HÜDÂYÎ (SALÂ MUSLISI) DİVANI SÖZLÜĞÜ
[BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜK]

Sinan ULUALAN

(Yüksek Lisans Tezi)

ESKİŞEHİR 2020

HÜDÂYÎ (SALÂ MUSLISI) DİVANI SÖZLÜĞÜ
[BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜK]

Sinan ULUALAN

T.C

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Eskişehir, 2020

T.C.

ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTİSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

S**inan ULUALAN** tarafından hazırlanan **Hüdâyî (Salâ Muslısı Divanı Sözlüğü [Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük]** başlıklı bu çalışma 25.08.2020 tarihinde Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin ilgili maddesi uyarınca yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak, Jürimiz tarafından **Türk Dili ve Edebiyatı** Ana Bilim Dalında **Yüksek Lisans tezi** olarak kabul edilmiştir.

Başkan …….

Akademik Ünvanı ve Adı Soyadı

Üye …….

Akademik Ünvanı ve Adı Soyadı

(Danışman)

Üye …….

Akademik Ünvanı ve Adı Soyadı

ONAY

(İmza)

Prof. Dr. Mesut Erşan

Enstitü Müdürü

……./……/….

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi hükümlerine göre hazırlandığını; bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmanın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Eskişehir Osmangazi Üniversitesi tarafından kullanılan bilimsel intihal tespit programıyla taranmasını kabul ettiğimi ve hiçbir şekilde intihal içermediğini beyan ederim. Yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması halinde ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

Sinan ULUALAN

ÖZET

HÜDÂYÎ (SALÂ MUSLISI) DİVANI SÖZLÜĞÜ
[BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜK]

ULUALAN, Sinan

Yüksek Lisans-2020

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Tuba Onat Çakıroğlu

Klasik Türk edebiyatı kökleri eskilere dayanan kesintiye uğramamış bir kültür geleneğinden beslenmektedir. Bu geleneği oluşturan medeniyetler İslam merkezli Arap, Fars ve Türk edebiyatıdır. Bu ortak gelenek çerçevesinde hem şekil hem de içerik olarak birbirlerini etkilemişlerdir. Bu çok uluslu yapıya sahip Klasik Türk edebiyatının iyi bir şekilde anlaşılabilmesi metinlerin anlamlandırılmasında ve benzerliklerin ortaya çıkarılarak bu benzerliklerin hangi şekillerde kullandıkları tespit etmede bağlamsal dizin olarak hazırlanan çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Tebdiz projesi de bu metinleri günümüz için anlamlı kılmayı ve kültür birikimin toplu bir şekilde ortaya konmasını amaçlamaktadır.

Bu çalışma Hüdâyî (Salâ Muslısı)'nin 16. yüzyılın başlarında yazmaya başladığı divanının hem bağlamlı dizini hem de fonksiyonel hâle getirilmiş sözlüğünü içermektedir. Divanın söz varlığı ortaya konularak elde edilen verilerin sınıflandırılmasına yönelik üslup incelemesine yer verilmiştir.

Çalışmanın bağlamlı dizin bölümü, alfabetik sıralanan madde başlıkları altında toplanması ve Hüdâyî (Salâ Muslısı) Divanı'ndaki şiirlerin kullanım sıklıklarının ortaya konulmasından oluşmaktadır.

İşlevsel sözlük aşamasında ise kullanımına göre değişen anlamlar tespit edilmiştir. Çalışma hazırlanırken bütün deliller birer birer ele alınmış ve başvurulan kaynaklar referans olarak belirtilmiştir.

Böylece Hüdâyî (Salâ Muslısı)'nin şiir dilini oluşturan dil unsurları tespit edilmiş ve şairin kendine has üslubu ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Hüdâyî (Salâ Muslısı), Bağlamlı Dizin, İşlevsel Sözlük, Üslup

ABSTRACT

GLOSSORY OF HÜDÂYÎ (SALÂ MUSLISI)'S DİVAN [CONCORDANCE AND FUNCTIONAL GLOSSORY]

ULUALAN, Sinan

Master Degree-2020

Department of Turkish Language and Literature

Field of Old Turkish Literature

Supervisor: Dr. Öğr. Üyesi Tuba Onat Çakıroğlu

Classical Turkish Literature is nourished from an uninterrupted cultural tradition whose roots go back to old times. The civilizations that make up this tradition are Islamic-centered Arab, Persian and Turkish literatures. Within the framework of this common tradition, they influenced each other both in shape and content. In order to understand the Classical Turkish Literature with this multinational structure, studies prepared as a context index are needed to make sense of the texts and to determine the ways in which similarities are used.

The Tebdiz project aims to make these texts meaningful for today and collectively reveal their cultural accumulation.

This study includes both the contextual index and the functionalized dictionary of Hüdâyî's Divan wrote in the 16th century. The vocabulary of the Divan was revealed and a wording analysis was made for the classification of the data obtained.

The concordance section of the study consists of gathering under the titles of the items listed alphabetically and revealing the usage frequency of poems in the Hüdâyî's Divan

In the functional glossary stage, meanings varying according to its usage were determined. While preparing the study, all the evidence is handled one by one and all sources are given as reference. Thus, the language elements that make up the poetry language of Hudayi were identified and the unique wording of the poet was revealed.

Key words: Hüdâyî (Salâ Muslısı), Concordance, Functional Glossary, Wording

İÇİNDEKİLER

ÖZET v

ABSTRACT vi

KISALTMALAR xii

ÖN SÖZ xiii

GİRİŞ 1

I.BÖLÜM

1. HÜDÂYÎ (SALÂ MUSLISI)'NİN HAYATI, EDEBİ KİŞİLİĞİ VE ŞİİR ANLAYIŞI 5

1.1. Hüdâyî (Salâ Muslısı)'nin Yaşadığı Devre Toplu Bir Bakış 5

1.2. Hüdâyî (Salâ Muslısı)'nin Hayatı 8

1.3. Hüdâyî (Salâ Muslısı)'nin Edebi Kişiliği 9

1.4. Hüdâyî (Salâ Muslısı)'nin Söz ve Şiir Telâkkisi 11

2. HÜDÂYÎ (SALÂ MUSLISI)'NİN ŞİİRİNİN TEMEL ÖZELLİKLERİ 18

2.1. Şekil Özellikleri 18

2.1.1. Kafiye Kusurları 22

2.1.1.1. İkvâ 22

2.1.1.2. İkfâ 23

2.2. Muhteva Özellikleri 23

2.3. Dil ve Üslup Özellikleri 28

2.3.1. Ünlem 30

2.3.2. Edat 31

2.3.3. Bağlaç 32

2.3.4. İkilemeler 33

2.3.5. Birleşik Fiil 33

2.3.6. Tamlamalar 35

2.3.6.1. Arapça Tamlamalar 35

2.3.6.1.1. İzafet-i Manevi.....35
2.3.6.1.2. İzafet-i Lafzi 36
2.3.6.2. Farsça Tamlamalar 38
2.3.6.2.1. İzafet-i Lamiyye/ İzafet-i Mülkiyye.....38
2.3.6.2.2. İzafet-i Beyaniyye.....39
2.3.6.2.3. İzafet-i Teşbihiyye 40
2.3.7. Edebi Sanatlar.....42
2.3.7.1. İştikak: 42
2.3.7.2. Kalb: 49
2.3.7.3. Cinâs: 49
2.3.7.4. İstifhâm: 50
2.3.7.5. Tarsi: 51
2.3.7.6. Tevriye: 52
2.3.7.7. Tezat: 53
2.3.7.8. Tenasüb: 56
2.3.7.9. Teşbih: 58
2.3.7.10. İstiare: 60
2.3.7.10.1. Açık istiare:.....60
2.3.7.10.2. Kapalı İstiare:.....62
2.3.7.11. Mübalağa:.....62
2.3.7.12. Hüsn-i Ta'lil: 64
2.3.7.13. Telmih: 65
2.3.7.13.1. Peygamber Kıssaları.....66
2.3.7.13.1.1. Hz.Adem: 66
2.3.7.13.1.2. Hz.Nuh: 67
2.3.7.13.1.3. Hz. Süleymân: 67
2.3.7.13.1.4. Hz. İlyâs: 69

2.3.7.13.1.5. Hz. İbrahim: 69
2.3.7.13.1.6. Hz.Danyâl: 70
2.3.7.13.1.7. Hz.Yâkub - Hz. Yusuf: 71
2.3.7.13.1.8. Hz.Eyyüb: 73
2.3.7.13.1.9. Hz. Musâ: 74
2.3.7.13.1.10. Hz. Muhammed: 75
2.3.7.13.1.11. Hz.İsa -Hızır: 75
2.3.7.13.1.12. Lokmân: 77
2.3.7.13.2. Aşk Hikâyesi Kahramanları ile Tarihi ve Mitolojik Şahsiyetler:. 78
2.3.7.13.2.1. Leylâ - Mecnun: 78
2.3.7.13.2.2. Ferhâd – Şirin: 79
2.3.7.13.2.3. Mihr ü Vefâ: 79
2.3.7.13.2.4. Vâmık u Azrâ: 79
2.3.7.13.2.5. Süheyl ü Nevbahâr: 80
2.3.7.13.2.6. Kubâd- Hüsrev-Efrasiyâb: 80
2.3.7.13.2.7. Sâmiri: 81
2.3.7.13.2.8. Şebüsterli Mahmud: 81
2.3.7.13.2.9. Sadi: 82
2.3.7.13.2.10. Hüsrev-Selmân-Zâhir 82
2.3.7.13.2.11. Nesimi: 83
2.3.7.13.2.12. Mansur: 83
2.3.7.13.2.13. Hz.Ali: 84
2.3.7.13.2.14. Kanber: 84
2.3.7.13.2.15. Hz.Hasan- Hz. Hüseyin: 85
2.3.7.13.2.16. Yezid: 85
2.3.7.13.2.17. Bilâl Habeşi: 86

2.3.7.13.2.18. Hâlid b. Velid: 86
2.3.7.13.2.19. Ebu Derdâ:....87
2.3.7.13.2.20. Yâkut (Yâkut-ı Müstasımı): 87
2.3.7.13.2.21. Hüseyin-i Baykara: 87
2.3.7.13.2.22. Kemal-i İsfihâni: 88
2.3.7.13.2.23. Rüstem –İsfendiyâr: 88
2.3.7.13.2.24. Firdevsi: 89
2.3.7.13.2.25. Dârâ (Dârâb): 89
2.3.7.13.2.26. İskender: 90
2.3.7.13.2.27. Cem: 90
2.3.7.13.2.28. Mâni: 92
2.3.7.13.2.29. Harut: 92
2.3.7.14. İktibas: 93
2.3.8. Deyimler....95
2.3.9. Atasözleri 103
3. HÜDÂYÎ (SALÂ MUSLISI)'NİN DİVANINDAKİ KELİMELERİN ANLAM AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ 104
3.1. Psikolojik Tasvir İfade Eden Kelimeler....104
3.1.1. Korku 104
3.1.2. Sevinç....105
3.1.3. Üzüntü....106
3.1.4. Kızgınlık....106
3.1.5. Şaşkınlık....106
3.1.6. Kaygı....107
3.1.7. Özlem....107
3.1.8. Sevgi 108
3.1.9. Çaresizlik 108

3.1.10. Utanma 109
3.1.11. Vuslat Beklentisi 110
3.1.12. Şikâyet.....110
3.1.12.1. Zamandan Şikâyet 111
3.1.12.2. Rakipten Şikâyet.....111
3.1.12.3. Sevgiliden Şikâyet 112
3.2. Eylem ve Durum Tasviri İfade Eden Kelimeler.....113
3.2.1. Ağlama.....113
3.2.2. Konuşma 114
3.2.3. Yürüme 115
3.2.4. Uyuma.....116
3.2.5. Yas tutma 117
3.2.6. Yazı yazma.....117
3.2.7. Sarhoşluk.....118
3.2.8. Vuslat.....119
3.2.9. Hastalık ve Ölüm.....120

II.BÖLÜM

VEZİN RAPORU…….....121

SONUÇ…….126

KAYNAKÇA……128

EK: HÜDÂYÎ (SALÂ MUSLISI) DİVANI SÖZLÜĞÜ [BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜK]……..133

SÖZLÜK KULLANMA KILAVUZU…….....133

HÜDÂYÎ (SALÂ MUSLISI) DİVANI SÖZLÜĞÜ.....…..134

KISALTMALAR

a.g.e. : adı geçen eser

AKM : Atatürk Kültür Merkezi

bk. : bakınız

C. : cilt

Dr. : Doktor

G. : Gazel

haz. : Hazırlayan

K. : Kaside

Kt. : Kıta

M. : Mesnevi

Mrb. : Murabba

Muh. : Muhammes

Müs :Müseddes

Öğr. Üyesi : Öğretim Üyesi

s. : sayfa

TDV : Türkiye Diyanet Vakfı

TDK : Türk Dil Kurumu

TTK : Türk Tarih Kurumu

TÜBA : Türkiye Bilimler Akademisi

vb. : ve benzeri

vd. : ve diğerleri

Yay. : Yayını/yayınları

yy. : Yüzyıl

ÖN SÖZ

Klasik Türk edebiyatını sadece devrinin öne çıkmış sanatçılarından ve eserlerinden oluşmuş bir edebi dönem olarak kabul etmek ve sadece bu eserler ve sanatçıları üzerine incelemelerde bulunmak doğru bir anlayış değildir. Böyle bir bakış Klasik Türk edebiyatını bütüncül bir perspektiften görememe sebebiyet vererek eksik ve yanlış kanılar edinmemize de neden olacaktır. Zira sanatçılar arasında aynı istidada sahip fakat devrin konjonktürü gereği onların gölgesinde kalmış sanatçılar da olmuştur. Bu sanatçılardan biri olarak tezimizin inceleme konusunu oluşturan XVI. Yüzyıl şairi Hüdâyî (Salâ Muslısı)'yi gösterebiliriz. Tespitimize göre Hüdâyî (Salâ Muslısı) üzerine iki çalışma yapılmıştır. Çalışmalardan birincisi, Mehmet Demiralay tarafından yüksek lisans tezi olarak hazırlanmış *"Hüdâyî -i Kadim (16. yy) ve Divanı İnceleme- Tenkidli Metin"*dir İkinci çalışma ise Mustafa S. Kaçalin tarafından hazırlanmış *"Hüdâyî (Salâ Muslısı) Divanı"* adlı çalışmadır.

Mustafa S.Kaçalin tarafından hazırlanmış olan metni kaynak aldığımız çalışmamızda Hüdâyî (Salâ Muslısı)'nin divanında kullandığı kelime hazinesi ve kelimelere yüklediği yine anlamlarla birlikte sözvarlığını açığa çıkarmak hedeflenmiştir.

Çalışmamızda Hüdâyî (Salâ Muslısı) Divanı'nın bağlamsal dizinini ve fonksiyonel sözlüğünü ortaya koyarak bu güne kadar yapılmamış olan bir eksikliği tamamlamak amaçlanmıştır.

Divanın bağlamsal dizin ve işlevsel sözlüğünün oluşturulmasıyla şairin özgün üslubunun ortaya çıkarılması ve sözvarlığının önemini göstermek başta üslup çalışmaları olmak üzere tarihsel sözlük çalışmalarına da katkı sağlayacaktır. Osmanlı kültürü ile ilgili saptanacak bazı veriler ve sosyal hayata ilişkin kayıtlar da bu verilere ilave olarak düşünülebilir.

Hüdâyî (Salâ Muslısı)'nin yazı dilindeki malzeme ile deyimler, kalıplaşmış ifadeler, alıntılar gibi dilsel ögeleri işleyiş şekli ve bunları bağlamsal kullanım biçimini açıklamak şiir şerhi çalışmalarına da katkı sağlayacaktır. Bu konuya ilişkin değerlendirmeler yapılırken kaynakça bölümünde belirtileceği üzere eski-yeni birçok kaynak/çalışma, edebiyat tarihleri, Osmanlı kültürüyle ilgili eserler başta olmak üzere

birçok kaynaktan faydalanılıp Hüdâyî (Salâ Muslısı)'nin şiirlerinde kelimelere yüklediği anlamın en doğru şekilde aksettirilmesi amaçlanmıştır.

Batı'da klasikler arasında yer alan büyük sanatçılar başta olmak üzere birçok şair ve yazarın eserlerindeki sözvarlığını ortaya koyan bağlamlı dizin ve sözlük çalışmaları yapılmışken bu tarz çalışmalar ülkemizde yeterli ilgiyi görmemiştir. Ülkemizde de bu tarz üslup çalışmalarına önem verilmesi gerekmektedir. Çünkü bu tarz çalışmalar bir dönem içerisinde yaşamış, eser vermiş şair ve yazarların sanat anlayışları, üslupları ve devrin kültür özelliklerinin daha iyi kavranmasına yardımcı olacağı düşünülmektedir. Tebdiz projesi de bu amaçla oluşturulmuş ve edebiyatımızdaki bu eksiklik kapatılmaya çalışılmaktadır.

Tez sürecinde görüşleri ve önerileriyle yardımını esirgemeyen değerli hocam ve tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Tuba Onat Çakıroğlu'na Tebdiz projesine dâhil olmamda büyük katkıları olan kıymetli hocam Prof. Dr. İsmail Hakkı Aksoyak'a, yüksek lisans sürecinde değerli bilgilerini bizlerle paylaşan saygıderğer hocam Prof. Dr. Ahmet Kartal'a, Tebdiz projesi teknik ekibine ve bu zorlu tez sürecinde desteklerini esirgemeyen aileme teşekkürü bir borç bilirim.

GİRİŞ

BAĞLAMLI DİZİN (CONCORDANCE) VE İŞLEVSEL SÖZLÜK

Klasik Türk edebiyatı, Osmanlı kültürüyle ve bu zamana kadar oluşmuş kültürel unsurların bir araya getirilmesiyle teşekkül etmiş edebi eserlerin vücut bulduğu bir edebi dönemdir. Bundan dolayı bu eserleri ortaya koyuldukları dönemden ayrı düşünmek olanaksızdır.

Batı'da sosyal ve kültürel unsurların metinler üzerindeki yansımalarının ifadesi için "concordance" olarak adlandırılmış çalışmalar karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmaların amacı okuyucuya metnin ihtiva ettiği yüzeysel anlamın ardındaki derin anlamı da fark ettirmektir. Bu çalışmalar Batı da ilk olarak dini kitaplar üzerine yapılmıştır. İncil üzerine Alexander Cruden'in 1846 yılında, John Eadie'nin 1857'de, F. P Dutripon 1861'de ve 1890 yılında James Strong'un yayımladığı concordance'lar kutsal metinlerin daha iyi anlaşılmasını sağlamıştır. Bu çalışmaların ardından 20. yüzyılın başlarında ise Batı'da edebî metinlerin de bağlamlı dizinlerinin hazırlandığı görülmektedir. "Albert S. Cook'un 1911 yılında yayımladığı bağlamlı dizin, bir Anglosakson destanı olan *Beowulf* metnini esas almaktadır.

Sheakespeare'in eserleri üzerine de benzer çalışmalar yapılmıştır. Horace Howard Furness, 1875 yılında, A. M John Bartlett ise 1990 yılında Sheakespeare'in şiirlerinin bağlamlı dizinini yayımlamışlardır. Eugene f. Shewmaker, 1996 yılında sanatçının şiirlerinde ve oyunlarda geçen yabancı sözcükleri konu alan bir başka concordance hazırlamıştır. Lane Cooper, 1911 yılında William Worthsworth'un ve 1916 yılında Horace'ın eserlerinin bağlamlı dizinini yayımlamıştır."[1] Doğu'da ise sadece Hâfız Divanı üzerine böyle bir çalışma yapıldığı ifade edilmektedir.[2]

Türkiye'de 1980'lerden bu yana, Klasik Türk edebiyatı metinleri üzerinde yapılan tenkitli metin neşri ve metin tahlili çalışmalarının sayısı oldukça artmış ve incelenmemiş metin sayısı oldukça azalmıştır. Yapılan çalışmalar ise sadece alanın

[1] Özer Şenödeyici, (Çevrimiçi), https://ozeroca.wordpress.com/2015/05/07/baglamli-dizin-veislevsel-sozluk-uzerine-1-tarihce/, 20 Eylül 2019.
[2] Özer Şenödeyici, *Nâili Divanı Sözlüğü (Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük*), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara, 2011, s. 1

ilgililerine hitap eder konumdadır. Bunun için klasik edebiyat metinlerinin genel okuyucu kitlesine de hitap edebilmesi amacıyla son zamanlarda bağlamsal dizin ve sözlüklerinin hazırlanmasına başlanmıştır.

Bağlamsal dizin işlev sözlük konusunda Prof. Dr. İsmail Hakkı Aksoyak'ın danışmanlığında hazırlanan iki doktora tezi dikkat çekmektedir. Bunlarda biri, 2007'de Furkan Öztürk'ün hazırladığı *Bâkî Divanı Sözlüğü (Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü)*'dür. Diğeri ise 2011 yılında Özer Şenödeyici'nin de aynı yöntemi izleyerek oluşturduğu *Nâilî Divanı Sözlüğü (Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük)* isimli çalışmadır.

Her iki çalışmada önce divanların söz varlığı ortaya koyulmuştur. Daha sonra elde edilen veriler değerlendirilerek üslup incelemesi yapılmıştır. Çalışmaların bağlamlı dizin bölümü, alfabetik madde başlıkları altında toplanmış ve divanlardaki kullanım sıklıkları verilmiştir. İşlevsel sözlük bölümünde ise, sözcüklerin kullanıldıkları bağlama göre kazandıkları anlam ortaya koyulmuştur. Bu tarz çalışmalar edebî metinlerin ait oldukları dönemin söz varlığının anlaşılması güçleştiğinde, başvurulabilecek en önemli kaynaklar içerisinde yer alacaktır.

Sözcüğün zaman içerisinde değişen anlamı, kullanıldığı dönemdeki anlamından uzaklaşması gibi durumlar bu sözcüklerin sonraki dönemlerde de anlaşılmasının sağlanabilmesi amacıyla yapılan bu çalışmalar sonucunda oluşturulan concordance tipi sözlükler; sözcüğün nazımda veya nesirde hangi anlamla kullanıldığına ve ne anlama geldiğini saptayabilmek adına farklı kullanımları arasında mukayesede bulunabilme imkânı sağlamaktadır.

Bu metinlerin anlaşılamamasının sebeplerini Sheakespeare'den çokca basılan concordance tipi sözlüklerinden birini hazırlayan Eugene F. Shewmaker, Sheakespeare'yi esas alarak concordance tipi sözlüklere niçin muhtaç olunduğunu şu şekilde açıklar: "Sheakespeare'nin eserlerinin tam olarak anlaşılabilmesinin önündeki en büyük engel, okuyucunun sözcüklerin ne anlama geldiğini anlamaktaki yetersizliğidir.[3]

Belirttiğimiz üzere Klasik Türk edebiyatının başta gelen sorunlarından olan okuyucunun bu metinlerde kullanılan söz varlığına hâkim olmamasından dolayı

[3] Eugene F. Shewmaker, *Sheakespeare's Language: A Glosssary of Unfamiliar Words in Sheakespeare's Plays and Poems, Facts On File*, Newyork, 1996, s. ix.

anlamlandırmada yaşadığı sorun ve metnin alt yapısını oluşturan bazı alıntılamaları, kalıp ifadeleri, göndermeleri fark edememesine de dikkat çekilmektedir.

Hüdâyî (Salâ Muslısı) divanı üzerine 2007 yılında Mehmet Demiralay tarafından yüksek lisans tezi yapılmıştır.[4] Bu çalışmanın dışında bizim çalışmamızda kullandığımız Mustafa S.Kaçalin tarafından da bir divan metni çalışması yapılmıştır.[5]

Çalışmamızda XVI. yüzyılda yaşamış olan Hüdâyî (Salâ Muslısı)'nin divanındaki şiirlerin bağlamsal dizini oluşturulup işlevsel sözlüğünü hazırlamakla birlikte şairin hayatı, edebî kişiliği, yaşadığı dönemin eserine etkisi hakkında bilgi verilmiştir. Elde edilen bulguların ışığında Hüdâyî (Salâ Muslısı) şiirinin anlam özellikleri ve dili kullanış biçimi anlaşılmaya çalışılmıştır. Diğer yandan şairin standart dildeki malzeme ile deyimler, kalıplaşmış ifadeler, alıntılar gibi dilsel ögeleri nasıl işlediği ve bunları hangi bağlamlarda kullandığı ortaya konulmak suretiyle, şiir şerhi çalışmalarına da katkıda bulunmak amaçlanmıştır. Bağlama göre değişen anlamlar ve kazandığı çağrışımlar, Hüdâyî (Salâ Muslısı) Divanı'ndan alınan tanıklarla gösterilmiştir. Farklı farklı dil ögeleri ve söyleyiş kalıplarından seçilen tanıkların sıklıkları, şiirsel söz diziminde nasıl işlevler yüklendikleri ve şairin bu dil ögelerini kullanış biçimleri ortaya konmaya çalışılmıştır.

Aşağıda, sözü edilen çalışmadan edinilen bir kesitle örnek verilmiştir.

KESİT

ʿayn: *Görme uzvu, göz, çeşm, dide.*

1. Ḥavrā gözine sürme iderken ġubārumuz
   Ol nūr-ı dīde ʿ**aynına** almaz belā budur *(Hüdâyî (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 58, Mısra 10). [ʿaynına, -ı, -n, -a]*
2. Cūş eyledügi zamānda ol ʿ**ayn**
   Sīrāb ola teşnegān-ı kevneyn *(Hüdâyî (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 31). [ʿayn,]*

ʿayn: *Kaynak, memba II çeşme.*

[4] Mehmet Demiralay, *Hüdâyî -i Kadim (16. yy) ve Divanı İnceleme-Tenkidli Metin*, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Isparta, 2007.
[5] Mustafa S. Kaçalin, *Hüdâyî (Salâ Muslısı) Divan*, TDK Yay., Ankara, 2016

1. Mey-i ʿışḳuñ Hüdāyī'nüñ şehā ḳūt-ı revānıdur
   Kelāmuñ āb-ı Ḫıżr'uñ ʿ**aynı** laʿlüñ rūḥ-ı s̲ānīdür *(Hüdâyî (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 18). [ʿaynı, -ı]*
   ʿayn: *Kaynak, pınar.*

1. Tīr atsa müjeñ kan aḳıdur dīde-i ʿāşıḳ
   Bārān olıcaḳ ʿ**aynuñ** olur ṣuyı bulanıḳ *(Hüdâyî (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 99, Mısra 2). [ʿaynuñ,]*

Sözlük kısmında kelimelerin bulundukları beyitler, biçim ve mısra numaralarıyla verilmiştir. Sözcüklerin kazandığı anlamlar ortak madde başlıkları altında sınıflandırılmıştır. Ek ve kök ayrımları divanda bulunduğu yer gösterildikten sonra belirtilmiştir. Sözcük dizimi için "concordance" programı olarak TEBDİZ kullanılmıştır. Hacı Bayram Veli Üniversitesi tarafından desteklenen proje ile hazırlanan programla beraber sözlük çalışmaları daha da kolay bir hâl almıştır. Programa kaydedilen mısralar ayrıştırılarak her sözcüğün anlamının ayrı ayrı girilmesine imkân tanımaktadır. Anlamlandırılan tüm sözcükler sisteme kaydedilerek kullanıcı istediğinde kaydedilen kelimelerin dökümünü elde edebilmektedir. Sistemin ek-kök ayrımına imkân vermesiyle her ekin ayrı olarak gösterilmesi, dilbilim çalışmalarının daha kolay yapılabilmesine imkân sağlamaktadır. Eserlerle ilgili kayıtlı olan tüm veriler de kullanıcılarla paylaşılabilmektedir.

Diba Bahadıroğlu da bu konuyla ilgili olarak; "Bu sözlük sayesinde elde edilen bulgular ile dil ve edebiyat çalışmaları hızlanacak, sözlük ve betim çalışmalarının tezi ya da eseri yavaşlatması sorunu ortadan kalkacaktır. Türk edebiyatındaki başat eserlerinin bu projede olması hem edebî hem de dilsel zenginliğin görülmesi bakımdan çok büyük önem arz etmektedir. Türklük biliminin, Türk dilinin, Türk kültürünün, Türk edebiyatının incelenmesinde bir kaynak olan bu proje, katılımlarla daha da kapsamlı hâle gelecektir." [6] fadelerini kullanmaktadır.

[6] Diba Bahadıroğlu, "Bir Dil Uğraşırı Gözünden TEBDİZ", *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, Cilt III, S.1, 2017, s. 38-43.

I. BÖLÜM

1. HÜDÂYÎ (SALÂ MUSLISI)'NİN HAYATI, EDEBİ KİŞİLİĞİ VE ŞİİR ANLAYIŞI

1.1. Hüdâyî (Salâ Muslısı)'nin Yaşadığı Devre Toplu Bir Bakış

XV. yüzyılın ikinci yarısından itibaren yükselme dönemine giren Osmanlı devleti XVI. yüzyılda başa geçen güçlü hükümdarlar sayesinde büyümeyi sürdürerek siyasi-askeri, mimari ve kültürel alanlar başta olmak üzere her alanda zirve dönemini yaşamıştır.

Hüdâyî (Salâ Muslısı)'nin yaşadığı dönemi dikkate alındığında XVI. yüzyılda Osmanlı imparatorluğunda, Kanuni Sultan Süleyman (1520-1566), II. Selim (1566-1574) ve III. Murad (1574-1595) saltanatı yıllarına rastladığını görmekteyiz.

Kanuni Sultan Süleyman (1520-1566) dönemi siyasi hareketlerine bakıldığında Batıda Habsburg hanedanı ile Doğuda ise Safeviler ile mücadele söz konusudur. Bu doğrultuda batıya yönelik fetihler; 1521 yılında Belgrad'ın alınması 1522 yılında Rodos'un fethi, 1526 yılında Mohaç zaferi ile Macaristan'ın himaye altına alınması ve 1541 yılında ilhakı, Viyana'nın kuşatılması, Roma-Germen imparatoru Şarlken ile mücadele şeklindedir. Doğuda; Safeviler üzerine Irakeyn seferi (1534-1535), Tebriz seferi (1548-1549), Nahcivan seferleri (1533-1555) yapılmıştır.

Denizlerde ise; Preveze Deniz seferi (1538) ve Portekizlilerin denizlerdeki etkisini kırmak için Hint deniz seferleri (1538-1553) düzenlenmiştir.[7]

II. Selim (1566-1574) döneminde padişah yerine devlet işlerini idare eden Sadrazam Sokullu Mehmed Paşa'yı görmekteyiz. Bu dönemde daha çok barış yanlısı bir politika izlenmiş ve Venedik, Safeviler ve Habsburglularla barış antlaşması imzalanarak savaştan uzak durulmuştur.

Barış antlaşmalarının yanı sıra yapılan fetihler ise şunlardır; Sakız Adası'nın fethi (1566), Kıbrıs'ın fethi (1571), Tunus'un fethi (1574) ve Yemen'in fethidir.[8]

III. Murad (1574-1595) döneminde de Batıda Habsburglarla Doğuda Safeviler ile

[7] Feridun Emecen, "Süleyman I," *İslam Ansiklopedisi*, C. XXXVIII, TDV Yay., İstanbul, 2010, s. 62-74

[8] Feridun Emecen, "Selim II", *İslam Ansiklopedisi*, C. XXXVI, TDV Yay., İstanbul, 2009, s. 414-418

mücadele edilmiş ve Şirvan, Gürcistan Tebriz, Fas (1578) fethedilmiştir.[9]

XVI. yüzılda meydana gelen siyasi gelişmelerin yanında bilime ve sanata da büyük önem verilmiştir. Padişahlar bilim adamlarını ve çeşitli sanat erbabını İstanbul'a davet ederek onları himayeleri altına almışlardır. Padişahların bu tutumlarının arkasında Bizans imparatorluğunun yıkılmasının ardından İslam devletinin başkenti olan İstanbul'un eski ihtişamını muhafaza etmek hatta İstanbul daha da gelişmiş bir konuma yükselterek bir bilim ve kültür-sanat merkez haline dönüştürme düşüncesi yatmaktadır.

Fatih Sultan Mehmed (1451-1481) ile başlayan İstanbul'u bir kültürel merkez haline getirme çabası XVI. yüzyılda Yavuz Sultan Selim (1512-1520) ile gelişerek devam etmiştir. Yavuz Sultan Selim (1512-1520) yaptığı seferlerin sonunda fethettiği bölgelerdeki bilim adamlarını ve sanatkârları İstanbul'a getirmiş ve bilim insanlarıyla sanatkârların çalışmalarını iyi bir şekilde yapabilmeleri için tüm imkânları sağlamıştır.

Kendisinden sonra tahta geçen oğlu Kanuni Sultan Süleyman (1520-1566) döneminde de aynı amaç doğrultusunda faaliyetler hızlanarak devam etmiştir. Kanuni Sultan Süleyman (1520-1566) bilim faaliyetlerini geliştirmek için Fatih Sultan Mehmed (1451-1481) tarafından açılan "Sahn-ı Semâniye" medreselerinin yanında; "Sahn-ı Süleymaniye" medreselerini açarak matematik, darü'l-hadis ve tıp alanında çalışmaları desteklemiştir ve bu alanlarda yazılan çeşitli pek çok eser kendisine takdim edilmiştir.[10]

XVI. yüzyıla baktığımızda Osmanlı tahtında altı padişahın hükümranlık sürdüğünü görmekteyiz. Bu padişahlardan devrin son padişahı III. Mehmed (1595-1603) hariç II. Bayezit "Adlî" (1481-1512), Yavuz Selim "Selimî" (1512-1520), Kanuni Sultan Süleyman "Muhibbî" (1520-1566), II. Selim "Selimî" (1566-1574), III. Murat "Muradî" (1574-1595) mahlaslarını kullanarak şiirler kaleme almışlardır.

Osmanlı sultanları içerisinde Farsça şiirler yazan Yavuz Selim "Selimî" (1512-1520) en çok şiir yazan ve en hacimli divana sahip Kanuni Sultan Süleyman "Muhibbî" (1520-1566) ve Arapça-Farsça-Türkçe olarak üç dilde pek çok şiir yazan III. Murat "Muradî" (1574-1595) dikkat çekmektedir.

[9] Bekir Kütükoğlu, Murad III, İslam Ansiklopedisi, C.XXXI, TDV Yay., İstanbul, 2006, s.172
[10] Feridun Emecen, "Süleyman I", *İslam Ansiklopedisi*, C. XXXVIII, TDV Yay., İstanbul, 2010, s. 62-74

Hükümdarların kendilerinin de şiirle uğraşmaları bu devirde şairlerin himaye görmesine ve büyük iltifatlara mazhar olmalarına vesile olmuştur. İltifata mazhar olduklarını gören şairler şiir üzerine yoğunlaşmışlar ve yeni atılımlar yaparak Klasik Türk şiirinin gelişmesinde etkili olmuşlardır.

XVI. yüzyıla kadar Klasik Türk edebiyatı üzerinde etkisini gösteren İran şiiri ve şairlerinin gücü bu yeni atılımlar sayesinde kırılmış ve şairler kendi güçlerini ispat ederek klasik üslup teşekkülünü tamamlamıştır. Bu yüzyılda aruz vezni daha başarıyla işlenmeye başlanmış ve Türkçeye adapte edilerek aruz kusurlarının pek yer almadığı mükemmel şiir örnekleri meydana getirilmiştir.

Bu olgunlaşmada şiirde Arapça ve Farsça kelime ve tamlamaların kullanımındaki artış ve dilin işlenmesi sonucu kazanılan mütekabiliyetten de söz edebiliriz. Klasik Türk edebiyatı dili ve üslubunun oluşumunda bu yüzyılda yetişen Fuzûlî, Hayâlî Bey ve Bâkî etkisine de dikkat edilmelidir.

XVI. yüzyıl Klasik Türk edebiyatında nazım alanındaki bu değişikliklerin yanı sıra nesir alanında da gelişmeler yaşanmıştır. Bu gelişmelere XV. Yüzyılda başlayan tarih yazıcılığının önem kazanmasını örnek gösterebiliriz. Tarih yazıcılığındaki gelişmede Yavuz Sultan Selim (1512-1520)'in fetihlerini anlatması için seferlere götürdüğü yazıcılar ve bunların yazdıkları *Selim-nâme* adlı eserler etkili olmuş ve bunu Kanunî Sultan Süleyman (1520-1566) döneminde yazılan *Süleymân-nâme* adlı eserler takip etmiştir. Bununla birlikte *Gazavât-nâme, Fetih-nâme, Zafer-nâme* adıyla yazılan eserleri de sayabiliriz. Bu dönemde nesir alanında tarihlerle birlikte biyografi eserleri, şuarâ tezkireleri, şerhler ve lugâtler de yer almaktadır.

Biyografi eserleri; Bu dönemde Taşköprülü-zâde'nin *Şakaiku'n-nu'mâniye*si ve çeşitli yazarlar tarafından bu eserin Türkçe çevirisi ve zeyilleri yer almaktadır.

Şuarâ tezkireleri; İlk örnekleri bu dönemde verilmeye başlamıştır. Garibi *Garibi Tezkiresi,* Sehi Bey *Heşt Behişt,* Latîfî *Teziretü'ş-Şuarâ ve Tabsırâtü'n-Nüzemâ,* Ahdî *Gülşen-i Şu'arâ,* Âşık Çelebi *Meşa'irü'ş-Şu'arâ,* Kınalı-zâde Hasan Çelebi *Kınalı-zâde Tezkiresi,* Beyânî *Beyânî Tezkiresi* adlı eserleri kaleme almıştır.

Şerhler ve Lügâtlar; Bu dönemde Fars edebiyatının meşhur eserleri arasında yer alan *Gülistan*, *Bostan* ve Hâfız divanı ile Mevlâna'nın *Mesnevi* adlı eserine çeşitli

yazarlar tarafından pek çok şerh yazılmıştır.[11]

1.2. Hüdâyî (Salâ Muslısı)'nin Hayatı[12]

Asıl adı Mustafa Hüdâyî Çelebidir. İstanbul'da doğup büyümüştür. Salâ Muslısı olarak ün kazanmış olmakla birlikte bu adın yanı sıra Müezzin Hüdâyî, Mustafa Çelebi, Muslı Şah, Muslı Çelebi isimleriyle de anılmıştır.

Kanuni Sultan Süleyman (1520-1566), II. Selim (1566-1574) ve III. Murad (1574-1595) döneminin ilk on yılında hayat sürmesine rağmen III. Murad şairleri arasında da gösterilmesi Hüdâyî Çelebi'nin vefatına kadar büyük ilgi gören bir şair olduğunu göstermektedir.

Mustafa Hüdâyî Çelebi, musiki bilgisine, Farsça ve Arapçaya vakıf idi. Divanında karşımıza çıkan Arapça ibareler, ayet ve hadislerden yapılan iktibaslar ve Farsça gazeller bu yetkinliğinin bir kanıtıdır. Hatta kendisini Fars şiirinin önde gelen şairleriyle mukayese ederek onların Fars şairleri arasındaki konumlarıyla kendisinin Anadolu şairleri arasındaki konumunun aynı olduğu şeklinde ifadeler kullanması bu yetkinliğin bir başka tezahürü olarak karşımıza çıkmaktadır.

Hüdâyî Çelebi, bu bilgi birikimi ve şöhretinin yanı sıra sesinin güzelliği ile yetinerek mütevazı bir hayat sürmüştür. Hiçbir dünyevi isteğe yönelmeyip mevki isteğinde bulunmayıp Kanuni Sultan Süleyman'ın eşi Hürrem Sultan tarafından yaptırılan Haseki Camisinde müezzin ve dua okuyucu olmakla hayatını sürdürmüştür. 1583 yılında İstanbul'da vefat etmiş ve Edirnekapı dışına defnedilmiştir. Ölümü

---

[11] XVI.yüzyıl edebiyatı hakkında detaylı bilgi için bk. Ahmet Atilla Şentürk ve Ahmet Kartal, *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Dergâh Yay., Ankara, 2014,s.288-397

[12] İbrahim Kutluk, *Beyânî Mustafa Bin Carullah Tezkiretü'ş-Şu'arâ,* TTK. Yay., Ankara, 1997, s. 326-27

İbrahim Kutluk, *Kınalı-zâde Hasan Çelebi Tezkiretü'ş-Şu'arâ,* TTK Yay., Ankara, 2014, s. 1060-1061

Haluk İpekten, vd., *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatında İsimler Sözlüğü*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara, 1998, s. 213

Ahdî, *Gülşen-i Şu'arâ*, haz: Solmaz, S, 2018, (Çevrimiçi), https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/56733,ahdi-gulsen-i-suarapdf.pdf?0, 20.Eylül.2019

Bursalı Mehmed Tahir, haz: M.A. Yekta Saraç, *Osmanlı Müellifleri II*, TÜBA Yayınları, Ankara, 2016, s. 918

Mustafa İsen, *Künhü'l Ahbâr'ın Tezkire Kısmı,* AKM Yay., Ankara, 1994, s. 210-211

Mehmet Nail Tuman, haz: Cemal Kurnaz ve Mustafa Tatçı, *Tuhfe-i Naili Divan Şairlerinin Muhtasar Biyografileri II,* Bizim Büro Yay., Ankara, 2001, s. 1198

üzerine Sāʿį tarafından "Hüdāyį rehberiñ ola hidāyet-i Yezdānį" mısra'ı tarih düşürülmüştür.

1.3. Hüdâyî (Salâ Muslısı)'nin Edebi Kişiliği

Hüdâyî (Salâ Muslısı)'nin edebi kişiliği ile ilgili olarak tezkirelerde övgü dolu ifadeler yer almakta ve onun şiir hakkındaki bilgisine, kabiliyetine, gücüne, ustalığına ve musiki bilgisine değinilmektedir. Bu tezkireler arasında şair hakkında en geniş bilgileri Ahdî'nin *Gülşen-i Şu'arâ* ve Kınalı-zâde Hasan Çelebi'nin *Tezkiretü'ş-Şu'arâ* adlı tezkiresinde bulmaktayız.

Ahdî *Gülşen-i Şu'arâ* adlı tezkiresinde Hüdâyî (Salâ Muslısı)'den bahsederken onun şiirini şiiriyet ve musiki açısından çeşitli benzetmelere yer vererek değerlendirmiştir. Musiki özelliği için musiki ilminde zamanın usul bağlayıcısı ve her bir terkibinin cihan zariflerince beğenilen, gönül çeken namelerinin son derece tatlı ve ezgilerinin gönül çekici olduğunu; "ʿİlm-i mūsiḳįde usūl-bend-i zamān ve her bir terkįbi pesend-i ẓurafā-yı cihān naġāmāt-ı dil-keşi ġāyetde ḫōş ve terennümāt-ı ḫōş ı ziyāde dil-keş" ifade etmiştir.

Şiiriyeti hakkında ise; Şiir sanatında bilgi sahibi olduğunu; "Aḳsām-ı şiʿrüñ fünūnından behrever" ifade eder. Gazel tarzında Acem sanatkârları gibi olmasını ve gönle hoş gelen yüksek söyleyişi oluşuna ; "Ṭarz-ı ġazelde fuṣaḥā-yı ʿAcem gibi edā-yı bülend ile dil-pesend" değinir.

Nazım şekilleri açısından kaside ve müseddeste renkli ve akıcı murabba ve tahmiste tatlı ve iç çekici yenilik ve buluşları olduğunu; "ḳaṣįde vü müseddesi rengįn ü selįs ve murabbaʿ u taḫmįsi lezįz ü nefįs ṭarįḳında mübdiʿ ve ṭarzında muḫteri'dür." ifade eder.

Şiirlerinin ve sanatının övgüsü için; inci gibi parlak olduğunu ve Anadolu zariflerince beğenildiğini; "Burc-ı rifʿatinde tābān olan kevkeb-i naẓm-ı nūr-efşānı ve necm-i hādį-i mānend-i raḫşān olan maʿānį-i nāzük-beyānı pertev-endāz-ı her merzbūm olalı maḳbūl-i ṭabʿı ẓurafā-yı Rūm olmışdur"[13] ifade eder.

Kınalı-zâde Hasan Çelebi de *Tezkiretü'ş-Şu'arâ* adlı tezkiresinde Hüdâyî (Salâ Muslısı)'den bahsederken onun dönemindeki ününe değinmiş, şiirinin taşıdığı özellikler üzerinde durmuş ve şöhretine dikkat çekerek Şöhretinin sesinin gök kubeye

[13] Ahdî, *Gülşen-i Şu'arâ*, haz: Solmaz, S, 2018, (Çevrimiçi), **https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/56733,ahdi-gulsen-i-suarapdf.pdf?0,** 20.Eylül.2019

ulaştığına "Āvāze-i iştihārı ve aṣl-ı ḳubbe-i çarḫ-ı devvār ve ḳulle-i sipihr-i zer-nigār olmışdur." değinmiştir.

Anadolu şairlerinin ileri gelen ve sözü geçenlerinden ve dönemin dil ustalarının ünlülerinden olduğu ve ünü ve değerinin duyulması dönen gök kubbeyi gümbürdetip çınlattığına; "Şu'arā-yı Rūmun kibār u fiḫāmından ve fuṣeḥā-yı eyyāmun tamām be-nāmından, Ṣadā-yı iştihār u iʿtibārı ḳubbe-i felek-devvārı pür-ġulġule vü āvāz itmişdür." dikkat çekmiştir.

Hüdâyî (Salâ Muslısı)'nin şiirinin taşıdığı özellikleri ve muhtevasını musiki makamlarıyla da ilişkilendiren Kınalı-zâde Hasan Çelebi bununla ilgili olarak da Şiirlerinin öz sözlü –belâgat- olması, inceliği ve tatlılığı, açık seçik ve zariflik örneği olması ve sözlerinin endamıyla nazmın çeşitlerine güç yetiren, âşıkların ortağı her yerde beğenilip sevilen şiirlerinin rast revanın dilinden düşmeyen bir Hicaz ve Irak makamı kesildiğini; "Eş'ār-ı belāġat-şi'ārınun leṭāfet ü melāḥati ḥüsn ü ṣabāḥat-i sīm-berān gibi rūşen ü 'ıyān ve güftār-ı ẕerāfet-āsārınun reşāḳat u safāsı żiyāyı meh-tāb ve envār-ı āftāb gibi ṭāli' ü raḫşān esnāf u envā'-ı naẓma ḳādir ḥasbü'l-ḥāl-i 'uşşāk ve maḳbūl u merġūb-ı cümle-i āfāḳ olan eşʿārı vird-i zebān rāst-revān-ı Ḥicāz u 'Irāḳ olmışdur.".[14] ifade etmiştir

Bu tezkirelere ek olarak Âşık Çelebi *Meşâ'irü'ş-Şu'arâ* adlı tezkiresinde Hüdâyî (Salâ Muslısı)'i sesi ve musiki özeliği açısından ele almış ve şairi övücü ifadelere yer vermiştir.

Ses verse şakıyan bülbül kesilir. Şiir taksim etse şeker yiyen papağan kesilir. Onun yanında ötmek bülbülün haddine mi düşer onun olduğu yerde çolpanın susması musiki yerine geçer. "Āvāze itse bülbül göyā olur ve şi'r taḳsīm eylese ṭūṭī-i şeker-ḫā olur. Bülbül ne ḳuşdur ki anuñ yanında öter ve Zührenüñ ḫod ol olduġı bezmde ṭınmaduġı mūsiḳī yirine geçer."[15] diyerek şairin şiir söylemedeki yetkinliğine değinmiştir.

Beyânî *Tezkiretü'ş-Şu'arâ* adlı tezkiresinde Hüdâyî (Salâ Muslısı)'nin şiirinin gücü üzerinde durmuş ve şiirlerinin ve nazmının gücünü her beyiti altın kalemle yazılsa yakışacağını ve her gazelini akıcı dilli özlü sözlüler altın kağıt gibi başları üzere taşımasının uygun olacağı şeklinde bir teşbih ile dikkat çekmiş ve buna ek olarak anlam bulmadaki becerisi, eda güzelliğinde usta ve yetenekli büyüleyici bir şair olduğunu da "Her beyti altun ḳalemle yazılsa revā ve her ġazelini fuṣeḥā vü büleġā kāġıd-zer gibi

[14] İbrahim Kutluk, *Kınalı-zâde Hasan Çelebi Tezkiretü'ş-Şu'arâ,* TTK Yay., Ankara, 2014, s. 1060-1061

[15] Âşık Çelebi, *Meşâ'irü'ş-Şu'arâ*, haz: Kılıç, F, 2018, (Çevrimiçi), https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/59036,asik-celebi-mesairus-suarapdf.pdf?0, 20 Eylül 2019

başları üzre yer itseler sezādur. İḫtirā-ı ma'nāya kādir ḥüsn-i edāda üstād-ı māhir ṣā'ir-i sāḥirdür.".[16] ifade etmiştir

Gelibolulu Mustafa Ali *Künhü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı*'nda Hüdâyî (Salâ Muslısı) 'nin şiirlerinin beğenildiğini ve ülke çapında ünlü olduğuna; "Ḫaylį ḫoş-āvāz u makām-şinās ve nāme-perdāz kimse idi. Eş'ārı daḫi raġbete karįn ve edāları dilpesend ü rengįn olmaġın ṣā'ir dinilmege yarar ve muḫtelif bend-i müseddesleri ile şöhre-i diyār idi."[17] dikkat çekmiştir.

1.4. Hüdâyî (Salâ Muslısı)'nin Söz ve Şiir Telâkkisi

Hüdâyî (Salâ Muslısı) şiirlerinde şairlik gücünü överek söz ve şiir telakkisi hakkında ifadelere yer verdiğini görmekteyiz.

Şairin söz ve şiir telakkisi hakkında ifadelerini; sözünün ve şiirinin hüviyeti ve diğer şairlerden farklı olan yönlerini dile getirdiği beyitlerinden yola çıkarak bir sınıflandırmaya tabi tutabiliriz.

Hüdâyî (Salâ Muslısı) söz ve şiirinin hüviyetini şiirlerinde şu konular üzerinde topladığını görmekteyiz.

Āferįnler ey Hüdāyį **leẕẕet-i güftāruña**

Ṭıfl iken **şįr ü şeker** ḫōd virmedi dāyeñ saña

G.4/5

Sözlerinin tatlı olduğunu ve bu tatlılığın sebebinin de çocukluğunda bakıcısı tarafından kendisine verilen şekerleri yemesinden kaynaklandığı dile getirmektedir.

Klasik Türk edebiyatında papağanın konuşması için eğitilmesi esnasında şeker ile beslenmesine işaret edilerek bakıcısının da Hüdâyî (Salâ Muslısı)'yi aynı şekilde yetiştirdiği ve sözlerinin bu sebeple tatlı olduğu ifade edilmiştir.

Ben ey Hüdāyį **bülbül-i bāġ-ı belāġatem**

Āheng olur mı ġulġul-ı zāġ u zaġan baña

G.5/6

[16] İbrahim Kutluk, *Beyânî Mustafa Bin Carullah Tezkiretü'ş-Şu'arâ,* TTK. Yay., Ankara, 1997, s. 326-27

[17] Mustafa İsen, *Künhü'l Ahbâr'ın Tezkire Kısmı*, AKM Yay., Ankara, 1994, s. 210-211

Klasik Türk edebiyatında bülbül-bağ ilişkisinin çokça kullanıldığını ve çeşitli benzetmeler ile şiirlere konu edildiğini görmekteyiz. Bülbül ötmesi ve sesinin güzelliği itibariyle şiirlere konu edilmiştir. Ötüşünden dolayı da aşığa benzetilerek kullanılmıştır. Çünkü âşık da sürekli bülbül gibi sevgilisi için ah u feryâd etmekte ve sevgisini ifadeye çalışmaktadır.

Belâgat; etkili ve güzel söz söyleme sanatı olmasından dolayı şairler söz söylemedeki güçlerini ifade ederken ve kendilerini överken belâgat sahibi sözlerinin olması hususuna özen göstermişleridir.

Gül yüzüñ vaṣfı'duġın ol ġunca-ı nev-restenüñ

Ey Hüdāyį **şiʿrümüñ rengįn edāsı** bildürür

G.34/4

Yeni yetişmiş, taze goncanın gül gibi olan yüzünün tasvirini en iyi şiirlerinin renkli edası tanımlamaktadır.

Sevgilinin yüzü şiirlerde çeşitli benzetme ögeleriyle birlikte kullanılmakla birlikte en fazla benzetildiği unsur henüz açılmamış ya da yeni açılmış gül olarak karşımıza çıkmaktadır. Beyitte şiirlerin renkli edaya sahip olması ile sevgilinin gül gibi olan yüzü renk bakımından canlılık ifadesi olarak da kullanılmıştır.

Hüdâyî (Salâ Muslısı) diğer şairlerden ayrılan yönlerini ve gücünü de şiirlerinde şu şekilde ifade etmiştir.

Bildürür ebyāt-ı maşnūʿum cehānda nāmumı

Nitekim bennā-ı üstādı bįnāsı bildürür

G.34/5

Klasik Türk edebiyatında şiir söylemedeki yeteneğin yanında söylenen şiirin kendinden önceki şiirlerden farklı olması ve orijinal bir söyleyiş ifade etmesi önem arz etmektedir. Şairler bu amaç doğrultusunda diğer şairlerden ayrılacak kendilerine has üslup yaratma çabası içerisinde olmuşlardır.

Hüdâyî (Salâ Muslısı) kendisini diğer şairlerden ayıran orijinal ve sanatkârane beyitleri olduğunu ve bu beyitlerin kendisini tanıttığını ifade eder ve bir mimarın

yaptığı bina ile tanındığı benzetmesinden hareketle beyitlerinin de onu o şekilde tanıttığını ifade eder.

ʿAceb mi raḳṣ u simāʿa gitürse ḥāl ehlin

Ḥadîṯ-i şiʿr-i Hüdāyî simāʿa ḳābildür

G.39/7

Raks, eğlence meclislerinde çalgı eşliğinde eğlenmek için yapılan dans için kullanılan bir ifadedir. Sema ise Mevlevi dervişlerinin ayinlerdeki dönüşlerine verilen addır.

Hal ehli ibaresini kullanarak da Hüdâyî (Salâ Muslısı) sözlerinin güzelliği ve etkileyiciliğine işaret etmiş ve meclistekileri vecd mertebesine ulaştıracak bir hüveyete sahip olduğu dile getirmiştir.

Hüdāyî **şiʿrini ġayra ḳıyās ider** ḥāsid

Yanında pîleverüñ bir-durur güherle ḥacer

G.42/6

Şiir söyleme yeteneği her şair için farklılıklar arz eder. Bazı şairler kısa sürede bir şiir vücuda getirirken bazıları daha uzun sürede bir şiir meydana getirebilir. Ancak meydana getirilen şiirin edebi açıdan da iyi olması Klasik Türk şiirinde önemli bir noktadır. Şiirleri pek ilgi görmeyen şairler diğer şairlerin yazdığı ve edebi açıdan da yüksek şiirleri kıskanarak başkaları ile karşılaştırma yoluna gider ve şiirini beğendiği şairin şirini kötülemeye çalışırlar.

Hüdâyî (Salâ Muslısı) beyitte bu hususa dikkat çekmiş ve şiirlerinin beğenilmesiyle birlikte bunu anlayacak güçte olmayan kimselerin şiirlerini başkalarıyla kıyaslayarak kıskançlıklarını ortaya koyduklarını dile getirmiş ve şiirlerinin ancak şiirden anlayanlar tarafında fark edilebileceğini söylemiştir.

Nevā-ı dilkeş ider nay-ı nāle-i şiʿrüm

Simaʿ idüp anı bezm-i felekde Zühre çalar

G.42/7

Ney; Mevlana'nın *Mesnevi*sinin ilk beyitinde de bahsedildiği gibi kamışlıkta yetişmekte koparılarak kurutulmakta ve üzerine delikler açılarak ney haline gelmektedir. Bununla birlikte neyin çalınması esnasında çıkardığı yakıcı ses ayrılıktan çektiği acının bir yansıması olarak inleme ile ifade edilmiş ve şiirlerde âşıkların sevgililerinden ayrı kalmaktan çektikleri acı ile ilişkilendirilmişir.

Hüdâyî (Salâ Muslısı) şiirinin yakıcı bir özellikte olmasını ve gönülleri kendine çekmesini ifade etmek için ney ile inleme arasında ilişki kurmuştur. Sema etmek ifadesi ile de ney-sema ve Mevlevilik ilişkisini sağladığını söyleyebiliriz.

Dişlerüñ naẓm ideli bende Hüdāyį̄ şāhum

Baḥr-i naẓmı dil-i deryā gibi pür-dürr ü güher

G.47/6

Klasik Türk edebiyatında sevgilinin dişlerini ifade etmek için inci ile benzetme ilgisi kurulur. İnci parlaklığı ve değerli olmasıyla sevgilinin dişlerine benzetilerek kullanılmıştır. Hüdâyî (Salâ Muslısı) şiirinin değerli hale gelmesinin sebebini sevgilinin dişlerini anlatmasına bağlamaktadır.

Ḥāmeñ Hüdāyį̄ **bezm-i belāġat buḫūrıdur**

Ḫaṭṭ-ı siyāh-ı şiʿrüñ aña **dūd-ı müşk-bār**

G.49/7

Hüdâyî (Salâ Muslısı) şiirlerinin belâgat açısından iyi olduğunu kalemini meclislerde güzel koku saçan buhurdana benzediğini ve siyah kalemle yazılı şiirinin de bu güzel kokunun dumanı olduğunu ifade etmiştir.

Yūsuf olavuz Mıṣr-ı belāġatde Hüdāyį̄

Lāyıḳ mı **sitem-dį̄de-i iḫvān-ı zamānuz**

G.61/7

Yüksek seviyede edebi metinler meydana getiren sanatçılar aynı seviyede metinler meydana getiremeyen diğer sanatçılar tarafından kıskanılır ve baskıya maruz kalarak dışlanmak, umursanmamak gibi sıkıntılar yaşayabilirler.

Hüdâyî (Salâ Muslısı) bu olaya dikkat çekerek şiirlerinin belâgat açısından üstün olduğunu ve döneminde kendisi gibi kimsenin olmadığından şikâyet ederek zulme maruz kaldığını dile getirmiştir.

Bir kez oḳursa **luṭf-ıla yār Hüdāyį̄ şiʿrümüz**

Ravżada rūḥ-ı ḳudsiyān vird idine maḳālümüz

G.70/5

Şairler şiirlerine bir kutsiyet atfederler ve sevgilinin de şiirlerini okuyarak onlara lütufta bulunmalarını beklerler. Fakat sevgili aşığa lütfu ile değil eziyeti ile muamele eder.

Hüdâyî (Salâ Muslısı) sevgilinin bir kez lutfederek şiirini okumasının sonucunda cennette kutsal ruhların bu sözleri dillerine dolayacağını ifade ederek meleklerin sürekli Allah'ı zikretmeleri ile de ilişki kurmuştur.

Ey Hüdāyį̄ **ḫūb-edālarla müzeyyendür** sözüñ

Ḥāsidān-ı ṭabʿuña yoḳsa ezā mıdur ġaraż

G.81/5

Sözlerinin güzel edalarla süslü olması ve güzel söz söyleme yeteneği yaratılışını kıskananlara eziyet çektirmeyi hedeflemektedir.

Naẓmum Kemāl-i sūz-ıla ṭumārı şiʿrümüñ

Lāyıḳdur ola türbe-i pį̄r-i Ḫocend'e şemʿ

G.84/7

Şiirlerinin hepsi tam bir yakıcılığa sahiptir. Kemal-i Hocendî'nin türbesinin mumlarını yakmaya layıktır. Hüdâyî (Salâ Muslısı)'nin ifadelerinden âşıkâne şiirler yazdığını ve şiirleriyle gönle dokunduğunu söyleyebiliriz.

Ey Hüdāyį̄ **Ḥāfıẓ-ı Rūm'um** bį̄-ḥamdi'llāh bugün

Ḳalb-i vį̄rānum ṭolu **gencį̄ne-i Ḳur'ān-ı ʿışḳ**

G.101/7

Klasik Türk edebiyatında pek çok şairin büyük bir makamda olduğunu göstermek için kendilerini İranlı şairlere benzettiğini görürüz. Buların başında da Hafız gelmektedir.

Hüdâyî (Salâ Muslısı) aynı benzetmeyi yaparak kendisinin Anadolu'da İranlı meşhur şair Hâfız gibi olduğunu ve Kur'an hazinesiyle dolu bir gönle sahip olduğunu ifade etmiştir.

Cevher-i naẓmum Hüdāyi̱ ʿ**aynına almaz** ʿadū

Ṭūṭi̱ya nefʿini görmez gözleri aʿmālaruñ

G.117/5

Şiirlerin orijinalliğini, nadirliğini ve güzelliğini ifade etmek için cevher ile ilişkilendirilerek kullanıldığını görmekteyiz. Şiirden anlamayanların ise bu cevheri göremeyeceği ve fark edemeyeceği ifade edilmektedir.

Hüdâyî (Salâ Muslısı) aynı duruma dikkat çekerek gözleri görmeyen kimseye sürme sürmenin bir fayda vermeyeceğini söyleyerek örneklendirmiştir.

Şiʿre Hüdāyi̱ virmez idi böyle **leẕẕeti**

Devr itmeseydi sāġır-ı mey gibi **telḫ-kām**

G.140/7

Devrinin ona acı çektirmesi ve zor durumlara maruz kalmasından dolayı acıyı iyice kavramış ve yaşadıklarından ders çıkararak şiirine tat kazandırmıştır.

ʿİsi̱ gibi Hüdāyi̱ **kelāmuñda rūḥ var**

Göyā ki hem-dem-i dem-i Rūḥu'l-Emi̱n'sin

G.176/6

Sözlerinin canlı olması Hz. İsa'nın ölülüleri dirilten nefesi ile ilişkilendirmiştir. Hz. İsa nefesiyle ölüleri nasıl diriltiyorsa Hüdâyî (Salâ Muslısı) de şiirleriyle canlandırmaktadır. Ruhu'l Emin ise Cebrail'in adıdır. Cebrail de vahiy getirmekle görevlendirilmiş bir melektir. Hüdâyî (Salâ Muslısı) kendisiyle Cebrail'in sanki arkadaş olduğunu ifade ederek şiirlerinin kutsiyetini de ifade etmektedir.

Sūz-ı kelāmı irdi kemāle Hüdāyi̯’nüñ

Yaḳdı çirāġ-ı Ḫusrev’i mülk-i suḫanda bu

G.183/7

Yakıcı söz söyleme yeteneğinde olgunluk mertebesine ulaşmıştır. Söz mülkünde Hüsrev’in çırasını yakmıştır.

Oldı di̯vāne Hüdāyi̯ **ṣadef-i baḥr-i naẓm**

Maʿni̯-i ḫāṣdur anuñ güher-i mümtāzı

G.219/5

Şiir denizinin sedefidir ve şiirleri eşsiz inci gibi özel anlamlar taşmaktadır. Kendine özgü anlamlar içeren şiirleri ile orijinal bir üsluba sahiptir.

Ne cevher vaṣf ider **dendān u laʿlüñ**

Hüdāyi̯’nüñ bu **ṭabʿ-ı ḫurdedānı**

G.225/5

Klasik Türk edebiyatında sevgilinin dişleri inci dudağı ise la’l olarak tasvir edilir. Beyitte cevherin değeriyle ilişkilendirilerek şairin ince yaratılışına değinilmiştir.

Güş eyle **dürr-i naẓmını** şāhum Hüdāyi̯’nüñ

Refʿ eyle ḫākden anı **genc-i güher** gibi

G.232/7

Şairler yazdıkları şiirleri hükümdarlara sunarak onlardan onay almayı ve yardım görmeyi amaçlarlar. Hükümdarlar da kendilerine sunulan şiirleri beğenirlerse çeşitli mükâfatlarla şairlere ihsanda bulunurlar.

Hüdâyî (Salâ Muslısı) hükümdara seslenerek inci gibi bir nazma sahip olan şiirlerini dikkate almasını ve yerden kaldırarak değerini takdir etmesini istemektedir.

Yukarıda örnek olarak gösterdiğimiz beyitlerden de anlaşılacağı üzere Hüdâyî (Salâ Muslısı) şiirlerini oluştururken sözü etkili kılmaya ve farklı olarak kendine has bir üslup oluşturmaya özen gösterdiğini görmekteyiz.

2. HÜDÂYÎ (SALÂ MUSLISI)'NİN ŞİİRİNİN TEMEL ÖZELLİKLERİ

2.1. Şekil Özellikleri

Hüdâyî (Salâ Muslısı)'nin divanının genel itibariyle klasik divan şekline uygun düzenlendiğini görmekteyiz. Şiirde ahengi sağlayan kafiye ve redife oldukça önem verdiğini ve bunları başarıyla kullandığını şiirlerin genelinde görmekteyiz. Kafiye ve redif kullanmadaki bu başarısının ardında Arapça ve Farsça bilgisinin sağlam olması ve bu iki dile olan hâkimiyeti de yer almaktadır.

Bu duruma örnek olarak şiirlerinde Arapça'da çokluk eki olarak kullanılan "in" eki ile Farsça'da derecelendirme eki olarak kullanılan "in" ekini kafiyeli kullanımı ve içerisinde uzun ünlü bulunduran isimleri bir arada kullanımını örnek gösterebiliriz.

Ruḫlaruñ dḭvānını seyr itse ey şāh-ı g**üzḭn**

Kātibḭne ide yüz taḥsḭn Kirāmen **Kātibḭn**

Naḳş-ı ḥüsn ü ḫaṭṭuña cāna hezārān **āferḭn**

Şāh Maḥmūd'um göñül taḫtında sulṭānum benüm

Mrb. 22/4

Ġam ḫūnıdur bu tekyede zādü'l-**müsāfirḭn**

Alduñsa ḥişşe merd-i ḳanāʿat-**güzḭnsin**

G.176/5

Bazı gazellerinde aynı kelimenin farklı çekimlerini tekrar ederek ve redif yinelemesini ahenk unsuru olarak kullanarak tüm gazel çapında bir uyum sağladığını da görürüz.

Ḫūn-ıla ṭoldı dḭde-i giryān **ṭabaḳ ṭabaḳ**
Ḫayl-i ḫayālüñe çekeyin ḫān **ṭabaḳ ṭabaḳ**
Gün gibi bāġa gel ki ide şevḳuña niŝār
Lü'lü'-i jāleyi gül-i ḫandān **ṭabaḳ ṭabaḳ**
Gel ṣaḥn-ı bāġa nūş idelüm kāse kāse mey
Zeyn oldı rāġa lāle-i Nuʿmān **ṭabaḳ ṭabaḳ**

Şeb-nem degül çimende gice cām içenlere
Dürler ṣaçar sipihr-i nüh-eyvān **ṭabaḳ ṭabaḳ**
Pür-dür idüp ṣadefleri i̱ŝār içün saña
Ṭutar kefinde ḫ̬ʷāce-i ʿummān **ṭabaḳ ṭabaḳ**
Dükkān-ı cevheri̱ ḳafeṣ-i ṣayrefi̱ gibi
Vardur gözümde dürr-ile mercān **ṭabaḳ ṭabaḳ**
Vaṣf-ı lebi̱nde gevher-i maʿnā-ı ḫ̬āṣ-ıla
Pürdür Hüdāyi̱ defter ü di̱vān **ṭabaḳ ṭabaḳ**
G.95

Zer kāġıdın ṣabā gülüñ açdı **ṭabaḳ ṭabaḳ**
Bezm-i çimende anı uçurdı **varaḳ varaḳ**
Bülbül ʿaceb mi mest-i ḫ̬arāb olsa ġuncalar
Bezm-i bahāra bāde getürdi **ḳabaḳ ḳabaḳ**
Ṣaçdı cevāhir üstine dāmād-ı nev-bahār
Bāġa ʿarūs-ı lāle gelince **ayaḳ ayaḳ**
Şevḳuñla āhum ātişi yalıñ ışıḳ gibi
Geşt itdi gice tekye-i çarḫ̬ı **ocaḳ ocaḳ**
Üftādeler ki düşe dura kūyuña gider
Ḥüccācdur ki Kaʿbe'ye varur **ḳonaḳ ḳonaḳ**
Geh dildedür müjeñ oḳı geh cān evindedür
Ḳanlu gibi ki gizlenür ilden **bucaḳ bucaḳ**

Ke’s-i hilāli geh pür ider geh tehį felek
Yāra içer Hüdāyį ṭolular **çanaḳ çanaḳ**
G.97

Ḫaṭṭuñ ki yazdı muṣḥaf-ı ḥüsnüñ **varaḳ varaḳ**
Eṭfāl-i diller oḳudı anı **sebaḳ sebaḳ**
Dāġ-ı dilüm gibi didi yok bir yalıñ ışıḳ
Bu tekyegāh-ı dehri gezenler **ocaḳ ocaḳ**
Eyler ʿadū-ı ehrimenüñ daʿvetin ḳabūl
Benden ḳaçar perį gibi āh o **bucaḳ bucaḳ**
Ḫᵛuş pāyedür ŝelāŝe-i ġassāle sāḳįyā
Ḳaṣr-ı ṣafāya çıḳmaġa rindān **ayaḳ ayaḳ**
Ṣofį lebįn göreydi çıḳaraydı tācını
ʿIşḳına nūş ideydi ṭolular **çanaḳ çanaḳ**
Ol iki zülf ucında lebüñ ey nihāl-i nāz
Ḫurmā-ı tāzedür ki ṣalınmış **budaḳ budaḳ**
Çeşm-i Hüdāyį gibi sezādur işigüñe
Bu nüh-ṣadef ola güher-efşān **ṭabaḳ ṭabaḳ**
G.98

Çekmesün vechüñ gören her nāzenįnüñ **minnetin**
Vaṣl olan dįdāra çekmez ḥūr-ı ʿinüñ **minnetin**
Öldürüp ger bir avuç ṭopraġ atarsañ üstüme
Rāżįyam yüklet baña rūy-ı zemįnüñ **minnetin**

İçmezem bezmümde itse kellesin gerdūn ayaġ
Çekmezem anuñ gibi dūn ü deni̱nüñ **minnetin**
Āferi̱n ol merd-i ʿuryān-ı fenā fi̱’llāha kim
Çekmedi dāmān u ceyb ü āsti̱nüñ **minnetin**
Dāne almaz murġ-ı ḳudsi̱ler dehān-ı mūrdan
Şāhlar çekmez gedā-ı ḫoşe-çi̱nüñ **minnetin**
Sāḳi̱yā ger irgürürse devlet-i pā-būsuña
Başum üstine çekem çarḫ-ı beri̱nüñ **minnetin**
Ey Hüdāyi̱ yār elinden çek gümiş peymāneler
Çekme gülşende semenle yāsemi̱nüñ **minnetin**
G.150

Lebüñ yeter baña geçdüm şarābı **n’eyleyeyin**
Çeküp ṣoñında bu deñlü ʿazābı **n’eyleyeyi**n
Nasi̱ḥatüñ ṭutalum diñlemek gerek nāṣıḥ
Ya bu terāne-i çeng ü rebābı **n’eyleyeyin**
O ġunca Kaʿbe yüzinden niḳābın itmedi refʿ
Açılmadı aradan bu ḥicābı **n’eyleyeyin**
Baña yeter ġam-ı laʿl-i nigārum ey ḫᵛāce
Yinür mi dāne-i dürr-i ḫᵛuş-ābı **n’eyleyeyin**
Bu derd-i ʿışḳa devā sormazam ṭabi̱be varup
Benüm su’ālüme yoḳdur cevābı **n’eyleyeyin**

Miŝāl-i ḫaṭṭ-ı ruḫuñ dil ġamını yazıcaḳ
Kilk ocaḳlara yansun kitābı **n'eyleyeyin**
Havāyi̯ oldı Hüdāyi̯ seḥerde jāle gibi
Görince ol yañaġı āfitābı **n'eyleyeyin**
G.171

Hüdâyî (Salâ Muslısı) şiirde kafiye ve redifin yanı sıra anlatmak istediği duyguyu daha da etkili hale getirebilmek için şiirinde ritmik unsurlara da sıkça yer vermiştir.

Ruḫınuñ **ṭāġdārı** olmaz-ısa lāle **ṭāġi̯dur**

Ḳad-i āzādına serv olmaz-ısa bende **bāgi̯dur**

G.41/1

2.1.1. Kafiye Kusurları

2.1.1.1. İkvâ:

Kafyede hazv ve tevcih harekelerinin farklı olmasıdır.[18]

Li-llāhi'l-ḥamd fāyiżu'l-**inʿām**

Ḫāliḳu'l-ins u rāzıḳu'l-**enʿām**

K.1/1

Cāmiʿ-i rifʿati bulup **iḥkām**

Şarḳdan ġarba eylesün **aḥkām**

K.1/41

Sulṭān-ı çār-ḳaṣr-ı sipenc ise mihr **sen**

İḳli̯m-i heft-ḥüsne şeh-i kām-bi̯n**sin**

G.175/3

[18] M.A. Yekta Saraç, *Klasik Edebiyat Bilgisi Biçim*- Ölçü- Kafiye, Gökkubbe Yay, İstanbul, 2012, s.273

Pāy-māl itme beni zülf-i semen-**būyuñ gibi**

Serv-i nāzum himmetüñ ʿālį gerek **boyuñ gibi**

G.211/1

2.1.1.2. İkfâ:

Revi harflerinin mahreç(harflerin çıkış yerlerinin) yakınlığı olan bir başka harfe dönüşmesidir.[19]

Mihr olsa ḫāl-i zerd-i ruḫı eyleme nigā**h**
Dāġ ola tā deline meh-i tāb-dār-ı çar**ḫ**

G.24/3

Nār-ı ġam dilde sürūrum gözde nūrum āb-ı eş**k**
Başda tācum ḫāk-i miḥnet elde varum bād-ı ʿış**ḳ**

G.94/4

Ke’s-i hilāli geh pür ider geh tehį fele**k**
Yāra içer Hüdāyį ṭolular çanaḳ çana**ḳ**

G.97/7

2.2. Muhteva Özellikleri

Sanatçılar özel bir çaba sarf ederek kaleme aldıkları metinleri kendilerinden soyutlayarak oluşturmayı hedeflememişlerse kaleme alınan her edebi metinde yazarından ve meydana getirildiği edebi dönemden izler görülür.

Klasik Türk edebiyatında şairlerin kendilerini metinden soyutlama gibi bir amaçları olmadığı için bu izlere sık rastlarız. Zira Klasik Türk edebiyatında amaç orijinallik yaratmaktır. Fakat bu orijinallik yeni konulara girerek değil gelenek tarafından önceden belirlenmiş konuların farklı şekillere büründürerek yeniden ifade edilmesi ile oluşturulmaktadır. Sanatçı da bu orijinaliteyi sağlayabildiği ölçüde büyük sanatçı olarak kabul edilmektedır.

[19] M.A. Yekta Saraç, *Klasik Edebiyat Bilgisi Biçim*- Ölçü- Kafiye, Gökkubbe Yay, İstanbul, 2012, s.274

Klasik Türk edebiyatında şiirlerde ele alınan muhtevanın aynı olması yazarları kelimelerin anlam katmanlarını irdelemeye ve derin anlamlar oluşturarak orijinalliği sağlamaya sevk etmiştir.

Bu kısımda Hüdâyî (Salâ Muslısı)'nin ele aldığımız divanının genel içeriğinden bahsedeceğiz.

Kasideler; Divanda bir na't bir münacat olmak üzere on iki kaside yer almaktadır. Bu kasidelerden üçü tarih düşürülerek yazılmıştır.

Şairin ilk kasidesi; Kanuni Sultan Süleyman adına yazılmış ve Kanuninin şeriatın kucaklayıcısı, İslam'ın koruyucusu olması, adaletle hükmetmesi, camiler yaptırması ve 1557 yılında Süleymaniye camiini inşa ettirmesine tarih düşürülerek anlatılmıştır. 41 beyittir.

İkinci kaside; "Fį Naʿti Resūli Enām ʿAleyhi'ṣ-Ṣalātü ve's-Selām" başlıklı bir na'ttır. 51 beyittir.

Hz. Peygamberin övgüsü, oluş sırrına vakıf oluşu, şefaat sahibi olması, miraç hadisesi, dört halifesi anlatılmakta ve ayetlerden iktibaslar yapılmaktadır.

Üçüncü kaside; "El-Ḳaṣįdetü Fi'l-Mevʿiẓati ve'l-Münācāti Ḳażį'l-Ḥācāt" başlıklı bir münacattır. 55 beyittir.

Dünyanın süsüne aldanmama, dünyanın geçiciliği, acımasızlığı, tavazu sahibi olma, makam peşinde koşmamak, Allah'ı her zaman anmak, şükür etmek, kulluğu yerine getirmeye çalışma, şeriatı unutup nefse uymama, günahların bağışlanmasını dileme anlatılır.

Dördüncü kaside; "Ḳaṣįde-i Hüdāyį Berāy-ı Çeşmehā-ı Sultan Süleyman [1520-1566]" başlığını taşımaktadır. 30 beyittir.

Kanuni Sultan Süleyman'ın çeşme yaptırması üzerine sultanı methetmek için yazılmıştır. Yaptırdığı çeşme ile halkı suya kavuşturması peygamberin parmaklarından su çıkarması mucizesiyle özdeşleştirilmiş ve sultanın öldükten sonra peygamberin şefaatine nail olması dilenmektedir.

Beşinci kaside; "Ḳaṣįde-i Bahāriyye Der-Midḫaṭ-i Sulṭān Selįm Ḫān [1566-1574] İbni Sulṭān Süleymān Ḫān [1566-1574]" başlığını taşımaktadır. 31 beyittir.

Kanuni Sultan Süleyman'ın oğlu II. Selim için yazılmıştır. Bir bahariye olup baharın gelişi anlatılmaktadır. II. Selim'in adaleti ve padişahlığına övgü yapılmaktadır.

Altıncı kaside; "Tārīḫ-i Vilādet-i Şeh-zāde Sulṭān Muḥammed Bin Selīm Ḫān [1566-1574] İbni Sulṭān Süleymān Ḫān [1520-1566]" başlığını taşımaktadır. 29 beyittir.

II. Selim'in oğlu şehzade Sultan Mehmed'in 1567 yılında doğumu üzerine tarih düşürülerek yazılmıştır.

Yedinci kaside; "Ḳaṣīde Berāy-ı Piyāle Paşa" başlığını taşımaktadır. 29 beyittir.

Devrin sadrazamlarından Piyale Paşa'ya yazılmıştır. Paşa'nın adaletli, temzi kalpli olması, savaşçılığı gibi özellikleri dile getirilmiştir.

Sekizinci kaside; "Der-Midḥaṭ-i Kerīm Efendi nevvere'llāhu merḳadehu" başlığını taşımaktadır. 17 beyittir.

Devrin ulemalarından Kerim Efendi için yazılmıştır.

Dokuzuncu kaside; "Ḳaṣīde Berāy-ı Şemsī Pāşā" başlığını taşımaktadır. 39 beyittir.

Devrin sadrazamlarından Şemsi Paşa'ya yazılmıştır. 1563 yılında beylerbeyi olmasına tarih düşürülmüştür.

Onuncu kaside; "Tārīḫ-i Āmeden-i Cānāne Be-Ḫāne-i Derviş-i Dil-Rīş" başlığını taşımaktadır. 49 beyittir.

Sevgiliden ayrı olma, çekilen ıstırap ve sevgilinin 1561 yılında gelmesi üzerine tarih düşürülmüştür.

On birinci kaside[20]; "Der-Midḥaṭ-i Ḥakīm Çelebī Efendi ḳuddise sirruhu'l-ʿazīz" başlığını taşımaktadır.

Devrin ulemalarından Hâkim Çelebi Efendi için yazılmış olup 24 beyittir. İlk 19 beytinde Hâkim Çelebi Efendi'nin övgüsüne yer vermiştir.

[20] Mesnevi nazım şeklinde olmasına rağmen divanda kasideler arasında yer almasından dolayı biz de divandaki şeklini koruyarak kasideler arasında yer verdik.

Yirmi ve yirmi birinci beyitlerde Hâkim Çelebi'den kendisi için dua istemiş ve yirmi ikinci beyitten itibaren ise Hâkim Çelebi'ye dua etmiştir.

On ikinci kaside; "Ṣūret-i Mektūb ki Eʿazzu'l-İḫvān Muṣṭafā Çelebi Efendi-rā Nüviştem" başlığını taşımaktadır. 11 beyittir

Mustafa Çelebi'ye yazılmıştır.

Mesnevi; "Mesnevi Der-Iltimâs-i Kitâbet" başlıklı 21 beyitlik bir mesnevidir.

Bu mesnevinin ilk on dört beytinde şair, devrin padişahı Kanuni Sultan Süleyman'ın oğlu Selim Han'ın övgüsüne yapmış; on beş, on altı ve on yedinci beyitlerde kâtip olma istediğini dile getirmiş; on sekizinci beyitten itibaren ise padişaha dua etmiştir.

Tarihler; Kasideler arasında yer alan üç tarihin dışında biri gazel dokuzu kıt'a nazım şeklinde yazılmıştır.

Birincisi; Gazel nazım şekliyle yazılmıştır. Sultan Siileyman Han'in ölümününe tarih düşmektedir.

İkincisi; Devrin padişahlanndan Sultan Siileyman Han'in kızının ölümü üzere yazılmıştır. Kıt'a nazım şeklindedir.

Üçüncüsü; Devrin padişahlanndan Kanuni'nin oglu Sultan Selim Han'm vezirinin yaptırdığı kervansarayın yapımı için yazılmıştır. Kıt'a nazım şeklindedir.

Dördüncüsü; Yaptıranı belli olmayan bir çeşmenin yapımına yazılmıştır. Kıt'a nazım şeklindedir.

Beşincisi; Devrin yeniçeriler kâtibinin ölümü için yazılmıştır. Kıt'a nazım şeklindedir.

Altıncısı; Muhammed isimli birisinin ölümü üzerine yazılmıştır. Kıt'a nazım şeklindedir.

Yedincisi; Devrin büyüklerinden Muhammed Beg isimli br şahsın yaptırdığı saray için yazılmıştır. Kıt'a nazım şeklindedir.

Sekizincisi; Devrin dergâh ağası Yakup Ağa'nın yaptırdığı köprü için yazılmıştır. Kıt'a nazım şeklindedir.

Dokuzuncusu; Yakub Ağa'nn yaptırdığı çeşme için yazılmıştır. Kıt'a nazım

şeklindedir.

Onuncusu; İsmi anılmayan bir kişinin ölümü için tarih düşürülmüştür. Kıt'a nazım şeklindedir.

Musammatlar; Divanda 33 adet musammat bulunmaktadır. Bunların 28'i Murabba, 1'i muhammes, 3'ü Tahmis[21], 1'i müseddestir.

Murabbaların ilkinde şair, ramazan ayının güzelliklerini, feyiz ve bereketini, bu aya mahsus ibadetlerden olan oruç ve teravihten bahsetmiştir. İkinci ve üçüncü murabbalarda yer alan başlıklardan şairin daha önce değindiğimiz üzere musiki konusundaki özelliğini burada da görmekteyiz. Şairin ikinci murabbaı Hüseyni, üçüncü murabbaı ise Acem makamında kaleme aldığını görmekteyiz.

İkinci murabbada; Hz. Osman ve Osmanlı devletinin kurucusu olan Osman Bey'in yüz güzelliği ile teşbih edilerek Osman Bey övgüsüne yer verilmiştir.

Üçüncü murabbada; Muhammed Şah adına yazılmış ve Muhammed Şah mizaç olarak Hz. Hasan, Hz. Hüseyin ve Hz. Ali'ye adaleti ile Hz.Ömer'e teşbih edilerek anlatılmıştır.

"Mersiye-i Muhammed Şah" adlı murabbaında şair oğlunun vefatı üzerine duyduğu üzüntüyü ve çaresizliğini dile getirmiştir.

Diğer murabbalarda da ortak konu olarak sevgili temi işlenmiştir. Sevgilinin lütfetmemesi, vefasızlığı, güzelliği, can vericiliği, kavuşulamaz oluşu gibi vasıfları ele alınmıştır.

Ayrıca murabbaların büyük bir çoğunluğun birtakım şahıslar adına (Ahmed, Hızır, Hayder Bali, Nakkas. Ahmed Bali, Memi Şah, Ali, Fethullah, Ali Bali, Hasan Bali, Muhammed Şah, Muslı Şah) yazıldığını görmekteyiz.

Gazeller; Divanda 241 gazel bulunmaktadır. Bu gazellerin 8'i elif kafiyesiyle, 9'u ba kafiyesiyle, 3'ü te kafiyesiyle, 1'i ŝe kafiyesiyle, 1'i cim kafiyesiyle, 1'i ḥa kafiyesiyle, 3'ü ẖı kafiyesiyle, 3'ü dal kafiyesiyle, 2'si ẕel kafiyesiyle, 28'i ra kafiyesiyle, 14'ü ze kafiyesiyle, 2'si sin kafiyesiyle, 3'ü şin kafiyesiyle, 2'si ṣad kafiyesiyle, 1'i dat kafiyesiyle, 1'i ṭa kafiyesiyle, 1'i ẓı kafiyesiyle, 1'i ayn kafiyesiyle,

[21] Ahmed Paşa'nın şiirine yazılan tahmis dışındaki iki şiir muhammes olmasına rağmen esas aldığımız divanda tahmis adıyla geçmesinden dolayı bizde bu grup arasında yer verdik.

1’i ġayn kafiyesiyle, 5’i fe kafiyesiyle, 12’si ḳaf kafiyesiyle, 25’i kef kafiyesiyle, 8’i lam kafiyesiyle, 13’ü mim kafiyesiyle, 32’si nun kafiyesiyle, 4’ü vav kafiyesiyle (2’si Farsça), 23’ü he kafiyesiyle, 34’ü ya kafiyesiyle yazılmıştır.

Gazellerde de âşık-maşuk ilişkisi çerçevesinde sevgili ve sevgilinin vasıfları; saçı, yüzü, kaşı, bakışı, gözü, yanağı, ayva tüyleri, dudağı, ağızı, dişleri, boyu, güzelliği gibi unsurlar çeşitli benzetmelere yer verilerek kullanılmıştır.

Aşk ve aşığın hali, ayrılık, kavuşamama, aşığın çektiği acı ve ıztırap, canından vazgeçmesi, âşık-rakip ilişkisi de ele alınan diğer konulardır.

Gazellerin çoğunda âşıkâne-rindâne bir üslup kullanıldığını görmekteyiz.

Kıtalar; 2’si Farsça olmak üzere 13 tane kıta bulunmaktadır. Türkçe kıtalardan birisi rubai başlığını taşımaktadır. 9’u da tarihlidir.

Türkçe iki kıtada; Boyun eğmeyen hasım ve düşmanları kapısında köle eden sevgili ve mumun etrafında pervane gibi dönen âşık anlatılmaktadır.

Matlalar; 9 ‘u Farsça 11’i Türkçe olmak üzere 20 tane matla bulunmaktadır.

Sevgilinin kavuşulamaz olması, nazlı oluşu, yüzü, amber kokusu, güzelliği ve ayrılığı temaları etrafında şekillenmiştir.

Sevgilinin nazı, yüzünü görme isteği, anber kokulu saçı, güzelliği ve ayrılık temi ele alınmıştır. Ferhad ve Mecnun teşbihi yapılarak aşk tasviri yapılmıştır.

2.3. Dil ve Üslup Özellikleri

Üslup, dilin sağladığı olanaklardan yararlanarak duyguların, düşüncelerin, hayallerin ve eylemlerin subjektif bir yansımasıdır. Üslubun oluşumunda yazarın edebiyat ve sanat geleneği ile irtibatı, edebiyat ve sanat anlayışı, siyasi görüşü, yazarın yaşı, cinsiyeti, psikolojik yapısı, mizacı, karakteri, eğitim ve öğretimi, yaşadığı dönem ve dönemin dil özellikleri etkili unsurlar arasındadır.

Klasik Türk şiirinde şairler gelenek tarafından şekillenmiş ve kurallaşmış, ortak formlar ve kalıplaşmış ifadeler arasından kendilerine has bir üslup oluşturabildikleri oranda özgün kabul edilmiş ya da başarısızlıkları ölçüsünde taklitçi olarak nitelendirilmişlerdir.

Hüdâyî (Salâ Muslısı)’yi dönemi içerisinde özgünlüğü yakalamış şairler arasındadır.

Özgünlüğünü ve başarısını şiirlerinde kullandığı icazlar ve anlam zenginliklerini yetkinlikle kullanarak sağlamıştır.

Hüdâyî (Salâ Muslısı)'nin şiirlerinde kullandığı dile baktığımızda onun dışa dönük bir şair olduğunu görürüz. Anadolu şairleri arasında tek olduğunu, diğer şairleri beğenmediğini ifade ederek kendisine Hüsrev, Selman, gibi İranlı şairleri örnek almış ve kendisini onlarla mukayese ederek kabiliyet bakımından onlara benzediğini ifade etmiştir.

Hüdâyî (Salâ Muslısı)'nin şiirlerine genel olarak baktığımızda nazım şekillerine ve nazım türlerine göre üslubunu değiştirdiğini ve kelimeleri diğer anlamları da içerecek şekilde anlam zenginliği ile kullandığını görmekteyiz. Örnek vermek gerekirse kasideleri Allah'a münacat, peygambere na't ve padişahlar ile devlet adamlarını övmek için yazmasından dolayı dini ifadelerin, ayetlerin ve hayır dualarının daha yoğun olduğu bir dilin kullanıldığını görürüz. Murabbalarında ise gündelik hayatta yaşanan olaylara da yer vermiştir. Bunlar arasında oğlunun ölümü üzerine yazdığı murabbayı örnek verebiliriz. Murabbada oğlunun ölümü üzerine duyduğu üzüntüyü ve öğlunun yerinin cennet olmasını Allahtan niyaz eden acılı bir baba olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca murabbaların büyük bir çoğunluğun birtakım şahıslar adına (Ahmed, Hızır, Hayder Bali, Nakkaş Ahmed Bali, Memi Şah, Ali, Fethullah, Ali Bali, Hasan Bali, Muhammed Şah, Muslı Şah) yazması da üslubu bakımından dikkat çeken bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

Gazellerde âşık-maşuk ilişkisini ele almasından dolayı aşıkâne-rindâne bir dil kullanmanın yanında Hz. Ali, Hz.Hasan, Hz. Hüseyin, Yezid, gibi pek çok tarihi kişiliğe vererek sünni bir görüş çerçevesinden Yezid'e karşı bir tutum sergilediğini de görmekteyiz. Muhammed, Ahmed, Kayacığım, Muslı Şah gibi şahıslar üzerine şiirler yazarak kişi için şiir yazma tarzını devam ettirmiştir.

Hüdâyî (Salâ Muslısı) şiirlerindeki canlılığı sağlamak için Klasik Türk şiirinde ahengi sağlayan kafiye ve redif gibi ses benzerliklerini kullanarak şiirler oluşturmuştur

Hüdâyî (Salâ Muslısı) şiirde, orkestrasyon olarak ifade edilen müzikaliteyi çeşitli edat, bağlaç, ünlem kullanarak artırmıştır. Bunlara vezin kullanımını da ekleyerek duygu durumunun yansımasını ve şiirdeki akıcılık-monotonluk durumunu da çözümlediğini söyleyebiliriz.

2.3.1. Ünlem:

Söz içinde konuşanın acıma, beğenme, sevinç, korku, çaresizlik, şaşkınlık, üzüntü, dua, hayret, pişmanlık, kıskançlık, özlem gibi çok çeşitli duygu ve heyecanlarını etkili ve kısa bir biçimde anlatmaya; karşısındakilere seslenmeye, çağırmaya, cevap vermeye, göstermeye, sormaya, onları onaylamaya, redde veya tabiattaki sesleri taklit yolu ile kelimeler türetmeye yarayan bir söz türüdür.[22]

Hüdâyî (Salâ Muslısı)'nin şiirlerinde ünlem kullanımına baktığımızda bir aşırılık görmemekteyiz. Bu durumu üslubunun bir özelliği olarak değerlendirebiliriz.

Duygularının aktarımında kullandığı ünlemleri incelediğimizde daha çok seslenme, yardım ve uyarı ifade eden ünlemleri kullandığını görmekteyiz. Ayrıca ünlemleri kullanırken daha çok sesini sevgilisine duyurmak ve onun dikkatini çekmek gibi bir amaç doğrultusunda seslenme ünlemlerinin daha çok tercih ettiğini de söyleyebiliriz.

Dil ü cāna didüm **ey** vāḳıf-ı esrār-ı felek

Nūr-ı şavḳ-ıla neden ṭoldı zemı̱n ile zamān

K.6/14

Ey maʿden-i saʿādet ü **ey** raḥmet-i Raḥı̱m

Nāmuñ gibi vücud-ı şerı̱füñ daḫı kerı̱m

K.8/1

Eyā Mıṣr-ı dile biñ ʿizzet-ile Yūsuf-ı ŝānı̱

Gelüp darü's-sürūr itseñ n'ola bu beyt-i aḥzānı

Benüm ser-māye-i naḳd-i ḥayātum cānumuñ cānı

Cefā irmez mi pāyāna nihāyet yoḳ mı hicrāna

Mrb.26/3

Eyler ʿadū-ı ehrimenüñ daʿvetin ḳabūl

Benden ḳaçar perı̱ gibi **āh** o bucaḳ bucaḳ

[22] Zeynep Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, TDK Yay., Ankara, 2017, s. 961

G.98/3

Zülfüñden ayru geçdi günüm **āh** u **vāh**-ile

Ḳaldum ḳarañu gicede baḫt-ı siyāh-ile

G.198/1

Niçe minnet idüp bir būse cerr itdüm ʿiẕārından

Diriġā virmedi bu ben faḳīre ol periẕ-ṣūret

G.20/3

Meded meded saña mestāne varıcaḳ giceler

Yoluñda dāmenüm alan kilābı n'eyleyeyin

G.170/6

2.3.2. Edat:

Yalnız başlarına anlamları olmayan ad ve ad soylu kelime ve kelime gruplarından sonra gelerek anlam bakımından bunlarla sıkı sıkıya bağlı bulunan, gramer bakımından onlara hâkim olan ve eklendikleri kelimeler ile cümlenin öteki kelimeleri arasında çeşitli anlam ilişkileri kuran görevli sözlerdir.[23]

Hüdâyî (Salâ Muslısı)'nin şiirlerinde edat kullanımına baktığımızda edat kullanımıda bir azlık görmekteyiz. Bu durumdan haraketle Hüdâyî (Salâ Muslısı) şiirinde kullandığı kelimeler için birbiriyle ilgi kurarak anlam ifade eden sözleri kullanmak yerine tek başına anlam taşıyan kelimeleri tercih ettiğini söyleyebiliriz. Buna ek olarak şiirlerde daha çok sebep ve neden bildiren edatları kullandığını söyleyebiliriz.

Gel merġzāra **niteki** ṭāvūs naḫl-i gül

Gözler açar nigāh içün ey ġunca-leb saña

G.8/4

[23] Zeynep Korkmaz, a.g.e. s.895

Vaṣf ider laʿl-i güher-riẕüñ **meger** cām-ı şarāb

Ṭoldurur dürr-i ḫoş-āb-ıla müdām aġzın şarāb

G.15/1

Gel saña revān idecegüm tuḥfe-i cāndur

Saḳlaram anı sen şeh **içün** niçe zamāndur

G.55/1

Cümle gözler seni gözler **nitekim** māhı nücūm

Kime ḳılṣun naẓar ol şāh-ı cehān **olduġı'çün**

G.165/3

Gül **gibi** bir kez seni kim ḳoysa cānā ḳoynına

Girmez-ise ġam yimez cennetde ḥavrā ḳoynına

G.197/1

2.3.3. Bağlaç:

Kelimeleri, kelime gruplarını, cümleleri ve kimi zamanda paragrafları şekil ve anlam bakımından birbirine bağlayan ve yüklendikleri görevler ile bağlandıkları sözler arasında türlü anlam ilişkileri kuran gramer ögeleridir.[24]

Ṭuymış şeker-lebüñden bir nükte ṭūṭi-i dil

Fāş itmek ister **ammā** bir hem-zebāna muḥtāc

G.22/3

Ṭariḳ erlerine yoldaş ol kim

Olur enfāsı **da** aḳdāmı ferruḫ

G.26/3

Ḳaṭra ḳaṭra ḳan degül gözden şererlerdür çıḳan

Dil yanaldan nār-ı ʿışḳ-ı yār **ile** tennūr-veş

[24] Zeynep Korkmaz, a.g.e. s.923

G.77/2

Geh seng-i cevr-i ḳahra **geh** tirüñe nişān it

Ṭurmış-durur Hüdāyį̄ senden gelen belāya

G.186/5

2.3.4. İkilemeler

Ḫırḳa-ı ten ṣofį̄yā çoḳdan olurdı **çāk çāk**

Sį̄nem üzre olmasa **yer yer** aña pergāle dāġ

G.85/2

Gel ṣaḥn-ı bāġa nūş idelüm **kāse kāse** mey

Zeyn oldı rāġa lāle-i Nuʿmān **ṭabaḳ ṭabaḳ**

G.95/3

Ḫaṭṭuñ ki yazdı muṣḥaf-ı ḥüsnüñ **varaḳ varaḳ**

Eṭfāl-i diller oḳudı anı **sebaḳ sebaḳ**

G.98/1

Cemālüñi niçe yüzden görem diyen diller

Şikeste āyineler gibi **pāre pāre** gerek

G.122/4

Eşkāl-i cevri ol ṣanemüñ **güne güne**dür

Deyr-i cehānda ṣūret-i nevʿ-i beşer gibi

G.232/2

2.3.5. Birleşik Fiil:

Birleşik fiiller, bir ad ile bir yardımcı fiilin, iki ayrı fiil şeklinin yahut da ad soylu bir veya birden çok kelime ile bir esas fiilin birleşmesinden oluşan ve tek bir kavrama karşılık olan fiil türleridir.[25]

[25] Zeynep Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, TDK Yay., Ankara, 2017, s.199-200

Birleşik fiilleri taşıdıkları birbirinden ayrı yapı ve anlam özelliklerine göre kendi içinde dört alt sınıfa ayırmak mümkündür.

Birinci grupta yer alanlar, bir ad ya da bir sıfat ile et-, ol-, yardımcı fillerinin veya esas fiil olma dışında yardımcı fiil olarak da kullanılan bul-, bulun-, buyur-, eyle-, kıl-, yap- fillerinin birleştirilmesi yoluyla kurulan birleşik fillerdir.

İkinci grupta yer alanlar, karmaşık fiil diye adlandırılan birleşik fiillerdir. Bunlar değişik zaman kesimi içindeki sıfat-fiillerin, ol- yardımcı fiili ile birleşmesinden oluşmuştur. Karmaşık fiiller ol- yardımcı filinden önce gelen sıfat fiilin bağlı bulunduğu zamana ve yüklendiği işlev ayrılığına göre üçe ayrılır.[26]

Üçüncü gruptaki birleşik fiiller, iki fiilin birleşmesinden oluşmuştur. Burada birinci fiil bir zarf-fiil kuruluşundadır. Buna, esas fiilin anlamını tasvir eden ve ona yeni bir anlam özelliği katan yardımcı fiil eklenir. Bu türlü birleşik fiiller tasvir edici yardımcı fiil olarak kullanılan bil-, ver-, dur-, yaz-, gel-, gör-, kal- filleri ile karşılanır.[27]

Dördüncü gruptaki birleşik fiiller, ad ya da ad soylu bir veya birden çok kelimenin belirli şekil bilgisi kalıpları içinde, bir esas fiil ile birleşerek anlam kayma ve kalıplaşmasına uğramasından oluşmuştur.[28]

Hüdâyî (Salâ Muslısı)'nin şiirlerinde daha çok birinci grupta yer alan yardımcı eylemlerle kurulmuş birleşik fillere yer verdiğini görmekteyiz. Şiirlerden bazı örnekler şunlardır;

Ref` eyle ḫākden bizi ey gird-bād-ı āh

Devrüñde **minnet it**meyelüm rūzgāra gel

G.132/2

Ey sāḳį ṭutma sāġırı **devr eyle**sün müdām

Bį-tāb olur ṭutulsa eger āfitāb-ı cām

G.140/4

[26] Detaylı bilgi için bk. Zeynep Korkmaz, a.g.e. s.200
[27] Detaylı bilgi için bk. Zeynep Korkmaz, a.g.e. s.200-201
[28] Detaylı bilgi için bk. Zeynep Korkmaz, a.g.e. s.201-202

Cümle gözler seni gözler nitekim māhı nücūm

Kime **ḳıl**sun **naẓar** ol şāh-ı cehān olduġı'çün

G.165/3

Ġam nihāyet buluban hecre olurdı ġāyet

Ey Hüdāyi̯ **çekebilsem** o mehi tenhāya

G.188/5

Ḥüsnüñ **ḫalel bul**urdı ḫaṭ-ı müşk-bārdan

Deryā mükedder olsa bir avuç ġubārdan

G.177/1

Pādişāhum **rūşen ol**mazdı sarāyı gönlümüñ

Dāġ-ı mihrüñ si̯nede yir yir aña cām olmasa

G.207/2

2.3.6. Tamlamalar

2.3.6.1. Arapça Tamlamalar

2.3.6.1.1. İzafet-i Manevi:

Muzaf (Tamlanan)'ın sıfat olmadığı tamlamalardır.

Çarḫa girdi ṣafā vü ẕevḳından

Sidretü'l-müntehāda Rūḥ-ı emi̯n

K.9/16

Cebrail'in göğün en üstünde çoşarak raks etmeye başladığı ifade edilmiştir. Sidretü'l-münteha tamlamasında da tamlananın kelime sidre isim olduğu için izafet-i manevi yapılmıştır.

ʿAdn-i kūyuñda beni ṣaymazsın ādem yirine

Hey ḳıyāmet yāduña gelmez meger **yevmü'l-ḥisāb**

G.15/3

Sevgili kastedilerek sokağına gelen aşığı adam yerine koymaması ve kıyamet gününü hiç aklına getirmedi ifade edilmiştir.

Yevmü'l-hisab tamlamsında tamlanan olan yevm kelimesinin isim olmasından dolayı da izafet-i manevi yapılmıştır.

Reh-i **dārü'l-viṣāl** oldı resen Ḥāllac-ı Manṣūr'a

Dilā ger sālik iseñ saña zülf-i dil-rübā yegdür

G.59/4

İpin Hallac-ı Mansur'un kavuşma yurdunun yolu olduğu ve yola girmiş aşığa da sevgilinin saçının daha iyi olduğu ifade edilmiştir.

Darü'l-visâl tamlamasındaki tamlanan dâr kelimesinin isim olmasından dolayı izafet-i manevi yapılmıştır.

Yār olmaġ-ıla bir gice **beytü'l-ḥazende** şemʿ

Her ḳanda görse şimdi ider baña ḫande şemʿ

G.84/1

Mumun hüzünler evinde aşığa bir kere arkadaşlık yapmasından dolayı onu nerede görse gülümsediği ifade edilmiştir.

Beytü'l-hazen tamlamasında tamlanan kelime olan beyt isim olmasından dolayı izafet-i manevi yapılmıştır.

2.3.6.1.2. İzafet-i Lafzi:

Muzaf (Tamlalanan)'ın İsm-i fail, ism-i mef'ul, sıfat-ı müşebbehe veya mübalağa-ı fail cinsinden bir sıfatla kurulması ile oluşturulur.[29]

Li-llāhi'l-ḥamd **fāyiżu'l-inʿām**

Ḫāliḳu'l-ins u **rāzıḳu'l-enʿām**

K.1/1

[29] Faruk Kadri Timurtaş, *Osmanlı Türkçesine Giriş 1* , Alfa Yay., İstanbul, 1998, s.163

İnsanları yaratan hayvanları doyuran nimetleri dağıtan Allah'a şükredilmektedir.

Fayizu'l-inʿam tamlasındaki fayiz, haliku'l-ins tamlamasındaki halik ve raziku'l enʿam tamlamasındaki razik tamlananlarının ism-i fail kalıbında kullanılmasından dolayı izafet-i lafzi yapılmıştır.

Gerden-i cāna zülf-i cānānı

Ḳıl sebeb yā **müsebbibü'l- esbāb**

G.17/2

Sevgilinin saçına aşığın saçını sebep et diyerek Allah'a duada bulunulmaktadır. Müsebbibü'l-esbab tamlamasındaki tamalanan unsur olan müsebbib ism-i fail kalbında bir kelime olduğu için de izafet-i lafzi kullanılmıştır.

Ey **kerįmü'ş-şān** u ey ʿālį-neseb

Bir gühersin dünyede mānendi yoḳ

Kt.1./1

Dünyada benzeri olmayan şanı yüce ve soyu ulu bir incisin denerek övgüde bulunulmuştur.

Kerimü'ş-şan tamlamasındaki tamlanan unsur kerim sıfat-ı müşebbehe şeklinde kullanılarak izafet-i lafzi yapılmıştır.

Kim iḫtiyār iderse maḳām-ı tecerrüdi

ʿİsā-ı zinde gibi **refį ʿü'l-mekān** olur

G.52/5

Dünyadan kendini soyutlayan kimsenin Hz. İsa gibi makamının yüce olacağı ifade edilmiştir.

Refiü'l-mekân tamlamasında tamalanan refiʿ sıfat-ı müşebbehe şeklinde kullanılarak izafet-i lafzi yapılmıştır.

Mār-veş ṭaş başına müddeʿį-i dil-şikenüñ

Vācibü'l-ḳatl ü dü-rūy u dü-zebān olduġı'çün

G165/5

Gönül kıran davacının ikiyüzlü ve iki dili olduğu için yılan gibi başının taşlanarak öldürülmesi gerektir.

Vacibü'l-katl tamlamasındaki tamamlanan vacib sıfat-ı müşebbehe olarak kullanılmış ve izafet-i lafzi yapılmıştır.

2.3.6.2. Farsça Tamlamalar

2.3.6.2.1. İzafet-i Lamiyye/ İzafet-i Mülkiyye:

İsim tamlamasıdır.[30]

Reh-i cānānede cān terkin itsek n'ola ey zāhid
Bizüm de **ehl-i ʿışḳ**uz yolumuz erkānumuz vardur

G.35/2

Zahid'e seslenilerek sevgili yolunda canımızdan geçmemize şaşırma biz de aşktan anlarız ve bizim de bir tarzımız vardır denmektedir.

Reh-i canene ve ehl-i aşk tamlamaları isim tamlaması olarak kullanıldığından izafet-i lamiyye/mülkiyye kullanılmıştır.

Raʿdı nālem berḳı āh-ı şuʿledārum ṣandılar
Ebr-i bārānı bu **çeşm-i eşk-bārum** ṣandılar

G.38/1

Âşık halini anlatırken gök gürültüsünü inlemem şimşeği alevli ahım yağmur bulutunu gözyaşı döken gözüm sandılar diyerek teşbihte bulunmaktadır.

Ebr-i baran ve çeşm-eşk-bar tamlamalarıyla de izafefet-i lamiyye/mülkiyye yapılmıştır.

Zebānuñ nāṣıḥā hiddetde olsa **tīşe-i Ferhād**
Eŝer itmez **dil-i mecnūna hengām-ı cünun**umdur

G.40/4

[30] İ.Hakkı Aksoyak, *Osmanlı Türkçesi Okuma Kitabı*, Grafiker Yay., Ankara, 2013, s. 16

Öğüt veren kişinin dilinin keskinliği Ferhad'ın kazması gibi de olsa delilik çağındaki çılgın gönüle etki edemeyeceği ifade edilmiştir.

Dil-i mecnun ve hengâm-ı cünün tamlamalarıyla da izafet-i lamiyye/mülkiyye yapılmıştır.

Zerd ider gāhi̱ ten-i ʿüryānı geh eşk-ile āl
Giydürür **sulṭān-ı ʿışḳ**uñ baña ḳat ḳat cāmeler

G.48/2

Aşk sultanının aşığın çıplak bedenini bazen sararttığı bazen de gözyaşlarıyla kırmızıya boyayarak türlü türlü elbiseler giydirdiği ifade edilmiştir.

Sultan-ʿışk tamlamasıyla da izafet-i lamiyye/mülkiyye yapılmıştır.

2.3.6.2.2. İzafet-i Beyaniyye:

Muzafun ileyh(Tamlayan) muzaf(Tamlanan)'ın türünü gösterir.[31]

Müdām içer ḳılıcı ḫūn-ı düşmeni ḳanmaz
Şu rinddür ki kesilmez **şarāb-ı ḥamrā**dan

K.7/13

Piyale Paşa için yazılan kaside de Paşa'yı övmek için kılıcının sürekli düşman kanını döktüğü ve buna doymadığı rindin kırmızı şarap içmeye doyamamasına benzetilmiştir.

Şarab-ı hamra "kırmızı şarap" tamlamasında kırmızılık ile şarabın türünü açıklanmış ve izafet-i beyaniyye yapılmıştır.

Erbāb-ı faḳradur naẓaruñ dāyimā beli̱
Bi̱mār olanlara yaraşur **şerbet-i ḥekī̱m**

K.8/5

Kerim Efendi'nin övgüsünün yapıldığı kasidede gözlerinin dayima fakirlerin üzerinde olması ile hastalara doktorun şerbet vermesi arasında benzerlik kurulmuştur.

[31] İ.Hakkı Aksoyak, a.g.e. s.16

Şerbet-i hekim tamlamasıyla da şerbetin ilaç olduğu ifade edilerek izafet-i beyaniyye yapılmıştır.

Ey ḫᵛāce **müşk-i Çi̱n'i** ḳo zülfi nesi̱min al

Bāġ-ı cehānda kesb idecek bir hevā budur

G.58/3

Tüccara seslenilerek Çin miskini bırakıp saçının esintisini alması gerektiği bu dünya bahçesinde kazanılacak tek şeyin o olduğu söylenmiştir.

Çin-i müşk tamlamasıyla müşkün Çin ile ilgisi söylenerek izafet-i beyaniyye yapılmıştır.

2.3.6.2.3. İzafet-i Teşbihiyye:

Benzetme yoluyla yapılan tamlamadır.[32]

Ḫᵛānına ḳılma tamaʿ **kāse-i çarḫuñ** zinhār

Balıdur ʿayn-ı belā sükkeri zehr-i ḳātil

K.3/14

Feleğin kâsesine ve sofrasına asla özenme onun balı belanın kendisi şekeri de öldürücü zehirdir.

Kâse-i çarh tamlamasında çarh kâseye benzetilmiş ve izafet-i teşbihiyye yapılmıştır.

Şöyle ʿāṣi̱yem eger āhumı farḳumda görem

Ṣanurın **ebr-i belā** oldı benüm'çün nazil

K.3/43

Öyle isyan ediyorum ki ahımı tepemde görsem bela bulutu benim için indi sanırım.

Ebr-i bela tamlamasında bela bir buluta benzetilerek kullanıldığından izafet-i teşbihiyye yapılmıştır.

[32] İ.Hakkı Aksoyak, a.g.e. s.16

Ḳafes-i tende iñler idi müdām

ʿ**Andelīb-i derūn-ı nālānum**

K.10/4

İnleyen gönül bülbülüm daima ten kafesinde inlerdi. Kafes-i ten tamlamasında tenin kafese benzetilmesi ve gönlün bülbüle benzetilerek kullanılmasından dolayı izafet-i teşbihiyye yapılmıştır.

Zemīne **mihr-i rūyuñ** oldı ṭāliʿ

Zamāna **şemʿ-i baḫtuñ** oldı lāmiʿ

K.12/12

Sevgilinin yüzünün güneşinin yeryüzüne doğduğu ve bahtının mumunun göğü aydınlattığı ifade edilmiştir.

Mihr-i ruy tamlamasında yüz parlaklığı yönünden güneşe benzetilmiştir. Şem-i baht tamlamasında da bahtın muma benzetildiğini görmekteyiz. İki tamlamada da benzetme ilgisi kurulduğundan izafet-i teşbihiyye yapılmıştır.

Göñülde **mihr-i ruḫuñla** yanar bir ātiş kim

Kül ola girse eger döymeye semender aña

G.3/2

Âşık gönlünde sevgilinin yanağının güneşinden bir ateş yandığını ve semenderin dahi oraya girse kül olacağını ifade etmektedir.

Mihr-i ruh tamlamasında da yanağın güneşe benzetilerek kullanılmasıyla izafet-i teşbihiyye yapılmıştır.

Berḳ urur dil Kaʿbe'sinde **mihr-i ḥüsnüñ** nūr-veş

Ātiş-i ʿışḳuñ yanar başumda kūh-ı Ṭūr-veş

G.77/1

Âşık sevgilinin güzellik güneşinin gönül kabesinde şimşek gibi çakarak parladığını ve aşk ateşinin başında Tur Dağ'ı gibi yandığını dile getirmiştir.

Mihr-i hüsn tamlamasında güzellik güneşe benzetilerek kullanılmıştır. Ateş-i aşk tamlamasında da aşk ateşe benzetilmiştir. İki tamlamada da benzetme ilgisi kurulmasından dolayı izafet-i teşbihiyye yapılmıştır.

2.3.7. Edebi Sanatlar

2.3.7.1. İştikak:

Bir kök ile o kökten türemiş bir veya birden fazla kelimenin aynı ibarede bulunmasıdır.[33]

Hüdâyî (Salâ Muslısı) de kelime köklerinden hareketle beyitin yarattığı çağrışımı ve anlamı zenginleştirmiş ve tekrara kaçmadan ahengi yakalamıştır.

Ḥassān-ı vaḳtem ögmede ol vech-i **aḥseni**

Taḥsiṉ iderdi görse Kemāl'üm Ḥasan baña

G.5/7

Ahsen: "Hasene" fiilinin İsm-i tafdil kalıbına girmiş şeklidir. En güzel anlamına gelmektedir.

Tahsin: "Hasene" fiilinin tef'il babına girmiş şeklidir. İyileştirmek, güzelliştirmek anlamındadır.

Aynı fiil kökünden türetilmiş olan ahsen-tahsin kelimeleri ile iştikak sanatı yapılmıştır. Güzel yüzlü sevgiliyi övmek ile iyi dileklere mazhar olma anlamları ihtiva edilerek bir arada kullanılmıştır.

Rızḳ bābın ey Hüdāyi ̣**feṯḥ** ider **Fettāḥ** aña

Ṭāʿat içün gün gibi kim ḳaldurursa ser ṣabāḥ

G.23/5

Feth: "Feteha" fiilinin mastar şeklidir. Açma, zafer, fetih anlamına gelmektedir. Fakat bizim beyitimizde olduğu gibi nasip olmak anlamına gelerek yeni anlamlar ihtiva edecek şekilde de kullanılmaktadır.

Fettâh: "Feteha" kelimesinin Mübalağa-i fail kalıbına girmiş halidir. Bir şeyin çokça

[33] M.A. Yekta Saraç, *Klasik Edebiyat Bilgisi Belâgat*, Gökkubbe Yay, İstanbul, 2013, s. 254

yapıldığını ifade etmek için kullanılmaktadır. Kelime anlamı olarak çok fetih yapan, zafer kazanan anlamına gelmektedir.

Feth-fettâh kelimleri beraber kullanlmış ve anlam derinleştirilmiştir. Çünkü Fettâh kelimesi aynı kökten türemekle birlikte rızık verici olmasından dolayı Allah'ın bir sıfatı konumuna da evrilmiş bir kelimedir.

Anuñ'çün eyledüm gice gündüz **fiġān** u āh

Olurmış āh u nāle-i **efġān**uma feraḫ

G.25/2

Figân: Iztırap ile bağırma haykırma anlaına gelmektedir.

Efgân: Figân ile aynı anlama gelmekle birlikte anlamsal olarak çekilen acının daha derin ve büyük olduğunu ifade eder.

Figân ve efgân kelimeleri ile iştikak yapılmıştır. Klasik Türk edebiyatında âşığın sevgilinin yüzünden çektiği acıyı ifade ederken ah etmek fiili ile beraber çokça kullanır.

Ben raḳı̇büñde **ḥalāvet** bulımadum hergiz

Meger ey lebleri şekker ola **ḥalvāsı** leẕı̇ẕ

G.31/4

Helva: Tatlı anlamına gelmektedir.

Halâvet: Helva kelimesinin masdarıdır. Tatlılık, şirinlik anlamına gelmektedir.

Helva-halâvet kelimeleri ile iştikak yapılmıştır. Rakibin davranışlarının tatlı olmadığı ifade edilerek vefatının ardından yapılacak helvanın tatlı olacağı ümit edilmektedir.

Bildürür ebyāt-ı maṣnūʿum cehānda nāmumı

Nitekim **bennā**-ı üstādı **bı̇nāsı** bildürür

G.34/5

Binâ: Barınmak veya herhangi bir amaç için yapılmış yapı anlamındadır.

Bennâ: Bina kelimesinin ism-i failidir. Mimar anlamına gelmektedir.

Bennâ-binâ kelimeleriyle iştikak yapılmıştır. Bir yapıyı meydana getirmek, inşa etmek için binâ kelimesini, binâyı inşa edeni ifade etmek için de bennâ kelimesi kullanılmaktadır.

Mimar nasıl yaptığı bina ile biliniyorsa şair de meydana getirdiği beyitleriyle dünyada tanındığını söylemiştir.

ʿ**Amel** metāʿı ile ṣatma kendüñi ṣofi̱

Ziyān iden ṣaḳın ekŝer zamānda ʿ**āmildür**

G.39/6

Amel: "Amile" fiilinin isim halidir. İş, fiil anlamına gelmektedir.

Amil: "Amile" fiilinin ism-i failidir. İşi yapan, eden kimse anlamına gelmektedir.

Amel-Amil kelimeleri ile iştikak yapılmıştır. Sofu dini vecibeleri yerine getiren ve züht hayatı yaşayan kimse olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak bu yaptığı ibadetleri gösteriş için yaparak samimi olmaması bakımından Klasik Türk edebiyatında yer almaktadır. Beyitte bu hususa dikkat çekilerek Sofuya ameliyle kendisini satmaması çünkü çoğu zaman böyle yapanların ziyanda olduğu uyarısı yapılmaktadır.

Hüdāyi̱ pāy-ı ʿ**aḳlına** ʿıḳāl-ı ʿışḳı bend itdi

Aña di̱vāne dimeñ ḳatı **maʿḳūl** itdi ʿ**āḳıldür**

G.57/5

Akl: Us, zekâ anlamına gelmektedir.

Makul: Akl kelimesinin ism-i mef'ul kalıbına girmiş halidir. Akla uygun anlamındadır.

Akil: Akl kelimesinin sıfat-ı müşebbehe kalıbına girmiş halidir. Akıllı anlamında kullanılmaktadır.

Akl-makul-akil kelilmeleri ile iştikak yapılmıştır. Aşk bukağısını aklının ayağına bağladığı için akıllı olduğu ifade edilmiştir.

Ġarḳ itse ḳana cismümi ġamzeñ şehi̱d idüp

Deryā-ı raḥmete beni Ḥaḳ eyleye **ġari̱ḳ**

G.96/3

Gark: "Garaka" fiilinin isim halidir. Batmak, dalmak, boğulmak anlamlarına gelmektedir.

Garik: "Garaka" fiilinin sıfat-ı müşebbehe kalıbına girmiş halidir. Dalmış, boğulmuş kimse anlamındadır. Allah'ın kullara rahmetiyle muamele etmesinden hareketle rahmete ulaşma, sahip olma anlamında da kullanılmaktadır.

Gark-garik kelimeleri ile iştikak yapılmıştır. İki kelime de aynı anlamı ihtiva etmekle birlikte garik kelimesi Allah'ın sıfatı olarak ek anlam da kazanmıştır.

Sevgilinin bakışının aşığı şehit edip bedenini kana batırması ile Allah'ın da rahmet denizinde onu rahmetine daldırması ilişkilendirilmiştir.

Leb-i şi̱ri̱nüñe **meyl** itse n'ola cān-ıla dil

Mü'minüñ ḳalbi olur ṭatluya ġāyet **māyil**

G.131/1

Meyl: "Mâle" fiilinin isim halidir. Eğilim, yönelim anlamına gelmektedir

Mâyil: "Mâle" fiilinin ism-i fail kalıbına girmiş halidir. Yönelen, eğilim gösteren anlamına gelmektedir.

Meyl-mâyil kelimeleri ile iştikak yapılmıştır. Meyl kelimesinde isim haliyle verilmekle birlikte mâyil kelimesinde yönelimi yapan kişi kastedilmiştir.

Sevgilinin dudağının tatlılığıyla Müslümanın tatlıya meyilli olması arasında ilişki kurulmuştur.

Ey Hüdāyi̱ yüri yoḫsulluġa ḳıl tevbe hemān

Yāruñ iksi̱r-i **viṣāline** olur-ısañ **vāṣıl**

G.131/5

Visâl-Vâsıl-: "Vasale" fiilinin masdar halidir. Bağ, birleşmek, kavuşma anlamlarına gelmektedir.

Âşık, sevgilinin kavuşma iksirine ulaşmak ile sevgilinin dudağına kavuşmayı ifade etmekte ve sevgilinin dudağına kavuşmak ile yoksulluğun sona ereceğinden dolayı hemen tövbe etmesi gerektiğini söylemektedir.

Öldügümde meşhedüm nūrın **müşāhid** ola ḫalḳ

Ger ola ol **şāhid**-i maḳṣūd **meşhūdum** benüm

G.138/5

Müşâhid: "Şâhede" fiilinin ism-i fail kalıbına girmiş halidir. İzleyen, gözlemleyen anlamındadır.

Şâhid: "Şâhede" fiilinin ism-i fail kalıbına girmiş şeklidir. Gören, tanık olan anlamındadır.

Meşhud: "Şâhede" fiilinin ism-i mef'ul kalıbına girmiş şeklidir. Şahit olunan, görülen anlamındadır.

Müşâhid-şâhid-meşhud kelimeleri ile iştikak yapılmıştır. Sevgiliyi gördükten sonra vefat eden aşığın defnedildiği yeri gören halkın aşığın amacına ulaştığını görmesi ifade edilmiştir.

Ḫurrem ṣafā-ı ṣāfvet-i rūyuñla ṣadr-ı ṣubḥ

Ḫ∨uşdur **şemi̱m**-i zülf ü ḫaṭuñdan **meşāmm**-ı ṣām

G.141/2

Şemim: "Şemme" fiilinin sıfat-ı müşebbehe kalıbına girmiş isim halidir. Koku anlamına gelmektedir.

Meşâmm: "Şemme" fiilinin ism-i alet kalıbına girmiş halidir. Koku alma organı, burun anlamındadır.

Şemim-meşâm kelimeleri ile iştikak yapılmıştır. Sevgilinin saçının ve ayva tüylerinin kokusundan aşığın burnuna hoş kokular gelmektedir.

Ey Hüdāyi̱ yāra **şerḥ** idüp ḳamu dil **şerḥasın**

Bir risāle eyleyüp gül gibi irsāl eyledüm

G.148/5

Şerh: "Şeraha" fiilinin mastar şeklidir. Açmak, açıklamak anlamlarına gelmektedir.

Şerha: Bir şeyi uzunlamasına ince kesmek, bıçak yarası amlamlarına gelmektedir. Yaralanma sonucu vücutta meydana gelen herhangi bir açıklıktan dolayı şerh kelimesiyle ilintilidir.

Şerh-şerha kelimeleri ile iştikak yapılmıştır. Âşık evgiliye gönlünde meydana gelen açılmaların, yaraların sebebini açıklayan bir mektup göndermiş ve durumunu anlatmıştır.

Olupdur lāle-ruḫsāruñda ḫālüñ ey ṣaçı miskiñ

Sevād-ı çeşm ü **sevdā**-ı **süveydā**-ı dil-i miskiñ

G.157/1

Sevâd: Siyahlık anlanına gelmektedir.

Sevdâ: "Esved" kelimesinin müennes şeklidir. Siyahlığın fazlalığını ifade etmektedir.

Süveydâ: Kalbin ortasında bulunan siyah benektir.

Sevâd-sevdâ-süveydâ kelimeleri ile iştikak yapılmıştır. Üç kelime de aynı anlama gelmekte ve aynı kökten türemektedir. Sevgilinin siyah benleriyle gönlündeki siyah lekenin koyuluğu arasında ilişki kurulmuştur.

Maʿşūḳ odur ki şūh ola ʿ**āşıḳ**-perest ola

Bir ḫūba dil vire mey-i ʿ**ışḳ** ile mest ola

G.206/1

Aşk: Gönül verme, sevme anlamına gelmektedir.

Maşuk: "Aşk" kelimesinin ism-i mef'ul kalıbına girmiş halidir. Sevilen kişi anlamına gelmektedir.

Âşık: "Aşk " kelimesinin ism-i fail kalıbına girmiş halidir. Seven kimse anlamındadır.

Aşk-mâşuk-âşık kelimeleri ile iştikak yapılmış ve sevgilinin şuh olması, âşığa tapması ve aşk sarabı içmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Muḫayyer itmez idi diñledükce ʿ**uşşāḳı**

Hevā-ı ʿ**ışḳdan** ey dil eger dem ürmese nāy

G.212/3

Uşşâk: Âşık kelimesinin çoğuludur. Âşıklar anlına gelmektedir.

Işk: Gönül verme, sevme anlamına gelmektedir.

Ḳıldum ṭapuña secdeler olmadı **ḳabūlüñ**

Döndüm aña kim geçmeye **maḳbūle** namāzı

G.234/2

Kabul: Onaylamak, rıza göstermek anlamındadır.

Makbul: Kabul kelimesinin ism-i mef'ul kalıbına girmiş halidir. Kabul olunmuş, onaylanmış anlamına gelmektedir.

Kabul-makbul kelimeleri ile iştikak yapılmıştır. Âşık sevgilisinin kapısında secde ettiğini fakat sevgilisi tarafından onaylanmadığını ifade etmekte ve namazı kabul olmayan kul gibi olduğunu dile getirmektedir.

Dil olmasa n'ola **ḥarem**-i vaṣluña **maḥrem**

Maḥrūm olur ol kim çoġ ola ḥırṣ-ıla āzı

G234/3

Harem: "Hareme" fiilinin isim halidir. Herkesin girmesine izin verilmeyen kutsal yer anlamına gelmektedir.

Mahrem: "Hareme" fiilinin masdar-ı mimi kalıbına girmiş halidir. Gizli, saklı anlamındadır.

Mahrum: "Hareme" fiilinin ism-i mef'ul kalıbına girmiş halidir. Yasaklanmış, yoksun bırakılmış anlamına gelmektedir.

Harem-mahrem-mahrum kelimeleri ile iştikak yapılmıştır. Aşığın gönlü sevgilinin bulunduğu yere sadece kendisinin girmesini istemekte ve tamahkârlar gibi eksik kalmak istememektedir.

2.3.7.2. Kalb:

Bir sözcüğün harflerinin yerleri değiştirilerek yapılan cinastır. Ancak yeni sözcüğün anlamlı olması gerekir.[34]

Maḳām idüp ser-i servi çimende **muḳrį**-i **ḳumrį**

Elif-ḳadüñ añup eyler maḳām-ı rį̇stda nāle

G.199/2

Mukri-kumri kelimeleri ile kalb sanatı yapılmıştır. Türkü söyleyen kumrunun çimenlikte servinin başını makam edinerek rast makamında uzun boyunu anarak inlediği dile getirilmiştir.

2.3.7.3. Cinâs:

Lugat anlamı iki veya daha fazla şeyin birbirine benzemesi olan cinas, manzum veya düzyazı bir metinde anlamları farklı lafızlar arasındaki yazılış ve söyleyiş benzerliğidir.[35]

Bizümle tį̇guñ eger ola hem-dem ü **hem-ser**

Fedā anuñ yolına cism ü cān u dil **hem ser**

G.42/2

Hem-ser ve hem ser kelimeleri ile cinas yapılmıştır. İlk mısrada yoldaş, arkadaş anlamında kullanılan kelime ikinci mısrada bağlaç anlamına gelecek şekilde kullanılmıştır.

Ḫāṭır-ı mecmūʿamuz gitdi **perį̇şān** eyledi

Ey Hüdāyį̇ ol **perį̇-şān**-ı perį̇şān-ı İḫtilāṭ

G.82/9

Perişân ile peri-şân kelimeleri ile cinas yapılmıştır. İlk mısrada hali harap olmuş kimse anlamında kullanılan kelime ikinci mısrada peri şöhretli sevgili anlamında kullanılmıştır.

[34] Cem Dilçin, *Örneklerle Türk Şiiri Bilgisi,* TDK Yay., Ankara, 2013, s. 481
[35] M.A.Yekta Saraç, *Klasik Edebiyat Bilgisi Belâgat*, Gökkubbe Yay., İstanbul, 2013, s. 245

Çekmesün kūy-ı ḫarābāta gelüp zühhād **ayaḳ**

Başmasun ʿişretgehe ehl-i ṣafā der yad **ayaḳ**

G.91/1

Ayak kelimesi ile cinas yapılmıştır. İlk mısrada kadeh anlamında kullanılan kelime ikinci mısrada organ anlamında kullanılmıştır.

N'ola bārān gibi başlarsa yaşum **yaġmaya**

Virdi Tatar gözüñ mülk-i dili **yaġmaya**

G.191/2

Yağma kelimesi ile cinas yapılmıştır. İlk mısrada gözyaşlarının akması anlamı kastedilirken ikinci mısrada değerli şeylerin gaspedilmesi anlamında kullanılmıştır.

2.3.7.4. İstifhâm:

Tecâhül-i arif umumiyetle istifhâm yoluyla yapılır. Belâgat ilminde konu edilen istifhâmda sorulan soruya cevap almak söz konusu değildir. [36]

Nedür ey meh yüzüñ saḥfında ḫaṭṭ-ı lāciverd olmaḳ

Nedür mirʿāt-ı cān üzre dem-ā-dem böyle gerd olmaḳ

G.93/1

Nedir kelimesi ile istifhâm yapılmıştır. İlk mısrada sevgilinin yüzündeki lacivet çizginin ne olduğu ikinci mısrada ise can aynası üzerindeki tozun neden olduğu soru yoluyla ifade edilmiştir.

Bu cehl ile aña raḳīb olmaḳ revā **mıdur** ḳarīb

Bū Cehl'e lāyıḳ **mı** naṣīb ola viṣāli Aḥmed'üñ

G.111/2

Soru edatı ile istifham yapılmıştır. İlk mısrada bilgisizce davranışlarından dolayı rakibin ona yaklaşmasının uygun olup olmadığı sorulmuştur. İkinci mısrada da Ebu Cehl'in Ahmed'e kavuşmasının yaraşmayacağına soru yoluyla değinilmiştir.

[36] M.A.Yekta Saraç, *Klasik Edebiyat Bilgisi Belâgat*, Gökkubbe Yay., İstanbul, 2013, s. 227

Leb-i nūşinüñ umarsa **n'ola** yanmış yüregüm

Ne ola teşneye cüllāb-ı muṣaffādan yig

G.119/3

Ne ola kelimesi ile istifhâm yapılmıştır. İlk mısrada âşık yanmış yüreği ile sevgilinin dudağını ummasından ne çıkacağı ikinci mısrada da saf gül şerbetinden daha iyi ne olabileceği sorgulanmıştır.

ʿ**Aceb mi** Kaʿbe-i kūyında ḳurbān eylesem cānı

Cemāl-i bā-kemāli ʿīd-i aẕḥādur Memi Şāhuñ

G.120/4

Aceb mi kelimesi ile istifhâm yapılmıştır. Sevigili için kabe sokağında canın veren aşığa şaşılmaması gerektiği ve Memi Şah'ın güzelliğinin kurban bayramı olduğu ifade edilmiştir.

El ṣunsa ʿadū **ṭañ mı** ser-i zülfüñe ey serv

İblise naṣīb itdi Ḫudā ʿömr-i dırāzı

G.234/4

Tan mı kelimesi ile istifhâm yapılmıştır. Düşmanların sevgilinin saçına el uzatmlarına şaşmamak gerektiği ve şeytana Allah'ın uzun ömür verdiği dile getirilmiştir.

2.3.7.5. Tarsi:

Şiirde dizelerdeki sözcükleri, sayı, ölçü ve uyak bakımından birbirine denk getirmektir. [37]

Seni bir şūh-ı cehān **dirler idi gerçek imiş**

ʿAḥd ü peymānı yalān **dirler idi gerçek imiş**

G.76/1

[37] Ce, Dilçin, *Örneklerle Türk Şiiri Bilgisi,* TDK Yay., Ankara, 2013, s. 488

Öldürüp ḳayd-ı bedenden ḳıl dil ü **cānı ḫalāṣ**

Ḫayra gir maḥbesden eyle bir iki **cānı ḫalāṣ**

G.79/1

Belālaruñ dil-i ʿuṣṣāḳ-ı dil-fig**āra gerek**

Belį ʿināyet ü raḥmet günāhk**āra gerek**

G.122/1

Ṣarāb-ı ʿışḳı yeter tende t**ābı n'eyleyeyin**

Ḫayāl-i ḫālį yeter gözde ḫ∨**ābı n'eyleyeyin**

G.170/1

2.3.7.6. Tevriye:

Lugat anlamı bir haberi gizleyerek bir başka söz ve haberi öne çıkarmak olan tevriye, şiir ve düzyazıda yakın ve uzak iki anlamı bulunan bir lafzın zihne hemen gelen yakın anlamını değil uzak anlamını kastetmektir.[38]

Musikiye ait terim ve makamların tevriye sanatı ile şiirlerde kullanıldığını görmekteyiz.

Ġam-ı ʿışḳuñ beni dem-**sāz** idelden **çeng**-i hicrāna

Firāḳuñla şehā bel baġladum **ney** gibi efġāna

Dili cām-ı şarāb-ı laʿl-i nābuñ ḳıldı mestāne

Piyālem gözlerüm nūrı cemāli şems-i raḫşānum

Mrb 4/2

Nāy-veş ʿışḳında maḳṣūduñ fiġān u vāy idi

Ḫamdü li-llāh kim dilā el virdi bu vāyeñ saña

G.4/4

[38] M.A.Yekta Saraç, *Klasik Edebiyat Bilgisi Belâgat*, Gökkubbe Yay., İstanbul, 2013, s. 207

Demidür beñzümi ġam-**sāz** idüp **ney** gibi iñlersem

Deminden mürdeler iḥyā ider dem-**sāz**um aldurdum

G.144/3

2.3.7.7. Tezat:

Anlam bakımından aralarında zıtlık/karşıtlık bulunan kelimeleri bir ibarede toplamaktır.[39] Fakat bu tanıma ek olarak tezatta dikkat edilmesi gereken bir nokta daha vardır. O da birbirinin karşıtı olarak kullanılmaya başlayan bu kelimelerin zamanla birbiriyle ilişkili olma ve biri gerçek diğeri mecâzi olma olmak üzere bir nesneyle ilişkilendirme şeklinde tekâmül göstermiş olmasıdır.[40]

Ger **cinn** ü eger **ins şeb ü rūz** nigāra

Ẕikrüñde-durur dilleri **sırran u cihārā**

G.2/1

Şeb ü ruz "gece ve gündüz" ve sırran u cihârâ" açık ve gizli" kelimeleri ile tezat yapılmıştır. Sevgiliyi cinlerin ve insanların her zaman ve her şekilde andığı ifade edilmiştir.

Mihr-i ḫaṭ-ı dil-cūñ-ıla efkār-ı ruḫuñdan

Enhār-ı ʿuyūn aḳmada **leylen ü nehārā**

G.2/2

Leylen ü nehârâ "gece ve gündüz" kelimeleri ile tezat yapılmıştır. Sevgilinin gönül çeken ayva tüylerinin aşkıyla gözlerin ırmaklarının gece gündüz aktığı dile getirilmiştir.

Ben **gice gündüz** aġlayayın derdi ile tek

Gelsün hemān o yār-ı perīşānuma feraḫ

G.25/4

[39] M.A.Yekta Saraç, *Klasik Edebiyat Bilgisi Belâgat*, Gökkubbe Yay., İstanbul, 2013, s.163

[40] Detaylı bilgi için bk. Ahmet Kartal, *Baykara Meclislerinden Çırağan Eğlencelerine Lâlezâr Türk Kültür ve Edebiyatı Üzerine Araştırmalar*, Doğu Kütüphanesi Yay., İstanbul, 2017, s.135-138

Gice ve gündüz kelimeleri ile tezat yapılmıştır. Âşık sevgilisinin içi açılsın diye gece gündüz ağlamaya razı olduğunu ifade etmektedir.

Olur ʿışḳ ehlinüñ eyyāmı ferruḫ

Ṣabāḥı ferruḫ u **aḫşāmı** ferruḫ

G.26/1

Sabah ve akşam kelimeleri ile tezat yapılmıştır. Aşk ehlinin akşamının da gündüzünün de uğurlu olduğu ifade edilmiştir.

Fürḳatüñde **vuṣlat**uñ eyler göñüller ārzū

Nitekim eṭfāle ṣavm içre düşer sevdā-ı ʿīd

G.27/3

Fürkat-vuslat "ayrılık ve kavuşma" kelimeleri ile tezat yapılmıştır. Çocuklara ramazan ayında bayram özlemine düşmesi gibi âşıklarda da sevgiliden ayrı kaldıklarında kavuşma arzusunun meydana geldiği ifade edilmiştir.

Ġanįdür ol ki ruḫın zerd ide maḥabbet-ile

Faḳį̄r olur mı şu kim kį̄myāya vāṣıldur

G.39/5

Gani-fakir "zengin ve fakir" kelimeleri ile tezat yapılmıştır. Aşktan dolayı yüzü sapsarı olan kimse zengin olarak ifade edilmiş ve kimyanın henüz bilim haline gelmeden önce taşlardan altın yapma gibi konular üzerinde çalışmasına atıfta bulunularak bu işle uğraşanların da zengin olacağı inancı dile getirilmiştir.

Nādān dil atsa ey dil-i **dānā** ne ġam saña

Ṭaş atılur şu naḫle k'anuñ berg ü bārı var

G.44/4

Nâdân-dânâ "cahil ve bilgili" kelimeleri ile tezat yapılmıştır. Cahil kimselerin bilgili kimseleri çekememesi ve sürekli onlara sataşması üzerinde durulmuş ve meyve veren ağacın taşlanması sözü ile söylenmek istenen düşünce pekiştirilmiştir.

Seni bir şūh-ı cehān dirler idi **gerçek** imiş

ʿAḥd ü peymānı **yalān** dirler idi **gerçek** imiş

G.76/1

Yalan-gerçek kelimeleri ile tezat yapılmıştır. Sevgilinin cihan yosması olması ve ettiği yeminlerin hepsinin yalan olduğuna kanaat getirildiği ifade edilmiştir.

Ol ṭabi̱b-i cān **gelüp** bir dem yine ti̱z **gitmedin**

Derdüm arturmaḳ mıdur yāḫud **devā** mıdur ġaraż

G.81/2

Gelmek-gitmek ve derd-devâ "hastalık- şifâ" kelimeleri ile tezat yapılmıştır. Sevgili can doktoruna benzetilmiş ve hemen gelip gitmedeki amacının âşığı daha da hasta etmek mi olduğu sorgulanmıştır.

Cemālüñ ātişi **germ** eylesün gel bezm-i ʿuşşāḳı

Benüm luṭf issi sulṭānum yaraşmaz saña **serd** olmaḳ

G.93/3

Germ-serd "sıcak-soğuk" kelimeleri ile tezat yapılmıştır. Sevgilinin yüzünün güzelliğinin âşıklar meclisini ısıttığı ve lütuf sahibi olmasından dolayı âşıklarına soğuk durmaması gerektiği ifade edilmiştir.

ʿIşḳı **ketm** idemedüm ḳoñ beni ḳan aġlayayın

Ḥāli budur ile sırrını ʿ**ayān** eyleyenüñ

G.103/6

Ketm-ayan " gizlemek-açık etmek" kelimeleri ile tezat yapılmıştır. Aşkını saklayamadan açıkça söyleyenin halinin kan ağlamak olduğu dile getirilmiştir. Bu sözün hadis olduğu da söylenmektedir.

Ātişin-bāde içüp **cennet**-i gülzārda biz

Zāhide **dūzaḫ**-ı miḥnetde ʿa̱zāb eyleyelüm

G.143/4

Cennet-duzah "cennet- cehennem" kelimeleri ile tezat yapılmıştır. Cennet bahçesinde yakıcı şarap içip zahide minnet cehenneminde acı çektirmek isteği dile getirilmiştir.

Gitme hey **kāfir** alup tenden dil ü cānı daḫı

Varup uġratma belāya bir **müselmānı** daḫı

G.231/1

Kâfir-müslüman kelimeleri ile tezat yapılmıştır. Sevgilinin vasıflarından birisi de kâfir oluşudur. Aşığın gönlünü alarak onu perişan etmesine değinilerek bir müslümanı daha belaya uğratmaması istenmiştir.

2.3.7.8. Tenasüb:

Aralarında anlam bakımından -tezadın dışında- bir ilişki bulunan iki veya daha fazla kelimeyi bir ibarede toplamaktır.[41]

Nabzumı gördi **ṭabḫb** el çekdi gelmez yanuma

ʿIşḳ derdidür bu **derd** saʿy eylemez **dermānuma**

Ey Hüdāyḫ tiġ-ı ġam kār itdi ġāyet cānuma

Hey ne müşkil derd olur āh ayrılıḳ vāh ayrılıḳ

Mrb.25/5

Derd-derman-tabib kelimeleri ile tenasüb yapılmıştır. Sevgiliden ayrı kalmaktan dolayı hasta olan aşığa doktorun dahi yardım edemeyeceği ve hastalığının çaresi olmadığı dile getirilmiştir.

Göñülde mihr-i ruḫuñla yanar bir **ātiş** kim

Kül ola girse eger döymeye semender aña

G.3/2

Ateş-kül kelimeleri ile tenasüb yapılmıştır. Âşığın gönlünde sevgilinin güneş gibi yüzünün aşkıyla bir ateşin yandığı ve ona semenderin dahi dayanamayacağı ifade edilmektedir.

[41] M.A.Yekta Saraç, *Klasik Edebiyat Bilgisi Belâgat*, Gökkubbe Yay., İstanbul, 2013, s.160

İşigüñde n’ola ʿuşşāḳa itseñ būseñi himmet

Ṭabi̱büm ḫastaya dārü’ş-şifāda virilür şerbet

G.20/1

Tabib-hasta-darü’ş-şifâ kelimeleri ile tenasüb yapılmıştır. Âşıklarına merhametsizce davranan sevgiliden bir öpücük istenmekte ve hastanede hastaya ilaç verilmesi ile ilişki kurulmaktadır.

Ol **ḳıyāmet**-yār-ıla bir yirde **ḫaşr olduḳ** bugün

Rūz-ı maḥşerde meger cāy-ı **bihişt**-āsā-ı ʿi̱d

G.27/7

Kıyamet-haşr olmak-ruz-ı mahşer-behişt kelimeleri ile tenasüb yapılmıştır. Uzun boylu sevgiliyle bir araya gelmenin mahşer gününde cenneti andıran bayram yeri gibi olduğu ifade edilmiştir.

Raʿdı nālem **berḳı** āh-ı **şu**ʿ**le**dārum ṣandılar

Ebr-i bārānı bu çeşm-i eşk-bārum ṣandılar

G.38/1

Ra’d-berk-şu’le kelimeleri ile tenasüb yapılmıştır. Âşık inlemesinin gök gürültüsü, şimşeğin kıvılcımlı ahı, yağmur bulutlarının gözyaşı döken gözü zannedildiğini söyleyerek aynı çağrışımı yaratan kelimeleri bir arada kullanmıştır.

Meges deñlü vücūdum yoḳ veli̱ ʿ**anḳā**-ı ʿışḳam ben

Ser-i **Ḳāf**-ı maḥabbet göşe-i ṣabr u sükûnumdur

G.40/2

Anka-kaf kelimeleri ile tenasüb yapılmıştır. Âşık sinek kadar bir değerinin olmadığını fakat kendisini Kaf Dağ’ında yaşadığına inanılan ankaya benzetmiş ve Kaf Dağ’ını sabır köşesi olarak ifade etmiştir.

Ey **peri̱** güftāra gelse laʿl-i şekker-ḫālaruñ

Siḥr idüp aġzın egersin ṭūṭi̱-i göyālaruñ

G.117/1

Peri-sihr kelimeleri ile tenasüb yapılmıştır. Sevgili tatlı diliyle konuşmaya başlasa bütün komuşan papağanların ağzını sihir ile kapatır. Sevgilinin sözlerinin yanında papağanın çaresiz kaldığı ifade edilmiştir.

Döndürdügi yetmez mi **degirmende daḳīḳa**

Devrān bizi daḫı geçürür ince **elekden**

G.159/2

Değirmen-dakik-elek kelimeleri ile tenasüb yapılmıştır. Devre seslenerek şikâyette bulunmuştur. Buğdayın değirmende un haline getirilmesi fakat un haline gelmesine rağmen devir tarafından hala sıkıntı çektiği ve ince elekten de geçirilerek eziyetinin devam ettiğini dile getirmiştir.

2.3.7.9. Teşbih:

Aralarında bir veya birden fazla nitelikte benzerlik bulunan iki şeyin birini diğerine benzetmektir.[42]

Yoḳ-durur **miŝli** vilāyetde bugün **Ḥayder gibi**

İşiginde ḳara ḳulıyam anuñ **Ḳanber gibi**

Ṭavḳ-ı ʿışḳın boynuma taḳdum **Ḳalenderler gibi**

Baş açuḳ abdālıyam cān-ıla Ḥaydar Bālī’nüñ

Mrb.7/3

Misli-gibi edatlarıyla benzetme sanatı yapılmıştır. Hayder Bali gibi ülkede kimsenin olmadığı, kanber gibi kapısında kulu olduğu, kalenderiler gibi aşk halkasını boynuna taktığını ve canıyla kulluk ettiğini ifade etmiştir.

Şīrīn lebüñ ġamıyla ki **Ferhād-veş** ölem

Cennetde cāy ola leb-i cūy-ı leben baña

G.5/2

Ferhâd-veş terkibiyle ile teşbih sanatına yer verilmiştir. Âşık sevgilinin tatlı dudağının üzüntüsüyle Ferhâd gibi ölünce cennette yerinin süt ırmağının ağzı olmasını ister.

[42] M.A.Yekta Saraç, *Klasik Edebiyat Bilgisi Belâgat*, Gökkubbe Yay., İstanbul, 2013, s.129

Şirin ve Ferhâd'ın bir arada kullanılması ve Ferhâd'ın ölmesinden de bahsedildiği için Ferhâd ile Şirin hikâyesine de göndermede bulunulmaktadır.

Ḳanuma el ḳardı ḳurbān itdi ol **meh-rū** yine

Yaḳmaġ-içün şemʿ-**veş** barmağına ḥınnā-ı ʿid

G.27/2

Şemʿ-veş ve meh-ru terkibleriyle teşbih sanatına yer verilmiştir. Sevgilinin yüzü ay'a ve parmağı da muma benzetilmiştir. Ayrıca sevgilini parmağına kına yakmak için âşığının kanına el sürdüğü ifade edilmiştir.

Uġurlar ʿaḳlını her gice rindüñ

Ṭutulsa **şebrev-āsā** tañ mı sāġar

G.51/2

Şebrev-âsâ terkibiyle ile teşbih sanatına yer verilmiştir. Her gece rindin aklını başından alan kadehin gece yolcusu, hırsız gibi yakalanmasına şaşılmayacağı dile getirilmiştir.

Ol iki **zülf-i müşk-sā** itdi şikeste ḥālümüz

Eyledi ḳaddümüz dü-tā ḳıldı dü-mū saḳalumuz

G.71/1

Zülf-i müşk-sâ tamlamasıyla teşbih sanatına yer verilmiştir. Sevgilinin saçları miske benzetilmiştir. Misk gibi saçların aşığın belini kırdığını, iki büklüm ve sakallarını iki kıl haline getirdiği ifade edilmiştir.

Ḫusrevā sı̱nemde ṣan yer yer elifler dāġlar

Bı̱sütun üstinde **zaḫm-ı tı̱şe-i Ferhād-ı ʿışḳ**

G.94/5

Bisütun ve zahm-ı tişe-i ferhâd-ı ışk tamlamasıyla teşbih sanatına yer verilmiştir. Âşık sinesindeki yarıkları ve yaraları bisütun dağını kazan Ferhâd'ın kazmasının açtığı yarıklara benzeterek ifade etmiştir.

Demidür beñzümi ġam-sāz idüp **ney gibi iñlersem**

Deminden mürdeler iḥyā ider dem-sāzum aldurdum

G.144/3

Ney gibi inlemek ifadesiyle teşbih sanatı yapılmıştır. Âşık yüzünü gamlı ney gibi inletmesinin sebebini nefesiyle ölüleri dirilten sevgilisini yitirmesine bağlamıştır. Sevgilinin ölüleri diriltmesi özelliğinin ifade edilmesiyle de Hz.İsa'ya benzetildiğini söyleyebiliriz.

Başlar üzre yeri var düşdügi'çün ayaġa

Cürʿa-veş cismüm anuñ'çün böyle pā-māl eyledüm

G.148/2

Cürʿa-veş ifadesiyle teşbih sanatına yer verilmiştir. Cisim ile şarabın dibinde kalan cürʿa arasında benzetme ilgisi kurulmuştur. Şarap içildikten sonra dibinde kalan tortusunun yere dökülmesi şeklinde bir adet vardır. Bu âdetin dayanağı olarak da şarabı bulan Cem söz konusu edilir. Dölülen tortuların Cem'in ruhana gittiğine inanılır.

İnsan da cürʿa'nın ayaklar altına döküldüğü gibi benliğinden sıyrılıp onu ayakları altına aldığı zaman insan-ı kâmil mertebesine ulaşır. Beyitte de bu ilişkiye dikat çekilmiştir.

2.3.7.10. İstiare:

Lugat anlamı birinden bir şeyi ödünç isteyip almak olan istiare, bir kelimeye aralarındaki benzerlik alakası dolayısıyla lügat/temel anlamının dışında yeni bir anlam vermektir. [43]

2.3.7.10.1. Açık istiare:

Benzeyeni düşürülen teşbihtir. [44]

Şeb-i hecrüñde cān virdüm ḳo ḫālüñ göreyim ey **meh**

Giceyle yola gitse gözedür ehl-i sefer kevkeb

G.12/2

[43] M.A.Yekta Saraç *Klasik Edebiyat Bilgisi Belâgat*, Gökkubbe Yay., İstanbul, 2013, s.118
[44] M.A.Yekta Saraç *Klasik Edebiyat Bilgisi Belâgat*, Gökkubbe Yay., İstanbul, 2013, s.119

Meh kelimesi ile açık istiare yapılmıştır. Sevgilinin yüzü ay'a benzetilmiş fakat sevgili söylenmemiştir.

Baḳma **gün yüzlülere** didüm idi eslemedüñ

Ey gözüm aġla görem kim olasın daḫı beter

G.47/3

Gün yüzlü ifadesiyle açık istiare yapılmıştır. Sevgilinin yüzünün güneş gibi olduğu ifade edilmiş fakat sevgili söylenmemiştir.

Ey **ḳaşı yā** ḫadengüñe sı̱nem nişāna dik

Nāzük nihāl-i servdür ol bāġ-ı cāna dik

G.124/1

Yay kaş ifadesiyle açık istiare yapılmıştır. Sevgilinin kaşı yaya benzetilmiş fakat sevgili söylenmemiştir.

Yād-ı ḳaddüñle elif geldi gice fāl eyledüm

Ḫıdmetüñde ṭoġrıyam ey **serv** aña dāl eyledüm

G.148/1

Serv kelimesi ile açık istiare yapılmıştır. Sevgilinin boyu için serv kelimesi kullanılmış ama sevgili söylenmemiştir.

Gül gibi tāzeledi sı̱nedeki dāġlarum

Yine yaḳdı beni ol **lāle-ʿiẕārum** geldi

G.217/3

Lale-izâr terkibiyle açık istiare yapılmıştır. Sevgilinin yanağı gelinciğe benzetilmiş fakat sevgili söylenmemiştir.

Rāżıyam al naḳd-i cānı tek baña bir būse vir

İstemezseñ al birine ey **perı̱-ruḫsār** iki

G.233/4

Peri-ruhsâr terkibiyle açık istiare yapılmıştır. Sevgilinin yüzü periye benzetilmiş ancak sevgili söylenmemiştir.

2.3.7.10.2. Kapalı İstiare:

Kendisine benzetilenin açıkça bulunmadığı sadece onu hatırlatan, onına ilgili bir unsurun bulunduğu istiaredir.[45]

Fāriġu'l-bāl idi ʿālem leẕẕettinden şimdi **dil**

Laʿl-i şi̱rī̱nüñ hevāsında **yeler zenbūr-veş**

G.77/6

Gönül ile farigu'l bâl arasında benzetme ilgisi kurulmuş ve gönüle dünyanın lezzetlerinden el çekme özelliği yüklenerek kapalı istiare yapılmıştır. Ayrıca gönülün sevgilinin tatlı dudağının havasıyla arı gibi uçma ifadesiyle de teşbih yapılmıştır.

Kaʿbe-i ḥüsnüñde **bāl açmış** ider **pervāz zülf**

Oldı göyā bir Ḥicāzi̱ bi̱-bedel şeh-bāz zülf

G.86/1

Bâl açmak-pervâz zülf kelimeleri arasında benzetme ilgisi kurularak kapalı istiare yapılmıştır. Sevgilinin saçına kanat açarak uçma gibi bir özellik yüklenmiştir.

Gönlüm efġān eyler ol **zülf-i hümā-pervāzdan**

Ṣayddur feryād ider ṣan pençe-i şeh-bāzdan

G.164/1

Zülf-i hümâ-pervaz terkibiyle kapalı istiare yapılmıştır. Sevgilinin saçına uçma özelliği atfedilerek hüma kuşunun uçuşuna benzetilmiştir.

2.3.7.11. Mübalağa:

Bir niteliğin, fiilin veya durumun gerçekleşmesi zor hatta mümkün olmayan dereceye çıkarılarak, abartılarak ifade edilmesidir. Diğer bir ifade ile bir durumu olumlu veya olumsuz nitelemede aşırılığa kaçmaktır.[46]

[45] M.A.Yekta Saraç *Klasik Edebiyat Bilgisi Belâgat*, Gökkubbe Yay., İstanbul, 2013, s.120
[46] M.A.Yekta Saraç *Klasik Edebiyat Bilgisi Belâgat*, Gökkubbe Yay., İstanbul, 2013, s.219

Ey ġamzesi Mūsį lebi ʿİsį seni görse

Īmāna gele **cümle** Yahūdā vü Naṣārā

G.6/3

Sevgilinin gamzenin Hz. Musa dudağının Hz. İsa gibi olduğu söylenerek onu gören bütün Hristiyan ve Yahudilerin imana geleceğini ifade ederek mübalağa yapmıştır.

Ḫūnį gözüñ ki ḫançer-i müjgān elindedür

Bir demde eylese niçe **biñ ḳan** elindedür

G.32/1

Sevgilinin gözlerinin kanlı olduğu ve kirpiklerinin hançer olduğu söylenerek bir nefeste bin kişinin kanını akıtacağı ifade edilmiş ve mübalağa yapılmıştır.

Bir gün ey meh irişür saña ṣaḳın **āhumdan**

Ejdehādur bu ki **nüh-günbed-i gerdāna** ṣunar

G.56/4

Âşık ahının bir gün sevgilisine ulaşacağını ve dönen dokuz günbete uzanan bir ejderha olduğunu ifade ederek mübalağa yapmıştır.

Ḳan ṭamar dį̄deden ah eyledügüm dem göyā

Dökülür bād-ıla evrāḳı gül-i sį̄rābuñ

G.114/2

Âşık ah etmesi ile gözlerinden kanlar damladığını söyleyerek ahının ne kadar derin olduğunu ifade etmiş ve mübalağa yapmıştır.

Ey benüm nāzı gibi ḳulları çoḳ ḫānum gel

Günde **biñ** yüze güler ġunca-ı ḫandānum gel

G.134/1

Sevgilinin nazı gibi kullarının da çok olması ve günde bin kişinin yüzüne gülmesi ifadesiyle mübalağa yapılmıştır.

Olmaz şehā Hüdāyį ḳuluñla saña naẓįr

Ger **ṣad-hezār** gelse bu bāġa **hezār** gül

G.135/5

Sevgilinin bulunduğu bağa yüz bülbül ile bin gül gelse de sevgiliye eş olamayacağı ifade edilerek mübalağa yapılmıştır.

Hüdāyį şöyle güm oldum ki vādį-i ġamda

Ṣabā yeli **niçe yıl** yilse bulmaya eŝerüm

G.147/5

Âşık gam vadisinde koybolduğunu ve saba rüzgârı bin yıl esse de izini bulamayacağını söyleyerek mübalağaya yer verilmiştir.

Ŝevr-i felegüñ gökde **ider bağrını biryān**

Mihrüñle Hüdāyį eger **āh itse yürekden**

G.159/7

Hüdâyî (Salâ Muslısı) sevgilisine olan aşkının büyüklüğünü vasfederken yürükten bir ah etmesi ile gökteki boğa burcunun bağrını yakacağını söyleyerek mübalağaya yer vermiştir.

Olur **bir demde yüz biñ mürde iḥyā**

Tekellüm eylese ol ruḫ-ı ŝānį

G.225/4

Sevgili ikinci ruha teşbih edilmekle birlikte konuşmasıyla da bir nefeste yüz bin ölüyü dirilttiği ifade edilerek mübalağaya yer verilmiştir.

2.3.7.12. Hüsn-i Ta'lil:

Bir hadiseyi veya bir duruma, ifadeye güzellik katacak tarzda, kendi sebebi dışında bir sebep göstermektir. Olup bitenin, akla ve bilgiye dayanan bir

açıklamasının yapılması yerine, içinde bulunulan ruh halinin tesiri altında hayal ile açıklamasıdır.[47]

Telḫ-kām-ı ġamuñuz **māyil-i ḳand-ı lebüñüz**

Severüz mü'minüz ey luṭf u kerem-kānı lezīz

G.30/4

Âşık gamın acısını tattığını ve sevgilinin şeker dudağına meyilli olduğunu söyleyerek şekeri sevmesinin nedeni olarak da mümin olmasını göstererek hüsn-i ta'lil yapmıştır.

Bir kerre yılda gül gülüp açılduġı içün

Demlerle ḫār-ı ġamdan anuñ baġrı ḫūn olur

G.52/3

Gülün dert dikeniyle bağrının kan olması senede bir kez açılması ile ilişkilendirilmiş ve hüsn-i ta'lil yapılmıştır.

Bend it Hüdāyi bendeñi zülfüñ kemendine

Dīvāne olmasına sebeb dāyimā budur

G.58/7

2.3.7.13. Telmih:

Bir söz içerisinde kıssaya, efsaneye, tarihi bir hadiseye veya bir ayete, hadise, meşhur bir darb-ı mesele, bir inanışa işaret etmektir.[48] Fakat bunun yanı sıra telmih hakkında dikkat etmemiz gereken bir durum daha vardır. Bu da metin içerisinde hatırlatılmak istenen kıssa, efsane, hadis, ayet gibi unsurların işaret edilerek mi yoksa doğrudan mı kullanıldığıdır. Doğrudan kullanımın metin içerisindeki belirsizliği ortadan kaldırmasından dolayı telmihin de ortadan kalktığını söyleyebiliriz. Eğer bu şekildeki kullanımları telmih olarak kabul edersek yapılan telmihi de zayıf olarak vasıflandırma ihtiyacı doğacaktır.

Şair hiç kimsenin bilmediği bir olaya telmihte bulunulması halinde de okuyucu da bir

[47] M.A.Yekta Saraç *Klasik Edebiyat Bilgisi Belâgat*, Gökkubbe Yay., İstanbul, 2013, s. 231
[48] M.A.Yekta Saraç *Klasik Edebiyat Bilgisi Belâgat*, Gökkubbe Yay., İstanbul, 2013, s.282

karşılık oluşturmayacağından yine telmihten bahsedilemeyecektir. Şair yaptığı telmihi detaya inmeden sadece bazı ipuçları ile bunu okuyucuya hissettirmelidir.

Aksi takdirde kimsenin bilmediği bir olaya işaret ederse bu durum edebi metni anlaşılmaz hale sokacağından telmihten de söz edilemeyecektir. [49]

Hüdâyî (Salâ Muslısı) şiirlerinde Klasik Türk edebiyatında telmih unsuru olarak kullanılan pek çok kullanıma yer vermiştir. Bu telmih örneklerini peygamber kıssaları ve aşk hikâyesi kahramanları ile tarihi ve mitolojik şahsiyetler olarak iki kısımda inceleyebiliriz.

2.3.7.13.1. Peygamber Kıssaları

2.3.7.13.1.1. Hz.Adem:

Allah tarafından yaratılan ilk insandır. Şeytanın kandırması ile Allah'ın uzak durmasını söylediği yasak elmayı yemesi ile cennetten kovulmuştur. Bin yıllık ömrü olduğu ifade edilir.[50]

Ḥażret-i Ādem Ṣafiyyu'llāh iken biñ cānıla

Ḫūşe-çįn-i ḫırmen-i nūr-ı ruḫuñdur bį-gümān

K.2/26

Hz.Adem Allah tarafından yaratılan ilk insan olmasından dolayı çeşitli sıfatlar ile anılmaktadır. Bunlardan biri de Safiyyu'llah "Allah'ın temiz kulu" dır.

Safiyyu'llah iken sevgilinin yanağının ışık harmanında dane toplayıcı olduğu ifadesi ile de henüz Allah'ın yasağını çiğnemeden cennette yaşadığı zaman kastedilmiştir.

Dilerem **ḥażret-i Ādem** gibi **biñ yaşaya** ol

İsm-i Aʿẓam ḥaḳı ol aña ola ḥırz-ı emān

K.6/22

II. Selim'in oğlu şehzade Mehmed'in doğumu üzerine söylenen beyitte ömrünün uzun olması için yapılan duada Hz. Âdem gibi bin yıl yaşaya denerek telmihte bulunulmuştur.

[49] Detaylı bilgi için bk. Ahmet Kartal, *Baykara Meclislerinden Çırağan Eğlencelerine Lâlezâr Türk Kültür ve Edebiyatı Üzerine Araştırmalar*, Doğu Kütüphanesi Yay., İstanbul, 2017, s.138-142

[50] İskender Pala, *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, Kapı Yay., İstanbul, 2013, s. 6-7

2.3.7.13.1.2. Hz.Nuh:

Hz.Nuh doğru yoldan ayrılıp puta tapan halkını yıllarca imana çağırmıştır fakat onları doğru yola erdiremeyeceğini anlayınca Allah'a dua etmiş ve duası kabul olmuştur. Bir gemi yaparak kendisine inananlarla birlikte gemiye binmiş ve tufandan kurtulmuşlardır. Bu hadisenin yanı sıra kaynaklarda Hz. Nuh dokuz yüz elli veya bin yıl yaşamasından dolayı uzun ömrün sembolü olarak da geçmektedir.[51]

Bula günden güne yā Rab meh-i nev gibi kemāl

Ḥażret-i Nūḥ gibi **pīr** ola ol tāze cevān

K.6/23

II. Selim'in oğlu şehzade Mehmed'in doğumu üzerine söylenen beyitte şehzadenin yeni ay gibi büyümesi ve Hz. Nuh gibi yaşlanması, uzun ömür sürmesi dile getirilerek temennide bulunulmuştur.

2.3.7.13.1.3. Hz. Süleymân:

Hz. Süleyman; Hüdhüd adlı kuşu, Sebe kraliçesi Belkıs, üzerinde İsm-i Azam yazılı yüzüğü sayesinde kuşlarla, hayvanlarla konuşması ve cinlerle rüzgâra emretme gibi özellikleriyle anılmaktadır.

Abdest aldığı sırada çıkardığı yüzüğünü hanımına veya veziri Asaf'a emanet ederdi. Bir gün bir cin Hz. Süleyman'ın kılığına girerek yüzüğü çalar ve yüzüğü ele geçiren dev onun yerine geçerek hükmetmeye başlamıştır.

Ordusuyla sefer dönüşü bir vadi kenarından geçerken karıncaların liderinin ordunun kendilerini ezmemesi için kaçmalarını söylemesi ikazını duyunca onu huzuruna çağırarak sebebini sormuştur. Bundan dolayı da karınca ile birlikte anılmıştır.[52]

Ḳara yire ḳarınca ḳanumı dehr

Ben saña **mūr** sen **Süleymān'um**

K.10/44

[51] İskender Pala, a.g.e. s. 361
[52] İskender Pala, a.g.e. s. 411-412

Zamanın aşığın kanını yere dökmesi ile Hz. Süleymân'ın ordusunun geldiğini gören karıncaların ezilmekten korkarak kaçmaları hadisesi ilişkilendirilerek telmihte bulunulmuştur.

Hüdāyi ey ḳaşı yā gözi āhū

Duʿācuñdur be-ḥaḳḳı **nun u'ş-ṣād**

G.29/5

Yay kaşlı ve ahu gözlü sevgiliye nun ve sad sureleri hakkı için dua etmek ifadesiyle Kur'an-ı Kerimdeki altmış sekizinci ve otuz sekizinci surelere telmihte bulunulmaktadır.

Almış eline **ḫātem**-i cām-ı lebi ʿadū

Ol **dīvdür** ki mühr-i **Süleymān** elindedür

G.32/5

Düşman sevgilinin dudağının kadehinin mührünü eline almış bir dev olarak ifade edilerek Hz. Süleyman'ın mührünü ele geçiren deve arıfta bulunulmuş ve telmih yapılmışır.

Al ele gönlin şehā ben bende-i pā-mālüñüñ

Mūrdan ʿār itmeyüp itdi **Süleymān** İḫtilāṭ

G.82/5

Hz.Süleymân'ın karıncadan utanmayıp onunla konuşması ifedesi ile Hz. Süleymân kıssasına telmihte bulunulmuştur.

Mihr-i lebüñle dilde yanan tāze dāġlar

Lāyıḳ budur ki **mühr-i Süleymān'a** ṭaʿn ide

G.185/3

Sevgilinin dudağının aşkıyla gönülde yanan taze yarıklar şekil itibariyle mühür gibi düşünülmüş ve Hz. Süleymân'ın mührü ile ilişkilendirilerek telmih yapılmıştır.

Gönlini alsañ ele n'ola Hüdāyi ḳuluñuñ

Aldı ʿār eylemedi **mūrı Süleymān** eline

G.198/7

Sevgiliden aşığının gönlünü eline almaktan utanmaması Hz.Süleymân'ın karıncayı eline alması olayı ile ilişkilendirilerek telmihte bulunulmuştur.

Ey **Süleymān**-ı zamān ḳo yeleyin yoluñda

Ḳanumı ṭopraġa ḳarınca felek **mūr** gibi

G.236/4

Sevgili Hz. Süleymân'a benzetilmiş ve âşık ölünceye kadar yolunda koşacağı ifade edilmiştir. Hz. Süleymân'ın hayvanlarla ilişkisine de değinilerek karınca ile Hz.Süleymân kıssasını telmihte bulunulmuştur.

2.3.7.13.1.4. Hz. İlyâs:

Hz. İlyas nasihatlerini dinlemeyen halkını terk ederek bir süre kendi başına yaşamış ve Allah'ın kendisine bir şehre gitmesini ve korkmadan karşısına çıkan şeye binmesini söylemesi üzerine gördüğü ateşten ata binerek göğe çekilmiştir. Hızır ile her yıl buluşarak hacca gittiklerine dair rivayetler bulunmaktadır. Hz. İlyas kıyamete kadar yaşayacağı ve karada sıkıntı çekenlere yardım edeceği söylenmektedir.[53]

İlyās-ṣafā vü **Ḫıżr-himmet**

Yūsuf-ṣıfat u **Kelı̱m-sı̱ret**

K.11/4

Hakim Çelebi için yazılmış olan kasidede Çelebi'nin vasıfları övülürken çeşitli peygamberler ile ilişkilendirilmiştir. İlyas ve Hızır ifadeleriyle ile huzur veren ve yardım seven biri olduğu Yusuf ve kelim ifadeleriyle de güzel yüzlü ve yumuşak huylu olduğu dile getirilerek telmihte bulunulmuştur.

2.3.7.13.1.5. Hz. İbrahim:

Hz. İbrahim puta tapan halkı bunun yanlış bir davranış olduğuna ve putların hiçbir fayda sağlamayacağına inandırmaya çalışmıştır. Put hanedeki putları kırmasından dolayı Nemrud tarafından cezalandırılmış ve ateşe atılmıştır. Bu

[53] İskender Pala, a.g.e. s. 230-231

hadise ile Allah'a teslimiyetini kanıtlamış ve "Halilullah" olarak anılmıştır. Oğlu İsmail ile Kâbe'nin inşasında da çalışmıştır.[54]

Şām-ı ġamda **Kaʿbe** kūyuñ saʿyin itsem ey **ḫālil**

Meşʿal-i nūr-ı ruḫuñdur reh-numūnı çeşmümüñ

G.123/3

Halil ve kabe kelimeleri ile telmihte bulunulmuştur. Hz. İbrahim'in kabe'yi inşa etmesi hadisesiyle sevgilinin yanağının aydınlığının meşalesi yol göstericiliği ilişkilendirilmiştir.

Ey **ḫālilüm Kaʿbe** ḥaḳḳı **ḳıbleden** dönsün yüzüm

Ḳaşlaruñdan ġayrı ger var-ısa **mescūdum** benüm

G.138/2

Halil-kabe-kıble-mescid kelimeleriyle Hz.İbrahim'in kabeyi inşa etmesi ve ilk kıble olması hatırlatılarak telmih yapılmıştır. Âşık sevgilinin kaşlarından başka secde ettiği bir yer olması halinde yüzünün kabeden döneceğini, dinden çıkacağını ifade etmiştir.

2.3.7.13.1.6. Hz.Danyâl:

Hz. Âdem'in bir kuyuya sakladığı hikmet sırlarını kuyudan çıkarması rivayetinden dolayı hikmet sembolü olarak görülür.[55]

ʿ**İsā-nefes** ü **Ḫālil-ḫullet**

Dānā-dil ü **Dānyāl-ḥikmet**

K.11/6

Hakim Çelebi için yazılan kaside Çelebi'yi övmek için peygamberlerin mucizelerine ve özelliklerine telmihte bulunulmuştur. Hz. İsa'nın ölüleri dirilten nefesi, Hz. İbrahim'in Allah'ın dostu olması, Hz.Danyal'ın Hz.Adem'in bir kuyuya attığı hihmet sırlarını kuyudan çıkararak bilgi sembolü olması vasıflarına Çelebinin de sahip olduğu ifade edilmiştir.

[54] İskender Pala, a.g.e s. 224-225
[55] İskender Pala, a.g.e s. 105

2.3.7.13.1.7. Hz.Yâkub - Hz. Yusuf:

Hz. Yakub babasının ölümü üzerine Ken'an ilinde onun yerine geçmiştir. On iki oğlu dünya gelmiştir. Oğulları arasında Yusuf ile Bünyamin aynı anneden olan çocuklarıdır.

Çocukları arasından Yusuf'un mizacı sebebiyle onu diğerlerinden ayrı tutmuştur bu da diğer çocukları tarafından hoş karşılanmamıştır. Bir gün babalarından izin alarak Yusuf'u da yanlarında götürmüşler ve onu bir kuyuya atmışlardır. Oradan kurtulmasından sonra da bir esir tüccarına satmışlardır. Babalarına da Yusuf'un bir kurt tarafından yendiği yalanını söylemişlerdir. Bu haber üzerine Hz.Yakub'un gözlerine ağlamaktan ak düşmüştür.

İlerleyen yıllarda yaşanan kıtlık sebebiyle oğullarını Mısır'a yardım istemek için göndermesi sonucu çocukları tekrar Hz. Yusuf ile karşılaşmışlardır. Babasının durumunu öğrendikten sonra ona gömleğini göndermiştir. Hz.Yusuf'un gönderdiği gömleği yüzüne sürmesiyle Hz. Yakub gözleri açılmıştır ve oğlunun yaşadığını öğrendikten sonra tekrar kavuşmuşlardır.[56]

Hz.Yusuf edebiyatımızda güzellik sembolü, rüyasında yıldızların kendisine secde etmesi, rüyaları yorumlaması, adaleti, iffeti ve Züleyha ile olan ilişkisiyle yer almaktadır.

Dehr **Yaʿḳūb'ınuñ** açıldı yine **göñli gözi**

ʿArż-ı **ḥüsn** itdi meger kim aña māh-ı **Kenʿān**

K.6/13

Hz. Yusuf'un ölüm haberini aldıktan sonra ağlamaktan gözleri kör olmuş Hz.Yakub'un oğlunun gömleğini yüzüne sürdükten sonra gözlerinin açılması ve kavuşmalarına telmihte bulunulmuştur.

Dil-i **Yaʿḳūb'umuñ** enişi olan

Mışr-ı ʿizzetde māh-ı **Kenʿān'um**

K.10/9

[56] Gencay Zavotçu, *Klasik Türk Edebiyatı Sözlüğü*, Kesit Yay., İstanbul, 2013, s. 791-797

Hz. Yusuf'un Hz. Yakub'un dostu olduğu ifadesiyle çocukları arasında en çok onu sevdiği ve Hz. Yusuf'un Mısır azizi olması hadisesine telmihte bulunulmuştur.

Āl ile aldurdum elden ol gül-i ḫandānumı

Ṣanki **Yaʿḳūb'um** yitürdüm **Yūsuf-ı Kenʿān'umı**

Rāżiyam gelsün ecel alsun tenümden cānumı

Hey ne müşkil derd olur āh ayrılıḳ vāh ayrılıḳ

Mrb.25/2

Eyler isem n'ola **Yaʿḳūb** gibi nāle vü zār

Āl-ile **Yūsuf'umı gürg-i ecel** itdi şikār

Derd-i fürḳat ne ʿaceb eyler-ise cānuma kār

Ḳanı ol gözlerimüñ nūrı Muḥammed Ṣāhum

Mrb.28/7

Hz. Yakub'un çocuklarının ısrarlarına dayanamayarak Hz. Yusuf'u diğer çocuklarıyla birlikte göndermesi ve Hz.Yusuf'u çekemeyen kardeşlerinin onu kuyuy atarak babalarına kurt tarafından yendiğini söylemeleri hadisesine telmihte bulunulmuştur.

Döküp eşkin ayaġuña düşer her Müşteri-ṭalʿat

Nitekim **secde eyler Yūsuf'a** şems ü ḳamer kevkeb

G.11/3

Hz.Yusuf'a güneş, ay ve yıldızların secde etmesi olayına telmihte bulunulmuştur.

Didemdedür ḫayāl-i cemāl-i cemil-i dost

Yūsuf gibi ki **keffe-i mizān** elindedür

G.32/6

Yaʿḳūb ṭaşlar-ıla n'ola dögse sinesin

Yūsuf Mışır'da keffe-i mizān elindedür

G.33/4

Hz. Yusuf güzelliği ve adaleti ile bilinmektedir. Adalet terazisi ifadesiyle bu olaya telmihte bulunulmuştur.

Birāderler meded ol pür-cefā vü nāzum aldurdum

Bugün **Yaʿḳūb-**ı vaḳtem **Yūsuf-**ı mümtāzum aldurdum

G.144/1

Hz. Yakub'un çocuklarının ısrarlarına dayanamayarak Hz. Yusuf'u da onlarla göndermesi ve daha sonra öldüğü haberini alması olayına telmihte bulunulmuştur.

Alma nuḳūd-ı ṣabrın virme raḳıbe vaṣluñ

Cān **Yūsuf'ını** ṣatma ey ḫᵛāce **yoḳ bahaya**

G.186/4

Hz. Yusuf kuyuya atılmasının ardından kardeşleri tarafından bir kervancıya satılması olayına telmihte bulunulmuştur.

Dirhem-i eşki döküp vaṣluñı ister ʿuşşāḳ

Ḫᵛāceler Yūsuf içün ṣanki **dökerler mālı**

G.223/2

Âşıkların gözyaşı akçesini döküp sevgiliye kavuşmayı dilemeleri ile Hz. Yusuf'un köle pazarlarında satılması olayı ilişkilendirilerek telmih yapılmıştır.

Teraḫ gitdi **feraḫ geldi** Hüdāyıḫ minnet Allāh'a

Gönül **Yaʿḳūb'ına** ol **Yūsuf-ı Kenʿān'umuz geldi**

G.227/5

Hz. Yakub'un oğluna kavuşması ile sıkıntılarının bittiği ve rahata kavuştuğu dile getirilerek kıssaya telmihte bulunulmuştur.

2.3.7.13.1.8. Hz.Eyyüb:

Havran veya Basâniye halkına peygamber olarak gönderilmiştir. Sabır timsali olmasıyla bilinir.

Allah'ın imtihanından başarıyla geçmiş malına, çocuklarına ve sağlığına tekrar kavuşmuştur. [57]

Gönül **Eyyūb**-veş efgār idi kirmān-ı hicrāndan

Bi-ḥamdi'llāh oñuldı derdümüz dermānumuz geldi

G.227/4

Aşığın gönlü Hz.Eyyüb'e benzetilmiş ve sabır göstermesi bakından ele alınarak telmih yapılmıştır.

2.3.7.13.1.9. Hz. Musâ:

Firavunu hak dinine çağırmış fakat Firavun bunu reddetmiştir. Daha sonra kendisine inananlarla birlikte Mısırdan ayrılmıştır. Firavun peşine düşmüş fakat Musa asasıyla denizi yararak geçmiş arkadan gelen Firavun ise boğulmuştur.

Firavunun sarayındaki sihirbazları asasıyla gösterdiği mucize ile etkilemiştir. Allah ile Tur Dağ'ında konuşmasından dolayı kelimullah sıfatını almıştır. Elini göğsüne soktuğunda eli bembeyaz olurdu buna yed-i beyza denir.[58]

Ṭūr-ı Mūsādan numūne ṭavr-ı eşcār-ı bahār

Anda gülnār **ātiş**-i inni **ena'llāhdan** nişān

K.2/8

Hz. Musa'nın Tur Dağı'nda yanan ateşi görmesi ve orada Allah ile konuşmasına telmihte bulunulmuştur.

Ṭabʿı **Mūsā**-ı **Ṭūr-ı fenn-i kelam**

Sözi muʿciz-şiʿār **u siḥr-i mübin**

K.9/21

Şemsi Paşa için yazılan kasidede Paşa'nın üslubu söz sanatının Tur'undaki Musa gibi olduğu ve sihirli açık belâgatlı sözleri olduğu ifade edilerek Hz. Musa'nın

Tur Dağı'nda Allah ile konuşasına telmihte bulunulmuştur.

[57] İskender Pala, a.g.e. s. 143-144
[58] İskender Pala, a.g.e. s. 334-335

Raḳībüñle ṣan aḥvāl-i aḥibbā

Miŝāl-i **ḳıṣṣa-ı Firʿavn u Mūsā**

Meded **Tevrāt** ḫaṭṭuñ ḥaḳḳı cāna

Dil-i pejmürdemi gel eyle iḥyā

Benüm Mūsācıġum ʿİsā-dehānum

Muh.1/2

Firavun Hz. Musa'nın hak dine davetini reddetmiş ve ilahlık iddiasında bulunmuştur. Askerleriyle Musa'nın peşine düştüğü esnada da boğularak ölmüştür. Beyitte de bu olaya telmihte bulunulmuştur.

2.3.7.13.1.10. Hz. Muhammed:

Son peygamberdir. Nübüvvet zinciri onunla sona ermiştir. Eserlerde gösterdiği mucizeler itibariyle ele alınmıştır. Gösterdiği mucizeler arasında parmağıyla Ay'ı ikiye ayırma, parmaklarından su akıtma, acı suyu tatlı yapma, hayvanlarla konuşma, batan güneşi geri getirme, ölüleri diriltme, gözleri görmeyen birinin gözünü açma gibi pek çok mucizesi vardır.[59]

Ser-i engüşt-i nebīdür meger ol bīnī-de

K'itdi yüzüñde ʿayān muʿciz-i **şaḳḳu'l-ḳameri**

G.216/5

Hz. Muhammed'e bir mucize göstermesini istediklerinde o da parmağıyla Ay'ı ikiye ayırmış ve tekrar eski haline getirmiştir. Beyitte de bu olaya telmihte bulunulmuştur.

2.3.7.13.1.11. Hz.İsa -Hızır:

Hz. İsa, Cebrail tarafından annesi Hz. Meryem'e üflenen ruh ile babasız olarak dünyaya gelmiştir. Bu ruh sayesinde de ölüleri diriltme, hastaları iyileştirme, körlerin gözünü açma gibi özelliklere sahiptir. [60]

Hızır; Peygamber veya veli olduğu hakkında rivayetler bulunan ölümsüzlüğü bularak ebedi hayata kavuşan kişi olarak kabul edilmektedir. İskender ile birlikte

[59] İskender Pala, a.g.e. s. 327-328
[60] İskender Pala, a.g.e s.235

zulumât ülkesine ölümsüzlüğü aramaya çıkmışlardır. Bastığı yerde yeşillik ve canlılık getirmesi ve darda kalanlara yardım etmesiyle tanınmaktadır.[61]

Lebüñ kim ʿaynıdur **Āb-ı Ḥayāt-ı Ḫıżr-ı devrānuñ**

Bugün **cān virmede** emvāta adı var **Mesiḥā'nuñ**

ʿÖmer sīretlü şāhısın bugün bu mülk-i ʿOsmān'uñ

Benüm çeşmi siyāhum ruḫları ālüm Muḥammed Şāh

Mrb.3/4

Sevgilinin dudağının ölümsüzlük suyunun aynısı olduğu ifadesiyle Hızır'ın ölümsüzlük suyunu içmesi olayına can verici özellikte olması ile de Hz. İsa'nın ölüleri diriltmesi mucizesine telmihte bulunulmuştur.

Ḫaṭṭ-ı sebzüñ göyiyā bu laʿl-i rūḥ-efzā ile

Ḫıżr'dur kim hem-dem olmış **ḥażret**-i ʿ**İsā**-y-ıla

Ḳalmışam vādī-i ġamda āh u vāveylā-y-ıla

Gel yetiş ey laʿl-i nābı **Āb-ı Ḥayvān'um Ḫıżır**

Mrb.6/2

Hızırın zor durumda olanlara yardım etmesi inancına işaret edilerek telmih yapılmıştır.

Kim iḫtiyār iderse **maḳām-ı tecerrüdi**

ʿ**İsā-ı zinde** gibi **refīʿü'l-mekān** olur

G.52/5

Hz. İsa'nın dünyevi şeylerden arınma çabası fakat üzerinde bir toplu iğne bulunduğu için göğün dördüncü katına kadar çıkabilmesi olayına telmihte bulunulmuştur.

[61] İskender Pala, a.g.e. s.204-205

Ṣad hezārān **mürdeler iḥyā** iderken bir sözi

Baña **ölsem** ol büt-i ʿ**İsā**-dehānum söylemez

G.65/3

Sevgilinin Hz.İsa gibi bir sözüyle ölüleri diriltebildiği ancak aşığının ölmesi halinde ağzını açmayacağı ifade edilerek Hz. İsa 'nın ölüleri diriltmesi mucizesine telmih yapılmıştır.

Zehr-āb-ı ʿışḳ-ı yārı içen cāndan el yuyup

Ḫızır u Mesiḥ'e **Çeşme-i Ḥayvān'a** ṭaʿn ide

G.185/5

Canından vazgeçip sevgilinin aşkının zehirli suyunu içen âşık ile ölümsüzlük suyu arasında kıyaslama yapılmış ve Hızır ile Hz. İsa ifadeleriyle telmih yapılmıştır.

2.3.7.13.1.12. Lokmân:

Peygamber veya nebi olduğuna dair rivayetler vardır. Hikmet ve hekimliğin piri olarak kabul edilir. Bitkilerin dilini bildiği, hangi bitkinin hangi hastalığa iyi geldiğine dair geniş bilgisi olduğu da rivayet edilir.[62]

Bir saḳāmet ḥāṣıl itmişdür ki ḳalb-i müstaḳim

Gelse **Loḳmān** aña **dermān** içün olurdı saḳim

Kendü luṭfından ʿ**ilāc** ide meger kim ol **ḥekim**

Kimse bilmez dilde bir derd-i nihānum var benüm

Mrb.20/4

Ey ruḥı bāġ-ı leṭāfetde gül-i ḫandānum

Ṭutdı bülbül gibi dünyā yüzini efġānum

Az ḳalupdur çıḳa bürc-i bedenümden cānum

Ey lebi derd-i dile **ḥikmet ile Loḳmān'um**

Şerbet-i vaṣluñ ile eyle benüm dermānum

[62] Gencay Zavotçu, a.g.e. s.454-455

Düşmesün boynuña hecrüñle ölürsem ḳanum

Müs.1/1

Lokman'ın hastları iyileştirmesi ve hikmet sahibi olması özelliğine değinilerek telmih yapılmıştır**.**

2.3.7.13.2. Aşk Hikâyesi Kahramanları ile Tarihi ve Mitolojik Şahsiyetler:

2.3.7.13.2.1. Leylâ - Mecnun:

Aşk mesnevilerinin meşhur kahramanlarındandırlar. Leyla ile Mecnın mesnevilerinde Mecnun ile Leyla'nın aşkı ve bu aşk ile Mecnun'un başından geçen hadiseler anlatılmıştır. Mecnun bu hikâyede Leyla'ya kavuşamamanın verdiği sıkıntı ile çeşitli merhalelerden geçer ve beşeri aşktan ilahi aşka ulaşan aşığın sembolü olarak karşımıza çıkar.

Mesnevide; Aklını yitirmesi, evini terk ederek çölde tek başına yaşaması, vahşi hayvanlarla dost olması, kuşların başına yuva yapması, gibi hadiselerle karşılaşırız.

Ḥasret-i **Leylį̄**-i zülfüñle perį̄şān oldum

Ṣoyunup ʿışḳ ile **Mecnūn** gibi ʿ**üryān** oldum

Göyiya sen gideli bir ten-i bį̄-cān oldum

Eyle iḥyā beni ey ʿİsā-ı devrānum gel

Mrb. 10/2

Ġam beyābānında geşt itsem n'ola **Mecnūn** gibi

Ḫalḳ içinde müttehį̄m itdi beni ʿ**işyān-ı** ʿ**ışḳ**

G.102/4

Mecnun'un Leyla'nın aşkıyla çöllere düşmesi ve perişan olması olayına telmihte bulunulmuştur.

Hüdāyį̄ **Leyli vü Mecnūn** yoġ idi ʿālemde

Cehāna yār ile biz dāsitān ikimüz idük

G.118/5

Ḳays'a mecnūn dimeñüz ʿ**ākıl** ü ferzānedür o

Kim ki bu silsileden olmaya **dı̣vānedür** o

G.184/1

Mecnun Leylâ'ya kavuşamayınca aklını yitirmiş ve çölde yaşamaya başlamışır. Bu olaya işaret edilerek telmih yapılmıştır.

2.3.7.13.2.2. Ferhâd – Şirin:

Ferhâd mühendis olan bir şahsiyettir. İran hükümdarı Hüsrev'in sevgilisi olan Şirin'e olan aşkı ile bilinir. Şirin'in isteği üzerine bisütun dağını delmesiyle tanınır.[63]

Ṭoldurup ḫūn-ı cigerden **Bı̣sütun'uñ** lālesin

ʿIşḳ-ı **Şı̣rı̣n'e** içer **Ferhād**-ı miḥnet-zād ayaḳ

G.91/2

2.3.7.13.2.3. Mihr ü Vefâ:

Umman kraliçesi Mihr ile Vefâ arasındaki aşk hikâyesi ve başlarından geçen maceranın ele alındığı mesnevidir. [64]

Hüdāyı̣ bendeñe yār ol senüñle pādişehüm

Cehāna **Mihr ü Vefā** gibi dāsitān olalum

G.137/5

Hüdâyî (Salâ Muslısı) kendisini köle sevgilisini de padişah olarak vasfederek aşklarını Mihr ü Vefa mesnevisindeki kahramanlaara benzetmiş ve mesnevi üzerinde telmih yapmıştır.

2.3.7.13.2.4. Vâmık u Azrâ:

Çin padişahı Taymus'un oğlu ile Gazne padişahının kızı Azrâ'nın birbirlerine kavuşmak için başlarından geçen maceraların ve aşk hikâyesinin konu edinildiği aslı Pehlevice olan mesnevidir. Vâmık güzelliği ve yetenekleriyle ele alınır.

[63] İskender Pala, a.g.e. s. 152
[64] İskender Pala, a.g.e. s. 319-320

ʿĀşıḳdur eyleyen seni ḥüsn-ile dāsitān

ʿ**Aẕrā'yı** kim bilürdi eger **Vāmıḳ** olmasa

G.193/5

Vâmık u Azra mesnevisinine telmihte bulunulmuş ve Vâmık ile Azra'nın tanınmasının sebebinin aşk olduğu ifade edilmiştir.

2.3.7.13.2.5. Süheyl ü Nevbahâr:

Yemen padişahın oğlu Süheyl ile Çin Fağfuru'nun kızı Nev-bahâr arasında geçen aşk hikâyesinin kahramanlarıdır. Süheyl yüzünün parklaklığıyla bu adı almıştır. Nev-bahâr da güzelliği, dürüstlüğü, yiğitliği ve zekâsıyla ele alınır. [65]

Bād-ı ḫazān eŝer ḳomadı berg ü bārdan

İtdi cüdā **Süheyl**-i güli **Nev-bahār'**dan

G.172/1

Süheyl ile Nevbahâr hikâyesinde Süheyl ile Nevbahâr'ın ayrı düşmeleri ve birbirlerini aramalarına telmih yapılmıştır.

2.3.7.13.2.6. Kubâd- Hüsrev-Efrasiyâb:

Kubâd: Sasani hükümdarı Hüsrev (Nuşirevân)'ın babasıdır. [66]

Hüsrev: Sasani hükümdarıdır. *Nuşirevân* olarak da bilinir. Adeletli olmasıyla tanınmaktadır.[67]

Efrasiyâb: Alp Er-Tunga'nın şehnâmedeki adıdır. Maveraünnehiede hüküm sürmüş olup Turan'ın en büyük hükümdarlarındandır. İran topraklarının hepsini Pişdâdiyân sülalesinin elinden alması ve İranla yaptığı savaşlar şehnâmede anlatılır. Kahramanlığı ile ele alınır. Keyhüsrev tarafından öldürülmüştür. [68]

Gel ʿibret al bu seyr-i sarāy-ı ḫarābdan

Ḳalmışdur ança **Ḫusrev** u **Efrāsiyāb'dan**

G.178/1

[65] Gencay Zavotçu, a.g.e. s. 673-674
[66] Gencay Zavotçu, a.g.e. s. 350
[67] İskender Pala, a.g.e. s. 362
[68] İskender Pala, a.g.e. s. 135

Hüsrev ve Efrasiyâb ifadeleriyle telmih yapılmış ve Hüsrev ve Efrasiyâb'dan kaldığı söylenen yıkık saraydan bahsedilerek dünyanın geçiciliğine dikkat çekilmiş ve ibret alınması gerektiği dile getirilmiştir.

Yigdür ser-i Hüdāyį̄'ye bir neş'e cām-ı ʿışḳ

Tāc-ı Ḳubād u efser-i **Efrāsiyāb'dan**

G.179/6

Kubâd ve Efrasiyâb kelimeleri ile telmih yapılmış ve Hüdâyî (Salâ Muslısı) kendisine seslenerek aşk şarabının verdiği neşenin Kubâd'ın tacından ve Efrasiyâb'ın börkünden daha daha iyi olduğunu ifade etmiştir.

2.3.7.13.2.7. Sâmiri:

Hz. Musâ Allah'ın çağrısıyla Tur Dağ'ına çıkınca yerine vekil olarak kardeşi Harun'u bırakmıştı. Halk ise Sâmiri adındaki bir münafığın aldatmasıyla altından süs eşyalarını eriterek buzağı gibi ses çıkaran altın bir buzağı heykeli yapmıştır

Hz. Musa geri döndüğünde halkı bu altın buzağıya tapar görünce çok sinirlenerek Sâmiri'yi lanetlemiş, altın buzağı heykelini yaktıktan sonra denize atmış ve kavmine sitem etmiştir. Halkın tövbe etmesiyle de onlara Tevrat'ı vermiştir.[69]

Laʿlüñ yanında zāyil olur muʿciz-i Mesį̄ḥ

Çeşmüñ ḳatında bāṭıl olur **siḥr-i Sāmirį̄**

G.237/2

Sâmiri ve Mesih kelimeleriyle telmih yapılmıştır. Sevgilinin can verici dudağının yanında Mesih'in can vermesinin hafif kalacağı ve sevgilinin gözünün yanında Sâmiri'nin yaptığı sihrinde geçersiz olacağı ifade edilmiştir.

2.3.7.13.2.8. Şebüsterli Mahmud:

Tebriz'in kuzeybatısındaki Şebüster'de dünyaya gelmiştir. Bahaeddin Ya'küb-i Tebrizi'nin müridi ve öğrencisi oldu. Eserlerinde çoğunlukla tasavvuf, kelam ve felsefe konuları üzerinde durmuştur.

[69] Gencay Zavotçu, a.g.e. s. 517

Horasan sufilerinden Emir Hüseyn-i Sâdât-ı Herevi'nin sorularına cevap olarak şeyhi Bâheddin Ya'küb'un isteğiyle Gülşen-i Râz adlı Farsça mesnevisini yazmıştır [70]

Kitāb-ı Gülşen-i Rāz içre berg-i sünbüldür

Ṣaḥīfe-i ruḫuñ üzre bu ḫaṭṭ-ı ʿanber-sāy

G.212/2

Gülşen-i Râz adlı mesnevi dile gitirilerek Şebusterli Mahmud'a telmih yapılmıştır. Sevgilinin yüzündeki ayva tüylerinin de bu kitabın içindeki sünbül yaprağı olduğu söylenmiştir.

2.3.7.13.2.9. Sadi:

1184 yılında Şiraz'da doğmuş, 1292 yılında vefat etmiştir. Hayatını bilim öğrenmek, gezmek ve ibadetle geçirmiştir. Gülistan ve Bostan en tanınmış eserleridir.[71]

Gülşen-i Rāz-ı ṭarāvetdür cemālüñ kim ḫaṭuñ

Yazmış eṭrāfına ebyāt-ı **Gülistān'ı** dürüst

G.18/2

Sevgilinin güzel yüzünün tazeliğin Gülşen-i Râz'ı olduğu ve kenarlarına Gülistan beyitlerinin yazıldığı ifade edilerek eserler üzerinden telmih yapılmıştır.

2.3.7.13.2.10. Hüsrev-Selmân-Zâhir

Hüsrev: Hindistan'ın Dihle kasabasında doğduğu için "Hüsrev-i Dehlevi" adıyla anılır. Hükümdarın hizmetinde bulunmuştur. Kaside, gazel, mesnevi ve diğer nazım şekillerinin yanında musikide de yeteneklidir. Şeyh Nizâmeddin'e intisâp ederek tasavvuf'a yönelmiştir. [72]

Selmân-ı Sâveci (1309-1376) ünlü İran şairidir. Kasideleriyle ünlüdür.[73]

Muhammedü'l Feryabi'nin oğlu Zahirü'd-din Tahir'dir. İranlı şairler arasında önde gelenlerdendir. [74]

[70]Adnan, Karaismailoğlu, *"Şebüsteri", İslam Ansiklopedisi*, TDV Yay., İstanbul, 2010, C.XXXVIII., s. 400-401
[71] Gencay Zavotçu, a.g.e. s. 619-620
[72] Gencay Zavotçu, a.g.e. s. 351-352
[73] İskender Pala, a.g.e. s. 398
[74] Gencay Zavotçu, a.g.e. s. 806

Ḫusrevā irdi kemāle kelimāt-ı ḥaṣenüñ

İremez pāyeñe **Saʿdi** vü **Ẓahir** u **Selmān**

K.4/16

Hüsrev-i Dehlevi'nin sözlerinin olgunluğa ulaştığı söylenerek Sâdi, Zâhir ve Selmân gibi şairlerin onun derecesine çıkamayacağı ifade edilmiş ve şahıslar üzerinden telmih yapılmıştır.

Şemʿ-i Hüdā olursa Hüdāyi'ye ger deliil

Naẓmı **Ẓahir** ü **Ḫusrev** ü **Selmān'a** ṭaʿn ide

G.185/7

Allah'ın yardımıyla Hüdâyî (Salâ Muslısı) şiirlerinin Zâhir, Hüsrev ve Selmân'a yetişebileceğini ifade etmekte ve şahıslar üzerinden telmih yapılmaktadır.

2.3.7.13.2.11. Nesimi:

Asıl adı İmadüddin'dir. Türk sufisi ve Şeyh Şibli'nin dervişlerindendir. Daha sonra Fazlullâh Hurufi'ye intisap etmiştir. Halep'te derisi yüzülerek öldürülmüştür.[75]

Nesim-i nāfe-i zülfinden açmazam bir sır

Nesimi gibi **ser-ā-pā yüzerler-ise derüm**

G.147/3

Âşık derisini de yüzseler sevgilisinin misk kokulu saçının esintisinden sır açmayacağını ifade etmekte ve Nesimi'ye telmihte bulunmaktadır.

Fenâfillah mertebesine ulaşan Nesimi ancak hal ehlinin anlayabileceği bir sırrı halka ifşa eyleyerek yanlış anlaşılmış ve ilahlık iddiasında bulunduğu düşünülerek derisi yüzdürülerek öldürülmüştür

2.3.7.13.2.12. Mansur:

Fenafillah mertebesinde "ene'l hak" demesi sonucunda yanlış anlaşılmış ve darağacına çekilerek öldürülmüştür.[76]

[75] Ahmet A. Şentürk ve Ahmet, Kartal, *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Dergâh Yay., İstanbul, 2014, s. 142
[76] İskender Pala, a.g.e. s.186-187

Manṣūr-ı dili ḳıldı ṣaçı **dārına** ber-dār

El-minnetü li-llāh ki hele ḳomadı yirde

G.194/2

Mansur ve dar ifadeleriyle Mansur'un darağacına çekilerek öldürülmesi olayına telmih yapılmakla birlikte aşığın gönlünün sevgilinin saçına takılması ve orada asılı kalması ile de ilişkilendirilmiştir.

2.3.7.13.2.13. Hz.Ali:

Dört halifenin sonuncusu Hz. Muhammed'in damadıdır. Peygamber soyu kendisi ile devam etmiştir. Annesi tarafından döne döne hamle yapan aslan manasına gelen Hayder-i Kerrâr lakabı verilmiştir.[77]

İki dillü olanı yoluñda şāhum iki dil

Eyledi bir mārı yırtup **Ḥayder-i Kerrār** iki

G.233/3

Şah'ın karşısına çıkanları ikiye ayırması ifadesiyle Hz.Ali arasında ilişki kurulmuş ve telmih yapılmıştır. Kaynaklarda Hz.Ali genç yaşta İslamiyet kabul etmesi ve savaşçılığıyla anılır.

Ḫāk-i rehüñde tek baña yer vir ʿ**Alį̄lik** it

Olsun **Yezį̄d** yüz çevüren **Bū Türāb'dan**

G.179/3

Âşık sevgilisinden yolunun toprağında sadece ona yer vermesini isteyerek yücelikte bulumasını talep etmektedir. Bu Turâb ve Yezid ifadeleriyle de telmihte bulunulmaktadır. Yezid Hz.Ali'nin karşısında yer alan gruptadır ve kerbelâ olayı ile Hz.Hüseyin'in öldürülmesindn sorumludur.

2.3.7.13.2.14. Kanber:

Hz. Ali'nin siyahi sadık kölesidir. Hz. Ali'nin halifeliğinde haciplik görevinde bulunmuştur. Bağlılığı ile ün kazanmıştır.[78]

[77] İskender Pala, a.g.e. s. 18-19
[78] İskender Pala, a.g.e s.256

Ḫaṭṭ-ı sebzüñ göyiyā bu laʿl-i rūḥ-efzā ile

Yoḳ-durur miŝli vilāyetde bugün **Ḥayder** gibi

İşiginde **ḳara ḳulıyam** anuñ **Ḳanber** gibi

Ṭavḳ-ı ʿışḳın boynuma taḳdum Ḳalenderler gibi

Baş açuḳ abdālıyam cān-ıla Ḥaydar Bāl̤i’nüñ

Mrb.7/3

Kanber ile telmih yapılmıştır. Hz. Ali’nin sadık ve siyahi kölesi olarak tanınmakta olan Kanber burada Haydar Bali’nin kapısında kul olarak ifade edilmiştir.

2.3.7.13.2.15. Hz.Hasan- Hz. Hüseyin:

Hz. Hasan; eserlerde yüzünün Hz. Muhammed’e benzemesiyle ele alınır.[79] Hz. Hüseyin; Kufe’ye gitmek için yola çıkması sonucu Yezid’in emriyle Kerbelâ’da şehit edilmiştir.[80]

Ruḫuñ gülzārı güller üzre nergislerle zeyn olmış

Cemālüñ Kaʿbe’sin her çeşme görmek farż-ı ʿayn olmış

Olup vechüñ **Ḥasen** ḫulḳuñ ʿ**Alı̤** ḥüsnüñ **Ḥüseyn** olmış

Benüm çeşmi siyāhum ruḫları ālüm Muḥammed Şāh

Mrb.3/2

Hasan-Ali ve Hüseyin zikredilerek telmih yapılmıştır. Muhammed Şah güzelliğini ifade etmek için yüzü ile Hz.Hasan’a, huyu ile Hz.Ali’ye, güzelliği ile Hz.Hüseyin’e benzetilmiştir.

2.3.7.13.2.16. Yezid:

Muaviye’nin oğlu ve Emevi devletinin ikinci halifesidir. Hz. Hüseyin’in ölümüyle sonuçlanan Kerbelâ olayı onun zamanında gerçekleşmiştir. [81]

Laʿnetler ide cān-ıla aġyār-ı **Yezı̤d’e**

Her kim ki olur ʿāşıḳ-ı abdālı **Ḥüseyn’üñ**

[79] İskender Pala, a.g.e. s.195
[80] İskender Pala, a.g.e. s.218
[81] İskender Pala, a.g.e. s. 482

G.116/6

Yezid ve Hüseyin ifadeleriyle telmih yapılmış ve Hz.Hüseyin'i kerbelâ'da şehit edilmesi hatırlatılmıştır.

2.3.7.13.2.17. Bilâl Habeşi:

Hz. Muhammed'in müezzini, islamı kabul eden ilk kişilerdendir. Sesinin güzelliği ile tanınır ve Kâbe'de ezan okumasıyla bilinir.[82]

Hüdāyi ḳara ḳuluñdur yoluñda pāy-mālüñdür

İşigüñ **Kaʿbe'sinde** nāleler eyler **Bilāl'üñdür**

Saçuñ gibi niçe yıllar-durur āşüfte-ḥalüñdür

Benüm çeşmi siyāhum ruḫları ālüm Muḥammed Şāh

Mrb.3/5

Bilâl Habeşi ve Kâbe ifadeleri söylenerek telmih yapılmıştır. Hüdâyî (Salâ Muslısı) kendisini Muhammed Şah'ın ayağına düşmüş bir kul olarak ifade etmekte ve Bilâl Habeşi'nin ezanın her yerden duyulması için yüksek sesle okumasıyla kendi inlemesini ilişkilendirmektedir.

2.3.7.13.2.18. Hâlid b. Velid:

İslam ordusunun komutanıdır. Uhud gazası Mekke'nin fethi, Mute gazalarına katılmıştır. Hz. Muhammed tarafından kendisine "Seyfullâh" lakabı verilmiştir. [83]

Mihteriñ-nesl-i **Ḫāliḍ ibni Veliḍ**

Miṛ-i leşker-keş-i Resūl-i güziñ

K.9/18

Halid bin Velid anılarak telmih yapılmıştır. Hz. Muhammed tarafından on sekiz yaşında islam ordusunun başına geçirilmiş ve pek çok savaşta başarılar kazanmış meşhur bir kumandandır.

Hüdâyî (Salâ Muslısı) de Şemsi Paşa'yı överken Halid bin Velid'in soyunun ileri gelenlerinden olarak vasfetmiştir.

[82] Gencay Zavotçu a.g.e. s.130
[83] İskender Pala, a.g.e. s. 184-185

2.3.7.13.2.19. Ebu Derdâ:

Asıl adı Üveymir bin Zeyd bin Kays Ümeyye bin Amir bin Adiy el-Hazrevi' dir. Sahabe ve ensârdandır. Hz.Muhammed'in bütün savaşlarına katılmıştır. Şam'ın ferhinden sonra oraya vali olarak atandı. Ömrünü bilime adamış ve pek çok hadis rivayet etmiştir.[84]

Dil-i maʿmūrı ġamuñ şöyle ḫarāb eyledi kim

Beñzedür şimdi gören **beyt-i Ebi Derdā**'ya

G.188/3

Ebi Derdâ ile telmih yapılmıştır. Sevgilini gamının gönlü harap ettiği dile getirilerek Ebi Derdâ'nın evine benzitilmiştir. Ebu Derdâ'nın eviyle ilgili olarak dikkat çeken bilgiler içerisinde çok az eşya olduğu ve bir yangın sırasında diğer evler yanarken kendisinin evinin yanmadığıdır.

2.3.7.13.2.20. Yâkut (Yâkut-ı Müstasımı):

Abbasi halifesi Musta'sım zamanında saray hattatı olan Türk asıllı bir kişidir. Hat sanatına matematik ve geometrik boyutlar kazandırdı. Aklam-ı sitte gerçek şeklini onunla bulmuştur.[85]

Hüdāyi'yem **ḫaṭ-ı Yāḳūt**-ı laʿlüñ görmesem bir ān

Cemālüñ muṣḥafı ḥaḳḳı yazılmaz bu dil-i ġamgin

G.157/5

Sevgilinin la'l gibi olan dudağının hattını görmeyen Hüdâyî (Salâ Muslısı)'nin gamlı gönlü güzelliğinin mushafının hakkı için neşelenmeyeceği ifade edilmiş ve . Yakut ifadesiyle telmih yapılmıştır.

2.3.7.13.2.21. Hüseyin-i Baykara:

Timur sülalesindendir. Herat'ta hükümdarlık yapmıştır. Âlim ve şairdir. Şiir ve ilim meclisleri toplayarak Herat'ta bir kültür merkezi yaratmıştır. [86]

Ḳara zülfüñ çeküp ʿuşşāḳ-ı sevdā-keşleri bende

[84] Gencay Zavotçu, a.g.e. s. 210
[85] İskender Pala, a.g.e. s.479
[86] Ahmet Talat Onay, *Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü*, haz. Cemal Kurnaz, Kurgan Yay, Ankara, 2013, s. 85

Ser-efrāzān-ı dehri ḳapuña ḳıldı ser-efgende

Saña lāyıḳdur olsa şeh **Ḥüseyn-i Bayḳara** bende

Benüm ġarrā Ḥüseynüm nūr-ı ʿaynum ruḫları ālüm

Mrb.16/2

Sevgili sevda çeken âşıkları kara saçlarına bağlaması ve baş çekenlere baş eğdirmesi gibi özellikleri ile ifade edilmiş ve Hüseyin Baykara'nın ona köle olsa yakışacağı dile getirilmiştir.

2.3.7.13.2.22. Kemal-i İsfihâni:

Derin manalar içeren şiirleri ilk okuyuştan anlaşılmadığı için "Hallak'l-ma'ani" sıfatını almıştır. Büyük şairler şiirlerine nazire yazmışlardır. Devlet büyükleri ve bilgili şairler katında değer gören bir divanı vardır.[87]

Ḥüsn-i naẓmın göreydi dirdi Ḥasen

Bāreka'llāh **Kemālüñe** taḥsiñ

K.9/26

Nazım güzelliği ve Kemal ifadeleri ile Kemâl-i isfihâni'ye telmih yapılmıştır. Hüdâyî (Salâ Muslısı) kendisinin de nazmının güzelliğini dile getirmiştir.

2.3.7.13.2.23. Rüstem –İsfendiyâr:

İran'ın milli kahramnıdır. "Zaloğlu Rüstem" olarak bilinir. Saçlarının, yüzünün kırmızılığı ve gücüyle bilinir.[88]

İsfendiyâr: Şehnâme'de adı geçen İranlı tarihi-efsanevi kahramandır. Rüstem ile Heft Han adlı tehlikelerle dolu yolu geçen iki kişiden biridir. Rüstem ile yaptığı savaşta ölmüştür.[89]

Virdi nişāne al varaḳlarla ṣaḥn-ı bāġ

Cāy-ı neberd-i **Rüstem** ü **İsfendiyār'dan**

G.173/2

[87] Gencay Zavotçu, a.g.e. s. 425
[88] Gencay Zavotçu, a.g.e. s. 615
[89] Gencay Zavotçu, a.g.e. s. 388-389

Bağın al yapraklarla Rüstem ve İsfendiyâr'ın yaptığı savaş yerini açığa çıkarması ifade edilerek Rüstem ve İsfendiyâr'a telmih yapılmıştır.

2.3.7.13.2.24. Firdevsi:

Firdevsi-i Tusi namıyla da bilinir. Asıl adı Hasan bin İshâk bin Şerefşâh'tır. Sultan Mahmud'un isteği üzerine meşhur eseri Şehnâme'yi kaleme almıştır.[90]

Ḳıṣṣa-ı ḥüsn ü bahāñuñ germ olup hengāmesi

Oldı ḍivāneñ cehānuñ ʿāḳıl ü ʿallāmesi

Okınur dillerde şimdi ḥüsnüñüñ **Şehnāmesi**

Şāh Maḥmūd'um göñül taḫtında sulṭānum benüm

Mrb.22/3

Cilveñi gördi Hüdāyį sidre ṭāvūsı gibi

Yire çaldı ʿırż u ʿārın nām u nāmūsı gibi

Oldı meddāḥuñ senüñ **Firdevsį-i Tūsi** gibi

Şāh Maḥmūd'um göñül taḫtında sulṭānum benüm

Mrb. 22/5

2.3.7.13.2.25. Dârâ (Dârâb):

Şehnâmenin ünlü kahramanlarından Keyâniyân sülalesinin son padişahıdır. İskender ile yaptığı savaştan kaçarken veya mabeyncisi tarafından zehirlenerek öldürülmüştür. Cömertlik ve ihtişam ve ululuk sembolü olarak ele alınır.[91]

Mülk-i ḥüsne ṭayanup itme Hüdāyį'ye cefā

N'oldı dārātı gör **İskender** ile **Dārāb**'uñ

G.113/5

Hüdâyî (Salâ Muslısı) sevgilisine güzelliğine güvenerek ezeyet çektirmemesini örnek olarak İskender ile Dârâ'nın durumunu bakmasını söylemektedir. Dârâ'nın İskender ile yaptığı savaştan kaçmasına telmihte bulunulmuştur.

[90] Gencay Zavotçu, a.g.e. s. 253-255
[91] İskender Pala, a.g.e. s. 106

2.3.7.13.2.26. İskender:

Zülkarneyn olarak da tanınmaktadır. Hızır ile birlikte zulumât ülkesine giderek orada ölümsüzlüğü aramış fakat elde edememiştir.[92]

Uzakları gösteren aynası sayesinde üzerine gelmekte olanları bir aylık mesafeden görür ve düşmanı aynadan gönderdiği ışınlarla yakarak yok edermiş.[93]

Tā ki **İskender**-i evreng-i nüh-eyvān-ı sipihr

Ẓulmet içre ola cūyende-i **Āb-ı Ḥayvān**

K.6/28

İskender-Ab-ı hayat-zulmet ifadeleriyle telmih yapılmış ve İskender'in zulumât ülkesinde ölümsüzlüğü araması olayı hatırlatılmıştır.

Şimdi görür gözi ṭutar elisin saña felek

Şundı **āyi̱ne-i İskender** ile cām-ı Cem'i

G.235/2

İskender'in aynası terkibiyle İskenderin uzakları gösteren aynası kastedilmiş ve telmih yapılmıştır.

2.3.7.13.2.27. Cem:

Pişdâdiyan sülalesinin dördüncü hükümdarıdır. Yedi yüz ile bin yıl arasında yaşadığını inanılır. Güneşin hareketini esas alan güneş yılını ve nevruzu yılbaşı olarak kabul eden odur.

Azerbaycan'a tahtını kurmuştur. Bu tahtın ve kaftanının mücevherlerle süslü olmasından dolayı "Cemşid" olarak anılmıştır. Şarabı bulan kişinin de o olduğuna inanılır.

Eger **Cem** görse ḳadr ü iʿtibāruñ

Olurdı meclisüñde cürʿa-ḫāruñ

M.12/7

[92] İskender Pala, a.g.e. s. 236-237
[93] İskender Pala, a.g.e. s. 48

Cem-meclis-cür'a ifadeleri kullanılarak şarabı bulduğuna inanılan Cem'e telmih yapılmıştır.

Yaraşur **Cemşi̱d**-veş destinde **cām-ı ṣalṭanat**

Nūş-ı cān olsun müdām aña müdām-ı ṣalṭanat

Ḥaşra dek sürsün murādum bu merām-ı ṣalṭanat

Mālik-i mülk-i Süleymān ḥażret-i Sulṭān Seli̱m

Mrb.23/2

II. Selim saltanatıyla Cem'in saltanatı arasında benzerlik kurulmuş, saltanatının uzun olması ve kıyamete kadar olması dilekleri dile getirilmiştir. Cemşid-câm- saltanat kelimeleri kullanılarak Cem'e telmih yapılmıştır.

Ya ṣaḥrālarda nūş-ı bāde eylerken **Cem'üñ** devrān

Elinden düşürüp ṣındurduġı laʿlin ayaġıdur

G.41/4

Çöllerde şarap içerken devranın Cem'in elinden düşürüp kırdığı kızıl kadeh olduğu söylenmekte ve Cem-bâde-ayag kelimeleriyle telmih yapılmaktadır.

ʿAyş u ʿişret ḳaṣrınuñ ṣalduḳda bünyādını **Cem**

Eylemiş cām-ı ṣafādan aña ol üstād ayaḳ

G.91/3

Eğlence meclisinin temeli atılırken temelin safa kadehinden yapıldığı söylenmiş ve eğlence meclisi-Cem-ayak kelimeleri bir arada kullanılarak telmih yapılmıştır.

Cem-vaḳt oldı Hüdāyi̱ çekeli cām-ı ġamuñ

Devr içinde aña bir kimse ayaḳdaş degül

G.129/7

Hüdâyî (Salâ Muslısı) gam kadehini çekerek Cem gibi oldu. Zamanında ona kimse kafa tutamaz denmektedir. Cem-ayak-câm kelimeleri bir arada kullanılarak telmih yapılmıştır.

Şimdi görür gözi ṭutar elisin saña felek

Şundı āyi̱ne-i İskender ile **cām-ı Cem'i**

G.235/2

Feleğin İskender'in aynasıyla Cem'in kadehini sunmasıyla en yakın dostu haline geldiğini söylemekte ve câm-ı Cem terkibiyle telmih yapmaktadır.

2.3.7.13.2.28. Mâni:

Çinli bir nakkaş ve ressamdır. Resim yapmadaki yeteneği ile anılmaktadır.[94]

Bir peri̱-şānuñ göñül şimdi peri̱şān-ḥāli̱dür

Yolına eşküm gibi üftādeler pā-mālidür

Naḳş-ı Māni̱ çihresinde resm-i ḫaṭṭ u ḫāli̱dür

Ol nigārum nām-ıla Naḳḳāş Aḥmed Balı'dur

Mrb.8/1

Nakş-ı Mani ile telmih yapılmış ve Ahmed Bali'nin yüzündeki ayva tüyü benlerin bu nakış olacağı söylenmektedir.

2.3.7.13.2.29. Harut:

Büyü ve sihirde meşhur bir meleğin adıdır. Marutla birlikte anılır. Allah tarafından Babil'e gönderilmişlerdir. Zühre adlı kadının şehvetine kapılarak günaha girmeleri sonucu Allah tarafından cezalandırılmış ve Babil'de ateş dolu bir kuyuya baş aşağı asılmışlardır. Bu olaydan sonra insanlarla sihir yoluyla konuşmaya başlamışlardır.[95]

Heves-i çāh-ı ze̱ḳan eyleme kim **Hārūt'uñ**

Fikr ḳıl niçün olupdur yiri **çāh-ı Bābil**

K.3/30

Harut ve çah-ı Babil kelimeleriyle telmih yapılmıştır. Çene çukuruna heves etmeyerek Harut'un Babil kuyusunda olma sebebi anımsatılmıştır.

[94] İskender Pala, a.g.e. s.297
[95] İskender Pala, a.g.e. s. 194

Yed-i beyżā-durur ol sāʿi̱d-i si̱m

N'ola öpsem idüp taʿẓi̱m ü tekri̱m

Gözüñ **Hārūt'a eyler siḥr taʿli̱m**

Sözüñ gūş iden eyler cānı tesli̱m

Benüm Mūsācıġum ʿİsā-dehānum

Muh.1/4

Harut'un sihir öğretmesi ifadesiyle telmih yapılmıştır. Babil kuyusuna asılan Harut ile Marut yanlarına gelenlere sihrin kötü bir şey olduğunu ve Allah tarafından lanetlendiğini söylemelerine rağmen isteyenlere nasıl yapıldığını anlatmaktadır.

Beyitte sevgilinin ak elleri olduğu gözlerinin onlardan daha iyi sihir yaptığı, sözlerini duyanların can teslim ettiği gibi özellikler ile benzerlik kurulmuştur.

2.3.7.14. İktibas:

Şiir yahut düz yazı metinde ayet-i kerimin veya hadis-i şerifin tamamının veya bazı kelimelerinin alıntılanmasıdır. Hadis-i şeriften yapılan iktibaslara tenvir adı verilir.[96]

ʿArṣası baḥr-i şerʿ u ḳulzum-i di̱n

Ḳubbeler **fi̱'l-biḥāri ke'l-aʿlām**[97]

K.1/15

Virdi emr-i Ḥaḳḳıla her bir dıraḫtı gülşenüñ

Āyet-i **fe'nẓur ilā āŝāri raḥmet**[98]den nişān

K.2/2

[96] M.A.Yekta Saraç, *Klasik Edebiyat Bilgisi Belâgat*, Gökkubbe yay., İstanbul, 2013, s.274

[97] Denizde yüce dağlar gibi" anlamına gelen Kur'an-ı Kerim'in Şura suresi 32. ve Rahman suresi 24. ayetin bir kısmıdır.

[98] "(Allah'ın) rahmet eserlerine bak." anlamına gelen Kur'an-ı Kerim'in Rum suresi 50.ayetin bir kısmıdır.

Her nihāl-i tāzeden oldı ḳalemler āşikār

Hāẕihi cennātu ʿAdni[99] itmege şerḥ ü beyān

K.2/3

Ġoncanuñ ḫamında gel bu reng ü būya ḳıl naẓar

Ṣibġata'llāh[100]uñ saña tā eyleye sırrın ʿayān

K.2/4

Maḥfil-i gülşende gūş it muṣḥaf-ı gülden gelüp

Ŝemme vechu'llāh[101] oḳur her bülbül-i şīrīn-zebān

K.2/5

Ġāfil olma aç gözüñ ey münkir-i **yevmü'n-nüşūr**[102]

Gör nice ḫaşr oldı emvāt-ı riyāż-ı bositān

K.2/7

Ṭūr-ı Mūsādan numūne ṭavr-ı eşcār-ı bahār

Anda gülnār ātiş-**i innī ena'llāh**[103]dan nişān

K.2/8

Kāse-i nergisde naḳş olmış **tesurru'n-nāẓırīn**[104]

Açılup olsa n'ola aʿyān-ı gülşen şādmān

K.2/11

[99] "Adn cennetleri" anlamına gelen Kur'an-ı Kerim'in Tevbe suresi 72. ayet ve Ra'd suresi 23, Nahl suresi 31.ayet, Kehf suresi 31.ayet, Meryem suresi 61.ayet, Taha suresi 76.ayet, Fatır suresi 33.ayet, Sad suresi 50. ayet, Saff suresi 12. ayet, Beyyine suresi 8.ayetlerin bir kısmıdır.
[100] "Allah'ın boyası" anlamına gelen Kur'an-ı Kerim'in Bakara suresi 138.ayetinin bir kısmı
[101] "Allah'ın yüzü oradadır." anlamına gelen Kur'an-ı Kerim'in Bakara suresi 115. ayetinin bir kısmı
[102] "Diriliş günü" anlamına gelen Kur'an-ı Kerim'in Fatır suresi 9, Mülk suresi 15 ayetin bir kısmıdır.
[103] "Ben Allahım" anlamına gelen Kur'an-ı Kerim'in Kasas suresinin 30.ayetinin bir kısmıdır.
[104] "Bakanlara sevinç verir." anlamına gelen Kur'an-ı Kerim'in Bakara suresinin 69.ayetinin bir kısmıdır

Maḫzen-i genc-i ʿulūm-ı evvelīn ü āḫırīn

ʿĀlim-i ümmī-laḳab dānā-ı sırr-ı **kün fe-kān**[105]

K.2/18

İki çeşmüñ nergis-i gülzār-ı **mā zāġa'l-baṣar**[106]

Vey ki ḳaddüñ **fe'staḳim**[107] bustānına serv-i revān

K.2/32

Emvāt-ı bī-şümār-ı çimen ḥaşr olup ḳamu

Virdi nişāne **yevme yeḳūmu'l-ḥisāb**[108]dan

K.5/3

Ol cām-ı laʿle yazmış eyā lebleri ʿaḳīḳ

Yāḳūt-ı ḫaṭṭuñ āyet-i **yusḳavne min raḥīḳ**[109]

G.96/1

Dil çekerken cām-ı laʿʿl-i şekkerīnüñ minnetin

Teşne olsam çekmeyem **mā'ī maʿīnüñ** [110]minnetin

G.151/1

2.3.8. Deyimler

Hüdâyî (Salâ Muslısı) divanında anlamı pekiştirmek için pek çok deyime yer vermiştir. Bunlardan bazıları şunlardır;

Pend-i pīrānemi gūş it **gözüñ aç** ey ġāfil

[105] "Ol der hemen olur" anlamına gelen Kur'an-ı Kerim'in Bakara suresi 117, Al-i İmran suresi 47 ve 59, En'am suresi 73, A'raf suresi 144, Hicr suresi 98, Nahl suresi 40, Meryem suresi 35, Yasin suresi 82, Zümer suresi 66. ayetlerinin bir kısmıdır.
[106] "Gözü ne kaydı ne hedefinden şaştı." Anlamına gelen Kur'an-ı Kerim'in Necm suresinin 17.ayeti
[107] "Dosdoğru ol" anlamına gelen Kur'an-ı Kerim'in Hud suresi 112. ve Şura suresi 15.ayetlerinin bir kısmıdır.
[108] "Hesabın kurulacağı gün" anlamına gelen Kur'an-ı Kerim'in İbrahim suresi 141.ayetinin bir kısmıdır.
[109] "Ağzı açılmamış saf bir şaraptan içerler." anlamına gelen Kur'an-ı Kerim'in Mutaffifin suresi 25.ayetin bir kısmıdır.
[110] "De ki: Söyleyin bakalım suyunuz çekiliverirse size kim temiz bir akarsu getirir." Anlamında gelen Kur'an-ı Kerim'in Mülk suresi 30. Ayetinin bir kısmıdır.

Ṭut sözüm tā gide noḳṣānuñ olasın kâmil

K.3/1

Bāġ u rāġa yüri **dil bağlama** ger ʿārif-iseñ

Pāy-ı ʿaḳlına ʿıḳāl urmaya merd-i ʿāḳıl

K.3/5

Şehrine bir ṣu getürdi ki görürse anı

Aḳıdur aġzı ṣuyın Çeşme-i Āb-ı Ḥayvān

K.4/2

Ḥamdü li-llāh ki bize ol şeh-i iḳlīm-i saḫā

Gökde isterken anı yirde idüpdür iḥsān

K.4/7

Başı göge iren bu dem içmezse sebzede

Ṣofi ne farḳı var göge çıḳmış devābdan

K.5/10

Baş ḳor ayaġı ṭozına sulṭān-ı ḫāverān

Her şām inüp bu çeşme-i müşkīn-ṭıbābdan

K.5/15

Dehr Yaʿḳūb'ınuñ **açıldı yine gönli gözi**

ʿArż-ı ḥüsn itdi meger kim aña māh-ı Kenʿān

K.6/13

Gün gibi ṭoġduġı dem buldı cehān ḫalḳı ḥayāt

Ḳaleb-i ādeme göyā ki ḥulūl eyledi cān

K.6/16

Aġzınuñ dadını bilmez dünyede

Şol ki aġzında duʿāñuñ ḳandi yoḳ

Kt.1/7

Ey ġamzesi Mūsį̄ lebi ʿİsį̄ seni görse

Īmāna gele cümle Yahūdā vü Naṣārā

G.6/3

Kühl eyle dil Yaʿḳūb'ınuñ çeşmine gel ḫāk-i rehüñ

İḫvān **gözüñ aydın** disün gelsün<ler> ey Yūsuf-liḳā

G.7/5

Ser-çeşme çeşm-i pāküme öyküdi yolsuzluḳ idüp

Üşdiler iller başına anı **getürdiler yola**

G.7/6

Ġam yimez idüm öldügüme ol ḫālį̄lümüñ

Ḫ∨ān-ı viṣāli bir gice olsa baña naṣį̄b

G.9/3

Olup ser-geşte vü üftādeñ ey nūr-ı baṣar kevkeb

Ḳararmış gözleri kūyuñ ṭolanmaḳdan düşer kevkeb

G.11/1

Pį̄r-i mugān işigin yaṣdansa n'ola rindān

Baş egmeyen sipihre bu āsitāna muḥtāc

G.22/2

Ṭutsam nigārumuñ n'ola **baş üzre** şānesin

Dāyim anuñ o zülf-i perį̄şān elindedür

G.32/4

Gün gibi **başı göklere irse** Hüdāyi̯’nüñ

Yine yoluñda sāye-ṣıfat pāy-māldür

G.37/7

Ṭaşa çaldılar ṣurāḥi̯yi üşüp meh-pāreler

Ey Hüdāyi̯ şi̯şe-i nāmūs u ʿārum ṣandılar

G.38/7

Umaruz āb-ı ʿinebden yine sāġar pür ola

Pāk sözdür bu **ṣu aḳduġı yire yine aḳar**

G.47/7

Yaş döküp levḥ-i ruḫa ḳıldum müjemden ḫāmeler

Yāra **göz nūrın döküp** yazdum maḥabbet-nāmeler

G.48/1

Sırr-ı zülfin ṣorma ger zāhid **aġarsa göklere**

Āsumāndan ri̯şmānı añlamaz nādāndur

G.50/3

Selāmın kesmeyen herkesden ol sulṭān-ı ʿādildür

Nihāl-i mi̯vedārı cennetüñ her yaña māyildür

G.53/1

Yerden yere çalar bizi bu tevsen-i gerdūn

Göyā ki anuñ boynına biz bār-ı girānuz

G.61/2

Başına belāyuz hele Nemrūd-ı ʿadūnuñ

Ol fi̯l ise biz peşşe-i bi̯-tāb ü tüvānuz

G.61/4

Cān virmez isek yoluña gerçekler içinde

Bu ʿarṣada biz daʿvi̯-i ʿışḳuñda yalanuz

G.61/5

Dünyāda ḫ∨ān-ı rāḥat uman sehm-i ġam yidi

Zi̯rā **ḳonuḳ naṣi̯bi̯ni yir umduġın yimez**

G.63/2

Ḳol ṣala boynuña ridā sen aña viresin rıżā

Ġam bizi öldürür şehā **boynuñadur vebālümüz**

G.70/3

Sāḳi̯ müdām **öperdi** Hüdāyi̯ **ayaġuñı**

El virse devlet olsa müsāʿid zamānemüz

G.72/5

Devr-i ruḫuñda bulmayıcaḳ iʿtibār şems

Başını aldı eyledi terk-i diyār şems

G.75/1

Ṣanma şuʿāʿıdur görinen ḫalḳ-ı ʿāleme

Barmaḳla gösterür seni ey şehriyār şems

G.75/2

Yüz bulaldan başa çıḳdı ey büt-i ṭannāz zülf

Vechi var ḫūrṣi̯d-i ʿāli̯-şāna ḳılsa nāz zülf

G.87/1

Sen büt-i Farḫārsın ol kāfir-i Hindū gibi

Pāyuña yüzler sürüp eyler saña iʿzāz zülf

G.87/4

Bükdi benefşenüñ **belini** zülfüñüñ ḫamı

Āḫır o derdmendi düşürdi ʿaṣāya żaʿf

G.89/3

Çekmesün kūy-ı ḫarābāta gelüp zühhād **ayaḳ**

Basmaşun ʿişretgehe ehl-i ṣafā der yad **ayaḳ**

G.91/1

Eyler ʿadū-ı ehrimenüñ daʿvetin ḳabūl

Benden **ḳaçar** perį gibi āh **o bucaḳ bucaḳ**

G.98/3

Acımaz ḥāline eşkini revān eyleyenüñ

Diñlemez nālesini āh u fiġān eyleyenüñ

G.104/1

Ġuncalar bir yire gelmiş **virüp aġız aġza**

Söyleşür laʿlini gülşende Muḥammed Şāhuñ

G.105/2

Ol servi **çekmek** istese n'ola Hüdāyį **sį̄neye**

Cān gülşeninde yaraşur nāzük nihāli Aḥmed'üñ

G.110/5

Ey Hüdāyį laʿl-i sāḳį̄nüñ alınca būsesin

Cānı aġzına gelüpdür sāġır-ı ṣahbālaruñ

G.115/7

Āl ile öpdüm diyü sāḳį lebį̄n cānānenüñ

Şevḳdan **ayaġı yirler** mi **başar** peymānenüñ

G.121/1

Dil virmez eyā zāl-i felek saña Hüdāyi̯

Merdānelere itmez eŝer mekr ü füsūnuñ

G.126/5

Luṭf eyle çār-yār-ı Resūl-i Ḫudā içün

Yollar gözetmeden gözümüz oldı çār gel

G.128/5

Eşküm ḥabābı şanma seni cüst ü cū içün

Yollara düşdi di̯de-i ümmi̯d-vār gel

G.128/6

İki gönül bir olup çıḳsun aradan ikilik

Ḫvuş ittiḥād idelüm yaʿni̯ cism ü cān olalum

G.137/3

Dile geldükce ġamı ʿizzet idüp Yūsuf-vār

Bizi bi'llāhi ḳoyup gitme birāder diyelüm

G.139/4

Devr-i güldür beri gel bezm-i şarāb eyleyelüm

Cigerin ḥāsidüñ ol bezme **kebāb eyleyelüm**

G.143/1

Döndürdügi yetmez mi degirmende daḳi̯ḳa

Devrān bizi daḫı **geçürür ince elekden**

G.159/2

Yoluñda döne döne ḫānümānum eyledüm ber-bād

Ḫas ü ḫāşāk-i dehri **yile viren** gird-bādam ben

G.163/2

Bergüñ şikeste āyi̱ne-i ḳalbi var-ısa

Düşmişdür ayru bir gül-i raʿnā-ʿi̱zārdan

G.172/5

Bāġ içre şekli **ḳana boyanmış** yatur varaḳ

Beñzer ki bir ṭabanca yemiş rüzgārdan

G.172/6

Merdümlük eyle **gözden ıraġ ol**ma bir naẓar

Nūr-ı sevād-ı di̱de-i ehl-i yaḳi̱nsin

G.176/4

Her kim **düşerse ayaġa baş üzredür yeri**

Fehm it bu sırrı sāġır içinde şarābdan

G.178/7

Atma yābāna tirüñi gönder begüm dile

Kim cān metāʿı gibi geçer şehr-i tende bū

G.183/4

Alma nuḳūd-ı ṣabrın virme raḳi̱be vaṣluñ

Cān Yūsufʾını **şatma** ey ḫ̱ʷāce **yoḳ bahaya**

G.186/4

Dökdüm yolına naḳd-i dil ü ṣabrum ol şehüñ

Varum yoġum ne var-ısa virdüm ḫizānede

G.192/6

Kim ki **göz açdı** ḥarāma ṣoñı vardı bāda

Baña bu nükteyi remz itdi ḥabāb-ı bāde

G.195/1

Yād-ı laʿlüñle gözüm merdümi ḳanlar aḳıdur

Vird ider ẕikrüñ alup sübḥa-ı mercān eline

G.198/6

Dendānesine yārumuñ olduġı'çün şebḫ

Baḥrüñ ṣadefleri **ṭutar el üzre** gevheri

G.210/6

Dilerseñ ola dilüñ pür-ṣafā piyāle gibi

Müdām ayaġı elden düşürme lāle gibi

G.218/1

Geçmeseydi baña ol ḳaşı kemānuñ **nāzı**

Cāna zaḫm urmaz idi ġamze-i tīr-endāzı

G.219/1

Āhum ḫaṭuñ gelince **boyandı ḳaralara**

Miskīn Hüdāyī öldi diyü mātem eyledi

G.222/5

Şimdi **görür gözi ṭutar elisin** saña felek

Ṣundı āyīne-i İskender ile cām-ı Cem'i

G.235/2

2.3.9. Atasözleri

Atalarımızın, uzun denemelere dayanan yargılarını genel kural, bilgece düşünce ya da öğüt olarak düsturlaştıran ve kalıplaşmış biçimleri bulunan kamuca benimsenmiş özsözler.[111]

Hüdâyî (Salâ Muslısı) divanında anlatmak istediği unsurları teşbihler yardımıyla etkili kılmaya çalışmıştır. Bunun yanısıra sözündeki etkiyi arttırmak ve kalıcı hale

[111] Ömer Asım Aksoy, *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*, C.I, İnkılap Yay., Ankara, 1988, s.37 Atasözleri hakkında detaylı bilgi için a.g.e. bk. s.15-37

getirmek için dayanaklandırma ihtiyacı hissetmiştir. Bu sebepten dolayı da şiirlerinde atasözlerine de yer vererek şiirlerini sağlam bir zemine oturtmuştur.

Bu atasözleri şunlardır;

Ḫ∨āceye mālı faḳiṛe leb-i cānānı leẕiẕ
Bu meŝeldür ki **olur her kişiye cānı leẕiẕ**

G.30/1

Dünyāda ḫ∨ān-ı rāḥat uman sehm-i ġam yidi
Ziṛā **ḳonuḳ naşiḅiṇi yir umduġın yimez**

G.63/2

N'ola reşk eylese Ṭūbā o ḳad-i bālāya
Bu meŝeldür **ḥased ednādan olur aʿlāya**

G.188/1

3. HÜDÂYÎ (SALÂ MUSLISI)'NİN DİVANINDAKİ KELİMELERİN ANLAM AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1. Psikolojik Tasvir İfade Eden Kelimeler

3.1.1. Korku

Şihāb şanma ki Mirriḫ **ḫavf-ı tiġuñdan**
Düşürdi ḫancerini yire çarḫ bālādan

K.7/18

Piyale Paşa için yazılmış olan kasidede Piyale Paşa'nın kılıcının korkusuyla Merih'in hançerini yere düşürdüğü ifade edilmiştir.

Ḫavf itme müstaḳim iseñ ey dil ṣırāṭdan
Saʿy it ṭariḳ-ı ʿışḳa ki rāh-ı hüdā budur

G.58/6

Gönüle seslenilerek yolunda doğru isen sırattan korkmadan aşk yolunda çabala çünkü doğru yol budur denilmiştir. Sevgili uğrunda kararlı olma vurgusu yapılmıştır.

Eyledük fānį reh-i ʿışḳuñda cism-i ḫākümüz
Ölmedin öldük bizüm yokdur ecelden **bākümüz**

G.67/1

Âşık topraktan bedenini sevgili yolunda tükettiğini ve ölmeden öldüğünü ifade ederek ecelden korkmadığını ifade etmektedir.

Āşikāre gelmez-iseñ **ḫavf** idüp aġyārdan
Ey perį luṭf it gel eyle bārį penhān İḫtilāṭ

G.82/6

Ağyardan korkarak açıktan aşığın yanına gelemeyen sevgiliye âşık gizli gizli yanına gelmesini söylemektedir.

3.1.2. Sevinç

Açıldı ġunca gibi göñül **şādmān** olup
İrişeliden ol gül-i ḫandānuma feraḫ

G.25/3

Sevgili gülen güle teşbih edilerek kullanılmış ve feraha erdiği dile getirilmiştir. Âşık da sevgiliyi bu halde görmesi üzerine gönlünün mutlu olup gonca gibi açıldığını ifade ederek sevincini dile getirmiştir.

Nār-ı ġam dilde **sürūrum** gözde nūrum āb-ı eşk
Başda tācum ḫāk-i miḥnet elde varum bād-ı ʿışḳ

G.94/4

Âşık sevgilini özelliklerine değinerek halini dile getirmiştir. Gönlündeki gam ateşinin sevinci olduğunu, gözyaşının göz aydınlığı olduğunu, eziyet toprağının başında tac olduğunu ve sahip olduğu tek şeyin aşk rüzgârı olduğunu ifade etmiştir.

Şādam aña ki sį̄neden eksük degül ġamuñ
Ḫ∨uşdur refį̄ḳi bir kişinüñ kim ola şefį̄ḳ

G.96/4

Âşık göğsünden derdin eksik olmamasına sevindiğini dile getirerek yoldaşının şefkatli biri olmasının iyi olduğunu ifade etmektedir.

Şād olur dil işigüñ aña mekān olduġı'çün
Sevinür mü'min olan yiri cinān olduġı'çün

G.165/1

Âşık sevglisinin kapısının ona mekân olduğunu söyleyerek mutlu olduğunu Müslümanların mekânların cennet olmasına sevinmelerine benzeterek dile getirmiştir.

3.1.3. Üzüntü

Geldi **ġam-ı cānān** yüri çıḳ sı̱neden ey cān
Hem-ḫāne ḳatı teng-durur eyleme yer dar

G.46/4

Âşık canını ev arkadaşına benzetmiş ve sevgilinin üzüntüsünün gönlü girmesinden sonra ona yer kalmayacağını ifade etmiştir.

Baña yeter **ġam-ı laʿl-i nigārum** ey ḫ∨āce
Yinür mi dāne-i dürr-i ḫ∨uş-ābı n'eyleyeyin

G171/4

Âşık tüccara seslenerek sevgilinin kırmızı dudağının derdinin kendisine yettiğini ve incinin yenmediği için bir işine yaramayacağını dile getirmiştir.

3.1.4. Kızgınlık

Yañılup yüzine ḳarşu ruḫlanna gül didüm
Ḫışm idüp ben ḳulına ol ġonce-Ieb lā lā didi

G.239/2

Âşık yanılarak sevgilinin yanağı yerine yüzünü güle benzeterek hata etmiş ve gonca dudaklı sevgili de bu duruma sinirlenerek hayır diye bağırarak aşığa kızmıştır.

3.1.5. Şaşkınlık

Bir vech-ile itdüm ki ruḫuñ levḥ-i dile naḳş
Taḥrı̱rimi seyr eylese **ḥayrān** ḳala Mānı̱

G.215/3

Âşık sevgilinin yanağını gönül levhasına çok farklı bir şekilde işlediğini ifade ederek Mani'nin bu resmi görse çok şaşıracağını dile getirmektedir.

3.1.6. Kaygı

Gelmege bāzāra ḳavl itdi bizümle yārumuz
Müşteri bi̯-ḥad bozarlar **ḳorḳaruz** bāzārumuz

G.69/1

Âşık sevgilisiyle buluşmak için sözleştiklerini ancak rakiplerin çok olmasından dolayı bu buluşmayı bozacaklarına karşı duyduğu kaygıyı dile getirmektedir.

Ġuṣṣa derdin kes yürekden nūş idüp keskin şarāb
Çekme dārū-ı ṭabi̯b-i reh-nişi̯nüñ minnetin

G.151/4

Keskin şarap içerek kaygı derdinin yürekten çıkarabilirsin yolda oturan doktorun ilacına minnet etme denerek şarabın kaygıyı giderdiği ifade edilmiştir.

Ey Hüdāyi̯ **ġam yeme** ʿuṣṣāḳ içündür vaṣl-ı yār
Müstaḥıḳḳ-ı raḥmet olmaz ehl-i ʿiṣyān olmayan

G.180/5

Hüdâyî (Salâ Muslısı) kendisine seslenerek kaygılanma sevgiliye kavuşmak âşıklar içindir diyerek suç işlemeyenin affa mazhar olamayacağına ifade etmektedir.

3.1.7. Özlem

Niçe eyyām idi ki gün yüzüñe
Ḥasret idi bu çeşm-i giryānum

K.10/20

Âşık ağlamasının sebebinin sevgilisinin aydınlık yüzüne duyduğu özlemden olduğunu ifade etmektedir.

Kūyuñda her ki **ḥasret-i laʿlüñle** virse cān
Cennetde kevŝeri aña ide Ḫudā naṣi̯b

G.9/2

Sevgilinin sokağında kim sevgilinin kırmızı dudağının hasretiyle ölürse cennette Allah tarafından kevserin kendisine nasip edileceği ifade edilmektedir.

Sevgilinin âşıklarına bir öpücük dahi vermemesi ve merhametsizliğine de vurgu yapılmıştır.

3.1.8. Sevgi

Gönlümi yıḳduñ yine yap ol şehüñ ʿ**ışḳına** kim
Şaḳḳ idüp itdi yine bedr-i duruḫşān dürüst

G.18/3

Sevgilinin aşığın gönlünü yıkması ve Hz. Muhammed'in sevgisinden geri yapması istenmekte ve Hz. Muhammed'in Ay'ı ikiye ayırması olayına hatırlatmada bulunulmaktadır.

N'ola yoġ-ısa elde mālumuz ey ḫvāce-i dünyā
Maḥabbet gencine mesken dil-i vīrānumuz vardur

G.35/4

Dünya tüccarı elde malımız yoksa ne yapalım sevgi hazinesinin saklı olduğu yıkık bir gönlümüz vadır diyerek âşık gönlünün zengin olduğunu ve sevgi ile dolu olduğunu dile getirmektedir.

Göz açup gördüm yüzüñ ʿ**ışḳuñla** memlū oldı dil
Revzen-i kāşāneden kesb-i havā mıdur ġaraż

G.81/4

Âşık göz açıp sevgilinin yüzünü görmesi ve kalbinin sevgiyle dolmasını ifade etmektedir.

ʿ**Işḳı** ketm idemedüm ḳoñ beni ḳan aġlayayın
Ḥāli budur ile sırrını ʿayān eyleyenüñ

G.103/2

Âşık sevgilisine olan sevgisini saklayamadığını ve başkalarına halini belli ettiği için kan ağlamayı hak ettiğini ifade etmektedir.

3.1.9. Çaresizlik

Nā-çar tīġ-i tīzüñe uġrar ʿadū şehā
Yolcı gibi żarūrī güẕār eyler ābdan

K.5/21

II. Selim övgüsünün yapıldığı kasidede yolcuların ihtiyaç için mecburen sudan geçmeleri gibi düşmanın da çaresizce padişahın kılıcından geçeceği ifade edilmiştir.

Nāṣıḥa pendi ḳo var ṣūret-i ẕibāsına baḳ
Beni bu vech-ile **rüsvā-ı cehān** eyleyenüñ

G.103/3

Vaiz nasihati bırak da güzel yüzüyle beni elin eline düşüren güzelin görüntüsüne bak denilerek sevgili karşısında çaresiz olan aşığın durumu vasfedilmiştir.

Dost bir cevr itse eyler ʿālem-i ġaddār iki
N'eyleyem **bi-çāre** tenhā düşmen-i ḫūn-ḫār iki

G.233/1

Dostun bir eziyet etmesini acımasız felek ikiye katlar ne yapayım çaresiz ben tekim kan döken düşman ikidir.

3.1.10. Utanma

Ebrden ṭutdı meh yüzine niḳāb
Gün yüzüñden meger ki itdi **ḥicāb**

G.17/1

Sevgilinin güneş gibi olan yüzünün utancından ay utanarak yüzüne buluttan örtü çekti.

Sevgilinin yüzü güzelliği ile güneşe teşbih edilmesi ve her şeyi utandırmasına dikkat çekilmiştir.

ʿ**Ār eyleme** söylense ḳuluñla eger aduñ
Her gāh añılur bende ile şāh Muḥammed

G.28/4

Muhammed kulun ile adının beraber anılmasından utanma çünkü köle ile efendisi her zaman beraber anılır.

Āzād iderse ʿ**ār ide** uçmaġa Sidre'ye
Dil murġı kim o serv-i ḫırāmān elindedür

G.32/3

Salınan selvinin elindeki gönül kuşu, salıverse Sidreye uçmağa utanır**.**

Gönül kuşunun nefsi arzularından arınmamasından dolayı Sideye uçmaya utanması ifade edilmiştir.

3.1.11. Vuslat Beklentisi

Dil-rübālıḳ vaḳtidür ey Ḫıżr-ı **vaṣl-ı yār** iriş
Eyle bu müstaġraḳ-ı deryā-ı hicrānı ḫalāṣ

G.80/3

Sevgiliye kavuşma Hızır'ı gönül çalma vaktidir yetiş ayrılık denizine batanı kurtar.

Âşık sevgiliye kavuşmayı arzulamakta ve Hızırdan kendisine yardım etmesini istemektedir.

Reh-i viṣālüñ irerdi göñül nihāyetine
İlişmeseydi eger dāmenine ḫār-ı firāḳ

G.92/2

Eteğine ayrılık dikeni dokunmasaydı gönül kavuşma yolunun sonuna ererdi.

Sevgiliye kavuşmayı bekleyen âşık kavuşma yolunda eteğine ayrılık dikeni batan sevgiliye kavuşamadığını ifade etmektedir.

Bu şām-ı fürḳati **rūz-ı viṣāle** tebdi̱l it
Gel ey çirāġ-ı cemāli deli̱l-i nūr-ı Ḫudāy

G.212/4

Sevgilinin yüzünün güzelliğinin ışığı Allah'ın nurundan bir delildir. Gel de ayrılık akşamını kavuşma gününe çevir. İfadeleriyle Âşık sevglinin gelmesini bekleyerek kavuşmayı hayal etmektedir.

3.1.12. Şikâyet

3.1.1.1 Felekten ve Dünyadan şikâyet

Ḳo cevri ey **felek** mihr it ṣaḳın bu seng-i āhumdan
Seni zeyn eylemişken çün dükān-ı şi̱şeger kevkeb

G.12/3

Feleğin acımasızlığından şikâyet edilerek aşığın ah taşından korkarak eziyeti bırakıp şefkat göstermesi istenmektedir.

Bostān u bāġa geçdügi rengi geçer saña
Ṣaḳın Hüdāyį bu **felek-i ḥįlekārdan**

G.173/7

Hüdâyî (Salâ Muslısı) kendini uyararak bağa bahçeye oyun eden feleğin kendisine de oyun edeceğini söyleyerek hileci felekten şikâyet etmektedir.

3.1.12.1. Zamandan Şikâyet

Gel gel nasiḫaṭ-ister iseñ bu **zamānede**
Bu ḫasta-ı belā-zede-i ḫāksārdan

G.172/9

Bu zamanda hali perişan belaya uğramış hastadan öğüt istersen gel denerek zamanın acımasızlığı dile getirilmiştir.

Yime **zamāne ġamını** ki bezm-i ʿālemden
Ecel seni götürür ʿāḳıbet nevāle gibi

G.218/6

Âlem meclisinde zamane gamını yeme ecel seni sonunda nevale gibi götürürür denerek zamanın geçiciliğinden şikâyet edimiştir.

3.1.12.2. Rakipten Şikâyet

Geh **ālām-ı raḳįbān** geh ḫumār-ı bāde-i hicrān
Olur her ḳanda ise ʿāṣıḳa bir derd-i ser peydā

G.1/6

Her nerede olursa olsun aşığa bir baş belası çıkar ya rakiplerin elemleri ya da ayrılık şarabının baş ağrısı denilerek rakiplerini elemlerinden şikâyet edilmektedir.

Olup **raḳįbe** ḳarįb eyleyüp vefālar aña
Hüdāyį̄'den ne iki bunca iḫtirāz ʿaceb

G.10/5

Hüdâyî (Salâ Muslısı) sevgilisinin kendisinden uzak durmasından ama rakibe yakın olarak vefalar göstermesinden şikâyet etmektedir.

Dest-i aʿdādan dilā alduñsa ol meh-pāreyi
Bilmiş ol şeyṭān elinden itdüñ īmānı ḫalāṣ

G.80/4

Sevgiliyi rakibin elinden kurtarmış olmakla şeytanın elinden imanı almış olmak arasında benzetme yapılmıştır. Rakibin sevgilinin peşini bırakmamasına dikkat çekilmiştir.

Maġribį gibi bulur ḳanda ise anı **raḳįb**
N'eylesün gizlenüp ol genc-i nihān olduġı'çün

G.165/4

Âşık rakibin sevgilinin peşini bırakmamasından şikâyet etmekte ve onu Faslı biri olarak nitelendirmektedir. Bunun sebebi olarak da sevgilinin gizli bir hazine olmasını göstermektedir.

Alma nuḳūd-ı ṣabrın virme **raḳįbe** vaṣluñ
Cān Yūsuf'ını ṣatma ey ḫ∨āce yoḳ bahāya

G.186/4

Tüccara seslenilerek sabır akçelerini alıp sevgiliye kavuşma fırsatını rakibe verme can Yusuf'unu yok paraya satmış olursun denilerek rakipten şikâyet edilmektedir.

Ḳolına ala seni seyr ide lāyıḳ mı **raḳįb**
Şāhbāzı ne revādur ala dihḳān eline

G.198/3

Rakibin sevgiliyi koluna takıp gezmesinden şikâyet edilerek doğanı koluna takıp gezen köylü arasında benzerlik kurulmuş ve böyle bir şeyin olmasının mümkün olamayacağı ifade edilmiştir.

3.1.12.3. Sevgiliden Şikâyet

Cevr ü ḳahruñla Hüdāyį işigüñ terk itmek
Olmaz ey **yār-ı cefākār u sitemkār** olmaz

G.60/5

Sevgilinin cefa çektirici, sitemkâr ve eziyet edici olmasından şikâyet edilmekle birlilte aşığın eşiğini terk etmeyeceği ifade edilmiştir.

Yalıñuz seyr eyle şehri ey **meh-i nā-mihribān**
Kimse ile eylemez ḫūrşi̱d-i raḫşān İḫtilāṭ

G.82/2

Işık saçan güneşin kimseye karışmayacağı gibi merhametsiz sevgilinin de şehri yalnız gezmesi ifadesiyle benzetme yapılmış ve aşığına eziyet çektirmesinden dolayı şikâyet edilmektedir.

Acımaz ḥāline eşkini revān eyleyenüñ
Diñlemez nālesini **āh u fiġān** eyleyenüñ

G.104/1

Sevgilinin ağlayıp gözyaşları döken ve feryâd eden âşığın haline acımadığı ve vefasız olduğundan şikâyet edilmektedir.

Ḳatı gönlüñden ümi̱d eyler-idüm mihr ü vefā
Seng-i ḫārādan eger sebze olaydı ḥāṣıl

G.130/3

Sevgiliden şefkat bekleyen âşık bunun olamayacağını çünkü sevgilinin katı bir gönlünün olduğunu ifade ederek bu durumu mermerden ot bitmeyeceğine benzetmiştir ve şikâyetini dile getirmiştir.

3.2. Eylem ve Durum Tasviri İfade Eden Kelimeler

3.2.1. Ağlama

Ġamuñla çarḫ mest olmış döner başı **aḳar yaşı**
Degüldür ṣavt-ı raʿd eyler dem-ā-dem naʿralar peydā

G.1/2

Gök sevgilinin gamıyla kendinden geçmiş başı dönmede ve yaş akıtmaktadır. Gök gürültüsü değil arada naralar atmaktadır. Sevgilinin gamından dolayı göğün ağladığı ifadesiyle istiare yapılmıştır.

Yaş döküp levḥ-i ruḫa ḳıldum müjemden ḫāmeler
Yāra göz nūrın döküp yazdum maḥabbet-nāmeler

G.48/1

Âşık kirpiğinden yonttuğu kalemlerlerle yanak levhasına yaş döküp sevgilisine mektup yazdığını dile getirmiştir.

Ġamuñla **aġlayu aġlayu** öldi nergis ü lāle
Döküldi gözlerinüñ nūrı ṣanma andaġı jāle

G.199/1

Âşık sevgilinin derdinden nergis ve lalenin ağlamaktan öldüğünü ve onlardakini kırağı sanmamasını çünkü onların gözlerinin nuru olduğunu ifade etmektedir.

3.2.2. Konuşma

Çek ġamzeñüñ ḳılıçlarını ḳatl-i merdüm it
Cānlar baġışla yine lebüñden **tekellüm it**

G.19/1

Sevgilinin bakış kılıçlarıyla can alması ve dudağından çıkan sözlerle konuşmasıyla can bağışlaması, diriltmesi özelliğine vurgu yapılmıştır.

Kelāmı ġuncayi dem-beste eyler eylese **güftār**
Adım mı atdurur gülşende serve ol seḫį-ḳāmet

G.20/4

Sevgilinin konuşması üzerinde durulmuş ve konuşmasının goncanın ağzını kapatacağı ifade edilmiştir. Ayrıca uzun boyuyla da selvi kıyaslanarak selvinin onun yanında adım atamayacağı dile getirilmiştir.

Ġuncalar bir yire gelmiş **virüp aġız aġza**
Söyleşür laʿlini gülşende Muḥammed Şāhuñ

G.105/2

Goncaların bir araya gelerek ağız ağıza vermeleri gül bahçesinde Muhammed Şah'ın ağzından konuşmaları ile ifade edilmiştir.

Ey perį **güftāra gelse** laʿl-i şekker-ḫālaruñ
Siḥr idüp aġzın egersin ṭūṭį-i göyālaruñ

G.117/1

Sevgili peri olarak vasfedilmiş ve tatlı dilli dudağıyla konuşması konuşan papağanların ağzını eğeceği ifade edilmiştir.

Sükkerle beslemezdi anı ḫ∨āce dāyimā
Ṭūṭį eger **ḥadį̂-i lebüñ nāṭıḳ** olmasa

G.193/3

Papağan eğer konuşmasaydı tüccar onu şekerle beslemezdi denerek papağanlara konuşma öğretilirken çabuk öğrenmesi için şeker verilmesi olayına hatırlatmada bulunulmuştur.

Olur bir demde yüz biñ mürde iḥyā
Tekellüm eylese ol ruḫ-ı ŝānį̄

G.225/4

Sevgili ikinci bir ruh olarak ifade edilerek konuşmasıyla bir nefeste yüz bin ölüyü diriltebileceği dile getirilmiştir.

3.2.3. Yürüme

Kimüñle **ṣalınur** ol serv-i ser-ferāz ʿaceb
Kimüñ ḳolındadur ol çeşmi şāh-bāz ʿaceb

G.10/1

Sevgili uzun boylu selviye ve doğan'a benzetilmiştir. Aşığına yüz vermeyerek başkalarıyla gezmesi ve doğan'ın kolda tutulması gibi onun da başkalarının koluna girerek gezmesinden âşık şikâyet edilmektedir.

ʿĀşıḳa lāyıḳ mıdur diyüp ıraḳdan merḥabā
Ṣalınup aġyār-ıla seyr eylemek ṣaḥrā-ı ʿį̄d

G.27/4

Sevgilinin aşığına uzaktan bir merhaba demesi ve başkalarıyla bayram meydanında gezmesi Hüdâyî âşığı rahatsız etmektedir.

Geçüp ol **serv-i revān** gelmedüginden bu yaña
Añladum anı ki ʿömr-i güẕerānum gelmez

G.66/3

Âşık sevgilinin uzaktan geçip giderek yanına gelmemesinden geçen örmrün geri gelmeyeceğini anladığını ifade etmiştir.

Göricek **şi̱ve-i reftāruñı** bildüm cāna
Ḳadüñe **serv-i revān** dirler idi gerçek imiş

G.76/3

Sevgilinin boyu için yürüyen selvi dendiğini duyan âşık onun yürüyüşünü görünce bunun doğru olduğuna inandığını dile getirmektedir.

3.2.4. Uyuma

Kūyuñda ḥużūr ile yatur ḫasta Hüdāyi̱
Ger pister aña ḫār ola bāli̱n ola ḫārā

G.6/7

Hüdâyî (Salâ Muslısı) diken ona yatak taş da yastık olsa sevgilinin sokağında huzur içinde yatacağını ifade etmiştir.

O yāruñ şevḳ-ı di̱dārıyla şöyle olmışam bi̱dār
Ḳamu deryālar **uyur uyumaz** bu çeşm-i ʿālem-bi̱n

G.157/3

Âşık sevgilinin yüzünün parıltısıyla güçsüz düştüğünü ancak bütün denizler uyusa da âlemi gören gözünün uyuyamayacağı ifade etmektedir. Derya kelimesi ile su kelimesinin beraber kullanıldığını dikkat aldığımızda asker anlamındaki sü kelimesini ve sü uyur düşman uyumaz sözünü de hatırlamak gerekir.

Ḫ∨āba vardum ṣanma ey Yūsuf-cemālüm göz yumup
Çeşm-i cānum seyr ider di̱dāruñı açmazdan

G.164/2

Sevgili yüzünün güzelliğiyle Hz. Yusuf'a teşbih edilmiştir. Âşık ise gözünü yumup uykuya dalsa dahi can gözüyle gözlerini açmadan da onun yüzünü izlediğini ifade etmektedir.

Benüm baḫt-ı siyāhumdur meger ol çeşm-i ḫ∨āb-ālūd
Ya āhū-ı Ḫotan'dur **uyḫuya varmış** yataġında

G.203/4

Âşık uykulu gözlerinin ya kara bahtı olduğunu ya da yatağında uyuyan Hoten ceylanı olduğunu ifade etmiştir.

3.2.5. Yas tutma

Bir gice ol gül-i raʿnā ṭutulup māh gibi
irte ḫāk oldı yiri mihr-i seḥergāh gibi
Mātem içün n'ola **giysem ḳaralar** āh gibi
Ḳanı ol gözlerimüñ nūrı Muḥammed Şāhum

Mrb.28/3

Hüdâyî (Salâ Muslısı) oğlunun ölüm üzerine yazdığı murabbada oğlunun bir gecede ay gibi tutulduğunu ertesi gün sabah güneşi gibi toprağa gömüldüğünü söyleyerek arkasından karalar giyerek yas tutmasının bir şey kazandırmayacağını çünkü gözlerinin nuru oğlunun geri gelmeyeceğini ifade etmektedir.

3.2.6. Yazı yazma

Ey Hüdāyį yārumuñ medḥin **yazarsam** sıġmaya
Ṭola bu ḳaṣr-ı sipencüñ çār erkānı dürüst

G.18/7

Hüdâyî (Salâ Muslısı) sevgilisinin övgüsünü yapmaya başlarsa konuk sarayının dört bir yanın dolacağını ve sığmayacağını dile getirmiştir.

Yaş döküp levḥ-i ruḫa ḳıldum müjemden ḫāmeler
Yāra göz nūrın döküp **yazdum** maḥabbet-nāmeler

G.48/1

Âşık kirpikten kalem yaparak yanak levhasına göz nurunu dökerek sevgilisine muhabbetnameler yazdığını ifade etmektedir.

Dil rūz-nāmesine ḫaṭuñ olmış-ıdı **ḳayd**
Yazılmadın ṣaḥāyif-i eyyāma nām-ı şām

G.141/5

Akşamın namı gün sayfalarına yazılmadan sevgilinin ayva tüyleri gönül ruznamesine yazılmıştır.

Ey Hüdāyį ruḫı vaṣfındaġı eşʿārumuzı
Yazalum gül gibi bir tāze kitāb eyleyelüm

G.143/7

Hüdâyî (Salâ Muslısı) şiirlerinin sevgilinin yanağını vasfettiğini söyleyerek gül gibi bir taze kitap haline getireceğini ifade etmektedir.

Yazmaḳdan ise nāme-i aʿmālümi melek
Ḫūb idi **yazsa** kātib-i defter Ḳayacıġum

G.145/3

Amel defterini meleğin yazması yerine defter yazıcısı Kaya'nın yazmasını daha iyi olacağını ifade etmektedir.

Añdum ḫaṭuñ **yazup** yañılup eyledüm ḫaṭā
Yazma günāha kātib-i defter Ḳayacıġum

G.146/3

Yanılarak sevgilinin ayva tüylerini yazdım hata ettim defter yazıcısı Kayacığım günah yazma

3.2.7. Sarhoşluk

Yüri var nūş-ı mey-i ʿışḳ **maḥāẕįrin** geç
Eyleye tā ki seni cām-ı ḫaḳįḳį ḳanzil

K.3/17

Gerçek kadeh seni sarhoş edinceye kadar aşk şarabını içmennin engellerini aş denilerek beşeri aşktan ilahi aşka doğru gidiş ifade edilmiştir.

Düşerse cürʿa gibi cāma n'ola ʿ**āşıḳ-ı mest**
Ḳalur ayaḳda begüm ḳanda ise ehl-i hüner

G.42/5

Sarhoş âşık şarabın son damlası gibi kadehe düşse ne olur hüner sahibi her yerde ayakta kalmasını bilir. Hüner ehli ve sarhoş âşık ifadeleriyle bu sarhoşluğun ilahi bir sarhoşluk olduğunu da söyleyebiliriz.

Beni **bį-hoş** görür ʿışḳ meyinden her dem
Ṣu seper yüzüme merdümlük ider dįde-i ter

G.47/5

Sevgili aşığını aşk meyi içtiği için her zaman sarhoş olarak görür ve yaşlı gözleriyle insanlık edip onun yüzüne su serper. Bu ifadeyle sarhoşları ayıltmak için yüzlerine su dökülmesi olayına gönderme de yapılmıştır.

Dil-i pür-ḫūnını ʿāşıḳ saña teklif eyler
Mest-i güstāḫ şeh-i ʿāleme peymāne ṣunar

G.56/3

Aşığın sevgilisine kan dolu gönlünü sunması kendini bilmez sarhoşun âlemin padişahına kadeh uzatmasına benzetilmiş ve hadddini aştığı dile getirilmiştir.

Geçdi Mecnūn ʿışḳdan geçmez **dil-i mestānemüz**
İllerüñ uṣlandı uṣlanmaz bizüm dįvānemüz

G.68/1

Mecnun'un beşeri aşktan vazgeçerek ilahi aşk yönelmesine telmihte bulunulmuş ve bunun aksine sarhoş gönlün beşeri aşktan vazgeçmemesine vurgu yapılmıştır.

Sāḳįyā **mest it** beni ṣun sebʿa-ı seyyāleler
Çekmeyem tā kim bu çarḫ-ı heftümįnüñ minnetin

G.151/3

Âşık sakiden yedi göğün minnetini çekmemek için yedi kadeh şarap sunmasını istemekte ve kendinden geçirmesini talep etmektedir.

3.2.8. Vuslat

Ḳanda Hüdāyį-i gedā ḳanda **viṣāl-i dil-rübā**
Ola meger ki reh-nümā ḥażret-i Ẕu'l-Celālümüz

G.71/5

Yol gösteren celal sahibi bir kılavuzu olmasaydı yoksul Hüdâyî (Salâ Muslısı) gönül çeken sevgilye kavuşmazdı. İfadesinde Allah'a kavuşma yolunda bir mürşide ihtiyaç olduğu da ifade edilmektedir.

Gönlümüñ fikri **viṣāl idi** firāḳ oldı naṣįb
Ḥükm-i taḳdįre ḳuluñ uymaz imiş tedbįri

G.220/2

Âşık gönlünde sevgiliye kavuşmayı düşündüğünü ancak ayrılığın nasip olduğunu söyleyerek kulun tedbirinin Allah'ın takdirine uymayacağı dile getirilmiştir.

3.2.9. Hastalık ve Ölüm

Kūyuñda her ki ḥasret-i laʿlüñle **virse cān**
Cennetde kevŝeri aña ide Ḫudā naṣi̯b

G.9/2

Âşık sevgilinin kırmızı dudağının hasretiyle sokağında can verirse Allah'ın ona cennette kevseri nasib edeceğine inanmaktadır.

Cān virmez isek yoluña gerçekler içinde
Bu ʿarṣada biz daʿvi̯-i ʿışḳuñda yalanuz

G.61/5

Aşk yolunda gerçekten canını vermeyen âşık aşk davasında yalan söylemektedir.

Eyledük fānī̯ reh-i ʿışḳuñda cism-i ḫākümüz
Ölmedin öldük bizüm yokdur ecelden bākümüz

G.67/1

Toprak bedenimizi sesin aşkının yolunda tüketmişiz ölmeden ölmüşüz bizim ölümden korkumuz yoktur.

Tasavvuf ehli nefsi arzulardan arınarak bu dünyanın malına ilgi göstermez ve geçiciliğine inanır. Çileye kapanarak ölmeden önce kendisini sorguya çeker. Beyitte de bu anlam üzerinde durulmaktadır.

Cān istese cānāna **dime virmezem** anı
Bi̯-minnet alur yoḫsa ecel virmez amānı

G.214/1

Sevgili canını istediğinde ona canımı vermem diye söyleme ecel izin vermese de zorlanmadan alır. Sevgilinin çeşitli davranışlarıyla aşığın canını alabileceğine vurgu yapılmıştır. Bunlar arasında yan bakışı, kirpikleri, merhametsizliği gibi özelliklerini sayabiliriz.

II. BÖLÜM

VEZİN RAPORU

Hüdâyî (Salâ Muslısı) tarafından 16. yy.da ele alınan **Hüdâyî (Salâ Muslısı) Divanı** adlı eserde; toplamda **20** vezin kullanılmıştır. Söz konusu vezinlerden **Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün** vezini **%22.67** oran ile **73** kez kullanılmış en fazla vezindir.

Vezinler, hangi şiirlerde olduğu, kaç defa geçtiği ve tüm vezinler içindeki oranı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Vezin Adı	**Kulanım Sayısı**	Eserde Oranı	**16. yy. Oranı**	**Genel Oranı**	**Geçtiği Yerler**
Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün	73	22.67			G4, G15, G16, G18, G23, G27, G34, G38, G48, G50, G65, G67, G68, G69, G77, G79, G80, G81, G82, G85, G86, G87, G91, G94, G101, G102, G106, G107, G108, G115, G117, G121, G123, G133, G138, G148, G150, G151, G158, G161, G164, G180, G196, G197, G200, G201, G202, G207, G209, G211, G231, G233, G239, K2, K3, K1, M1, M6, M7, M8, M15, M20, M21, M22, M23, M25, M27, T1, T1, T5, M1, M9, M16

Feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün	61	18.94			G30, G31, G36, G43, G47, G54, G56, G60, G62, G64, G66, G74, G76, G83, G88, G103, G104, G105, G112, G113, G114, G119, G125, G129, G131, G134, G139, G142, G143, G165, G166, G168, G169, G174, G184, G188, G191, G195, G198, G216, G217, G219, G220, G223, G226, G235, G236, K4, K6, R1, M9, M10, M28, T3, M1, M3, M8, M11, M12, M14, M15
Mefʿūlü fāʿilātü mefāʿi̯lü fāʿilün	54	16.77			G19, G37, G58, G75, G84, G89, G90, G95, G96, G97, G98, G109, G124, G128, G132, G140, G141, G145, G156, G162, G172, G173, G175, G176, G177, G178, G179, G182, G183, G185, G187, G189, G190, G192, G193, G206, G210, G221, G222, G229, G230, G232, G237, G238, K5, K8, M11, M13, T3, T4, M10, M17, M19, M20
Mefāʿi̯lün mefāʿi̯lün	33	10.25			G1, G11, G12, G13, G20, G35, G40, G41, G53, G57, G59, G93, G120, G144, G157,

mefāʿi̯lün mefāʿi̯lün					G163, G167, G203, G227, M2, M3, M4, M5, M14, M16, M17, M19, M24, M26, M2, M6, M7, M13
Mefʿūlü Mefāʿi̯lü Mefāʿi̯lü Feʿūlün	27	8.39			G2, G6, G28, G45, G46, G55, G61, G78, G99, G100, G116, G126, G127, G152, G153, G154, G155, G159, G194, G214, G215, G228, G234, G240, G241, M18, M5
Mefāʿi̯lün Feʿilātün Mefāʿi̯lün Feʿilün	18	5.59			G10, G14, G39, G92, G118, G122, G136, G137, G147, G170, G171, G212, G213, G218, G224, K7, M4, M18
Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿi̯lü Fāʿilün	12	3.73			G5, G8, G9, G24, G25, G32, G33, G44, G49, G52, G63, G72
Feʿilātün Mefāʿi̯lün feʿilün	11	3.42			G17, G21, K1, K9, K10, K12, K2, K3, K4, T2, T10
Fāʿilātü müfteʿilün fāʿilātü müfteʿilün	8	2.48			G73, G130, G135, G146, G181, G204, G208, M12

Mefāʿi̯lün mefāʿi̯lün feʿūlün	8	2.48			G26, G29, G51, G205, G225, M1, T2, T7
Müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün	4	1.24			G7, G110, G111, G149
Müfteʿilün Mefāʿi̯lün Müfteʿilün Mefāʿi̯lün	3	0.93			G70, G71, M1
Mefʿūlü fāʿilātün mefʿūlü fāʿilātün	2	0.62			G22, G186
Mefāʿi̯lün feʿilātün Mefāʿi̯lün feʿilün	2	0.62			G3, G42
Feʿilātün feʿilātün feʿilün	1	0.31			T8
Mefʿūlü mefāʿi̯lü	1	0.31			T6

mefāʿi̯lü faʿūlün					
Mefʿūlü Mefāʿi̯lün Feʿūlün	1	0.31			K11
Mefāʿi̯lün feʿilātün Mefāʿi̯lün feʿilātün	1	0.31			G199
Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿlün	1	0.31			G160
Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün	1	0.31			T9

SONUÇ

Tezimizde Klasik Türk edebiyatının XVI. yüzyılda yaşamış Hüdâyî (Salâ Muslısı)'nin divanındaki söz varlığı ortaya çıkarılarak sözlüğü hazırlanmıştır ve XVI. yüzyıl Klasik Türk şiirinin kaynaklarda sözü edilen ve bugün elimizde bulunan tek eseri olan divanının söz varlığından yararlanarak anlamların bağlama göre nasıl değişikliklere uğradığı ve nasıl yeni çağrışımlar kazandığı, divanından elde edilen tanıklarla ortaya konulmuştur.

Anlam-bağlam ilişkisini esas alan işlevsel sözlükler, bağlamlı dizinle ortaya çıkan söz varlığının işlenmesiyle meydana gelmektedir. Bu çalışmada Hüdâyî (Salâ Muslısı)'nin söz varlığı, ortaya koyulmaya ve açıklanmaya çalışılmıştır. Anlamların bağlamla meydana getirdiği değişkenlikler ve kazandıkları yeni çağrışım imkânları tanıklarla gösterilmeye çalışılmış ve böylece işlevsel bir sözlük hazırlanmıştır.

Batı'da olduğu gibi, ülkemizde de bu tür üslup çalışmalarına önem verilmeye başladığını görmekteyiz. Bu çalışmaların amacı belli bir dönemde yaşamış, eserler vermiş şair ve yazarlarımızın sanat anlayışlarının, üsluplarının, devrin ruhunu ve kültür ögelerinin daha iyi anlaşılmasını ve açıklanmasını sağlamaktır.

Bağlamlı dizin ve işlevsel sözlüğü hazırlarken yararlandığımız Hacı Bayram Veli Üniversitesi öncülüğünde hazırlanan TEBDİZ projesi, dil ve edebiyat açısından önemli görevler üstlenmektedir. Bu sözlük sayesinde elde edilen bulgular ile dil ve edebiyat çalışmaları hız kazanacaktır. Klasik Türk edebiyatındaki tüm eserlerin bu projede olması hem edebî hem de dilsel zenginliğin görülmesi bakımdan çok önemlidir. Türklük biliminin, Türk dilinin, Türk kültürünün, Türk edebiyatının incelenmesinde bir kaynak olan bu proje, katılımlarla daha da kapsamlı hâle gelecek ve Klasik Türk edebiyatı metinlerinin bütüncül olarak anlaşılmasında rehber olacaktır.

Bu tezle, Hüdâyî (Salâ Muslısı) Divanı'nın söz varlığını oluşturan sözcükler, deyimler, atasözleri, kalıp ifadeler, alıntılar, kültür dili ve kalıplaşmış günlük ifadeler, bağlamlı dizin yardımı ile alfabetik olarak toplanmıştır. Böylelikle bu malzeme üzerinde çalışılarak işlevsel anlamlar tespit edilebilmiştir. Bütün bu dil ögeleri, tarihsel sözlük ve kaynaklardan referanslar ve tanıklarla ortaya koyulmuştur. Çalışmada eş zamanlı bir yöntem uygulanmış olup söz varlığını oluşturan dil ögelerinin tarihsel anlam değerleri tespit edilmiştir. Bunun yanında bu söz varlığının bağlama göre değişen anlamları da belirtilmiştir.

Hazırlanan bağlamlı dizin ve işlevsel sözlüğün yanında Hüdâyî (Salâ Muslısı)'nin hayatı ve yaşadığı dönemin şiirlerinin içeriğine nasıl yansıdığı beyitlerinden örnekler verilerek açıklanmaya çalışılmıştır. Söz sanatları, ünlemler, edatlar, bağlaçlar, deyimler, ikilemeler, tamlamalar, birleşik fiiller vb. dil unsurlarını kullanış tarzının üslubunu nasıl şekillendirdiği de örnek beyitlerle ortaya konulmuştur. Ayrıca divandaki nazım şekilleri üzerine kısa bir değerlendirme yapılmıştır. Tüm bunlardan hareketle Hüdâyî (Salâ Muslısı)'nin şiirlerinin biçim ve içerik bakımından gücü etkili bir söyleyişe ve samimiyete sahip olduğu söylenebilir.

Hüdâyî (Salâ Muslısı)' Divanı'nın bağlamlı dizin ve işlevsel sözlüğünün ortaya çıkarılması önemli çalışma alanlarına zemin hazırlayacaktır. Öncelikle, bu çalışmanın Hüdâyî (Salâ Muslısı)'nin üslubunu belirlemede önemli bir rolünün olabileceği düşünülmektedir. Klasik Türk şiiri çalışmalarında şairlerin söyledikleri sözün güzel olmasının yanı sıra bu sözü nasıl söylediklerinin de üzerinde durulması artık daha da önem kazandığından şairlerin üslup farklılıklarının görülmesi ancak bu tür çalışmaların artmasıyla ortaya çıkabilecektir.

Hüdâyî (Salâ Muslısı) Divanı'nın söz varlığını oluşturan tanıkların kullanım sıklıklarının verilmesiyle somut veriler ortaya konmuştur. Ayrıca bağlamlı dizin, şairin standart dildeki malzeme ile atasözleri, deyimler, kalıplaşmış ifadeler, alıntılar vb. dilsel ögeleri nasıl sanat diline aktardığını ve bunu hangi bağlamlarda gerçekleştirebildiğini de anlamaya olanak sağlamıştır. Bu çalışma, özellikle Klasik Türk şiirinde birçok çalışma alanına malzeme sağlamasıyla beraber sözlük düzeninde hazırlanması yönüyle de araştırmacılara kolaylıklar sağlayacak bir niteliktedir. Bu tür çalışmaların artması, şairlerin söz varlıklarını karşılaştırma imkânının oluşması ve bu çalışmalardan hareketle Klasik Türk edebiyatı şairlerinin ve şiirinin daha iyi anlaşılmaya başlanması beklenmektedir.

KAYNAKÇA:

Ahmet Rıfat (1299). *Lügat-i Tarihiyye ve Coğrafiyye*, Tıpkıbasım

Aksan, Doğan. (2006). *Anlambilim [Anlambilim Konuları ve Türkçenin Anlambilimi]*, Engin Yayınları, Ankara.

Aksan, Doğan. (2000). *Türkçenin Sözvarlıgı, [Türk Dilinin Sözcükbilimiyle İgili Gözlemler,Saptamalar]*, Engin Yayınları, Ankara.

Aksoy, Ömer Âsım (1981). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

Aksoyak, İ.Hakkı (2013). *Osmanlı Türkçesi Okuma Kitabı*, Grafiker Yayınları, Ankara.

Aktunç, Hulki (1998). *Türkçenin Büyük Argo Sözlüğü (Tanıklarıyla)*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

Ali Nazima (1319). *Mükemmel Osmanlı Lûgatı,* Hacı Hüseyin Efendi Matbaası, İstanbul.

Arslan, Mehmet (2004). *Argo Kitabı,* Kitabevi Yayınları, İstanbul.

Bahadıroğlu, Diba (2017). "Bir Dil Uğraşırı Gözünden TEBDİZ", *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature,* C:III, No:1, ss. 38-43.

Bursalı Mehmed Tahir (2016), *Osmanlı Müellifleri II*, hazırlayan: Mehmet Ali Yekta Saraç, Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları, Ankara.

Cebecioğlu, Ethem (2005). *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü,* Anka Yayınları, İstanbul.

Demiralay, Mehmet (2007). Hüdâyî -i Kadim (16.yy.) ve Divanı İnceleme Tenkidli Metin, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi

Devellioğlu, Ferit (1941). *Türk Argosu (Tarihçe ve Küçük Sözlük)*, Recep Ulusoğlu Basımevi, Ankara.

Devellioğlu, Ferit (2012). *Osmanlıca- Tükçe Ansiklopedik Lugat*, Aydın Kitabevi, İstanbul.

Dilçin, Cem (2013). *Örneklerle Türk Şiiri Bilgisi,* Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

Dilçin, Cem (2018). *Yeni Tarama Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

Dilçin, Dehri (2000). *Edebiyatımızda Atasözleri,* Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

Emecen, Feridun (2009). “Selim II” *İslam Ansiklopedisi*, C.XXXVI. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul.

Emecen, Feridun (2010). “Süleynan I” *İslam Ansiklopedisi*, C.XXXVIII. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul.

Eyüboğlu, E. Kemal (1973). *On Üçüncü Yüzyıldan Günümüze Kadar Şiirde ve Halk Dilinde Atasözleri ve Deyimler(Tabirler)*, Doğan Kardeş Matbaacılık, İstanbul.

Eyüboğlu, İsmet Zeki (1994). *Divan Şiiri*, 2 Cilt, Say Yayınları, İstanbul.

Gölpınarlı, Abdülbaki (1977). *Tasavvuftan Dilimize Geçen Deyimler ve Sözler,* İnkılap ve Aka Kitabevleri, İstanbul.

Hüseyin Kazım Kadri (1927). *Türk Lügati I*, Devlet Matbaası, İstanbul.

Hüseyin Kazım Kadri (1928). *Türk Lügati II*, Devlet Matbaası, İstanbul.

Hüseyin Kazım Kadri (1943). *Türk Lügati III*, Maarif Matbaası, İstanbul.

Hüseyin Kazım Kadri (1945). *Türk Lügati IV*, Cumhuriyet Matbaası, İstanbul.

İnce, Adnan (2015). *Lugat-ı Ni’metu’llah,* Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

İpekten, Haluk vd. (1998). *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatında İsimler Sözlüğü*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara.

İsen, Mustafa (1994). *Künhü’l Ahbâr’ın Tezkire Kısmı*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara.

İsen, Mustafa vd. (2012). *Eski Türk Edebiyatı El Kitabı,* Grafiker Yayınları, Ankara.

Kaçalin, Mustafa S.(2016). *Hüdâyî (Salâ Muslısı) Divan*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

Kanar, Mehmet (2012). *Arapça-Türkçe Sözlük*, Say Yayınları, İstanbul.

Kanar, Mehmet (2014). *Türkçe-Farsça Sözlük*, Say Yayınları, İstanbul.

Karaismailoğlu, Adnan (2010). “Şebüsteri”, *İslam Ansiklopedisi*, C.XXXVIII. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul.

Kartal, Ahmet (2009). *Lügât-ı Nâci*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

Kartal, Ahmet (2017). *Baykara Meclislerinden Çırağan Eğlencelerine Lâlezâr Türk Kültür ve Edebiyatı Üzerine Araştırmalar*, Doğu Kütüphanesi Yayınları, İstanbul.

Kılıç, Filiz (2018). *Âşık Çelebi, Meşâ'irü'ş-Şu'arâ*, (Çevrimiçi), https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/59036,asik-celebi-mesairus-suarapdf.pdf?0, 20 Eylül 2019

Kırkkılıç, Ahmet (1999). *Şeyhülislâm Mehmed Esad Efendi Lehcetü'l-Lügât,* Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara.

Kırkkılıç, Ahmet ve Sancak Yusuf (2009). *Ahterî Mustafa Efendi Ahterî-i Kebir*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

Koçu, Reşad Ekrem (1958-1973). *İstanbul. Ansiklopedisi,* C.I-XI, İstanbul. Ansiklopedisi ve Neşriyat, İstanbul.

Koçu, Reşad Ekrem (1969). *Türk Giyim, Kuşam ve Süslenme Sözlüğü,* Sümerbank Kültür Yayınları

Korkmaz, Zeynep (2017). *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

Kutluk, İbrahim (1997). *Beyânî Mustafa Bin Carullah Tezkiretü'ş-Şu'arâ,* Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.

Kutluk, İbrahim (2014). *Kınalı-zâde Hasan Çelebi, Tezkiretü'ş-Şu'arâ*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.

Kütükoğlu, Bekir (2006). "*Murad III"*, *İslam Ansiklopedisi*, C.XXXI. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul.

Levend, Agâh Sırrı (1984). *Divan Edebiyatı Kelimeler, Remizler, Mazmunlar ve Mefhumlar,* Enderun Yayınları, İstanbul.

Mehmed Salâhî (1313). *Kamûs-ı Osmânî,*: Mahmut Bey Matbaası, İstanbul.

Onay, Ahmet Talat (2013). *Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü,* haz: Cemal Kurnaz, Kurgan Yayınları, Ankara.

Öztuna, A. Yılmaz (1949-1955). *Türk Mûsiki Lügatı* (Musiki Mecmuasında 15-91 fasiküllerde), İstanbul.

Öztürk, Mürsel ve Örs, Derya (2009). *Burhân-ı Katı,* Türk Dil Kurumu Yayınları, İstanbul.

Pakalın, Mehmet Zeki (1946-1956). *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, 3 Cilt, Maarif Basımevi, İstanbul.

Pala, İskender (2013). *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, Kapı Yayınları, İstanbul.

Püsküllüoğlu, Ali (2004). *Türkçenin Argo Sözlüğü,* Arkadaş Yayınevi, Ankara.

Saraç, M.Yekta (2012). *Klâsik Edebiyat Bilgisi Biçim-Ölçü-Kafiye,* Gökkubbe Yayınları, İstanbul.

Saraç, M.A. Yekta (2013). *Klâsik Edebiyat Bilgisi Belâgat*, Gökkubbe Yayınları, İstanbul.

Sertoğlu, Midhat (1986). *Osmanlı Tarih Lügatı*, Enderun Kitabevi, İstanbul.

Sezen, Tahir (2006). *Osmanlı Yer Adları (Alfabetik Sırayla)*, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara.

Shewmaker, Eugene F.(1996). *Sheakespeare's Language: A Glosssary of Unfamiliar Words in Sheakespeare's Plays and Poems, Facts On File,* Newyork.

Solmaz, Süleyman (2018). (Çevrimiçi), *Ahdî, Gülşen-i Şu'arâ,* https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/56733,ahdi-gulsen-i-suarapdf.pdf?0, 20.Eylül.2019

Soykut, İ. Hilmi (1974). *Türk Atalar Sözü Hazinesi*, Ülker Yayınları, İstanbul.

Steingass, F. (2005). *A Comprehensive Persian-English Dictionary*, Çağrı Yayınları, İstanbul.

Şenödeyici, Özer (Çevrimiçi), "https://ozeroca.wordpress.com/baglamli-dizin-veislevsel-sozluk-uzerine-1-tarihce/", 20 Eylül 2019.

Şenödeyici, Özer (2011). Nâili Divanı Sözlüğü (Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.

Şentürk, Ahmet Atilla ve Kartal, Ahmet (2014). *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Dergâh Yayınları, İstanbul.

Şentürk, Ahmet Atilla (2015). "Okçuluk Tarihine Yeni Bir Kaynak Olarak Osmanlı Şiiri" *Mehmet Ali Tanyeri'nin Anısına Makaleler* Ülke Armağan Yayınları, İstanbul.

Şentürk, Ahmet Atilla (2016). *Osmanlı Şiiri Kılavuzu,* Cilt I, Osmanlı Edebiyat Araştırmaları Merkezi, İstanbul.

Şentürk, Ahmet Atilla (2017). *Osmanlı Şiiri Kılavuzu,* Cilt II, Osmanlı Edebiyat Araştırmaları Merkezi, İstanbul.

Şentürk, Ahmet Atilla (2019). Osmanlı Şiir Kılavuzu, Cilt III, Osmanlı Edebiyat Araştırmaları Merkezi, İstanbul.

Şemsettin Sami (1992). *Kâmus-ı Türki,* Çağrı Yayınları, İstanbul.

Tanyeri, M. Ali (1996). *Örnekleriyle Türk Halk Şiirinde Deyimler,* Özgür Yayınları, İstanbul.

Tanyeri, M. Ali (1999). *Örnekleriyle Divan Şiirinde Deyimler,* Akçağ Yayınları, Ankara.

Tanyeri, M. Ali (2006). *Örnekleriyle Cumhuriyet Şiirinde Deyimler,* MVT Yayıncılık. İstanbul.

Tarlan, Ali Nihat (2009). *Fuzûlî Divanı Şerhi,* Akçağ Yayınları, Ankara.

Timurtaş, Faruk K. (1979). *Uydurma Olan ve Olmayan Yeni Kelimeler Sözlüğü*, Umur Yayınları, İstanbul.

Timurtaş, Faruk K. (1998). *Osmanlı Türkçesi Giriş 1*, Alfa Yayınları, İstanbul.

Tulum, Metol (2011). *17.Yüzyıl Türkçesi ve Söz Varlığı,* Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

Tuman, Mehmet Nail (2001). *Tuhfe-i Naili Divan Şairlerinin Muhtasar Biyografileri II,* hazırlayan: Cemal Kurnaz ve Mustafa Tatçı), Bizim Büro Yayınları, Ankara.

Uludağ, Süleyman (2012). *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, Kabalcı Yayınları, İstanbul.

Zavotçu, Gencay (2013). *Klasik Türk Edebiyatı Sözlüğü*, Kesit Yayınları, İstanbul.

EK: HÜDÂYÎ (SALÂ MUSLISI) DİVANI SÖZLÜĞÜ [BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜK]

Bu bölüm tezin sözlük kısmıdır ve toplamda 2019 sayfadan oluşmaktadır. Bundan dolayı ek adı altında cd olarak Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsüne ve jüri üyelerine teslim edilmiştir.

SÖZLÜK KULLANMA KILAVUZU

1.Sözlük alfabetik bir sıraya göre dizilmiş olup madde başları içeriden, ara madde başları ise kenardan başlatılmıştır.

2.Bağlamlı dizin ve işlevsel sözlüklerin amacı kelimelerin kökenini, türünü veya yapısını ortaya çıkarmak olmadığı için, sözcüğün bu özelliklerini içeren kısaltmalar gösterilmemiştir.

3. Hüdâyî (Salâ Muslısı) Divanı'nı oluşturan tüm sözcüklerin kullanım sıklıkları madde başlığı altında sıralanmıştır.

4.Divan'ın söz varlığı oluşturulurken önce alfabetik sıralama esas alınmıştır.

5.Sözlükte kastedilen ilk anlam birinci sırada gösterilirken, bazı durumlarda kullanılan " // " işaretiyle yan ve mecaz anlamlar gösterilmiştir.

6. Hüdâyî (Salâ Muslısı)'nin söz varlığı oluşturulurken kaynak gösterilmemiş birçok tamlama araştırma yapılan sözlüklerde bulunamadığından bağlama uygun olarak tarafımızca anlam kazandırılmıştır.

7. Ayet, hadis, dua gibi iktibas yoluyla alıntılamalarda gerekli açıklamalarla kaynak gösterilme yoluna gidilmiştir.

HÜDÂYÎ (SALÂ MUSLISI) DİVANI SÖZLÜĞÜ

a: *"Ey" anlamında seslenme edatı.*

1. Gel ẕerre-veş Hüdāyī ḳuluñ ḫākden götür

   Ey āfitābum **ā** gözümüñ nūrı **ā** Laṭīf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 90, Mısra 14). [ā,]*
2. Gel ẕerre-veş Hüdāyī ḳuluñ ḫākden götür

   Ey āfitābum **ā** gözümüñ nūrı **ā** Laṭīf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 90, Mısra 14). [ā,]*
3. Ser-ā-ser ṭoldı mihrüñle zemīn ü āsumān Aḥmed

   Ay alnı āfitābum **ā** meh-i nā-mihribān Aḥmed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 4). [ā,]*
4. Ay alnı āfitābum **ā** meh-i nā-mihribān Aḥmed

   Şeh-i Mışr-ı melāḥat Yūsuf-ı gül-pirehensin sen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 8). [ā,]*
5. Naẓīri yoḳ güzellikde şehisin mülk-i ʿOs̱mān'uñ

   Ay alnı āfitābum **ā** meh-i nā-mihribān Aḥmed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 12). [ā,]*
6. Ḳapuñda ḳuluñ olmaḳ yig baña mülk-i Sikender'den

   Ay alnı āfitābum **ā** meh-i nā-mihribān Aḥmed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 16). [ā,]*
7. Güzelsin ḥüsnüñe hergiz bedel yoḳ bī-bedellerde

   Ay alnı āfitābum **ā** meh-i nā-mihribān Aḥmed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 20). [ā,]*

a: *"O" çokluk üçüncü şahıs zamiri.*

1. Seyre geldi şehān-ı ʿālem-i ḳuds

   Ḳubbeler ḳurdı **anlar** üzre ḫıyām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 28). [anlar, -n, -lar]*

a: *" O" işaret zamiri.*

1. Boyuñ görüp didiler serverā sanavber **aña**

   ʿAceb mi beste ola piste gibi diller **aña** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 3, Mısra 1). [aña, --ñ, --a]*
2. Boyuñ görüp didiler serverā sanavber **aña**

   ʿAceb mi beste ola piste gibi diller **aña** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 3, Mısra 2). [aña, --ñ, --a]*

3. Göñülde mihr-i ruḫuñla yanar bir atiş kim
   Kül ola girse eger döymeye semender **añа** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 3, Mısra 4). [añа, --ñ, --a]*
4. Güneş yüzüñ tutup eksügin itdi māhı temām
   Ne ṣūret-ile olur āyīne ber-ā-ber **añа** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 3, Mısra 6). [añа, --ñ, --a]*
5. İçile meclis-i ʿışḳuñda mey gibi niçe ḳan
   Ayag olup yüriye niçe kāse-i ser **añа** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 3, Mısra 8). [añа, --ñ, --a]*
6. Olur Hüdāyī şehā ʿid-i vaṣluña ḳurbān
   Ḫudā o devleti tek eylesün müyesser **añа** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 3, Mısra 10). [añа, --ñ, --a]*

a: *" O" üçüncü tekil şahıs zamiri.*

1. Tārīḫini Hüdāyī-i dāʿī didi **anuñ**
   Bu kārvān-serāya gelen oldı hep revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 3, Mısra 5). [anuñ, -nuñ]*

āb: *Akarsu.*

1. Dehrüñ evżāʿı n'ola iñletse ṣāfī-dilleri
   Uġrasa feryād ider bir cāy-ı nā-hem-vāra **āb** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 16, Mısra 4). [āb,]*
2. Nitekim bula bu terkīb-i ʿanāṣır tertīb
   Nitekim **āb** ola bu ʿālem-i ebdāna revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 50). [āb,]*
3. Dāyimā ḫalḳa ṣafā-baḫş olasın **āb** gibi
   Çeşm-i pāküñ ola meclā-ı cemāl-i Yezdān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 59). [āb,]*
4. Yüzümi yerlere sürüp yürürem **āb** gibi
   Dögerin ṭaşlar-ıla sīnemi seylāb gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 9). [āb,]*

āb: *Su II Gözyaşı.*

1. Cüylarda degül ey Yūsuf-ı s̱ānī gird-āb
   Reşk-i çāh-ı ẕeḳanuñ baġrını deldi **ābuñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 112, Mısra 4). [ābuñ, -un]*
2. Bī-ḳarār oldı Hüdāyī gibi gördi ruḫuñ **āb**
   Raḥm idüp üstine döndügi budur dol-ābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 114, Mısra 9). [āb,]*
3. Dir gören ʿārıż-ı zībā vü ruḫ-ı mehtābuñ
   İmtizāc ide ne ḫ̬uş nār-ıla ṭabʿı **ābuñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 114, Mısra 2). [ābuñ, -un]*
4. Ma'îler gey yaraşur egnüñe çün dürr-i yetīm
   Ābda ḫāṣıl olan gevher-i yektāsın sen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 160, Mısra 4). [ābda, -da]*

5. Āyīne gibi ʿāşıḳuñ olur naẓarı pāk

   Yur **āb-ıla** her laḥẓa anı eşk-i revānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 215, Mısra 4). [āb-ıla, --ıla]*

6. Deryāda görüp sen dür-i yektāyı kemāhī

   Reşk **ābına** ġarḳ oldı tenüm niteki māhī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 228, Mısra 2). [ābına, -ı, -na]*

7. Mülk-i ʿadūya şal yüri İskenderāne tīġ

   Ḳaydāfe mülki gibi ḫarāb eyle **ābdan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 36). [ābdan, -dan]*

8. Nā-çar tīġ-i tīzüñe uġrar ʿadū şehā

   Yolcı gibi żarūrī güẕār eyler **ābdan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 42). [ābdan, -dan]*

9. Her kim bu **ābı** eyledi bu ravżaya sebīl

   Dīdār-i pākin aña naṣīb ide ol Cemīl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 4, Mısra 1). [ābı, -ı]*

āb-ı ḥayāt'ı: *Ölümsüzlük suyu.*

1. Meded öldüm şun ol **Āb-ı Ḥayāt'ı** sāḳīyā gelsün

   Giyāh-ı ḫuşke feyż irsün yine neşv ü nemā gelsün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 167, Mısra 1). [āb-ı ḥayāt'ı, -ı]*

āb-ı ḥayāt'ı: *Aşk bengisuyu.*

1. Ḳılmış dudaġuñ ol ḫaṭ-ı sebz içre ḳūt-ı cān

   Āb-ı Ḥayāt'ı ḳāleb-i Ḫıżr'a iden revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 156, Mısra 2). [āb-ı ḥayāt'ı, -ı]*

āb-ı ḥayāt-ı ḫıżr-ı devrānuñ: *Zamane Hızır'ının bengi suyu.*

1. Lebüñ kim ʿaynıdur **Āb-ı Ḥayāt-ı Ḫıżr-ı devrānuñ**

   Bugün cān virmede emvāta adı var Mesīḥā'nuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 13). [āb-ı ḥayāt-ı ḫıżr-ı devrānuñ, -uñ]*

āb-ı ḥayāt-ı ʿışḳı: *Aşk bengisuyu.*

1. Ey Hüdāyī içegör **Āb-ı Ḥayāt-ı ʿışḳı**

   Şunsa sāḳī-i ecel ġam yime zehr-i ḳātil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 130, Mısra 9). [āb-ı ḥayāt-ı ʿışḳı, -ı]*

āb-ı ḥayāt'uñ: *Ölümsüzlük suyu.*

1. Ġamdan göñül āh eyleme kim **Āb-ı Ḥayāt'uñ**
   Ẓulmetde-durur meskeni leylen ve nehārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 6, Mısra 9). [āb-ı ḥayāt'uñ, -uñ]*

<u>āb-ı ḥayvān'a irdi:</u> *Ölümsüzlük suyuna ulaşmak.*

1. Ḫıżr-veş irdi Āb-ı Ḥayvān'a
   Ẓulmet-i şebde cān-ı ʿaṭşānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 29). [āb-ı ḥayvān'a irdi, -di]*

<u>āb-ı ḥayvān'um:</u> *Ölümsüzlük suyu.*

1. Ẓulmet-i ġamda ḳoma ey nūr-ı Yezdān'um Ḫıżır
   Gel yetiş ey laʿl-i nābı **Āb-ı Ḥayvān'um** Ḫıżır *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 4). [āb-ı ḥayvān'um, -um]*
2. Ḳalmışam vādī-i ġamda āh u vāveylā-y-ıla
   Gel yetiş ey laʿl-i nābı **Āb-ı Ḥayvān'um** Ḫıżır *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 8). [āb-ı ḥayvān'um, -um]*
3. Senden ayru geldi cāna cümle ʿālemden firāġ
   Gel yetiş ey laʿl-i nābı **Āb-ı Ḥayvān'um** Ḫıżır *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 12). [āb-ı ḥayvān'um, -um]*
4. Göz açup yer yer seni gözler tenümde yaralar
   Gel yetiş ey laʿl-i nābı **Āb-ı Ḥayvān'um** Ḫıżır *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 16). [āb-ı ḥayvān'um, -um]*
5. Niçe yıllardur ki müştāḳ-ı cemālüñdür senüñ
   Gel yetiş ey laʿl-i nābı **Āb-ı Ḥayvān'um** Ḫıżır *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 20). [āb-ı ḥayvān'um, -um]*

<u>āb-ı ḫıżr-ı dil-cūyı:</u> *Gönül çeken gönül suyu.*

1. Lebine itme bedel **Āb-ı Ḫıżr-ı dil-cūyı**
   Şarāb-ı cennete beñzer mi bir yābān ṣuyı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 224, Mısra 1). [āb-ı ḫıżr-ı dil-cūyı, -ı]*

<u>āb ola:</u> *Gözyaşı olmak.*

1. Maḳbūl olur ol dilde ki ʿışḳ-ıla ola āb
   Merġūb olur ol ḫāne şehā olsa havādār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 45, Mısra 5). [āb ola, -a]*

<u>āb üzre:</u> *Su üzerinde.*

1. Bu güzergāhı maḳarr itme ki mānend-i ḥabāb
   Soñı berbād olur **āb üzre** mekān eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 104, Mısra 4). [āb üzre,]*

āba düşmezdi: *Suya düşmek II Bir işin olmaması.*

1. Düşmezdi āba ditreyü berg-i ḫazān gibi
   ʿIşḳuñ tebiyle olmasa zerd ü nizār şems *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 75, Mısra 7). [āba düşmezdi, -mez, -di]*

ābād olsun: *Bayındır hale gelmek, imar olmak.*

1. Menzili ḫāne-i cennet gibi **ābād olsun**
   Ḳanı ol gözlerimüñ nūrı Muḥammed Şāhum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 35). [ābād olsun, -sun]*

ʿabāya girdi: *Örtünmek.*

1. Derdüñle aġlamaḳdan iki gözüm aġardı
   Şan girdi iki merdüm āyīne-veş ʿabāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 186, Mısra 4). [ʿabāya girdi, -di]*

ʿabd: *Kul, köle, hizmetkar.*

1. Seni helāk iderem dirse şād olur cānum
   Sevindürür nitekim ʿ**abdi** müjde-i iʿtāḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 92, Mısra 8). [ʿabdi, -i]*

abdāl-: *Kalenderi derviş II perişan âşık.*

1. Dimezsin tekye-i ʿışḳumda aḥvālüñ ne **abdālum**
   Benüm ġarrā Ḥüseynüm nūr-ı ʿaynum ruḫları ālüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 16, Mısra 3). [abdālum, -(u)m]*

abdālān-ı ʿışk: *Aşka kapılanlar.*

1. Anuñ-içün böyle ʿuryān oldı **abdālān-ı ʿışḳ**
   Ḫ∨āce-i dünyā gibi ḳoymaya dünyā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 196, Mısra 3). [abdālān-ı ʿışḳ,]*

abdālı geçer imiş: *Aptal taklidi yapmak.*

1. Geçer imiş ḫaṭuñ esrārınuñ abdālı senüñ
   Nār-ı āhum toḳınur üstine bir gün çimenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 125, Mısra 1). [abdālı geçer imiş, -er, -i, -miş]*

abdāluñ oldı: *Aşığı olmak.*

1. Keselden yaralar sīnemde tīġ-ı çeşm-i ḳattāluñ
   Ḥüseyn-i Kerbelā ḥaḳḳı dil ü cān oldı abdāluñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 24, Mısra 10). [abdāluñ oldı, -dı]*

ʿ**abd-i ḳadīmem:** *-Birinin- çok eskiden beri kölesi olan.*

1. Ḳapuñda ben de bir ʿ**abd-i ḳadīmem**
   Elif gibi her işde müstaḳīmem *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 27). [ʿabd-i ḳadīmem, -em]*

ʿ**abd-i kemterīn:** *Değersiz, aciz kimse.*

1. Ey pādişāh-ı ercmend luṭfuñdan eyle behremend
   Oldı Hüdāyī derdmend ḳapuñda ʿ**abd-i kemterīn** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 149, Mısra 10). [ʿabd-i kemterīn,]*

ʿ**abd-i maẕlūmuñ:** *Mazlum kul.*

1. Seni taḫt-ı cemāl üzre anuñ'çün ḳıldı Ḥaḳ vālī
   Ḳapuñda ʿ**abd-i maẕlūmuñ** görülsün diyü aḥvāli *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 18). [ʿabd-i maẕlūmuñ, -uñ]*

ʿ**abd-i memlūk-i şāh-ı devrānum:** *Zamane şahının kölesinin kulu.*

1. Benem ol bende-i faḳīr ü ḥaḳīr
   ʿAbd-i memlūk-i şāh-ı devrānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 78). [ʿabd-i memlūk-i şāh-ı devrānum, -um]*

ʿ**abd-i muhliṣ:** *Samimi, içten kul, köle.*

1. Umarın ire bu murādına
   ʿAbd-i muḫliṣ Hüdāyī-i nā-kām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 12, Mısra 22). [ʿabd-i muḫliṣ,]*

<u>āb-gūn:</u> *Hava rengi, mavi, saydam.*

1. Āb-gūn cāmede ey ġunca-dehānum göyā
   Tāze ḳopmış ṣuya ḳonmış gül-i raʿnāsın sen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 160, Mısra 5). [āb-gūn,]*

<u>āb-ı dīdemüñ:</u> *Göz yaşı.*

1. Bildüm ne yüzden aḳduġını **āb-ı dīdemüñ**
   Bir kerre görmiş-idi cemālüñ geçende bu *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 9). [āb-ı dīdemüñ, -m, -üñ]*

<u>āb-ı eşk:</u> *Gözyaşı suyu.*

1. Nār-ı ġam dilde sürürum gözde nūrum **āb-ı eşk**
   Başda tācum ḫāk-i miḥnet elde varum bād-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 94, Mısra 7). [āb-ı eşk,]*
2. Āb-ı eşk ü havā-ı āhuñdan
   Tāze vü ter-durur gülistānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 59). [āb-ı eşk,]*

<u>āb-ı ḫıżr-ı leb-i dildārdan:</u> *Sevgilinin dudağının Hızır gibi can suyu vermesi.*

1. Āb-ı Ḫıżr-ı leb-i dildārdan irişdi füyūẓ
   Ey Hüdāyī ne ʿaceb cāna irişmezse füyūẓ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 83, Mısra 9). [āb-ı ḫıżr-ı leb-i dildārdan, -dan]*

<u>āb-ı ḫıżr'uñ:</u> *Hızır aleyhisselamın bulduğuna inanılan ve ölümsüzlük iksiri olarak anılan su.*

1. Mey-i ʿışḳuñ Hüdāyī'nüñ şehā ḳūt-ı revānıdur
   Kelāmuñ **āb-ı Ḫıżr'uñ** ʿaynı laʿlüñ rūḥ-ı ş̲ānīdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 18). [āb-ı ḫıżr'uñ, -uñ]*

<u>āb-ı hulkıyla:</u> *Yaratış suyu.*

1. Bād-ı luṭfıyla riyāż-ı dil-i ādem ḫurrem
   Āb-ı ḫulḳıyla gül-i gülşen-i ʿālem ḫandān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 18). [āb-ı ḫulḳıyla, -ı, -y, -la]*

<u>āb-ı ʿinebden:</u> *Üzüm suyu. || Şarap.*

1. Umaruz **āb-ı ʿinebden** yine sāġar pür ola
   Pāk sözdür bu su aḳduġı yire yine aḳar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 47, Mısra 13). [āb-ı ʿinebden, -den]*

<u>āb-ı kerem-i ḫaḳ'dan:</u> *Allah'ın kerem pınarı.*

1. Ḳaḥṭ-ı mādan niçe kez itmiş-idük istisḳā
   Tā ki **āb-ı kerem-i Ḫaḳ'dan** olavuz neşvān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 12). [āb-ı kerem-i ḫaḳ'dan, -dan]*

<u>āb-ı kevser:</u> *Cennette bulunduğuna ve içenin bir daha susuzluk çekmeyeceğine inanılan kutsal su.*

1. Rūz-ı maḥşerde şuna destüñe **āb-ı kev<u>s</u>er**
   Kerbelā içre şehīd oldı şular kim ʿaṭşān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 55). [āb-ı kev<u>s</u>er,]*

<u>āb-ı kevserden:</u> *Cennette bulunduğuna ve içenin bir daha susuzluk çekmeyeceğine inanılan kutsal su.*

1. Mücellādur cemāl-i meh-veşüñ ḫūrşīd-i ḫāverden
   Muṣaffādur zülāl-i laʿl-i nābuñ **āb-ı kev<u>s</u>erden** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 14). [āb-ı kev<u>s</u>erden, -den]*

<u>āb-ı leṭāfet:</u> *İçimi hoş, berrak su.*

1. Barmaġı her biri bir lüle-i ser-çeşme-i cūd
   Dāyimā andan ider **āb-ı leṭāfet** cereyān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 24). [āb-ı leṭāfet,]*

<u>āb-ı leṭāfetle:</u> *Hoşluk, güzellik suyu.*

1. Ṭoludur **āb-ı leṭāfetle** çeh-i ġabġab-ı yār
   ʿAyn-ı Zemzem gibi kim menzilidür sūy-ı Ḥarem *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 142, Mısra 3). [āb-ı leṭāfetle, -le]*

āb-ı muṣaffāsın: *Saf, tertemiz su.*

1. Ma’îl olsa saña dil-teşne Hüdāyī ne ʿaceb
   Bir içim tāze vü ter **āb-ı muṣaffāsın** sen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 160, Mısra 10). [āb-ı muṣaffāsın, -sın]*

āb-ı revān: *1. Akarsu.*

1. Yāra meyl iden dil-i bī-iḫtiyārum ṣandılar
   Gördiler kim serv ayaġına aḳar **āb-ı revān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 38, Mısra 11). [āb-ı revān,]*
2. Yāra meyl iden dil-i bī-iḫtiyārum ṣandılar
   Gördiler kim serv ayaġına aḳar **āb-ı revān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 38, Mısra 11). [āb-ı revān,]*
3. Ṣavt-ı ḥazīn ile oḳur **āb-ı revān** gibi
   Gūş eyledüm bu beyti leb-i cūybārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 13). [āb-ı revān,]*
4. Sū be-sū bāġ-ı cehānda nitekim **āb-ı revān**
   Varsun ol serv-i ḫırāmānum ṣalınsun bir zamān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 3). [āb-ı revān,]*

āb-ı revāna: *1. Akarsu.*

1. Özlerse n’ola cānum mā’ü’l-ḥayāt-ı laʿlüñ
   Dil-teşnedür be-ġāyet **āb-ı revāna** muḥtāc *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 22, Mısra 8). [āb-ı revāna, -a]*

āb-ı revān-ı şādurvān: *Şadırvanın akarsuyu.*

1. Oldı **āb-ı revān-ı şādurvān**
   Cennet içre raḥīḳ-i müşk-ḫitām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 59). [āb-ı revān-ı şādurvān,]*

āb-ı revān-ı şādurvān: *Şadırvanın akar suyu.*

1. Oldı **āb-ı revān-ı şādurvān**
   Cennet içre raḥīḳ-i müşk-ḫitām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 59). [āb-ı revān-ı şādurvān,]*

āb-ı revānsuz: *1. Akarsu.*

1. Ḳāleb-i ṣāġıra cān bādedür ansuz yürimez
   Şol degirmen gibi kim **āb-ı revānsuz** yürimez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 64, Mısra 2). [āb-ı revānsuz, -suz]*

āb-ı ruy-ı ehl-i derd oldum: *Dert ehlinin yüzünün suyu (şerefi) olmak.*

1. Bi-ḥamdi'llāh demüñde **āb-ı ruy-ı ehl-i derd oldum**
   Güvāhum çeşm-i nemnāḳ ü sirişk-i lāle-gūnumdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 40, Mısra 5). [āb-ı ruy-ı ehl-i derd oldum, -du, -m]*

āb-ı rūy-ı ehl-i derd olmaḳ: *Dert ehlinin yüzünün suyu (şerefi) olmak.*

1. Yüzüñ üzre dem-ā-dem eşk-i ḫūnīnüñ revān eyle
   Dilerseñ ey Hüdāyī **āb-ı rūy-ı ehl-i derd olmaḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 93, Mısra 10). [āb-ı rūy-ı ehl-i derd olmaḳ,]*

āb-ı şemşīrüñ-ile: *Kılıcın suyu.*

1. Āb-ı şemşīrüñ-ile yundı cehāndan gitdi
   Gerd-i ẓulm ü keder-i fısḳ u fücūr u ʿiṣyān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 37). [āb-ı şemşīrüñ-ile, -üñ, -ile]*

āb-ı zülāl: *Berrak su; kar suyu.*

1. Didi tārīḫin Hüdāyī ol zamān
   Çeşme-i ʿayn-i ḥayāt **āb-ı zülāl** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 9, Mısra 6). [āb-ı zülāl,]*

aç: *Açmak II göstermek.*

1. Genc-i ʿışḳuñ niçe bir sīnede olsun mestūr
   Açalum ʿāleme gel gün gibi meşhūr olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 4). [açalum, -alum]*
2. Besdür bu ḳadar rāz-ı dilüñ **açma** Yetīmā
   Esrāruñı fāş itmege iʿcāza mı düşdün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 240, Mısra 9). [açma, -ma]*

aç: *(Ağaç için) çiçeklenmek, (çiçek için) büyüyüp tomurcuk ve gonca halinden çıkmak.*

1. ʿAceb ne ḫār-ıla **açıldı** bāġa ol ġunca
   Kimüñ hevāsına uydı o serv-i nāz ʿaceb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 10, Mısra 3). [açıldı, -ıl, -dı]*
2. Açıldı ġunca gibi göñül şādmān olup
   İrişeliden ol gül-i ḫandānuma feraḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 25, Mısra 5). [açıldı, -ıl, -dı]*

aç: *(Bir şeyi) Kapalı, örtülü durumdan çıkarmak, görünür hale getirmek.*

1. Göñlini rindüñ **açar** cām-ı ṣabūḥī eyle kim
   Rūşen eyler ʿālemi mihr-i żıyā-güster ṣabāḥ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 23, Mısra 3). [açar, -ar]*
2. Ḳapu açup gün yüzin ʿarż eylese dilber ṣabāḥ
   İste ḥācet gök ḳapusı **açılur** dirler ṣabāḥ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 23, Mısra 2). [açılur, -ıl, -ur]*
3. Ḳapu **açup** gün yüzin ʿarż eylese dilber ṣabāḥ
   İste ḥācet gök ḳapusı açılur dirler ṣabāḥ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 23, Mısra 1). [açup, -up]*
4. Ḫırmen-i necm-i şebüñ cānına od ṣaldı hemān
   Açdı ṭāvūs-ı gülistān-ı seḥer şehper-i zer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 24). [açdı, -dı]*

aç-: *(Bir şeyi) Kapalı, örtülü durumdan çıkarmak, görünür hale getirmek.*

1. Cān gencin **açup** Yūsuf içün virdi Züleyḫā
   Alınca çeküp keffe-i mīzānuñ elinden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 154, Mısra 9). [açup, -up]*
2. Açsa ruḫın kesād ola bāzār-ı germ-i mihr
   Ḳadr-i refīʿ-i āyīne-i meh şikest ola *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 206, Mısra 5). [açsa, -sa]*

ʿacabā: *Acaba.*

1. Ey Hüdāyī ʿ**acaba** ḳandadur ol māh-liḳā
   Çıḳdı gökler yüzine āh u fiġānum gelmez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 66, Mısra 9). [ʿacaba,]*

ʿaceb: *Acaba.*

1. Kimüñle ṣalınur ol serv-i ser-firāz ʿ**aceb**
   Kimüñ ḳolındadur ol çeşmi şāh-bāz ʿ**aceb** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 10, Mısra 1). [ʿaceb,]*
2. Kimüñle ṣalınur ol serv-i ser-firāz ʿ**aceb**
   Kimüñ ḳolındadur ol çeşmi şāh-bāz ʿ**aceb** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 10, Mısra 2). [ʿaceb,]*

3. ʿAceb ne ḫār-ıla açıldı bāġa ol ġunca
   Kimüñ hevāsına uydı o serv-i nāz ʿaceb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 10, Mısra 3). [ʿaceb,]*
4. ʿAceb ne ḫār-ıla açıldı bāġa ol ġunca
   Kimüñ hevāsına uydı o serv-i nāz ʿ**aceb** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 10, Mısra 4). [ʿaceb,]*
5. O nāzenīn-i cehānum kimüñle hem-dem iki
   Kim eyler iki anuñ nāzına niyaz ʿ**aceb** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 10, Mısra 6). [ʿaceb,]*
6. Beni belā vü ġam u derd-i miḥnet öldürdi
   O ḳanḳı ḫastasına oldı çāre-sāz ʿ**aceb** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 10, Mısra 8). [ʿaceb,]*
7. Olup raḳībe ḳarīb eyleyüp vefālar aña
   Hüdāyī'den ne iki bunca iḫtirāz ʿ**aceb** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 10, Mısra 10). [ʿaceb,]*
8. ʿAceb nūr-ı saʿādetsin ki irmez ḥüsnüñe noḳṣān
   İrer her gün zevāle gün tutılur meh yiter kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 13, Mısra 3). [ʿaceb,]*
9. Göz göre naḳd-i dili aldugı yetmez mi ʿ**aceb**
   Ḳaṣd ider cāna ḫārāmī gözüñ inṣāf mıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 54, Mısra 3). [ʿaceb,]*
10. Didi buḫūr-ı bezme ḫaṭ-ı müşk-bār-ı yār
    N'eyler ʿ**aceb** ki ben var-iken encümende bu *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 12). [ʿaceb,]*
11. Ey felek baña ʿ**aceb** cevr-i ferāvān itdüñ
    Alduñ ol rūḥ-ı revānum beni bī-cān itdüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 29). [ʿaceb,]*

ʿ**aceb:** *Acaip, tuhaf, şaşılası.*

1. Yā Rab ne ʿ**aceb** nur olur ol mihr-i ruḫun kim
   Andan uyarur meşʿalesin māh-ı şeb-ārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 6, Mısra 3). [ʿaceb,]*
2. Ey ḫ∨āce-i cemāl ayaġ uñ tozı cevherin
   Sürsem ʿ**aceb** mi gözlerüme ʿayn-ı māldur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 37, Mısra 8). [ʿaceb,]*
3. Naḳd-i cāna būsesin azraġınan cānāneyi
   Rāyegān pehlūya çekdüm bir ʿ**aceb** āl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 10). [ʿaceb,]*

ʿ**aceb degül:** *Şaşılmaz, Garip değil.*

1. Ṣofī ʿitāb idüp gözüme ḫor baḳma dir
   Ḥayvān ʿ**aceb degül** mi ki insāna ṭaʿn ide *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 185, Mısra 4). [ʿaceb degül,]*

ʿ**aceb degüldür:** *Şaşılmaz, Garip değil.*

1. Ṭāvūs-ı Sidre dinse degüldür ʿaceb saña
   Gökden inüp-durur güzelüm bu laḳab saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 8, Mısra 1). [ʿaceb degüldür, -dür]*

ʿaceb görme: *Şaşmak.*

1. Dildeki sūzı ʿ**aceb görme** ele āyīne al
   Gör begüm sen de kimüñ şemʿine pervānedür o *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 184, Mısra 5). [ʿaceb görme, -me]*

ʿaceb mi: *Şaşılır mı.*

1. Boyuñ görüp didiler serverā sanavber aña
   ʿAceb mi beste ola piste gibi diller aña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 3, Mısra 2). [ʿaceb mi,]*
2. ʿAceb mi raḳṣ u simāʿa gitürse ḥāl ehlin
   Ḥadīṯ-i şiʿr-i Hüdāyī simāʿa ḳābildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 39, Mısra 13). [ʿaceb mi,]*
3. Dem urduḳca dem-ā-dem ney maḳām-ı ʿışḳda çenge
   ʿAceb mi ser-fero itse o da bu ḳavle ḳāyildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 53, Mısra 6). [ʿaceb mi,]*
4. Bülbül ʿ**aceb mi** mest-i ḫarāb olsa ġuncalar
   Bezm-i bahāra bāde getürdi ḳabaḳ ḳabaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 97, Mısra 3). [ʿaceb mi,]*
5. Ḳabrine Hüdāyī ġamuñ iltürse ʿ**aceb mi**
   Ġurbetde gerekdür kişiye yār-ı muvāfıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 99, Mısra 13). [ʿaceb mi,]*
6. ʿAceb mi Kaʿbe-i kūyında ḳurbān eylesem cānı
   Cemāl-i bā-kemāli ʿīd-i aẕḥādur Memi Şāhuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 120, Mısra 7). [ʿaceb mi,]*
7. ʿAceb mi uṣanam deyr-i cehānuñ ṣūretinden ben
   Hüdāyī ol Mesīḥā-leb büt-i ṭannāzum aldurdum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 144, Mısra 9). [ʿaceb mi,]*
8. Ṣadef-miṣāl tehī-dest isem ʿ**aceb mi** ki çarḫ
   Elümden aldı bir iki cehān deger güherüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 147, Mısra 3). [ʿaceb mi,]*
9. Ḳaçsan ʿ**aceb mi** sīneden ahū-ı Çīn'sin
   Nāz eyleseñ saña yaraşur nāzenīnsin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 175, Mısra 1). [ʿaceb mi,]*
10. Hüdāyī ʿāşıḳ u abdālı olmış ol yüzi mihrüñ
    Bürünse māh-ı şeb-ārā ʿ**aceb mi** bir ḳara şāla *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 199, Mısra 10). [ʿaceb mi,]*

11. Olsa ʿ**aceb mi** āhumuñ ey dil yeli yigin
    Kendüye māyil itdi o serv-i semen-beri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 221, Mısra 9). [ʿaceb mi,]*
12. Bülbül giceyle güllere söyler fesāneler
    Nergis ʿ**aceb mi** gözlerin açmazsa ḫʷābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 16). [ʿaceb mi,]*
13. Elinde tīġ-ı ciger-ḫārı bir aḳar ṣudur
    ʿAceb mi kendüye yol itse ḥalḳ-ı aʿdādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 24). [ʿaceb mi,]*

ʿ**aceb midür:** *Şaşılır mı.*

1. Beñzüm ṣararsa mihr-i ruḫuñla ʿ**aceb midür**
   Ṣalduḳda ḫāke pertev ider zer-nigār şems *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 75, Mısra 5). [ʿaceb midür, -dür, -]*
2. Ṭūbā'dan olsa ḳaddi-le ʿālī ʿ**aceb midür**
   ʿUlvī-durur ṭabiʿati şol kim ola laṭīf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 90, Mısra 5). [ʿaceb midür, -dür]*
3. Olsa ʿ**aceb midür** naẓarı pāk ü ḳalbi ṣāf
   İrdi ṣu gibi devlet-i dīdāra āyīne *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 190, Mısra 5). [ʿaceb midür, -dür]*

ʿ**aceb olmaz:** *Şaşırmak,hayrete düşmek.*

1. Tīġlar çekse gözüñ ḳatl-i Hüdāyī'ye eger
   ʿAceb olmaz ki mey-i nāz ile mestānedür o *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 184, Mısra 10). [ʿaceb olmaz, -maz]*

acı: *Elem, sıkıntı, acı çekme durumu.*

1. Çekmeyem dirseñ Hüdāyī **acısın** zehr-i ġamuñ
   Gül gibi nūş it şarāb-ı erġavānı muttaṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 133, Mısra 13). [acısın, -+sın]*

acı: *Tatlı olmayan, acı.*

1. Ḳıṣṣa-ı derd ü ġamum işidene ḫʷuş gelür
   Acıdur baḥr veli seyr ü temāşāsı leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 31, Mısra 6). [acıdur, -dur]*

acı dilleri: *Acı konuşmak. acı veren şeyler söylemek.*

1. Āl-ıla aldı būse-i şīrīn-i dil-beri

   Dökse ṣurāḥī cāma n'ola **acı dilleri** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 210, Mısra 2). [acı dilleri, -ler, -i]*

acı yaş görme: *Üzülmek.*

1. Ey dīde olursın ḳadem-i yāra güher-pāş

   Çün sāġır-ı ṣahbā göreyin görme acı yaş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 78, Mısra 2). [acı yaş görme, -me]*

açık: *Açık, belirgin.*

1. Hengām-ı bahār irdi ʿarūs-ı gül ü zanbaḳ
   Açıldı çimen seyrine boyın ḳulaġ **açıḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 100, Mısra 4). [açıḳ,]*

açıl: *Açık hale gelmek.*

1. Dem-beste olma ġunca-yı gülşen gibi şen ol
   Bāġ-ı ruḫuñda güller **açılsun** tebessüm it *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 19, Mısra 4). [açılsun, -sun, -]*
2. Dīde-i baḫt-ı Hüdāyī kim **açılmaz** ḫ^{v}ābdan

   Rūz-ı evvelde meger gūş eylemiş efsānemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 68, Mısra 9). [açılmaz, -ma, -z]*

açıl: *(Ağaç için) çiçeklenmek, (çiçek için) büyüyüp tomurcuk ve gonca halinden çıkmak.*

1. Hengām-ı bahār irdi ʿarūs-ı gül ü zanbaḳ
   Açıldı çimen seyrine boyın ḳulaġ açıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 100, Mısra 4). [açıldı, -dı]*
2. Baña mestūr ṣatup kendüyi her maḍrabaya

   Açılan gül gibi gencīne-i penhānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 134, Mısra 4). [açılan, -an]*
3. Dil-i maḥzūn-ı Hüdāyī gibi gördükde yüzüñ

   Güldi **açıldı** hemān ġunca-ı dil-teng-i çimen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 166, Mısra 10). [açıldı, -dı]*
4. Kāse-i nergisde naḳş olmış tesurru'n-nāẓırīn

   Açılup olsa n'ola aʿyān-ı gülşen şādmān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 22). [açılup, -up]*

5. Mehdī-i nev-bahār çıḳup ġār-ı dehrden
   Genc-i şikūfe yer yer **açıldı** türābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 4). [açıldı, -dı]*
6. Çıḳ ṣalın serv gibi seyr idelüm reftāruñ
   Ġunca-ı ḳalbüm **açılsun** işidüp güftāruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 14). [açılsun, -sun]*
7. Dāl geldi devlet-i vaṣla anı dāl eyledüm
   Gül gibi güldi **açıldı** nūş idüp peymāneyi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 6). [açıldı, -dı]*

açıl-: *(Ağaç için) çiçeklenmek, (çiçek için) büyüyüp tomurcuk ve gonca halinden çıkmak.*

1. Niçe Ferhād u Mecnūn'uñ bu ṭaġlar tekyegāhıdur
   Açılmış lāleler ol tekyenüñ yer yer çirāġıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 41, Mısra 4). [açılmış, -mış]*
2. Berg-i ḫazāna döndi gel hecr-ile cism-i nā-tüvān
   Tāze **açılmış** ey perī bāġ-ı ruḫuñda lāleler *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Muhammes 1, Mısra 6). [açılmış, -mış]*

açıl-: *(Bir şeyi) Kapalı, örtülü durumdan çıkarmak, görünür hale getirmek.*

1. O ġunca Kaʿbe yüzinden niḳābın itmedi refʿ
   Açılmadı aradan bu ḥicābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 171, Mısra 6). [açılmadı, -ma, -dı]*

açıldıġı: *(Ağaç için) çiçeklenmek, (çiçek için) büyüyüp tomurcuk ve gonca halinden çıkmak.*

1. Bir kerre yılda gül gülüp **açıldıġı** içün
   Demlerle ḫār -ı ġamdan anuñ baġrı ḫūn olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 5). [açıldıġı, -ul, -du, -gı]*

acıt: *Acı vermek, canını yakmak, ağrıtmak.*

1. Acıtdı beni ayırup ol kān-ı nemekden
   Mānend-i seḥāb aġlar-ısam n'ola felekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 159, Mısra 1). [acıtdı, -dı]*

ʿāciz: *Ar. Güçsüz, zayıf, gevşek.*

1. Ḳāṣır anuñ taṣavvurında ʿuḳūl
   ʿĀciz anda taṣarruf-ı evhām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 22). [ʿāciz,]*

açmaz: *Belli etmeden, çaktırmadan.*

1. Ḫʸāb vardum ṣanma ey Yūsuf-cemālüm göz yumup
   Çeşm-i cānum seyr ider dīdāruñı **açmazdan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 164, Mısra 4). [açmazdan, -dan]*

açmaz alavuz: *Açmaz alma.*

1. Nūş idelüm şu ḳan olacaġı gel ey refīḳ
   Demdür ki **açmaz alavuz** rūzgārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 177, Mısra 10). [açmaz alavuz, -a, -vuz]*

açmaza düşdün: *Karışık duruma gelmek.*

1. Ḳaṣd eyledi māt itmege ol rūḥ-ı revānum
   Ṣad renc-i melāmetde sen açmaza mı düşdün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 240, Mısra 4). [açmaza düşdün, -dü, -n]*

ad: *Ad, isim, san.*

1. Ḳuluñ **adıyla** olmaġla şehā Behrām-ıla Keyvān
   bulup rifʿatler oldı her biri bir nām-ver kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 13, Mısra 5). [adıyla, -ı, -y, -la]*
2. ʿĀr eyleme söylense ḳuluñla eger **aduñ**
   Her gāh añılur bende ile şāh Muḥammed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 28, Mısra 7). [aduñ, -+(u)ñ]*
3. Ey Hüdāyī olmasun ʿālemde **adum** Muṣṭafā
   Olmaz isem Kaʿbe-i vaṣlına ḳurbān Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 108, Mısra 9). [adum, -um]*
4. ʿĀşıḳ-ı ṣādıḳlaruz ʿışḳı-y-ıla fāyıḳlaruz
   Ḳulıyuz ḳurbānıyuz **adıyla** ʿOsmān oġlınuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 4). [adıyla, -ı, -y, -la]*
5. Gül yüzi şevḳıyla feryād iderüz bülbül gibi
   Ḳulıyuz ḳurbānıyuz **adıyla** ʿOsmān oġlınuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 8). [adıyla, -ı, -y, -la]*
6. Gelmedi dünyā sarāyında aña misl ü ʿadīl
   Ḳulıyuz ḳurbānıyuz **adıyla** ʿOsmān oġlınuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 12). [adıyla, -ı, -y, -la]*

7. Cümle-i ʿālem anuñ bülbül gibi şeydāsıdur
   Ḳulıyuz ḳurbānıyuz **adıyla** ʿOs̲mān oġlınuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 16). [adıyla, -ı, -y, -la]*
8. Virmezüz bāġ-ı cināna āsitān-ı devletin
   Ḳulıyuz ḳurbānıyuz **adıyla** ʿOs̲mān oġlınuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 20). [adıyla, -ı, -y, -la]*

aʿda: *Düşman, hasım.*

1. Sen eyleseñ aḥbāb-ıla ey dost mevālī
   Āsān idi **aʿda-y-ıla** fi'l-cümle müdārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 2, Mısra 6). [aʿda-y-ıla, -y, -ıla]*
2. Ne vücūd-ile gelür tīġuña ḳarşu **aʿdā**
   Gözlesün ḳaçmaġa şimden girü mülk-i ʿademi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 235, Mısra 5). [aʿdā,]*
3. Zebān-derāz idi **aʿdā** görince ḫancerini
   Kesildi dilleri vü geçdi cümle ġavġādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 27). [aʿdā,]*
4. Çarḫ-ı rifʿatde yüzi mihr-i pür-envār olsun
   Cümle **aʿdāsı** anuñ yoġ olup ol var olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 34). [aʿdāsı, -sı]*

ādem: *1. insan 2. kişi ‖ adam 3. insan ‖ Hz. Âdem 4. yaşam, insan ömrü.*

1. Ademi ḥāṣıl eylemez bu kār
   Mezraʿ-ı dehre olmaġıl ḥāris *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 21, Mısra 7). [ademi, -i]*
2. Ādem tevāżuʿ eylese ḫākī-nijad iken
   Mescūd-ı ḳudsiyān-ı felek-āşiyān olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 11). [ādem,]*
3. Ey genc-i ʿayşa ṭālib olan **ādemi** saḳın
   Çarḫ üstine dönüp yidi başlu yılan olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 3). [ādemi, -i]*
4. Bir naẓarla baḳanuñ saña hey **ādem** cānı
   Gözi İblīs gibi kūr u yeri gūr olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 5). [ādem,]*
5. Sürsün ʿadūyı cennet-i kūyuñdan ol perī
   Ādem yerine baġlaya lāyıḳ mı bir ḫarı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 221, Mısra 2). [ādem,]*
6. Her perī-peykere cān virme eger **ādem-iseñ**
   Bir gün olur görinür çeşmüñe dīv-i hāyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 65). [ādem-iseñ, --iseñ]*

ʿadem mülkine: *Yokluk ülkesi.*

1. Yār-ıla mā-beynümüzde düşdi nā-gāh ayrılıḳ
   Baña gösterdi ʿ**adem mülkine** dek rāh ayrılıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 2). [ʿadem mülkine, -in, -e]*

<u>ādem olmak:</u> *Iyi, şahsiyet sahibi, ideal bir insan.*

1. Ādem olmaḳ dileyen cennet işigüñde şehā
   Kendüyi ḫāk-veş ednā ṭutar aʿlā ṭutmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 62, Mısra 5). [ādem olmaḳ, -mak]*

<u>ādem yirine saymazsın:</u> *Adam yerine koymak,.*

1. ʿAdn-i kūyuñda beni saymazsın ādem yirine
   Hey ḳıyāmet yāduña gelmez meger yevmü'l-ḥisāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 15, Mısra 5). [ādem yirine saymazsın, -maz, -sın]*

ʿ**<u>ādet:</u>** *Gelenek, alışılagelen şey.*

1. Ḫaṭā bizden ʿaṭā senden olursa n'ola ʿ**ādetdür**
   Reʿayādan güneh şehden riʿāyet yā Resūla'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 204, Mısra 7). [ʿādetdür, -dür]*

<u>adı añılmaz:</u> *Adını anmak.*

1. Oḳur Nūr āyetin ey meh görenler rūy-ı raḫşānuñ
   Dehānuñ nuṭḳa gelse **adı añılmaz** Mesīḥā'nuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 10). [adı añılmaz, -maz]*

<u>adı var:</u> *Kıymetinin olmayıp sadece adının anılması.*

1. Lebüñ kim ʿaynıdur Āb-ı Ḥayāt-ı Ḫıżr-ı devrānuñ
   Bugün cān virmede emvāta **adı var** Mesīḥā'nuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 14). [adı var,]*

<u>adı var kendi yoḳ:</u> *Adı olup cismi olmamak.*

1. Ẕāt-ı pāküñ var iken kimdür diye
   Adı var luṭf u saḫānuñ kendi yoḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kıt'a 1, Mısra 6). [adı var kendi yoḳ,]*

ʿ**adīl:** *Denk, eş, benzer, müsavi.*

1. Zer feşān eylemede pençe-i ḫūrşīde ʿ**adīl**

   Dür niṣār eylemede ʿayn-ı seḥāb-ı nīsān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 21). [ʿadīl,]*

adım atdurur: *Adım atmak.*

1. Kelāmı ġuncayi dem-beste eyler eylese güftār
   Adım mı atdurur gülşende serve ol sehi-ḳāmet *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 20, Mısra 8). [adım atdurur, -durur]*

adın çekme: *Adını anmak.*

1. Rām olur esmā ile diyü güzeller ṣofīyā

   Çekme adın ol perī-peyker melek-simālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 115, Mısra 8). [adın çekme, -me]*

adına vü sengine: *Adına ve taşına.*

1. Ṣāḥib-i nām ü nişān ola Hüdāyī umaram

   Segi **adına vü sengine** nişān oldıġı'çün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 165, Mısra 12). [adına vü sengine, -i, -n, -e]*

ʿ**adl:** *Adalet, doğruluk, hakkaniyet.*

1. ʿAdl-ile dāduña lāzım degül iṣbāt ü delīl

   Ḥüccet-i behcet-i ḫūrşīde ne ḥācet bürhān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 39). [ʿadl-ile, -ile]*
2. Yapdı ʿ**adli** gibi her göşede bir çeşme-i pāk
   Teşneler oldı zülāl-i kereminden reyyān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 7). [ʿadli, -i]*
3. ʿAdlüñ şu deñlü eyledi ıṣlaḥ ḫalḳı kim
   Gitmez ḫaṭāya kimse ṭarīḳ-ı ṣavābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 43). [ʿadlüñ, -üñ]*

ʿ**adn-i kūyuñda:** *Sevgilinin Adn Cennetine benzeyen yeri.*

1. ʿAdn-i kūyuñda beni saymazsın ādem yirine
   Hey ḳıyāmet yāduña gelmez meger yevmü'l-ḥisāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 15, Mısra 5). [ʿadn-i kūyuñda, -uñ, -da]*

ʿ**adū:** *Düşman II rakip.*

1. Almış eline ḫātem-i cām-ı lebīn ʿ**adū**
   Ol dīvdür ki mühr-i Süleymān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 32, Mısra 9). [ʿadū,]*
2. Aḥbābumuzuñ mūr-ṣıfat yolına ḫāküz
   Ammā ki ʿ**adū** gözine biz şīr-i jiyānuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 61, Mısra 6). [ʿadū,]*
3. Cevher-i naẓmum Hüdāyī ʿaynına almaz ʿ**adū**
   Ṭūṭīya nefʿini görmez gözleri aʿmālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 117, Mısra 9). [ʿadū,]*
4. Demdür içelüm bādelerin devr-i denīnüñ
   Ḫʿuşdur kişi nūş eylese ḳanını ʿ**adūnuñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 127, Mısra 4). [ʿadūnuñ, -nuñ]*
5. Ḳad-i dü-tāmı görüp ḳaçma ṭoġrı sīneme gel
   ʿAdūlaruñ gözine tīr ile kemān olalum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 137, Mısra 8). [ʿadūlaruñ, -lar, -uñ]*
6. Cām-ı lebüñe ṣunsa ʿ**adū** el çıḳar elden
   Çal seyf-i müjeñle anı ṣal baña günāhın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 152, Mısra 11). [ʿadū,]*
7. Sürsün ʿ**adūyı** cennet-i kūyuñdan ol perī
   Ādem yerine baġlaya lāyıḳ mı bir ḫarı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 221, Mısra 1). [ʿadūyı, -y, -ı]*
8. Şiʿr-i laṭīfüm ile ʿ**adū** naẓmı fi'l-meşel
   Enfās-ı ḫʿuş-nesīm-i bahār-ıla bād-ı dey *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 229, Mısra 13). [ʿadū,]*
9. El ṣunsa ʿ**adū** ṭañ mı ser-i zülfüñe ey serv
   İblīse naṣīb itdi Ḫudā ʿömr-i dırāzı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 234, Mısra 7). [ʿadū,]*
10. Nā-çar tīġ-i tīzüñe uġrar ʿ**adū** şehā
    Yolcı gibi żarūrī güẕār eyler ābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 41). [ʿadū,]*
11. Ṣadr-ı serīr-i ṣıḥḥate olduḳça sen emīr
    Olsun ʿ**adūlaruñ** elem ü derd-ile saḳīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 34). [ʿadūlaruñ, -lar, -uñ]*
12. Ḳāle gelmez ḥāl-i dil dirse ʿ**adū** yāra n'ola
    Ey Hüdāyī ḳalb olan zer ḳāle gelmez vāḳıʿā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 21). [ʿadū,]*

ʿ**adū-ı bī-baṣar:** *Basiretsiz düşman.*

1. Naḳd-i cān virüp ġamuñ almaz ʿ**adū-ı bī-başar**
   Görmedükdür n'itsün ey şāh-ı tüvānger görmedük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 107, Mısra 5). [ʿadū-ı bī-baṣar,]*

ʿadū-ı ehrimenüñ daʿvetin: *Şeytan düşmanının çağrısı.*

1. Eyler ʿ**adū-ı ehrimenüñ daʿvetin** ḳabūl
   Benden ḳaçar perī gibi āh o bucaḳ bucaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 98, Mısra 5). [ʿadū-ı ehrimenüñ daʿvetin, -in]*

ʿadū-ı ġuṣṣa vü ġam: *Gam ve sıkıntı düşmanı.*

1. Vilāyet-i dile üşdi ʿ**adū-ı ġuṣṣa vü ġam**
   Aḳın ṣalup demidür yitişürse ḫayl-i şarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 14, Mısra 3). [ʿadū-ı ġuṣṣa vü ġam,]*

ʿadū-ı tīre-derūn-ıla: *Karanlık düşman.*

1. İtme ʿ**adū-ı tīre-derūn-ıla** imtizāc
   Cemʿ olmadı keşīf ile hergiz şehā laṭīf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 90, Mısra 11). [ʿadū-ı tīre-derūn-ıla, -ıla]*

ʿadū-i veġā: *Savaş alanı düşmanı.*

1. Ḫaşm-i gerden-keş ü ʿ**adū-i veġā**
   Ola ḳapuñda kemterīn bende *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kıt'a 4, Mısra 3). [ʿadū-i veġā,]*

ʿadū-ı zu'l-ḥimārı: *Eşekli düşman.*

1. Yanuñdan kes helāk eyle ʿ**adū-ı zu'l-ḥimārı** gel
   Lebi şīrīn dehānı sāḳī-i kevser ʿAlī Balı'm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 17, Mısra 7). [ʿadū-ı zu'l-ḥimārı, -ı]*

āfāk: *Ufuklar, her yer, etraf, bütün çevre.*

1. Zülfi nesīmi Kaʿbe yüzinden güzār idüp
   Āfāḳı bād-ı ḳıble gibi ḫuşʿuş-dem eyledi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 222, Mısra 4). [āfāḳı, -ı]*

2. Siyeh niḳābın açup nāzenīn-i ḫacle-i ṣubḥ

   Müşerref eyledi **āfāḳı** rūy-ı zībādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 4). [āfāḳı, -ı]*

3. Melāḥat maṭlaʿından gün gibi ʿarż eylese dīdār

   Ḳılur **āfāḳı** ʿaḳs-i vech-i ẕī'n-nūreyn pür-envār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 6). [āfāḳı, -ı]*

āfākı tutdı: *Ufku sarmak.*

1. Ṭutdı āfāḳı meded dūd-ı dil-i sūzānum
   Ġarażuñ cevr ü cefā-ısa yeter sulṭānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 11). [āfāḳı ṭutdı, -dı]*

āferīn: *Takdir ve övgü sözü.*

1. Āferīnler ey Hüdāyī lezzet-i güftāruña

   Ṭıfl iken şīr ü şeker ḫōd virmedi dāyeñ saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 4, Mısra 9). [āferīnler, -ler]*

2. Āferīn ol merd-i ʿuryān-ı fenā fī'llāha kim

   Çekmedi dāmān u ceyb ü astīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 150, Mısra 7). [āferīn,]*

3. Ey Hüdāyī göricek ol şeh bu şīrīn sözümi

   Āferīnler saña ey ṭūṭī-i şekker-ḫā didi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 239, Mısra 10). [āferīnler, -ler]*

4. Naḳşını seyr eyleyen didi hezārān **āferīn**

   Ol nigārum nām-ıla Naḳḳāş Aḥmed Balı'dur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 19). [āferīn,]*

5. Naḳş-ı ḥüsn ü ḫaṭṭuña cānā hezārān **āferīn**

   Şāh Maḥmūd'um göñül taḫtında sulṭānum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 15). [āferīn,]*

āferīn eylerse: *Beğenme, takdir etme.*

1. Ḫār -ı cevr ü dest-i hecrüñden Hüdāyī derdmend

   Āferīn eylerse dāmān u girībānı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 80, Mısra 10). [āferīn eylerse, -r, -se]*

āferīn-bād: *Aferin, takdir ve övgü sözü.*

1. Yine bād-ı ṣabā yāruñ gubārın
   Getürdi cān gözine **āferīn-bād** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 29, Mısra 6). [āferīn-bād,]*

āfet: *Insana afet gibi tesir eden güzel ǁ Sevgili.*

1. Sürme çekmiş çeşmine ey dil saḳın ol şūh-ı seng
   Şöyle **āfetdür** ki ol virür iki gözine reng *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 106, Mısra 2). [āfetdür, -dür]*
2. Eylesün cānı müşerref şeref-i dīdāruñ
   Āfetüm cān u cehānum şeh-i ḫūbānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 16). [āfetüm, -üm]*

āfil olmaya: *Batmayan.*

1. Yüri bir mihre maḥabbet idegör kim nūrı
   Rūz-u-şeb bāzıġ ola olmaya hergiz āfil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 68). [āfil olmaya, -ma, -y, -a]*

āfitāb: *Güneş II parlak yüzlü sevgili; mürşit.*

1. Gel ẕerre-veş Hüdāyī ḳuluñ ḫākden götür
   Ey **āfitābum** ā gözümüñ nūrı ā Laṭīf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 90, Mısra 14). [āfitābum, -um]*
2. Havāyī oldı Hüdāyī seḥerde jāle gibi
   Görince ol yañaġı **āfitābı** n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 171, Mısra 14). [āfitābı, -ı]*
3. Ser-çeşme-i ḥayātdan ey ḫ∨āce yursun el
   Olursa āfitābeñ eger **āfitābdan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 178, Mısra 6). [āfitābdan, -dan]*
4. Ḳaşuñ hilāle yüzüñ **āfitāba** beñzetmiş
   Hüdāyī gibi gelür mi cehāna rūşen-rāy *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 212, Mısra 9). [āfitāba, -a]*
5. Ser-ā-ser ṭoldı mihrüñle zemīn ü āsumān Aḥmed
   Ay alnı **āfitābum** ā meh-i nā-mihribān Aḥmed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 4). [āfitābum, -um]*
6. Ay alnı **āfitābum** ā meh-i nā-mihribān Aḥmed
   Şeh-i Mıṣr-ı melāḥat Yūsuf-ı gül-pirehensin sen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 8). [āfitābum, -um]*

7. Naẕīri yoḳ güzellikde şehisin mülk-i ʿOs̱mān'uñ
   Ay alnı **āfitābum** ā meh-i nā-mihribān Aḥmed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 12). [āfitābum, -um]*
8. Ḳapuñda ḳuluñ olmaḳ yig baña mülk-i Sikender'den
   Ay alnı **āfitābum** ā meh-i nā-mihribān Aḥmed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 16). [āfitābum, -um]*
9. Güzelsin ḥüsnüñe hergiz bedel yoḳ bī-bedellerde
   Ay alnı **āfitābum** ā meh-i nā-mihribān Aḥmed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 20). [āfitābum, -um]*

āfitābeñ olursa: *Güneş ışınlarıyla parlayan.*

1. Ser-çeşme-i ḥayātdan ey ḫ∨āce yursun el
   Olursa āfitābeñ eger āfitābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 178, Mısra 6). [āfitābeñ olursa, -ur, -sa]*

āfitāb-ı ʿālem-ārādur: *Dünyayı aydınlatan güneş.*

1. Hüdāyī ḥaḳ bu kim şimdi melāḥaṭ āsumānında
   Yañagı **āfitāb-ı ʿālem-ārādur** Memi Ṣāhuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 120, Mısra 10). [āfitāb-ı ʿālem-ārādur, -dur]*

āfitāb-ı ʿālem-ārāsı: *Dünyayı aydınlatan güneş.*

1. Ṭutupdur kāyinātı rūşenā-ı rūy-ı zībāsı
   Olaldan evc-i ḥüsnüñ **āfitāb-ı ʿālem-ārāsı** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 18). [āfitāb-ı ʿālem-ārāsı, -sı]*

āfitāb-ı bürc-i iḳbālüm: *İkbal burcunun güneşi.*

1. Elā ey nūr-ı ḥüsni **āfitāb-ı bürc-i iḳbālüm**
   Dile zehr-i ġamuñ kār itdi müşkil oldı aḥvālüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 24, Mısra 1). [āfitāb-ı bürc-i iḳbālüm, -üm]*

āfitāb-ı bürc-i kerem: *Cömertlik burcunun güneşi.*

1. Ey ruḫı **āfitāb-ı bürc-i kerem**
   Taḫt-ı ḥüsne şeh-i cehān-bānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 67). [āfitāb-ı bürc-i kerem,]*

āfitāb-ı cām: *Kadeh güneşi.*

1. Ey sāḳī ṭutma sāġırı devr eylesün müdām
   Bī-tāb olur ṭutulsa eger **āfitāb-ı cām** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 140, Mısra 8). [āfitāb-ı cām,]*

āfitāb-ı evc-i iḳbālüm: *Saadet burcunun güneşi.*

1. Şeh-i ferḫunde-fālüm **āfitāb-ı evc-i iḳbālüm**
   Lebi şīrīn dehānı sāḳī-i kevs̲er ʿAlī Balı'm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 17, Mısra 3). [āfitāb-ı evc-i iḳbālüm, -üm]*

āfitāb-ı ḥüsn-ile: *Güzellik güneşi.*

1. Bu **āfitāb-ı ḥüsn-ile** germ oldı bāzāruñ senüñ
   ʿĀlem metāʿ-ı vaṣluña oldı ḫarīdāruñ senüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 17). [āfitāb-ı ḥüsn-ile, -ile]*

āfitāb-ı raḫşānum: *Parlak güneş.*

1. Ḫākden z̲erre gibi refʿ itdüñ
   Geldüñ ay **āfitāb-ı raḫşānum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 46). [āfitāb-ı raḫşānum, -um]*

āfitāb-ı rūşen-dil: *Gönlü aydın güneş.*

1. Sidretü'l-müntehāda Rūḥ-ı emīn
   Kimdür ol **āfitāb-ı rūşen-dil** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 34). [āfitāb-ı rūşen-dil,]*

āfitāb-ı ṣubḥ-ı saʿādet: *Saadet sabahının güneşi.*

1. Demler-durur ki dīde-i baḫtum ġunūdedür
   Ey **āfitāb-ı ṣubḥ-ı saʿādet** uyar gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 4). [āfitāb-ı ṣubḥ-ı saʿādet,]*

ʿafv eyle: *Affetmek, bağışlamak.*

1. Yoluñda ey bedr-i temām bildüm ḳamu noḳṣānumı
   Luṭf u mürüvvet kānısın ʿ**afv eyle** gel ʿişyānumı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 10). [ʿafv eyle,]*

ʿafv olına: *Affetmek,bağışlamak.*

1. Yanuñda bunca ḫaṭām ey şeh-i ḫuceste-ḫıṣāl
   Ṭutam ki ʿ**afv olına** ya ḥicābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 170, Mısra 10). [ʿafv olına, -ı, -n, -a]*

ʿafv olınur: *Affetmek,bağışlamak.*

1. Ḳıl naẓar ḫāline eşkini revān eyleyenüñ
   Dem gelür ʿ**afv olınur** ṣuçları ḳan eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 103, Mısra 2). [ʿafv olınur, -ın, -ur]*

aġ: *Yükselmek, çıkmak.*

1. Aġsa gökler yüzine meh gibi goy-ı şerefüñ
   Ḳadr u rifʿatle müdām olsañ eger rūşen-dil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 19). [aġsa, -sa]*

aġ idüben: *Ağ, tuzak yapmak.*

1. Dil murġını ṣayd eyledi ḫālini idüp beñ
   Āl-ıla yine **aġ idüben** zülf-i siyāhın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 152, Mısra 4). [aġ idüben, -üben]*

āgāh olmaduñ: *Haberdar olmak.*

1. Yıllardur işigüñde yatur ḫasta Hüdāyī
   Ḫālinden anuñ olmaduñ āgāh Muḥammed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 28, Mısra 10). [āgāh olmaduñ, -ma, -du, -ñ]*

aġā-ı dergehi: *Dergahın ağası.*

1. Şeh Süleymān'uñ **aġā-ı dergehi**
   Luṭf-ı Ḥaḳḳ Yaʿḳūb Aġā ol meh-ḫıṣāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 9, Mısra 1). [aġā-ı dergehi, -i]*

ağar: *Ağarmak, Aklaşmak.*

1. Sırr-ı zülfin şorma ger zāhid **ağarsa** göklere
   Āsumāndan rīsmānı añlamaz nādāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 50, Mısra 5). [ağarsa, -sa]*
2. Derdüñle ağlamaḳdan iki gözüm **ağardı**
   Şan girdi iki merdüm āyīne-veş ʿabāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 186, Mısra 3). [ağardı, -dı]*

āgāzı vü encāmı: *Başı ve sonu.*

1. Şu kim rūz-ı ezelden ʿāşıḳ ola
   Olur **āgāzı vü encāmı** ferruḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 26, Mısra 8). [āgāzı vü encāmı, -ı]*

ağız açdukca: *Ağız açmak.*

1. Ağız açduḳca zülfüñ hemçü s̱uʿbān
   Ḫalāṣ olmaḳ ne mümkin ḳalb-i ḥayrān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 13). [ağız açduḳca, -duḳca]*

ağız ağza virüp: *Başkasının konuşulanları duymaması için birbirine yaklaşarak fısıltıyla ve muhtemelen dedikodu için konuşma.*

1. Ġuncalar bir yire gelmiş virüp ağız ağza
   Söyleşür laʿlini gülşende Muḥammed Şāhuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 105, Mısra 3). [ağız ağza virüp, -üp]*

ağla: *Acı, keder, pişmanlık ve bazen da sevinçten göz yaşı dökmek II üzülmek, üzüntü çekmek, kederlenmek.*

1. Gelmiş ben **ağlamaġ** ile cānānuma feraḫ
   El-ḥamdu li-llāh irdi yine cānuma feraḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 25, Mısra 1). [ağlamaġ, -maġ]*
2. Ey dil ü çeşm-i Hüdāyī çün-ki mihr itmez o māh
   Niçe bir mānend-i ebr āh itmeler **ağlamalar** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 48, Mısra 10). [ağlamalar, -ma, -lar]*
3. Dūd-ı siyeh-i şemʿ degül bezm-i belāda
   Saçın çözüp **ağlar** baña ol sīnesi yanıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 99, Mısra 10). [ağlar, -r]*
4. Acıtdı beni ayırup ol kān-ı nemekden
   Mānend-i seḥāb **ağlar-ısam** n'ola felekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 159, Mısra 2). [ağlar-ısam, -r, --ısam]*

ağla-: *Acı, keder, pişmanlık ve bazen da sevinçten göz yaşı dökmek II üzülmek, üzüntü çekmek, kederlenmek.*

1. Ben gice gündüz **ağlayayın** derdi ile tek
   Gelsün hemān o yār-ı perīşānuma feraḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 25, Mısra 7). [ağlayayın, -ya, -yın]*
2. Baḳma gün yüzlülere didüm idi eslemedüñ
   Ey gözüm **ağla** görem kim olasın daḫı beter *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 47, Mısra 6). [ağla,]*
3. Derdüñle **ağlamaḳdan** iki gözüm aġardı
   Ṣan girdi iki merdüm āyīne-veş ʿabāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 186, Mısra 3). [ağlamaḳdan, -maḳ, -dan]*
4. Aġlatma ḫalḳ-ı ʿāleme fāş olmasun rāzum benüm
   Raḥm eyle dil Yaʿḳūbına ey Yūsuf-ı Mıṣr-ı cemāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 15). [ağlatma, -t, -ma]*
5. Ben bülbülüñ **ağlatma** gel ey ġunca-dehānum
   Bir kez gel e baḳ yüzüme kim şād ola cānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 1). [ağlatma, -t, -ma]*
6. Ben ḳara yazulıyı **ağlatma** gel ḫānum benüm
   Şāh Maḥmūd'um göñül taḫtında sulṭānum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 3). [ağlatma, -t, -ma]*
7. Ġam ile **ağlamadan** dīdelerüm ḳan oldı
   Ḳanı ol gözlerimüñ nūrı Muḥammed Şāhum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 19). [ağlamadan, -ma, -dan]*

ağlad: *Gözyaşı döktürmek II üzmek.*

1. Şeb-i fürḳat duḫān-ı āh gibi
   Aġladurken bu çeşm-i giryānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 14). [ağladurken, -ur, -ken]*

ağlayu ağlayu öldi: *Ağlamaktan harap düşmek.*

1. Ġamuñla **ağlayu ağlayu öldi** nergis ü lāle
   Döküldi gözlerinüñ nūrı ṣanma andaġı jāle *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 199, Mısra 1). [ağlayu ağlayu öldi, -di]*

agyār: *Ar. 1. Gayr'lar, başkaları, diğerleri. 2. Yabancılar, bildik olmayanlar. 3. Âşıkların rakipleri. 4. Rakipler. Agyâr: Gayrılar, başkaları, diğerleri, yabancılar, âşıkların rakipleri.*

1. Görme **agyār-ıla** Hüdāyī'yi bir
   Bu ḳadīmī ḳuluñdur ol ḥadīṯ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 21, Mısra 9). [agyār-ıla, -ıla]*

2. ʿĀşıḳa lāyıḳ mıdur diyüp ıraḳdan merḥabā
   Salınup **aġyār-ıla** seyr eylemek şaḥrā-ı ʿīd *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 27, Mısra 8). [aġyār-ıla, --ıla]*
3. Öldür **aġyāruñı** gönder bize ḥalvāsından
   Pādişāhuñ fuḳarāya olur iḥsānı leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 30, Mısra 3). [aġyāruñı, -uñ, -ı]*
4. Āşikāre gelmez-iseñ ḫavf idüp **aġyārdan**
   Ey perī luṭf it gel eyle bārī penhān İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 11). [aġyārdan, -dan]*
5. Zekˇāt-ı vaṣluña **aġyārı** müstaḥaḳ göresin
   O deñlü yoḳ mı Hüdāyī ḳuluñda istihḳaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 92, Mısra 9). [aġyārı, -ı]*
6. Aḥbābadur tekebbür ü nāz u teġāfülüñ
   Aġyāradur ḳamu naẕar u luṭf u şefḳatüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 109, Mısra 8). [aġyāradur, -a, -dur]*
7. Ḫāṭır-ı yār içün **aġyārını** medḥ eyleyicek
   Tīġ u ḫançer diline başına şeşper diyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 11). [aġyārını, -ı, -n, -ı]*
8. Beni nā-şād idüp ḳapuñda gel **aġyāri** şād etme
   Zamān-ı devletüñdür ber-murād it nā-murād itme *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 5). [aġyāri, -i]*

aġyār-ı bed-hāh-ıla: *Kötü düşünceli rakip.*

1. Çıḳmaġ ister itmez oldı cān bedenle imtizāc
   İdeli **aġyār-ı bed-ḫāh-ıla** cānān İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 16). [aġyār-ı bed-ḫāh-ıla, -ıla]*

aġyār-ı yezīd'e: *Yezid'in düşmanı olmak.*

1. Laʿnetler ide cān-ıla **aġyār-ı Yezīd'e**
   Her kim ki olur ʿāşıḳ-ı abdālı Ḥüseyn'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 116, Mısra 11). [aġyār-ı yezīd'e, -e]*

aġz: *Ağız.*

1. Vaṣf ider laʿl-i güher-rīzüñ meger cām-ı şarāb
   Ṭoldurur dürr-i ḫˇuş-āb-ıla müdām **aġzın** şarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 15, Mısra 2). [aġzın, -ın]*

2. Virdi nişāne cām-ı mey ol laʿl-i nābdan
   Sāḳī pür itdi dürri-le **aġzın** ḥabābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 179, Mısra 2). [aġzın, -ı, -n]*

aġzı şuyın akıdur: *Çok beğenmek, elde etmeyi istemek, aşırı imrenmek.*

1. Şehrine bir şu getürdi ki görürse anı
   Aḳıdur aġzı şuyın Çeşme-i Āb-ı Ḥayvān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 4). [aġzı şuyın aḳıdur, -ur]*

aġzın: *Ağız.*

1. Aġzınuñ dadını bilmez dünyede
   Şol ki **aġzında** duʿāñuñ ḳandi yoḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kıt'a 1, Mısra 14). [aġzında, -da]*

aġzın açar: *Ağzını açmak.*

1. Çoḳ ṭarāḳa ḳoparur başlarına top u tüfeng
   Her gimi **aġzın açar** baḥrde mānend-i neheng *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 18). [aġzın açar, -ar]*

aġzın egersin: *(Bir hoşnutsuzluk ifadesi olarak) ağzını eğmek; dudağını bükmek.*

1. Ey perī güftāra gelse laʿl-i şekker-ḫālaruñ
   Siḥr idüp **aġzın egersin** ṭūṭī-i göyālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 117, Mısra 2). [aġzın egersin, -er, -sin]*

aġzınuñ dadını bilmez: *Ağzının tadını bilmek.*

1. Aġzınuñ dadını bilmez dünyede
   Şol ki aġzında duʿāñuñ ḳandi yoḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kıt'a 1, Mısra 13). [aġzınuñ dadını bilmez,]*

aġzuma virüp: *(Sevgilinin dudaklarını) sunması II Su içirmek.*

1. Teşne-cāna leblerinden bir içim şu diledüm
   Leblerin **aġzuma virüp** luṭfile mā mā didi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 239, Mısra 6). [aġzuma virüp, -üp]*

āh: *1. Âşığın, aşk ateşiyle ortaya çıkan keder ve hüznünün neticesinde feryat ve figân etmesi, 2. Âh ederek inleme.*

1. Dāġlar şevḳı başumda görinür **āh** içre
   Taġlarda giceler niteki āẕer görinür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 3). [āh,]*
2. Bir gün ey meh irişür saña saḳın **āhumdan**
   Ejdehadur bu ki nüh-günbed-i gerdāna ṣunar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 56, Mısra 7). [āhumdan, -um, -dan]*
3. Ḳalbi āyīnesi ter düşdi meger **āhumdan**
   İncinüp bendesine şāh-ı cehānum gelmez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 66, Mısra 3). [āhumdan, -um, -dan]*
4. Şevḳuñla **āhum** ātişi yalıñ ışıḳ gibi
   Geşt itdi gice tekye-i çarḫı ocaḳ ocaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 97, Mısra 7). [āhum, -um]*
5. Eyler ʿadū-ı ehrimenüñ daʿvetin ḳabūl
   Benden ḳaçar perī gibi **āh** o bucaḳ bucaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 98, Mısra 6). [āh,]*
6. Devr-i ḫaṭṭuñda şehā ʿaynıdur **ahum** şereri
   Şeb-i eyyām-ı bahār içre uçan şebtābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 114, Mısra 5). [ahum, -um]*
7. Bulmadı naẓīrin o mehüñ ins ü melekde
   Āhumla yaşum geçdi simāk-ile semekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 159, Mısra 6). [āhumla, -um, -la]*
8. Kaʿbe-i kūyına saʿy itsem Hüdāyī şām-ı ġam
   Her şirārı **āhumuñ** necm-i hüdādur dīdeye *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 202, Mısra 10). [āhumuñ, -um, -un]*
9. Geçinür ʿāşıḳuñ ṣofī velīkin dilden **āhı** yoḳ
   Ḫālīlu'llāh geçer ammā tütün tütmez ocaġında *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 203, Mısra 3). [āhı, -ı]*
10. Şemseler yazdı çıḳup ṭāḳ-ı revāḳ-ı ʿArş'a
    Ol mehüñ gün yüzinüñ şevḳına **āhum** şereri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 216, Mısra 4). [āhum, -um]*
11. Āhum yeli hevā-ı ḫaṭ-ı sebz-i yārdan
    Pür itdi mevc-i ebr-ile deryā-ı aḫḍeri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 221, Mısra 7). [āhum, -um]*
12. Olsa ʿaceb mi **āhumuñ** ey dil yeli yigin
    Kendüye māyil itdi o serv-i semen-beri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 221, Mısra 9). [āhumuñ, -um, -un]*
13. Āhum ḫaṭuñ gelince boyandı ḳaralara
    Miskīn Hüdāyī öldi diyü mātem eyledi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 222, Mısra 9). [āhum, -um]*
14. Sen mihre ṣovuḳluḳ ide şāyed diyü baḫri
    Germ-ābeye döndürdi şehā ḳullaruñ **āhı** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 228, Mısra 8). [āhı, -ı]*
15. Şöyle ʿāṣīyem eger **āhumı** farḳumda görem
    Şanurın ebr-i belā oldı benüm'çün nāzil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 85). [āhumı, --um, --ı]*

16. Āh kim vādī-i hicrāna düşürdüm rāhum
    Düşdi çāh-ı laḥide Yūsuf-ı Mıṣr-ı cāhum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 1). [āh,]*
17. Mātem içün n'ola giysem ḳaralar **āh** gibi
    Ḳanı ol gözlerimüñ nūrı Muḥammed Şāhum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 11). [āh,]*

<u>āh ayrılık vāh ayrılık:</u> *Ah ayrılık vah ayrılık.*

1. Dilerem kim virmesün bir ferde Allāh ayrılıḳ
   Hey ne müşkil derd olur **āh ayrılıḳ vāh ayrılıḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 4). [āh ayrılıḳ vāh ayrılıḳ,]*
2. İstedügi demleri gördi ḳamu ehl-i ḥased
   Hey ne müşkil derd olur **āh ayrılıḳ vāh ayrılıḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 8). [āh ayrılıḳ vāh ayrılıḳ,]*
3. Rāżīyam gelsün ecel alsun tenümden cānumı
   Hey ne müşkil derd olur **āh ayrılıḳ vāh ayrılıḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 12). [āh ayrılıḳ vāh ayrılıḳ,]*
4. ʿĀḳıbet aldı elüm atdı yābāna rūzgār
   Hey ne müşkil derd olur **āh ayrılıḳ vāh ayrılıḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 16). [āh ayrılıḳ vāh ayrılıḳ,]*
5. Ey Hüdāyī tīġ-ı ġam kār itdi ġāyet cānuma
   Hey ne müşkil derd olur **āh ayrılıḳ vāh ayrılıḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 20). [āh ayrılıḳ vāh ayrılıḳ,]*

<u>ah eyledügüm:</u> *Ah etmek.*

1. Ḳan ṭamar dīdeden **ah eyledügüm** dem göyā
   Dökülür bād-ıla evrāḳı gül-i sīrābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 114, Mısra 3). [ah eyledügüm, -düg, -üm]*

<u>āh eyleme:</u> *Ah etmek.*

1. Ġamdan göñül **āh eyleme** kim Āb-ı Ḥayāt'uñ
   Ẓulmetde-durur meskeni leylen ve nehārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 6, Mısra 9). [āh eyleme, -me]*

<u>āh eyler-isem:</u> *Ah etmek.*

1. Biñ kerre yollarında ṭurup eyler-isem āh
   Bir kerre çeşm-i şefḳat-ile eylemez nigāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 5). [āh eyler-isem, -r, -i, -se, -m]*

<u>āh eylesem:</u> *Ah etmek.*

1. Āh eylesem Hüdāyī görüp ḥüsnin ol mehüñ
   Ehl-i baṣīrete görinür her şerār şems *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 75, Mısra 11). [āh eylesem, -se, -m]*

<u>āh idem:</u> *Feryat etmek, inlemek, şikâyet etmek.*

1. Āh idem ḥasret-ile şām u seḥerler niçe bir
   Nār-ı ġamda niçe bir yana cigerler niçe bir *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 9). [āh idem, -em]*

<u>āh idüp:</u> *Feryat etmek, inlemek, şikâyet etmek.*

1. Ġayrılar şīrīn lebin şeftālūsına alıcaḳ
   Ḫaste gonlüm **āh idüp** bu derdile eyvā didi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 239, Mısra 8). [āh idüp, -üp]*

<u>āh itmeler:</u> *İç çekmek, figan etmek.*

1. Ey dil ü çeşm-i Hüdāyī çün-ki mihr itmez o māh
   Niçe bir mānend-i ebr **āh itmeler** aġlamalar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 48, Mısra 10). [āh itmeler, -me, -ler]*

<u>āh itse:</u> *Ah etmek, haykırmak, nara atmak.*

1. <u>S</u>evr-i felegüñ gökde ider baġrını biryān
   Mihrüñle Hüdāyī eger **āh itse** yürekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 159, Mısra 14). [āh itse, -se]*

<u>āh u efgānı:</u> *Ah ve feryat etme.*

1. Fürḳatinden ey göñül ḳurtarmaz efgānuñ seni
   Bülbüli itmez ḳafesden **āh u efgānı** ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 79, Mısra 6). [āh u efgānı, -ı]*

āh u efġānum: *Ah ve feryat etme.*

1. Dün gice fürḳat-i nigārum-ıla
   Çarḫa irişdi **āh u efġānum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 2). [āh u efġānum, -um]*

āh u fiġān: *Ağlayıp inlemek.*

1. ʿĀşıḳuñ göşe-i mihnetde Hüdāyī her dem
   Hem-demi **āh u fiġān** dirler idi gerçek imiş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 76, Mısra 10). [āh u fiġān,]*

āh u fiġān eyleyenüñ: *Ağlayıp inlemek, feryat etmek.*

1. Acımaz ḥāline eşkini revān eyleyenüñ
   Diñlemez nālesini **āh u fiġān eyleyenüñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 104, Mısra 2). [āh u fiġān eyleyenüñ, -y, -e, -nüñ]*

āh u fiġānum: *Ağlayıp inlemek.*

1. Ey Hüdāyī ʿacaba ḳandadur ol māh-liḳā
   Çıḳdı gökler yüzine **āh u fiġānum** gelmez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 66, Mısra 10). [āh u fiġānum, -um]*

āh u nāle-i efġānuma: *Kederli inleme ve ah etme.*

1. Anuñ'çün eyledüm gice gündüz fiġān u āh
   Olurmış **āh u nāle-i efġānuma** feraḥ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 25, Mısra 4). [āh u nāle-i efġānuma, -um, -a]*

āh u vāh-ile: *Sızlanıp ağlama ‖ pişmanlık.*

1. Zülfüñden ayru geçdi günüm **āh u vāh-ile**
   Ḳaldum ḳarañu gicede baḫt-ı siyāh-ile *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 189, Mısra 1). [āh u vāh-ile, -ile]*

āh u vāveylā-y-ıla: *Feryat figan.*

1. Ḳalmışam vādī-i ġamda **āh u vāveylā-y-ıla**

   Gel yetiş ey laʿl-i nābı Āb-ı Ḥayvān'um Ḫıżır *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 7). [āh u vāveylā-y-ıla, -y, -ıla]*

āh u zār: *Ağlama, inleme, feryat etme, sızlanma.*

1. Zerd itdi sensüzin yüzümüz **āh u zār** gel
   Bir şekle daḫı ḳoydı bizi rūzgār gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 1). [āh u zār,]*

aḥbāb: *Dostlar, bildik, tanıdık, sevilen kimseler.*

1. Sen eyleseñ **aḥbāb-ıla** ey dost mevālī
   Āsān idi aʿda-y-ıla fi'l-cümle müdārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 2, Mısra 5). [aḥbāb-ıla, -ıla]*
2. Aḥbābumuzuñ mūr-ṣıfat yolına ḫāküz
   Ammā ki ʿadū gözine biz şīr-i jiyānuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 61, Mısra 5). [aḥbābumuzuñ, -umuz, -uñ]*
3. Aḥbābadur tekebbür ü nāz u teġāfülüñ
   Aġyāradur ḳamu naẓar u luṭf u şefḳatüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 109, Mısra 7). [aḥbābadur, -a, -dur]*
4. Gül yüzüñde ḫaṭuñ özlerse n'ola **aḥbābuñ**
   Ḫūbdur şevḳına gülgeşt-i çimen mehtābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 113, Mısra 1). [aḥbābuñ, -uñ]*
5. Cām-ı sīmīn ẕeḳan[ı] şāhididür ey sāḳī
   Düşmese dāyim elinden yaraşur **aḥbābuñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 114, Mısra 8). [aḥbābuñ, -uñ]*

ʿahd: *Zaman.*

1. ʿÖmrüñ bahārı görmeye bād-ı ḫazān-ı serd
   Kām al hemīşe gül gibi her ʿ**aḥd** şebābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 62). [ʿaḥd,]*

ʿahd ü peymān: *Kuvvetle verilen söz, yemin.*

1. Dostum ḳavl-i belādan beni ṣanma ki dönem
   Ṣınsa ger kāse-i ser ṣınmaya ʿ**aḥd ü peymān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 168, Mısra 8). [ʿaḥd ü peymān,]*

ʿahd ü peymān eylemişdi: *Söz vermek, yemin etmek.*

1. ʿAhd ü peymān eylemişdi dün mey-i gül-güna dil
   Laʿl-i nābuñ şevḳına peymāne-peymādur bugün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 158, Mısra 5). [ʿahd ü peymān eylemişdi, -miş, -di]*

ʿahd ü peymānı: *Kuvvetle verilen söz, yemin.*

1. Seni bir şūh-ı cehān dirler idi gerçek imiş
   ʿAhd ü peymānı yalān dirler idi gerçek imiş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 76, Mısra 2). [ʿahd ü peymānı, -ı]*
2. Gönlini virdi Hüdāyī bir büt-i tersāya kim
   Dīn ü īmānına beñzer ʿ**aḥd ü peymānı** daḫı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 231, Mısra 12). [ʿaḥd ü peymānı, -ı]*

aheng itmede: *Eşlik etmek.*

1. Ben niyāz itdükce ol şeh nāza **aheng itmede**
   Dil nevālar itse ney gibi ne ġam şehnāzdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 164, Mısra 7). [aheng itmede, -me, -de]*

aheng olur: *Uyumlu olmak.*

1. Ben ey Hüdāyī bülbül-i bāġ-ı belāġatem
   Aheng olur mı ġulġul-ı zāġ u zaġan bañа *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 5, Mısra 12). [aheng olur, -ur]*

āheng-i çimen idelüm: *Çimenlikte (bülbül gibi) ötmek.*

1. Yine gül geldi olup ḫusrev-i evreng-i çimen
   İdelüm gel berü bülbül gibi āheng-i çimen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 166, Mısra 2). [āheng-i çimen idelüm, -e, -lüm]*

āh-ı ātiş-bārumuz: *Ateş saçan ah.*

1. Ol büt-i sīmīn-tenüñ olmış dil-i pūlādı nerm
   Var ise itmiş eşer bu **āh-ı ātiş-bārumuz** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 69, Mısra 4). [āh-ı ātiş-bārumuz, -umuz]*

āh-ı ātişin: *Ah ateşi.*

1. ʿIşḳ olsa bir göñülde ider **āh-ı ātişin**
   Dūdından añlanur eger od olsa ḫānede *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 192, Mısra 3). [āh-ı ātişin, -in]*

<u>āh-ı pür-şirārum:</u> *Kıvılcımlarla dolu âh.*

1. Bād-ı ṣubḥ ile yile varduġın evrāḳ-ı gülüñ
   Her seḥer mihrüñle **āh-ı pür-şirārum** ṣandılar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 38, Mısra 4). [āh-ı pür-şirārum, -um]*

<u>āh-ı şebānede:</u> *Gece ahı.*

1. Sūz u güdāz u girye vü **āh-ı şebānede**
   Beñzer efendi bendeñe bir niçe fende şemʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 84, Mısra 5). [āh-ı şebānede, -de]*

<u>āh-ı serd:</u> *Soğuk ah.*

1. Āh-ı serd olup dem-ā-dem mihrin iẓhār itmede
   ʿĀşıḳ-ı ṣādıḳ geçer dildāruma beñzer ṣabāḥ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 23, Mısra 7). [āh-ı serd,]*

<u>āh-ı şuʿledārum:</u> *Kıvılcımlı, alevli ah.*

1. Raʿdı nālem berḳı **āh-ı şuʿledārum** ṣandılar
   Ebr-i bārānı bu çeşm-i eşk-bārum ṣandılar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 38, Mısra 1). [āh-ı şuʿledārum, -um]*

<u>āhır:</u> *Nihayet, son.*

1. Her rūz-ı vuṣlatuñ soñı şām-ı firāḳdur
   Her şādlıġuñ **āḫırı** lā-büd melāldür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 37, Mısra 6). [āḫırı, -ı]*
2. Yaḳan şehr-i sipihri ātiş-i āh-ı derūnumdur
   Yıḳan bünyādını **āḫır** bu enhār-ı ʿuyūnumdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 40, Mısra 2). [āḫır,]*
3. Bükdi benefşenüñ belini zülfüñüñ ḫamı
   Āḫır o derdmendi düşürdi ʿaṣāya żaʿf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 89, Mısra 6). [āḫır,]*
4. Fānī cehāndan **āḫir** uçar şāhbāz-ı cān
   Lābüd ölür ṭoġan bu kühen-āşiyānede *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 192, Mısra 7). [āḫir,]*
5. Mihr-i ʿömrüñ irişür bürc-i zevāle bir gün
   Dünyeden sāye gibi **aḫīr** olursın zāyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 22). [aḫīr,]*

6. Olmış idi **āḫıruñ** nār-ı cehennemden necāt
   El-vedāʿ ey şehr-i feyż-i lā-yezālī el-vedāʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 15). [āḫıruñ, -uñ]*

āhıret: *Öbür dünya. öldükten sonraki âlem.*

1. Yimedin yir seni var **āḫıretüñ** ḳaydını yi
   Yime ḫʷān-ı ġam-ı dünyāyı çü şaḫṣ-ı ākil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 31). [āḫıretüñ, -üñ]*
2. Āḫıretde o Nebī saña şefāʿat ide kim
   Çeşmeler eyledi barmaġı ucından feyeżān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 57). [āḫıretde, -de]*
3. Olsun saña luṭfı-la nigehbān
   Dünyāda vü **āḫıretde** Yezdān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 48). [āḫıretde, -de]*

aḥkām eylesün: *Hüküm sürmek, hükmünü icra etmek.*

1. Cāmiʿ-i rifʿati bulup iḥkām
   Şarḳdan ġarba eylesün aḥkām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 82). [aḥkām eylesün, -sün]*

ahḳar: *Çok hakir, pek âciz.*

1. Ben ne **aḫḳar** ġubār-ı nā-çīzem
   Ki olam ḫāk-i pāy-ı cānānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 71). [aḫḳar,]*

ahlāḳ: *Bir kimsenin iyi niteliklerini veya kişiliğini ifade eden tutum ve davranışlar bütünü, mizaç, tabiat.*

1. Ḥüsni Ḥaşan **aḫlāḳı** ʿAlī sīreti Aḥmed
   Olsam yaraşur bende-i pā-māli Ḥüseyn'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 116, Mısra 5). [aḫlāḳı, -ı]*

ahmed: *Çok övülmüş kimse; Hz. Muhammed.*

1. Aḥmed'i cāme-i mā'ile gören kūyında
   Āsumān içre şanur şems-i münevver görinür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 13). [aḥmed'i, -i]*

2. Seyr idenler sînesin ol nûr-ı Yezdân **Aḥmed'üñ**

   Didiler ḳoynına girmiş bedr-i raḫşān **Aḥmed'üñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 108, Mısra 1). [aḥmed'üñ, -'üñ]*

3. Seyr idenler sînesin ol nûr-ı Yezdân **Aḥmed'üñ**

   Didiler ḳoynına girmiş bedr-i raḫşān **Aḥmed'üñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 108, Mısra 2). [aḥmed'üñ, -'üñ]*

4. Umaram zülfi ḳoya erbāb-ı dünye kînesin

   Görse kāfir yüzini olur müselmān **Aḥmed'üñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 108, Mısra 6). [aḥmed'üñ, -'üñ]*

5. İşiginde dil ḥadīṯ-i şems-i ḥüsnin şerḥ ider

   Kaʿbe'de göyā oḳur medḥini Ḥasṣan **Aḥmed'üñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 108, Mısra 8). [aḥmed'üñ, -'üñ]*

6. Ey Hüdāyī olmasun ʿālemde adum Muṣṭafā

   Olmaz isem Kaʿbe-i vaṣlına ḳurbān **Aḥmed'üñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 108, Mısra 10). [aḥmed'üñ, -'üñ]*

7. Ḫaṭdan daḫı ḫālī iken levḥ-i cemāli **Aḥmed'üñ**

   Oḳur kitāb-ı ʿışḳını şimdi mevālī **Aḥmed'üñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 110, Mısra 1). [aḥmed'üñ, -'üñ]*

8. Ḫaṭdan daḫı ḫālī iken levḥ-i cemāli **Aḥmed'üñ**

   Oḳur kitāb-ı ʿışḳını şimdi mevālī **Aḥmed'üñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 110, Mısra 2). [aḥmed'üñ, -'üñ]*

9. Çekdi cehānı kendüye ḳullāb-ı zülf-i ser-keşi

   Aḳıtdı ḫalḳuñ göñlini laʿli zülāli **Aḥmed'üñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 110, Mısra 4). [aḥmed'üñ, -'üñ]*

10. Ḫūbān-ı şehri ḳıldı ḳayd zülf-i kemend-endāzına

    Şīrān-ı dehri itdi ṣayd çeşm-i ġazāli **Aḥmed'üñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 110, Mısra 6). [aḥmed'üñ, -'üñ]*

11. Oldı nebāt-ı laʿline ṭāvūs-ı ḳudsîler meges

    Lāl eyledi ṭūṭîleri şīrīn-maḳāli **Aḥmed'üñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 110, Mısra 8). [aḥmed'üñ, -'üñ]*

12. Ol servi çekmek istese n'ola Hüdāyī sîneye

    Cān gülşeninde yaraşur nāzük nihāli **Aḥmed'üñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 110, Mısra 10). [aḥmed'üñ, -'üñ]*

13. Şems ü mehi ḳıldı ḫacil ruḫsār-ı āli **Aḥmed'üñ**
    İtdi hilāli münfaʿil ḳaşı ḫayāli **Aḥmed'üñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 111, Mısra 1). [aḥmed'üñ, -'üñ]*

14. Şems ü mehi ḳıldı ḫacil ruḫsār-ı āli **Aḥmed'üñ**
    İtdi hilāli münfaʿil ḳaşı ḫayāli **Aḥmed'üñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 111, Mısra 2). [aḥmed'üñ, -'üñ]*

15. Bu cehl ile aña raḳīb olmaḳ revā mıdur ḳarīb

    Bu Cehl'e lāyıḳ mı naṣīb ola viṣāli **Aḥmed'üñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 111, Mısra 4). [aḥmed'üñ, -'üñ]*

16. Kaʿbe ḳapusında n'ola her şām idersem zemzeme

    Sevdāsı düşdi başuma oldum Bilāli **Aḥmed'üñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 111, Mısra 6). [aḥmed'üñ, -'üñ]*

17. Ġavġā-ı baḫs-i ʿilm ile hep ṭoldı mescid medrese

    Düşdi kitāb-ı ʿışḳına şimdi mevālī **Aḥmed'üñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 111, Mısra 8). [aḥmed'üñ, -'üñ]*

18. Ḳalb-i Hüdāyī ʿışḳ ile olsa hevāyī tañ mıdur

    Ceẕb itdi anı jāle-veş mihr-i cemāli **Aḥmed'üñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 111, Mısra 10). [aḥmed'üñ, -'üñ]*

19. Ḥüsni Ḥaṣan aḫlāḳı ʿAlī sīreti **Aḥmed**

    Olsam yaraşur bende-i pā-māli Ḥüseyn'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 116, Mısra 5). [aḥmed,]*

20. Serīr-i dillere sulṭān olan şāh-ı cehān **Aḥmed**

    Meh-i nev oldı ebrū-ı hilālüñden nişān **Aḥmed** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 1). [aḥmed,]*

21. Serīr-i dillere sulṭān olan şāh-ı cehān **Aḥmed**

    Meh-i nev oldı ebrū-ı hilālüñden nişān **Aḥmed** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 2). [aḥmed,]*

22. Ser-ā-ser ṭoldı mihrüñle zemīn ü āsumān **Aḥmed**

    Ay alnı āfitābum ā meh-i nā-mihribān **Aḥmed** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 3). [aḥmed,]*

23. Ser-ā-ser ṭoldı mihrüñle zemīn ü āsumān **Aḥmed**

    Ay alnı āfitābum ā meh-i nā-mihribān **Aḥmed** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 4). [aḥmed,]*

24. Ay alnı āfitābum ā meh-i nā-mihribān **Aḥmed**

    Şeh-i Mışr-ı melāḥat Yūsuf-ı gül-pirehensin sen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 8). [aḥmed,]*

25. Naẕīri yoḳ güzellikde şehisin mülk-i ʿOs̱mān'uñ

    Ay alnı āfitābum ā meh-i nā-mihribān **Aḥmed** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 12). [aḥmed,]*

26. Ḳapuñda ḳuluñ olmaḳ yig baña mülk-i Sikender'den

    Ay alnı āfitābum ā meh-i nā-mihribān **Aḥmed** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 16). [aḥmed,]*

27. Güzelsin ḥüsnüñe hergiz bedel yoḳ bī-bedellerde

    Ay alnı āfitābum ā meh-i nā-mihribān **Aḥmed** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 20). [aḥmed,]*

ahmed balı'dur: *Ahmed Bali.*

1. Naḳş-ı Mānī çihresinde resm-i ḫaṭṭ u ḫālīdür

   Ol nigārum nām-ıla Naḳḳāş **Aḥmed Balı'dur** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 4). [aḥmed balı'dur, -dur]*

2. Görmedi Rūm'ı Ḫıtā'yı seyr iden taḥsīnini

   Ol nigārum nām-ıla Naḳḳaş **Aḥmed Balı'dur** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 8). [aḥmed balı'dur, -dur]*

3. Ṣanʿatıdur āl idüp reng eylemek ʿuşşāḳına

   Ol nigārum nām-ıla Naḳḳāş **Aḥmed Balı'dur** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 12). [aḥmed balı'dur, -dur]*

4. Aña nisbetle perīler ṣūret-i divārdur

   Ol nigārum nām-ıla Naḳḳāş **Aḥmed Balı'dur** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 16). [aḥmed balı'dur, -dur]*

5. Naḳşını seyr eyleyen didi hezārān āferīn

   Ol nigārum nām-ıla Naḳḳāş **Aḥmed Balı'dur** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 20). [aḥmed balı'dur, -dur]*

aḥmed-i mürsel: *Hz. Muhammed.*

1. Aḥmed-i mürsel Ḥabību'llāh-ı ẕī-fażli'l-ʿaẓīm

   Efḍal-i peyġamberān şāhenşeh-i āḫır-zamān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 33). [aḥmed-i mürsel,]*

ahşam: *Akşam.*

1. Olur ʿışḳ ehlinüñ eyyāmı ferruḫ

   Ṣabāḥı ferruḫ u **aḫşāmı** ferruḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 26, Mısra 2). [aḫşāmı, -ı]*

ahşamla: *Akşamlamak, yatıya kalmak.*

1. Gelüp bu gice eyā meh bizümle **aḫşamla**

   Derūn-ı bezmümüzi rūşen eyle hāle gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 218, Mısra 3). [aḫşamla,]*

aḫter: *Yıldız.*

1. Ḫūblar kim gelür ol māha ber-ā-ber görinür

   Aña beñzer ki güneş var-iken **aḫter** görinür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 2). [aḫter,]*

ahterī: *Yıldız.*

1. Üstüme pertev ṣala gibi saʿādet **aḫteri**
   Göre gibi rūy-i baḫtı çeşm-i pür-envārumuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 69, Mısra 5). [aḫteri,]*

āhū: *Ceylan.*

1. Hüdāyī ey ḳaşı yā gözi **āhū**
   Duʿācuñdur be-ḥaḳḳı nūn u’ṣ-ṣād *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 29, Mısra 9). [āhū,]*
2. Çeküp-durur ṣaçı zencīre niçe şīr-i neri
   Gözi düşürdi beyābāna niçe **āhūyı** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 224, Mısra 4). [āhūyı, -y, -ı]*

ahū-ı çīn’sin: *Çin ceylanı.*

1. Ḳaçsan ʿaceb mi sīneden **ahū-ı Çīn’sin**
   Nāz eyleseñ saña yaraşur nāzenīnsin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 175, Mısra 1). [ahū-ı çīn’sin, -sin]*

āhū-ı ḥarem: *Harem'in ceylanı.*

1. Ḳulıdur beñlerüñüñ ḫādim-i hindū-ı Ḥarem
   Gözüñüñ cān-ıla ḳurbānıdur **āhū-ı Ḥarem** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 142, Mısra 2). [āhū-ı ḥarem,]*

āhū-ı hotan’dur: *Hotan ceylanı.*

1. Benüm baḫt-ı siyāhumdur meger ol çeşm-i ḫˇāb-ālūd
   Ya **āhū-ı Ḫotan’dur** uyḫuya varmış yataġında *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 203, Mısra 8). [āhū-ı ḫotan’dur, -dur]*

āhū-ı irem: *İrem ahusu.*

1. Girdi peşmīnelere cümleten **āhū-ı İrem**
   Çeşm-i mestüñ’çün eyā şāhid meh-rūy-ı Ḥarem *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 142, Mısra 7). [āhū-ı irem,]*

āhumuz almasun: *Ah almak.*

1. İgende **āhumuz almasun** ol şemʿ
   Ṣaḳınsun nesne döymez rūzgāra *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 205, Mısra 7). [āhumuz almasun, -ma, -sun]*

aḥvāl: *"hal, durum, vaziyet" kelimelerini karşılayan çokluk bildiren kelime.*

1. Dimezsin tekye-i ʿışḳumda **aḥvālüñ** ne abdālum
   Benüm ġarrā Ḥüseynüm nūr-ı ʿaynum ruḫları ālüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 16, Mısra 3). [aḥvālüñ, -ün]*
2. Seni taḫt-ı cemāl üzre anuñ'çün ḳıldı Ḥaḳ vālī
   Ḳapuñda ʿabd-i maẓlūmuñ görülsün diyü **aḥvāli** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 18). [aḥvāli, -i]*

ahvāl-: *"hal, durum, vaziyet" kelimelerini karşılayan çokluk bildiren kelime.*

1. Boyuñ servin görüp ṣu gibi aḳdı ḳalb-i meyyālüm
   Siyeh kāküllerüñ gibi perīşān oldı **aḥvālüm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 17, Mısra 2). [aḥvālüm, -(ü)m]*
2. Elā ey nūr-ı ḥüsni āfitāb-ı bürc-i iḳbālüm
   Dile zehr-i ġamuñ kār itdi müşkil oldı **aḥvālüm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 24, Mısra 2). [aḥvālüm, -(ü)m]*

ahvāl-i ahibbā: *Dostların hali.*

1. Benüm Mūsācıġum ʿİsā-dehānum
   Raḳībüñle ṣan **aḥvāl-i aḥibbā** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 6). [aḥvāl-i aḥibbā,]*

aḳ: *(Sıvılar veya ufak tâneli maddeler için) Bulunduğu yerden daha alçak bir yere doğru gitmek, yukarıdan aşağıya doğru düşmek.*

1. Mihr-i ḫaṭ-ı dil-cūñ-ıla efkār-ı ruḫuñdan
   Enhār-ı ʿuyūn **aḳmada** leylen ü nehārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 2, Mısra 4). [aḳmada, -ma, -da]*
2. Umaruz āb-ı ʿinebden yine sāġar pür ola
   Pāk sözdür bu su aḳduġı yire yine **aḳar** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 47, Mısra 14). [aḳar, -ar]*

3. Umaruz āb-ı ʿinebden yine sāġar pür ola
   Pāk sözdür bu su **aḳduġı** yire yine aḳar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 47, Mısra 14). [aḳduġı, -duġ, -ı]*
4. Añla ḫaṭuñla ḳanlu yaşum mācerāların
   Miḥnet çimenlerinde **aḳan** cūybārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 177, Mısra 4). [aḳan, -an]*
5. Bildüm ne yüzden **aḳduġını** āb-ı dīdemüñ
   Bir kerre görmiş-idi cemālüñ geçende bu *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 9). [aḳduġını, -duġ, -ı, -n, -ı]*
6. Seyl-i sirişk **aḳar** niçe demdür kesilmedi
   Müjgānlarumla sedd idegördüm yeñilmedi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 238, Mısra 1). [aḳar, -ar]*
7. Çeşmeler şehre **aḳup** oldı müşerref her ṣu
   Nitekim Kevs̱er ü Tesnīm ile gülzār-ı cinān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 9). [aḳup, -up]*
8. Boyuñ servin görüp ṣu gibi **aḳdı** ḳalb-i meyyālüm
   Siyeh kāküllerüñ gibi perīşān oldı aḥvālüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 17, Mısra 1). [aḳdı, -dı]*
9. Ḫūn-ı eşküm demidür **aḳsa** mis̱āl-i Ceyḥūn
   Ḳanı ol gözlerimüñ nūrı Muḥammed Şāhum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 23). [aḳsa, -sa]*

aḳar ṣudur: *Akarsu.*

1. Elinde tīġ-ı ciger-ḫārı bir **aḳar ṣudur**
   ʿAceb mi kendüye yol itse ḫalḳ-ı aʿdādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 23). [aḳar ṣudur, -dur]*

aḳdām: *Ayaklar.*

1. Ṭarīḳ erlerine yoldaş ol kim
   Olur enfāsı da **aḳdāmı** ferruḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 26, Mısra 6). [aḳdāmı, -ı]*

aḳdeñiz: *Akdeniz.*

1. Ṭut füta o sīmīn-tene İskender-i vaḳt ol
   Birbirine ḳat **Aḳdeñiz'i** Baḥr -i Siyāh'ı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 228, Mısra 6). [aḳdeñiz'i, -i]*

ʿaḳd-i zülfüñi: *Zülfünün düğümü, kıvrımı.*

1. Çözsem dişümle şāne-ṣıfat ʿ**aḳd-i zülfüñi**
   Her şeb Ḫudā'dan istedügüm dil-berā budur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 58, Mısra 7). [ʿaḳd-i zülfüñi, -üñ, -i]*

ʿ**āḳıbet:** *Bir şeyin sonu, nihayet, netice, sonuç. II En sonunda.*

1. Şol kim ġamuñla rīşi sefīd oldı ʿ**āḳıbet**
   Yüz aḳlığıyla oldur iden dünyeden güẕār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 49, Mısra 7). [ʿāḳıbet,]*
2. Ey Hüdāyī ʿ**āḳıbet** girmek gerek ḫāk altına
   Cān virürsin böyle çün ol genc-i penhān üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 201, Mısra 9). [ʿāḳıbet,]*
3. Yime zamāne ġamını ki bezm-i ʿālemden
   Ecel seni götürür ʿ**āḳıbet** nevāle gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 218, Mısra 12). [ʿāḳıbet,]*
4. ʿĀḳıbet aldı elüm atdı yābāna rūzgār
   Hey ne müşkil derd olur āh ayrılıḳ vāh ayrılıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 15). [ʿāḳıbet,]*

ʿ**āḳif-i kūy-i vaṣl idük:** *Kavuşma sokağının sakini.*

1. Goy-veş itdi bī-ḳarār ṣadme-i ṣavlecān-ı hecr
   ʿĀḳif-i kūy-i vaṣl idük var idi ḫᵛuşca ḥālümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 70, Mısra 4). [ʿāḳif-i kūy-i vaṣl idük, - i, -dü, -k-i, -dü, -k]*

ʿ**aḳīḳ:** *"Akik" Maruf kıymetli kırmızı taş.*

1. Ol cām-ı laʿle yazmış eyā lebleri ʿ**aḳīḳ**
   Yāḳūt-ı ḫaṭṭuñ āyet-i yusḳavne min rāḥīḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 96, Mısra 1). [ʿaḳīḳ,]*

ʿ**aḳīḳ-i eşküm:** *Gözyaşı akiği (Rengi yönüyle aşığın kanlı göz yaşına benzetilmiştir.).*

1. Pürdür ʿ**aḳīḳ-i eşküm** ile ceyb ü dāmenüm
   Reşk itse n'ola ḫᵛāce-i mülk-i Yemen baña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 5, Mısra 9). [ʿaḳīḳ-i eşküm, -üm]*
2. Pürdür ʿ**aḳīḳ-i eşküm** ile ceyb ü dāmenüm
   Reşk itse n'ola ḫᵛāce-i mülk-i Yemen baña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 5, Mısra 9). [ʿaḳīḳ-i eşküm, -üm]*

ʿ**akīḳ-i yemen ider:** *Yemen akikine çevirmek (Yemen akiki; üzerine mühür kazılan, yüzük taşı ve tespih yapılan, bâzı eşyâlarda süsleme unsuru olarak kullanılan, çok sert, oldukça şeffaf, içinde çeşitli renk halkaları bulunan kıymetli süs taşı, kalseduan kuarsının bir cinsi [Çeşitli renkleri varsa da en makbûlü kırmızı olanı ve Yemen'de çıkanıdır).*

1. Şu kehrübā gibi beñzi ider ʿaḳīḳ-i Yemen
   Ḳaçan ki bürc-i ḳadehden ṭoġar Süheyl-i şarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 14, Mısra 5). [ʿaḳīḳ-i yemen ider, -er]*

ʿ**āḳıl:** *Akıllı.*

1. Hüdāyī pāy-ı ʿaḳlına ʿıḳal-ı ʿışḳı bend itdi
   Aña dīvāne dimeñ ḳatı maʿḳūl itdi ʿ**āḳıldür** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 57, Mısra 10). [ʿāḳıldür, -dur]*

ʿ**āḳıl-:** *Akıllı.*

1. ʿĀḳıl-iseñ dime Ferhād-ıla Mecnūn'a deli
   Eyleseñ ḫalḳa naẓar her biri bir gūne deli *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 8, Mısra 1). [ʿāḳıl-iseñ, -i, -se, -ñ]*

ʿ**āḳıl ü ʿallāmeler:** *Akıllı ve bilgin kimse.*

1. ʿIşḳ yazusında Mecnūn buldı kāmın ey faḳīh
   Ḳara yazularda ḳaldı ʿ**āḳıl ü ʿallāmeler** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 48, Mısra 8). [ʿāḳıl ü ʿallāmeler, -ler]*

ʿ**āḳıl ü ʿallāmesi:** *Akıllı ve bilgin kimse.*

1. Ḳıṣṣa-ı ḫüsn ü bahāñuñ germ olup hengāmesi
   Oldı dīvāneñ cehānuñ ʿ**āḳıl ü ʿallāmesi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 10). [ʿāḳıl ü ʿallāmesi, -si]*

ʿ**āḳıl ü ferzānedür:** *Akıllı ve bilge.*

1. Ḳays'a mecnūn dimeñüz ʿ**āḳıl ü ferzānedür** o
   Kim ki bu silsileden olmaya dīvānedür o *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 184, Mısra 1). [ʿāḳıl ü ferzānedür, -dür]*

ʿāḳıl-ı ferzānelerüz: *Akıllı bilgin.*

1. Terk itdük ise ʿaḳlı uyup ʿışḳa Hüdāyī
   Dīvāne miyüz **ʿāḳıl-ı ferzānelerüz** biz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 73, Mısra 10). [ʿāḳıl-ı ferzānelerüz, -ler, -üz]*

akın şalup: *Hücum etmek.*

1. Vilāyet-i dile üşdi ʿadū-ı ġuṣṣa vü ġam
   Aḳın ṣalup demidür yitişürse ḫayl-i şarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 14, Mısra 4). [aḳın ṣalup, -up]*

aḳıt: *Akıtmak, dökmek.*

1. Çekdi cehānı kendüye ḳullāb-ı zülf-i ser-keşi
   Aḳıtdı ḫalḳuñ göñlini laʿli zülāli Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 110, Mısra 4). [aḳıtdı, -dı]*

ʿaḳl: *Akıl.*

1. Uġurlar ʿ**aḳlını** her gice rindüñ
   Ṭutulsa şebrev-āsā tañ mı sāġar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 51, Mısra 3). [ʿaḳlını, -ın, -ı]*
2. Her laḥẓa gözüñ yādına mestānelerüz biz
   ʿIşḳ-ıla biliş ʿ**aḳl-ıla** bīgānelerüz biz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 73, Mısra 2). [ʿaḳl-ıla, --ıla]*
3. Terk itdük ise ʿ**aḳlı** uyup ʿışḳa Hüdāyī
   Dīvāne miyüz ʿāḳıl-ı ferzānelerüz biz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 73, Mısra 9). [ʿaḳlı, -ı]*
4. Yāra yā Rab bilmezem kim şerḥ ide dil şerḥasın
   Cān mey-i şevḳıyla serḫ̆uş ʿ**aḳl** ise ḫayrān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 102, Mısra 12). [ʿaḳl,]*

ʿaḳl u ihtiyār: *Akıl ve irade.*

1. Bir tekyedür göñül ġam u hemm ʿ**aḳl u iḫtiyār**
   Anuñ kimi muḳīmi kimisi müsāfiri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 230, Mısra 9). [ʿaḳl u iḫtiyār,]*

ʿaḳl u ṣabr: *Akıl ve sabır.*

1. Gelesin diyü ḳarşu çıḳdı saña
   ʿAḳl u ṣabr ile cān-ı bī-ārām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 12, Mısra 16). [ʿaḳl u ṣabr,]*

ʿaklı var-ısa: *Aklın başında olması.*

1. Var-ısa ʿaḳlı ḳara başında cānān zāhidüñ
   Zülfüñüñ küfrine virsün dīni īmānı daḫı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 231, Mısra 5). [ʿaḳlı var-ısa, -ı, -sa]*

ʿaḳlı yoḳdur: *Aklın olmaması.*

1. Var-iken seyr-i tecellā-ı cemāl-i cānān
   ʿAḳlı yoḳdur heves-i bāġ-ı cinān eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 104, Mısra 8). [ʿaḳlı yoḳdur, -dur]*

ʿaklum gitdi: *Aklı gitmek, ne yapacağını şaşırmak, doğru düşünemez olmak.*

1. Gitdi ʿaḳlum gibi ol rūḥ-ı revānum gelmez
   Yine ḥaşr olmayıcaḳ sīneme cānum gelmez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 66, Mısra 1). [ʿaḳlum gitdi, -di]*

aḳrān: *Denk, benzer.*

1. Kes başum dik nīze-i ser-tīz-i müjgān üstine
   Baş olup tā kim tefevvuḳ idem **aḳrān** üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 200, Mısra 2). [aḳrān,]*

ʿaks: *Akis, yansıma, görüntü.*

1. Cām-ı mey içre ḳaşlaruñuñ ʿ**aksi** sāḳīyā
   Göya şafaḳ içinde görinür hilāldür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 37, Mısra 11). [ʿaksi, -i]*

aḳsā-ı maḳṣūdum: *Dileğimin aksası.*

1. Ey leṭāfet mülkinüñ sulṭānı Maḥmūd'um benüm
   Kaʿbe-i vaṣluñ-durur **Aḳsā-ı maḳṣūdum** benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 138, Mısra 2). [aḳsā-ı maḳṣūdum, -um]*

akşehr: *Akşehir, Konya ilinin bir şehri || Aydınlık, parlak şehir.*

1. Kūyuñ **Aḳşehr-durur** seng-i cefāñ alması
   Olur Aḳşehr'üñ eyā gül zaḫm alması leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 31, Mısra 3). [akşehr-durur, -durur]*
2. Kūyuñ Aḳşehr-durur seng-i cefāñ alması
   Olur **Aḳşehr'üñ** eyā gül zaḫm alması leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 31, Mısra 4). [akşehr'üñ, -üñ]*

ʿaks-i dost: *Sevgilinin sureti.*

1. Çeşmümüñ her perdesinde cilvegerdür ʿ**aḳs-i dost**
   Beñzer ol şeh mālikidür bu yidi deryālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 115, Mısra 9). [ʿaḳs-i dost,]*

ʿaks-i hüsnüñle: *Güzelliğin yansıması.*

1. ʿAḳs-i ḥüsnüñle şikūfe derc olınmış şişe-veş
   Maẓhar-ı envārdur mirʿāt-ı çeşm-i pākümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 67, Mısra 3). [ʿaḳs-i ḥüsnüñle, -üñ, -le]*

ʿaḳs-i ruḫ-ı süheyl-i gül-i nev-bahār'dan: *İlkbahar gülünün Süheyli'nin yanağının aksi.*

1. Ḳanı o dem ki kān-ı ʿaḳīḳ idi kūh u deşt
   ʿAḳs-i ruḫ-ı Süheyl-i gül-i nev-bahār'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 173, Mısra 8). [ʿaḳs-i ruḫ-ı süheyl-i gül-i nev-bahār'dan, -dan]*

ʿaks-i ruhuñla: *Yanağın ışıltısı; parlak yanak.*

1. ʿAḳs-i ruḫuñla ey meh-i ḫūrşīd-menzilet
   Beñzer elüñde bir gül-i bī-ḫāra āyīne *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 190, Mısra 3). [ʿaḳs-i ruḫuñla, -uñ, -la]*

ʿaḳs-i vech-i zī'n-nūreyn: *Nurlu yüzünün yansıması.*

1. Melāḥat maṭlaʿından gün gibi ʿarż eylese dīdār
   Ḳılur āfāḳı ʿ**aḳs-i vech-i zī'n-nūreyn** pür-envār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 6). [ʿaḳs-i vech-i zī'n-nūreyn,]*

al: *(herhangi bir şeyi) tutup yerinden ayırarak elinde veya yanında bulundurmak.*

1. Dildeki sūzı ʿaceb görme ele āyīne **al**

   Gör begüm sen de kimüñ şemʿine pervānedür o *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 184, Mısra 5). [al,]*

al: *Almak II elde etmek.*

1. Ayaġuñ ṭopraġından ḥāṣıl eyler vech-i zer ḫūrşīd

   Alur ser-mūzeñüñ kepkeplerinden nūr u fer kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 11, Mısra 4). [alur, -ur]*
2. Alurdı küştgīr-i ġam-ı devr ayaġumuz

   Sāḳī sebo-ı mey bize olmasa dest-yār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 49, Mısra 5). [alurdı, -ur, -dı]*
3. Göz göre naḳd-i dili **alduġı** yetmez mi ʿaceb

   Ḳaṣd ider cāna ḥārāmī gözüñ inṣāf mıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 54, Mısra 3). [alduġı, -duġ, -ı]*
4. Naḳd-i cān virüp ġamuñ **almaz** ʿadū-ı bī-baṣar

   Görmedükdür n'itsün ey şāh-ı tüvānger görmedük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 107, Mısra 5). [almaz, -maz]*
5. Bostān-ı cemālinde o sīb-i ẕeḳānından

   Şeftāluların cān virüp **almalı** Ḥüseyn'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 116, Mısra 8). [almalı, -malı]*
6. Murġ-ı dil-i āvāresin **aldurdı** Hüdāyī

   Ol alıcı ala gözüñüñ gördi nigāhın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 152, Mısra 13). [aldurdı, -dur, -dı]*
7. Naḳd-i dilümi zülfüñe virdüm sebebi bu

   Almaḳ dilerin sīb-i zenaḫdānuñ elinden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 154, Mısra 8). [almaḳ, -maḳ]*
8. Ṭarar yürür ḳara zülfini ʿarż ider ruḫı ālin

   Diler bu āl-ıla dil murġın **ala** ol gözi **ala** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 199, Mısra 8). [ala, -a]*
9. Cān istese cānāna dime virmezem anı

   Bī-minnet **alur** yoḫsa ecel virmez amānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 214, Mısra 2). [alur, -ur]*
10. Ḳıya ḳıya baḳan ol ḳara gözlü dil-berümüñ

    Göñül kebūterini bāz-ı zülfi **ala** gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 218, Mısra 6). [ala, -a]*
11. Ġayrılar şīrīn lebin şeftālūsına **alıcaḳ**

    Ḫaste gonlüm āh idüp bu derdile eyvā didi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 239, Mısra 7). [alıcaḳ, -ıcaḳ]*

12. Böyle **almaz** şikārını şāhīn

    N'ola dīvān-ı şehde olsa yirüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 61). [almaz, -maz]*

al: *(bir bedel karşılığında) temin etmek, satın almak II sağlamak, elde etmek.*

1. Naḳd-i dil-i aġyārı ḳo geçmez direm-i ḳalb
   Al genc-i revānum ki benüm naḳd-i revāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 55, Mısra 4). [al,]*
2. Ey ḫvāce müşk-i Çīn'i ḳo zülfi nesīmin **al**
   Bāġ-ı cehānda kesb idecek bir hevā budur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 58, Mısra 5). [al,]*
3. Ḥavrā gözine sürme iderken ġubārumuz
   Ol nūr-ı dīde ʿaynına **almaz** belā budur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 58, Mısra 10). [almaz, -maz]*

al: *1) Almak, sahip olmak 2) Fethetmek.*

1. Düşmen iḳlīmine şalsun ḳılıcın ol server
   Ḳaydefā mülkini **aldı** şu-y-ıla İskender *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 12). [aldı, -dı]*

al: *Aldatma, düzen, tuzak, hile.*

1. Āl ile öpdüm diyü sāḳī lebīn cānānenüñ
   Şevḳdan ayaġı yirler mi başar peymānenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 121, Mısra 1). [āl,]*
2. Dil murġını ṣayd eyledi ḫālini idüp beñ
   Āl-ıla yine aġ idüben zülf-i siyāhın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 152, Mısra 4). [āl-ıla, --ıla]*
3. Ṭarar yürür ḳara zülfini ʿarż ider ruḫı ālin
   Diler bu **āl-ıla** dil murġın ala ol gözi ala *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 199, Mısra 8). [āl-ıla, --ıla]*
4. Āl ile almaz idüñ göñlin Hüdāyī bendeñüñ
   Ḳāmetüñ cāna elif ḳaddüñ eger lām olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 207, Mısra 9). [āl,]*
5. Āl-ıla aldı būse-i şīrīn-i dil-beri
   Dökse ṣurāḥī cāma n'ola acı dilleri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 210, Mısra 1). [āl-ıla, --ıla]*
6. Āl ile aldurdum elden ol gül-i ḫandānumı
   Ṣanki Yaʿḳūb'um yitürdüm Yūsuf-ı Kenʿān'umı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 9). [āl,]*

al: *Al, kırmızı.*

1. Zerd ider gāhī ten-i ʿüryānı geh eşk-ile **āl**
   Giydürür sulṭān-ı ʿışḳuñ baña ḳat ḳat cāmeler *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 48, Mısra 3). [āl,]*

2. Biñ nāz iderse bülbüline vechi var gül
   Ḳonmış bir **al** kāġada vefḳ-ı hezār gül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 135, Mısra 2). [al,]*
3. Virdi nişāne **al** varaḳlarla ṣaḥn-ı bāġ
   Cāy-ı neberd-i Rüstem ü İsfendiyār'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 173, Mısra 3). [al,]*
4. Ṭarar yürür ḳara zülfini ʿarż ider ruḫı **ālin**
   Diler bu āl-ıla dil murġın ala ol gözi ala *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 199, Mısra 7). [ālin, -in]*
5. Seni nūr-ı cemālinden yaratmış sevdügüm Allāh
   Benüm çeşmi siyāhum ruḫları **ālüm** Muḥammed Ṣāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 4). [ālüm, -um]*
6. Olup vechüñ Ḥasen ḫulḳuñ ʿAlī ḫüsnüñ Ḥüseyn olmış
   Benüm çeşmi siyāhum ruḫları **ālüm** Muḥammed Ṣāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 8). [ālüm, -um]*
7. Ḳapuñda bendeñ olmaġa olupdur ḫ∨āceler müştāḳ
   Benüm çeşmi siyāhum ruḫları **ālüm** Muḥammed Ṣāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 12). [ālüm, -um]*
8. ʿÖmer sīretlü şāhısın bugün bu mülk-i ʿOs̲mān'uñ
   Benüm çeşmi siyāhum ruḫları **ālüm** Muḥammed Ṣāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 16). [ālüm, -um]*
9. Saçuñ gibi niçe yıllar-durur āşüfte-ḥalüñdür
   Benüm çeşmi siyāhum ruḫları **ālüm** Muḥammed Ṣāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 20). [ālüm, -um]*
10. Dimezsin tekye-i ʿışḳumda aḥvālüñ ne abdālum
    Benüm ġarrā Ḥüseynüm nūr-ı ʿaynum ruḫları **ālüm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 16, Mısra 4). [ālüm, -um]*
11. Saña lāyıḳdur olsa şeh Ḥüseyn-i Bayḳara bende
    Benüm ġarrā Ḥüseynüm nūr-ı ʿaynum ruḫları **ālüm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 16, Mısra 8). [ālüm, -um]*
12. Hüdāyī bendeñ öldür tīġ-ı ġamzeñle şehīd olsun
    Benüm ġarrā Ḥüseynüm nūr-ı ʿaynum ruḫları **ālüm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 16, Mısra 12). [ālüm, -um]*
13. Zülāl-i laʿlüñe dil-teşnedür bu ḳalb-i meyyālüm
    Gül-i bāġ-ı cinānum ruḫları **ālüm** Ḥasan Balı'm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 24, Mısra 4). [ālüm, -um]*
14. Revān-baḫş olmada laʿlüñ şarāb-ı kevs̲erüñ aynı
    Gül-i bāġ-ı cinānum ruḫları **ālüm** Ḥasan Balı'm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 24, Mısra 8). [ālüm, -um]*
15. Hüdāyī gibi lāyıḳ cümle ʿālem ḫalḳı pā-mālüñ
    Gül-i bāġ-ı cinānum ruḫları **ālüm** Ḥasan Balı'm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 24, Mısra 12). [ālüm, -um]*

al-: *Almak II elde etmek.*

1. Ṣunsa raḳīb tuḥfe diyü **alma** cānını

   Meyl eyleme saḳın begüm ol yādigāra gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 132, Mısra 5). [alma, -ma]*

2. Alma nuḳūd-ı ṣabrın virme raḳībe vaṣluñ

   Cān Yūsuf'ını ṣatma ey ḫ∨āce yoḳ bahāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 186, Mısra 7). [alma, -ma]*

3. Ḥaḳ ẕāt-ı pāküñ eyledi ḫayrü'l-ḫalef aña
   Gül gitse būyı ẕevḳın **alurlar** gül-ābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 34). [alurlar, -ur, -lar]*

4. Öldürme tīġ-ı hecr-ile boynuña **alma** ḳanumı

   Raḥm eyle dil Yaʿḳūbına ey Yūsuf-ı Mıṣr-ı cemāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 11). [alma, -ma]*

<u>āl eyledüm:</u> *Hile yapmak.*

1. Naḳd-i cāna būsesin azrağınan cānāneyi
   Rāyegān pehlūya çekdüm bir ʿaceb **āl eyledüm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 10). [āl eyledüm, -dü, -m]*

<u>āl eyledüm:</u> *Yol aramak.*

1. Bir gice yār ile bezm-i bāde-i **āl eyledüm**
   Ġuṣṣa-ı devri ferāmūş itmege **āl eyledüm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 2). [āl eyledüm, -dü, -m]*

<u>āl içre:</u> *Ailesi içinde.*

1. Āl içre rūy-ı Aḥmed-i Muḫtār'dur hemān
   Olsa seḥer şafaḳda ḳaçan āşikār şems *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 75, Mısra 13). [āl içre,]*

<u>āl idüp:</u> *Aldatmak, hile yapmak.*

1. Ṣanʿatıdur **āl idüp** reng eylemek ʿuṣṣāḳına
   Ol nigārum nām-ıla Naḳḳāş Aḥmed Balı'dur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 11). [āl idüp, -üp]*

<u>āl itme:</u> *Hile yaparak aldatmak, oyun etmek.*

1. Dil ü cān almaġa ey ġunca-leb mey gibi **āl itme**
   Baña bezm-i ġamuñda mīve-i hecrüñ nevāl itme *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 13). [āl itme, -me]*

<u>āl olur:</u> *Kızarmak. II Kan olmak.*

1. ʿĀşıḳuñ eşk-ile **āl olur** dem-ā-dem sīnesi
   Mest-i medhūşuñ dökilür içse ṣaḥbā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 197, Mısra 7). [āl olur, -ur]*

<u>aʿlā:</u> *Ulu, yüce, yüksek.*

1. Bende-i ednāsı olmış bir güzeller şāhınuñ
   Pāye-i ḳadd-i bülendi Sidre'den **aʿlā-y-iken** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 161, Mısra 4). [aʿlā-y-iken, -y, -iken]*
2. N'ola reşk eylese Ṭūbā o ḳad-i bālāya
   Bu meşeldür ḥased ednādan olur **aʿlāya** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 188, Mısra 2). [aʿlāya, -y, -a]*
3. Oldı ol cāmiʿe bir **aʿlā** cām
   ʿIḳd-i pervīn-i çarḫ-ı mīnā-fām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 43). [aʿlā,]*

<u>ala:</u> *Ala, renkli.*

1. Ṭarar yürür ḳara zülfini ʿarż ider ruḫı ālin
   Diler bu āl-ıla dil murġın **ala** ol gözi **ala** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 199, Mısra 8). [ala,]*

<u>ala :</u> *Alsın.*

1. Ṣofī delüdür şol ki bu demde ola ayıḳ
   Zerrīn-ḳadeh **ala** lāleyle şaḳāyıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 100, Mısra 1). [ala ,]*

<u>ʿala ʿayneyke ʿaynu'llāh:</u> *Gözlerini Allah saklasın.*

1. Ṭulūʿ itdi melāḥat maṭlaʿından gün gibi ol māh
   ʿAla ʿayneyke ʿaynu'llāh didi her ʿāşıḳ-ı āgāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 2). [ʿala ʿayneyke ʿaynu'llāh,]*

<u>ala gözüñüñ:</u> *Ela gözlü.*

1. Murġ-ı dil-i āvāresin aldurdı Hüdāyī
   Ol alıcı **ala gözüñüñ** gördi nigāhın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 152, Mısra 14). [ala gözüñüñ, -üñ, -üñ]*

aʿlā itdüñ: *Yüceltmek.*

1. Sāye-i mihr-pāyeñ ile gelüp
   İtdüñ aʿlā boyuñ gibi şānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 74). [aʿlā itdüñ, -dü, -ñ]*

ʿalā raġmı ḫāsūdān-ı münāfıḳ: *İki yüzlü kıskançların inadına rağmen.*

1. Cām al ele gül gibi bu demlerde Hüdāyī
   Nūş eyle ʿ**alā raġmı ḫāsūdān-ı münāfıḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 100, Mısra 10). [ʿalā raġmı ḫāsūdān-ı münāfıḳ,]*

aʿlā ṭutmaz: *Yüksek tutmak.*

1. Ādem olmaḳ dileyen cennet işigüñde şehā
   Kendüyi ḫāk-veş ednā ṭutar **aʿlā ṭutmaz** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 62, Mısra 6). [aʿlā ṭutmaz, -maz]*

ālām-ı fürkatle: *Ayrılık acıları, elemleri.*

1. ʿĀlem-i ıṭlāḳa düşdüm terk-i eşġāl eyledüm
   Ehl-i ʿışḳ **ālām-ı fürḳatle** ḫaḳīr ü mübteẕel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 16). [ālām-ı fürḳatle, -le]*

ālām-ı raḳībān: *Rakiplerin elemleri.*

1. Geh **ālām-ı raḳībān** geh ḫumār-ı bāde-i hicrān
   Olur her ḳanda ise ʿāşıḳa bir derd-i ser peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 11). [ālām-ı raḳībān,]*

aʿlā't-taḳvā: *Takva üzerine.*

1. Ḳad benā mesciden **aʿlā't-taḳvā**
   Ḥaremeş muḥterem çü Beyt-i ḥarām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 17). [aʿlā't-taḳvā,]*

alaylar baġlayup: *Alaylar bağlanmak, hazırlanmak.*

1. Alaylar baġlayup zülfi çeker müjgānı ḫançerler
   Amān virmez hemān ḳarşusına kim gelse ḫançerler *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 5). [alaylar baġlayup, -y, -up]*

ald: *Alt, alt kısım.*

1. Ey Hüdāyī ʿāḳıbet girmek gerek ḫāk **altına**
   Cān virürsin böyle çün ol genc-i penhān üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 201, Mısra 9). [altına, -ı, -n, -a]*

aldad: *Kandırmak, aldatmak; kandırdı.*

1. Dāyimā luṭfuñla eylersin dili ümmīd-vār
   Aldadursın yoḳ yire bir nā-tüvānı muttaşıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 133, Mısra 8). [aldadursın, -ur, -sın]*

aldı: *Almak II elde etmek.*

1. Āl-ıla **aldı** būse-i şīrīn-i dil-beri
   Dökse ṣurāḥī cāma n'ola acı dilleri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 210, Mısra 1). [aldı,]*

aldur: *Aldırmak, kaybetmek, yitirmek.*

1. Birāderler meded ol pür-cefā vü nāzum **aldurdum**
   Bugün Yaʿḳūb-ı vaḳtem Yūsuf-ı mümtāzum **aldurdum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 144, Mısra 1). [aldurdum, -du, -m]*
2. Birāderler meded ol pür-cefā vü nāzum **aldurdum**
   Bugün Yaʿḳūb-ı vaḳtem Yūsuf-ı mümtāzum **aldurdum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 144, Mısra 2). [aldurdum, -du, -m]*
3. Düşüp ṣaḥrā-ı hecre n'ola feryād u fiġān itsem
   Elümden bir ḳara gözlü güzel şeh-bāzum **aldurdum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 144, Mısra 4). [aldurdum, -du, -m]*
4. Demidür beñzümi ġam-sāz idüp ney gibi iñlersem
   Deminden mürdeler iḥyā ider dem-sāzum **aldurdum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 144, Mısra 6). [aldurdum, -du, -m]*
5. Yeridür çarḫa salsam şāhbāz-ı ah u efġānı
   Ḳaçurdum elden ol kebk-i hümā-pervāzum **aldurdum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 144, Mısra 8). [aldurdum, -du, -m]*

6. ʿAceb mi uṣanam deyr-i cehānuñ ṣūretinden ben
   Hüdāyī ol Mesīḥā-leb büt-i ṭannāzum **aldurdum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 144, Mısra 10). [aldurdum, -du, -m]*

ʿālem: *Âlem, dünya.*

1. Gönlini rindüñ açar cām-ı ṣabūḥī eyle kim
   Rūşen eyler ʿ**ālemi** mihr-i żıyā-güster ṣabāḥ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 23, Mısra 4). [ʿālemi, -i]*
2. Surḫ-rū olsa Hüdāyī iki ʿ**ālemde** n'ola
   Sāḳī-i ʿışḳuñ elinden mey-i ḥamrālar içer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 43, Mısra 9). [ʿālemde, -de]*
3. On sekiz biñ ʿ**ālemüñ** seyrinden eglenmez gelür
   Eglenür kūyuñda gelmez bu dil-i çālākümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 67, Mısra 9). [ʿālemüñ, -üñ]*
4. Fāriġu'l-bal idi ʿ**ālem** leẕẕetinden şimdi dil
   Laʿl-i şīrīnüñ hevāsında yeler zenbūr-veş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 77, Mısra 11). [ʿālem,]*
5. Ḳullara çıḳmaz görinmez böyle server görmedük
   Bir perī-peykerdür ol ʿ**ālemde** gözler görmedük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 107, Mısra 2). [ʿālemde, -de]*
6. Ey Hüdāyī olmasun ʿ**ālemde** adum Muṣṭafā
   Olmaz isem Kaʿbe-i vaṣlına ḳurbān Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 108, Mısra 9). [ʿālemde, -de]*
7. Hüdāyī Leyli vü Mecnūn yoġ idi ʿ**ālemde**
   Cehāna yār ile biz dāsitān ikimüz idük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 118, Mısra 9). [ʿālemde, -de]*
8. Ey Hüdāyī gel e inṣāf idicek ʿ**ālemde**
   Bir ṣafāgāh mı var sūy-ı Ḳalāta'dan yig *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 119, Mısra 9). [ʿālemde, -de]*
9. Güneşüñ nāmı batup maḥv ola ger ʿ**ālemden**
   Olmaya naḳş-ı ruḫuñ levḥa-ı dilden zāyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 131, Mısra 5). [ʿālemden, -den]*
10. Melāmet ehline ʿ**ālem** ḫarāb olursa ne ġam
    Yeter selāmet-i pāy-ı piyāle vü ser-i ḫum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 136, Mısra 7). [ʿālem,]*
11. Degişmezsem bihişti ḫāl-i gendüm-gün-ı dildāra
    Hüdāyī olmayayın ʿ**ālem** içre ibn-i Ādem ben *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 163, Mısra 10). [ʿālem,]*
12. Genc-i ʿışḳuñ niçe bir sīnede olsun mestūr
    Açalum ʿ**āleme** gel gün gibi meşhūr olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 4). [ʿāleme, -e]*

13. Dilā revādur olursañ bu ʿ**āleme** rüsvāy
    Saña ḳaşı ġamını kim didi ki illere yay *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 212, Mısra 1). [ʿāleme, -e]*
14. Ey Hüdāyī yine ḫūrşīd gibi şavḳumdan
    Şıġmasam n'ola bütün ʿ**āleme** yārum geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 217, Mısra 10). [ʿāleme, -e]*
15. ʿİşreti ʿ**ālemi** ḳo tā ki cinān içre saña
    Ebedi ʿayş naṣīb ide Ḫudā-ı mufżil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 35). [ʿālemi, -i]*
16. Şeh Süleymān yine ol zübde-i Āl-i ʿOs̱mān
    Eyledi ʿ**āleme** ser-çeşme-i luṭfını revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 2). [ʿāleme, -e]*
17. Elemi ʿ**āleme** tebdīl ola ben ḫaste-dilüñ
    Göşe-i ʿayn-ı ʿināyetle iderseñ nigerān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 45). [ʿāleme, -e]*
18. Ḳudūmuñdan müşerref oldı ʿ**ālem**
    Revān ile nitekim cism-i Ādem *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 21). [ʿālem,]*
19. İki ʿ**ālemde** maḳṣūdum senüñ bir şeb viṣālüñdür
    Piyālem gözlerüm nūrı cemāli şems-i raḫşānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 11). [ʿālemde, -de]*
20. Senden ayru geldi cāna cümle ʿ**ālemden** fırāġ
    Gel yetiş ey laʿl-i nābı Āb-ı Ḥayvān'um Ḫıżır *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 11). [ʿālemden, -den]*
21. Cümleten ʿ**ālem** Hüdāyī gibi ser-gerdānıdur
    Baş açuḳ abdālıyam cān-ıla Ḥaydar Bālī'nüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 19). [ʿālem,]*
22. Bu āfitāb-ı ḥüsn-ile germ oldı bāzāruñ senüñ
    ʿĀlem metāʿ-ı vaṣluña oldı ḫārīdāruñ senüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 18). [ʿālem,]*
23. Dem-ā-dem ṭalʿati nūrıyla ʿ**ālem** pür-füroġ olsun
    Leṭāfet mülkini feṭḥ eyledi ġamzıyla Feṭḥu'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 19). [ʿālem,]*
24. Bād-ı ʿadli ʿ**āleme** şol deñlü virdi iʿtidāl
    Kim gülistān-ı cehān olmış-durur cennet-mis̱āl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 23, Mısra 9). [ʿāleme, -e]*
25. Varayın derdüñ-ile ʿ**āleme** destān olayın
    Düşeyin ṭaġlara Mecnūn gibi ʿüryān olayın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 25). [ʿāleme, -e]*
26. Devlet-i vuṣlatda ʿ**ālemlerde** her bir nā-maḥal
    Herkese rızḳın naṣīb itmiş Ḫudā-ı lem-yezel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 17). [ʿālemlerde, -ler, -de]*

ʿ**ālem:** *Alâmet, nişan, işaret; sancak, bayrak.*

1. Tuġlar perçem-i pür-ḫam ʿ**alem** ol ḳadd-i belend
   Anuñ altun başıdur ey şeh-i ḫūbān üsküf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 88, Mısra 11). [ʿalem,]*
2. Her menār olduġına bürc-i şeref
   ʿAlemi dāl olup der iʿlām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 36). [ʿalemi, -i]*

ʿ**alem dikdi:** *Bayrak dikmek.*

1. Ḳılıcuñ mülk-i dili fetḥ idicek geldi şehā
   Bir ʿ**alem dikdi** oḳuñ üstine bürc-i bedenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 125, Mısra 4). [ʿalem dikdi, -di]*

ʿ**ālem eyledi:** *Eğlence düzenlemek.*

1. İtdi ḳulına göşe-i çeşmiyle iltifāt
   Minnet Ḫudā'ya kim elemüm ʿ**ālem eyledi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 222, Mısra 6). [ʿālem eyledi, -di]*

ʿ**ālem virür:** *Dünyaya eş konumda olmak.*

1. Bu çeşm ü bīnī zülf ü fem baḳduḳca bir ʿ**ālem virür**
   Dirsem yüzine vechi var āyīne-i ʿālem-nümā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 7, Mısra 3). [ʿālem virür, -ür]*
2. Çeşm ü bīnī zülf ü fem baḳduḳca bir ʿ**ālem virür**
   Gün yüzüñ āyīne-i ʿālem-nümādur dīdeye *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 202, Mısra 3). [ʿālem virür, -ür]*

ʿ**ālem-i ebdāna:** *Tenler alemi.*

1. Nitekim bula bu terkīb-i ʿanāṣır tertīb
   Nitekim āb ola bu ʿ**ālem-i ebdāna** revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 50). [ʿālem-i ebdāna, -a]*

ʿ**ālem-i fānī:** *Gelip geçici âlem, dünya.*

1. Ma'īl oldum vechi var dil-ber cefālar eylese
   N'eyledüm kim cevr ider bu ʿ**ālem-i fānī** daḫı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 231, Mısra 8). [ʿālem-i fānī,]*

ʿālem-i ġaddār: *Acımasız, insafsız dünya.*

1. Dost bir cevr itse eyler ʿ**ālem-i ġaddār** iki
   N'eyleyem bī-çāre tenhā düşmen-i ḫūn-ḫār iki *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 233, Mısra 1). [ʿālem-i ġaddār,]*

ʿālem-i ıṭlāḳa düşdüm: *Boşlama alemine düşmek.*

1. ʿĀlem-i ıṭlāḳa düşdüm terk-i eşġāl eyledüm
   Ehl-i ʿışḳ ālām-ı fürḳatle ḥaḳīr ü mübtezel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 15). [ʿālem-i ıṭlāḳa düşdüm, -dü, -m]*

ʿalem-i ḳubbesi: *Kubbesinin alemi, işareti.*

1. ʿAlem-i ḳubbesi ber-ḳuṭb-i felek
   Bürc-i rifʿatde buldı istiḥkām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 31). [ʿalem-i ḳubbesi, -si]*

ʿalem-i küffārı: *Kafirlerin sancağı.*

1. Ser-nigūn eyleye varup ʿ**alem-i küffārı**
   Ḳapudan big sefere oldı saʿādetle revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 9). [ʿalem-i küffārı, -ı]*

ʿālem-i pür-ʿiberi: *İbret dolu dünya.*

1. ʿĀlem-i pür-ʿiberi eylemek-içün seyrān
   Ben de bir göşede bīdār idüm encüm-mānend *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 17). [ʿālem-i pür-ʿiberi, -i]*

ʿalem-i sebzi: *Yeşil bayrak.*

1. Ḥaremidür maḳām-ı Ḫıżr Nebī
   ʿAlem-i sebzi serv-i Sidre-ḫırām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 58). [ʿalem-i sebzi, -i]*

ʿalem-i zer: *Altın bayrak.*

1. ʿAlem-i zer o ḳubbe üstinde
   Berḳ urur nūr-ı Kaʿbe gibi müdām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 33). [ʿalem-i zer,]*

ʿ**aleyhi's-selām:** *"Allâh'ın selâmı onun üzerine olsun!"manasında Peygamber adı anılırken kullanılan bir söz.*

1. Ve'ṣ-ṣalātu ʿalā rasūli'llāh
   Ḫātem-i enbiyā ʿ**aleyhi's-selām** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 4). [ʿaleyhi's-selām,]*

ʿ**alī:** *1. Yüksek olan, yüce, ulu. 2. mec. Değeri yüksek, şerefli.*

1. Pāy-māl itme beni zülf-i semen-būyuñ gibi
   Serv-i nāzum himmetüñ ʿ**ālī** gerek boyuñ gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 211, Mısra 2). [ʿālī,]*
2. İsterem ṣu gibi ol servüñ olam pā-māli
   Kişinüñ himmeti kendine gerekdür ʿ**ālī** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 223, Mısra 2). [ʿālī,]*

ʿ**alī:** *Ali bin Ebu Talib (Arapça: علي بن أبي طالب; d. 599, Mekke - ö. 661, Kûfe), İslam Devleti'nin 656-661 yılları arasındaki halifesi. İslam peygamberi Muhammed'in hem damadı hem de amcası Ebu Talib'in oğlu olan Ali, Muhammed'in İslam'a davetini kabul eden ilk erkektir. Ebu Talib ve Fatıma bint Esed'in çocukları olan Ali, Kabe'de doğan tek insandır.*

1. Ḳapuñda ḳara ḳuluñdur Hüdāyī
   ʿAlīsin sen benüm şāhum o Ḳanber *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 51, Mısra 10). [ʿalīsin, -sin]*
2. Ḥüsni Ḥaṣan aḫlāḳı ʿ**Alī** sīreti Aḥmed
   Olsam yaraşur bende-i pā-māli Ḥüseyn'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 116, Mısra 5). [ʿalī,]*
3. Ḥażret-i Ḥayder emīrü'l-müʾminīn yaʿnī ʿ**Alī**
   Mīşe-zār-ı faẕla ẕāt-ı pākidür şīr-i jiyān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 77). [ʿalī,]*
4. Olup vechüñ Ḥasen ḫulḳuñ ʿ**Alī** ḫüsnüñ Ḥüseyn olmış
   Benüm çeşmi siyāhum ruḫları ālüm Muḥammed Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 7). [ʿalī,]*

ʿ**alī:** *Özel ad.*

1. Ḥüsniyle oldı cümle vilāyetde ol velī
   Ol şūḫ-ı dil-rübā ki dinür nāmına ʿ**Alī** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 4). [ʿalī,]*
2. Meydān-ı ḫüsn içinde cehān pehlevānıdur
   Ol şūḫ-ı dil-rübā ki dinür nāmına ʿ**Alī** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 8). [ʿalī,]*

3. Ẕāt-ı şerīfine dilerin irmesün ḫalel

   Ol şūḫ-ı dil-rübā ki dinür nāmına ʿ**Alī** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 12). [ʿalī,]*

4. Gün gibi itdüm ol ṣanemüñ mihrini ʿayān

   Ol şūḫ-ı dil-rübā ki dinür nāmına ʿ**Alī** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 16). [ʿalī,]*

5. Oldur Hüdāyī mülk-i dilüñ şimdi serveri

   Ol şūḫ-ı dil-rübā ki dinür nāmına ʿ**Alī** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 20). [ʿalī,]*

ʿalī balı'm: *Özel ad.*

1. Şeh-i ferḫunde-fālüm āfītāb-ı evc-i iḳbālüm

   Lebi şīrīn dehānı sāḳī-i kevs̲er ʿ**Alī Balı'm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 17, Mısra 4). [ʿalī balı'm, -m]*

2. Yanuñdan kes helāk eyle ʿadū-ı z̲u'l-ḥimārı gel

   Lebi şīrīn dehānı sāḳī-i kevs̲er ʿ**Alī Balı'm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 17, Mısra 8). [ʿalī balı'm, -m]*

3. Mürüvvet kānısın yoḳdur vilāyetde saña beñzer

   Lebi şīrīn dehānı sāḳī-i kevs̲er ʿ**Alī Balı'm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 17, Mısra 12). [ʿalī balı'm, -m]*

āl-i muḥammed: *Hz. Muhammed'in ailesi.*

1. Āl-i Muḥammed olduġuña bu yeter delīl

   Şemʿ-i ruḫuñ-durur gül-i ḥamrā gibi besīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 19). [āl-i muḥammed,]*

ʿālī olsa: *Yüksek, uzun olmak.*

1. Ṭūbā'dan olsa ḳaddi-le ʿālī ʿaceb midür

   ʿUlvī-durur ṭabiʿati şol kim ola laṭīf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 90, Mısra 5). [ʿālī olsa, -sa]*

alıcı: *Alan, kapan, avlayan.*

1. Murġ-ı dil-i āvāresin aldurdı Hüdāyī

   Ol **alıcı** ala gözüñüñ gördi nigāhın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 152, Mısra 14). [alıcı,]*

ʿalīl ola: *Hastalanmak, sakatlanmak.*

1. Şehlā gözüñ gözetmeyeli oldı dil ḫarāb
   Vāy ol ʿimāretüñ ki ʿ**alīl ola** nāẓırı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 230, Mısra 8). [ʿalīl ola, -a]*

ā<u>l-ile:</u> *Aldatma, düzen, tuzak, hile.*

1. Eyler isem n'ola Yaʿḳūb gibi nāle vü zār
   Āl-ile Yūsuf'umı gürg-i ecel itdi şikār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 26). [āl-ile,]*

ʿ<u>ālīlik it:</u> *Büyüklük göstermek.*

1. Ḫāk-i rehüñden eyle mürüvvet ʿ**Ālīlik it**
   Olsun Yezīd yüz çevüren Bū Türāb'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 53). [ʿālīlik it,]*

ʿ<u>ālīlik it:</u> *Ali gibi davran.*

1. Ḫāk-i rehüñde tek baña yer vir ʿ**Alīlik it**
   Olsun Yezīd yüz çevüren Bū Türāb'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 179, Mısra 5). [ʿalīlik it,]*

ʿ<u>ālim-i ümmī-laḳab:</u> *Okuma yazma bilmeyen lakaplı bilgin.*

1. Maḫzen-i genc-i ʿulūm-ı evvelīn ü āḫırīn
   ʿĀlim-i ümmī-laḳab dānā-ı sırr-ı kün fe-kān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 36). [ʿālim-i ümmī-laḳab,]*

<u>alın:</u> *Tutulmak, kapılmak.*

1. Alınma aña ḫūn-ı şehīdān-ı ʿışḳdur
   Gül-güne-i ʿiẕār-ı zen-i ḥīlekār-ı çarḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 24, Mısra 3). [alınma, -ma]*

ʿ<u>ālī-neseb:</u> *Soylu, soyu yüce.*

1. Ey kerīmü'ş-şān u ey ʿ**ālī-neseb**
   Bir gühersin dünyede mānendi yoḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kıt'a 1, Mısra 1). [ʿālī-neseb,]*

allāh: *Allah, tanrı.*

1. Cevr itmek işüñ bendeñe her gāh Muḥammed
   Senden nice ḫᵛuşnūd ola **Allāh** Muḥammed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 28, Mısra 2). [allāh,]*
2. Ṭutışdı küştgīr-i ʿışḳ-ıla dil
   Hüdāyī eydelüm **Allāh** oñara *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 205, Mısra 10). [allāh,]*
3. Teraḫ gitdi feraḫ geldi Hüdāyī minnet **Allāh'a**
   Göñül Yaʿḳūb'ına ol Yūsuf-ı Kenʿān'umuz geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 227, Mısra 9). [allāh'a, -a]*
4. Minnet **Allāh'a** dirligüm ḫᵛuşdur
   Geldi bu mürde cismüme cānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 31). [allāh'a, -a]*
5. Seni nūr-ı cemālinden yaratmış sevdügüm **Allāh**
   Benüm çeşmi siyāhum ruḫları ālüm Muḥammed Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 3). [allāh,]*
6. Dilerem kim virmesün bir ferde **Allāh** ayrılıḳ
   Hey ne müşkil derd olur āh ayrılıḳ vāh ayrılıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 3). [allāh,]*

alma: *Elma.*

1. Kūyuñ Aḳşehr-durur seng-i cefāñ **alması**
   Olur Aḳşehr'üñ eyā gül zaḫm **alması** leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 31, Mısra 3). [alması, -sı]*
2. Kūyuñ Aḳşehr-durur seng-i cefāñ **alması**
   Olur Aḳşehr'üñ eyā gül zaḫm **alması** leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 31, Mısra 4). [alması, -sı]*

aln: *Alın.*

1. Dīde revzen açup **alnuñda** ḳaşuñ seyr eyler
   Beñzer ol ḳaṣra ki anuñ ola medd-i başarı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 216, Mısra 11). [alnuñda, -uñ, -da]*
2. Nā-geh ol şemʿ-i cemʿ-i ehl-i vefā
   Yüzi mihr **alnı** māh-ı tābānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 16). [alnı, -ı]*
3. Ser-ā-ser ṭoldı mihrüñle zemīn ü āsumān Aḥmed
   Ay **alnı** āfitābum ā meh-i nā-mihribān Aḥmed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 4). [alnı, -ı]*

4. Ay **alnı** āfitābum ā meh-i nā-mihribān Aḥmed
   Şeh-i Mıṣr-ı melāḥat Yūsuf-ı gül-pirehensin sen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 8). [alnı, -ı]*
5. Naẕīri yoḳ güzellikde şehisin mülk-i ʿOs̱mān'uñ
   Ay **alnı** āfitābum ā meh-i nā-mihribān Aḥmed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 12). [alnı, -ı]*
6. Ḳapuñda ḳuluñ olmaḳ yig baña mülk-i Sikender'den
   Ay **alnı** āfitābum ā meh-i nā-mihribān Aḥmed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 16). [alnı, -ı]*
7. Güzelsin ḥüsnüñe hergiz bedel yoḳ bī-bedellerde
   Ay **alnı** āfitābum ā meh-i nā-mihribān Aḥmed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 20). [alnı, -ı]*
8. Nūr-ıla yazmış **alnına** ol kātib-i ezel
   Ṣadr-ı serīr-i mesned-i ḥüsne budur maḥal *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 9). [alnına, -ına]*

alt: *Alt, alt kısım.*

1. Ḫaṭı **altında** ruḫ-ı mehveşi levḥ-i maḥfūz
   Çeşm-i pākān anı seyr itmege ġāyet maḥẕūẓ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 83, Mısra 1). [altında, -ı, -n, -da]*

altun başıdur: *Altın taç.*

1. Tuġlar perçem-i pür-ḫam ʿalem ol ḳadd-i belend
   Anuñ **altun başıdur** ey şeh-i ḫūbān üsküf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 88, Mısra 12). [altun başıdur, -ı, -dur]*

altun başlu: *Altın taç.*

1. Rūm ilinde begdür **altun başlu** sancaḳlar çeker
   Şems-i tābende ḳulı olmaġla Sulṭān Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 108, Mısra 3). [altun başlu,]*

altun ṭoz olsa: *Altınlarla bezenmiş.*

1. İtsün ġubār-ı ahuñ ḫam ḳāmetüm zer-endūd
   Dil-keş olur be-ġāyet **altun ṭoz olsa** yaya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 186, Mısra 6). [altun ṭoz olsa, -sa]*

ālūde-i gil eyleme: *Çamur sıçratmak.*

1. Bend-i ġamdan yüri var serv gibi āzād ol
   Pāk iken dāmenüñi eyleme ālūde-i gil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 12). [ālūde-i gil eyleme, -me]*

ālüñe evlāduña: *Çoluk çocuk.*

1. Ālüñe evlāduña yüz biñ ṣalāt ile selām
   Ḥażret-i Ḥaḳdan eyā maḳṣūd-ı emr-i kün fe-kān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 79). [ālüñe evlāduña, -u, -n, -a-uñ, -a]*

ʿam: *Alışılagelen.*

1. Kesmezem ḫ̬ān ʿaṭāsından ümīdüm zīrā
   Luṭf u inʿāmı anuñ ʿ**am-durur** ḫāṣ degül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 90). [ʿam-durur, -durur]*

aʿmā: *Gözleri görmeyen ll kör.*

1. Cevher-i naẓmum Hüdāyī ʿaynına almaz ʿadū
   Ṭūṭīya nefʿini görmez gözleri **aʿmālaruñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 117, Mısra 10). [aʿmālaruñ, -lar, -uñ]*

aʿmāl: *Ameller, işler. II Yapılan hayırlar.*

1. Vaṣlına ḫ̬ıdmet ile vāṣıl olurdum yāruñ
   Mūcib-i cennet olaydı kişinüñ **aʿmāli** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 223, Mısra 6). [aʿmāli, -i]*

amān virmez: *Rahat bırakmak; canını almamak, ölmemek.*

1. Alaylar baġlayup zülfi çeker müjgānı ḫançerler
   Amān virmez hemān ḳarşusına kim gelse ḫançerler *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 6). [amān virmez, -mez]*

amānı virmez: *Aman vermek II Fırsat bırakmak, izin vermek.*

1. Cān istese cānāna dime virmezem anı
   Bī-minnet alur yoḫsa ecel virmez amānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 214, Mısra 2). [amānı virmez, -mez]*

ʿamel: *Amel, iş, hareket, davranış, dinî emirleri yerine getirme.*

1. ʿAmel metāʿı ile satma kendüñi ṣofī
   Ziyān iden saḳın ekṣer zamānda ʿāmildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 39, Mısra 11). [ʿamel,]*
2. Ḫāṣıl it mezraʿ-ı ʿālemde ʿ**amel** dānesini
   Yol yaraġını niçün görmeye merd-i rāḥīl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 39). [ʿamel,]*
3. ʿAmelüm var diyü ammā yine maġrūr olma
   Ki ziyān idegen olur ṣaḳın ekṣer ʿāmil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 41). [ʿamelüm, -üm]*
4. Ḫażret-i Ḫaḳḳ'a yarar bir ʿ**amelüm** yoḳdur kim
   Olmaġa lāyıḳ olam ben de ġulām-ı muḳbil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 79). [ʿamelüm, -üm]*

ʿamel ü zühd ü ṭāʿatüñ: *İşin, takvan, kabulleniş.*

1. Terk eyle ṣofī zerḳ u riyā-y-ıla ḥırṣı gel
   Ḫayr ide tā saña ʿ**amel ü zühd ü ṭāʿatüñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 109, Mısra 10). [ʿamel ü zühd ü ṭāʿatüñ, -üñ]*

ʿamel-i kīmyāgerī: *Kimyagerin işi.*

1. Ḫāk-i cevāhir-i ḳadem-i yāra vāṣıl ol
   Sevdā-ı ḫāmdur ʿ**amel-i kīmyāgerī** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 210, Mısra 10). [ʿamel-i kīmyāgerī,]*

ʿāmil: *Amel eden; bildiklerini uygulayan, ibadet ve diğer kulluk görevlerini eksiksiz yerine getiren.*

1. ʿAmel metāʿı ile satma kendüñi ṣofī
   Ziyān iden saḳın ekṣer zamānda ʿ**āmildür** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 39, Mısra 12). [ʿāmildür, -dür]*
2. ʿAmelüm var diyü ammā yine maġrūr olma
   Ki ziyān idegen olur ṣaḳın ekṣer ʿ**āmil** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 42). [ʿāmil,]*

āmīn: *Duâlardan ve hayır temennîlerinden sonra, "Allah kabul etsin, öyle olsun!" anlamında kullanılan söz.*

1. Bu duʿāyı gūş idüp her kim ki dir **āmīn** aña

   Bāġ-ı ḫuld içinde anı eyle yā Rab cāvidān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 101). [āmīn,]*

ammā: *"Ancak, fakat, lâkin" anlamlarında bağlaç.*

1. Ṭuymış şeker-lebüñden bir nükte ṭūṭī-i dil

   Fāş itmek ister **ammā** bir hem-zebāna muḥtāc *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 22, Mısra 6). [ammā,]*
2. Aḥbābumuzuñ mūr-ṣıfat yolına ḫāküz

   Ammā ki ʿadū gözine biz şīr-i jiyānuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 61, Mısra 6). [ammā,]*
3. Geçinür ʿāşıḳuñ ṣofī velīkin dilden āhı yoḳ

   Ḫālīlu'llāh geçer **ammā** tütün tütmez ocaġında *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 203, Mısra 4). [ammā,]*
4. Emdür lebi her derde vü ḥikmet nedür **ammā**

   Ben ḫastaya ölsem de gelüp virmez em anı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 214, Mısra 5). [ammā,]*
5. Leblerüñ emsem didüm ol dilbere em mā didi

   Kimseye bu sırrı ifşā eyleme **ammā** didi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 239, Mısra 2). [ammā,]*
6. ʿĀşıḳlaruñ öldürmege var niyyetüñ **ammā**

   Ben cān atarum ölmege sen nāra mı düşdün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 240, Mısra 5). [ammā,]*
7. ʿAmelüm var diyü **ammā** yine maġrūr olma

   Ki ziyān idegen olur ṣaḳın ekşer ʿāmil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 41). [ammā,]*
8. Demende nuṭḳ-ı lebi mühlik-i ʿadū **ammā**

   Ḥayāt-baḫş-ı aḥibbā dem-i Mesīḥā'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 31). [ammā,]*

an: *O. Teklik üçüncü şahıs zamiri.*

1. Ḳāleb-i ṣāġıra cān bādedür **ansuz** yürimez

   Şol degirmen gibi kim āb-ı revānsuz yürimez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 64, Mısra 1). [ansuz, -suz]*
2. Didi **anuñ-durur** bu ṣadr-ı güzīn

   Ġulġuleyle ṭolup zemīn ü zamān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 29). [anuñ-durur, -uñ, -dur, -ur]*
3. Gözlerüñ bīmārına laʿlüñ bağışlar ṣıḥḥati

   Andadur cānā Mesīḥ-i Meryem'üñ ḫāṣıyyeti *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 14). [andadur, -da, -dur]*

an: *Adını söylemek, zikretmek, hatırlamak.*

1. ʿĀr eyleme söylense ḳuluñla eger aduñ
   Her gāh **añılur** bende ile şāh Muḥammed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 28, Mısra 8). [añılur, -ıl, -ur]*
2. Añ ol güni ki gülistānda haftalarla ḳalup
   Mey-i dü-sāle içen bir zamān ikimüz idük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 118, Mısra 5). [añ,]*
3. Añdum ḫaṭuñ yazup yañılup eyledüm ḫaṭā
   Yazma günāha kātib-i defter Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 146, Mısra 5). [añdum, -du, -m]*
4. Maḳām idüp ser-i servi çimende muḳrī-i ḳumrī
   Elif-ḳadüñ **añup** eyler maḳām-ı rāstda nāle *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 199, Mısra 4). [añup, -up]*
5. Ben ḫāk-i bī-vücūdı **añup** sögme dāyimā
   Yoḳ yire żāyiʿ eyleme bunca güherleri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 221, Mısra 11). [añup, -up]*

an: *An, vakit.*

1. Pīr pendin esle Yūsuf ḳıṣṣasından ḥiṣṣe al
   Eyleme iḫvān-ı devrān ile bir **ān** İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 6). [ān,]*
2. Hüdāyī'yem ḫaṭ-ı Yāḳūt-ı laʿlüñ görmesem bir **ān**
   Cemālüñ muṣḥafı ḥaḳḳı yazılmaz bu dil-i ġamgīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 157, Mısra 9). [ān,]*

an: *"O" işaret sıfatı.*

1. Bīnī elif-miṣāldür ebrūsı ʿayn-ı nūn
   Vardur o māh-ṭalʿatümüñ çihresinde **ān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 156, Mısra 10). [ān,]*

añа: *" O" üçüncü tekil şahıs zamiri.*

1. Kuyuñda ḥużūr ile yatur ḫasta Hüdāyī
   Ger pister **añа** ḫār ola bālīn ola ḫārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 6, Mısra 14). [añа,]*
2. Kūyuñda her ki ḥasret-i laʿlüñle virse cān
   Cennetde kevṣeri **añа** ide Ḫudā naṣīb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 9, Mısra 4). [añа,]*
3. Tīrüñ kime toḳınsa şehādet naṣīb olur
   Ḳıldum nişāne sīnem **añа** ben de yā naṣīb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 9, Mısra 8). [añа,]*

4. Olup raḳībe ḳarīb eyleyüp vefālar **aña**

   Hüdāyī'den ne iki bunca iḥtirāz ʿaceb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 10, Mısra 9). [aña,]*

5. Hidāyet necmidür çeşmüñ kime rūşen-naẓar ḳılsa
   Aña baḫt u saʿādet yār olup eyler naẓar kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 11, Mısra 8). [aña,]*

6. Rızḳ bābın ey Hüdāyī feṯḥ ider Fettāḥ **aña**

   Ṭāʿat içün gün gibi kim ḳaldurursa ser ṣabāḥ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 23, Mısra 9). [aña,]*

7. Alınma **aña** ḫūn-ı şehīdān-ı ʿışḳdur

   Gül-güne-i ʿiẕār-ı zen-i ḥīlekār-ı çarḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 24, Mısra 3). [aña,]*

8. Ḫūblar kim gelür ol māha ber-ā-ber görinür
   Aña beñzer ki güneş var-iken aḫter görinür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 2). [aña,]*

9. Ḥāmeñ Hüdāyī bezm-i belāġat buḫūrıdur

   Ḫaṭṭ-ı siyāh-ı şiʿrüñ **aña** dūd-ı müşk-bār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 49, Mısra 14). [aña,]*

10. Hüdāyī kendüyi bilmez geçer derdüñle dil-ḫaste

    Gelüp ey cān ṭabībi **aña** luṭf it kendüyi bildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 53, Mısra 10). [aña,]*

11. Dile ḫançer urıcaḳ çeşmi virür dil **aña** cān
    Nuḳldur birbirine ṣan iki mestāne ṣunar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 56, Mısra 3). [aña,]*

12. Hüdāyī pāy-ı ʿaḳlına ʿıḳal-ı ʿışḳı bend itdi

    Aña dīvāne dimeñ ḳatı maʿḳūl itdi ʿāḳıldür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 57, Mısra 10). [aña,]*

13. Ḳol ṣala boynuña ridā sen **aña** viresin rıżā

    Ġam bizi öldürür şehā boynuñadur vebālümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 70, Mısra 5). [aña,]*

14. Meyl itse teşne-diller **aña** n'ola ṣu gibi

    Başdan ayaġa anı yaratmış Ḫudā laṭīf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 90, Mısra 3). [aña,]*

15. ʿAyş u ʿişret ḳaṣrınuñ ṣalduḳda bünyādını Cem
    Eylemiş cām-ı ṣafādan **aña** ol üstād ayaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 91, Mısra 6). [aña,]*

16. Bu cehl ile **aña** raḳīb olmaḳ revā mıdur ḳarīb

    Bu Cehl'e lāyıḳ mı naṣīb ola viṣāli Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 111, Mısra 3). [aña,]*

17. Tīr gönderse dile çeşmi **aña** dil cān virür

    Birbirine tuḥfesi gibi iki mestānenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 121, Mısra 7). [aña,]*

18. Ẓulm ile ḫūnī gözüñ tīġı beni itdi şehīd

    Ṣāhid-i ʿādildür ey şeh **aña** ḫūnı çeşmümüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 123, Mısra 4). [aña,]*

19. Düşmege çāh-ı zenaḫdānuña bu Yūsuf-ı dil

    Sebeb olmışdur **aña** gīsu-ı ʿanber-şikenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 125, Mısra 8). [aña,]*

20. Cem-vaḳt oldı Hüdāyī çekeli cām-ı ġamuñ

    Devr içinde **aña** bir kimse ayaḳdaş degül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 129, Mısra 14). [aña,]*

21. Yād-ı ḳaddüñle elif geldi gice fāl eyledüm
    Ḫıdmetüñde ṭoġrıyam ey serv **añа** dāl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 148, Mısra 2). [añа,]*
22. Şād olur dil işigüñ **añа** mekān oldugı'çün
    Sevinür mü'min olan yiri cinān oldugı'çün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 165, Mısra 1). [añа,]*
23. Sebz-reng itdi zemīni vü zamān ṣafḥasınuñ
    Yazmaġa naḳş-ı bahārı **añа** Erjeng-i çimen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 166, Mısra 4). [añа,]*
24. Varayın ḫāneḳāh-ı kūyuña cānum süriyü
    Gosfend-i dil ü cānı **añа** iltüp ḳurbān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 169, Mısra 4). [añа,]*
25. Ol ṣems-i evc-i ʿişmete beñzetme kendüñi
    Ẓālimdür ol sen **añа** ẓahīr ü muʿīnsin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 176, Mısra 4). [añа,]*
26. Her ki taʿvīż-i duʿāñı yaza levḥ-i cāna
    İsm-i Aʿẓam ḥaḳı ol **añа** ola ḥırz-ı emān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 48). [añа,]*
27. Şāhdur mehd **añа** bir taḫt-ı muraṣṣaʿ el-ān
    Mehdine ʿıḳd-ı le'ālīdür aṣılmış Pervīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 37). [añа,]*
28. İsm-i Aʿẓam ḥaḳı ol **añа** ola ḥırz-ı emān
    Bula günden güne yā Rab meh-i nev gibi kemāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 45). [añа,]*
29. Ne ḥāletdür ki ʿāṣıḳ ola yār-ı nāz-perverdüñ
    O saña aġlaya ḥālin sen **añа** dökesin derdüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 2, Mısra 2). [añа,]*

añа: *" O" işaret adılı (zamir).*

1. Ḫırḳa-ı ten ṣofīyā çoḳdan olurdı çāk çāk
   Sīnem üzre olmasa yer yer **añа** pergāle dāġ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 85, Mısra 4). [añа,]*
2. Şādam **añа** ki sīneden eksük degül ġamuñ
   Ḫ'uşdur refīḳi bir kişinüñ kim ola şefīḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 96, Mısra 7). [añа,]*
3. Çeşme-i laʿlüñi bünyād iden üstād-ı ezel
   Eylemiş ḥavż-ı bilūrīn **añа** çāh-ı ẕeḳanuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 125, Mısra 10). [añа,]*
4. Gelicek tīġı **añа** yir idelüm baş üzere
   Yolına cān virelüm hem-dem ü hem-ser diyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 5). [añа,]*
5. Gül-i gülzār-ı şām iken ḳamer baḫş itse ḥüsnüñle
   Virür reng **añа** yüz al-ıla ol ruḫsār-ı mihr-āyīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 157, Mısra 8). [añа,]*
6. Dilerseñ ʿışḳ-ı pāk-i yārı sīneñ çāk çāk eyle
   Çoġ it revzenlerin ḳaṣruñ **añа** her dem havā gelsün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 167, Mısra 8). [añа,]*
7. İtmezdi meyl **añа** meges ü mūr-ı cān u dil
   Laʿlüñ miṣāl-i şehd ü şeker fāyıḳ olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 193, Mısra 7). [añа,]*

8. Pādişāhum rūşen olmazdı sarāyı göñlümüñ

   Dāġ-ı mihrüñ sīnede yir yir **aña** cām olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 207, Mısra 4). [aña,]*

9. Ḫūbdur fenn-i fitende ḫaṭuñuñ tahrīri

   Ḫūb-terdür **aña** nisbet lebüñüñ taḳrīri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 220, Mısra 2). [aña,]*

10. Ol meh gelürse ḫāneme mihr-i seḥer gibi

    Çeşmümde cāy idem **aña** nūr-ı baṣar gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 232, Mısra 2). [aña,]*

11. Ḳıldum ṭapuña secdeler olmadı ḳabūlüñ

    Döndüm **aña** kim geçmeye maḳbūle namāzı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 234, Mısra 4). [aña,]*

12. Bu duʿāyı gūş idüp her kim ki dir āmīn **aña**

    Bāġ-ı ḫuld içinde anı eyle yā Rab cāvidān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 101). [aña,]*

13. Aña īmāni-le Ḳur'ān'ı idüp hem-dem-i ḫāṣ

    Nūr-ı İslām ile kabri evini rūşen ḳıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 103). [aña,]*

14. Ḫaḳ ẕāt-ı pāküñ eyledi ḫayrü'l-ḫalef **aña**

    Gül gitse būyı ẕevḳın alurlar gül-ābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 33). [aña,]*

15. Virdi çarḫuñ ṣadefi bir dür-i şeh- dāneyi kim

    Ḳıymet olmaz **aña** gencīne-i kevn-ile mekān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 6). [aña,]*

16. ʿArż-ı ḫüsn itdi meger kim **aña** māh-ı Kenʿān

    Dil ü cāna didüm ey vāḳıf-ı esrār-ı felek *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 27). [aña,]*

17. Ḳaleb-i ādeme göyā ki ḫulūl eyledi cān

    Çarḫ-ı pür-necm **aña** bir mehd-i mücevherdür kim *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 34). [aña,]*

18. Ṭop-ı zerrīn iki başında meh ü mihr-i cehān

    Dāye ḫūrşīd **aña** Behrām-ıla Keyvān lālā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 36). [aña,]*

19. Getürdi ẕātuña bir medḥ kim yiridür **aña**

    Felek niṣār-ı cevāhir ide Süreyyā'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 45). [aña,]*

20. Dikdi fānūs-ı çarḫa şemʿ-i mehi

    Oldı pervāneler **aña** Pervīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 12). [aña,]*

21. Virüben **aña** tāc-ı zerle nigīn

    Yine emr oldı ḫādimān-ı felek *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 19). [aña,]*

22. Şāhid-i dil-nevāz-ı ḫāne-nişīn

    ʿAsker-i ġam **aña** ẕafer bulımaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 50). [aña,]*

23. Aña encüm piyāde vü ferzīn

    Tā ki bu sebze-zār-ı çarḫı nücūm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 73). [aña,]*

24. Şemʿüñ eṭrāfını bir şeb ṭolaşup pervāne

    Ḥāl-i dil-sūzını **aña** diledi kim yana *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Rübai 1, Mısra 2). [aña,]*

ʿ**anber:** *Ada balığının bağırsaklarından çıkarılan misk kokulu madde.*

1. Muʿaṭṭar ḳıldı bezmi būy-ı zülfüñ
   Yanup reşk ātişine tütdi ʿ**anber** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 51, Mısra 6). [ʿanber,]*
2. Gel meclise ʿ**anber** saçuñı eyle perīşān
   Götürsün aradan ḳoḳuyı micmere-gerdān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 5, Mısra 1). [ʿanber,]*

ʿ**anber-ḫām:** *Anber kokulu.*

1. Gūyiyā gülsitān-ı cennetdür
   Bādı müşkīn ü ḫāki ʿ**anber-ḫām** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 46). [ʿanber-ḫām,]*

ʿ**anber-hat:** *(Sevgilinin) Ayva tüyleri.*

1. ʿAnber-ḫaṭuñ şemīmi ki yoḳdur çimende bū
   Gül-gūn ruḫuñ nesīmi ki olmaz semende bū *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 1). [ʿanber-ḫaṭuñ, -uñ]*

ʿ**anberīn-meşām:** *Amber kokulu.*

1. Gül tāb-ı mihr-i rūyuñ ile ātişīn-ciger
   Sünbül şemīm-i zülfüñ ile ʿ**anberīn-meşām** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 140, Mısra 4). [ʿanberīn-meşām,]*

ança: *Ancak, yalnızca, sadece.*

1. Gel ʿibret al bu seyr-i sarāy-ı ḫarābdan
   Ḳalmışdur **ança** Ḫusrev u Efrāsiyāb'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 178, Mısra 2). [ança,]*

ancaḳ: *Ancak, yalnızca, sadece.*

1. Gönlüm ne ʿizz ü cāha ne ḫānmāna muḥtāc
   İki cehānda **ancaḳ** bir yār-ı cāna muḥtāc *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 22, Mısra 2). [ancaḳ,]*
2. Gülerdi şevḳ ile ezhār -ı merġzār ḳamu
   İden hezār-ıla **ancaḳ** fiġān ikimüz idük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 118, Mısra 8). [ancaḳ,]*
3. Bir ḳadd-i elif ʿışḳını bilsem n'ola **ancaḳ**
   ʿAyb olmaya zāhid ki hüner bir gerek erde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 194, Mısra 5). [ancaḳ,]*

4. Serverā gül gibi devrüñde cehān ḫurrem ü şād
   Çeşme-i çeşm-i Hüdāyī-durur **ancaḳ** giryān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 42). [ancaḳ,]*

and içersem: *Yemin etmek.*

1. Leblerüñdür ḥayātuma bāʿiṯ
   And içersem de olmazam ḥāniṯ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 21, Mısra 2). [and içersem, -er, -se, -m]*

anda: *T. Orada.*

1. Şecer-i Vādī-i Eymen'dür o ḳadd-i bālā
   Berḳ urur **anda** ṣan ol ātiş-i sūzān üsküf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 88, Mısra 8). [anda,]*
2. Çekseler yaşuñ yüri sūy-ı ḫarābāta müdām
   Ey ten-i ḫākī seni **anda** çeken ṣuyuñ gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 211, Mısra 12). [anda, -n, -]*
3. Ben ṯābitem ḳapuñda güneş şehri seyr ider
   Bir görme bendeñ-ile şehā **anda** sāyiri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 230, Mısra 6). [anda,]*
4. Hemçü Manṣūr **anda** her ḳındīl
   Oldı Mevlāya boynı baġlu ġulām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 39). [anda,]*
5. Anda bir nice ṭop āyīnedür
   Māh u ḫurşīd ile bu heft ecrām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 41). [anda,]*
6. ʿArş-ı Raḥmāndur **anda** lāyıḳdur
   Bü'l-beşer hem ḫaṭīb ola hem imam *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 51). [anda,]*
7. Zülf-i ḥavrādan itdiler cārūb
   Anda kerrūbiyān olup ḫuddām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 64). [anda,]*
8. Ṭūr-ı Mūsādan numūne ṭavr-ı eşcār-ı bahār
   Anda gülnār ātiş-i innī ena'llāhdan nişān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 16). [anda,]*
9. Murġ-ı cānum ḳıl benüm ol merġzāruñ bülbüli
   Anda daḫı ideyin şevḳuñla feryād u fiġān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 100). [anda,]*
10. Mehd-i bendān-ı muraṣṣaʿ kemer-i Kāhkeşān
    Hāledür çenber-i mehd **anda** özi bedr-i münīr *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 40). [anda,]*

andan: *"O" 3. teklik şahıs zamirinin ayrılma durum eki almış hali.*

1. Bir şemʿe Hüdāyī yine pervāne geçer kim
   Ḳandilini **andan** uyarur māh-ı şeb-ārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 2, Mısra 10). [andan,]*

2. Yā Rab ne ʿaceb nur olur ol mihr-i ruḫun kim
   Andan uyarur meşʿalesin māh-ı şeb-ārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 6, Mısra 4). [andan, -n, -dan]*
3. Bir gülşene irişdi Hüdāyī ki ṣabānuñ
   ʿÖmri geçer **andan** daḫı olmaya ḫaberdār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 46, Mısra 10). [andan,]*
4. Muḳteżā-ı ʿaḳl-ı nā-fercām imiş zühd ü verāʿ
   Geçdüm **andan** ʿışka düşdüm terk-i iṣġāl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 148, Mısra 6). [andan,]*
5. Günehüm baḥri benüm gerçi ki bī-ġāyetdür
   Çoḳdur **andan** kerem-i faẓl-ı Ḫudā-ı mufẓil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 88). [andan,]*
6. Barmaġı her biri bir lüle-i ser-çeşme-i cūd
   Dāyimā **andan** ider āb-ı leṭāfet cereyān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 24). [andan,]*

ʿ**andelīb:** *Ar. bülbül.*

1. Bezm ider erbāb-ı bāġ eyler terennüm ʿ**andelīb**
   Şişe-yi mey ġunca ol meclisde naḫl-i gül kebāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 16, Mısra 7). [ʿandelīb,]*

ʿ**andelīb-i derūn-ı nālānum:** *İnleyen gönül bülbülü.*

1. Ḳafes-i tende iñler idi müdām
   ʿAndelīb-i derūn-ı nālānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 8). [ʿandelīb-i derūn-ı nālānum, -um]*

ʿ**andelīb-i dil:** *Gönül bülbülü.*

1. ʿAndelīb-i dil n'ola itse fiġānı muttaṣıl
   Gülşen-i ḥüsnüñ bahārına ḫazānı muttaṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 133, Mısra 1). [ʿandelīb-i dil,]*

ʿ**andelīb-i şeydādan:** *Deli, tutkun bülbül.*

1. Ḳapuña geldi Hüdāyī ḳuluñ umar luṭfuñ
   Dirīġ itme güli ʿ**andelīb-i şeydādan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 44). [ʿandelīb-i şeydādan, -dan]*

anı: *Ansızın, bir anda.*

1. Derd-i hecrüñle helāk oldı Hüdāyī ḫasta

   Dirilür **ānīde** gel ey ʿİsī-i devrānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 134, Mısra 10). [ānīde, -de]*

anı: *" O" III. tekil şahıs zamiri.*

1. Ser-çeşme çeşm-i pāküme öykündi yolsuzluḳ idüp
   Üşdiler iller başına **anı** getürdiler yola *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 7, Mısra 12). [anı,]*
2. Meyl itse teşne-diller aña n'ola ṣu gibi
   Başdan ayaġa **anı** yaratmış Ḫudā laṭīf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 90, Mısra 4). [anı,]*
3. Ḳıl ʿaṭā şerbet-i vaṣlını Hüdāyī ḳuluña
   Böyle yā Rab **anı** bī-tāb u tüvān eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 104, Mısra 10). [anı,]*
4. Seng-i cevr urur dile ṭaġlarca ol Yūsuf-cemāl
   Anı yād itmez ki yarın ḳona mīzāna o seng *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 106, Mısra 4). [anı,]*
5. Sükkerle beslemezdi **anı** ḫ∨āce dāyimā
   Ṭūṭī eger ḥadīṯ-i lebüñ nāṭıḳ olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 193, Mısra 5). [anı,]*
6. Seyyi'ātını ḳamu ḳıl ḥasenāta tebdīl
   Rūz-ı maḥşerde **anı** eyleme ḫalḳ içre ḫacīl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 106). [anı,]*
7. Gün gibi eyle Hüdāyī ḳuluña ʿarż-ı cemāl
   Ḫākden ḳaldur **anı** sāye ṣalup ẕerre-miṣāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 18). [anı,]*
8. Yüzi feṯḥ āyetidür ḳāmetidür āyet-i nuṣret
   Perī şeklinde taṣvīr itmiş **anı** Mānī-i ḳudret *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 14). [anı,]*
9. Bir seḥer yüz üzre vardum ayaġı toprağına
   Gördüm **anı** yād ayaḳ başmış viṣāli bağına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 6). [anı,]*
10. Nūrdan ḫalḳ eylemiş gül gibi **anı** ol Cemīl
    Şemʿ-i bezm-ārā-ı ruḫsārı aña rūşen delīl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 9). [anı,]*
11. Teneşūr üzre görenler **anı** giryān oldı
    Bürc-i āb oldı mehüñ menzili bārān oldı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 17). [anı,]*
12. Ḳul günāh itse dem olur ki baġışlar **anı** şāh
    Baña raḥm eyler-iseñ raḥmet ide saña İlāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 21). [anı,]*

anı: *" O" İşaret zamiri.*

1. Çaḳ-i sīnem şāhidümdür ʿışḳuña didüm didi

   Şāhid-i mecrūḥdur ben ṭutmazam **anı** dürüst *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 18, Mısra 8). [anı,]*
2. Nevā-ı dilkeş ider nay-ı nāle-yi şiʿrüm

   Simāʿ idüp **anı** bezm-i felekde Zühre çalar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 42, Mısra 14). [anı,]*
3. Güm olur her ne ḳadar gelse oḳuña sīneler

   Yaġsa yaġmur ne deñlü **anı** ṣaḥrālar içer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 43, Mısra 6). [anı,]*
4. Çeşmüñ dil ü cān ḫānesini eyledi tālān

   Vāy ol eve kim **anı** ḳonak idine tatar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 45, Mısra 8). [anı,]*
5. Gel saña revān idecegüm tuḥfe-i cāndur

   Saḳlaram **anı** sen şeh içün niçe zamāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 55, Mısra 2). [anı,]*
6. Geçüp ol serv-i revān gelmedüginden bu yaña

   Añladum **anı** ki ʿömr-i güẕerānum gelmez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 66, Mısra 6). [anı,]*
7. Mużṭarib-ḥālem dil-i zārumdan ey ḫūnī yetiş

   Hem beni ḳurtar belādan eyle hem **anı** ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 79, Mısra 4). [anı,]*
8. Ḫaṭı altında ruḫ-ı mehveşi levḥ-i maḥfūz

   Çeşm-i pākān **anı** seyr itmege ġāyet maḥẕūẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 83, Mısra 2). [anı,]*
9. Zer kāġıdın ṣabā gülüñ açdı tabaḳ tabaḳ

   Bezm-i çimende **anı** uçurdı varaḳ varaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 97, Mısra 2). [anı,]*
10. Ḫaṭṭuñ ki yazdı muṣḥaf-ı ḥüsnüñ varaḳ varaḳ

    Eṭfāl-i diller oḳudı **anı** sebaḳ sebaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 98, Mısra 2). [anı,]*
11. Ḳanumı içdi femüñ kimse **anı** görmiş yoḳ

    Kişi sırrın mı ṭuyar ʿayş-ı nihān eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 104, Mısra 5). [anı,]*
12. Ḳalb-i Hüdāyī ʿışḳ ile olsa hevāyī tañ mıdur

    Ceẕb itdi **anı** jāle-veş mihr-i cemāli Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 111, Mısra 10). [anı,]*
13. Baş açup isteyelüm tīġını yāruñ Ḫaḳ'dan

    Ser-i bī-devlete ḳıl **anı** müyesser diyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 4). [anı,]*
14. Ḳalbi ṣāfīdür mey-i ālüñ zer-i ḫālis gibi

    Pūte-i cām içre **anı** niçe kez ḳāl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 148, Mısra 8). [anı,]*
15. Cām-ı lebüñe ṣunsa ʿadū el çıḳar elden

    Çal seyf-i müjeñle **anı** ṣal baña günāhın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 152, Mısra 12). [anı,]*
16. Maġribī gibi bulur ḳanda ise **anı** raḳīb

    N'eylesün gizlenüp ol genc-i nihān olduġı'çün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 165, Mısra 7). [anı,]*
17. İki gözüm'çün **anı** sürme ider sulṭānum

    Ḫāk-i pāyuñ ki gire ehl-i Ṣıfāhān eline *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 198, Mısra 3). [anı,]*
18. Ṭurrasın şāne idüp çekmese ṭarrār diyü

    Almaz idi **anı** ol zülf-i perīşān eline *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 198, Mısra 8). [anı,]*
19. Cān istese cānāna dime virmezem **anı**

    Bī-minnet alur yoḫsa ecel virmez amānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 214, Mısra 1). [anı,]*
20. Emdür lebi her derde vü ḥikmet nedür ammā

    Ben ḫastaya ölsem de gelüp virmez em **anı** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 214, Mısra 6). [anı,]*

21. Laʿline virem cānı diyü eylerem ārām
    Nezʿa gelicek anuñ-içün virmezem **anı** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 214, Mısra 8). [anı,]*
22. Āyīne gibi ʿāşıḳuñ olur naẓarı pāk
    Yur āb-ıla her laḥẓa **anı** eşk-i revānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 215, Mısra 4). [anı,]*
23. Engüşt-ile ḫāme özini nisbet idermiş
    Bir pāre yonardum elüme girse ben **anı** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 215, Mısra 8). [anı,]*
24. Ḫʷān-ı ḥüsnine ḥicāb oldı anuñ'çün ḫaṭṭı
    Tā ki **anı** görenüñ ḳalmaya ḥaḳḳ-ı naẓarı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 216, Mısra 8). [anı,]*
25. Seferden şehrümüz ol şāh-ı ʿālī-şānumuz geldi
    Bi-ḥamdi'llāh **anı** gördük yerine cānumuz geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 227, Mısra 2). [anı,]*
26. Güş eyle dürr-i naẓmını şāhum Hüdāyī'nüñ
    Refʿ eyle ḫākden **anı** genc-i güher gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 232, Mısra 14). [anı,]*
27. Dilerüz **anı** eylesüñ maḳbūl
    Ḥażret-i ẕī'l-celāli ve'l-ikrām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 71). [anı,]*
28. Bu duʿāyı güş idüp her kim ki dir āmīn aña
    Bāġ-ı ḫuld içinde **anı** eyle yā Rab cāvidān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 102). [anı,]*
29. Şehrine bir ṣu getürdi ki görürse **anı**
    Aḳıdur aġzı ṣuyın Çeşme-i Āb-ı Ḥayvān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 3). [anı,]*
30. Ḥamdü li-llāh ki bize ol şeh-i iḳlīm-i saḫā
    Gökde isterken **anı** yirde idüpdür iḥsān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 14). [anı,]*
31. Zāġ-ı şeb **anı** görüp oldı hemān-dem perrān
    Bir yalıñ yüzli ışıḳ şarḳ diyārından irüp *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 21). [anı,]*
32. Bu deñlü luṭf u ṭabʿ-ıla ʿirfān-ıla **anı**
    Pā-māl-i esb-i ẓulm ide lāyıḳ mı her le'īm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 23). [anı,]*
33. Gülşende lāle gün yüzinüñ dāġdārıdur
    Sevdāyī eyleyen **anı** ḫāl-i ʿiẕārıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 14). [anı,]*
34. Ḳarardı lāle-veş dil ḥasret-i ḫāl-i ʿiẕāruñla
    Münevver ḳıl **anı** gel mihr-i rūy-ı tab-dāruñla *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 19, Mısra 10). [anı,]*
35. Dāl geldi devlet-i vaṣla **anı** dāl eyledüm
    Gül gibi güldi açıldı nūş idüp peymāneyi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 5). [anı,]*
36. Emr-i Ḥaḳḳ ile ġazādayken gelüp sāḳī-i mevt
    Şundı bir pür-kāse kim ḳābil degüldür **anı** red *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 1, Mısra 4). [anı,]*
37. Nūş idüp **anı** geçüp gitdi riyāż-ı cennete
    Raḥmet ide rūḥına ol Ḳādir-i Ferd u Eḥad *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 1, Mısra 5). [anı,]*

aʿnī: *Demek istiyorum.*

1. Ol nāmile Muḥammed ü ḫulḳile Muṣṭafā
   Aʿnī vezīr-i aʿẓam-i Sulṭān Selīm Ḫān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 3, Mısra 2). [aʿnī,]*

ʿanḳā-yı ʿışḳam: *Aşk Ankâ'sı.*

1. Meges deñlü vücūdum yoḳ velī ʿ**anḳā-yı ʿışḳam** ben
   Ser-i Ḳāf-ı maḥabbet göşe-i ṣabr u sükūnumdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 40, Mısra 3). [ʿanḳā-yı ʿışḳam, -am]*

añla: *Anlamak, bilmek, kavramak, idrak etmek.*

1. Sırr-ı zülfin ṣorma ger zāhid aġarsa göklere
   Āsumāndan rīsmānı **añlamaz** nādāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 50, Mısra 6). [añlamaz, -maz]*
2. Geçüp ol serv-i revān gelmedüginden bu yaña
   Añladum anı ki ʿömr-i güẕerānum gelmez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 66, Mısra 6). [añladum, -du, -m]*
3. Añla ḫaṭuñla ḳanlu yaşum mācerāların
   Miḥnet çimenlerinde aḳan cūybārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 177, Mısra 3). [añla,]*
4. Añlamaz zülfüñle çāh-ı ġabġabuñdan ḫālümüz
   Niçe yıl ʿömrüm esīr-i bend ü zındān olmayan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 180, Mısra 5). [añlamaz, -maz]*
5. ʿIşḳ olsa bir göñülde ider āh-ı ātişin
   Dūdından **añlanur** eger od olsa ḫānede *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 192, Mısra 4). [añlanur, -n, -ur]*

anlar: *Onlar.*

1. Vaṣl-ı yār ister iseñ cān u seri terk it kim
   İremez menzile **anlarla** sebük-bār olmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 60, Mısra 4). [anlarla, -la]*

añlayı bilmek: *Anlayabilir duruma gelmek.*

1. Fikr-i miyānuñ eylemek ince ḫayāldür
   Rāz-ı dehānuñ **añlayı bilmek** muḥāldür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 37, Mısra 2). [añlayı bilmek, -mek]*

añmaz oldı: *Adını söylememek, zikretmemek, hatırlamamak.*

1. Sen Mışr-ı ḥüsnüñ olalı sulṭānı Muṣli Şāh
   Ḫalḳ **añmaz oldı** Yūsuf-ı Kenʿān'ı Muṣli Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 187, Mısra 2). [añmaz oldı, -dı]*

anuñ: *Onun.*

1. Yıllardur işigüñde yatur ḫasta Hüdāyī
   Ḫālinden **anuñ** olmaduñ āgāh Muḥammed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 28, Mısra 10). [anuñ,]*
2. Ey Hüdāyī n'ola olsa saña sāḳī mürşid
   Olur **anuñ** gibi mürşidden el alması leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 31, Mısra 10). [anuñ,]*
3. Ṭutsam nigārumuñ n'ola baş üzre şānesin
   Dāyim **anuñ** o zülf-i perīşān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 32, Mısra 8). [anuñ,]*
4. Felek miṡlin getürmez bir meh-i tābānumuz vardur
   Anuñ mihriyle dilde ātiş-i sūzānumuz vardur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 35, Mısra 2). [anuñ,]*
5. Hüdāyī bende-i ednāsıdur biñ cān-ıla **anuñ**
   Sarāy-ı dilde bir sulṭān-ı ʿali-şānumuz vardur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 35, Mısra 9). [anuñ,]*
6. Bizümle tīguñ eger ola hem-dem ü hem-ser
   Fedā **anuñ** yolına cism ü cān u dil hem ser *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 42, Mısra 4). [anuñ,]*
7. Her ʿīsī-i ḫuceste-nefes kim ẓuhūr ider
   Görseñ **anuñ** yanınca yürür bir ḥimārı var *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 44, Mısra 4). [anuñ,]*
8. Devrüñ egerçi mey gibi bir ġam-güsārı yoḳ
   Anuñ daḫı soñında ʿaẕāb-ı ḫumārı var *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 44, Mısra 6). [anuñ,]*
9. ʿĀṣıḳ olanuñ ḫāli n'ola olmasa hem-vār
   Göñlinde **anuñ** miḥnet ü derd ü ġam u hemm var *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 45, Mısra 2). [anuñ,]*
10. Bir kerre yılda gül gülüp açılduġı içün
    Demlerle ḫār -ı ġamdan **anuñ** baġrı ḫūn olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 6). [anuñ,]*
11. Sīneñ ey sīm-beden āyīne-i ṣāf mıdur
    Yā ṣafā baḫri mi gird-ābı **anuñ** nāf mıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 54, Mısra 2). [anuñ,]*
12. Her kimüñ manzarı bir çihre-i gülnar olmaz
    Ravża-ı çeşmi **anuñ** maẓhar -ı envār olmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 60, Mısra 2). [anuñ,]*
13. Yerden yere çalar bizi bu tevsen-i gerdūn
    Göya ki **anuñ** boynına biz bār-ı girānuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 61, Mısra 4). [anuñ,]*
14. Şöyle boyadı çihremi kim eşk-i reng-rez
    Faṣl-ı ḫazānda olmaz **anuñ** gibi reng-rez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 63, Mısra 2). [anuñ,]*
15. Bezmümüz cennet ṣurāḫī lūle-i ʿaynu'l-ḥayāt
    Sāḳīyā **anuñ** öñinde ḥavżdur peymānemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 68, Mısra 4). [anuñ,]*
16. Tuġlar perçem-i pür-ḫam ʿalem ol ḳadd-i belend
    Anuñ altun başıdur ey şeh-i ḫūbān üsküf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 88, Mısra 12). [anuñ,]*
17. Kūh-ı ġam çeşmesidür çeşm-i güher-pāş degül
    Saṭr-ı tārīḫdür üstinde **anuñ** ḳaş degül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 129, Mısra 2). [anuñ,]*

18. İçmezem bezmümde itse kellesin gerdūn ayaġ

    Çekmezem **anuñ** gibi dūn ü denīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 150, Mısra 6). [anuñ,]*

19. Çeng oldı ḳadüm pençe-i hicrānuñ elinden

    Nālem felege çıḳsa ne ġam **anuñ** elinden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 154, Mısra 2). [anuñ,]*

20. Gün yüzüñle niçe bir ṭutıla āyīne-i āb

    Gāh olur kim ṭutar **anuñ** yüzini jeng-i çimen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 166, Mısra 6). [anuñ,]*

21. Yandı pervāne göñül nārına şemʿ-i ruḫuñuñ

    Dilerem Ḥaḳ'dan **anuñ** yatduġı yer nūr olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 10). [anuñ,]*

22. Zülfüñ ḥarāmī çeşmüñ **anuñ** dīdebānları

    Ey şemʿ-gāh ölürsin erāzil-nişīnsin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 176, Mısra 5). [anuñ,]*

23. Dīde revzen açup alnuñda ḳaşuñ seyr eyler

    Beñzer ol ḳaşra ki **anuñ** ola medd-i başarı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 216, Mısra 12). [anuñ,]*

24. Ṭāyir-i Sidre'dür açmış şanasın uçmaġa bāl

    Ḳāmeti üzre **anuñ** zülf-i hümā-pervāzı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 219, Mısra 4). [anuñ,]*

25. Oldı dīvāne Hüdāyī ṣadef-i baḥr-i naẓm

    Maʿnī-i ḫāṣdur **anuñ** güher-i mümtāzı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 219, Mısra 10). [anuñ,]*

26. N'ola meydān-ı cehān içre ser-āmed geçine

    İşini başa çıḳarmışdur **anuñ** şemşīri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 220, Mısra 6). [anuñ,]*

27. Ṭoġruluġıyla eyler elif-ḳāmetine meyl

    Anuñ ki bāṭını ile bir ola ẓāhiri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 230, Mısra 4). [anuñ,]*

28. Bir tekyedür göñül ġam u hemm ʿaḳl u iḫtiyār

    Anuñ kimi muḳīmi kimisi müsāfiri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 230, Mısra 10). [anuñ,]*

29. Nār-ı ruḫ-ı dildāruma dildāde geçer şemʿ

    Her dem bu hevādandur **anuñ** sūz u güdāzı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 234, Mısra 10). [anuñ,]*

30. Anuñ ki ḳūtı cevdür unıtsun cevāhiri

    Esrār-ı ʿışḳı ṣofī-i ḫar-ṭabʿ ider mi ẕevḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 237, Mısra 8). [anuñ,]*

31. Didi tārīḫini Hüdāyī **anuñ**

    Cāmiʿ-i pādişeh yapıldı temām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 69). [anuñ,]*

32. Yā İlāhī gülsitān-ı cennetü'l-Meʾvā ḥaḳı

    Kim bahārına **anuñ** irişmez āsīb-i ḫazān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 98). [anuñ,]*

33. Olma Mecnūn'ı görüp her şaçı Leyla'yı ṣaḳın

    Ḳıṣṣa-i ḥüsni ile ṭolsa **anuñ** her maḥfil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 54). [anuñ,]*

34. Kesmezem ḫᵛān ʿaṭāsından ümīdüm zīrā

    Luṭf u inʿāmı **anuñ** ʿam-durur ḫāṣ degül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 90). [anuñ,]*

35. Mest-i ʿışḳuñ varıcaḳ maḥkeme-i ḥażretüñe

    Defter-i ḫāṣuña nāmını **anuñ** eyle sicil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 108). [anuñ,]*

36. Çarḫ-ı luṭfından **anuñ** ẕerre-i aḥḳar ḫurşīd

    Baḥr-i cūdında **anuñ** ḳaṭra-i kemter ʿummān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 15). [anuñ,]*

37. Çarḫ-ı luṭfından **anuñ** ẕerre-i aḥḳar ḫurşīd

    Baḥr-i cūdında **anuñ** ḳaṭra-i kemter ʿummān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 16). [anuñ,]*

38. Keff-i kerīmüñ itdi dil-i baḥri münkesir

    Ḫālī degüldür **anuñ** içün ıżṭırābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 48). [anuñ,]*

ʿ**ār eyleme:** *Utanmak.*

1. ʿĀr eyleme söylense ḳuluñla eger aduñ
   Her gāh añılur bende ile şāh Muḥammed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 28, Mısra 7). [ʿār eyleme, -me]*

ʿ**ār eylemedi:** *Çekinmek, yüksünmek.*

1. Göñlini alsañ ele n'ola Hüdāyī ḳuluñuñ
   Aldı ʿ**ār eylemedi** mūrı Süleymān eline *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 198, Mısra 14). [ʿār eylemedi, -me, -di]*

ʿ**ār ide:** *Utanmak, hicap duymak; çekinmek, sakınmak.*

1. Āzād iderse ʿ**ār ide** uçmaġa Sidre'ye
   Dil murġı kim o serv-i ḫırāmān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 32, Mısra 5). [ʿār ide, -e]*

ʿ**ār itmeyüp:** *Utanmak.*

1. Al ele göñlin şehā ben bende-i pā-mālüñüñ
   Mūrdan ʿ**ār itmeyüp** itdi Süleymān İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 10). [ʿār itmeyüp, -y, -üp]*

ara: *Ara, aralık, mesafe.*

1. Görse dil mihr-i ruḫuñ Kaʿbe-i vuṣlatda müdām
   Şām-ı hicrān gelüp olmasa **arada** ḫāyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 131, Mısra 4). [arada, -da]*

2. İki gönül bir olup çıḳṣun **aradan** ikilik
   Ḫˇuş ittiḥād idelüm yaʿnī cism ü cān olalum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 137, Mısra 5). [aradan, -dan]*
3. O ġunca Kaʿbe yüzinden niḳābın itmedi refʿ
   Açılmadı **aradan** bu ḥicābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 171, Mısra 6). [aradan, -dan]*

aradan götürsün: *Aradan çıkarmak." Bir işi yapıp bitirmek.*

1. Gel meclise ʿanber saçuñı eyle perīşān
   Götürsün aradan ḳoḳuyı micmere-gerdān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 5, Mısra 2). [aradan götürsün, -sün]*

ārām eylemezdi: *Durup dinlenmek, nefeslenmek.*

1. Bī-ḳarār eylerdi her dem ġam beni cām olmasa
   Gönlüm **ārām eylemezdi** bir dil-ārām olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 207, Mısra 2). [ārām eylemezdi, -mez, -di]*

ārām eylerem: *Durup dinlenmek, nefeslenmek.*

1. Laʿline virem cānı diyü eylerem ārām
   Nezʿa gelicek anuñ-içün virmezem anı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 214, Mısra 7). [ārām eylerem, -r, -em]*

ārām eylesün: *Durup dinlenmek, nefeslenmek.*

1. İrmesün şems-i devletine zevāl
   Eylesün sāyesinde ḫalḳ ārām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 76). [ārām eylesün, -sün]*

ārām idemez: *Rahatlatmak, huzur vermek.*

1. Sensüz **ārām idemez** tende dil ü cānum gel
   Ḳıl naẓar ben ḳuluñuñ ḥāline sulṭānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 3). [ārām idemez, -emez]*

arama: *Bulmaya çalışmak.*

1. Ḳandasın gel seni ey ḫusrev-i ḫūbān-ı cehān
   Merdüm-i dīdelerüm **aramadan** terledi ḳan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 168, Mısra 2). [aramadan, -dan]*

ʿ**ārif:** *Zihni olgunluğa ve sezgi gücüne sahip bilge kişi, ma 'rifet ehli.*

1. Māsivādan dili yu yār-ıla vuṣlat meyin iç
   ʿĀrif olan içicek hücreyi tenhālar içer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 43, Mısra 8). [ʿārif,]*
2. Besdür numūne bāġ cehān-dīde ʿ**ārife**
   Vīrān sarāy-ı Ḫusrev ü İsfendiyār'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 15). [ʿārife, -e]*
3. Bāġ u rāġa yüri dil baġlama ger ʿ**ārif-iseñ**
   Pāy-ı ʿaḳlına ʿıḳāl urmaya merd-i ʿāḳıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 9). [ʿārif-iseñ, -ise, --ñ]*
4. Hep gitdi ehl-i meclis-i devrān bayaġı
   ʿĀrif odur ki bir el evvel çeke ayaġı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 10, Mısra 2). [ʿārif,]*

ʿ**ārıż:** *(sevgilinin) yanağı.*

1. Hüdāyī tāze ġazeller ḳasideler diyicek
   Hemīşe ol yüzi gül ʿ**ārızı** bahāra gerek *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 122, Mısra 10). [ʿārıżı, -ı]*
2. Ey ʿ**ārıżuñ** muʿārıż-ı bedr-i temām-ı şām
   Rūşen-żamīr nūr-ı ruḫuñdan ẓalām-ı şām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 141, Mısra 1). [ʿārıżuñ, -uñ]*
3. Olmış benefşenüñ ḳadi ḫam ʿ**ārızı** kebūd
   Żarb-ı ṭabanca-ı elem-i rūzgārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 173, Mısra 11). [ʿārıżı, -ı]*

ʿ**ārıż-ı ʿālemde:** *Alem yanağı.*

1. Ey güneş ʿ**ārıż-ı ʿālemde** olurduñ bir beñek
   Olsa ger ḫāl-i ruḫı sende Muḥammed Şāhuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 105, Mısra 7). [ʿārıż-ı ʿālemde, -de]*

ʿ**ārıż-ı ʿālem-tābuñ:** *Alemi aydınlatan yanak.*

1. Ḳomadı şuda ṣafā ʿ**ārıż-ı ʿālem-tābuñ**
   Çekilüp döndügi andan bu imiş dol-ābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 112, Mısra 1). [ʿārıż-ı ʿālem-tābuñ, -uñ]*

ʿārıż-ı dil-ber: *Sevgilinin yanağı.*

1. Gül dikme bāġa ʿ**ārıż-ı dil-ber** biter diyü
   Serv ü çenar geldi bugün bāġbāna dik *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 124, Mısra 7). [ʿārıż-ı dil-ber,]*

ʿārıż-ı pāk ü ʿaraḳnāküñ: *Parlak, ter damlayan yanak.*

1. ʿĀrıż-ı pāk ü ʿaraḳnāküñ ile bu ruḫ-ı āl
   ʿAynıdur gülşen-i cennetde gül-i sīrābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 113, Mısra 3). [ʿārıż-ı pāk ü ʿaraḳnāküñ, -üñ]*

ʿārıż-ı zībā: *Güzel yanak.*

1. Dir gören ʿ**ārıż-ı zībā** vü ruḫ-ı mehtābuñ
   İmtizāc ide ne ḫ̬uş nār-ıla ṭabʿı ābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 114, Mısra 1). [ʿārıż-ı zībā,]*

ʿarṣa: *Meydan.*

1. Cān virmez isek yoluña girçekler içinde
   Bu ʿ**arşada** biz daʿvī-i ʿışḳuñda yalanuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 61, Mısra 10). [ʿarşada, -da]*
2. ʿArşası baḥr-i şerʿ u ḳulzum-i dīn
   Ḳubbeler fi'l-biḥāri ke'l-aʿlām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 29). [ʿarşası, -sı]*
3. Çıḳdı bu ʿ**arşada** biñ nāz ile ḳıldı cevelān
   Dehr Yaʿḳūb'ınuñ açıldı yine göñli gözi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 25). [ʿarşada, -da]*

ʿarşa çıḳmış: *Çok yükselmek, göklere kadar çıkmak.*

1. Çıḳmış idi ʿarşa envār-ı meṣābīḥüñ senüñ
   El-vedāʿ ey şehr-i feyż-i lā-yezālī el-vedāʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 7). [ʿarşa çıḳmış, -mış]*

ʿarşa-ı cūduñ: *Cömertlik arsası.*

1. Yigregidür ʿ**arṣa-ı cūduñ** şehā
   Pāy-ı raḫş-ı luṭfuñuñ peyvendi yoḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kıt'a 1, Mısra 9). [ʿarṣa-ı cūduñ, -uñ]*

ʿarṣa-ı dil: *Gönül arsası.*

1. Bir şehsüvāra ʿ**arṣa-ı dil** cilve-gāhdur
   Nūr-ı cemāli çarḫ-ı melāḥatde māhdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 1). [ʿarṣa-ı dil,]*

ʿarṣa-ı kūyuñda: *Sokağının arsası.*

1. Devlet ol başuñ ki şāhā ṣavlecān-ı ʿışḳ-ıla
   ʿArṣa-ı kūyuñda ser-gerdān ola gūyuñ gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 211, Mısra 6). [ʿarṣa-ı kūyuñda, -uñ, -da]*

ʿarş-ı raḥmāndur: *Bütün yaratılmışları şefkat ve merhametle besleyip büyüten Allah'ın tasarruf dairesi, makamı.*

1. ʿArş-ı Raḥmāndur anda lāyıḳdur
   Bü'l-beşer hem ḫaṭīb ola hem imam *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 51). [ʿarş-ı raḥmāndur, -dur]*

arslan: *Arslan.*

1. Yā kemīn içre şikārın gözedür genc **arslan**
   Yazdı taʿvīż içün ol māha debīr-i eflāk *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 41). [arslan,]*

artur: *Yükseltmek, çoğaltmak.*

1. Ol ṭabīb-i cān gelüp bir dem yine tīz gitmedin
   Derdüm **arturmaḳ** mıdur yāḫud devā mıdur ġaraż *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 81, Mısra 4). [arturmaḳ, -maḳ, -]*

ʿarūs: *Gelin.*

1. Gösterdi gül ʿ**arūsı** cemālin niḳābdan
   Olmış münevver āyīne-i āfitābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 1). [ʿarūsı, -ı]*

ʿarūs-ı gül ü zanbaḳ: *Zanbak ve gül gelini.*

1. Hengām-ı bahār irdi **ʿarūs-ı gül ü zanbaḳ**
   Açıldı çimen seyrine boyın ḳulaġ açıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 100, Mısra 3). [ʿarūs-ı gül ü zanbaḳ,]*

ʿarūs-ı lāle: *Gelincik gelini.*

1. Ṣaçdı cevāhir üstine dāmād-ı nev-bahār
   Bāġa **ʿarūs-ı lāle** gelince ayaḳ ayaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 97, Mısra 6). [ʿarūs-ı lāle,]*

ʿarż eylese: *Sunmak, göstermek.*

1. Ḳapu açup gün yüzin **ʿarż eylese** dilber ṣabāḥ
   İste ḥācet gök ḳapusı açılur dirler ṣabāḥ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 23, Mısra 1). [ʿarż eylese, -se]*
2. Melāḥat maṭlaʿından gün gibi **ʿarż eylese** dīdār
   Ḳılur āfāḳı **ʿ**aḳs-i vech-i z̲ī'n-nūreyn pür-envār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 5). [ʿarż eylese, -se]*

ʿarż idegördüm: *Göstermek, ortaya koymak, çıkarmak.*

1. Nefsüme her ne ḳadar **ʿarż idegördüm** zühdi
   Ḳayil olmadı ḳabūl itmedi bir nā-ḳābil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 75). [ʿarż idegördüm, -e, -gör, -dü, -m]*

ʿarż ider: *Göstermek, ortaya koymak, çıkarmak.*

1. Ṭarar yürür ḳara zülfini **ʿarż ider** ruḫı ālin
   Diler bu āl-ıla dil murġın ala ol gözi ala *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 199, Mısra 7). [ʿarż ider, -er]*

ʿarż itme: *Sunmak II Uzatmak.*

1. ʿArż itme yāra ḳaddüñi dīvār-ı bāġdan
   Ey serv bir iş eyleme ḥaddüñden aşırı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 230, Mısra 11). [ʿarż itme, -me]*

ʿ**arż itmez:** *Arz etmek, sunmak.*

1. Ḳaldum şeb-i fürḳatde ḳara baḫtum ucından
   ʿArż itmez iseñ gün yüzüñ eyvāh Muḥammed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 28, Mısra 6). [ʿarż itmez, -mez]*

ʿ**arż-ı cemāl eyle:** *Yüzünü göstermek.*

1. Gün gibi eyle Hüdāyī ḳuluña ʿarż-ı cemāl
   Ḫākden ḳaldur anı sāye ṣalup ẕerre-miṣāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 17). [ʿarż-ı cemāl eyle,]*

ʿ**arż-ı cemāl eylese:** *Yüzünü göstermek.*

1. Maḥv ider ġuṣṣa seḥābını sipihr-i dilden
   Dil-berüm ʿ**arż-ı cemāl eylese** nev-rūz gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 226, Mısra 4). [ʿarż-ı cemāl eylese, -se]*

ʿ**arż-ı ḫulūṣ itmedür:** *Sevgi ve samimiyetini bildirmek.*

1. Ṭapuña ʿ**arż-ı ḫulūṣ itmedür** Ḫudāvendā
   Ġaraż bu şiʿr-i dil-avīz ü naẓm-ı ġarrādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 47). [ʿarż-ı ḫulūṣ itmedür, -me, -dür]*

ʿ**arż-ı ḥüsn itdi:** *Güzelliğini göstermek.*

1. ʿArż-ı ḥüsn itdi meger kim aña māh-ı Kenʿān
   Dil ü cāna didüm ey vāḳıf-ı esrār-ı felek *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 27). [ʿarż-ı ḥüsn itdi, -di]*

ʿ**arż-ı ḥüsn itse:** *Güzelliğini göstermek.*

1. Şevḳına raḳṣ ura pervāne gibi ḫalḳ-ı cehān
   ʿArż-ı ḥüsn itse o meh şemʿ-i şeb-efrūz gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 226, Mısra 6). [ʿarż-ı ḥüsn itse, -se]*

ʿ**arż-ı ḳāmet eyleseñ:** *Boyunu göstermek.*

1. Naʿralar eyler Hüdāyī ʿ**arż-ı ḳāmet eyleseñ**
   Dostum rūz-ı ḳıyāmetde ṣadā-ı ṣūr-veş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 77, Mısra 13). [ʿarż-ı ḳāmet eyleseñ, -se, -ñ]*

ārzū eyler: *Heves etmek, hasret çekmek ‖ özlemek.*

1. Fürḳatüñde vuṣlatuñ eyler göñüller ārzū
   Nitekim eṭfāle ṣavm içre düşer sevdā-ı ʿīd *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 27, Mısra 5). [ārzū eyler, -r]*

ārzū-ı merām: *İsteğin arzusu.*

1. Terk idüp ʿizz ü cāhı şimdi budur
   Dil-i bī-ġıllda **ārzū-ı merām** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 12, Mısra 18). [ārzū-ı merām,]*

ārzū-ı rü'yet-i dīdār-ı dil-cūyuñ: *Gönül çeken yüzü görme isteği.*

1. Cüst ü cūsından ġaraż her sūyı cūy-ı eşkümüñ
   Ārzū-ı rü'yet-i dīdār-ı dil-cūyuñ gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 211, Mısra 4). [ārzū-ı rü'yet-i dīdār-ı dil-cūyuñ, -uñ]*

aş: *Aş, yiyecek.*

1. Niʿmet-i miḥnete el ṣunma yüri ey ḫ∨āce
   Fuḳara loḳmasıdur sen yiyecek **aş** degül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 129, Mısra 4). [aş,]*

ʿaṣā: *Ar. Uzun çomak, el değneği: asâ-yı Musa.*

1. Bükdi benefşenüñ belini zülfüñüñ ḫamı
   Āḫır o derdmendi düşürdi ʿ**aṣāya** żaʿf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 89, Mısra 6). [ʿaṣāya, -ya]*
2. Nīzeñle sīnemi yeter itdüñ delük delük
   Şimden girü ʿ**aṣāyı** dil-i nā-tüvāna dik *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 124, Mısra 4). [ʿaṣāyı, -yı]*
3. Ṭayanur tīrüñe ḳalb-i perīşān
   ʿAṣāya nitekim Mūsā-ı ʿİmrān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 12). [ʿaṣāya, -y, -a]*

ʿaṣā-ı pīrān: *Pirlerin asası.*

1. Pīr-i peymāne-keş-i kūy-ı ḫarābātam kim
   Ṭuramam olmasa destümde ʿ**aşā-ı pīrān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 168, Mısra 10). [ʿaşā-ı pīrān,]*

ʿ**aşā-ı tīrüñedür:** *Başaksız ok.*

1. Dilde ʿ**aşā-ı tīrüñedür** iʿtimādumuz
   Çoḳdan şalardı ḫāke bizi hemçü sāye żaʿf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 89, Mısra 11). [ʿaşā-ı tīrüñedür, -üñ, -e, -dür]*

āsān idi: *Kolay olma.*

1. Sen eyleseñ aḥbāb-ıla ey dost mevālī
   Āsān idi aʿda-y-ıla fi'l-cümle müdārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 2, Mısra 6). [āsān idi, -di]*

aşdāf-ı baḥr-i cūda: *Ayrılık denizinin sedefleri.*

1. Kān-ı kerāmete keremüñ gevher-i güzīn
   Aşdāf-ı baḥr-i cūda vücuduñ dür-i yetīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 4). [aşdāf-ı baḥr-i cūda, -a]*

aşdāf-ı kerāmete: *Keramet incileri.*

1. Ḳılmış özüñi Ḫudā güzīde
   Aşdāf-ı kerāmete ferīde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 24). [aşdāf-ı kerāmete, -e]*

aşḥāb-ı şafā: *Eğlence, işret dostları.*

1. Şofī saf-ı rindāna gel ṣāfī mey-i ṣāf eyle nūş
   Saña ṣafā geldüñ disün ser-cümle **aşḥāb-ı şafā** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 7, Mısra 8). [aşḥāb-ı ṣafā,]*
2. Mest olup ʿışḳ-ıla bir pāyeye baş pāyuñı kim
   Gele **aşḥāb-ı şafā** saña mübārek-bāda *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 195, Mısra 8). [aşḥāb-ı ṣafā,]*

ʿ**āşī:** *Allah'ın emir ve yasaklarına uymayan, isyankar; günahkar.*

1. Şöyle ʿ**āşīyem** eger āhumı farḳumda görem

   Şanurın ebr-i belā oldı benüm'çün nāzil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 85). [ʿāṣīyem, -y, -em]*

ʿāşī olma: *Karşı gelmek.*

1. Yüri sen bencileyin gitme muḫālif semte

   Olma ʿāṣī ṣu gibi cānib-i Ḥaḳḳ'a ṭoġrıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 70). [ʿāṣī olma, -ma]*

āsīb-i ḫazān: *Sonbaharın zararı II zarar getiren sonbahar.*

1. Yā İlāhī gülsitān-ı cennetü'l-Meʾvā ḥaḳı

   Kim bahārına anuñ irişmez **āsīb-i ḫazān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 98). [āsīb-i ḫazān,]*

ʿāşık: *'âşık: Sevgiliye gönül bağı ile bağlanmış kimse.*

1. Geh ālām-ı raḳībān geh ḫumār-ı bāde-i hicrān

   Olur her ḳanda ise ʿ**āşıḳa** bir derd-i ser peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 12). [ʿāşıḳa, -a]*
2. ʿĀşıḳa lāyıḳ mıdur diyüp ırakdan merḥabā

   Salınup aġyār-ıla seyr eylemek ṣaḥrā-ı ʿīd *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 27, Mısra 7). [ʿāşıḳa, -a]*
3. ʿĀşıḳ olanuñ ḥāli n'ola olmasa hem-vār

   Gönlinde anuñ miḥnet ü derd ü ġam u hemm var *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 45, Mısra 1). [ʿāşıḳ,]*
4. Dil-i pür- ḫūnını ʿ**āşıḳ** saña teklif eyler

   Mest-i güstāḫ şeh-i ʿāleme peymāne ṣunar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 56, Mısra 5). [ʿāşıḳ,]*
5. ʿĀşıḳuñ göşe-i mihnetde Hüdāyī her dem

   Hem-demi āh u fiġān dirler idi gerçek imiş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 76, Mısra 9). [ʿāşıḳuñ, -uñ]*
6. ʿĀşıḳ ol cān u dili ḳurtar ḳuyūd-ı dehrden

   Buldı ʿizzet itdi Yūsuf ehl-i zındānı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 79, Mısra 11). [ʿāşıḳ,]*
7. ʿĀşıḳuñ ey dāmeni gül-berg-i terden pāk-ter

   Pençe-i hecrüñden olmaz mı girībānı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 79, Mısra 7). [ʿāşıḳuñ, -uñ]*
8. Ey cān ṭabībi ʿ**āşıḳa** ṣun ḫʷān-ı laʿlüñi

   Bīmār olana çün-ki gerekdür ġadā laṭīf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 90, Mısra 9). [ʿāşıḳa, -a]*

9. Nāṣıḥā maḥbūb u meyden ʿ**āşıḳı** menʿ itme kim
   Eslemez pend-i pider rüsvā-ı māder-zād-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 94, Mısra 11). [ʿāşıḳı, -ı]*
10. Ṣalındı yine yāsemenüñ ḳolları serve
    Ṣarmaşdı gelüp bir yire göyā iki ʿ**āşıḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 100, Mısra 6). [ʿāşıḳ,]*
11. Başını kesüp eyler ışıḳ ʿ**āşıḳı** fi'l-ḥāl
    Tīgın çeküp ol ġamze-i ḳattāli Ḥüseyn'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 116, Mısra 9). [ʿāşıḳı, -ı]*
12. Dost yolına giren ʿ**āşıḳa** besdür bir post
    Ḫ∨ācenüñ giydügi sincāb-ile semmūr olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 7). [ʿāşıḳa, -a]*
13. ʿĀşıḳdur eyleyen seni ḥüsn-ile dāsitān
    ʿAẕrā'yı kim bilürdi eger Vāmıḳ olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 193, Mısra 9). [ʿāşıḳdur, -dur]*
14. ʿĀşıḳuñ eşk-ile āl olur dem-ā-dem sīnesi
    Mest-i medhūşuñ dökilür içse ṣaḥbā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 197, Mısra 7). [ʿāşıḳuñ, -uñ]*
15. Kaʿbe-i kūyuñda ḳurbān ol diseñ ʿ**āşıḳlara**
    Tañrı ḥaḳḳı ey ḫalīlüm ḳan olur ḳan üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 200, Mısra 5). [ʿāşıḳlara, -lar, -a]*
16. ʿĀşıḳ odur Hüdāyī gibi kendüden geçüp
    Mest-i müdām-ı bāde-i Bezm-i Elest ola *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 206, Mısra 9). [ʿāşıḳ,]*
17. Āyīne gibi ʿ**āşıḳuñ** olur naẓarı pāk
    Yur āb-ıla her laḥẓa anı eşk-i revānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 215, Mısra 3). [ʿāşıḳuñ, -uñ]*
18. ʿĀşıḳuñ eşk ile bu dīde-i ġam-dīdeleri
    ʿIşḳ deryāsınuñ oldı ṣadef-i pür-güheri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 216, Mısra 1). [ʿāşıḳuñ, -uñ]*
19. ʿĀşıḳlaruñ öldürmege var niyyetüñ ammā
    Ben cān atarum ölmege sen nāra mı düşdün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 240, Mısra 5). [ʿāşıḳlaruñ, -lar, -uñ]*
20. ʿĀşıḳ ṭaleb-i meyle ḫarābāta mı düşsün
    Bir gevher içün ṣıḳlet-i virāne mi çeksün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 241, Mısra 3). [ʿāşıḳ,]*
21. Sen Ḫālīlu'llāh olan ʿ**āşıḳlara** mihmān idüñ
    Hey nice mihmān ki Ḥaḳ'dan luṭf idüñ iḥsān idüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 9). [ʿāşıḳlara, -lar, -a]*
22. Dem be-dem ol şeh giyer laʿlīn ḳabālar gül gibi
    Ḳanını ʿ**āşıḳlaruñ** nūş itmek-içün mül gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 6). [ʿāşıḳlaruñ, -lar, -uñ]*

ʿāşık ola: *Sevgiliye gönülden bağlanmak, aşk derdine düşmek.*

1. Şu kim rūz-ı ezelden ʿ**āşıḳ ola**
   Olur āgāzı vü encāmı ferruḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 26, Mısra 7). [ʿāşıḳ ola, -a]*
2. Ne ḥāletdür ki ʿ**āşıḳ ola** yār-ı nāz-perverdüñ
   O saña aġlaya ḥālin sen aña dökesin derdüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 2, Mısra 1). [ʿāşıḳ ola, -a]*

ʿāşıḳ olmasa: *Sevgiliye gönülden bağlanmak, aşk derdine düşmek.*

1. İrmez viṣāle ṭālib eger ʿ**āşıḳ olmasa**
   Virmez kişiye devleti Ḥaḳ lāyıḳ olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 193, Mısra 1). [ʿāşıḳ olmasa, -ma, -sa]*

ʿāşık olmış: *Sevgiliye gönülden bağlanmak, aşk derdine düşmek.*

1. ʿĀşıḳ olmış dil-berüm bir yār-ı bī-hemtā-y-iken
   Bülbül olmış bāġ-ı ʿışḳa ġunca-ı zībā-y-iken *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 161, Mısra 1). [ʿāşıḳ olmış, -mış]*

ʿāşıḳ u abdālı olmış: *Aşığı ve abdalı olmak.*

1. Hüdāyī ʿ**āşıḳ u abdālı olmış** ol yüzi mihrüñ
   Bürünse māh-ı şeb-ārā ʿaceb mi bir ḳara şāla *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 199, Mısra 9). [ʿāşıḳ u abdālı olmış, -mış]*

āşikār oldı: *Ortaya çıkmak.*

1. Her nihāl-i tāzeden oldı ḳalemler āşikār
   Hāẕihi cennātu ʿAdni itmege şerḥ ü beyān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 5). [āşikār oldı, -dı]*

āşikār olsa: *Ortaya çıkmak.*

1. Āl içre rūy-ı Aḥmed-i Muḫtār'dur hemān
   Olsa seḥer şafaḳda ḳaçan āşikār şems *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 75, Mısra 14). [āşikār olsa, -sa]*

āşikāre: *Açıkça.*

1. Āşikāre gelmez-iseñ ḫavf idüp aġyārdan
   Ey perī luṭf it gel eyle bārī penhān İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 11). [āşikāre,]*

ʿ**āşık-ı abdālı olur:** *Aptal aşığı olmak.*

1. Laʿnetler ide cān-ıla aġyār-ı Yezīd'e
   Her kim ki olur ʿāşıḳ-ı abdālı Ḥüseyn'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 116, Mısra 12). [ʿāşıḳ-ı abdālı olur, -ur]*

ʿ**āşık-ı āgāh:** *Uyanık, basîret sâhibi aşık.*

1. Ṭulūʿ itdi melāḥat maṭlaʿından gün gibi ol māh
   ʿAla ʿayneyke ʿaynu'llāh didi her ʿ**āşıḳ-ı āgāh** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 2). [ʿāşıḳ-ı āgāh,]*

ʿ**āşık-ı bī-çāreñüñ:** *Zavallı âşık.*

1. Ḫʿān-ı vaṣluñ iştiyāḳı ʿ**āşıḳ-ı bī-çāreñüñ**
   Gözlerin dörd eyledi cānā seg-i kūyuñ gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 211, Mısra 9). [ʿāşıḳ-ı bī-çāreñüñ, -ñüñ]*

ʿ**āşık-ı dīdāruñdur:** *Güzel yüze aşık olan.*

1. Ḳıl teraḥḥum ki göñül ʿ**āşıḳ-ı dīdāruñdur**
   Ey cemāli gül-i gülzār-ı cinānum Memi Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 7). [ʿāşıḳ-ı dīdāruñdur, -uñ, -dur]*

ʿ**āşık-ı dil-haste:** *Hasta gönüllü âşık.*

1. Sensüzin ʿ**āşıḳ-ı dil-ḫaste** ne cān-ıla yürür
   Ey lebi Ḫıżr u Mesīḥā kişi cānsuz yürimez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 64, Mısra 7). [ʿāşıḳ-ı dil-ḫaste,]*

ʿ**āşık-ı evbāşa:** *Inatçı âşık.*

1. Devleti olup müsāʿid baḫt-ı sermed el virür
   ʿĀşıḳ-ı evbāşa şunsa sāḳī-i dil-şād ayaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 91, Mısra 8). [ʿāşıḳ-ı evbāşa, -a]*

ʿāşık-ı kadeh-peymā: *Şarap içen aşık.*

1. Lebīne teşne geçen ʿ**āşıḳ-ı ḳadeh-peymā**
   Ḳanar mı kāse-i gerdūnı itse keyl-i şarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 14, Mısra 7). [ʿāşıḳ-ı ḳadeh-peymā,]*
2. Lebīne teşne geçen ʿ**āşıḳ-ı ḳadeh-peymā**
   Ḳanar mı kāse-i gerdūnı itse keyl-i şarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 14, Mısra 7). [ʿāşıḳ-ı ḳadeh-peymā,]*

ʿāşık-ı mest: *Sarhoş aşık.*

1. Düşerse cürʿa gibi cāma n'ola ʿ**āşıḳ-ı mest**
   Ḳalur ayaḳda begüm ḳanda ise ehl-i hüner *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 42, Mısra 9). [ʿāşıḳ-ı mest,]*

ʿāşık-ı muʿtād-ı ʿışḳ: *Aşka alışmış aşık.*

1. Ḫāk olursa derd ü ġamdan ʿ**āşıḳ-ı muʿtād-ı ʿışḳ**
   Ney bitüp her üstüḫānından gele feryād-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 94, Mısra 1). [ʿāşıḳ-ı muʿtād-ı ʿışḳ,]*

ʿāşık-ı pā-māl: *Ayaklar altında kalmış, çiğnenmiş âşık ‖ Hakir düşürülmüş âşık.*

1. Bulurdı pāye-i maḳṣūdı ʿ**āşıḳ-ı pā-māl**
   Atuñ ayaġına başın ideydi kāse-i süm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 136, Mısra 5). [ʿāşıḳ-ı pā-māl,]*

ʿāşık-ı pā-mālinüñ: *Ayaklar altında kalmış, çiğnenmiş âşık ‖ Hakir düşürülmüş âşık.*

1. Ḳulıyam bir taḫt-ı ḥüsnüñ şāh-ı ferruḫ-fālinüñ
   Cevri gibi ḥaddi yoḳdur ʿ**āşıḳ-ı pā-mālinüñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 2). [ʿāşıḳ-ı pā-mālinüñ, -i, -nüñ]*

ʿāşık-ı şādık: *Gerçek 'âşık.*

1. Āh-ı serd olup dem-ā-dem mihrin iẓhār itmede
   ʿĀşıḳ-ı ṣādıḳ geçer dildāruma beñzer ṣabāḥ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 23, Mısra 8). [ʿāşıḳ-ı ṣādıḳ,]*

ʿāşık-ı şādıklaruz: *Gerçek 'âşık.*

1. ʿĀşıḳ-ı şādıḳlaruz ʿışḳı-y-ıla fāyıḳlaruz
   Ḳulıyuz ḳurbānıyuz adıyla ʿOsmān oġlınuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 3). [ʿāşıḳ-ı şādıḳlaruz, -lar, -uz]*

ʿāşıḳ-ı serbāz: *Cesur aşık.*

1. Başını kesseñ yine senden kesilmez ey ṣanem
   Pāyuña düşmiş yiler bir ʿ**āşıḳ-ı serbāz** zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 86, Mısra 4). [ʿāşıḳ-ı serbāz,]*

ʿāşıḳ-ı şūrīde-ḥālüñdür: *Tutkun halde olan âşık.*

1. Bu Hüdāyī ʿ**āşıḳ-ı şūrīde-ḥālüñdür** senüñ
   Derdmendüñdür yoluñda pāy-mālüñdür senüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 17). [ʿāşıḳ-ı şūrīde-ḥālüñdür, -üñ, -dür]*

ʿāşık-perest ola: *Aşk tutkunu olmak.*

1. Maʿşūḳ odur ki şūh ola ʿ**āşıḳ-perest ola**
   Bir ḫūba dil vire mey-i ʿışḳ ile mest ola *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 206, Mısra 1). [ʿāşıḳ-perest ola, -a]*

ʿāşıkuñ geçinür: *Aşık gibi davranmak.*

1. Geçinür ʿāşıḳuñ ṣofī velīkin dilden āhı yoḳ
   Ḫālīlu'llāh geçer ammā tütün tütmez ocaġında *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 203, Mısra 3). [ʿāşıḳuñ geçinür, -ür]*

asıl-: *Asılmak.*

1. Şāhdur mehd aña bir taḫt-ı muraṣṣaʿ el-ān
   Mehdine ʿıḳd-ı le'ālīdür **aşılmış** Pervīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 38). [aşılmış, -mış]*

<u>āşinā:</u> *Bildik, tanıdık II Yüzücü, dalgıç.*

1. Ol mehüñ māhiyyet-i ʿışḳın n'ola bildürse dil
   Ḳaʿrını baḥr-i ʿamīḳuñ **āşināsı** bildürür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 34, Mısra 4). [āşināsı, -sı]*
2. Āşinālıḳ gitdi bizden yār olaldan yād-ile
   Gelmez oldı bu yaña ol ḳāmet-i şimşād-ile *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 13). [āşinālıḳ, -lıḳ]*
3. Ḳadīmi **āşināñı** luṭf-ıla yād eyle yad itme
   Cefā irmez mi pāyāna nihāyet yoḳ mı hicrāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 7). [āşināñı, -ñ, -i]*
4. Āşinālıḳ yoġ-ıdı rindān-ı dürd-āşām ile
   Nāṣıḥuñ ḳavline meşġūl olmış iken cām ile *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 13). [āşinālıḳ, -lıḳ]*

<u>āşinā-ı baḥr-i ġamın:</u> *Gam denizinin tanıdığı.*

1. Yād idüp **āşinā-ı baḥr-i ġamın**
   Geldi ben bendesine ol ḫānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 19). [āşinā-ı baḥr-i ġamın, -ın]*

<u>āşinā-ı ehl-i dil ol:</u> *Gönül ehline yakın olmak.*

1. Āşinā-ı ehl-i dil ol kim dür oldı baḥr ile
   İtdüg'içün ḳaṭra-ı bārān-ı nīsān İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 7). [āşinā-ı ehl-i dil ol,]*

<u>āşinālıġ it:</u> *Kılavuzluk et.*

1. Düşdi Hüdāyī baḥr-i ġama **āşinālıġ it**
   Ey Ḫıżr-ı pey-ḫuceste meded ḳıl elüñ al beri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 210, Mısra 13). [āşinālıġ it,]*

<u>āsitān:</u> *(Sevgili'nin) kapı eşiği, dergahı.*

1. Pīr-i muġān işigin yaṣdansa n’ola rindān
   Baş egmeyen sipihre bu **āsitāna** muḥtāc *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 22, Mısra 4). [āsitāna, -a]*
2. Āsitānuñda görüp bunca saḫā vü keremi
   Yaraşur şāh-ı ʿAcem ola ġulām-ı ʿAcemī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 235, Mısra 1). [āsitānuñda, -uñ, -da]*
3. Miftāḥ-ı der-i duʿā zebānuñ
   Miḥrāb-ı ḫalāyıḳ **āsitānuñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 20). [āsitānuñ, -(u)ñ]*

āsitān-: *(Sevgili'nin) kapı eşiği, dergahı.*

1. Didüm ey pādişāh-ı bende-nevāz
   Āsitānı riyāż-ı Rıḍvān’um *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 36). [āsitānı, -ı]*

āsitāne: *(Sevgili'nin) kapı eşiği, dergahı.*

1. Rifʿat bulursa devlet-i pā-būs-ı yār ile
   Heft-āsumāna ṣadme ura **āsitānemüz** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 72, Mısra 4). [āsitānemüz, -müz]*
2. Devlet ḳapusı meykededür bu zamānede
   Sāḳī-durur viren elin ol **āsitānede** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 192, Mısra 2). [āsitānede, -de]*

āsitān-ı devletin: *Devlet kapısı.*

1. Virmezüz bāġ-ı cināna **āsitān-ı devletin**
   Ḳulıyuz ḳurbānıyuz adıyla ʿOs̱mān oġlınuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 19). [āsitān-ı devletin, -in]*

āsitān-ı sipihr-iḳtidārdan: *Gökyüzü iktidarlı eşik.*

1. Sürme Hüdāyī bendeñi bir yer ġarībidür
   Şāhum ol **āsitān-ı sipihr-iḳtidārdan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 177, Mısra 14). [āsitān-ı sipihr-iḳtidārdan, -dan]*

āsiyāba döndi: *Değirmene dönmek.*

1. Şol **āsiyāba döndi** hevāñ-ıla dil k’ola
   Ser-geşte-i tapança-ı āsīb-i rūzgār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 49, Mısra 9). [āsiyāba döndi, -di]*

ʿasker: *Asker.*

1. Ḫayl-i eşküm sīne ṣaḥrāsında seyr iden didi
   Ḫayli demdür böyle deryā gibi ʿ**asker** görmedük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 107, Mısra 4). [ʿasker,]*

ʿasker-i encüm: *Yıldız askeri.*

1. Emr idüp geldi ʿ**asker-i encüm**
   Ṭoldı meydān-ı nüh-sipihr-i berīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 5). [ʿasker-i encüm,]*

ʿasker-i ġam: *Üzüntü askeri.*

1. Şāhid-i dil-nevāz-ı ḫāne-nişīn
   ʿAsker-i ġam aña ẓafer bulımaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 50). [ʿasker-i ġam,]*

aṣlā: *Asla.*

1. Pendi bend eyleme nāṣıḥ dil-i şeydā ṭutmaz
   ʿIşḳ dīvaneleri silsile **aṣlā** ṭutmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 62, Mısra 2). [aṣlā,]*

aslını sorduġum: *Gerçekliğini araştırmak.*

1. Ṣorduġum dem ne-y-imiş aṣlını bildüm şekerüñ
   Bilmedüm diḳḳat idüp sırrın o laʿl-i nābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 112, Mısra 7). [aṣlını ṣorduġum, -duġ, -um]*

āsmanī: *Gök renginde, açık mâvi.*

1. Ferş içün ṣuffesine ṣafḥa-i çarḫ
   Oldı bir iki **āsmānī** ruḫām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 62). [āsmānī,]*

asr-ı saadet şairlerinden hasan b. sabit: *Asr-ı Saadet şairlerinden Hasan b. Sabit.*

1. İşiginde dil ḥadīṯ-i şems-i ḥüsnin şerḥ ider
   Kaʿbe'de göyā oḳur medḥini **Ḥasṣan** Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 108, Mısra 8). [ḥasṣan,]*

assı itsün: *Fayda vermek, işe yaramak.*

1. Naḳd-i cānuñ vir metāʿ-ı ʿışḳa bu bāzārda
   Assı itsün dir iseñ ey ḫ∨āce ser-māyeñ saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 4, Mısra 4). [assı itsün, -sün]*

āsūde: *Mutlu, rahat, sıkıntı ve üzüntülerden uzak.*

1. Tā Kaʿbe kapuñda ola ol ḫāk
   Āsūde çü ḳudsiyān-ı eflāk *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 42). [āsūde,]*

āşüfte vü şeydā-y-iken: *Divane ve meftun.*

1. Bir ṣaçı miskīnüñ almış başına sevdāsını
   Ḫalḳ-ı ʿālem zülfine **āşüfte vü şeydā-y-iken** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 161, Mısra 6). [āşüfte vü şeydā-y-iken, -y, -iken]*

āşüfte-hāl: *(sevdadan, aşktan) hâli perişan olan.*

1. Sīnede derdüñle dil ḫasta göñül **āşüfte-ḥāl**
   Ey ṭabībüm ṣanasın darü'ş-şifādur ḫānemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 68, Mısra 7). [āşüfte-ḥāl,]*
2. Saçuñ gibi niçe yıllar-durur **āşüfte-ḥalüñdür**
   Benüm çeşmi siyāhum ruḫları ālüm Muḥammed Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 19). [āşüfte-ḥalüñdür, -üñdür]*
3. Siyeh kāküllerüñ gibi göñül **āşüfte-ḥālüñdür**
   Ṣafā-ı cism ü cānum rü'yet-i nūr-ı cemālüñdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 9). [āşüfte-ḥālüñdür, -üñdür]*
4. Siyeh kāküllerüñ gibi göñül **āşüfte-ḫālüñdür**
   Ṣafā-ı cism ü cānum rü'yet-i nūr-ı cemālüñdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 19, Mısra 5). [āşüfte-ḫālüñdür, -üñdür]*

āsümān: *Gök, gökyüzü II tüm dünya.*

1. Aḥmed'i cāme-i mā'ile gören kūyında
   Āsumān içre ṣanur şems-i münevver görinür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 14). [āsumān,]*
2. Sırr-ı zülfin ṣorma ger zāhid aġarsa göklere
   Āsumāndan rīsmānı añlamaz nādāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 50, Mısra 6). [āsumāndan, -dan]*

3. Hüdāyī ḥaḳ bu kim şimdi melāḥaṭ **āsumānında**

   Yañagı āfitāb-ı ʿālem-ārādur Memi Şāhuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 120, Mısra 9). [āsumānında, -ın, -da]*

4. Câme-i ma'ī ile gökde Mesīḥāsın sen

   Āsumān içre ya-ḫud mihr-i mücellāsın sen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 160, Mısra 2). [āsumān,]*

āsumāna ideyin: *Göğe salmak,göndermek.*

1. Ḳılsun öldükde ḳapuñ cārūbı müjgānum yine

   Āsumāna ideyin rūy-ı zemīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 151, Mısra 4). [āsumāna ideyin, -eyin]*

āsümānī: *1. göğe, semâya mensup. 2. açık mavi.*

1. Āsumānī varaḳa sūre-i Nūr-ıla Duḫān

   Dilerem ḥażret-i Ādem gibi biñ yaşaya ol *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 43). [āsumānī,]*

āsumān-ı ʿayna: *Göz göğü.*

1. Āsumān-ı ʿayna şems-i ṭalʿatuñdur nūr-baḫş

   Şanasın iḳlīm-i hefte hükm ider sulṭāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 50, Mısra 3). [āsumān-ı ʿayna, -a]*

āsumān-ı mihre: *Sevgi, aşk göğü.*

1. Her şerārı **āsumān-ı mihre** bir ḫūrşīd olur

   Şemʿ-i ḥüsnüñ şevḳına pervāne-yāne yananuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 121, Mısra 5). [āsumān-ı mihre, -e]*

āsumān-rifʿat u zemīn-temkīn: *Gök gibi yüce ve yer gibi sağlam.*

1. Āsumān-rifʿat u zemīn-temkīn

   Ṭabʿı Mūsā-ı Ṭūr-ı fenn-i kelām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 41). [āsumān-rifʿat u zemīn-temkīn,]*

at: *Atmak, fırlatmak.*

1. Didüm ol dem bir kenāra yoḳ mı imkān didi yār
   Mürdesin **atmaz** kenāra lücce-i ʿummān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 101, Mısra 8). [atmaz, -maz]*

at: *At, binek hayvanı.*

1. Bulurdı pāye-i maḳṣūdı ʿāşıḳ-ı pā-māl
   Atuñ ayaġına başın ideydi kāse-i süm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 136, Mısra 6). [atuñ, -uñ]*

ʿ**aṭā:** *(عطاء) i. (Ar. ʻaṭā') 1. Cömertçe verme, ihsan, bağış.*

1. Seni sevdümse şāhum n'ola luṭf eyle beni öldür
   Eger ḳuldan ḫaṭa gelse şehenşehden ʿ**aṭā** yegdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 59, Mısra 6). [ʿaṭā,]*
2. Ḫaṭā bizden ʿ**aṭā** senden olursa n'ola ʿādetdür
   Reʿayādan güneh şehden riʿāyet yā Resūla'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 204, Mısra 7). [ʿaṭā,]*
3. Görmişem bī-ḥad ʿ**aṭā** vü luṭfuñı iḥsānuñı
   Sevmesün yā n'eylesün bu ḳalb-i meyyālüm seni *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 7). [ʿaṭā,]*

ʿ**aṭā ḳıl:** *Cömert davranmak.*

1. Oñmaduḳ başına şarsun ḳıl ʿaṭā
   Bende-i bī-çāreñüñ dülbendi yoḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kıt'a 1, Mısra 11). [ʿaṭā ḳıl,]*

ʿ**aṭā ḳıl:** *Cömert davranmak, ihsanda bulunmak, lutfetmek.*

1. Ḳıl ʿaṭā şerbet-i vaṣlını Hüdāyī ḳuluña
   Böyle yā Rab anı bī-tāb u tüvān eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 104, Mısra 9). [ʿaṭā ḳıl,]*

atiş: *Ateş.*

1. Göñülde mihr-i ruḫuñla yanar bir **atiş** kim
   Kül ola girse eger döymeye semender aña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 3, Mısra 3). [atiş,]*

2. Ey Hüdāyī firāḳ **atişine**

   Cigerüm döne döne oldı kebāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 17, Mısra 9). [atişine, -in, -e]*

3. Görinür ḳanlu yaşum içre Hüdāyī cismüm

   Ātiş içinde şanasın ki semender görinür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 12). [ātiş,]*

4. Muʿaṭṭar ḳıldı bezmi būy-ı zülfüñ

   Yanup reşk **ātişine** tütdi ʿanber *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 51, Mısra 6). [ātişine, -in, -e]*

5. Cemālüñ **ātişi** germ eylesün gel bezm-i ʿuşşāḳı

   Benüm luṭf issi sulṭānum yaraşmaz saña serd olmaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 93, Mısra 5). [ātişi, -i]*

6. Şevḳuñla āhum **ātişi** yalıñ ışıḳ gibi

   Geşt itdi gice tekye-i çarḫı ocaḳ ocaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 97, Mısra 7). [ātişi, -i]*

7. Yād idüp sāḳī lebüñ şundı gice peymāneler

   Ātişin ölçerdi rindān-ı ḳadeh-peymālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 117, Mısra 6). [ātişin, -in]*

ātiş-i āh-ı derūnumdur: *İçimin ah ateşi.*

1. Yaḳan şehr-i sipihri **ātiş-i āh-ı derūnumdur**

   Yıḳan bünyādını āḫır bu enhār-ı ʿuyūnumdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 40, Mısra 1). [ātiş-i āh-ı derūnumdur, -um, -dur]*

ātiş-i innī ena'llāhdan: *Ben elbette Allahım (Kasas suresi 30. ayet) ateşi.*

1. Ṭūr-ı Mūsādan numūne ṭavr-ı eşcār-ı bahār

   Anda gülnār **ātiş-i innī ena'llāhdan** nişān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 16). [ātiş-i innī ena'llāhdan, -dan]*

ātiş-i ʿışḳ: *Aşk ateşi.*

1. Ey Hüdāyī yana başuñda eger **ātiş-i ʿışḳ**

   Maẓhar -ı nūr-ı tecellī olasın Ṭūr gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 236, Mısra 9). [ātiş-i ʿışḳ,]*

ātiş-i ʿışḳuñ: *Aşk ateşi.*

1. Berḳ urur dil Kaʿbe'sinde mihr-i ḥüsnüñ nūr-veş

   Ātiş-i ʿışḳuñ yanar başumda kūh-ı Ṭūr-veş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 77, Mısra 2). [ātiş-i ʿışḳuñ, -uñ]*

ātiş-i sūzān: *Yakıcı ateş.*

1. Şecer-i Vādī-i Eymen'dür o ḳadd-i bālā

   Berḳ urur anda ṣan ol **ātiş-i sūzān** üsküf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 88, Mısra 8). [ātiş-i sūzān,]*

ātiş-i sūzān-ı ʿışḳ: *Aşkın yakıcı ateşi.*

1. Pendi ḳo nāṣıḥ eşer itmez dem-i serdüñ baña
   Germ iken tennūr-ı dilde **ātiş-i sūzān-ı ʿışḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 101, Mısra 4). [ātiş-i sūzān-ı ʿışḳ,]*

ātiş-i sūzānumuz: *Yakıcı ateş.*

1. Felek mişlin getürmez bir meh-i tābānumuz vardur
   Anuñ mihriyle dilde **ātiş-i sūzānumuz** vardur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 35, Mısra 2). [ātiş-i sūzānumuz, -umuz]*

ātişin-bāde: *Yakıcı şarap.*

1. Ātişin-bāde içüp cennet-i gülzārda biz
   Zāhide dūzaḫ-ı miḥnetde ʿazāb eyleyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 143, Mısra 7). [ātişin-bāde,]*

ātişīn-ciger: *Ciğer ateşi.*

1. Gül tāb-ı mihr-i rūyuñ ile **ātişīn-ciger**

   Sünbül şemīm-i zülfüñ ile ʿanberīn-meşām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 140, Mısra 3). [ātişīn-ciger,]*

ātişler yaḳmış: *Ateş yakmak II Dertlendirmek.*

1. Başuma yaḳmış idi ātişler
   Hecr ile dūd-ı āh-ı sūzānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 11). [ātişler yaḳmış, -mış]*

atlas: *İpekli kumaş.*

1. İtdi īşār niçe dürr-i şemīn

   Döşenüp **aṭlas** üzre sīmīn ferş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 24). [aṭlas,]*

ʿatşān: *Susamış.*

1. Rūz-ı maḥşerde şuna destüñe āb-ı kevs̱er
   Kerbelā içre şehīd oldı şular kim ʿ**atşān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 56). [ʿatşān,]*

ʿatşān olmayan: *Susamak.*

1. Çeşm-i maḫmūruñ gözüm yaşından itse n'ola ẕevḳ
   Ma'īl-i āb-ı revān olur mı ʿ**atşān olmayan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 180, Mısra 8). [ʿatşān olmayan, -ma, -y, -an]*

āvān-ı şalāḥuñda: *Dindarlık zamanı.*

1. Oldı **āvān-ı şalāḥuñda** meyüñ ṣoḥbeti telḫ
   Yirin od itdi şehā nāy-ile ʿūduñ devrān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 35). [āvān-ı ṣalāḥuñda, -uñ, -da]*

āvāre: *Far. 1. Serseri, boş gezen, ötede beride dolaşan. 2. Bîkarar, durup dinlenmez. 3.Aşık.*

1. Cāmuñ üstine nedür düşdügi **āvārelerüñ**
   Dehen-i yār gibi menbaʿ-ı elṭāf mıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 54, Mısra 5). [āvārelerüñ, -ler, -üñ]*
2. Geçmez ölince cān u dil ol laʿl-i nābdan
   Āvāreler gibi ki kesilmez şarābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 162, Mısra 2). [āvāreler, -ler]*
3. Derd-i hecrüñden şifā bulsun dil-i bī-çāreler
   Cām-ı laʿlüñden şafā kesb eylesün **āvāreler** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 14). [āvāreler, -ler]*

āvāze-i tesbīḥ-i melekden: *Meleklerin teşbih ederken çıkardıkları ses.*

1. Ḫāl-i ruḫuña yüz sürüp öldükde mezārum
   Güm güm öte **āvāze-i tesbīḥ-i melekden** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 159, Mısra 10). [āvāze-i tesbīḥ-i melekden, -den]*

ʿavrat: *(Ar.) Kadın.*

1. Baḳma pīrāyesine pīre-zen-i dünyānuñ

   Er midür ol k'ola bir ʿ**avrata** varup māyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 4). [ʿavrata, -a]*

avuç: *Avuç.*

1. Ḥüsnüñ ḫalel bulurdı ḫaṭ-ı müşk-bārdan

   Deryā mükedder olsa bir **avuç** ġubārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 177, Mısra 2). [avuç,]*

ay: *"Ey" anlamında seslenme edatı.*

1. Ḫākden ẕerre gibi refʿ itdüñ

   Geldüñ **ay** āfitāb-ı raḫşānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 46). [ay,]*
2. Ser-ā-ser ṭoldı mihrüñle zemīn ü āsumān Aḥmed

   Ay alnı āfitābum ā meh-i nā-mihribān Aḥmed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 4). [ay,]*
3. Ay alnı āfitābum ā meh-i nā-mihribān Aḥmed

   Şeh-i Mıṣr-ı melāḥat Yūsuf-ı gül-pirehensin sen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 8). [ay,]*
4. Naẓīri yoḳ güzellikde şehisin mülk-i ʿOs̱mān'uñ

   Ay alnı āfitābum ā meh-i nā-mihribān Aḥmed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 12). [ay,]*
5. Ḳapuñda ḳuluñ olmaḳ yig baña mülk-i Sikender'den

   Ay alnı āfitābum ā meh-i nā-mihribān Aḥmed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 16). [ay,]*
6. Güzelsin ḥüsnüñe hergiz bedel yoḳ bī-bedellerde

   Ay alnı āfitābum ā meh-i nā-mihribān Aḥmed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 20). [ay,]*

ay: *Ay.*

1. Āyīne ruḫuñ **ayına** baḳsa n'ola her gün

   Bīdār olana Tañrı virür devlet-i dīdār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 45, Mısra 3). [ayına, -ı, -na]*
2. Ṭañ mı olursa derd-ile günden güne hilāl

   Mihr-i ruḫuñdan ayrulalı geldi **aya** ża ʿf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 89, Mısra 4). [aya, -a]*
3. Māh-ı dü-hefte gün yüzüñe beñzerem dimiş

   Varmaya göreyin o yüzi ḳara **ayıne** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 190, Mısra 8). [ayıne, -ın, -e]*

aya: *Avuç içi.*

1. Elinüñ **ayaları** āyīnesinden görinür
   Çihre-i cūd u ruḫ-ı luṭf u cemāl-i iḥsān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 25). [ayaları, -lar, -ı]*

ayaġ: *1. Ayak.*

1. Ayaġuñ ṭopraġından ḥāṣıl eyler vech-i zer ḫūrşīd
   Alur ser-mūzeñüñ kepkeplerinden nūr u fer kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 11, Mısra 3). [ayaġuñ, -uñ]*
2. Alurdı küştgīr-i ġam-ı devr **ayaġumuz**
   Sāḳī sebo-ı mey bize olmasa dest-yār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 49, Mısra 5). [ayaġumuz, -umuz]*
3. Bulurdı pāye-i maḳṣūdı ʿāşıḳ-ı pā-māl
   Atuñ **ayaġına** başın ideydi kāse-i süm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 136, Mısra 6). [ayaġına, -ı, -n, -a]*
4. İdüp ol demde **ayaġına** niṣār
   Laʿller çeşm-i gevher-efşānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 33). [ayaġına, -ıñ, -a]*

ayaġ: *Ayak II Kadeh, şarap.*

1. Ya ṣaḥrālarda nūş-ı bāde eylerken Cem'üñ devrān
   Elinden düşürüp ṣındurduġı laʿlin **ayaġıdur** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 41, Mısra 8). [ayaġıdur, -ı, -dur]*
2. Sāḳī bizi bir **ayaġ** ile itdi kāmkār
   Olsun müdām bezm-i ṣafālarda pāydār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 49, Mısra 1). [ayaġ,]*
3. Dilerseñ ola dilüñ pür-ṣafā piyāle gibi
   Müdām **ayaġı** elden düşürme lāle gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 218, Mısra 2). [ayaġı, -ı]*

ayaġ itse: *Kadeh haline getirmek.*

1. İçmezem bezmümde itse kellesin gerdūn ayaġ
   Çekmezem anuñ gibi dūn ü denīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 150, Mısra 5). [ayaġ itse, -se]*

ayag olup: *Kadeh devrinin zamanının gelmesi.*

1. İçile meclis-i ʿışḳuñda mey gibi niçe ḳan
   Ayag olup yüriye niçe kāse-i ser añа *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 3, Mısra 8). [ayag olup, -up]*

<u>ayaġ uñ:</u> *1. Ayak.*

1. Ey ḫ∨āce-i cemāl **ayaġ uñ** tozı cevherin
   Sürsem ʿaceb mi gözlerüme ʿayn-ı māldur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 37, Mısra 7). [ayaġ uñ, -uñ]*

<u>ayaġa düşdügi'çün:</u> *Acz içinde kalmak, kuvvetten düşmek, kıymetini kaybetmek, hakir olmak.*

1. Başlar üzre yeri var düşdügi'çün ayaġa
   Cürʿa-veş cismüm anuñ'çün böyle pā-māl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 148, Mısra 3). [ayaġa düşdügi'çün, -düg, -i, -çün]*

<u>ayaġa düşerse:</u> *Acz içinde kalmak, kuvvetten düşmek, kıymetini kaybetmek, hakir olmak.*

1. Fehm it bu sırrı sāġır içinde şarābdan
   Her kim düşerse ayaġa baş üzredür yeri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 178, Mısra 13). [ayaġa düşerse, -er, -se]*

<u>ayaġı çeke:</u> *Ayak (Kadeh) çekmek.*

1. Hep gitdi ehl-i meclis-i devrān bayaġı
   ʿĀrif odur ki bir el evvel çeke ayaġı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 10, Mısra 2). [ayaġı çeke, -e]*

<u>ayaġı toprağına yüz üzre vardum:</u> *Ayağına kapanmak, yüz sürmek.*

1. Bir seḥer yüz üzre vardum ayaġı toprağına
   Gördüm anı yād ayaḳ başmış viṣāli bağına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 5). [ayaġı toprağına yüz üzre vardum, -du, -m]*

<u>ayaġı ṭozı:</u> *Hükümdar ya da sevgilinin ayağı tozu.*

1. Ey Hüdāyī **ayaġı ṭozı** ṭururken yāruñ
   Ser-fero eylemezin tāc-ı ser-i Dārā'ya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 191, Mısra 9). [ayaġı ṭozı,]*

ayaġı ṭozına: *Hükümdar ya da sevgilinin ayağı tozu.*

1. Baş ḳor **ayaġı ṭozına** sulṭān-ı ḫāverān
   Her şām inüp bu çeşme-i müşkīn-ṭıbābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 29). [ayaġı ṭozına, -ın, -a]*

ayaġı ṭozını: *Hükümdar ya da sevgilinin ayağı tozu.*

1. Ser virüp bir boyı serve yine server diyelüm
   Ayaġı ṭozını cān çeşmine cevher diyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 2). [ayaġı ṭozını, -ın, -ı]*

ayaġı yirler başar: *Ayağı yere basmak, mantıklı ve tutarlı davranmak.*

1. Āl ile öpdüm diyü sāḳī lebīn cānānenüñ
   Şevḳdan ayaġı yirler mi başar peymānenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 121, Mısra 2). [ayaġı yirler başar, -ar]*

ayaġına aḳar: *Gitmek ǁ meyletmek.*

1. Yāra meyl iden dil-i bī-iḫtiyārum ṣandılar
   Gördiler kim serv **ayaġına aḳar** āb-ı revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 38, Mısra 11). [ayaġına aḳar, -ar]*

ayaġına gele: *Ayağına gelmek, huzuruna gelmek.*

1. Ol perī perde-nişīn olduġınuñ sırrı bu kim
   Gele ḫalḳ ayaġına Kaʿbe-i mensūr gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 236, Mısra 4). [ayaġına gele, -e]*

ayaġuña düşer: *Yalvar yakar olmak; ayağına kapanmak.*

1. Nitekim secde eyler Yūsufʾa şems ü ḳamer kevkeb
   Döküp eşkin **ayaġuña düşer** her Müşterī-ṭalʿat *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 11, Mısra 5). [ayaġuña düşer, -er]*

ayaġuñı öperdi: *Yalvarıp yakarmak, huzurunda yerlere kapanmak.*

1. Sāḳī müdām öperdi Hüdāyī ayaġuñı

   El virse devlet olsa müsāʿid zamānemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 72, Mısra 9). [ayaġuñı öperdi, -er, -di]*

ayak: *Ayak II Kadeh, şarap.*

1. Ṭoldurup ḫūn-ı cigerden Bīsütun'uñ lālesin

   ʿIşḳ-ı Şīrīn'e içer Ferhād-ı miḥnet-zād **ayaḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 91, Mısra 4). [ayaḳ,]*
2. Ṣun pey-ā-pey **ayaġı** bi'llāh eyā pīr-i muġān

   İtme muḥtāc bizi sāḳī-i devrān eline *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 198, Mısra 9). [ayaġı, -ı]*

ayak ayak: *Adım adım.*

1. Ṣaçdı cevāhir üstine dāmād-ı nev-bahār

   Bāġa ʿarūs-ı lāle gelince **ayaḳ ayaḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 97, Mısra 6). [ayaḳ ayaḳ,]*
2. Ḫʷuş pāyedür s̲elāş̲e-i ġassāle sāḳīyā

   Ḳaṣr-ı ṣafāya çıḳmaġa rindān **ayaḳ ayaḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 98, Mısra 8). [ayaḳ ayaḳ,]*

ayak başacak: *Adım atmak.*

1. Mey-ḫānede **ayaḳ başacaḳ** yer mi bulınur

   Devr-i lebüñde rehne çekilmiş kitābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 162, Mısra 5). [ayaḳ başacaḳ, -acaḳ]*

ayak başmamışken: *Ayak basmak.*

1. Rāh-ı ʿışḳuñda Hüdāyī sāye-veş pā-māl idi

   Başmamışken bostāna serv-ile şimşād ayaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 91, Mısra 10). [ayaḳ başmamışken, -ma, -mış, -ken]*

ayaḳ başmaşun: *Bir yere varmak.*

1. Çekmesün kūy-ı ḫarābāta gelüp zühhād ayaḳ

   Başmaşun ʿişretgehe ehl-i ṣafā der yad ayaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 91, Mısra 2). [ayaḳ başmaşun, -ma, -şun]*

ayaḳ başmış: *Bir yere varmak.*

1. Bir seḥer yüz üzre vardum ayaġı toprağına
   Gördüm anı yād **ayaḳ başmış** vişāli bağına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 6). [ayaḳ başmış, -mış]*

ayaḳ çekmesün: *Vazgeçmek|| Kadehten şarap içmek.*

1. Çekmesün kūy-ı ḫarābāta gelüp zühhād ayaḳ
   Basmaṣun ʿişretgehe ehl-i ṣafā der yad ayaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 91, Mısra 1). [ayaḳ çekmesün, -me, -sün]*

ayaḳ eylemiş: *Temel yapmak.*

1. ʿAyş u ʿişret ḳaṣrınuñ ṣalduḳda bünyādını Cem
   Eylemiş cām-ı ṣafādan aña ol üstād ayaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 91, Mısra 6). [ayaḳ eylemiş, -miş]*

ayak şunsa: *Kadeh (içki) sunmak, ikram etmek.*

1. Devleti olup müsāʿid baḫt-ı sermed el virür
   ʿĀşıḳ-ı evbāşa şunsa sāḳī-i dil-şād ayaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 91, Mısra 8). [ayaḳ şunsa, -sa]*

ayaḳda ḳalur: *Beklemek, durmak.*

1. Düşerse cürʿa gibi cāma n'ola ʿāşıḳ-ı mest
   Ḳalur ayaḳda begüm ḳanda ise ehl-i hüner *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 42, Mısra 10). [ayaḳda ḳalur, -ur]*

ayakda ḳoma: *Ayakta bırakmak. II Bekletmek.*

1. Ḳoma ayaḳda fütādeñdür efendüm elin al
   Merḥamet ḳıl aña ey şāh-ı cehān-bānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 19). [ayaḳda ḳoma, -ma]*

ayakdaş: *Yol arkadaşı, yoldaş.*

1. Cem-vaḳt oldı Hüdāyī çekeli cām-ı ġamuñ
   Devr içinde aña bir kimse **ayaḳdaş** degül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 129, Mısra 14). [ayaḳdaş,]*

ʿ**ayān eyleye:** *Bilinir, tanınır hale getirmek.*

1. Ġoncanuñ ḫamında gel bu reng ü būya ḳıl naẓar
   Ṣibġata'llāhuñ saña tā eyleye sırrın ʿayān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 8). [ʿayān eyleye, -y, -e]*

ʿ**ayān eyleyenüñ:** *Açıklamak, ortaya koymak, âşikâr etmek.*

1. ʿIşḳı ketm idemedüm ḳoñ beni ḳan aġlayayın
   Ḥāli budur ile sırrını ʿ**ayān eyleyenüñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 103, Mısra 4). [ʿayān eyleyenüñ, -y, -e, -nüñ]*

ʿ**ayān itdüm:** *Gözle görülür hâle getirmek, açığa vurmak.*

1. Gün gibi itdüm ol ṣanemüñ mihrini ʿayān
   Ol şūḫ-ı dil-rübā ki dinür nāmına ʿAlī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 15). [ʿayān itdüm, -dü, -m]*

ʿ**ayān ol:** *Açık ,aşikar, gözle görünür olmak.*

1. Ser-i engüşt-i nebīdür meger ol bīnī-de
   K'itdi yüzüñde ʿ**ayān** muʿciz-i şaḳḳu'l-ḳameri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 216, Mısra 10). [ʿayān,]*

ʿ**ayān oldı:** *Açık ,aşikar, gözle görünür olmak.*

1. Zühd ü taḳvāñı görüp ḫalḳ ʿibādetde ḳamu
   Sırru'n-nāsi ʿalā dīni mülūk oldı ʿayān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 34). [ʿayān oldı, -dı]*
2. Bir gice ṭoġdı felekden meh-i bedr oldı ʿayān
   Tār-ı mūdan nitekim mihr-i cemāl-i cānān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 1). [ʿayān oldı, -dı]*

aʿyān-ı gülşen: *Gül bahçesinin seçkini.*

1. Kāse-i nergisde naḳş olmış tesurru'n-nāẓırīn
   Açılup olsa n'ola **aʿyān-ı gülşen** şādmān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 22). [aʿyān-ı gülşen,]*

ʿayār: *Altının, gümüşün ve başka kıymetli mâdenlerin karışma derecesi.*

1. Ḫʿuş dimiş ol eyleyen ḫāki naẓarla kīmyā
   Ehl-i ʿışḳuñ olmaġa kāmil **ʿayārı** Ḥālīya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 24). [ʿayārı, -ı]*

ʿayb olmaya: *Ayıp olmak, utandıracak bir halin oluşması.*

1. Bir ḳadd-i elif ʿışḳını bilsem n'ola ancaḳ
   ʿAyb olmaya zāhid ki hüner bir gerek erde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 194, Mısra 6). [ʿayb olmaya, -ma, -y, -a]*

āyet: *Ayet, delil, mucize.*

1. Kākülüñ taʿvīż-i cān ḫaṭṭuñ maḥabbet **āyeti**
   Sevmesün yā n'eylesün bu ḳalb-i meyyālüm seni *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 15). [āyeti, -i]*

āyet-i fe'nẓur ilā āsāri raḥmetden: *Öyleyse Allah'ın rahmetinin eserlerine bak. (Rum suresi 50.ayet).*

1. Virdi emr-i Ḥaḳḳıla her bir dıraḫtı gülşenüñ
   Āyet-i fe'nẓur ilā āṩāri raḥmetden nişān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 4). [āyet-i fe'nẓur ilā āṩāri raḥmetden, -den]*

āyet-i ḥilm ü ḥayā: *Yumuşak huyluluk ve utanma ayeti.*

1. Muḥammed nūrı berḳ urur anuñ ruḫsār-ı ālinde
   Yazılmış **āyet-i ḥilm ü ḥayā** levḥ-i cemālinde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 10). [āyet-i ḥilm ü ḥayā,]*

āyet-i nuṣret: *Allah'ın yardım ayetleri.*

1. Yüzi fetḥ āyetidür ḳāmetidür **āyet-i nuṣret**
   Perī şeklinde taṣvīr itmiş anı Mānī-i ḳudret *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 13). [āyet-i nuṣret,]*

āyet-i sebʿü'l-meṣānī: *"Velekad âteynâke seb'an mine'l-meśânî ve'l-kur'âne'l-azîm" (Andolsun, biz sana tekrarlanan yedi âyeti ve büyük Kur'an'ı verdik.) (Hicr/87) ayetinden iktibastır.*

1. Yed-i ḳudretle levḥ-i ʿārıżuñda
   Yazılmış **āyet-i Sebʿü'l-meṣānī** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 225, Mısra 4). [āyet-i sebʿü'l-meṣānī,]*

āyet-i yusḳavne min rāḥīḳ: *"Kendilerine mühürlü hâlis bir içki sunulur." ayeti (Mutaffifin, 83/25).*

1. Ol cām-ı laʿle yazmış eyā lebleri ʿaḳīḳ
   Yāḳūt-ı ḫaṭṭuñ **āyet-i yusḳavne min rāḥīḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 96, Mısra 2). [āyet-i yusḳavne min rāḥīḳ,]*

ayıḳ ola: *Sarhoş olmama hali.*

1. Ṣofī delüdür şol ki bu demde ola ayıḳ
   Zerrīn-ḳadeh ala lāleyle şaḳāyıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 100, Mısra 2). [ayıḳ ola, -a]*

āyīne: *Ayna.*

1. Güneş yüzüñ tutup eksügin itdi māhı temām
   Ne ṣūret-ile olur **āyīne** ber-ā-ber aña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 3, Mısra 6). [āyīne,]*
2. Āyīne ruḫuñ ayına baḳsa n'ola her gün
   Bīdār olana Tañrı virür devlet-i dīdār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 45, Mısra 3). [āyīne,]*
3. Cemālüñi niçe yüzden görem diyen diller
   Şikeste **āyineler** gibi pāre pāre gerek *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 122, Mısra 8). [āyineler, -ler]*
4. Ṣad-pāre oldı tāb-ı tecellāña döymedi
   Döndi şikeste **āyīneye** ey nigār gül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 135, Mısra 6). [āyīneye, -y, -e]*
5. Ayīne gibi ṭuş olalı vech-i pāküñe
   Çeşm-i Hüdāyī'ye duş olaydı menām-ı şām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 141, Mısra 13). [ayīne,]*
6. Dildeki sūzı ʿaceb görme ele **āyīne** al
   Gör begüm sen de kimüñ şemʿine pervānedür o *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 184, Mısra 5). [āyīne,]*

7. Ṣūret bulurdum **āyīne** gibi zamānede

   Ol meh müşerref itse beni bir nigāh-ile *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 189, Mısra 7). [āyīne,]*

8. Göz açdı baḳdı ḳaldı ruḫ-ı yāra **āyīne**

   Beñzerse n'ola ṣūret-i divāra **āyīne** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 190, Mısra 2). [āyīne,]*

9. ʿAḳs-i ruḫuñla ey meh-i ḫūrşīd-menzilet

   Beñzer elüñde bir gül-i bī-ḫāra **āyīne** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 190, Mısra 4). [āyīne,]*

10. Olsa ʿaceb midür naẓarı pāk ü ḳalbi ṣāf

    İrdi ṣu gibi devlet-i dīdāra **āyīne** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 190, Mısra 6). [āyīne,]*

11. Āyīne gibi ʿāşıḳuñ olur naẓarı pāk

    Yur āb-ıla her laḥẓa anı eşk-i revānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 215, Mısra 3). [āyīne,]*

12. Elinüñ ayaları **āyīnesinden** görinür

    Çihre-i cūd u ruḫ-ı luṭf u cemāl-i iḥsān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 25). [āyīnesinden, -si, -n, -den]*

13. Çün **āyīne** ṣubḥ u şām bīdār

    Ḥayrān-ı cemāl ü mest-i dīdār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 25). [āyīne,]*

āyīne: *Ayna II gönül aynası.*

1. Ḳalbi **āyīnesi** ter düşdi meger āhumdan

   İncinüp bendesine şāh-ı cehānum gelmez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 66, Mısra 3). [āyīnesi, -si]*

2. Göz açdı baḳdı ḳaldı ruḫ-ı yāra **āyīne**

   Beñzerse n'ola ṣūret-i divāra **āyīne** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 190, Mısra 1). [āyīne,]*

3. Tīġ-ı engüştüñ çekelden sīne-i māha elif

   Şerḥ olup ṣadrı ṣafā kesb eyledi **āyīne** sān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 62). [āyīne,]*

āyīne oldı: *Ayna olmak.*

1. Sīnem Hüdāyī yiridür olsa delük delük

   Oldı ḫadeng-i ġamze-i dīdāra āyīne *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 190, Mısra 10). [āyīne oldı, -dı]*

āyīne-i āb: *Suyun aynası II suyun parlak yüzeyi; nehrin parlak yüzeyi.*

1. Gün yüzüñle niçe bir ṭutıla **āyīne-i āb**
   Gāh olur kim ṭutar anuñ yüzini jeng-i çimen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 166, Mısra 5). [āyīne-i āb,]*

āyīne-i āfitābdan: *Güneş aynası.*

1. Gösterdi gül ʿarūsı cemālin niḳābdan
   Olmış münevver **āyīne-i āfitābdan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 2). [āyīne-i āfitābdan, -dan]*

āyīne-i ʿālem-nümā: *Cihanı gösteren ayna, İskender'in aynası.*

1. Bu çeşm ü bīnī zülf ü fem baḳduḳca bir ʿālem virür
   Dirsem yüzine vechi var **āyīne-i ʿālem-nümā** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 7, Mısra 4). [āyīne-i ʿālem-nümā,]*

āyīne-i ʿālem-nümādur: *Cihanı gösteren ayna, İskender'in aynası.*

1. Çeşm ü bīnī zülf ü fem baḳduḳca bir ʿālem virür
   Gün yüzüñ **āyīne-i ʿālem-nümādur** dīdeye *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 202, Mısra 4). [āyīne-i ʿālem-nümādur, -dur]*

āyīne-i cām: *Kadeh aynası.*kadeh üzerinde etrafın yansımalarının ayna misali görünmesi kastedilmektedir.*

1. Ḳanı bir şevḳ-nümā **āyīne-i cām** gibi
   Ḳanı bir ẕevḳ-feżā bāde-i ṣaḥbādan yig *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 119, Mısra 7). [āyīne-i cām,]*

āyīne-i dil: *Gönül aynası.*

1. Sīnemi mühre-i mihrüñle mücellā eyle
   Tā ki meclā-ı cemālüñ ola **āyīne-i dil** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 94). [āyīne-i dil,]*

āyīne-i iskender: *Büyük İskender'in hocası Aristo tarafından İskenderiye'de yaptırılmış olduğuna inanılan, uzaktaki düşmanı gösteren ayna.*

1. Şimdi görür gözi ṭutar elisin saña felek
   Şundı **āyīne-i İskender** ile cām-ı Cem'i *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 235, Mısra 4). [āyīne-i iskender,]*

āyīne-i ḳalbi: *Kalp aynası.*

1. Bergüñ şikeste **āyīne-i ḳalbi** var-ısa
   Düşmişdür ayru bir gül-i raʿnā-ʿiẕārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 9). [āyīne-i ḳalbi, -i]*

āyīne-i kalb-i ṣafā-āyīnüm: *Safa gösteren yürek aynası.*

1. Ele al **āyīne-i ḳalb-i ṣafā-āyīnüm**
   Naẓaruñdan niçe bir pādişehüm dūr olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 11). [āyīne-i ḳalb-i ṣafā-āyīnüm,]*
2. Ele al **āyīne-i ḳalb-i ṣafā-āyīnüm**
   Naẓaruñdan niçe bir pādişehüm dūr olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 11). [āyīne-i ḳalb-i ṣafā-āyīnüm, -üm]*

āyīne-i ḳalbümden: *Kalp aynası.*

1. Yā İlāhī dilerin ṣayḳal-ı ʿafvuñla benüm
   Maʿṣıyet jengini **āyīne-i ḳalbümden** sil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 92). [āyīne-i ḳalbümden, -üm, -den]*

āyīne-i mücellādan: *Parlak ayna.*

1. Yüzinde berḳ urur envār-ı ʿadl ü ḥilm ü ḥayā'
   Ruḫ-ı nigū gibi **āyīne-i mücellādan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 16). [āyīne-i mücellādan, -dan]*

āyīne-i ṣāf: *Saf, temiz ayna.*

1. Sīneñ ey sīm-beden **āyīne-i ṣāf** mıdur

   Yā ṣafā baḥri mi gird-ābı anuñ nāf mıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 54, Mısra 1). [āyīne-i ṣāf,]*

<u>āyīne-i ṣūret-i ilāhī:</u> *Tanrı görüntüsünün aynası.*

1. Māḥī-i ḍalālet ü menāhī

   Āyīne-i ṣūret-i İlāhī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 6). [āyīne-i ṣūret-i ilāhī,]*

<u>āyīne-i ṭabiʿatinüñ:</u> *Yaratılış, mizaç aynası. II gönül.*

1. Raḥm it ki seng-i cevr-ile ḫasta Hüdāyī'nüñ

   Āyīne-i ṭabiʿatinüñ inkisārı var *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 44, Mısra 10). [āyīne-i ṭabiʿatinüñ, -i, -nüñ]*

<u>āyīneṣıfat:</u> *Ayna gibi.*

1. Āyīne-ṣıfat maẓhar -ı envār-ı cemālem

   Ṣofī ne ʿaceb ḫalḳa görinsem kepenekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 159, Mısra 11). [āyīne-ṣıfat,]*

<u>āyīne-veş:</u> *Ayna gibi.*

1. Derdüñle aġlamaḳdan iki gözüm aġardı

   Ṣan girdi iki merdüm **āyīne-veş** ʿabāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 186, Mısra 4). [āyīne-veş,]*

<u>ayır:</u> *Ayırmak, ayrı düşürmek.*

1. Acıtdı beni **ayırup** ol kān-ı nemekden

   Mānend-i seḥāb aġlar-ısam n'ola felekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 159, Mısra 1). [ayırup, -up]*

<u>ʿayn:</u> *Görme uzvu, göz, çeşm, dide.*

1. Ḥavrā gözine sürme iderken ġubārumuz
   Ol nūr-ı dīde ʿ**aynına** almaz belā budur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 58, Mısra 10). [ʿaynına, -ı, -n, -a]*
2. Cūş eyledügi zamānda ol ʿ**ayn**
   Sīrāb ola teşnegān-ı kevneyn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 31). [ʿayn,]*

ʿ**ayn:** *Kaynak, memba II çeşme.*

1. Mey-i ʿışḳuñ Hüdāyī'nüñ şehā ḳūt-ı revānıdur
   Kelāmuñ āb-ı Ḫıżr'uñ ʿ**aynı** laʿlüñ rūḥ-ı s̲ānīdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 18). [ʿaynı, -ı]*

ʿ**ayn:** *Kaynak, pınar.*

1. Tīr atsa müjeñ kan aḳıdur dīde-i ʿāşıḳ
   Bārān olıcaḳ ʿ**aynuñ** olur ṣuyı bulanıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 99, Mısra 2). [ʿaynuñ,]*

aynı: *Tıpkı, benzer.*

1. Revān-baḫş olmada laʿlüñ şarāb-ı kevs̲erüñ **aynı**
   Gül-i bāġ-ı cinānum ruḫları ālüm Ḥasan Balı'm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 24, Mısra 7). [aynı,]*

ʿ**aynı:** *Birbirinin eşi, ayırt edilemeyecek kadar benzeri, tıpkısı.*

1. Göz merdümi ʿ**aynıdur** o ḫūrşīd-perestüñ
   Gün yüzüñe her ḳanda ki gitseñ nigerāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 55, Mısra 5). [ʿaynıdur, -dur]*
2. ʿĀrıż-ı pāk ü ʿaraḳnāküñ ile bu ruḫ-ı āl
   ʿAynıdur gülşen-i cennetde gül-i sīrābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 113, Mısra 4). [ʿaynıdur, -dur]*
3. Devr-i ḫaṭṭuñda şehā ʿ**aynıdur** ahum şereri
   Şeb-i eyyām-ı bahār içre uçan şebtābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 114, Mısra 5). [ʿaynıdur, -dur]*

ʿ**ayn-ı ʿaz̲ābı:** *Eziyet kaynağı, acı su.*

1. İki gözüm yoluña dökmez-ise gevherler
   Neme yarar be bu ʿ**ayn-ı aẕābı** n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 170, Mısra 4). [ʿayn-ı ʿaẕābı, -ı]*

ʿayn-ı belā: *Belanın aslı, asıl bela, belanın kaynağı.*

1. Ḫ̆ānına ḳılma ṭamaʿ kāse-i çarḫuñ zinhār
   Balıdur ʿ**ayn-ı belā** sükkeri zehr-i ḳātil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 28). [ʿayn-ı belā,]*

ʿayn-ı düm-i ṭāvus-ı gülzār-ı cinān: *Cennet bahçesindeki tavusun kuyruğunun kendisi.*

1. Rūḥ-ı ḳudsīler gibi cevlānger ezhār-ı çimen
   Her şecer ʿ**ayn-ı düm-i ṭāvus-ı gülzār-ı cinān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 12). [ʿayn-ı düm-i ṭāvus-ı gülzār-ı cinān,]*

ʿayn-ı ḳaṣr-ı cennet: *Cennet sarayının çeşmesi.*

1. Hüdāyī seyr idüp oldı feraḫnak
   Didi tārīḫ ʿ**ayn-ı ḳaṣr-ı cennet** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 7, Mısra 4). [ʿayn-ı ḳaṣr-ı cennet,]*

ʿayn-ı māldur: *Servetin kendisi.*

1. Ey ḫ̆āce-i cemāl ayaġ uñ tozı cevherin
   Sürsem ʿaceb mi gözlerüme ʿ**ayn-ı māldur** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 37, Mısra 8). [ʿayn-ı māldur, -dur]*

ʿayn-ı nūn: *Nun harfinin kendisi.*

1. Bīnī elif-miṣāldür ebrūsı ʿ**ayn-ı nūn**
   Vardur o māh-ṭalʿatümüñ çihresinde ān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 156, Mısra 9). [ʿayn-ı nūn,]*

ʿayn-ı sehāb-ı nīsān: *Nisan bulutu.*

1. Zer feşān eylemede pençe-i ḫūrşīde ʿadīl
   Dür niṣār eylemede ʿ**ayn-ı seḥāb-ı nīsān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 22). [ʿayn-ı seḥāb-ı nīsān,]*

ʿ**ayn-ı vefā:** *Vefa gözü/kaynağı.*

1. Hem baḥr-i şerīʿat ü ḥaḳīḳat
   Hem ʿ**ayn-ı vefā** vü ebr-i raḥmet *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 30). [ʿayn-ı vefā,]*

ʿ**ayn-ı zemzem:** *Zemzem kuyusu.*

1. Ṭoludur āb-ı leṭāfetle çeh-i ġabġab-ı yār
   ʿAyn-ı Zemzem gibi kim menzilidür sūy-ı Ḥarem *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 142, Mısra 4). [ʿayn-ı zemzem,]*

ʿ**aynıdur:** *Kaynak, memba II çeşme.*

1. Lebüñ kim ʿ**aynıdur** Āb-ı Ḥayāt-ı Ḫıżr-ı devrānuñ
   Bugün cān virmede emvāta adı var Mesīḥā'nuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 13). [ʿaynıdur,]*

ʿ**aynına almaz:** *Itibar etmemek, hor görmek,.*

1. Cevher-i naẓmum Hüdāyī ʿ**aynına almaz** ʿadū
   Ṭūṭīya nefʿini görmez gözleri aʿmālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 117, Mısra 9). [ʿaynına almaz, -maz]*

ʿ**aynına almazsa:** *Gözüne almak, bakmak II itibar etmek, önem vermek.*

1. Almazsa ʿaynına n'ola māh-ı münevveri
   Ḥüsn iḳlīminüñ oldı şeh-i heft-kişveri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 17). [ʿaynına almazsa, -maz, -sa]*

ʿ**aynına alur mı:** *Göze almak.*

1. Ol kebk-i ḫırāmānı gören rind-i naẓar-bāz
   ʿAynına alur mı felegüñ mihr-ile māhın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 152, Mısra 10). [ʿaynına alur mı,]*

ayrılık: *Ayrı olmak, birbirinden uzak düşmek.*

1. Ey göñül olsa n'ola vuṣlatuña gāh **ayrılıḳ**
   Hep bizüm'çündür igen ġam yime saġlıḳ sayrılıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 1, Mısra 1). [ayrılıḳ,]*
2. Yār-ıla mā-beynümüzde düşdi nā-gāh **ayrılıḳ**
   Baña gösterdi ʿadem mülkine dek rāh **ayrılıḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 1). [ayrılıḳ,]*
3. Yār-ıla mā-beynümüzde düşdi nā-gāh **ayrılıḳ**
   Baña gösterdi ʿadem mülkine dek rāh **ayrılıḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 2). [ayrılıḳ,]*
4. Dilerem kim virmesün bir ferde Allāh **ayrılıḳ**
   Hey ne müşkil derd olur āh **ayrılıḳ** vāh **ayrılıḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 3). [ayrılıḳ,]*

ayru: *Ayrı olmak, birbirinden uzak düşmek.*

1. Zülfüñden **ayru** geçdi günüm āh u vāh-ile
   Ḳaldum ḳarañu gicede baḫt-ı siyāh-ile *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 189, Mısra 1). [ayru,]*
2. Senden **ayru** geldi cāna cümle ʿālemden firāġ
   Gel yetiş ey laʿl-i nābı Āb-ı Ḥayvān'um Ḫıżır *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 11). [ayru,]*

ayru: *Ayrı, -den başka.*

1. Baş egmez senden **ayru** pādişāha
   Ne ṭoġrı ḳuluñ olur serv-i āzād *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 29, Mısra 7). [ayru,]*

ayru düşmişdür: *Ayrı kalmak, uzak düşmek, ayrılmak,.*

1. Bergüñ şikeste āyīne-i ḳalbi var-ısa
   Düşmişdür ayru bir gül-i raʿnā-ʿiẕārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 10). [ayru düşmişdür, -miş, -dür]*

ayruġ: *Ayrı olmak, birbirinden uzak düşmek.*

1. Senden **ayruġa** Hüdāyī naẓar itmez güzelüm
   Ḥüsn-ile ger melek-i ʿAdn ü gerek ḥūr olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 13). [ayruġa, -a]*

ayrul: *Ayrı olmak, birbirinden uzak düşmek.*

1. Ṭañ mı olursa derd-ile günden güne hilāl
   Mihr-i ruḫuñdan **ayrulalı** geldi aya żaʿf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 89, Mısra 4). [ayrulalı, -alı]*

ʿ**ayş:** *Eğlence, keyif.*

1. ʿİşreti ʿālemi ḳo tā ki cinān içre saña
   Ebedi ʿ**ayş** naṣīb ide Ḫudā-ı mufżil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 36). [ʿayş,]*

ʿ**ayş it:** *Yemek içmek.*

1. ʿAyş it nihānī sāḳī-i sīmīn-ʿiẕār ile
   Nevmīd olma raḥmet-i Perverdigār'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 19). [ʿayş it,]*

ʿ**ayş u ʿişret:** *Eğlenme ve yeme içme (zevk u sefa).*

1. ʿAyş u ʿişret ḳaṣrınuñ ṣalduḳda bünyādını Cem
   Eylemiş cām-ı ṣafādan aña ol üstād ayaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 91, Mısra 5). [ʿayş u ʿişret,]*

ʿ**ayş u tenaʿʿum it:** *Yiyip içmek.*

1. Ey dil segān-ı kūyı ile hem-sifāl ol
   Yārān-ı bā-vefā-y-ıla ʿ**ayş u tenaʿʿum it** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 19, Mısra 6). [ʿayş u tenaʿʿum it,]*

ʿ**ayş u tenaʿʿum it:** *Yiyip içmek.*

1. Ey dil segān-ı kūyı ile hem-sifāl ol
   Yārān-ı bā-vefā-y-ıla ʿ**ayş u tenaʿʿum it** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 19, Mısra 6). [ʿayş u tenaʿʿum it,]*

ʿ**ayş u tenaʿʿum it:** *Yiyip içmek.*

1. Ey dil segān-ı kūyı ile hem-sifāl ol
   Yārān-ı bā-vefā-y-ıla ʿ**ayş u tena**ʿʿ**um it** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 19, Mısra 6). [ʿayş u tenaʿʿum it,]*

ʿayş-ı nihān eyleyenüñ: *Gizli eğlenmek.*

1. Ḳanumı içdi femüñ kimse anı görmiş yoḳ
   Kişi sırrın mı ṭuyar ʿ**ayş-ı nihān eyleyenüñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 104, Mısra 6). [ʿayş-ı nihān eyleyenüñ, -y, -e, -nüñ]*

az: *Az, azıcık.*

1. Dil olmasa n'ola ḥarem-i vaṣluña maḥrem
   Maḥrūm olur ol kim çoġ ola ḥırṣ-ıla **āzı** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 234, Mısra 6). [āzı, -ı]*
2. Az belā çekmedüñ bu yolda saña
   Çoḳ degüldür bu deñlü iḥsānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 65). [az,]*

az ḳalupdur: *Az kalsın.*

1. Az ḳalupdur çıḳa bürc-i bedenümden cānum
   Ey lebi derd-i dile ḥikmet ile Loḳmān'um *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 3). [az ḳalupdur, -updur]*

ʿazāb: *Ar. 1. azab, eziyet, cevir 2. cehennemde insanların karşılaşacağı ceza.*

1. ʿAẕāb içün faḳīrüñ keştī-i fürḳatde cānına
   Nigārum bir re'is-i yel ḳovanuñ vardı yanına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 7, Mısra 1). [ʿaẕāb,]*

ʿaẕāb eyleyelüm: *Azap vermek. Acı çektirmek, üzmek.*

1. Ātişin-bāde içüp cennet-i gülzārda biz
   Zāhide dūzaḫ-ı miḥnetde ʿ**aẕāb eyleyelüm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 143, Mısra 8). [ʿaẕāb eyleyelüm, -y, -elüm]*

ʿaẕābı çeküp: *Acı duymak.*

1. Lebüñ yeter baña geçdüm şarābı n'eyleyeyin
   Çeküp ṣoñında bu deñlü ʿaẕābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 171, Mısra 2). [ʿaẕābı çeküp, -ı-üp]*

ʿazāb-ı humārı: *Baş ağrısı.*

1. Devrüñ egerçi mey gibi bir ġam-güsārı yoḳ
   Anuñ daḫı soñında ʿ**aẕāb-ı ḫumārı** var *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 44, Mısra 6). [ʿaẕāb-ı ḫumārı, -ı]*

āzād: *Serbest bırakılmış, kurtulmuş, hür.*

1. Cehān ḳaydından **āzādam** garībem nā-murādam ben
   Ne ʿazlüm var ne naṣbum var ne ġuṣṣam var ne ṣādam ben *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 163, Mısra 1). [āzādam, -am]*

āzād iderse: *Serbest bırakmak, salıvermek.*

1. Āzād iderse ʿār ide uçmaġa Sidre'ye
   Dil murġı kim o serv-i ḫırāmān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 32, Mısra 5). [āzād iderse, -er, -se]*

āzād ḳıl: *Serbest, özgür bırakmak.*

1. Yine zülfüñden dili **āzād ḳıl** ṭut kim şehā
   Eyledüñ kāfir elinden bir müselmanı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 79, Mısra 9). [āzād ḳıl,]*

āzād ol: *Serbest kalmak, hürriyetine kavuşmak; uzaklaşmak, ayrılmak.*

1. Bend-i ġamdan yüri var serv gibi **āzād ol**
   Pāk iken dāmenüñi eyleme ālūde-i gil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 11). [āzād ol,]*

ʿazāzil: *Şeytanın melek bulunduğu sıradaki adı.*

1. N'eyler ḳapuñda bunca günāh ile müddeʿi
   Redd eyledi ʿ**Azāzil'i** Ḥaḳ bir günāh-ile *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 189, Mısra 6). [ʿazāzil'i, -i]*

āzer: *Ateş.*

1. Dāġlar şevḳı başumda görinür āh içre
   Taġlarda giceler niteki **āẕer** görinür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 4). [āẕer,]*

ʿ**aẕīm:** *1. Büyük, ulu. II 2. Tam, noksansız.*

1. Luṭfuñ cehāna fażl u kemālüñ gibi delīm

   Ḫulḳuñ bu ḫalḳa şān-ı şerīfüñ gibi ʿ**aẕīm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 8). [ʿaẕīm,]*

ʿ**azīz:** *Aziz isminde bir kimse II Yusuf kıssasında Mısır Azizi.*

1. Gitdi Yūsuf serīr-i ḫüsne seni

   Ol ʿ**Azīz** itdi mālik ü vāriṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 21, Mısra 6). [ʿazīz,]*

ʿ**azl:** *Görevden uzaklaştırılmak.*

1. Cehān ḳaydından āzādam garībem nā-murādam ben

   Ne ʿ**azlüm** var ne naṣbum var ne ġuṣṣam var ne şādam ben *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 163, Mısra 2). [ʿazlüm, -üm]*

ʿ**azm itdüginde:** *Yönelmek, yola çıkmak, niyetlenmek.*

1. ʿAzm itdüginde Ḫusrev-i ġāzī-i bū'l-fütūḥ

   Gülzār-ı cennete bu sarāy-ı ḫarābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 31). [ʿazm itdüginde, -düg, -in, -de]*

ʿ**azm-i cennāt-i ebed eyledi:** *Cennete gitmek.*

1. Ṣordılar mevtin Hüdāyī didiler tārīḫini

   Eyledi Sulṭān Süleymān ʿazm-i cennāt-i ebed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 1, Mısra 10). [ʿazm-i cennāt-i ebed eyledi,]*

ʿ**azm-i ġazā eyledi:** *Gaza etmeye karar vermek.*

1. Ḳapudan big sefere oldı saʿādetle revān

   Eyledi ʿazm-i ġazā heybet-ile şevket-ile *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 26). [ʿazm-i ġazā eyledi, -di]*

ʿ**azm-i sefer itdi:** *Sefere çıkmak, savaşmak.*

1. Bir seḥer şevket ile niteki ḫūrşīd-i cehān
   İtdi ʿazm-i sefer ol zübde-i mīr-i mīrān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 2). [ʿazm-i sefer itdi, -di]*

ʿazrā: *Meşhur Arap aşk hikayesinin kadın karakteri (bkz. Vamık u Azra).*

1. ʿĀşıḳdur eyleyen seni ḥüsn-ile dāsitān
   ʿAẕrā'yı kim bilürdi eger Vāmıḳ olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 193, Mısra 10). [ʿaẕrā'yı, -y, -ı]*

azraġ: *Az görünen.*

1. Naḳd-i cāna būsesin **azraġınan** cānāneyi
   Rāyegān pehlūya çekdüm bir ʿaceb āl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 9). [azraġınan, -ın, -an]*

āzürde-dil: *Dargın, öfkeli.*

1. Sünbül saçuña bāġda pā-beste geçermiş
   Āzürde-dilem deste-i reyḥānuñ elinden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 154, Mısra 6). [āzürde-dilem, -em]*

bā-ʿadl-i ü sarāy-ı cehān: *Dünya sarayı (onun) adaletiyle.*

1. Geşt **bā-ʿadl-i ü sarāy-ı cehān**
   Hemçü ḳaṣr-ı bihişt ü beyt-i selām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 15). [bā-ʿadl-i ü sarāy-ı cehān,]*

bāb: *Bölüm, fasıl, kapı.*

1. Rızḳ **bābın** ey Hüdāyī fetḥ ider Fettāḥ aña
   Ṭāʿat içün gün gibi kim ḳaldurursa ser ṣabāḥ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 23, Mısra 9). [bābın, -ın]*
2. Varup yalvarmadın kendi gelen ḥūrī-liḳā yegdür
   Dilā bekle recā **bābın** tevekkül ḳıl Ḫudā yegdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 59, Mısra 2). [bābın, -ın]*

bāb bāb: *Bölüm bölüm, kısım kısım, konu konu.*

1. Görmedi ruyuñ güli mānendi bir rengīn varaḳ
   Gülsitān-ı ʿAdn'i ey ḥūrī görenler **bāb bāb** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 16, Mısra 6). [bāb bāb,]*

bād: *Rüzgâr, yel.*

1. Ḳan ṭamar dīdeden ah eyledügüm dem göyā
   Dökülür **bād-ıla** evrāḳı gül-i sīrābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 114, Mısra 4). [bād-ıla, --ıla]*
2. Gūyiyā gülsitān-ı cennetdür
   Bādı müşkīn ü ḫāki ʿanber-ḫām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 46). [bādı, -ı]*

bāda vardı: *Ebediyete ulaşmak II ölmek.*

1. Kim ki göz açdı ḥarāma ṣoñı vardı bāda
   Baña bu nükteyi remz itdi ḥabāb-ı bāde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 195, Mısra 1). [bāda vardı, -dı]*

baʿde: *Sonra.*

1. Baʿde ḥamd-i Ḫudā ve naʿt-i resūl
   Mī-konem vaṣf-ı pādişāh-ı benām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 7). [baʿde,]*
2. Baʿde envār-ı iştiyāḳ u duʿā
   Ey sipihr-i hünerde bedr-i temām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 12, Mısra 5). [baʿde,]*

bāde: *Içki, şarap.*

1. Ḳāleb-i ṣāġıra cān **bādedür** ansuz yürimez
   Şol degirmen gibi kim āb-ı revānsuz yürimez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 64, Mısra 1). [bādedür, -dür]*
2. Muṭrib saña bezm içre budur ḳavli sebonuñ
   İç **bādeyi** ferrāşesidür nāy-ı gülūnuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 126, Mısra 2). [bādeyi, -y, -i]*
3. Demdür içelüm **bādelerin** devr-i denīnüñ
   Ḫᵛuşdur kişi nūş eylese ḳanını ʿadūnuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 127, Mısra 3). [bādelerin, -ler, -in]*
4. Gözüme gelmiş idi **bāde** gibi
   Cūş idüp bu cigerdeki ḳanum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 9). [bāde,]*

bāde getürdi: *Şarap getirmek.*

1. Bülbül ʿaceb mi mest-i ḫarāb olsa ġuncalar
   Bezm-i bahāra **bāde getürdi** ḳabaḳ ḳabaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 97, Mısra 4). [bāde getürdi, -di]*

bāde-i ʿışḳuñ: *Aşk şarabı.*

1. Müflis-i mestem düşüp ḳalsam n'ola mey-ḫānede
   Bāde-i ʿışḳuñ beni yıḳdı ḳatı ḥālüm ḫarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 15, Mısra 4). [bāde-i ʿışḳuñ, -uñ]*

bāde-i laʿlüñi: *Sevgilinin kırmızı dudağı II şarap kadehi.*

1. Bāde-i laʿlüñi menʿ itme Hüdāyī'den kim
   Ṣāfdur meşrebi rindān-ı ulī'l-elbābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 112, Mısra 9). [bāde-i laʿlüñi, -üñ, -i]*

bāde-i muṣaffādan: *Süzülmüş şarap.*

1. Dili ki maʿrifetu'llāh-ıla leb-ā-lebdür
   Piyāledür ki ṭolu **bāde-i muṣaffādan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 20). [bāde-i muṣaffādan, -dan]*

bāde-i ṣahbādan: *Kırmızı şarap.*

1. Ḳanı bir ṣevḳ-nümā āyīne-i cām gibi
   Ḳanı bir ẕevḳ-feżā **bāde-i ṣaḥbādan** yig *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 119, Mısra 8). [bāde-i ṣaḥbādan, -dan]*

bād-ı ʿadli: *Adaletinin rüzgârı.*

1. Bād-ı ʿadli ʿāleme ṣol deñlü virdi iʿtidāl
   Kim gülistān-ı cehān olmış-durur cennet-miṣāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 23, Mısra 9). [bād-ı ʿadli, -i]*

bād-ı dey: *Kış rüzgarı.*

1. Şiʿr-i laṭīfüm ile ʿadū naẓmı fi'l-meṣel
   Enfās-ı ḫuʿuş-nesīm-i bahār-ıla **bād-ı dey** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 229, Mısra 14). [bād-ı dey,]*

bād-ı ġamuñ: *(gam, keder) rüzgarı ǁ üzülmeye ve kederlenmeye sebep olan unsur.*

1. Hüdāyī baġlayalı nev-bahār -ı ḫaṭṭuña dil
   Bahār-ı ʿömrini **bād-ı ġamuñ** ḫazān itdi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 213, Mısra 10). [bād-ı ġamuñ, -uñ]*

bād-ı ḫazān: *Sonbahar rüzgarı.*

1. Bād-ı ḫazān eṣer ḳomadı berg ü bārdan
   İtdi cüdā Süheyl-i güli Nev-bahār'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 1). [bād-ı ḫazān,]*
2. Ḫayl-i bahār sürdi yine sebze-zārdan
   Bād-ı ḫazān ḳovıldı yemīn ü yesārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 173, Mısra 2). [bād-ı ḫazān,]*
3. İrişüp ʿömri bahārına anuñ **bād-ı ḫazān**
   Ṣararup ṣoldı bugün ol gül-i gülzār-ı cinān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 5). [bād-ı ḫazān,]*

bād-ı ḥazān-ı serd: *Soğuk güz rüzgarı.*

1. ʿÖmrüñ bahārı görmeye **bād-ı ḫazān-ı serd**
   Kām al hemīşe gül gibi her ʿaḥd şebābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 61). [bād-ı ḫazān-ı serd,]*

bād-ı ḥazān-ı serd: *Soğuk güz rüzgarı.*

1. ʿÖmrüñ bahārı görmeye **bād-ı ḫazān-ı serd**
   Bāġ-ı ṣafāda serv gibi olasın selīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 31). [bād-ı ḫazān-ı serd,]*

bād-ı ʿışḳ: *Aşk rüzgârı.*

1. Nār-ı ġam dilde sürürum gözde nūrum āb-ı eşk
   Başda tācum ḫāk-i miḥnet elde varum **bād-ı ʿışḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 94, Mısra 8). [bād-ı ʿışḳ,]*

bād-ı ḳıble: *Kıble rüzgarı.*

1. Zülfi nesīmi Kaʿbe yüzinden güẕār idüp
   Āfāḳı **bād-ı ḳıble** gibi ḫˇuş-dem eyledi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 222, Mısra 4). [bād-ı ḳıble,]*

bād-ı luṭfıyla: *Lütuf rüzgarı.*

1. Bād-ı luṭfıyla riyāż-ı dil-i ādem ḫurrem
   Āb-ı ḫulḳıyla gül-i gülşen-i ʿālem ḫandān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 17). [bād-ı lutfıyla, -ı, -y, -la]*

bād-ı muḫālif: *Ters rüzgar.*

1. Nā-gehān bir yañadan **bād-ı muḫālif** esüben
   Ṣaldı bī-çāre çaḳ cānib-i Hindūstān'a *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Rübai 1, Mısra 3). [bād-ı muḫālif,]*

bād-ı ṣabā: *Sabah rüzgarı.*

1. Yine **bād-ı ṣabā** yāruñ gubārın
   Getürdi cān gözine āferīn-bād *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 29, Mısra 5). [bād-ı ṣabā,]*

bād-ı ṣarṣar: *Şiddetli rüzgar, fırtına.*

1. Yile virsün ṭozını niteki **bād-ı ṣarṣar**
   Ḥażret-i Ḥaḳ dilerüz aña vire feṭḥ ü ẓafer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 13). [bād-ı ṣarṣar,]*

bād-ı seḥerle: *Seher rüzgarı.*

1. Geşt ider **bād-ı seḥerle** gülşeni evrāḳ-ı gül
   Ṭavf ider gūyā Resūlüñ ravżasın kerrūbiyān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 29). [bād-ı seḥerle, -le]*

bād-ı ṣubḥ: *Sabah rüzgarı.*

1. Bād-ı ṣubḥ ile yile vardugın evrāḳ-ı gülüñ
   Her seḥer mihrüñle āh-ı pür-şirārum ṣandılar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 38, Mısra 3). [bād-ı ṣubḥ,]*
2. Ḳılsun ḥaẕer zebāne-i āh-ı Hüdāyī'den
   Ey **bād-ı ṣubḥ** o Ḫusrev-i şīrīn-zebāne de *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 192, Mısra 14). [bād-ı ṣubḥ,]*

bāġ: *Bahçe, yeşillik, ağaçlık ve çiçeklik yer, bostan.*

1. ʿAceb ne ḫār-ıla açıldı **bāġa** ol ġunca
   Kimüñ hevāsına uydı o serv-i nāz ʿaceb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 10, Mısra 3). [bāġa, -a]*
2. Ey bülbül-i belā-zede ötme günüñ degül
   Gül faṣlı gitdi **bāġda** yiter terennüm it *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 19, Mısra 8). [bāġda, -da]*
3. Gün gibi **bāġa** gel ki ide şevḳuña nis̱ār
   Lü'lü'-i jāleyi gül-i ḫandān tabaḳ tabaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 95, Mısra 3). [bāġa, -a]*
4. Ṣaçdı cevāhir üstine dāmād-ı nev-bahār
   Bāġa ʿarūs-ı lāle gelince ayaḳ ayaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 97, Mısra 6). [bāġa, -a]*
5. Bāġa gel kim şimdi gülşen sünbül-i Hindū-y-ıla
   Rūm ili maḥbūbıdur ṣan ṭaḳınur perr-i küleng *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 106, Mısra 7). [bāġa, -a]*
6. Gül dikme **bāġa** ʿārıż-ı dil-ber biter diyü
   Serv ü çenar geldi bugün bāġbāna dik *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 124, Mısra 7). [bāġa, -a]*
7. Od ṣaldı **bāġa** ol ruḫ-ı gülnar-ı nūr-baḫş
   Sünbül duḫān u lāle zebāne şirār gül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 135, Mısra 7). [bāġa, -a]*

8. Olmaz şehā Hüdāyī ḳuluñla saña naẓīr
   Ger sad-hezār gelse bu **bāġa** hezār gül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 135, Mısra 10). [bāġa, -a]*
9. Sünbül saçuña **bāġda** pā-beste geçermiş
   Āzürde-dilem deste-i reyḥānuñ elinden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 154, Mısra 5). [bāġda, -da]*
10. Bāġ içre şekli ḳana boyanmış yatur varaḳ
    Beñzer ki bir tabanca yemiş rūzgārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 11). [bāġ,]*
11. Besdür numūne **bāġ** cehān-dīde ʿārife
    Vīrān sarāy-ı Ḫusrev ü İsfendiyār'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 15). [bāġ,]*
12. Cāmiʿu'l-Ezher gibi zeyn olmış ezhārıla **bāġ**
    Ṭolmış envārıla yaḫud ravża-i Faḫr-i Cehān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 25). [bāġ,]*
13. Ṣandūḳ-ı ṣayrefī gibi **bāġ** oldı pür-güher
    Eşcāra zeyn olan ḳaṭarāt-ı seḥābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 9). [bāġ,]*
14. Şimdi cemāli **bāġınuñ** evvel-bahārıdur
    Şol dil-rübā ki nāmı anuñ Muṣlī Şāhdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 15). [bāġınuñ, -ı, -nuñ]*
15. Bir seḥer yüz üzre vardum ayaġı toprağına
    Gördüm anı yād ayaḳ başmış vişāli **bağına** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 6). [bağına, -ı, -n, -a]*

bāġ olmaz: *Bağ haline gelmek, bahçe olmak.*

1. Merd-i āzāda gülistān-ı cehān **bāġ olmaz**
   Cāy-ı süflīde hüma menzil ü me'vā ṭutmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 62, Mısra 3). [bāġ olmaz, -maz]*

bāġ u rāġa: *Bahçe ve çimenlik.*

1. Bāġ u rāġa yüri dil baġlama ger ʿārif-iseñ
   Pāy-ı ʿaḳlına ʿıḳāl urmaya merd-i ʿāḳıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 9). [bāġ u rāġa, -a]*

bāġbān: *Bağcı, bahçıvan.*

1. Gül dikme bāġa ʿārıż-ı dil-ber biter diyü
   Serv ü çenar geldi bugün **bāġbāna** dik *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 124, Mısra 8). [bāġbāna, -a]*

bāgī: *Serkeş, asi, zalim.*

1. Ruḫınuñ ṭāġdārı olmaz-ısa lāle ṭāġīdur
   Ḳad-i āzādına serv olmaz-ısa bende **bāgīdur** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 41, Mısra 2). [bāgīdur, -dur]*

bāġ-ı cāna: *Can bahçesi.*

1. Ey ḳaşı yā ḫadengüñe sīnem nişāna dik
   Nāzük nihāl-i servdür ol **bāġ-ı cāna** dik *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 124, Mısra 2). [bāġ-ı cāna, -a]*

bāġ-ı cehānda: *Cihan bağı.*

1. Ey ḫ∨āce müşk-i Çīn'i ḳo zülfi nesīmin al
   Bāġ-ı cehānda kesb idecek bir hevā budur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 58, Mısra 6). [bāġ-ı cehānda, -da]*
2. Sū be-sū **bāġ-ı cehānda** nitekim āb-ı revān
   Varsun ol serv-i ḫırāmānum ṣalınsun bir zamān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 3). [bāġ-ı cehānda, -da]*

bāġ-ı cināna: *Cennet bahçesi.*

1. Virmezüz **bāġ-ı cināna** āsitān-ı devletin
   Ḳulıyuz ḳurbānıyuz adıyla ʿOs̲mān oġlınuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 19). [bāġ-ı cināna, -a]*

bāġ-ı cināna döndi: *Cennet bahçesi haline gelmek.*

1. Bāġ-ı cināna döndi cehān iʿtidāl-ile
   İnṣāf u ʿadl-i ḫusrev-i gerdūn-cenābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 21). [bāġ-ı cināna döndi, -di]*

bāġ-ı cinānı: *Cennet bahçesi.*

1. Kūyuñ var-iken n'eyleyeyin **bāġ-ı cinānı**
   Cennetdür efendim bilene kendü mekānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 215, Mısra 1). [bāġ-ı cinānı, -ı]*

bāġ-ı firdevs: *Cennet.*

1. Bāġ-ı firdevs idüp mezārını
   Çeşm-i pākine göstere dīdār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 10, Mısra 3). [bāġ-ı firdevs,]*

bāġ-ı ḫuld: *Cennet bahçesi.*

1. Bu duʿāyı gūş idüp her kim ki dir āmīn aña
   Bāġ-ı ḫuld içinde anı eyle yā Rab cāvidān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 102). [bāġ-ı ḫuld,]*

bāġ-ı ḫulda: *Cennet bahçesi.*

1. N'eyler yüzinde ol ṣanemüñ zülf-i sāḥiri
   Kim gördi **bāġ-ı ḫulda** duḫūl ide kāfiri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 237, Mısra 2). [bāġ-ı ḫulda, -a-da]*

bāġ-ı ḥüsn: *Güzellik bahçesi.*

1. Bāġ-ı ḥüsn içre boyı serv-i revānum Memi Şāh
   Nāzenīnüm güzelüm şūḫ-ı cehānum Memi Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 1). [bāġ-ı ḥüsn,]*
2. Bāġ-ı ḥüsn içre ṣalın serv gibi ey ḫānum
   Ṣulasun yollaruñı dīde-i ḫūn-efşānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 29). [bāġ-ı ḥüsn,]*

bāġ-ı irem'de: *Cennet.*

1. Tā kim vire nişāne gülistānda her dıraḫt
   Bāġ-ı İrem'de ḥūrī-i aḫdar-s̲iyābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 58). [bāġ-ı irem'de, -de]*

bāġ-ı ʿışḳa: *Aşk bahçesi.*

1. ʿĀşıḳ olmış dil-berüm bir yār-ı bī-hemtā-y-iken
   Bülbül olmış **bāġ-ı ʿışḳa** ġunca-ı zībā-y-iken *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 161, Mısra 2). [bāġ-ı ʿışḳa, -a]*

bāġ-ı leṭāfetde: *Güzellik bahçesi.*

1. Ey ruḫı **bāġ-ı leṭāfetde** gül-i ḫandānum
   Ṭutdı bülbül gibi dünyā yüzini efgānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 1). [bāġ-ı leṭāfetde, -de]*

bāġ-ı melāḥaṭde: *Güzellik bağı.*

1. Oldı ṭāvūs-ı gülistān-ı maʿānī ṭabʿum
   Yeridür **bāġ-ı melāḥaṭde** iderse cevelān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 168, Mısra 14). [bāġ-ı melāḥaṭde, -de]*

bāġ-ı ruhuñda: *Yanak bahçesi.*

1. Dem-beste olma ġunca-yı gülşen gibi şen ol
   Bāġ-ı ruḫuñda güller açılsun tebessüm it *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 19, Mısra 4). [bāġ-ı ruḫuñda, -uñ, -da]*
2. Berg-i ḫazāna döndi gel hecr-ile cism-i nā-tüvān
   Tāze açılmış ey perī **bāġ-ı ruḫuñda** lāleler *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Muhammes 1, Mısra 6). [bāġ-ı ruḫuñda, -uñ, -da]*

bāġ-ı şafā: *Neşe bahçesi.*

1. Sensin ol **bāġ-ı şafā** kim gül-cemālüñ şevḳına
   Bülbül-i göyā hezārān ṭāyir-i ḳuds-āşiyān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 47). [bāġ-ı şafā,]*

bāġ-ı şafāda: *Neşe bahçesi.*

1. ʿÖmrüñ bahārı görmeye bād-ı ḫazān-ı serd
   Bāġ-ı şafāda serv gibi olasın selīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 32). [bāġ-ı şafāda, -da]*

bāġ-ı siyādet: *Ululuk bağı.*

1. Rūy-ı cemīlüñ üzre ḫaṭ-ı müşk-bārdan
   Bāġ-ı siyādet içre reyāḥīn-i ḫᵛuş-nesīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 18). [bāġ-ı siyādet,]*

bağıs: *Karşılıksız vermek, hibe etmek.*

1. Çek ġamzeñüñ ḳılıçlarını ḳatl-i merdüm it
   Cānlar **bağışla** yine lebüñden tekellüm it *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 19, Mısra 2). [bağışla, -la]*

bağışla: *Affetmek.*

1. N'ola yanuñda senüñ sehv-ile itdümse günāh
   Baña **bağışla** güzel başuñ-içün eyle nigāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 20). [bağışla,]*
2. Ḳul günāh itse dem olur ki **bağışlar** anı şāh
   Baña raḥm eyler-iseñ raḥmet ide saña İlāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 21). [bağışlar, -r]*

bağla: *Bağlamak.*

1. Sürsün ʿadūyı cennet-i kūyuñdan ol perī
   Ādem yerine **bağlaya** lāyıḳ mı bir ḫarı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 221, Mısra 2). [bağlaya, -y, -a]*

bağr: *Bağır II Aşığın gönlü.*

1. Süveydā-ı dilinde lālenüñ sevdā-ı ḫālüñ var
   Nişānı ḳanlu çeşm-ile ḳara **bağrında** dāġıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 41, Mısra 12). [bağrında, -ın, -da]*
2. Bir kerre yılda gül gülüp açılduġı içün
   Demlerle ḫār -ı ġamdan anuñ **bağrı** ḫūn olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 6). [bağrı, -i]*
3. Fikr-i zülfüñ nāfe-veş **bağrum** ḳara ḳan eyledi
   Bu-durur sevdā-ı ʿışḳuñdan şehā sūdum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 138, Mısra 5). [bağrum, -um]*
4. Sevr-i felegüñ gökde ider **bağrını** biryān
   Mihrüñle Hüdāyī eger āh itse yürekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 159, Mısra 13). [bağrını, -ı, -n, -ı]*
5. Bu reng ü būyı lāle görüp gül yüzüñdedir
   Baġrumda dāġum olmaz-ıdı olsa bende bu *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 6). [bağrumda, -u, -m, -da]*
6. Medḥüñde n'ola ḳāṣır isem **bağrumı** benüm
   Ġam tīġı eyledi dil-i ḫāmem gibi dü nīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 25). [bağrumı, -um, -ı]*

7. Elā ey bezm-i ḥüsne ruḫları şemʿ-i şebistānum
   Delükdür ney gibi **baġrum** irüpdür çarḫa efġānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 2). [baġrum, -um]*

baġrın kara ḳan itmek-içün: *Kara kana bulamak, kan dökmek.*

1. Ḫıżr yoldaşı olup irişe feyż-i Yezdān
   Düşmenüñ itmek-içün ḳahr-ıla baġrın ḳara ḳan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 4). [baġrın ḳara ḳan itmek-içün, -mek, -içün]*

baġrını deldi: *Yüreğinden yaralamak, çok acı çektirmek, eziyet etmek.*

1. Cüylarda degül ey Yūsuf-ı s̱ānī gird-āb
   Reşk-i çāh-ı ẕeḳanuñ **baġrını deldi** ābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 112, Mısra 4). [baġrını deldi, -di]*

baġrum delinüp: *Yüreğinde delik, yara açmak; çok dokunmak, içine işlemek.*

1. Baġrum delinüp nāvek-i müjgānuñ ucından
   Düşdüm dile ol ḫançer-i bürranuñ ucından *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 13). [baġrum delinüp, -in, -üp]*

bahā: *Değer, kıymet.*

1. Ḥüsn-ile **bahā** Mışr'ına sensin meh-i Kenʿān
   Ey pīr olası Muṣlīcuġum tāze cevānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 11). [bahā,]*

bahār: *Bahar II güzellik.*

1. Hüdāyī tāze ġazeller ḳasideler diyicek
   Hemīşe ol yüzi gül ʿārıżı **bahāra** gerek *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 122, Mısra 10). [bahāra, -a]*
2. ʿAndelīb-i dil n'ola itse fiġānı muttaṣıl
   Gülşen-i ḥüsnüñ **bahārına** ḫazānı muttaṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 133, Mısra 2). [bahārına, -ı, -n, -a]*
3. Yā İlāhī gülsitān-ı cennetü'l-Meʾvā ḥaḳı
   Kim **bahārına** anuñ irişmez āsīb-i ḫazān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 98). [bahārına, -ı, -n, -a]*

4. ʿÖmrüñ **bahārı** görmeye bād-ı ḫazān-ı serd

   Kām al hemīşe gül gibi her ʿaḥd şebābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 61). [bahārı, -ı]*

5. ʿÖmrüñ **bahārı** görmeye bād-ı ḫazān-ı serd

   Bāġ-ı şafāda serv gibi olasın selīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 31). [bahārı, -ı]*

bahār-ı ʿömrini: *Ömrün baharı.*

1. Hüdāyī baġlayalı nev-bahār -ı ḫaṭṭuña dil

   Bahār-ı ʿömrini bād-ı ġamuñ ḫazān itdi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 213, Mısra 10). [bahār-ı ʿömrini, -in, -i]*

bahār-ı ʿömrümüñ: *Ömrün baharı.*

1. Ey Hüdāyī cūybārıdur **bahār-ı ʿömrümüñ**

   Diñmesün bir dem sirişk-i lāle-gūnı çeşmümüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 123, Mısra 9). [bahār-ı ʿömrümüñ, -üm, -üñ]*

bahār-ı vaṣf-ı ruḫuñda: *Yanağının özelliğinin baharı.*

1. Her dem **bahār-ı vaṣf-ı ruḫuñda** Hüdāyī'nüñ

   Gül gibi tāze defter-i dīvān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 32, Mısra 13). [bahār-ı vaṣf-ı ruḫuñda, -uñ, -da]*

baḥr: *Deniz.*

1. Ḳıṣṣa-ı derd ü ġamum işidene ḫ̬uş gelür

   Acıdur **baḥr** veli seyr ü temāşāsı leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 31, Mısra 6). [baḥr,]*

2. Sīneñ ey sīm-beden āyīne-i ṣāf mıdur

   Yā ṣafā **baḥri** mi gird-ābı anuñ nāf mıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 54, Mısra 2). [baḥri, -i]*

3. Āşinā-ı ehl-i dil ol kim dür oldı **baḥr** ile

   İtdüg'içün ḳaṭra-ı bārān-ı nīsān İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 7). [baḥr,]*

4. Dendānesine yārumuñ olduġı'çün şebīh

   Baḥrüñ ṣadefleri ṭutar el üzre gevheri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 210, Mısra 12). [baḥrüñ, -uñ]*

5. Sen mihre ṣovuḳluḳ ide şāyed diyü **baḥri**

   Germ-ābeye döndürdi şehā ḳullaruñ āhı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 228, Mısra 7). [baḥri, -i]*

6. Günehüm **baḥri** benüm gerçi ki bī-ġāyetdür

   Çoḳdur andan kerem-i fażl-ı Ḫudā-ı mufżil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 87). [baḥri, -i]*
7. Çoḳ ṭarāḳa ḳoparur başlarına top u tüfeng

   Her gimi aġzın açar **baḥrde** mānend-i neheng *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 18). [baḥrde, -de]*

baḥr -i siyāh'ı: *Karadeniz.*

1. Ṭut füta o sīmīn-tene İskender-i vaḳt ol

   Birbirine ḳat Aḳdeñiz'i **Baḥr -i Siyāh'ı** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 228, Mısra 6). [baḥr -i siyāh'ı, -ı]*

baḥr u ʿummān: *Deniz ve Umman.*

1. Yaraşur destüñde Dīvān-ı Hüdāyī serverā

   Ḫūbdur gelse sefīne **baḥr u ʿUmmān** üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 200, Mısra 10). [baḥr u ʿummān,]*

baḥr-i ʿamīḳuñ: *Derin deniz.*

1. Ol mehüñ māhiyyet-i ʿışḳın n'ola bildürse dil

   Ḳaʿrını **baḥr-i ʿamīḳuñ** āşināsı bildürür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 34, Mısra 4). [baḥr-i ʿamīḳuñ, -uñ]*

baḥr-i beyān: *Beyân denizi.*

1. Manṭıḳı n'ola bedīʿ olsa kelāmı muʿciz

   Deheni kān-ı maʿānī vü dili **baḥr-i beyān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 28). [baḥr-i beyān,]*

baḥr-i bī-kenārede: *Kenarı olmayan,engin deniz.*

1. Hüdāyī ʿışḳa düşelden vücūdı maḥv oldı

   Miṣāl-i ḳaṭra k'olur **baḥr-i bī-kenārede** güm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 136, Mısra 10). [baḥr-i bī-kenārede, -de]*

baḥr-i cūdında: *Cömertlik denizi.*

1. Çarḫ-ı luṭfından anuñ ẕerre-i aḥḳar ḫurşīd
   Baḥr-i cūdında anuñ ḳaṭra-i kemter ʿummān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 16). [baḥr-i cūdında, -ın, -da]*

baḥr-i ġama düşdi: *Gam denizine düşmek.*

1. Düşdi Hüdāyī baḥr-i ġama āşinālıġ it
   Ey Ḫıżr-ı pey-ḫuceste meded ḳıl elüñ al beri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 210, Mısra 13). [baḥr-i ġama düşdi, -di]*

baḥr-i maʿānīden: *Ma'nâ denizi.*

1. Manṭıḳ-ı pāküñ ḥadīṯ-i men raʾānīdür senüñ
   Olıcaḳ **baḥr-i maʿānīden** dilüñ gevher-fişān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 56). [baḥr-i maʿānīden, -den]*

baḥr-i naẓmı: *Şiir denizi.*

1. Dişlerüñ naẓm ideli bende Hüdāyī şāhum
   Baḥr-i naẓmı dil-i deryā gibi pür-dürr ü güher *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 47, Mısra 12). [baḥr-i naẓmı, -ı]*

baḥr-i şerʿ: *Şeriat denizi.*

1. ʿArşası **baḥr-i şerʿ** u ḳulzum-i dīn
   Ḳubbeler fi'l-biḥāri ke'l-aʿlām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 29). [baḥr-i şerʿ,]*

baḥr-i şerīʿat ü ḥaḳīḳat: *Şeriat ve hakikat denizi.*

1. Hem **baḥr-i şerīʿat ü ḥaḳīḳat**
   Hem ʿayn-ı vefā vü ebr-i raḥmet *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 29). [baḥr-i şerīʿat ü ḥaḳīḳat,]*

baḥr-i sirişke: *Gözyaşı denizi.*

1. Cehānı **baḥr-i sirişḳe** olurdı ġark itmek
   Eger ki olmasa ey dil nigārumuñ kūyı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 224, Mısra 7). [baḥr-i sirişḳe, -e]*

baḥs itse: *Bir konu üzerinde konuşmak; söz konusu etmek.*

1. Gül-i gülzār-ı şām iken ḳamer **baḥs itse** ḥüsnüñle
   Virür reng aña yüz al-ıla ol ruḫsār-ı mihr-āyīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 157, Mısra 7). [baḥs itse, -se]*

baḫt: *Kader, kısmet, talih.*

1. Ḳaldum şeb-i fürḳatde ḳara **baḫtum** ucından
   ʿArż itmez iseñ gün yüzüñ eyvāh Muḥammed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 28, Mısra 5). [baḫtum, -um]*
2. Ḳurtulur **baḫtum** nüḫūsetden saʿādetler görem
   Gelse bir şeb ḫāneme ol māh-ı mesʿūdum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 138, Mısra 7). [baḫtum, -um]*

baḫt u saʿādet: *Baht ve saadet.*

1. Hidāyet necmidür çeşmüñ kime rūşen-naẓar ḳılsa
   Aña **baḫt u saʿādet** yār olup eyler naẓar kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 11, Mısra 8). [baḫt u saʿādet,]*

baḫt-ı sermed: *Sonsuz mutluluk.*

1. Devleti olup müsāʿid **baḫt-ı sermed** el virür
   ʿĀşıḳ-ı evbāşa ṣunsa sāḳī-i dil-şād ayaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 91, Mısra 7). [baḫt-ı sermed,]*

baht-ı siyāh u ser-nigūnumdur: *Kara baht ve tepetaklaklık.*

1. Ḳalem-veş dil-şikest ü zār u ser-gerdān iden her dem
   Hüdāyī'yem beni **baḫt-ı siyāh u ser-nigūnumdur** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 40, Mısra 10). [baḫt-ı siyāh u ser-nigūnumdur, -um, -dur]*

baht-ı siyāh-ile: *Kötü talih, kara yazı.*

1. Zülfüñden ayru geçdi günüm āh u vāh-ile
   Ḳaldum ḳarañu gicede **baḫt-ı siyāh-ile** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 189, Mısra 2). [baḫt-ı siyāh-ile, -ile]*

baht-ı siyāhumdur: *Kötü talih, kara yazı.*

1. Benüm **baḫt-ı siyāhumdur** meger ol çeşm-i ḫᵛāb-ālūd
   Ya āhū-ı Ḫotan'dur uyḫuya varmış yatağında *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 203, Mısra 7). [baḫt-ı siyāhumdur, -um, -dur]*

baht-yār u ʿömr-cāvīd: *Bahtiyar ve ölümsüz olmak.*

1. Hemīşe **baḫt-yār u ʿömr-cāvīd**
   Cehān-gīr olasun çün tīġ-ı ḫūrşīd *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 41). [baḫt-yār u ʿömr-cāvīd,]*

bāʿis: *I. Sebep. II. Vesile. III. Vasıta.*

1. Leblerüñdür ḥayātuma **bāʿiş**
   And içersem de olmazam ḥāniş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 21, Mısra 1). [bāʿiş,]*

baḳ: *Aldırış etmek, ciddiye almak.*

1. Şevḳuñla şol ki gögsine farḳına yaḳdı key
   Baḳmaz ḳabā-ı Ḳaysere giymez külāh-ı Key *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 229, Mısra 2). [baḳmaz, -maz]*
2. Baḳma pīrāyesine pīre-zen-i dünyānuñ
   Er midür ol k'ola bir ʿavrata varup māyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 3). [baḳma, -ma]*
3. Baḳma bir mūra ḥaḳāretle ki yanında Ḥaḳ'uñ
   Bir-durur rütbe-i aʿlā-y-ıla ḳadr-i sāfil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 17). [baḳma, -ma]*

bak: *1. Gözleri bir şey üzerine çevirmek. 2. Seyretmek. 3. Görüp incelemek, tetkik etmek. 4. Üzerinde durmak, önem vermek, göz önünde bulundurmak, nazarıîtibâra almak.*

1. Bu çeşm ü bīnī zülf ü fem **baḳduḳca** bir ʿālem virür
   Dirsem yüzine vechi var āyīne-i ʿālem-nümā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 7, Mısra 3). [baḳduḳca, -duḳca]*

2. Kitāb-ı ḥüsn-i nigāra **baḳup** bir ehl-i naẓar
   Görince sırr-ı dehānın didi ve fihi naẓar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 42, Mısra 1). [baḳup, -up]*
3. Āyīne ruḫuñ ayına **baḳsa** n'ola her gün
   Bīdār olana Tañrı virür devlet-i dīdār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 45, Mısra 3). [baḳsa, -sa]*
4. Meyl eyleme dünyāya **baḳup** çarḫ-ı kebūda
   Bu vādī-i esfeldür ol üstinde ṭumandur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 55, Mısra 7). [baḳup, -up]*
5. Nāṣıḥa pendi ḳo var ṣūret-i zībāsına **baḳ**
   Beni bu vech-ile rüsvā-ı cehān eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 103, Mısra 5). [baḳ,]*
6. Ṣaldı bu gice bezmümüze ol mehi felek
   iki göziyle **baḳdı** bize ṣanma Ferḳadān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 156, Mısra 12). [baḳdı, -dı]*
7. Deyr-i dünyānuñ eger ṣūretine **baḳmaz-ısañ**
   Nūr-ı dīdārı Hüdāyī göresin ʿuḳbada *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 195, Mısra 9). [baḳmaz-ısañ, -maz, -ı, -sa, -ñ]*
8. Çeşm ü bīnī zülf ü fem **baḳduḳca** bir ʿālem virür
   Gün yüzüñ āyīne-i ʿālem-nümādur dīdeye *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 202, Mısra 3). [baḳduḳca, -duḳca]*
9. Baḳsa mirʿāt-ı güle nūr-ı ruḫuñdur gördügi
   Ġayra baḳduñ dirseñ ey meh iftirādur dīdeye *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 202, Mısra 5). [baḳsa, -sa]*
10. Ṣemse-i ṣemsi yazan ḳaṣr-ı sipihrüñ ṭāḳına
    Evvelā **baḳmış** kitāb-ı ḥüsninüñ evrāḳına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 10). [baḳmış, -mış]*
11. Ḫaste-ḥālem cism-i bī-tab u tüvānum var benüm
    Ṣeklüme **baḳan** dimez sīnemde cānum var benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 2). [baḳan, -an]*

bak: *"Gör!" anlamında ünlem.*

1. Dīdār-ı yāra **baḳ** heves-i bāġ-ı ḫuldı ḳo
   Ḫᵛuşdur Hüdāyī her kişi ḫᵛuş görse ḥāżırı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 230, Mısra 13). [baḳ,]*
2. Yüzüme bir güle **baḳ** tā ki sevinsün cānum
   Dest-i luṭfuñla yapılsun bu dil-i vīrānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 23). [baḳ,]*

bak-: *1. Gözleri bir şey üzerine çevirmek. 2. Seyretmek. 3. Görüp incelemek, tetkik etmek. 4. Üzerinde durmak, önem vermek, göz önünde bulundurmak, nazarıîtibâra almak.*

1. Baḳma gün yüzlülere didüm idi eslemedüñ
   Ey gözüm aġla görem kim olasın daḫı beter *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 47, Mısra 5). [baḳma, --ma]*
2. Bir naẓarla **baḳanuñ** saña hey ādem cānı
   Gözi İblīs gibi kūr u yeri gūr olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 5). [baḳanuñ, -an, -uñ]*

baḳā-ı sermedī buldı: *Sonsuz tazeliğe erişmek.*

1. Ḥamdü li-llāh cān u dil buldı baḳā-ı sermedī
   Ḫıżr-veş oldı naṣībüm Çeşme-i Ḥayvān -ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 101, Mısra 5). [baḳā-ı sermedī buldı, -dı]*

baḳdı ḳaldı: *Baka kalmak.*

1. Göz açdı **baḳdı ḳaldı** ruḫ-ı yāra āyīne
   Beñzerse n'ola ṣūret-i divāra āyīne *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 190, Mısra 1). [baḳdı ḳaldı, -dı]*

bāḳī: *Dâimî, kalıcı, sonsuz.*

1. Ser-keş olma sanma **bāḳī** manṣıb u pāyeñ saña
   Ḫāksin gör dir zebān-ı ḥāl-ile sāyeñ saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 4, Mısra 1). [bāḳī,]*
2. Nūş idelüm çimende o serv-i çemān ile
   Sāḳī sūrāḫı var-ısa **bāḳī** cehānede *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 192, Mısra 10). [bāḳī,]*
3. Dilerüz ol yatduḳça miṣāl-i berg-i gül
   Ḥaḳ vire **bāḳīlere** ʿömr-i bī-ḥadd ü ʿaded *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 1, Mısra 8). [bāḳīlere, -ler, -e]*
4. İde **bāḳīlerini** Ḥaḳ bāḳī
   Yirde yatduḳça o gül-i bī-ḫār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 10, Mısra 1). [bāḳīlerini, -ler, -in, -i]*

bāḳī ide: *Sonsuz olmak.*

1. İde bāḳīlerini Ḥaḳ bāḳī
   Yirde yatduḳça o gül-i bī-ḫār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 10, Mısra 1). [bāḳīide, -e]*

bākü: *Korku, havf, çekinme, sakınma.*

1. Eyledük fānī reh-i ʿışḳuñda cism-i ḫākümüz
   Ölmedin öldük bizüm yokdur ecelden **bākümüz** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 67, Mısra 2). [bākümüz, -müz]*

bal: *Arının yaptığı tatlı madde II Sevgilinin dudağı.*

1. Būseñ ile baña ġamuñ olsa n'ola naṣīb
   Olmış kimine **bāl** u kimine belā naṣīb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 9, Mısra 2). [bāl,]*
2. Ḫʷānına ḳılma ṭamaʿ kāse-i çarḫuñ zinhār
   Balıdur ʿayn-ı belā sükkeri zehr-i ḳātil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 28). [balıdur, -lıdur]*

bal: *Far. 1. Kanat: 2. Kol.*

1. Ḫalḳa-ı zülf-i hümāyūnuñ ġamından ey perī
   Yaḳdılar ṭāvūs-ı ḳudsīler per-ile **bāle** dāġ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 85, Mısra 6). [bāle, -e]*

bāl açmış: *Kanat açmak.*

1. Kaʿbe-i ḥüsnüñde **bāl açmış** ider pervāz zülf
   Oldı göyā bir Ḫicāzī bī-bedel şeh-bāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 86, Mısra 1). [bāl açmış, -mış]*
2. Ṭāyir-i Sidre'dür açmış şanasın uçmaġa bāl
   Ḳāmeti üzre anuñ zülf-i hümā-pervāzı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 219, Mısra 3). [bāl açmış, -mış]*

bāl ü peri açsun: *Kanat açmak, uçmaya hazırlanmak.*

1. Gülşeni dāmen-keşān seyr itsün ol reşk-i perī
   Sidre ṭāvūsıdur açsun uçmaġa bāl ü peri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 10). [bāl ü peri açsun, -i-sun]*

bāl ü perin: *Kol kanat.*

1. Her şemʿ-i dil-efrūz içün idüp dili pür-tāb
   Şol **bāl ü perin** yaḳıcı pervānelerüz biz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 73, Mısra 8). [bāl ü perin,]*

bālā: *Bir şeyin yüksek yeri, yukarı, üst.*

1. Şīrīn lebine naḫl-i ḳadinde irişmez el
   Bālāda olduġından o mīve derilmedi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 238, Mısra 4). [bālāda, -da]*
2. Şihāb şanma ki Mirrīḫ ḫavf-ı tīġuñdan
   Düşürdi ḫancerini yire çarḫ **bālādan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 36). [bālādan, -dan]*

bālāḳad: *Uzun boylu. II Sevgili.*

1. Cān riştesidür ol ṣanemüñ zülfinüñ teli
   Bālāḳadi belāsına anuñ didüm belī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 2). [bālāḳadi, -i]*

balın görmedi: *Yastık yüzü görmek.*

1. Yazuḳ Ferhād'a kūhsārı idindi pister ü bālīn
   Leb-i Şīrīn içün çekdi belālar görmedi balın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 6, Mısra 2). [balın görmedi, -me, -di]*

bālīn ola: *Yastık olmak.*

1. Kuyuñda ḥużūr ile yatur ḫasta Hüdāyī
   Ger pister aña ḫār ola **bālīn ola** ḫārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 6, Mısra 14). [bālīn ola, -a]*

bañ: *Birinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış hali, bana.*

1. Baña incinmiş nigār-ı dilsitānum söylemez
   Bendesine nāz ider şāh-ı cehānum söylemez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 65, Mısra 1). [bañа, -a]*
2. Bülbülin zār idici bir gül-i raʿnā-ıduġuñ
   Baña ey ġunca-dehān dirler idi gerçek imiş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 76, Mısra 8). [bañа, -a]*

3. Dil ü cān almaġa ey ġunca-leb mey gibi āl itme
   Baña bezm-i ġamuñda mīve-i hecrüñ nevāl itme *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 14). [baña, -a]*
4. Ḳapuñda ḳuluñ olmaḳ yig **baña** mülk-i Sikender'den
   Ay alnı āfitābum ā meh-i nā-mihribān Aḥmed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 15). [baña, -a]*
5. Yār-ıla mā-beynümüzde düşdi nā-gāh ayrılıḳ
   Baña gösterdi ʿadem mülkine dek rāh ayrılıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 2). [baña, -a]*
6. Ey felek **baña** ʿaceb cevr-i ferāvān itdüñ
   Alduñ ol rūḥ-ı revānum beni bī-cān itdüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 29). [baña, -a]*
7. Saña lāyıḳ mıdur ey ḫusrev-i ʿālī-şānum
   Baña ẓulm eyleyesin çarḫa çıḳa efġānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 18). [baña, -a]*
8. N'ola yanuñda senüñ sehv-ile itdümse günāh
   Baña baġışla güzel başuñ-içün eyle nigāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 20). [baña, -a]*
9. Ḳul günāh itse dem olur ki baġışlar anı şāh
   Baña raḥm eyler-iseñ raḥmet ide saña İlāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 22). [baña, -a]*

baña: *Birinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış hali, bana.*

1. Ol gün ki merḳad ola gamuñla vaṭan **baña**
   Pister türāb u çār-şeb ola kefen **baña** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 5, Mısra 1). [baña,]*
2. Ol gün ki merḳad ola gamuñla vaṭan **baña**
   Pister türāb u çār-şeb ola kefen **baña** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 5, Mısra 2). [baña,]*
3. Şīrīn lebüñ gamıyla ki Ferhād-veş ölem
   Cennetde cāy ola leb-i cūy-ı leben **baña** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 5, Mısra 4). [baña,]*
4. Kāfir saçuñ iline düşüp oldı dil esīr
   Mümkin midür yine gele ṣaġ u esen **baña** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 5, Mısra 6). [baña,]*
5. Ben seyr-i sebze-zār ile nice feraḥ bulam
   Reyḥān ḫaṭuñ ḳoḫusını virmez çimen **baña** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 5, Mısra 8). [baña,]*
6. Pürdür ʿaḳīḳ-i eşküm ile ceyb ü dāmenüm
   Reşk itse n'ola ḫᵛāce-i mülk-i Yemen **baña** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 5, Mısra 10). [baña,]*
7. Ben ey Hüdāyī bülbül-i bāġ-ı belāġatem
   Aheng olur mı ġulġul-ı zāġ u zaġan **baña** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 5, Mısra 12). [baña,]*
8. Hassān-ı vaḳtem ögmede ol vech-i aḥseni
   Taḥsīn iderdi görse Kemāl'üm Ḥasan **baña** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 5, Mısra 14). [baña,]*

9. Būseñ ile **baña** ġamuñ olsa n’ola naṣīb

   Olmış kimine bāl u kimine belā naṣīb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 9, Mısra 1). [baña,]*

10. Ġam yimez idüm öldügüme ol ḫalīlümüñ

    Ḫ ̌ān-ı vişāli bir gice olsa **baña** naṣīb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 9, Mısra 6). [baña,]*

11. Gün yüzüñ göster tenüm zeyn eyle dāġ-ı şevḳ-ıla

    Ḳuluñam giydür **baña** bir ḫilʿat-i dībā-ı ʿīd *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 27, Mısra 10). [baña,]*

12. Lebüñden ey yüzi gül dād feryād

    Ki eyler **baña** her dem ẓulm ü bī-dād *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 29, Mısra 2). [baña,]*

13. Cān gibi **baña** görinmez dime cānāne göñül

    Saña bir gün saḳın ol rūḥ-ı muṣavver görinür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 7). [baña,]*

14. Zerd ider gāhī ten-i ʿüryānı geh eşk-ile āl

    Giydürür sulṭān-ı ʿışḳuñ **baña** ḳat ḳat cāmeler *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 48, Mısra 4). [baña,]*

15. ʿIşḳuñ enīsüm ola mezārumda umaram

    Kim ol cehānda olmış idi **baña** yār-ı ġār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 49, Mısra 12). [baña,]*

16. Ṣad hezārān mürdeler iḥyā iderken bir sözi

    Baña ölsem ol büt-i ʿİsā-dehānum söylemez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 65, Mısra 6). [baña,]*

17. Tīr atar bu yaña ḳalb-i mübtelā mıdur ġaraż

    Bilmezem **baña** cefā mı yā vefā mıdur ġaraż *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 81, Mısra 2). [baña,]*

18. Yār olmaġ-ıla bir gice beytü’l-ḥazende şemʿ

    Her ḳanda görse şimdi ider **baña** ḫande şemʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 84, Mısra 2). [baña,]*

19. Luṭf-ıla bir naẓar ḳıla diyü **baña** Laṭīf

    Vird-i zebānum oldı şeb ü rūz yā Laṭīf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 90, Mısra 1). [baña,]*

20. Dūd-ı siyeh-i şemʿ degül bezm-i belāda

    Saçın çözüp aġlar **baña** ol sīnesi yanıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 99, Mısra 10). [baña,]*

21. Pendi ḳo nāṣıḥ eşer itmez dem-i serdüñ **baña**

    Germ iken tennūr-ı dilde ātiş-i sūzān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 101, Mısra 3). [baña,]*

22. Reyḥān ḫaṭı sünbül saçı gül-ruḫları būyı

    Elden ḳoma dirler **baña** destini sebonuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 127, Mısra 8). [baña,]*

23. Ḳanlu yaşum gözümüñ nūrı ciger göşem iken

    Demidür çıḳsa gözümden **baña** sırdaş degül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 129, Mısra 6). [baña,]*

24. Baña mestūr ṣatup kendüyi her maḍrabaya

    Açılan gül gibi gencīne-i penhānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 134, Mısra 3). [baña,]*

25. Baña geldükce hümā gibi ḳatı yüksek uçan
İllere ṣayd olıcı kebk-i ḫırāmānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 134, Mısra 7). [baña,]*
26. Ey Hüdāyī ḫıdmetinde cān virürsem ol şehüñ
Merḥamet ide umaram **baña** maʿbūdum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 138, Mısra 14). [baña,]*
27. Fikr eylemek lebüñ **baña** her gün mey-i ṣabūḥ
Ḫaṭṭuñ ġamın yimek **baña** her şeb ṭaʿām-ı şām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 141, Mısra 7). [baña,]*
28. Fikr eylemek lebüñ **baña** her gün mey-i ṣabūḥ
Ḫaṭṭuñ ġamın yimek **baña** her şeb ṭaʿām-ı şām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 141, Mısra 8). [baña,]*
29. Öldürüp ger bir avuç toprag̀ atarsañ üstüme
Rāẑīyam yüklet **baña** rūy-ı zemīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 150, Mısra 4). [baña,]*
30. Sīneñ üzre tek **baña** dāg̀ u elifler çek disün
Başum üstine çekem ol nāzenīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 151, Mısra 9). [baña,]*
31. Cām-ı lebüñe ṣunsa ʿadū el çıḳar elden
Çal seyf-i müjeñle anı ṣal **baña** günāhın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 152, Mısra 12). [baña,]*
32. Ḫaylī ṣudāʿ virdi bize pendi nāṣıḥuñ
Mey sür ki sāḳī ol **baña** yigdür gül-ābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 162, Mısra 8). [baña,]*
33. İtleri içre **baña** gerçi ki bir ṭaş urdı
Beni mümtāz-ı cehān eyledi beyne'l-aḳran *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 169, Mısra 9). [baña,]*
34. Ṣudāʿ-ı ġuṣṣañ-ıla sāḳīyā bu serḫᵛuşdur
Şarāb sür **baña** yoḳsa gül-ābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 170, Mısra 6). [baña,]*
35. Lebüñ yeter **baña** geçdüm şarābı n'eyleyeyin
Çeküp ṣoñında bu deñlü ʿaẕābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 171, Mısra 1). [baña,]*
36. Baña yeter ġam-ı laʿl-i nigārum ey ḫ∨āce
Yinür mi dāne-i dürr-i ḫᵛuş-ābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 171, Mısra 7). [baña,]*
37. Ḫāk-i rehüñde tek **baña** yer vir ʿAlīlik it
Olsun Yezīd yüz çevüren Bū Türāb'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 179, Mısra 5). [baña,]*
38. Zülfüñ cefā ider **baña** kim kāfir eylemez
Yoḳdur meger ki dīni vü īmānı Muṣli Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 187, Mısra 5). [baña,]*
39. Kim ki göz açdı ḥarāma ṣoñı vardı bāda
Baña bu nükteyi remz itdi ḥabāb-ı bāde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 195, Mısra 2). [baña,]*
40. Gün yüzüñ göstermeyen ol meh-liḳādur dīdeye
Ḳasdı bu yüzden **baña** cevr ü cefādur dīdeye *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 202, Mısra 2). [baña,]*

41. Geçmeseydi **baña** ol ḳaşı kemānuñ nāzı
    Cāna zaḫm urmaz idi ġamze-i tīr-endāzı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 219, Mısra 1). [baña,]*
42. Lemʿa-ı nūr-ı hidāyet **baña** olursa delīl
    Şemʿ-i naẓmı uyaram Ḫusrev-i pür-sūz gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 226, Mısra 7). [baña,]*
43. Rāżīyam al naḳd-i cānı tek **baña** bir būse vir
    İstemezseñ al birine ey perī-ruḫsār iki *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 233, Mısra 7). [baña,]*
44. Ḳadre irdi bu şeb bi-ḥamdi'llāh
    Nūr gösterdi **baña** Yezdān'um *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 28). [baña,]*
45. Tā ilāhī **baña** tek eyle tecellā-ı cemāl
    Şu gibi yā eriyem yā ṭutuşam kāḫ-miṣāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 3, Mısra 1). [baña,]*
46. ʿİnāyet olsa **baña** bir kitābet
    Felekden daḫı itmezdüm şikāyet *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 29). [baña,]*

bār: *Vakit, zaman.*

1. Olmış ṭudaġuñ ṭatlulıġından iki pāre
   Meyl itse Hüdāyī n'ola ol mīveye her **bār** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 45, Mısra 10). [bār,]*

bārān: *Yağmur.*

1. Deldi tenümi oḳları meydān-ı belāda
   Bārān şu ḳadar yaġdı ki geçdi kepenekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 153, Mısra 8). [bārān,]*
2. N'ola **bārān** gibi başlarsa yaşum yaġmaya
   Virdi Tatar gözüñ mülk-i dili yaġmaya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 191, Mısra 3). [bārān,]*

bārān oldı: *Yağmur yağmak.*

1. Teneşūr üzre görenler anı giryān oldı
   Bürc-i āb oldı mehüñ menzili **bārān oldı** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 18). [bārān oldı, -dı]*

bārān olıcak: *Yağmur yağmak.*

1. Tīr atsa müjeñ kan aḳıdur dīde-i ʿāşıḳ
   Bārān olıcaḳ ʿaynuñ olur şuyı bulanıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 99, Mısra 2). [bārān olıcaḳ, -ıcaḳ]*

bārān-ı tīr-i müjgānuñ: *Kirpik oku yağmuru.*

1. Seḥāb-ı zülf-ile **bārān-ı tīr-i müjgānuñ**

   Memālik-i dil ü cāna belā-ı nāzildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 39, Mısra 5). [bārān-ı tīr-i müjgānuñ, -uñ]*

bāreka'llāh: *Allah mübârek etsin, hayırlı uğurlu olsun anlamında bir söz.*

1. Göreydi nūr-ı ḥüsnin ḥażret-i ʿOs̱mān-ı ẕī'n-nūreyn

   Diyeydi **bāreka'llāh** ey kemāl-i Ḫālıḳu'l-kevneyn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 14). [bāreka'llāh,]*

bāreka'llāh: *Allah mübârek etsin, hayırlı uğurlu olsun anlamında bir söz.*

1. Bāreka'llāh Kemālüñe taḥsīn

   Ṣāḥibā manṣıbuñ mübārek ola *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 53). [bāreka'llāh,]*

bārgāh-ı ḳadrüñe: *İtibarının makamı.*

1. Zülf-i ḥavrā **bārgāh-ı ḳadrüñe** müşkīn-ṭınāb

   Naḫl-i Ṭūbā Sidretü'l-aʿlā sütūn u sāyebān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 43). [bārgāh-ı ḳadrüñe, -üñ, -e]*

bāri: *Bari, en azından, bir kere.*

1. Āṣikāre gelmez-iseñ ḥavf idüp aġyārdan

   Ey perī luṭf it gel eyle **bārī** penhān İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 12). [bārī,]*
2. Saña lāyıḳ nem ola ḥaḳḳ-ı ḳudūm

   Vireyin **bārī** tuḥfe-i cānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 80). [bārī,]*

bār-ı belā: *Belâ yükü, kederi.*

1. Çekmişem **bār-ı belā** vü derd-i bī- dermānuñı

   İçmişem cām-ı cefā vü cevr-i bī-pāyānuñı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 5). [bār-ı belā,]*

bārı çekecek: *Yük taşımak.* ‖ *Sıkıntı, ıstırap çekmek.*

1. Bu sūzile dil nāle-i mestāne mi çeksün
   Bülbül çekecek bārı da pervāne mi çeksün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 241, Mısra 2). [bārı çekecek, -ecek]*

bār-ı girānı: *Ağır yük.*

1. Kes başumı ey gözleri ḫūnī beni ḳurtar
   Boynumda niçe bir götürem **bār-ı girānı** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 215, Mısra 10). [bār-ı girānı, -ı]*

bār-ı girānuz: *Ağır yük.*

1. Yerden yere çalar bizi bu tevsen-i gerdūn
   Göya ki anuñ boynına biz **bār-ı girānuz** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 61, Mısra 4). [bār-ı girānuz, -uz]*

bār-ı ʿışḳa: *Aşk yükü.*

1. Yā Rabbi **bār-ı ʿışḳa** kim eyler taḥammüli
   Yüklense vire Ṭūr-ı sipihr ü serāya żaʿf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 89, Mısra 7). [bār-ı ʿışḳa, -a]*

bār-ı ʿişyānumı: *Isyan yükü.*

1. Dāl ide üştür-i mest-i felegüñ ḳāmetini
   Bār-ı ʿişyānumı bir dem eger olsa ḥāmil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 84). [bār-ı ʿişyānumı, -um, -ı]*

bār-ı mihnet-i dil-berden: *Sevgilinin sıkıntı yükü.*

1. Ġam çekme **bār-ı mihnet-i dil-berden** ey göñül
   Ṣāyed teraḥḥum ide görüp iḥtimāldür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 37, Mısra 3). [bār-ı mihnet-i dil-berden, -den]*

barmaġ: *Parmak.*

1. Ḳanuma el ḳardı ḳurbān itdi ol meh-rū yine
   Yaḳmaġ-içün şemʿ-veş **barmağına** ḥınnā-ı ʿīd *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 27, Mısra 4). [barmaġına, -ı, -n, -a]*
2. Barmaġı her biri bir lüle-i ser-çeşme-i cūd
   Dāyimā andan ider āb-ı leṭāfet cereyān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 23). [barmaġı, -ı]*

barmağı ucından çeşmeler eyledi: *Parmağından su akıtmak.*

1. Āḫıretde o Nebī saña şefāʿat ide kim
   Çeşmeler eyledi barmaġı ucından feyeżān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 58). [barmaġı ucından çeşmeler eyledi, -di]*

barmaḳla gösterür: *Az bulunmak, değerli görülmek.*

1. Ṣanma şuʿāʿıdur görinen ḫalḳ-ı ʿāleme
   Barmaḳla gösterür seni ey şehriyār şems *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 75, Mısra 4). [barmaḳla gösterür, -ür]*

baş: *Alın.*

1. Oñmaduḳ **başa** elüñden ṭoḳına bir ṭaş diyü
   İşigüñde itlerüñle eylerem hengāmeler *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 48, Mısra 5). [başa,]*

baş: *Baş, kafa, ser.*

1. Ey genc-i ʿayşa ṭālib olan ādemi saḳın
   Çarḫ üstine dönüp yidi **başlu** yılan olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 4). [başlu, -lu]*
2. Dirlerse ḫaṭṭ u zülfine ey dil müşābihüz
   Mūruñ yüzini bas yere māruñ **başını** ez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 63, Mısra 8). [başını, -ı, -n, -ı, -]*
3. Gökdedür ḳullaruñuñ ḳadr-ıla **başı** yeridür
   Devletüñde giye Behrām-ıla Keyvān üsküf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 88, Mısra 3). [başı, -ı]*
4. Göze göstermez ise n'ola Hüdāyī ḳulını
   Giydi şāhin gibi **başına** o fettān üsküf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 88, Mısra 14). [başına, -ın, -a]*
5. Başuma od yaḳayın şāha şikāyet ideyin
   Şemʿ-veş yaḳdı beni giydi o cānān üsküf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 88, Mısra 9). [başuma, -um, -a]*

6. Nār-ı ġam dilde sürūrum gözde nūrum āb-ı eşk
   Başda tācum ḫāk-i miḥnet elde varum bād-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 94, Mısra 8). [başda, -da]*
7. Nāfeyi ḫaṭṭ-ı ruḫuñ sürdi çıḳardı Rūm'dan
   Ḳand-ı Mısr'uñ **başına** laʿlüñ külāhın ḳıldı teng *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 106, Mısra 6). [başına, -ın, -a]*
8. Ṭīġ çek sīneme gel tek yoluña cān vireyin
   Sūre-i Tevbe ḫaḳ'içün yalıñuz **baş** degül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 129, Mısra 12). [baş,]*
9. Bulurdı pāye-i maḳṣūdı ʿāṣıḳ-ı pā-māl
   Atuñ ayaġına **başın** ideydi kāse-i süm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 136, Mısra 6). [başın, -ın]*
10. Ḫāṭır-ı yār içün aġyārını medḥ eyleyicek
    Tīġ u ḫançer diline **başına** şeşper diyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 12). [başına, -ın, -a]*
11. Gönlüm itse n'ola rüsvāyī beni dünyāya
    Uġradan **başımı** dildür ceresüñ ġavġāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 191, Mısra 2). [başını, -ı, -n, -ı]*
12. Devlet ol **başuñ** ki şāhā ṣavlecān-ı ʿışḳ-ıla
    ʿArṣa-ı kūyuñda ser-gerdān ola gūyuñ gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 211, Mısra 5). [başuñ, -uñ]*
13. Ḳalbinde nār-ı miḥnet ü **başında** dūd-ı āh
    Cism-i Hüdāyī bezm-i ġamuñ oldı micmeri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 221, Mısra 13). [başında, -ında]*
14. Başına sulṭān iken dil bir şehe ḳul oldı kim
    Ḳul idüpdür bendeyi ḥüsnine sulṭānı daḫı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 231, Mısra 3). [başına, -ına]*
15. Var-ısa ʿaḳlı ḳara **başında** cānān zāhidüñ
    Zülfüñüñ küfrine virsün dīni īmānı daḫı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 231, Mısra 5). [başında, -ı, -n, -da]*
16. Ey Hüdāyī yana **başuñda** eger ātiş-i ʿışḳ
    Maẓhar -ı nūr-ı tecellī olasın Ṭūr gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 236, Mısra 9). [başuñda, -(u)ñ, -da]*
17. Dāyim olsun **başında** ẓıllu'llāh
    Nitekim farḳ-ı Muṣṭafāda ġamām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 77). [başında, -ı, -(n)da]*
18. Ġoncanuñ **başına** dürler yaġdurur ebr-i bahār
    Varısa naʿt-ı Nebīyyu'llāha açmışdur dehān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 31). [başına, -ı, -n, -a]*
19. Başına Ḫaḳdan ṭoḳunsun mīḫ-i laʿnet ḫaşra dek
    Kim o şehler ḳaşdına çekdiyse tīġ itdiyse ḳan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 85). [başına, -ın, -a]*
20. Başuma yaḳmış idi ātişler
    Hecr ile dūd-ı āh-ı sūzānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 11). [başuma, -um, -a]*

21. Ẓıll-ı devlet **başuñda** dāyim ola
    Nitekim farḳ-ı Muṣṭafā'da ġamām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 12, Mısra 3). [başuñda, -(u)ñ, -da]*
22. Bir dem olmışduḳ muḳayyed zühd-i bī-encām ile
    Ḫ'uş degüldi **başumuz** cām-ı mey-i gül-fām ile *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 12). [başumuz, -umuz]*

baş: *Akıl, fikir, şuur, zihin.*

1. Dāġlar şevḳı **başumda** görinür āh içre
   Taġlarda giceler niteki āẕer görinür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 3). [başumda, -um, -da]*
2. Berḳ urur dil Kaʿbe'sinde mihr-i ḥüsnüñ nūr-veş
   Ātiş-i ʿışḳuñ yanar **başumda** kūh-ı Ṭūr-veş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 77, Mısra 2). [başumda, -um, -da]*

baş: *Üzerine.*

1. Ṭop-ı zerrīn iki **başında** meh ü mihr-i cehān
   Dāye ḫūrşīd aña Behrām-ıla Keyvān lālā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 35). [başında, -ı, -n, -da]*
2. Çoḳ ṭarāḳa ḳoparur **başlarına** top u tüfeng
   Her gimi aġzın açar baḥrde mānend-i neheng *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 17). [başlarına, -ları, -n, -a]*

baş: *Mezarlarda isim yazan kısım.*

1. Seng-i mezār idinmege iç işigüñ ṭaşın
   Ṣaḳlar Hüdāyī **başı** ber-ā-ber Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 146, Mısra 14). [başı, -ı]*

baş-: *Baş (kafaya giyilen kep veya fes benzeri nesne kastedilmiştir.).*

1. Ol iki ḳıya baḳıcı ḫūnī ḳara gözler
   Şeh-bāzlaruñ **başına** ṭar itdi külāhın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 152, Mısra 6). [başına, -ı, -(n)a]*

baş açuḳ abdālıyam: *Korkusuz, pervasız abdal.*

1. Dāġlar yaḳdum tenümde ḥasretinde ḫālīnüñ

   Baş açuḳ abdālıyam cān-ıla Ḥaydar Bālī'nüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 4). [baş açuḳ abdālıyam, -ı, -y, -am]*
2. Ġam degül yolında ḳurbān oluban virsem seri

   Baş açuḳ abdālıyam cān-ıla Ḥaydar Bālī'nüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 8). [baş açuḳ abdālıyam, -ı, -yam]*
3. Ṭavḳ-ı ʿışḳın boynuma taḳdum Ḳalenderler gibi

   Baş açuḳ abdālıyam cān-ıla Ḥaydar Bālī'nüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 12). [baş açuḳ abdālıyam, -ı, -y, -am]*
4. Sırrumı fāş eyledüm bilsün ḳamu ḫalḳ-ı cehān

   Baş açuḳ abdālıyam cān-ıla Ḥaydar Bālī'nüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 16). [baş açuḳ abdālıyam, -ı, -y, -am]*
5. Cümleten ʿālem Hüdāyī gibi ser-gerdānıdur

   Baş açuḳ abdālıyam cān-ıla Ḥaydar Bālī'nüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 20). [baş açuḳ abdālıyam, -ı, -y, -am]*

baş açup: *Korkusuz pervasız; bkz. TS. C. I, s. 417.*

1. Baş açup isteyelüm tīġını yāruñ Ḥaḳ'dan

   Ser-i bī-devlete ḳıl anı müyesser diyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 3). [baş açup, -up]*

baş açup: *Bir işi yapmaya büyük bir istekle koşmak.*

1. Seng-i belāñı ister idüm **baş açup** senüñ
   Şükr-i Ḫudā ki ḳıldı müyesser Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 146, Mısra 3). [baş açup, -up]*

baş çekmez idi: *Baş çekmek, liderlik etmek.*

1. Baş çekmez idi böyle eger mālik olmasa
   Pervāne gibi bir niçe çāpük-levende şemʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 84, Mısra 7). [baş çekmez idi, -mez, -i, -di]*

baş dik: *Baş dikmek; komutan olarak ordunun başına dikmek.*

1. Kes başum dik nīzeñe luṭf eyle ḳaldur ḫākden

   Baş dik yaʿnī beni ḫayl-i şehīdān üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 201, Mısra 4). [baş dik,]*

baş egmeyen: *Boyun eğmek.*

1. Pīr-i muġān işigin yaṣdansa n'ola rindān
   Baş egmeyen sipihre bu āsitāna muḥtāc *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 22, Mısra 4). [baş egmeyen, -me, -y, -en]*

baş egmez: *Güçlünün buyruğuna uymayı kabul etmek.*

1. Baş egmez senden ayru pādişāha
   Ne ṭoġrı ḳuluñ olur serv-i āzād *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 29, Mısra 7). [baş egmez, -mez]*

baş kalduralar: *Yukarı doğru çıkmak, yükselmek.*

1. Ger sāye ṣala küştelerüñ ḫākine çün serv
   Ḥaşr oldı ṣanup maḳbereden ḳalduralar baş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 78, Mısra 6). [baş ḳalduralar, -a, -lar]*

baş kor: *Baş koymak, kendini feda etmek.*

1. Baş ḳor ayaġı ṭozına sulṭān-ı ḫāverān
   Her şām inüp bu çeşme-i müşkīn-ṭıbābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 29). [baş ḳor,]*

baş olup: *Önde gelmek, lider olmak.*

1. Kes başum dik nīze-i ser-tīz-i müjgān üstine
   Baş olup tā kim tefevvuḳ idem aḳrān üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 200, Mısra 2). [baş olup, -up]*

baş üstine: *Bir isteğe, buyruğa boyun eğmek, kabul etmek, razı gelmek.*

1. Çek elifler farḳum-ıla sīnem üzre tīġuña
   Fetḥa-veş yir ideyin **baş üstine** cān üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 200, Mısra 8). [baş üstine, -in, -e]*

baş üzere yir idelüm: *Baş üstünde yeri olmak.*

1. Gelicek tīġı aña yir idelüm baş üzere
   Yolına cān virelüm hem-dem ü hem-ser diyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 5). [baş üzere yir idelüm, -elü, -m]*

baş üzre ṭutsam: *Başın üzerinde bulundurmak II Hürmet etmek.*

1. Ṭutsam nigārumuñ n'ola baş üzre şānesin
   Dāyim anuñ o zülf-i perīşān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 32, Mısra 7). [baş üzre ṭutsam, -sa, -m]*

baş üzredür yeri: *Baş üstünde yeri olmak.*

1. Fehm it bu sırrı sāġır içinde şarābdan
   Her kim düşerse ayaġa **baş üzredür yeri** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 178, Mısra 13). [baş üzredür yeri, -i]*

başa çıkarmışdur: *Başarmak, üstesinden gelmek.*

1. N'ola meydān-ı cehān içre ser-āmed geçine
   İşini **başa çıḳarmışdur** anuñ şemşīri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 220, Mısra 6). [başa çıḳarmışdur, -ar, -mış, -dur]*

başa çıkdı: *Şımartmak.*

1. Yüz bulaldan **başa çıḳdı** ey büt-i ṭannāz zülf
   Vechi var ḫūrşīd-i ʿālī-şāna ḳılsa nāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 87, Mısra 1). [başa çıḳdı, -dı]*

başdan aşdı: *Çok fazla, haddinden fazla.*

1. Eşk **başdan aşdı** ġamzeñden necāt umsam n'ola
   Tīġa yapışmaz ġarīḳ-ı baḥr-i ʿummān olmayan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 180, Mısra 3). [başdan aşdı, -dı]*

başdan ayaġa: *Bütünüyle, tamamıyla.*

1. Ṭāvūsa pāy virmedi taḳsīm-i ḥüsn iden
   Ol pāye **başdan ayaġa** virildi hep saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 8, Mısra 4). [başdan ayaġa,]*
2. Meyl itse teşne-diller aña n'ola ṣu gibi
   Başdan ayaġa anı yaratmış Ḫudā laṭīf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 90, Mısra 4). [başdan ayaġa,]*

başdan çıḳma: *Yukarıdan aşağı akmak.*

1. Çıḳma başdan ṣu gibi illere olma pā-māl
   Olmaġıl yolına her serv-i revānuñ māyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 55). [başdan çıḳma, -ma]*

başı döner: *Devr etmek, daireler çizerek yol almak.*

1. Ġamuñla çarḫ mest olmış döner başı aḳar yaşı
   Degüldür ṣavt-ı raʿd eyler dem-ā-dem naʿralar peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 3). [başı döner, -er]*

başı göge iren: *Başı göğe ulaşmak II Beklenmedik bir mutluluğa kavuşmak; böbürlenmek.*

1. Başı göge iren bu dem içmezse sebzede
   Ṣofī ne farḳı var göge çıḳmış devābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 19). [başı göge iren, -en]*

başı göklere irse: *Deyim. Beklenmedik bir anda büyük bir mutluluğa kavuşmak, bundan ötürü çok böbürlenmek.*

1. Gün gibi **başı göklere irse** Hüdāyī'nüñ
   Yine yoluñda sāye-ṣıfat pāy-māldür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 37, Mısra 13). [başı göklere irse, -se]*

başı yaraġın görür: *Başının çaresine bakmak.*

1. Ḳabrümde işigüñ ṭaşın özler dil ölürken
   Görür kişi başı yaraġın vaḳt-i seferde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 194, Mısra 8). [başı yaraġın görür, -ür]*

başın kes: *Başını kesmek.*

1. ʿUşşāḳ içinde eyle Hüdāyī'yi ser-ferāz

   Ey Yūsuf-ı zamāne **başın kes** sināna dik *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 124, Mısra 12). [başın kes,]*

başın kesseñ: *Baş kesmek, can almak.*

1. Başın kesseñ kesilmez zülfi senden

   Taʿalluḳ itmiş ol zībā ʿiẕāra *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 205, Mısra 3). [başın kesseñ, -se, -ñ]*

başına belāyuz: *Baş belası. Bir kimseye musallat olup sıkıntı veren ve bir türlü uzaklaştırılamayan kişi ya da şey.*

1. Başına belāyuz hele Nemrūd-ı ʿadūnuñ

   Ol fīl ise biz peşşe-i bī-tāb ü tüvānuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 61, Mısra 7). [başına belāyuz, -y, -uz]*

başına şarsun: *Başına sarmak; tülbent gibi eşyaları başa örtmek, sarınmak.*

1. Oñmaduḳ **başına şarsun** ḳıl ʿaṭā

   Bende-i bī-çāreñüñ dülbendi yoḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kıt'a 1, Mısra 11). [başına şarsun, -sun]*

başına sevdāsını almış: *Sevmek, Aşık olmak.*

1. Bir şaçı miskīnüñ almış başına sevdāsını

   Ḫalḳ-ı ʿālem zülfine āşüfte vü şeydā-y-iken *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 161, Mısra 5). [başına sevdāsını almış, -mış]*

başına ṭaşlar yaġsa: *Başına gökten taşlar yağmak.*

1. Gökden şanur Hüdāyī ḳuluñ indi mā'ide

   Kūyuñda yaġsa başına ṭaşlar Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 145, Mısra 10). [başına ṭaşlar yaġsa, -sa]*

başına ṭoḳınacaġını: *Başına değmek.*

1. Tīşeyle kūhken dil-i kūha ṭoḳındı līk

   Kendü **başına ṭoḳınacaġını** bilmedi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 238, Mısra 6). [başına ṭoḳınacaġını, -acaġ, -ın, -ı]*

başına üşdiler: *Başına toplanmak.*

1. Ser-çeşme çeşm-i pāküme öyküṅdi yolsuzluḳ idüp
   Üşdiler iller başına anı getürdiler yola *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 7, Mısra 12). [başına üşdiler, -di, -ler-ı, -n, -a]*

başını aldı: *Başını alıp gitmek.*

1. Devr-i ruḫuñda bulmayıcaḳ iʿtibār şems
   Başını aldı eyledi terk-i diyār şems *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 75, Mısra 2). [başını aldı, -dı]*

başını kesseñ: *Başını kesmek II başını gövdesinden ayırmak II öldürmek.*

1. Başını kesseñ yine senden kesilmez ey ṣanem
   Pāyuña düşmiş yiler bir ʿāşıḳ-ı serbāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 86, Mısra 3). [başını kesseñ, -se, -ñ]*

başını kesüp: *Traş etmek.*

1. Başını kesüp eyler ışıḳ ʿāşıḳı fi'l-ḥāl
   Tīgın çeküp ol ġamze-i ḳattāli Ḥüseyn'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 116, Mısra 9). [başını kesüp, -üp]*

başla: *Başlamak.*

1. Mey gibi dirseñ küdüretden derūnuñ ṣāf ola
   Yüregüñde **başlar** çıḳmaḳ gerek engūr-veş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 77, Mısra 6). [başlar, -r]*
2. N'ola bārān gibi **başlarsa** yaşum yaġmaya
   Virdi Tatar gözüñ mülk-i dili yaġmaya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 191, Mısra 3). [başlarsa, -r, -sa]*
3. Bülbül nevāsın itse ne ġam perdeden bīrūn
   Başladı ġunca ġunca verā-ı ḥicābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 12). [başladı, -dı]*

başlar üzre yeri var: *Çok kıymetli ve değerli olmak.*

1. Başlar üzre yeri var düşdügi'çün ayaġa
   Cürʿa-veş cismüm anuñ'çün böyle pā-māl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 148, Mısra 3). [başlar üzre yeri var,]*

başum ber-ā-beri getürem: *Baş üstünde taşımak.*

1. Başum ber-ā-beri getürem çün duʿā-ı seyf
   Ger Ḫaḳ şalarsa boynuma şemşīr-i dil-beri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 221, Mısra 3). [başum ber-ā-beri getürem, -em]*

başum gider: *Ölmek, can vermek.*

1. Ḳorḳaram rāz açmaġa Manṣūr-veş **başum gider**
   Kimse bilmez dilde bir derd-i nihānum var benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 19). [başum gider, -er]*

başum kes: *Başını kesmek, öldürmek.*

1. Kes başum dik nīze-i ser-tīz-i müjgān üstine
   Baş olup tā kim tefevvuḳ idem aḳrān üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 200, Mısra 1). [başum kes,]*
2. Kes başum dik nīzeñe luṭf eyle ḳaldur ḫākden
   Baş dik yaʿnī beni ḫayl-i şehīdān üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 201, Mısra 3). [başum kes,]*

başum üstine: *Belirtilen istekleri içtenlikle yapmayı kabul etmeyi anlatan bir söz.*

1. Sīneñ üzre tek baña dāġ u elifler çek disün
   Başum üstine çekem ol nāzenīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 151, Mısra 10). [başum üstine, -i, -n, -e]*

başum üstine çekem: *Emredersiniz anlamında bir söz.*

1. Sāḳīyā ger irgürürse devlet-i pā-būsuña
   Başum üstine çekem çarḫ-ı berīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 150, Mısra 12). [başum üstine çekem, -em]*

başuma düşdi: *Başına gelmek.*

1. Kaʿbe ḳapusında n’ola her şām idersem zemzeme
   Sevdāsı düşdi başuma oldum Bilāli Aḥmed’üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 111, Mısra 6). [başuma düşdi, -di]*

<u>başuma odlar yaka:</u> *Başı ateşe yakmak, başına bela gelmek.*

1. Demidür **başuma odlar yaḳa** nār-ı āhum
   Ḳanı ol gözlerimüñ nūrı Muḥammed Şāhum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 3). [başuma odlar yaḳa, -a]*

<u>başuma toḳınmayınca:</u> *Başa gelmek.*

1. Ṭaʿn iderdüm goy-veş ḥāline ser-gerdānlaruñ
   Başuma toḳınmayınca bilmedüm çevgān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 102, Mısra 6). [başuma toḳınmayınca, -ma, -y, -ınca]*

<u>başumı kes:</u> *Öldürmek, canını almak.*

1. Kes başumı ey gözleri ḫūnī beni ḳurtar
   Boynumda niçe bir götürem bār-ı girānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 215, Mısra 9). [başumı kes,]*

<u>başuñ-içün:</u> *Başın için.*

1. N’ola yanuñda senüñ sehv-ile itdümse günāh
   Baña baġışla güzel **başuñ-içün** eyle nigāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 20). [başuñ-içün,]*

<u>bat:</u> *Batmak.*

1. Güneşüñ nāmı **batup** maḥv ola ger ʿālemden
   Olmaya naḳş-ı ruḫuñ levḥa-ı dilden zāyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 131, Mısra 5). [batup, -up]*

<u>bāṭıl olur:</u> *Doğru ve sahih olmamak, gerçekle ilgisi bulunmamak.*

1. Laʿlüñ yanında zāyil olur muʿciz-i Mesīḥ
   Çeşmüñ ḳatında **bāṭıl olur** siḥr-i Sāmirī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 237, Mısra 4). [bāṭıl olur, -ur]*

bāṭın: *İç.*

1. Ṭoġrulugıyla eyler elif-ḳāmetine meyl
   Anuñ ki **bāṭını** ile bir ola ẓāhiri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 230, Mısra 4). [bāṭını, -ı]*

bay u gedāya: *Zengin ve fakir.*

1. Cehāna mihr-i luṭfuñ ṣaldı sāye
   İrişdi niʿmetüñ **bay u gedāya** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 26). [bay u gedāya, -y, -a]*

bayaġı: *Basit, kaba.*

1. Hep gitdi ehl-i meclis-i devrān **bayaġı**
   ʿĀrif odur ki bir el evvel çeke ayaġı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 10, Mısra 1). [bayaġı,]*

bāzār: *Alış-veriş yeri. Pazar.*

1. Naḳd-i cānuñ vir metāʿ-ı ʿışḳa bu **bāzārda**
   Assı itsün dir iseñ ey ḫ∨āce ser-māyeñ saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 4, Mısra 3). [bāzārda, -da]*
2. Gelmege **bāzāra** ḳavl itdi bizümle yārumuz
   Müşteri bī-ḥad bozarlar ḳorḳaruz bāzārumuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 69, Mısra 1). [bāzāra, -a]*
3. Gelmege bāzāra ḳavl itdi bizümle yārumuz
   Müşteri bī-ḥad bozarlar ḳorḳaruz **bāzārumuz** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 69, Mısra 2). [bāzārumuz, -umuz]*

bāzār-ı germ-i mihr: *Güneş(Sevgili)'nin alışverişi çok pazarı.*

1. Açsa ruḫın kesād ola **bāzār-ı germ-i mihr**
   Ḳadr-i refīʿ-i āyīne-i meh şikest ola *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 206, Mısra 5). [bāzār-ı germ-i mihr,]*

bāzāruñ: *Alış-veriş yeri. Pazar.*

1. Bu āfitāb-ı ḥüsn-ile germ oldı **bāzāruñ** senüñ
   ʿĀlem metāʿ-ı vaṣluña oldı ḫārīdāruñ senüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 17). [bāzāruñ, -uñ]*

bāz-ı zülfi: *Sevgilinin doğan kuşuna benzeyen zülfü. II Avcı, tuzak kuran saç.*

1. Ḳıya ḳıya baḳan ol ḳara gözlü dil-berümüñ
   Göñül kebūterini **bāz-ı zülfi** ala gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 218, Mısra 6). [bāz-ı zülfi, -i]*

bāzıġ ola: *Işık saçmak.*

1. Yüri bir mihre maḥabbet idegör kim nūrı
   Rūz-u-şeb **bāzıġ ola** olmaya hergiz āfil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 68). [bāzıġ ola, -a]*

be: *Be, hey, ünlem.*

1. İki gözüm yoluña dökmez-ise gevherler
   Neme yarar **be** buʿayn-ıʿaẕābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 170, Mısra 4). [be,]*

bed-aḥter: *Talihi kötü, bedbaht.*

1. Geldi bir niçe **bed-aḫter** yaʿnī kim ḳavm-i Yezīd
   Ḫasf u kesf içün o mihr ü māhı itdiler ḳırān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 83). [bed-aḫter,]*

bedel itme: *Değişmek, değiş tokuş etmek; (Bir şeye) karşılık olarak vermek, feda etmek II dönüştürmek.*

1. Lebine itme bedel Āb-ı Ḫıżr-ı dil-cūyı
   Şarāb-ı cennete beñzer mi bir yābān ṣuyı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 224, Mısra 1). [bedel itme, -me]*

bedel yoḳ: *Eşsiz, benzersiz.*

1. Güzelsin ḥüsnüñe hergiz **bedel yoḳ** bī-bedellerde
   Ay alnı āfitābum ā meh-i nā-mihribān Aḥmed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 19). [bedel yoḳ,]*

beden: *Gövde, cisim, ten.*

1. Çıḳmaġ ister itmez oldı cān **bedenle** imtizāc
   İdeli aġyār-ı bed-ḫāh-ıla cānān İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 15). [bedenle, -le]*

be-devr: *Döneminde.*

1. Şud **be-devreş** cehān pür ez-mescid
   Pāk şud ez-kenāyis ü aṣnām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 13). [be-devreş, -eş]*

bedīʿ olsa: *Yeni, görülmemiş olmak.*

1. Manṭıḳı n'ola **bedīʿ olsa** kelāmı muʿciz
   Deheni kān-ı maʿānī vü dili baḥr-i beyān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 27). [bedīʿ olsa, -sa]*

bedr: *Ayın on dördü, dolunay II aydınlık, parlaklık.*

1. Ḥüsn-ile mihr-i cehān-tāb iken irişdi zevāl
   Bedr iken bürc-i leṭāfetde bugün oldı hilāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 14). [bedr,]*

bedr-i bürc-i ḳadr: *Yücelik burcunun dolunayı.*

1. Ḥaḳdan budur murādum eyā **bedr-i bürc-i ḳadr**
   Evc-i saʿādet üzre müdām olasın muḳīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 29). [bedr-i bürc-i ḳadr,]*

bedr-i duruḫşān: *Parlak ay.*

1. Gönlümi yıḳduñ yine yap ol şehüñ ʿışḳına kim
   Şaḳḳ idüp itdi yine **bedr-i duruḫşān** dürüst *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 18, Mısra 6). [bedr-i duruḫşān,]*

bedr-i kāmil: *Dolunay.*

1. Muḥibb-i ehl-i dil sulṭān-ı ʿādil
   Dür-i deryā-ı dāniş **bedr-i kāmil** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 8). [bedr-i kāmil,]*

bedr-i kāmildür: *Dolunay.*

1. Kimüñ ki göñli ruḫuñ mihrine muḳābildür
   Sipihr-i mihr ü maḥabbetde **bedr-i kāmildür** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 39, Mısra 2). [bedr-i kāmildür, -dür]*

bedr-i menāzildür: *Konağın ayı.*

1. Müşerref itmede her cāyı ol māh-ı seriʿü's-seyr
   Meger ṣadr-ı maḥāfildür ya-ḫud **bedr-i menāzildür** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 57, Mısra 6). [bedr-i menāzildür, -dür]*

bedr-i münīr: *Parlak ay.*

1. Mehd-i bendān-ı muraṣṣaʿ kemer-i Kāhkeşān
   Hāledür çenber-i mehd anda özi **bedr-i münīr** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 40). [bedr-i münīr,]*

bedr-i raḫşān: *Parlak dolunay.*

1. Seyr idenler sīnesin ol nūr-ı Yezdān Aḥmed'üñ
   Didiler ḳoynına girmiş **bedr-i raḫşān** Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 108, Mısra 2). [bedr-i raḫşān,]*

bedr-i temām: *Eksiksiz ay ‖ kusursuz sevgili.*

1. Yoluñda ey **bedr-i temām** bildüm ḳamu noḳṣānumı
   Luṭf u mürüvvet kānısın ʿafv eyle gel ʿişyānumı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 9). [bedr-i temām,]*

bedr-i temām: *Dolunay.*

1. Baʿde envār-ı iştiyāḳ u duʿā
   Ey sipihr-i hünerde **bedr-i temām** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 12, Mısra 6). [bedr-i temām,]*

beg: *Buyruğu yürüyen, sözü geçen kimse, bey II sevgili.*

1. Düşerse cürʿa gibi cāma n’ola ʿāşıḳ-ı mest
   Ḳalur ayaḳda **begüm** ḳanda ise ehl-i hüner *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 42, Mısra 10). [begüm, -üm]*
2. Rūm ilinde **begdür** altun başlu sancaḳlar çeker
   Şems-i tābende ḳulı olmaġla Sulṭān Aḥmed’üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 108, Mısra 3). [begdür, -dür]*
3. Şunsa raḳīb tuḥfe diyü alma cānını
   Meyl eyleme saḳın **begüm** ol yādigāra gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 132, Mısra 6). [begüm, -üm]*
4. Atma yābāna tirüñi gönder **begüm** dile
   Kim cān metāʿı gibi geçer şehr-i tende bu *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 7). [begüm, -üm]*
5. Dildeki sūzı ʿaceb görme ele āyīne al
   Gör **begüm** sen de kimüñ şemʿine pervānedür o *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 184, Mısra 6). [begüm, -üm]*
6. Maʿlūmdur murādum ol ṭabʿ-ı pür-ṣafāya
   Zīrā **begüm** ne maḫfī cām-ı cehān-nümāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 186, Mısra 2). [begüm, -üm]*
7. Ser-ferāz olsun Hüdāyī ḳo **begüm** Manṣūr-veş
   Dār-ı dünyāda şalınsun boynuña mūyuñ gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 211, Mısra 13). [begüm, -üm]*

be-ġāyet: *Çok aşırı, son derece.*

1. Özlerse n’ola cānum mā’ü’l-ḥayāt-ı laʿlüñ
   Dil-teşnedür **be-ġāyet** āb-ı revāna muḥtāc *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 22, Mısra 8). [be-ġāyet,]*
2. İtsün ġubār-ı ahuñ ḫam ḳāmetüm zer-endūd
   Dil-keş olur **be-ġāyet** altun ṭoz olsa yaya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 186, Mısra 6). [be-ġāyet,]*

begüm: *Buyruğu yürüyen, sözü geçen kimse, bey II sevgili.*

1. Sipihri gör ki çeker sīnesine bir māhı
   Hemān felekde **begüm** ṭāliʿ ü sitāre gerek *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 122, Mısra 4). [begüm,]*

be-ḥakkı: *Hakkı için.*

1. Hüdāyī ey ḳaşı yā gözi āhū
   Duʿācuñdur **be-ḥaḳḳı** nūn u’ṣ-ṣād *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 29, Mısra 10). [be-ḥaḳḳı,]*

be-ḥaḳḳ-ı çār-yār-ı aḥmed-i muḫtār: *Seçkin Ahmed'in dört dostunun hakkı için.*

1. Bu ḥüsn-ile **be-ḥaḳḳ-ı çār-yār-ı Aḥmed-i Muḫtār**
   Naẓīri gelmemişdür milket-i ʿOs̱mān'a ʿOs̱mān'uñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 7). [be-ḥaḳḳ-ı çār-yār-ı aḥmed-i muḫtār,]*

be-ḥaḳḳ-ı sūre-i nūr u duḫān: *Nur ve Duhan sureleri hakkı için.*

1. Nār-ı dūzaḫdan beni ḳurtar şefāʿat eyleyüp
   Yā resūla'llāh **be-ḥaḳḳ-ı sūre-i Nūr u Duḫān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 94). [be-ḥaḳḳ-ı sūre-i nūr u duḫān,]*

be-ḥaḳḳ-ı sūre-i ṭūr: *Tur suresi hakkı için.*

1. Hüdāyī-i ġarīb ü zār-ı mehcūr
   Ġulāmuñdur **be-ḥaḳḳ-ı sūre-i Ṭūr** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 24). [be-ḥaḳḳ-ı sūre-i ṭūr,]*

be-hey: *Behey, kızgınlık, öfke, azarlama belirten seslenme ünlemi.*

1. Vaʿde-i vaṣl itdügüñ gerçek mi yoḳsa lāf mı
   Hecr-ile öldük **be-hey** inṣāfsuz inṣāf mı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 9, Mısra 2). [be-hey,]*

behrām: *Behrām. (Gezegenlerden Mirrih harbe alâmettir. Sıfatı nahs-ı asgar (küçük uğursuz) olup kırmızı renk de buna aittir. Behram'da Mirrih'ten kinâyedjr.).*

1. Ḳuluñ adıyla olmaġla şehā **Behrām-ıla** Keyvān
   bulup rifʿatler oldı her biri bir nām-ver kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 13, Mısra 5). [behrām-ıla, -ı, -la]*
2. Gökdedür ḳullaruñuñ ḳadr-ıla başı yeridür
   Devletüñde giye **Behrām-ıla** Keyvān üsküf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 88, Mısra 4). [behrām-ıla, -ı, -la]*
3. Ṭop-ı zerrīn iki başında meh ü mihr-i cehān
   Dāye ḫūrşīd aña **Behrām-ıla** Keyvān lālā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 36). [behrām-ıla, -ıla]*

behremend eyle: *Hissedar yapmak, pay vermek.*

1. Ey pādişāh-ı ercmend luṭfuñdan eyle behremend
   Oldı Hüdāyī derdmend ḳapuñda ʿabd-i kemterīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 149, Mısra 9). [behremend eyle,]*

behremend eyleye: *Hissedar yapmak, pay vermek.*

1. Behremend eyleye cemālüñ-ile
   Ḥażret-i ẕū'l-celāl-i ve'l-ikrām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 12, Mısra 19). [behremend eyleye, -y, -e]*

bekle: *(Bir kimsenin gelmesini veya bir işin olmasını) gözler vaziyette olmak, durup kollamak, intizar etmek II istemek, ummak, ümit etmek.*

1. Varup yalvarmadın kendi gelen ḫūrī-liḳā yegdür
   Dilā **bekle** recā bābın tevekkül ḳıl Ḫudā yegdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 59, Mısra 2). [bekle,]*

bel: *İnsan bedenin orta kısmı, bel.*

1. Ol serv-i ḫırāmān elüñe girse Hüdāyī
   Em leblerini ḳuc **belini** virme zamānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 214, Mısra 10). [belini, -in, -i]*

bel baġladum: *Bir kimsenin kendisine yardım edeceğine inanmak, güvenmek; hizmetine girmek.*

1. Ġam-ı ʿışḳuñ beni dem-sāz idelden çeng-i hicrāna
   Firāḳuñla şehā **bel baġladum** ney gibi efġāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 6). [bel baġladum, -du, -m]*

belā: *1. İnsana büyük bir sıkıntı veren, içinden çıkılması güç durum, bâdire, dert, gam, keder. 2. Büyük sıkıntıya ve zarara sebep olan olay, âfet, musîbet, felâket. 3. Başa dert olan, insanı çok üzen kimse veya şey.*

1. Būseñ ile baña ġamuñ olsa n'ola naṣīb
   Olmış kimine bāl u kimine **belā** naṣīb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 9, Mısra 2). [belā,]*
2. Ḫavrā gözine sürme iderken ġubārumuz
   Ol nūr-ı dīde ʿaynına almaz **belā** budur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 58, Mısra 10). [belā,]*
3. Belālaruñ dil-i ʿuşşāḳ-ı dil-figāra gerek
   Belī ʿināyet ü raḥmet günāhkāra gerek *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 122, Mısra 1). [belālaruñ, -lar, -uñ]*

4. Geh seng-i cevr-i ḳahra geh tīrüñe nişān it

   Ṭurmış-durur Hüdāyī senden gelen **belāya** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 186, Mısra 10). [belāya, -y, -a]*

5. Sübül-i Ḥaḳ'da sebīl eyledügüñ sīm ü zerüñ

   Her birisi ola biñ dürlü **belāña** ḳalḳan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 54). [belāña, -n, -a]*

6. Cān riştesidür ol ṣanemüñ zülfinüñ teli

   Bālāḳadi **belāsına** anuñ didüm belī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 2). [belāsına, -sı, -n, -a]*

7. Oḳıyup efsūn-ı şiʿri söyledüm efsāneyi

   Biñ **belā-y-ıla** uyutdum ol gözi mestāneyi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 8). [belā-y-ıla, -y, -ıls]*

belā baḥrine düşdüm: *Bela denizine düşmek.*

1. Fülk-i dil uyalı taḥrīk-i hevā-ı nefse

   Bir **belā baḥrine düşdüm** ki görinmez sāḥil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 74). [belā baḥrine düşdüm, -dü, -m]*

belā çekmedüñ: *Sıkıntı çekmek, zorluk yaşamak; üzülmek.*

1. Az **belā çekmedüñ** bu yolda saña

   Çoḳ degüldür bu deñlü iḥsānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 65). [belā çekmedüñ, -me, -dü, -ñ]*

belā vü derd: *Bela ve dert.*

1. Belā vü derd ü ġam u hemmden olsa dil nā-çār

   Ḥarīf ü şāhid ü şemʿ ü şarāba çāre gerek *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 122, Mısra 5). [belā vü derd,]*

belā vü ġam: *Bela ve gam.*

1. Beni **belā vü ġam** u derd-i miḥnet öldürdi

   O ḳanḳı ḫastasına oldı çāre-sāz ʿaceb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 10, Mısra 7). [belā vü ġam,]*

belādan ḳurtar: *Belādan ḳurtulmak.*

1. Muẓṭarib-ḥālem dil-i zārumdan ey ḫūnī yetiş
   Hem beni ḳurtar belādan eyle hem anı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 79, Mısra 4). [belādan ḳurtar,]*

belā-ı nāzil oldı: *Gökten inen bela olmak.*

1. Meẕheb-i ʿışḳı ḳabūl eylemeyen ḳavme şehā
   Tīr-bārān-ı müjeñ oldı belā-ı nāzil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 131, Mısra 8). [belā-ı nāzil oldı, -dı]*

belā-ı nāzildür: *(Gökten) inen bela.*

1. Seḥāb-ı zülf-ile bārān-ı tīr-i müjgānuñ
   Memālik-i dil ü cāna **belā-ı nāzildür** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 39, Mısra 6). [belā-ı nāzildür, -dür]*

belālar çekdi: *Sıkıntı/eziyet çekmek.*

1. Yazuḳ Ferhād'a kūhsārı idindi pister ü bālīn
   Leb-i Şīrīn içün çekdi belālar görmedi balın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 6, Mısra 2). [belālar çekdi, -di]*

belāẏa uġratma: *Belaya sokmak.*

1. Gitme hey kāfir alup tenden dil ü cānı daḫı
   Varup uġratma belāya bir müselmānı daḫı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 231, Mısra 2). [belāya uġratma, -ma]*

belī: *Elbette, evet, belli, malum.*

1. Belālaruñ dil-i ʿuşşāḳ-ı dil-figāra gerek
   Belī ʿināyet ü raḥmet günāhkāra gerek *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 122, Mısra 2). [belī,]*
2. Olur ʿışḳ ehlinüñ her dem dili pür-ḫūn gözi pür-nem
   Belī rindānuñ olmaz kim mey-i gül-gün ḳabağında *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 203, Mısra 6). [belī,]*
3. Erbāb-ı faḳradur naẕaruñ dāyimā **belī**
   Bīmār olanlara yaraşur şerbet-i ḥekīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 9). [belī,]*

4. Cān riştesidür ol şanemüñ zülfinüñ teli
   Bālāḳadi belāsına anuñ didüm **belī** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 2). [belī,]*

belini bükdi: *Belini bükmek;çaresizlik içinde bırakmak.*

1. Bükdi benefşenüñ belini zülfüñüñ ḫamı
   Āḫır o derdmendi düşürdi ʿaṣāya żaʿf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 89, Mısra 5). [belini bükdi, -di]*

ben: *Yüzde ve vücutta bulunan tabiî ufak ve siyah noktalar, ben, hâl.*

1. Ḳulıdur **beñlerüñüñ** ḫādim-i hindū-ı Ḥarem
   Gözüñüñ cān-ıla ḳurbānıdur āhū-ı Ḥarem *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 142, Mısra 1). [beñlerüñüñ, -ler, -ü, -ñ, -üñ]*
2. Ey Hüdāyī umaram ol yüzi ḫūrşīd gelüp
   Ḫākden ḳaldura **ben** ẕerresini ṭoz gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 226, Mısra 10). [ben,]*

ben: *"Ben" birinci teklik şahıs zamiri.*

1. Ben seyr-i sebze-zār ile nice feraḥ bulam
   Reyḥān ḫaṭuñ ḳoḫusını virmez çimen baña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 5, Mısra 7). [ben,]*
2. Ben ey Hüdāyī bülbül-i bāġ-ı belāġatem
   Aheng olur mı ġulġul-ı zāġ u zaġan baña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 5, Mısra 11). [ben,]*
3. Tīrüñ kime toḳınsa şehādet naṣīb olur
   Ḳıldum nişāne sīnem aña **ben** de yā naṣīb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 9, Mısra 8). [ben,]*
4. Beni belā vü ġam u derd-i miḥnet öldürdi
   O ḳanḳı ḫastasına oldı çāre-sāz ʿaceb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 10, Mısra 7). [beni, -i]*
5. Müflis-i mestem düşüp ḳalsam n'ola mey-ḫānede
   Bāde-i ʿışḳuñ **beni** yıḳdı ḳatı ḫālüm ḫarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 15, Mısra 4). [beni, -ü]*
6. ʿAdn-i kūyuñda **beni** saymazsın ādem yirine
   Hey ḳıyāmet yāduña gelmez meger yevmü'l-ḥisāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 15, Mısra 5). [beni, -ş]*
7. Çaḳ-i sīnem şāhidümdür ʿışḳuña didüm didi
   Şāhid-i mecrūḥdur **ben** ṭutmazam anı dürüst *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 18, Mısra 8). [ben,]*
8. Niçe minnet idüp bir büse cerr itdüm ʿizārından
   Dirīġā virmedi bu **ben** faḳīre ol perī-ṣūret *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 20, Mısra 6). [ben,]*
9. Yaturken ḫānem içre ġaflet itdüm ḳucmadum yārı
   Bilürdüm **ben** işüm düşse Hüdāyī bir daḫı furṣat *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 20, Mısra 10). [ben,]*

10. Gelmiş **ben** aġlamaġ ile cānānuma feraḫ
    El-ḥamdu li-llāh irdi yine cānuma feraḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 25, Mısra 1). [ben,]*
11. Ben gice gündüz aġlayayın derdi ile tek
    Gelsün hemān o yār-ı perīşānuma feraḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 25, Mısra 7). [ben,]*
12. Ben raḳībüñde ḥalāvet bulımadum hergiz
    Meger ey lebleri şekker ola ḥalvāsı leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 31, Mısra 7). [ben,]*
13. Hilāle dönmiş eyā meh ḳaşuñ naḥāfet-ile
    Benüm gibi meger ol çeşm-i meste māyildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 39, Mısra 4). [benüm, -üm]*
14. Meges deñlü vücūdum yoḳ velī ʿanḳā-yı ʿışḳam **ben**
    Ser-i Ḳāf-ı maḥabbet göşe-i ṣabr u sükūnumdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 40, Mısra 3). [ben,]*
15. Ḳalem-veş dil-şikest ü zār u ser-gerdān iden her dem
    Hüdāyī'yem **beni** baḫt-ı siyāh u ser-nigūnumdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 40, Mısra 10). [beni, -i]*
16. Ḳaçar perī gibi **benden** açup o şeh dāmen
    Melek-durur ṣanasın uçmaġa açar şeh-per *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 42, Mısra 7). [benden, -den]*
17. Ṭutdum cigerüm ḫancer-i dil-dūzuña ḳarşu
    Meydān-ı maḥabbetde **benem** merd-i ciger-dār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 46, Mısra 4). [benem, -em]*
18. Beni bī-hoş görür ʿışḳ meyinden her dem
    Şu seper yüzüme merdümlük ider dīde-i ter *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 47, Mısra 9). [beni, -i]*
19. Ḳapuñda ḳara ḳuluñdur Hüdāyī
    ʿAlīsin sen **benüm** şāhum o Ḳanber *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 51, Mısra 10). [benüm, -üm]*
20. Naḳd-i dil-i aġyārı ḳo geçmez direm-i ḳalb
    Al genc-i revānum ki **benüm** naḳd-i revāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 55, Mısra 4). [benüm, -üm]*
21. Beni gördükce elin ḫancer-i bürrana ṣunar
    Şeh faḳīri göricek destini iḥsāna ṣunar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 56, Mısra 1). [beni, -i]*
22. Seni sevdümse şāhum n'ola luṭf eyle **beni** öldür
    Eger ḳuldan ḫaṭa gelse şehenşehden ʿaṭā yegdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 59, Mısra 5). [beni, -i]*
23. Göñli mirʿātına ṭoz ḳonmış meger **ben** ḫākden
    Anuñ-içün ṭūṭī-i şekker-zebānum söylemez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 65, Mısra 3). [ben,]*
24. Ey Hüdāyī **ben** niyāz itdükçe bülbüller gibi
    Nāz ider ol ġunca-ı bāġ-ı cinānum söylemez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 65, Mısra 9). [ben,]*
25. Mużṭarib-ḥālem dil-i zārumdan ey ḫūnī yetiş
    Hem **beni** ḳurtar belādan eyle hem anı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 79, Mısra 4). [beni, -i]*

26. Al ele göñlin şehā **ben** bende-i pā-mālüñüñ
    Mūrdan ʿār itmeyüp itdi Süleymān İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 9). [ben,]*
27. Ol semen-ten anuñ-içün sīneme gelmez **benüm**
    Bilür itmez penbe ile nār-ı sūzān İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 13). [benüm, -üm]*
28. Gönder oḳuñ esirge **beni** ṭut ki ḫayr içün
    Virdüñ ḳapuñda luṭf-ıla bir derdmende şemʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 84, Mısra 9). [beni, -i]*
29. Başuma od yaḳayın şāha şikāyet ideyin
    Şemʿ-veş yaḳdı **beni** giydi o cānān üsküf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 88, Mısra 10). [beni, -i]*
30. Cemālüñ ātişi germ eylesün gel bezm-i ʿuşşāḳı
    Benüm luṭf issi sulṭānum yaraşmaz saña serd olmaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 93, Mısra 6). [benüm, -üm]*
31. Ben serv-i bāġı ḳāmetüñe nice beñzedem
    Sen şāh-ı ser-erāz o bir bende-i ʿatīḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 96, Mısra 3). [ben,]*
32. Ġarḳ itse ḳana cismümi ġamzeñ şehīd idüp
    Deryā-ı raḥmete **beni** Ḥaḳ eyleye ġarīḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 96, Mısra 6). [beni, -i]*
33. Eyler ʿadū-ı ehrimenüñ daʿvetin ḳabūl
    Benden ḳaçar perī gibi āh o bucaḳ bucaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 98, Mısra 6). [benden, -den]*
34. Ġam beyābānında geşt itsem n'ola Mecnūn gibi
    Ḫalḳ içinde müttehim itdi **beni** ʿiṣyān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 102, Mısra 8). [beni, -i]*
35. Ey Hüdāyī bulmadum gird-āb-ı miḥnetden necāt
    Gitdüginee kendüye çekdi **beni** ʿummān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 102, Mısra 14). [beni, -i]*
36. ʿIşḳı ketm idemedüm ḳoñ **beni** ḳan aġlayayın
    Ḫāli budur ile sırrını ʿayān eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 103, Mısra 3). [beni, -i]*
37. Nāṣıḥa pendi ḳo var ṣūret-i zībāsına baḳ
    Beni bu vech-ile rüsvā-ı cehān eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 103, Mısra 6). [beni, -i]*
38. Ben bendeñe şehā elem ü cevr ü miḥnetüñ
    Luṭfuñ ʿināyetüñ kerem-i bī-nihāyetüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 109, Mısra 1). [ben,]*
39. Ẓulm ile ḫūnī gözüñ tīġı **beni** itdi şehīd
    Şāhid-i ʿādildür ey şeh aña ḫūnı çeşmümüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 123, Mısra 3). [beni, -i]*
40. Cürʿa-rīz ol sāḳīyā **ben** ḫāke luṭf it kim ola
    Lāle-veş destüñde cām-ı kām-rānı muttaṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 133, Mısra 11). [ben,]*

41. Ey **benüm** nāzı gibi ḳulları çoḳ ḫānum gel
    Günde biñ yüze güler ġunca-ı ḫandānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 134, Mısra 1). [benüm, -üm]*
42. Ey leṭāfet mülkinüñ sulṭānı Maḥmūd'um **benüm**
    Kaʿbe-i vaṣluñ-durur Aḳsā-ı maḳṣūdum **benüm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 138, Mısra 1). [benüm, -üm]*
43. Ey leṭāfet mülkinüñ sulṭānı Maḥmūd'um **benüm**
    Kaʿbe-i vaṣluñ-durur Aḳsā-ı maḳṣūdum **benüm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 138, Mısra 2). [benüm, -üm]*
44. Ey ḫālīlüm Kaʿbe ḥaḳḳı ḳıbleden dönsün yüzüm
    Ḳaşlaruñdan ġayrı ger var-ısa mescūdum **benüm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 138, Mısra 4). [benüm, -üm]*
45. Fikr-i zülfüñ nāfe-veş baġrum ḳara ḳan eyledi
    Bu-durur sevdā-ı ʿışḳuñdan şehā sūdum **benüm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 138, Mısra 6). [benüm, -üm]*
46. Ḳurtulur baḫtum nüḫūsetden saʿādetler görem
    Gelse bir şeb ḫāneme ol māh-ı mesʿūdum **benüm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 138, Mısra 8). [benüm, -üm]*
47. Öldügümde meşhedüm nūrın müşāhid ola ḫalḳ
    Ger ola ol şāhid-i maḳṣūd meşhūdum **benüm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 138, Mısra 10). [benüm, -üm]*
48. Nār-ı āhum ebrū-ı zerdi ġamından kim çıḳar
    Türbetüm üzre ola tāḳ-ı zer-endūdum **benüm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 138, Mısra 12). [benüm, -üm]*
49. Ey Hüdāyī ḫıdmetinde cān virürsem ol şehüñ
    Merḥamet ide umaram baña maʿbūdum **benüm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 138, Mısra 14). [benüm, -üm]*
50. ʿAceb mi uṣanam deyr-i cehānuñ ṣūretinden **ben**
    Hüdāyī ol Mesīḥā-leb büt-i ṭannāzum aldurdum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 144, Mısra 9). [ben,]*
51. Dīvāne olduġum saña beñzer ki ṭuydılar
    Eṭfāl-i şehr üşüp **beni** ṭaşlar Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 146, Mısra 8). [beni, -i]*
52. Sāḳīyā mest it **beni** ṣun sebʿa-ı seyyāleler
    Çekmeyem tā kim bu çarḫ-ı heftümīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 151, Mısra 5). [beni, -i]*
53. Cānānumı yā Rabbi ḳoma dest-i ʿadūda
    Ḳurtar **benüm** īmānumı şeyṭānuñ elinden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 154, Mısra 14). [benüm, -üm]*
54. Giyürdüñ egnüme bir ḳıymetī sengīn siyeh ḫilʿat
    Cefā sengīn urup **ben** nā-tüvāna itmedüñ sen kīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 157, Mısra 4). [ben,]*

55. Acıtdı **beni** ayırup ol kān-ı nemekden
    Mānend-i seḥāb aġlar-ısam n'ola felekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 159, Mısra 1). [beni, -i]*
56. Cehān ḳaydından āzādam garībem nā-murādam **ben**
    Ne ʿazlüm var ne naṣbum var ne ġuṣṣam var ne şādam **ben** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 163, Mısra 1). [ben,]*
57. Cehān ḳaydından āzādam garībem nā-murādam **ben**
    Ne ʿazlüm var ne naṣbum var ne ġuṣṣam var ne şādam **ben** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 163, Mısra 2). [ben,]*
58. Yoluñda döne döne ḫānümānum eyledüm ber-bād
    Ḫas ü ḫāşāk-i dehri yile viren gird-bādam **ben** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 163, Mısra 4). [ben,]*
59. Tenümde tāze dāġumdur ser-ā-ser ḫilʿat ü tācum
    Melāmet mülkine Keyḫusrevem yā Keyḳubādam **ben** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 163, Mısra 6). [ben,]*
60. Dirīġ itme cemālüñ çeşm-i pākümden ki yoluñda
    Yaşum eṭfāl gibi pāk-bāz u pāk-zādam **ben** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 163, Mısra 8). [ben,]*
61. Degişmezsem bihişti ḫāl-i gendüm-gūn-ı dildāra
    Hüdāyī olmayayın ʿālem içre ibn-i Ādem **ben** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 163, Mısra 10). [ben,]*
62. Ben niyāz itdükce ol şeh nāza aheng itmede
    Dil nevālar itse ney gibi ne ġam şehnāzdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 164, Mısra 7). [ben,]*
63. Ḳana ġarḳ olsa tenüm ola ġarīḳ-ı raḥmet
    Tek **beni** Kaʿbe-i kūyuñda sen eyle ḳurbān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 168, Mısra 6). [beni, -i]*
64. Dostum ḳavl-i belādan **beni** ṣanma ki dönem
    Ṣınsa ger kāse-i ser ṣınmaya ʿaḥd ü peymān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 168, Mısra 7). [beni, -i]*
65. Ey Hüdāyī bite ravżamda **benüm** mihr-i giyāh
    Ḫāk iderse tenümi ḫaṭṭ-ı ġubār-ı cānān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 168, Mısra 11). [benüm, -üm]*
66. İtleri içre baña gerçi ki bir ṭaş urdı
    Beni mümtāz-ı cehān eyledi beyne'l-aḳran *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 169, Mısra 10). [beni, -i]*
67. Bu derd-i ʿışḳa devā ṣormazam ṭabībe varup
    Benüm su'ālüme yoḳdur cevābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 171, Mısra 10). [benüm, -üm]*
68. Yol gözlerem nücūm-ı reh-i kehkeşān gibi
    Ḳurtar **beni** gel ey yüzi mihr intiẓārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 177, Mısra 8). [beni, -i]*
69. Ben gül yañaġuña semeni nice beñzedem
    Ol ser-ferāz-ı ʿālem ü bir ser-figende bu *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 3). [ben,]*

70. Didi buḫūr-ı bezme ḫaṭ-ı müşk-bār-ı yār
N'eyler ʿaceb ki **ben** var-iken encümende bu *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 12). [ben,]*
71. Bu reng ü būyı lāle görüp gül yüzüñdedir
Baġrumda dāġum olmaz-ıdı olsa **bende** bu *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 6). [bende, -de]*
72. Benem ol merdüm-i üftāde ki bir ḳaṭra yaşum
Dem olur cūşa gelür dil uzadur deryāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 188, Mısra 3). [benem, -em]*
73. Dād idem yād idüben rūz-ı ḳıyāmet senden
Bugün ey meh **beni** ṣalduḳlaruñı ferdāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 188, Mısra 8). [beni, -i]*
74. Ṣūret bulurdum āyīne gibi zamānede
Ol meh müşerref itse **beni** bir nigāh-ile *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 189, Mısra 8). [beni, -i]*
75. Göñlüm itse n'ola rüsvāyī **beni** dünyāya
Uġradan başını dildür ceresüñ ġavġāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 191, Mısra 1). [beni, -i]*
76. Kes başum dik nīzeñe luṭf eyle ḳaldur ḫākden
Baş dik yaʿnī **beni** ḫayl-i şehīdān üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 201, Mısra 4). [beni, -i]*
77. Benüm baḫt-ı siyāhumdur meger ol çeşm-i ḫʿāb-ālūd
Ya āhū-ı Ḫotan'dur uyḫuya varmış yataġında *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 203, Mısra 7). [benüm, -üm]*
78. Gele şol gün ki maġz-ı üstüḫānlar ḳaynaya serde
Beni ḳıl ẓıll-ı luṭfuñda ḥimāyet yā Resūla'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 204, Mısra 6). [beni, -i]*
79. Bī-ḳarār eylerdi her dem ġam **beni** cām olmasa
Göñlüm ārām eylemezdi bir dil-ārām olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 207, Mısra 1). [beni, -i]*
80. Pāy-māl itme **beni** zülf-i semen-būyuñ gibi
Serv-i nāzum himmetüñ ʿālī gerek boyuñ gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 211, Mısra 1). [beni, -i]*
81. Ben ol faḳīr-i tüvānger-dilem ki devlet-i ʿışḳ
Beni serīr-i ġama server-i cehān itdi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 213, Mısra 7). [ben,]*
82. Ben ol faḳīr-i tüvānger-dilem ki devlet-i ʿışḳ
Beni serīr-i ġama server-i cehān itdi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 213, Mısra 8). [beni, -i]*
83. Emdür lebi her derde vü ḥikmet nedür ammā
Ben ḫastaya ölsem de gelüp virmez em anı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 214, Mısra 6). [ben,]*
84. Engüşt-ile ḫāme özini nisbet idermiş
Bir pāre yonardum elüme girse **ben** anı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 215, Mısra 8). [ben,]*
85. Kes başumı ey gözleri ḫūnī **beni** ḳurtar
Boynumda niçe bir götürem bār-ı girānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 215, Mısra 9). [beni, -i]*
86. ʿIşḳdan menʿ idemezsin **beni** sen ey nāṣıḥ
Dil-i mecnūna eşer itmedi pend-i pideri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 216, Mısra 13). [beni, -i]*

87. Gül gibi tāzeledi sīnedeki dāġlarum

    Yine yaḳdı **beni** ol lāle-ʿiẕārum geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 217, Mısra 6). [beni, -i]*

88. Ol perī aldı **benüm** ṣabr u ḳarārum geldi

    Yine dīvāneyem ol tāze bahārum geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 217, Mısra 1). [benüm, -üm]*

89. Ben ḫāk-i bī-vücūdı añup sögme dāyimā

    Yoḳ yire żāyiʿ eyleme bunca güherleri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 221, Mısra 11). [ben,]*

90. Beni gözetse gözüñ ġamzeñ oḳlarıyla n'ola

    Faḳīri gözlemedür merdüm olanuñ ḫūyı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 224, Mısra 5). [beni, -i]*

91. Ben ṣābitem ḳapuñda güneş şehri seyr ider

    Bir görme bendeñ-ile şehā anda sāyiri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 230, Mısra 5). [ben,]*

92. Ben kāfir-i ʿışḳam gelüp öldürsün o ḫūnī

    Ben tā ki bu meydānda şehīd olam o ġazī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 234, Mısra 11). [ben,]*

93. Ben kāfir-i ʿışḳam gelüp öldürsün o ḫūnī

    Ben tā ki bu meydānda şehīd olam o ġazī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 234, Mısra 12). [ben,]*

94. Ey görinüp gözüme ġāyib olan nūr gibi

    Gel **benüm** gündüzüm itme şeb-i deycūr gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 236, Mısra 2). [benüm, -üm]*

95. Yañılup yüzine ḳarşu ruḫlaruña gül didüm

    Ḫışm idüp **ben** ḳulına ol ġonce-Ieb lā lā didi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 239, Mısra 4). [ben,]*

96. ʿĀṣıḳlaruñ öldürmege var niyyetüñ ammā

    Ben cān atarum ölmege sen nāra mı düşdün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 240, Mısra 6). [ben,]*

97. Nār-ı dūzaḫdan **beni** ḳurtar şefāʿat eyleyüp

    Yā resūla'llāh be-ḥaḳḳ-ı sūre-i Nūr u Duḫān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 93). [beni, -i]*

98. Murġ-ı cānum ḳıl **benüm** ol merġzāruñ bülbüli

    Anda daḫı ideyin şevḳuñla feryād u fiġān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 99). [benüm, --(ü)m]*

99. Ḥażret-i Ḥaḳḳ'a yarar bir ʿamelüm yoḳdur kim

    Olmaġa lāyıḳ olam **ben** de ġulām-ı muḳbil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 80). [ben,]*

100. Yüri sen **bencileyin** gitme muḫālif semte

    Olma ʿāṣī ṣu gibi cānib-i Ḥaḳḳ'a ṭoġrıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 69). [bencileyin, -cileyin]*

101. Benem ol mücrim ü ʿāṣī ki kitāb-ı günehüm

    Yazsalar ḥaşra degin şerḥe degüldür ḳābil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 71). [benem, -em]*

102. Çeşm-i cānum açılup olmadı bir gün bīdār

    Mey-i ġaflet n'ideyin itdi **beni** lā-yaʿḳil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 82). [beni, -i]*

103. Günehüm baḥri **benüm** gerçi ki bī-ġāyetdür

Çoḳdur andan kerem-i faż̧l-ı Ḫudā-ı mufż̧il *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 87). [benüm, --(ü)m]*

104. Yā İlāhī dilerin ṣayḳal-ı ʿafvuñla **benüm**

Maʿṣıyet jengini āyīne-i ḳalbümden sil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 91). [benüm, -üm]*

105. Elemi ʿāleme tebdīl ola **ben** ḫaste-dilüñ

Göşe-i ʿayn-ı ʿināyetle iderseñ nigerān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 45). [ben,]*

106. Benem ol ḥāfiẓ̇-ı gencīne-i Ḳur'ān-ı ʿaẓ̇īm

Pürdür esrār-ı Ḫudā-y-ıla bu ḳalb-i vīrān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 43). [benem, -em]*

107. ʿĀlem-i pür-ʿiberi eylemek-içün seyrān

Ben de bir göşede bīdār idüm encüm-mānend *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 18). [ben,]*

108. Medḫüñde n'ola ḳāṣır isem baġrumı **benüm**

Ġam tīġı eyledi dil-i ḫāmem gibi dü nīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 25). [benüm, --(ü)m]*

109. Yād idüp āşinā-ı baḥr-i ġamın

Geldi **ben** bendesine ol ḫānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 20). [ben,]*

110. Ben ne aḥḳar ġubār-ı nā-çīzem

Ki olam ḫāk-i pāy-ı cānānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 71). [ben,]*

111. Ḳara yire ḳarınca ḳanumı dehr

Ben saña mūr sen Süleymān'um *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 88). [ben,]*

112. Benem ol bende-i faḳīr ü ḥaḳīr

ʿAbd-i memlūk-i şāh-ı devrānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 77). [benem, -em]*

113. Beni vaṣluñla eyledüñ mesrūr

Ḳomaduñ dilde dāġ-ı ḥırmānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 47). [beni, -i]*

114. Luṭf u iḥsānı sen temām itdüñ

Var **benüm** ḫıdmetüñde noḳṣānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 76). [benüm, --(ü)m]*

115. Ḳapuñda **ben** de bir ʿabd-i ḳadīmem

Elif gibi her işde müstaḳīmem *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 27). [ben,]*

116. Seni nūr-ı cemālinden yaratmış sevdügüm Allāh

Benüm çeşmi siyāhum ruḫları ālüm Muḥammed Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 4). [benüm, --(ü)m]*

117. Olup vechüñ Ḥasen ḫulḳuñ ʿAlī ḥüsnüñ Ḥüseyn olmış

Benüm çeşmi siyāhum ruḫları ālüm Muḥammed Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 8). [benüm, -üm]*

118. Ḳapuñda bendeñ olmaġa olupdur ḫ∨āceler müştāḳ

Benüm çeşmi siyāhum ruḫları ālüm Muḥammed Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 12). [benüm, -üm]*

119. ʿÖmer sīretlü şāhısın bugün bu mülk-i ʿOs̱mān'uñ

Benüm çeşmi siyāhum ruḫları ālüm Muḥammed Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 16). [benüm, -üm]*

120. Saçuñ gibi niçe yıllar-durur āşüfte-ḥalüñdür

Benüm çeşmi siyāhum ruḫları ālüm Muḥammed Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 20). [benüm, -üm]*

121. Ġam-ı ʿışḳuñ **beni** dem-sāz idelden çeng-i hicrāna

Firāḳuñla şehā bel baġladum ney gibi efġāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 5). [beni, -i]*

122. Ben de bir bülbülüñem alma fiġānum Memi Şāh

Ey cemāli gül-i gülzār-ı cinānum Memi Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 3). [ben,]*

123. Beni dīvāne ḳılan kākül-i ḫ ʷuş-būyuñdur

Cüy iden ḳanlu yaşum ḳāmet-i dil-cüyuñdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 13). [beni, -i]*

124. Sensüz ārām idemez tende dil ü cānum gel

Ḳıl naẓar **ben** ḳuluñuñ ḥāline sulṭānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 4). [ben,]*

125. Göyiya sen gideli bir ten-i bī-cān oldum

Eyle iḥyā **beni** ey ʿİsā-ı devrānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 8). [beni, -i]*

126. Ey gülsitān-ı ʿizzete serv-i ser-efrāzum **benüm**

Meh-rūlar içre gün gibi ḥüsniyle mümtāzum **benüm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 13). [benüm, -üm]*

127. Ey gülsitān-ı ʿizzete serv-i ser-efrāzum **benüm**

Meh-rūlar içre gün gibi ḥüsniyle mümtāzum **benüm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 14). [benüm, --(ü)m]*

128. Aġlatma ḫalḳ-ı ʿāleme fāş olmasun rāzum **benüm**

Raḥm eyle dil Yaʿḳūbına ey Yūsuf-ı Mışr-ı cemāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 15). [benüm, -üm]*

129. Fikr-i miyānı ḳıldı **beni** zār u nā-tüvān

Sırr-ı lebini niçeye dek eyleyem nihān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 13). [beni, -i]*

130. Dimezsin tekye-i ʿışḳumda aḥvālüñ ne abdālum

Benüm ġarrā Ḥüseynüm nūr-ı ʿaynum ruḫları ālüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 16, Mısra 4). [benüm, -üm]*

131. Saña lāyıḳdur olsa şeh Ḥüseyn-i Bayḳara bende

Benüm ġarrā Ḥüseynüm nūr-ı ʿaynum ruḫları ālüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 16, Mısra 8). [benüm, -üm]*

132. Hüdāyī bendeñ öldür tīġ-ı ġamzeñle şehīd olsun

Benüm ġarrā Ḥüseynüm nūr-ı ʿaynum ruḫları ālüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 16, Mısra 12). [benüm, -üm]*

133. Ben bülbülüñ aġlatma gel ey ġunca-dehānum

Bir kez gel e baḳ yüzüme kim şād ola cānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 1). [ben,]*

134. Benüm ey Ḫusrev-i şīrīn-leb ü gül-gūn-ʿiẕārum gel

Serīr-i mülk-i ḥüsne şehriyārum şehsüvārum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 19, Mısra 1). [benüm, -(ü)m]*

135. Gidüpdür sensüzin elden ʿinan-ı iḫtiyārum gel

Benüm Muṣlīcuġum şūh-ı cehānum şīve-kārum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 19, Mısra 4). [benüm, -(ü)m]*

136. İki ʿālemde maḳṣūdum senüñ bir şeb viṣālüñdür

Benüm Muṣlīcuġum şūh-ı cehānum şīve-kārum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 19, Mısra 8). [benüm, -(ü)m]*

137. Hüdāyī derdmendüñ öldi derd-i intiẓāruñla

Benüm Muṣlīcuġum şūh-ı cehānum şīve-kārum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 19, Mısra 12). [benüm, -(ü)m]*

138. Ḫaste-ḥālem cism-i bī-tab u tüvānum var **benüm**

Şeklüme baḳan dimez sīnemde cānum var **benüm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 1). [benüm, -(ü)m]*

139. Ḫaste-ḥālem cism-i bī-tab u tüvānum var **benüm**

Şeklüme baḳan dimez sīnemde cānum var **benüm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 2). [benüm, -(ü)m]*

140. Nār-ı ġamdan şemʿ-veş yanar zebānum var **benüm**

Kimse bilmez dilde bir derd-i nihānum var **benüm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 3). [benüm, -(ü)m]*

141. Nār-ı ġamdan şemʿ-veş yanar zebānum var **benüm**

Kimse bilmez dilde bir derd-i nihānum var **benüm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 4). [benüm, -(ü)m]*

142. Gice gündüz iñlerem yollarda mānend-i ceres

Kimse bilmez dilde bir derd-i nihānum var **benüm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 8). [benüm, -(ü)m]*

143. Yā firāḳ-ı laʿl-i yār-ı rūḥ-perverden midür

Kimse bilmez dilde bir derd-i nihānum var **benüm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 12). [benüm, -(ü)m]*

144. Kendü luṭfından ʿilāc ide meger kim ol ḥekīm

Kimse bilmez dilde bir derd-i nihānum var **benüm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 16). [benüm, -(ü)m]*

145. Ḳorḳaram rāz açmaġa Manṣūr-veş başum gider

Kimse bilmez dilde bir derd-i nihānum var **benüm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 20). [benüm, -(ü)m]*

146. Bend idüp dāyim çeker ol iki gīsūlar **beni**

Māyil eyler kendüye ol tāḳ-ı ebrūlar **beni** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 9). [beni, -i]*

147. Bend idüp dāyim çeker ol iki gīsūlar **beni**

Māyil eyler kendüye ol tāḳ-ı ebrūlar **beni** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 10). [beni, -i]*

148. Siḥr idüp tesḫīr ider ol çeşm-i cādūlar **beni**

Sevmesün yā n'eylesün bu ḳalb-i meyyālüm seni *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 11). [beni, -i]*

149. Ben ḳara yazulıyı aġlatma gel ḫānum benüm

Şāh Maḥmūd'um göñül taḫtında sulṭānum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 3). [ben,]*

150. Ey ḫaṭ-ı Yāḳūt -ı laʿli mūnis-i cānum **benüm**

Zülf-i reyḥānı enīs-i ḳalb-i ḥayrānum **benüm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 2). [benüm, -(ü)m]*

151. Ben ḳara yazulıyı aġlatma gel ḫānum **benüm**

Şāh Maḥmūd'um göñül taḫtında sulṭānum **benüm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 3). [benüm, -(ü)m]*

152. Ben ḳara yazulıyı aġlatma gel ḫānum **benüm**

Şāh Maḥmūd'um göñül taḫtında sulṭānum **benüm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 4). [benüm, -(ü)m]*

153. Gün gibi meh-pāreler içinde bulduñ imtiyāz

Şāh Maḥmūd'um göñül taḫtında sulṭānum **benüm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 8). [benüm, -(ü)m]*

154. Oḳınur dillerde şimdi ḥüsnüñüñ Şehnāmesi

Şāh Maḥmūd'um göñül taḫtında sulṭānum **benüm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 12). [benüm, -(ü)m]*

155. Naḳş-ı ḥüsn ü ḫaṭṭuña cānā hezārān āferīn

Şāh Maḥmūd'um göñül taḫtında sulṭānum **benüm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 16). [benüm, -(ü)m]*

156. Oldı meddāḥuñ senüñ Firdevsī-i Tūsī gibi

Şāh Maḥmūd'um göñül taḫtında sulṭānum **benüm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 20). [benüm, -(ü)m]*

157. Ey ḫaṭ-ı Yāḳūt -ı laʿli mūnis-i cānum **benüm**

Zülf-i reyḥānı enīs-i ḳalb-i ḥayrānum **benüm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 1). [benüm, -(ü)m]*

158. Ol gözüm nūrı **beni** gözden bıraḳdı itdi red

Ḳanlar aġlamaḳla çıḳdum iki gözden hey meded *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 5). [beni, -i]*

159. Beni nā-şād idüp ḳapuñda gel aġyāri şād etme

Zamān-ı devletüñdür ber-murād it nā-murād itme *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 5). [beni, -i]*

160. Benüm ser-māye-i naḳd-i ḥayātum cānumuñ cānı

Cefā irmez mi pāyāna nihāyet yoḳ mı hicrāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 11). [benüm, -(ü)m]*

161. Ey felek baña ʿaceb cevr-i ferāvān itdüñ

Alduñ ol rūḥ-ı revānum **beni** bī-cān itdüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 30). [beni, -i]*

162. Ben senüñ pādişehüm bende-i fermānuñ olam

Pāy-māl-i ser-i gīsū-ı perīşānuñ olam *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 13). [ben,]*

163. Şerbet-i vaṣluñ ile eyle **benüm** dermānum

Düşmesün boynuña hecrüñle ölürsem ḳanum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 5). [benüm, --(ü)m]*

164. Benüm Mūsācıġum ʿİsā-dehānum

Raḳībüñle ṣan aḥvāl-i aḥibbā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 5). [benüm, -(ü)m]*

165. Dil-i pejmürdemi gel eyle iḥyā

Benüm Mūsācıġum ʿİsā-dehānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 10). [benüm, -(ü)m]*

166. Benüm Mūsācıġum ʿİsā-dehānum

Yed-i beyżā-durur ol sāʿīd-i sīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 15). [benüm, -(ü)m]*

167. Sözüñ gūş iden eyler cānı teslīm

Benüm Mūsācıġum ʿİsā-dehānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 20). [benüm, -(ü)m]*

168. Benüm Mūsācıġum ʿİsā-dehānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 25). [benüm, -(ü)m]*

beñ idüp: *Yanağının beni haline getirmek.*

1. Dil murġını ṣayd eyledi ḫālini idüp beñ

Āl-ıla yine aġ idüben zülf-i siyāhın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 152, Mısra 3). [beñ idüp, -üp]*

bend eyleme: *Bağlamak.*

1. Pendi **bend eyleme** nāṣıḥ dil-i şeydā ṭutmaz

ʿIşḳ dīvaneleri silsile aṣlā ṭutmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 62, Mısra 1). [bend eyleme, -me]*

bend idüp: *Bağlamak.*

1. Bend idüp dāyim çeker ol iki gīsūlar beni

Māyil eyler kendüye ol tāḳ-ı ebrūlar beni *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 9). [bend idüp, -üp]*

bend it: *Bağlamak, hükmü altına almak.*

1. Bend it Hüdāyī bendeñi zülfüñ kemendine

   Dīvāne olmasına sebeb dāyimā budur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 58, Mısra 13). [bend it,]*

bend itdi: *Bağlamak ǁ zincirlemek.*

1. Hüdāyī pāy-ı ʿaḳlına ʿıḳal-ı ʿışḳı **bend itdi**

   Aña dīvāne dimeñ ḳatı maʿḳūl itdi ʿāḳıldür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 57, Mısra 9). [bend itdi, -di]*

bend ü baġ ṭutar: *Bent,engel, bağ tutmak.*

1. Ne **bend ü baġ ṭutar** ne ḳabūl-i pend eyler
   Cünūn-ı ʿışḳa uyar şol ki merd-i ʿāḳıldur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 39, Mısra 7). [bend ü baġ ṭutar, -ar]*

bende: *Kul, köle II âşık.*

1. Öldürme tīġ-ı hecr-ile ḳan itme yoḳ yere

   Ḳıyma Hüdāyī **bendeñe** şāhum teraḥḥum it *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 19, Mısra 10). [bendeñe, -ñ, -e]*
2. Bezme gel vaḥdet idelüm şāhum

   Bende s̲ānī vü cām-ı mey s̲āli̲s̲ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 21, Mısra 4). [bende,]*
3. ʿĀr eyleme söylense ḳuluñla eger aduñ
   Her gāh añılur **bende** ile şāh Muḥammed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 28, Mısra 8). [bende,]*
4. Cevr itmek işüñ **bendeñe** her gāh Muḥammed

   Senden nice ḫ̬uşnūd ola Allāh Muḥammed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 28, Mısra 1). [bendeñe, -ñ, -e]*
5. Dişlerüñ naẓm ideli **bende** Hüdāyī şāhum

   Baḥr-i naẓmı dil-i deryā gibi pür-dürr ü güher *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 47, Mısra 11). [bende,]*
6. Ḫ̬uş gör Hüdāyī **bendeñi** geldükde ḳapuña

   Bir gün gelür ki żaʿf-ıla gözden nihān olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 17). [bendeñi, -ni]*
7. Būseñe cān virürem dirse Hüdāyī **bendeñ**

   İmtiḥān eyle sözin gör güzelüm lāf mıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 54, Mısra 9). [bendeñ, -ñ]*
8. Bend it Hüdāyī **bendeñi** zülfüñ kemendine

   Dīvāne olmasına sebeb dāyimā budur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 58, Mısra 13). [bendeñi, -ñ, -i]*

9. Ḫāk-i pāyuñdan umar feyżi Hüdāyī **bendeñ**

   Der-geh-i ġayra varup dest-i temennā ṭutmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 62, Mısra 9). [bendeñ, -ñ]*

10. İşiginden **bendesin** sürmek murād itmiş gibi

    Niçe günlerdür ki şāh-ı kām-rānum söylemez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 65, Mısra 7). [bendesin, -si, -n]*

11. Baña incinmiş nigār-ı dilsitānum söylemez

    Bendesine nāz ider şāh-ı cehānum söylemez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 65, Mısra 2). [bendesine, -(s)i, -(n)e]*

12. Ḳalbi āyīnesi ter düşdi meger āhumdan

    İncinüp **bendesine** şāh-ı cehānum gelmez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 66, Mısra 4). [bendesine, -(s)i, -(n)e]*

13. Gel Hüdāyī **bendeñe** ey vālī-i mülk-i cemāl

    Ḳadre irsün nūr görsün dīde-i bīdārumuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 69, Mısra 9). [bendeñe, -ñ, -e]*

14. Teşrīf iderse **bendeyi** şāh-ı yegānemüz

    Reşk-i nigārḫāne-i Çīn ola ḫānemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 72, Mısra 1). [bendeyi, -yi]*

15. Sūz u güdāz u girye vü āh-ı şebānede

    Beñzer efendi **bendeñe** bir niçe fende şemʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 84, Mısra 6). [bendeñe, -ñ, -e]*

16. Naḳd-i ḳalbin ġāret itmezdi Hüdāyī **bendeñüñ**

    Olmasaydı ger ḫarāmī çeşmüñe demsāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 87, Mısra 9). [bendeñüñ, -nüñ]*

17. Bendesidür meh-i tābende Muḥammed Şāhuñ

    Dāġ-ı mihrin götürür tende Muḥammed Şāhuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 105, Mısra 1). [bendesidür, -si, -dür]*

18. Ben **bendeñe** şehā elem ü cevr ü miḥnetüñ

    Luṭfuñ ʿināyetüñ kerem-i bī-nihāyetüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 109, Mısra 1). [bendeñe, -ñ, -e]*

19. Hüdāyī **bendeñe** yār ol senüñle pādişehüm

    Cehāna Mihr ü Vefā gibi dāsitān olalum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 137, Mısra 9). [bendeñe, -ñe]*

20. Bir nāme yazup **bendesine** eylemez irsāl

    Gelmez o kerem ol şeh-i devrānuñ elinden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 154, Mısra 11). [bendesine, -(s)i, -(n)e]*

21. Yūsuf-ı Mıṣr-ı suḫan oldı Hüdāyī **bendeñ**

    Ġam degül olsa sitem-dīde-i iḫvān-ı zamān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 169, Mısra 13). [bendeñ, -ñ]*

22. Sürme Hüdāyī **bendeñi** bir yer ġarībidür

    Şāhum ol āsitān-ı sipihr-iḳtidārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 177, Mısra 13). [bendeñi, -ñ, -i]*

23. Niçe demler-durur kim güm-reh-i tīh-i ḍalāletdür

    Hüdāyī **bendeñe** eyle hidāyet yā Resūla'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 204, Mısra 10). [bendeñe, -ñ, -e]*

24. Āl ile almaz idüñ göñlin Hüdāyī **bendeñüñ**

    Ḳāmetüñ cāna elif ḳaddüñ eger lām olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 207, Mısra 9). [bendeñüñ, -ñün]*

25. Ben s̱ābitem ḳapuñda güneş şehri seyr ider
    Bir görme **bendeñ-ile** şehā anda sāyiri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 230, Mısra 6). [bendeñ-ile, -ñ, -ile]*

26. Başına sulṭān iken dil bir şehe ḳul oldı kim
    Ḳul idüpdür **bendeyi** ḥüsnine sulṭānı daḫı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 231, Mısra 4). [bendeyi, -yi]*

27. Umaram ḳapuñ Hüdāyī **bendeñe** ola maḳām

    Kim seg-i aṣḥāb-ı kehfe cennet olmışdur mekān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 95). [bendeñe, -ñ, -e]*

28. Şāh-ı yegāne ḥażret-i Sulṭān Selīm Han

    Yigdür kemīne **bendesi** Efrāsiyāb'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 26). [bendesi, -si]*

29. Bendeñ-durur ḳapuñda Hüdāyī-i ḫaste-dil

    Mü'min gibi ki meskenidür cennet-i Naʿīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 21). [bendeñ-durur, -ñ, -durur]*

30. Daḫı bu cāh şimdi buldı yīrin

    Didi **bendeñ** Hüdāyī tārīḫin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 66). [bendeñ, -ñ]*

31. Yād idüp āşinā-ı baḥr-i ġamın
    Geldi ben **bendesine** ol ḫānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 20). [bendesine, -(s)i, -(n)e]*

32. Hüdāyī **bendeñ** öldür tīġ-ı ġamzeñle şehīd olsun

    Benüm ġarrā Ḥüseynüm nūr-ı ʿaynum ruḫları ālüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 16, Mısra 11). [bendeñ, -ñ]*

33. Bendeñüñ luṭf eyle ey maḥmūd-ı mülk-i ʿizz ü nāz
    Defter-i ʿuṣṣāḳda nāmını ḫayl-i ḫāṣa yaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 5). [bendeñüñ, -ñün]*

bende çeküp: *Bağlamak, esir etmek.*

1. Ḳara zülfüñ çeküp ʿuṣṣāḳ-ı sevdā-keşleri bende
   Ser-efrāzān-ı dehri ḳapuña ḳıldı ser-efgende *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 16, Mısra 5). [bende çeküp, -üp]*

bende olalı: *Kul ve köle olmak.*

1. Sen şāh-ı cehāna olalı bende Hüdāyī
   Eyler dil ü cānıyla saña medḥ ü ṣenāyı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 17). [bende olalı, -alı]*

bende olmaz-ısa: *Kul ve köle olmak.*

1. Ruḫınuñ ṭāġdārı olmaz-ısa lāle ṭāġīdur
   Ḳad-i āzādına serv olmaz-ısa bende bāgīdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 41, Mısra 2). [bende olmaz-ısa, -maz, -ı, -sa]*

bende olsa: *Kul ve köle olmak.*

1. Saña lāyıḳdur olsa şeh Ḥüseyn-i Bayḳara bende
   Benüm ġarrā Ḥüseynüm nūr-ı ʿaynum ruḫları ālüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 16, Mısra 7). [bende olsa, -sa]*

bende vü āzād: *Köle ve hür.*

1. ʿīd-gāh-ı ḥüsn içinde **bende vü āzād** ile
   Varsun ol serv-i ḫırāmānum ṣalınsun bir zamān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 15). [bende vü āzād,]*

bende-i ʿatīk: *Eski köle.*

1. Ben serv-i bāġı ḳāmetüñe nice beñzedem
   Sen şāh-ı ser-ferāz o bir **bende-i ʿatīḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 96, Mısra 4). [bende-i ʿatīḳ,]*

bende-i bend-i kākül-i siyehüm: *Siyah kaküllerinin zincirinin kölesi.*

1. Bende-i bend-i kākül-i siyehüm
   Beste-i sünbül-i perīşānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 51). [bende-i bend-i kākül-i siyehüm, -üm]*

bende-i bī-çāreñüñ: *Çaresiz kul.*

1. Oñmaduḳ başına ṣarsun ḳıl ʿaṭā
   Bende-i bī-çāreñüñ dülbendi yoḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kıt'a 1, Mısra 12). [bende-i bī-çāreñüñ, -ñüñ]*

bende-i ednāsı olmış: *Değersiz kölesi olmak.*

1. Bende-i ednāsı olmış bir güzeller şāhınuñ
   Pāye-i ḳadd-i bülendi Sidre'den aʿlā-y-iken *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 161, Mısra 3). [bende-i ednāsı olmış, -mış]*

bende-i ednāsıdur: *Değersiz kul.*

1. Hüdāyī **bende-i ednāsıdur** biñ cān-ıla anuñ
   Sarāy-ı dilde bir sulṭān-ı ʿali-şānumuz vardur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 35, Mısra 9). [bende-i ednāsıdur, -sı, -dur]*

bende-i faḳīr ü ḥakīr: *Zavallı yoksul köle.*

1. Benem ol **bende-i faḳīr ü ḥaḳīr**
   ʿAbd-i memlūk-i şāh-ı devrānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 77). [bende-i faḳīr ü ḥaḳīr,]*

bende-i fermānuñ olam: *Fermanlı kul.*

1. Ben senüñ pādişehüm **bende-i fermānuñ olam**
   Pāy-māl-i ser-i gīsū-ı perīşānuñ olam *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 13). [bende-i fermānuñ olam, -am]*

bende-i ḳadīm: *Kadim köle, çok eski köle II aşık, Adlî.*

1. Himmet sarāyınuñ şeh-i ʿālem-penāhısın
   Luṭf u kerem ḳapuñda senüñ **bende-i ḳadīm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 12). [bende-i ḳadīm,]*

bende-i nā-tüvān oldı: *Güçsüz köle olmak.*

1. Oldı Hüdāyī cān-ıla bende-i nā-tüvān saña

   Eyledi naḳd-i ʿömrini rūḥı gibi revān saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Muhammes 1, Mısra 11). [bende-i nā-tüvān oldı, -dı]*

bende-i pā-māli olsam: *Ayaklar altına alınmış köle olmak.*

1. Ḥüsni Ḥaṣan aḫlāḳı ʿAlī sīreti Aḥmed

   Olsam yaraşur bende-i pā-māli Ḥüseyn'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 116, Mısra 6). [bende-i pā-māli olsam, -sa, -m]*

bende-i pā-mālüñüñ: *Ayaklar altındaki köle.*

1. Al ele göñlin şehā ben **bende-i pā-mālüñüñ**
   Mūrdan ʿār itmeyüp itdi Süleymān İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 9). [bende-i pā-mālüñüñ, -üñ, -üñ]*

bende-i üftādeñe: *Fakir, biçare köle II Âşık kul.*

1. Rūz-ı maḥşer dest-gīr ol **bende-i üftādeñe**

   Şol zamān kim ḳālebümde ḳalmaya tāb ü tüvān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 91). [bende-i üftādeñe, -ñ, -e]*

bende-i zerrīn-külāhdur: *Altın taçlı kul. II Rütbe, derece kazanmış kul.*

1. Mihr işiginde **bende-i zerrīn-külāhdur**

   Şol dil-rübā ki nāmı anuñ Muṣlī Şāhdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 3). [bende-i zerrīn-külāhdur, -dur]*

beñdeş olupdur: *Eş, benzer, küfüv, muadil olmak.*

1. Olupdur ḫāl-i zerdī -i çihre-i dildāruma beñdeş

   Hüdāyī eylese gökler yüzinde ṭañ mı yir kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 11, Mısra 9). [beñdeş olupdur, -up, -dur]*

bend-i ġamdan: *Keder bağı.*

1. Bend-i ġamdan yüri var serv gibi āzād ol
   Pāk iken dāmenüñi eyleme ālūde-i gil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 11). [bend-i ġamdan, -dan]*

benefşe: *Ekseriya mor renkte olan güzel kokulu çiçek, menekşe.*

1. Bükdi **benefşenüñ** belini zülfüñüñ ḫamı
   Āḫır o derdmendi düşürdi ʿaṣāya żaʿf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 89, Mısra 5). [benefşenüñ, -nüñ]*
2. Olmış **benefşenüñ** ḳadi ḫam ʿārıżı kebūd
   Żarb-ı ṭabanca-ı elem-i rūzgārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 173, Mısra 11). [benefşenüñ, -nüñ]*

benefşe-veş: *Menekşe gibi.*

1. Olsun **benefşe-veş** ḳadi ḫam ġunca gibi lāl
   Her kim duʿāñı eylemeye şeyḫ ü şābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 55). [benefşe-veş,]*

benek: *Ben gibi nokta.*

1. Ey güneş ʿārıż-ı ʿālemde olurduñ bir **beñek**
   Olsa ger ḫāl-i ruḫı sende Muḥammed Şāhuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 105, Mısra 7). [beñek,]*

bennā-ı üstādı: *Usta mimar.*

1. Bildürür ebyāt-ı maṣnūʿum cehānda nāmumı
   Nitekim **bennā-ı üstādı** bīnāsı bildürür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 34, Mısra 10). [bennā-ı üstādı, -ı]*

benüm'çün: *Benim için.*

1. Şöyle ʿāṣīyem eger āhumı farḳumda görem
   Ṣanurın ebr-i belā oldı **benüm'çün** nāzil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 86). [benüm'çün,]*

beñz: *Yüz rengi.*

1. Şu kehrübā gibi **beñzi** ider ʿaḳīḳ-i Yemen

   Ḳaçan ki bürc-i ḳadehden ṭoġar Süheyl-i şarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 14, Mısra 5). [beñzi, -i]*

beñz: *Beniz, yüz.*

1. Demidür **beñzümi** ġam-sāz idüp ney gibi iñlersem
   Deminden mürdeler iḥyā ider dem-sāzum aldurdum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 144, Mısra 5). [beñzümi, -üm, -i]*

beñze-: *(Bir kimse veya şeyin başka bir kimse veya şeyle) Arasında uygun ve benzer taraflar bulmak.*

1. Ruḫları üzre cebīn-i tāb-nāki ol mehüñ

   Zühre-i zehrāya **beñzer** ṭāliʿ olur her ṣabāḥ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 23, Mısra 6). [beñzer, -r]*
2. Ḫūblar kim gelür ol māha ber-ā-ber görinür
   Aña **beñzer** ki güneş var-iken aḫter görinür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 2). [beñzer, -r]*
3. Gözlerüñ ḫūn-ı dil-i merdüm-i dānālar içer
   Beñzer ol teşneye cüllāb-ı muṣaffālar içer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 43, Mısra 2). [beñzer, -r]*
4. Menʿ ider oldı būse-i ḫāl-i ruḫın nigār
   Beñzer tükendi ḫırmen-i ʿālemde danemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 72, Mısra 8). [beñzer, -r]*
5. Çeşmümüñ her perdesinde cilvegerdür ʿaḳs-i dost
   Beñzer ol şeh mālikidür bu yidi deryālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 115, Mısra 10). [beñzer, -r]*
6. Dīvāne olduġum saña **beñzer** ki ṭuydılar

   Eṭfāl-i şehr üşüp beni ṭaşlar Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 146, Mısra 7). [beñzer, -r]*
7. Bāġ içre şekli ḳana boyanmış yatur varaḳ
   Beñzer ki bir tabanca yemiş rūzgārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 12). [beñzer, -r]*
8. ʿAḳs-i ruḫuñla ey meh-i ḫūrşīd-menzilet

   Beñzer elüñde bir gül-i bī-ḫāra āyīne *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 190, Mısra 4). [beñzer, -r]*
9. Māh-ı dü-hefte gün yüzüñe **beñzerem** dimiş
   Varmaya göreyin o yüzi ḳara ayıne *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 190, Mısra 7). [beñzerem, -r, -(e)m]*
10. Zülfi ṣayyādına **beñzer** o gözi ḫūn-ḫāruñ
    Şāhlar n'ola el üzre ṭutalar şeh-bāzı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 219, Mısra 7). [beñzer, -r]*

11. Lebine itme bedel Āb-ı Ḫıżr-ı dil-cūyı
    Şarāb-ı cennete **beñzer** mi bir yābān ṣuyı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 224, Mısra 2). [beñzer, -r]*
12. Göñlini virdi Hüdāyī bir büt-i tersāya kim
    Dīn ü īmānına **beñzer** ʿaḥd ü peymānı daḫı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 231, Mısra 12). [beñzer, -r]*
13. Mürüvvet kānısın yoḳdur vilāyetde saña **beñzer**
    Lebi şīrīn dehānı sāḳī-i kevs̱er ʿAlī Balı'm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 17, Mısra 11). [beñzer, -r]*

beñze: *Andırmak.*

1. Āh-ı serd olup dem-ā-dem mihrin iẓhār itmede
   ʿĀşıḳ-ı şādıḳ geçer dildāruma **beñzer** ṣabāḥ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 23, Mısra 8). [beñzer, -r]*

beñze: *Benzemek.*

1. Göz açdı baḳdı ḳaldı ruḫ-ı yāra āyīne
   Beñzerse n'ola ṣūret-i divāra āyīne *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 190, Mısra 2). [beñzerse, -r, -se]*

beñzed: *(Bir kimse veya şeyin başka bir kimse veya şeyle) Arasında uygun ve benzer taraflar bulmak.*

1. Dil-i maʿmūrı ġamuñ şöyle ḫarāb eyledi kim
   Beñzedür şimdi gören beyt-i Ebī Derdā'ya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 188, Mısra 6). [beñzedür, -ür]*

beñzer: *(Bir kimse veya şeyin başka bir kimse veya şeyle) Arasında uygun ve benzer taraflar bulmak.*

1. Sūz u güdāz u girye vü āh-ı şebānede
   Beñzer efendi bendeñe bir niçe fende şemʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 84, Mısra 6). [beñzer,]*
2. Şöyle **beñzer** ḳad-i bālāña irişmek dilemiş
   Ḫaylī tolaşması var serve yine yāsemenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 125, Mısra 5). [beñzer,]*
3. Nice **beñzer** ḫaṭ-ı ser-sebz ü muṭarrāña senüñ
   Müteġayyir olur ey dil ki ölür reng-i çimen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 166, Mısra 7). [beñzer,]*

4. Dīde revzen açup alnuñda ḳaşuñ seyr eyler

   Beñzer ol ḳaşra ki anuñ ola medd-i başarı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 216, Mısra 12). [beñzer,]*

5. Hüdāyī görmedi hergiz saña **beñzer** güzellerde

   Senüñ evṣāf-ı ḥüsnüñ söylenür illerde dillerde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 17). [beñzer,]*

beñzet: *(Bir kimse veya şeyin başka bir kimse veya şeyle) Arasında uygun ve benzer taraflar bulmak.*

1. Sāḳīyā laʿl-i revān-baḫşuña **beñzetdi** meger

   Pīr-i mey-ḫāne meyüñ üstine dir dir ditrer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 47, Mısra 1). [beñzetdi, -di]*

2. Ben serv-i bāġı ḳāmetüñe nice **beñzedem**

   Sen şāh-ı ser-ferāz o bir bende-i ʿatīḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 96, Mısra 3). [beñzedem, -em]*

3. Miḥrābı ebrūvanuña **beñzetdi** rūz-u-şeb

   Pāyına düşse secdeler itse n'ola imām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 140, Mısra 11). [beñzetdi, -di]*

4. Beñzetdi gerçi kendüyi luṭf issi ḳalbüñe

   Ḫaylī ṣovuḳluḳ eyledi mermer Ḳayacıgum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 145, Mısra 3). [beñzetdi, -di]*

5. Ol şems-i evc-i ʿişmete **beñzetme** kendüñi

   Ẓālimdür ol sen aña ẓahīr ü muʿīnsin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 176, Mısra 3). [beñzetme, -me]*

6. Ben gül yañaġuña semeni nice **beñzedem**

   Ol ser-ferāz-ı ʿālem ü bir ser-figende bu *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 3). [beñzedem, -em]*

7. Ḳaşuñ hilāle yüzüñ āfitāba **beñzetmiş**

   Hüdāyī gibi gelür mi cehāna rūşen-rāy *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 212, Mısra 9). [beñzetmiş, -miş]*

beñzi zerd olmaḳ: *Yüzü sararmak.*

1. Kişi bir sīm-ten māha muḳābil olmaġa ġamdan

   Gerekdür mihr-i ʿālem-tāb gibi **beñzi zerd olmaḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 93, Mısra 4). [beñzi zerd olmaḳ, -maḳ]*

beñzüm şararsa: *Sıkıntıdan,üzüntüden veya korkudan yüzünün rengi değişmek ve solmak.*

1. Beñzüm ṣararsa mihr-i ruḫuñla ʿaceb midür
   Ṣalduḳda ḫāke pertev ider zer-nigār şems *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 75, Mısra 5). [beñzüm ṣararsa, -sa]*

ber ü bergi: *Yeri ve yaprağı.*

1. Ne ḥāletdür bu k'olur **ber ü bergi**
   Mey-i gül-fāmı ferruḫ cāmı ferruḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 26, Mısra 3). [ber ü bergi, -i]*

ber-ā-ber: *Aynı anda.*

1. Ḫūblar kim gelür ol māha **ber-ā-ber** görinür
   Aña beñzer ki güneş var-iken aḫter görinür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 1). [ber-ā-ber,]*
2. Nice efzūndur diyem ḥüsn ü bahāsın Yūsuf'uñ
   Yār ile mīzān-ı ḥüsn içre **ber-ā-ber** görmedük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 107, Mısra 8). [ber-ā-ber,]*
3. Seng-i mezār idinmege iç işigüñ ṭaşın
   Ṣaḳlar Hüdāyī başı **ber-ā-ber** Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 146, Mısra 14). [ber-ā-ber,]*

ber-ā-ber olmaz: *Bir olmak, denk olmak.*

1. Hem-ser olur mı laʿlüñe sükker Ḳayacıġum
   Olmaz güher ḥacerle ber-ā-ber Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 145, Mısra 2). [ber-ā-ber olmaz, -maz]*

ber-ā-ber olur: *Bir olmak, denk olmak.*

1. Güneş yüzüñ tutup eksügin itdi māhı temām
   Ne ṣūret-ile olur āyīne ber-ā-ber aña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 3, Mısra 6). [ber-ā-ber olur, -ur]*

berāt: *Osmanlı devlet yapılanmasında, bazı görev ve memuriyetlere başlama yetkisini vermek için, üstüne padişah tuğrası basılarak verilen izin ve atama emrini barındıran belge; beratlar divanî ile yazılmış olup bunlara menşur da denmektedir.*

1. Ḫaṭṭuñuñ inşāsı nesḫ itdi **berātuñ** ḥikmeti[n]
   Ḳaşlaruñ itdi müşevveş ḫāṭırın tuġrālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 115, Mısra 5). [berātuñ, -uñ]*

berāt-ı ḥüsnine: *Güzellik fermanı.*

1. Ḥükm geçmez emrine rām itmege ol serveri
   Şekl-i ebrūsı **berāt-ı ḥüsnine** ṭuġra-y-iken *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 161, Mısra 8). [berāt-ı ḥüsnine, -in, -e]*

berāt-ı ḥüsnüñe: *Güzellik fermanı.*

1. Zülfüñ **berāt-ı ḥüsnüñe** ṭāvūs ḳuyruġı
   Mülk-i cemāli ḳıldı müsellem Çalab saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 8, Mısra 5). [berāt-ı ḥüsnüñe, -üñ, -e]*

ber-bād eyledüm: *1. Harap etmek. 2. Telef ve helak etmek.*

1. Yoluñda döne döne ḫānümānum eyledüm ber-bād
   Ḫas ü ḫāşāk-i dehri yile viren gird-bādam ben *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 163, Mısra 3). [ber-bād eyledüm, -dü, -m]*

berbād iderse: *Bozmak; perişan,harap etmek.*

1. Bostān-ı ʿömrümüz **berbād iderse** rūzgār
   Raḳṣ ura yine hevāñ-ıla ḫas u ḫāşākümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 67, Mısra 5). [berbād iderse, -er, -se]*

berbād ola: *Dökülüp gitmek, yok olmaya yüz tutmak (ömür için).*

1. Raḥm itmez-iseñ ṣarṣar-ı āh-ı seḥerümle
   Berbād ola çün rīk-i beyābān ṭaġ ile ṭaş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 78, Mısra 8). [berbād ola, -a]*

berbād olan: *Perişan olmak, zarar görmek.*

1. Degül evrāḳ-ı lāle seyle varan rūzgār-ile
   Niçe Keyhusrev'üñ **berbād olan** gül-gūn otaġıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 41, Mısra 6). [berbād olan, -an]*

berbād olur: *Perişan olmak, zarar görmek.*

1. Bu güẕergāhı maḳarr itme ki mānend-i ḥabāb
   Soñı **berbād olur** āb üzre mekān eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 104, Mısra 4). [berbād olur, -ur]*

ber-dār ide: *Asmak, idam etmek, öldürmek.*

1. Manṣūr-ı dilin her ki ide zülfüñe ber-dār
   ʿIşḳ ehline bu dār-ı fenāda ola ser-dār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 46, Mısra 1). [ber-dār ide, -e]*

ber-dār ḳıldı: *Asılı kalmak.*

1. Manṣūr-ı dili ḳıldı ṣaçı dārına ber-dār
   El-minnetü li-llāh ki hele ḳomadı yirde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 194, Mısra 3). [ber-dār ḳıldı, -dı]*

ber-dār olması: *Asılmak, asılı vaziyette olmak.*

1. Dār-ı cehānda zülfüñe **ber-dār olması**
   Manṣūr-ı cāna oldı nişān-ı ʿulvī-şān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 156, Mısra 7). [ber-dār olması, -ma, -sı]*

ber-dār olmaz: *Asılmak, asılı vaziyette olmak.*

1. Ceẕbe-i ʿışḳ idi Manṣūr'ı çeken ey zāhid
   Yoḳsa ḥaḳ söyleyicek bir kişi **ber-dār olmaz** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 60, Mısra 6). [ber-dār olmaz, -maz]*

berg: *Yaprak.*

1. Ele alup yüzini geldi Hüdāyī tapuña
   Bir gedādur ki ḫazān **bergini** sulṭāna suñar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 56, Mısra 10). [bergini, -i, -n, -i]*
2. Bergüñ şikeste āyīne-i ḳalbi var-ısa
   Düşmişdür ayru bir gül-i raʿnā-ʿiẕārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 9). [bergüñ, -üñ]*
3. Yıḳdı nihāli ṣadme-i āfāt-ı rūzgār
   Yüz yire ḳodı **berg** düşüp şāḫsārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 173, Mısra 6). [berg,]*

berg ü bārdan: *Yaprak ve meyve.*

1. Bād-ı ḫazān eşer ḳomadı **berg ü bārdan**
   İtdi cüdā Süheyl-i güli Nev-bahār'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 1). [berg ü bārdan, -dan]*

berg ü barı: *Mahsul, sermaye, kazanç, meyve.*

1. Nādān dil atsa ey dil-i dānā ne ġam saña
   Taş atılur şu naḫle k'anuñ **berg ü barı** var *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 44, Mısra 8). [berg ü barı, -ı]*

berg-i çimen: *Çimen yaprakları.*

1. Nev-bahār irdi bi-ḥamdi'llāh cehān kesb itdi cān
   Ẕikr-i Ḥaḳda oldı her **berg-i çimen** raṭbu'l-lisān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 2). [berg-i çimen,]*

berg-i gülüñ: *Gül yaprağı.*

1. Dāmān-ı pāki **berg-i gülüñ** çāk olup yatur
   Gülşende zaḫm-ı nāhun-ı dil-dūz-ı ḫārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 173, Mısra 9). [berg-i gülüñ, -üñ]*

berg-i ḫazān: *Sonbaharda sararıp düşen veya düşmek üzere olan yaprak.*

1. Düşmezdi āba ditreyü **berg-i ḫazān** gibi
   ʿIşḳuñ tebiyle olmasa zerd ü nizār şems *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 75, Mısra 7). [berg-i ḫazān,]*
2. Mahşer güninde ṣanki dökilür yere nücūm
   Berg-i ḫazān ki nāzil olur şāḫsārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 8). [berg-i ḫazān,]*
3. Berg-i ḫazān degül güle bülbül ṣabā-y-ıla
   Gönderdi nāmeler varaḳ-ı zer-nigārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 5). [berg-i ḫazān,]*

berg-i ḫazāna: *Hazan yaprağı.*

1. Berg-i ḫazāna döndi gel hecr-ile cism-i nā-tüvān
   Tāze açılmış ey perī bāġ-ı ruḫuñda lāleler *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Muhammes 1, Mısra 5). [berg-i ḫazāna, -a]*

berg-i sünbüldür: *Sümbül yaprağı.*

1. Kitāb-ı Gülşen-i Rāz içre **berg-i sünbüldür**
   Ṣaḥîfe-i ruḫuñ üzre bu ḫaṭṭ-ı ʿanber-sāy *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 212, Mısra 3). [berg-i sünbüldür, -dür]*

berg-i terre: *Tere yaprağı.*

1. Birdür ḳatumda ẕillet-i dehr iʿtibār-ı çarḫ
   Yanumda **berg-i terre** degül sebze-zār-ı çarḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 24, Mısra 2). [berg-i terre,]*

ber-hʸur-dār ide: *Mutlu etmek II Meyve vermek.*

1. Hemīşe körpe budaḳlaruñ ide ber-ḫʸur-dār
   Murādum ol-durur ol Vāhibü'l-ʿaṭāyādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 57). [ber-ḫʸur-dār ide, -e]*

beri gel: *Bu tarafa gel.*

1. Devr-i güldür **beri gel** bezm-i şarāb eyleyelüm
   Cigerin ḥāsidüñ ol bezme kebāb eyleyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 143, Mısra 1). [beri gel,]*

beri gel: *Yaklaşmak, söylenenleri dikkate almak.*

1. Ders-i ʿışḳı bileyin dir-iseñ ey ḫ∨āce fakih
   Ḳo kitābın **beri gel** biz saña ezber diyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 14). [beri gel,]*

berk: *Şimşek.*

1. Raʿdı nālem **berḳı** āh-ı şuʿledārum ṣandılar
   Ebr-i bārānı bu çeşm-i eşk-bārum ṣandılar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 38, Mısra 1). [berḳı, -ı]*

berḳ urur: *Sağlam, kuvvetli, sert bir şekilde vurmak.*

1. Şecer-i Vādī-i Eymen'dür o ḳadd-i bālā
   Berḳ urur anda ṣan ol ātiş-i sūzān üsküf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 88, Mısra 8). [berḳ urur, -ue]*

berḳ urur: *Parlamak.*

1. Yüzinde **berḳ urur** envār-ı ʿadl ü ḥilm ü ḥayā'
   Ruḫ-ı nigū gibi āyīne-i mücellādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 15). [berḳ urur, -ur]*

berḳ urur: *Şimşek çakmak, şimşek çakar gibi parıldamak.*

1. Berḳ urur ruḫlaruñ ol göşe-i ebrūlardan
   İki yanında iki şemʿ gibi miḥrābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 112, Mısra 5). [berḳ urur, -ur]*
2. ʿAlem-i zer o ḳubbe üstinde
   Berḳ urur nūr-ı Kaʿbe gibi müdām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 34). [berḳ urur, -ur]*

berḳ urur: *Şimşek çakmak, şimşek çakar gibi parıldamak.*

1. Muḥammed nūrı **berḳ urur** anuñ ruḫsār-ı ālinde
   Yazılmış āyet-i ḥilm ü ḥayā levḥ-i cemālinde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 9). [berḳ urur, -ur]*

berḳ urur: *Şimşek çakması II Parlamak.*

1. Berḳ urur dil Kaʿbe'sinde mihr-i ḥüsnüñ nūr-veş
   Ātiş-i ʿışḳuñ yanar başumda kūh-ı Ṭūr-veş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 77, Mısra 1). [berḳ urur, -ur]*

ber-kemāl olsun: *Mükemmel hale gelmek.*

1. Gün gibi bürc-i saʿādet üzre olsun ber-kemāl
   Mālik-i mülk-i Süleymān ḥażret-i Sulṭān Selīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 23, Mısra 11). [ber-kemāl olsun, -sun]*

berḳ-ı ʿācil: *Şiddetli çakan şimşek.*

1. Ḥüsn-i ḫūbāna göñül virme ṣaḳın tīz geçer
   Bir nümāyiş-durur ol niteki **berḳ-ı ʿācil** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 62). [berḳ-ı ʿācil,]*

berḳ-ı āh: *Ah şimşeği.*

1. Od saldı ḫırmenine meger gice **berḳ-ı āh**
   Ṭutdı cehānı dūd-ı dil-i pür-şirār-ı çarḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 24, Mısra 7). [berḳ-ı āh,]*

ber-ḳuṭb-i felek: *Felek kutbunda.*

1. ʿAlem-i ḳubbesi **ber-ḳuṭb-i felek**
   Bürc-i rifʿatde buldı istiḥkām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 31). [ber-ḳuṭb-i felek,]*

ber-murād it: *Isteğine kavuşturmak, muradına erdirmek.*

1. Beni nā-şād idüp ḳapuñda gel aġyāri şād etme
   Zamān-ı devletüñdür **ber-murād it** nā-murād itme *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 6). [ber-murād it,]*

berre-i biryānıla: *Kuzu kebabı.*

1. Süfre-i iʿcāzuñuñ mihmānlarına ey Ḫālīl
   Berre-i biryānıla ḳurṣ-ı ḳamerdür girde ḫʷān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 60). [berre-i biryānıla, -ıla]*

berü gel: *Yaklaş!, beriye gel!, bu tarafa gel!.*

1. ʿUzlet-nişīn-i künc-i dil ol cümleden geçüp
   Ey tīr-i dost gel berü yiter havāda gez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 63, Mısra 6). [berü gel,]*
2. Gel berü ey māh sensin eksügi bezmüñ hemān
   Yoḫsa esbāb-ı ṭarāb cümle müheyyādur bugün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 158, Mısra 9). [berü gel,]*
3. Yine gül geldi olup ḫusrev-i evreng-i çimen
   İdelüm gel berü bülbül gibi āheng-i çimen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 166, Mısra 2). [berü gel,]*

4. Gel berü ṣaḥn-ı gülşene nūş idelüm piyāleler
   Bülbül-i dil niçeye dek ide fiġān u nāleler *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Muhammes 1, Mısra 7). [berü gel,]*

bes: *Daha iyi.*

1. Çeşm-i cāna gerd-i rāhuñ sürme **besdür** çekmezem
   Ṭūṭīya dinen ġubār-ı kemterīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 151, Mısra 11). [besdür, -dür]*
2. Besdür numūne bāġ cehān-dīde ʿārife
   Vīrān sarāy-ı Ḫusrev ü İsfendiyār'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 15). [besdür, -dür]*
3. Dost yolına giren ʿāşıḳa **besdür** bir post
   Ḫ∨ācenüñ giydügi sincāb-ile semmūr olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 7). [besdür, -dür]*
4. Besdür bu ḳadar rāz-ı dilüñ açma Yetīmā
   Esrāruñı fāş itmege iʿcāza mı düşdün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 240, Mısra 9). [besdür, -dür]*

besīm: *Güler yüzlü.*

1. Āl-i Muḥammed olduġuña bu yeter delīl
   Şemʿ-i ruḫuñ-durur gül-i ḥamrā gibi **besīm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 20). [besīm,]*

besle-: *Beslemek.*

1. Sükkerle **beslemezdi** anı ḫ∨āce dāyimā
   Ṭūṭī eger ḥadīṣ-i lebüñ nāṭıḳ olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 193, Mısra 5). [beslemezdi, -mez, -di]*

beste: *Bağlanmış, bağlı.*

1. Zülfüñde gören piste gibi dilleri **beste**
   Ol ḳadd-i dil-āvīze ṣanavber dise lāyıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 99, Mısra 5). [beste,]*

beste ola: *Bağlanmak.*

1. Boyuñ görüp didiler serverā sanavber aña
ʿAceb mi **beste ola** piste gibi diller aña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 3, Mısra 2). [beste ola, -a]*

beste-i sünbül-i perīşānum: *Dağınık (sünbül) saçlara bağlanmış.*

1. Bende-i bend-i kākül-i siyehüm
Beste-i sünbül-i perīşānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 52). [beste-i sünbül-i perīşānum, -um]*

beter olasın: *Kötüye gitmek.*

1. Baḳma gün yüzlülere didüm idi eslemedüñ
Ey gözüm aġla görem kim olasın daḫı beter *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 47, Mısra 6). [beter olasın, -ası, -n]*

beyābān: *Çöl, sahra; yoksunluk, sevgiliden karşılık görememe.*

1. Ġam **beyābānında** geşt itsem n'ola Mecnūn gibi
Ḫalḳ içinde müttehim itdi beni ʿisyān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 102, Mısra 7). [beyābānında, -ı, -n, -da]*

beyābāna düşürdi: *Çöle düşmek.*

1. Çeküp-durur ṣaçı zencīre niçe şīr-i neri
Gözi düşürdi beyābāna niçe āhūyı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 224, Mısra 4). [beyābāna düşürdi, -ür, -di]*

beyābān-ı belāda: *Bela,eziyet çölü.*

1. Hüdāyī gibi olmış gül yüzüñ şūrīdesi lāle
Beyābān-ı belāda ḫār u ḫāralar yataġıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 41, Mısra 14). [beyābān-ı belāda, -da]*

beyne'l-aḳran: *Benzerleri arasında.*

1. İtleri içre baña gerçi ki bir ṭaş urdı
Beni mümtāz-ı cehān eyledi **beyne'l-aḳran** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 169, Mısra 10). [beyne'l-aḳran,]*

beyt: *Beyit, iki dizeden oluşan nazım birimi.*

1. Ṣavt-ı ḥazīn ile oḳur āb-ı revān gibi
   Güş eyledüm bu **beyti** leb-i cūybārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 14). [beyti, -i]*
2. Ṣol muṭribüñ ki ṣavtı fenādan ḫaber virür
   Gördüm bu **beyti** oḳıdı gāhī terānede *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 192, Mısra 6). [beyti, -i]*

beyt-i aḥzānı: *Hüzünler evi II Âşığın evi.*

1. Eyā Mıṣr-ı dile biñ ʿizzet-ile Yūsuf-ı ṣānī
   Gelüp dārü's-sürūr itseñ n'ola bu **beyt-i aḥzānı** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 10). [beyt-i aḥzānı, -ı]*

beyt-i aḥzānum: *Keder yuvası, dünya.*

1. Ḫāne-i ḳalbüme ṣafā geldi
   Gül gibi güldi **beyt-i aḥzānum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 22). [beyt-i aḥzānum, -um]*

beyt-i ebī derdā'ya: *Ebī Derdā'nın (Sahabe) evi.*

1. Dil-i maʿmūrı ġamuñ şöyle ḫarāb eyledi kim
   Beñzedür şimdi gören **beyt-i Ebī Derdā'ya** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 188, Mısra 6). [beyt-i ebī derdā'ya, -y, -a]*

beyt-i eşʿārı: *Şiirlerin evleri; beyitleri.*

1. Güher-i gūşvār-ı ḥūru'l-ʿīn
   Beyt-i eşʿārı içre maʿnī-i ḫāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 48). [beyt-i eşʿārı, -ı]*

beyt-i ḥarām: *Kabe.*

1. Ḳad benā mesciden aʿlā't-taḳvā
   Ḥaremeş muḥterem çü **Beyt-i ḥarām** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 18). [beyt-i ḥarām,]*

beyt-i maʿmūr-ıla: *Kabe'nin tam üzerinde yedinci kat gökte bulunan ve melekler tarafından tavaf edilen bir köşk.*

1. Beyt-i maʿmūr-ıla ḥavrāyı göze göstermeye
   Görse ṣofī ġunca-leblerle ṭolu mektebleri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 209, Mısra 7). [beyt-i maʿmūr-ıla, -ıla]*

beyt-i raḥmān: *Rahman olan Allah'ın evi.*

1. Lāyıḳ ol cāmiʿa ola tārīḫ
   Beyt-i Raḥmān u maʿbed-i İslām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 26). [beyt-i raḥmān,]*

beyt-i selām: *Esenlik yurdu.*

1. Geşt bā-ʿadl-i ü sarāy-ı cehān
   Hemçü ḳaṣr-ı bihişt ü **beyt-i selām** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 16). [beyt-i selām,]*

beyt-i şerʿüñ: *Şeriat evi.*

1. Biñ selām ol şehlerüñ ervāḥına kim oldılar
   Çār rükni **beyt-i şerʿüñ** ey Resūl-i Müsteʿān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 70). [beyt-i şerʿüñ, -üñ]*

beyt-i şiʿrin: *Şiirinin beyti II şiir evi.*

1. Beyt-i şiʿrin kim itse ḥışn-ı ḥaṣīn
   Ḥüsn-i naẓmın göreydi dirdi Ḥasen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 51). [beyt-i şiʿrin, -in]*

beytü'l-ḥazen: *Hüzünler evi; Hz.Yusuf'tan ayrılan Hz.Yakup'un gönül üzgünlüğü yaşadığı ve gözyaşı döktüğü ev.*

1. Yār olmaġ-ıla bir gice **beytü'l-ḥazende** şemʿ
   Her ḳanda görse şimdi ider baña ḫande şemʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 84, Mısra 1). [beytü'l-ḥazende, -de]*
2. Senden cüdā ey serv-ḳad **beytü'l-ḥazendür** meskenüm
   Çıḳsa yiridür göklere feryād-ı āh u şīvenüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 5). [beytü'l-ḥazendür, -dür]*

bezl ü ʿaṭā ide: *Donatmak, ihsan etmek.*

1. Umma mihr-ile vefāsın felek-i pür-ḳahruñ
   Kimseye **bezl ü ʿaṭā ide** mi ṣaḫṣ-ı müdḫil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 6). [bezl ü ʿaṭā ide, -e]*

bezm: *İçki meclisi, dostlar toplantısı, meclis.*

1. Bezme gel vaḥdet idelüm şāhum
   Bende sānī vü cām-ı mey sāliş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 21, Mısra 3). [bezme, -e]*
2. Muʿaṭṭar ḳıldı **bezmi** būy-ı zülfüñ
   Yanup reşk ātişine tütdi ʿanber *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 51, Mısra 5). [bezmi, -i]*
3. Bezmümüz cennet ṣurāḥī lūle-i ʿaynu'l-ḥayāt
   Sāḳīyā anuñ öñinde ḥavżdur peymānemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 68, Mısra 3). [bezmümüz, -ü, -müz]*
4. Bezmüñde şemʿ-veş yanalum kellemüz ḳızup
   Gökde hilāle diller uzatsun zebānemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 72, Mısra 5). [bezmüñde, -üñde]*
5. Muṭrib saña **bezm** içre budur ḳavli sebonuñ
   İç bādeyi ferrāşesidür nāy-ı gülūnuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 126, Mısra 1). [bezm,]*
6. Bezm içre ṣafā-y-ıla içerdik meyi sāḳī
   Yaġmur gibi būseleri yaġsa ṭolunuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 126, Mısra 7). [bezm,]*
7. Devr-i güldür beri gel bezm-i şarāb eyleyelüm
   Cigerin ḥāsidüñ ol **bezme** kebāb eyleyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 143, Mısra 2). [bezme, -e]*
8. İçmezem **bezmümde** itse kellesin gerdūn ayaġ
   Çekmezem anuñ gibi dūn ü denīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 150, Mısra 5). [bezmümde, -üm, -de]*
9. Ṣaldı bu gice **bezmümüze** ol mehi felek
   iki göziyle baḳdı bize ṣanma Ferḳadān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 156, Mısra 11). [bezmümüze, -ü, -müz, -e]*
10. Ey Hüdāyī ol perī-şānum gelürse **bezmümüz**
    Ġayret-i cemʿiyyet-i necm-i Süreyyādur bugün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 158, Mısra 11). [bezmümüz, -ü, -müz]*
11. Gel berü ey māh sensin eksügi **bezmüñ** hemān
    Yoḫsa esbāb-ı ṭarāb cümle müheyyādur bugün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 158, Mısra 9). [bezmüñ, -üñ]*
12. Rindāna **bezm** odur içicek yār-ıla müdām
    Cām u surāḥī ola ṣıġār u kibārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 177, Mısra 11). [bezm,]*

13. Dil meclisinde medḥ-i mey-i laʿlüñ eylesem
Olur ṣarīr-i ḫāmem o **bezme** nevā-ı ney *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 229, Mısra 10). [bezme, -e]*

bezm ider: *Meclis arkadaşlığı yapmak.*

1. Bezm ider erbāb-ı bāġ eyler terennüm ʿandelīb
Şişe-yi mey ġunca ol meclisde naḫl-i gül kebāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 16, Mısra 7). [bezm ider, -er]*

bezm-i ʿālemde: *Dünya meclisi.*

1. Nitekim ide mihr-i zerrīn-cām
Bezm-i ʿālemde devrini itmam *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 12, Mısra 2). [bezm-i ʿālemde, -de]*

bezm-i ʿālemden: *Dünya meclisi.*

1. Yime zamāne ġamını ki **bezm-i ʿālemden**
Ecel seni götürür ʿāḳıbet nevāle gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 218, Mısra 11). [bezm-i ʿālemden, -den]*

bezm-i bāde-i āl eyledüm: *Al şarap toplantısı yapmak.*

1. Bir gice yār ile **bezm-i bāde-i āl eyledüm**
Ġuṣṣa-ı devri ferāmūş itmege āl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 1). [bezm-i bāde-i āl eyledüm, -dü, -m]*

bezm-i bahāra: *Bahar meclisi.*

1. Bülbül ʿaceb mi mest-i ḫarāb olsa ġuncalar
Bezm-i bahāra bāde getürdi ḳabaḳ ḳabaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 97, Mısra 4). [bezm-i bahāra, -a]*

bezm-i belāda: *Gam, keder meclisi.*

1. Dūd-ı siyeh-i şemʿ degül **bezm-i belāda**
Saçın çözüp aġlar baña ol sīnesi yanıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 99, Mısra 9). [bezm-i belāda, -da]*

bezm-i belāġat: *Şiir meclisi.*

1. Ḥāmeñ Hüdāyī **bezm-i belāġat** buḫūrıdur
   Ḫaṭṭ-ı siyāh-ı şiʿrüñ aña dūd-ı müşk-bār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 49, Mısra 13). [bezm-i belāġat,]*

bezm-i çimende: *Kır toplantısı.*

1. Zer kāġıdın ṣabā gülüñ açdı tabaḳ tabaḳ
   Bezm-i çimende anı uçurdı varaḳ varaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 97, Mısra 2). [bezm-i çimende, -de]*

bezm-i devre: *Devir meclisi.*

1. Bu **bezm-i devre** şāh-ı perī-ḫaṣlet olmasa
   Ṣırça sarāy içinde maḳām eylemezdi mey *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 229, Mısra 3). [bezm-i devre, -e]*

bezm-i felekde: *Dünya meclisi.*

1. Nevā-ı dilkeş ider nay-ı nāle-yi şiʿrüm
   Simāʿ idüp anı **bezm-i felekde** Zühre çalar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 42, Mısra 14). [bezm-i felekde, -de]*

bezm-i ġamuñ: *Gam, keder meclisi.*

1. Ḳalbinde nār-ı miḥnet ü başında dūd-ı āh
   Cism-i Hüdāyī **bezm-i ġamuñ** oldı micmeri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 221, Mısra 14). [bezm-i ġamuñ, -uñ]*

bezm-i ġamuñda: *Gam, keder meclisi.*

1. Dil ü cān almaġa ey ġunca-leb mey gibi āl itme
   Baña **bezm-i ġamuñda** mīve-i hecrüñ nevāl itme *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 14). [bezm-i ġamuñda, -uñ, -da]*

bezm-i ḥüsne: *Güzellik meclisi.*

1. Elā ey **bezm-i ḥüsne** ruḫları şemʿ-i şebistānum
   Delükdür ney gibi baġrum irüpdür çarḫa efġānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 1). [bezm-i ḥüsne, -e]*

bezm-i şafālarda: *Neş'e, zevk, eğlence meclisi.*

1. Sāḳī bizi bir ayaġ ile itdi kāmkār
   Olsun müdām **bezm-i şafālarda** pāydār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 49, Mısra 2). [bezm-i şafālarda, -lar, -da]*

bezm-i şarāb eyleyelüm: *Şarap toplantısı yapmak.*

1. Devr-i güldür beri gel **bezm-i şarāb eyleyelüm**
   Cigerin ḥāsidüñ ol bezme kebāb eyleyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 143, Mısra 1). [bezm-i şarāb eyleyelüm, -y, -elüm]*

bezm-i şeh-i kām-yābdan: *Zevk süren padişahın meclisi.*

1. Zerrīn-ḳadehler eyledi pür ṣaḥn-ı gülşeni
   Aldı numūne **bezm-i şeh-i kām-yābdan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 24). [bezm-i şeh-i kām-yābdan, -dan]*

bezm-i sürūr-encāmda: *Sevinç veren meclis.*

1. Bezm-i sürūr-encāmda şanma surāḥī ḳulḳulı
   Gül-gūn-ı mey itdi Süheyl mey-dāna girdi Ḫusrevā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 7, Mısra 5). [bezm-i sürūr-encāmda, -da-dia]*

bezm-i ʿuşşāḳı: *Aşıklar meclisi.*

1. Cemālüñ ātişi germ eylesün gel **bezm-i ʿuşşāḳı**
   Benüm luṭf issi sulṭānum yaraşmaz saña serd olmaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 93, Mısra 5). [bezm-i ʿuşşāḳı, -ı]*

bī-bedel: *Eşsiz, bedelsiz.*

1. Güzelsin ḥüsnüñe hergiz bedel yoḳ **bī-bedellerde**
   Ay alnı āfitābum ā meh-i nā-mihribān Aḥmed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 19). [bī-bedellerde, -ler, -de]*

bī-cān itdüñ: *Cansız bırakmak, öldürmek.*

1. Ey felek baña ʿaceb cevr-i ferāvān itdüñ
   Alduñ ol rūḥ-ı revānum beni **bī-cān itdüñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 30). [bī-cān itdüñ, -dü, -ñ]*

bī-çāre: *1. Çaresiz. 2. Düşkün, zavallı.*

1. Dost bir cevr itse eyler ʿālem-i ġaddār iki
   N'eyleyem **bī-çāre** tenhā düşmen-i ḫūn-ḫār iki *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 233, Mısra 2). [bī-çāre,]*
2. Nā-gehān bir yañadan bād-ı muḫālif esüben
   Şaldı **bī-çāre** çaḳ cānib-i Hindūstān'a *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Rübai 1, Mısra 4). [bī-çāre, -y, -i]*

bīdār: *Far. sf. Uyanık, uykusuz.*

1. Çün āyīne ṣubḥ u şām **bīdār**
   Ḥayrān-ı cemāl ü mest-i dīdār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 25). [bīdār,]*

bīdār idüm: *Uyanık.*

1. ʿĀlem-i pür-ʿiberi eylemek-içün seyrān
   Ben de bir göşede **bīdār idüm** encüm-mānend *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 18). [bīdār idüm, -dü, -m]*

bīdār olana: *Uyanık olmak.*

1. Āyīne ruḫuñ ayına baḳsa n'ola her gün
   Bīdār olana Tañrı virür devlet-i dīdār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 45, Mısra 4). [bīdār olana, -an, -a]*

bīdār olmadı: *Uyanmamak.*

1. Çeşm-i cānum açılup olmadı bir gün bīdār

   Mey-i ġaflet n'ideyin itdi beni lā-yaʿḳil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 81). [bīdār olmadı, -ma, -dı]*

bīdār olmışam: *Uyanık olmak.*

1. O yāruñ şevḳ-ı dīdārıyla şöyle olmışam bīdār

   Ḳamu deryālar uyur uyumaz bu çeşm-i ʿālem-bīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 157, Mısra 5). [bīdār olmışam, -mış, -am]*

bīdār olsa: *Uyanık olmak.*

1. Çirāġ-ı çeşmini nūr-ı ruḫuñdan uyarur her şeb

   Hüdāyī gibi **bīdār olsa** ṭañ mı tā seḥer kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 12, Mısra 10). [bīdār olsa, -sa]*

bīgāne: *Yabancı, elalem, el; umursanmayan, görmezlikten gelinen kişi.*

1. Her laḥẓa gözüñ yādına mestānelerüz biz

   ʿIşḳ-ıla biliş ʿaḳl-ıla **bīgānelerüz** biz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 73, Mısra 2). [bīgānelerüz, -ler, -üz]*

bī-ġāyet: *Sonsuz, sınırsız.*

1. Günehüm baḥri benüm gerçi ki **bī-ġāyetdür**

   Çoḳdur andan kerem-i fażl-ı Ḫudā-ı mufżil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 87). [bī-ġāyetdür, -dür]*

bī-gümān: *Far. Şüphesiz.*

1. Ḥażret-i Ādem Ṣafiyyu'llāh iken biñ cānıla

   Ḫūşe-çīn-i ḫırmen-i nūr-ı ruḫuñdur **bī-gümān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 52). [bī-gümān,]*

bī-had: *Hadsiz hesapsız.*

1. Gelmege bāzāra ḳavl itdi bizümle yārumuz
   Müşteri **bī-ḥad** bozarlar ḳorḳaruz bāzārumuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 69, Mısra 2). [bī-ḥad,]*
2. Görmişem **bī-ḥad** ʿaṭā vü luṭfuñı iḥsānuñı
   Sevmesün yā n'eylesün bu ḳalb-i meyyālüm seni *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 7). [bī-ḥad,]*

bī-hadd: *Hadsiz hesapsız.*

1. Suçum **bī-ḥadd** ü cürmüm bī-nihāyet yā Resūla'llāh
   Ḳuluñam ḳapuña geldüm ʿināyet yā Resūla'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 204, Mısra 1). [bī-ḥadd,]*

bi-ḥamdi'llāh: *Ar. zf. Allah'a şükür olsun, Allah'ın yardımıyla.*

1. Bi-ḥamdi'llāh demüñde āb-ı ruy-ı ehl-i derd oldum
   Güvāhum çeşm-i nemnāḳ ü sirişk-i lāle-gūnumdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 40, Mısra 5). [bi-ḥamdi'llāh,]*
2. Ey Hüdāyī Ḥāfıẓ-ı Rūm'um **bī-ḥamdi'llāh** bugün
   Ḳalb-i vīrānum ṭolu gencīne-i Ḳur'ān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 101, Mısra 13). [bī-ḥamdi'llāh,]*
3. Nev-bahār irdi **bi-ḥamdi'llāh** cehān kesb itdi cān
   Ẕikr-i Ḥaḳda oldı her berg-i çimen raṭbu'l-lisān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 1). [bi-ḥamdi'llāh,]*

bi-ḥamdi'llāh: *Allah'a şükürler olsun.*

1. Seferden şehrümüz ol şāh-ı ʿālī-şānumuz geldi
   Bi-ḥamdi'llāh anı gördük yerine cānumuz geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 227, Mısra 2). [bi-ḥamdi'llāh,]*
2. Göñül Eyyūb-veş efgār idi kirmān-ı hicrāndan
   Bi-ḥamdi'llāh oñuldı derdümüz dermānumuz geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 227, Mısra 8). [bi-ḥamdi'llāh,]*
3. Ḳadre irdi bu şeb **bi-ḥamdi'llāh**
   Nūr gösterdi baña Yezdān'um *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 27). [bi-ḥamdi'llāh,]*
4. Bi-ḥamdi'llāh ki şāh olduñ cehāna
   Ṣafālar irdi cümle cism ü cāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 19). [bi-ḥamdi'llāh,]*

bī-hār olasın: *Dikensiz olmak; mec. Rakip bulundurmamak.*

1. Gül-i tersin yaraşur saña ki **bī-ḫār olasın**

   Ey cemāli gül-i gülzār-ı cinānum Memi Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 19). [bī-ḫār olasın, -ası, -n]*

biḫār-ı bī-kerān: *Engin deniz.*

1. Mündericdür dürc-i ṭabʿuñda vefā gevherleri

   Nitekim dürr-i yetīm ile **biḫār-ı bī-kerān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 58). [biḫār-ı bī-kerān,]*

bī-hīle: *Hilesiz,Aldatmadan.*

1. Ḫulle-i ʿışḳı giyüp **bī-ḫīle** geçdüm ḫilyeden

   Var yüri ey pīr-i zāl-i çarḫ pīrāyeñ saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 4, Mısra 5). [bī-ḫīle,]*

bihişt: *Cennet.*

1. Degişmezsem **bihişti** ḫāl-i gendüm-gūn-ı dildāra

   Hüdāyī olmayayın ʿālem içre ibn-i Ādem ben *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 163, Mısra 9). [bihişti, -i]*

bihişt itdi: *Cennet haline gelmek.*

1. Nev-bahār irdi **bihişt itdi** cehānı demidür

   Gitmege göşe-i gülzāra şitāb eyleyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 143, Mısra 3). [bihişt itdi, -di]*

bihişt-i berīn: *Yüce cennet, cennetin en yüksek katı.*

1. Mü'minüñ cāyıdur **bihişt-i berīn**

   Didiler cümle ḫalḳ-ı arż u semā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 63). [bihişt-i berīn,]*

bī-hoş görür: *Sarhoş halde bulmak.*

1. Beni **bī-hoş görür** ʿışḳ meyinden her dem

   Şu seper yüzüme merdümlük ider dīde-i ter *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 47, Mısra 9). [bī-hoş görür, -ür]*

bī-ḳarār eylerdi: *Kararsız duruma düşürmek.*

1. Bī-ḳarār eylerdi her dem ġam beni cām olmasa

   Göñlüm ārām eylemezdi bir dil-ārām olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 207, Mısra 1). [bī-ḳarār eylerdi, -r, -di]*

bī-karār itdi: *Kararsız etmek ll rahatsız etmek.*

1. Goy-veş itdi bī-ḳarār ṣadme-i ṣavlecān-ı hecr

   ʿĀḳif-i kūy-i vaṣl idük var idi ḫ ̆uşca ḥālümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 70, Mısra 3). [bī-ḳarār itdi, -di]*

bī-karār oldı: *Kararsız ve huzursuz olmak.*

1. Bī-ḳarār oldı Hüdāyī gibi gördi ruḫuñ āb

   Raḥm idüp üstine döndügi budur dol-ābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 114, Mısra 9). [bī-ḳarār oldı, -dı]*

bil-: *1. Bir şey hakkında bilgisi, mâlûmâtı olmak, o şeyi öğrenmiş bulunmak. 2. Bir işin ehli olmak, o işi yapmaya alışmış bulunmak. 3. Bir şeye yeteneği olmak, başarmak, muktedir olmak.*

1. Göricek şīve-i reftāruñı **bildüm** cāna

   Ḳadüñe serv-i revān dirler idi gerçek imiş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 76, Mısra 5). [bildüm, -dü, -m]*
2. Bilmedüm kākülüñüñ olmayıcaḳ meftūnı

   Ser-i fettān-ı zamān dirler idi gerçek imiş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 76, Mısra 3). [bilmedüm, -me, -dü, -m]*
3. Dār-ı zülfin pāye-i rifʿat **bilen** dildārumuñ

   Ser-belend-i ʿālem oldı ḥażret-i Manṣūr-veş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 77, Mısra 7). [bilen, -en]*
4. Tīr atar bu yaña ḳalb-i mübtelā mıdur ġaraż

   Bilmezem baña cefā mı yā vefā mıdur ġaraż *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 81, Mısra 2). [bilmezem, -mez, -em]*

5. Ṭaʿn iderdüm goy-veş ḥāline ser-gerdānlaruñ
   Başuma toḳınmayınca **bilmedüm** çevgān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 102, Mısra 6). [bilmedüm, -me, -dü, -m]*
6. Yāra yā Rab **bilmezem** kim şerḥ ide dil şerḥasın
   Cān mey-i şevḳıyla serḫuş ʿaḳl ise ḥayrān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 102, Mısra 11). [bilmezem, -mez, -em]*
7. Ṣorduġum dem ne-y-imiş aṣlını **bildüm** şekerüñ
   Bilmedüm diḳḳat idüp sırrın o laʿl-i nābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 112, Mısra 7). [bildüm, -dü, -m]*
8. Ṣorduġum dem ne-y-imiş aṣlını bildüm şekerüñ
   Bilmedüm diḳḳat idüp sırrın o laʿl-i nābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 112, Mısra 8). [bilmedüm, -me, -dü, -m]*
9. Derd-i ʿışḳuñ **bileli** dilde müdāvādan yig
   Dirligüm var ġam-ı laʿlüñle Mesīḥā'dan yig *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 119, Mısra 1). [bileli, -eli]*
10. Bilmem kime şekvā ideyin şāneden ey dost
    Ḳurtarımadum zülf-i perīşānuñ elinden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 154, Mısra 3). [bilmem, -me, -m]*
11. Bildüm ne yüzden aḳduġını āb-ı dīdemüñ
    Bir kerre görmiş-idi cemālüñ geçende bu *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 9). [bildüm, -dü, -m]*
12. Bir ḳadd-i elif ʿışḳını **bilsem** n'ola ancaḳ
    ʿAyb olmaya zāhid ki hüner bir gerek erde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 194, Mısra 5). [bilsem, -se, -m]*
13. Yoluñda ey bedr-i temām **bildüm** ḳamu noḳṣānumı
    Luṭf u mürüvvet kānısın ʿafv eyle gel ʿiṣyānumı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 9). [bildüm, -dü, -m]*

bil: *Anlamak, kavramak, idrak etmek, farkına varmak.*

1. Kim **bile** kimlerüñ gözinüñ ḳanlu yaşıdur
   Şol ḫᵛācenüñ ki sübḥa-ı mercān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 33, Mısra 5). [bile, -e]*
2. Öykinürmiş ḫaṭuñ içre ruḫuña ḫālede māh
   Kişi kem olmaz-ıdı dāyiresin **bilse** eger *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 47, Mısra 4). [bilse, -se]*
3. Şol kim şafaḳla mihri görüp şādmān olur
   Bilmez felek bir ejder-i ātiş-fişān olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 2). [bilmez, -mez]*
4. Her laḥẓa gözüñ yādına mestānelerüz biz
   ʿIşḳ-ıla **biliş** ʿaḳl-ıla bīgānelerüz biz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 73, Mısra 2). [biliş, -i, -ş]*

5. Ol semen-ten anuñ-içün sīneme gelmez benüm
   Bilür itmez penbe ile nār-ı sūzān İẖtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 14). [bilür, -ür]*
6. Ol laṭīf eşkāli geh peydā gehī penhān ider
   Sīmyā ʿilmin **bilür** yā gösterür iʿcāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 86, Mısra 8). [bilür, -ür]*
7. Göz ḳaşrına **bilmiş** ki gelür şāh-ı ḫayālüñ
   Üstād-ı ezel çekmiş aña niçe sürādıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 99, Mısra 11). [bilmiş, -miş]*
8. Ders-i ʿışḳı **bileyin** dir-iseñ ey ḫ∨āce fakih
   Ḳo kitābın beri gel biz saña ezber diyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 13). [bileyin, -eyin]*
9. Kemāl-i ʿışḳumı **bildi** teraḥḥum itmedi yār
   Riʿāyetine şehüñ mūcib olmadı hünerüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 147, Mısra 7). [bildi, -di]*
10. ʿĀşıḳdur eyleyen seni ḥüsn-ile dāsitān
    ʿAẕrā'yı kim **bilürdi** eger Vāmıḳ olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 193, Mısra 10). [bilürdi, -ür, -di]*
11. Kūyuñ var-iken n'eyleyeyin bāġ-ı cinānı
    Cennetdür efendim **bilene** kendü mekānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 215, Mısra 2). [bilene, -en, -e]*
12. Nev-bahār-ı ḫaṭ-ı dildāra ḳatı māyilsin
    Bilürin ey dil-i dīvāne seversin yazı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 219, Mısra 6). [bilürin, -ür, -in]*
13. Tīşeyle kūhken dil-i kūha ṭoḳındı līk
    Kendü başına ṭoḳınacaġını **bilmedi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 238, Mısra 6). [bilmedi, -me, -di]*
14. Māl u cāhına heves ḳılma bu dehr-i dūnuñ
    Bir nefes ṣıḥḥati biñ mertebe-i ʿizzet **bil** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 26). [bil,]*
15. Sırrumı fāş eyledüm **bilsün** ḳamu ḫalḳ-ı cehān
    Baş açuḳ abdālıyam cān-ıla Ḥaydar Bālī'nüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 15). [bilsün, -sün]*
16. Terdür yañaġuñ luṭf-ıla gül-berg-i ṭarīden
    Rūşen **bilürin** cebheñi mihr-i seḥerīden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 6). [bilürin, -ür, -in]*
17. Nār-ı ġamdan şemʿ-veş yanar zebānum var benüm
    Kimse **bilmez** dilde bir derd-i nihānum var benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 4). [bilmez, -mez]*
18. Gice gündüz iñlerem yollarda mānend-i ceres
    Kimse **bilmez** dilde bir derd-i nihānum var benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 8). [bilmez, -mez]*

19. Yā firāḳ-ı laʿl-i yār-ı rūḥ-perverden midür
    Kimse **bilmez** dilde bir derd-i nihānum var benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 12). [bilmez, -mez]*
20. Kendü luṭfından ʿilāc ide meger kim ol ḥekīm
    Kimse **bilmez** dilde bir derd-i nihānum var benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 16). [bilmez, -mez]*
21. Ḳorḳaram rāz açmaġa Manṣūr-veş başum gider
    Kimse **bilmez** dilde bir derd-i nihānum var benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 20). [bilmez, -mez]*

bilāl: *Bilāl-i Habeşi. Peygamber'in ilk müezzini olan sahâbî.Habeş asıllı bir köle iken Ebu Bekir tarafından satın alınarak azat edilen ve ilk Müslümanlardan olduğu için çok eziyet gören, Peygamberin bütün seferlerine katılan İslamiyetin ilk müezzini.*

1. Kaʿbe ḳapusında n'ola her şām idersem zemzeme
   Sevdāsı düşdi başuma oldum **Bilāli** Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 111, Mısra 6). [bilāli, -i]*
2. Hüdāyī ḳara ḳuluñdur yoluñda pāy-mālüñdür
   İşigüñ Kaʿbe'sinde nāleler eyler **Bilāl'üñdür** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 18). [bilāl'üñdür, -üñ, -dür]*

bildüm imiş: *İdrak etmek, kavramak.*

1. Şevḳ-ı mey-i laʿlüñle imiş vechini bildüm
   mey-ḫāne vü mescidde olan hāy ile hūnuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 126, Mısra 5). [bildüm imiş, -dü, -m, -i, -miş]*

bildür: *Bildirmek, habardar etmek.*

1. Ol mehüñ māhiyyet-i ʿışḳın n'ola **bildürse** dil
   Ḳaʿrını baḥr-i ʿamīḳuñ āşināsı bildürür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 34, Mısra 3). [bildürse, -se]*
2. Şehre ol māhı bugün mihr ü vefāsı **bildürür**
   Nitekim şemsüñ ṭulūʿını żıyāsı **bildürür** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 34, Mısra 1). [bildürür, -ür]*
3. Şehre ol māhı bugün mihr ü vefāsı **bildürür**
   Nitekim şemsüñ ṭulūʿını żıyāsı **bildürür** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 34, Mısra 2). [bildürür, -ür]*
4. Ol mehüñ māhiyyet-i ʿışḳın n'ola bildürse dil
   Ḳaʿrını baḥr-i ʿamīḳuñ āşināsı **bildürür** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 34, Mısra 4). [bildürür, -ür]*

5. Kimseye fāş itmez idüm mācerā-ı ʿışḳuñı
   Seyl-i eşküm yerlere geçsün ṣadāsı **bildürür** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 34, Mısra 6). [bildürür, -ür]*
6. Gül yüzüñ vaṣfı'duġın ol ġunca-ı nev-restenüñ
   Ey Hüdāyī şiʿrümüñ rengīn edāsı **bildürür** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 34, Mısra 8). [bildürür, -ür]*
7. Bildürür ebyāt-ı maṣnūʿum cehānda nāmumı
   Nitekim bennā-ı üstādı bīnāsı **bildürür** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 34, Mısra 10). [bildürür, -ür]*
8. Hüdāyī kendüyi bilmez geçer derdüñle dil-ḫaste
   Gelüp ey cān ṭabībi aña luṭf it kendüyi **bildür** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 53, Mısra 10). [bildür,]*

bi'l-fiʿl: *Hakikatte, gerçekte.*

1. Cāna feṭḥ oldı rumūz-ı genc-i bī-pāyān-ı ʿışḳ
   Oldı **bi'l-fiʿlüm** ser-ā-ser maʿnī-i Ḳur'ān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 102, Mısra 2). [bi'l-fiʿlüm, -üm]*

bilin: *Anlaşılmak, bilinmek.*

1. Seng-i rehüñe yüz sürenüñ ḳıymetini bil
   Zīrā zer-i nābuñ **bilinür** ḳadri meḥekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 159, Mısra 8). [bilinür, -ür]*

bi'llāh: *Allah için.*

1. Ṣun pey-ā-pey ayaġı **bi'llāh** eyā pīr-i muġān
   İtme muḥtāc bizi sāḳī-i devrān eline *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 198, Mısra 9). [bi'llāh,]*

bi'llāhi: *Allah hakkı için, Allah'a yemin olsun ki anlamlarında yemin sözleri.*

1. Dile geldükce ġamı ʿizzet idüp Yūsuf-vār
   Bizi **bi'llāhi** ḳoyup gitme birāder diyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 8). [bi'llāhi,]*

bilmek dileseñ: *Bilmeyi istemek, bilmek istemek.*

1. İḫlāṣumı **bilmek dileseñ** ṣun mey-i laʿlüñ
   Zīrā zer-i nābuñ bilinür ḳadri meḥekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 153, Mısra 3). [bilmek dileseñ, -se, -ñ]*

bilmez: *1. Bir şey hakkında bilgisi, mâlûmâtı olmak, o şeyi öğrenmiş bulunmak. 2. Bir işin ehli olmak, o işi yapmaya alışmış bulunmak. 3. Bir şeye yeteneği olmak, başarmak, muktedir olmak.*

1. Bilmezem ol derdi yā Rab ʿışḳ-ı dil-berden midür
   Yā cefā vü miḥnet-i çarḫ-ı sitemgerden midür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 9). [bilmezem, -em]*

bilmiş ol: *Haberin olsun!, iyi bil!.*

1. Dest-i aʿdādan dilā alduñsa ol meh-pāreyı
   Bilmiş ol şeyṭān elinden itdüñ īmānı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 80, Mısra 8). [bilmiş ol,]*

bīmār: *Far. Hasta.*

1. Gözlerüñ **bīmārına** laʿlüñ baġışlar şıḥḥati
   Andadur cānā Mesīḥ-i Meryem'üñ ḫāṣıyyeti *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 13). [bīmārına, -ı, -n, -a]*

bīmār olana: *Hasta ve perişan olmak.*

1. Ey cān ṭabībi ʿāṣıḳa ṣun ḫᵛān-ı laʿlüñi
   Bīmār olana çün-ki gerekdür ġadā laṭīf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 90, Mısra 10). [bīmār olana, -an, -a]*

bīmār olanlara: *Hasta ve perişan olmak.*

1. Erbāb-ı faḳradur naẓaruñ dāyimā belī
   Bīmār olanlara yaraşur şerbet-i ḥekīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 10). [bīmār olanlara, -an, -lar, -a]*

bīmār olma: *Hasta olmak.*

1. Derd-i cāh u ġam-ı tīmar ile **bīmār olma**

   Mezraʿ-ı sebz-i cehān kimseye virmez ḥāşıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 7). [bīmār olma, -ma]*

bīmār-ı çeşm-i fettānum: *Fitneci gözün hastası.*

1. Bunca yıldur yolumda ḫākümsin

   Daḫı **bīmār-ı çeşm-i fettānum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 62). [bīmār-ı çeşm-i fettānum, -um]*

bīmār-ı derd-i ḥasret: *Özlem derdinin hastası.*

1. Yaʿnī **bīmār-ı derd-i ḥasret** idüm

   Görmege gelmiş idi iḫvānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 5). [bīmār-ı derd-i ḥasret,]*

bī-minnet: *Eziyetsiz, ihsan edici bir biçimde.*

1. Cān istese cānāna dime virmezem anı

   Bī-minnet alur yoḫsa ecel virmez amānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 214, Mısra 2). [bī-minnet,]*

bin: *"Pek çok, sayıca çok" anlamları içeren sayı sıfatı.*

1. Ḫūnī gözüñ ki ḫançer-i müjgān elindedür

   Bir demde eylese niçe **biñ** ḳan elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 32, Mısra 2). [biñ,]*
2. Hüdāyī bende-i ednāsıdur **biñ** cān-ıla anuñ

   Sarāy-ı dilde bir sulṭān-ı ʿali-şānumuz vardur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 35, Mısra 9). [biñ,]*
3. Gül cemālüñ'çün hezārān murġ-ı dil nālāndur

   Ḳanda bir şemʿ olsa **biñ** pervāne ser-gerdāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 50, Mısra 2). [biñ,]*
4. Ey benüm nāzı gibi ḳulları çoḳ ḫānum gel

   Günde **biñ** yüze güler ġunca-ı ḫandānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 134, Mısra 2). [biñ,]*
5. Biñ nāz iderse bülbüline vechi var gül

   Ḳonmış bir al kāġada vefḳ-ı hezār gül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 135, Mısra 1). [biñ,]*
6. Sevdüm yine **biñ** cān-ıla bir ḫüsn ili şāhın

   Ol ḫūb-ı zamānuñ oḳınur nāmına şāhīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 152, Mısra 1). [biñ,]*

7. Ey dil yine bir gözleri şehbāza mı düşdün
   Biñ derdile ḳurtılmış iken nāra mı düşdün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 240, Mısra 2). [biñ,]*
8. Ḥażret-i Ādem Ṣafiyyu'llāh iken **biñ** cānıla
   Ḫūşe-çīn-i ḫırmen-i nūr-ı ruḫuñdur bī-gümān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 51). [biñ,]*
9. Biñ duʿā yüz biñ ṣenā etbāʿuña eşyāʿuña
   Dāyimā bizden eyā ser-māye-i emn ü emān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 89). [biñ,]*
10. Māl u cāhına heves ḳılma bu dehr-i dūnuñ
    Bir nefes ṣıḥḥati **biñ** mertebe-i ʿizzet bil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 26). [biñ,]*
11. Çıḳdı bu ʿarṣada **biñ** nāz ile ḳıldı cevelān
    Dehr Yaʿḳūb'ınuñ açıldı yine göñli gözi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 25). [biñ,]*
12. Göñül meftūnıdur **biñ** cān ile bir çeşmi fettānuñ
    Feleklerden melekler ḥüsnine taḥsīn ider anuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 1). [biñ,]*
13. Olup **biñ** şevket-ile Düldül-i ḥüsnüñ süvārı gel
    Çeküp meydān-ı ḥüsn içre müjeñden ẕu'l-feḳārı gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 17, Mısra 5). [biñ,]*
14. Eyā Mışr-ı dile **biñ** ʿizzet-ile Yūsuf-ı ṣānī
    Gelüp dārü's-sürūr itseñ n'ola bu beyt-i aḥzānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 9). [biñ,]*
15. Ḳaşlaruñ yāyına **biñ** cān-ıla ḳurbānuñ olam
    Bir iki gün bu fenā tekyede mihmānuñ olam *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 15). [biñ,]*
16. Oḳıyup efsūn-ı şiʿri söyledüm efsāneyi
    Biñ belā-y-ıla uyutdum ol gözi mestāneyi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 8). [biñ,]*

biñ dürlü: *Bir türlü, bin çeşit.*

1. Sübül-i Ḥaḳ'da sebīl eyledügüñ sīm ü zerüñ
   Her birisi ola **biñ dürlü** belāña ḳalḳan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 54). [biñ dürlü,]*

biñ kerre: *Bin defa, pek çok.*

1. Biñ kerre yollarında ṭurup eyler-isem āh
   Bir kerre çeşm-i şefḳat-ile eylemez nigāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 5). [biñ kerre,]*

biñ selām: *Binlerce kere selam olsun.*

1. Biñ selām ol şehlerüñ ervāḥına kim oldılar
   Çār rükni beyt-i şerʿüñ ey Resūl-i Müsteʿān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 69). [biñ selām,]*

biñ yaşaya: *Bin yıl yaşamak. II Uzun ömür sürmek.*

1. Āsumānī varaḳa sūre-i Nūr-ıla Duḫān
   Dilerem ḥażret-i Ādem gibi **biñ yaşaya** ol *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 44). [biñ yaşaya, -y, -a]*

biñ yıl: *Sayı: Bin yıl.*

1. Bir dem olur seni ġarḳ eyler ecel ṭūfānı
   Ḥażret-i Nuḥ gibi ʿömr sürerseñ **biñ yıl** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 24). [biñ yıl,]*

binā: *1. Yapı. 2. Ev. 3. Yapma, kurma.*

1. Bildürür ebyāt-ı maṣnūʿum cehānda nāmumı
   Nitekim bennā-ı üstādı **bīnāsı** bildürür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 34, Mısra 10). [bīnāsı,]*

binā itdi: *Yapı yapma,inşa etme.*

1. Bu kārbān-serāyı **binā itdi** dilerüz
   Dārü's-selāmı aña naṣīb ide Musteʿān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 3, Mısra 3). [binā itdi, -di]*
2. Binā itdi bu ḳaṣr-ı dil-güşāyı
   Muḥammed Beg o kān-ı luṭf u himmet *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 7, Mısra 1). [binā itdi, -di]*

bī-nām u bī-nişān itdi: *Adsız ve sansız hale getirmek.*

1. Göñül dehān u miyānı ġamıyla cānānuñ
   Cehānda kendüyi **bī-nām u bī-nişān itdi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 213, Mısra 4). [bī-nām u bī-nişān itdi, -di]*

bī-nām u nişān itmekdür: *Adını sanını unutturmak.*

1. Ey Hüdāyī seni **bī-nām u nişān itmekdür**

   Ġarażı tīr-i cefāsına nişān eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 103, Mısra 9). [bī-nām u nişān itmekdür, -mek, -dür]*

bīnī: *Burun.*

1. Bīnī elif-miş̲āldür ebrūsı ʿayn-ı nūn

   Vardur o māh-ṭalʿatümüñ çihresinde ān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 156, Mısra 9). [bīnī,]*
2. Ser-i engüşt-i nebīdür meger ol **bīnī-de**

   K'itdi yüzüñde ʿayān muʿciz-i şaḳḳu'l-ḳameri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 216, Mısra 9). [bīnī-de, -de]*

bī-nihāyet: *Nihayetsiz, sınırsız, çok fazla.*

1. Suçum bī-ḥadd ü cürmüm **bī-nihāyet** yā Resūla'llāh

   Ḳuluñam ḳapuña geldüm ʿināyet yā Resūla'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 204, Mısra 1). [bī-nihāyet,]*

bir: *Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.*

1. Geh ālām-ı raḳībān geh ḫumār-ı bāde-i hicrān

   Olur her ḳanda ise ʿāşıḳa **bir** derd-i ser peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 12). [bir,]*
2. Çāk itdi tīġuñ sīnemi cān murġı şād olsa n'ola

   Bir fürce buldı uçmaġa Firdevs-i ḳūyuñdan yaña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 7, Mısra 2). [bir,]*
3. Bu çeşm ü bīnī zülf ü fem baḳduḳca **bir** ʿālem virür

   Dirsem yüzine vechi var āyīne-i ʿālem-nümā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 7, Mısra 3). [bir,]*
4. Ḳuluñ adıyla olmaġla şehā Behrām-ıla Keyvān

   bulup rifʿatler oldı her biri **bir** nām-ver kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 13, Mısra 6). [bir,]*
5. Hüdāyī var-ısa **bir** mihri yoḳ her-cāyī meh sevmiş

   Düşüp şām-ı ġama eyler ırаḳlardan naẓar kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 13, Mısra 9). [bir,]*
6. Ḳuluñ adıyla olmaġla şehā Behrām-ıla Keyvān

   bulup rifʿatler oldı her **biri** bir nām-ver kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 13, Mısra 6). [biri, -i]*
7. Dehrüñ evżāʿı n'ola iñletse ṣāfī-dilleri

   Uġrasa feryād ider **bir** cāy-ı nā-hem-vāra āb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 16, Mısra 4). [bir,]*

8. Görmedi ruyuñ güli mānendi **bir** rengīn varaḳ

   Gülsitān-ı ʿAdn'i ey ḥūrī görenler bāb bāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 16, Mısra 5). [bir,]*

9. Habbeẕā şāh-ı Ḳaren kim ḳıldı **bir** dürre niṣār

   Ḥoḳḳa-ı laʿlindeki lü'lü'-i dendānı dürüst *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 18, Mısra 9). [bir,]*

10. Ḫıdmet it **bir** kāmile tā idesin tekmīl-i ẕāt

    Māhuñ olur pertev-i mihr-ile noḳṣānı dürüst *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 18, Mısra 11). [bir,]*

11. Niçe minnet idüp **bir** būse cerr itdüm ʿizārından

    Dirīġā virmedi bu ben faḳīre ol perī-ṣūret *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 20, Mısra 5). [bir,]*

12. Yaturken ḫānem içre ġaflet itdüm ḳucmadum yārı

    Bilürdüm ben işüm düşse Hüdāyī **bir** daḫı furṣat *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 20, Mısra 10). [bir,]*

13. Göñlüm ne ʿizz ü cāha ne ḫānmāna muḥtāc

    İki cehānda ancaḳ **bir** yār-ı cāna muḥtāc *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 22, Mısra 2). [bir,]*

14. Ḥüsni-le ṣānīsi yoḳdur **birdür** ol Yūsuf-cemāl

    Māder-i devrān ṭoġurmaz mihr-i pür-envār iki *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 233, Mısra 3). [birdür, -dür]*

bir: *Bir, sayı sıfatı.*

1. Ġam yimez idüm öldügüme ol ḫalīlümüñ

   Ḫ ̌ān-ı viṣāli **bir** gice olsa baña naṣīb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 9, Mısra 6). [bir,]*

bir: *Aynı.*

1. Birdür ḳatumda ẕillet-i dehr iʿtibār-ı çarḫ

   Yanumda berg-i terre degül sebze-zār-ı çarḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 24, Mısra 1). [birdür, -dür]*

bir: *Belgisiz zamir.*

1. Sübül-i Ḥaḳ'da sebīl eyledügüñ sīm ü zerüñ

   Her **birisi** ola biñ dürlü belāña ḳalḳan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 54). [birisi, -isi]*

2. Niçe **bir** dür döke bu dīde-i terler niçe **bir**

   Niçe **bir** żāyiʿ ola bunca güherler niçe **bir** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 7). [bir,]*

3. Āh idem ḥasret-ile şām u seḥerler niçe **bir**

   Nār-ı ġamda niçe **bir** yana cigerler niçe **bir** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 9). [bir,]*

4. Āh idem ḥasret-ile şām u seḥerler niçe **bir**

   Nār-ı ġamda niçe **bir** yana cigerler niçe **bir** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 10). [bir,]*

bir: *Aynı, benzer.*

1. Hüdāyī şiʿrini ġayra ḳıyās ider ḥāsid
   Yanında pīleverüñ **bir-durur** güherle ḥacer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 42, Mısra 12). [bir-durur, --durur]*
2. Baḳma bir mūra ḥaḳāretle ki yanında Ḫaḳ'uñ
   Bir-durur rütbe-i aʿlā-y-ıla ḳadr-i sāfil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 18). [bir-durur, --durur]*

bir: *"Bir kez" anlamında sayı sıfatı.*

1. Bir kerre yılda gül gülüp açılduġı içün
   Demlerle ḫār -ı ġamdan anuñ baġrı ḫūn olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 5). [bir,]*

bir: *" Bir" belgisiz sıfat.*

1. Çıḳup cān gitdi yār-ile Hüdāyī ḳaldı zār ile
   Ne cāndan **bir** eşer ẓāhir ne cānāndan ḫaber peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 14). [bir,]*
2. Bir şemʿe Hüdāyī yine pervāne geçer kim
   Ḳandilini andan uyarur māh-ı şeb-ārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 2, Mısra 9). [bir,]*
3. Göñülde mihr-i ruḫuñla yanar **bir** atiş kim
   Kül ola girse eger döymeye semender aña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 3, Mısra 3). [bir,]*
4. Ṭuymış şeker-lebüñden **bir** nükte ṭūṭī-i dil
   Fāş itmek ister ammā **bir** hem-zebāna muḥtāc *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 22, Mısra 5). [bir,]*
5. Ṭuymış şeker-lebüñden **bir** nükte ṭūṭī-i dil
   Fāş itmek ister ammā **bir** hem-zebāna muḥtāc *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 22, Mısra 6). [bir,]*
6. Gün yüzüñ göster tenüm zeyn eyle dāġ-ı şevḳ-ıla
   Ḳuluñam giydür baña **bir** ḫilʿat-i dībā-ı ʿīd *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 27, Mısra 10). [bir,]*
7. Ol ḳıyāmet-yār-ıla **bir** yirde ḥaşr olduḳ bugün
   Rūz-ı maḥşerde meger cāy-ı bihişt-āsā-ı ʿīd *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 27, Mısra 13). [bir,]*
8. Ḫūnī gözüñ ki ḫançer-i müjgān elindedür
   Bir demde eylese niçe biñ ḳan elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 32, Mısra 2). [bir,]*
9. Felek mişlin getürmez **bir** meh-i tābānumuz vardur
   Anuñ mihriyle dilde ātiş-i sūzānumuz vardur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 35, Mısra 1). [bir,]*
10. Hüdāyī bende-i ednāsıdur biñ cān-ıla anuñ
    Sarāy-ı dilde **bir** sulṭān-ı ʿali-şānumuz vardur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 35, Mısra 10). [bir,]*

11. Cān gibi baña görinmez dime cānāne göñül
    Saña **bir** gün saḳın ol rūḥ-ı muṣavver görinür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 8). [bir,]*
12. Kitāb-ı ḥüsn-i nigāra baḳup **bir** ehl-i naẓar
    Görince sırr-ı dehānın didi ve fihi naẓar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 42, Mısra 1). [bir,]*
13. Her ʿīsī-i ḫuceste-nefes kim ẓuhūr ider
    Görseñ anuñ yanınca yürür **bir** ḥimārı var *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 44, Mısra 4). [bir,]*
14. Devrüñ egerçi mey gibi **bir** ġam-güsārı yoḳ
    Anuñ daḫı soñında ʿaẕāb-ı ḫumārı var *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 44, Mısra 5). [bir,]*
15. Bir gülşene irişdi Hüdāyī ki ṣabānuñ
    ʿÖmri geçer andan daḫı olmaya ḫaberdār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 46, Mısra 9). [bir,]*
16. Ḳoḳmayanlar güzelüm kimse elinden **bir** gül
    Yād-ı laʿlüñle çeker şimdi her elden sāġar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 47, Mısra 7). [bir,]*
17. Oñmaduḳ başa elüñden ṭoḳına **bir** ṭaş diyü
    İşigüñde itlerüñle eylerem hengāmeler *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 48, Mısra 5). [bir,]*
18. Ey dil ü çeşm-i Hüdāyī çün-ki mihr itmez o māh
    Niçe **bir** mānend-i ebr āh itmeler aġlamalar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 48, Mısra 10). [bir,]*
19. Sāḳī bizi **bir** ayaġ ile itdi kāmkār
    Olsun müdām bezm-i ṣafālarda pāydār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 49, Mısra 1). [bir,]*
20. Seyr ider Iṣfāhān u ʿIraḳı o ṣehsüvār
    ʿUṣṣāḳ evine **bir** dem inüp eylemez ḳarār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 49, Mısra 4). [bir,]*
21. Gül cemālüñ'çün hezārān murġ-ı dil nālāndur
    Ḳanda **bir** ṣemʿ olsa biñ pervāne ser-gerdāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 50, Mısra 2). [bir,]*
22. Ṣol kim ṣafaḳla mihri görüp ṣādmān olur
    Bilmez felek **bir** ejder-i ātiş-fişān olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 2). [bir,]*
23. Ḫˇuş gör Hüdāyī bendeñi geldükde ḳapuña
    Bir gün gelür ki żaʿf-ıla gözden nihān olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 18). [bir,]*
24. Dem-i evvelde ḳātil gerçi kim Ḳābil idi cānā
    Gözüñ cellādı yanında o **bir** ṣāgird-i ḳābildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 53, Mısra 8). [bir,]*
25. Bir gün ey meh irişür saña saḳın āhumdan
    Ejdehadur bu ki nüh-günbed-i gerdāna ṣunar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 56, Mısra 7). [bir,]*
26. Ele alup yüzini geldi Hüdāyī tapuña
    Bir gedādur ki ḫazān bergini sulṭāna suñar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 56, Mısra 10). [bir,]*
27. Ey ḫvāce müşk-i Çīn'i ḳo zülfi nesīmin al
    Bāġ-ı cehānda kesb idecek **bir** hevā budur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 58, Mısra 6). [bir,]*
28. Ne deñlü dilde mektum olsa ḫˇuşdur mihri ol māhuñ
    Bu **bir** sırr-ı İlāhī'dür ẓuhūrından ḫafā yegdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 59, Mısra 4). [bir,]*
29. Her kimüñ manzarı **bir** çihre-i gülnar olmaz
    Ravża-ı çeşmi anuñ maẓhar -ı envār olmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 60, Mısra 1). [bir,]*
30. Ceẕbe-i ʿışḳ idi Manṣūr'ı çeken ey zāhid
    Yoḳsa ḫaḳ söyleyicek **bir** kişi ber-dār olmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 60, Mısra 6). [bir,]*

31. Şebtab-miṣālüz bu şebāngāh-ı fenāda
    Bir demde ki peydā isek ol demde nihānuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 61, Mısra 12). [bir,]*
32. Ṣad hezārān mürdeler iḥyā iderken **bir** sözi
    Baña ölsem ol büt-i ʿİsā-dehānum söylemez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 65, Mısra 5). [bir,]*
33. Gönlümüzden gitmesün **bir** dem hevā-ı ʿışḳ-ı pāk
    Gür gür ötsün nāy-veş bu sīne-i ṣad-çākümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 67, Mısra 7). [bir,]*
34. Bir māha sāye-veş yine oldum fütāde kim
    Ser-geştedür hevāsı ile ẕerre-vār şems *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 75, Mısra 9). [bir,]*
35. Seni **bir** şūh-ı cehān dirler idi gerçek imiş
    ʿAhd ü peymānı yalān dirler idi gerçek imiş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 76, Mısra 1). [bir,]*
36. Bülbülin zār idici **bir** gül-i raʿnā-ıduġuñ
    Baña ey ġunca-dehān dirler idi gerçek imiş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 76, Mısra 7). [bir,]*
37. Yine zülfüñden dili āzād ḳıl ṭut kim şehā
    Eyledüñ kāfir elinden **bir** müselmanı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 79, Mısra 10). [bir,]*
38. Murġ-ı cānı tenden uçurdı gelüp derd ü ġamuñ
    Ṣanki **bir** maḥbūsı geldi itdi yārānı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 80, Mısra 4). [bir,]*
39. Ol ṭabīb-i cān gelüp **bir** dem yine tīz gitmedin
    Derdüm arturmaḳ mıdur yāḫud devā mıdur ġaraż *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 81, Mısra 3). [bir,]*
40. Yollar üzre ḫalḳ-ı ʿālem zār u ḥayrān olduġın
    Ol şeh-i mülk-i cemālüñ **bir** selāmıdur ġaraż *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 81, Mısra 6). [bir,]*
41. Pīr pendin esle Yūsuf ḳıṣṣasından ḥiṣṣe al
    Eyleme iḫvān-ı devrān ile **bir** ān İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 6). [bir,]*
42. Yār olmaġ-ıla **bir** gice beytü'l-ḥazende şemʿ
    Her ḳanda görse şimdi ider baña ḫande şemʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 84, Mısra 1). [bir,]*
43. Gönder oḳuñ esirge beni ṭut ki ḫayr içün
    Virdüñ ḳapuñda luṭf-ıla **bir** derdmende şemʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 84, Mısra 10). [bir,]*
44. Kaʿbe-i ḥüsnüñde bāl açmış ider pervāz zülf
    Oldı göyā **bir** Ḥicāzī bī-bedel şeh-bāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 86, Mısra 2). [bir,]*
45. Başını kesseñ yine senden kesilmez ey ṣanem
    Pāyuña düşmiş yiler **bir** ʿāşıḳ-ı serbāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 86, Mısra 4). [bir,]*
46. Luṭf-ıla **bir** naẓar ḳıla diyü baña Laṭīf
    Vird-i zebānum oldı şeb ü rūz yā Laṭīf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 90, Mısra 1). [bir,]*
47. Kişi **bir** sīm-ten māha muḳābil olmaġa ġamdan
    Gerekdür mihr-i ʿālem-tāb gibi beñzi zerd olmaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 93, Mısra 3). [bir,]*
48. Sevüp **bir** serv-i bālāyı yolında istiḳametle
    Elif gibi diler gönlüm cehān içinde ferd olmaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 93, Mısra 7). [bir,]*
49. Murġ-ı dil cismümde ḫūrşīd-i cemālüñden cüdā
    Oldı **bir** gün görmedük būm-ı ḫarāb-ābād-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 94, Mısra 6). [bir,]*

50. Ben serv-i bāġı ḳāmetüñe nice beñzedem

    Sen şāh-ı ser-ferāz o **bir** bende-i ʿatīḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 96, Mısra 4). [bir,]*

51. Şādam aña ki sīneden eksük degül ġamuñ

    Ḫuşdur refīḳi **bir** kişinüñ kim ola şefīḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 96, Mısra 8). [bir,]*

52. Dāġ-ı dilüm gibi didi yok **bir** yalıñ ışıḳ

    Bu tekyegāh-ı dehri gezenler ocaḳ ocaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 98, Mısra 3). [bir,]*

53. Şalındı yine yāsemenüñ ḳolları serve

    Şarmaşdı gelüp **bir** yire göyā iki ʿāşıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 100, Mısra 6). [bir,]*

54. Bulmayup **bir** maḥrem-i rāz itmege ḳābil refīḳ

    Ḫālvetinde söyleşür kendiyle mecnūnān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 101, Mısra 11). [bir,]*

55. Ey güneş ʿārıż-ı ʿālemde olurduñ **bir** beñek

    Olsa ger ḫāl-i ruḫı sende Muḥammed Şāhuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 105, Mısra 7). [bir,]*

56. Ḳullara çıḳmaz görinmez böyle server görmedük

    Bir perī-peykerdür ol ʿālemde gözler görmedük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 107, Mısra 2). [bir,]*

57. Ḫaṭṭ-ı müşkīni-ile ruḫsārın görenler didiler

    Ey Hüdāyī böyle **bir** şemʿ-i muʿanber görmedük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 107, Mısra 10). [bir,]*

58. Ölürüm **bir** dem gözümden ġāyib olsañ ey perī

    Nūr-ı pākisin sevād-ı dīde-i bīnālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 117, Mısra 7). [bir,]*

59. Añ ol güni ki gülistānda haftalarla ḳalup

    Mey-i dü-sāle içen **bir** zamān ikimüz idük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 118, Mısra 6). [bir,]*

60. Ruḫlaruñ **bir** nīçe vech-ile güneşden rūşen

    Şaçlaruñ sünbül-i sīrāb-ı muṭarrādan yig *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 119, Mısra 3). [bir,]*

61. Ḳanı **bir** şevḳ-nümā āyīne-i cām gibi

    Ḳanı **bir** ẕevḳ-feżā bāde-i şaḥbādan yig *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 119, Mısra 7). [bir,]*

62. Ḳanı **bir** şevḳ-nümā āyīne-i cām gibi

    Ḳanı **bir** ẕevḳ-feżā bāde-i şaḥbādan yig *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 119, Mısra 8). [bir,]*

63. Ey Hüdāyī gel e inṣāf idicek ʿālemde

    Bir ṣafāgāh mı var sūy-ı Ḳalāta'dan yig *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 119, Mısra 10). [bir,]*

64. Şalınşun ʿizz ü nāz-ıla leṭāfet bostānında

    Nihāl-i ḳaddi **bir** serv-i dil-ārādur Memi Şāhuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 120, Mısra 4). [bir,]*

65. Her şerārı āsumān-ı mihre **bir** ḫūrşīd olur

    Şemʿ-i ḥüsnüñ şevḳına pervāne-yāne yananuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 121, Mısra 5). [bir,]*

66. Sipihri gör ki çeker sīnesine **bir** māhı

    Hemān felekde begüm ṭāliʿ ü sitāre gerek *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 122, Mısra 3). [bir,]*

67. Ey Hüdāyī cūybārıdur bahār-ı ʿömrümüñ

    Diñmesün **bir** dem sirişk-i lāle-gūnı çeşmümüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 123, Mısra 10). [bir,]*

68. Geçer imiş ḫaṭuñ esrārınuñ abdālı senüñ

    Nār-ı āhum toḳınur üstine **bir** gün çimenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 125, Mısra 2). [bir,]*

69. Ḳılıcuñ mülk-i dili fetḥ idicek geldi şehā

    Bir ʿalem dikdi oḳuñ üstine bürc-i bedenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 125, Mısra 4). [bir,]*

70. Nār-ı şevḳ içre Hüdāyī ḳo göyünsün tenüñi

    Yandı ṭut meclis içinde yine **bir** pīrehenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 125, Mısra 12). [bir,]*

71. Zerd itdi sensüzin yüzümüz āh u zār gel

    Bir şekle daḫı ḳoydı bizi rūzgār gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 2). [bir,]*

72. Bir fetḥ-i bāb ider saña Fettāḥ ümīddür

    Ey dil hele o devlet işigine var gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 15). [bir,]*

73. Cem-vaḳt oldı Hüdāyī çekeli cām-ı ġamuñ

    Devr içinde aña **bir** kimse ayaḳdaş degül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 129, Mısra 14). [bir,]*

74. Bir mehi sīneye çek boynına ṣal ḳollaruñı

    Hāle-veş devr-i ḳamerde olıgör rūşen-dil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 130, Mısra 7). [bir,]*

75. Dāyimā luṭfuñla eylersin dili ümmīd-vār

    Aldadursın yoḳ yire **bir** nā-tüvānı muttaṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 133, Mısra 8). [bir,]*

76. Biñ nāz iderse bülbüline vechi var gül

    Ḳonmış **bir** al kāġada vefḳ-ı hezār gül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 135, Mısra 2). [bir,]*

77. Ḳurtulur baḫtum nüḫūsetden saʿādetler görem

    Gelse **bir** şeb ḫāneme ol māh-ı mesʿūdum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 138, Mısra 8). [bir,]*

78. Ser virüp **bir** boyı serve yine server diyelüm

    Ayaġı ṭozını cān çeşmine cevher diyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 1). [bir,]*

79. Vādī-i ʿışḳına **bir** çeşmi ġazālüñ düşelüm

    Ey Hüdāyī yine mestāne ġazeller diyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 15). [bir,]*

80. Lāyıḳdur ola sen şeh-i ḥüsne hilāl-i çarḫ

    Bir tıġ-ı ḫūn-fişan u zeberced-niyām şām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 141, Mısra 12). [bir,]*

81. Ey Hüdāyī ruḫı vaṣfındaġı eṣʿārumuzı

    Yazalum gül gibi **bir** tāze kitāb eyleyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 143, Mısra 14). [bir,]*

82. Düşüp ṣaḥrā-ı hecre n'ola feryād u fiġān itsem

    Elümden **bir** ḳara gözlü güzel şeh-bāzum aldurdum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 144, Mısra 4). [bir,]*

83. Ṣadef-miṣāl tehī-dest isem ʿaceb mi ki çarḫ

    Elümden aldı **bir** iki cehān deger güherüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 147, Mısra 4). [bir,]*

84. Nesīm-i nāfe-i zülfinden açmazam **bir** sır

    Nesīmi gibi ser-ā-pā yüzerler-ise derüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 147, Mısra 5). [bir,]*

85. Ey Hüdāyī yāra şerḫ idüp ḳamu dil şerḥasın

    Bir risāle eyleyüp gül gibi irsāl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 148, Mısra 10). [bir,]*

86. Sevdüm yine biñ cān-ıla **bir** ḥüsn ili şāhın

Ol ḫūb-ı zamānuñ oḳınur nāmına şāhīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 152, Mısra 1). [bir,]*

87. Bir nāme yazup bendesine eylemez irsāl

Gelmez o kerem ol şeh-i devrānuñ elinden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 154, Mısra 11). [bir,]*

88. Giyürdüñ egnüme **bir** ḳıymetī sengīn siyeh ḫilʿat

Cefā sengīn urup ben nā-tüvāna itmedüñ sen kīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 157, Mısra 3). [bir,]*

89. Hüdāyī'yem ḫaṭ-ı Yāḳūt-ı laʿlüñ görmesem **bir** ān

Cemālüñ muṣḥafı ḥaḳḳı yazılmaz bu dil-i ġamgīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 157, Mısra 9). [bir,]*

90. Ma'īl olsa saña dil-teşne Hüdāyī ne ʿaceb

Bir içim tāze vü ter āb-ı muṣaffāsın sen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 160, Mısra 10). [bir,]*

91. ʿĀşıḳ olmış dil-berüm **bir** yār-ı bī-hemtā-y-iken

Bülbül olmış bāġ-ı ʿışḳa ġunca-ı zībā-y-iken *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 161, Mısra 1). [bir,]*

92. Bende-i ednāsı olmış **bir** güzeller şāhınuñ

Pāye-i ḳadd-i bülendi Sidre'den aʿlā-y-iken *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 161, Mısra 3). [bir,]*

93. Bir ṣaçı miskīnüñ almış başına sevdāsını

Ḫalḳ-ı ʿālem zülfine āşüfte vü şeydā-y-iken *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 161, Mısra 5). [bir,]*

94. Bir vefālar kılıcı yār-ımış ey şeh tīġuñ

Göreyin boynuma ṣalsun ḳolın olup ʿuryān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 168, Mısra 3). [bir,]*

95. Yüzüñe kimisi gül kimi güneş dirse n'ola

Bir niçe vech-ile cāyizdür oḳınmaḳ Ḳur'ān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 169, Mısra 8). [bir,]*

96. İtleri içre baña gerçi ki **bir** ṭaş urdı

Beni mümtāz-ı cehān eyledi beyne'l-aḳran *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 169, Mısra 9). [bir,]*

97. Bergüñ şikeste āyīne-i ḳalbi var-ısa

Düşmişdür ayru **bir** gül-i raʿnā-ʿiẕārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 10). [bir,]*

98. Bāġ içre şekli ḳana boyanmış yatur varaḳ

Beñzer ki **bir** tabanca yemiş rūzgārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 12). [bir,]*

99. Bu gülsitāna çün-ki Hüdāyī ḳonan göçer

Bir laḥẓa ḫāli olma mey-i ġam-güsārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 22). [bir,]*

100. Genc-i ʿışḳuñ niçe **bir** sīnede olsun mestūr

Açalum ʿāleme gel gün gibi meşhūr olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 3). [bir,]*

101. Bir naẓarla baḳanuñ saña hey ādem cānı

Gözi İblīs gibi kūr u yeri gūr olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 5). [bir,]*

102. Dost yolına giren ʿāşıḳa besdür **bir** post

Ḫ∨ācenüñ giydügi sincāb-ile semmūr olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 7). [bir,]*

103. Ele al āyīne-i ḳalb-i ṣafā-āyīnüm

Naẓaruñdan niçe **bir** pādişehüm dūr olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 12). [bir,]*

104. Merdümlük eyle gözden ırağ olma **bir** naẓar

Nūr-ı sevād-ı dīde-i ehl-i yaḳīnsin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 176, Mısra 7). [bir,]*

105. Ḥüsnüñ ḫalel bulurdı ḫaṭ-ı müşk-bārdan

Deryā mükedder olsa **bir** avuç ġubārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 177, Mısra 2). [bir,]*

106. Sürme Hüdāyī bendeñi **bir** yer ġarībidür

Şāhum ol āsitān-ı sipihr-iḳtidārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 177, Mısra 13). [bir,]*

107. Bir gün düşer döne döne devri temām olur

Umma ş̲ebāt nüh felek-i nüh ḳıbābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 178, Mısra 3). [bir,]*

108. Yigdür ser-i Hüdāyī'ye **bir** neş'e cām-ı ʿışḳ

Tāc-ı Ḳubād u efser-i Efrāsiyāb'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 179, Mısra 11). [bir,]*

109. Ben gül yañaġuña semeni nice beñzedem

Ol ser-ferāz-ı ʿālem ü **bir** ser-figende bu *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 4). [bir,]*

110. Bildüm ne yüzden aḳduġını āb-ı dīdemüñ

Bir kerre görmiş-idi cemālüñ geçende bu *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 10). [bir,]*

111. Kaʿbe-i ḳalbümi gel yıḳma Ḫālīlüm şimdi

Bir zamān kendü elüñle yapılan ḫānedür o *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 184, Mısra 4). [bir,]*

112. Gele mi sīne-i ṣad-pāreme ol genc-i cemāl

Şeh-nişīn ola mı **bir** ḫāne-i vīrānedür o *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 184, Mısra 8). [bir,]*

113. Benem ol merdüm-i üftāde ki **bir** ḳaṭra yaşum

Dem olur cūşa gelür dil uzadur deryāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 188, Mısra 3). [bir,]*

114. N'eyler ḳapuñda bunca günāh ile müddeʿi

Redd eyledi ʿAzāzil'i Ḫaḳ **bir** günāh-ile *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 189, Mısra 6). [bir,]*

115. Ṣūret bulurdum āyīne gibi zamānede

Ol meh müşerref itse beni **bir** nigāh-ile *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 189, Mısra 8). [bir,]*

116. ʿAḳs-i ruḫuñla ey meh-i ḫūrşīd-menzilet

Beñzer elüñde **bir** gül-i bī-ḫāra āyīne *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 190, Mısra 4). [bir,]*

117. ʿIşḳ olsa **bir** göñülde ider āh-ı ātişin

Dūdından añlanur eger od olsa ḫānede *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 192, Mısra 3). [bir,]*

118. Bir māhı çeker sīneye şol kim gicelerde

Rūşen-dil olur hāle gibi devr-i ḳamerde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 194, Mısra 1). [bir,]*

119. Bir ḳadd-i elif ʿışḳını bilsem n'ola ancaḳ

ʿAyb olmaya zāhid ki hüner bir gerek erde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 194, Mısra 5). [bir,]*

120. Mest olup ʿışḳ-ıla **bir** pāyeye baş pāyuñı kim

Gele aṣḥāb-ı ṣafā saña mübārek-bāda *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 195, Mısra 7). [bir,]*

121. Ṭoġmadı şems-i vücuduñ gibi **bir** ferzend-i pāk

Ümmehāt-ı çār kim girdi nüh-ābā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 196, Mısra 7). [bir,]*

122. Tīġuñı ʿuryān idüp çekdi Hüdāyī sīneye

Çekdi **bir** maḥbūbı ṣoydı ḳoydı göyā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 197, Mısra 10). [bir,]*

123. Düşdi göñlüm yine **bir** serv-i ḫırāmān eline

Murġ-ı per-beste gibi kim düşe oġlan eline *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 198, Mısra 1). [bir,]*

124. Bu gice **bir** meh-i rūşen-derūnı sīneye çekmiş

Gererse gögsini tañ mı feżā-ı çarḫda hāle *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 199, Mısra 5). [bir,]*

125. Hüdāyī ʿāşıḳ u abdālı olmış ol yüzi mihrüñ

Bürünse māh-ı şeb-ārā ʿaceb mi **bir** ḳara şāla *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 199, Mısra 10). [bir,]*

126. Çeşm ü bīnī zülf ü fem baḳduḳca **bir** ʿālem virür

Gün yüzüñ āyīne-i ʿālem-nümādur dīdeye *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 202, Mısra 3). [bir,]*

127. Dil olsa tende her **bir** ḳıl zamān-ı ʿömr yüz biñ yıl

Ḥadīṯ-i luṭfuñı itsem rivāyet yā Resūla'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 204, Mısra 3). [bir,]*

128. Maʿşūḳ odur ki şūh ola ʿāşıḳ-perest ola

Bir ḫūba dil vire mey-i ʿışḳ ile mest ola *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 206, Mısra 2). [bir,]*

129. Bī-ḳarār eylerdi her dem ġam beni cām olmasa

Göñlüm ārām eylemezdi **bir** dil-ārām olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 207, Mısra 2). [bir,]*

130. Seyr-i bāġ u bostān itmezdi dil-bersüz göñül

Gülşene varmazdı hergiz **bir** gül-endām olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 207, Mısra 6). [bir,]*

131. Cānuma minnet ṭutardı dil-berüñ **bir** būsesin

Ey göñül almaġ olurdı yāra ibrām olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 207, Mısra 7). [bir,]*

132. Bir serv-ḳadd ü lāle-ruḫuñ dāġdārıdur

Kühsar-ı sīnem içre bu şekl-i ṣanavberī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 210, Mısra 7). [bir,]*

133. Bir vech-ile itdüm ki ruḫuñ levḥ-i dile naḳş

Taḥrīrimi seyr eylese ḫayrān ḳala Mānī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 215, Mısra 5). [bir,]*

134. Engüşt-ile ḫāme özini nisbet idermiş

Bir pāre yonardum elüme girse ben anı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 215, Mısra 8). [bir,]*

135. Kes başumı ey gözleri ḫūnī beni ḳurtar

Boynumda niçe **bir** götürem bār-ı girānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 215, Mısra 10). [bir,]*

136. İʿtikāf itse Hüdāyī yeridür meykedede

Şimdi **bir** muġ-beçe-i deyr-i muġāndur pīri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 220, Mısra 10). [bir,]*

137. Sürsün ʿadūyı cennet-i kūyuñdan ol perī

Ādem yerine baġlaya lāyıḳ mı **bir** ḫarı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 221, Mısra 2). [bir,]*

138. Bir laḥẓa dilden olmasa ḫāli ġamuñ n'ola

Ḫ'uşdur muvāfıḳ olsa kişinüñ birāderi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 221, Mısra 5). [bir,]*

139. Lebine itme bedel Āb-ı Ḫızr-ı dil-cūyı

Şarāb-ı cennete beñzer mi **bir** yābān ṣuyı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 224, Mısra 2). [bir,]*

140. Olur **bir** demde yüz biñ mürde iḥyā

Tekellüm eylese ol rūḥ-ı ṣānī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 225, Mısra 7). [bir,]*

141. Bir tekyedür göñül ġam u hemm ʿaḳl u iḫtiyār

Anuñ kimi muḳīmi kimisi müsāfiri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 230, Mısra 9). [bir,]*

142. ʿArż itme yāra ḳaddüñi dīvār-ı bāġdan

Ey serv **bir** iş eyleme ḫaddüñden aşırı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 230, Mısra 12). [bir,]*

143. Gitme hey kāfir alup tenden dil ü cānı daḫı

Varup uġratma belāya **bir** müselmānı daḫı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 231, Mısra 2). [bir,]*

144. Başına sulṭān iken dil **bir** şehe ḳul oldı kim

Ḳul idüpdür bendeyi ḥüsnine sulṭānı daḫı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 231, Mısra 3). [bir,]*

145. Göñlini virdi Hüdāyī **bir** büt-i tersāya kim

Dīn ü īmānına beñzer ʿaḥd ü peymānı daḫı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 231, Mısra 11). [bir,]*

146. Dost **bir** cevr itse eyler ʿālem-i ġaddār iki

N'eyleyem bī-çāre tenhā düşmen-i ḫūn-ḫār iki *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 233, Mısra 1). [bir,]*

147. İki dillü olanı yoluñda şāhum iki dil

Eyledi **bir** mārı yırtup Ḥayder-i Kerrār iki *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 233, Mısra 6). [bir,]*

148. Rāżīyam al naḳd-i cānı tek bana **bir** būse vir

İstemezseñ al birine ey perī-ruḫsār iki *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 233, Mısra 7). [bir,]*

149. Evżāʿ-ı felek ḳaddümüzi bükdi Hüdāyī

Pīr itdi bizi **bir** ḳarınuñ şīve vü nāzı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 234, Mısra 14). [bir,]*

150. Bir gice var mı ḫālümi yanmaġa tīr-i āh

Mānend-i şemʿ varup öñine dikilmedi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 238, Mısra 7). [bir,]*

151. Ey dil yine **bir** gözleri şehbāza mı düşdün

Biñ derdile ḳurtılmış iken nāra mı düşdün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 240, Mısra 1). [bir,]*

152. ʿUşşāḳı helāk itmege ṭuṭduñ yine emek

Cān-teşnedür ol **bir** (yed-i) şehbāza mı düşdün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 240, Mısra 8). [bir,]*

153. ʿĀşıḳ ṭaleb-i meyle ḫarābāta mı düşsün

Bir gevher içün ṣıḳlet-i virāne mi çeksün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 241, Mısra 4). [bir,]*

154. Oldı ol cāmiʿe **bir** aʿlā cām

ʿIḳd-i pervīn-i çarḫ-ı mīnā-fām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 43). [bir,]*

155. Virdi emr-i Ḥaḳḳıla her **bir** dıraḫtı gülşenüñ

Āyet-i fe'nẓur ilā āṯāri raḥmetden nişān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 3). [bir,]*

156. Geldi **bir** niçe bed-aḫter yaʿnī kim ḳavm-i Yezīd

Ḫasf u kesf içün o mihr ü māhı itdiler ḳırān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 83). [bir,]*

157. Baḳma pīrāyesine pīre-zen-i dünyānuñ

Er midür ol k'ola **bir** ʿavrata varup māyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 4). [bir,]*

158. Baḳma **bir** mūra ḫaḳāretle ki yanında Ḥaḳ'uñ

Bir-durur rütbe-i aʿlā-y-ıla ḳadr-i sāfil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 17). [bir,]*

159. Māl u cāhına heves ḳılma bu dehr-i dūnuñ

Bir nefes ṣıḥḥati biñ mertebe-i ʿizzet bil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 26). [bir,]*

160. Ḥüsn-i ḫūbāna göñül virme ṣaḳın tīz geçer

Bir nümāyiş-durur ol niteki berḳ-ı ʿācil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 62). [bir,]*

161. Yüri **bir** mihre maḥabbet idegör kim nūrı

Rūz-u-şeb bāzıġ ola olmaya hergiz āfil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 67). [bir,]*

162. Fülk-i dil uyalı taḥrīk-i hevā-ı nefse

Bir belā baḥrine düşdüm ki görinmez sāḥil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 74). [bir,]*

163. Nefsüme her ne ḳadar ʿarż idegördüm zühdi

Ḳayil olmadı ḳabūl itmedi **bir** nā-ḳābil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 76). [bir,]*

164. Ḥażret-i Ḥaḳḳ'a yarar **bir** ʿamelüm yoḳdur kim

Olmaġa lāyıḳ olam ben de ġulām-ı muḳbil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 79). [bir,]*

165. Çeşm-i cānum açılup olmadı **bir** gün bīdār

Mey-i ġaflet n'ideyin itdi beni lā-yaʿḳil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 81). [bir,]*

166. Dāl ide üştür-i mest-i felegüñ ḳāmetini

Bār-ı ʿiṣyānumı **bir** dem eger olsa ḥāmil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 84). [bir,]*

167. Şehrine **bir** ṣu getürdi ki görürse anı

Aḳıdur aġzı ṣuyın Çeşme-i Āb-ı Ḥayvān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 3). [bir,]*

168. Yapdı ʿadli gibi her göşede **bir** çeşme-i pāk

Teşneler oldı zülāl-i kereminden reyyān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 7). [bir,]*

169. Barmaġı her biri **bir** lüle-i ser-çeşme-i cūd

Dāyimā andan ider āb-ı leṭāfet cereyān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 23). [bir,]*

170. Bir gice ṭoġdı felekden meh-i bedr oldı ʿayān

Tār-ı mūdan nitekim mihr-i cemāl-i cānān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 1). [bir,]*

171. Virdi çarḫuñ ṣadefi **bir** dür-i şeh- dāneyi kim

Ḳıymet olmaz aña gencīne-i kevn-ile mekān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 5). [bir,]*

172. ʿĀlem-i pür-ʿiberi eylemek-içün seyrān

Ben de **bir** göşede bīdār idüm encüm-mānend *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 18). [bir,]*

173. Zāġ-ı şeb anı görüp oldı hemān-dem perrān

Bir yalıñ yüzli ışıḳ şarḳ diyārından irüp *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 22). [bir,]*

174. Ḳaleb-i ādeme göyā ki ḥulūl eyledi cān

Çarḫ-ı pür-necm aña **bir** mehd-i mücevherdür kim *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 34). [bir,]*

175. Şāhdur mehd aña **bir** taḫt-ı muraṣṣaʿ el-ān

Mehdine ʿıḳd-ı le'ālīdür aṣılmış Pervīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 37). [bir,]*

176. Ya-ḫud yazıldı bu ṭāḳ-ı sipihre **bir** şemse

Fürogˇ-ı mihr-i cemāl-i Piyāle Paşa'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 13). [bir,]*

177. Elinde tīġ-ı ciger-ḫārı **bir** aḳar ṣudur

ʿAceb mi kendüye yol itse ḫalḳ-ı aʿdādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 23). [bir,]*

178. Getürdi z̲ātuña **bir** medḥ kim yiridür aña

Felek ni̲sār-ı cevāhir ide S̲üreyyā'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 45). [bir,]*

179. Bir gice şāh-ı ḳaṣr-ı ʿilliyyīn

Kār-fermā-ı kār-gāh-ı yaḳīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 1). [bir,]*

180. Çıḳdılar seyre ṣanki **bir** ḳaṣra

Bir niçe māh-rūy u Zühre-cebīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 7). [bir,]*

181. Çıḳdılar seyre ṣanki bir ḳaṣra

Bir niçe māh-rūy u Zühre-cebīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 8). [bir,]*

182. İtdi **bir** cāha her birin taʿyīn

Kimine ḫıṭṭa-ı Ḫıṭāy'ı virüp *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 15). [bir,]*

183. Ey kerīmü'ş-şān u ey ʿālī-neseb

Bir gühersin dünyede mānendi yoḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kıt'a 1, Mısra 2). [bir,]*

184. ʿĀḳıl-iseñ dime Ferhād-ıla Mecnūn'a deli

Eyleseñ ḫalḳa naẓar her biri **bir** gūne deli *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 8, Mısra 2). [bir,]*

185. Ḳapuñda ben de **bir** ʿabd-i ḳadīmem

Elif gibi her işde müstaḳīmem *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 27). [bir,]*

186. ʿİnāyet olsa baña **bir** kitābet

Felekden daḫı itmezdüm şikāyet *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 29). [bir,]*

187. Göñül meftūnıdur biñ cān ile **bir** çeşmi fettānuñ

Feleklerden melekler ḥüsnine taḥsīn ider anuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 1). [bir,]*

188. İki ʿālemde maḳṣūdum senüñ **bir** şeb viṣālüñdür

Piyālem gözlerüm nūrı cemāli şems-i raḫşānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 11). [bir,]*

189. Dilde yandı mihr-i rūyuñ şevḳına **bir** niçe dāġ

Şan maḳām-ı Ḫıżr'dur yer yer uyarmışlar çirāġ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 9). [bir,]*

190. Ḳulıyam **bir** taḫt-ı ḥüsnüñ şāh-ı ferruḫ-fālinüñ

Cevri gibi ḥaddi yoḳdur ʿāşıḳ-ı pā-mālinüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 1). [bir,]*

191. Niçe **bir** esrār-ı ʿışḳın sīnede idem nihān

Niçe **bir** esrār maḫfī olmaya günden ʿiyan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 13). [bir,]*

192. Niçe **bir** esrār-ı ʿışḳın sīnede idem nihān

Niçe **bir** esrār maḫfī olmaya günden ʿiyan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 14). [bir,]*

193. Bir perī-şānuñ göñül şimdi perīşān-ḥālīdür

Yolına eşküm gibi üftādeler pā-mālidür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 1). [bir,]*

194. Ben de **bir** bülbülüñem alma fiġānum Memi Şāh

Ey cemāli gül-i gülzār-ı cinānum Memi Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 3). [bir,]*

195. Raḥm idüp n'ola Hüdāyī ḳuluña yār olasın

Niçe **bir** pādişehüm hem-dem-i aġyār olasın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 18). [bir,]*

196. Göyiya sen gideli **bir** ten-i bī-cān oldum

Eyle iḥyā beni ey ʿİsā-ı devrānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 7). [bir,]*

197. Bir şehsüvāra ʿarṣa-ı dil cilve-gāhdur

Nūr-ı cemāli çarḫ-ı melāḥatde māhdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 1). [bir,]*

198. Sū be-sū bāġ-ı cehānda nitekim āb-ı revān

Varsun ol serv-i ḫırāmānum ṣalınsun **bir** zamān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 4). [bir,]*

199. Bir seḥer yüz üzre vardum ayaġı toprağına

Gördüm anı yād ayaḳ başmış viṣāli bağına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 5). [bir,]*

200. Sāye-veş üftādeler düşmiş ṣolına ṣağına

Varsun ol serv-i ḫırāmānum ṣalınsun **bir** zamān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 8). [bir,]*

201. Sebze-zār-ı ḥüsn içinde nitekim kebk-i derī

Varsun ol serv-i ḫırāmānum ṣalınsun **bir** zamān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 12). [bir,]*

202. ʿīd-gāh-ı ḥüsn içinde bende vü āzād ile

Varsun ol serv-i ḫırāmānum ṣalınsun **bir** zamān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 16). [bir,]*

203. Umaruz yine ṣala bu yaña dest-i rūzgār

Varsun ol serv-i ḫırāmānum ṣalınsun **bir** zamān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 20). [bir,]*

204. Ben bülbülüñ aġlatma gel ey ġunca-dehānum

Bir kez gel e baḳ yüzüme kim şād ola cānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 2). [bir,]*

205. Nār-ı ġamdan şemʿ-veş yanar zebānum var benüm

Kimse bilmez dilde **bir** derd-i nihānum var benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 4). [bir,]*

206. Çıḳmadı **bir** dem dimāġumdan hevā-y-ıla heves

Nāleden ḫālī degül ney gibi göñlüm **bir** nefes *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 5). [bir,]*

207. Çıḳmadı **bir** dem dimāġumdan hevā-y-ıla heves

Nāleden ḫālī degül ney gibi göñlüm **bir** nefes *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 6). [bir,]*

208. Gice gündüz iñlerem yollarda mānend-i ceres

Kimse bilmez dilde **bir** derd-i nihānum var benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 8). [bir,]*

209. Yā firāḳ-ı laʿl-i yār-ı rūḥ-perverden midür

Kimse bilmez dilde **bir** derd-i nihānum var benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 12). [bir,]*

210. Bir saḳāmet ḥāṣıl itmişdür ki ḳalb-i müstaḳīm

Gelse Loḳmān aña dermān içün olurdı saḳīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 13). [bir,]*

211. Kendü luṭfından ʿilāc ide meger kim ol ḥekīm

Kimse bilmez dilde **bir** derd-i nihānum var benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 16). [bir,]*

212. Ḳorḳaram rāz açmaġa Manṣūr-veş başum gider

Kimse bilmez dilde **bir** derd-i nihānum var benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 20). [bir,]*

213. Ḥamdü li-llāh kim cehāna idüp elṭāf-ı ʿamīm

Ḳıldı iʿṭā **bir** melek-sīret şehen şāh-ı ʿaẕīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 23, Mısra 2). [bir,]*

214. Dilerem kim virmesün **bir** ferde Allāh ayrılıḳ

Hey ne müşkil derd olur āh ayrılıḳ vāh ayrılıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 3). [bir,]*

215. Bir zamān idi ḳapuñda olmış-ıdum ḫāk-sār

Pāy-māl-i ḫāṣ u ʿām olmışdı çeşmüm çün ġubār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 13). [bir,]*

216. Niçe **bir** dür döke bu dīde-i terler niçe **bir**

Niçe **bir** żāyiʿ ola bunca güherler niçe **bir** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 7). [bir,]*

217. Niçe **bir** dür döke bu dīde-i terler niçe **bir**

Niçe **bir** żāyiʿ ola bunca güherler niçe **bir** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 8). [bir,]*

218. Āh idem ḥasret-ile şām u seḥerler niçe **bir**

Nār-ı ġamda niçe **bir** yana cigerler niçe **bir** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 10). [bir,]*

219. Yüzüme **bir** güle baḳ tā ki sevinsün cānum

Dest-i luṭfuñla yapılsun bu dil-i vīrānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 23). [bir,]*

220. Şemʿüñ eṭrāfını **bir** şeb ṭolaşup pervāne

Ḥāl-i dil-sūzını aña diledi kim yana *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Rübai 1, Mısra 1). [bir,]*

221. Nā-gehān **bir** yañadan bād-ı muḫālif esüben

Şaldı bī-çāre çaḳ cānib-i Hindūstān'a *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Rübai 1, Mısra 3). [bir,]*

222. Bir gice yār ile bezm-i bāde-i āl eyledüm

Ġuṣṣa-ı devri ferāmūş itmege āl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 1). [bir,]*

223. Naḳd-i cāna būsesin azrağınan cānāneyi

Rāyegān pehlūya çekdüm **bir** ʿaceb āl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 10). [bir,]*

224. Bir dem olmışduḳ muḳayyed zühd-i bī-encām ile

Ḫˇuş degüldi başumuz cām-ı mey-i gül-fām ile *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 11). [bir,]*

225. Devlet-i vuṣlatda ʿālemlerde her **bir** nā-maḥal

Herkese rızḳın naṣīb itmiş Ḫudā-ı lem-yezel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 17). [bir,]*

226. Bir seḥer şevket ile niteki ḫūrşīd-i cehān

İtdi ʿazm-i sefer ol zübde-i mīr-i mīrān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 1). [bir,]*

227. Bir ṣadefdür gimisi kendi müşābih gühere

Bürc-i āb oldı ya-ḫud menzil-i me'vā ḳamere *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 21). [bir,]*

228. Emr-i Ḥaḳḳ ile ġazādayken gelüp sāḳī-i mevt

Şundı **bir** pür-kāse kim ḳābil degüldür anı red *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 1, Mısra 4). [bir,]*

bir: *" Bir" sayı sıfatı.*

1. Bir ḳadd-i elif ʿışḳını bilsem n'ola ancaḳ
   ʿAyb olmaya zāhid ki hüner **bir** gerek erde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 194, Mısra 6). [bir,]*
2. Şāhidümdür daʿvī-i mihrine ol meh-pārenüñ
   Sīnede olan elif **bir** dīde-i ḫūn-bār iki *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 233, Mısra 10). [bir,]*
3. Bir oġul virdi o Vehhāb u Kerīm ü Mennān
   Gün gibi ṭoġduġı dem buldı cehān ḫalḳı ḥayāt *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 31). [bir,]*

bir: *" Bir " işaret sıfatı.*

1. ʿAẕāb içün faḳīrüñ keştī-i fürḳatde cānına
   Nigārum **bir** re'is-i yel ḳovanuñ vardı yanına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 7, Mısra 2). [bir,]*
2. Niçe **bir** dür döke bu dīde-i terler niçe **bir**
   Niçe **bir** żāyiʿ ola bunca güherler niçe **bir** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 8). [bir,]*

bir dem olur: *Bir vakit gele.*

1. Bir dem olur seni ġarḳ eyler ecel ṭūfānı
   Ḥażret-i Nuḥ gibi ʿömr sürerseñ biñ yıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 23). [bir dem olur, -ur]*

bir el evvel: *Bir an önce.*

1. Hep gitdi ehl-i meclis-i devrān bayaġı
   ʿĀrif odur ki **bir el evvel** çeke ayaġı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 10, Mısra 2). [bir el evvel,]*

bir gice: *Bir gece.*

1. Bir gice ol gül-i raʿnā ṭutulup māh gibi
   irte ḫāk oldı yiri mihr-i seḥergāh gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 9). [bir gice,]*

bir görme: *Aynı görmek, birbirine benzetmek.*

1. Görme agyār-ıla Hüdāyī'yi bir
   Bu ḳadīmī ḳuluñdur ol ḥadīs *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 21, Mısra 9). [bir görme, -me]*

2. Ben s̱ābitem ḳapuñda güneş şehri seyr ider
   Bir görme bendeñ-ile şehā anda sāyiri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 230, Mısra 6). [bir görme, -me]*

bir gün: *Bir gün, bir zaman.*

1. Mihr-i ʿömrüñ irişür bürc-i zevāle **bir gün**
   Dünyeden sāye gibi aḫīr olursın zāyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 21). [bir gün,]*

bir gün gelem: *Gün olur, öyle bir zaman olur, vakti geldiğinde.*

1. Yārını **bir gün gelem** diyü ṣalan ferdālara
   Ol ḳıyāmet-ḳāmet ol serv-i dil-ā [rā]dur bugün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 158, Mısra 13). [bir gün gelem, -em]*

bir gün olur: *Bir gün olur; vakit gelir.*

1. Her perī-peykere cān virme eger ādem-iseñ
   Bir gün olur görinür çeşmüñe dīv-i hāyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 66). [bir gün olur, -ur]*

bir içim: *Bir yudumluk.*

1. Teşne-cāna leblerinden **bir içim** ṣu diledüm
   Leblerin aġzuma virüp luṭfile mā mā didi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 239, Mısra 5). [bir içim,]*

bir iki: *Birkaç.*

1. Ferş içün ṣuffesine ṣafḥa-i çarḫ
   Oldı **bir iki** āsmānī ruḫām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 62). [bir iki,]*
2. Ḥüsnüñ esbābını ḥıfẓ itmek içün ey dür-i nāb
   Ḫāne-i çeşm aña **bir iki** ḳapaḳlu dol-āb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 11, Mısra 2). [bir iki,]*

bir iki cānı: *Bir iki can.*

1. Öldürüp ḳayd-ı bedenden ḳıl dil ü cānı ḫalāṣ
   Ḫayra gir maḥbesden eyle **bir iki cānı** ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 79, Mısra 2). [bir iki cānı, -ı]*

bir iki gün: *Kısa bir zaman dilimini ifade etmek için kullanılır.*

1. Ḳaşlaruñ yāyına biñ cān-ıla ḳurbānuñ olam
   Bir iki gün bu fenā tekyede mihmānuñ olam *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 16). [bir iki gün,]*

bir kenāra: *Bir kıyıya çıkmak.*

1. Didüm ol dem **bir kenāra** yoḳ mı imkān didi yār
   Mürdesin atmaz kenāra lücce-i ʿummān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 101, Mısra 7). [bir kenāra, -a]*

bir kerre: *Bir defacık.*

1. Biñ kerre yollarında ṭurup eyler-isem āh
   Bir kerre çeşm-i şefḳat-ile eylemez nigāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 6). [bir kerre,]*

bir kez: *Bir kez.*

1. Bir kez oḳursa luṭf-ıla yār Hüdāyī şiʿrümüz
   Ravżada rūḥ-ı ḳudsiyān vird idine maḳālümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 70, Mısra 9). [bir kez,]*
2. Gül gibi **bir kez** seni kim ḳoysa cānā ḳoynına
   Girmez-ise ġam yimez cennetde ḥavrā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 197, Mısra 1). [bir kez,]*

bir lahża: *Çok kısa bir an.*

1. Dāġ urdı dile hecr-i ḫaṭ u ḫāli Ḥüseyn'üñ
   Bir laḥża ġamından degülem ḫālī Ḥüseyn'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 116, Mısra 2). [bir laḥża,]*

bir nice: *Birtakım.*

1. Sūz u güdāz u girye vü āh-ı şebānede
   Beñzer efendi bendeñe **bir niçe** fende şemʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 84, Mısra 6). [bir niçe,]*

2. Baş çekmez idi böyle eger mālik olmasa
   Pervāne gibi **bir niçe** çāpük-levende şemʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 84, Mısra 8). [bir niçe,]*

bir nice: *Bir hayli, birçok.*

1. Anda **bir nice** ṭop āyīnedür
   Māh u ḫurşīd ile bu heft ecrām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 41). [bir nice,]*

bir ola: *I birlikte olmak, birleşmek II denk olmak.*

1. Ṭoġruluġıyla eyler elif-ḳāmetine meyl
   Anuñ ki bāṭını ile **bir ola** ẓāhiri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 230, Mısra 4). [bir ola, -a]*

bir olup: *Bütünleşmek.*

1. Gel ikimüz **bir olup** gülşene revān olalum
   Numūne-i gül-i raʿnā-ı gülsitān olalum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 137, Mısra 1). [bir olup, -up]*

bir şeb: *Bir gece.*

1. İki ʿālemde maḳṣūdum senüñ **bir şeb** viṣālüñdür
   Benüm Muṣlīcuġum şūh-ı cehānum şīve-kārum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 19, Mısra 7). [bir şeb,]*

bir ṭutıla: *Eşit saymak, eşit görmek.*

1. Gün yüzüñle niçe **bir ṭutıla** āyīne-i āb
   Gāh olur kim ṭutar anuñ yüzini jeng-i çimen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 166, Mısra 5). [bir ṭutıla, -ıla]*

bir yire: *(ikisi de) aynı yerde, beraber.*

1. Ḳays ile bizi levḥa ḳalem **bir yire** yazmış
   Ḳoñ pendi bize yazılu dīvānelerüz biz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 73, Mısra 5). [bir yire, -e]*

bir yire gelmiş: *Bir araya toplanmak.*

1. Ġuncalar **bir yire gelmiş** virüp aġız aġza
   Söyleşür laʿlini gülşende Muḥammed Şāhuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 105, Mısra 3). [bir yire gelmiş, -miş]*

birāder: *Kardeş.*

1. Dile geldükce ġamı ʿizzet idüp Yūsuf-vār
   Bizi bi'llāhi ḳoyup gitme **birāder** diyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 8). [birāder,]*
2. Birāderler meded ol pür-cefā vü nāzum aldurdum
   Bugün Yaʿḳūb-ı vaḳtem Yūsuf-ı mümtāzum aldurdum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 144, Mısra 1). [birāderler, -ler]*
3. Bir laḥẓa dilden olmasa ḫāli ġamuñ n'ola
   Ḫʿuşdur muvāfıḳ olsa kişinüñ **birāderi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 221, Mısra 6). [birāderi, -i]*
4. Çāh-ı cāha şuşayup düşme yüzi koyı şaḳın
   Eyleme Yūsufʾa zındānı **birāder** menzil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 14). [birāder,]*

bī-raġbet iden: *İlgilenmemek.*

1. Vuṣlat-ı dünyāya ehl-i diller itmez iʿtibār
   Ol metāʿı böyle **bī-raġbet iden** hicrāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 50, Mısra 8). [bī-raġbet iden, -en]*

birbiri: *Birbiri ile, karşılıklı olarak.*

1. Dile ḫançer urıcaḳ çeşmi virür dil aña cān
   Nuḳldur **birbirine** şan iki mestāne şunar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 56, Mısra 4). [birbirine, -n, -e]*
2. Tīr gönderse dile çeşmi aña dil cān virür
   Birbirine tuḥfesi gibi iki mestānenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 121, Mısra 8). [birbirine, -n, -e]*

birbirine ḳat: *Karıştırmak.*

1. Ṭut füta o sīmīn-tene İskender-i vaḳt ol
   Birbirine ḳat Aḳdeñiz'i Baḥr -i Siyāh'ı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 228, Mısra 6). [birbirine ḳat,]*

birbiriyle: *Birbiri ile, karşılıklı olarak.*

1. Eşk ü āh u derd ü ġamla eylemiş cān İḫtilāṭ
   Birbiriyle itmedin bu çār erkān İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 2). [birbiriyle,]*
2. Hem-dem olmış eşküm ile mūzeñüñ kebkebleri
   Birbiriyle imtizāc itmiş meger kevkebleri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 209, Mısra 2). [birbiriyle,]*

birez: *Biraz.*

1. İbni fülāna vāṣıl olınca Hüdāyīyā
   Rez duḫteriyle egleyelüm göñlümüz **birez** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 63, Mısra 10). [birez,]*

birin: *Bir diğeri, bir diğerini.*

1. İtdi bir cāha her **birin** taʿyīn
   Kimine ḫıṭṭa-ı Ḫıṭāy'ı virüp *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 15). [birin,]*

birine iki al: *Bir yerine iki almak.*

1. Rāżīyam al naḳd-i cānı tek baña bir būse vır
   İstemezseñ al birine ey perī-ruḫsār iki *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 233, Mısra 8). [birine iki al,]*

birūn: *Dış.*

1. Ḫūn-ı ciger ü eşk-ile yuy naḳşını ġayruñ
   Pāk eyle Hüdāyī bu derūnuñla **birūnuñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 127, Mısra 10). [birūnuñ, -uñ]*

biryān ider: *Kebap etmek II yakıp kavurmak, acı vermek.*

1. Sevr-i felegüñ gökde ider baġrını biryān
   Mihrüñle Hüdāyī eger āh itse yürekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 159, Mısra 13). [biryān ider, -er]*

bīş: *Çok, fazla.*

1. Şol dem ki temevvüc ide ol yemm
   Feyż ola ʿuṣāta **biş** eger kem *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 34). [biş,]*

bī-ṣadef ola: *İncisiz halde bulunmak.*

1. Terk eyle gel raḳībüñi ser-tāc-ı ʿālem ol
   Ḫ'uşdur ki **bī-ṣadef ola** gevher Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 146, Mısra 12). [bī-ṣadef ola, -a]*

bisāṭ-ı pīlever itdi: *İncik boncuk satıcısının yaygısı haline getirmek.*

1. İrişdi şeb-çirāġın yaḳdı raḫşān oldı her kevkeb
   Sipihrüñ şaḥnın itdi ṣan bisāṭ-ı pīlever kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 13, Mısra 2). [bisāṭ-ı pīlever itdi, -di]*

bisāṭ-pür-neşāṭ-ı ʿarş u ferş-i maḳdemüñ: *Arş ve ferşin gelişinle neşe dolu yaygı olduğu (Peygamber).*

1. Ey **bisāṭ-pür-neşāṭ-ı ʿArş u ferş-i maḳdemüñ**
   Ḫāk-i pāyuñ pāye-i nüh-kürsī vü heft-āsumān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 39). [bisāṭ-pür-neşāṭ-ı ʿarş u ferş-i maḳdemüñ, -üñ]*

bī-şumār: *Far. Sayısız, hesaba gelmez.*

1. Bülbül terāne-sāzı olup kendi kāse-bāz
   Devşürdi jāle dirhemini **bī-şümār** gül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 135, Mısra 4). [bī-şümār,]*

bīsutūn: *Far. Ferhat'ın Şirin aşkına deldiği dağ.*

1. Ḫusrevā sīnemde ṣan yer yer elifler dāġlar
   Bīsütun üstinde zaḫm-ı tīşe-i Ferhād-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 94, Mısra 10). [bīsütun,]*

bīsütun'uñ lālesin: *Bisütun gelinciği.*

1. Ṭoldurup ḫūn-ı cigerden **Bīsütun'uñ lālesin**

   ʿIşḳ-ı Şīrīn'e içer Ferhād-ı miḥnet-zād ayaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 91, Mısra 3). [bīsütun'uñ lālesin, -n]*

bit-: *Büyümek, yetişmek, ortaya çıkmak.*

1. Ey Hüdāyī **bite** ravżamda benüm mihr-i giyāh

   Ḫāk iderse tenümi ḫaṭṭ-ı ġubār-ı cānān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 168, Mısra 11). [bite, -e]*

bit: *Büyümek, yetişmek, ortaya çıkmak.*

1. Gül dikme bāġa ʿārıż-ı dil-ber **biter** diyü

   Serv ü çenar geldi bugün bāġbāna dik *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 124, Mısra 7). [biter, -er]*

bī-tāb olur: *Çok yorulmak, bitkin duruma gelmek, gücü kalmamak.*

1. Ey sāḳī ṭutma sāġırı devr eylesün müdām

   Bī-tāb olur ṭutulsa eger āfitāb-ı cām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 140, Mısra 8). [bī-tāb olur, -ur]*

bī-tāb u tüvān eyleyenüñ: *Takatsiz ve güç eylemek.*

1. Ḳıl ʿaṭā şerbet-i vaṣlını Hüdāyī ḳuluña

   Böyle yā Rab anı **bī-tāb u tüvān eyleyenüñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 104, Mısra 10). [bī-tāb u tüvān eyleyenüñ, -y, -e, -nüñ]*

bī-tekellüf: *Doğal olarak, hâliyle.*

1. Bī-tekellüf boynuña şalındugı yetmez mi kim

   El uzadur sīneñe gīsū-ı ʿanber-sālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 115, Mısra 3). [bī-tekellüf,]*

bi-vefā: *Far. Vefasız, sözünde, muhabbetinde sebatı olmayan adam (sevgili bağlamında).*

1. Bī-vefā her-cāyīdür çün ol meh-i nā-mihribān

   Çeşme-i mihr ise de el yuduġ andan biz revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 1). [bī-vefā,]*

biz: *"Biz" birinci çoğul şahıs zamiri.*

1. Bizüm hep ṣūret-i aḥvālümüzdür

   Nigārā naḳş-ı Şīrīn ile Ferhād *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 29, Mısra 3). [bizüm, -üm]*
2. Öldür aġyāruñı gönder **bize** ḥalvāsından

   Pādişāhuñ fuḳarāya olur iḥsānı leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 30, Mısra 3). [bize, -e]*
3. Reh-i cānānede cān terkin itsek n'ola ey zāhid

   Bizüm de ehl-i ʿışḳuz yolumuz erkānumuz vardur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 35, Mısra 4). [bizüm, -üm]*
4. Bizi kūyuñda raḳībüñ görecek gözleri yoḳ

   Anuñ-içün ki bizüz gözine ekṣer görinür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 9). [bizi, -i]*
5. Bizi kūyuñda raḳībüñ görecek gözleri yoḳ

   Anuñ-içün ki **bizüz** gözine ekṣer görinür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 10). [bizüz, -üz]*
6. Bizümle tīguñ eger ola hem-dem ü hem-ser

   Fedā anuñ yolına cism ü cān u dil hem ser *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 42, Mısra 3). [bizümle, -üm, -le]*
7. Alurdı küştgīr-i ġam-ı devr ayaġumuz

   Sāḳī sebo-ı mey **bize** olmasa dest-yār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 49, Mısra 6). [bize, -e]*
8. Sāḳī **bizi** bir ayaġ ile itdi kāmkār

   Olsun müdām bezm-i ṣafālarda pāydār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 49, Mısra 1). [bizi, -i]*
9. Biz rāh-rev-i kūy-ı muġān dürd-keşānuz

   Hem-meẕheb ü hem-meşreb ü rindān-ı cehānuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 61, Mısra 1). [biz,]*
10. Yerden yere çalar bizi bu tevsen-i gerdūn

    Göya ki anuñ boynına **biz** bār-ı girānuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 61, Mısra 4). [biz,]*
11. Aḥbābumuzuñ mūr-ṣıfat yolına ḫāküz

    Ammā ki ʿadū gözine **biz** şīr-i jiyānuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 61, Mısra 6). [biz,]*
12. Başına belāyuz hele Nemrūd-ı ʿadūnuñ

    Ol fīl ise **biz** peşşe-i bī-tāb ü tüvānuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 61, Mısra 8). [biz,]*
13. Cān virmez isek yoluña girçekler içinde

    Bu ʿarṣada **biz** daʿvī-i ʿışḳuñda yalanuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 61, Mısra 10). [biz,]*
14. Yerden yere çalar **bizi** bu tevsen-i gerdūn

    Göya ki anuñ boynına biz bār-ı girānuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 61, Mısra 3). [bizi, -i]*

15. Eyledük fānī reh-i ʿışḳuñda cism-i ḫākümüz

    Ölmedin öldük **bizüm** yokdur ecelden bākümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 67, Mısra 2). [bizüm, -üm]*

16. Geçdi Mecnūn ʿışḳdan geçmez dil-i mestānemüz

    İllerüñ uşlandı uşlanmaz **bizüm** dīvānemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 68, Mısra 2). [bizüm, -üm]*

17. Gelmege bāzāra ḳavl itdi **bizümle** yārumuz

    Müşteri bī-ḥad bozarlar ḳorḳaruz bāzārumuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 69, Mısra 1). [bizümle, -üm, -le]*

18. Ḳol ṣala boynuña ridā sen aña viresin rıżā

    Ġam **bizi** öldürür şehā boynuñadur vebālümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 70, Mısra 6). [bizi, -i]*

19. Zinde-dil eylemiş **bizi** ʿışḳ-ıla ḥayy ü lā-yemūt

    Ölmeden eylemez ḥaẕer ḫātır-ı pür-melālümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 70, Mısra 7). [bizi, -i]*

20. Her laḥẓa gözüñ yādına mestānelerüz **biz**

    ʿIşḳ-ıla biliş ʿaḳl-ıla bīgānelerüz **biz** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 73, Mısra 1). [biz,]*

21. Her laḥẓa gözüñ yādına mestānelerüz **biz**

    ʿIşḳ-ıla biliş ʿaḳl-ıla bīgānelerüz **biz** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 73, Mısra 2). [biz,]*

22. Olmış ezelī meskenümüz künc-i ḫarābāt

    Gencīne gibi sākin-i vīrānelerüz **biz** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 73, Mısra 4). [biz,]*

23. Ḳays ile bizi levḥa ḳalem bir yire yazmış

    Ḳoñ pendi bize yazılu dīvānelerüz **biz** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 73, Mısra 6). [biz,]*

24. Her şemʿ-i dil-efrūz içün idüp dili pür-tāb

    Şol bāl ü perin yaḳıcı pervānelerüz **biz** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 73, Mısra 8). [biz,]*

25. Terk itdük ise ʿaḳlı uyup ʿışḳa Hüdāyī

    Dīvāne miyüz ʿāḳıl-ı ferzānelerüz **biz** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 73, Mısra 10). [biz,]*

26. Ḳays ile bizi levḥa ḳalem bir yire yazmış

    Ḳoñ pendi **bize** yazılu dīvānelerüz biz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 73, Mısra 6). [bize, -e]*

27. Ḳays ile **bizi** levḥa ḳalem bir yire yazmış

    Ḳoñ pendi bize yazılu dīvānelerüz biz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 73, Mısra 5). [bizi, -i]*

28. Dilde ʿaṣā-ı tīrüñedür iʿtimādumuz

    Çoḳdan ṣalardı ḫāke **bizi** hemçü sāye żaʿf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 89, Mısra 12). [bizi, -i]*

29. Hüdāyī Leyli vü Mecnūn yoġ idi ʿālemde

    Cehāna yār ile **biz** dāsitān ikimüz idük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 118, Mısra 10). [biz,]*

30. Zerd itdi sensüzin yüzümüz āh u zār gel

    Bir şekle daḫı ḳoydı **bizi** rūzgār gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 2). [bizi, -i]*

31. Refʿ eyle ḫākden **bizi** ey gird-bād-ı āh

    Devrüñde minnet itmeyelüm rūzgāra gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 132, Mısra 3). [bizi, -i]*

32. Ders-i ʿışḳı bileyin dir-iseñ ey ḫ∨āce fakih
Ḳo kitābın beri gel **biz** saña ezber diyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 14). [biz,]*
33. İtmesün ḥaddine ḥāyil ḫaṭını yalvaralum
Bize ol mihr-i żiyā-güsteri göster diyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 10). [bize, -e]*
34. Dile geldükce ġamı ʿizzet idüp Yūsuf-vār
Bizi bi'llāhi ḳoyup gitme birāder diyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 8). [bizi, -i]*
35. Ātişin-bāde içüp cennet-i gülzārda **biz**
Zāhide dūzaḫ-ı miḥnetde ʿaẕāb eyleyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 143, Mısra 7). [biz,]*
36. Ṣaldı bu gice bezmümüze ol mehi felek
iki göziyle baḳdı **bize** ṣanma Ferḳadān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 156, Mısra 12). [bize, -e]*
37. Döndürdügi yetmez mi degirmende daḳiḳa
Devrān **bizi** daḫı geçürür ince elekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 159, Mısra 4). [bizi, -i]*
38. Ḫaylī ṣudāʿ virdi **bize** pendi nāṣıḥuñ
Mey sür ki sāḳī ol baña yigdür gül-ābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 162, Mısra 7). [bize, -e]*
39. Ṣun pey-ā-pey ayaġı bi'llāh eyā pīr-i muġān
İtme muḥtāc **bizi** sāḳī-i devrān eline *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 198, Mısra 10). [bizi, -i]*
40. Ḫaṭā **bizden** ʿaṭā senden olursa n'ola ʿādetdür
Reʿayādan güneh şehden riʿāyet yā Resūla'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 204, Mısra 7). [bizden, -den]*
41. Gelüp bu gice eyā meh **bizümle** aḫşamla
Derūn-ı bezmümüzi rūşen eyle hāle gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 218, Mısra 3). [bizümle, -üm, -le]*
42. Evżāʿ-ı felek ḳaddümüzi bükdi Hüdāyī
Pīr itdi **bizi** bir ḳarınuñ şīve vü nāzı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 234, Mısra 14). [bizi, -i]*
43. Biñ duʿā yüz biñ ṯenā etbāʿuña eşyāʿuña
Dāyimā **bizden** eyā ser-māye-i emn ü emān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 90). [bizden, -den]*
44. Ḥamdü li-llāh ki **bize** ol şeh-i iḳlīm-i saḫā
Gökde isterken anı yirde idüpdür iḥsān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 13). [bize, -e]*
45. Bilmedük ḳadrüñ anuñ'çün **bizden** itdüñ inḳiṭāʿ
El-vedāʿ ey şehr-i feyż-i lā-yezālī el-vedāʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 3). [bizden, -den]*
46. Bī-vefā her-cāyīdür çün ol meh-i nā-mihribān
Çeşme-i mihr ise de el yuduġ andan **biz** revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 2). [biz,]*
47. Āşinālıḳ gitdi **bizden** yār olaldan yād-ile
Gelmez oldı bu yaña ol ḳāmet-i şimşād-ile *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 13). [bizden, -den]*

bizüm'çün: *Bizim için.*

1. Ey göñül olsa n'ola vuṣlatuña gāh ayrılıḳ
   Hep **bizüm'çündür** igen ġam yime saġlıḳ sayrılıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 1, Mısra 2). [bizüm'çündür, -dür]*

bölükbaşı idüp: *Bölükbaşı yapmak.*

1. Sipāh-ı ġamzesine kākülin idüp bölükbaşı
   Leṭāfet mülkini feṭḥ eyledi ġamzıyla Feṭḥu'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 11). [bölükbaşı idüp, -üp]*

bōstān: *Çiçek ve ağaç yetiştirilen yer, bahçe.*

1. Rāh-ı ʿışḳuñda Hüdāyī sāye-veş pā-māl idi
   Başmamışken **bostāna** serv-ile şimşād ayaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 91, Mısra 10). [bostāna, -a]*
2. Ṣalınṣun ʿizz ü nāz-ıla leṭāfet **bostānında**
   Nihāl-i ḳaddi bir serv-i dil-ārādur Memi Ṣāhuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 120, Mısra 3). [bostānında, -ın, -da]*

bostān u bāġa: *Bağ ve bahçe.*

1. Bostān u bāġa geçdügi rengi geçer saña
   Ṣaḳın Hüdāyī bu felek-i ḥīlekārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 173, Mısra 13). [bostān u bāġa, -a]*

bostān-ı behcetüñ: *Güzellik bahçesi.*

1. Bostān-ı behcetüñ şimdi gül-i ḫamrāsıdur
   Öldüren ʿuṣṣāḳı anuñ nāz u istiġnāsıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 13). [bostān-ı behcetüñ, -üñ]*

bostān-ı cāha: *Mekan bahçesi.*

1. Bulduñ ṣadāḳat-ıla teferrüd elif-miṣāl
   Bostān-ı cāha oldı boyuñ serv-i müstaḳīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 14). [bostān-ı cāha, -a]*

bostān-ı cemālinde: *Güzellik bahçesi.*

1. Bostān-ı cemālinde o sīb-i ẕeḳānından
   Şeftāluların cān virüp almalı Ḥüseyn'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 116, Mısra 7). [bostān-ı cemālinde, -in, -de]*

bostān-ı ʿışḳumda: *Aşk bostanı, bahçesi.*

1. Dem be-dem **bostān-ı ʿışḳumda**
   Nefesi bülbül-i ḫᵛuş-elḥānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 55). [bostān-ı ʿışḳumda, -um, -da]*

bostān-ı ʿömrümüz: *Ömür bahçesi.*

1. Bostān-ı ʿömrümüz berbād iderse rūzgār
   Raḳṣ ura yine hevāñ-ıla ḫas u ḫāşākümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 67, Mısra 5). [bostān-ı ʿömrümüz,]*

boy: *Endam, sevgilinin boyu.*

1. Boyuñ görüp didiler serverā sanavber aña
   ʿAceb mi beste ola piste gibi diller aña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 3, Mısra 1). [boyuñ, -uñ]*
2. Boyını ḳābil degüldür müşk penhān eylemek
   Ḫaṭṭuñ esrārın n'ola keşf itse bu ġammāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 86, Mısra 5). [boyını, -ı, -n, -ı]*
3. Pāy-māl itme beni zülf-i semen-būyuñ gibi
   Serv-i nāzum himmetüñ ʿālī gerek **boyuñ** gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 211, Mısra 2). [boyuñ, -uñ]*
4. Bulduñ ṣadāḳat-ıla teferrüd elif-miṣāl
   Bostān-ı cāha oldı **boyuñ** serv-i müstaḳīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 14). [boyuñ, -uñ]*
5. Sāye-i mihr-pāyeñ ile gelüp
   İtdüñ aʿlā **boyuñ** gibi şānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 74). [boyuñ, -uñ]*
6. Bāġ-ı ḥüsn içre **boyı** serv-i revānum Memi Şāh
   Nāzenīnüm güzelüm şūḫ-ı cehānum Memi Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 1). [boyı, -ı]*

boya: *Boyamak.*

1. Şöyle **boyadı** çihremi kim eşk-i reng-rez
   Faṣl-ı ḫazānda olmaz anuñ gibi reng-rez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 63, Mısra 1). [boyadı, -dı]*

boyı serve: *Boyu selvi gibi.*

1. Ser virüp bir **boyı serve** yine server diyelüm
   Ayaġı ṭozını cān çeşmine cevher diyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 1). [boyı serve, -e]*

boyın: *Boyun.*

1. Hengām-ı bahār irdi ʿarūs-ı gül ü zanbaḳ
   Açıldı çimen seyrine **boyın** ḳulaġ açıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 100, Mısra 4). [boyın,]*

böyle: *"böyle, bu şekilde" anlamlarına gelen durum zarfı.*

1. Vuṣlat-ı dünyāya ehl-i diller itmez iʿtibār
   Ol metāʿı **böyle** bī-raġbet iden hicrāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 50, Mısra 8). [böyle,]*
2. Baş çekmez idi **böyle** eger mālik olmasa
   Pervāne gibi bir niçe çāpük-levende şemʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 84, Mısra 7). [böyle,]*
3. Nedür ey meh yüzüñ saḥfında ḫaṭṭ-ı lāciverd olmaḳ
   Nedür mirʿāt-ı cān üzre dem-ā-dem **böyle** gerd olmaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 93, Mısra 2). [böyle,]*
4. Ḳıl ʿaṭā şerbet-i vaṣlını Hüdāyī ḳuluña
   Böyle yā Rab anı bī-tāb u tüvān eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 104, Mısra 10). [böyle,]*
5. Ḳullara çıḳmaz görinmez **böyle** server görmedük
   Bir perī-peykerdür ol ʿālemde gözler görmedük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 107, Mısra 1). [böyle,]*
6. Ḫayl-i eşküm sīne ṣaḥrāsında seyr iden didi
   Ḫayli demdür **böyle** deryā gibi ʿasker görmedük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 107, Mısra 4). [böyle,]*
7. Ḫaṭṭ-ı müşkīni-ile ruḫsārın görenler didiler
   Ey Hüdāyī **böyle** bir şemʿ-i muʿanber görmedük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 107, Mısra 10). [böyle,]*
8. Şiʿre Hüdāyī virmez idi **böyle** leẕẕeti
   Devr itmeseydi sāġır-ı mey gibi telḫ-kām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 140, Mısra 13). [böyle,]*

9. Başlar üzre yeri var düşdügi'çün ayaġa
   Cürʿa-veş cismüm anuñ'çün **böyle** pā-māl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 148, Mısra 4). [böyle,]*
10. Ey Hüdāyī ḥamdü li-llāh **böyle** gördük ol mehi
    Dem be-demʿuşşāḳa kārı nāz u istiġnā-y-iken *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 161, Mısra 11). [böyle,]*
11. Anuñ-içün **böyle** ʿuryān oldı abdālān-ıʿışḳ
    Ḫvāce-i dünyā gibi ḳoymaya dünyā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 196, Mısra 3). [böyle,]*
12. Ey Hüdāyīʿāḳıbet girmek gerek ḫāk altına
    Cān virürsin **böyle** çün ol genc-i penhān üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 201, Mısra 10). [böyle,]*
13. Böyle almaz şikārını şāhīn
    N'ola dīvān-ı şehde olsa yirüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 61). [böyle,]*

boyn-: *Başı bedene bağlayan uzuv.*

1. Kes başumı ey gözleri ḫūnī beni ḳurtar
   Boynumda niçe bir götürem bār-ı girānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 215, Mısra 10). [boynumda, -(u)m, -da]*

boyn: *Boyun.*

1. Yerden yere çalar bizi bu tevsen-i gerdūn
   Göya ki anuñ **boynına** biz bār-ı girānuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 61, Mısra 4). [boynına, -ı, -n, -a]*
2. Ḳol ṣala **boynuña** ridā sen aña viresin rıżā
   Ġam bizi öldürür şehā boynuñadur vebālümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 70, Mısra 5). [boynuña, -uña]*
3. Ṭavḳ ṭaḳmış **boynına** gūyā ḳalender fāḫte
   Çārsū-ı bāġda geh medḥ oḳur geh dāsitān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 23). [boynına, -ı, -n, -a]*
4. Ṭavḳ-ıʿışḳın **boynuma** taḳdum Ḳalenderler gibi
   Baş açuḳ abdālıyam cān-ıla Ḥaydar Bālī'nüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 11). [boynuma, -um, -a]*
5. Öldürme tīġ-ı hecr-ile **boynuña** alma ḳanumı
   Raḥm eyle dil Yaʿḳūbına ey Yūsuf-ı Mıṣr-ı cemāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 11). [boynuña, -uña]*
6. Şerbet-i vaṣluñ ile eyle benüm dermānum
   Düşmesün **boynuña** hecrüñle ölürsem ḳanum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 6). [boynuña, -uña]*

7. Mest olup gitdüm cehāndan fāriġü'l-bāl eyledüm
   Düşde zülf-i yārı **boynumda** görüp fāl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 4). [boynumda, -um, -da]*

boynı bağlu ġulām oldı: *Boynu bağlı köle olmak.*

1. Hemçü Manṣūr anda her ḳındīl
   Oldı Mevlāya boynı bağlu ġulām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 40). [boynı bağlu ġulām oldı, -dı]*

boynına ḳollaruñı şal: *Kucaklamak.*

1. Bir mehi sīneye çek boynına ṣal ḳollaruñı
   Hāle-veş devr-i ḳamerde olıgör rūşen-dil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 130, Mısra 7). [boynına ḳollaruñı ṣal,]*

boynına kollaruñı şal: *Kucaklamak.*

1. Bir mehi sīneye çek boynına ṣal ḳollaruñı
   Hāle-veş devr-i ḳamerde olıgör rūşen-dil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 130, Mısra 7). [boynına ḳollaruñı ṣal,]*

boynuma şalarsa: *Boynuma dolamak.*

1. Başum ber-ā-beri getürem çün duʿā-ı seyf
   Ger Ḥaḳ ṣalarsa boynuma şemşīr-i dil-beri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 221, Mısra 4). [boynuma ṣalarsa, -ar, -sa]*

boynuña: *Ben karışmam, sorumluluk sana veya ona düşer anlamında kullanılan bir söz.*

1. Ḳol ṣala boynuña ridā sen aña viresin rıżā
   Ġam bizi öldürür şehā **boynuñadur** vebālümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 70, Mısra 6). [boynuñadur, -dur]*

boynuña şalındıġı: *Boynuna sarılmak.*

1. Bī-tekellüf **boynuña şalınduġı** yetmez mi kim

   El uzadur sīneñe gīsū-ı ʿanber-sālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 115, Mısra 3). [boynuña şalınduġı, -duġ, -ı]*

boynuña şalınsun: *Boynuna sarılmak.*

1. Ser-ferāz olsun Hüdāyī ḳo begüm Manṣūr-veş

   Dār-ı dünyāda ṣalınsun boynuña mūyuñ gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 211, Mısra 14). [boynuña ṣalınsun, -sun]*

boyuñ servin: *Boyu servi gibi olan, boyu serviye benzeyen.*

1. Boyuñ servin görüp ṣu gibi aḳdı ḳalb-i meyyālüm

   Siyeh kāküllerüñ gibi perīşān oldı aḥvālüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 17, Mısra 1). [boyuñ servin, -in]*

boz: *Tahrip etmek, zarar vermek.*

1. Gelmege bāzāra ḳavl itdi bizümle yārumuz

   Müşteri bī-ḥad **bozarlar** ḳorḳaruz bāzārumuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 69, Mısra 2). [bozarlar, -ar, -lar]*

bu: *"Bu" işaret zamiri.*

1. Didüm öldüm lebüñ hecriyle rūzī olmadı vuṣlat

   Didi şām-ı ʿademdür bu **buña** olmaz seḥer peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 10). [buña, -ñ, -a]*
2. Lebüñ'çün eyledi **bu** cān-ı ḫasta meyl-i şarāb

   Anuñ'çün oldı şehā ṭıfl-ı dil ṭufeyl-i şarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 14, Mısra 1). [bu,]*
3. Niçe minnet idüp bir būse cerr itdüm ʿizārından

   Dirīġā virmedi **bu** ben faḳīre ol perī-ṣūret *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 20, Mısra 6). [bu,]*
4. Görme agyār-ıla Hüdāyī'yi bir

   Bu ḳadīmī ḳuluñdur ol ḥadīṯ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 21, Mısra 10). [bu, -yi]*
5. Meyl eyleme dünyāya baḳup çarḫ-ı kebūda

   Bu vādī-i esfeldür ol üstinde ṭumandur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 55, Mısra 8). [bu,]*
6. Bir gün ey meh irişür saña saḳın āhumdan

   Ejdehadur **bu** ki nüh-günbed-i gerdāna ṣunar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 56, Mısra 8). [bu,]*

7. Mihr-i ruḫuñ ki maẓhar -ı nūr-ı Ḫudā **budur**
   Ṣalsun cehānda pertev-i luṭfı revā **budur** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 58, Mısra 1). [budur, -dur]*
8. Mihr-i ruḫuñ ki maẓhar -ı nūr-ı Ḫudā **budur**
   Ṣalsun cehānda pertev-i luṭfı revā **budur** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 58, Mısra 2). [budur, -dur]*
9. Varur ḳapuña ceẕbe-i zülfüñle seyl-i eşk
   Zencirle göge çekilen ejdehā **budur** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 58, Mısra 4). [budur, -dur]*
10. Ey ḫvāce müşk-i Çīn'i ḳo zülfi nesīmin al
    Bāġ-ı cehānda kesb idecek bir hevā **budur** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 58, Mısra 6). [budur, -dur]*
11. Çözsem dişümle şāne-ṣıfat ʿaḳd-i zülfüñi
    Her şeb Ḫudā'dan istedügüm dil-berā **budur** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 58, Mısra 8). [budur, -dur]*
12. Ḫavrā gözine sürme iderken ġubārumuz
    Ol nūr-ı dīde ʿaynına almaz belā **budur** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 58, Mısra 10). [budur, -dur]*
13. Ḫavf itme müstaḳīm iseñ ey dil ṣırāṭdan
    Saʿy it ṭarīḳ-ı ʿışḳa ki rāh-ı hüdā **budur** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 58, Mısra 12). [budur, -dur]*
14. Bend it Hüdāyī bendeñi zülfüñ kemendine
    Dīvāne olmasına sebeb dāyimā **budur** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 58, Mısra 14). [budur, -dur]*
15. Ne deñlü dilde mektum olsa ḫᵛuşdur mihri ol māhuñ
    Bu bir sırr-ı İlāhī'dür ẓuhūrından ḫafā yegdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 59, Mısra 4). [bu,]*
16. ʿIşḳı ketm idemedüm ḳoñ beni ḳan aġlayayın
    Ḫāli **budur** ile sırrını ʿayān eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 103, Mısra 4). [budur, -dur]*
17. Bī-ḳarār oldı Hüdāyī gibi gördi ruḫuñ āb
    Raḥm idüp üstine döndügi **budur** dol-ābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 114, Mısra 10). [budur, -dur]*
18. Fikr-i zülfüñ nāfe-veş baġrum ḳara ḳan eyledi
    Bu-durur sevdā-ı ʿışḳuñdan şehā sūdum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 138, Mısra 6). [bu-durur, --durur]*
19. Ben gül yañaġuña semeni nice beñzedem
    Ol ser-ferāz-ı ʿālem ü bir ser-figende **bu** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 4). [bu,]*
20. Bu reng ü būyı lāle görüp gül yüzüñdedir
    Baġrumda dāġum olmaz-ıdı olsa bende **bu** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 6). [bu,]*
21. Bildüm ne yüzden aḳduġını āb-ı dīdemüñ
    Bir kerre görmiş-idi cemālüñ geçende **bu** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 10). [bu,]*

22. Didi buḫūr-ı bezme ḫaṭ-ı müşk-bār-ı yār
    N'eyler ʿaceb ki ben var-iken encümende **bu** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 12). [bu,]*
23. Sūz-ı kelāmı irdi kemāle Hüdāyī'nüñ
    Yaḳdı çirāġ-ı Ḫusrev'i mülk-i suḫanda **bu** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 14). [bu,]*
24. N'ola reşk eylese Ṭūbā o ḳad-i bālāya
    Bu meşeldür ḥased ednādan olur aʿlāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 188, Mısra 2). [bu,]*
25. Sāyesi üstüñe düşsün dir-iseñ ol servüñ
    Ḫāk-i rāh ol ki Hüdāyī saña **budur** düşeri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 216, Mısra 16). [budur, -dur]*
26. Binüp esbe giyüp esbābı ġurūr eyleme kim
    Bunda rākib olanı anda görürsin rācil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 16). [bunda, -n, -da]*

bu: *"Bu" işaret sıfatı.*

1. Ümīdüm **bu** vefādan ola ḳalbüñde eşer peydā
   Ḫudā ḳādirdür eyler seng-i ḫārādan güher peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 1). [bu,]*
2. Didüm öldüm lebüñ hecriyle rūzī olmadı vuṣlat
   Didi şām-ı ʿademdür **bu** buña olmaz seḥer peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 10). [bu,]*
3. Naḳd-i cānuñ vir metāʿ-ı ʿışḳa **bu** bāzārda
   Assı itsün dir iseñ ey ḫ∨āce ser-māyeñ saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 4, Mısra 3). [bu,]*
4. Nay-veş ʿışḳında maḳṣūduñ fiġān u vay idi
   Ḫamdü li-llāh kim dilā el virdi **bu** vāyeñ saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 4, Mısra 8). [bu,]*
5. Dāra çekilürken didi Manṣūr-ı ser-efrāz
   Bu rifʿat ü ḫayl ü ḥaşemi görmedi Dārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 6, Mısra 8). [bu,]*
6. Bu çeşm ü bīnī zülf ü fem baḳduḳca bir ʿālem virür
   Dirsem yüzine vechi var āyīne-i ʿālem-nümā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 7, Mısra 3). [bu,]*
7. Ṭāvūs-ı Sidre dinse degüldür ʿaceb saña
   Gökden inüp-durur güzelüm **bu** laḳab saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 8, Mısra 2). [bu,]*
8. Ḳo cevri ey felek mihr it saḳın **bu** seng-i āhumdan
   Seni zeyn eylemişken çün dükān-ı şīşeger kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 12, Mısra 5). [bu,]*
9. Yir eylemezdi Hüdāyī **bu** ḳalb-i ḫākīde
   Su ḳoymasa ġam ocaġına anda seyl-i şarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 14, Mısra 9). [bu,]*
10. Ey Hüdāyī yārumuñ medḥin yazarsam sıġmaya
    Ṭola **bu** ḳaṣr-ı sipencüñ çār erkānı dürüst *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 18, Mısra 14). [bu,]*
11. Ademi ḥāṣıl eylemez **bu** kār
    Mezraʿ-ı dehre olmaġıl ḥāris *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 21, Mısra 7). [bu,]*

12. Pīr-i muġān işigin yaṣdansa n’ola rindān

    Baş egmeyen sipihre **bu** āsitāna muḥtāc *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 22, Mısra 4). [bu,]*
13. Ne ḫāletdür **bu** k’olur ber ü bergi

    Mey-i gül-fāmı ferruḫ cāmı ferruḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 26, Mısra 3). [bu,]*
14. Dāyim ṭayanup ḥüsnüñe ẓulm itme gedāya

    Ḳalmaz saña **bu** ḥaşmet ile cāh Muḥammed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 28, Mısra 4). [bu,]*
15. Ḫ∨āceye mālı faḳīre leb-i cānānı leẕīẕ

    Bu meṣeldür ki olur her kişiye cānı leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 30, Mısra 2). [bu,]*
16. Zāhid gözetdügüm ḳoyup evḳāt-ı ḫamseyi

    Bu zülf ü ʿārıż u ḳad ü bu ḫaṭṭ u ḫāldür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 37, Mısra 10). [bu,]*
17. Zāhid gözetdügüm ḳoyup evḳāt-ı ḫamseyi

    Bu zülf ü ʿārıż u ḳad ü **bu** ḫaṭṭ u ḫāldür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 37, Mısra 10). [bu,]*
18. Raʿdı nālem berḳı āh-ı şuʿledārum ṣandılar

    Ebr-i bārānı **bu** çeşm-i eşk-bārum ṣandılar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 38, Mısra 2). [bu,]*
19. Yaḳan şehr-i sipihri ātiş-i āh-ı derūnumdur

    Yıḳan bünyādını āḫır **bu** enhār-ı ʿuyūnumdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 40, Mısra 2). [bu,]*
20. Niçe Ferhād u Mecnūn’uñ **bu** ṭaġlar tekyegāhıdur

    Açılmış lāleler ol tekyenüñ yer yer çirāġıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 41, Mısra 3). [bu,]*
21. Manṣūr-ı dilin her ki ide zülfüñe ber-dār

    ʿIşḳ ehline **bu** dār-ı fenāda ola ser-dār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 46, Mısra 2). [bu,]*
22. Umaruz āb-ı ʿinebden yine sāġar pür ola

    Pāk sözdür **bu** su aḳduġı yire yine aḳar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 47, Mısra 14). [bu,]*
23. Bu Hüdāyī gāh göya gāh ḫāmūş olduġı

    Bu ki çeşmüñ yādına geh mest ü geh ḥayrāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 50, Mısra 9). [bu,]*
24. Bu Hüdāyī gāh göya gāh ḫāmūş olduġı

    Bu ki çeşmüñ yādına geh mest ü geh ḥayrāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 50, Mısra 10). [bu,]*
25. Göñülde ey kemān-ebrū ḳılıcuñ zaḫmı yanına

    Ḫadeng-i ġamzeñi gönder o da **bu** evde dāḫildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 53, Mısra 4). [bu,]*
26. Dem urduḳca dem-ā-dem ney maḳām-ı ʿışḳda çenge

    ʿAceb mi ser-fero itse o da **bu** ḳavle ḳāyildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 53, Mısra 6). [bu,]*
27. Yerden yere çalar bizi **bu** tevsen-i gerdūn

    Göya ki anuñ boynına biz bār-ı girānuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 61, Mısra 3). [bu,]*
28. Cān virmez isek yoluña girçekler içinde

    Bu ʿarṣada biz daʿvī-i ʿışḳuñda yalanuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 61, Mısra 10). [bu,]*
29. Şebtab-miṣālüz **bu** şebāngāh-ı fenāda

    Bir demde ki peydā isek ol demde nihānuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 61, Mısra 11). [bu,]*
30. Geçüp ol serv-i revān gelmedüginden **bu** yaña

    Añladum anı ki ʿömr-i güẕerānum gelmez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 66, Mısra 5). [bu,]*
31. Düşdi gird-āb-ı yem-i fürḳate **bu** keştī-i dil

    Garḳa vardı daḫı ol Ḫıżr-ı zamānum gelmez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 66, Mısra 7). [bu,]*

32. Gönlümüzden gitmesün bir dem hevā-ı ʿışḳ-ı pāk

    Gür gür ötsün nāy-veş **bu** sīne-i ṣad-çākümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 67, Mısra 8). [bu,]*

33. On sekiz biñ ʿālemüñ seyrinden eglenmez gelür

    Eglenür kūyuñda gelmez **bu** dil-i çālākümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 67, Mısra 10). [bu,]*

34. Ey Hüdāyī ḳanı cām-ı dil-güşā-ı laʿl-i yār

    Jeng ṭutmış tīga döndi **bu** dil-i ġamnāḳümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 67, Mısra 14). [bu,]*

35. Ol büt-i sīmīn-tenüñ olmış dil-i pūlādı nerm

    Var ise itmiş eşer **bu** āh-ı ātiş-bārumuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 69, Mısra 4). [bu,]*

36. Dil-rübālıḳ vaḳtidür ey Ḫıżr-ı vaṣl-ı yār iriş

    Eyle **bu** müstaġraḳ-ı deryā-ı hicrānı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 80, Mısra 6). [bu,]*

37. Tīr atar **bu** yaña ḳalb-i mübtelā mıdur ġaraż

    Bilmezem baña cefā mı yā vefā mıdur ġaraż *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 81, Mısra 1). [bu,]*

38. Eşk ü āh u derd ü ġamla eylemiş cān İḫtilāṭ

    Birbiriyle itmedin **bu** çār erkān İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 2). [bu,]*

39. Olsam Hüdāyī sālik-i şām-ı ʿadem n'ola

    Peykān-ı tīri yaḳdı **bu** fānūs-ı tende şemʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 84, Mısra 12). [bu,]*

40. Tendeki şekl-i ṣanavberde süveydā ṣanmañuz

    Bu dil-i abdāla yaḳmışdur o çeşmi ala dāġ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 85, Mısra 8). [bu,]*

41. Boyını ḳābil degüldür müşk penhān eylemek

    Ḫaṭṭuñ esrārın n'ola keşf itse **bu** ġammāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 86, Mısra 6). [bu,]*

42. Sünbül ü gülden pür itmiş dāmenin gördüm seḥer

    Var-ısa olmış **bu** şeb gülşende ʿişret-sāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 87, Mısra 4). [bu,]*

43. Dāġ-ı dilüm gibi didi yok bir yalıñ ışıḳ

    Bu tekyegāh-ı dehri gezenler ocaḳ ocaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 98, Mısra 4). [bu,]*

44. Çeşm-i Hüdāyī gibi sezādur işigüñe

    Bu nüh-ṣadef ola güher-efşān tabaḳ tabaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 98, Mısra 14). [bu,]*

45. Ṣofī delüdür şol ki **bu** demde ola ayıḳ

    Zerrīn-ḳadeh ala lāleyle şaḳāyıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 100, Mısra 2). [bu,]*

46. Cām al ele gül gibi **bu** demlerde Hüdāyī

    Nūş eyle ʿalā raġmı ḥāsūdān-ı münāfıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 100, Mısra 9). [bu,]*

47. Çekdi Manṣūr'ı **bu** dār-ı pür-ḫaṭardan kendüye

    Gün gibi zāhir degül midür ʿulüvv-i şān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 101, Mısra 9). [bu,]*

48. Nāṣıḥa pendi ḳo var ṣūret-i zībāsına baḳ

    Beni **bu** vech-ile rüsvā-ı cehān eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 103, Mısra 6). [bu,]*

49. Bu güzergāhı maḳarr itme ki mānend-i ḥabāb

    Soñı berbād olur āb üzre mekān eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 104, Mısra 3). [bu,]*

50. Bu cehl ile aña raḳīb olmaḳ revā mıdur ḳarīb

    Bu Cehl'e lāyıḳ mı naṣīb ola viṣāli Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 111, Mısra 3). [bu,]*

51. Bu cehl ile aña raḳīb olmaḳ revā mıdur ḳarīb

    Bu Cehl'e lāyıḳ mı naṣīb ola viṣāli Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 111, Mısra 4). [bu,]*

52. Ḳomadı ṣuda ṣafā ʿārıż-ı ʿālem-tābuñ

    Çekilüp döndügi andan **bu** imiş dol-ābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 112, Mısra 2). [bu,]*

53. ʿĀrıż-ı pāk ü ʿaraḳnāküñ ile **bu** ruḫ-ı āl

    ʿAynıdur gülşen-i cennetde gül-i sīrābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 113, Mısra 3). [bu,]*

54. Çeşmümüñ her perdesinde cilvegerdür ʿaḳs-i dost

    Beñzer ol şeh mālikidür **bu** yidi deryālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 115, Mısra 10). [bu,]*

55. Hüdāyī ḥaḳ **bu** kim şimdi melāḥaṭ āsumānında

    Yañagı āfitāb-ı ʿālem-ārādur Memi Şāhuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 120, Mısra 9). [bu,]*

56. Düşmege çāh-ı zenaḫdānuña **bu** Yūsuf-ı dil

    Sebeb olmışdur aña gīsu-ı ʿanber-şikenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 125, Mısra 7). [bu,]*

57. Muṭrib saña bezm içre **budur** ḳavli sebonuñ

    İç bādeyi ferrāşesidür nāy-ı gülūnuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 126, Mısra 1). [budur, -dur]*

58. Ḫūn-ı ciger ü eşk-ile yuy naḳşını ġayruñ

    Pāk eyle Hüdāyī **bu** derūnuñla birūnuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 127, Mısra 10). [bu,]*

59. Ġam ḫayli yıḳdı göñlini sensüz Hüdāyī'nüñ

    Şāhum ḫarāba vardı yetiş **bu** diyār gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 14). [bu,]*

60. Olmaz şehā Hüdāyī ḳuluñla saña naẓīr

    Ger sad-hezār gelse **bu** bāġa hezār gül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 135, Mısra 10). [bu,]*

61. Sāḳīyā mest it beni ṣun sebʿa-ı seyyāleler

    Çekmeyem tā kim **bu** çarḫ-ı heftümīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 151, Mısra 6). [bu,]*

62. Bu ḥüsn ü cemāli gören ol mihr-i felekden

    Her vech-ile tafḍīl ider insānı melekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 153, Mısra 1). [bu,]*

63. Naḳd-i dilümi zülfüñe virdüm sebebi **bu**

    Almaḳ dilerin sīb-i zenaḫdānuñ elinden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 154, Mısra 7). [bu,]*

64. Ṣaldı **bu** gice bezmümüze ol mehi felek

    iki göziyle baḳdı bize ṣanma Ferḳadān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 156, Mısra 11). [bu,]*

65. O yāruñ şevḳ-ı dīdārıyla şöyle olmışam bīdār

    Ḳamu deryālar uyur uyumaz **bu** çeşm-i ʿālem-bīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 157, Mısra 6). [bu,]*

66. Hüdāyī'yem ḫaṭ-ı Yāḳūt-ı laʿlüñ görmesem bir ān

    Cemālüñ muṣḥafı ḫaḳḳı yazılmaz **bu** dil-i ġamgīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 157, Mısra 10). [bu,]*

67. Ey perī gel **bu** dil-i dīvāneyi zencīre çek

    Nev-bahār-ı ʿārıżuñ şevḳıyla şeydādur bugün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 158, Mısra 3). [bu,]*

68. Gör perde-i ʿinebde gelüp duḫter-i rezi
Ey gizlü genc uman **bu** cehān-ı ḫarābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 162, Mısra 4). [bu,]*
69. Ey Hüdāyī iñlesem n'ola dem-ā-dem ney gibi
Farḳ olınmaz **bu** ten-i zerd ü nizārum sāzdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 164, Mısra 10). [bu,]*
70. İki gözüm yoluña dökmez-ise gevherler
Neme yarar be **bu** ʿayn-ı ʿaẕābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 170, Mısra 4). [bu,]*
71. Ṣudāʿ-ı ġuṣṣañ-ıla sāḳīyā **bu** serḫ̬uşdur
Ṣarāb sür baña yoḳsa gül-ābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 170, Mısra 5). [bu,]*
72. Bu dāġ-ı sīnemi ḫırḳamla setr idersem olur
Ya ḫırḳam üzre bu dāġ-ı ṣarābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 170, Mısra 7). [bu,]*
73. Bu dāġ-ı sīnemi ḫırḳamla setr idersem olur
Ya ḫırḳam üzre **bu** dāġ-ı ṣarābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 170, Mısra 8). [bu,]*
74. Nasīḥaṭüñ ṭutalum diñlemek gerek nāṣıḥ
Ya **bu** terāne-i çeng ü rebābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 171, Mısra 4). [bu,]*
75. O ġunca Kaʿbe yüzinden niḳābın itmedi ref̔
Açılmadı aradan **bu** ḥicābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 171, Mısra 6). [bu,]*
76. Bu derd-i ʿışḳa devā ṣormazam ṭabībe varup
Benüm su'ālüme yoḳdur cevābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 171, Mısra 9). [bu,]*
77. Gül-bāng-i murġ ṣanma ṣadā-ı ceresdür ol
Göçdi **bu** şeb ḳavāfil-i gül merġzārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 4). [bu,]*
78. Ṣavt-ı ḫazīn ile oḳur āb-ı revān gibi
Güş eyledüm **bu** beyti leb-i cūybārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 14). [bu,]*
79. Gel gel nasiḫaṭ-ister iseñ **bu** zamānede
Bu ḫasta-ı belā-zede-i ḫāksārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 17). [bu,]*
80. Gel gel nasiḫaṭ-ister iseñ bu zamānede
Bu ḫasta-ı belā-zede-i ḫāksārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 18). [bu,]*
81. Bu gülsitāna çün-ki Hüdāyī ḳonan göçer
Bir laḥẓa ḫāli olma mey-i ġam-güsārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 21). [bu,]*
82. Bostān u bāġa geçdügi rengi geçer saña
Ṣaḳın Hüdāyī **bu** felek-i ḫīlekārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 173, Mısra 14). [bu,]*
83. Ġam ḫūnıdur **bu** tekyede zādü'l-müṣāfirīn
Alduñsa ḥışşe merd-i ḳanāʿat-güzīnsin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 176, Mısra 9). [bu,]*
84. Gel ʿibret al **bu** seyr-i sarāy-ı ḫarābdan
Ḳalmışdur ança Ḫusrev u Efrāsiyāb'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 178, Mısra 1). [bu,]*
85. Fehm it **bu** sırrı sāġır içinde ṣarābdan
Her kim düşerse ayaġa baş üzredür yeri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 178, Mısra 14). [bu,]*
86. Bu reng ü būyı lāle görüp gül yüzüñdedir
Baġrumda dāġum olmaz-ıdı olsa bende bu *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 5). [bu,]*
87. Atma yābāna tirüñi gönder begüm dile
Kim cān metāʿı gibi geçer şehr-i tende **bu** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 8). [bu,]*

88. Ḳays’a mecnūn dimeñüz ʿākıl ü ferzānedür o

Kim ki **bu** silsileden olmaya dīvānedür o *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 184, Mısra 2). [bu,]*

89. Kimdür yüzüñde **bu** ḫaṭ-ı reyḥāna ṭaʿn ide

Kāfirdür ol ki ḥażret-i Ḳur’ān’a ṭaʿn ide *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 185, Mısra 1). [bu,]*

90. Mihr-i lebüñle dilde yanan tāze dāġlar

Lāyıḳ **budur** ki mühr-i Süleymān’a ṭaʿn ide *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 185, Mısra 6). [budur, -dur]*

91. Geh geh unıtma seng-i duʿā-y-ile yād idüp

Taʿmīr eyle **bu** dil-i vīrānı Muṣli Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 187, Mısra 8). [bu,]*

92. Devlet ḳapusı meykededür **bu** zamānede

Sāḳī-durur viren elin ol āsitānede *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 192, Mısra 1). [bu,]*

93. Şol muṭribüñ ki ṣavtı fenādan ḫaber virür

Gördüm **bu** beyti oḳıdı gāhī terānede *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 192, Mısra 6). [bu,]*

94. Fānī cehāndan āḫir uçar şāhbāz-ı cān

Lābüd ölür ṭoġan **bu** kühen-āşiyānede *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 192, Mısra 8). [bu,]*

95. Kim ki göz açdı ḥarāma ṣoñı vardı bāda

Baña **bu** nükteyi remz itdi ḥabāb-ı bāde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 195, Mısra 2). [bu,]*

96. Kesb-i gencīne-i ʿirfān idegör kim dem olur

Gelmemiş gibi olasın **bu** ḫarāb-ābāda *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 195, Mısra 6). [bu,]*

97. Bu gice bir meh-i rūşen-derūnı sīneye çekmiş

Gererse gögsini tañ mı feżā-ı çarḫda hāle *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 199, Mısra 5). [bu,]*

98. Ṭarar yürür ḳara zülfini ʿarż ider ruḥı ālin

Diler **bu** āl-ıla dil murġın ala ol gözi ala *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 199, Mısra 8). [bu,]*

99. Seng-i cevrüñ kim yaġar **bu** ḳalb-i ḥayrān üstine

Menn ü selvādur iner Mūsā-ı ʿİmrān üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 201, Mısra 1). [bu,]*

100. Tek yüzüñ şemʿini göster mumdur pervāne-veş

Yanmaġa **bu** tekye-i dehrüñ ışıḳ-meşrebleri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 209, Mısra 6). [bu,]*

101. Bir serv-ḳadd ü lāle-ruḫuñ dāġdārıdur

Kühsar-ı sīnem içre **bu** şekl-i ṣanavberī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 210, Mısra 8). [bu,]*

102. Dilā revādur olursañ **bu** ʿāleme rüsvāy

Saña ḳaşı ġamını kim didi ki illere yay *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 212, Mısra 1). [bu,]*

103. Kitāb-ı Gülşen-i Rāz içre berg-i sünbüldür

Ṣaḥīfe-i ruḫuñ üzre **bu** ḫaṭṭ-ı ʿanber-sāy *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 212, Mısra 4). [bu,]*

104. Bu şām-ı fürḳati rūz-ı viṣāle tebdīl it

Gel ey çirāġ-ı cemāli delīl-i nūr-ı Ḫudāy *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 212, Mısra 7). [bu,]*

105. ʿĀşıḳuñ eşk ile **bu** dīde-i ġam-dīdeleri

ʿIşḳ deryāsınuñ oldı ṣadef-i pür-güheri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 216, Mısra 1). [bu,]*

106. Ḳarşu çıḳsa ne ʿaceb ṣabr u ḳarārum dil ü cān

Gün gibi **bu** seḥer ol şāh-süvārum geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 217, Mısra 4). [bu,]*

107. Gelüp **bu** gice eyā meh bizümle aḫşamla

Derūn-ı bezmümüzi rūşen eyle hāle gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 218, Mısra 3). [bu,]*

108. Ne cevher vaṣf ider dendān u laʿlüñ

Hüdāyī'nüñ **bu** ṭabʿ-ı ḫurdedānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 225, Mısra 10). [bu,]*

109. Bu bezm-i devre şāh-ı perī-ḫaṣlet olmasa

Ṣırça sarāy içinde maḳām eylemezdi mey *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 229, Mısra 3). [bu,]*

110. Ma'īl oldum vechi var dil-ber cefālar eylese

N'eyledüm kim cevr ider **bu** ʿālem-i fānī daḫı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 231, Mısra 8). [bu,]*

111. Nār-ı ruḫ-ı dildāruma dildāde geçer şemʿ

Her dem **bu** hevādandur anuñ sūz u güdāzı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 234, Mısra 10). [bu,]*

112. Ben kāfir-i ʿışḳam gelüp öldürsün o ḫūnī

Ben tā ki **bu** meydānda şehīd olam o ġazī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 234, Mısra 12). [bu,]*

113. Leblerüñ emsem didüm ol dilbere em mā didi

Kimseye **bu** sırrı ifşā eyleme ammā didi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 239, Mısra 2). [bu,]*

114. Ġayrılar şīrīn lebin şeftālūsına alıcaḳ

Ḫaste gonlüm āh idüp **bu** derdile eyvā didi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 239, Mısra 8). [bu,]*

115. Ey Hüdāyī göricek ol şeh **bu** şīrīn sözümi

Āferīnler saña ey ṭūṭī-i şekker-ḫā didi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 239, Mısra 9). [bu,]*

116. Besdür **bu** ḳadar rāz-ı dilüñ açma Yetīmā

Esrāruñı fāş itmege iʿcāza mı düşdün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 240, Mısra 9). [bu,]*

117. Bu sūzile dil nāle-i mestāne mi çeksün

Bülbül çekecek bārı da pervāne mi çeksün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 241, Mısra 1). [bu,]*

118. Anda bir nice ṭop āyīnedür

Māh u ḫurşīd ile **bu** heft ecrām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 42). [bu,]*

119. Ġoncanuñ ḫamında gel **bu** reng ü būya ḳıl naẓar

Ṣibġata'llāhuñ saña tā eyleye sırrın ʿayān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 7). [bu,]*

120. Deyr-i ʿĪsādur yaḫud **bu** muḫtelif eşkāl ile

Erġanūn ol deyre ṣavt-ı bülbül ü āb-ı revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 17). [bu,]*

121. Bu duʿāyı gūş idüp her kim ki dir āmīn aña

Bāġ-ı ḫuld içinde anı eyle yā Rab cāvidān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 101). [bu,]*

122. Māl u cāhına heves ḳılma **bu** dehr-i dūnuñ

Bir nefes ṣıḥḥati biñ mertebe-i ʿizzet bil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 25). [bu,]*

123. Faẓl-ı Feyyāż'a **bu** yolda özüñi tefvīż it

Giderek menzil-i maḳṣūda olursın vāṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 43). [bu,]*

124. Ḳoma dīvāne dilüñ silsile-mūlarda esīr

Ger **bu** sevdālar-ıla ḳalur iseñ key müşkil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 58). [bu,]*

125. Benem ol ḥāfıẓ-ı gencīne-i Ḳur'ān-ı ʿaẓīm

Pürdür esrār-ı Ḫudā-y-ıla **bu** ḳalb-i vīrān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 44). [bu,]*

126. Nitekim bula **bu** terkīb-i ʿanāṣır tertīb

Nitekim āb ola **bu** ʿālem-i ebdāna revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 49). [bu,]*

127. Nitekim bula **bu** terkīb-i ʿanāṣır tertīb

Nitekim āb ola **bu** ʿālem-i ebdāna revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 50). [bu,]*

128. Başı göge iren **bu** dem içmezse sebzede

Ṣofī ne farḳı var göge çıḳmış devābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 19). [bu,]*

129. Baş ḳor ayaġı ṭozına sulṭān-ı ḫāverān

Her şām inüp **bu** çeşme-i müşkīn-ṭıbābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 30). [bu,]*

130. ʿAzm itdüginde Ḫusrev-i ġāzī-i bū'l-fütūḥ

Gülzār-ı cennete **bu** sarāy-ı ḫarābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 32). [bu,]*

131. Ṭoġdı ṣan ʿİsī-i pākīze-nefes Meryem'den

Ṭoldı şavḳ-ıla **bu** deyr-i felek-i heft-eyvān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 4). [bu,]*

132. Çıḳdı **bu** ʿarṣada biñ nāz ile ḳıldı cevelān

Dehr Yaʿḳūb'ınuñ açıldı yine göñli gözi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 25). [bu,]*

133. Virdi şāh-ı emeli mīve-i luṭf u iḥsān

Naġme-sāz olsa **bu** şevḳ-ıla ne ġam bülbül-i dil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 50). [bu,]*

134. Ḫāṣıl-ı ʿömr-i girān-māye-i sulṭān-ı cehān

Tā ki **bu** māder-i şebden ṭoġa eṭfāl-i nücūm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 54). [bu,]*

135. Tā ki meh ide **bu** seyr üzre felekde devrān

Tā ki İskender-i evreng-i nüh-eyvān-ı sipihr *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 55). [bu,]*

136. Görindi neyyir-i aʿẓam **bu** ḳaṣr-ı mīnādan

Miṣāl-i nūr-ı Muḥammed cenāb-ı Batḥā'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 1). [bu,]*

137. Güneş mi şuʿle viren **bu** revāḳ-ı aḍdardan

Ya nūr-ı ṭalʿat-ı Ādem cebīn-i Havvā'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 7). [bu,]*

138. Ya çıḳdı ḫażret-i Yūsuf derūn-ı maḫbesden

Ya aġdı göklere ʿīsā **bu** ṣaḥn-ı ġabrādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 12). [bu,]*

139. Ya-ḫud yazıldı **bu** ṭāḳ-ı sipihre bir şemse

Füroġ-ı mihr-i cemāl-i Piyāle Paşa'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 13). [bu,]*

140. Ṭapuña ʿarż-ı ḫulūṣ itmedür Ḫudāvendā

Ġaraż **bu** şiʿr-i dil-avīz ü naẓm-ı ġarrādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 48). [bu,]*

141. Ẓuhūr ide nitekim şāh-ı çār-ı bālīş-i çarḫ

Celāl ü şevket-ile **bu** revāḳ-ı ḫaḍrādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 54). [bu,]*

142. Luṭfuñ cehāna faż̈l u kemālüñ gibi delīm

Ḫulḳuñ **bu** ḫalḳa şān-ı şerīfüñ gibi ʿaẓīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 8). [bu,]*

143. Āl-i Muḥammed olduġuña **bu** yeter delīl

Şemʿ-i ruḫuñ-durur gül-i ḥamrā gibi besīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 19). [bu,]*

144. Bu deñlü luṭf u ṭabʿ-ıla ʿirfān-ıla anı

Pā-māl-i esb-i ẓulm ide lāyıḳ mı her le'īm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 23). [bu,]*

145. Ḫaḳdan **budur** murādum eyā bedr-i bürc-i ḳadr

Evc-i saʿādet üzre müdām olasın muḳīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 29). [budur, -dur]*

146. Didi anuñ-durur **bu** ṣadr-ı güzīn

Ġulġuleyle ṭolup zemīn ü zamān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 29). [bu,]*

147. Daḫı **bu** cāh şimdi buldı yīrin

Didi bendeñ Hüdāyī tārīḫin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 65). [bu,]*

148. Aña encüm piyāde vü ferzīn

Tā ki **bu** sebze-zār-ı çarḫı nücūm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 74). [bu,]*

149. Gözüme gelmiş idi bāde gibi

Cūş idüp **bu** cigerdeki ḳanum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 10). [bu,]*

150. Şeb-i fürḳat duḫān-ı āh gibi

Aġladurken **bu** çeşm-i giryānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 14). [bu,]*

151. Didüm ol şevḳ ile **bu** tārīḫi

Ol ḫalīl-i dil oldı mihmānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 25). [bu,]*

152. Ḳadre irdi **bu** şeb bi-ḥamdi'llāh

Nūr gösterdi baña Yezdān'um *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 27). [bu,]*

153. Minnet Allāh'a dirligüm ḫ̬uşdur

Geldi **bu** mürde cismüme cānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 32). [bu,]*

154. Niçe eyyām idi ki gün yüzüñe

Ḥasret idi **bu** çeşm-i giryānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 40). [bu,]*

155. Ḫāk-i rāh idi pāy-būsuñ-içün

Yollaruñda **bu** cism-i ʿuryānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 42). [bu,]*

156. Az belā çekmedüñ **bu** yolda saña

Çoḳ degüldür **bu** deñlü iḥsānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 65). [bu,]*

157. Az belā çekmedüñ **bu** yolda saña

Çoḳ degüldür **bu** deñlü iḥsānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 66). [bu,]*

158. Umarın ire **bu** murādına

ʿAbd-i muḫliṣ Hüdāyī-i nā-kām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 12, Mısra 21). [bu,]*

159. Gül-i baḫtuñ revādur **bu** çimende

İderse devlet-i Ḍaḥḥaḳ'e ḫande *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 15). [bu,]*

160. Ḫudā'dan dilerem **bu** çarḫ-ı devvār

Döne ḳuṭb-ı murāduñ üzre her bār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 35). [bu,]*

161. Her dem aḳar **bu** dīdeden çihre-i zerdüm üzre ḳan

Muṣlīcuġum ser-āmedüm ḳāmeti ʿömr-i sermedüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Muhammes 1, Mısra 3). [bu,]*

162. Bu ḥüsn-ile be-ḥaḳḳ-ı çār-yār-ı Aḥmed-i Muḫtār

Naẓīri gelmemişdür milket-i ʿOs̱mān'a ʿOs̱mān'uñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 7). [bu,]*

163. Müşerrefdür cemālüñden **bu** mektebḫāne-i āfāḳ

Oḳurlar muṣḥaf-ı ḥüsnüñden eṭfāl-i dil-i ʿuṣṣāḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 9). [bu,]*

164. ʿÖmer sīretlü şāhısın bugün **bu** mülk-i ʿOs̱mān'uñ

Benüm çeşmi siyāhum ruḫları ālüm Muḥammed Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 15). [bu,]*

165. Bu ḳadd-i ser-ferāz ile bugün serv-i çimensin sen

Leb-i cān-baḫşuñ ile ḫusrev-i şīrīn-dehensin sen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 5). [bu,]*

166. Ḫaṭṭ-ı sebzüñ göyiyā **bu** laʿl-i rūḥ-efzā ile

Ḫıżr'dur kim hem-dem olmış ḥażret-i ʿİsā-y-ıla *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 5). [bu,]*

167. Bu Hüdāyī ʿāşıḳ-ı şūrīde-ḥālüñdür senüñ

Derdmendüñdür yoluñda pāy-mālüñdür senüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 17). [bu,]*

168. Bu āfītāb-ı ḥüsn-ile germ oldı bāzāruñ senüñ

ʿĀlem metāʿ-ı vaṣluña oldı ḫārīdāruñ senüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 17). [bu,]*

169. Bu ḳāmetiyle serv-i riyāż-ı cināndur

Bu mürde cisme lebleri rūḥ u revāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 5). [bu,]*

170. Bu ḳāmetiyle serv-i riyāż-ı cināndur

Bu mürde cisme lebleri rūḥ u revāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 6). [bu,]*

171. Umaruz yine ṣala **bu** yaña dest-i rūzgār

Varsun ol serv-i ḫırāmānum ṣalınsun bir zamān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 19). [bu,]*

172. Düşelden Kerbelā-ı hecrüñe ey çeşmi ḳattālüm

Zülāl-i vaṣluña dil-teşnedür **bu** ḳalb-i meyyālüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 16, Mısra 2). [bu,]*

173. Seyr idüp mirʿāt-ı rūyuñda **bu** vech-i aḥseni

Sevmesün yā n'eylesün **bu** ḳalb-i meyyālüm seni *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 3). [bu,]*

174. Seyr idüp mirʿāt-ı rūyuñda **bu** vech-i aḥseni

Sevmesün yā n'eylesün **bu** ḳalb-i meyyālüm seni *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 4). [bu,]*

175. Görmişem bī-ḥadʿaṭā vü luṭfuñı iḥsānuñı

Sevmesün yā n'eylesün **bu** ḳalb-i meyyālüm seni *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 8). [bu,]*

176. Siḥr idüp tesḫīr ider ol çeşm-i cādūlar beni

Sevmesün yā n'eylesün **bu** ḳalb-i meyyālüm seni *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 12). [bu,]*

177. Kākülüñ taʿvīż-i cān ḫaṭṭuñ maḥabbet āyeti

Sevmesün yā n'eylesün **bu** ḳalb-i meyyālüm seni *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 16). [bu,]*

178. Göñlümüñ Yaʿḳūbınuñ sen Yūsuf-ı Kenʿānısın

Sevmesün yā n'eylesün **bu** ḳalb-i meyyālüm seni *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 20). [bu,]*

179. Ḥaşra dek sürsün murādum **bu** merām-ı ṣalṭanat

Mālik-i mülk-i Süleymān ḥażret-i Sulṭān Selīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 23, Mısra 7). [bu,]*

180. Zülāl-i laʿlüñe dil-teşnedür **bu** ḳalb-i meyyālüm

Gül-i bāġ-ı cinānum ruḫları ālüm Ḥasan Balı'm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 24, Mısra 3). [bu,]*

181. Nabzumı gördi ṭabīb el çekdi gelmez yanuma

ʿIşḳ derdidür **bu** derd saʿy eylemez dermānuma *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 18). [bu,]*

182. Daḫı yoḳ mı teraḥḥum **bu** ġarīḳ-ı baḥr-i ʿiṣyāna

Cefā irmez mi pāyāna nihāyet yoḳ mı hicrāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 3). [bu,]*

183. Eyā Mışr-ı dile biñ ʿizzet-ile Yūsuf-ı ṣānī

Gelüp dārü's-sürūr itseñ n'ola **bu** beyt-i aḥzānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 10). [bu,]*

184. Bu cevrüñ ḥaddi yoḳ mı ġāyetin bulmaz mı bu miḫnet

Cefā irmez mi pāyāna nihāyet yoḳ mı hicrāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 15). [bu,]*

185. Bu cevrüñ ḥaddi yoḳ mı ġāyetin bulmaz mı **bu** miḫnet

Cefā irmez mi pāyāna nihāyet yoḳ mı hicrāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 15). [bu,]*

186. Dimezsin **bu** Hüdāyī derd-mendüñ nicedür ḥāli

Cefā irmez mi pāyāna nihāyet yoḳ mı hicrāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 19). [bu,]*

187. Niçe bir dür döke **bu** dīde-i terler niçe bir

Niçe bir żāyiʿ ola bunca güherler niçe bir *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 7). [bu,]*

188. Ḳaşlaruñ yāyına biñ cān-ıla ḳurbānuñ olam

Bir iki gün **bu** fenā tekyede mihmānuñ olam *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 16). [bu,]*

189. Yüzüme bir güle baḳ tā ki sevinsün cānum

Dest-i luṭfuñla yapılsun **bu** dil-i vīrānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 24). [bu,]*

190. Dest-būs-ı yāra saʿy-ile irişmez gördüm el

Pāyına düşdüm **bu** cism-i ḫāki pāy-māl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 20). [bu,]*

191. Bu kārbān-serāyı binā itdi dilerüz

Dārü's-selāmı aña naṣīb ide Musteʿān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 3, Mısra 3). [bu,]*

192. Tārīḫini Hüdāyī-i dāʿī didi anuñ

Bu kārvān-serāya gelen oldı hep revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 3, Mısra 6). [bu,]*

193. Her kim **bu** ābı eyledi **bu** ravżaya sebīl

Dīdār-i pākin aña naṣīb ide ol Cemīl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 4, Mısra 1). [bu,]*

194. Her kim **bu** ābı eyledi **bu** ravżaya sebīl

Dīdār-i pākin aña naṣīb ide ol Cemīl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 4, Mısra 1). [bu,]*

195. Raḥmetler ide rūḥına Mevlā Muḥammed'üñ

Kim **bu** diyār içinde şehīd oldı hem ġarīb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 6, Mısra 2). [bu,]*

196. Binā itdi **bu** ḳaṣr-ı dil-güşāyı

Muḥammed Beg o kān-ı luṭf u himmet *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 7, Mısra 1). [bu,]*

197. Yūsuf-ı Mıṣr-ı kerem Yaʿḳūb Aġa

Yapdı **bu** cisri idüp Ḥaḳ penāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 8, Mısra 2). [bu,]*

198. Ḥaḳḳ içün **bu** çeşmeyi itdi sebīl

Dilerüz maḳbūl ide ol Ẕu'l-celāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 9, Mısra 3). [bu,]*

bu: *Koku.*

1. ʿAnber-ḫaṭuñ şemīmi ki yoḳdur çimende **bū**

   Gül-gūn ruḫuñ nesīmi ki olmaz semende **bū** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 1). [bū,]*

2. ʿAnber-ḫaṭuñ şemīmi ki yoḳdur çimende **bū**

   Gül-gūn ruḫuñ nesīmi ki olmaz semende **bū** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 2). [bū,]*

bu: *"Böyledir, bu şekildedir, böyle olmalıdır" anlamlarına gelen "bu" işaret sıfatının bildirme eki almış şekli.*

1. Terk idüp ʿizz ü cāhı şimdi **budur**

   Dil-i bī-ġıllda ārzū-ı merām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 12, Mısra 17). [budur, -dur]*

2. Nūr-ıla yazmış alnına ol kātib-i ezel

   Ṣadr-ı serīr-i mesned-i ḥüsne **budur** maḥal *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 10). [budur, -dur]*

bu deñlü: *Bu kadar, bu kadar çok.*

1. Lebüñ yeter baña geçdüm şarābı n'eyleyeyin

   Çeküp ṣoñında **bu deñlü** ʿaẕābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 171, Mısra 2). [bu deñlü,]*

bu kim: *Bu ki.*

1. Ol perī perde-nişīn olduġınuñ sırrı **bu kim**

   Gele ḫalḳ ayaġına Kaʿbe-i menṣūr gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 236, Mısra 3). [bu kim,]*

bū türāb'dan: *Topraktan. Bu Türab, Hz. Ali'nin lakabıdır. Hz. Ali de namaz kılarken alnı toprak olmuştur. Hz. peygamber de bu durumu görünce kendisine toprak babası anlamında Ebu Türap, demiştir.*

1. Ḫāk-i rehüñde tek baña yer vir ʿAlīlik it

   Olsun Yezīd yüz çevüren **Bū Türāb'dan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 179, Mısra 6). [bū türāb'dan, -dan]*
2. Ḫāk-i rehüñden eyle mürüvvet ʿĀlīlik it

   Olsun Yezīd yüz çevüren **Bū Türāb'dan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 54). [bū türāb'dan, -dan]*

bu yaña: *Bu tarafa.*

1. Āşināllıḳ gitdi bizden yār olaldan yād-ile
   Gelmez oldı **bu yaña** ol ḳāmet-i şimşād-ile *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 14). [bu yaña, -a]*

bu yüzden: *Bu nedenle.*

1. Gün yüzüñ göstermeyen ol meh-liḳādur dīdeye
   Ḳasdı **bu yüzden** baña cevr ü cefādur dīdeye *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 202, Mısra 2). [bu yüzden,]*

bucaġ: *Bucak, köşe, yer.*

1. Hüdāyī ḫastanuñ ḥālin ṣorarsañ ey ṭabīb-i cān
   Seni özler niçe demdür yatur miḥnet **bucaġında** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 203, Mısra 10). [bucaġında, -ın, -da]*

bucaḳ bucaḳ: *Köşe bucak.*

1. Geh dildedür müjeñ oḳı geh cān evindedür
   Ḳanlu gibi ki gizlenür ilden **bucaḳ bucaḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 97, Mısra 12). [bucaḳ bucaḳ,]*
2. Eyler ʿadū-ı ehrimenüñ daʿvetin ḳabūl
   Benden ḳaçar perī gibi āh o **bucaḳ bucaḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 98, Mısra 6). [bucaḳ bucaḳ,]*

budak: *İnce ve küçük dal.*

1. Hemīşe körpe **budaḳlaruñ** ide ber-ḫuʿur-dār
   Murādum ol-durur ol Vāhibü'l-ʿaṭāyādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 57). [budaḳlaruñ, -lar, -un]*

budak budak şalınmış: *Dal dal salınmak.*

1. Ol iki zülf ucında lebüñ ey nihāl-i nāz
   Ḫurmā-ı tāzedür ki şalınmış budaḳ budaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 98, Mısra 12). [budaḳ budaḳ şalınmış, -ın, -mış]*

bugün: *Bu devirde, bu zamanda,bugün.*

1. Ol ḳıyāmet-yār-ıla bir yirde ḥaşr olduḳ **bugün**
   Rūz-ı maḥşerde meger cāy-ı bihişt-āsā-ı ʿīd *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 27, Mısra 13). [bugün,]*
2. Şehre ol māhı **bugün** mihr ü vefāsı bildürür
   Nitekim şemsüñ ṭulūʿını żıyāsı bildürür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 34, Mısra 1). [bugün,]*
3. Ey Hüdāyī Ḥāfıẓ-ı Rūm'um bī-ḥamdi'llāh **bugün**
   Ḳalb-i vīrānum ṭolu gencīne-i Ḳur'ān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 101, Mısra 13). [bugün,]*
4. Ḥaşr olalum gel **bugün** dirsem ṣalarsın yārına
   Ey sehī-ḳāmet ḳıyāmetdür senüñ ferdālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 115, Mısra 11). [bugün,]*
5. Gül dikme bāġa ʿārıż-ı dil-ber biter diyü
   Serv ü çenar geldi **bugün** bāġbāna dik *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 124, Mısra 8). [bugün,]*
6. Birāderler meded ol pür-cefā vü nāzum aldurdum
   Bugün Yaʿḳūb-ı vaḳtem Yūsuf-ı mümtāzum aldurdum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 144, Mısra 2). [bugün,]*
7. Ġamdan öldüm cān u dil tenden müberrādur **bugün**
   Luṭf idüp rūḥum gelürseñ ḫāne tenhādur **bugün** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 158, Mısra 1). [bugün,]*
8. Ġamdan öldüm cān u dil tenden müberrādur **bugün**
   Luṭf idüp rūḥum gelürseñ ḫāne tenhādur **bugün** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 158, Mısra 2). [bugün,]*
9. Ey perī gel bu dil-i dīvāneyi zencīre çek
   Nev-bahār-ı ʿārıżuñ şevḳıyla şeydādur **bugün** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 158, Mısra 4). [bugün,]*
10. ʿAhd ü peymān eylemişdi dün mey-i gül-gūna dil
    Laʿl-i nābuñ şevḳına peymāne-peymādur **bugün** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 158, Mısra 6). [bugün,]*

11. Meclis-i ʿışḳuñda nālem ney nevālem ḫūn-ı ġam
    Eşk sāḳī çeşm-i pür- ḫūn cām-ı ṣaḥbādur **bugün** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 158, Mısra 8). [bugün,]*
12. Gel berü ey māh sensin eksügi bezmüñ hemān
    Yoḫsa esbāb-ı ṭarāb cümle müheyyādur **bugün** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 158, Mısra 10). [bugün,]*
13. Ey Hüdāyī ol perī-şānum gelürse bezmümüz
    Ġayret-i cemʿiyyet-i necm-i Süreyyādur **bugün** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 158, Mısra 12). [bugün,]*
14. Yārını bir gün gelem diyü ṣalan ferdālara
    Ol ḳıyāmet-ḳāmet ol serv-i dil-ā [rā]dur **bugün** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 158, Mısra 14). [bugün,]*
15. Dād idem yād idüben rūz-ı ḳıyāmet senden
    Bugün ey meh beni ṣalduḳlaruñı ferdāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 188, Mısra 8). [bugün,]*
16. Nūr-ı şavḳ-ıla neden ṭoldı zemīn ile zamān
    Didiler şāh Selīmi'bni Süleymān'a **bugün** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 30). [bugün,]*
17. Şeh-i ʿālem-penāhıdur **bugün** ser-ḫayl-i ḫūbānuñ
    Naẓīri gelmemişdür milket-i ʿOs̱mān'a ʿOs̱mān'uñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 3). [bugün,]*
18. Bugün bürc-i melāḥatde saʿādetle olaldan māh
    Münevverdür füroġ-ı mihr-i rūyuñdan dil-i āgāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 1). [bugün,]*
19. Lebüñ kim ʿaynıdur Āb-ı Ḥayāt-ı Ḫıżr-ı devrānuñ
    Bugün cān virmede emvāta adı var Mesīḥā'nuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 14). [bugün,]*
20. ʿÖmer sīretlü şāhısın **bugün** bu mülk-i ʿOs̱mān'uñ
    Benüm çeşmi siyāhum ruḫları ālüm Muḥammed Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 15). [bugün,]*
21. Bu ḳadd-i ser-ferāz ile **bugün** serv-i çimensin sen
    Leb-i cān-baḫşuñ ile ḫusrev-i şīrīn-dehensin sen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 5). [bugün,]*
22. Yoḳ-durur mis̱li vilāyetde **bugün** Ḥayder gibi
    İşiginde ḳara ḳulıyam anuñ Ḳanber gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 9). [bugün,]*
23. Ṭolsa evṣāf-ı cemīlüñle n'ola rūy-ı zemīn
    Ḫayl-i ḫūbāna **bugün** sensin olan şāh-ı güzīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 10). [bugün,]*
24. Bugün meh-rūlar içre gün gibi bulsa n'ola şöhret
    Leṭāfet mülkini feṭḥ eyledi ġamzıyla Feṭḥu'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 15). [bugün,]*

25. İrişüp ʿömri bahārına anuñ bād-ı ḫazān
    Ṣararup ṣoldı **bugün** ol gül-i gülzār-ı cinān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 6). [bugün,]*
26. Ḥüsn-ile mihr-i cehān-tāb iken irişdi zevāl
    Bedr iken bürc-i leṭāfetde **bugün** oldı hilāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 14). [bugün,]*

buhūr: *Tütsü.*

1. Ḥāmeñ Hüdāyī bezm-i belāġat **buḫūrıdur**
   Ḥaṭṭ-ı siyāh-ı şiʿrüñ aña dūd-ı müşk-bār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 49, Mısra 13). [buḫūrıdur, -ı, -dur]*

buhūr-ı bezme: *Meclisin tütsüsü.*

1. Didi **buḫūr-ı bezme** ḫaṭ-ı müşk-bār-ı yār
   N'eyler ʿaceb ki ben var-iken encümende bu *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 11). [buḫūr-ı bezme, -e]*

bul-: *(Arayarak veya rastgele) Bir şey, bir kimse veya bir durumla karşılaşmak, bulmak II ermek, elde etmek, ulaşmak.*

1. Maġribī gibi **bulur** ḳanda ise anı raḳīb
   N'eylesün gizlenüp ol genc-i nihān olduġı'çün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 165, Mısra 7). [bulur, -ur]*
2. İsm-i Aʿẓam ḫaḳı ol aña ola ḫırz-ı emān
   Bula günden güne yā Rab meh-i nev gibi kemāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 46). [bula, -a]*

bul: *(Arayarak veya rastgele) Bir şey, bir kimse veya bir durumla karşılaşmak, bulmak II ermek, elde etmek, ulaşmak.*

1. Ḳuluñ adıyla olmaġla şehā Behrām-ıla Keyvān
   bulup rifʿatler oldı her biri bir nām-ver kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 13, Mısra 6). [bulup, -up]*
2. Ben raḳībüñde ḫalāvet **bulımadum** hergiz
   Meger ey lebleri şekker ola ḫalvāsı leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 31, Mısra 7). [bulımadum, -ı, -ma, -du, -m]*
3. Bulurdı pāye-i maḳṣūdı ʿāşıḳ-ı pā-māl
   Atuñ ayaġına başın ideydi kāse-i süm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 136, Mısra 5). [bulurdı, -ur, -dı]*

4. Reh-i ʿışḳuñda ṣādıḳam umaram
   Bulmayasın ölince yalanum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 96). [bulmayasın, -ma, -y, -asın]*
5. Bulduḳca felekde Ḳuṭb temkīn
   Seyr eyledügince Māh u Pervīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 43). [bulduḳca, -duḳca]*
6. Raḥmet idi evvelüñ ʿuṣṣāḳa virürdi ḥayāt
   Bulmış idi evṣaṭuñda maġfiret cümle ʿuṣāt *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 14). [bulmış, -mış]*

bulanıḳ olur: *Bulanmak.*

1. Tīr atsa müjeñ kan aḳıdur dīde-i ʿāṣıḳ
   Bārān olıcaḳ ʿaynuñ olur ṣuyı bulanıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 99, Mısra 2). [bulanıḳ olur, -ur]*

bü'l-beşer: *İnsanlığın babası || ilk insan, hz. Adem.*

1. ʿArş-ı Raḥmāndur anda lāyıḳdur
   Bü'l-beşer hem ḫaṭīb ola hem imam *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 52). [bü'l-beşer,]*

bülbül: *Güzel sesiyle bilinen kuş II āşık.*

1. Gül-şeker leblerüñüñ medḥin oḳurlarsa olur
   Ṭūṭīnüñ nükteleri **bülbülüñ** elhānı leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 30, Mısra 6). [bülbülüñ, -ün]*
2. Ey Hüdāyī ben niyāz itdükçe **bülbüller** gibi
   Nāz ider ol ġunca-ı bāġ-ı cinānum söylemez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 65, Mısra 9). [bülbüller, -ler]*
3. Bülbülin zār idici bir gül-i raʿnā-ıduġuñ
   Baña ey ġunca-dehān dirler idi gerçek imiş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 76, Mısra 7). [bülbülin, -in]*
4. Fürḳatinden ey göñül ḳurtarmaz efgānuñ seni
   Bülbüli itmez ḳafesden āh u efgānı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 79, Mısra 6). [bülbüli, -i]*
5. Bülbül ʿaceb mi mest-i ḫarāb olsa ġuncalar
   Bezm-i bahāra bāde getürdi ḳabaḳ ḳabaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 97, Mısra 3). [bülbül,]*
6. Vaṣl-ı gülden munfaṣıl olmaḳ muḳarrerdür diyü
   Ṭoldurur nāleyle **bülbül** gülsitānı muttaṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 133, Mısra 4). [bülbül,]*

7. Bülbül terāne-sāzı olup kendi kāse-bāz
   Devşürdi jāle dirhemini bī-şümār gül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 135, Mısra 3). [bülbül,]*
8. Biñ nāz iderse **bülbüline** vechi var gül
   Ḳonmış bir al kāġada vefḳ-ı hezār gül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 135, Mısra 1). [bülbüline, -in, -e]*
9. Bülbül gibi gülzār-ı maḥabbetde Hüdāyī
   İñler o nihāl-i gül-i ḫandānuñ elinden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 154, Mısra 15). [bülbül,]*
10. Yine gül geldi olup ḫusrev-i evreng-i çimen
    İdelüm gel berü **bülbül** gibi āheng-i çimen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 166, Mısra 2). [bülbül,]*
11. Berg-i ḫazān degül güle **bülbül** ṣabā-y-ıla
    Gönderdi nāmeler varaḳ-ı zer-nigārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 5). [bülbül,]*
12. Bu sūzile dil nāle-i mestāne mi çeksün
    Bülbül çekecek bārı da pervāne mi çeksün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 241, Mısra 2). [bülbül,]*
13. Murġ-ı cānum ḳıl benüm ol merġzāruñ **bülbüli**
    Anda daḫı ideyin şevḳuñla feryād u fiġān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 99). [bülbüli, -i]*
14. Bülbül nevāsın itse ne ġam perdeden bīrūn
    Başladı ġunca ġunca verā-ı ḥicābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 11). [bülbül,]*
15. Bülbül giceyle güllere söyler fesāneler
    Nergis ʿaceb mi gözlerin açmazsa ḫ̆ābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 15). [bülbül,]*
16. Ben de bir **bülbülüñem** alma fiġānum Memi Şāh
    Ey cemāli gül-i gülzār-ı cinānum Memi Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 3). [bülbülüñem, -üñ, -em]*
17. Ben **bülbülüñ** aġlatma gel ey ġunca-dehānum
    Bir kez gel e baḳ yüzüme kim şād ola cānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 1). [bülbülüñ, -ün]*
18. Gül yüzi şevḳıyla feryād iderüz **bülbül** gibi
    Ḳulıyuz ḳurbānıyuz adıyla ʿOs̲mān oġlınuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 7). [bülbül,]*
19. Cümle-i ʿālem anuñ **bülbül** gibi şeydāsıdur
    Ḳulıyuz ḳurbānıyuz adıyla ʿOs̲mān oġlınuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 15). [bülbül,]*
20. Ey ruḫı bāġ-ı leṭāfetde gül-i ḫandānum
    Ṭutdı **bülbül** gibi dünyā yüzini efġānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 2). [bülbül,]*

bülbül olmış: *Bülbül gibi olan; aşık kimse.*

1. ʿĀşıḳ olmış dil-berüm bir yār-ı bī-hemtā-y-iken
   Bülbül olmış bāġ-ı ʿışḳa ġunca-ı zībā-y-iken *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 161, Mısra 2). [bülbül olmış, -mış]*

bülbül-i bāġ-ı belāġatem: *Güzel ve sanatlı söyleyişler bağının bülbülü.*

1. Ben ey Hüdāyī **bülbül-i bāġ-ı belāġatem**
   Aheng olur mı ġulġul-ı zāġ u zaġan baña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 5, Mısra 11). [bülbül-i bāġ-ı belāġatem, -em]*

bülbül-i belā-zede: *Belaya düşmüş bülbül.*

1. Ey **bülbül-i belā-zede** ötme günüñ degül
   Gül faşlı gitdi bāġda yiter terennüm it *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 19, Mısra 7). [bülbül-i belā-zede,]*

bülbül-i dil: *Gönül kuşu.*

1. Virdi şāh-ı emeli mīve-i luṭf u iḥsān
   Naġme-sāz olsa bu şevḳ-ıla ne ġam **bülbül-i dil** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 50). [bülbül-i dil,]*
2. Gel berü ṣaḥn-ı gülşene nūş idelüm piyāleler
   Bülbül-i dil niçeye dek ide fiġān u nāleler *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Muhammes 1, Mısra 8). [bülbül-i dil,]*

bülbül-i göyā: *Şakıyan bülbül.*

1. Sensin ol bāġ-ı ṣafā kim gül-cemālüñ şevḳına
   Bülbül-i göyā hezārān ṭāyir-i ḳuds-āşiyān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 48). [bülbül-i göyā,]*

bülbül-i hʸuş-elḫānum: *Güzel ve ahenkli öten bülbül.*

1. Dem be-dem bostān-ı ʿışḳumda
   Nefesi **bülbül-i ḫʸuş-elḫānum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 56). [bülbül-i ḫʸuş-elḫānum, -um]*

bülbül-i hʸuş-nevā: *Güzel sesli bülbül.*

1. Bülbül-i ḫᵛuş-nevā müʾezzinler

   Ḥāfıẓān ṭūṭī-i faṣīḥ-kelām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 49). [bülbül-i ḫ'uş-nevā,]*

bülbül-i şeydā: *Çılgın aşık.*

1. İdeyin **bülbül-i şeydā** gibi feryād u fiġān
   Ḳanı ol gözlerimüñ nūrı Muḥammed Şāhum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 7). [bülbül-i şeydā,]*

bülbül-i şīrīn-zebān: *Tatlı dilli, kandırıcı konuşan bülbül.*

1. Maḥfil-i gülşende gūş it muṣḥaf-ı gülden gelüp
   Semme vechu'llāh oḳur her **bülbül-i şīrīn-zebān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 10). [bülbül-i şīrīn-zebān,]*

bülend: *1. yüce 2. uzun 3. yüksek 4. fazla, çok.*

1. İrişmez ol mehe feryād u nāle-i seḥerüm
   Bülend mertebedür ḫaylī maṭmaḥ-ı naẓarum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 147, Mısra 2). [bülend,]*
2. Pāye-i rifʿatüñ **bülend** olsun
   Dest-gīrüñ İlāh-ı Deyyānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 97). [bülend,]*

bülend ola: *Yükselmek.*

1. Güneş gibi olasın dehre fāyiżu'l-envār
   Bülend ola maḳāmuñ sipihr-i aʿlādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 56). [bülend ola, -a]*

bülend ola: *Yüksek olmak.*

1. Himmetde ḳaddi gibi **bülend ola** rāstı
   Çün sāye serv yanına düşdükce pest ola *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 206, Mısra 3). [bülend ola, -a]*

bulın: *Bulunmak, mevcut olmak.*

1. Mey-ḫānede ayaḳ başacaḳ yer mi **bulınur**
   Devr-i lebüñde rehne çekilmiş kitābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 162, Mısra 5). [bulınur, -ur]*

bulma: *Bulmamak.*

1. Bulmadı naẓīrin o mehüñ ins ü melekde
   Āhumla yaşum geçdi simāk-ile semekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 159, Mısra 5). [bulmadı, -dı]*

būm-ı ḫarāb-ābād-ı ʿışḳ oldı: *Aşk viranesinin baykuşu olmak.*

1. Murġ-ı dil cismümde ḫūrşīd-i cemālüñden cüdā
   Oldı bir gün görmedük būm-ı ḫarāb-ābād-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 94, Mısra 6). [būm-ı ḫarāb-ābād-ı ʿışḳ oldı, -dı]*

bunça: *1) Epey, çok. 2) Bu kadar, bu denli.*

1. Olup raḳībe ḳarīb eyleyüp vefālar aña
   Hüdāyī'den ne iki **bunca** iḫtirāz ʿaceb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 10, Mısra 10). [bunca,]*
2. Yanuñda **bunca** ḫaṭām ey şeh-i ḫuceste-ḫıṣāl
   Ṭutam ki ʿafv olına ya ḥicābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 170, Mısra 9). [bunca,]*
3. Bunca ser-i ʿazīze yazuḳlar o serverüñ
   Farḳı yoġ işiginde sifāl-i kilābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 179, Mısra 9). [bunca,]*
4. N'eyler ḳapuñda **bunca** günāh ile müddeʿi
   Redd eyledi ʿAzāzil'i Ḥaḳ bir günāh-ile *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 189, Mısra 5). [bunca,]*
5. Ben ḫāk-i bī-vücūdı añup sögme dāyimā
   Yoḳ yire żāyiʿ eyleme **bunca** güherleri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 221, Mısra 12). [bunca,]*
6. Āsitānuñda görüp **bunca** saḫā vü keremi
   Yaraşur şāh-ı ʿAcem ola ġulām-ı ʿAcemī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 235, Mısra 1). [bunca,]*
7. Bunca yıldur yolumda ḫākümsin
   Daḫı bīmār-ı çeşm-i fettānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 61). [bunca,]*
8. Niçe bir dür döke bu dīde-i terler niçe bir
   Niçe bir żāyiʿ ola **bunca** güherler niçe bir *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 8). [bunca,]*

bünyād: *Esas, temel II yapı, binâ.*

1. Yaḳan şehr-i sipihri ātiş-i āh-ı derūnumdur
   Yıḳan **bünyādını** āḫır bu enhār-ı ʿuyūnumdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 40, Mısra 2). [bünyādını, -ı, -n, -ı]*
2. Seyl-i bādeyle yıḳup zühd ü veraʿ **bünyādın**
   Ḫāne-i ġuṣṣa-ı devrānı ḫarāb eyleyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 143, Mısra 11). [bünyādın, -ı, -n]*

bünyād iden: *Inşâ etmek, kurmak.*

1. Çeşme-i laʿlüñi **bünyād iden** üstād-ı ezel
   Eylemiş ḥavż-ı bilūrīn aña çāh-ı zeḳanuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 125, Mısra 9). [bünyād iden, -en]*

bünyād-ı ʿışḳ: *Aşk binası.*

1. Ey Hüdāyī seng-diller cevrine ṣabr it yüri
   Muḥkem olsun dir iseñ göñlüñde ger **bünyād-ı ʿışḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 94, Mısra 14). [bünyād-ı ʿışḳ,]*

bünyādını ṣalduḳda: *Temel atmak.*

1. ʿAyş u ʿişret ḳaṣrınuñ ṣalduḳda bünyādını Cem
   Eylemiş cām-ı ṣafādan aña ol üstād ayaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 91, Mısra 5). [bünyādını ṣalduḳda, -duḳda, --ı, -n, -ı]*

bürc: *Kale,hisar, sur.*

1. Neyyirān-ı evc-i rifʿat şeh Ḥüseyn ile Ḥasen
   Ṣalṭanat **bürcinde** kim itmişdür anlar iḳtirān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 82). [bürcinde, -i, -n, -de]*

bürc-i āb: *Yengeç, akrep ve balık burçları suya mensup olarak kabul edilip üçüne birden burc-ı ab denmiştir.*

1. Teneşūr üzre görenler anı giryān oldı
   Bürc-i āb oldı mehüñ menzili bārān oldı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 18). [bürc-i āb,]*
2. Bir ṣadefdür gimisi kendi müşābih gühere
   Bürc-i āb oldı ya-ḫud menzil-i me'vā ḳamere *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 22). [bürc-i āb,]*

bürc-i bedenümden: *Beden kalesi.*

1. Az ḳalupdur çıḳa **bürc-i bedenümden** cānum
   Ey lebi derd-i dile ḥikmet ile Loḳmān'um *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 3). [bürc-i bedenümden, -üm, -den]*

bürc-i bedenüñ: *Beden kalesi.*

1. Ḳılıcuñ mülk-i dili fetḥ idicek geldi şehā
   Bir ʿalem dikdi oḳuñ üstine **bürc-i bedenüñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 125, Mısra 4). [bürc-i bedenüñ, -üñ]*

bürc-i ḥüsn: *Güzellik burcu.*

1. Bürc-i ḥüsn üzre görelden ol meh-i mihr-aḫteri
   Cān u dilden tekye-i ʿışḳında oldum Ḥayderī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 5). [bürc-i ḥüsn,]*

bürc-i ḥüsne: *Güzellik burcu.*

1. Bürc-i ḥüsne şimdi ol şems-i ḳamer-ruḫsārdur
   Pertev-i nūr-ı cemāl-i Aḥmed-i Muḫtārdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 13). [bürc-i ḥüsne, -e]*

bürc-i ḳadehden: *Kadeh burcu.*

1. Şu kehrübā gibi beñzi ider ʿaḳīḳ-i Yemen
   Ḳaçan ki **bürc-i ḳadehden** ṭoġar Süheyl-i şarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 14, Mısra 6). [bürc-i ḳadehden, -den]*

bürc-i leṭāfetde: *Letafet, hoşluk burcu.*

1. Bulduñ güneş gibi şehā **bürc-i leṭāfetde** kemāl
   Nūr-ı cemālinden seni ḫalḳ eylemiş ol ẕu'l-celāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 1). [bürc-i leṭāfetde, -de]*
2. Ḥüsn-ile mihr-i cehān-tāb iken irişdi zevāl
   Bedr iken **bürc-i leṭāfetde** bugün oldı hilāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 14). [bürc-i leṭāfetde, -de]*

bürc-i melāḥatde: *Güzellik burcu.*

1. Bugün **bürc-i melāḥatde** saʿādetle olaldan māh
   Münevverdür füroġ-ı mihr-i rūyuñdan dil-i āgāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 1). [bürc-i melāḥatde, -de]*

bürc-i rifʿatde: *Yücelik burcu.*

1. ʿAlem-i ḳubbesi ber-ḳuṭb-i felek
   Bürc-i rifʿatde buldı istiḥkām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 32). [bürc-i rifʿatde, -de]*

bürc-i saʿādet: *Mutluluk burcu.*

1. Gün gibi **bürc-i saʿādet** üzre olsun ber-kemāl
   Mālik-i mülk-i Süleymān ḥażret-i Sulṭān Selīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 23, Mısra 11). [bürc-i saʿādet,]*

bürc-i saʿādetde: *Mutluluk burcu.*

1. Gencīne-i mihri ile cān buldı ġınāyı
   Ol māh olalı **bürc-i saʿādetde** yalabıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 99, Mısra 4). [bürc-i saʿādetde, -de]*

bürc-i şeref: *Ululuk, azamet burcu; yüce saltanat.*

1. Her menār olduġına **bürc-i şeref**
   ʿAlemi dāl olup der iʿlām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 35). [bürc-i şeref,]*

bürc-i zevāle irişür: *Batış burcuna ulaşmak.*

1. Mihr-i ʿömrüñ irişür bürc-i zevāle bir gün
   Dünyeden sāye gibi aḫīr olursın zāyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 21). [bürc-i zevāle irişür, -iş, -ür]*

burhān: *Delil, ispat.*

1. ʿAdl-ile dāduña lāzım degül iṣbāt ü delīl

   Ḥüccet-i behcet-i ḫūrşīde ne ḥācet **bürhān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 40). [bürhān,]*

bürün: *Giyinmek.*

1. Hüdāyī ʿāşıḳ u abdālı olmış ol yüzi mihrüñ

   Bürünse māh-ı şeb-ārā ʿaceb mi bir ḳara şāla *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 199, Mısra 10). [bürünse, -se]*

būse: *Öpücük II dudak.*

1. Būseñ ile baña ġamuñ olsa n'ola naṣīb

   Olmış kimine bāl u kimine belā naṣīb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 9, Mısra 1). [būseñ, -ñ]*
2. Niçe minnet idüp bir **būse** cerr itdüm ʿizārından

   Dirīġā virmedi bu ben faḳīre ol perī-ṣūret *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 20, Mısra 5). [būse,]*
3. İşigüñde n'ola ʿuşşāḳa itseñ **būseñi** himmet

   Ṭabībüm ḫastaya dārü'ş-şifāda virilür şerbet *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 20, Mısra 1). [būseñi, -ñ, -i]*
4. Būseñe cān virürem dirse Hüdāyī bendeñ

   İmtiḥān eyle sözin gör güzelüm lāf mıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 54, Mısra 9). [būseñe, -ñ, -e]*
5. Bezm içre ṣafā-y-ıla içerdik meyi sāḳī

   Yaġmur gibi **būseleri** yaġsa ṭolunuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 126, Mısra 8). [būseleri, -ler, -i]*
6. Cānuma minnet ṭutardı dil-berüñ bir **būsesin**

   Ey göñül almaġ olurdı yāra ibrām olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 207, Mısra 7). [būsesin, -sin]*
7. Naḳd-i cāna **būsesin** azraġınan cānāneyi

   Rāyegān pehlūya çekdüm bir ʿaceb āl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 9). [būsesin, -si, -n]*

būse vir: *Öpmek, öpücük vermek.*

1. Rāżīyam al naḳd-i cānı tek baña bir **būse vir**

   İstemezseñ al birine ey perī-ruḫsār iki *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 233, Mısra 7). [būse vir,]*

būse-i hāl-i ruhın: *Sevgilinin yanağındaki benini öpme.*

1. Menʿ ider oldı **būse-i ḫāl-i ruḫın** nigār
   Beñzer tükendi ḫırmen-i ʿālemde danemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 72, Mısra 7). [būse-i ḫāl-i ruḫın, -ın]*

būse-i şīrīn-i dil-beri: *Sevgilinin tatlı dudağını öpme.*

1. Āl-ıla aldı **būse-i şīrīn-i dil-beri**
   Dökse ṣurāḥī cāma n'ola acı dilleri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 210, Mısra 1). [būse-i şīrīn-i dil-beri, -i]*

būsesin alınca: *Öpücük almak, öpmek.*

1. Ey Hüdāyī laʿl-i sāḳīnüñ alınca būsesin
   Cānı agzına gelüpdür sāġır-ı ṣahbālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 115, Mısra 13). [būsesin alınca, -ınca]*

būs-ı laʿli: *Dudaklarından öpmek.*

1. Meclisde **būs-ı laʿli** temennāsın eyledüm
   Didi zamānı var o sitemger Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 145, Mısra 7). [būs-ı laʿli, -i]*

būs-ı rikāb-ı mīr-i faẓīlet-şiʿāra: *Erdemli beyin üzengisini öpmek.*

1. İsterseñ ey Hüdāyī eger pāye-i celāl
   Būs-ı riḳāb-ı mīr-i faẓīlet-şiʿāra gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 132, Mısra 10). [būs-ı riḳāb-ı mīr-i faẓīlet-şiʿāra, -a]*

bustān: *Bağ, bahçe.*

1. İki çeşmüñ nergis-i gülzār-ı mā zāġa'l-baṣar
   Vey ki ḳaddüñ fe'staḳim **bustānına** serv-i revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 64). [bustānına, -ı, -na]*

büt-i çīn ü hıṭā: *Çin ve Hıta ülkesinin put kadar güzeli.*

1. Ḫāme-i tīrüñle levḥ-i sīne-i ʿuṣṣāḳuña

   Naḳş geçmek ey **büt-i Çīn ü Ḫıṭā** ḫūyuñ gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 211, Mısra 8). [büt-i çīn ü ḫıṭā,]*

büt-i farḫārsın: *Burkan heykeli.*

1. Sen **büt-i Farḫārsın** ol kāfir-i Hindū gibi
   Pāyuña yüzler sürüp eyler saña iʿzāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 87, Mısra 7). [büt-i farḫārsın, -sın]*

büt-i ʿisā-dehānum: *İsa ağızlı güzel.*

1. Ṣad hezārān mürdeler iḥyā iderken bir sözi
   Baña ölsem ol **büt-i ʿİsā-dehānum** söylemez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 65, Mısra 6). [büt-i ʿisā-dehānum, -um]*

büt-i raʿnāları: *Güzel görünümlü sevgili.*

1. Çoḫ olur deyr-i cehānuñ **büt-i raʿnāları** līk
   Sende olan rūşen ü leẕẕet-i güftār olmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 60, Mısra 7). [büt-i raʿnāları, -lar, -ı]*

büt-i raʿnāları: *Put gibi güzel sevgili.*

1. Çoḫ olur deyr-i cehānuñ **büt-i raʿnāları** līk
   Sende olan rūşen ü leẕẕet-i güftār olmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 60, Mısra 7). [büt-i raʿnāları,]*

büt-i sīmīn-tenüm: *Gümüş tenli, gümüş gibi parlak ve beyaz vücutlu dilber.*

1. Dār-ı ġurbetde Hüdāyī'ye gelüp yār oldı ġam
   Ol **büt-i sīmīn-tenüm** yā Rab kimüñle yār iki *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 233, Mısra 12). [büt-i sīmīn-tenüm, -üm]*

büt-i sīmīn-tenüñ: *Gümüş tenli, gümüş gibi parlak ve beyaz vücutlu dilber.*

1. Ol **büt-i sīmīn-tenüñ** olmış dil-i pūlādı nerm
   Var ise itmiş eşer bu āh-ı ātiş-bārumuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 69, Mısra 3). [büt-i sīmīn-tenüñ, -üñ]*

büt-i ṭannāz: *İşveli güzel.*

1. Yüz bulaldan başa çıḳdı ey **büt-i ṭannāz** zülf
   Vechi var ḫūrşīd-i ʿālī-şāna ḳılsa nāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 87, Mısra 1). [büt-i ṭannāz,]*

büt-i ṭannāzum: *İşveli güzel.*

1. ʿAceb mi uṣanam deyr-i cehānuñ ṣūretinden ben
   Hüdāyī ol Mesīḥā-leb **büt-i ṭannāzum** aldurdum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 144, Mısra 10). [büt-i ṭannāzum, -um]*

büt-i tersāya: *İmansız güzel.*

1. Gönlini virdi Hüdāyī bir **büt-i tersāya** kim
   Dīn ü īmānına beñzer ʿaḥd ü peymānı daḫı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 231, Mısra 11). [büt-i tersāya, -y, -a]*

bütün: *Bütün, belgisiz sıfat.*

1. Ey Hüdāyī yine ḫūrşīd gibi şavḳumdan
   Ṣıġmasam n'ola **bütün** ʿāleme yārum geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 217, Mısra 10). [bütün,]*

būy: *Far. Koku.*

1. Reyḥān ḫaṭı sünbül saçı gül-ruḫları **būyı**
   Elden ḳoma dirler baña destini sebonuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 127, Mısra 7). [būyı, -ı]*
2. Öldükde luṭf-ı ṭabʿuma şāhid yeter sözüm
   Gül gitse **būyı** zevḳın alurlar gül-ābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 178, Mısra 16). [būyı, -ı]*
3. Ḥaḳ ẕāt-ı pāküñ eyledi ḫayrü'l-ḫalef aña
   Gül gitse **būyı** zevḳın alurlar gül-ābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 34). [būyı, -ı]*

būy-ı zülfüñ: *Saç kokusu.*

1. Muʿaṭṭar ḳıldı bezmi **būy-ı zülfüñ**
   Yanup reşk ātişine tütdi ʿanber *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 51, Mısra 5). [būy-ı zülfüñ, -üñ]*

cādū gözüñ: *Büyüleyici göz, efsunlu göz ‖ Sevgili'nin göreni etkileyen gözü, bakışı.*

1. Alup **cādū gözüñ** siḥr-ile cānum
   Müjeñ tīġıyla dökdi yire ḳanum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 3). [cādū gözüñ, -üñ]*

câh: *İtibar, makam, mevki.*

1. Dāyim ṭayanup ḥüsnüñe ẓulm itme gedāya
   Ḳalmaz saña bu ḥaşmet ile **cāh** Muḥammed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 28, Mısra 4). [cāh,]*
2. Daḫı bu **cāh** şimdi buldı yīrin
   Didi bendeñ Hüdāyī tārīḫin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 65). [cāh,]*
3. İtdi bir **cāha** her birin taʿyīn
   Kimine ḫıṭṭa-ı Ḫıtāy'ı virüp *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 15). [cāha, -a]*

cām: *1. kadeh 2. şarap.*

1. Ne ḥāletdür bu k'olur ber ü bergi
   Mey-i gül-fāmı ferruḫ **cāmı** ferruḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 26, Mısra 4). [cāmı, -ı]*
2. Cāmuñ üstine nedür düşdügi āvārelerüñ
   Dehen-i yār gibi menbaʿ-ı elṭāf mıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 54, Mısra 5). [cāmuñ, -uñ]*
3. Cām al ele gül gibi bu demlerde Hüdāyī
   Nūş eyle ʿalā raġmı ḥāsūdān-ı münāfıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 100, Mısra 9). [cām,]*
4. Elden ḳoma Hüdāyī ṣaḳın ʿışḳ **cāmını**
   Varınca şeyb-i şeybe zamān-ı şebābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 178, Mısra 11). [cāmını, -ını]*
5. Bī-ḳarār eylerdi her dem ġam beni **cām** olmasa
   Göñlüm ārām eylemezdi bir dil-ārām olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 207, Mısra 1). [cām,]*
6. Pādişāhum rūşen olmazdı sarāyı göñlümüñ
   Dāġ-ı mihrüñ sīnede yir yir aña **cām** olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 207, Mısra 4). [cām,]*
7. Āl-ıla aldı būse-i şīrīn-i dil-beri
   Dökse ṣurāḥī **cāma** n'ola acı dilleri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 210, Mısra 2). [cāma, -a]*
8. Lebüñ **cāmını** nūş itmek ḥayāt-ı cāvidānīdür
   Piyālem gözlerüm nūrı cemāli şems-i raḫşānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 19). [cāmını, -ı, -nı]*
9. Āşinālıḳ yoġ-ıdı rindān-ı dürd-āşām ile
   Nāṣıḥuñ ḳavline meşġūl olmış iken **cām** ile *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 14). [cām,]*

cām: *Pencere.*

1. Oldı ol cāmiʿe bir aʿlā **cām**
   ʿIḳd-i pervīn-i çarḫ-ı mīnā-fām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 43). [cām,]*

cām içenlere: *Şarap.*

1. Şeb-nem degül çimende gice **cām içenlere**
   Dürler ṣaçar sipihr-i nüh-eyvān tabaḳ tabaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 95, Mısra 7). [cām içenlere, -en, -ler, -e]*

cām u şarābdan: *Kadeh ve şarap.*

1. Devr-i lebüñde devri temām oldı sāġıruñ
   Çekdi elini her kişi **cām u şarābdan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 179, Mısra 8). [cām u şarābdan, -dan]*

cām u surāḥī: *Kadeh ve sürahi.*

1. Rindāna bezm odur içicek yār-ıla müdām
   Cām u surāḥī ola ṣıġār u kibārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 177, Mısra 12). [cām u surāḥī,]*

cāma düşerse: *Kadehe dolmak.*

1. Düşerse cürʿa gibi cāma n'ola ʿāṣıḳ-ı mest
   Ḳalur ayaḳda begüm ḳanda ise ehl-i hüner *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 42, Mısra 9). [cāma düşerse, -a-er, -se]*

cāme: *Elbise.*

1. Zerd ider gāhī ten-i ʿüryānı geh eşk-ile āl
   Giydürür sulṭān-ı ʿışḳuñ baña ḳat ḳat **cāmeler** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 48, Mısra 4). [cāmeler, -ler]*
2. Āb-gün **cāmede** ey ġunca-dehānum göyā
   Tāze ḳopmış ṣuya ḳonmış gül-i raʿnāsın sen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 160, Mısra 5). [cāmede, -de]*

cāme-i ma'ī: *Mavi elbise II Gök elbisesi.*

1. Cāme-i ma'ī ile gökde Mesīḥāsın sen
   Āsumān içre ya-ḫud mihr-i mücellāsın sen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 160, Mısra 1). [cāme-i ma'ī,]*

cāme-i mā'ile: *Mavi elbise II Gök elbisesi.*

1. Aḥmed'i **cāme-i mā'ile** gören kūyında
   Āsumān içre şanur şems-i münevver görinür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 13). [cāme-i mā'ile, -le]*

cāmi: *Cami, mescit.*

1. Lāyıḳ ol **cāmiʿa** ola tārīḫ
   Beyt-i Raḥmān u maʿbed-i İslām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 25). [cāmiʿa, -a]*

cāmiʿ: *Cami, mescit.*

1. Oldı ol **cāmiʿe** bir aʿlā cām
   ʿIḳd-i pervīn-i çarḫ-ı mīnā-fām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 43). [cāmiʿe, -e]*
2. Ez-berāy-ı rıżā-ı Rabb-i Celīl
   Sāḫat īn **cāmiʿ** çü ḫuld-i berīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 2, Mısra 4). [cāmiʿ,]*

cām-ı ʿahd ü peymānum: *Söz ve yemin kadehi.*

1. Seng-i mevt-ile şınsa kāse-i ser
   Şınmaya **cām-ı ʿahd ü peymānum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 90). [cām-ı ʿahd ü peymānum, -um]*

cām-ı cefā: *Sıkıntı kadehi.*

1. Çekmişem bār-ı belā vü derd-i bī- dermānuñı
   İçmişem **cām-ı cefā** vü cevr-i bī-pāyānuñı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 6). [cām-ı cefā,]*

cām-i cehān-nümā-i mihr: *Güneşin dünyayı gösteren kadehi.*

1. Tā ki **cām-i cehān-nümā-i mihr**
   Meyl-i çarḫ üzre ola tābende *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kıt'a 4, Mısra 1). [cām-i cehān-nümā-i mihr,]*

cām-ı cehān-nümāya: *Dünyayı gösteren kadeh.*

1. Maʿlūmdur murādum ol ṭabʿ-ı pür-ṣafāya
   Zīrā begüm ne maḫfī **cām-ı cehān-nümāya** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 186, Mısra 2). [cām-ı cehān-nümāya, -y, -a]*

cām-ı cem'i: *Şarabın mucidi eski İran padişahlarından Cem'in içki kadehi.*

1. Şimdi görür gözi ṭutar elisin saña felek
   Şundı āyīne-i İskender ile **cām-ı Cem'i** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 235, Mısra 4). [cām-ı cem'i, -i]*

cām-ı dil-güşā-ı laʿl-i yār: *Sevgilinin dudağının gönül açan kadehi.*

1. Ey Hüdāyī ḳanı **cām-ı dil-güşā-ı laʿl-i yār**
   Jeng ṭutmış tīga döndi bu dil-i ġamnāḳümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 67, Mısra 13). [cām-ı dil-güşā-ı laʿl-i yār,]*

cām-ı feyżu'llāhdan: *Allah'ın feyiz kadehi.*

1. Cām-ı feyżu'llāhdan nūş idüp olmış surḫ-rū
   Cürʿalar dökmiş yire mestāne şāḫ-ı erġavān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 19). [cām-ı feyżu'llāhdan, -dan]*

cām-ı ġamuñ çekeli: *Gam kadehini çekmek, kaldırmak.*

1. Cem-vaḳt oldı Hüdāyī çekeli cām-ı ġamuñ
   Devr içinde aña bir kimse ayaḳdaş degül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 129, Mısra 13). [cām-ı ġamuñ çekeli, -eli]*

cām-ı ḥakīkī: *Gerçek kadeh.*

1. Yüri var nūş-ı mey-i ʿışḳ maḥāzīrin geç

   Eyleye tā ki seni **cām-ı ḥaḳīḳī** ḳanzil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 34). [cām-ı ḥaḳīḳī,]*

cām-ı hʸuş-güvār: *Hoş içimli lezzetli şarap.*

1. Ey Hüdāyī dilerüz döndükçe çarḫ-ı bī-ḳarār

   Sāḳī-i ṣıḥḥat ṣuna destine **cām-ı ḫʸuş-güvār** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 23, Mısra 18). [cām-ı ḫʸuş-güvār,]*

cām-ı ʿışḳ: *Aşk şarabı.*

1. Yigdür ser-i Hüdāyī'ye bir neş'e **cām-ı ʿışḳ**

   Tāc-ı Ḳubād u efser-i Efrāsiyāb'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 179, Mısra 11). [cām-ı ʿışḳ,]*

cām-ı kām-rānı: *Arzuya eriştiren kadeh.*

1. Cürʿa-rīz ol sāḳīyā ben ḫāke luṭf it kim ola

   Lāle-veş destüñde **cām-ı kām-rānı** muttaṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 133, Mısra 12). [cām-ı kām-rānı, -ı]*

cām-ı laʿle: *Dudağının şarabı.*

1. Ol **cām-ı laʿle** yazmış eyā lebleri ʿaḳīḳ

   Yāḳūt-ı ḫaṭṭuñ āyet-i yusḳavne min rāḥīḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 96, Mısra 1). [cām-ı laʿle, -e]*

cām-ı laʿʿl-i şekkerīnüñ: *Şeker dudağının kadehi.*

1. Dil çekerken **cām-ı laʿʿl-i şekkerīnüñ** minnetin

   Teşne olsam çekmeyem ma'ī maʿīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 151, Mısra 1). [cām-ı laʿʿl-i şekkerīnüñ, -ī, -nüñ]*

cām-ı laʿlüñ: *Dudağının şarabı.*

1. Cām-ı laʿlüñ nūş idüp oldı Hüdāyī dostum

   Vālih ü āşüfte vü şūrīde vü şeydā-ı ʿīd *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 27, Mısra 11). [cām-ı laʿlüñ, -üñ-üñ, -]*

cām-ı laʿlüñden: *Dudağının şarabı.*

1. Derd-i hecrüñden şifā bulsun dil-i bī-çāreler

   Cām-ı laʿlüñden şafā kesb eylesün āvāreler *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 14). [cām-ı laʿlüñden, -üñ, -den]*

cām-ı lebüñe: *Şarap renkli dudak.*

1. Cām-ı lebüñe ṣunsa ʿadū el çıḳar elden

   Çal seyf-i müjeñle anı ṣal baña günāhın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 152, Mısra 11). [cām-ı lebüñe, -üñ, -e]*

cām-ı mey: *Câm-ı mey: Şarap kadehi.*

1. Bezme gel vaḥdet idelüm şāhum

   Bende ş̲ānī vü **cām-ı mey** ş̲āliş̲ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 21, Mısra 4). [cām-ı mey,]*
2. Cām-ı mey içre ḳaşlaruñuñ ʿaksi sāḳīyā

   Göya şafaḳ içinde görinür hilāldür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 37, Mısra 11). [cām-ı mey,]*
3. Tā ki olduḳ ṣofī-i ṣāfī-i ḫālvetgāh-ı ʿışḳ

   Cām-ı mey ser- tācumuzdur tāk-i rez misvāḳümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 67, Mısra 12). [cām-ı mey,]*

cām-ı mey: *İçki kadehi.*

1. Virdi nişāne **cām-ı mey** ol laʿl-i nābdan

   Sāḳī pür itdi dürri-le aġzın ḫabābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 179, Mısra 1). [cām-ı mey,]*

cām-ı mey: *Şarap kadehi.*

1. Gül-i surḫ üzre ṣanki şeb-nemdür

   Cām-ı mey içre dāne dāne ḥabāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 17, Mısra 8). [cām-ı mey,]*

cām-ı mey-i gül-fām: *Gül renkli şarap kadehi.*

1. Bir dem olmışduḳ muḳayyed zühd-i bī-encām ile
   Ḫˇuş degüldi başumuz **cām-ı mey-i gül-fām** ile *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 12). [cām-ı mey-i gül-fām,]*

cām-ı ṣabūḥī: *Sabahleyin mahmurluk gidermek için içilen şarap.*

1. Gönlini rindüñ açar **cām-ı ṣabūḥī** eyle kim
   Rūşen eyler ʿālemi mihr-i żıyā-güster ṣabāḥ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 23, Mısra 3). [cām-ı ṣabūḥī,]*

cām-ı ṣafādan: *Neşe ve zevk şarabı.*

1. ʿAyş u ʿişret ḳaṣrınuñ ṣalduḳda bünyādını Cem
   Eylemiş **cām-ı ṣafādan** aña ol üstād ayaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 91, Mısra 6). [cām-ı ṣafādan, -dan]*

cām-ı ṣahbādur: *İçki kadehi.*

1. Meclis-i ʿışḳuñda nālem ney nevālem ḫūn-ı ġam
   Eşk sāḳī çeşm-i pür- ḫūn **cām-ı ṣaḥbādur** bugün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 158, Mısra 8). [cām-ı ṣaḥbādur, -dur]*

cām-ı ṣaltanat: *Saltanat kadehi.*

1. Yaraşur Cemşīd-veş destinde **cām-ı ṣalṭanat**
   Nūş-ı cān olsun müdām aña müdām-ı ṣalṭanat *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 23, Mısra 5). [cām-ı ṣalṭanat,]*

cām-ı ṣarāb: *Şarap kadehi.*

1. Vaṣf ider laʿl-i güher-rīzüñ meger **cām-ı ṣarāb**
   Ṭoldurur dürr-i ḫˇuş-āb-ıla müdām aġzın ṣarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 15, Mısra 1). [cām-ı ṣarāb,]*
2. Nice ẓālim-durur ki sāḳinüñ
   Ḳanlar aġlar elinde **cām-ı ṣarāb** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 17, Mısra 6). [cām-ı ṣarāb,]*

cām-ı ṣarāb-ı laʿl-i nābuñ: *Saf dudaklı şarap kadehi.*

1. Dili **cām-ı şarāb-ı laʿl-i nābuñ** ḳıldı mestāne
   Piyālem gözlerüm nūrı cemāli şems-i raḫşānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 7). [cām-ı şarāb-ı laʿl-i nābuñ, -uñ]*

cām-ı sīmīn: *Gümüş kadeh.*

1. Cām-ı sīmīn ẕeḳan[ı] şāhididür ey sāḳī
   Düşmese dāyim elinden yaraşur aḥbābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 114, Mısra 7). [cām-ı sīmīn,]*

cāmiʿ-i āyāt-ı ḳurʾān: *Kur'an ayetlerini bir araya getiren.*

1. Ḥażret-i ʿOs̱mān-ı z̲ī'n-nūreyn emīrü'l-müʾminīn
   Cāmiʿ-i āyāt-ı Ḳurʾān ḫāzin-i genc-i nihān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 76). [cāmiʿ-i āyāt-ı ḳurʾān,]*

cāmiʿ-i eflāki: *Feleklerin camisi.*

1. Şeb-i ḳadr irdi diyü **cāmiʿ-i eflāki** yine
   Eyledi şemʿ-i kevākible müzeyyen Keyvān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 11). [cāmiʿ-i eflāki, -i]*

cāmiʿ-i pādişeh: *Padişahın camisi.*

1. Didi tārīḫini Hüdāyī anuñ
   Cāmiʿ-i pādişeh yapıldı temām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 70). [cāmiʿ-i pādişeh,]*

cāmiʿ-i rifʿati: *Yüceliğinin camisi.*

1. Cāmiʿ-i rifʿati bulup iḥkām
   Şarḳdan ġarba eylesün aḥkām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 81). [cāmiʿ-i rifʿati, -i]*

cāmiʿi'ş-şerʿ-i ḥāfıẓu'l-islām: *Şeriatın kucaklayıcısı İslam'ın koruyucusu.*

1. Ẓıll-ı Ḥaḳ ḥażret-i Süleymān ḫān
   Cāmiʿi'ş-şerʿ-i ḥāfıẓu'l-İslām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 10). [cāmiʿi'ş-şerʿ-i ḥāfıẓu'l-islām,]*

cāmiʿu'l-ezher: *Çiçek sarayı (Ezher Camii).*

1. Cāmiʿu'l-Ezher gibi zeyn olmış ezhārıla bāġ
   Ṭolmış envārıla yaḫud ravżа-i Faḫr-i Cehān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 25). [cāmiʿu'l-ezher,]*

cān: *Beden, ruh, insanın maddi ve manevi varlığı. II Gönül, yürek.*

1. Çıḳup **cān** gitdi yār-ile Hüdāyī ḳaldı zār ile
   Ne cāndan bir eṣer ẓāhir ne cānāndan ḫaber peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 13). [cān,]*
2. Çıḳup cān gitdi yār-ile Hüdāyī ḳaldı zār ile
   Ne **cāndan** bir eṣer ẓāhir ne cānāndan ḫaber peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 14). [cāndan, -dan]*
3. Çāk itdi tīġuñ sīnemi **cān** murġı şād olsa n'ola
   Bir fürce buldı uçmaġa Firdevs-i ḳūyuñdan yaña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 7, Mısra 1). [cān,]*
4. Çek ġamzeñüñ ḳılıçlarını ḳatl-i merdüm it
   Cānlar baġışla yine lebüñden tekellüm it *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 19, Mısra 2). [cānlar, -lar]*
5. Özlerse n'ola **cānum** mā'ü'l-ḥayāt-ı laʿlüñ
   Dil-teşnedür be-ġāyet āb-ı revāna muḥtāc *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 22, Mısra 7). [cānum, -um]*
6. Gelmiş ben aġlamaġ ile cānānuma feraḫ
   El-ḥamdu li-llāh irdi yine **cānuma** feraḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 25, Mısra 2). [cānuma, -um, -a]*
7. Yine bād-ı ṣabā yāruñ gubārın
   Getürdi **cān** gözine āferīn-bād *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 29, Mısra 6). [cān,]*
8. Reh-i cānānede **cān** terkin itsek n'ola ey zāhid
   Bizüm de ehl-i ʿışḳuz yolumuz erkānumuz vardur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 35, Mısra 3). [cān,]*
9. Ḫayālüñ tekye-i dilde ḫalīlüm eyle tek mihmān
   Yolına **cān-ıla** serden iki ḳurbānumuz vardur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 35, Mısra 6). [cān-ıla, -ıla]*
10. Hüdāyī bende-i ednāsıdur biñ **cān-ıla** anuñ
    Sarāy-ı dilde bir sulṭān-ı ʿali-şānumuz vardur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 35, Mısra 9). [cān-ıla, -ıla]*
11. Cān gibi baña görinmez dime cānāne göñül
    Saña bir gün saḳın ol rūḥ-ı muṣavver görinür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 7). [cān,]*
12. Geldi ġam-ı cānān yüri çıḳ sīneden ey **cān**
    Hem-ḫāne ḳatı teng-durur eyleme yer dar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 46, Mısra 7). [cān,]*

13. Göz göre naḳd-i dili aldugı yetmez mi ʿaceb

    Ḳaṣd ider **cāna** ḥārāmī gözüñ inṣāf mıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 54, Mısra 4). [cāna, -a]*

14. Ḳāleb-i ṣāġıra **cān** bādedür ansuz yürimez

    Şol degirmen gibi kim āb-ı revānsuz yürimez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 64, Mısra 1). [cān,]*

15. Sensüzin ʿāṣıḳ-ı dil-ḫaste ne **cān-ıla** yürür

    Ey lebi Ḫıżr u Mesīḥā kişi cānsuz yürimez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 64, Mısra 7). [cān-ıla, -ıla]*

16. Sensüzin ʿāṣıḳ-ı dil-ḫaste ne cān-ıla yürür

    Ey lebi Ḫıżr u Mesīḥā kişi **cānsuz** yürimez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 64, Mısra 8). [cānsuz, -suz]*

17. Gitdi ʿaḳlum gibi ol rūḥ-ı revānum gelmez

    Yine ḥaşr olmayıcaḳ sīneme **cānum** gelmez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 66, Mısra 2). [cānum, -um]*

18. Eylemez İḫlāṣ Ḥaḳḳ'ı kimseler **cānı** ḫalāṣ

    Ya ḳaşuñdan eyleseñ ol tīr-i müjgānı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 80, Mısra 1). [cānı, -ı]*

19. Eşk ü āh u derd ü ġamla eylemiş **cān** İḫtilāṭ

    Birbiriyle itmedin bu çār erkān İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 1). [cān,]*

20. Çıḳmaġ ister itmez oldı **cān** bedenle imtizāc

    İdeli aġyār-ı bed-ḫāh-ıla cānān İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 15). [cān,]*

21. Seni helāk iderem dirse şād olur **cānum**

    Sevindürür nitekim ʿabdi müjde-i iʿtāḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 92, Mısra 7). [cānum, -um]*

22. Yāra yā Rab bilmezem kim şerḥ ide dil şerḥasın

    Cān mey-i şevḳıyla serḫᵛuş ʿaḳl ise ḥayrān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 102, Mısra 12). [cān,]*

23. Ol servi çekmek istese n'ola Hüdāyī sīneye

    Cān gülşeninde yaraşur nāzük nihāli Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 110, Mısra 10). [cān,]*

24. ʿAceb mi Kaʿbe-i kūyında ḳurbān eylesem **cānı**

    Cemāl-i bā-kemāli ʿīd-i ażḥādur Memi Şāhuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 120, Mısra 7). [cānı, -ı]*

25. Dil ḥālet alur şīşedeki ḳulḳul-i meyden

    Sermest ider **cānı** demi ehl-i derūnuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 126, Mısra 4). [cānı, -ı]*

26. Leb-i şīrīnüñe meyl itse n'ola **cān-ıla** dil

    Mü'minüñ ḳalbi olur ṭatluya ġāyet māyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 131, Mısra 1). [cān-ıla, -ıla]*

27. Şunsa raḳīb tuḥfe diyü alma **cānını**

    Meyl eyleme saḳın begüm ol yādigāra gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 132, Mısra 5). [cānını, -ı, -ñ, -ı]*

28. Kāfir olmadı seni sevdiyse dil itdi günāh
    Nār-ı hecrüñde yana lāyıḳ mı **cānı** muttaṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 133, Mısra 6). [cānı, -ı]*
29. Sevdüm yine biñ **cān-ıla** bir ḥüsn ili şāhın
    Ol ḫūb-ı zamānuñ oḳınur nāmına şāhīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 152, Mısra 1). [cān-ıla, -ıla]*
30. Cān gencin açup Yūsuf içün virdi Züleyḫā
    Alınca çeküp keffe-i mīzānuñ elinden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 154, Mısra 9). [cān,]*
31. Ne ʿaceb teng-dil olup ṭaralursa **cānum**
    Ṣalınur teng ḳabālar giyüp ol serv-i revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 169, Mısra 11). [cānum, -um]*
32. Bir naẓarla baḳanuñ saña hey ādem **cānı**
    Gözi İblīs gibi kūr u yeri gūr olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 5). [cānı, -ı]*
33. Zehr-āb-ı ʿışḳ-ı yārı içen **cāndan** el yuyup
    Ḫıżr u Mesīḥ'e Çeşme-i Ḥayvān'a ṭaʿn ide *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 185, Mısra 9). [cāndan, -dan]*
34. Deşt-i ḥüsnüñ ḳurdısın ḳapmaġa **cānlar** ḳuzısın
    Gitme yabana gel e ʿuşşāḳ-ı şeydā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 197, Mısra 5). [cānlar, -lar]*
35. Cānuma minnet ṭutardı dil-berüñ bir būsesin
    Ey göñül almaġ olurdı yāra ibrām olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 207, Mısra 7). [cānuma, -um, -a]*
36. Lebüñ ġamıyla şu kim **cānını** revān itdi
    Özini hem-dem-i ervāḥ-ı ḳudsiyān itdi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 213, Mısra 1). [cānını, -ın, -ı]*
37. Geçmeseydi baña ol ḳaşı kemānuñ nāzı
    Cāna zaḫm urmaz idi ġamze-i tīr-endāzı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 219, Mısra 2). [cāna, -a]*
38. Seferden şehrümüz ol şāh-ı ʿālī-şānumuz geldi
    Bi-ḥamdi'llāh anı gördük yerine **cānumuz** geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 227, Mısra 2). [cānumuz, -umuz]*
39. Nev-bahār irdi bi-ḥamdi'llāh cehān kesb itdi **cān**
    Ẕikr-i Ḥaḳda oldı her berg-i çimen raṭbu'l-lisān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 1). [cān,]*
40. Ḥażret-i Ādem Ṣafiyyu'llāh iken biñ **cānıla**
    Ḫūşe-çīn-i ḫırmen-i nūr-ı ruḫuñdur bī-gümān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 51). [cānıla, -ıla]*
41. Olıcaḳ şehre revān buldı cehān ḫalḳı ḥayāt
    Ḳaleb-i Ādeme göyā ki ḥulūl eyledi **cān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 6). [cān,]*
42. Ḳaleb-i ādeme göyā ki ḥulūl eyledi **cān**
    Çarḫ-ı pür-necm aña bir mehd-i mücevherdür kim *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 33). [cān,]*

43. Ḫırmen-i necm-i şebüñ **cānına** od ṣaldı hemān

    Açdı ṭāvūs-ı gülistān-ı seḥer şehper-i zer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 23). [cānına, -ına]*

44. Minnet Allāh'a dirligüm ḫ̆uşdur

    Geldi bu mürde cismüme **cānum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 32). [cānum, -um]*

45. Dil menbaʿ-ı āb-ı zindegānī

    Cān maṭlaʿ-ı nūr-ı āsumānī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 28). [cān,]*

46. ʿAẕāb içün faḳīrüñ keştī-i fürḳatde **cānına**

    Nigārum bir re'is-i yel ḳovanuñ vardı yanına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 7, Mısra 1). [cānına, -ına]*

47. Göñül meftūnıdur biñ **cān** ile bir çeşmi fettānuñ

    Feleklerden melekler ḥüsnine taḥsīn ider anuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 1). [cān,]*

48. Senden ayru geldi **cāna** cümle ʿālemden firāġ

    Gel yetiş ey laʿl-i nābı Āb-ı Ḥayvān'um Ḫıżır *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 11). [cāna, -a]*

49. Dāġlar yaḳdum tenümde ḥasretinde ḫ̆ālīnüñ

    Baş açuḳ abdālıyam **cān-ıla** Ḥaydar Bālī'nüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 4). [cān-ıla, -ıla]*

50. Ġam degül yolında ḳurbān oluban virsem seri

    Baş açuḳ abdālıyam **cān-ıla** Ḥaydar Bālī'nüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 8). [cān-ıla, -ıla]*

51. Ṭavḳ-ı ʿışḳın boynuma taḳdum Ḳalenderler gibi

    Baş açuḳ abdālıyam **cān-ıla** Ḥaydar Bālī'nüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 12). [cān-ıla, -ıla]*

52. Sırrumı fāş eyledüm bilsün ḳamu ḫ̆alḳ-ı cehān

    Baş açuḳ abdālıyam **cān-ıla** Ḥaydar Bālī'nüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 16). [cān-ıla, -ıla]*

53. Cümleten ʿālem Hüdāyī gibi ser-gerdānıdur

    Baş açuḳ abdālıyam **cān-ıla** Ḥaydar Bālī'nüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 20). [cān-ıla, -ıla]*

54. Eylesün **cānı** müşerref şeref-i dīdāruñ

    Āfetüm cān u cehānum şeh-i ḫ̆ūbānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 15). [cānı, -ı]*

55. Vezn itmek-içün ḫ̆āk-i rehüñ cevherin ey **cān**

    Olmışdur iki dīdelerüm keffe-i mīzān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 9). [cān,]*

56. Ben bülbülüñ aġlatma gel ey ġunca-dehānum

    Bir kez gel e baḳ yüzüme kim şād ola **cānum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 2). [cānum, -um]*

57. Ḫaste-ḥālem cism-i bī-tab u tüvānum var benüm

    Şeklüme baḳan dimez sīnemde **cānum** var benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 2). [cānum, -um]*

58. Ḳand-ı laʿlüñle Hüdāyī derdmendüñ **cānısın**

    Mü'min olan saña māyildür ḥalāvet kānısın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 17). [cānısın, -ı, -sın]*

59. Ey Hüdāyī tīġ-ı ġam kār itdi ġāyet **cānuma**

    Hey ne müşkil derd olur āh ayrılıḳ vāh ayrılıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 19). [cānuma, -u, -m, -a]*

60. Derd-i fürḳat neʿaceb eyler-ise **cānuma** kār

    Ḳanı ol gözlerimüñ nūrı Muḥammed Şāhum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 27). [cānuma, -u, -m, -a]*

61. Ḳaşlaruñ yāyına biñ **cān-ıla** ḳurbānuñ olam

    Bir iki gün bu fenā tekyede mihmānuñ olam *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 15). [cān-ıla, -ıla]*

62. Az ḳalupdur çıḳa bürc-i bedenümden **cānum**

    Ey lebi derd-i dile ḥikmet ile Loḳmān'um *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 3). [cānum, -um]*

63. Yüzüme bir güle baḳ tā ki sevinsün **cānum**

    Dest-i luṭfuñla yapılsun bu dil-i vīrānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 23). [cānum, -um]*

64. Didi hātif mevtine tārīḫi

    Raḥmet-i Yezdān Ḥüseyn'üñ **cānına** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 5, Mısra 6). [cānına, -ın, -a]*

cān-: *Beden, ruh, insanın maddi ve manevi varlığı. II Gönül, yürek.*

1. Müstedām olsun ki cism-i kāyinātuñ **cānıdur**

   Mālik-i mülk-i Süleymān ḥażret-i Sulṭān Selīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 23, Mısra 15). [cānıdur, -ı, -dur]*

cān atarum: *Şiddetle arzu etmek, çok istemek.*

1. ʿĀşıḳlaruñ öldürmege var niyyetüñ ammā

   Ben **cān atarum** ölmege sen nāra mı düşdün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 240, Mısra 6). [cān atarum, -ar, -um]*

cān buldı: *Dirilmek, canlanmak.*

1. Gencīne-i mihri ile **cān buldı** ġınāyı
   Ol māh olalı bürc-i saʿādetde yalabıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 99, Mısra 3). [cān buldı, -dı]*

cān çeşmine: *Can gözü: İnsanda gözle görünmeyeni gören, sezen, hisseden mânevî güç, uyanıklılık, basîret.*

1. Ser virüp bir boyı serve yine server diyelüm
   Ayaġı ṭozını **cān çeşmine** cevher diyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 2). [cān çeşmine, -in, -e]*

cān evindedür: *Bağır, derun, kalp.*

1. Geh dildedür müjeñ oḳı geh **cān evindedür**
   Ḳanlu gibi ki gizlenür ilden bucaḳ bucaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 97, Mısra 11). [cān evindedür, -in, -de, -dür]*

cān istese: *Can istemek.*

1. Cān istese cānāna dime virmezem anı
   Bī-minnet alur yoḫsa ecel virmez amānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 214, Mısra 1). [cān istese, -se]*

cān metāʿı: *Can sermayesi.*

1. Atma yābāna tirüñi gönder begüm dile
   Kim **cān metāʿı** gibi geçer şehr-i tende bu *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 8). [cān metāʿı, -ı]*

cān riştesidür: *Can ipliği.*

1. Cān riştesidür ol ṣanemüñ zülfinüñ teli
   Bālāḳadi belāsına anuñ didüm belī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 1). [cān riştesidür, -dür]*

cān ṭabībi: *Can doktoru II Sevgili.*

1. Hüdāyī kendüyi bilmez geçer derdüñle dil-ḫaste

   Gelüp ey **cān ṭabībi** aña luṭf it kendüyi bildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 53, Mısra 10). [cān ṭabȋbi,]*

2. Ey **cān ṭabībi** ʿāşıḳa ṣun ḫ̆ān-ı laʿlüñi

   Bīmār olana çün-ki gerekdür ġadā laṭīf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 90, Mısra 9). [cān ṭabȋbi,]*

3. Ey **cān ṭabībi** tīġ-ı ġamuñ sīnem itdi çāk

   Gel sozen-i müjeñle yine nāzükāne dik *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 124, Mısra 5). [cān ṭabȋbi,]*

cān u başı virmeyen: *Can ve baş vermek II varlığından vazgeçmek.*

1. Ḫudā'dan dilerem cevrüñ gibi ʿömrüñ mezīd olsun

   Yoluña **cān u başı virmeyen** cānā Yezīd olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 16, Mısra 10). [cān u başı virmeyen, -me, -y, -en]*

cān u cehānum: *Can ve cihan.*

1. Eylesün cānı müşerref şeref-i dīdāruñ

   Āfetüm **cān u cehānum** şeh-i ḫūbānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 16). [cān u cehānum, -um]*

cān u dil: *Can ve gönül.*

1. Ḫamdü li-llāh **cān u dil** buldı baḳā-ı sermedī

   Ḫıżr-veş oldı naşībüm Çeşme-i Ḥayvān -ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 101, Mısra 5). [cān u dil,]*

2. Ḫāne-i ḳalbümde yandı şemʿ-i nūr-efşān-ı şevḳ

   Cān u dil pervāne gibi oldı ser-gerdān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 102, Mısra 4). [cān u dil,]*

3. Ġamdan öldüm **cān u dil** tenden müberrādur bugün

   Luṭf idüp rūḥum gelürseñ ḫāne tenhādur bugün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 158, Mısra 1). [cān u dil,]*

4. Geçmez ölince **cān u dil** ol laʿl-i nābdan

   Āvāreler gibi ki kesilmez şarābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 162, Mısra 1). [cān u dil,]*

5. Kevkeb-i bürc-i saʿādet māh-ı tābānum Ḫıżır

   Laʿl-i nābı **cān u dil** derdine dermānum Ḫıżır *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 2). [cān u dil,]*

cān u dilden: *Can ve gönül.*

1. Sünnet-i Aḥmed-i Muḫtar'a riʿāyetler idüp
   Cān u dilden olıgör ḳavl-i Ḫudā'ya ḳāyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 50). [cān u dilden, -den]*
2. Bürc-i ḥüsn üzre görelden ol meh-i mihr-aḫteri
   Cān u dilden tekye-i ʿışḳında oldum Ḫayderī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 6). [cān u dilden, -den]*

cān u dili ḳurtar: *Canı ve gönülü kurtarmak.*

1. ʿĀşıḳ ol **cān u dili ḳurtar** ḳuyūd-ı dehrden
   Buldı ʿizzet itdi Yūsuf ehl-i zındānı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 79, Mısra 11). [cān u dili ḳurtar,]*

cān u seri: *Can ve baş.*

1. Vaṣl-ı yār ister iseñ **cān u seri** terk it kim
   İremez menzile anlarla sebük-bār olmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 60, Mısra 3). [cān u seri, -i]*

cān üstine: *Canıma, vücudun üstüne.*

1. Çek elifler farḳum-ıla sīnem üzre tīġuña
   Fetḥa-veş yir ideyin baş üstine **cān üstine** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 200, Mısra 8). [cān üstine, -in, -e]*

cān virdüm: *Ölmek, ruhunu teslim etmek.*

1. Şeb-i hecrüñde **cān virdüm** ḳo ḫālüñ göreyim ey meh
   Giceyle yola gitse gözedür ehl-i sefer kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 12, Mısra 3). [cān virdüm, -dü, -m]*

cān virelüm: *Ölmek, ruhunu teslim etmek.*

1. Gelicek tīġı aña yir idelüm baş üzere
   Yolına **cān virelüm** hem-dem ü hem-ser diyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 6). [cān virelüm, -elü, -m]*

cān vireyin: *Ölmek, ruhunu teslim etmek.*

1. Ṭīġ çek sīneme gel tek yoluña **cān vireyin**
   Sūre-i Tevbe ḥaḳ'içün yalıñuz baş degül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 129, Mısra 11). [cān vireyin, -eyin]*

cān virme: *Ölmek, ruhunu teslim etmek.*

1. Her perī-peykere **cān virme** eger ādem-iseñ
   Bir gün olur görinür çeşmüñe dīv-i hāyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 65). [cān virme, -me]*

cān virmede: *Can vermek, can bağışlamak.*

1. Lebüñ kim ʿaynıdur Āb-ı Ḥayāt-ı Ḫıżr-ı devrānuñ
   Bugün **cān virmede** emvāta adı var Mesīḥā'nuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 14). [cān virmede, -mede]*

cān virmez: *Ölmek, ruhunu teslim etmek.*

1. Cān virmez isek yoluña girçekler içinde
   Bu ʿarṣada biz daʿvī-i ʿışḳuñda yalanuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 61, Mısra 9). [cān virmez, -mez]*
2. Olmaz ḫaṭ-ı Yāḳūt lebüñ gibi ṣafā-baḫş
   Taṣvīr yazarsa n'ola **cān virmez** e Mānī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 214, Mısra 4). [cān virmez, -mez]*

cān virse: *Ölmek, ruhunu teslim etmek.*

1. Kūyuñda her ki ḥasret-i laʿlüñle virse cān
   Cennetde kevs̱eri aña ide Ḫudā naṣīb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 9, Mısra 3). [cān virse, -se]*

cān virüp: *Ölmek, ruhunu teslim etmek.*

1. Bostān-ı cemālinde o sīb-i z̲eḳānından
   Şeftāluların **cān virüp** almalı Ḥüseyn'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 116, Mısra 8). [cān virüp, -üp]*

cān virür: *Ölmek, ruhunu teslim etmek.*

1. Dile ḫançer urıcaḳ çeşmi virür dil aña cān
   Nuḳldur birbirine ṣan iki mestāne ṣunar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 56, Mısra 3). [cān virür, -ür]*
2. Tīr gönderse dile çeşmi aña dil **cān virür**
   Birbirine tuḥfesi gibi iki mestānenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 121, Mısra 7). [cān virür, -ür]*

cān virür: *Canlandırmak, diriltmek.*

1. Cān virür mürdeye enfās-ı Mesīḥ-laʿlüñ
   Ḫaste-diller demidür andan umarlarsa emi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 235, Mısra 7). [cān virür, -ür]*

cān virürem: *Ölmek, ruhunu teslim etmek.*

1. Būseñe **cān virürem** dirse Hüdāyī bendeñ
   İmtiḥān eyle sözin gör güzelüm lāf mıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 54, Mısra 9). [cān virürem, -ür, -em]*

cān virürsem: *Ölmek, ruhunu teslim etmek.*

1. Ey Hüdāyī ḫıdmetinde **cān virürsem** ol şehüñ
   Merḥamet ide umaram baña maʿbūdum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 138, Mısra 13). [cān virürsem, -ür, -se, -m]*

cān virürsin: *Ölmek, ruhunu teslim etmek.*

1. Ey Hüdāyī ʿāḳıbet girmek gerek ḫāk altına
   Cān virürsin böyle çün ol genc-i penhān üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 201, Mısra 10). [cān virürsin, -ür, -sin]*

cān yūsuf'ını: *Yusuf gibi aziz olan can.*

1. Alma nuḳūd-ı ṣabrın virme raḳībe vaṣluñ
   Cān Yūsuf'ını ṣatma ey ḫ∨āce yoḳ bahāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 186, Mısra 8). [cān yūsuf'ını, -ın, -ı]*

cānā: *(Ey) Sevgilim, cân kadar yakın dost, cânım.*

1. Dem-i evvelde ḳātil gerçi kim Ḳābil idi **cānā**
   Gözüñ cellādı yanında o bir şāgird-i ḳābildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 53, Mısra 7). [cānā,]*
2. Cemālüñ Kaʿbe-i cān ḥācibeynüñ ḳıble-i dildür
   Ṣaf-ı ehl-i ṣafā **cāna** anuñ'çün saña māyildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 57, Mısra 2). [cāna,]*
3. Görüp mirʿāt-ı rūyuñ medḥ ider ḳand-ı leb-i laʿlüñ
   Güzeller içre **cāna** ṭūṭī-i dil saña ḳayildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 57, Mısra 4). [cāna,]*
4. Göricek şīve-i reftāruñı bildüm **cāna**
   Ḳadüñe serv-i revān dirler idi gerçek imiş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 76, Mısra 5). [cāna,]*
5. Āb-ı Ḫıżr-ı leb-i dildārdan irişdi füyūẓ
   Ey Hüdāyī ne ʿaceb **cāna** irişmezse füyūẓ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 83, Mısra 10). [cāna,]*
6. Cāna fetḥ oldı rumūz-ı genc-i bī-pāyān-ı ʿışḳ
   Oldı bi'l-fiʿlüm ser-ā-ser maʿnī-i Ḳur'ān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 102, Mısra 1). [cāna,]*
7. Gül gibi bir kez seni kim ḳoysa **cānā** ḳoynına
   Girmez-ise ġam yimez cennetde ḥavrā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 197, Mısra 1). [cānā,]*
8. Āl ile almaz idüñ göñlin Hüdāyī bendeñüñ
   Ḳāmetüñ **cāna** elif ḳaddüñ eger lām olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 207, Mısra 10). [cāna,]*
9. Ḫʸān-ı vaṣluñ iştiyāḳı ʿāṣıḳ-ı bī-çāreñüñ
   Gözlerin dörd eyledi **cānā** seg-i kūyuñ gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 211, Mısra 10). [cānā,]*
10. Kitāb-ı ʿışḳını **cānā** Hüdāyī'nüñ ölicek
    Maʿārif ehli yazup oḳıya Risāle gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 218, Mısra 13). [cānā,]*
11. Gök fūtada **cānā** gören ol cism-i laṭīfüñ
    Seyr itmeye gökde güneşi hālede māhı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 228, Mısra 3). [cānā,]*
12. Ḫudā'dan dilerem cevrüñ gibi ʿömrüñ mezīd olsun
    Yoluña cān u başı virmeyen **cānā** Yezīd olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 16, Mısra 10). [cānā,]*
13. Gözlerüñ bīmārına laʿlüñ bağışlar şıḥḥati
    Andadur **cānā** Mesīḥ-i Meryem'üñ ḫāṣıyyeti *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 14). [cānā,]*
14. Naḳş-ı ḥüsn ü ḫaṭṭuña **cānā** hezārān āferīn
    Şāh Maḥmūd'um göñül taḫtında sulṭānum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 15). [cānā,]*

15. Miṣāl-i ḳıṣṣa-ı Firʿavn u Mūsā
    Meded Tevrāt ḫaṭṭuñ ḥaḳḳı **cānā** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 8). [cānā,]*

cāna gelür: *Cana isabet etmek.*

1. Ser-menzil-i belāda gelür cāna tīr-i yār
   Maḳsūm olan sihām-ı ḳażā vü ḳader gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 232, Mısra 7). [cāna gelür, -ür]*

cānān-: *Gönül verilen, âşık olunan sevgili.*

1. Cānānumı yā Rabbi ḳoma dest-i ʿadūda
   Ḳurtar benüm īmānumı şeyṭānuñ elinden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 154, Mısra 13). [cānānumı, -(u)m, -ı]*

cānān: *Gönül verilen, âşık olunan sevgili.*

1. Çıḳup cān gitdi yār-ile Hüdāyī ḳaldı zār ile
   Ne cāndan bir eser ẓāhir ne **cānāndan** ḫaber peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 14). [cānāndan, -dan]*
2. Gelmiş ben aġlamaġ ile **cānānuma** feraḫ
   El-ḥamdu li-llāh irdi yine cānuma feraḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 25, Mısra 1). [cānānuma, -um, -a]*
3. Cān gibi baña görinmez dime **cānāne** göñül
   Saña bir gün saḳın ol rūḥ-ı muṣavver görinür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 7). [cānāne, -e]*
4. Çıḳmaġ ister itmez oldı cān bedenle imtizāc
   İdeli aġyār-ı bed-ḫāh-ıla **cānān** İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 16). [cānān,]*
5. Başuma od yaḳayın şāha şikāyet ideyin
   Şemʿ-veş yaḳdı beni giydi o **cānān** üsküf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 88, Mısra 10). [cānān,]*
6. Āl ile öpdüm diyü sāḳī lebīn **cānānenüñ**
   Şevḳdan ayaġı yirler mi başar peymānenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 121, Mısra 1). [cānānenüñ, -enüñ]*
7. Göñül dehān u miyānı ġamıyla **cānānuñ**
   Cehānda kendüyi bī-nām u bī-nişān itdi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 213, Mısra 3). [cānānuñ, -uñ]*
8. Cān istese **cānāna** dime virmezem anı
   Bī-minnet alur yoḫsa ecel virmez amānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 214, Mısra 1). [cānāna, -a]*

9. Var-ısa ʿaḳlı ḳara başında **cānān** zāhidüñ
   Zülfüñüñ küfrine virsün dīni īmānı daḫı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 231, Mısra 5). [cānān,]*

cānāne: *Gönül verilen, âşık olunan sevgili.*

1. Naḳd-i cāna būsesin azrağınan **cānāneyi**
   Rāyegān pehlūya çekdüm bir ʿaceb āl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 9). [cānāneyi, -y, -i]*

cānı agzına gelüpdür: *Aşırı duygulanmak, çok heyecanlanmak.*

1. Ey Hüdāyī laʿl-i sāḳīnüñ alınca būsesin
   Cānı agzına gelüpdür sāġır-ı ṣahbālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 115, Mısra 14). [cānı agzına gelüpdür, -üpdür]*

cān-ı ʿaṭşānum: *Susamış, arzulu can.*

1. Ḫıżr-veş irdi Āb-ı Ḥayvān'a
   Ẓulmet-i şebde **cān-ı ʿaṭşānum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 30). [cān-ı ʿaṭşānum, -um]*

cān-ı bī-ārām: *Sabırsız can.*

1. Gelesin diyü ḳarşu çıḳdı saña
   ʿAḳl u ṣabr ile **cān-ı bī-ārām** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 12, Mısra 16). [cān-ı bī-ārām,]*

cānı gözini aça: *Can gözünü açmak.*

1. Aça cānı gözini görmege ger dīdāruñ
   Perde-i maʿṣıyeti ḳılma öñine ḫā'il *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 109). [cānı gözini aça, -a]*

cān-ı ḫasta: *Hasta can.*

1. Lebüñ'çün eyledi bu **cān-ı ḫasta** meyl-i şarāb
   Anuñ'çün oldı şehā ṭıfl-ı dil ṭufeyl-i şarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 14, Mısra 1). [cān-ı ḫasta,]*

cānı teslīm eyler: *Ölmek, canını feda etmek.*

1. Sözüñ gūş iden eyler cānı teslīm
   Benüm Mūsācıġum ʿİsā-dehānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 19). [cānı teslīm eyler, -r]*

cānı virem: *Can vermek, can bağışlamak; ...uğrunda canından geçmek, kendini feda etmek, hiçbir şey esirgememek II ölmek, ruhunu teslim etmek.*

1. Laʿline virem cānı diyü eylerem ārām
   Nezʿa gelicek anuñ-içün virmezem anı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 214, Mısra 7). [cānı virem, -em]*

cānı virür: *Can vermek, ölmek.*

1. Şevḳ-ıla virür cānı yüzüñ görse Hüdāyī
   Şol şemʿ gibi kim söyünür vaḳt-i seḥerde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 194, Mısra 9). [cānı virür, -ür]*

cānib-i ḥakk'a: *Allah'ın tarafı.*

1. Yüri sen bencileyin gitme muḫālif semte
   Olma ʿāṣī ṣu gibi **cānib-i Ḥaḳḳ'a** ṭoġrıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 70). [cānib-i ḥaḳḳ'a, -a]*

cānib-i ḥaḳḳı: *Allah'ın tarafı.*

1. Unudup şerʿi yüri uyma hevā-ı nefse
   Cānib-i Ḥaḳḳı ḳoyup eyleme fikr-i bāṭıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 52). [cānib-i ḥaḳḳı, -ı]*

cānib-i hindūstān'a: *Hindistan tarafı.*

1. Nā-gehān bir yañadan bād-ı muḫālif esüben
   Ṣaldı bī-çāre çaḳ **cānib-i Hindūstān'a** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Rübai 1, Mısra 4). [cānib-i hindūstān'a, -a]*

cān-ıla: *Can ile, canıyla, candan, büyük gayret ve istekle, gönülden.*

1. Laʿnetler ide **cān-ıla** aġyār-ı Yezīd'e
   Her kim ki olur ʿāşıḳ-ı abdālı Ḥüseyn'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 116, Mısra 11). [cān-ıla,]*
2. Ḳulıdur beñlerüñüñ ḫādim-i hindū-ı Ḥarem
   Gözüñüñ **cān-ıla** ḳurbānıdur āhū-ı Ḥarem *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 142, Mısra 2). [cān-ıla,]*
3. Oldı Hüdāyī **cān-ıla** bende-i nā-tüvān saña
   Eyledi naḳd-i ʿömrini rūḥı gibi revān saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Muhammes 1, Mısra 11). [cān-ıla,]*
4. Faḫrümüzdür ol şehüñ **cān-ıla** ḳılmaḳ ḫıdmetin
   Ey Hüdāyī her kişi ister cehānda rifʿatin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 17). [cān-ıla,]*

cān-ile: *Can ile, canıyla, candan, büyük gayret ve istekle, gönülden.*

1. Oldı Hüdāyī **cān-ile** dilden giriftāruñ senüñ
   Raḥm eyle dil Yaʿḳūbına ey Yūsuf-ı Mıṣr-ı cemāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 19). [cān-ile,]*

cānına geçmiş: *Canına, içine işlemek.*

1. Ẓulm-i çeşmüñ **cānına geçmiş** hilāl olmış kaşuñ
   Düşmek ister dem be-dem şemşīr-i bürrān üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 201, Mısra 7). [cānına geçmiş, -miş]*

cānını virdi: *Canını feda etmek.*

1. İş başa düşdi gördi ki ʿışḳ-ıla kūhken
   Cānını virdi tīşe-i merge ṭutup seri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 210, Mısra 6). [cānını virdi, -di]*

cān-teşne: *Susamış gönül.*

1. ʿUşşāḳı helāk itmege ṭuṭduñ yine emek
   Cān-teşnedür ol bir (yed-i) şehbāza mı düşdün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 240, Mısra 8). [cān-teşnedür, -dür]*

cānum alup: *Canını almak, öldürmek.*

1. Alup cādū gözüñ siḥr-ile cānum
   Müjeñ tīġıyla dökdi yire ḳanum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 3). [cānum alup, -up]*

cānum süriyü: *Canını feda etmek.*

1. Varayın ḫāneḳāh-ı kūyuña **cānum süriyü**
   Gosfend-i dil ü cānı aña iltüp ḳurbān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 169, Mısra 3). [cānum süriyü, -i, -y, -ü]*

cānumı alsun: *Öldürmek, canı ele geçirmek.*

1. Rāżīyam gelsün ecel alsun tenümden cānumı
   Hey ne müşkil derd olur āh ayrılıḳ vāh ayrılıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 11). [cānumı alsun, -sun]*

cānumuñ cānı: *Canımın sevgilisi, cana hayat veren.*

1. Benüm ser-māye-i naḳd-i ḥayātum **cānumuñ cānı**
   Cefā irmez mi pāyāna nihāyet yoḳ mı hicrāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 11). [cānumuñ cānı, -ı]*

cārūb itdiler: *Süpürge etmek.*

1. Zülf-i ḥavrādan itdiler cārūb
   Anda kerrūbiyān olup ḫuddām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 63). [cārūb itdiler, -di, -ler]*

cārūbı ḳılsun: *Süpürgesi yapmak.*

1. Ḳılsun öldükde ḳapuñ cārūbı müjgānum yine
   Āsumāna ideyin rūy-ı zemīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 151, Mısra 3). [cārūbı ḳılsun, -sun]*

cāvidān eyle: *Ebedi, sonsuz, ölümsüz olmak.*

1. Bu duʿāyı güş idüp her kim ki dir āmīn aña
   Bāġ-ı ḫuld içinde anı eyle yā Rab cāvidān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 102). [cāvidān eyle,]*

cāy: *Yer.*

1. Şīrīn lebüñ gamıyla ki Ferhād-veş ölem
   Cennetde **cāy** ola leb-i cūy-ı leben baña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 5, Mısra 4). [cāy,]*
2. Müşerref itmede her **cāyı** ol māh-ı seriʿü's-seyr
   Meger ṣadr-ı maḥāfildür ya-ḫud bedr-i menāzildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 57, Mısra 5). [cāyı, -ı]*
3. Mü'minüñ **cāyıdur** bihişt-i berīn
   Didiler cümle ḫalḳ-ı arż u semā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 63). [cāyıdur, -ı, -dur]*

cāy idem: *Yer edinmek, yer etmek, iyice yerleşmek.*

1. Ol meh gelürse ḫāneme mihr-i seḥer gibi
   Çeşmümde **cāy idem** aña nūr-ı baṣar gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 232, Mısra 2). [cāy idem, -em]*

cāy-ı bihişt-āsā-ı ʿīd: *Cenneti andıran bayram yeri.*

1. Ol ḳıyāmet-yār-ıla bir yirde ḥaşr olduḳ bugün
   Rūz-ı maḥşerde meger **cāy-ı bihişt-āsā-ı ʿīd** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 27, Mısra 14). [cāy-ı bihişt-āsā-ı ʿīd,]*

cāy-ı nā-hem-vāra: *Çarpık, eğri yer.*

1. Dehrüñ evżāʿı n'ola iñletse ṣāfī-dilleri
   Uġrasa feryād ider bir **cāy-ı nā-hem-vāra** āb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 16, Mısra 4). [cāy-ı nā-hem-vāra, -a]*

cāy-ı neberd-i rüstem ü isfendiyār'dan: *Rüstem ve İsfendiyar'ın savaş yeri.*

1. Virdi nişāne al varaḳlarla ṣaḥn-ı bāġ
   Cāy-ı neberd-i Rüstem ü İsfendiyār'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 173, Mısra 4). [cāy-ı neberd-i rüstem ü isfendiyār'dan, -dan]*

cāy-ı süflīde: *Aşağılık yer.*

1. Merd-i āzāda gülistān-ı cehān bāġ olmaz
   Cāy-ı süflīde hüma menzil ü me'vā ṭutmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 62, Mısra 4). [cāy-ı süflīde, -de]*

cāyiz: *Uygun, yerinde.*

1. Yüzüñe kimisi gül kimi güneş dirse n'ola
   Bir niçe vech-ile **cāyizdür** oḳınmaḳ Ḳur'ān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 169, Mısra 8). [cāyizdür, -dür]*

cebbār: *Ar. Ulu, azamet, izzet sahibi, Cenabıhak.*

1. Didiler mevtine anuñ tārīḫ
   Raḥmet ide Hümā'ya ol **Cebbār** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 10, Mısra 6). [cebbār,]*

cebhe: *Yüz, alın.*

1. Terdür yañaġuñ luṭf-ıla gül-berg-i ṭarīden
   Rūşen bilürin **cebheñi** mihr-i seḥerīden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 6). [cebheñi, -ñi]*

cebīn ü çihresidür: *Alnı ve yüzü.*

1. Cebīn ü çihresidür mihr ü māha ḳurretü'l-ʿayneyn
   Naẓīri gelmemişdür milket-i ʿOs̲mān'a ʿOs̲mān'uñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 15). [cebīn ü çihresidür, -si, -dür]*

cebīn-i havvā'dan: *Havva'nın alnı.*

1. Güneş mi şuʿle viren bu revāḳ-ı aḫḍardan
   Ya nūr-ı ṭalʿat-ı Ādem **cebīn-i Havvā'dan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 8). [cebīn-i havvā'dan, -dan]*

cebīn-i tāb-nāki: *Parlak alın.*

1. Ruḫları üzre **cebīn-i tāb-nāki** ol mehüñ

   Zühre-i zehrāya beñzer ṭāliʿ olur her ṣabāḥ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 23, Mısra 5). [cebīn-i tāb-nāki, -i]*

cefā: *Cefa, eziyet.*

1. Tīr atar bu yaña ḳalb-i mübtelā mıdur ġaraż

   Bilmezem baña **cefā** mı yā vefā mıdur ġaraż *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 81, Mısra 2). [cefā,]*
2. Giyürdüñ egnüme bir ḳıymetī sengīn siyeh ḫilʿat

   Cefā sengīn urup ben nā-tüvāna itmedüñ sen kīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 157, Mısra 4). [cefā,]*
3. Hüdāyī ʿömri ol māhuñ **cefāsı** gibi çoġ olsun

   Aña yavuz ṣanan mihr ü vefāsı gibi yoġ olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 17). [cefāsı, -s, -ı]*
4. Daḫı yoḳ mı teraḥḥum bu ġarīḳ-ı baḥr-i ʿiṣyāna

   Cefā irmez mi pāyāna nihāyet yoḳ mı hicrāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 4). [cefā,]*
5. Ḳadīmi āṣināñı luṭf-ıla yād eyle yad itme

   Cefā irmez mi pāyāna nihāyet yoḳ mı hicrāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 8). [cefā,]*
6. Benüm ser-māye-i naḳd-i ḥayātum cānumuñ cānı

   Cefā irmez mi pāyāna nihāyet yoḳ mı hicrāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 12). [cefā,]*
7. Bu cevrüñ ḥaddi yoḳ mı ġāyetin bulmaz mı bu miḥnet

   Cefā irmez mi pāyāna nihāyet yoḳ mı hicrāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 16). [cefā,]*
8. Dimezsin bu Hüdāyī derd-mendüñ nicedür ḥāli

   Cefā irmez mi pāyāna nihāyet yoḳ mı hicrāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 20). [cefā,]*

cefā ider: *Cefa, eziyet etmek.*

1. Zülfüñ **cefā ider** baña kim kāfır eylemez

   Yoḳdur meger ki dīni vü īmānı Muṣli Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 187, Mısra 5). [cefā ider, -er]*

cefā itme: *Eziyet etmek, üzmek, acı çektirmek.*

1. Mülk-i ḥüsne ṭayanup itme Hüdāyī'ye cefā
   N'oldı dārātı gör İskender ile Dārāb'uñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 113, Mısra 9). [cefā itme, -me]*

cefā vü miḥnet-i çarḥ-ı sitemgerden: *Sitem edici feleğin eziyet ve işkencesi.*

1. Bilmezem ol derdi yā Rab ʿışḳ-ı dil-berden midür
   Yā **cefā vü miḥnet-i çarḫ-ı sitemgerden** midür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 10). [cefā vü miḥnet-i çarḫ-ı sitemgerden, -den]*

cefālar eylese: *Zulmetmek, eziyet etmek.*

1. Ma'īl oldum vechi var dil-ber **cefālar eylese**
   N'eyledüm kim cevr ider bu ʿālem-i fānī daḫı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 231, Mısra 7). [cefālar eylese, -se]*

cefāyı itme: *Eziyet etmek.*

1. Ger pīr olayın dirseñ aña itme cefāyı
   Ey pīr olası Muṣlīcuġum tāze cevānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 19). [cefāyı itme, -me]*

cehān: *Cihân, dünya, küre-i arz, arz.*

1. Göñlüm ne ʿizz ü cāha ne ḫānmāna muḥtāc
   İki **cehānda** ancaḳ bir yār-ı cāna muḥtāc *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 22, Mısra 2). [cehānda, -da]*
2. Bildürür ebyāt-ı maṣnūʿum **cehānda** nāmumı
   Nitekim bennā-ı üstādı bīnāsı bildürür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 34, Mısra 9). [cehānda, -da]*
3. ʿIşḳuñ enīsüm ola mezārumda umaram
   Kim ol **cehānda** olmış idi baña yār-ı ġār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 49, Mısra 12). [cehānda, -da]*
4. Mihr-i ruḫuñ ki maẓhar -ı nūr-ı Ḫudā budur
   Ṣalsun **cehānda** pertev-i luṭfı revā budur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 58, Mısra 2). [cehānda, -da]*
5. Sevüp bir serv-i bālāyı yolında istiḳametle
   Elif gibi diler göñlüm **cehān** içinde ferd olmaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 93, Mısra 8). [cehān,]*

6. Çekdi **cehānı** kendüye ḳullāb-ı zülf-i ser-keşi
   Aḳıtdı ḫalḳuñ göñlini laʿli zülāli Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 110, Mısra 3). [cehānı,]*
7. Hüdāyī Leyli vü Mecnūn yoġ idi ʿālemde
   Cehāna yār ile biz dāsitān ikimüz idük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 118, Mısra 10). [cehāna, -a]*
8. Hüdāyī bendeñe yār ol senüñle pādişehüm
   Cehāna Mihr ü Vefā gibi dāsitān olalum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 137, Mısra 10). [cehāna, -a]*
9. Nev-bahār irdi bihişt itdi **cehānı** demidür
   Gitmege göşe-i gülzāra şitāb eyleyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 143, Mısra 3). [cehānı,]*
10. Cehān ḳaydından āzādam garībem nā-murādam ben
    Ne ʿazlüm var ne naṣbum var ne ġuṣṣam var ne şādam ben *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 163, Mısra 1). [cehān,]*
11. Fānī **cehāndan** āḫir uçar şāhbāz-ı cān
    Lābüd ölür ṭoġan bu kühen-āşiyānede *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 192, Mısra 7). [cehāndan, -dan]*
12. Ḳaşuñ hilāle yüzüñ āfitāba beñzetmiş
    Hüdāyī gibi gelür mi **cehāna** rūşen-rāy *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 212, Mısra 10). [cehāna, -a]*
13. Göñül dehān u miyānı ġamıyla cānānuñ
    Cehānda kendüyi bī-nām u bī-nişān itdi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 213, Mısra 4). [cehānda, -da]*
14. İşigini felege virmez ol şeh-i ḫüsnüñ
    Hüdāyī şol ki **cehān** içre ṭuydı ḳapuyı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 224, Mısra 10). [cehān,]*
15. Cehānı baḥr-i sirişḳe olurdı ġark itmek
    Eger ki olmasa ey dil nigārumuñ kūyı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 224, Mısra 7). [cehānı,]*
16. Şud be-devreş **cehān** pür ez-mescid
    Pāk şud ez-kenāyis ü aṣnām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 13). [cehān,]*
17. Nev-bahār irdi bi-ḥamdi'llāh **cehān** kesb itdi cān
    Ẕikr-i Ḥaḳda oldı her berg-i çimen raṭbu'l-lisān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 1). [cehān,]*
18. Olıcaḳ şehre revān buldı **cehān** ḫalḳı ḥayāt
    Ḳaleb-i Ādeme göyā ki ḥulūl eyledi cān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 5). [cehān,]*
19. Serverā gül gibi devrüñde **cehān** ḫurrem ü şād
    Çeşme-i çeşm-i Hüdāyī-durur ancaḳ giryān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 41). [cehān,]*
20. Āb-ı şemşīrüñ-ile yundı **cehāndan** gitdi
    Gerd-i ẓulm ü keder-i fısḳ u fücūr u ʿişyān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 37). [cehāndan, -dan]*
21. Bāġ-ı cināna döndi **cehān** iʿtidāl-ile
    İnşāf u ʿadl-i ḫusrev-i gerdūn-cenābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 21). [cehān,]*

22. Bir oġul virdi o Vehhāb u Kerīm ü Mennān

    Gün gibi ṭoġduġı dem buldı **cehān** ḫalḳı ḥayāt *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 32). [cehān,]*

23. Ḳulūb-ı mü'min-i rūşen-revāna döndi **cehān**

    Kim ide kesb-i ṣafā ẕikr-i pāk-i Mevlā'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 5). [cehān,]*

24. Veġāda naʿresini gūş iden olur lerzān

    Düşer **cehāna** zelāzil ṣafīr-i ʿanḳādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 30). [cehāna, -a]*

25. Luṭfuñ **cehāna** faż̇l u kemālüñ gibi delīm

    Ḫulḳuñ bu ḫalḳa şān-ı şerīfüñ gibi ʿaẕīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 7). [cehāna, -a]*

26. İtdi ürd-i bihişt ü ferverdīn

    Maḳdemüñden müşerref oldı **cehān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 58). [cehān,]*

27. Ḫ̔ān-ı keremüñ **cehāna** mebẕūl

    Ġarḳ-ı niʿamuñ emīr eger ḳul *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 21). [cehāna, -a]*

28. Bi-ḥamdi'llāh ki şāh olduñ **cehāna**

    Ṣafālar irdi cümle cism ü cāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 19). [cehāna, -a]*

29. Cehāna mihr-i luṭfuñ ṣaldı sāye

    İrişdi niʿmetüñ bay u gedāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 25). [cehāna, -a]*

30. Ruḫuñ şemʿi żiyā virsün **cehāna**

    İrişsün nūrı farḳ-ı Ferḳadān'a *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 37). [cehāna, -a]*

31. Ḳalb-i Hüdāyī gibi **cehānı** iden ḫarāb

    Şol dil-rübā ki nāmı anuñ Muṣlī Şāhdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 19). [cehānı,]*

32. Meydān-ı ḥüsn içinde **cehān** pehlevānıdur

    Ol şūḫ-ı dil-rübā ki dinür nāmına ʿAlī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 7). [cehān,]*

33. Ḳıṣṣa-ı ḥüsn ü bahāñuñ germ olup hengāmesi

    Oldı dīvāneñ **cehānuñ** ʿāḳıl ü ʿallāmesi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 10). [cehānuñ, -uñ]*

34. Pençe-i ḫūrşīd-i raḫşān dest-i zer-efşānıdur

    Ebr-i luṭfınuñ **cehān** perverde-i iḥsānıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 23, Mısra 14). [cehān,]*

35. Ḥamdü li-llāh kim **cehāna** idüp elṭāf-ı ʿamīm

    Ḳıldı iʿṭā bir melek-sīret şehen şāh-ı ʿaẕīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 23, Mısra 1). [cehāna, -a]*

36. Faḫrümüzdür ol şehüñ cān-ıla ḳılmaḳ ḫıdmetin

    Ey Hüdāyī her kişi ister **cehānda** rifʿatin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 18). [cehānda, -da]*

37. Mest olup gitdüm **cehāndan** fāriġü'l-bāl eyledüm

    Düşde zülf-i yārı boynumda görüp fāl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 3). [cehāndan, -dan]*

cehān-dīde: *Dünyayı görmüş.*

1. Besdür numūne bāġ **cehān-dīde** ʿārife
   Vīrān sarāy-ı Ḫusrev ü İsfendiyār'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 15). [cehān-dīde,]*

cehāne: *Cihân, dünya, küre-i arz, arz.*

1. Nūş idelüm çimende o serv-i çemān ile
   Sāḳī sūrāḫı var-ısa bāḳī **cehānede** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 192, Mısra 10). [cehānede, -de]*

cehān-gīr: *Cihanı tutan.*

1. Hemīşe baḫt-yār u ʿömr-cāvīd
   Cehān-gīr olasun çün tīġ-ı ḫūrşīd *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 42). [cehān-gīr,]*

cehān-ı ḫarābdan: *Yıkık dünya.*

1. Gör perde-i ʿinebde gelüp duḫter-i rezi
   Ey gizlü genc uman bu **cehān-ı ḫarābdan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 162, Mısra 4). [cehān-ı ḫarābdan, -dan]*

cehānı ṭutaldan: *Dünyayı kaplamak.*

1. Ṭutaldan nāme-i ʿışḳum cehānı
   Oḳınmaz oldı Mecnūn dāsitānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 225, Mısra 1). [cehānı ṭutaldan, -al, -dan]*

cehānı ṭutdı: *Dünyayı kaplamak.*

1. Od saldı ḫırmenine meger gice berḳ-ı āh
   Ṭutdı cehānı dūd-ı dil-i pür-şirār-ı çarḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 24, Mısra 8). [cehānı ṭutdı, -dı]*

cehl: *Bilgisizlik.*

1. Bu **cehl** ile aña raḳīb olmaḳ revā mıdur ḳarīb

   Bu Cehl'e lāyıḳ mı naṣīb ola viṣāli Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 111, Mısra 3). [cehl,]*

cehl: *Bilgisizlik II Ebu Cehl.*

1. Bu cehl ile aña raḳīb olmaḳ revā mıdur ḳarīb

   Bu **Cehl'e** lāyıḳ mı naṣīb ola viṣāli Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 111, Mısra 4). [cehl'e, -e]*

celāl ü ʿizzet-i şevketle: *Büyüklüğün heybet ve azameti.*

1. Celāl ü ʿizzet-i şevketle taḫt-ı ḥüsne oldı şāh
   Leṭāfet mülkini feṭḥ eyledi ġamzıyla Feṭḥu'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 3). [celāl ü ʿizzet-i şevketle, -le]*

celāl ü şevket-ile: *Azamet ve heybet.*

1. Ẓuhūr ide nitekim şāh-ı çār-ı bālīş-i çarḫ
   Celāl ü şevket-ile bu revāḳ-ı ḫaḍrādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 54). [celāl ü şevket-ile, -ile]*

cellād: *Cana kıyıcı, can alıcı bakış; sevgilinin yan bakışı.*

1. Dem-i evvelde ḳātil gerçi kim Ḳābil idi cānā
   Gözüñ **cellādı** yanında o bir şāgird-i ḳābildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 53, Mısra 8). [cellādı, -ı]*

cem: *Cem (İran hükümdar sülalelerinden Pişdadiyan'a mensup olup uzun yıllar ülkesini esenlik içerisinde yönetir. Azerbaycan'a gelince güneşin doğuşuna yakın yüksek bir yere tahtını kurdurur ve güneşin doğuşu ile tahtı ve üzeri mücevherlerle süslü kaftanı parlamaya başlayınca kendisine Cemşid denilir. İdris peygamberin şeratine göre amel eden Cemşid, sonraları saltanatına güvenerek tanrılık iddiasında bulunur ve bu yüzden halkı kendisinden yüz çevirir. Şarabın mucididir. Ayrıca meşhur bir kasesinin olduğu ve o kase ile dünyanın çeşitli yerlerini seyredebildiği söylenir.).*

1. Ya ṣaḥrālarda nūş-ı bāde eylerken **Cem'üñ** devrān
   Elinden düşürüp ṣındurduġı laʿlin ayaġıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 41, Mısra 7). [cem'üñ, -'üñ]*
2. ʿAyş u ʿişret ḳaṣrınuñ ṣalduḳda bünyādını **Cem**
   Eylemiş cām-ı ṣafādan aña ol üstād ayaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 91, Mısra 5). [cem,]*

3. Eger **Cem** görse ḳadr ü iʿtibāruñ
   Olurdı meclisüñde cürʿa-ḫāruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 13). [cem,]*

cemʿ olmadı: *Toplamak, bir araya getirmek.*

1. İtme ʿadū-ı tīre-derūn-ıla imtizāc
   Cemʿ olmadı keşīf ile hergiz şehā laṭīf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 90, Mısra 12). [cemʿ olmadı, -ma, -dı]*

cemāl: *Güzellik, sevgilinin yüzü.*

1. Gülşen-i Rāz-ı ṭarāvetdür **cemālüñ** kim ḫaṭuñ
   Yazmış eṭrāfına ebyāt-ı Gülistān'ı dürüst *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 18, Mısra 3). [cemālüñ, -üñ]*
2. Gül **cemālüñ'çün** hezārān murġ-ı dil nālāndur
   Ḳanda bir şemʿ olsa biñ pervāne ser-gerdāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 50, Mısra 1). [cemālüñ'çün, -üñ, -çün]*
3. Cemālüñ Kaʿbe-i cān hacibeynüñ ḳıble-i dildür
   Ṣaf-ı ehl-i ṣafā cāna anuñ'çün saña māyildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 57, Mısra 1). [cemālüñ, -üñ]*
4. Cemālüñ Kaʿbe-i cān ḫācibeynüñ ḳıble-i dildür
   Ṣaf-ı ehl-i ṣafā cāna anuñ'çün saña māyildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 57, Mısra 1). [cemālüñ, -üñ]*
5. Miṣāl-i Kaʿbe eyā nūr-ı dīde-i ʿuṣṣāḳ
   Gören **cemālüñi** müştāḳ görmeyen müştāḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 92, Mısra 2). [cemālüñi, -üñ, -i]*
6. Cemālüñ ātişi germ eylesün gel bezm-i ʿuṣṣāḳı
   Benüm luṭf issi sulṭānum yaraşmaz saña serd olmaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 93, Mısra 5). [cemālüñ, -üñ]*
7. Cemāli mihr-i enverden mücellādur Memi Şāhuñ
   İşigi çarḫ-ı aʿlādan muʿallādur Memi Şāhuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 120, Mısra 1). [cemāli, -+i]*
8. Cemālüñi niçe yüzden görem diyen diller
   Şikeste āyineler gibi pāre pāre gerek *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 122, Mısra 7). [cemālüñi, -üñ, -i]*
9. Hüdāyī'yem ḫaṭ-ı Yāḳūt-ı laʿlüñ görmesem bir ān
   Cemālüñ muṣḥafı ḥaḳḳı yazılmaz bu dil-i ġamgīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 157, Mısra 10). [cemālüñ, -ün]*
10. Dirīġ itme **cemālüñ** çeşm-i pākümden ki yoluñda
    Yaşum eṭfāl gibi pāk-bāz u pāk-zādam ben *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 163, Mısra 7). [cemālüñ, -üñ]*

11. Bildüm ne yüzden aḳduġını āb-ı dīdemüñ

    Bir kerre görmiş-idi **cemālüñ** geçende bu *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 10). [cemālüñ, -üñ]*

12. Ey gül-i sūrī **cemālüñ** görmek olmazsa naṣīb

    Ḳaṣr-ı gülzār-ı İrem mātem-serādur dīdeye *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 202, Mısra 7). [cemālüñ, -üñ]*

13. Gösterdi gül ʿarūsı **cemālin** niḳābdan

    Olmış münevver āyīne-i āfitābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 1). [cemālin, -iñ]*

14. Behremend eyleye **cemālüñ-ile**

    Ḥażret-i ẕū'l-celāl-i ve'l-ikrām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 12, Mısra 19). [cemālüñ-ile, -üñ, -ile]*

15. Ruḫuñ gülzārı güller üzre nergislerle zeyn olmış

    Cemālüñ Kaʿbe'sin her çeşme görmek farż-ı ʿayn olmış *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 6). [cemālüñ, -üñ]*

16. Müşerrefdür **cemālüñden** bu mektebḫāne-i āfāḳ

    Oḳurlar muṣḥaf-ı ḥüsnüñden eṭfāl-i dil-i ʿuşşāḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 9). [cemālüñden, -üñden]*

17. Dem-ā-dem cürʿa gibi dökme luṭf it yirlere ḳanum

    Piyālem gözlerüm nūrı **cemāli** şems-i raḫşānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 4). [cemāli, -i]*

18. Dili cām-ı şarāb-ı laʿl-i nābuñ ḳıldı mestāne

    Piyālem gözlerüm nūrı **cemāli** şems-i raḫşānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 8). [cemāli, -i]*

19. İki ʿālemde maḳṣūdum senüñ bir şeb viṣālüñdür

    Piyālem gözlerüm nūrı **cemāli** şems-i raḫşānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 12). [cemāli, -i]*

20. Elüm al ḫāke luṭf it cürʿa gibi pāy-māl itme

    Piyālem gözlerüm nūrı **cemāli** şems-i raḫşānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 16). [cemāli, -i]*

21. Lebüñ cāmını nūş itmek ḥayāt-ı cāvidānīdür

    Piyālem gözlerüm nūrı **cemāli** şems-i raḫşānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 20). [cemāli, -i]*

22. Ben de bir bülbülüñem alma fiġānum Memi Şāh

    Ey **cemāli** gül-i gülzār-ı cinānum Memi Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 4). [cemāli, -+i]*

23. Ḳıl teraḥḥum ki göñül ʿāşıḳ-ı dīdāruñdur

    Ey **cemāli** gül-i gülzār-ı cinānum Memi Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 8). [cemāli, -+i]*

24. Ḥüsnüñe ḳıldı feleklerde melekler taḥsīn

    Ey **cemāli** gül-i gülzār-ı cinānum Memi Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 12). [cemāli, -+i]*

25. Ravżа-ı cennet-i ʿālī ḥarem-i kūyuñdur

    Ey **cemāli** gül-i gülzār-ı cinānum Memi Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 16). [cemāli, -+i]*

26. Gül-i tersin yaraşur saña ki bī-ḫār olasın

    Ey **cemāli** gül-i gülzār-ı cinānum Memi Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 20). [cemāli, -+i]*

27. Şimdi **cemāli** bāġınuñ evvel-bahārıdur

    Şol dil-rübā ki nāmı anuñ Muṣlī Şāhdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 15). [cemāli, -+i]*

28. Cemālüñ nūrıdur ehl-i ṣafānuñ ḳurretü'l-ʿaynı

    Gül-i ḫüsnüñ-durur gülzār-ı dehrüñ zīnet ü zeyni *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 24, Mısra 5). [cemālüñ, -ün]*

cemāl-i bā-kemāli: *Tam, mükemmel güzellik.*

1. ʿAceb mi Kaʿbe-i kūyında ḳurbān eylesem cānı

   Cemāl-i bā-kemāli ʿīd-i aẕḥādur Memi Şāhuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 120, Mısra 8). [cemāl-i bā-kemāli, -i]*

cemāl-i iḥsān: *İhsan güzelliği.*

1. Elinüñ ayaları āyīnesinden görinür

   Çihre-i cūd u ruḫ-ı luṭf u **cemāl-i iḥsān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 26). [cemāl-i iḥsān,]*

cemāl-i meh-veşüñ: *Ay gibi güzel yüzlü II güzel yüzlü sevgili.*

1. Mücellādur **cemāl-i meh-veşüñ** ḫūrşīd-i ḫāverden

   Muṣaffādur zülāl-i laʿl-i nābuñ āb-ı kevs̱erden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 13). [cemāl-i meh-veşüñ, -üñ]*

cemāl-i pākinde: *Temiz, mübarek cemal.*

1. Ṣafā-ı ḳalbi görinür **cemāl-i pākinde**

   Mis̱āl-i nūr-ı nebī Kaʿbe-i muʿallādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 17). [cemāl-i pākinde, -in, -de]*

cemīl: *Güzel II Allah.*

1. Nūrdan ḫalḳ eylemiş gül gibi anı ol **Cemīl**

   Şemʿ-i bezm-ārā-ı ruḫsārı aña rūşen delīl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 9). [cemīl,]*

2. Her kim bu ābı eyledi bu ravżaya sebīl

   Dīdār-i pākin aña naṣīb ide ol **Cemīl** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 4, Mısra 2). [cemīl,]*

cemşīd-veş: *Cemşid gibi.*

1. Yaraşur **Cemşīd-veş** destinde cām-ı ṣalṭanat

   Nūş-ı cān olsun müdām aña müdām-ı ṣalṭanat *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 23, Mısra 5). [cemşīd-veş,]*

cem-vaḳt oldı: *Zamanın Cemşidi olmak.*

1. Cem-vaḳt oldı Hüdāyī çekeli cām-ı ġamuñ

   Devr içinde aña bir kimse ayaḳdaş degül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 129, Mısra 13). [cem-vaḳt oldı, -dı]*

cenāb-ı baṯḥā'dan: *Batha yönü.*

1. Görindi neyyir-i aʿẓam bu ḳaṣr-ı mīnādan

   Miṣāl-i nūr-ı Muḥammed **cenāb-ı Baṯḥā'dan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 2). [cenāb-ı baṯḥā'dan, -dan]*

cenāb-ı ḥaḳ'dan: *Allah.*

1. El çek Hüdāyī pāye-i vaṣl-ı nigārdan

   Saña **cenāb-ı Ḥaḳ'dan** o devlet virilmedi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 238, Mısra 10). [cenāb-ı ḥaḳ'dan, -dan]*

cenāb-ı melik-i taʿālādan: *Yüce Allah'ın katı.*

1. Diler devām-ı ḳıyāmı ḫıyām-ı rifʿatüñi

   Ṣabāḥ u şām **cenāb-ı Melik-i taʿālādan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 50). [cenāb-ı melik-i taʿālādan, -dan]*

ceng eylese: *Savaşmak.*

1. Ḳapudan big sefere oldı saʿādetle revān
   Kāfir anuñla eger kim gelüben eylese ceng *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 16). [ceng eylese, -se]*

ceng ider: *Savaşmak.*

1. Ebrūlaruñla ol iki ḫūn-ḫār gözlerüñ
   Tīġ-ıla **ceng ider** iki ser-mest pehlevān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 156, Mısra 6). [ceng ider, -er]*

cennet: *Cennet; âhirette müminlere Allah tarafından vadedilen ebedî hayat yaşanacak yer.*

1. Şīrīn lebüñ gamıyla ki Ferhād-veş ölem
   Cennetde cāy ola leb-i cūy-ı leben baña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 5, Mısra 4). [cennetde, -de]*
2. Kūyuñda her ki ḥasret-i laʿlüñle virse cān
   Cennetde kevşeri aña ide Ḫudā naṣīb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 9, Mısra 4). [cennetde, -de]*
3. Selāmın kesmeyen herkesden ol sulṭān-ı ʿādildür
   Nihāl-i mīvedārı **cennetüñ** her yaña māyildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 53, Mısra 2). [cennetüñ, -üñ]*
4. Ādem olmaḳ dileyen **cennet** işigüñde şehā
   Kendüyi ḫāk-veş ednā ṭutar aʿlā ṭutmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 62, Mısra 5). [cennet,]*
5. Bezmümüz **cennet** şurāḥī lūle-i ʿaynu'l-ḥayāt
   Sāḳīyā anuñ öñinde ḥavżdur peymānemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 68, Mısra 3). [cennet,]*
6. Ḫaṭṭuñ Ḫıżır dirilse yañaġuñda vechi var
   Cennetde Ḫaḳ virür kişiye ʿömr-i cāvidān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 156, Mısra 4). [cennetde, -de]*
7. Gül gibi bir kez seni kim ḳoysa cānā ḳoynına
   Girmez-ise ġam yimez **cennetde** ḥavrā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 197, Mısra 2). [cennetde, -de]*
8. Kūyuñ var-iken n'eyleyeyin bāġ-ı cinānı
   Cennetdür efendim bilene kendü mekānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 215, Mısra 2). [cennetdür, -dür]*
9. Oldı āb-ı revān-ı şādurvān
   Cennet içre raḥīḳ-i müşk-ḫitām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 60). [cennet,]*
10. Umaram ḳapuñ Hüdāyī bendeñe ola maḳām
    Kim seg-i aṣḥāb-ı kehfe **cennet** olmışdur mekān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 96). [cennet,]*

11. Mey-i telḫ içene **cennetde** ṣunulmaz kevs̲er
    Leẕẕet-i ʿācil olur mānīʿ-i ẕevḳ-ı ācil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 37). [cennetde, -de]*

cennete girmeden: *Cennete ulaşmak, cennetlik olmak.*

1. Gelmeden kūyuña maḳṣūd yüzüñ görmekdür
   Girmeden cennete dīdārdur ey meh melḫūẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 83, Mısra 4). [cennete girmeden, -meden]*

cennet-i gülzārda: *Cennet güllüğü.*

1. Ātişin-bāde içüp **cennet-i gülzārda** biz
   Zāhide dūzaḫ-ı miḥnetde ʿaẕāb eyleyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 143, Mısra 7). [cennet-i gülzārda, -da]*

cennet-i kūyuñdan: *Sevgilinin cennet gibi olan mahallesi.*

1. Sürsün ʿadūyı **cennet-i kūyuñdan** ol perī
   Ādem yerine baġlaya lāyıḳ mı bir ḫarı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 221, Mısra 1). [cennet-i kūyuñdan, -uñ, -dan]*

cennet-i naʿīm: *Kur'an-ı Kerim'de adı geçen sekiz cennetten biri.*

1. Bendeñ-durur ḳapuñda Hüdāyī-i ḫaste-dil
   Mü’min gibi ki meskenidür **cennet-i Naʿīm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 22). [cennet-i naʿīm,]*

cennet-misāl: *Cennet gibi.*

1. Bād-ı ʿadli ʿāleme ṣol deñlü virdi iʿtidāl
   Kim gülistān-ı cehān olmış-durur **cennet-mis̲āl** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 23, Mısra 10). [cennet-mis̲āl,]*

cennetüñ bostānına: *Cennet bahçesi.*

1. Fevt olup yeñiçeriler kātibi
   Uçdı rūḥı **cennetüñ bostānına** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 5, Mısra 2). [cennetüñ bostānına, -ın, -a]*

ceres: *Çan, çıngırak.*

1. Göñlüm itse n'ola rüsvāyī beni dünyāya
   Uġradan başını dildür **ceresüñ** ġavġāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 191, Mısra 2). [ceresüñ, -üñ]*

cereyān ider: *Akmak, geçmek, ulaşmak.*

1. Barmaġı her biri bir lüle-i ser-çeşme-i cūd
   Dāyimā andan ider āb-ı leṭāfet cereyān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 24). [cereyān ider, -er]*

cerr itdüm: *Kendine doğru çekmek; öpmek.*

1. Niçe minnet idüp bir būse **cerr itdüm** ʿizārından
   Dirīġā virmedi bu ben faḳīre ol perī-ṣūret *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 20, Mısra 5). [cerr itdüm, -dü, -m]*

cev: *Arpa tanesi.*

1. Anuñ ki ḳūtı **cevdür** unıtsun cevāhiri
   Esrār-ı ʿışḳı ṣofī-i ḫar-ṭabʿ ider mi ẕevḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 237, Mısra 8). [cevdür, -dür]*

cevab: *Cevap.*

1. Bu derd-i ʿışḳa devā ṣormazam ṭabībe varup
   Benüm su'ālüme yoḳdur **cevābı** n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 171, Mısra 10). [cevābı, -ı]*

cevāhir: *Cevherler.*

1. Anuñ ki ḳūtı cevdür unıtsun **cevāhiri**
   Esrār-ı ʿışḳı ṣofī-i ḫar-ṭabʿ ider mi ẕevḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 237, Mısra 8). [cevāhiri, -i]*

cevāhir şaçdı: *Mücevher saçmak.*

1. Şaçdı cevāhir üstine dāmād-ı nev-bahār
   Bāġa ʿarūs-ı lāle gelince ayaḳ ayaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 97, Mısra 5). [cevāhir şaçdı, -dı]*

cevān: *Genç, delikanlı.*

1. Ḥażret-i Nūḥ gibi pīr ola ol tāze **cevān**
   Ḥamdü li-llāh ki şehenşāh-ı cehān-ı keremüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 47). [cevān,]*

cevelān iderse: *Gezmek, dolaşmak.*

1. Oldı ṭāvūs-ı gülistān-ı maʿānī ṭabʿum
   Yeridür bāġ-ı melāḥaṭde iderse cevelān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 168, Mısra 14). [cevelān iderse, -er, -se]*

cevelān ḳıldı: *Dolaşmak, gezinmek.*

1. Çıḳdı bu ʿarşada biñ nāz ile ḳıldı cevelān
   Dehr Yaʿḳūb'ınuñ açıldı yine göñli gözi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 25). [cevelān ḳıldı, -dı]*

cevher: *Cevher, elmas.*

1. Ey ḫ∨āce-i cemāl ayaġ uñ tozı **cevherin**
   Sürsem ʿaceb mi gözlerüme ʿayn-ı māldur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 37, Mısra 7). [cevherin, -in]*
2. Ser virüp bir boyı serve yine server diyelüm
   Ayaġı ṭozını cān çeşmine **cevher** diyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 2). [cevher,]*
3. Ne **cevher** vaṣf ider dendān u laʿlüñ
   Hüdāyī'nüñ bu ṭabʿ-ı ḫurdedānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 225, Mısra 9). [cevher,]*
4. Vezn itmek-içün ḫāk-i rehüñ **cevherin** ey cān
   Olmışdur iki dīdelerüm keffe-i mīzān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 9). [cevherin, -in]*

cevher-i makdem-i şafā-bahşı: *Safa veren gelişinin cevheri.*

1. Cevher-i maḳdem-i ṣafā-baḫşı
   Tūtīyā-ı ʿuyūn-ı aʿyānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 69). [cevher-i maḳdem-i ṣafā-baḫşı, -ı]*

cevher-i nazmum: *Şiirin cevheri.*

1. Cevher-i naẓmum Hüdāyī ʿaynına almaz ʿadū
   Ṭūṭīya nefʿini görmez gözleri aʿmālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 117, Mısra 9). [cevher-i naẓmum, -um]*

cevlān: *Dolaşma.*

1. Rūḥ-ı ḳudsīler gibi **cevlānger** ezhār-ı çimen
   Her şecer ʿayn-ı düm-i ṭāvus-ı gülzār-ı cinān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 11). [cevlānger, -ger]*

cevr: *Ar. is. Haksızlık edip incitme, eziyet, cefa.*

1. Ḳo **cevri** ey felek mihr it saḳın bu seng-i āhumdan
   Seni zeyn eylemişken çün dükān-ı şīşeger kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 12, Mısra 5). [cevri, -i]*
2. Ey Hüdāyī seng-diller **cevrine** ṣabr it yüri
   Muḥkem olsun dir iseñ göñlüñde ger bünyād-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 94, Mısra 13). [cevrine, -in, -e]*
3. Ḳulıyam bir taḫt-ı ḥüsnüñ şāh-ı ferruḫ-fālinüñ
   Cevri gibi ḥaddi yoḳdur ʿāşıḳ-ı pā-mālinüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 2). [cevri, -i]*
4. Ḫudā'dan dilerem **cevrüñ** gibi ʿömrüñ mezīd olsun
   Yoluña cān u başı virmeyen cānā Yezīd olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 16, Mısra 9). [cevrüñ, -üñ]*
5. Bu **cevrüñ** ḥaddi yoḳ mı ġāyetin bulmaz mı bu miḥnet
   Cefā irmez mi pāyāna nihāyet yoḳ mı hicrāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 15). [cevrüñ, -üñ]*

cevr ider: *Cefa çektirmek.*

1. Ma'īl oldum vechi var dil-ber cefālar eylese
   N'eyledüm kim **cevr ider** bu ʿālem-i fānī daḫı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 231, Mısra 8). [cevr ider, -er]*

cevr itmek: *Eziyet etmek.*

1. Cevr itmek işüñ bendeñe her gāh Muḥammed
   Senden nice ḫ̬uşnūd ola Allāh Muḥammed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 28, Mısra 1). [cevr itmek, -mek]*

cevr itse: *Eziyet etmek.*

1. Dost bir **cevr itse** eyler ʿālem-i ġaddār iki
   N'eyleyem bī-çāre tenhā düşmen-i ḫ̬ūn-ḫ̬ār iki *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 233, Mısra 1). [cevr itse, -se]*

cevr ü cefādur: *İncitici söz veya davranışlar (sevgiliden gelen).*

1. Gün yüzüñ göstermeyen ol meh-liḳādur dīdeye
   Ḳasdı bu yüzden baña **cevr ü cefādur** dīdeye *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 202, Mısra 2). [cevr ü cefādur, -dur]*

cevr ü cefā-ısa: *Incitici söz veya davranışlar, eziyet ve zulüm.*

1. Ṭutdı āfāḳı meded dūd-ı dil-i sūzānum
   Ġarażuñ **cevr ü cefā-ısa** yeter sulṭānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 12). [cevr ü cefā-ısa, -ı, -sa]*

cevr ü ḳahruñla: *Cefa ve eziyet.*

1. Cevr ü ḳahruñla Hüdāyī işigüñ terk itmek
   Olmaz ey yār-ı cefākār u sitemkār olmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 60, Mısra 9). [cevr ü ḳahruñla, -uñ, -la]*

cevr-i bī-pāyānuñı: *Sonsuz, tükenmez haksızlık edip incitme, eza; eziyet, üzme, zulüm.*

1. Çekmişem bār-ı belā vü derd-i bī- dermānuñı
   İçmişem cām-ı cefā vü **cevr-i bī-pāyānuñı** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 6). [cevr-i bī-pāyānuñı, -uñ, -ı]*

cevr-i ferāvān itdüñ: *Çok eziyet etmek.*

1. Ey felek baña ʿaceb **cevr-i ferāvān itdüñ**
   Alduñ ol rūḥ-ı revānum beni bī-cān itdüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 29). [cevr-i ferāvān itdüñ, -dü, -ñ]*

ceyb ü dāmenüm: *Gömlek ve etek.*

1. Pürdür ʿaḳīḳ-i eşküm ile **ceyb ü dāmenüm**
   Reşk itse n'ola ḫᵛāce-i mülk-i Yemen baña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 5, Mısra 9). [ceyb ü dāmenüm, -üm]*

ceẕb itdi: *Kendine doğru çekmek, çekiciliğinin etkisi altına almak II kendinden geçirmek, aklını başından almak.*

1. Ḳalb-i Hüdāyī ʿışḳ ile olsa hevāyī tañ mıdur
   Ceẕb itdi anı jāle-veş mihr-i cemāli Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 111, Mısra 10). [ceẕb itdi, -di]*

cezbe-i ʿışḳ: *Aşkın cezbesi.*

1. Ceẕbe-i ʿışḳ idi Manṣūr'ı çeken ey zāhid
   Yoḳsa ḥaḳ söyleyicek bir kişi ber-dār olmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 60, Mısra 5). [ceẕbe-i ʿışḳ,]*

cezbe-i mihrüñle: *Güneşinin çekişi.*

1. Ey meh-i ṣavm eylemişdük maḳdemüñden intifāʿ
   Ceẕbe-i mihrüñle bulmışduḳ çü şeb-nem irtifāʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 2). [ceẕbe-i mihrüñle, -üñ, -le]*

ceẕbe-i zülfüñle: *Saçının cazibesi.*

1. Varur ḳapuña **ceẕbe-i zülfüñle** seyl-i eşk
   Zencirle göge çekilen ejdehā budur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 58, Mısra 3). [ceẕbe-i zülfüñle, -üñ, -le]*

cibrīl-i emīn: *Hz. Cebrail.*

1. Ḳaṣr-ı miʿrācuñ sen ol sulṭān-ı ʿālī-şānısın

   Olsa lāyıḳ saña **Cibrīl-i emīn** peyk-i devān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 46). [cibrīl-i emīn,]*

ciger: *Ciğer II Aşığın gönlü.*

1. Yārā **cigerüm** şerḥaların tīġ-ı ġamuñdan

   Yārānuma şerḥ eylemege dil ḳatı yara *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 6, Mısra 11). [cigerüm, -üm]*
2. Ey Hüdāyī firāḳ atişine

   Cigerüm döne döne oldı kebāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 17, Mısra 10). [cigerüm, -üm]*
3. Ṭutdum **cigerüm** ḫancer-i dil-dūzuña ḳarşu

   Meydān-ı maḥabbetde benem merd-i ciger-dār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 46, Mısra 3). [cigerüm, -üm]*
4. Ḳanlu yaşum gözümüñ nūrı **ciger** göşem iken

   Demidür çıḳsa gözümden baña sırdaş degül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 129, Mısra 5). [ciger,]*
5. Devr-i güldür beri gel bezm-i şarāb eyleyelüm

   Cigerin ḥāsidüñ ol bezme kebāb eyleyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 143, Mısra 2). [cigerin, -in]*
6. Gözüme gelmiş idi bāde gibi

   Cūş idüp bu **cigerdeki** ḳanum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 10). [cigerdeki, -deki]*
7. Mestāne çeşmidür **cigerüm** eyleyen kebāb

   Maḫmūr ġamzesidür iden eşkümi şarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 17). [cigerüm, -üm]*
8. Āh idem ḥasret-ile şām u seḥerler niçe bir

   Nār-ı ġamda niçe bir yana **cigerler** niçe bir *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 10). [cigerler, -ler]*

cilve: *Güzellere yakışır duruş ve davranış. Dilberâne hareket. Naz ve edâ. Hoşa giden görünüş.*

1. Ṭabʿ-ı Hüdāyī **cilvede** ṭāvūs-ı Sidre'dür

   Meddāḥ olalı ey şeh-i ʿālī-neseb saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 8, Mısra 9). [cilvede, -de]*

cilve-gāh: *Cilve yeri, cilve edecek yer II eğlenecek, duracak yer.*

1. Bir şehsüvāra ʿarṣa-ı dil **cilve-gāhdur**

   Nūr-ı cemāli çarḫ-ı melāḥatde māhdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 1). [cilve-gāhdur, -dur]*

cilve-gāh-ı ʿiẓām: *Büyüklerin göründüğü.*

1. Oldı miḥrāb u maḥfil ü minber
   Cilve-gāh-ı ʿiẓām u ṣadr-ı kirām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 54). [cilve-gāh-ı ʿiẓām,]*

cilvegeh: *Cilve yeri, cilve edecek yer II eğlenecek, duracak yer.*

1. Laḥẓa geçmez ki müjeñ tīri göñülden geçmez
   Kaʿbe'dür **cilvegehī** ṭayy-ı mekān eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 103, Mısra 8). [cilvegehī, -i]*

cilveger: *Cilveli, nazlı.*

1. Çeşmümüñ her perdesinde **cilvegerdür** ʿaḳs-i dost
   Beñzer ol şeh mālikidür bu yidi deryālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 115, Mısra 9). [cilvegerdür, -dür]*

cilveñi gördi: *Cilvesini, salınışını görmek.*

1. Cilveñi gördi Hüdāyī sidre ṭāvūsı gibi
   Yire çaldı ʿırż u ʿārın nām u nāmūsı gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 17). [cilveñi gördi, -di]*

cinān: *Cennetler*.

1. Şād olur dil işigüñ aña mekān olduġı'çün
   Sevinür mü'min olan yiri **cinān** olduġı'çün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 165, Mısra 2). [cinān,]*
2. ʿİşreti ʿālemi ḳo tā ki **cinān** içre saña
   Ebedi ʿayş naṣīb ide Ḫudā-ı mufżil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 35). [cinān,]*

cinn ü ins: *Cinler ve insanlar.*

1. Ger cinn ü eger ins şeb ü rūz nigārā
   Ẕikrüñde-durur dilleri sırran u cihārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 2, Mısra 1). [cinn ü ins,]*

cism: *Beden, gövde, vücut.*

1. Görinür ḳanlu yaşum içre Hüdāyī **cismüm**

   Ātiş içinde ṣanasın ki semender görinür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 11). [cismüm, -üm]*

2. Murġ-ı dil **cismümde** ḫūrşīd-i cemālüñden cüdā

   Oldı bir gün görmedük būm-ı ḫarāb-ābād-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 94, Mısra 5). [cismümde, -üm, -de]*

3. Ġarḳ itse ḳana **cismümi** ġamzeñ şehīd idüp

   Deryā-ı raḥmete beni Ḥaḳ eyleye ġarīḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 96, Mısra 5). [cismümi, -üm, -i]*

4. Başlar üzre yeri var düşdügi'çün ayaġa

   Cürʿa-veş **cismüm** anuñ'çün böyle pā-māl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 148, Mısra 4). [cismüm, -üm]*

5. Menzil-i māhdur nişīmen-i şāh

   Yā **cismdür** ki oldı rūḥa maḳām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 56). [cismdür, -dür]*

6. Minnet Allāh'a dirligüm ḫˇuşdur

   Geldi bu mürde **cismüme** cānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 32). [cismüme, -üm, -e]*

7. Bu ḳāmetiyle serv-i riyāż-ı cināndur

   Bu mürde **cisme** lebleri rūḥ u revāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 6). [cisme, -e]*

cism ü cān olalum: *(Bir) can (bir) ten olmak.*

1. İki göñül bir olup çıḳṣun aradan ikilik

   Ḫˇuş ittiḥād idelüm yaʿnī **cism ü cān olalum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 137, Mısra 6). [cism ü cān olalum, -a, -lum]*

cism ü cān u dil: *Beden, ruh ve gönül.*

1. Bizümle tīguñ eger ola hem-dem ü hem-ser

   Fedā anuñ yolına **cism ü cān u dil** hem ser *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 42, Mısra 4). [cism ü cān u dil,]*

cism ü cāna: *Beden ve ruh.*

1. Bi-ḥamdi'llāh ki şāh olduñ cehāna

   Ṣafālar irdi cümle **cism ü cāna** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 20). [cism ü cāna, -a]*

cism-i ādem: *İnsan gövdesi.*

1. Ḳudūmuñdan müşerref oldı ʿālem
   Revān ile nitekim **cism-i Ādem** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 22). [cism-i ādem,]*

cism-i bī-tab u tüvānum: *Güçsüz ve hâlsiz, yorgun beden.*

1. Ḫaste-ḥālem **cism-i bī-tab u tüvānum** var benüm
   Şeklüme baḳan dimez sīnemde cānum var benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 1). [cism-i bī-tab u tüvānum, -um]*

cism-i ḫāki: *Toprak olan beden, vücut.*

1. Dest-būs-ı yāra saʿy-ile irişmez gördüm el
   Pāyına düşdüm bu **cism-i ḫāki** pāy-māl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 20). [cism-i ḫāki,]*

cism-i hākümüz: *Topraktan yaratılmış beden.*

1. Eyledük fānī reh-i ʿışḳuñda **cism-i ḫākümüz**
   Ölmedin öldük bizüm yokdur ecelden bākümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 67, Mısra 1). [cism-i ḫākümüz,]*

cism-i hüdāyī: *Hüdayi'nin bedeni.*

1. Ḳalbinde nār-ı miḥnet ü başında dūd-ı āh
   Cism-i Hüdāyī bezm-i ġamuñ oldı micmeri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 221, Mısra 14). [cism-i hüdāyī,]*

cism-i kāyinātuñ: *Kainatın cismi.*

1. Müstedām olsun ki **cism-i kāyinātuñ** cānıdur
   Mālik-i mülk-i Süleymān ḥażret-i Sulṭān Selīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 23, Mısra 15). [cism-i kāyinātuñ, -uñ]*

cism-i kāyinātuñ: *Kainatın cismi.*

1. Müstedām olsun ki **cism-i kāyinātuñ** cānıdur
   Mālik-i mülk-i Süleymān ḥażret-i Sulṭān Selīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 23, Mısra 15). [cism-i kāyinātuñ, -uñ]*

cism-i laṭīfüñ: *Güzel kadın veya kız.*

1. Gök fūtada cānā gören ol **cism-i laṭīfüñ**
   Seyr itmeye gökde güneşi hālede māhı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 228, Mısra 3). [cism-i laṭīfüñ, -üñ]*

cism-i nā-tüvān: *Güçsüz, bakımsız ve zayıf vücut (âşığın bedeni bağlamında).*

1. Berg-i ḫazāna döndi gel hecr-ile **cism-i nā-tüvān**
   Tāze açılmış ey perī bāġ-ı ruḫuñda lāleler *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Muhammes 1, Mısra 5). [cism-i nā-tüvān,]*

cism-i sehābdan: *Bulut.*

1. Eflāke irdi ṣīt u ṣadā-ı saḫāvetüñ
   Terler döküldi şerm ile **cism-i seḥābdan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 50). [cism-i seḥābdan, -dan]*

cism-i ʿuryānum: *Çıplak beden.*

1. Ḫāk-i rāh idi pāy-būsuñ-içün
   Yollaruñda bu **cism-i ʿuryānum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 42). [cism-i ʿuryānum, -um]*

cism-i zerdüm: *Sararmış beden.*

1. Cism-i zerdüm pūte-i ʿışḳa ṣalup ḳāl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 25). [cism-i zerdüm, -üm]*

cism-i zerdümi: *Sararmış beden.*

1. Döndürdi **cism-i zerdümi** derdüñle nāya żaʿf
   Geldi o dem ki vire vücudum fenāya żaʿf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 89, Mısra 1). [cism-i zerdümi, -i-üm, -i]*

cisr: *Köprü.*

1. Yūsuf-ı Mıṣr-ı kerem Yaʿḳūb Aġa
   Yapdı bu **cisri** idüp Ḥaḳ penāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 8, Mısra 2). [cisri, -i]*

cisr-i yaʿḳūb: *Yakub'un köprüsü.*

1. Didi tārīḫini Hüdāyī ol zamān
   Cisr-i Yaʿḳūb eciri vire ilāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 8, Mısra 6). [cisr-i yaʿḳūb,]*

cüdâ: *Ayrı düşmek.*

1. Murġ-ı dil cismümde ḫūrşīd-i cemālüñden **cüdā**
   Oldı bir gün görmedük būm-ı ḫarāb-ābād-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 94, Mısra 5). [cüdā,]*
2. Senden **cüdā** ey serv-ḳad beytü'l-ḥazendür meskenüm
   Çıḳsa yiridür göklere feryād-ı āh u şīvenüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 5). [cüdā,]*

cüdā itdi: *Ayırmak, ayrı düşürmek, uzaklaştırmak.*

1. Serden o servüñ itdi çarḫ devlet-i vuṣlatın cüdā
   Kimse taʿaccüb itmesün sāye-veş ibtiz̲ālümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 71, Mısra 5). [cüdā itdi, -di]*
2. Bād-ı ḫazān e̲ser ḳomadı berg ü bārdan
   İtdi cüdā Süheyl-i güli Nev-bahār'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 2). [cüdā itdi, -di]*

cüllāb-ı muṣaffādan: *Saf hale getirilmiş, damıtılmış gül suyu.*

1. Leb-i nūşīnüñ umarsa n'ola yanmış yüregüm
   Ne ola teşneye **cüllāb-ı muṣaffādan** yig *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 119, Mısra 6). [cüllāb-ı muṣaffādan, -dan]*

cüllāb-ı muṣaffālar: *Saf hale getirilmiş, damıtılmış gül suyu.*

1. Gözlerüñ ḫūn-ı dil-i merdüm-i dānālar içer
   Beñzer ol teşneye **cüllāb-ı muṣaffālar** içer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 43, Mısra 2). [cüllāb-ı muṣaffālar, -lar]*

cümle: *A. bütün, hep, herkes.*

1. Ey ġamzesi Mūsī lebi ʿİsi seni görse
   īmāna gele **cümle** Yahūdā vü Naṣārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 6, Mısra 6). [cümle,]*
2. ʿUzlet-nişīn-i künc-i dil ol **cümleden** geçüp
   Ey tīr-i dost gel berü yiter havāda gez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 63, Mısra 5). [cümleden, -den]*
3. Gel berü ey māh sensin eksügi bezmüñ hemān
   Yoḫsa esbāb-ı ṭarāb **cümle** müheyyādur bugün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 158, Mısra 10). [cümle,]*
4. Cümle gözler seni gözler nitekim māhı nücūm
   Kime ḳılsun naẓar ol şāh-ı cehān olduġı'çün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 165, Mısra 5). [cümle,]*
5. İḫtişāmına ihtimām itdi
   Cümle ervāḥ-ı ebnā-ı ʿiẓām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 68). [cümle,]*
6. Luṭfuñuñ muḫtācı **cümle** enbiyā vü mürselīn
   Ẓāhir ü bāṭın ḳuluñdur cümleten ins ile cān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 67). [cümle,]*
7. Luṭfuñuñ muḫtācı cümle enbiyā vü mürselīn
   Ẓāhir ü bāṭın ḳuluñdur **cümleten** ins ile cān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 68). [cümleten, -t, -en]*
8. Cümle ḫayrātuñı maḳbūl ide Ḥaḳ celle celāl
   Vire maḳṣūduñı ol Rabb-i Rahīm ü Raḥmān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 51). [cümle,]*
9. Zebān-derāz idi aʿdā görince ḫancerini
   Kesildi dilleri vü geçdi **cümle** ġavġādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 28). [cümle,]*
10. Senāñı gūş ideli **cümle** pīr ü bernādan
    Felek murāduña sāʿī melek saña dāʿī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 52). [cümle,]*
11. Mü'minüñ cāyıdur bihişt-i berīn
    Didiler **cümle** ḫalḳ-ı arż u semā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 64). [cümle,]*
12. Rūm iline vezir-i mihr-āyīn
    Cümleden iḫtiyār idüp Şemsi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 28). [cümleden, -den]*
13. Bi-ḥamdi'llāh ki şāh olduñ cehāna
    Ṣafālar irdi **cümle** cism ü cāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 20). [cümle,]*
14. Raḥmet idi evvelüñ ʿuṣṣāḳa virürdi ḥayāt
    Bulmış idi evṣaṭuñda maġfiret **cümle** ʿuṣāt *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 14). [cümle,]*
15. Senden ayru geldi cāna **cümle** ʿālemden firāġ
    Gel yetiş ey laʿl-i nābı Āb-ı Ḥayvān'um Ḫıżır *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 11). [cümle,]*

16. Ḥüsniyle oldı **cümle** vilāyetde ol velī

    Ol şūḫ-ı dil-rübā ki dinür nāmına ʿAlī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 3). [cümle,]*

17. Çarḫ-ı rifʿatde yüzi mihr-i pür-envār olsun

    Cümle aʿdāsı anuñ yoġ olup ol var olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 34). [cümle,]*

cümle ʿālem halkı: *Tüm dünya halkı, herkes.*

1. Hüdāyī gibi lāyıḳ **cümle ʿālem ḫalḳı** pā-mālüñ

   Gül-i bāġ-ı cinānum ruḫları ālüm Ḥasan Balı'm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 24, Mısra 11). [cümle ʿālem ḫalḳı, -ı]*

cümle-i ʿālem: *Bütün herkes.*

1. Cümle-i ʿālem anuñ bülbül gibi şeydāsıdur

   Ḳulıyuz ḳurbānıyuz adıyla ʿOsmān oġlınuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 15). [cümle-i ʿālem,]*

cümleten: *A. bütün, hep, herkes.*

1. Girdi peşmīnelere **cümleten** āhū-ı İrem

   Çeşm-i mestüñ'çün eyā şāhid meh-rūy-ı Ḥarem *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 142, Mısra 7). [cümleten,]*

2. Cümleten ʿālem Hüdāyī gibi ser-gerdānıdur

   Baş açuḳ abdālıyam cān-ıla Ḥaydar Bālī'nüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 19). [cümleten,]*

cünd-i islām'uñ: *İslam askeri.*

1. Ḳapudan big sefere oldı saʿādetle revān

   Cünd-i İslām'uñ odur devlet-ile ser-dārı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 6). [cünd-i islām'uñ, -uñ]*

cünūn-ı ʿışḳa: *Aşk çılgınlığı, aşk yüzünden aklını yitirme.*

1. Ne bend ü baġ ṭutar ne ḳabūl-i pend eyler

   Cünūn-ı ʿışḳa uyar şol ki merd-i ʿāḳıldur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 39, Mısra 8). [cünūn-ı ʿışḳa, -a]*

cünūnı olmasa: *Delisi olmak.*

1. Eşk zencīrin sürer miydi ṭolanup kūyuñı
   Olmasa sevdā-ı zülfüñle cünūnı çeşmümüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 123, Mısra 8). [cünūnı olmasa, -ma, -sa]*

cürʿa: *Kadehin dibinde kalıp toprağa dökülen son yudum.*

1. Düşerse **cürʿa** gibi cāma n'ola ʿāşıḳ-ı mest
   Ḳalur ayaḳda begüm ḳanda ise ehl-i hüner *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 42, Mısra 9). [cürʿa,]*
2. Sāḳī sun ol şarābı ki nūş itse **cürʿasın**
   Kim peşşe fīl ü murçe şīr-i jiyān olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 15). [cürʿasın, -sın]*
3. Cām-ı feyżu'llāhdan nūş idüp olmış surḫ-rū
   Cürʿalar dökmiş yire mestāne şāḫ-ı erġavān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 20). [cürʿalar, -lar]*
4. Dem-ā-dem **cürʿa** gibi dökme luṭf it yirlere ḳanum
   Piyālem gözlerüm nūrı cemāli şems-i raḫşānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 3). [cürʿa,]*
5. Elüm al ḫāke luṭf it **cürʿa** gibi pāy-māl itme
   Piyālem gözlerüm nūrı cemāli şems-i raḫşānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 15). [cürʿa,]*

cürʿa-ḫāruñ olurdı: *Şarap içen olmak.*

1. Eger Cem görse ḳadr ü iʿtibāruñ
   Olurdı meclisüñde cürʿa-ḫāruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 14). [cürʿa-ḫāruñ olurdı, -ur, -dı]*

cürʿa-rīz ol: *Kadehin dibinde kalan son yudumunu döken olmak II (Harabat müdavimleri arasında son cür'ayı yere dökmek bir âdetmiş. Böylelikle şarabın bulucusu olan Cem'in ruhunu tazim ettiklerini düşünürlermiş.).*

1. Cürʿa-rīz ol sāḳīyā ben ḫāke luṭf it kim ola
   Lāle-veş destüñde cām-ı kām-rānı muttaṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 133, Mısra 11). [cürʿa-rīz ol,]*

cürʿa-veş: *Kadehin dibinde kalıp toprağa dökülen son yudum.*

1. Başlar üzre yeri var düşdügi'çün ayaġa
   Cürʿa-veş cismüm anuñ'çün böyle pā-māl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 148, Mısra 4). [cürʿa-veş,]*

cür'et idüp: *Cesaret isteyen bir şeyi yapmaya kalkışmak, yüreklilikle davranmak.*

1. Niçün kebāb-ı bezm-i nigār olmaduñ diyü
   Geldi ḫuros **cür'et idüp** ḫāk-i pāyine dik *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 124, Mısra 10). [cür'et idüp, -üp]*

cürm: *Ar. suç, günah.*

1. Suçum bī-ḥadd ü **cürmüm** bī-nihāyet yā Resūla'llāh
   Ḳuluñam ḳapuña geldüm ʿināyet yā Resūla'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 204, Mısra 1). [cürmüm, -üm]*

cürm olsavuz: *Suç, kabahat olmak II Günahkar olmak.*

1. Ey mālik-i mülk-i ḳıdem **cürm olsavuz** ser-tā-ḳadem
   Nār-ı cehennemden ne ġam sensin şefīʿü'l-müẕnibīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 149, Mısra 7). [cürm olsavuz, -sa, -vuz]*

cūş eyledügi: *Coşmak.*

1. Cūş eyledügi zamānda olʿayn
   Sīrāb ola teşnegān-ı kevneyn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 31). [cūş eyledügi, -düg, -i]*

cūş idüp: *Coşmak, taşmak, kaynamak.*

1. Gözüme gelmiş idi bāde gibi
   Cūş idüp bu cigerdeki ḳanum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 10). [cūş idüp, -üp]*

cūşa gelür: *Coşmak, galeyana gelmek.*

1. Benem ol merdüm-i üftāde ki bir ḳaṭra yaşum
   Dem olur **cūşa gelür** dil uzadur deryāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 188, Mısra 4). [cūşa gelür, -ür]*

cüst ü cū: *Arama, araştırma.*

1. Eşküm ḥabābı şanma seni **cüst ü cū** içün
   yollara düşdi dīde-i ümmīd-vār gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 11). [cüst ü cū,]*

cüst ü cūsından: *Arama, araştırma.*

1. Cüst ü cūsından ġaraż her sūyı cūy-ı eşkümüñ
   Ārzū-ı rü'yet-i dīdār-ı dil-cūyuñ gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 211, Mısra 3). [cüst ü cūsından, -sı, -n, -dan]*

cūy: *Far. 1. Irmak, akarsu, su.*

1. Cūylarda degül ey Yūsuf-ı s̱ānī gird-āb
   Reşk-i çāh-ı ẕeḳanuñ baġrını deldi ābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 112, Mısra 3). [cūylarda, -lar, -da]*

cūy iden: *Akıtmak.*

1. Beni dīvāne ḳılan kākül-i ḫ̬uş-būyuñdur
   Cūy iden ḳanlu yaşum ḳāmet-i dil-cūyuñdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 14). [cūy iden, -en]*

cūybār: *Far. 1. Irmak, akarsu, su.*

1. Ey Hüdāyī **cūybārıdur** bahār-ı ʿömrümüñ
   Diñmesün bir dem sirişk-i lāle-gūnı çeşmümüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 123, Mısra 9). [cūybārıdur, -ı, -dur]*
2. Añla ḫaṭuñla ḳanlu yaşum mācerāların
   Miḥnet çimenlerinde aḳan **cūybārdan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 177, Mısra 4). [cūybārdan, -dan]*

cūyende-i āb-ı ḥayvān ola: *Hayat II Ölümsüzlük suyunu aramak.*

1. Ẓulmet içre ola cūyende-i Āb-ı Ḥayvān
   Pādişāhuñ gicesi Ḳadr ola vü gündüzi ʿid *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 57). [cūyende-i āb-ı ḥayvān ola, -a]*

cūy-ı eşkümüñ: *Gözyaşı ırmağı.*

1. Cüst ü cūsından ġaraż her sūyı **cūy-ı eşkümüñ**
   Ārzū-ı rü'yet-i dīdār-ı dil-cūyuñ gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 211, Mısra 3). [cūy-ı eşkümüñ, -üm, -üñ]*

çāder-i müşkīn: *Miskli çadır.*

1. Çāder-i müşkīn içinden nice ṣūret gösterür
   Oldı ṣan hengāme-i ḥüsn içre luʿbet-bāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 87, Mısra 5). [çāder-i müşkīn,]*

çāh-ı bābil: *Babil kuyusu.*

1. Heves-i çāh-ı ẕeḳan eyleme kim Hārūt'uñ
   Fikr ḳıl niçün olupdur yiri **çāh-ı Bābil** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 60). [çāh-ı bābil,]*

çāh-ı cāha: *Makam kuyusu.*

1. Çāh-ı cāha ṣuṣayup düşme yüzi koyı ṣaḳın
   Eyleme Yūsuf'a zındānı birāder menzil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 13). [çāh-ı cāha, -a]*

çāh-ı ġabġabuñdan: *Çene altı çukuru.*

1. Añlamaz zülfüñle **çāh-ı ġabġabuñdan** ḫālümüz
   Niçe yıl ʿömrüm esīr-i bend ü zındān olmayan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 180, Mısra 5). [çāh-ı ġabġabuñdan, -uñ, -dan]*

çāh-ı laḥide düşdi: *Kabir çukuruna düşmek.*

1. Āh kim vādī-i hicrāna düşürdüm rāhum
   Düşdi çāh-ı laḥide Yūsuf-ı Mıṣr-ı cāhum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 2). [çāh-ı laḥide düşdi, -di-e]*

çāh-ı ṭabiʿate: *Mizaç kuyusu.*

1. Ol Yūsuf-ı zamāne ḳavī-ārzū henūz
   Çāh-ı ṭabiʿate ḫalel irdi ḳuvāya żaʿf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 89, Mısra 10). [çāh-ı ṭabiʿate, -e]*

çāh-ı zekanuñ: *Çene çukuru.*

1. Çeşme-i laʿlüñi bünyād iden üstād-ı ezel
   Eylemiş ḥavż-ı bilūrīn aña **çāh-ı ẕeḳanuñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 125, Mısra 10). [çāh-ı ẕeḳanuñ, -nuñ]*

çāh-ı zenaḥdānuña düşmege: *(Sevgilinin) çene çukuruna düşmek.*

1. Düşmege çāh-ı zenaḥdānuña bu Yūsuf-ı dil
   Sebeb olmışdur aña gīsu-ı ʿanber-şikenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 125, Mısra 7). [çāh-ı zenaḥdānuña düşmege, -meg, -e]*

çak: *...e kadar, değin.*

1. Nā-gehān bir yañadan bād-ı muḥālif esüben
   Şaldı bī-çāre **çaḳ** cānib-i Hindūstān'a *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Rübai 1, Mısra 4). [çaḳ,]*

çak: *Tam da.*

1. Şirār-ı āhum eyā meh şeb-i firāḳuñda
   Felekde **çak** yerini farḳ-ı Ferḳadān itdi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 213, Mısra 6). [çak,]*

çāk çāk eyle: *Paramparça etmek.*

1. Dilerseñ ʿışḳ-ı pāk-i yārı sīneñ **çāk çāk eyle**
   Çoġ it revzenlerin ḳaṣruñ aña her dem havā gelsün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 167, Mısra 7). [çāk çāk eyle,]*

çāk çāk olurdı: *Parça parça olmak.*

1. Ḫırḳa-ı ten ṣofīyā çoḳdan olurdı çāk çāk
   Sīnem üzre olmasa yer yer aña pergāle dāġ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 85, Mısra 3). [çāk çāk olurdı, -ur, -dı]*

çāk eyle: *Yırtmak.*

1. Dest-i firāḳuñla yeter **çāk eyle** gel pīrāhenüm
   Raḥm eyle dil Yaʿḳūbına ey Yūsuf-ı Mıṣr-ı cemāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 7). [çāk eyle,]*

çāk itdi: *Yaralar çizmek, parçalamak.*

1. Çāk itdi tīġuñ sīnemi cān murġı şād olsa n'ola
   Bir fürce buldı uçmaġa Firdevs-i ḳūyuñdan yaña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 7, Mısra 1). [çāk itdi, -di]*
2. Ey cān ṭabībi tīġ-ı ġamuñ sīnem itdi çāk
   Gel sozen-i müjeñle yine nāzükāne dik *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 124, Mısra 5). [çāk itdi, -di]*
3. Ey cān ṭabībi tīġ-ı ġamuñ sīnem itdi çāk
   Gel sozen-i müjeñle yine nāzükāne dik *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 124, Mısra 5). [çāk itdi, -di]*

çāk olmasun: *Yırtılmak, parçalanmak.*

1. Çāk olmasun mı dāmen-i zülfüñ gibi yaḳam
   Yıllar-durur ki pençe-i hicrān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 32, Mısra 3). [çāk olmasun, -ma, -sun]*

çāk olup: *Yırtılmak, parçalanmak.*

1. Dāmān-ı pāki berg-i gülüñ **çāk olup** yatur
   Gülşende zaḫm-ı nāhun-ı dil-dūz-ı ḫārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 173, Mısra 9). [çāk olup, -up]*

çaḳ-i sīnem: *Sinesi yırtık.*

1. Çaḳ-i sīnem şāhidümdür ʿışḳuña didüm didi
   Şāhid-i mecrūḥdur ben ṭutmazam anı dürüst *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 18, Mısra 7). [çaḳ-i sīnem, -m]*

çal: *Vurmak II Kılıç sallamak.*

1. Cām-ı lebüñe ṣunsa ʿadū el çıḳar elden
   Çal seyf-i müjeñle anı ṣal baña günāhın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 152, Mısra 12). [çal,]*

çal: *(Bir mûsikî eserini) Bir çalgı ile icrâ etmek.*

1. Nevā-ı dilkeş ider nay-ı nāle-yi şiʿrüm
   Simāʿ idüp anı bezm-i felekde Zühre **çalar** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 42, Mısra 14). [çalar, -ar]*

çalab: *Allah.*

1. Zülfüñ berāt-ı ḥüsnüñe ṭāvūs ḳuyruġı
   Mülk-i cemāli ḳıldı müsellem **Çalab** saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 8, Mısra 6). [çalab,]*

çanaġ: *Çukur kap.*

1. Ser-i Ferhād'dur yā-ḫūd delinmiş tīşe zaḫmından
   Ya Ḳays'uñ dest-i Leyladan şikest olan **çanaġıdur** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 41, Mısra 10). [çanaġıdur, -ıdur]*

çanaḳ çanaḳ: *Çokça, bol miktarda.*

1. Ke's-i hilāli geh pür ider geh tehī felek
   Yāra içer Hüdāyī ṭolular **çanaḳ çanaḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 97, Mısra 14). [çanaḳ çanaḳ,]*
2. Ṣofī lebin göreydi çıḳaraydı tācını
   ʿIşḳına nūş ideydi ṭolular **çanaḳ çanaḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 98, Mısra 10). [çanaḳ çanaḳ,]*

çāpük-levend: *Çevik levent.*

1. Baş çekmez idi böyle eger mālik olmasa
   Pervāne gibi bir niçe **çāpük-levende** şemʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 84, Mısra 8). [çāpük-levende, -e]*

çār: *Dört.*

1. Oldı ol gülşene o çār menār
   Çār serv-i revān-ı sīm-endām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 48). [çār,]*

çār erkān: *Bütün dünya ‖ dört unsur (hava, su, ateş, toprak).*

1. Eşk ü āh u derd ü ġamla eylemiş cān İḫtilāṭ
   Birbiriyle itmedin bu **çār erkān** İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 2). [çār erkān,]*

çār erkānı: *Dört taraf.*

1. Ey Hüdāyī yārumuñ medḥin yazarsam sıġmaya
   Ṭola bu ḳaṣr-ı sipencüñ **çār erkānı** dürüst *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 18, Mısra 14). [çār erkānı, -ı]*

çār menār: *Dört minare.*

1. Oldı ol gülşene o **çār menār**
   Çār serv-i revān-ı sīm-endām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 47). [çār menār,]*

çār rükni: *Dört direk, sütun.*

1. Biñ selām ol şehlerüñ ervāḥına kim oldılar
   Çār rükni beyt-i şerʿüñ ey Resūl-i Müsteʿān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 70). [çār rükni, -i]*

çāre: *Çare, çözüm, çıkar yol.*

1. Belā vü derd ü ġam u hemmden olsa dil nā-çār
   Ḥarīf ü şāhid ü şemʿ ü şarāba **çāre** gerek *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 122, Mısra 6). [çāre,]*

çāre-sāz oldı: *Çözüm üreten olmak.*

1. Beni belā vü ġam u derd-i miḥnet öldürdi
   O ḳanḳı ḫastasına oldı çāre-sāz ʿaceb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 10, Mısra 8). [çāre-sāz oldı, -dı]*

çarḫ: *Far. is. Gökyüzü, felek, dünya.*

1. Ġamuñla **çarḫ** mest olmış döner başı aḳar yaşı
   Degüldür ṣavt-ı raʿd eyler dem-ā-dem naʿralar peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 3). [çarḫ,]*
2. Ey genc-i ʿayşa ṭālib olan ādemi saḳın
   Çarḫ üstine dönüp yidi başlu yılan olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 4). [çarḫ,]*
3. Serden o servüñ itdi **çarḫ** devlet-i vuṣlatın cüdā
   Kimse taʿaccüb itmesün sāye-veş ibtiẕālümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 71, Mısra 5). [çarḫ,]*

4. Ṣadef-miş̱āl tehī-dest isem ʿaceb mi ki **çarḫ**

   Elümden aldı bir iki cehān deger güherüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 147, Mısra 3). [çarḫ,]*
5. Virdi **çarḫuñ** ṣadefi bir dür-i şeh- dāneyi kim

   Ḳıymet olmaz aña gencīne-i kevn-ile mekān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 5). [çarḫuñ, -uñ]*
6. Şihāb ṣanma ki Mirrīḫ ḫavf-ı tīġuñdan

   Düşürdi ḫancerini yire **çarḫ** bālādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 36). [çarḫ,]*
7. Müteʿāḳib ola şühūr u sinīn

   Ḳuṭb-ı maḳṣūduñ üzre devr ide **çarḫ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 78). [çarḫ,]*

çarha çıka: *Göğe çıkmak, yükselmek.*

1. Saña lāyıḳ mıdur ey ḫusrev-i ʿālī-şānum

   Baña ẓulm eyleyesin **çarḫa çıḳa** efġānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 18). [çarḫa çıḳa, -a]*

çarha çıḳarsa: *Göğe çıkmak, yükselmek.*

1. Gelmez ḳola elden çıḳalı yüksek uçar ol

   Dil **çarḫa çıḳarsa** yeridür nāle vü āhın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 152, Mısra 8). [çarḫa çıḳarsa, -ar, -sa]*

çarha girdi: *Çark vurmak, sema dansı.*

1. Oldı pür-şevḳ her mekān ü mekīn

   Çarḫa girdi ṣafā vü ẕevḳından *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 32). [çarḫa girdi, -di]*

çarha irişdi: *Gökyüzüne kadar ulaşmak, çok şiddetli olmak.*

1. Dün gice fürḳat-i nigārum-ıla

   Çarḫa irişdi āh u efġānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 2). [çarḫa irişdi, -iş, -di]*

çarha salsam: *Göğe uçurmak.*

1. Yeridür **çarḫa salsam** şāhbāz-ı ah u efġānı

   Ḳaçurdum elden ol kebk-i hümā-pervāzum aldurdum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 144, Mısra 7). [çarḫa salsam, -sa, -m]*

çarh-ı ʿalāda: *En yüksek felek. II Arş-ı alâ.*

1. Şeh-bāz-ı āhum itdi şeb-i fürḳatüñde pest
   Çarḫ-ı ʿalāda mertebe-i sırr-ı ṭāyiri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 237, Mısra 6). [çarḫ-ı ʿalāda, -da]*

çarḫ-ı aʿlādan: *En yüksek felek. II Arş-ı alâ.*

1. Cemāli mihr-i enverden mücellādur Memi Şāhuñ
   İşigi **çarḫ-ı aʿlādan** muʿallādur Memi Şāhuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 120, Mısra 2). [çarḫ-ı aʿlādan, -dan]*

çarḫ-ı berīnüñ: *Arş-ı a'la. Göğün en yüksek tabakası.*

1. Sāḳīyā ger irgürürse devlet-i pā-būsuña
   Başum üstine çekem **çarḫ-ı berīnüñ** minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 150, Mısra 12). [çarḫ-ı berīnüñ, -üñ]*

çarh-ı bī-ḳarār: *Kararsız, sabit olmayan felek (dönmesine binaen).*

1. Ey Hüdāyī dilerüz döndükçe **çarḫ-ı bī-ḳarār**
   Sāḳī-i ṣıḥḥat ṣuna destine cām-ı ḫᵛuş-güvār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 23, Mısra 17). [çarḫ-ı bī-ḳarār,]*

çarh-ı devvār: *Daima dönen felek.*

1. Ḫudā'dan dilerem bu **çarḫ-ı devvār**
   Döne ḳuṭb-ı murāduñ üzre her bār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 35). [çarḫ-ı devvār,]*

çarh-ı felege: *Feleğin çarkı, baht, talih.*

1. Dol-āba dönüp derd-ile sergeşte Hüdāyī
   Çarḫ-ı felege döne döne çıḳdı fiġānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 215, Mısra 12). [çarḫ-ı felege, -e]*

çarḫ-ı heftümīnüñ: *Yedinci felek.*

1. Sāḳīyā mest it beni ṣun sebʿa-ı seyyāleler
   Çekmeyem tā kim bu **çarḫ-ı heftümīnüñ** minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 151, Mısra 6). [çarḫ-ı heftümīnüñ, -üñ]*

çarḫ-ı kebūda: *Mavi gökyüzü.*

1. Meyl eyleme dünyāya baḳup **çarḫ-ı kebūda**
   Bu vādī-i esfeldür ol üstünde ṭumandur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 55, Mısra 7). [çarḫ-ı kebūda, -a]*

çarḫ-ı luṭfından: *Lütuf göğü.*

1. Çarḫ-ı luṭfından anuñ ẕerre-i aḥḳar ḫurşīd
   Baḥr-i cūdında anuñ ḳaṭra-i kemter ʿummān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 15). [çarḫ-ı luṭfından, -ın, -dan]*

çarḫ-ı melāḥatde: *Güzellik göğü.*

1. Bir şehsüvāra ʿarṣa-ı dil cilve-gāhdur
   Nūr-ı cemāli **çarḫ-ı melāḥatde** māhdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 2). [çarḫ-ı melāḥatde, -de]*

çarḫ-ı pür-necm: *Yıldız dolu gök.*

1. Ḳaleb-i ādeme göyā ki ḥulūl eyledi cān
   Çarḫ-ı pür-necm aña bir mehd-i mücevherdür kim *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 34). [çarḫ-ı pür-necm,]*

çarḫ-ı rifʿatde: *Yükseklik/yücelik feleği/göğü.*

1. Çarḫ-ı rifʿatde ḳuṭb-ı ʿömri şehüñ
   Ḥaşr olınca ider ş̲ebāt-ı ruḫām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 73). [çarḫ-ı rifʿatde, -de]*
2. Çarḫ-ı rifʿatde yüzi mihr-i pür-envār olsun
   Cümle aʿdāsı anuñ yoġ olup ol var olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 33). [çarḫ-ı rifʿatde, -de]*

çārsū-ı bāġda: *Bağ pazarı.*

1. Ṭavḳ ṭaḳmış boynına gūyā ḳalender fāḫte
   Çārsū-ı bāġda geh medḥ oḳur geh dāsitān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 24). [çārsū-ı bāġda, -da]*

çār-yār ola: *Dört halife olmak.*

1. Çār-yār ola anuñ yārı idüp Ḥaḳ yārī
   Himmet-i ḥażret-i Eyyūb ola sancaḳdārı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 7). [çār-yār ola, -a]*

çār-yār-ı resūl-i hudā: *Tanrının elçisinin dört dostu.*

1. Luṭf eyle **çār-yār-ı Resūl-i Ḫudā** içün
   Yollar gözetmeden gözümüz oldı çār gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 9). [çār-yār-ı resūl-i ḫudā,]*

çeh-i ġabġab-ı yār: *Yarin çene çukurunun kuyusu.*

1. Ṭoludur āb-ı leṭāfetle **çeh-i ġabġab-ı yār**
   ʿAyn-ı Zemzem gibi kim menzilidür sūy-ı Ḥarem *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 142, Mısra 3). [çeh-i ġabġab-ı yār, -şe]*

çek: *Öldürücü bir silahla cana kast etmek.*

1. Çek ġamzeñüñ ḳılıçlarını ḳatl-i merdüm it
   Cānlar baġışla yine lebüñden tekellüm it *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 19, Mısra 1). [çek,]*

çek: *Çekmek.*

1. Çekseler yaşuñ yüri sūy-ı ḫarābāta müdām
   Ey ten-i ḫākī seni anda çeken ṣuyuñ gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 211, Mısra 11). [çekseler, -se, -ler]*

çek: *Çekmek.*

1. Çekseler yaşuñ yüri sūy-ı ḫarābāta müdām
   Ey ten-i ḫākī seni anda **çeken** ṣuyuñ gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 211, Mısra 12). [çeken, -en]*

çek: *(Bir şeyi bulunduğu yerden) Kendine doğru getirmek, kendine yaklaştırmak.*

1. Ceẕbe-i ʿışḳ idi Manṣūr'ı **çeken** ey zāhid
   Yoḳsa ḥaḳ söyleyicek bir kişi ber-dār olmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 60, Mısra 5). [çeken, -en]*
2. Çekdi cehānı kendüye ḳullāb-ı zülf-i ser-keşi
   Aḳıtdı ḫalḳuñ göñlini laʿli zülāli Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 110, Mısra 3). [çekdi, -di]*
3. Sipihri gör ki **çeker** sīnesine bir māhı
   Hemān felekde begüm ṭāliʿ ü sitāre gerek *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 122, Mısra 3). [çeker, -er]*
4. Ey Hüdāyī yār elinden **çek** gümiş peymāneler
   Çekme gülşende semenle yāsemīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 150, Mısra 13). [çek,]*

çek: *Katlanmak, dayanmak, tahammül etmek.*

1. Bu sūzile dil nāle-i mestāne mi **çeksün**
   Bülbül çekecek bārı da pervāne mi **çeksün** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 241, Mısra 2). [çeksün, -sün, -]*
2. ʿĀşıḳ ṭaleb-i meyle ḫarābāta mı düşsün
   Bir gevher içün şıḳlet-i virāne mi **çeksün** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 241, Mısra 4). [çeksün, -sün, -]*
3. Çekmişem bār-ı belā vü derd-i bī- dermānuñı
   İçmişem cām-ı cefā vü cevr-i bī-pāyānuñı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 5). [çekmişem, -miş, -em]*

çek: *Çekmek. II Yönlendirmek.*

1. Ṭurrasın şāne idüp **çekmese** ṭarrār diyü
   Almaz idi anı ol zülf-i perīşān eline *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 198, Mısra 7). [çekmese, -me, -se]*

çek-: *(Bir şeyi bulunduğu yerden) Kendine doğru getirmek, kendine yaklaştırmak.*

1. Tīġuñı ʿuryān idüp çekdi Hüdāyī sīneye

   Çekdi bir maḥbūbı şoydı ḳoydı göyā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 197, Mısra 10). [çekdi, -di]*

2. Bend idüp dāyim **çeker** ol iki gīsūlar beni

   Māyil eyler kendüye ol tāḳ-ı ebrūlar beni *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 9). [çeker, -er]*

çekil: *Çekilmek; bulunduğu yerden uzaklaşmak.*

1. Ḳomadı şuda şafā ʿārıż-ı ʿālem-tābuñ

   Çekilüp döndügi andan bu imiş dol-ābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 112, Mısra 2). [çekilüp, -üp]*

çemān: *Far. Salınıcı, salınarak yürüyen.*

1. Ḳanı o dem ki çimende **çemān** ikimüz idük

   Miṣāl-i sāye vü serv-i revān ikimüz idük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 118, Mısra 1). [çemān,]*

2. Miṣāl-i sāye vü serv oluban çimende **çemān**

   Felekde reşk-i meh ü mihr-i Ferḳadān olalum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 137, Mısra 3). [çemān,]*

çemen: *Ağaçlı, çiçekli, yeşillik olan yer. 2. Taze yeşil ot.*

1. Fikr-i ḥaddüñden **çimende** n'ola yaḳsa lāle dāġ

   Mihr-i ḫaṭṭuñla yaḳar gögsine mehden hāle dāġ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 85, Mısra 1). [çimende, -de]*

2. Şeb-nem degül **çimende** gice cām içenlere

   Dürler ṣaçar sipihr-i nüh-eyvān tabaḳ tabaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 95, Mısra 7). [çimende, -de]*

3. Miṣāl-i sāye vü serv oluban **çimende** çemān

   Felekde reşk-i meh ü mihr-i Ferḳadān olalum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 137, Mısra 3). [çimende, -de]*

4. ʿAnber-ḫaṭuñ şemīmi ki yoḳdur **çimende** bū

   Gül-gūn ruḫuñ nesīmi ki olmaz semende bū *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 1). [çimende, -de]*

5. Nūş idelüm **çimende** o serv-i çemān ile

   Sāḳī sūrāḫı var-ısa bāḳī cehānede *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 192, Mısra 9). [çimende, -de]*

6. Maḳām idüp ser-i servi **çimende** muḳrī-i ḳumrī

   Elif-ḳadüñ añup eyler maḳām-ı rāstda nāle *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 199, Mısra 3). [çimende, -de]*

7. Gül-i baḫtuñ revādur bu **çimende**
İderse devlet-i Ḍaḥḥaḳ'e ḫande *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 15). [çimende, -de]*

çenār: *Çınar ağacı II Aşık.*

1. Serviyle **çenār** el ele almış çimen içre
Nāz-ıla ṣalınur ṣan iḳi yār-ı muvāfıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 100, Mısra 7). [çenār,]*

çenber-i mehd: *Beşik çemberi.*

1. Mehd-i bendān-ı muraṣṣaʿ kemer-i Kāhkeşān
Hāledür **çenber-i mehd** anda özi bedr-i münīr *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 40). [çenber-i mehd,]*

çeng: *Yay şeklind eğri, Türk musikisinde vaktiyle kullanılmış âlet.*

1. Dem urduḳca dem-ā-dem ney maḳām-ı ʿışḳda **çenge**
ʿAceb mi ser-fero itse o da bu ḳavle ḳāyildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 53, Mısra 5). [çenge, -e]*

çeng oldı: *Savaş olmak.*

1. Çeng oldı ḳadüm pençe-i hicrānuñ elinden
Nālem felege çıḳsa ne ġam anuñ elinden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 154, Mısra 1). [çeng oldı, -dı]*

çeng-i hicrāna: *Ayrılık çengi.*

1. Ġam-ı ʿışḳuñ beni dem-sāz idelden **çeng-i hicrāna**
Firāḳuñla şehā bel bağladum ney gibi efġāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 5). [çeng-i hicrāna, -a]*

çeşm: *Göz.*

1. Kimüñle ṣalınur ol serv-i ser-ferāz ʿaceb
Kimüñ ḳolındadur ol **çeşmi** şāh-bāz ʿaceb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 10, Mısra 2). [çeşmi, -i]*
2. Süveydā-ı dilinde lālenüñ sevdā-ı ḫālüñ var
Nişānı ḳanlu **çeşm-ile** ḳara bağrında dāġıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 41, Mısra 12). [çeşm-ile, --ile]*

3. Çeşmüñ dil ü cān ḫānesini eyledi tālān
   Vāy ol eve kim anı ḳonak idine tatar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 45, Mısra 7). [çeşmüñ, -üñ]*
4. Çeşmüm izi ṭozıyla bulur nūr u cilāyı
   Māl-ile ider kesb-i ṣafā merdüm-i zer-dār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 46, Mısra 5). [çeşmüm, -üm]*
5. Bu Hüdāyī gāh göya gāh ḫāmūş olduġı
   Bu ki **çeşmüñ** yādına geh mest ü geh ḥayrāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 50, Mısra 10). [çeşmüñ, -üñ]*
6. Dile ḫançer urıcaḳ **çeşmi** virür dil aña cān
   Nuḳldur birbirine ṣan iki mestāne ṣunar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 56, Mısra 3). [çeşmi, -i]*
7. Naḳd-i ḳalbin ġāret itmezdi Hüdāyī bendeñüñ
   Olmasaydı ger ḫarāmī **çeşmüñe** demsāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 87, Mısra 10). [çeşmüñe, -üñ, -e]*
8. Sürme çekmiş **çeşmine** ey dil saḳın ol şūh-ı seng
   Şöyle āfetdür ki ol virür iki gözine reng *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 106, Mısra 1). [çeşmine, -i, -n, -e]*
9. Çeşmümüñ her perdesinde cilvegerdür ʿaḳs-i dost
   Beñzer ol şeh mālikidür bu yidi deryālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 115, Mısra 9). [çeşmümüñ, -üm, -üñ]*
10. Tīr gönderse dile **çeşmi** aña dil cān virür
    Birbirine tuḥfesi gibi iki mestānenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 121, Mısra 7). [çeşmi, -i]*
11. Pür-durur laʿlüñ hevāsıyla derūnı **çeşmümüñ**
    N'ola ḫūnīn aḳsa her demde ʿuyūnı **çeşmümüñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 123, Mısra 1). [çeşmümüñ, -ü, -m, -üñ]*
12. Pür-durur laʿlüñ hevāsıyla derūnı **çeşmümüñ**
    N'ola ḫūnīn aḳsa her demde ʿuyūnı **çeşmümüñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 123, Mısra 2). [çeşmümüñ, -ü, -m, -üñ]*
13. Ẓulm ile ḫūnī gözüñ tīġı beni itdi şehīd
    Şāhid-i ʿādildür ey şeh aña ḫūnı **çeşmümüñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 123, Mısra 4). [çeşmümüñ, -ü, -m, -üñ]*
14. Şām-ı ġamda Kaʿbe kūyuñ saʿyin itsem ey ḫālīl
    Meṣʿal-i nūr-ı ruḫuñdur reh-numūnı **çeşmümüñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 123, Mısra 6). [çeşmümüñ, -ü, -m, -üñ]*
15. Eşk zencīrin sürer miydi ṭolanup kūyuñı
    Olmasa sevdā-ı zülfüñle cünūnı **çeşmümüñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 123, Mısra 8). [çeşmümüñ, -ü, -m, -üñ]*
16. Ey Hüdāyī cüybārıdur bahār-ı ʿömrümüñ
    Diñmesün bir dem sirişk-i lāle-gūnı **çeşmümüñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 123, Mısra 10). [çeşmümüñ, -ü, -m, -üñ]*
17. Olsa nergis n'ola pür-jāle ṣadef pür-lü'lü'
    Mihr-i ḥüsnüñle kimüñ **çeşmi** ṭolu yaş degül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 129, Mısra 8). [çeşmi, -i, -]*

18. Vādī-i ʿışḳına bir **çeşmi** ġazālüñ düşelüm

    Ey Hüdāyī yine mestāne ġazeller diyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 15). [çeşmi, -i, -]*

19. Zülfüñ ḥarāmī **çeşmüñ** anuñ dīdebānları

    Ey şemʿ-gāh ölürsin erāzil-nişīnsin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 176, Mısra 5). [çeşmüñ, -üñ]*

20. Ol meh gelürse ḫāneme mihr-i seḥer gibi
    Çeşmümde cāy idem aña nūr-ı baṣar gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 232, Mısra 2). [çeşmümde, -üm, -de]*

21. Laʿlüñ yanında zāyil olur muʿciz-i Mesīḥ

    Çeşmüñ ḳatında bāṭıl olur siḥr-i Sāmirī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 237, Mısra 4). [çeşmüñ, -üñ]*

22. İki **çeşmüñ** nergis-i gülzār-ı mā zāġa'l-baṣar
    Vey ki ḳaddüñ fe'staḳim bustānına serv-i revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 63). [çeşmüñ, -üñ]*

23. Her perī-peykere cān virme eger ādem-iseñ

    Bir gün olur görinür **çeşmüñe** dīv-i hāyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 66). [çeşmüñe, -üñ, -e]*

24. Göñül meftūnıdur biñ cān ile bir **çeşmi** fettānuñ

    Feleklerden melekler ḫüsnine taḥsīn ider anuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 1). [çeşmi, -i]*

25. Ruḫuñ gülzārı güller üzre nergislerle zeyn olmış
    Cemālüñ Kaʿbe'sin her **çeşme** görmek farż-ı ʿayn olmış *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 6). [çeşme, -e]*

26. Seni nūr-ı cemālinden yaratmış sevdügüm Allāh
    Benüm **çeşmi** siyāhum ruḫları ālüm Muḥammed Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 4). [çeşmi, -i, -]*

27. Olup vechüñ Ḥasen ḫulḳuñ ʿAlī ḫüsnüñ Ḥüseyn olmış

    Benüm **çeşmi** siyāhum ruḫları ālüm Muḥammed Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 8). [çeşmi, -i, -]*

28. Ḳapuñda bendeñ olmaġa olupdur ḫ∨āceler müştāḳ
    Benüm **çeşmi** siyāhum ruḫları ālüm Muḥammed Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 12). [çeşmi, -i, -]*

29. ʿÖmer sīretlü şāhısın bugün bu mülk-i ʿOs̱mān'uñ

    Benüm **çeşmi** siyāhum ruḫları ālüm Muḥammed Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 16). [çeşmi, -i, -]*

30. Saçuñ gibi niçe yıllar-durur āşüfte-ḥalüñdür
    Benüm **çeşmi** siyāhum ruḫları ālüm Muḥammed Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 20). [çeşmi, -i, -]*

31. Mestāne **çeşmidür** cigerüm eyleyen kebāb
    Maḫmūr ġamzesidür iden eşkümi şarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 17). [çeşmidür, -i, -dür]*

32. Düşelden Kerbelā-ı hecrüñe ey **çeşmi** ḳattālüm
    Zülāl-i vaṣluña dil-teşnedür bu ḳalb-i meyyālüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 16, Mısra 1). [çeşmi, -i]*
33. Bir zamān idi ḳapuñda olmış-ıdum ḫāk-sār
    Pāy-māl-i ḫāṣ u ʿām olmışdı **çeşmüm** çün ġubār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 14). [çeşmüm, -üm]*

çeşm ü bīnī: *Göz ve kaş.*

1. Bu **çeşm ü bīnī** zülf ü fem baḳduḳca bir ʿālem virür
   Dirsem yüzine vechi var āyīne-i ʿālem-nümā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 7, Mısra 3). [çeşm ü bīnī, -ī]*
2. Çeşm ü bīnī zülf ü fem baḳduḳca bir ʿālem virür
   Gün yüzüñ āyīne-i ʿālem-nümādur dīdeye *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 202, Mısra 3). [çeşm ü bīnī,]*

çeşme: *Çeşme.*

1. Kaʿbe kūyuñda iki **çeşme** revān itmek-içün
   Ṣu terāzūlarıdur dīde-i ḫūn-pāş degül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 129, Mısra 9). [çeşme,]*
2. Kūh-ı ġam **çeşmesidür** çeşm-i güher-pāş degül
   Saṭr-ı tārīḫdür üstinde anuñ ḳaş degül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 129, Mısra 1). [çeşmesidür, -si, -dür]*
3. Çeşmeler şehre aḳup oldı müşerref her ṣu
   Nitekim Kevs̲er ü Tesnīm ile gülzār-ı cinān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 9). [çeşmeler, -ler]*
4. Ḥaḳḳ içün bu **çeşmeyi** itdi sebīl
   Dilerüz maḳbūl ide ol Z̲u'l-celāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 9, Mısra 3). [çeşmeyi, -y, -i]*

çeşme-i ʿayn-i ḥayāt: *Yaşam kaynağı çeşmesi.*

1. Didi tārīḫin Hüdāyī ol zamān
   Çeşme-i ʿayn-i ḥayāt āb-ı zülāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 9, Mısra 6). [çeşme-i ʿayn-i ḥayāt,]*

çeşme-i çeşm-i hüdāyī-durur: *Hüdayi'nin göz pınarı.*

1. Serverā gül gibi devrüñde cehān ḫurrem ü şād
   Çeşme-i çeşm-i Hüdāyī-durur ancaḳ giryān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 42). [çeşme-i çeşm-i hüdāyī-durur,]*

<u>çeşme-i ḥayvān -ı ʿışḳ oldı:</u> *Aşkın ölümsüzlük suyu olmak.*

1. Ḥamdü li-llāh cān u dil buldı baḳā-ı sermedī
   Ḫıżr-veş oldı naṣībüm Çeşme-i Ḥayvān -ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 101, Mısra 6). [çeşme-i ḥayvān -ı ʿışḳ oldı, -dı]*

<u>çeşme-i ḥayvān'a:</u> *Hayat çeşmesi II İçeni ölümsüzlüğe ulaştırdığına inanılan suyun pınarı.*

1. Zehr-āb-ı ʿışḳ-ı yārı içen cāndan el yuyup
   Ḫıżr u Mesīḥ'e **Çeşme-i Ḥayvān'a** ṭaʿn ide *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 185, Mısra 10). [çeşme-i ḥayvān'a, -a]*

<u>çeşme-i ḥayvān'ı:</u> *Hayat çeşmesi II İçeni ölümsüzlüğe ulaştırdığına inanılan suyun pınarı.*

1. Şol ḳadar tatlu gelür teşne Hüdāyī'ye lebüñ
   Ḫıżr'a gelmez o ḳadar **Çeşme-i Ḥayvān'ı** leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 30, Mısra 10). [çeşme-i ḥayvān'ı, -ı]*

<u>çeşme-i ḥayvān'umuz:</u> *Hayat çeşmesi II İçeni ölümsüzlüğe ulaştırdığına inanılan suyun pınarı.*

1. Ẓalām-ı şām-ı fürḳat nūra tebdīl oldı gün gördük
   Lebi Ḫıżr u dehānı **Çeşme-i Ḥayvān'umuz** geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 227, Mısra 4). [çeşme-i ḥayvān'umuz, -umuz]*

<u>çeşme-i laʿlüñi:</u> *Lal taşı gibi kırmızı olan dudağın pınarı II dudağın kenarı.*

1. Çeşme-i laʿlüñi bünyād iden üstād-ı ezel
   Eylemiş ḥavż-ı bilūrīn aña çāh-ı zeḳanuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 125, Mısra 9). [çeşme-i laʿlüñi, -üñ, -i]*

<u>çeşme-i mihr:</u> *Şefkat pınarı.*

1. Bī-vefā her-cāyīdür çün ol meh-i nā-mihribān
   Çeşme-i mihr ise de el yuduġ andan biz revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 2). [çeşme-i mihr,]*

<u>çeşme-i müşkīn-ṭıbābdan:</u> *Misk kokulu şifa pınarı.*

1. Baş ḳor ayaġı ṭozına sulṭān-ı ḫāverān
   Her şām inüp bu **çeşme-i müşkīn-ṭıbābdan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 30). [çeşme-i müşkīn-ṭıbābdan, -dan]*

<u>çeşme-i naẓmına:</u> *Şiir pınarı.*

1. Çeşme-i naẓmına dil-teşne ḳamu ehl-i kemāl
   Ṭabʿ-ı pāki olalı menbaʿ-ı faẓl u ʿirfān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 29). [çeşme-i naẓmına, -ın, -a]*

<u>çeşme-i pāk:</u> *Temiz çeşme.*

1. Yapdı ʿadli gibi her göşede bir **çeşme-i pāk**
   Teşneler oldı zülāl-i kereminden reyyān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 7). [çeşme-i pāk,]*

<u>çeşme-i āb-ı ḥayvān:</u> *Hayat suyunun çeşmesi.*

1. Şehrine bir ṣu getürdi ki görürse anı
   Aḳıdur aġzı ṣuyın **Çeşme-i Āb-ı Ḥayvān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 4). [çeşme-i āb-ı ḥayvān,]*

<u>çeşme-i āb-ı ḥayvān:</u> *Hayat suyunun çeşmesi.*

1. Şehrine bir ṣu getürdi ki görürse anı
   Aḳıdur aġzı ṣuyın **Çeşme-i Āb-ı Ḥayvān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 4). [çeşme-i āb-ı ḥayvān,]*

<u>çeşmi ala:</u> *Açık kestane renkli, ela gözlü.*

1. Tendeki şekl-i ṣanavberde süveydā ṣanmañuz
   Bu dil-i abdāla yaḳmışdur o **çeşmi ala** dāġ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 85, Mısra 8). [çeşmi ala,]*

çeşm-i ʿālem-bīn: *Dünyada ne olup bittiğini gösteren, gören göz .*

1. O yāruñ şevḳ-ı dīdārıyla şöyle olmışam bīdār
   Ḳamu deryālar uyur uyumaz bu **çeşm-i ʿālem-bīn** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 157, Mısra 6). [çeşm-i ʿālem-bīn,]*

çeşm-i ʿāşık-ı miskīn: *Zavallı aşığın gözü.*

1. Ṣadef-i çarḫ oldı pür-lü'lü'
   Nitekim **çeşm-i ʿāşıḳ-ı miskīn** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 10). [çeşm-i ʿāşıḳ-ı miskīn,]*

çeşm-i cādūlar: *Büyüleyici göz.*

1. Siḥr idüp tesḫīr ider ol **çeşm-i cādūlar** beni
   Sevmesün yā n'eylesün bu ḳalb-i meyyālüm seni *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 11). [çeşm-i cādūlar, -lar]*

çeşm-i cāna: *Gönül gözü ‖ ibret gözü.*

1. Çeşm-i cāna gerd-i rāhuñ sürme besdür çekmezem
   Ṭūṭīya dinen ġubār-ı kemterīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 151, Mısra 11). [çeşm-i cāna, -a]*

çeşm-i cānum: *Can gözü.*

1. Ḫᵛāb vardum ṣanma ey Yūsuf-cemālüm göz yumup
   Çeşm-i cānum seyr ider dīdāruñı açmazdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 164, Mısra 4). [çeşm-i cānum, -um]*

çeşm-i cānum açılup: *Can gözünü açılması.*

1. Çeşm-i cānum açılup olmadı bir gün bīdār
   Mey-i ġaflet n'ideyin itdi beni lā-yaʿḳil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 81). [çeşm-i cānum açılup, -up]*

çeşm-i cellāduñ: *Sevgilinin merhametsiz,öldürme işlevini gerçekleştiren cellat gözü.*

1. Üstine yoḳsa ḳılıçlar mı ṭutar ebrūlaruñ
   Çeşm-i cellāduñ n'içün ḳanlar döker ḳan üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 201, Mısra 6). [çeşm-i cellāduñ, -uñ]*

çeşm-i dost: *Dostun gözü.*

1. Ḳanuñı nūş eylesün ṣıḥḥatler olsun **çeşm-i dost**
   Ey Hüdāyī ḫastaya ġāyet münāsibdür şarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 16, Mısra 9). [çeşm-i dost,]*

çeşm-i eşk-bārum: *Aşığın ağlayan gözleri.*

1. Raʿdı nālem berḳı āh-ı şuʿledārum ṣandılar
   Ebr-i bārānı bu **çeşm-i eşk-bārum** ṣandılar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 38, Mısra 2). [çeşm-i eşk-bārum, -um]*

çeşm-i ġazāli: *Ceylan göz // ceylan gözlü güzel.*

1. Ḫūbān-ı şehri ḳıldı ḳayd zülf-i kemend-endāzına
   Şīrān-ı dehri itdi ṣayd **çeşm-i ġazāli** Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 110, Mısra 6). [çeşm-i ġazāli, -i]*

çeşm-i gevher-efşānum: *İnciler saçan göz.*

1. İdüp ol demde ayaġına niṣār
   Laʿller **çeşm-i gevher-efşānum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 34). [çeşm-i gevher-efşānum, -um]*

çeşm-i giryānum: *Ağlayan göz.*

1. Niçe eyyām idi ki gün yüzüñe
   Ḥasret idi bu **çeşm-i giryānum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 40). [çeşm-i giryānum, -um]*
2. Şeb-i fürḳat duḫān-ı āh gibi
   Aġladurken bu **çeşm-i giryānum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 14). [çeşm-i giryānum, -um]*

<u>çeşm-i güher-pāş:</u> *İnci saçan (gözyaşı döken) göz.*

1. Kūh-ı ġam çeşmesidür **çeşm-i güher-pāş** degül
   Saṭr-ı tārīḫdür üstinde anuñ ḳaş degül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 129, Mısra 1). [çeşm-i güher-pāş,]*

<u>çeşm-i hüdāyī:</u> *Hüdayi'nin gözü.*

1. Göreli **çeşm-i Hüdāyī** seni yollara düşüp
   Seyl-i eşki gibi feryād u fiġānsuz yürimez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 64, Mısra 9). [çeşm-i hüdāyī,]*
2. Çeşm-i Hüdāyī gibi sezādur işigüñe
   Bu nüh-ṣadef ola güher-efşān tabaḳ tabaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 98, Mısra 13). [çeşm-i hüdāyī,]*

<u>çeşm-i hüdāyī'ye:</u> *Hüdayi'nin gözü.*

1. Ayīne gibi ṭuş olalı vech-i pāküñe
   Çeşm-i Hüdāyī'ye duş olaydı menām-ı şām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 141, Mısra 14). [çeşm-i hüdāyī'ye, -y, -e]*

<u>çeşm-i ḫʷāb-ālūd:</u> *Uykulu göz.*

1. Benüm baḫt-ı siyāhumdur meger ol **çeşm-i ḫʷāb-ālūd**
   Ya āhū-ı Ḫotan'dur uyḫuya varmış yataġında *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 203, Mısra 7). [çeşm-i ḫʷāb-ālūd,]*

<u>çeşm-i intiẓārı yoldadur:</u> *Gözü yolda beklemek.*

1. Encüm-i rāh-ı Kehkeşān-mānend
   Yoldadur çeşm-i intiẓārı müdām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 12, Mısra 14). [çeşm-i intiẓārı yoldadur, -da, -dur]*

<u>çeşm-i mahmūruñ:</u> *Sarhoş, kendinden geçmiş göz.*

1. Çeşm-i maḫmūruñ gözüm yaşından itse n’ola ẕevḳ
   Ma’îl-i āb-ı revān olur mı ʿatşān olmayan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 180, Mısra 7). [çeşm-i maḫmūruñ, -uñ]*

çeşm-i meste: *Baygın, sarhoş göz; sevgilinin baygın bakan, kan içici, merhametsiz gözü.*

1. Hilāle dönmiş eyā meh ḳaşuñ naḫāfet-ile
   Benüm gibi meger ol **çeşm-i meste** māyildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 39, Mısra 4). [çeşm-i meste, -e]*

çeşm-i mestüñ’çün: *Baygın, sarhoş göz; sevgilinin baygın bakan, kan içici, merhametsiz gözü.*

1. Girdi peşmīnelere cümleten āhū-ı İrem
   Çeşm-i mestüñ’çün eyā şāhid meh-rūy-ı Ḥarem *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 142, Mısra 8). [çeşm-i mestüñ’çün, -üñ, -çün]*

çeşm-i nemnāk ü sirişk-i lāle-gūnumdur: *Nemli göz ve kanlı gözyaşı.*

1. Bi-ḥamdi’llāh demüñde āb-ı ruy-ı ehl-i derd oldum
   Güvāhum **çeşm-i nemnāḳ ü sirişk-i lāle-gūnumdur** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 40, Mısra 6). [çeşm-i nemnāḳ ü sirişk-i lāle-gūnumdur, -um, -dur]*

çeşm-i pākān: *Temiz gözler.*

1. Ḫaṭı altında ruḫ-ı mehveşi levḥ-i maḥfūz
   Çeşm-i pākān anı seyr itmege ġāyet maḥẓūẓ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 83, Mısra 2). [çeşm-i pākān,]*

çeşm-i pākine: *Temiz göz.*

1. Bāġ-ı firdevs idüp mezārını
   Çeşm-i pākine göstere dīdār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 10, Mısra 4). [çeşm-i pākine, -in, -e]*

çeşm-i pākümden: *Temiz göz.*

1. Dirīġ itme cemālüñ **çeşm-i pākümden** ki yoluñda
   Yaşum eṭfāl gibi pāk-bāz u pāk-zādam ben *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 163, Mısra 7). [çeşm-i pākümden, -üm, -den]*

çeşm-i pāküme: *Saf ve halis bir göz (bakış) || iyi gözle bakmak, Allah'ın yarattığı nesnelere hüsniyeti anlama gayesiyle bakabilecek göze sahip olmak, gönül gözü.*

1. Ser-çeşme **çeşm-i pāküme** öyküṅdi yolsuzluḳ idüp
   Üşdiler iller başına anı getürdiler yola *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 7, Mısra 11). [çeşm-i pāküme, -üm, -e]*

çeşm-i pāküñ: *Temiz gözler.*

1. Dāyimā ḫalḳa ṣafā-baḫş olasın āb gibi
   Çeşm-i pāküñ ola meclā-ı cemāl-i Yezdān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 60). [çeşm-i pāküñ, -üñ]*

çeşm-i pāküñ: *Temiz gözler.*

1. Dāyimā ḫalḳa ṣafā-baḫş olasın āb gibi
   Çeşm-i pāküñ ola meclā-ı cemāl-i Yezdān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 60). [çeşm-i pāküñ, -üñ]*

çeşm-i pür- hūn: *Çok kanlı göz.(Çok ağladığından gözlerinden kanın akması.).*

1. Meclis-i ʿışḳuñda nālem ney nevālem ḫūn-ı ġam
   Eşk sāḳī **çeşm-i pür- ḫūn** cām-ı ṣaḥbādur bugün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 158, Mısra 8). [çeşm-i pür- ḫūn,]*

çeşm-i pür-envārumuz: *Aydınlık göz.*

1. Üstüme pertev ṣala gibi saʿādet aḫteri
   Göre gibi rūy-i baḫtı **çeşm-i pür-envārumuz** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 69, Mısra 6). [çeşm-i pür-envārumuz, -umuz]*

çeşm-i remed-dīdeden: *Göz ağrısı görmüş, göz ağrısına tutulmuş göz.*

1. Kūyuñ gubārı **çeşm-i remed-dīdeden** ıraḳ
   Şol ṭūṭīyā-durur ki Ṣıfāhān ilindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 33, Mısra 3). [çeşm-i remed-dīdeden, -den]*

çeşm-i şefkat-ile: *Şefkat gözüyle, merhametle.*

1. Biñ kerre yollarında ṭurup eyler-isem āh
   Bir kerre **çeşm-i şefḳat-ile** eylemez nigāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 6). [çeşm-i şefḳat-ile, -ile]*

çeşm-i sipihri: *Talihin gözü.*

1. Her şeb düşerse ṭañ mı yere şeb-nem-i nücūm
   Çeşm-i sipihri dūd-ı dilüm pür-nem eyledi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 222, Mısra 8). [çeşm-i sipihri, -i]*

çeşm-i zemīn ü āsumān: *Yerin ve göğün gözü.*

1. Şanma yirde lāle vü gökde şafaḳ ol mātemi
   Yād idüp ḳanlar döker **çeşm-i zemīn ü āsumān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 88). [çeşm-i zemīn ü āsumān,]*

çeşmüñ: *Göz.*

1. Hidāyet necmidür **çeşmüñ** kime rūşen-naẓar ḳılsa
   Aña baḫt u saʿādet yār olup eyler naẓar kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 11, Mısra 7). [çeşmüñ, -üñ]*

çevgān-ı āhı: *Ah çevganı.*

1. Çevgān-ı āhı gey saḳın ey meh Hüdāyī'nüñ
   Goy-ı sipihri eylese ġalṭān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 33, Mısra 9). [çevgān-ı āhı, -ı]*

çevgān-ı ʿışḳ: *Aşk ciridi.*

1. Ṭaʿn iderdüm goy-veş ḥāline ser-gerdānlaruñ
   Başuma toḳınmayınca bilmedüm **çevgān-ı ʿışḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 102, Mısra 6). [çevgān-ı ʿışḳ,]*

çiçek çıkardı: *Çiçek denen hastalığı geçirmek.*

1. Çimende şanma olupdur şikūfeler tezyīn

   Ġamuñla ḫasta yaturken **çiçek çıḳardı** zemīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 4, Mısra 2). [çiçek çıḳardı, -dı]*

çihre: *1. Çehre, yüz.*

1. Şöyle boyadı **çihremi** kim eşk-i reng-rez
   Faṣl-ı ḫazānda olmaz anuñ gibi reng-rez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 63, Mısra 1). [çihremi, -mi]*
2. Bīnī elif-miṣāldür ebrūsı ʿayn-ı nūn
   Vardur o māh-ṭalʿatümüñ **çihresinde** ān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 156, Mısra 10). [çihresinde, -sinde]*
3. Naḳş-ı Mānī **çihresinde** resm-i ḫaṭṭ u ḫālīdür
   Ol nigārum nām-ıla Naḳḳāş Aḥmed Balı'dur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 3). [çihresinde, -sinde]*

çihre-i cūd: *Cömertlik yüzü.*

1. Elinüñ ayaları āyīnesinden görinür
   Çihre-i cūd u ruḫ-ı luṭf u cemāl-i iḥsān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 26). [çihre-i cūd,]*

çihre-i gülnar: *Nar çiçeği gibi kırmızı yüz.*

1. Her kimüñ manzarı bir **çihre-i gülnar** olmaz
   Ravża-ı çeşmi anuñ maẓhar -ı envār olmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 60, Mısra 1). [çihre-i gülnar,]*

çihre-i zerdüm: *Sarı beniz, yüz.*

1. Her dem aḳar bu dīdeden **çihre-i zerdüm** üzre ḳan
   Muṣlīcuġum ser-āmedüm ḳāmeti ʿömr-i sermedüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Muhammes 1, Mısra 3). [çihre-i zerdüm, -dü, -m]*

çık-: *Bir şeyin içerisinden dışarıya varmak, çıkmak.*

1. Reşk-i gülzār-ı İrem ġayret-i bāġ-ı Rıḍvān
   Çıḳdılar perdegī-i perde-nişīnān-ı felek *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 16). [çıḳdılar, -dı, -lar]*

2. Az ḳalupdur **çıḳa** bürc-i bedenümden cānum
   Ey lebi derd-i dile ḥikmet ile Loḳmān'um *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 3). [çıḳa, -a]*

çık: *Yükselmek.*

1. Ḫᵛuş pāyedür s̲elā s̲e-i ġassāle sāḳīyā
   Ḳaṣr-ı ṣafāya **çıḳmaġa** rindān ayaḳ ayaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 98, Mısra 8). [çıḳmaġa, -maġ, -a]*
2. Dol-āba dönüp derd-ile sergeşte Hüdāyī
   Çarḫ-ı felege döne döne **çıḳdı** fiġānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 215, Mısra 12). [çıḳdı, -dı]*
3. Şemseler yazdı **çıḳup** ṭāḳ-ı revāḳ-ı ʿArş'a
   Ol mehüñ gün yüzinüñ şevḳına āhum şereri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 216, Mısra 3). [çıḳup, -up]*

çık: *Bir şeyin içerisinden dışarıya varmak, çıkmak.*

1. Geldi ġam-ı cānān yüri **çıḳ** sīneden ey cān
   Hem-ḫāne ḳatı teng-durur eyleme yer dar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 46, Mısra 7). [çıḳ,]*
2. Nāfeyi ḫaṭṭ-ı ruḫuñ sürdi **çıḳardı** Rūm'dan
   Ḳand-ı Mıṣr'uñ başına laʿlüñ külāhın ḳıldı teng *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 106, Mısra 5). [çıḳardı, -ar, -dı]*
3. Ḳullara **çıḳmaz** görinmez böyle server görmedük
   Bir perī-peykerdür ol ʿālemde gözler görmedük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 107, Mısra 1). [çıḳmaz, -maz]*
4. İki göñül bir olup **çıḳṣun** aradan ikilik
   Ḫᵛuş ittiḥād idelüm yaʿnī cism ü cān olalum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 137, Mısra 5). [çıḳṣun, -sun]*
5. Mehdī-i nev-bahār **çıḳup** ġār-ı dehrden
   Genc-i şikūfe yer yer açıldı türābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 3). [çıḳup, -up]*
6. Çıḳdı bu ʿarṣada biñ nāz ile ḳıldı cevelān
   Dehr Yaʿḳūb'ınuñ açıldı yine göñli gözi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 25). [çıḳdı, -dı]*
7. Çıḳ ṣalın serv gibi seyr idelüm reftāruñ
   Ġunca-ı ḳalbüm açılsun işidüp güftāruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 13). [çıḳ,]*

çık: *Belirmek ortaya çıkmak.*

1. Ḳatra ḳatra ḳan degül gözden şererlerdür **çıḳan**
   Dil yanaldan nār-ı ʿışḳ-ı yār ile tennūr-veş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 77, Mısra 3). [çıḳan, -an]*

<u>çıḳmaġ:</u> *Bir şeyin içerisinden dışarıya varmak, çıkmak.*

1. Çıḳmaġ ister itmez oldı cān bedenle imtizāc
   İdeli aġyār-ı bed-ḫāh-ıla cānān İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 15). [çıḳmaġ,]*

<u>çıḳmaḳ gerek:</u> *Çıkması gerekmek.*

1. Mey gibi dirseñ küdüretden derūnuñ ṣāf ola
   Yüregüñde başlar **çıḳmaḳ gerek** engür-veş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 77, Mısra 6). [çıḳmaḳ gerek,]*

<u>çıḳup gitdi:</u> *Çıkıp gitmek. Bir yerden bir yere yönelmek; bir yerden ayrılıp başka bir yere varmak II uçup gitmek. Kaybolmak, yok olmak; ölmek.*

1. Çıḳup cān gitdi yār-ile Hüdāyī ḳaldı zār ile
   Ne cāndan bir e<u>s</u>er ẓāhir ne cānāndan ḫaber peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 13). [çıḳup gitdi, -di]*

<u>çimen:</u> *Ağaçlı, çiçekli, yeşillik olan yer. 2. Taze yeşil ot.*

1. Ben seyr-i sebze-zār ile nice feraḥ bulam
   Reyḥān ḫaṭuñ ḳoḫusını virmez **çimen** baña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 5, Mısra 8). [çimen,]*
2. Hengām-ı bahār irdi ʿarūs-ı gül ü zanbaḳ
   Açıldı **çimen** seyrine boyın ḳulaġ açıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 100, Mısra 4). [çimen,]*
3. Serviyle çenār el ele almış **çimen** içre
   Nāz-ıla ṣalınur ṣan iḳi yār-ı muvāfıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 100, Mısra 7). [çimen,]*
4. Ḳanı o dem ki **çimende** çemān ikimüz idük
   Mi<u>s</u>āl-i sāye vü serv-i revān ikimüz idük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 118, Mısra 1). [çimende, -de]*
5. Geçer imiş ḫaṭuñ esrārınuñ abdālı senüñ
   Nār-ı āhum toḳınur üstine bir gün **çimenüñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 125, Mısra 2). [çimenüñ, -üñ]*
6. Añla ḫaṭuñla ḳanlu yaşum mācerāların
   Miḫnet **çimenlerinde** aḳan cūybārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 177, Mısra 4). [çimenlerinde, -ler, -in, -de]*
7. Çimende ṣanma olupdur şikūfeler tezyīn
   Ġamuñla ḫasta yaturken çiçek çıḳardı zemīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 4, Mısra 1). [çimende, -de]*

<u>çimen-i cānda:</u> *Can bahçesi.*

1. Yā perīsin güzelüm şīşe-i efsūn-gerde
   Çimen-i cānda ya-ḫud serv-i dil-ārāsın sen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 160, Mısra 8). [çimen-i cānda, -da]*

çirāġ: *Yağ kandili ve genellikle mum, meş'ale gibi ışık veren şey.*

1. Niçe Ferhād u Mecnūn'uñ bu ṭaġlar tekyegāhıdur
   Açılmış lāleler ol tekyenüñ yer yer **çirāġıdur** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 41, Mısra 4). [çirāġıdur, -ı, -dur]*
2. Dilde yandı mihr-i rūyuñ şevḳına bir niçe dāġ
   Ṣan maḳām-ı Ḫıżr'dur yer yer uyarmışlar **çirāġ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 10). [çirāġ,]*

çirāġ-ı cemāli: *Güzellik kandili.*

1. Bu şām-ı fürḳati rūz-ı viṣāle tebdīl it
   Gel ey **çirāġ-ı cemāli** delīl-i nūr-ı Ḫudāy *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 212, Mısra 8). [çirāġ-ı cemāli, -i]*

çirāġ-ı çeşmini: *Göz çırası.*

1. Çirāġ-ı çeşmini nūr-ı ruḫuñdan uyarur her şeb
   Hüdāyī gibi bīdār olsa ṭañ mı tā seḥer kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 12, Mısra 9). [çirāġ-ı çeşmini, -in, -i]*

çirāġ-ı dīde-i evlād-ı ʿosmān: *Osmanoğullarının gözünün nuru.*

1. Eyā Sulṭān Selīm ibni Süleymān
   Çirāġ-ı dīde-i evlād-ı ʿOs̲mān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 2). [çirāġ-ı dīde-i evlād-ı ʿos̲mān,]*

çirāġ-ı ḫusrev'i: *Hüsrev'in çırası.*

1. Sūz-ı kelāmı irdi kemāle Hüdāyī'nüñ
   Yaḳdı **çirāġ-ı Ḫusrev'i** mülk-i suḫanda bu *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 14). [çirāġ-ı ḫusrev'i, -i]*

coġ it: *Arttırmak, çoğaltmak, fazlalaştırmak.*

1. Dilerseñ ʿışḳ-ı pāk-i yārı sīneñ çāk çāk eyle
   Çoġ it revzenlerin ḳaṣruñ aña her dem havā gelsün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 167, Mısra 8). [çoġ it,]*

<u>çoġ ola:</u> *Artmak.*

1. Dil olmasa n'ola ḥarem-i vaṣluña maḥrem
   Maḥrūm olur ol kim **çoġ ola** ḥırṣ-ıla āzı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 234, Mısra 6). [çoġ ola, -a]*

<u>çoġ olsun:</u> *Fazla olmak, artmak.*

1. Hüdāyī ʿömri ol māhuñ cefāsı gibi **çoġ olsun**
   Aña yavuz ṣanan mihr ü vefāsı gibi yoġ olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 17). [çoġ olsun, -sun]*

<u>çoġ olur:</u> *Çok, fazla olmak.*

1. Çoġ olur deyr-i cehānuñ büt-i raʿnāları līk
   Sende olan rūşen ü leẕẕet-i güftār olmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 60, Mısra 7). [çoġ olur, -ur]*

<u>çok:</u> *Aşırı, fazla.*

1. Ey benüm nāzı gibi ḳulları **çoḳ** ḫānum gel
   Günde biñ yüze güler ġunca-ı ḫandānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 134, Mısra 1). [çoḳ,]*
2. Peykānlarını dilde gören ol ḳaşı yānuñ
   Çoḳdur diye ʿummān-ı ʿamīḳ içre semekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 153, Mısra 6). [çoḳdur, -dur]*
3. Günehüm baḥri benüm gerçi ki bī-ġāyetdür
   Çoḳdur andan kerem-i faẓl-ı Ḫudā-ı mufẓil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 88). [çoḳdur, -dur]*
4. Az belā çekmedüñ bu yolda saña
   Çoḳ degüldür bu deñlü iḥsānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 66). [çoḳ,]*
5. Çoḳ ṭarāḳa ḳoparur başlarına top u tüfeng
   Her gimi aġzın açar baḥrde mānend-i neheng *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 17). [çoḳ,]*

<u>çoḳdan:</u> *"Çok zaman önce, çok zamandan beri, öteden beri, uzun süreden beri" anlamında zarf.*

1. Ḫırḳa-ı ten ṣofīyā **çoḳdan** olurdı çāk çāk
   Sīnem üzre olmasa yer yer aña pergāle dāġ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 85, Mısra 3). [çoḳdan,]*
2. Dilde ʿaṣā-ı tīrüñedür iʿtimādumuz
   Çoḳdan ṣalardı ḫāke bizi hemçü sāye żaʿf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 89, Mısra 12). [çoḳdan,]*

<u>çöz-:</u> *Çözmek, açmak.*

1. Dūd-ı siyeh-i şemʿ degül bezm-i belāda
   Saçın **çözüp** aġlar baña ol sīnesi yanıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 99, Mısra 10). [çözüp, -(ü)p]*

<u>çöz:</u> *Çözmek, açmak.*

1. Çözsem dişümle şāne-ṣıfat ʿaḳd-i zülfüñi
   Her şeb Ḫudā'dan istedügüm dil-berā budur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 58, Mısra 7). [çözsem, -se, -m]*

<u>çü:</u> *"Bu vesileyle" anlamındadır.*

1. Tā Kaʿbe kapuñda ola ol ḫāk
   Āsūde **çü** ḳudsiyān-ı eflāk *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 42). [çü,]*

<u>çü:</u> *"Gibi" edatı.*

1. Ḳad benā mesciden aʿlā't-taḳvā
   Ḫaremeş muḥterem **çü** Beyt-i ḥarām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 18). [çü,]*

<u>çü:</u> *"Çünkü" bağlacı.*

1. Yimedin yir seni var āḫıretüñ ḳaydını yi
   Yime ḫʷān-ı ġam-ı dünyāyı **çü** ṣaḫṣ-ı ākil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 32). [çü,]*
2. Ġam-ıla aġlamazdum ḫāme-veş ḫūn
   Çü defter yazılurdı ḳalb-i maḥzūn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 32). [çü,]*

çü: *"-dığında, -dığı zaman" ; "-dığı için".*

1. Ey meh-i ṣavm eylemişdük maḳdemüñden intifāʿ
   Ceẕbe-i mihrüñle bulmışduḳ **çü** şeb-nem irtifāʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 2). [çü,]*
2. Ez-berāy-ı rıżā-ı Rabb-i Celīl
   Sāḫat īn cāmiʿ **çü** ḫuld-i berīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 2, Mısra 4). [çü,]*

çün: *Gibi.*

1. Taḥṣīl-i fenn-i ʿışḳ idüp kesb-i kemāl it **çün** hilāl
   Eyle Hüdāyī ḳalbüñi mişkāt-ı envārü'l-hüdā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 7, Mısra 13). [çün,]*
2. Ḳo cevri ey felek mihr it saḳın bu seng-i āhumdan
   Seni zeyn eylemişken **çün** dükān-ı şīşeger kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 12, Mısra 6). [çün,]*
3. Başum ber-ā-beri getürem **çün** duʿā-ı seyf
   Ger Ḥaḳ ṣalarsa boynuma şemşīr-i dil-beri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 221, Mısra 3). [çün,]*
4. Çün āyīne ṣubḥ u şām bīdār
   Ḥayrān-ı cemāl ü mest-i dīdār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 25). [çün,]*
5. Hemīşe baḫt-yār u ʿömr-cāvīd
   Cehān-gīr olasun **çün** tīġ-ı ḫūrşīd *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 42). [çün,]*
6. Ey Hüdāyī sīne kim ol derde olmışdur maḳar
   Niçe yıldur yatur ol vīrānda **çün** genc-i güher *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 18). [çün,]*
7. Bir zamān idi ḳapuñda olmış-ıdum ḫāk-sār
   Pāy-māl-i ḫāṣ u ʿām olmışdı çeşmüm **çün** ġubār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 14). [çün,]*

çün: *"Çünkü" anlamındadır.*

1. Ey dīde olursın ḳadem-i yāra güher-pāş
   Çün sāġır-ı ṣahbā göreyin görme acı yaş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 78, Mısra 2). [çün,]*
2. Ger sāye ṣala küştelerüñ ḫākine **çün** serv
   Ḥaşr oldı ṣanup maḳbereden ḳalduralar baş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 78, Mısra 5). [çün,]*
3. Raḥm itmez-iseñ ṣarṣar-ı āh-ı seḥerümle
   Berbād ola **çün** rīk-i beyābān ṭaġ ile ṭaş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 78, Mısra 8). [çün,]*
4. Ma'īler gey yaraşur egnüñe **çün** dürr-i yetīm
   Ābda ḫāṣıl olan gevher-i yektāsın sen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 160, Mısra 3). [çün,]*

çün: *"Bu nedenle, bu yüzden" anlamı vardır.*

1. Kaʿbe-i kūy-ı ṣafā-baḫşına **çün** saʿy itdüñ
   Yüri ey eşk-i revān yolda gerekdür yol eri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 216, Mısra 5). [çün,]*
2. Bī-vefā her-cāyīdür **çün** ol meh-i nā-mihribān
   Çeşme-i mihr ise de el yuduġ andan biz revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 1). [çün,]*

çün: *"-dığı zaman, -dığında" anlamı katan bağlaç.*

1. Ey Hüdāyī ʿāḳıbet girmek gerek ḫāk altına
   Cān virürsin böyle **çün** ol genc-i penhān üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 201, Mısra 10). [çün,]*
2. Himmetde ḳaddi gibi bülend ola rāstı
   Çün sāye serv yanına düşdükce pest ola *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 206, Mısra 4). [çün,]*

çün-ki: *"Çünkü" anlamındadır.*

1. Ey dil ü çeşm-i Hüdāyī **çün-ki** mihr itmez o māh
   Niçe bir mānend-i ebr āh itmeler aġlamalar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 48, Mısra 9). [çün-ki,]*
2. Ey cān ṭabībi ʿāşıḳa ṣun ḫˇān-ı laʿlüñi
   Bīmār olana **çün-ki** gerekdür ġadā laṭīf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 90, Mısra 10). [çün-ki,]*
3. Olsa mihrüñle müşerref n'ola ḳalb-i vīrān
   Bulur ey māh şeref **çün-ki** mekīn ile mekān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 169, Mısra 2). [çün-ki,]*
4. Bu gülsitāna **çün-ki** Hüdāyī ḳonan göçer
   Bir laḥẓa ḫāli olma mey-i ġam-güsārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 21). [çün-ki,]*
5. Ey Hüdāyī **çün-ki** rıḥlet eyledi māh-ı ṣıyām
   Seng-i hecr-ile demidür şīşe-i ḳalbüm ṣıyām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 17). [çün-ki,]*

da: *"Dahi" anlamındaki bağlaç.*

1. Ṭarīḳ erlerine yoldaş ol kim
   Olur enfāsı **da** aḳdāmı ferruḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 26, Mısra 6). [da,]*
2. Göñülde ey kemān-ebrū ḳılıcuñ zaḫmı yanına
   Ḫadeng-i ġamzeñi gönder o **da** bu evde dāḫildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 53, Mısra 4). [da,]*
3. Dem urduḳca dem-ā-dem ney maḳām-ı ʿışḳda çenge
   ʿAceb mi ser-fero itse o **da** bu ḳavle ḳāyildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 53, Mısra 6). [da,]*
4. Bu sūzile dil nāle-i mestāne mi çeksün
   Bülbül çekecek bārı **da** pervāne mi çeksün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 241, Mısra 2). [da,]*

dād: *Adalet.*

1. Lebüñden ey yüzi gül **dād** feryād
   Ki eyler baña her dem ẓulm ü bī-dād *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 29, Mısra 1). [dād,]*
2. ʿAdl-ile **dāduña** lāzım degül iṯbāt ü delīl
   Ḫüccet-i behcet-i ḫūrşīde ne ḥācet bürhān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 39). [dāduña, -uñ, -a]*

dād idem: *Yardım etmek.*

1. Dād idem yād idüben rūz-ı ḳıyāmet senden
   Bugün ey meh beni ṣalduḳlaruñı ferdāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 188, Mısra 7). [dād idem, -em]*

dāġ: *Dağ, cebel.*

1. Dāġlar şevḳı başumda görinür āh içre
   Taġlarda giceler niteki āẕer görinür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 3). [dāġlar, -lar]*

dāġ: *1. Kızgın demirle vücûda vurulan damga, işâret, nişan. 2. Tedâvi için vücutta kızgın bir demirle oluşturulan yanık. 3. mec. Aşk, elem, keder vb. içe işleyen duyguların verdiği yanıklık, yara.*

1. Süveydā-ı dilinde lālenüñ sevdā-ı ḫālüñ var
   Nişānı ḳanlu çeşm-ile ḳara baġrında **dāġıdur** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 41, Mısra 12). [dāġıdur, -ı, -dur]*
2. Fikr-i ḥaddüñden çimende n'ola yaḳsa lāle **dāġ**
   Mihr-i ḫaṭṭuñla yaḳar gögsine mehden hāle **dāġ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 85, Mısra 1). [dāġ,]*

3. Fikr-i ḥaddüñden çimende n'ola yaḳsa lāle **dāġ**
   Mihr-i ḫaṭṭuñla yaḳar gögsine mehden hāle **dāġ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 85, Mısra 2). [dāġ,]*
4. Ḫırḳa-ı ten ṣofīyā çoḳdan olurdı çāk çāk
   Sīnem üzre olmasa yer yer aña pergāle **dāġ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 85, Mısra 4). [dāġ,]*
5. Ḫusrevā sīnemde ṣan yer yer elifler **dāġlar**
   Bīsütun üstinde zaḫm-ı tīşe-i Ferhād-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 94, Mısra 9). [dāġlar, -lar]*
6. Tenümde tāze **dāġumdur** ser-ā-ser ḫilʿat ü tācum
   Melāmet mülkine Keyḫusrevem yā Keyḳubādam ben *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 163, Mısra 5). [dāġumdur, -um, -dur]*
7. Bu reng ü būyı lāle görüp gül yüzüñdedir
   Baġrumda **dāġum** olmaz-ıdı olsa bende bu *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 6). [dāġum, -um]*
8. Mihr-i lebüñle dilde yanan tāze **dāġlar**
   Lāyıḳ budur ki mühr-i Süleymān'a ṭaʿn ide *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 185, Mısra 5). [dāġlar, -lar]*
9. Mihr-i ruḫuñla dilde yanan tāze **dāġdur**
   Gülzār-ı ʿömrümüñ gül-i ḫandānı Muṣli Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 187, Mısra 3). [dāġdur, -dur]*
10. Gül gibi tāzeledi sīnedeki **dāġlarum**
    Yine yaḳdı beni ol lāle-ʿizārum geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 217, Mısra 5). [dāġlarum, -lar, -um]*
11. Dilde yandı mihr-i rūyuñ şevḳına bir niçe **dāġ**
    Ṣan maḳām-ı Ḫıżr'dur yer yer uyarmışlar çirāġ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 9). [dāġ,]*

dāg ola: *Yaralarla dolu olmak II çok üzüntü, acı duymak.*

1. Mihr olsa ḫāl-i zerd-i ruḫı eyleme nigāh
   Dāg ola ta deline meh-i tāb-dār-ı çarḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 24, Mısra 6). [dāg ola, -a]*

dāġ u elifler çek: *(Göğsün üzerine) açılan yarıklar.*

Sīneñ üzre tek baña **dāġ u elifler çek** disün
Başum üstine çekem ol nāzenīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 151, Mısra 9). [dāġ u elifler çek,]*

dāġ urdı: *Yaralamak, yakmak, kızgın bir alet ile yanık izi yapmak.*

1. Dāġ urdı dile hecr-i ḫaṭ u ḫāli Ḥüseyn'üñ
   Bir laḥẓa ġamından degülem ḫālī Ḥüseyn'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 116, Mısra 1). [dāġ urdı, -dı]*

dāġ yaḳardı: *Dağlamak ‖ vücutta 'aşk âteşiyle yaralar açmak.*

1. Görse ḫālüñ ṭaʿne itmezdi Hüdāyī ḥāline
   Ehl-i derd olup yaḳardı zāhid-i ṣad-sāle dāġ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 85, Mısra 10). [dāġ yaḳardı, -ar, -dı]*

dāġ yaḳdılar: *Dağlamak ‖ vücutta 'aşk âteşiyle yaralar açmak.*

1. Ḥalḳa-ı zülf-i hümāyūnuñ ġamından ey perī
   Yaḳdılar ṭāvūs-ı ḳudsīler per-ile bāle dāġ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 85, Mısra 6). [dāġ yaḳdılar, -dı, -lar]*

dāġ yaḳmışdur: *Dağlamak ‖ vücutta 'aşk âteşiyle yaralar açmak.*

1. Tendeki şekl-i ṣanavberde süveydā ṣanmañuz
   Bu dil-i abdāla yaḳmışdur o çeşmi ala dāġ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 85, Mısra 8). [dāġ yaḳmışdur, -mış, -ddur]*

dāġdār: *Kızgın demirle dağlanmış, yaralı.*

1. Bir serv-ḳadd ü lāle-ruḫuñ **dāġdārıdur**
   Kühsar-ı sīnem içre bu şekl-i ṣanavberī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 210, Mısra 7). [dāġdārıdur, -ı, -dur]*
2. Gülşende lāle gün yüzinüñ **dāġdārıdur**
   Sevdāyī eyleyen anı ḫāl-i ʿiẕārıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 13). [dāġdārıdur, -ı, -dur]*

dāġdāruñ olmaġa: *Dağlanmış.*

1. Yā resūla'llāh sen ol şehsin ki ḳul olup saña
   Dāġdāruñ olmaġa elyaḳ Keyān-ı kām-rān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 42). [dāġdāruñ olmaġa, -maġ, -a]*

dāġ-ı bī-şümārum: *Sayısız yara.*

1. Türbetüm üzre ḳanādīlüñ görenler sūzişin
   Sīnemüñ üstinde **dāġ-ı bī-şümārum** ṣandılar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 38, Mısra 10). [dāġ-ı bī-şümārum, -um]*

dāġ-ı dilüm: *Gönül yarası.*

1. Dāġ-ı dilüm gibi didi yok bir yalıñ ışıḳ
   Bu tekyegāh-ı dehri gezenler ocaḳ ocaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 98, Mısra 3). [dāġ-ı dilüm, -üm]*

dāġ-ı firāḳa: *Ayrılık yarası.*

1. Yārā-ı taḥammül ḳomadı **dāġ-ı firāḳa**
   Tīġuñ şu ḳadar yaraladı sīnemi yārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 2, Mısra 7). [dāġ-ı firāḳa, -a]*

dāġ-ı ḥırmānum: *Ümitsizlik yarası.*

1. Beni vaṣluñla eyledüñ mesrūr
   Ḳomaduñ dilde **dāġ-ı ḥırmānum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 48). [dāġ-ı ḥırmānum, -um]*

dāġ-ı mihrin: *Sevgi, muhabbet yarası.*

1. Bendesidür meh-i tābende Muḥammed Şāhuñ
   Dāġ-ı mihrin götürür tende Muḥammed Şāhuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 105, Mısra 2). [dāġ-ı mihrin, -in]*

dāġ-ı mihrüñ: *Sevgi, muhabbet yarası.*

1. Pādişāhum rūşen olmazdı sarāyı göñlümüñ
   Dāġ-ı mihrüñ sīnede yir yir aña cām olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 207, Mısra 4). [dāġ-ı mihrüñ, -üñ]*

dāġ-ı mihrüñi: *Sevgi, muhabbet yarası.*

1. Yaḳmazdı **dāġ-ı mihrüñi** gögsine ṣubḥ-veş
   Yoluñda ger Hüdāyī ḳuluñ ṣādıḳ olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 193, Mısra 13). [dāġ-ı mihrüñi, -üñ, -i]*

dāġ-ı şarābı: *Şarap yarası, lekesi.*

1. Bu dāġ-ı sīnemi ḫırḳamla setr idersem olur
   Ya ḫırḳam üzre bu **dāġ-ı şarābı** n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 170, Mısra 8). [dāġ-ı şarābı, -ı]*

dāġ-ı şevḳ-ıla: *Şevk yarası.*

1. Gün yüzüñ göster tenüm zeyn eyle **dāġ-ı şevḳ-ıla**
   Ḳuluñam giydür baña bir ḫilʿat-i dībā-ı ʿīd *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 27, Mısra 9). [dāġ-ı şevḳ-ıla, -ıla]*
2. Demidür sīnemüz şehri ṭonansun **dāġ-ı şevḳ-ıla**
   Göñüller mülkini fetḥ eyleyen sulṭānumuz geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 227, Mısra 5). [dāġ-ı şevḳ-ıla, -ıla]*

dāġ-ı sīnemi: *Gönül yarası, gönül derdi.*

1. Bu **dāġ-ı sīnemi** ḫırḳamla setr idersem olur
   Ya ḫırḳam üzre bu dāġ-ı şarābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 170, Mısra 7). [dāġ-ı sīnemi, -m, -i]*

dāġlar yakdum: *Dağlamak, dağ yarası açmak.*

1. Dāġlar yaḳdum tenümde ḥasretinde ḫālīnüñ
   Baş açuḳ abdālıyam cān-ıla Ḥaydar Bālī'nüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 3). [dāġlar yaḳdum, -du, -m]*

dahı: *Ancak, fakat, lakin.*

1. Lebüñle hem-dem olmışdur ezel Firdevs bāġında
   Daḫı ney-şekkerüñ ḳalmışdur ol lezzet dimāġında *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 203, Mısra 2). [daḫı,]*

dahı: *Artık, bir daha, bundan sonra, sonrasında.*

1. Yaturken ḫānem içre ġaflet itdüm ḳucmadum yārı
   Bilürdüm ben işüm düşse Hüdāyī bir **daḫı** furṣat *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 20, Mısra 10). [daḫı,]*
2. Daḫı yoḳ mı teraḥḥum bu ġarīḳ-ı baḥr-i ʿiṣyāna
   Cefā irmez mi pāyāna nihāyet yoḳ mı hicrāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 3). [daḫı,]*

daḫı: *Ayrıca, üstelik.*

1. Baḳma gün yüzlülere didüm idi eslemedüñ
   Ey gözüm aġla görem kim olasın **daḫı** beter *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 47, Mısra 6). [daḫı,]*
2. Zerd itdi sensüzin yüzümüz āh u zār gel
   Bir şekle **daḫı** ḳoydı bizi rūzgār gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 2). [daḫı,]*

dahı: *"Bile" anlamında bağlaç.*

1. Devrüñ egerçi mey gibi bir ġam-güsārı yoḳ
   Anuñ **daḫı** soñında ʿaẕāb-ı ḫumārı var *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 44, Mısra 6). [daḫı,]*
2. Bir gülşene irişdi Hüdāyī ki ṣabānuñ
   ʿÖmri geçer andan **daḫı** olmaya ḫaberdār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 46, Mısra 10). [daḫı,]*
3. Düşdi gird-āb-ı yem-i fürḳate bu keştī-i dil
   Garḳa vardı **daḫı** ol Ḫıżr-ı zamānum gelmez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 66, Mısra 8). [daḫı,]*
4. Ḫaṭdan **daḫı** ḫālī iken levḥ-i cemāli Aḥmed'üñ
   Oḳur kitāb-ı ʿışḳını şimdi mevālī Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 110, Mısra 1). [daḫı,]*
5. Döndürdügi yetmez mi degirmende daḳiḳa
   Devrān bizi **daḫı** geçürür ince elekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 159, Mısra 4). [daḫı,]*
6. Gitme hey kāfir alup tenden dil ü cānı **daḫı**
   Varup uġratma belāya bir müselmānı **daḫı** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 231, Mısra 1). [daḫı,]*
7. Gitme hey kāfir alup tenden dil ü cānı **daḫı**
   Varup uġratma belāya bir müselmānı **daḫı** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 231, Mısra 2). [daḫı,]*
8. Başına sulṭān iken dil bir şehe ḳul oldı kim
   Ḳul idüpdür bendeyi ḫüsnine sulṭānı **daḫı** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 231, Mısra 4). [daḫı,]*
9. Var-ısa ʿaḳlı ḳara başında cānān zāhidüñ
   Zülfüñüñ küfrine virsün dīni īmānı **daḫı** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 231, Mısra 6). [daḫı,]*
10. Ma'īl oldum vechi var dil-ber cefālar eylese
    N'eyledüm kim cevr ider bu ʿālem-i fānī **daḫı** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 231, Mısra 8). [daḫı,]*

11. Tā dem-i evvelde kim oldum şehīd-i tīġ-ı ʿışḳ

    Zaḫmumuñ ol dem bu demdür kim aḳar ḳanı **daḫı** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 231, Mısra 10). [daḫı,]*

12. Gönlini virdi Hüdāyī bir büt-i tersāya kim

    Dīn ü īmānına beñzer ʿaḥd ü peymānı **daḫı** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 231, Mısra 12). [daḫı,]*

13. Murġ-ı cānum ḳıl benüm ol merġzāruñ bülbüli

    Anda **daḫı** ideyin şevḳuñla feryād u fiġān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 100). [daḫı,]*

14. Ey maʿden-i saʿādet ü ey raḥmet-i Raḥīm

    Nāmuñ gibi vücūd-ı şerīfüñ **daḫı** kerīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 2). [daḫı,]*

15. Daḫı bu cāh şimdi buldı yīrin

    Didi bendeñ Hüdāyī tārīḫin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 65). [daḫı,]*

16. Bunca yıldur yolumda ḫākümsin

    Daḫı bīmār-ı çeşm-i fettānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 62). [daḫı,]*

17. ʿİnāyet olsa baña bir kitābet

    Felekden **daḫı** itmezdüm şikāyet *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 30). [daḫı,]*

18. Genc iken **daḫı** dirīġ ol ruḫı şems-i gerdūn

    Zīr-i ḫāk oldı yine niteki genc-i medfūn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 21). [daḫı,]*

dāhil: *İçinde, içinde bulunan (kimse veya şey).*

1. Göñülde ey kemān-ebrū ḳılıcuñ zaḫmı yanına

   Ḫadeng-i ġamzeñi gönder o da bu evde **dāḫildür** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 53, Mısra 4). [dāḫildür, -dür]*

dāhil olasın: *Katılmak, girmek veya içinde olmak.*

1. Vird idüp ẕikr-i Ḥaḳ'ı şākir ol olma şākī

   Ola kim raḥmeti ḫuldına olasın dāḫil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 46). [dāḫil olasın, -ası, -n]*

dāʿī: *Dua eden, duacı.*

1. Senāñı gūş ideli cümle pīr ü bernādan

   Felek murāduña sāʿī melek saña **dāʿī** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 51). [dāʿī,]*

dakik: *Un.*

1. Döndürdügi yetmez mi degirmende **daḳiḳa**
   Devrān bizi daḫı geçürür ince elekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 159, Mısra 3). [daḳiḳa, -a]*

dāl: *"Dal" harfi.*

1. Dāl geldi devlet-i vaṣla anı dāl eyledüm
   Gül gibi güldi açıldı nūş idüp peymāneyi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 5). [dāl,]*

dāl eyledüm: *Delalet etmek, göstermek.*

1. Dāl geldi devlet-i vaṣla anı **dāl eyledüm**
   Gül gibi güldi açıldı nūş idüp peymāneyi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 5). [dāl eyledüm, -dü, -m]*

dāl eyledüm: *Arap alfabesindeki dal harfi gibi eğrilmiş, bükülmüş boy bağlamında.*

1. Yād-ı ḳaddüñle elif geldi gice fāl eyledüm
   Ḫıdmetüñde ṭoġrıyam ey serv aña **dāl eyledüm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 148, Mısra 2). [dāl eyledüm, -dü, -m]*

dāl ide: *Dal harfi gibi iki büklüm olmak.*

1. Dāl ide üştür-i mest-i felegüñ ḳāmetini
   Bār-ı ʿiṣyānumı bir dem eger olsa ḥāmil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 83). [dāl ide, -e]*

dāl olup: *Delil olan; işâret eden; yol gösteren oldu.*

1. Her menār olduġına bürc-i şeref
   ʿAlemi **dāl olup** der iʿlām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 36). [dāl olup,]*

dāma düşmez: *Tuzağa düşmek, kötü bir duruma uğramak.*

1. Ol hüma saydından ey dil farig ol yaş dökme kim
   Dāma düşmez ḫoşe-i Pervīn olursa dānemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 68, Mısra 6). [dāma düşmez, -mez]*

dāmād-ı nev-bahār: *İlkbahar damadı,güveğisi.*

1. Şaçdı cevāhir üstine **dāmād-ı nev-bahār**
   Bāġa ʿarūs-ı lāle gelince ayaḳ ayaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 97, Mısra 5). [dāmād-ı nev-bahār,]*

dāmān u ceyb ü astīnüñ: *Etek, cep ve yen.*

1. Āferīn ol merd-i ʿuryān-ı fenā fī'llāha kim
   Çekmedi **dāmān u ceyb ü astīnüñ** minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 150, Mısra 8). [dāmān u ceyb ü astīnüñ, -nüñ-üñ]*

dāmān u girībānı: *(Elbise için) üst baş, her taraf.*

1. Ḫār -ı cevr ü dest-i hecrüñden Hüdāyī derdmend
   Āferīn eylerse **dāmān u girībānı** ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 80, Mısra 10). [dāmān u girībānı, -ı]*

dāmān-ı pāki: *Temiz etek.*

1. Dāmān-ı pāki berg-i gülüñ çāk olup yatur
   Gülşende zaḫm-ı nāhun-ı dil-dūz-ı ḫārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 173, Mısra 9). [dāmān-ı pāki, -i]*

dāmen: *Etek II sevgilinin eteği.*

1. ʿĀşıḳuñ ey **dāmeni** gül-berg-i terden pāk-ter
   Pençe-i hecrüñden olmaz mı girībānı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 79, Mısra 7). [dāmeni, -i]*
2. Sünbül ü gülden pür itmiş **dāmenin** gördüm seḥer
   Var-ısa olmış bu şeb gülşende ʿişret-sāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 87, Mısra 3). [dāmenin, -in]*
3. Reh-i viṣālüñ irerdi göñül nihāyetine
   İlişmeseydi eger **dāmenine** ḫār -ı firāḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 92, Mısra 4). [dāmenine, -i, -n, -e]*
4. Bend-i ġamdan yüri var serv gibi āzād ol
   Pāk iken **dāmenüñi** eyleme ālūde-i gil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 12). [dāmenüñi, -üñ, -i]*

dāmen açup: *Etek açmak II elde etmek, toplamak.*

1. Ḳaçar perī gibi benden açup o şeh dāmen
   Melek-durur ṣanasın uçmaġa açar şeh-per *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 42, Mısra 7). [dāmen açup, -up]*

dāmen-i zülfüñ: *Saçın ucu.*

1. Çāk olmasun mı **dāmen-i zülfüñ** gibi yaḳam
   Yıllar-durur ki pençe-i hicrān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 32, Mısra 3). [dāmen-i zülfüñ, -üñ]*

dāmen-keşān: *(Yere değmesin diye) Eteğini kaldırmak, eteğini çekmek.*

1. Gülşeni **dāmen-keşān** seyr itsün ol reşk-i perī
   Sidre ṭāvūsıdur açsun uçmaġa bāl ü peri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 9). [dāmen-keşān,]*

dāmenüm alan: *Eteğinden yakalamak.*

1. Meded meded saña mestāne varıcaḳ giceler
   Yoluñda **dāmenüm alan** kilābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 170, Mısra 12). [dāmenüm alan, -an]*

dānā-dil: *Arif gönüllü/dilli.*

1. ʿİsā-nefes ü Ḫālīl-ḫullet
   Dānā-dil ü Dānyāl-ḥikmet *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 12). [dānā-dil,]*

dānā-ı sırr-ı kün fe-kān: *Ol der olur (Bakara suresi 117.ayet) sırrını bilen.*

1. Maḫzen-i genc-i ʿulūm-ı evvelīn ü āḫırīn
   ʿĀlim-i ümmī-laḳab **dānā-ı sırr-ı kün fe-kān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 36). [dānā-ı sırr-ı kün fe-kān,]*

dāne: *Tane, tohum.*

1. Ol hüma saydından ey dil farig ol yaş dökme kim
   Dāma düşmez ḫoşe-i Pervīn olursa **dānemüz** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 68, Mısra 6). [dānemüz, -müz]*

2. Menʿ ider oldı būse-i ḫāl-i ruḫın nigār
   Beñzer tükendi ḫırmen-i ʿālemde **danemüz** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 72, Mısra 8). [danemüz, -müz]*
3. Dānesin sübḥa vü ābını vużu' eyler-iseñ
   Murġ-ı rūḥuñ uça geh Sidre'deki Ṭūbā'da *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 195, Mısra 3). [dānesin, -si, -n]*
4. Ḥāṣıl it mezraʿ-ı ʿālemde ʿamel **dānesini**
   Yol yaraġını niçün görmeye merd-i rāḫīl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 39). [dānesini, -si, -n, -i]*

dāne almaz: *Bir lokma almak.*

1. Dāne almaz murġ-ı ḳudsīler dehān-ı mūrdan
   Şāhlar çekmez gedā-ı ḫoşe-çīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 150, Mısra 9). [dāne almaz, -maz]*

dāne dāne: *Tek tek.*

1. Gül-i surḫ üzre ṣanki şeb-nemdür
   Cām-ı mey içre **dāne dāne** ḥabāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 17, Mısra 8). [dāne dāne,]*

dāne-i dürr-i ḫᵛuş-ābı: *Parlak inci tanesi.*

1. Baña yeter ġam-ı laʿl-i nigārum ey ḫ∨āce
   Yinür mi **dāne-i dürr-i ḫᵛuş-ābı** n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 171, Mısra 8). [dāne-i dürr-i ḫᵛuş-ābı, -ı]*

dānyāl-ḥikmet: *Danyal bilgili.*

1. ʿİsā-nefes ü Ḫālīl-ḫullet
   Dānā-dil ü **Dānyāl-ḥikmet** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 12). [dānyāl-ḥikmet,]*

dār: *Dar ağacı.*

1. Manṣūr-ı dili ḳıldı ṣaçı **dārına** ber-dār
   El-minnetü li-llāh ki hele ḳomadı yirde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 194, Mısra 3). [dārına, -ı, -n, -a]*

dar eyleme: *Sıkıştırmak, hareket etmeye imkan vermemek.*

1. Geldi ġam-ı cānān yüri çıḳ sīneden ey cān
   Hem-ḫāne ḳatı teng-durur eyleme yer dar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 46, Mısra 8). [dar eyleme, -me]*

dārā: *Behmen-i Dırâz-dest'in oğludur.*

1. Dāra çekilürken didi Manṣūr-ı ser-efrāz
   Bu rifʿat ü ḫayl ü ḥaşemi görmedi **Dārā** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 6, Mısra 8). [dārā,]*

dāra çekilürken: *Asılmak, öldürülmek.*

1. Dāra çekilürken didi Manṣūr-ı ser-efrāz
   Bu rifʿat ü ḫayl ü ḥaşemi görmedi Dārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 6, Mısra 7). [dāra çekilürken, -il, -ür, -ken-ür, -ken]*

dārāb: *Behmen-i Dırâz-dest'in oğludur.*

1. Mülk-i ḥüsne ṭayanup itme Hüdāyī'ye cefā
   N'oldı dārātı gör İskender ile **Dārāb'uñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 113, Mısra 10). [dārāb'uñ, -uñ]*

dārāt: *Debdebe, tantana, heybet, azamet.*

1. Mülk-i ḥüsne ṭayanup itme Hüdāyī'ye cefā
   N'oldı **dārātı** gör İskender ile Dārāb'uñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 113, Mısra 10). [dārātı, -ı]*

dār-ı cehānda: *Cihan yurdu.*

1. Dār-ı cehānda zülfüñe ber-dār olması
   Manṣūr-ı cāna oldı nişān-ı ʿulvī-şān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 156, Mısra 7). [dār-ı cehānda, -da]*

dār-ı dünyāda: *Dünya yurdu, yeryüzü.*

1. Ser-ferāz olsun Hüdāyī ḳo begüm Manṣūr-veş
   Dār-ı dünyāda ṣalınsun boynuña mūyuñ gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 211, Mısra 14). [dār-ı dünyāda, -da]*

dār-ı fenāda: *Dünyâ.*

1. Manṣūr-ı dilin her ki ide zülfüñe ber-dār
   ʿIşḳ ehline bu **dār-ı fenāda** ola ser-dār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 46, Mısra 2). [dār-ı fenāda, -da]*

dār-ı fürḳatde: *Ayrılık kapısı.*

1. Dār-ı fürḳatde ḥāl-i bende-i zār
   Luṭf idüp olınırsa istifhām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 12, Mısra 11). [dār-ı fürḳatde, -de]*

dār-ı ġurbetde: *Gurbet yurdu.*

1. Dār-ı ġurbetde Hüdāyī'ye gelüp yār oldı ġam
   Ol büt-i sīmīn-tenüm yā Rab kimüñle yār iki *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 233, Mısra 11). [dār-ı ġurbetde, -de]*

dār-ı pür-ḫaṭardan: *Tehlike dolu darağacı.*

1. Çekdi Manṣūr'ı bu **dār-ı pür-ḫaṭardan** kendüye
   Gün gibi zāhir degül midür ʿulüvv-i şān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 101, Mısra 9). [dār-ı pür-ḫaṭardan, -dan]*

dār-ı zülfin: *Saçın darağacı.*

1. Dār-ı zülfin pāye-i rifʿat bilen dildārumuñ
   Ser-belend-i ʿālem oldı ḥażret-i Manṣūr-veş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 77, Mısra 7). [dār-ı zülfin, -in]*

dārū-ı duʿā: *Dua ilacı.*

1. Dārū-ı duʿā ki ola iḥsān
   Derd ehli anuñla bula dermān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 37). [dārū-ı duʿā,]*

dārū-ı ṭabīb-i reh-nişīnüñ: *Yolda oturan doktorun ilacı.*

1. Ġuṣṣa derdin kes yürekden nūş idüp keskin şarāb
   Çekme **dārū-ı ṭabīb-i reh-nişīnüñ** minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 151, Mısra 8). [dārū-ı ṭabīb-i reh-nişīnüñ, -üñ]*

dārü's-selām: *Selamet evi, cennet.*

1. Bu kārbān-serāyı binā itdi dilerüz
   Dārü's-selāmı aña naṣīb ide Musteʿān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 3, Mısra 4). [dārü's-selāmı, -ı]*

dārü'ş-şifā: *Şifahane, (aşk derdinin) derman merkezi.*

1. İşigüñde n'ola ʿuşşāḳa itseñ būseñi himmet
   Ṭabībüm ḫastaya **dārü'ş-şifāda** virilür şerbet *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 20, Mısra 2). [dārü'ş-şifāda, -da]*
2. Sīnede derdüñle dil ḫasta göñül āşüfte-ḥāl
   Ey ṭabībüm şanasın **darü'ş-şifādur** ḫānemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 68, Mısra 8). [darü'ş-şifādur, -dur]*

dārü'ş-sürūr itseñ: *Sevinç yurdu haline getirmek.*

1. Eyā Mıṣr-ı dile biñ ʿizzet-ile Yūsuf-ı ṣānī
   Gelüp **dārü'ş-sürūr itseñ** n'ola bu beyt-i aḥzānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 10). [dārü's-sürūr itseñ, -se, -ñ]*

dāsitān: *Destan, hikaye.*

1. Hüdāyī Leyli vü Mecnūn yoġ idi ʿālemde
   Cehāna yār ile biz **dāsitān** ikimüz idük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 118, Mısra 10). [dāsitān,]*
2. Ṭutaldan nāme-i ʿışḳum cehānı
   Oḳınmaz oldı Mecnūn **dāsitānı** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 225, Mısra 2). [dāsitānı, -ı]*
3. Ṭavḳ ṭaḳmış boynına gūyā ḳalender fāḫte
   Çārsū-ı bāġda geh medḥ oḳur geh **dāsitān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 24). [dāsitān,]*

dāsitān eyleyen: *1) Anlatmak, hikayeleştirmek 2) Mesnevi yazmak.*

1. ʿĀşıḳdur eyleyen seni ḥüsn-ile dāsitān
   ʿAẕrā'yı kim bilürdi eger Vāmıḳ olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 193, Mısra 9). [dāsitān eyleyen, -y, -en]*

dāsitān olalum: *Destân olmak. Meşhur olmak.*

1. Hüdāyī bendeñe yār ol senüñle pādişehüm
   Cehāna Mihr ü Vefā gibi **dāsitān olalum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 137, Mısra 10). [dāsitān olalum, -a, -lum]*

daʿvī-i ʿışḳ itmişüz: *Aşk davasında bulunmak.*

1. Dönmezüz tek gelsün alsun naḳd-i cānı ol melek
   Daʿvī-i ʿışḳ itmişüz iḳrārdur iḳrārumuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 69, Mısra 8). [daʿvī-i ʿışḳ itmişüz, -miş, -üz]*

daʿvī-i ʿışḳuñda: *Aşk davası.*

1. Cān virmez isek yoluña girçekler içinde
   Bu ʿarşada biz **daʿvī-i ʿışḳuñda** yalanuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 61, Mısra 10). [daʿvī-i ʿışḳuñda, -uñ, -da]*

daʿvī-i mihrine: *Sevgi davası.*

1. Şāhidümdür **daʿvī-i mihrine** ol meh-pārenüñ
   Sīnede olan elif bir dīde-i ḫūn-bār iki *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 233, Mısra 9). [daʿvī-i mihrine, -in, -e]*

dāye: *Bir çocuğa süt veren ve bakan cariye, dadı.*

1. Āferīnler ey Hüdāyī leẕẕet-i güftāruña
   Ṭıfl iken şīr ü şeker ḫōd virmedi **dāyeñ** saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 4, Mısra 10). [dāyeñ, -ñ]*
2. Ṭop-ı zerrīn iki başında meh ü mihr-i cehān
   Dāye ḫūrşīd aña Behrām-ıla Keyvān lālā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 36). [dāye,]*

dāyim: *Devamlı olarak, her zaman, sürekli.*

1. Dāyim ṭayanup ḥüsnüñe ẓulm itme gedāya
   Ḳalmaz saña bu ḥaşmet ile cāh Muḥammed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 28, Mısra 3). [dāyim,]*
2. Ṭutsam nigārumuñ n'ola baş üzre şānesin
   Dāyim anuñ o zülf-i perīşān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 32, Mısra 8). [dāyim,]*
3. Cām-ı sīmīn ẕeḳan[ı] şāhididür ey sāḳī
   Düşmese **dāyim** elinden yaraşur aḥbābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 114, Mısra 8). [dāyim,]*
4. Bend idüp **dāyim** çeker ol iki gīsūlar beni
   Māyil eyler kendüye ol tāḳ-ı ebrūlar beni *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 9). [dāyim,]*
5. Nūş idüp olsun ṣafā bezminde **dāyim** pāydār
   Mālik-i mülk-i Süleymān ḥażret-i Sulṭān Selīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 23, Mısra 19). [dāyim,]*

dāyim ola: *Devamlı, sürekli, kalıcı olmak.*

1. Ẓıll-ı devlet başuñda **dāyim ola**
   Nitekim farḳ-ı Muṣṭafā'da ġamām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 12, Mısra 3). [dāyim ola, -a]*

dāyim olsun: *Devamlı, sürekli, kalıcı olmak.*

1. Dāyim olsun başında ẓıllu'llāh
   Nitekim farḳ-ı Muṣṭafāda ġamām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 77). [dāyim olsun, -sun]*

dāyimā: *Devamlı olarak, her zaman, sürekli.*

1. Bend it Hüdāyī bendeñi zülfüñ kemendine
   Dīvāne olmasına sebeb **dāyimā** budur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 58, Mısra 14). [dāyimā,]*
2. Dāyimā luṭfuñla eylersin dili ümmīd-vār
   Aldadursın yoḳ yire bir nā-tüvānı muttaşıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 133, Mısra 7). [dāyimā,]*
3. Sükkerle beslemezdi anı ḫ∨āce **dāyimā**
   Ṭūṭī eger ḥadīṯ-i lebüñ nāṭıḳ olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 193, Mısra 5). [dāyimā,]*
4. Ben ḫāk-i bī-vücūdı añup sögme **dāyimā**
   Yoḳ yire żāyiʿ eyleme bunca güherleri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 221, Mısra 11). [dāyimā,]*

5. Biñ duʿā yüz biñ s̲enā etbāʿuña eşyāʿuña
   Dāyimā bizden eyā ser-māye-i emn ü emān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 90). [dāyimā,]*
6. Barmaġı her biri bir lüle-i ser-çeşme-i cūd
   Dāyimā andan ider āb-ı leṭāfet cereyān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 24). [dāyimā,]*
7. Dāyimā ḫalḳa ṣafā-baḫş olasın āb gibi
   Çeşm-i pāküñ ola meclā-ı cemāl-i Yezdān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 59). [dāyimā,]*
8. Erbāb-ı faḳradur naẓaruñ **dāyimā** belī
   Bīmār olanlara yaraşur şerbet-i ḥekīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 9). [dāyimā,]*

dāyire: *Çember biçimindeki şekil, daire.*

1. Öykinürmiş ḫaṭuñ içre ruḫuña ḫālede māh
   Kişi kem olmaz-ıdı **dāyiresin** bilse eger *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 47, Mısra 4). [dāyiresin, -sin]*

de: *Demek, söylemek.*

1. Her menār olduġına bürc-i şeref
   ʿAlemi dāl olup **der** iʿlām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 36). [der, -r]*

de: *Demek.*

1. Çekmesün kūy-ı ḫarābāta gelüp zühhād ayaḳ
   Basmaṣun ʿişretgehe ehl-i ṣafā **der** yad ayaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 91, Mısra 2). [der, -r]*

de: *"bile, dahi" anlamında bir bağlaç.*

1. Göñüller tende fikrüñde lisānlar ser **de** zikrüñde
   Senüñ yāduñdadur diller eger maḫfī eger peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 5). [de,]*
2. Tīrüñ kime toḳınsa şehādet naṣīb olur
   Ḳıldum nişāne sīnem aña ben **de** yā naṣīb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 9, Mısra 8). [de,]*
3. Geçer ey ḳaşları yā nüh-felekden nāvek-i āhum
   Zirihler **de** giyerse gök demürden egnine ḳat ḳat *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 20, Mısra 4). [de,]*
4. Leblerüñdür ḫayātuma bāʿi̲s̲
   And içersem **de** olmazam ḫāni̲s̲ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 21, Mısra 2). [de,]*

5. Reh-i cānānede cān terkin itsek n’ola ey zāhid
   Bizüm **de** ehl-i ʿışḳuz yolumuz erkānumuz vardur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 35, Mısra 4). [de,]*
6. Ger ʿīd-i vaṣluña irişem tevbe cāmını
   Pīrūzeden **de** olsa eger sāḳīyā ṣıyām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 140, Mısra 10). [de,]*
7. Dildeki sūzı ʿaceb görme ele āyīne al
   Gör begüm sen **de** kimüñ şemʿine pervānedür o *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 184, Mısra 6). [de,]*
8. Ḳılsun ḥaẕer zebāne-i āh-ı Hüdāyī’den
   Ey bād-ı ṣubḥ o Ḫusrev-i şīrīn-zebāne **de** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 192, Mısra 14). [de,]*
9. Emdür lebi her derde vü ḥikmet nedür ammā
   Ben ḫastaya ölsem **de** gelüp virmez em anı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 214, Mısra 6). [de,]*
10. Ḥażret-i Ḥaḳḳ’a yarar bir ʿamelüm yoḳdur kim
    Olmaġa lāyıḳ olam ben **de** ġulām-ı muḳbil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 80). [de,]*
11. ʿĀlem-i pür-ʿiberi eylemek-içün seyrān
    Ben **de** bir göşede bīdār idüm encüm-mānend *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 18). [de,]*
12. Ḳapuñda ben **de** bir ʿabd-i ḳadīmem
    Elif gibi her işde müstaḳīmem *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 27). [de,]*
13. Ben **de** bir bülbülüñem alma fiġānum Memi Şāh
    Ey cemāli gül-i gülzār-ı cinānum Memi Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 3). [de,]*
14. Bī-vefā her-cāyīdür çün ol meh-i nā-mihribān
    Çeşme-i mihr ise **de** el yuduġ andan biz revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 2). [de,]*

debīr-i eflāk: *Göklerin katibi II Utarid.*

1. Yā kemīn içre şikārın gözedür genc arslan
   Yazdı taʿvīż içün ol māha **debīr-i eflāk** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 42). [debīr-i eflāk,]*

defīne-i penhāna: *Gizli define.*

1. Ger ḫāk ola tenüm umaram genc-i ʿışḳ-ı dost
   Ẓāhir olup **defīne-i penhāna** ṭaʿn ide *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 185, Mısra 12). [defīne-i penhāna, -a]*

defter: *Birbirine rabtedilmiş sade kâğıtların hey'et-i mecmuası.*

1. Muṣḥaf-ı ḥüsnüñ ki ṭutmış ḫaṭṭ-ı reyḥānī dürüst

   Tāze **defterdür** yazılmış resm-i ʿOs̱mānī dürüst *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 18, Mısra 2). [defterdür, -dür]*
2. Ġam-ıla aġlamazdum ḫāme-veş ḫūn

   Çü **defter** yazılurdı ḳalb-i maḥzūn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 32). [defter,]*

defter ü dīvān: *Defter ve divan.*

1. Vaṣf-ı lebinde gevher-i maʿnā-ı ḫāṣ-ıla

   Pürdür Hüdāyī **defter ü dīvān** tabaḳ tabaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 95, Mısra 14). [defter ü dīvān,]*

defter-i dīvān: *Şiir kitabı.*

1. Her dem bahār-ı vaṣf-ı ruḫuñda Hüdāyī'nüñ

   Gül gibi tāze **defter-i dīvān** elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 32, Mısra 14). [defter-i dīvān,]*

defter-i ḫāṣuña: *Özel defter.*

1. Mest-i ʿışḳuñ varıcaḳ maḥkeme-i ḫażretüñe

   Defter-i ḫāṣuña nāmını anuñ eyle sicil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 108). [defter-i ḫāṣuña, -uñ, -a]*

defter-i ʿuşşāḳda: *Aşıklar defteri,II aşıkların listesi.*

1. Bendeñüñ luṭf eyle ey maḥmūd-ı mülk-i ʿizz ü nāz

   Defter-i ʿuşşāḳda nāmını ḫayl-i ḫāṣa yaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 6). [defter-i ʿuşşāḳda, -da]*

defterini ṭay itdi: *Defterini dürmek, defterini kaldırmak ll yok etmek, ortadan kaldırmak, işini bitirmek.*

1. Ey niçe servüñ itdi ḳadüñ ḳadrini şikest

   Ey niçe ġunca defterini laʿlüñ itdi ṭay *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 229, Mısra 6). [defterini ṭay itdi, -di]*

degin: *Değin, dek, kadar.*

1. Benem ol mücrim ü ʿāṣī ki kitāb-ı günehüm
   Yazsalar ḥaşra **degin** şerḥe degüldür ḳābil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 72). [degin,]*

degirmen: *Değirmen.*

1. Ḳāleb-i ṣāġıra cān bādedür ansuz yürimez
   Şol **degirmen** gibi kim āb-ı revānsuz yürimez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 64, Mısra 2). [degirmen,]*
2. Döndürdügi yetmez mi **degirmende** daḳiḳa
   Devrān bizi daḥı geçürür ince elekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 159, Mısra 3). [degirmende, -de]*

degiş: *Birini diğerine tercih etmek.*

1. Degişmezsem bihişti ḫāl-i gendüm-gün-ı dildāra
   Hüdāyī olmayayın ʿālem içre ibn-i Ādem ben *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 163, Mısra 9). [degişmezsem, -mez, -em]*

degme: *Rastgele, sıradan.*

1. Virmezüz dil zülfi tatarına her ḫān oġlınuñ
   İtmezüz me'vā ṭapusın **degme** sulṭān oġlınuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 2). [degme,]*

degül: *"Değil" edatı (bulunduğu cümledeki bir hususu ret anlamında kullanır).*

1. Ġamuñla çarḫ mest olmış döner başı aḳar yaşı
   Degüldür ṣavt-ı raʿd eyler dem-ā-dem naʿralar peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 4). [degüldür, -dür]*
2. Ey bülbül-i belā-zede ötme günüñ **degül**
   Gül faşlı gitdi bāġda yiter terennüm it *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 19, Mısra 7). [degül,]*
3. Birdür ḳatumda ẕillet-i dehr iʿtibār-ı çarḫ
   Yanumda berg-i terre **degül** sebze-zār-ı çarḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 24, Mısra 2). [degül,]*
4. Degül evrāḳ-ı lāle seyle varan rūzgār-ile
   Niçe Keyhusrev'üñ berbād olan gül-gün otaġıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 41, Mısra 5). [degül,]*
5. Ḳatra ḳatra ḳan **degül** gözden şererlerdür çıḳan
   Dil yanaldan nār-ı ʿışḳ-ı yār ile tennūr-veş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 77, Mısra 3). [degül,]*

6. Şeb-nem **degül** çimende gice cām içenlere
   Dürler ṣaçar sipihr-i nüh-eyvān tabaḳ tabaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 95, Mısra 7). [degül,]*
7. Dūd-ı siyeh-i şemʿ **degül** bezm-i belāda
   Saçın çözüp aġlar baña ol sīnesi yanıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 99, Mısra 9). [degül,]*
8. Zeyn olan gögsümde yer yer penbe-i dāġum **degül**
   Ḫaymeler ḳurdı feżā-ı sīneme sulṭān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 102, Mısra 9). [degül,]*
9. Cūylarda **degül** ey Yūsuf-ı s̱ānī gird-āb
   Reşk-i çāh-ı z̭eḳanuñ baġrını deldi ābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 112, Mısra 3). [degül,]*
10. Götürüp el saña mescidde duʿālar eyler
    İki yanında iki şemʿ **degül** miḥrābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 113, Mısra 8). [degül,]*
11. Kūh-ı ġam çeşmesidür çeşm-i güher-pāş **degül**
    Saṭr-ı tārīḫdür üstinde anuñ ḳaş **degül** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 129, Mısra 1). [degül,]*
12. Kūh-ı ġam çeşmesidür çeşm-i güher-pāş **degül**
    Saṭr-ı tārīḫdür üstinde anuñ ḳaş **degül** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 129, Mısra 2). [degül,]*
13. Niʿmet-i miḥnete el ṣunma yüri ey ḫ∨āce
    Fuḳara loḳmasıdur sen yiyecek aş **degül** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 129, Mısra 4). [degül,]*
14. Ḳanlu yaşum gözümüñ nūrı ciger göşem iken
    Demidür çıḳsa gözümden baña sırdaş **degül** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 129, Mısra 6). [degül,]*
15. Olsa nergis n'ola pür-jāle ṣadef pür-lü'lü'
    Mihr-i ḥüsnüñle kimüñ çeşmi ṭolu yaş **degül** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 129, Mısra 8). [degül,]*
16. Kaʿbe kūyuñda iki çeşme revān itmek-içün
    Şu terāzūlarıdur dīde-i ḫūn-pāş **degül** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 129, Mısra 10). [degül,]*
17. Ṭīġ çek sīneme gel tek yoluña cān vireyin
    Sūre-i Tevbe ḥaḳ'içün yalıñuz baş **degül** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 129, Mısra 12). [degül,]*
18. Cem-vaḳt oldı Hüdāyī çekeli cām-ı ġamuñ
    Devr içinde aña bir kimse ayaḳdaş **degül** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 129, Mısra 14). [degül,]*
19. Ṭolaşma kūyını giceler eksügüñ **degül**
    Ey meh ṣaḳın ki ṭutulup işüñ olur temām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 140, Mısra 5). [degül,]*
20. Berg-i ḫazān **degül** güle bülbül ṣabā-y-ıla
    Gönderdi nāmeler varaḳ-ı zer-nigārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 5). [degül,]*
21. Kesmezem ḫ˅ān ʿaṭāsından ümīdüm zīrā
    Luṭf u inʿāmı anuñ ʿam-durur ḫāṣ **degül** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 90). [degül,]*
22. Az belā çekmedüñ bu yolda saña
    Çoḳ **degüldür** bu deñlü iḥsānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 66). [degüldür, -dür]*

23. Ġam **degül** yolında ḳurbān oluban virsem seri
    Baş açuḳ abdālıyam cān-ıla Ḥaydar Bālī'nüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 7). [degül,]*
24. Bir dem olmışduḳ muḳayyed zühd-i bī-encām ile
    Ḫ'uş **degüldi** başumuz cām-ı mey-i gül-fām ile *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 12). [degüldi, -di]*

degül midür: *Değil mi.*

1. Çekdi Manṣūr'ı bu dār-ı pür-ḫaṭardan kendüye
   Gün gibi zāhir **degül midür** ʿulüvv-i şān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 101, Mısra 10). [degül midür, -dür]*
2. Niçün ḳapuñda itmezsin maḥabbet ehline raġbet
   Degül midür günehkār içün ey meh raḥmet ü şefḳat *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 14). [degül midür, -dür]*

dehān: *(Sevgili'nin) ağzı.*

1. Ẓalām-ı şām-ı fürḳat nūra tebdīl oldı gün gördük
   Lebi Ḫıżr u **dehānı** Çeşme-i Ḥayvān'umuz geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 227, Mısra 4). [dehānı, -ı]*
2. Oḳur Nūr āyetin ey meh görenler rūy-ı raḫşānuñ
   Dehānuñ nuṭḳa gelse adı añılmaz Mesīḥā'nuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 10). [dehānuñ, -un]*
3. Şeh-i ferḫunde-fālüm āfitāb-ı evc-i iḳbālüm
   Lebi şīrīn **dehānı** sāḳī-i kevs̲er ʿAlī Balı'm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 17, Mısra 4). [dehānı, -ı]*
4. Yanuñdan kes helāk eyle ʿadū-ı z̲u'l-ḥimārı gel
   Lebi şīrīn **dehānı** sāḳī-i kevs̲er ʿAlī Balı'm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 17, Mısra 8). [dehānı, -ı]*
5. Mürüvvet kānısın yoḳdur vilāyetde saña beñzer
   Lebi şīrīn **dehānı** sāḳī-i kevs̲er ʿAlī Balı'm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 17, Mısra 12). [dehānı, -ı]*

dehān açmışdur: *Ağız açmak.*

1. Ġoncanuñ başına dürler yaġdurur ebr-i bahār
   Varısa naʿt-ı Nebīyyu'llāha açmışdur dehān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 32). [dehān açmışdur, -mış, -dur]*

dehān u miyānı: *Ağız ve bel.*

1. Göñül **dehān u miyānı** ġamıyla cānānuñ
   Cehānda kendüyi bī-nām u bī-nişān itdi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 213, Mısra 3). [dehān u miyānı, -ı]*

dehān-ı mūrdan: *Karıncanın ağzı.*

1. Dāne almaz murġ-ı ḳudsīler **dehān-ı mūrdan**
   Şāhlar çekmez gedā-ı ḫoşe-çīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 150, Mısra 9). [dehān-ı mūrdan, -dan]*

dehen: *(Sevgili'nin) ağzı.*

1. Manṭıḳı n'ola bedīʿ olsa kelāmı muʿciz
   Deheni kān-ı maʿānī vü dili baḥr-i beyān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 28). [dehen, -i]*

dehen-i yār: *Sevgilinin ağzı.*

1. Cāmuñ üstine nedür düşdügi āvārelerüñ
   Dehen-i yār gibi menbaʿ-ı elṭāf mıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 54, Mısra 6). [dehen-i yār,]*

dehr: *Ar. 1. Zaman, zaman-ı medîd. 2. Dünya, cihan.*

1. Dehrüñ evżāʿı n'ola iñletse ṣāfī-dilleri
   Uġrasa feryād ider bir cāy-ı nā-hem-vāra āb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 16, Mısra 3). [dehrüñ, -üñ]*
2. Çıḳdı bu ʿarşada biñ nāz ile ḳıldı cevelān
   Dehr Yaʿḳūb'ınuñ açıldı yine göñli gözi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 26). [dehr,]*
3. Ḳara yire ḳarınca ḳanumı **dehr**
   Ben saña mūr sen Süleymān'um *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 87). [dehr,]*

dehre: *Ar. 1. Zaman, zaman-ı medîd. 2. Dünya, cihan.*

1. Güneş gibi olasın **dehre** fāyiżu'l-envār
   Bülend ola maḳāmuñ sipihr-i aʿlādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 55). [dehre,]*

dehri: *Ar. 1. Zaman, zaman-ı medîd. 2. Dünya, cihan.*

1. Dīde-i ṭāliʿüñ saʿādet-bīn
   Şeref-i şems-i ṭalʿatüñ **dehri** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 56). [dehri,]*

dehr-i dūnuñ: *Alçak dünya; kahpe felek.*

1. Māl u cāhına heves ḳılma bu **dehr-i dūnuñ**
   Bir nefes ṣıḥḥati biñ mertebe-i ʿizzet bil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 25). [dehr-i dūnuñ, -nuñ]*

dehri ṭutarsa: *Dünyayı tutmak; çok yayılmak, her yere dağılmak.*

1. Ġurūr itme ṭutarsa dehri n'ola mihr-i ruḫsāruñ
   Zamān-ı devlet-i ḫūbī miṣāl-i berḳ-ı ʿācildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 57, Mısra 7). [dehri ṭutarsa, -ar, -sa]*

dek: *-e kadar.*

1. Başına Ḥaḳdan ṭoḳunsun mīḫ-i laʿnet ḥaşra **dek**
   Kim o şehler ḳaşdına çekdiyse tīġ itdiyse ḳan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 85). [dek,]*
2. Yār-ıla mā-beynümüzde düşdi nā-gāh ayrılıḳ
   Baña gösterdi ʿadem mülkine **dek** rāh ayrılıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 2). [dek,]*

del: *Delik açmak,yırtmak, açmak.*

1. Mihr olsa ḫāl-i zerd-i ruḫı eyleme nigāh
   Dāg ola ta **deline** meh-i tāb-dār-ı çarḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 24, Mısra 6). [deline, -in, -e]*

del-: *Delik açmak,yırtmak, açmak.*

1. Deldi tenümi oḳları meydān-ı belāda
   Bārān şu ḳadar yaġdı ki geçdi kepenekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 153, Mısra 7). [deldi, -di]*
2. Deldi dil şīşesini nāvek-i dildūz gibi
   Ey ḳaşı yā müjeñüñ ġāyet eli uz gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 226, Mısra 1). [deldi, -di]*

deli: *Aklını kaçırmış, çıldırmış kimse.*

1. ʿĀḳıl-iseñ dime Ferhād-ıla Mecnūn'a **deli**
   Eyleseñ ḫalḳa naẓar her biri bir güne **deli** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 8, Mısra 1). [deli,]*
2. ʿĀḳıl-iseñ dime Ferhād-ıla Mecnūn'a **deli**
   Eyleseñ ḫalḳa naẓar her biri bir güne **deli** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 8, Mısra 2). [deli,]*

delīl: *Bir davayı ispata yarayan şey, kanıt; işaret, iz.*

1. Āl-i Muḥammed olduġuña bu yeter **delīl**
   Şemʿ-i ruḫuñ-durur gül-i ḥamrā gibi besīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 19). [delīl,]*
2. Nūrdan ḫalḳ eylemiş gül gibi anı ol Cemīl
   Şemʿ-i bezm-ārā-ı ruḫsārı aña rūşen **delīl** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 10). [delīl,]*

delīl olursa: *Tanık olmak.*

1. Şemʿ-i Hüda olursa Hüdāyī'ye ger delīl
   Naẓmı Ẓahīr ü Ḫusrev ü Selmān'a ṭaʿn ide *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 185, Mısra 13). [delīl olursa, -ur, -sa]*

delīl olursa: *Kanıt olmak; yol gösterici, kılavuz olmak.*

1. Lemʿa-ı nūr-ı hidāyet baña olursa delīl
   Şemʿ-i naẓmı uyaram Ḫusrev-i pür-sūz gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 226, Mısra 7). [delīl olursa, -ur, -sa]*

delīl-i nūr-ı hudāy: *Tanrının nurunun kanıtı.*

1. Bu şām-ı fürḳati rūz-ı viṣāle tebdīl it
   Gel ey çirāġ-ı cemāli **delīl-i nūr-ı Ḫudāy** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 212, Mısra 8). [delīl-i nūr-ı ḫudāy,]*

delīm: *Çok, fazla.*

1. Luṭfuñ cehāna faż̈l u kemālüñ gibi **delīm**

   Ḫulḳuñ bu ḫalḳa şān-ı şerīfüñ gibi ʿaẕīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 7). [delīm,]*

delin: *Delinmiş, yaralı.*

1. Ser-i Ferhād'dur yā-ḫūd **delinmiş** tīşe zaḫmından

   Ya Ḳays'uñ dest-i Leyladan şikest olan çanaġıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 41, Mısra 9). [delinmiş, -miş]*

delü: *Aklını kaçırmış, çıldırmış kimse || aşık.*

1. Ṣofī **delüdür** şol ki bu demde ola ayıḳ

   Zerrīn-ḳadeh ala lāleyle şaḳāyıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 100, Mısra 2). [delüdür, -dür]*

delük: *Delik.*

1. Elā ey bezm-i ḥüsne ruḫları şemʿ-i şebistānum
   Delükdür ney gibi baġrum irüpdür çarḫa efġānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 2). [delükdür, -dür]*

delük delük itdüñ: *Delik deşik etmek.*

1. Nīzeñle sīnemi yeter itdüñ delük delük

   Şimden girü ʿaşāyı dil-i nā-tüvāna dik *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 124, Mısra 3). [delük delük itdüñ, -dü, -ñ]*

delük delük olsa: *Delik delik olmak.*

1. Sīnem Hüdāyī yiridür olsa delük delük

   Oldı ḫadeng-i ġamze-i dīdāra āyīne *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 190, Mısra 9). [delük delük olsa, -sa]*

dem: *Nefes, soluk, an.*

1. Ḫūnī gözüñ ki ḫançer-i müjgān elindedür

   Bir **demde** eylese niçe biñ ḳan elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 32, Mısra 2). [demde, -de]*

2. Şebtab-miş̲ālüz bu şebāngāh-ı fenāda
   Bir **demde** ki peydā isek ol **demde** nihānuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 61, Mısra 12). [demde, -de]*
3. Ḳan ṭamar dīdeden ah eyledügüm **dem** göyā
   Dökülür bād-ıla evrāḳı gül-i sīrābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 114, Mısra 3). [dem,]*
4. Pür-durur laʿlüñ hevāsıyla derūnı çeşmümüñ
   N'ola ḫūnīn aḳsa her **demde** ʿuyūnı çeşmümüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 123, Mısra 2). [demde, -de]*
5. Dil ḥālet alur şīşedeki ḳulḳul-i meyden
   Sermest ider cānı **demi** ehl-i derūnuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 126, Mısra 4). [demi, -i]*
6. Demidür beñzümi ġam-sāz idüp ney gibi iñlersem
   Deminden mürdeler iḥyā ider dem-sāzum aldurdum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 144, Mısra 6). [deminden, -i, -n, -den]*
7. Olur bir **demde** yüz biñ mürde iḥyā
   Tekellüm eylese ol rūḥ-ı ş̲ānī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 225, Mısra 7). [demde, -de]*

dem: *An, vakit, zaman.*

1. Vilāyet-i dile üşdi ʿadū-ı ġuṣṣa vü ġam
   Aḳın ṣalup **demidür** yitişürse ḫayl-i şarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 14, Mısra 4). [demidür, -i, -dür]*
2. Lebüñden ey yüzi gül dād feryād
   Ki eyler baña her **dem** ẓulm ü bī-dād *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 29, Mısra 2). [dem,]*
3. Her **dem** bahār-ı vaṣf-ı ruḫuñda Hüdāyī'nüñ
   Gül gibi tāze defter-i dīvān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 32, Mısra 13). [dem,]*
4. Bi-ḥamdi'llāh **demüñde** āb-ı ruy-ı ehl-i derd oldum
   Güvāhum çeşm-i nemnāḳ ü sirişk-i lāle-gūnumdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 40, Mısra 5). [demüñde, -üñ, -de]*
5. Beni bī-hoş görür ʿışḳ meyinden her **dem**
   Şu seper yüzüme merdümlük ider dīde-i ter *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 47, Mısra 9). [dem,]*
6. Seyr ider Işfāhān u ʿIraḳı o şehsüvār
   ʿUşşāḳ evine bir **dem** inüp eylemez ḳarār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 49, Mısra 4). [dem,]*
7. Bir kerre yılda gül gülüp açılduġı içün
   Demlerle ḫār -ı ġamdan anuñ baġrı ḫūn olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 6). [demlerle, -ler, -le]*
8. ʿIşḳuñ niçe **demler** n'ola saḳlarsa Hüdāyī
   Vīrānede yıllarla yatan genc-i nihāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 55, Mısra 9). [demler, -ler]*
9. Şebtab-miş̲ālüz bu şebāngāh-ı fenāda
   Bir **demde** ki peydā isek ol **demde** nihānuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 61, Mısra 12). [demde, -de]*

10. Gönlümüzden gitmesün bir **dem** hevā-ı ʿışḳ-ı pāk

    Gür gür ötsün nāy-veş bu sīne-i ṣad-çākümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 67, Mısra 7). [dem,]*

11. Ol ṭabīb-i cān gelüp bir **dem** yine tīz gitmedin

    Derdüm arturmaḳ mıdur yāḫud devā mıdur ġaraż *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 81, Mısra 3). [dem,]*

12. Döndürdi cism-i zerdümi derdüñle nāya żaʿf

    Geldi o **dem** ki vire vücudum fenāya żaʿf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 89, Mısra 2). [dem,]*

13. Ṣofī delüdür şol ki bu **demde** ola ayıḳ

    Zerrīn-ḳadeh ala lāleyle şaḳāyıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 100, Mısra 2). [demde, -de]*

14. Cām al ele gül gibi bu **demlerde** Hüdāyī

    Nūş eyle ʿalā raġmı ḥāsūdān-ı münāfıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 100, Mısra 9). [demlerde, -ler, -de]*

15. Didüm ol **dem** bir kenāra yoḳ mı imkān didi yār

    Mürdesin atmaz kenāra lücce-i ʿummān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 101, Mısra 7). [dem,]*

16. Ḫayl-i eşküm sīne ṣaḥrāsında seyr iden didi

    Ḫayli **demdür** böyle deryā gibi ʿasker görmedük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 107, Mısra 4). [demdür, -dür]*

17. Ṣorduġum **dem** ne-y-imiş aṣlını bildüm şekerüñ

    Bilmedüm diḳḳat idüp sırrın o laʿl-i nābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 112, Mısra 7). [dem,]*

18. Ölürüm bir **dem** gözümden ġāyib olsañ ey perī

    Nūr-ı pākisin sevād-ı dīde-i bīnālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 117, Mısra 7). [dem,]*

19. Ḳanı o **dem** ki çimende çemān ikimüz idük

    Miṯāl-i sāye vü serv-i revān ikimüz idük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 118, Mısra 1). [dem,]*

20. Ey Hüdāyī cūybārıdur bahār-ı ʿömrümüñ

    Diñmesün bir **dem** sirişk-i lāle-gūnı çeşmümüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 123, Mısra 10). [dem,]*

21. Demdür içelüm bādelerin devr-i denīnüñ

    Ḫʷuşdur kişi nūş eylese ḳanını ʿadūnuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 127, Mısra 3). [demdür, -dür]*

22. Dilerseñ ʿışḳ-ı pāk-i yārı sīneñ çāk çāk eyle

    Çoġ it revzenlerin ḳaṣruñ aña her **dem** havā gelsün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 167, Mısra 8). [dem,]*

23. Ḳanı o **dem** ki kān-ı ʿaḳīḳ idi kūh u deşt

    ʿAḳs-i ruḫ-ı Süheyl-i gül-i nev-bahār'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 173, Mısra 7). [dem,]*

24. Nūş idelüm şu ḳan olacaġı gel ey refīḳ

    Demdür ki açmaz alavuz rūzgārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 177, Mısra 10). [demdür, -dür]*

25. Olur ʿışḳ ehlinüñ her **dem** dili pür-ḫūn gözi pür-nem

    Belī rindānuñ olmaz kim mey-i gül-gün ḳabaġında *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 203, Mısra 5). [dem,]*

26. Hüdāyī ḫastanuñ ḥālin ṣorarsañ ey ṭabīb-i cān

    Seni özler niçe **demdür** yatur miḥnet bucaġında *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 203, Mısra 10). [demdür, -dür]*

27. Bī-ḳarār eylerdi her **dem** ġam beni cām olmasa

    Göñlüm ārām eylemezdi bir dil-ārām olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 207, Mısra 1). [dem,]*

28. Nār-ı ruḫ-ı dildāruma dildāde geçer şemʿ

    Her **dem** bu hevādandur anuñ sūz u güdāzı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 234, Mısra 10). [dem,]*

29. Yā Rabbi ḫᵛān-ı luṭf-ıla ṭoyla Hüdāyī'yi

    Şol **dem** ki ola ḫāne-i ḳabrüñ müsāfiri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 237, Mısra 10). [dem,]*

30. Seyl-i sirişk aḳar niçe **demdür** kesilmedi

    Müjgānlarumla sedd idegördüm yeñilmedi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 238, Mısra 1). [demdür, -dür]*

31. Dāl ide üştür-i mest-i felegüñ ḳāmetini

    Bār-ı ʿişyānumı bir **dem** eger olsa ḥāmil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 84). [dem,]*

32. Luṭfuñı eyle Hüdāyī ḳuluñuñ hem-rāhı

    Sefer-i āḫırete baġladuġı **dem** maḥmil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 100). [dem,]*

33. Başı göge iren bu **dem** içmezse sebzede

    Ṣofī ne farḳı var göge çıḳmış devābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 19). [dem,]*

34. Bir oġul virdi o Vehhāb u Kerīm ü Mennān

    Gün gibi ṭoġduġı **dem** buldı cehān ḫalḳı ḥayāt *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 32). [dem,]*

35. İdüp ol **demde** ayaġına niṣār

    Laʿller çeşm-i gevher-efşānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 33). [demde, -de]*

36. Şol **dem** ki temevvüc ide ol yemm

    Feyż ola ʿuṣāta biş eger kem *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 33). [dem,]*

37. Çıḳmadı bir **dem** dimāġumdan hevā-y-ıla heves

    Nāleden ḫālī degül ney gibi göñlüm bir nefes *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 5). [dem,]*

38. İstedügi **demleri** gördi ḳamu ehl-i ḥased

    Hey ne müşkil derd olur āh ayrılıḳ vāh ayrılıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 7). [demleri, -leri]*

39. Bir **dem** olmışduḳ muḳayyed zühd-i bī-encām ile

    Ḫᵛuş degüldi başumuz cām-ı mey-i gül-fām ile *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 11). [dem,]*

dem: *Arkadaş.*

1. Demende nuṭḳ-ı lebi mühlik-i ʿadū ammā
   Ḥayāt-baḫş-ı aḥibbā dem-i Mesīḥā'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 31). [demende, -ende]*

dem be-dem: *Her an, Her daim.*

1. Peyk-i āhın yāra gönderse Hüdāyī **dem be-dem**
   Ṣaġlu ṣollu nāle-i dilden taḳar pāyına zeng *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 106, Mısra 9). [dem be-dem,]*
2. Ey Hüdāyī ḥamdü li-llāh böyle gördük ol mehi
   Dem be-dem ʿuṣṣāḳa kārı nāz u istiġnā-y-iken *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 161, Mısra 12). [dem be-dem,]*
3. Ẓulm-i çeşmüñ cānına geçmiş hilāl olmış kaşuñ
   Düşmek ister **dem be-dem** şemşīr-i bürrān üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 201, Mısra 8). [dem be-dem,]*
4. Emvāt-ı bāġı itmez idi zinde Ḫıżr-veş
   ʿİsa-demüñden ürmese dem **dem be-dem** nesīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 16). [dem be-dem,]*
5. Dem be-dem bostān-ı ʿışḳumda
   Nefesi bülbül-i ḫuşḫuş-elḥānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 55). [dem be-dem,]*
6. Gül gibi **dem be-dem** güşāde ola
   Ḳonmaya gerd-i gerdiş-i eyyām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 12, Mısra 9). [dem be-dem,]*
7. Dem be-dem ol şeh giyer laʿlīn ḳabālar gül gibi
   Ḳanını ʿāşıḳlaruñ nūş itmek-içün mül gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 5). [dem be-dem,]*

dem bu demdür: *Zaman bu zamandır.*

1. Tā dem-i evvelde kim oldum şehīd-i tīġ-ı ʿışḳ
   Zaḫmumuñ ol **dem bu demdür** kim aḳar ḳanı daḫı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 231, Mısra 10). [dem bu demdür, -dür]*

dem gelür: *Zaman gelmek. Vakti gelmek, süresi dolmak.*

1. Ḳıl naẓar ḥāline eşkini revān eyleyenüñ
   Dem gelür ʿafv olınur ṣuçları ḳan eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 103, Mısra 2). [dem gelür, -ür]*

dem olur: *Zamanı gelmek.*

1. Benem ol merdüm-i üftāde ki bir ḳaṭra yaşum
   Dem olur cūşa gelür dil uzadur deryāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 188, Mısra 4). [dem olur, -ur]*
2. Kesb-i gencīne-i ʿirfān idegör kim **dem olur**
   Gelmemiş gibi olasın bu ḫarāb-ābāda *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 195, Mısra 5). [dem olur, -ur]*

dem olur: *-zaman, an olur ki.*

1. Ḳul günāh itse **dem olur** ki baġışlar anı şāh
   Baña raḥm eyler-iseñ raḥmet ide saña İlāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 21). [dem olur, -ur]*

dem urdukca: *Bahsetmek, konuşmak.*

1. Dem urduḳca dem-ā-dem ney maḳām-ı ʿışḳda çenge
   ʿAceb mi ser-fero itse o da bu ḳavle ḳāyildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 53, Mısra 5). [dem urduḳca, -duḳca]*

dem ürmese: *Nefes vermek, ferahlatmak.*

1. Emvāt-ı bāġı itmez idi zinde Ḫıżr-veş
   ʿİsa-demüñden ürmese dem dem be-dem nesīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 16). [dem ürmese, -me, -se]*

dem ürmese: *Üflemek.*

1. Muḫayyer itmez idi diñledükce ʿuşşāḳı
   Hevā-ı ʿışḳdan ey dil eger **dem ürmese** nāy *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 212, Mısra 6). [dem ürmese, -me, -se]*

dem-ā-dem: *Her vakit, dâima, her an.*

1. Ġamuñla çarḫ mest olmış döner başı aḳar yaşı
   Degüldür ṣavt-ı raʿd eyler **dem-ā-dem** naʿralar peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 4). [dem-ā-dem,]*
2. Āh-ı serd olup **dem-ā-dem** mihrin iẓhār itmede
   ʿĀşıḳ-ı ṣādıḳ geçer dildāruma beñzer ṣabāḥ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 23, Mısra 7). [dem-ā-dem,]*

3. Dem urduḳca **dem-ā-dem** ney maḳām-ı ʿışḳda çenge
   ʿAceb mi ser-fero itse o da bu ḳavle ḳāyildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 53, Mısra 5). [dem-ā-dem,]*
4. Nedür ey meh yüzüñ saḥfında ḫaṭṭ-ı lāciverd olmaḳ
   Nedür mirʿāt-ı cān üzre **dem-ā-dem** böyle gerd olmaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 93, Mısra 2). [dem-ā-dem,]*
5. Yüzüñ üzre **dem-ā-dem** eşk-i ḫūnīnüñ revān eyle
   Dilerseñ ey Hüdāyī āb-ı rūy-ı ehl-i derd olmaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 93, Mısra 9). [dem-ā-dem,]*
6. Ey Hüdāyī iñlesem n'ola **dem-ā-dem** ney gibi
   Farḳ olınmaz bu ten-i zerd ü nizārum sāzdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 164, Mısra 9). [dem-ā-dem,]*
7. ʿĀşıḳuñ eşk-ile āl olur **dem-ā-dem** sīnesi
   Mest-i medhūşuñ dökilür içse ṣaḥbā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 197, Mısra 7). [dem-ā-dem,]*
8. Dilümde virdüm olurdı **dem-ā-dem**
   Duʿā-ı devlet-i sulṭān-ı ʿālem *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 33). [dem-ā-dem,]*
9. Dem-ā-dem cürʿa gibi dökme luṭf it yirlere ḳanum
   Piyālem gözlerüm nūrı cemāli şems-i raḫşānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 3). [dem-ā-dem,]*
10. Dem-ā-dem ṭalʿati nūrıyla ʿālem pür-füroġ olsun
    Leṭāfet mülkini feṭḥ eyledi ġamzıyla Feṭḥu'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 19). [dem-ā-dem,]*

dem-beste: *1- Suskun olma durumu, 2- Dili tutulma.*

1. Dem-beste olma ġunca-yı gülşen gibi şen ol
   Bāġ-ı ruḫuñda güller açılsun tebessüm it *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 19, Mısra 3). [dem-beste,]*

dem-beste eyler: *Soluğu kesmek.*

1. Kelāmı ġuncayi **dem-beste eyler** eylese güftār
   Adım mı atdurur gülşende serve ol sehi-ḳāmet *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 20, Mısra 7). [dem-beste eyler, -r]*

dem-i evvelde: *İlk zamanlar.*

1. Dem-i evvelde ḳātil gerçi kim Ḳābil idi cānā
   Gözüñ cellādı yanında o bir şāgird-i ḳābildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 53, Mısra 7). [dem-i evvelde, -de]*

2. Tā **dem-i evvelde** kim oldum şehīd-i tīġ-ı ʿışḳ

   Zaḫmumuñ ol dem bu demdür kim aḳar ḳanı daḫı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 231, Mısra 9). [dem-i evvelde, -de]*

dem-i mesīḥā'dan: *Hz. İsa'nın soluğu, nefesi. II Hz. İsa'nın ölüleri dirilten nefesi bağlamında.*

1. Demende nuṭḳ-ı lebi mühlik-i ʿadū ammā

   Ḥayāt-baḫş-ı aḥibbā **dem-i Mesīḥā'dan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 32). [dem-i mesīḥā'dan, -dan]*

dem-i serdüñ: *Soğuk nefes.*

1. Pendi ḳo nāṣıḥ eşer itmez **dem-i serdüñ** baña

   Germ iken tennūr-ı dilde ātiş-i sūzān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 101, Mısra 3). [dem-i serdüñ, -üñ]*

demidür: *An, vakit, zaman.*

1. Ḳanlu yaşum gözümüñ nūrı ciger göşem iken

   Demidür çıḳsa gözümden baña sırdaş degül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 129, Mısra 6). [demidür, -i, -dür]*
2. Nev-bahār irdi bihişt itdi cehānı **demidür**

   Gitmege göşe-i gülzāra şitāb eyleyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 143, Mısra 3). [demidür, -i, -dür]*
3. Demidür beñzümi ġam-sāz idüp ney gibi iñlersem

   Deminden mürdeler iḥyā ider dem-sāzum aldurdum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 144, Mısra 5). [demidür, -i, -dür]*
4. Ḳana ġarḳ olşun **demidür** kelle-i bī-devletüm

   Ayrılupdur tīġ-ı ḫūn-rīzüñ gibi dem-sāzdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 164, Mısra 5). [demidür, -i, -dür]*
5. Demidür sīnemüz şehri ṭonansun dāġ-ı şevḳ-ıla

   Göñüller mülkini feṭḥ eyleyen sulṭānumuz geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 227, Mısra 5). [demidür, -i, -dür]*
6. Cān virür mürdeye enfās-ı Mesīḥ-laʿlüñ

   Ḫaste-diller **demidür** andan umarlarsa emi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 235, Mısra 8). [demidür, -i, -dür]*
7. Ey Hüdāyī çün-ki rıḥlet eyledi māh-ı ṣıyām

   Seng-i hecr-ile **demidür** şīşe-i ḳalbüm ṣıyām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 18). [demidür, -i, -dür]*

8. Demidür başuma odlar yaḳa nār-ı āhum
   Ḳanı ol gözlerimüñ nūrı Muḥammed Şāhum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 3). [demidür, -i, -dür]*
9. Ḫūn-ı eşküm **demidür** aḳsa miṣāl-i Ceyḥūn
   Ḳanı ol gözlerimüñ nūrı Muḥammed Şāhum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 23). [demidür, -i, -dür]*

demler-durur: *Uzun zamandır.*

1. Demler-durur ki dīde-i baḫtum ġunūdedür
   Ey āfitāb-ı ṣubḥ-ı saʿādet uyar gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 3). [demler-durur,]*
2. Niçe **demler-durur** kim güm-reh-i tīh-i ḍalāletdür
   Hüdāyī bendeñe eyle hidāyet yā Resūla'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 204, Mısra 9). [demler-durur,]*

dem-sāz: *Arkadaş, dost, sırdaş.*

1. Demidür beñzümi ġam-sāz idüp ney gibi iñlersem
   Deminden mürdeler iḥyā ider **dem-sāzum** aldurdum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 144, Mısra 6). [dem-sāzum, -um]*

dem-sāz idelden: *Arkadaş olmak.*

1. Ġam-ı ʿışḳuñ beni **dem-sāz idelden** çeng-i hicrāna
   Firāḳuñla şehā bel baġladum ney gibi efġāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 5). [dem-sāz idelden, -el, -den]*

dem-sāz olmasa: *Dost olmak, sırdaş olmak.*

1. Hüdāyī nāle-i ʿuşşāḳ olmasa dem-sāz
   Nevā-ı nāy u ṣadā-ı rebābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 170, Mısra 13). [dem-sāz olmasa, -ma, -sa]*

demsāz olmasaydı: *Dost olmak, sırdaş olmak.*

1. Naḳd-i ḳalbin ġāret itmezdi Hüdāyī bendeñüñ
   Olmasaydı ger ḫarāmī çeşmüñe demsāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 87, Mısra 10). [demsāz olmasaydı, -ma, -sa, -y, -dı]*

dem-sāzdan ayrılupdur: *Sevgiliden ayrılmak.*

1. Ḳana ġarḳ olsun demidür kelle-i bī-devletüm
   Ayrılupdur tīġ-ı ḫūn-rīzüñ gibi dem-sāzdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 164, Mısra 6). [dem-sāzdan ayrılupdur, -up, -dur]*

dendān: *Diş.*

1. Dendānesine yārumuñ olduġı'çün şebīh
   Baḥrüñ ṣadefleri ṭutar el üzre gevheri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 210, Mısra 11). [dendānesine, -e, -si, -n, -e]*

dendān u laʿlüñ: *Diş ve dudak.*

1. Ne cevher vaṣf ider **dendān u laʿlüñ**
   Hüdāyī'nüñ bu ṭabʿ-ı ḫurdedānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 225, Mısra 9). [dendān u laʿlüñ, -üñ]*

deñlü: *Bu şekilde.*

1. Meges **deñlü** vücūdum yoḳ velī ʿanḳā-yı ʿışḳam ben
   Ser-i Ḳāf-ı maḥabbet göşe-i ṣabr u sükūnumdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 40, Mısra 3). [deñlü,]*

deñlü: *"kadar" anlamında üstünlük derecesini belirten bir söz.*

1. Zekˇāt-ı vaṣluña aġyārı müstaḥaḳ göresin
   O **deñlü** yoḳ mı Hüdāyī ḳuluñda istihḳaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 92, Mısra 10). [deñlü,]*
2. ʿAdlüñ şu **deñlü** eyledi ışlaḥ ḫalḳı kim
   Gitmez ḫaṭāya kimse ṭarīḳ-ı ṣavābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 43). [deñlü,]*
3. Bu **deñlü** luṭf u ṭabʿ-ıla ʿirfān-ıla anı
   Pā-māl-i esb-i ẓulm ide lāyıḳ mı her le'īm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 23). [deñlü,]*
4. Az belā çekmedüñ bu yolda saña
   Çoḳ degüldür bu **deñlü** iḥsānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 66). [deñlü,]*
5. Bād-ı ʿadli ʿāleme şol **deñlü** virdi iʿtidāl
   Kim gülistān-ı cehān olmış-durur cennet-miṣāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 23, Mısra 9). [deñlü,]*

der: *Toplamak.*

1. Eksük olmaz **dermeden** menʿ itme şeftālūlaruñ
   Dirler olur mīve-i bāġ-ı cinānı muttaṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 133, Mısra 9). [dermeden, -meden]*
2. Şīrīn lebine naḫl-i ḳadinde irişmez el
   Bālāda olduġından o mīve **derilmedi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 238, Mısra 4). [derilmedi, -il, -me, -di]*

derbān: *Far. is. Kapıcı, bevvâb.*

1. Giyse ḳapuñda revādur meh-i tābān üsküf
   Ḫıdmet-i şehde yaraşur giye **derbān** üsküf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 88, Mısra 2). [derbān,]*

derc olınmış: *Toplanmak, bir araya gelmek.*

1. ʿAḳs-i ḥüsnüñle şikūfe **derc olınmış** şişe-veş
   Maẓhar-ı envārdur mirʿāt-ı çeşm-i pākümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 67, Mısra 3). [derc olınmış, -ın, -mış]*

derd: *İnsana ızdırap veren her türlü hal, sıkıntı, zorluk, üzüntü.*

1. Ben gice gündüz aġlayayın **derdi** ile tek
   Gelsün hemān o yār-ı perīşānuma feraḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 25, Mısra 7). [derdi, -i]*
2. Hüdāyī kendüyi bilmez geçer **derdüñle** dil-ḫaste
   Gelüp ey cān ṭabībi aña luṭf it kendüyi bildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 53, Mısra 9). [derdüñle, -ü, -ñ, -le]*
3. Sīnede **derdüñle** dil ḫasta göñül āşüfte-ḥāl
   Ey ṭabībüm ṣanasın darü'ş-şifādur ḫānemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 68, Mısra 7). [derdüñle, -ü, -ñ, -le]*
4. Ol ṭabīb-i cān gelüp bir dem yine tīz gitmedin
   Derdüm arturmaḳ mıdur yāḫud devā mıdur ġaraż *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 81, Mısra 4). [derdüm, -üm]*
5. Ṭañ mı olursa **derd-ile** günden güne hilāl
   Mihr-i ruḫuñdan ayrulalı geldi aya żaʿf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 89, Mısra 3). [derd-ile, --ile]*

6. Döndürdi cism-i zerdümi **derdüñle** nāya żaʿf
   Geldi o dem ki vire vücudum fenāya żaʿf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 89, Mısra 1). [derdüñle, -ü, -ñ, -le]*
7. Ġuṣṣa **derdin** kes yürekden nūş idüp keskin şarāb
   Çekme dārū-ı ṭabīb-i reh-nişīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 151, Mısra 7). [derdin, -i, -n]*
8. Derdüñle aġlamaḳdan iki gözüm aġardı
   Ṣan girdi iki merdüm āyīne-veş ʿabāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 186, Mısra 3). [derdüñle, -ü, -ñ, -le]*
9. Emdür lebi her **derde** vü ḥikmet nedür ammā
   Ben ḫastaya ölsem de gelüp virmez em anı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 214, Mısra 5). [derde, -e]*
10. Dol-āba dönüp **derd-ile** sergeşte Hüdāyī
    Çarḫ-ı felege döne döne çıḳdı fiġānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 215, Mısra 11). [derd-ile, --ile]*
11. Göñül Eyyūb-veş efgār idi kirmān-ı hicrāndan
    Bi-ḥamdi'llāh oñuldı **derdümüz** dermānumuz geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 227, Mısra 8). [derdümüz, -ü, -müz]*
12. Ġayrılar şīrīn lebin şeftālūsına alıcaḳ
    Ḫaste gonlüm āh idüp bu **derdile** eyvā didi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 239, Mısra 8). [derdile, -ile]*
13. Ey dil yine bir gözleri şehbāza mı düşdün
    Biñ **derdile** ḳurtılmış iken nāra mı düşdün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 240, Mısra 2). [derdile, -ile]*
14. Ey Hüdāyī sīne kim ol **derde** olmışdur maḳar
    Niçe yıldur yatur ol vīrānda çün genc-i güher *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 17). [derde, -e]*
15. Bilmezem ol **derdi** yā Rab ʿışḳ-ı dil-berden midür
    Yā cefā vü miḥnet-i çarḫ-ı sitemgerden midür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 9). [derdi, -i]*
16. Dilerem kim virmesün bir ferde Allāh ayrılıḳ
    Hey ne müşkil **derd** olur āh ayrılıḳ vāh ayrılıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 4). [derd,]*
17. İstedügi demleri gördi ḳamu ehl-i ḥased
    Hey ne müşkil **derd** olur āh ayrılıḳ vāh ayrılıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 8). [derd,]*
18. Rāżīyam gelsün ecel alsun tenümden cānumı
    Hey ne müşkil **derd** olur āh ayrılıḳ vāh ayrılıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 12). [derd,]*
19. ʿĀḳıbet aldı elüm atdı yābāna rūzgār
    Hey ne müşkil **derd** olur āh ayrılıḳ vāh ayrılıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 16). [derd,]*

20. Nabzumı gördi ṭabīb el çekdi gelmez yanuma
    ʿIşḳ derdidür bu **derd** saʿy eylemez dermānuma *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 18). [derd,]*
21. Ey Hüdāyī tīġ-ı ġam kār itdi ġāyet cānuma
    Hey ne müşkil **derd** olur āh ayrılıḳ vāh ayrılıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 20). [derd,]*
22. Varayın **derdüñ-ile** ʿāleme destān olayın
    Düşeyin ṭaġlara Mecnūn gibi ʿüryān olayın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 25). [derdüñ-ile, -üñ, -ile]*

derd ehli: *Sıkıntı çeken insanlar.*

1. Dārū-ı duʿā ki ola iḥsān
   Derd ehli anuñla bula dermān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 38). [derd ehli, -i]*

derd ü belā-ı fürḳat: *Ayrılık belası ve derdi.*

1. Ḥamdü li-llāh ki gidüp **derd ü belā-ı fürḳat**
   Merhem-i sīne-i mecrūḥ-figārum geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 217, Mısra 7). [derd ü belā-ı fürḳat,]*

derd ü ġamdan: *Dert tasa.*

1. Ḫāk olursa **derd ü ġamdan** ʿāşıḳ-ı muʿtād-ı ʿışḳ
   Ney bitüp her üstüḫānından gele feryād-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 94, Mısra 1). [derd ü ġamdan, -dan]*

derd ü ġamla: *Dert tasa.*

1. Eşk ü āh u **derd ü ġamla** eylemiş cān İḫtilāṭ
   Birbiriyle itmedin bu çār erkān İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 1). [derd ü ġamla, -la]*

derd ü ġamuñ: *Dert tasa.*

1. Murġ-ı cānı tenden uçurdı gelüp **derd ü ġamuñ**
   Ṣanki bir maḥbūsı geldi itdi yārānı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 80, Mısra 3). [derd ü ġamuñ, -uñ]*

derd-i bī-dermānuñı: *Dermansız dert.*

1. Çekmişem bār-ı belā vü derd-i bī- dermānuñı
   İçmişem cām-ı cefā vü cevr-i bī-pāyānuñı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 5). [derd-i bī-dermānuñı, -uñ, -ı]*

derd-i cāh: *Makam derdi.*

1. Derd-i cāh u ġam-ı tīmar ile bīmār olma
   Mezraʿ-ı sebz-i cehān kimseye virmez ḥāşıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 7). [derd-i cāh,]*

derd-i dile: *Gönül derdi.*

1. Az ḳalupdur çıḳa bürc-i bedenümden cānum
   Ey lebi **derd-i dile** ḥikmet ile Loḳmān'um *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 4). [derd-i dile, -e]*

derd-i fürḳat: *Ayrılık derdi.*

1. Derd-i fürḳat neʿaceb eyler-ise cānuma kār
   Ḳanı ol gözlerimüñ nūrı Muḥammed Şāhum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 27). [derd-i fürḳat,]*

derd-i ġam-ı devrānı: *Devranın gam derdi.*

1. Gel ṣofī Hüdāyī gibi keskince şarāb iç
   Tā kim kese **derd-i ġam-ı devrānı** yürekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 153, Mısra 10). [derd-i ġam-ı devrānı, -ı]*

derd-i ḥasedden: *Kıskançlık derdi.*

1. Ey Hüdāyī ḳurtulur **derd-i ḥasedden** müddeʿī
   Nār-ı dūzaḫdan Ḫudā eylerse şeytanı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 79, Mısra 13). [derd-i ḥasedden, -den]*

derd-i hecrüñden: *Ayrılık sıkıntısı.*

1. Derd-i hecrüñden şifā bulsun dil-i bī-çāreler
   Cām-ı laʿlüñden ṣafā kesb eylesün āvāreler *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 13). [derd-i hecrüñden, -üñ, -den]*

derd-i hecrüñle: *Ayrılık sıkıntısı.*

1. Derd-i hecrüñle helāk oldı Hüdāyī ḫasta
   Dirilür ānīde gel ey ʿİsī-i devrānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 134, Mısra 9). [derd-i hecrüñle, -üñ, -le]*

derd-i intiẓāruñla: *Bekleyiş derdi.*

1. Hüdāyī derdmendüñ öldi **derd-i intiẓāruñla**
   Benüm Muṣlīcuġum şūh-ı cehānum şīve-kārum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 19, Mısra 11). [derd-i intiẓāruñla, -uñ, -la]*

derd-i ʿışka: *Aşk derdi.*

1. Bu **derd-i ʿışḳa** devā ṣormazam ṭabībe varup
   Benüm su'ālüme yoḳdur cevābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 171, Mısra 9). [derd-i ʿışḳa, -a]*

derd-i ʿışkuñ: *Aşk derdi.*

1. Derd-i ʿışḳuñ bileli dilde müdāvādan yig
   Dirligüm var ġam-ı laʿlüñle Mesīḥā'dan yig *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 119, Mısra 1). [derd-i ʿışḳuñ, -uñ]*

derd-i miḥnet: *Gam, sıkıntı derdi.*

1. Beni belā vü ġam u **derd-i miḥnet** öldürdi
   O ḳanḳı ḫastasına oldı çāre-sāz ʿaceb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 10, Mısra 7). [derd-i miḥnet,]*

derd-i nihānum: *Gizli dert.*

1. Yā firāḳ-ı laʿl-i yār-ı rūḥ-perverden midür
   Kimse bilmez dilde bir **derd-i nihānum** var benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 12). [derd-i nihānum, -um]*

derd-i nihānum: *Gizli dert.*

1. Nār-ı ġamdan şemʿ-veş yanar zebānum var benüm
   Kimse bilmez dilde bir **derd-i nihānum** var benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 4). [derd-i nihānum, -um]*
2. Gice gündüz iñlerem yollarda mānend-i ceres
   Kimse bilmez dilde bir **derd-i nihānum** var benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 8). [derd-i nihānum, -um]*
3. Kendü luṭfından ʿilāc ide meger kim ol ḥekīm
   Kimse bilmez dilde bir **derd-i nihānum** var benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 16). [derd-i nihānum, -um]*
4. Ḳorḳaram rāz açmaġa Manṣūr-veş başum gider
   Kimse bilmez dilde bir **derd-i nihānum** var benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 20). [derd-i nihānum, -um]*

derd-i ser: *Kafa derdi.*

1. Geh ālām-ı raḳībān geh ḫumār-ı bāde-i hicrān
   Olur her ḳanda ise ʿāşıḳa bir **derd-i ser** peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 12). [derd-i ser,]*

derd-mend: *Dert sahibi, tasalı II âşık.*

1. Dimezsin bu Hüdāyī **derd-mendüñ** nicedür ḥāli
   Cefā irmez mi pāyāna nihāyet yoḳ mı hicrāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 19). [derd-mendüñ, -üñ]*

derdmend: *Dert sahibi, tasalı II âşık.*

1. Ḫār -ı cevr ü dest-i hecrüñden Hüdāyī **derdmend**
   Āferīn eylerse dāmān u girībānı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 80, Mısra 9). [derdmend,]*
2. Gönder oḳuñ esirge beni ṭut ki ḫayr içün
   Virdüñ ḳapuñda luṭf-ıla bir **derdmende** şemʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 84, Mısra 10). [derdmende, -e]*

3. Ḳuşca cānın nice ḳurtarsın Hüdāyī **derdmend**

   Nāvek-efgen ġamze ṣayyād-ı şikār-endāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 86, Mısra 9). [derdmend,]*
4. Bükdi benefşenüñ belini zülfüñüñ ḫamı

   Āḫır o **derdmendi** düşürdi ʿaşāya żaʿf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 89, Mısra 6). [derdmendi, -i]*
5. Maḥbūb odur vefālar ide **derdmendine**

   N'eylerler ol ṭabībi eger ḫāẕıḳ olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 193, Mısra 3). [derdmendine, -i, -n, -e]*
6. Bu Hüdāyī ʿāşıḳ-ı şūrīde-ḥālüñdür senüñ

   Derdmendüñdür yoluñda pāy-mālüñdür senüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 18). [derdmendüñdür, -üñ, -dür]*
7. Hüdāyī **derdmendüñ** öldi derd-i intiẓāruñla

   Benüm Muṣlīcuġum şūh-ı cehānum şīve-kārum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 19, Mısra 11). [derdmendüñ, -üñ]*
8. Ḳand-ı laʿlüñle Hüdāyī **derdmendüñ** cānısın

   Mü'min olan saña māyildür ḥalāvet kānısın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 17). [derdmendüñ, -üñ]*

derdmend oldı: *Dertli olmak II âşık olmak.*

1. Ey pādişāh-ı ercmend luṭfuñdan eyle behremend

   Oldı Hüdāyī derdmend ḳapuñda ʿabd-i kemterīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 149, Mısra 10). [derdmend oldı, -dı]*

derdüñ dökesin: *Derdini anlatmak.*

1. Ne ḥāletdür ki ʿāşıḳ ola yār-ı nāz-perverdüñ

   O saña aġlaya ḥālin sen aña dökesin derdüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 2, Mısra 2). [derdüñ dökesin, -esi, -n]*

der-geh-i devlet-me'ābuña: *Hükümdarın dergahı.*

1. Geldi Hüdāyī **der-geh-i devlet-me'ābuña**

   Himmet recā ider şeh-i mālik-riḳābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 51). [der-geh-i devlet-me'ābuña, -uñ, -a]*

der-geh-i ġayra: *Başka dergah.*

1. Ḫāk-i pāyuñdan umar feyżi Hüdāyī bendeñ

   Der-geh-i ġayra varup dest-i temennā ṭutmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 62, Mısra 10). [der-geh-i ġayra, -a]*

der-geh-i ʿulyāña: *Yüce kapı.*

1. Dirhem-i eşkin Hüdāyī şu gibi ḫarc eyledi

   Der-geh-i ʿulyāña ey şeh eyleyince intisāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 15, Mısra 10). [der-geh-i ʿulyāña, -ñ, -a]*

deri: *Deri, ten.*

1. Deri dürrī-i dürc-i tāc-dārī

   Serīr-ārā-ı mülk-i şehr-yārī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 3). [deri,]*

dermān: *Çare, ilaç, devâ.*

1. Göñül Eyyūb-veş efgār idi kirmān-ı hicrāndan
   Bi-ḥamdi'llāh oñuldı derdümüz **dermānumuz** geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 227, Mısra 8). [dermānumuz, -umuz]*
2. Kevkeb-i bürc-i saʿādet māh-ı tābānum Ḫızır
   Laʿl-i nābı cān u dil derdine **dermānum** Ḫızır *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 2). [dermānum, -um]*
3. Bir saḳāmet ḥāṣıl itmişdür ki ḳalb-i müstaḳīm

   Gelse Loḳmān aña **dermān** içün olurdı saḳīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 14). [dermān,]*
4. Nabzumı gördi ṭabīb el çekdi gelmez yanuma

   ʿIşḳ derdidür bu derd saʿy eylemez **dermānuma** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 18). [dermānuma, -um, -a]*
5. Şerbet-i vaṣluñ ile eyle benüm **dermānum**
   Düşmesün boynuña hecrüñle ölürsem ḳanum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 5). [dermānum, -um]*

dermān bula: *Çare, hâl yolu, çıkış yolu.*

1. Dārū-ı duʿā ki ola iḥsān
   Derd ehli anuñla bula dermān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 38). [dermān bula, -a]*

der-miyān kıl: *Ortaya koymak, ileri sürmek, bildirmek, açıklamak.*

1. Ol serv-ḳad kinār ola dirseñ Hüdāyī'ye

   Ḳıl sīm ile zerüñ kemeri gibi der-miyān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 156, Mısra 14). [der-miyān ḳıl,]*

ders-i ʿışḳı: *Aşk dersi.*

1. Ders-i ʿışḳı bileyin dir-iseñ ey ḫvāce faḳīh
   Ḳo kitābın beri gel biz saña ezber diyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 13). [ders-i ʿışḳı, -ı]*

dert: *İnsana ızdırap veren her türlü hal, sıkıntı, zorluk, üzüntü.*

1. Kevkeb-i bürc-i saʿādet māh-ı tābānum Ḫıżır
   Laʿl-i nābı cān u dil **derdine** dermānum Ḫıżır *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 2). [derdine, -i, -ne]*

derüm yüzerler-ise: *Dersini yüzmek.*

1. Nesīm-i nāfe-i zülfinden açmazam bir sır

   Nesīmi gibi ser-ā-pā yüzerler-ise derüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 147, Mısra 6). [derüm yüzerler-ise, -er, -ler, -i, -se]*

derūn: *1. gönül 2. iç 3. arka 4. bağır, göğüs.*

1. Mey gibi dirseñ küdūretden **derūnuñ** ṣāf ola
   Yüregüñde başlar çıḳmaḳ gerek engūr-veş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 77, Mısra 5). [derūnuñ, -uñ]*
2. Pür-durur laʿlüñ hevāsıyla **derūnı** çeşmümüñ
   N'ola ḫūnīn aḳsa her demde ʿuyūnı çeşmümüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 123, Mısra 1). [derūnı, -ı]*
3. Ḫūn-ı ciger ü eşk-ile yuy naḳşını ġayruñ
   Pāk eyle Hüdāyī bu **derūnuñla** birūnuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 127, Mısra 10). [derūnuñla, -uñ, -la]*
4. Luṭf eyle eyā **derūnı** rūşen
   Unutma Hüdāyī'yi duʿādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 39). [derūnı, -ı]*

derūn-ı beyt-i muḳaddes: *Mukaddes evin içi.*

1. Gülzāra ḳurdı ḫayme-i sebzini her dıraḫt
   Ṭoldı **derūn-ı beyt-i muḳaddes** ḳıbābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 14). [derūn-ı beyt-i muḳaddes,]*

derūn-ı bezmümüzi: *Meclisin içi.*

1. Gelüp bu gice eyā meh bizümle aḫşamla
   Derūn-ı bezmümüzi rūşen eyle hāle gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 218, Mısra 4). [derūn-ı bezmümüzi, -ümüz, -i]*

derūn-ı maḫbesden çıḳdı: *Gönül hapishanesinden çıkmak.*

1. Ya çıḳdı ḫażret-i Yūsuf derūn-ı maḫbesden
   Ya aġdı göklere ʿīsā bu ṣaḫn-ı ġabrādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 11). [derūn-ı maḫbesden çıḳdı, -den-dı]*

deryā: *Deniz.*

1. Ḫayl-i eşküm sīne ṣaḥrāsında seyr iden didi
   Ḫayli demdür böyle **deryā** gibi ʿasker görmedük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 107, Mısra 4). [deryā,]*
2. Çeşmümüñ her perdesinde cilvegerdür ʿaḳs-i dost
   Beñzer ol şeh mālikidür bu yidi **deryālaruñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 115, Mısra 10). [deryālaruñ, -lar, -uñ]*
3. Ḥüsnüñ ḫalel bulurdı ḫaṭ-ı müşk-bārdan
   Deryā mükedder olsa bir avuç ġubārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 177, Mısra 2). [deryā,]*
4. Benem ol merdüm-i üftāde ki bir ḳaṭra yaşum
   Dem olur cūşa gelür dil uzadur **deryāya** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 188, Mısra 4). [deryāya, -ya]*
5. Deryāda görüp sen dür-i yektāyı kemāhī
   Reşk ābına ġarḳ oldı tenüm niteki māhī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 228, Mısra 1). [deryāda, -da]*
6. Ḳalmış ṣuda envār-ı tecellīden eşer dir
   Deryāda Hüdāyī gören ol nūr-ı İlāhı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 228, Mısra 10). [deryāda, -da]*
7. Ḫālüñ ḫayāli dīde-i terden geçer yürür
   Deryā geçen şu merdüm-i ṣāḥib-naẓar gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 232, Mısra 10). [deryā,]*

8. Ṣudūr iderse kerem n’ola ḳalb-i pāküñden
   Ẓuhūr ider dür ü gevher hemīşe **deryādan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 42). [deryādan, -dan]*

deryā-ı aḥderi: *Yeşil deniz.*

1. Āhum yeli hevā-ı ḫaṭ-ı sebz-i yārdan
   Pür itdi mevc-i ebr-ile **deryā-ı aḥderi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 221, Mısra 8). [deryā-ı aḥderi, -i]*

deryā-ı raḥmete: *Bağışlanma denizi.*

1. Ġarḳ itse ḳana cismümi ġamzeñ şehīd idüp
   Deryā-ı raḥmete beni Ḥaḳ eyleye ġarīḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 96, Mısra 6). [deryā-ı raḥmete, -e]*

deryā-ı saḫā vü keremüñ: *Cömertlik ve iyilik denizi.*

1. Oldı keffeyni o **deryā-ı saḫā vü keremüñ**
   Maʿden-i luṭf u kerem menbaʿ-ı ḫayrāt u ḥasān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 19). [deryā-ı saḫā vü keremüñ, -üñ]*

deryālar: *Deniz.*

1. Merdüm-i dīdelerüm ḳanına ḳanmaz ġamzeñ
   Mest-i ḫūnī ki ḳaçan mey içe **deryālar** içer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 43, Mısra 4). [deryālar, --lar]*
2. O yāruñ şevḳ-ı dīdārıyla şöyle olmışam bīdār
   Ḳamu **deryālar** uyur uyumaz bu çeşm-i ʿālem-bīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 157, Mısra 6). [deryālar, --lar]*
3. Ey dīde şöyle ḳana boya kirpügümi kim
   Deryālar içre pençe-i mercāna ṭaʿn ide *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 185, Mısra 8). [deryālar, --lar]*

dest: *El.*

1. Beni gördükce elin ḫancer-i bürrana ṣunar
   Şeh faḳīri göricek **destini** iḥsāna ṣunar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 56, Mısra 2). [destini, -i, -n, -i]*
2. Reyḥān ḫaṭı sünbül saçı gül-ruḫları būyı
   Elden ḳoma dirler baña **destini** sebonuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 127, Mısra 8). [destini, -ini]*
3. Cürʿa-rīz ol sāḳīyā ben ḫāke luṭf it kim ola
   Lāle-veş **destüñde** cām-ı kām-rānı muttaşıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 133, Mısra 12). [destüñde, -ü, -ñ, -de]*
4. Yaraşur **destüñde** Dīvān-ı Hüdāyī serverā
   Ḫūbdur gelse sefīne baḥr u ʿUmmān üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 200, Mısra 9). [destüñde, -üñ, -de]*
5. Rūz-ı maḥşerde ṣuna **destüñe** āb-ı kevs̱er
   Kerbelā içre şehīd oldı şular kim ʿaṭşān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 55). [destüñe, -üñ, -e]*
6. Yaraşur Cemşīd-veş **destinde** cām-ı ṣalṭanat
   Nūş-ı cān olsun müdām aña müdām-ı ṣalṭanat *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 23, Mısra 5). [destinde, -i, -n, -de]*
7. Ey Hüdāyī dilerüz döndükçe çarḫ-ı bī-ḳarār
   Sāḳī-i ṣıḥḥat ṣuna **destine** cām-ı ḫuş-güvār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 23, Mısra 18). [destine, --i, --n, --e]*

destān olayın: *Destan olmak, ağızdan ağıza, nesilden nesile anlatılmak.*

1. Varayın derdüñ-ile ʿāleme **destān olayın**
   Düşeyin ṭaġlara Mecnūn gibi ʿüryān olayın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 25). [destān olayın, -ayın]*

destārlar giymiş: *Sarık takmak.*

1. Ġoncalar ser-sebz olup giymiş yaşıl destārlar
   Meclis-i Āl-i Nebīdür ṣanki ṣaḥn-ı gülsitān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 27). [destārlar giymiş, -miş]*

dest-būs-ı yāra: *Sevgilinin elini öpme.*

1. Dest-būs-ı yāra saʿy-ile irişmez gördüm el
   Pāyına düşdüm bu cism-i ḫāki pāy-māl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 19). [dest-būs-ı yāra, -a]*

deste-i reyḥānuñ: *Reyhan destesi.*

1. Sünbül saçuña bāġda pā-beste geçermiş
   Āzürde-dilem **deste-i reyḥānuñ** elinden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 154, Mısra 6). [deste-i reyḥānuñ, -uñ]*

dest-gir: *Yardımcı, dost.*

1. Pāye-i rifʿatüñ bülend olsun
   Dest-gīrüñ İlāh-ı Deyyānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 98). [dest-gīrüñ, -üñ]*

dest-gīr ol: *Yardımcı olmak, yardım etmek, himmet etmek.*

1. Rūz-ı maḥşer **dest-gīr ol** bende-i üftādeñe
   Şol zamān kim ḳālebümde ḳalmaya tāb ü tüvān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 91). [dest-gīr ol,]*

dest-i aʿdādan alduñsa: *Düşman elinden kurtarmak.*

1. Dest-i aʿdādan dilā alduñsa ol meh-pāreyi
   Bilmiş ol şeyṭān elinden itdüñ īmānı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 80, Mısra 7). [dest-i aʿdādan alduñsa, -du, -ñ, -sa]*

dest-i ʿadūda: *Düşman eli (rakip).*

1. Cānānumı yā Rabbi ḳoma **dest-i ʿadūda**
   Ḳurtar benüm īmānumı şeyṭānuñ elinden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 154, Mısra 13). [dest-i ʿadūda, -da]*

dest-i felekden çek: *"Son bulsun" anlamında ünlem.*

1. Nīzeñle sīnemi **yeter** itdüñ delük delük
   Şimden girü ʿaṣāyı dil-i nā-tüvāna dik *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 124, Mısra 3). [yeter,]*

dest-i firāḳuñla: *Ayrılığın eli.*

1. Dest-i firāḳuñla yeter çāk eyle gel pīrāhenüm
   Raḥm eyle dil Yaʿḳūbına ey Yūsuf-ı Mıṣr-ı cemāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 7). [dest-i firāḳuñla, -uñ, -la]*

<u>deşt-i ḥüsnüñ:</u> *Güzelliğin eli.*

1. Deşt-i ḥüsnüñ ḳurdısın ḳapmaġa cānlar ḳuzısın
   Gitme yabana gel eʿuşşāḳ-ı şeydā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 197, Mısra 5). [deşt-i ḥüsnüñ, -üñ]*

<u>dest-i leyladan:</u> *Leyla'nın eli.*

1. Ser-i Ferhād'dur yā-ḫūd delinmiş tīşe zaḫmından
   Ya Ḳays'uñ **dest-i Leyladan** şikest olan çanaġıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 41, Mısra 10). [dest-i leyladan, -dan]*

<u>dest-i luṭfuñla:</u> *Lütuf eli.*

1. Yüzüme bir güle baḳ tā ki sevinsün cānum
   Dest-i luṭfuñla yapılsun bu dil-i vīrānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 24). [dest-i lutfuñla, -uñ, -la]*

<u>dest-i rūzgār:</u> *Rüzgarın eli II Zamanın eli.*

1. Umaruz yine ṣala bu yaña **dest-i rūzgār**
   Varsun ol serv-i ḫırāmānum ṣalınsun bir zamān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 19). [dest-i rūzgār,]*

<u>dest-i temennā ṭutmaz:</u> *El pençe divan durmak.*

1. Ḫāk-i pāyuñdan umar feyżi Hüdāyī bendeñ
   Der-geh-i ġayra varup **dest-i temennā ṭutmaz** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 62, Mısra 10). [dest-i temennā ṭutmaz, -maz]*

<u>dest-i zer-efşānıdur:</u> *Altın saçan el.*

1. Pençe-i ḫūrşīd-i raḫşān **dest-i zer-efşānıdur**
   Ebr-i luṭfınuñ cehān perverde-i iḥsānıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 23, Mısra 13). [dest-i zer-efşānıdur, -ı, -dur]*

destümde olmasa: *Elinde bulunmak.*

1. Pīr-i peymāne-keş-i kūy-ı ḫarābātam kim
   Ṭuramam olmasa destümde ʿaṣā-ı pīrān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 168, Mısra 10). [destümde olmasa, -ma, -sa]*

dest-yār olmasa: *Yardımcı olmak.*

1. Alurdı küştgīr-i ġam-ı devr ayaġumuz
   Sāḳī sebo-ı mey bize olmasa dest-yār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 49, Mısra 6). [dest-yār olmasa, -ma, -sa]*

devā: *Ar. ilâç -çare, derman-.*

1. Ol ṭabīb-i cān gelüp bir dem yine tīz gitmedin
   Derdüm arturmaḳ mıdur yāḫud **devā** mıdur ġaraż *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 81, Mısra 4). [devā,]*

devā şormazam: *İlaç sormak.*

1. Bu derd-i ʿışḳa **devā şormazam** ṭabībe varup
   Benüm su'ālüme yoḳdur cevābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 171, Mısra 9). [devā şormazam, -maz, -am]*

devāb: *Yük ve binek hayvanları.*

1. Başı göge iren bu dem içmezse sebzede
   Şofī ne farḳı var göge çıḳmış **devābdan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 20). [devābdan, -dan]*

devām-ı ḳıyāmı: *Sonsuza dek durmak.*

1. Diler **devām-ı ḳıyāmı** ḫıyām-ı rifʿatüñi
   Ṣabāḥ u şām cenāb-ı Melik-i taʿālādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 49). [devām-ı ḳıyāmı, -ı]*

devlet: *1. Belli bir toprakta bir hükûmet idâresi altında teşkîlâtlanmış bulunan bağımsız siyâsî topluluk, milletin*

hukūkî şahsiyet kazanmış şekli 2. Ululuk, büyüklük, büyük rütbe, büyük mevki ve makam 3. Mutluluk, saâdet, tâlih, baht.

1. Gökdedür ḳullaruñuñ ḳadr-ıla başı yeridür
   Devletüñde giye Behrām-ıla Keyvān üsküf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 88, Mısra 4). [devletüñde, --üñ , --de]*
2. Devleti olup müsāʿid baḫt-ı sermed el virür
   ʿĀşıḳ-ı evbāşa şunsa sāḳī-i dil-şād ayaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 91, Mısra 7). [devleti, -i]*
3. Devlet ol başuñ ki şāhā ṣavlecān-ı ʿışḳ-ıla
   ʿArṣa-ı kūyuñda ser-gerdān ola gūyuñ gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 211, Mısra 5). [devlet,]*

devlet: *Baht, talih, büyük saadet, kut, büyük mutluluk.*

1. Olur Hüdāyī şehā ʿid-i vaṣluña ḳurbān
   Ḫudā o **devleti** tek eylesün müyesser aña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 3, Mısra 10). [devleti, -i]*
2. Sāḳī müdām öperdi Hüdāyī ayaġuñı
   El virse **devlet** olsa müsāʿid zamānemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 72, Mısra 10). [devlet,]*
3. Żamm olsa kesr-i dil saña feṯḥ ola **devletüñ**
   Çek ey Hüdāyī ġam ḥarekāt-ı zamāneden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 109, Mısra 14). [devletüñ, -üñ]*
4. İrmez viṣāle ṭālib eger ʿāṣıḳ olmasa
   Virmez kişiye **devleti** Ḥaḳ lāyıḳ olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 193, Mısra 2). [devleti, -i]*
5. El çek Hüdāyī pāye-i vaṣl-ı nigārdan
   Saña cenāb-ı Ḥaḳ'dan o **devlet** virilmedi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 238, Mısra 10). [devlet,]*
6. Enbiyādan saña Mūsā ümmet olmaḳ istedi
   Didi Ḥaḳ ʿĪsā naṣībi oldı ol **devlet** hemān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 50). [devlet,]*
7. Ḳapudan big sefere oldı saʿādetle revān
   Cünd-i İslām'uñ odur **devlet-ile** ser-dārı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 6). [devlet-ile, -ile]*
8. Umaruz yine gele ṣıḥḥat-ile **devlet-ile**
   Kām-rān eyleye Ḥaḳ ʿizzet-ile rifʿat ile *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 27). [devlet-ile, -ile]*
9. Ey Hüdāyī dilerüz **devlet-ile** yār olsun
   Maẓhar -ı dīde-i sulṭān-ı cehān-dār olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 31). [devlet-ile, -ile]*

devlet işigine: *Devlet eşiği, kapısı.*

1. Bir feṯḥ-i bāb ider saña Fettāḥ ümīddür
   Ey dil hele o **devlet işigine** var gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 16). [devlet işigine, -in, -e]*

devlet ḳapusı: *Devlet kapısı.*

1. Devlet ḳapusı meykededür bu zamānede
   Sāḳī-durur viren elin ol āsitānede *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 192, Mısra 1). [devlet ḳapusı, -sı]*

devlet-i cāvidān: *Ebedî mutluluk.*

1. Ḥażret-i Ḥaḳ vire şehā **devlet-i cāvidān** saña
   Muṣlīcuġum ser-āmedüm ḳāmeti ʿömr-i sermedüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Muhammes 1, Mısra 13). [devlet-i cāvidān,]*

devlet-i dahhak'e: *Dahhâk'in talihi.*

1. Gül-i baḫtuñ revādur bu çimende
   İderse **devlet-i Ḍaḥḥaḳ'e** ḫande *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 16). [devlet-i ḍaḥḥaḳ'e, -e]*

devlet-i dīdār: *Sevgilinin mutluluğu.*

1. Āyīne ruḫuñ ayına baḳsa n'ola her gün
   Bīdār olana Tañrı virür **devlet-i dīdār** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 45, Mısra 4). [devlet-i dīdār,]*

devlet-i dīdāra: *Sevgilinin yüzünü görmenin mutluluğu.*

1. Olsa ʿaceb midür naẓarı pāk ü ḳalbi ṣāf
   İrdi ṣu gibi **devlet-i dīdāra** āyīne *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 190, Mısra 6). [devlet-i dīdāra, -a]*

devlet-i ḥüsnini: *Güzellik ülkesi.*

1. Ey Hüdāyī dilerüz ḥażret-i Hak'dan ki ide
   Devlet-i ḥüsnini pāyende Muḥammed Şāhuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 105, Mısra 10). [devlet-i ḥüsnini, -in, -i]*

devlet-i ʿışḳ: *Aşk mutluluğu.*

1. Ben ol faḳīr-i tüvānger-dilem ki **devlet-i ʿışḳ**
   Beni serīr-i ġama server-i cehān itdi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 213, Mısra 7). [devlet-i ʿışḳ,]*

devlet-i pā-būs-ı yār: *Sevgilinin ayağını öpme mutluluğu.*

1. Rifʿat bulursa **devlet-i pā-būs-ı yār** ile
   Heft-āsumāna ṣadme ura āsitānemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 72, Mısra 3). [devlet-i pā-būs-ı yār,]*
2. Rifʿat bulursa **devlet-i pā-būs-ı yār** ile
   Heft-āsumāna ṣadme ura āsitānemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 72, Mısra 3). [devlet-i pā-būs-ı yār,]*

devlet-i pā-būsuña: *Ayağını öpme şansına ulaşmak.*

1. Sāḳīyā ger irgürürse **devlet-i pā-būsuña**
   Başum üstine çekem çarḫ-ı berīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 150, Mısra 11). [devlet-i pā-būsuña, -uñ, -a]*

devlet-i vaṣla: *Kavuşma lütfu, kavuşma mutluluğu.*

1. Dāl geldi **devlet-i vaṣla** anı dāl eyledüm
   Gül gibi güldi açıldı nūş idüp peymāneyi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 5). [devlet-i vaṣla, -a]*

devlet-i vuṣlatda: *Kavuşma mutluluğu.*

1. Devlet-i vuṣlatda ʿālemlerde her bir nā-maḥal
   Herkese rızḳın naṣīb itmiş Ḫudā-ı lem-yezel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 17). [devlet-i vuṣlatda, -da]*

devlet-i vuṣlatın: *Kavuşma mutluluğu.*

1. Serden o servüñ itdi çarḫ **devlet-i vuşlatın** cüdā
   Kimse taʿaccüb itmesün sāye-veş ibtiẕālümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 71, Mısra 5). [devlet-i vuşlatın, -ın]*

devr: *Bir şeyin çevresinde dolaşmak. Dönme.*

1. Bir gün düşer döne döne **devri** temām olur
   Umma şebāt nüh felek-i nüh ḳıbābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 178, Mısra 3). [devri, -i]*
2. Devr-i lebüñde **devri** temām oldı sāġıruñ
   Çekdi elini her kişi cām u şarābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 179, Mısra 7). [devri, -i]*
3. Nitekim ide mihr-i zerrīn-cām
   Bezm-i ʿālemde **devrini** itmam *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 12, Mısra 2). [devrini, -i, -ni]*

devr: *Devir, çağ, zaman.*

1. Devrüñ egerçi mey gibi bir ġam-güsārı yoḳ
   Anuñ daḫı soñında ʿaẕāb-ı ḫumārı var *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 44, Mısra 5). [devrüñ, -üñ]*
2. Cem-vaḳt oldı Hüdāyī çekeli cām-ı ġamuñ
   Devr içinde aña bir kimse ayaḳdaş degül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 129, Mısra 14). [devr,]*
3. Refʿ eyle ḫākden bizi ey gird-bād-ı āh
   Devrüñde minnet itmeyelüm rūzgāra gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 132, Mısra 4). [devrüñde, -üñ, -de]*
4. Serverā gül gibi **devrüñde** cehān ḫurrem ü şād
   Çeşme-i çeşm-i Hüdāyī-durur ancaḳ giryān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 41). [devrüñde, -üñ, -de]*
5. Devrüñde gürg mīşede mīşe şubān olup
   Ḳurtuldı gökde murġ ʿiḳāb-ı ʿuḳābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 45). [devrüñde, -üñ, -de]*

devr eylesün: *Dönüp dolaşmak.*

1. Ey sāḳī ṭutma sāġırı **devr eylesün** müdām
   Bī-tāb olur ṭutulsa eger āfitāb-ı cām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 140, Mısra 7). [devr eylesün, -sün]*

devr ide: *Dönmek, dolaşmak.*

1. Müteʿāḳib ola şühūr u sinīn
   Ḳuṭb-ı maḳṣūduñ üzre **devr ide** çarḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 78). [devr ide, -e]*

devr ide: *Dönüp dolaşmak, (kendi etrafında) hareket etmek ‖ 'devr-i meclis' (kadeh dolaştırma).*

1. Ṭoġdı ey sāḳī şafaḳdan ġurre-yi ġarrā-yı ʿīd
   Vaḳtidür zer kāselerle **devr ide** ṣahbā-ı ʿīd *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 27, Mısra 2). [devr ide, -e]*

devr itdür: *Dönüp dolaşmak, (kendi etrafında) hareket etmek ‖ 'devr-i meclis' (kadeh dolaştırma).*

1. Şöyle **devr itdür** ki ke's-i pür-ḥabābı sāḳīyā
   Seyrine reşk eyleye anuñ sipihr-i nüh-ḳıbāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 15, Mısra 7). [devr itdür, -dür]*

devr itmeseydi: *Dönmek, dönüp dolaşmak II elden ele gezmek.*

1. Şiʿre Hüdāyī virmez idi böyle lezzeti
   Devr itmeseydi sāġır-ı mey gibi telḫ-kām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 140, Mısra 14). [devr itmeseydi, -me, -se, -y, -di]*

devrān: *1) Zaman, devir. 2) Felek.*

1. Ya ṣaḥrālarda nūş-ı bāde eylerken Cem'üñ **devrān**
   Elinden düşürüp ṣındurduġı laʿlin ayaġıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 41, Mısra 7). [devrān,]*
2. Dost kāseler içüp kām alalum **devrāndan**
   Ṣoḥbet-i furṣat-ı eyyām şitab eyleyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 143, Mısra 5). [devrāndan, -dan]*
3. Döndürdügi yetmez mi degirmende daḳiḳa
   Devrān bizi daḫı geçürür ince elekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 159, Mısra 4). [devrān,]*
4. Oldı āvān-ı ṣalāḥuñda meyüñ ṣoḥbeti telḫ
   Yirin od itdi şehā nāy-ile ʿūduñ **devrān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 36). [devrān,]*

devrān ide: *Dönmek.*

1. Tā ki meh ide bu seyr üzre felekde devrān
   Tā ki İskender-i evreng-i nüh-eyvān-ı sipihr *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 55). [devrān ide, -e]*

devr-i denīnüñ: *Alçak zaman.*

1. Demdür içelüm bādelerin **devr-i denīnüñ**

   Ḫᵛuşdur kişi nūş eylese ḳanını ʿadūnuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 127, Mısra 3). [devr-i denīnüñ, -nüñ-üñ]*

devr-i denīnüñ: *Alçak zaman.*

1. Demdür içelüm bādelerin **devr-i denīnüñ**

   Ḫᵛuşdur kişi nūş eylese ḳanını ʿadūnuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 127, Mısra 3). [devr-i denīnüñ, -nüñ-üñ]*

devr-i güldür: *Gül mevsimi, ilkbahar.*

1. Devr-i güldür beri gel bezm-i şarāb eyleyelüm
   Cigerin ḥāsidüñ ol bezme kebāb eyleyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 143, Mısra 1). [devr-i güldür, -dür]*

devr-i ḫaṭṭuñda: *Ayva tüyün zamanı, devri (sevgilinin dudağının üzerindeki tüylerin çıkmaya başlaması).*

1. Devr-i ḫaṭṭuñda şehā ʿaynıdur ahum şereri
   Şeb-i eyyām-ı bahār içre uçan şebtābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 114, Mısra 5). [devr-i ḫaṭṭuñda, -uñ, -da]*

devr-i ḳamerde: *Ay devri.*

1. Bir mehi sīneye çek boynına şal ḳollaruñı

   Hāle-veş **devr-i ḳamerde** olıgör rūşen-dil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 130, Mısra 8). [devr-i ḳamerde, -de]*
2. Bir māhı çeker sīneye şol kim gicelerde

   Rūşen-dil olur hāle gibi **devr-i ḳamerde** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 194, Mısra 2). [devr-i ḳamerde, -de]*

devr-i lebüñde: *Sevgilinin dudağının dairesi.*

1. Devr-i lebüñde devri temām oldı sāġıruñ
   Çekdi elini her kişi cām u şarābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 179, Mısra 7). [devr-i lebüñde, -üñ, -de]*

devr-i lebüñde: *Sevgilinin dudağının zamanı / Sevgilinin dudak çevresi.*

1. Mey-ḫānede ayaḳ başacaḳ yer mi bulınur
   Devr-i lebüñde rehne çekilmiş kitābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 162, Mısra 6). [devr-i lebüñde, -üñ, -de]*

devr-i ruhuñda: *Güneş olan yanağın zamanı.*

1. Devr-i ruḫuñda bulmayıcaḳ iʿtibār şems
   Başını aldı eyledi terk-i diyār şems *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 75, Mısra 1). [devr-i ruḫuñda, -uñ, -da]*

devşür: *Toplamak, derlemek, bir araya getirmek.*

1. Bülbül terāne-sāzı olup kendi kāse-bāz
   Devşürdi jāle dirhemini bī-şümār gül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 135, Mısra 4). [devşürdi, -di]*

deyr: *Kilise, manastır.*

1. Deyr-i ʿĪsādur yaḫud bu muḫtelif eşkāl ile
   Erġanūn ol **deyre** ṣavt-ı bülbül ü āb-ı revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 18). [deyre, -e]*

deyr-i cehānda: *Dünya kilisesi.*

1. Eşkāl-i cevri ol ṣanemüñ gūne gūnedür
   Deyr-i cehānda ṣūret-i nevʿ-i beşer gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 232, Mısra 4). [deyr-i cehānda, -da]*

deyr-i cehānuñ: *Dünya kilisesi.*

1. Çoġ olur **deyr-i cehānuñ** büt-i raʿnāları līk
   Sende olan rūşen ü lezzet-i güftār olmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 60, Mısra 7). [deyr-i cehānuñ, -uñ]*
2. ʿAceb mi uṣanam **deyr-i cehānuñ** ṣūretinden ben
   Hüdāyī ol Mesīḥā-leb büt-i ṭannāzum aldurdum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 144, Mısra 9). [deyr-i cehānuñ, -uñ]*

deyr-i dünyānuñ: *Dünya alemi.*

1. Deyr-i dünyānuñ eger ṣūretine baḳmaz-ısañ
   Nūr-ı dīdārı Hüdāyī göresin ʿuḳbada *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 195, Mısra 9). [deyr-i dünyānuñ, -nuñ]*

deyr-i felek-i heft-eyvān: *Yedi katlı gök kilisesi.*

1. Ṭoġdı ṣan ʿİsī-i pākīze-nefes Meryem'den
   Ṭoldı şavḳ-ıla bu **deyr-i felek-i heft-eyvān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 4). [deyr-i felek-i heft-eyvān,]*

deyr-i ʿīsādur: *İsa'nın kilisesi.*

1. Deyr-i ʿĪsādur yaḫud bu muḫtelif eşkāl ile
   Erġanūn ol deyre ṣavt-ı bülbül ü āb-ı revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 17). [deyr-i ʿīsādur, -dur]*

di: *Demek, dile getirmek, söylemek.*

1. Didüm öldüm lebüñ hecriyle rūzī olmadı vuṣlat
   Didi şām-ı ʿademdür bu buña olmaz seḥer peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 10). [didi, -di]*
2. Ser-keş olma sanma bāḳī manṣıb u pāyeñ saña
   Ḫāksin gör **dir** zebān-ı ḥāl-ile sāyeñ saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 4, Mısra 2). [dir, -r]*
3. ʿĀṣıḳa lāyıḳ mıdur **diyüp** ıraḳdan merḥabā
   Salınup aġyār-ıla seyr eylemek ṣaḥrā-ı ʿīd *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 27, Mısra 7). [diyüp, -y, -üp]*
4. Baḳma gün yüzlülere **didüm** idi eslemedüñ
   Ey gözüm aġla görem kim olasın daḫı beter *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 47, Mısra 5). [didüm, -düm]*
5. Būseñe cān virürem **dirse** Hüdāyī bendeñ
   İmtiḥān eyle sözin gör güzelüm lāf mıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 54, Mısra 9). [dirse, -r, -se]*
6. Mey gibi **dirseñ** küdüretden derūnuñ ṣāf ola
   Yüregüñde başlar çıḳmaḳ gerek engür-veş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 77, Mısra 5). [dirseñ, -r, -se, -ñ]*
7. Vaḥy-i münzel **didiler** nuṭḳ-ı dehān-ı yāra
   Güş ider ġaybdan anlar ki kelām-ı melfūẓ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 83, Mısra 7). [didiler, -di, -ler]*
8. Seni helāk iderem **dirse** şād olur cānum
   Sevindürür nitekim ʿabdi müjde-i iʿtāḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 92, Mısra 7). [dirse, -r, -se]*

9. Ey Hüdāyī seng-diller cevrine ṣabr it yüri

   Muḥkem olsun **dir** iseñ göñlüñde ger bünyād-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 94, Mısra 14). [dir, -r]*

10. Dāġ-ı dilüm gibi **didi** yok bir yalıñ ışıḳ

    Bu tekyegāh-ı dehri gezenler ocaḳ ocaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 98, Mısra 3). [didi, -di]*

11. Zülfüñde gören piste gibi dilleri beste

    Ol ḳadd-i dil-āvīze ṣanavber **dise** lāyıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 99, Mısra 6). [dise, -se]*

12. Didüm ol dem bir kenāra yoḳ mı imkān **didi** yār

    Mürdesin atmaz kenāra lücce-i ʿummān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 101, Mısra 7). [didi, -di]*

13. Ḫayl-i eşküm sīne ṣaḥrāsında seyr iden **didi**

    Ḫayli demdür böyle deryā gibi ʿasker görmedük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 107, Mısra 3). [didi, -di]*

14. Ḫaṭṭ-ı müşkīni-ile ruḫsārın görenler **didiler**

    Ey Hüdāyī böyle bir şemʿ-i muʿanber görmedük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 107, Mısra 9). [didiler, -di, -ler]*

15. Nice efzūndur **diyem** ḥüsn ü bahāsın Yūsufʾuñ

    Yār ile mīzān-ı ḥüsn içre ber-ā-ber görmedük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 107, Mısra 7). [diyem, -ye, -m]*

16. Seyr idenler sīnesin ol nūr-ı Yezdān Aḥmed'üñ

    Didiler ḳoynına girmiş bedr-i raḫşān Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 108, Mısra 2). [didiler, -di, -ler]*

17. Dir gören ʿārıż-ı zībā vü ruḫ-ı mehtābuñ

    İmtizāc ide ne ḫˇuş nār-ıla ṭabʿı ābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 114, Mısra 1). [dir, -r]*

18. Ḫaşr olalum gel bugün **dirsem** ṣalarsın yārına

    Ey sehī-ḳāmet ḳıyāmetdür senüñ ferdālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 115, Mısra 11). [dirsem, -r, -se, -m]*

19. Cemālüñi niçe yüzden görem **diyen** diller

    Şikeste āyineler gibi pāre pāre gerek *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 122, Mısra 7). [diyen, -y, -en]*

20. Hüdāyī tāze ġazeller ḳasideler **diyicek**

    Hemīşe ol yüzi gül ʿārıżı bahāra gerek *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 122, Mısra 9). [diyicek, -y, -icek]*

21. Fitnede merdüm-i çeşmüñ didüm olmış Ḳābil

    Ol perī-çihre gülüp **didi** ki insān ḳābil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 130, Mısra 2). [didi, -di]*

22. Çekmeyem **dirseñ** Hüdāyī acısın zehr-i ġamuñ

    Gül gibi nūş it şarāb-ı erġavānı muttaṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 133, Mısra 13). [dirseñ, -r, -se, -ñ]*

23. Didüm yoluña niṣār itdi sīm-i eşki gözüm

    Didi o şāh-ı cehān ḫaylī terlemiş merdüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 136, Mısra 2). [didi, -di]*

24. Ser virüp bir boyı serve yine server **diyelüm**
    Ayaġı ṭozını cān çeşmine cevher **diyelüm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 1). [diyelüm, -y, -e, -lü, -m]*
25. Gelicek tīġı aña yir idelüm baş üzere
    Yolına cān virelüm hem-dem ü hem-ser **diyelüm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 6). [diyelüm, -y, -e, -lü, -m]*
26. İtmesün ḥaddine ḥāyil ḫaṭını yalvaralum
    Bize ol mihr-i żiyā-güsteri göster **diyelüm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 10). [diyelüm, -y, -e, -lü, -m]*
27. Ḫāṭır-ı yār içün aġyārını medḥ eyleyicek
    Tīġ u ḫançer diline başına şeşper **diyelüm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 12). [diyelüm, -y, -e, -lü, -m]*
28. Ders-i ʿışḳı bileyin dir-iseñ ey ḥ∨āce faḳįh
    Ḳo kitābın beri gel biz saña ezber **diyelüm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 14). [diyelüm, -y, -e, -lü, -m]*
29. Meclisde būs-ı laʿli temennāsın eyledüm
    Didi zamānı var o sitemger Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 145, Mısra 8). [didi, -di]*
30. Sīneñ üzre tek baña dāġ u elifler çek **disün**
    Başum üstine çekem ol nāzenīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 151, Mısra 9). [disün, -sün]*
31. Ol serv-ḳad kinār ola **dirseñ** Hüdāyī'ye
    Ḳıl sīm ile zerüñ kemeri gibi der-miyān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 156, Mısra 13). [dirseñ, -r, -se, -ñ]*
32. Yüzüñe kimisi gül kimi güneş **dirse** n'ola
    Bir niçe vech-ile cāyizdür oḳınmaḳ Ḳur'ān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 169, Mısra 7). [dirse, -r, -se]*
33. Ey māh varma meclis-i aʿdāya şemʿ-vār
    İl saña **dimesünler** erāzil-nişīnsin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 175, Mısra 8). [dimesünler, -me, -sün, -ler]*
34. Didi buḫūr-ı bezme ḫaṭ-ı müşk-bār-ı yār
    N'eyler ʿaceb ki ben var-iken encümende bu *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 11). [didi, -di]*
35. Ṣofī ʿitāb idüp gözüme ḫor baḳma **dir**
    Ḫayvān ʿaceb degül mi ki insāna ṭaʿn ide *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 185, Mısra 3). [dir, -r]*
36. Māh-ı dü-hefte gün yüzüñe beñzerem **dimiş**
    Varmaya göreyin o yüzi ḳara ayıne *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 190, Mısra 7). [dimiş, -miş]*
37. Kaʿbe-i kūyuñda ḳurbān ol **diseñ** ʿāşıḳlara
    Tañrı ḥaḳḳı ey ḫalīlüm ḳan olur ḳan üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 200, Mısra 5). [diseñ, -se, -ñ]*
38. Baḳsa mirʿāt-ı güle nūr-ı ruḫuñdur gördügi
    Ġayra baḳduñ **dirseñ** ey meh iftirādur dīdeye *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 202, Mısra 6). [dirseñ, -r, -se, -ñ]*

39. Dilā revādur olursañ bu ʿāleme rüsvāy
    Saña ḳaşı ġamını kim **didi** ki illere yay *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 212, Mısra 2). [didi, -di]*
40. Leblerüñ emsem didüm ol dilbere em mā **didi**
    Kimseye bu sırrı ifşā eyleme ammā **didi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 239, Mısra 1). [didi, -di]*
41. Leblerüñ emsem didüm ol dilbere em mā **didi**
    Kimseye bu sırrı ifşā eyleme ammā **didi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 239, Mısra 2). [didi, -di]*
42. Yañılup yüzine ḳarşu ruḫlaruña gül didüm
    Ḫışm idüp ben ḳulına ol ġonce-leb lā lā **didi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 239, Mısra 4). [didi, -di]*
43. Teşne-cāna leblerinden bir içim şu diledüm
    Leblerin aġzuma virüp luṭfile mā mā **didi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 239, Mısra 6). [didi, -di]*
44. Ġayrılar şīrīn lebin şeftālūsına alıcaḳ
    Ḫaste gonlüm āh idüp bu derdile eyvā **didi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 239, Mısra 8). [didi, -di]*
45. Ey Hüdāyī göricek ol şeh bu şīrīn sözümi
    Āferīnler saña ey ṭūṭī-i şekker-ḫā **didi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 239, Mısra 10). [didi, -di]*
46. Leblerüñ emsem **didüm** ol dilbere em mā didi
    Kimseye bu sırrı ifşā eyleme ammā didi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 239, Mısra 1). [didüm, -dü, -m]*
47. Didi tārīḫini Hüdāyī anuñ
    Cāmiʿ-i pādişeh yapıldı temām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 69). [didi, -di]*
48. Bu duʿāyı gūş idüp her kim ki **dir** āmīn aña
    Bāġ-ı ḫuld içinde anı eyle yā Rab cāvidān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 101). [dir, -r]*
49. Nūr-ı şavḳ-ıla neden ṭoldı zemīn ile zamān
    Didiler şāh Selīmi'bni Süleymān'a bugün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 30). [didiler, -di, -ler]*
50. Üstine ḳondı kürsī-i zerrīn
    Naẓar-ı luṭf idüp **didi** kim ola *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 26). [didi, -di]*
51. Didi anuñ-durur bu ṣadr-ı güzīn
    Ġulġuleyle ṭolup zemīn ü zamān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 29). [didi, -di]*
52. Daḫı bu cāh şimdi buldı yīrin
    Didi bendeñ Hüdāyī tārīḫin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 66). [didi, -di]*
53. Mü'minüñ cāyıdur bihişt-i berīn
    Didiler cümle ḫalḳ-ı arż u semā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 64). [didiler, -di, -ler]*
54. Beyt-i şiʿrin kim itse ḥışn-ı ḥaşīn
    Ḫüsn-i naẓmın göreydi **dirdi** Ḫasen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 52). [dirdi, -r, -di]*

55. Didi ey göşe-i felāketde

    Mübtelā-ı belā-ı hicrānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 49). [didi, -di]*

56. Ẕāt-ı pāküñ var iken kimdür **diye**

    Adı var luṭf u saḫānuñ kendi yoḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kıt'a 1, Mısra 5). [diye, -ye]*

57. Nāle vü feryād idüp ṭañ mı **diyem** her ṣubḥ u şām

    El-vedāʿ ey şehr-i feyż-i lā-yezālī el-vedāʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 19). [diyem, -ye, -m]*

58. Göreydi nūr-ı ḥüsnin ḥażret-i ʿOs̱mān-ı ẕī'n-nūreyn

    Diyeydi bāreka'llāh ey kemāl-i Ḫālıḳu'l-kevneyn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 14). [diyeydi, -y, -e, -y, -di]*

59. Naḳşını seyr eyleyen **didi** hezārān āferīn

    Ol nigārum nām-ıla Naḳḳāş Aḥmed Balı'dur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 19). [didi, -di]*

60. Dirseñ kemāl-i ḥüsnüñe irişmesün hergiz zevāl

    Raḥm eyle dil Yaʿḳūbına ey Yūsuf-ı Mıṣr-ı cemāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 3). [dirseñ, -r, -se, -ñ]*

61. Cān riştesidür ol ṣanemüñ zülfinüñ teli

    Bālāḳadi belāsına anuñ **didüm** belī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 2). [didüm, -dü, -m]*

62. Ṭulūʿ itdi melāḥat maṭlaʿından gün gibi ol māh

    ʿAla ʿayneyke ʿaynu'llāh **didi** her ʿāşıḳ-ı āgāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 2). [didi, -di]*

63. Ger pīr olayın **dirseñ** aña itme cefāyı

    Ey pīr olası Muṣlīcuġum tāze cevānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 19). [dirseñ, -r, -se, -ñ]*

64. Ḫaste-ḥālem cism-i bī-tab u tüvānum var benüm

    Şeklüme baḳan **dimez** sīnemde cānum var benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 2). [dimez, -mez]*

65. Ḫ̆uş **dimiş** ol eyleyen ḫāki naẕarla kīmyā

    Ehl-i ʿışḳuñ olmaġa kāmil ʿayārı Ḫālīya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 23). [dimiş, -miş]*

66. Tārīḫini Hüdāyī-i dāʿī **didi** anuñ

    Bu kārvān-serāya gelen oldı hep revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 3, Mısra 5). [didi, -di]*

67. Tārīḫini felekde anuñ **didi** Selsebīl

    Māʾ-i maʿīn-i cennet u mā fī vü Selsebīl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 4, Mısra 3). [didi, -di]*

68. Didi hātif mevtine tārīḫi

    Raḥmet-i Yezdān Ḥüseyn'üñ cānına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 5, Mısra 5). [didi, -di]*

69. Tārīḫini Hüdāyī-i dāʿī **didi** anuñ

    Ḳabr-i Muḥammed'i ide pür-nūr ol Mūcīb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 6, Mısra 3). [didi, -di]*

70. Hüdāyī seyr idüp oldı feraḥnak

    Didi tārīḫ ʿayn-ı ḳaṣr-ı cennet *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 7, Mısra 4). [didi, -di]*

71. Didi tārīḫini Hüdāyī ol zamān

    Cisr-i Yaʿḳūb eciri vire ilāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 8, Mısra 5). [didi, -di]*

72. Didi tārīḫin Hüdāyī ol zamān

    Çeşme-i ʿayn-i ḥayāt āb-ı zülāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 9, Mısra 5). [didi, -di]*

73. Didiler mevtine anuñ tārīḫ

    Raḥmet ide Hümā'ya ol Cebbār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 10, Mısra 5). [didiler, -di, -ler]*

di: *Demek, adlandırmak.*

1. Çeşm-i cāna gerd-i rāhuñ sürme besdür çekmezem

   Ṭūṭīya **dinen** ġubār-ı kemterīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 151, Mısra 12). [dinen, -n, -en]*

2. Ḥüsniyle oldı cümle vilāyetde ol velī

   Ol şūḫ-ı dil-rübā ki **dinür** nāmına ʿAlī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 4). [dinür, -n, -ür]*

di: *Demek, açıklamak, izah etmek.*

1. Boyuñ görüp **didiler** serverā sanavber aña

   ʿAceb mi beste ola piste gibi diller aña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 3, Mısra 1). [didiler, -di, -ler]*

2. Dāra çekilürken **didi** Manṣūr-ı ser-efrāz

   Bu rifʿat ü ḫayl ü ḥaşemi görmedi Dārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 6, Mısra 7). [didi, -di]*

3. Bu çeşm ü bīnī zülf ü fem baḳduḳca bir ʿālem virür

   Dirsem yüzine vechi var āyīne-i ʿālem-nümā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 7, Mısra 4). [dirsem, -r, -se, -m]*

4. Ṣofī saf-ı rindāna gel ṣāfī mey-i ṣāf eyle nūş

   Saña ṣafā geldüñ **disün** ser-cümle aṣḥāb-ı ṣafā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 7, Mısra 8). [disün, -sün]*

5. Küḫl eyle dil Yaʿḳūb'ınuñ çeşmine gel ḫāk-i rehüñ

   İḫvān gözüñ aydın **disün** gelsün ey Yūsuf-liḳā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 7, Mısra 10). [disün, -sün]*

6. Çaḳ-i sīnem şāhidümdür ʿışḳuña didüm **didi**

   Şāhid-i mecrūḥdur ben ṭutmazam anı dürüst *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 18, Mısra 7). [didi, -di]*

7. Çaḳ-i sīnem şāhidümdür ʿışḳuña **didüm** didi

   Şāhid-i mecrūḥdur ben ṭutmazam anı dürüst *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 18, Mısra 7). [didüm, -dü, -m]*

8. Ḳapu açup gün yüzin ʿarż eylese dilber ṣabāḥ
   İste ḥācet gök ḳapusı açılur **dirler** ṣabāḥ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 23, Mısra 2). [dirler, -r, -ler]*
9. Hüdāyī pāy-ı ʿaḳlına ʿıḳal-ı ʿışḳı bend itdi
   Aña dīvāne **dimeñ** ḳatı maʿḳūl itdi ʿāḳıldür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 57, Mısra 10). [dimeñ, -me, -ñ]*
10. Ser virüp bir boyı serve yine server **diyelüm**
    Ayaġı ṭozını cān çeşmine cevher **diyelüm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 2). [diyelüm, -y, -elü, -m]*
11. Dile geldükce ġamı ʿizzet idüp Yūsuf-vār
    Bizi bi'llāhi ḳoyup gitme birāder **diyelüm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 8). [diyelüm, -y, -elü, -m]*

di: *Buyurmak.*

1. Enbiyādan saña Mūsā ümmet olmaḳ istedi
   Didi Ḥaḳ ʿĪsā naṣībi oldı ol devlet hemān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 50). [didi, -di]*

di: *Demek, dile getirmek, söylemek.*

1. Dirlerse ḫaṭṭ u zülfine ey dil müşābihüz
   Müruñ yüzini bas yere māruñ başını ez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 63, Mısra 7). [dirlerse, -r, -ler, -se]*
2. Reyḥān ḫaṭı sünbül saçı gül-ruḫları būyı
   Elden ḳoma **dirler** baña destini sebonuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 127, Mısra 8). [dirler, -r, -ler]*
3. Eksük olmaz dermeden menʿ itme şeftālūlaruñ
   Dirler olur mīve-i bāġ-ı cinānı muttaṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 133, Mısra 10). [dirler, -r, -ler]*
4. Ders-i ʿışḳı bileyin **dir-iseñ** ey ḫ∨āce faḳīh
   Ḳo kitābın beri gel biz saña ezber diyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 13). [dir-iseñ, -r, --ise, -ñ]*
5. Baş açup isteyelüm tīġını yāruñ Ḥaḳ'dan
   Ser-i bī-devlete ḳıl anı müyesser **diyelüm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 4). [diyelüm, -y, -elüm]*
6. Vādī-i ʿışḳına bir çeşmi ġazālüñ düşelüm
   Ey Hüdāyī yine mestāne ġazeller **diyelüm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 16). [diyelüm, -y, -elüm]*

7. Sāyesi üstüñe düşsün **dir-iseñ** ol servüñ
   Ḫāk-i rāh ol ki Hüdāyī saña budur düşeri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 216, Mısra 15). [dir-iseñ, -r, --ise, -ñ]*
8. Şordılar mevtin Hüdāyī **didiler** tārīḫini
   Eyledi Sulṭān Süleymān ʿazm-i cennāt-i ebed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 1, Mısra 9). [didiler, -di, -ler]*

di-: *Demek, dile getirmek, söylemek.*

1. Cān gibi baña görinmez **dime** cānāne göñül
   Saña bir gün saḳın ol rūḥ-ı muṣavver görinür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 7). [dime, -me]*
2. Didüm ol dem bir kenāra yoḳ mı imkān didi yār
   Mürdesin atmaz kenāra lücce-i ʿummān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 101, Mısra 7). [didüm, -dü, -m]*
3. Fitnede merdüm-i çeşmüñ **didüm** olmış Ḳābil
   Ol perī-çihre gülüp didi ki insān ḳābil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 130, Mısra 1). [didüm, -dü, -m]*
4. Didüm yoluña niṣār itdi sīm-i eşki gözüm
   Didi o şāh-ı cehān ḫaylī terlemiş merdüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 136, Mısra 1). [didüm, -dü, -m]*
5. Cān istese cānāna **dime** virmezem anı
   Bī-minnet alur yoḫsa ecel virmez amānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 214, Mısra 1). [dime, -me]*
6. Yañılup yüzine ḳarşu ruḫlaruña gül **didüm**
   Ḫışm idüp ben ḳulına ol ġonce-leb lā lā didi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 239, Mısra 3). [didüm, -dü, -m]*
7. ʿArż-ı ḥüsn itdi meger kim aña māh-ı Kenʿān
   Dil ü cāna **didüm** ey vāḳıf-ı esrār-ı felek *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 28). [didüm, -dü, -m]*
8. Didüm ey pādişāh-ı bende-nevāz
   Āsitānı riyāż-ı Rıḍvān'um *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 35). [didüm, -dü, -m]*
9. ʿĀḳıl-iseñ **dime** Ferhād-ıla Mecnūn'a deli
   Eyleseñ ḫalḳa naẓar her biri bir gūne deli *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 8, Mısra 1). [dime, -me]*
10. Dimezsin tekye-i ʿışḳumda aḥvālüñ ne abdālum
    Benüm ġarrā Ḥüseynüm nūr-ı ʿaynum ruḫları ālüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 16, Mısra 3). [dimezsin, -mez, -sin]*
11. Dimezsin bu Hüdāyī derd-mendüñ nicedür ḥāli
    Cefā irmez mi pāyāna nihāyet yoḳ mı hicrāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 19). [dimezsin, -mez, -sin]*

12. Ḳāle gelmez ḫāl-i dil **dirse** ʿadū yāra n'ola
    Ey Hüdāyī ḳalb olan zer ḳāle gelmez vāḳıʿā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 21).*
    [dirse, -rse]

di-: *Demek, dile getirmek, söylemek.*

1. Ḳays'a mecnūn **dimeñüz** ʿākıl ü ferzānedür o
   Kim ki bu silsileden olmaya dīvānedür o *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 184, Mısra 1).*
   [dimeñüz, --me, --ñüz]
2. Didüm ol şevḳ ile bu tārīḫi
   Ol ḫalīl-i dil oldı mihmānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 25). [didüm, -dü, -m]*

di-: *"Demek, söylemek" Hz. Muhammed'in sözleri; hadisişerif.*

1. Kitāb-ı ḥüsn-i nigāra baḳup bir ehl-i naẓar
   Görince sırr-ı dehānın **didi** ve fihi naẓar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 42, Mısra 2). [didi, -di]*

dīdār: *Yüz, çehre (Sevgilinin yüzü bağlamında).*

1. Gelmeden kūyuña maḳṣūd yüzüñ görmekdür
   Girmeden cennete **dīdārdur** ey meh melḥūẓ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 83, Mısra 4).*
   [dīdārdur, -dur]
2. Çekmesün vechüñ gören her nāzenīnüñ minnetin
   Vaṣl olan **dīdāra** çekmez ḥūr-ı ʿīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 150, Mısra 2).*
   [dīdāra, -a]
3. Ḫˇāb vardum ṣanma ey Yūsuf-cemālüm göz yumup
   Çeşm-i cānum seyr ider **dīdāruñı** açmazdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 164, Mısra 4).*
   [dīdāruñı, -uñ, -ı]
4. Melāḥat maṭlaʿından gün gibi ʿarż eylese **dīdār**
   Ḳılur āfāḳı ʿaḳs-i vech-i ẕī'n-nūreyn pür-envār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 5).*
   [dīdār,]

dīdār göstere: *Yüz göstermek.*

1. Bāġ-ı firdevs idüp mezārını
   Çeşm-i pākine göstere dīdār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 10, Mısra 4). [dīdār göstere, -e]*

dīdār ḥaḳḳ'içün: *Güzel yüz için...*

1. Şarāb-ı laʿl-i cān-baḫşı dilā **dīdār ḥaḳḳ'içün**
   Zülāl-i ʿayn-ı kevs̱erden muṣaffādur Memi Şāhuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 120, Mısra 5). [dīdār ḥaḳḳ'içün, -içün]*

dīdār-ı dil-güşāñı: *Gönül açan yüz.*

1. Dīdār-ı dil-güşāñı iderken müşāhede
   N'eyler Hüdāyī ravża-ı Rıḍvān'ı Muṣli Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 187, Mısra 9). [dīdār-ı dil-güşāñı, -ñ, -ı]*

dīdār-i pākin: *Temiz, saf yüz.*

1. Her kim bu ābı eyledi bu ravżaya sebīl
   Dīdār-i pākin aña naṣīb ide ol Cemīl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 4, Mısra 2). [dīdār-i pākin, -in]*

dīdār-ı yāra: *Sevgilinin yüzü.*

1. Dīdār-ı yāra baḳ heves-i bāġ-ı ḫuldı ḳo
   Ḫᵛuşdur Hüdāyī her kişi ḫᵛuş görse ḥāżırı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 230, Mısra 13). [dīdār-ı yāra, -a]*

dīdāruñ görmege: *Güzel yüzün görmek.*

1. Açа cānı gözini görmege ger dīdāruñ
   Perde-i maʿṣıyeti ḳılma öñine ḥā'il *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 109). [dīdāruñ görmege, -meg, -e]*

dīde: *Görme organı, göz, çeşm.*

1. Dīdemdedür ḫayāl-i cemāl-i cemīl-i dost
   Yūsuf gibi ki keffe-yi mīzān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 32, Mısra 11). [dīdemdedür, -m, -de, -dür]*

2. Ey **dīde** olursın ḳadem-i yāra güher-pāş

   Çün sāġır-ı ṣahbā göreyin görme acı yaş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 78, Mısra 1). [dīde,]*

3. Gün yüzüñ göstermeyen ol meh-liḳādur **dīdeye**

   Ḳasdı bu yüzden baña cevr ü cefādur **dīdeye** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 202, Mısra 1). [dīdeye, -ye]*

4. Gün yüzüñ göstermeyen ol meh-liḳādur **dīdeye**

   Ḳasdı bu yüzden baña cevr ü cefādur **dīdeye** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 202, Mısra 2). [dīdeye, -ye]*

5. Çeşm ü bīnī zülf ü fem baḳduḳca bir ʿālem virür

   Gün yüzüñ āyīne-i ʿālem-nümādur **dīdeye** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 202, Mısra 4). [dīdeye, -ye]*

6. Baḳsa mirʿāt-ı güle nūr-ı ruḫuñdur gördügi

   Ġayra baḳduñ dirseñ ey meh iftirādur **dīdeye** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 202, Mısra 6). [dīdeye, -ye]*

7. Ey gül-i sūrī cemālüñ görmek olmazsa naṣīb

   Ḳaṣr-ı gülzār-ı İrem mātem-serādur **dīdeye** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 202, Mısra 8). [dīdeye, -ye]*

8. Kaʿbe-i kūyına saʿy itsem Hüdāyī şām-ı ġam

   Her şirārı āhumuñ necm-i hüdādur **dīdeye** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 202, Mısra 10). [dīdeye, -ye]*

9. Dīde revzen açup alnuñda ḳaşuñ seyr eyler

   Beñzer ol ḳaṣra ki anuñ ola medd-i baṣarı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 216, Mısra 11). [dīde,]*

10. Ġam ile aġlamadan **dīdelerüm** ḳan oldı

    Ḳanı ol gözlerimüñ nūrı Muḥammed Şāhum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 19). [dīdelerüm, -ler, -üm]*

dīde: *Göz (gönlü yaralayan nazarın sahibi: sevgili).*

1. Ey **dīde** şöyle ḳana boya kirpügümi kim

   Deryālar içre pençe-i mercāna ṭaʿn ide *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 185, Mısra 7). [dīde,]*

dīde-: *Görme organı, göz, çeşm.*

1. Ḳan ṭamar **dīdeden** ah eyledügüm dem göyā

   Dökülür bād-ıla evrāḳı gül-i sīrābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 114, Mısra 3). [dīdeden, -den]*

2. Her dem aḳar bu **dīdeden** çihre-i zerdüm üzre ḳan

   Muṣlīcuġum ser-āmedüm ḳāmeti ʿömr-i sermedüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Muhammes 1, Mısra 3). [dīdeden, -den]*

dīdebān: *Gözcü, gözleyici, bekçi, kolcu, nöbetçi.*

1. Zülfüñ ḥarāmī çeşmüñ anuñ **dīdebānları**

   Ey şemʿ-gāh ölürsin erāzil-nişīnsin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 176, Mısra 5). [dīdebānları, -lar, -ı]*

dīde-i ʿāşıḳ: *Aşığın gözü.*

1. Tīr atsa müjeñ kan aḳıdur **dīde-i ʿāşıḳ**

   Bārān olıcaḳ ʿaynuñ olur ṣuyı bulanıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 99, Mısra 1). [dīde-i ʿāşıḳ,]*

dīde-i baḫt-ı hüdāyī: *Hüdayi'nin talih gözü.*

1. Dīde-i baḫt-ı Hüdāyī kim açılmaz ḫ̬ābdan

   Rūz-ı evvelde meger güş eylemiş efsānemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 68, Mısra 9). [dīde-i baḫt-ı hüdāyī,]*

dīde-i baḫtum: *Bahtın gözü (şans, talih bağlamında).*

1. Demler-durur ki **dīde-i baḫtum** ġunūdedür

   Ey āfitāb-ı ṣubḥ-ı saʿādet uyar gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 3). [dīde-i baḫtum, -um]*

dīde-i bīdārumuz: *Uyanık, uykusuz göz.*

1. Gel Hüdāyī bendeñe ey vālī-i mülk-i cemāl

   Ḳadre irsün nūr görsün **dīde-i bīdārumuz** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 69, Mısra 10). [dīde-i bīdārumuz, -umuz]*

dīde-i ġam-dīde: *Gam görmüş göz.*

1. Ravża **dīde-i ġam-dīde** pür-envār oldı
   Mihr-i ruḫsār-ı nigāra nigerān olduġı'çün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 165, Mısra 3). [dīde-i ġam-dīde,]*

dīde-i ġam-dīdeleri: *Gam görmüş, kederli göz.*

1. ʿĀşıḳuñ eşk ile bu **dīde-i ġam-dīdeleri**
   ʿIşḳ deryāsınuñ oldı ṣadef-i pür-güheri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 216, Mısra 1). [dīde-i ġam-dīdeleri, -ler, -i]*

dīde-i giryān: *Ağlayan göz.*

1. Ḫūn-ıla ṭoldı **dīde-i giryān** tabaḳ tabaḳ
   Ḫayl-i ḫayālüñe çekeyin ḫān tabaḳ tabaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 95, Mısra 1). [dīde-i giryān,]*

dīde-i hūn-bār: *Kan saçan göz.*

1. Şāhidümdür daʿvī-i mihrine ol meh-pārenüñ
   Sīnede olan elif bir **dīde-i ḫūn-bār** iki *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 233, Mısra 10). [dīde-i ḫūn-bār,]*

dīde-i hūn-efşānum: *Kan saçan göz.*

1. Bāġ-ı ḥüsn içre ṣalın serv gibi ey ḫānum
   Ṣulasun yollaruñı **dīde-i ḫūn-efşānum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 30). [dīde-i ḫūn-efşānum, -um]*

dīde-i hūn-pāş: *Kan saçan göz.*

1. Kaʿbe kūyuñda iki çeşme revān itmek-içün
   Şu terāzūlarıdur **dīde-i ḫūn-pāş** degül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 129, Mısra 10). [dīde-i ḫūn-pāş,]*

dīde-i ṭāliʿüñ: *Talih gözü.*

1. Dīde-i ṭāliʿüñ saʿādet-bīn

   Şeref-i şems-i ṭalʿatüñ dehri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 55). [dīde-i ṭāliʿüñ, -üñ]*

dīde-i ter: *Nemli göz.*

1. Beni bī-hoş görür ʿışḳ meyinden her dem

   Şu seper yüzüme merdümlük ider **dīde-i ter** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 47, Mısra 10). [dīde-i ter,]*

dīde-i terden: *Nemli göz.*

1. Ḫālüñ ḥayāli **dīde-i terden** geçer yürür

   Deryā geçen şu merdüm-i şāḥib-naẓar gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 232, Mısra 9). [dīde-i terden, -den]*

dīde-i terler: *Islak gözler.*

1. Niçe bir dür döke bu **dīde-i terler** niçe bir

   Niçe bir żāyiʿ ola bunca güherler niçe bir *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 7). [dīde-i terler, -ler]*

dīde-i ümmīd-vār: *Umut eden göz.*

1. Eşküm ḥabābı şanma seni cüst ü cū içün

   yollara düşdi **dīde-i ümmīd-vār** gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 12). [dīde-i ümmīd-vār,]*

didüm: *Dedim.*

1. Didüm öldüm lebüñ hecriyle rūzī olmadı vuṣlat

   Didi şām-ı ʿademdür bu buña olmaz seḥer peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 9). [didüm, -dü, -m]*

dihḳān: *Çiftçi.*

1. Ḳolına ala seni seyr ide lāyıḳ mı raḳīb
   Şāhbāzı ne revādur ala **dihḳān** eline *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 198, Mısra 6). [dihḳān,]*

dik: *Yetiştirmek için bir bitkiyi toprağa yerleştirmek. Gülşen-i bāġ-ı maḥabbetde diker tāze nihāl Gülşen-i bāġ-ı maḥabbetde diker tāze nihāl.*

1. Gül **dikme** bāġa ʿārıż-ı dil-ber biter diyü
   Serv ü çenar geldi bugün bāġbāna dik *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 124, Mısra 7). [dikme, -me]*

dik: *(Bir şeyi) Dikine duracak şekilde yere koyup yerleştirmek.*

1. Ey ḳaşı yā ḫadengüñe sīnem nişāna **dik**
   Nāzük nihāl-i servdür ol bāġ-ı cāna **dik** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 124, Mısra 1). [dik,]*
2. Ey ḳaşı yā ḫadengüñe sīnem nişāna **dik**
   Nāzük nihāl-i servdür ol bāġ-ı cāna **dik** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 124, Mısra 2). [dik,]*
3. Nīzeñle sīnemi yeter itdüñ delük delük
   Şimden girü ʿaşāyı dil-i nā-tüvāna **dik** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 124, Mısra 4). [dik,]*
4. ʿUşşāḳ içinde eyle Hüdāyī'yi ser-ferāz
   Ey Yūsuf-ı zamāne başın kes sināna **dik** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 124, Mısra 12). [dik,]*
5. Kes başum **dik** nīze-i ser-tīz-i müjgān üstine
   Baş olup tā kim tefevvuḳ idem aḳrān üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 200, Mısra 1). [dik,]*
6. Kes başum **dik** nīzeñe luṭf eyle ḳaldur ḫākden
   Baş **dik** yaʿnī beni ḫayl-i şehīdān üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 201, Mısra 3). [dik,]*
7. Dikdi fānūs-ı çarḫa şemʿ-i mehi
   Oldı pervāneler aña Pervīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 11). [dikdi, -di]*

dik: *Dikmek II Dikiş yapmak.*

1. Ey cān ṭabībi tīġ-ı ġamuñ sīnem itdi çāk
   Gel sozen-i müjeñle yine nāzükāne **dik** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 124, Mısra 6). [dik,]*

dik: *Diklenmek.*

1. Gül dikme bāġa ʿārıż-ı dil-ber biter diyü
   Serv ü çenar geldi bugün bāġbāna **dik** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 124, Mısra 8). [dik,]*

dik geldi: *Karşı gelmek, boyun eğmeyip baş kaldırmak, kafa tutmak.*

1. Niçün kebāb-ı bezm-i nigār olmaduñ diyü
   Geldi ḫuros cür'et idüp ḫāk-i pāyine dik *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 124, Mısra 10). [dik geldi, -di]*

dikḳat idüp: *Dikkatle bakmak.*

1. Ṣorduġum dem ne-y-imiş aṣlını bildüm şekerüñ
   Bilmedüm **dikḳat idüp** sırrın o laʿl-i nābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 112, Mısra 8). [dikḳat idüp, -üp]*

dil: *Ağız boşluğunda, tatmaya, yutkunmaya, sesleri boğumlamaya yarayan organ,.*

1. Gönüller tende fikrüñde lisānlar ser de zikrüñde
   Senüñ yāduñdadur **diller** eger maḫfī eger peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 6). [diller, -ler]*
2. Ger cinn ü eger ins şeb ü rūz nigārā
   Ẕikrüñde-durur **dilleri** sırran u cihārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 2, Mısra 2). [dilleri, -ler, -i]*
3. Māsivādan **dili** yu yār-ıla vuṣlat meyin iç
   ʿĀrif olan içicek hücreyi tenhālar içer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 43, Mısra 7). [dili, -i]*
4. Ḫāṭır-ı yār içün aġyārını medḥ eyleyicek
   Tīġ u ḫançer **diline** başına şeşper diyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 12). [diline, -i, -ne]*
5. Dil olsa tende her bir ḳıl zamān-ı ʿömr yüz biñ yıl
   Ḥadīṯ-i luṭfuñı itsem rivāyet yā Resūla'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 204, Mısra 3). [dil,]*
6. Dilerseñ ola **dilüñ** pür-ṣafā piyāle gibi
   Müdām ayaġı elden düşürme lāle gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 218, Mısra 1). [dilüñ, -üñ]*
7. İki dillü olanı yoluñda şāhum iki **dil**
   Eyledi bir mārı yırtup Ḥayder-i Kerrār iki *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 233, Mısra 5). [dil,]*
8. Manṭıḳ-ı pāküñ ḥadīṯ-i men raʾānīdür senüñ
   Olıcaḳ baḥr-i maʿānīden **dilüñ** gevher-fişān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 56). [dilüñ, -üñ]*
9. Manṭıḳı n'ola bedīʿ olsa kelāmı muʿciz
   Deheni kān-ı maʿānī vü **dili** baḥr-i beyān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 28). [dili, -i]*
10. Oḳınur **dillerde** şimdi ḥüsnüñüñ Şehnāmesi
    Şāh Maḥmūd'um gönül taḫtında sulṭānum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 11). [dillerde, -ler, -de]*

dil: *Aşk ve sevginin kaynağı, gönül, yürek, kalp.*

1. Boyuñ görüp didiler serverā sanavber aña
   ʿAceb mi beste ola piste gibi **diller** aña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 3, Mısra 2). [diller, -ler]*
2. Kāfir saçuñ iline düşüp oldı **dil** esīr
   Mümkin midür yine gele ṣaġ u esen baña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 5, Mısra 5). [dil,]*
3. Dil ṣavmaʿa-ı tende lisān serde nigārā
   Meşġūl senüñ zikrüñe sırran u cihārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 6, Mısra 1). [dil,]*
4. Yārā cigerüm şerḥaların tīġ-ı ġamuñdan
   Yārānuma şerḥ eylemege **dil** ḳatı yara *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 6, Mısra 12). [dil,]*
5. Şol vilāyet gibi kim ola zevālinden ḫarāb
   Lerze-i tāb-ı teb-i ʿışḳuñdan oldı **dil** yebāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 16, Mısra 1). [dil,]*
6. Ey **dil** segān-ı kūyı ile hem-sifāl ol
   Yārān-ı bā-vefā-y-ıla ʿayş u tenaʿʿum it *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 19, Mısra 5). [dil,]*
7. Āzād iderse ʿār ide uçmaġa Sidre'ye
   Dil murġı kim o serv-i ḫırāmān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 32, Mısra 6). [dil,]*
8. Dil murġı kim o serv-i ḫırāmān elindedür
   Şeh-bāzdur ki şāh Süleymān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 33, Mısra 1). [dil,]*
9. Ol mehüñ māhiyyet-i ʿışḳın n'ola bildürse **dil**
   Ḳaʿrını baḥr-i ʿamīḳuñ āşināsı bildürür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 34, Mısra 3). [dil,]*
10. Felek miṣlin getürmez bir meh-i tābānumuz vardur
    Anuñ mihriyle **dilde** ātiş-i sūzānumuz vardur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 35, Mısra 2). [dilde, -de]*
11. Meyl itme ey **dil** ol güle kim niçe ḫār ı var
    Şol gence ṭālib olma ki yanınca mārı var *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 44, Mısra 1). [dil,]*
12. Meyl itme ey **dil** ol güle kim niçe ḫārı var
    Şol gence ṭālib olma ki yanınca mārı var *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 44, Mısra 1). [dil,]*
13. Maḳbūl olur ol **dilde** ki ʿışḳ-ıla ola āb
    Merġūb olur ol ḫāne şehā olsa havādār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 45, Mısra 5). [dilde, -de]*
14. Şol āsiyāba döndi hevāñ-ıla **dil** k'ola
    Ser-geşte-i tapança-ı āsīb-i rūzgār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 49, Mısra 9). [dil,]*
15. Dile ḫançer urıcaḳ çeşmi virür **dil** aña cān
    Nuḳldur birbirine ṣan iki mestāne ṣunar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 56, Mısra 3). [dil,]*
16. Dile ḫançer urıcaḳ çeşmi virür dil aña cān
    Nuḳldur birbirine ṣan iki mestāne ṣunar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 56, Mısra 3). [dile, -e]*
17. Ḫavf itme müstaḳīm iseñ ey **dil** ṣırāṭdan
    Saʿy it ṭarīḳ-ı ʿışḳa ki rāh-ı hüdā budur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 58, Mısra 11). [dil,]*
18. Ne deñlü **dilde** mektum olsa ḫᵛuşdur mihri ol māhuñ
    Bu bir sırr-ı İlāhī'dür ẓuhūrından ḫafā yegdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 59, Mısra 3). [dilde, -de]*
19. Dirlerse ḫaṭṭ u zülfine ey **dil** müşābihüz
    Müruñ yüzini bas yere māruñ başını ez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 63, Mısra 7). [dil,]*

20. Rūzgāruñ ki muḫālif ola ṣabr it ey **dil**
    Zevraḳ-ı ḳulzüm-i iḳbāl zamānsuz yürimez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 64, Mısra 5). [dil,]*
21. Ol hüma saydından ey **dil** farig ol yaş dökme kim
    Dāma düşmez ḫoşe-i Pervīn olursa dānemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 68, Mısra 5). [dil,]*
22. Sīnede derdüñle **dil** ḫasta göñül āşüfte-ḥāl
    Ey ṭabībüm ṣanasın darü'ş-şifādur ḫānemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 68, Mısra 7). [dil,]*
23. Her şemʿ-i dil-efrūz içün idüp **dili** pür-tāb
    Şol bāl ü perin yaḳıcı pervānelerüz biz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 73, Mısra 7). [dili, -i]*
24. Ḳatra ḳatra ḳan degül gözden şererlerdür çıḳan
    Dil yanaldan nār-ı ʿışḳ-ı yār ile tennūr-veş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 77, Mısra 4). [dil,]*
25. Fāriġu'l-bal idi ʿālem leẕẕetinden şimdi **dil**
    Laʿl-i şīrīnüñ hevāsında yeler zenbūr-veş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 77, Mısra 11). [dil,]*
26. Yine zülfüñden **dili** āzād ḳıl ṭut kim şehā
    Eyledüñ kāfir elinden bir müselmanı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 79, Mısra 9). [dili, -i]*
27. Göz açup gördüm yüzüñ ʿışḳuñla memlū oldı **dil**
    Revzen-i kāşāneden kesb-i havā mıdur ġaraż *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 81, Mısra 7). [dil,]*
28. Dilde ʿaṣā-ı tīrüñedür iʿtimādumuz
    Çoḳdan ṣalardı ḫāke bizi hemçü sāye żaʿf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 89, Mısra 11). [dilde, -de]*
29. Dil gün yüzinde ebr-i ḫaṭın görse ẕevḳ ider
    Olur teferrüc idene sünbül-havā laṭīf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 90, Mısra 7). [dil,]*
30. Mey iç hücum idicek efʿi-i ġam u ġuṣṣa
    Ki ejdehāları ey **dil** zebūn ider tiryāḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 92, Mısra 6). [dil,]*
31. Nār-ı ġam **dilde** sürürum gözde nūrum āb-ı eşk
    Başda tācum ḫāk-i miḥnet elde varum bād-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 94, Mısra 7). [dilde, -de]*
32. Geh **dildedür** müjeñ oḳı geh cān evindedür
    Ḳanlu gibi ki gizlenür ilden bucaḳ bucaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 97, Mısra 11). [dildedür, -de, -dür]*
33. Zülfüñde gören piste gibi **dilleri** beste
    Ol ḳadd-i dil-āvīze ṣanavber dise lāyıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 99, Mısra 5). [dilleri, -ler, -i]*
34. Yāra yā Rab bilmezem kim şerḥ ide **dil** şerḥasın
    Cān mey-i şevḳıyla serḫᵛuş ʿaḳl ise ḫayrān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 102, Mısra 11). [dil,]*
35. Sürme çekmiş çeşmine ey **dil** saḳın ol şūh-ı seng
    Şöyle āfetdür ki ol virür iki gözine reng *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 106, Mısra 1). [dil,]*
36. Seng-i cevr urur **dile** ṭaġlarca ol Yūsuf-cemāl
    Anı yād itmez ki yarın ḳona mīzāna o seng *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 106, Mısra 3). [dile, -e]*

37. İşiginde **dil** ḥadīṯ-i şems-i ḥüsnin şerḥ ider

    Kaʿbe'de göyā oḳur medḥini Ḥasṣan Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 108, Mısra 7). [dil,]*

38. ʿUşşāḳa kibr ü kīn idüben eylemek helāk

    Dilde kemāl-i maʿrifetüñ elde ṣanʿatüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 109, Mısra 6). [dilde, -de]*

39. Dāġ urdı **dile** hecr-i ḫaṭ u ḫāli Ḥüseyn'üñ

    Bir laḥẓa ġamından degülem ḫālī Ḥüseyn'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 116, Mısra 1). [dile, -e]*

40. Derd-i ʿışḳuñ bileli **dilde** müdāvādan yig

    Dirligüm var ġam-ı laʿlüñle Mesīḥā'dan yig *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 119, Mısra 1). [dilde, -de]*

41. Ẕevḳ iderse **dil** ṣadā-ı seyl-i eşkümden n'ola

    Nāle-i zencīrdür eglencesi dīvānenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 121, Mısra 3). [dil,]*

42. Tīr gönderse dile çeşmi aña **dil** cān virür

    Birbirine tuḥfesi gibi iki mestānenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 121, Mısra 7). [dil,]*

43. Tīr gönderse **dile** çeşmi aña dil cān virür

    Birbirine tuḥfesi gibi iki mestānenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 121, Mısra 7). [dile, -e]*

44. Belā vü derd ü ġam u hemmden olsa **dil** nā-çār

    Ḥarīf ü şāhid ü şemʿ ü şarāba çāre gerek *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 122, Mısra 5). [dil,]*

45. Cemālüñi niçe yüzden görem diyen **diller**

    Şikeste āyineler gibi pāre pāre gerek *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 122, Mısra 7). [diller, -ler]*

46. Dil ḥālet alur şīşedeki ḳulḳul-i meyden

    Sermest ider cānı demi ehl-i derūnuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 126, Mısra 3). [dil,]*

47. Dil ḫastasına şerbet-i laʿlüñle emsem it

    Mecrūḥ-ı cānı merhem-i sīneñle ṣar gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 7). [dil,]*

48. Bir feṯḥ-i bāb ider saña Fettāḥ ümīddür

    Ey **dil** hele o devlet işigine var gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 16). [dil,]*

49. Leb-i şīrīnüñe meyl itse n'ola cān-ıla **dil**

    Mü'minüñ ḳalbi olur ṭatluya ġāyet māyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 131, Mısra 1). [dil,]*

50. Görse **dil** mihr-i ruḫuñ Kaʿbe-i vuṣlatda müdām

    Şām-ı hicrān gelüp olmasa arada ḫāyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 131, Mısra 3). [dil,]*

51. Kāfir olmadı seni sevdiyse **dil** itdi günāh

    Nār-ı hecrüñde yana lāyıḳ mı cānı muttaṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 133, Mısra 5). [dil,]*

52. Dāyimā luṭfuñla eylersin **dili** ümmīd-vār

    Aldadursın yoḳ yire bir nā-tüvānı muttaşıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 133, Mısra 7). [dili, -i]*

53. Dil ṣafā-y-ıla ider Kaʿbe-i kūyını ṭavāf

    Şanki ḫācīdur ider saʿy-i tek ü pūy-ı Ḥarem *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 142, Mısra 5). [dil,]*

54. Ey Hüdāyī yāra şerḥ idüp ḳamu **dil** şerḥasın

    Bir risāle eyleyüp gül gibi irsāl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 148, Mısra 9). [dil,]*

55. Dil çekerken cām-ı laʿl-i şekkerīnüñ minnetin

    Teşne olsam çekmeyem maʾī maʿīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 151, Mısra 1). [dil,]*

56. Gelmez ḳola elden çıḳalı yüksek uçar ol

    Dil çarḫa çıḳarsa yeridür nāle vü āhın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 152, Mısra 8). [dil,]*

57. Peykānlarını **dilde** gören ol ḳaşı yānuñ

    Çoḳdur diye ʿummān-ı ʿamīḳ içre semekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 153, Mısra 5). [dilde, -de]*

58. ʿAhd ü peymān eylemişdi dün mey-i gül-gūna **dil**

    Laʿl-i nābuñ şevḳına peymāne-peymādur bugün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 158, Mısra 5). [dil,]*

59. Ben niyāz itdükce ol şeh nāza aheng itmede

    Dil nevālar itse ney gibi ne ġam şehnāzdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 164, Mısra 8). [dil,]*

60. Şād olur **dil** işigüñ aña mekān oldugı'çün

    Sevinür mü'min olan yiri cinān oldugı'çün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 165, Mısra 1). [dil,]*

61. Nice beñzer ḫaṭ-ı ser-sebz ü muṭarrāña senüñ

    Müteġayyir olur ey **dil** ki ölür reng-i çimen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 166, Mısra 8). [dil,]*

62. Miṣ̲āl-i ḫaṭṭ-ı ruḫuñ **dil** ġamını yazıcaḳ

    Kilk ocaḳlara yansun kitābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 171, Mısra 11). [dil,]*

63. Ḥālüme yanmaz **dili** ʿışḳuñla sūzān olmayan

    Kimseye raḥm eylemez gögsinde īmān olmayan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 180, Mısra 1). [dili, -i]*

64. Atma yābāna tirüñi gönder begüm **dile**

    Kim cān metāʿı gibi geçer şehr-i tende bu *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 7). [dile, -e]*

65. Dildeki sūzı ʿaceb görme ele āyīne al

    Gör begüm sen de kimüñ şemʿine pervānedür o *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 184, Mısra 5). [dildeki, -de, -ki]*

66. Mihr-i lebüñle **dilde** yanan tāze dāġlar

    Lāyıḳ budur ki mühr-i Süleymān'a ṭaʿn ide *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 185, Mısra 5). [dilde, -de]*

67. Mihr-i ruḫuñla **dilde** yanan tāze dāġdur

    Gülzār-ı ʿömrümüñ gül-i ḫandānı Muṣli Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 187, Mısra 3). [dilde, -de]*

68. Göñlüm itse n'ola rüsvāyī beni dünyāya

    Uġradan başını **dildür** ceresüñ ġavġāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 191, Mısra 2). [dildür, -dür]*

69. Esrār-ı ʿışḳuñı yise ḫayrānuñ olsa **dil**

    Ġayruñ şarāb-ı laʿlin içüp fāsıḳ olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 193, Mısra 11). [dil,]*

70. Ḳabrümde işigüñ ṭaşın özler **dil** ölürken

    Görür kişi başı yaraġın vaḳt-i seferde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 194, Mısra 7). [dil,]*

71. Ṭarar yürür ḳara zülfini ʿarż ider ruḥı ālin

    Diler bu āl-ıla **dil** murġın ala ol gözi ala *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 199, Mısra 8). [dil,]*

72. Geçinür ʿāşıḳuñ ṣofī velīkin **dilden** āhı yoḳ

Ḫālīlu'llāh geçer ammā tütün tütmez ocaġında *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 203, Mısra 3). [dilden, -den]*

73. Olur ʿışḳ ehlinüñ her dem **dili** pür-ḫūn gözi pür-nem

Belī rindānuñ olmaz kim mey-i gül-gūn ḳabaġında *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 203, Mısra 5). [dili, -i]*

74. Ṭutışdı küştgīr-i ʿışḳ-ıla **dil**

Hüdāyī eydelüm Allāh oñara *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 205, Mısra 9). [dil,]*

75. Muḫayyer itmez idi diñledükce ʿuṣṣāḳı

Hevā-ı ʿışḳdan ey **dil** eger dem ürmese nāy *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 212, Mısra 6). [dil,]*

76. Tāb-ı ruḫsārı ḳıyām itse olur **dilde** ziyād

Nitekim rūz-ı ḳıyāmetde günüñ te's̲īri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 220, Mısra 7). [dilde, -de]*

77. Olsa ʿaceb mi āhumuñ ey **dil** yeli yigin

Kendüye māyil itdi o serv-i semen-beri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 221, Mısra 9). [dil,]*

78. Bir laḥẓa **dilden** olmasa ḫāli ġamuñ n'ola

Ḫuʿuşdur muvāfıḳ olsa kişinüñ birāderi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 221, Mısra 5). [dilden, -den]*

79. Her kim özini laʿlüñ ile hem-dem eyledi

Esrār-ı ġayba niçe **dili** maḥrem eyledi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 222, Mısra 2). [dili, -i]*

80. Cehānı baḥr-i sirişḳe olurdı ġark itmek

Eger ki olmasa ey **dil** nigārumuñ kūyı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 224, Mısra 8). [dil,]*

81. Dil meclisinde medḥ-i mey-i laʿlüñ eylesem

Olur ṣarīr-i ḫāmem o bezme nevā-ı ney *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 229, Mısra 9). [dil,]*

82. Şehlā gözüñ gözetmeyeli oldı **dil** ḫarāb

Vāy ol ʿimāretüñ ki ʿalīl ola nāẓırı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 230, Mısra 7). [dil,]*

83. Başına sulṭān iken **dil** bir şehe ḳul oldı kim

Ḳul idüpdür bendeyi ḥüsnine sulṭānı daḫı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 231, Mısra 3). [dil,]*

84. Dil olmasa n'ola ḥarem-i vaṣluña maḥrem

Maḥrūm olur ol kim çoġ ola ḥırṣ-ıla āzı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 234, Mısra 5). [dil,]*

85. Ey **dil** yine bir gözleri şehbāza mı düşdün

Biñ derdile ḳurtılmış iken nāra mı düşdün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 240, Mısra 1). [dil,]*

86. Bu sūzile **dil** nāle-i mestāne mi çeksün

Bülbül çekecek bārı da pervāne mi çeksün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 241, Mısra 1). [dil,]*

87. Ḳoma dīvāne **dilüñ** silsile-mūlarda esīr

Ger bu sevdālar-ıla ḳalur iseñ key müşkil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 57). [dilüñ, -üñ]*

88. Dili ki maʿrifetu'llāh-ıla leb-ā-lebdür

Piyāledür ki ṭolu bāde-i muṣaffādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 19). [dili, -i]*

89. İrerse ẕerre-i nā-çīze mihr ü merḥametüñ

Dilini rūşen ider mihr-i ʿālem-ārādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 40). [dilini, -in, -i]*

90. Beni vaṣluñla eyledüñ mesrūr
    Ḳomaduñ **dilde** dāġ-ı ḥırmānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 48). [dilde, -de]*
91. Dildedür ḥaşr olınca mihr-i ruḫuñ
    Nitekim sīnem içre īmānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 91). [dildedür, -de, -dür]*
92. Dil menbaʿ-ı āb-ı zindegānī
    Cān maṭlaʿ-ı nūr-ı āsumānī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 27). [dil,]*
93. Dili cām-ı şarāb-ı laʿl-i nābuñ ḳıldı mestāne
    Piyālem gözlerüm nūrı cemāli şems-i raḫşānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 7). [dili, -i]*
94. Dilde yandı mihr-i rūyuñ şevḳına bir niçe dāġ
    Ṣan maḳām-ı Ḫızır'dur yer yer uyarmışlar çirāġ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 9). [dilde, -de]*
95. Oldı Hüdāyī cān-ile **dilden** giriftāruñ senüñ
    Raḥm eyle dil Yaʿḳūbına ey Yūsuf-ı Mıṣr-ı cemāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 19). [dilden, -den]*
96. Ḳarardı lāle-veş **dil** ḥasret-i ḫāl-i ʿiẕāruñla
    Münevver ḳıl anı gel mihr-i rūy-ı tab-dāruñla *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 19, Mısra 9). [dil,]*
97. Nār-ı ġamdan şemʿ-veş yanar zebānum var benüm
    Kimse bilmez **dilde** bir derd-i nihānum var benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 4). [dilde, -de]*
98. Gice gündüz iñlerem yollarda mānend-i ceres
    Kimse bilmez **dilde** bir derd-i nihānum var benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 8). [dilde, -de]*
99. Yā firāḳ-ı laʿl-i yār-ı rūḥ-perverden midür
    Kimse bilmez **dilde** bir derd-i nihānum var benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 12). [dilde, -de]*
100. Kendü luṭfından ʿilāc ide meger kim ol ḥekīm
    Kimse bilmez **dilde** bir derd-i nihānum var benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 16). [dilde, -de]*
101. Ḳorḳaram rāz açmaġa Manṣūr-veş başum gider
    Kimse bilmez **dilde** bir derd-i nihānum var benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 20). [dilde, -de]*
102. Elā ey nūr-ı ḥüsni āfītāb-ı bürc-i iḳbālüm
    Dile zehr-i ġamuñ kār itdi müşkil oldı aḥvālüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 24, Mısra 2). [dile, -e]*

dil: *Dile getirmek, söylemek.*

1. Hüdāyī görmedi hergiz saña beñzer güzellerde
   Senüñ evṣāf-ı ḥüsnüñ söylenür illerde **dillerde** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 18). [dillerde, -ler, -de]*

dil atsa: *Laf söylemek.*

1. Nādān **dil atsa** ey dil-i dānā ne ġam saña
   Taş atılur şu naḫle k'anuñ berg ü barı var *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 44, Mısra 7). [dil atsa, -sa]*

dil bağlama: *Gönül bağlamak, severek bağlanmak, âşık olmak.*

1. Bāġ u rāġa yüri **dil bağlama** ger ʿārif-iseñ
   Pāy-ı ʿaḳlına ʿıḳāl urmaya merd-i ʿāḳıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 9). [dil bağlama, -ma]*

dil bağlayalı: *Gönül bağlamak, severek bağlanmak, âşık olmak.*

1. Hüdāyī bağlayalı nev-bahār -ı ḫaṭṭuña dil
   Bahār-ı ʿömrini bād-ı ġamuñ ḫazān itdi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 213, Mısra 9). [dil bağlayalı, -y, -alı]*

dil kaʿbe'sinde: *Gönül kabesi.*

1. Berḳ urur **dil Kaʿbe'sinde** mihr-i ḥüsnüñ nūr-veş
   Ātiş-i ʿışḳuñ yanar başumda kūh-ı Ṭūr-veş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 77, Mısra 1). [dil kaʿbe'sinde, -n, -de-si, -n, -de]*

dil mülkine: *Gönül mülkü.*

1. Gel ey **dil mülkine** şāh-ı cehānum
   Ten-i fersūdeme rūḥ-ı revānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 1). [dil mülkine, -i, -n, -e]*

dil mülkini: *Gönül mülkü.*

1. Dil mülkini sipāh-ı ġamı eyledi tebāh
   Şol dil-rübā ki nāmı anuñ Muṣlī Şāhdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 7). [dil mülkini, -in, -i]*

dil murġın: *Gönül kuşu.*

1. Ol ḳara gözlü güzel şāhīn baḳışlu ġamzekār

   Ey Hüdāyī gitdi elden ḳıldı **dil murġın** şikār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 18). [dil murġın, -ın]*

dil murġını: *Gönül kuşu.*

1. Dil murġını ṣayd eyledi ḫālini idüp beñ
   Āl-ıla yine aġ idüben zülf-i siyāhın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 152, Mısra 3). [dil murġını, -ın, -ı]*

dil rūz-nāmesine: *Gönül günlüğü.*

1. Dil rūz-nāmesine ḫaṭuñ olmış-ıdı ḳayd
   Yazılmadın ṣaḥāyif-i eyyāma nām-ı şām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 141, Mısra 9). [dil rūz-nāmesine, -si, -n, -e]*

dil şīşesini: *Gönül şişesi.*

1. Deldi **dil şīşesini** nāvek-i dildūz gibi

   Ey ḳaşı yā müjeñüñ ġāyet eli uz gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 226, Mısra 1). [dil şīşesini, -si, -n, -i]*

dil ü cān: *Gönül ve can.*

1. Çeşmüñ **dil ü cān** ḫānesini eyledi tālān
   Vāy ol eve kim anı ḳonak idine tatar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 45, Mısra 7). [dil ü cān,]*
2. Ḳarşu çıḳsa ne ʿaceb ṣabr u ḳarārum **dil ü cān**
   Gün gibi bu seḥer ol şāh-süvārum geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 217, Mısra 3). [dil ü cān,]*
3. Keselden yaralar sīnemde tīġ-ı çeşm-i ḳattāluñ
   Ḥüseyn-i Kerbelā ḫaḳḳı **dil ü cān** oldı abdāluñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 24, Mısra 10). [dil ü cān,]*

dil ü cān almaġa: *Gönül ve can almak.*

1. Dil ü cān almaġa ey ġunca-leb mey gibi āl itme
   Baña bezm-i ġamuñda mīve-i hecrüñ nevāl itme *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 13). [dil ü cān almaġa, -maġ, -a]*

dil ü cāna: *Gönül ve can.*

1. ʿArż-ı ḥüsn itdi meger kim aña māh-ı Kenʿān
   Dil ü cāna didüm ey vāḳıf-ı esrār-ı felek *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 28). [dil ü cāna, -a]*

dil ü cānı: *Gönül ve can.*

1. Öldürüp ḳayd-ı bedenden ḳıl **dil ü cānı** ḫalāṣ
   Ḫayra gir maḥbesden eyle bir iki cānı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 79, Mısra 1). [dil ü cānı, -i]*

dil ü cānı alup: *Gönüller, canlar almak, öldürmek.*

1. Gitme hey kāfir alup tenden dil ü cānı daḫı
   Varup uġratma belāya bir müselmānı daḫı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 231, Mısra 1). [dil ü cānı alup, -up]*

dil ü cānıyla: *Gönül ve can.*

1. Sen şāh-ı cehāna olalı bende Hüdāyī
   Eyler **dil ü cānıyla** saña medḥ ü s̲enāyı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 18). [dil ü cānıyla, -ı, -y, -la]*

dil ü cānum: *Gönül ve can.*

1. Sensüz ārām idemez tende **dil ü cānum** gel
   Ḳıl naẓar ben ḳuluñuñ ḥāline sulṭānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 3). [dil ü cānum, -um]*

dil ü çeşm-i hüdāyī: *Hüdayi'nin gözü ve gönlü.*

1. Ey **dil ü çeşm-i Hüdāyī** çün-ki mihr itmez o māh
   Niçe bir mānend-i ebr āh itmeler aġlamalar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 48, Mısra 9). [dil ü çeşm-i hüdāyī,]*

dil uzadur: *Yayılmak.*

1. Benem ol merdüm-i üftāde ki bir ḳaṭra yaşum
   Dem olur cūşa gelür **dil uzadur** deryāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 188, Mısra 4). [dil uzadur, -ur]*

dil vire: *1. Gönül vermek. 2. Sevmek. 3. Aşık olmak.*

1. Maʿşūḳ odur ki şūh ola ʿāşıḳ-perest ola
   Bir ḫūba **dil vire** mey-i ʿışḳ ile mest ola *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 206, Mısra 2). [dil vire, -e]*

dil virmez: *1. Gönül vermek. 2. Sevmek. 3. Aşık olmak.*

1. Dil virmez eyā zāl-i felek saña Hüdāyī
   Merdānelere itmez eşer mekr ü füsūnuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 126, Mısra 9). [dil virmez, -mez]*

dil virmezüz: *1. Gönül vermek. 2. Sevmek. 3. Aşık olmak.*

1. Virmezüz dil zülfi tatarına her ḫān oġlınuñ
   İtmezüz me'vā ṭapusın degme sulṭān oġlınuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 1). [dil virmezüz, -mez, -üz]*

dil yaʿḳūbına: *Gönül Yakubu.*

1. Dirseñ kemāl-i ḥüsnüñe irişmesün hergiz zevāl
   Raḥm eyle **dil Yaʿḳūbına** ey Yūsuf-ı Mışr-ı cemāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 4). [dil yaʿḳūbına, -ın, -a]*
2. Dest-i firāḳuñla yeter çāk eyle gel pīrāhenüm
   Raḥm eyle **dil Yaʿḳūbına** ey Yūsuf-ı Mışr-ı cemāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 8). [dil yaʿḳūbına, -ın, -a]*
3. Öldürme tīġ-ı hecr-ile boynuña alma ḳanumı
   Raḥm eyle **dil Yaʿḳūbına** ey Yūsuf-ı Mışr-ı cemāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 12). [dil yaʿḳūbına, -ın, -a]*
4. Aġlatma ḫalḳ-ı ʿāleme fāş olmasun rāzum benüm
   Raḥm eyle **dil Yaʿḳūbına** ey Yūsuf-ı Mışr-ı cemāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 16). [dil yaʿḳūbına, -ın, -a]*
5. Oldı Hüdāyī cān-ile dilden giriftāruñ senüñ
   Raḥm eyle **dil Yaʿḳūbına** ey Yūsuf-ı Mışr-ı cemāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 20). [dil yaʿḳūbına, -ın, -a]*

dil yaʿḳūb'ınuñ çeşmine: *Gönül Yakubu'nun gözü.*

1. Küḥl eyle **dil Yaʿḳūb'ınuñ çeşmine** gel ḫāk-i rehüñ
   İḫvān gözüñ aydın disün gelsün ey Yūsuf-liḳā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 7, Mısra 9). [dil yaʿḳūb'ınuñ çeşmine, -i, -n, -e]*

dilā: *F. Ey gönül, sevgili.*

1. Nay-veş ʿışḳında maḳṣūduñ fiġān u vay idi
   Ḥamdü li-llāh kim **dilā** el virdi bu vāyeñ saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 4, Mısra 8). [dilā,]*
2. Varup yalvarmadın kendi gelen ḥūrī-liḳā yegdür
   Dilā bekle recā bābın tevekkül ḳıl Ḫudā yegdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 59, Mısra 2). [dilā,]*
3. Reh-i dārü'l-viṣāl oldı resen Ḥāllac-ı Manṣūr'a
   Dilā ger sālik iseñ saña zülf-i dil-rübā yegdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 59, Mısra 8). [dilā,]*
4. Dest-i aʿdādan **dilā** alduñsa ol meh-pāreyi
   Bilmiş ol şeyṭān elinden itdüñ īmānı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 80, Mısra 7). [dilā,]*
5. Şarāb-ı laʿl-i cān-baḫşı **dilā** dīdār ḥaḳḳ'içün
   Zülāl-i ʿayn-ı kevs̱erden muṣaffādur Memi Şāhuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 120, Mısra 5). [dilā,]*
6. Dilā revādur olursañ bu ʿāleme rüsvāy
   Saña ḳaşı ġamını kim didi ki illere yay *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 212, Mısra 1). [dilā,]*

dil-ārām: *Gönle rahatlık veren, gönlü dinlendiren sevgili.*

1. Bī-ḳarār eylerdi her dem ġam beni cām olmasa
   Göñlüm ārām eylemezdi bir **dil-ārām** olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 207, Mısra 2). [dil-ārām,]*

dil-āver: *Yürekli, cesur, yiğit.*

1. Görenler itseler n'ola aña taḥsīn ü şābāşı
   Dil-āverler gibi tīr ü kemān almış elebaşı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 10). [dil-āverler, -ler]*

dil-ber: *Gönlü kendine çeken, güzel, sevgili.*

1. ʿĀşıḳ olmış **dil-berüm** bir yār-ı bī-hemtā-y-iken
   Bülbül olmış bāġ-ı ʿışḳa ġunca-ı zībā-y-iken *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 161, Mısra 1). [dil-berüm, --üm]*
2. Seyr-i bāġ u bostān itmezdi **dil-bersüz** göñül
   Gülşene varmazdı hergiz bir gül-endām olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 207, Mısra 5). [dil-bersüz, -süz]*
3. Cānuma minnet ṭutardı **dil-berüñ** bir būsesin
   Ey göñül almaġ olurdı yāra ibrām olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 207, Mısra 7). [dil-berüñ, -üñ]*
4. Ḳıya ḳıya baḳan ol ḳara gözlü **dil-berümüñ**
   Göñül kebūterini bāz-ı zülfi ala gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 218, Mısra 5). [dil-berümüñ, -üm, -üñ]*
5. Maḥv ider ġuṣṣa seḫābını sipihr-i dilden
   Dil-berüm ʿarż-ı cemāl eylese nev-rūz gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 226, Mısra 4). [dil-berüm, --üm]*
6. Ma'īl oldum vechi var **dil-ber** cefālar eylese
   N'eyledüm kim cevr ider bu ʿālem-i fānī daḫı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 231, Mısra 7). [dil-ber,]*

dilber: *Gönül alan güzel || Sevgili.*

1. Ḳapu açup gün yüzin ʿarż eylese **dilber** ṣabāḥ
   İste ḥācet gök ḳapusı açılur dirler ṣabāḥ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 23, Mısra 1). [dilber,]*
2. Leblerüñ emsem didüm ol **dilbere** em mā didi
   Kimseye bu sırrı ifşā eyleme ammā didi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 239, Mısra 1). [dilbere, -e]*

dil-berā: *Gönlü kendine çeken, güzel, sevgili.*

1. Çözsem dişümle şāne-ṣıfat ʿaḳd-i zülfüñi
   Her şeb Ḫudā'dan istedügüm **dil-berā** budur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 58, Mısra 8). [dil-berā,]*

dildāde geçer: *Gönül veren (aşık) gibi görünmek.*

1. Nār-ı ruḫ-ı dildāruma **dildāde geçer** şemʿ
   Her dem bu hevādandur anuñ sūz u güdāzı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 234, Mısra 9). [dildāde geçer, -er]*

dildār: *Birinin gönlüne malik olan maşuka: güzel ‖ Sevgili.*

1. Āh-ı serd olup dem-ā-dem mihrin iẓhār itmede
   ʿĀşıḳ-ı şādıḳ geçer **dildāruma** beñzer ṣabāḥ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 23, Mısra 8). [dildāruma, -(u)m, -a]*
2. Dār-ı zülfin pāye-i rifʿat bilen **dildārumuñ**
   Ser-belend-i ʿālem oldı ḥażret-i Manṣūr-veş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 77, Mısra 7). [dildārumuñ, -um, -uñ]*

dile: *Dilemek, istemek, arzulamak.*

1. Sevüp bir serv-i bālāyı yolında istiḳametle
   Elif gibi **diler** göñlüm cehān içinde ferd olmaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 93, Mısra 8). [diler, -r]*
2. Yüzüñ üzre dem-ā-dem eşk-i ḫūnīnüñ revān eyle
   Dilerseñ ey Hüdāyī āb-ı rūy-ı ehl-i derd olmaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 93, Mısra 10). [dilerseñ, -r, -se, -ñ]*
3. Ey Hüdāyī **dilerüz** ḥażret-i Hak'dan ki ide
   Devlet-i ḥüsnini pāyende Muḥammed Şāhuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 105, Mısra 9). [dilerüz, -r, -üz]*
4. Dilerseñ ʿışḳ-ı pāk-i yārı sīneñ çāk çāk eyle
   Çoġ it revzenlerin ḳaṣruñ aña her dem havā gelsün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 167, Mısra 7). [dilerseñ, -r, -se, -ñ]*
5. Ṭarar yürür ḳara zülfini ʿarż ider ruḫı ālin
   Diler bu āl-ıla dil murġın ala ol gözi ala *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 199, Mısra 8). [diler, -r]*
6. Dilerseñ ola dilüñ pür-ṣafā piyāle gibi
   Müdām ayaġı elden düşürme lāle gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 218, Mısra 1). [dilerseñ, -r, -se, -ñ]*
7. İriş ḳaddinde zülfine nigāruñ
   Dilerseñ kesb-i ʿömr-i cāvidānī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 225, Mısra 6). [dilerseñ, -r, -se, -ñ]*
8. Teşne-cāna leblerinden bir içim şu **diledüm**
   Leblerin aġzuma virüp luṭfile mā mā didi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 239, Mısra 5). [diledüm, -dü, -m]*
9. Dilerüz anı eylesüñ maḳbūl
   Ḥażret-i ẕī'l-celāli ve'l-ikrām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 71). [dilerüz, -r, -üz]*
10. Diler devām-ı ḳıyāmı ḫıyām-ı rifʿatüñi
    Ṣabāḥ u şām cenāb-ı Melik-i taʿālādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 49). [diler, -r]*
11. Ey Hüdāyī **dilerüz** döndükçe çarḫ-ı bī-ḳarār
    Sāḳī-i ṣıḥḥat ṣuna destine cām-ı ḫᵛuş-güvār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 23, Mısra 17). [dilerüz, -r, -üz]*
12. Yile virsün ṭozını niteki bād-ı ṣarṣar
    Ḥażret-i Ḥaḳ **dilerüz** aña vire feṭḥ ü ẓafer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 14). [dilerüz, -r, -üz]*

13. Düşdi tārīḫ aña gitdi ḳapudan sefere

    Dilerüz aña refīḳ ola ferīḳ-i sefere *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 24). [dilerüz, -r, -üz]*

14. Ey Hüdāyī **dilerüz** devlet-ile yār olsun

    Maẓhar -ı dīde-i sulṭān-ı cehān-dār olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 31). [dilerüz, -r, -üz]*

15. Dilerüz ol yatduḳça miṣāl-i berg-i gül

    Ḥaḳ vire bāḳīlere ʿömr-i bī-ḥadd üʿaded *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 1, Mısra 7). [dilerüz, -r, -üz]*

16. Bu kārbān-serāyı binā itdi **dilerüz**

    Dārü's-selāmı aña naṣīb ide Musteʿān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 3, Mısra 3). [dilerüz, -r, -üz]*

17. Dilerüz maḳbūl idüp yevm-i cezā

    Ḥaḳ ide aña ṣırāṭı şāh-rāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 8, Mısra 3). [dilerüz, -r, -üz]*

18. Ḥaḳḳ içün bu çeşmeyi itdi sebīl

    Dilerüz maḳbūl ide ol Ẕu'l-celāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 9, Mısra 4). [dilerüz, -r, -üz]*

dile-: *Dilemek, istemek, arzulamak.*

1. Ādem olmaḳ **dileyen** cennet işigüñde şehā

   Kendüyi ḫāk-veş ednā ṭutar aʿlā ṭutmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 62, Mısra 5). [dileyen, -(y)en]*

2. Naḳd-i dilümi zülfüñe virdüm sebebi bu

   Almaḳ **dilerin** sīb-i zenaḫdānuñ elinden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 154, Mısra 8). [dilerin, -r, -in]*

3. Yandı pervāne göñül nārına şemʿ-i ruḫuñuñ

   Dilerem Ḥaḳ'dan anuñ yatduġı yer nūr olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 10). [dilerem, -r, -em]*

4. Yā İlāhī **dilerin** ṣayḳal-ı ʿafvuñla benüm

   Maʿṣıyet jengini āyīne-i ḳalbümden sil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 91). [dilerin, -r, -in]*

5. Āsumānī varaḳa sūre-i Nūr-ıla Duḫān

   Dilerem ḥażret-i Ādem gibi biñ yaşaya ol *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 44). [dilerem, -r, -em]*

6. Ḫudā'dan **dilerem** bu çarḫ-ı devvār

   Döne ḳuṭb-ı murāduñ üzre her bār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 35). [dilerem, -r, -em]*

7. Ẕāt-ı şerīfine **dilerin** irmesün ḫalel

   Ol şūḫ-ı dil-rübā ki dinür nāmına ʿAlī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 11). [dilerin, -r, -in]*

8. Ḫudā'dan **dilerem** cevrüñ gibi ʿömrüñ mezīd olsun

   Yoluña cān u başı virmeyen cānā Yezīd olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 16, Mısra 9). [dilerem, -r, -em]*
9. Dilerem kim virmesün bir ferde Allāh ayrılıḳ

   Hey ne müşkil derd olur āh ayrılıḳ vāh ayrılıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 3). [dilerem, -r, -em]*
10. Yā İlāhī **dilerem** rūḥı anuñ şād olsun

    Niʿam-ı ravża-ı Firdevs aña zād olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 33). [dilerem, -r, -em]*
11. Şemʿüñ eṭrāfını bir şeb ṭolaşup pervāne

    Ḥāl-i dil-sūzını aña **diledi** kim yana *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Rübai 1, Mısra 2). [diledi, -di]*

dile düşdüm: *Gönle düşmek, içinde hissetmek.*

1. Baġrum delinüp nāvek-i müjgānuñ ucından

   Düşdüm dile ol ḫançer-i bürranuñ ucından *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 14). [dile düşdüm, -dü, -m]*

dile geldükce: *Dile gelmek, konuşmaya başlamak; gönle gelmek, hissedilmek.*

1. Dile geldükce ġamı ʿizzet idüp Yūsuf-vār

   Bizi bi'llāhi ḳoyup gitme birāder diyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 7). [dile geldükce, -dükce]*

dil-ḫaste: *Gönlü hasta, hasta gönüllü II âşık.*

1. Hüdāyī kendüyi bilmez geçer derdüñle **dil-ḫaste**

   Gelüp ey cān ṭabībi aña luṭf it kendüyi bildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 53, Mısra 9). [dil-ḫaste,]*

dil-i abdāla: *Perişan âşık gönül.*

1. Tendeki şekl-i ṣanavberde süveydā ṣanmañuz

   Bu **dil-i abdāla** yaḳmışdur o çeşmi ala dāġ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 85, Mısra 8). [dil-i abdāla, -a]*

dil-i āgāh: *Kalp gözü açık gönül.*

1. Bugün bürc-i melāḥatde saʿādetle olaldan māh
   Münevverdür füroġ-ı mihr-i rūyuñdan **dil-i āgāh** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 2). [dil-i āgāh,]*

dil-i baḥri: *Gönül denizi.*

1. Keff-i kerīmüñ itdi **dil-i baḥri** münkesir
   Ḫālī degüldür anuñ içün ıżṭırābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 47). [dil-i baḥri, -i]*

dil-i bī-çāreler: *Çaresiz gönül.*

1. Derd-i hecrüñden şifā bulsun **dil-i bī-çāreler**
   Cām-ı laʿlüñden ṣafā kesb eylesün āvāreler *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 13). [dil-i bī-çāreler, -ler]*

dil-i bī-ġıllda: *Düşmanlık beslemeyen, kinsiz gönül.*

1. Terk idüp ʿizz ü cāhı şimdi budur
   Dil-i bī-ġıllda ārzū-ı merām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 12, Mısra 18). [dil-i bī-ġıllda, -da]*

dil-i bī-iḫtiyārum: *İradesi olmayan gönül.*

1. Yāra meyl iden **dil-i bī-iḫtiyārum** ṣandılar
   Gördiler kim serv ayaġına aḳar āb-ı revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 38, Mısra 12). [dil-i bī-iḫtiyārum, -um]*

dil-i çālākümüz: *Tez canlı gönül.*

1. On sekiz biñ ʿālemüñ seyrinden eglenmez gelür
   Eglenür kūyuñda gelmez bu **dil-i çālākümüz** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 67, Mısra 10). [dil-i çālākümüz, -ümüz]*

dil-i dānā: *Ârif/bilge gönül.*

1. Nādān dil atsa ey **dil-i dānā** ne ġam saña
   Taş atılur şu naḫle k'anuñ berg ü barı var *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 44, Mısra 7). [dil-i dānā,]*

dil-i deryā: *Gönlü deniz (gibi olan âşık).*

1. Dişlerüñ naẓm ideli bende Hüdāyī şāhum
   Baḥr-i naẓmı **dil-i deryā** gibi pür-dürr ü güher *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 47, Mısra 12). [dil-i deryā,]*

dil-i dīvāne: *Divane gönül.*

1. Nev-bahār-ı ḫaṭ-ı dildāra ḳatı māyilsin
   Bilürin ey **dil-i dīvāne** seversin yazı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 219, Mısra 6). [dil-i dīvāne,]*

dil-i dīvāneyi: *Deli gönül.*

1. Ey perī gel bu **dil-i dīvāneyi** zencīre çek
   Nev-bahār-ı ʿārıżuñ şevḳıyla şeydādur bugün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 158, Mısra 3). [dil-i dīvāneyi, -y, -i]*

dil-i ġamgīn: *Gamlı, tasalı gönül.*

1. Hüdāyī'yem ḫaṭ-ı Yāḳūt-ı laʿlüñ görmesem bir ān
   Cemālüñ muṣḥafı ḥaḳḳı yazılmaz bu **dil-i ġamgīn** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 157, Mısra 10). [dil-i ġamgīn,]*

dil-i ġamnākümüz: *Dertli gönül.*

1. Ey Hüdāyī ḳanı cām-ı dil-güşā-ı laʿl-i yār
   Jeng ṭutmış tīga döndi bu **dil-i ġamnāḳümüz** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 67, Mısra 14). [dil-i ġamnāḳümüz, -ümüz]*

dil-i ḫāmem: *Kalemin dili, ucu II yazılan şiir.*

1. Medḥüñde n'ola ḳāṣır isem baġrumı benüm
   Ġam tīġı eyledi **dil-i ḫāmem** gibi dü nīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 26). [dil-i ḫāmem, -m]*

dil-i kūha: *Dağlık gönül. II Dağlar gibi yüce gönül.*

1. Tīşeyle kūhken **dil-i kūha** ṭoḳındı līk
   Kendü başına ṭoḳınacaġını bilmedi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 238, Mısra 5). [dil-i kūha, -a]*

dil-i maḫzūn-ı hüdāyī: *Hüdayinin hüzünlü gönlü.*

1. Dil-i maḥzūn-ı Hüdāyī gibi gördükde yüzüñ
   Güldi açıldı hemān ġunca-ı dil-teng-i çimen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 166, Mısra 9). [dil-i maḥzūn-ı hüdāyī,]*
2. Dil-i maḥzūn-ı Hüdāyī yazılur ḳılsa naẓar
   Olmasun levḥ-i ruḫuñ naḳş-ı ḫaṭuñdan ḫālī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 223, Mısra 9). [dil-i maḥzūn-ı hüdāyī,]*

dil-i maʿmūrı: *Huzurlu, bayındır gönül.*

1. Dil-i maʿmūrı ġamuñ şöyle ḫarāb eyledi kim
   Beñzedür şimdi gören beyt-i Ebī Derdā'ya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 188, Mısra 5). [dil-i maʿmūrı, -ı]*

dil-i mecnūna: *Deli gönül.*

1. Zebānuñ nāṣıḥā hiddetde olsa tīşe-i Ferhād
   Eşer itmez **dil-i mecnūna** hengām-ı cünūnumdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 40, Mısra 8). [dil-i mecnūna,]*
2. Zebānuñ nāṣıḥā hiddetde olsa tīşe-i Ferhād
   Eşer itmez **dil-i mecnūna** hengām-ı cünūnumdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 40, Mısra 8). [dil-i mecnūna, -a]*
3. ʿIşḳdan menʿ idemezsin beni sen ey nāṣıḥ
   Dil-i mecnūna eşer itmedi pend-i pideri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 216, Mısra 14). [dil-i mecnūna, -a]*

dil-i mestānemüz: *Sarhoş, kendinden geçmiş olan gönül.*

1. Geçdi Mecnūn ʿışḳdan geçmez **dil-i mestānemüz**
   İllerüñ uşlandı uşlanmaz bizüm dīvānemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 68, Mısra 1). [dil-i mestānemüz, -müz]*

dil-i nā-tüvāna: *Kuvvetsiz, güçsüz, zayıf gönül.*

1. Nīzeñle sīnemi yeter itdüñ delük delük
   Şimden girü ʿaşāyı **dil-i nā-tüvāna** dik *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 124, Mısra 4). [dil-i nā-tüvāna, -a]*

dil-i pejmürdemi: *Perişan gönül II aşığın perişan gönlü.*

1. Dil-i pejmürdemi gel eyle iḥyā
   Benüm Mūsācıġum ʿİsā-dehānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 9). [dil-i pejmürdemi, -m, -i]*

dil-i pūlādı: *Çelik gönül // çelik gibi sert, katı gönül.*

1. Ol büt-i sīmīn-tenüñ olmış **dil-i pūlādı** nerm
   Var ise itmiş eşer bu āh-ı ātiş-bārumuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 69, Mısra 3). [dil-i pūlādı, -ı]*

dil-i pür- ḫūnını: *Kan dolu gönül.*

1. Dil-i pür- ḫūnını ʿāşıḳ saña teklif eyler
   Mest-i güstāḫ şeh-i ʿāleme peymāne şunar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 56, Mısra 5). [dil-i pür- ḫūnını, -ın, -ı]*

dil-i saḫt-ı ʿadūyı: *Düşmanın katı (acımasız) gönlü.*

1. Ġam-ı ḫālüñ **dil-i saḫt-ı ʿadūyı** n'ola ḫūn itse
   İder ḫārāyı ey meh terbiyetle laʿl-i ter kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 12, Mısra 7). [dil-i saḫt-ı ʿadūyı, -y, -ı-yı]*

dil-i şeydā: *Çılgın gönül.*

1. Pendi bend eyleme nāṣıḥ **dil-i şeydā** ṭutmaz
   ʿIşḳ dīvaneleri silsile aṣlā ṭutmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 62, Mısra 1). [dil-i şeydā,]*

dil-i ʿuşşāḳda: *Aşıkların gönlü.*

1. Ey Mesīḥā-dem lebüñ mihri **dil-i ʿuşşāḳda**
   Rūḥdur göyā müşerref eylemiş ḳalebleri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 209, Mısra 3). [dil-i ʿuşşāḳda, -da]*

dil-i ʿuşşāk-ı dil-figāra: *Gönlü yaralı aşıklar.*

1. Belālaruñ **dil-i ʿuşşāḳ-ı dil-figāra** gerek
   Belī ʿināyet ü raḥmet günāhkāra gerek *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 122, Mısra 1). [dil-i ʿuşşāḳ-ı dil-figāra, -a]*

dil-i ʿuşşāk-ı dil-figāra: *Gönlü yaralı aşıklar.*

1. Belālaruñ **dil-i ʿuşşāḳ-ı dil-figāra** gerek
   Belī ʿināyet ü raḥmet günāhkāra gerek *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 122, Mısra 1). [dil-i ʿuşşāḳ-ı dil-figāra, -a]*

dil-i vīrānı: *Yıkık, harap gönül.*

1. Geh geh unıtma seng-i duʿā-y-ile yād idüp
   Taʿmīr eyle bu **dil-i vīrānı** Muṣli Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 187, Mısra 8). [dil-i vīrānı, -ı]*

dil-i vīrānum: *Yıkık, harap gönül.*

1. Yüzüme bir güle baḳ tā ki sevinsün cānum
   Dest-i luṭfuñla yapılsun bu **dil-i vīrānum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 24). [dil-i vīrānum, -um]*

dil-i vīrānumuz: *Yıkık, harap gönül.*

1. N’ola yoġ-ısa elde mālumuz ey ḫvāce-i dünyā
   Maḥabbet gencine mesken **dil-i vīrānumuz** vardur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 35, Mısra 8). [dil-i vīrānumuz, -umuz]*

dil-i yaʿḳūb’umuñ: *Hz. Yaʿḳūb'un gönlü. II çile çeken, hasret duyan, ağlayan (özellikleriyle aşığın gönlüne teşbih).*

1. Dil-i Yaʿḳūb'umuñ enīsi olan

   Mıṣr-ı ʿizzetde māh-ı Kenʿān'um *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 17). [dil-i yaʿḳūb'umuñ, -um, -uñ]*

dil-i zārumdan: *Ağlayan, inleyen gönül.*

1. Mużṭarib-ḥālem **dil-i zārumdan** ey ḫūnī yetiş

   Hem beni ḳurtar belādan eyle hem anı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 79, Mısra 3). [dil-i zārumdan, -um, -dan]*

dil-keş olur: *Gönlü çekici olma.*

1. İtsün ġubār-ı ahuñ ḫam ḳāmetüm zer-endūd

   Dil-keş olur be-ġāyet altun ṭoz olsa yaya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 186, Mısra 6). [dil-keş olur, -ur]*

diller alur: *Gönüller almak, kendine aşık etmek.*

1. Yüzde zülfüñ mīr-i baḥr-i ḥüsn olup **diller alur**

   Ḫūyıdur merdüm-rübālıḳ mālik-i deryālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 117, Mısra 3). [diller alur, -ur]*

diller uzatsun: *Dil uzatmak, laf söylemek.*

1. Bezmüñde şemʿ-veş yanalum kellemüz ḳızup

   Gökde hilāle **diller uzatsun** zebānemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 72, Mısra 6). [diller uzatsun, -sun]*

dilleri kesildi: *Susmak.*

1. Zebān-derāz idi aʿdā görince ḫancerini

   Kesildi dilleri vü geçdi cümle ġavġādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 28). [dilleri kesildi, -di]*

dil-rübā: *Far. Gönül kapıcı, mahbube.*

1. Mihr işiginde bende-i zerrīn-külāhdur

   Şol **dil-rübā** ki nāmı anuñ Muṣlī Şāhdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 4). [dil-rübā,]*

2. Dil mülkini sipāh-ı ġamı eyledi tebāh
   Şol **dil-rübā** ki nāmı anuñ Muṣlī Şāhdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 8). [dil-rübā,]*
3. Meh-rūlar içre gün gibi bulmışdur imtiyāz
   Şol **dil-rübā** ki nāmı anuñ Muṣlī Şāhdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 12). [dil-rübā,]*
4. Şimdi cemāli bāġınuñ evvel-bahārıdur
   Şol **dil-rübā** ki nāmı anuñ Muṣlī Şāhdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 16). [dil-rübā,]*
5. Ḳalb-i Hüdāyī gibi cehānı iden ḫarāb
   Şol **dil-rübā** ki nāmı anuñ Muṣlī Şāhdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 20). [dil-rübā,]*

dil-rübālık: *(Fa. T.) Gönül kapma.*

1. Dil-rübālıḳ vaḳtidür ey Ḫızr-ı vaṣl-ı yār iriş
   Eyle bu müstaġraḳ-ı deryā-ı hicrānı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 80, Mısra 5). [dil-rübālıḳ,]*

dil-şikest ü zār u ser-gerdān iden: *Gönlü kırık, üzgün ve sersem olmak.*

1. Ḳalem-veş **dil-şikest ü zār u ser-gerdān iden** her dem
   Hüdāyī'yem beni baḫt-ı siyāh u ser-nigūnumdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 40, Mısra 9). [dil-şikest ü zār u ser-gerdān iden, -en]*

dil-teşne: *Bağrı yanık, susamış gönül.*

1. Özlerse n'ola cānum mā'ü'l-ḥayāt-ı laʿlüñ
   Dil-teşnedür be-ġāyet āb-ı revāna muḥtāc *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 22, Mısra 8). [dil-teşnedür, -dür]*
2. Saḳḳā-ı leb-i laʿli ṣafā-baḫş-ı cehāndur
   Dil-teşneler olsa n'ola meyyāli Ḥüseyn'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 116, Mısra 4). [dil-teşneler, -ler]*
3. Ma'īl olsa saña **dil-teşne** Hüdāyī ne ʿaceb
   Bir içim tāze vü ter āb-ı muṣaffāsın sen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 160, Mısra 9). [dil-teşne,]*
4. Çeşme-i naẓmına **dil-teşne** ḳamu ehl-i kemāl
   Ṭabʿ-ı pāki olalı menbaʿ-ı faẓl u ʿirfān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 29). [dil-teşne,]*
5. Düşelden Kerbelā-ı hecrüñe ey çeşmi ḳattālüm
   Zülāl-i vaṣluña **dil-teşnedür** bu ḳalb-i meyyālüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 16, Mısra 2). [dil-teşnedür, -dür]*

6. Zülāl-i laʿlüñe **dil-teşnedür** bu ḳalb-i meyyālüm
   Gül-i bāġ-ı cinānum ruḫları ālüm Ḥasan Balı'm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 24, Mısra 3). [dil-teşnedür, -dür]*

dilümde olurdı: *Diline dolamak, sürekli tekrar etmek.*

1. Dilümde virdüm olurdı dem-ā-dem
   Duʿā-ı devlet-i sulṭān-ı ʿālem *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 33). [dilümde olurdı, -ur, -dı]*

dimāġumdan çıḳmadı: *Akıldan çıkmak.*

1. Çıḳmadı bir dem dimāġumdan hevā-y-ıla heves
   Nāleden ḫālī degül ney gibi gönlüm bir nefes *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 5). [dimāġumdan çıḳmadı, -ma, -dı]*

din: *Söylenmek, ifade edilmek.*

1. Ṭāvūs-ı Sidre **dinse** degüldür ʿaceb saña
   Gökden inüp-durur güzelüm bu laḳab saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 8, Mısra 1). [dinse, -se]*

din: *Duraksatmak, Kesmek.*

1. Ey Hüdāyī cūybārıdur bahār-ı ʿömrümüñ
   Diñmesün bir dem sirişk-i lāle-gūnı çeşmümüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 123, Mısra 10). [diñmesün, -me, -sün]*

din: *Kulak vermek, dinlemek.*

1. Nasīḥaṭüñ ṭutalum **diñlemek** gerek nāṣıḥ
   Ya bu terāne-i çeng ü rebābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 171, Mısra 3). [diñlemek, -le, -mek]*

din: *Adı verilmek, … diye isimlendirilmek.*

1. Meydān-ı ḫüsn içinde cehān pehlevānıdur
   Ol şūḫ-ı dil-rübā ki **dinür** nāmına ʿAlī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 8). [dinür, -ür]*

2. Ẕāt-ı şerīfine dilerin irmesün ḫalel

   Ol şūḫ-ı dil-rübā ki **dinür** nāmına ʿAlī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 12). [dinür, -ür]*

3. Gün gibi itdüm ol şanemüñ mihrini ʿayān

   Ol şūḫ-ı dil-rübā ki **dinür** nāmına ʿAlī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 16). [dinür, -ür]*

4. Oldur Hüdāyī mülk-i dilüñ şimdi serveri

   Ol şūḫ-ı dil-rübā ki **dinür** nāmına ʿAlī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 20). [dinür, -ür]*

dīn ü īmānına: *Din ve iman.*

1. Göñlini virdi Hüdāyī bir büt-i tersāya kim

   Dīn ü īmānına beñzer ʿaḥd ü peymānı daḫı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 231, Mısra 12). [dīn ü īmānına, -ın, -a]*

dīni īmānı virsün: *Dinini ve imanını kaybetmek.*

1. Var-ısa ʿaḳlı ḳara başında cānān zāhidüñ

   Zülfüñüñ küfrine virsün dīni īmānı daḫı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 231, Mısra 6). [dīni īmānı virsün, -sün]*

dīni vü īmānı: *Din ve iman.*

1. Zülfüñ cefā ider baña kim kāfir eylemez

   Yoḳdur meger ki **dīni vü īmānı** Muṣli Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 187, Mısra 6). [dīni vü īmānı, -ı]*

diñle: *Kulak vermek, dinlemek.*

1. Muḫayyer itmez idi **diñledükce** ʿuşşāḳı

   Hevā-ı ʿışḳdan ey dil eger dem ürmese nāy *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 212, Mısra 5). [diñledükce, -dükçe]*

diñlemek: *Kulak vermek, dinlemek.*

1. Acımaz ḥāline eşkini revān eyleyenüñ
   Diñlemez nālesini āh u fiġān eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 104, Mısra 2). [diñlemez, -mez]*

dir: *De-, der, söyler.*

1. Naḳd-i cānuñ vir metāʿ-ı ʿışḳa bu bāzārda
   Assı itsün **dir** iseñ ey ḫ∨āce ser-māyeñ saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 4, Mısra 4). [dir,]*

dir: *Bildirme eki.*

1. Ḳalmış şuda envār-ı tecellīden eşer **dir**
   Deryāda Hüdāyī gören ol nūr-ı İlāhı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 228, Mısra 9). [dir,]*

dıraht: *Ağaç.*

1. Virdi emr-i Ḥaḳḳıla her bir **dıraḫtı** gülşenüñ
   Āyet-i fe'nẓur ilā āṯāri raḥmetden nişān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 3). [dıraḫtı, -ı]*
2. Gülzāra ḳurdı ḫayme-i sebzini her **dıraḫt**
   Ṭoldı derūn-ı beyt-i muḳaddes ḳıbābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 13). [dıraḫt,]*
3. Tā kim vire nişāne gülistānda her **dıraḫt**
   Bāġ-ı İrem'de ḥūrī-i aḫḍar-şiyābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 57). [dıraḫt,]*

dıraht-ı vādī-i eymen'dür: *Eymen vadisindeki ağaç.*

1. Ḳadüñle ruḫlaruñ ey ġayret-i ḥūr
   Dıraḫt-ı Vādī-i Eymen'dür ol nūr *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 22). [dıraḫt-ı vādī-i eymen'dür, -dür]*

direm-i ḳalb: *Paranın geçmezliği/sahteliği.*

1. Naḳd-i dil-i aġyārı ḳo geçmez **direm-i ḳalb**
   Al genc-i revānum ki benüm naḳd-i revāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 55, Mısra 3). [direm-i ḳalb,]*

dirhem: *Akçe, para.*

1. Kebkeb-i mūzeñe meyl itse yaşum seyli n’ola
   Sā’ilüñ ḳalbi olur **dirheme** ġāyet māyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 130, Mısra 4). [dirheme, -e]*

dirhem: *Akçe II Tane.*

1. Bülbül terāne-sāzı olup kendi kāse-bāz
   Devşürdi jāle **dirhemini** bī-şümār gül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 135, Mısra 4). [dirhemini, -in, -i]*

dirhem-i eşki döküp: *Göz yaşı akçesi dökmek.*

1. Dirhem-i eşki döküp vaşluñı ister ʿuşşāḳ
   Ḫ∨āceler Yūsuf içün şanki dökerler mālı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 223, Mısra 3). [dirhem-i eşki döküp, -üp]*

dirhem-i eşkin: *Gözyaşı damlası.*

1. Dirhem-i eşkin Hüdāyī şu gibi ḫarc eyledi
   Der-geh-i ʿulyāña ey şeh eyleyince intisāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 15, Mısra 9). [dirhem-i eşkin, -in]*

dirīġ: *"Eyvah, çok yazık" anlamında ünlem.*

1. Genc iken daḫı **dirīġ** ol ruḫı şems-i gerdūn
   Zīr-i ḫāk oldı yine niteki genc-i medfūn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 21). [dirīġ,]*

dirīġ itme: *Esirgemek, sakınmak.*

1. Dirīġ itme cemālüñ çeşm-i pākümden ki yoluñda
   Yaşum eṭfāl gibi pāk-bāz u pāk-zādam ben *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 163, Mısra 7). [dirīġ itme, -me]*
2. Ḳapuña geldi Hüdāyī ḳuluñ umar luṭfuñ
   Dirīġ itme güli ʿandelīb-i şeydādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 44). [dirīġ itme, -me]*

dirīġā: *"Eyvah, çok yazık" anlamında ünlem.*

1. Niçe minnet idüp bir büse cerr itdüm ʿizārından
   Dirīġā virmedi bu ben faḳīre ol perī-ṣūret *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 20, Mısra 6). [dirīġā,]*

diril: *Canlanmak, hayat bulmak.*

1. Ḫaṭṭuñ Ḫıżır **dirilse** yañaġuñda vechi var
   Cennetde Ḫaḳ virür kişiye ʿömr-i cāvidān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 156, Mısra 3). [dirilse, -se]*

diril-: *Canlanmak, hayat bulmak.*

1. Derd-i hecrüñle helāk oldı Hüdāyī ḫasta
   Dirilür ānīde gel ey ʿİsī-i devrānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 134, Mısra 10). [dirilür, -(ü)r]*

dirler idi: *Derlerdi, söylerlerdi.*

1. Seni bir şūh-ı cehān **dirler idi** gerçek imiş
   ʿAhd ü peymānı yalān **dirler idi** gerçek imiş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 76, Mısra 1). [dirler idi, -di]*
2. Bilmedüm kākülüñüñ olmayıcaḳ meftūnı
   Ser-i fettān-ı zamān **dirler idi** gerçek imiş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 76, Mısra 4). [dirler idi, -di]*
3. Göricek şīve-i reftāruñı bildüm cāna
   Ḳadüñe serv-i revān **dirler idi** gerçek imiş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 76, Mısra 6). [dirler idi, -di]*
4. Bülbülin zār idici bir gül-i raʿnā-ıduġuñ
   Baña ey ġunca-dehān **dirler idi** gerçek imiş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 76, Mısra 8). [dirler idi, -di]*
5. ʿĀşıḳuñ göşe-i mihnetde Hüdāyī her dem
   Hem-demi āh u fiġān **dirler idi** gerçek imiş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 76, Mısra 10). [dirler idi, -di]*

dirlig: *Hayat, sağlık, düzen.*

1. Derd-i ʿışḳuñ bileli dilde müdāvādan yig
   Dirligüm var ġam-ı laʿlüñle Mesīḥā'dan yig *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 119, Mısra 2). [dirligüm, -üm]*
2. Minnet Allāh'a **dirligüm** ḫᵛuşdur
   Geldi bu mürde cismüme cānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 31). [dirligüm, -üm]*

diş: *Diş.*

1. Dişlerüñ naẓm ideli bende Hüdāyī şāhum
   Baḥr-i naẓmı dil-i deryā gibi pür-dürr ü güher *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 47, Mısra 11). [dişlerüñ, -ler, -üñ]*
2. Çözsem **dişümle** şāne-ṣıfat ʿaḳd-i zülfüñi
   Her şeb Ḫudā'dan istedügüm dil-berā budur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 58, Mısra 7). [dişümle, -üm, -le]*

diş yaraları: *Diş yarası.*

1. Diş yaraları var leb-i sāḳīde ṣanasın
   Ter mīvedür ol kim toḳınur zaḫmı ṭolunuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 127, Mısra 5). [diş yaraları, -lar, -ı]*

ditre: *Titremek, sallanmak.*

1. Düşmezdi āba **ditreyü** berg-i ḫazān gibi
   ʿIşḳuñ tebiyle olmasa zerd ü nizār şems *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 75, Mısra 7). [ditreyü, -y, -ü]*

ditre-: *Titremek, sallanmak.*

1. Ṭaġıtsa ṣabā turrasın ol silsile-mūnuñ
   Ditrer reg-i sevdāsı ḳamu ehl-i cünūnuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 127, Mısra 2). [ditrer, -r]*

dīv: *Dev.*

1. Almış eline ḫātem-i cām-ı lebīn ʿadū
   Ol **dīvdür** ki mühr-i Süleymān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 32, Mısra 10). [dīvdür, -dür]*

dīvān: *Huzur, makam.*

1. Ruḫlaruñ **dīvānını** seyr itse ey şāh-ı güzīn

   Kātibine ide yüz taḥsīn Kirāmen Kātibīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 13). [dīvānını, -ını]*

dīvāne: *Deli, aklını yitirmiş, mecnun; mübtela, aşık.*

1. Hüdāyī pāy-ı ʿaḳlına ʿıḳal-ı ʿışḳı bend itdi

   Aña **dīvāne** dimeñ ḳatı maʿḳūl itdi ʿāḳıldür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 57, Mısra 10). [dīvāne,]*
2. Pendi bend eyleme nāṣıḥ dil-i şeydā ṭutmaz

   ʿIşḳ **dīvaneleri** silsile aşlā ṭutmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 62, Mısra 2). [dīvaneleri, -+leri]*
3. Geçdi Mecnūn ʿışḳdan geçmez dil-i mestānemüz

   İllerüñ uşlandı uşlanmaz bizüm **dīvānemüz** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 68, Mısra 2). [dīvānemüz, -müz]*
4. Terk itdük ise ʿaḳlı uyup ʿışḳa Hüdāyī

   Dīvāne miyüz ʿāḳıl-ı ferzānelerüz biz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 73, Mısra 10). [dīvāne,]*
5. Ḳays ile bizi levḥa ḳalem bir yire yazmış

   Ḳoñ pendi bize yazılu **dīvānelerüz** biz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 73, Mısra 6). [dīvānelerüz, -ler, -üz]*
6. Ẕevḳ iderse dil ṣadā-ı seyl-i eşkümden n'ola

   Nāle-i zencīrdür eglencesi **dīvānenüñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 121, Mısra 4). [dīvānenüñ, -nüñ]*
7. Ḳays'a mecnūn dimeñüz ʿākıl ü ferzānedür o

   Kim ki bu silsileden olmaya **dīvānedür** o *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 184, Mısra 2). [dīvānedür, -dür]*
8. Ol perī aldı benüm ṣabr u ḳarārum geldi

   Yine **dīvāneyem** ol tāze bahārum geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 217, Mısra 2). [dīvāneyem, -y, -em]*
9. Oldı **dīvāne** Hüdāyī ṣadef-i baḥr-i naẓm

   Maʿnī-i ḫāṣdur anuñ güher-i mümtāzı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 219, Mısra 9). [dīvāne,]*
10. Ḳoma **dīvāne** dilüñ silsile-mūlarda esīr

    Ger bu sevdālar-ıla ḳalur iseñ key müşkil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 57). [dīvāne,]*

dīvāne kılan: *Delirtmek, kendinden geçmek.*

1. Beni **dīvāne ḳılan** kākül-i ḫᵛuş-būyuñdur
   Cūy iden ḳanlu yaşum ḳāmet-i dil-cūyuñdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 13). [dīvāne ḳılan, -an]*

dīvāne olduġum: *Deli divane olmak.*

1. Dīvāne olduġum saña beñzer ki ṭuydılar
   Eṭfāl-i şehr üşüp beni ṭaşlar Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 146, Mısra 7). [dīvāne olduġum, -duġ, -um]*

dīvāne olmasına: *Bağlanmak ‖ delirmek, kendinden geçmek.*

1. Bend it Hüdāyī bendeñi zülfüñ kemendine
   Dīvāne olmasına sebeb dāyimā budur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 58, Mısra 14). [dīvāne olmasına, -ma, -sı, -na]*

dīvāneñ oldı: *Aşk ile kendinden geçmiş, deli, mecnun olmak.*

1. Ḳıṣṣa-ı ḥüsn ü bahāñuñ germ olup hengāmesi
   Oldı dīvāneñ cehānuñ ʿāḳıl ü ʿallāmesi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 10). [dīvāneñ oldı, -dı]*

dīvān-ı hüdāyī: *Hüdayi (Sala Muslısı) divanı.*

1. Yaraşur destüñde **Dīvān-ı Hüdāyī** serverā
   Ḫūbdur gelse sefīne baḥr u ʿUmmān üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 200, Mısra 9). [dīvān-ı hüdāyī,]*

dīvān-ı şehde: *Şahın meclisi.*

1. Böyle almaz şikārını şāhīn
   N'ola **dīvān-ı şehde** olsa yirüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 62). [dīvān-ı şehde, -de]*

dīvār: *Bir binanın bedenini meydana getirmek, bir yeri çevrelemek, bölmek, bir ağırlığa dayanak sağlamak, toprak veya suyu tutmak gibi amaçlarla taş, tuğla, kerpiç, ahşap vb. malzemeden gereken kalınlıkta örülen ve diklemesine yükselen yapı.*

1. Seni seyr itmek-içün ṣūrete girmişlerdür
   Yazılur ṣanma ki **dīvāra** perīler görinür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 6). [dīvāra, -a]*

dīvār-ı bāġdan: *Bağın duvarı.*

1. ʿArż itme yāra ḳaddüñi **dīvār-ı bāġdan**
   Ey serv bir iş eyleme ḥaddüñden aşırı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 230, Mısra 11). [dīvār-ı bāġdan, -dan]*

dīv-i hāyil: *Şeytan,Cin.*

1. Her perī-peykere cān virme eger ādem-iseñ
   Bir gün olur görinür çeşmüñe **dīv-i hāyil** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 66). [dīv-i hāyil,]*

diyār: *Ar. memleket, ülke.*

1. Ġam ḫayli yıḳdı gönlini sensüz Hüdāyī'nüñ
   Şāhum ḫarāba vardı yetiş bu **diyār** gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 14). [diyār,]*
2. Zāġ-ı şeb anı görüp oldı hemān-dem perrān
   Bir yalıñ yüzli ışıḳ şarḳ **diyārından** irüp *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 22). [diyārından, -ın, -dan]*
3. Raḥmetler ide rūḥına Mevlā Muḥammed'üñ
   Kim bu **diyār** içinde şehīd oldı hem ġarīb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 6, Mısra 2). [diyār,]*

diye: . *Herhangi bir yargıya vararak. 2. Niteleyerek. 3. Diyerek.*

1. Güş-ı hilāle irişe göşe-i tāc-ı faḫrümüz
   Luṭf-ıla ger ḳulum **diye** şāh-ı melek-ḫışālümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 71, Mısra 8). [diye,]*
2. Peykānlarını dilde gören ol ḳaşı yānuñ
   Çoḳdur **diye** ʿummān-ı ʿamīḳ içre semekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 153, Mısra 6). [diye,]*

diyü: . *Herhangi bir yargıya vararak. 2. Niteleyerek. 3. Diyerek.*

1. Oñmaduḳ başa elüñden ṭoḳına bir ṭaş **diyü**
   İşigüñde itlerüñle eylerem hengāmeler *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 48, Mısra 5). [diyü,]*
2. Luṭf-ıla bir naẓar ḳıla **diyü** baña Laṭīf

   Vird-i zebānum oldı şeb ü rūz yā Laṭīf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 90, Mısra 1). [diyü,]*
3. Rām olur esmā ile **diyü** güzeller ṣofīyā

   Çekme adın ol perī-peyker melek-simālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 115, Mısra 7). [diyü,]*
4. Āl ile öpdüm **diyü** sāḳī lebīn cānānenüñ

   Şevḳdan ayaġı yirler mi başar peymānenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 121, Mısra 1). [diyü,]*
5. Gül dikme bāġa ʿārıż-ı dil-ber biter **diyü**
   Serv ü çenar geldi bugün bāġbāna dik *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 124, Mısra 7). [diyü,]*
6. Niçün kebāb-ı bezm-i nigār olmaduñ **diyü**
   Geldi ḫuros cür'et idüp ḫāk-i pāyine dik *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 124, Mısra 9). [diyü,]*
7. Ṣunsa raḳīb tuḥfe **diyü** alma cānını

   Meyl eyleme saḳın begüm ol yādigāra gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 132, Mısra 5). [diyü,]*
8. Vaṣl-ı gülden munfaṣıl olmaḳ muḳarrerdür **diyü**
   Ṭoldurur nāleyle bülbül gülsitānı muttaṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 133, Mısra 3). [diyü,]*
9. Yārını bir gün gelem **diyü** ṣalan ferdālara
   Ol ḳıyāmet-ḳāmet ol serv-i dil-ā [rā]dur bugün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 158, Mısra 13). [diyü,]*
10. Ṭurrasın şāne idüp çekmese ṭarrār **diyü**

    Almaz idi anı ol zülf-i perīşān eline *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 198, Mısra 7). [diyü,]*
11. Laʿline virem cānı **diyü** eylerem ārām
    Nezʿa gelicek anuñ-içün virmezem anı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 214, Mısra 7). [diyü,]*
12. Āhum ḫaṭuñ gelince boyandı ḳaralara

    Miskīn Hüdāyī öldi **diyü** mātem eyledi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 222, Mısra 10). [diyü,]*
13. Sen mihre ṣovuḳluḳ ide şāyed **diyü** baḫri
    Germ-ābeye döndürdi şehā ḳullaruñ āhı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 228, Mısra 7). [diyü,]*
14. ʿAmelüm var **diyü** ammā yine maġrūr olma
    Ki ziyān idegen olur ṣaḳın ekṣer ʿāmil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 41). [diyü,]*
15. Şeb-i ḳadr irdi **diyü** cāmiʿ-i eflāki yine
    Eyledi şemʿ-i kevākible müzeyyen Keyvān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 11). [diyü,]*
16. Gelesin **diyü** ḳarşu çıḳdı saña

    ʿAḳl u ṣabr ile cān-ı bī-ārām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 12, Mısra 15). [diyü,]*
17. Seni taḫt-ı cemāl üzre anuñ'çün ḳıldı Ḥaḳ vālī

    Ḳapuñda ʿabd-i mazlūmuñ görülsün **diyü** aḥvāli *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 18). [diyü,]*

<u>dög:</u> *Dövmek.*

1. Öldür **döge** nāzuñla şehā ehl-i niyāzı
   Ḳanı güzelüm ḳāʿide-i bende-nevāzī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 234, Mısra 1). [döge, -e]*
2. Yüzümi yerlere sürüp yürürem āb gibi
   Dögerin ṭaşlar-ıla sīnemi seylāb gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 10). [dögerin, -er, -in]*

<u>dög-:</u> *Dövmek.*

1. Yaʿḳūb taşlar-ıla n'ola **dögse** sīnesin
   Yūsuf Mışır'da keffe-yi mīzān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 33, Mısra 7). [dögse, -se]*

<u>dök:</u> *Dökülmek, saçılmak, serpilmek, etrafa yayılmak.*

1. Ḳan ṭamar dīdeden ah eyledügüm dem göyā
   Dökülür bād-ıla evrāḳı gül-i sīrābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 114, Mısra 4). [dökülür, -ül, -ü, -r]*

<u>dök:</u> *(Göz yaşı, kan, ter vb.) Akıtmak.*

1. Yaş kim duḫān-ı ātiş-i dilden döker gözüm
   Ḫūn-ābelerdür ol ki **dökilür** kebābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 179, Mısra 4). [dökilür, -il, -ü, -r]*
2. Āl-ıla aldı būse-i şīrīn-i dil-beri
   Dökse ṣurāḥī cāma n'ola acı dilleri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 210, Mısra 2). [dökse, -se]*

<u>dökil-:</u> *Akmak, düşmek.*

1. ʿĀşıḳuñ eşk-ile āl olur dem-ā-dem sīnesi
   Mest-i medhūşuñ **dökilür** içse ṣaḥbā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 197, Mısra 8). [dökilür, -ür]*

<u>dol-āb:</u> *Ar. Hareket-i devriyyesi olan şey, (dolap) II Dünya.*

1. Ḳomadı ṣuda ṣafā ʿārıż-ı ʿālem-tābuñ
   Çekilüp döndügi andan bu imiş **dol-ābuñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 112, Mısra 2). [dol-ābuñ, -uñ]*
2. Bī-ḳarār oldı Hüdāyī gibi gördi ruḫuñ āb
   Raḥm idüp üstine döndügi budur **dol-ābuñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 114, Mısra 10). [dol-ābuñ, -uñ]*

dol-āb: *Kuyudan su çıkarıp bahçeleri sulamaya yarayan döner makine; her tür döner çark, çıkrık (DİPNOT).*

1. Döküben gözlerümüñ yaşını **dol-āb** gibi
   Çıḳdı gökler yüzine nāle vü efġānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 11). [dol-āb,]*

dol-āb: *Dolap.*

1. Ḥüsnüñ esbābını ḥıfẓ itmek içün ey dür-i nāb
   Ḫāne-i çeşm aña bir iki ḳapaḳlu **dol-āb** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 11, Mısra 2). [dol-āb,]*

dol-āba dönüp: *Kuyudan su çıkaran çarka benzemek (inlemek ve yaş dökmek bağlamında).*

1. Dol-āba dönüp derd-ile sergeşte Hüdāyī
   Çarḫ-ı felege döne döne çıḳdı fiġānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 215, Mısra 11). [dol-āba dönüp, -üp]*

dön: *Devretmek,dolaşmak.*

1. Ḳuṭb-ı murādum üstine **dönmezse** göreyin
   Ḳalb-i Hüdāyī gibi yıḳılsun ḥiṣār-ı çarḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 24, Mısra 9). [dönmezse, -mez, -se]*
2. Ḳomadı ṣuda ṣafā ʿārıż-ı ʿālem-tābuñ
   Çekilüp **döndügi** andan bu imiş dol-ābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 112, Mısra 2). [döndügi, -düg, -i]*
3. Bī-ḳarār oldı Hüdāyī gibi gördi ruḫuñ āb
   Raḥm idüp üstine **döndügi** budur dol-ābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 114, Mısra 10). [döndügi, -düg, -i]*
4. Ey Hüdāyī dilerüz **döndükçe** çarḫ-ı bī-ḳarār
   Sāḳī-i ṣıḥḥat ṣuna destine cām-ı ḫᵛuş-güvār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 23, Mısra 17). [döndükçe, -dükçe]*

dön: *Bir şeyi andıracak duruma girmek, benzemek.*

1. Ey Hüdāyī ḳanı cām-ı dil-güşā-ı laʿl-i yār
   Jeng ṭutmış tīga **döndi** bu dil-i ġamnāḳümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 67, Mısra 14). [döndi, -di]*
2. Döndürdi cism-i zerdümi derdüñle nāya żaʿf
   Geldi o dem ki vire vücudum fenāya żaʿf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 89, Mısra 1). [döndürdi, -dür, -di]*
3. Ṣad-pāre oldı tāb-ı tecellāña döymedi
   Döndi şikeste āyīneye ey nigār gül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 135, Mısra 6). [döndi, -di]*
4. Yüz süriyü ṭavf ider ʿuşşāḳ işigüñ Kaʿbe'sin
   Döndiler ḳurbāna gelmiş ʿīd-i aḍḥā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 196, Mısra 6). [döndiler, -di, -ler]*
5. Sen mihre ṣovuḳluḳ ide şāyed diyü baḥri
   Germ-ābeye **döndürdi** şehā ḳullaruñ āhı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 228, Mısra 8). [döndürdi, -dür, -di]*
6. Berg-i ḫazāna **döndi** gel hecr-ile cism-i nā-tüvān
   Tāze açılmış ey perī bāġ-ı ruḫuñda lāleler *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Muhammes 1, Mısra 5). [döndi, -di]*

dön: *Değişmek.* || *Vazgeçmek.*

1. Dönmezüz tek gelsün alşun naḳd-i cānı ol melek
   Daʿvī-i ʿışḳ itmişüz iḳrārdur iḳrārumuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 69, Mısra 7). [dönmezüz, -mez, -üz]*
2. Dostum ḳavl-i belādan beni ṣanma ki **dönem**
   Ṣınsa ger kāse-i ser ṣınmaya ʿaḥd ü peymān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 168, Mısra 7). [dönem, --em]*

dön: *(Başı) dönmek.*

1. Mihrüñden eger **dönse** n'ola ḳalb-i Hüdāyī
   Ey Zāl-i felek er mi olur kimseye oynaş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 78, Mısra 9). [dönse, -se]*

dön-: *Devretmek,dolaşmak.*

1. Ey genc-i ʿayşa ṭālib olan ādemi saḳın
   Çarḫ üstine **dönüp** yidi başlu yılan olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 4). [dönüp, -üp]*

dön-: *Bir şeyi andıracak duruma girmek, benzemek.*

1. Ḳıldum ṭapuña secdeler olmadı ḳabūlüñ
   Döndüm aña kim geçmeye maḳbūle namāzı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 234, Mısra 4). [döndüm, -dü, -m]*

döndür: *Çevirmek.*

1. Döndürdügi yetmez mi degirmende daḳiḳa
   Devrān bizi daḫı geçürür ince elekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 159, Mısra 3). [döndürdügi, -düg, -i]*

döne döne: *Dönerek.*

1. Ey Hüdāyī firāḳ atişine
   Cigerüm **döne döne** oldı kebāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 17, Mısra 10). [döne döne,]*
2. Yoluñda **döne döne** ḫānümānum eyledüm ber-bād
   Ḫas ü ḫāşāk-i dehri yile viren gird-bādam ben *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 163, Mısra 3). [döne döne,]*
3. Dol-āba dönüp derd-ile sergeşte Hüdāyī
   Çarḫ-ı felege **döne döne** çıḳdı fiġānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 215, Mısra 12). [döne döne,]*

döne döne düşer: *Dönerek yere düşmek.*

1. Bir gün düşer döne döne devri temām olur
   Umma şebāt nüh felek-i nüh ḳıbābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 178, Mısra 3). [döne döne düşer, -er]*

döşen: *Döşenmek, serilmek.*

1. İtdi īşār niçe dürr-i şemīn
   Döşenüp aṭlas üzre sīmīn ferş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 24). [döşenüp, -üp]*

dost: *Arkadaş, dost.*

1. Sen eyleseñ aḥbāb-ıla ey **dost** mevālī
   Āsān idi aʿda-y-ıla fi'l-cümle müdārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 2, Mısra 5). [dost,]*

2. Bilmem kime şekvā ideyin şāneden ey **dost**
   Ḳurtarımadum zülf-i perīşānuñ elinden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 154, Mısra 3). [dost,]*
3. Dost bir cevr itse eyler ʿālem-i ġaddār iki
   N'eyleyem bī-çāre tenhā düşmen-i ḫūn-ḫār iki *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 233, Mısra 1). [dost,]*
4. Le le le lel le li le le le li yārile
   Le le li **dost** o nāle-i mestāne mi çeksün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 241, Mısra 6). [dost,]*

dost: *Allah, yar, sevgili.*

1. Dost kāseler içüp kām alalum devrāndan
   Ṣoḥbet-i furṣat-ı eyyām şitab eyleyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 143, Mısra 5). [dost,]*
2. Dost yolına giren ʿāşıḳa besdür bir post
   Ḫ∨ācenüñ giydügi sincāb-ile semmūr olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 7). [dost,]*

dōstum: *Arkadaş, dost.*

1. Naʿralar eyler Hüdāyī ʿarż-ı ḳāmet eyleseñ
   Dostum rūz-ı ḳıyāmetde ṣadā-ı ṣūr-veş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 77, Mısra 14). [dostum,]*
2. Dostum ḳavl-i belādan beni ṣanma ki dönem
   Ṣınsa ger kāse-i ser ṣınmaya ʿaḥd ü peymān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 168, Mısra 7). [dostum,]*

dostum oldı: *Dost, sırdaş olmak.*

1. Cām-ı laʿlüñ nūş idüp oldı Hüdāyī dostum
   Vālih ü āşüfte vü şūrīde vü şeydā-ı ʿīd *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 27, Mısra 11). [dostum oldı, -dı]*

döy-: *Dayanmak, katlanmak, tahammül etmek.*

1. Ṣad-pāre oldı tāb-ı tecellāña **döymedi**
   Döndi şikeste āyīneye ey nigār gül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 135, Mısra 5). [döymedi, -me, -di]*

döy: *Dayanmak, katlanmak, tahammül etmek.*

1. İgende āhumuz almasun ol şemʿ
   Ṣaḳınsun nesne **döymez** rūzgāra *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 205, Mısra 8). [döymez, -mez]*

döyme: *Dayanmak, katlanmak, tahammül etmek.*

1. Göñülde mihr-i ruḫuñla yanar bir atiş kim
   Kül ola girse eger **döymeye** semender aña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 3, Mısra 4). [döymeye, -y, -e]*

dü nīm eyledi: *İkiye bölmek, ayırmak.*

1. Medḫüñde n'ola ḳāṣır isem baġrumı benüm
   Ġam tīġı eyledi dil-i ḫāmem gibi dü nīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 26). [dü nīm eyledi, -di]*

duʿā: *Allah'a yalvarma, niyâz.*

1. Biñ **duʿā** yüz biñ şenā etbāʿuña eşyāʿuña
   Dāyimā bizden eyā ser-māye-i emn ü emān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 89). [duʿā,]*
2. Bu **duʿāyı** gūş idüp her kim ki dir āmīn aña
   Bāġ-ı ḫuld içinde anı eyle yā Rab cāvidān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 101). [duʿāyı, -(y)ı]*
3. Luṭf eyle eyā derūnı rūşen
   Unutma Hüdāyī'yi **duʿādan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 40). [duʿādan, -dan]*
4. Aġzınuñ dadını bilmez dünyede
   Şol ki aġzında **duʿāñuñ** ḳandi yoḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kıt'a 1, Mısra 14). [duʿāñuñ, -nuñ]*

duʿā vü tahiyyetüñ: *Dua ve selam.*

1. Maḳbūl olur ṣalāt u selām tażarruʿuñ
   İḫlāṣ ile olursa **duʿā vü tahiyyetüñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 109, Mısra 12). [duʿā vü tahiyyetüñ, -üñ]*

duʿācu: *Biri için Allah'a dua eden kimse. II âşık.*

1. Hüdāyī ey ḳaşı yā gözi āhū
   Duʿācuñdur be-ḥaḳḳı nūn u'ṣ-ṣād *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 29, Mısra 10). [duʿācuñdur, -ñ, -dur]*

duʿā-ı devlet-i sulṭān-ı ʿālem: *Alem sultanının mutluluğu için yapılan dua.*

1. Dilümde virdüm olurdı dem-ā-dem
   Duʿā-ı devlet-i sulṭān-ı ʿālem *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 34). [duʿā-ı devlet-i sulṭān-ı ʿālem,]*

duʿā-ı seyf: *Kılıç duası.*

1. Başum ber-ā-beri getürem çün **duʿā-ı seyf**
   Ger Ḥaḳ ṣalarsa boynuma şemşīr-i dil-beri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 221, Mısra 3). [duʿā-ı seyf,]*

duʿālar eyler: *Dualar etmek.*

1. Götürüp el saña mescidde **duʿālar eyler**
   İki yanında iki şemʿ degül miḥrābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 113, Mısra 7). [duʿālar eyler, -r]*

duʿāñı eylemeye: *Dua etmek.*

1. Olsun benefşe-veş ḳadi ḫam ġunca gibi lāl
   Her kim **duʿāñı eylemeye** şeyḫ ü şābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 56). [duʿāñı eylemeye, -me, -y, -e]*

dūd: *Duman, tütün.*

1. ʿIşḳ olsa bir göñülde ider āh-ı ātişin
   Dūdından añlanur eger od olsa ḫānede *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 192, Mısra 4). [dūdından, -ın, -dan]*

dudaġ: *Dudak II Sevgilinin dudağı.*

1. Ḳılmış **dudaġuñ** ol ḫaṭ-ı sebz içre ḳūt-ı cān
   Āb-ı Ḥayāt'ı ḳāleb-i Ḫıżr'a iden revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 156, Mısra 1). [dudaġuñ, -uñ]*

dūd-ı āh: *Ahın dumanı.*

1. Ḳalbinde nār-ı miḥnet ü başında **dūd-ı āh**
   Cism-i Hüdāyī bezm-i ġamuñ oldı micmeri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 221, Mısra 13). [dūd-ı āh,]*

dūd-ı āh-ı sūzānum: *Yakıcı ah dumanı.*

1. Başuma yaḳmış idi ātişler
   Hecr ile **dūd-ı āh-ı sūzānum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 12). [dūd-ı āh-ı sūzānum, -um]*

dūd-ı dil-i pür-şirār-ı çarḫ: *Göğün kıvılcım dolu gönül dumanı.*

1. Od saldı ḫırmenine meger gice berḳ-ı āh
   Ṭutdı cehānı **dūd-ı dil-i pür-şirār-ı çarḫ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 24, Mısra 8). [dūd-ı dil-i pür-şirār-ı çarḫ,]*

dūd-ı dil-i sūzānum: *(Aşığın) yanan gönlünün dumanı.*

1. Gül yüzüñ görmeyeli ey meh-i tābānum gel
   Boyadı gökleri **dūd-ı dil-i sūzānum** gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 2). [dūd-ı dil-i sūzānum, -um]*
2. Ṭutdı āfāḳı meded **dūd-ı dil-i sūzānum**
   Ġarażuñ cevr ü cefā-ısa yeter sulṭānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 11). [dūd-ı dil-i sūzānum, -um]*

dūd-ı dilüm: *Gönül dumanı.*

1. Her şeb düşerse ṭañ mı yere şeb-nem-i nücūm
   Çeşm-i sipihri **dūd-ı dilüm** pür-nem eyledi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 222, Mısra 8). [dūd-ı dilüm, -üm]*

dūd-ı müşk-bār: *Misk saçan duman.*

1. Ḥāmeñ Hüdāyī bezm-i belāġat buḫūrıdur
   Ḫaṭṭ-ı siyāh-ı şiʿrüñ aña **dūd-ı müşk-bār** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 49, Mısra 14). [dūd-ı müşk-bār,]*

dūd-ı siyeh-i şemʿ: *Mumun kara dumanı.*

1. Dūd-ı siyeh-i şemʿ degül bezm-i belāda
   Saçın çözüp ağlar baña ol sīnesi yanıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 99, Mısra 9). [dūd-ı siyeh-i şemʿ,]*

duḫān: *Duman.*

1. Od ṣaldı bāġa ol ruḫ-ı gülnar-ı nūr-baḫş
   Sünbül **duḫān** u lāle zebāne şirār gül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 135, Mısra 8). [duḫān,]*

duḫān: *Duhan suresi (Kuran-ı Kerim'in 44. suresinin adı).*

1. Āsumānī varaḳa sūre-i Nūr-ıla **Duḫān**
   Dilerem ḥażret-i Ādem gibi biñ yaşaya ol *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 43). [duḫān,]*

duḫān-ı āh: *Ah dumanı.*

1. Şeb-i fürḳat **duḫān-ı āh** gibi
   Aġladurken bu çeşm-i giryānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 13). [duḫān-ı āh,]*

duḫān-ı ātiş-i dilden: *Gönül ateşinin dumanı.*

1. Yaş kim **duḫān-ı ātiş-i dilden** döker gözüm
   Ḫūn-ābelerdür ol ki dökilür kebābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 179, Mısra 3). [duḫān-ı ātiş-i dilden, -den]*

duḫter-i pāk-i şeh: *Padişahın temiz kızı.*

1. Duḫter-i pāk-i şeh Süleymān Ḫān
   Dürretü't-tāc-i rūy-ı ehl-i zemīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 2, Mısra 1). [duḫter-i pāk-i şeh,]*

duḫter-i rezi: *Üzüm kızı ll şarap.*

1. Gör perde-i ʿinebde gelüp **duḫter-i rezi**
   Ey gizlü genc uman bu cehān-ı ḫarābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 162, Mısra 3). [duḫter-i rezi, -i]*

duḫūl ide: *Girmek. Katılmak.*

1. N’eyler yüzinde ol ṣanemüñ zülf-i sāḥiri
   Kim gördi bāġ-ı ḫulda **duḫūl ide** kāfiri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 237, Mısra 2). [duḫūl ide, -e]*

dükān-ı şīşeger: *Şişeci dükkanı.*

1. Ḳo cevri ey felek mihr it saḳın bu seng-i āhumdan
   Seni zeyn eylemişken çün **dükān-ı şīşeger** kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 12, Mısra 6). [dükān-ı şīşeger,]*

dükkān-ı cevherī: *Mücevher dükkanı.*

1. Dükkān-ı cevherī ḳafeṣ-i ṣayrefī gibi
   Vardur gözümde dürr-ile mercān tabaḳ tabaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 95, Mısra 11). [dükkān-ı cevherī,]*
2. Pür oldı ṣaḥn-ı bāġ gül ü ergavān-ıla
   Dükkān-ı cevherī gibi yāḳūt-ı nābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 8). [dükkān-ı cevherī,]*

dülbend: *Tülbent, başa örtülen ince ve seyrek dokunmuş bez.*

1. Oñmaduḳ başına ṣarsun ḳıl ʿaṭā
   Bende-i bī-çāreñüñ **dülbendi** yoḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kıt'a 1, Mısra 12). [dülbendi, -i]*

düldül-i ḫüsnüñ: *Güzellik atı.*

1. Olup biñ şevket-ile **Düldül-i ḫüsnüñ** süvārı gel
   Çeküp meydān-ı ḫüsn içre müjeñden ẕu’l-feḳārı gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 17, Mısra 5). [düldül-i ḫüsnüñ, -üñ]*

dü-mū ḳıldı: *Saçı ve sakalı ağarmaya başlamış, siyah beyaz karışık saçı ve sakalı olan kimse.*

1. Ol iki zülf-i müşk-sā itdi şikeste ḥālümüz
   Eyledi ḳaddümüz dü-tā ḳıldı dü-mū saḳalumuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 71, Mısra 2). [dü-mū ḳıldı, -dı]*

dün: *1. İçinde bulunulan günden bir önceki gün 2. Kısa bir zaman önce.*

1. ʿAhd ü peymān eylemişdi **dün** mey-i gül-güna dil
   Laʿl-i nābuñ şevḳına peymāne-peymādur bugün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 158, Mısra 5). [dün,]*

dün gice: *Dün gece.*

1. Dün gice fürḳat-i nigārum-ıla
   Çarḫa irişdi āh u efġānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 1). [dün gice,]*

dūn ü denīnüñ: *Aşağılık ve alçak kimseler.*

1. İçmezem bezmümde itse kellesin gerdūn ayaġ
   Çekmezem anuñ gibi **dūn ü denīnüñ** minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 150, Mısra 6). [dūn ü denīnüñ, -nüñ]*

dünyā: *Âlem, cihan, yeryüzü.*

1. Meyl eyleme **dünyāya** baḳup çarḫ-ı kebūda
   Bu vādī-i esfeldür ol üstinde ṭumandur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 55, Mısra 7). [dünyāya, -ya]*
2. Dünyāda ḫʷān-ı rāḥat uman sehm-i ġam yidi
   Zīrā ḳonuḳ naṣībīni yir umduġın yimez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 63, Mısra 3). [dünyāda, -da]*
3. Gönlüm itse n'ola rüsvāyī beni **dünyāya**
   Uġradan başını dildür ceresüñ ġavġāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 191, Mısra 1). [dünyāya, -ya]*
4. Anuñ-içün böyle ʿuryān oldı abdālān-ı ʿışḳ
   Ḫʷāce-i **dünyā** gibi ḳoymaya **dünyā** ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 196, Mısra 4). [dünyā,]*
5. Olsun saña luṭfi-la nigehbān
   Dünyāda vü āḫıretde Yezdān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 48). [dünyāda, -da]*

dünyā gelmedi: *Doğmak.*

1. Gelmedi dünyā sarāyında aña miṣl ü ʿadīl
   Ḳulıyuz ḳurbānıyuz adıyla ʿOsmān oġlınuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 11). [dünyā gelmedi, -me, -di]*

dünyā yüzini: *Dünya, yer yüzü.*

1. Ey ruḫı bāġ-ı leṭāfetde gül-i ḫandānum
   Ṭutdı bülbül gibi **dünyā yüzini** efġānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 2). [dünyā yüzini, -in, -i]*

dünyāda vü ʿukbāda: *Dünyada ve ahirette.*

1. Vire **dünyāda vü ʿuḳbāda** murādın Yezdān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 59). [dünyāda vü ʿuḳbāda, -da]*

dünye: *Âlem, cihan, yeryüzü.*

1. Şol kim ġamuñla rīşi sefīd oldı ʿāḳıbet
   Yüz aḳlığıyla oldur iden **dünyeden** güẕār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 49, Mısra 8). [dünyeden, -den]*
2. Mihr-i ʿömrüñ irişür bürc-i zevāle bir gün
   Dünyeden sāye gibi aḫīr olursın zāyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 22). [dünyeden, -den]*
3. Ey kerīmü'ş-şān u ey ʿālī-neseb
   Bir gühersin **dünyede** mānendi yoḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kıt'a 1, Mısra 2). [dünyede, -de]*
4. Aġzınuñ dadını bilmez **dünyede**
   Şol ki aġzında duʿāñuñ ḳandi yoḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kıt'a 1, Mısra 13). [dünyede, -de]*

dür: *Ar. İnci.*

1. Şeb-nem degül çimende gice cām içenlere
   Dürler ṣaçar sipihr-i nüh-eyvān tabaḳ tabaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 95, Mısra 8). [dürler, -ler]*
2. Zer feşān eylemede pençe-i ḫūrşīde ʿadīl
   Dür niṣār eylemede ʿayn-ı seḥāb-ı nīsān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 22). [dür,]*

dür döke: *İnci dökmek -gözyaşı dökmek-.*

1. Niçe bir **dür döke** bu dīde-i terler niçe bir
   Niçe bir żāyiʿ ola bunca güherler niçe bir *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 7). [dür döke, -e]*

dür oldı: *Uzak olmak.*

1. Āşinā-ı ehl-i dil ol kim **dür oldı** baḥr ile
   İtdüg'içün ḳaṭra-ı bārān-ı nīsān İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 7). [dür oldı, -dı]*

dūr olsun: *Uzak olmak.*

1. Ele al āyīne-i ḳalb-i ṣafā-āyīnüm
   Naẓaruñdan niçe bir pādişehüm **dūr olsun** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 12). [dūr olsun, -sun]*

dür ü gevher: *Inci ve mücevher.*

1. Ṣudūr iderse kerem n'ola ḳalb-i pāküñden
   Ẓuhūr ider **dür ü gevher** hemīşe deryādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 42). [dür ü gevher,]*

dürc-i ṭabʿuñda: *Sanat kutusu.*

1. Müntericdür **dürc-i ṭabʿuñda** vefā gevherleri
   Nitekim dürr-i yetīm ile biḥār-ı bī-kerān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 57). [dürc-i ṭabʿuñda, -uñ, -da]*

dürd-keşān: *Tortu içen II Ayyaş.*

1. Biz rāh-rev-i kūy-ı muġān **dürd-keşānuz**
   Hem-meẕheb ü hem-meşreb ü rindān-ı cehānuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 61, Mısra 1). [dürd-keşānuz, -uz]*

dür-i deryā-ı dāniş: *Bilgi denizinin incisi.*

1. Muḥibb-i ehl-i dil sulṭān-ı ʿādil
   Dür-i deryā-ı dāniş bedr-i kāmil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 8). [dür-i deryā-ı dāniş,]*

dür-i nāb: *Saf, duru inci.*

1. Ḥüsnüñ esbābını ḥıfẓ itmek içün ey **dür-i nāb**
   Ḫāne-i çeşm aña bir iki ḳapaḳlu dol-āb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 11, Mısra 1). [dür-i nāb,]*

dür-i şeh- dāneyi: *İri taneli inci.*

1. Virdi çarḫuñ ṣadefi bir **dür-i şeh- dāneyi** kim
   Ḳıymet olmaz aña gencīne-i kevn-ile mekān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 5). [dür-i şeh- dāneyi, -y, -i]*

dür-i yektāyı: *Eşsiz inci.*

1. Deryāda görüp sen **dür-i yektāyı** kemāhī
   Reşk ābına ġarḳ oldı tenüm niteki māhī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 228, Mısra 1). [dür-i yektāyı, -y, -ı]*

dür-i yetīm: *Sedefinde tek olarak çıkan iri inci.*

1. Kān-ı kerāmete keremüñ gevher-i güzīn
   Aṣdāf-ı baḥr-i cūda vücuduñ **dür-i yetīm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 4). [dür-i yetīm,]*

dürler yaġdurur: *İnciler saçmak.*

1. Ġoncanuñ başına **dürler yaġdurur** ebr-i bahār
   Varısa naʿt-ı Nebīyyu'llāha açmışdur dehān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 31). [dürler yaġdurur, -ur]*

dürr: *Ar. İnci.*

1. Habbeẕā şāh-ı Ḳaren kim ḳıldı bir **dürre** niṣār
   Ḥoḳḳa-ı laʿlindeki lü'lü'-i dendānı dürüst *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 18, Mısra 9). [dürre, -e]*
2. Dükkān-ı cevherī ḳafeṣ-i ṣayrefī gibi
   Vardur gözümde **dürr-ile** mercān tabaḳ tabaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 95, Mısra 12). [dürr-ile, --ile]*
3. Virdi nişāne cām-ı mey ol laʿl-i nābdan
   Sāḳī pür itdi **dürri-le** aġzın ḥabābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 179, Mısra 2). [dürri-le, -i, -le]*

dürr ü gevherler: *Inci ve elmas.*

1. Olupdur ḫālüñe üftāde ey nūr-ı başar kevkeb
   Yolına **dürr ü gevherler** niṣār itse düşer kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 12, Mısra 2). [dürr ü gevherler, -ler]*

dürretü't-tāc-i rūy-ı ehl-i zemīn: *Yeryüzünün incili taç sahibi II Padişah.*

1. Duḫter-i pāk-i şeh Süleymān Ḫān
   Dürretü't-tāc-i rūy-ı ehl-i zemīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 2, Mısra 2). [dürretü't-tāc-i rūy-ı ehl-i zemīn,]*

dürr-i elfāẕ-ı laʿl-i cān-baḫşı: *Can veren dudağının sözlerinin incisi.*

1. Rişte-i naẓm-ı pāki ḥabl-i metīn
   Dürr-i elfāẕ-ı laʿl-i cān-baḫşı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 46). [dürr-i elfāẕ-ı laʿl-i cān-baḫşı, -ı]*

dürr-i ḫᵛuş-āb-ıla: *Parlak inci.*

1. Ṭoldurdı jāle lāleyi **dürr-i ḫᵛuş-āb-ıla**
   Sāḳī pür eyle sāġarı laʿl-i müẕābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 17). [dürr-i ḫᵛuş-āb-ıla, -ıla]*

dürr-i hᵛuş-āb-ıla: *Tatlı su incisi, çok değerli inci II aşığın sevgilinin dişlerini anlatırken sarfettiği sözler.*

1. Vaṣf ider laʿl-i güher-rīzüñ meger cām-ı şarāb
   Ṭoldurur **dürr-i ḫᵛuş-āb-ıla** müdām aġzın şarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 15, Mısra 2). [dürr-i ḫᵛuş-āb-ıla, -ıla]*

dürr-i mengūşuñ: *Sevgilinin küpesinin incisi.*

1. Düşüpdür **dürr-i mengūşuñ** meger kim
   Miyān-ı baḥr-i ḥüsnüñden kenāra *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 205, Mısra 5). [dürr-i mengūşuñ, -uñ]*

dürr-i naẓmını: *Inci gibi dizili şiir.*

1. Güş eyle **dürr-i naẓmını** şāhum Hüdāyī'nüñ
   Refʿ eyle ḫākden anı genc-i güher gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 232, Mısra 13). [dürr-i naẓmını, -ın, -ı]*

dürr-i semīn: *Çok kıymetli inci tanesi.*

1. İtdi īsār niçe **dürr-i semīn**
   Döşenüp aṭlas üzre sīmīn ferş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 23). [dürr-i semīn,]*

dürr-i yetīm: *Bir sedefte tek başına meydana gelen büyük ve iri, çok makbul inci. (Âilesinin tek çocuğu olduğu ve yetim olarak doğduğu için) Hz. Muhammed.*

1. Ma'îler gey yaraşur egnüñe çün **dürr-i yetīm**
   Ābda ḫāṣıl olan gevher-i yektāsın sen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 160, Mısra 3). [dürr-i yetīm,]*
2. Mündericdür dürc-i ṭabʿuñda vefā gevherleri
   Nitekim **dürr-i yetīm** ile biḫār-ı bī-kerān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 58). [dürr-i yetīm,]*

dürrī-i dürc-i tāc-dārī: *Tacdarlık dürcünün parlak incisi.*

1. Deri **dürrī-i dürc-i tāc-dārī**
   Serīr-ārā-ı mülk-i şehr-yārī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 3). [dürrī-i dürc-i tāc-dārī,]*

dürüst: *Doğru, düzgün açıkça, sağlam.*

1. Muṣḥaf-ı ḥüsnüñ ki ṭutmış ḫaṭṭ-ı reyḥānī **dürüst**
   Tāze defterdür yazılmış resm-i ʿOsmānī **dürüst** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 18, Mısra 1). [dürüst,]*
2. Muṣḥaf-ı ḥüsnüñ ki ṭutmış ḫaṭṭ-ı reyḥānī **dürüst**
   Tāze defterdür yazılmış resm-i ʿOsmānī **dürüst** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 18, Mısra 2). [dürüst,]*
3. Gülşen-i Rāz-ı ṭarāvetdür cemālüñ kim ḫaṭuñ
   Yazmış eṭrāfına ebyāt-ı Gülistān'ı **dürüst** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 18, Mısra 4). [dürüst,]*

4. Gönlümi yıḳduñ yine yap ol şehüñ ʿışḳına kim
   Şaḳḳ idüp itdi yine bedr-i duruḫşān **dürüst** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 18, Mısra 6). [dürüst,]*
5. Çaḳ-i sīnem şāhidümdür ʿışḳuña didüm didi
   Şāhid-i mecrūḥdur ben ṭutmazam anı **dürüst** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 18, Mısra 8). [dürüst,]*
6. Habbeẕā şāh-ı Ḳaren kim ḳıldı bir dürre niṣār
   Ḥoḳḳa-ı laʿlindeki lü'lü'-i dendānı **dürüst** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 18, Mısra 10). [dürüst,]*
7. Ḫıdmet it bir kāmile tā idesin tekmīl-i ẕāt
   Māhuñ olur pertev-i mihr-ile noḳṣānı **dürüst** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 18, Mısra 12). [dürüst,]*
8. Ey Hüdāyī yārumuñ medḥin yazarsam sıġmaya
   Ṭola bu ḳaṣr-ı sipencüñ çār erkānı **dürüst** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 18, Mısra 14). [dürüst,]*

düş-: *Yukarıdan aşağıya birdenbire ve bilâ-ihtiyâr inmek, sukut etmek, yukarıdan inmek.*

1. Veġāda naʿresini gūş iden olur lerzān
   Düşer cehāna zelāzil ṣafīr-i ʿanḳādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 30). [düşer, -er]*

düş-: *Meyletmek, müptela olmak, kapılmak, yakalanmak.*

1. Düşelden Kerbelā-ı hecrüñe ey çeşmi ḳattālüm
   Zülāl-i vaṣluña dil-teşnedür bu ḳalb-i meyyālüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 16, Mısra 1). [düşelden, -elden]*

düş: *Yukarıdan aşağıya birdenbire ve bilâ-ihtiyâr inmek, sukut etmek, yukarıdan inmek.*

1. Olup ser-geşte vü üftādeñ ey nūr-ı baṣar kevkeb
   Ḳararmış gözleri kūyuñ ṭolanmaḳdan **düşer** kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 11, Mısra 2). [düşer, -er]*
2. Yıḳdı nihāli ṣadme-i āfāt-ı rūzgār
   Yüz yire ḳodı berg **düşüp** şāḫsārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 173, Mısra 6). [düşüp, -üp]*
3. Ẓulm-i çeşmüñ cānına geçmiş hilāl olmış kaşuñ
   Düşmek ister dem be-dem şemşīr-i bürrān üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 201, Mısra 8). [düşmek, -mek]*
4. Şerbet-i vaṣluñ ile eyle benüm dermānum
   Düşmesün boynuña hecrüñle ölürsem ḳanum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 6). [düşmesün, -me, -sün]*

düş: *Düşmek, sendelemek.*

1. Cāmuñ üstine nedür **düşdügi** āvārelerüñ
   Dehen-i yār gibi menbaʿ-ı elṭāf mıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 54, Mısra 5). [düşdügi, -dügi]*

düş: *Yakışmak, yaraşmak, uygun gelmek.*

1. Olupdur ḫālüñe üftāde ey nūr-ı baṣar kevkeb
   Yolına dürr ü gevherler niṣār itse **düşer** kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 12, Mısra 2). [düşer, -er]*
2. Fürḳatüñde vuṣlatuñ eyler göñüller ārzū
   Nitekim eṭfāle ṣavm içre **düşer** sevdā-ı ʿīd *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 27, Mısra 6). [düşer, -er]*

düş: *Düş, rüya.*

1. Mest olup gitdüm cehāndan fāriġü'l-bāl eyledüm
   Düşde zülf-i yārı boynumda görüp fāl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 4). [düşde, -de]*

düş: *Meyletmek, müptela olmak, kapılmak, yakalanmak.*

1. Hüdāyī var-ısa bir mihri yoḳ her-cāyī meh sevmiş
   Düşüp şām-ı ġama eyler ıraḳlardan naẓar kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 13, Mısra 10). [düşüp, -üp]*
2. Ġavġā-ı baḫṣ-i ʿilm ile hep ṭoldı mescid medrese
   Düşdi kitāb-ı ʿışḳına şimdi mevālī Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 111, Mısra 8). [düşdi, -di]*
3. Vādī-i ʿışḳına bir çeşmi ġazālüñ **düşelüm**
   Ey Hüdāyī yine mestāne ġazeller diyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 15). [düşelüm, -elüm]*
4. Ey dil yine bir gözleri şehbāza mı **düşdün**
   Biñ derdile ḳurtılmış iken nāra mı **düşdün** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 240, Mısra 1). [düşdün, -dü, -ñ]*
5. ʿUşşāḳı helāk itmege ṭuṭduñ yine emek
   Cān-teşnedür ol bir (yed-i) şehbāza mı **düşdün** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 240, Mısra 8). [düşdün, -dü, -n]*

6. ʿĀşıḳ ṭaleb-i meyle ḫarābāta mı **düşsün**
   Bir gevher içün şıḳlet-i virāne mi çeksün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 241, Mısra 3). [düşsün, -sün]*

düş: *... hale gelmek.*

1. Yār-ıla mā-beynümüzde **düşdi** nā-gāh ayrılıḳ
   Baña gösterdi ʿadem mülkine dek rāh ayrılıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 1). [düşdi, -di]*

düş: *Bir yere girmek, kapanmak, sığınmak.*

1. Varayın derdüñ-ile ʿāleme destān olayın
   Düşeyin ṭaġlara Mecnūn gibi ʿüryān olayın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 26). [düşeyin, -eyin]*

düş: *Düşmek, batmak, bulanmak.*

1. Düşüpdür dürr-i mengūşuñ meger kim
   Miyān-ı baḥr-i ḥüsnüñden kenāra *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 205, Mısra 5). [düşüpdür, -üp, -dür]*

duş olaydı: *Düşeli, o zamandan beri.*

1. Ayīne gibi ṭuş olalı vech-i pāküñe
   Çeşm-i Hüdāyī'ye **duş olaydı** menām-ı şām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 141, Mısra 14). [duş olaydı, -a, -y, -dı]*

düşe dura gider: *Düşe kalka gitmek.*

1. Üftādeler ki düşe dura kūyuña gider
   Ḫüccācdur ki Kaʿbe'ye varur ḳonaḳ ḳonaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 97, Mısra 9). [düşe dura gider, -er]*

düşer: *Yakışmak, yaraşmak, uygun gelmek.*

1. Sāyesi üstüñe düşsün dir-iseñ ol servüñ
   Ḫāk-i rāh ol ki Hüdāyī saña budur **düşeri** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 216, Mısra 16). [düşeri, -i]*

düşmen: *Dost olmayan, hasım, rakip, düşman.*

1. Ḫıżr yoldaşı olup irişe feyż-i Yezdān
   Düşmenüñ itmek-içün ḳahr-ıla baġrın ḳara ḳan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 4). [düşmenüñ, -üñ]*

düşmen iklīmine: *Düşman yurdu.*

1. Düşmen iḳlīmine ṣalsun ḳılıcın ol server
   Ḳaydefā mülkini aldı ṣu-y-ıla İskender *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 11). [düşmen iḳlīmine, -in, -e]*

düşmen-i ḫūn-ḫār: *Kan döken düşman.*

1. Dost bir cevr itse eyler ʿālem-i ġaddār iki
   N'eyleyem bī-çāre tenhā **düşmen-i ḫūn-ḫār** iki *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 233, Mısra 2). [düşmen-i ḫūn-ḫār,]*

düşüp ḳalsam: *Düşüp kalmak.*

1. Müflis-i mestem **düşüp ḳalsam** n'ola mey-ḫānede
   Bāde-i ʿışḳuñ beni yıḳdı ḳatı ḥālüm ḫarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 15, Mısra 3). [düşüp ḳalsam, -sa, -m]*

dü-tā eyledi: *Iki büklüm etmek.*

1. Ol iki zülf-i müşk-sā itdi şikeste ḥālümüz
   Eyledi ḳaddümüz dü-tā ḳıldı dü-mū saḳalumuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 71, Mısra 2). [dü-tā eyledi, -dı]*

dūzah-ı miḥnetde: *Eziyet cehennemi.*

1. Ātişin-bāde içüp cennet-i gülzārda biz
   Zāhide **dūzaḫ-ı miḫnetde** ʿaẕāb eyleyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 143, Mısra 8). [dūzaḫ-ı miḫnetde, -de]*

e: *Kuvvetlendirme edatı.*

1. Ben bülbülüñ aġlatma gel ey ġunca-dehānum
   Bir kez gel **e** baḳ yüzüme kim şād ola cānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 2). [e,]*

e: *Hadi.*

1. Deşt-i ḥüsnüñ ḳurdısın ḳapmaġa cānlar ḳuzısın
   Gitme yabana gel **e** ʿuṣṣāḳ-ı şeydā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 197, Mısra 6). [e,]*

e: *Hele, ey, hey.*

1. Olmaz ḫaṭ-ı Yāḳūt lebüñ gibi ṣafā-baḫş
   Taṣvīr yazarsa n'ola cān virmez **e** Mānī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 214, Mısra 4). [e,]*

e inṣāf idicek: *Merhamet etmek.*

1. Ey Hüdāyī gel **e inṣāf idicek** ʿālemde
   Bir ṣafāgāh mı var sūy-ı Ḳalāta'dan yig *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 119, Mısra 9). [e inṣāf idicek, -icek]*

ebedī: *Ar. is. Sonu olmayan. Tükenip bitmeyen şey. Ebediyen.*

1. ʿİşreti ʿālemi ḳo tā ki cinān içre saña
   Ebedi ʿayş naṣīb ide Ḫudā-ı mufżil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 36). [ebedi,]*

ebr: *Far. Bulut, sehab.*

1. Ebrden ṭutdı meh yüzine niḳāb
   Gün yüzüñden meger ki itdi ḥicāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 17, Mısra 1). [ebrden, -den]*

ebr-i bahār: *Bahar bulutu.*

1. Ġoncanuñ başına dürler yaġdurur **ebr-i bahār**
   Varısa naʿt-ı Nebīyyu'llāha açmışdur dehān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 31). [ebr-i bahār,]*

ebr-i bārānı: *Yağmur bulutu II aşığın dolu gözleri.*

1. Raʿdı nālem berḳı āh-ı şuʿledārum ṣandılar
   Ebr-i bārānı bu çeşm-i eşk-bārum ṣandılar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 38, Mısra 2). [ebr-i bārānı, -ı]*

ebr-i belā: *Bela bulutu.*

1. Şöyle ʿāṣīyem eger āhumı farḳumda görem
   Ṣanurın **ebr-i belā** oldı benüm'çün nāzil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 86). [ebr-i belā,]*

ebr-i haṭın: *Bulut çizgisi.*

1. Dil gün yüzinde **ebr-i ḫaṭın** görse ẕevḳ ider
   Olur teferrüc idene sünbül-havā laṭīf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 90, Mısra 7). [ebr-i ḫaṭın, -ın]*

ebr-i luṭfınuñ: *İyilik/ ihsan bulutu.*

1. Pençe-i ḫūrşīd-i raḫşān dest-i zer-efşānıdur
   Ebr-i luṭfınuñ cehān perverde-i iḥsānıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 23, Mısra 14). [ebr-i luṭfınuñ, -ı, -nuñ]*

ebr-i raḥmet: *Rahmet bulutu.*

1. Hem baḥr-i şerīʿat ü ḥaḳīḳat
   Hem ʿayn-ı vefā vü **ebr-i raḥmet** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 30). [ebr-i raḥmet,]*

ebrū: *Gözün üzerindeki siyah ve kalın kemerli kıllar, kaş.*

1. Ebrūlaruñla ol iki ḫūn-ḫār gözlerüñ
   Tīġ-ıla ceng ider iki ser-mest pehlevān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 156, Mısra 5). [ebrūlaruñla, -lar, -un, -la]*
2. Bīnī elif-miṣāldür **ebrūsı** ʿayn-ı nūn
   Vardur o māh-ṭalʿatümüñ çihresinde ān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 156, Mısra 9). [ebrūsı, -sı]*

3. Üstine yoḳsa ḳılıçlar mı ṭutar **ebrūlaruñ**
   Çeşm-i cellāduñ n'içün ḳanlar döker ḳan üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 201, Mısra 5). [ebrūlaruñ, -lar, -uñ]*

ebrū-ı hilālüñden: *Yay kaşlar.*

1. Serīr-i dillere sulṭān olan şāh-ı cehān Aḥmed
   Meh-i nev oldı **ebrū-ı hilālüñden** nişān Aḥmed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 2). [ebrū-ı hilālüñden, -üñ, -den]*

ebrū-ı zerdi: *Sarı kaş.*

1. Nār-ı āhum **ebrū-ı zerdi** ġamından kim çıḳar
   Türbetüm üzre ola tāḳ-ı zer-endūdum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 138, Mısra 11). [ebrū-ı zerdi, -i]*

ebrūvan: *Kaşlar.*

1. Miḥrābı **ebrūvanuña** beñzetdi rūz-u-şeb
   Pāyına düşse secdeler itse n'ola imām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 140, Mısra 11). [ebrūvanuña, -uñ, -a]*

ebyāt-ı gülistān'ı: *Sadi'nin Gülistanının beyitleri.*

1. Gülşen-i Rāz-ı ṭarāvetdür cemālüñ kim ḫaṭuñ
   Yazmış eṭrāfına **ebyāt-ı Gülistān'ı** dürüst *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 18, Mısra 4). [ebyāt-ı gülistān'ı, -ı]*

ebyāt-ı maşnūʿum: *Üretilmiş (Sanatkarane) beyitler.*

1. Bildürür **ebyāt-ı maşnūʿum** cehānda nāmumı
   Nitekim bennā-ı üstādı bīnāsı bildürür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 34, Mısra 9). [ebyāt-ı maşnūʿum, -um]*

ecel: *Can verme, ölüm.*

1. Eyledük fānī reh-i ʿışḳuñda cism-i ḫākümüz
   Ölmedin öldük bizüm yokdur **ecelden** bākümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 67, Mısra 2). [ecelden, -den]*

2. Cān istese cānāna dime virmezem anı
   Bī-minnet alur yoḫsa **ecel** virmez amānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 214, Mısra 2). [ecel,]*
3. Yime zamāne ġamını ki bezm-i ʿālemden
   Ecel seni götürür ʿāḳıbet nevāle gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 218, Mısra 12). [ecel,]*
4. Bir dem olur seni ġarḳ eyler **ecel** ṭūfānı
   Ḥażret-i Nuḥ gibi ʿömr sürerseñ biñ yıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 23). [ecel,]*

ecel gelsün: *Ecelin gelmesi.*

1. Rāżīyam gelsün ecel alsun tenümden cānumı
   Hey ne müşkil derd olur āh ayrılıḳ vāh ayrılıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 11). [ecel gelsün, -sün]*

eciri vire: *Sevap vermek.*

1. Didi tārīḫini Hüdāyī ol zamān
   Cisr-i Yaʿḳūb **eciri vire** ilāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 8, Mısra 6). [eciri vire, -e]*

edā: *Şiir/gazel ǁ sanat (şiir söyleme bağlamında).*

1. Gül yüzüñ vaṣfı'duġın ol ġunca-ı nev-restenüñ
   Ey Hüdāyī şiʿrümüñ rengīn **edāsı** bildürür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 34, Mısra 8). [edāsı, -sı]*

ednā: *Aşağı, basit.*

1. N'ola reşk eylese Ṭūbā o ḳad-i bālāya
   Bu meşeldür ḥased **ednādan** olur aʿlāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 188, Mısra 2). [ednādan, -dan]*

ednā ṭutar: *Alçak gönüllü tutmak, aşağı tutmak.*

1. Ādem olmaḳ dileyen cennet işigüñde şehā
   Kendüyi ḫāk-veş **ednā ṭutar** aʿlā ṭutmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 62, Mısra 6). [ednā ṭutar, -ar]*

efḍal-i peyġamberān: *Peygamberlerin en üstünü.*

1. Aḥmed-i mürsel Ḥabību'llāh-ı ẕī-fażli'l-ʿaẕīm
   Efḍal-i peyġamberān şāhenşeh-i āḫır-zamān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 34). [efḍal-i peyġamberān,]*

efendi: *Buyruğu yürüyen, sözü geçen kimse II Sevgili.*

1. Sūz u güdāz u girye vü āh-ı şebānede
   Beñzer **efendi** bendeñe bir niçe fende şemʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 84, Mısra 6). [efendi,]*
2. Kūyuñ var-iken n'eyleyeyin bāġ-ı cinānı
   Cennetdür **efendim** bilene kendü mekānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 215, Mısra 2). [efendim, -m]*

efendü: *Buyruğu yürüyen, sözü geçen kimse II Sevgili.*

1. Ḳoma ayaḳda fütādeñdür **efendüm** elin al
   Merḥamet ḳıl aña ey şāh-ı cehān-bānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 19). [efendüm, --m]*

efġān: *Feryat, inleyiş.*

1. Fürḳatinden ey göñül ḳurtarmaz **efgānuñ** seni
   Bülbüli itmez ḳafesden āh u efgānı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 79, Mısra 5). [efgānuñ, -uñ]*
2. Ġam-ı ʿışḳuñ beni dem-sāz idelden çeng-i hicrāna
   Firāḳuñla şehā bel baġladum ney gibi **efġāna** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 6). [efġāna, -a]*
3. Ey ruḫı bāġ-ı leṭāfetde gül-i ḫandānum
   Ṭutdı bülbül gibi dünyā yüzini **efġānum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 2). [efġānum, -um]*
4. Saña lāyıḳ mıdur ey ḫusrev-i ʿālī-şānum
   Baña ẓulm eyleyesin çarḫa çıḳa **efġānum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 18). [efġānum, -um]*

efġān eyler: *Feryat etmek, haykırmak.*

1. Göñlüm **efġān eyler** ol zülf-i hümā-pervāzdan
   Ṣayddur feryād ider ṣan pençe-i şeh-bāzdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 164, Mısra 1). [efġān eyler, -r]*

efġānum çarḫa irüpdür: *Feryat ve figanı semaya ulaşmak.*

1. Elā ey bezm-i ḥüsne ruḫları şemʿ-i şebistānum
   Delükdür ney gibi baġrum irüpdür çarḫa efġānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 2). [efġānum çarḫa irüpdür, -üpdür]*

efgār: *Far. is. Yaralı. Mecruh.*

1. Göñül Eyyūb-veş **efgār** idi kirmān-ı hicrāndan
   Bi-ḥamdi'llāh oñuldı derdümüz dermānumuz geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 227, Mısra 7). [efgār,]*

efʿi-i ġam u ġuṣṣa: *Gam ve sıkıntı yılanı.*

1. Mey iç hücum idicek **efʿi-i ġam u ġuṣṣa**
   Ki ejdehāları ey dil zebūn ider tiryāḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 92, Mısra 5). [efʿi-i ġam u ġuṣṣa,]*

efkār-ı ruḫuñdan: *Yanağın düşüncesi.*

1. Mihr-i ḫaṭ-ı dil-cūñ-ıla **efkār-ı ruḫuñdan**
   Enhār-ı ʿuyūn aḳmada leylen ü nehārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 2, Mısra 3). [efkār-ı ruḫuñdan, -uñ, -dan]*

eflāke irdi: *Göklere ulaşmak, yükselmek.*

1. Eflāke irdi ṣīt u ṣadā-ı saḫāvetüñ
   Terler döküldi şerm ile cism-i seḫābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 49). [eflāke irdi, -di]*
2. Luṭf idüp yüzüme ḳadem başduñ
   İrdi eflāke ḳadr ü ʿunvānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 44). [eflāke irdi, -di]*

efrāsiyāb: *Büyük İskender'den evvel yaşamış ve Keyhüsrev tarafından öldürülmüş olan Maveraünnehir Kralı Turan'lı bir yiğit, Alp Er Tunga.*

1. Şāh-ı yegāne ḥażret-i Sulṭān Selīm Han
   Yigdür kemīne bendesi **Efrāsiyāb'dan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 26). [efrāsiyāb'dan, -dan]*

efsāne: *Dillere destan olmuş hikaye, meşhur olmuş hikaye.*

1. Dīde-i baḫt-ı Hüdāyī kim açılmaz ḫ̆ābdan
   Rūz-ı evvelde meger güş eylemiş **efsānemüz** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 68, Mısra 10). [efsānemüz, -müz]*
2. Oḳıyup efsūn-ı şiʿri söyledüm **efsāneyi**
   Biñ belā-y-ıla uyutdum ol gözi mestāneyi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 7). [efsāneyi, -y, -i]*

efsūn-ı şiʿri: *Şiirimin büyüsü.*

1. Oḳıyup **efsūn-ı şiʿri** söyledüm efsāneyi
   Biñ belā-y-ıla uyutdum ol gözi mestāneyi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 7). [efsūn-ı şiʿri, -i]*

efzūn: *Çok fazla, ziyade.*

1. Nice **efzūndur** diyem ḥüsn ü bahāsın Yūsufʾuñ
   Yār ile mīzān-ı ḥüsn içre ber-ā-ber görmedük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 107, Mısra 7). [efzūndur, -dur]*

efzūn olur: *Artmak, çoğalmak.*

1. Ḥüsnüñ ziyād ider gelicek ḫaṭṭ-ı misk-fām
   Efzūn olur żiyāsı mehüñ irişince şām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 140, Mısra 2). [efzūn olur, -ur]*

eger: *"Eğer, şayet" anlamındaki şart edatı.*

1. Göñüller tende fikrüñde lisānlar ser de zikrüñde
   Senüñ yāduñdadur diller **eger** maḫfī **eger** peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 6). [eger,]*
2. Göñüller tende fikrüñde lisānlar ser de zikrüñde
   Senüñ yāduñdadur diller **eger** maḫfī **eger** peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 6). [eger,]*
3. Ger cinn ü **eger** ins şeb ü rūz nigārā
   Ẕikrüñde-durur dilleri sırran u cihārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 2, Mısra 1). [eger,]*
4. Göñülde mihr-i ruḫuñla yanar bir atiş kim
   Kül ola girse **eger** döymeye semender aña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 3, Mısra 4). [eger,]*

5. ʿĀr eyleme söylense ḳuluñla **eger** aduñ
   Her gāh añılur bende ile şāh Muḥammed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 28, Mısra 7). [eger,]*
6. Bizümle tīguñ **eger** ola hem-dem ü hem-ser
   Fedā anuñ yolına cism ü cān u dil hem ser *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 42, Mısra 3). [eger,]*
7. Devrüñ **egerçi** mey gibi bir ġam-güsārı yoḳ
   Anuñ daḫı soñında ʿaẕāb-ı ḫumārı var *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 44, Mısra 5). [egerçi, -çi]*
8. Öykinürmiş ḫaṭuñ içre ruḫuña ḫālede māh
   Kişi kem olmaz-ıdı dāyiresin bilse **eger** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 47, Mısra 4). [eger,]*
9. Seni sevdümse şāhum n'ola luṭf eyle beni öldür
   Eger ḳuldan ḫaṭa gelse şehenşehden ʿaṭā yegdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 59, Mısra 6). [eger,]*
10. Mihrüñden **eger** dönse n'ola ḳalb-i Hüdāyī
    Ey Zāl-i felek er mi olur kimseye oynaş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 78, Mısra 9). [eger,]*
11. Baş çekmez idi böyle **eger** mālik olmasa
    Pervāne gibi bir niçe çāpük-levende şemʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 84, Mısra 7). [eger,]*
12. Reh-i viṣālüñ irerdi göñül nihāyetine
    İlişmeseydi **eger** dāmenine ḫār -ı firāḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 92, Mısra 4). [eger,]*
13. Ḳatı göñlüñden ümīd eyler-idüm mihr ü vefā
    Seng-i ḫārādan **eger** sebze olaydı ḫāṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 130, Mısra 6). [eger,]*
14. Eglenmez ise göñlüñ **eger** kūy-ı yāra var
    Yaʿnī ki seyr ü ṣoḥbet-i bāġ u bahāra gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 132, Mısra 7). [eger,]*
15. İsterseñ ey Hüdāyī **eger** pāye-i celāl
    Būs-ı riḳāb-ı mīr-i faẓīlet-şiʿāra gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 132, Mısra 9). [eger,]*
16. Ey sāḳī ṭutma sāġırı devr eylesün müdām
    Bī-tāb olur ṭutulsa **eger** āfitāb-ı cām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 140, Mısra 8). [eger,]*
17. Ger ʿīd-i vaṣluña irişem tevbe cāmını
    Pīrūzeden de olsa **eger** sāḳīyā ṣıyām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 140, Mısra 10). [eger,]*
18. Sevr-i felegüñ gökde ider baġrını biryān
    Mihrüñle Hüdāyī **eger** āh itse yürekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 159, Mısra 14). [eger,]*
19. Ser-çeşme-i ḫayātdan ey ḫ∨āce yursun el
    Olursa āfitābeñ **eger** āfitābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 178, Mısra 6). [eger,]*
20. Tīġlar çekse gözüñ ḳatl-i Hüdāyī'ye **eger**
    ʿAceb olmaz ki mey-i nāz ile mestānedür o *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 184, Mısra 9). [eger,]*
21. ʿIşḳ olsa bir göñülde ider āh-ı ātişin
    Dūdından añlanur **eger** od olsa ḫānede *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 192, Mısra 4). [eger,]*
22. İrmez viṣāle ṭālib **eger** ʿāṣıḳ olmasa
    Virmez kişiye devleti Ḥaḳ lāyıḳ olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 193, Mısra 1). [eger,]*
23. Maḥbūb odur vefālar ide derdmendine
    N'eylerler ol ṭabībi **eger** ḫāẕıḳ olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 193, Mısra 4). [eger,]*

24. Sükkerle beslemezdi anı ḫ∨āce dāyimā
    Ṭūṭī **eger** ḥadīs̲-i lebüñ nāṭıḳ olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 193, Mısra 6). [eger,]*
25. ʿĀṣıḳdur eyleyen seni ḥüsn-ile dāsitān
    ʿAz̲rā'yı kim bilürdi **eger** Vāmıḳ olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 193, Mısra 10). [eger,]*
26. Deyr-i dünyānuñ **eger** ṣūretine baḳmaz-ısañ
    Nūr-ı dīdārı Hüdāyī göresin ʿuḳbada *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 195, Mısra 9). [eger,]*
27. Āl ile almaz idüñ göñlin Hüdāyī bendeñüñ
    Ḳāmetüñ cāna elif ḳaddüñ **eger** lām olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 207, Mısra 10). [eger,]*
28. Muḫayyer itmez idi diñledükce ʿuṣṣāḳı
    Hevā-ı ʿışḳdan ey dil **eger** dem ürmese nāy *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 212, Mısra 6). [eger,]*
29. Ḥırḳa vü tāc-ıla gör ṣofī-i mülḥid-fiʿli
    Görmek isterseñ **eger** şekl-i ḫıred ḳāli *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 223, Mısra 8). [eger,]*
30. Cehānı baḥr-i sirişḳe olurdı ġark itmek
    Eger ki olmasa ey dil nigārumuñ kūyı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 224, Mısra 8). [eger,]*
31. Ey Hüdāyī yana başuñda **eger** ātiş-i ʿışḳ
    Maẕhar -ı nūr-ı tecellī olasın Ṭūr gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 236, Mısra 9). [eger,]*
32. Aġsa gökler yüzine meh gibi goy-ı şerefüñ
    Ḳadr u rif'atle müdām olsañ **eger** rūşen-dil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 20). [eger,]*
33. Her perī-peykere cān virme **eger** ādem-iseñ
    Bir gün olur görinür çeşmüñe dīv-i hāyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 65). [eger,]*
34. Dāl ide üştür-i mest-i felegüñ ḳāmetini
    Bār-ı ʿişyānumı bir dem **eger** olsa ḥāmil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 84). [eger,]*
35. Şöyle ʿāṣīyem **eger** āhumı farḳumda görem
    Ṣanurın ebr-i belā oldı benüm'çün nāzil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 85). [eger,]*
36. Ḫ∨ān-ı keremüñ cehāna meb̲ẕūl
    Ġarḳ-ı niʿamuñ emīr **eger** ḳul *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 22). [eger,]*
37. Şol dem ki temevvüc ide ol yemm
    Feyż ola ʿuṣāta biş **eger** kem *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 34). [eger,]*
38. Eger Cem görse ḳadr ü iʿtibāruñ
    Olurdı meclisüñde cürʿa-ḫāruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 13). [eger,]*
39. Ḳapudan big sefere oldı saʿādetle revān
    Kāfir anuñla **eger** kim gelüben eylese ceng *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 16). [eger,]*

eğin: *Sırt.*

1. Ma'îler gey yaraşur **egnüñe** çün dürr-i yetīm
   Ābda ḫāṣıl olan gevher-i yektāsın sen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 160, Mısra 3). [egnüñe, -üñ, -e]*

egle: *Eğlenmek, hoşça vakit geçirmek.*

1. İbni fülāna vāṣıl olınca Hüdāyīyā
   Rez duḫteriyle **egleyelüm** gönlümüz birez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 63, Mısra 10). [egleyelüm, -y, -elüm]*

eglen: *Eğlenmek, hoşça vakit geçirmek.*

1. On sekiz biñ ʿālemüñ seyrinden **eglenmez** gelür
   Eglenür kūyuñda gelmez bu dil-i çālākümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 67, Mısra 9). [eglenmez, -mez]*
2. Eglenmez ise gönlüñ eger kūy-ı yāra var
   Yaʿnī ki seyr ü ṣoḥbet-i bāġ u bahāra gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 132, Mısra 7). [eglenmez, -mez]*

eglen-: *Eğlenmek, hoşça vakit geçirmek.*

1. On sekiz biñ ʿālemüñ seyrinden eglenmez gelür
   Eglenür kūyuñda gelmez bu dil-i çālākümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 67, Mısra 10). [eglenür, -ür]*

eglence: *Avuntu.*

1. Ẕevḳ iderse dil ṣadā-ı seyl-i eşkümden n'ola
   Nāle-i zencīrdür **eglencesi** dīvānenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 121, Mısra 4). [eglencesi, -si]*

egn-: *Boyundan bele kadar olan vücut bölümü, sırt, arka.*

1. Giyürdüñ **egnüme** bir ḳıymetī sengīn siyeh ḫilʿat
   Cefā sengīn urup ben nā-tüvāna itmedüñ sen kīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 157, Mısra 3). [egnüme, -(ü)m, -e]*

egn: *Boyundan bele kadar olan vücut bölümü, sırt, arka.*

1. Geçer ey ḳaşları yā nüh-felekden nāvek-i āhum
   Zirihler de giyerse gök demürden **egnine** ḳat ḳat *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 20, Mısra 4). [egnine, -in, -e]*

ehl: *(Ar.) Ehil, bir işten anlayan.*

1. Olur ʿışḳ **ehlinüñ** eyyāmı ferruḫ
   Ṣabāḥı ferruḫ u aḫşāmı ferruḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 26, Mısra 1). [ehlinüñ, -i, -nüñ]*
2. Manṣūr-ı dilin her ki ide zülfüñe ber-dār
   ʿIşḳ **ehline** bu dār-ı fenāda ola ser-dār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 46, Mısra 2). [ehline, -i, -n, -e]*

ehl-i baṣīrete: *Bilgin, ileri görüşlü.*

1. Āh eylesem Hüdāyī görüp ḥüsnin ol mehüñ
   Ehl-i baṣīrete görinür her şerār şems *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 75, Mısra 12). [ehl-i baṣīrete, -e]*

ehl-i cünūnuñ: *Deli, şuursuzca davranan.*

1. Ṭaġıtsa ṣabā turrasın ol silsile-mūnuñ
   Ditrer reg-i sevdāsı ḳamu **ehl-i cünūnuñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 127, Mısra 2). [ehl-i cünūnuñ, -uñ]*

ehl-i derd: *Dert sahibleri ‖ âşıklar.*

1. Görse ḫālüñ ṭaʿne itmezdi Hüdāyī ḥāline
   Ehl-i derd olup yaḳardı zāhid-i ṣad-sāle dāġ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 85, Mısra 10). [ehl-i derd,]*

ehl-i derūnuñ: *Gönül ehli.*

1. Dil ḥālet alur şīşedeki ḳulḳul-i meyden
   Sermest ider cānı demi **ehl-i derūnuñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 126, Mısra 4). [ehl-i derūnuñ, -uñ]*

ehl-i diller: *Âşıklar ‖ gönül adamları, ârifler.*

1. Vuṣlat-ı dünyāya **ehl-i diller** itmez iʿtibār
   Ol metāʿı böyle bī-raġbet iden hicrāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 50, Mısra 7). [ehl-i diller, -ler]*

ehl-i ḥased: *Kıskançlık ehli.*

1. İstedügi demleri gördi ḳamu **ehl-i ḥased**
   Hey ne müşkil derd olur āh ayrılıḳ vāh ayrılıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 7). [ehl-i ḥased,]*

ehl-i hüner: *Hünerli olanlar.*

1. Düşerse cürʿa gibi cāma n'ola ʿāşıḳ-ı mest
   Ḳalur ayaḳda begüm ḳanda ise **ehl-i hüner** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 42, Mısra 10). [ehl-i hüner,]*

ehl-i ʿışḳ: *Âşıklar.*

1. ʿĀlem-i ıṭlāḳa düşdüm terk-i eşġāl eyledüm
   Ehl-i ʿışḳ ālām-ı fürḳatle ḥaḳīr ü mübtezel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 16). [ehl-i ʿışḳ,]*

ehl-i ʿışḳuñ: *Âşıklar.*

1. Ḫʿuş dimiş ol eyleyen ḫāki naẓarla kīmyā
   Ehl-i ʿışḳuñ olmaġa kāmil ʿayārı Ḫālīya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 24). [ehl-i ʿışḳuñ, -uñ]*

ehl-i ʿışḳuz: *Âşıklar.*

1. Reh-i cānānede cān terkin itsek n'ola ey zāhid
   Bizüm de **ehl-i ʿışḳuz** yolumuz erkānumuz vardur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 35, Mısra 4). [ehl-i ʿışḳuz, -uz]*

ehl-i ʿişyān olmayan: *İsyankar, suçlu olmak.*

1. Ey Hüdāyī ġam yeme ʿuşşāḳ içündür vaṣl-ı yār
   Müstaḥıḳḳ-ı raḥmet olmaz **ehl-i ʿişyān olmayan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 180, Mısra 10). [ehl-i ʿişyān olmayan, -ma, -y, -an]*

ehl-i kemāl: *Ilim ve fazilet sahipleri, kâmil insanlar.*

1. Çeşme-i naẓmına dil-teşne ḳamu **ehl-i kemāl**
   Ṭabʿ-ı pāki olalı menbaʿ-ı faẓl u ʿirfān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 29). [ehl-i kemāl,]*

ehl-i meclis-i devrān: *Toplantı halkası sahibi.*

1. Hep gitdi **ehl-i meclis-i devrān** bayaġı
   ʿĀrif odur ki bir el evvel çeke ayaġı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 10, Mısra 1). [ehl-i meclis-i devrān,]*

ehl-i naẓar: *Bakış ehli.*

1. Kitāb-ı ḥüsn-i nigāra baḳup bir **ehl-i naẓar**
   Görince sırr-ı dehānın didi ve fihi naẓar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 42, Mısra 1). [ehl-i naẓar,]*

ehl-i niyāzı: *Yakaranlar, dua edenler.*

1. Öldür döge nāzuñla şehā **ehl-i niyāzı**
   Ḳanı güzelüm ḳāʿide-i bende-nevāzī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 234, Mısra 1). [ehl-i niyāzı, -ı]*

ehl-i ṣafā: *Temiz kalpliler.*

1. Çekmesün kūy-ı ḫarābāta gelüp zühhād ayaḳ
   Basmaṣun ʿişretgehe **ehl-i ṣafā** der yad ayaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 91, Mısra 2). [ehl-i ṣafā,]*

ehl-i ṣafānuñ: *Kalbi temiz. F.D.Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lügat, Syf:209.*

1. Cemālüñ nūrıdur **ehl-i ṣafānuñ** ḳurretü'l-ʿaynı
   Gül-i ḥüsnüñ-durur gülzār-ı dehrüñ zīnet ü zeyni *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 24, Mısra 5). [ehl-i ṣafānuñ, -nuñ]*

ehl-i sefer: *Sefer için yolculuğa çıkanlar.*

1. Şeb-i hecrüñde cān virdüm ḳo ḫālüñ göreyim ey meh
   Giceyle yola gitse gözedür **ehl-i sefer** kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 12, Mısra 4). [ehl-i sefer,]*

ehl-i ṣıfāhān: *İsfahan halkı.*

1. İki gözüm'çün anı sürme ider sulṭānum
   Ḫāk-i pāyuñ ki gire **ehl-i Ṣıfāhān** eline *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 198, Mısra 4). [ehl-i ṣıfāhān,]*

ehl-i zındānı: *Zindandaki insanlar; aşıklar.*

1. ʿĀşıḳ ol cān u dili ḳurtar ḳuyūd-ı dehrden
   Buldı ʿizzet itdi Yūsuf **ehl-i zındānı** ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 79, Mısra 12). [ehl-i zındānı, -ı]*

ejdehā: *Bin tane başı olan efsanevî, korkunç ve pek büyük bir hayvan, büyük yılan.*

1. Bir gün ey meh irişür saña saḳın āhumdan
   Ejdehadur bu ki nüh-günbed-i gerdāna ṣunar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 56, Mısra 8). [ejdehadur, -dur]*
2. Varur ḳapuña ceẕbe-i zülfüñle seyl-i eşk
   Zencirle göge çekilen **ejdehā** budur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 58, Mısra 4). [ejdehā,]*
3. Mey iç hücum idicek efʿi-i ġam u ġuṣṣa
   Ki **ejdehāları** ey dil zebūn ider tiryāḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 92, Mısra 6). [ejdehāları, -lar, -ı]*
4. Zencīr-i zülfüñ-ile keşākeşdedür göñül
   Şol **ejdehāya** pençe uran şīr-i ner gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 232, Mısra 6). [ejdehāya, -ya]*

ejder-i ātiş-fişān: *Ateş saçan ejderha.*

1. Şol kim şafaḳla mihri görüp şādmān olur
   Bilmez felek bir **ejder-i ātiş-fişān** olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 2). [ejder-i ātiş-fişān,]*

ek: *Atlatmak.*

1. Ekseñ ẓarāfet-ile raḳībüñ zamānıdur
   Serv olmadı giyāh-ıla hem-ser Ḳayacığum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 146, Mısra 9). [ekseñ, -se, -ñ]*

ekser: *(Ar. ekseriyyā'nın kısaltılmış şekli ekseri / ekser) Çok defa, çok zaman, çoğunlukla, genellikle, ekseriya.*

1. Bizi kūyuñda raḳībüñ görecek gözleri yoḳ
   Anuñ-içün ki bizüz gözine **ekṣer** görinür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 10). [ekṣer,]*

ekser olur: *Fazla, çok fazla ol(mak).*

1. ʿAmelüm var diyü ammā yine maġrūr olma
   Ki ziyān idegen olur ṣaḳın ekṣer ʿāmil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 42). [ekṣer olur, -ur]*

eksüg: *Eksik, noksan.*

1. Güneş yüzüñ tutup **eksügin** itdi māhı temām
   Ne ṣūret-ile olur āyīne ber-ā-ber aña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 3, Mısra 5). [eksügin, -in]*
2. Ṭolaşma kūyını giceler **eksügüñ** degül
   Ey meh ṣaḳın ki ṭutulup işüñ olur temām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 140, Mısra 5). [eksügüñ, -üñ]*
3. Gel berü ey māh sensin **eksügi** bezmüñ hemān
   Yoḫsa esbāb-ı ṭarāb cümle müheyyādur bugün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 158, Mısra 9). [eksügi, -i]*

eksük degül: *Eksik değil.*

1. Şādam aña ki sīneden **eksük degül** ġamuñ
   Ḫʿuşdur refīḳi bir kişinüñ kim ola şefīḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 96, Mısra 7). [eksük degül,]*

eksük olmaz: *Her zaman bulunur olmak.*

1. Eksük olmaz dermeden menʿ itme şeftālūlaruñ
   Dirler olur mīve-i bāġ-ı cinānı muttaṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 133, Mısra 9). [eksük olmaz, -maz]*

ekser: *(Ar. ekseriyyā'nın kısaltılmış şekli ekseri / ekser) Çok defa, çok zaman, çoğunlukla, genellikle, ekseriya.*

1. ʿAmel metāʿı ile satma kendüñi ṣofī
   Ziyān iden saḳın **ekṣer** zamānda ʿāmildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 39, Mısra 12). [ekṣer,]*

el: *Durum, hal, vaziyet.*

1. Deldi dil şīşesini nāvek-i dildūz gibi
   Ey ḳaşı yā müjeñüñ ġāyet **eli** uz gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 226, Mısra 2). [eli, -i]*

el: *Sahiplik, mülkiyet.*

1. N'ola yoġ-ısa **elde** mālumuz ey ḫ∨āce-i dünyā
   Maḥabbet gencine mesken dil-i vīrānumuz vardur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 35, Mısra 7). [elde, -de]*
2. Nār-ı ġam dilde sürürum gözde nūrum āb-ı eşk
   Başda tācum ḫāk-i miḥnet **elde** varum bād-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 94, Mısra 8). [elde, -de]*
3. Düşüp ṣaḥrā-ı hecre n'ola feryād u fiġān itsem
   Elümden bir ḳara gözlü güzel şeh-bāzum aldurdum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 144, Mısra 4). [elümden, -üm, -den]*

el: *El II Güç, iktidar, irade.*

1. Oñmaduḳ başa **elüñden** ṭoḳına bir ṭaş diyü
   İşigüñde itlerüñle eylerem hengāmeler *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 48, Mısra 5). [elüñden, -üñ, -den]*

el: *Bedenin bir uzvu, el.*

1. Nice ẓālim-durur ki sāḳinüñ
   Ḳanlar aġlar **elinde** cām-ı şarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 17, Mısra 6). [elinde, -in, -de]*
2. Surḫ-rū olsa Hüdāyī iki ʿālemde n'ola
   Sāḳī-i ʿışḳuñ **elinden** mey-i ḥamrālar içer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 43, Mısra 10). [elinden, -in, -den]*
3. Ḳoḳmayanlar güzelüm kimse elinden bir gül
   Yād-ı laʿlüñle çeker şimdi her **elden** sāġar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 47, Mısra 8). [elden, -den]*
4. Beni gördükce **elin** ḫancer-i bürrana ṣunar
   Şeh faḳīri göricek destini iḥsāna ṣunar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 56, Mısra 1). [elin, -i, -n]*
5. El ḳarar zülfüñe ʿuşşāḳı perīşān-dil ider
   Göreyin şānenüñ olṣun eli ḳatʿā ṭutmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 62, Mısra 7). [el,]*
6. El ḳarar zülfüñe ʿuşşāḳı perīşān-dil ider
   Göreyin şānenüñ olṣun **eli** ḳatʿā ṭutmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 62, Mısra 8). [eli, -i]*
7. ʿUşşāḳa kibr ü kīn idüben eylemek helāk
   Dilde kemāl-i maʿrifetüñ **elde** ṣanʿatüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 109, Mısra 6). [elde, -de]*

8. Ey Hüdāyī yār **elinden** çek gümiş peymāneler

   Çekme gülşende semenle yāsemīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 150, Mısra 13). [elinden, -i, -n, -den]*

9. Dildeki sūzı ʿaceb görme **ele** āyīne al

   Gör begüm sen de kimüñ şemʿine pervānedür o *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 184, Mısra 5). [ele, -e]*

10. Kaʿbe-i ḳalbümi gel yıḳma Ḫālīlüm şimdi

    Bir zamān kendü **elüñle** yapılan ḫānedür o *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 184, Mısra 4). [elüñle, -üñ, -le]*

11. ʿAḳs-i ruḫuñla ey meh-i ḫūrşīd-menzilet

    Beñzer **elüñde** bir gül-i bī-ḫāra āyīne *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 190, Mısra 4). [elüñde, -üñ, -de]*

12. Leylā **elinde** kāse-i Mecnūn-ı ʿĀmirī

    Ṣūretde ṣındı maʿnīde yapıldı ḫāṭırı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 230, Mısra 1). [elinde, -i, -n, -de]*

13. Şīrīn lebine naḫl-i ḳadinde irişmez **el**

    Bālāda olduġından o mīve derilmedi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 238, Mısra 3). [el,]*

14. Elinüñ ayaları āyīnesinden görinür

    Çihre-i cūd u ruḫ-ı luṭf u cemāl-i iḥsān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 25). [elinüñ, -i, -nüñ]*

15. Elinde tīġ-ı ciger-ḫārı bir aḳar ṣudur

    ʿAceb mi kendüye yol itse ḫalḳ-ı aʿdādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 23). [elinde, -i, -n, -de]*

16. Elinde sāġar-ı ʿişret ser-i muḫālīfden

    Sürod-ı meclisi nāy-ı gülū-ı aʿdādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 33). [elinde, -i, -n, -de]*

el: *(Birinin veya bir şeyin) elinden; yüzünden, -den dolayı.*

1. Ḳoḳmayanlar güzelüm kimse **elinden** bir gül
   Yād-ı laʿlüñle çeker şimdi her elden sāġar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 47, Mısra 7). [elinden, -i, -(n)den]*
2. Çeng oldı ḳadüm pençe-i hicrānuñ **elinden**
   Nālem felege çıḳsa ne ġam anuñ **elinden** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 154, Mısra 1). [elinden, -in, -den]*
3. Çeng oldı ḳadüm pençe-i hicrānuñ **elinden**
   Nālem felege çıḳsa ne ġam anuñ **elinden** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 154, Mısra 2). [elinden, -in, -den]*

4. Bilmem kime şekvā ideyin şāneden ey dost
   Ḳurtarımadum zülf-i perīşānuñ **elinden** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 154, Mısra 4). [elinden, -in, -den]*
5. Sünbül saçuña bāġda pā-beste geçermiş
   Āzürde-dilem deste-i reyḥānuñ **elinden** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 154, Mısra 6). [elinden, -in, -den]*
6. Naḳd-i dilümi zülfüñe virdüm sebebi bu
   Almaḳ dilerin sīb-i zenaḫdānuñ **elinden** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 154, Mısra 8). [elinden, -in, -den]*
7. Cānānumı yā Rabbi ḳoma dest-i ʿadūda
   Ḳurtar benüm īmānumı şeyṭānuñ **elinden** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 154, Mısra 14). [elinden, -in, -den]*
8. Bülbül gibi gülzār-ı maḥabbetde Hüdāyī
   İñler o nihāl-i gül-i ḫandānuñ **elinden** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 154, Mısra 16). [elinden, -in, -den]*

el alması: *Tarikatlarda bir mürit, mürşidinden, başkalarına yol gösterme iznini almak.*

1. Ey Hüdāyī n'ola olsa saña sāḳī mürşid
   Olur anuñ gibi mürşidden **el alması** leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 31, Mısra 10). [el alması, -sı]*

el çek: *Ilgisini kesmek, dünyadan el etek çekmek.*

1. El çek Hüdāyī pāye-i vaṣl-ı nigārdan
   Saña cenāb-ı Ḥaḳ'dan o devlet virilmedi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 238, Mısra 9). [el çek,]*

el çekdi: *Vaz geçmek.*

1. Nabzumı gördi ṭabīb **el çekdi** gelmez yanuma
   ʿIşḳ derdidür bu derd saʿy eylemez dermānuma *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 17). [el çekdi, -di]*

el ele almış: *Elleriyle tutuşmak.*

1. Serviyle çenār **el ele almış** çimen içre
   Nāz-ıla ṣalınur ṣan iḳi yār-ı muvāfiḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 100, Mısra 7). [el ele almış, -mış]*

el götürüp: *Dua için ellerini, açmak.*

1. Götürüp el saña mescidde duʿālar eyler
   İki yanında iki şemʿ degül miḥrābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 113, Mısra 7). [el götürüp, -üp]*

el irişmez: *Gücü yetmemek, ulaşamamak.*

1. Dest-būs-ı yāra saʿy-ile irişmez gördüm el
   Pāyına düşdüm bu cism-i ḫāki pāy-māl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 19). [el irişmez, -iş, -mez]*

el ḳardı: *El uzatmak, bir şeyi elde etmeye çalışmak.*

1. Ḳanuma **el ḳardı** ḳurbān itdi ol meh-rū yine
   Yaḳmaġ-içün şemʿ-veş barmaġına ḥınnā-ı ʿīd *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 27, Mısra 3). [el ḳardı, -dı]*

el şunma: *El uzatmak.*

1. Niʿmet-i miḥnete **el şunma** yüri ey ḫ∨āce
   Fuḳara loḳmasıdur sen yiyecek aş degül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 129, Mısra 3). [el şunma, -ma]*

el şunsa: *El uzatmak.*

1. Cām-ı lebüñe şunsa ʿadū el çıḳar elden
   Çal seyf-i müjeñle anı ṣal baña günāhın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 152, Mısra 11). [el şunsa, -sa]*
2. El ṣunsa ʿadū ṭañ mı ser-i zülfüñe ey serv
   İblīse naṣīb itdi Ḫudā ʿömr-i dırāzı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 234, Mısra 7). [el ṣunsa, -sa]*

el uzadur: *Birinden bir hakkı almaya kalkışmak.*

1. Bī-tekellüf boynuña ṣalınduġı yetmez mi kim
   El uzadur sīneñe gīsū-ı ʿanber-sālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 115, Mısra 4). [el uzadur, -ur]*

el üzre ṭutalar: *Elinin üstünde taşımak.*

1. Zülfi ṣayyādına beñzer o gözi ḫūn-ḫāruñ
   Şāhlar n'ola **el üzre ṭutalar** şeh-bāzı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 219, Mısra 8). [el üzre ṭutalar, -a, -lar]*

el üzre ṭutar: *El üstünde tutulmak, yüceltmek, saygı göstermek.*

1. Dendānesine yārumuñ olduġı'çün şebīh
   Baḥrüñ ṣadefleri ṭutar el üzre gevheri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 210, Mısra 12). [el üzre ṭutar, -ar]*

el virdi: *İzin vermek.*

1. Nay-veş ʿışḳında maḳṣūduñ fiġān u vay idi
   Ḥamdü li-llāh kim dilā **el virdi** bu vāyeñ saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 4, Mısra 8). [el virdi, -di]*

el virse: *Elini uzatmak II yardım etmek.*

1. Sāḳī müdām öperdi Hüdāyī ayaġuñı
   El virse devlet olsa müsāʿid zamānemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 72, Mısra 10). [el virse, -se]*

el virür: *Yardım etmek, fırsat vermek.*

1. Devleti olup müsāʿid baḫt-ı sermed **el virür**
   ʿĀşıḳ-ı evbāşa ṣunsa sāḳī-i dil-şād ayaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 91, Mısra 7). [el virür, -ür]*

el yuduġ: *Elini çekmek, bırakmak, vazgeçmek.*

1. Bī-vefā her-cāyīdür çün ol meh-i nā-mihribān
   Çeşme-i mihr ise de **el yuduġ** andan biz revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 2). [el yuduġ, -duġ]*

el yursun: *Elini çekmek, bırakmak, vazgeçmek.*

1. Ser-çeşme-i ḥayātdan ey ḫ∨āce yursun el
   Olursa āfitābeñ eger āfitābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 178, Mısra 5). [el yursun, -r, -sun]*

el yuyup: *Elini çekmek, bırakmak, vazgeçmek.*

1. Zehr-āb-ı ʿışḳ-ı yārı içen cāndan **el yuyup**
   Ḫıżr u Mesīḥ'e Çeşme-i Ḥayvān'a ṭaʿn ide *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 185, Mısra 9). [el yuyup, -y, -up]*

elā: *(Ar.) Başlama ve tenbih edatıdır; nazımda sözün başında kullanılır; bundan sonra "ey" nidası gelir.*

1. Elā ey bezm-i ḥüsne ruḫları şemʿ-i şebistānum
   Delükdür ney gibi baġrum irüpdür çarḫa efġānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 1). [elā,]*
2. Elā ey nūr-ı ḥüsni āfitāb-ı bürc-i iḳbālüm
   Dile zehr-i ġamuñ kār itdi müşkil oldı aḥvālüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 24, Mısra 1). [elā,]*
3. Elā ey nūr-ı ḥüsni fer viren ḫūrşīd-i raḫşāna
   Saña irmez mi nālem irdi evc-i bürc-i Keyvāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 1). [elā,]*

el-ān: *Şimdi, şu anda.*

1. Şāhdur mehd aña bir taḫt-ı muraṣṣaʿ **el-ān**
   Mehdine ʿışḳ-ı le'ālīdür aṣılmış Pervīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 37). [el-ān,]*

elbette: *Elbette, şüphesiz, mutlaka.*

1. Geçüp ʿışḳ-ı mecāzīden ḥaḳīḳat kūyına saʿy it
   Hüdāyī ḫastaya **elbette** tebdīl-i havā yegdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 59, Mısra 10). [elbette,]*

elden aldurdum: *Elden kaptırmak. Bir şeyi kaybetmek.*

1. Āl ile aldurdum elden ol gül-i ḫandānumı
   Şanki Yaʿḳūb'um yitürdüm Yūsuf-ı Kenʿān'umı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 9). [elden aldurdum, -du, -m]*

elden çıḳalı: *Uçmak.*

1. Gelmez ḳola **elden çıḳalı** yüksek uçar ol
   Dil çarḫa çıḳarsa yeridür nāle vü āhın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 152, Mısra 7). [elden çıḳalı, -alı]*

elden çıḳar: *Kaybetmek II elinden gitmek.*

1. Cām-ı lebüñe ṣunsa ʿadū el çıḳar elden
   Çal seyf-i müjeñle anı ṣal baña günāhın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 152, Mısra 11). [elden çıḳar, -ar]*

elden düşürme: *Devamlı elde tutmak, düşkün olmak.*

1. Dilerseñ ola dilüñ pür-ṣafā piyāle gibi
   Müdām ayaġı **elden düşürme** lāle gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 218, Mısra 2). [elden düşürme, -me]*

elden gidüpdür: *Bir şeyi yitirmek, o şeyden yoksun kalmak.*

1. Gidüpdür sensüzin elden ʿinan-ı iḫtiyārum gel
   Benüm Muṣlīcuġum şūh-ı cehānum şīve-kārum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 19, Mısra 3). [elden gidüpdür, -üpdür]*

elden gitdi: *Bir şeyi yitirmek, yoksun olmak.*

1. Ol ḳara gözlü güzel şāhīn baḳışlu ġamzekār
   Ey Hüdāyī gitdi elden ḳıldı dil murġın şikār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 18). [elden gitdi, -di]*

elden ḳaçurdum: *Kaybetmek, yitirmek.*

1. Yeridür çarḫa salsam ṣāhbāz-ı ah u efġānı
   Ḳaçurdum elden ol kebk-i hümā-pervāzum aldurdum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 144, Mısra 8). [elden ḳaçurdum, -du, -m]*

elden koma: *Bırakmak.*

1. Reyḥān ḫaṭı sünbül saçı gül-ruḫları būyı
   Elden ḳoma dirler baña destini sebonuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 127, Mısra 8). [elden ḳoma, -ma]*
2. Elden ḳoma Hüdāyī ṣaḳın ʿışḳ cāmını
   Varınca şeyb-i şeybe zamān-ı şebābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 178, Mısra 11). [elden ḳoma, -ma]*

ele al: *Elinde tutmak, eline almak.*

1. Al ele göñlin şehā ben bende-i pā-mālüñüñ
   Mūrdan ʿār itmeyüp itdi Süleymān İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 9). [ele al,]*
2. Ele al āyīne-i ḳalb-i ṣafā-āyīnüm
   Naẓaruñdan niçe bir pādişehüm dūr olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 11). [ele al,]*

ele al: *Tutmak, eline almak.*

1. Cām al ele gül gibi bu demlerde Hüdāyī
   Nūş eyle ʿalā raġmı ḥāsūdān-ı münāfiḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 100, Mısra 9). [ele al,]*

ele alsañ: *Elinde tutmak, eline almak.*

1. Göñlini alsañ ele n'ola Hüdāyī ḳuluñuñ
   Aldı ʿār eylemedi mūrı Süleymān eline *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 198, Mısra 13). [ele alsañ, -sa, -ñ]*

ele alup: *Elinde tutmak, eline almak.*

1. Ele alup yüzini geldi Hüdāyī tapuña
   Bir gedādur ki ḫazān bergini sulṭāna suñar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 56, Mısra 9). [ele alup, -up]*

elebaşı: *Elebaşı.*

1. Görenler itseler n'ola aña taḥsīn ü şābāşı
   Dil-āverler gibi tīr ü kemān almış **elebaşı** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 10). [elebaşı,]*

elem: *Üzüntü, tasa, keder.*

1. İtdi ḳulına göşe-i çeşmiyle iltifāt
   Minnet Ḫudā'ya kim **elemüm** ʿālem eyledi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 222, Mısra 6). [elemüm, -üm]*
2. Ḳıl Hüdāyī ḳuluña göşe-i çeşm-ile naẓar
   Ḫusrev-i ʿāleme tebdīl ola tā kim **elemi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 235, Mısra 10). [elemi, -i]*
3. Elemi ʿāleme tebdīl ola ben ḫaste-dilüñ
   Göşe-i ʿayn-ı ʿināyetle iderseñ nigerān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 45). [elemi, -i]*

elem ü cevr ü miḥnetüñ: *Zorluk,eziyet ve acı.*

1. Ben bendeñe şehā **elem ü cevr ü miḥnetüñ**
   Luṭfuñ ʿināyetüñ kerem-i bī-nihāyetüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 109, Mısra 1). [elem ü cevr ü miḥnetüñ, -üñ]*

elem ü derd-ile: *Acı ve dert.*

1. Ṣadr-ı serīr-i ṣıḥḥate olduḳça sen emīr
   Olsun ʿadūlaruñ **elem ü derd-ile** saḳīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 34). [elem ü derd-ile, -ile]*

elem ü ġuṣṣa: *Acı ve keder.*

1. Sākin-i göşe-i meẕellet idüm
   Elem ü ġuṣṣa idi yārānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 4). [elem ü ġuṣṣa,]*

el-ḥamdu li-llāh: *Allah'a hamdolsun, şükürler olsun, hamdülillah.*

1. Gelmiş ben aġlamaġ ile cānānuma feraḫ
   El-ḥamdu li-llāh irdi yine cānuma feraḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 25, Mısra 2). [el-ḥamdu li-llāh,]*

elhān: *Şarkılar, nağmeler II Şiirler.*

1. Gül-şeker leblerüñüñ medḥin oḳurlarsa olur
   Ṭūṭīnüñ nükteleri bülbülüñ **elhānı** leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 30, Mısra 6). [elhānı, -ı]*

elif: *Arap alfabesinin ilk harfi II Sevgilinin boyu.*

1. Yād-ı ḳaddüñle **elif** geldi gice fāl eyledüm
   Ḫıdmetüñde ṭoġrıyam ey serv aña dāl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 148, Mısra 1). [elif,]*
2. Āl ile almaz idüñ göñlin Hüdāyī bendeñüñ
   Ḳāmetüñ cāna **elif** ḳaddüñ eger lām olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 207, Mısra 10). [elif,]*

elif: *Arap alfabesinin ilk harfi // Doğruluk, sadakat bağlamında aşığın durumu. (Harfin şeklinin düz çizgi olması dolayısıyla).*

1. Sevüp bir serv-i bālāyı yolında istiḳametle
   Elif gibi diler göñlüm cehān içinde ferd olmaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 93, Mısra 8). [elif,]*

elif: *Arap alfabesinin ilk harfi II aşığın sinesindeki elife benzer çizik şeklindeki yaralar.*

1. Sīnede ṣanmañ **elifler** genc-i ʿışḳı ḥıfẓ içün
   Mārlardur kim tılısm itmiş-durur üstād-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 94, Mısra 3). [elifler, -ler]*
2. Ḫusrevā sīnemde ṣan yer yer **elifler** dāġlar
   Bīsütun üstinde zaḫm-ı tīşe-i Ferhād-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 94, Mısra 9). [elifler, -ler]*
3. Ṣāhidümdür daʿvī-i mihrine ol meh-pārenüñ
   Sīnede olan **elif** bir dīde-i ḫūn-bār iki *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 233, Mısra 10). [elif,]*

elif: *Arap alfabesinin ilk harfi || Doğru, düzgün, eğri olmayan.*

1. Ḳapuñda ben de bir ʿabd-i ḳadīmem
   Elif gibi her işde müstaḳīmem *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 28). [elif,]*

elif çekelden: *Elif harfi gibi göğüste boylamasına yara açmak.*

1. Tīġ-ı engüştüñ çekelden sīne-i māha elif
   Şerḥ olup ṣadrı ṣafā kesb eyledi āyīne sān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 61). [elif çekelden, -el, -den]*

elif-ḳad: *Elif (gibi düzgün ve uzun) boylu. II sevgili.*

1. Maḳām idüp ser-i servi çimende muḳrī-i ḳumrī
   Elif-ḳadüñ añup eyler maḳām-ı rāstda nāle *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 199, Mısra 4). [elif-ḳadüñ, -üñ]*

elif-ḳāmet: *Elif (gibi düzgün ve uzun) boylu. II sevgili.*

1. Ṭoġruluġıyla eyler **elif-ḳāmetine** meyl
   Anuñ ki bāṭını ile bir ola ẓāhiri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 230, Mısra 3). [elif-ḳāmetine, -in, -e]*

elifler çek: *Vücutta elif şeklinde yaralar açmak.*

1. Çek elifler farḳum-ıla sīnem üzre tīġuña
   Fetḥa-veş yir ideyin baş üstine cān üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 200, Mısra 7). [elifler çek,]*

elif-misāl: *Arap alfabesinin ilk harfi || Doğru, düzgün, eğri olmayan.*

1. Bīnī **elif-miṣāldür** ebrūsı ʿayn-ı nūn
   Vardur o māh-ṭalʿatümüñ çihresinde ān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 156, Mısra 9). [elif-miṣāldür, -dür]*
2. Bulduñ ṣadāḳat-ıla teferrüd **elif-miṣāl**
   Bostān-ı cāha oldı boyuñ serv-i müstaḳīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 13). [elif-miṣāl,]*

elin al: *Kötü durumdaki bir kişiye yardımda bulunmak, elinden tutmak.*

1. Ḳoma ayaḳda fütādeñdür efendüm **elin al**
   Merḥamet ḳıl aña ey şāh-ı cehān-bānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 19). [elin al,]*

elin viren: *Mürşidin bir şahsın tarikata girmesini kabul etmesi.*

1. Devlet ḳapusı meykededür bu zamānede
   Sāḳī-durur viren elin ol āsitānede *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 192, Mısra 2). [elin viren, -en]*

elinde: *(Bir şeyin birisinin) Elinin içinde olma durumu. II Bir durum veya olayın birisinin idaresi altında olması.*

1. Ḫūnī gözüñ ki ḫançer-i müjgān **elindedür**

   Bir demde eylese niçe biñ ḳan **elindedür** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 32, Mısra 1). [elindedür, -dür]*
2. Ḫūnī gözüñ ki ḫançer-i müjgān **elindedür**

   Bir demde eylese niçe biñ ḳan **elindedür** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 32, Mısra 2). [elindedür, -dür]*
3. Çāk olmasun mı dāmen-i zülfüñ gibi yaḳam

   Yıllar-durur ki pençe-i hicrān **elindedür** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 32, Mısra 4). [elindedür, -dür]*
4. Āzād iderse ʿār ide uçmaġa Sidre'ye

   Dil murġı kim o serv-i ḫırāmān **elindedür** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 32, Mısra 6). [elindedür, -dür]*
5. Ṭutsam nigārumuñ n'ola baş üzre şānesin

   Dāyim anuñ o zülf-i perīşān **elindedür** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 32, Mısra 8). [elindedür, -dür]*
6. Almış eline ḫātem-i cām-ı lebīn ʿadū

   Ol dīvdür ki mühr-i Süleymān **elindedür** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 32, Mısra 10). [elindedür, -dür]*
7. Dīdemdedür ḫayāl-i cemāl-i cemīl-i dost

   Yūsuf gibi ki keffe-yi mīzān **elindedür** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 32, Mısra 12). [elindedür, -dür]*
8. Her dem bahār-ı vaṣf-ı ruḫuñda Hüdāyī'nüñ

   Gül gibi tāze defter-i dīvān **elindedür** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 32, Mısra 14). [elindedür, -dür]*
9. Dil murġı kim o serv-i ḫırāmān **elindedür**

   Şeh-bāzdur ki şāh Süleymān **elindedür** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 33, Mısra 1). [elindedür, -dür]*
10. Dil murġı kim o serv-i ḫırāmān **elindedür**

    Şeh-bāzdur ki şāh Süleymān **elindedür** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 33, Mısra 2). [elindedür, -dür]*
11. Kim bile kimlerüñ gözinüñ ḳanlu yaşıdur

    Şol ḫ∨ācenüñ ki sübḥa-ı mercān **elindedür** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 33, Mısra 6). [elindedür, -dür]*
12. Yaʿḳūb taşlar-ıla n'ola dögse sīnesin

    Yūsuf Mışır'da keffe-yi mīzān **elindedür** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 33, Mısra 8). [elindedür, -dür]*
13. Çevgān-ı āhı gey saḳın ey meh Hüdāyī'nüñ

    Goy-ı sipihri eylese ġalṭān **elindedür** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 33, Mısra 10). [elindedür, -dür]*

elinden çeküp alınca: *Elinden almak II Mahrum etmek.*

1. Cān gencin açup Yūsuf içün virdi Züleyḫā
   Alınca çeküp keffe-i mīzānuñ elinden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 154, Mısra 10). [elinden çeküp alınca, -ınca]*

elinden düşmese: *Elinden düşmemek, elinde tutmak II bir şeyle sürekli ilgilenmek.*

1. Cām-ı sīmīn ẕeḳan[ı] şāhididür ey sāḳī
   Düşmese dāyim elinden yaraşur aḫbābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 114, Mısra 8). [elinden düşmese, -me, -se]*

elinden düşürüp: *Elde tutulan bir şeyi tutamaz hale gelmek.*

1. Ya ṣaḥrālarda nūş-ı bāde eylerken Cem'üñ devrān
   Elinden düşürüp ṣındurdıġı laʿlin ayaġıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 41, Mısra 8). [elinden düşürüp, -üp]*

elinden gelmez: *Yapabilmek, becermek, gücü dahilinde olmak.*

1. Bir nāme yazup bendesine eylemez irsāl
   Gelmez o kerem ol şeh-i devrānuñ elinden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 154, Mısra 12). [elinden gelmez, -mez]*

eline ala: *Eline almak, tutmak II sahip olmak.*

1. Ḳolına ala seni seyr ide lāyıḳ mı raḳīb
   Şāhbāzı ne revādur ala dihḳān eline *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 198, Mısra 6). [eline ala, -a]*

eline aldı: *Eline almak, tutmak II sahip olmak.*

1. Göñlini alsañ ele n'ola Hüdāyī ḳuluñuñ
   Aldı ʿār eylemedi mūrı Süleymān eline *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 198, Mısra 14). [eline aldı, -dı]*

eline almaz: *Eline almak, tutmak II sahip olmak.*

1. Ṭurrasın şāne idüp çekmese ṭarrār diyü
   Almaz idi anı ol zülf-i perīşān eline *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 198, Mısra 8). [eline almaz, -msz]*

eline almış: *Eline almak, tutmak II sahip olmak.*

1. Almış eline ḫātem-i cām-ı lebīn ʿadū
   Ol dīvdür ki mühr-i Süleymān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 32, Mısra 9). [eline almış, -mış]*

eline alup: *Eline almak, tutmak II sahip olmak.*

1. Yād-ı laʿlüñle gözüm merdümi ḳanlar aḳıdur
   Vird ider ẕikrüñ alup sübḥa-ı mercān eline *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 198, Mısra 12). [eline alup, -up]*

eline alursa: *Tutmak, elle bir nesneyi kavramak.*

1. Ġazā güninde alursa eline tīr ü kemān
   Ḳomaya nām u nişān ḫaṣm-ı bī-ser ü pādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 21). [eline alursa, -ur, -sa]*

eline düşdi: *Yakalanmak.*

1. Düşdi gönlüm yine bir serv-i ḫırāmān eline
   Murġ-ı per-beste gibi kim düşe oġlan eline *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 198, Mısra 1). [eline düşdi, -di]*

eline düşe: *Egemenliği, buyruğu altına girmek; Birinin eline düşmek.*

1. Düşdi gönlüm yine bir serv-i ḫırāmān eline
   Murġ-ı per-beste gibi kim düşe oġlan eline *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 198, Mısra 2). [eline düşe, -e]*

eline gire: *Eline geçmek, elde etmek.*

1. İki gözüm'çün anı sürme ider sulṭānum
   Ḫāk-i pāyuñ ki gire ehl-i Ṣıfāhān eline *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 198, Mısra 4). [eline gire, -e]*

eline muḥtāc itme: *Eline düşmek.*

1. Ṣun pey-ā-pey ayaġı bi'llāh eyā pīr-i muġān
   İtme muḥtāc bizi sāḳī-i devrān eline *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 198, Mısra 10). [eline muḥtāc itme, -i, -(n)e-me]*

elini çekdi: *Bırakmak, vazgeçmek.*

1. Devr-i lebüñde devri temām oldı sāġıruñ
   Çekdi elini her kişi cām u şarābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 179, Mısra 8). [elini çekdi, -di]*

el-minnetü li-llāh: *Allah'a minnet olsun,şükür olsun.*

1. Manṣūr-ı dili ḳıldı ṣaçı dārına ber-dār
   El-minnetü li-llāh ki hele ḳomadı yirde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 194, Mısra 4). [el-minnetü li-llāh,]*

elṭāf-ı ʿamīm idüp: *Genel lütufta bulunmak.*

1. Ḥamdü li-llāh kim cehāna idüp elṭāf-ı ʿamīm
   Ḳıldı iʿṭā bir melek-sīret şehen şāh-ı ʿaẓīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 23, Mısra 1). [elṭāf-ı ʿamīm idüp, -üp]*

elüm al: *Elinden tutmak, yardım etmek.*

1. Elüm al ḫāke luṭf it cürʿa gibi pāy-māl itme
   Piyālem gözlerüm nūrı cemāli şems-i raḫşānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 15). [elüm al,]*

elüm aldı: *Elinden tutmak.*

1. ʿĀḳıbet aldı elüm atdı yābāna rūzgār
   Hey ne müşkil derd olur āh ayrılıḳ vāh ayrılıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 15). [elüm aldı, -dı]*

elümden aldı: *Sahip olunan bir şeyi zorla gasp etmek, ele geçirmek.*

1. Ṣadef-miş̱āl tehī-dest isem ʿaceb mi ki çarḫ

   Elümden aldı bir iki cehān deger güherüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 147, Mısra 4). [elümden aldı, -dı]*

elüme girse: *Ele geçirmek, yakalanmak.*

1. Engüşt-ile ḫāme özini nisbet idermiş
   Bir pāre yonardum **elüme girse** ben anı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 215, Mısra 8). [elüme girse, -se]*

elüñ beri al: *Elini beri al.*

1. Düşdi Hüdāyī baḥr-i ġama āşināllıġ it
   Ey Ḫıżr-ı pey-ḫuceste meded ḳıl elüñ al beri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 210, Mısra 14). [elüñ beri al,]*

elüñe girse: *Eline girmek, eline almak II egemenliği, buyruğu altına girmek; yakalanmak.*

1. Ol serv-i ḫırāmān **elüñe girse** Hüdāyī
   Em leblerini ḳuc belini virme zamānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 214, Mısra 9). [elüñe girse, -se]*

el-vedāʿ: *"Güle güle" anlamında son veda ifadesi.*

1. Bilmedük ḳadrüñ anuñ'çün bizden itdüñ inḳiṭāʿ
   El-vedāʿ ey şehr-i feyż-i lā-yezālī el-vedāʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 4). [el-vedāʿ,]*
2. Bilmedük ḳadrüñ anuñ'çün bizden itdüñ inḳiṭāʿ
   El-vedāʿ ey şehr-i feyż-i lā-yezālī **el-vedāʿ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 4). [el-vedāʿ,]*
3. Çıḳmış idi ʿarşa envār-ı meṣābīḥüñ senüñ
   El-vedāʿ ey şehr-i feyż-i lā-yezālī el-vedāʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 8). [el-vedāʿ,]*
4. Çıḳmış idi ʿarşa envār-ı meṣābīḥüñ senüñ
   El-vedāʿ ey şehr-i feyż-i lā-yezālī **el-vedāʿ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 8). [el-vedāʿ,]*
5. Ṣavm idüñ ṣūretde maʿnīde ġadā-ı cān idüñ
   El-vedāʿ ey şehr-i feyż-i lā-yezālī el-vedāʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 12). [el-vedāʿ,]*

6. Ṣavm idüñ ṣūretde maʿnīde ġadā-ı cān idüñ

   El-vedāʿ ey şehr-i feyż-i lā-yezālī **el-vedā**ʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 12). [el-vedāʿ,]*
7. Olmış idi āḫıruñ nār-ı cehennemden necāt

   El-vedāʿ ey şehr-i feyż-i lā-yezālī el-vedāʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 16). [el-vedāʿ,]*
8. Olmış idi āḫıruñ nār-ı cehennemden necāt

   El-vedāʿ ey şehr-i feyż-i lā-yezālī **el-vedā**ʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 16). [el-vedāʿ,]*
9. Nāle vü feryād idüp ṭañ mı diyem her ṣubḥ u şām

   El-vedāʿ ey şehr-i feyż-i lā-yezālī el-vedāʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 20). [el-vedāʿ,]*
10. Nāle vü feryād idüp ṭañ mı diyem her ṣubḥ u şām

    El-vedāʿ ey şehr-i feyż-i lā-yezālī **el-vedā**ʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 20). [el-vedāʿ,]*

elyak: *Daha münasip, daha layık.*

1. Yā resūla'llāh sen ol şehsin ki ḳul olup saña
   Dāġdāruñ olmaġa **elyaḳ** Keyān-ı kām-rān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 42). [elyaḳ,]*

em: *Dudak, dil ve soluk yardımıyla bir şeyi içine çekme. II ilaç, çare.*

1. Emdür lebi her derde vü ḥikmet nedür ammā
   Ben ḫastaya ölsem de gelüp virmez **em** anı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 214, Mısra 6). [em,]*
2. Ol serv-i ḫırāmān elüñe girse Hüdāyī
   Em leblerini ḳuc belini virme zamānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 214, Mısra 10). [em,]*
3. Emdür lebi her derde vü ḥikmet nedür ammā
   Ben ḫastaya ölsem de gelüp virmez em anı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 214, Mısra 5). [emdür, -dür]*
4. Cān virür mürdeye enfās-ı Mesīḥ-laʿlüñ
   Ḫaste-diller demidür andan umarlarsa **emi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 235, Mısra 8). [emi, -i]*
5. Leblerüñ emsem didüm ol dilbere **em** mā didi
   Kimseye bu sırrı ifşā eyleme ammā didi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 239, Mısra 1). [em,]*

emek ṭuṭduñ: *Çaba harcamak.*

1. ʿUşşāḳı helāk itmege ṭuṭduñ yine emek
   Cān-teşnedür ol bir (yed-i) şehbāza mı düşdün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 240, Mısra 7). [emek ṭuṭduñ, -du, -ñ]*

emīr: *Bey ve padişah.*

1. Ḫʿān-ı keremüñ cehāna mebẕūl
   Ġarḳ-ı niʿamuñ **emīr** eger ḳul *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 22). [emīr,]*

emīr oldukça: *Emir, padişah olmak.*

1. Ṣadr-ı serīr-i ṣıḥḥate olduḳça sen emīr
   Olsun ʿadūlaruñ elem ü derd-ile saḳīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 33). [emīr olduḳça, -duḳça]*

emīr-i hindistān: *Hindistanın mihracesi.*

1. Kimini itdi mīr-i milket-i Çīn
   Ḳıldı māhı **emīr-i Hindistān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 18). [emīr-i hindistān,]*

emīr-i serīr-i derd ü ġamum: *Gam ve dert tahtının sultanı.*

1. Hem **emīr-i serīr-i derd ü ġamum**
   Hem esīr-i çeh-i zenaḫdānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 53). [emīr-i serīr-i derd ü ġamum, -um]*

emīrü'l-müʾminīn: *Halife, müminlerin emiri.*

1. Ḥażret-i Bū Bekr ʿAbdu'llāh **emīrü'l-müʾminīn**
   Ṣāh-ı ḫayl-i ṣādıḳān sulṭān-ı gerdūn-āsitān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 71). [emīrü'l-müʾminīn,]*
2. Ḥażret-i Fārūḳ **emīrü'l-müʾminīn** yaʿnī ʿÖmer
   Muḫrec-i çeşmān-ı ḳayṣer ḫusrev-i gītī-setān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 73). [emīrü'l-müʾminīn,]*

3. Ḥażret-i ʿOs̱mān-ı ẕī'n-nūreyn **emīrü'l-müʾminīn**
   Cāmiʿ-i āyāt-ı Ḳurʾān ḫāzin-i genc-i nihān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 75). [emīrü'l-müʾminīn,]*
4. Ḥażret-i Ḥayder **emīrü'l-müʾminīn** yaʿnī ʿAlī
   Mīşe-zār-ı faẓla ẕāt-ı pākidür şīr-i jiyān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 77). [emīrü'l-müʾminīn,]*

emr: *Emir, buyruk.*

1. Ḥükm geçmez **emrine** rām itmege ol serveri
   Şekl-i ebrūsı berāt-ı ḥüsnine ṭuġra-y-iken *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 161, Mısra 7). [emrine, -i, -n, -e]*

emr idüp: *Emir etmek.*

1. Emr idüp geldi ʿasker-i encüm
   Ṭoldı meydān-ı nüh-sipihr-i berīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 5). [emr idüp, -üp]*

emr oldı: *Hükmetmek, emir vermek.*

1. Virüben aña tāc-ı zerle nigīn
   Yine **emr oldı** ḫādimān-ı felek *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 20). [emr oldı, -dı]*

emr-i ḥaḳḳ: *Allah'ın emri, buyruğu.*

1. Emr-i Ḥaḳḳ ile ġazādayken gelüp sāḳī-i mevt
   Şundı bir pür-kāse kim ḳābil degüldür anı red *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 1, Mısra 3). [emr-i ḥaḳḳ,]*

emr-i ḥakkıla: *Allah'ın emri, buyruğu.*

1. Virdi **emr-i Ḥaḳḳıla** her bir dıraḫtı gülşenüñ
   Āyet-i fe'nẓur ilā āṯāri raḥmetden nişān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 3). [emr-i ḥaḳḳıla, -ıla]*

emsem it: *İlaç olmak, çare olmak, tedavi etmek.*

1. Dil ḫastasına şerbet-i laʿlüñle **emsem it**
   Mecrūḥ-ı cānı merhem-i sīneñle ṣar gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 7). [emsem it,]*

emvāt: *Ölüler.*

1. Lebüñ kim ʿaynıdur Āb-ı Ḥayāt-ı Ḫıżr-ı devrānuñ
   Bugün cān virmede **emvāta** adı var Mesīḥā'nuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 14). [emvāta, -a]*

emvāt-ı bāġı: *Bağın ölüleri.*

1. Emvāt-ı bāġı itmez idi zinde Ḫıżr-veş
   ʿİsa-demüñden ürmese dem dem be-dem nesīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 15). [emvāt-ı bāġı, -ı]*

emvāt-ı bī-şümār-ı çimen: *Bahçedeki sayısız ölüleri.*

1. Emvāt-ı bī-şümār-ı çimen ḥaşr olup ḳamu
   Virdi nişāne yevme yeḳūmu'l-ḥisābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 5). [emvāt-ı bī-şümār-ı çimen,]*

emvāt-ı riyāż-ı bositān: *Güzel sulak bahçenin ölüleri.*

1. Ġāfil olma aç gözüñ ey münkir-i yevmü'n-nüşūr
   Gör nice ḥaşr oldı **emvāt-ı riyāż-ı bositān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 14). [emvāt-ı riyāż-ı bositān,]*

enbiyā: *Ar. Nebi'ler, peygamberler.*

1. Enbiyādan saña Mūsā ümmet olmaḳ istedi
   Didi Ḥaḳ ʿĪsā naṣībi oldı ol devlet hemān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 49). [enbiyādan, -dan]*

enbiyā vü mürselīn: *Peygamberler ve elçiler.*

1. Luṭfuñuñ muḥtācı cümle **enbiyā vü mürselīn**
   Ẓāhir ü bāṭın ḳuluñdur cümleten ins ile cān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 67). [enbiyā vü mürselīn,]*

encüm: *Arapça "yıldız" anlamına gelen "necm"in çoğulu.*

1. Aña **encüm** piyāde vü ferzīn
   Tā ki bu sebze-zār-ı çarḫı nücūm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 73). [encüm,]*

encümen: *Meclis // içkili eğlenceli meclis, bezm.*

1. Ṭutar eli görür gözidür ʿişret ehlinüñ
   Mey-ḫāne içre sāḡır-ı mey **encümende** şemʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 84, Mısra 4). [encümende, -de]*
2. Didi buḫūr-ı bezme ḫaṭ-ı müşk-bār-ı yār
   N'eyler ʿaceb ki ben var-iken **encümende** bu *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 12). [encümende, -de]*

encüm-i rāh-ı kehkeşān-mānend: *Samanyolu yıldızları gibi.*

1. Encüm-i rāh-ı Kehkeşān-mānend
   Yoldadur çeşm-i intiẓārı müdām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 12, Mısra 13). [encüm-i rāh-ı kehkeşān-mānend,]*

encüm-mānend: *Yıldızlar gibi.*

1. ʿĀlem-i pür-ʿiberi eylemek-içün seyrān
   Ben de bir göşede bīdār idüm **encüm-mānend** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 18). [encüm-mānend,]*

enfās: *Ar. is. Nefesler, soluklar.*

1. Ṭarīḳ erlerine yoldaş ol kim
   Olur **enfāsı** da aḳdāmı ferruḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 26, Mısra 6). [enfāsı, -ı]*

enfās-ı hᵛuş-nesīm-i bahār-ıla: *Baharın tatlı esintili solukları.*

1. Şiʿr-i laṭīfüm ile ʿadū naẓmı fi'l-meşel
   Enfās-ı ḫᵛuş-nesīm-i bahār-ıla bād-ı dey *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 229, Mısra 14). [enfās-ı ḫᵛuş-nesīm-i bahār-ıla, -ıla]*

enfās-ı mesīḥ-laʿlüñ: *İsa dudaklı nefesler.*

1. Cān virür mürdeye **enfās-ı Mesīḥ-laʿlüñ**
   Ḫaste-diller demidür andan umarlarsa emi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 235, Mısra 7). [enfās-ı mesīḥ-laʿlüñ,]*
2. Cān virür mürdeye **enfās-ı Mesīḥ-laʿlüñ**
   Ḫaste-diller demidür andan umarlarsa emi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 235, Mısra 7). [enfās-ı mesīḥ-laʿlüñ, -üñ]*

engūr-veş: *Üzüm gibi.*

1. Mey gibi dirseñ küdūretden derūnuñ ṣāf ola
   Yüregüñde başlar çıḳmaḳ gerek **engūr-veş** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 77, Mısra 6). [engūr-veş,]*

engüşt: *Parmak.*

1. Engüşt-ile ḫāme özini nisbet idermiş
   Bir pāre yonardum elüme girse ben anı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 215, Mısra 7). [engüşt-ile, -ile]*

enhār-ı ʿuyūn: *Gözlerinin ırmakları.*

1. Mihr-i ḫaṭ-ı dil-cūñ-ıla efkār-ı ruḫuñdan
   Enhār-ı ʿuyūn aḳmada leylen ü nehārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 2, Mısra 4). [enhār-ı ʿuyūn,]*

enhār-ı ʿuyūnumdur: *Gözlerinin ırmakları.*

1. Yaḳan şehr-i sipihri ātiş-i āh-ı derūnumdur
   Yıḳan bünyādını āḫır bu **enhār-ı ʿuyūnumdur** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 40, Mısra 2). [enhār-ı ʿuyūnumdur, -um, -dur]*

enīs: *Dost, sevgili.*

1. Dil-i Yaʿḳūb’umuñ **enīsi** olan

   Mıṣr-ı ʿizzetde māh-ı Kenʿān’um *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 17). [enīsi, -i]*

enīs-i ḳalb-i ḥayrānum: *Şaşkın yüreğin yoldaşı.*

1. Ey ḫaṭ-ı Yāḳūt -ı laʿli mūnis-i cānum benüm

   Zülf-i reyḥānı **enīs-i ḳalb-i ḥayrānum** benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 2). [enīs-i ḳalb-i ḥayrānum, -um]*

enīsüm ola: *Dost, yar, hemdem olmak.*

1. ʿIşḳuñ **enīsüm ola** mezārumda umaram

   Kim ol cehānda olmış idi baña yār-ı ġār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 49, Mısra 11). [enīsüm ola, -a]*

envār-ı ʿadl: *Adalet ışığı.*

1. Yüzinde berḳ urur **envār-ı ʿadl** ü ḥilm ü ḥayā’

   Ruḫ-ı nigū gibi āyīne-i mücellādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 15). [envār-ı ʿadl,]*

envār-ı iştiyāḳ u duʿā: *Coşku ve dua nurları.*

1. Baʿde **envār-ı iştiyāḳ u duʿā**

   Ey sipihr-i hünerde bedr-i temām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 12, Mısra 5). [envār-ı iştiyāḳ u duʿā,]*

envār-ı meṣābīḥüñ: *Kandil ışıkları.*

1. Çıḳmış idi ʿarşa **envār-ı meṣābīḥüñ** senüñ

   El-vedāʿ ey şehr-i feyż-i lā-yezālī el-vedāʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 7). [envār-ı meṣābīḥüñ, -üñ]*

envār-ı ruḫın: *(Sevgilinin) Yanağının parlaklığı.*

1. Envār-ı ruḫın ḳıldı sevād-ı ḫaṭı iẕhār
   Şerḥ oldı şanasın ki Meşābīh ü Meşārıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 99, Mısra 7). [envār-ı ruḫın, -ın]*

envār-ı ruhuñdan: *(Sevgilinin) Yanağının parlaklığı.*

1. Ḫalḳ-ı ʿālem oldı **envār-ı ruḫuñdan** müstenīr
   Nitekim şemsüñ şuʿāʿından nebātāt-ı cehān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 53). [envār-ı ruḫuñdan, -uñ, -dan]*

envār-ı tecellīden: *Tecelli nurları.*

1. Ḳalmış ṣuda **envār-ı tecellīden** eser dir
   Deryāda Hüdāyī gören ol nūr-ı İlāhı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 228, Mısra 9). [envār-ı tecellīden, -den]*

envārıla ṭolmış: *Nurla dolmak.*

1. Cāmiʿu'l-Ezher gibi zeyn olmış ezhārıla bāġ
   Ṭolmış envārıla yaḫud ravża-i Faḫr-i Cehān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 26). [envārıla ṭolmış, -mış]*

er: *Adam, erkek, yiğit.*

1. Ṭarīḳ **erlerine** yoldaş ol kim
   Olur enfāsı da aḳdāmı ferruḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 26, Mısra 5). [erlerine, -ler, -i, -n, -e]*
2. Bir ḳadd-i elif ʿışḳını bilsem n'ola ancaḳ
   ʿAyb olmaya zāhid ki hüner bir gerek **erde** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 194, Mısra 6). [erde, -de]*
3. Baḳma pīrāyesine pīre-zen-i dünyānuñ
   Er midür ol k'ola bir ʿavrata varup māyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 4). [er,]*

er mi olur: *Erkek mi olur.*

1. Mihrüñden eger dönse n'ola ḳalb-i Hüdāyī
   Ey Zāl-i felek **er mi olur** kimseye oynaş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 78, Mısra 10). [er mi olur, -ur]*

erāzil-nişīn: *Adi ve rezil kimselerle oturup kalkma.*

1. Ey māh varma meclis-i aʿdāya şemʿ-vār
   İl saña dimesünler **erāzil-nişīnsin** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 175, Mısra 8). [erāzil-nişīnsin, -sin]*
2. Zülfüñ ḥarāmī çeşmüñ anuñ dīdebānları
   Ey şemʿ-gāh ölürsin **erāzil-nişīnsin** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 176, Mısra 6). [erāzil-nişīnsin, -sin]*

erbāb-ı bāġ: *Bahçe dostları.*

1. Bezm ider **erbāb-ı bāġ** eyler terennüm ʿandelīb
   Şişe-yi mey ġunca ol meclisde naḫl-i gül kebāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 16, Mısra 7). [erbāb-ı bāġ,]*

erbāb-ı dünye: *Dünyaya bağlananlar.*

1. Umaram zülfi ḳoya **erbāb-ı dünye** kīnesin
   Görse kāfir yüzini olur müselmān Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 108, Mısra 5). [erbāb-ı dünye,]*

erbāb-ı faḳradur: *Yokluk ehli.*

1. Erbāb-ı faḳradur naẓaruñ dāyimā belī
   Bīmār olanlara yaraşur şerbet-i ḥekīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 9). [erbāb-ı faḳradur, -a, -dur]*

erbāb-ı şafā: *Safa ehli.*

1. Göreyin Kaʿbe-i ruḥsāruñı pür-nūr olsun
   Görsün **erbāb-ı şafā** şevḳ-ıla mesrūr olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 2). [erbāb-ı ṣafā,]*

erġanūn: *(Fa.) Org, kiliselerde çalınan büyük çalgı.*

1. Deyr-i ʿĪsādur yaḫud bu muḫtelif eşkāl ile
   Erġanūn ol deyre ṣavt-ı bülbül ü āb-ı revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 18). [erġanūn,]*

eri: *Sıcaklık tesiriyle katı halden sıvı hale geçmek.*

1. Tā ilāhī baña tek eyle tecellā-ı cemāl
   Şu gibi yā **eriyem** yā ṭutuşam kāḫ-miṣāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 3, Mısra 2). [eriyem, -y, -em]*

erjeng-i çimen: *Çimenlik manisi.*

1. Sebz-reng itdi zemīni vü zamān şafḥasınuñ
   Yazmaġa naḳş-ı bahārı aña **Erjeng-i çimen** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 166, Mısra 4). [erjeng-i çimen,]*

erkān: *Esaslar.*

1. Reh-i cānānede cān terkin itsek n'ola ey zāhid
   Bizüm de ehl-i ʿışḳuz yolumuz **erkānumuz** vardur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 35, Mısra 4). [erkānumuz, -umuz]*

ervâh: *Ruhlar.*

1. Biñ selām ol şehlerüñ **ervāḥına** kim oldılar
   Çār rükni beyt-i şerʿüñ ey Resūl-i Müsteʿān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 69). [ervāḥına, -ına]*

ervāḥ-ı ebnā-ı ʿizām: *Ulu ermişlerin ruhları.*

1. İḥtişāmına ihtimām itdi
   Cümle **ervāḥ-ı ebnā-ı ʿizām** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 68). [ervāḥ-ı ebnā-ı ʿizām,]*

es-: *Esmek.*

1. Nā-gehān bir yañadan bād-ı muḫālif **esüben**
   Şaldı bī-çāre çaḳ cānib-i Hindūstān'a *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Rübai 1, Mısra 3). [esüben, -üben]*

eşʿār: *Şiirler.*

1. Ey Hüdāyī ruḫı vaṣfındaġı **eşʿārumuzı**
   Yazalum gül gibi bir tāze kitāb eyleyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 143, Mısra 13). [eşʿārumuzı, -umuz, -ı]*

eşʿār-ı dil-güşā: *Gönül açan şiirler.*

1. Eşʿār-ı dil-güşā vü müferriḥ ġazellerüñ
   Virdi Hüdāyī yār-ı suḫun-dānuma feraḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 25, Mısra 9). [eşʿār-ı dil-güşā,]*

esbâb: *Ar. Sebeb'ler, vasıtalar, vesileler.*

1. Ḥüsnüñ **esbābını** ḥıfẓ itmek içün ey dür-i nāb
   Ḫāne-i çeşm aña bir iki ḳapaḳlu dol-āb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 11, Mısra 1). [esbābını, -ın, -ı]*

esbābı giyüp: *Elbiseler giymek.*

1. Binüp esbe giyüp esbābı ġurūr eyleme kim
   Bunda rākib olanı anda görürsin rācil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 15). [esbābı giyüp, -üp]*

esbāb-ı ṭarāb: *Eğlence meclisi.*

1. Gel berü ey māh sensin eksügi bezmüñ hemān
   Yoḫsa **esbāb-ı ṭarāb** cümle müheyyādur bugün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 158, Mısra 10). [esbāb-ı ṭarāb,]*

esbe binüp: *Ata binmek.*

1. Binüp esbe giyüp esbābı ġurūr eyleme kim
   Bunda rākib olanı anda görürsin rācil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 15). [esbe binüp, -üp]*

eşcār: *Ağaçlar.*

1. Ṣandūḳ-ı ṣayrefī gibi bāġ oldı pür-güher
   Eşcāra zeyn olan ḳaṭarāt-ı seḥābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 10). [eşcāra, -a]*

esed: *Aslan burcu.*

1. Çalar yire yed-i ḳahruñ sipihri hemçü **Esed**
   Yapışsa idi kemer-bend-i bürc-i Cevzā'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 37). [esed,]*

eser: *Eser, iz, nişan.*

1. Ümīdüm bu vefādan ola ḳalbüñde **eser** peydā
   Ḫudā ḳādirdür eyler seng-i ḫārādan güher peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 1). [eser,]*
2. Çıḳup cān gitdi yār-ile Hüdāyī ḳaldı zār ile
   Ne cāndan bir **eser** ẓāhir ne cānāndan ḫaber peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 14). [eser,]*
3. Ḳalmış ṣuda envār-ı tecellīden **eser** dir
   Deryāda Hüdāyī gören ol nūr-ı İlāhı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 228, Mısra 9). [eser,]*

eser itmedi: *Tesir etmek, etki etmek.*

1. ʿIşḳdan menʿ idemezsin beni sen ey nāṣıḥ
   Dil-i mecnūna **eser itmedi** pend-i pideri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 216, Mısra 14). [eser itmedi, -me, -di]*

eser itmedin: *Tesir etmek, etki etmek.*

1. Ġam ḫānesinde ḳaldı Hüdāyī şikeste-ḥāl
   Raḥm eyle itmedin eser ol mübtelāya żaʿf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 89, Mısra 14). [eser itmedin, -medin]*

eser itmez: *Tesir etmek, etki etmek.*

1. Zebānuñ nāṣıḥā hiddetde olsa tīşe-i Ferhād
   Eser itmez dil-i mecnūna hengām-ı cünūnumdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 40, Mısra 8). [eser itmez,]*
2. Zebānuñ nāṣıḥā hiddetde olsa tīşe-i Ferhād
   Eser itmez dil-i mecnūna hengām-ı cünūnumdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 40, Mısra 8). [eser itmez, -mez]*

3. Pendi ḳo nāṣıḥ **e̲ser itmez** dem-i serdüñ baña
   Germ iken tennūr-ı dilde ātiş-i sūzān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 101, Mısra 3). [e̲ser itmez, -mez]*
4. Dil virmez eyā zāl-i felek saña Hüdāyī
   Merdānelere itmez e̲ser mekr ü füsūnuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 126, Mısra 10). [e̲ser itmez, -mez]*

eser itmiş: *Tesir etmek, etki etmek.*

1. Ol büt-i sīmīn-tenüñ olmış dil-i pūlādı nerm
   Var ise itmiş e̲ser bu āh-ı ātiş-bārumuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 69, Mısra 4). [e̲ser itmiş, -miş]*

eser ḳomadı: *İz bırakmamak.*

1. Bād-ı ḫazān **e̲ser ḳomadı** berg ü bārdan
   İtdi cüdā Süheyl-i güli Nev-bahār'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 1). [e̲ser ḳomadı, -ma, -dı]*

eserüm bulmaya: *İz bulmak, Kalıntıya rastlamak.*

1. Hüdāyī şöyle güm oldum ki vādī-i ġamda
   Ṣabā yeli niçe yıl yilse bulmaya e̲serüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 147, Mısra 10). [e̲serüm bulmaya, -ma, -y, -a]*

esīr ḳoma: *Esir etmek.*

1. Ḳoma dīvāne dilüñ silsile-mūlarda esīr
   Ger bu sevdālar-ıla ḳalur iseñ key müşkil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 57). [esīr ḳoma, -ma]*

esīr oldı: *Esir düşmek, tutsak olmak, yakalanmak; bağlanmak, gönül vermek.*

1. Kāfir saçuñ iline düşüp oldı dil esīr
   Mümkin midür yine gele ṣaġ u esen baña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 5, Mısra 5). [esīr oldı, -dı]*

esirge: *Acımak, merhamet etmek.*

1. Gönder oḳuñ **esirge** beni ṭut ki ḫayr içün
   Virdüñ ḳapuñda luṭf-ıla bir derdmende şemʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 84, Mısra 9). [esirge,]*

esīr-i bend ü zındān olmayan: *Bağa ve zindana tutsak olmak.*

1. Añlamaz zülfüñle çāh-ı ġabġabuñdan ḫālümüz
   Niçe yıl ʿömrüm **esīr-i bend ü zındān olmayan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 180, Mısra 6). [esīr-i bend ü zındān olmayan, -ma, -y, -an]*

esīr-i çeh-i zenahdānum: *Çene çukurunun tutsağı.*

1. Hem emīr-i serīr-i derd ü ġamum
   Hem **esīr-i çeh-i zenaḫdānum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 54). [esīr-i çeh-i zenaḫdānum, -um]*

eşk: *Göz yaşı.*

1. Zerd ider gāhī ten-i ʿüryānı geh **eşk-ile** āl
   Giydürür sulṭān-ı ʿışḳuñ baña ḳat ḳat cāmeler *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 48, Mısra 3). [eşk-ile, -ile]*
2. Ḳıl naẓar ḥāline **eşkini** revān eyleyenüñ
   Dem gelür ʿafv olınur ṣuçları ḳan eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 103, Mısra 1). [eşkini, -i, -n, -i]*
3. Acımaz ḥāline **eşkini** revān eyleyenüñ
   Diñlemez nālesini āh u fiġān eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 104, Mısra 1). [eşkini, -i, -n, -i]*
4. Eşk zencīrin sürer miydi ṭolanup kūyuñı
   Olmasa sevdā-ı zülfüñle cünūnı çeşmümüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 123, Mısra 7). [eşk,]*
5. Eşküm ḥabābı ṣanma seni cüst ü cū içün
   yollara düşdi dīde-i ümmīd-vār gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 11). [eşküm, -üm]*
6. Meclis-i ʿışḳuñda nālem ney nevālem ḫūn-ı ġam
   Eşk sāḳī çeşm-i pür- ḫūn cām-ı ṣaḥbādur bugün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 158, Mısra 8). [eşk,]*
7. Eşk başdan aşdı ġamzeñden necāt umsam n'ola
   Tīġa yapışmaz ġarīḳ-ı baḥr-i ʿummān olmayan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 180, Mısra 3). [eşk,]*

8. ʿĀşıḳuñ **eşk-ile** āl olur dem-ā-dem sīnesi

   Mest-i medhūşuñ dökilür içse ṣaḥbā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 197, Mısra 7). [eşk-ile, -ile]*
9. Hem-dem olmış **eşküm** ile mūzeñüñ kebkebleri

   Birbiriyle imtizāc itmiş meger kevkebleri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 209, Mısra 1). [eşküm, -üm]*
10. ʿĀşıḳuñ **eşk** ile bu dīde-i ġam-dīdeleri

    ʿIşḳ deryāsınuñ oldı ṣadef-i pür-güheri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 216, Mısra 1). [eşk,]*
11. Bir perī-şānuñ göñül şimdi perīşān-ḥālīdür

    Yolına **eşküm** gibi üftādeler pā-mālidür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 2). [eşküm, -üm]*
12. Mestāne çeşmidür cigerüm eyleyen kebāb

    Maḫmūr ġamzesidür iden **eşkümi** şarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 18). [eşkümi, -üm, -i]*

eşk ü āh: *Göz yaşı ve ah etmek.*

1. Eşk ü āh u derd ü ġamla eylemiş cān İḫtilāṭ

   Birbiriyle itmedin bu çār erkān İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 1). [eşk ü āh,]*

eşkāl: *Şekiller, görüntü, biçimler, heyetler; "şekl"in cem'idir.*

1. Ol laṭīf **eşkāli** geh peydā gehī penhān ider

   Sīmyā ʿilmin bilür yā gösterür iʿcāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 86, Mısra 7). [eşkāli, -i]*

eşkāl-i cevri: *Eziyet şekilleri.*

1. Eşkāl-i cevri ol ṣanemüñ gūne gūnedür

   Deyr-i cehānda ṣūret-i nevʿ-i beşer gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 232, Mısra 3). [eşkāl-i cevri, -i]*

eşkāl: *Şekiller, görüntü, biçimler, heyetler; "şekl"in cem'idir.*

1. Deyr-i ʿĪsādur yaḫud bu muḫtelif **eşkāl** ile

   Erġanūn ol deyre ṣavt-ı bülbül ü āb-ı revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 17). [eşkāl,]*

eşk-i hūnīnüñ: *Kanlı gözyaşı.*

1. Yüzüñ üzre dem-ā-dem **eşk-i ḫūnīnüñ** revān eyle

   Dilerseñ ey Hüdāyī āb-ı rūy-ı ehl-i derd olmaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 93, Mısra 9). [eşk-i ḫūnīnüñ, -īn, -üñ]*

eşk-i reng-rez: *Asma rengindeki gözyaşı.*

1. Şöyle boyadı çihremi kim **eşk-i reng-rez**
   Faṣl-ı ḫazānda olmaz anuñ gibi reng-rez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 63, Mısra 1). [eşk-i reng-rez,]*

eşk-i revān: *Akan gözyaşı.*

1. Kaʿbe-i kūy-ı ṣafā-baḫşına çün saʿy itdüñ
   Yüri ey **eşk-i revān** yolda gerekdür yol eri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 216, Mısra 6). [eşk-i revān,]*

eşk-i revānı: *Akan gözyaşı.*

1. Āyīne gibi ʿāşıḳuñ olur naẓarı pāk
   Yur āb-ıla her laḥẓa anı **eşk-i revānı** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 215, Mısra 4). [eşk-i revānı, -ı]*

eşkin döküp: *Ağlamak.*

1. Nitekim secde eyler Yūsuf'a şems ü ḳamer kevkeb
   Döküp eşkin ayaġuña düşer her Müşterī-ṭalʿat *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 11, Mısra 5). [eşkin döküp, -üp]*

esle: *Dinlemek, dikkate almak.*

1. Baḳma gün yüzlülere didüm idi **eslemedüñ**
   Ey gözüm aġla görem kim olasın daḫı beter *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 47, Mısra 5). [eslemedüñ, -me, -dü, -ñ]*
2. Pīr pendin **esle** Yūsuf ḳıṣṣasından ḥiṣṣe al
   Eyleme iḫvān-ı devrān ile bir ān İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 5). [esle,]*
3. Nāṣıḥā maḥbūb u meyden ʿāṣıḳı menʿ itme kim
   Eslemez pend-i pider rüsvā-ı māder-zād-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 94, Mısra 12). [eslemez, -mez]*

esmā: *Ar. İsim'ler, adlar, namlar.*

1. Rām olur **esmā** ile diyü güzeller ṣofīyā
   Çekme adın ol perī-peyker melek-simālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 115, Mısra 7). [esmā,]*

eşrāf-ı kaʿbe: *Kabe'nin önde gelenleri.*

1. Eşrāf-ı Kaʿbe teşne zülāl-i viṣālüñe
   Muḥtāc ḫˇān-ı laʿlüñe ke’s-i kirām-ı Şām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 141, Mısra 5). [eşrāf-ı kaʿbe,]*

esrār: *Sırlar, gizler.*

1. Boyını ḳābil degüldür müşk penhān eylemek
   Ḫaṭṭuñ **esrārın** n’ola keşf itse bu ġammāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 86, Mısra 6). [esrārın,]*
2. Geçer imiş ḫaṭuñ **esrārınuñ** abdālı senüñ
   Nār-ı āhum toḳınur üstine bir gün çimenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 125, Mısra 1). [esrārınuñ, -ı, -nuñ]*
3. Besdür bu ḳadar rāz-ı dilüñ açma Yetīmā
   Esrāruñı fāş itmege iʿcāza mı düşdün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 240, Mısra 10). [esrāruñı, -uñ, -ı]*
4. Niçe bir esrār-ı ʿışḳın sīnede idem nihān
   Niçe bir **esrār** maḫfī olmaya günden ʿiyan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 14). [esrār,]*

esrār-ı ġayba: *Gayb, bilinmezlik sırları, bilgisi yalnızca Allah katında olan sırlar.*

1. Her kim özini laʿlüñ ile hem-dem eyledi
   Esrār-ı ġayba niçe dili maḥrem eyledi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 222, Mısra 2). [esrār-ı ġayba, -a]*

esrār-ı ḫudā-y-ıla: *Allah'ın sırrı.*

1. Benem ol ḥāfiẓ-ı gencīne-i Ḳur’ān-ı ʿaẓīm
   Pürdür **esrār-ı Ḫudā-y-ıla** bu ḳalb-i vīrān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 44). [esrār-ı ḫudā-y-ıla, -y, -ıla]*

esrār-ı ʿışkı: *Aşkın gizemi.*

1. Anuñ ki ḳūtı cevdür unıtsun cevāhiri
   Esrār-ı ʿışḳı ṣofī-i ḫar-ṭabʿ ider mi ẕevḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 237, Mısra 7). [esrār-ı ʿışḳı, -ı]*

esrār-ı ʿışkın: *Aşkın gizemi.*

1. Niçe bir **esrār-ı ʿışḳın** sīnede idem nihān
   Niçe bir esrār maḫfī olmaya günden ʿiyan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 13). [esrār-ı ʿışḳın, -ın]*

esrār-ı ʿışḳuñı: *Aşkın gizemi.*

1. Esrār-ı ʿışḳuñı yise ḫayrānuñ olsa dil
   Ġayruñ şarāb-ı laʿlin içüp fāsıḳ olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 193, Mısra 11). [esrār-ı ʿışḳuñı, -uñ, -ı]*

eşyā: *Mevcudat, yaratılmış olan her şey.*

1. Biñ duʿā yüz biñ ṣenā etbāʿuña **eşyāʿuña**
   Dāyimā bizden eyā ser-māye-i emn ü emān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 89). [eşyāʿuña, -uñ, -a]*

etbāʿ: *Tabi olanlar, bağlı olanlar, emri altında bulunanlar.*

1. Biñ duʿā yüz biñ ṣenā **etbāʿuña** eşyāʿuña
   Dāyimā bizden eyā ser-māye-i emn ü emān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 89). [etbāʿuña, -uñ, -a]*

eṭfāl: *Çocuklar.*

1. Fürḳatüñde vuṣlatuñ eyler göñüller ārzū
   Nitekim **eṭfāle** ṣavm içre düşer sevdā-ı ʿīd *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 27, Mısra 6). [eṭfāle, -e]*
2. Dirīġ itme cemālüñ çeşm-i pākümden ki yoluñda
   Yaşum **eṭfāl** gibi pāk-bāz u pāk-zādam ben *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 163, Mısra 8). [eṭfāl,]*

eṭfāl-i dil-i ʿuşşāk: *Aşıkların gönül çocukları.*

1. Müşerrefdür cemālüñden bu mektebḫāne-i āfāḳ
   Oḳurlar muṣḥaf-ı ḥüsnüñden **eṭfāl-i dil-i ʿuşşāḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 10). [eṭfāl-i dil-i ʿuşşāḳ,]*

eṭfāl-i diller: *Gönül çocukları.*

1. Ḫaṭṭuñ ki yazdı muṣḥaf-ı ḥüsnüñ varaḳ varaḳ
   Eṭfāl-i diller oḳudı anı sebaḳ sebaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 98, Mısra 2). [eṭfāl-i diller, -ler]*

eṭfāl-i nücūm: *Yıldız gibi çocuklar.*

1. Ḥāṣıl-ı ʿömr-i girān-māye-i sulṭān-ı cehān
   Tā ki bu māder-i şebden ṭoġa **eṭfāl-i nücūm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 54). [eṭfāl-i nücūm,]*

eṭfāl-i şehr: *Şehrin çocukları.*

1. Dīvāne olduġum saña beñzer ki ṭuydılar
   Eṭfāl-i şehr üşüp beni ṭaşlar Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 146, Mısra 8). [eṭfāl-i şehr,]*

eṭrāf: *Ar. Taraf'lar, yanlar, canipler.*

1. Gülşen-i Rāz-ı ṭarāvetdür cemālüñ kim ḫaṭuñ
   Yazmış **eṭrāfına** ebyāt-ı Gülistān'ı dürüst *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 18, Mısra 4). [eṭrāfına, -ı, -n, -a]*
2. Şemʿüñ **eṭrāfını** bir şeb ṭolaşup pervāne
   Ḥāl-i dil-sūzını aña diledi kim yana *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Rübai 1, Mısra 1). [eṭrāfını, -ını]*

ev: *Ev, hane.*

1. Çeşmüñ dil ü cān ḫānesini eyledi tālān
   Vāy ol **eve** kim anı ḳonak idine tatar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 45, Mısra 8). [eve, -+e]*
2. Seyr ider Işfāhān u ʿIraḳı o şehsüvār
   ʿUşşāḳ **evine** bir dem inüp eylemez ḳarār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 49, Mısra 4). [evine, -i, -n, -e]*

3. Gönülde ey kemān-ebrū ḳılıcuñ zaḫmı yanına
   Ḫadeng-i ġamzeñi gönder o da bu **evde** dāḫildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 53, Mısra 4). [evde, -de]*

evc-i bürc-i keyvāna: *Ülker burcunun tepesine.*

1. Elā ey nūr-ı ḥüsni fer viren ḫūrşīd-i raḫşāna
   Saña irmez mi nālem irdi **evc-i bürc-i Keyvāna** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 2). [evc-i bürc-i keyvāna, -a]*

evc-i ḥüsnüñ: *Güzelliğin en yüksek mevki.*

1. Ṭutupdur kāyinātı rūşenā-ı rūy-ı zībāsı
   Olaldan **evc-i ḥüsnüñ** āfitāb-ı ʿālem-ārāsı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 18). [evc-i ḥüsnüñ, -üñ]*

evc-i saʿādet: *Mutluluğun doruğu.*

1. Ḥaḳdan budur murādum eyā bedr-i bürc-i ḳadr
   Evc-i saʿādet üzre müdām olasın muḳīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 30). [evc-i saʿādet,]*

evkāt-ı hamseyi: *Beş vakit.*

1. Zāhid gözetdügüm ḳoyup **evḳāt-ı ḫamseyi**
   Bu zülf ü ʿārıż u ḳad ü bu ḫaṭṭ u ḫāldür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 37, Mısra 9). [evḳāt-ı ḫamseyi, -y, -i]*

evrāk: *Yapraklar.*

1. Ḳan ṭamar dīdeden ah eyledügüm dem göyā
   Dökülür bād-ıla **evrāḳı** gül-i sīrābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 114, Mısra 4). [evrāḳı, -ı]*

evrāk: *Yapraklar, sayfalar, kağıtlar.*

1. Şemse-i şemsi yazan ḳaṣr-ı sipihrüñ ṭāḳına
   Evvelā baḳmış kitāb-ı ḥüsninüñ **evrāḳına** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 10). [evrāḳına, -ı, -n, -a]*

evrāḳ-ı gül: *Gül yaprakları.*

1. Geşt ider bād-ı seḥerle gülşeni **evrāḳ-ı gül**
   Ṭavf ider gūyā Resūlüñ ravżasın kerrūbiyān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 29).*
   [evrāḳ-ı gül,]

evrāḳ-ı gülüñ: *Gül yaprakları.*

1. Bād-ı ṣubḥ ile yile varduġın **evrāḳ-ı gülüñ**
   Her seḥer mihrüñle āh-ı pür-şirārum ṣandılar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 38, Mısra 3).*
   [evrāḳ-ı gülüñ, -üñ]

evrāḳ-ı lāle: *Gelincik yaprakları.*

1. Degül **evrāḳ-ı lāle** seyle varan rūzgār-ile
   Niçe Keyhusrev'üñ berbād olan gül-gūn otaġıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 41, Mısra 5).*
   [evrāḳ-ı lāle,]

evṣāf-ı cemīlüñle: *Güzel vasıflar.*

1. Ṭolsa **evṣāf-ı cemīlüñle** n'ola rūy-ı zemīn
   Ḫayl-i ḫūbāna bugün sensin olan şāh-ı güzīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 9).*
   [evṣāf-ı cemīlüñle, -üñ, -le]

evṣāf-ı ḥüsnüñ: *Güzelliğin vasıfları, sıfatları.*

1. Hüdāyī görmedi hergiz saña beñzer güzellerde
   Senüñ **evṣāf-ı ḥüsnüñ** söylenür illerde dillerde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 18).*
   [evṣāf-ı ḥüsnüñ, -üñ]

evsat: *Bir şeyin ortası, orta yeri.*

1. Raḥmet idi evvelüñ ʿuṣṣāḳa virürdi ḥayāt
   Bulmış idi **evṣaṭuñda** maġfiret cümle ʿuṣāt *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 14).*
   [evṣaṭuñda, -uñ, -da]

evvel: *İlk olarak, ilk önce.*

1. Raḥmet idi **evvelüñ** ʿuṣṣāḳa virürdi ḥayāt
   Bulmış idi evṣaṭuñda maġfiret cümle ʿuṣāt *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 13). [evvelüñ, -üñ]*

evvelā: *Ar. Birinci derecede, birinci olarak, öncelikle.*

1. Şemse-i şemsi yazan ḳaṣr-ı sipihrüñ ṭāḳına
   Evvelā baḳmış kitāb-ı ḥüsninüñ evrāḳına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 10). [evvelā,]*

evvel-bahār: *Ilkbahar.*

1. Şimdi cemāli bāġınuñ **evvel-bahārıdur**
   Şol dil-rübā ki nāmı anuñ Muṣlī Şāhdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 15). [evvel-bahārıdur, -ı, -dur]*

evżāʿ: *Haller, vaziyetler.*

1. Dehrüñ **evżāʿı** n'ola iñletse ṣāfī-dilleri
   Uġrasa feryād ider bir cāy-ı nā-hem-vāra āb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 16, Mısra 3). [evżāʿı, -ı]*

evżāʿ-ı felek: *Feleğin işleri.*

1. Evżāʿ-ı felek ḳaddümüzi bükdi Hüdāyī
   Pīr itdi bizi bir ḳarınuñ şīve vü nāzı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 234, Mısra 13). [evżāʿ-ı felek,]*

ey: *"Hey" ünlem edatı.*

1. Sen eyleseñ aḥbāb-ıla **ey** dost mevālī
   Āsān idi aʿda-y-ıla fi'l-cümle müdārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 2, Mısra 5). [ey,]*
2. Görmedi ruyuñ güli mānendi bir rengīn varaḳ
   Gülsitān-ı ʿAdn'i **ey** ḥūrī görenler bāb bāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 16, Mısra 6). [ey,]*

ey: *"Ey" seslenme ünlem.*

1. Ḫaṭ-ı sebz-i lebüñ **ey** Mıṣr-ı ḥüsne Yūsuf-ı Kenʿān
   Nebāt-ı tāzedür göya olur andan şeker peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 7). [ey,]*
2. Naḳd-i cānuñ vir metāʿ-ı ʿışḳa bu bāzārda
   Assı itsün dir iseñ **ey** ḫ∨āce ser-māyeñ saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 4, Mısra 4). [ey,]*
3. Ḫulle-i ʿışḳı giyüp bī-ḥīle geçdüm ḥilyeden
   Var yüri **ey** pīr-i zāl-i çarḫ pīrāyeñ saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 4, Mısra 6). [ey,]*
4. Āferīnler **ey** Hüdāyī leẕẕet-i güftāruña
   Ṭıfl iken şīr ü şeker ḫōd virmedi dāyeñ saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 4, Mısra 9). [ey,]*
5. Ben **ey** Hüdāyī bülbül-i bāġ-ı belāġatem
   Aheng olur mı ġulġul-ı zāġ u zaġan bańa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 5, Mısra 11). [ey,]*
6. Ey ġamzesi Mūsī lebi ʿİsi seni görse
   īmāna gele cümle Yahūdā vü Naṣārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 6, Mısra 5). [ey,]*
7. Küḫl eyle dil Yaʿḳūb'ınuñ çeşmine gel ḫāk-i rehüñ
   İḫvān gözüñ aydın disün gelsün **ey** Yūsuf-liḳā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 7, Mısra 10). [ey,]*
8. Gel merġzāra niteki ṭāvūs naḫl-i gül
   Gözler açar nigāh içün **ey** ġunca-leb saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 8, Mısra 8). [ey,]*
9. Ṭabʿ-ı Hüdāyī cilvede ṭāvūs-ı Sidre'dür
   Meddāḥ olalı **ey** şeh-i ʿālī-neseb saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 8, Mısra 10). [ey,]*
10. Olup ser-geşte vü üftādeñ **ey** nūr-ı baṣar kevkeb
    Ḳararmış gözleri kūyuñ ṭolanmaḳdan düşer kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 11, Mısra 1). [ey,]*
11. Olupdur ḫālüñe üftāde **ey** nūr-ı baṣar kevkeb
    Yolına dürr ü gevherler niṣār itse düşer kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 12, Mısra 1). [ey,]*
12. Şeb-i hecrüñde cān virdüm ḳo ḫālüñ göreyim **ey** meh
    Giceyle yola gitse gözedür ehl-i sefer kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 12, Mısra 3). [ey,]*
13. Ḳo cevri **ey** felek mihr it saḳın bu seng-i āhumdan
    Seni zeyn eylemişken çün dükān-ı şīşeger kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 12, Mısra 5). [ey,]*
14. Ġam-ı ḫālüñ dil-i saḫt-ı ʿadūyı n'ola ḫūn itse
    İder ḫārāyı **ey** meh terbiyetle laʿl-i ter kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 12, Mısra 8). [ey,]*
15. Zamān-ı ḥüsnidür yāruñ muḳābil olma gel **ey** meh
    Güneş raḫşān iken ṭoġsa ne deñlü vire fer kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 13, Mısra 7). [ey,]*
16. Dirhem-i eşkin Hüdāyī şu gibi ḫarc eyledi
    Der-geh-i ʿulyāña **ey** şeh eyleyince intisāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 15, Mısra 10). [ey,]*
17. Ḳanuñı nūş eylesün ṣıḥḥatler olsun çeşm-i dost
    Ey Hüdāyī ḫastaya ġāyet münāsibdür şarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 16, Mısra 10). [ey,]*
18. Ey Hüdāyī firāḳ atişine
    Cigerüm döne döne oldı kebāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 17, Mısra 9). [ey,]*

19. Ey Hüdāyī yārumuñ medḥin yazarsam sıġmaya

    Ṭola bu ḳaṣr-ı sipencüñ çār erkānı dürüst *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 18, Mısra 13). [ey,]*

20. Ey dil segān-ı kūyı ile hem-sifāl ol

    Yārān-ı bā-vefā-y-ıla ʿayş u tenaʿʿum it *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 19, Mısra 5). [ey,]*

21. Ey bülbül-i belā-zede ötme günüñ degül

    Gül faṣlı gitdi bāġda yiter terennüm it *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 19, Mısra 7). [ey,]*

22. Geçer **ey** ḳaşları yā nüh-felekden nāvek-i āhum

    Zirihler de giyerse gök demürden egnine ḳat ḳat *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 20, Mısra 3). [ey,]*

23. Rızḳ bābın **ey** Hüdāyī feṭḥ ider Fettāḥ aña

    Ṭāʿat içün gün gibi kim ḳaldurursa ser ṣabāḥ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 23, Mısra 9). [ey,]*

24. Ṭoġdı **ey** sāḳī ṣafaḳdan ġurre-yi ġarrā-yı ʿīd

    Vaḳtidür zer kāselerle devr ide ṣahbā-ı ʿīd *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 27, Mısra 1). [ey,]*

25. Lebüñden **ey** yüzi gül dād feryād

    Ki eyler baña her dem ẓulm ü bī-dād *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 29, Mısra 1). [ey,]*

26. Hüdāyī **ey** ḳaşı yā gözi āhū

    Duʿācuñdur be-ḥaḳḳı nūn u’ṣ-ṣād *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 29, Mısra 9). [ey,]*

27. Telḫ-kām-ı ġamuñuz māyil-i ḳand-ı lebüñüz

    Severüz mü’minüz **ey** luṭf u kerem-kānı leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 30, Mısra 8). [ey,]*

28. Ben raḳībüñde ḥalāvet bulımadum hergiz

    Meger **ey** lebleri şekker ola ḥalvāsı leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 31, Mısra 8). [ey,]*

29. Ey Hüdāyī n’ola olsa saña sāḳī mürşid

    Olur anuñ gibi mürşidden el alması leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 31, Mısra 9). [ey,]*

30. Çevgān-ı āhı gey saḳın **ey** meh Hüdāyī’nüñ

    Goy-ı sipihri eylese ġalṭān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 33, Mısra 9). [ey,]*

31. Gül yüzüñ vaṣfı’duġın ol ġunca-ı nev-restenüñ

    Ey Hüdāyī şiʿrümüñ rengīn edāsı bildürür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 34, Mısra 8). [ey,]*

32. Reh-i cānānede cān terkin itsek n’ola **ey** zāhid

    Bizüm de ehl-i ʿışḳuz yolumuz erkānumuz vardur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 35, Mısra 3). [ey,]*

33. N’ola yoġ-ısa elde mālumuz **ey** ḫ∨āce-i dünyā

    Maḥabbet gencine mesken dil-i vīrānumuz vardur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 35, Mısra 7). [ey,]*

34. Ġam çekme bār-ı mihnet-i dil-berden **ey** göñül

    Şāyed teraḥḥum ide görüp iḥtimāldür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 37, Mısra 3). [ey,]*

35. Ey ḫ∨āce-i cemāl ayaġ uñ tozı cevherin

    Sürsem ʿaceb mi gözlerüme ʿayn-ı māldur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 37, Mısra 7). [ey,]*

36. Şemse ḳarşu raḳṣ uran ẕerrātı **ey** meh gördiler

    Mihr-i ḥüsnüñle yile varan ġubārum ṣandılar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 38, Mısra 5). [ey,]*

37. Taşa çaldılar ṣurāḥīyi üşüp meh-pāreler

    Ey Hüdāyī şişe-i nāmūs u ʿārum ṣandılar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 38, Mısra 14). [ey,]*

38. Nādān dil atsa **ey** dil-i dānā ne ġam saña

    Taş atılur şu naḫle k’anuñ berg ü barı var *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 44, Mısra 7). [ey,]*

39. Meyl itme **ey** dil ol güle kim niçe ḫār ı var

    Şol gence ṭālib olma ki yanınca mārı var *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 44, Mısra 1). [ey,]*

40. Meyl itme **ey** dil ol güle kim niçe ḫārı var

    Şol gence ṭālib olma ki yanınca mārı var *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 44, Mısra 1). [ey,]*

41. Geldi ġam-ı cānān yüri çıḳ sīneden **ey** cān

    Hem-ḫāne ḳatı teng-durur eyleme yer dar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 46, Mısra 7). [ey,]*

42. Baḳma gün yüzlülere didüm idi eslemedüñ

    Ey gözüm aġla görem kim olasın daḫı beter *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 47, Mısra 6). [ey,]*

43. ʿIşḳ yazusında Mecnūn buldı kāmın **ey** faḳīh

    Ḳara yazularda ḳaldı ʿāḳıl ü ʿallāmeler *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 48, Mısra 7). [ey,]*

44. Ey dil ü çeşm-i Hüdāyī çün-ki mihr itmez o māh

    Niçe bir mānend-i ebr āh itmeler aġlamalar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 48, Mısra 9). [ey,]*

45. Ey genc-i ʿayşa ṭālib olan ādemi saḳın

    Çarḫ üstine dönüp yidi başlu yılan olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 3). [ey,]*

46. Göñülde **ey** kemān-ebrū ḳılıcuñ zaḫmı yanına

    Ḫadeng-i ġamzeñi gönder o da bu evde dāḫildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 53, Mısra 3). [ey,]*

47. Hüdāyī kendüyi bilmez geçer derdüñle dil-ḫaste

    Gelüp **ey** cān ṭabībi aña luṭf it kendüyi bildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 53, Mısra 10). [ey,]*

48. Sīneñ **ey** sīm-beden āyīne-yi ṣāf mıdur

    Ya ṣafā baḫri mi gird-ābı anuñ nāf mıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 54, Mısra 1). [ey,]*

49. Sīneñ **ey** sīm-beden āyīne-i ṣāf mıdur

    Yā ṣafā baḫri mi gird-ābı anuñ nāf mıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 54, Mısra 1). [ey,]*

50. Bir gün **ey** meh irişür saña saḳın āhumdan

    Ejdehadur bu ki nüh-günbed-i gerdāna ṣunar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 56, Mısra 7). [ey,]*

51. Ey ḫ∨āce müşk-i Çīn’i ḳo zülfi nesīmin al

    Bāġ-ı cehānda kesb idecek bir hevā budur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 58, Mısra 5). [ey,]*

52. Ḫavf itme müstaḳīm iseñ **ey** dil ṣırāṭdan

    Saʿy it ṭarīḳ-ı ʿışḳa ki rāh-ı hüdā budur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 58, Mısra 11). [ey,]*

53. Ceẕbe-i ʿışḳ idi Manṣūr’ı çeken **ey** zāhid

    Yoḳsa ḥaḳ söyleyicek bir kişi ber-dār olmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 60, Mısra 5). [ey,]*

54. Cevr ü ḳahruñla Hüdāyī işigüñ terk itmek

    Olmaz **ey** yār-ı cefākār u sitemkār olmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 60, Mısra 10). [ey,]*

55. ʿUzlet-nişīn-i künc-i dil ol cümleden geçüp

    Ey tīr-i dost gel berü yiter havāda gez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 63, Mısra 6). [ey,]*

56. Dirlerse ḫaṭṭ u zülfine **ey** dil müşābihüz

    Mūruñ yüzini bas yere māruñ başını ez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 63, Mısra 7). [ey,]*

57. Rūzgāruñ ki muḫālif ola ṣabr it **ey** dil

    Zevraḳ-ı ḳulzüm-i iḳbāl zamānsuz yürimez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 64, Mısra 5). [ey,]*

58. Sensüzin ʿāşıḳ-ı dil-ḫaste ne cān-ıla yürür

Ey lebi Ḫıżr u Mesīḥā kişi cānsuz yürimez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 64, Mısra 8). [ey,]*

59. Ey Hüdāyī ben niyāz itdükçe bülbüller gibi

Nāz ider ol ġunca-ı bāġ-ı cinānum söylemez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 65, Mısra 9). [ey,]*

60. Ey Hüdāyī ʿacaba ḳandadur ol māh-liḳā

Çıḳdı gökler yüzine āh u fiġānum gelmez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 66, Mısra 9). [ey,]*

61. Ey Hüdāyī ḳanı cām-ı dil-güşā-ı laʿl-i yār

Jeng ṭutmış tīga döndi bu dil-i ġamnāḳümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 67, Mısra 13). [ey,]*

62. Ol hüma saydından **ey** dil farig ol yaş dökme kim

Dāma düşmez ḫoşe-i Pervīn olursa dānemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 68, Mısra 5). [ey,]*

63. Sīnede derdüñle dil ḫasta göñül āşüfte-ḥāl

Ey ṭabībüm ṣanasın darü'ş-şifādur ḫānemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 68, Mısra 8). [ey,]*

64. Gel Hüdāyī bendeñe **ey** vālī-i mülk-i cemāl

Ḳadre irsün nūr görsün dīde-i bīdārumuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 69, Mısra 9). [ey,]*

65. Ṣanma ṣuʿāʿıdur görinen ḫalḳ-ı ʿāleme

Barmaḳla gösterür seni **ey** şehriyār şems *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 75, Mısra 4). [ey,]*

66. Bülbülin zār idici bir gül-i raʿnā-ıduġuñ

Baña **ey** ġunca-dehān dirler idi gerçek imiş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 76, Mısra 8). [ey,]*

67. Ey dīde olursın ḳadem-i yāra güher-pāş

Çün sāġır-ı şahbā göreyin görme acı yaş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 78, Mısra 1). [ey,]*

68. Nūş eyleyelüm mey olalum sīne be-sīne

Gel ḳan yalaşup olalum **ey** māh ḳarındaş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 78, Mısra 4). [ey,]*

69. Mihrüñden eger dönse n'ola ḳalb-i Hüdāyī

Ey Zāl-i felek er mi olur kimseye oynaş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 78, Mısra 10). [ey,]*

70. Mużṭarib-ḥālem dil-i zārumdan **ey** ḫūnī yetiş

Hem beni ḳurtar belādan eyle hem anı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 79, Mısra 3). [ey,]*

71. Fürḳatinden **ey** göñül ḳurtarmaz efgānuñ seni

Bülbüli itmez ḳafesden āh u efgānı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 79, Mısra 5). [ey,]*

72. ʿĀşıḳuñ **ey** dāmeni gül-berg-i terden pāk-ter

Pençe-i hecrüñden olmaz mı girībānı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 79, Mısra 7). [ey,]*

73. Ey Hüdāyī ḳurtulur derd-i ḥasedden müddeʿī

Nār-ı dūzaḫdan Ḫudā eylerse şeytanı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 79, Mısra 13). [ey,]*

74. Dil-rübālıḳ vaḳtidür **ey** Ḫıżr-ı vaṣl-ı yār iriş

Eyle bu müstaġraḳ-ı deryā-ı hicrānı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 80, Mısra 5). [ey,]*

75. Ey Hüdāyī ḫūb-edālarla müzeyyendür sözüñ

Ḫāsidān-ı ṭabʿuña yoḳsa eẕā mıdur ġaraż *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 81, Mısra 9). [ey,]*

76. Yalıñuz seyr eyle şehri **ey** meh-i nā-mihribān

Kimse ile eylemez ḫūrşīd-i raḫşān İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 3). [ey,]*

77. Āşikāre gelmez-iseñ ḫavf idüp aġyārdan

Ey perī luṭf it gel eyle bārī penhān İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 12). [ey,]*

78. Ḫāṭır-ı mecmūʿamuz gitdi perīşān eyledi

    Ey Hüdāyī ol perī-şān-ı perīşān-ı İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 18). [ey,]*

79. Gelmeden kūyuña maḳṣūd yüzüñ görmekdür

    Girmeden cennete dīdārdur **ey** meh melḥūẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 83, Mısra 4). [ey,]*

80. Āb-ı Ḫızır-ı leb-i dildārdan irişdi füyūẕ

    Ey Hüdāyī ne ʿaceb cāna irişmezse füyūẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 83, Mısra 10). [ey,]*

81. Ḫalḳa-ı zülf-i hümāyūnuñ ġamından **ey** perī

    Yaḳdılar ṭāvūs-ı ḳudsīler per-ile bāle dāġ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 85, Mısra 5). [ey,]*

82. Başını kesseñ yine senden kesilmez **ey** ṣanem

    Pāyuña düşmiş yiler bir ʿāşıḳ-ı serbāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 86, Mısra 3). [ey,]*

83. Yüz bulaldan başa çıḳdı **ey** büt-i ṭannāz zülf

    Vechi var ḫūrşīd-i ʿālī-şāna ḳılsa nāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 87, Mısra 1). [ey,]*

84. Tuġlar perçem-i pür-ḫam ʿalem ol ḳadd-i belend

    Anuñ altun başıdur **ey** şeh-i ḫūbān üsküf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 88, Mısra 12). [ey,]*

85. Ey cān ṭabībi ʿāşıḳa ṣun ḫˇān-ı laʿlüñi

    Bīmār olana çün-ki gerekdür ġadā laṭīf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 90, Mısra 9). [ey,]*

86. Gel ẕerre-veş Hüdāyī ḳuluñ ḫākden götür

    Ey āfitābum ā gözümüñ nūrı ā Laṭīf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 90, Mısra 14). [ey,]*

87. Mey iç hücum idicek efʿi-i ġam u ġuṣṣa

    Ki ejdehāları **ey** dil zebūn ider tiryāḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 92, Mısra 6). [ey,]*

88. Nedür **ey** meh yüzüñ saḥfında ḫaṭṭ-ı lāciverd olmaḳ

    Nedür mirʿāt-ı cān üzre dem-ā-dem böyle gerd olmaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 93, Mısra 1). [ey,]*

89. Yüzüñ üzre dem-ā-dem eşk-i ḫūnīnüñ revān eyle

    Dilerseñ **ey** Hüdāyī āb-ı rūy-ı ehl-i derd olmaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 93, Mısra 10). [ey,]*

90. Ey Hüdāyī seng-diller cevrine ṣabr it yüri

    Muḥkem olsun dir iseñ göñlüñde ger bünyād-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 94, Mısra 13). [ey,]*

91. Ol iki zülf ucında lebüñ **ey** nihāl-i nāz

    Ḫurmā-ı tāzedür ki ṣalınmış budaḳ budaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 98, Mısra 11). [ey,]*

92. Ey Hüdāyī Ḫāfıẓ-ı Rūm'um bī-ḥamdi'llāh bugün

    Ḳalb-i vīrānum ṭolu gencīne-i Ḳur'ān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 101, Mısra 13). [ey,]*

93. Ey Hüdāyī bulmadum gird-āb-ı miḥnetden necāt

    Gitdüginces kendüye çekdi beni ʿummān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 102, Mısra 13). [ey,]*

94. Ey Hüdāyī seni bī-nām u nişān itmekdür

    Ġarażı tīr-i cefāsına nişān eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 103, Mısra 9). [ey,]*

95. Ey güneş ʿārıż-ı ʿālemde olurduñ bir beñek

    Olsa ger ḫāl-i ruḫı sende Muḥammed Şāhuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 105, Mısra 7). [ey,]*

96. Ey Hüdāyī dilerüz ḥażret-i Hak'dan ki ide

Devlet-i ḥüsnini pāyende Muḥammed Şāhuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 105, Mısra 9). [ey,]*

97. Sürme çekmiş çeşmine **ey** dil saḳın ol şūh-ı seng

Şöyle āfetdür ki ol virür iki gözine reng *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 106, Mısra 1). [ey,]*

98. Naḳd-i cān virüp ġamuñ almaz ʿadū-ı bī-baṣar

Görmedükdür n'itsün **ey** şāh-ı tüvānger görmedük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 107, Mısra 6). [ey,]*

99. Ḫaṭṭ-ı müşkīni-ile ruḫsārın görenler didiler

Ey Hüdāyī böyle bir şemʿ-i muʿanber görmedük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 107, Mısra 10). [ey,]*

100. Ey Hüdāyī olmasun ʿālemde adum Muṣṭafā

Olmaz isem Kaʿbe-i vaṣlına ḳurbān Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 108, Mısra 9). [ey,]*

101. Żamm olsa kesr-i dil saña feṯḥ ola devletüñ

Çek **ey** Hüdāyī ġam ḥarekāt-ı zamāneden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 109, Mısra 13). [ey,]*

102. Cūylarda degül **ey** Yūsuf-ı ṯānī gird-āb

Reşk-i çāh-ı ẕeḳanuñ baġrını deldi ābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 112, Mısra 3). [ey,]*

103. Cām-ı sīmīn ẕeḳan[ı] şāhididür **ey** sāḳī

Düşmese dāyim elinden yaraşur aḥbābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 114, Mısra 7). [ey,]*

104. Ḥaşr olalum gel bugün dirsem ṣalarsın yārına

Ey sehī-ḳāmet ḳıyāmetdür senüñ ferdālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 115, Mısra 12). [ey,]*

105. Ey Hüdāyī laʿl-i sāḳīnüñ alınca būsesin

Cānı agzına gelüpdür sāġır-ı ṣahbālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 115, Mısra 13). [ey,]*

106. Ey perī güftāra gelse laʿl-i şekker-ḫālaruñ

Siḥr idüp aġzın egersin ṭūṭī-i göyālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 117, Mısra 1). [ey,]*

107. Ölürüm bir dem gözümden ġāyib olsañ **ey** perī

Nūr-ı pākisin sevād-ı dīde-i bīnālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 117, Mısra 7). [ey,]*

108. Ey Hüdāyī gel e inṣāf idicek ʿālemde

Bir ṣafāgāh mı var sūy-ı Ḳalāta'dan yig *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 119, Mısra 9). [ey,]*

109. Ẓulm ile ḫūnī gözüñ tīġı beni itdi şehīd

Şāhid-i ʿādildür **ey** şeh aña ḫūnı çeşmümüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 123, Mısra 4). [ey,]*

110. Şām-ı ġamda Kaʿbe kūyuñ saʿyin itsem **ey** ḫālīl

Meşʿal-i nūr-ı ruḫuñdur reh-numūnı çeşmümüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 123, Mısra 5). [ey,]*

111. Ey Hüdāyī cūybārıdur bahār-ı ʿömrümüñ

Diñmesün bir dem sirişk-i lāle-gūnı çeşmümüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 123, Mısra 9). [ey,]*

112. Ey ḳaşı yā ḫadengüñe sīnem nişāna dik

Nāzük nihāl-i servdür ol bāġ-ı cāna dik *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 124, Mısra 1). [ey,]*

113. Ey cān ṭabībi tīġ-ı ġamuñ sīnem itdi çāk

Gel sozen-i müjeñle yine nāzükāne dik *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 124, Mısra 5). [ey,]*

114. ʿUşşāḳ içinde eyle Hüdāyī'yi ser-ferāz

Ey Yūsuf-ı zamāne başın kes sināna dik *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 124, Mısra 12). [ey,]*

115. Demler-durur ki dīde-i baḫtum ġunūdedür

Ey āfitāb-ı ṣubḥ-ı saʿādet uyar gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 4). [ey,]*

116. Öldüm ġamuñla zinde idüp ḫākden götür

Ey ʿĪsī-i zamāne yetiş Ḫıżr-var gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 6). [ey,]*

117. Bir feṭḥ-i bāb ider saña Fettāḥ ümīddür

Ey dil hele o devlet işigine var gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 16). [ey,]*

118. Niʿmet-i miḥnete el ṣunma yüri **ey** ḫ∨āce

Fuḳara loḳmasıdur sen yiyecek aş degül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 129, Mısra 3). [ey,]*

119. Ey Hüdāyī içegör Āb-ı Ḥayāt-ı ʿışḳı

Ṣunsa sāḳī-i ecel ġam yime zehr-i ḳātil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 130, Mısra 9). [ey,]*

120. Ey Hüdāyī yüri yoḫsulluġa ḳıl tevbe hemān

Yāruñ iksīr-i viṣāline olur-ısañ vāṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 131, Mısra 9). [ey,]*

121. Çıḳ seyre ṭarf-ı bāġ u leb-i cūybāra gel

Mānend-i serv **ey** gül-i sūrī kenāra gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 132, Mısra 2). [ey,]*

122. Refʿ eyle ḫākden bizi **ey** gird-bād-ı āh

Devrüñde minnet itmeyelüm rūzgāra gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 132, Mısra 3). [ey,]*

123. İsterseñ **ey** Hüdāyī eger pāye-i celāl

Būs-ı riḳāb-ı mīr-i fażīlet-şiʿāra gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 132, Mısra 9). [ey,]*

124. Ey benüm nāzı gibi ḳulları çoḳ ḫānum gel

Günde biñ yüze güler ġunca-ı ḫandānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 134, Mısra 1). [ey,]*

125. Derd-i hecrüñle helāk oldı Hüdāyī ḫasta

Dirilür ānīde gel **ey** ʿİsī-i devrānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 134, Mısra 10). [ey,]*

126. Ṣad-pāre oldı tāb-ı tecellāña döymedi

Döndi şikeste āyīneye **ey** nigār gül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 135, Mısra 6). [ey,]*

127. Yüzüme ṭur ḳademüñ bas gel **ey** yüzi Kaʿbe

Ṭolarsa gözlerümüñ şīşesi ḳayurmaz ḳum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 136, Mısra 3). [ey,]*

128. Ey leṭāfet mülkinüñ sulṭānı Maḥmūd'um benüm

Kaʿbe-i vaṣluñ-durur Aḳsā-ı maḳṣūdum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 138, Mısra 1). [ey,]*

129. Ey ḫālīlüm Kaʿbe ḥaḳḳı ḳıbleden dönsün yüzüm

Ḳaşlaruñdan ġayrı ger var-ısa mescūdum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 138, Mısra 3). [ey,]*

130. Ey Hüdāyī ḫıdmetinde cān virürsem ol şehüñ

Merḥamet ide umaram baña maʿbūdum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 138, Mısra 13). [ey,]*

131. Ders-i ʿışḳı bileyin dir-iseñ **ey** ḫᵛāce faḳīh

Ḳo kitābın beri gel biz saña ezber diyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 13). [ey,]*

132. Vādī-i ʿışḳına bir çeşmi ġazālüñ düşelüm

Ey Hüdāyī yine mestāne ġazeller diyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 16). [ey,]*

133. Ṭolaşma kūyını giceler eksügüñ degül

Ey meh ṣaḳın ki ṭutulup işüñ olur temām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 140, Mısra 6). [ey,]*

134. Ey sāḳī ṭutma sāġırı devr eylesün müdām

Bī-tāb olur ṭutulsa eger āfitāb-ı cām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 140, Mısra 7). [ey,]*

135. Ey ʿārıżuñ muʿārıż-ı bedr-i temām-ı şām

Rūşen-żamīr nūr-ı ruḫuñdan ẓalām-ı şām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 141, Mısra 1). [ey,]*

136. Ey Hüdāyī ruḫı vaṣfındaġı eṣʿārumuzı

Yazalum gül gibi bir tāze kitāb eyleyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 143, Mısra 13). [ey,]*

137. Yād-ı ḳaddüñle elif geldi gice fāl eyledüm

Ḫıdmetüñde ṭoġrıyam **ey** serv aña dāl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 148, Mısra 2). [ey,]*

138. Ey Hüdāyī yāra şerḥ idüp ḳamu dil şerḥasın

Bir risāle eyleyüp gül gibi irsāl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 148, Mısra 9). [ey,]*

139. Ey seyyidü'l-kevneyn ü ey ḫaṭm-i cemīʿü'l-mürselīn

Maḳṣūd-ı emr-i kün fe-kān maṭlūb-ı Rabbü'l-ʿālemīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 149, Mısra 1). [ey,]*

140. Ey seyyidü'l-kevneyn ü **ey** ḫaṭm-i cemīʿü'l-mürselīn

Maḳṣūd-ı emr-i kün fe-kān maṭlūb-ı Rabbü'l-ʿālemīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 149, Mısra 1). [ey,]*

141. Ey ṣadr-ı bedr-i enbiyā ey şemʿ-i cemʿ-i aṣfiyā

Ey nūr-ı çeşm-i etḳıyā faḫr-i rusül sulṭān-ı dīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 149, Mısra 3). [ey,]*

142. Ey ṣadr-ı bedr-i enbiyā **ey** şemʿ-i cemʿ-i aṣfiyā

Ey nūr-ı çeşm-i etḳıyā faḫr-i rusül sulṭān-ı dīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 149, Mısra 3). [ey,]*

143. Ey ṣadr-ı bedr-i enbiyā ey şemʿ-i cemʿ-i aṣfiyā

Ey nūr-ı çeşm-i etḳıyā faḫr-i rusül sulṭān-ı dīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 149, Mısra 4). [ey,]*

144. Ey mālik-i mülk-i ḳıdem cürm olsavuz ser-tā-ḳadem

Nār-ı cehennemden ne ġam sensin şefīʿü'l-müẕnibīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 149, Mısra 7). [ey,]*

145. Ey pādişāh-ı ercmend luṭfuñdan eyle behremend

Oldı Hüdāyī derdmend ḳapuñda ʿabd-i kemterīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 149, Mısra 9). [ey,]*

146. Ey Hüdāyī yār elinden çek gümiş peymāneler

Çekme gülşende semenle yāsemīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 150, Mısra 13). [ey,]*

147. Oḳıyan şiʿrüñ perī-rūyānı tesḫīr eylesün

Ey Hüdāyī çekmesün siḥr-i mübīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 151, Mısra 14). [ey,]*

148. Bilmem kime şekvā ideyin şāneden **ey** dost

Ḳurtarımadum zülf-i perīşānuñ elinden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 154, Mısra 3). [ey,]*

149. Olupdur lāle-ruḫsāruñda ḫālüñ **ey** ṣaçı miskīn

Sevād-ı çeşm ü sevdā-ı süveydā-ı dil-i miskīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 157, Mısra 1). [ey,]*

150. Ey perī gel bu dil-i dīvāneyi zencīre çek

Nev-bahār-ı ʿārıżuñ şevḳıyla şeydādur bugün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 158, Mısra 3). [ey,]*

151. Gel berü **ey** māh sensin eksügi bezmüñ hemān

Yoḫsa esbāb-ı ṭarāb cümle müheyyādur bugün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 158, Mısra 9). [ey,]*

152. Ey Hüdāyī ol perī-şānum gelürse bezmümüz

Ġayret-i cemʿiyyet-i necm-i Süreyyādur bugün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 158, Mısra 11). [ey,]*

153. Āb-gün cāmede **ey** ġunca-dehānum göyā

Tāze ḳopmış ṣuya ḳonmış gül-i raʿnāsın sen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 160, Mısra 5). [ey,]*

154. Ey Hüdāyī ḥamdü li-llāh böyle gördük ol mehi

Dem be-dem ʿuşşāḳa kārı nāz u istiġnā-y-iken *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 161, Mısra 11). [ey,]*

155. Gör perde-i ʿinebde gelüp duḫter-i rezi

Ey gizlü genc uman bu cehān-ı ḫarābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 162, Mısra 4). [ey,]*

156. Ḫʷāb vardum ṣanma **ey** Yūsuf-cemālüm göz yumup

Çeşm-i cānum seyr ider dīdāruñı açmazdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 164, Mısra 3). [ey,]*

157. Ey Hüdāyī iñlesem n'ola dem-ā-dem ney gibi

Farḳ olınmaz bu ten-i zerd ü nizārum sāzdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 164, Mısra 9). [ey,]*

158. Nice beñzer ḫaṭ-ı ser-sebz ü muṭarrāña senüñ

Müteġayyir olur **ey** dil ki ölür reng-i çimen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 166, Mısra 8). [ey,]*

159. Ḳandasın gel seni **ey** ḫusrev-i ḫūbān-ı cehān

Merdüm-i dīdelerüm aramadan terledi ḳan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 168, Mısra 1). [ey,]*

160. Bir vefālar kılıcı yār-ımış **ey** şeh tīġuñ

Göreyin boynuma ṣalsun ḳolın olup ʿuryān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 168, Mısra 3). [ey,]*

161. Ey Hüdāyī bite ravżamda benüm mihr-i giyāh

Ḫāk iderse tenümi ḫaṭṭ-ı ġubār-ı cānān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 168, Mısra 11). [ey,]*

162. Olsa mihrüñle müşerref n’ola ḳalb-i vīrān

Bulur **ey** māh şeref çün-ki mekīn ile mekān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 169, Mısra 2). [ey,]*

163. Göz göre ġamzeñe üftāde geçermiş nāvek

Göreyin yerlere geçsün anı **ey** ḳaşı kemān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 169, Mısra 6). [ey,]*

164. Yanuñda bunca ḫaṭām **ey** şeh-i ḫuceste-ḫıṣāl

Ṭutam ki ʿafv olına ya ḥicābı n’eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 170, Mısra 9). [ey,]*

165. Baña yeter ġam-ı laʿl-i nigārum **ey** ḫ∨āce

Yinür mi dāne-i dürr-i ḫ˅uş-ābı n’eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 171, Mısra 7). [ey,]*

166. Ḫ˅uş geldüñ **ey** ḥamāme-i ferruḫ-peyām-ı dost

Göyā ki peyk-i vaḥy-i Resūl-i Emīn’sin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 175, Mısra 3). [ey,]*

167. Ey māh varma meclis-i aʿdāya şemʿ-vār

İl saña dimesünler erāzil-nişīnsin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 175, Mısra 7). [ey,]*

168. Zülfüñ ḥarāmī çeşmüñ anuñ dīdebānları

Ey şemʿ-gāh ölürsin erāzil-nişīnsin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 176, Mısra 6). [ey,]*

169. Yol gözlerem nücūm-ı reh-i kehkeşān gibi

Ḳurtar beni gel **ey** yüzi mihr intiẓārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 177, Mısra 8). [ey,]*

170. Nūş idelüm şu ḳan olacaġı gel **ey** refīḳ

Demdür ki açmaz alavuz rūzgārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 177, Mısra 9). [ey,]*

171. Ser-çeşme-i ḥayātdan **ey** ḫ∨āce yursun el

Olursa āfitābeñ eger āfitābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 178, Mısra 5). [ey,]*

172. Ey Hüdāyī ġam yeme ʿuşşāḳ içündür vaṣl-ı yār

Müstaḥıḳḳ-ı raḥmet olmaz ehl-i ʿişyān olmayan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 180, Mısra 9). [ey,]*

173. Ey dīde şöyle ḳana boya kirpügümi kim

Deryālar içre pençe-i mercāna ṭaʿn ide *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 185, Mısra 7). [ey,]*

174. Alma nuḳūd-ı ṣabrın virme raḳībe vaṣluñ

Cān Yūsuf’ını ṣatma **ey** ḫ∨āce yoḳ bahāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 186, Mısra 8). [ey,]*

175. Dād idem yād idüben rūz-ı ḳıyāmet senden

Bugün **ey** meh beni ṣalduḳlaruñı ferdāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 188, Mısra 8). [ey,]*

176. Ġam nihāyet buluban hecre olurdı ġāyet

Ey Hüdāyī çekebilsem o mehi tenhāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 188, Mısra 10). [ey,]*

177. ʿAḳs-i ruḫuñla **ey** meh-i ḫūrşīd-menzilet

Beñzer elüñde bir gül-i bī-ḫāra āyīne *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 190, Mısra 3). [ey,]*

178. Ey Hüdāyī ayaġı ṭozı ṭururken yāruñ

Ser-fero eylemezin tāc-ı ser-i Dārā’ya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 191, Mısra 9). [ey,]*

179. Ḳılsun ḥaẕer zebāne-i āh-ı Hüdāyī’den

Ey bād-ı ṣubḥ o Ḫusrev-i şīrīn-zebāne de *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 192, Mısra 14). [ey,]*

180. Pākdür ḳalbi Hüdāyī’nüñ gel itme ictināb

Gir ḥamāyil-veş anuñ **ey** verd-i raʿnā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 196, Mısra 10). [ey,]*

181. Kaʿbe-i kūyuñda ḳurbān ol diseñ ʿāşıḳlara

Tañrı ḥaḳḳı **ey** ḫalīlüm ḳan olur ḳan üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 200, Mısra 6). [ey,]*

182. Ey Hüdāyī ʿāḳıbet girmek gerek ḫāk altına

Cān virürsin böyle çün ol genc-i penhān üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 201, Mısra 9). [ey,]*

183. Baḳsa mirʿāt-ı güle nūr-ı ruḫuñdur gördügi

Ġayra baḳduñ dirseñ **ey** meh iftirādur dīdeye *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 202, Mısra 6). [ey,]*

184. Ey gül-i sūrī cemālüñ görmek olmazsa naṣīb

Ḳaṣr-ı gülzār-ı İrem mātem-serādur dīdeye *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 202, Mısra 7). [ey,]*

185. Hüdāyī ḫastanuñ ḥālin ṣorarsañ **ey** ṭabīb-i cān

Seni özler niçe demdür yatur miḥnet bucaġında *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 203, Mısra 9). [ey,]*

186. Cānuma minnet ṭutardı dil-berüñ bir būsesin

Ey göñül almaġ olurdı yāra ibrām olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 207, Mısra 8). [ey,]*

187. Ey Mesīḥā-dem lebüñ mihri dil-i ʿuşşāḳda

Rūḥdur göyā müşerref eylemiş ḳalebleri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 209, Mısra 3). [ey,]*

188. Ey Hüdāyī oldı ḫāmem lūle-i ʿaynu'l-ḥayāt

Vaṣf idelden ol şeker-güftār u şīrīn-lebleri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 209, Mısra 9). [ey,]*

189. Düşdi Hüdāyī baḥr-i ġama āşinālıġ it

Ey Ḫıżr-ı pey-ḫuceste meded ḳıl elüñ al beri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 210, Mısra 14). [ey,]*

190. Ḫāme-i tīrüñle levḥ-i sīne-i ʿuşşāḳuña

Naḳş geçmek **ey** büt-i Çīn ü Ḫıṭā ḫūyuñ gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 211, Mısra 8). [ey,]*

191. Çekseler yaşuñ yüri sūy-ı ḫarābāta müdām

Ey ten-i ḫākī seni anda çeken ṣuyuñ gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 211, Mısra 12). [ey,]*

192. Muḫayyer itmez idi diñledükce ʿuşşāḳı

Hevā-ı ʿışḳdan **ey** dil eger dem ürmese nāy *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 212, Mısra 6). [ey,]*

193. Bu şām-ı fürḳati rūz-ı viṣāle tebdīl it

Gel **ey** çirāġ-ı cemāli delīl-i nūr-ı Ḫudāy *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 212, Mısra 8). [ey,]*

194. Kes başumı **ey** gözleri ḫūnī beni ḳurtar

Boynumda niçe bir götürem bār-ı girānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 215, Mısra 9). [ey,]*

195. Kaʿbe-i kūy-ı ṣafā-baḫşına çün saʿy itdüñ

Yüri **ey** eşk-i revān yolda gerekdür yol eri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 216, Mısra 6). [ey,]*

196. ʿIşḳdan menʿ idemezsin beni sen **ey** nāṣıḥ

Dil-i mecnūna eşer itmedi pend-i pideri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 216, Mısra 13). [ey,]*

197. Ey Hüdāyī yine ḫūrşīd gibi şavḳumdan

Ṣıġmasam n'ola bütün ʿāleme yārum geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 217, Mısra 9). [ey,]*

198. Nev-bahār-ı ḫaṭ-ı dildāra ḳatı māyilsin

Bilürin **ey** dil-i dīvāne seversin yazı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 219, Mısra 6). [ey,]*

199. Olsa ʿaceb mi āhumuñ **ey** dil yeli yigin

Kendüye māyil itdi o serv-i semen-beri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 221, Mısra 9). [ey,]*

200. Cehānı baḥr-i sirişḳe olurdı ġark itmek

Eger ki olmasa **ey** dil nigārumuñ kūyı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 224, Mısra 8). [ey,]*

201. Deldi dil şīşesini nāvek-i dildūz gibi

Ey ḳaşı yā müjeñüñ ġāyet eli uz gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 226, Mısra 2). [ey,]*

202. Ey Hüdāyī umaram ol yüzi ḫūrşīd gelüp

Ḫākden ḳaldura ben ẕerresini ṭoz gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 226, Mısra 9). [ey,]*

203. Ey niçe servüñ itdi ḳadüñ ḳadrini şikest

Ey niçe ġunca defterini laʿlüñ itdi ṭay *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 229, Mısra 5). [ey,]*

204. Ey niçe servüñ itdi ḳadüñ ḳadrini şikest

Ey niçe ġunca defterini laʿlüñ itdi ṭay *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 229, Mısra 6). [ey,]*

205. ʿArż itme yāra ḳaddüñi dīvār-ı bāġdan

Ey serv bir iş eyleme ḥaddüñden aşırı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 230, Mısra 12). [ey,]*

206. Rāżīyam al naḳd-i cānı tek baña bir būse vir

İstemezseñ al birine **ey** perī-ruḫsār iki *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 233, Mısra 8). [ey,]*

207. El şunsa ʿadū ṭañ mı ser-i zülfüñe **ey** serv

İblīse naṣīb itdi Ḫudā ʿömr-i dırāzı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 234, Mısra 7). [ey,]*

208. Ey görinüp gözüme ġāyib olan nūr gibi

Gel benüm gündüzüm itme şeb-i deycūr gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 236, Mısra 1). [ey,]*

209. Ey Süleymān-ı zamān ḳo yeleyin yoluñda

Ḳanumı topraġa ḳarınca felek mūr gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 236, Mısra 7). [ey,]*

210. Ey Hüdāyī yana başuñda eger ātiş-i ʿışḳ

Maẓhar -ı nūr-ı tecellī olasın Ṭūr gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 236, Mısra 9). [ey,]*

211. Ey Hüdāyī göricek ol şeh bu şīrīn sözümi

Āferīnler saña ey ṭūṭī-i şekker-ḫā didi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 239, Mısra 9). [ey,]*

212. Ey Hüdāyī göricek ol şeh bu şīrīn sözümi

Āferīnler saña **ey** ṭūṭī-i şekker-ḫā didi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 239, Mısra 10). [ey,]*

213. Ey dil yine bir gözleri şehbāza mı düşdün

Biñ derdile ḳurtılmış iken nāra mı düşdün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 240, Mısra 1). [ey,]*

214. Ġāfil olma aç gözüñ **ey** münkir-i yevmü'n-nüşūr

Gör nice ḥaşr oldı emvāt-ı riyāż-ı bositān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 13). [ey,]*

215. Ey bisāṭ-pür-neşāṭ-ı ʿArş u ferş-i maḳdemüñ

Ḫāk-i pāyuñ pāye-i nüh-kürsī vü heft-āsumān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 39). [ey,]*

216. Süfre-i iʿcāzuñuñ mihmānlarına **ey** Ḫālīl

Berre-i biryānıla ḳurṣ-ı ḳamerdür girde ḫᵛān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 59). [ey,]*

217. Biñ selām ol şehlerüñ ervāḥına kim oldılar

Çār rükni beyt-i şerʿüñ **ey** Resūl-i Müsteʿān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 70). [ey,]*

218. Pend-i pīrānemi gūş it gözüñ aç **ey** ġāfil

Ṭut sözüm tā gide noḳṣānuñ olasın kāmil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 1). [ey,]*

219. ʿArż-ı ḥüsn itdi meger kim aña māh-ı Kenʿān

Dil ü cāna didüm **ey** vāḳıf-ı esrār-ı felek *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 28). [ey,]*

220. Ey maʿden-i saʿādet ü ey raḥmet-i Raḥīm

Nāmuñ gibi vücūd-ı şerīfüñ daḫı kerīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 1). [ey,]*

221. Ey maʿden-i saʿādet ü **ey** raḥmet-i Raḥīm

Nāmuñ gibi vücūd-ı şerīfüñ daḫı kerīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 1). [ey,]*

222. Didüm **ey** pādişāh-ı bende-nevāz

Āsitānı riyāż-ı Rıḍvān'um *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 35). [ey,]*

223. Didi **ey** göşe-i felāketde

Mübtelā-ı belā-ı hicrānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 49). [ey,]*

224. Ey ruḫı āfitāb-ı bürc-i kerem

Taḫt-ı ḥüsne şeh-i cehān-bānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 67). [ey,]*

225. Ey mihr-i sipihr-i ʿilm ü ʿirfān

V'ey nūr-ı sevād-ı ʿayn-ı insān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 1). [ey,]*

226. Ey kevkeb-i dürrī-i hidāyet

Vālī-i vilāyet-i velāyet *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 3). [ey,]*

227. Baʿde envār-ı iştiyāḳ u duʿā

Ey sipihr-i hünerde bedr-i temām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 12, Mısra 6). [ey,]*

228. Ey kerīmü'ş-şān u ey ʿālī-neseb

Bir gühersin dünyede mānendi yoḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kıt'a 1, Mısra 1). [ey,]*

229. Ey kerīmü'ş-şān u **ey** ʿālī-neseb

Bir gühersin dünyede mānendi yoḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kıt'a 1, Mısra 1). [ey,]*

230. Ey göñül olsa n'ola vuṣlatuña gāh ayrılıḳ

Hep bizüm'çündür igen ġam yime saġlıḳ sayrılıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 1, Mısra 1). [ey,]*

231. Ḫüsnüñ esbābını ḥıfẓ itmek içün **ey** dür-i nāb

Ḫāne-i çeşm aña bir iki ḳapaḳlu dol-āb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 11, Mısra 1). [ey,]*

232. Nām-ı şerīfüñ **ey** perī olalı mīr-i ʿāşıḳān

Ṣoldı ṣarardı ruḫlarum niteki mīr-i ʿāşıḳān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Muhammes 1, Mısra 1). [ey,]*

233. Berg-i ḫazāna döndi gel hecr-ile cism-i nā-tüvān

Tāze açılmış **ey** perī bāġ-ı ruḫuñda lāleler *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Muhammes 1, Mısra 6). [ey,]*

234. Ey meh-i ṣavm eylemişdük maḳdemüñden intifāʿ

Ceẕbe-i mihrüñle bulmışduḳ çü şeb-nem irtifāʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 1). [ey,]*

235. Bilmedük ḳadrüñ anuñ'çün bizden itdüñ inḳiṭāʿ

El-vedāʿ **ey** şehr-i feyż-i lā-yezālī el-vedāʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 4). [ey,]*

236. Çıḳmış idi ʿarşa envār-ı meşābīḥüñ senüñ

El-vedāʿ **ey** şehr-i feyż-i lā-yezālī el-vedāʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 8). [ey,]*

237. Ṣavm idüñ ṣūretde maʿnīde ġadā-ı cān idüñ

El-vedāʿ **ey** şehr-i feyż-i lā-yezālī el-vedāʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 12). [ey,]*

238. Olmış idi āḫıruñ nār-ı cehennemden necāt

El-vedāʿ **ey** şehr-i feyż-i lā-yezālī el-vedāʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 16). [ey,]*

239. Ey Hüdāyī çün-ki rıḥlet eyledi māh-ı ṣıyām

Seng-i hecr-ile demidür şīşe-i ḳalbüm ṣıyām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 17). [ey,]*

240. Nāle vü feryād idüp ṭañ mı diyem her ṣubḥ u şām

El-vedāʿ **ey** şehr-i feyż-i lā-yezālī el-vedāʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 20). [ey,]*

241. Göreydi nūr-ı ḥüsnin ḥażret-i ʿOs̱mān-ı ẕī'n-nūreyn

Diyeydi bāreka'llāh **ey** kemāl-i Ḫālıḳu'l-kevneyn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 14). [ey,]*

242. Elā **ey** bezm-i ḥüsne ruḫları şemʿ-i şebistānum

Delükdür ney gibi baġrum irüpdür çarḫa efġānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 1). [ey,]*

243. Dil ü cān almaġa **ey** ġunca-leb mey gibi āl itme

Baña bezm-i ġamuñda mīve-i hecrüñ nevāl itme *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 13). [ey,]*

244. Oḳur Nūr āyetin **ey** meh görenler rūy-ı raḫşānuñ

Dehānuñ nuṭḳa gelse adı añılmaz Mesīḥā'nuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 9). [ey,]*

245. Ẓulmet-i ġamda ḳoma **ey** nūr-ı Yezdān'um Ḫıżır

Gel yetiş **ey** laʿl-i nābı Āb-ı Ḥayvān'um Ḫıżır *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 3). [ey,]*

246. Ẓulmet-i ġamda ḳoma **ey** nūr-ı Yezdān'um Ḫıżır

Gel yetiş **ey** laʿl-i nābı Āb-ı Ḥayvān'um Ḫıżır *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 4). [ey,]*

247. Ḳalmışam vādī-i ġamda āh u vāveylā-y-ıla

Gel yetiş **ey** laʿl-i nābı Āb-ı Ḥayvān'um Ḫıżır *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 8). [ey,]*

248. Senden ayru geldi cāna cümle ʿālemden firāġ

Gel yetiş **ey** laʿl-i nābı Āb-ı Ḥayvān'um Ḫıżır *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 12). [ey,]*

249. Göz açup yer yer seni gözler tenümde yaralar

Gel yetiş **ey** laʿl-i nābı Āb-ı Ḥayvān'um Ḫıżır *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 16). [ey,]*

250. Niçe yıllardur ki müştāḳ-ı cemālüñdür senüñ

Gel yetiş **ey** laʿl-i nābı Āb-ı Ḥayvān'um Ḫıżır *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 20). [ey,]*

251. Ey Hüdāyī mülk-i ḥüsnüñ şāhıdur ol nāzenīn

Sünbül-i Hindūsınuñ üftādesidür misk-i Çīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 17). [ey,]*

252. Ben de bir bülbülüñem alma fiġānum Memi Şāh

Ey cemāli gül-i gülzār-ı cinānum Memi Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 4). [ey,]*

253. Ḳıl teraḥḥum ki göñül ʿāşıḳ-ı dīdāruñdur

Ey cemāli gül-i gülzār-ı cinānum Memi Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 8). [ey,]*

254. Ḥüsnüñe ḳıldı feleklerde melekler taḥsīn

Ey cemāli gül-i gülzār-ı cinānum Memi Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 12). [ey,]*

255. Ravża-ı cennet-i ʿālī ḥarem-i kūyuñdur

Ey cemāli gül-i gülzār-ı cinānum Memi Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 16). [ey,]*

256. Gül-i tersin yaraşur saña ki bī-ḫār olasın

Ey cemāli gül-i gülzār-ı cinānum Memi Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 20). [ey,]*

257. Gül yüzüñ görmeyeli **ey** meh-i tābānum gel

Boyadı gökleri dūd-ı dil-i sūzānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 1). [ey,]*

258. Göyiya sen gideli bir ten-i bī-cān oldum

Eyle iḥyā beni **ey** ʿİsā-ı devrānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 8). [ey,]*

259. Ḳoma ayaḳda fütādeñdür efendüm elin al

Merḥamet ḳıl aña **ey** şāh-ı cehān-bānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 20). [ey,]*

260. Dirseñ kemāl-i ḥüsnüñe irişmesün hergiz zevāl

Raḥm eyle dil Yaʿḳūbına **ey** Yūsuf-ı Mıṣr-ı cemāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 4). [ey,]*

261. Senden cüdā **ey** serv-ḳad beytü'l-ḥazendür meskenüm

Çıḳsa yiridür göklere feryād-ı āh u şīvenüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 5). [ey,]*

262. Dest-i firāḳuñla yeter çāk eyle gel pīrāhenüm

Raḥm eyle dil Yaʿḳūbına **ey** Yūsuf-ı Mıṣr-ı cemāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 8). [ey,]*

263. Yoluñda **ey** bedr-i temām bildüm ḳamu noḳṣānumı

Luṭf u mürüvvet kānısın ʿafv eyle gel ʿişyānumı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 9). [ey,]*

264. Öldürme tīġ-ı hecr-ile boynuña alma ḳanumı

Raḥm eyle dil Yaʿḳūbına **ey** Yūsuf-ı Mıṣr-ı cemāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 12). [ey,]*

265. Ey gülsitān-ı ʿizzete serv-i ser-efrāzum benüm

Meh-rūlar içre gün gibi ḥüsniyle mümtāzum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 13). [ey,]*

266. Aġlatma ḫalḳ-ı ʿāleme fāş olmasun rāzum benüm

Raḥm eyle dil Yaʿḳūbına **ey** Yūsuf-ı Mıṣr-ı cemāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 16). [ey,]*

267. Oldı Hüdāyī cān-ile dilden giriftāruñ senüñ

Raḥm eyle dil Yaʿḳūbına **ey** Yūsuf-ı Mıṣr-ı cemāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 20). [ey,]*

268. Ol ḳara gözlü güzel şāhīn baḳışlu ġamzekār

Ey Hüdāyī gitdi elden ḳıldı dil murġın şikār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 18). [ey,]*

269. Düşelden Kerbelā-ı hecrüñe **ey** çeşmi ḳattālüm

Zülāl-i vaṣluña dil-teşnedür bu ḳalb-i meyyālüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 16, Mısra 1). [ey,]*

270. Ben bülbülüñ aġlatma gel **ey** ġunca-dehānum

Bir kez gel e baḳ yüzüme kim şād ola cānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 1). [ey,]*

271. Raḥm eyle güzel başuñ-içün alma fiġānum

Ey pīr olası Muṣlīcuġum tāze cevānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 4). [ey,]*

272. Zībā yaradupdur seni Ḫaḳ ḥūr u perīden

Ey pīr olası Muṣlīcuġum tāze cevānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 8). [ey,]*

273. Vezn itmek-içün ḫāk-i rehüñ cevherin **ey** cān

Olmışdur iki dīdelerüm keffe-i mīzān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 9). [ey,]*

274. Ḥüsn-ile bahā Mıṣr'ına sensin meh-i Kenʿān

Ey pīr olası Muṣlīcuġum tāze cevānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 12). [ey,]*

275. Sevdā-zedeyem zülf-i perīşānuñ ucından

Ey pīr olası Muṣlīcuġum tāze cevānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 16). [ey,]*

276. Ger pīr olayın dirseñ aña itme cefāyı

Ey pīr olası Muṣlīcuġum tāze cevānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 20). [ey,]*

277. Benüm **ey** Ḫusrev-i şīrīn-leb ü gül-gūn-ʿiẕārum gel

Serīr-i mülk-i ḥüsne şehriyārum şehsüvārum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 19, Mısra 1). [ey,]*

278. Ey Hüdāyī sīne kim ol derde olmışdur maḳar

Niçe yıldur yatur ol vīrānda çün genc-i güher *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 17). [ey,]*

279. Ey leṭāfet gülşeninüñ ġunça-ı nāzük-teni

Mıṣr-ı ḥüsnüñ Yūsuf-ı gül-rūy u gül-pīrāheni *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 1). [ey,]*

280. Ey ḫaṭ-ı Yāḳūt -ı laʿli mūnis-i cānum benüm

Zülf-i reyḥānı enīs-i ḳalb-i ḥayrānum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 1). [ey,]*

281. Bendeñüñ luṭf eyle **ey** maḥmūd-ı mülk-i ʿizz ü nāz

Defter-i ʿuşşāḳda nāmını ḫayl-i ḫāṣa yaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 5). [ey,]*

282. Ruḫlaruñ dīvānını seyr itse **ey** şāh-ı güzīn

Kātibine ide yüz taḥsīn Kirāmen Kātibīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 13). [ey,]*

283. Ey Hüdāyī dilerüz döndükçe çarḫ-ı bī-ḳarār

Sāḳī-i ṣıḥḥat ṣuna destine cām-ı ḫˇuş-güvār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 23, Mısra 17). [ey,]*

284. Elā **ey** nūr-ı ḥüsni āfītāb-ı bürc-i iḳbālüm

Dile zehr-i ġamuñ kār itdi müşkil oldı aḥvālüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 24, Mısra 1). [ey,]*

285. Ey Hüdāyī tīġ-ı ġam kār itdi ġāyet cānuma

Hey ne müşkil derd olur āh ayrılıḳ vāh ayrılıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 19). [ey,]*

286. Elā **ey** nūr-ı ḥüsni fer viren ḫūrşīd-i raḫşāna

Saña irmez mi nālem irdi evc-i bürc-i Keyvāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 1). [ey,]*

287. Niçün ḳapuñda itmezsin maḥabbet ehline raġbet

Degül midür günehkār içün **ey** meh raḥmet ü şefḳat *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 14). [ey,]*

288. Faḫrümüzdür ol şehüñ cān-ıla ḳılmaḳ ḫıdmetin

Ey Hüdāyī her kişi ister cehānda rifʿatin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 18). [ey,]*

289. Ey felek baña ʿaceb cevr-i ferāvān itdüñ

Alduñ ol rūḥ-ı revānum beni bī-cān itdüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 29). [ey,]*

290. Ey ruḫı bāġ-ı leṭāfetde gül-i ḫandānum

Ṭutdı bülbül gibi dünyā yüzini efġānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 1). [ey,]*

291. Az ḳalupdur çıḳa bürc-i bedenümden cānum

Ey lebi derd-i dile ḥikmet ile Loḳmān'um *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 4). [ey,]*

292. Saña lāyıḳ mıdur **ey** ḫusrev-i ʿālī-şānum

Baña ẓulm eyleyesin çarḫa çıḳa efġānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 17). [ey,]*

293. Bāġ-ı ḥüsn içre ṣalın serv gibi **ey** ḫānum

Ṣulasun yollaruñı dīde-i ḫūn-efşānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 29). [ey,]*

294. Ḳāle gelmez ḥāl-i dil dirse ʿadū yāra n'ola

Ey Hüdāyī ḳalb olan zer ḳāle gelmez vāḳıʿā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 22). [ey,]*

295. Gel **ey** dil mülkine şāh-ı cehānum

Ten-i fersūdeme rūḥ-ı revānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 1). [ey,]*

296. Ḳadüñle ruḫlaruñ **ey** ġayret-i ḥūr

Dıraḫt-ı Vādī-i Eymen'dür ol nūr *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 21). [ey,]*

297. Ey Hüdāyī dilerüz devlet-ile yār olsun

Maẓhar -ı dīde-i sulṭān-ı cehān-dār olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 31). [ey,]*

eyā: *Acaba.*

1. Dil virmez **eyā** zāl-i felek saña Hüdāyī

Merdānelere itmez eşer mekr ü füsūnuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 126, Mısra 9). [eyā,]*

eyā: *"Ey, hey" manasına gelen seslenme edatıdır.*

1. Kūyuñ Aḳşehr-durur seng-i cefāñ alması
   Olur Aḳşehr'üñ **eyā** gül zaḫm alması leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 31, Mısra 4). [eyā,]*
2. Hilāle dönmiş **eyā** meh ḳaşuñ naḥāfet-ile
   Benüm gibi meger ol çeşm-i meste māyildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 39, Mısra 3). [eyā,]*
3. Naḳd-i cān virsem **eyā** ḥ∨āce ne ġam vuṣlat içün
   Māl kim yirine ṣarf olına isrāf mıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 54, Mısra 7). [eyā,]*
4. Miṯāl-i Kaʿbe **eyā** nūr-ı dīde-i ʿuşşāḳ
   Gören cemālüñi müştāḳ görmeyen müştāḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 92, Mısra 1). [eyā,]*
5. Ol cām-ı laʿle yazmış **eyā** lebleri ʿaḳīḳ
   Yāḳūt-ı ḫaṭṭuñ āyet-i yusḳavne min rāḥīḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 96, Mısra 1). [eyā,]*
6. Girdi peşmīnelere cümleten āhū-ı İrem
   Çeşm-i mestüñ'çün **eyā** şāhid meh-rūy-ı Ḥarem *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 142, Mısra 8). [eyā,]*
7. Ṣun pey-ā-pey ayaġı bi'llāh **eyā** pīr-i muġān
   İtme muḥtāc bizi sāḳī-i devrān eline *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 198, Mısra 9). [eyā,]*
8. Şirār-ı āhum **eyā** meh şeb-i firāḳuñda
   Felekde çak yerini farḳ-ı Ferḳadān itdi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 213, Mısra 5). [eyā,]*
9. Gelüp bu gice **eyā** meh bizümle aḫşamla
   Derūn-ı bezmümüzi rūşen eyle hāle gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 218, Mısra 3). [eyā, -ā]*
10. Ālüñe evlāduña yüz biñ ṣalāt ile selām
    Ḥażret-i Ḥaḳdan **eyā** maḳṣūd-ı emr-i kün fe-kān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 80). [eyā,]*
11. Biñ duʿā yüz biñ ṯenā etbāʿuña eşyāʿuña
    Dāyimā bizden **eyā** ser-māye-i emn ü emān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 90). [eyā,]*
12. Ḥaḳdan budur murādum **eyā** bedr-i bürc-i ḳadr
    Evc-i saʿādet üzre müdām olasın muḳīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 29). [eyā,]*
13. Luṭf eyle **eyā** derūnı rūşen
    Unutma Hüdāyī'yi duʿādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 39). [eyā,]*
14. Eyā Sulṭān Selīm ibni Süleymān
    Çirāġ-ı dīde-i evlād-ı ʿOṯmān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 1). [eyā,]*
15. Eyā Mıṣr-ı dile biñ ʿizzet-ile Yūsuf-ı ṯānī
    Gelüp dārü's-sürūr itseñ n'ola bu beyt-i aḥzānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 9). [eyā,]*

eyd: *Söylemek.*

1. Ṭutışdı küştgīr-i ʿışḳ-ıla dil

   Hüdāyī **eydelüm** Allāh oñara *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 205, Mısra 10). [eydelüm, -elüm]*

eyle: *Etmek, yapmak.*

1. Sen **eyleseñ** aḥbāb-ıla ey dost mevālī

   Āsān idi aʿda-y-ıla fi'l-cümle müdārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 2, Mısra 5). [eyleseñ, -señ]*

eyle: *Etmek II eylemek II döndürmek.*

1. Ḫūnī gözüñ ki ḫançer-i müjgān elindedür

   Bir demde **eylese** niçe biñ ḳan elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 32, Mısra 2). [eylese, -se]*

eyle: *Etmek II eylemek.*

1. Gönlini rindüñ açar cām-ı ṣabūḥī **eyle** kim

   Rūşen eyler ʿālemi mihr-i żıyā-güster ṣabāḥ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 23, Mısra 3). [eyle,]*

eyle: *... hâline getirmek.*

1. Taḥṣīl-i fenn-i ʿışḳ idüp kesb-i kemāl it çün hilāl

   Eyle Hüdāyī ḳalbüñi mişkāt-ı envārü'l-hüdā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 7, Mısra 14). [eyle,]*

eyle: *"Eylemek, etmek.".*

1. Şerbet-i vaṣluñ ile **eyle** benüm dermānum

   Düşmesün boynuña hecrüñle ölürsem ḳanum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 5). [eyle,]*

eyvā: *Eyvah.*

1. Ġayrılar şīrīn lebin şeftālūsına alıcaḳ

   Ḫaste gonlüm āh idüp bu derdile **eyvā** didi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 239, Mısra 8). [eyvā,]*

eyvāh: *Eyvah! Ne yazık!.*

1. Ḳaldum şeb-i fürḳatde ḳara baḫtum ucından
   ʿArż itmez iseñ gün yüzüñ **eyvāh** Muḥammed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 28, Mısra 6). [eyvāh,]*

eyyām: *Günler.*

1. Olur ʿışḳ ehlinüñ **eyyāmı** ferruḫ
   Ṣabāḥı ferruḫ u aḫşāmı ferruḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 26, Mısra 1). [eyyāmı, -ı]*
2. Niçe **eyyām** idi ki gün yüzüñe
   Ḥasret idi bu çeşm-i giryānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 39). [eyyām,]*

eyyūb-veş: *Eyyüp peygamber gibi.*

1. Göñül **Eyyūb-veş** efgār idi kirmān-ı hicrāndan
   Bi-ḥamdi'llāh oñuldı derdümüz dermānumuz geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 227, Mısra 7). [eyyūb-veş,]*

ez: *Ezmek.*

1. Dirlerse ḫaṭṭ u zülfine ey dil müşābihüz
   Müruñ yüzini bas yere māruñ başını **ez** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 63, Mısra 8). [ez,]*

ezā: *Eziyet etme, sıkıntı verme ‖ kıskandırma, incitme.*

1. Ey Hüdāyī ḫūb-edālarla müzeyyendür sözüñ
   Ḥāsidān-ı ṭabʿuña yoḳsa **eẕā** mıdur ġaraż *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 81, Mısra 10). [eẕā,]*

ezber: *Zihinde tutma, hıfz.*

1. Ders-i ʿışḳı bileyin dir-iseñ ey ḫ∨āce faḳįh
   Ḳo kitābın beri gel biz saña **ezber** diyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 14). [ezber,]*

ez-berāy-ı rıżā-ı rabb-i celīl: *Allah'ın rızası için.*

1. Ez-berāy-ı rıżā-ı Rabb-i Celīl
   Sāḫat īn cāmiʿ çü ḫuld-i berīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 2, Mısra 3). [ez-berāy-ı rıżā-ı rabb-i celīl,]*

ezel: *Başlangıcı olmayan geçmiş zaman.*

1. Lebüñle hem-dem olmışdur **ezel** Firdevs bāġında
   Daḫı ney-şekkerüñ ḳalmışdur ol leẕẕet dimāġında *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 203, Mısra 1). [ezel,]*

ezelī: *Çok eskiden beri, öteden beri.*

1. Olmış **ezelī** meskenümüz künc-i ḫarābāt
   Gencîne gibi sākin-i vîrānelerüz biz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 73, Mısra 3). [ezelī,]*

ezhār: *Çiçekler.*

1. Cāmiʿu'l-Ezher gibi zeyn olmış **ezhārıla** bāġ
   Ṭolmış envārıla yaḫud ravżа-i Faḫr-i Cehān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 25). [ezhārıla, -ıla]*

ezhār -ı merġzār: *Çimenliğin çiçekleri.*

1. Gülerdi şevḳ ile **ezhār -ı merġzār** ḳamu
   İden hezār-ıla ancaḳ fiġān ikimüz idük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 118, Mısra 7). [ezhār -ı merġzār,]*

ezhār-ı çimen: *Çimenlik çiçekleri.*

1. Rūḥ-ı ḳudsîler gibi cevlânger **ezhār-ı çimen**
   Her şecer ʿayn-ı düm-i ṭāvus-ı gülzār-ı cinān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 11). [ezhār-ı çimen,]*

ez-kenāyis ü aṣnām: *Putlar ve kiliselerden.*

1. Şud be-devreş cehān pür ez-mescid
   Pāk şud **ez-kenāyis ü aṣnām** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 14). [ez-kenāyis ü aṣnām,]*

ez-mescid: *Mescit ile.*

1. Şud be-devreş cehān pür **ez-mescid**
   Pāk şud ez-kenāyis ü aṣnām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 13). [ez-mescid,]*

fahr: *Övünmek, iftihar etmek.*

1. Faḫrümüzdür ol şehüñ cān-ıla ḳılmaḳ ḫıdmetin
   Ey Hüdāyī her kişi ister cehānda rifʿatin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 17). [faḫrümüzdür, -umuz, -dur]*

fahr-i ʿālem: *Âlemin, kainatın övüncü; Hazreti Muhammed.*

1. Faḫr-i ʿālem seyyid-i ādem şefīʿü'l-müẕnibīn
   Yek-süvār-ı tīh-i ḳurbet merd-i rāh-ı lā-mekān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 37). [faḫr-i ʿālem,]*

faḫr-i rusül: *Peygamberlerin övünç kaynağı.*

1. Ey ṣadr-ı bedr-i enbiyā ey şemʿ-i cemʿ-i aṣfiyā
   Ey nūr-ı çeşm-i etḳıyā **faḫr-i rusül** sulṭān-ı dīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 149, Mısra 4). [faḫr-i rusül,]*

fāhte: *Üveyik kuşu, yabani güvercin.*

1. Ṭavḳ ṭaḳmış boynına gūyā ḳalender **fāḫte**
   Çārsū-ı bāġda geh medḥ oḳur geh dāsitān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 23). [fāḫte,]*

faḳīh: *Fıkıh âlimi.*

1. ʿIşḳ yazusında Mecnūn buldı kāmın ey **faḳīh**
   Ḳara yazularda ḳaldı ʿāḳıl ü ʿallāmeler *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 48, Mısra 7). [faḳīh,]*
2. Ders-i ʿışḳı bileyin dir-iseñ ey ḫvāce **faḳih**
   Ḳo kitābın beri gel biz saña ezber diyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 13). [faḳih,]*

fakīr: *Ar. 1. Yoksul, muhtaç, 2. Dilenci, geda 3. Zavallı, bîçare, aciz. fakîrâne: Fakircesine.*

1. Ḫvāceye mālı **faḳīre** leb-i cānānı leẕīẕ
   Bu meseldür ki olur her kişiye cānı leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 30, Mısra 1). [faḳīre, -e]*

fakīr: *Zavallı, bîçare II âşık.*

1. Niçe minnet idüp bir büse cerr itdüm ʿizārından
   Dirīġā virmedi bu ben **faḳīre** ol perī-şüret *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 20, Mısra 6). [faḳīre, -e]*
2. Beni gördükce elin ḫancer-i bürrana şunar
   Şeh **faḳīri** göricek destini iḥsāna şunar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 56, Mısra 2). [faḳīri, -i]*
3. Yigdür ġam-ı lebüñle Hüdāyī **faḳīrüñe**
   Ḫumḫāneler ḫazāyin-i Efrāsiyāb'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 162, Mısra 9). [faḳīrüñe, -üñ, -e]*
4. Beni gözetse gözüñ ġamzeñ oḳlarıyla n'ola
   Faḳīri gözlemedür merdüm olanuñ ḫūyı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 224, Mısra 6). [faḳīri, -i]*
5. ʿAẕāb içün **faḳīrüñ** keştī-i fürḳatde cānına
   Nigārum bir re'is-i yel ḳovanuñ vardı yanına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 7, Mısra 1). [faḳīrüñ, -ün]*

fakīr olur: *Yoksul olmak; kimsesiz kalmak.*

1. Ġanīdür ol ki ruḫın zerd ide maḥabbet-ile
   Faḳīr olur mı şu kim kīmyāya vāṣıldur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 39, Mısra 10). [faḳīr olur,]*
2. Ġanīdür ol ki ruḫın zerd ide maḥabbet-ile
   Faḳīr olur mı şu kim kīmyāya vāṣıldur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 39, Mısra 10). [faḳīr olur, -ur]*

fakīr-i tüvānger-dilem: *Zengin gönüllü yoksul.*

1. Ben ol **faḳīr-i tüvānger-dilem** ki devlet-i ʿışḳ
   Beni serīr-i ġama server-i cehān itdi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 213, Mısra 7). [faḳīr-i tüvānger-dilem, -em]*

fāl: *Geleceği öğrenmek, şans ve kısmeti anlamak amacıyla oyun kâğıdı, kahve telvesi, el ayası vb.ne bakarak anlam çıkarma, bakı (GTS).*

1. Geldi güneş gibi seḥer māh-ı melek-cemālümüz
   Muṣḥaf-ı ḥüsnini görüp oldı ḫuceste **fālümüz** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 70, Mısra 2). [fālümüz, -ü, -müz]*

fāl eyledüm: *Fal açmak, fal bakmak.*

1. Yād-ı ḳaddüñle elif geldi gice **fāl eyledüm**
   Ḫıdmetüñde ṭoġrıyam ey serv aña dāl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 148, Mısra 1). [fāl eyledüm, -dü, -m]*

fāl eyledüm: *Hayra yormak.*

1. Mest olup gitdüm cehāndan fāriġü'l-bāl eyledüm
   Düşde zülf-i yārı boynumda görüp **fāl eyledüm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 4). [fāl eyledüm, -dü, -m]*

fānī: *Gelip geçici, bekâsı olmayan.*

1. Fānī cehāndan āḫir uçar ṣāhbāz-ı cān
   Lābüd ölür ṭoġan bu kühen-āşiyānede *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 192, Mısra 7). [fānī,]*

fānī eyledük: *Yok etmek.*

1. Eyledük fānī reh-i ʿışḳuñda cism-i ḫākümüz
   Ölmedin öldük bizüm yokdur ecelden bākümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 67, Mısra 1). [fānī eyledük, -dü, -k]*

fānūs-ı çarḫa: *Feleğin fanusu.*

1. Dikdi **fānūs-ı çarḫa** şemʿ-i mehi
   Oldı pervāneler aña Pervīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 11). [fānūs-ı çarḫa, -a]*

fānūs-ı ḫayāl: *Hayali fener.*

1. N'ola rūşen-dil olup raḳṣ ursa **fānūs-ı ḫayāl**
   Şāhid-i şemʿi ḳoyar her gice tenhā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 197, Mısra 3). [fānūs-ı ḫayāl,]*

fānūs-ı tende: *Can fanusu.*

1. Olsam Hüdāyī sālik-i şām-ı ʿadem n'ola
   Peykān-ı tīri yaḳdı bu **fānūs-ı tende** şemʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 84, Mısra 12). [fānūs-ı tende, -de]*

farig ol: *Vazgeç!.*

1. Ol hüma saydından ey dil **farig ol** yaş dökme kim
   Dāma düşmez ḫoşe-i Pervīn olursa dānemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 68, Mısra 5). [farig ol,]*

fāriġü'l-bāl eyledüm: *Kanattan kurtulmuş etmek, kanattan kurtarmak ll Dünyevi şeylerden uzaklaştırmak.*

1. Mest olup gitdüm cehāndan **fāriġü'l-bāl eyledüm**
   Düşde zülf-i yārı boynumda görüp fāl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 3). [fāriġü'l-bāl eyledüm, -dü, -m]*

fāriġu'l-bal idi: *Her türlü kayıttan, kaygıdan kurtarmak.*

1. Fāriġu'l-bal idi ʿālem lezzetinden şimdi dil
   Laʿl-i şīrīnüñ hevāsında yeler zenbūr-veş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 77, Mısra 11). [fāriġu'l-bal idi, -di]*

farḳ: *Baş.*

1. Çek elifler **farḳum-ıla** sīnem üzre tīġuña
   Fetḥa-veş yir ideyin baş üstine cān üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 200, Mısra 7). [farḳum-ıla, -um, --ıla]*
2. Şöyle ʿāṣīyem eger āhumı **farḳumda** görem
   Ṣanurın ebr-i belā oldı benüm'çün nāzil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 85). [farḳumda, -um, -da]*

farḳ: *Ayrım, başkalık, nüans.*

1. Bunca ser-i ʿazīze yazuḳlar o serverüñ
   Farḳı yoġ işiginde sifāl-i kilābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 179, Mısra 10). [farḳı, -ı]*

2. Ol şāhdur ki farḳ-ı ferīḳ-ı ʿadūsınuñ
   Farḳı yoḡ işiginde sifāl-i kilābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 28). [farḳı, -ı]*

fark olınmaz: *Fark edilmek.*

1. Ey Hüdāyī iñlesem n'ola dem-ā-dem ney gibi
   Farḳ olınmaz bu ten-i zerd ü nizārum sāzdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 164, Mısra 10). [farḳ olınmaz, -ın, -maz]*

farḳ olmaya: *Fark edilmek.*

1. Sulṭān odur ki zemzeme-i kerrenāy-ı şāh
   Farḳ olmaya yanında ṭanīn-i ẕübābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 178, Mısra 8). [farḳ olmaya, -ma, -y, -a]*

fark-ı ferīk-ı ʿadūsınuñ: *Düşmanların başının farkı.*

1. Ol şāhdur ki **farḳ-ı ferīḳ-ı ʿadūsınuñ**
   Farḳı yoḡ işiginde sifāl-i kilābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 27). [farḳ-ı ferīḳ-ı ʿadūsınuñ, -sı, -n, -uñ-sı, -nuñ]*

farḳ-ı ferḳadān: *Yolcuların yönlerini tayin ettikleri, Küçükayı burcundaki parlak iki yıldızın tepesi.*

1. Şirār-ı āhum eyā meh şeb-i firāḳuñda
   Felekde çak yerini **farḳ-ı Ferḳadān** itdi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 213, Mısra 6). [farḳ-ı ferḳadān,]*

farḳ-ı ferḳadān'a: *Yolcuların yönlerini tayin ettikleri, Küçükayı burcundaki parlak iki yıldızın tepesi.*

1. Ruḫuñ şemʿi żiyā virsün cehāna
   İrişsün nūrı **farḳ-ı Ferḳadān'a** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 38). [farḳ-ı ferḳadān'a, -a]*

farḳ-ı muṣṭafāda: *Mustafa'nın başı.*

1. Dāyim olsun başında ẓıllu'llāh
   Nitekim **farḳ-ı Muṣṭafāda** ġamām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 78). [farḳ-ı muṣṭafāda, -da]*

farḳ-ı muṣṭafā'da: *Mustafa'nın başı.*

1. Ẓıll-ı devlet başuñda dāyim ola
   Nitekim **farḳ-ı Muṣṭafā'da** ġamām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 12, Mısra 4). [farḳ-ı muṣṭafā'da, -da]*

farḳına: *Baş.*

1. Gönderür ṭıfl-ı mehi ḫıdmet-i ḫāk-i rehüñe
   Giydürüp **farḳına** ḫūrşīd-i duruḫşān üsküf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 88, Mısra 6). [farḳına, -ı, -n, -a]*
2. Şevḳuñla şol ki gögsine **farḳına** yaḳdı key
   Baḳmaz ḳabā-ı Ḳaysere giymez külāh-ı Key *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 229, Mısra 1). [farḳına, -ı, -n, -a]*

farż-ı ʿayn olmış: *İslâm dîninde her mükellef müslüman tarafından bizzat yapılması gereken farz (beş vakit namaz, oruç vb.).*

1. Ruḫuñ gülzārı güller üzre nergislerle zeyn olmış
   Cemālüñ Kaʿbe'sin her çeşme görmek **farż-ı ʿayn olmış** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 6). [farż-ı ʿayn olmış, -mış]*

fāş eyledüm: *Ortaya çıkarmak, ifşa etmek.*

1. Sırrumı **fāş eyledüm** bilsün ḳamu ḫalḳ-ı cehān
   Baş açuḳ abdālıyam cān-ıla Ḥaydar Bālī'nüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 15). [fāş eyledüm, -dü, -m]*

fāş itmege: *Ortaya çıkarmak, meydana getirmek.*

1. Besdür bu ḳadar rāz-ı dilüñ açma Yetīmā
   Esrāruñı **fāş itmege** iʿcāza mı düşdün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 240, Mısra 10). [fāş itmege, -meg, -e]*

fāş itmek: *Ortaya çıkarmak.*

1. Ṭuymış şeker-lebüñden bir nükte ṭūṭī-i dil
   Fāş itmek ister ammā bir hem-zebāna muḥtāc *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 22, Mısra 6). [fāş itmek, -mek]*

fāş itmez: *Ortaya çıkarmak.*

1. Kimseye **fāş itmez** idüm mācerā-ı ʿışḳuñı
   Seyl-i eşküm yerlere geçsün ṣadāsı bildürür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 34, Mısra 5). [fāş itmez, -mez]*

fāş olmasun: *Açığa çıkarmak, belirgin hale getirmek.*

1. Aġlatma ḫalḳ-ı ʿāleme **fāş olmasun** rāzum benüm
   Raḥm eyle dil Yaʿḳūbına ey Yūsuf-ı Mıṣr-ı cemāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 15). [fāş olmasun, -ma, -sun]*

fāsıḳ olmasa: *Allah'ın emirlerini tanımamak, sapkın olmak, günah işlemek.*

1. Esrār-ı ʿışḳuñı yise ḫayrānuñ olsa dil
   Ġayruñ şarāb-ı laʿlin içüp **fāsıḳ olmasa** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 193, Mısra 12). [fāsıḳ olmasa, -ma, -sa]*

faṣl: *Mevsim.*

1. Ey bülbül-i belā-zede ötme gününñ degül
   Gül **faṣlı** gitdi bāġda yiter terennüm it *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 19, Mısra 8). [faṣlı, -ı]*

faṣl-ı hazānda: *Güz mevsimi.*

1. Şöyle boyadı çihremi kim eşk-i reng-rez
   Faṣl-ı ḫazānda olmaz anuñ gibi reng-rez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 63, Mısra 2). [faṣl-ı ḫazānda, -da]*

fāyıḳ: *Daha üstün, seçkin.*

1. ʿĀşıḳ-ı ṣādıḳlaruz ʿışḳı-y-ıla **fāyıḳlaruz**
   Ḳulıyuz ḳurbānıyuz adıyla ʿOsmān oġlınuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 3). [fāyıḳlaruz, -lar, -uz]*

fāyıḳ olmasa: *Seçkin, üstün olmak.*

1. İtmezdi meyl aña meges ü mūr-ı cān u dil
   Laʿlüñ miṣāl-i şehd ü şeker **fāyıḳ olmasa** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 193, Mısra 8). [fāyıḳ olmasa, -ma, -sa]*

fāyiżu'l-envār olasın: *Nurlar saçmak.*

1. Güneş gibi olasın dehre fāyiżu'l-envār
   Bülend ola maḳāmuñ sipihr-i aʿlādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 55). [fāyiżu'l-envār olasın, -a, -sın]*

fāyiżu'l-inʿām: *Nimetleri dağıtan.*

1. Li-llāhi'l-ḥamd **fāyiżu'l-inʿām**
   Ḫālīḳu'l-ins u rāzıḳu'l-enʿām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 1). [fāyiżu'l-inʿām,]*

faż̧l u kemālüñ: *Olgunluk.*

1. Luṭfuñ cehāna **faż̧l u kemālüñ** gibi delīm
   Ḫulḳuñ bu ḫalḳa şān-ı şerīfüñ gibi ʿaẓīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 7). [faż̧l u kemālüñ, -üñ]*

faż̧l-ı feyyāż̧'a: *Bolca veren Allah.*

1. Faż̧l-ı Feyyāż̧'a bu yolda özüñi tefvīż̧ it
   Giderek menzil-i maḳṣūda olursın vāṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 43). [faż̧l-ı feyyāż̧'a, -a]*

fedā: *Bir amaç uğrunda bir değer veya varlıktan vazgeçme, uğruna verme.*

1. Bizümle tīguñ eger ola hem-dem ü hem-ser
   Fedā anuñ yolına cism ü cān u dil hem ser *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 42, Mısra 4). [fedā,]*

fehm it: *Anlamak.*

1. Fehm it bu sırrı sāġır içinde şarābdan
   Her kim düşerse ayaġa baş üzredür yeri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 178, Mısra 14). [fehm it,]*

felege virmez: *Dünyaya değişmek.*

1. İşigini **felege virmez** ol şeh-i ḥüsnüñ
   Hüdāyī şol ki cehān içre ṭuydı ḳapuyı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 224, Mısra 9). [felege virmez, -mez]*

felek: *Devamlı şikâyet edilen kader, baht, talih (olumsuz bağlamda) ‖ dünya.*

1. Ḳo cevri ey **felek** mihr it saḳın bu seng-i āhumdan
   Seni zeyn eylemişken çün dükān-ı şīşeger kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 12, Mısra 5). [felek,]*
2. Felek miṣlin getürmez bir meh-i tābānumuz vardur
   Anuñ mihriyle dilde ātiş-i sūzānumuz vardur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 35, Mısra 1). [felek,]*
3. Şol kim şafaḳla mihri görüp şādmān olur
   Bilmez **felek** bir ejder-i ātiş-fişān olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 2). [felek,]*
4. Ke’s-i hilāli geh pür ider geh tehī **felek**
   Yāra içer Hüdāyī ṭolular çanaḳ çanaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 97, Mısra 13). [felek,]*
5. Şaldı bu gice bezmümüze ol mehi **felek**
   iki göziyle baḳdı bize şanma Ferḳadān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 156, Mısra 11). [felek,]*
6. Acıtdı beni ayırup ol kān-ı nemekden
   Mānend-i seḥāb aġlar-ısam n’ola **felekden** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 159, Mısra 2). [felekden, -den]*
7. Şimdi görür gözi ṭutar elisin saña **felek**
   Şundı āyīne-i İskender ile cām-ı Cem’i *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 235, Mısra 3). [felek,]*
8. Ey Süleymān-ı zamān ḳo yeleyin yoluñda
   Ḳanumı topraġa ḳarınca **felek** mūr gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 236, Mısra 8). [felek,]*
9. Bir gice ṭoġdı **felekden** meh-i bedr oldı ʿayān
   Tār-ı mūdan nitekim mihr-i cemāl-i cānān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 1). [felekden, -den]*
10. Getürdi z̲ātuña bir medḥ kim yiridür aña
    Felek niṣ̲ār-ı cevāhir ide S̲üreyyā’dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 46). [felek,]*
11. S̲enāñı gūş ideli cümle pīr ü bernādan
    Felek murāduña sāʿī melek saña dāʿī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 51). [felek,]*
12. Felek yār u saʿādet hem-nişīnüñ
    Süleymān milketi zīr-i nigīnüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 17). [felek,]*
13. ʿİnāyet olsa baña bir kitābet
    Felekden daḫı itmezdüm şikāyet *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 30). [felekden, -den]*

14. Göñül meftūnıdur biñ cān ile bir çeşmi fettānuñ
    Feleklerden melekler ḥüsnine taḥsīn ider anuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 2). [feleklerden, -ler, -den]*
15. Ḥüsnüñe ḳıldı **feleklerde** melekler taḥsīn
    Ey cemāli gül-i gülzār-ı cinānum Memi Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 11). [feleklerde, -ler, -de]*
16. Ey **felek** baña ʿaceb cevr-i ferāvān itdüñ
    Alduñ ol rūḥ-ı revānum beni bī-cān itdüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 29). [felek,]*

felek: *Dünya.*

1. Bulduḳca **felekde** Ḳuṭb temkīn
   Seyr eyledügince Māh u Pervīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 43). [felekde, -de]*

felek: *Alem, dünya.*

1. Sipihri gör ki çeker sīnesine bir māhı
   Hemān **felekde** begüm ṭāliʿ ü sitāre gerek *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 122, Mısra 4). [felekde, -de]*
2. Ol kebk-i ḫırāmānı gören rind-i naẓar-bāz
   ʿAynına alur mı **felegüñ** mihr-ile māhın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 152, Mısra 10). [felegüñ, -üñ]*
3. Tā ki meh ide bu seyr üzre **felekde** devrān
   Tā ki İskender-i evreng-i nüh-eyvān-ı sipihr *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 55). [felekde, -de]*
4. Tārīḫini **felekde** anuñ didi Selsebīl
   Māʾ-i maʿīn-i cennet u mā fī vü Selsebīl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 4, Mısra 3). [felekde, -de]*

felekde: *Alem, dünya.*

1. Miṣāl-i sāye vü serv oluban çimende çemān
   Felekde reşk-i meh ü mihr-i Ferḳadān olalum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 137, Mısra 4). [felekde, -/de]*
2. Şirār-ı āhum eyā meh şeb-i firāḳuñda
   Felekde çak yerini farḳ-ı Ferḳadān itdi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 213, Mısra 6). [felekde, -/de]*

felek-i ḥīlekārdan: *Hile yapan ve aldatan felek, talih.*

1. Bostān u bāġa geçdügi rengi geçer saña
   Ṣaḳın Hüdāyī bu **felek-i ḥīlekārdan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 173, Mısra 14). [felek-i ḥīlekārdan, -dan]*

felek-i pür-ḳahruñ: *Acımasızlıklarla dolu dünya.*

1. Umma mihr-ile vefāsın **felek-i pür-ḳahruñ**
   Kimseye beẕl ü ʿaṭā ide mi şaḫṣ-ı müdḫil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 5). [felek-i pür-ḳahruñ, -uñ]*

fem: *Ağız.*

1. Ḳanumı içdi **femüñ** kimse anı görmiş yoḳ
   Kişi sırrın mı ṭuyar ʿayş-ı nihān eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 104, Mısra 5). [femüñ, -üñ]*

fen: *Alan, sanat.*

1. Sūz u güdāz u girye vü āh-ı şebānede
   Beñzer efendi bendeñe bir niçe **fende** şemʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 84, Mısra 6). [fende, -de]*

fenā: *Fani, geçici olan. II Dünya.*

1. Şol muṭribüñ ki ṣavtı **fenādan** ḫaber virür
   Gördüm bu beyti oḳıdı gāhī terānede *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 192, Mısra 5). [fenādan, -dan]*
2. Ḳaşlaruñ yāyına biñ cān-ıla ḳurbānuñ olam
   Bir iki gün bu **fenā** tekyede mihmānuñ olam *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 16). [fenā,]*

fenāya vire: *Yok etmek, ortadan kaldırmak.*

1. Döndürdi cism-i zerdümi derdüñle nāya żaʿf
   Geldi o dem ki vire vücudum fenāya żaʿf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 89, Mısra 2). [fenāya vire, -e]*

fenn-i fitende: *Fitne sanatı.*

1. Ḫūbdur **fenn-i fitende** ḫaṭuñuñ tahrīri
   Ḫūb-terdür aña nisbet lebüñüñ taḳrīri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 220, Mısra 1). [fenn-i fitende, -de-n, -de]*

fer vire: *1. Işık vermek. 2. Aydınlatmak.*

1. Zamān-ı ḥüsnidür yāruñ muḳābil olma gel ey meh
   Güneş raḫşān iken ṭoġsa ne deñlü vire fer kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 13, Mısra 8). [fer vire, -e]*

fer viren: *1. Işık vermek. 2. Aydınlatmak.*

1. Elā ey nūr-ı ḥüsni **fer viren** ḫūrşīd-i raḫşāna
   Saña irmez mi nālem irdi evc-i bürc-i Keyvāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 1). [fer viren, -en]*

feraḥ: *Gönül açıklığı, sevinç, sevinme.*

1. Teraḫ gitdi **feraḫ** geldi Hüdāyī minnet Allāh'a
   Göñül Yaʿḳūb'ına ol Yūsuf-ı Kenʿān'umuz geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 227, Mısra 9). [feraḫ,]*

feraḫ bulam: *Sevinmek, mutlu olmak, tasasız hale gelmek.*

1. Ben seyr-i sebze-zār ile nice **feraḫ bulam**
   Reyḥān ḫaṭuñ ḳoḫusını virmez çimen baña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 5, Mısra 7). [feraḫ bulam, -am]*

ferah gelmiş: *Rahatlamak.*

1. Gelmiş ben aġlamaġ ile cānānuma feraḫ
   El-ḥamdu li-llāh irdi yine cānuma feraḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 25, Mısra 1). [feraḫ gelmiş, -miş]*

ferah gelmiş: *Rahatlamak.*

1. Gelmiş ben aġlamaġ ile cānānuma feraḫ
   El-ḥamdu li-llāh irdi yine cānuma feraḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 25, Mısra 1). [feraḫ gelmiş, -miş]*

ferah gelsün: *Rahatlamak, huzura kavuşmak.*

1. Ben gice gündüz aġlayayın derdi ile tek
   Gelsün hemān o yār-ı perīşānuma feraḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 25, Mısra 8). [feraḫ gelsün, -sün]*

ferah irdi: *Ferahlık erişmek.*

1. Gelmiş ben aġlamaġ ile cānānuma feraḫ
   El-ḥamdu li-llāh irdi yine cānuma feraḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 25, Mısra 2). [feraḫ irdi, -di]*

ferah irişeliden: *Ferahlık erişmek.*

1. Açıldı ġunca gibi göñül şādmān olup
   İrişeliden ol gül-i ḫandānuma feraḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 25, Mısra 6). [feraḫ irişeliden, -iş, -eli, -den]*

ferah olurmış: *Rahat, huzurlu olmak, mesut olmak.*

1. Anuñ'çün eyledüm gice gündüz fiġān u āh
   Olurmış āh u nāle-i efġānuma feraḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 25, Mısra 4). [feraḫ olurmış, -ur, -mış]*

ferah virdi: *İç açmak, rahatlık hissettirmek II zevk, keyif vermek.*

1. Eşʿār-ı dil-güşā vü müferriḥ ġazellerüñ
   Virdi Hüdāyī yār-ı suḫun-dānuma feraḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 25, Mısra 10). [feraḫ virdi, -di]*

ferahnak oldı: *Sevinçli olmak.*

1. Hüdāyī seyr idüp oldı feraḫnak
   Didi tārīḫ ʿayn-ı ḳaṣr-ı cennet *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 7, Mısra 3). [feraḫnak oldı, -dı]*

ferāmūş itmege: *Unutmak.*

1. Bir gice yār ile bezm-i bāde-i āl eyledüm
   Ġuṣṣa-ı devri **ferāmūş itmege** āl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 2). [ferāmūş itmege, -meg, -e]*

ferd: *Kişi, insan.*

1. Dilerem kim virmesün bir **ferde** Allāh ayrılıḳ
   Hey ne müşkil derd olur āh ayrılıḳ vāh ayrılıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 3). [ferde, -e]*

ferd olmaḳ: *Eşi olmayan, eşsiz olmak.*

1. Sevüp bir serv-i bālāyı yolında istiḳametle
   Elif gibi diler gönlüm cehān içinde **ferd olmaḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 93, Mısra 8). [ferd olmaḳ, -maḳ]*

ferdā: *1. Ertesi gün, yarın. 2. Gelecek, gelecek zaman.*

1. Ḥaşr olalum gel bugün dirsem ṣalarsın yārına
   Ey sehī-ḳāmet ḳıyāmetdür senüñ **ferdālaruñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 115, Mısra 12). [ferdālaruñ, -lar, -uñ]*
2. Dād idem yād idüben rūz-ı ḳıyāmet senden
   Bugün ey meh beni ṣalduḳlaruñı **ferdāya** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 188, Mısra 8). [ferdāya, -ya]*

ferdālara ṣalan: *Gelecek için vaatte bulunmak II ertelemek, yarına bırakmak II başından savmak.*

1. Yārını bir gün gelem diyü ṣalan ferdālara
   Ol ḳıyāmet-ḳāmet ol serv-i dil-ā [rā]dur bugün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 158, Mısra 13). [ferdālara ṣalan, -an]*

ferhād: *Ferhad ile Şirin hikayesinin erkek kahramanıdır.*

1. Yazuḳ **Ferhād'a** kūhsārı idindi pister ü bālīn
   Leb-i Şīrīn içün çekdi belālar görmedi balın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 6, Mısra 1). [ferhād'a, -'a]*

2. ʿĀḳıl-iseñ dime **Ferhād-ıla** Mecnūn'a deli
   Eyleseñ ḫalḳa naẓar her biri bir gūne deli *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 8, Mısra 1). [ferhād-ıla, --ıla]*

ferhād u mecnūn'uñ: *Ferhat ve Mecnun.*

1. Niçe **Ferhād u Mecnūn'uñ** bu ṭaġlar tekyegāhıdur
   Açılmış lāleler ol tekyenüñ yer yer çirāġıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 41, Mısra 3). [ferhād u mecnūn'uñ, -uñ]*

ferhād-ı miḫnet-zād: *Dert sahibi Ferhad.*

1. Ṭoldurup ḫūn-ı cigerden Bīsütun'uñ lālesin
   ʿIşḳ-ı Şīrīn'e içer **Ferhād-ı miḫnet-zād** ayaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 91, Mısra 4). [ferhād-ı miḫnet-zād,]*

ferhād-veş: *Ferhat gibi, "meşhur Ferhat ile Şirin mesnevisindeki erkek kahraman.".*

1. Şīrīn lebüñ gamıyla ki **Ferhād-veş** ölem
   Cennetde cāy ola leb-i cūy-ı leben baña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 5, Mısra 3). [ferhād-veş,]*

ferīde: *Eşsiz, benzersiz.*

1. Ḳılmış özüñi Ḫudā güzīde
   Aṣdāf-ı kerāmete **ferīde** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 24). [ferīde,]*

ferīḳ-i sefere: *Sefer grubu II Tayfa, diğer komutanlar.*

1. Düşdi tārīḫ aña gitdi ḳapudan sefere
   Dilerüz aña refīḳ ola **ferīḳ-i sefere** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 24). [ferīḳ-i sefere, -e]*

ferḳadān: *Aynı yerden doğup battıkları, yani gökyüzünde sabit oldukları için yolcuların yönlerini tayin etmekte faydalandığı Küçükayı burcundaki parlak iki yıldız.*

1. Ṣaldı bu gice bezmümüze ol mehi felek
   iki göziyle baḳdı bize ṣanma **Ferḳadān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 156, Mısra 12). [ferḳadān,]*

ferrāşe: *Süpürücü.*

1. Muṭrib saña bezm içre budur ḳavli sebonuñ
   İç bādeyi **ferrāşesidür** nāy-ı gülūnuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 126, Mısra 2). [ferrāşesidür, -si, -dür]*

ferruḫ: *Uğurlu.*

1. Olur ʿışḳ ehlinüñ eyyāmı **ferruḫ**
   Ṣabāḥı **ferruḫ** u aḫşāmı **ferruḫ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 26, Mısra 2). [ferruḫ,]*
2. Olur ʿışḳ ehlinüñ eyyāmı **ferruḫ**
   Ṣabāḥı **ferruḫ** u aḫşāmı **ferruḫ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 26, Mısra 2). [ferruḫ,]*
3. Ne ḥāletdür bu k'olur ber ü bergi
   Mey-i gül-fāmı **ferruḫ** cāmı **ferruḫ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 26, Mısra 4). [ferruḫ,]*
4. Ne ḥāletdür bu k'olur ber ü bergi
   Mey-i gül-fāmı **ferruḫ** cāmı **ferruḫ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 26, Mısra 4). [ferruḫ,]*
5. Hüdāyī ol meh-i ferḫunde-rūya
   Maḥabbet eyle k'ola nāmı **Ferruḫ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 26, Mısra 10). [ferruḫ,]*

ferruḫ olur: *Ferahlığa ermek, huzura kavuşmak.*

1. Olur ʿışḳ ehlinüñ eyyāmı ferruḫ
   Ṣabāḥı ferruḫ u aḫşāmı ferruḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 26, Mısra 1). [ferruḫ olur, -ur]*
2. Ṭarīḳ erlerine yoldaş ol kim
   Olur enfāsı da aḳdāmı ferruḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 26, Mısra 6). [ferruḫ olur, -ur]*

ferruḫ olur: *Ferahlığa ermek, huzura kavuşmak.*

1. Şu kim rūz-ı ezelden ʿāşıḳ ola
   Olur āgāzı vü encāmı ferruḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 26, Mısra 8). [ferruḫ olur, -ur]*

ferş: *Döşemek, süslemek.*

1. Ferş içün ṣuffesine ṣafḥa-i çarḫ
   Oldı bir iki āsmānī ruḫām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 61). [ferş,]*

2. İtdi īş̲ār niçe dürr-i ş̲emīn

   Döşenüp aṭlas üzre sīmīn **ferş** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 24). [ferş,]*

ferverdīn itdi: *Mart(kevruz) yapmak.*

1. İtdi ürd-i bihişt ü ferverdīn

   Maḳdemüñden müşerref oldı cehān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 57). [ferverdīn itdi, -di]*

feryād: *Aman!, eyvah!, pek yazık!.*

1. Lebüñden ey yüzi gül dād **feryād**

   Ki eyler baña her dem ẓulm ü bī-dād *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 29, Mısra 1). [feryād,]*

feryād ider: *Bağırıp çağırmak, haykırmak.*

1. Dehrüñ evżāʿı n'ola iñletse ṣāfī-dilleri

   Uġrasa **feryād ider** bir cāy-ı nā-hem-vāra āb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 16, Mısra 4). [feryād ider, -er]*
2. Göñlüm efġān eyler ol zülf-i hümā-pervāzdan

   Ṣayddur **feryād ider** ṣan pençe-i şeh-bāzdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 164, Mısra 2). [feryād ider, -er]*

feryād iderüz: *Bağırıp çağırmak, haykırmak.*

1. Gül yüzi şevḳıyla **feryād iderüz** bülbül gibi

   Ḳulıyuz ḳurbānıyuz adıyla ʿOs̲mān oġlınuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 7). [feryād iderüz, -er, -üz]*

feryād u fiġān ideyin: *Feryat figan etmek, ağlamak, inlemek.*

1. Murġ-ı cānum ḳıl benüm ol merġzāruñ bülbüli

   Anda daḫı ideyin şevḳuñla feryād u fiġān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 100). [feryād u fiġān ideyin, -eyin]*
2. İdeyin bülbül-i şeydā gibi feryād u fiġān

   Ḳanı ol gözlerimüñ nūrı Muḥammed Şāhum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 7). [feryād u fiġān ideyin, -eyin]*

feryād u fiġān itsem: *İnlemek ve sızlanmak.*

1. Düşüp ṣaḥrā-ı hecre n'ola **feryād u fiġān itsem**
   Elümden bir ḳara gözlü güzel şeh-bāzum aldurdum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 144, Mısra 3). [feryād u fiġān itsem, -se, -m]*

feryād u fiġānsuz: *Bağırıp çağırma, ağlayıp sızlama.*

1. Göreli çeşm-i Hüdāyī seni yollara düşüp
   Seyl-i eşki gibi **feryād u fiġānsuz** yürimez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 64, Mısra 10). [feryād u fiġānsuz, -suz]*

feryād u nāle-i seḥerüm: *Seher vaktindeki ağlayıp inleme.*

1. İrişmez ol mehe **feryād u nāle-i seḥerüm**
   Bülend mertebedür ḫaylī maṭmaḥ-ı naẓarum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 147, Mısra 1). [feryād u nāle-i seḥerüm, -üm]*

feryād-ı āh u şīvenüm: *Ah ve inilti feryadı.*

1. Senden cüdā ey serv-ḳad beytü'l-ḥazendür meskenüm
   Çıḳsa yiridür göklere **feryād-ı āh u şīvenüm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 6). [feryād-ı āh u şīvenüm, -üm]*

feryād-ı ʿışḳ: *Aşk feryadı.*

1. Ḫāk olursa derd ü ġamdan ʿāşıḳ-ı muʿtād-ı ʿışḳ
   Ney bitüp her üstüḫānından gele **feryād-ı ʿışḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 94, Mısra 2). [feryād-ı ʿışḳ,]*

ferzend-i pāk: *Temiz oğul.*

1. Ṭoġmadı şems-i vücuduñ gibi bir **ferzend-i pāk**
   Ümmehāt-ı çār kim girdi nüh-ābā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 196, Mısra 7). [ferzend-i pāk,]*

fesāneler söyler: *Efsane söylemek, masal anlatmak.*

1. Bülbül giceyle güllere söyler fesāneler
   Nergis ʿaceb mi gözlerin açmazsa ḫˇābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 15).*
   [fesāneler söyler, -r]

fe'stakim: *Hud suresi 112. ayet: "Emrolunduğun gibi doğru ol.".*

1. İki çeşmüñ nergis-i gülzār-ı mā zāġa'l-başar
   Vey ki ḳaddüñ **fe'staḳim** bustānına serv-i revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 64).*
   [fe'staḳim,]

fetḥ āyetidür: *Kur'an-ı Kerim'de yer alan Fetih suresinin ayetleri.*

1. Yüzi **fetḥ āyetidür** ḳāmetidür āyet-i nuṣret
   Perī şeklinde taṣvīr itmiş anı Mānī-i ḳudret *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 13).*
   [fetḥ āyetidür, -i, -dür]

fetḥ eyledi: *Fethetmek, ele geçirmek.*

1. Celāl ü ʿizzet-i şevketle taḫt-ı ḥüsne oldı şāh
   Leṭāfet mülkini **fetḥ eyledi** ġamzıyla Fetḥu'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 4).*
   [fetḥ eyledi, -di]
2. Yolına cān u ser virse revādur niçe serverler
   Leṭāfet mülkini **fetḥ eyledi** ġamzıyla Fetḥu'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 8).*
   [fetḥ eyledi, -di]
3. Sipāh-ı ġamzesine kākülin idüp bölükbaşı
   Leṭāfet mülkini **fetḥ eyledi** ġamzıyla Fetḥu'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 12). [fetḥ eyledi, -di]*
4. Bugün meh-rūlar içre gün gibi bulsa n'ola şöhret
   Leṭāfet mülkini **fetḥ eyledi** ġamzıyla Fetḥu'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 16). [fetḥ eyledi, -di]*
5. Dem-ā-dem ṭalʿati nūrıyla ʿālem pür-füroġ olsun
   Leṭāfet mülkini **fetḥ eyledi** ġamzıyla Fetḥu'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 20). [fetḥ eyledi, -di]*

fetḥ eyleyen: *Açma, açılma.*

1. Demidür sīnemüz şehri ṭonansun dāġ-ı şevḳ-ıla
   Göñüller mülkini **fetḥ eyleyen** sulṭānumuz geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 227, Mısra 6).*
   [fetḥ eyleyen, -y, -en]

feth ider: *Açmak, kaldırmak.*

1. Rızḳ bābın ey Hüdāyī **feṯḥ ider** Fettāḥ aña
   Ṭāʿat içün gün gibi kim ḳaldururs a ser ṣabāḥ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 23, Mısra 9). [feṯḥ ider, -er]*

feth idicek: *Açmak, fethetmek.*

1. Ḳılıcuñ mülk-i dili **feṯḥ idicek** geldi şehā
   Bir ʿalem dikdi oḳuñ üstine bürc-i bedenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 125, Mısra 3). [feṯḥ idicek, -icek]*

feth idüp: *Açmak, kaldırmak.*

1. Ṣubḥ dīvānın itdiler tezyīn
   Feṯḥ idüp genc-i ḫāne-i ġaybı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 22). [feṯḥ idüp, -üp]*

feth ola: *Ele geçirilmek, zaptedilmek.*

1. Żamm olsa kesr-i dil saña **feṯḥ ola** devletüñ
   Çek ey Hüdāyī ġam ḥarekāt-ı zamāneden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 109, Mısra 14). [feṯḥ ola, -a]*

feth oldı: *Ele geçirilmek, zaptedilmek.*

1. Cāna **feṯḥ oldı** rumūz-ı genc-i bī-pāyān-ı ʿışḳ
   Oldı bi'l-fiʿlüm ser-ā-ser maʿnī-i Ḳur'ān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 102, Mısra 1). [feṯḥ oldı, -dı]*

feth ü ẓafer vire: *Fetih ve zafer versin.*

1. Yile virsün ṭozını niteki bād-ı ṣarṣar
   Ḥażret-i Ḥaḳ dilerüz aña vire feṯḥ ü ẓafer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 14). [feṯḥ ü ẓafer vire, -e]*

fetha-veş: *Fetha gibi.*

1. Çek elifler farḳum-ıla sīnem üzre tīġuña

   Fetḥa-veş yir ideyin baş üstine cān üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 200, Mısra 8). [fetḥa-veş,]*

<u>feth-i bāb ider:</u> *Kapıları elde etmek, ele geçirmek.*

1. Bir **fetḥ-i bāb ider** saña Fettāḥ ümīddür

   Ey dil hele o devlet işigine var gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 15). [fetḥ-i bāb ider, -er]*

<u>fetḥu'llāh:</u> *Özel ad.*

1. Celāl ü ʿizzet-i şevketle taḫt-ı ḥüsne oldı şāh
   Leṭāfet mülkini fetḥ eyledi ġamzıyla **Fetḥu'llāh** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 4). [fetḥu'llāh,]*
2. Yolına cān u ser virse revādur niçe serverler
   Leṭāfet mülkini fetḥ eyledi ġamzıyla **Fetḥu'llāh** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 8). [fetḥu'llāh,]*
3. Sipāh-ı ġamzesine kākülin idüp bölükbaşı
   Leṭāfet mülkini fetḥ eyledi ġamzıyla **Fetḥu'llāh** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 12). [fetḥu'llāh,]*
4. Bugün meh-rūlar içre gün gibi bulsa n'ola şöhret
   Leṭāfet mülkini fetḥ eyledi ġamzıyla **Fetḥu'llāh** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 16). [fetḥu'llāh,]*
5. Dem-ā-dem ṭalʿati nūrıyla ʿālem pür-füroġ olsun
   Leṭāfet mülkini fetḥ eyledi ġamzıyla **Fetḥu'llāh** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 20). [fetḥu'llāh,]*

<u>fettāḥ:</u> *Ar. Kullarının kapalı işlerini açan Cenabıhak: fettâh-ı kerîm.*

1. Rızḳ bābın ey Hüdāyī fetḥ ider **Fettāḥ** aña

   Ṭāʿat içün gün gibi kim ḳaldurursa ser ṣabāḥ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 23, Mısra 9). [fettāḥ,]*
2. Bir fetḥ-i bāb ider saña **Fettāḥ** ümīddür

   Ey dil hele o devlet işigine var gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 15). [fettāḥ,]*

<u>fettāḥ-ı defīne-i maʿārif:</u> *Marifetler gömüsünün açıcısı.*

1. Mellāḥ-ı sefīne-i leṭāyif

   Fettāḥ-ı defīne-i maʿārif *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 18). [fettāḥ-ı defīne-i maʿārif,]*

fettān: *Çekici, gönül alıcı.*

1. Göze göstermez ise n'ola Hüdāyī ḳulını

   Giydi şāhin gibi başına o **fettān** üsküf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 88, Mısra 14). [fettān,]*
2. Göñül meftūnıdur biñ cān ile bir çeşmi **fettānuñ**

   Feleklerden melekler ḥüsnine taḥsīn ider anuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 1). [fettānuñ, -uñ]*

fevt olup: *Ölmek.*

1. Fevt olup yeñiçeriler kātibi

   Uçdı rūḥı cennetüñ bostānına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 5, Mısra 1). [fevt olup, -up]*

feyeżān: *Bolluk.*

1. Āḫıretde o Nebī saña şefāʿat ide kim

   Çeşmeler eyledi barmaġı ucından **feyeżān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 58). [feyeżān,]*

feyż irsün: *Feyz, bereket ulaştırmak.*

1. Meded öldüm ṣun ol Āb-ı Ḥayāt'ı sāḳīyā gelsün

   Giyāh-ı ḫuşke **feyż irsün** yine neşv ü nemā gelsün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 167, Mısra 2). [feyż irsün, -sün]*

feyż ola: *Feyzlenme, bereketlenme.*

1. Şol dem ki temevvüc ide ol yemm

   Feyż ola ʿuṣāta biş eger kem *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 34). [feyż ola, -a]*

feyżi umar: *Yardım beklemek.*

1. Ḫāk-i pāyuñdan umar feyżi Hüdāyī bendeñ
   Der-geh-i ġayra varup dest-i temennā ṭutmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 62, Mısra 9). [feyżi umar, -ar]*

feyż-i yezdān: *Allah'ın bereketi, feyzi.*

1. Ḫıżr yoldaşı olup irişe **feyż-i Yezdān**
   Düşmenüñ itmek-içün ḳahr-ıla baġrın ḳara ḳan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 3). [feyż-i yezdān,]*

feżā-ı çarḫda: *Göğün derinliği.*

1. Bu gice bir meh-i rūşen-derūnı sīneye çekmiş
   Gererse gögsini tañ mı **feżā-ı çarḫda** hāle *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 199, Mısra 6). [feżā-ı çarḫda, -da]*

feżā-ı sīneme: *Göğsün tepesi.*

1. Zeyn olan gögsümde yer yer penbe-i dāġum degül
   Ḫaymeler ḳurdı **feżā-ı sīneme** sulṭān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 102, Mısra 10). [feżā-ı sīneme, -m, -e]*

fī: *"da, de" anlamında Arapça ön ek.*

1. Tārīḫini felekde anuñ didi Selsebīl
   Māʾ-i maʿīn-i cennet u mā **fī** vü Selsebīl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 4, Mısra 4). [fī,]*

fiġān: *Acı inilti, çığlık.*

1. Dol-āba dönüp derd-ile sergeşte Hüdāyī
   Çarḫ-ı felege döne döne çıḳdı **fiġānı** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 215, Mısra 12). [fiġānı, -ı]*

fiġān eylerem: *Haykırıp bağırma.*

1. Zındān-ı hecr olalı yerüm eylerem fiġān
   Rāh-ı ġamuñda silsile-i dūd-ı āh-ile *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 189, Mısra 3). [fiġān eylerem, -r, -em]*

fiġān iden: *Feryat etmek, bağırmak.*

1. Gülerdi şevḳ ile ezhār -ı merġzār ḳamu
   İden hezār-ıla ancaḳ fiġān ikimüz idük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 118, Mısra 8). [fiġān iden, -en]*

fiġān u āh eyledüm: *Feryat ve ah etmek, ah ederek inlemek, ağlayıp sızlanmak.*

1. Anuñ'çün eyledüm gice gündüz fiġān u āh
   Olurmış āh u nāle-i efġānuma feraḥ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 25, Mısra 3). [fiġān u āh eyledüm, -dü, -m]*

fiġān u nāleler ide: *Ah edip inlemek.*

1. Gel berü ṣaḥn-ı gülşene nūş idelüm piyāleler
   Bülbül-i dil niçeye dek ide fiġān u nāleler *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Muhammes 1, Mısra 8). [fiġān u nāleler ide, -e]*

fiġān u vay: *Ah ve vah.*

1. Nay-veş ʿışḳında maḳṣūduñ **fiġān u vay** idi
   Ḥamdü li-llāh kim dilā el virdi bu vāyeñ saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 4, Mısra 7). [fiġān u vay,]*

fiġānı itse: *Izdırap ile bağırıp çağırmak; inlemek.*

1. ʿAndelīb-i dil n'ola itse fiġānı muttaṣıl
   Gülşen-i ḥüsnüñ bahārına ḫazānı muttaṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 133, Mısra 1). [fiġānı itse, -se]*

fiġānum alma: *Ahını almak.*

1. Ben de bir bülbülüñem alma fiġānum Memi Şāh
   Ey cemāli gül-i gülzār-ı cinānum Memi Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 3). [fiġānum alma, -ma]*
2. Raḥm eyle güzel başuñ-içün alma fiġānum
   Ey pīr olası Muṣlīcuġum tāze cevānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 3). [fiġānum alma, -ma]*

fihi: *Onun içinde.*

1. Kitāb-ı ḥüsn-i nigāra baḳup bir ehl-i naẓar
   Görince sırr-ı dehānın didi ve **fihi** naẓar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 42, Mısra 2). [fihi,]*

fikr: *Düşünce, hayal.*

1. Göñüller tende **fikrüñde** lisānlar ser de zikrüñde
   Senüñ yāduñdadur diller eger maḫfī eger peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 5). [fikrüñde, -üñ, -de]*
2. Göñlümüñ **fikri** viṣāl idi firāḳ oldı naṣīb
   Ḥükm-i taḳdīre ḳuluñ uymaz imiş tedbīri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 220, Mısra 3). [fikri, -i]*

fikr eylemek: *Düşün, tefekkür et.*

1. Fikr eylemek lebüñ baña her gün mey-i ṣabūḥ
   Ḫaṭṭuñ ġamın yimek baña her şeb ṭaʿām-ı şām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 141, Mısra 7). [fikr eylemek, -mek]*

fikr ḳıl: *Düşünmek.*

1. Heves-i çāh-ı ẕeḳan eyleme kim Hārūt'uñ
   Fikr ḳıl niçün olupdur yiri çāh-ı Bābil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 60). [fikr ḳıl,]*

fikr-i bāṭıl eyleme: *Gerçek olmayan fikirlere itibar göstermek.*

1. Unudup şerʿi yüri uyma hevā-ı nefse
   Cānib-i Ḥaḳḳı ḳoyup eyleme fikr-i bāṭıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 52). [fikr-i bāṭıl eyleme, -me]*

fikr-i ḫaddüñden: *(Sevgilinin) yanağının düşüncesi.*

1. Fikr-i ḫaddüñden çimende n'ola yaḳsa lāle dāġ
   Mihr-i ḫaṭṭuñla yaḳar gögsine mehden hāle dāġ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 85, Mısra 1). [fikr-i ḫaddüñden, -üñ, -den]*

fikr-i miyānı: *Bel düşüncesi, sevgilinin ince belinin düşüncesi.*

1. Fikr-i miyānı ḳıldı beni zār u nā-tüvān
   Sırr-ı lebini niçeye dek eyleyem nihān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 13). [fikr-i miyānı, -ı]*

fikr-i miyānuñ: *Bel düşüncesi, sevgilinin ince belinin düşüncesi.*

1. Fikr-i miyānuñ eylemek ince ḫayāldür
   Rāz-ı dehānuñ añlayı bilmek muḥāldür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 37, Mısra 1). [fikr-i miyānuñ, -uñ]*

fikr-i zülfüñ: *Saçın düşüncesi; saçın hayali; saçın arzusu.*

1. Fikr-i zülfüñ nāfe-veş baġrum ḳara ḳan eyledi
   Bu-durur sevdā-ı ʿışḳuñdan şehā sūdum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 138, Mısra 5). [fikr-i zülfüñ, -üñ]*

fīl: *Afrika ve Asya'nın sıcak bölgelerinde yaşayan, çok iri, kalın derili hayvan.*

1. Sāḳī sun ol şarābı ki nūş itse cürʿasın
   Kim peşşe **fīl** ü murçe şīr-i jiyān olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 16). [fīl,]*
2. Başına belāyuz hele Nemrūd-ı ʿadūnuñ
   Ol **fīl** ise biz peşşe-i bī-tāb ü tüvānuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 61, Mısra 8). [fīl,]*

fī'l-biḥāri ke'l-aʿlām: *"Denizlerdeki fenerler gibi" Kur'an-ı Kerim (Şura suresi 32. ayet, Rahman suresi 24. ayet) iktibas.*

1. ʿArşası baḥr-i şerʿ u ḳulzum-i dīn
   Ḳubbeler **fī'l-biḥāri ke'l-aʿlām** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 30). [fī'l-biḥāri ke'l-aʿlām,]*

fi'l-cümle: *Herkes.*

1. Sen eyleseñ aḥbāb-ıla ey dost mevālī
   Āsān idi aʿda-y-ıla **fi'l-cümle** müdārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 2, Mısra 6). [fi'l-cümle,]*

fi'l-ḥāl: *Bu anda, hemen, şimdi.*

1. Başını kesüp eyler ışıḳ ʿāşıḳı **fi’l-ḥāl**
   Tīgın çeküp ol ġamze-i ḳattāli Ḥüseyn’üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 116, Mısra 9). [fi’l-ḥāl,]*

fi’l-mesel: *Diyelim ki, farz edelim ki, mesela.*

1. Şiʿr-i laṭīfüm ile ʿadū naẓmı **fi’l-meşel**
   Enfās-ı ḫuşuş-nesīm-i bahār-ıla bād-ı dey *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 229, Mısra 13). [fi’l-meşel,]*

firāġ geldi: *Ayrı düşmek.*

1. Senden ayru geldi cāna cümle ʿālemden firāġ
   Gel yetiş ey laʿl-i nābı Āb-ı Ḥayvān’um Ḫıżır *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 11). [firāġ geldi, -di]*

firāḳ: *Ar. Ayrılık, hicran.*

1. Ġam-ı ʿışḳuñ beni dem-sāz idelden çeng-i hicrāna
   Firāḳuñla şehā bel bağladum ney gibi efġāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 6). [firāḳuñla, -u, -ñ, -la]*

firāk: *Ayrılık.*

1. Ey Hüdāyī **firāḳ** atişine
   Cigerüm döne döne oldı kebāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 17, Mısra 9). [firāḳ,]*

firāk oldı: *Ayrı olmak.*

1. Göñlümüñ fikri viṣāl idi **firāḳ oldı** naṣīb
   Ḥükm-i taḳdīre ḳuluñ uymaz imiş tedbīri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 220, Mısra 3). [firāḳ oldı, -dı]*

firāḳ-ı laʿl-i yār-ı rūḥ-perverden: *Ruhun gıdası sevgilinin dudağının ayrılığı.*

1. Yā **firāḳ-ı laʿl-i yār-ı rūḥ-perverden** midür
   Kimse bilmez dilde bir derd-i nihānum var benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 11). [firāḳ-ı laʿl-i yār-ı rūḥ-perverden, -den]*

firdevs bāġında: *Cennet bağı.*

1. Lebüñle hem-dem olmışdur ezel **Firdevs bāġında**
   Daḫı ney-şekkerüñ ḳalmışdur ol lezzet dimāġında *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 203, Mısra 1). [firdevs bāġında, -ın, -da]*

firdevs-i ḳūyuñdan: *(sevgilinin) mahallesinin cenneti.*

1. Çāk itdi tīġuñ sīnemi cān murġı şād olsa n'ola
   Bir fürce buldı uçmaġa **Firdevs-i ḳūyuñdan** yaña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 7, Mısra 2). [firdevs-i ḳūyuñdan, -uñ, -dan]*

firdevsī-i tūsī: *Meşhur İran şairi, Şehnâme yazarı Firdevsî.*

1. Oldı meddāḥuñ senüñ **Firdevsī-i Tūsī** gibi
   Şāh Maḥmūd'um göñül taḫtında sulṭānum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 19). [firdevsī-i tūsī,]*

fitne: *Bela, musibet.*

1. Fitnede merdüm-i çeşmüñ didüm olmış Ḳābil
   Ol perī-çihre gülüp didi ki insān ḳābil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 130, Mısra 1). [fitnede, -de]*

fukarā: *Fakir, zavallı. II Âşık, düşkün.*

1. Öldür aġyāruñı gönder bize ḥalvāsından
   Pādişāhuñ **fuḳarāya** olur iḥsānı lezīz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 30, Mısra 4). [fuḳarāya, -(y)a]*
2. Niʿmet-i miḫnete el şunma yüri ey ḫ∨āce
   Fuḳara loḳmasıdur sen yiyecek aş degül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 129, Mısra 4). [fuḳara,]*

fülk-i dil: *Gönül gemisi.*

1. Fülk-i dil uyalı taḥrīk-i hevā-ı nefse
   Bir belā baḥrine düşdüm ki görinmez sāḥil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 73). [fülk-i dil,]*

fürce buldı: *Aralık bulmak,Yol bulmak.*

1. Çāk itdi tīġuñ sīnemi cān murġı şād olsa n'ola
   Bir **fürce buldı** uçmaġa Firdevs-i ḳūyuñdan yaña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 7, Mısra 2). [fürce buldı, -dı]*

fürḳat: *Ayrılık.*

1. Fürḳatüñde vuṣlatuñ eyler göñüller ārzū
   Nitekim eṭfāle ṣavm içre düşer sevdā-ı ʿīd *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 27, Mısra 5). [fürḳatüñde, -üñ, -de]*
2. Fürḳatinden ey göñül ḳurtarmaz efgānuñ seni
   Bülbüli itmez ḳafesden āh u efgānı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 79, Mısra 5). [fürḳatinden, -i, -n, -den]*

fürḳat-i nigārum-ıla: *Resim gibi güzel sevgilinin ayrılığı.*

1. Dün gice **fürḳat-i nigārum-ıla**
   Çarḫa irişdi āh u efġānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 1). [fürḳat-i nigārum-ıla, -um, -ıla]*

füroġ-ı mihr-i cemāl-i piyāle paşa'dan: *Piyale Paşa'nın yüzünün güneş ışığı.*

1. Ya-ḫud yazıldı bu ṭāḳ-ı sipihre bir şemse
   Füroġ-ı mihr-i cemāl-i Piyāle Paşa'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 14). [füroġ-ı mihr-i cemāl-i piyāle paşa'dan, -dan]*

füroġ-ı mihr-i rūyuñdan: *Yüz güneşinin parlaklığı.*

1. Bugün bürc-i melāḥatde saʿādetle olaldan māh
   Münevverdür **füroġ-ı mihr-i rūyuñdan** dil-i āgāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 2). [füroġ-ı mihr-i rūyuñdan, -uñ, -dan]*

furṣat: *Uygun zaman, elverişli durum, elden kaçırılmayacak faydalı vakit, hal.*

1. Şādmān ide anı **furṣat-ıla** nuṣret-ile
   Ḳapudan big sefere oldı saʿādetle revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 29). [furṣat-ıla, -ıla]*

furṣat düşse: *Fırsat düşmek, çıkmak. Bir imkana kavuşmak.*

1. Yaturken ḫānem içre ġaflet itdüm ḳucmadum yārı
   Bilürdüm ben işüm düşse Hüdāyī bir daḫı furṣat *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 20, Mısra 10). [furṣat düşse, -se]*

fūta: *Ar. Fota, önlük, önlük peştemal.*

1. Gök **fūtada** cānā gören ol cism-i laṭīfüñ
   Seyr itmeye gökde güneşi hālede māhı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 228, Mısra 3). [fūtada, -da]*

füta ṭut: *Peştemal, havlu tutmak.*

1. Ṭut füta o sīmīn-tene İskender-i vaḳt ol
   Birbirine ḳat Aḳdeñiz'i Baḥr -i Siyāh'ı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 228, Mısra 5). [füta ṭut,]*

fütāde: *Düşkün, biçare II âşık.*

1. Ḳoma ayaḳda **fütādeñdür** efendüm elin al
   Merḥamet ḳıl aña ey şāh-ı cehān-bānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 19). [fütādeñdür, -ñ, -dür]*

fütāde oldum: *Düşkün, biçare olmak II aşık olmak.*

1. Bir māha sāye-veş yine oldum fütāde kim
   Ser-geştedür hevāsı ile ẕerre-vār şems *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 75, Mısra 9). [fütāde oldum, -du, -m]*

füyūż: *Feyizler, bereketler.*

1. Āb-ı Ḫıżr-ı leb-i dildārdan irişdi **füyūẓ**
   Ey Hüdāyī ne ʿaceb cāna irişmezse **füyūẓ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 83, Mısra 9). [füyūẓ,]*
2. Āb-ı Ḫıżr-ı leb-i dildārdan irişdi **füyūẓ**
   Ey Hüdāyī ne ʿaceb cāna irişmezse **füyūẓ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 83, Mısra 10). [füyūẓ,]*

ġadā: *Kuşluk yemeği, taamı.*

1. Ey cān ṭabībi ʿāşıḳa şun ḫˇān-ı laʿlüñi
   Bīmār olana çün-ki gerekdür **ġadā** laṭīf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 90, Mısra 10). [ġadā,]*

ġadā ide: *Besin edinmek.*

1. Mīr-i mīrān-ı pādişāh-ı zemīn
   Kim ki ḳand-ı duʿāñı ide ġadā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 68). [ġadā ide, -e]*

ġadā-ı cān: *Can gıdası.*

1. Şavm idüñ şūretde maʿnīde **ġadā-ı cān** idüñ
   El-vedāʿ ey şehr-i feyż-i lā-yezālī el-vedāʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 11). [ġadā-ı cān,]*

ġāfil: *Çevresinde olan biten şeylerden habersiz.*

1. Pend-i pīrānemi gūş it gözüñ aç ey **ġāfil**
   Ṭut sözüm tā gide noḳṣānuñ olasın kāmil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 1). [ġāfil,]*

ġāfil olma: *Gafil avlanmak, boş bulunmak.*

1. Ġāfil olma aç gözüñ ey münkir-i yevmü'n-nüşūr
   Gör nice ḥaşr oldı emvāt-ı riyāż-ı bositān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 13). [ġāfil olma, -ma]*

ġaflet itdüm: *Gaflette olmak, hakikati görememek, boş bulunmak, tedbirsiz olmak.*

1. Yaturken ḫānem içre **ġaflet itdüm** ḳucmadum yārı
   Bilürdüm ben işüm düşse Hüdāyī bir daḫı furṣat *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 20, Mısra 9). [ġaflet itdüm, -dü, -m]*

gāh: *Zaman.*

1. Cevr itmek işüñ bendeñe her **gāh** Muḥammed
   Senden nice ḫˇuşnūd ola Allāh Muḥammed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 28, Mısra 1). [gāh,]*

2. ʿĀr eyleme söylense ḳuluñla eger aduñ
   Her **gāh** añılur bende ile şāh Muḥammed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 28, Mısra 8). [gāh,]*

gāh: *Ara sıra, bazen.*

1. Ey gönül olsa n'ola vuṣlatuña **gāh** ayrılıḳ
   Hep bizüm'çündür igen ġam yime saġlıḳ sayrılıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 1, Mısra 1). [gāh,]*

gāh: *"Gâh ... gâh ..." bağlacı. Bazen, ara sıra.*

1. Bu Hüdāyī **gāh** göya **gāh** ḫāmūş olduġı
   Bu ki çeşmüñ yādına geh mest ü geh ḥayrāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 50, Mısra 9). [gāh,]*
2. Bu Hüdāyī **gāh** göya **gāh** ḫāmūş olduġı
   Bu ki çeşmüñ yādına geh mest ü geh ḥayrāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 50, Mısra 9). [gāh,]*

gāh olur: *Bazen.*

1. Gün yüzüñle niçe bir ṭutıla āyīne-i āb
   Gāh olur kim ṭutar anuñ yüzini jeng-i çimen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 166, Mısra 6). [gāh olur, -ur]*

gāhī: *Ara sıra, bazen.*

1. Hüdāyī iç mey-i ʿışḳ-ı neşāt-efzā vü ġam **gāhī**
   Ki mirʿāt-ı derūnuñdan keder gitsün ṣafā gelsün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 167, Mısra 9). [gāhī,]*
2. Şol muṭribüñ ki ṣavtı fenādan ḫaber virür
   Gördüm bu beyti oḳıdı **gāhī** terānede *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 192, Mısra 6). [gāhī,]*

gāhī: *"Gâh ... gâh ..." bağlacı. Bazen, ara sıra.*

1. Zerd ider **gāhī** ten-i ʿüryānı geh eşk-ile āl
   Giydürür sulṭān-ı ʿışḳuñ baña ḳat ḳat cāmeler *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 48, Mısra 3). [gāhī,]*

ġalṭān eylese: *Yuvarlamak.*

1. Çevgān-ı āhı gey saḳın ey meh Hüdāyī'nüñ
   Goy-ı sipihri eylese ġalṭān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 33, Mısra 10). [ġalṭān eylese, -se]*

ġam: *Dert, keder, tasa, kaygı.*

1. Ġamuñla çarḫ mest olmış döner başı aḳar yaşı
   Degüldür ṣavt-ı raʿd eyler dem-ā-dem naʿralar peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 3). [ġamuñla, -uñ, -la]*
2. Şīrīn lebüñ **gamıyla** ki Ferhād-veş ölem
   Cennetde cāy ola leb-i cūy-ı leben baña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 5, Mısra 3). [gamıyla, -ı, -y, -la]*
3. Ol gün ki merḳad ola **gamuñla** vaṭan baña
   Pister türāb u çār-şeb ola kefen baña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 5, Mısra 1). [gamuñla, -uñ, -la]*
4. Ġamdan göñül āh eyleme kim Āb-ı Ḥayāt'uñ
   Ẓulmetde-durur meskeni leylen ve nehārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 6, Mısra 9). [ġamdan, -dan]*
5. Būseñ ile baña **ġamuñ** olsa n'ola naṣīb
   Olmış kimine bāl u kimine belā naṣīb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 9, Mısra 1). [ġamuñ, -uñ]*
6. Yir eylemezdi Hüdāyī bu ḳalb-i ḫākīde
   Su ḳoymasa **ġam** ocaġına anda seyl-i şarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 14, Mısra 10). [ġam,]*
7. Nādān dil atsa ey dil-i dānā ne **ġam** saña
   Taş atılur şu naḫle k'anuñ berg ü barı var *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 44, Mısra 7). [ġam,]*
8. Ṣol kim **ġamuñla** rīşi sefīd oldı ʿāḳıbet
   Yüz aḳlıġıyla oldur iden dünyeden güẕār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 49, Mısra 7). [ġamuñla, -uñ, -ile]*
9. Naḳd-i cān virsem eyā ḫ∨āce ne **ġam** vuṣlat içün
   Māl kim yirine ṣarf olına isrāf mıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 54, Mısra 7). [ġam,]*
10. Ḳol ṣala boynuña ridā sen aña viresin rıżā
    Ġam bizi öldürür şehā boynuñadur vebālümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 70, Mısra 6). [ġam,]*
11. Ḥalḳa-ı zülf-i hümāyūnuñ **ġamından** ey perī
    Yaḳdılar ṭāvūs-ı ḳudsīler per-ile bāle dāġ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 85, Mısra 5). [ġamından, -ın, -dan]*
12. Kişi bir sīm-ten māha muḳābil olmaġa **ġamdan**
    Gerekdür mihr-i ʿālem-tāb gibi beñzi zerd olmaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 93, Mısra 3). [ġamdan, -dan]*

13. Şādam aña ki sīneden eksük degül **ġamuñ**

    Ḫ'uşdur refīḳi bir kişinüñ kim ola şefīḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 96, Mısra 7). [ġamuñ, -uñ]*

14. Ḳabrine Hüdāyī **ġamuñ** iltürse ʿaceb mi

    Ġurbetde gerekdür kişiye yār-ı muvāfıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 99, Mısra 13). [ġamuñ, -uñ]*

15. Ġam beyābānında geşt itsem n'ola Mecnūn gibi

    Ḫalḳ içinde müttehim itdi beni ʿişyān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 102, Mısra 7). [ġam,]*

16. Naḳd-i cān virüp **ġamuñ** almaz ʿadū-ı bī-baṣar

    Görmedükdür n'itsün ey şāh-ı tüvānger görmedük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 107, Mısra 5). [ġamuñ, -uñ]*

17. Dāġ urdı dile hecr-i ḫaṭ u ḫāli Ḥüseyn'üñ

    Bir laḥẓa **ġamından** degülem ḫālī Ḥüseyn'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 116, Mısra 2). [ġamından, -ın, -dan]*

18. Ġam ḫayli yıḳdı gönlini sensüz Hüdāyī'nüñ

    Şāhum ḫarāba vardı yetiş bu diyār gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 13). [ġam,]*

19. Öldüm **ġamuñla** zinde idüp ḫākden götür

    Ey ʿĪsī-i zamāne yetiş Ḫıżr-var gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 5). [ġamuñla, -uñ, -ile]*

20. Nār-ı āhum ebrū-ı zerdi **ġamından** kim çıḳar

    Türbetüm üzre ola tāḳ-ı zer-endūdum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 138, Mısra 11). [ġamından, -ın, -dan]*

21. Dile geldükce **ġamı** ʿizzet idüp Yūsuf-vār

    Bizi bi'llāhi ḳoyup gitme birāder diyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 7). [ġamı, -ı]*

22. Ġamdan öldüm cān u dil tenden müberrādur bugün

    Luṭf idüp rūḥum gelürseñ ḫāne tenhādur bugün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 158, Mısra 1). [ġamdan, -dan]*

23. Mi<u>s</u>āl-i ḫaṭṭ-ı ruḫuñ dil **ġamını** yazıcaḳ

    Kilk ocaḳlara yansun kitābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 171, Mısra 11). [ġamını, -ı, -n, -ı]*

24. Ġam ḫūnıdur bu tekyede zādü'l-müṣāfirīn

    Alduñsa ḥışşe merd-i ḳanāʿat-güzīnsin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 176, Mısra 9). [ġam,]*

25. Ġam nihāyet buluban hecre olurdı ġāyet

    Ey Hüdāyī çekebilsem o mehi tenhāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 188, Mısra 9). [ġam,]*

26. Dil-i maʿmūrı **ġamuñ** şöyle ḫarāb eyledi kim

    Beñzedür şimdi gören beyt-i Ebī Derdā'ya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 188, Mısra 5). [ġamuñ, -uñ]*

27. Ġamuñla aġlayu aġlayu öldi nergis ü lāle

    Döküldi gözlerinüñ nūrı ṣanma andaġı jāle *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 199, Mısra 1). [ġamuñla, -uñ, -ile]*

28. Bī-ḳarār eylerdi her dem **ġam** beni cām olmasa

    Göñlüm ārām eylemezdi bir dil-ārām olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 207, Mısra 1). [ġam,]*

29. Zülfüñ **ġamıyla** Mānī-i āhum seḥāb-veş

    Naḳş itdi levḥ-i çarḫa çıḳup şekl-i ejderi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 210, Mısra 3). [ġamıyla, -ı, -y, -la]*

30. Dilā revādur olursañ bu ʿāleme rüsvāy

    Saña ḳaşı **ġamını** kim didi ki illere yay *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 212, Mısra 2). [ġamını, -ı, -n, -ı]*

31. Lebüñ **ġamıyla** şu kim cānını revān itdi

    Özini hem-dem-i ervāḥ-ı ḳudsiyān itdi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 213, Mısra 1). [ġamıyla, -ı, -y, -la]*

32. Göñül dehān u miyānı **ġamıyla** cānānuñ

    Cehānda kendüyi bī-nām u bī-nişān itdi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 213, Mısra 3). [ġamıyla, -ı, -y, -la]*

33. Bir laḥẓa dilden olmasa ḫāli **ġamuñ** n'ola

    Ḫ'uşdur muvāfıḳ olsa kişinüñ birāderi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 221, Mısra 5). [ġamuñ, -uñ]*

34. Dār-ı ġurbetde Hüdāyī'ye gelüp yār oldı **ġam**

    Ol büt-i sīmīn-tenüm yā Rab kimüñle yār iki *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 233, Mısra 11). [ġam,]*

35. Medḥüñde n'ola ḳāṣır isem baġrumı benüm

    Ġam tīġı eyledi dil-i ḫāmem gibi dü nīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 26). [ġam,]*

36. Çimende ṣanma olupdur şikūfeler tezyīn

    Ġamuñla ḫasta yaturken çiçek çıḳardı zemīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 4, Mısra 2). [ġamuñla, -uñ, -ile]*

37. Ġam-ıla aġlamazdum ḫāme-veş ḫūn

    Çü defter yazılurdı ḳalb-i maḥzūn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 31). [ġam-ıla, -ıla]*

38. Ġam degül yolında ḳurbān oluban virsem seri

    Baş açuḳ abdālıyam cān-ıla Ḥaydar Bālī'nüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 7). [ġam,]*

39. Ġam ile aġlamadan dīdelerüm ḳan oldı

    Ḳanı ol gözlerimüñ nūrı Muḥammed Şāhum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 19). [ġam,]*

ġam çek: *Tasalanmak, üzülmek.*

1. Żamm olsa kesr-i dil saña feṭḥ ola devletüñ

   Çek ey Hüdāyī ġam ḫarekāt-ı zamāneden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 109, Mısra 13). [ġam çek,]*

2. Żamm olsa kesr-i dil saña feṯḥ ola devletüñ
   Çek ey Hüdāyī ġam ḥarekāt-ı zamāneden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 109, Mısra 13). [ġam çek,]*

ġam çekme: *Tasalanmak, üzülmek.*

1. Ġam çekme bār-ı mihnet-i dil-berden ey göñül
   Ṣāyed teraḥḥum ide görüp iḥtimāldür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 37, Mısra 3). [ġam çekme, -me]*
2. Ġam çekme bār-ı mihnet-i dil-berden ey göñül
   Ṣāyed teraḥḥum ide görüp iḥtimāldür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 37, Mısra 3). [ġam çekme, -me]*

ġam degül: *Ne çıkar, Zararı yok, Aldırma.*

1. Yūsuf-ı Mıṣr-ı suḫan oldı Hüdāyī bendeñ
   Ġam degül olsa sitem-dīde-i iḫvān-ı zamān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 169, Mısra 14). [ġam degül,]*

ġam ḫānesinde: *Keder evi; dünya.*

1. Ġam ḫānesinde ḳaldı Hüdāyī şikeste-ḥāl
   Raḥm eyle itmedin eṣer ol mübtelāya żaʿf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 89, Mısra 13). [ġam ḫānesinde, -n, -de]*

ġam u hemm: *Tasa ve hüzün.*

1. ʿĀṣıḳ olanuñ ḥāli n'ola olmasa hem-vār
   Göñlinde anuñ miḥnet ü derd ü **ġam u hemm** var *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 45, Mısra 2). [ġam u hemm,]*
2. Bir tekyedür göñül **ġam u hemm** ʿaḳl u iḫtiyār
   Anuñ kimi muḳīmi kimisi müsāfiri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 230, Mısra 9). [ġam u hemm,]*

ġam u hemmden: *Tasa ve hüzün.*

1. Belā vü derd ü **ġam u hemmden** olsa dil nā-çār
   Ḥarīf ü şāhid ü şemʿ ü şarāba çāre gerek *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 122, Mısra 5). [ġam u hemmden, -den]*

ġam yeme: *Gam yememek; tasa etmemek, kaygılanmamak, üzülmemek.*

1. Ey Hüdāyī **ġam yeme** ʿuşşāḳ içündür vaṣl-ı yār
   Müstaḥıḳḳ-ı raḥmet olmaz ehl-i ʿiṣyān olmayan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 180, Mısra 9). [ġam yeme, -me]*

ġam yime: *Dertlenmek, Kederlenmek.*

1. Ey göñül olsa n'ola vuṣlatuña gāh ayrılıḳ
   Hep bizüm'çündür igen **ġam yime** saġlıḳ sayrılıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 1, Mısra 2). [ġam yime, -me]*

ġam yime: *Dertlenmek, kederlenmek, tasalanmak.*

1. Ey Hüdāyī içegör Āb-ı Ḥayāt-ı ʿışḳı
   Ṣunsa sāḳī-i ecel **ġam yime** zehr-i ḳātil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 130, Mısra 10). [ġam yime, -me]*

ġam yimez: *Hayıflanmak.*

1. Gül gibi bir kez seni kim ḳoysa cānā ḳoynına
   Girmez-ise **ġam yimez** cennetde ḥavrā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 197, Mısra 2). [ġam yimez, -mez]*

ġam yimez: *Dertlenmek, Kederlenmek.*

1. Ġam yimez idüm öldügüme ol ḫalīlümüñ
   Ḫˇān-ı viṣāli bir gice olsa baña naṣīb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 9, Mısra 5). [ġam yimez, -mez]*

ġamām: *Bulut.*

1. Dāyim olsun başında ẓıllu'llāh
   Nitekim farḳ-ı Muṣṭafāda **ġamām** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 78). [ġamām,]*
2. Ẓıll-ı devlet başuñda dāyim ola
   Nitekim farḳ-ı Muṣṭafā'da **ġamām** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 12, Mısra 4). [ġamām,]*

ġam-güsār: *(Ar. Fa.) Üzüntüyü dağıtan.*

1. Devrüñ egerçi mey gibi bir **ġam-güsārı** yoḳ
   Anuñ daḫı soñında ʿaẕāb-ı ḫumārı var *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 44, Mısra 5). [ġam-güsārı, -ı]*

ġam-ı cānān: *Sevgilinin verdiği gam.*

1. Geldi **ġam-ı cānān** yüri çıḳ sīneden ey cān
   Hem-ḫāne ḳatı teng-durur eyleme yer dar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 46, Mısra 7). [ġam-ı cānān,]*

ġam-ı ḫālüñ: *Ben'inin kederi, tasası.*

1. Ġam-ı ḫālüñ dil-i saḫt-ı ʿadūyı n'ola ḫūn itse
   İder ḫārāyı ey meh terbiyetle laʿl-i ter kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 12, Mısra 7). [ġam-ı ḫālüñ, -üñ]*

ġam-ı ʿışḳuñ: *Aşk üzüntüsü.*

1. Ġam-ı ʿışḳuñ beni dem-sāz idelden çeng-i hicrāna
   Firāḳuñla şehā bel baġladum ney gibi efġāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 5). [ġam-ı ʿışḳuñ, -uñ]*

ġam-ı laʿl-i nigārum: *Sevgilinin lal gibi kırmızı dudaklarının kederi.*

1. Baña yeter **ġam-ı laʿl-i nigārum** ey ḫ∨āce
   Yinür mi dāne-i dürr-i ḫᵛuş-ābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 171, Mısra 7). [ġam-ı laʿl-i nigārum, -um]*

ġam-ı laʿlüñle: *Sevgilinin dudaklarının verdiği gam.*

1. Derd-i ʿışḳuñ bileli dilde müdāvādan yig
   Dirligüm var **ġam-ı laʿlüñle** Mesīḥā'dan yig *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 119, Mısra 2). [ġam-ı laʿlüñle, -üñ, -le]*

ġam-ı lebüñle: *(Sevgilinin) dudağının gamı.*

1. Yigdür **ġam-ı lebüñle** Hüdāyī faḳīrüñe
   Ḫumḫāneler ḫazāyin-i Efrāsiyāb'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 162, Mısra 9). [ġam-ı lebüñle, -üñ, -le]*

ġam-ı tīmar: *Tımar derdi.*

1. Derd-i cāh u **ġam-ı tīmar** ile bīmār olma
   Mezraʿ-ı sebz-i cehān kimseye virmez ḥāṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 7). [ġam-ı tīmar,]*

ġamın yimek: *...nın kaygısını yaşamak, ...üzüntüsü çekmek.*

1. Fikr eylemek lebüñ baña her gün mey-i ṣabūḥ
   Ḫaṭṭuñ **ġamın yimek** baña her şeb ṭaʿām-ı şām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 141, Mısra 8). [ġamın yimek, -mek]*

ġamını yime: *Cefasını çekmemek, sıkıntısına katlanmamak*.

1. Yime zamāne ġamını ki bezm-i ʿālemden
   Ecel seni götürür ʿāḳıbet nevāle gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 218, Mısra 11). [ġamını yime,]*

ġammāz: *Ar. fitneci, münafık.*

1. Boyını ḳābil degüldür müşk penhān eylemek
   Ḫaṭṭuñ esrārın n'ola keşf itse bu **ġammāz** zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 86, Mısra 6). [ġammāz,]*

ġam-sāz idüp: *Gamla (inlemek).*

1. Demidür beñzümi **ġam-sāz idüp** ney gibi iñlersem
   Deminden mürdeler iḥyā ider dem-sāzum aldurdum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 144, Mısra 5). [ġam-sāz idüp, -üp]*

ġamz: *Süzgün bakış, yan bakış, sitemli bakma; güzellerin gözlerinin ucunda görülen gönül alıcı hareketler, nazlı nazlı göz kırpma.*

1. Celāl ü ʿizzet-i şevketle taḫt-ı ḥüsne oldı şāh
   Leṭāfet mülkini feṭḥ eyledi **ġamzıyla** Feṭḥu'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 4). [ġamzıyla, -ı, -y, -la]*
2. Yolına cān u ser virse revādur niçe serverler
   Leṭāfet mülkini feṭḥ eyledi **ġamzıyla** Feṭḥu'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 8). [ġamzıyla, -ı, -y, -la]*

3. Sipāh-ı ġamzesine kākülin idüp bölükbaşı
   Leṭāfet mülkini feṭḥ eyledi **ġamzıyla** Feṭḥu'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 12). [ġamzıyla, -ı, -y, -la]*
4. Bugün meh-rūlar içre gün gibi bulsa n'ola şöhret
   Leṭāfet mülkini feṭḥ eyledi **ġamzıyla** Feṭḥu'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 16). [ġamzıyla, -ı, -y, -la]*
5. Dem-ā-dem ṭalʿati nūrıyla ʿālem pür-füroġ olsun
   Leṭāfet mülkini feṭḥ eyledi **ġamzıyla** Feṭḥu'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 20). [ġamzıyla, -ı, -y, -la]*

ġamz u ḳaşuñ-ıla: *(Sevgilinin) bakış okları ve kaşı.*

1. Göñül almaġa gözüñ **ġamz u ḳaşuñ-ıla** gider
   Şol ḫarāmī gibi kim tīr ü kemānsuz yürimez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 64, Mısra 3). [ġamz u ḳaşuñ-ıla, -uñ, -ıla]*

gamze: *Etkili, kesici, süzgün, baygın yan bakış.*

1. Ey **ġamzesi** Mūsī lebi ʿİsi seni görse
   īmāna gele cümle Yahūdā vü Naṣārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 6, Mısra 5). [ġamzesi, -s, -i]*
2. Çek **ġamzeñüñ** ḳılıçlarını ḳatl-i merdüm it
   Cānlar bağışla yine lebüñden tekellüm it *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 19, Mısra 1). [ġamzeñüñ, -ñ, -üñ]*
3. Ḳaşuñ kemānı ḳaçan **ġamzeñ** oḳlarını seper
   Ḳażāya uġraya kim eylemezse sīne siper *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 42, Mısra 5). [ġamzeñ, -n]*
4. Merdüm-i dīdelerüm ḳanına ḳanmaz **ġamzeñ**
   Mest-i ḫūnī ki ḳaçan mey içe deryālar içer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 43, Mısra 3). [ġamzeñ, -n]*
5. Ḳuşca cānın nice ḳurtarsın Hüdāyī derdmend
   Nāvek-efgen **ġamze** ṣayyād-ı şikār-endāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 86, Mısra 10). [ġamze,]*
6. Ġarḳ itse ḳana cismümi **ġamzeñ** şehīd idüp
   Deryā-ı raḥmete beni Ḥaḳ eyleye ġarīḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 96, Mısra 5). [ġamzeñ, -n]*
7. Göz göre **ġamzeñe** üftāde geçermiş nāvek
   Göreyin yerlere geçsün anı ey ḳaşı kemān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 169, Mısra 5). [ġamzeñe, -ñ, -e]*

8. Eşk başdan aşdı **ġamzeñden** necāt umsam n'ola
   Tīġa yapışmaz ġarīḳ-ı baḥr-i ʿummān olmayan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 180, Mısra 3). [ġamzeñden, -ñ, -den]*

ġamze-i ḳattāli: *Öldürücü bakış.*

1. Başını kesüp eyler ışıḳ ʿāşıḳı fi'l-ḥāl
   Tīgın çeküp ol **ġamze-i ḳattāli** Ḥüseyn'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 116, Mısra 10). [ġamze-i ḳattāli, -i]*

ġamze-i tīr-endāzı: *Ok atan yan bakışlar.*

1. Geçmeseydi baña ol ḳaşı kemānuñ nāzı
   Cāna zaḫm urmaz idi **ġamze-i tīr-endāzı** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 219, Mısra 2). [ġamze-i tīr-endāzı, -ı]*

ġamzekār: *Gamzeli, süzgün bakışlı.*

1. Ol ḳara gözlü güzel şāhīn bakışlu **ġamzekār**
   Ey Hüdāyī gitdi elden ḳıldı dil murġın şikār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 17). [ġamzekār,]*

ġamzeñ oḳlarıyla: *Yan bakmak.*

1. Beni gözetse gözüñ **ġamzeñ oḳlarıyla** n'ola
   Faḳīri gözlemedür merdüm olanuñ ḫūyı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 224, Mısra 5). [ġamzeñ oḳlarıyla, -lar, -ı, -y, -la]*

ġanī: *Zengin.*

1. Ġanīdür ol ki ruḫın zerd ide maḥabbet-ile
   Faḳīr olur mı şu kim kīmyāya vāṣıldur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 39, Mısra 9). [ġanīdür, -dür]*

ġaraż: *Amaç; arzu; düşünce.*

1. Tīr atar bu yaña ḳalb-i mübtelā mıdur **ġaraż**

   Bilmezem baña cefā mı yā vefā mıdur **ġaraż** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 81, Mısra 1). [ġaraż,]*
2. Tīr atar bu yaña ḳalb-i mübtelā mıdur **ġaraż**

   Bilmezem baña cefā mı yā vefā mıdur **ġaraż** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 81, Mısra 2). [ġaraż,]*
3. Ol ṭabīb-i cān gelüp bir dem yine tīz gitmedin

   Derdüm arturmaḳ mıdur yāḫud devā mıdur **ġaraż** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 81, Mısra 4). [ġaraż,]*
4. Yollar üzre ḫalḳ-ı ʿālem zār u ḥayrān olduġın

   Ol şeh-i mülk-i cemālüñ bir selāmıdur **ġaraż** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 81, Mısra 6). [ġaraż,]*
5. Göz açup gördüm yüzüñ ʿışḳuñla memlū oldı dil

   Revzen-i kāşāneden kesb-i havā mıdur **ġaraż** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 81, Mısra 8). [ġaraż,]*
6. Ey Hüdāyī ḫūb-edālarla müzeyyendür sözüñ

   Ḫāsidān-ı ṭabʿuña yoḳsa eẕā mıdur **ġaraż** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 81, Mısra 10). [ġaraż,]*
7. Ey Hüdāyī seni bī-nām u nişān itmekdür

   Ġarażı tīr-i cefāsına nişān eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 103, Mısra 10). [ġarażı, -ı]*
8. Cüst ü cūsından **ġaraż** her sūyı cūy-ı eşkümüñ

   Ārzū-ı rü'yet-i dīdār-ı dil-cūyuñ gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 211, Mısra 3). [ġaraż,]*
9. Ṭapuña ʿarż-ı ḫulūṣ itmedür Ḫudāvendā

   Ġaraż bu şiʿr-i dil-avīz ü naẓm-ı ġarrādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 48). [ġaraż,]*

<u>ġarazuñ:</u> *Amaç; arzu; düşünce.*

1. Ṭutdı āfāḳı meded dūd-ı dil-i sūzānum

   Ġarażuñ cevr ü cefā-ısa yeter sulṭānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 12). [ġarażuñ, -un]*

<u>ġāret itmezdi:</u> *Yağmalamak.*

1. Naḳd-i ḳalbin **ġāret itmezdi** Hüdāyī bendeñüñ

   Olmasaydı ger ḫarāmī çeşmüñe demsāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 87, Mısra 9). [ġāret itmezdi, -mez, -di]*

<u>ġār-ı dehrden:</u> *Dünya mağarası.*

1. Mehdī-i nev-bahār çıḳup **ġār-ı dehrden**

   Genc-i şikūfe yer yer açıldı türābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 3). [ġār-ı dehrden, -den]*

ġarīb: *Kimsesiz, zavallı, biçare.*

1. Sürme Hüdāyī bendeñi bir yer **ġarībidür**

   Şāhum ol āsitān-ı sipihr-iḳtidārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 177, Mısra 13). [ġarībidür, -i, -dür]*

ġarīb: *Düşkün, zavallı, biçare || Aşık.*

1. Cehān ḳaydından āzādam **garībem** nā-murādam ben

   Ne ʿazlüm var ne naṣbum var ne ġuṣṣam var ne şādam ben *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 163, Mısra 1). [garībem, -em]*
2. Raḥmetler ide rūḥına Mevlā Muḥammed'üñ

   Kim bu diyār içinde şehīd oldı hem **ġarīb** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 6, Mısra 2). [ġarīb,]*

ġarīk eyleye: *Boğmak, batırmak.*

1. Ġarḳ itse ḳana cismümi ġamzeñ şehīd idüp

   Deryā-ı raḥmete beni Ḥaḳ eyleye ġarīḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 96, Mısra 6). [ġarīḳ eyleye, -y, -e]*

ġarīk-ı baḥr-i ʿişyāna: *Isyan denizinde boğulmak.*

1. Daḫı yoḳ mı teraḥḥum bu **ġarīḳ-ı baḥr-i ʿişyāna**

   Cefā irmez mi pāyāna nihāyet yoḳ mı hicrāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 3). [ġarīḳ-ı baḥr-i ʿişyāna, -a]*

ġarīḳ-ı baḥr-i ʿummān olmayan: *Okyanusta boğulmak.*

1. Eşk başdan aşdı ġamzeñden necāt umsam n'ola

   Tīġa yapışmaz **ġarīḳ-ı baḥr-i ʿummān olmayan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 180, Mısra 4). [ġarīḳ-ı baḥr-i ʿummān olmayan, -ma, -y, -an]*

ġarīk-ı raḥmet ola: *Rahmete dalmak.*

1. Ḳana ġarḳ olsa tenüm ola ġarīḳ-ı raḥmet

   Tek beni Kaʿbe-i kūyuñda sen eyle ḳurbān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 168, Mısra 5). [ġarīḳ-ı raḥmet ola, -a]*

ġarḳ eyler: *Boğmak.*

1. Bir dem olur seni **ġarḳ eyler** ecel ṭūfānı
   Ḥażret-i Nuḥ gibi ʿömr sürerseñ biñ yıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 23). [ġarḳ eyler, -r]*

ġark itmek: *Batırmak, alabora etmek.*

1. Cehānı baḥr-i sirişḳe olurdı **ġark itmek**
   Eger ki olmasa ey dil nigārumuñ kūyı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 224, Mısra 7). [ġark itmek, -mek]*

ġark itse: *Batırmak, boğmak.*

1. Ġarḳ itse ḳana cismümi ġamzeñ şehīd idüp

   Deryā-ı raḥmete beni Ḥaḳ eyleye ġarīḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 96, Mısra 5). [ġarḳ itse, -se]*

ġark oldı: *Boğulmak, batmak.*

1. Deryāda görüp sen dür-i yektāyı kemāhī

   Reşk ābına **ġarḳ oldı** tenüm niteki māhī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 228, Mısra 2). [ġarḳ oldı, -dı]*

ġark olsun: *Boğulmak, batmak.*

1. Ḳana **ġarḳ olşun** demidür kelle-i bī-devletüm

   Ayrılupdur tīġ-ı ḫūn-rīzüñ gibi dem-sāzdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 164, Mısra 5). [ġarḳ olşun, -sun]*

ġarḳa vardı: *Batmak, boğulmak.*

1. Düşdi gird-āb-ı yem-i fürḳate bu keştī-i dil
   Garḳa vardı daḫı ol Ḫıżr-ı zamānum gelmez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 66, Mısra 8). [garḳa vardı, -dı]*

ġark-ı niʿamuñ: *Nimetlere batmış.*

1. Ḫʿān-ı keremüñ cehāna mebẕūl
   Ġarḳ-ı niʿamuñ emīr eger ḳul *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 22). [ġarḳ-ı niʿamuñ, -uñ]*

ġarrā: *Ak, parlak, güzel, gösterişli, nümâyişli, şatafatlı.*

1. Dimezsin tekye-i ʿışḳumda aḥvālüñ ne abdālum
   Benüm **ġarrā** Ḥüseynüm nūr-ı ʿaynum ruḫları ālüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 16, Mısra 4). [ġarrā,]*
2. Saña lāyıḳdur olsa şeh Ḥüseyn-i Bayḳara bende
   Benüm **ġarrā** Ḥüseynüm nūr-ı ʿaynum ruḫları ālüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 16, Mısra 8). [ġarrā,]*
3. Hüdāyī bendeñ öldür tīġ-ı ġamzeñle şehīd olsun
   Benüm **ġarrā** Ḥüseynüm nūr-ı ʿaynum ruḫları ālüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 16, Mısra 12). [ġarrā,]*

ġavġā: *Döğüşme, gürültü.*

1. Gönlüm itse n'ola rüsvāyī beni dünyāya
   Uġradan başını dildür ceresüñ **ġavġāya** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 191, Mısra 2). [ġavġāya, -ya]*

ġavġādan geçdi: *Kavgayı bırakmak.*

1. Zebān-derāz idi aʿdā görince ḫancerini
   Kesildi dilleri vü geçdi cümle ġavġādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 28). [ġavġādan geçdi, -di]*

ġavġā-ı bahs-i ʿilm: *Bilim konularını tartışma.*

1. Ġavġā-ı baḫs-i ʿilm ile hep ṭoldı mescid medrese
   Düşdi kitāb-ı ʿışḳına şimdi mevālī Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 111, Mısra 7). [ġavġā-ı baḫs-i ʿilm,]*

ġavvāṣ-ı yem-i ḥadīs ü tefsīr: *Hadis ve tefsir denizinin dalgıcı.*

1. Kūh-ı aḥad-ı celāl-tevḳīr

   Ġavvāṣ-ı yem-i ḥadīṣ ü tefsīr *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 14). [ġavvāṣ-ı yem-i ḥadīṣ ü tefsīr,]*

ġayb: *Akıl ve duyular yoluyla hakkında bilgi edinilemeyen varlık alanı.*

1. Vaḥy-i münzel didiler nuṭḳ-ı dehān-ı yāra
   Güş ider **ġaybdan** anlar ki kelām-ı melfūẓ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 83, Mısra 8). [ġaybdan, -dan]*

ġāyet: *"Çok, oldukça, pek, son derece" anlamında miktar zarfı.*

1. Ḳanuñı nūş eylesün ṣıḥḥatler olsun çeşm-i dost
   Ey Hüdāyī ḫastaya **ġāyet** münāsibdür ṣarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 16, Mısra 10). [ġāyet,]*
2. Ḫaṭı altında ruḫ-ı mehveşi levḥ-i maḥfūz
   Çeşm-i pākān anı seyr itmege **ġāyet** maḥẓūẓ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 83, Mısra 2). [ġāyet,]*
3. Kebkeb-i mūzeñe meyl itse yaşum seyli n'ola
   Sā'ilüñ ḳalbi olur dirheme **ġāyet** māyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 130, Mısra 4). [ġāyet,]*
4. Leb-i şīrīnüñe meyl itse n'ola cān-ıla dil
   Mü'minüñ ḳalbi olur ṭatluya **ġāyet** māyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 131, Mısra 2). [ġāyet,]*
5. Ġam nihāyet buluban hecre olurdı **ġāyet**
   Ey Hüdāyī çekebilsem o mehi tenhāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 188, Mısra 9). [ġāyet,]*
6. Deldi dil şīşesini nāvek-i dildūz gibi
   Ey ḳaşı yā müjeñüñ **ġāyet** eli uz gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 226, Mısra 2). [ġāyet,]*
7. Ey Hüdāyī tīġ-ı ġam kār itdi **ġāyet** cānuma
   Hey ne müşkil derd olur āh ayrılıḳ vāh ayrılıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 19). [ġāyet,]*

ġāyetin bulmaz: *Sonunu, nihayetini bulmak.*

1. Bu cevrüñ ḥaddi yoḳ mı **ġāyetin bulmaz** mı bu miḥnet
   Cefā irmez mi pāyāna nihāyet yoḳ mı hicrāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 15). [ġāyetin bulmaz, -maz]*

ġāyib olan: *Kaybolmak.*

1. Ey görinüp gözüme **ġāyib olan** nūr gibi
   Gel benüm gündüzüm itme şeb-i deycūr gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 236, Mısra 1). [ġāyib olan, -an]*

ġāyib olsañ: *Kaybolmak.*

1. Ölürüm bir dem gözümden **ġāyib olsañ** ey perī
   Nūr-ı pākisin sevād-ı dīde-i bīnālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 117, Mısra 7). [ġāyib olsañ, -sa, -ñ]*

ġayr: *Başka, başkası.*

1. Ḫūn-ı ciger ü eşk-ile yuy nakşını **ġayruñ**
   Pāk eyle Hüdāyī bu derūnuñla birūnuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 127, Mısra 9). [ġayruñ, -uñ]*
2. Esrār-ı ʿışḳuñı yise ḥayrānuñ olsa dil
   Ġayruñ şarāb-ı laʿlin içüp fāsıḳ olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 193, Mısra 12). [ġayruñ, -üñ]*

ġayra: *Başka, başkası.*

1. Hüdāyī şiʿrini **ġayra** ḳıyās ider ḥāsid
   Yanında pīleverüñ bir-durur güherle ḥacer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 42, Mısra 11). [ġayra,]*

ġayra bakduñ: *Başkalarına bakmak.*

1. Baḳsa mirʿāt-ı güle nūr-ı ruḫuñdur gördügi
   Ġayra baḳduñ dirseñ ey meh iftirādur dīdeye *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 202, Mısra 6). [ġayra baḳduñ, -du, -ñ]*

ġayret-i bāġ-ı rıḍvān: *Rıdvan bağını kıskandırmak.*

1. Reşk-i gülzār-ı İrem **ġayret-i bāġ-ı Rıḍvān**
   Çıḳdılar perdegī-i perde-nişīnān-ı felek *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 15). [ġayret-i bāġ-ı rıḍvān,]*

ġayret-i cemʿiyyet-i necm-i süreyyādur: *Süreyya yıldızının grubunu kıskandırmak.*

1. Ey Hüdāyī ol perī-şānum gelürse bezmümüz
   Ġayret-i cemʿiyyet-i necm-i Süreyyādur bugün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 158, Mısra 12). [ġayret-i cemʿiyyet-i necm-i süreyyādur, -dur]*

ġayret-i ḥūr: *Hurileri kıskandıran dilber.*

1. Ḳadüñle ruḫlaruñ ey **ġayret-i ḥūr**
   Dıraḫt-ı Vādī-i Eymen'dür ol nūr *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 21). [ġayret-i ḥūr,]*

ġayrı: *Başka, başkası.*

1. Ey ḫālīlüm Kaʿbe ḥaḳḳı ḳıbleden dönsün yüzüm
   Ḳaşlaruñdan **ġayrı** ger var-ısa mescūdum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 138, Mısra 4). [ġayrı,]*
2. Ġayrılar şīrīn lebin şeftālūsına alıcaḳ
   Ḫaste gonlüm āh idüp bu derdile eyvā didi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 239, Mısra 7). [ġayrılar, -lar]*

ġayr-ı mükerrer: *Tekrar olunmayan, eşsiz, benzersiz.*

1. Ter düşse saḫt olup n'ola sükker Ḳayacıġum
   Lezzet lebüñde **ġayr-ı mükerrer** Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 146, Mısra 2). [ġayr-ı mükerrer,]*

ġazā: *Din uğruna yapılan savaş.*

1. Ġazā güninde alursa eline tīr ü kemān
   Ḳomaya nām u nişān ḫaṣm-ı bī-ser ü pādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 21). [ġazā,]*
2. Emr-i Ḥaḳḳ ile **ġazādayken** gelüp sāḳī-i mevt
   Şundı bir pür-kāse kim ḳābil degüldür anı red *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 1, Mısra 3). [ġazādayken, -da, -y, -ken]*

ġazāl: *Ahu, ceylan.*

1. Vādī-i ʿışḳına bir çeşmi **ġazālüñ** düşelüm

   Ey Hüdāyī yine mestāne ġazeller diyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 15). [ġazālüñ, -üñ]*

ġazel: *Divan şiirinde en çok kullanılan nazım şekli.*

1. Eşʿār-ı dil-güşā vü müferriḥ **ġazellerüñ**

   Virdi Hüdāyī yār-ı suḫun-dānuma feraḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 25, Mısra 9). [ġazellerüñ, -ler, -ün]*
2. Hüdāyī tāze **ġazeller** ḳasideler diyicek

   Hemīşe ol yüzi gül ʿārıżı bahāra gerek *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 122, Mısra 9). [ġazeller, -ler]*
3. Vādī-i ʿışḳına bir çeşmi ġazālüñ düşelüm

   Ey Hüdāyī yine mestāne **ġazeller** diyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 16). [ġazeller, -ler]*

ġāzī: *Din uğrunda harbeden, cihadda yaralanmış veya harbetmiş olan kimse.*

1. Ben kāfir-i ʿışḳam gelüp öldürsün o ḫūnī

   Ben tā ki bu meydānda şehīd olam o **ġazī** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 234, Mısra 12). [ġazī,]*

geç-: *(Bir yerden) geçmek, (bir yere) uğramak.*

1. Geçüp ol serv-i revān gelmedüginden bu yaña

   Añladum anı ki ʿömr-i güẕerānum gelmez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 66, Mısra 5). [geçüp, -üp]*

geç-: *Vazgeçmek, terk etmek, bırakmak.*

1. Muḳteżā-ı ʿaḳl-ı nā-fercām imiş zühd ü verāʿ

   Geçdüm andan ʿışka düşdüm terk-i işġāl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 148, Mısra 6). [geçdüm, -dü, -m]*
2. Geçmez ölince cān u dil ol laʿl-i nābdan

   Āvāreler gibi ki kesilmez şarābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 162, Mısra 1). [geçmez, -mez]*

geç-: *Aşmak, geride bırakmak.*

1. Geçüp ʿışḳ-ı mecāzīden ḥaḳīḳat kūyına saʿy it

   Hüdāyī ḫastaya elbette tebdīl-i havā yegdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 59, Mısra 9). [geçüp,]*

2. Bulmadı naẓīrin o mehüñ ins ü melekde

   Āhumla yaşum **geçdi** simāk-ile semekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 159, Mısra 6). [geçdi, -di]*

geç: *Yaşamak.*

1. Lebīne teşne **geçen** ʿāşıḳ-ı ḳadeh-peymā

   Ḳanar mı kāse-i gerdūnı itse keyl-i şarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 14, Mısra 7). [geçen, -en]*

2. Hüdāyī kendüyi bilmez **geçer** derdüñle dil-ḫaste

   Gelüp ey cān ṭabībi aña luṭf it kendüyi bildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 53, Mısra 9). [geçer, -er]*

geç: *(Bir yerden) geçmek, (bir yere) uğramak.*

1. Sünbül saçuña bāġda pā-beste **geçermiş**

   Āzürde-dilem deste-i reyḥānuñ elinden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 154, Mısra 5). [geçermiş, -er, -miş]*

2. Ḫālüñ ḫayāli dīde-i terden geçer yürür

   Deryā **geçen** şu merdüm-i şāḥib-naẓar gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 232, Mısra 10). [geçen, -en]*

geç: *Maruz kalmak, tecrübe etmek.*

1. Bir şemʿe Hüdāyī yine pervāne **geçer** kim

   Ḳandilini andan uyarur māh-ı şeb-ārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 2, Mısra 9). [geçer, -er]*

geç: *(zaman) geride bırakmak, aşmak.*

1. Bir gülşene irişdi Hüdāyī ki ṣabānuñ

   ʿÖmri **geçer** andan daḫı olmaya ḫaberdār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 46, Mısra 10). [geçer, -er]*

2. Zülfüñden ayru **geçdi** günüm āh u vāh-ile

   Ḳaldum ḳarañu gicede baḫt-ı siyāh-ile *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 189, Mısra 1). [geçdi, -di]*

geç: *Bir yandan girip diğer yandan çıkmak; bırakmak, vazgeçmek.*

1. Laḥẓa **geçmez** ki müjeñ tīri göñülden **geçmez**

   Kaʿbe'dür cilvegehī ṭayy-ı mekān eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 103, Mısra 7). [geçmez, -mez]*

geç: *Vazgeçmek, terk etmek, bırakmak.*

1. ʿUzlet-nişīn-i künc-i dil ol cümleden **geçüp**

   Ey tīr-i dost gel berü yiter havāda gez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 63, Mısra 5). [geçüp, -üp]*
2. Geçdi Mecnūn ʿışḳdan geçmez dil-i mestānemüz

   İllerüñ uşlandı uşlanmaz bizüm dīvānemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 68, Mısra 1). [geçdi, -di]*
3. Geçdi Mecnūn ʿışḳdan **geçmez** dil-i mestānemüz

   İllerüñ uşlandı uşlanmaz bizüm dīvānemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 68, Mısra 1). [geçmez, -mez]*
4. Lebüñ yeter baña **geçdüm** şarābı n'eyleyeyin

   Çeküp ṣoñında bu deñlü ʿaẕābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 171, Mısra 1). [geçdüm, -düm]*
5. Ḫālüñ ḫayāli dīde-i terden **geçer** yürür

   Deryā geçen şu merdüm-i ṣāḥib-naẓar gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 232, Mısra 9). [geçer, -er]*
6. Yüri var nūş-ı mey-i ʿışḳ maḥāẕīrin **geç**

   Eyleye tā ki seni cām-ı ḥaḳīḳī ḳanzil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 33). [geç,]*

geç: *Değmek, işlemek.*

1. Geçer ey ḳaşları yā nüh-felekden nāvek-i āhum

   Zirihler de giyerse gök demürden egnine ḳat ḳat *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 20, Mısra 3). [geçer, -er]*
2. Deldi tenümi oḳları meydān-ı belāda

   Bārān şu ḳadar yaġdı ki **geçdi** kepenekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 153, Mısra 8). [geçdi, -di]*

geç: *... olarak bilinmek, ... olarak anılmak, ... sayılmak.*

1. Geçinür ʿāşıḳuñ ṣofī velīkin dilden āhı yoḳ

   Ḫālīlu'llāh **geçer** ammā tütün tütmez ocaġında *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 203, Mısra 4). [geçer, -er]*

geç: *Geçinmek, farz etmek.*

1. Āh-ı serd olup dem-ā-dem mihrin iẓhār itmede
   ʿĀşıḳ-ı ṣādıḳ **geçer** dildāruma beñzer ṣabāḥ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 23, Mısra 8). [geçer, -er]*

geç: *İsabet etmek, maruz kalmak.*

1. Bostān u bāġa geçdügi rengi **geçer** saña
   Ṣaḳın Hüdāyī bu felek-i ḥīlekārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 173, Mısra 13). [geçer, -er]*

geç: *Kabul görmek.*

1. Naḳd-i dil-i aġyārı ḳo **geçmez** direm-i ḳalb
   Al genc-i revānum ki benüm naḳd-i revāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 55, Mısra 3). [geçmez, -mez]*
2. Atma yābāna tirüñi gönder begüm dile
   Kim cān metāʿı gibi **geçer** şehr-i tende bu *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 8). [geçer, -er]*

geçende: *Yakın bir geçmişte, yakında.*

1. Bildüm ne yüzden aḳduġını āb-ı dīdemüñ
   Bir kerre görmiş-idi cemālüñ **geçende** bu *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 10). [geçende,]*

geçüp gitdi: *Gelip geçmek.*

1. Nūş idüp anı **geçüp gitdi** riyāż-ı cennete
   Raḥmet ide rūḥına ol Ḳādir-i Ferd u Eḥad *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 1, Mısra 5). [geçüp gitdi, -di]*

gedā: *Dilenci ‖ Aşık.*

1. Dāyim ṭayanup ḥüsnüñe ẓulm itme **gedāya**
   Ḳalmaz saña bu ḥaşmet ile cāh Muḥammed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 28, Mısra 3). [gedāya, -y, -a]*

2. Ele alup yüzini geldi Hüdāyī tapuña

   Bir **gedādur** ki ḫazān bergini sulṭāna suñar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 56, Mısra 10). [gedādur, -dur]*

gedā-ı ḫoşe-çīnüñ: *Başak deren dilenci.*

1. Dāne almaz murġ-ı ḳudsīler dehān-ı mūrdan

   Şāhlar çekmez **gedā-ı ḫoşe-çīnüñ** minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 150, Mısra 10). [gedā-ı ḫoşe-çīnüñ, -üñ]*

geh: *Fars. Bazen, bazı.*

1. Dānesin sübḥa vü ābını vużu' eyler-iseñ

   Murġ-ı rūḥuñ uça **geh** Sidre'deki Ṭūbā'da *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 195, Mısra 4). [geh,]*

geh: *"Gâh ... gâh/geh ..." bağlacı. Bazen de, ara sıra da.*

1. Geh ālām-ı raḳībān geh ḫumār-ı bāde-i hicrān

   Olur her ḳanda ise ʿāşıḳa bir derd-i ser peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 11). [geh,]*
2. Geh ālām-ı raḳībān **geh** ḫumār-ı bāde-i hicrān

   Olur her ḳanda ise ʿāşıḳa bir derd-i ser peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 11). [geh,]*
3. Zerd ider gāhī ten-i ʿüryānı **geh** eşk-ile āl

   Giydürür sulṭān-ı ʿışḳuñ baña ḳat ḳat cāmeler *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 48, Mısra 3). [geh,]*
4. Bu Hüdāyī gāh göya gāh ḫāmūş olduġı

   Bu ki çeşmüñ yādına **geh** mest ü **geh** ḫayrāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 50, Mısra 10). [geh,]*
5. Bu Hüdāyī gāh göya gāh ḫāmūş olduġı

   Bu ki çeşmüñ yādına **geh** mest ü **geh** ḫayrāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 50, Mısra 10). [geh,]*
6. Ol laṭīf eşkāli **geh** peydā gehī penhān ider

   Sīmyā ʿilmin bilür yā gösterür iʿcāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 86, Mısra 7). [geh,]*
7. Geh dildedür müjeñ oḳı geh cān evindedür

   Ḳanlu gibi ki gizlenür ilden bucaḳ bucaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 97, Mısra 11). [geh,]*
8. Geh dildedür müjeñ oḳı **geh** cān evindedür

   Ḳanlu gibi ki gizlenür ilden bucaḳ bucaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 97, Mısra 11). [geh,]*

9. Ke’s-i hilāli **geh** pür ider **geh** tehī felek

   Yāra içer Hüdāyī ṭolular çanaḳ çanaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 97, Mısra 13). [geh,]*

10. Ke’s-i hilāli **geh** pür ider **geh** tehī felek

    Yāra içer Hüdāyī ṭolular çanaḳ çanaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 97, Mısra 13). [geh,]*

11. Geh seng-i cevr-i ḳahra geh tīrüñe nişān it

    Ṭurmış-durur Hüdāyī senden gelen belāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 186, Mısra 9). [geh,]*

12. Geh seng-i cevr-i ḳahra **geh** tīrüñe nişān it

    Ṭurmış-durur Hüdāyī senden gelen belāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 186, Mısra 9). [geh,]*

13. Ṭavḳ ṭaḳmış boynına gūyā ḳalender fāḫte

    Çārsū-ı bāġda **geh** medḥ oḳur **geh** dāsitān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 24). [geh,]*

14. Ṭavḳ ṭaḳmış boynına gūyā ḳalender fāḫte

    Çārsū-ı bāġda **geh** medḥ oḳur **geh** dāsitān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 24). [geh,]*

geh geh: *Bazı bazı, ara sıra, arada bir.*

1. Geh geh unıtma seng-i duʿā-y-ile yād idüp

   Taʿmīr eyle bu dil-i vīrānı Muṣli Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 187, Mısra 7). [geh geh,]*

gehī: *"Gâh ... gâh/geh ..." bağlacı. Bazen de, ara sıra da.*

1. Ol laṭīf eşkāli geh peydā **gehī** penhān ider

   Sīmyā ʿilmin bilür yā gösterür iʿcāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 86, Mısra 7). [gehī,]*

gel: .

1. Ey Hüdāyī **gel** e inṣāf idicek ʿālemde

   Bir ṣafāgāh mı var sūy-ı Ḳalāta’dan yig *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 119, Mısra 9). [gel,]*

gel: *Uğramak.*

1. Gel ṣaḥn-ı bāġa nūş idelüm kāse kāse mey

   Zeyn oldı rāġa lāle-i Nuʿmān tabaḳ tabaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 95, Mısra 5). [gel,]*

gel: *Gelmek, buyurmak, şereflendirmek.*

1. Ġamdan öldüm cān u dil tenden müberrādur bugün
   Luṭf idüp rūḥum **gelürseñ** ḫāne tenhādur bugün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 158, Mısra 2). [gelürseñ, -ür, -sen]*

gel: *Gelmek.*

1. Gelmeden kūyuña maḳṣūd yüzüñ görmekdür
   Girmeden cennete dīdārdur ey meh melḫūẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 83, Mısra 3). [gelmeden, -me, -den]*

gel: *Far. Hazine, define, kenz.*

1. Ṣofī saf-ı rindāna **gel** ṣāfī mey-i ṣāf eyle nūş
   Saña ṣafā geldüñ disün ser-cümle aṣḥāb-ı ṣafā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 7, Mısra 7). [gel,]*
2. Küḫl eyle dil Yaʿḳūb'ınuñ çeşmine **gel** ḫāk-i rehüñ
   İḫvān gözüñ aydın disün gelsün ey Yūsuf-liḳā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 7, Mısra 9). [gel,]*
3. Gel merġzāra niteki ṭāvūs naḫl-i gül
   Gözler açar nigāh içün ey ġunca-leb saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 8, Mısra 7). [gel,]*
4. Zamān-ı ḥüsnidür yāruñ muḳābil olma **gel** ey meh
   Güneş raḫşān iken ṭoġsa ne deñlü vire fer kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 13, Mısra 7). [gel,]*
5. Geçüp ol serv-i revān **gelmedüginden** bu yaña
   Añladum anı ki ʿömr-i güẕerānum gelmez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 66, Mısra 5). [gelmedüginden, -me, -düg, -in, -den]*
6. Gel Hüdāyī bendeñe ey vālī-i mülk-i cemāl
   Ḳadre irsün nūr görsün dīde-i bīdārumuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 69, Mısra 9). [gel,]*
7. Nūş eyleyelüm mey olalum sīne be-sīne
   Gel ḳan yalaşup olalum ey māh ḳarındaş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 78, Mısra 4). [gel,]*
8. Murġ-ı cānı tenden uçurdı gelüp derd ü ġamuñ
   Şanki bir maḥbūsı **geldi** itdi yārānı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 80, Mısra 4). [geldi, -di]*
9. Āşikāre **gelmez-iseñ** ḫavf idüp aġyārdan
   Ey perī luṭf it gel eyle bārī penhān İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 11). [gelmez-iseñ, -mez, --iseñ]*
10. Gün gibi bāġa **gel** ki ide şevḳuña niṣār
    Lü'lü'-i jāleyi gül-i ḫandān tabaḳ tabaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 95, Mısra 3). [gel,]*
11. Bāġa **gel** kim şimdi gülşen sünbül-i Hindū-y-ıla
    Rūm ili maḥbūbıdur ṣan ṭaḳınur perr-i küleng *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 106, Mısra 7). [gel,]*
12. Ey cān ṭabībi tīġ-ı ġamuñ sīnem itdi çāk
    Gel sozen-i müjeñle yine nāzükāne dik *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 124, Mısra 6). [gel,]*

13. Gül dikme bāġa ʿārıż-ı dil-ber biter diyü
    Serv ü çenar **geldi** bugün bāġbāna dik *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 124, Mısra 8). [geldi, -di]*
14. Yād-ı ḳaddüñle elif **geldi** gice fāl eyledüm
    Ḫıdmetüñde ṭoġrıyam ey serv aña dāl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 148, Mısra 1). [geldi, -di]*

gel: *Ulaşmak.*

1. Döndürdi cism-i zerdümi derdüñle nāya żaʿf
   Geldi o dem ki vire vücudum fenāya żaʿf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 89, Mısra 2). [geldi, -di]*

gel: *Gelmek, ulaşmak, varmak.*

1. Gelmege bāzāra ḳavl itdi bizümle yārumuz
   Müşteri bī-ḥad bozarlar ḳorḳaruz bāzārumuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 69, Mısra 1). [gelmege, -me, -ġe]*

gel: *Belirmek, görünmek.*

1. Ḫʷuş gör Hüdāyī bendeñi geldükde ḳapuña
   Bir gün **gelür** ki żaʿf-ıla gözden nihān olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 18). [gelür, -ür]*

gel: *Belirmek, ortaya çıkmak.*

1. Seni sevdümse şāhum n'ola luṭf eyle beni öldür
   Eger ḳuldan ḫaṭa **gelse** şehenşehden ʿaṭā yegdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 59, Mısra 6). [gelse, -se]*
2. Pür it surḫ-āb-ıla sāḳī uyar ḳandīl-i cāmı gel
   Şeb-i ṭarīḳ-i ʿuşşāḳa yine nūr u żiyā **gelsün** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 167, Mısra 4). [gelsün, -sün]*
3. Hüdāyī iç mey-i ʿışḳ-ı neşāt-efzā vü ġam gāhī
   Ki mirʿāt-ı derūnuñdan keder gitsün ṣafā **gelsün** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 167, Mısra 10). [gelsün, -sün]*

gel: *Esmek(Rüzgar bağlamında).*

1. Dilerseñ ʿışḳ-ı pāk-i yārı sīneñ çāk çāk eyle

   Çoġ it revzenlerin ḳaṣruñ aña her dem havā **gelsün** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 167, Mısra 8). [gelsün, -sün]*

gel: *Bir yerden bir yere varmak, ulaşmak.*

1. Yaraşur destüñde Dīvān-ı Hüdāyī serverā

   Ḫūbdur **gelse** sefīne baḥr u ʿUmmān üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 200, Mısra 10). [gelse, -se]*

gel: *Sıra gelmek.*

1. Baña **geldükce** hümā gibi ḳatı yüksek uçan
   İllere ṣayd olıcı kebk-i ḫırāmānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 134, Mısra 7). [geldükce, -dükce]*

gel: *Bir yerden bir yere ulaşmak, varmak.*

1. Ṣaçdı cevāhir üstine dāmād-ı nev-bahār
   Bāġa ʿarūs-ı lāle **gelince** ayaḳ ayaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 97, Mısra 6). [gelince, --ince]*
2. Alaylar baġlayup zülfi çeker müjgānı ḫançerler
   Amān virmez hemān ḳarşusına kim **gelse** ḫançerler *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 6). [gelse, -se]*

gel: *(bir maksatla) bir yere uğramak, ziyaret etmek.*

1. Olmaz şehā Hüdāyī ḳuluñla saña naẓīr
   Ger sad-hezār **gelse** bu bāġa hezār gül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 135, Mısra 10). [gelse, -se]*

gel: *Buyurmak, teşrif etmek.*

1. Ḫʿuş gör Hüdāyī bendeñi **geldükde** ḳapuña
   Bir gün gelür ki żaʿf-ıla gözden nihān olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 17). [geldükde, -dükde]*

gel: *(Şöyle veya böyle) Etki bırakmak, ... etkisi bırakmak.*

1. Şol ḳadar tatlu gelür teşne Hüdāyī'ye lebüñ

   Ḫıżr'a **gelmez** o ḳadar Çeşme-i Ḥayvān'ı leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 30, Mısra 10). [gelmez, -mez]*

gel: *Doğmak, dünyaya gelmek.*

1. Şeh-i ʿālem-penāhıdur bugün ser-ḥayl-i ḫūbānuñ

   Naẓīri **gelmemişdür** milket-i ʿOs̱mān'a ʿOs̱mān'uñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 4). [gelmemişdür, -me, -miş, -dür]*
2. Bu ḥüsn-ile be-ḥaḳḳ-ı çār-yār-ı Aḥmed-i Muḫtār

   Naẓīri **gelmemişdür** milket-i ʿOs̱mān'a ʿOs̱mān'uñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 8). [gelmemişdür, -me, -miş, -dür]*
3. Nihāyetde leṭāfet ṭalʿat ü behcet kemālinde

   Naẓīri **gelmemişdür** milket-i ʿOs̱mān'a ʿOs̱mān'uñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 12). [gelmemişdür, -me, -miş, -dür]*
4. Cebīn ü çihresidür mihr ü māha ḳurretü'l-ʿayneyn

   Naẓīri **gelmemişdür** milket-i ʿOs̱mān'a ʿOs̱mān'uñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 16). [gelmemişdür, -me, -miş, -dür]*
5. N'ola ḫalḳ-ı cehān olsa Hüdāyī gibi şeydāsı

   Naẓīrī **gelmemişdür** milket-i ʿOs̱mān'a ʿOs̱mān'uñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 20). [gelmemişdür, -me, -miş, -dür]*

gel: *(Bir maksatla) Bir yere uğramak,gelmek, ziyâret etmek.*

1. Ḳarşu çıḳsa ne ʿaceb ṣabr u ḳarārum dil ü cān

   Gün gibi bu seḥer ol şāh-süvārum **geldi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 217, Mısra 4). [geldi, -+di]*

gel: *(Bir maksatla) Bir yere gelmek.*

1. Ṣalındı yine yāsemenüñ ḳolları serve

   Ṣarmaşdı **gelüp** bir yire göyā iki ʿāṣıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 100, Mısra 6). [gelüp, -üp]*
2. Ey Hüdāyī umaram ol yüzi ḫūrşīd **gelüp**

   Ḫākden ḳaldura ben ẕerresini ṭoz gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 226, Mısra 9). [gelüp, -üp]*
3. Emr-i Ḥaḳḳ ile ġazādayken **gelüp** sāḳī-i mevt

   Ṣundı bir pür-kāse kim ḳābil degüldür anı red *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 1, Mısra 3). [gelüp, -üp]*

gel: *(Bir maksatla) Bir yere uğramak, ziyâret etmek.*

1. Varup yalvarmadın kendi **gelen** ḫūrī-liḳā yegdür
   Dilā bekle recā bābın tevekkül ḳıl Ḫudā yegdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 59, Mısra 1). [gelen, -en]*
2. Gitdi ʿaḳlum gibi ol rūḥ-ı revānum **gelmez**
   Yine ḥaşr olmayıcaḳ sīneme cānum **gelmez** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 66, Mısra 1). [gelmez, -mez]*
3. Ḳalbi āyīnesi ter düşdi meger āhumdan
   İncinüp bendesine şāh-ı cehānum **gelmez** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 66, Mısra 4). [gelmez, -mez]*
4. Meded öldüm şun ol Āb-ı Ḥayāt'ı sāḳīyā **gelsün**
   Giyāh-ı ḫuşke feyż irsün yine neşv ü nemā **gelsün** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 167, Mısra 1). [gelsün, -sün]*
5. Gele mi sīne-i ṣad-pāreme ol genc-i cemāl
   Şeh-nişīn ola mı bir ḫāne-i vīrānedür o *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 184, Mısra 7). [gele, -e]*
6. Geh seng-i cevr-i ḳahra geh tīrüñe nişān it
   Ṭurmış-durur Hüdāyī senden **gelen** belāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 186, Mısra 10). [gelen, -en]*
7. Mest olup ʿışḳ-ıla bir pāyeye baş pāyuñı kim
   Gele aṣḥāb-ı ṣafā saña mübārek-bāda *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 195, Mısra 8). [gele, -e]*
8. Her kemerle sütūnı remz eyler
   Her **gelen** eyleye rükūʿ u ḳıyām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 38). [gelen, -en]*
9. Ḳapudan big sefere oldı saʿādetle revān
   Kāfir anuñla eger kim **gelüben** eylese ceng *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 16). [gelüben, -üben]*
10. Tārīḫini Hüdāyī-i dāʿī didi anuñ
    Bu kārvān-serāya **gelen** oldı hep revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 3, Mısra 6). [gelen, -en]*

gel: *... zamanı gelmek.*

1. Gele şol gün ki maġz-ı üstüḫānlar ḳaynaya serde
   Beni ḳıl ẓıll-ı luṭfuñda ḥimāyet yā Resūla'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 204, Mısra 5). [gele, -e]*

gel: *Belirmek, ortaya çıkmak.*

1. Āhum ḫaṭuñ **gelince** boyandı ḳaralara
   Miskīn Hüdāyī öldi diyü mātem eyledi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 222, Mısra 9). [gelince, -ince]*

gel: *(bir maksatla) bir yere gelmek.*

1. Murġ-ı cānı tenden uçurdı **gelüp** derd ü ġamuñ
   Şanki bir maḥbūsı geldi itdi yārānı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 80, Mısra 3). [gelüp, -üp]*
2. Ol ṭabīb-i cān **gelüp** bir dem yine tīz gitmedin
   Derdüm arturmaḳ mıdur yāḫud devā mıdur ġaraż *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 81, Mısra 3). [gelüp, -üp]*
3. Çekmesün kūy-ı ḫarābāta **gelüp** zühhād ayaḳ
   Basmaṣun ʿişretgehe ehl-i ṣafā der yad ayaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 91, Mısra 1). [gelüp, -üp]*
4. Gör perde-i ʿinebde **gelüp** duḫter-i rezi
   Ey gizlü genc uman bu cehān-ı ḫarābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 162, Mısra 3). [gelüp, -üp]*
5. Emdür lebi her derde vü ḥikmet nedür ammā
   Ben ḫastaya ölsem de **gelüp** virmez em anı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 214, Mısra 6). [gelüp, -üp]*
6. Gelüp bu gice eyā meh bizümle aḫşamla
   Derūn-ı bezmümüzi rūşen eyle hāle gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 218, Mısra 3). [gelüp, -üp]*
7. Dār-ı ġurbetde Hüdāyī'ye **gelüp** yār oldı ġam
   Ol büt-i sīmīn-tenüm yā Rab kimüñle yār iki *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 233, Mısra 11). [gelüp, -üp]*
8. Ben kāfır-i ʿışḳam **gelüp** öldürsün o ḫūnī
   Ben tā ki bu meydānda şehīd olam o ġazī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 234, Mısra 11). [gelüp, -üp]*
9. Maḥfil-i gülşende gūş it muṣḥaf-ı gülden **gelüp**
   Semme vechu'llāh oḳur her bülbül-i şīrīn-zebān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 9). [gelüp, -üp]*
10. Sāye-i mihr-pāyeñ ile **gelüp**
    İtdüñ aʿlā boyuñ gibi şānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 73). [gelüp, -üp]*
11. Eyā Mışr-ı dile biñ ʿizzet-ile Yūsuf-ı ṣānī
    Gelüp dārü's-sürūr itseñ n'ola bu beyt-i aḥzānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 10). [gelüp, -üp]*

gel: *Belirmek, görünmek, ortaya çıkmak.*

1. Dāl **geldi** devlet-i vaṣla anı dāl eyledüm
   Gül gibi güldi açıldı nūş idüp peymāneyi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 5). [geldi, -di]*

gel: *(Bir kimse veya yer üzerinde) Belli bir durum veya sıfatın etkisi görünür, hissedilir olmak.*

1. Geldi ġam-ı cānān yüri çıḳ sīneden ey cān
   Hem-ḫāne ḳatı teng-durur eyleme yer dar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 46, Mısra 7). [geldi, -di]*

gel: *"Gel, hadi" anlamında temenni veya emir bildiren söz.*

1. Bezme **gel** vaḥdet idelüm ṣāhum
   Bende s̲ānī vü cām-ı mey s̲āli̲s̲ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 21, Mısra 3). [gel,]*
2. Āṣikāre gelmez-iseñ ḫavf idüp aġyārdan
   Ey perī luṭf it **gel** eyle bārī penhān İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 12). [gel,]*
3. Gel z̲erre-veş Hüdāyī ḳuluñ ḫākden götür
   Ey āfitābum ā gözümüñ nūrı ā Laṭīf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 90, Mısra 13). [gel,]*
4. Cemālüñ ātişi germ eylesün **gel** bezm-i ʿuṣṣāḳı
   Benüm luṭf issi sulṭānum yaraşmaz saña serd olmaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 93, Mısra 5). [gel,]*
5. Çıḳ seyre ṭarf-ı bāġ u leb-i cūybāra **gel**
   Mānend-i serv ey gül-i sūrī kenāra **gel** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 132, Mısra 2). [gel,]*

gel: *"Bırak, vazgeç!" anlamlarında olup bir kimseden bir davranışını, alışkanlığını terk etmesini istemek.*

1. Terk eyle ṣofī zerḳ u riyā-y-ıla ḥırṣı **gel**
   Ḫayr ide tā saña ʿamel ü zühd ü ṭāʿatüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 109, Mısra 9). [gel,]*
2. Zerd itdi sensüzin yüzümüz āh u zār **gel**
   Bir şekle daḫı ḳoydı bizi rūzgār **gel** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 2). [gel,]*
3. Ṣunsa raḳīb tuḥfe diyü alma cānını
   Meyl eyleme saḳın begüm ol yādigāra **gel** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 132, Mısra 6). [gel,]*
4. Beni nā-şād idüp ḳapuñda **gel** aġyāri şād etme
   Zamān-ı devletüñdür ber-murād it nā-murād itme *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 5). [gel,]*

gel: *(Geri) gelmek.*

1. Gitdi ʿaḳlum gibi ol rūḥ-ı revānum **gelmez**
   Yine ḥaşr olmayıcaḳ sīneme cānum **gelmez** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 66, Mısra 2). [gelmez, -mez]*

2. Geçüp ol serv-i revān gelmedüginden bu yaña
   Añladum anı ki ʿömr-i güẕerānum **gelmez** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 66, Mısra 6). [gelmez, -mez]*
3. Düşdi gird-āb-ı yem-i fürḳate bu keştī-i dil
   Garḳa vardı daḫı ol Ḫıżr-ı zamānum **gelmez** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 66, Mısra 8). [gelmez, -mez]*
4. Ey Hüdāyī ʿacaba ḳandadur ol māh-liḳā
   Çıḳdı gökler yüzine āh u fiġānum **gelmez** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 66, Mısra 10). [gelmez, -mez]*
5. On sekiz biñ ʿālemüñ seyrinden eglenmez gelür
   Eglenür kūyuñda **gelmez** bu dil-i çālākümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 67, Mısra 10). [gelmez, -mez]*

gel: *(bir maksatla bir yere) gitmek.*

1. Gel saña revān idecegüm tuḥfe-i cāndur
   Saḳlaram anı sen şeh içün niçe zamāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 55, Mısra 1). [gel,]*

gel: *(Bir maksatla) Bir yere gelmek.*

1. Yine gül **geldi** olup ḫusrev-i evreng-i çimen
   İdelüm gel berü bülbül gibi āheng-i çimen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 166, Mısra 1). [geldi, -di]*
2. Her kim ki **geldi** mahşere ser-mest-i cām-ı ʿışḳ
   Ḳurtuldı ḳīl ü ḳāl-i su'āl ü cevābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 178, Mısra 9). [geldi, -di]*
3. Ol perī aldı benüm ṣabr u ḳarārum **geldi**
   Yine dīvāneyem ol tāze bahārum **geldi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 217, Mısra 1). [geldi, -di]*
4. Ol perī aldı benüm ṣabr u ḳarārum **geldi**
   Yine dīvāneyem ol tāze bahārum **geldi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 217, Mısra 2). [geldi, -di]*
5. Gül gibi tāzeledi sīnedeki dāġlarum
   Yine yaḳdı beni ol lāle-ʿiẕārum **geldi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 217, Mısra 6). [geldi, -di]*
6. Ḥamdü li-llāh ki gidüp derd ü belā-ı fürḳat
   Merhem-i sīne-i mecrūḥ-figārum **geldi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 217, Mısra 8). [geldi, -di]*
7. Ey Hüdāyī yine ḫūrşīd gibi şavḳumdan
   Ṣıġmasam n'ola bütün ʿāleme yārum **geldi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 217, Mısra 10). [geldi, -di]*
8. Seferden şehrümüz ol şāh-ı ʿālī-şānumuz **geldi**
   Bi-ḥamdi'llāh anı gördük yerine cānumuz **geldi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 227, Mısra 1). [geldi, -di]*

9. Ẓalām-ı şām-ı fürḳat nūra tebdīl oldı gün gördük

   Lebi Ḫıżr u dehānı Çeşme-i Ḥayvān'umuz **geldi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 227, Mısra 4). [geldi, -di]*

10. Demidür sīnemüz şehri ṭonansun dāġ-ı şevḳ-ıla

    Gönüller mülkini feṭḥ eyleyen sulṭānumuz **geldi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 227, Mısra 6). [geldi, -di]*

11. Gönül Eyyūb-veş efgār idi kirmān-ı hicrāndan

    Bi-ḥamdi'llāh oñuldı derdümüz dermānumuz **geldi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 227, Mısra 8). [geldi, -di]*

12. Teraḫ gitdi feraḫ **geldi** Hüdāyī minnet Allāh'a

    Gönül Yaʿḳūb'ına ol Yūsuf-ı Kenʿān'umuz **geldi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 227, Mısra 9). [geldi, -di]*

13. Teraḫ gitdi feraḫ **geldi** Hüdāyī minnet Allāh'a

    Gönül Yaʿḳūb'ına ol Yūsuf-ı Kenʿān'umuz **geldi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 227, Mısra 10). [geldi, -di]*

14. Geldi Hüdāyī der-geh-i devlet-me'ābuña

    Himmet recā ider şeh-i mālik-riḳābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 51). [geldi, -di]*

15. Naḳşına olmış-ıdum Mānī-i çarḫuñ ḥayrān

    Geldi şeh-bāz-ı sepīd-i seḥer açup şeh-bāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 20). [geldi, -di]*

16. Ya seyre çıḳdı şeh-i kām-rān-ı kişver-i Rūm

    Ya **geldi** yār temāşā-ı deşt ü ṣaḥrādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 10). [geldi, -di]*

17. Emr idüp **geldi** ʿasker-i encüm

    Ṭoldı meydān-ı nüh-sipihr-i berīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 5). [geldi, -di]*

18. Geldi seyyāre-gān-ı heft-eflāk *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 14). [geldi, -di]*

19. Yād idüp āşinā-ı baḥr-i ġamın

    Geldi ben bendesine ol ḫānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 20). [geldi, -di]*

20. Minnet Allāh'a dirligüm ḫᵛuşdur

    Geldi bu mürde cismüme cānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 32). [geldi, -di]*

gel: *Gelmek, nüzûl etmek.*

1. Kesb-i gencīne-i ʿirfān idegör kim dem olur

   Gelmemiş gibi olasın bu ḫarāb-ābāda *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 195, Mısra 6). [gelmemiş, -me, -miş]*

gel: *"Buyur, haydi gel!" anlamlarında bir davet ve çağırma sözü.*

1. Ḥaşr olalum **gel** bugün dirsem ṣalarsın yārına
   Ey sehī-ḳāmet ḳıyāmetdür senüñ ferdālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 115, Mısra 11). [gel,]*
2. Zerd itdi sensüzin yüzümüz āh u zār **gel**
   Bir şekle daḫı ḳoydı bizi rūzgār **gel** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 1). [gel,]*
3. Demler-durur ki dīde-i baḫtum ġunūdedür
   Ey āfitāb-ı ṣubḥ-ı saʿādet uyar **gel** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 4). [gel,]*
4. Öldüm ġamuñla zinde idüp ḫākden götür
   Ey ʿĪsī-i zamāne yetiş Ḫıżr-var **gel** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 6). [gel,]*
5. Dil ḫastasına şerbet-i laʿlüñle emsem it
   Mecrūḥ-ı cānı merhem-i sīneñle ṣar **gel** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 8). [gel,]*
6. Luṭf eyle çār-yār-ı Resūl-i Ḫudā içün
   Yollar gözetmeden gözümüz oldı çār **gel** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 10). [gel,]*
7. Eşküm ḥabābı şanma seni cüst ü cū içün
   yollara düşdi dīde-i ümmīd-vār **gel** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 12). [gel,]*
8. Ġam ḫayli yıḳdı gönlini sensüz Hüdāyī'nüñ
   Şāhum ḫarāba vardı yetiş bu diyār **gel** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 14). [gel,]*
9. Bir feṭḥ-i bāb ider saña Fettāḥ ümīddür
   Ey dil hele o devlet işigine var **gel** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 16). [gel,]*
10. Ṭīġ çek sīneme **gel** tek yoluña cān vireyin
    Sūre-i Tevbe ḫaḳ'içün yalıñuz baş degül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 129, Mısra 11). [gel,]*
11. Çıḳ seyre ṭarf-ı bāġ u leb-i cūybāra **gel**
    Mānend-i serv ey gül-i sūrī kenāra **gel** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 132, Mısra 1). [gel,]*
12. Refʿ eyle ḫākden bizi ey gird-bād-ı āh
    Devrüñde minnet itmeyelüm rūzgāra **gel** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 132, Mısra 4). [gel,]*
13. Eglenmez ise gönlüñ eger kūy-ı yāra var
    Yaʿnī ki seyr ü ṣoḥbet-i bāġ u bahāra **gel** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 132, Mısra 8). [gel,]*
14. İsterseñ ey Hüdāyī eger pāye-i celāl
    Būs-ı riḳāb-ı mīr-i fażīlet-şiʿāra **gel** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 132, Mısra 10). [gel,]*
15. Ey benüm nāzı gibi ḳulları çoḳ ḫānum **gel**
    Günde biñ yüze güler ġunca-ı ḫandānum **gel** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 134, Mısra 1). [gel,]*
16. Ey benüm nāzı gibi ḳulları çoḳ ḫānum **gel**
    Günde biñ yüze güler ġunca-ı ḫandānum **gel** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 134, Mısra 2). [gel,]*
17. Baña mestūr ṣatup kendüyi her maḍrabaya
    Açılan gül gibi gencīne-i penhānum **gel** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 134, Mısra 4). [gel,]*
18. Her oḳınduġı yere varıcı şeh-bāz gibi
    Zaġlar hem-demi ṭūṭī-i suḫun-dānum **gel** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 134, Mısra 6). [gel,]*
19. Baña geldükce hümā gibi ḳatı yüksek uçan
    İllere ṣayd olıcı kebk-i ḫırāmānum **gel** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 134, Mısra 8). [gel,]*

20. Derd-i hecrüñle helāk oldı Hüdāyī ḫasta

    Dirilür ānīde **gel** ey ʿİsī-i devrānum **gel** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 134, Mısra 10). [gel,]*

21. Derd-i hecrüñle helāk oldı Hüdāyī ḫasta

    Dirilür ānīde **gel** ey ʿİsī-i devrānum **gel** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 134, Mısra 10). [gel,]*

22. Yüzüme ṭur ḳademüñ bas **gel** ey yüzi Kaʿbe

    Ṭolarsa gözlerümüñ şīşesi ḳayurmaz ḳum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 136, Mısra 3). [gel,]*

23. Gel ikimüz bir olup gülşene revān olalum

    Numūne-i gül-i raʿnā-ı gülsitān olalum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 137, Mısra 1). [gel,]*

24. Ḳad-i dü-tāmı görüp ḳaçma ṭoġrı sīneme **gel**

    ʿAdūlaruñ gözine tīr ile kemān olalum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 137, Mısra 7). [gel,]*

25. Zāhidā **gel** içelüm şöyle lebi yādına kim

    Tāc-ıla hırḳayı rehn-i mey-i nāb eyleyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 143, Mısra 9). [gel,]*

26. Terk eyle **gel** raḳībüñi ser-tāc-ı ʿālem ol

    Ḫ'uşdur ki bī-ṣadef ola gevher Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 146, Mısra 11). [gel,]*

27. Gel ṣofī Hüdāyī gibi keskince şarāb iç

    Tā kim kese derd-i ġam-ı devrānı yürekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 153, Mısra 9). [gel,]*

28. Ey perī **gel** bu dil-i dīvāneyi zencīre çek

    Nev-bahār-ı ʿārıżuñ şevḳıyla şeydādur bugün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 158, Mısra 3). [gel,]*

29. Pür it surḫ-āb-ıla sāḳī uyar ḳandīl-i cāmı **gel**

    Şeb-i ṭarīḳ-i ʿuşşāḳa yine nūr u żiyā gelsün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 167, Mısra 3). [gel,]*

30. Ḳandasın **gel** seni ey ḫusrev-i ḫūbān-ı cehān

    Merdüm-i dīdelerüm aramadan terledi ḳan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 168, Mısra 1). [gel,]*

31. Genc-i ʿışḳuñ niçe bir sīnede olsun mestūr

    Açalum ʿāleme **gel** gün gibi meşhūr olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 4). [gel,]*

32. Yol gözlerem nücūm-ı reh-i kehkeşān gibi

    Ḳurtar beni **gel** ey yüzi mihr intiẓārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 177, Mısra 8). [gel,]*

33. Nūş idelüm şu ḳan olacaġı **gel** ey refīḳ

    Demdür ki açmaz alavuz rūzgārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 177, Mısra 9). [gel,]*

34. Gel ʿibret al bu seyr-i sarāy-ı ḫarābdan

    Ḳalmışdur ança Ḫusrev u Efrāsiyāb'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 178, Mısra 1). [gel,]*

35. Kaʿbe-i ḳalbümi **gel** yıḳma Ḫālīlüm şimdi

    Bir zamān kendü elüñle yapılan ḫānedür o *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 184, Mısra 3). [gel,]*

36. Pākdür ḳalbi Hüdāyī'nüñ **gel** itme ictināb

    Gir ḫamāyil-veş anuñ ey verd-i raʿnā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 196, Mısra 9). [gel,]*

37. Deşt-i ḫüsnüñ ḳurdısın ḳapmaġa cānlar ḳuzısın

    Gitme yabana **gel** e ʿuşşāḳ-ı şeydā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 197, Mısra 6). [gel,]*

38. Bu şām-ı fürḳati rūz-ı viṣāle tebdīl it

    Gel ey çirāġ-ı cemāli delīl-i nūr-ı Ḫudāy *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 212, Mısra 8). [gel,]*

39. Ey görinüp gözüme ġāyib olan nūr gibi
    Gel benüm gündüzüm itme şeb-i deycūr gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 236, Mısra 2). [gel,]*
40. Ġoncanuñ ḫamında **gel** bu reng ü būya ḳıl naẓar
    Ṣibġata'llāhuñ saña tā eyleye sırrın ʿayān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 7). [gel,]*
41. Gel meclise ʿanber saçuñı eyle perīşān
    Götürsün aradan ḳoḳuyı micmere-gerdān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 5, Mısra 1). [gel,]*
42. Berg-i ḫazāna döndi **gel** hecr-ile cism-i nā-tüvān
    Tāze açılmış ey perī bāġ-ı ruḫuñda lāleler *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Muhammes 1, Mısra 5). [gel,]*
43. Ẓulmet-i ġamda ḳoma ey nūr-ı Yezdān'um Ḫıżır
    Gel yetiş ey laʿl-i nābı Āb-ı Ḥayvān'um Ḫıżır *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 4). [gel,]*
44. Ḳalmışam vādī-i ġamda āh u vāveylā-y-ıla
    Gel yetiş ey laʿl-i nābı Āb-ı Ḥayvān'um Ḫıżır *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 8). [gel,]*
45. Senden ayru geldi cāna cümle ʿālemden firāġ
    Gel yetiş ey laʿl-i nābı Āb-ı Ḥayvān'um Ḫıżır *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 12). [gel,]*
46. Göz açup yer yer seni gözler tenümde yaralar
    Gel yetiş ey laʿl-i nābı Āb-ı Ḥayvān'um Ḫıżır *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 16). [gel,]*
47. Niçe yıllardur ki müştāḳ-ı cemālüñdür senüñ
    Gel yetiş ey laʿl-i nābı Āb-ı Ḥayvān'um Ḫıżır *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 20). [gel,]*
48. Gül yüzüñ görmeyeli ey meh-i tābānum **gel**
    Boyadı gökleri dūd-ı dil-i sūzānum **gel** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 1). [gel,]*
49. Gül yüzüñ görmeyeli ey meh-i tābānum **gel**
    Boyadı gökleri dūd-ı dil-i sūzānum **gel** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 2). [gel,]*
50. Sensüz ārām idemez tende dil ü cānum **gel**
    Ḳıl naẓar ben ḳuluñuñ ḥāline sulṭānum **gel** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 3). [gel,]*
51. Sensüz ārām idemez tende dil ü cānum **gel**
    Ḳıl naẓar ben ḳuluñuñ ḥāline sulṭānum **gel** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 4). [gel,]*
52. Göyiya sen gideli bir ten-i bī-cān oldum
    Eyle iḥyā beni ey ʿİsā-ı devrānum **gel** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 8). [gel,]*
53. Döküben gözlerümüñ yaşını dol-āb gibi
    Çıḳdı gökler yüzine nāle vü efġānum **gel** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 12). [gel,]*
54. Eylesün cānı müşerref şeref-i dīdāruñ
    Āfetüm cān u cehānum şeh-i ḫūbānum **gel** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 16). [gel,]*

55. Ḳoma ayaḳda fütādeñdür efendüm elin al
Merḥamet ḳıl aña ey şāh-ı cehān-bānum **gel** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 20). [gel,]*
56. Dest-i firāḳuñla yeter çāk eyle **gel** pīrāhenüm
Raḥm eyle dil Yaʿḳūbına ey Yūsuf-ı Mıṣr-ı cemāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 7). [gel,]*
57. Yoluñda ey bedr-i temām bildüm ḳamu noḳṣānumı
Luṭf u mürüvvet kānısın ʿafv eyle **gel** ʿiṣyānumı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 10). [gel,]*
58. Olup biñ şevket-ile Düldül-i ḥüsnüñ süvārı **gel**
Çeküp meydān-ı ḥüsn içre müjeñden ẕu'l-feḳārı **gel** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 17, Mısra 5). [gel,]*
59. Olup biñ şevket-ile Düldül-i ḥüsnüñ süvārı **gel**
Çeküp meydān-ı ḥüsn içre müjeñden ẕu'l-feḳārı **gel** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 17, Mısra 6). [gel,]*
60. Yanuñdan kes helāk eyle ʿadū-ı ẕu'l-ḥimārı **gel**
Lebi şīrīn dehānı sāḳī-i kevs̱er ʿAlī Balı'm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 17, Mısra 7). [gel,]*
61. Ben bülbülüñ aġlatma **gel** ey ġunca-dehānum
Bir kez **gel** e baḳ yüzüme kim şād ola cānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 1). [gel,]*
62. Ben bülbülüñ aġlatma **gel** ey ġunca-dehānum
Bir kez **gel** e baḳ yüzüme kim şād ola cānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 2). [gel,]*
63. Benüm ey Ḫusrev-i şīrīn-leb ü gül-gūn-ʿiẕārum **gel**
Serīr-i mülk-i ḥüsne şehriyārum şehsüvārum **gel** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 19, Mısra 1). [gel,]*
64. Benüm ey Ḫusrev-i şīrīn-leb ü gül-gūn-ʿiẕārum **gel**
Serīr-i mülk-i ḥüsne şehriyārum şehsüvārum **gel** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 19, Mısra 2). [gel,]*
65. Gidüpdür sensüzin elden ʿinan-ı iḫtiyārum **gel**
Benüm Muṣlīcuġum şūh-ı cehānum şīve-kārum **gel** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 19, Mısra 3). [gel,]*
66. Gidüpdür sensüzin elden ʿinan-ı iḫtiyārum **gel**
Benüm Muṣlīcuġum şūh-ı cehānum şīve-kārum **gel** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 19, Mısra 4). [gel,]*
67. İki ʿālemde maḳṣūdum senüñ bir şeb viṣālüñdür
Benüm Muṣlīcuġum şūh-ı cehānum şīve-kārum **gel** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 19, Mısra 8). [gel,]*
68. Ḳarardı lāle-veş dil ḥasret-i ḫāl-i ʿiẕāruñla
Münevver ḳıl anı **gel** mihr-i rūy-ı tab-dāruñla *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 19, Mısra 10). [gel,]*

69. Hüdāyī derdmendüñ öldi derd-i intiẓāruñla

    Benüm Muṣlīcuġum şūh-ı cehānum şīve-kārum **gel** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 19, Mısra 12). [gel,]*

70. Ben ḳara yazulıyı aġlatma **gel** ḫānum benüm

    Şāh Maḥmūd'um göñül taḫtında sulṭānum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 3). [gel,]*

71. Gel ey dil mülkine şāh-ı cehānum

    Ten-i fersūdeme rūḥ-ı revānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 1). [gel,]*

72. Dil-i pejmürdemi **gel** eyle iḥyā

    Benüm Mūsācıġum ʿİsā-dehānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 9). [gel,]*

gel: *(Bir maksatla) Bir yere uğramak,gelmek, ziyâret etmek.*

1. Ol semen-ten anuñ-içün sīneme **gelmez** benüm

   Bilür itmez penbe ile nār-ı sūzān İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 13). [gelmez, -mez]*

gel: *(Akla) gelmek.*

1. Göz ḳaşrına bilmiş ki **gelür** şāh-ı ḫayālüñ

   Üstād-ı ezel çekmiş aña niçe sürādıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 99, Mısra 11). [gelür, -ür]*

gel: *İsabet etmek.*

1. Ḳılıcuñ mülk-i dili feṭḥ idicek **geldi** şehā

   Bir ʿalem dikdi oḳuñ üstine bürc-i bedenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 125, Mısra 3). [geldi, -di]*

gel: *İsabet etmek.*

1. Gelicek tīġı aña yir idelüm baş üzere

   Yolına cān virelüm hem-dem ü hem-ser diyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 5). [gelicek, -icek]*

gel: *Haline gelmek.*

1. Yüz süriyü ṭavf ider ʿuşşāḳ işigüñ Kaʿbe'sin

   Döndiler ḳurbāna **gelmiş** ʿīd-i aḍḥā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 196, Mısra 6). [gelmiş, -miş]*

gel-: *Beri gelmek, yaklaşmak.*

1. Dönmezüz tek **gelsün** alşun naḳd-i cānı ol melek
   Daʿvī-i ʿışḳ itmişüz iḳrārdur iḳrārumuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 69, Mısra 7). [gelsün, -sün]*
2. Teveccüh ḳıl ṣāf-ı ehl-i niyāza nitekim miḥrāb
   Ser-efrāzān-ı ʿālem ser-fero itsün saña **gelsün** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 167, Mısra 6). [gelsün, -sün]*

gel-: *(Bir maksatla) Bir yere uğramak.*

1. Geldi bir niçe bed-aḫter yaʿnī kim ḳavm-i Yezīd
   Ḫasf u kesf içün o mihr ü māhı itdiler ḳırān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 83). [geldi, -di]*

gel-: *Bir mesafe katedip uzak bir yerden daha yakın bir yere varmak.*

1. Seyl-i eşküm gibi yüz süriyü **geldüm** ṭapuña
   Ne revādur k'ola maḥrūm ḳapuñda sāyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 97). [geldüm, -dü, -m]*

gel-: *(Bir maksatla) Bir yere uğramak, bir mesafe katedip uzak yerden yakın bir yere varmak.*

1. Ey Hüdāyī ol perī-şānum **gelürse** bezmümüz
   Ġayret-i cemʿiyyet-i necm-i Süreyyādur bugün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 158, Mısra 11). [gelürse, -ür, -se]*
2. Ol meh **gelürse** ḫāneme mihr-i seḥer gibi
   Çeşmümde cāy idem aña nūr-ı baṣar gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 232, Mısra 1). [gelürse, -ür, -se]*

gel-: *Beri gelmek, yaklaşmak.*

1. Görse dil mihr-i ruḫuñ Kaʿbe-i vuṣlatda müdām
   Şām-ı hicrān **gelüp** olmasa arada ḫāyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 131, Mısra 4). [gelüp, -üp]*

gel-: *(Bir maksatla) Bir yere uğramak, ziyaret etmek.*

1. Ḫūblar kim **gelür** ol māha ber-ā-ber görinür
   Aña beñzer ki güneş var-iken aḫter görinür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 1). [gelür, -ür]*

gel-: *(Bir maksatla) Bir yere uğramak, ziyaret etmek.*

1. Ḳurtulur baḫtum nüḫūsetden saʿādetler görem
   Gelse bir şeb ḫāneme ol māh-ı mesʿūdum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 138, Mısra 8). [gelse, -se]*
2. Ḫākden ẕerre gibi refʿ itdüñ
   Geldüñ ay āfitāb-ı raḫşānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 46). [geldüñ, -dü, -ñ]*
3. Gelesin diyü ḳarşu çıḳdı saña
   ʿAḳl u ṣabr ile cān-ı bī-ārām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 12, Mısra 15). [gelesin, -e, -sin]*
4. Bir saḳāmet ḥāṣıl itmişdür ki ḳalb-i müstaḳīm
   Gelse Loḳmān aña dermān içün olurdı saḳīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 14). [gelse, -se]*

gel-: *Başlamak.*

1. Ḫāk olursa derd ü ġamdan ʿāşıḳ-ı muʿtād-ı ʿışḳ
   Ney bitüp her üstüḫānından **gele** feryād-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 94, Mısra 2). [gele, -e]*

gel-: *(Bir maksatla) Bir yere uğramak.*

1. Ḳaşuñ hilāle yüzüñ āfitāba beñzetmiş
   Hüdāyī gibi **gelür** mi cehāna rūşen-rāy *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 212, Mısra 10). [gelür, -ür]*
2. Ne vücūd-ile **gelür** tīġuña ḳarşu aʿdā
   Gözlesün ḳaçmaġa şimden girü mülk-i ʿademi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 235, Mısra 5). [gelür, -ür]*

gel-: *(Bir maksatla) Bir yere uğramak,gelmek, ziyâret etmek.*

1. Güm olur her ne ḳadar **gelse** oḳuña sīneler
   Yaġsa yaġmur ne deñlü anı ṣaḥrālar içer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 43, Mısra 5). [gelse, -se]*
2. Umaruz yine **gele** ṣıḥḥat-ile devlet-ile
   Kām-rān eyleye Ḫaḳ ʿizzet-ile rifʿat ile *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 27). [gele, -e]*

gel-: *Gelince, geldiği zaman.*

1. Ḥüsnüñ ziyād ider **gelicek** ḫaṭṭ-ı misk-fām
   Efzūn olur żiyāsı mehüñ irişince şām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 140, Mısra 1). [gelicek, -icek]*

gel-: *(bir maksatla) bir yere gelmek.*

1. Hüdāyī kendüyi bilmez geçer derdüñle dil-ḫaste
   Gelüp ey cān ṭabībi aña luṭf it kendüyi bildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 53, Mısra 10). [gelüp, -üp]*

gel-: *Bir durumun gerçekleşmesi.*

1. Meded öldüm ṣun ol Āb-ı Ḥayāt'ı sāḳīyā **gelsün**
   Giyāh-ı ḫuşke feyż irsün yine neşv ü nemā **gelsün** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 167, Mısra 2). [gelsün, -sün]*

gel-: *Gelmek II Ulaşmak, erişmek.*

1. Suçum bī-ḥadd ü cürmüm bī-nihāyet yā Resūla'llāh
   Ḳuluñam ḳapuña **geldüm** ʿināyet yā Resūla'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 204, Mısra 2). [geldüm, -dü, -m]*

gel gel: *Gelmek.*

1. Gel gel nasiḫaṭ-ister iseñ bu zamānede
   Bu ḫasta-ı belā-zede-i ḫāksārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 17). [gel gel,]*

gelmez oldı: *Gelmemek, uğramamak.*

1. Āşinālıḳ gitdi bizden yār olaldan yād-ile
   Gelmez oldı bu yaña ol ḳāmet-i şimşād-ile *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 14). [gelmez oldı, -dı]*

gelsün: *Gelmek.*

1. Küḫl eyle dil Yaʿḳūb’ınuñ çeşmine gel ḫāk-i rehüñ
   İḫvān gözüñ aydın disün **gelsün** ey Yūsuf-liḳā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 7, Mısra 10). [gelsün, -ler]*

gelür: *(Bir maksatla) Bir yere gelmek.*

1. On sekiz biñ ʿālemüñ seyrinden eglenmez **gelür**
   Eglenür kūyuñda gelmez bu dil-i çālākümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 67, Mısra 9). [gelür,]*

genç: *Far. Hazine, define, kenz.*

1. N’ola yoġ-ısa elde mālumuz ey ḫ∨āce-i dünyā
   Maḥabbet **gencine** mesken dil-i vīrānumuz vardur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 35, Mısra 8). [gencine, -i, -n, -e]*
2. Meyl itme ey dil ol güle kim niçe ḫārı var
   Şol **gence** ṭālib olma ki yanınca mārı var *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 44, Mısra 2). [gence, -e]*
3. N’içün ol künc-i yāra öykünür **genc**
   Ṭutar mı üstine kimse ḳılıçlar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 51, Mısra 7). [genc,]*
4. Cān **gencin** açup Yūsuf içün virdi Züleyḫā
   Alınca çeküp keffe-i mīzānuñ elinden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 154, Mısra 9). [gencin, -in]*
5. Gör perde-i ʿinebde gelüp duḫter-i rezi
   Ey gizlü **genc** uman bu cehān-ı ḫarābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 162, Mısra 4). [genc,]*

genç: *Genç.*

1. Yā kemīn içre şikārın gözedür **genc** arslan
   Yazdı taʿvīż içün ol māha debīr-i eflāk *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 41). [genc,]*
2. Genc iken daḫı dirīġ ol ruḫı şems-i gerdūn
   Zīr-i ḫāk oldı yine niteki genc-i medfūn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 21). [genc,]*

genc-i ʿayşa: *Hayat hazinesi.*

1. Ey **genc-i ʿayşa** ṭālib olan ādemi saḳın
   Çarḫ üstine dönüp yidi başlu yılan olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 3). [genc-i ʿayşa, -a]*

genc-i cemāl: *Sevgilinin güzel yüzünün haznesi.*

1. Gele mi sīne-i ṣad-pāreme ol **genc-i cemāl**

   Şeh-nişīn ola mı bir ḫāne-i vīrānedür o *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 184, Mısra 7). [genc-i cemāl,]*

genc-i ġınā: *Zenginliğin hazinesi.*

1. Minnet Ḫudā'ya künc-i ʿanāda Hüdāyī'nüñ

   İtdi ḫarābe gönline **genc-i ġınā** naṣīb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 9, Mısra 10). [genc-i ġınā,]*

genc-i güher: *Cevher, inci hazinesi.*

1. Güş eyle dürr-i naẓmını şāhum Hüdāyī'nüñ

   Refʿ eyle ḫākden anı **genc-i güher** gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 232, Mısra 14). [genc-i güher,]*
2. Ey Hüdāyī sīne kim ol derde olmışdur maḳar

   Niçe yıldur yatur ol vīrānda çün **genc-i güher** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 18). [genc-i güher,]*

genc-i ḫāne-i ġaybı: *Gayb hazinesi.*

1. Ṣubḥ dīvānın itdiler tezyīn

   Fetḥ idüp **genc-i ḫāne-i ġaybı** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 22). [genc-i ḫāne-i ġaybı, -ı]*

genc-i ʿışḳı: *Aşk hazinesi.*

1. Sīnede ṣanmañ elifler **genc-i ʿışḳı** ḥıfẓ içün

   Mārlardur kim tılısm itmiş-durur üstād-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 94, Mısra 3). [genc-i ʿışḳı, -ı]*

genc-i ʿışk-ı dost: *Dostun aşk hazinesi.*

1. Ger ḫāk ola tenüm umaram **genc-i ʿışḳ-ı dost**

   Ẓāhir olup defīne-i penhāna ṭaʿn ide *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 185, Mısra 11). [genc-i ʿışḳ-ı dost,]*

genc-i ʿışḳuñ: *Aşk hazinesi.*

1. Genc-i ʿışḳuñ niçe bir sīnede olsun mestūr

   Açalum ʿāleme gel gün gibi meşhūr olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 3). [genc-i ʿışḳuñ, -uñ]*

genc-i ʿışḳuña: *Aşk hazinesi.*

1. Pervāne şemʿ-i şevḳuña Pervīn ü māh u āfitāb

   Vīrāne **genc-i ʿışḳuña** maʿmūre-i çarḫ-ı berīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 149, Mısra 6). [genc-i ʿışḳuña, -uñ, -a]*

genc-i ʿışḳuñla: *Aşk hazinesi.*

1. Genc-i ʿışḳuñla Hüdāyī gibi vīrān olayın

   Sāye-veş mihrüñ-ile ḫāk-ile yeksān olayın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 27). [genc-i ʿışḳuñla, -uñ, -la]*

genc-i kevn ü mekāna: *Kainatın hazinesi.*

1. İksīr-i ḫāk-i pāy-ı yāra olursa vāṣıl

   Olmaz Hüdāyī **genc-i kevn ü mekāna** muḥtāc *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 22, Mısra 10). [genc-i kevn ü mekāna, -a]*

genc-i medfūn oldı: *Gömülü define olmak.*

1. Genc iken daḫı dirīġ ol ruḫı şems-i gerdūn

   Zīr-i ḫāk oldı yine niteki genc-i medfūn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 22). [genc-i medfūn oldı, -dı]*

genc-i nihān: *Gizli hazine II aşk.*

1. Maġribī gibi bulur ḳanda ise anı raḳīb

   N'eylesün gizlenüp ol **genc-i nihān** olduġı'çün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 165, Mısra 8). [genc-i nihān,]*

genc-i nihāndur: *Gizli hazine II aşk.*

1. ʿIşḳuñ niçe demler n’ola saḳlarsa Hüdāyī

   Vīrānede yıllarla yatan **genc-i nihāndur** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 55, Mısra 10). [genc-i nihāndur, -dur]*

genc-i penhān: *Gizli olan hazine.*

1. Ey Hüdāyī ʿāḳıbet girmek gerek ḫāk altına

   Cān virürsin böyle çün ol **genc-i penhān** üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 201, Mısra 10). [genc-i penhān,]*

genc-i revānum: *Can hazinesi.*

1. Naḳd-i dil-i aġyārı ḳo geçmez direm-i ḳalb

   Al **genc-i revānum** ki benüm naḳd-i revāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 55, Mısra 4). [genc-i revānum, -um]*

genc-i şām: *Akşam hazinesi.*

1. Genc-i şām içre żiyā virmek-içün vażʿ itdi

   Şeb-çirāġ-ı mehi üstād-ı ṭılısm-ı devrān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 7). [genc-i şām,]*

genc-i şikūfe: *Çiçekler hazinesi.*

1. Mehdī-i nev-bahār çıḳup ġār-ı dehrden

   Genc-i şikūfe yer yer açıldı türābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 4). [genc-i şikūfe,]*

gencīne: *Far. Hazine, define, kenz.*

1. Olmış ezelī meskenümüz künc-i ḫarābāt

   Gencīne gibi sākin-i vīrānelerüz biz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 73, Mısra 4). [gencīne,]*

gencīne-i kevn-ile: *Kainatın hazineleri.*

1. Virdi çarḫuñ ṣadefi bir dür-i şeh- dāneyi kim
   Ḳıymet olmaz aña **gencīne-i kevn-ile** mekān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 6). [gencīne-i kevn-ile, -ile]*

gencīne-i ḳur’ān-ı ʿışḳ: *Aşk Kur'an'ının hazinesi.*

1. Ey Hüdāyī Ḥāfıẓ-ı Rūm’um bī-ḥamdi’llāh bugün
   Ḳalb-i vīrānum ṭolu **gencīne-i Ḳur’ān-ı ʿışḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 101, Mısra 14). [gencīne-i ḳur’ān-ı ʿışḳ,]*

gencīne-i meserret: *Sevinç hazinesi.*

1. Ṭoldı **gencīne-i meserret** ile
   Oldı maʿmūr künc-i vīrānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 23). [gencīne-i meserret,]*

gencīne-i mihri: *Güzellik hazinesi.*

1. Gencīne-i mihri ile cān buldı ġınāyı
   Ol māh olalı bürc-i saʿādetde yalabıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 99, Mısra 3). [gencīne-i mihri, -i]*

gencīne-i penhānum: *Gizli hazine.*

1. Baña mestūr ṣatup kendüyi her maḍrabaya
   Açılan gül gibi **gencīne-i penhānum** gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 134, Mısra 4). [gencīne-i penhānum, -um]*

ger: *"Eğer" edatının nazımda kullanılan şekli.*

1. Ger cinn ü eger ins şeb ü rūz nigārā
   Ẕikrüñde-durur dilleri sırran u cihārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 2, Mısra 1). [ger,]*
2. Kuyuñda ḥużūr ile yatur ḫasta Hüdāyī
   Ger pister aña ḫār ola bālīn ola ḫārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 6, Mısra 14). [ger,]*
3. Sırr-ı zülfin ṣorma **ger** zāhid aġarsa göklere
   Āsumāndan rīsmānı añlamaz nādāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 50, Mısra 5). [ger,]*

4. Reh-i dārü'l-viṣāl oldı resen Ḥāllac-ı Manṣūr'a
   Dilā **ger** sālik iseñ saña zülf-i dil-rübā yegdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 59, Mısra 8). [ger,]*
5. Ger ola ḳīl ü ḳalümüz vaṣf-ı miyān u laʿl-i yār
   Nāzük olur makalümüz ince düşer ḫayālümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 71, Mısra 3). [ger,]*
6. Güş-ı hilāle irişe göşe-i tāc-ı faḫrümüz
   Luṭf-ıla **ger** ḳulum diye şāh-ı melek-ḫışālümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 71, Mısra 8). [ger,]*
7. Ger sāye ṣala küştelerüñ ḫākine çün serv
   Ḥaşr oldı ṣanup maḳbereden ḳalduralar baş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 78, Mısra 5). [ger,]*
8. Naḳd-i ḳalbin ġāret itmezdi Hüdāyī bendeñüñ
   Olmasaydı **ger** ḫarāmī çeşmüñe demsāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 87, Mısra 10). [ger,]*
9. Ey Hüdāyī seng-diller cevrine ṣabr it yüri
   Muḥkem olsun dir iseñ göñlüñde **ger** bünyād-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 94, Mısra 14). [ger,]*
10. Ey güneş ʿārıż-ı ʿālemde olurduñ bir beñek
    Olsa **ger** ḫāl-i ruḫı sende Muḥammed Şāhuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 105, Mısra 8). [ger,]*
11. Güneşüñ nāmı batup maḥv ola **ger** ʿālemden
    Olmaya naḳş-ı ruḫuñ levḥa-ı dilden zāyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 131, Mısra 5). [ger,]*
12. Olmaz şehā Hüdāyī ḳuluñla saña naẓīr
    Ger sad-hezār gelse bu bāġa hezār gül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 135, Mısra 10). [ger,]*
13. Ey ḫālīlüm Kaʿbe ḥaḳḳı ḳıbleden dönsün yüzüm
    Ḳaşlaruñdan ġayrı **ger** var-ısa mescūdum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 138, Mısra 4). [ger,]*
14. Öldügümde meşhedüm nūrın müşāhid ola ḫalḳ
    Ger ola ol şāhid-i maḳṣūd meşhūdum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 138, Mısra 10). [ger,]*
15. Ger ʿīd-i vaṣluña irişem tevbe cāmını
    Pīrūzeden de olsa eger sāḳīyā ṣıyām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 140, Mısra 9). [ger,]*
16. Öldürüp **ger** bir avuç toprag̈ atarsañ üstüme
    Rāżīyam yüklet baña rūy-ı zemīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 150, Mısra 3). [ger,]*
17. Sāḳīyā **ger** irgürürse devlet-i pā-būsuña
    Başum üstine çekem çarḫ-ı berīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 150, Mısra 11). [ger,]*
18. Dostum ḳavl-i belādan beni ṣanma ki dönem
    Ṣınsa **ger** kāse-i ser ṣınmaya ʿaḥd ü peymān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 168, Mısra 8). [ger,]*

19. Senden ayruġa Hüdāyī naẓar itmez güzelüm
    Ḥüsn-ile **ger** melek-i ʿAdn ü gerek ḥūr olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 14). [ger,]*
20. Ger ḫāk ola tenüm umaram genc-i ʿışḳ-ı dost
    Ẓāhir olup defîne-i penhāna ṭaʿn ide *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 185, Mısra 11). [ger,]*
21. Şemʿ-i Hüda olursa Hüdāyī'ye **ger** delīl
    Naẓmı Ẓahīr ü Ḫusrev ü Selmān'a ṭaʿn ide *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 185, Mısra 13). [ger,]*
22. Yaḳmazdı dāġ-ı mihrüñi gögsine ṣubḥ-veş
    Yoluñda **ger** Hüdāyī ḳuluñ ṣādıḳ olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 193, Mısra 14). [ger,]*
23. Başum ber-ā-beri getürem çün duʿā-ı seyf
    Ger Ḥaḳ ṣalarsa boynuma şemşīr-i dil-beri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 221, Mısra 4). [ger,]*
24. Bāġ u rāġa yüri dil baġlama **ger** ʿārif-iseñ
    Pāy-ı ʿaḳlına ʿıḳāl urmaya merd-i ʿāḳıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 9). [ger,]*
25. Ḳoma dīvāne dilüñ silsile-mūlarda esīr
    Ger bu sevdālar-ıla ḳalur iseñ key müşkil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 58). [ger,]*
26. Açа cānı gözini görmege **ger** dīdāruñ
    Perde-i maʿṣıyeti ḳılma öñine ḥā'il *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 109). [ger,]*
27. Ger pīr olayın dirseñ aña itme cefāyı
    Ey pīr olası Muṣlīcuġum tāze cevānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 19). [ger,]*

gerçek: *Aslı olan, uydurma olmayan, doğru, sahih.*

1. Vaʿde-i vaṣl itdügüñ **gerçek** mi yoḳsa lāf mı
   Hecr-ile öldük be-hey inṣāfsuz inṣāf mı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 9, Mısra 1). [gerçek,]*

gerçek imiş: *Gerçekmiş, aslı varmış, doğruymuş.*

1. Seni bir şūh-ı cehān dirler idi **gerçek imiş**
   ʿAhd ü peymānı yalān dirler idi **gerçek imiş** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 76, Mısra 1). [gerçek imiş, -miş]*
2. Seni bir şūh-ı cehān dirler idi **gerçek imiş**
   ʿAhd ü peymānı yalān dirler idi **gerçek imiş** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 76, Mısra 2). [gerçek imiş, -miş]*
3. Bilmedüm kākülüñüñ olmayıcaḳ meftūnı
   Ser-i fettān-ı zamān dirler idi **gerçek imiş** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 76, Mısra 4). [gerçek imiş, -miş]*
4. Göricek şīve-i reftāruñı bildüm cāna
   Ḳadüñe serv-i revān dirler idi **gerçek imiş** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 76, Mısra 6). [gerçek imiş, -miş]*

5. Bülbülin zār idici bir gül-i raʿnā-ıduġuñ
   Baña ey ġunca-dehān dirler idi **gerçek imiş** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 76, Mısra 8). [gerçek imiş, -miş]*
6. ʿĀşıḳuñ göşe-i mihnetde Hüdāyī her dem
   Hem-demi āh u fiġān dirler idi **gerçek imiş** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 76, Mısra 10). [gerçek imiş, -miş]*

gerçi: *Ama.*

1. Dem-i evvelde ḳātil **gerçi** kim Ḳābil idi cānā
   Gözüñ cellādı yanında o bir şāgird-i ḳābildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 53, Mısra 7). [gerçi,]*

gerçi: *Aslına bakılırsa, aslında.*

1. Beñzetdi **gerçi** kendüyi luṭf issi ḳalbüñe
   Ḫaylī ṣovuḳluḳ eyledi mermer Ḳayacıgum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 145, Mısra 3). [gerçi,]*
2. İtleri içre baña **gerçi** ki bir ṭaş urdı
   Beni mümtāz-ı cehān eyledi beyne'l-aḳran *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 169, Mısra 9). [gerçi,]*
3. Gerçi Ṭūbā ḳaddüñüñ düşmez zemīne sāyesi
   Ḫ̆uş geçer sāyeñde sulṭānum ḳamu pīr ü cevān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 65). [gerçi,]*
4. Günehüm baḥri benüm **gerçi** ki bī-ġāyetdür
   Çoḳdur andan kerem-i fażl-ı Ḫudā-ı mufżil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 87). [gerçi,]*

gerd olmak: *Toz,toprak olmak.*

1. Nedür ey meh yüzüñ saḥfında ḫaṭṭ-ı lāciverd olmaḳ
   Nedür mirʿāt-ı cān üzre dem-ā-dem böyle **gerd olmaḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 93, Mısra 2). [gerd olmaḳ, -maḳ]*

gerden-i cāna: *Can boynu.*

1. Gerden-i cāna zülf-i cānānı
   Ḳıl sebeb yā müsebbibü'l- esbāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 17, Mısra 3). [gerden-i cāna, -a]*

gerd-i gerdiş-i eyyām: *Günlerin dönüşünün tozu.*

1. Ẕātı mirʾātı pür-ṣafā olsun
   Ḳonmasun **gerd-i gerdiş-i eyyām** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 80). [gerd-i gerdiş-i eyyām,]*

gerd-i gerdiş-i eyyām: *Günlerin dönüşünün tozu.*

1. Gül gibi dem be-dem güşāde ola
   Ḳonmaya **gerd-i gerdiş-i eyyām** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 12, Mısra 10). [gerd-i gerdiş-i eyyām,]*

gerd-i rāhuñ sürme: *Yolunun tozuna sürmek.*

1. Çeşm-i cāna **gerd-i rāhuñ sürme** besdür çekmezem
   Ṭūṭīya dinen ġubār-ı kemterīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 151, Mısra 11). [gerd-i rāhuñ sürme, -me]*

gerd-i ẓulm: *Zulüm tozu.*

1. Āb-ı şemşīrüñ-ile yundı cehāndan gitdi
   Gerd-i ẓulm ü keder-i fısḳ u fücūr u ʿiṣyān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 38). [gerd-i ẓulm,]*

gerdūn: *1. Dönen, devreden 2. Dünya, sema, felek.*

1. İçmezem bezmümde itse kellesin **gerdūn** ayaġ
   Çekmezem anuñ gibi dūn ü denīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 150, Mısra 5). [gerdūn,]*

gerek: *Elzem, lazım, olmalı.*

1. Ey cān ṭabībi ʿāṣıḳa ṣun ḫʷān-ı laʿlüñi
   Bīmār olana çün-ki **gerekdür** ġadā laṭīf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 90, Mısra 10). [gerekdür, -dür]*
2. Kişi bir sīm-ten māha muḳābil olmaġa ġamdan
   Gerekdür mihr-i ʿālem-tāb gibi beñzi zerd olmaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 93, Mısra 4). [gerekdür, -dür]*

3. Ḳabrine Hüdāyī ġamuñ iltürse ʿaceb mi

   Ġurbetde **gerekdür** kişiye yār-ı muvāfıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 99, Mısra 14). [gerekdür, -dür]*
4. Gice meclisde iken yār **gerekmez** şemʿi

   Meh yanında ne ḳadar nūrı ola şebtābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 113, Mısra 5). [gerekmez, --mez]*
5. Belālaruñ dil-i ʿuşşāḳ-ı dil-figāra **gerek**

   Belī ʿināyet ü raḥmet günāhkāra **gerek** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 122, Mısra 1). [gerek,]*
6. Belālaruñ dil-i ʿuşşāḳ-ı dil-figāra **gerek**

   Belī ʿināyet ü raḥmet günāhkāra **gerek** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 122, Mısra 2). [gerek,]*
7. Sipihri gör ki çeker sīnesine bir māhı

   Hemān felekde begüm ṭāliʿ ü sitāre **gerek** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 122, Mısra 4). [gerek,]*
8. Belā vü derd ü ġam u hemmden olsa dil nā-çār

   Ḥarīf ü şāhid ü şemʿ ü şarāba çāre **gerek** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 122, Mısra 6). [gerek,]*
9. Cemālüñi niçe yüzden görem diyen diller

   Şikeste āyineler gibi pāre pāre **gerek** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 122, Mısra 8). [gerek,]*
10. Hüdāyī tāze ġazeller ḳasideler diyicek

    Hemīşe ol yüzi gül ʿārızı bahāra **gerek** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 122, Mısra 10). [gerek,]*
11. Nasīḥaṭüñ ṭutalum diñlemek **gerek** nāṣıḥ

    Ya bu terāne-i çeng ü rebābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 171, Mısra 3). [gerek,]*
12. Bir ḳadd-i elif ʿışḳını bilsem n'ola ancaḳ

    ʿAyb olmaya zāhid ki hüner bir **gerek** erde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 194, Mısra 6). [gerek,]*
13. Ey Hüdāyī ʿāḳıbet girmek **gerek** ḫāk altına

    Cān virürsin böyle çün ol genc-i penhān üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 201, Mısra 9). [gerek,]*
14. Pāy-māl itme beni zülf-i semen-būyuñ gibi

    Serv-i nāzum himmetüñ ʿālī **gerek** boyuñ gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 211, Mısra 2). [gerek,]*
15. İsterem ṣu gibi ol servüñ olam pā-māli

    Kişinüñ himmeti kendine **gerekdür** ʿālī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 223, Mısra 2). [gerekdür, -dür]*
16. Olma ṭāʿatde ʿibādetde ṣaḳın süst ü żaʿīf

    Ḳul olan ḫıdmet-i mevlāda **gerekmez** kāhil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 48). [gerekmez, --mez]*

gerek: *İster.*

1. Senden ayruġa Hüdāyī naẓar itmez güzelüm

   Ḥüsn-ile ger melek-i ʿAdn ü **gerek** ḫūr olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 14). [gerek,]*

germ: *Far. Sıcak, hararet. II Yanmak.*

1. Pendi ḳo nāṣıḥ eşer itmez dem-i serdüñ baña
   Germ iken tennūr-ı dilde ātiş-i sūzān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 101, Mısra 4). [germ,]*

germ eylesün: *Isıtmak.*

1. Cemālüñ ātişi **germ eylesün** gel bezm-i ʿuşşāḳı
   Benüm luṭf issi sulṭānum yaraşmaz saña serd olmaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 93, Mısra 5). [germ eylesün, -sün]*

germ oldı: *Isınmak, hararetlenmek.*

1. Bu āfitāb-ı ḥüsn-ile **germ oldı** bāzāruñ senüñ
   ʿĀlem metāʿ-ı vaṣluña oldı ḫārīdāruñ senüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 17). [germ oldı, -dı]*

germ olup: *Coşmak; ısınmak, ateşli olmak, hararetlenmek.*

1. Ḳıṣṣa-ı ḥüsn ü bahāñuñ **germ olup** hengāmesi
   Oldı dīvāneñ cehānuñ ʿāḳıl ü ʿallāmesi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 9). [germ olup, -up]*

germ-ābe: *Sıcak su hamamı.*

1. Sen mihre ṣovuḳluḳ ide şāyed diyü baḥri
   Germ-ābeye döndürdi şehā ḳullaruñ āhı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 228, Mısra 8). [germ-ābeye, -ye]*

geşt: *Dolaşmak.*

1. Geşt bā-ʿadl-i ü sarāy-ı cehān
   Hemçü ḳaṣr-ı bihişt ü beyt-i selām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 15). [geşt,]*

geşt ider: *Dolaşmak.*

1. Geşt ider bād-ı seḥerle gülşeni evrāḳ-ı gül
   Ṭavf ider gūyā Resūlüñ ravżasın kerrūbiyān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 29). [geşt ider, -er]*

geşt itdi: *Dolaşmak, gezmek.*

1. Şevḳuñla āhum ātişi yalıñ ışıḳ gibi
   Geşt itdi gice tekye-i çarḫı ocaḳ ocaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 97, Mısra 8). [geşt itdi, -di]*

geşt itsem: *Dolaşmak, gezmek.*

1. Ġam beyābānında **geşt itsem** n'ola Mecnūn gibi
   Ḫalḳ içinde müttehim itdi beni ʿiṣyān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 102, Mısra 7). [geşt itsem, -se, -m]*

getür: *Getirmek ǁ sunmak, takdim etmek.*

1. Felek miṣlin **getürmez** bir meh-i tābānumuz vardur
   Anuñ mihriyle dilde ātiş-i sūzānumuz vardur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 35, Mısra 1). [getürmez, -mez]*

getür-: *Eriştirmek, ulaştırmak.*

1. Yine bād-ı ṣabā yāruñ gubārın
   Getürdi cān gözine āferīn-bād *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 29, Mısra 6). [getürdi, -di]*
2. Şehrine bir ṣu **getürdi** ki görürse anı
   Aḳıdur aġzı ṣuyın Çeşme-i Āb-ı Ḥayvān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 3). [getürdi, -di]*

gevher: *Cevher, elmas, mücevher, inci.*

1. Terk eyle gel raḳībüñi ser-tāc-ı ʿālem ol
   Ḫ'uşdur ki bī-ṣadef ola **gevher** Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 146, Mısra 12). [gevher,]*
2. Dendānesine yārumuñ olduġı'çün şebīh
   Baḥrüñ ṣadefleri ṭutar el üzre **gevheri** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 210, Mısra 12). [gevheri, -i]*
3. ʿĀşıḳ ṭaleb-i meyle ḫarābāta mı düşsün
   Bir **gevher** içün ṣıḳlet-i virāne mi çeksün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 241, Mısra 4). [gevher,]*

4. Müntericdür dürc-i ṭabʿuñda vefā **gevherleri**
   Nitekim dürr-i yetīm ile biḥār-ı bī-kerān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 57). [gevherleri, -ler, -i]*

gevher-fişān olıcaḳ: *İnciler saçmak.*

1. Manṭıḳ-ı pāküñ ḥadīṩ-i men raʾānīdür senüñ
   Olıcaḳ baḥr-i maʿānīden dilüñ gevher-fişān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 56). [gevher-fişān olıcaḳ, -ıcaḳ]*

gevher-i güzīn: *Seçkin inci.*

1. Kān-ı kerāmete keremüñ **gevher-i güzīn**
   Aṣdāf-ı baḥr-i cūda vücuduñ dür-i yetīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 3). [gevher-i güzīn,]*

gevher-i maʿnā-ı ḫāṣ-ıla: *Has anlam cevheri.*

1. Vaṣf-ı lebinde **gevher-i maʿnā-ı ḫāṣ-ıla**
   Pürdür Hüdāyī defter ü dīvān tabaḳ tabaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 95, Mısra 13). [gevher-i maʿnā-ı ḫāṣ-ıla, -ıla]*

gevher-i yektāsın: *Tek mücevher.*

1. Ma’îler gey yaraşur egnüñe çün dürr-i yetīm
   Ābda ḫāṣıl olan **gevher-i yektāsın** sen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 160, Mısra 4). [gevher-i yektāsın, -sın]*

gevherler dökmez-ise: *Cevher saçmak.*

1. İki gözüm yoluña dökmez-ise gevherler
   Neme yarar be bu ʿayn-ı ʿaẕābı n’eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 170, Mısra 3). [gevherler dökmez-ise, -mez, -i, -se]*

gey-: *Giymek.*

1. Çevgān-ı āhı **gey** saḳın ey meh Hüdāyī'nüñ
   Goy-ı sipihri eylese ġalṭān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 33, Mısra 9). [gey,]*
2. Ma'îler **gey** yaraşur egnüñe çün dürr-i yetīm
   Ābda ḫāṣıl olan gevher-i yektāsın sen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 160, Mısra 3). [gey,]*

gez: *Dolaşmak.*

1. ʿUzlet-nişīn-i künc-i dil ol cümleden geçüp
   Ey tīr-i dost gel berü yiter havāda **gez** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 63, Mısra 6). [gez,]*

gibi: *Benzetme edatı.*

1. Boyuñ görüp didiler serverā sanavber aña
   ʿAceb mi beste ola piste **gibi** diller aña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 3, Mısra 2). [gibi,]*
2. Çirāġ-ı çeşmini nūr-ı ruḫuñdan uyarur her şeb
   Hüdāyī **gibi** bīdār olsa ṭañ mı tā seḥer kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 12, Mısra 10). [gibi,]*
3. Şu kehrübā **gibi** beñzi ider ʿaḳīḳ-i Yemen
   Ḳaçan ki bürc-i ḳadehden ṭoġar Süheyl-i şarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 14, Mısra 5). [gibi,]*
4. Dirhem-i eşkin Hüdāyī şu **gibi** ḫarc eyledi
   Der-geh-i ʿulyāña ey şeh eyleyince intisāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 15, Mısra 9). [gibi,]*
5. Şol vilāyet **gibi** kim ola zevālinden ḫarāb
   Lerze-i tāb-ı teb-i ʿışḳuñdan oldı dil yebāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 16, Mısra 2). [gibi,]*
6. Dem-beste olma ġunca-yı gülşen **gibi** şen ol
   Bāġ-ı ruḫuñda güller açılsun tebessüm it *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 19, Mısra 3). [gibi,]*
7. Rızḳ bābın ey Hüdāyī feṭḥ ider Fettāḥ aña
   Ṭāʿat içün gün **gibi** kim ḳaldurursa ser ṣabāḥ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 23, Mısra 10). [gibi,]*
8. Ḳuṭb-ı murādum üstine dönmezse göreyin
   Ḳalb-i Hüdāyī **gibi** yıḳılsun ḥişār-ı çarḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 24, Mısra 10). [gibi,]*
9. Açıldı ġunca **gibi** göñül şādmān olup
   İrişeliden ol gül-i ḫandānuma feraḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 25, Mısra 5). [gibi,]*
10. Ey Hüdāyī n'ola olsa saña sāḳī mürşid
    Olur anuñ **gibi** mürşidden el alması leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 31, Mısra 10). [gibi,]*
11. Çāk olmasun mı dāmen-i zülfüñ **gibi** yaḳam
    Yıllar-durur ki pençe-i hicrān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 32, Mısra 3). [gibi,]*
12. Dīdemdedür ḫayāl-i cemāl-i cemīl-i dost
    Yūsuf **gibi** ki keffe-yi mīzān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 32, Mısra 12). [gibi,]*

13. Her dem bahār-ı vaṣf-ı ruḫuñda Hüdāyī'nüñ

    Gül **gibi** tāze defter-i dīvān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 32, Mısra 14). [gibi,]*

14. Cān **gibi** baña görinmez dime cānāne göñül

    Saña bir gün saḳın ol rūḥ-ı muṣavver görinür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 7). [gibi,]*

15. Gün **gibi** başı göklere irse Hüdāyī'nüñ

    Yine yoluñda sāye-ṣıfat pāy-māldür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 37, Mısra 13). [gibi,]*

16. Hilāle dönmiş eyā meh ḳaşuñ naḥāfet-ile

    Benüm **gibi** meger ol çeşm-i meste māyildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 39, Mısra 4). [gibi,]*

17. Hüdāyī **gibi** olmış gül yüzüñ ṣūrīdesi lāle

    Beyābān-ı belāda ḫār u ḫāralar yataġıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 41, Mısra 13). [gibi,]*

18. Ḳaçar perī **gibi** benden açup o şeh dāmen

    Melek-durur ṣanasın uçmaġa açar şeh-per *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 42, Mısra 7). [gibi,]*

19. Düşerse cürʿa **gibi** cāma n'ola ʿāṣıḳ-ı mest

    Ḳalur ayaḳda begüm ḳanda ise ehl-i hüner *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 42, Mısra 9). [gibi,]*

20. Devrüñ egerçi mey **gibi** bir ġam-güsārı yoḳ

    Anuñ daḫı soñında ʿaẕāb-ı ḫumārı var *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 44, Mısra 5). [gibi,]*

21. Dişlerüñ naẓm ideli bende Hüdāyī şāhum

    Baḥr-i naẓmı dil-i deryā **gibi** pür-dürr ü güher *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 47, Mısra 12). [gibi,]*

22. Kim iḫtiyār iderse maḳām-ı tecerrüdi

    ʿİsā-ı zinde **gibi** refīʿü'l-mekān olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 10). [gibi,]*

23. Cāmuñ üstine nedür düşdügi āvārelerüñ

    Dehen-i yār **gibi** menbaʿ-ı elṭāf mıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 54, Mısra 6). [gibi,]*

24. Şöyle boyadı çihremi kim eşk-i reng-rez

    Faṣl-ı ḫazānda olmaz anuñ **gibi** reng-rez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 63, Mısra 2). [gibi,]*

25. Ḳāleb-i ṣāġıra cān bādedür ansuz yürimez

    Şol degirmen **gibi** kim āb-ı revānsuz yürimez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 64, Mısra 2). [gibi,]*

26. Göñül almaġa gözüñ ġamz u ḳaşuñ-ıla gider

    Şol ḫarāmī **gibi** kim tīr ü kemānsuz yürimez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 64, Mısra 4). [gibi,]*

27. Göreli çeşm-i Hüdāyī seni yollara düşüp

    Seyl-i eşki **gibi** feryād u fiġānsuz yürimez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 64, Mısra 10). [gibi,]*

28. İşiginden bendesin sürmek murād itmiş **gibi**

    Niçe günlerdür ki şāh-ı kām-rānum söylemez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 65, Mısra 7). [gibi,]*

29. Ey Hüdāyī ben niyāz itdükçe bülbüller **gibi**

    Nāz ider ol ġunca-ı bāġ-ı cinānum söylemez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 65, Mısra 9). [gibi,]*

30. Üstüme pertev ṣala **gibi** saʿādet aḫteri

    Göre **gibi** rūy-i baḫtı çeşm-i pür-envārumuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 69, Mısra 5). [gibi,]*

31. Geldi güneş **gibi** seḥer māh-ı melek-cemālümüz
    Muṣḥaf-ı ḥüsnini görüp oldı ḫuceste fālümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 70, Mısra 1). [gibi,]*
32. Olmış ezelī meskenümüz künc-i ḫarābāt
    Gencīne **gibi** sākin-i vīrānelerüz biz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 73, Mısra 4). [gibi,]*
33. Düşmezdi āba ditreyü berg-i ḫazān **gibi**
    ʿIşḳuñ tebiyle olmasa zerd ü nizār şems *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 75, Mısra 7). [gibi,]*
34. Mey **gibi** dirseñ küdüretden derūnuñ ṣāf ola
    Yüregüñde başlar çıḳmaḳ gerek engür-veş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 77, Mısra 5). [gibi,]*
35. Sen büt-i Farḫārsın ol kāfir-i Hindū **gibi**
    Pāyuña yüzler sürüp eyler saña iʿzāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 87, Mısra 7). [gibi,]*
36. Göze göstermez ise n'ola Hüdāyī ḳulını
    Giydi şāhin **gibi** başına o fettān üsküf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 88, Mısra 14). [gibi,]*
37. Kişi bir sīm-ten māha muḳābil olmaġa ġamdan
    Gerekdür mihr-i ʿālem-tāb **gibi** beñzi zerd olmaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 93, Mısra 4). [gibi,]*
38. Sevüp bir serv-i bālāyı yolında istiḳametle
    Elif **gibi** diler gönlüm cehān içinde ferd olmaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 93, Mısra 8). [gibi,]*
39. Dükkān-ı cevherī ḳafeş-i ṣayrefī **gibi**
    Vardur gözümde dürr-ile mercān tabaḳ tabaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 95, Mısra 11). [gibi,]*
40. Şevḳuñla āhum ātişi yalıñ ışıḳ **gibi**
    Geşt itdi gice tekye-i çarḫı ocaḳ ocaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 97, Mısra 7). [gibi,]*
41. Geh dildedür müjeñ oḳı geh cān evindedür
    Ḳanlu **gibi** ki gizlenür ilden bucaḳ bucaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 97, Mısra 12). [gibi,]*
42. Dāġ-ı dilüm **gibi** didi yok bir yalıñ ışıḳ
    Bu tekyegāh-ı dehri gezenler ocaḳ ocaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 98, Mısra 3). [gibi,]*
43. Eyler ʿadū-ı ehrimenüñ daʿvetin ḳabūl
    Benden ḳaçar perī **gibi** āh o bucaḳ bucaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 98, Mısra 6). [gibi,]*
44. Çeşm-i Hüdāyī **gibi** sezādur işigüñe
    Bu nüh-ṣadef ola güher-efşān tabaḳ tabaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 98, Mısra 13). [gibi,]*
45. Zülfüñde gören piste **gibi** dilleri beste
    Ol ḳadd-i dil-āvīze ṣanavber dise lāyıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 99, Mısra 5). [gibi,]*
46. Cām al ele gül **gibi** bu demlerde Hüdāyī
    Nūş eyle ʿalā raġmı ḥāsūdān-ı münāfıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 100, Mısra 9). [gibi,]*
47. Ġam beyābānında geşt itsem n'ola Mecnūn **gibi**
    Ḫalḳ içinde müttehim itdi beni ʿişyān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 102, Mısra 7). [gibi,]*
48. Ḫayl-i eşküm sīne ṣaḥrāsında seyr iden didi
    Ḫayli demdür böyle deryā **gibi** ʿasker görmedük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 107, Mısra 4). [gibi,]*

49. Berḳ urur ruḫlaruñ ol göşe-i ebrūlardan
İki yanında iki şemʿ **gibi** miḥrābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 112, Mısra 6). [gibi,]*
50. Bī-ḳarār oldı Hüdāyī **gibi** gördi ruḫuñ āb
Raḥm idüp üstine döndügi budur dol-ābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 114, Mısra 9). [gibi,]*
51. Ḳanı bir şevḳ-nümā āyīne-i cām **gibi**
Ḳanı bir ẕevḳ-feżā bāde-i ṣaḥbādan yig *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 119, Mısra 7). [gibi,]*
52. Tīr gönderse dile çeşmi aña dil cān virür
Birbirine tuḥfesi **gibi** iki mestānenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 121, Mısra 8). [gibi,]*
53. Cemālüñi niçe yüzden görem diyen diller
Şikeste āyineler **gibi** pāre pāre gerek *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 122, Mısra 8). [gibi,]*
54. Bezm içre ṣafā-y-ıla içerdik meyi sāḳī
Yaġmur **gibi** būseleri yaġsa ṭolunuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 126, Mısra 8). [gibi,]*
55. Çekmeyem dirseñ Hüdāyī acısın zehr-i ġamuñ
Gül **gibi** nūş it şarāb-ı erġavānı muttaṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 133, Mısra 14). [gibi,]*
56. Ey benüm nāzı **gibi** ḳulları çoḳ ḫānum gel
Günde biñ yüze güler ġunca-ı ḫandānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 134, Mısra 1). [gibi,]*
57. Baña mestūr ṣatup kendüyi her maḍrabaya
Açılan gül **gibi** gencīne-i penhānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 134, Mısra 4). [gibi,]*
58. Her oḳınduġı yere varıcı şeh-bāz **gibi**
Zaġlar hem-demi ṭūṭī-i suḫun-dānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 134, Mısra 5). [gibi,]*
59. Baña geldükce hümā **gibi** ḳatı yüksek uçan
İllere ṣayd olıcı kebk-i ḫırāmānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 134, Mısra 7). [gibi,]*
60. Hüdāyī bendeñe yār ol senüñle pādişehüm
Cehāna Mihr ü Vefā **gibi** dāsitān olalum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 137, Mısra 10). [gibi,]*
61. Şiʿre Hüdāyī virmez idi böyle leẕẕeti
Devr itmeseydi sāġır-ı mey **gibi** telḫ-kām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 140, Mısra 14). [gibi,]*
62. Ayīne **gibi** ṭuş olalı vech-i pāküñe
Çeşm-i Hüdāyī'ye duş olaydı menām-ı şām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 141, Mısra 13). [gibi,]*
63. Ṭoludur āb-ı leṭāfetle çeh-i ġabġab-ı yār
ʿAyn-ı Zemzem **gibi** kim menzilidür sūy-ı Ḥarem *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 142, Mısra 4). [gibi,]*
64. Ey Hüdāyī ruḫı vaṣfındaġı eşʿārumuzı
Yazalum gül **gibi** bir tāze kitāb eyleyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 143, Mısra 14). [gibi,]*
65. Demidür beñzümi ġam-sāz idüp ney **gibi** iñlersem
Deminden mürdeler iḥyā ider dem-sāzum aldurdum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 144, Mısra 5). [gibi,]*
66. Nesīm-i nāfe-i zülfinden açmazam bir sır
Nesīmi **gibi** ser-ā-pā yüzerler-ise derüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 147, Mısra 6). [gibi,]*

67. Ḳalbi ṣāfīdür mey-i ālüñ zer-i ḫālis **gibi**

Pūte-i cām içre anı niçe kez ḳāl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 148, Mısra 7). [gibi,]*

68. Ey Hüdāyī yāra ṣerḥ idüp ḳamu dil ṣerḥasın

Bir risāle eyleyüp gül **gibi** irsāl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 148, Mısra 10). [gibi,]*

69. İçmezem bezmümde itse kellesin gerdūn ayaġ

Çekmezem anuñ **gibi** dūn ü denīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 150, Mısra 6). [gibi,]*

70. Gel ṣofī Hüdāyī **gibi** keskince ṣarāb iç

Tā kim kese derd-i ġam-ı devrānı yürekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 153, Mısra 9). [gibi,]*

71. Bülbül **gibi** gülzār-ı maḥabbetde Hüdāyī

İñler o nihāl-i gül-i ḫandānuñ elinden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 154, Mısra 15). [gibi,]*

72. Ol serv-ḳad kinār ola dirseñ Hüdāyī'ye

Ḳıl sīm ile zerüñ kemeri **gibi** der-miyān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 156, Mısra 14). [gibi,]*

73. Geçmez ölince cān u dil ol laʿl-i nābdan

Āvāreler **gibi** ki kesilmez ṣarābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 162, Mısra 2). [gibi,]*

74. Dirīġ itme cemālüñ çeşm-i pākümden ki yoluñda

Yaşum eṭfāl **gibi** pāk-bāz u pāk-zādam ben *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 163, Mısra 8). [gibi,]*

75. Ḳana ġarḳ olşun demidür kelle-i bī-devletüm

Ayrılupdur tīġ-ı ḫūn-rīzüñ **gibi** dem-sāzdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 164, Mısra 6). [gibi,]*

76. Ben niyāz itdükce ol şeh nāza aheng itmede

Dil nevālar itse ney **gibi** ne ġam şehnāzdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 164, Mısra 8). [gibi,]*

77. Ey Hüdāyī iñlesem n'ola dem-ā-dem ney **gibi**

Farḳ olınmaz bu ten-i zerd ü nizārum sāzdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 164, Mısra 9). [gibi,]*

78. Maġribī **gibi** bulur ḳanda ise anı raḳīb

N'eylesün gizlenüp ol genc-i nihān oldıġı'çün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 165, Mısra 7). [gibi,]*

79. Yine gül geldi olup ḫusrev-i evreng-i çimen

İdelüm gel berü bülbül **gibi** āheng-i çimen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 166, Mısra 2). [gibi,]*

80. Dil-i maḥzūn-ı Hüdāyī **gibi** gördükde yüzüñ

Güldi açıldı hemān ġunca-ı dil-teng-i çimen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 166, Mısra 9). [gibi,]*

81. Havāyī oldı Hüdāyī seḥerde jāle **gibi**

Görince ol yañaġı āfitābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 171, Mısra 13). [gibi,]*

82. Ṣavt-ı ḥazīn ile oḳur āb-ı revān **gibi**

Gūş eyledüm bu beyti leb-i cūybārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 13). [gibi,]*

83. Genc-i ʿışḳuñ niçe bir sīnede olsun mestūr

Açalum ʿāleme gel gün **gibi** meşhūr olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 4). [gibi,]*

84. Bir naẓarla baḳanuñ saña hey ādem cānı

Gözi İblīs **gibi** kūr u yeri gūr olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 6). [gibi,]*

85. ʿīsī **gibi** Hüdāyī kelāmuñda rūḥ var

Göyā ki hem-dem-i dem-i Rūḥu'l-Emīn'sin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 176, Mısra 11). [gibi,]*

86. Yol gözlerem nücūm-ı reh-i kehkeşān **gibi**

Ḳurtar beni gel ey yüzi mihr intiẓārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 177, Mısra 7). [gibi,]*

87. Atma yābāna tirüñi gönder begüm dile

Kim cān metāʿı **gibi** geçer şehr-i tende bu *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 8). [gibi,]*

88. Ṣūret bulurdum āyīne **gibi** zamānede

Ol meh müşerref itse beni bir nigāh-ile *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 189, Mısra 7). [gibi,]*

89. Olsa ʿaceb midür naẓarı pāk ü ḳalbi ṣāf

İrdi ṣu **gibi** devlet-i dīdāra āyīne *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 190, Mısra 6). [gibi,]*

90. N'ola bārān **gibi** başlarsa yaşum yaġmaya

Virdi Tatar gözüñ mülk-i dili yaġmaya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 191, Mısra 3). [gibi,]*

91. Meh **gibi** nūr-ı ṣafāsı-y-ıla olur rūşen-dil

Kim muḳārin ola ol şems-i şeref-baḫşāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 191, Mısra 7). [gibi,]*

92. Bir māhı çeker sīneye şol kim gicelerde

Rūşen-dil olur hāle **gibi** devr-i ḳamerde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 194, Mısra 2). [gibi,]*

93. Şevḳ-ıla virür cānı yüzüñ görse Hüdāyī

Şol şemʿ **gibi** kim söyünür vaḳt-i seḥerde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 194, Mısra 10). [gibi,]*

94. Kesb-i gencīne-i ʿirfān idegör kim dem olur

Gelmemiş **gibi** olasın bu ḫarāb-ābāda *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 195, Mısra 6). [gibi,]*

95. Anuñ-içün böyle ʿuryān oldı abdālān-ı ʿışḳ

Ḫ∨āce-i dünyā **gibi** ḳoymaya dünyā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 196, Mısra 4). [gibi,]*

96. Ṭoġmadı şems-i vücuduñ **gibi** bir ferzend-i pāk

Ümmehāt-ı çār kim girdi nüh-ābā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 196, Mısra 7). [gibi,]*

97. Gül **gibi** bir kez seni kim ḳoysa cānā ḳoynına

Girmez-ise ġam yimez cennetde ḥavrā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 197, Mısra 1). [gibi,]*

98. Düşdi göñlüm yine bir serv-i ḫırāmān eline

Murġ-ı per-beste **gibi** kim düşe oġlan eline *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 198, Mısra 2). [gibi,]*

99. Himmetde ḳaddi **gibi** bülend ola rāstı

Çün sāye serv yanına düşdükce pest ola *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 206, Mısra 3). [gibi,]*

100. ʿĀşıḳ odur Hüdāyī **gibi** kendüden geçüp

Mest-i müdām-ı bāde-i Bezm-i Elest ola *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 206, Mısra 9). [gibi,]*

101. Pāy-māl itme beni zülf-i semen-būyuñ **gibi**

Serv-i nāzum himmetüñ ʿālī gerek boyuñ **gibi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 211, Mısra 1). [gibi,]*

102. Pāy-māl itme beni zülf-i semen-būyuñ **gibi**

Serv-i nāzum himmetüñ ʿālī gerek boyuñ **gibi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 211, Mısra 2). [gibi,]*

103. Cüst ü cūsından ġaraż her sūyı cūy-ı eşkümüñ

Ārzū-ı rü’yet-i dīdār-ı dil-cūyuñ **gibi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 211, Mısra 4). [gibi,]*

104. Devlet ol başuñ ki şāhā ṣavlecān-ı ʿışḳ-ıla

ʿArṣa-ı kūyuñda ser-gerdān ola gūyuñ **gibi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 211, Mısra 6). [gibi,]*

105. Ḫāme-i tīrüñle levḥ-i sīne-i ʿuṣṣāḳuña

Naḳş geçmek ey büt-i Çīn ü Ḫıṭā ḫūyuñ **gibi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 211, Mısra 8). [gibi,]*

106. Ḫˇān-ı vaṣluñ iştiyāḳı ʿāṣıḳ-ı bī-çāreñüñ

Gözlerin dörd eyledi cānā seg-i kūyuñ **gibi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 211, Mısra 10). [gibi,]*

107. Çekseler yaşuñ yüri sūy-ı ḫarābāta müdām

Ey ten-i ḫākī seni anda çeken ṣuyuñ **gibi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 211, Mısra 12). [gibi,]*

108. Ser-ferāz olsun Hüdāyī ḳo begüm Manṣūr-veş

Dār-ı dünyāda ṣalınsun boynuña mūyuñ **gibi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 211, Mısra 14). [gibi,]*

109. Ḳaşuñ hilāle yüzüñ āfītāba beñzetmiş

Hüdāyī **gibi** gelür mi cehāna rūşen-rāy *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 212, Mısra 10). [gibi,]*

110. Olmaz ḫaṭ-ı Yāḳūt lebüñ **gibi** ṣafā-baḫş

Taṣvīr yazarsa n’ola cān virmez e Mānī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 214, Mısra 3). [gibi,]*

111. Āyīne **gibi** ʿāşıḳuñ olur naẓarı pāk

Yur āb-ıla her laḥẓa anı eşk-i revānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 215, Mısra 3). [gibi,]*

112. Ḳarşu çıḳsa ne ʿaceb ṣabr u ḳarārum dil ü cān

Gün **gibi** bu seḥer ol şāh-süvārum geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 217, Mısra 4). [gibi,]*

113. Gül **gibi** tāzeledi sīnedeki dāġlarum

Yine yaḳdı beni ol lāle-ʿiẕārum geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 217, Mısra 5). [gibi,]*

114. Ey Hüdāyī yine ḫūrşīd **gibi** ṣavḳumdan

Ṣıġmasam n’ola bütün ʿāleme yārum geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 217, Mısra 9). [gibi,]*

115. Dilerseñ ola dilüñ pür-ṣafā piyāle **gibi**

Müdām ayaġı elden düşürme lāle **gibi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 218, Mısra 1). [gibi,]*

116. Dilerseñ ola dilüñ pür-ṣafā piyāle **gibi**

Müdām ayaġı elden düşürme lāle **gibi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 218, Mısra 2). [gibi,]*

117. Gelüp bu gice eyā meh bizümle aḫşamla

Derūn-ı bezmümüzi rūşen eyle hāle **gibi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 218, Mısra 4). [gibi,]*

118. Ḳıya ḳıya baḳan ol ḳara gözlü dil-berümüñ

Göñül kebūterini bāz-ı zülfi ala **gibi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 218, Mısra 6). [gibi,]*

119. Görince pertev-i mihr-i cemālin ol māhuñ

Havāya münḳalib oldum seḥerde jāle **gibi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 218, Mısra 8). [gibi,]*

120. Göñül vilāyetini eyledi ḫarāb u yebāb

Sipāh-ı ġuṣṣa ṭurup üstine ḫavāle **gibi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 218, Mısra 10). [gibi,]*

121. Yime zamāne ġamını ki bezm-i ʿālemden

Ecel seni götürür ʿāḳıbet nevāle **gibi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 218, Mısra 12). [gibi,]*

122. Kitāb-ı ʿışḳını cānā Hüdāyī'nüñ ölicek

Maʿārif ehli yazup oḳıya Risāle **gibi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 218, Mısra 14). [gibi,]*

123. Zülfi nesīmi Kaʿbe yüzinden güẕār idüp

Āfāḳı bād-ı ḳıble **gibi** ḫᵛuş-dem eyledi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 222, Mısra 4). [gibi,]*

124. İsterem şu **gibi** ol servüñ olam pā-māli

Kişinüñ himmeti kendine gerekdür ʿālī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 223, Mısra 1). [gibi,]*

125. Deldi dil şīşesini nāvek-i dildūz **gibi**

Ey ḳaşı yā müjeñüñ ġāyet eli uz **gibi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 226, Mısra 1). [gibi,]*

126. Deldi dil şīşesini nāvek-i dildūz **gibi**

Ey ḳaşı yā müjeñüñ ġāyet eli uz **gibi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 226, Mısra 2). [gibi,]*

127. Maḥv ider ġuṣṣa seḥābını sipihr-i dilden

Dil-berüm ʿarż-ı cemāl eylese nev-rūz **gibi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 226, Mısra 4). [gibi,]*

128. Şevḳına raḳṣ ura pervāne **gibi** ḫalḳ-ı cehān

ʿArż-ı ḥüsn itse o meh şemʿ-i şeb-efrūz **gibi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 226, Mısra 5). [gibi,]*

129. Şevḳına raḳṣ ura pervāne **gibi** ḫalḳ-ı cehān

ʿArż-ı ḥüsn itse o meh şemʿ-i şeb-efrūz **gibi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 226, Mısra 6). [gibi,]*

130. Lemʿa-ı nūr-ı hidāyet baña olursa delīl

Şemʿ-i naẓmı uyaram Ḫusrev-i pür-sūz **gibi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 226, Mısra 8). [gibi,]*

131. Ey Hüdāyī umaram ol yüzi ḫūrşīd gelüp

Ḫākden ḳaldura ben ẕerresini ṭoz **gibi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 226, Mısra 10). [gibi,]*

132. Ol meh gelürse ḫāneme mihr-i seḥer **gibi**

Çeşmümde cāy idem aña nūr-ı baṣar **gibi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 232, Mısra 1). [gibi,]*

133. Ol meh gelürse ḫāneme mihr-i seḥer **gibi**

Çeşmümde cāy idem aña nūr-ı baṣar **gibi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 232, Mısra 2). [gibi,]*

134. Eşkāl-i cevri ol ṣanemüñ güne günedür

Deyr-i cehānda ṣūret-i nevʿ-i beşer **gibi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 232, Mısra 4). [gibi,]*

135. Zencīr-i zülfüñ-ile keşākeşdedür göñül

Ṣol ejdehāya pençe uran şīr-i ner **gibi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 232, Mısra 6). [gibi,]*

136. Ser-menzil-i belāda gelür cāna tīr-i yār

Maḳsūm olan sihām-ı ḳażā vü ḳader **gibi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 232, Mısra 8). [gibi,]*

137. Ḫālüñ ḫayāli dīde-i terden geçer yürür

Deryā geçen şu merdüm-i ṣāḥib-naẓar **gibi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 232, Mısra 10). [gibi,]*

138. Virmiş leṭāfet ol lebe ḫaṭṭ-ı ʿaraḳ-fişān

Ṣāfī şarāb-ı verde ḳonan müşk-i ter **gibi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 232, Mısra 12). [gibi,]*

139. Gūş eyle dürr-i naẓmını şāhum Hüdāyī'nüñ

Refʿ eyle ḫākden anı genc-i güher **gibi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 232, Mısra 14). [gibi,]*

140. Ey görinüp gözüme ġāyib olan nūr **gibi**

Gel benüm gündüzüm itme şeb-i deycūr **gibi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 236, Mısra 1). [gibi,]*

141. Ey görinüp gözüme ġāyib olan nūr **gibi**

Gel benüm gündüzüm itme şeb-i deycūr **gibi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 236, Mısra 2). [gibi,]*

142. Ol perī perde-nişīn olduġınuñ sırrı bu kim

Gele ḫalḳ ayaġına Kaʿbe-i menşūr **gibi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 236, Mısra 4). [gibi,]*

143. Nāvek-i ġamzelerüñden iñiler tende göñül

Sīnemüz gür gür öter ḫāne-i zenbūr **gibi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 236, Mısra 6). [gibi,]*

144. Ey Süleymān-ı zamān ḳo yeleyin yoluñda

Ḳanumı topraġa ḳarınca felek mūr **gibi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 236, Mısra 8). [gibi,]*

145. Ey Hüdāyī yana başuñda eger ātiş-i ʿışḳ

Maẓhar -ı nūr-ı tecellī olasın Ṭūr **gibi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 236, Mısra 10). [gibi,]*

146. ʿAlem-i zer o ḳubbe üstinde

Berḳ urur nūr-ı Kaʿbe **gibi** müdām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 34). [gibi,]*

147. Rūḥ-ı ḳudsīler **gibi** cevlānger ezhār-ı çimen

Her şecer ʿayn-ı düm-i ṭāvus-ı gülzār-ı cinān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 11). [gibi,]*

148. Cāmiʿu'l-Ezher **gibi** zeyn olmış ezhārıla bāġ

Ṭolmış envārıla yaḫud ravża-i Faḫr-i Cehān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 25). [gibi,]*

149. Bend-i ġamdan yüri var serv **gibi** āzād ol

Pāk iken dāmenüñi eyleme ālūde-i gil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 11). [gibi,]*

150. Aġsa gökler yüzine meh **gibi** goy-ı şerefüñ

Ḳadr u rifʿatle müdām olsañ eger rūşen-dil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 19). [gibi,]*

151. Mihr-i ʿömrüñ irişür bürc-i zevāle bir gün

Dünyeden sāye **gibi** aḫīr olursın zāyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 22). [gibi,]*

152. Bir dem olur seni ġarḳ eyler ecel ṭūfānı

Ḥażret-i Nuḥ **gibi** ʿömr sürerseñ biñ yıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 24). [gibi,]*

153. Çıḳma başdan şu **gibi** illere olma pā-māl

Olmaġıl yolına her serv-i revānuñ māyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 55). [gibi,]*

154. Yüri sen bencileyin gitme muḫālif semte

Olma ʿāṣī şu **gibi** cānib-i Ḥaḳḳ'a ṭoġrıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 70). [gibi,]*

155. İḫtiyār elde degül ṣabra ise ṭāḳat yoḳ

ʿÖmr ise ḫatt-ı ruḫ-ı yār **gibi** müstaʿcil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 78). [gibi,]*

156. Seyl-i eşküm **gibi** yüz süriyü geldüm ṭapuña

Ne revādur k'ola maḫrūm ḳapuñda sāyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 97). [gibi,]*

157. Yapdı ʿadli **gibi** her göşede bir çeşme-i pāk

Teşneler oldı zülāl-i kereminden reyyān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 7). [gibi,]*

158. Serverā gül **gibi** devrüñde cehān ḫurrem ü şād

Çeşme-i çeşm-i Hüdāyī-durur ancaḳ giryān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 41). [gibi,]*

159. Dāyimā ḫalḳa ṣafā-baḫş olasın āb **gibi**

Çeşm-i pāküñ ola meclā-ı cemāl-i Yezdān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 59). [gibi,]*

160. Pür oldı ṣaḥn-ı bāġ gül ü ergavān-ıla

Dükkān-ı cevherī **gibi** yāḳūt-ı nābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 8). [gibi,]*

161. Ṣandūḳ-ı ṣayrefī **gibi** bāġ oldı pür-güher

Eşcāra zeyn olan ḳaṭarāt-ı seḥābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 9). [gibi,]*

162. Mülk-i ʿadūya ṣal yüri İskenderāne tīġ

Ḳaydāfe mülki **gibi** ḫarāb eyle ābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 36). [gibi,]*

163. Nā-çar tīġ-i tīzüñe uġrar ʿadū şehā

Yolcı **gibi** żarūrī güẕār eyler ābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 42). [gibi,]*

164. Olsun benefşe-veş ḳadi ḫam ġunca **gibi** lāl

Her kim duʿāñı eylemeye şeyḫ ü şābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 55). [gibi,]*

165. ʿÖmrüñ bahārı görmeye bād-ı ḫazān-ı serd

Kām al hemīşe gül **gibi** her ʿaḥd şebābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 62). [gibi,]*

166. Bir oġul virdi o Vehhāb u Kerīm ü Mennān

Gün **gibi** ṭoġduġı dem buldı cehān ḫalḳı ḥayāt *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 32). [gibi,]*

167. Āsumānī varaḳa sūre-i Nūr-ıla Duḫān

Dilerem ḥażret-i Ādem **gibi** biñ yaşaya ol *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 44). [gibi,]*

168. İsm-i Aʿẓam ḫaḳı ol aña ola ḫırz-ı emān

Bula günden güne yā Rab meh-i nev **gibi** kemāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 46). [gibi,]*

169. Ḥażret-i Nūḥ **gibi** pīr ola ol tāze cevān

Ḥamdü li-llāh ki şehenşāh-ı cehān-ı keremüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 47). [gibi,]*

170. Yüzinde berḳ urur envār-ı ʿadl ü ḥilm ü ḥayā'

Ruḫ-ı nigū **gibi** āyīne-i mücellādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 16). [gibi,]*

171. Güneş **gibi** olasın dehre fāyiżu'l-envār

Bülend ola maḳāmuñ sipihr-i aʿlādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 55). [gibi,]*

172. Ey maʿden-i saʿādet ü ey raḥmet-i Raḥīm

Nāmuñ **gibi** vücūd-ı şerīfüñ daḫı kerīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 2). [gibi,]*

173. Luṭfuñ cehāna faż̀l u kemālüñ **gibi** delīm

Ḫulḳuñ bu ḫalḳa şān-ı şerīfüñ **gibi** ʿaẓīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 7). [gibi,]*

174. Luṭfuñ cehāna faż̀l u kemālüñ **gibi** delīm

Ḫulḳuñ bu ḫalḳa şān-ı şerīfüñ **gibi** ʿaẓīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 8). [gibi,]*

175. Āl-i Muḥammed olduġuña bu yeter delīl

Şemʿ-i ruḫuñ-durur gül-i ḫamrā **gibi** besīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 20). [gibi,]*

176. Bendeñ-durur ḳapuñda Hüdāyī-i ḫaste-dil

Mü'min **gibi** ki meskenidür cennet-i Naʿīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 22). [gibi,]*

177. Medḫüñde n’ola ḳāṣır isem baġrumı benüm

Ġam tīġı eyledi dil-i ḫāmem **gibi** dü nīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 26). [gibi,]*

178. Ḫ’ān-ı duʿāñı her ki tenāvül ide şehā

Misk-i Ḫıtā **gibi** nefesi ola pür-şemīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 28). [gibi,]*

179. ʿÖmrüñ bahārı görmeye bād-ı ḫazān-ı serd

Bāġ-ı ṣafāda serv **gibi** olasın selīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 32). [gibi,]*

180. Sözi ṭūṭī **gibi** olur şīrīn

Nitekim tevsen-i sipihre ḳamer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 69). [gibi,]*

181. Gözüme gelmiş idi bāde **gibi**

Cūş idüp bu cigerdeki ḳanum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 9). [gibi,]*

182. Şeb-i fürḳat duḫān-ı āh **gibi**

Aġladurken bu çeşm-i giryānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 13). [gibi,]*

183. Ḫāne-i ḳalbüme ṣafā geldi

Gül **gibi** güldi beyt-i aḥzānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 22). [gibi,]*

184. Ḫākden ẕerre **gibi** refʿ itdüñ

Geldüñ ay āfītāb-ı raḫşānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 45). [gibi,]*

185. Sāye-i mihr-pāyeñ ile gelüp

İtdüñ aʿlā boyuñ **gibi** şānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 74). [gibi,]*

186. Gül **gibi** dem be-dem güşāde ola

Ḳonmaya gerd-i gerdiş-i eyyām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 12, Mısra 9). [gibi,]*

187. Zübde-i ḫāṣān-ı ehl-i himmetüñ

Ḫażretüñ **gibi** saʿādet-mendi yoḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kıt'a 1, Mısra 4). [gibi,]*

188. Tā ilāhī baña tek eyle tecellā-ı cemāl

Şu **gibi** yā eriyem yā ṭutuşam kāḫ-miṣāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 3, Mısra 2). [gibi,]*

189. Ḳapuñda ben de bir ʿabd-i ḳadīmem

Elif **gibi** her işde müstaḳīmem *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 28). [gibi,]*

190. Oldı Hüdāyī cān-ıla bende-i nā-tüvān saña

Eyledi naḳd-i ʿömrini rūḥı **gibi** revān saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Muhammes 1, Mısra 12). [gibi,]*

191. Melāḥat maṭlaʿından gün **gibi** ʿarż eylese dīdār

Ḳılur āfāḳı ʿaḳs-i vech-i ẕī’n-nūreyn pür-envār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 5). [gibi,]*

192. N’ola ḫalḳ-ı cehān olsa Hüdāyī **gibi** şeydāsı

Naẓīrī gelmemişdür milket-i ʿOs̱mān’a ʿOs̱mān’uñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 19). [gibi,]*

193. Saçuñ **gibi** niçe yıllar-durur āşüfte-ḫalüñdür

Benüm çeşmi siyāhum ruḫları ālüm Muḥammed Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 19). [gibi,]*

194. Elā ey bezm-i ḥüsne ruḫları şemʿ-i şebistānum

Delükdür ney **gibi** baġrum irüpdür çarḫa efġānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 2). [gibi,]*

195. Dem-ā-dem cürʿa **gibi** dökme luṭf it yirlere ḳanum

Piyālem gözlerüm nūrı cemāli şems-i raḫşānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 3). [gibi,]*

196. Ġam-ı ʿışḳuñ beni dem-sāz idelden çeng-i hicrāna

Firāḳuñla şehā bel baġladum ney **gibi** efġāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 6). [gibi,]*

197. Siyeh kāküllerüñ **gibi** göñül āşüfte-ḥālüñdür

Ṣafā-ı cism ü cānum rü'yet-i nūr-ı cemālüñdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 9). [gibi,]*

198. Dil ü cān almaġa ey ġunca-leb mey **gibi** āl itme

Baña bezm-i ġamuñda mīve-i hecrüñ nevāl itme *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 13). [gibi,]*

199. Elüm al ḫāke luṭf it cürʿa **gibi** pāy-māl itme

Piyālem gözlerüm nūrı cemāli şems-i raḫşānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 15). [gibi,]*

200. Ḳulıyam bir taḫt-ı ḥüsnüñ şāh-ı ferruḫ-fālinüñ

Cevri **gibi** ḥaddi yoḳdur ʿāşıḳ-ı pā-mālinüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 2). [gibi,]*

201. Yoḳ-durur mi̲sli vilāyetde bugün Ḥayder **gibi**

İşiginde ḳara ḳulıyam anuñ Ḳanber **gibi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 9). [gibi,]*

202. Yoḳ-durur mi̲sli vilāyetde bugün Ḥayder **gibi**

İşiginde ḳara ḳulıyam anuñ Ḳanber **gibi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 10). [gibi,]*

203. Ṭavḳ-ı ʿışḳın boynuma taḳdum Ḳalenderler **gibi**

Baş açuḳ abdālıyam cān-ıla Ḥaydar Bālī'nüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 11). [gibi,]*

204. Cümleten ʿālem Hüdāyī **gibi** ser-gerdānıdur

Baş açuḳ abdālıyam cān-ıla Ḥaydar Bālī'nüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 19). [gibi,]*

205. Bir perī-şānuñ göñül şimdi perīşān-ḥālīdür

Yolına eşküm **gibi** üftādeler pā-mālidür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 2). [gibi,]*

206. Ḥasret-i Leylī-i zülfüñle perīşān oldum

Ṣoyunup ʿışḳ ile Mecnūn **gibi** ʿüryān oldum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 6). [gibi,]*

207. Yüzümi yerlere sürüp yürürem āb **gibi**

Dögerin ṭaşlar-ıla sīnemi seylāb **gibi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 9). [gibi,]*

208. Yüzümi yerlere sürüp yürürem āb **gibi**

Dögerin ṭaşlar-ıla sīnemi seylāb **gibi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 10). [gibi,]*

209. Döküben gözlerümüñ yaşını dol-āb **gibi**

Çıḳdı gökler yüzine nāle vü efġānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 11). [gibi,]*

210. Çıḳ ṣalın serv **gibi** seyr idelüm reftāruñ

Ġunca-ı ḳalbüm açılsun işidüp güftāruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 13). [gibi,]*

211. Gün **gibi** eyle Hüdāyī ḳuluña ʿarż-ı cemāl

Ḫākden ḳaldur anı sāye ṣalup ẕerre-miṡāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 17). [gibi,]*

212. Meh-rūlar içre gün **gibi** bulmışdur imtiyāz

Şol dil-rübā ki nāmı anuñ Muṣlī Şāhdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 11). [gibi,]*

213. Ḳalb-i Hüdāyī **gibi** cehānı iden ḫarāb

Şol dil-rübā ki nāmı anuñ Muṣlī Şāhdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 19). [gibi,]*

214. Bulduñ güneş **gibi** şehā bürc-i leṭāfetde kemāl

Nūr-ı cemālinden seni ḫalḳ eylemiş ol ẕu'l-celāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 1). [gibi,]*

215. Ey gülsitān-ı ʿizzete serv-i ser-efrāzum benüm

Meh-rūlar içre gün **gibi** ḫüsniyle mümtāzum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 14). [gibi,]*

216. Gün **gibi** itdüm ol ṣanemüñ mihrini ʿayān

Ol ṣūḫ-ı dil-rübā ki dinür nāmına ʿAlī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 15). [gibi,]*

217. Ṭulūʿ itdi melāḫat maṭlaʿından gün **gibi** ol māh

ʿAla ʿayneyke ʿaynu'llāh didi her ʿāşıḳ-ı āgāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 1). [gibi,]*

218. Görenler itseler n'ola aña taḥsīn ü şābāşı

Dil-āverler **gibi** tīr ü kemān almış elebaşı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 10). [gibi,]*

219. Bugün meh-rūlar içre gün **gibi** bulsa n'ola şöhret

Leṭāfet mülkini feṭḥ eyledi ġamzıyla Feṭḥu'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 15). [gibi,]*

220. Hüdāyī ʿömri ol māhuñ cefāsı **gibi** çoḳ olsun

Aña yavuz ṣanan mihr ü vefāsı **gibi** yoḳ olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 17). [gibi,]*

221. Hüdāyī ʿömri ol māhuñ cefāsı **gibi** çoḳ olsun

Aña yavuz ṣanan mihr ü vefāsı **gibi** yoḳ olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 18). [gibi,]*

222. Ḫudā'dan dilerem cevrüñ **gibi** ʿömrüñ mezīd olsun

Yoluña cān u başı virmeyen cānā Yezīd olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 16, Mısra 9). [gibi,]*

223. Boyuñ servin görüp ṣu **gibi** aḳdı ḳalb-i meyyālüm

Siyeh kāküllerüñ **gibi** perīşān oldı aḥvālüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 17, Mısra 1). [gibi,]*

224. Boyuñ servin görüp ṣu **gibi** aḳdı ḳalb-i meyyālüm

Siyeh kāküllerüñ **gibi** perīşān oldı aḥvālüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 17, Mısra 2). [gibi,]*

225. Siyeh kāküllerüñ **gibi** göñül āşüfte-ḫālüñdür

Ṣafā-ı cism ü cānum rü'yet-i nūr-ı cemālüñdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 19, Mısra 5). [gibi,]*

226. Çıḳmadı bir dem dimāġumdan hevā-y-ıla heves

Nāleden ḫālī degül ney **gibi** göñlüm bir nefes *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 6). [gibi,]*

227. Gün **gibi** meh-pāreler içinde bulduñ imtiyāz

Şāh Maḥmūd'um göñül taḫtında sulṭānum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 7). [gibi,]*

228. Cilveñi gördi Hüdāyī sidre ṭāvūsı **gibi**

Yire çaldı ʿırż u ʿārın nām u nāmūsı **gibi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 17). [gibi,]*

229. Cilveñi gördi Hüdāyī sidre ṭāvūsı **gibi**

Yire çaldı ʿırż u ʿārın nām u nāmūsı **gibi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 18). [gibi,]*

230. Oldı meddāḥuñ senüñ Firdevsī-i Tūsī **gibi**

Şāh Maḥmūd'um göñül taḫtında sulṭānum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 19). [gibi,]*

231. Gün **gibi** bürc-i saʿādet üzre olsun ber-kemāl

Mālik-i mülk-i Süleymān ḥażret-i Sulṭān Selīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 23, Mısra 11). [gibi,]*

232. Hüdāyī **gibi** lāyıḳ cümle ʿālem ḫalḳı pā-mālüñ

Gül-i bāġ-ı cinānum ruḫları ālüm Ḥasan Balı'm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 24, Mısra 11). [gibi,]*

233. Dem be-dem ol şeh giyer laʿlīn ḳabālar gül **gibi**

Ḳanını ʿāşıḳlaruñ nūş itmek-içün mül **gibi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 5). [gibi,]*

234. Dem be-dem ol şeh giyer laʿlīn ḳabālar gül **gibi**

Ḳanını ʿāşıḳlaruñ nūş itmek-içün mül **gibi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 6). [gibi,]*

235. Gül yüzi şevḳıyla feryād iderüz bülbül **gibi**

Ḳulıyuz ḳurbānıyuz adıyla ʿOs̱mān oġlınuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 7). [gibi,]*

236. Nūrdan ḫalḳ eylemiş gül **gibi** anı ol Cemīl

Şemʿ-i bezm-ārā-ı ruḫsārı aña rūşen delīl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 9). [gibi,]*

237. Cümle-i ʿālem anuñ bülbül **gibi** şeydāsıdur

Ḳulıyuz ḳurbānıyuz adıyla ʿOs̱mān oġlınuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 15). [gibi,]*

238. İdeyin bülbül-i şeydā **gibi** feryād u fiġān

Ḳanı ol gözlerimüñ nūrı Muḥammed Şāhum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 7). [gibi,]*

239. Bir gice ol gül-i raʿnā ṭutulup māh **gibi**
irte ḫāk oldı yiri mihr-i seḥergāh **gibi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 10). [gibi,]*
240. Mātem içün n'ola giysem ḳaralar āh **gibi**
Ḳanı ol gözlerimüñ nūrı Muḥammed Şāhum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 11). [gibi,]*
241. Serv iken sāye **gibi** yirlere oldı pāy-māl
Ḳanı ol gözlerimüñ nūrı Muḥammed Şāhum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 15). [gibi,]*
242. Eyler isem n'ola Yaʿḳūb **gibi** nāle vü zār
Āl-ile Yūsuf'umı gürg-i ecel itdi şikār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 25). [gibi,]*
243. Ḫānemi ḳalb-i Hüdāyī **gibi** vīrān itdüñ
Ḳanı ol gözlerimüñ nūrı Muḥammed Şāhum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 31). [gibi,]*
244. Menzili ḫāne-i cennet **gibi** ābād olsun
Ḳanı ol gözlerimüñ nūrı Muḥammed Şāhum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 35). [gibi,]*
245. Ey ruḫı bāġ-ı leṭāfetde gül-i ḫandānum
Ṭutdı bülbül **gibi** dünyā yüzini efgānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 2). [gibi,]*
246. Varayın derdüñ-ile ʿāleme destān olayın
Düşeyin ṭaġlara Mecnūn **gibi** ʿüryān olayın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 26). [gibi,]*
247. Genc-i ʿışḳuñla Hüdāyī **gibi** vīrān olayın
Sāye-veş mihrüñ-ile ḫāk-ile yeksān olayın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 27). [gibi,]*
248. Bāġ-ı ḥüsn içre ṣalın serv **gibi** ey ḫānum
Ṣulasun yollaruñı dīde-i ḫūn-efşānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 29). [gibi,]*
249. Dāl geldi devlet-i vaṣla anı dāl eyledüm
Gül **gibi** güldi açıldı nūş idüp peymāneyi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 6). [gibi,]*

gibi: *Sanki.*

1. Gitdi ʿaḳlum **gibi** ol rūḥ-ı revānum gelmez
Yine ḥaşr olmayıcaḳ sīneme cānum gelmez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 66, Mısra 1). [gibi,]*

gibi: .

1. İçile meclis-i ʿışḳuñda mey **gibi** niçe ḳan
Ayag olup yüriye niçe kāse-i ser aña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 3, Mısra 7). [gibi, -a]*

gice: *Gece.*

1. Ġam yimez idüm öldügüme ol ḫalīlümüñ

   Ḥʿān-ı vişāli bir **gice** olsa baña naşīb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 9, Mısra 6). [gice,]*
2. Şeb-i hecrüñde cān virdüm ḳo ḫālüñ göreyim ey meh

   Giceyle yola gitse gözedür ehl-i sefer kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 12, Mısra 4). [giceyle, -y, -le]*
3. Od saldı ḫırmenine meger **gice** berḳ-ı āh

   Ṭutdı cehānı dūd-ı dil-i pür-şirār-ı çarḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 24, Mısra 7). [gice,]*
4. Anuñ'çün eyledüm **gice** gündüz fiġān u āh

   Olurmış āh u nāle-i efġānuma feraḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 25, Mısra 3). [gice,]*
5. Ben **gice** gündüz aġlayayın derdi ile tek

   Gelsün hemān o yār-ı perīşānuma feraḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 25, Mısra 7). [gice,]*
6. Dāġlar şevḳı başumda görinür āh içre

   Taġlarda **giceler** niteki āẕer görinür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 4). [giceler, -ler]*
7. Uġurlar ʿaḳlını her **gice** rindüñ

   Ṭutulsa şebrev-āsā tañ mı sāġar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 51, Mısra 3). [gice,]*
8. Yār olmaġ-ıla bir **gice** beytü'l-ḥazende şemʿ

   Her ḳanda görse şimdi ider baña ḫande şemʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 84, Mısra 1). [gice,]*
9. Şeb-nem degül çimende **gice** cām içenlere

   Dürler ṣaçar sipihr-i nüh-eyvān tabaḳ tabaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 95, Mısra 7). [gice,]*
10. Şevḳuñla āhum ātişi yalıñ ışıḳ gibi

    Geşt itdi **gice** tekye-i çarḫı ocaḳ ocaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 97, Mısra 8). [gice,]*
11. Gice meclisde iken yār gerekmez şemʿi

    Meh yanında ne ḳadar nūrı ola şebtābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 113, Mısra 5). [gice,]*
12. Yād idüp sāḳī lebüñ ṣundı **gice** peymāneler

    Ātişin ölçerdi rindān-ı ḳadeh-peymālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 117, Mısra 5). [gice,]*
13. Yād-ı ḳaddüñle elif geldi **gice** fāl eyledüm

    Ḫıdmetüñde ṭoġrıyam ey serv aña dāl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 148, Mısra 1). [gice,]*
14. Ṣaldı bu **gice** bezmümüze ol mehi felek

    iki göziyle baḳdı bize ṣanma Ferḳadān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 156, Mısra 11). [gice,]*
15. Ṭolanur her **gice** varup ol mehüñ menzillerin

    Ṣubḥ-ı ḥüsne ruḫları mihr-i cehān-ārā-y-iken *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 161, Mısra 9). [gice,]*
16. Bir māhı çeker sīneye şol kim **gicelerde**

    Rūşen-dil olur hāle gibi devr-i ḳamerde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 194, Mısra 1). [gicelerde, -ler, -de]*
17. N'ola rūşen-dil olup raḳṣ ursa fānūs-ı ḫayāl

    Şāhid-i şemʿi ḳoyar her **gice** tenhā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 197, Mısra 4). [gice,]*
18. Bu **gice** bir meh-i rūşen-derūnı sīneye çekmiş

    Gererse gögsini tañ mı feżā-ı çarḫda hāle *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 199, Mısra 5). [gice,]*
19. Gelüp bu **gice** eyā meh bizümle aḫşamla

    Derūn-ı bezmümüzi rūşen eyle hāle gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 218, Mısra 3). [gice,]*

20. Bir **gice** var mı ḫālümi yanmaġa tīr-i āh
    Mānend-i şemʿ varup öñine dikilmedi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 238, Mısra 7). [gice,]*
21. Bülbül **giceyle** güllere söyler fesāneler
    Nergis ʿaceb mi gözlerin açmazsa ḫ̆ābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 15). [giceyle, -y, -le]*
22. Bir **gice** ṭoġdı felekden meh-i bedr oldı ʿayān
    Tār-ı mūdan nitekim mihr-i cemāl-i cānān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 1). [gice,]*
23. Bir **gice** şāh-ı ḳaṣr-ı ʿilliyyīn
    Kār-fermā-ı kār-gāh-ı yaḳīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 1). [gice,]*
24. Bir **gice** yār ile bezm-i bāde-i āl eyledüm
    Ġuṣṣa-ı devri ferāmūş itmege āl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 1). [gice,]*

gice-: *Gece.*

1. Ṭolaşma kūyını **giceler** eksügüñ degül
   Ey meh ṣaḳın ki ṭutulup işüñ olur temām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 140, Mısra 5). [giceler, -ler]*
2. Meded meded saña mestāne varıcaḳ **giceler**
   Yoluñda dāmenüm alan kilābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 170, Mısra 11). [giceler, -ler]*

gice gündüz iñlerem: *Aralıksız ah etmek.*

1. Gice gündüz iñlerem yollarda mānend-i ceres
   Kimse bilmez dilde bir derd-i nihānum var benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 7). [gice gündüz iñlerem, -r, -em]*

gicesi kadr ola: *Her gecesi kadir gecesi gibi değerli olmak.*

1. Ẓulmet içre ola cüyende-i Āb-ı Ḥayvān
   Pādişāhuñ **gicesi Ḳadr ola** vü gündüzi ʿid *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 58). [gicesi ḳadr ola, -a]*

gimi: *Gemi, suda yüzen insan ve yük taşımaya yarayan taşıt.*

1. Çoḳ ṭarāḳa ḳoparur başlarına top u tüfeng
   Her **gimi** aġzın açar baḥrde mānend-i neheng *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 18). [gimi,]*
2. Bir ṣadefdür **gimisi** kendi müşābih gühere
   Bürc-i āb oldı ya-ḫud menzil-i me'vā ḳamere *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 21). [gimisi, -si]*

ġınā: *Varlık, zenginlik.*

1. Gencīne-i mihri ile cān buldı **ġınāyı**
   Ol māh olalı bürc-i saʿādetde yalabıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 99, Mısra 3). [ġınāyı, -y, -ı]*

gir: *(şekil/şeklini) Almak.*

1. Seni seyr itmek-içün ṣūrete **girmişlerdür**
   Yazılur ṣanma ki dīvāra perīler görinür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 5). [girmişlerdür, -miş, -ler, -dür, -]*

gir: *1. Girmek, dahil olmak.*

1. Göñülde mihr-i ruḫuñla yanar bir atiş kim
   Kül ola **girse** eger döymeye semender aña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 3, Mısra 4). [girse, -se]*
2. Dost yolına **giren** ʿāşıḳa besdür bir post
   Ḫ∨ācenüñ giydügi sincāb-ile semmūr olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 7). [giren, -en]*
3. Ey Hüdāyī ʿāḳıbet **girmek** gerek ḫāk altına
   Cān virürsin böyle çün ol genc-i penhān üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 201, Mısra 9). [girmek, -mek]*

girçek: *Gerçek; doğru.*

1. Cān virmez isek yoluña **girçekler** içinde
   Bu ʿarṣada biz daʿvī-i ʿışḳuñda yalanuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 61, Mısra 9). [girçekler, -ler]*

gird-āb: *Denizlerde, nehirlerde suların döndüğü tehlikeli yer, anafor, su çevrintisi.*

1. Sīneñ ey sīm-beden āyīne-i ṣāf mıdur
   Yā ṣafā baḥri mi **gird-ābı** anuñ nāf mıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 54, Mısra 2). [gird-ābı, -ı]*
2. Cūylarda degül ey Yūsuf-ı s̱ānī **gird-āb**
   Reşk-i çāh-ı ẕeḳanuñ baġrını deldi ābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 112, Mısra 3). [gird-āb,]*

gird-āb-ı miḥnetden: *Eziyet, sıkıntı girdabı.*

1. Ey Hüdāyī bulmadum **gird-āb-ı miḥnetden** necāt
   Gitdüginee kendüye çekdi beni ʿummān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 102, Mısra 13). [gird-āb-ı miḥnetden, -den]*

gird-āb-ı yem-i fürḳate düşdi: *Ayrılık denizinin girdabına düşmek.*

1. Düşdi gird-āb-ı yem-i fürḳate bu keştī-i dil
   Garḳa vardı dahı ol Ḫıżr-ı zamānum gelmez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 66, Mısra 7). [gird-āb-ı yem-i fürḳate düşdi, -di]*

gird-bād: *Denizlerde, nehirlerde suların döndüğü tehlikeli yer, anafor, su çevrintisi.*

1. Yoluñda döne döne ḫānümānum eyledüm ber-bād
   Ḫas ü ḫāşāk-i dehri yile viren **gird-bādam** ben *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 163, Mısra 4). [gird-bādam, -am]*

gird-bād-ı āh: *Ah girdabı.*

1. Refʿ eyle ḫākden bizi ey **gird-bād-ı āh**
   Devrüñde minnet itmeyelüm rūzgāra gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 132, Mısra 3). [gird-bād-ı āh,]*

girde: *Yuvarlak.*

1. Süfre-i iʿcāzuñuñ mihmānlarına ey Ḫālīl
   Berre-i biryānıla ḳurṣ-ı ḳamerdür **girde** ḫᵛān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 60). [girde,]*

girībān: *Elbise yakası.*

1. ʿĀşıḳuñ ey dāmeni gül-berg-i terden pāk-ter
   Pençe-i hecrüñden olmaz mı **girībānı** ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 79, Mısra 8). [girībānı, -ı]*

giriftāruñ oldı: *Tutulmak, yakalanmak, düşmek.*

1. Oldı Hüdāyī cān-ile dilden giriftāruñ senüñ
   Raḥm eyle dil Yaʿḳūbına ey Yūsuf-ı Mıṣr-ı cemāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 19). [giriftāruñ oldı, -dı]*

<u>giryān:</u> *Ağlamaklı.*

1. Serverā gül gibi devrüñde cehān ḫurrem ü şād
   Çeşme-i çeşm-i Hüdāyī-durur ancaḳ **giryān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 42). [giryān,]*

<u>giryān oldı:</u> *Ağlamak.*

1. Teneşūr üzre görenler anı **giryān oldı**
   Bürc-i āb oldı mehüñ menzili bārān oldı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 17). [giryān oldı, -dı]*

<u>gīsū:</u> *Omuz üstüne dökülen saç.*

1. Bend idüp dāyim çeker ol iki **gīsūlar** beni
   Māyil eyler kendüye ol tāḳ-ı ebrūlar beni *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 9). [gīsūlar, -lar]*

<u>gīsū-ı ʿanber-sālaruñ:</u> *Amber gibi saçlar.*

1. Bī-tekellüf boynuña şalındugı yetmez mi kim
   El uzadur sīneñe **gīsū-ı ʿanber-sālaruñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 115, Mısra 4). [gīsū-ı ʿanber-sālaruñ, -lar, -uñ]*

<u>gīsu-ı ʿanber-şikenüñ:</u> *Amber çatlatan saç.*

1. Düşmege çāh-ı zenaḫdānuña bu Yūsuf-ı dil
   Sebeb olmışdur aña **gīsu-ı ʿanber-şikenüñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 125, Mısra 8). [gīsu-ı ʿanber-şikenüñ, -üñ]*

<u>git:</u> *Ayrılmak, gitmek.*

1. Gitdi Yūsuf serīr-i ḥüsne seni

   Ol ʿAzīz itdi mālik ü vāriṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 21, Mısra 5). [gitdi, -di]*

2. Öldükde luṭf-ı ṭabʿuma şāhid yeter sözüm

   Gül **gitse** būyı ẕevḳın alurlar gül-ābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 178, Mısra 16). [gitse, -se]*

3. Ḥamdü li-llāh ki **gidüp** derd ü belā-ı fürḳat

   Merhem-i sīne-i mecrūḥ-figārum geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 217, Mısra 7). [gidüp, -üp]*

4. Fażl-ı Feyyāż'a bu yolda özüñi tefvīż it

   Giderek menzil-i maḳṣūda olursın vāṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 44). [giderek, -erek]*

5. Āb-ı şemşīrüñ-ile yundı cehāndan **gitdi**

   Gerd-i ẓulm ü keder-i fısḳ u fücūr u ʿişyān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 37). [gitdi, -di]*

6. ʿAdlüñ şu deñlü eyledi ışlaḥ ḫalḳı kim

   Gitmez ḫaṭāya kimse ṭarīḳ-ı ṣavābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 44). [gitmez, -mez]*

7. Göyiya sen **gideli** bir ten-i bī-cān oldum

   Eyle iḥyā beni ey ʿİsā-ı devrānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 7). [gideli, -eli]*

8. Mest olup **gitdüm** cehāndan fāriġü'l-bāl eyledüm

   Düşde zülf-i yārı boynumda görüp fāl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 3). [gitdüm, -dü, -m]*

git: *Ayrılmak, sona ermek, bitmek.*

1. Ey bülbül-i belā-zede ötme günüñ degül

   Gül faşlı **gitdi** bāġda yiter terennüm it *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 19, Mısra 8). [gitdi, -di]*

2. Ḫāṭır-ı mecmūʿamuz **gitdi** perīşān eyledi

   Ey Hüdāyī ol perī-şān-ı perīşān-ı İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 17). [gitdi, -di]*

3. Hüdāyī iç mey-i ʿışḳ-ı neşāt-efzā vü ġam gāhī

   Ki mirʿāt-ı derūnuñdan keder **gitsün** ṣafā gelsün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 167, Mısra 10). [gitsün, -sün]*

4. Ḥaḳ ẕāt-ı pāküñ eyledi ḫayrü'l-ḫalef aña

   Gül **gitse** būyı ẕevḳın alurlar gül-ābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 34). [gitse, -se]*

5. Āşinālıḳ **gitdi** bizden yār olaldan yād-ile

   Gelmez oldı bu yaña ol ḳāmet-i şimşād-ile *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 13). [gitdi, -di]*

git: *(Belli bir amaç için) Belli bir yol takip etmek.*

1. Göñül almaġa gözüñ ġamz u ḳaşuñ-ıla **gider**
   Şol ḫarāmī gibi kim tīr ü kemānsuz yürimez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 64, Mısra 3). [gider, -er]*

git: *Git gide, artarak.*

1. Ey Hüdāyī bulmadum gird-āb-ı miḥnetden necāt
   Gitdüginee kendüye çekdi beni ʿummān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 102, Mısra 14). [gitdüginee, -düg, -ince]*

git-: *Ayrılmak, gitmek.*

1. Göz merdümi ʿaynıdur o ḫūrşīd-perestüñ
   Gün yüzüñe her ḳanda ki **gitseñ** nigerāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 55, Mısra 6). [gitseñ, -se, -ñ]*
2. Ol ṭabīb-i cān gelüp bir dem yine tīz **gitmedin**
   Derdüm arturmaḳ mıdur yāḫud devā mıdur ġaraż *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 81, Mısra 3). [gitmedin, -medin]*
3. Nev-bahār irdi bihişt itdi cehānı demidür
   Gitmege göşe-i gülzāra şitāb eyleyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 143, Mısra 4). [gitmege, -meg, -e]*
4. Gitme hey kāfir alup tenden dil ü cānı daḫı
   Varup uġratma belāya bir müselmānı daḫı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 231, Mısra 1). [gitme, -me]*
5. Yüri sen bencileyin **gitme** muḫālif semte
   Olma ʿāṣī ṣu gibi cānib-i Ḥaḳḳ'a ṭoġrıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 69). [gitme, -me]*
6. Hep **gitdi** ehl-i meclis-i devrān bayaġı
   ʿĀrif odur ki bir el evvel çeke ayaġı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 10, Mısra 1). [gitdi, -di]*

git-: *Ayrılmak, sona ermek, bitmek.*

1. Teraḫ **gitdi** feraḫ geldi Hüdāyī minnet Allāh'a
   Göñül Yaʿḳūb'ına ol Yūsuf-ı Kenʿān'umuz geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 227, Mısra 9). [gitdi, -di]*

gitme: *Ayrılmak, sona ermek, bitmek.*

1. Gönlümüzden **gitmesün** bir dem hevā-ı ʿışḳ-ı pāk
   Gür gür ötsün nāy-veş bu sīne-i şad-çākümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 67, Mısra 7). [gitmesün, -sün]*

giy: *Bir giyeceği bedenine veya herhangi bir organına geçirmek.*

1. Ḫulle-i ʿışḳı **giyüp** bī-ḥīle geçdüm ḥilyeden
   Var yüri ey pīr-i zāl-i çarḫ pīrāyeñ saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 4, Mısra 5). [giyüp, -üp]*
2. Geçer ey ḳaşları yā nüh-felekden nāvek-i āhum
   Zirihler de **giyerse** gök demürden egnine ḳat ḳat *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 20, Mısra 4). [giyerse, -er, -se]*
3. Gün yüzüñ göster tenüm zeyn eyle dāġ-ı şevḳ-ıla
   Ḳuluñam **giydür** baña bir ḫilʿat-i dībā-ı ʿīd *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 27, Mısra 10). [giydür, -dür]*
4. Başuma od yaḳayın şāha şikāyet ideyin
   Şemʿ-veş yaḳdı beni **giydi** o cānān üsküf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 88, Mısra 10). [giydi, -di]*
5. Göze göstermez ise n'ola Hüdāyī ḳulını
   Giydi şāhin gibi başına o fettān üsküf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 88, Mısra 14). [giydi, -di]*
6. Giyse ḳapuñda revādur meh-i tābān üsküf
   Ḫıdmet-i şehde yaraşur **giye** derbān üsküf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 88, Mısra 2). [giye, -e]*
7. Gökdedür ḳullaruñuñ ḳadr-ıla başı yeridür
   Devletüñde **giye** Behrām-ıla Keyvān üsküf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 88, Mısra 4). [giye, -e]*
8. Giyse ḳapuñda revādur meh-i tābān üsküf
   Ḫıdmet-i şehde yaraşur giye derbān üsküf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 88, Mısra 1). [giyse, -se]*
9. Mātem-zede-i ḫaṭṭ-ı ruḫı oldı Hüdāyī
   ʿIşḳına n'ola **giyse** siyeh şālı Ḥüseyn'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 116, Mısra 14). [giyse, -se]*
10. Giyürdüñ egnüme bir ḳıymetī sengīn siyeh ḫilʿat
    Cefā sengīn urup ben nā-tüvāna itmedüñ sen kīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 157, Mısra 3). [giyürdüñ, -ür, -dü, -ñ]*
11. Ne ʿaceb teng-dil olup ṭaralursa cānum
    Şalınur teng ḳabālar **giyüp** ol serv-i revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 169, Mısra 12). [giyüp, -üp]*
12. Dost yolına giren ʿāşıḳa besdür bir post
    Ḥ∨ācenüñ **giydügi** sincāb-ile semmūr olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 8). [giydügi, -düg, -i]*
13. Şevḳuñla şol ki gögsine farḳına yaḳdı key
    Baḳmaz ḳabā-ı Ḳaysere **giymez** külāh-ı Key *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 229, Mısra 2). [giymez, -mez]*

giyāh: *Ot, taze ot; bitki.*

1. Ekseñ ẓarāfet-ile raḳībüñ zamānıdur
   Serv olmadı **giyāh-ıla** hem-ser Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 146, Mısra 10).*
   [giyāh-ıla, -ıla]

giyāh-ı huşke: *Kuru ot.*

1. Meded öldüm ṣun ol Āb-ı Ḥayāt'ı sāḳīyā gelsün
   Giyāh-ı ḫuşke feyż irsün yine neşv ü nemā gelsün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 167, Mısra 2).*
   [giyāh-ı ḫuşke, -e]

giydür: *Giydirmek.*

1. Zerd ider gāhī ten-i ʿüryānı geh eşk-ile āl
   Giydürür sulṭān-ı ʿışḳuñ baña ḳat ḳat cāmeler *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 48, Mısra 4).*
   [giydürür, -ür]
2. Gönderür ṭıfl-ı mehi ḫıdmet-i ḫāk-i rehüñe
   Giydürüp farḳına ḫūrşīd-i duruḫşān üsküf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 88, Mısra 6).*
   [giydürüp, -üp]

gizle: *Gizlemek, saklamak.*

1. Geh dildedür müjeñ oḳı geh cān evindedür
   Ḳanlu gibi ki **gizlenür** ilden bucaḳ bucaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 97, Mısra 12).*
   [gizlenür, -n, -ür]

gizlen: *Saklanmak.*

1. Maġribī gibi bulur ḳanda ise anı raḳīb
   N'eylesün **gizlenüp** ol genc-i nihān olduġı'çün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 165, Mısra 8).*
   [gizlenüp, -üp]

gizlü: *"Gizli"; açıkça bilinmeyen, görülmeyen, açık ve âşikâr olmayan, meçhul.*

1. Gör perde-i ʿinebde gelüp duḫter-i rezi
   Ey **gizlü** genc uman bu cehān-ı ḫarābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 162, Mısra 4). [gizlü,]*

göç: *Bulunduğu yerden ayrılıp başka yere gitmek.*

1. Gül-bāng-i murġ ṣanma ṣadā-ı ceresdür ol
   Göçdi bu şeb ḳavāfil-i gül merġzārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 4). [göçdi, -di]*

göçer: *Bulunduğu yerden ayrılıp başka yere gitmek.*

1. Bu gülsitāna çün-ki Hüdāyī ḳonan **göçer**
   Bir laḥẓa ḫāli olma mey-i ġam-güsārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 21). [göçer,]*

goft: *Dedi, söyledi.*

1. Mecmaʿ-ı ümmet-i resūl-i güzīn
   Goft tārīḫ-i o Hüdāyī-i ḫāk *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 2, Mısra 5). [goft,]*

göge çekilen: *Göğe yükselmek bağlamında kullanılmıştır.*

1. Varur ḳapuña cezbe-i zülfüñle seyl-i eşk
   Zencirle **göge çekilen** ejdehā budur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 58, Mısra 4). [göge çekilen, -en]*

göge çıḳmış: *Gökyüzüne çıkmak, yükselmek.*

1. Başı göge iren bu dem içmezse sebzede
   Ṣofī ne farḳı var **göge çıḳmış** devābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 20). [göge çıḳmış, -muş]*

gögs: *Bağır, sine; kalp, gönül.*

1. Zeyn olan **gögsümde** yer yer penbe-i dāġum degül
   Ḫaymeler ḳurdı feżā-ı sīneme sulṭān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 102, Mısra 9). [gögsümde, -üm, -de]*
2. Ḫālüme yanmaz dili ʿışḳuñla sūzān olmayan
   Kimseye raḥm eylemez **gögsinde** īmān olmayan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 180, Mısra 2). [gögsinde, -i, -n, -de]*

gögsini gererse: *1. Kendine güvenerek; 2. Övünerek.*

1. Bu gice bir meh-i rūşen-derūnı sīneye çekmiş
   Gererse gögsini tañ mı feżā-ı çarḫda hāle *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 199, Mısra 6). [gögsini gererse, -er, -se]*

gögüs: *Bağır, sine; kalp, gönül.*

1. Fikr-i ḥaddüñden çimende n'ola yaḳsa lāle dāġ
   Mihr-i ḫaṭṭuñla yaḳar **gögsine** mehden hāle dāġ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 85, Mısra 2). [gögsine, -i, -n, -e]*
2. Yaḳmazdı dāġ-ı mihrüñi **gögsine** ṣubḥ-veş
   Yoluñda ger Hüdāyī ḳuluñ ṣādıḳ olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 193, Mısra 13). [gögsine, -i, -n, -e]*
3. Şevḳuñla şol ki **gögsine** farḳına yaḳdı key
   Baḳmaz ḳabā-ı Ḳaysere giymez külāh-ı Key *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 229, Mısra 1). [gögsine, -i, -n, -e]*

gök: *Bütün gök cisimlerini içine alan sonsuz boşluk; gökyüzü; sema.*

1. Ṭāvūs-ı Sidre dinse degüldür ʿaceb saña
   Gökden inüp-durur güzelüm bu laḳab saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 8, Mısra 2). [gökden, -den]*
2. Olupdur ḫāl-i zerdī -i çihre-i dildāruma beñdeş
   Hüdāyī eylese **gökler** yüzinde ṭañ mı yir kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 11, Mısra 10). [gökler, -ler]*
3. Ḳapu açup gün yüzin ʿarż eylese dilber ṣabāḥ
   İste ḥācet **gök** ḳapusı açılur dirler ṣabāḥ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 23, Mısra 2). [gök,]*
4. Bezmüñde şemʿ-veş yanalum kellemüz ḳızup
   Gökde hilāle diller uzatsun zebānemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 72, Mısra 6). [gökde, -de]*
5. Gökdedür ḳullaruñuñ ḳadr-ıla başı yeridür
   Devletüñde giye Behrām-ıla Keyvān üsküf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 88, Mısra 3). [gökdedür, -de, -dür]*
6. Sevr-i felegüñ **gökde** ider baġrını biryān
   Mihrüñle Hüdāyī eger āh itse yürekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 159, Mısra 13). [gökde, -de]*
7. Cāme-i ma'ī ile **gökde** Mesīḥāsın sen
   Āsumān içre ya-ḫud mihr-i mücellāsın sen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 160, Mısra 1). [gökde, -de]*

8. Gök fūtada cānā gören ol cism-i laṭīfüñ
   Seyr itmeye gökde güneşi hālede māhı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 228, Mısra 3). [gök,]*
9. Gök fūtada cānā gören ol cism-i laṭīfüñ
   Seyr itmeye **gökde** güneşi hālede māhı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 228, Mısra 4). [gökde, -de]*
10. Şanma yirde lāle vü **gökde** şafaḳ ol mātemi
    Yād idüp ḳanlar döker çeşm-i zemīn ü āsumān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 87). [gökde, -de]*
11. Aġsa **gökler** yüzine meh gibi goy-ı şerefüñ
    Ḳadr u rif'atle müdām olsañ eger rūşen-dil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 19). [gökler, -ler]*
12. Devrüñde gürg mīşede mīşe şubān olup
    Ḳurtuldı **gökde** murġ ʿiḳāb-ı ʿuḳābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 46). [gökde, -de]*
13. Levḥa-ı dīvān-ı ḥüsninüñ görüp taḥrīrini
    Māh-ı enver bildi **gökde** kendinüñ takṣīrini *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 6). [gökde, -de]*

gök demürden: *Gök demir.*

1. Geçer ey ḳaşları yā nüh-felekden nāvek-i āhum
   Zirihler de giyerse **gök demürden** egnine ḳat ḳat *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 20, Mısra 4). [gök demürden, -den]*

gökde isterken yirde iḥsān idüpdür: *Gökte ararken yerde bulmak.*

1. Ḥamdü li-llāh ki bize ol şeh-i iḳlīm-i saḫā
   Gökde isterken anı yirde idüpdür iḥsān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 14). [gökde isterken yirde iḥsān idüpdür, -üpdür]*

gökden indi: *Allah tarafından özel gönderilmek II Kıymetli, kusursuz ve mükemmel olmak.*

1. Gökden ṣanur Hüdāyī ḳuluñ indi mā'ide
   Kūyuñda yaġsa başına ṭaşlar Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 145, Mısra 9). [gökden indi, -di]*

gökle: *Bütün gök cisimlerini içine alan sonsuz boşluk; gökyüzü; sema.*

1. Sırr-ı zülfin ṣorma ger zāhid aġarsa **göklere**
   Āsumāndan rīsmānı añlamaz nādāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 50, Mısra 5). [göklere, -re]*

gökler yüzine çıkdı: *Göklere ulaşmak.*

1. Ey Hüdāyī ʿacaba ḳandadur ol māh-liḳā
   Çıḳdı gökler yüzine āh u fiġānum gelmez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 66, Mısra 10). [gökler yüzine çıḳdı, -dı]*
2. Döküben gözlerümüñ yaşını dol-āb gibi
   Çıḳdı gökler yüzine nāle vü efġānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 12). [gökler yüzine çıḳdı, -dı]*

göklere aġdı: *Göklere yükselme.*

1. Ya çıḳdı ḥażret-i Yūsuf derūn-ı maḥbesden
   Ya aġdı göklere ʿīsā bu ṣaḥn-ı ġabrādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 12). [göklere aġdı, -dı]*

göklere çıḳsa: *Yükselmek, yücelmek.*

1. Senden cüdā ey serv-ḳad beytü'l-ḥazendür meskenüm
   Çıḳsa yiridür göklere feryād-ı āh u şīvenüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 6). [göklere çıḳsa, -sa]*

gökleri boyadı: *Gökyüzünü kaplamak.*

1. Gül yüzüñ görmeyeli ey meh-i tābānum gel
   Boyadı gökleri dūd-ı dil-i sūzānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 2). [gökleri boyadı, -dı]*

ġonca: *Açılmamış gül, tomurcuk.*

1. Ġoncalar ser-sebz olup giymiş yaşıl destārlar
   Meclis-i Āl-i Nebīdür ṣanki ṣaḥn-ı gülsitān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 27). [ġoncalar, -lar]*
2. Ġoncanuñ ḫamında gel bu reng ü būya ḳıl naẓar
   Ṣibġata'llāhuñ saña tā eyleye sırrın ʿayān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 7). [ġoncanuñ, -n, -uñ]*

3. Ġoncanuñ başına dürler yaġdurur ebr-i bahār
   Varısa naʿt-ı Nebīyyu'llāha açmışdur dehān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 31). [ġoncanuñ, -n, -uñ]*
4. Olsun benefşe-veş ḳadi ḫam **ġunca** gibi lāl
   Her kim duʿāñı eylemeye şeyḫ ü şābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 55). [ġunca,]*

ġonce-ieb: *Gonca dudaklı II Sevgili.*

1. Yañılup yüzine ḳarşu ruḫlaruña gül didüm
   Ḫışm idüp ben ḳulına ol **ġonce-Ieb** lā lā didi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 239, Mısra 4). [ġonce-ieb,]*

gönde: *Bir yere doğru yola çıkarmak, yollamak, ulaşmasını, gitmesini sağlamak.*

1. Göñülde ey kemān-ebrū ḳılıcuñ zaḫmı yanına
   Ḫadeng-i ġamzeñi **gönder** o da bu evde dāḫildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 53, Mısra 4). [gönder, -r]*

gönder: *Bir yere doğru yola çıkarmak, yollamak, ulaşmasını, gitmesini sağlamak.*

1. Öldür aġyāruñı **gönder** bize ḥalvāsından
   Pādişāhuñ fuḳarāya olur iḥsānı leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 30, Mısra 3). [gönder,]*
2. Gönder oḳuñ esirge beni ṭut ki ḫayr içün
   Virdüñ ḳapuñda luṭf-ıla bir derdmende şemʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 84, Mısra 9). [gönder,]*
3. Gönderür ṭıfl-ı mehi ḫıdmet-i ḫāk-i rehüñe
   Giydürüp farḳına ḫūrşīd-i duruḫşān üsküf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 88, Mısra 5). [gönderür, -ü, -r]*
4. Peyk-i āhın yāra **gönderse** Hüdāyī dem be-dem
   Ṣaġlu ṣollu nāle-i dilden taḳar pāyına zeng *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 106, Mısra 9). [gönderse, -se]*
5. Tīr **gönderse** dile çeşmi aña dil cān virür
   Birbirine tuḥfesi gibi iki mestānenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 121, Mısra 7). [gönderse, -se]*
6. Atma yābāna tirüñi **gönder** begüm dile
   Kim cān metāʿı gibi geçer şehr-i tende bu *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 7). [gönder,]*

göñl: *1.Sevgi, istek, düşünüş, anma, hatır vb. kalpte oluşan duyguların kaynağı. 2- Âşığın kalbi.*

1. Minnet Ḫudā'ya künc-i ʿanāda Hüdāyī'nüñ

   İtdi ḫarābe **gönline** genc-i ġınā naṣīb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 9, Mısra 10). [göñline, -i, -n, -e]*
2. Göñlümi yıḳduñ yine yap ol şehüñ ʿışḳına kim

   Şaḳḳ idüp itdi yine bedr-i duruḫşān dürüst *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 18, Mısra 5). [göñlümi, -üm, -i]*
3. Göñlüm ne ʿizz ü cāha ne ḫānmāna muḥtāc

   İki cehānda ancaḳ bir yār-ı cāna muḥtāc *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 22, Mısra 1). [göñlüm, -ü, -m]*
4. Göñlini rindüñ açar cām-ı ṣabūḥī eyle kim

   Rūşen eyler ʿālemi mihr-i żıyā-güster ṣabāḥ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 23, Mısra 3). [göñlini, -i, -ni]*
5. Göñli mirʿātına ṭoz ḳonmış meger ben ḫākden

   Anuñ-içün ṭūṭī-i şekker-zebānum söylemez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 65, Mısra 3). [göñli, -i]*
6. Göñlümüzden gitmesün bir dem hevā-ı ʿışḳ-ı pāk

   Gür gür ötsün nāy-veş bu sīne-i ṣad-çākümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 67, Mısra 7). [göñlümüzden, -ümüzden]*
7. Al ele **göñlin** şehā ben bende-i pā-mālüñüñ

   Mūrdan ʿār itmeyüp itdi Süleymān İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 9). [göñlin, -i, -n]*
8. Ġayrılar şīrīn lebin şeftālūsına alıcaḳ

   Ḫaste **gonlüm** āh idüp bu derdile eyvā didi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 239, Mısra 8). [gonlüm, -üm]*

göñli gözi açıldı: *Gönül gözünün açılması.*

1. Çıḳdı bu ʿarṣada biñ nāz ile ḳıldı cevelān

   Dehr Yaʿḳūb'ınuñ açıldı yine göñli gözi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 26). [göñli gözi açıldı,]*

göñlin almaz: *Gönlünü çelmek, kandırmak, aşık etmek.*

1. Āl ile almaz idüñ göñlin Hüdāyī bendeñüñ

   Ḳāmetüñ cāna elif ḳaddüñ eger lām olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 207, Mısra 9). [göñlin almaz, -maz]*

göñlini virdi: *Sevmek, âşık olmak.*

1. Göñlini virdi Hüdāyī bir büt-i tersāya kim

   Dīn ü īmānına beñzer ʿaḥd ü peymānı daḫı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 231, Mısra 11). [göñlini virdi, -di]*

<u>göñlini yıḳdı:</u> *Gönlünü kırmak, incitmek.*

1. Ġam ḫayli yıḳdı göñlini sensüz Hüdāyī'nüñ

   Şāhum ḫarāba vardı yetiş bu diyār gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 13). [göñlini yıḳdı, -dı]*

<u>göñlini yıḳma:</u> *Gönlünü kırmak, incitmek.*

1. Hüdāyī ḳara ḳuluñdur ḳapuñda nitekim Ḳanber

   Anuñ **göñlini yıḳma** miṣ<u>l</u>-i bāb-ı Ḳalʿa-ı Ḫayber *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 17, Mısra 10). [göñlini yıḳma, -ma]*

<u>göñlüm:</u> *1.Sevgi, istek, düşünüş, anma, hatır vb. kalpte oluşan duyguların kaynağı. 2- Âşığın kalbi.*

1. Sevüp bir serv-i bālāyı yolında istiḳametle

   Elif gibi diler **göñlüm** cehān içinde ferd olmaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 93, Mısra 8). [göñlüm,]*

<u>göñlümüñ sarāyı:</u> *Gönül sarayı II Kalp.*

1. Pādişāhum rūşen olmazdı sarāyı göñlümüñ

   Dāġ-ı mihrüñ sīnede yir yir aña cām olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 207, Mısra 3). [göñlümüñ sarāyı, -ı]*

<u>göñ(ü)l:</u> *Aşk ve sevginin kaynağı, kalp, yürek.*

1. Göñlinde mesken eyledüñ-ise Hüdāyī'nüñ

   Mü'min-miṣ<u>ā</u>l sākin-i ḫuld-i berīnsin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 175, Mısra 9). [göñlinde, -i, -(n)de]*
2. Göñlini alsañ ele n'ola Hüdāyī ḳuluñuñ

   Aldı ʿār eylemedi mūrı Süleymān eline *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 198, Mısra 13). [göñlini, -iñ, -i]*

<u>göñül:</u> *1.Sevgi, istek, düşünüş, anma, hatır vb. kalpte oluşan duyguların kaynağı. 2- Âşığın kalbi.*

1. Göñüller tende fikrüñde lisānlar ser de zikrüñde
   Senüñ yāduñdadur diller eger maḫfī eger peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 5). [göñüller, -ler]*
2. Göñülde mihr-i ruḫuñla yanar bir atiş kim
   Kül ola girse eger döymeye semender aña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 3, Mısra 3). [göñülde, -de]*
3. Ġamdan **göñül** āh eyleme kim Āb-ı Ḥayāt'uñ
   Ẓulmetde-durur meskeni leylen ve nehārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 6, Mısra 9). [göñül,]*
4. Açıldı ġunca gibi **göñül** şādmān olup
   İrişeliden ol gül-i ḫandānuma feraḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 25, Mısra 5). [göñül,]*
5. Fürḳatüñde vuṣlatuñ eyler **göñüller** ārzū
   Nitekim eṭfāle ṣavm içre düşer sevdā-ı ʿīd *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 27, Mısra 5). [göñüller, -ler]*
6. Cān gibi baña görinmez dime cānāne **göñül**
   Saña bir gün saḳın ol rūḥ-ı muṣavver görinür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 7). [göñül,]*
7. Ġam çekme bār-ı mihnet-i dil-berden ey **göñül**
   Şāyed teraḥḥum ide görüp iḫtimāldür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 37, Mısra 3). [göñül,]*
8. Kimüñ ki **göñli** ruḫuñ mihrine muḳābildür
   Sipihr-i mihr ü maḥabbetde bedr-i kāmildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 39, Mısra 1). [göñli, -li]*
9. ʿĀşıḳ olanuñ ḥāli n'ola olmasa hem-vār
   Göñlinde anuñ miḥnet ü derd ü ġam u hemm var *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 45, Mısra 2). [göñlinde, -i, -n, -de]*
10. Göñülde ey kemān-ebrū ḳılıcuñ zaḫmı yanına
    Ḫadeng-i ġamzeñi gönder o da bu evde dāḫildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 53, Mısra 3). [göñülde, -de]*
11. İbni fülāna vāṣıl olınca Hüdāyīyā
    Rez duḫteriyle egleyelüm **göñlümüz** birez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 63, Mısra 10). [göñlümüz, -ümüz]*
12. Sīnede derdüñle dil ḫasta **göñül** āşüfte-ḥāl
    Ey ṭabībüm şanasın darü'ş-şifādur ḫānemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 68, Mısra 7). [göñül,]*
13. Fürḳatinden ey **göñül** ḳurtarmaz efgānuñ seni
    Bülbüli itmez ḳafesden āh u efgānı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 79, Mısra 5). [göñül,]*
14. Reh-i viṣālüñ irerdi **göñül** nihāyetine
    İlişmeseydi eger dāmenine ḫār -ı firāḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 92, Mısra 3). [göñül,]*
15. Ey Hüdāyī seng-diller cevrine ṣabr it yüri
    Muḥkem olsun dir iseñ **göñlüñde** ger bünyād-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 94, Mısra 14). [göñlüñde, -üñ, -de]*
16. Laḥẓa geçmez ki müjeñ tīri **göñülden** geçmez
    Kaʿbe'dür cilvegehī ṭayy-ı mekān eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 103, Mısra 7). [göñülden, -den]*

17. Çekdi cehānı kendüye ḳullāb-ı zülf-i ser-keşi
    Aḳıtdı ḫalḳuñ **göñlini** laʿli zülāli Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 110, Mısra 4). [göñlini, -i, -n, -i]*
18. Eglenmez ise **göñlüñ** eger kūy-ı yāra var
    Yaʿnī ki seyr ü ṣoḥbet-i bāġ u bahāra gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 132, Mısra 7). [göñlüñ, -üñ]*
19. Göñlüm efġān eyler ol zülf-i hümā-pervāzdan
    Ṣayddur feryād ider ṣan pençe-i şeh-bāzdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 164, Mısra 1). [göñlüm, -üm]*
20. Yandı pervāne **göñül** nārına şemʿ-i ruḫuñuñ
    Dilerem Ḥaḳ'dan anuñ yatduġı yer nūr olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 9). [göñül,]*
21. Göñlüm itse n'ola rüsvāyī beni dünyāya
    Uġradan başını dildür ceresüñ ġavġāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 191, Mısra 1). [göñlüm, -üm]*
22. ʿIşḳ olsa bir **göñülde** ider āh-ı ātişin
    Dūdından añlanur eger od olsa ḫānede *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 192, Mısra 3). [göñülde, -de]*
23. Düşdi **göñlüm** yine bir serv-i ḫırāmān eline
    Murġ-ı per-beste gibi kim düşe oġlan eline *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 198, Mısra 1). [göñlüm, -üm]*
24. Bī-ḳarār eylerdi her dem ġam beni cām olmasa
    Göñlüm ārām eylemezdi bir dil-ārām olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 207, Mısra 2). [göñlüm, -üm]*
25. Seyr-i bāġ u bostān itmezdi dil-bersüz **göñül**
    Gülşene varmazdı hergiz bir gül-endām olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 207, Mısra 5). [göñül,]*
26. Göñül dehān u miyānı ġamıyla cānānuñ
    Cehānda kendüyi bī-nām u bī-nişān itdi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 213, Mısra 3). [göñül,]*
27. Ḳıya ḳıya baḳan ol ḳara gözlü dil-berümüñ
    Göñül kebūterini bāz-ı zülfi ala gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 218, Mısra 6). [göñül,]*
28. Göñlümüñ fikri viṣāl idi firāḳ oldı naṣīb
    Ḥükm-i taḳdīre ḳuluñ uymaz imiş tedbīri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 220, Mısra 3). [göñlümüñ, -üm, -üñ]*
29. Göñül Eyyūb-veş efgār idi kirmān-ı hicrāndan
    Bi-ḥamdi'llāh oñuldı derdümüz dermānumuz geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 227, Mısra 7). [göñül,]*
30. Bir tekyedür **göñül** ġam u hemm ʿaḳl u iḫtiyār
    Anuñ kimi muḳīmi kimisi müsāfiri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 230, Mısra 9). [göñül,]*
31. Zencīr-i zülfüñ-ile keşākeşdedür **göñül**
    Şol ejdehāya pençe uran şīr-i ner gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 232, Mısra 5). [göñül,]*

32. Nāvek-i ġamzelerüñden iñiler tende **göñül**
    Sīnemüz gür gür öter ḫāne-i zenbūr gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 236, Mısra 5). [göñül,]*
33. Ey **göñül** olsa n'ola vuṣlatuña gāh ayrılıḳ
    Hep bizüm'çündür igen ġam yime saġlıḳ sayrılıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 1, Mısra 1). [göñül,]*
34. Göñül meftūnıdur biñ cān ile bir çeşmi fettānuñ
    Feleklerden melekler ḥüsnine taḥsīn ider anuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 1). [göñül,]*
35. Siyeh kāküllerüñ gibi **göñül** āṣüfte-ḥālüñdür
    Ṣafā-ı cism ü cānum rü'yet-i nūr-ı cemālüñdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 9). [göñül,]*
36. Bir perī-ṣānuñ **göñül** ṣimdi perīṣān-ḥālīdür
    Yolına eşküm gibi üftādeler pā-mālidür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 1). [göñül,]*
37. Ḳıl teraḥḥum ki **göñül** ʿāṣıḳ-ı dīdāruñdur
    Ey cemāli gül-i gülzār-ı cinānum Memi Ṣāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 7). [göñül,]*
38. Siyeh kāküllerüñ gibi **göñül** āṣüfte-ḥālüñdür
    Ṣafā-ı cism ü cānum rü'yet-i nūr-ı cemālüñdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 19, Mısra 5). [göñül,]*
39. Çıḳmadı bir dem dimāġumdan hevā-y-ıla heves
    Nāleden ḫālī degül ney gibi **göñlüm** bir nefes *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 6). [göñlüm, -üm]*
40. Göñlümüñ Yaʿḳūbınuñ sen Yūsuf-ı Kenʿānısın
    Sevmesün yā n'eylesün bu ḳalb-i meyyālüm seni *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 19). [göñlümüñ, -üm, -üñ]*

göñül almaġ: *Gönlünü çelmek/kapmak, ilgilenmek, kandırmak.*

1. Cānuma minnet ṭutardı dil-berüñ bir būsesin
   Ey **göñül almaġ** olurdı yāra ibrām olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 207, Mısra 8). [göñül almaġ, -maġ]*

göñül almaġa: *Gönlü fethetmek; hoşnut etmek, sevindirmek.*

1. Göñül almaġa gözüñ ġamz u ḳaşuñ-ıla gider
   Ṣol ḫarāmī gibi kim tīr ü kemānsuz yürimez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 64, Mısra 3). [göñül almaġa, -maġ, -a]*

göñül taḫtında: *Gönül tahtı.*

1. Ben ḳara yazulıyı aġlatma gel ḫānum benüm
   Şāh Maḥmūd'um **göñül taḫtında** sulṭānum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 4). [göñül taḫtında, -ın, -da]*
2. Gün gibi meh-pāreler içinde bulduñ imtiyāz
   Şāh Maḥmūd'um **göñül taḫtında** sulṭānum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 8). [göñül taḫtında, -ın, -da]*
3. Oḳınur dillerde şimdi ḥüsnüñüñ Şehnāmesi
   Şāh Maḥmūd'um **göñül taḫtında** sulṭānum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 12). [göñül taḫtında, -ın, -da]*
4. Naḳş-ı ḥüsn ü ḫaṭṭuña cānā hezārān āferīn
   Şāh Maḥmūd'um **göñül taḫtında** sulṭānum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 16). [göñül taḫtında, -ın, -da]*
5. Oldı meddāḥuñ senüñ Firdevsī-i Tūsī gibi
   Şāh Maḥmūd'um **göñül taḫtında** sulṭānum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 20). [göñül taḫtında, -ın, -da]*

göñül vilāyetini: *Gönül ülkesi.*

1. Göñül vilāyetini eyledi ḫarāb u yebāb
   Sipāh-ı ġuṣṣa ṭurup üstine ḫavāle gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 218, Mısra 9). [göñül vilāyetini, -in, -i]*

göñül virme: *Gönül bağlamak, severek bağlanmak.*

1. Ḥüsn-i ḫūbāna **göñül virme** ṣaḳın tīz geçer
   Bir nümāyiş-durur ol niteki berḳ-ı ʿācil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 61). [göñül virme, -me]*

göñül yaʿḳūb'ına: *Hz. Yaʿḳūb (a.s)'ın gönlü.*

1. Teraḫ gitdi feraḫ geldi Hüdāyī minnet Allāh'a
   Göñül Yaʿḳūb'ına ol Yūsuf-ı Kenʿān'umuz geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 227, Mısra 10). [göñül yaʿḳūb'ına, -ın, -a]*

göñüller mülkini: *Gönüller ülkesi. || Kalp.*

1. Demidür sīnemüz şehri ṭonansun dāġ-ı şevḳ-ıla
   Göñüller mülkini feṭḥ eyleyen sulṭānumuz geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 227, Mısra 6). [göñüller mülkini, -in, -i]*

gör: *1. Görünmek.*

1. Görinür ḳanlu yaşum içre Hüdāyī cismüm
   Ātiş içinde ṣanasın ki semender görinür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 11). [görinür, -in, -ür]*
2. Aḥmed'i cāme-i mā'ile gören kūyında
   Āsumān içre ṣanur şems-i münevver **görinür** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 14). [görinür, -in, -ür]*
3. Elinüñ ayaları āyīnesinden **görinür**
   Çihre-i cūd u ruḫ-ı luṭf u cemāl-i iḥsān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 25). [görinür, -in, -ür]*

gör: *Görmek, bakmak.*

1. Boyuñ **görüp** didiler serverā sanavber aña
   ʿAceb mi beste ola piste gibi diller aña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 3, Mısra 1). [görüp, -üp]*
2. Hassān-ı vaḳtem ögmede ol vech-i aḥseni
   Taḥsīn iderdi **görse** Kemāl'üm Ḥasan baña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 5, Mısra 14). [görse, -se]*
3. Dāra çekilürken didi Manṣūr-ı ser-efrāz
   Bu rifʿat ü ḫayl ü ḥaşemi **görmedi** Dārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 6, Mısra 8). [görmedi, -me, -di]*
4. Ey ġamzesi Mūsī lebi ʿİsi seni **görse**
   īmāna gele cümle Yahūdā vü Naṣārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 6, Mısra 5). [görse, -se]*
5. Şeb-i hecrüñde cān virdüm ḳo ḫālüñ **göreyim** ey meh
   Giceyle yola gitse gözedür ehl-i sefer kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 12, Mısra 3). [göreyim, -eyim]*
6. Görmedi ruyuñ güli mānendi bir rengīn varaḳ
   Gülsitān-ı ʿAdn'i ey ḫūrī **görenler** bāb bāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 16, Mısra 6). [görenler, -en, -ler]*
7. Görmedi ruyuñ güli mānendi bir rengīn varaḳ
   Gülsitān-ı ʿAdn'i ey ḫūrī görenler bāb bāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 16, Mısra 5). [görmedi, -me, -di]*
8. Her ʿīsī-i ḫuceste-nefes kim ẓuhūr ider
   Görseñ anuñ yanınca yürür bir ḥimārı var *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 44, Mısra 4). [görseñ, -se, -ñ]*
9. Beni **gördükce** elin ḫancer-i bürrana ṣunar
   Şeh faḳīri göricek destini iḥsāna ṣunar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 56, Mısra 1). [gördükce, -dükce]*

10. Göricek şīve-i reftāruñı bildüm cāna

    Ḳadüñe serv-i revān dirler idi gerçek imiş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 76, Mısra 5). [göricek, -icek, -]*

11. Gelmeden kūyuña maḳṣūd yüzüñ **görmekdür**

    Girmeden cennete dīdārdur ey meh melḥūẓ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 83, Mısra 3). [görmekdür, -mek, -dür]*

12. Miṣāl-i Kaʿbe eyā nūr-ı dīde-i ʿuṣṣāḳ

    Gören cemālüñi müştāḳ görmeyen müştāḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 92, Mısra 2). [gören, -en]*

13. Miṣāl-i Kaʿbe eyā nūr-ı dīde-i ʿuṣṣāḳ

    Gören cemālüñi müştāḳ **görmeyen** müştāḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 92, Mısra 2). [görmeyen, -meyen]*

14. Naḳd-i cān virüp ġamuñ almaz ʿadū-ı bī-baṣar

    Görmedükdür n'itsün ey şāh-ı tüvānger görmedük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 107, Mısra 6). [görmedükdür, -me, -dük, -dür]*

15. Hüdāyī'yem ḫaṭ-ı Yāḳūt-ı laʿlüñ **görmesem** bir ān

    Cemālüñ muṣḥafı ḥaḳḳı yazılmaz bu dil-i ġamgīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 157, Mısra 9). [görmesem, -me, -se, -m]*

16. Dil-i maḥzūn-ı Hüdāyī gibi **gördükde** yüzüñ

    Güldi açıldı hemān ġunca-ı dil-teng-i çimen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 166, Mısra 9). [gördükde, -dük, -de]*

17. Bildüm ne yüzden aḳduġını āb-ı dīdemüñ

    Bir kerre **görmiş-idi** cemālüñ geçende bu *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 10). [görmiş-idi, -miş, --idi]*

18. Ey gül-i sūrī cemālüñ **görmek** olmazsa naṣīb

    Ḳaṣr-ı gülzār-ı İrem mātem-serādur dīdeye *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 202, Mısra 7). [görmek, -mek]*

19. Seferden şehrümüz ol şāh-ı ʿālī-şānumuz geldi

    Bi-ḥamdi'llāh anı **gördük** yerine cānumuz geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 227, Mısra 2). [gördük, -dü, -k]*

20. Şehrine bir şu getürdi ki **görürse** anı

    Aḳıdur aġzı ṣuyın Çeşme-i Āb-ı Ḥayvān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 3). [görürse, -ür, -se]*

gör: *İdrak etmek, düşünmek.*

1. Bizi kūyuñda raḳībüñ **görecek** gözleri yoḳ

   Anuñ-içün ki bizüz gözine ekşer görinür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 9). [görecek, -ecek]*

gör: *Rastlamak, nasiplenmek.*

1. Görmişem bī-ḥadʿaṭā vü luṭfuñı iḥsānuñı

   Sevmesün yā n'eylesün bu ḳalb-i meyyālüm seni *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 7). [görmişem, -miş, -em]*

gör: *(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek.*

1. Ser-keş olma sanma bāḳī manṣıb u pāyeñ saña

   Ḫāksin **gör** dir zebān-ı ḥāl-ile sāyeñ saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 4, Mısra 2). [gör,]*
2. Aḥmed'i cāme-i mā'ile **gören** kūyında

   Āsumān içre şanur şems-i münevver görinür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 13). [gören, -en]*
3. Ġam çekme bār-ı mihnet-i dil-berden ey göñül

   Şāyed teraḥḥum ide **görüp** iḥtimāldür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 37, Mısra 4). [görüp, -üp]*
4. Türbetüm üzre ḳanādīlüñ **görenler** sūzişin

   Sīnemüñ üstinde dāġ-ı bī-şümārum şandılar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 38, Mısra 9). [görenler, -en, -ler]*
5. Kitāb-ı ḥüsn-i nigāra baḳup bir ehl-i naẓar

   Görince sırr-ı dehānın didi ve fihi naẓar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 42, Mısra 2). [görince, -ince]*
6. Baḳma gün yüzlülere didüm idi eslemedüñ

   Ey gözüm aġla **görem** kim olasın daḫı beter *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 47, Mısra 6). [görem, -em]*
7. Şol kim şafaḳla mihri **görüp** şādmān olur

   Bilmez felek bir ejder-i ātiş-fişān olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 1). [görüp, -üp]*
8. Beni gördükce elin ḫancer-i bürrana şunar

   Şeh faḳīri **göricek** destini iḥsāna şunar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 56, Mısra 2). [göricek, -icek]*
9. Görüp mirʿāt-ı rūyuñ medḥ ider ḳand-ı leb-i laʿlüñ

   Güzeller içre cāna ṭūṭī-i dil saña ḳayildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 57, Mısra 3). [görüp, -üp]*
10. Göreli çeşm-i Hüdāyī seni yollara düşüp

    Seyl-i eşki gibi feryād u fiġānsuz yürimez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 64, Mısra 9). [göreli, -eli]*
11. Geldi güneş gibi seḥer māh-ı melek-cemālümüz

    Muṣḥaf-ı ḥüsnini **görüp** oldı ḫuceste fālümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 70, Mısra 2). [görüp, -üp]*
12. Āh eylesem Hüdāyī **görüp** ḥüsnin ol mehüñ

    Ehl-i baṣīrete görinür her şerār şems *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 75, Mısra 11). [görüp, -üp]*

13. Gördi yazıldı kitāb-ı ruḫuñ üstine ḫuṭūṭ

    Levḥ-i dilden yazılup guṣṣa vü ġam itdi ḥuẕūẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 83, Mısra 5). [gördi, -di]*

14. Sünbül ü gülden pür itmiş dāmenin **gördüm** seḥer

    Var-ısa olmış bu şeb gülşende ʿişret-sāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 87, Mısra 3). [gördüm, -dü, -m]*

15. Ṣofī lebin **göreydi** çıḳaraydı tācını

    ʿIşḳına nūş ideydi ṭolular çanaḳ çanaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 98, Mısra 9). [göreydi, -e, -y, -di]*

16. Zülfüñde **gören** piste gibi dilleri beste

    Ol ḳadd-i dil-āvīze ṣanavber dise lāyıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 99, Mısra 5). [gören, -en]*

17. Ḳanumı içdi femüñ kimse anı **görmiş** yoḳ

    Kişi sırrın mı ṭuyar ʿayş-ı nihān eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 104, Mısra 5). [görmiş, -miş]*

18. Ḫaṭṭ-ı müşkīni-ile ruḫsārın **görenler** didiler

    Ey Hüdāyī böyle bir şemʿ-i muʿanber görmedük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 107, Mısra 9). [görenler, -en, -ler]*

19. Ḳullara çıḳmaz görinmez böyle server **görmedük**

    Bir perī-peykerdür ol ʿālemde gözler **görmedük** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 107, Mısra 1). [görmedük, -me, -dü, -k]*

20. Ḫayl-i eşküm sīne ṣaḥrāsında seyr iden didi

    Ḫayli demdür böyle deryā gibi ʿasker **görmedük** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 107, Mısra 4). [görmedük, -me, -dü, -k]*

21. Naḳd-i cān virüp ġamuñ almaz ʿadū-ı bī-baṣar

    Görmedükdür n'itsün ey şāh-ı tüvānger **görmedük** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 107, Mısra 6). [görmedük, -me, -dü, -k]*

22. Nice efzūndur diyem ḥüsn ü bahāsın Yūsuf'uñ

    Yār ile mīzān-ı ḥüsn içre ber-ā-ber **görmedük** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 107, Mısra 8). [görmedük, -me, -dü, -k]*

23. Ḫaṭṭ-ı müşkīni-ile ruḫsārın görenler didiler

    Ey Hüdāyī böyle bir şemʿ-i muʿanber **görmedük** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 107, Mısra 10). [görmedük, -me, -dü, -k]*

24. Bī-ḳarār oldı Hüdāyī gibi **gördi** ruḫuñ āb

    Raḥm idüp üstine döndügi budur dol-ābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 114, Mısra 9). [gördi, -di]*

25. Dir **gören** ʿārıż-ı zībā vü ruḫ-ı mehtābuñ

    İmtizāc ide ne ḫ̬uş nār-ıla ṭabʿı ābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 114, Mısra 1). [gören, -en]*

26. Cemālüñi niçe yüzden **görem** diyen diller

    Şikeste āyineler gibi pāre pāre gerek *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 122, Mısra 7). [görem, -em]*

27. Çekmesün vechüñ **gören** her nāzenīnüñ minnetin

    Vaṣl olan dīdāra çekmez ḫūr-ı ʿīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 150, Mısra 1). [gören, -en]*

28. Ol kebk-i ḫırāmānı **gören** rind-i naẓar-bāz

    ʿAynına alur mı felegüñ mihr-ile māhın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 152, Mısra 9). [gören, -en]*

29. Bu ḥüsn ü cemāli **gören** ol mihr-i felekden

    Her vech-ile tafḍīl ider insānı melekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 153, Mısra 1). [gören, -en]*

30. Peykānlarını dilde **gören** ol ḳaşı yānuñ

    Çoḳdur diye ʿummān-ı ʿamīḳ içre semekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 153, Mısra 5). [gören, -en]*

31. Ey Hüdāyī ḥamdü li-llāh böyle **gördük** ol mehi

    Dem be-dem ʿuşşāḳa kārı nāz u istiġnā-y-iken *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 161, Mısra 11). [gördük, -dü, -k]*

32. Havāyī oldı Hüdāyī seḥerde jāle gibi

    Görince ol yañaġı āfitābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 171, Mısra 14). [görince, -ince]*

33. Göreyin Kaʿbe-i ruḥsāruñı pür-nūr olsun

    Görsün erbāb-ı ṣafā şevḳ-ıla mesrūr olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 2). [görsün, -sün]*

34. Güller ḳızardı **gördi** seni seyr-i bāġda

    Reng aldılar o mihr-i ruḫ-ı tāb-dārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 177, Mısra 5). [gördi, -di]*

35. Bu reng ü būyı lāle **görüp** gül yüzüñdedir

    Baġrumda dāġum olmaz-ıdı olsa bende bu *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 5). [görüp, -üp]*

36. Dil-i maʿmūrı ġamuñ şöyle ḫarāb eyledi kim

    Beñzedür şimdi **gören** beyt-i Ebī Derdā'ya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 188, Mısra 6). [gören, -en]*

37. Şol muṭribüñ ki ṣavtı fenādan ḫaber virür

    Gördüm bu beyti oḳıdı gāhī terānede *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 192, Mısra 6). [gördüm, -dü, -m]*

38. İş başa düşdi **gördi** ki ʿışḳ-ıla kūhken

    Cānını virdi tīşe-i merge ṭutup seri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 210, Mısra 5). [gördi, -di]*

39. Görince pertev-i mihr-i cemālin ol māhuñ

    Havāya münḳalib oldum seḥerde jāle gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 218, Mısra 7). [görince, -ince]*

40. Ḳalmış ṣuda envār-ı tecellīden e̲ser dir

    Deryāda Hüdāyī **gören** ol nūr-ı İlāhı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 228, Mısra 10). [gören, -en]*

41. Gök fūtada cānā **gören** ol cism-i laṭīfüñ

    Seyr itmeye gökde güneşi hālede māhı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 228, Mısra 3). [gören, -en]*

42. Deryāda **görüp** sen dür-i yektāyı kemāhī

    Reşk ābına ġarḳ oldı tenüm niteki māhī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 228, Mısra 1). [görüp, -üp]*

43. Āsitānuñda **görüp** bunca saḫā vü keremi

    Yaraşur şāh-ı ʿAcem ola ġulām-ı ʿAcemī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 235, Mısra 1). [görüp, -üp]*

44. N'eyler yüzinde ol şanemüñ zülf-i sāḥiri

    Kim **gördi** bāġ-ı ḫulda duḫūl ide kāfiri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 237, Mısra 2). [gördi, -di]*

45. Ey Hüdāyī **göricek** ol şeh bu şīrīn sözümi

    Āferīnler saña ey ṭūṭī-i şekker-ḫā didi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 239, Mısra 9). [göricek, -icek]*

46. Şöyle ʿāṣīyem eger āhumı farḳumda **görem**

    Ṣanurın ebr-i belā oldı benüm'çün nāzil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 85). [görem, -em]*

47. Ḥāṣıl it mezraʿ-ı ʿālemde ʿamel dānesini

    Yol yaraġını niçün **görmeye** merd-i rāḥīl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 40). [görmeye, -me, -y, -e]*

48. Olma Mecnūn'ı **görüp** her ṣaçı Leyla'yı ṣaḳın

    Ḳıṣṣa-i ḫüsni ile ṭolsa anuñ her maḥfil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 53). [görüp, -üp]*

49. Zühd ü taḳvāñı **görüp** ḫalḳ ʿibādetde ḳamu

    Sırru'n-nāsi ʿalā dīni mülūk oldı ʿayān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 33). [görüp, -üp]*

50. ʿÖmrüñ bahārı **görmeye** bād-ı ḫazān-ı serd

    Kām al hemīşe gül gibi her ʿaḥd şebābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 61). [görmeye, -me, -y, -e]*

51. Zāġ-ı şeb anı **görüp** oldı hemān-dem perrān

    Bir yalıñ yüzli ışıḳ şarḳ diyārından irüp *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 21). [görüp, -üp]*

52. Zebān-derāz idi aʿdā **görince** ḫancerini

    Kesildi dilleri vü geçdi cümle ġavġādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 27). [görince, -ince]*

53. ʿÖmrüñ bahārı **görmeye** bād-ı ḫazān-ı serd

    Bāġ-ı şafāda serv gibi olasın selīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 31). [görmeye, -me, -y, -e]*

54. Beyt-i şiʿrin kim itse ḥışn-ı ḥaşīn

    Ḥüsn-i naẓmın **göreydi** dirdi Ḥasen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 52). [göreydi, -e, -y, -di]*

55. Göreydi nūr-ı ḫüsnin ḥażret-i ʿOs̱mān-ı ẕī'n-nūreyn

    Diyeydi bāreka'llāh ey kemāl-i Ḫālıḳu'l-kevneyn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 13). [göreydi, -e, -y, -di]*

56. Ruḫuñ gülzārı güller üzre nergislerle zeyn olmış
Cemālüñ Kaʿbe'sin her çeşme **görmek** farż-ı ʿayn olmış *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 6). [görmek, -mek]*
57. Oḳur Nūr āyetin ey meh **görenler** rūy-ı raḫşānuñ
Dehānuñ nuṭḳa gelse adı añılmaz Mesīḥā'nuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 9). [görenler, -en, -ler]*
58. Hüdāyī **görmedi** hergiz saña beñzer güzellerde
Senüñ evṣāf-ı ḥüsnüñ söylenür illerde dillerde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 17). [görmedi, -me, -di]*
59. Bürc-i ḥüsn üzre **görelden** ol meh-i mihr-aḫteri
Cān u dilden tekye-i ʿışḳında oldum Ḥayderī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 5). [görelden, -el(i), -den]*
60. Görmedi Rūm'ı Ḫıtā'yı seyr iden taḥsīnini
Ol nigārum nām-ıla Naḳḳaş Aḥmed Balı'dur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 7). [görmedi, -me, -di]*
61. Levḥa-ı dīvān-ı ḥüsninüñ **görüp** taḥrīrini
Māh-ı enver bildi gökde kendinüñ taḳṣīrini *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 5). [görüp, -üp]*
62. Görenler itseler n'ola aña taḥsīn ü şābāşı
Dil-āverler gibi tīr ü kemān almış elebaşı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 9). [görenler, -en, -ler]*
63. Bir seḥer yüz üzre vardum ayaġı toprağına
Gördüm anı yād ayaḳ başmış viṣāli bağına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 6). [gördüm, -dü, -m]*
64. Boyuñ servin **görüp** ṣu gibi aḳdı ḳalb-i meyyālüm
Siyeh kāküllerüñ gibi perīşān oldı aḥvālüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 17, Mısra 1). [görüp, -üp]*
65. Nabzumı **gördi** ṭabīb el çekdi gelmez yanuma
ʿIşḳ derdidür bu derd saʿy eylemez dermānuma *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 17). [gördi, -di]*
66. Teneşūr üzre **görenler** anı giryān oldı
Bürc-i āb oldı mehüñ menzili bārān oldı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 17). [görenler, -en, -ler]*
67. Dest-būs-ı yāra saʿy-ile irişmez **gördüm** el
Pāyına düşdüm bu cism-i ḫāki pāy-māl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 19). [gördüm, -dü, -m]*
68. Mest olup gitdüm cehāndan fāriġü'l-bāl eyledüm
Düşde zülf-i yārı boynumda **görüp** fāl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 4). [görüp, -üp]*

gör: *"Bak, fark et!" anlamlarında bir ünlem.*

1. Būseñe cān virürem dirse Hüdāyī bendeñ
   İmtiḥān eyle sözin **gör** güzelüm lāf mıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 54, Mısra 10). [gör,]*
2. Mülk-i ḥüsne ṭayanup itme Hüdāyī'ye cefā
   N'oldı dārātı **gör** İskender ile Dārāb'uñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 113, Mısra 10). [gör,]*
3. Sipihri **gör** ki çeker sīnesine bir māhı
   Hemān felekde begüm ṭāliʿ ü sitāre gerek *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 122, Mısra 3). [gör,]*
4. Gör perde-i ʿinebde gelüp duḫter-i rezi
   Ey gizlü genc uman bu cehān-ı ḫarābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 162, Mısra 3). [gör,]*
5. Dildeki sūzı ʿaceb görme ele āyīne al
   Gör begüm sen de kimüñ şemʿine pervānedür o *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 184, Mısra 6). [gör,]*
6. Ḥırḳa vü tāc-ıla **gör** ṣofī-i mülḥid-fiʿli
   Görmek isterseñ eger şekl-i ḫıred ḳāli *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 223, Mısra 7). [gör,]*
7. Ġāfil olma aç gözüñ ey münkir-i yevmü'n-nüşūr
   Gör nice ḥaşr oldı emvāt-ı riyāż-ı bositān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 14). [gör,]*

gör: *(gibi) görünmek.*

1. Ḫūblar kim gelür ol māha ber-ā-ber **görinür**
   Aña beñzer ki güneş var-iken aḫter **görinür** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 1). [görinür, -i, -n, -ür]*
2. Āh eylesem Hüdāyī görüp ḥüsnin ol mehüñ
   Ehl-i baṣīrete **görinür** her şerār şems *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 75, Mısra 12). [görinür, -in, -ür]*
3. Ṣafā-ı ḳalbi **görinür** cemāl-i pākinde
   Miṣ̲āl-i nūr-ı nebī Kaʿbe-i muʿallādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 17). [görinür, -i(-n), -ür]*

gör-: *Görmek, bakmak.*

1. Şevḳ-ıla virür cānı yüzüñ **görse** Hüdāyī
   Şol şemʿ gibi kim söyünür vaḳt-i seḥerde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 194, Mısra 9). [görse, -se]*

gör-: *(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak.*

1. Ḳuṭb-ı murādum üstine dönmezse **göreyin**
   Ḳalb-i Hüdāyī gibi yıḳılsun ḥiṣār-ı çarḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 24, Mısra 9). [göreyin, -eyin]*

2. Şemse ḳarşu raḳṣ uran ẕerrātı ey meh **gördiler**
   Mihr-i ḥüsnüñle yile varan ġubārum ṣandılar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 38, Mısra 5). [gördiler, -di, -ler]*
3. Yāra meyl iden dil-i bī-iḫtiyārum ṣandılar
   Gördiler kim serv ayaġına aḳar āb-ı revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 38, Mısra 11). [gördiler, -di, -ler]*
4. Ey dīde olursın ḳadem-i yāra güher-pāş
   Çün sāġır-ı ṣahbā **göreyin** görme acı yaş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 78, Mısra 2). [göreyin, -eyin]*
5. Yār olmaġ-ıla bir gice beytü'l-ḥazende şemʿ
   Her ḳanda **görse** şimdi ider baña ḫande şemʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 84, Mısra 2). [görse, -se]*
6. Görse ḫālüñ ṭaʿne itmezdi Hüdāyī ḥāline
   Ehl-i derd olup yaḳardı zāhid-i ṣad-sāle dāġ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 85, Mısra 9). [görse, -se]*
7. Dil gün yüzinde ebr-i ḫaṭın **görse** ẕevḳ ider
   Olur teferrüc idene sünbül-havā laṭīf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 90, Mısra 7). [görse, -se]*
8. Görse dil mihr-i ruḫuñ Kaʿbe-i vuṣlatda müdām
   Şām-ı hicrān gelüp olmasa arada ḥāyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 131, Mısra 3). [görse, -se]*
9. Bir vefālar kılıcı yār-ımış ey şeh tīġuñ
   Göreyin boynuma ṣalsun ḳolın olup ʿuryān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 168, Mısra 4). [göreyin, -eyin]*
10. Göz göre ġamzeñe üftāde geçermiş nāvek
    Göreyin yerlere geçsün anı ey ḳaşı kemān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 169, Mısra 6). [göreyin, -eyin]*
11. Göreyin Kaʿbe-i ruḫsāruñı pür-nūr olsun
    Görsün erbāb-ı ṣafā şevḳ-ıla mesrūr olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 1). [göreyin, -eyin]*
12. Deyr-i dünyānuñ eger ṣūretine baḳmaz-ısañ
    Nūr-ı dīdārı Hüdāyī **göresin** ʿuḳbada *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 195, Mısra 10). [göresin, -e, -sin]*
13. Baḳsa mirʿāt-ı güle nūr-ı ruḫuñdur **gördügi**
    Ġayra baḳduñ dirseñ ey meh iftirādur dīdeye *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 202, Mısra 5). [gördügi, -düg, -i]*
14. Beyt-i maʿmūr-ıla ḥavrāyı göze göstermeye
    Görse ṣofī ġunca-leblerle ṭolu mektebleri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 209, Mısra 8). [görse, -se]*
15. Ḫırḳa vü tāc-ıla gör ṣofī-i mülḥid-fiʿli
    Görmek isterseñ eger şekl-i ḫıred ḳāli *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 223, Mısra 8). [görmek, -mek]*

16. Ḥamdü li-llāh kim **görürler** ḫāṣ u ʿām
    Ṣāhid-i inʿāmuñuñ rū-bendi yoḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kıt'a 1, Mısra 7). [görürler, -ür, -ler]*
17. Eger Cem **görse** ḳadr ü iʿtibāruñ
    Olurdı meclisüñde cürʿa-ḫāruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 13). [görse, -se]*

göre gibi: *Görür gibi.*

1. Üstüme pertev ṣala gibi saʿādet aḫteri
   Göre gibi rūy-i baḫtı çeşm-i pür-envārumuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 69, Mısra 6). [göre gibi,]*

gören: *Bakan, gören, şahit olan.*

1. Ḫˇān-ı ḥüsnine ḥicāb oldı anuñ'çün ḫaṭṭı
   Tā ki anı **görenüñ** ḳalmaya ḥaḳḳ-ı naẕarı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 216, Mısra 8). [görenüñ, -üñ]*

göreyin: *Görelim bakalım!.*

1. El ḳarar zülfüñe ʿuṣṣāḳı perīṣān-dil ider
   Göreyin ṣānenüñ olṣun eli ḳatʿā ṭutmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 62, Mısra 8). [göreyin,]*

görin: *Görünmek.*

1. Dāġlar ṣevḳı başumda **görinür** āh içre
   Taġlarda giceler niteki āẕer **görinür** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 3). [görinür, -ür]*
2. Dāġlar ṣevḳı başumda **görinür** āh içre
   Taġlarda giceler niteki āẕer **görinür** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 4). [görinür, -ür]*
3. Seni seyr itmek-içün ṣūrete girmişlerdür
   Yazılur ṣanma ki dīvāra perīler **görinür** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 6). [görinür, -ür]*
4. Cān gibi baña görinmez dime cānāne göñül
   Saña bir gün saḳın ol rūḥ-ı muṣavver **görinür** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 8). [görinür, -ür]*
5. Bizi kūyuñda raḳībüñ görecek gözleri yoḳ
   Anuñ-içün ki bizüz gözine ekṣer **görinür** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 10). [görinür, -ür]*
6. Āyīne-ṣıfat maẕhar -ı envār-ı cemālem
   Ṣofī ne ʿaceb ḫalḳa **görinsem** kepenekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 159, Mısra 12). [görinsem, -sem]*

7. Her perī-peykere cān virme eger ādem-iseñ

   Bir gün olur **görinür** çeşmüñe dīv-i hāyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 66). [görinür, -ür]*

görin-: *... gibi gelmek, izlenim uyandırmak.*

1. Ḫūblar kim gelür ol māha ber-ā-ber **görinür**
   Aña beñzer ki güneş var-iken aḫter **görinür** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 2). [görinür, -ür]*
2. Görinür ḳanlu yaşum içre Hüdāyī cismüm
   Ātiş içinde ṣanasın ki semender **görinür** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 12). [görinür, -ür]*
3. Cām-ı mey içre ḳaşlaruñuñ ʿaksi sāḳīyā
   Göya şafaḳ içinde **görinür** hilāldür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 37, Mısra 12). [görinür, -ür]*

görin-: *Belirmek, görünür duruma gelmek.*

1. Cān gibi baña **görinmez** dime cānāne göñül
   Saña bir gün saḳın ol rūḥ-ı muṣavver görinür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 7). [görinmez, -mez]*
2. Ṣanma ṣuʿāʿıdur **görinen** ḫalḳ-ı ʿāleme
   Barmaḳla gösterür seni ey şehriyār şems *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 75, Mısra 3). [görinen, -en]*
3. Ḳullara çıḳmaz **görinmez** böyle server görmedük
   Bir perī-peykerdür ol ʿālemde gözler görmedük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 107, Mısra 1). [görinmez, -mez]*
4. Fülk-i dil uyalı taḥrīk-i hevā-ı nefse
   Bir belā baḥrine düşdüm ki **görinmez** sāḥil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 74). [görinmez, -mez]*
5. Görindi neyyir-i aʿẓam bu ḳaṣr-ı mīnādan
   Miṣāl-i nūr-ı Muḥammed cenāb-ı Batḥā'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 1). [görindi, -di]*

görmege gelmiş: *Görmek için gelmek.*

1. Yaʿnī bīmār-ı derd-i ḥasret idüm
   Görmege gelmiş idi iḫvānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 6). [görmege gelmiş, -miş]*

görül: *Görülmek.*

1. Seni taḫt-ı cemāl üzre anuñ'çün ḳıldı Ḥaḳ vālī
   Ḳapuñda ʿabd-i maẓlūmuñ **görülsün** diyü aḥvāli *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 18). [görülsün, -sün]*

görür gözi ṭutar elisin: *Gören gözü, tutan eli olmak.*

1. Şimdi **görür gözi ṭutar elisin** saña felek
   Ṣundı āyīne-i İskender ile cām-ı Cem'i *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 235, Mısra 3). [görür gözi ṭutar elisin, -i, -sin]*

göşe: *Köşe.*

1. Sāḳī-i bezmüñ Hüdāyī pertev-i dīdār-ıdı
   Reşk-i Firdevs eyleyen her **göşesin** kāşānenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 121, Mısra 10). [göşesin, -sin]*
2. Ḳanlu yaşum gözümüñ nūrı ciger **göşem** iken
   Demidür çıḳsa gözümden baña sırdaş degül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 129, Mısra 5). [göşem, -m]*
3. Yapdı ʿadli gibi her **göşede** bir çeşme-i pāk
   Teşneler oldı zülāl-i kereminden reyyān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 7). [göşede, -de]*
4. ʿĀlem-i pür-ʿiberi eylemek-içün seyrān
   Ben de bir **göşede** bīdār idüm encüm-mānend *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 18). [göşede, -de]*

göşe-i ʿayn-ı ʿināyetle: *Yardım gözünün ucu.*

1. Elemi ʿāleme tebdīl ola ben ḫaste-dilüñ
   Göşe-i ʿayn-ı ʿināyetle iderseñ nigerān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 46). [göşe-i ʿayn-ı ʿināyetle, -le]*

göşe-i çeşm-ile: *Göz ucu.*

1. Ḳıl Hüdāyī ḳuluña **göşe-i çeşm-ile** naẓar
   Ḫusrev-i ʿāleme tebdīl ola tā kim elemi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 235, Mısra 9). [göşe-i çeşm-ile, -ile]*

göşe-i çeşmiyle: *Göz ucu.*

1. İtdi ḳulına **göşe-i çeşmiyle** iltifāt
   Minnet Ḫudā'ya kim elemüm ʿālem eyledi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 222, Mısra 5). [göşe-i çeşmiyle, -i, -y, -l]*

göşe-i destārda: *Sarığın ucu.*

1. Sünbülüñdür yā otaġañ **göşe-i destārda**
   Sāye ṣalmış yā per-i murġān Süleymān üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 200, Mısra 3). [göşe-i destārda, -da]*

göşe-i ebrūlardan: *Kaşlarının ucu.*

1. Berḳ urur ruḫlaruñ ol **göşe-i ebrūlardan**
   İki yanında iki şemʿ gibi miḥrābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 112, Mısra 5). [göşe-i ebrūlardan, -lar, -dan]*

göşe-i felāketde: *Ayrılık köşesi.*

1. Didi ey **göşe-i felāketde**
   Mübtelā-ı belā-ı hicrānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 49). [göşe-i felāketde, -de]*

göşe-i gülzāra: *Gül bahçesi tarafı.*

1. Nev-bahār irdi bihişt itdi cehānı demidür
   Gitmege **göşe-i gülzāra** şitāb eyleyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 143, Mısra 4). [göşe-i gülzāra, -a]*

göşe-i mihnetde: *Eziyet köşesi.*

1. ʿĀşıḳuñ **göşe-i mihnetde** Hüdāyī her dem
   Hem-demi āh u fiġān dirler idi gerçek imiş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 76, Mısra 9). [göşe-i mihnetde, -de]*

göşe-i sabr u sükūnumdur: *Sabır ve sükun köşesi.*

1. Meges deñlü vücūdum yoḳ velī ʿanḳā-yı ʿışḳam ben
   Ser-i Ḳāf-ı maḥabbet **göşe-i ṣabr u sükūnumdur** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 40, Mısra 4). [göşe-i ṣabr u sükūnumdur, -um, -dur]*

göşe-i tāc-ı faḫrümüz: *Övünç tahtının tepesi.*

1. Güş-ı hilāle irişe **göşe-i tāc-ı faḫrümüz**
   Luṭf-ıla ger ḳulum diye şāh-ı melek-ḫışālümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 71, Mısra 7). [göşe-i tāc-ı faḫrümüz, -ümüz]*

gosfend-i dil ü cānı: *Gönül ve can koyunu.*

1. Varayın ḫāneḳāh-ı kūyuña cānum süriyü
   Gosfend-i dil ü cānı aña iltüp ḳurbān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 169, Mısra 4). [gosfend-i dil ü cānı, -ı]*

göster: *Açıkça ortaya koymak, göz önüne sermek II yansıtmak, aksettirmek.*

1. Gün yüzüñ **göster** tenüm zeyn eyle dāġ-ı şevḳ-ıla
   Ḳuluñam giydür baña bir ḫilʿat-i dībā-ı ʿīd *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 27, Mısra 9). [göster,]*
2. İtmesün ḥaddine ḫāyil ḫaṭını yalvaralum
   Bize ol mihr-i żiyā-güsteri **göster** diyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 10). [göster,]*
3. Tek yüzüñ şemʿini **göster** mumdur pervāne-veş
   Yanmaġa bu tekye-i dehrüñ ışıḳ-meşrebleri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 209, Mısra 5). [göster,]*
4. Gösterdi gül ʿarūsı cemālin niḳābdan
   Olmış münevver āyīne-i āfītābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 1). [gösterdi, -di]*

götür: *Açmak, kaldırmak.*

1. Öldüm ġamuñla zinde idüp ḫākden **götür**
   Ey ʿĪsī-i zamāne yetiş Ḫıżr-var gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 5). [götür,]*

götür: *Dayanmak, taşımak,katlanmak.*

1. Bendesidür meh-i tābende Muḥammed Şāhuñ
   Dāġ-ı mihrin **götürür** tende Muḥammed Şāhuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 105, Mısra 2). [götürür, -ür]*

2. Kes başumı ey gözleri ḫūnī beni ḳurtar
   Boynumda niçe bir **götürem** bār-ı girānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 215, Mısra 10). [götürem, -em]*

götür: *(Bir kimseyi bir yere giderken) Beraberinde bulundurmak, onunla beraber gitmek.*

1. Yime zamāne ġamını ki bezm-i ʿālemden
   Ecel seni **götürür** ʿāḳıbet nevāle gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 218, Mısra 12). [götürür, -ür]*

göẏä: *Güya, sanki.*

1. Ḫaṭ-ı sebz-i lebüñ ey Mıṣr-ı ḥüsne Yūsuf-ı Kenʿān
   Nebāt-ı tāzedür **göya** olur andan şeker peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 8). [göya,]*
2. Cām-ı mey içre ḳaşlaruñuñ ʿaksi sāḳīyā
   Göya şafaḳ içinde görinür hilāldür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 37, Mısra 12). [göya,]*
3. Bu Hüdāyī gāh **göya** gāh ḫāmūş olduġı
   Bu ki çeşmüñ yādına geh mest ü geh ḥayrāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 50, Mısra 9). [göya,]*
4. Yerden yere çalar bizi bu tevsen-i gerdūn
   Göya ki anuñ boynına biz bār-ı girānuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 61, Mısra 4). [göya,]*
5. Kaʿbe-i ḥüsnüñde bāl açmış ider pervāz zülf
   Oldı **göyā** bir Ḥicāzī bī-bedel şeh-bāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 86, Mısra 2). [göyā,]*
6. Ṣalındı yine yāsemenüñ ḳolları serve
   Ṣarmaşdı gelüp bir yire **göyā** iki ʿāşıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 100, Mısra 6). [göyā,]*
7. İşiginde dil ḥadīṯ-i şems-i ḥüsnin şerḥ ider
   Kaʿbe'de **göyā** oḳur medḥini Ḥasṣan Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 108, Mısra 8). [göyā,]*
8. Ḳan ṭamar dīdeden ah eyledügüm dem **göyā**
   Dökülür bād-ıla evrāḳı gül-i sīrābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 114, Mısra 3). [göyā,]*
9. Vaṣf ider ḥüsnüñi kūyuñda Hüdāyī **göyā**
   Medḥ oḳur Aḥmed'e Saḥbān-ı suḫan-goy-ı Ḥarem *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 142, Mısra 9). [göyā,]*
10. Āb-gün cāmede ey ġunca-dehānum **göyā**
    Tāze ḳopmış ṣuya ḳonmış gül-i raʿnāsın sen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 160, Mısra 5). [göyā,]*
11. Ḫʿuş geldüñ ey ḥamāme-i ferruḫ-peyām-ı dost
    Göyā ki peyk-i vaḥy-i Resūl-i Emīn'sin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 175, Mısra 4). [göyā,]*

12. ʿīsī gibi Hüdāyī kelāmuñda rūḥ var

    Göyā ki hem-dem-i dem-i Rūḥu'l-Emīn'sin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 176, Mısra 12). [göyā,]*

13. Tīġuñı ʿuryān idüp çekdi Hüdāyī sīneye

    Çekdi bir maḥbūbı şoydı ḳoydı **göyā** ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 197, Mısra 10). [göyā,]*

14. Ey Mesīḥā-dem lebüñ mihri dil-i ʿuşşāḳda

    Rūḥdur **göyā** müşerref eylemiş ḳalebleri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 209, Mısra 4). [göyā,]*

15. Ṭabʿum Hüdāyī ḫāmeleri ḳıldı ḫʷuş-kelām

    ʿİsī-i Meryem eyledi **göyā** ʿiẓāmı ḥayy *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 229, Mısra 12). [göyā,]*

16. Olıcaḳ şehre revān buldı cehān ḫalḳı ḥayāt

    Ḳaleb-i Ādeme **göyā** ki ḥulūl eyledi cān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 6). [göyā,]*

17. Ḳaleb-i ādeme **göyā** ki ḥulūl eyledi cān

    Çarḫ-ı pür-necm aña bir mehd-i mücevherdür kim *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 33). [göyā,]*

goy-ı şerefüñ: *Şeref topu.*

1. Aġsa gökler yüzine meh gibi **goy-ı şerefüñ**

   Ḳadr u rifʿatle müdām olsañ eger rūşen-dil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 19). [goy-ı şerefüñ, -üñ]*

goy-ı sipihri: *Gök topu.*

1. Çevgān-ı āhı gey saḳın ey meh Hüdāyī'nüñ

   Goy-ı sipihri eylese ġalṭān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 33, Mısra 10). [goy-ı sipihri, -i]*

gŏyiyā: *Güya, sanki.*

1. Ḫaṭṭ-ı sebzüñ **göyiyā** bu laʿl-i rūḥ-efzā ile

   Ḫıżr'dur kim hem-dem olmış ḥażret-i ʿİsā-y-ıla *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 5). [göyiyā,]*

2. Göyiya sen gideli bir ten-i bī-cān oldum

   Eyle iḥyā beni ey ʿİsā-ı devrānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 7). [göyiya,]*

göyün-: *Yanmak.*

1. Nār-ı şevḳ içre Hüdāyī ḳo **göyünsün** tenüñi

   Yandı ṭut meclis içinde yine bir pīrehenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 125, Mısra 11). [göyünsün, -sün]*

goy-veş: *Top gibi.*

1. Goy-veş itdi bī-ḳarār ṣadme-i ṣavlecān-ı hecr

   ʿĀḳif-i kūy-i vaṣl idük var idi ḫ̆uşca ḥālümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 70, Mısra 3). [goy-veş,]*
2. Ṭaʿn iderdüm **goy-veş** ḥāline ser-gerdānlaruñ

   Başuma toḳınmayınca bilmedüm çevgān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 102, Mısra 5). [goy-veş,]*

göz-: *(Sevgilinin) gözü.*

1. Kes başumı ey **gözleri** ḫ̆ūnī beni ḳurtar

   Boynumda niçe bir götürem bār-ı girānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 215, Mısra 9). [gözleri, -ler, -i]*
2. Ey dil yine bir **gözleri** şehbāza mı düşdün

   Biñ derdile ḳurtılmış iken nāra mı düşdün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 240, Mısra 1). [gözleri, -ler, -i]*

göz: *Görme organı.*

1. Yine bād-ı ṣabā yāruñ gubārın

   Getürdi cān **gözine** āferīn-bād *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 29, Mısra 6). [gözine, -ine]*
2. Kim bile kimlerüñ **gözinüñ** ḳanlu yaşıdur

   Şol ḫ̆vācenüñ ki sübḥa-ı mercān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 33, Mısra 5). [gözinüñ, -i, -nün]*
3. Bizi kūyuñda raḳībüñ görecek **gözleri** yoḳ

   Anuñ-içün ki bizüz gözine ekṣer görinür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 9). [gözleri, -leri]*
4. Ey ḫ̆vāce-i cemāl ayaġ uñ tozı cevherin

   Sürsem ʿaceb mi **gözlerüme** ʿayn-ı māldur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 37, Mısra 8). [gözlerüme, -ler, -ü, -m, -e]*
5. Baḳma gün yüzlülere didüm idi eslemedüñ

   Ey **gözüm** aġla görem kim olasın daḫı beter *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 47, Mısra 6). [gözüm, -üm]*
6. Göz merdümi ʿaynıdur o ḫ̆ūrşīd-perestüñ

   Gün yüzüñe her ḳanda ki gitseñ nigerāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 55, Mısra 5). [göz,]*

7. Her laḥẓa **gözüñ** yādına mestānelerüz biz
   ʿIşḳ-ıla biliş ʿaḳl-ıla bīgānelerüz biz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 73, Mısra 1). [gözüñ, -üñ]*
8. Ḳatra ḳatra ḳan degül **gözden** şererlerdür çıḳan
   Dil yanaldan nār-ı ʿışḳ-ı yār ile tennūr-veş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 77, Mısra 3). [gözden, -den]*
9. Nār-ı ġam dilde sürürum **gözde** nūrum āb-ı eşk
   Başda tācum ḫāk-i miḥnet elde varum bād-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 94, Mısra 7). [gözde, --de]*
10. Dükkān-ı cevherī ḳafeṣ-i ṣayrefī gibi
    Vardur **gözümde** dürr-ile mercān tabaḳ tabaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 95, Mısra 12). [gözümde, -üm, -de]*
11. Sürme çekmiş çeşmine ey dil saḳın ol şūh-ı seng
    Şöyle āfetdür ki ol virür iki **gözine** reng *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 106, Mısra 2). [gözine, -i, -(n)e]*
12. Cevher-i naẓmum Hüdāyī ʿaynına almaz ʿadū
    Ṭūṭīya nefʿini görmez **gözleri** aʿmālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 117, Mısra 10). [gözleri, -ler, -i]*
13. Didüm yoluña nis̲ār itdi sīm-i eşki **gözüm**
    Didi o şāh-ı cehān ḫaylī terlemiş merdüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 136, Mısra 1). [gözüm, -üm]*
14. Şofī ʿitāb idüp **gözüme** ḫor baḳma dir
    Ḥayvān ʿaceb degül mi ki insāna ṭaʿn ide *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 185, Mısra 3). [gözüme, -üm, -e]*
15. İki **gözüm'çün** anı sürme ider sulṭānum
    Ḫāk-i pāyuñ ki gire ehl-i Ṣıfāhān eline *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 198, Mısra 3). [gözüm'çün, -üm, -çün]*
16. Ḳıya ḳıya baḳan ol ḳara **gözlü** dil-berümüñ
    Göñül kebūterini bāz-ı zülfi ala gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 218, Mısra 5). [gözlü, -lü]*

göz: *-Nazarımda, bana göre- anlamında.*

1. Bizi kūyuñda raḳībüñ görecek gözleri yoḳ
   Anuñ-içün ki bizüz **gözine** ekṣer görinür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 10). [gözine, -i, -n, -e]*

göz: *(Sevgilinin) gözü.*

1. Hüdāyī ey ḳaşı yā **gözi** āhū
   Duʿācuñdur be-ḥaḳḳı nūn u'ṣ-ṣād *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 29, Mısra 9). [gözi, -i]*

2. Ḳulıdur beñlerüñüñ ḫādim-i hindū-ı Ḥarem
   Gözüñüñ cān-ıla ḳurbānıdur āhū-ı Ḥarem *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 142, Mısra 2). [gözüñüñ, -üñ, -üñ]*
3. Ṭarar yürür ḳara zülfini ʿarż ider ruḫı ālin
   Diler bu āl-ıla dil murġın ala ol **gözi** ala *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 199, Mısra 8). [gözi, -i]*
4. Olur ʿışḳ ehlinüñ her dem dili pür-ḫūn **gözi** pür-nem
   Belī rindānuñ olmaz kim mey-i gül-gūn ḳabaġında *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 203, Mısra 5). [gözi, -i]*
5. Çeküp-durur ṣaçı zencīre niçe şīr-i neri
   Gözi düşürdi beyābāna niçe āhūyı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 224, Mısra 4). [gözi, -i]*
6. Oḳıyup efsūn-ı şiʿri söyledüm efsāneyi
   Biñ belā-y-ıla uyutdum ol **gözi** mestāneyi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 8). [gözi, -i]*

göz: *Bakış, nazar, göz.*

1. Ḫūnī **gözüñ** ki ḫançer-i müjgān elindedür
   Bir demde eylese niçe biñ ḳan elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 32, Mısra 1). [gözüñ, -üñ]*
2. Gözlerüñ ḫūn-ı dil-i merdüm-i dānālar içer
   Beñzer ol teşneye cüllāb-ı muṣaffālar içer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 43, Mısra 1). [gözlerüñ, -ler, -üñ]*
3. Ḫˇuş gör Hüdāyī bendeñi geldükde ḳapuña
   Bir gün gelür ki żaʿf-ıla **gözden** nihān olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 18). [gözden, -den]*
4. Dem-i evvelde ḳātil gerçi kim Ḳābil idi cānā
   Gözüñ cellādı yanında o bir ṣāgird-i ḳābildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 53, Mısra 8). [gözüñ, -üñ]*
5. Göz göre naḳd-i dili aldugı yetmez mi ʿaceb
   Ḳaṣd ider cāna ḥārāmī **gözüñ** inṣāf mıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 54, Mısra 4). [gözüñ, -üñ]*
6. Ḥavrā **gözine** sürme iderken ġubārumuz
   Ol nūr-ı dīde ʿaynına almaz belā budur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 58, Mısra 9). [gözine, -i, -n, -e]*
7. Aḥbābumuzuñ mūr-ṣıfat yolına ḫāküz
   Ammā ki ʿadū **gözine** biz şīr-i jiyānuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 61, Mısra 6). [gözine, -i, -n, -e]*
8. Göñül almaġa **gözüñ** ġamz u ḳaşuñ-ıla gider
   Şol ḫarāmī gibi kim tīr ü kemānsuz yürimez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 64, Mısra 3). [gözüñ, -üñ]*

9. Ölürüm bir dem **gözümden** ġāyib olsañ ey perī

   Nūr-ı pākisin sevād-ı dīde-i bīnālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 117, Mısra 7). [gözümden, -üm, -den]*

10. Ẓulm ile ḫūnī **gözüñ** tīġı beni itdi şehīd

    Şāhid-i ʿādildür ey şeh aña ḫūnı çeşmümüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 123, Mısra 3). [gözüñ, -üñ]*

11. Ḳad-i dü-tāmı görüp ḳaçma ṭoġrı sīneme gel

    ʿAdūlaruñ **gözine** tīr ile kemān olalum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 137, Mısra 8). [gözine, -i, -n, -e]*

12. Ṣaldı bu gice bezmümüze ol mehi felek
    iki **göziyle** baḳdı bize ṣanma Ferḳadān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 156, Mısra 12). [göziyle, -i, -yle]*

13. Ebrūlaruñla ol iki ḫūn-ḫār **gözlerüñ**

    Tīġ-ıla ceng ider iki ser-mest pehlevān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 156, Mısra 5). [gözlerüñ, -ler, -üñ]*

14. Cümle **gözler** seni **gözler** nitekim māhı nücūm
    Kime ḳılsun naẓar ol şāh-ı cehān olduġı'çün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 165, Mısra 5). [gözler, -ler]*

15. Ṣarāb-ı ʿışḳı yeter tende tābı n'eyleyeyin

    Ḫayāl-i ḫāli yeter **gözde** ḫ̬ābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 170, Mısra 2). [gözde, -de]*

16. İki **gözüm** yoluña dökmez-ise gevherler
    Neme yarar be bu ʿayn-ı ʿaẕābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 170, Mısra 3). [gözüm, -(ü)m]*

17. Bir naẓarla baḳanuñ saña hey ādem cānı

    Gözi İblīs gibi kūr u yeri gūr olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 6). [gözi, -i]*

18. Tīġlar çekse **gözüñ** ḳatl-i Hüdāyī'ye eger

    ʿAceb olmaz ki mey-i nāz ile mestānedür o *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 184, Mısra 9). [gözüñ, -üñ]*

19. Derdüñle aġlamaḳdan iki **gözüm** aġardı

    Ṣan girdi iki merdüm āyīne-veş ʿabāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 186, Mısra 3). [gözüm, -(ü)m]*

20. N'ola bārān gibi başlarsa yaşum yaġmaya
    Virdi Tatar **gözüñ** mülk-i dili yaġmaya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 191, Mısra 4). [gözüñ, -üñ]*

21. Yād-ı laʿlüñle **gözüm** merdümi ḳanlar aḳıdur
    Vird ider ẕikrüñ alup sübḥa-ı mercān eline *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 198, Mısra 11). [gözüm, -(ü)m]*

22. Zülfi ṣayyādına beñzer o **gözi** ḫūn-ḫāruñ
    Şāhlar n'ola el üzre ṭutalar şeh-bāzı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 219, Mısra 7). [gözi, -i]*

23. Beni gözetse **gözüñ** ġamzeñ oḳlarıyla n'ola
    Faḳīri gözlemedür merdüm olanuñ ḫūyı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 224, Mısra 5). [gözüñ, -üñ]*
24. Gözlerüñ bīmārına laʿlüñ bağışlar şıḥḥati
    Andadur cānā Mesīḥ-i Meryem'üñ ḫāṣıyyeti *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 13). [gözlerüñ, -ler, -üñ]*
25. N'ola öpsem idüp taʿẓīm ü tekrīm
    Gözüñ Hārūt'a eyler siḥr taʿlīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 18). [gözüñ, -üñ]*

göz açdı: *Uyanık davranmak, acele etmek.*

1. Kim ki **göz açdı** ḥarāma ṣoñı vardı bāda
   Baña bu nükteyi remz itdi ḥabāb-ı bāde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 195, Mısra 1). [göz açdı, -dı]*

göz açdı: *Göz açmak.*

1. Göz açdı baḳdı ḳaldı ruḫ-ı yāra āyīne
   Beñzerse n'ola ṣūret-i divāra āyīne *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 190, Mısra 1). [göz açdı, -dı]*

göz açup: *Göz açmak.*

1. Göz açup yer yer seni gözler tenümde yaralar
   Gel yetiş ey laʿl-i nābı Āb-ı Ḥayvān'um Ḫıżır *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 15). [göz açup, -up]*

göz açup gördüm: *Gözümü açıp gördüğümden bu yana, gördüğüm zamandan beri.*

1. Göz açup gördüm yüzüñ ʿışḳuñla memlū oldı dil
   Revzen-i kāşāneden kesb-i havā mıdur ġaraż *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 81, Mısra 7). [göz açup gördüm, -dü, -m]*

göz göre: *Herkesin gözü önünde.*

1. Göz göre naḳd-i dili aldugı yetmez mi ʿaceb
   Ḳaṣd ider cāna ḥārāmī gözüñ inṣāf mıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 54, Mısra 3). [göz göre,]*

göz göre: *Belli ve apaçık olarak, herkesin gözü önünde.*

1. Göz göre ġamzeñe üftāde geçermiş nāvek
   Göreyin yerlere geçsün anı ey ḳaşı kemān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 169, Mısra 5). [göz göre,]*

göz ḳaşrına: *Göz sarayı.*

1. Göz ḳaşrına bilmiş ki gelür şāh-ı ḫayālüñ
   Üstād-ı ezel çekmiş aña niçe sürādıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 99, Mısra 11). [göz ḳaşrına, -n, -a]*

göz nūrın döküp: *1.Yapılan işte göz emeği bulunmak 2. Göz emeği harcamak; gözün dikkatini, elin emeğini gerektiren ince bir iş yapmak ve işte uzun süre çalışmak.*

1. Yaş döküp levh-i ruḫa ḳıldum müjemden ḫāmeler
   Yāra **göz nūrın döküp** yazdum maḥabbet-nāmeler *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 48, Mısra 2). [göz nūrın döküp, -üp]*

göz yumup: *Gözünü kapatmak II ölmek II uyumak.*

1. Ḫʿāb vardum ṣanma ey Yūsuf-cemālüm **göz yumup**
   Çeşm-i cānum seyr ider dīdāruñı açmazdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 164, Mısra 3). [göz yumup, -up]*

gözden bıraḳdı: *Gözden düşmek.*

1. Ol gözüm nūrı beni **gözden bıraḳdı** itdi red
   Ḳanlar aġlamaḳla çıḳdum iki gözden hey meded *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 5). [gözden bıraḳdı, -dı]*

gözden ırağ olma: *Ayrı düşmek, görüşememek.*

1. Merdümlük eyle **gözden ırağ olma** bir naẓar
   Nūr-ı sevād-ı dīde-i ehl-i yaḳīnsin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 176, Mısra 7). [gözden ırağ olma, -ma]*

göze: *Dikkatle bakmak, gözlemek, gözetlemek.*

1. Şeb-i hecrüñde cān virdüm ḳo ḫālüñ göreyim ey meh
   Giceyle yola gitse **gözedür** ehl-i sefer kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 12, Mısra 4). [gözedür, -dür, -]*

göze göstermeye: *Gözü görmez olmak.*

1. Beyt-i maʿmūr-ıla ḥavrāyı **göze göstermeye**
   Görse ṣofī ġunca-leblerle ṭolu mektebleri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 209, Mısra 7). [göze göstermeye, -me, -y, -e]*

göze göstermez: *Göze göstermek.*

1. Göze göstermez ise n'ola Hüdāyī ḳulını
   Giydi şāhin gibi başına o fettān üsküf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 88, Mısra 13). [göze göstermez, -mez]*

gözed: *Dikkatle bakmak, gözlemek, gözetlemek.*

1. Yā kemīn içre şikārın **gözedür** genc arslan
   Yazdı taʿvīż içün ol māha debīr-i eflāk *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 41). [gözedür, -ür]*

gözet: *Dikkatle bakmak, gözlemek, gözetlemek.*

1. Zāhid **gözetdügüm** ḳoyup evḳāt-ı ḫamseyi
   Bu zülf ü ʿārıż u ḳad ü bu ḫaṭṭ u ḫāldür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 37, Mısra 9). [gözetdügüm, -düg, -üm]*
2. Beni **gözetse** gözüñ ġamzeñ oḳlarıyla n'ola
   Faḳīri gözlemedür merdüm olanuñ ḫūyı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 224, Mısra 5). [gözetse, -se]*
3. Şehlā gözüñ **gözetmeyeli** oldı dil ḫarāb
   Vāy ol ʿimāretüñ ki ʿalīl ola nāẓırı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 230, Mısra 7). [gözetmeyeli, -me, -y, -eli]*

gözle: *Dikkatle bakmak, gözlemek, gözetlemek.*

1. Beni gözetse gözüñ ġamzeñ oḳlarıyla n'ola
   Faḳīri **gözlemedür** merdüm olanuñ ḫūyı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 224, Mısra 6). [gözlemedür, -me, -dür]*

2. Ne vücūd-ile gelür tīġuña ḳarşu aʿdā
   Gözlesün ḳaçmaġa şimden girü mülk-i ʿademi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 235, Mısra 6). [gözlesün, -sün]*
3. Gözlesün ḳaçmaġa mülk-i ʿademi şāh-ı fereng
   Ḳapudan big sefere oldı saʿādetle revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 19). [gözlesün, -sün]*

gözle: *Aramak, beklenti içinde olmak.*

1. Cümle **gözler** seni **gözler** nitekim māhı nücūm
   Kime ḳılsun naẓar ol şāh-ı cehān olduġı'çün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 165, Mısra 5). [gözler, -r]*
2. Göz açup yer yer seni **gözler** tenümde yaralar
   Gel yetiş ey laʿl-i nābı Āb-ı Ḥayvān'um Ḫıżır *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 15). [gözler, -r]*

gözler açar: *Göz açmak.*

1. Gel merġzāra niteki ṭāvūs naḫl-i gül
   Gözler açar nigāh içün ey ġunca-leb saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 8, Mısra 8). [gözler açar, -ar]*

gözler görmedük: *Gözlerin görmediği II Eşine az rastlanan.*

1. Ḳullara çıḳmaz görinmez böyle server görmedük
   Bir perī-peykerdür ol ʿālemde **gözler görmedük** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 107, Mısra 2). [gözler görmedük,]*

gözleri kararmış: *Umutsuzluğun veya aşırı bir isteğin etkisi altında ne yaptığını bilmez duruma gelmek.*

1. Olup ser-geşte vü üftādeñ ey nūr-ı baṣar kevkeb
   Ḳararmış gözleri kūyuñ ṭolanmaḳdan düşer kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 11, Mısra 2). [gözleri ḳararmış, -mış]*

gözlerimüñ nūrı: *Gözünün nuru.*

1. Serv iken sāye gibi yirlere oldı pāy-māl
   Ḳanı ol **gözlerimüñ nūrı** Muḥammed Şāhum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 16). [gözlerimüñ nūrı, -ı]*

2. Ġam ile aġlamadan dīdelerüm ḳan oldı

   Ḳanı ol **gözlerimüñ nūrı** Muḥammed Şāhum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 20). [gözlerimüñ nūrı, -ı]*
3. Ḫūn-ı eşküm demidür aḳsa miṣāl-i Ceyḥūn

   Ḳanı ol **gözlerimüñ nūrı** Muḥammed Şāhum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 24). [gözlerimüñ nūrı, -ı]*
4. Derd-i fürḳat ne ʿaceb eyler-ise cānuma kār

   Ḳanı ol **gözlerimüñ nūrı** Muḥammed Şāhum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 28). [gözlerimüñ nūrı, -ı]*
5. Ḫānemi ḳalb-i Hüdāyī gibi vīrān itdüñ

   Ḳanı ol **gözlerimüñ nūrı** Muḥammed Şāhum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 32). [gözlerimüñ nūrı, -ı]*
6. Menzili ḫāne-i cennet gibi ābād olsun

   Ḳanı ol **gözlerimüñ nūrı** Muḥammed Şāhum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 36). [gözlerimüñ nūrı, -ı]*
7. Demidür başuma odlar yaḳa nār-ı āhum

   Ḳanı ol **gözlerimüñ nūrı** Muḥammed Şāhum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 4). [gözlerimüñ nūrı, -ı]*
8. İdeyin bülbül-i şeydā gibi feryād u fiġān

   Ḳanı ol **gözlerimüñ nūrı** Muḥammed Şāhum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 8). [gözlerimüñ nūrı, -ı]*
9. Mātem içün n'ola giysem ḳaralar āh gibi

   Ḳanı ol **gözlerimüñ nūrı** Muḥammed Şāhum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 12). [gözlerimüñ nūrı, -ı]*

gözlerin açmazsa: *Gözlerini açmak: uyanmak; kendine gelmek, ayılmak; uyanık, dikkatli bulunmak.*

1. Bülbül giceyle güllere söyler fesāneler

   Nergis ʿaceb mi **gözlerin açmazsa** ḫʿābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 16). [gözlerin açmazsa, -maz, -sa]*

gözlerin dörd eyledi: *Dört gözle beklemek.*

1. Ḫʿān-ı vaṣluñ iştiyāḳı ʿāşıḳ-ı bī-çāreñüñ

   Gözlerin dörd eyledi cānā seg-i kūyuñ gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 211, Mısra 10). [gözlerin dörd eyledi, -di]*

gözlerinüñ nūrı döküldi: *Gözyaşı akıtmak.*

1. Ġamuñla aġlayu aġlayu öldi nergis ü lāle
   Döküldi gözlerinüñ nūrı ṣanma andaġı jāle *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 199, Mısra 2).*
   [gözlerinüñ nūrı döküldi, -ül, -di]

gözlerüm nūrı: *Göz nuru, çok kıymetli: sevgili.*

1. Elüm al ḫāke luṭf it cürʿa gibi pāy-māl itme
   Piyālem **gözlerüm nūrı** cemāli şems-i raḫşānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 16).*
   [gözlerüm nūrı,]
2. Lebüñ cāmını nūş itmek ḥayāt-ı cāvidānīdür
   Piyālem **gözlerüm nūrı** cemāli şems-i raḫşānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 20).*
   [gözlerüm nūrı,]
3. Dem-ā-dem cürʿa gibi dökme luṭf it yirlere ḳanum
   Piyālem **gözlerüm nūrı** cemāli şems-i raḫşānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 4).*
   [gözlerüm nūrı,]
4. Dili cām-ı şarāb-ı laʿl-i nābuñ ḳıldı mestāne
   Piyālem **gözlerüm nūrı** cemāli şems-i raḫşānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 8).*
   [gözlerüm nūrı,]
5. İki ʿālemde maḳṣūdum senüñ bir şeb viṣālüñdür
   Piyālem **gözlerüm nūrı** cemāli şems-i raḫşānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 12).*
   [gözlerüm nūrı,]

gözlerümüñ şīşesi: *Şişeye benzer göz.*

1. Yüzüme ṭur ḳademüñ bas gel ey yüzi Kaʿbe
   Ṭolarsa **gözlerümüñ şīşesi** ḳayurmaz ḳum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 136, Mısra 4).*
   [gözlerümüñ şīşesi, -si]

gözlerümüñ yaşını döküben: *Gözyaşı dökmek, ağlamak.*

1. Döküben gözlerümüñ yaşını dol-āb gibi
   Çıḳdı gökler yüzine nāle vü efġānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 11).*
   [gözlerümüñ yaşını döküben, -üben]

gözüm nūrı: *Sevgiliye söylenen kalıplaşmış hitap sözü (nûr-ı aynım).*

1. Ol **gözüm nūrı** beni gözden bıraḳdı itdi red
   Ḳanlar aġlamaḳla çıḳdum iki gözden hey meded *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 5).*
   [gözüm nūrı, -ı]

gözüm yaş döker: *Ağlamak.*

1. Yaş kim duḫān-ı ātiş-i dilden döker gözüm
   Ḫūn-ābelerdür ol ki dökilür kebābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 179, Mısra 3). [gözüm yaş döker, -er]*

gözüm yaşın aḳıtsam: *Ağlamak.*

1. Nergis-i mestüñ **gözüm yaşın aḳıtsam** ẕevk ider
   Māyil-i āb-ı revāndur merdüm-i maḫmūr-veş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 77, Mısra 9). [gözüm yaşın aḳıtsam, -sa, -m]*

gözüm yaşından: *Gözyaşı.*

1. Çeşm-i maḫmūruñ **gözüm yaşından** itse n'ola ẕevḳ
   Ma'îl-i āb-ı revān olur mı ʿaṭşān olmayan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 180, Mısra 7). [gözüm yaşından, -ın, -dan]*

gözümden çıksa: *Gözden akmak.*

1. Ḳanlu yaşum gözümüñ nūrı ciger göşem iken
   Demidür çıḳsa gözümden bāña sırdaş degül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 129, Mısra 6). [gözümden çıḳsa, -sa]*

gözüme gelmiş: *Göze oturmak.*

1. Gözüme gelmiş idi bāde gibi
   Cūş idüp bu cigerdeki ḳanum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 9). [gözüme gelmiş, -miş]*

gözüme görinüp: *Belli, aşikar olmak; hayal etmek.*

1. Ey görinüp gözüme ġāyib olan nūr gibi
   Gel benüm gündüzüm itme şeb-i deycūr gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 236, Mısra 1). [gözüme görinüp, -üp]*

gözümi ayruġa açmayam: *Gözünü sevgiliye dikmek, başkasına bakmamak.*

1. Senden ayruġa açmayam gözümi
   Şāhid olsun Ḫudā-ı Mennān'um *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 93). [gözümi ayruġa açmayam, -ma, -y, -am]*

gözümüñ nūrı: *Gözümün nuru. bkz.nūr-i ayn: Pek sevgili kimse.*

1. Gel ẕerre-veş Hüdāyī ḳuluñ ḫākden götür
   Ey āfitābum ā **gözümüñ nūrı** ā Laṭīf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 90, Mısra 14). [gözümüñ nūrı,]*
2. Ḳanlu yaşum **gözümüñ nūrı** ciger göşem iken
   Demidür çıḳsa gözümden baña sırdaş degül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 129, Mısra 5). [gözümüñ nūrı, -ı]*

gözümüz çār oldı: *Dört gözle beklemek.*

1. Luṭf eyle çār-yār-ı Resūl-i Ḫudā içün
   Yollar gözetmeden gözümüz oldı çār gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 10). [gözümüz çār oldı, -dı]*

gözüñ aç: *Uyanık, dikkatli olmak.*

1. Ġāfil olma aç gözüñ ey münkir-i yevmü'n-nüşūr
   Gör nice ḥaşr oldı emvāt-ı riyāż-ı bositān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 13). [gözüñ aç,]*
2. Pend-i pīrānemi gūş it **gözüñ aç** ey ġāfil
   Ṭut sözüm tā gide noḳṣānuñ olasın kāmil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 1). [gözüñ aç,]*

gözüñ aydın: *Sevindirici bir haberin ardından kutlama.*

1. Küḥl eyle dil Yaʿḳūb'ınuñ çeşmine gel ḫāk-i rehüñ
   İḫvān **gözüñ aydın** disün gelsün ey Yūsuf-liḳā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 7, Mısra 10). [gözüñ aydın,]*

ġubār: *Toz, toprak.*

1. Yine bād-ı ṣabā yāruñ **gubārın**
   Getürdi cān gözine āferīn-bād *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 29, Mısra 5). [gubārın, -(ı)n]*

2. Kūyuñ **gubārı** çeşm-i remed-dīdeden ırak

   Şol ṭūṭīyā-durur ki Şıfāhān ilindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 33, Mısra 3). [gubārı, -ı]*

3. Şemse ḳarşu raḳş uran ẕerrātı ey meh gördiler
   Mihr-i ḥüsnüñle yile varan **ġubārum** ṣandılar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 38, Mısra 6). [ġubārum, -um]*

4. Ḥavrā gözine sürme iderken **ġubārumuz**

   Ol nūr-ı dīde ʿaynına almaz belā budur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 58, Mısra 9). [ġubārumuz, -umuz]*

5. Ḥüsnüñ ḫalel bulurdı ḫaṭ-ı müşk-bārdan
   Deryā mükedder olsa bir avuç **ġubārdan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 177, Mısra 2). [ġubārdan, -dan]*

ġubār olmışdı: *Toprak olmak, toprağa karışmak.*

1. Bir zamān idi ḳapuñda olmış-ıdum ḫāk-sār
   Pāy-māl-i ḫāṣ u ʿām olmışdı çeşmüm çün ġubār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 14). [ġubār olmışdı, -mış, -dı]*

ġubār-ı ahuñ: *Ah tozu.*

1. İtsün **ġubār-ı ahuñ** ḫam ḳāmetüm zer-endūd
   Dil-keş olur be-ġāyet altun ṭoz olsa yaya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 186, Mısra 5). [ġubār-ı ahuñ, -uñ]*

ġubār-ı kemterīnüñ: *Adi toz.*

1. Çeşm-i cāna gerd-i rāhuñ sürme besdür çekmezem
   Ṭūṭīya dinen **ġubār-ı kemterīnüñ** minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 151, Mısra 12). [ġubār-ı kemterīnüñ, -üñ]*

ġubār-ı nā-çīzem: *Değersiz toz.*

1. Ben ne aḥḳar **ġubār-ı nā-çīzem**

   Ki olam ḫāk-i pāy-ı cānānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 71). [ġubār-ı nā-çīzem, -em]*

güftār: *Söz, kelam.*

1. Servi ḥayretde ḳoyan şīve-i reftāruñdur

   Lāl iden ġuncaları nāz-ıla **güftāruñdur** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 6). [güftāruñdur, -uñ, -dur]*
2. Çıḳ ṣalın serv gibi seyr idelüm reftāruñ

   Ġunca-ı ḳalbüm açılsun işidüp **güftāruñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 14). [güftāruñ, -un]*

güftār eylese: *Söz söylemek, konuşmak II emir, hüküm vermek.*

1. Kelāmı ġuncayi dem-beste eyler eylese güftār

   Adım mı atdurur gülşende serve ol sehi-ḳāmet *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 20, Mısra 7). [güftār eylese, -se]*

güftāra gelse: *Dile gelmek, konuşmaya başlamak.*

1. Ey perī **güftāra gelse** laʿl-i şekker-ḫālaruñ

   Siḥr idüp aġzın egersin ṭūṭī-i göyālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 117, Mısra 1). [güftāra gelse, -se]*

güher: *Cevher, mücevher, elmas, inci.*

1. Ümīdüm bu vefādan ola ḳalbüñde eṣer peydā

   Ḫudā ḳādirdür eyler seng-i ḫārādan **güher** peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 2). [güher, -dan]*
2. Hüdāyī şiʿrini ġayra ḳıyās ider ḫāsid

   Yanında pīleverüñ bir-durur **güherle** ḥacer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 42, Mısra 12). [güherle, -le]*
3. Hem-ser olur mı laʿlüñe sükker Ḳayacıġum

   Olmaz **güher** ḥacerle ber-ā-ber Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 145, Mısra 2). [güher,]*
4. Ṣadef-miṣāl tehī-dest isem ʿaceb mi ki çarḫ

   Elümden aldı bir iki cehān deger **güherüm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 147, Mısra 4). [güherüm, -üm]*
5. Ben ḫāk-i bī-vücūdı añup sögme dāyimā

   Yoḳ yire żāyiʿ eyleme bunca **güherleri** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 221, Mısra 12). [güherleri, -ler, -i]*
6. Ey kerīmü'ṣ-ṣān u ey ʿālī-neseb

   Bir **gühersin** dünyede mānendi yoḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kıt'a 1, Mısra 2). [gühersin, -sin]*

7. Niçe bir dür döke bu dīde-i terler niçe bir

   Niçe bir żāyiʿ ola bunca **güherler** niçe bir *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 8). [güherler, -ler]*
8. Bir ṣadefdür gimisi kendi müşābih **gühere**

   Bürc-i āb oldı ya-ḫud menzil-i me'vā ḳamere *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 21). [gühere, -e]*

güher-efşān ola: *İnciler saçmak.*

1. Çeşm-i Hüdāyī gibi sezādur işigüñe

   Bu nüh-ṣadef ola güher-efşān tabaḳ tabaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 98, Mısra 14). [güher-efşān ola, -a]*

güher-i gūşvār-ı ḥūru'l-ʿīn: *İri gözlü hurinin küpelerinin elması.*

1. Güher-i gūşvār-ı ḥūru'l-ʿīn

   Beyt-i eşʿārı içre maʿnī-i ḫāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 47). [güher-i gūşvār-ı ḥūru'l-ʿīn,]*

güher-i mümtāzı: *Seçkin cevher.*

1. Oldı dīvāne Hüdāyī ṣadef-i baḥr-i naẓm

   Maʿnī-i ḫāṣdur anuñ **güher-i mümtāzı** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 219, Mısra 10). [güher-i mümtāzı, -ı]*

güher-pāş olursın: *İnci, cevher saçan olmak (güzel söz söyleme bağlamında).*

1. Ey dīde olursın ḳadem-i yāra güher-pāş

   Çün sāġır-ı ṣahbā göreyin görme acı yaş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 78, Mısra 1). [güher-pāş olursın, -ur, -sın]*

gül: *Gül II Güzel, mahbub.*

1. Görmedi ruyuñ **güli** mānendi bir rengīn varaḳ

   Gülsitān-ı ʿAdn'i ey ḥūrī görenler bāb bāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 16, Mısra 5). [güli, -i]*
2. Ey bülbül-i belā-zede ötme günüñ degül

   Gül faṣlı gitdi bāġda yiter terennüm it *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 19, Mısra 8). [gül,]*

3. Dem-beste olma ġunca-yı gülşen gibi şen ol
   Bāġ-ı ruḫuñda **güller** açılsun tebessüm it *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 19, Mısra 4). [güller, -ler]*
4. Kūyuñ Aḳşehr-durur seng-i cefāñ alması
   Olur Aḳşehr'üñ eyā **gül** zaḫm alması leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 31, Mısra 4). [gül,]*
5. Her dem bahār-ı vaṣf-ı ruḫuñda Hüdāyī'nüñ
   Gül gibi tāze defter-i dīvān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 32, Mısra 14). [gül,]*
6. Gül yüzüñ vaṣfı'duġın ol ġunca-ı nev-restenüñ
   Ey Hüdāyī şiʿrümüñ rengīn edāsı bildürür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 34, Mısra 7). [gül,]*
7. Hüdāyī gibi olmış **gül** yüzüñ şūrīdesi lāle
   Beyābān-ı belāda ḫār u ḫāralar yataġıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 41, Mısra 13). [gül,]*
8. Meyl itme ey dil ol **güle** kim niçe ḫārı var
   Şol gence ṭālib olma ki yanınca mārı var *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 44, Mısra 1). [güle, -e]*
9. Meyl itme ey dil ol **güle** kim niçe ḫār ı var
   Şol gence ṭālib olma ki yanınca mārı var *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 44, Mısra 1). [güle, -e]*
10. Gül cemālüñ'çün hezārān murġ-ı dil nālāndur
    Ḳanda bir şemʿ olsa biñ pervāne ser-gerdāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 50, Mısra 1). [gül,]*
11. Gül dikme bāġa ʿārıż-ı dil-ber biter diyü
    Serv ü çenar geldi bugün bāġbāna dik *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 124, Mısra 7). [gül,]*
12. Biñ nāz iderse bülbüline vechi var **gül**
    Ḳonmış bir al kāġada vefḳ-ı hezār **gül** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 135, Mısra 1). [gül,]*
13. Gül tāb-ı mihr-i rūyuñ ile ātişīn-ciger
    Sünbül şemīm-i zülfüñ ile ʿanberīn-meşām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 140, Mısra 3). [gül,]*
14. Bu reng ü būyı lāle görüp **gül** yüzüñdedir
    Baġrumda dāġum olmaz-ıdı olsa bende bu *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 5). [gül,]*
15. Gül gibi tāzeledi sīnedeki dāġlarum
    Yine yaḳdı beni ol lāle-ʿiẕārum geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 217, Mısra 5). [gül,]*
16. Bülbül giceyle **güllere** söyler fesāneler
    Nergis ʿaceb mi gözlerin açmazsa ḫᵛābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 15). [güllere, -ler, -e]*

gül: *1.Çiçek 2.Bilinen çiçek,gül çiçeği,gül ağacı.*

1. Ḳoḳmayanlar güzelüm kimse elinden bir **gül**
   Yād-ı laʿlüñle çeker şimdi her elden sāġar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 47, Mısra 7). [gül,]*
2. Bir kerre yılda **gül** gülüp açılduġı içün
   Demlerle ḫār -ı ġamdan anuñ baġrı ḫūn olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 5). [gül,]*
3. Zer kāġıdın ṣabā **gülüñ** açdı tabaḳ tabaḳ
   Bezm-i çimende anı uçurdı varaḳ varaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 97, Mısra 1). [gülüñ, -ün]*

4. Cām al ele **gül** gibi bu demlerde Hüdāyī
   Nūş eyle ʿalā raġmı ḥāsūdān-ı münāfıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 100, Mısra 9). [gül,]*
5. Ey Hüdāyī yāra şerḥ idüp ḳamu dil şerḥasın
   Bir risāle eyleyüp **gül** gibi irsāl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 148, Mısra 10). [gül,]*
6. Berg-i ḫazān degül **güle** bülbül ṣabā-y-ıla
   Gönderdi nāmeler varaḳ-ı zer-nigārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 5). [güle, -e]*
7. Güller ḳızardı gördi seni seyr-i bāġda
   Reng aldılar o mihr-i ruḫ-ı tāb-dārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 177, Mısra 5). [güller, -ler]*
8. Gül gibi bir kez seni kim ḳoysa cānā ḳoynına
   Girmez-ise ġam yimez cennetde ḥavrā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 197, Mısra 1). [gül,]*
9. Serverā **gül** gibi devrüñde cehān ḫurrem ü şād
   Çeşme-i çeşm-i Hüdāyī-durur ancaḳ giryān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 41). [gül,]*
10. Gösterdi **gül** ʿarūsı cemālin niḳābdan
    Olmış münevver āyīne-i āfitābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 1). [gül,]*
11. Ḥaḳ ẕāt-ı pāküñ eyledi ḫayrü'l-ḫalef aña
    Gül gitse būyı ẕevḳın alurlar gül-ābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 34). [gül,]*
12. ʿÖmrüñ bahārı görmeye bād-ı ḫazān-ı serd
    Kām al hemīşe **gül** gibi her ʿaḥd şebābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 62). [gül,]*
13. Ḳapuña geldi Hüdāyī ḳuluñ umar luṭfuñ
    Dirīġ itme **güli** ʿandelīb-i şeydādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 44). [güli, -i]*
14. Gül gibi dem be-dem güşāde ola
    Ḳonmaya gerd-i gerdiş-i eyyām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 12, Mısra 9). [gül,]*
15. Ruḫuñ gülzārı **güller** üzre nergislerle zeyn olmış
    Cemālüñ Kaʿbe'sin her çeşme görmek farż-ı ʿayn olmış *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 5). [güller, -ler]*
16. Nūrdan ḫalḳ eylemiş **gül** gibi anı ol Cemīl
    Şemʿ-i bezm-ārā-ı ruḫsārı aña rūşen delīl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 9). [gül,]*

gül: *Gülmek II (çiçek için) açılmak.*

1. Bir kerre yılda gül **gülüp** açıldıġı içün
   Demlerle ḫār -ı ġamdan anuñ baġrı ḫūn olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 5). [gülüp, -üp]*
2. Gülerdi şevḳ ile ezhār -ı merġzār ḳamu
   İden hezār-ıla ancaḳ fiġān ikimüz idük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 118, Mısra 7). [gülerdi, -er, -di]*
3. Fitnede merdüm-i çeşmüñ didüm olmış Ḳābil
   Ol perī-çihre **gülüp** didi ki insān ḳābil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 130, Mısra 2). [gülüp, -üp]*

4. Dil-i maḥzūn-ı Hüdāyī gibi gördükde yüzüñ

   Güldi açıldı hemān ġunca-ı dil-teng-i çimen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 166, Mısra 10). [güldi, -di]*
5. Ḫāne-i ḳalbüme ṣafā geldi

   Gül gibi **güldi** beyt-i aḥzānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 22). [güldi, -di]*
6. Dāl geldi devlet-i vaṣla anı dāl eyledüm

   Gül gibi **güldi** açıldı nūş idüp peymāneyi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 6). [güldi, -di]*

gül: *1) gül çiçeği 2) Sevgilinin güle benzeyen yanağı.*

1. Lebüñden ey yüzi **gül** dād feryād

   Ki eyler baña her dem ẓulm ü bī-dād *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 29, Mısra 1). [gül,]*
2. Gül yüzüñde ḫaṭuñ özlerse n'ola aḥbābuñ

   Ḫūbdur şevḳına gülgeşt-i çimen mehtābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 113, Mısra 1). [gül,]*
3. Hüdāyī tāze ġazeller ḳasideler diyicek

   Hemīşe ol yüzi **gül** ʿārıżı bahāra gerek *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 122, Mısra 10). [gül,]*
4. Biñ nāz iderse bülbüline vechi var **gül**

   Ḳonmış bir al kāġada vefḳ-ı hezār **gül** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 135, Mısra 2). [gül,]*
5. Ṣad-pāre oldı tāb-ı tecellāña döymedi

   Döndi şikeste āyīneye ey nigār **gül** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 135, Mısra 6). [gül,]*
6. Ey Hüdāyī ruḥı vaṣfındaġı eşʿārumuzı

   Yazalum **gül** gibi bir tāze kitāb eyleyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 143, Mısra 14). [gül,]*
7. Yine **gül** geldi olup ḫusrev-i evreng-i çimen

   İdelüm gel berü bülbül gibi āheng-i çimen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 166, Mısra 1). [gül,]*
8. Yüzüñe kimisi **gül** kimi güneş dirse n'ola

   Bir niçe vech-ile cāyizdür oḳınmaḳ Ḳur'ān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 169, Mısra 7). [gül,]*
9. Ben **gül** yañaġuña semeni nice beñzedem

   Ol ser-ferāz-ı ʿālem ü bir ser-figende bu *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 3). [gül,]*
10. Yañılup yüzine ḳarşu ruḫlaruña **gül** didüm

    Ḫışm idüp ben ḳulına ol ġonce-leb lā lā didi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 239, Mısra 3). [gül,]*
11. Ḫāne-i ḳalbüme ṣafā geldi

    Gül gibi güldi beyt-i aḥzānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 22). [gül,]*

gül: *1) gül çiçeği 2) şarap kadehi.*

1. Çekmeyem dirseñ Hüdāyī acısın zehr-i ġamuñ

   Gül gibi nūş it şarāb-ı erġavānı muttaṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 133, Mısra 14). [gül,]*

gül: *"Gül ağacının katmerli, genellikle kokulu olan çiçeği" olmakla birlikte bu kelimeyle "sevgili" de kastedilir.*

1. Baña mestūr ṣatup kendüyi her maḍrabaya
   Açılan **gül** gibi gencīne-i penhānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 134, Mısra 4). [gül,]*
2. Bülbül terāne-sāzı olup kendi kāse-bāz
   Devşürdi jāle dirhemini bī-şümār **gül** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 135, Mısra 4). [gül,]*
3. Od ṣaldı bāġa ol ruḫ-ı gülnar-ı nūr-baḫş
   Sünbül duḫān u lāle zebāne şirār **gül** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 135, Mısra 8). [gül,]*
4. Olmaz şehā Hüdāyī ḳuluñla saña naẕīr
   Ger sad-hezār gelse bu bāġa hezār **gül** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 135, Mısra 10). [gül,]*
5. Öldükde luṭf-ı ṭabʿuma şāhid yeter sözüm
   Gül gitse būyı ẕevḳın alurlar gül-ābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 178, Mısra 16). [gül,]*
6. Dāl geldi devlet-i vaṣla anı dāl eyledüm
   Gül gibi güldi açıldı nūş idüp peymāneyi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 6). [gül,]*

gül: *Gül çiçeği II Kırmızı renk.*

1. Dem be-dem ol şeh giyer laʿlīn ḳabālar **gül** gibi
   Ḳanını ʿāşıḳlaruñ nūş itmek-içün mül gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 5). [gül,]*

gül-: *Gülmek II (çiçek için) açılmak.*

1. Ey benüm nāzı gibi ḳulları çoḳ ḫānum gel
   Günde biñ yüze **güler** ġunca-ı ḫandānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 134, Mısra 2). [güler, -er]*

gül ü ergavān-ıla: *Gül ve erguvan çiçeği.*

1. Pür oldı ṣaḥn-ı bāġ **gül ü ergavān-ıla**
   Dükkān-ı cevherī gibi yāḳūt-ı nābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 7). [gül ü ergavān-ıla, -ıla]*

gül yüzi: *Gül yüz.*

1. Gül yüzi şevḳıyla feryād iderüz bülbül gibi
   Ḳulıyuz ḳurbānıyuz adıyla ʿOs̲mān oġlınuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 7). [gül yüzi, -i]*

gül yüzüñ görmeyeli: *(Sevgilinin) gül(e benzeyen) yüzü/yanağını görmek.*

1. Gül yüzüñ görmeyeli ey meh-i tābānum gel
   Boyadı gökleri dūd-ı dil-i sūzānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 1). [gül yüzüñ görmeyeli, -me, -y, -eli]*

gül-āb: *Far. Gül suyu, cülâb.*

1. Ḫaylī ṣudāʿ virdi bize pendi nāṣıḥuñ
   Mey sür ki sāḳī ol baña yigdür **gül-ābdan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 162, Mısra 8). [gül-ābdan, -dan]*
2. Ṣudāʿ-ı ġuṣṣañ-ıla sāḳīyā bu serḫ̆uşdur
   Şarāb sür baña yoḳsa **gül-ābı** n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 170, Mısra 6). [gül-ābı, -ı]*
3. Öldükde luṭf-ı ṭabʿuma şāhid yeter sözüm
   Gül gitse būyı ẕevḳın alurlar **gül-ābdan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 178, Mısra 16). [gül-ābdan, -dan]*
4. Ḫaḳ ẕāt-ı pāküñ eyledi ḫayrü'l-ḫalef aña
   Gül gitse būyı ẕevḳın alurlar **gül-ābdan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 34). [gül-ābdan, -dan]*

ġulām: *Kul, köle.*

1. Hüdāyī-i ġarīb ü zār-ı mehcūr
   Ġulāmuñdur be-ḥaḳḳ-ı sūre-i Ṭūr *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 24). [ġulāmuñdur, -un, -dur]*

ġulām-ı ʿacemī ola: *Acemi oğlan olmak.*

1. Āsitānuñda görüp bunca saḫā vü keremi
   Yaraşur şāh-ı ʿAcem ola ġulām-ı ʿAcemī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 235, Mısra 2). [ġulām-ı ʿacemī ola, -a]*

ġulām-ı dāġ-dāruñ: *Damgalı köle.*

1. Ser-i şāhān-ı ʿālem ḫāksāruñ
   Keyānīler **ġulām-ı dāġ-dāruñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 12). [ġulām-ı dāġ-dāruñ, -uñ]*

ġulām-ı muḳbil: *Kutlu delikanlı.*

1. Ḥażret-i Ḥaḳḳ'a yarar bir ʿamelüm yoḳdur kim
   Olmaġa lāyıḳ olam ben de **ġulām-ı muḳbil** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 80). [ġulām-ı muḳbil,]*

gül-bāng-i murġ: *Kuşların şakıması.*

1. Gül-bāng-i murġ ṣanma ṣadā-ı ceresdür ol
   Göçdi bu şeb ḳavāfil-i gül merġzārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 3). [gül-bāng-i murġ,]*

gül-berg-i ṭarīden: *Taze gül yaprağı.*

1. Terdür yañaġuñ luṭf-ıla **gül-berg-i ṭarīden**
   Rūşen bilürin cebheñi mihr-i seḥerīden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 5). [gül-berg-i ṭarīden, -den]*

gül-berg-i terden: *Taze gül yaprağı.*

1. ʿĀşıḳuñ ey dāmeni **gül-berg-i terden** pāk-ter
   Pençe-i hecrüñden olmaz mı girībānı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 79, Mısra 7). [gül-berg-i terden, -den]*

gül-cemāl: *Gül yüzlü, yüzü güle benzeyen.*

1. Sensin ol bāġ-ı ṣafā kim **gül-cemālüñ** şevḳına
   Bülbül-i göyā hezārān ṭāyir-i ḳuds-āşiyān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 47). [gül-cemālüñ, -üñ]*

gül-endām: *Gül bedenli, gül fidanı gibi güzel ve ince boylu.*

1. Seyr-i bāġ u bostān itmezdi dil-bersüz göñül
   Gülşene varmazdı hergiz bir **gül-endām** olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 207, Mısra 6). [gül-endām,]*

gülgeşt-i çimen: *Gül bahçesinde dolaşmak.*

1. Gül yüzüñde ḫaṭuñ özlerse n'ola aḥbābuñ
   Ḫūbdur şevḳına **gülgeşt-i çimen** mehtābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 113, Mısra 2). [gülgeşt-i çimen,]*

ġulġule: *Gürültü, çığrışma.*

1. Didi anuñ-durur bu ṣadr-ı güzīn
   Ġulġuleyle ṭolup zemīn ü zamān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 30). [ġulġuleyle, -y, -le]*

ġulġul-ı zāġ u zaġan: *Karga ve çaylağın ötüşmesi.*

1. Ben ey Hüdāyī bülbül-i bāġ-ı belāġatem
   Aheng olur mı **ġulġul-ı zāġ u zaġan** baña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 5, Mısra 12). [ġulġul-ı zāġ u zaġan,]*

gül-gūn: *Gül renkli II kırmızı.*

1. Degül evrāḳ-ı lāle seyle varan rūzgār-ile
   Niçe Keyhusrev'üñ berbād olan **gül-gūn** otaġıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 41, Mısra 6). [gül-gūn,]*
2. ʿAnber-ḫaṭuñ şemīmi ki yoḳdur çimende bū
   Gül-gūn ruḫuñ nesīmi ki olmaz semende bū *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 2). [gül-gūn,]*

gül-gūne-i ʿiẕār-ı zen-i ḫīlekār-ı çarḫ: *Göğün hileci kadınının yanağındaki gül rengi.*

1. Alınma aña ḫūn-ı şehīdān-ı ʿışḳdur
   Gül-gūne-i ʿiẕār-ı zen-i ḥīlekār-ı çarḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 24, Mısra 4). [gül-gūne-i ʿiẕār-ı zen-i ḥīlekār-ı çarḫ,]*

gül-gūn-ı mey: *Gül renkli şarap.*

1. Bezm-i sürūr-encāmda şanma surāḥī ḳulḳulı
   Gül-gūn-ı mey itdi Süheyl mey-dāna girdi Ḫusrevā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 7, Mısra 6). [gül-gūn-ı mey, -di]*

gül-i bāġ-ı cinānum: *Cennet bahçelerinin gülü.*

1. Zülāl-i laʿlüñe dil-teşnedür bu ḳalb-i meyyālüm
   Gül-i bāġ-ı cinānum ruḫları ālüm Ḥasan Balı'm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 24, Mısra 4). [gül-i bāġ-ı cinānum, -um]*
2. Revān-baḫş olmada laʿlüñ şarāb-ı kevşerüñ aynı
   Gül-i bāġ-ı cinānum ruḫları ālüm Ḥasan Balı'm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 24, Mısra 8). [gül-i bāġ-ı cinānum, -um]*
3. Hüdāyī gibi lāyıḳ cümle ʿālem ḫalḳı pā-mālüñ
   Gül-i bāġ-ı cinānum ruḫları ālüm Ḥasan Balı'm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 24, Mısra 12). [gül-i bāġ-ı cinānum, -um]*

gül-i bahtuñ: *Bahtın gülü, talihin gülü.*

1. Gül-i baḫtuñ revādur bu çimende
   İderse devlet-i Ḍaḥḥaḳ'e ḫande *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 15). [gül-i baḫtuñ, -uñ]*

gül-i bī-hār: *Dikensiz gül.*

1. İde bāḳīlerini Ḥaḳ bāḳī
   Yirde yatduḳça o **gül-i bī-ḫār** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 10, Mısra 2). [gül-i bī-ḫār,]*

gül-i bī-hāra: *Dikensiz gül.*

1. ʿAḳs-i ruḫuñla ey meh-i ḫūrşīd-menzilet
   Beñzer elüñde bir **gül-i bī-ḫāra** āyīne *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 190, Mısra 4). [gül-i bī-ḫāra, -a]*

gül-i bī-hār-ı gülşen-i ʿömrüm: *Örün gül bahçesinin dikensiz gülü.*

1. Gül-i bī-ḫār-ı gülşen-i ʿömrüm
   Serv-i bālā-ı pāk-dāmānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 37). [gül-i bī-ḫār-ı gülşen-i ʿömrüm,]*

gül-i bī-ḫār-ı gülşen-i ʿömrüm: *Ömrün gül bahçesinin dikensiz gülü.*

1. Gül-i bī-ḫār-ı gülşen-i ʿömrüm

   Serv-i bālā-ı pāk-dāmānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 37). [gül-i bī-ḫār-ı gülşen-i ʿömrüm, -üm]*

gül-i gülşen-i ʿālem: *Dünya bahçesinin gülü.*

1. Bād-ı luṭfıyla riyāż-ı dil-i ādem ḫurrem

   Āb-ı ḫulḳıyla **gül-i gülşen-i ʿālem** ḫandān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 18). [gül-i gülşen-i ʿālem,]*

gül-i gülzār-ı cinān: *Cennet bahçesinin gülü. II sevgili.*

1. İrişüp ʿömri bahārına anuñ bād-ı ḫazān

   Ṣararup ṣoldı bugün ol **gül-i gülzār-ı cinān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 6). [gül-i gülzār-ı cinān,]*

gül-i gülzār-ı cinānum: *Cennet bahçesinin gülü. II sevgili.*

1. Ben de bir bülbülüñem alma fiġānum Memi Şāh

   Ey cemāli **gül-i gülzār-ı cinānum** Memi Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 4). [gül-i gülzār-ı cinānum, -um]*
2. Ḳıl teraḥḥum ki göñül ʿāşıḳ-ı dīdāruñdur

   Ey cemāli **gül-i gülzār-ı cinānum** Memi Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 8). [gül-i gülzār-ı cinānum, -um]*
3. Ḥüsnüñe ḳıldı feleklerde melekler taḥsīn

   Ey cemāli **gül-i gülzār-ı cinānum** Memi Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 12). [gül-i gülzār-ı cinānum, -um]*
4. Ravża-ı cennet-i ʿālī ḫarem-i kūyuñdur

   Ey cemāli **gül-i gülzār-ı cinānum** Memi Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 16). [gül-i gülzār-ı cinānum, -um]*
5. Gül-i tersin yaraşur saña ki bī-ḫār olasın

   Ey cemāli **gül-i gülzār-ı cinānum** Memi Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 20). [gül-i gülzār-ı cinānum, -um]*

gül-i gülzār-ı şām: *Akşam güllüğünün gülü.*

1. Gül-i gülzār-ı şām iken ḳamer baḫs itse ḥüsnüñle

   Virür reng aña yüz al-ıla ol ruḫsār-ı mihr-āyīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 157, Mısra 7). [gül-i gülzār-ı şām,]*

gül-i ḥamrā: *Kırmızı gül.*

1. Āl-i Muḥammed olduġuña bu yeter delīl
   Şemʿ-i ruḫuñ-durur **gül-i ḥamrā** gibi besīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 20). [gül-i ḥamrā,]*

gül-i ḥamrāsıdur: *Kırmızı gül.*

1. Bostān-ı behcetüñ şimdi **gül-i ḥamrāsıdur**
   Öldüren ʿuşşāḳı anuñ nāz u istiġnāsıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 13). [gül-i ḥamrāsıdur, -sı, -dur]*

gül-i ḫandān: *Açılmış gül II Sevgili.*

1. Gün gibi bāġa gel ki ide şevḳuña niṣār
   Lü'lü'-i jāleyi **gül-i ḫandān** tabaḳ tabaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 95, Mısra 4). [gül-i ḫandān,]*

gül-i handānı: *Açılmış gül / sevgili.*

1. Mihr-i ruḫuñla dilde yanan tāze dāġdur
   Gülzār-ı ʿömrümüñ **gül-i ḫandānı** Muṣli Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 187, Mısra 4). [gül-i ḫandānı, -ı]*

gül-i handānum: *Açılmış gül / sevgili.*

1. Ey ruḫı bāġ-ı leṭāfetde **gül-i ḫandānum**
   Ṭutdı bülbül gibi dünyā yüzini efġānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 1). [gül-i ḫandānum, -um]*

gül-i handānuma: *Açılmış gül / sevgili.*

1. Açıldı ġunca gibi göñül şādmān olup
   İrişeliden ol **gül-i ḫandānuma** feraḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 25, Mısra 6). [gül-i ḫandānuma, -um, -a]*

gül-i ḫandānumı: *Açılmış gül II Sevgili.*

1. Āl ile aldurdum elden ol **gül-i ḫandānumı**
   Ṣanki Yaʿḳūb'um yitürdüm Yūsuf-ı Kenʿān'umı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 9). [gül-i ḫandānumı, -um, -ı]*

gül-i ḫüsnüñ-durur: *Güzellik gülü.*

1. Cemālüñ nūrıdur ehl-i ṣafānuñ ḳurretü'l-ʿaynı
   Gül-i ḫüsnüñ-durur gülzār-ı dehrüñ zīnet ü zeyni *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 24, Mısra 6). [gül-i ḫüsnüñ-durur, -üñ, -durur]*

gül-i nesrīn: *Yabani gül.*

1. Zeyn ide nitekim **gül-i nesrīn**
   Mütevālī olup ʿişā vü bükūr *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 75). [gül-i nesrīn,]*

gül-i nesrīn-i nücūm-ıla: *Yıldızların çiğdem çiçekleri.*

1. Gül-i nesrīn-i nücūm-ıla semāvāt oldı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 14). [gül-i nesrīn-i nücūm-ıla, -ıla]*

gül-i raʿnā: *Ar. yarısı sarı, yarısı kırmızı çok güzel gül.*

1. Bir gice ol **gül-i raʿnā** ṭutulup māh gibi
   irte ḫāk oldı yiri mihr-i seḥergāh gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 9). [gül-i raʿnā,]*

gül-i raʿnā-ıduġuñ: *Ar. yarısı sarı, yarısı kırmızı çok güzel gül.*

1. Bülbülin zār idici bir **gül-i raʿnā-ıduġuñ**
   Baña ey ġunca-dehān dirler idi gerçek imiş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 76, Mısra 7). [gül-i raʿnā-ıduġuñ, -ı, -duġ, -uñ]*

gül-i raʿnā-ʿiẕārdan: *Al ve sarı yanaklı gül II Sevgili.*

1. Bergüñ şikeste āyīne-i ḳalbi var-ısa
   Düşmişdür ayru bir **gül-i raʿnā-ʿiẕārdan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 10). [gül-i raʿnā-ʿiẕārdan, -dan]*

gül-i raʿnāsın: *Ar. yarısı sarı, yarısı kırmızı çok güzel gül.*

1. Āb-gün cāmede ey ġunca-dehānum göyā
   Tāze ḳopmış ṣuya ḳonmış **gül-i raʿnāsın** sen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 160, Mısra 6). [gül-i raʿnāsın, -sın]*

gül-i sīrābuñ: *Suya kanmış gül; taze/körpe gül.*

1. ʿĀrıż-ı pāk ü ʿaraḳnāküñ ile bu ruḫ-ı āl
   ʿAynıdur gülşen-i cennetde **gül-i sīrābuñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 113, Mısra 4). [gül-i sīrābuñ, -uñ]*
2. Ḳan ṭamar dīdeden ah eyledügüm dem göyā
   Dökülür bād-ıla evrāḳı **gül-i sīrābuñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 114, Mısra 4). [gül-i sīrābuñ, -uñ]*

gül-i surḫ: *Kırmızı gül.*

1. Gül-i surḫ üzre ṣanki şeb-nemdür
   Cām-ı mey içre dāne dāne ḥabāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 17, Mısra 7). [gül-i surḫ,]*

gül-i sūrī: *Kırmızı gül.*

1. Ey **gül-i sūrī** cemālüñ görmek olmazsa naṣīb
   Ḳaṣr-ı gülzār-ı İrem mātem-serādur dīdeye *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 202, Mısra 7). [gül-i sūrī,]*

gül-i sūrī: *Düğün gülü; sahte gül II yapmacık, gösterişten ibaret olan sevgili.*

1. Çıḳ seyre ṭarf-ı bāġ u leb-i cūybāra gel
   Mānend-i serv ey **gül-i sūrī** kenāra gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 132, Mısra 2). [gül-i sūrī,]*

gül-i tersin: *Taze gül.*

1. Gül-i tersin yaraşur saña ki bī-ḫār olasın
   Ey cemāli gül-i gülzār-ı cinānum Memi Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 19). [gül-i tersin, -sin]*

gülistān: *Bahçe, gül bahçesi, çiçek bahçesi.*

1. Añ ol güni ki **gülistānda** haftalarla ḳalup
   Mey-i dü-sāle içen bir zamān ikimüz idük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 118, Mısra 5). [gülistānda, -da]*
2. Tā kim vire nişāne **gülistānda** her dıraḫt
   Bāġ-ı İrem'de ḥūrī-i aḥdar-s̲iyābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 57). [gülistānda, -da]*
3. Āb-ı eşk ü havā-ı āhuñdan
   Tāze vü ter-durur **gülistānum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 60). [gülistānum, -um]*

gülistān-ı cehān: *Dünya güllüğü.*

1. Merd-i āzāda **gülistān-ı cehān** bāġ olmaz
   Cāy-ı süflīde hüma menzil ü me'vā ṭutmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 62, Mısra 3). [gülistān-ı cehān,]*

gülistān-ı cehān olmış-durur: *Dünya gülistanı olmak.*

1. Bād-ı ʿadli ʿāleme şol deñlü virdi iʿtidāl
   Kim **gülistān-ı cehān olmış-durur** cennet-mi̲sāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 23, Mısra 10). [gülistān-ı cehān olmış-durur, -mış, -durur]*

gülnār: *Nar çiçeği.*

1. Ṭūr-ı Mūsādan numūne ṭavr-ı eşcār-ı bahār
   Anda **gülnār** ātiş-i innī ena'llāhdan nişān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 16). [gülnār,]*

gül-ruḫ: *Gül çiçeği gibi hoş kokulu ve al yanak.*

1. Reyḥān ḫaṭı sünbül saçı **gül-ruḫları** būyı
   Elden ḳoma dirler baña destini sebonuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 127, Mısra 7). [gül-ruḫları, -lar, -ı]*

gül-şeker: *Gül şekeri, gül tatlısı II sevgilinin dudakları.*

1. Gül-şeker lebleriñüñ medḥin oḳurlarsa olur
   Ṭūṭīnüñ nükteleri bülbülüñ elhānı leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 30, Mısra 5). [gül-şeker,]*

gülşen: *Bahçe, gül bahçesi, çiçek bahçesi.*

1. Kelāmı ġuncayi dem-beste eyler eylese güftār
   Adım mı atdurur **gülşende** serve ol sehi-ḳāmet *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 20, Mısra 8). [gülşende, -de]*
2. Sünbül ü gülden pür itmiş dāmenin gördüm seḥer
   Var-ısa olmış bu şeb **gülşende** ʿişret-sāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 87, Mısra 4). [gülşende, -de]*
3. Ġuncalar bir yire gelmiş virüp aġız aġza
   Söyleşür laʿlini **gülşende** Muḥammed Şāhuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 105, Mısra 4). [gülşende, -de]*
4. Bāġa gel kim şimdi **gülşen** sünbül-i Hindū-y-ıla
   Rūm ili maḥbūbıdur şan ṭaḳınur perr-i küleng *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 106, Mısra 7). [gülşen,]*
5. Ol servi çekmek istese n'ola Hüdāyī sīneye
   Cān **gülşeninde** yaraşur nāzük nihāli Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 110, Mısra 10). [gülşeninde, -in, -de]*
6. Gel ikimüz bir olup **gülşene** revān olalum
   Numūne-i gül-i raʿnā-ı gülsitān olalum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 137, Mısra 1). [gülşene, -e]*
7. Ey Hüdāyī yār elinden çek gümiş peymāneler
   Çekme **gülşende** semenle yāsemīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 150, Mısra 14). [gülşende, -de]*
8. Dāmān-ı pāki berg-i gülüñ çāk olup yatur
   Gülşende zaḫm-ı nāhun-ı dil-dūz-ı ḫārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 173, Mısra 10). [gülşende, -de]*
9. Seyr-i bāġ u bostān itmezdi dil-bersüz göñül
   Gülşene varmazdı hergiz bir gül-endām olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 207, Mısra 6). [gülşene, -e]*
10. Geşt ider bād-ı seḥerle **gülşeni** evrāḳ-ı gül
    Ṭavf ider gūyā Resūlüñ ravżasın kerrūbiyān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 29). [gülşeni, -i]*
11. Virdi emr-i Ḥaḳḳıla her bir dıraḫtı **gülşenüñ**
    Āyet-i fe'nẓur ilā āṯāri raḥmetden nişān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 3). [gülşenüñ, -üñ]*

12. Gülşende lāle gün yüzinüñ dāġdārıdur
    Sevdāyī eyleyen anı ḫāl-i ʿiẕārıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 13). [gülşende, -de]*
13. Gülşeni dāmen-keşān seyr itsün ol reşk-i perī
    Sidre ṭāvūsıdur açsun uçmaġa bāl ü peri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 9). [gülşeni, -i]*
14. Ey leṭāfet **gülşeninüñ** ġunça-ı nāzük-teni
    Mışr-ı ḥüsnüñ Yūsuf-ı gül-rūy u gül-pīrāheni *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 1). [gülşeninüñ, -in, -ün]*

gülşene: *Bahçe, gül bahçesi, çiçek bahçesi.*

1. Oldı ol **gülşene** o çār menār
   Çār serv-i revān-ı sīm-endām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 47). [gülşene, -e]*

gülşene irişdi: *Gül bahçesine ulaşmak.*

1. Bir **gülşene irişdi** Hüdāyī ki ṣabānuñ
   ʿÖmri geçer andan daḫı olmaya ḫaberdār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 46, Mısra 9). [gülşene irişdi, -di]*

gülşen-i cennetde: *Cennet bahçesi.*

1. ʿĀrıż-ı pāk ü ʿaraḳnāküñ ile bu ruḫ-ı āl
   ʿAynıdur **gülşen-i cennetde** gül-i sīrābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 113, Mısra 4). [gülşen-i cennetde, -de]*

gülşen-i ḥüsnüñ: *Güzelliğin gül bahçesi; padişahın şiir meclisi.*

1. ʿAndelīb-i dil n'ola itse fiġānı muttaṣıl
   Gülşen-i ḥüsnüñ bahārına ḫazānı muttaṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 133, Mısra 2). [gülşen-i ḥüsnüñ, -üñ]*

gülşen-i rāz-ı ṭarāvetdür: *Taze bir "Gülşen-i Raz" dır.*

1. Gülşen-i Rāz-ı ṭarāvetdür cemālüñ kim ḫaṭuñ
   Yazmış eṭrāfına ebyāt-ı Gülistān'ı dürüst *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 18, Mısra 3). [gülşen-i rāz-ı ṭarāvetdür, -dür]*

gülsitān: *Bahçe, gül bahçesi.*

1. Vaṣl-ı gülden munfaṣıl olmaḳ muḳarrerdür diyü
   Ṭoldurur nāleyle bülbül **gülsitānı** muttaṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 133, Mısra 4). [gülsitānı, -ı]*
2. Bu **gülsitāna** çün-ki Hüdāyī ḳonan göçer
   Bir laḥẓa ḫāli olma mey-i ġam-güsārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 21). [gülsitāna, -a]*

gülsitān-ı ʿadn'i: *Cennetin gül bahçesi.*

1. Görmedi ruyuñ güli mānendi bir rengīn varaḳ
   Gülsitān-ı ʿAdn'i ey ḥūrī görenler bāb bāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 16, Mısra 6). [gülsitān-ı ʿadn'i, -i]*

gülsitān-ı cennetdür: *Cennetin gül bahçesi.*

1. Gūyiyā **gülsitān-ı cennetdür**
   Bādı müşkīn ü ḫāki ʿanber-ḫām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 45). [gülsitān-ı cennetdür, -dür]*

gülsitān-ı cennetü'l-meʾvā: *Meva cennetinin gül bahçesi.*

1. Yā İlāhī **gülsitān-ı cennetü'l-Meʾvā** ḥaḳı
   Kim bahārına anuñ irişmez āsīb-i ḫazān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 97). [gülsitān-ı cennetü'l-meʾvā,]*

gülsitān-ı ʿizzete: *Yücelik güllüğü.*

1. Ey **gülsitān-ı ʿizzete** serv-i ser-efrāzum benüm
   Meh-rūlar içre gün gibi ḥüsniyle mümtāzum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 13). [gülsitān-ı ʿizzete, -e]*

gülzār: *Gül bahçesi.*

1. Gülzāra ḳurdı ḫayme-i sebzini her dıraḫt
   Ṭoldı derūn-ı beyt-i muḳaddes ḳıbābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 13). [gülzāra, -a]*

2. Ruḫuñ **gülzārı** güller üzre nergislerle zeyn olmış
   Cemālüñ Kaʿbe'sin her çeşme görmek farż-ı ʿayn olmış *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 5). [gülzārı, -ı]*

gülzār-ı cennete: *Cennet bahçesi.*

1. ʿAzm itdüginde Ḫusrev-i ġāzī-i bū'l-fütūḥ
   Gülzār-ı cennete bu sarāy-ı ḫarābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 32). [gülzār-ı cennete, -e]*

gülzār-ı cinān: *Cennetlerin gül bahçeleri.*

1. Çeşmeler şehre aḳup oldı müşerref her ṣu
   Nitekim Kevşer ü Tesnīm ile **gülzār-ı cinān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 10). [gülzār-ı cinān,]*

gülzār-ı dehrüñ: *Dünyanın gül bahçesi.*

1. Cemālüñ nūrıdur ehl-i ṣafānuñ ḳurretü'l-ʿaynı
   Gül-i ḥüsnüñ-durur **gülzār-ı dehrüñ** zīnet ü zeyni *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 24, Mısra 6). [gülzār-ı dehrüñ, -üñ]*

gülzār-ı maḥabbetde: *Aşkın gülbahçesi.*

1. Bülbül gibi **gülzār-ı maḥabbetde** Hüdāyī
   İñler o nihāl-i gül-i ḫandānuñ elinden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 154, Mısra 15). [gülzār-ı maḥabbetde, -de]*

gülzār-ı ʿömrümüñ: *Ömür bahçesi.*

1. Mihr-i ruḫuñla dilde yanan tāze dāġdur
   Gülzār-ı ʿömrümüñ gül-i ḫandānı Muṣli Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 187, Mısra 4). [gülzār-ı ʿömrümüñ, -üm, -üñ]*

güm: *Kayıp, yok.*

1. Hüdāyī ʿışḳa düşelden vücūdı maḥv oldı

   Miṣāl-i ḳaṭra k'olur baḥr-i bī-kenārede **güm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 136, Mısra 10). [güm,]*

güm güm öte: *Çok gürültü çıkarmak,.*

1. Ḫāl-i ruḫuña yüz sürüp öldükde mezārum

   Güm güm öte āvāze-i tesbīḥ-i melekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 159, Mısra 10). [güm güm öte, -e]*

güm oldum: *Kaybolmak,yok olmak.*

1. Hüdāyī şöyle **güm oldum** ki vādī-i ġamda

   Ṣabā yeli niçe yıl yilse bulmaya eṣerüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 147, Mısra 9). [güm oldum, -du, -m]*

güm olur: *Kaybolmak,yok olmak.*

1. Güm olur her ne ḳadar gelse oḳuña sīneler

   Yaġsa yaġmur ne deñlü anı ṣaḥrālar içer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 43, Mısra 5). [güm olur, -ur]*

gümiş: *Gümüş.*

1. Ey Hüdāyī yār elinden çek **gümiş** peymāneler

   Çekme gülşende semenle yāsemīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 150, Mısra 13). [gümiş,]*

güm-reh-i tīh-i ḍalāletdür: *Sapkınlık yolunda kaybolmuş.*

1. Niçe demler-durur kim **güm-reh-i tīh-i ḍalāletdür**

   Hüdāyī bendeñe eyle hidāyet yā Resūla'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 204, Mısra 9). [güm-reh-i tīh-i ḍalāletdür, -dür]*

gün: *Güneş.*

1. ʿAceb nūr-ı saʿādetsin ki irmez ḫüsnüñe noḳṣān
   İrer her **gün** zevāle **gün** tutılur meh yiter kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 13, Mısra 4). [gün,]*
2. Ebrden ṭutdı meh yüzine niḳāb
   Gün yüzüñden meger ki itdi ḥicāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 17, Mısra 2). [gün,]*
3. Gün gibi başı göklere irse Hüdāyī'nüñ
   Yine yoluñda sāye-ṣıfat pāy-māldür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 37, Mısra 13). [gün,]*
4. Baḳma **gün** yüzlülere didüm idi eslemedüñ
   Ey gözüm aġla görem kim olasın daḫı beter *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 47, Mısra 5). [gün,]*
5. Göz merdümi ʿaynıdur o ḫūrşīd-perestüñ
   Gün yüzüñe her ḳanda ki gitseñ nigerāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 55, Mısra 6). [gün,]*
6. Genc-i ʿışḳuñ niçe bir sīnede olsun mestūr
   Açalum ʿāleme gel **gün** gibi meşhūr olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 4). [gün,]*
7. Tāb-ı ruḫsārı ḳıyām itse olur dilde ziyād
   Nitekim rūz-ı ḳıyāmetde **günüñ** te'sīri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 220, Mısra 8). [günüñ, -üñ]*
8. Bir oġul virdi o Vehhāb u Kerīm ü Mennān
   Gün gibi ṭoġduġı dem buldı cehān ḫalḳı ḥayāt *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 32). [gün,]*
9. Melāḥat maṭlaʿından **gün** gibi ʿarż eylese dīdār
   Ḳılur āfāḳı ʿaḳs-i vech-i z̲ī'n-nūreyn pür-envār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 5). [gün,]*
10. Niçe bir esrār-ı ʿışḳın sīnede idem nihān
    Niçe bir esrār maḫfī olmaya **günden** ʿiyan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 14). [günden, -den]*
11. Gün gibi eyle Hüdāyī ḳuluña ʿarż-ı cemāl
    Ḫākden ḳaldur anı sāye ṣalup z̲erre-mi̲s̲āl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 17). [gün,]*
12. Meh-rūlar içre **gün** gibi bulmışdur imtiyāz
    Şol dil-rübā ki nāmı anuñ Muṣlī Şāhdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 11). [gün,]*
13. Ey gülsitān-ı ʿizzete serv-i ser-efrāzum benüm
    Meh-rūlar içre **gün** gibi ḫüsniyle mümtāzum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 14). [gün,]*
14. Gün gibi itdüm ol ṣanemüñ mihrini ʿayān
    Ol şūḫ-ı dil-rübā ki dinür nāmına ʿAlī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 15). [gün,]*
15. Ṭulūʿ itdi melāḥat maṭlaʿından **gün** gibi ol māh
    ʿAla ʿayneyke ʿaynu'llāh didi her ʿāşıḳ-ı āgāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 1). [gün,]*
16. Bugün meh-rūlar içre **gün** gibi bulsa n'ola şöhret
    Leṭāfet mülkini feṭḥ eyledi ġamzıyla Feṭḥu'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 15). [gün,]*

17. Gün gibi meh-pāreler içinde bulduñ imtiyāz
    Şāh Maḥmūd'um göñül taḫtında sulṭānum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 7). [gün,]*
18. Gün gibi bürc-i saʿādet üzre olsun ber-kemāl
    Mālik-i mülk-i Süleymān ḥażret-i Sulṭān Selīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 23, Mısra 11). [gün,]*

gün: *Gün, zaman.*

1. Ol **gün** ki merḳad ola gamuñla vaṭan baña
   Pister türāb u çār-şeb ola kefen baña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 5, Mısra 1). [gün,]*
2. ʿAceb nūr-ı saʿādetsin ki irmez ḥüsnüñe noḳṣān
   İrer her **gün** zevāle **gün** tutılur meh yiter kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 13, Mısra 4). [gün,]*
3. Ey bülbül-i belā-zede ötme **günüñ** degül
   Gül faṣlı gitdi bāġda yiter terennüm it *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 19, Mısra 7). [günüñ, -üñ]*
4. Cān gibi baña görinmez dime cānāne göñül
   Saña bir **gün** saḳın ol rūḥ-ı muṣavver görinür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 8). [gün,]*
5. Āyīne ruḫuñ ayına baḳsa n'ola her **gün**
   Bīdār olana Tañrı virür devlet-i dīdār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 45, Mısra 3). [gün,]*
6. Ḫ'uş gör Hüdāyī bendeñi geldükde ḳapuña
   Bir **gün** gelür ki żaʿf-ıla gözden nihān olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 18). [gün,]*
7. Bir **gün** ey meh irişür saña saḳın āhumdan
   Ejdehadur bu ki nüh-günbed-i gerdāna ṣunar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 56, Mısra 7). [gün,]*
8. İşiginden bendesin sürmek murād itmiş gibi
   Niçe **günlerdür** ki şāh-ı kām-rānum söylemez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 65, Mısra 8). [günlerdür, -ler, -dür]*
9. Añ ol **güni** ki gülistānda haftalarla ḳalup
   Mey-i dü-sāle içen bir zamān ikimüz idük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 118, Mısra 5). [güni, -i]*
10. Geçer imiş ḫaṭuñ esrārınuñ abdālı senüñ
    Nār-ı āhum toḳınur üstine bir **gün** çimenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 125, Mısra 2). [gün,]*
11. Ey benüm nāzı gibi ḳulları çoḳ ḫānum gel
    Günde biñ yüze güler ġunca-ı ḫandānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 134, Mısra 2). [günde, -de]*
12. Fikr eylemek lebüñ baña her **gün** mey-i ṣabūḥ
    Ḫaṭṭuñ ġamın yimek baña her şeb ṭaʿām-ı şām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 141, Mısra 7). [gün,]*
13. Bir **gün** düşer döne döne devri temām olur
    Umma ş̲ebāt nüh felek-i nüh ḳıbābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 178, Mısra 3). [gün,]*

14. Zülfüñden ayru geçdi **günüm** āh u vāh-ile
    Ḳaldum ḳarañu gicede baḫt-ı siyāh-ile *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 189, Mısra 1). [günüm, -(ü)m]*
15. Gele şol **gün** ki maġz-ı üstüḫānlar ḳaynaya serde
    Beni ḳıl ẓıll-ı luṭfuñda ḥimāyet yā Resūla'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 204, Mısra 5). [gün,]*
16. Çeşm-i cānum açılup olmadı bir **gün** bīdār
    Mey-i ġaflet n'ideyin itdi beni lā-yaʿḳil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 81). [gün,]*
17. Ġazā **güninde** alursa eline tīr ü kemān
    Ḳomaya nām u nişān ḫaşm-ı bī-ser ü pādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 21). [güninde, -i, -n, -de]*

gün: *Gün, gündüz.*

1. Rızḳ bābın ey Hüdāyī feṯḥ ider Fettāḥ aña
   Ṭāʿat içün **gün** gibi kim ḳaldurursa ser ṣabāḥ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 23, Mısra 10). [gün,]*
2. Ḳarşu çıḳsa ne ʿaceb ṣabr u ḳarārum dil ü cān
   Gün gibi bu seḥer ol şāh-süvārum geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 217, Mısra 4). [gün,]*

gün: *Aydınlık, nur.*

1. Ḳapu açup **gün** yüzin ʿarż eylese dilber ṣabāḥ
   İste ḥācet gök ḳapusı açılur dirler ṣabāḥ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 23, Mısra 1). [gün,]*
2. Gün yüzüñ göster tenüm zeyn eyle dāġ-ı şevḳ-ıla
   Ḳuluñam giydür baña bir ḫilʿat-i dībā-ı ʿīd *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 27, Mısra 9). [gün,]*
3. Ḳaldum şeb-i fürḳatde ḳara baḫtum ucından
   ʿArż itmez iseñ **gün** yüzüñ eyvāh Muḥammed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 28, Mısra 6). [gün,]*

gün: *Çeşit, tür.*

1. ʿĀḳıl-iseñ dime Ferhād-ıla Mecnūn'a deli
   Eyleseñ ḫalḳa naẓar her biri bir **gūne** deli *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 8, Mısra 2). [gūne, -e]*

gün gibi: *Güneş gibi.*

1. Gün gibi bāġa gel ki ide şevḳuña niṩār
   Lü'lü'-i jāleyi gül-i ḫandān tabaḳ tabaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 95, Mısra 3). [gün gibi,]*

gün gibi zāhir: *Gün gibi açık, meydanda.*

1. Çekdi Manṣūr'ı bu dār-ı pür-ḫaṭardan kendüye
   Gün gibi zāhir degül midür ʿulüvv-i şān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 101, Mısra 10). [gün gibi zāhir,]*

gün gördük: *Güneş görmek (Işık görmek bağlamında) II rahat ve huzur içinde yaşamak.*

1. Ẓalām-ı şām-ı fürḳat nūra tebdīl oldı **gün gördük**
   Lebi Ḫıżr u dehānı Çeşme-i Ḥayvān'umuz geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 227, Mısra 3). [gün gördük, -dü, -k]*

gün görmedük: *Sıkıntı çekmemek.*

1. Murġ-ı dil cismümde ḫūrşīd-i cemālüñden cüdā
   Oldı bir **gün görmedük** būm-ı ḫarāb-ābād-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 94, Mısra 6). [gün görmedük, -me, -dük]*

gün yüzinde: *Güneş yüz ‖ 'gün yüzü göstermek'.*

1. Dil **gün yüzinde** ebr-i ḫaṭın görse ẕevḳ ider
   Olur teferrüc idene sünbül-havā laṭīf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 90, Mısra 7). [gün yüzinde, -in, -den]*

gün yüzinüñ: *Güneş yüz ‖ 'gün yüzü göstermek'.*

1. Şemseler yazdı çıḳup ṭāḳ-ı revāḳ-ı ʿArş'a
   Ol mehüñ **gün yüzinüñ** şevḳına āhum şereri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 216, Mısra 4). [gün yüzinüñ, -i, -nüñ]*

gün yüzinüñ: *Güneş gibi yüz.*

1. Gülşende lāle **gün yüzinüñ** dāġdārıdur
   Sevdāyī eyleyen anı ḫāl-i ʿiẕārıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 13). [gün yüzinüñ, -i, -nüñ]*

gün yüzüñ: *Güneş yüz ‖ 'gün yüzü göstermek'.*

1. Çeşm ü bīnī zülf ü fem baḳduḳca bir ʿālem virür
   Gün yüzüñ āyīne-i ʿālem-nümādur dīdeye *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 202, Mısra 4). [gün yüzüñ, -üñ]*

gün yüzüñ göstermeyen: *Sevgilinin güneşe benzeyen yüzünü göstermemesi II görünmemek.*

1. Gün yüzüñ göstermeyen ol meh-liḳādur dīdeye
   Ḳasdı bu yüzden baña cevr ü cefādur dīdeye *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 202, Mısra 1). [gün yüzüñ göstermeyen, -me, -y, -en-üñ]*

gün yüzüñe: *Güneş gibi parlak yüz.*

1. Niçe eyyām idi ki **gün yüzüñe**
   Ḥasret idi bu çeşm-i giryānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 39). [gün yüzüñe, -üñ, -e]*

gün yüzüñe: *Güneş gibi yüz.*

1. Māh-ı dü-hefte **gün yüzüñe** beñzerem dimiş
   Varmaya göreyin o yüzi ḳara ayıne *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 190, Mısra 7). [gün yüzüñe, -üñ, -e]*

gün yüzüñle: *Güneş gibi parlak yüz.*

1. Gün yüzüñle niçe bir ṭutıla āyīne-i āb
   Gāh olur kim ṭutar anuñ yüzini jeng-i çimen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 166, Mısra 5). [gün yüzüñle, -üñ, -le]*

günāh: *Allah'ın istemediği şeyleri yapma; suç, kusur, kabahat.*

1. Añdum ḥaṭuñ yazup yañılup eyledüm ḫaṭā
   Yazma **günāha** kātib-i defter Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 146, Mısra 6). [günāha, -a]*
2. N'eyler ḳapuñda bunca **günāh** ile müddeʿi
   Redd eyledi ʿAzāzil'i Ḥaḳ bir günāh-ile *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 189, Mısra 5). [günāh,]*
3. N'eyler ḳapuñda bunca günāh ile müddeʿi
   Redd eyledi ʿAzāzil'i Ḥaḳ bir **günāh-ile** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 189, Mısra 6). [günāh-ile, -ile]*

günāh itdi: *Günah, suç, kabahat işlemek; yanlış, hatalı bir davranışta bulunmak.*

1. Kāfir olmadı seni sevdiyse dil itdi günāh
   Nār-ı hecrüñde yana lāyıḳ mı cānı muttaṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 133, Mısra 5). [günāh itdi, -di]*

günāh itdümse: *Günah, suç, kabahat işlemek; yanlış, hatalı bir davranışta bulunmak.*

1. N'ola yanuñda senüñ sehv-ile itdümse günāh
   Baña baġışla güzel başuñ-içün eyle nigāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 19). [günāh itdümse, -dü, -m, -se]*

günāh itse: *Günah, suç, kabahat işlemek; yanlış, hatalı bir davranışta bulunmak.*

1. Ḳul **günāh itse** dem olur ki baġışlar anı şāh
   Baña raḥm eyler-iseñ raḥmet ide saña İlāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 21). [günāh itse, -se]*

günāhın ṣal: *Günahını üstlenmek.*

1. Cām-ı lebüñe ṣunsa ʿadū el çıḳar elden
   Çal seyf-i müjeñle anı ṣal baña günāhın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 152, Mısra 12). [günāhın ṣal,]*

günāhkār: *Günah işleyici, işleyen, âsim, suçlu.*

1. Belālaruñ dil-i ʿuṣṣāḳ-ı dil-figāra gerek
   Belī ʿināyet ü raḥmet **günāhkāra** gerek *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 122, Mısra 2). [günāhkāra, -a]*

ġunça: *Gonca ağızlı.*

1. ʿAceb ne ḫār-ıla açıldı bāġa ol **ġunca**
   Kimüñ hevāsına uydı o serv-i nāz ʿaceb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 10, Mısra 3). [ġunca,]*
2. Bezm ider erbāb-ı bāġ eyler terennüm ʿandelīb
   Şişe-yi mey **ġunca** ol meclisde naḫl-i gül kebāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 16, Mısra 8). [ġunca,]*

3. Kelāmı **ġuncayi** dem-beste eyler eylese güftār
   Adım mı atdurur gülşende serve ol sehi-ḳāmet *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 20, Mısra 7). [ġuncayi, -y, -ı]*
4. Açıldı **ġunca** gibi göñül şādmān olup
   İrişeliden ol gül-i ḫandānuma feraḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 25, Mısra 5). [ġunca,]*
5. Bülbül ʿaceb mi mest-i ḫarāb olsa **ġuncalar**
   Bezm-i bahāra bāde getürdi ḳabaḳ ḳabaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 97, Mısra 3). [ġuncalar, -lar]*
6. Ġuncalar bir yire gelmiş virüp aġız aġza
   Söyleşür laʿlini gülşende Muḥammed Şāhuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 105, Mısra 3). [ġuncalar, -lar]*
7. O **ġunca** Kaʿbe yüzinden niḳābın itmedi refʿ
   Açılmadı aradan bu ḥicābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 171, Mısra 5). [ġunca,]*
8. Ey niçe servüñ itdi ḳadüñ ḳadrini şikest
   Ey niçe **ġunca** defterini laʿlüñ itdi ṭay *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 229, Mısra 6). [ġunca,]*
9. Bülbül nevāsın itse ne ġam perdeden bīrūn
   Başladı **ġunca** ġunca verā-ı ḥicābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 12). [ġunca,]*
10. Bülbül nevāsın itse ne ġam perdeden bīrūn
    Başladı **ġunca** ġunca verā-ı ḥicābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 12). [ġunca,]*
11. Servi ḫayretde ḳoyan şīve-i reftāruñdur
    Lāl iden **ġuncaları** nāz-ıla güftāruñdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 6). [ġuncaları, -lar, -ı]*

ġunca-dehān: *Gonca ağızlı.*

1. Bülbülin zār idici bir gül-i raʿnā-ıduġuñ
   Baña ey **ġunca-dehān** dirler idi gerçek imiş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 76, Mısra 8). [ġunca-dehān,]*
2. Āb-gün cāmede ey **ġunca-dehānum** göyā
   Tāze ḳopmış ṣuya ḳonmış gül-i raʿnāsın sen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 160, Mısra 5). [ġunca-dehānum, -um]*
3. Ben bülbülüñ aġlatma gel ey **ġunca-dehānum**
   Bir kez gel e baḳ yüzüme kim şād ola cānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 1). [ġunca-dehānum, -um]*

ġunca-ı bāġ-ı cinānum: *Cihan bağının goncası.*

1. Ey Hüdāyī ben niyāz itdükçe bülbüller gibi
   Nāz ider ol **ġunca-ı bāġ-ı cinānum** söylemez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 65, Mısra 10). [ġunca-ı bāġ-ı cinānum, -um]*

ġunca-ı dil-teng-i çimen: *Çimenin yüreği dar goncası.*

1. Dil-i maḥzūn-ı Hüdāyī gibi gördükde yüzüñ
   Güldi açıldı hemān **ġunca-ı dil-teng-i çimen** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 166, Mısra 10). [ġunca-ı dil-teng-i çimen,]*

ġunca-ı handānum: *Gülen gonca.*

1. Ey benüm nāzı gibi ḳulları çoḳ ḫānum gel
   Günde biñ yüze güler **ġunca-ı ḫandānum** gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 134, Mısra 2). [ġunca-ı ḫandānum, -um]*

ġunca-ı ḳalbüm: *Yürek goncası.*

1. Çıḳ ṣalın serv gibi seyr idelüm reftāruñ
   Ġunca-ı ḳalbüm açılsun işidüp güftāruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 14). [ġunca-ı ḳalbüm, -üm]*

ġunça-ı nāzük-teni: *Narin yapılı gonca.*

1. Ey leṭāfet gülşeninüñ **ġunça-ı nāzük-teni**
   Mıṣr-ı ḥüsnüñ Yūsuf-ı gül-rūy u gül-pīrāheni *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 1). [ġunça-ı nāzük-teni, -i]*

ġunca-ı nev-restenüñ: *Yeni yetişmiş gonca.*

1. Gül yüzüñ vaṣfı'duġın ol **ġunca-ı nev-restenüñ**
   Ey Hüdāyī şiʿrümüñ rengīn edāsı bildürür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 34, Mısra 7). [ġunca-ı nev-restenüñ, -nüñ]*

ġunca-ı zībā-y-iken: *Güzel gonca.*

1. ʿĀşıḳ olmış dil-berüm bir yār-ı bī-hemtā-y-iken
   Bülbül olmış bāġ-ı ʿışḳa **ġunca-ı zībā-y-iken** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 161, Mısra 2). [ġunca-ı zībā-y-iken, -y, -iken]*

ġunça-leb: *Gonca ağızlı.*

1. Gel merġzāra niteki ṭāvūs naḫl-i gül
   Gözler açar nigāh içün ey **ġunca-leb** saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 8, Mısra 8). [ġunca-leb,]*
2. Beyt-i maʿmūr-ıla ḥavrāyı göze göstermeye
   Görse ṣofī **ġunca-leblerle** ṭolu mektebleri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 209, Mısra 8). [ġunca-leblerle, -ler, -le]*
3. Dil ü cān almaġa ey **ġunca-leb** mey gibi āl itme
   Baña bezm-i ġamuñda mīve-i hecrüñ nevāl itme *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 13). [ġunca-leb,]*

ġunca-yı gülşen: *Gül bahçesinin açmamış gülü.*

1. Dem-beste olma **ġunca-yı gülşen** gibi şen ol
   Bāġ-ı ruḫuñda güller açılsun tebessüm it *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 19, Mısra 3). [ġunca-yı gülşen,]*

günden güne: *Gün geçtikçe, her gün biraz daha, gün günden.*

1. Ṭañ mı olursa derd-ile **günden güne** hilāl
   Mihr-i ruḫuñdan ayrulalı geldi aya żaʿf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 89, Mısra 3). [günden güne,]*
2. İsm-i Aʿẓam ḥaḳı ol aña ola ḥırz-ı emān
   Bula **günden güne** yā Rab meh-i nev gibi kemāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 46). [günden güne,]*

gündüz: *Gündüz.*

1. Anuñ'çün eyledüm gice **gündüz** fiġān u āh
   Olurmış āh u nāle-i efġānuma feraḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 25, Mısra 3). [gündüz,]*
2. Ben gice **gündüz** aġlayayın derdi ile tek
   Gelsün hemān o yār-ı perīşānuma feraḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 25, Mısra 7). [gündüz,]*
3. Ey görinüp gözüme ġāyib olan nūr gibi
   Gel benüm **gündüzüm** itme şeb-i deycūr gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 236, Mısra 2). [gündüzüm, -üm]*
4. Ẓulmet içre ola cüyende-i Āb-ı Ḥayvān
   Pādişāhuñ gicesi Ḳadr ola vü **gündüzi** ʿid *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 58). [gündüzi, -i]*

güne günedür: *Rengârenk, türlü türlü.*

1. Eşkāl-i cevri ol ṣanemüñ **gūne gūnedür**
   Deyr-i cehānda ṣūret-i nevʿ-i beşer gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 232, Mısra 3). [gūne gūnedür, -dür]*

<u>güneh:</u> *Günah, suç.*

1. Ḫaṭā bizden ʿaṭā senden olursa n'ola ʿādetdür
   Reʿayādan **güneh** şehden riʿāyet yā Resūla'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 204, Mısra 8). [güneh,]*
2. Günehüm baḥri benüm gerçi ki bī-ġāyetdür
   Çoḳdur andan kerem-i fażl-ı Ḫudā-ı mufżil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 87). [günehüm, -üm]*

<u>günehkār:</u> *Günah işleyen.*

1. Niçün ḳapuñda itmezsin maḥabbet ehline raġbet
   Degül midür **günehkār** içün ey meh raḥmet ü şefḳat *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 14). [günehkār,]*

<u>güneş:</u> *Güneş II Güneş yüzlü.*

1. Güneş yüzüñ tutup eksügin itdi māhı temām
   Ne ṣūret-ile olur āyīne ber-ā-ber aña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 3, Mısra 5). [güneş,]*
2. Zamān-ı ḥüsnidür yāruñ muḳābil olma gel ey meh
   Güneş raḫşān iken ṭoġsa ne deñlü vire fer kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 13, Mısra 8). [güneş,]*
3. Ḫūblar kim gelür ol māha ber-ā-ber görinür
   Aña beñzer ki **güneş** var-iken aḫter görinür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 2). [güneş,]*
4. Geldi **güneş** gibi seḥer māh-ı melek-cemālümüz
   Muṣḥaf-ı ḥüsnini görüp oldı ḫuceste fālümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 70, Mısra 1). [güneş,]*
5. Ey **güneş** ʿārıż-ı ʿālemde olurduñ bir beñek
   Olsa ger ḫāl-i ruḫı sende Muḥammed Şāhuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 105, Mısra 7). [güneş,]*
6. Ruḫlaruñ bir nīçe vech-ile **güneşden** rūşen
   Şaçlaruñ sünbül-i sīrāb-ı muṭarrādan yig *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 119, Mısra 3). [güneşden, -den]*
7. Güneşüñ nāmı batup maḥv ola ger ʿālemden
   Olmaya naḳş-ı ruḫuñ levḥa-ı dilden zāyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 131, Mısra 5). [güneşüñ, -üñ]*

8. Yüzüñe kimisi gül kimi **güneş** dirse n'ola
   Bir niçe vech-ile cāyizdür oḳınmaḳ Ḳur'ān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 169, Mısra 7). [güneş,]*
9. Ben s̱ābitem ḳapuñda **güneş** şehri seyr ider
   Bir görme bendeñ-ile şehā anda sāyiri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 230, Mısra 5). [güneş,]*
10. Güneş mi şuʿle viren bu revāḳ-ı aḫḍardan
    Ya nūr-ı ṭalʿat-ı Ādem cebīn-i Havvā'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 7). [güneş,]*
11. Güneş gibi olasın dehre fāyiżu'l-envār
    Bülend ola maḳāmuñ sipihr-i aʿlādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 55). [güneş,]*
12. Bulduñ **güneş** gibi şehā bürc-i leṭāfetde kemāl
    Nūr-ı cemālinden seni ḫalḳ eylemiş ol ẕu'l-celāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 1). [güneş,]*

güneşi: *Dünya ve diğer gezegenlerin etrâfında döndüğü, bunlara ısı, ışık ve hayâtın devâmı için gerekli enerjiyi veren gök cisminin adı, dünyâya en yakın yıldız, şems.*

1. Gök fūtada cānā gören ol cism-i laṭīfüñ
   Seyr itmeye gökde **güneşi** hālede māhı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 228, Mısra 4). [güneşi,]*

ġunūde: *Uyumuş.*

1. Demler-durur ki dīde-i baḫtum **ġunūdedür**
   Ey āfitāb-ı ṣubḥ-ı saʿādet uyar gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 3). [ġunūdedür, -dür]*

gūr: *1. Kabir, mezar.*

1. Bir naẓarla baḳanuñ saña hey ādem cānı
   Gözi İblīs gibi kūr u yeri **gūr** olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 6). [gūr,]*

gür gür öter: *Şiddetli bir şekilde ötmek.*

1. Nāvek-i ġamzelerüñden iñiler tende göñül
   Sīnemüz **gür gür öter** ḫāne-i zenbūr gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 236, Mısra 6). [gür gür öter, -er]*

gür gür ötsün: *Şiddetli bir şekilde ötmek.*

1. Gönlümüzden gitmesün bir dem hevā-ı ʿışḳ-ı pāk
   Gür gür ötsün nāy-veş bu sīne-i şad-çākümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 67, Mısra 8). [gür gür ötsün, -sün]*

ġurbet: *Doğup yaşanılmış olan yerden uzak yer, gurbetlik (Sevgiliden ayrı olma bağlamında).*

1. Ḳabrine Hüdāyī ġamuñ iltürse ʿaceb mi
   Ġurbetde gerekdür kişiye yār-ı muvāfıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 99, Mısra 14). [ġurbetde, -de]*

gürg: *Kurt, canavar.*

1. Devrüñde **gürg** mīşede mīşe şubān olup
   Ḳurtuldı gökde murġ ʿiḳāb-ı ʿuḳābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 45). [gürg,]*

gürg-i ecel: *Ölüm kurdu.*

1. Eyler isem n'ola Yaʿḳūb gibi nāle vü zār
   Āl-ile Yūsuf'umı **gürg-i ecel** itdi şikār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 26). [gürg-i ecel,]*

gürīzān olur: *Kaçmak.*

1. Tīrüñ hevādan inse ḳaçar ḫayl-i düşmenān
   Olur gürūh-ı dīv gürīzān şihābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 38). [gürīzān olur, -ur]*

ġurre-yi ġarrā-yı ʿīd: *Bayramın parlak hilali.*

1. Ṭoġdı ey sāḳī şafaḳdan **ġurre-yi ġarrā-yı ʿīd**
   Vaḳtidür zer kāselerle devr ide ṣahbā-ı ʿīd *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 27, Mısra 1). [ġurre-yi ġarrā-yı ʿīd,]*

gürūh-ı dīv: *Cin taifesi.*

1. Tīrüñ hevādan inse ḳaçar ḫayl-i düşmenān
   Olur **gürūh-ı dīv** gürīzān şihābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 38). [gürūh-ı dīv,]*

ġurūr eyleme: *Kendini beğenmek.*

1. Binüp esbe giyüp esbābı **ġurūr eyleme** kim
   Bunda rākib olanı anda görürsin rācil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 15). [ġurūr eyleme, -me]*

ġurūr itme: *Kendini beğenme, büyüklük taslama, boş şeylerle övünme, benlik, enâniyet, kibir, azamet.*

1. Ġurūr itme ṭutarsa dehri n'ola mihr-i ruḫsāruñ
   Zamān-ı devlet-i ḫūbī miṣāl-i berḳ-ı ʿācildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 57, Mısra 7). [ġurūr itme, -me]*

gūş eyle: *Dinlemek, kulak vermek.*

1. Gūş eyle dürr-i naẓmını şāhum Hüdāyī'nüñ
   Refʿ eyle ḫākden anı genc-i güher gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 232, Mısra 13). [gūş eyle,]*

gūş eyledüm: *Dinlemek, kulak vermek.*

1. Ṣavt-ı ḥazīn ile oḳur āb-ı revān gibi
   Gūş eyledüm bu beyti leb-i cūybārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 14). [gūş eyledüm, -dü, -m]*

gūş eylemiş: *Dinlemek, kulak vermek.*

1. Dīde-i baḫt-ı Hüdāyī kim açılmaz ḫʷābdan
   Rūz-ı evvelde meger **gūş eylemiş** efsānemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 68, Mısra 10). [gūş eylemiş, -miş]*

gūş ideli: *Kulak vermek, dinlemek.*

1. Senāñı **gūş ideli** cümle pīr ü bernādan
   Felek murāduña sāʿī melek saña dāʿī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 52). [gūş ideli, -eli]*

gūş iden: *Kulak vermek, dinlemek.*

1. Veġāda naʿresini **gūş iden** olur lerzān
   Düşer cehāna zelāzil ṣafīr-i ʿanḳādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 29). [gūş iden, -en]*
2. Sözüñ **gūş iden** eyler cānı teslīm
   Benüm Mūsācıġum ʿİsā-dehānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 19). [gūş iden, -en]*

gūş ider: *Kulak vermek, dinlemek.*

1. Vaḥy-i münzel didiler nuṭḳ-ı dehān-ı yāra
   Gūş ider ġaybdan anlar ki kelām-ı melfūẓ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 83, Mısra 8). [gūş ider, -er]*

gūş idüp: *Kulak vermek, dinlemek.*

1. Bu duʿāyı **gūş idüp** her kim ki dir āmīn aña
   Bāġ-ı ḫuld içinde anı eyle yā Rab cāvidān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 101). [gūş idüp, -üp]*

gūş it: *Dinlemek; dinleyip uygulamaya koymak.*

1. Pend-i pīrānemi **gūş it** gözüñ aç ey ġāfil
   Ṭut sözüm tā gide noḳṣānuñ olasın kāmil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 1). [gūş it,]*

gūş it: *Dinlemek.*

1. Maḥfil-i gülşende **gūş it** muṣḥaf-ı gülden gelüp
   Semme vechu'llāh oḳur her bülbül-i şīrīn-zebān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 9). [gūş it,]*

güşāde ola: *Açılmak.*

1. Gül gibi dem be-dem **güşāde ola**
   Ḳonmaya gerd-i gerdiş-i eyyām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 12, Mısra 9). [güşāde ola, -a]*

gūş-ı hilāle: *Hilalin kulağı.*

1. Gūş-ı hilāle irişe göşe-i tāc-ı faḫrümüz
   Luṭf-ıla ger ḳulum diye şāh-ı melek-ḫışālümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 71, Mısra 7). [gūş-ı hilāle, -e]*

ġuṣṣa: *Ar. Kalpte meydana gelen sıkıntı, kaygı, tasa.*

1. Ġuṣṣa derdin kes yürekden nūş idüp keskin şarāb
   Çekme dārū-ı ṭabīb-i reh-nişīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 151, Mısra 7). [ġuṣṣa,]*
2. Cehān ḳaydından āzādam garībem nā-murādam ben
   Ne ʿazlüm var ne naṣbum var ne **ġuṣṣam** var ne şādam ben *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 163, Mısra 2). [ġuṣṣam, -m]*
3. Maḥv ider **ġuṣṣa** seḥābını sipihr-i dilden
   Dil-berüm ʿarż-ı cemāl eylese nev-rūz gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 226, Mısra 3). [ġuṣṣa,]*

guṣṣa vü ġam: *Gam ve keder.*

1. Gördi yazıldı kitāb-ı ruḫuñ üstine ḫuṭūṭ
   Levḥ-i dilden yazılup **guṣṣa vü ġam** itdi ḥuẕūẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 83, Mısra 6). [guṣṣa vü ġam,]*

ġussa-ı devri: *Zamanın derdi, kederi.*

1. Bir gice yār ile bezm-i bāde-i āl eyledüm
   Ġuṣṣa-ı devri ferāmūş itmege āl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 2). [ġuṣṣa-ı devri, -i]*

ġussa-nāk: *Kederli, hüzünlü.*

1. Muṣlīcuġum ser-āmedüm ḳāmeti ʿömr-i sermedüm
   Hecr ile **ġuṣṣa-nākuñam** vaṣl ile eyle şādmān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Muhammes 1, Mısra 10). [ġuṣṣa-nākuñam, -uñ, -am]*

güvāh: *Şahit, tanık; delil.*

1. Bi-ḥamdi'llāh demüñde āb-ı ruy-ı ehl-i derd oldum
   Güvāhum çeşm-i nemnāḳ ü sirişk-i lāle-gūnumdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 40, Mısra 6). [güvāhum, -um]*

gūy: *(Fa.) Çevgan oyununda oynanan top.*

1. Devlet ol başuñ ki şāhā ṣavlecān-ı ʿışḳ-ıla
   ʿArṣa-ı kūyuñda ser-gerdān ola **gūyuñ** gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 211, Mısra 6). [gūyuñ, -uñ]*

gūyā: *Güya, sanki.*

1. Ṭavḳ ṭaḳmış boynına **gūyā** ḳalender fāḫte
   Çārsū-ı bāġda geh medḥ oḳur geh dāsitān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 23). [gūyā,]*
2. Geşt ider bād-ı seḥerle gülşeni evrāḳ-ı gül
   Ṭavf ider **gūyā** Resūlüñ ravżasın kerrūbiyān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 30). [gūyā,]*

gūyiyā: *Güya, sanki.*

1. Gūyiyā gülsitān-ı cennetdür
   Bādı müşkīn ü ḫāki ʿanber-ḫām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 45). [gūyiyā,]*

güzār eyler: *Geçip gitmek.*

1. Nā-çar tīġ-i tīzüñe uġrar ʿadū şehā
   Yolcı gibi żarūrī **güẕār eyler** ābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 42). [güẕār eyler, -r]*

güzār iden: *Geçmek.*

1. Şol kim ġamuñla rīşi sefīd oldı ʿāḳıbet
   Yüz aḳlığıyla oldur iden dünyeden güẕār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 49, Mısra 8). [güẕār iden, -en]*

güẕār idüp: *Geçmek.*

1. Zülfi nesīmi Kaʿbe yüzinden **güẕār idüp**
   Āfāḳı bād-ı ḳıble gibi ḫuşʷuş-dem eyledi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 222, Mısra 3). [güẕār idüp, -üp]*

güzel: *Dilber, sevgili, mahbub.*

1. Ṭāvūs-ı Sidre dinse degüldür ʿaceb saña
   Gökden inüp-durur **güzelüm** bu laḳab saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 8, Mısra 2). [güzelüm, -üm]*
2. Ḳoḳmayanlar **güzelüm** kimse elinden bir gül
   Yād-ı laʿlüñle çeker şimdi her elden sāġar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 47, Mısra 7). [güzelüm, -üm]*
3. Būseñe cān virürem dirse Hüdāyī bendeñ
   İmtiḥān eyle sözin gör **güzelüm** lāf mıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 54, Mısra 10). [güzelüm, -üm]*
4. Görüp mirʿāt-ı rūyuñ medḥ ider ḳand-ı leb-i laʿlüñ
   Güzeller içre cāna ṭūṭī-i dil saña ḳayildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 57, Mısra 4). [güzeller, -ler]*
5. Rām olur esmā ile diyü **güzeller** ṣofīyā
   Çekme adın ol perī-peyker melek-simālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 115, Mısra 7). [güzeller, -ler]*
6. Düşüp ṣaḥrā-ı hecre n'ola feryād u fiġān itsem
   Elümden bir ḳara gözlü **güzel** şeh-bāzum aldurdum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 144, Mısra 4). [güzel,]*
7. Yā perīsin **güzelüm** şīşe-i efsūn-gerde
   Çimen-i cānda ya-ḫud serv-i dil-ārāsın sen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 160, Mısra 7). [güzelüm, -üm]*
8. Senden ayruġa Hüdāyī naẓar itmez **güzelüm**
   Ḥüsn-ile ger melek-i ʿAdn ü gerek ḥūr olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 13). [güzelüm, -üm]*
9. Hüdāyī görmedi hergiz saña beñzer **güzellerde**
   Senüñ evṣāf-ı ḥüsnüñ söylenür illerde dillerde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 17). [güzellerde, -ler, -de]*
10. Bāġ-ı ḥüsn içre boyı serv-i revānum Memi Şāh
    Nāzenīnüm **güzelüm** şūḫ-ı cehānum Memi Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 2). [güzelüm, -üm]*
11. Ol ḳara gözlü **güzel** şāhīn baḳışlu ġamzekār
    Ey Hüdāyī gitdi elden ḳıldı dil murġın şikār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 17). [güzel,]*

güzel: *Estetik bir zevk, hoşlanma gibi duyguları uyandıran nitelik, hüsn.*

1. N'ola yanuñda senüñ sehv-ile itdümse günāh
   Baña bağışla **güzel** başuñ-içün eyle nigāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 20). [güzel,]*

güzel: *Göze ve kulağa hoş gelen, hayranlık uyandıran; hoşa giden, beğenilen; ayıpsız, kusursuz.*

1. Güzelsin ḥüsnüñe hergiz bedel yoḳ bī-bedellerde
   Ay alnı āfitābum ā meh-i nā-mihribān Aḥmed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 19). [güzelsin, -sin]*

güzel başuñ-içün: *Karşısındaki için büyük değer taşıyan bir kimseyi ortaya koyarak yemin etme veya yalvarma sözü.*

1. Raḥm eyle **güzel başuñ-içün** alma fiġānum
   Ey pīr olası Muṣlīcuġum tāze cevānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 3). [güzel başuñ-içün, -uñ, -içün]*

güzel olsa: *Hoşa giden, çekici olmak; isteğe uygun bir şekil almak, istenildiği gibi olmak.*

1. Ḳalma ṣūretde yüri sīrete olsun naẓaruñ
   Ḥüsn-ile olsa güzel reşk-i büt-i Çīn ü Çigil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 64). [güzel olsa, -sa]*

güzeller şāhınuñ: *Güzellerin şahı, en güzel.*

1. Bende-i ednāsı olmış bir **güzeller şāhınuñ**
   Pāye-i ḳadd-i bülendi Sidre'den aʿlā-y-iken *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 161, Mısra 3). [güzeller şāhınuñ, -nuñ]*

güzellik: *Estetik bir zevk, coşku, hoşlanma duygusu uyandıran nitelik, hüsn.*

1. Naẓīri yoḳ **güzellikde** şehisin mülk-i ʿOsmān'uñ
   Ay alnı āfitābum ā meh-i nā-mihribān Aḥmed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 11). [güzellikde, -de]*

güzelüm: *Beğenilen, sevilen kimselere hitap sözü olarak kullanılır.*

1. Öldür döge nāzuñla şehā ehl-i niyāzı
   Ḳanı **güzelüm** ḳāʿide-i bende-nevāzī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 234, Mısra 2). [güzelüm,]*

güzergāh: *Dolaşılan yer.*

1. Bu **güẕergāhı** maḳarr itme ki mānend-i ḥabāb
   Soñı berbād olur āb üzre mekān eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 104, Mısra 3). [güẕergāhı, -ı]*

güzīde ḳılmış: *Seçkin etmek.*

1. Ḳılmış özüñi Ḫudā güzīde
   Aṣdāf-ı kerāmete ferīde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 23). [güzīde ḳılmış, -mış]*

habāb: *Su üzerinde oluşan hava kabarcığı.*

1. Eşküm **ḥabābı** şanma seni cüst ü cū içün
   yollara düşdi dīde-i ümmīd-vār gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 11). [ḥabābı, -ı]*
2. Virdi nişāne cām-ı mey ol laʿl-i nābdan
   Sāḳī pür itdi dürri-le aġzın **ḥabābdan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 179, Mısra 2). [ḥabābdan, -dan]*
3. Tīġ-ı muraṣṣaʿuñ ser-i aʿdā-ı dīn ile
   Ḳanlu ṣudur ki pür ola üsti **ḥabābdan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 40). [ḥabābdan, -dan]*

ḫabāb: *Şarap köpüğü.*

1. Gül-i surḫ üzre ṣanki şeb-nemdür
   Cām-ı mey içre dāne dāne **ḫabāb** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 17, Mısra 8). [ḫabāb,]*

ḫabāb-ı bāde: *Şarabın üzerindeki hava kabarcığı.*

1. Kim ki göz açdı ḥarāma ṣoñı vardı bāda
   Baña bu nükteyi remz itdi **ḫabāb-ı bāde** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 195, Mısra 2). [ḫabāb-ı bāde,]*

habbezā: *Ne güzel! Ne iyi!.*

1. Habbeẕā şāh-ı Ḳaren kim ḳıldı bir dürre niṯār
   Ḥoḳḳa-ı laʿlindeki lü'lü'-i dendānı dürüst *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 18, Mısra 9). [habbeẕā,]*

haber: *1. Naklolunan söz. 2. İlim, vukuf, malûmat.*

1. Çıḳup cān gitdi yār-ile Hüdāyī ḳaldı zār ile
   Ne cāndan bir eṯer ẓāhir ne cānāndan **ḫaber** peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 14). [ḫaber,]*

haber virür: *Ulaştırmak, bildirmek.*

1. Ṣol muṭribüñ ki ṣavtı fenādan **ḫaber virür**
   Gördüm bu beyti oḳıdı gāhī terānede *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 192, Mısra 5). [ḫaber virür, -ür]*

haberdār olmaya: *Bilgi sahibi olmak.*

1. Bir gülşene irişdi Hüdāyī ki ṣabānuñ
   ʿÖmri geçer andan daḫı olmaya ḫaberdār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 46, Mısra 10). [ḫaberdār olmaya, -ma, -y, -a]*

habību'llāh-ı z̲ī-faż̈li'l-ʿaẕīm: *Allah'ın sevdiği büyük erdem sahibi.*

1. Aḥmed-i mürsel **Ḥabību'llāh-ı z̲ī-faż̈li'l-ʿaẕīm**
   Efḍal-i peyġamberān şāhenşeh-i āḫır-zamān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 33). [ḫabību'llāh-ı z̲ī-faż̈li'l-ʿaẕīm,]*

habl-i metīn: *Sağlam ip || Dertten, kederden kurtuluş yolu.*

1. Rişte-i naẕm-ı pāki **ḫabl-i metīn**
   Dürr-i elfāẕ-ı laʿl-i cān-baḫşı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 45). [ḫabl-i metīn,]*

ḫ∨āce: *Hoca, üstat, muallim.*

1. Ders-i ʿışḳı bileyin dir-iseñ ey **ḫ∨āce** faḳīh
   Ḳo kitābın beri gel biz saña ezber diyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 13). [ḫ∨āce,]*
2. Baña yeter ġam-ı laʿl-i nigārum ey **ḫ∨āce**
   Yinür mi dāne-i dürr-i ḫᵛuş-ābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 171, Mısra 7). [ḫ∨āce,]*
3. Ḳapuñda bendeñ olmaġa olupdur **ḫ∨āceler** müşt̲āḳ
   Benüm çeşmi siyāhum ruḫları ālüm Muḥammed Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 11). [ḫ∨āceler, -ler]*

ḫ∨āce: *Efendi (Âhi).*

1. Kim bile kimlerüñ gözinüñ ḳanlu yaşıdur
   Şol **ḫ∨ācenüñ** ki sübḥa-ı mercān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 33, Mısra 6). [ḫ∨ācenüñ,]*

ḫ∨āce: *Tüccar.*

1. Naḳd-i cānuñ vir metāʿ-ı ʿışḳa bu bāzārda
   Assı itsün dir iseñ ey **ḫ∨āce** ser-māyeñ saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 4, Mısra 4). [ḫ∨āce,]*
2. Ḫ∨āceye mālı faḳīre leb-i cānānı leẕīẕ
   Bu meṣeldür ki olur her kişiye cānı leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 30, Mısra 1). [ḫ∨āceye, -y, -e]*
3. Naḳd-i cān virsem eyā **ḫ∨āce** ne ġam vuṣlat içün
   Māl kim yirine ṣarf olına isrāf mıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 54, Mısra 7). [ḫ∨āce,]*
4. Ey **ḫ∨āce** müşk-i Çīn'i ḳo zülfi nesīmin al
   Bāġ-ı cehānda kesb idecek bir hevā budur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 58, Mısra 5). [ḫ∨āce,]*
5. Niʿmet-i miḥnete el ṣunma yüri ey **ḫ∨āce**
   Fuḳara loḳmasıdur sen yiyecek aş degül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 129, Mısra 3). [ḫ∨āce,]*
6. Dost yolına giren ʿāşıḳa besdür bir post
   Ḫ∨ācenüñ giydügi sincāb-ile semmūr olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 8). [ḫ∨ācenüñ, -nüñ]*
7. Ser-çeşme-i ḥayātdan ey **ḫ∨āce** yursun el
   Olursa āfitābeñ eger āfitābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 178, Mısra 5). [ḫ∨āce,]*
8. Alma nuḳūd-ı ṣabrın virme raḳībe vaṣluñ
   Cān Yūsuf'ınıı ṣatma ey **ḫ∨āce** yoḳ bahāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 186, Mısra 8). [ḫ∨āce,]*
9. Sükkerle beslemezdi anı **ḫ∨āce** dāyimā
   Ṭūṭī eger ḥadīṣ-i lebüñ nāṭıḳ olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 193, Mısra 5). [ḫ∨āce,]*
10. Dirhem-i eşki döküp vaṣluñı ister ʿuşşāḳ
    Ḫ∨āceler Yūsuf içün ṣanki dökerler mālı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 223, Mısra 4). [ḫ∨āceler, -ler]*

ḫ∨āce-i cemāl: *Güzellik satıcısı.*

1. Ey **ḫ∨āce-i cemāl** ayaġ uñ tozı cevherin
   Sürsem ʿaceb mi gözlerüme ʿayn-ı māldur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 37, Mısra 7). [ḫ∨āce-i cemāl,]*

ḫ∨āce-i dünyā: *Dünya tüccarı.*

1. N'ola yoġ-ısa elde mālumuz ey **ḫ∨āce-i dünyā**
   Maḥabbet gencine mesken dil-i vīrānumuz vardur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 35, Mısra 7). [ḫ∨āce-i dünyā,]*
2. Anuñ-içün böyle ʿuryān oldı abdālān-ı ʿışḳ
   Ḫ∨āce-i dünyā gibi ḳoymaya dünyā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 196, Mısra 4). [ḫ∨āce-i dünyā,]*

h∨āce-i ʿummān: *Umman tüccarı.*

1. Pür-dür idüp ṣadefleri īṯār içün saña
   Ṭutar kefinde **ḫ∨āce-i ʿummān** tabaḳ tabaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 95, Mısra 10). [ḫ∨āce-i ʿummān,]*

hacer: *Taş, kaya.*

1. Hüdāyī şiʿrini ġayra ḳıyās ider ḥāsid
   Yanında pīleverüñ bir-durur güherle **ḥacer** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 42, Mısra 12). [ḥacer,]*
2. Hem-ser olur mı laʿlüñe sükker Ḳayacıġum
   Olmaz güher **ḥacerle** ber-ā-ber Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 145, Mısra 2). [ḥacerle, -le]*

ḫācet: *Dilek, arzu, istek.*

1. Ḳapu açup gün yüzin ʿarż eylese dilber ṣabāḥ
   İste **ḥācet** gök ḳapusı açılur dirler ṣabāḥ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 23, Mısra 2). [ḫācet,]*

ḫācī: *Hacı.*

1. Dil ṣafā-y-ıla ider Kaʿbe-i kūyını ṭavāf
   Ṣanki **ḥācīdur** ider saʿy-i tek ü pūy-ı Ḥarem *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 142, Mısra 6). [ḥācīdur, -dur]*

hācibeyn: *(Ar.) İki kaş.*

1. Cemālüñ Kaʿbe-i cān **ḥācibeynüñ** ḳıble-i dildür
   Ṣaf-ı ehl-i ṣafā cāna anuñ'çün saña māyildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 57, Mısra 1). [ḥācibeynüñ, -üñ]*

hacīl eyleme: *Utandırmak.*

1. Seyyi'ātını ḳamu ḳıl ḥasenāta tebdīl
   Rūz-ı maḥşerde anı eyleme ḫalḳ içre ḫacīl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 106). [ḫacīl eyleme, -me]*

hacil kıldı: *Utandırmak.*

1. Şems ü mehi ḳıldı ḫacil ruḫsār-ı āli Aḥmed'üñ
   İtdi hilāli münfaʿil ḳaşı ḫayāli Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 111, Mısra 1). [ḫacil ḳıldı, -dı]*

ḫadd: *Yanak. II Sevgilinin yanağı.*

1. İtmesün **ḫaddine** ḫāyil ḫaṭını yalvaralum
   Bize ol mihr-i żiyā-güsteri göster diyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 9). [ḫaddine, -i, -n, -e]*

ḫadd: *Ölçü, sınır.*

1. Ḳulıyam bir taḫt-ı ḥüsnüñ şāh-ı ferruḫ-fālinüñ
   Cevri gibi **ḫaddi** yoḳdur ʿāşıḳ-ı pā-mālinüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 2). [ḫaddi, -i]*
2. Bu cevrüñ **ḫaddi** yoḳ mı ġāyetin bulmaz mı bu miḥnet
   Cefā irmez mi pāyāna nihāyet yoḳ mı hicrāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 15). [ḫaddi, -i]*

ḫaddüñden aşırı iş eyleme: *Boyundan büyük iş yapmak.*

1. ʿArż itme yāra ḳaddüñi dīvār-ı bāġdan
   Ey serv bir iş eyleme ḫaddüñden aşırı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 230, Mısra 12). [ḫaddüñden aşırı iş eyleme, -me]*

hadeng: *Ok - Sevgilinin kirpikleri bağlamında kullanılmıştır-.*

1. Ey ḳaşı yā **ḫadengüñe** sīnem nişāna dik
   Nāzük nihāl-i servdür ol bāġ-ı cāna dik *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 124, Mısra 1). [ḫadengüñe, -üñ, -e]*

hadeng-i ġamze-i dīdāra: *Sevgilinin yüzünün yan bakışı temreni.*

1. Sīnem Hüdāyī yiridür olsa delük delük
   Oldı **ḫadeng-i ġamze-i dīdāra** āyīne *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 190, Mısra 10). [ḫadeng-i ġamze-i dīdāra, -a]*

hadeng-i ġamzeñi: *Sevgilinin yan bakış oku.*

1. Göñülde ey kemān-ebrū ḳılıcuñ zaḫmı yanına
   Ḫadeng-i ġamzeñi gönder o da bu evde dāḫildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 53, Mısra 4). [ḫadeng-i ġamzeñi, -ñ, -i]*

hādī-i ṭarīk-ı naḳşbendi: *Nakşibendi tarikatının yol göstericisi.*

1. Hādī-i ṭarīḳ-ı Naḳşbendi
   Ḳuṭbu'ṣ-ṣuleḥā Ḥakīm efendi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 9). [hādī-i ṭarīḳ-ı naḳşbendi,]*

hādimān-ı felek: *Göğün hizmetçileri.*

1. Virüben aña tāc-ı zerle nigīn
   Yine emr oldı **ḫādimān-ı felek** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 20). [ḫādimān-ı felek,]*

hādim-i hindū-ı ḥarem: *Harem'in Hintli hizmetçisi.*

1. Ḳulıdur beñlerüñüñ **ḫādim-i hindū-ı Ḥarem**
   Gözüñüñ cān-ıla ḳurbānıdur āhū-ı Ḥarem *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 142, Mısra 1). [ḫādim-i hindū-ı ḥarem,]*

ḫadīs: *Haber, söz, kıssa.*

1. Görme agyār-ıla Hüdāyī'yi bir
   Bu ḳadīmī ḳuluñdur ol **ḫadīs** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 21, Mısra 10). [ḫadīs,]*

hadīs-i ḥüsnüñe: *Güzel sözler.*

1. Māyil şikenc-i zülfüñe ḫūbān-ı Hind ü Çīn
   Ḳayil **ḫadīs-i ḥüsnüñe** Türkān-ı Rūm u Rey *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 229, Mısra 8). [ḫadīs-i ḥüsnüñe, -üñ, -e]*

hadīs-i lebüñ: *Dudağının sözü.*

1. Sükkerle beslemezdi anı ḫᵛāce dāyimā
   Ṭūṭī eger **ḥadīṯ-i lebüñ** nāṭıḳ olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 193, Mısra 6). [ḥadīṯ-i lebüñ, -üñ]*

hadīs-i luṭfuñı: *Lütuf hadisi.*

1. Dil olsa tende her bir ḳıl zamān-ı ʿömr yüz biñ yıl
   Ḥadīṯ-i luṭfuñı itsem rivāyet yā Resūla'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 204, Mısra 4). [ḥadīṯ-i luṭfuñı, -uñ, -ı]*

hadīs-i men raʾānīdür: *"Beni gören..." hadisi.*

1. Manṭıḳ-ı pāküñ **ḥadīṯ-i men raʾānīdür** senüñ
   Olıcaḳ baḥr-i maʿānīden dilüñ gevher-fişān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 55). [ḥadīṯ-i men raʾānīdür, -dür]*

hadīs-i şems-i hüsnin: *Güzellik güneşinin (sevgili) konuşması.*

1. İşiginde dil **ḥadīṯ-i şems-i ḥüsnin** şerḥ ider
   Kaʿbe'de göyā oḳur medḥini Ḥasṣan Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 108, Mısra 7). [ḥadīṯ-i şems-i ḥüsnin, -in]*

hadīs-i şiʿr-i hüdāyī: *Hüdayi'nin şiirinin sözleri.*

1. ʿAceb mi raḳṣ u simāʿa gitürse ḥāl ehlin
   Ḥadīṯ-i şiʿr-i Hüdāyī simāʿa ḳābildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 39, Mısra 14). [ḥadīṯ-i şiʿr-i hüdāyī,]*

hafā: *Ar. Gizli olma, gizlilik.*

1. Ne deñlü dilde mektum olsa ḫᵛuşdur mihri ol māhuñ
   Bu bir sırr-ı İlāhī'dür ẓuhūrından **ḫafā** yegdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 59, Mısra 4). [ḫafā,]*

hāfız: *Kur'ân-ı Kerîm'i bütünüyle ezberlemiş olan ve ezberden okuyabilen kimse.*

1. Bülbül-i ḫᵛuş-nevā müʾezzinler

   Ḥāfıẓān ṭūṭī-i faṣīḥ-kelām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 50). [ḥāfıẓān, -ān]*

hāfız u nāşır u muʿīnüñ: *Koruyucu, destekçi, yardımcı.*

1. Maʿmūr ola ḫāneḳāh-ı dīnüñ

   Ḥaḳ **Ḥāfıẓ u Nāşır u Muʿīnüñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 46). [ḥāfiz u nāşır u muʿīnüñ, -üñ]*

hāfız u nāşıruñ: *Koruyan ve yardım eden.*

1. Ḥāfıẓ u nāşıruñ Ḫudā-ı muʿīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 79). [ḥāfiz u nāşıruñ, -uñ]*

hāfıẓ-ı gencīne-i ḳur'ān-ı ʿaẓīm: *Yüce Kur'an hazinesinin hafızı.*

1. Benem ol **ḥāfıẓ-ı gencīne-i Ḳur'ān-ı ʿaẓīm**

   Pürdür esrār-ı Ḫudā-y-ıla bu ḳalb-i vīrān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 43). [ḥāfıẓ-ı gencīne-i ḳur'ān-ı ʿaẓīm,]*

hāfıẓ-ı rūm'um: *Anadolu'nun Hafızı.*

1. Ey Hüdāyī **Ḥāfıẓ-ı Rūm'um** bī-ḥamdi'llāh bugün

   Ḳalb-i vīrānum ṭolu gencīne-i Ḳur'ān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 101, Mısra 13). [ḥāfıẓ-ı rūm'um, -um]*

hafta: *Hafta.*

1. Añ ol güni ki gülistānda **haftalarla** ḳalup

   Mey-i dü-sāle içen bir zamān ikimüz idük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 118, Mısra 5). [haftalarla, -larla]*

ḫā'il ḳılma: *Engel olmak.*

1. Açа cānı gözini görmege ger dīdāruñ

   Perde-i maʿṣıyeti ḳılma öñine ḥā'il *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 110). [ḥā'il ḳılma, -ma]*

<u>ḫāk:</u> *Ar. Toprak, türap.*

1. Ser-keş olma sanma bāḳī manṣıb u pāyeñ saña

   Ḫāksin gör dir zebān-ı ḥāl-ile sāyeñ saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 4, Mısra 2). [ḫāksin, -sin]*
2. Aḥbābumuzuñ mūr-ṣıfat yolına **ḫāküz**

   Ammā ki ʿadū gözine biz şīr-i jiyānuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 61, Mısra 5). [ḫāküz, -üz]*
3. Göñli mirʿātına ṭoz ḳonmış meger ben **ḫākden**

   Anuñ-içün ṭūṭī-i şekker-zebānum söylemez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 65, Mısra 3). [ḫākden, -den]*
4. Ger sāye ṣala küştelerüñ **ḫākine** çün serv

   Ḥaşr oldı ṣanup maḳbereden ḳalduralar baş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 78, Mısra 5). [ḫākine, -i, -n, -e]*
5. Öldüm ġamuñla zinde idüp **ḫākden** götür

   Ey ʿĪsī-i zamāne yetiş Ḫıżr-var gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 5). [ḫākden, -den]*
6. Refʿ eyle **ḫākden** bizi ey gird-bād-ı āh

   Devrüñde minnet itmeyelüm rūzgāra gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 132, Mısra 3). [ḫākden, -den]*
7. Cürʿa-rīz ol sāḳīyā ben **ḫāke** luṭf it kim ola

   Lāle-veş destüñde cām-ı kām-rānı muttaṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 133, Mısra 11). [ḫāke, -e]*
8. Ey Hüdāyī ʿāḳıbet girmek gerek **ḫāk** altına

   Cān virürsin böyle çün ol genc-i penhān üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 201, Mısra 9). [ḫāk,]*
9. Ey Hüdāyī umaram ol yüzi ḫūrşīd gelüp

   Ḫākden ḳaldura ben ẕerresini ṭoz gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 226, Mısra 10). [ḫākden, -den]*
10. Güş eyle dürr-i naẓmını şāhum Hüdāyī'nüñ

    Refʿ eyle **ḫākden** anı genc-i güher gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 232, Mısra 14). [ḫākden, -den]*
11. Gūyiyā gülsitān-ı cennetdür

    Bādı müşkīn ü **ḫāki** ʿanber-ḫām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 46). [ḫāki, -i]*
12. Ḫākden ẕerre gibi refʿ itdüñ

    Geldüñ ay āfitāb-ı raḫşānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 45). [ḫākden, -den]*
13. Bunca yıldur yolumda **ḫākümsin**

    Daḫı bīmār-ı çeşm-i fettānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 61). [ḫākümsin, -üm, -sin]*

14. Elüm al **ḫāke** luṭf it cürʿa gibi pāy-māl itme
    Piyālem gözlerüm nūrı cemāli şems-i raḫşānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 15). [ḫāke, -e]*
15. Genc-i ʿışḳuñla Hüdāyī gibi vīrān olayın
    Sāye-veş mihrüñ-ile **ḫāk-ile** yeksān olayın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 28). [ḫāk-ile, -ile]*
16. Ḫʷuş dimiş ol eyleyen **ḫāki** naẓarla kīmyā
    Ehl-i ʿışḳuñ olmaġa kāmil ʿayārı Ḫālīya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 23). [ḫāki, -i]*

hāk: *Allah, Cenabıhak, Tanrı, Huda.*

1. Ġarḳ itse ḳana cismümi ġamzeñ şehīd idüp
   Deryā-ı raḥmete beni **Ḥaḳ** eyleye ġarīḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 96, Mısra 6). [ḥaḳ,]*
2. Ḫaṭṭuñ Ḫıżır dirilse yañaġuñda vechi var
   Cennetde **Ḥaḳ** virür kişiye ʿömr-i cāvidān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 156, Mısra 4). [ḥaḳ,]*
3. N'eyler ḳapuñda bunca günāh ile müddeʿi
   Redd eyledi ʿAzāzil'i **Ḥaḳ** bir günāh-ile *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 189, Mısra 6). [ḥaḳ,]*
4. İrmez viṣāle ṭālib eger ʿāşıḳ olmasa
   Virmez kişiye devleti **Ḥaḳ** lāyıḳ olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 193, Mısra 2). [ḥaḳ,]*
5. Başum ber-ā-beri getürem çün duʿā-ı seyf
   Ger **Ḥaḳ** ṣalarsa boynuma şemşīr-i dil-beri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 221, Mısra 4). [ḥaḳ,]*
6. Enbiyādan saña Mūsā ümmet olmaḳ istedi
   Didi **Ḥaḳ** ʿĪsā naṣībi oldı ol devlet hemān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 50). [ḥaḳ,]*
7. Başına **Ḥaḳdan** ṭoḳunsun mīḫ-i laʿnet ḥaşra dek
   Kim o şehler ḳaşdına çekdiyse tīġ itdiyse ḳan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 85). [ḥaḳdan, -dan]*
8. Baḳma bir mūra ḥaḳāretle ki yanında **Ḥaḳ'uñ**
   Bir-durur rütbe-i aʿlā-y-ıla ḳadr-i sāfil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 17). [ḥaḳ'uñ, -'uñ]*
9. Ḫaḳ ẕāt-ı pāküñ eyledi ḫayrü'l-ḫalef aña
   Gül gitse būyı ẕevḳın alurlar gül-ābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 33). [ḥaḳ,]*
10. Ḫaḳdan budur murādum eyā bedr-i bürc-i ḳadr
    Evc-i saʿādet üzre müdām olasın muḳīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 29). [ḥaḳdan, -dan]*
11. Maʿmūr ola ḫāneḳāh-ı dīnüñ
    Ḫaḳ Ḥāfiẓ u Nāṣır u Muʿīnüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 46). [ḥaḳ,]*
12. Sen Ḫālīlu'llāh olan ʿāşıḳlara mihmān idüñ
    Hey nice mihmān ki **Ḥaḳ'dan** luṭf idüñ iḥsān idüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 10). [ḥaḳ'dan, -'dan]*

13. Zībā yaradupdur seni **Ḥaḳ** ḥūr u perīden

    Ey pīr olası Muṣlīcuġum tāze cevānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 7). [ḥaḳ,]*

14. Seni taḫt-ı cemāl üzre anuñ'çün ḳıldı **Ḥaḳ** vālī

    Ḳapuñda ʿabd-i maẓlūmuñ görülsün diyü aḥvāli *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 17). [ḥaḳ,]*

15. Çār-yār ola anuñ yārı idüp **Ḥaḳ** yārī

    Himmet-i ḥażret-i Eyyūb ola sancaḳdārı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 7). [ḥaḳ,]*

16. Umaruz yine gele ṣıḥḥat-ile devlet-ile

    Kām-rān eyleye **Ḥaḳ** ʿizzet-ile rifʿat ile *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 28). [ḥaḳ,]*

17. Dilerüz ol yatduḳça miṣāl-i berg-i gül

    Ḥaḳ vire bāḳīlere ʿömr-i bī-ḥadd ü ʿaded *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 1, Mısra 8). [ḥaḳ,]*

18. Yūsuf-ı Mıṣr-ı kerem Yaʿḳūb Aġa

    Yapdı bu cisri idüp **Ḥaḳ** penāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 8, Mısra 2). [ḥaḳ,]*

19. Dilerüz maḳbūl idüp yevm-i cezā

    Ḥaḳ ide aña ṣırāṭı şāh-rāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 8, Mısra 4). [ḥaḳ,]*

20. İde bāḳīlerini **Ḥaḳ** bāḳī

    Yirde yatduḳça o gül-i bī-ḫār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 10, Mısra 1). [ḥaḳ,]*

hāk: *Değer, kıymet, önem.*

1. Her ki taʿvīż-i duʿāñı yaza levḥ-i cāna

   İsm-i Aʿẓam **ḥaḳı** ol aña ola ḥırz-ı emān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 48). [ḥaḳı, -ı]*

2. İsm-i Aʿẓam **ḥaḳı** ol aña ola ḥırz-ı emān

   Bula günden güne yā Rab meh-i nev gibi kemāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 45). [ḥaḳı, -ı]*

hāk: *Hakkı için anlamında kullanılan bir yemin ifadesi.*

1. Yā İlāhī gülsitān-ı cennetü'l-Meʾvā **ḥaḳı**

   Kim bahārına anuñ irişmez āsīb-i ḫazān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 97). [ḥaḳı, -ı]*

hāk: *Doğru, gerçek, hakikat.*

1. Hüdāyī **ḥaḳ** bu kim şimdi melāḥaṭ āsumānında

   Yañagı āfitāb-ı ʿālem-ārādur Memi Şāhuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 120, Mısra 9). [ḥaḳ,]*

hāk: *Doğru söz II Allah.*

1. Ceẕbe-i ʿışḳ idi Manṣūr'ı çeken ey zāhid
   Yoḳsa **ḥaḳ** söyleyicek bir kişi ber-dār olmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 60, Mısra 6). [ḥaḳ,]*

hāk: *Uğruna.*

1. Ṭīġ çek sīneme gel tek yoluña cān vireyin
   Sūre-i Tevbe **ḥaḳ'içün** yalıñuz baş degül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 129, Mısra 12). [ḥaḳ'içün, -içün]*

ḥaḳ': *Allah, Cenabıhak, Tanrı, Huda.*

1. Baş açup isteyelüm tīġını yāruñ **Ḥaḳ'dan**
   Ser-i bī-devlete ḳıl anı müyesser diyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 3). [ḥaḳ'dan, -dan]*
2. Yandı pervāne göñül nārına şemʿ-i ruḫuñuñ
   Dilerem **Ḥaḳ'dan** anuñ yatduġı yer nūr olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 10). [ḥaḳ'dan, -dan]*

haḳ celle celāl: *Yüce ve ulu Allah.*

1. Cümle ḫayrātuñı maḳbūl ide **Ḥaḳ celle celāl**
   Vire maḳṣūduñı ol Rabb-i Rahīm ü Raḥmān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 51). [ḥaḳ celle celāl,]*

ḫāk iderse: *Helak etmek, toprak hale getirmek.*

1. Ey Hüdāyī bite ravżamda benüm mihr-i giyāh
   Ḫāk iderse tenümi ḫaṭṭ-ı ġubār-ı cānān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 168, Mısra 12). [ḫāk iderse, -er, -se]*

ḫāk ola: *Toprak olma || Ölmek.*

1. Ger **ḫāk ola** tenüm umaram genc-i ʿışḳ-ı dost
   Ẓāhir olup defīne-i penhāna ṭaʿn ide *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 185, Mısra 11). [ḫāk ola, -a]*

hāk ola: *Toprak olmak.*

1. Tā Kaʿbe kapuñda ola ol ḫāk
   Āsūde çü ḳudsiyān-ı eflāk *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 41). [ḫāk ola, -a]*

hāk oldı: *Toprak olmak.*

1. Bir gice ol gül-i raʿnā ṭutulup māh gibi
   irte **ḫāk oldı** yiri mihr-i seḥergāh gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 10). [ḫāk oldı, -dı]*

hāk olursa: *Toprak olmak.*

1. Ḫāk olursa derd ü ġamdan ʿāşıḳ-ı muʿtād-ı ʿışḳ
   Ney bitüp her üstüḫānından gele feryād-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 94, Mısra 1). [ḫāk olursa, -ur, -sa]*

hakāret: *Hakirlik, aşağılık.*

1. Baḳma bir mūra **ḥaḳāretle** ki yanında Ḥaḳ'uñ
   Bir-durur rütbe-i aʿlā-y-ıla ḳadr-i sāfil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 17). [ḥaḳāretle, -le]*

ḫākden götür: *Topraktan kaldırmak.*

1. Gel ẕerre-veş Hüdāyī ḳuluñ **ḫākden götür**
   Ey āfitābum ā gözümüñ nūrı ā Laṭīf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 90, Mısra 13). [ḫākden götür,]*

ḫākden ḳaldur: *Topraktan kaldırmak; diriltmek.*

1. Gün gibi eyle Hüdāyī ḳuluña ʿarż-ı cemāl
   Ḫākden ḳaldur anı sāye ṣalup ẕerre-miṣāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 18). [ḫākden ḳaldur,]*

hākden ḳaldur: *Topraktan/yerden kaldırmak.*

1. Kes başum dik nīzeñe luṭf eyle ḳaldur ḫākden
   Baş dik yaʿnī beni ḫayl-i şehīdān üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 201, Mısra 3). [ḫākden ḳaldur,]*

hāke düşicek: *Toprağa düşürmek.*

1. Murġ-ı rūḥını uçur serv-i riyāż-ı ʿAdn'e
   Ten-i bī- ṭāḳati **ḫāke düşicek** niteki ẓıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 102). [ḫāke düşicek, -icek]*

hāke şalardı: *Toprağa salmak, toprakta bırakmak.*

1. Dilde ʿaṣā-ı tīrüñedür iʿtimādumuz
   Çoḳdan ṣalardı ḫāke bizi hemçü sāye żaʿf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 89, Mısra 12). [ḫāke ṣalardı, -ar, -dı]*

ḫāke ṣalduḳda: *Toprağa salmak, toprakta bırakmak.*

1. Beñzüm ṣararsa mihr-i ruḫuñla ʿaceb midür
   Ṣalduḳda ḫāke pertev ider zer-nigār ṣems *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 75, Mısra 6). [ḫāke ṣalduḳda, -duḳ, -da]*

hāk-i bī-vücūdı: *Vücutsuz toprak.*

1. Ben **ḫāk-i bī-vücūdı** añup sögme dāyimā
   Yoḳ yire żāyiʿ eyleme bunca güherleri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 221, Mısra 11). [ḫāk-i bī-vücūdı, -ı]*

hāk-i cevāhir-i ḳadem-i yāra: *Sevgilinin ayağının mücevher toprağı.*

1. Ḫāk-i cevāhir-i ḳadem-i yāra vāṣıl ol
   Sevdā-ı ḫāmdur ʿamel-i kīmyāgerī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 210, Mısra 9). [ḫāk-i cevāhir-i ḳadem-i yāra, -a]*

hāk-i cevāhir-i ḳademüñdür: *Ayağın cevherinin toprağı.*

1. Keffüñ seḫābınuñ ḳaṭarātı-durur le'āl
   Ḫāk-i cevāhir-i ḳademüñdür zer-ile sīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 6). [ḫāk-i cevāhir-i ḳademüñdür, -üñ, -dür]*

hāk-i dergāhuñam: *Eşiğin, huzurun toprağı.*

1. Ḫāk-i dergāhuñam Hüdāyī'yem
   Ḳuluñam tā ölince sulṭānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 85). [ḫāk-i dergāhuñam, -uñ, -am]*

hāk-i mezārı: *Mezar toprağı.*

1. Ölse Hüdāyī hecr-i ḫaṭ-ı sebz-i yārdan
   Ḫāk-i mezārı zeyn ola mihr-i giyāh-ıla *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 189, Mısra 10). [ḫāk-i mezārı, -ı]*

hāk-i miḥnet: *Hüzün toprağı.*

1. Nār-ı ġam dilde sürūrum gözde nūrum āb-ı eşk
   Başda tācum **ḫāk-i miḥnet** elde varum bād-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 94, Mısra 8). [ḫāk-i miḥnet,]*

hāk-i pāy-ı cānānum: *Sevgilinin ayak bastığı toprak.*

1. Ben ne aḥḳar ġubār-ı nā-çīzem
   Ki olam **ḫāk-i pāy-ı cānānum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 72). [ḫāk-i pāy-ı cānānum, -um]*

hāk-i pāyine: *Ayak toprağı.*

1. Niçün kebāb-ı bezm-i nigār olmaduñ diyü
   Geldi ḫuros cür'et idüp **ḫāk-i pāyine** dik *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 124, Mısra 10). [ḫāk-i pāyine, -in, -e]*

hāk-i pāyuñ: *Ayak toprağı.*

1. İki gözüm'çün anı sürme ider sulṭānum
   Ḫāk-i pāyuñ ki gire ehl-i Ṣıfāhān eline *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 198, Mısra 4). [ḫāk-i pāyuñ, -uñ]*
2. Ey bisāṭ-pür-neşāṭ-ı ʿArş u ferş-i maḳdemüñ
   Ḫāk-i pāyuñ pāye-i nüh-kürsī vü heft-āsumān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 40). [ḫāk-i pāyuñ, -uñ]*

hāk-i pāyuñdan: *Ayak toprağı.*

1. Ḫāk-i pāyuñdan umar feyżi Hüdāyī bendeñ
   Der-geh-i ġayra varup dest-i temennā ṭutmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 62, Mısra 9). [ḫāk-i pāyuñdan, -uñ, -dan]*

hāk-i rāh: *Ayak toprağı, tozu.*

1. Ḫāk-i rāh idi pāy-būsuñ-içün
   Yollaruñda bu cism-i ʿuryānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 41). [ḫāk-i rāh,]*

hāk-i rāh ol: *Yol toprağı olmak, toprak olmak.*

1. Sāyesi üstüñe düşsün dir-iseñ ol servüñ
   Ḫāk-i rāh ol ki Hüdāyī saña budur düşeri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 216, Mısra 16). [ḫāk-i rāh ol,]*

hāk-i rehüñ: *Padişah, sevgilinin yürüdüğü yer / eşik.*

1. Küḥl eyle dil Yaʿḳūb'ınuñ çeşmine gel **ḫāk-i rehüñ**
   İḫvān gözüñ aydın disün gelsün ey Yūsuf-liḳā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 7, Mısra 9). [ḫāk-i rehüñ, -üñ]*
2. Vezn itmek-içün **ḫāk-i rehüñ** cevherin ey cān
   Olmışdur iki dīdelerüm keffe-i mīzān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 9). [ḫāk-i rehüñ, -üñ]*

hāk-i rehüñde: *(sevgilinin) yolunun toprağı.*

1. Ḫāk-i rehüñde tek baña yer vir ʿAlīlik it
   Olsun Yezīd yüz çevüren Bū Türāb'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 179, Mısra 5). [ḫāk-i rehüñde, -üñ, -de]*

ḫāk-i rehüñden: *Padişah, sevgilinin yürüdüğü yer / eşik.*

1. Ḫāk-i rehüñden eyle mürüvvet ʿĀlīlik it
   Olsun Yezīd yüz çevüren Bū Türāb'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 53). [ḫāk-i rehüñden, -üñ, -den]*

hakīkat: *1-Gerçek, doğru 2- Gerçekten.*

1. Geçüp ʿışḳ-ı mecāzīden **ḥaḳīḳat** kūyına saʿy it
   Hüdāyī ḫastaya elbette tebdīl-i havā yegdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 59, Mısra 9). [ḥaḳīḳat,]*

hakīm efendi: *Hakim Efendi II Özel Ad.*

1. Hādī-i ṭarīḳ-ı Naḳşbendi
   Ḳuṭbu'ṣ-ṣuleḥā **Ḥakīm efendi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 10). [ḥakīm efendi,]*

hākim-i ʿālem ü ḳaża vü ḳader: *Alemin kaza ve kaderin hakimi.*

1. Ḥākim-i ʿālem ü ḳaża vü ḳader
   Vālī-i ʿarṣa-ı zamān u zemīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 3). [ḥākim-i ʿālem ü ḳaża vü ḳader,]*

ḫākī-nijad: *Topraktan yaratılmış.*

1. Ādem tevāżuʿ eylese **ḫākī-nijad** iken
   Mescūd-ı ḳudsiyān-ı felek-āşiyān olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 11). [ḫākī-nijad,]*

ḥakīr ü mübtezel: *Hor ve hakir.*

1. ʿĀlem-i ıṭlāḳa düşdüm terk-i eşġāl eyledüm
   Ehl-i ʿışḳ ālām-ı fürḳatle **ḥaḳīr ü mübtezel** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 16). [ḥaḳīr ü mübtezel,]*

hakk: *Birine veya bir şeye ait olan hisse, pay.*

1. Kaʿbe-i kūyuñda ḳurbān ol diseñ ʿāşıḳlara
   Tañrı **ḥaḳḳı** ey ḫalīlüm ḳan olur ḳan üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 200, Mısra 6). [ḥaḳḳı, -ı]*
2. Keselden yaralar sīnemde tīġ-ı çeşm-i ḳattāluñ
   Ḥüseyn-i Kerbelā **ḥaḳḳı** dil ü cān oldı abdāluñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 24, Mısra 10). [ḥaḳḳı, -ı]*

hakk: *Allah, Cenabıhak, Tanrı, Huda.*

1. Ḥaḳḳ içün bu çeşmeyi itdi sebīl
   Dilerüz maḳbūl ide ol Ẕu'l-celāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 9, Mısra 3). [ḥaḳḳ,]*

ḥaḳḳ: *Doğru, gerçek, hakikat.*

1. Hüdāyī'yem ḫaṭ-ı Yāḳūt-ı laʿlüñ görmesem bir ān
   Cemālüñ muṣḥafı **ḥaḳḳı** yazılmaz bu dil-i ġamgīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 157, Mısra 10). [ḥaḳḳı, -ı]*

ḥaḳḳ: *Hak.*

1. Ey ḫālīlüm Kaʿbe **ḥaḳḳı** ḳıbleden dönsün yüzüm
   Ḳaşlaruñdan ġayrı ger var-ısa mescūdum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 138, Mısra 3). [ḥaḳḳı, -ı]*

hakk: *Hakkı için.*

1. Miṣāl-i ḳıṣṣa-ı Firʿavn u Mūsā
   Meded Tevrāt ḫaṭṭuñ **ḥaḳḳı** cānā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 8). [ḥaḳḳı, -ı]*

hakk-ı kudūm: *Geliş hissesi, payı.*

1. Saña lāyıḳ nem ola **ḥaḳḳ-ı ḳudūm**
   Vireyin bārī tuḥfe-i cānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 79). [ḥaḳḳ-ı ḳudūm,]*

ḥaḳḳ-ı naẓarı ḳalmaya: *Bakış (göz) hakkı kalmak II "Gözü kalmak, gönlü kalmak, göz hakkı" gibi deyimlerin karşılığı olarak "isteyip de elde edilemeyen karşı duyulan isteğin devam etmesi" veya "başkasında görülüp de imrenilen şeyin imrenen kişi üzerinde payının olması".*

1. Ḫ ̌ān-ı ḥüsnine ḥicāb oldı anuñ'çün ḫaṭṭı
   Tā ki anı görenüñ ḳalmaya ḥaḳḳ-ı naẓarı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 216, Mısra 8). [ḥaḳḳ-ı naẓarı ḳalmaya, -ma, -y, -a]*

hāksār: *Perîşan, düşkün, hakir.*

1. Ser-i şāhān-ı ʿālem **ḫāksāruñ**

   Keyānīler ġulām-ı dāġ-dāruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 11). [ḫāksāruñ, -(u)ñ]*

<u>hāk-veş:</u> *Toprak gibi.*

1. Ādem olmaḳ dileyen cennet işigüñde şehā

   Kendüyi **ḫāk-veş** ednā ṭutar aʿlā ṭutmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 62, Mısra 6). [ḫāk-veş,]*

<u>hāl:</u> *Bir şeyin içinde bulunduğu şartların ve niteliklerin bütünü, durum, vaziyet.*

1. Müflis-i mestem düşüp ḳalsam n'ola mey-ḫānede

   Bāde-i ʿışḳuñ beni yıḳdı ḳatı **ḫālüm** ḫarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 15, Mısra 4). [ḫālüm, -üm]*
2. Yıllardur işigüñde yatur ḫasta Hüdāyī

   Ḫālinden anuñ olmaduñ āgāh Muḥammed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 28, Mısra 10). [ḫālinden, -i, -(n)den]*
3. Seyr idenler micmer içinde sipendüñ **ḫālini**

   ʿIşḳ odı yaḳmış ten-i zerd ü nizārum ṣandılar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 38, Mısra 7). [ḫālini, -i, -n, -i]*
4. ʿĀşıḳ olanuñ **ḫāli** n'ola olmasa hem-vār

   Gönlinde anuñ miḥnet ü derd ü ġam u hemm var *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 45, Mısra 1). [ḫāli, -i]*
5. Ol iki zülf-i müşk-sā itdi şikeste **ḫālümüz**

   Eyledi ḳaddümüz dü-tā ḳıldı dü-mū saḳalumuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 71, Mısra 1). [ḫālümüz, -ümüz]*
6. Görse ḫālüñ ṭaʿne itmezdi Hüdāyī **ḫāline**

   Ehl-i derd olup yaḳardı zāhid-i ṣad-sāle dāġ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 85, Mısra 9). [ḫāline, -i, -n, -e]*
7. Ṭaʿn iderdüm goy-veş **ḫāline** ser-gerdānlaruñ

   Başuma toḳınmayınca bilmedüm çevgān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 102, Mısra 5). [ḫāline, -i, -ne]*
8. ʿIşḳı ketm idemedüm ḳoñ beni ḳan aġlayayın

   Ḫāli budur ile sırrını ʿayān eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 103, Mısra 4). [ḫāli, -i]*
9. Ḳıl naẓar **ḫāline** eşkini revān eyleyenüñ

   Dem gelür ʿafv olınur ṣuçları ḳan eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 103, Mısra 1). [ḫāline, -i, -n, -e, -]*
10. Añlamaz zülfüñle çāh-ı ġabġabuñdan **ḫālümüz**

    Niçe yıl ʿömrüm esīr-i bend ü zındān olmayan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 180, Mısra 5). [ḫālümüz, -ümüz]*
11. Hüdāyī ḫastanuñ **ḫālin** ṣorarsañ ey ṭabīb-i cān

    Seni özler niçe demdür yatur miḥnet bucaġında *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 203, Mısra 9). [ḫālin, -i(n)]*

12. Sensüz ārām idemez tende dil ü cānum gel
    Ḳıl naẓar ben ḳuluñuñ **ḫāline** sulṭānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 4). [ḫāline, -i, -ne]*
13. Dimezsin bu Hüdāyī derd-mendüñ nicedür **ḫāli**
    Cefā irmez mi pāyāna nihāyet yoḳ mı hicrāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 19). [ḫāli, -i]*

hāl: *Bedende olan siyah nokta, ben.*

1. Şeb-i hecrüñde cān virdüm ḳo **ḫālüñ** göreyim ey meh
   Giceyle yola gitse gözedür ehl-i sefer kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 12, Mısra 3). [ḫālüñ, -üñ]*
2. Olupdur **ḫālüñe** üftāde ey nūr-ı baṣar kevkeb
   Yolına dürr ü gevherler niṣār itse düşer kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 12, Mısra 1). [ḫālüñe, -üñ, -e]*
3. Görse **ḫālüñ** ṭaʿne itmezdi Hüdāyī ḥāline
   Ehl-i derd olup yaḳardı zāhid-i ṣad-sāle dāġ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 85, Mısra 9). [ḫālüñ, -üñ]*
4. Dil murġını ṣayd eyledi **ḫālini** idüp beñ
   Āl-ıla yine aġ idüben zülf-i siyāhın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 152, Mısra 3). [ḫālini, -i, -n, -i]*
5. Olupdur lāle-ruḫsāruñda **ḫālüñ** ey ṣaçı miskīn
   Sevād-ı çeşm ü sevdā-ı süveydā-ı dil-i miskīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 157, Mısra 1). [ḫālüñ, -üñ]*
6. Ḫālüñ ḫayāli dīde-i terden geçer yürür
   Deryā geçen şu merdüm-i ṣāḥib-naẓar gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 232, Mısra 9). [ḫālüñ, -ün]*
7. Dāġlar yaḳdum tenümde ḥasretinde **ḫālīnüñ**
   Baş açuḳ abdālıyam cān-ıla Ḫaydar Bālī'nüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 3). [ḫālīnüñ, -i, -nüñ]*

hāl ehlin: *Tasavvufî halleri yaşayarak tadan, tanıyan mutasavvıf.*

1. ʿAceb mi raḳṣ u simāʿa gitürse **ḫāl ehlin**
   Ḥadīṣ-i şiʿr-i Hüdāyī simāʿa ḳābildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 39, Mısra 13). [ḫāl ehlin, -in]*

halās: *Ar. 1. Kurtarma. 2. kurtuluş. 3. Kurtulmuş, kurtulan. (Bu manada yalnız olmak maddesiyle kullanılır. halâs olmak: Kurtulmak).*

1. Ḫār -ı cevr ü dest-i hecrüñden Hüdāyī derdmend

   Āferīn eylerse dāmān u girībānı **ḫalāṣ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 80, Mısra 10). [ḫalāṣ,]*

halās eyle: *Kurtarmak.*

1. Öldürüp ḳayd-ı bedenden ḳıl dil ü cānı ḫalāṣ

   Ḫayra gir maḥbesden eyle bir iki cānı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 79, Mısra 2). [ḫalāṣ eyle,]*
2. Mużṭarib-ḥālem dil-i zārumdan ey ḫūnī yetiş

   Hem beni ḳurtar belādan eyle hem anı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 79, Mısra 4). [ḫalāṣ eyle,]*
3. Dil-rübālıḳ vaḳtidür ey Ḫıżr-ı vaṣl-ı yār iriş

   Eyle bu müstaġraḳ-ı deryā-ı hicrānı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 80, Mısra 6). [ḫalāṣ eyle,]*

ḫalāṣ eyledüñ: *Kurtulmak.*

1. Yine zülfüñden dili āzād ḳıl ṭut kim şehā

   Eyledüñ kāfir elinden bir müselmanı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 79, Mısra 10). [ḫalāṣ eyledüñ, -dü, -ñ]*

halās eylemez: *Kurtarmak.*

1. Eylemez İḫlāṣ Ḥaḳḳ'ı kimseler cānı ḫalāṣ

   Ya ḳaşuñdan eyleseñ ol tīr-i müjgānı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 80, Mısra 1). [ḫalāṣ eylemez, -mez]*

ḫalāṣ eylerse: *Kurtarmak.*

1. Ey Hüdāyī ḳurtulur derd-i ḥasedden müddeʿī

   Nār-ı dūzaḫdan Ḫudā eylerse şeytanı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 79, Mısra 14). [ḫalāṣ eylerse, -r, -se]*

halās eyleseñ: *Kurtarmak.*

1. Eylemez İḫlāṣ Ḥaḳḳ'ı kimseler cānı ḫalāṣ

   Ya ḳaşuñdan eyleseñ ol tīr-i müjgānı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 80, Mısra 2). [ḫalāṣ eyleseñ, -se, -ñ]*

halāṣ itdi: *Kurtarmak.*

1. ʿĀṣıḳ ol cān u dili ḳurtar ḳuyūd-ı dehrden
   Buldı ʿizzet itdi Yūsuf ehl-i zındānı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 79, Mısra 12). [ḫalāṣ itdi, -di]*
2. Murġ-ı cānı tenden uçurdı gelüp derd ü ġamuñ
   Şanki bir maḥbūsı geldi itdi yārānı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 80, Mısra 4). [ḫalāṣ itdi, -di]*

halāṣ itdüñ: *Kurtarmak.*

1. Dest-i aʿdādan dilā alduñsa ol meh-pāreyi
   Bilmiş ol şeyṭān elinden itdüñ īmānı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 80, Mısra 8). [ḫalāṣ itdüñ, -dü, -ñ]*

halāṣ itmez: *Kurtarmak.*

1. Fürḳatinden ey göñül ḳurtarmaz efgānuñ seni
   Bülbüli itmez ḳafesden āh u efgānı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 79, Mısra 6). [ḫalāṣ itmez, -mez]*

halāṣ ḳıl: *Kurtarmak.*

1. Öldürüp ḳayd-ı bedenden ḳıl dil ü cānı ḫalāṣ
   Ḫayra gir maḥbesden eyle bir iki cānı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 79, Mısra 1). [ḫalāṣ ḳıl,]*

halāṣ olmaḳ: *1. Kurtulmak.*

1. Aġız açduḳca zülfüñ hemçü s̲uʿbān
   Ḫalāṣ olmaḳ ne mümkin ḳalb-i ḥayrān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 14). [ḫalāṣ olmaḳ, -maḳ]*

halāṣ olmaz mı: *Kurtulmaz mı.*

1. ʿĀṣıḳuñ ey dāmeni gül-berg-i terden pāk-ter
   Pençe-i hecrüñden olmaz mı girībānı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 79, Mısra 8). [ḫalāṣ olmaz mı,]*

halāvet: *Hoşluk, tatlılık, zevk.*

1. Ben raḳībüñde **ḥalāvet** bulımadum hergiz
   Meger ey lebleri şekker ola ḥalvāsı leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 31, Mısra 7). [ḥalāvet,]*
2. Ḳand-ı laʿlüñle Hüdāyī derdmendüñ cānısın
   Mü'min olan saña māyildür **ḥalāvet** kānısın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 18). [ḥalāvet,]*

hāle: *Ay ve güneşin etrafında bazen görünen parlak dâire.*

1. Öykinürmiş ḫaṭuñ içre ruḫuña **ḫālede** māh
   Kişi kem olmaz-ıdı dāyiresin bilse eger *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 47, Mısra 3). [ḫālede, -de]*
2. Fikr-i ḥaddüñden çimende n'ola yaḳsa lāle dāġ
   Mihr-i ḫaṭṭuñla yaḳar gögsine mehden **hāle** dāġ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 85, Mısra 2). [hāle,]*
3. Bir māhı çeker sīneye şol kim gicelerde
   Rūşen-dil olur **hāle** gibi devr-i ḳamerde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 194, Mısra 2). [hāle,]*
4. Bu gice bir meh-i rūşen-derūnı sīneye çekmiş
   Gererse gögsini tañ mı feżā-ı çarḫda **hāle** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 199, Mısra 6). [hāle,]*
5. Gelüp bu gice eyā meh bizümle aḫşamla
   Derūn-ı bezmümüzi rūşen eyle **hāle** gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 218, Mısra 4). [hāle,]*
6. Gök fūtada cānā gören ol cism-i laṭīfüñ
   Seyr itmeye gökde güneşi **hālede** māhı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 228, Mısra 4). [hālede, -de]*
7. Mehd-i bendān-ı muraṣṣaʿ kemer-i Kāhkeşān
   Hāledür çenber-i mehd anda özi bedr-i münīr *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 40). [hāledür,]*

ḫalel bulurdı: *(Halel gelmek) Bozulmak, zarara uğramak.*

1. Ḥüsnüñ **ḫalel bulurdı** ḫaṭ-ı müşk-bārdan
   Deryā mükedder olsa bir avuç ġubārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 177, Mısra 1). [ḫalel bulurdı, -ur, -dı]*

halel irdi: *Bozulmak, yıkılmak.*

1. Ol Yūsuf-ı zamāne ḳavī-ārzū henūz
   Çāh-ı ṭabiʿate **ḫalel irdi** ḳuvāya żaʿf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 89, Mısra 10). [ḫalel irdi, -di]*

halel irmesün: *Bozulmak, yıkılmak.*

1. Ẕāt-ı şerīfine dilerin irmesün ḫalel
   Ol şūḫ-ı dil-rübā ki dinür nāmına ʿAlī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 11). [ḫalel irmesün, -me, -sün]*

ḫālet alur: *Keyif almak.*

1. Dil **ḫālet alur** şīşedeki ḳulḳul-i meyden
   Sermest ider cānı demi ehl-i derūnuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 126, Mısra 3). [ḫālet alur, -ur]*

hāletdür: *Bir şeyin içinde bulunduğu şartların ve niteliklerin bütünü, durum, vaziyet.*

1. Ne **ḫāletdür** bu k'olur ber ü bergi
   Mey-i gül-fāmı ferruḫ cāmı ferruḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 26, Mısra 3). [ḫāletdür, -dür]*

hāle-veş: *Ay ağılı, ay etrafında bazen peyda olan daire gibi.*

1. Bir mehi sīneye çek boynına şal ḳollaruñı
   Hāle-veş devr-i ḳamerde olıgör rūşen-dil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 130, Mısra 8). [hāle-veş, -ın]*

ḫālī: *Arınmış, uzak kalmış.*

1. Ḫaṭdan daḫı **ḫālī** iken levḥ-i cemāli Aḥmed'üñ
   Oḳur kitāb-ı ʿışḳını şimdi mevālī Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 110, Mısra 1). [ḫālī,]*

ḫāl-i bende-i zār: *Zavallı kulun durumu.*

1. Dār-ı fürḳatde **ḫāl-i bende-i zār**
   Luṭf idüp olınırsa istifhām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 12, Mısra 11). [ḫāl-i bende-i zār,]*

ḫālī degül: *Uzak değil II boş değil.*

1. Çıḳmadı bir dem dimāġumdan hevā-y-ıla heves
   Nāleden **ḫālī degül** ney gibi göñlüm bir nefes *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 6). [ḫālī degül,]*

hālī degüldür: *Uzak değil II boş değil.*

1. Keff-i kerīmüñ itdi dil-i baḥri münkesir
   Ḫālī degüldür anuñ içün ıżṭırābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 48). [ḫālī degüldür, -dür]*

hālī degülem: *Arınmış olmamak.*

1. Dāġ urdı dile hecr-i ḫaṭ u ḫāli Ḥüseyn'üñ
   Bir laḥẓa ġamından degülem ḫālī Ḥüseyn'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 116, Mısra 2). [ḫālī degülem, -em]*

hāl-i dil: *Gönlün hali, durumu.*

1. Ḳāle gelmez **ḫāl-i dil** dirse ʿadū yāra n'ola
   Ey Hüdāyī ḳalb olan zer ḳāle gelmez vāḳıʿā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 21). [ḫāl-i dil,]*

ḫāl-i dil-sūzını: *Gönlü yanmışın hâli II âşığın hâli.*

1. Şemʿüñ eṭrāfını bir şeb ṭolaşup pervāne
   Ḫāl-i dil-sūzını aña diledi kim yana *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Rübai 1, Mısra 2). [ḫāl-i dil-sūzını, -ın, -ı]*

hāl-i gendüm-gūn-ı dildāra: *Sevgilimin buğday renkli teni.*

1. Degişmezsem bihişti **ḫāl-i gendüm-gūn-ı dildāra**
   Hüdāyī olmayayın ʿālem içre ibn-i Ādem ben *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 163, Mısra 9). [ḫāl-i gendüm-gūn-ı dildāra, -a]*

hāl-i ʿizārıdur: *Yüzdeki ben(siyah nokta).*

1. Gülşende lāle gün yüzinüñ dāġdārıdur
   Sevdāyī eyleyen anı **ḫāl-i ʿiẕārıdur** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 14). [ḫāl-i ʿiẕārıdur, -ı, -dur]*

hāli olma: *Boş olmak.*

1. Bu gülsitāna çün-ki Hüdāyī ḳonan göçer
   Bir laḥẓa **ḫāli olma** mey-i ġam-güsārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 22). [ḫāli olma, -ma]*

ḫāli olmasa: *Boş olmak.*

1. Bir laḥẓa dilden olmasa ḫāli ġamuñ n'ola
   Ḫ'uşdur muvāfıḳ olsa kişinüñ birāderi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 221, Mısra 5). [ḫāli olmasa, -ma, -sa]*

hālī olmasun: *Boş olmak.*

1. Dil-i maḥzūn-ı Hüdāyī yazılur ḳılsa naẓar
   Olmasun levḥ-i ruḫuñ naḳş-ı ḫaṭuñdan ḫālī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 223, Mısra 10). [ḫālī olmasun, -ma, -sun]*

ḫāl-i ruḥı: *Yüzdeki ben.*

1. Ey güneş ʿārıż-ı ʿālemde olurduñ bir beñek
   Olsa ger **ḫāl-i ruḫı** sende Muḥammed Şāhuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 105, Mısra 8). [ḫāl-i ruḫı, -ı]*

hāl-i ruhuña: *Yüzdeki ben.*

1. Ḫāl-i ruḫuña yüz sürüp öldükde mezārum
   Güm güm öte āvāze-i tesbīḥ-i melekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 159, Mısra 9). [ḫāl-i ruḫuña, -uñ, -a]*

hāl-i zerdī -i çihre-i dildāruma: *Sevgilinin yüzündeki sarı ayva tüyleri.*

1. Olupdur **ḫāl-i zerdī -i çihre-i dildāruma** beñdeş

   Hüdāyī eylese gökler yüzinde ṭañ mı yir kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 11, Mısra 9).*

   [ḫāl-i zerdī-i çihre-i dildāruma, -um, -a]

hāl-i zerd-i ruḫı: *Yanağının sarı beni.*

1. Mihr olsa **ḫāl-i zerd-i ruḫı** eyleme nigāh
   Dāg ola ta deline meh-i tāb-dār-ı çarḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 24, Mısra 5). [ḫāl-i zerd-i ruḫı, -ı]*

ḫāliḳ: *Halk eden, yaratan, yaratıcı (Allah).*

1. Ḫulkı olmışdı Ḥasen nāmı Ḥüseyn
   Maẓhar ola **Ḫāliḳ'uñ** iḥsānına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 5, Mısra 4). [ḫāliḳ'uñ, -uñ]*

hālīku'l-ins: *İnsanları yaratan II Allah.*

1. Li-llāhi'l-ḥamd fāyiżu'l-inʿām
   Ḫālīḳu'l-ins u rāzıḳu'l-enʿām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 2). [ḫālīḳu'l-ins,]*

halīl: *Sadık dost.*

1. Ġam yimez idüm öldügüme ol **ḫalīlümüñ**

   Ḫʷān-ı viṣāli bir gice olsa baña naṣīb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 9, Mısra 5). [ḫalīlümüñ, -üm, -ün]*
2. Ḫayālüñ tekye-i dilde **ḫalīlüm** eyle tek mihmān

   Yolına cān-ıla serden iki ḳurbānumuz vardur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 35, Mısra 5). [ḫalīlüm, -üm]*
3. Şām-ı ġamda Kaʿbe kūyuñ saʿyin itsem ey **ḫālīl**

   Meşʿal-i nūr-ı ruḫuñdur reh-numūnı çeşmümüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 123, Mısra 5). [ḫālīl,]*
4. Ey **ḫālīlüm** Kaʿbe ḥaḳḳı ḳıbleden dönsün yüzüm

   Ḳaşlaruñdan ġayrı ger var-ısa mescūdum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 138, Mısra 3). [ḫālīlüm, -üm]*
5. Kaʿbe-i ḳalbümi gel yıḳma **Ḫālīlüm** şimdi

   Bir zamān kendü elüñle yapılan ḫānedür o *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 184, Mısra 3). [ḫālīlüm, -üm]*

6. Kaʿbe-i kūyuñda ḳurbān ol diseñ ʿāşıḳlara
   Tañrı ḥaḳḳı ey **ḫalīlüm** ḳan olur ḳan üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 200, Mısra 6). [ḫalīlüm, -üm]*
7. Süfre-i iʿcāzuñuñ mihmānlarına ey **Ḫālīl**
   Berre-i biryānıla ḳurş-ı ḳamerdür girde ḫʷān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 59). [ḫālīl,]*

hālīl-hullet: *Hz.İbrahim dostluklu.*

1. ʿİsā-nefes ü **Ḫālīl-ḫullet**
   Dānā-dil ü Dānyāl-ḥikmet *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 11). [ḫālīl-ḫullet,]*

halīl-i dil: *Gönül dostu.*

1. Didüm ol şevḳ ile bu tārīḫi
   Ol **ḫalīl-i dil** oldı mihmānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 26). [ḫalīl-i dil,]*

halīlu'llāh: *Allah'ın dostu || Hz. İbrahim Peygamber.*

1. Geçinür ʿāşıḳuñ şofī velīkin dilden āhı yoḳ
   Ḫālīlu'llāh geçer ammā tütün tütmez ocaġında *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 203, Mısra 4). [ḫālīlu'llāh,]*

halīlu'llāh: *Allah'ın dostu.*

1. Sen **Ḫālīlu'llāh** olan ʿāşıḳlara mihmān idüñ
   Hey nice mihmān ki Ḥaḳ'dan luṭf idüñ iḥsān idüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 9). [ḫālīlu'llāh,]*

ḫālin aġlaya: *Durumuna ağlamak, üzülmek.*

1. Ne ḥāletdür ki ʿāşıḳ ola yār-ı nāz-perverdüñ
   O saña aġlaya ḫālin sen aña dökesin derdüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 2, Mısra 2). [ḫālin aġlaya, -y, -a]*

ḥāline acımaz: *Merhamet etmek.*

1. Acımaz ḥāline eşkini revān eyleyenüñ
   Diñlemez nālesini āh u fiġān eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 104, Mısra 1). [ḥāline acımaz, -maz]*

ḫāliyā: *Şu anda, şimdi.*

1. Ḫʿuş dimiş ol eyleyen ḫāki naẓarla kīmyā
   Ehl-i ʿışḳuñ olmaġa kāmil ʿayārı **Ḫālīya** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 24). [ḫālīya,]*

halk: *Ahali İnsanlar.*

1. Ḳul itdi **ḫalḳı** şīve vü nāz u ʿitāb ile
   Luṭf-ı ḫiṭāb u ḥüsn-i cevābuñ ẓarāfetüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 109, Mısra 3). [ḫalḳı, -ı]*
2. Çekdi cehānı kendüye ḳullāb-ı zülf-i ser-keşi
   Aḳıtdı **ḫalḳuñ** göñlini laʿli zülāli Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 110, Mısra 4). [ḫalḳuñ, -uñ]*
3. Āyīne-ṣıfat maẓhar -ı envār-ı cemālem
   Ṣofī ne ʿaceb **ḫalḳa** görinsem kepenekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 159, Mısra 12). [ḫalḳa, -a]*
4. Dāyimā **ḫalḳa** ṣafā-baḫş olasın āb gibi
   Çeşm-i pāküñ ola meclā-ı cemāl-i Yezdān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 59). [ḫalḳa, -a]*
5. Olıcaḳ şehre revān buldı cehān **ḫalḳı** ḥayāt
   Ḳaleb-i Ādeme göyā ki ḥulūl eyledi cān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 5). [ḫalḳı, -ı]*
6. ʿAdlüñ şu deñlü eyledi ışlaḥ **ḫalḳı** kim
   Gitmez ḫaṭāya kimse ṭarīḳ-ı ṣavābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 43). [ḫalḳı, -ı]*
7. Bir oġul virdi o Vehhāb u Kerīm ü Mennān
   Gün gibi ṭoġduġı dem buldı cehān **ḫalḳı** ḥayāt *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 32). [ḫalḳı, -ı]*
8. Luṭfuñ cehāna faẓl u kemālüñ gibi delīm
   Ḫulḳuñ bu **ḫalḳa** şān-ı şerīfüñ gibi ʿaẓīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 8). [ḫalḳa, -a]*
9. ʿĀḳıl-iseñ dime Ferhād-ıla Mecnūn'a deli
   Eyleseñ **ḫalḳa** naẓar her biri bir güne deli *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 8, Mısra 2). [ḫalḳa, -a]*

halk eylemiş: *Yaratmak.*

1. Bulduñ güneş gibi şehā bürc-i leṭāfetde kemāl
   Nūr-ı cemālinden seni **ḫalḳ eylemiş** ol ẕu'l-celāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 2). [ḫalḳ eylemiş, -miş]*
2. Nūrdan **ḫalḳ eylemiş** gül gibi anı ol Cemīl
   Şemʿ-i bezm-ārā-ı ruḫsārı aña rūşen delīl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 9). [ḫalḳ eylemiş, -miş]*

ḫalḳa-ı zülf-i hümāyūnuñ: *Kutlu saçının halkası.*

1. Ḥalḳa-ı zülf-i hümāyūnuñ ġamından ey perī
   Yaḳdılar ṭāvūs-ı ḳudsīler per-ile bāle dāġ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 85, Mısra 5). [ḫalḳa-ı zülf-i hümāyūnuñ, -uñ]*

halk-ı aʿdādan: *Düşman halkı.*

1. Elinde tīġ-ı ciger-ḫārı bir aḳar ṣudur
   ʿAceb mi kendüye yol itse **ḫalḳ-ı aʿdādan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 24). [ḫalḳ-ı aʿdādan, -dan]*

halk-ı ʿālem: *Dünya halkı, herkes.*

1. Yollar üzre **ḫalḳ-ı ʿālem** zār u ḥayrān olduġın
   Ol şeh-i mülk-i cemālüñ bir selāmıdur ġaraż *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 81, Mısra 5). [ḫalḳ-ı ʿālem,]*
2. Bir ṣaçı miskīnüñ almış başına sevdāsını
   Ḫalḳ-ı ʿālem zülfine āşüfte vü şeydā-y-iken *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 161, Mısra 6). [ḫalḳ-ı ʿālem,]*
3. Ḫalḳ-ı ʿālem oldı envār-ı ruḫuñdan müstenīr
   Nitekim şemsüñ şuʿāʿından nebātāt-ı cehān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 53). [ḫalḳ-ı ʿālem,]*

ḫalḳ-ı ʿāleme: *Dünya halkı, herkes.*

1. Ṣanma şuʿāʿıdur görinen **ḫalḳ-ı ʿāleme**
   Barmaḳla gösterür seni ey şehriyār şems *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 75, Mısra 3). [ḫalḳ-ı ʿāleme, -e]*
2. Aġlatma **ḫalḳ-ı ʿāleme** fāş olmasun rāzum benüm
   Raḥm eyle dil Yaʿḳūbına ey Yūsuf-ı Mıṣr-ı cemāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 15). [ḫalḳ-ı ʿāleme, -e]*

halḳ-ı arż u semā: *Yer ve gök yaratıkları.*

1. Mü’minüñ cāyıdur bihişt-i berīn
   Didiler cümle **ḫalḳ-ı arż u semā** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 64). [ḫalḳ-ı arż u semā,]*

halḳ-ı cehān: *Dünya halkı.*

1. N’ola **ḫalḳ-ı cehān** olsa Hüdāyī gibi şeydāsı
   Naẓīrī gelmemişdür milket-i ʿOs̱mān’a ʿOs̱mān’uñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 19). [ḫalḳ-ı cehān,]*
2. Sırrumı fāş eyledüm bilsün ḳamu **ḫalḳ-ı cehān**
   Baş açuḳ abdālıyam cān-ıla Ḥaydar Bālī’nüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 15). [ḫalḳ-ı cehān,]*

halḳ-ı cehān: *Dünya halkı.*

1. Şevḳına raḳṣ ura pervāne gibi **ḫalḳ-ı cehān**
   ʿArż-ı ḥüsn itse o meh şemʿ-i şeb-efrūz gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 226, Mısra 5). [ḫalḳ-ı cehān,]*

hāllac-ı manṣūr’a: *"Ena'l-hak" "ben Allah'ım" dediği için 922'de asılarak öldürülen ünlü mutasavvuf. Bu söz gerçekte Allah'ın insanda tecelli ettiği biçimindeki tasavvuf görüşünü yansıtmaktadır.*

1. Reh-i dārü’l-viṣāl oldı resen **Ḥāllac-ı Manṣūr’a**
   Dilā ger sālik iseñ saña zülf-i dil-rübā yegdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 59, Mısra 7). [ḥāllac-ı manṣūr’a, -a]*

ḫallāl-i rūmūz-ı zikr ü tevḥīd: *Zikir ve tevhid sembollerinin çözücüsü.*

1. Ḫallāl-i Rūmūz-ı zikr ü tevḥīd
   Keşşāf-ı künūz-ı şükr ü taḥmīd *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 15). [ḫallāl-i rūmūz-ı zikr ü tevḥīd,]*

ḫālüme yanmaz: *Durumuna üzülmek.*

1. Ḥālüme yanmaz dili ʿışḳuñla sūzān olmayan
   Kimseye raḥm eylemez gögsinde īmān olmayan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 180, Mısra 1). [ḥālüme yanmaz, -maz]*

hālümi yanmaġa: *Durumunu anlatmak.*

1. Bir gice var mı **ḥālümi yanmaġa** tīr-i āh
   Mānend-i şemʿ varup öñine dikilmedi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 238, Mısra 7). [ḥālümi yanmaġa, -maġ, -a]*

Ĥālümüz: *Bir şeyin içinde bulunduğu şartların ve niteliklerin bütünü, durum, vaziyet.*

1. Goy-veş itdi bī-ḳarār ṣadme-i ṣavlecān-ı hecr
   ʿĀḳif-i kūy-i vaṣl idük var idi ḫ̬uşca **ḥālümüz** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 70, Mısra 4). [ḥālümüz, -ümüz]*

halvā: *Helva,tatlı.*

1. Ben raḳībüñde ḥalāvet bulımadum hergiz
   Meger ey lebleri şekker ola **ḥalvāsı** leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 31, Mısra 8). [ḥalvāsı, -sı]*

halvāsından: *Helva,tatlı.*

1. Öldür aġyāruñı gönder bize **ḥalvāsından**
   Pādişāhuñ fuḳarāya olur iḥsānı leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 30, Mısra 3). [ḥalvāsından, -sı, -n, -dan]*

halvet: *Çevre ile her türlü ilişkiyi kesip yalnız kalma, tenhaya çekilme.*

1. Bulmayup bir maḥrem-i rāz itmege ḳābil refīḳ
   Ḫālvetinde söyleşür kendiyle mecnūnān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 101, Mısra 12). [ḫālvetinde, -i, -n, -de]*

ham: *Büklüm, kıvrım (zülf için).*

1. Ġoncanuñ **ḫamında** gel bu reng ü būya ḳıl naẓar
   Ṣibġata'llāhuñ saña tā eyleye sırrın ʿayān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 7). [ḫamında, -ın, -da]*

<u>ham:</u> *Eğri, bükük.*

1. Olmış benefşenüñ ḳadi **ḫam** ʿārıżı kebūd
   Żarb-ı ṭabanca-ı elem-i rūzgārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 173, Mısra 11). [ḫam,]*
2. Olsun benefşe-veş ḳadi **ḫam** ġunca gibi lāl
   Her kim duʿāñı eylemeye şeyḫ ü şābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 55). [ḫam,]*

<u>ham ḳāmetüm:</u> *Eğri boy.*

1. İtsün ġubār-ı ahuñ **ḫam ḳāmetüm** zer-endūd
   Dil-keş olur be-ġāyet altun ṭoz olsa yaya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 186, Mısra 5). [ḫam ḳāmetüm, -üm]*

<u>ḫamāme-i ferruḫ-peyām-ı dost:</u> *Dosttan gelen güzel haberli güvercin.*

1. Ḫᵛuş geldüñ ey **ḫamāme-i ferruḫ-peyām-ı dost**
   Göyā ki peyk-i vaḥy-i Resūl-i Emīn'sin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 175, Mısra 3). [ḫamāme-i ferruḫ-peyām-ı dost,]*

<u>hamāyil-veş:</u> *Kılıç kuşağı.*

1. Pākdür ḳalbi Hüdāyī'nüñ gel itme ictināb
   Gir **ḫamāyil-veş** anuñ ey verd-i raʿnā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 196, Mısra 10). [ḫamāyil-veş,]*

<u>ḫamd-i ḫudā:</u> *Allah'a hamd.*

1. Baʿde **ḫamd-i Ḫudā** ve naʿt-i resūl
   Mī-konem vaṣf-ı pādişāh-ı benām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 7). [ḫamd-i ḫudā,]*

<u>ḫamdü li-llāh:</u> *Hamd, ancak Allah'adır.*

1. Nay-veş ʿışḳında maḳṣūduñ fiġān u vay idi
   Ḫamdü li-llāh kim dilā el virdi bu vāyeñ saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 4, Mısra 8). [ḫamdü li-llāh,]*

2. Ḥamdü li-llāh cān u dil buldı baḳā-ı sermedī

   Ḫıżr-veş oldı naṣībüm Çeşme-i Ḥayvān -ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 101, Mısra 5). [ḥamdü li-llāh,]*

3. Ey Hüdāyī **ḥamdü li-llāh** böyle gördük ol mehi

   Dem be-dem ʿuşşāḳa kārı nāz u istiġnā-y-iken *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 161, Mısra 11). [ḥamdü li-llāh,]*

4. Ḥamdü li-llāh ki gidüp derd ü belā-ı fürḳat

   Merhem-i sīne-i mecrūḥ-figārum geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 217, Mısra 7). [ḥamdü li-llāh,]*

5. Ḥamdü li-llāh ki şāh-ı heft-iḳlīm

   Gördi itmāmını vü buldı merām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 65). [ḥamdü li-llāh,]*

6. Ḥamdü li-llāh ki bize ol şeh-i iḳlīm-i saḫā

   Gökde isterken anı yirde idüpdür iḥsān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 13). [ḥamdü li-llāh,]*

7. Ḥażret-i Nūḥ gibi pīr ola ol tāze cevān

   Ḥamdü li-llāh ki şehenşāh-ı cehān-ı keremüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 48). [ḥamdü li-llāh,]*

8. Ḥamdü li-llāh kim görürler ḫāṣ u ʿām

   Şāhid-i inʿāmuñuñ rū-bendi yoḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kıt'a 1, Mısra 7). [ḥamdü li-llāh,]*

9. Ḥamdü li-llāh kim cehāna idüp elṭāf-ı ʿamīm

   Ḳıldı iʿṭā bir melek-sīret şehen şāh-ı ʿaẓīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 23, Mısra 1). [ḥamdü li-llāh,]*

hāme: *Kalem.*

1. Ḥāmeñ Hüdāyī bezm-i belāġat buḫūrıdur

   Ḥaṭṭ-ı siyāh-ı şiʿrüñ aña dūd-ı müşk-bār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 49, Mısra 13). [ḥāmeñ, -ñ]*

2. Engüşt-ile **ḫāme** özini nisbet idermiş

   Bir pāre yonardum elüme girse ben anı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 215, Mısra 7). [ḥāme,]*

3. Ṭabʿum Hüdāyī **ḫāmeleri** ḳıldı ḫᵛuş-kelām

   ʿİsī-i Meryem eyledi göyā ʿiẓāmı ḥayy *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 229, Mısra 11). [ḥāmeleri, -ler, -i]*

hāme-i tīrüñle: *(Sevgilinin) Oka benzeyen kirpiklerinin kalemi.*

1. Ḫāme-i tīrüñle levḥ-i sīne-i ʿuşşāḳuña

   Naḳş geçmek ey büt-i Çīn ü Ḫıṭā ḫūyuñ gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 211, Mısra 7). [ḫāme-i tīrüñle, -üñ, -le]*

hāmeler ḳıldum: *Yontmak.*

1. Yaş döküp levh-i ruḫa ḳıldum müjemden ḫāmeler
   Yāra göz nūrın döküp yazdum maḥabbet-nāmeler *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 48, Mısra 1). [ḫāmeler ḳıldum, -du, -m]*

ḫāmem oldı: *Yontulmuş kalem olmak.*

1. Ey Hüdāyī oldı ḫāmem lūle-i ʿaynu'l-ḥayāt
   Vaṣf idelden ol şeker-güftār u şīrīn-lebleri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 209, Mısra 9). [ḫāmem oldı, -dı]*

ḫāme-veş: *Kalem gibi.*

1. Ġam-ıla aġlamazdum **ḫāme-veş** ḫūn
   Çü defter yazılurdı ḳalb-i maḥzūn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 31). [ḫāme-veş,]*

ḫāmil olsa: *Taşımak.*

1. Dāl ide üştür-i mest-i felegüñ ḳāmetini
   Bār-ı ʿiṣyānumı bir dem eger olsa ḥāmil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 84). [ḥāmil olsa, -sa]*

ḫāmūş olduġı: *Susmak.*

1. Bu Hüdāyī gāh göya gāh **ḫāmūş olduġı**
   Bu ki çeşmüñ yādına geh mest ü geh ḥayrāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 50, Mısra 9). [ḫāmūş olduġı, -duġ, -ı]*

ḫān: *Padişah, hükümdar. II Sevgili.*

1. Ey benüm nāzı gibi ḳulları çoḳ **ḫānum** gel
   Günde biñ yüze güler ġunca-ı ḫandānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 134, Mısra 1). [ḫānum, -(u)m]*
2. Yād idüp āşinā-ı baḥr-i ġamın
   Geldi ben bendesine ol **ḫānum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 20). [ḫānum, -um]*
3. Ben ḳara yazulıyı aġlatma gel **ḫānum** benüm
   Şāh Maḥmūd'um göñül taḫtında sulṭānum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 3). [ḫānum, -um]*

4. Bāġ-ı ḥüsn içre ṣalın serv gibi ey **ḫānum**
   Ṣulasun yollaruñı dīde-i ḫūn-efşānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 29). [ḫānum, -um]*

hān çekeyin: *Sofra kurmak.*

1. Ḫūn-ıla ṭoldı dīde-i giryān tabaḳ tabaḳ
   Ḫayl-i ḫayālüñe çekeyin ḫān tabaḳ tabaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 95, Mısra 2). [ḫān çekeyin, -eyin]*

hān oġlınuñ: *Padişah oğlu, şehzade.*

1. Virmezüz dil zülfi tatarına her **ḫān oġlınuñ**
   İtmezüz me'vā ṭapusın degme sulṭān oġlınuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 1). [ḫān oġlınuñ, -ı, -nuñ]*

hancer: *Hançer ll sevgilinin kaşları.*

1. Dile **ḫançer** urıcaḳ çeşmi virür dil aña cān
   Nuḳldur birbirine ṣan iki mestāne ṣunar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 56, Mısra 3). [ḫançer,]*

hancer: *Hançer, kılıç.*

1. Zebān-derāz idi aʿdā görince **ḫancerini**
   Kesildi dilleri vü geçdi cümle ġavġādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 27). [ḫancerini, -i, -n, -i]*
2. Şihāb ṣanma ki Mirrīḫ ḫavf-ı tīġuñdan
   Düşürdi **ḫancerini** yire çarḫ bālādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 36). [ḫancerini, -i, -n, -i]*

hancer-i bürrana: *Keskin kılıç, hançer.*

1. Beni gördükce elin **ḫancer-i bürrana** ṣunar
   Şeh faḳīri göricek destini iḥsāna ṣunar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 56, Mısra 1). [ḫancer-i bürrana, -a]*

hançer-i bürranuñ: *Keskin kılıç, hançer.*

1. Baġrum delinüp nāvek-i müjgānuñ ucından
   Düşdüm dile ol **ḫançer-i bürranuñ** ucından *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 14). [ḫançer-i bürranuñ, -uñ]*

hancer-i dil-dūzuña: *Gönül delen hançer.*

1. Ṭutdum cigerüm **ḫancer-i dil-dūzuña** ḳarşu
   Meydān-ı maḥabbetde benem merd-i ciger-dār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 46, Mısra 3). [ḫancer-i dil-dūzuña, -uñ, -a]*

ḫançer-i müjgān: *Kirpik kılıcı II Yan bakış.*

1. Ḫūnī gözüñ ki **ḫançer-i müjgān** elindedür
   Bir demde eylese niçe biñ ḳan elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 32, Mısra 1). [ḫançer-i müjgān,]*

ḫançerle: *Hançerleyerek öldürmek.*

1. Alaylar baġlayup zülfi çeker müjgānı **ḫançerler**
   Amān virmez hemān ḳarşusına kim gelse **ḫançerler** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 6). [ḫançerler, -r]*

ḫançerler çeker: *Sevgilinin parlak yüzü üzerideki kaşları.*

1. Alaylar baġlayup zülfi çeker müjgānı ḫançerler
   Amān virmez hemān ḳarşusına kim gelse ḫançerler *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 5). [ḫançerler çeker, -er]*

handān: *Gülen.*

1. Bād-ı luṭfıyla riyāż-ı dil-i ādem ḫurrem
   Āb-ı ḫulḳıyla gül-i gülşen-i ʿālem **ḫandān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 18). [ḫandān,]*

ḫande ider: *Gülmek // mutlu olmak.*

1. Yār olmaġ-ıla bir gice beytü'l-ḥazende şemʿ
   Her ḳanda görse şimdi ider baña ḫande şemʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 84, Mısra 2). [ḫande ider, -er]*

hande iderse: *Gülmek, gülümsemek II çiçeğin tomurcuk açması.*

1. Gül-i baḫtuñ revādur bu çimende
   İderse devlet-i Ḍaḥḥaḳ'e ḫande *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 16). [ḫande iderse, -er, -se]*

ḫāne: *Ev.*

1. Yaturken **ḫānem** içre ġaflet itdüm ḳucmadum yārı
   Bilürdüm ben işüm düşse Hüdāyī bir daḫı furṣat *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 20, Mısra 9). [ḫānem, -m]*
2. Maḳbūl olur ol dilde ki ʿışḳ-ıla ola āb
   Merġūb olur ol **ḫāne** şehā olsa havādār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 45, Mısra 6). [ḫāne,]*
3. Teşrīf iderse bendeyi şāh-ı yegānemüz
   Reşk-i nigārḫāne-i Çīn ola **ḫānemüz** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 72, Mısra 2). [ḫānemüz, -müz]*
4. Ġamdan öldüm cān u dil tenden müberrādur bugün
   Luṭf idüp rūḥum gelürseñ **ḫāne** tenhādur bugün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 158, Mısra 2). [ḫāne,]*
5. Kaʿbe-i ḳalbümi gel yıḳma Ḫālīlüm şimdi
   Bir zamān kendü elüñle yapılan **ḫānedür** o *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 184, Mısra 4). [ḫānedür, -dür]*
6. Ol meh gelürse **ḫāneme** mihr-i seḥer gibi
   Çeşmümde cāy idem aña nūr-ı baṣar gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 232, Mısra 1). [ḫāneme, -me]*
7. Ḫānemi ḳalb-i Hüdāyī gibi vīrān itdüñ
   Ḳanı ol gözlerimüñ nūrı Muḥammed Şāhum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 31). [ḫānemi, -mi]*

hāne: *Ev II gönül evi.*

1. Çeşmüñ dil ü cān **ḫānesini** eyledi tālān
   Vāy ol eve kim anı ḳonak idine tatar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 45, Mısra 7). [ḫānesini, -si, -n, -i]*
2. Sīnede derdüñle dil ḫasta göñül āşüfte-ḥāl
   Ey ṭabībüm şanasın darü'ş-şifādur **ḫānemüz** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 68, Mısra 8). [ḫānemüz, -müz]*
3. Ḳurtulur baḫtum nüḫūsetden saʿādetler görem
   Gelse bir şeb **ḫāneme** ol māh-ı mesʿūdum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 138, Mısra 8). [ḫāneme, -m, -e]*

4. ʿIşḳ olsa bir göñülde ider āh-ı ātişin
   Dūdından añlanur eger od olsa **ḫānede** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 192, Mısra 4). [ḫānede, -de]*

<u>ḫāne-i cennet:</u> *Cennet evi.*

1. Menzili **ḫāne-i cennet** gibi ābād olsun
   Ḳanı ol gözlerimüñ nūrı Muḥammed Şāhum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 35). [ḫāne-i cennet,]*

<u>ḫāne-i çeşm:</u> *Göz evi.*

1. Ḥüsnüñ esbābını ḥıfẓ itmek içün ey dür-i nāb
   Ḫāne-i çeşm aña bir iki ḳapaḳlu dol-āb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 11, Mısra 2). [ḫāne-i çeşm,]*

<u>ḫāne-i ġuṣṣa-ı devrānı:</u> *Devrin kaygı evi.*

1. Seyl-i bādeyle yıḳup zühd ü veraʿ bünyādın
   Ḫāne-i ġuṣṣa-ı devrānı ḫarāb eyleyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 143, Mısra 12). [ḫāne-i ġuṣṣa-ı devrānı, -ı]*

<u>ḫāne-i ḳabrüñ:</u> *Mezar evi, kabristan.*

1. Yā Rabbi ḫᵛān-ı luṭf-ıla ṭoyla Hüdāyī'yi
   Şol dem ki ola **ḫāne-i ḳabrüñ** müsāfiri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 237, Mısra 10). [ḫāne-i ḳabrüñ, -üñ]*

<u>ḫāne-i ḳalbümde:</u> *Gönül evi.*

1. Ḫāne-i ḳalbümde yandı şemʿ-i nūr-efşān-ı şevḳ
   Cān u dil pervāne gibi oldı ser-gerdān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 102, Mısra 3). [ḫāne-i ḳalbümde, -üm, -de]*

<u>ḫāne-i ḳalbüme:</u> *Gönül evi.*

1. Ḫāne-i ḳalbüme ṣafā geldi
   Gül gibi güldi beyt-i aḥzānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 21). [ḫāne-i ḳalbüme, -üm, -e]*

hāne-i vīrānedür: *Köhne ev; dünya.*

1. Gele mi sīne-i ṣad-pāreme ol genc-i cemāl
   Şeh-nişīn ola mı bir **ḫāne-i vīrānedür** o *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 184, Mısra 8). [ḫāne-i vīrānedür, -dür]*

hāne-i zenbūr: *Arı kovanı.*

1. Nāvek-i ġamzelerüñden iñiler tende göñül
   Sīnemüz gür gür öter **ḫāne-i zenbūr** gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 236, Mısra 6). [ḫāne-i zenbūr,]*

hāneḳāh-ı dīnüñ: *Din barınağı.*

1. Maʿmūr ola **ḫāneḳāh-ı dīnüñ**
   Ḥaḳ Ḥāfiẓ u Nāṣır u Muʿīnüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 45). [ḫāneḳāh-ı dīnüñ, -üñ]*

hānekāh-ı kūyuña: *Sokağının tekkesi.*

1. Varayın **ḫāneḳāh-ı kūyuña** cānum süriyü
   Gosfend-i dil ü cānı aña iltüp ḳurbān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 169, Mısra 3). [ḫāneḳāh-ı kūyuña, -uñ, -a]*

hanīs: *Verdiği sözü, ettiği yemini yerine getirmeyen olmak.*

1. Leblerüñdür ḥayātuma bāʿiṣ
   And içersem de olmazam **ḫāniṣ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 21, Mısra 2). [ḫāniṣ, -, -]*

ḫānmān: *Ev, bark, ocak, yurt, yuva. Cān evinden ḫānmānum aldı düzd-i ġamzeler Cān evinden ḫānmānum aldı düzd-i ġamzeler.*

1. Gönlüm ne ʿizz ü cāha ne **ḫānmāna** muḥtāc
   İki cehānda ancaḳ bir yār-ı cāna muḥtāc *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 22, Mısra 1). [ḫānmāna, -a]*

hānumān: *Ev, bark, aile.*

1. Yoluñda döne döne **ḫānümānum** eyledüm ber-bād
   Ḫas ü ḫāşāk-i dehri yile viren gird-bādam ben *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 163, Mısra 3). [ḫānümānum, -um]*

<u>hār:</u> *Diken.*

1. Kuyuñda ḥużūr ile yatur ḫasta Hüdāyī
   Ger pister aña **ḫār** ola bālīn ola ḫārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 6, Mısra 14). [ḫār,]*
2. ʿAceb ne **ḫār-ıla** açıldı bāġa ol ġunca
   Kimüñ hevāsına uydı o serv-i nāz ʿaceb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 10, Mısra 3). [ḫār-ıla, -ıla]*
3. Meyl itme ey dil ol güle kim niçe **ḫārı** var
   Şol gence ṭālib olma ki yanınca mārı var *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 44, Mısra 1). [ḫārı, -ı]*

<u>hār:</u> *Eşek.*

1. Sürsün ʿadūyı cennet-i kūyuñdan ol perī
   Ādem yerine baġlaya lāyıḳ mı bir **ḫarı** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 221, Mısra 2). [ḫarı, -ı]*

<u>ḫār -ı cevr ü dest-i hecrüñden:</u> *Ayrılık eli ve eziyet dikeni.*

1. Ḫār -ı cevr ü dest-i hecrüñden Hüdāyī derdmend
   Āferīn eylerse dāmān u girībānı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 80, Mısra 9). [ḫār -ı cevr ü dest-i hecrüñden, -üñ, -den]*

<u>hār -ı firāk:</u> *Ayrılık dikeni.*

1. Reh-i viṣālüñ irerdi göñül nihāyetine
   İlişmeseydi eger dāmenine **ḫār -ı firāḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 92, Mısra 4). [ḫār -ı firāḳ,]*

<u>ḫār u ḫāralar:</u> *Diken ve mermer.*

1. Hüdāyī gibi olmış gül yüzüñ şūrīdesi lāle
   Beyābān-ı belāda **ḫār u ḫāralar** yataġıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 41, Mısra 14). [ḫār u ḫāralar, -lar]*

<u>hārā:</u> *Pek katı taş, mermer.*

1. Kuyuñda ḥużūr ile yatur ḫasta Hüdāyī

   Ger pister aña ḫār ola bālīn ola **ḫārā** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 6, Mısra 14). [ḫārā,]*

2. Ġam-ı ḫālüñ dil-i saḫt-ı ʿadūyı n'ola ḫūn itse
   İder **ḫārāyı** ey meh terbiyetle laʿl-i ter kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 12, Mısra 8). [ḫārāyı, -yı]*

harāb: *Bozulmuş, yıkılmış, viran.*

1. Müflis-i mestem düşüp ḳalsam n'ola mey-ḫānede
   Bāde-i ʿışḳuñ beni yıḳdı ḳatı ḥālüm **ḫarāb** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 15, Mısra 4). [ḫarāb,]*

harāb eyle: *Viraneye çevirmek, yıkmak; hüzün, gam, keder vermek.*

1. Mülk-i ʿadūya şal yüri İskenderāne tīġ
   Ḳaydāfe mülki gibi **ḫarāb eyle** ābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 36). [ḫarāb eyle,]*

ḫarāb eyledi: *Viraneye çevirmek, yıkmak; hüzün, gam, keder vermek.*

1. Dil-i maʿmūrı ġamuñ şöyle **ḫarāb eyledi** kim
   Beñzedür şimdi gören beyt-i Ebī Derdā'ya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 188, Mısra 5). [ḫarāb eyledi, -di]*

harāb eyleyelüm: *Viraneye çevirmek, yıkmak; hüzün, gam, keder vermek.*

1. Seyl-i bādeyle yıḳup zühd ü veraʿ bünyādın
   Ḫāne-i ġuṣṣa-ı devrānı **ḫarāb eyleyelüm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 143, Mısra 12). [ḫarāb eyleyelüm, -y, -elüm]*

ḫarāb iden: *Yıkmak, bozmak, geçersiz kılmak.*

1. Ḳalb-i Hüdāyī gibi cehānı iden ḫarāb
   Şol dil-rübā ki nāmı anuñ Muṣlī Şāhdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 19). [ḫarāb iden, -en]*

harāb ola: *Yıkılma, Yıkılmaya yüz tutma.*

1. Şol vilāyet gibi kim ola zevālinden ḫarāb
   Lerze-i tāb-ı teb-i ʿışḳuñdan oldı dil yebāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 16, Mısra 2). [ḫarāb ola, -a]*

harāb oldı: *Yıkılmak, tahrip olmak.*

1. Şehlā gözüñ gözetmeyeli oldı dil ḫarāb
   Vāy ol ʿimāretüñ ki ʿalīl ola nāẓırı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 230, Mısra 7). [ḫarāb oldı, -dı]*

harāb olursa: *Yıkılma, Yıkılmaya yüz tutma.*

1. Melāmet ehline ʿālem **ḫarāb olursa** ne ġam
   Yeter selāmet-i pāy-ı piyāle vü ser-i ḫum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 136, Mısra 7). [ḫarāb olursa, -ur, -sa]*

harāb u yebāb eyledi: *Harap ve yıkık olmak.*

1. Göñül vilāyetini eyledi ḫarāb u yebāb
   Sipāh-ı ġuṣṣa ṭurup üstine ḫavāle gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 218, Mısra 9). [ḫarāb u yebāb eyledi, -di]*

harāba vardı: *Harap duruma gelmek II Yıkılmak.*

1. Ġam ḫayli yıḳdı göñlini sensüz Hüdāyī'nüñ
   Şāhum **ḫarāba vardı** yetiş bu diyār gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 14). [ḫarāba vardı, -dı]*

harāb-ābād: *Harabe, yıkık dökük yer.*

1. Kesb-i gencīne-i ʿirfān idegör kim dem olur
   Gelmemiş gibi olasın bu **ḫarāb-ābāda** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 195, Mısra 6). [ḫarāb-ābāda, -a]*

harābāt: *Meyhaneler, içki içilen yerler.*

1. ʿĀşıḳ ṭaleb-i meyle **ḫarābāta** mı düşsün
   Bir gevher içün ṣıḳlet-i virāne mi çeksün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 241, Mısra 3). [ḫarābāta, -a]*

harābe: *Yıkıntı, harabe.*

1. Minnet Ḫudā'ya künc-i ʿanāda Hüdāyī'nüñ
   İtdi **ḫarābe** gönline genc-i ġınā naṣīb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 9, Mısra 10). [ḫarābe,]*

harām: *Şerîatçe, dince yasak edilmiş şey.*

1. Kim ki göz açdı **ḫarāma** ṣoñı vardı bāda
   Baña bu nükteyi remz itdi ḫabāb-ı bāde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 195, Mısra 1). [ḫarāma, -a]*

harāmī: *Eşkiya, yol kesen, haydut.*

1. Göz göre naḳd-i dili alduġı yetmez mi ʿaceb
   Ḳaṣd ider cāna **ḫārāmī** gözüñ inṣāf mıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 54, Mısra 4). [ḫārāmī,]*
2. Göñül almaġa gözüñ ġamz u ḳaşuñ-ıla gider
   Şol **ḫarāmī** gibi kim tīr ü kemānsuz yürimez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 64, Mısra 4). [ḫarāmī,]*
3. Naḳd-i ḳalbin ġāret itmezdi Hüdāyī bendeñüñ
   Olmasaydı ger **ḫarāmī** çeşmüñe demsāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 87, Mısra 10). [ḫarāmī,]*
4. Zülfüñ **ḫarāmī** çeşmüñ anuñ dīdebānları
   Ey şemʿ-gāh ölürsin erāzil-nişīnsin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 176, Mısra 5). [ḫarāmī,]*

harc eyledi: *Harcamak,sarf etmek.*

1. Dirhem-i eşkin Hüdāyī şu gibi **ḫarc eyledi**
   Der-geh-i ʿulyāña ey şeh eyleyince intisāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 15, Mısra 9). [ḫarc eyledi, -di]*

ḫarekāt-ı zamāneden: *Zamanın dönmesi.*

1. Żamm olsa kesr-i dil saña fetḥ ola devletüñ
   Çek ey Hüdāyī ġam **ḫarekāt-ı zamāneden** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 109, Mısra 13). [ḫarekāt-ı zamāneden, -den]*

ḥarem: *(Camilerde) Avlu.*

1. Ḳad benā mesciden aʿlā't-taḳvā
   Ḥaremeş muḥterem çü Beyt-i ḥarām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 18). [ḥaremeş, -eş]*
2. Ḥaremidür maḳām-ı Ḫızr Nebī
   ʿAlem-i sebzi serv-i Sidre-ḫırām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 57). [ḥaremidür, -i, -dür]*

ḥarem-i kūyuñdur: *Sevgilinin mahallesi.*

1. Ravża-ı cennet-i ʿālī **ḥarem-i kūyuñdur**
   Ey cemāli gül-i gülzār-ı cinānum Memi Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 15). [ḥarem-i kūyuñdur, -uñ, -dur]*

harem-i vaṣluña: *Kavuşma evi.*

1. Dil olmasa n'ola **ḥarem-i vaṣluña** maḥrem
   Maḥrūm olur ol kim çoġ ola ḥırṣ-ıla āzı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 234, Mısra 5). [ḥarem-i vaṣluña, -uñ, -a]*

ḫār-ı ġamdan: *Üzüntü dikeni.*

1. Bir kerre yılda gül gülüp açıldugı içün
   Demlerle ḫār -ı ġamdan anuñ baġrı ḫūn olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 6). [ḫār-ı ġamdan, -dan]*

ḫārīdāruñ oldı: *Müşteri, alıcı olmak.*

1. Bu āfitāb-ı ḥüsn-ile germ oldı bāzāruñ senüñ
   ʿĀlem metāʿ-ı vaṣluña oldı ḫārīdāruñ senüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 18). [ḫārīdāruñ oldı, -dı]*

harīf ü ṣāhid ü şemʿ ü şarāba: *Şarap ve mumun şahitliği ve arkadaşlığı.*

1. Belā vü derd ü ġam u hemmden olsa dil nā-çār
   Ḥarīf ü ṣāhid ü şemʿ ü şarāba çāre gerek *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 122, Mısra 6). [ḥarīf ü ṣāhid ü şemʿ ü şarāba, -a]*

hāris olmaġıl: *Hırslı olmak.*

1. Ademi ḥāṣıl eylemez bu kār
   Mezraʿ-ı dehre olmaġıl ḥāris *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 21, Mısra 8). [ḥāris olmaġıl, -ma, -ġıl]*

hārūt: *Arkadaşı Marut ile birlikte sihir yaptığı için Babil'de bir kuyuya hapsedilen ve kıyamete kadar orada kalacak olan melek.*

1. Heves-i çāh-ı ẕeḳan eyleme kim **Hārūt'uñ**
   Fikr ḳıl niçün olupdur yiri çāh-ı Bābil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 59). [hārūt'uñ, -uñ]*
2. N'ola öpsem idüp taʿẓīm ü tekrīm
   Gözüñ **Hārūt'a** eyler siḥr taʿlīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 18). [hārūt'a, -'a]*

hās: *Hususi, özel.*

1. Kesmezem ḫʷān ʿaṭāsından ümīdüm zīrā
   Luṭf u inʿāmı anuñ ʿam-durur **ḫāṣ** degül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 90). [ḫāṣ,]*

hāṣ u ʿām: *Herkes.*

1. Ḥamdü li-llāh kim görürler **ḫāṣ u ʿām**
   Şāhid-i inʿāmuñuñ rū-bendi yoḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kıt'a 1, Mısra 7). [ḫāṣ u ʿām,]*

ḫas ü ḫāşāk-i dehri: *Dünyanın çeri çöpü.*

1. Yoluñda döne döne ḫānümānum eyledüm ber-bād
   Ḫas ü ḫāşāk-i dehri yile viren gird-bādam ben *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 163, Mısra 4). [ḫas ü ḫāşāk-i dehri, -i]*

ḫas u ḫāşākümüz: *Çalı çırpı, çer çöp II değersiz, önemsiz kişiler (Rakipler ve diğer şairler bağlamında).*

1. Bostān-ı ʿömrümüz berbād iderse rūzgār
   Raḳṣ ura yine hevāñ-ıla **ḫas u ḫāşākümüz** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 67, Mısra 6). [ḫas u ḫāşākümüz, -ümüz]*

hasan: *Hassan bin Sabit. (Peygamber şairi).*

1. Hassān-ı vaḳtem ögmede ol vech-i aḥseni
   Taḥsīn iderdi görse Kemāl'üm **Ḥasan** baña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 5, Mısra 14). [ḥasan,]*

hasan: *Güzellik, iyilik, hüsn sahibi olmak. Hasan b. Ali b. Ebi Talib: Ali (r.a.)'nin büyük oğlu. Peygamber Efendimizin torunu. Kur'an'da geçen kelimelerdendir.*

1. Ḥüsni **Ḥaşan** aḫlāḳı ʿAlī sīreti Aḥmed
   Olsam yaraşur bende-i pā-māli Ḥüseyn'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 116, Mısra 5). [ḥaşan,]*

hasan balı'm: *Özel isim.*

1. Zülāl-i laʿlüñe dil-teşnedür bu ḳalb-i meyyālüm
   Gül-i bāġ-ı cinānum ruḫları ālüm **Ḥasan Balı'm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 24, Mısra 4). [ḥasan balı'm, -m]*
2. Revān-baḫş olmada laʿlüñ şarāb-ı kevs̱erüñ aynı
   Gül-i bāġ-ı cinānum ruḫları ālüm **Ḥasan Balı'm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 24, Mısra 8). [ḥasan balı'm, -m]*
3. Hüdāyī gibi lāyıḳ cümle ʿālem ḫalḳı pā-mālüñ
   Gül-i bāġ-ı cinānum ruḫları ālüm **Ḥasan Balı'm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 24, Mısra 12). [ḥasan balı'm, -m]*

ḥased olur: *Kıskanılmak.*

1. N'ola reşk eylese Ṭūbā o ḳad-i bālāya
   Bu meş̱eldür ḥased ednādan olur aʿlāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 188, Mısra 2). [ḥased olur, -ur]*

hasen: *Güzellik, iyilik, hüsn sahibi olmak. Hasan b. Ali b. Ebi Talib: Ali (r.a.)'nin büyük oğlu. Peygamber Efendimizin torunu. Kur'an'da geçen kelimelerdendir.*

1. Beyt-i şiʿrin kim itse ḥışn-ı ḥaşīn
   Ḥüsn-i naẓmın göreydi dirdi **Ḥasen** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 52). [ḥasen,]*
2. Olup vechüñ **Ḥasen** ḫulḳuñ ʿAlī ḥüsnüñ Ḥüseyn olmış
   Benüm çeşmi siyāhum ruḫları ālüm Muḥammed Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 7). [ḥasen,]*

hasenāt: *Iyilikler, iyi hâller, hayırlı işler, óasene'nin çoğulu. .*

1. Seyyi’ātını ḳamu ḳıl **ḥasenāta** tebdīl

   Rūz-ı maḥşerde anı eyleme ḫalḳ içre ḫacīl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 105). [ḥasenāta, -a]*

hasf u kesf: *Ay ve güneş tutulması için kullanılan ifade.*

1. Geldi bir niçe bed-aḫter yaʿnī kim ḳavm-i Yezīd

   Ḫasf u kesf içün o mihr ü māhı itdiler ḳırān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 84). [ḫasf u kesf,]*

ḫāsid: *Hasetçi, kıskanç.*

1. Hüdāyī şiʿrini ġayra ḳıyās ider **ḥāsid**

   Yanında pīleverüñ bir-durur güherle ḥacer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 42, Mısra 11). [ḥāsid,]*
2. Devr-i güldür beri gel bezm-i şarāb eyleyelüm
   Cigerin **ḥāsidüñ** ol bezme kebāb eyleyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 143, Mısra 2). [ḥāsidüñ, -üñ]*

hāsidān-ı ṭabʿuña: *(Aşığın) yaradılışını kıskananlar.*

1. Ey Hüdāyī ḫūb-edālarla müzeyyendür sözüñ

   Ḫāsidān-ı ṭabʿuña yoḳsa eẕā mıdur ġaraż *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 81, Mısra 10). [ḥāsidān-ı ṭabʿuña, -uñ, -a]*

ḫāṣıl: *Husule gelen. Çıkan, meydana gelen.*

1. Ḳatı gönlüñden ümīd eyler-idüm mihr ü vefā

   Seng-i ḫārādan eger sebze olaydı **ḫāṣıl** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 130, Mısra 6). [ḥāṣıl,]*

hāṣıl eylemez: *Elde etmek.*

1. Ademi **ḫāṣıl eylemez** bu kār

   Mezraʿ-ı dehre olmaġıl ḫāris *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 21, Mısra 7). [ḥāṣıl eylemez, -mez]*

hāṣıl eyler: *Elde etmek,ortaya çıkarmak.*

1. Ayaġuñ ṭopraġından **ḥāṣıl eyler** vech-i zer ḫūrşīd

   Alur ser-mūzeñüñ kepkeplerinden nūr u fer kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 11, Mısra 3). [ḥāṣıl eyler, -r]*

<u>hāṣıl it:</u> *Edinmek.*

1. Ḥāṣıl it mezraʿ-ı ʿālemde ʿamel dānesini

   Yol yaraġını niçün görmeye merd-i rāḥīl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 39). [ḥāṣıl it,]*

<u>ḥāṣıl itmişdür:</u> *Edinmek.*

1. Bir saḳāmet **ḥāṣıl itmişdür** ki ḳalb-i müstaḳīm

   Gelse Loḳmān aña dermān içün olurdı saḳīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 13). [ḥāṣıl itmişdür, -miş, -dür]*

<u>hāṣıl olan:</u> *Elde etmek, meydana gelmek.*

1. Ma'îler gey yaraşur egnüñe çün dürr-i yetīm

   Ābda **ḥāṣıl olan** gevher-i yektāsın sen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 160, Mısra 4). [ḥāṣıl olan, -an]*

<u>ḥāṣıl virmez:</u> *Ekin vermek.*

1. Derd-i cāh u ġam-ı tīmar ile bīmār olma

   Mezraʿ-ı sebz-i cehān kimseye virmez ḥāṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 8). [ḥāṣıl virmez, -mez]*

<u>hāṣıl-ı ʿömr-i girān-māye-i sulṭān-ı cehān:</u> *Cihan sultanının ağır bahalı ömrünün özü.*

1. Ḥāṣıl-ı ʿömr-i girān-māye-i sulṭān-ı cehān

   Tā ki bu māder-i şebden ṭoġa eṭfāl-i nücūm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 53). [ḥāṣıl-ı ʿömr-i girān-māye-i sulṭān-ı cehān,]*

<u>hāṣıyyet:</u> *Özellik, tesir, kuvvet.*

1. Gözlerüñ bīmārına laʿlüñ bağışlar ṣıḥḥati

   Andadur cānā Mesīḥ-i Meryem'üñ **ḫāṣıyyeti** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 14). [ḫāṣıyyeti, -i]*

haşmet: *Azameti ve itibarı.*

1. Dāyim ṭayanup ḥüsnüñe ẓulm itme gedāya
   Ḳalmaz saña bu **ḥaşmet** ile cāh Muḥammed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 28, Mısra 4). [ḥaşmet,]*

haşm-ı bī-ser ü pādan: *Başsız ve ayaksız (perişan) düşman.*

1. Ġazā güninde alursa eline tīr ü kemān
   Ḳomaya nām u nişān **ḫaşm-ı bī-ser ü pādan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 22). [ḫaşm-ı bī-ser ü pādan, -dan]*

haşm-i gerden-keş: *Boyun eğmeyen düşman.*

1. Ḫaşm-i gerden-keş ü ʿadū-i veġā
   Ola ḳapuñda kemterīn bende *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kıt'a 4, Mısra 3). [ḫaşm-i gerden-keş,]*

ḥaşr: *Allâh'ın ölülere ruhlarını geri verip onları hesaba çekmek üzere toplaması ve toplanma yerine sevk etmesi, dirilme. diriliş.*

1. Başına Ḥaḳdan ṭoḳunsun mīḫ-i laʿnet **ḥaşra** dek
   Kim o şehler ḳaşdına çekdiyse tīġ itdiyse ḳan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 85). [ḥaşra, -a]*
2. Benem ol mücrim ü ʿāṣī ki kitāb-ı günehüm
   Yazsalar **ḥaşra** degin şerḥe degüldür ḳābil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 72). [ḥaşra,]*

haşr olalum: *Yeniden dirilmek.*

1. Ḥaşr olalum gel bugün dirsem ṣalarsın yārına
   Ey sehī-ḳāmet ḳıyāmetdür senüñ ferdālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 115, Mısra 11). [ḥaşr olalum, -alum]*

haşr oldı: *Yeniden dirilmek.*

1. Ger sāye ṣala küştelerüñ ḫākine çün serv
   Ḥaşr oldı ṣanup maḳbereden ḳalduralar baş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 78, Mısra 6). [ḥaşr oldı, -dı]*

2. Ġāfil olma aç gözüñ ey münkir-i yevmü'n-nüşūr
   Gör nice **ḥaşr oldı** emvāt-ı riyāż-ı bositān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 14). [ḥaşr oldı, -dı]*

<u>haşr olduk:</u> *Kıyamet gününde, ölülerin yeniden dirilip toplanması; toplanmak, bir araya gelmek.*

1. Ol ḳıyāmet-yār-ıla bir yirde **ḥaşr olduḳ** bugün
   Rūz-ı maḥşerde meger cāy-ı bihişt-āsā-ı ʿīd *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 27, Mısra 13). [ḥaşr olduḳ, -du, -k]*

<u>haşr olınca:</u> *Kıyamet gününde, ölülerin yeniden dirilip toplanması; toplanmak, bir araya gelmek.*

1. Çarḫ-ı rifʿatde ḳuṭb-ı ʿömri şehüñ
   Ḥaşr olınca ider <u>ş</u>ebāt-ı ruḫām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 74). [ḥaşr olınca, -ınca]*
2. Dildedür **ḥaşr olınca** mihr-i ruḫuñ
   Nitekim sīnem içre īmānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 91). [ḥaşr olınca, -ınca]*

<u>haşr olmayıcaḳ:</u> *Yeniden dirilmek.*

1. Gitdi ʿaḳlum gibi ol rūḥ-ı revānum gelmez
   Yine **ḥaşr olmayıcaḳ** sīneme cānum gelmez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 66, Mısra 2). [ḥaşr olmayıcaḳ, -ma, -y, -ıcak]*

<u>haşr olup:</u> *Yeniden dirilmek.*

1. Emvāt-ı bī-şümār-ı çimen **ḥaşr olup** ḳamu
   Virdi nişāne yevme yeḳūmu'l-ḥisābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 5). [ḥaşr olup, -up]*

<u>haşra dek:</u> *Kıyamete kadar.*

1. Ḥaşra dek sürsün murādum bu merām-ı ṣalṭanat
   Mālik-i mülk-i Süleymān ḥażret-i Sulṭān Selīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 23, Mısra 7). [ḥaşra dek,]*

<u>hasret:</u> *Ayrı kalınan veya elden kaçırılan bir şeye karşı duyulan istek, tekrar görme ve kavuşma arzusu, özleyiş, özlem, iştiyak.*

1. Niçe eyyām idi ki gün yüzüñe
   Ḥasret idi bu çeşm-i giryānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 40). [ḥasret,]*
2. Dāġlar yaḳdum tenümde **ḥasretinde** ḫālīnüñ
   Baş açuḳ abdālıyam cān-ıla Ḥaydar Bālī'nüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 3). [ḥasretinde, -in, -de]*
3. Āh idem **ḥasret-ile** şām u seḥerler niçe bir
   Nār-ı ġamda niçe bir yana cigerler niçe bir *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 9). [ḥasret-ile, --ile]*

hasret-i hāl-i ʿizāruñla: *Yanağının beninin özlemi.*

1. Ḳarardı lāle-veş dil **ḥasret-i ḫāl-i ʿiẕāruñla**
   Münevver ḳıl anı gel mihr-i rūy-ı tab-dāruñla *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 19, Mısra 9). [ḥasret-i ḫāl-i ʿiẕāruñla, -uñ, -la]*

hasret-i laʿlüñle: *Sevgilinin lal taşı gibi kırmızı olan dudağının özlemi.*

1. Kūyuñda her ki **ḥasret-i laʿlüñle** virse cān
   Cennetde kevşeri aña ide Ḫudā naṣīb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 9, Mısra 3). [ḥasret-i laʿlüñle,]*
2. Kūyuñda her ki **ḥasret-i laʿlüñle** virse cān
   Cennetde kevşeri aña ide Ḫudā naṣīb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 9, Mısra 3). [ḥasret-i laʿlüñle, -üñ, -le]*

hasret-i leylī-i zülfüñle: *Leyla'nın saçının özlemi.*

1. Ḥasret-i Leylī-i zülfüñle perīşān oldum
   Ṣoyunup ʿışḳ ile Mecnūn gibi ʿüryān oldum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 5). [ḥasret-i leylī-i zülfüñle, -üñ, -le]*

hassān-ı vaḳtem: *Hasan (Hz. Muhammed döneminde yaşayıp peygamber şairi olarak ünlenmiş Arap şairi Hasan bin Sabit).*

1. Hassān-ı vaḳtem ögmede ol vech-i aḥseni
   Taḥsīn iderdi görse Kemāl'üm Ḥasan baña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 5, Mısra 13). [hassān-ı vaḳtem, -em]*

ḫasta: *Aşk derdiyle hasta düşmüş, âşık.*

1. Kuyuñda ḥużūr ile yatur **ḫasta** Hüdāyī

   Ger pister aña ḫār ola bālīn ola ḫārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 6, Mısra 13). [ḫasta,]*

2. Beni belā vü ġam u derd-i miḥnet öldürdi

   O ḳanḳı **ḫastasına** oldı çāre-sāz ʿaceb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 10, Mısra 8). [ḫastasına, -sı, -na]*

3. Ḳanuñı nūş eylesün ṣıḥḥatler olsun çeşm-i dost

   Ey Hüdāyī **ḫastaya** ġāyet münāsibdür şarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 16, Mısra 10). [ḫastaya, -y, -a]*

4. İşigüñde n'ola ʿuşşāḳa itseñ būseñi himmet

   Ṭabībüm **ḫastaya** dārü'ş-şifāda virilür şerbet *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 20, Mısra 2). [ḫastaya, -y, -a]*

5. Yıllardur işigüñde yatur **ḫasta** Hüdāyī

   Ḫālinden anuñ olmaduñ āgāh Muḥammed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 28, Mısra 9). [ḫasta,]*

6. Raḥm it ki seng-i cevr-ile **ḫasta** Hüdāyī'nüñ

   Āyīne-i ṭabiʿatinüñ inkisārı var *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 44, Mısra 9). [ḫasta,]*

7. Geçüp ʿışḳ-ı mecāzīden ḥaḳīḳat kūyına saʿy it

   Hüdāyī **ḫastaya** elbette tebdīl-i havā yegdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 59, Mısra 10). [ḫastaya, -y, -a]*

8. Sīnede derdüñle dil **ḫasta** göñül āşüfte-ḥāl

   Ey ṭabībüm ṣanasın darü'ş-şifādur ḫānemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 68, Mısra 7). [ḫasta,]*

9. Dil **ḫastasına** şerbet-i laʿlüñle emsem it

   Mecrūḥ-ı cānı merhem-i sīneñle ṣar gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 7). [ḫastasına, -sı, -n, -a]*

10. Derd-i hecrüñle helāk oldı Hüdāyī **ḫasta**

    Dirilür ānīde gel ey ʿİsī-i devrānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 134, Mısra 9). [ḫasta,]*

11. Hüdāyī **ḫastanuñ** ḥālin ṣorarsañ ey ṭabīb-i cān

    Seni özler niçe demdür yatur miḥnet bucaġında *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 203, Mısra 9). [ḫastanuñ, -ñuñ]*

12. Emdür lebi her derde vü ḥikmet nedür ammā

    Ben **ḫastaya** ölsem de gelüp virmez em anı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 214, Mısra 6). [ḫastaya, -y, -a]*

<u>hasta yaturken:</u> *Hasta yatmak.*

1. Çimende ṣanma olupdur şikūfeler tezyīn

   Ġamuñla **ḫasta yaturken** çiçek çıḳardı zemīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 4, Mısra 2). [ḫasta yaturken, -ur, -ken]*

hasta-ı belā-zede-i hāksārdan: *Hali perişan belaya uğramış hasta.*

1. Gel gel nasiḫaṭ-ister iseñ bu zamānede
   Bu **ḫasta-ı belā-zede-i ḫāksārdan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 18). [ḫasta-ı belā-zede-i ḫāksārdan, -dan]*

ḫaste: *Aşk derdiyle hasta düşmüş, âşık.*

1. Ġayrılar şīrīn lebin şeftālūsına alıcaḳ
   Ḫaste gonlüm āh idüp bu derdile eyvā didi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 239, Mısra 8). [ḫaste,]*

haste-dil: *Düşkün, yaralı gönül; zavallı, biçare aşık.*

1. Cān virür mürdeye enfās-ı Mesīḥ-laʿlüñ
   Ḫaste-diller demidür andan umarlarsa emi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 235, Mısra 8). [ḫaste-diller, -ler]*
2. Elemi ʿāleme tebdīl ola ben **ḫaste-dilüñ**
   Göşe-i ʿayn-ı ʿināyetle iderseñ nigerān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 45). [ḫaste-dilüñ, -üñ]*

haste-ḥāl: *Hasta halde, perişan hal.*

1. Ḫaste-ḥālem cism-i bī-tab u tüvānum var benüm
   Şeklüme baḳan dimez sīnemde cānum var benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 1). [ḫaste-ḥālem, -em]*

ḫaṭ: *1. yeni beliren sakal ve bıyık/ayvatüyü 2. yazı.*

1. Gülşen-i Rāz-ı ṭarāvetdür cemālüñ kim **ḫaṭuñ**
   Yazmış eṭrāfına ebyāt-ı Gülistān'ı dürüst *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 18, Mısra 3). [ḫaṭuñ, -uñ]*
2. Ḫaṭdan daḫı ḫālī iken levḫ-i cemāli Aḥmed'üñ
   Oḳur kitāb-ı ʿışḳını şimdi mevālī Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 110, Mısra 1). [ḫaṭdan, -dan]*
3. Ḫaṭṭuñuñ inşāsı nesḫ itdi berātuñ ḥikmeti[n]
   Ḳaşlaruñ itdi müşevveş ḫāṭırın tuġrālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 115, Mısra 5). [ḫaṭṭuñuñ, -uñ, -uñ]*

<u>ḫaṭ:</u> *Sevgilinin yüzündeki ayva tüyleri.*

1. Ben seyr-i sebze-zār ile nice feraḥ bulam
   Reyḥān **ḫaṭuñ** ḳoḫusını virmez çimen baña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 5, Mısra 8). [ḫaṭuñ, -un]*
2. Öykinürmiş **ḫaṭuñ** içre ruḫuña ḫālede māh
   Kişi kem olmaz-ıdı dāyiresin bilse eger *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 47, Mısra 3). [ḫaṭuñ, -uñ]*
3. Ḫaṭı altında ruḫ-ı mehveşi levḥ-i maḥfūz
   Çeşm-i pākān anı seyr itmege ġāyet maḥẓūẓ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 83, Mısra 1). [ḫaṭı, -ı]*
4. Gül yüzüñde **ḫaṭuñ** özlerse n'ola aḥbābuñ
   Ḫūbdur şevḳına gülgeşt-i çimen mehtābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 113, Mısra 1). [ḫaṭuñ, -uñ]*
5. Geçer imiş **ḫaṭuñ** esrārınuñ abdālı senüñ
   Nār-ı āhum toḳınur üstine bir gün çimenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 125, Mısra 1). [ḫaṭuñ, -un]*
6. Reyḥān **ḫaṭı** sünbül saçı gül-ruḫları būyı
   Elden ḳoma dirler baña destini sebonuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 127, Mısra 7). [ḫaṭı, -ı]*
7. İtmesün ḥaddine ḥāyil **ḫaṭını** yalvaralum
   Bize ol mihr-i żiyā-güsteri göster diyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 9). [ḫaṭını, -ı, -n, -ı]*
8. Dil rūz-nāmesine **ḫaṭuñ** olmış-ıdı ḳayd
   Yazılmadın ṣaḥāyif-i eyyāma nām-ı şām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 141, Mısra 9). [ḫaṭuñ, -uñ]*
9. Añdum **ḫaṭuñ** yazup yañılup eyledüm ḫaṭā
   Yazma günāha kātib-i defter Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 146, Mısra 5). [ḫaṭuñ, -uñ]*
10. Añla **ḫaṭuñla** ḳanlu yaşum mācerāların
    Miḫnet çimenlerinde aḳan cūybārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 177, Mısra 3). [ḫaṭuñla, -uñ, -la]*
11. Ḫūbdur fenn-i fitende **ḫaṭuñuñ** tahrīri
    Ḫūb-terdür aña nisbet lebüñüñ taḳrīri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 220, Mısra 1). [ḫaṭuñuñ, -uñ, -uñ]*
12. Āhum **ḫaṭuñ** gelince boyandı ḳaralara
    Miskīn Hüdāyī öldi diyü mātem eyledi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 222, Mısra 9). [ḫaṭuñ, -uñ]*

<u>ḫaṭā:</u> *1. Yanlış, yanlışlık. 2. Yanılma.*

1. Seni sevdümse şāhum n’ola luṭf eyle beni öldür
   Eger ḳuldan **ḫaṭa** gelse şehenşehden ʿaṭā yegdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 59, Mısra 6). [ḫaṭa,]*
2. Yanuñda bunca **ḫaṭām** ey şeh-i ḫuceste-ḫışāl
   Ṭutam ki ʿafv olına ya ḥicābı n’eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 170, Mısra 9). [ḫaṭām, -m]*
3. Ḫaṭā bizden ʿaṭā senden olursa n’ola ʿādetdür
   Reʿayādan güneh şehden riʿāyet yā Resūla’llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 204, Mısra 7). [ḫaṭā,]*
4. ʿAdlüñ şu deñlü eyledi ışlaḥ ḫalḳı kim
   Gitmez **ḫaṭāya** kimse ṭarīḳ-ı ṣavābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 44). [ḫaṭāya, -ya]*

ḫaṭā eyledüm: *Yanlışlık yapmak, hata etmek.*

1. Añdum ḫaṭuñ yazup yañılup eyledüm ḫaṭā
   Yazma günāha kātib-i defter Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 146, Mısra 5). [ḫaṭā eyledüm, -dü, -m]*

ḫātem-i cām-ı lebīn: *Dudak kadehinin mührü.*

1. Almış eline **ḫātem-i cām-ı lebīn** ʿadū
   Ol dīvdür ki mühr-i Süleymān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 32, Mısra 9). [ḫātem-i cām-ı lebīn, -in]*

ḫātem-i enbiyā: *Son peygamber*.

1. Ve’ṣ-ṣalātu ʿalā rasūli’llāh
   Ḫātem-i enbiyā ʿaleyhi’s-selām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 4). [ḫātem-i enbiyā,]*

ḫaṭ-ı müşk-bārdan: *Misk kokulu ayva tüyleri.*

1. Ḫüsnüñ ḫalel bulurdı **ḫaṭ-ı müşk-bārdan**
   Deryā mükedder olsa bir avuç ġubārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 177, Mısra 1). [ḫaṭ-ı müşk-bārdan, -dan]*
2. Rūy-ı cemīlüñ üzre **ḫaṭ-ı müşk-bārdan**
   Bāġ-ı siyādet içre reyāḥīn-i ḫᵛuş-nesīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 17). [ḫaṭ-ı müşk-bārdan, -dan]*

ḫaṭ-ı müşk-bār-ı yār: *Misk yağdıran ayva tüyleri.*

1. Didi buḫūr-ı bezme **ḫaṭ-ı müşk-bār-ı yār**
   N'eyler ʿaceb ki ben var-iken encümende bu *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 11). [ḫaṭ-ı müşk-bār-ı yār,]*

ḫaṭ-ı reyḥāna: *Sevgilinin hoş kokulu ayva tüyleri.*

1. Kimdür yüzüñde bu **ḫaṭ-ı reyḥāna** ṭaʿn ide
   Kāfirdür ol ki ḥażret-i Ḳur'ān'a ṭaʿn ide *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 185, Mısra 1). [ḫaṭ-ı reyḥāna, -a]*

ḫaṭ-ı sebz: *Yeni terleyen bıyıklar.*

1. Ḳılmış dudaġuñ ol **ḫaṭ-ı sebz** içre ḳūt-ı cān
   Āb-ı Ḥayāt'ı ḳāleb-i Ḫıżr'a iden revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 156, Mısra 1). [ḫaṭ-ı sebz,]*

ḫaṭ-ı sebz-i lebüñ: *Dudağının kenarındaki ince tüyler.*

1. Ḫaṭ-ı sebz-i lebüñ ey Mıṣr-ı ḥüsne Yūsuf-ı Kenʿān
   Nebāt-ı tāzedür göya olur andan şeker peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 7). [ḫaṭ-ı sebz-i lebüñ,]*
2. Ḫaṭ-ı sebz-i lebüñ ey Mıṣr-ı ḥüsne Yūsuf-ı Kenʿān
   Nebāt-ı tāzedür göya olur andan şeker peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 7). [ḫaṭ-ı sebz-i lebüñ,]*
3. Ḫaṭ-ı sebz-i lebüñ ey Mıṣr-ı ḥüsne Yūsuf-ı Kenʿān
   Nebāt-ı tāzedür göya olur andan şeker peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 7). [ḫaṭ-ı sebz-i lebüñ,]*
4. Ḫaṭ-ı sebz-i lebüñ ey Mıṣr-ı ḥüsne Yūsuf-ı Kenʿān
   Nebāt-ı tāzedür göya olur andan şeker peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 7). [ḫaṭ-ı sebz-i lebüñ,]*
5. Ḫaṭ-ı sebz-i lebüñ ey Mıṣr-ı ḥüsne Yūsuf-ı Kenʿān
   Nebāt-ı tāzedür göya olur andan şeker peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 7). [ḫaṭ-ı sebz-i lebüñ,]*
6. Ḫaṭ-ı sebz-i lebüñ ey Mıṣr-ı ḥüsne Yūsuf-ı Kenʿān
   Nebāt-ı tāzedür göya olur andan şeker peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 7). [ḫaṭ-ı sebz-i lebüñ, -üñ]*

ḫaṭ-ı sebz-i lebüñ: *Irmağın kenarında biten yeşil otlar.*

1. Ḫaṭ-ı sebz-i lebüñ ey Mıṣr-ı ḥüsne Yūsuf-ı Kenʿān
   Nebāt-ı tāzedür göya olur andan şeker peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 7). [ḫaṭ-ı sebz-i lebüñ,]*

<u>haṭ-ı ser-sebz ü muṭarrāña:</u> *Yüzde yeni çıkan yeşil ve taze ayva tüyleri.*

1. Nice beñzer **ḫaṭ-ı ser-sebz ü muṭarrāña** senüñ
   Müteġayyir olur ey dil ki ölür reng-i çimen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 166, Mısra 7). [ḫaṭ-ı ser-sebz ü muṭarrāña, -ñ, -a]*

<u>haṭ-ı yāḳūt:</u> *(Sevgilinin) yakut gibi kırmızı ayva tüyleri.*

1. Olmaz **ḫaṭ-ı Yāḳūt** lebüñ gibi şafā-baḫş
   Taṣvīr yazarsa n'ola cān virmez e Mānī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 214, Mısra 3). [ḫaṭ-ı yāḳūt,]*

<u>haṭ-ı yāḳūt -ı laʿli:</u> *Lal dudağının Yakut hattı.*

1. Ey **ḫaṭ-ı Yāḳūt -ı laʿli** mūnis-i cānum benüm
   Zülf-i reyḥānı enīs-i ḳalb-i ḥayrānum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 1). [ḫaṭ-ı yāḳūt -ı laʿli, -i]*

<u>haṭ-ı yāḳūt-ı laʿlüñ:</u> *La'l dudağının yakut hattı.*

1. Hüdāyī'yem **ḫaṭ-ı Yāḳūt-ı laʿlüñ** görmesem bir ān
   Cemālüñ muṣḥafı ḥaḳḳı yazılmaz bu dil-i ġamgīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 157, Mısra 9). [ḫaṭ-ı yāḳūt-ı laʿlüñ, -üñ]*

<u>haṭīb:</u> *Camide hutbe okuyan; güzel, düzgün konuşan kimse.*

1. ʿArş-ı Raḥmāndur anda lāyıḳdur
   Bü'l-beşer hem **ḫaṭīb** ola hem imam *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 52). [ḫaṭīb,]*

<u>hātif:</u> *Sesi işitilip de kendisi görülmeyen; seslenici.*

1. Didi **hātif** mevtine tārīḫi
   Raḥmet-i Yezdān Ḥüseyn'üñ cānına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 5, Mısra 5). [hātif,]*

hāṭır: *Akl, fikir, düşünce.*

1. Ḫaṭṭuñuñ inşāsı nesḫ itdi berātuñ ḥikmeti[n]
   Ḳaşlaruñ itdi müşevveş **ḫāṭırın** tuġrālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 115, Mısra 6). [ḫāṭırın, -ın]*

hāṭır-ı mecmūʿamuz: *Kitabın ortası. II kalbin ortası, içi.*

1. Ḫāṭır-ı mecmūʿamuz gitdi perīşān eyledi
   Ey Hüdāyī ol perī-şān-ı perīşān-ı İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 17). [ḫāṭır-ı mecmūʿamuz, -muz]*

hāṭır-ı pür-melālümüz: *Üzüntülü gönül.*

1. Zinde-dil eylemiş bizi ʿışḳ-ıla ḥayy ü lā-yemūt
   Ölmeden eylemez ḥaẕer **ḫāṭır-ı pür-melālümüz** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 70, Mısra 8). [ḫāṭır-ı pür-melālümüz, -ümüz]*

hāṭırı yapıldı: *Kırılmış gönlün alınması, tekrar mutlu olması.*

1. Leylā elinde kāse-i Mecnūn-ı ʿĀmirī
   Ṣūretde şındı maʿnīde yapıldı ḫāṭırı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 230, Mısra 2). [ḫāṭırı yapıldı, -dı-ı]*

hāṭır-ı yār: *Sevgilinin gönlü.*

1. Ḫāṭır-ı yār içün aġyārını medḥ eyleyicek
   Tīġ u ḫançer diline başına şeşper diyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 11). [ḫāṭır-ı yār,]*

hatt: *(Sevgili'nin) yüzündeki ayva tüyleri.*

1. Boyını ḳābil degüldür müşk penhān eylemek
   Ḫaṭṭuñ esrārın n'ola keşf itse bu ġammāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 86, Mısra 6). [ḫaṭṭuñ, -uñ]*
2. Ḫaṭṭuñ ki yazdı muṣḥaf-ı ḥüsnüñ varaḳ varaḳ
   Eṭfāl-i diller oḳudı anı sebaḳ sebaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 98, Mısra 1). [ḫaṭṭuñ, -uñ]*

3. Fikr eylemek lebüñ baña her gün mey-i ṣabūḥ
   Ḫaṭṭuñ ġamın yimek baña her şeb ṭaʿām-ı şām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 141, Mısra 8). [ḫaṭṭuñ, -uñ]*
4. Ḫaṭṭuñ Ḫıżır dirilse yañaġuñda vechi var
   Cennetde Ḫaḳ virür kişiye ʿömr-i cāvidān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 156, Mısra 3). [ḫaṭṭuñ, -uñ]*
5. Ḫʿān-ı ḥüsnine ḥicāb oldı anuñ'çün **ḫaṭṭı**
   Tā ki anı görenüñ ḳalmaya ḥaḳḳ-ı naẓarı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 216, Mısra 7). [ḫaṭṭı, -ı]*
6. Kākülüñ taʿvīż-i cān **ḫaṭṭuñ** maḥabbet āyeti
   Sevmesün yā n'eylesün bu ḳalb-i meyyālüm seni *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 15). [ḫaṭṭuñ, -uñ]*

ḫaṭṭ u ḫāldür: *Sakal ve ben, yanak.*

1. Zāhid gözetdügüm ḳoyup evḳāt-ı ḫamseyi
   Bu zülf ü ʿārıż u ḳad ü bu **ḫaṭṭ u ḫāldür** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 37, Mısra 10). [ḫaṭṭ u ḫāldür, -dür]*

ḫaṭṭ u zülfine: *Saçın ve ayva tüylerin.*

1. Dirlerse **ḫaṭṭ u zülfine** ey dil müşābihüz
   Müruñ yüzini bas yere māruñ başını ez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 63, Mısra 7). [ḫaṭṭ u zülfine, -in, -e]*

ḫaṭṭ-ı ʿanber-sāy: *Sakalına, ayva tüylerine koku sürülmüş.*

1. Kitāb-ı Gülşen-i Rāz içre berg-i sünbüldür
   Ṣaḥīfe-i ruḫuñ üzre bu **ḫaṭṭ-ı ʿanber-sāy** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 212, Mısra 4). [ḫaṭṭ-ı ʿanber-sāy,]*

ḫaṭṭ-ı ʿaraḳ-fişān: *(Sevgilinin) ter saçan ayva tüyleri.*

1. Virmiş leṭāfet ol lebe **ḫaṭṭ-ı ʿaraḳ-fişān**
   Ṣāfī şarāb-ı verde ḳonan müşk-i ter gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 232, Mısra 11). [ḫaṭṭ-ı ʿaraḳ-fişān,]*

ḫaṭṭ-ı ġubār-ı cānān: *Sevgilinin yanağındaki ayva tüylerinin tozu.*

1. Ey Hüdāyī bite ravżamda benüm mihr-i giyāh
   Ḫāk iderse tenümi **ḫaṭṭ-ı ġubār-ı cānān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 168, Mısra 12). [ḫaṭṭ-ı ġubār-ı cānān,]*

<u>haṭṭ-ı lāciverd olmak:</u> *Mavi çizgi olmak.*

1. Nedür ey meh yüzüñ saḥfında **ḫaṭṭ-ı lāciverd olmaḳ**
   Nedür mirʿāt-ı cān üzre dem-ā-dem böyle gerd olmaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 93, Mısra 1). [ḫaṭṭ-ı lāciverd olmaḳ, -maḳ]*

<u>haṭṭ-ı misk-fām:</u> *Misk kokulu ayva tüyleri.*

1. Ḥüsnüñ ziyād ider gelicek **ḫaṭṭ-ı misk-fām**
   Efzūn olur żiyāsı mehüñ irişince şām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 140, Mısra 1). [ḫaṭṭ-ı misk-fām,]*

<u>haṭṭ-ı müşkīni-ile:</u> *Yüzünde bulunan mis kokulu ayva tüyleri.*

1. Ḫaṭṭ-ı müşkīni-ile ruḫsārın görenler didiler
   Ey Hüdāyī böyle bir şemʿ-i muʿanber görmedük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 107, Mısra 9). [ḫaṭṭ-ı müşkīni-ile, -i, -ile]*

<u>haṭṭ-ı reyḥānī ṭutmış:</u> *Reyhani hattıyla yazılmış yazı.*

1. Muṣḥaf-ı ḥüsnüñ ki ṭutmış ḫaṭṭ-ı reyḥānī dürüst
   Tāze defterdür yazılmış resm-i ʿOs̱mānī dürüst *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 18, Mısra 1). [ḫaṭṭ-ı reyḥānī ṭutmış, -mış]*

<u>hatt-ı ruḥ-ı yār:</u> *Sevgilinin yanağındaki ayva tüyleri.*

1. İḫtiyār elde degül ṣabra ise ṭāḳat yoḳ
   ʿÖmr ise **ḫatt-ı ruḫ-ı yār** gibi müstaʿcil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 78). [ḫatt-ı ruḫ-ı yār,]*

<u>haṭṭ-ı ruḥuñ:</u> *Yüzdeki ayva tüyleri.*

1. Nāfeyi **ḫaṭṭ-ı ruḫuñ** sürdi çıḳardı Rūm'dan
   Ḳand-ı Mıṣr'uñ başına laʿlüñ külāhın ḳıldı teng *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 106, Mısra 5). [ḫaṭṭ-ı ruḫuñ, -uñ]*

haṭṭ-ı sebzüñ: *Yeşil ayva tüyü.*

1. Ḫaṭṭ-ı sebzüñ göyiyā bu laʿl-i rūḥ-efzā ile
   Ḫıżr'dur kim hem-dem olmış ḥażret-i ʿİsā-y-ıla *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 5). [ḫaṭṭ-ı sebzüñ, -üñ]*

ḫaṭṭ-ı siyāh-ı şiʿrüñ: *Şiirin kara yazısı.*

1. Ḫāmeñ Hüdāyī bezm-i belāġat buḫūrıdur
   Ḫaṭṭ-ı siyāh-ı şiʿrüñ aña dūd-ı müşk-bār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 49, Mısra 14). [ḫaṭṭ-ı siyāh-ı şiʿrüñ, -üñ]*

havā: *Hava.*

1. Dilerseñ ʿışḳ-ı pāk-i yārı sīneñ çāk çāk eyle
   Çoġ it revzenlerin ḳaṣruñ aña her dem **havā** gelsün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 167, Mısra 8). [havā,]*

havā: *Gökyüzü.*

1. ʿUzlet-nişīn-i künc-i dil ol cümleden geçüp
   Ey tīr-i dost gel berü yiter **havāda** gez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 63, Mısra 6). [havāda, -da]*

havādār olsa: *Havadar olmak.*

1. Maḳbūl olur ol dilde ki ʿışḳ-ıla ola āb
   Merġūb olur ol ḫāne şehā olsa havādār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 45, Mısra 6). [havādār olsa, -sa]*

havā-ı āhuñdan: *Ah soluğu.*

1. Āb-ı eşk ü **havā-ı āhuñdan**
   Tāze vü ter-durur gülistānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 59). [havā-ı āhuñdan, -uñ, -dan]*

havāle: *Göndermek; atmak.*

1. Göñül vilāyetini eyledi ḫarāb u yebāb
   Sipāh-ı ġuṣṣa ṭurup üstine **ḫavāle** gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 218, Mısra 10). [ḫavāle,]*

havāya münḳalib oldum: *Havaya karışmak, buharlaşmak.*

1. Görince pertev-i mihr-i cemālin ol māhuñ
   Havāya münḳalib oldum seḥerde jāle gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 218, Mısra 8). [havāya münḳalib oldum, -du, -m]*

havāyī oldı: *Havaya karışmak, II Aşık olmak.*

1. Havāyī oldı Hüdāyī seḥerde jāle gibi
   Görince ol yañaġı āfitābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 171, Mısra 13). [havāyī oldı, -dı]*

havf idüp: *Korkmak.*

1. Āşikāre gelmez-iseñ **ḫavf idüp** aġyārdan
   Ey perī luṭf it gel eyle bārī penhān İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 11). [ḫavf idüp, -üp]*

havf itme: *Korkmak II çekinmek.*

1. Ḫavf itme müstaḳīm iseñ ey dil ṣırāṭdan
   Saʿy it ṭarīḳ-ı ʿışḳa ki rāh-ı hüdā budur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 58, Mısra 11). [ḫavf itme, -me]*

havf-ı tīġuñdan: *Kılıç korkusu.*

1. Şihāb ṣanma ki Mirrīḫ **ḫavf-ı tīġuñdan**
   Düşürdi ḫancerini yire çarḫ bālādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 35). [ḫavf-ı tīġuñdan, -uñ, -dan]*

ḫavrā: *Ahu gözlü kadın, kız. Cennetteki Huri adı verilen kızlar.*

1. Ḥavrā gözine sürme iderken ġubārumuz
   Ol nūr-ı dīdeʿaynına almaz belā budur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 58, Mısra 9). [ḥavrā,]*
2. Gül gibi bir kez seni kim ḳoysa cānā ḳoynına
   Girmez-ise ġam yimez cennetde **ḥavrā** ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 197, Mısra 2). [ḥavrā,]*
3. Beyt-i maʿmūr-ıla **ḥavrāyı** göze göstermeye
   Görse ṣofī ġunca-leblerle ṭolu mektebleri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 209, Mısra 7). [ḥavrāyı, -y, -ı]*

havż: *Havuz II cevher, hazine.*

1. Bezmümüz cennet ṣurāḥī lūle-i ʿaynu'l-ḥayāt
   Sāḳīyā anuñ öñinde **ḥavżdur** peymānemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 68, Mısra 4). [ḥavżdur, -dur]*

havż-ı bilūrīn eylemiş: *Billurdan havuz haline getirmek.*

1. Çeşme-i laʿlüñi bünyād iden üstād-ı ezel
   Eylemiş ḥavż-ı bilūrīn aña çāh-ı ẕeḳanuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 125, Mısra 10). [ḥavż-ı bilūrīn eylemiş, -miş]*

hāy ile hūnuñ: *Gürültü, şamata, kafa patlatan boş söz ve davranışlar.*

1. Şevḳ-ı mey-i laʿlüñle imiş vechini bildüm
   mey-ḫāne vü mescidde olan **hāy ile hūnuñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 126, Mısra 6). [hāy ile hūnuñ, -nuñ]*

ḫayāl: *1. Aslı olmadığı halde zihinde kurulan şey, düş 2. Bir kişi, olay veya nesnenin zihinde canlanan, biçimlenen sûreti.*

1. Ḫayālüñ tekye-i dilde ḫalīlüm eyle tek mihmān
   Yolına cān-ıla serden iki ḳurbānumuz vardur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 35, Mısra 5). [ḫayālüñ, -üñ]*
2. Fikr-i miyānuñ eylemek ince **ḫayāldür**
   Rāz-ı dehānuñ añlayı bilmek muḫāldür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 37, Mısra 1). [ḫayāldür, -dür]*
3. Ger ola ḳīl ü ḳalümüz vaṣf-ı miyān u laʿl-i yār
   Nāzük olur makalümüz ince düşer **ḫayālümüz** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 71, Mısra 4). [ḫayālümüz, -ümüz]*

4. Şems ü mehi ḳıldı ḫacil ruḫsār-ı āli Aḥmed'üñ
   İtdi hilāli münfaʿil ḳaşı **ḫayāli** Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 111, Mısra 2). [ḫayāli, -i]*
5. Ḫālüñ **ḫayāli** dīde-i terden geçer yürür
   Deryā geçen şu merdüm-i ṣāḥib-naẓar gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 232, Mısra 9). [ḫayāli, -i]*

ḫayāl-i cemāl-i cemīl-i dost: *Dostun güzel yüzünün hayali.*

1. Dīdemdedür **ḫayāl-i cemāl-i cemīl-i dost**
   Yūsuf gibi ki keffe-yi mīzān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 32, Mısra 11). [ḫayāl-i cemāl-i cemīl-i dost,]*

ḫayāl-i cemāl-i cemīl-i dost: *Dostun güzel yüzünün hayali.*

1. Dīdemdedür **ḫayāl-i cemāl-i cemīl-i dost**
   Yūsuf gibi ki keffe-yi mīzān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 32, Mısra 11). [ḫayāl-i cemāl-i cemīl-i dost,]*

ḫayāl-i cemāl-i cemīl-i dost: *Dostun güzel yüzünün hayali.*

1. Dīdemdedür **ḫayāl-i cemāl-i cemīl-i dost**
   Yūsuf gibi ki keffe-yi mīzān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 32, Mısra 11). [ḫayāl-i cemāl-i cemīl-i dost,]*

ḫayāl-i ḫāli: *Bedende olan noktanın, benin hayali.*

1. Şarāb-ı ʿışḳı yeter tende tābı n'eyleyeyin
   Ḫayāl-i ḫāli yeter gözde ḫʷābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 170, Mısra 2). [ḫayāl-i ḫāli,]*

ḫayāt: *(Ar.) Hayat, yaşam.*

1. Leblerüñdür **ḫayātuma** bāʿiṣ
   And içersem de olmazam ḫāniṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 21, Mısra 1). [ḫayātuma, -um, -a]*

ḥayāt buldı: *Taze can bulmak.*

1. Olıcaḳ şehre revān buldı cehān ḫalḳı ḥayāt
   Ḳaleb-i Ādeme göyā ki ḥulūl eyledi cān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 5). [ḥayāt buldı, -dı]*
2. Bir oġul virdi o Vehhāb u Kerīm ü Mennān
   Gün gibi ṭoġduġı dem buldı cehān ḫalḳı ḥayāt *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 32). [ḥayāt buldı, -dı]*

ḥayāt virürdi: *Canlılık vermek, canlandırmak.*

1. Raḥmet idi evvelüñ ʿuṣṣāḳa virürdi ḥayāt
   Bulmış idi evṣaṭuñda maġfiret cümle ʿuṣāt *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 13). [ḥayāt virürdi, -ür, -di]*

ḥayāt-baḫş-ı aḥibbā: *Hayat verici dostlar.*

1. Demende nuṭḳ-ı lebi mühlik-i ʿadū ammā
   Ḥayāt-baḫş-ı aḥibbā dem-i Mesīḥā'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 32). [ḥayāt-baḫş-ı aḥibbā,]*

ḥayāt-ı cāvidānīdür: *Sonsuz hayat.*

1. Lebüñ cāmını nūş itmek **ḥayāt-ı cāvidānīdür**
   Pıyālem gözlerüm nūrı cemāli şems-i raḫşānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 19). [ḥayāt-ı cāvidānīdür, -dür]*

ḥaydar bālī'nüñ: *Haydar Bali.*

1. Dāġlar yaḳdum tenümde ḥasretinde ḫālīnüñ
   Baş açuḳ abdālıyam cān-ıla **Ḥaydar Bālī'nüñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 4). [ḥaydar bālī'nüñ, -nüñ]*
2. Ġam degül yolında ḳurbān oluban virsem seri
   Baş açuḳ abdālıyam cān-ıla **Ḥaydar Bālī'nüñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 8). [ḥaydar bālī'nüñ, -nüñ]*

3. Ṭavḳ-ı ʿışḳın boynuma taḳdum Ḳalenderler gibi
   Baş açuḳ abdālıyam cān-ıla **Ḥaydar Bālī'nüñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 12). [ḥaydar bālī'nüñ, -nüñ]*
4. Sırrumı fāş eyledüm bilsün ḳamu ḫalḳ-ı cehān
   Baş açuḳ abdālıyam cān-ıla **Ḥaydar Bālī'nüñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 16). [ḥaydar bālī'nüñ, -nüñ]*
5. Cümleten ʿālem Hüdāyī gibi ser-gerdānıdur
   Baş açuḳ abdālıyam cān-ıla **Ḥaydar Bālī'nüñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 20). [ḥaydar bālī'nüñ, -nüñ]*

hayder: *Özel isim.*

1. Yoḳ-durur mis̱li vilāyetde bugün **Ḥayder** gibi
   İşiginde ḳara ḳulıyam anuñ Ḳanber gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 9). [ḥayder,]*

ḥayder-i kerrār: *Hz. Ali.*

1. İki dillü olanı yoluñda şāhum iki dil
   Eyledi bir mārı yırtup **Ḥayder-i Kerrār** iki *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 233, Mısra 6). [ḥayder-i kerrār,]*

ḥayderī oldum: *Haydarî olmak.*

1. Bürc-i ḥüsn üzre görelden ol meh-i mihr-aḫteri
   Cān u dilden tekye-i ʿışḳında oldum Ḥayderī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 6). [ḥayderī oldum, -du, -m]*

hāyil itmesün: *Engel, perde olmak.*

1. İtmesün ḥaddine ḥāyil ḫaṭını yalvaralum
   Bize ol mihr-i żiyā-güsteri göster diyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 9). [ḥāyil itmesün, -me, -sün]*

hāyil olmasa: *Engel, mâni olmak.*

1. Görse dil mihr-i ruḫuñ Kaʿbe-i vuṣlatda müdām
   Şām-ı hicrān gelüp olmasa arada ḥāyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 131, Mısra 4). [ḥāyil olmasa, -ma, -sa]*

<u>hayli:</u> *"Epey, çok".*

1. Ḫayl-i eşküm sīne ṣaḥrāsında seyr iden didi
   Ḫayli demdür böyle deryā gibi ʿasker görmedük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 107, Mısra 4). [ḫayli,]*
2. Şöyle beñzer ḳad-i bālāña irişmek dilemiş
   Ḫaylī tolaşması var serve yine yāsemenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 125, Mısra 6). [ḫaylī,]*
3. Ġam **ḫayli** yıḳdı göñlini sensüz Hüdāyī'nüñ
   Şāhum ḫarāba vardı yetiş bu diyār gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 13). [ḫayli,]*
4. Didüm yoluña niṣār itdi sīm-i eşki gözüm
   Didi o şāh-ı cehān **ḫaylī** terlemiş merdüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 136, Mısra 2). [ḫaylī,]*
5. Beñzetdi gerçi kendüyi luṭf issi ḳalbüñe
   Ḫaylī şovuḳluḳ eyledi mermer Ḳayacıgum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 145, Mısra 4). [ḫaylī,]*
6. İrişmez ol mehe feryād u nāle-i seḥerüm
   Bülend mertebedür **ḫaylī** maṭmaḥ-ı naẓarum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 147, Mısra 2). [ḫaylī,]*
7. Ḫaylī ṣudāʿ virdi bize pendi nāṣıḥuñ
   Mey sür ki sāḳī ol baña yigdür gül-ābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 162, Mısra 7). [ḫaylī,]*

<u>ḫayl-i bahār:</u> *Bahar sürüsü.*

1. Ḫayl-i bahār sürdi yine sebze-zārdan
   Bād-ı ḫazān ḳovıldı yemīn ü yesārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 173, Mısra 1). [ḫayl-i bahār,]*

<u>hayl-i düşmenān:</u> *Düşman sürüsü.*

1. Tīrüñ hevādan inse ḳaçar **ḫayl-i düşmenān**
   Olur gürūh-ı dīv gürīzān şihābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 37). [ḫayl-i düşmenān, -ān]*

<u>hayl-i eşküm:</u> *Gözyaşı seli.*

1. Ḫayl-i eşküm sīne ṣaḥrāsında seyr iden didi
   Ḫayli demdür böyle deryā gibi ʿasker görmedük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 107, Mısra 3). [ḫayl-i eşküm, -üm]*

<u>ḫayl-i ḫāṣa:</u> *Özeller öbeği.*

1. Bendeñüñ luṭf eyle ey maḥmūd-ı mülk-i ʿizz ü nāz
   Defter-i ʿuṣṣāḳda nāmını **ḫayl-i ḫāṣa** yaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 6). [ḫayl-i ḫāṣa, -a]*

<u>ḫayl-i ḫayālüñe:</u> *Hayal zümresi.*

1. Ḫūn-ıla ṭoldı dīde-i giryān tabaḳ tabaḳ
   Ḫayl-i ḫayālüñe çekeyin ḫān tabaḳ tabaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 95, Mısra 2). [ḫayl-i ḫayālüñe, -üñ, -e]*

<u>ḫayl-i ḫūbāna:</u> *Güzeller topluluğu.*

1. Ṭolsa evṣāf-ı cemīlüñle n'ola rūy-ı zemīn
   Ḫayl-i ḫūbāna bugün sensin olan şāh-ı güzīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 10). [ḫayl-i ḫūbāna, -a]*

<u>ḫayl-i şarāb:</u> *Şarap seli.*

1. Vilāyet-i dile üşdi ʿadū-ı ġuṣṣa vü ġam
   Akın ṣalup demidür yitişürse **ḫayl-i şarāb** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 14, Mısra 4). [ḫayl-i şarāb,]*

<u>ḫayl-i şehīdān:</u> *Şehitlerin zümresi.*

1. Kes başum dik nīzeñe luṭf eyle ḳaldur ḫākden
   Baş dik yaʿnī beni **ḫayl-i şehīdān** üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 201, Mısra 4). [ḫayl-i şehīdān,]*

<u>ḫayme-i sebzini:</u> *Yeşil çadır.*

1. Gülzāra ḳurdı **ḫayme-i sebzini** her dıraḫt
   Ṭoldı derūn-ı beyt-i muḳaddes ḳıbābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 13). [ḫayme-i sebzini, -in, -i]*

haymeler kurdı: *Çadır kurmak, çadır dikmek.*

1. Zeyn olan gögsümde yer yer penbe-i dāġum degül
   Ḫaymeler ḳurdı feżā-ı sīneme sulṭān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 102, Mısra 10). [ḫaymeler ḳurdı, -dı]*

hayr içün: *Hayrına, hayır yapmak için.*

1. Gönder oḳuñ esirge beni ṭut ki **ḫayr içün**
   Virdüñ ḳapuñda luṭf-ıla bir derdmende şemʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 84, Mısra 9). [ḫayr içün,]*

hayr ide: *Yaramak.*

1. Terk eyle ṣofī zerḳ u riyā-y-ıla ḥırṣı gel
   Ḫayr ide tā saña ʿamel ü zühd ü ṭāʿatüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 109, Mısra 10). [ḫayr ide, -e]*

hayra gir: *İyilik etmek, fayda sağlamak.*

1. Öldürüp ḳayd-ı bedenden ḳıl dil ü cānı ḫalāṣ
   Ḫayra gir maḥbesden eyle bir iki cānı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 79, Mısra 2). [ḫayra gir,]*

ḫayrān: *Bir durum veya bir şey karşısında ne yapacağını, ne hüküm vereceğini bilememe, şaşırma, şaşırıp kalma, şaşkınlık.*

1. Bu Hüdāyī gāh göya gāh ḫāmūş olduġı
   Bu ki çeşmüñ yādına geh mest ü geh **ḫayrāndur** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 50, Mısra 10). [ḫayrāndur, -dur]*

ḫayrān ḳala: *Şaşırmak, çok beğenmek.*

1. Bir vech-ile itdüm ki ruḫuñ levḥ-i dile naḳş
   Taḥrīrimi seyr eylese **ḥayrān ḳala** Mānī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 215, Mısra 6). [ḥayrān ḳala, -a]*

ḥayrān olmış-ıdum: *Hayran olmak.*

1. Naḳşına olmış-ıdum Mānī-i çarḫuñ ḥayrān
   Geldi şeh-bāz-ı sepīd-i seḥer açup şeh-bāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 19). [ḥayrān olmış-ıdum, -mış, -ı, -du, -m]*

ḥayrān-ı cemāl: *Güzelliğe hayran olmak.*

1. Çün āyīne ṣubḥ u şām bīdār
   Ḥayrān-ı cemāl ü mest-i dīdār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 26). [ḥayrān-ı cemāl,]*

ḥayrān-ı ʿışḳ: *Aşk hayranı.*

1. Yāra yā Rab bilmezem kim şerḥ ide dil şerḥasın
   Cān mey-i şevḳıyla serḫ͗uş ʿaḳl ise **ḥayrān-ı ʿışḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 102, Mısra 12). [ḥayrān-ı ʿışḳ,]*

ḥayrānuñ olsa: *Bir kimse veya bir şey karşısında hayranlık duyan, onu çok beğenen, takdir eden.*

1. Esrār-ı ʿışḳuñı yise **ḥayrānuñ olsa** dil
   Ġayruñ şarāb-ı laʿlin içüp fāsıḳ olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 193, Mısra 11). [ḥayrānuñ olsa, -sa]*

ḫayrāt: *Hayırlar.*

1. Cümle **ḫayrātuñı** maḳbūl ide Ḥaḳ celle celāl
   Vire maḳṣūduñı ol Rabb-i Rahīm ü Raḥmān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 51). [ḫayrātuñı, -uñ, -ı]*

ḥayretde ḳoyan: *Şaşırtmak; şaşkınlık içinde bırakmak.*

1. Servi **ḥayretde ḳoyan** şīve-i reftāruñdur
   Lāl iden ġuncaları nāz-ıla güftāruñdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 5). [ḥayretde ḳoyan, -an]*

ḫayrü'l-halef eyledi: *Hayırlı evlat eylemek.*

1. Ḥaḳ ẕāt-ı pāküñ eyledi ḫayrü'l-ḫalef aña
   Gül gitse būyı ẕevḳın alurlar gül-ābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 33). [ḫayrü'l-ḫalef eyledi, -di]*

ḫayvān: *Hayvan II Sofu.*

1. Ṣofī ʿitāb idüp gözüme ḫor baḳma dir
   Ḥayvān ʿaceb degül mi ki insāna ṭaʿn ide *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 185, Mısra 4). [ḫayvān,]*

ḫayy eyledi: *Diriltmek.*

1. Ṭabʿum Hüdāyī ḫāmeleri ḳıldı ḫᵛuş-kelām
   ʿİsī-i Meryem eyledi göyā ʿiẓāmı ḫayy *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 229, Mısra 12). [ḫayy eyledi, -di]*

ḫayy ü lā-yemūt: *Dirilik ve ölümsüzlük.*

1. Zinde-dil eylemiş bizi ʿışḳ-ıla **ḫayy ü lā-yemūt**
   Ölmeden eylemez ḫaẕer ḫāṭır-ı pür-melālümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 70, Mısra 7). [ḫayy ü lā-yemūt,]*

ḫazān: *Güz, sonbahar.*

1. Ele alup yüzini geldi Hüdāyī tapuña
   Bir gedādur ki **ḫazān** bergini sulṭāna suñar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 56, Mısra 10). [ḫazān,]*
2. ʿAndelīb-i dil n'ola itse fiġānı muttaṣıl
   Gülşen-i ḫüsnüñ bahārına **ḫazānı** muttaṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 133, Mısra 2). [ḫazānı, -ı]*

ḫazān itdi: *Solmak.*

1. Hüdāyī baġlayalı nev-bahār -ı ḫaṭṭuña dil
   Bahār-ı ʿömrini bād-ı ġamuñ **ḫazān itdi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 213, Mısra 10). [ḫazān itdi, -di]*

hazāyin-i efrāsiyāb'dan: *Hüsrev-i Perviz'in sekiz hazinesinden birinin adı.*

1. Yigdür ġam-ı lebüñle Hüdāyī faḳīrüñe
   Ḫumḫāneler **ḫazāyin-i Efrāsiyāb'dan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 162, Mısra 10). [ḫazāyin-i efrāsiyāb'dan, -dan]*

hazer eylemez: *Sakınmak, kaçınmak.*

1. Zinde-dil eylemiş bizi ʿışḳ-ıla ḥayy ü lā-yemūt
   Ölmeden eylemez ḥaẕer ḫāṭır-ı pür-melālümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 70, Mısra 8). [ḥaẕer eylemez, -mez]*

hazer ḳılsun: *Çekinmek.*

1. Ḳılsun ḥaẕer zebāne-i āh-ı Hüdāyī'den
   Ey bād-ı ṣubḥ o Ḫusrev-i şīrīn-zebāne de *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 192, Mısra 13). [ḥaẕer ḳılsun, -sun]*

hāzihi cennātu ʿadni: *"İçinde ebedî kalacakları, zemininden ırmaklar akan Adn cennetleri! İşte arınanların mükâfatı budur." (Taha 20/76) ayetinden iktibastır.*

1. Her nihāl-i tāzeden oldı ḳalemler āşikār
   Hāẕihi cennātu ʿAdni itmege şerḥ ü beyān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 6). [hāẕihi cennātu ʿadni,]*

ḫāẕıḳ olmasa: *İşinin ehli olmak.*

1. Maḥbūb odur vefālar ide derdmendine
   N'eylerler ol ṭabībi eger **ḫāẕıḳ olmasa** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 193, Mısra 4). [ḫāẕıḳ olmasa, -ma, -sa]*

hāzin-i genc-i nihān: *Gizli hazinenin bekçisi.*

1. Ḥażret-i ʿOs̱mān-ı ẕī'n-nūreyn emīrü'l-müʾminīn
   Cāmiʿ-i āyāt-ı Ḳurʾān **ḫāzin-i genc-i nihān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 76). [ḫāzin-i genc-i nihān,]*

hāżır: *Hazır, mevcut.*

1. Dīdār-ı yāra baḳ heves-i bāġ-ı ḫuldı ḳo

   Ḫᵛuşdur Hüdāyī her kişi ḫᵛuş görse **ḥāżırı** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 230, Mısra 14). [ḥāżırı, -ı]*

<u>hażret:</u> *Yüce zat, saygı ifadesi.*

1. Zübde-i ḫāṣān-ı ehl-i himmetüñ
   Ḥażretüñ gibi saʿādet-mendi yoḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kıt'a 1, Mısra 4). [ḥażretüñ, -üñ]*

<u>ḥażret-i ādem:</u> *Hz. Adem.*

1. Ḥażret-i Ādem Ṣafiyyu'llāh iken biñ cānıla
   Ḫūşe-çīn-i ḫırmen-i nūr-ı ruḫuñdur bī-gümān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 51). [ḥażret-i ādem,]*
2. Āsumānī varaḳa sūre-i Nūr-ıla Duḫān
   Dilerem **ḥażret-i Ādem** gibi biñ yaşaya ol *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 44). [ḥażret-i ādem,]*

<u>ḥażret-i bū bekr ʿabdu'llāh:</u> *Hz. Ebubekir.*

1. Ḥażret-i Bū Bekr ʿAbdu'llāh emīrü'l-müʾminīn
   Şāh-ı ḫayl-i ṣādıḳān sulṭān-ı gerdūn-āsitān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 71). [ḥażret-i bū bekr ʿabdu'llāh,]*

<u>hażret-i fārūk:</u> *Hz. Ömer. "Ayıran" anlamına gelen kelime hakkı hak olmayandan, bâtıldan ayırması ve çok âdil olması sebebiyle Hz. Ömer'in lakabı olmuş ve dîvan edebiyâtında özellikle aşağıdaki şekillerde kullanılmıştır.*

1. Ḥażret-i Fārūḳ emīrü'l-müʾminīn yaʿnī ʿÖmer
   Muḫrec-i çeşmān-ı ḳayṣer ḫusrev-i gītī-setān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 73). [ḥażret-i fārūḳ,]*

<u>ḥażret-i ḥaḳ:</u> *Allah.*

1. Ḥażret-i Ḥaḳ vire şehā devlet-i cāvidān saña
   Muṣlīcuġum ser-āmedüm ḳāmeti ʿömr-i sermedüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Muhammes 1, Mısra 13). [ḥażret-i ḥaḳ,]*
2. Yile virsün ṭozını niteki bād-ı ṣarṣar
   Ḥażret-i Ḥaḳ dilerüz aña vire feṭḥ ü ẓafer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 14). [ḥażret-i ḥaḳ,]*

ḥażret-i ḥakdan: *Allah.*

1. Ālüñe evlāduña yüz biñ ṣalāt ile selām
   Ḥażret-i Ḥaḳdan eyā maḳṣūd-ı emr-i kün fe-kān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 80). [ḥażret-i ḥaḳdan, -dan]*

ḥażret-i hak'dan: *Allah.*

1. Ey Hüdāyī dilerüz **ḥażret-i Hak'dan** ki ide
   Devlet-i ḥüsnini pāyende Muḥammed Şāhuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 105, Mısra 9). [ḥażret-i hak'dan, -dan]*

ḥażret-i ḥakḳ'a: *Allah.*

1. Ḥażret-i Ḥaḳḳ'a yarar birʿamelüm yoḳdur kim
   Olmaġa lāyıḳ olam ben de ġulām-ı muḳbil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 79). [ḥażret-i ḥaḳḳ'a, -a]*

ḥażret-i ḥayder: *Hz. Ali'nin lakabı.*

1. Ḥażret-i Ḥayder emīrü'l-müʾminīn yaʿnīʿAlī
   Mīşe-zār-ı faẓla ẕāt-ı pākidür şīr-i jiyān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 77). [ḥażret-i ḥayder,]*

ḥażret-iʿisā-y-ıla: *Hz.İsa peygamber.*

1. Ḫaṭṭ-ı sebzüñ göyiyā bu laʿl-i rūḥ-efzā ile
   Ḫıżr'dur kim hem-dem olmış **ḥażret-iʿİsā-y-ıla** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 6). [ḥażret-iʿisā-y-ıla, -y, -ıla]*

ḥażret-i ḳur'ān'a: *Kuran-ı Kerim.*

1. Kimdür yüzüñde bu ḫaṭ-ı reyḥāna ṭaʿn ide
   Kāfirdür ol ki **ḥażret-i Ḳur'ān'a** ṭaʿn ide *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 185, Mısra 2). [ḥażret-i ḳur'ān'a, -a]*

ḥażret-i manṣūr-veş: *Ene'l hak dediği için derisi yüzdürülerek öldürülen Mansur.*

1. Dār-ı zülfin pāye-i rifʿat bilen dildārumuñ
   Ser-belend-i ʿālem oldı **ḥażret-i Manṣūr-veş** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 77, Mısra 8). [ḥażret-i manṣūr-veş,]*

ḥażret-i nuḥ: *Hazreti Nuh peygamber.*

1. Bir dem olur seni ġarḳ eyler ecel ṭūfānı
   Ḥażret-i Nuḥ gibi ʿömr süreresñ biñ yıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 24). [ḥażret-i nuḥ,]*
2. Ḥażret-i Nūḥ gibi pīr ola ol tāze cevān
   Ḥamdü li-llāh ki şehenşāh-ı cehān-ı keremüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 47). [ḥażret-i nūḥ,]*

ḥażret-i ʿosmān-ı zī'n-nūreyn: *İki nur sahibi Hz. Osman.*

1. Ḥażret-i ʿOs̲mān-ı z̲ī'n-nūreyn emīrü'l-müʾminīn
   Cāmiʿ-i āyāt-ı Ḳurʾān ḫāzin-i genc-i nihān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 75). [ḥażret-i ʿos̲mān-ı z̲ī'n-nūreyn,]*
2. Göreydi nūr-ı ḥüsnin **ḥażret-i ʿOs̲mān-ı z̲ī'n-nūreyn**
   Diyeydi bāreka'llāh ey kemāl-i Ḫālıḳu'l-kevneyn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 13). [ḥażret-i ʿos̲mān-ı z̲ī'n-nūreyn,]*

ḥażret-i süleymān ḫān: *Kanuni Sultan Süleyman.*

1. Ẓıll-ı Ḥaḳ **ḥażret-i Süleymān ḫān**
   Cāmiʿi'ş-şerʿ-i ḥāfıẓu'l-İslām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 9). [ḥażret-i süleymān ḫān,]*

ḥażret-i sulṭān selīm: *II.Selim Han (1566-1574).*

1. Kimdür ol sulṭān-ı gerdūn-menzilet şāh-ı kerīm
   Mālik-i mülk-i Süleymān **ḥażret-i Sulṭān Selīm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 23, Mısra 4). [ḥażret-i sulṭān selīm,]*
2. Ḥaşra dek sürsün murādum bu merām-ı ṣalṭanat
   Mālik-i mülk-i Süleymān **ḥażret-i Sulṭān Selīm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 23, Mısra 8). [ḥażret-i sulṭān selīm,]*

3. Gün gibi bürc-i saʿādet üzre olsun ber-kemāl
   Mālik-i mülk-i Süleymān **ḥażret-i Sulṭān Selīm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 23, Mısra 12). [ḥażret-i sulṭān selīm,]*
4. Müstedām olsun ki cism-i kāyinātuñ cānıdur
   Mālik-i mülk-i Süleymān **ḥażret-i Sulṭān Selīm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 23, Mısra 16). [ḥażret-i sulṭān selīm,]*
5. Nūş idüp olsun ṣafā bezminde dāyim pāydār
   Mālik-i mülk-i Süleymān **ḥażret-i Sulṭān Selīm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 23, Mısra 20). [ḥażret-i sulṭān selīm,]*

ḥażret-i sulṭān selīm han: *II.Selim Han (1566-1574).*

1. Şāh-ı yegāne **ḥażret-i Sulṭān Selīm Han**
   Yigdür kemīne bendesi Efrāsiyāb'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 25). [ḥażret-i sulṭān selīm han,]*

ḥażret-i sulṭān süleymān-ı zamān ibn selīm: *Yavuz Sultan Selim oğlu zamanın sultanı Süleyman hazretleri (Kanuni).*

1. Ḥażret-i Sulṭān Süleymān-ı zamān ibn Selīm
   Ḫusrev-i ġāzī muḥibb-i ṣāḥib-i ehl-i ḫıred *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 1, Mısra 1). [ḥażret-i sulṭān süleymān-ı zamān ibn selīm,]*

ḥażret-i yūsuf: *Hz. Yusuf.*

1. Ya çıḳdı **ḥażret-i Yūsuf** derūn-ı maḥbesden
   Ya aġdı göklere ʿīsā bu ṣaḥn-ı ġabrādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 11). [ḥażret-i yūsuf, -den]*

ḥażret-i ẕī'l-celāli ve'l-ikrām: *Celal ve ikram sahibi.*

1. Dilerüz anı eylesüñ maḳbūl
   Ḥażret-i ẕī'l-celāli ve'l-ikrām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 72). [ḥażret-i ẕī'l-celāli ve'l-ikrām,]*

ḥażret-i zū'l-celāl-i ve'l-ikrām: *Heybet ve yücelik sahibi.*

1. Behremend eyleye cemālüñ-ile
   Ḥażret-i ẕū'l-celāl-i ve'l-ikrām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 12, Mısra 20). [ḥażret-i ẕū'l-celāl-i ve'l-ikrām,]*

<u>hażret-i zū'l-celālümüz:</u> *Celal, güç sahibi sevgili.*

1. Ḳanda Hüdāyī-i gedā ḳanda viṣāl-i dil-rübā
   Ola meger ki reh-nümā **ḥażret-i Ẕū'l-Celālümüz** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 71, Mısra 10). [ḥażret-i ẕū'l-celālümüz, -ümüz]*

<u>hecr:</u> *(Sevgilinin) ayrılığı ile.*

1. Didüm öldüm lebüñ **hecriyle** rūzī olmadı vuṣlat
   Didi şām-ı ʿademdür bu buña olmaz seḥer peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 9). [hecriyle, -iyle]*
2. Müntehā-ḳāmeti **hecriyle** ölürsem yāruñ
   Ravżamuñ servleri ṭaʿn ideler Ṭūbā'ya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 191, Mısra 5). [hecriyle, -iyle, -yle, -le]*
3. Başuma yaḳmış idi ātişler
   Hecr ile dūd-ı āh-ı sūzānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 12). [hecr,]*
4. Vaʿde-i vaṣl itdügüñ gerçek mi yoḳsa lāf mı
   Hecr-ile öldük be-hey inṣāfsuz inṣāf mı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 9, Mısra 2). [hecr-ile, -ile]*
5. Muṣlīcuġum ser-āmedüm ḳāmeti ʿömr-i sermedüm
   Hecr ile ġuṣṣa-nākuñam vaṣl ile eyle şādmān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Muhammes 1, Mısra 10). [hecr,]*
6. Berg-i ḫazāna döndi gel **hecr-ile** cism-i nā-tüvān
   Tāze açılmış ey perī bāġ-ı ruḫuñda lāleler *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Muhammes 1, Mısra 5). [hecr-ile, -ile]*
7. Şerbet-i vaṣluñ ile eyle benüm dermānum
   Düşmesün boynuña **hecrüñle** ölürsem ḳanum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 6). [hecrüñle, -ün, -le]*

<u>hecre olurdı:</u> *Ayrılığın kesilmesi.*

1. Ġam nihāyet buluban **hecre olurdı** ġāyet
   Ey Hüdāyī çekebilsem o mehi tenhāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 188, Mısra 9). [hecre olurdı, -ur, -dı]*

<u>hecr-i haṭ u hāli:</u> *Ayva tüyü ve beninin ayrılığı.*

1. Dāġ urdı dile **hecr-i ḫaṭ u ḫāli** Ḥüseyn'üñ
   Bir laḥẓa ġamından degülem ḫālī Ḥüseyn'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 116, Mısra 1). [hecr-i ḫaṭ u ḫāli, -i]*

hecr-i haṭ-ı sebz-i ẏārdan: *Sevgilinin taze ayva tüylerinin ayrılığı.*

1. Ölse Hüdāyī **hecr-i ḫaṭ-ı sebz-i yārdan**
   Ḫāk-i mezārı zeyn ola mihr-i giyāh-ıla *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 189, Mısra 9). [hecr-i ḫaṭ-ı sebz-i yārdan, -dan]*

heft ecrām: *Yedi gezegen.*

1. Anda bir nice ṭop āyīnedür
   Māh u ḫurşīd ile bu **heft ecrām** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 42). [heft ecrām,]*

heft-āsumān: *Yedi kat gökyüzü II tüm dünya, insanlar.*

1. Rifʿat bulursa devlet-i pā-būs-ı yār ile
   Heft-āsumāna ṣadme ura āsitānemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 72, Mısra 4). [heft-āsumāna, -a]*

hekīm: *Hekim, doktor.*

1. Kendü luṭfından ʿilāc ide meger kim ol **ḥekīm**
   Kimse bilmez dilde bir derd-i nihānum var benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 15). [ḥekīm,]*

helāk eyle: *Mahvetmek, perişan etmek.*

1. Yanuñdan kes **helāk eyle** ʿadū-ı ẕu'l-ḥimārı gel
   Lebi şīrīn dehānı sāḳī-i kevs̱er ʿAlī Balı'm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 17, Mısra 7). [helāk eyle,]*

helāk eylemek: *Mahvetmek, perişan etmek.*

1. ʿUşşāḳa kibr ü kīn idüben eylemek helāk
   Dilde kemāl-i maʿrifetüñ elde ṣanʿatüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 109, Mısra 5). [helāk eylemek, -mek]*

helāk iderem: *Mahvetmek, yok etmek.*

1. Seni **helāk iderem** dirse şād olur cānum
   Sevindürür nitekim ʿabdi müjde-i iʿtāḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 92, Mısra 7). [helāk iderem, -er, -em]*

helāk itmege: *Mahvetmek, perişan etmek.*

1. ʿUşşāḳı **helāk itmege** ṭuṭduñ yine emek
   Cān-teşnedür ol bir (yed-i) şehbāza mı düşdün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 240, Mısra 7). [helāk itmege, -meg, -e]*

helāk oldı: *Mahvolmak, perişan hale gelmek; ölmek.*

1. Derd-i hecrüñle **helāk oldı** Hüdāyī ḫasta
   Dirilür ānīde gel ey ʿİsī-i devrānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 134, Mısra 9). [helāk oldı, -dı]*

hele: *Ayrıca.*

1. Başına belāyuz **hele** Nemrūd-ı ʿadūnuñ
   Ol fīl ise biz peşşe-i bī-tāb ü tüvānuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 61, Mısra 7). [hele,]*
2. Manṣūr-ı dili ḳıldı ṣaçı dārına ber-dār
   El-minnetü li-llāh ki **hele** ḳomadı yirde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 194, Mısra 4). [hele,]*

hele: *Artık (TULUM, 839).*

1. Bir feṯḥ-i bāb ider saña Fettāḥ ümīddür
   Ey dil **hele** o devlet işigine var gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 16). [hele,]*

hem: *"Ayrıca" anlamında edat.*

1. Mużṭarib-ḥālem dil-i zārumdan ey ḫūnī yetiş
   Hem beni ḳurtar belādan eyle **hem** anı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 79, Mısra 4). [hem,]*
2. Hem baḥr-i şerīʿat ü ḥaḳīḳat
   Hem ʿayn-ı vefā vü ebr-i raḥmet *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 29). [hem,]*

hem: *"Aynı zamanda" anlamında bağlaç.*

1. Bizümle tīguñ eger ola hem-dem ü hem-ser
   Fedā anuñ yolına cism ü cān u dil **hem** ser *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 42, Mısra 4). [hem,]*
2. Mużṭarib-ḥālem dil-i zārumdan ey ḫūnī yetiş
   Hem beni ḳurtar belādan eyle hem anı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 79, Mısra 4). [hem,]*
3. ʿArş-ı Raḥmāndur anda lāyıḳdur
   Bü'l-beşer **hem** ḫaṭīb ola **hem** imam *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 52). [hem,]*
4. ʿArş-ı Raḥmāndur anda lāyıḳdur
   Bü'l-beşer **hem** ḫaṭīb ola **hem** imam *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 52). [hem,]*
5. Hem emīr-i serīr-i derd ü ġamum
   Hem esīr-i çeh-i zenaḫdānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 53). [hem,]*
6. Hem emīr-i serīr-i derd ü ġamum
   Hem esīr-i çeh-i zenaḫdānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 54). [hem,]*
7. Hem baḥr-i şerīʿat ü ḥaḳīḳat
   Hem ʿayn-ı vefā vü ebr-i raḥmet *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 30). [hem,]*
8. Raḥmetler ide rūḥına Mevlā Muḥammed'üñ
   Kim bu diyār içinde şehīd oldı **hem** ġarīb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 6, Mısra 2). [hem,]*

hemān: *Hemen, çabucak.*

1. Ey Hüdāyī yüri yoḫsulluġa ḳıl tevbe **hemān**
   Yāruñ iksīr-i viṣāline olur-ısañ vāṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 131, Mısra 9). [hemān,]*
2. Dil-i maḥzūn-ı Hüdāyī gibi gördükde yüzüñ
   Güldi açıldı **hemān** ġunca-ı dil-teng-i çimen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 166, Mısra 10). [hemān,]*
3. Ḫırmen-i necm-i şebüñ cānına od ṣaldı **hemān**
   Açdı ṭāvūs-ı gülistān-ı seḥer şehper-i zer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 23). [hemān,]*
4. Alaylar bağlayup zülfi çeker müjgānı ḫançerler
   Amān virmez **hemān** ḳarşusına kim gelse ḫançerler *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 6). [hemān,]*

hemān: *Ancak, yalnız, sadece, fakat.*

1. Ben gice gündüz aġlayayın derdi ile tek
   Gelsün **hemān** o yār-ı perīşānuma feraḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 25, Mısra 8). [hemān,]*

2. Sipihri gör ki çeker sînesine bir māhı
   Hemān felekde begüm ṭāliʿ ü sitāre gerek *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 122, Mısra 4). [hemān,]*
3. Gel berü ey māh sensin eksügi bezmüñ **hemān**
   Yoḫsa esbāb-ı ṭarāb cümle müheyyādur bugün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 158, Mısra 9). [hemān,]*
4. Enbiyādan saña Mūsā ümmet olmaḳ istedi
   Didi Ḥaḳ ʿĪsā naṣībi oldı ol devlet **hemān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 50). [hemān,]*

hemān: *(F.) Aynı o.*

1. Āl içre rūy-ı Aḥmed-i Muḫtār'dur **hemān**
   Olsa seḥer şafaḳda ḳaçan āşikār şems *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 75, Mısra 13). [hemān,]*

hemān-dem: *Hemen, çabucak.*

1. Zāġ-ı şeb anı görüp oldı **hemān-dem** perrān
   Bir yalıñ yüzli ışıḳ şarḳ diyārından irüp *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 21). [hemān-dem,]*

hemçü: *(Fa.) Gibi.*

1. Dilde ʿaṣā-ı tīrüñedür iʿtimādumuz
   Çoḳdan ṣalardı ḫāke bizi **hemçü** sāye żaʿf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 89, Mısra 12). [hemçü,]*
2. Geşt bā-ʿadl-i ü sarāy-ı cehān
   Hemçü ḳaṣr-ı bihişt ü beyt-i selām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 16). [hemçü,]*
3. Hemçü Manṣūr anda her ḳındīl
   Oldı Mevlāya boynı baġlu ġulām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 39). [hemçü,]*
4. Çalar yire yed-i ḳahruñ sipihri **hemçü** Esed
   Yapışsa idi kemer-bend-i bürc-i Cevzā'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 37). [hemçü,]*
5. Aġız açduḳca zülfüñ **hemçü** s̲uʿbān
   Ḫalāṣ olmaḳ ne mümkin ḳalb-i ḥayrān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 13). [hemçü,]*

hem-dem: *Arkadaş, dost.*

1. O nāzenīn-i cehānum kimüñle **hem-dem** iki
   Kim eyler iki anuñ nāzına niyaz ʿaceb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 10, Mısra 5). [hem-dem,]*

2. ʿĀşıḳuñ göşe-i mihnetde Hüdāyī her dem
   Hem-demi āh u fiġān dirler idi gerçek imiş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 76, Mısra 10). [hem-demi, -i]*
3. Her oḳınduġı yere varıcı şeh-bāz gibi
   Zaġlar **hem-demi** ṭūṭī-i suḫun-dānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 134, Mısra 6). [hem-demi, -i]*

hem-dem eyledi: *Arkadaş eylemek, dostluk kurmak.*

1. Her kim özini laʿlüñ ile **hem-dem eyledi**
   Esrār-ı ġayba niçe dili maḥrem eyledi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 222, Mısra 1). [hem-dem eyledi, -di]*

hem-dem olmış: *Arkadaş olmak, arkadaşlık etmek.*

1. Hem-dem olmış eşküm ile müzeñüñ kebkebleri
   Birbiriyle imtizāc itmiş meger kevkebleri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 209, Mısra 1). [hem-dem olmış, -mış]*
2. Ḫaṭṭ-ı sebzüñ göyiyā bu laʿl-i rūḥ-efzā ile
   Ḫıżr'dur kim **hem-dem olmış** ḥażret-i ʿİsā-y-ıla *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 6). [hem-dem olmış, -mış]*

hem-dem olmışdur: *Dost, sırdaş olmak.*

1. Lebüñle **hem-dem olmışdur** ezel Firdevs bāġında
   Daḫı ney-şekkerüñ ḳalmışdur ol lezzet dimāġında *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 203, Mısra 1). [hem-dem olmışdur, -mış, -dur]*

hem-dem ü hem-ser: *Arkadaş ve kafadar olmak.*

1. Gelicek tīġı aña yir idelüm baş üzere
   Yolına cān virelüm **hem-dem ü hem-ser** diyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 6). [hem-dem ü hem-ser,]*

hem-dem ü hem-ser ola: *Arkadaş ve kafadar olmak.*

1. Bizümle tīguñ eger ola hem-dem ü hem-ser
   Fedā anuñ yolına cism ü cān u dil hem ser *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 42, Mısra 3). [hem-dem ü hem-ser ola, -a]*

hem-dem-i aġyār olasın: *Başkası ile dost olmak, sevgilinin rakiple birlikte olması.*

1. Raḥm idüp n'ola Hüdāyī ḳuluña yār olasın
   Niçe bir pādişehüm **hem-dem-i aġyār olasın** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 18). [hem-dem-i aġyār olasın, -ası, -n]*

hem-dem-i dem-i rūḥu'l-emīn'sin: *Cebrail'in soluğuna solukdaş,arkadaş.*

1. ʿīsī gibi Hüdāyī kelāmuñda rūḥ var
   Göyā ki **hem-dem-i dem-i Rūḥu'l-Emīn'sin** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 176, Mısra 12). [hem-dem-i dem-i rūḥu'l-emīn'sin, -sin]*

hem-dem-i ehl-i nişest ola: *Oturanların yakın arkadaşı olmak.*

1. Mānend-i şemʿ mūnis-i aṣḥāb-ı şevḳ olup
   Ḫumḫānelerde **hem-dem-i ehl-i nişest ola** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 206, Mısra 8). [hem-dem-i ehl-i nişest ola, -a]*

hem-dem-i ervāḥ-ı ḳudsiyān itdi: *Mukaddes ruhların dostu olmak.*

1. Lebüñ ġamıyla şu kim cānını revān itdi
   Özini **hem-dem-i ervāḥ-ı ḳudsiyān itdi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 213, Mısra 2). [hem-dem-i ervāḥ-ı ḳudsiyān itdi, -di]*

hem-dem-i hāş idüp: *En yakın arkadaş edinmek.*

1. Aña īmāni-le Ḳur'ān'ı idüp hem-dem-i ḫāṣ
   Nūr-ı İslām ile kabri evini rūşen ḳıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 103). [hem-dem-i ḫāṣ idüp, -üp]*

hem-hāne: *Dost, arkadaş.*

1. Geldi ġam-ı cānān yüri çıḳ sīneden ey cān
   Hem-ḫāne ḳatı teng-durur eyleme yer dar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 46, Mısra 8). [hem-ḫāne,]*

hem-ʿinān olur: *Yardımcı olmak.*

1. Her kim olursa sālik-i dergāh-ı şāh-ı ʿışḳ
   Yek-rān-ı himmetine Ḫudā **hem-ʿinān olur** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 8). [hem-ʿinān olur, -ur]*

hemīşe: *Daima, her vakit, her zaman.*

1. Hüdāyī tāze ġazeller ḳasideler diyicek
   Hemīşe ol yüzi gül ʿārıżı bahāra gerek *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 122, Mısra 10). [hemīşe,]*

hemīşe: *Daima, her vakit, her zaman.*

1. ʿÖmrüñ bahārı görmeye bād-ı ḫazān-ı serd
   Kām al **hemīşe** gül gibi her ʿaḥd şebābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 62). [hemīşe,]*
2. Ṣudūr iderse kerem n'ola ḳalb-i pāküñden
   Ẓuhūr ider dür ü gevher **hemīşe** deryādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 42). [hemīşe,]*
3. Hemīşe körpe budaḳlaruñ ide ber-ḫʷur-dār
   Murādum ol-durur ol Vāhibü'l- ʿaṭāyādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 57). [hemīşe,]*
4. Hemīşe baḫt-yār u ʿömr-cāvīd
   Cehān-gīr olasun çün tīġ-ı ḫūrşīd *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 41). [hemīşe,]*

hem-mezheb ü hem-meşreb: *Aynı mezhepten ve yaratılıştan olmak.*

1. Biz rāh-rev-i kūy-ı muġān dürd-keşānuz
   Hem-meẕheb ü hem-meşreb ü rindān-ı cehānuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 61, Mısra 2). [hem-meẕheb ü hem-meşreb,]*

hem-nişīn: *Beraber oturup kalkan, samimi arkadaş.*

1. Felek yār u saʿādet **hem-nişīnüñ**
   Süleymān milketi zīr-i nigīnüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 17). [hem-nişīnüñ, -üñ]*

hem-rāhı eyle: *Yoldaşı olmak.*

1. Luṭfuñı eyle Hüdāyī ḳuluñuñ hem-rāhı

   Sefer-i āḫırete baġladuġı dem maḥmil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 99). [hem-rāhı eyle,]*

hem-ser olmadı: *Arkadaş olmak.*

1. Ekseñ ẓarāfet-ile raḳībüñ zamānıdur

   Serv olmadı giyāh-ıla hem-ser Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 146, Mısra 10). [hem-ser olmadı, -ma, -dı]*

hem-ser olur: *Arkadaş olmak.*

1. Hem-ser olur mı laʿlüñe sükker Ḳayacıġum

   Olmaz güher ḥacerle ber-ā-ber Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 145, Mısra 1). [hem-ser olur, -ur]*

hem-sifāl ol: *Aynı çanaktan yeyip içen olmak, (Meyhane arkadaşı olmak).*

1. Ey dil segān-ı kūyı ile **hem-sifāl ol**

   Yārān-ı bā-vefā-y-ıla ʿayş u tenaʿʿum it *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 19, Mısra 5). [hem-sifāl ol,]*

hem-vār olmasa: *Düz bir zeminde olmak.*

1. ʿĀşıḳ olanuñ ḥāli n'ola olmasa hem-vār

   Göñlinde anuñ miḥnet ü derd ü ġam u hemm var *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 45, Mısra 1). [hem-vār olmasa, -ma, -sa]*

hem-zebān: *Önemli konularda aynı şeyleri konuşan ve aynı şeyleri anlayan.*

1. Ṭuymış şeker-lebüñden bir nükte ṭūṭī-i dil

   Fāş itmek ister ammā bir **hem-zebāna** muḥtāc *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 22, Mısra 6). [hem-zebāna, -a]*

hengāme: *Gürültü, patırtı, şamata. II Savaş, kavga.*

1. Ḳıṣṣa-ı ḥüsn ü bahāñuñ germ olup **hengāmesi**

   Oldı dīvāneñ cehānuñ ʿāḳıl ü ʿallāmesi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 9). [hengāmesi, -(s)i]*

hengāme-i ḥüsn: *Güzellik kargaşası.*

1. Çāder-i müşkīn içinden nice ṣūret gösterür
   Oldı ṣan **hengāme-i ḥüsn** içre luʿbet-bāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 87, Mısra 6). [hengāme-i ḥüsn,]*

hengāmeler eylerem: *Tartışmak, kavga etmek.*

1. Oñmaduḳ başa elüñden ṭoḳına bir ṭaş diyü
   İşigüñde itlerüñle eylerem hengāmeler *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 48, Mısra 6). [hengāmeler eylerem, -r, -em]*

hengām-ı bahār irdi: *Baharın kargaşasısın gelmesi.*

1. Hengām-ı bahār irdi ʿarūs-ı gül ü zanbaḳ
   Açıldı çimen seyrine boyın ḳulaġ açıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 100, Mısra 3). [hengām-ı bahār irdi, -di]*

hengām-ı cünūnumdur: *Delilik çağı.*

1. Zebānuñ nāṣıḥā hiddetde olsa tīşe-i Ferhād
   Eser itmez dil-i mecnūna **hengām-ı cünūnumdur** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 40, Mısra 8). [hengām-ı cünūnumdur,]*
2. Zebānuñ nāṣıḥā hiddetde olsa tīşe-i Ferhād
   Eser itmez dil-i mecnūna **hengām-ı cünūnumdur** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 40, Mısra 8). [hengām-ı cünūnumdur, -um, -dur]*

henūz: *Halâ, daha.*

1. Ol Yūsuf-ı zamāne ḳavī-ārzū **henūz**
   Çāh-ı ṭabiʿate ḫalel irdi ḳuvāya żaʿf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 89, Mısra 9). [henūz,]*

hep: *Büsbütün, tamamen.*

1. Ṭāvūsa pāy virmedi taḳsīm-i ḥüsn iden
   Ol pāye başdan ayaġa virildi **hep** saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 8, Mısra 4). [hep,]*
2. Bizüm **hep** ṣūret-i aḥvālümüzdür
   Nigārā naḳş-ı Şīrīn ile Ferhād *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 29, Mısra 3). [hep,]*

3. Ġavġā-ı baḫş-i ʿilm ile **hep** ṭoldı mescid medrese
   Düşdi kitāb-ı ʿışḳına şimdi mevālī Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 111, Mısra 7). [hep,]*
4. İdeli vaṣf-ı kelām-ı laʿl-i şekker-ḫālaruñ
   Ḳuş dilidür sözleri **hep** ṭūṭī-i göyālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 115, Mısra 2). [hep,]*
5. Ey göñül olsa n'ola vuṣlatuña gāh ayrılıḳ
   Hep bizüm'çündür igen ġam yime saġlıḳ sayrılıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 1, Mısra 2). [hep,]*
6. Hep gitdi ehl-i meclis-i devrān bayaġı
   ʿĀrif odur ki bir el evvel çeke ayaġı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 10, Mısra 1). [hep,]*

hep: *"Her zaman, sürekli" anlamında zarf.*

1. Tārīḫini Hüdāyī-i dāʿī didi anuñ
   Bu kārvān-serāya gelen oldı **hep** revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 3, Mısra 6). [hep,]*

her: *Hangi.*

1. Kūyuñda **her** ki ḥasret-i laʿlüñle virse cān
   Cennetde kevşeri aña ide Ḫudā naṣīb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 9, Mısra 3). [her,]*
2. Göz merdümi ʿaynıdur o ḫūrşīd-perestüñ
   Gün yüzüñe **her** ḳanda ki gitseñ nigerāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 55, Mısra 6). [her,]*

her: *"Bütün" anlamında belgisiz sıfat.*

1. Nitekim secde eyler Yūsuf'a şems ü ḳamer kevkeb
   Döküp eşkin ayaġuña düşer **her** Müşterī-ṭalʿat *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 11, Mısra 5). [her,]*
2. Çirāġ-ı çeşmini nūr-ı ruḫuñdan uyarur **her** şeb
   Hüdāyī gibi bīdār olsa ṭañ mı tā seḥer kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 12, Mısra 9). [her,]*
3. İrişdi şeb-çirāġın yaḳdı raḫşān oldı **her** kevkeb
   Sipihrüñ şaḥnın itdi şan bisāṭ-ı pīlever kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 13, Mısra 1). [her,]*
4. ʿAceb nūr-ı saʿādetsin ki irmez ḥüsnüñe noḳṣān
   İrer **her** gün zevāle gün tutılur meh yiter kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 13, Mısra 4). [her,]*
5. Ḳuluñ adıyla olmaġla şehā Behrām-ıla Keyvān
   bulup rifʿatler oldı **her** biri bir nām-ver kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 13, Mısra 6). [her,]*

6. Ruḫları üzre cebīn-i tāb-nāki ol mehüñ

   Zühre-i zehrāya beñzer ṭāliʿ olur **her** ṣabāḥ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 23, Mısra 6). [her,]*

7. Cevr itmek işüñ bendeñe **her** gāh Muḥammed

   Senden nice ḫˇuşnūd ola Allāh Muḥammed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 28, Mısra 1). [her,]*

8. ʿĀr eyleme söylense ḳuluñla eger aduñ

   Her gāh añılur bende ile şāh Muḥammed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 28, Mısra 8). [her,]*

9. Lebüñden ey yüzi gül dād feryād

   Ki eyler baña **her** dem ẓulm ü bī-dād *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 29, Mısra 2). [her,]*

10. Her dem bahār-ı vaṣf-ı ruḫuñda Hüdāyī'nüñ

    Gül gibi tāze defter-i dīvān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 32, Mısra 13). [her,]*

11. Her rūz-ı vuṣlatuñ soñı şām-ı firāḳdur

    Her şādlıġuñ āḫırı lā-büd melāldür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 37, Mısra 5). [her,]*

12. Her rūz-ı vuṣlatuñ soñı şām-ı firāḳdur

    Her şādlıġuñ āḫırı lā-büd melāldür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 37, Mısra 6). [her,]*

13. Bād-ı ṣubḥ ile yile varduġın evrāḳ-ı gülüñ

    Her seḥer mihrüñle āh-ı pür-şirārum ṣandılar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 38, Mısra 4). [her,]*

14. Her ʿīsī-i ḫuceste-nefes kim ẓuhūr ider

    Görseñ anuñ yanınca yürür bir ḥimārı var *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 44, Mısra 3). [her,]*

15. Āyīne ruḫuñ ayına baḳsa n'ola **her** gün

    Bīdār olana Tañrı virür devlet-i dīdār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 45, Mısra 3). [her,]*

16. Olmış ṭudaġuñ ṭatlulıġından iki pāre

    Meyl itse Hüdāyī n'ola ol mīveye **her** bār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 45, Mısra 10). [her,]*

17. Ḳoḳmayanlar güzelüm kimse elinden bir gül

    Yād-ı laʿlüñle çeker şimdi **her** elden sāġar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 47, Mısra 8). [her,]*

18. Beni bī-hoş görür ʿışḳ meyinden **her** dem

    Şu seper yüzüme merdümlük ider dīde-i ter *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 47, Mısra 9). [her,]*

19. Uġurlar ʿaḳlını **her** gice rindüñ

    Ṭutulsa şebrev-āsā tañ mı sāġar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 51, Mısra 3). [her,]*

20. Müşerref itmede **her** cāyı ol māh-ı seriʿü's-seyr

    Meger ṣadr-ı maḥāfildür ya-ḫud bedr-i menāzildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 57, Mısra 5). [her,]*

21. Çözsem dişümle şāne-ṣıfat ʿaḳd-i zülfüñi

    Her şeb Ḫudā'dan istedügüm dil-berā budur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 58, Mısra 8). [her,]*

22. Her kimüñ manzarı bir çihre-i gülnar olmaz

    Ravża-ı çeşmi anuñ maẓhar -ı envār olmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 60, Mısra 1). [her,]*

23. Her şemʿ-i dil-efrūz içün idüp dili pür-tāb

    Şol bāl ü perin yaḳıcı pervānelerüz biz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 73, Mısra 7). [her,]*

24. Āh eylesem Hüdāyī görüp ḥüsnin ol mehüñ

    Ehl-i baṣīrete görinür **her** şerār şems *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 75, Mısra 12). [her,]*

25. Ḫāk olursa derd ü ġamdan ʿāşıḳ-ı muʿtād-ı ʿışḳ
    Ney bitüp **her** üstüḫānından gele feryād-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 94, Mısra 2). [her,]*
26. Maşrıḳ-ı dilden ṭoġup ḫūrşīd-i nūr-efşān-ı ʿışḳ
    Oldı **her** ẕerrāt-ı ḫāküm zār u ser-gerdān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 101, Mısra 2). [her,]*
27. Şīşe-i ʿırżı şikest ola nebāt-ı Mışr'uñ
    Olsa vaṣf-ı lebi **her** ḳanda Muḥammed Şāhuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 105, Mısra 6). [her,]*
28. Kaʿbe ḳapusında n'ola **her** şām idersem zemzeme
    Sevdāsı düşdi başuma oldum Bilāli Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 111, Mısra 5). [her,]*
29. Çeşmümüñ **her** perdesinde cilvegerdür ʿaḳs-i dost
    Beñzer ol şeh mālikidür bu yidi deryālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 115, Mısra 9). [her,]*
30. Her şerārı āsumān-ı mihre bir ḫūrşīd olur
    Şemʿ-i ḫüsnüñ şevḳına pervāne-yāne yananuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 121, Mısra 5). [her,]*
31. Sāḳī-i bezmüñ Hüdāyī pertev-i dīdār-ıdı
    Reşk-i Firdevs eyleyen **her** göşesin kāşānenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 121, Mısra 10). [her,]*
32. Pür-durur laʿlüñ hevāsıyla derūnı çeşmümüñ
    N'ola ḫūnīn aḳsa **her** demde ʿuyūnı çeşmümüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 123, Mısra 2). [her,]*
33. Baña mestūr ṣatup kendüyi **her** maḍrabaya
    Açılan gül gibi gencīne-i penhānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 134, Mısra 3). [her,]*
34. Her oḳınduġı yere varıcı şeh-bāz gibi
    Zaġlar hem-demi ṭūṭī-i suḫun-dānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 134, Mısra 5). [her,]*
35. Fikr eylemek lebüñ baña **her** gün mey-i ṣabūḥ
    Ḫaṭṭuñ ġamın yimek baña **her** şeb ṭaʿām-ı şām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 141, Mısra 7). [her,]*
36. Fikr eylemek lebüñ baña **her** gün mey-i ṣabūḥ
    Ḫaṭṭuñ ġamın yimek baña **her** şeb ṭaʿām-ı şām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 141, Mısra 8). [her,]*
37. Çekmesün vechüñ gören **her** nāzenīnüñ minnetin
    Vaṣl olan dīdāra çekmez ḫūr-ı ʿīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 150, Mısra 1). [her,]*
38. Bu ḫüsn ü cemāli gören ol mihr-i felekden
    Her vech-ile tafḍīl ider insānı melekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 153, Mısra 2). [her,]*
39. Ṭolanur **her** gice varup ol mehüñ menzillerin
    Ṣubḥ-ı ḫüsne ruḫları mihr-i cehān-ārā-y-iken *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 161, Mısra 9). [her,]*

40. Dilerseñ ʿışḳ-ı pāk-i yārı sīneñ çāk çāk eyle

    Çoġ it revzenlerin ḳaṣruñ aña **her** dem havā gelsün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 167, Mısra 8). [her,]*

41. Devr-i lebüñde devri temām oldı sāġıruñ

    Çekdi elini **her** kişi cām u ṣarābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 179, Mısra 8). [her,]*

42. N'ola rūşen-dil olup raḳṣ ursa fānūs-ı ḫayāl

    Şāhid-i şemʿi ḳoyar **her** gice tenhā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 197, Mısra 4). [her,]*

43. Kaʿbe-i kūyına saʿy itsem Hüdāyī şām-ı ġam

    Her şirārı āhumuñ necm-i hüdādur dīdeye *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 202, Mısra 10). [her,]*

44. Olur ʿışḳ ehlinüñ **her** dem dili pür-ḫūn gözi pür-nem

    Belī rindānuñ olmaz kim mey-i gül-gün ḳabaġında *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 203, Mısra 5). [her,]*

45. Dil olsa tende **her** bir ḳıl zamān-ı ʿömr yüz biñ yıl

    Ḥadīṯ-i luṭfuñı itsem rivāyet yā Resūla'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 204, Mısra 3). [her,]*

46. Bī-ḳarār eylerdi **her** dem ġam beni cām olmasa

    Göñlüm ārām eylemezdi bir dil-ārām olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 207, Mısra 1). [her,]*

47. Cüst ü cūsından ġaraż **her** sūyı cūy-ı eşkümüñ

    Ārzū-ı rü'yet-i dīdār-ı dil-cūyuñ gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 211, Mısra 3). [her,]*

48. Emdür lebi **her** derde vü ḥikmet nedür ammā

    Ben ḫastaya ölsem de gelüp virmez em anı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 214, Mısra 5). [her,]*

49. Āyīne gibi ʿāşıḳuñ olur naẓarı pāk

    Yur āb-ıla **her** laḥẓa anı eşk-i revānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 215, Mısra 4). [her,]*

50. Her şeb düşerse ṭañ mı yere şeb-nem-i nücūm

    Çeşm-i sipihri dūd-ı dilüm pür-nem eyledi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 222, Mısra 7). [her,]*

51. Dīdār-ı yāra baḳ heves-i bāġ-ı ḫuldı ḳo

    Ḫ̆uşdur Hüdāyī **her** kişi ḫ̆uş görse ḥāżırı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 230, Mısra 14). [her,]*

52. Nār-ı ruḫ-ı dildāruma dildāde geçer şemʿ

    Her dem bu hevādandur anuñ sūz u güdāzı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 234, Mısra 10). [her,]*

53. Her ḳabīle ider ṭavāfına saʿy

    Ḳıbleveş oldı ḳıble-gāh-ı enām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 23). [her,]*

54. Her menār olduġına bürc-i şeref

    ʿAlemi dāl olup der iʿlām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 35). [her,]*

55. Her kemerle sütūnı remz eyler

    Her gelen eyleye rükūʿ u ḳıyām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 37). [her,]*

56. Her kemerle sütūnı remz eyler

    Her gelen eyleye rükūʿ u ḳıyām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 38). [her,]*

57. Hemçü Manṣūr anda **her** ḳındīl

    Oldı Mevlāya boynı baġlu ġulām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 39). [her,]*

58. Nev-bahār irdi bi-ḥamdi'llāh cehān kesb itdi cān

    Ẕikr-i Ḥaḳda oldı **her** berg-i çimen raṭbu'l-lisān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 2). [her,]*

59. Virdi emr-i Ḥaḳḳıla **her** bir dıraḫtı gülşenüñ
Āyet-i fe'nẕur ilā āṯāri raḥmetden nişān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 3). [her,]*
60. Her nihāl-i tāzeden oldı ḳalemler āşikār
Hāẕihi cennātu ʿAdni itmege şerḥ ü beyān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 5). [her,]*
61. Maḥfil-i gülşende gūş it muṣḥaf-ı gülden gelüp
Ṯemme vechu'llāh oḳur **her** bülbül-i şīrīn-zebān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 10). [her,]*
62. Rūḥ-ı ḳudsīler gibi cevlānger ezhār-ı çimen
Her şecer ʿayn-ı düm-i ṭāvus-ı gülzār-ı cinān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 12). [her,]*
63. Bu duʿāyı gūş idüp **her** kim ki dir āmīn aña
Bāġ-ı ḫuld içinde anı eyle yā Rab cāvidān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 101). [her,]*
64. Olma Mecnūn'ı görüp **her** ṣaçı Leyla'yı ṣaḳın
Ḳıṣṣa-i ḫüsni ile ṭolsa anuñ **her** maḥfil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 53). [her,]*
65. Olma Mecnūn'ı görüp **her** ṣaçı Leyla'yı ṣaḳın
Ḳıṣṣa-i ḫüsni ile ṭolsa anuñ **her** maḥfil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 54). [her,]*
66. Çıḳma başdan ṣu gibi illere olma pā-māl
Olmaġıl yolına **her** serv-i revānuñ māyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 56). [her,]*
67. Her perī-peykere cān virme eger ādem-iseñ
Bir gün olur görinür çeşmüñe dīv-i hāyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 65). [her,]*
68. Yapdı ʿadli gibi **her** göşede bir çeşme-i pāk
Teşneler oldı zülāl-i kereminden reyyān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 7). [her,]*
69. Çeşmeler şehre aḳup oldı müşerref **her** ṣu
Nitekim Kevṯer ü Tesnīm ile gülzār-ı cinān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 9). [her,]*
70. Sübül-i Ḥaḳ'da sebīl eyledügüñ sīm ü zerüñ
Her birisi ola biñ dürlü belāña ḳalḳan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 54). [her,]*
71. Gülzāra ḳurdı ḫayme-i sebzini **her** dıraḫt
Ṭoldı derūn-ı beyt-i muḳaddes ḳıbābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 13). [her,]*
72. Baş ḳor ayaġı ṭozına sulṭān-ı ḫāverān
Her şām inüp bu çeşme-i müşkīn-ṭıbābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 30). [her,]*
73. Tā kim vire nişāne gülistānda **her** dıraḫt
Bāġ-ı İrem'de ḥūrī-i aḫdar-ṣiyābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 57). [her,]*
74. ʿÖmrüñ bahārı görmeye bād-ı ḫazān-ı serd
Kām al hemīşe gül gibi **her** ʿaḥd şebābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 62). [her,]*
75. Bu deñlü luṭf u ṭabʿ-ıla ʿirfān-ıla anı
Pā-māl-i esb-i ẓulm ide lāyıḳ mı **her** le'īm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 24). [her,]*
76. İtdi bir cāha **her** birin taʿyīn
Kimine ḫıṭṭa-ı Ḫıṭāy'ı virüp *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 15). [her,]*
77. Oldı pür-şevḳ **her** mekān ü mekīn
Çarḫa girdi ṣafā vü ẕevḳından *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 31). [her,]*

78. Ḳapuñda ben de bir ʿabd-i ḳadīmem

    Elif gibi **her** işde müstaḳīmem *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 28). [her,]*

79. Rāḥatu'l-ervāḥ idi **her** şeb terāvīḥüñ senüñ

    Mü'mine vird-i zebān idi tesābīḥüñ senüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 5). [her,]*

80. Nāle vü feryād idüp ṭañ mı diyem **her** ṣubḥ u şām

    El-vedāʿ ey şehr-i feyż-i lā-yezālī el-vedāʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 19). [her,]*

81. Ruḫuñ gülzārı güller üzre nergislerle zeyn olmış

    Cemālüñ Kaʿbe'sin **her** çeşme görmek farż-ı ʿayn olmış *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 6). [her,]*

82. Ṭulūʿ itdi melāḥat maṭlaʿından gün gibi ol māh

    ʿAla ʿayneyke ʿaynu'llāh didi **her** ʿāşıḳ-ı āgāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 2). [her,]*

83. Virmezüz dil zülfi tatarına **her** ḫān oġlınuñ

    İtmezüz me'vā ṭapusın degme sulṭān oġlınuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 1). [her,]*

84. Faḫrümüzdür ol şehüñ cān-ıla ḳılmaḳ ḫıdmetin

    Ey Hüdāyī **her** kişi ister cehānda rifʿatin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 18). [her,]*

85. Devlet-i vuṣlatda ʿālemlerde **her** bir nā-maḥal

    Herkese rızḳın naṣīb itmiş Ḫudā-ı lem-yezel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 17). [her,]*

86. Çoḳ ṭarāḳa ḳoparur başlarına top u tüfeng

    Her gimi aġzın açar baḥrde mānend-i neheng *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 18). [her,]*

her: *"Daima" anlamında belgisiz sıfat.*

1. Geh ālām-ı raḳībān geh ḫumār-ı bāde-i hicrān

   Olur **her** ḳanda ise ʿāşıḳa bir derd-i ser peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 12). [her,]*

her bār: *Her seferinde, sürekli.*

1. Ḫudā'dan dilerem bu çarḫ-ı devvār

   Döne ḳuṭb-ı murāduñ üzre **her bār** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 36). [her bār,]*

her biri: *Her biri.*

1. ʿĀḳıl-iseñ dime Ferhād-ıla Mecnūn'a deli

   Eyleseñ ḫalḳa naẓar **her biri** bir gūne deli *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 8, Mısra 2). [her biri,]*

her biri: *Hepsi, tüm.*

1. Barmaġı **her biri** bir lüle-i ser-çeşme-i cūd
   Dāyimā andan ider āb-ı leṭāfet cereyān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 23). [her biri, -i]*

her dem: *Her zaman.*

1. Ḳalem-veş dil-şikest ü zār u ser-gerdān iden **her dem**
   Hüdāyī'yem beni baḫt-ı siyāh u ser-nigūnumdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 40, Mısra 9). [her dem,]*
2. ʿĀşıḳuñ göşe-i mihnetde Hüdāyī **her dem**
   Hem-demi āh u fiġān dirler idi gerçek imiş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 76, Mısra 9). [her dem,]*
3. Her dem aḳar bu dīdeden çihre-i zerdüm üzre ḳan
   Muṣlīcuġum ser-āmedüm ḳāmeti ʿömr-i sermedüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Muhammes 1, Mısra 3). [her dem,]*

her ḳanda: *Her nerede.*

1. Yār olmaġ-ıla bir gice beytü'l-ḥazende şemʿ
   Her ḳanda görse şimdi ider baña ḫande şemʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 84, Mısra 2). [her ḳanda,]*

her ki: *Her kimse ki, hangi kimse ki.*

1. Manṣūr-ı dilin **her ki** ide zülfüñe ber-dār
   ʿIşḳ ehline bu dār-ı fenāda ola ser-dār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 46, Mısra 1). [her ki,]*
2. Her ki taʿvīż-i duʿāñı yaza levḥ-i cāna
   İsm-i Aʿẓam ḫaḳı ol aña ola ḥırz-ı emān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 47). [her ki,]*
3. Ḫᵛān-ı duʿāñı **her ki** tenāvül ide şehā
   Misk-i Ḫıtā gibi nefesi ola pür-şemīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 27). [her ki,]*

her kim: *Kim olursa olsun.*

1. Olsun benefşe-veş ḳadi ḫam ġunca gibi lāl
   Her kim duʿāñı eylemeye şeyḫ ü şābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 56). [her kim,]*

her kim: *Hangi kimse ki.*

1. Fehm it bu sırrı sāġır içinde şarābdan
   Her kim düşerse ayaġa baş üzredür yeri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 178, Mısra 13). [her kim,]*
2. Her kim özini laʿlüñ ile hem-dem eyledi
   Esrār-ı ġayba niçe dili maḥrem eyledi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 222, Mısra 1). [her kim,]*
3. Her kim bu ābı eyledi bu ravżaya sebīl
   Dīdār-i pākin aña naṣīb ide ol Cemīl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 4, Mısra 1). [her kim,]*

her kim: *Her kim, kimse.*

1. Her kim olursa sālik-i dergāh-ı şāh-ı ʿışḳ
   Yek-rān-ı himmetine Ḫudā hem-ʿinān olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 7). [her kim,]*

her kim ki: *Hangi kimse ki.*

1. Laʿnetler ide cān-ıla aġyār-ı Yezīd'e
   Her kim ki olur ʿāşıḳ-ı abdālı Ḥüseyn'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 116, Mısra 12). [her kim ki,]*
2. Her kim ki geldi mahşere ser-mest-i cām-ı ʿışḳ
   Ḳurtuldı ḳīl ü ḳāl-i su'āl ü cevābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 178, Mısra 9). [her kim ki,]*

her kişiye cānı lezīz olur: *Herkesin canı tatlıdır.*

1. Ḫ∨āceye mālı faḳīre leb-i cānānı leẕīẕ
   Bu meseldür ki olur her kişiye cānı leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 30, Mısra 2). [her kişiye cānı leẕīẕ olur, -ı-ur-y, -e]*

her laḥẓa: *Her an.*

1. Her laḥẓa gözüñ yādına mestānelerüz biz
   ʿIşḳ-ıla biliş ʿaḳl-ıla bīgānelerüz biz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 73, Mısra 1). [her laḥẓa,]*

her ne kadar: *Her ne kadar.*

1. Güm olur **her ne ḳadar** gelse oḳuña sīneler

   Yaġsa yaġmur ne deñlü anı ṣaḥrālar içer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 43, Mısra 5). [her ne ḳadar,]*
2. Nefsüme **her ne ḳadar** ʿarż idegördüm zühdi

   Ḳayil olmadı ḳabūl itmedi bir nā-ḳābil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 75). [her ne ḳadar,]*

her yaña: *Her taraf/yer.*

1. Selāmın kesmeyen herkesden ol sulṭān-ı ʿādildür

   Nihāl-i mīvedārı cennetüñ **her yaña** māyildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 53, Mısra 2). [her yaña, -a]*

her-cāyī: *Şıpsevdi ‖ sebatsız, kararsız.*

1. Hüdāyī var-ısa bir mihri yoḳ **her-cāyī** meh sevmiş

   Düşüp şām-ı ġama eyler ıraḳlardan naẕar kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 13, Mısra 9). [her-cāyī,]*
2. Bī-vefā **her-cāyīdür** çün ol meh-i nā-mihribān

   Çeşme-i mihr ise de el yuduġ andan biz revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 1). [her-cāyīdür, -dür]*

hergiz: *Asla, hiç bir vakit.*

1. Ben raḳībüñde ḥalāvet bulımadum **hergiz**

   Meger ey lebleri şekker ola ḥalvāsı leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 31, Mısra 7). [hergiz,]*
2. İtme ʿadū-ı tīre-derūn-ıla imtizāc

   Cemʿ olmadı keṣīf ile **hergiz** şehā laṭīf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 90, Mısra 12). [hergiz,]*
3. Seyr-i bāġ u bostān itmezdi dil-bersüz göñül

   Gülşene varmazdı **hergiz** bir gül-endām olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 207, Mısra 6). [hergiz,]*
4. Yüri bir mihre maḥabbet idegör kim nūrı

   Rūz-u-şeb bāzıġ ola olmaya **hergiz** āfil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 68). [hergiz,]*
5. Hüdāyī görmedi **hergiz** saña beñzer güzellerde

   Senüñ evṣāf-ı ḥüsnüñ söylenür illerde dillerde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 17). [hergiz,]*
6. Güzelsin ḥüsnüñe **hergiz** bedel yoḳ bī-bedellerde

   Ay alnı āfitābum ā meh-i nā-mihribān Aḥmed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 19). [hergiz,]*

7. Dirseñ kemāl-i ḥüsnüñe irişmesün **hergiz** zevāl
   Raḥm eyle dil Yaʿḳūbına ey Yūsuf-ı Mıṣr-ı cemāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 3). [hergiz,]*

herkes: *Herkes.*

1. Selāmın kesmeyen **herkesden** ol sulṭān-ı ʿādildür
   Nihāl-i mīvedārı cennetüñ her yaña māyildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 53, Mısra 1). [herkesden, -den]*
2. Devlet-i vuṣlatda ʿālemlerde her bir nā-maḥal
   Herkese rızḳın naṣīb itmiş Ḫudā-ı lem-yezel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 18). [herkese, -e]*

hevā: *1. İstek, arzu, heves, meyil. 2. Aşk, sevgi, tutkunluk.*

1. Ey ḫvāce müşk-i Çīn'i ḳo zülfi nesīmin al
   Bāġ-ı cehānda kesb idecek bir **hevā** budur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 58, Mısra 6). [hevā,]*
2. Bir māha sāye-veş yine oldum fütāde kim
   Ser-geştedür **hevāsı** ile ẕerre-vār şems *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 75, Mısra 10). [hevāsı, -sı]*
3. Fāriġu'l-bal idi ʿālem leẕẕetinden şimdi dil
   Laʿl-i şīrīnüñ **hevāsında** yeler zenbūr-veş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 77, Mısra 12). [hevāsında, -sın, -da]*
4. Pür-durur laʿlüñ **hevāsıyla** derūnı çeşmümüñ
   N'ola ḫūnīn aḳsa her demde ʿuyūnı çeşmümüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 123, Mısra 1).* *[hevāsıyla, -sı, -y, -la]*
5. Nār-ı ruḫ-ı dildāruma dildāde geçer şemʿ
   Her dem bu **hevādandur** anuñ sūz u güdāzı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 234, Mısra 10). [hevādandur, -dan, -dur]*
6. Çıḳmadı bir dem dimāġumdan **hevā-y-ıla** heves
   Nāleden ḫālī degül ney gibi gönlüm bir nefes *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 5). [hevā-y-ıla, --y-, -ıla]*

hevādan inse: *Havadan, gökten inmek.*

1. Tīrüñ **hevādan inse** ḳaçar ḫayl-i düşmenān
   Olur gürūh-ı dīv gürīzān şihābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 37). [hevādan inse, -se]*

hevā-ı haṭ-ı sebz-i yārdan: *Sevgilinin yeşil ayva tüylerinin hevesi.*

1. Āhum yeli **hevā-ı ḫaṭ-ı sebz-i yārdan**
   Pür itdi mevc-i ebr-ile deryā-ı aḫḍeri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 221, Mısra 7). [hevā-ı ḫaṭ-ı sebz-i yārdan, -dan]*

hevā-ı ʿışḳdan: *Aşk hevesi.*

1. Muḫayyer itmez idi diñledükce ʿuşşāḳı
   Hevā-ı ʿışḳdan ey dil eger dem ürmese nāy *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 212, Mısra 6). [hevā-ı ʿışḳdan, -dan]*

hevā-ı ʿışḳ-ı pāk: *Temiz aşkın hevesi.*

1. Gönlümüzden gitmesün bir dem **hevā-ı ʿışḳ-ı pāk**
   Gür gür ötsün nāy-veş bu sīne-i ṣad-çākümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 67, Mısra 7). [hevā-ı ʿışḳ-ı pāk,]*

hevā-ı nefse uyma: *Nefsin arzularına uymak.*

1. Unudup şerʿi yüri uyma hevā-ı nefse
   Cānib-i Ḥaḳḳı ḳoyup eyleme fikr-i bāṭıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 51). [hevā-ı nefse uyma, -ma]*

hevāñ: *1. İstek, arzu, heves, meyil. 2. Aşk, sevgi, tutkunluk.*

1. Şol āsiyāba döndi **hevāñ-ıla** dil k'ola
   Ser-geşte-i tapança-ı āsīb-i rūzgār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 49, Mısra 9). [hevāñ-ıla,]*
2. Bostān-ı ʿömrümüz berbād iderse rūzgār
   Raḳṣ ura yine **hevāñ-ıla** ḫas u ḫāşākümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 67, Mısra 6). [hevāñ-ıla,]*

hevāsına uydı: *Arzu ve isteklerinin peşinden gitmek.*

1. ʿAceb ne ḫār-ıla açıldı bāġa ol ġunca
   Kimüñ **hevāsına uydı** o serv-i nāz ʿaceb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 10, Mısra 4). [hevāsına uydı, -dı]*

hevāyī olsa: *Aşk arzusu ile dolu olmak; nefsine düşkün, ciddi şeylere ilgisiz olmak.*

1. Ḳalb-i Hüdāyī ʿışḳ ile olsa hevāyī tañ mıdur
   Ceẕb itdi anı jāle-veş mihr-i cemāli Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 111, Mısra 9). [hevāyī olsa, -sa]*

heves: *Arzu, istek.*

1. Çıḳmadı bir dem dimāġumdan hevā-y-ıla **heves**
   Nāleden ḫālī degül ney gibi göñlüm bir nefes *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 5). [heves,]*

heves kılma: *Heveslenmek.*

1. Māl u cāhına **heves ḳılma** bu dehr-i dūnuñ
   Bir nefes ṣıḥḥati biñ mertebe-i ʿizzet bil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 25). [heves ḳılma, -ma]*

heves-i bāġ-ı cinān eyleyenüñ: *Cennet bahçesine heves eylemek; cenneti arzulamak.*

1. Var-iken seyr-i tecellā-ı cemāl-i cānān
   ʿAḳlı yoḳdur **heves-i bāġ-ı cinān eyleyenüñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 104, Mısra 8). [heves-i bāġ-ı cinān eyleyenüñ, -y, -e, -nüñ]*

heves-i bāġ-ı ḫuldı: *Cennet bağına heveslenmek.*

1. Dīdār-ı yāra baḳ **heves-i bāġ-ı ḫuldı** ḳo
   Ḫˇuşdur Hüdāyī her kişi ḫˇuş görse ḥāżırı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 230, Mısra 13). [heves-i bāġ-ı ḫuldı, -ı]*

heves-i çāh-ı zeḳan eyleme: *Çene çukurunun heves etmek.*

1. Heves-i çāh-ı zeḳan eyleme kim Hārūt'uñ
   Fikr ḳıl niçün olupdur yiri çāh-ı Bābil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 59). [heves-i çāh-ı zeḳan eyleme, -me]*

hey: *1. ünlem Seslenmek veya ilgi ve dikkat çekmek için söylenen bir söz.*

1. ʿAdn-i kūyuñda beni saymazsın ādem yirine
   Hey ḳıyāmet yāduña gelmez meger yevmü'l-ḥisāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 15, Mısra 6). [hey,]*
2. Sen Ḫālīlu'llāh olan ʿāşıḳlara mihmān idüñ
   Hey nice mihmān ki Ḥaḳ'dan luṭf idüñ iḥsān idüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 10). [hey,]*
3. Dilerem kim virmesün bir ferde Allāh ayrılıḳ
   Hey ne müşkil derd olur āh ayrılıḳ vāh ayrılıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 4). [hey,]*

hey: *"Ey!" seslenme edatı.*

1. Bir naẓarla baḳanuñ saña **hey** ādem cānı
   Gözi İblīs gibi kūr u yeri gūr olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 5). [hey,]*
2. Gitme **hey** kāfir alup tenden dil ü cānı daḫı
   Varup uġratma belāya bir müselmānı daḫı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 231, Mısra 1). [hey,]*
3. Ol gözüm nūrı beni gözden bıraḳdı itdi red
   Ḳanlar aġlamaḳla çıḳdum iki gözden **hey** meded *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 6). [hey,]*
4. İstedügi demleri gördi ḳamu ehl-i ḥased
   Hey ne müşkil derd olur āh ayrılıḳ vāh ayrılıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 8). [hey,]*
5. Rāżīyam gelsün ecel alsun tenümden cānumı
   Hey ne müşkil derd olur āh ayrılıḳ vāh ayrılıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 12). [hey,]*
6. ʿĀḳıbet aldı elüm atdı yābāna rūzgār
   Hey ne müşkil derd olur āh ayrılıḳ vāh ayrılıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 16). [hey,]*
7. Ey Hüdāyī tīġ-ı ġam kār itdi ġāyet cānuma
   Hey ne müşkil derd olur āh ayrılıḳ vāh ayrılıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 20). [hey,]*

heybet-ile: *Görünüşte korku ve saygı uyandırma, büyüklük, ululuk.*

1. Ḳapudan big sefere oldı saʿādetle revān
   Eyledi ʿazm-i ġazā **heybet-ile** şevket-ile *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 26). [heybet-ile,]*

hezār: *Bülbül.*

1. Gülerdi şevḳ ile ezhār -ı merġzār ḳamu
   İden **hezār-ıla** ancaḳ fiġān ikimüz idük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 118, Mısra 8). [hezār-ıla, -ıla]*

hezār: *1. Bin sayısı 2. Bülbül 3. Aşık.*

1. Olmaz şehā Hüdāyī ḳuluñla saña naẓīr
   Ger sad-hezār gelse bu bāġa **hezār** gül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 135, Mısra 10). [hezār,]*

hezārān: *1. Binlerce, pek çok 2. Bülbüller.*

1. Gül cemālüñ'çün **hezārān** murġ-ı dil nālāndur
   Ḳanda bir şemʿ olsa biñ pervāne ser-gerdāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 50, Mısra 1). [hezārān,]*
2. Naḳşını seyr eyleyen didi **hezārān** āferīn
   Ol nigārum nām-ıla Naḳḳāş Aḥmed Balı'dur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 19). [hezārān,]*

hezārān: *1. Binlerce, pek çok 2. Bülbüller.*

1. Sensin ol bāġ-ı ṣafā kim gül-cemālüñ şevḳına
   Bülbül-i göyā **hezārān** ṭāyir-i ḳuds-āşiyān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 48). [hezārān,]*
2. Naḳş-ı ḥüsn ü ḫaṭṭuña cānā **hezārān** āferīn
   Şāh Maḥmūd'um göñül taḫtında sulṭānum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 15). [hezārān,]*

ḥicāb: *Ar. 1. Utanma, sıkılma 2. Perde, hail.*

1. Yanuñda bunca ḫaṭām ey şeh-i ḫuceste-ḫıṣāl
   Ṭutam kiʿafv olına ya **ḥicābı** n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 170, Mısra 10). [ḥicābı, -ı]*

hicāb: *Perde, örtü.*

1. O ġunca Kaʿbe yüzinden niḳābın itmedi refʿ
   Açılmadı aradan bu **ḥicābı** n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 171, Mısra 6). [ḥicābı, -ı]*

hicāb itdi: *Utanmak.*

1. Ebrden ṭutdı meh yüzine niḳāb
   Gün yüzüñden meger ki itdi ḥicāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 17, Mısra 2). [ḥicāb itdi, -di]*

hicāb oldı: *Perde olmak.*

1. Ḫʿān-ı ḥüsnine **ḥicāb oldı** anuñ'çün ḫaṭṭı
   Tā ki anı görenüñ ḳalmaya ḥaḳḳ-ı naẓarı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 216, Mısra 7). [ḥicāb oldı, -dı]*

hicāzī bī-bedel şeh-bāz: *Benzersiz Hicaz doğanı.*

1. Kaʿbe-i ḥüsnüñde bāl açmış ider pervāz zülf
   Oldı göyā bir **Ḥicāzī bī-bedel şeh-bāz** zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 86, Mısra 2). [ḥicāzī bī-bedel şeh-bāz,]*

hicrān: *Ayrılık, ayrılık acısı.*

1. Vuṣlat-ı dünyāya ehl-i diller itmez iʿtibār
   Ol metāʿı böyle bī-raġbet iden **hicrāndur** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 50, Mısra 8). [hicrāndur, -dur]*
2. Daḫı yoḳ mı teraḥḥum bu ġarīḳ-ı baḥr-i ʿiṣyāna
   Cefā irmez mi pāyāna nihāyet yoḳ mı **hicrāna** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 4). [hicrāna, -a]*
3. Ḳadīmi āşināñı luṭf-ıla yād eyle yad itme
   Cefā irmez mi pāyāna nihāyet yoḳ mı **hicrāna** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 8). [hicrāna, -a]*
4. Benüm ser-māye-i naḳd-i ḥayātum cānumuñ cānı
   Cefā irmez mi pāyāna nihāyet yoḳ mı **hicrāna** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 12). [hicrāna, -a]*
5. Bu cevrüñ ḥaddi yoḳ mı ġāyetin bulmaz mı bu miḥnet
   Cefā irmez mi pāyāna nihāyet yoḳ mı **hicrāna** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 16). [hicrāna, -a]*
6. Dimezsin bu Hüdāyī derd-mendüñ nicedür ḥāli
   Cefā irmez mi pāyāna nihāyet yoḳ mı **hicrāna** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 20). [hicrāna, -a]*

hidāyet: *1. Doğru yola irşat, delâlet. 2. Doğru yola sülûk. Hakk'a muvassal olan tariki bulmak.*

1. Hidāyet necmidür çeşmüñ kime rūşen-naẓar ḳılsa
   Aña baḫt u saʿādet yār olup eyler naẓar kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 11, Mısra 7). [hidāyet,]*

hidāyet eyle: *Doğru yolu göstermek.*

1. Niçe demler-durur kim güm-reh-i tīh-i ḍalāletdür
   Hüdāyī bendeñe eyle hidāyet yā Resūla'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 204, Mısra 10). [hidāyet eyle,]*

hiddet: *Gazab, öfke.*

1. Zebānuñ nāṣıḥā **hiddetde** olsa tīşe-i Ferhād
   Eşer itmez dil-i mecnūna hengām-ı cünūnumdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 40, Mısra 7). [hiddetde, -de]*

ḫıdmet: *Birinin işini görme; görev, vazife.*

1. Ey Hüdāyī **ḫıdmetinde** cān virürsem ol şehüñ
   Merḥamet ide umaram baña maʿbūdum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 138, Mısra 13). [ḫıdmetinde, -iñ, -de]*
2. Yād-ı ḳaddüñle elif geldi gice fāl eyledüm
   Ḫıdmetüñde ṭoġrıyam ey serv aña dāl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 148, Mısra 2). [ḫıdmetüñde, -üñ, -de]*
3. İşigüñde tenüm ḳıl yāre yāre
   Olayın **ḫıdmetüñde** pāre pāre *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 205, Mısra 2). [ḫıdmetüñde, -üñ, -de]*
4. Vaṣlına **ḫıdmet** ile vāṣıl olurdum yāruñ
   Mücib-i cennet olaydı kişinüñ aʿmāli *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 223, Mısra 5). [ḫıdmet,]*
5. Luṭf u iḥsānı sen temām itdüñ
   Var benüm **ḫıdmetüñde** noḳṣānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 76). [ḫıdmetüñde, -üñ, -de]*

ḫıdmet it: *Hizmet etmek.*

1. Ḫıdmet it bir kāmile tā idesin tekmīl-i ẕāt
   Māhuñ olur pertev-i mihr-ile noḳṣānı dürüst *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 18, Mısra 11). [ḫıdmet it,]*

hıdmet-i hāk-i rehüñe: *Yolunun toprağının hizmeti.*

1. Gönderür ṭıfl-ı mehi **ḫıdmet-i ḫāk-i rehüñe**
   Giydürüp farḳına ḫūrşīd-i duruḫşān üsküf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 88, Mısra 5). [ḫıdmet-i ḫāk-i rehüñe, -üñ, -e]*

hıdmet-i mevlāda: *Hazretin hizmeti.*

1. Olma ṭāʿatde ʿibādetde ṣaḳın süst ü żaʿīf
   Ḳul olan **ḫıdmet-i mevlāda** gerekmez kāhil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 48). [ḫıdmet-i mevlāda, -da]*

hıdmet-i şehde: *Sultana hizmet etmek.*

1. Giyse ḳapuñda revādur meh-i tābān üsküf
   Ḫıdmet-i şehde yaraşur giye derbān üsküf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 88, Mısra 2). [ḫıdmet-i şehde, -de]*

hıdmetin ḳılmaḳ: *Hizmetinde bulunmak, hizmet etmek.*

1. Faḫrümüzdür ol şehüñ cān-ıla ḳılmaḳ ḫıdmetin
   Ey Hüdāyī her kişi ister cehānda rifʿatin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 17). [ḫıdmetin ḳılmaḳ, -maḳ]*

ḫıfẓ: *Saklama, korunma.*

1. Sīnede ṣanmañ elifler genc-i ʿışḳı **ḫıfẓ** içün
   Mārlardur kim tılısm itmiş-durur üstād-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 94, Mısra 3). [ḫıfẓ,]*

ḫıfẓ itmek: *Korumak, muhafaza altına almak.*

1. Ḫüsnüñ esbābını **ḫıfẓ itmek** içün ey dür-i nāb
   Ḫāne-i çeşm aña bir iki ḳapaḳlu dol-āb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 11, Mısra 1). [ḫıfẓ itmek, -mek]*

hikmet: *Hakikat sırrı, bilgelik, öz.*

1. Ḫaṭṭuñuñ inşāsı nesḫ itdi berātuñ **ḥikmeti[n]**
   Ḳaşlaruñ itdi müşevveş ḫāṭırın tuġrālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 115, Mısra 5). [ḥikmeti[n], -in]*
2. Emdür lebi her derde vü **ḥikmet** nedür ammā
   Ben ḫastaya ölsem de gelüp virmez em anı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 214, Mısra 5). [ḥikmet,]*
3. Az ḳalupdur çıḳa bürc-i bedenümden cānum
   Ey lebi derd-i dile **ḥikmet** ile Loḳmān'um *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 4). [ḥikmet,]*

hilāl: *Ar. 1. Yeni ay.*

1. Taḥṣīl-i fenn-i ʿışḳ idüp kesb-i kemāl it çün **hilāl**
   Eyle Hüdāyī ḳalbüñi mişkāt-ı envārü'l-hüdā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 7, Mısra 13). [hilāl,]*
2. Cām-ı mey içre ḳaşlaruñuñ ʿaksi sāḳīyā
   Göya şafaḳ içinde görinür **hilāldür** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 37, Mısra 12). [hilāldür, -dür]*
3. Bezmüñde şemʿ-veş yanalum kellemüz ḳızup
   Gökde **hilāle** diller uzatsun zebānemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 72, Mısra 6). [hilāle, -e]*
4. Şems ü mehi ḳıldı ḫacil ruḫsār-ı āli Aḥmed'üñ
   İtdi **hilāli** münfaʿil ḳaşı ḫayāli Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 111, Mısra 2). [hilāli, -i]*

hilāl: *(Kaşun) hilale benzer hali.*

1. Ḳaşuñ **hilāle** yüzüñ āfitāba beñzetmiş
   Hüdāyī gibi gelür mi cehāna rūşen-rāy *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 212, Mısra 9). [hilāle, -e]*

hilāl oldı: *Hilal olmak.*

1. Ḥüsn-ile mihr-i cehān-tāb iken irişdi zevāl
   Bedr iken bürc-i leṭāfetde bugün oldı hilāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 14). [hilāl oldı, -dı]*

hilāl olmış: *Hilal olmak.*

1. Ẓulm-i çeşmüñ cānına geçmiş **hilāl olmış** kaşuñ
   Düşmek ister dem be-dem şemşīr-i bürrān üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 201, Mısra 7). [hilāl olmış, -mış]*

hilāl olursa: *Hilal olmak.*

1. Ṭañ mı olursa derd-ile günden güne hilāl
   Mihr-i ruḫuñdan ayrulalı geldi aya żaʿf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 89, Mısra 3). [hilāl olursa, -ur, -sa]*

hilāle dönmiş: *İncelmek, dal gibi olmak; çok zayıflamak.*

1. Hilāle dönmiş eyā meh ḳaşuñ naḥāfet-ile
   Benüm gibi meger ol çeşm-i meste māyildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 39, Mısra 3). [hilāle dönmiş, -miş]*

hilāl-i çarḫ: *Feleğin ayı.*

1. Lāyıḳdur ola sen şeh-i ḥüsne **hilāl-i çarḫ**
   Bir tıġ-ı ḫūn-fişan u zeberced-niyām şām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 141, Mısra 11). [hilāl-i çarḫ,]*

hilʿat: *Elbise, kaftan.*

1. Giyürdüñ egnüme bir ḳıymetī sengīn siyeh **ḫilʿat**
   Cefā sengīn urup ben nā-tüvāna itmedüñ sen kīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 157, Mısra 3). [ḫilʿat,]*

hilʿat ü tācum: *Kaftan ve taç.*

1. Tenümde tāze dāġumdur ser-ā-ser **ḫilʿat ü tācum**
   Melāmet mülkine Keyḫusrevem yā Keyḳubādam ben *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 163, Mısra 5). [ḫilʿat ü tācum, -um]*

hilʿat-i dībā-ı ʿīd: *İpekli bayram elbisesi.*

1. Gün yüzüñ göster tenüm zeyn eyle dāġ-ı şevḳ-ıla
   Ḳuluñam giydür baña bir **ḫilʿat-i dībā-ı ʿīd** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 27, Mısra 10). [ḫilʿat-i dībā-ı ʿīd,]*

ḥilm ü ḥayā': *Yumuşak huylu ve edepli.*

1. Yüzinde berḳ urur envār-ı ʿadl ü **ḥilm ü ḥayā'**
   Ruḫ-ı nigū gibi āyīne-i mücellādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 15). [ḥilm ü ḥayā',]*

hilveden geçdüm: *Süsü, ihtişamı bırakmak.*

1. Ḫulle-i ʿışḳı giyüp bī-ḥīle geçdüm ḥilyeden
   Var yüri ey pīr-i zāl-i çarḫ pīrāyeñ saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 4, Mısra 5). [ḥilyeden geçdüm, -dü, -m]*

ḫimār: *Eşek, har.*

1. Her ʿīsī-i ḫuceste-nefes kim ẓuhūr ider
   Görseñ anuñ yanınca yürür bir **ḥimārı** var *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 44, Mısra 4). [ḥimārı, -ı]*

himāyet ḳıl: *Himaye etmek, korumak, esirgemek, koruması altına almak.*

1. Gele şol gün ki maġz-ı üstüḫānlar ḳaynaya serde
   Beni ḳıl ẓıll-ı luṭfuñda ḥimāyet yā Resūla'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 204, Mısra 6). [ḥimāyet ḳıl,]*

himmet: *1. Yardım, ihsan. 2. Çalışma, gayret, emek. 3. Mânen büyük kimselerin, ermişlerin dilediklerini yerine getiren mânevî gücü, mânevî yardımı, lutfu.*

1. Himmetde ḳaddi gibi bülend ola rāstı
   Çün sāye serv yanına düşdükce pest ola *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 206, Mısra 3). [himmetde, -de]*
2. Pāy-māl itme beni zülf-i semen-būyuñ gibi
   Serv-i nāzum **himmetüñ** ʿālī gerek boyuñ gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 211, Mısra 2). [himmetüñ, -üñ]*
3. İsterem ṣu gibi ol servüñ olam pā-māli
   Kişinüñ **himmeti** kendine gerekdür ʿālī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 223, Mısra 2). [himmeti, -i]*
4. Geldi Hüdāyī der-geh-i devlet-me'ābuña
   Himmet recā ider şeh-i mālik-riḳābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 52). [himmet,]*
5. Himmet sarāyınuñ şeh-i ʿālem-penāhısın
   Luṭf u kerem ḳapuñda senüñ bende-i ḳadīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 11). [himmet,]*

himmet itseñ: *Yardım etmek.*

1. İşigüñde n'ola ʿuşşāḳa itseñ būseñi himmet
   Ṭabībüm ḫastaya dārü'ş-şifāda virilür şerbet *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 20, Mısra 1). [himmet itseñ, -señ]*

himmet-i ḫażret-i eyyūb: *Eyüp sultan hazretlerinin himmeti.*

1. Çār-yār ola anuñ yārı idüp Ḥaḳ yārī
   Himmet-i ḫażret-i Eyyūb ola sancaḳdārı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 8). [himmet-i ḫażret-i eyyūb,]*

ḫınnā-ı ʿīd: *Bayram kınası.*

1. Ḳanuma el ḳardı ḳurbān itdi ol meh-rū yine
   Yaḳmaġ-içün şemʿ-veş barmaġına **ḫınnā-ı ʿīd** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 27, Mısra 4). [ḫınnā-ı ʿīd,]*

ḫırḳa: *Dervişlerin üstlerine giydikleri, biçimi ve rengi mensup oldukları tarîkata göre değişen, kollu, yakasız, pamuklu giyecek.*

1. Zāhidā gel içelüm şöyle lebi yādına kim
   Tāc-ıla **ḫırḳayı** rehn-i mey-i nāb eyleyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 143, Mısra 10). [ḫırḳayı, -(y)ı]*
2. Bu dāġ-ı sīnemi ḫırḳamla setr idersem olur
   Ya **ḫırḳam** üzre bu dāġ-ı şarābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 170, Mısra 8). [ḫırḳam, -m]*
3. Bu dāġ-ı sīnemi **ḫırḳamla** setr idersem olur
   Ya ḫırḳam üzre bu dāġ-ı şarābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 170, Mısra 7). [ḫırḳamla, -m, -la]*

ḫırḳa vü tāc-ıla: *Dervişlerin üstlerine giydikleri, biçimi ve rengi mensup oldukları tarîkata göre değişen, kollu, yakasız, pamuklu giyecek ve sarık II hırka ve sarık.*

1. Ḫırḳa vü tāc-ıla gör ṣofī-i mülḥid-fiʿli
   Görmek isterseñ eger şekl-i ḫıred ḳāli *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 223, Mısra 7). [ḫırḳa vü tāc-ıla, -ıla]*

hırḳa-ı ten: *Vücut/beden hırkası/elbisesi.*

1. Ḫırḳa-ı ten ṣofīyā çoḳdan olurdı çāk çāk
   Sīnem üzre olmasa yer yer aña pergāle dāġ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 85, Mısra 3). [ḫırḳa-ı ten,]*

hırmen: *Harman.*

1. Od saldı **ḫırmenine** meger gice berḳ-ı āh
   Ṭutdı cehānı dūd-ı dil-i pür-şirār-ı çarḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 24, Mısra 7). [ḫırmenine, -i, -(n)e]*

ḫırmen-i ʿālemde: *Dünya harmanı, dünya.*

1. Menʿ ider oldı būse-i ḫāl-i ruḫın nigār
   Beñzer tükendi **ḫırmen-i ʿālemde** danemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 72, Mısra 8). [ḫırmen-i ʿālemde, -de]*

hırmen-i necm-i şebüñ: *Gecenin yıldız harmanı.*

1. Ḫırmen-i necm-i şebüñ cānına od ṣaldı hemān
   Açdı ṭāvūs-ı gülistān-ı seḥer şehper-i zer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 23). [ḫırmen-i necm-i şebüñ, -üñ]*

ḫırş: *Aç gözlülük, şiddet ve tamahla bir şeyin üzerine düşme.*

1. Terk eyle ṣofī zerḳ u riyā-y-ıla **ḫırşı** gel
   Ḫayr ide tā saña ʿamel ü zühd ü ṭāʿatüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 109, Mısra 9). [ḫırşı, -ı]*
2. Dil olmasa n'ola ḥarem-i vaṣluña maḥrem
   Maḥrūm olur ol kim çoġ ola **ḫırş-ıla** āzı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 234, Mısra 6). [ḫırş-ıla, -ıla]*

ḫırz-ı emān ola: *Aman muskası olmak.*

1. Her ki taʿvīż-i duʿāñı yaza levḥ-i cāna
   İsm-i Aʿẓam ḫaḳı ol aña ola ḫırz-ı emān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 48). [ḫırz-ı emān ola, -a]*

2. İsm-i Aʿẓam ḥaḳı ol añа ola ḥırz-ı emān
   Bula günden güne yā Rab meh-i nev gibi kemāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 45). [ḥırz-ı emān ola, -a]*

<u>ḥişār-ı çarḫ:</u> *Gökyüzü kalesi.*

1. Ḳuṭb-ı murādum üstine dönmezse göreyin
   Ḳalb-i Hüdāyī gibi yıḳılsun **ḥişār-ı çarḫ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 24, Mısra 10). [ḥişār-ı çarḫ,]*

<u>ḥışm idüp:</u> *Kızmak, öfkelenmek.*

1. Yañılup yüzine ḳarşu ruḫlaruña gül didüm
   Ḫışm idüp ben ḳulına ol ġonce-Ieb lā lā didi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 239, Mısra 4). [ḫışm idüp, -üp]*

<u>ḥışn-ı ḥaṣīn itse:</u> *Sağlam kale yapmak.*

1. Beyt-i şiʿrin kim itse ḥışn-ı ḥaṣīn
   Ḫüsn-i naẓmın göreydi dirdi Ḥasen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 51). [ḥışn-ı ḥaṣīn itse, -se]*

<u>ḥişşe al:</u> *Ders çıkarmak.*

1. Pīr pendin esle Yūsuf ḳıṣṣasından **ḥişşe al**
   Eyleme iḫvān-ı devrān ile bir ān İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 5). [ḥişşe al,]*

<u>ḥişşe alduñsa:</u> *Pay almak.*

1. Ġam ḫūnıdur bu tekyede zādü'l-müṣāfirīn
   Alduñsa ḥişşe merd-i ḳanāʿat-güzīnsin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 176, Mısra 10). [ḥişşe alduñsa, -du, -ñ, -sa]*

<u>ḥıṭā:</u> *Kuzey Çin II misk kokusu ve güzelleriyle meşhur yer.*

1. Görmedi Rūm'ı **Ḫıtā'yı** seyr iden taḥsīnini
   Ol nigārum nām-ıla Naḳḳaş Aḥmed Balı'dur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 7). [ḫıtā'yı, -'yı]*

hıṭṭa-ı hıṭāy'ı virüp: *Hıtay kıtasını vermek.*

1. İtdi bir cāha her birin taʿyīn
   Kimine **ḫıṭṭa-ı Ḫıṭāy'ı virüp** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 16). [ḫıṭṭa-ı ḫıṭāy'ı virüp, -üp]*

hıyām ḳurdı: *Çadırlar kurmak .*

1. Seyre geldi şehān-ı ʿālem-i ḳuds
   Ḳubbeler ḳurdı anlar üzre ḫıyām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 28). [ḫıyām ḳurdı, -dı]*

hıyām-ı rifʿatüñi: *Görkemli çadır.*

1. Diler devām-ı ḳıyāmı **ḫıyām-ı rifʿatüñi**
   Ṣabāḥ u şām cenāb-ı Melik-i taʿālādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 49). [ḫıyām-ı rifʿatüñi, -üñ, -i]*

hizāne: *Hazine II dünya; kalp, gönül.*

1. Dökdüm yolına naḳd-i dil ü ṣabrum ol şehüñ
   Varum yoġum ne var-ısa virdüm **ḫizānede** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 192, Mısra 12). [ḫizānede, -de]*

hızır: *Âb-ı hayat içtiği için ölümsüzlüğe erdiğine, bereketi temsil ettiğine ve kul sıkıştığında imdâdına yetiştiğine inanılan peygamber veya velî olan zat.*

1. Ḫaṭṭuñ **Ḫızır** dirilse yañaġuñda vechi var
   Cennetde Ḥaḳ virür kişiye ʿömr-i cāvidān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 156, Mısra 3). [ḫızır,]*
2. Kevkeb-i bürc-i saʿādet māh-ı tābānum **Ḫızır**
   Laʿl-i nābı cān u dil derdine dermānum **Ḫızır** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 1). [ḫızır,]*
3. Kevkeb-i bürc-i saʿādet māh-ı tābānum **Ḫızır**
   Laʿl-i nābı cān u dil derdine dermānum **Ḫızır** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 2). [ḫızır,]*
4. Ẓulmet-i ġamda ḳoma ey nūr-ı Yezdān'um **Ḫızır**
   Gel yetiş ey laʿl-i nābı Āb-ı Ḥayvān'um **Ḫızır** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 3). [ḫızır,]*
5. Ẓulmet-i ġamda ḳoma ey nūr-ı Yezdān'um **Ḫızır**
   Gel yetiş ey laʿl-i nābı Āb-ı Ḥayvān'um **Ḫızır** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 4). [ḫızır,]*

6. Ḳalmışam vādī-i ġamda āh u vāveylā-y-ıla
   Gel yetiş ey laʿl-i nābı Āb-ı Ḥayvān'um **Ḫıżır** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 8). [ḫıżır,]*
7. Senden ayru geldi cāna cümle ʿālemden firāġ
   Gel yetiş ey laʿl-i nābı Āb-ı Ḥayvān'um **Ḫıżır** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 12). [ḫıżır,]*
8. Göz açup yer yer seni gözler tenümde yaralar
   Gel yetiş ey laʿl-i nābı Āb-ı Ḥayvān'um **Ḫıżır** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 16). [ḫıżır,]*
9. Niçe yıllardur ki müştāḳ-ı cemālüñdür senüñ
   Gel yetiş ey laʿl-i nābı Āb-ı Ḥayvān'um **Ḫıżır** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 20). [ḫıżır,]*

<u>hıżr:</u> *Âb-ı hayat içtiği için ölümsüzlüğe erdiğine, bereketi temsil ettiğine ve kul sıkıştığında imdâdına yetiştiğine inanılan peygamber veya velî olan zat.*

1. Şol ḳadar tatlu gelür teşne Hüdāyī'ye lebüñ
   Ḫıżr'a gelmez o ḳadar Çeşme-i Ḥayvān'ı leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 30, Mısra 10). [ḫıżr'a, -a]*
2. Ẓalām-ı şām-ı fürḳat nūra tebdīl oldı gün gördük
   Lebi **Ḫıżr** u dehānı Çeşme-i Ḥayvān'umuz geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 227, Mısra 4). [ḫıżr,]*
3. Ḫaṭṭ-ı sebzüñ göyiyā bu laʿl-i rūḥ-efzā ile
   Ḫıżr'dur kim hem-dem olmış ḥażret-i ʿİsā-y-ıla *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 6). [ḫıżr'dur, -dur]*
4. Ḫıżr yoldaşı olup irişe feyż-i Yezdān
   Düşmenüñ itmek-içün ḳahr-ıla baġrın ḳara ḳan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 3). [ḫıżr,]*

<u>hıżr u mesīḥā:</u> *Hızır ve Hz. İsa.*

1. Sensüzin ʿāşıḳ-ı dil-ḫaste ne cān-ıla yürür
   Ey lebi **Ḫıżr u Mesīḥā** kişi cānsuz yürimez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 64, Mısra 8). [ḫıżr u mesīḥā,]*

<u>hıżr u mesīh'e:</u> *Hızır ve İsa Peygamber.*

1. Zehr-āb-ı ʿışḳ-ı yārı içen cāndan el yuyup
   Ḫıżr u Mesīḥ'e Çeşme-i Ḥayvān'a ṭaʿn ide *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 185, Mısra 10). [ḫıżr u mesīḥ'e, -e]*

hıżr-ı pey-huceste: *Ayağı uğurlu Hızır.*

1. Düşdi Hüdāyī baḥr-i ġama āşināllıġ it
   Ey **Ḫıżr-ı pey-ḫuceste** meded ḳıl elüñ al beri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 210, Mısra 14). [ḫıżr-ı pey-ḫuceste,]*

hıżr-ı vaṣl-ı yār: *Sevgiliye kavuşma Hızırı.*

1. Dil-rübālıḳ vaḳtidür ey **Ḫıżr-ı vaṣl-ı yār** iriş
   Eyle bu müstaġraḳ-ı deryā-ı hicrānı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 80, Mısra 5). [ḫıżr-ı vaṣl-ı yār,]*

hıżr-ı zamānum: *Zamanın Hızrı. || Sevgili.*

1. Düşdi gird-āb-ı yem-i fürḳate bu keştī-i dil
   Garḳa vardı daḫı ol **Ḫıżr-ı zamānum** gelmez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 66, Mısra 8). [ḫıżr-ı zamānum, -um]*

hıżr-vār: *Dara düşenlere yardım ettiği rivayet edilen Hızır gibi.*

1. Öldüm ġamuñla zinde idüp ḫākden götür
   Ey ʿĪsī-i zamāne yetiş **Ḫıżr-var** gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 6). [ḫıżr-var,]*

hıżr-veş: *Dara düşenlere yardım ettiği rivayet edilen Hızır gibi.*

1. Ḥamdü li-llāh cān u dil buldı baḳā-ı sermedī
   Ḫıżr-veş oldı naṣībüm Çeşme-i Ḥayvān -ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 101, Mısra 6). [ḫıżr-veş,]*
2. Emvāt-ı bāġı itmez idi zinde **Ḫıżr-veş**
   ʿİsa-demüñden ürmese dem dem be-dem nesīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 15). [ḫıżr-veş,]*
3. Ḫıżr-veş irdi Āb-ı Ḥayvān'a
   Ẓulmet-i şebde cān-ı ʿaṭşānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 29). [ḫıżr-veş,]*

hōd: *Kendi.*

1. Āferīnler ey Hüdāyī leẕẕet-i güftāruña
   Ṭıfl iken şīr ü şeker **ḫōd** virmedi dāyeñ saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 4, Mısra 10). [ḫōd,]*

hokḳa-ı gevher-i senādan: *Övgü incisinin hokkası.*

1. Ol **ḥoḳḳa-ı gevher-i senādan**
   Ol maʿden-i rāḥat u şifādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 35). [ḥoḳḳa-ı gevher-i senādan, -dan]*

ḫoḳḳa-ı laʿlindeki: *Mücevher kutusu; sevgilinin hokka gibi gizli, kapalı dudağı.*

1. Habbeẕā şāh-ı Ḳaren kim ḳıldı bir dürre niṡār
   Ḫoḳḳa-ı laʿlindeki lü'lü'-i dendānı dürüst *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 18, Mısra 10). [ḫoḳḳa-ı laʿlindeki, -in, -deki]*

ḫor baḳma: *Küçümsemek, aşağı görmek, değersiz saymak.*

1. Ṣofī ʿitāb idüp gözüme **ḫor baḳma** dir
   Ḥayvān ʿaceb degül mi ki insāna ṭaʿn ide *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 185, Mısra 3). [ḫor baḳma, -ma]*

hoşe-i pervīn olursa: *Ülker salkımı olmak.*

1. Ol hüma saydından ey dil farig ol yaş dökme kim
   Dāma düşmez **ḫoşe-i Pervīn olursa** dānemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 68, Mısra 6). [ḫoşe-i pervīn olursa, -ur, -sa]*

hûb: *Güzel, hoş.*

1. Gül yüzüñde ḫaṭuñ özlerse n'ola aḥbābuñ
   Ḫūbdur şevḳına gülgeşt-i çimen mehtābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 113, Mısra 2). [ḫūbdur, -dur]*
2. Yaraşur destüñde Dīvān-ı Hüdāyī serverā
   Ḫūbdur gelse sefīne baḥr u ʿUmmān üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 200, Mısra 10). [ḫūbdur, -dur]*
3. Ḫūbdur fenn-i fitende ḫaṭuñuñ tahrīri
   Ḫūb-terdür aña nisbet lebüñüñ taḳrīri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 220, Mısra 1). [ḫūbdur, -dur]*

hûb: *Güzel II Sevgili.*

1. Ḫūblar kim gelür ol māha ber-ā-ber görinür
   Aña beñzer ki güneş var-iken aḫter görinür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 1). [ḫūblar, -lar]*
2. Maʿşūḳ odur ki şūh ola ʿāşıḳ-perest ola
   Bir **ḫūba** dil vire mey-i ʿışḳ ile mest ola *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 206, Mısra 2). [ḫūba, -a]*

hūb idi: *Güzel.*

1. Yazmaḳdan ise nāme-i aʿmālümi melek
   Ḫūb idi yazsa kātib-i defter Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 145, Mısra 6). [ḫūb idi, -i, -di]*

hūbān-ı hind ü çīn: *Hind ve Çin ülkesinin güzelleri.*

1. Māyil şikenc-i zülfüñe **ḫūbān-ı Hind ü Çīn**
   Ḳayil ḥadīṣ-i ḥüsnüñe Türkān-ı Rūm u Rey *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 229, Mısra 7). [ḫūbān-ı hind ü çīn,]*

hūbān-ı şehri: *Şehrin güzelleri.*

1. Ḫūbān-ı şehri ḳıldı ḳayd zülf-i kemend-endāzına
   Ṣīrān-ı dehri itdi ṣayd çeşm-i ġazāli Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 110, Mısra 5). [ḫūbān-ı şehri, -i]*

hūb-edā: *Güzel, hoş tarz.*

1. Ey Hüdāyī **ḫūb-edālarla** müzeyyendür sözüñ
   Ḫāsidān-ı ṭabʿuña yoḳsa eẕā mıdur ġaraż *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 81, Mısra 9). [ḫūb-edālarla, -lar, -la]*

hūb-ı zamānuñ: *Devrin, dönemin en güzeli.*

1. Sevdüm yine biñ cān-ıla bir ḥüsn ili şāhın
   Ol **ḫūb-ı zamānuñ** oḳınur nāmına şāhīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 152, Mısra 2). [ḫūb-ı zamānuñ, -uñ]*

hūbluḳ: *Güzellik.*

1. Ḫūbluḳ meydānınuñ şimdi şeh-i merdānıdur
   Merḥamet umsam n'ola luṭf u mürüvvet kānıdır *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 17). [ḫūbluḳ,]*

hūb-ter: *Taze güzellik.*

1. Ḫūbdur fenn-i fitende ḫaṭuñuñ tahrīri
   Ḫūb-terdür aña nisbet lebüñüñ taḳrīri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 220, Mısra 2). [ḫūb-terdür, -dür]*

huccāc: *Hacılar.*

1. Üftādeler ki düşe dura kūyuña gider
   Ḥüccācdur ki Kaʿbe'ye varur ḳonaḳ ḳonaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 97, Mısra 10). [ḥüccācdur, -dur]*

hüccet-i behcet-i hūrşīde: *Güneşin güzelliğinin delili.*

1. ʿAdl-ile dāduña lāzım degül iṣbāt ü delīl
   Ḥüccet-i behcet-i ḫūrşīde ne ḥācet bürhān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 40). [ḥüccet-i behcet-i ḫūrşīde, -e]*

huceste oldı: *Uğurlu olmak.*

1. Geldi güneş gibi seḥer māh-ı melek-cemālümüz
   Muṣḥaf-ı ḥüsnini görüp oldı ḫuceste fālümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 70, Mısra 2). [ḫuceste oldı, -dı]*

hücre: *Küçük ev, küçük oda.*

1. Māsivādan dili yu yār-ıla vuṣlat meyin iç
   ʿĀrif olan içicek **hücreyi** tenhālar içer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 43, Mısra 8). [hücreyi,]*

hücum idicek: *Saldırmak.*

1. Mey iç **hücum idicek** efʿi-i ġam u ġuṣṣa
   Ki ejdehāları ey dil zebūn ider tiryāḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 92, Mısra 5). [hücum idicek, -icek]*

hudā: *Allah (c.c.), Cenâb-ı Hak.*

1. Ümīdüm bu vefādan ola ḳalbüñde eser peydā

   Ḫudā ḳādirdür eyler seng-i ḫārādan güher peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 2). [ḫudā,]*
2. Olur Hüdāyī şehā ʿid-i vaṣluña ḳurbān

   Ḫudā o devleti tek eylesün müyesser aña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 3, Mısra 10). [ḫudā,]*
3. Kūyuñda her ki ḥasret-i laʿlüñle virse cān

   Cennetde kevseri aña ide **Ḫudā** naṣīb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 9, Mısra 4). [ḫudā,]*
4. Her kim olursa sālik-i dergāh-ı şāh-ı ʿışḳ

   Yek-rān-ı himmetine **Ḫudā** hem-ʿinān olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 8). [ḫudā,]*
5. Çözsem dişümle şāne-ṣıfat ʿaḳd-i zülfüñi

   Her şeb **Ḫudā'dan** istedügüm dil-berā budur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 58, Mısra 8). [ḫudā'dan, -'dan]*
6. Varup yalvarmadın kendi gelen ḫūrī-liḳā yegdür

   Dilā bekle recā bābın tevekkül ḳıl **Ḫudā** yegdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 59, Mısra 2). [ḫudā,]*
7. Ey Hüdāyī ḳurtulur derd-i ḥasedden müddeʿī

   Nār-ı dūzaḫdan **Ḫudā** eylerse şeytanı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 79, Mısra 14). [ḫudā,]*
8. Meyl itse teşne-diller aña n'ola ṣu gibi

   Başdan ayaġa anı yaratmış **Ḫudā** laṭīf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 90, Mısra 4). [ḫudā,]*
9. İtdi ḳulına göşe-i çeşmiyle iltifāt

   Minnet **Ḫudā'ya** kim elemüm ʿālem eyledi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 222, Mısra 6). [ḫudā'ya, -y, -a]*
10. El ṣunsa ʿadū ṭañ mı ser-i zülfüñe ey serv

    İblīse naṣīb itdi **Ḫudā** ʿömr-i dırāzı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 234, Mısra 8). [ḫudā,]*
11. Ḳılmış özüñi **Ḫudā** güzīde

    Aṣdāf-ı kerāmete ferīde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 23). [ḫudā,]*
12. Ḫudā'dan dilerem bu çarḫ-ı devvār

    Döne ḳuṭb-ı murāduñ üzre her bār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 35). [ḫudā'dan, -dan]*
13. Ḫudā'dan dilerem cevrüñ gibi ʿömrüñ mezīd olsun

    Yoluña cān u başı virmeyen cānā Yezīd olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 16, Mısra 9). [ḫudā'dan, -'dan]*

hudā-ı ʿādil: *Adaletli Allah.*

1. Rızḳ-ı maḳsūma yüri kāniʿ olup şükr eyle

   Zāduñı tā ki ziyād ide **Ḫudā-ı ʿādil** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 30). [ḫudā-ı ʿādil,]*

hudā-ı lem-yezel: *Ebedi Tanrı.*

1. Devlet-i vuṣlatda ʿālemlerde her bir nā-maḥal
   Herkese rızḳın naṣīb itmiş **Ḫudā-ı lem-yezel** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 18). [ḫudā-ı lem-yezel,]*

hudā-ı mennān'um: *Bolca veren Allah.*

1. Senden ayruġa açmayam gözümi
   Şāhid olsun **Ḫudā-ı Mennān'um** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 94). [ḫudā-ı mennān'um, -um]*

hudā-ı mufżil: *Faziletli Allah.*

1. ʿİşreti ʿālemi ḳo tā ki cinān içre saña
   Ebedi ʿayş naṣīb ide **Ḫudā-ı mufżil** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 36). [ḫudā-ı mufżil,]*

hudā-ı muʿīn: *Koruyucu, yardımcı Allah.*

1. Ḥāfıẓ u nāṣıruñ **Ḫudā-ı muʿīn** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 79). [ḫudā-ı muʿīn,]*

hudāvendā: *Allah (c.c.), Cenâb-ı Hak.*

1. Ṭapuña ʿarż-ı ḫulūṣ itmedür **Ḫudāvendā**
   Ġaraż bu şiʿr-i dil-avīz ü naẓm-ı ġarrādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 47). [ḫudāvendā,]*

hudā'ya minnet: *Allah'a şükürler olsun.*

1. Minnet Ḫudā'ya künc-i ʿanāda Hüdāyī'nüñ
   İtdi ḫarābe göñline genc-i ġınā naṣīb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 9, Mısra 9). [ḫudā'ya minnet,]*

hüdāyī: *Hüdayi (Sala Muslısı).*

1. Taḥṣīl-i fenn-i ʿışḳ idüp kesb-i kemāl it çün hilāl

   Eyle **Hüdāyī** ḳalbüñi mişkāt-ı envārü'l-hüdā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 7, Mısra 14). [hüdāyī,]*

hüdāyī: *Hüdayi (Sala Muslısı).*

1. Çıḳup cān gitdi yār-ile **Hüdāyī** ḳaldı zār ile

   Ne cāndan bir eser ẓāhir ne cānāndan ḫaber peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 13). [hüdāyī,]*
2. Bir şemʿe **Hüdāyī** yine pervāne geçer kim

   Ḳandilini andan uyarur māh-ı şeb-ārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 2, Mısra 9). [hüdāyī,]*
3. Olur **Hüdāyī** şehā ʿid-i vaṣluña ḳurbān

   Ḫudā o devleti tek eylesün müyesser aña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 3, Mısra 9). [hüdāyī,]*
4. Āferīnler ey **Hüdāyī** lezzet-i güftāruña

   Ṭıfl iken şīr ü şeker ḫōd virmedi dāyeñ saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 4, Mısra 9). [hüdāyī,]*
5. Ben ey **Hüdāyī** bülbül-i bāġ-ı belāġatem

   Aheng olur mı ġulġul-ı zāġ u zaġan baña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 5, Mısra 11). [hüdāyī,]*
6. Kuyuñda ḫużūr ile yatur ḫasta **Hüdāyī**

   Ger pister aña ḫār ola bālīn ola ḫārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 6, Mısra 13). [hüdāyī,]*
7. Minnet Ḫudā'ya künc-i ʿanāda **Hüdāyī'nüñ**

   İtdi ḫarābe göñline genc-i ġınā naṣīb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 9, Mısra 9). [hüdāyī'nüñ, -nüñ]*
8. Olup raḳībe ḳarīb eyleyüp vefālar aña

   Hüdāyī'den ne iki bunca iḫtirāz ʿaceb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 10, Mısra 10). [hüdāyī'den, -den]*
9. Olupdur ḫāl-i zerdī -i çihre-i dildāruma beñdeş

   Hüdāyī eylese gökler yüzinde ṭañ mı yir kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 11, Mısra 10). [hüdāyī,]*
10. Çirāġ-ı çeşmini nūr-ı ruḫuñdan uyarur her şeb

    Hüdāyī gibi bīdār olsa ṭañ mı tā seḥer kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 12, Mısra 10). [hüdāyī,]*
11. Hüdāyī var-ısa bir mihri yoḳ her-cāyī meh sevmiş

    Düşüp şām-ı ġama eyler ıraḳlardan naẓar kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 13, Mısra 9). [hüdāyī,]*

12. Yir eylemezdi **Hüdāyī** bu ḳalb-i ḫākīde

    Su ḳoymasa ġam ocaġına anda seyl-i şarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 14, Mısra 9). [hüdāyī,]*

13. Dirhem-i eşkin **Hüdāyī** şu gibi ḫarc eyledi

    Der-geh-i ʿulyāña ey şeh eyleyince intisāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 15, Mısra 9). [hüdāyī,]*

14. Ḳanuñı nūş eylesün ṣıḥḥatler olsun çeşm-i dost

    Ey **Hüdāyī** ḫastaya ġāyet münāsibdür şarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 16, Mısra 10). [hüdāyī,]*

15. Ey **Hüdāyī** firāḳ atişine

    Cigerüm döne döne oldı kebāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 17, Mısra 9). [hüdāyī,]*

16. Ey **Hüdāyī** yārumuñ medḥin yazarsam sıġmaya

    Ṭola bu ḳaṣr-ı sipencüñ çār erkānı dürüst *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 18, Mısra 13). [hüdāyī,]*

17. Öldürme tīġ-ı hecr-ile ḳan itme yoḳ yere

    Ḳıyma **Hüdāyī** bendeñe şāhum teraḥḥum it *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 19, Mısra 10). [hüdāyī,]*

18. Yaturken ḫānem içre ġaflet itdüm ḳucmadum yārı

    Bilürdüm ben işüm düşse **Hüdāyī** bir daḫı furṣat *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 20, Mısra 10). [hüdāyī,]*

19. Görme agyār-ıla **Hüdāyī'yi** bir

    Bu ḳadīmī ḳuluñdur ol ḥadīṯ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 21, Mısra 9). [hüdāyī'yi, -yi]*

20. İksīr-i ḫāk-i pāy-ı yāra olursa vāṣıl

    Olmaz **Hüdāyī** genc-i kevn ü mekāna muḥtāc *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 22, Mısra 10). [hüdāyī,]*

21. Rızḳ bābın ey **Hüdāyī** feth ider Fettāḥ aña

    Ṭāʿat içün gün gibi kim ḳaldururs ser ṣabāḥ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 23, Mısra 9). [hüdāyī,]*

22. Eşʿār-ı dil-güşā vü müferriḥ ġazellerüñ

    Virdi **Hüdāyī** yār-ı suḫun-dānuma feraḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 25, Mısra 10). [hüdāyī,]*

23. Hüdāyī ol meh-i ferḫunde-rūya

    Maḥabbet eyle k'ola nāmı Ferruḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 26, Mısra 9). [hüdāyī,]*

24. Cām-ı laʿlüñ nūş idüp oldı **Hüdāyī** dostum

    Vālih ü āşüfte vü şūrīde vü şeydā-ı ʿīd *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 27, Mısra 11). [hüdāyī,]*

25. Yıllardur işigüñde yatur ḫasta **Hüdāyī**

    Ḫālinden anuñ olmaduñ āgāh Muḥammed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 28, Mısra 9). [hüdāyī,]*

26. Hüdāyī ey ḳaşı yā gözi āhū

    Duʿācuñdur be-ḥaḳḳı nūn u’ş-şād *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 29, Mısra 9). [hüdāyī,]*

27. Şol ḳadar tatlu gelür teşne **Hüdāyī’ye** lebüñ

    Ḫıżr’a gelmez o ḳadar Çeşme-i Ḥayvān’ı leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 30, Mısra 9). [hüdāyī’ye, -y, -e]*

28. Ey **Hüdāyī** n’ola olsa saña sāḳī mürşid

    Olur anuñ gibi mürşidden el alması leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 31, Mısra 9). [hüdāyī,]*

29. Her dem bahār-ı vaṣf-ı ruḫuñda **Hüdāyī’nüñ**

    Gül gibi tāze defter-i dīvān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 32, Mısra 13). [hüdāyī’nüñ, -nüñ]*

30. Çevgān-ı āhı gey saḳın ey meh **Hüdāyī’nüñ**

    Goy-ı sipihri eylese ġalṭān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 33, Mısra 9). [hüdāyī’nüñ, -nüñ]*

31. Gül yüzüñ vaṣfı’duġın ol ġunca-ı nev-restenüñ

    Ey **Hüdāyī** şiʿrümüñ rengīn edāsı bildürür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 34, Mısra 8). [hüdāyī,]*

32. Hüdāyī bende-i ednāsıdur biñ cān-ıla anuñ

    Sarāy-ı dilde bir sulṭān-ı ʿali-şānumuz vardur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 35, Mısra 9). [hüdāyī,]*

33. Görinür ḳanlu yaşum içre **Hüdāyī** cismüm

    Ātiş içinde ṣanasın ki semender görinür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 11). [hüdāyī,]*

34. Gün gibi başı göklere irse **Hüdāyī’nüñ**

    Yine yoluñda sāye-ṣıfat pāy-māldür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 37, Mısra 13). [hüdāyī’nüñ, -nüñ]*

35. Taşa çaldılar ṣurāḥīyi üşüp meh-pāreler

    Ey **Hüdāyī** şişe-i nāmūs u ʿārum ṣandılar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 38, Mısra 14). [hüdāyī,]*

36. Ḳalem-veş dil-şikest ü zār u ser-gerdān iden her dem

    Hüdāyī’yem beni baḫt-ı siyāh u ser-nigūnumdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 40, Mısra 10). [hüdāyī’yem, -y, -em]*

37. Hüdāyī gibi olmış gül yüzüñ ṣūrīdesi lāle

    Beyābān-ı belāda ḫār u ḫāralar yatağıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 41, Mısra 13). [hüdāyī,]*

38. Hüdāyī şiʿrini ġayra ḳıyās ider ḥāsid

    Yanında pīleverüñ bir-durur güherle ḥacer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 42, Mısra 11). [hüdāyī,]*

39. Surḫ-rū olsa **Hüdāyī** iki ʿālemde n’ola

    Sāḳī-i ʿışḳuñ elinden mey-i ḥamrālar içer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 43, Mısra 9). [hüdāyī,]*

40. Raḥm it ki seng-i cevr-ile ḫasta **Hüdāyī’nüñ**

    Āyīne-i ṭabiʿatinüñ inkisārı var *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 44, Mısra 9). [hüdāyī’nüñ, -nüñ]*

41. Olmış ṭudaġuñ ṭatlulıġından iki pāre

    Meyl itse **Hüdāyī** n’ola ol mīveye her bār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 45, Mısra 10). [hüdāyī,]*

42. Bir gülşene irişdi **Hüdāyī** ki ṣabānuñ

    ʿÖmri geçer andan daḫı olmaya ḫaberdār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 46, Mısra 9). [hüdāyī,]*

43. Dişlerüñ naẓm ideli bende **Hüdāyī** şāhum

    Baḥr-i naẓmı dil-i deryā gibi pür-dürr ü güher *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 47, Mısra 11). [hüdāyī,]*

44. Ḫāmeñ **Hüdāyī** bezm-i belāġat buḫūrıdur

    Ḫaṭṭ-ı siyāh-ı şiʿrüñ aña dūd-ı müşk-bār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 49, Mısra 13). [hüdāyī,]*

45. Bu **Hüdāyī** gāh göya gāh ḫāmūş olduġı

    Bu ki çeşmüñ yādına geh mest ü geh ḫayrāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 50, Mısra 9). [hüdāyī,]*

46. Ḳapuñda ḳara ḳuluñdur **Hüdāyī**

    ʿAlīsin sen benüm şāhum o Ḳanber *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 51, Mısra 9). [hüdāyī,]*

47. Ḫˇuş gör **Hüdāyī** bendeñi geldükde ḳapuña

    Bir gün gelür ki żaʿf-ıla gözden nihān olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 17). [hüdāyī,]*

48. Hüdāyī kendüyi bilmez geçer derdüñle dil-ḫaste

    Gelüp ey cān ṭabībi aña luṭf it kendüyi bildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 53, Mısra 9). [hüdāyī,]*

49. Būseñe cān virürem dirse **Hüdāyī** bendeñ

    İmtiḥān eyle sözin gör güzelüm lāf mıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 54, Mısra 9). [hüdāyī,]*

50. ʿIşḳuñ niçe demler n’ola saḳlarsa **Hüdāyī**

    Vīrānede yıllarla yatan genc-i nihāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 55, Mısra 9). [hüdāyī,]*

51. Ele alup yüzini geldi **Hüdāyī** tapuña

    Bir gedādur ki ḫazān bergini sulṭāna suñar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 56, Mısra 9). [hüdāyī,]*

52. Hüdāyī pāy-ı ʿaḳlına ʿıḳal-ı ʿışḳı bend itdi

    Aña dīvāne dimeñ ḳatı maʿḳūl itdi ʿāḳıldür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 57, Mısra 9). [hüdāyī,]*

53. Bend it **Hüdāyī** bendeñi zülfüñ kemendine

    Dīvāne olmasına sebeb dāyimā budur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 58, Mısra 13). [hüdāyī,]*

54. Geçüp ʿışḳ-ı mecāzīden ḥaḳīḳat kūyına saʿy it

    Hüdāyī ḫastaya elbette tebdīl-i havā yegdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 59, Mısra 10). [hüdāyī,]*

55. Cevr ü ḳahruñla **Hüdāyī** işigüñ terk itmek

    Olmaz ey yār-ı cefākār u sitemkār olmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 60, Mısra 9). [hüdāyī,]*

56. Yūsuf olavuz Mıṣr-ı belāġatde **Hüdāyī**

    Lāyıḳ mı sitem-dīde-i iḫvān-ı zamānuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 61, Mısra 13). [hüdāyī,]*

57. Ḫāk-i pāyuñdan umar feyżi **Hüdāyī** bendeñ

    Der-geh-i ġayra varup dest-i temennā ṭutmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 62, Mısra 9). [hüdāyī,]*

58. İbni fülāna vāṣıl olınca **Hüdāyīyā**

    Rez duḫteriyle egleyelüm göñlümüz birez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 63, Mısra 9). [hüdāyīyā, -yā]*

59. Ey **Hüdāyī** ben niyāz itdükçe bülbüller gibi

    Nāz ider ol ġunca-ı bāġ-ı cinānum söylemez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 65, Mısra 9). [hüdāyī,]*

60. Ey **Hüdāyī** ʿacaba ḳandadur ol māh-liḳā

    Çıḳdı gökler yüzine āh u fiġānum gelmez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 66, Mısra 9). [hüdāyī,]*

61. Ey **Hüdāyī** ḳanı cām-ı dil-güşā-ı laʿl-i yār

    Jeng ṭutmış tīga döndi bu dil-i ġamnāḳümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 67, Mısra 13). [hüdāyī,]*

62. Gel **Hüdāyī** bendeñe ey vālī-i mülk-i cemāl

    Ḳadre irsün nūr görsün dīde-i bīdārumuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 69, Mısra 9). [hüdāyī,]*

63. Bir kez oḳursa luṭf-ıla yār **Hüdāyī** şiʿrümüz

    Ravżada rūḥ-ı ḳudsiyān vird idine maḳālümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 70, Mısra 9). [hüdāyī,]*

64. Sāḳī müdām öperdi **Hüdāyī** ayaġuñı

    El virse devlet olsa müsāʿid zamānemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 72, Mısra 9). [hüdāyī,]*

65. Terk itdük ise ʿaḳlı uyup ʿışḳa **Hüdāyī**

    Dīvāne miyüz ʿāḳıl-ı ferzānelerüz biz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 73, Mısra 9). [hüdāyī,]*

66. Āh eylesem **Hüdāyī** görüp ḥüsnin ol mehüñ

    Ehl-i baṣīrete görinür her şerār şems *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 75, Mısra 11). [hüdāyī,]*

67. ʿĀşıḳuñ göşe-i mihnetde **Hüdāyī** her dem

    Hem-demi āh u fiġān dirler idi gerçek imiş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 76, Mısra 9). [hüdāyī,]*

68. Naʿralar eyler **Hüdāyī** ʿarż-ı ḳāmet eyleseñ

    Dostum rūz-ı ḳıyāmetde ṣadā-ı ṣūr-veş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 77, Mısra 13). [hüdāyī,]*

69. Ey **Hüdāyī** ḳurtulur derd-i ḥasedden müddeʿī

    Nār-ı dūzaḫdan Ḫudā eylerse şeytanı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 79, Mısra 13). [hüdāyī,]*

70. Ḫār -ı cevr ü dest-i hecrüñden **Hüdāyī** derdmend

    Āferīn eylerse dāmān u girībānı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 80, Mısra 9). [hüdāyī,]*

71. Ey **Hüdāyī** ḫūb-edālarla müzeyyendür sözüñ

    Ḫāsidān-ı ṭabʿuña yoḳsa eẕā mıdur ġaraż *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 81, Mısra 9). [hüdāyī,]*

72. Ḫāṭır-ı mecmūʿamuz gitdi perīşān eyledi

    Ey **Hüdāyī** ol perī-şān-ı perīşān-ı İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 18). [hüdāyī,]*

73. Āb-ı Ḫıżr-ı leb-i dildārdan irişdi füyūẕ

    Ey **Hüdāyī** ne ʿaceb cāna irişmezse füyūẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 83, Mısra 10). [hüdāyī,]*

74. Olsam **Hüdāyī** sālik-i şām-ı ʿadem n'ola

    Peykān-ı tīri yaḳdı bu fānūs-ı tende şemʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 84, Mısra 11). [hüdāyī,]*

75. Görse ḫālüñ ṭaʿne itmezdi **Hüdāyī** ḥāline

    Ehl-i derd olup yaḳardı zāhid-i ṣad-sāle dāġ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 85, Mısra 9). [hüdāyī,]*

76. Ḳuşca cānın nice ḳurtarsın **Hüdāyī** derdmend

    Nāvek-efgen ġamze ṣayyād-ı şikār-endāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 86, Mısra 9). [hüdāyī,]*

77. Naḳd-i ḳalbin ġāret itmezdi **Hüdāyī** bendeñüñ

    Olmasaydı ger ḫarāmī çeşmüñe demsāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 87, Mısra 9). [hüdāyī,]*

78. Göze göstermez ise n'ola **Hüdāyī** ḳulını

    Giydi şāhin gibi başına o fettān üsküf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 88, Mısra 13). [hüdāyī,]*

79. Ġam ḫānesinde ḳaldı **Hüdāyī** şikeste-ḥāl

    Raḥm eyle itmedin eşer ol mübtelāya żaʿf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 89, Mısra 13). [hüdāyī,]*

80. Gel ẕerre-veş **Hüdāyī** ḳuluñ ḫākden götür

    Ey āfitābum ā gözümüñ nūrı ā Laṭīf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 90, Mısra 13). [hüdāyī,]*

81. Rāh-ı ʿışḳuñda **Hüdāyī** sāye-veş pā-māl idi

    Başmamışken bostāna serv-ile şimşād ayaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 91, Mısra 9). [hüdāyī,]*

82. Zekˇāt-ı vaṣluña aġyārı müstaḥaḳ göresin

    O deñlü yoḳ mı **Hüdāyī** ḳuluñda istihḳaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 92, Mısra 10). [hüdāyī,]*

83. Yüzüñ üzre dem-ā-dem eşk-i ḫūnīnüñ revān eyle

    Dilerseñ ey **Hüdāyī** āb-ı rūy-ı ehl-i derd olmaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 93, Mısra 10). [hüdāyī,]*

84. Ey **Hüdāyī** seng-diller cevrine ṣabr it yüri

    Muḥkem olsun dir iseñ göñlüñde ger bünyād-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 94, Mısra 13). [hüdāyī,]*

85. Vaṣf-ı lebinde gevher-i maʿnā-ı ḫāṣ-ıla

    Pürdür **Hüdāyī** defter ü dīvān tabaḳ tabaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 95, Mısra 14). [hüdāyī,]*

86. Saʿyi ṭavāf-ı Kaʿbe-i vaṣl-ı nigāradur

    Yā Rabbi ḳıl **Hüdāyī'ye** tevfīḳuñı refīḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 96, Mısra 10). [hüdāyī'ye, -y, -e]*

87. Ke's-i hilāli geh pür ider geh tehī felek

    Yāra içer **Hüdāyī** ṭolular çanaḳ çanaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 97, Mısra 14). [hüdāyī,]*

88. Ḳabrine **Hüdāyī** ġamuñ iltürse ʿaceb mi

    Ġurbetde gerekdür kişiye yār-ı muvāfıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 99, Mısra 13). [hüdāyī,]*

89. Cām al ele gül gibi bu demlerde **Hüdāyī**

    Nūş eyle ʿalā raġmı ḥāsūdān-ı münāfıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 100, Mısra 9). [hüdāyī,]*

90. Ey **Hüdāyī** Ḥāfıẓ-ı Rūm'um bī-ḥamdi'llāh bugün

    Ḳalb-i vīrānum ṭolu gencīne-i Ḳur'ān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 101, Mısra 13). [hüdāyī,]*

91. Ey **Hüdāyī** bulmadum gird-āb-ı miḥnetden necāt

    Gitdüginee kendüye çekdi beni ʿummān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 102, Mısra 13). [hüdāyī,]*

92. Ey **Hüdāyī** seni bī-nām u nişān itmekdür

    Ġarażı tīr-i cefāsına nişān eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 103, Mısra 9). [hüdāyī,]*

93. Ḳıl ʿaṭā şerbet-i vaṣlını **Hüdāyī** ḳuluña

    Böyle yā Rab anı bī-tāb u tüvān eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 104, Mısra 9). [hüdāyī,]*

94. Ey **Hüdāyī** dilerüz ḥażret-i Hak'dan ki ide

    Devlet-i ḥüsnini pāyende Muḥammed Şāhuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 105, Mısra 9). [hüdāyī,]*

95. Peyk-i āhın yāra gönderse **Hüdāyī** dem be-dem

    Ṣaġlu ṣollu nāle-i dilden taḳar pāyına zeng *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 106, Mısra 9). [hüdāyī,]*

96. Ḫaṭṭ-ı müşkīni-ile ruḫsārın görenler didiler

    Ey **Hüdāyī** böyle bir şemʿ-i muʿanber görmedük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 107, Mısra 10). [hüdāyī,]*

97. Ey **Hüdāyī** olmasun ʿālemde adum Muṣṭafā

    Olmaz isem Kaʿbe-i vaṣlına ḳurbān Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 108, Mısra 9). [hüdāyī,]*

98. Żamm olsa kesr-i dil saña feṯḥ ola devletüñ

    Çek ey **Hüdāyī** ġam ḥarekāt-ı zamāneden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 109, Mısra 13). [hüdāyī,]*

99. Ol servi çekmek istese n'ola **Hüdāyī** sīneye

    Cān gülşeninde yaraşur nāzük nihāli Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 110, Mısra 9). [hüdāyī,]*

100. Bāde-i laʿlüñi menʿitme **Hüdāyī'den** kim

    Ṣāfdur meşrebi rindān-ı ulī'l-elbābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 112, Mısra 9). [hüdāyī'den, -den]*

101. Mülk-i ḥüsne ṭayanup itme **Hüdāyī'ye** cefā

    N'oldı dārātı gör İskender ile Dārāb'uñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 113, Mısra 9). [hüdāyī'ye, -y, -e]*

102. Bī-ḳarār oldı **Hüdāyī** gibi gördi ruḫuñ āb

    Raḥm idüp üstine döndügi budur dol-ābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 114, Mısra 9). [hüdāyī,]*

103. Ey **Hüdāyī** laʿl-i sāḳīnüñ alınca būsesin

    Cānı agzına gelüpdür sāġır-ı ṣahbālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 115, Mısra 13). [hüdāyī,]*

104. Mātem-zede-i ḫaṭṭ-ı ruḫı oldı **Hüdāyī**

    ʿIşḳına n'ola giyse siyeh şālı Ḥüseyn'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 116, Mısra 13). [hüdāyī,]*

105. Cevher-i naẓmum **Hüdāyī** ʿaynına almaz ʿadū

    Ṭūṭīya nefʿini görmez gözleri aʿmālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 117, Mısra 9). [hüdāyī,]*

106. Hüdāyī Leyli vü Mecnūn yoġ idi ʿālemde

    Cehāna yār ile biz dāsitān ikimüz idük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 118, Mısra 9). [hüdāyī,]*

107. Ey **Hüdāyī** gel e inṣāf idicek ʿālemde

    Bir ṣafāgāh mı var sūy-ı Ḳalāta'dan yig *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 119, Mısra 9). [hüdāyī,]*

108. Hüdāyī ḥaḳ bu kim şimdi melāḥaṭ āsumānında

Yañagı āfitāb-ı ʿālem-ārādur Memi Şāhuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 120, Mısra 9). [hüdāyī,]*

109. Sāḳī-i bezmüñ **Hüdāyī** pertev-i dīdār-ıdı

Reşk-i Firdevs eyleyen her göşesin kāşānenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 121, Mısra 9). [hüdāyī,]*

110. Hüdāyī tāze ġazeller ḳasideler diyicek

Hemīşe ol yüzi gül ʿārızı bahāra gerek *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 122, Mısra 9). [hüdāyī,]*

111. Ey **Hüdāyī** cūybārıdur bahār-ı ʿömrümüñ

Diñmesün bir dem sirişk-i lāle-gūnı çeşmümüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 123, Mısra 9). [hüdāyī,]*

112. ʿUşşāḳ içinde eyle **Hüdāyī'yi** ser-feräz

Ey Yūsuf-ı zamāne başın kes sināna dik *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 124, Mısra 11). [hüdāyī'yi, -yi]*

113. Nār-ı şevḳ içre **Hüdāyī** ḳo göyünsün tenüñi

Yandı ṭut meclis içinde yine bir pīrehenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 125, Mısra 11). [hüdāyī,]*

114. Dil virmez eyā zāl-i felek saña **Hüdāyī**

Merdānelere itmez eşer mekr ü füsūnuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 126, Mısra 9). [hüdāyī,]*

115. Ḫūn-ı ciger ü eşk-ile yuy naḳşını ġayruñ

Pāk eyle **Hüdāyī** bu derūnuñla birūnuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 127, Mısra 10). [hüdāyī,]*

116. Ġam ḫayli yıḳdı göñlini sensüz **Hüdāyī'nüñ**

Şāhum ḫarāba vardı yetiş bu diyār gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 13). [hüdāyī'nüñ, -nüñ]*

117. Cem-vaḳt oldı **Hüdāyī** çekeli cām-ı ġamuñ

Devr içinde aña bir kimse ayaḳdaş degül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 129, Mısra 13). [hüdāyī,]*

118. Ey **Hüdāyī** içegör Āb-ı Ḥayāt-ı ʿışḳı

Şunsa sāḳī-i ecel ġam yime zehr-i ḳātil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 130, Mısra 9). [hüdāyī,]*

119. Ey **Hüdāyī** yüri yoḫsulluġa ḳıl tevbe hemān

Yāruñ iksīr-i viṣāline olur-ısañ vāṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 131, Mısra 9). [hüdāyī,]*

120. İsterseñ ey **Hüdāyī** eger pāye-i celāl

Būs-ı riḳāb-ı mīr-i faẕīlet-şiʿāra gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 132, Mısra 9). [hüdāyī,]*

121. Çekmeyem dirseñ **Hüdāyī** acısın zehr-i ġamuñ

Gül gibi nūş it şarāb-ı erġavānı muttaṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 133, Mısra 13). [hüdāyī,]*

122. Derd-i hecrüñle helāk oldı **Hüdāyī** ḫasta

Dirilür ānīde gel ey ʿİsī-i devrānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 134, Mısra 9). [hüdāyī,]*

123. Olmaz şehā **Hüdāyī** ḳuluñla saña naẓīr

Ger sad-hezār gelse bu bāġa hezār gül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 135, Mısra 9). [hüdāyī,]*

124. Hüdāyī ʿışḳa düşelden vücūdı maḥv oldı

Miṣāl-i ḳaṭra k'olur baḥr-i bī-kenārede güm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 136, Mısra 9). [hüdāyī,]*

125. Hüdāyī bendeñe yār ol senüñle pādişehüm

Cehāna Mihr ü Vefā gibi dāsitān olalum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 137, Mısra 9). [hüdāyī,]*

126. Ey **Hüdāyī** ḫıdmetinde cān virürsem ol şehüñ

Merḥamet ide umaram baña maʿbūdum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 138, Mısra 13). [hüdāyī,]*

127. Vādī-i ʿışḳına bir çeşmi ġazālüñ düşelüm

Ey **Hüdāyī** yine mestāne ġazeller diyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 16). [hüdāyī,]*

128. Şiʿre **Hüdāyī** virmez idi böyle leẕẕeti

Devr itmeseydi sāġır-ı mey gibi telḫ-kām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 140, Mısra 13). [hüdāyī,]*

129. Vaṣf ider ḫüsnüñi kūyuñda **Hüdāyī** göyā

Medḥ oḳur Aḥmed'e Saḥbān-ı suḫan-goy-ı Ḥarem *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 142, Mısra 9). [hüdāyī,]*

130. Ey **Hüdāyī** ruḫı vaṣfındaġı eşʿārumuzı

Yazalum gül gibi bir tāze kitāb eyleyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 143, Mısra 13). [hüdāyī,]*

131. ʿAceb mi uṣanam deyr-i cehānuñ ṣūretinden ben

Hüdāyī ol Mesīḥā-leb büt-i ṭannāzum aldurdum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 144, Mısra 10). [hüdāyī,]*

132. Gökden ṣanur **Hüdāyī** ḳuluñ indi mā'ide

Kūyuñda yaġsa başına ṭaşlar Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 145, Mısra 9). [hüdāyī,]*

133. Seng-i mezār idinmege iç işigüñ ṭaşın

Ṣaḳlar **Hüdāyī** başı ber-ā-ber Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 146, Mısra 14). [hüdāyī,]*

134. Hüdāyī şöyle güm oldum ki vādī-i ġamda

Ṣabā yeli niçe yıl yilse bulmaya eṣerüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 147, Mısra 9). [hüdāyī,]*

135. Ey **Hüdāyī** yāra şerḥ idüp ḳamu dil şerḥasın

Bir risāle eyleyüp gül gibi irsāl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 148, Mısra 9). [hüdāyī,]*

136. Ey pādişāh-ı ercmend luṭfuñdan eyle behremend

Oldı **Hüdāyī** derdmend ḳapuñda ʿabd-i kemterīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 149, Mısra 10). [hüdāyī,]*

137. Ey **Hüdāyī** yār elinden çek gümiş peymāneler

Çekme gülşende semenle yāsemīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 150, Mısra 13). [hüdāyī,]*

138. Oḳıyan şiʿrüñ perī-rūyānı tesḫīr eylesün

Ey **Hüdāyī** çekmesün siḥr-i mübīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 151, Mısra 14). [hüdāyī,]*

139. Murġ-ı dil-i āvāresin aldurdı **Hüdāyī**

Ol alıcı ala gözüñüñ gördi nigāhın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 152, Mısra 13). [hüdāyī,]*

140. Gel ṣofī **Hüdāyī** gibi keskince şarāb iç

Tā kim kese derd-i ġam-ı devrānı yürekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 153, Mısra 9). [hüdāyī,]*

141. Bülbül gibi gülzār-ı maḥabbetde **Hüdāyī**

İñler o nihāl-i gül-i ḫandānuñ elinden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 154, Mısra 15). [hüdāyī,]*

142. Ol serv-ḳad kinār ola dirseñ **Hüdāyī'ye**

Ḳıl sīm ile zerüñ kemeri gibi der-miyān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 156, Mısra 13). [hüdāyī'ye, -y, -e]*

143. Hüdāyī'yem ḫaṭ-ı Yāḳūt-ı laʿlüñ görmesem bir ān

Cemālüñ muṣḥafı ḥaḳḳı yazılmaz bu dil-i ġamgīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 157, Mısra 9). [hüdāyī'yem, -y, -em]*

144. Ey **Hüdāyī** ol perī-şānum gelürse bezmümüz

Ġayret-i cemʿiyyet-i necm-i Süreyyādur bugün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 158, Mısra 11). [hüdāyī,]*

145. Sevr-i felegüñ gökde ider baġrını biryān

Mihrüñle **Hüdāyī** eger āh itse yürekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 159, Mısra 14). [hüdāyī,]*

146. Ma'īl olsa saña dil-teşne **Hüdāyī** ne ʿaceb

Bir içim tāze vü ter āb-ı muṣaffāsın sen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 160, Mısra 9). [hüdāyī,]*

147. Ey **Hüdāyī** ḫamdü li-llāh böyle gördük ol mehi

Dem be-dem ʿuşşāḳa kārı nāz u istiġnā-y-iken *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 161, Mısra 11). [hüdāyī,]*

148. Yigdür ġam-ı lebüñle **Hüdāyī** faḳīrüñe

Ḫumḫāneler ḫazāyin-i Efrāsiyāb'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 162, Mısra 9). [hüdāyī,]*

149. Degişmezsem bihişti ḫāl-i gendüm-gün-ı dildāra

Hüdāyī olmayayın ʿālem içre ibn-i Ādem ben *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 163, Mısra 10). [hüdāyī,]*

150. Ey **Hüdāyī** iñlesem n'ola dem-ā-dem ney gibi

Farḳ olınmaz bu ten-i zerd ü nizārum sāzdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 164, Mısra 9). [hüdāyī,]*

151. Ṣāḥib-i nām ü nişān ola **Hüdāyī** umaram

Segi adına vü sengine nişān olduġı'çün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 165, Mısra 11). [hüdāyī,]*

152. Hüdāyī iç mey-i ʿışḳ-ı neşāt-efzā vü ġam gāhī

Ki mirʿāt-ı derūnuñdan keder gitsün ṣafā gelsün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 167, Mısra 9). [hüdāyī,]*

153. Ey **Hüdāyī** bite ravżamda benüm mihr-i giyāh

Ḫāk iderse tenümi ḫaṭṭ-ı ġubār-ı cānān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 168, Mısra 11). [hüdāyī,]*

154. Yūsuf-ı Mışr-ı suḫan oldı **Hüdāyī** bendeñ

Ġam degül olsa sitem-dīde-i iḫvān-ı zamān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 169, Mısra 13). [hüdāyī,]*

155. Hüdāyī nāle-i ʿuşşāḳ olmasa dem-sāz

Nevā-ı nāy u ṣadā-ı rebābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 170, Mısra 13). [hüdāyī,]*

156. Havāyī oldı **Hüdāyī** seḥerde jāle gibi

Görince ol yañaġı āfitābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 171, Mısra 13). [hüdāyī,]*

157. Bu gülsitāna çün-ki **Hüdāyī** ḳonan göçer

Bir laḥẓa ḫāli olma mey-i ġam-güsārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 21). [hüdāyī,]*

158. Bostān u bāġa geçdügi rengi geçer saña

Ṣaḳın **Hüdāyī** bu felek-i ḫīlekārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 173, Mısra 14). [hüdāyī,]*

159. Senden ayruġa **Hüdāyī** naẓar itmez güzelüm

Ḫüsn-ile ger melek-i ʿAdn ü gerek ḫūr olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 13). [hüdāyī,]*

160. Göñlinde mesken eyledüñ-ise **Hüdāyī'nüñ**

Mü'min-miṣ̲āl sākin-i ḫuld-i berīnsin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 175, Mısra 9). [hüdāyī'nüñ, -nüñ]*

161. ʿīsī gibi **Hüdāyī** kelāmuñda rūḥ var

Göyā ki hem-dem-i dem-i Rūḥu'l-Emīn'sin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 176, Mısra 11). [hüdāyī,]*

162. Sürme **Hüdāyī** bendeñi bir yer ġarībidür

Şāhum ol āsitān-ı sipihr-iḳtidārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 177, Mısra 13). [hüdāyī,]*

163. Elden ḳoma **Hüdāyī** ṣaḳın ʿışḳ cāmını

Varınca şeyb-i şeybe zamān-ı şebābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 178, Mısra 11). [hüdāyī,]*

164. Ey **Hüdāyī** ġam yeme ʿuşşāḳ içündür vaṣl-ı yār

Müstaḥıḳḳ-ı raḥmet olmaz ehl-i ʿişyān olmayan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 180, Mısra 9). [hüdāyī,]*

165. Sūz-ı kelāmı irdi kemāle **Hüdāyī'nüñ**

Yaḳdı çirāġ-ı Ḫusrev'i mülk-i suḫanda bu *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 13). [hüdāyī'nüñ, -nüñ]*

166. Şemʿ-i Hüda olursa **Hüdāyī'ye** ger delīl

Naẓmı Ẓahīr ü Ḫusrev ü Selmān'a ṭaʿn ide *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 185, Mısra 13). [hüdāyī'ye, -y, -e]*

167. Geh seng-i cevr-i ḳahra geh tīrüñe nişān it

Ṭurmış-durur **Hüdāyī** senden gelen belāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 186, Mısra 10). [hüdāyī,]*

168. Dīdār-ı dil-güşāñı iderken müşāhede

N'eyler **Hüdāyī** ravża-ı Rıḍvān'ı Muṣli Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 187, Mısra 10). [hüdāyī,]*

169. Ġam nihāyet buluban hecre olurdı ġāyet

Ey **Hüdāyī** çekebilsem o mehi tenhāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 188, Mısra 10). [hüdāyī,]*

170. Ölse **Hüdāyī** hecr-i ḫaṭ-ı sebz-i yārdan

Ḫāk-i mezārı zeyn ola mihr-i giyāh-ıla *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 189, Mısra 9). [hüdāyī,]*

171. Sīnem **Hüdāyī** yiridür olsa delük delük

Oldı ḫadeng-i ġamze-i dīdāra āyīne *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 190, Mısra 9). [hüdāyī,]*

172. Ey **Hüdāyī** ayaġı ṭozı ṭururken yāruñ

Ser-fero eylemezin tāc-ı ser-i Dārā'ya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 191, Mısra 9). [hüdāyī,]*

173. Yaḳmazdı dāġ-ı mihrüñi gögsine ṣubḥ-veş

Yoluñda ger **Hüdāyī** ḳuluñ ṣādıḳ olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 193, Mısra 14). [hüdāyī,]*

174. Şevḳ-ıla virür cānı yüzüñ görse **Hüdāyī**

Şol şemʿ gibi kim söyünür vaḳt-i seḥerde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 194, Mısra 9). [hüdāyī,]*

175. Deyr-i dünyānuñ eger ṣūretine baḳmaz-ısañ

Nūr-ı dīdārı **Hüdāyī** göresin ʿuḳbada *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 195, Mısra 10). [hüdāyī,]*

176. Pākdür ḳalbi **Hüdāyī'nüñ** gel itme ictināb

Gir ḥamāyil-veş anuñ ey verd-i raʿnā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 196, Mısra 9). [hüdāyī'nüñ, -nüñ]*

177. Tīġuñı ʿuryān idüp çekdi **Hüdāyī** sīneye

Çekdi bir maḥbūbı şoydı ḳoydı göyā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 197, Mısra 9). [hüdāyī,]*

178. Gönlini alsañ ele n'ola **Hüdāyī** ḳuluñuñ

Aldı ʿār eylemedi mūrı Süleymān eline *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 198, Mısra 13). [hüdāyī,]*

179. Hüdāyī ʿāşıḳ u abdālı olmış ol yüzi mihrüñ

Bürünse māh-ı şeb-ārā ʿaceb mi bir ḳara şāla *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 199, Mısra 9). [hüdāyī,]*

180. Ey **Hüdāyī** ʿāḳıbet girmek gerek ḫāk altına

Cān virürsin böyle çün ol genc-i penhān üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 201, Mısra 9). [hüdāyī,]*

181. Kaʿbe-i kūyına saʿy itsem **Hüdāyī** şām-ı ġam

Her şirārı āhumuñ necm-i hüdādur dīdeye *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 202, Mısra 9). [hüdāyī,]*

182. Hüdāyī ḫastanuñ ḥālin ṣorarsañ ey ṭabīb-i cān

Seni özler niçe demdür yatur miḥnet bucaġında *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 203, Mısra 9). [hüdāyī,]*

183. Niçe demler-durur kim güm-reh-i tīh-i ḍalāletdür

Hüdāyī bendeñe eyle hidāyet yā Resūla'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 204, Mısra 10). [hüdāyī,]*

184. Ṭutışdı küştgīr-i ʿışḳ-ıla dil

Hüdāyī eydelüm Allāh oñara *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 205, Mısra 10). [hüdāyī,]*

185. ʿĀşıḳ odur **Hüdāyī** gibi kendüden geçüp

Mest-i müdām-ı bāde-i Bezm-i Elest ola *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 206, Mısra 9). [hüdāyī,]*

186. Āl ile almaz idüñ gönlin **Hüdāyī** bendeñüñ

Ḳāmetüñ cāna elif ḳaddüñ eger lām olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 207, Mısra 9). [hüdāyī,]*

187. Ey **Hüdāyī** oldı ḫāmem lūle-i ʿaynu'l-ḥayāt

Vaṣf idelden ol şeker-güftār u şīrīn-lebleri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 209, Mısra 9). [hüdāyī,]*

188. Düşdi **Hüdāyī** baḥr-i ġama āşinālıġ it

Ey Ḫıżr-ı pey-ḫuceste meded ḳıl elüñ al beri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 210, Mısra 13). [hüdāyī,]*

189. Ser-ferāz olsun **Hüdāyī** ḳo begüm Manṣūr-veş

Dār-ı dünyāda şalınsun boynuña mūyuñ gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 211, Mısra 13). [hüdāyī,]*

190. Ḳaşuñ hilāle yüzüñ āfitāba beñzetmiş

Hüdāyī gibi gelür mi cehāna rūşen-rāy *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 212, Mısra 10). [hüdāyī,]*

191. Hüdāyī baġlayalı nev-bahār -ı ḫaṭṭuña dil

Bahār-ı ʿömrini bād-ı ġamuñ ḫazān itdi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 213, Mısra 9). [hüdāyī,]*

192. Ol serv-i ḫırāmān elüñe girse **Hüdāyī**

Em leblerini ḳuc belini virme zamānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 214, Mısra 9). [hüdāyī,]*

193. Dol-āba dönüp derd-ile sergeşte **Hüdāyī**

Çarḫ-ı felege döne döne çıḳdı fiġānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 215, Mısra 11). [hüdāyī,]*

194. Sāyesi üstüñe düşsün dir-iseñ ol servüñ

Ḫāk-i rāh ol ki **Hüdāyī** saña budur düşeri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 216, Mısra 16). [hüdāyī,]*

195. Ey **Hüdāyī** yine ḫūrşīd gibi şavḳumdan

Ṣıġmasam n'ola bütün ʿāleme yārum geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 217, Mısra 9). [hüdāyī,]*

196. Kitāb-ı ʿışḳını cānā **Hüdāyī'nüñ** ölicek

Maʿārif ehli yazup oḳıya Risāle gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 218, Mısra 13). [hüdāyī'nüñ, -nüñ]*

197. Oldı dīvāne **Hüdāyī** ṣadef-i baḥr-i naẓm

Maʿnī-i ḫāṣdur anuñ güher-i mümtāzı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 219, Mısra 9). [hüdāyī,]*

198. İʿtikāf itse **Hüdāyī** yeridür meykedede

Şimdi bir muġ-beçe-i deyr-i muġāndur pīri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 220, Mısra 9). [hüdāyī,]*

199. Āhum ḫaṭuñ gelince boyandı ḳaralara

Miskīn **Hüdāyī** öldi diyü mātem eyledi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 222, Mısra 10). [hüdāyī,]*

200. İşigini felege virmez ol şeh-i ḫüsnüñ

Hüdāyī şol ki cehān içre ṭuydı ḳapuyı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 224, Mısra 10). [hüdāyī,]*

201. Ne cevher vaṣf ider dendān u laʿlüñ

Hüdāyī'nüñ bu ṭabʿ-ı ḫurdedānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 225, Mısra 10). [hüdāyī'nüñ, -nüñ]*

202. Ey **Hüdāyī** umaram ol yüzi ḫūrşīd gelüp

Ḫākden ḳaldura ben ẕerresini ṭoz gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 226, Mısra 9). [hüdāyī,]*

203. Teraḫ gitdi feraḫ geldi **Hüdāyī** minnet Allāh'a

Göñül Yaʿḳūb'ına ol Yūsuf-ı Kenʿān'umuz geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 227, Mısra 9). [hüdāyī,]*

204. Ḳalmış şuda envār-ı tecellīden eṣer dir

Deryāda **Hüdāyī** gören ol nūr-ı İlāhı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 228, Mısra 10). [hüdāyī,]*

205. Ṭabʿum **Hüdāyī** ḫāmeleri ḳıldı ḫˇuş-kelām

ʿİsī-i Meryem eyledi göyā ʿiẓāmı ḥayy *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 229, Mısra 11). [hüdāyī,]*

206. Dīdār-ı yāra baḳ heves-i bāġ-ı ḫuldı ḳo

Ḫˇuşdur **Hüdāyī** her kişi ḫˇuş görse ḥāżırı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 230, Mısra 14). [hüdāyī,]*

207. Göñlini virdi **Hüdāyī** bir büt-i tersāya kim

Dīn ü īmānına beñzer ʿaḥd ü peymānı daḫı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 231, Mısra 11). [hüdāyī,]*

208. Güş eyle dürr-i naẓmını şāhum **Hüdāyī'nüñ**

Refʿ eyle ḫākden anı genc-i güher gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 232, Mısra 13). [hüdāyī'nüñ, -nüñ]*

209. Dār-ı ġurbetde **Hüdāyī'ye** gelüp yār oldı ġam

Ol büt-i sīmīn-tenüm yā Rab kimüñle yār iki *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 233, Mısra 11). [hüdāyī'ye, -y, -e]*

210. Evżāʿ-ı felek ḳaddümüzi bükdi **Hüdāyī**

Pīr itdi bizi bir ḳarınuñ şīve vü nāzı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 234, Mısra 13). [hüdāyī,]*

211. Ḳıl **Hüdāyī** ḳuluña göşe-i çeşm-ile naẓar

Ḫusrev-i ʿāleme tebdīl ola tā kim elemi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 235, Mısra 9). [hüdāyī,]*

212. Ey **Hüdāyī** yana başuñda eger ātiş-i ʿışḳ

Maẓhar -ı nūr-ı tecellī olasın Ṭūr gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 236, Mısra 9). [hüdāyī,]*

213. Yā Rabbi ḫˇān-ı luṭf-ıla ṭoyla **Hüdāyī'yi**

Şol dem ki ola ḫāne-i ḳabrüñ müsāfiri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 237, Mısra 9). [hüdāyī'yi, -yi]*

214. El çek **Hüdāyī** pāye-i vaṣl-ı nigārdan

Saña cenāb-ı Ḥaḳ'dan o devlet virilmedi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 238, Mısra 9). [hüdāyī,]*

215. Ey **Hüdāyī** göricek ol şeh bu şīrīn sözümi

Āferīnler saña ey ṭūṭī-i şekker-ḫā didi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 239, Mısra 9). [hüdāyī,]*

216. Didi tārīḫini **Hüdāyī** anuñ

Cāmiʿ-i pādişeh yapıldı temām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 69). [hüdāyī,]*

217. Umaram ḳapuñ **Hüdāyī** bendeñe ola maḳām

Kim seg-i aṣḥāb-ı kehfe cennet olmışdur mekān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 95). [hüdāyī,]*

218. Luṭfuñı eyle **Hüdāyī** ḳuluñuñ hem-rāhı

Sefer-i āḫırete baġladuġı dem maḥmil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 99). [hüdāyī,]*

219. Geldi **Hüdāyī** der-geh-i devlet-me'ābuña

Himmet recā ider şeh-i mālik-riḳābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 51). [hüdāyī,]*

220. Ḳapuña geldi **Hüdāyī** ḳuluñ umar luṭfuñ

Dirīġ itme güli ʿandelīb-i şeydādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 43). [hüdāyī,]*

221. Daḫı bu cāh şimdi buldı yīrin

Didi bendeñ **Hüdāyī** tārīḫin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 66). [hüdāyī,]*

222. Ḫāk-i dergāhuñam **Hüdāyī'yem**

Ḳuluñam tā ölince sulṭānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 85). [hüdāyī'yem, -y, -em]*

223. Luṭf eyle eyā derūnı rūşen

Unutma **Hüdāyī'yi** duʿādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 40). [hüdāyī'yi, -yi]*

224. Oldı **Hüdāyī** cān-ıla bende-i nā-tüvān saña

Eyledi naḳd-i ʿömrini rūḥı gibi revān saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Muhammes 1, Mısra 11). [hüdāyī,]*

225. Ey **Hüdāyī** çün-ki rıḥlet eyledi māh-ı ṣıyām

Seng-i hecr-ile demidür şīşe-i ḳalbüm ṣıyām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 17). [hüdāyī,]*

226. N'ola ḫalḳ-ı cehān olsa **Hüdāyī** gibi şeydāsı

Naẕīrī gelmemişdür milket-i ʿOs̲mān'a ʿOs̲mān'uñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 19). [hüdāyī,]*

227. Hüdāyī ḳara ḳuluñdur yoluñda pāy-mālüñdür

İşigüñ Kaʿbe'sinde nāleler eyler Bilāl'üñdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 17). [hüdāyī,]*

228. Mey-i ʿışḳuñ **Hüdāyī'nüñ** şehā ḳūt-ı revānıdur

Kelāmuñ āb-ı Ḫıżr'uñ ʿaynı laʿlüñ rūḥ-ı s̲ānīdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 17). [hüdāyī'nüñ, -nüñ]*

229. Hüdāyī görmedi hergiz saña beñzer güzellerde

Senüñ evṣāf-ı ḥüsnüñ söylenür illerde dillerde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 17). [hüdāyī,]*

230. Bu **Hüdāyī** ʿāşıḳ-ı şūrīde-ḫālüñdür senüñ

Derdmendüñdür yoluñda pāy-mālüñdür senüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 17). [hüdāyī,]*

231. Cümleten ʿālem **Hüdāyī** gibi ser-gerdānıdur

Baş açuḳ abdālıyam cān-ıla Ḫaydar Bālī'nüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 19). [hüdāyī,]*

232. Ey **Hüdāyī** mülk-i ḥüsnüñ şāhıdur ol nāzenīn

Sünbül-i Hindūsınuñ üftādesidür misk-i Çīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 17). [hüdāyī,]*

233. Raḥm idüp n’ola **Hüdāyī** ḳuluña yār olasın

Niçe bir pādişehüm hem-dem-i aġyār olasın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 17). [hüdāyī,]*

234. Gün gibi eyle **Hüdāyī** ḳuluña ʿarż-ı cemāl

Ḫākden ḳaldur anı sāye ṣalup ẕerre-miṡāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 17). [hüdāyī,]*

235. Oldı **Hüdāyī** cān-ile dilden giriftāruñ senüñ

Raḥm eyle dil Yaʿḳūbına ey Yūsuf-ı Mıṣr-ı cemāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 19). [hüdāyī,]*

236. Oldur **Hüdāyī** mülk-i dilüñ şimdi serveri

Ol ṣūḫ-ı dil-rübā ki dinür nāmına ʿAlī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 19). [hüdāyī,]*

237. Hüdāyī ʿömri ol māhuñ cefāsı gibi çoġ olsun

Aña yavuz ṣanan mihr ü vefāsı gibi yoġ olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 17). [hüdāyī,]*

238. Ol ḳara gözlü güzel şāhīn baḳışlu ġamzekār

Ey **Hüdāyī** gitdi elden ḳıldı dil murġın şikār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 18). [hüdāyī,]*

239. Hüdāyī bendeñ öldür tīġ-ı ġamzeñle şehīd olsun

Benüm ġarrā Ḥüseynüm nūr-ı ʿaynum ruḫları ālüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 16, Mısra 11). [hüdāyī,]*

240. Hüdāyī ḳara ḳuluñdur ḳapuñda nitekim Ḳanber

Anuñ gönlini yıḳma miṡl-i bāb-ı Ḳalʿa-ı Ḫayber *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 17, Mısra 9). [hüdāyī,]*

241. Sen şāh-ı cehāna olalı bende **Hüdāyī**

Eyler dil ü cānıyla saña medḥ ü ṡenāyı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 17). [hüdāyī,]*

242. Hüdāyī derdmendüñ öldi derd-i intiẓāruñla

Benüm Muṣlīcuġum şūh-ı cehānum şīve-kārum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 19, Mısra 11). [hüdāyī,]*

243. Ey **Hüdāyī** sīne kim ol derde olmışdur maḳar

Niçe yıldur yatur ol vīrānda çün genc-i güher *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 17). [hüdāyī,]*

244. Ḳand-ı laʿlüñle **Hüdāyī** derdmendüñ cānısın

Mü’min olan saña māyildür ḥalāvet kānısın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 17). [hüdāyī,]*

245. Cilveñi gördi **Hüdāyī** sidre ṭāvūsı gibi

Yire çaldı ʿırż u ʿārın nām u nāmūsı gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 17). [hüdāyī,]*

246. Ey **Hüdāyī** dilerüz döndükçe çarḫ-ı bī-ḳarār

Sāḳī-i ṣıḥḥat ṣuna destine cām-ı ḫˇuş-güvār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 23, Mısra 17). [hüdāyī,]*

247. Hüdāyī gibi lāyıḳ cümle ʿālem ḫalḳı pā-mālüñ

Gül-i bāġ-ı cinānum ruḫları ālüm Ḥasan Balı'm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 24, Mısra 11). [hüdāyī,]*

248. Ey **Hüdāyī** tīġ-ı ġam kār itdi ġāyet cānuma

Hey ne müşkil derd olur āh ayrılıḳ vāh ayrılıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 19). [hüdāyī,]*

249. Dimezsin bu **Hüdāyī** derd-mendüñ nicedür ḥāli

Cefā irmez mi pāyāna nihāyet yoḳ mı hicrāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 19). [hüdāyī,]*

250. Faḫrümüzdür ol şehüñ cān-ıla ḳılmaḳ ḫıdmetin

Ey **Hüdāyī** her kişi ister cehānda rifʿatin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 18). [hüdāyī,]*

251. Genc-i ʿışḳuñla **Hüdāyī** gibi vīrān olayın

Sāye-veş mihrüñ-ile ḫāk-ile yeksān olayın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 27). [hüdāyī,]*

252. Ḳāle gelmez ḫāl-i dil dirse ʿadū yāra n'ola

Ey **Hüdāyī** ḳalb olan zer ḳāle gelmez vāḳıʿā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 22). [hüdāyī,]*

253. Ey **Hüdāyī** dilerüz devlet-ile yār olsun

Maẓhar -ı dīde-i sulṭān-ı cehān-dār olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 31). [hüdāyī,]*

254. Ṣordılar mevtin **Hüdāyī** didiler tārīḫini

Eyledi Sulṭān Süleymān ʿazm-i cennāt-i ebed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 1, Mısra 9). [hüdāyī,]*

255. Hüdāyī seyr idüp oldı feraḫnak

Didi tārīḫ ʿayn-ı ḳaṣr-ı cennet *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 7, Mısra 3). [hüdāyī,]*

256. Didi tārīḫini **Hüdāyī** ol zamān

Cisr-i Yaʿḳūb eciri vire ilāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 8, Mısra 5). [hüdāyī,]*

257. Didi tārīḫin **Hüdāyī** ol zamān

Çeşme-i ʿayn-i ḥayāt āb-ı zülāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 9, Mısra 5). [hüdāyī,]*

hüdāyī-i dāʿī: *Duacı Hüdayi.*

1. Tārīḫini **Hüdāyī-i dāʿī** didi anuñ

   Bu kārvān-serāya gelen oldı hep revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 3, Mısra 5). [hüdāyī-i dāʿī,]*
2. Tārīḫini **Hüdāyī-i dāʿī** didi anuñ

   Ḳabr-i Muḥammed'i ide pür-nūr ol Mūcīb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 6, Mısra 3). [hüdāyī-i dāʿī,]*

hüdāyī-i duʿā-gū: *Dua eden Hüdayi (Sala Muslısı).*

1. Tāze gül virdi yine ravżа-ı Āl-i ʿOsmān

   Şevḳ-ıla didi **Hüdāyī-i duʿā-gū** tārīḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 52). [hüdāyī-i duʿā-gū,]*

hüdāyī-i ġarīb ü zār-ı mehcūr: *Unutulmuş, zavallı, garip Hüdayi.*

1. Hüdāyī-i ġarīb ü zār-ı mehcūr

   Ġulāmuñdur be-ḥaḳḳ-ı sūre-i Ṭūr *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 23). [hüdāyī-i ġarīb ü zār-ı mehcūr,]*

hüdāyī-i gedā: *Yoksul Hüdayi.*

1. Ḳanda **Hüdāyī-i gedā** ḳanda viṣāl-i dil-rübā

   Ola meger ki reh-nümā ḥażret-i Ẕū'l-Celālümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 71, Mısra 9). [hüdāyī-i gedā,]*

hüdāyī-i hāk: *Toprak olmuş Hüdayi.*

1. Mecmaʿ-ı ümmet-i resūl-i güzīn

   Goft tārīḫ-i o **Hüdāyī-i ḫāk** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 2, Mısra 5). [hüdāyī-i ḫāk,]*

hüdāyī-i hāk: *Toprak (değersiz) Hüdayi.*

1. Mecmaʿ-ı ümmet-i resūl-i güzīn
   Goft tārīḫ-i o **Hüdāyī-i ḫāk** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 2, Mısra 5). [hüdāyī-i ḫāk,]*

hüdāyī-i haste-dil: *Gönlü yaralı Hüdayi.*

1. Bendeñ-durur ḳapuñda **Hüdāyī-i ḫaste-dil**
   Mü'min gibi ki meskenidür cennet-i Naʿīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 21). [hüdāyī-i ḫaste-dil,]*

hüdāyī-i nā-kām: *Amacına ulaşamamış, nasipsiz Hüdayi.*

1. Umarın ire bu murādına
   ʿAbd-i muḫliṣ **Hüdāyī-i nā-kām** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 12, Mısra 22). [hüdāyī-i nā-kām,]*

huddām olup: *Hizmetçiler olmak, hizmet etmek.*

1. Zülf-i ḫavrādan itdiler cārūb
   Anda kerrūbiyān olup ḫuddām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 64). [ḫuddām olup, -up]*

ḫükm geçmez: *Hükmedememek, sözünün geçmemesi.*

1. Ḥükm geçmez emrine rām itmege ol serveri
   Şekl-i ebrūsı berāt-ı ḫüsnine ṭuġra-y-iken *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 161, Mısra 7). [ḫükm geçmez, -mez]*

hükm ider: *Yönetmek, idare etmek.*

1. Āsumān-ı ʿayna şems-i ṭalʿatuñdur nūr-baḫş
   Şanasın iḳlīm-i hefte **hükm ider** sulṭāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 50, Mısra 4). [hükm ider, -er]*

hükm-i taḳdīre uymaz: *Allahın kaderine uymak.*

1. Gönlümüñ fikri viṣāl idi firāḳ oldı naṣīb

   Ḥükm-i taḳdīre ḳuluñ uymaz imiş tedbīri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 220, Mısra 4). [ḥükm-i taḳdīre uymaz, -maz]*

huld: *Dördüncü cennetin adı.*

1. Vird idüp ẕikr-i Ḥaḳ'ı şākir ol olma şākī

   Ola kim raḥmeti **ḫuldına** olasın dāḫil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 46). [ḫuldına, -ın, -a]*

ḫuld-i berīn: *Kutsal cennet.*

1. Ez-berāy-ı rıżā-ı Rabb-i Celīl

   Sāḫat īn cāmiʿ çü **ḫuld-i berīn** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 2, Mısra 4). [ḫuld-i berīn,]*

hulk: *Huy, tabiat, yaratılış.*

1. Luṭfuñ cehāna faż̧l u kemālüñ gibi delīm

   Ḫulḳuñ bu ḫalḳa şān-ı şerīfüñ gibi ʿaẕīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 8). [ḫulḳuñ, -uñ]*
2. Olup vechüñ Ḥasen **ḫulḳuñ** ʿAlī ḫüsnüñ Ḥüseyn olmış

   Benüm çeşmi siyāhum ruḫları ālüm Muḥammed Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 7). [ḫulḳuñ, -uñ]*
3. Ol nāmile Muḥammed ü **ḫulḳile** Muṣṭafā

   Aʿnī vezīr-i aʿẓam-i Sulṭān Selīm Ḫān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 3, Mısra 1). [ḫulḳile, -ile]*

ḫulkı ḥasen olmışdı: *Güzel yaratılışlı olmak.*

1. Ḫulkı olmışdı Ḥasen nāmı Ḥüseyn

   Maẓhar ola Ḫāliḳ'uñ iḥsānına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 5, Mısra 3). [ḫulkı ḥasen olmışdı, -mış, -dı]*

hulle-i ʿışḳı: *Aşk elbisesi.*

1. Ḫulle-i ʿışḳı giyüp bī-ḥīle geçdüm ḥilyeden

   Var yüri ey pīr-i zāl-i çarḫ pīrāyeñ saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 4, Mısra 5). [ḫulle-i ʿışḳı, -ı]*

hulūl eyledi: *Girme, kendini gösterme. || Cemal-i mutlak tecellisi.*

1. Olıcaḳ şehre revān buldı cehān ḫalḳı ḥayāt
   Ḳaleb-i Ādeme göyā ki **ḥulūl eyledi** cān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 6). [ḥulūl eyledi, -di]*
2. Ḳaleb-i ādeme göyā ki **ḥulūl eyledi** cān
   Çarḫ-ı pür-necm aña bir mehd-i mücevherdür kim *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 33). [ḥulūl eyledi, -di]*

hümā: *Devlet kuşu, hükümdarlık alameti. II saadet, mutluluk veren, sevgili.*

1. Merd-i āzāda gülistān-ı cehān bāġ olmaz
   Cāy-ı süflīde **hüma** menzil ü me'vā ṭutmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 62, Mısra 4). [hüma,]*
2. Ol **hüma** saydından ey dil farig ol yaş dökme kim
   Dāma düşmez ḫoşe-i Pervīn olursa dānemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 68, Mısra 5). [hüma,]*
3. Baña geldükce **hümā** gibi ḳatı yüksek uçan
   İllere ṣayd olıcı kebk-i ḫırāmānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 134, Mısra 7). [hümā,]*
4. Didiler mevtine anuñ tārīḫ
   Raḥmet ide **Hümā'ya** ol Cebbār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 10, Mısra 6). [hümā'ya, -y, -a]*

humār-ı bāde-i hicrān: *Ayrılık şarabının mahmurluğu.*

1. Geh ālām-ı raḳībān geh **ḫumār-ı bāde-i hicrān**
   Olur her ḳanda ise ʿāṣıḳa bir derd-i ser peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 11). [ḫumār-ı bāde-i hicrān,]*

humhāne: *Far. 1. Meyhane. 2. Şarap mahzeni.*

1. Yigdür ġam-ı lebüñle Hüdāyī faḳīrüñe
   Ḫumḫāneler ḫazāyin-i Efrāsiyāb'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 162, Mısra 10). [ḫumḫāneler, -ler]*
2. Mānend-i şemʿ mūnis-i aṣḥāb-ı şevḳ olup
   Ḫumḫānelerde hem-dem-i ehl-i nişest ola *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 206, Mısra 8). [ḫumḫānelerde, -ler, -de]*

ḫūn: *Kan.*

1. Ẓulm ile **ḫūnī** gözüñ tīġı beni itdi şehīd

   Şāhid-i ʿādildür ey şeh aña ḫūnı çeşmümüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 123, Mısra 3). [ḫūnī, -ī]*

2. Ẓulm ile ḫūnī gözüñ tīġı beni itdi şehīd

   Şāhid-i ʿādildür ey şeh aña **ḫūnı** çeşmümüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 123, Mısra 4). [ḫūnı, -ı]*

3. Ġam **ḫūnıdur** bu tekyede zādü'l-müşāfirīn

   Alduñsa ḥışşe merd-i ḳanāʿat-güzīnsin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 176, Mısra 9). [ḫūnıdur, -ı, -dur]*

hūn aġlamazdum: *Kan ağlamak; çok üzülmek.*

1. Ġam-ıla aġlamazdum ḫāme-veş ḫūn
   Çü defter yazılurdı ḳalb-i maḥzūn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 31). [ḫūn aġlamazdum, -maz, -du, -m]*

hūn itse: *Kanlandırmak, acı vermek.*

1. Ġam-ı ḫālüñ dil-i saḫt-ı ʿadūyı n'ola **ḫūn itse**
   İder ḫārāyı ey meh terbiyetle laʿl-i ter kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 12, Mısra 7). [ḫūn itse, -se]*

hūn olur: *Kan dolmak.*

1. Bir kerre yılda gül gülüp açılduġı içün
   Demlerle ḫār -ı ġamdan anuñ baġrı **ḫūn olur** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 6). [ḫūn olur, -ur]*

hūn-ābe: *Kanlı su (Gözyaşı).*

1. Yaş kim duḫān-ı ātiş-i dilden döker gözüm
   Ḫūn-ābelerdür ol ki dökilür kebābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 179, Mısra 4). [ḫūn-ābelerdür, -ler, -dür]*

hüner: *Bilgi, ilim, ustalık, maharet.*

1. Kemāl-i ʿışḳumı bildi teraḥḥum itmedi yār
   Riʿāyetine şehüñ mücib olmadı **hünerüm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 147, Mısra 8). [hünerüm, -üm]*

2. Bir ḳadd-i elif ʿışḳını bilsem n'ola ancaḳ
   ʿAyb olmaya zāhid ki **hüner** bir gerek erde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 194, Mısra 6). [hüner,]*

hûn-hâr: *Kan içici, kan dökücü // sevgilinin gözleri.*

1. Ebrūlaruñla ol iki **ḫūn-ḫār** gözlerüñ
   Tīġ-ıla ceng ider iki ser-mest pehlevān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 156, Mısra 5). [ḫūn-ḫār,]*
2. Zülfi ṣayyādına beñzer o gözi **ḫūn-ḫāruñ**
   Şāhlar n'ola el üzre ṭutalar şeh-bāzı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 219, Mısra 7). [ḫūn-ḫāruñ, -uñ]*

hūnī: *Kan akıtıcı, kan dökmeye meyilli; zalim, gaddar.*

1. Ḫūnī gözüñ ki ḫançer-i müjgān elindedür
   Bir demde eylese niçe biñ ḳan elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 32, Mısra 1). [ḫūnī,]*
2. Mużṭarib-ḥālem dil-i zārumdan ey **ḫūnī** yetiş
   Hem beni ḳurtar belādan eyle hem anı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 79, Mısra 3). [ḫūnī,]*
3. Ol iki ḳıya baḳıcı **ḫūnī** ḳara gözler
   Şeh-bāzlaruñ başına ṭar itdi külāhın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 152, Mısra 5). [ḫūnī,]*
4. Kes başumı ey gözleri **ḫūnī** beni ḳurtar
   Boynumda niçe bir götürem bār-ı girānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 215, Mısra 9). [ḫūnī,]*
5. Ben kāfir-i ʿışḳam gelüp öldürsün o **ḫūnī**
   Ben tā ki bu meydānda şehīd olam o ġazī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 234, Mısra 11). [ḫūnī,]*

hūn-ı ciger ü eşk-ile: *Karaciğer kanı ve gözyaşı.*

1. Ḫūn-ı ciger ü eşk-ile yuy nakşını ġayruñ
   Pāk eyle Hüdāyī bu derūnuñla birūnuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 127, Mısra 9). [ḫūn-ı ciger ü eşk-ile, -ile]*

hūn-ı cigerden: *Yürek kanı.*

1. Ṭoldurup **ḫūn-ı cigerden** Bīsütun'uñ lālesin
   ʿIşḳ-ı Şīrīn'e içer Ferhād-ı miḥnet-zād ayaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 91, Mısra 3). [ḫūn-ı cigerden, -den]*

hūn-ı dil-i merdüm-i dānālar: *Bilgin adamların yürek kanı.*

1. Gözlerüñ **ḫūn-ı dil-i merdüm-i dānālar** içer
   Beñzer ol teşneye cüllāb-ı muṣaffālar içer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 43, Mısra 1). [ḫūn-ı dil-i merdüm-i dānālar, -lar]*

ḫūn-ı düşmeni: *Düşmanın kanı.*

1. Müdām içer ḳılıcı **ḫūn-ı düşmeni** ḳanmaz
   Şu rinddür ki kesilmez şarāb-ı ḥamrādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 25). [ḫūn-ı düşmeni, -i]*

ḫūn-ı eşküm: *Kanlı gözyaşı.*

1. Ḫūn-ı eşküm demidür aḳsa miṣāl-i Ceyḥūn
   Ḳanı ol gözlerimüñ nūrı Muḥammed Şāhum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 23). [ḫūn-ı eşküm, -üm]*

hūn-ı ġam: *Gam kanı.*

1. Meclis-i ʿışḳuñda nālem ney nevālem **ḫūn-ı ġam**
   Eşk sāḳī çeşm-i pür- ḫūn cām-ı ṣaḥbādur bugün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 158, Mısra 7). [ḫūn-ı ġam,]*

ḫūn-ı şehīdān-ı ʿışḳdur: *Aşk şehitlerinin kanı.*

1. Alınma aña **ḫūn-ı şehīdān-ı ʿışḳdur**
   Gül-güne-i ʿiẕār-ı zen-i ḥīlekār-ı çarḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 24, Mısra 3). [ḫūn-ı şehīdān-ı ʿışḳdur, -dur]*

hūn-ıla ṭoldı: *Kan ile dolu.*

1. Ḫūn-ıla ṭoldı dīde-i giryān tabaḳ tabaḳ
   Ḫayl-i ḫayālüñe çekeyin ḫān tabaḳ tabaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 95, Mısra 1). [ḫūn-ıla ṭoldı, -dı]*

hūnīn aḳsa: *Kanlı akmak II kan renginde akmak.*

1. Pür-durur laʿlüñ hevāsıyla derūnı çeşmümüñ
   N'ola **ḫūnīn aḳsa** her demde ʿuyūnı çeşmümüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 123, Mısra 2). [ḫūnīn aḳsa, -sa]*

ḫūr olsun: *Hûri olmak.*

1. Senden ayruġa Hüdāyī naẓar itmez güzelüm
   Ḥüsn-ile ger melek-i ʿAdn ü gerek **ḫūr olsun** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 14). [ḫūr olsun, -sun]*

ḫūr u perīden: *Huri ve peri.*

1. Zībā yaradupdur seni Ḥaḳ **ḫūr u perīden**
   Ey pīr olası Muṣlīcuġum tāze cevānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 7). [ḫūr u perīden, -den]*

ḫūrī: *(Ar. ḫūr "cennet kızları" ve Fars. teklik bildiren -i ekiyle ḫūri) Cennet kızı.*

1. Görmedi ruyuñ güli mānendi bir rengīn varaḳ
   Gülsitān-ı ʿAdn'i ey **ḫūrī** görenler bāb bāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 16, Mısra 6). [ḫūrī,]*

ḫūr-ı ʿīnüñ: *Cennet hurileri.*

1. Çekmesün vechüñ gören her nāzenīnüñ minnetin
   Vaṣl olan dīdāra çekmez **ḫūr-ı ʿīnüñ** minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 150, Mısra 2). [ḫūr-ı ʿīnüñ,]*

ḫūrī-i aḫḍar-siyābdan: *Yeşil elbiseli huri.*

1. Tā kim vire nişāne gülistānda her dıraḫt
   Bāġ-ı İrem'de **ḫūrī-i aḫḍar-siyābdan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 58). [ḫūrī-i aḫḍar-siyābdan, -dan]*

ḫūrī-liḳā: *Hûri yüzlü, çok güzel yüzlü.*

1. Varup yalvarmadın kendi gelen **ḫūrī-liḳā** yegdür
   Dilā bekle recā bābın tevekkül ḳıl Ḫudā yegdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 59, Mısra 1). [ḫūrī-liḳā,]*

hurmā: *Dudağın tatlılığı ve yumuşaklığı yönüyle hurmaya teşbihtir.*

1. Sen yüzi māhuñ olur laʿl-i şeker-ḫāsı leẕīẕ
   Kaʿbetu'llāhuñ olur niteki **ḫurmāsı** leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 31, Mısra 2). [ḫurmāsı, -(s)ı]*

ḫurmā-ı tāzedür: *Taze hurma.*

1. Ol iki zülf ucında lebüñ ey nihāl-i nāz
   Ḫurmā-ı tāzedür ki ṣalınmış budaḳ budaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 98, Mısra 12). [ḫurmā-ı tāzedür, -dür]*

huros: *Horoz.*

1. Niçün kebāb-ı bezm-i nigār olmaduñ diyü
   Geldi **ḫuros** cür'et idüp ḫāk-i pāyine dik *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 124, Mısra 10). [ḫuros,]*

hurrem: *Ar. 1. Sevinçli, mesrur.*

1. Ḫurrem ṣafā-ı ṣāfvet-i rūyuñla ṣadr-ı ṣubḥ
   Ḫʿuşdur şemīm-i zülf ü ḫaṭuñdan meşāmm-ı şām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 141, Mısra 3). [ḫurrem,]*
2. Bād-ı luṭfıyla riyāż-ı dil-i ādem **ḫurrem**
   Āb-ı ḫulḳıyla gül-i gülşen-i ʿālem ḫandān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 17). [ḫurrem,]*

ḫurrem ü şād: *Mutlu ve bahtiyar.*

1. Serverā gül gibi devrüñde cehān **ḫurrem ü şād**
   Çeşme-i çeşm-i Hüdāyī-durur ancaḳ giryān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 41). [ḫurrem ü şād,]*

hūrşīd: *Güneş.*

1. Ayaġuñ ṭopraġından ḥāṣıl eyler vech-i zer **ḫūrşīd**

   Alur ser-mūzeñüñ kepkeplerinden nūr u fer kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 11, Mısra 3). [ḫūrşīd,]*

2. Her şerārı āsumān-ı mihre bir **ḫūrşīd** olur

   Şemʿ-i ḥüsnüñ şevḳına pervāne-yāne yananuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 121, Mısra 5). [ḫūrşīd,]*

3. Ey Hüdāyī yine **ḫūrşīd** gibi şavḳumdan

   Şıġmasam n'ola bütün ʿāleme yārum geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 217, Mısra 9). [ḫūrşīd,]*

4. Çarḫ-ı luṭfından anuñ ẕerre-i aḥḳar **ḫurşīd**

   Baḥr-i cūdında anuñ ḳaṭra-i kemter ʿummān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 15). [ḫurşīd,]*

5. Ṭop-ı zerrīn iki başında meh ü mihr-i cehān

   Dāye **ḫūrşīd** aña Behrām-ıla Keyvān lālā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 36). [ḫūrşīd,]*

hūrşīd: *Güneş gibi parlayan,aydınlık yüzlü sevgili.*

1. Ey Hüdāyī umaram ol yüzi **ḫūrşīd** gelüp

   Ḫākden ḳaldura ben ẕerresini ṭoz gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 226, Mısra 9). [ḫūrşīd,]*

ḫūrşīd-i ʿālī-şāna: *Şanı yüce güneş.*

1. Yüz bulaldan başa çıḳdı ey büt-i ṭannāz zülf

   Vechi var **ḫūrşīd-i ʿālī-şāna** ḳılsa nāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 87, Mısra 2). [ḫūrşīd-i ʿālī-şāna, -a]*

hūrşīd-i cehān: *Cihan güneşi.*

1. Bir seḥer şevket ile niteki **ḫūrşīd-i cehān**

   İtdi ʿazm-i sefer ol zübde-i mīr-i mīrān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 1). [ḫūrşīd-i cehān,]*

hūrşīd-i cemālüñden: *Güzelliğin güneşi.*

1. Murġ-ı dil cismümde **ḫūrşīd-i cemālüñden** cüdā
   Oldı bir gün görmedük būm-ı ḫarāb-ābād-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 94, Mısra 5). [ḫūrşīd-i cemālüñden, -üñ, -den]*

ḫūrşīd-i duruḫşān: *Parlak güneş.*

1. Gönderür ṭıfl-ı mehi ḫıdmet-i ḫāk-i rehüñe
   Giydürüp farḳına **ḫūrşīd-i duruḫşān** üsküf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 88, Mısra 6). [ḫūrşīd-i duruḫşān,]*

ḫūrşīd-i ḫāverden: *Doğunun güneşi.*

1. Mücellādur cemāl-i meh-veşüñ **ḫūrşīd-i ḫāverden**
   Muṣaffādur zülāl-i laʿl-i nābuñ āb-ı kevs̱erden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 13). [ḫūrşīd-i ḫāverden, -den]*

ḫūrşīd-i nūr-efşān-ı ʿışḳ: *Aşkın nur saçan güneşi.*

1. Maşrıḳ-ı dilden ṭoġup **ḫūrşīd-i nūr-efşān-ı ʿışḳ**
   Oldı her ẕerrāt-ı ḫāküm zār u ser-gerdān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 101, Mısra 1). [ḫūrşīd-i nūr-efşān-ı ʿışḳ,]*

ḫūrşīd-i raḫşān: *Parlak Güneş.*

1. Yalıñuz seyr eyle şehri ey meh-i nā-mihribān
   Kimse ile eylemez **ḫūrşīd-i raḫşān** İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 4). [ḫūrşīd-i raḫşān,]*

ḫūrşīd-i raḫşāna: *Parlak Güneş.*

1. Elā ey nūr-ı ḫüsni fer viren **ḫūrşīd-i raḫşāna**
   Saña irmez mi nālem irdi evc-i bürc-i Keyvāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 1). [ḫūrşīd-i raḫşāna, -a]*

ḫūrşīd-perest: *Güneşe tapan.*

1. Göz merdümi ʿaynıdur o **ḫūrşīd-perestüñ**

   Gün yüzüñe her ḳanda ki gitseñ nigerāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 55, Mısra 5). [ḫūrşīd-perestüñ, -üñ]*

<u>hūşe-çīn-i ḫırmen-i nūr-ı ruḫuñdur:</u> *Yanağının ışık harmanında dane toplayıcı.*

1. Ḥażret-i Ādem Ṣafiyyu'llāh iken biñ cānıla

   Ḫūşe-çīn-i ḫırmen-i nūr-ı ruḫuñdur bī-gümān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 52). [ḫūşe-çīn-i ḫırmen-i nūr-ı ruḫuñdur, -uñ, -dur]*

<u>hüseyn:</u> *Özel isim.*

1. Didi hātif mevtine tārīḫi

   Raḥmet-i Yezdān **Ḥüseyn'üñ** cānına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 5, Mısra 6). [ḫüseyn'üñ, -'üñ]*

<u>hüseyn:</u> *Kerbela şehidi Hz.Hüseyin.*

1. Dāġ urdı dile hecr-i ḫaṭ u ḫāli **Ḥüseyn'üñ**

   Bir laḥẓa ġamından degülem ḫālī **Ḥüseyn'üñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 116, Mısra 1). [ḫüseyn'üñ, -'üñ]*
2. Dāġ urdı dile hecr-i ḫaṭ u ḫāli **Ḥüseyn'üñ**

   Bir laḥẓa ġamından degülem ḫālī **Ḥüseyn'üñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 116, Mısra 2). [ḫüseyn'üñ, -'üñ]*
3. Saḳḳā-ı leb-i laʿli ṣafā-baḫş-ı cehāndur

   Dil-teşneler olsa n'ola meyyāli **Ḥüseyn'üñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 116, Mısra 4). [ḫüseyn'üñ, -'üñ]*
4. Ḥüsni Ḥaṣan aḫlāḳı ʿAlī sīreti Aḥmed

   Olsam yaraşur bende-i pā-māli **Ḥüseyn'üñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 116, Mısra 6). [ḫüseyn'üñ, -'üñ]*
5. Bostān-ı cemālinde o sīb-i ẕeḳānından

   Şeftāluların cān virüp almalı **Ḥüseyn'üñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 116, Mısra 8). [ḫüseyn'üñ, -'üñ]*
6. Başını kesüp eyler ışıḳ ʿāşıḳı fi'l-ḫāl

   Tīgın çeküp ol ġamze-i ḳattāli **Ḥüseyn'üñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 116, Mısra 10). [ḫüseyn'üñ, -'üñ]*
7. Laʿnetler ide cān-ıla aġyār-ı Yezīd'e

   Her kim ki olur ʿāşıḳ-ı abdāli **Ḥüseyn'üñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 116, Mısra 12). [ḫüseyn'üñ, -'üñ]*

8. Mātem-zede-i ḫaṭṭ-ı ruḫı oldı Hüdāyī
   ʿIşḳına n'ola giyse siyeh şālı **Ḥüseyn'üñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 116, Mısra 14). [ḥüseyn'üñ, -'üñ]*
9. Dimezsin tekye-i ʿışḳumda aḥvālüñ ne abdālum
   Benüm ġarrā **Ḥüseynüm** nūr-ı ʿaynum ruḫları ālüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 16, Mısra 4). [ḥüseynüm, -üm]*
10. Saña lāyıḳdur olsa şeh Ḥüseyn-i Bayḳara bende
    Benüm ġarrā **Ḥüseynüm** nūr-ı ʿaynum ruḫları ālüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 16, Mısra 8). [ḥüseynüm, -üm]*
11. Hüdāyī bendeñ öldür tīġ-ı ġamzeñle şehīd olsun
    Benüm ġarrā **Ḥüseynüm** nūr-ı ʿaynum ruḫları ālüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 16, Mısra 12). [ḥüseynüm, -üm]*

<u>hüseyn ile ḥasen:</u> *Hz. Hasan ve Hüseyin.*

1. Neyyirān-ı evc-i rifʿat şeh **Ḥüseyn ile Ḥasen**
   Şalṭanat bürcinde kim itmişdür anlar iḳtirān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 81). [ḥüseyn ile ḥasen,]*

<u>hüseyn-i bayḳara:</u> *Hüseyin Baykara.*

1. Saña lāyıḳdur olsa şeh **Ḥüseyn-i Bayḳara** bende
   Benüm ġarrā Ḥüseynüm nūr-ı ʿaynum ruḫları ālüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 16, Mısra 7). [ḥüseyn-i bayḳara,]*

<u>ḥüseyn-i kerbelā:</u> *Kerbela'da (şehit olmuş) Hüseyin.*

1. Keselden yaralar sīnemde tīġ-ı çeşm-i ḳattāluñ
   Ḥüseyn-i Kerbelā ḥaḳḳı dil ü cān oldı abdāluñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 24, Mısra 10). [ḥüseyn-i kerbelā,]*

<u>hüsn:</u> *Ar. Güzellik.*

1. ʿAceb nūr-ı saʿādetsin ki irmez **ḥüsnüñe** noḳṣān
   İrer her gün zevāle gün tutılur meh yiter kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 13, Mısra 3). [ḥüsnüñe, -üñ, -e]*
2. Dāyim ṭayanup **ḥüsnüñe** ẓulm itme gedāya
   Ḳalmaz saña bu ḥaşmet ile cāh Muḥammed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 28, Mısra 3). [ḥüsnüñe, -üñ, -e]*

3. Āh eylesem Hüdāyī görüp **ḥüsnin** ol mehüñ

   Ehl-i baṣīrete görinür her şerār şems *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 75, Mısra 11). [ḥüsnin, -i, -n]*

4. Gül-i gülzār-ı şām iken ḳamer baḫs itse **ḥüsnüñle**

   Virür reng aña yüz al-ıla ol ruḫsār-ı mihr-āyīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 157, Mısra 7). [ḥüsnüñle, -üñ, -le]*

5. Senden ayruġa Hüdāyī naẓar itmez güzelüm

   Ḥüsn-ile ger melek-i ʿAdn ü gerek ḥūr olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 14). [ḥüsn-ile, --ile]*

6. Başına sulṭān iken dil bir şehe ḳul oldı kim

   Ḳul idüpdür bendeyi **ḥüsnine** sulṭānı daḫı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 231, Mısra 4). [ḥüsnine, -i, -n, -e]*

7. Ḳalma ṣūretde yüri sīrete olsun naẓaruñ

   Ḥüsn-ile olsa güzel reşk-i büt-i Çīn ü Çigil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 64). [ḥüsn-ile, --ile]*

8. Bu **ḥüsn-ile** be-ḥaḳḳ-ı çār-yār-ı Aḥmed-i Muḫtār

   Naẓīri gelmemişdür milket-i ʿOsmān'a ʿOsmān'uñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 7). [ḥüsn-ile, --ile]*

9. Göñül meftūnıdur biñ cān ile bir çeşmi fettānuñ

   Feleklerden melekler **ḥüsnine** taḥsīn ider anuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 2). [ḥüsnine, -i, -n, -e]*

10. Olup vechüñ Ḥasen ḫulḳuñ ʿAlī **ḥüsnüñ** Ḥüseyn olmış

    Benüm çeşmi siyāhum ruḫları ālüm Muḥammed Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 7). [ḥüsnüñ,]*

11. Güzelsin **ḥüsnüñe** hergiz bedel yoḳ bī-bedellerde

    Ay alnı āfitābum ā meh-i nā-mihribān Aḥmed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 19). [ḥüsnüñe, -üñ, -e]*

12. Ḥüsnüñe ḳıldı feleklerde melekler taḥsīn

    Ey cemāli gül-i gülzār-ı cinānum Memi Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 11). [ḥüsnüñe, -üñ, -e]*

13. Ey gülsitān-ı ʿizzete serv-i ser-efrāzum benüm
    Meh-rūlar içre gün gibi **ḥüsniyle** mümtāzum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 14). [ḥüsniyle, -iyle]*

14. Almazsa ʿaynına n'ola māh-ı münevveri

    Ḥüsn iḳlīminüñ oldı şeh-i heft-kişveri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 18). [ḥüsn,]*

15. Ḥüsniyle oldı cümle vilāyetde ol velī

    Ol şūḫ-ı dil-rübā ki dinür nāmına ʿAlī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 3). [ḥüsniyle, -iyle]*

16. Ḥüsn-ile bahā Mıṣr'ına sensin meh-i Kenʿān

    Ey pīr olası Muṣlīcuġum tāze cevānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 11). [ḥüsn-ile, --ile]*

17. Oḳınur dillerde şimdi **ḥüsnüñüñ** Şehnāmesi
    Şāh Maḥmūd'um göñül taḫtında sulṭānum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 11). [ḥüsnüñüñ, -ü, -ñüñ]*
18. Ḥüsn-ile mihr-i cehān-tāb iken irişdi zevāl
    Bedr iken bürc-i leṭāfetde bugün oldı hilāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 13). [ḥüsn-ile, --ile]*

hüsn: *Güzellik II Sevgilinin yüzünün güzelliği.*

1. Ḥüsni Ḥaşan aḫlāḳı ʿAlī sīreti Aḥmed
   Olsam yaraşur bende-i pā-māli Ḥüseyn'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 116, Mısra 5). [ḥüsni, -i]*
2. Ḥüsnüñ ziyād ider gelicek ḫaṭṭ-ı misk-fām
   Efzūn olur żiyāsı mehüñ irişince şām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 140, Mısra 1). [ḥüsnüñ, -üñ]*
3. Vaṣf ider **ḥüsnüñi** kūyuñda Hüdāyī göyā
   Medḥ oḳur Aḥmed'e Saḥbān-ı suḫan-goy-ı Ḥarem *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 142, Mısra 9). [ḥüsnüñi, -üñ, -i]*
4. Ḥüsnüñ ḫalel bulurdı ḫaṭ-ı müşk-bārdan
   Deryā mükedder olsa bir avuç ġubārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 177, Mısra 1). [ḥüsnüñ, -üñ]*
5. Ḥüsnüñ esbābını ḥıfẓ itmek içün ey dür-i nāb
   Ḫāne-i çeşm aña bir iki ḳapaḳlu dol-āb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 11, Mısra 1). [ḥüsnüñ, -üñ]*

hüsn ili: *Güzellik şehri.*

1. Sevdüm yine biñ cān-ıla bir **ḥüsn ili** şāhın
   Ol ḫūb-ı zamānuñ oḳınur nāmına şāhīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 152, Mısra 1). [ḥüsn ili,]*

hüsn ü bahāsın: *Güzellik ve zarafet.*

1. Nice efzūndur diyem **ḥüsn ü bahāsın** Yūsuf'uñ
   Yār ile mīzān-ı ḥüsn içre ber-ā-ber görmedük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 107, Mısra 7). [ḥüsn ü bahāsın, -sın]*

hüsn ü cemāli: *Iyilik ve güzellik.*

1. Bu **ḥüsn ü cemāli** gören ol mihr-i felekden
   Her vech-ile tafḍīl ider insānı melekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 153, Mısra 1). [ḥüsn ü cemāli, -i]*

hüsni: *Güzellik.*

1. Ḥüsni-le s̱ānīsi yoḳdur birdür ol Yūsuf-cemāl
   Māder-i devrān ṭoġurmaz mihr-i pür-envār iki *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 233, Mısra 3). [ḥüsni-le, -le]*

hüsn-i cevābuñ: *Cevap güzelliği.*

1. Ḳul itdi ḫalḳı şīve vü nāz u ʿitāb ile
   Luṭf-ı ḫiṭāb u **ḥüsn-i cevābuñ** ẕarāfetüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 109, Mısra 4). [ḥüsn-i cevābuñ, -uñ]*

ḥüsn-i ḫūbāna: *Güzellerin güzelliği.*

1. Ḥüsn-i ḫūbāna göñül virme ṣaḳın tīz geçer
   Bir nümāyiş-durur ol niteki berḳ-ı ʿācil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 61). [ḥüsn-i ḫūbāna, -a]*

hüsn-i naẕmın: *Şiirin güzelliği.*

1. Beyt-i şiʿrin kim itse ḥışn-ı ḥaşīn
   Ḥüsn-i naẕmın göreydi dirdi Ḥasen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 52). [ḥüsn-i naẕmın, -ın]*

ḥüsn-ile: *Güzellik bakımından.*

1. ʿĀşıḳdur eyleyen seni **ḥüsn-ile** dāsitān
   ʿAz̲rā'yı kim bilürdi eger Vāmıḳ olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 193, Mısra 9). [ḥüsn-ile,]*

husrev u efrāsiyāb'dan: *Hüsrev ve Efrasiyab (Alp Er Tunga).*

1. Gel ʿibret al bu seyr-i sarāy-ı ḫarābdan
   Ḳalmışdur ançа **Ḫusrev u Efrāsiyāb'dan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 178, Mısra 2). [ḫusrev u efrāsiyāb'dan, -dan]*

husrevā: *Ey Husrev II Ey padişah, ey sevgili.*

1. Bezm-i sürūr-encāmda şanma surāḥī ḳulḳulı
   Gül-gūn-ı mey itdi Süheyl mey-dāna girdi **Ḫusrevā** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 7, Mısra 6). [ḫusrevā,]*
2. Ḫusrevā sīnemde şan yer yer elifler dāġlar
   Bīsütun üstinde zaḫm-ı tīşe-i Ferhād-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 94, Mısra 9). [ḫusrevā,]*

husrevā: *Ey Hüsrev (531-579).*

1. Ḫusrevā irdi kemāle kelimāt-ı ḥasenüñ
   İremez pāyeñe Saʿdī vü Ẓahīr u Selmān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 31). [ḫusrevā,]*

husrev-iʿāleme: *Cihan padişahı.*

1. Ḳıl Hüdāyī ḳuluña göşe-i çeşm-ile naẓar
   Ḫusrev-iʿāleme tebdīl ola tā kim elemi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 235, Mısra 10). [ḫusrev-iʿāleme, -e]*

husrev-iʿālī-şānum: *Şanı yüce padişah.*

1. Saña lāyıḳ mıdur ey **ḫusrev-iʿālī-şānum**
   Baña ẓulm eyleyesin çarḫa çıḳa efġānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 17). [ḫusrev-iʿālī-şānum, -um]*

husrev-i evreng-i çimen olup: *Çimen tahtının Hüsrev'i olmak.*

1. Yine gül geldi olup ḫusrev-i evreng-i çimen
   İdelüm gel berü bülbül gibi āheng-i çimen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 166, Mısra 1). [ḫusrev-i evreng-i çimen olup, -up]*

ḫusrev-i ġāzī: *Gaza eden, gazi hükümdar.*

1. Ḥażret-i Sulṭān Süleymān-ı zamān ibn Selīm

   Ḫusrev-i ġāzī muḥibb-i ṣāḥib-i ehl-i ḫıred *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 1, Mısra 2). [ḫusrev-i ġāzī,]*

husrev-i ġāzī-i bū'l-fütūh: *Fetihlerin babası Gazi Hüsrev (1480?-1541).*

1. ʿAzm itdüginde **Ḫusrev-i ġāzī-i bū'l-fütūḥ**

   Gülzār-ı cennete bu sarāy-ı ḫarābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 31). [ḫusrev-i ġāzī-i bū'l-fütūḥ,]*

ḫusrev-i gītī-setān: *Dünyayı zapteden sultan.*

1. Ḥażret-i Fārūḳ emīrü'l-müʾminīn yaʿnī ʿÖmer

   Muḫrec-i çeşmān-ı ḳayṣer **ḫusrev-i gītī-setān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 74). [ḫusrev-i gītī-setān,]*

husrev-i hūbān-ı cehān: *Cihan güzellerinin şahı.*

1. Ḳandasın gel seni ey **ḫusrev-i ḫūbān-ı cehān**

   Merdüm-i dīdelerüm aramadan terledi ḳan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 168, Mısra 1). [ḫusrev-i ḫūbān-ı cehān,]*

husrev-i pür-sūz: *Yakıcı Hüsrev.*

1. Lemʿa-ı nūr-ı hidāyet baña olursa delīl

   Şemʿ-i naẓmı uyaram **Ḫusrev-i pür-sūz** gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 226, Mısra 8). [ḫusrev-i pür-sūz,]*
2. Lemʿa-ı nūr-ı hidāyet baña olursa delīl

   Şemʿ-i naẓmı uyaram **Ḫusrev-i pür-sūz** gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 226, Mısra 8). [ḫusrev-i pür-sūz,]*

husrev-i şīrīn-dehensin: *Tatlı ağızlı padişah.*

1. Bu ḳadd-i ser-ferāz ile bugün serv-i çimensin sen

   Leb-i cān-baḫşuñ ile **ḫusrev-i şīrīn-dehensin** sen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 6). [ḫusrev-i şīrīn-dehensin, -sin]*

husrev-i şīrīn-leb ü gül-gūn-ʿizārum: *Tatlı dudaklı ve gül yanaklı Husrev.*

1. Benüm ey **Ḫusrev-i şīrīn-leb ü gül-gūn-ʿizārum** gel
   Serīr-i mülk-i ḥüsne şehriyārum şehsüvārum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 19, Mısra 1).*
   [ḫusrev-i şīrīn-leb ü gül-gūn-ʿizārum, -um]

husrev-i şīrīn-zebāne: *Tatlı dilli Hüsrev.*

1. Ḳılsun ḥaẕer zebāne-i āh-ı Hüdāyī'den
   Ey bād-ı ṣubḥ o **Ḫusrev-i şīrīn-zebāne** de *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 192, Mısra 14).*
   [ḫusrev-i şīrīn-zebāne,]

huṭūṭ: *1. Hatlar, çizgiler. 2. Yazılar.*

1. Gördi yazıldı kitāb-ı ruḫuñ üstine **ḫuṭūṭ**
   Levḥ-i dilden yazılup guṣṣa vü ġam itdi ḥuẕūẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 83, Mısra 5).*
   [ḫuṭūṭ,]

hūy: *Mizaç, yaratılış özelliği.*

1. Yüzde zülfüñ mīr-i baḥr-i ḥüsn olup diller alur
   Ḫūyıdur merdüm-rübālıḳ mālik-i deryālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 117, Mısra 4).*
   [ḫūyıdur, -ı, -dur]
2. Ḫāme-i tīrüñle levḥ-i sīne-i ʿuṣṣāḳuña
   Naḳş geçmek ey büt-i Çīn ü Ḫıṭā **ḫūyuñ** gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 211, Mısra 8).*
   [ḫūyuñ, -un]
3. Beni gözetse gözüñ ġamzeñ oḳlarıyla n'ola
   Faḳīri gözlemedür merdüm olanuñ **ḫūyı** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 224, Mısra 6). [ḫūyı, -ı]*

huẕūr: *1. İç rahatlığı, hâlinden memnun olup gönlünde rahatlık duyma, kendini rahat ve memnun hissetme durumu. 2. Önemli bir makāmın veya kişinin var olduğu, bulunduğu yer, o makam veya şahsın önü, katı, yanı. 3. Hazır bulunma, var olma. 4. tasavvuf. Cenâbıhakk'ın varlığının her şeyi kaplayıp başka şeye yer bırakmayacak şekilde hissedildiği mertebe.*

1. Kuyuñda **ḫuẕūr** ile yatur ḫasta Hüdāyī
   Ger pister aña ḫār ola bālīn ola ḫārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 6, Mısra 13). [ḫuẕūr,]*

huẕūẕ itdi: *Dağılmak.*

1. Gördi yazıldı kitāb-ı ruḫuñ üstine ḫuṭūṭ
   Levḥ-i dilden yazılup guṣṣa vü ġam itdi ḥuẕūẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 83, Mısra 6). [ḥuẕūẕ itdi, -di]*

ḥ̆āb: *Uyku.*

1. Dīde-i baḫt-ı Hüdāyī kim açılmaz **ḫ̆ābdan**
   Rūz-ı evvelde meger güş eylemiş efsānemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 68, Mısra 9). [ḫ̆ābdan, -dan]*
2. Şarāb-ı ʿışḳı yeter tende tābı n'eyleyeyin
   Ḫayāl-i ḫāli yeter gözde **ḫ̆ābı** n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 170, Mısra 2). [ḫ̆ābı, -ı]*
3. Bülbül giceyle güllere söyler fesāneler
   Nergis ʿaceb mi gözlerin açmazsa **ḫ̆ābdan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 16). [ḫ̆ābdan, -dan]*

ḫ̆āb vardum: *Uyumak, uyuyacak duruma gelme.*

1. Ḫ̆āb vardum ṣanma ey Yūsuf-cemālüm göz yumup
   Çeşm-i cānum seyr ider dīdāruñı açmazdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 164, Mısra 3). [ḫ̆āb vardum, -du, -m]*

ḫ̆āce-i mülk-i yemen: *Yemen diyarının tüccarı.*

1. Pürdür ʿaḳīḳ-i eşküm ile ceyb ü dāmenüm
   Reşk itse n'ola **ḫ̆āce-i mülk-i Yemen** baña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 5, Mısra 10). [ḫ̆āce-i mülk-i yemen,]*

ḫ̆ān: *Sofra.*

1. Süfre-i iʿcāzuñuñ mihmānlarına ey Ḫālīl
   Berre-i biryānıla ḳurṣ-ı ḳamerdür girde **ḫ̆ān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 60). [ḫ̆ān,]*

2. Ḫʸānına ḳılma ṭamaʿ kāse-i çarḫuñ zinhār

   Balıdur ʿayn-ı belā sükkeri zehr-i ḳātil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 27). [ḫ ʿānına, -ı, -n, -a]*

<u>ḫʸān ʿaṭāsından:</u> *İhsan sofrası.*

1. Kesmezem **ḫʸān ʿaṭāsından** ümīdüm zīrā

   Luṭf u inʿāmı anuñ ʿam-durur ḫāṣ degül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 89). [ḫ ʿān ʿaṭāsından, -sı, -n, -dan]*

<u>ḫʸān-ı duʿāñı:</u> *Dua sofrası.*

1. Ḫʸān-ı duʿāñı her ki tenāvül ide şehā

   Misk-i Ḫıtā gibi nefesi ola pür-şemīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 27). [ḫ ʿān-ı duʿāñı, -ñ, -ı]*

<u>ḫʸān-ı ġam-ı dünyāyı:</u> *Dünyanın gam sofrası.*

1. Yimedin yir seni var āḫıretüñ ḳaydını yi

   Yime **ḫʸān-ı ġam-ı dünyāyı** çü şaḫṣ-ı ākil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 32). [ḫ ʿān-ı ġam-ı dünyāyı, -y, -ı]*

<u>ḫʸān-ı ḥüsnine:</u> *Güzellik sofrası.*

1. Ḫʸān-ı ḥüsnine ḥicāb oldı anuñ'çün ḫaṭṭı

   Tā ki anı görenüñ ḳalmaya ḥaḳḳ-ı naẕarı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 216, Mısra 7). [ḫ ʿān-ı ḥüsnine, -in, -e]*

<u>ḫʸān-ı keremüñ:</u> *Cömertlik sofrası.*

1. Ḫʸān-ı keremüñ cehāna mebẕūl

   Ġarḳ-ı niʿamuñ emīr eger ḳul *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 21). [ḫ ʿān-ı keremüñ, -üñ]*

<u>ḫʸān-ı laʿlüñe:</u> *Dudak sofrası.*

1. Eşrāf-ı Kaʿbe teşne zülāl-i viṣālüñe
   Muḥtāc **ḫ̬ān-ı laʿlüñe** ke’s-i kirām-ı Şām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 141, Mısra 6). [ḫ̬ʿān-ı laʿlüñe, -üñ, -e]*

ḫ̬ān-ı laʿlüñi: *Dudak sofrası.*

1. Ey cān ṭabībi ʿāşıḳa şun **ḫ̬ān-ı laʿlüñi**
   Bīmār olana çün-ki gerekdür ġadā laṭīf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 90, Mısra 9). [ḫ̬ʿān-ı laʿlüñi, -üñ, -i]*

ḫ̬ān-ı luṭf-ıla: *Lutuf sofrası.*

1. Yā Rabbi **ḫ̬ān-ı luṭf-ıla** ṭoyla Hüdāyī’yi
   Şol dem ki ola ḫāne-i ḳabrüñ müsāfiri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 237, Mısra 9). [ḫ̬ʿān-ı luṭf-ıla, -ıla]*

ḫ̬ān-ı rāhat: *Rahatlık sofrası.*

1. Dünyāda ḫ̬ān-ı rāḥat uman sehm-i ġam yidi
   Zīrā ḳonuḳ naṣībīni yir umduġın yimez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 63, Mısra 3). [ḫ̬ʿān-ı rāḥat,]*

ḫ̬ān-ı vaṣluñ: *Kavuşma sofrası.*

1. Ḫ̬ān-ı vaṣluñ iştiyāḳı ʿāşıḳ-ı bī-çāreñüñ
   Gözlerin dörd eyledi cānā seg-i kūyuñ gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 211, Mısra 9). [ḫ̬ʿān-ı vaṣluñ, -uñ]*

ḫ̬ān-ı viṣāli: *Vuslat sofrası.*

1. Ġam yimez idüm öldügüme ol ḫalīlümüñ
   Ḫ̬ān-ı viṣāli bir gice olsa baña naṣīb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 9, Mısra 6). [ḫ̬ʿān-ı viṣāli, -i]*

ḫ̬uş: *Güzel, iyi.*

1. Goy-veş itdi bī-ḳarār ṣadme-i ṣavlecān-ı hecr

   ʿĀḳif-i kūy-i vaṣl idük var idi **ḫ̬ᵛuşca** ḥālümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 70, Mısra 4). [ḫ̬ʷuşca, -ca]*

2. İki göñül bir olup çıḳṣun aradan ikilik

   Ḫ̬ᵛuş ittiḥād idelüm yaʿnī cism ü cān olalum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 137, Mısra 6). [ḫ̬ʷuş,]*

3. Nicedür **ḫ̬ᵛuş** mıdur ṣafāda mıdur

   Ṭabʿ-ı ṣāfī vü ḳalb-i āyīne-fām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 12, Mısra 7). [ḫ̬ʷuş,]*

4. Bir dem olmışduḳ muḳayyed zühd-i bī-encām ile

   Ḫ̬ᵛuş degüldi başumuz cām-ı mey-i gül-fām ile *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 12). [ḫ̬ʷuş,]*

5. Ḫ̬ᵛuş dimiş ol eyleyen ḫāki naẓarla kīmyā

   Ehl-i ʿışḳuñ olmaġa kāmil ʿayārı Ḥālīya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 23). [ḫ̬ʷuş,]*

<u>ḫ̬ᵛuş geçer:</u> *Güzel yaşam sürmek.*

1. Gerçi Ṭūbā ḳaddüñüñ düşmez zemīne sāyesi

   Ḫ̬ᵛuş geçer sāyeñde sulṭānum ḳamu pīr ü cevān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 66). [ḫ̬ʷuş geçer, -er]*

<u>ḫ̬ᵛuş geldüñ:</u> *Hoş gelmek.*

1. Ḫ̬ᵛuş geldüñ ey ḥamāme-i ferruḫ-peyām-ı dost

   Göyā ki peyk-i vaḥy-i Resūl-i Emīn'sin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 175, Mısra 3). [ḫ̬ʷuş geldüñ, -dü, -ñ]*

<u>ḫ̬ᵛuş gelür:</u> *Hoşa gitmek, güzel görünmek.*

1. Ḳıṣṣa-ı derd ü ġamum işidene **ḫ̬ᵛuş gelür**

   Acıdur baḥr veli seyr ü temāşāsı leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 31, Mısra 5). [ḫ̬ʷuş gelür, -ür]*

<u>ḫ̬ᵛuş gör:</u> *Anlayışla karşılamak.*

1. Ḫᵛuş gör Hüdāyī bendeñi geldükde ḳapuña

   Bir gün gelür ki żaʿf-ıla gözden nihān olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 17). [ḫ ʷuş gör,]*

<u>ḫᵛuş görse:</u> *İyiye yormak, hoşgörü ile karşılamak.*

1. Dīdār-ı yāra baḳ heves-i bāġ-ı ḫuldı ḳo

   Ḫᵛuşdur Hüdāyī her kişi **ḫᵛuş görse** ḥāżırı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 230, Mısra 14). [ḫ ʷuş görse, -se]*

<u>ḫᵛuş pāyedür:</u> *Güzel basamak, konum.*

1. Ḫᵛuş pāyedür s̲elāş̲e-i ġassāle sāḳīyā

   Ḳaṣr-ı ṣafāya çıḳmaġa rindān ayaḳ ayaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 98, Mısra 7). [ḫ ʷuş pāyedür, -dür]*

<u>ḫᵛuş-dem eyledi:</u> *Güzel kokuyla doldurmak.*

1. Zülfi nesīmi Kaʿbe yüzinden güz̲ār idüp

   Āfāḳı bād-ı ḳıble gibi **ḫᵛuş-dem eyledi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 222, Mısra 4). [ḫ ʷuş-dem eyledi, -di]*

<u>ḫᵛuşdur:</u> *Güzel, iyi.*

1. Ne deñlü dilde mektum olsa **ḫᵛuşdur** mihri ol māhuñ

   Bu bir sırr-ı İlāhī'dür ẓuhūrından ḫafā yegdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 59, Mısra 3). [ḫ ʷuşdur, -dur]*
2. Şādam aña ki sīneden eksük degül ġamuñ

   Ḫᵛuşdur refīḳi bir kişinüñ kim ola şefīḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 96, Mısra 8). [ḫ ʷuşdur, -dur]*
3. Demdür içelüm bādelerin devr-i denīnüñ

   Ḫᵛuşdur kişi nūş eylese ḳanını ʿadūnuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 127, Mısra 4). [ḫ ʷuşdur, -dur]*
4. Ḫurrem ṣafā-ı ṣāfvet-i rūyuñla ṣadr-ı ṣubḥ

   Ḫᵛuşdur şemīm-i zülf ü ḫaṭuñdan meşāmm-ı şām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 141, Mısra 4). [ḫ ʷuşdur, -dur]*

5. Terk eyle gel raḳībüñi ser-tāc-ı ʿālem ol

   Ḫˇuşdur ki bī-ṣadef ola gevher Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 146, Mısra 12).*

   [ḫˇuşdur, -dur]

6. Bir laḥẓa dilden olmasa ḫāli ġamuñ n'ola

   Ḫˇuşdur muvāfıḳ olsa kişinüñ birāderi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 221, Mısra 6). [ḫˇuşdur, -dur]*

7. Dīdār-ı yāra baḳ heves-i bāġ-ı ḫuldı ḳo

   Ḫˇuşdur Hüdāyī her kişi ḫˇuş görse ḥāżırı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 230, Mısra 14).*

   [ḫˇuşdur, -dur]

8. Minnet Allāh'a dirligüm **ḫˇuşdur**

   Geldi bu mürde cismüme cānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 31). [ḫˇuşdur, -dur]*

<u>hˇuş-kelām kıldı:</u> *Tatlı sözlü yapmak.*

1. Ṭabʿum Hüdāyī ḫāmeleri ḳıldı ḫˇuş-kelām

   ʿİsī-i Meryem eyledi göyā ʿiẓāmı ḥayy *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 229, Mısra 11). [ḫˇuş-kelām ḳıldı, -dı]*

<u>hˇuş-nevā:</u> *Güzel ses.*

1. Ḫˇuş-nevādan niteki ḳalb-i ḥazīn

   Şāhid-i cāhı şöyle ṣayd itdüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 59). [ḫˇuş-nevādan, -dan]*

<u>hˇuşnūd ola:</u> *Memnun olmak.*

1. Cevr itmek işüñ bendeñe her gāh Muḥammed

   Senden nice **ḫˇuşnūd ola** Allāh Muḥammed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 28, Mısra 2).*

   [ḫˇuşnūd ola, -a]

<u>ḫüseyn:</u> *Kerbela şehidi Hz.Hüseyin.*

1. Olup vechüñ Ḥasen ḫulḳuñ ʿAlī ḥüsnüñ **Ḫüseyn** olmış

   Benüm çeşmi siyāhum ruḫları ālüm Muḥammed Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 7). [ḫüseyn,]*

2. Ḫulkı olmışdı Ḥasen nāmı **Ḫüseyn**

   Maẓhar ola Ḫāliḳ'uñ iḥsānına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 5, Mısra 3). [ḫüseyn,]*

halk: *Ahali İnsanlar.*

1. Ġam beyābānında geşt itsem n'ola Mecnūn gibi
   Ḫalḳ içinde müttehim itdi beni ʿiṣyān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 102, Mısra 8). [ḫalḳ,]*
2. Öldügümde meşhedüm nūrın müşāhid ola **ḫalḳ**
   Ger ola ol şāhid-i maḳṣūd meşhūdum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 138, Mısra 9). [ḫalḳ,]*
3. Sen Mışr-ı ḥüsnüñ olalı sulṭānı Muṣli Şāh
   Ḫalḳ añmaz oldı Yūsuf-ı Kenʿān'ı Muṣli Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 187, Mısra 2). [ḫalḳ,]*
4. Ol perī perde-nişīn olduġınuñ sırrı bu kim
   Gele **ḫalḳ** ayaġına Kaʿbe-i menṣūr gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 236, Mısra 4). [ḫalḳ,]*
5. İrmesün şems-i devletine zevāl
   Eylesün sāyesinde **ḫalḳ** ārām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 76). [ḫalḳ,]*
6. Seyyi'ātını ḳamu ḳıl ḥasenāta tebdīl
   Rūz-ı maḥşerde anı eyleme **ḫalḳ** içre ḫacīl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 106). [ḫalḳ,]*
7. Zühd ü taḳvāñı görüp **ḫalḳ** ʿibādetde ḳamu
   Sırru'n-nāsi ʿalā dīni mülūk oldı ʿayān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 33). [ḫalḳ,]*

ʿıḳāl urmaya: *Bağ vurmak.*

1. Bāġ u rāġa yüri dil bağlama ger ʿārif-iseñ
   Pāy-ı ʿaḳlına ʿ**ıḳāl urmaya** merd-i ʿāḳıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 10). [ʿıḳāl urmaya, -ma, -y, -a]*

ʿıḳāl urmaya: *Bağ vurmak.*

1. Bāġ u rāġa yüri dil bağlama ger ʿārif-iseñ
   Pāy-ı ʿaḳlına ʿ**ıḳāl urmaya** merd-i ʿāḳıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 10). [ʿıḳāl urmaya, -ma, -y, -a]*

ʿıḳal-ı ʿışḳı: *Aşk bukağısı.*

1. Hüdāyī pāy-ı ʿaḳlına ʿ**ıḳal-ı ʿışḳı** bend itdi
   Aña dīvāne dimeñ ḳatı maʿḳūl itdi ʿāḳıldür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 57, Mısra 9). [ʿıḳal-ı ʿışḳı, -ı]*

ʿıḳd-ı le'ālīdür: *İnci dizisi.*

1. Şāhdur mehd aña bir taḫt-ı muraṣṣaʿ el-ān
   Mehdine ʿ**ıḳd-ı le'ālīdür** aşılmış Pervīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 38). [ʿıḳd-ı le'ālīdür, -dür]*

ırak: *Uzak, uzaktan.*

1. Hüdāyī var-ısa bir mihri yoḳ her-cāyī meh sevmiş
   Düşüp şām-ı ġama eyler **ıraḳlardan** naẓar kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 13, Mısra 10). [ıraḳlardan, -lar, -dan]*
2. ʿĀşıḳa lāyıḳ mıdur diyüp **ıraḳdan** merḥabā
   Salınup aġyār-ıla seyr eylemek ṣaḥrā-ı ʿīd *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 27, Mısra 7). [ıraḳdan, -dan]*
3. Kūyuñ gubārı çeşm-i remed-dīdeden **ıraḳ**
   Şol ṭūṭīyā-durur ki Şıfāhān ilindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 33, Mısra 3). [ıraḳ,]*

ʿırż u ʿārın: *Utanç ve şeref.*

1. Cilveñi gördi Hüdāyī sidre ṭāvūsı gibi
   Yire çaldı ʿ**ırż u** ʿ**ārın** nām u nāmūsı gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 18). [ʿırż u ʿārın, -ın]*

ışık: *Aydınlık, nur.*

1. Zāġ-ı şeb anı görüp oldı hemān-dem perrān
   Bir yalıñ yüzli **ışıḳ** şarḳ diyārından irüp *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 22). [ışıḳ,]*

ışık eyler: *Derviş yapmak.*

1. Başını kesüp eyler ışıḳ ʿāşıḳı fi'l-ḥāl
   Tīgın çeküp ol ġamze-i ḳattāli Ḥüseyn'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 116, Mısra 9). [ışıḳ eyler, -r]*

ışık-meşreb: *Işık huylu.*

1. Tek yüzüñ şemʿini göster mumdur pervāne-veş
   Yanmaġa bu tekye-i dehrüñ **ışıḳ-meşrebleri** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 209, Mısra 6). [ışıḳ-meşrebleri, -ler, -i]*

ʿ**ışk:** *Aşırı sevgi, şiddetli istek, tutku.*

1. Nay-veş ʿ**ışḳında** maḳṣūduñ fiġān u vay idi
   Ḥamdü li-llāh kim dilā el virdi bu vāyeñ saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 4, Mısra 7). [ʿışḳında, -ın, -da]*
2. Gönlümi yıḳduñ yine yap ol şehüñ ʿ**ışḳına** kim
   Şaḳḳ idüp itdi yine bedr-i duruḫşān dürüst *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 18, Mısra 5). [ʿışḳına, -ı, -n, -a]*
3. Çaḳ-i sīnem şāhidümdür ʿ**ışḳuña** didüm didi
   Şāhid-i mecrūḥdur ben ṭutmazam anı dürüst *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 18, Mısra 7). [ʿışḳuña, -uñ, -a]*
4. Olur ʿ**ışḳ** ehlinüñ eyyāmı ferruḫ
   Ṣabāḥı ferruḫ u aḫşāmı ferruḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 26, Mısra 1). [ʿışḳ,]*
5. Seyr idenler micmer içinde sipendüñ ḥālini
   ʿIşḳ odı yaḳmış ten-i zerd ü nizārum ṣandılar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 38, Mısra 8). [ʿişḳ,]*
6. Maḳbūl olur ol dilde ki ʿ**ışḳ-ıla** ola āb
   Merġūb olur ol ḫāne şehā olsa havādār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 45, Mısra 5). [ʿışḳ-ıla, -ıla]*
7. Manṣūr-ı dilin her ki ide zülfüñe ber-dār
   ʿIşḳ ehline bu dār-ı fenāda ola ser-dār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 46, Mısra 2). [ʿişḳ,]*

8. ʿIşḳ yazusında Mecnūn buldı kāmın ey faḳīh

   Ḳara yazularda ḳaldı ʿāḳıl ü ʿallāmeler *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 48, Mısra 7). [ʿişḳ,]*

9. ʿIşḳuñ enīsüm ola mezārumda umaram

   Kim ol cehānda olmış idi baña yār-ı ġār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 49, Mısra 11). [ʿişḳuñ, -uñ]*

10. ʿIşḳuñ niçe demler n'ola saḳlarsa Hüdāyī

    Vīrānede yıllarla yatan genc-i nihāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 55, Mısra 9). [ʿişḳuñ, -uñ]*

11. Pendi bend eyleme nāṣıḥ dil-i şeydā ṭutmaz

    ʿIşḳ dīvaneleri silsile aṣlā ṭutmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 62, Mısra 2). [ʿişḳ,]*

12. Geçdi Mecnūn ʿ**ışḳdan** geçmez dil-i mestānemüz

    İllerüñ uṣlandı uṣlanmaz bizüm dīvānemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 68, Mısra 1). [ʿışḳdan, -dan]*

13. Zinde-dil eylemiş bizi ʿ**ışḳ-ıla** ḥayy ü lā-yemūt

    Ölmeden eylemez ḥaẕer ḫāṭır-ı pür-melālümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 70, Mısra 7). [ʿışḳ-ıla, -ıla]*

14. Her laḥẓa gözüñ yādına mestānelerüz biz

    ʿIşḳ-ıla biliş ʿaḳl-ıla bīgānelerüz biz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 73, Mısra 2). [ʿişḳ-ıla, -ıla]*

15. Terk itdük ise ʿaḳlı uyup ʿ**ışḳa** Hüdāyī

    Dīvāne miyüz ʿāḳıl-ı ferzānelerüz biz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 73, Mısra 9). [ʿışḳa, -a]*

16. Düşmezdi āba ditreyü berg-i ḥazān gibi

    ʿIşḳuñ tebiyle olmasa zerd ü nizār şems *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 75, Mısra 8). [ʿişḳuñ, -uñ]*

17. Göz açup gördüm yüzüñ ʿ**ışḳuñla** memlū oldı dil

    Revzen-i kāşāneden kesb-i havā mıdur ġaraż *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 81, Mısra 7). [ʿışḳuñla, -u, -ñ, -la]*

18. Ṣofī lebin göreydi çıḳaraydı tācını

    ʿIşḳına nūş ideydi ṭolular çanaḳ çanaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 98, Mısra 10). [ʿişḳına, -ı, -n, -a]*

19. ʿIşḳı ketm idemedüm ḳoñ beni ḳan aġlayayın

    Ḥāli budur ile sırrını ʿayān eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 103, Mısra 3). [ʿişḳı, -ı]*

20. Ḳalb-i Hüdāyī ʿ**ışḳ** ile olsa hevāyī tañ mıdur

    Ceẕb itdi anı jāle-veş mihr-i cemāli Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 111, Mısra 9). [ʿışḳ,]*

21. Mātem-zede-i ḥaṭṭ-ı ruḫı oldı Hüdāyī

    ʿIşḳına n'ola giyse siyeh şālı Ḥüseyn'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 116, Mısra 14). [ʿişḳına, -ı, -n, -a]*

22. Elden ḳoma Hüdāyī şaḳın ʿ**ışḳ** cāmını

    Varınca şeyb-i şeybe zamān-ı şebābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 178, Mısra 11). [ʿışḳ,]*

23. Ḥālüme yanmaz dili ʿ**ışḳuñla** sūzān olmayan
    Kimseye raḥm eylemez gögsinde īmān olmayan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 180, Mısra 1). [ʿışḳuñla, -u, -ñ, -la]*
24. ʿIşḳ olsa bir göñülde ider āh-ı ātişin
    Dūdından añlanur eger od olsa ḫānede *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 192, Mısra 3). [ʿişḳ,]*
25. Bir ḳadd-i elif ʿ**ışḳını** bilsem n'ola ancaḳ
    ʿAyb olmaya zāhid ki hüner bir gerek erde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 194, Mısra 5). [ʿışḳını, -ı, -n, -ı]*
26. Mest olup ʿ**ışḳ-ıla** bir pāyeye baş pāyuñı kim
    Gele aṣḥāb-ı ṣafā saña mübārek-bāda *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 195, Mısra 7). [ʿışḳ-ıla, -ıla]*
27. İş başa düşdi gördi ki ʿ**ışḳ-ıla** kūhken
    Cānını virdi tīşe-i merge ṭutup seri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 210, Mısra 5). [ʿışḳ-ıla, -ıla]*
28. ʿIşḳdan menʿ idemezsin beni sen ey nāṣıḥ
    Dil-i mecnūna eşer itmedi pend-i pideri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 216, Mısra 13). [ʿişḳdan, -dan]*
29. Ḥasret-i Leylī-i zülfüñle perīşān oldum
    Şoyunup ʿ**ışḳ** ile Mecnūn gibi ʿüryān oldum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 6). [ʿışḳ,]*
30. ʿĀşıḳ-ı ṣādıḳlaruz ʿ**ışḳı-y-ıla** fāyıḳlaruz
    Ḳulıyuz ḳurbānıyuz adıyla ʿOsmān oġlınuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 3). [ʿışḳı-y-ıla, -ı, -y, -ıla]*

ʿışḳ ehlinüñ: *Aşk erbabı; aşık.*

1. Olur ʿ**ışḳ ehlinüñ** her dem dili pür-ḫūn gözi pür-nem
   Belī rindānuñ olmaz kim mey-i gül-gūn ḳabaġında *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 203, Mısra 5). [ʿışḳ ehlinüñ, -i, -nüñ]*

ʿışḳ meyinden: *Aşk şarabı.*

1. Beni bī-hoş görür ʿ**ışḳ meyinden** her dem
   Şu seper yüzüme merdümlük ider dīde-i ter *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 47, Mısra 9). [ʿışḳ meyinden, -in, -den]*

ʿışḳa düşdüm: *Âşık olmak.*

1. Muḳteżā-ı ʿaḳl-ı nā-fercām imiş zühd ü verāʿ
   Geçdüm andan ʿ**ışḳa düşdüm** terk-i işġāl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 148, Mısra 6). [ʿışḳa düşdüm, -dü, -m]*

ʿışḳa düşelden: *Aşka tutulmak, ansızın âşık olmak.*

1. Hüdāyī ʿ**ışḳa düşelden** vücūdı maḥv oldı
   Miṣāl-i ḳaṭra k'olur baḥr-i bī-kenārede güm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 136, Mısra 9). [ʿışḳa düşelden, -el, -den]*

ʿışḳ-ı dil-berden: *Sevgilinin aşkı.*

1. Bilmezem ol derdi yā Rab ʿ**ışḳ-ı dil-berden** midür
   Yā cefā vü miḥnet-i çarḫ-ı sitemgerden midür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 9). [ʿışḳ-ı dil-berden, -den]*

ʿışḳ-ı mecāzīden: *Mecazi aşk, beşeri aşk.*

1. Geçüp ʿ**ışḳ-ı mecāzīden** ḥaḳīḳat kūyına saʿy it
   Hüdāyī ḫastaya elbette tebdīl-i havā yegdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 59, Mısra 9). [ʿışḳ-ı mecāzīden, -den]*

ʿışḳ-ı pāk-i yārı: *Sevgilinin temiz, saf aşkı.*

1. Dilerseñ ʿ**ışḳ-ı pāk-i yārı** sīneñ çāk çāk eyle
   Çoġ it revzenlerin ḳaṣruñ aña her dem havā gelsün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 167, Mısra 7). [ʿışḳ-ı pāk-i yārı, -ı]*

ıṣlaḥ eyledi: *Düzeltmek, yola getirmek.*

1. ʿAdlüñ şu deñlü eyledi ıṣlaḥ ḫalḳı kim
   Gitmez ḫaṭāya kimse ṭarīḳ-ı ṣavābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 43). [ıṣlaḥ eyledi, -di]*

ıżṭırāb: *Acı, elem, azap, sıkıntı.*

1. Keff-i kerīmüñ itdi dil-i baḥri münkesir
   Ḫālī degüldür anuñ içün **ıżṭırābdan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 48). [ıżṭırābdan, -dan]*

i: *İ- yardımcı fiili.*

1. Ġam yimez **idüm** öldügüme ol ḫalīlümüñ

   Ḫ̆ān-ı vişāli bir gice olsa baña naṣīb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 9, Mısra 5). [idüm, -dü, -m]*

i: *"-i" yardımcı fiili.*

1. Baḳma gün yüzlülere didüm **idi** eslemedüñ
   Ey gözüm aġla görem kim olasın daḫı beter *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 47, Mısra 5). [idi, -di]*
2. Başına belāyuz hele Nemrūd-ı ʿadūnuñ
   Ol fīl **ise** biz peşşe-i bī-tāb ü tüvānuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 61, Mısra 8). [ise, -se]*
3. Terk itdük **ise** ʿaḳlı uyup ʿışḳa Hüdāyī
   Dīvāne miyüz ʿāḳıl-ı ferzānelerüz biz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 73, Mısra 9). [ise, -se]*
4. Göze göstermez **ise** n'ola Hüdāyī ḳulını
   Giydi şāhin gibi başına o fettān üsküf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 88, Mısra 13). [ise, -se]*
5. Pendi ḳo nāṣıḥ eşer itmez dem-i serdüñ baña
   Germ **iken** tennūr-ı dilde ātiş-i sūzān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 101, Mısra 4). [iken, -ken]*
6. Ḳomadı şuda ṣafā ʿārıż-ı ʿālem-tābuñ
   Çekilüp döndügi andan bu **imiş** dol-ābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 112, Mısra 2). [imiş, -miş]*
7. Ḳanlu yaşum gözümüñ nūrı ciger göşem **iken**
   Demidür çıḳsa gözümden baña sırdaş degül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 129, Mısra 5). [iken, -ken]*
8. Āl ile almaz **idüñ** göñlin Hüdāyī bendeñüñ
   Ḳāmetüñ cāna elif ḳaddüñ eger lām olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 207, Mısra 9). [idüñ, -dü, -ñ]*
9. Başına sulṭān **iken** dil bir şehe ḳul oldı kim
   Ḳul idüpdür bendeyi ḫüsnine sulṭānı daḫı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 231, Mısra 3). [iken, -ken]*
10. Ey dil yine bir gözleri şehbāza mı düşdün
    Biñ derdile ḳurtılmış **iken** nāra mı düşdün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 240, Mısra 2). [iken, -ken]*
11. Ḥażret-i Ādem Ṣafiyyu'llāh **iken** biñ cānıla
    Ḫūşe-çīn-i ḫırmen-i nūr-ı ruḫuñdur bī-gümān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 51). [iken, -ken]*
12. Bend-i ġamdan yüri var serv gibi āzād ol
    Pāk **iken** dāmenüñi eyleme ālūde-i gil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 12). [iken, -ken]*
13. İḫtiyār elde degül ṣabra **ise** ṭāḳat yoḳ
    ʿÖmr **ise** ḫatt-ı ruḫ-ı yār gibi müstaʿcil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 77). [ise, -se]*

14. İẖtiyār elde degül ṣabra **ise** ṭāḳat yoḳ
    ʿÖmr **ise** ḫatt-ı ruḫ-ı yār gibi müstaʿcil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 78). [ise, -se]*
15. Zebān-derāz **idi** aʿdā görince ḫancerini
    Kesildi dilleri vü geçdi cümle ġavġādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 27). [idi, -di]*
16. Ẕāt-ı pāküñ var **iken** kimdür diye
    Adı var luṭf u saḫānuñ kendi yoḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kıt'a 1, Mısra 5). [iken, -ken]*
17. Çıḳmış **idi** ʿarşa envār-ı meṣābīḥüñ senüñ
    El-vedāʿ ey şehr-i feyż-i lā-yezālī el-vedāʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 7). [idi, -di]*
18. Raḥmet **idi** evvelüñ ʿuṣṣāḳa virürdi ḥayāt
    Bulmış **idi** evṣaṭuñda maġfiret cümle ʿuṣāt *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 13). [idi, -di]*
19. Raḥmet **idi** evvelüñ ʿuṣṣāḳa virürdi ḥayāt
    Bulmış **idi** evṣaṭuñda maġfiret cümle ʿuṣāt *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 14). [idi, -di]*
20. Olmış **idi** āḫıruñ nār-ı cehennemden necāt
    El-vedāʿ ey şehr-i feyż-i lā-yezālī el-vedāʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 15). [idi, -di]*
21. Rāḥatu'l-ervāḥ **idi** her şeb terāvīḥüñ senüñ
    Mü'mine vird-i zebān **idi** tesābīḥüñ senüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 5). [idi, -di]*
22. Rāḥatu'l-ervāḥ **idi** her şeb terāvīḥüñ senüñ
    Mü'mine vird-i zebān **idi** tesābīḥüñ senüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 6). [idi, -di]*
23. Sen Ḫālīlu'llāh olan ʿāṣıḳlara mihmān **idüñ**
    Hey nice mihmān ki Ḥaḳ'dan luṭf **idüñ** iḥsān **idüñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 9). [idüñ, -dü, -ñ]*
24. Sen Ḫālīlu'llāh olan ʿāṣıḳlara mihmān **idüñ**
    Hey nice mihmān ki Ḥaḳ'dan luṭf **idüñ** iḥsān **idüñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 10). [idüñ, -dü, -ñ]*
25. Sen Ḫālīlu'llāh olan ʿāṣıḳlara mihmān **idüñ**
    Hey nice mihmān ki Ḥaḳ'dan luṭf **idüñ** iḥsān **idüñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 10). [idüñ, -dü, -ñ]*
26. Ṣavm **idüñ** ṣūretde maʿnīde ġadā-ı cān **idüñ**
    El-vedāʿ ey şehr-i feyż-i lā-yezālī el-vedāʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 11). [idüñ, -dü, -ñ]*
27. Ṣavm **idüñ** ṣūretde maʿnīde ġadā-ı cān **idüñ**
    El-vedāʿ ey şehr-i feyż-i lā-yezālī el-vedāʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 11). [idüñ, -dü, -ñ]*

28. Bir zamān **idi** ḳapuñda olmış-ıdum ḫāk-sār
    Pāy-māl-i ḫāṣ u ʿām olmışdı çeşmüm çün ġubār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 13). [idi, -di]*
29. Ḥüsn-ile mihr-i cehān-tāb **iken** irişdi zevāl
    Bedr **iken** bürc-i leṭāfetde bugün oldı hilāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 13). [iken, -ken]*
30. Ḥüsn-ile mihr-i cehān-tāb **iken** irişdi zevāl
    Bedr **iken** bürc-i leṭāfetde bugün oldı hilāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 14). [iken, -ken]*
31. Serv **iken** sāye gibi yirlere oldı pāy-māl
    Ḳanı ol gözlerimüñ nūrı Muḥammed Şāhum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 15). [iken, -ken]*
32. Genc **iken** daḫı dirīġ ol ruḫı şems-i gerdūn
    Zīr-i ḫāk oldı yine niteki genc-i medfūn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 21). [iken, -ken]*
33. Āşinālıḳ yoġ-ıdı rindān-ı dürd-āşām ile
    Nāṣıḥuñ ḳavline meşġūl olmış **iken** cām ile *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 14). [iken, -ken]*

i: *Ek eylem.*

1. Medḥüñde n'ola ḳāṣır **isem** baġrumı benüm
   Ġam tīġı eyledi dil-i ḫāmem gibi dü nīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 25). [isem, -se, -m]*

i: *"i-" ek fiili (görülen geçmiş zaman çekimi).*

1. ʿIşḳuñ enīsüm ola mezārumda umaram
   Kim ol cehānda olmış **idi** baña yār-ı ġār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 49, Mısra 12). [idi, -di]*
2. Dem-i evvelde ḳātil gerçi kim Ḳābil **idi** cānā
   Gözüñ cellādı yanında o bir şāgird-i ḳābildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 53, Mısra 7). [idi, -di]*
3. Cezbe-i ʿışḳ **idi** Manṣūr'ı çeken ey zāhid
   Yoḳsa ḥaḳ söyleyicek bir kişi ber-dār olmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 60, Mısra 5). [idi, -di]*
4. Ḳanı o dem ki çimende çemān ikimüz **idük**
   Miṣāl-i sāye vü serv-i revān ikimüz **idük** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 118, Mısra 1). [idük, -dü, -k]*
5. Ḳanı o dem ki çimende çemān ikimüz **idük**
   Miṣāl-i sāye vü serv-i revān ikimüz **idük** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 118, Mısra 2). [idük, -dü, -k]*

6. Perī-veşüm ne ḳaçarsın ki seyr-i gülzārı

   İden senüñle nihān u ʿayān ikimüz **idük** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 118, Mısra 4). [idük, -dü, -k]*

7. Añ ol güni ki gülistānda haftalarla ḳalup

   Mey-i dü-sāle içen bir zamān ikimüz **idük** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 118, Mısra 6). [idük, -dü, -k]*

8. Gülerdi şevḳ ile ezhār -ı merġzār ḳamu

   İden hezār-ıla ancaḳ fiġān ikimüz **idük** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 118, Mısra 8). [idük, -dü, -k]*

9. Hüdāyī Leyli vü Mecnūn yoġ idi ʿālemde

   Cehāna yār ile biz dāsitān ikimüz **idük** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 118, Mısra 10). [idük, -dü, -k]*

10. Ḳanı o dem ki kān-ı ʿaḳīḳ **idi** kūh u deşt

    ʿAḳs-i ruḫ-ı Süheyl-i gül-i nev-bahār'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 173, Mısra 7). [idi, -di]*

11. Ṭurrasın şāne idüp çekmese ṭarrār diyü

    Almaz **idi** anı ol zülf-i perīşān eline *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 198, Mısra 8). [idi, -di]*

12. Muḫayyer itmez **idi** diñledükce ʿuşşāḳı

    Hevā-ı ʿışḳdan ey dil eger dem ürmese nāy *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 212, Mısra 5). [idi, -di]*

13. Geçmeseydi baña ol ḳaşı kemānuñ nāzı

    Cāna zaḫm urmaz **idi** ġamze-i tīr-endāzı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 219, Mısra 2). [idi, -di]*

14. Göñül Eyyūb-veş efgār **idi** kirmān-ı hicrāndan

    Bi-ḥamdi'llāh oñuldı derdümüz dermānumuz geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 227, Mısra 7). [idi, -di]*

15. Çalar yire yed-i ḳahruñ sipihri hemçü Esed

    Yapışsa **idi** kemer-bend-i bürc-i Cevzā'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 38). [idi, -di]*

16. Emvāt-ı bāġı itmez **idi** zinde Ḫıżr-veş

    ʿİsa-demüñden ürmese dem dem be-dem nesīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 15). [idi, -di]*

17. Sākin-i göşe-i meẕellet idüm

    Elem ü ġuṣṣa **idi** yārānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 4). [idi, -di]*

18. Yaʿnī bīmār-ı derd-i ḥasret idüm

    Görmege gelmiş **idi** iḫvānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 6). [idi, -di]*

19. Ḳafes-i tende iñler **idi** müdām

    ʿAndelīb-i derūn-ı nālānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 7). [idi, -di]*

20. Gözüme gelmiş **idi** bāde gibi

    Cūş idüp bu cigerdeki ḳanum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 9). [idi, -di]*

21. Başuma yaḳmış **idi** ātişler

    Hecr ile dūd-ı āh-ı sūzānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 11). [idi, -di]*

22. Niçe eyyām **idi** ki gün yüzüñe

    Ḥasret **idi** bu çeşm-i giryānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 39). [idi, -di]*

23. Niçe eyyām **idi** ki gün yüzüñe
    Ḥasret **idi** bu çeşm-i giryānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 40). [idi, -di]*
24. Ḫāk-i rāh **idi** pāy-būsuñ-içün
    Yollaruñda bu cism-i ʿuryānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 41). [idi, -di]*
25. Sākin-i göşe-i meẕellet **idüm**
    Elem ü ġuṣṣa idi yārānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 3). [idüm, -dü, -m]*
26. Yaʿnī bīmār-ı derd-i ḥasret **idüm**
    Görmege gelmiş idi iḫvānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 5). [idüm, -dü, -m]*

i: *"-i" ek fiili (duyulan geçmiş zaman çekimi).*

1. Muḳteżā-ı ʿaḳl-ı nā-fercām **imiş** zühd ü verāʿ
   Geçdüm andan ʿışka düşdüm terk-i işġāl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 148, Mısra 5). [imiş, -miş]*
2. Göñlümüñ fikri viṣāl idi firāḳ oldı naṣīb
   Ḥükm-i taḳdīre ḳuluñ uymaz **imiş** tedbīri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 220, Mısra 4). [imiş, -miş]*

i: *"İmek" ek fiilinin şart çekimi.*

1. Reh-i dārü'l-viṣāl oldı resen Ḥāllac-ı Manṣūr'a
   Dilā ger sālik **iseñ** saña zülf-i dil-rübā yegdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 59, Mısra 8). [iseñ, -se, -ñ]*
2. Ṣadef-miṣāl tehī-dest **isem** ʿaceb mi ki çarḫ
   Elümden aldı bir iki cehān deger güherüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 147, Mısra 3). [isem, -se, -m]*
3. Maġribī gibi bulur ḳanda **ise** anı raḳīb
   N'eylesün gizlenüp ol genc-i nihān olduġı'çün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 165, Mısra 7). [ise, -se]*
4. Sulṭān-ı çār-ḳaṣr-ı sipenc **ise** mihr sen
   İḳlīm-i heft-ḥüsne şeh-i kām-bīnsin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 175, Mısra 5). [ise, -se]*
5. Eyler **isem** n'ola Yaʿḳūb gibi nāle vü zār
   Āl-ile Yūsuf'umı gürg-i ecel itdi şikār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 25). [isem, -se, -m]*

i: *"İ-" ek fiilinin zarf-fiil eki almış şeklidir. II İken, "-dığı zaman, esnasında.".*

1. Ādem tevāżuʿ eylese ḫākī-nijad **iken**
   Mescūd-ı ḳudsiyān-ı felek-āşiyān olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 11). [iken, -ken]*

2. Kibr eyleyen muʿallim-i rūḥāniyān **iken**
   Merdūd-ı ḫażret-i melik-i Müsteʿān olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 13). [iken, -ken]*
3. Ḫaṭdan daḫı ḫālī **iken** levḥ-i cemāli Aḥmed'üñ
   Oḳur kitāb-ı ʿışḳını şimdi mevālī Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 110, Mısra 1). [iken, -ken]*

i-: *"İmek" ek fiilinin şart çekimi.*

1. Ḳoma dīvāne dilüñ silsile-mūlarda esīr
   Ger bu sevdālar-ıla ḳalur **iseñ** key müşkil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 58). [iseñ, -se, -ñ]*

ʿ**ibādet:** *Kulun Allah'ın rızasını kazanmak ve ona yakınlaşmak için yaptığı iş ve davranışlar.*

1. Olma ṭāʿatde ʿ**ibādetde** ṣaḳın süst ü żaʿīf
   Ḳul olan ḫıdmet-i mevlāda gerekmez kāhil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 47). [ʿibādetde, -de]*
2. Zühd ü taḳvāñı görüp ḫalḳ ʿ**ibādetde** ḳamu
   Sırru'n-nāsi ʿalā dīni mülūk oldı ʿayān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 33). [ʿibādetde, -de]*

iblīs: *Ar. 1. Şeytan. 2.Hilekâr, muğfil.*

1. Bir naẓarla baḳanuñ saña hey ādem cānı
   Gözi **İblīs** gibi kūr u yeri gūr olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 6). [iblīs,]*

iblīs: *Şeytan II rakîb.*

1. El ṣunsa ʿadū ṭañ mı ser-i zülfüñe ey serv
   İblīse naṣīb itdi Ḫudā ʿömr-i dırāzı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 234, Mısra 8). [iblīse, -e]*

ibn-i ādem: *Adem oğlu, insan.*

1. Degişmezsem bihişti ḫāl-i gendüm-gūn-ı dildāra
   Hüdāyī olmayayın ʿālem içre **ibn-i Ādem** ben *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 163, Mısra 10). [ibn-i ādem,]*

ibni fülāna: *Falanca oğul(lar).*

1. İbni fülāna vāṣıl olınca Hüdāyīyā
   Rez duẖteriyle egleyelüm göñlümüz birez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 63, Mısra 9). [ibni fülāna, -a]*

ibrām olurdı: *Bıktırıncaya kadar üstüne düşme, can sıkacak şekilde ısrar etme, ısrarcı olma.*

1. Cānuma minnet ṭutardı dil-berüñ bir būsesin
   Ey göñül almaġ olurdı yāra ibrām olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 207, Mısra 8). [ibrām olurdı, -ur, -dı]*

ʿibret al: *Ibret almak.*

1. Gel ʿ**ibret al** bu seyr-i sarāy-ı ẖarābdan
   Ḳalmışdur ançа Ḫusrev u Efrāsiyāb'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 178, Mısra 1). [ʿibret al,]*

ibtizāl: *Değersizlik, hakirlik, gözden düşmüşlük.*

1. Serden o servüñ itdi çarẖ devlet-i vuṣlatın cüdā
   Kimse taʿaccüb itmesün sāye-veş **ibtiẕālümüz** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 71, Mısra 6). [ibtiẕālümüz, -ümüz]*

iç: *Bir sıvıyı ağza alıp yudumlamak II içmek.*

1. Gözlerüñ ẖūn-ı dil-i merdüm-i dānālar **içer**
   Beñzer ol teşneye cüllāb-ı muṣaffālar **içer** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 43, Mısra 1). [içer, -er]*
2. Gözlerüñ ẖūn-ı dil-i merdüm-i dānālar **içer**
   Beñzer ol teşneye cüllāb-ı muṣaffālar **içer** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 43, Mısra 2). [içer, -er]*
3. Merdüm-i dīdelerüm ḳanına ḳanmaz ġamzeñ
   Mest-i ẖūnī ki ḳaçan mey içe deryālar **içer** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 43, Mısra 4). [içer, -er]*
4. Güm olur her ne ḳadar gelse oḳuña sīneler
   Yaġsa yaġmur ne deñlü anı ṣaḥrālar **içer** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 43, Mısra 6). [içer, -er]*
5. Māsivādan dili yu yār-ıla vuṣlat meyin iç
   ʿĀrif olan içicek hücreyi tenhālar **içer** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 43, Mısra 8). [içer, -er]*

6. Surḫ-rū olsa Hüdāyī iki ʿālemde n'ola

   Sāḳī-i ʿışḳuñ elinden mey-i ḥamrālar **içer** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 43, Mısra 10). [içer, -er]*

7. Māsivādan dili yu yār-ıla vuṣlat meyin iç

   ʿĀrif olan **içicek** hücreyi tenhālar içer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 43, Mısra 8). [içicek, -icek]*

8. Ṭoldurup ḫūn-ı cigerden Bīsütun'uñ lālesin

   ʿIşḳ-ı Şīrīn'e **içer** Ferhād-ı miḥnet-zād ayaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 91, Mısra 4). [içer, -er]*

9. Añ ol güni ki gülistānda haftalarla ḳalup

   Mey-i dü-sāle **içen** bir zamān ikimüz idük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 118, Mısra 6). [içen, -en]*

10. Bezm içre ṣafā-y-ıla **içerdik** meyi sāḳī

    Yaġmur gibi būseleri yaġsa ṭolunuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 126, Mısra 7). [içerdik, -er, -di, -k]*

11. İçmezem bezmümde itse kellesin gerdūn ayaġ

    Çekmezem anuñ gibi dūn ü denīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 150, Mısra 5). [içmezem, -mezem]*

12. Rindāna bezm odur **içicek** yār-ıla müdām

    Cām u surāḥī ola ṣıġār u kibārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 177, Mısra 11). [içicek, -icek]*

13. Zehr-āb-ı ʿışḳ-ı yārı **içen** cāndan el yuyup

    Ḫıżr u Mesīḥ'e Çeşme-i Ḥayvān'a ṭaʿn ide *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 185, Mısra 9). [içen, -en]*

14. ʿĀşıḳuñ eşk-ile āl olur dem-ā-dem sīnesi

    Mest-i medhūşuñ dökilür **içse** ṣaḥbā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 197, Mısra 8). [içse, -se]*

15. Mey-i telḫ **içene** cennetde ṣunulmaz kevs̲er

    Lez̲z̲et-i ʿācil olur mānīʿ-i z̲evḳ-ı ācil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 37). [içene, -en, -e]*

16. Başı göge iren bu dem **içmezse** sebzede

    Ṣofī ne farḳı var göge çıḳmış devābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 19). [içmezse, -mezse]*

17. Müdām **içer** ḳılıcı ḫūn-ı düşmeni ḳanmaz

    Şu rinddür ki kesilmez şarāb-ı ḥamrādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 25). [içer, -er]*

18. Çekmişem bār-ı belā vü derd-i bī- dermānuñı

    İçmişem cām-ı cefā vü cevr-i bī-pāyānuñı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 6). [içmişem, -miş, -em]*

iç: *(Bir şeyin iç kısmı, içi) İçindeki, dâhil olan.*

1. Gül-i surḫ üzre ṣanki şeb-nemdür
   Cām-ı mey **içre** dāne dāne ḥabāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 17, Mısra 8). [içre, -re]*
2. Yaturken ḫānem **içre** ġaflet itdüm ḳucmadum yārı
   Bilürdüm ben işüm düşse Hüdāyī bir daḫı furṣat *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 20, Mısra 9). [içre, -re]*
3. Fürḳatüñde vuṣlatuñ eyler göñüller ārzū
   Nitekim eṭfāle ṣavm **içre** düşer sevdā-ı ʿīd *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 27, Mısra 6). [içre, -+re]*
4. Görinür ḳanlu yaşum içre Hüdāyī cismüm
   Ātiş **içinde** ṣanasın ki semender görinür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 12). [içinde, -in, -de]*
5. Görinür ḳanlu yaşum **içre** Hüdāyī cismüm
   Ātiş içinde ṣanasın ki semender görinür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 11). [içre, -+re]*
6. Aḥmed'i câme-i mā'ile gören kūyında
   Āsumān **içre** ṣanur ṣems-i münevver görinür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 14). [içre, -+re]*
7. Cām-ı mey içre ḳaşlaruñuñ ʿaksi sāḳīyā
   Göya ṣafaḳ **içinde** görinür hilāldür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 37, Mısra 12). [içinde, -in, -de]*
8. Seyr idenler micmer **içinde** sipendüñ ḥālini
   ʿIşḳ odı yaḳmış ten-i zerd ü nizārum ṣandılar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 38, Mısra 7). [içinde, -+i, -+(n)de]*
9. Cān virmez isek yoluña girçekler **içinde**
   Bu ʿarṣada biz daʿvī-i ʿışḳuñda yalanuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 61, Mısra 9). [içinde, -i, -n, -de]*
10. Çāder-i müşkīn **içinden** nice ṣūret gösterür
    Oldı ṣan hengāme-i ḥüsn içre luʿbet-bāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 87, Mısra 5). [içinden, -i, -(n)den]*
11. Sevüp bir serv-i bālāyı yolında istiḳametle
    Elif gibi diler göñlüm cehān **içinde** ferd olmaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 93, Mısra 8). [içinde, -in, -de]*
12. Ġam beyābānında geşt itsem n'ola Mecnūn gibi
    Ḫalḳ **içinde** müttehim itdi beni ʿiṣyān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 102, Mısra 8). [içinde, -i, -n, -de]*
13. ʿUṣṣāḳ **içinde** eyle Hüdāyī'yi ser-ferāz
    Ey Yūsuf-ı zamāne başın kes sināna dik *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 124, Mısra 11). [içinde, -i, -n, -de]*
14. Nār-ı şevḳ içre Hüdāyī ḳo göyünsün tenüñi
    Yandı ṭut meclis **içinde** yine bir pīrehenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 125, Mısra 12). [içinde, -i, -n, -de]*

15. Cem-vaḳt oldı Hüdāyī çekeli cām-ı ġamuñ

    Devr **içinde** aña bir kimse ayaḳdaş degül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 129, Mısra 14). [içinde, -i, -n, -de]*

16. Seng-i mezār idinmege **iç** işigüñ ṭaşın

    Ṣaḳlar Hüdāyī başı ber-ā-ber Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 146, Mısra 13). [iç,]*

17. Fehm it bu sırrı sāġır **içinde** şarābdan

    Her kim düşerse ayaġa baş üzredür yeri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 178, Mısra 14). [içinde, -i, -n, -de]*

18. Bu bezm-i devre şāh-ı perī-ḫaṣlet olmasa

    Ṣırça sarāy **içinde** maḳām eylemezdi mey *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 229, Mısra 4). [içinde, -i, -n, -de]*

19. Bu duʿāyı gūş idüp her kim ki dir āmīn aña

    Bāġ-ı ḫuld **içinde** anı eyle yā Rab cāvidān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 102). [içinde, -i, -n, -de]*

20. Meydān-ı ḥüsn **içinde** cehān pehlevānıdur

    Ol ṣūḫ-ı dil-rübā ki dinür nāmına ʿAlī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 7). [içinde, -in, -de]*

21. Sebze-zār-ı ḥüsn **içinde** nitekim kebk-i derī

    Varsun ol serv-i ḫırāmānum ṣalınsun bir zamān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 11). [içinde, -i, -n, -de]*

22. ʿīd-gāh-ı ḥüsn **içinde** bende vü āzād ile

    Varsun ol serv-i ḫırāmānum ṣalınsun bir zamān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 15). [içinde, -i, -n, -de]*

23. Gün gibi meh-pāreler **içinde** bulduñ imtiyāz

    Şāh Maḥmūd'um göñül taḫtında sulṭānum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 7). [içinde, -i, -n, -de]*

24. Raḥmetler ide rūḥına Mevlā Muḥammed'üñ

    Kim bu diyār **içinde** şehīd oldı hem ġarīb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 6, Mısra 2). [içinde, -in, -de]*

<u>iç-:</u> *Bir sıvıyı ağza alıp yudumlamak II içmek.*

1. Māsivādan dili yu yār-ıla vuṣlat meyin **iç**

   ʿĀrif olan içicek hücreyi tenhālar içer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 43, Mısra 7). [iç,]*

2. Merdüm-i dīdelerüm ḳanına ḳanmaz ġamzeñ

   Mest-i ḫūnī ki ḳaçan mey **içe** deryālar içer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 43, Mısra 4). [içe, -e]*

3. Mey **iç** hücum idicek efʿi-i ġam u ġuṣṣa

   Ki ejdehāları ey dil zebūn ider tiryāḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 92, Mısra 5). [iç,]*

4. Muṭrib saña bezm içre budur ḳavli sebonuñ

   İç bādeyi ferrāşesidür nāy-ı gülūnuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 126, Mısra 2). [iç,]*

5. Demdür **içelüm** bādelerin devr-i denīnüñ

   Ḫ'uşdur kişi nūş eylese ḳanını ʿadūnuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 127, Mısra 3). [içelüm, -e, -lüm]*

6. Ey Hüdāyī **içegör** Āb-ı Ḥayāt-ı ʿışḳı

   Ṣunsa sāḳī-i ecel ġam yime zehr-i ḳātil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 130, Mısra 9). [içegör, -egör]*

7. Zāhidā gel **içelüm** şöyle lebi yādına kim

   Tāc-ıla hırḳayı rehn-i mey-i nāb eyleyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 143, Mısra 9). [içelüm, -elüm]*

8. Dost kāseler **içüp** kām alalum devrāndan

   Ṣoḥbet-i furṣat-ı eyyām şitab eyleyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 143, Mısra 5). [içüp, -üp]*

9. Ātişin-bāde **içüp** cennet-i gülzārda biz

   Zāhide dūzaḫ-ı miḥnetde ʿaẕāb eyleyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 143, Mısra 7). [içüp, -üp]*

10. Gel ṣofī Hüdāyī gibi keskince şarāb **iç**

    Tā kim kese derd-i ġam-ı devrānı yürekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 153, Mısra 9). [iç,]*

11. Hüdāyī **iç** mey-i ʿışḳ-ı neşāt-efzā vü ġam gāhī

    Ki mirʿāt-ı derūnuñdan keder gitsün ṣafā gelsün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 167, Mısra 9). [iç,]*

12. Esrār-ı ʿışḳuñı yise ḫayrānuñ olsa dil

    Ġayruñ şarāb-ı laʿlin **içüp** fāsıḳ olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 193, Mısra 12). [içüp, -üp]*

<u>iʿcāz gösterür:</u> *Mucize göstermek; akıl almaz, olağanüstü bir iş yapmak.*

1. Ol laṭīf eşkāli geh peydā gehī penhān ider

   Sīmyā ʿilmin bilür yā gösterür iʿcāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 86, Mısra 8). [iʿcāz gösterür, -ür]*

<u>iʿcāza düşdün:</u> *Mucize olması.*

1. Besdür bu ḳadar rāz-ı dilüñ açma Yetīmā

   Esrāruñı fāş itmege iʿcāza mı düşdün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 240, Mısra 10). [iʿcāza düşdün, -dü, -n]*

<u>içil:</u> *İçilmek.*

1. İçile meclis-i ʿışḳuñda mey gibi niçe ḳan

   Ayag olup yüriye niçe kāse-i ser aña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 3, Mısra 7). [içile, -e]*

<u>içim:</u> *Bir yudum miktarında olan.*

1. Ma'îl olsa saña dil-teşne Hüdāyī ne ʿaceb
   Bir **içim** tāze vü ter āb-ı muṣaffāsın sen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 160, Mısra 10). [içim,]*

<u>içre:</u> *"İçinde, arasında" anlamlarına gelen ve "-de/ -da" bulunma hâli eki görevinde de kullanılan bir ifade.*

1. Dāġlar şevḳı başumda görinür āh **içre**
   Taġlarda giceler niteki āẕer görinür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 3). [içre,]*
2. Cām-ı mey **içre** ḳaşlaruñuñ ʿaksi sāḳīyā
   Göya şafaḳ içinde görinür hilāldür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 37, Mısra 11). [içre,]*
3. Öykinürmiş ḫaṭuñ **içre** ruḫuña ḫālede māh
   Kişi kem olmaz-ıdı dāyiresin bilse eger *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 47, Mısra 3). [içre,]*
4. Görüp mirʿāt-ı rūyuñ medḥ ider ḳand-ı leb-i laʿlüñ
   Güzeller **içre** cāna ṭūṭī-i dil saña ḳayildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 57, Mısra 4). [içre,]*
5. Ṭutar eli görür gözidür ʿişret ehlinüñ
   Mey-ḫāne **içre** sāġır-ı mey encümende şemʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 84, Mısra 4). [içre,]*
6. Çāder-i müşkīn içinden nice ṣūret gösterür
   Oldı ṣan hengāme-i ḥüsn **içre** luʿbet-bāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 87, Mısra 6). [içre,]*
7. Serviyle çenār el ele almış çimen **içre**
   Nāz-ıla ṣalınur ṣan iḳi yār-ı muvāfıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 100, Mısra 7). [içre,]*
8. Nice efzūndur diyem ḥüsn ü bahāsın Yūsuf'uñ
   Yār ile mīzān-ı ḥüsn **içre** ber-ā-ber görmedük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 107, Mısra 8). [içre,]*
9. Devr-i ḫaṭṭuñda şehā ʿaynıdur ahum şereri
   Şeb-i eyyām-ı bahār **içre** uçan şebtābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 114, Mısra 6). [içre,]*
10. Nār-ı şevḳ **içre** Hüdāyī ḳo göyünsün tenüñi
    Yandı ṭut meclis içinde yine bir pīrehenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 125, Mısra 11). [içre,]*
11. Muṭrib saña bezm **içre** budur ḳavli sebonuñ
    İç bādeyi ferrāşesidür nāy-ı gülūnuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 126, Mısra 1). [içre,]*
12. Bezm **içre** ṣafā-y-ıla içerdik meyi sāḳī
    Yaġmur gibi būseleri yaġsa ṭolunuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 126, Mısra 7). [içre,]*
13. Ḳalbi ṣāfīdür mey-i ālüñ zer-i ḫālis gibi
    Pūte-i cām **içre** anı niçe kez ḳāl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 148, Mısra 8). [içre,]*
14. Peykānlarını dilde gören ol ḳaşı yānuñ
    Çoḳdur diye ʿummān-ı ʿamīḳ **içre** semekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 153, Mısra 6). [içre,]*
15. Ḳılmış dudaġuñ ol ḫaṭ-ı sebz **içre** ḳūt-ı cān
    Āb-ı Ḥayāt'ı ḳāleb-i Ḫıżr'a iden revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 156, Mısra 1). [içre,]*

16. Câme-i ma’ī ile gökde Mesīḥāsın sen

    Āsumān **içre** ya-ḫud mihr-i mücellāsın sen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 160, Mısra 2). [içre,]*

17. Degişmezsem bihişti ḫāl-i gendüm-gün-ı dildāra

    Hüdāyī olmayayın ʿālem **içre** ibn-i Ādem ben *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 163, Mısra 10). [içre,]*

18. İtleri **içre** baña gerçi ki bir ṭaş urdı

    Beni mümtāz-ı cehān eyledi beyne’l-aḳran *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 169, Mısra 9). [içre,]*

19. Bāġ **içre** şekli ḳana boyanmış yatur varaḳ

    Beñzer ki bir tabanca yemiş rūzgārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 11). [içre,]*

20. Ey dīde şöyle ḳana boya kirpügümi kim

    Deryālar **içre** pençe-i mercāna ṭaʿn ide *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 185, Mısra 8). [içre,]*

21. Bir serv-ḳadd ü lāle-ruḫuñ dāġdārıdur

    Kühsar-ı sīnem **içre** bu şekl-i ṣanavberī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 210, Mısra 8). [içre,]*

22. Kitāb-ı Gülşen-i Rāz **içre** berg-i sünbüldür

    Ṣaḥīfe-i ruḫuñ üzre bu ḫaṭṭ-ı ʿanber-sāy *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 212, Mısra 3). [içre,]*

23. N’ola meydān-ı cehān **içre** ser-āmed geçine

    İşini başa çıḳarmışdur anuñ şemşīri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 220, Mısra 5). [içre,]*

24. İşigini felege virmez ol şeh-i ḥüsnüñ

    Hüdāyī şol ki cehān **içre** ṭuydı ḳapuyı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 224, Mısra 10). [içre,]*

25. Oldı āb-ı revān-ı şādurvān

    Cennet **içre** raḥīḳ-i müşk-ḫitām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 60). [içre,]*

26. ʿİşreti ʿālemi ḳo tā ki cinān **içre** saña

    Ebedi ʿayş naṣīb ide Ḫudā-ı mufżil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 35). [içre,]*

27. Seyyi’ātını ḳamu ḳıl ḥasenāta tebdīl

    Rūz-ı maḥşerde anı eyleme ḫalḳ **içre** ḫacīl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 106). [içre,]*

28. Rūz-ı maḥşerde şuna destüñe āb-ı kevs̲er

    Kerbelā **içre** şehīd oldı şular kim ʿaṭşān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 56). [içre,]*

29. Genc-i şām **içre** żiyā virmek-içün vażʿ itdi

    Şeb-çirāġ-ı mehi üstād-ı ṭılısm-ı devrān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 7). [içre,]*

30. Yā kemīn **içre** şikārın gözedür genc arslan

    Yazdı taʿvīż içün ol māha debīr-i eflāk *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 41). [içre,]*

31. Ẓulmet **içre** ola cūyende-i Āb-ı Ḥayvān

    Pādişāhuñ gicesi Ḳadr ola vü gündüzi ʿid *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 57). [içre,]*

32. Rūy-ı cemīlüñ üzre ḫaṭ-ı müşk-bārdan

    Bāġ-ı siyādet **içre** reyāḥīn-i ḫuş-nesīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 18). [içre,]*

33. Güher-i gūşvār-ı ḥūru’l-ʿīn

    Beyt-i eşʿārı **içre** maʿnī-i ḫāş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 48). [içre,]*

34. Dildedür ḥaşr olınca mihr-i ruḫuñ

    Nitekim sīnem **içre** īmānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 92). [içre,]*

35. Bāġ-ı ḥüsn **içre** boyı serv-i revānum Memi Şāh
    Nāzenīnüm güzelüm şūḫ-ı cehānum Memi Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 1). [içre,]*
36. Meh-rūlar **içre** gün gibi bulmışdur imtiyāz
    Şol dil-rübā ki nāmı anuñ Muṣlī Şāhdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 11). [içre,]*
37. Ey gülsitān-ı ʿizzete serv-i ser-efrāzum benüm
    Meh-rūlar **içre** gün gibi ḥüsniyle mümtāzum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 14). [içre,]*
38. Bugün meh-rūlar **içre** gün gibi bulsa n'ola şöhret
    Leṭāfet mülkini feṭḥ eyledi ġamzıyla Feṭḥu'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 15). [içre,]*
39. Olup biñ şevket-ile Düldül-i ḥüsnüñ süvārı gel
    Çeküp meydān-ı ḥüsn **içre** müjeñden ẕu'l-feḳārı gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 17, Mısra 6). [içre,]*
40. Bāġ-ı ḥüsn **içre** ṣalın serv gibi ey ḫānum
    Ṣulasun yollaruñı dīde-i ḫūn-efşānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 29). [içre,]*

ictināb itme: *Kaçınmak, uzak durmak.*

1. Pākdür ḳalbi Hüdāyī'nüñ gel itme ictināb
   Gir ḥamāyil-veş anuñ ey verd-i raʿnā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 196, Mısra 9). [ictināb itme, -me]*

içün: *İçin.*

1. Gel merġzāra niteki ṭāvūs naḫl-i gül
   Gözler açar nigāh **içün** ey ġunca-leb saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 8, Mısra 8). [içün,]*
2. Ey Hüdāyī ġam yeme ʿuşşāḳ **içündür** vaṣl-ı yār
   Müstaḥıḳḳ-ı raḥmet olmaz ehl-i ʿişyān olmayan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 180, Mısra 9). [içündür, -dür]*

içün: *"Amacıyla ve uğruna" anlamlarında edat.*

1. Gel saña revān idecegüm tuḥfe-i cāndur
   Saḳlaram anı sen şeh **içün** niçe zamāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 55, Mısra 2). [içün,]*
2. Her şemʿ-i dil-efrūz **içün** idüp dili pür-tāb
   Şol bāl ü perin yaḳıcı pervānelerüz biz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 73, Mısra 7). [içün,]*
3. Pür-dür idüp ṣadefleri īs̱ār **içün** saña
   Ṭutar kefinde ḫ∨āce-i ʿummān tabaḳ tabaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 95, Mısra 9). [içün,]*
4. Luṭf eyle çār-yār-ı Resūl-i Ḫudā **içün**
   Yollar gözetmeden gözümüz oldı çār gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 9). [içün,]*

5. Ḫāṭır-ı yār **içün** aġyārını medḥ eyleyicek
   Tīġ u ḫançer diline başına şeşper diyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 11). [içün,]*
6. ʿĀşıḳ ṭaleb-i meyle ḫarābāta mı düşsün
   Bir gevher **içün** ş.ıḳlet-i virāne mi çeksün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 241, Mısra 4). [içün,]*
7. ʿAẕāb **içün** faḳīrüñ keştī-i fürḳatde cānına
   Nigārum bir re'is-i yel ḳovanuñ vardı yanına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 7, Mısra 1). [içün,]*
8. Bir saḳāmet ḥāṣıl itmişdür ki ḳalb-i müstaḳīm
   Gelse Loḳmān aña dermān **içün** olurdı saḳīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 14). [içün,]*
9. Niçün ḳapuñda itmezsin maḥabbet ehline raġbet
   Degül midür günehkār **içün** ey meh raḥmet ü şefḳat *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 14). [içün,]*
10. Ḫaḳḳ **içün** bu çeşmeyi itdi sebīl
    Dilerüz maḳbūl ide ol Ẕu'l-celāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 9, Mısra 3). [içün,]*

içün: *"Amacıyla" anlamında edat.*

1. Rızḳ bābın ey Hüdāyī feṭḥ ider Fettāḥ aña
   Ṭāʿat **içün** gün gibi kim ḳaldurursa ser ṣabāḥ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 23, Mısra 10). [içün,]*
2. Naḳd-i cān virsem eyā ḫ∨āce ne ġam vuṣlat **içün**
   Māl kim yirine ṣarf olına isrāf mıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 54, Mısra 7). [içün,]*
3. Cān gencin açup Yūsuf **içün** virdi Züleyḫā
   Alınca çeküp keffe-i mīzānuñ elinden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 154, Mısra 9). [içün,]*
4. Ferş **içün** ṣuffesine ṣafḥa-i çarḫ
   Oldı bir iki āsmānī ruḫām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 61). [içün,]*
5. Geldi bir niçe bed-aḫter yaʿnī kim ḳavm-i Yezīd
   Ḫasf u kesf **içün** o mihr ü māhı itdiler ḳırān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 84). [içün,]*
6. Yazuḳ Ferhād'a kūhsārı idindi pister ü bālīn
   Leb-i Şīrīn **içün** çekdi belālar görmedi balın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 6, Mısra 2). [içün,]*
7. Ḥüsnüñ esbābını ḥıfẓ itmek **içün** ey dür-i nāb
   Ḫāne-i çeşm aña bir iki ḳapaḳlu dol-āb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 11, Mısra 1). [içün,]*
8. Mātem **içün** n'ola giysem ḳaralar āh gibi
   Ḳanı ol gözlerimüñ nūrı Muḥammed Şāhum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 11). [içün,]*

içün: *"-dAn dolayı" anlamında edat.*

1. Bir kerre yılda gül gülüp açılduġı **içün**
   Demlerle ḫār -ı ġamdan anuñ baġrı ḫūn olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 5). [içün,]*
2. Sīnede ṣanmañ elifler genc-i ʿışḳı ḥıfẓ **içün**
   Mārlardur kim tılısm itmiş-durur üstād-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 94, Mısra 3). [içün,]*
3. Eşküm ḥabābı ṣanma seni cüst ü cū **içün**
   yollara düşdi dīde-i ümmīd-vār gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 11). [içün,]*
4. Dirhem-i eşki döküp vaṣluñı ister ʿuṣṣāḳ
   Ḫ∨āceler Yūsuf **içün** ṣanki dökerler mālı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 223, Mısra 4). [içün,]*
5. Keff-i kerīmüñ itdi dil-i baḥri münkesir
   Ḫālī degüldür anuñ **içün** ıżṭırābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 48). [içün,]*
6. Yā kemīn içre şikārın gözedür genc arslan
   Yazdı taʿvīż **içün** ol māha debīr-i eflāk *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 42). [içün,]*

ʿīd: *Bayram.*

1. Ẓulmet içre ola cūyende-i Āb-ı Ḥayvān
   Pādişāhuñ gicesi Ḳadr ola vü gündüzi ʿ**id** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 58). [ʿid,]*

id: *Etmek, eylemek.*

1. Ḫıdmet it bir kāmile tā **idesin** tekmīl-i ẕāt
   Māhuñ olur pertev-i mihr-ile noḳṣānı dürüst *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 18, Mısra 11). [idesin, -e, -sin]*
2. Ḫavrā gözine sürme **iderken** ġubārumuz
   Ol nūr-ı dīde ʿaynına almaz belā budur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 58, Mısra 9). [iderken, -er, -ken]*
3. Ey Hüdāyī dilerüz ḥażret-i Hak'dan ki **ide**
   Devlet-i ḥüsnini pāyende Muḥammed Şāhuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 105, Mısra 9). [ide, -e]*
4. Nitekim **ide** mihr-i zerrīn-cām
   Bezm-i ʿālemde devrini itmam *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 12, Mısra 1). [ide, -e]*

ideli: *Edeli, ettiğinden beri.*

1. İdeli vaṣf-ı kelām-ı laʿl-i şekker-ḫālaruñ
   Ḳuş dilidür sözleri hep ṭūṭī-i göyālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 115, Mısra 1). [ideli,]*

ider: *Etmek, eylemek.*

1. Ġam-ı ḫālüñ dil-i saḫt-ı ʿadūyı n'ola ḫūn itse
   İder ḫārāyı ey meh terbiyetle laʿl-i ter kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 12, Mısra 8). [ider, -er]*
2. Anuñ ki ḳūtı cevdür unıtsun cevāhiri
   Esrār-ı ʿışḳı ṣofī-i ḫar-ṭabʿ **ider** mi ẕevḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 237, Mısra 7). [ider, -er]*

ʿīd-gāh-ı ḫüsn: *Güzellik bayramı.*

1. ʿīd-gāh-ı ḫüsn içinde bende vü āzād ile
   Varsun ol serv-i ḫırāmānum ṣalınsun bir zamān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 15). [ʿīd-gāh-ı ḫüsn,]*

idi: *"i-" ek-fiilinin görülen geçmiş zaman çekimi.*

1. Nay-veş ʿışḳında maḳṣūduñ fiġān u vay **idi**
   Ḥamdü li-llāh kim dilā el virdi bu vāyeñ saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 4, Mısra 7). [idi, -di]*
2. Kimseye fāş itmez **idüm** mācerā-ı ʿışḳuñı
   Seyl-i eşküm yerlere geçsün ṣadāsı bildürür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 34, Mısra 5). [idüm, -üm]*

ʿīd-i aḍhā: *Kurban bayramı.*

1. Yüz süriyü ṭavf ider ʿuşşāḳ işigüñ Kaʿbe'sin
   Döndiler ḳurbāna gelmiş **ʿīd-i aḍḥā** ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 196, Mısra 6). [ʿīd-i aḍḥā,]*

ʿīd-i aẓḥādur: *Kurban bayramı || Kurban bayramı gibi mübarek gün.*

1. ʿAceb mi Kaʿbe-i kūyında ḳurbān eylesem cānı
   Cemāl-i bā-kemāli **ʿīd-i aẓḥādur** Memi Şāhuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 120, Mısra 8). [ʿīd-i aẓḥādur, -dur]*

ʿid-i vaṣluña: *Kavuşma bayramı; bir araya gelinecek gün.*

1. Olur Hüdāyī şehā ʿ**id-i vaṣluña** ḳurbān

   Ḫudā o devleti tek eylesün müyesser aña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 3, Mısra 9). [ʿid-i vaṣluña, -uñ, -a]*

2. Ger ʿ**īd-i vaṣluña** irişem tevbe cāmını

   Pīrūzeden de olsa eger sāḳīyā ṣıyām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 140, Mısra 9). [ʿīd-i vaṣluña, -uñ, -a]*

ifṣā eyleme: *Açığa vurmak, açıklamak; herkese yaymak.*

1. Leblerüñ emsem didüm ol dilbere em mā didi
   Kimseye bu sırrı **ifṣā eyleme** ammā didi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 239, Mısra 2). [ifṣā eyleme, -me]*

iftirā: *Ar. Bir kimsenin yapmadığı bir kötülüğü kendisine isnat etmek.*

1. Baḳsa mirʿāt-ı güle nūr-ı ruḫuñdur gördügi
   Ġayra baḳduñ dirseñ ey meh **iftirādur** dīdeye *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 202, Mısra 6). [iftirādur, -dur]*

igen: *Çok, gayet, ziyade.*

1. İgende āhumuz almasun ol şemʿ
   Ṣaḳınsun nesne döymez rūzgāra *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 205, Mısra 7). [igende, -de]*

igen: *Bu kadar.*

1. Ey göñül olsa n'ola vuṣlatuña gāh ayrılıḳ
   Hep bizüm'çündür **igen** ġam yime saġlıḳ sayrılıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 1, Mısra 2). [igen,]*

iḥkām bulup: *Sağlamlaşmak.*

1. Cāmiʿ-i rifʿati bulup iḥkām
   Şarḳdan ġarba eylesün aḥkām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 81). [iḥkām bulup, -up]*

ihlāṣ: *Doğruluk, samimiyet.*

1. Maḳbūl olur ṣalāt u selām tażarruʿuñ
   İḫlāṣ ile olursa duʿā vü tahiyyetüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 109, Mısra 12). [iḫlāṣ,]*

2. İḫlāṣumı bilmek dileseñ ṣun mey-i laʿlüñ
   Zīrā zer-i nābuñ bilinür ḳadri meḥekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 153, Mısra 3). [iḫlāṣumı, -umı]*

ihlāṣ ḥakk'ı: *İhlas suresi.*

1. Eylemez **İḫlāṣ Ḥaḳḳ'ı** kimseler cānı ḫalāṣ
   Ya ḳaṣuñdan eyleseñ ol tīr-i müjgānı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 80, Mısra 1). [iḫlāṣ ḥaḳḳ'ı, -ı]*

iḥsān: *Cömertlik, lutuf‖ bağış, hediye.*

1. Öldür aġyāruñı gönder bize ḥalvāsından
   Pādişāhuñ fuḳarāya olur **iḥsānı** leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 30, Mısra 4). [iḥsānı, -ı]*
2. Beni gördükce elin ḫancer-i bürrana ṣunar
   Şeh faḳīri göricek destini **iḥsāna** ṣunar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 56, Mısra 2). [iḥsāna, -a]*
3. Az belā çekmedüñ bu yolda saña
   Çoḳ degüldür bu deñlü **iḥsānum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 66). [iḥsānum, -um]*
4. Sen Ḫālīlu'llāh olan ʿāṣıḳlara mihmān idüñ
   Hey nice mihmān ki Ḥaḳ'dan luṭf idüñ **iḥsān** idüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 10). [iḥsān,]*
5. Görmişem bī-ḥadʿaṭā vü luṭfuñı **iḥsānuñı**
   Sevmesün yā n'eylesün bu ḳalb-i meyyālüm seni *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 7). [iḥsānuñı, -u, -ñ, -ı]*
6. Ḫulkı olmışdı Ḥasen nāmı Ḥüseyn
   Maẓhar ola Ḫāliḳ'uñ **iḥsānına** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 5, Mısra 4). [iḥsānına, -ıñ, -a]*

iḥsān ola: *Bağış olarak verilmek, ihsan edilmek.*

1. Dārū-ı duʿā ki ola iḥsān
   Derd ehli anuñla bula dermān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 37). [iḥsān ola, -a]*

iḫtilāt: *Karışma, görüşme.*

1. Āşinā-ı ehl-i dil ol kim dür oldı baḥr ile
   İtdüg'içün ḳaṭra-ı bārān-ı nīsān **İḫtilāṭ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 8). [iḫtilāṭ,]*

ihtilāṭ eyle: *Karşılaşıp görüşme, görüşüp temas etme.*

1. Āşikāre gelmez-iseñ ḫavf idüp aġyārdan
   Ey perī luṭf it gel eyle bārī penhān İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 12). [iḫtilāṭ eyle,]*

ihtilāṭ eyleme: *Karşılaşıp görüşme, görüşüp temas etme.*

1. Pīr pendin esle Yūsuf ḳıṣṣasından ḥişşe al
   Eyleme iḫvān-ı devrān ile bir ān İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 6). [iḫtilāṭ eyleme, -me]*

ihtilāṭ eylemez: *Karşılaşıp görüşme, görüşüp temas etme.*

1. Yalıñuz seyr eyle şehri ey meh-i nā-mihribān
   Kimse ile eylemez ḫūrşīd-i raḫşān İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 4). [iḫtilāṭ eylemez, -mez]*

iḫtilāṭ eylemiş: *Karşılaşıp görüşme, görüşüp temas etme.*

1. Eşk ü āh u derd ü ġamla eylemiş cān İḫtilāṭ
   Birbiriyle itmedin bu çār erkān İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 1). [iḫtilāṭ eylemiş, -miş]*

ihtilāṭ ideli: *Karşılaşıp görüşmek.*

1. Çıḳmaġ ister itmez oldı cān bedenle imtizāc
   İdeli aġyār-ı bed-ḫāh-ıla cānān İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 16). [iḫtilāṭ ideli, -eli]*

ihtilāṭ itdi: *Karşılaşıp görüşme, görüşüp temas etme.*

1. Al ele gönlin şehā ben bende-i pā-mālüñüñ
   Mūrdan ʿār itmeyüp itdi Süleymān İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 10). [iḫtilāṭ itdi, -di]*

ihtilāṭ itmedin: *Karşılaşıp görüşme, görüşüp temas etme.*

1. Eşk ü āh u derd ü ġamla eylemiş cān İḫtilāṭ
   Birbiriyle itmedin bu çār erkān İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 2). [iḫtilāṭ itmedin, -me, -din]*

ihtilāṭ itmez: *Karşılaşıp görüşme, görüşüp temas etme.*

1. Ol semen-ten anuñ-içün sīneme gelmez benüm
   Bilür itmez penbe ile nār-ı sūzān İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 14). [iḫtilāṭ itmez, -mez]*

iḫtimāldür: *Büyük olasalıkla!, büyük ihtimalle!.*

1. Ġam çekme bār-ı mihnet-i dil-berden ey göñül
   Şāyed teraḥḥum ide görüp **iḫtimāldür** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 37, Mısra 4). [iḫtimāldür,]*

ihtimām itdi: *Özen göstermek.*

1. İḫtişāmına **ihtimām itdi**
   Cümle ervāḥ-ı ebnā-ı ʿiẕām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 67). [ihtimām itdi, -di]*

iḫtirāz: *Sakınmak: İhtiraz etmek gerek her şahsa keşf-i râzdan.*

1. Olup raḳībe ḳarīb eyleyüp vefālar aña
   Hüdāyī'den ne iki bunca **iḫtirāz** ʿaceb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 10, Mısra 10). [iḫtirāz,]*

iḫtişām: *Gösteriş, görkem.*

1. İḫtişāmına ihtimām itdi
   Cümle ervāḥ-ı ebnā-ı ʿiẕām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 67). [iḫtişāmına, -ın, -a]*

ihtiyār elde degül: *Ihtiyarı elde olmamak; iradesini kullanamamak, seçme gücü elinde bulunmamak, iradesi dışında gerçekleşmek.*

1. İḫtiyār elde degül ṣabra ise ṭāḳat yoḳ
   ʿÖmr ise ḫatt-ı ruḫ-ı yār gibi müstaʿcil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 77). [iḫtiyār elde degül,]*

ihtiyār iderse: *Yeğlemek, tercih etmek, seçmek.*

1. Kim **iḫtiyār iderse** maḳām-ı tecerrüdi
   ʿİsā-ı zinde gibi refīʿü'l-mekān olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 9). [iḫtiyār iderse, -er, -se]*

ihtiyār idüp: *Yeğlemek, tercih etmek, seçmek.*

1. Rūm iline vezir-i mihr-āyīn
   Cümleden **iḫtiyār idüp** Şemsi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 28). [iḫtiyār idüp, -üp]*

iḫvān: *Candan dostlar, samîmî arkadaşlar.*

1. Küḥl eyle dil Yaʿḳūb'ınuñ çeşmine gel ḫāk-i rehüñ
   İḫvān gözüñ aydın disün gelsün ey Yūsuf-liḳā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 7, Mısra 10). [iḫvān,]*
2. Yaʿnī bīmār-ı derd-i ḥasret idüm
   Görmege gelmiş idi **iḫvānum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 6). [iḫvānum, -um]*

iḫvān-ı devrān: *Devrin kardeşleri.*

1. Pīr pendin esle Yūsuf ḳıṣṣasından ḥiṣṣe al
   Eyleme **iḫvān-ı devrān** ile bir ān İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 6). [iḫvān-ı devrān,]*

iḥyā eyle: *1.Diriltme, canlandırma. 2.Yeniden canlılık kazandırma, canlandırma, ortaya çıkarma.*

1. Göyiya sen gideli bir ten-i bī-cān oldum
   Eyle iḥyā beni ey ʿİsā-ı devrānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 8). [iḥyā eyle,]*
2. Dil-i pejmürdemi gel eyle iḥyā
   Benüm Mūsācıġum ʿİsā-dehānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 9). [iḥyā eyle,]*

iḥyā ider: *Diriltmek.*

1. Demidür beñzümi ġam-sāz idüp ney gibi iñlersem
   Deminden mürdeler **iḥyā ider** dem-sāzum aldurdum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 144, Mısra 6). [iḥyā ider, -er]*

iḥyā iderken: *Diriltmek.*

1. Ṣad hezārān mürdeler **iḥyā iderken** bir sözi
   Baña ölsem ol büt-i ʿİsā-dehānum söylemez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 65, Mısra 5). [iḥyā iderken, -er, -ken]*

iḥyā olur: *Diriltmek.*

1. Olur bir demde yüz biñ mürde iḥyā
   Tekellüm eylese ol rūḥ-ı şānī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 225, Mısra 7). [iḥyā olur, -ur]*

ʿiḳāb-ı ʿuḳābdan: *Kartal kuşunun eziyeti.*

1. Devrüñde gürg mīşede mīşe şubān olup
   Ḳurtuldı gökde murġ **ʿiḳāb-ı ʿuḳābdan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 46). [ʿiḳāb-ı ʿuḳābdan, -dan]*

ʿiḳd-i pervīn-i çarḫ-ı mīnā-fām: *Mavi renkli gök yüzünün ülker dizisi.*

1. Oldı ol cāmiʿe bir aʿlā cām
   ʿIḳd-i pervīn-i çarḫ-ı mīnā-fām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 44). [ʿiḳd-i pervīn-i çarḫ-ı mīnā-fām,]*

iken: *-dığı / -diği zaman.*

1. Āferīnler ey Hüdāyī leẕẕet-i güftāruña
   Ṭıfl **iken** şīr ü şeker ḫōd virmedi dāyeñ saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 4, Mısra 10). [iken,]*
2. Zamān-ı ḥüsnidür yāruñ muḳābil olma gel ey meh
   Güneş raḫşān **iken** ṭoġsa ne deñlü vire fer kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 13, Mısra 8). [iken,]*
3. Gice meclisde **iken** yār gerekmez şemʿi
   Meh yanında ne ḳadar nūrı ola şebtābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 113, Mısra 5). [iken,]*
4. Gül-i gülzār-ı şām **iken** ḳamer baḫs itse ḥüsnüñle
   Virür reng aña yüz al-ıla ol ruḫsār-ı mihr-āyīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 157, Mısra 7). [iken,]*

iki: *Ki.*

1. O nāzenīn-i cehānum kimüñle hem-dem **iki**
   Kim eyler **iki** anuñ nāzına niyaz ʿaceb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 10, Mısra 5). [iki,]*

2. O nāzenīn-i cehānum kimüñle hem-dem **iki**

   Kim eyler **iki** anuñ nāzına niyaz ʿaceb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 10, Mısra 6). [iki,]*

3. Olup raḳībe ḳarīb eyleyüp vefālar aña

   Hüdāyī'den ne **iki** bunca iḥtirāz ʿaceb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 10, Mısra 10). [iki,]*

iki: *"İki" sayı sıfatı.*

1. Göñlüm ne ʿizz ü cāha ne ḫānmāna muḥtāc

   İki cehānda ancaḳ bir yār-ı cāna muḥtāc *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 22, Mısra 2). [iki,]*

2. Ḫayālüñ tekye-i dilde ḫalīlüm eyle tek mihmān

   Yolına cān-ıla serden **iki** ḳurbānumuz vardur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 35, Mısra 6). [iki,]*

3. Surḫ-rū olsa Hüdāyī **iki** ʿālemde n'ola

   Sāḳī-i ʿışḳuñ elinden mey-i ḫamrālar içer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 43, Mısra 9). [iki,]*

4. Dile ḫançer urıcaḳ çeşmi virür dil aña cān

   Nuḳldur birbirine ṣan **iki** mestāne ṣunar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 56, Mısra 4). [iki,]*

5. Ol **iki** zülf-i müşk-sā itdi şikeste ḫālümüz

   Eyledi ḳaddümüz dü-tā ḳıldı dü-mū saḳalumuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 71, Mısra 1). [iki,]*

6. Ol **iki** zülf ucında lebüñ ey nihāl-i nāz

   Ḫurmā-ı tāzedür ki ṣalınmış budaḳ budaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 98, Mısra 11). [iki,]*

7. Ṣalındı yine yāsemenüñ ḳolları serve

   Ṣarmaşdı gelüp bir yire göyā **iki** ʿāşıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 100, Mısra 6). [iki,]*

8. Serviyle çenār el ele almış çimen içre

   Nāz-ıla ṣalınur ṣan **iḳi** yār-ı muvāfıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 100, Mısra 8). [iḳi,]*

9. Sürme çekmiş çeşmine ey dil saḳın ol şūh-ı seng

   Şöyle āfetdür ki ol virür **iki** gözine reng *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 106, Mısra 2). [iki,]*

10. Berḳ urur ruḫlaruñ ol göşe-i ebrūlardan

    İki yanında iki şemʿ gibi miḥrābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 112, Mısra 6). [iki,]*

11. Berḳ urur ruḫlaruñ ol göşe-i ebrūlardan

    İki yanında **iki** şemʿ gibi miḥrābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 112, Mısra 6). [iki,]*

12. Götürüp el saña mescidde duʿālar eyler

    İki yanında iki şemʿ degül miḥrābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 113, Mısra 8). [iki,]*

13. Götürüp el saña mescidde duʿālar eyler

    İki yanında **iki** şemʿ degül miḥrābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 113, Mısra 8). [iki,]*

14. Tīr gönderse dile çeşmi aña dil cān virür

    Birbirine tuḫfesi gibi **iki** mestānenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 121, Mısra 8). [iki,]*

15. Kaʿbe kūyuñda **iki** çeşme revān itmek-içün

    Ṣu terāzūlarıdur dīde-i ḫūn-pāş degül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 129, Mısra 9). [iki,]*

16. Ol **iki** ḳıya baḳıcı ḫūnī ḳara gözler

    Şeh-bāzlaruñ başına ṭar itdi külāhın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 152, Mısra 5). [iki,]*

17. Ebrūlaruñla ol **iki** ḫūn-ḫār gözlerüñ

    Tīġ-ıla ceng ider **iki** ser-mest pehlevān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 156, Mısra 5). [iki,]*

18. Ebrūlaruñla ol **iki** ḫūn-ḫār gözlerüñ

    Tīġ-ıla ceng ider **iki** ser-mest pehlevān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 156, Mısra 6). [iki,]*

19. Ṣaldı bu gice bezmümüze ol mehi felek

    iki göziyle baḳdı bize ṣanma Ferḳadān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 156, Mısra 12). [iki,]*

20. İki gözüm yoluña dökmez-ise gevherler

    Neme yarar be bu ʿayn-ı ʿaẕābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 170, Mısra 3). [iki,]*

21. Derdüñle aġlamaḳdan **iki** gözüm aġardı

    Ṣan girdi **iki** merdüm āyīne-veş ʿabāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 186, Mısra 3). [iki,]*

22. Derdüñle aġlamaḳdan **iki** gözüm aġardı

    Ṣan girdi **iki** merdüm āyīne-veş ʿabāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 186, Mısra 4). [iki,]*

23. İki gözüm'çün anı sürme ider sulṭānum

    Ḫāk-i pāyuñ ki gire ehl-i Ṣıfāhān eline *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 198, Mısra 3). [iki,]*

24. Dost bir cevr itse eyler ʿālem-i ġaddār **iki**

    N'eyleyem bī-çāre tenhā düşmen-i ḫūn-ḫār **iki** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 233, Mısra 2). [iki,]*

25. Ḥüsni-le ş̱ānīsi yoḳdur birdür ol Yūsuf-cemāl

    Māder-i devrān ṭoġurmaz mihr-i pür-envār **iki** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 233, Mısra 4). [iki,]*

26. İki dillü olanı yoluñda şāhum **iki** dil

    Eyledi bir mārı yırtup Ḥayder-i Kerrār **iki** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 233, Mısra 5). [iki,]*

27. Ṣāhidümdür daʿvī-i mihrine ol meh-pārenüñ

    Sīnede olan elif bir dīde-i ḫūn-bār **iki** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 233, Mısra 10). [iki,]*

28. Dār-ı ġurbetde Hüdāyī'ye gelüp yār oldı ġam

    Ol büt-i sīmīn-tenüm yā Rab kimüñle yār **iki** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 233, Mısra 12). [iki,]*

29. İki çeşmüñ nergis-i gülzār-ı mā zāġa'l-baṣar

    Vey ki ḳaddüñ fe'staḳim bustānına serv-i revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 63). [iki,]*

30. Ṭop-ı zerrīn **iki** başında meh ü mihr-i cehān

    Dāye ḫūrşīd aña Behrām-ıla Keyvān lālā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 35). [iki,]*

31. İki ʿālemde maḳṣūdum senüñ bir şeb viṣālüñdür

    Piyālem gözlerüm nūrı cemāli şems-i raḫşānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 11). [iki,]*

32. Bend idüp dāyim çeker ol **iki** gīsūlar beni

    Māyil eyler kendüye ol tāḳ-ı ebrūlar beni *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 9). [iki,]*

iki ʿālemde: *İki dünya; dünya ve ahiret.*

1. İki ʿālemde maḳṣūdum senüñ bir şeb viṣālüñdür
   Benüm Muṣlīcuġum şūh-ı cehānum şīve-kārum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 19, Mısra 7). [iki ʿālemde, -de]*

iki cehān deger: *Dünya ve Ahiret kıymetinde.*

1. Ṣadef-miṣāl tehī-dest isem ʿaceb mi ki çarḫ
   Elümden aldı bir **iki cehān deger** güherüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 147, Mısra 4). [iki cehān deger,]*

iki dīdelerüm: *Iki göz.*

1. Vezn itmek-içün ḫāk-i rehüñ cevherin ey cān
   Olmışdur **iki dīdelerüm** keffe-i mīzān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 10). [iki dīdelerüm, -ler, -üm]*

iki dillü olanı: *İki yüzlü, iki dili olan, laf getirip götüren.*

1. İki dillü olanı yoluñda şāhum iki dil
   Eyledi bir mārı yırtup Ḥayder-i Kerrār iki *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 233, Mısra 5). [iki dillü olanı, -an, -ı]*

iki eyledi: *İkiye bölmek.*

1. İki dillü olanı yoluñda şāhum iki dil
   Eyledi bir mārı yırtup Ḥayder-i Kerrār iki *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 233, Mısra 6). [iki eyledi, -di]*

iki eyler: *İki katına çıkarma.*

1. Dost bir cevr itse eyler ʿālem-i ġaddār iki
   N'eyleyem bī-çāre tenhā düşmen-i ḫūn-ḫār iki *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 233, Mısra 1). [iki eyler, -r]*

iki gönül bir olup: *İki gönül bir olmak; birbirini seven iki kişinin gönlü de aynı şeyi istemek, ortak bir noktada buluşmak.*

1. İki gönül bir olup çıḳşun aradan ikilik
   Ḫᵛuş ittiḥād idelüm yaʿnī cism ü cān olalum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 137, Mısra 5). [iki gönül bir olup, -up]*

iki gözden çıḳdum: *Gözlerini kaybetmek.*

1. Ol gözüm nūrı beni gözden bıraḳdı itdi red
   Ḳanlar aġlamaḳla çıḳdum iki gözden hey meded *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 6). [iki gözden çıḳdum, -du, -m]*

iki pāre olmış: *İki parçaya bölünmek.*

1. Olmış ṭudaġuñ ṭatlulıġından iki pāre
   Meyl itse Hüdāyī n'ola ol mīveye her bār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 45, Mısra 9). [iki pāre olmış, -mış]*

ikilik: *Ayrılık, anlaşmazlık.*

1. İki gönül bir olup çıḳşun aradan **ikilik**
   Ḫᵛuş ittiḥād idelüm yaʿnī cism ü cān olalum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 137, Mısra 5). [ikilik,]*

ikimüz: *Biz, birinci çoğul şahıs zamiri; sevgili ile aşık.*

1. Ḳanı o dem ki çimende çemān **ikimüz** idük
   Miṣāl-i sāye vü serv-i revān **ikimüz** idük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 118, Mısra 1). [ikimüz,]*
2. Ḳanı o dem ki çimende çemān **ikimüz** idük
   Miṣāl-i sāye vü serv-i revān **ikimüz** idük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 118, Mısra 2). [ikimüz,]*
3. Perī-veşüm ne ḳaçarsın ki seyr-i gülzārı
   İden senüñle nihān u ʿayān **ikimüz** idük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 118, Mısra 4). [ikimüz,]*
4. Añ ol güni ki gülistānda haftalarla ḳalup
   Mey-i dü-sāle içen bir zamān **ikimüz** idük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 118, Mısra 6). [ikimüz,]*
5. Gülerdi şevḳ ile ezhār -ı merġzār ḳamu
   İden hezār-ıla ancaḳ fiġān **ikimüz** idük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 118, Mısra 8). [ikimüz,]*
6. Hüdāyī Leyli vü Mecnūn yoġ idi ʿālemde
   Cehāna yār ile biz dāsitān **ikimüz** idük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 118, Mısra 10). [ikimüz,]*

7. Gel **ikimüz** bir olup gülşene revān olalum
   Numūne-i gül-i raʿnā-ı gülsitān olalum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 137, Mısra 1). [ikimüz,]*

<u>iḳlīm:</u> *Ülke, memleket, diyar.*

1. Almazsa ʿaynına n'ola māh-ı münevveri
   Ḥüsn **iḳlīminüñ** oldı şeh-i heft-kişveri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 18). [iḳlīminüñ, -inüñ]*

<u>iklīm-i hefte:</u> *Yedi iklim.*

1. Āsumān-ı ʿayna şems-i ṭalʿatuñdur nūr-baḫş
   Ṣanasın **iḳlīm-i hefte** hükm ider sulṭāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 50, Mısra 4). [iḳlīm-i hefte,]*

<u>iklīm-i heft-ḥüsne:</u> *Güzelliğin yedi iklimi.*

1. Sulṭān-ı çār-ḳaṣr-ı sipenc ise mihr sen
   İḳlīm-i heft-ḥüsne şeh-i kām-bīnsin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 175, Mısra 6). [iḳlīm-i heft-ḥüsne, -e]*

<u>ikrār:</u> *Söz verme, kabul etme.*

1. Dönmezüz tek gelsün alşun naḳd-i cānı ol melek
   Daʿvī-i ʿışḳ itmişüz **iḳrārdur** iḳrārumuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 69, Mısra 8). [iḳrārdur, -dur]*
2. Dönmezüz tek gelsün alşun naḳd-i cānı ol melek
   Daʿvī-i ʿışḳ itmişüz iḳrārdur **iḳrārumuz** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 69, Mısra 8). [iḳrārumuz, -umuz]*

<u>iksīr-i ḫāk-i pāy-ı yāra:</u> *Yarin ayak tozunun iksiri.*

1. İksīr-i ḫāk-i pāy-ı yāra olursa vāṣıl
   Olmaz Hüdāyī genc-i kevn ü mekāna muḥtāc *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 22, Mısra 9). [iksīr-i ḫāk-i pāy-ı yāra, -a]*

<u>iksīr-i viṣāline:</u> *Kavuşma iksiri.*

1. Ey Hüdāyī yüri yoḫsulluġa ḳıl tevbe hemān

   Yāruñ **iksīr-i viṣāline** olur-ısañ vāṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 131, Mısra 10). [iksīr-i viṣāline, -in, -e]*

<u>iḳtirān itmişdür:</u> *Yakın etmek, yaklaştırmak.*

1. Neyyirān-ı evc-i rifʿat şeh Ḥüseyn ile Ḥasen
   Ṣalṭanat bürcinde kim itmişdür anlar iḳtirān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 82). [iḳtirān itmişdür, -miş, -dür]*

<u>il:</u> *El, başkaları.*

1. Ser-çeşme çeşm-i pāküme öykündi yolsuzluḳ idüp
   Üşdiler **iller** başına anı getürdiler yola *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 7, Mısra 12). [iller, -ler]*
2. Geçdi Mecnūn ʿışḳdan geçmez dil-i mestānemüz
   İllerüñ uşlandı uşlanmaz bizüm dīvānemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 68, Mısra 2). [illerüñ, -ler, -üñ]*
3. Geh dildedür müjeñ oḳı geh cān evindedür
   Ḳanlu gibi ki gizlenür **ilden** bucaḳ bucaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 97, Mısra 12). [ilden, -den]*
4. ʿIşḳı ketm idemedüm ḳoñ beni ḳan aġlayayın
   Ḥāli budur **ile** sırrını ʿayān eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 103, Mısra 4). [ile, -e]*
5. Baña geldükce hümā gibi ḳatı yüksek uçan
   İllere ṣayd olıcı kebk-i ḫırāmānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 134, Mısra 8). [illere, -ler, -e]*
6. Ey māh varma meclis-i aʿdāya şemʿ-vār
   İl saña dimesünler erāzil-nişīnsin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 175, Mısra 8). [il,]*
7. Dilā revādur olursañ bu ʿāleme rüsvāy
   Saña ḳaşı ġamını kim didi ki **illere** yay *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 212, Mısra 2). [illere, -ler, -e]*
8. Çıḳma başdan şu gibi **illere** olma pā-māl
   Olmaġıl yolına her serv-i revānuñ māyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 55). [illere, -ler, -e]*

<u>il:</u> *Diyar, iklim, memleket, ülke, yurt.*

1. Kūyuñ gubārı çeşm-i remed-dīdeden ıraḳ

   Şol ṭūṭīyā-durur ki Şıfāhān **ilindedür** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 33, Mısra 4). [ilindedür, -in, -de, -dür]*

2. Hüdāyī görmedi hergiz saña beñzer güzellerde

   Senüñ evṣāf-ı ḥüsnüñ söylenür **illerde** dillerde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 18). [illerde, -ler, -de]*

ʿilāc ide: *Deva olmak, şifa vermek.*

1. Kendü luṭfından ʿ**ilāc ide** meger kim ol ḥekīm

   Kimse bilmez dilde bir derd-i nihānum var benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 15). [ʿilāc ide, -e]*

ilāh: *Allah, Tanrı, Rab.*

1. Ḳul günāh itse dem olur ki bağışlar anı şāh
   Baña raḥm eyler-iseñ raḥmet ide saña **İlāh** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 22). [ilāh,]*
2. Didi tārīḫini Hüdāyī ol zamān

   Cisr-i Yaʿḳūb eciri vire **ilāh** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 8, Mısra 6). [ilāh,]*

ilāhī: *(Ey) Allah'ım!.*

1. Yā **İlāhī** gülsitān-ı cennetü'l-Meʾvā ḥaḳı

   Kim bahārına anuñ irişmez āsīb-i ḫazān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 97). [ilāhī,]*
2. Yā **İlāhī** dilerin ṣayḳal-ı ʿafvuñla benüm

   Maʿṣıyet jengini āyīne-i ḳalbümden sil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 91). [ilāhī,]*
3. Tā **ilāhī** baña tek eyle tecellā-ı cemāl

   Şu gibi yā eriyem yā ṭutuşam kāḫ-miş̱āl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 3, Mısra 1). [ilāhī,]*
4. Yā **İlāhī** dilerem rūḥı anuñ şād olsun

   Niʿam-ı ravża-ı Firdevs aña zād olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 33). [ilāhī,]*

ilāh-ı deyyānum: *Herkesin hesabını ve hakkını en iyi bilen ve veren Allah.*

1. Pāye-i rifʿatüñ bülend olsun

   Dest-gīrüñ **İlāh-ı Deyyānum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 98). [ilāh-ı deyyānum, -um]*

iʿlām: *Bildirme, anlatma.*

1. Her menār olduġına bürc-i şeref
   ʿAlemi dāl olup der **iʿlām** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 36). [iʿlām,]*

ile: *" -dAn dolayı, etkisiyle" anlamlarında bağlama edatı.*

1. Gelmiş ben aġlamaġ **ile** cānānuma feraḫ
   El-ḥamdu li-llāh irdi yine cānuma feraḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 25, Mısra 1). [ile,]*

ile: *" Birlikte, beraber" anlamlarında edat.*

1. Çıḳup cān gitdi yār-ile Hüdāyī ḳaldı zār **ile**
   Ne cāndan bir eser ẓāhir ne cānāndan ḫaber peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 13). [ile,]*
2. Ben seyr-i sebze-zār **ile** nice feraḥ bulam
   Reyḥān ḫaṭuñ ḳoḫusını virmez çimen baña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 5, Mısra 7). [ile,]*
3. Pürdür ʿaḳīḳ-i eşküm **ile** ceyb ü dāmenüm
   Reşk itse n'ola ḫ̆āce-i mülk-i Yemen baña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 5, Mısra 9). [ile,]*
4. Kuyuñda ḥużūr **ile** yatur ḫasta Hüdāyī
   Ger pister aña ḫār ola bālīn ola ḫārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 6, Mısra 13). [ile,]*
5. Būseñ **ile** baña ġamuñ olsa n'ola naṣīb
   Olmış kimine bāl u kimine belā naṣīb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 9, Mısra 1). [ile,]*
6. Ey dil segān-ı kūyı **ile** hem-sifāl ol
   Yārān-ı bā-vefā-y-ıla ʿayş u tenaʿʿum it *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 19, Mısra 5). [ile,]*
7. Ben gice gündüz aġlayayın derdi **ile** tek
   Gelsün hemān o yār-ı perīşānuma feraḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 25, Mısra 7). [ile,]*
8. Dāyim ṭayanup ḥüsnüñe ẓulm itme gedāya
   Ḳalmaz saña bu ḫaşmet **ile** cāh Muḥammed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 28, Mısra 4). [ile,]*
9. ʿĀr eyleme söylense ḳuluñla eger aduñ
   Her gāh añılur bende **ile** şāh Muḥammed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 28, Mısra 8). [ile,]*
10. Bād-ı ṣubḥ **ile** yile varduġın evrāḳ-ı gülüñ
    Her seḥer mihrüñle āh-ı pür-şirārum ṣandılar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 38, Mısra 3). [ile,]*
11. ʿAmel metāʿı **ile** satma kendüñi ṣofī
    Ziyān iden saḳın ekser zamānda ʿāmildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 39, Mısra 11). [ile,]*
12. Sāḳī bizi bir ayaġ **ile** itdi kāmkār
    Olsun müdām bezm-i ṣafālarda pāydār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 49, Mısra 1). [ile,]*
13. Rifʿat bulursa devlet-i pā-būs-ı yār **ile**
    Heft-āsumāna ṣadme ura āsitānemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 72, Mısra 3). [ile,]*
14. Ḳays **ile** bizi levḥa ḳalem bir yire yazmış
    Ḳoñ pendi bize yazılu dīvānelerüz biz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 73, Mısra 5). [ile,]*

15. Bir māha sāye-veş yine oldum fütāde kim
    Ser-geştedür hevāsı **ile** ẕerre-vār şems *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 75, Mısra 10). [ile,]*
16. Ḳatra ḳatra ḳan degül gözden şererlerdür çıḳan
    Dil yanaldan nār-ı ʿışḳ-ı yār **ile** tennūr-veş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 77, Mısra 4). [ile,]*
17. Yalıñuz seyr eyle şehri ey meh-i nā-mihribān
    Kimse **ile** eylemez ḫūrşīd-i raḫşān İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 4). [ile,]*
18. Pīr pendin esle Yūsuf ḳıṣṣasından ḥiṣṣe al
    Eyleme iḫvān-ı devrān **ile** bir ān İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 6). [ile,]*
19. Āşinā-ı ehl-i dil ol kim dür oldı baḥr **ile**
    İtdüg'içün ḳaṭra-ı bārān-ı nīsān İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 7). [ile,]*
20. Gencīne-i mihri **ile** cān buldı ġınāyı
    Ol māh olalı bürc-i saʿādetde yalabıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 99, Mısra 3). [ile,]*
21. Nice efzūndur diyem ḥüsn ü bahāsın Yūsuf'uñ
    Yār **ile** mīzān-ı ḥüsn içre ber-ā-ber görmedük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 107, Mısra 8). [ile,]*
22. Ḳul itdi ḫalḳı şīve vü nāz u ʿitāb **ile**
    Luṭf-ı ḫiṭāb u ḥüsn-i cevābuñ ẓarāfetüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 109, Mısra 3). [ile,]*
23. Maḳbūl olur ṣalāt u selām tażarruʿuñ
    İḫlāṣ **ile** olursa duʿā vü tahiyyetüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 109, Mısra 12). [ile,]*
24. Bu cehl **ile** aña raḳīb olmaḳ revā mıdur ḳarīb
    Bu Cehl'e lāyıḳ mı naṣīb ola viṣāli Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 111, Mısra 3). [ile,]*
25. Ġavġā-ı baḫṣ-i ʿilm **ile** hep ṭoldı mescid medrese
    Düşdi kitāb-ı ʿışḳına şimdi mevālī Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 111, Mısra 7). [ile,]*
26. Ḳalb-i Hüdāyī ʿışḳ **ile** olsa hevāyī tañ mıdur
    Ceẕb itdi anı jāle-veş mihr-i cemāli Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 111, Mısra 9). [ile,]*
27. ʿĀrıż-ı pāk ü ʿaraḳnāküñ **ile** bu ruḫ-ı āl
    ʿAynıdur gülşen-i cennetde gül-i sīrābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 113, Mısra 3). [ile,]*
28. Mülk-i ḥüsne ṭayanup itme Hüdāyī'ye cefā
    N'oldı dārātı gör İskender **ile** Dārāb'uñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 113, Mısra 10). [ile,]*
29. Rām olur esmā **ile** diyü güzeller ṣofīyā
    Çekme adın ol perī-peyker melek-simālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 115, Mısra 7). [ile,]*
30. Gülerdi şevḳ **ile** ezhār -ı merġzār ḳamu
    İden hezār-ıla ancaḳ fiġān ikimüz idük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 118, Mısra 7). [ile,]*
31. Hüdāyī Leyli vü Mecnūn yoġ idi ʿālemde
    Cehāna yār **ile** biz dāsitān ikimüz idük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 118, Mısra 10). [ile,]*
32. Āl **ile** öpdüm diyü sāḳī lebīn cānānenüñ
    Şevḳdan ayaġı yirler mi başar peymānenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 121, Mısra 1). [ile,]*

33. Ẓulm **ile** ḫūnī gözüñ tīġı beni itdi şehīd

Şāhid-i ʿādildür ey şeh aña ḫūnı çeşmümüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 123, Mısra 3). [ile,]*

34. Gül tāb-ı mihr-i rūyuñ **ile** ātişīn-ciger

Sünbül şemīm-i zülfüñ **ile** ʿanberīn-meşām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 140, Mısra 3). [ile,]*

35. Gül tāb-ı mihr-i rūyuñ **ile** ātişīn-ciger

Sünbül şemīm-i zülfüñ **ile** ʿanberīn-meşām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 140, Mısra 4). [ile,]*

36. Ol serv-ḳad kinār ola dirseñ Hüdāyī'ye

Ḳıl sīm **ile** zerüñ kemeri gibi der-miyān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 156, Mısra 14). [ile,]*

37. Cāme-i ma'ī **ile** gökde Mesīḥāsın sen

Āsumān içre ya-ḫud mihr-i mücellāsın sen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 160, Mısra 1). [ile,]*

38. Olsa mihrüñle müşerref n'ola ḳalb-i vīrān

Bulur ey māh şeref çün-ki mekīn **ile** mekān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 169, Mısra 2). [ile,]*

39. Ṣavt-ı ḥazīn **ile** oḳur āb-ı revān gibi

Güş eyledüm bu beyti leb-i cūybārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 13). [ile,]*

40. ʿAyş it nihānī sāḳī-i sīmīn-ʿiẕār **ile**

Nevmīd olma raḥmet-i Perverdigār'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 19). [ile,]*

41. Tīġlar çekse gözüñ ḳatl-i Hüdāyī'ye eger

ʿAceb olmaz ki mey-i nāz **ile** mestānedür o *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 184, Mısra 10). [ile,]*

42. N'eyler ḳapuñda bunca günāh **ile** müddeʿi

Redd eyledi ʿAzāzil'i Ḥaḳ bir günāh-ile *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 189, Mısra 5). [ile,]*

43. Nūş idelüm çimende o serv-i çemān **ile**

Sāḳī sūrāḫı var-ısa bāḳī cehānede *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 192, Mısra 9). [ile,]*

44. Maʿşūḳ odur ki şūh ola ʿāşıḳ-perest ola

Bir ḫūba dil vire mey-i ʿışḳ **ile** mest ola *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 206, Mısra 2). [ile,]*

45. Āl **ile** almaz idüñ göñlin Hüdāyī bendeñüñ

Ḳāmetüñ cāna elif ḳaddüñ eger lām olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 207, Mısra 9). [ile,]*

46. Hem-dem olmış eşküm **ile** müzeñüñ kebkebleri

Birbiriyle imtizāc itmiş meger kevkebleri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 209, Mısra 1). [ile,]*

47. ʿĀşıḳuñ eşk **ile** bu dīde-i ġam-dīdeleri

ʿIşḳ deryāsınuñ oldı ṣadef-i pür-güheri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 216, Mısra 1). [ile,]*

48. Her kim özini laʿlüñ **ile** hem-dem eyledi

Esrār-ı ġayba niçe dili maḥrem eyledi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 222, Mısra 1). [ile,]*

49. Vaṣlına ḫıdmet **ile** vāṣıl olurdum yāruñ

Mūcib-i cennet olaydı kişinüñ aʿmāli *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 223, Mısra 5). [ile,]*

50. Şiʿr-i laṭīfüm **ile** ʿadū naẓmı fi'l-meṣel

Enfās-ı ḫ̆uş-nesīm-i bahār-ıla bād-ı dey *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 229, Mısra 13). [ile,]*

51. Ṭoġruluġıyla eyler elif-ḳāmetine meyl

Anuñ ki bāṭını **ile** bir ola ẓāhiri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 230, Mısra 4). [ile,]*

52. Şimdi görür gözi ṭutar elisin saña felek

Şundı āyīne-i İskender **ile** cām-ı Cem'i *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 235, Mısra 4). [ile,]*

53. Anda bir nice ṭop āyīnedür

    Māh u ḫurşīd **ile** bu heft ecrām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 42). [ile,]*

54. Deyr-i ʿĪsādur yaḫud bu muḫtelif eşkāl **ile**

    Erġanūn ol deyre ṣavt-ı bülbül ü āb-ı revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 17). [ile,]*

55. Mündericdür dürc-i ṭabʿuñda vefā gevherleri

    Nitekim dürr-i yetīm **ile** biḥār-ı bī-kerān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 58). [ile,]*

56. Derd-i cāh u ġam-ı tīmar **ile** bīmār olma

    Mezraʿ-ı sebz-i cehān kimseye virmez ḥāṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 7). [ile,]*

57. Olma Mecnūn'ı görüp her ṣaçı Leyla'yı ṣaḳın

    Ḳıṣṣa-i ḥüsni **ile** ṭolsa anuñ her maḥfil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 54). [ile,]*

58. Aña īmāni-le Ḳur'ān'ı idüp hem-dem-i ḫāṣ

    Nūr-ı İslām **ile** kabri evini rūşen ḳıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 104). [ile,]*

59. Çeşmeler şehre aḳup oldı müşerref her ṣu

    Nitekim Kevs̱er ü Tesnīm **ile** gülzār-ı cinān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 10). [ile,]*

60. Tīġ-ı muraṣṣaʿuñ ser-i aʿdā-ı dīn **ile**

    Ḳanlu ṣudur ki pür ola üsti ḫabābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 39). [ile,]*

61. Eflāke irdi ṣīt u ṣadā-ı saḫāvetüñ

    Terler döküldi şerm **ile** cism-i seḫābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 50). [ile,]*

62. Çıḳdı bu ʿarṣada biñ nāz **ile** ḳıldı cevelān

    Dehr Yaʿḳūb'ınuñ açıldı yine gönli gözi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 25). [ile,]*

63. Nūr-ı şavḳ-ıla neden ṭoldı zemīn **ile** zamān

    Didiler şāh Selīmi'bni Süleymān'a bugün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 29). [ile,]*

64. Başuma yaḳmış idi ātişler

    Hecr **ile** dūd-ı āh-ı sūzānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 12). [ile,]*

65. Ṭoldı gencīne-i meserret **ile**

    Oldı maʿmūr künc-i vīrānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 23). [ile,]*

66. Didüm ol şevḳ **ile** bu tārīḫi

    Ol ḫalīl-i dil oldı mihmānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 25). [ile,]*

67. Sāye-i mihr-pāyeñ **ile** gelüp

    İtdüñ aʿlā boyuñ gibi şānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 73). [ile,]*

68. Gelesin diyü ḳarşu çıḳdı saña

    ʿAḳl u ṣabr **ile** cān-ı bī-ārām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 12, Mısra 16). [ile,]*

69. Ḳudūmuñdan müşerref oldı ʿālem

    Revān **ile** nitekim cism-i Ādem *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 22). [ile,]*

70. Muṣlīcuġum ser-āmedüm ḳāmeti ʿömr-i sermedüm

    Hecr **ile** ġuṣṣa-nākuñam vaṣl **ile** eyle şādmān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Muhammes 1, Mısra 10). [ile,]*

71. Muṣlīcuġum ser-āmedüm ḳāmeti ʿömr-i sermedüm

    Hecr **ile** ġuṣṣa-nākuñam vaṣl **ile** eyle şādmān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Muhammes 1, Mısra 10). [ile,]*

72. Göñül meftūnıdur biñ cān **ile** bir çeşmi fettānuñ

    Feleklerden melekler ḫüsnine taḥsīn ider anuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 1). [ile,]*

73. Bu ḳadd-i ser-ferāz **ile** bugün serv-i çimensin sen

    Leb-i cān-baḫşuñ **ile** ḫusrev-i şīrīn-dehensin sen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 5). [ile,]*

74. Bu ḳadd-i ser-ferāz **ile** bugün serv-i çimensin sen

    Leb-i cān-baḫşuñ **ile** ḫusrev-i şīrīn-dehensin sen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 6). [ile,]*

75. Ḫaṭṭ-ı sebzüñ göyiyā bu laʿl-i rūḥ-efzā **ile**

    Ḫıżr'dur kim hem-dem olmış ḫażret-i ʿİsā-y-ıla *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 5). [ile,]*

76. Ḫasret-i Leylī-i zülfüñle perīşān oldum

    Ṣoyunup ʿışḳ **ile** Mecnūn gibi ʿüryān oldum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 6). [ile,]*

77. ʿīd-gāh-ı ḫüsn içinde bende vü āzād **ile**

    Varsun ol serv-i ḫırāmānum ṣalınsun bir zamān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 15). [ile,]*

78. Āl **ile** aldurdum elden ol gül-i ḫandānumı

    Ṣanki Yaʿḳūb'um yitürdüm Yūsuf-ı Kenʿān'umı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 9). [ile,]*

79. Ġam **ile** aġlamadan dīdelerüm ḳan oldı

    Ḳanı ol gözlerimüñ nūrı Muḥammed Şāhum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 19). [ile,]*

80. Az ḳalupdur çıḳa bürc-i bedenümden cānum

    Ey lebi derd-i dile ḥikmet **ile** Loḳmān'um *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 4). [ile,]*

81. Şerbet-i vaṣluñ **ile** eyle benüm dermānum

    Düşmesün boynuña hecrüñle ölürsem ḳanum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 5). [ile,]*

82. Bir gice yār **ile** bezm-i bāde-i āl eyledüm

    Ġuṣṣa-ı devri ferāmūş itmege āl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 1). [ile,]*

83. Bir dem olmışduḳ muḳayyed zühd-i bī-encām **ile**

    Ḫˇuş degüldi başumuz cām-ı mey-i gül-fām **ile** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 11). [ile,]*

84. Bir dem olmışduḳ muḳayyed zühd-i bī-encām **ile**

    Ḫˇuş degüldi başumuz cām-ı mey-i gül-fām **ile** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 12). [ile,]*

85. Āşinālıḳ yoġ-ıdı rindān-ı dürd-āşām **ile**

    Nāṣıḥuñ ḳavline meşġūl olmış iken cām **ile** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 13). [ile,]*

86. Āşinālıḳ yoġ-ıdı rindān-ı dürd-āşām **ile**

    Nāṣıḥuñ ḳavline meşġūl olmış iken cām **ile** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 14). [ile,]*

87. Bir seḥer şevket **ile** niteki ḫūrşīd-i cehān
İtdi ʿazm-i sefer ol zübde-i mīr-i mīrān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 1). [ile,]*
88. Umaruz yine gele ṣıḥḥat-ile devlet-ile
Kām-rān eyleye Ḥaḳ ʿizzet-ile rifʿat **ile** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 28). [ile,]*
89. Emr-i Ḥaḳḳ **ile** ġazādayken gelüp sāḳī-i mevt
Şundı bir pür-kāse kim ḳābil degüldür anı red *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 1, Mısra 3). [ile,]*

iline düşüp: *Eline geçmek, hakim olmak.*

1. Kāfir saçuñ **iline düşüp** oldı dil esīr
Mümkin midür yine gele ṣaġ u esen baña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 5, Mısra 5). [iline düşüp, -in, -e-üp]*

iliş: *Dokunmak, temas etmek.*

1. Reh-i viṣālüñ irerdi göñül nihāyetine
İlişmeseydi eger dāmenine ḫār -ı firāḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 92, Mısra 4). [ilişmeseydi, -me, -se, -y, -di]*

iltifāt itdi: *Yüzünü çevirip bakmak, ilgi göstermek.*

1. İtdi ḳulına göşe-i çeşmiyle iltifāt
Minnet Ḫudā'ya kim elemüm ʿālem eyledi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 222, Mısra 5). [iltifāt itdi, -di]*

iltür: *İletmek, götürmek.*

1. Ḳabrine Hüdāyī ġamuñ **iltürse** ʿaceb mi
Ġurbetde gerekdür kişiye yār-ı muvāfıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 99, Mısra 13). [iltürse, -se]*

ilyās-ṣafā vü ḫıżr-himmet: *İlyas gibi huzur veren ve Hızır gibi uardım eden.*

1. İlyās-ṣafā vü Ḫıżr-himmet
Yūsuf-ṣıfat u Kelīm-sīret *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 7). [ilyās-ṣafā vü ḫıżr-himmet,]*

ilyās-ṣafā vü hıżr-himmet: *İlyas gibi huzur veren ve Hızır gibi uardım eden.*

1. İlyās-ṣafā vü Ḫıżr-himmet
   Yūsuf-ṣıfat u Kelīm-sīret *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 7). [ilyās-ṣafā vü ḫıżr-himmet,]*

imām: *1. Namazda kendisine uyulan kimse. 2. Önde bulunan, önayak olan kimse.*

1. Miḥrābı ebrūvanuña beñzetdi rūz-u-şeb
   Pāyına düşse secdeler itse n'ola **imām** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 140, Mısra 12). [imām,]*

imam ola: *İmamlık etmek.*

1. ʿArş-ı Raḥmāndur anda lāyıḳdur
   Bü'l-beşer hem ḫaṭīb ola hem imam *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 52). [imam ola, -a]*

īmān: *İnanmak, kalben itikat ve lisanen ikrar etmek.*

1. Dest-i aʿdādan dilā alduñsa ol meh-pāreyı
   Bilmiş ol şeyṭān elinden itdüñ **īmānı** ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 80, Mısra 8). [īmānı, -ı]*
2. Cānānumı yā Rabbi ḳoma dest-i ʿadūda
   Ḳurtar benüm **īmānumı** şeyṭānuñ elinden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 154, Mısra 14). [īmānumı, -umı]*
3. Aña **īmāni-le** Ḳur'ān'ı idüp hem-dem-i ḫāṣ
   Nūr-ı İslām ile kabri evini rūşen ḳıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 103). [īmāni-le, -ile, -]*
4. Dildedür ḫaşr olınca mihr-i ruḫuñ
   Nitekim sīnem içre **īmānum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 92). [īmānum, -um]*

īmān olmayan: *İman sahibi olmak.*

1. Ḫālüme yanmaz dili ʿışḳuñla sūzān olmayan
   Kimseye raḥm eylemez gögsinde **īmān olmayan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 180, Mısra 2). [īmān olmayan, -ma, -y, -an]*

īmāna gele: *Müslümanlığı kabul etmek II sonradan bir şeyi kabul edip uymak.*

1. Ey ġamzesi Mūsī lebi ʿİsi seni görse
   īmāna gele cümle Yahūdā vü Naṣārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 6, Mısra 6). [īmāna gele, -e]*

ʿimāret: *Bayındırlık.*

1. Şehlā gözüñ gözetmeyeli oldı dil ḫarāb
   Vāy ol ʿ**imāretüñ** ki ʿalīl ola nāẓırı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 230, Mısra 8). [ʿimāretüñ, -üñ]*

imkān yoḳ mı: *Bir çaresi var mı.*

1. Didüm ol dem bir kenāra yoḳ mı imkān didi yār
   Mürdesin atmaz kenāra lücce-i ʿummān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 101, Mısra 7). [imkān yoḳ mı,]*

imtiḫān eyle: *Denemek, sınamak.*

1. Büseñe cān virürem dirse Hüdāyī bendeñ
   İmtiḫān eyle sözin gör güzelüm lāf mıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 54, Mısra 10). [imtiḫān eyle,]*

imtiyāz bulduñ: *Ayrıcalık kazanmak.*

1. Gün gibi meh-pāreler içinde bulduñ imtiyāz
   Şāh Maḥmūd'um göñül taḫtında sulṭānum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 7). [imtiyāz bulduñ, -ñ]*

imtiyāz bulmışdur: *Ayrıcalık bulmak, ayrıcalık görmek.*

1. Meh-rūlar içre gün gibi bulmışdur imtiyāz
   Şol dil-rübā ki nāmı anuñ Muṣlī Şāhdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 11). [imtiyāz bulmışdur, -mış, -dur]*

imtizāc ide: *Bir araya getirmek, uyumluluğunu sağlamak.*

1. Dir gören ʿārıż-ı zībā vü ruḫ-ı mehtābuñ

   İmtizāc ide ne ḫᵛuş nār-ıla ṭabʿı ābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 114, Mısra 2). [imtizāc ide, -e]*

imtizāc itme: *Uyuşmak, birbirine uymak II benzerlik göstermek; uygun düşmek.*

1. İtme ʿadū-ı tīre-derūn-ıla imtizāc

   Cemʿ olmadı keşīf ile hergiz şehā laṭīf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 90, Mısra 11). [imtizāc itme, -me]*

imtizāc itmez oldı: *Uyuşmamak.*

1. Çıḳmaġ ister itmez oldı cān bedenle imtizāc

   İdeli aġyār-ı bed-ḫāh-ıla cānān İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 15). [imtizāc itmez oldı, -dı]*

imtizāc itmiş: *Uyuşmak, birbirine uymak II benzerlik göstermek; uygun düşmek.*

1. Hem-dem olmış eşküm ile mūzeñüñ kebkebleri

   Birbiriyle **imtizāc itmiş** meger kevkebleri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 209, Mısra 2). [imtizāc itmiş, -miş]*

īn: *(Far) Bu.*

1. Ez-berāy-ı rıżā-ı Rabb-i Celīl

   Sāḫat **īn** cāmiʿ çü ḫuld-i berīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 2, Mısra 4). [ĩn,]*

īn: *İnmek.*

1. Seyr ider Iṣfāhān u ʿIraḳı o şehsüvār

   ʿUşşāḳ evine bir dem **inüp** eylemez ḳarār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 49, Mısra 4). [inüp, -üp]*

in-: *İnmek.*

1. Baş ḳor ayaġı ṭozına sulṭān-ı ḫāverān

   Her şām **inüp** bu çeşme-i müşkīn-ṭıbābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 30). [inüp, -üp]*

ʿinan-ı ihtiyārum: *Irade dizgini.*

1. Gidüpdür sensüzin elden ʿ**inan-ı iḫtiyārum** gel
   Benüm Muṣlīcuġum şūh-ı cehānum şīve-kārum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 19, Mısra 3). [ʿinan-ı iḫtiyārum, -um]*

ʿināyet: *Ar. İyilik, lutuf, hayır, ihsan.*

1. Ben bendeñe şehā elem ü cevr ü miḥnetüñ
   Luṭfuñ ʿ**ināyetüñ** kerem-i bī-nihāyetüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 109, Mısra 2). [ʿināyetüñ, -üñ]*
2. Suçum bī-ḥadd ü cürmüm bī-nihāyet yā Resūla'llāh
   Ḳuluñam ḳapuña geldüm ʿ**ināyet** yā Resūla'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 204, Mısra 2). [ʿināyet,]*

ʿināyet olsa: *Bağışlanmak, Lütuflandırılmak.*

1. ʿİnāyet olsa baña bir kitābet
   Felekden daḫı itmezdüm şikāyet *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 29). [ʿināyet olsa, -sa]*

ʿināyet ü raḥmet: *Yardım ve koruma.*

1. Belālaruñ dil-i ʿuşşāḳ-ı dil-figāra gerek
   Belī ʿ**ināyet ü raḥmet** günāhkāra gerek *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 122, Mısra 2). [ʿināyet ü raḥmet,]*

ince düşer: *İnce davranmak.*

1. Ger ola ḳīl ü ḳalümüz vaṣf-ı miyān u laʿl-i yār
   Nāzük olur makalümüz **ince düşer** ḫayālümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 71, Mısra 4). [ince düşer, -er]*

ince elekden geçürür: *Elemek.*

1. Döndürdügi yetmez mi degirmende daḳiḳa
   Devrān bizi daḫı geçürür ince elekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 159, Mısra 4). [ince elekden geçürür, -ür]*

ince eylemek: *İnce,zarif şekilde düşünmek.*

1. Fikr-i miyānuñ eylemek ince ḫayāldür
   Rāz-ı dehānuñ añlayı bilmek muḥāldür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 37, Mısra 1). [ince eylemek, -mek]*

incin-: *Birinin herhangi bir davranışı yüzünden üzüntü duymak, gücenmek, kırılmak.*

1. Baña **incinmiş** nigār-ı dilsitānum söylemez
   Bendesine nāz ider şāh-ı cehānum söylemez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 65, Mısra 1). [incinmiş, -miş]*

incin: *Birinin herhangi bir davranışı yüzünden üzüntü duymak, gücenmek, kırılmak.*

1. Ḳalbi āyīnesi ter düşdi meger āhumdan
   İncinüp bendesine şāh-ı cehānum gelmez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 66, Mısra 4). [incinüp, -üp]*

iñile: *Acı, üzüntü belirten kesik sesler çıkarmak.*

1. Nāvek-i ġamzelerüñden **iñiler** tende göñül
   Sīnemüz gür gür öter ḫāne-i zenbūr gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 236, Mısra 5). [iñiler, -r]*

inkisār: *1. Kırılma [Maddî ve mânevî şeyler için kullanılır]. 2. Gücenme, kalp kırılması.*

1. Raḥm it ki seng-i cevr-ile ḫasta Hüdāyī'nüñ
   Āyīne-i ṭabiʿatinüñ **inkisārı** var *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 44, Mısra 10). [inkisārı, -ı]*

inḳiṭāʿ itdüñ: *Kesmek.*

1. Bilmedük ḳadrüñ anuñ'çün bizden itdüñ inḳiṭāʿ
   El-vedāʿ ey şehr-i feyż-i lā-yezālī el-vedāʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 3). [inḳiṭāʿ itdüñ, -dü, -ñ]*

iñle: *Ah etmek, sızlanmak; aşk acısıyla içli içli sesler çıkarmak.*

1. Dehrüñ evżāʿı n’ola **iñletse** ṣāfī-dilleri

   Uġrasa feryād ider bir cāy-ı nā-hem-vāra āb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 16, Mısra 3). [iñletse, -t, -se]*
2. Demidür beñzümi ġam-sāz idüp ney gibi **iñlersem**

   Deminden mürdeler iḥyā ider dem-sāzum aldurdum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 144, Mısra 5). [iñlersem, -r, -se, -m]*
3. Bülbül gibi gülzār-ı maḥabbetde Hüdāyī

   İñler o nihāl-i gül-i ḫandānuñ elinden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 154, Mısra 16). [iñler, -r]*
4. Ey Hüdāyī **iñlesem** n’ola dem-ā-dem ney gibi

   Farḳ olınmaz bu ten-i zerd ü nizārum sāzdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 164, Mısra 9). [iñlesem, -se, -m]*
5. Ḳafes-i tende **iñler** idi müdām

   ʿAndelīb-i derūn-ı nālānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 7). [iñler, -r]*

ins ile cān: *Insan ile cin taifesi.*

1. Luṭfuñuñ muḥtācı cümle enbiyā vü mürselīn

   Ẓāhir ü bāṭın ḳuluñdur cümleten **ins ile cān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 68). [ins ile cān,]*

ins ü melekde: *İnsanlar ve melekler.*

1. Bulmadı naẓīrin o mehüñ **ins ü melekde**

   Āhumla yaşum geçdi simāk-ile semekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 159, Mısra 5). [ins ü melekde, -de]*

inşā: *Yazma, kaleme alma.*

1. Ḫaṭṭuñuñ **inşāsı** nesḫ itdi berātuñ ḥikmeti[n]

   Ḳaşlaruñ itdi müşevveş ḫāṭırın tuġrālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 115, Mısra 5). [inşāsı, -sı]*

inṣāf: *Acıma duygusuna, merhamete ve vicdana dayalı adalet.*

1. Göz göre naḳd-i dili aldugı yetmez mi ʿaceb

   Ḳaṣd ider cāna ḥārāmī gözüñ **inṣāf** mıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 54, Mısra 4). [inṣāf,]*
2. Vaʿde-i vaṣl itdügüñ gerçek mi yoḳsa lāf mı

   Hecr-ile öldük be-hey inṣāfsuz **inṣāf** mı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 9, Mısra 2). [inṣāf,]*

3. Vaʿde-i vaṣl itdügüñ gerçek mi yoḳsa lāf mı
   Hecr-ile öldük be-hey **inṣāfsuz** inṣāf mı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 9, Mısra 2). [inṣāfsuz, -suz]*

inṣāf u ʿadl-i ḫusrev-i gerdūn-cenābdan: *Fekek cenaplı için gök gibi yüce makamlı II.Selim Han (1566-1574) adalet ve hakkaniyeti.*

1. Bāġ-ı cināna döndi cehān iʿtidāl-ile
   İnṣāf u ʿadl-i ḫusrev-i gerdūn-cenābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 22). [inṣāf u ʿadl-i ḫusrev-i gerdūn-cenābdan, -dan]*

insān: *Insan, kişi, şahıs.*

1. Fitnede merdüm-i çeşmüñ didüm olmış Ḳābil
   Ol perī-çihre gülüp didi ki **insān** ḳābil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 130, Mısra 2). [insān,]*
2. Bu ḥüsn ü cemāli gören ol mihr-i felekden
   Her vech-ile tafḍīl ider **insānı** melekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 153, Mısra 2). [insānı, -ı]*
3. Ṣofī ʿitāb idüp gözüme ḫor baḳma dir
   Ḥayvān ʿaceb degül mi ki **insāna** ṭaʿn ide *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 185, Mısra 4). [insāna, -a]*

intifāʿ eylemişdük: *Faydalanmak, yararlanmak.*

1. Ey meh-i ṣavm eylemişdük maḳdemüñden intifāʿ
   Ceẕbe-i mihrüñle bulmışduḳ çü şeb-nem irtifāʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 1). [intifāʿ eylemişdük, -miş, -dük]*

intisāb eyleyince: *Bağlanmak, mensup olmak.*

1. Dirhem-i eşkin Hüdāyī ṣu gibi ḫarc eyledi
   Der-geh-i ʿulyāña ey şeh eyleyince intisāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 15, Mısra 10). [intisāb eyleyince, -y, -ince]*

intiẓār: *Bekleme, bekleyiş.*

1. Yol gözlerem nücūm-ı reh-i kehkeşān gibi
   Ḳurtar beni gel ey yüzi mihr **intiẓārdan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 177, Mısra 8). [intiẓārdan, -dan]*

inüp-dur: *İnmek.*

1. Ṭāvūs-ı Sidre dinse degüldür ʿaceb saña
   Gökden **inüp-durur** güzelüm bu laḳab saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 8, Mısra 2). [inüp-durur, -ur]*

ir: *Ermek, ulaşmak, yetişmek.*

1. ʿAceb nūr-ı saʿādetsin ki irmez ḥüsnüñe noḳṣān
   İrer her gün zevāle gün tutılur meh yiter kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 13, Mısra 4). [irer, -er]*
2. ʿAceb nūr-ı saʿādetsin ki **irmez** ḥüsnüñe noḳṣān
   İrer her gün zevāle gün tutılur meh yiter kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 13, Mısra 3). [irmez, -mez]*
3. Sāḳīyā ger **irgürürse** devlet-i pā-būsuña
   Başum üstine çekem çarḫ-ı berīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 150, Mısra 11). [irgürürse, -gür, -ür, -se]*
4. Olsa ʿaceb midür naẓarı pāk ü ḳalbi ṣāf
   İrdi ṣu gibi devlet-i dīdāra āyīne *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 190, Mısra 6). [irdi, -di]*
5. Şeb-i ḳadr **irdi** diyü cāmiʿ-i eflāki yine
   Eyledi şemʿ-i kevākible müzeyyen Keyvān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 11). [irdi, -di]*
6. Zāġ-ı şeb anı görüp oldı hemān-dem perrān
   Bir yalıñ yüzli ışıḳ şarḳ diyārından **irüp** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 22). [irüp, -üp]*
7. İrerse ẕerre-i nā-çīze mihr ü merḥametüñ
   Dilini rūşen ider mihr-i ʿālem-ārādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 39). [irerse, -er, -se]*
8. Elā ey nūr-ı ḥüsni fer viren ḫūrşīd-i raḫşāna
   Saña irmez mi nālem **irdi** evc-i bürc-i Keyvāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 2). [irdi, -di]*
9. Elā ey nūr-ı ḥüsni fer viren ḫūrşīd-i raḫşāna
   Saña **irmez** mi nālem irdi evc-i bürc-i Keyvāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 2). [irmez, -mez]*
10. Ḳadīmi āşināñı luṭf-ıla yād eyle yad itme
    Cefā **irmez** mi pāyāna nihāyet yoḳ mı hicrāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 8). [irmez, -mez]*
11. Bu cevrüñ ḥaddi yoḳ mı ġāyetin bulmaz mı bu miḥnet
    Cefā **irmez** mi pāyāna nihāyet yoḳ mı hicrāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 16). [irmez, -mez]*

12. Dimezsin bu Hüdāyī derd-mendüñ nicedür ḥāli
    Cefā **irmez** mi pāyāna nihāyet yoḳ mı hicrāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 20). [irmez, -mez]*

ir-: *Ermek, ulaşmak, yetişmek.*

1. Vaṣl-ı yār ister iseñ cān u seri terk it kim
   İremez menzile anlarla sebük-bār olmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 60, Mısra 4). [iremez, -emez, -]*
2. Reftāra gelse nāz-ile ol yār-ı dil-nevāz
   İrmez nihāl-i ḳāmetine serv-i ser-ferāz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 10). [irmez, -mez]*
3. Benüm ser-māye-i naḳd-i ḥayātum cānumuñ cānı
   Cefā **irmez** mi pāyāna nihāyet yoḳ mı hicrāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 12). [irmez, -mez]*

ʿirfān: *Bilme, anlama, kavrama.*

1. Bu deñlü luṭf u ṭabʿ-ıla ʿ**irfān-ıla** anı
   Pā-māl-i esb-i ẓulm ide lāyıḳ mı her le'īm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 23). [ʿirfān-ıla, -ıla]*

iriş: *Eriş II gel!.*

1. Dil-rübālıḳ vaḳtidür ey Ḫıżr-ı vaṣl-ı yār **iriş**
   Eyle bu müstaġraḳ-ı deryā-ı hicrānı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 80, Mısra 5). [iriş,]*

iriş: *Erişmek, ulaşmak.*

1. İrişdi şeb-çirāġın yaḳdı raḫşān oldı her kevkeb
   Sipihrüñ şaḥnın itdi şan bisāṭ-ı pīlever kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 13, Mısra 1). [irişdi, -di]*
2. Bir gün ey meh **irişür** saña saḳın āhumdan
   Ejdehadur bu ki nüh-günbed-i gerdāna ṣunar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 56, Mısra 7). [irişür, -ür]*
3. Āb-ı Ḫıżr-ı leb-i dildārdan irişdi füyūẓ
   Ey Hüdāyī ne ʿaceb cāna **irişmezse** füyūẓ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 83, Mısra 10). [irişmezse, -mez, -se]*
4. Ger ʿīd-i vaṣluña **irişem** tevbe cāmını
   Pīrūzeden de olsa eger sāḳīyā ṣıyām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 140, Mısra 9). [irişem, -em]*

5. İrişmez ol mehe feryād u nāle-i seḥerüm
   Bülend mertebedür ḫaylī maṭmaḥ-ı naẓarum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 147, Mısra 1). [irişmez, -mez]*
6. Şīrīn lebine naḫl-i ḳadinde **irişmez** el
   Bālāda olduġından o mīve derilmedi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 238, Mısra 3). [irişmez, -mez]*

iriş-: *Erişmek, ulaşmak.*

1. Gūş-ı hilāle **irişe** göşe-i tāc-ı faḫrümüz
   Luṭf-ıla ger ḳulum diye şāh-ı melek-ḫışālümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 71, Mısra 7). [irişe, -e]*
2. Āb-ı Ḫıżr-ı leb-i dildārdan **irişdi** füyūẓ
   Ey Hüdāyī ne ʿaceb cāna irişmezse füyūẓ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 83, Mısra 9). [irişdi, -di]*
3. Ḥüsnüñ ziyād ider gelicek ḫaṭṭ-ı misk-fām
   Efzūn olur żiyāsı mehüñ **irişince** şām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 140, Mısra 2). [irişince, -ince]*
4. İriş ḳaddinde zülfine nigāruñ
   Dilerseñ kesb-i ʿömr-i cāvidānī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 225, Mısra 5). [iriş,]*
5. Yā İlāhī gülsitān-ı cennetü'l-Meʾvā ḥaḳı
   Kim bahārına anuñ **irişmez** āsīb-i ḫazān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 98). [irişmez, -mez]*
6. Cehāna mihr-i luṭfuñ ṣaldı sāye
   İrişdi niʿmetüñ bay u gedāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 26). [irişdi, -di]*
7. Ruḫuñ şemʿi żiyā virsün cehāna
   İrişsün nūrı farḳ-ı Ferḳadān'a *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 38). [irişsün, -sün]*
8. Ḥüsn-ile mihr-i cehān-tāb iken **irişdi** zevāl
   Bedr iken bürc-i leṭāfetde bugün oldı hilāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 13). [irişdi, -di]*
9. İrişüp ʿömri bahārına anuñ bād-ı ḫazān
   Ṣararup ṣoldı bugün ol gül-i gülzār-ı cinān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 5). [irişüp, -üp]*

irişe: *Erişmek, ulaşmak.*

1. Ḫıżr yoldaşı olup **irişe** feyż-i Yezdān
   Düşmenüñ itmek-içün ḳahr-ıla baġrın ḳara ḳan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 3). [irişe,]*

irişmek dilemiş: *Ulaşmaya çalışmak.*

1. Şöyle beñzer ḳad-i bālāña **irişmek dilemiş**
   Ḫaylī tolaşması var serve yine yāsemenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 125, Mısra 5). [irişmek dilemiş, -miş]*

irmez: *Erişmek, ulaşmak.*

1. Daḫı yoḳ mı teraḥḥum bu ġarīḳ-ı baḥr-i ʿiṣyāna
   Cefā **irmez** mi pāyāna nihāyet yoḳ mı hicrāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 4). [irmez, -mez]*

irsāl eyledüm: *Göndermek, yollamak.*

1. Ey Hüdāyī yāra şerḥ idüp ḳamu dil şerḥasın
   Bir risāle eyleyüp gül gibi **irsāl eyledüm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 148, Mısra 10). [irsāl eyledüm, -dü, -m]*

irsāl eylemez: *Göndermek, yollamak.*

1. Bir nāme yazup bendesine eylemez irsāl
   Gelmez o kerem ol şeh-i devrānuñ elinden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 154, Mısra 11). [irsāl eylemez, -mez]*

irte: *Ertesi gün, yarın.*

1. Bir gice ol gül-i raʿnā ṭutulup māh gibi
   irte ḫāk oldı yiri mihr-i seḥergāh gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 10). [irte,]*

irtifāʿ bulmışduḳ: *Yükselmek, yücelmek.*

1. Ey meh-i ṣavm eylemişdük maḳdemüñden intifāʿ
   Ceẕbe-i mihrüñle bulmışduḳ çü şeb-nem irtifāʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 2). [irtifāʿ bulmışduḳ, -mış, -duḳ]*

iş: *Davranış, hareket, fiil.*

1. Cevr itmek **işüñ** bendeñe her gāh Muḥammed
   Senden nice ḫᵛuşnūd ola Allāh Muḥammed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 28, Mısra 1). [işüñ, -üñ]*

2. Ṭolaşma kūyını giceler eksügüñ degül
   Ey meh ṣaḳın ki ṭutulup **işüñ** olur temām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 140, Mısra 6). [işüñ, -üñ]*
3. N'ola meydān-ı cehān içre ser-āmed geçine
   İşini başa çıḳarmışdur anuñ şemşīri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 220, Mısra 6). [işini, -i, -n, -i]*
4. Ḳapuñda ben de bir ʿabd-i ḳadīmem
   Elif gibi her **işde** müstaḳīmem *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 28). [işde, -de]*

iş başa düşdi: *Başkasının yardımından umudunu keserek işi kendisi yapma zorunda kalmak. (Tanyeri, 1999:152).*

1. İş başa düşdi gördi ki ʿışḳ-ıla kūhken
   Cānını virdi tīşe-i merge ṭutup seri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 210, Mısra 5). [iş başa düşdi, -di]*

ʿisā: *Hz. İsa peygamber.*

1. Enbiyādan saña Mūsā ümmet olmaḳ istedi
   Didi Ḥaḳ ʿ**Īsā** naṣībi oldı ol devlet hemān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 50). [ʿīsā,]*
2. Ya çıḳdı ḥażret-i Yūsuf derūn-ı maḥbesden
   Ya aġdı göklere ʿ**īsā** bu ṣaḥn-ı ġabrādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 12). [ʿīsā,]*

ʿişā vü bükūr: *Sabah ve akşam.*

1. Zeyn ide nitekim gül-i nesrīn
   Mütevālī olup ʿ**işā vü bükūr** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 76). [ʿişā vü bükūr,]*

ʿisā-dehān: *1.İsa ağızlı 2.İsa peygamber gibi ölüleri nefesiyle diriltme özelliğine sahip sevgili (mec).*

1. Benüm Mūsācıġum ʿ**İsā-dehānum**
   Raḳībüñle ṣan aḥvāl-i aḥibbā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 5). [ʿisā-dehānum, -um]*
2. Dil-i pejmürdemi gel eyle iḥyā
   Benüm Mūsācıġum ʿ**İsā-dehānum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 10). [ʿisā-dehānum, -um]*
3. Benüm Mūsācıġum ʿ**İsā-dehānum**
   Yed-i beyżā-durur ol sāʿīd-i sīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 15). [ʿisā-dehānum, -um]*

4. Sözüñ gūş iden eyler cānı teslīm

   Benüm Mūsācıġum ʿ**İsā-dehānum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 20). [ʿisā-dehānum, -um]*
5. Benüm Mūsācıġum ʿ**İsā-dehānum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 25). [ʿisā-dehānum, -um]*

ʿ**isā-dem:** *İsa nefesli.*

1. Emvāt-ı bāġı itmez idi zinde Ḫıżr-veş

   ʿİsā̲-demüñden ürmese dem dem be-dem nesīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 16). [ʿisā̲-demüñden, -üñ, -den]*

ʿ**isā-ı devrānum:** *Zamanın İsası.*

1. Göyiya sen gideli bir ten-i bī-cān oldum

   Eyle iḥyā beni ey ʿ**İsā-ı devrānum** gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 8). [ʿisā-ı devrānum, -um]*

ʿ**isā-ı zinde:** *Yaşayan İsa.*

1. Kim iḫtiyār iderse maḳām-ı tecerrüdi

   ʿİsā-ı zinde gibi refiʿü'l-mekān olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 10). [ʿisā-ı zinde, -de]*

ʿ**īsā-nefes:** *İsa nefesli (Hz. İsa'nın nefesinin ölüleri diriltecek etkide oluşu hatırlatılır) II yetenekli, hünerli.*

1. ʿİsā-nefes ü Ḫālīl-ḫullet

   Dānā-dil ü Dānyāl-ḥikmet *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 11). [ʿisā-nefes,]*

īsār idüp: *Serpmek, dökmek.*

1. Pür-dür idüp şadefleri īs̲ār içün saña

   Ṭutar kefinde ḫ∨āce-i ʿummān tabaḳ tabaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 95, Mısra 9). [īs̲ār idüp, -üp]*

īsār itdi: *Saçmak, dökmek; feda etmek.*

1. İtdi īs̱ār niçe dürr-i s̱emīn

   Döşenüp aṭlas üzre sīmīn ferş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 23). [ī̱s̱ār itdi, -di]*

isbāt ü delīl: *İspat ve kanıt.*

1. ʿAdl-ile dāduña lāzım degül **is̱bāt ü delīl**

   Ḫüccet-i behcet-i ḫūrşīde ne ḥācet bürhān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 39). [is̱bāt ü delīl,]*

ise: *Eklendiği cümleye koşul anlamı veren ek.*

1. Naḳd-i cānuñ vir metāʿ-ı ʿışḳa bu bāzārda

   Assı itsün dir **iseñ** ey ḫ∨āce ser-māyeñ saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 4, Mısra 4). [iseñ, -ñ]*

ise: *"ise" bağlacı.*

1. Geh ālām-ı raḳībān geh ḫumār-ı bāde-i hicrān

   Olur her ḳanda **ise** ʿāşıḳa bir derd-i ser peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 12). [ise,]*
2. Yāra yā Rab bilmezem kim şerḥ ide dil şerḥasın

   Cān mey-i şevḳıyla serḫ˅uş ʿaḳl **ise** ḥayrān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 102, Mısra 12). [ise,]*
3. Bī-vefā her-cāyīdür çün ol meh-i nā-mihribān

   Çeşme-i mihr **ise** de el yuduġ andan biz revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 2). [ise,]*

ise: *Ek fiilin şart eki (-sA) almış şekli.*

1. Ḳaldum şeb-i fürḳatde ḳara baḫtum ucından

   ʿArż itmez **iseñ** gün yüzüñ eyvāh Muḥammed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 28, Mısra 6). [iseñ, -n]*
2. Ḫavf itme müstaḳīm **iseñ** ey dil ṣırāṭdan

   Saʿy it ṭarīḳ-ı ʿışḳa ki rāh-ı hüdā budur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 58, Mısra 11). [iseñ, -n]*
3. Vaṣl-ı yār ister **iseñ** cān u seri terk it kim

   İremez menzile anlarla sebük-bār olmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 60, Mısra 3). [iseñ, -n]*
4. Ey Hüdāyī seng-diller cevrine ṣabr it yüri

   Muḥkem olsun dir **iseñ** gönlüñde ger bünyād-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 94, Mısra 14). [iseñ, -n]*

5. Eglenmez **ise** göñlüñ eger kūy-ı yāra var
   Yaʿnī ki seyr ü ṣoḥbet-i bāġ u bahāra gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 132, Mısra 7). [ise,]*
6. Yazmaḳdan **ise** nāme-i aʿmālümi melek
   Ḫūb idi yazsa kātib-i defter Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 145, Mısra 5). [ise,]*
7. Gel gel nasiḥaṭ-ister **iseñ** bu zamānede
   Bu ḫasta-ı belā-zede-i ḫāksārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 17). [iseñ, -n]*

isek: *Ek fiilin şart eki (-sA) almış şekli.*

1. Cān virmez **isek** yoluña girçekler içinde
   Bu ʿarṣada biz daʿvī-i ʿışḳuñda yalanuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 61, Mısra 9). [isek,]*
2. Ṣebtab-miṡālüz bu ṣebāngāh-ı fenāda
   Bir demde ki peydā **isek** ol demde nihānuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 61, Mısra 12). [isek,]*

isem: *Ek fiilin şart eki (-sA) almış şekli.*

1. Ey Hüdāyī olmasun ʿālemde adum Muṣṭafā
   Olmaz **isem** Kaʿbe-i vaṣlına ḳurbān Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 108, Mısra 10). [isem,]*

iṣfāhān u ʿiraḳı: *İsfihan ve Irak.*

1. Seyr ider **Iṣfāhān u ʿIraḳı** o ṣehsüvār
   ʿUṣṣāḳ evine bir dem inüp eylemez ḳarār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 49, Mısra 3). [iṣfāhān u ʿiraḳı, -ı]*

ʿīsī: *Hz. İsa peygamber.*

1. Ey ġamzesi Mūsī lebi ʿ**İsi** seni görse
   īmāna gele cümle Yahūdā vü Naṣārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 6, Mısra 5). [ʿisi,]*
2. ʿīsī gibi Hüdāyī kelāmuñda rūḥ var
   Göyā ki hem-dem-i dem-i Rūḥu'l-Emīn'sin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 176, Mısra 11). [ʿīsī,]*

iṣid: *Duymak.*

1. Ḳıṣṣa-ı derd ü ġamum **işidene** ḫᵛuş gelür

   Acıdur baḥr veli seyr ü temāşāsı leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 31, Mısra 5). [işidene, -en, -e]*
2. Çıḳ ṣalın serv gibi seyr idelüm reftāruñ

   Ġunca-ı ḳalbüm açılsun **işidüp** güftāruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 14). [işidüp, -üp]*

<u>işig-:</u> *Eşik II kapı, huzur, makam.*

1. Yıllardur **işigüñde** yatur ḫasta Hüdāyī

   Ḫālinden anuñ olmaduñ āgāh Muḥammed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 28, Mısra 9). [işigüñde, -(ü)ñ, -de]*
2. Ādem olmaḳ dileyen cennet **işigüñde** şehā

   Kendüyi ḫāk-veş ednā ṭutar aʿlā ṭutmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 62, Mısra 5). [işigüñde, -(ü)ñ, -de]*

<u>işig:</u> *Eşik II kapı, huzur, makam.*

1. İşigüñde n'ola ʿuşşāḳa itseñ būseñi himmet

   Ṭabībüm ḫastaya dārü'ş-şifāda virilür şerbet *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 20, Mısra 1). [işigüñde, -üñ, -de]*
2. Pīr-i muġān **işigin** yaṣdansa n'ola rindān

   Baş egmeyen sipihre bu āsitāna muḥtāc *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 22, Mısra 3). [işigin, -in]*
3. Oñmaduḳ başa elüñden ṭoḳına bir ṭaş diyü

   İşigüñde itlerüñle eylerem hengāmeler *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 48, Mısra 6). [işigüñde, -ün, -de]*
4. Cevr ü ḳahruñla Hüdāyī **işigüñ** terk itmek

   Olmaz ey yār-ı cefākār u sitemkār olmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 60, Mısra 9). [işigüñ, -(ü)ñ]*
5. İşiginden bendesin sürmek murād itmiş gibi

   Niçe günlerdür ki şāh-ı kām-rānum söylemez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 65, Mısra 7). [işiginden, -i, -n, -den]*
6. Çeşm-i Hüdāyī gibi sezādur **işigüñe**

   Bu nüh-ṣadef ola güher-efşān tabaḳ tabaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 98, Mısra 13). [işigüñe, -üñe]*
7. İşiginde dil ḫadīṯ-i şems-i ḫüsnin şerḥ ider

   Kaʿbe'de göyā oḳur medḥini Ḥasṣan Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 108, Mısra 7). [işiginde, -in, -de]*
8. Cemāli mihr-i enverden mücellādur Memi Şāhuñ

   İşigi çarḫ-ı aʿlādan muʿallādur Memi Şāhuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 120, Mısra 2). [işigi, -i]*

9. Seng-i mezār idinmege iç **işigüñ** ṭaşın

   Şaḳlar Hüdāyī başı ber-ā-ber Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 146, Mısra 13). [işigüñ, -üñ]*

10. Şād olur dil **işigüñ** aña mekān oldıġı'çün

    Sevinür mü'min olan yiri cinān oldıġı'çün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 165, Mısra 1). [işigüñ, -ün]*

11. Bunca ser-i ʿazīze yazuḳlar o serverüñ

    Farḳı yoġ **işiginde** sifāl-i kilābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 179, Mısra 10). [işiginde, -in, -de]*

12. Ḳabrümde **işigüñ** ṭaşın özler dil ölürken

    Görür kişi başı yaraġın vaḳt-i seferde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 194, Mısra 7). [işigüñ, -(ü)ñ]*

13. Yüz süriyü ṭavf ider ʿuşşāḳ **işigüñ** Kaʿbe'sin

    Döndiler ḳurbāna gelmiş ʿīd-i aḍḥā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 196, Mısra 5). [işigüñ, -(ü)ñ]*

14. İşigüñde tenüm ḳıl yāre yāre

    Olayın ḫıdmetüñde pāre pāre *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 205, Mısra 1). [işigüñde, -ün, -de]*

15. İşigini felege virmez ol şeh-i ḥüsnüñ

    Hüdāyī şol ki cehān içre ṭuydı ḳapuyı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 224, Mısra 9). [işigini, -i, -n, -i]*

16. Ol şāhdur ki farḳ-ı ferīḳ-ı ʿadūsınuñ

    Farḳı yoġ **işiginde** sifāl-i kilābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 28). [işiginde, -in, -de]*

17. İşigüñ ḳıble-gāh-ı pāk-bāzān

    Riḳābuñ ḳıble-gāh-ı ser-ferāzān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 9). [işigüñ, -ün]*

18. Hüdāyī ḳara ḳuluñdur yoluñda pāy-mālüñdür

    İşigüñ Kaʿbe'sinde nāleler eyler Bilāl'üñdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 18). [işigüñ, -(ü)ñ]*

19. Yoḳ-durur mi̱sli vilāyetde bugün Ḥayder gibi

    İşiginde ḳara ḳulıyam anuñ Ḳanber gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 10). [işiginde, -in, -de]*

20. Mihr **işiginde** bende-i zerrīn-külāhdur

    Şol dil-rübā ki nāmı anuñ Muṣlī Şāhdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 3). [işiginde, -in, -de]*

ʿisī-i devrānum: *Zamanın İsa'sı. (Ölüyü diriltmek bağlamında)* || *Sevgili.*

1. Derd-i hecrüñle helāk oldı Hüdāyī ḫasta

   Dirilür ānīde gel ey ʿ**İsī-i devrānum** gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 134, Mısra 10). [ʿisī-i devrānum, -um]*

ʿīsī-i huceste-nefes: *Şifalı nefesli İsa.*

1. Her ʿ**īsī-i ḫuceste-nefes** kim ẓuhūr ider
   Görseñ anuñ yanınca yürür bir ḥimārı var *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 44, Mısra 3). [ʿīsī-i ḫuceste-nefes,]*

ʿisī-i meryem: *Meryem'in İsa'sı, Hz. İsa Peygamber.*

1. Ṭabʿum Hüdāyī ḫāmeleri ḳıldı ḫᵛuş-kelām
   ʿİsī-i Meryem eyledi göyā ʿiẓāmı ḥayy *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 229, Mısra 12). [ʿisī-i meryem,]*

ʿisī-i pākīze-nefes: *Nefesi temiz İsa.*

1. Ṭoġdı şan ʿ**İsī-i pākīze-nefes** Meryem'den
   Ṭoldı şavḳ-ıla bu deyr-i felek-i heft-eyvān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 3). [ʿisī-i pākīze-nefes,]*

ʿīsī-i zamāne: *Zamanın İsa'sı. (Ölülere can verme bağlamında).*

1. Öldüm ġamuñla zinde idüp ḫākden götür
   Ey ʿ**Īsī-i zamāne** yetiş Ḫıżr-var gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 6). [ʿīsī-i zamāne,]*

ʿişḳ derdidür: *Aşk derdi.*

1. Nabzumı gördi ṭabīb el çekdi gelmez yanuma
   ʿIşḳ derdidür bu derd saʿy eylemez dermānuma *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 18). [ʿişḳ derdidür, -i, -dür]*

ʿişḳ deryāsınuñ: *Aşk deryası.*

1. ʿĀşıḳuñ eşk ile bu dīde-i ġam-dīdeleri
   ʿIşḳ deryāsınuñ oldı ṣadef-i pür-güheri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 216, Mısra 2). [ʿişḳ deryāsınuñ, -sı, -nuñ]*

iskender: *I. MÖ 356-323 arasında yaşayan, Yunanistan, İran, Anadolu, Suriye ve Hindistan'ı ele geçirmiş olan büyük kumandan II. Büyük hükümdar.*

1. Mülk-i ḥüsne ṭayanup itme Hüdāyī'ye cefā
   N'oldı dārātı gör **İskender** ile Dārāb'uñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 113, Mısra 10). [iskender,]*
2. Mülk-i ʿadūya ṣal yüri **İskenderāne** tīġ
   Ḳaydāfe mülki gibi ḫarāb eyle ābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 35). [iskenderāne, -āne]*
3. Düşmen iḳlīmine ṣalsun ḳılıcın ol server
   Ḳaydefā mülkini aldı ṣu-y-ıla **İskender** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 12). [iskender, -üñ]*

iskender-i evreng-i nüh-eyvān-ı sipihr: *Göğün dokuz katlı tahtının İskenderi.*

1. Tā ki meh ide bu seyr üzre felekde devrān
   Tā ki **İskender-i evreng-i nüh-eyvān-ı sipihr** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 56). [iskender-i evreng-i nüh-eyvān-ı sipihr,]*

iskender-i vaḳt: *Zamanın İskender'i.*

1. Ṭut füta o sīmīn-tene **İskender-i vaḳt** ol
   Birbirine ḳat Aḳdeñiz'i Baḥr -i Siyāh'ı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 228, Mısra 5). [iskender-i vaḳt,]*

ʿişḳ-ı şīrīn'e: *Şîrîn'in aşkı.*

1. Ṭoldurup ḫūn-ı cigerden Bīsütun'uñ lālesin
   ʿIşḳ-ı Şīrīn'e içer Ferhād-ı miḥnet-zād ayaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 91, Mısra 4). [ʿişḳ-ı şīrīn'e, -e]*

ism-i aʿẓam: *En büyük, en yüce isim.*

1. İsm-i Aʿẓam ḥaḳı ol aña ola ḥırz-ı emān
   Bula günden güne yā Rab meh-i nev gibi kemāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 45). [ism-i aʿẓam,]*

ism-i aʿẓam: *En büyük, en yüce isim.*

1. Her ki taʿvīż-i duʿāñı yaza levḥ-i cāna
   İsm-i Aʿẓam ḥaḳı ol aña ola ḥırz-ı emān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 48). [ism-i aʿẓam,]*

isrāf: *Gereksiz yere harcamak, boşuna sarfetmek, lüzumundan fazla harcamak, savurganlık etmek.*

1. Naḳd-i cān virsem eyā ḫ∨āce ne ġam vuṣlat içün
   Māl kim yirine ṣarf olına **isrāf** mıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 54, Mısra 8). [isrāf,]*

ʿ**işret:** *Eğlence meclisi.*

1. ʿİşreti ʿālemi ḳo tā ki cinān içre saña
   Ebedi ʿayş naṣīb ide Ḫudā-ı mufżil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 35). [ʿişreti, -i]*

ʿ**işret ehlinüñ:** *Zevk ehli.*

1. Ṭutar eli görür gözidür ʿ**işret ehlinüñ**
   Mey-ḫāne içre sāġır-ı mey encümende şemʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 84, Mısra 3). [ʿişret ehlinüñ, -nüñ]*

ʿ**işretgeh:** *İçki içilip eğlenilen yer, meyhane.*

1. Çekmesün kūy-ı ḫarābāta gelüp zühhād ayaḳ
   Basmaṣun ʿ**işretgehe** ehl-i ṣafā der yad ayaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 91, Mısra 2). [ʿişretgehe, -e]*

ʿ**işret-sāz olmış:** *İşret yapmak.*

1. Sünbül ü gülden pür itmiş dāmenin gördüm seḥer
   Var-ısa olmış bu şeb gülşende ʿişret-sāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 87, Mısra 4). [ʿişret-sāz olmış, -mış]*

iste-: *(Bir şeye karşı) İstek duymak, (o şeyi) arzulamak, arzu etmek.*

1. Enbiyādan saña Mūsā ümmet olmaḳ **istedi**
   Didi Ḥaḳ ʿĪsā naṣībi oldı ol devlet hemān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 49). [istedi, -di]*

iste: *(Bir şeye karşı) İstek duymak, (o şeyi) arzulamak, arzu etmek.*

1. Ṭuymış şeker-lebüñden bir nükte ṭūṭī-i dil

   Fāş itmek **ister** ammā bir hem-zebāna muḥtāc *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 22, Mısra 6). [ister, -r]*
2. Ḳapu açup gün yüzin ʿarż eylese dilber ṣabāḥ

   İste ḥācet gök ḳapusı açılur dirler ṣabāḥ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 23, Mısra 2). [iste,]*
3. Çözsem dişümle şāne-ṣıfat ʿaḳd-i zülfüñi

   Her şeb Ḫudā'dan **istedügüm** dil-berā budur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 58, Mısra 8). [istedügüm, -düg, -üm]*
4. Vaṣl-ı yār **ister** iseñ cān u seri terk it kim

   İremez menzile anlarla sebük-bār olmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 60, Mısra 3). [ister, -r]*
5. Çıḳmaġ **ister** itmez oldı cān bedenle imtizāc

   İdeli aġyār-ı bed-ḫāh-ıla cānān İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 15). [ister, -r]*
6. Ol servi çekmek **istese** n'ola Hüdāyī sīneye

   Cān gülşeninde yaraşur nāzük nihāli Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 110, Mısra 9). [istese, -se]*
7. Baş açup **isteyelüm** tīġını yāruñ Ḫaḳ'dan

   Ser-i bī-devlete ḳıl anı müyesser diyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 3). [isteyelüm, -y, -elüm]*
8. Ẓulm-i çeşmüñ cānına geçmiş hilāl olmış kaşuñ

   Düşmek **ister** dem be-dem şemşīr-i bürrān üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 201, Mısra 8). [ister, -r]*
9. Dirhem-i eşki döküp vaṣluñı **ister** ʿuşşāḳ

   Ḫ∨āceler Yūsuf içün ṣanki dökerler mālı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 223, Mısra 3). [ister, -r]*
10. İsterem ṣu gibi ol servüñ olam pā-māli

    Kişinüñ himmeti kendine gerekdür ʿālī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 223, Mısra 1). [isterem, -r, -em]*
11. Ḥırḳa vü tāc-ıla gör ṣofī-i mülḥid-fiʿli

    Görmek **isterseñ** eger şekl-i ḫıred ḳāli *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 223, Mısra 8). [isterseñ, -r, -se, -ñ]*
12. Rāżīyam al naḳd-i cānı tek baña bir būse vir

    İstemezseñ al birine ey perī-ruḫsār iki *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 233, Mısra 8). [istemezseñ, -mez, -se, -n]*

istedügi gördi: *Aradığını bulmak.*

1. İstedügi demleri gördi ḳamu ehl-i ḥased

   Hey ne müşkil derd olur āh ayrılıḳ vāh ayrılıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 7). [istedügi gördi, -di]*

ister idüm: *Talep etmek, arzu etmek.*

1. Seng-i belāñı **ister idüm** baş açup senüñ
   Şükr-i Ḫudā ki ḳıldı müyesser Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 146, Mısra 3). [ister idüm, -r, -i, -dü, -m]*

istifhām olınırsa: *Soru sorulan, kendisine danışılan olmak.*

1. Dār-ı fürḳatde ḥāl-i bende-i zār
   Luṭf idüp olınırsa istifhām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 12, Mısra 12). [istifhām olınırsa, -ın, -ır, -sa]*

istiḥḳāḳ: *Hak etmek, hakkı olma, hak kazanma.*

1. Zekʸāt-ı vaṣluña aġyārı müstaḥaḳ göresin
   O deñlü yoḳ mı Hüdāyī ḳuluñda **istihḳaḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 92, Mısra 10). [istihḳaḳ,]*

istiḥkām buldı: *Yer bulmak.*

1. ʿAlem-i ḳubbesi ber-ḳuṭb-i felek
   Bürc-i rifʿatde buldı istiḥkām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 32). [istiḥkām buldı, -dı]*

istiḳāmet: *Doğru, dürüst.*

1. Sevüp bir serv-i bālāyı yolında **istiḳametle**
   Elif gibi diler göñlüm cehān içinde ferd olmaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 93, Mısra 7). [istiḳametle, -le]*

istiskā itmiş-idük: *Yağmur duası yapmak.*

1. Ḳaḥṭ-ı mādan niçe kez itmiş-idük istisḳā
   Tā ki āb-ı kerem-i Ḫaḳ'dan olavuz neşvān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 11). [istisḳā itmiş-idük, -miş, -i, -dü, -k]*

iştiyāk: *Büyük arzu duyma, özlem.*

1. Ḫˇān-ı vaṣluñ **iştiyāḳı** ʿāşıḳ-ı bī-çāreñüñ
   Gözlerin dörd eyledi cānā seg-i kūyuñ gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 211, Mısra 9). [iştiyāḳı, -ı]*

işüm bilürdüm: *Ne yapacağının farkında olmak.*

1. Yaturken ḫānem içre ġaflet itdüm ḳucmadum yārı
   Bilürdüm ben işüm düşse Hüdāyī bir daḫı furṣat *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 20, Mısra 10). [işüm bilürdüm, -ür, -dü, -m]*

ʿişyān: *Emre uymama, itaat etmeme, itaatsizlik etme, başkaldırma.*

1. Yoluñda ey bedr-i temām bildüm ḳamu noḳṣānumı
   Luṭf u mürüvvet kānısın ʿafv eyle gel ʿ**işyānumı** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 10). [ʿişyānumı, -umı]*

ʿişyān-ı ʿışḳ: *Aşk isyanı.*

1. Ġam beyābānında geşt itsem n'ola Mecnūn gibi
   Ḫalḳ içinde müttehim itdi beni ʿ**işyān-ı ʿışḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 102, Mısra 8). [ʿişyān-ı ʿışḳ,]*

it: *Etmek, eylemek.*

1. Göñlümi yıḳduñ yine yap ol şehüñ ʿışḳına kim
   Şaḳḳ idüp **itdi** yine bedr-i duruḫşān dürüst *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 18, Mısra 6). [itdi, -di]*

it: *Etmek, eylemek, yapmak.*

1. Bezm-i sürūr-encāmda şanma surāḥī ḳulḳulı
   Gül-gūn-ı mey **itdi** Süheyl mey-dāna girdi Ḫusrevā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 7, Mısra 6). [itdi, -di]*
2. Lebīne teşne geçen ʿāşıḳ-ı ḳadeh-peymā
   Ḳanar mı kāse-i gerdūnı **itse** keyl-i şarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 14, Mısra 8). [itse, -se]*
3. ʿIşḳ olsa bir göñülde **ider** āh-ı ātişin
   Dūdından añlanur eger od olsa ḫānede *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 192, Mısra 3). [ider, -er]*
4. Nāle vü feryād **idüp** ṭañ mı diyem her ṣubḥ u şām
   El-vedāʿ ey şehr-i feyż-i lā-yezālī el-vedāʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 19). [idüp, -üp]*

it: *Bildirmek.*

1. Şirār-ı āhum eyā meh şeb-i firāḳuñda
   Felekde çak yerini farḳ-ı Ferḳadān **itdi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 213, Mısra 6). [itdi, -di]*

it: *Köpek II sevgilinin kapısında bekleyenler, rakipler.*

1. Oñmaduḳ başa elüñden ṭoḳına bir ṭaş diyü
   İşigüñde **itlerüñle** eylerem hengāmeler *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 48, Mısra 6). [itlerüñle, -ler, -üñ, -le]*
2. İtleri içre baña gerçi ki bir ṭaş urdı
   Beni mümtāz-ı cehān eyledi beyne'l-aḳran *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 169, Mısra 9). [itleri, -ler, -i]*

iʿṭā kıldı: *Vermek.*

1. Ḥamdü li-llāh kim cehāna idüp elṭāf-ı ʿamīm
   Ḳıldı iʿṭā bir melek-sīret şehen şāh-ı ʿaẓīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 23, Mısra 2). [iʿṭā ḳıldı, -dı]*

ʿitāb idüp: *Ayıplamak, azarlamak II eziyet etmek.*

1. Ṣofī ʿ**itāb idüp** gözüme ḫor baḳma dir
   Ḥayvān ʿaceb degül mi ki insāna ṭaʿn ide *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 185, Mısra 3). [ʿitāb idüp, -üp]*

itdüg'içün: *Ettiği için.*

1. Āşinā-ı ehl-i dil ol kim dür oldı baḥr ile
   İtdüg'içün ḳaṭra-ı bārān-ı nīsān İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 8). [itdüg'içün,]*

iʿtibār bulmayıcak: *Kıymet, saygı görmek, yücelmek, makam, mevki sahibi olmak.*

1. Devr-i ruḫuñda bulmayıcaḳ iʿtibār şems
   Başını aldı eyledi terk-i diyār şems *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 75, Mısra 1). [iʿtibār bulmayıcaḳ, -ma, -y, -ıcak]*

iʿtibār itmez: *Değer ver, saygı göster.*

1. Vuṣlat-ı dünyāya ehl-i diller itmez iʿtibār
   Ol metāʿı böyle bī-raġbet iden hicrāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 50, Mısra 7). [iʿtibār itmez, -mez]*

<u>iʿtibār-ı çarh:</u> *Göğün yüksekliği.*

1. Birdür ḳatumda ẕillet-i dehr **iʿtibār-ı çarḫ**
   Yanumda berg-i terre degül sebze-zār-ı çarḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 24, Mısra 1). [iʿtibār-ı çarḫ,]*

<u>iʿtidāl:</u> *Ilık II ılıman.*

1. Bāġ-ı cināna döndi cehān **iʿtidāl-ile**
   İnṣāf u ʿadl-i ḫusrev-i gerdūn-cenābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 21). [iʿtidāl-ile, -ile]*

<u>iʿtidāl virdi:</u> *Denge sağlamak, ayar vermek.*

1. Bād-ı ʿadli ʿāleme şol deñlü virdi iʿtidāl
   Kim gülistān-ı cehān olmış-durur cennet-miṣāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 23, Mısra 9). [iʿtidāl virdi, -di]*

<u>iʿtikāf itse:</u> *Durmak.*

1. İʿtikāf itse Hüdāyī yeridür meykedede
   Şimdi bir muġ-beçe-i deyr-i muġāndur pīri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 220, Mısra 9). [iʿtikāf itse, -se]*

<u>iʿtimād:</u> *Teslimiyet, iman, güven.*

1. Dilde ʿaṣā-ı tīrüñedür **iʿtimādumuz**
   Çoḳdan ṣalardı ḫāke bizi hemçü sāye żaʿf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 89, Mısra 11). [iʿtimādumuz, -umuz]*

<u>itmām:</u> *Tamamlama, bitirme.*

1. Nitekim ide mihr-i zerrīn-cām
   Bezm-i ʿālemde devrini **itmam** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 12, Mısra 2). [itmam,]*

itmāmını gördi: *Tamamlandığını görmek.*

1. Ḥamdü li-llāh ki şāh-ı heft-iḳlīm
   Gördi itmāmını vü buldı merām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 66). [itmāmını gördi, -di]*

ittiḥād idelüm: *Birleşmek, birlik olmak.*

1. İki göñül bir olup çıḳṣun aradan ikilik
   Ḫᵛuş **ittiḥād idelüm** yaʿnī cism ü cān olalum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 137, Mısra 6). [ittiḥād idelüm, -e, -lüm]*

ʿiyān: *Açık, belli şekilde, aşikâr.*

1. Niçe bir esrār-ı ʿışḳın sīnede idem nihān
   Niçe bir esrār maḫfī olmaya günden ʿ**iyan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 14). [ʿiyan,]*

iz: *Ayak izi.*

1. Çeşmüm **izi** ṭozıyla bulur nūr u cilāyı
   Māl-ile ider kesb-i ṣafā merdüm-i zer-dār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 46, Mısra 5). [izi, -i]*

ʿiẕām: *Kemikler.*

1. Ṭabʿum Hüdāyī ḫāmeleri ḳıldı ḫᵛuş-kelām
   ʿİsī-i Meryem eyledi göyā ʿ**iẕāmı** ḥayy *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 229, Mısra 12). [ʿiẕāmı, -ı]*

ʿizār: *Yüz, yanak.*

1. Niçe minnet idüp bir būse cerr itdüm ʿ**izārından**
   Dirīġā virmedi bu ben faḳīre ol perī-ṣūret *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 20, Mısra 5). [ʿizārından, -ın, -dan]*
2. Başın kesseñ kesilmez zülfi senden
   Taʿalluḳ itmiş ol zībā ʿ**iẕāra** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 205, Mısra 4). [ʿiẕāra, -a]*

iʿzāz eyler: *Ağırlama.*

1. Sen büt-i Farḫārsın ol kāfir-i Hindū gibi
   Pāyuña yüzler sürüp eyler saña iʿzāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 87, Mısra 8). [iʿzāz eyler, -r]*

iẓhār itmede: *Göstermemek, açığa vurmamak.*

1. Āh-ı serd olup dem-ā-dem mihrin **iẓhār itmede**
   ʿĀşıḳ-ı ṣādıḳ geçer dildāruma beñzer ṣabāḥ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 23, Mısra 7). [iẓhār itmede, -me, -de]*

iẓhār ḳıldı: *Görünmek, ortaya çıkmak.*

1. Envār-ı ruḫın ḳıldı sevād-ı ḫaṭı iẓhār
   Şerḥ oldı ṣanasın ki Meşābīh ü Meşārıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 99, Mısra 7). [iẓhār ḳıldı, -dı]*

ʿizz ü cāha: *Makam ve mevki.*

1. Gönlüm ne ʿ**izz ü cāha** ne ḫānmāna muḥtāc
   İki cehānda ancaḳ bir yār-ı cāna muḥtāc *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 22, Mısra 1). [ʿizz ü cāha, -a]*

ʿizz ü cāhı: *Makam ve mevki.*

1. Terk idüp ʿ**izz ü cāhı** şimdi budur
   Dil-i bī-ġıllda ārzū-ı merām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 12, Mısra 17). [ʿizz ü cāhı, -ı]*

ʿizz ü nāz-ıla: *Kudret ve naz.*

1. Ṣalınṣun ʿ**izz ü nāz-ıla** leṭāfet bostānında
   Nihāl-i ḳaddi bir serv-i dil-ārādur Memi Şāhuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 120, Mısra 3). [ʿizz ü nāz-ıla, -ıla]*

ʿizzet: *Değer, ululuk, yücelik.*

1. Eyā Mıṣr-ı dile biñ ʿ**izzet-ile** Yūsuf-ı ṣānī
   Gelüp dārü's-sürūr itseñ n'ola bu beyt-i aḥzānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 9). [ʿizzet-ile, --ile]*
2. Umaruz yine gele ṣıḥḥat-ile devlet-ile
   Kām-rān eyleye Ḥaḳ ʿ**izzet-ile** rifʿat ile *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 28). [ʿizzet-ile, --ile]*

ʿizzet buldı: *İtibar görmek, değer, saygı ve hürmet görmek, yücelmek.*

1. ʿĀşıḳ ol cān u dili ḳurtar ḳuyūd-ı dehrden
   Buldı ʿizzet itdi Yūsuf ehl-i zındānı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 79, Mısra 12). [ʿizzet buldı, -dı]*

ʿizzet idüp: *Saygı göstermek, hürmet etmek.*

1. Dile geldükce ġamı ʿ**izzet idüp** Yūsuf-vār
   Bizi bi'llāhi ḳoyup gitme birāder diyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 7). [ʿizzet idüp, -üp]*

jāle: *Çiğ (Sabah vakti yaprak ve çimenlerde oluşan su damlacıkları.).*

1. Bülbül terāne-sāzı olup kendi kāse-bāz
   Devşürdi **jāle** dirhemini bī-şümār gül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 135, Mısra 4). [jāle,]*
2. Havāyī oldı Hüdāyī seḥerde **jāle** gibi
   Görince ol yañaġı āfitābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 171, Mısra 13). [jāle,]*
3. Ġamuñla aġlayu aġlayu öldi nergis ü lāle
   Döküldi gözlerinüñ nūrı ṣanma andaġı **jāle** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 199, Mısra 2). [jāle,]*
4. Görince pertev-i mihr-i cemālin ol māhuñ
   Havāya münḳalib oldum seḥerde **jāle** gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 218, Mısra 8). [jāle,]*
5. Ṭoldurdı **jāle** lāleyi dürr-i ḫᵛuş-āb-ıla
   Sāḳī pür eyle sāġarı laʿl-i müẕābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 17). [jāle,]*

jāle-veş: *Çiy tanesi gibi.*

1. Ḳalb-i Hüdāyī ʿışḳ ile olsa hevāyī tañ mıdur
   Ceẕb itdi anı **jāle-veş** mihr-i cemāli Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 111, Mısra 10). [jāle-veş,]*

jeng ṭutmış: *Paslanmak.*

1. Ey Hüdāyī ḳanı cām-ı dil-güşā-ı laʿl-i yār
   Jeng ṭutmış tīga döndi bu dil-i ġamnāḳümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 67, Mısra 14). [jeng ṭutmış, -mış]*

jeng-i çimen: *Çimen pası.*

1. Gün yüzüñle niçe bir ṭutıla āyīne-i āb
   Gāh olur kim ṭutar anuñ yüzini **jeng-i çimen** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 166, Mısra 6). [jeng-i çimen, -ar]*

ḳabaġ: *Kadeh, içki kabı.*

1. Olur ʿışḳ ehlinüñ her dem dili pür-ḫūn gözi pür-nem
   Belī rindānuñ olmaz kim mey-i gül-gūn **ḳabaġında** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 203, Mısra 6). [ḳabaġında, -ın, -da]*

ḳabā-ı ḳaysere: *Bizans cübbesi.*

1. Şevḳuñla şol ki gögsine farḳına yaḳdı key
   Baḳmaz **ḳabā-ı Ḳaysere** giymez külāh-ı Key *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 229, Mısra 2). [ḳabā-ı ḳaysere, -e]*

ḳabaḳ ḳabaḳ: *Kadeh kadeh.*

1. Bülbül ʿaceb mi mest-i ḫarāb olsa ġuncalar
   Bezm-i bahāra bāde getürdi **ḳabaḳ ḳabaḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 97, Mısra 4). [ḳabaḳ ḳabaḳ,]*

kaʿbe: *Müslümanlarca kutsal kabul edilen Mekke'de bulunan bina.*

1. Üftādeler ki düşe dura kūyuña gider
   Ḥüccācdur ki **Kaʿbe'ye** varur ḳonaḳ ḳonaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 97, Mısra 10). [kaʿbe'ye, -'ye]*
2. Laḥẓa geçmez ki müjeñ tīri göñülden geçmez
   Kaʿbe'dür cilvegehī ṭayy-ı mekān eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 103, Mısra 8). [kaʿbe'dür, -dür]*
3. İşiginde dil ḥadīṯ-i şems-i ḥüsnin şerḥ ider
   Kaʿbe'de göyā oḳur medḥini Ḥasṣan Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 108, Mısra 8). [kaʿbe'de, -de]*
4. Kaʿbe ḳapusında n'ola her şām idersem zemzeme
   Sevdāsı düşdi başuma oldum Bilāli Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 111, Mısra 5). [kaʿbe,]*
5. Şām-ı ġamda **Kaʿbe** kūyuñ saʿyin itsem ey ḫālīl
   Meşʿal-i nūr-ı ruḫuñdur reh-numūnı çeşmümüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 123, Mısra 5). [kaʿbe,]*
6. Kaʿbe kūyuñda iki çeşme revān itmek-içün
   Şu terāzūlarıdur dīde-i ḫūn-pāş degül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 129, Mısra 9). [kaʿbe,]*
7. Ey ḫālīlüm **Kaʿbe** ḥaḳḳı ḳıbleden dönsün yüzüm
   Ḳaşlaruñdan ġayrı ger var-ısa mescūdum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 138, Mısra 3). [kaʿbe,]*

8. O ġunca **Kaʿbe** yüzinden niḳābın itmedi refʿ
   Açılmadı aradan bu ḥicābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 171, Mısra 5). [kaʿbe,]*
9. Yüz süriyü ṭavf ider ʿuşşāḳ işigüñ **Kaʿbe'sin**
   Döndiler ḳurbāna gelmiş ʿīd-i aḍḥā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 196, Mısra 5). [kaʿbe'sin, -si, -n]*
10. Zülfi nesīmi **Kaʿbe** yüzinden güẕār idüp
    Āfāḳı bād-ı ḳıble gibi ḫuş-dem eyledi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 222, Mısra 3). [kaʿbe,]*
11. Tā **Kaʿbe** kapuñda ola ol ḫāk
    Āsūde çü ḳudsiyān-ı eflāk *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 41). [kaʿbe,]*
12. Hüdāyī ḳara ḳuluñdur yoluñda pāy-mālüñdür
    İşigüñ **Kaʿbe'sinde** nāleler eyler Bilāl'üñdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 18). [kaʿbe'sinde, -si, -n, -de]*

kaʿbe': *Müslümanlarca kutsal kabul edilen Mekke'de bulunan bina.*

1. Ruḫuñ gülzārı güller üzre nergislerle zeyn olmış
   Cemālüñ **Kaʿbe'sin** her çeşme görmek farż-ı ʿayn olmış *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 6). [kaʿbe'sin, -si, -n]*

kaʿbe-i cān: *Gönül ve can Ka'be'si.*

1. Cemālüñ **Kaʿbe-i cān** ḥācibeynüñ ḳıble-i dildür
   Ṣaf-ı ehl-i ṣafā cāna anuñ'çün saña māyildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 57, Mısra 1). [kaʿbe-i cān,]*

kaʿbe-i cān: *Gönül Kabesi.*

1. Cemālüñ **Kaʿbe-i cān** hacibeynüñ ḳıble-i dildür
   Ṣaf-ı ehl-i ṣafā cāna anuñ'çün saña māyildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 57, Mısra 1). [kaʿbe-i cān,]*

kaʿbe-i ḫüsnüñde: *Güzellik Kaʿbe'si; sevgilinin güzelliği, güzel olan bütün vücudu.*

1. Kaʿbe-i ḫüsnüñde bāl açmış ider pervāz zülf
   Oldı göyā bir Ḥicāzī bī-bedel şeh-bāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 86, Mısra 1). [kaʿbe-i ḫüsnüñde, -üñ, -de]*

kaʿbe-i kalbümi: *Kalb Kabe'si, gönül.*

1. Kaʿbe-i ḳalbümi gel yıḳma Ḫālīlüm şimdi
   Bir zamān kendü elüñle yapılan ḫānedür o *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 184, Mısra 3). [kaʿbe-i ḳalbümi, -üm, -i]*

kaʿbe-i kūy-ı ṣafā-baḥşına: *Safa veren sokağının Kabesi.*

1. Kaʿbe-i kūy-ı ṣafā-baḫşına çün saʿy itdüñ
   Yüri ey eşk-i revān yolda gerekdür yol eri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 216, Mısra 5). [kaʿbe-i kūy-ı ṣafā-baḫşına, -ın, -a]*

kaʿbe-i kūyına: *(Sevgilinin) Kabe'ye benzetilen mahallesi, bulunduğu yer.*

1. Kaʿbe-i kūyına saʿy itsem Hüdāyī şām-ı ġam
   Her şirārı āhumuñ necm-i hüdādur dīdeye *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 202, Mısra 9). [kaʿbe-i kūyına, -ın, -a]*

kaʿbe-i kūyında: *(Sevgilinin) Kabe'ye benzetilen mahallesi, bulunduğu yer.*

1. ʿAceb mi **Kaʿbe-i kūyında** ḳurbān eylesem cānı
   Cemāl-i bā-kemāli ʿīd-i ażḥādur Memi Şāhuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 120, Mısra 7). [kaʿbe-i kūyında, -ın, -da]*

kaʿbe-i kūyını: *(Sevgilinin) Kabe'ye benzetilen mahallesi, bulunduğu yer.*

1. Dil ṣafā-y-ıla ider **Kaʿbe-i kūyını** ṭavāf
   Şanki ḥācīdur ider saʿy-i tek ü pūy-ı Ḥarem *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 142, Mısra 5). [kaʿbe-i kūyını, -ın, -ı]*

kaʿbe-i kūyuñda: *(Sevgilinin) Kabe'ye benzetilen mahallesi, bulunduğu yer.*

1. Ḳana ġarḳ olsa tenüm ola ġarīḳ-ı raḥmet
   Tek beni **Kaʿbe-i kūyuñda** sen eyle ḳurbān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 168, Mısra 6). [kaʿbe-i kūyuñda, -uñ, -da]*
2. Kaʿbe-i kūyuñda ḳurbān ol diseñ ʿāṣıḳlara
   Tañrı ḥaḳḳı ey ḫalīlüm ḳan olur ḳan üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 200, Mısra 5). [kaʿbe-i kūyuñda, -uñ, -da]*

kaʿbe-i mensūr: *Akın akın Kabe'ye gelme.*

1. Ol perī perde-nişīn olduġınuñ sırrı bu kim
   Gele ḫalḳ ayaġına **Kaʿbe-i menşūr** gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 236, Mısra 4). [kaʿbe-i menşūr,]*

kaʿbe-i muʿallādan: *Yüce Kabe.*

1. Ṣafā-ı ḳalbi görinür cemāl-i pākinde
   Miṣāl-i nūr-ı nebī **Kaʿbe-i muʿallādan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 18). [kaʿbe-i muʿallādan, -dan]*

kaʿbe-i ruḥsāruñı: *(Sevgilinin) Kabe gibi olan yüzü.*

1. Göreyin **Kaʿbe-i ruḫsāruñı** pür-nūr olsun
   Görsün erbāb-ı ṣafā şevḳ-ıla mesrūr olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 1). [kaʿbe-i ruḫsāruñı, -uñ, -ı]*

kaʿbe-i vaṣlına: *Kavuşma kabesi.*

1. Ey Hüdāyī olmasun ʿālemde adum Muṣṭafā
   Olmaz isem **Kaʿbe-i vaṣlına** ḳurbān Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 108, Mısra 10). [kaʿbe-i vaṣlına, -ın, -a]*

kaʿbe-i vaṣluñ-durur: *Kavuşma kabesi.*

1. Ey leṭāfet mülkinüñ sulṭānı Maḥmūd'um benüm
   Kaʿbe-i vaṣluñ-durur Aḳsā-ı maḳṣūdum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 138, Mısra 2). [kaʿbe-i vaṣluñ-durur, -uñ, -durur]*

kaʿbe-i vuṣlatda: *Kavuşma Kabe'si.*

1. Görse dil mihr-i ruḫuñ **Kaʿbe-i vuṣlatda** müdām
   Ṣām-ı hicrān gelüp olmasa arada ḫāyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 131, Mısra 3). [kaʿbe-i vuṣlatda, -da]*

kaʿbetu'llāh: *Allah'ın evi II. Kabe.*

1. Sen yüzi māhuñ olur laʿl-i şeker-ḫāsı leẕīẕ
   Kaʿbetu'llāhuñ olur niteki ḫurmāsı leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 31, Mısra 2). [kaʿbetu'llāhuñ, -uñ]*

kabil: *Mümkün, uygun olan.*

1. ʿAceb mi raḳṣ u simāʿa gitürse ḥāl ehlin
   Ḥadīṯ-i şiʿr-i Hüdāyī simāʿa **ḳābildür** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 39, Mısra 14). [ḳābildür, -dur]*

kabil: *Kabiliyetli.*

1. Fitnede merdüm-i çeşmüñ didüm olmış Ḳābil
   Ol perī-çihre gülüp didi ki insān **ḳābil** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 130, Mısra 2). [ḳābil,]*

kabil: *Hz. Adem'in büyük oğlunun adı.*

1. Dem-i evvelde ḳātil gerçi kim **Ḳābil** idi cānā
   Gözüñ cellādı yanında o bir şāgird-i ḳābildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 53, Mısra 7). [ḳābil,]*

kābil degüldür: *Mümkün değil.*

1. Boyını **ḳābil degüldür** müşk penhān eylemek
   Ḫaṭṭuñ esrārın n'ola keşf itse bu ġammāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 86, Mısra 5). [ḳābil degüldür, -dür]*
2. Benem ol mücrim ü ʿāṣī ki kitāb-ı günehüm
   Yazsalar ḥaşra degin şerḥe degüldür ḳābil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 72). [ḳābil degüldür, -dür]*
3. Emr-i Ḥaḳḳ ile ġazādayken gelüp sāḳī-i mevt
   Şundı bir pür-kāse kim **ḳābil degüldür** anı red *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 1, Mısra 4). [ḳābil degüldür, -dür]*

kābil olmış: *Yetenekli olmak.*

1. Fitnede merdüm-i çeşmüñ didüm olmış Ḳābil
   Ol perī-çihre gülüp didi ki insān ḳābil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 130, Mısra 1). [ḳābil olmış, -mış]*

kābil refīk bulmayup: *Uygun bir arkadaş bulmK.*

1. Bulmayup bir maḥrem-i rāz itmege ḳābil refīḳ
   Ḫālvetinde söyleşür kendiyle mecnūnān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 101, Mısra 11). [ḳābil refīḳ bulmayup, -ma, -y, -up]*

<u>kābile:</u> *Kabile.*

1. Her **ḳabīle** ider ṭavāfına saʿy
   Ḳıbleveş oldı ḳıble-gāh-ı enām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 23). [ḳabīle,]*

<u>ḳabr:</u> *Kabir, mezar.*

1. Ḳabrine Hüdāyī ġamuñ iltürse ʿaceb mi
   Ġurbetde gerekdür kişiye yār-ı muvāfıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 99, Mısra 13). [ḳabrine, -i, -ñ, -e]*
2. Ḳabrümde işigüñ ṭaşın özler dil ölürken
   Görür kişi başı yaraġın vaḳt-i seferde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 194, Mısra 7). [ḳabrümde, -üm, -de]*

<u>kabri evini:</u> *Kabir evi II Türbe.*

1. Aña īmāni-le Ḳur'ān'ı idüp hem-dem-i ḫāṣ
   Nūr-ı İslām ile **kabri evini** rūşen ḳıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 104). [kabri evini, -in, -i]*

<u>kabr-i muḥammed'i:</u> *Muhammed'in kabri.*

1. Tārīḫini Hüdāyī-i dāʿī didi anuñ
   Ḳabr-i Muḥammed'i ide pür-nūr ol Mücīb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 6, Mısra 4). [ḳabr-i muḥammed'i, -i]*

<u>ḳabūl eylemeyen:</u> *Kabul etmek.*

1. Meẕheb-i ʿışḳı **ḳabūl eylemeyen** ḳavme şehā
   Tīr-bārān-ı müjeñ oldı belā-ı nāzil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 131, Mısra 7). [ḳabūl eylemeyen, -me, -y, -en]*

<u>ḳabūl eyler:</u> *Kabul etmek.*

1. Eyler ʿadū-ı ehrimenüñ daʿvetin ḳabūl
   Benden ḳaçar perī gibi āh o bucaḳ bucaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 98, Mısra 5). [ḳabūl eyler, -r]*

ḳabūl it: *Onaylamak, benimsemek.*

1. Luṭf idüp tuḥfemi **ḳabūl it** kim
   Seni maḳbūl ide o Sübḥān'um *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 81). [ḳabūl it,]*

ḳabūl itmedi: *Onaylamak, benimsemek.*

1. Nefsüme her ne ḳadar ʿarż idegördüm zühdi
   Ḳayil olmadı **ḳabūl itmedi** bir nā-ḳābil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 76). [ḳabūl itmedi, -me, -di]*

ḳabūl-i pend eyler: *Öğüt dinlemek.*

1. Ne bend ü baġ ṭutar ne **ḳabūl-i pend eyler**
   Cünūn-ı ʿışḳa uyar şol ki merd-i ʿāḳıldur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 39, Mısra 7). [ḳabūl-i pend eyler, -r]*

kabūlüñ olmadı: *Kabul görmek.*

1. Ḳıldum ṭapuña secdeler olmadı ḳabūlüñ
   Döndüm aña kim geçmeye maḳbūle namāzı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 234, Mısra 3). [ḳabūlüñ olmadı, -ma, -dı]*

kaç-: *(Birinden veya bir şeyden) Kurtulmak için süratle uzaklaşmak.*

1. Ne vücūd-ile gelür tīġuña ḳarşu aʿdā
   Gözlesün **ḳaçmaġa** şimden girü mülk-i ʿademi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 235, Mısra 6). [ḳaçmaġa, -mak, -a]*
2. Gözlesün **ḳaçmaġa** mülk-i ʿademi şāh-ı fereng
   Ḳapudan big sefere oldı saʿādetle revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 19). [ḳaçmaġa, -mak, -a]*

kaç: *(Birinden veya bir şeyden) Kurtulmak için süratle uzaklaşmak.*

1. Ḳaçar perī gibi benden açup o şeh dāmen

   Melek-durur ṣanasın uçmaġa açar şeh-per *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 42, Mısra 7). [ḳaçar, -ar]*
2. Eyler ʿadū-ı ehrimenüñ daʿvetin ḳabūl

   Benden **ḳaçar** perī gibi āh o bucaḳ bucaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 98, Mısra 6). [ḳaçar, -ar]*
3. Perī-veşüm ne **ḳaçarsın** ki seyr-i gülzārı

   İden senüñle nihān u ʿayān ikimüz idük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 118, Mısra 3). [ḳaçarsın, -ar, -sın, -]*
4. Ḳad-i dü-tāmı görüp **ḳaçma** ṭoġrı sīneme gel

   ʿAdūlaruñ gözine tīr ile kemān olalum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 137, Mısra 7). [ḳaçma, -ma]*
5. Ḳaçsan ʿaceb mi sīneden ahū-ı Çīn'sin

   Nāz eyleseñ saña yaraşur nāzenīnsin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 175, Mısra 1). [ḳaçsan, -sañ]*
6. Tīrüñ hevādan inse **ḳaçar** ḫayl-i düşmenān

   Olur gürūh-ı dīv gürīzān şihābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 37). [ḳaçar, -ar]*

ḳaçan: *Her ne zaman.*

1. Şu kehrübā gibi beñzi ider ʿaḳīḳ-i Yemen

   Ḳaçan ki bürc-i ḳadehden ṭoġar Süheyl-i şarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 14, Mısra 6). [ḳaçan,]*
2. Ḳaşuñ kemānı **ḳaçan** ġamzeñ oḳlarını seper

   Ḳażāya uġraya kim eylemezse sīne siper *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 42, Mısra 5). [ḳaçan,]*
3. Merdüm-i dīdelerüm ḳanına ḳanmaz ġamzeñ

   Mest-i ḫūnī ki **ḳaçan** mey içe deryālar içer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 43, Mısra 4). [ḳaçan,]*
4. Āl içre rūy-ı Aḥmed-i Muḫtār'dur hemān

   Olsa seḥer şafaḳda **ḳaçan** āşikār şems *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 75, Mısra 14). [ḳaçan,]*

ḳad: *Boy II Sevgilinin boyu.*

1. Göricek şīve-i reftāruñı bildüm cāna

   Ḳadüñe serv-i revān dirler idi gerçek imiş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 76, Mısra 6). [ḳadüñe, -üñe]*
2. Çeng oldı **ḳadüm** pençe-i hicrānuñ elinden

   Nālem felege çıḳsa ne ġam anuñ elinden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 154, Mısra 1). [ḳadüm, -üm]*

3. Olmış benefşenüñ **ḳadi** ḫam ʿārıżı kebūd
   Żarb-ı ṭabanca-ı elem-i rūzgārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 173, Mısra 11). [ḳadi, -i]*
4. Ey niçe servüñ itdi **ḳadüñ** ḳadrini şikest
   Ey niçe ġunca defterini laʿlüñ itdi ṭay *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 229, Mısra 5). [ḳadüñ, -üñ]*
5. Olsun benefşe-veş **ḳadi** ḫam ġunca gibi lāl
   Her kim duʿāñı eylemeye şeyḫ ü şābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 55). [ḳadi, -i]*
6. Ḳadüñle ruḫlaruñ ey ġayret-i ḥūr
   Dıraḫt-ı Vādī-i Eymen'dür ol nūr *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 21). [ḳadüñle, -üñ, -le]*

kad benā: *Bina edilmiş.*

1. Ḳad benā mesciden aʿlā't-taḳvā
   Ḥaremeş muḥterem çü Beyt-i ḥarām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 17). [ḳad benā,]*

kadar: *"ölçüsünde, derecesinde" anlamında edat.*

1. Yārā-ı taḥammül ḳomadı dāġ-ı firāḳa
   Tīġuñ şu **ḳadar** yaraladı sīnemi yārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 2, Mısra 8). [ḳadar,]*

kadar: *"Derecesinde, ölçüsünde, gibi" anlamlarına gelen edat.*

1. Şol **ḳadar** tatlu gelür teşne Hüdāyī'ye lebüñ
   Ḫıżr'a gelmez o **ḳadar** Çeşme-i Ḥayvān'ı leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 30, Mısra 9). [ḳadar,]*
2. Şol **ḳadar** tatlu gelür teşne Hüdāyī'ye lebüñ
   Ḫıżr'a gelmez o **ḳadar** Çeşme-i Ḥayvān'ı leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 30, Mısra 10). [ḳadar,]*
3. Besdür bu **ḳadar** rāz-ı dilüñ açma Yetīmā
   Esrāruñı fāş itmege iʿcāza mı düşdün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 240, Mısra 9). [ḳadar,]*

kadd: *Boy II Sevgilinin boyu.*

1. Ol iki zülf-i müşk-sā itdi şikeste ḫālümüz
   Eyledi **ḳaddümüz** dü-tā ḳıldı dü-mū saḳalumuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 71, Mısra 2). [ḳaddümüz, -üm, -üz]*
2. Ṭūbā'dan olsa **ḳaddi-le** ʿālī ʿaceb midür
   ʿUlvī-durur ṭabiʿati şol kim ola laṭīf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 90, Mısra 5). [ḳaddi-le, -ile]*

3. Himmetde **ḳaddi** gibi bülend ola rāstı
   Çün sāye serv yanına düşdükce pest ola *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 206, Mısra 3). [ḳaddi, -i]*
4. Āl ile almaz idüñ göñlin Hüdāyī bendeñüñ
   Ḳāmetüñ cāna elif **ḳaddüñ** eger lām olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 207, Mısra 10). [ḳaddüñ, -+üñ]*
5. İriş **ḳaddinde** zülfine nigāruñ
   Dilerseñ kesb-i ʿömr-i cāvidānī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 225, Mısra 5). [ḳaddinde, -in, -de]*
6. ʿArż itme yāra **ḳaddüñi** dīvār-ı bāġdan
   Ey serv bir iş eyleme ḥaddüñden aşırı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 230, Mısra 11). [ḳaddüñi, -ü(ñ), -i]*
7. İki çeşmüñ nergis-i gülzār-ı mā zāġa'l-başar
   Vey ki **ḳaddüñ** fe'staḳim bustānına serv-i revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 64). [ḳaddüñ, -üñ]*
8. Gerçi Ṭūbā **ḳaddüñüñ** düşmez zemīne sāyesi
   Ḫ̔uş geçer sāyeñde sulṭānum ḳamu pīr ü cevān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 65). [ḳaddüñüñ, -ü, -ñüñ]*

ḳadd-i bālā: *Uzun boy.*

1. Şecer-i Vādī-i Eymen'dür o **ḳadd-i bālā**
   Berḳ urur anda ṣan ol ātiş-i sūzān üsküf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 88, Mısra 7). [ḳadd-i bālā,]*

ḳadd-i belend: *Uzun boy.*

1. Tuġlar perçem-i pür-ḫam ʿalem ol **ḳadd-i belend**
   Anuñ altun başıdur ey şeh-i ḫūbān üsküf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 88, Mısra 11). [ḳadd-i belend,]*

ḳadd-i dil-āvīze: *Gönüle asılı uzun boy.*

1. Zülfüñde gören piste gibi dilleri beste
   Ol **ḳadd-i dil-āvīze** ṣanavber dise lāyıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 99, Mısra 6). [ḳadd-i dil-āvīze,]*

ḳadd-i elif: *Elif boy.*

1. Bir **ḳadd-i elif** ʿışḳını bilsem n’ola ancaḳ
   ʿAyb olmaya zāhid ki hüner bir gerek erde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 194, Mısra 5). [ḳadd-i elif,]*

ḳadd-i ser-feräz: *Boyunun uzunluğu.*

1. Bu **ḳadd-i ser-ferāz** ile bugün serv-i çimensin sen
   Leb-i cān-baḫşuñ ile ḫusrev-i şīrīn-dehensin sen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 5). [ḳadd-i ser-ferāz,]*

ḳaddümüzi bükdi: *Belini bükmek.*

1. Evżāʿı felek **ḳaddümüzi bükdi** Hüdāyī
   Pīr itdi bizi bir ḳarınuñ şīve vü nāzı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 234, Mısra 13). [ḳaddümüzi bükdi, -di]*

ḳadem başduñ: *Ayak basmak.*

1. Luṭf idüp yüzüme **ḳadem başduñ**
   İrdi eflāke ḳadr ü ʿunvānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 43). [ḳadem başduñ, -du, -ñ]*

ḳadem-i yāra: *Sevgilinin ayağı.*

1. Ey dīde olursın **ḳadem-i yāra** güher-pāş
   Çün sāḡır-ı şahbā göreyin görme acı yaş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 78, Mısra 1). [ḳadem-i yāra, -a]*

ḳademüñ bas: *Ayak basmak II Ayak altına almak.*

1. Yüzüme ṭur **ḳademüñ bas** gel ey yüzi Kaʿbe
   Ṭolarsa gözlerümüñ şīşesi ḳayurmaz ḳum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 136, Mısra 3). [ḳademüñ bas,]*

ḳad-i āzādına: *Kusursuz boy.*

1. Ruḫınuñ ṭāġdārı olmaz-ısa lāle ṭāġīdur

   Ḳad-i āzādına serv olmaz-ısa bende bāgīdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 41, Mısra 2). [ḳad-i āzādına, -ın, -a]*

kad-i bālāña: *Uzun boylu dilber.*

1. Şöyle beñzer **ḳad-i bālāña** irişmek dilemiş

   Ḫaylī tolaşması var serve yine yāsemenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 125, Mısra 5). [ḳad-i bālāña, -n, -a]*

ḳad-i bālāya: *Uzun boylu dilber.*

1. N'ola reşk eylese Ṭūbā o **ḳad-i bālāya**

   Bu meşeldür ḥased ednādan olur aʿlāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 188, Mısra 1). [ḳad-i bālāya, -y, -a]*

ḳad-i dü-tāmı görüp: *İki büklüm olmak.*

1. Ḳad-i dü-tāmı görüp ḳaçma ṭoġrı sīneme gel

   ʿAdūlaruñ gözine tīr ile kemān olalum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 137, Mısra 7). [ḳad-i dü-tāmı görüp, -üp]*

ḳadīm: *Eski.*

1. Ḳadīmi āşināñı luṭf-ıla yād eyle yad itme

   Cefā irmez mi pāyāna nihāyet yoḳ mı hicrāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 7). [ḳadīmi, -ī]*

ḳadīmī: *Eski.*

1. Görme agyār-ıla Hüdāyī'yi bir

   Bu **ḳadīmī** ḳuluñdur ol ḥadīṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 21, Mısra 10). [ḳadīmī,]*

kādir: *Muktedir, gücü yetme.*

1. Ümīdüm bu vefādan ola ḳalbüñde eser peydā
   Ḫudā **ḳādirdür** eyler seng-i ḫārādan güher peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 2). [ḳādirdür, -dür]*

ḳādir-i ferd u eḥad: *Allah.*

1. Nūş idüp anı geçüp gitdi riyāż-ı cennete
   Raḥmet ide rūḥına ol **Ḳādir-i Ferd u Eḥad** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 1, Mısra 6). [ḳādir-i ferd u eḥad,]*

ḳadr: *Ar. Değer, itibar, haysiyet,.*

1. Gökdedür ḳullaruñuñ **ḳadr-ıla** başı yeridür
   Devletüñde giye Behrām-ıla Keyvān üsküf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 88, Mısra 3). [ḳadr-ıla, -ıla]*
2. Seng-i rehüñe yüz sürenüñ ḳıymetini bil
   Zīrā zer-i nābuñ bilinür **ḳadri** meḥekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 159, Mısra 8). [ḳadri, -i]*
3. Ey niçe servüñ itdi ḳadüñ **ḳadrini** şikest
   Ey niçe ġunca defterini laʿlüñ itdi ṭay *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 229, Mısra 5). [ḳadrini, -i, -n, -i]*

ḳadr ü iʿtibāruñ: *Değer ve saygınlık görmek, kıymeti bilinmek.*

1. Eger Cem görse **ḳadr ü iʿtibāruñ**
   Olurdı meclisüñde cürʿa-ḫāruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 13). [ḳadr ü iʿtibāruñ, -uñ]*

ḳadr u rifʿatle: *İtibar ve yücelik.*

1. Aġsa gökler yüzine meh gibi goy-ı şerefüñ
   Ḳadr u rifʿatle müdām olsañ eger rūşen-dil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 20). [ḳadr u rifʿatle, -le]*

ḳadr ü ʿunvānum: *Şan ve şöhret.*

1. Luṭf idüp yüzüme ḳadem başduñ
   İrdi eflāke **ḳadr ü ʿunvānum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 44). [ḳadr ü ʿunvānum, -um]*

kadre irdi: *Kadir gecesine erişmek, kutlu bir güne erişmek; amacına ulaşmak.*

1. Ḳadre irdi bu şeb bi-ḥamdi'llāh
   Nūr gösterdi baña Yezdān'um *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 27). [ḳadre irdi, -di]*

kadre irsün: *Kıymete binmek, değerli olmak.*

1. Gel Hüdāyī bendeñe ey vālī-i mülk-i cemāl
   Ḳadre irsün nūr görsün dīde-i bīdārumuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 69, Mısra 10). [ḳadre irsün, -sün]*

kadri bilinür: *Kıymeti, değeri bilinmek.*

1. İḫlāṣumı bilmek dileseñ ṣun mey-i laʿlüñ
   Zīrā zer-i nābuñ bilinür ḳadri meḥekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 153, Mısra 4). [ḳadri bilinür, -in, -ür]*

kadr-i refīʿ-i āyīne-i meh: *Ay aynasının yüksek değeri.*

1. Açsa ruḫın kesād ola bāzār-ı germ-i mihr
   Ḳadr-i refīʿ-i āyīne-i meh şikest ola *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 206, Mısra 6). [ḳadr-i refīʿ-i āyīne-i meh,]*

kadr-i sāfil: *Aşağı değer.*

1. Baḳma bir mūra ḥaḳāretle ki yanında Ḥaḳ'uñ
   Bir-durur rütbe-i aʿlā-y-ıla **ḳadr-i sāfil** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 18). [ḳadr-i sāfil,]*

kadrüñ bilmedük: *Kadrini, değerini bilmek.*

1. Bilmedük ḳadrüñ anuñ'çün bizden itdüñ inḳiṭāʿ
   El-vedāʿ ey şehr-i feyż-i lā-yezālī el-vedāʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 3). [ḳadrüñ bilmedük, -me, -dük]*

kafes: *Hayvanlar için aralıklı tel, metal veya ağaç çubuklardan yapılmış taşınabilir bölme.*

1. Fürḳatinden ey göñül ḳurtarmaz efgānuñ seni
   Bülbüli itmez **ḳafesden** āh u efgānı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 79, Mısra 6). [ḳafesden, -den]*

ḳafeṣ-i ṣayrefī: *Sarraf kafesi.*

1. Dükkān-ı cevherī **ḳafeṣ-i ṣayrefī** gibi
   Vardur gözümde dürr-ile mercān tabaḳ tabaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 95, Mısra 11). [ḳafeṣ-i ṣayrefī,]*

ḳafes-i tende: *Beden kafesi.(vücut).*

1. Ḳafes-i tende iñler idi müdām
   ʿAndelīb-i derūn-ı nālānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 7). [ḳafes-i tende, -de]*

kāfir: *Kafir. (Siyahlık yönüyle sevgilinin saçı bağlamında).*

1. Kāfir saçuñ iline düşüp oldı dil esīr
   Mümkin midür yine gele ṣaġ u esen baña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 5, Mısra 5). [kāfir,]*

kāfir: *Allah'a inanmayan, Müslüman olmayan.*

1. Umaram zülfi ḳoya erbāb-ı dünye kīnesin
   Görse **kāfir** yüzini olur müselmān Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 108, Mısra 6). [kāfir,]*
2. ʿUṣṣāḳın öldüren şeh-i pür-kibr ü kīnsin
   Kāfir misin ki ḳātil-i erbāb-ı dīnsin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 176, Mısra 2). [kāfir,]*
3. Kimdür yüzüñde bu ḫaṭ-ı reyḥāna ṭaʿn ide
   Kāfirdür ol ki ḫażret-i Ḳur'ān'a ṭaʿn ide *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 185, Mısra 2). [kāfirdür, -dür]*
4. Gitme hey **kāfir** alup tenden dil ü cānı daḫı
   Varup uġratma belāya bir müselmānı daḫı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 231, Mısra 1). [kāfir,]*
5. Ḳapudan big sefere oldı saʿādetle revān
   Kāfir anuñla eger kim gelüben eylese ceng *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 16). [kāfir,]*

kāfir elinden: *Müslüman olmayanlar.*

1. Yine zülfüñden dili āzād ḳıl ṭut kim şehā
   Eyledüñ **kāfir elinden** bir müselmanı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 79, Mısra 10). [kāfir elinden, -n, -den]*

kāfir eylemez: *Kafirin yaptığı.*

1. Zülfüñ cefā ider baña kim **kāfir eylemez**
   Yoḳdur meger ki dīni vü īmānı Muṣli Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 187, Mısra 5). [kāfir eylemez, -mez]*

kāfir olmadı: *Allah'ı ve dini inkar etmek, kafir olmak.*

1. Kāfir olmadı seni sevdiyse dil itdi günāh
   Nār-ı hecrüñde yana lāyıḳ mı cānı muttaṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 133, Mısra 5). [kāfir olmadı, -ma, -dı]*

kāfiri: *Allah'ın varlığı ve birliğine inanmayan. II Rakip.*

1. N'eyler yüzinde ol şanemüñ zülf-i sāḥiri
   Kim gördi bāġ-ı ḫulda duḫūl ide **kāfiri** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 237, Mısra 2). [kāfiri, -+i]*

kāfir-i hindū: *Hindli olan kafir.Siyah derili ve ufak tefek olması nedeniyle sevgilinin yüzündeki bene benzetilir.*

1. Sen büt-i Farḫārsın ol **kāfir-i Hindū** gibi
   Pāyuña yüzler sürüp eyler saña iʿzāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 87, Mısra 7). [kāfir-i hindū,]*

kāfir-i ʿışḳam: *Aşk kafiri.*

1. Ben **kāfir-i ʿışḳam** gelüp öldürsün o ḫūnī
   Ben tā ki bu meydānda şehīd olam o ġazī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 234, Mısra 11). [kāfir-i ʿışḳam, -am]*

kāġad: *Kağıt.*

1. Biñ nāz iderse bülbüline vechi var gül
   Ḳonmış bir al **kāġada** vefḳ-ı hezār gül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 135, Mısra 2). [kāġada, -a]*

kāhil: *Yavaşça.*

1. Olma ṭāʿatde ʿibādetde şaḳın süst ü żaʿīf
   Ḳul olan ḫıdmet-i mevlāda gerekmez **kāhil** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 48). [kāhil,]*

kāh-misāl: *Dağ gibi.*

1. Tā ilāhī baña tek eyle tecellā-ı cemāl
   Şu gibi yā eriyem yā ṭutuşam **kāḫ-miṣāl** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 3, Mısra 2). [kāḫ-miṣāl,]*

ḳahr: *Dert, sıkıntı, keder.*

1. Ḫıżr yoldaşı olup irişe feyż-i Yezdān
   Düşmenüñ itmek-içün **ḳahr-ıla** baġrın ḳara ḳan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 4). [ḳahr-ıla, -ıla]*

ḳaḥṭ-ı mādan: *Su kıtlığı.*

1. Ḳaḥṭ-ı mādan niçe kez itmiş-idük istisḳā
   Tā ki āb-ı kerem-i Ḥaḳ'dan olavuz neşvān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 11). [ḳaḥṭ-ı mādan, -dan]*

ḳāʿide-i bende-nevāzī: *Köleye iltifat etmenin kuralları.*

1. Öldür döge nāzuñla şehā ehl-i niyāzı
   Ḳanı güzelüm **ḳāʿide-i bende-nevāzī** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 234, Mısra 2). [ḳāʿide-i bende-nevāzī,]*

kākül: *Alın üzerine ya da yüze dökülen, sarkıtılan kısa saç demeti; perçem.*

1. Bilmedüm **kākülüñüñ** olmayıcaḳ meftūnı
   Ser-i fettān-ı zamān dirler idi gerçek imiş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 76, Mısra 3). [kākülüñüñ, -ü, -nün]*
2. Siyeh **kāküllerüñ** gibi göñül āşüfte-ḥālüñdür
   Şafā-ı cism ü cānum rü'yet-i nūr-ı cemālüñdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 9). [kāküllerüñ, -ler, -üñ]*

3. Sipāh-ı ġamzesine **kākülin** idüp bölükbaşı
   Leṭāfet mülkini feṭḥ eyledi ġamzıyla Feṭḥu'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 11). [kākülin, -i, -n]*
4. Kākülüñ taʿvīż-i cān ḫaṭṭuñ maḥabbet āyeti
   Sevmesün yā n'eylesün bu ḳalb-i meyyālüm seni *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 15). [kākülüñ, -ün]*

kākül-i ḫᵛuş-būyuñdur: *Güzel kokulu kakül.*

1. Beni dīvāne ḳılan **kākül-i ḫᵛuş-būyuñdur**
   Cūy iden ḳanlu yaşum ḳāmet-i dil-cūyuñdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 13). [kākül-i ḫᵛuş-būyuñdur, -uñ, -dur]*

kal-: *(Bir süre bir yerde) bulunmaya devam etmek.*

1. Añ ol güni ki gülistānda haftalarla **ḳalup**
   Mey-i dü-sāle içen bir zamān ikimüz idük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 118, Mısra 5). [ḳalup, -up]*

kal: *Ar. Söz, lakırdı, laf.*

1. Ḥırḳa vü tāc-ıla gör ṣofī-i mülḥid-fiʿli
   Görmek isterseñ eger şekl-i ḫıred **ḳāli** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 223, Mısra 8). [ḳāli, -i]*

kal: *(Sonsuza kadar) durmamak, devam etmemek.*

1. Dāyim ṭayanup ḥüsnüñe ẓulm itme gedāya
   Ḳalmaz saña bu ḥaşmet ile cāh Muḥammed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 28, Mısra 4). [ḳalmaz, -maz]*

ḳal: *Bulunmak, geriye kalmak.*

1. Gel ʿibret al bu seyr-i sarāy-ı ḫarābdan
   Ḳalmışdur ança Ḫusrev u Efrāsiyāb'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 178, Mısra 2). [ḳalmışdur, -mış, -dur]*

ḳal: *Bir durumun içinde olmak, bulunmak.*

1. Çıḳup cān gitdi yār-ile Hüdāyī **ḳaldı** zār ile

   Ne cāndan bir eṣer ẓāhir ne cānāndan ḫaber peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 13). [ḳaldı, -dı]*
2. Ḳaldum şeb-i fürḳatde ḳara baḫtum ucından

   ʿArż itmez iseñ gün yüzüñ eyvāh Muḥammed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 28, Mısra 5). [ḳaldum, -du, -m]*
3. Zülfüñden ayru geçdi günüm āh u vāh-ile

   Ḳaldum ḳarañu gicede baḫt-ı siyāh-ile *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 189, Mısra 2). [ḳaldum, -du, -m]*
4. Ḳalmış şuda envār-ı tecellīden eṣer dir

   Deryāda Hüdāyī gören ol nūr-ı İlāhı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 228, Mısra 9). [ḳalmış, -mış]*
5. Ḳalmışam vādī-i ġamda āh u vāveylā-y-ıla

   Gel yetiş ey laʿl-i nābı Āb-ı Ḥayvān'um Ḫıżır *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 7). [ḳalmışam, -mış, -am]*

ḳāl eyledüm: *Eritmek, maden külçesinin eritilip tasfiye edilmesi.*

1. Ḳalbi ṣāfīdür mey-i ālüñ zer-i ḫālis gibi

   Pūte-i cām içre anı niçe kez **ḳāl eyledüm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 148, Mısra 8). [ḳāl eyledüm, -dü, -m]*
2. Cism-i zerdüm pūte-i ʿışḳa ṣalup **ḳāl eyledüm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 25). [ḳāl eyledüm, -dü, -m]*

ḳalb: *Kalp ‖ gönül.*

1. Ümīdüm bu vefādan ola **ḳalbüñde** eṣer peydā

   Ḫudā ḳādirdür eyler seng-i ḫārādan güher peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 1). [ḳalbüñde, -üñ, -de]*
2. Taḥṣīl-i fenn-i ʿışḳ idüp kesb-i kemāl it çün hilāl

   Eyle Hüdāyī **ḳalbüñi** mişkāt-ı envārü'l-hüdā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 7, Mısra 14). [ḳalbüñi, -ü, -i]*
3. Leb-i şīrīnüñe meyl itse n'ola cān-ıla dil

   Mü'minüñ **ḳalbi** olur ṭatluya ġāyet māyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 131, Mısra 2). [ḳalbi, -i]*
4. Beñzetdi gerçi kendüyi luṭf issi **ḳalbüñe**

   Ḫaylī ṣovuḳluḳ eyledi mermer Ḳayacıgum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 145, Mısra 3). [ḳalbüñe, -üñ, -e]*

5. Ḳalbi ṣāfīdür mey-i ālüñ zer-i ḫālis gibi
   Pūte-i cām içre anı niçe kez ḳāl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 148, Mısra 7). [ḳalbi, -i]*
6. Pākdür **ḳalbi** Hüdāyī'nüñ gel itme ictināb
   Gir ḥamāyil-veş anuñ ey verd-i raʿnā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 196, Mısra 9). [ḳalbi, -i]*
7. Ḳalbinde nār-ı miḥnet ü başında dūd-ı āh
   Cism-i Hüdāyī bezm-i ġamuñ oldı micmeri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 221, Mısra 13). [ḳalbinde, -in, -de]*

kalb: *Ayarı bozuk para.*

1. Ḳāle gelmez ḥāl-i dil dirse ʿadū yāra n'ola
   Ey Hüdāyī **ḳalb** olan zer ḳāle gelmez vāḳıʿā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 22). [ḳalb,]*

ḳalbi: *Kalp ‖ gönül.*

1. Ḳalbi āyīnesi ter düşdi meger āhumdan
   İncinüp bendesine şāh-ı cehānum gelmez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 66, Mısra 3). [ḳalbi, -i]*
2. Kebkeb-i mūzeñe meyl itse yaşum seyli n'ola
   Sā'ilüñ **ḳalbi** olur dirheme ġāyet māyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 130, Mısra 4). [ḳalbi, -i]*
3. Olsa ʿaceb midür naẓarı pāk ü **ḳalbi** ṣāf
   İrdi ṣu gibi devlet-i dīdāra āyīne *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 190, Mısra 5). [ḳalbi, -i]*

ḳalb-i ḥākīde: *Alçak yürek.*

1. Yir eylemezdi Hüdāyī bu **ḳalb-i ḥākīde**
   Su ḳoymasa ġam ocağına anda seyl-i şarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 14, Mısra 9). [ḳalb-i ḥākīde, -de]*

ḳalb-i ḥayrān: *Şaşkın gönül.*

1. Seng-i cevrüñ kim yaġar bu **ḳalb-i ḥayrān** üstine
   Menn ü selvādur iner Mūsā-ı ʿİmrān üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 201, Mısra 1). [ḳalb-i ḥayrān,]*
2. Aġız açduḳca zülfüñ hemçü s̱uʿbān
   Ḫalāṣ olmaḳ ne mümkin **ḳalb-i ḥayrān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 14). [ḳalb-i ḥayrān,]*

ḳalb-i ḥazīn: *Hüzünlü/üzüntülü kalp.*

1. Ḫˇuş-nevādan niteki **ḳalb-i ḥazīn**
   Şāhid-i cāhı şöyle ṣayd itdüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 59). [ḳalb-i ḥazīn,]*

ḳalb-i hüdāyī: *Hüdayi'nin gönlü.*

1. Ḳuṭb-ı murādum üstine dönmezse göreyin
   Ḳalb-i Hüdāyī gibi yıḳılsun ḥiṣār-ı çarḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 24, Mısra 10). [ḳalb-i hüdāyī,]*
2. Mihrüñden eger dönse n'ola **ḳalb-i Hüdāyī**
   Ey Zāl-i felek er mi olur kimseye oynaş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 78, Mısra 9). [ḳalb-i hüdāyī,]*
3. Ḳalb-i Hüdāyī ʿışḳ ile olsa hevāyī tañ mıdur
   Ceẕb itdi anı jāle-veş mihr-i cemāli Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 111, Mısra 9). [ḳalb-i hüdāyī,]*
4. Ḳalb-i Hüdāyī gibi cehānı iden ḫarāb
   Şol dil-rübā ki nāmı anuñ Muṣlī Şāhdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 19). [ḳalb-i hüdāyī,]*
5. Ḫānemi **ḳalb-i Hüdāyī** gibi vīrān itdüñ
   Ḳanı ol gözlerimüñ nūrı Muḥammed Şāhum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 31). [ḳalb-i hüdāyī,]*

ḳalb-i maḥzūn: *Hüzünlü, kaygılı kalp.*

1. Ġam-ıla aġlamazdum ḫāme-veş ḫūn
   Çü defter yazılurdı **ḳalb-i maḥzūn** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 32). [ḳalb-i maḥzūn,]*

ḳalb-i meyyālüm: *İstekli, meyilli kalp.*

1. Düşelden Kerbelā-ı hecrüñe ey çeşmi ḳattālüm
   Zülāl-i vaṣluña dil-teşnedür bu **ḳalb-i meyyālüm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 16, Mısra 2). [ḳalb-i meyyālüm, -üm]*
2. Boyuñ servin görüp ṣu gibi aḳdı **ḳalb-i meyyālüm**
   Siyeh kāküllerüñ gibi perīşān oldı aḥvālüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 17, Mısra 1). [ḳalb-i meyyālüm, -üm]*

3. Seyr idüp mirʿāt-ı rūyuñda bu vech-i aḥseni
   Sevmesün yā n'eylesün bu **ḳalb-i meyyālüm** seni *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 4). [ḳalb-i meyyālüm, -üm]*
4. Görmişem bī-ḥadʿaṭā vü luṭfuñı iḥsānuñı
   Sevmesün yā n'eylesün bu **ḳalb-i meyyālüm** seni *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 8). [ḳalb-i meyyālüm, -üm]*
5. Siḥr idüp tesḫīr ider ol çeşm-i cādūlar beni
   Sevmesün yā n'eylesün bu **ḳalb-i meyyālüm** seni *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 12). [ḳalb-i meyyālüm, -üm]*
6. Kākülüñ taʿvīż-i cān ḫaṭṭuñ maḥabbet āyeti
   Sevmesün yā n'eylesün bu **ḳalb-i meyyālüm** seni *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 16). [ḳalb-i meyyālüm, -üm]*
7. Gönlümüñ Yaʿḳūbınuñ sen Yūsuf-ı Kenʿānısın
   Sevmesün yā n'eylesün bu **ḳalb-i meyyālüm** seni *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 20). [ḳalb-i meyyālüm, -üm]*
8. Zülāl-i laʿlüñe dil-teşnedür bu **ḳalb-i meyyālüm**
   Gül-i bāġ-ı cinānum ruḫları ālüm Ḥasan Balı'm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 24, Mısra 3). [ḳalb-i meyyālüm, -üm]*

ḳalb-i mübtelā: *Dertli gönül.*

1. Tīr atar bu yaña **ḳalb-i mübtelā** mıdur ġaraż
   Bilmezem baña cefā mı yā vefā mıdur ġaraż *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 81, Mısra 1). [ḳalb-i mübtelā,]*

ḳalb-i müstaḳīm: *Sağlam yürek.*

1. Bir saḳāmet ḥāṣıl itmişdür ki **ḳalb-i müstaḳīm**
   Gelse Loḳmān aña dermān içün olurdı saḳīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 13). [ḳalb-i müstaḳīm,]*

ḳalb-i pāküñden: *Saf, temiz kalp.*

1. Ṣudūr iderse kerem n'ola **ḳalb-i pāküñden**
   Ẓuhūr ider dür ü gevher hemīşe deryādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 41). [ḳalb-i pāküñden, -üñ, -den]*

ḳalb-i perīşān: *Perişan; üzgün, kırık kalp.*

1. Ṭayanur tīrüñe **ḳalb-i perīşān**

   ʿAṣāya nitekim Mūsā-ı ʿİmrān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 11). [ḳalb-i perīşān,]*

<u>ḳalb-i vīrān:</u> *Viran kalp.*

1. Olsa mihrüñle müşerref n'ola **ḳalb-i vīrān**

   Bulur ey māh şeref çün-ki mekīn ile mekān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 169, Mısra 1). [ḳalb-i vīrān,]*

<u>ḳalb-i vīrān:</u> *Yıkık, dökük, harap kalp.*

1. Benem ol ḥāfiẓ-ı gencīne-i Ḳur'ān-ı ʿaẓīm

   Pürdür esrār-ı Ḫudā-y-ıla bu **ḳalb-i vīrān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 44). [ḳalb-i vīrān,]*

<u>ḳalb-i vīrānum:</u> *Yıkık, dökük, harap kalp.*

1. Ey Hüdāyī Ḥāfiẓ-ı Rūm'um bī-ḥamdi'llāh bugün

   Ḳalb-i vīrānum ṭolu gencīne-i Ḳur'ān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 101, Mısra 14). [ḳalb-i vīrānum, -um]*

<u>ḳaldur-:</u> *Bulunduğu seviyeden daha yüksek bir seviyeye çıkarmak. II Yükseltmek.*

1. Ey Hüdāyī umaram ol yüzi ḫūrşīd gelüp

   Ḫākden **ḳaldura** ben ẕerresini ṭoz gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 226, Mısra 10). [ḳaldura, -a]*

<u>ḳaldurursa:</u> *Bulunduğu seviyeden daha yüksek bir seviyeye çıkarmak. II Yükseltmek.*

1. Rızḳ bābın ey Hüdāyī feṭḥ ider Fettāḥ aña

   Ṭāʿat içün gün gibi kim **ḳaldurursa** ser ṣabāḥ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 23, Mısra 10). [ḳaldurursa,]*

<u>kāle gelmez:</u> *Söz ile anlatılabilir olmak.*

1. Ḳāle gelmez ḥāl-i dil dirse ʿadū yāra n’ola
   Ey Hüdāyī ḳalb olan zer **ḳāle gelmez** vāḳıʿā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 22). [ḳāle gelmez, -mez]*

<u>kāle gelmez:</u> *Söz ile anlatılması mümkün olmamak.*

1. Ḳāle gelmez ḥāl-i dil dirse ʿadū yāra n’ola
   Ey Hüdāyī ḳalb olan zer ḳāle gelmez vāḳıʿā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 21). [ḳāle gelmez, -mez]*

<u>kāleb:</u> *Kalıp, beden.*

1. Ey Mesīḥā-dem lebüñ mihri dil-i ʿuṣṣāḳda
   Rūḥdur göyā müşerref eylemiş **ḳalebleri** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 209, Mısra 4). [ḳalebleri, -ler, -i]*
2. Rūz-ı maḥşer dest-gīr ol bende-i üftādeñe
   Şol zamān kim **ḳālebümde** ḳalmaya tāb ü tüvān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 92). [ḳālebümde, -üm, -de]*

<u>kaleb-i ādeme:</u> *İnsan kalıbı.*

1. Olıcaḳ şehre revān buldı cehān ḫalḳı ḥayāt
   Ḳaleb-i Ādeme göyā ki ḥulūl eyledi cān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 6). [ḳaleb-i ādeme, -e]*
2. Ḳaleb-i ādeme göyā ki ḥulūl eyledi cān
   Çarḫ-ı pür-necm aña bir mehd-i mücevherdür kim *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 33). [ḳaleb-i ādeme, -e]*

<u>kāleb-i ḫıżr’a:</u> *Hızır'ın kalıbı.*

1. Ḳılmış dudaġuñ ol ḫaṭ-ı sebz içre ḳūt-ı cān
   Āb-ı Ḥayāt’ı **ḳāleb-i Ḫıżr’a** iden revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 156, Mısra 2). [ḳāleb-i ḫıżr’a, -a]*

<u>kāleb-i ṣāġıra:</u> *Kadehin bedeni,boyutu.*

1. Ḳāleb-i ṣāġıra cān bādedür ansuz yürimez
   Şol degirmen gibi kim āb-ı revānsuz yürimez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 64, Mısra 1). [ḳāleb-i ṣāġıra, -a]*

kalem: *Kalem.*

1. Ḳays ile bizi levḥa **ḳalem** bir yire yazmış
   Ḳoñ pendi bize yazılu dīvānelerüz biz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 73, Mısra 5). [ḳalem,]*
2. Her nihāl-i tāzeden oldı **ḳalemler** āşikār
   Hāẕihi cennātu ʿAdni itmege şerḥ ü beyān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 5). [ḳalemler, -ler]*

kalem-veş: *Kalem gibi.*

1. Ḳalem-veş dil-şikest ü zār u ser-gerdān iden her dem
   Hüdāyī'yem beni baḫt-ı siyāh u ser-nigūnumdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 40, Mısra 9). [ḳalem-veş,]*

kalender: *Derviş.*

1. Ṭavḳ ṭaḳmış boynına gūyā **ḳalender** fāḫte
   Çārsū-ı bāġda geh medḥ oḳur geh dāsitān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 23). [ḳalender,]*

kalender: *Dünya işlerini bir kenara bırakmış kendince başı boş dolaşan(derviş).*

1. Ṭavḳ-ı ʿışḳın boynuma taḳdum **Ḳalenderler** gibi
   Baş açuḳ abdālıyam cān-ıla Ḥaydar Bālī'nüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 11). [ḳalenderler, -ler]*

kalkan ola: *Kalkan, siper.*

1. Sübül-i Ḥaḳ'da sebīl eyledügüñ sīm ü zerüñ
   Her birisi ola biñ dürlü belāña ḳalḳan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 54). [ḳalḳan ola, -a]*

kām al: *Umduğunu ve istediğini elde etmek, dilediği biçimde zevk almak, keyfini çıkarmak.*

1. ʿÖmrüñ bahārı görmeye bād-ı ḫazān-ı serd
   Kām al hemīşe gül gibi her ʿaḥd şebābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 62). [kām al,]*

kām alalum: *Umduğunu ve istediğini elde etmek, dilediği biçimde zevk almak, keyfini çıkarmak.*

1. Dost kāseler içüp **kām alalum** devrāndan
   Ṣoḥbet-i furṣat-ı eyyām şitab eyleyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 143, Mısra 5). [kām alalum, -a, -lum]*

ḳamer: *Ar. Ay, mâh.*

1. Gül-i gülzār-ı şām iken **ḳamer** baḫs itse ḥüsnüñle
   Virür reng aña yüz al-ıla ol ruḫsār-ı mihr-āyīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 157, Mısra 7). [ḳamer,]*
2. Sözi ṭūṭī gibi olur şīrīn
   Nitekim tevsen-i sipihre **ḳamer** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 70). [ḳamer,]*
3. Bir ṣadefdür gimisi kendi müşābih gühere
   Bürc-i āb oldı ya-ḫud menzil-i me'vā **ḳamere** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 22). [ḳamere, -e]*

kāmet: *Boy, endam.*

1. Ben serv-i bāġı **ḳāmetüñe** nice beñzedem
   Sen şāh-ı ser-ferāz o bir bende-i ʿatīḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 96, Mısra 3). [ḳāmetüñe, -üñ, -e]*
2. Āl ile almaz idüñ göñlin Hüdāyī bendeñüñ
   Ḳāmetüñ cāna elif ḳaddüñ eger lām olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 207, Mısra 10). [ḳāmetüñ, -(ü)ñ]*
3. Ṭāyir-i Sidre'dür açmış şanasın uçmaġa bāl
   Ḳāmeti üzre anuñ zülf-i hümā-pervāzı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 219, Mısra 4). [ḳāmeti, -i]*
4. Dāl ide üştür-i mest-i felegüñ **ḳāmetini**
   Bār-ı ʿişyānumı bir dem eger olsa ḥāmil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 83). [ḳāmetini, -i, -n, -i]*
5. Her dem aḳar bu dīdeden çihre-i zerdüm üzre ḳan
   Muṣlīcuġum ser-āmedüm **ḳāmeti** ʿömr-i sermedüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Muhammes 1, Mısra 4). [ḳāmeti, -i]*
6. Muṣlīcuġum ser-āmedüm **ḳāmeti** ʿömr-i sermedüm
   Hecr ile ġuṣṣa-nākuñam vaṣl ile eyle şādmān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Muhammes 1, Mısra 9). [ḳāmeti, -i]*
7. Ḥażret-i Ḥaḳ vire şehā devlet-i cāvidān saña
   Muṣlīcuġum ser-āmedüm **ḳāmeti** ʿömr-i sermedüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Muhammes 1, Mısra 14). [ḳāmeti, -i]*

8. Bu **ḳāmetiyle** serv-i riyāż-ı cināndur
   Bu mürde cisme lebleri rūḥ u revāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 5). [ḳāmetiyle, -iyle]*
9. Yüzi fetḥ āyetidür **ḳāmetidür** āyet-i nuṣret
   Perī şeklinde taṣvīr itmiş anı Mānī-i ḳudret *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 13). [ḳāmetidür, -i, -dür]*

kāmet-i dil-cūyuñdur: *Gönül çeken, çelen boy (sevgilinin boyu).*

1. Beni dīvāne ḳılan kākül-i ḫᵛuş-būyuñdur
   Cūy iden ḳanlu yaşum **ḳāmet-i dil-cūyuñdur** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 14). [ḳāmet-i dil-cūyuñdur, -uñ, -dur]*

ḳāmet-i şimşād-ile: *Şimşir boylu güzel.*

1. Āşinālıḳ gitdi bizden yār olaldan yād-ile
   Gelmez oldı bu yaña ol **ḳāmet-i şimşād-ile** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 14). [ḳāmet-i şimşād-ile, -ile]*

kāmil: *İlim, fazîlet ve hüner sâhibi, mânevî meziyetleri bakımından belli bir olgunluğa erişmiş (kimse).*

1. Ḫıdmet it bir **kāmile** tā idesin tekmīl-i ẕāt
   Māhuñ olur pertev-i mihr-ile noḳṣānı dürüst *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 18, Mısra 11). [kāmile, -e]*

kāmil olasın: *Tam olmak.*

1. Pend-i pīrānemi gūş it gözüñ aç ey ġāfil
   Ṭut sözüm tā gide noḳṣānuñ olasın kāmil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 2). [kāmil olasın, -ası, -n]*

kāmil olmaġa: *Tam olmak.*

1. Ḫᵛuş dimiş ol eyleyen ḫāki naẓarla kīmyā
   Ehl-i ʿışḳuñ olmaġa kāmil ʿayārı Ḫālīya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 24). [kāmil olmaġa, -maġ, -a]*

kāmın buldı: *Huzur bulmak.*

1. ʿIşḳ yazusında Mecnūn buldı kāmın ey faḳīh

   Ḳara yazularda ḳaldı ʿāḳıl ü ʿallāmeler *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 48, Mısra 7). [kāmın buldı, -dı]*

kāmkār itdi: *Muradına erdirmek, mutlu etmek.*

1. Sāḳī bizi bir ayaġ ile itdi kāmkār

   Olsun müdām bezm-i ṣafālarda pāydār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 49, Mısra 1). [kāmkār itdi, -di]*

kām-rān eyleye: *Muradına erdirmek.*

1. Umaruz yine gele ṣıḥḥat-ile devlet-ile

   Kām-rān eyleye Ḥaḳ ʿizzet-ile rifʿat ile *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 28). [kām-rān eyleye, -y, -e]*

ḳamu: *Baştan başa, bütünüyle.*

1. Aḥbābadur tekebbür ü nāz u teġāfülüñ

   Aġyāradur **ḳamu** naẓar u luṭf u şefḳatüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 109, Mısra 8). [ḳamu,]*
2. Gülerdi şevḳ ile ezhār -ı merġzār **ḳamu**

   İden hezār-ıla ancaḳ fiġān ikimüz idük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 118, Mısra 7). [ḳamu,]*
3. Ṭaġıtsa ṣabā turrasın ol silsile-mūnuñ

   Ditrer reg-i sevdāsı **ḳamu** ehl-i cünūnuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 127, Mısra 2). [ḳamu,]*
4. Ey Hüdāyī yāra şerḥ idüp **ḳamu** dil şerḥasın

   Bir risāle eyleyüp gül gibi irsāl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 148, Mısra 9). [ḳamu,]*
5. O yāruñ şevḳ-ı dīdārıyla şöyle olmışam bīdār

   Ḳamu deryālar uyur uyumaz bu çeşm-i ʿālem-bīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 157, Mısra 6). [ḳamu,]*
6. Gerçi Ṭūbā ḳaddüñüñ düşmez zemīne sāyesi

   Ḫʿuş geçer sāyeñde sulṭānum **ḳamu** pīr ü cevān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 66). [ḳamu,]*
7. Seyyi'ātını **ḳamu** ḳıl ḥasenāta tebdīl

   Rūz-ı maḥşerde anı eyleme ḫalḳ içre ḫacīl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 105). [ḳamu,]*
8. Çeşme-i naẓmına dil-teşne **ḳamu** ehl-i kemāl

   Ṭabʿ-ı pāki olalı menbaʿ-ı faẓl u ʿirfān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 29). [ḳamu,]*
9. Zühd ü taḳvāñı görüp ḫalḳ ʿibādetde **ḳamu**

   Sırru'n-nāsi ʿalā dīni mülūk oldı ʿayān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 33). [ḳamu,]*

10. Emvāt-ı bī-şümār-ı çimen ḥaşr olup **ḳamu**

    Virdi nişāne yevme yeḳūmu'l-ḥisābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 5). [ḳamu,]*
11. Şemʿ-i fānūs-ı ḫayāl-i felek uyandı yine

    Necm pervāneleri oldı **ḳamu** ser-gerdān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 10). [ḳamu,]*
12. Sırrumı fāş eyledüm bilsün **ḳamu** ḫalḳ-ı cehān

    Baş açuḳ abdālıyam cān-ıla Ḥaydar Bālī'nüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 15). [ḳamu,]*
13. Yoluñda ey bedr-i temām bildüm **ḳamu** noḳṣānumı

    Luṭf u mürüvvet kānısın ʿafv eyle gel ʿışyānumı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 9). [ḳamu,]*
14. İstedügi demleri gördi **ḳamu** ehl-i ḥased

    Hey ne müşkil derd olur āh ayrılıḳ vāh ayrılıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 7). [ḳamu,]*

<u>kan:</u> *Bir ihtiyacını, bir isteğini yeteri kadar karşılamış olmak, doymak, tatmin olmak.*

1. Merdüm-i dīdelerüm ḳanına **ḳanmaz** ġamzeñ

   Mest-i ḫūnī ki ḳaçan mey içe deryālar içer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 43, Mısra 3). [ḳanmaz, -maz]*

<u>kan:</u> *Bir şeyin çok bol bulunduğu yer veya kimse, kaynak, memba.*

1. Ḫūbluḳ meydānınuñ şimdi şeh-i merdānıdur

   Merḥamet umsam n'ola luṭf u mürüvvet **kānıdır** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 18). [kānıdır, -ı, -dır]*

<u>ḳan:</u> *1. Vücuttaki kırmızı renkli sıvı,kan.*

1. İçile meclis-i ʿışḳuñda mey gibi niçe **ḳan**

   Ayag olup yüriye niçe kāse-i ser aña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 3, Mısra 7). [ḳan,]*
2. Ḳanuñı nūş eylesün ṣıḥḥatler olsun çeşm-i dost

   Ey Hüdāyī ḫastaya ġāyet münāsibdür şarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 16, Mısra 9). [ḳanuñı, -uñ, -ı]*
3. Ḳanuma el ḳardı ḳurbān itdi ol meh-rū yine

   Yaḳmaġ-içün şemʿ-veş barmaġına ḫınnā-ı ʿīd *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 27, Mısra 3). [ḳanuma, -uma]*
4. Ḫūnī gözüñ ki ḫançer-i müjgān elindedür

   Bir demde eylese niçe biñ **ḳan** elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 32, Mısra 2). [ḳan,]*
5. Kim bile kimlerüñ gözinüñ **ḳanlu** yaşıdur

   Şol ḫ∨ācenüñ ki sübḥa-ı mercān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 33, Mısra 5). [ḳanlu, -lu]*

6. Görinür **ḳanlu** yaşum içre Hüdāyī cismüm

   Ātiş içinde ṣanasın ki semender görinür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 11). [ḳanlu, -lu]*

7. Süveydā-ı dilinde lālenüñ sevdā-ı ḫālüñ var

   Nişānı **ḳanlu** çeşm-ile ḳara baġrında dāġıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 41, Mısra 12). [ḳanlu, -lu]*

8. Merdüm-i dīdelerüm **ḳanına** ḳanmaz ġamzeñ

   Mest-i ḫūnī ki ḳaçan mey içe deryālar içer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 43, Mısra 3). [ḳanına, -ın, -a]*

9. Ḳatra ḳatra **ḳan** degül gözden şererlerdür çıḳan

   Dil yanaldan nār-ı ʿışḳ-ı yār ile tennūr-veş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 77, Mısra 3). [ḳan,]*

10. Ġarḳ itse **ḳana** cismümi ġamzeñ şehīd idüp

    Deryā-ı raḥmete beni Ḥaḳ eyleye ġarīḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 96, Mısra 5). [ḳana, -a]*

11. Demdür içelüm bādelerin devr-i denīnüñ

    Ḫᵛuşdur kişi nūş eylese **ḳanını** ʿadūnuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 127, Mısra 4). [ḳanını, -ın, -ı]*

12. Ḳana ġarḳ olşun demidür kelle-i bī-devletüm

    Ayrılupdur tīġ-ı ḫūn-rīzüñ gibi dem-sāzdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 164, Mısra 5). [ḳana, -a]*

13. Nūş idelüm şu **ḳan** olacaġı gel ey refīḳ

    Demdür ki açmaz alavuz rūzgārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 177, Mısra 9). [ḳan,]*

14. Üstine yoḳsa ḳılıçlar mı ṭutar ebrūlaruñ

    Çeşm-i cellāduñ n'içün ḳanlar döker **ḳan** üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 201, Mısra 6). [ḳan,]*

15. Ey Süleymān-ı zamān ḳo yeleyin yoluñda

    Ḳanumı toprāġa ḳarınca felek mūr gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 236, Mısra 8). [ḳanumı, -um, -ı]*

16. Tīġ-ı muraṣṣaʿuñ ser-i aʿdā-ı dīn ile

    Ḳanlu ṣudur ki pür ola üsti ḥabābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 40). [ḳanlu, -lu]*

17. Gözüme gelmiş idi bāde gibi

    Cūş idüp bu cigerdeki **ḳanum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 10). [ḳanum, -um]*

18. Öldürme tīġ-ı hecr-ile boynuña alma **ḳanumı**

    Raḥm eyle dil Yaʿḳūbına ey Yūsuf-ı Mışr-ı cemāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 11). [ḳanumı, -um, -ı]*

19. Dem be-dem ol şeh giyer laʿlīn ḳabālar gül gibi

    Ḳanını ʿāşıḳlaruñ nūş itmek-içün mül gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 6). [ḳanını, -ın, -ı]*

20. Ġam ile aġlamadan dīdelerüm **ḳan** oldı

    Ḳanı ol gözlerimüñ nūrı Muḥammed Şāhum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 19). [ḳan,]*

21. Şerbet-i vaṣluñ ile eyle benüm dermānum
Düşmesün boynuña hecrüñle ölürsem **ḳanum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 6). [ḳanum, -um]*

kan: *Doymak, yetinmek.*

1. Lebīne teşne geçen ʿāşıḳ-ı ḳadeh-peymā
Ḳanar mı kāse-i gerdūnı itse keyl-i şarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 14, Mısra 8). [ḳanar, -ar]*
2. Müdām içer ḳılıcı ḫūn-ı düşmeni **ḳanmaz**
Şu rinddür ki kesilmez şarāb-ı ḥamrādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 25). [ḳanmaz, -maz]*

kan ağlayayın: *Kanlı gözyaşı dökmek ǁ çok üzülmek.*

1. ʿIşḳı ketm idemedüm ḳoñ beni **ḳan ağlayayın**
Ḥāli budur ile sırrını ʿayān eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 103, Mısra 3). [ḳan ağlayayın, -y, -ayın]*

ḳan aḳar: *Kan akmak.*

1. Her dem aḳar bu dīdeden çihre-i zerdüm üzre ḳan
Muṣlīcuġum ser-āmedüm ḳāmeti ʿömr-i sermedüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Muhammes 1, Mısra 3). [ḳan aḳar, -ar]*

kan aḳıdur: *Kanlı gözyaşı akıtmak.*

1. Tīr atsa müjeñ **kan aḳıdur** dīde-i ʿāşıḳ
Bārān olıcaḳ ʿaynuñ olur ṣuyı bulanıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 99, Mısra 1). [kan aḳıdur, -ur]*

kan eyledi: *Kanatmak; yaralamak, acı çektirmek.*

1. Fikr-i zülfüñ nāfe-veş bağrum ḳara **ḳan eyledi**
Bu-durur sevdā-ı ʿışḳuñdan şehā sūdum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 138, Mısra 5). [ḳan eyledi, -di]*

kan eyleyenüñ: *Başkasının kanını dökmek, cinayet işlemek.*

1. Ḳıl naẓar ḥāline eşkini revān eyleyenüñ
   Dem gelür ʿafv olınur ṣuçları **ḳan eyleyenüñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 103, Mısra 2). [ḳan eyleyenüñ, -y, -e, -nüñ]*

ḳan itdiyse: *Kan etmek, kanlar içinde bırakmak; derde, sıkıntıya sokmak, kederlendirmek.*

1. Başına Ḥaḳdan ṭoḳunsun mīḫ-i laʿnet ḥaşra dek
   Kim o şehler ḳaşdına çekdiyse tīġ itdiyse ḳan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 86). [ḳan itdiyse, -di, -y, -se]*

ḳan itme: *Kan etmek, kanlar içinde bırakmak; başkasının kanını dökmek, cinayet işlemek.*

1. Öldürme tīġ-ı hecr-ile **ḳan itme** yoḳ yere
   Ḳıyma Hüdāyī bendeñe şāhum teraḥḥum it *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 19, Mısra 9). [ḳan itme, -me]*

ḳan olur ḳan üstine: *Kanın gövdeyi götürmesi.*

1. Kaʿbe-i kūyuñda ḳurbān ol diseñ ʿāşıḳlara
   Tañrı ḥaḳḳı ey ḫalīlüm **ḳan olur ḳan üstine** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 200, Mısra 6). [ḳan olur ḳan üstine, -in, -e]*

ḳan ṭamar: *Kan damlamak.*

1. Ḳan ṭamar dīdeden ah eyledügüm dem göyā
   Dökülür bād-ıla evrāḳı gül-i sīrābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 114, Mısra 3). [ḳan ṭamar,]*

ḳan terledi: *Şiddetli sıkıntı sonucu ter içinde kalmak.*

1. Ḳandasın gel seni ey ḫusrev-i ḫūbān-ı cehān
   Merdüm-i dīdelerüm aramadan terledi ḳan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 168, Mısra 2). [ḳan terledi, -di]*

ḳan yalaşup: *Eski bir geleneğe göre, kardeş olabilmek için iki kimsenin birbirinin birer damla kanını yalaması, kan kardeşi olmak (Tanyeri, 161).*

1. Nūş eyleyelüm mey olalum sīne be-sīne

   Gel **ḳan yalaşup** olalum ey māh ḳarındaş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 78, Mısra 4). [ḳan yalaşup, -up]*

ḳana boya: *Kan içinde bırakmak, kanla doldurmak.*

1. Ey dīde şöyle **ḳana boya** kirpügümi kim

   Deryālar içre pençe-i mercāna ṭaʿn ide *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 185, Mısra 7). [ḳana boya,]*

ḳana boyanmış: *Kan içinde bırakmak.*

1. Bāġ içre şekli **ḳana boyanmış** yatur varaḳ

   Beñzer ki bir tabanca yemiş rūzgārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 11). [ḳana boyanmış, -mış]*

ḳana ġark olsa: *Kanlar içinde kalmak.*

1. Ḳana ġarḳ olsa tenüm ola ġarīḳ-ı raḥmet

   Tek beni Kaʿbe-i kūyuñda sen eyle ḳurbān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 168, Mısra 5). [ḳana ġarḳ olsa, -sa]*

ḳanādīl: *Kandiller.*

1. Türbetüm üzre **ḳanādīlüñ** görenler sūzişin

   Sīnemüñ üstinde dāġ-ı bī-şümārum ṣandılar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 38, Mısra 9). [ḳanādīlüñ, -üñ]*

ḳanber: *Hazret-i Ali Keremullâhu vech efendimiz hazretlerinin kölesidir.*

1. Ḳapuñda ḳara ḳuluñdur Hüdāyī

   ʿAlīsin sen benüm şāhum o **Ḳanber** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 51, Mısra 10). [ḳanber,]*
2. Yoḳ-durur miṣli vilāyetde bugün Ḥayder gibi

   İşiginde ḳara ḳulıyam anuñ **Ḳanber** gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 10). [ḳanber,]*
3. Hüdāyī ḳara ḳuluñdur ḳapuñda nitekim **Ḳanber**

   Anuñ göñlini yıḳma miṣl-i bāb-ı Ḳalʿa-ı Ḫayber *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 17, Mısra 9). [ḳanber,]*

kand: *Ar. Şeker; şeker kamışının donmuş usaresi.*

1. Aġzınuñ dadını bilmez dünyede
   Şol ki aġzında duʿāñuñ **ḳandi** yoḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kıt'a 1, Mısra 14). [ḳandi, -i]*

kanda: *Nerede.*

1. Geh ālām-ı raḳībān geh ḫumār-ı bāde-i hicrān
   Olur her **ḳanda** ise ʿāşıḳa bir derd-i ser peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 12). [ḳanda, -n, -da]*
2. Gül cemālüñ'çün hezārān murġ-ı dil nālāndur
   Ḳanda bir şemʿ olsa biñ pervāne ser-gerdāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 50, Mısra 2). [ḳanda,]*
3. Göz merdümi ʿaynıdur o ḫūrşīd-perestüñ
   Gün yüzüñe her **ḳanda** ki gitseñ nigerāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 55, Mısra 6). [ḳanda,]*
4. Ey Hüdāyī ʿacaba **ḳandadur** ol māh-liḳā
   Çıḳdı gökler yüzine āh u fiġānum gelmez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 66, Mısra 9). [ḳandadur, -dur]*
5. Ḳanda Hüdāyī-i gedā ḳanda viṣāl-i dil-rübā
   Ola meger ki reh-nümā ḥażret-i Ẕū'l-Celālümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 71, Mısra 9). [ḳanda,]*
6. Ḳanda Hüdāyī-i gedā **ḳanda** viṣāl-i dil-rübā
   Ola meger ki reh-nümā ḥażret-i Ẕū'l-Celālümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 71, Mısra 9). [ḳanda,]*
7. Şīşe-i ʿırżı şikest ola nebāt-ı Mıṣr'uñ
   Olsa vaṣf-ı lebi her **ḳanda** Muḥammed Şāhuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 105, Mısra 6). [ḳanda,]*
8. Maġribī gibi bulur **ḳanda** ise anı raḳīb
   N'eylesün gizlenüp ol genc-i nihān oldıġı'çün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 165, Mısra 7). [ḳanda,]*
9. Ḳandasın gel seni ey ḫusrev-i ḫūbān-ı cehān
   Merdüm-i dīdelerüm aramadan terledi ḳan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 168, Mısra 1). [ḳandasın, -sın]*

kanda ise: *Her nerede ise; bkz. TS. C. IV, s. 2218-19. ('kandasa' md.).*

1. Düşerse cürʿa gibi cāma n'ola ʿāşıḳ-ı mest
   Ḳalur ayaḳda begüm **ḳanda ise** ehl-i hüner *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 42, Mısra 10). [ḳanda ise,]*

ḳand-ı duʿāñı: *Dua şekeri.*

1. Mīr-i mīrān-ı pādişāh-ı zemīn
   Kim ki **ḳand-ı duʿāñı** ide ġadā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 68). [ḳand-ı duʿāñı, -ñ, -ı]*

ḳand-ı laʿlüñle: *Kırmızı şeker (Sevgilinin kırmızı dudağı).*

1. Ḳand-ı laʿlüñle Hüdāyī derdmendüñ cānısın
   Mü'min olan saña māyildür ḥalāvet kānısın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 17). [ḳand-ı laʿlüñle, -üñ, -le]*

ḳand-ı leb-i laʿlüñ: *(Sevgilinin) Kırmızı dudağının şekeri.*

1. Görüp mirʿāt-ı rūyuñ medḥ ider **ḳand-ı leb-i laʿlüñ**
   Güzeller içre cāna ṭūṭī-i dil saña ḳayildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 57, Mısra 3). [ḳand-ı leb-i laʿlüñ,]*

ḳand-ı mışr'uñ: *Mısırın şeker kamışı.*

1. Nāfeyi ḫaṭṭ-ı ruḫuñ sürdi çıḳardı Rūm'dan
   Ḳand-ı Mışr'uñ başına laʿlüñ külāhın ḳıldı teng *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 106, Mısra 6). [ḳand-ı mışr'uñ, -uñ]*

ḳandil: *Çerağ, meşale; bkz. 'altun ḳandīl' md.*

1. Bir şemʿe Hüdāyī yine pervāne geçer kim
   Ḳandilini andan uyarur māh-ı şeb-ārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 2, Mısra 10). [ḳandilini, -i, -ni]*

ḳandīl-i cāmı: *Kadeh kandili.*

1. Pür it surḫ-āb-ıla sāḳī uyar **ḳandīl-i cāmı** gel
   Şeb-i ṭarīḳ-i ʿuşşāḳa yine nūr u żiyā gelsün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 167, Mısra 3). [ḳandīl-i cāmı, -ı]*

kānı: *Bir şeyin kaynağı, menbaı.*

1. Yoluñda ey bedr-i temām bildüm ḳamu noḳṣānumı
   Luṭf u mürüvvet **kānısın** ʿafv eyle gel ʿiṣyānumı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 10). [kānısın, -sın]*
2. Ḳand-ı laʿlüñle Hüdāyī derdmendüñ cānısın
   Mü'min olan saña māyildür ḥalāvet **kānısın** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 18). [kānısın, -sın]*

kānı: *"Hani, nerede" anlamlarında soru zamiri.*

1. Ṣurāḥī-veş **ḳanı** yār-ı suḥanver
   Müdām ola sebük-rūḥ u girān-ser *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 51, Mısra 1). [ḳanı,]*
2. Ey Hüdāyī **ḳanı** cām-ı dil-güşā-ı laʿl-i yār
   Jeng ṭutmış tīga döndi bu dil-i ġamnāḳümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 67, Mısra 13). [ḳanı,]*
3. Ḳanı o dem ki çimende çemān ikimüz idük
   Miṣāl-i sāye vü serv-i revān ikimüz idük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 118, Mısra 1). [ḳanı,]*
4. Ḳanı bir şevḳ-nümā āyīne-i cām gibi
   Ḳanı bir ẕevḳ-feżā bāde-i ṣaḥbādan yig *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 119, Mısra 7). [ḳanı,]*
5. Ḳanı bir şevḳ-nümā āyīne-i cām gibi
   Ḳanı bir ẕevḳ-feżā bāde-i ṣaḥbādan yig *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 119, Mısra 8). [ḳanı,]*
6. Ḳanı o dem ki kān-ı ʿaḳīḳ idi kūh u deşt
   ʿAḳs-i ruḫ-ı Süheyl-i gül-i nev-bahār'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 173, Mısra 7). [ḳanı,]*
7. Öldür döge nāzuñla şehā ehl-i niyāzı
   Ḳanı güzelüm ḳāʿide-i bende-nevāzī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 234, Mısra 2). [ḳanı,]*
8. Demidür başuma odlar yaḳa nār-ı āhum
   Ḳanı ol gözlerimüñ nūrı Muḥammed Şāhum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 4). [ḳanı,]*
9. İdeyin bülbül-i şeydā gibi feryād u fiġān
   Ḳanı ol gözlerimüñ nūrı Muḥammed Şāhum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 8). [ḳanı,]*
10. Mātem içün n'ola giysem ḳaralar āh gibi
    Ḳanı ol gözlerimüñ nūrı Muḥammed Şāhum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 12). [ḳanı,]*
11. Serv iken sāye gibi yirlere oldı pāy-māl
    Ḳanı ol gözlerimüñ nūrı Muḥammed Şāhum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 16). [ḳanı,]*
12. Ġam ile aġlamadan dīdelerüm ḳan oldı
    Ḳanı ol gözlerimüñ nūrı Muḥammed Şāhum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 20). [ḳanı,]*
13. Ḫūn-ı eşküm demidür aḳsa miṣāl-i Ceyḥūn
    Ḳanı ol gözlerimüñ nūrı Muḥammed Şāhum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 24). [ḳanı,]*

14. Derd-i fürḳat ne ʿaceb eyler-ise cānuma kār
    Ḳanı ol gözlerimüñ nūrı Muḥammed Şāhum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 28). [ḳanı,]*
15. Ḫānemi ḳalb-i Hüdāyī gibi vīrān itdüñ
    Ḳanı ol gözlerimüñ nūrı Muḥammed Şāhum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 32). [ḳanı,]*
16. Menzili ḫāne-i cennet gibi ābād olsun
    Ḳanı ol gözlerimüñ nūrı Muḥammed Şāhum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 36). [ḳanı,]*

kanı aḳar: *Bedenden kanların sızması.*

1. Tā dem-i evvelde kim oldum şehīd-i tīġ-ı ʿışḳ
   Zaḫmumuñ ol dem bu demdür kim aḳar ḳanı daḫı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 231, Mısra 10). [ḳanı aḳar, -ar]*

kān-ı ʿaḳīk: *Akik ocağı.*

1. Ḳanı o dem ki **kān-ı ʿaḳīḳ** idi kūh u deşt
   ʿAḳs-i ruḫ-ı Süheyl-i gül-i nev-bahār'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 173, Mısra 7). [kān-ı ʿaḳīḳ,]*

kān-ı kerāmete: *Hürmet kaynağı.*

1. Kān-ı kerāmete keremüñ gevher-i güzīn
   Aşdāf-ı baḥr-i cūda vücuduñ dür-i yetīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 3). [kān-ı kerāmete, -e]*

kān-ı luṭf u himmet: *İyilik ve lütuf kaynağı.*

1. Binā itdi bu ḳaṣr-ı dil-güşāyı
   Muḥammed Beg o **kān-ı luṭf u himmet** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 7, Mısra 2). [kān-ı luṭf u himmet,]*

kān-ı maʿānī: *Anlam, mana kaynağı.*

1. Manṭıḳı n’ola bedīʿ olsa kelāmı muʿciz

   Deheni **kān-ı maʿānī** vü dili baḥr-i beyān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 28). [kān-ı maʿānī,]*

kān-ı nemekden: *Tuz kaynağı.*

1. Acıtdı beni ayırup ol **kān-ı nemekden**
   Mānend-i seḥāb aġlar-ısam n’ola felekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 159, Mısra 1). [kān-ı nemekden, -den]*

kāniʿ olup: *İnanmak, kanmak.*

1. Rızḳ-ı maḳsūma yüri **kāniʿ olup** şükr eyle
   Zāduñı tā ki ziyād ide Ḫudā-ı ʿādil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 29). [kāniʿ olup, -up]*

ḳanḳı: *Hangi.*

1. Beni belā vü ġam u derd-i miḥnet öldürdi
   O **ḳanḳı** ḫastasına oldı çāre-sāz ʿaceb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 10, Mısra 8). [ḳanḳı,]*

ḳanlar aġlamaḳla: *Derin acı ve üzüntü duymak, içi yanmak, çok yakınmak.*

1. Ol gözüm nūrı beni gözden bıraḳdı itdi red
   Ḳanlar aġlamaḳla çıḳdum iki gözden hey meded *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 6). [ḳanlar aġlamaḳla, -maḳ, -la]*

ḳanlar aġlar: *Kanlı gözyaşı dökmek ‖ çok üzülmek.*

1. Nice ẓālim-durur ki sāḳinüñ
   Ḳanlar aġlar elinde cām-ı şarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 17, Mısra 6). [ḳanlar aġlar, -r]*

kanlar akıdur: *Kanlı göz yaşları dökmek.*

1. Yād-ı laʿlüñle gözüm merdümi **ḳanlar aḳıdur**
   Vird ider ẕikrüñ alup sübḥa-ı mercān eline *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 198, Mısra 11). [ḳanlar aḳıdur, -ur]*

ḳanlar döker: *Kanlı gözyaşları dökmek ‖ çok üzülmek.*

1. Üstine yoḳsa ḳılıçlar mı ṭutar ebrūlaruñ
   Çeşm-i cellāduñ n'içün **ḳanlar döker** ḳan üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 201, Mısra 6). [ḳanlar döker, -er]*

ḳanlar döker: *Kan dökmek.*

1. Ṣanma yirde lāle vü gökde şafaḳ ol mātemi
   Yād idüp **ḳanlar döker** çeşm-i zemīn ü āsumān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 88). [ḳanlar döker, -er]*

ḳanlu: *Kan dökücü katil || (cana susamış) düşman.*

1. Geh dildedür müjeñ oḳı geh cān evindedür
   Ḳanlu gibi ki gizlenür ilden bucaḳ bucaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 97, Mısra 12). [ḳanlu,]*

ḳanlu yaşum: *Kanlı gözyaşı.*

1. Ḳanlu yaşum gözümüñ nūrı ciger göşem iken
   Demidür çıḳsa gözümden baña sırdaş degül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 129, Mısra 5). [ḳanlu yaşum, -um]*
2. Añla ḫaṭuñla **ḳanlu yaşum** mācerāların
   Miḥnet çimenlerinde aḳan cūybārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 177, Mısra 3). [ḳanlu yaşum, -um]*
3. Beni dīvāne ḳılan kākül-i ḫᵛuş-būyuñdur
   Cūy iden **ḳanlu yaşum** ḳāmet-i dil-cūyuñdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 14). [ḳanlu yaşum, -um]*

ḳanum yire dökdi: *Kanını dökmek II. Öldürmek.*

1. Alup cādū gözüñ siḥr-ile cānum
   Müjeñ tīġıyla dökdi yire ḳanum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 4). [ḳanum yire dökdi, -di]*

ḳanum yirlere dökme: *Kanını yerlere dökmek.*

1. Dem-ā-dem cürʿa gibi dökme luṭf it yirlere ḳanum
   Piyālem gözlerüm nūrı cemāli şems-i raḫşānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 3). [ḳanum yirlere dökme, -me]*

<u>kanumı içdi:</u> *Öldürmeye kastetmek.*

1. Ḳanumı içdi femüñ kimse anı görmiş yoḳ
   Kişi sırrın mı ṭuyar ʿayş-ı nihān eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 104, Mısra 5). [ḳanumı içdi, -di]*

<u>ḳanumı ḳara yire ḳarınca:</u> *Kanını toprağa dökmek, canına kıymak. (DİPNOT).*

1. Ḳara yire ḳarınca ḳanumı dehr
   Ben saña mūr sen Süleymān'um *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 87). [ḳanumı ḳara yire ḳarınca, -ınca]*

<u>k'anuñ:</u> *"...ki onun".*

1. Nādān dil atsa ey dil-i dānā ne ġam saña
   Taş atılur şu naḫle **k'anuñ** berg ü barı var *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 44, Mısra 8). [k'anuñ,]*

<u>kanzil eyleye:</u> *Zil zurna sarhoş etmek.*

1. Yüri var nūş-ı mey-i ʿışḳ maḥāẕīrin geç
   Eyleye tā ki seni cām-ı ḥaḳīḳī ḳanzil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 34). [ḳanzil eyleye, -y, -e]*

<u>ḳap:</u> *Birdenbire çekip almak, yakalayıp tutmak.*

1. Deşt-i ḥüsnüñ ḳurdısın **ḳapmaġa** cānlar ḳuzısın
   Gitme yabana gel eʿuşşāḳ-ı şeydā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 197, Mısra 5). [ḳapmaġa, -maġ, -a]*

<u>ḳapak:</u> *Göz kapağı.*

1. Ḥüsnüñ esbābını ḥıfẓ itmek içün ey dür-i nāb
   Ḫāne-i çeşm aña bir iki **ḳapaḳlu** dol-āb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 11, Mısra 2). [ḳapaḳlu, -lu]*

<u>kapu:</u> *(padişah/sevgili) kapısı ‖ makam, huzur.*

1. Ḳapu açup gün yüzin ʿarż eylese dilber ṣabāḥ
   İste ḥācet gök ḳapusı açılur dirler ṣabāḥ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 23, Mısra 1). [ḳapu,]*
2. Ḳapuñda ḳara ḳuluñdur Hüdāyī
   ʿAlīsin sen benüm şāhum o Ḳanber *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 51, Mısra 9). [ḳapuñda, -ñ, -da]*
3. Ḫᵛuş gör Hüdāyī bendeñi geldükde **ḳapuña**
   Bir gün gelür ki żaʿf-ıla gözden nihān olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 17). [ḳapuña, -ña]*
4. Giyse **ḳapuñda** revādur meh-i tābān üsküf
   Ḫıdmet-i şehde yaraşur giye derbān üsküf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 88, Mısra 1). [ḳapuñda, -(ñ)da]*
5. Kaʿbe **ḳapusında** n'ola her şām idersem zemzeme
   Sevdāsı düşdi başuma oldum Bilāli Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 111, Mısra 5). [ḳapusında, -(s)ı, -(n)da]*
6. Ey pādişāh-ı ercmend luṭfuñdan eyle behremend
   Oldı Hüdāyī derdmend **ḳapuñda** ʿabd-i kemterīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 149, Mısra 10). [ḳapuñda, -(ñ)da]*
7. Ḳılsun öldükde **ḳapuñ** cārūbı müjgānum yine
   Āsumāna ideyin rūy-ı zemīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 151, Mısra 3). [ḳapuñ, -ñ]*
8. N'eyler **ḳapuñda** bunca günāh ile müddeʿi
   Redd eyledi ʿAzāzil'i Ḥaḳ bir günāh-ile *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 189, Mısra 5). [ḳapuñda, -ñ, -da]*
9. Suçum bī-ḥadd ü cürmüm bī-nihāyet yā Resūla'llāh
   Ḳuluñam **ḳapuña** geldüm ʿināyet yā Resūla'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 204, Mısra 2). [ḳapuña, -ña]*
10. Ben ş̲ābitem **ḳapuñda** güneş şehri seyr ider
    Bir görme bendeñ-ile şehā anda sāyiri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 230, Mısra 5). [ḳapuñda, -ñ, -da]*
11. Umaram **ḳapuñ** Hüdāyī bendeñe ola maḳām
    Kim seg-i aṣḥāb-ı kehfe cennet olmışdur mekān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 95). [ḳapuñ, -ñ]*
12. Seyl-i eşküm gibi yüz süriyü geldüm ṭapuña
    Ne revādur k'ola maḥrūm **ḳapuñda** sāyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 98). [ḳapuñda, -ñ, -da]*
13. Himmet sarāyınuñ şeh-i ʿālem-penāhısın
    Luṭf u kerem **ḳapuñda** senüñ bende-i ḳadīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 12). [ḳapuñda, -ñ, -da]*

14. Bendeñ-durur **ḳapuñda** Hüdāyī-i ḫaste-dil

    Mü'min gibi ki meskenidür cennet-i Naʿīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 21). [ḳapuñda, -ñ, -da]*

15. Tā Kaʿbe **kapuñda** ola ol ḫāk

    Āsūde çü ḳudsiyān-ı eflāk *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 41). [kapuñda, -ñ, -da]*

16. Ḳapuñda ben de bir ʿabd-i ḳadīmem

    Elif gibi her işde müstaḳīmem *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 27). [ḳapuñda, -ñ, -da]*

17. Ḳara zülfüñ çeküp ʿuşşāḳ-ı sevdā-keşleri bende

    Ser-efrāzān-ı dehri **ḳapuña** ḳıldı ser-efgende *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 16, Mısra 6). [ḳapuña, -(ñ)a]*

18. Beni nā-şād idüp **ḳapuñda** gel aġyāri şād etme

    Zamān-ı devletüñdür ber-murād it nā-murād itme *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 5). [ḳapuñda, -ñ, -da]*

19. Niçün **ḳapuñda** itmezsin maḥabbet ehline raġbet

    Degül midür günehkār içün ey meh raḥmet ü şefḳat *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 13). [ḳapuñda, -ñ, -da]*

20. Seni taḫt-ı cemāl üzre anuñ'çün ḳıldı Ḥaḳ vālī

    Ḳapuñda ʿabd-i mazlūmuñ görülsün diyü aḥvāli *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 18). [ḳapuñda, -ñ, -da]*

kapu: *Kapı.*

1. Ḳapu açup gün yüzin ʿarż eylese dilber ṣabāḥ

   İste ḥācet gök **ḳapusı** açılur dirler ṣabāḥ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 23, Mısra 2). [ḳapusı, -sı]*

ḳapudān: *Kaptan, amiral, komutan.*

1. Düşdi tārīḫ aña gitdi **ḳapudan** sefere

   Dilerüz aña refīḳ ola ferīḳ-i sefere *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 23). [ḳapudan,]*

kapudan big: *Kaptan Bey.*

1. Ḳapudan big sefere oldı saʿādetle revān

   Cünd-i İslām'uñ odur devlet-ile ser-dārı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 5). [ḳapudan big,]*

2. Ser-nigūn eyleye varup ʿalem-i küffārı

   Ḳapudan big sefere oldı saʿādetle revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 10). [ḳapudan big,]*

3. Ḳapudan big sefere oldı saʿādetle revān
   Kāfir anuñla eger kim gelüben eylese ceng *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 15). [ḳapudan big,]*
4. Gözlesün ḳaçmaġa mülk-i ʿademi şāh-ı fereng
   Ḳapudan big sefere oldı saʿādetle revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 20). [ḳapudan big,]*
5. Ḳapudan big sefere oldı saʿādetle revān
   Eyledi ʿazm-i ġazā heybet-ile şevket-ile *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 25). [ḳapudan big,]*
6. Şādmān ide anı furṣat-ıla nuṣret-ile
   Ḳapudan big sefere oldı saʿādetle revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 30). [ḳapudan big,]*
7. Ḳapudan big sefere oldı saʿādetle revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 35). [ḳapudan big,]*

kapuña geldi: *Eşiğine gelmek.*

1. Ḳapuña geldi Hüdāyī ḳuluñ umar luṭfuñ
   Dirīġ itme güli ʿandelīb-i şeydādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 43). [ḳapuña geldi, -di]*

kapuña varur: *(Sevgilinin) kapısına, huzuruna varmak, gitmek.*

1. Varur ḳapuña ceẕbe-i zülfüñle seyl-i eşk
   Zencirle göge çekilen ejdehā budur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 58, Mısra 3). [ḳapuña varur, -ur]*

kapuñda: *(padişah/sevgili) kapısı ǁ makam, huzur.*

1. Gönder oḳuñ esirge beni ṭut ki ḫayr içün
   Virdüñ **ḳapuñda** luṭf-ıla bir derdmende şemʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 84, Mısra 10). [ḳapuñda, -, -]*

ḳapuñda bende ola: *Kul, köle olmak, bir kimsenin isteklerini yerine getiren hizmetçi olmak.*

1. Ḫaşm-i gerden-keş ü ʿadū-i veġā
   Ola ḳapuñda kemterīn bende *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kıt'a 4, Mısra 4). [ḳapuñda bende ola, -a]*

kapuñda bendeñ olmaġa: *Kapısında köle olmak.*

1. Ḳapuñda bendeñ olmaġa olupdur ḫ∨āceler müştāḳ
   Benüm çeşmi siyāhum ruḫları ālüm Muḥammed Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 11). [ḳapuñda bendeñ olmaġa, -maġ, -a]*

<u>kapuñda ḫāk-sār olmış-ıdum:</u> *(Sevgilinin) kapısında toz toprak olmak.*

1. Bir zamān idi ḳapuñda olmış-ıdum ḫāk-sār
   Pāy-māl-i ḫāṣ u ʿām olmışdı çeşmüm çün ġubār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 13). [ḳapuñda ḫāk-sār olmış-ıdum, -mış, -ı, -du, -m]*

<u>ḳapuñda ḳuluñ olmaḳ:</u> *Kapısında kul olmak.*

1. Ḳapuñda ḳuluñ olmaḳ yig baña mülk-i Sikender'den
   Ay alnı āfitābum ā meh-i nā-mihribān Aḥmed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 15). [ḳapuñda ḳuluñ olmaḳ, -maḳ]*

<u>kapuyı ṭuydı:</u> *Kapıyı duymak II Sırlı ve gizli bir bilginin aslını öğrenmek ve onu idrak etmek.*

1. İşigini felege virmez ol şeh-i ḥüsnüñ
   Hüdāyī şol ki cehān içre ṭuydı ḳapuyı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 224, Mısra 10). [ḳapuyı ṭuydı, -dı-yı]*

<u>kaʿr:</u> *Derinlik, dip.*

1. Ol mehüñ māhiyyet-i ʿışḳın n'ola bildürse dil
   Ḳaʿrını baḥr-i ʿamīḳuñ āşināsı bildürür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 34, Mısra 4). [ḳaʿrını, -ın, -ı]*

<u>kār:</u> *Amel. fiil. fayda. kazanç.*

1. Ademi ḥāṣıl eylemez bu **kār**
   Mezraʿ-ı dehre olmaġıl ḥāris *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 21, Mısra 7). [kār,]*
2. Ey Hüdāyī ḥamdü li-llāh böyle gördük ol mehi
   Dem be-dem ʿuşşāḳa **kārı** nāz u istiġnā-y-iken *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 161, Mısra 12). [kārı, -ı]*

<u>kār:</u> *Karmak, karıştırmak.*

1. Ey Süleymān-ı zamān ḳo yeleyin yoluñda
   Ḳanumı topraġa **ḳarınca** felek mūr gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 236, Mısra 8). [ḳarınca, -ınca]*

kār: *Karmak, karıştırmak.*

1. El **ḳarar** zülfüñe ʿuṣṣāḳı perīşān-dil ider
   Göreyin şānenüñ olṣun eli ḳatʿā ṭutmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 62, Mısra 7). [ḳarar, -ar]*

kār eyler-ise: *Etki etmek.*

1. Derd-i fürḳat ne ʿaceb eyler-ise cānuma kār
   Ḳanı ol gözlerimüñ nūrı Muḥammed Şāhum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 27). [kār eyler-ise, -r, -i, -se]*

kār itdi: *Kazanç elde etmek, yarar sağlamak.*

1. Elā ey nūr-ı ḥüsni āfitāb-ı bürc-i iḳbālüm
   Dile zehr-i ġamuñ **kār itdi** müşkil oldı aḥvālüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 24, Mısra 2). [kār itdi, -di]*

kār itdi: *Etki etmek.*

1. Ey Hüdāyī tīġ-ı ġam **kār itdi** ġāyet cānuma
   Hey ne müşkil derd olur āh ayrılıḳ vāh ayrılıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 19). [kār itdi, -di]*

ḳara: *Kara, siyah.*

1. Süveydā-ı dilinde lālenüñ sevdā-ı ḫālüñ var
   Nişānı ḳanlu çeşm-ile **ḳara** baġrında dāġıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 41, Mısra 12). [ḳara,]*
2. Fikr-i zülfüñ nāfe-veş baġrum **ḳara** ḳan eyledi
   Bu-durur sevdā-ı ʿışḳuñdan şehā sūdum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 138, Mısra 5). [ḳara,]*
3. Māh-ı dü-hefte gün yüzüñe beñzerem dimiş
   Varmaya göreyin o yüzi **ḳara** ayıne *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 190, Mısra 8). [ḳara,]*
4. Ṭarar yürür **ḳara** zülfini ʿarż ider ruḫı ālin
   Diler bu āl-ıla dil murġın ala ol gözi ala *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 199, Mısra 7). [ḳara,]*

5. Hüdāyī ʿāşıḳ u abdālı olmış ol yüzi mihrüñ
   Bürünse māh-ı şeb-ārā ʿaceb mi bir **ḳara** şāla *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 199, Mısra 10). [ḳara,]*
6. Ḳıya ḳıya baḳan ol **ḳara** gözlü dil-berümüñ
   Göñül kebūterini bāz-ı zülfi ala gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 218, Mısra 5). [ḳara,]*
7. Var-ısa ʿaḳlı **ḳara** başında cānān zāhidüñ
   Zülfüñüñ küfrine virsün dīni īmānı daḫı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 231, Mısra 5). [ḳara,]*

kara: *Kara; kararmak.*

1. Ḳarardı lāle-veş dil ḥasret-i ḫāl-i ʿiẕāruñla
   Münevver ḳıl anı gel mihr-i rūy-ı tab-dāruñla *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 19, Mısra 9). [ḳarardı, -r, -dı]*

kara: *Bahtsız.*

1. Ḳaldum şeb-i fürḳatde **ḳara** baḫtum ucından
   ʿArż itmez iseñ gün yüzüñ eyvāh Muḥammed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 28, Mısra 5). [ḳara,]*
2. Hüdāyī **ḳara** ḳuluñdur yoluñda pāy-mālüñdür
   İşigüñ Kaʿbe'sinde nāleler eyler Bilāl'üñdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 17). [ḳara,]*

ḳara gözler: *Siyah göz.*

1. Ol iki ḳıya baḳıcı ḫūnī **ḳara gözler**
   Şeh-bāzlaruñ başına ṭar itdi külāhın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 152, Mısra 5). [ḳara gözler, -ler]*

kara gözlü: *Kara göz.*

1. Ol **ḳara gözlü** güzel şāhīn baḳışlu ġamzekār
   Ey Hüdāyī gitdi elden ḳıldı dil murġın şikār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 17). [ḳara gözlü,]*

kara gözlü: *Siyah göz.*

1. Düşüp ṣaḥrā-ı hecre n’ola feryād u fiġān itsem
   Elümden bir **ḳara gözlü** güzel şeh-bāzum aldurdum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 144, Mısra 4). [ḳara gözlü, -lü]*

ḳara ḳulıyam: *Kara kul.*

1. Yoḳ-durur miṣli vilāyetde bugün Ḥayder gibi
   İşiginde **ḳara ḳulıyam** anuñ Ḳanber gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 10). [ḳara ḳulıyam, -ı, -y, -am]*

ḳara ḳuluñdur: *Hintli köle.*

1. Ḳapuñda **ḳara ḳuluñdur** Hüdāyī
   ʿAlīsin sen benüm şāhum o Ḳanber *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 51, Mısra 9). [ḳara ḳuluñdur, -üñ, -dur]*

ḳara ḳuluñdur ḳapuñda: *Kapısında kara köle olmak.*

1. Hüdāyī **ḳara ḳuluñdur ḳapuñda** nitekim Ḳanber
   Anuñ göñlini yıḳma miṣl-i bāb-ı Ḳalʿa-ı Ḥayber *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 17, Mısra 9). [ḳara ḳuluñdur ḳapuñda, -uñ, -da]*

ḳara yazularda ḳaldı: *Bahtsız, çaresiz kalmak.*

1. ʿIşḳ yazusında Mecnūn buldı kāmın ey faḳīh
   Ḳara yazularda ḳaldı ʿāḳıl ü ʿallāmeler *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 48, Mısra 8). [ḳara yazularda ḳaldı, -dı]*

ḳara yazulıyı: *Bedbaht, talihsiz.*

1. Ben **ḳara yazulıyı** aġlatma gel ḫānum benüm
   Şāh Maḥmūd’um göñül taḫtında sulṭānum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 3). [ḳara yazulıyı, -lı, -y, -ı]*

ḳara zülfüñ: *Sevgilinin siyah saçı.*

1. Ḳara zülfüñ çeküp ʿuṣṣāḳ-ı sevdā-keşleri bende
   Ser-efrāzān-ı dehri ḳapuña ḳıldı ser-efgende *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 16, Mısra 5). [ḳara zülfüñ, -üñ]*

karalar giysem: *Yas dolayısıyla siyahlara bürünmek.*

1. Mātem içün n'ola giysem ḳaralar āh gibi
   Ḳanı ol gözlerimüñ nūrı Muḥammed Şāhum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 11). [ḳaralar giysem, -se, -m]*

ḳaralara boyandı: *Karalara bürünmek.*

1. Āhum ḫaṭuñ gelince boyandı ḳaralara
   Miskīn Hüdāyī öldi diyü mātem eyledi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 222, Mısra 9). [ḳaralara boyandı, -dı]*

karañu gicede: *Karanlık gece; bkz. 'şeb-i tār', 'şeb-i tārīk' md.*

1. Zülfüñden ayru geçdi günüm āh u vāh-ile
   Ḳaldum **ḳarañu gicede** baḫt-ı siyāh-ile *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 189, Mısra 2). [ḳarañu gicede, -de]*

karār eylemez: *Sabit durmak, kalmak, yerleşmek.*

1. Seyr ider Iṣfāhān u ʿIraḳı o şehsüvār
   ʿUşşāḳ evine bir dem inüp eylemez ḳarār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 49, Mısra 4). [ḳarār eylemez, -mez]*

kārbān-serāy: *Far. Kervanın konduğu yer, han.*

1. Bu **kārbān-serāyı** binā itdi dilerüz
   Dārü's-selāmı aña naṣīb ide Musteʿān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 3, Mısra 3). [kārbān-serāyı, -ı]*

kār-fermā-ı kār-gāh-ı yakīn: *Bilgi dükkanının buyrukçusu.*

1. Bir gice şāh-ı ḳaṣr-ı ʿilliyyīn
   Kār-fermā-ı kār-gāh-ı yaḳīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 2). [kār-fermā-ı kār-gāh-ı yaḳīn,]*

karı: *Kadın.*

1. Evżāʿ-ı felek ḳaddümüzi bükdi Hüdāyī

   Pīr itdi bizi bir **ḳarınuñ** şīve vü nāzı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 234, Mısra 14). [ḳarınuñ, -nuñ]*

ḳarīb: *Yakın.*

1. Bu cehl ile aña raḳīb olmaḳ revā mıdur **ḳarīb**

   Bu Cehl'e lāyıḳ mı naṣīb ola viṣāli Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 111, Mısra 3). [ḳarīb,]*

ḳarīb olup: *Yakın olmak, yakınlaşmak.*

1. Olup raḳībe ḳarīb eyleyüp vefālar aña

   Hüdāyī'den ne iki bunca iḫtirāzʿaceb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 10, Mısra 9). [ḳarīb olup, -up]*

ḳarındaş olalum: *Kardeş olmak.*

1. Nūş eyleyelüm mey olalum sīne be-sīne

   Gel ḳan yalaşup olalum ey māh ḳarındaş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 78, Mısra 4). [ḳarındaş olalum, -alum]*

ḳarşu: *Bir yerin yüzü ve cephesi karşısında bulunan.*

1. Alaylar baġlayup zülfi çeker müjgānı ḫançerler

   Amān virmez hemān **ḳarşusına** kim gelse ḫançerler *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 6). [ḳarşusına, -sı, -n, -a]*

ḳarşu: *"-e doğru" anlamında edat.*

1. Şemse **ḳarşu** raḳṣ uran ẕerrātı ey meh gördiler

   Mihr-i ḥüsnüñle yile varan ġubārum şandılar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 38, Mısra 5). [ḳarşu,]*
2. Ne vücūd-ile gelür tīġuña **ḳarşu** aʿdā

   Gözlesün ḳaçmaġa şimden girü mülk-iʿademi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 235, Mısra 5). [ḳarşu,]*

karşu çıkdı: *Karşılamak.*

1. Gelesin diyü **ḳarşu çıḳdı** saña
   ʿAḳl u ṣabr ile cān-ı bī-ārām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 12, Mısra 15). [ḳarşu çıḳdı, -dı]*

ḳarşu çıḳsa: *Karşı bir görüşte bulunmak.*

1. Ḳarşu çıḳsa ne ʿaceb ṣabr u ḳarārum dil ü cān
   Gün gibi bu seḥer ol şāh-süvārum geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 217, Mısra 3). [ḳarşu çıḳsa, -sa]*

karşu ṭutdum: *Karşı tutma, siper etme.*

1. Ṭutdum cigerüm ḫancer-i dil-dūzuña ḳarşu
   Meydān-ı maḥabbetde benem merd-i ciger-dār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 46, Mısra 3). [ḳarşu ṭutdum, -du, -m]*

kārvān-serāy: *Ana yollar üzerinde kervanların konuklaması için yapılmış büyük han.*

1. Tārīḫini Hüdāyī-i dāʿī didi anuñ
   Bu **kārvān-serāya** gelen oldı hep revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 3, Mısra 6). [kārvān-serāya, -a]*

ḳaş: *Göz çukuru üzerinde bir yay gibi uzanan, üzeri kıllarla kaplı çıkıntı. II Sevgilinin kaşları.*

1. Geçer ey **ḳaşları** yā nüh-felekden nāvek-i āhum
   Zirihler de giyerse gök demürden egnine ḳat ḳat *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 20, Mısra 3). [ḳaşları, -lar, -ı]*
2. Hüdāyī ey **ḳaşı** yā gözi āhū
   Duʿācuñdur be-ḥaḳḳı nūn u'ṣ-ṣād *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 29, Mısra 9). [ḳaşı, -ı]*
3. Cām-ı mey içre **ḳaşlaruñuñ** ʿaksi sāḳīyā
   Göya şafaḳ içinde görinür hilāldür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 37, Mısra 11). [ḳaşlaruñuñ, -lar, -u, -ñ, -uñ]*
4. Hilāle dönmiş eyā meh **ḳaşuñ** naḥāfet-ile
   Benüm gibi meger ol çeşm-i meste māyildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 39, Mısra 3). [ḳaşuñ, -(u)ñ]*
5. Ḳaşuñ kemānı ḳaçan ġamzeñ oḳlarını seper
   Ḳażāya uġraya kim eylemezse sīne siper *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 42, Mısra 5). [ḳaşuñ, -(u)ñ]*

6. Eylemez İḫlāṣ Ḥaḳḳ'ı kimseler cānı ḫalāṣ
   Ya **ḳaşuñdan** eyleseñ ol tīr-i müjgānı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 80, Mısra 2). [ḳaşuñdan, -uñ, -dan]*
7. Şems ü mehi ḳıldı ḫacil ruḫsār-ı āli Aḥmed'üñ
   İtdi hilāli münfaʿil **ḳaşı** ḫayāli Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 111, Mısra 2). [ḳaşı, -ı]*
8. Ḫaṭṭuñuñ inşāsı nesḫ itdi berātuñ ḥikmeti[n]
   Ḳaşlaruñ itdi müşevveş ḫāṭırın tuġrālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 115, Mısra 6). [ḳaşlaruñ, -lar, -uñ]*
9. Ey **ḳaşı** yā ḫadengüñe sīnem nişāna dik
   Nāzük nihāl-i servdür ol bāġ-ı cāna dik *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 124, Mısra 1). [ḳaşı, -ı]*
10. Kūh-ı ġam çeşmesidür çeşm-i güher-pāş degül
    Saṭr-ı tārīḫdür üstinde anuñ **ḳaş** degül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 129, Mısra 2). [ḳaş,]*
11. Ẓulm-i çeşmüñ cānına geçmiş hilāl olmış **kaşuñ**
    Düşmek ister dem be-dem şemşīr-i bürrān üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 201, Mısra 7). [kaşuñ, -uñ]*
12. Dilā revādur olursañ bu ʿāleme rüsvāy
    Saña **ḳaşı** ġamını kim didi ki illere yay *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 212, Mısra 2). [ḳaşı, -ı]*
13. Ḳaşuñ hilāle yüzüñ āfītāba beñzetmiş
    Hüdāyī gibi gelür mi cehāna rūşen-rāy *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 212, Mısra 9). [ḳaşuñ, -uñ]*
14. Dīde revzen açup alnuñda **ḳaşuñ** seyr eyler
    Beñzer ol ḳaşra ki anuñ ola medd-i başarı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 216, Mısra 11). [ḳaşuñ, -uñ]*
15. Ḳaşlaruñ yāyına biñ cān-ıla ḳurbānuñ olam
    Bir iki gün bu fenā tekyede mihmānuñ olam *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 15). [ḳaşlaruñ, -lar, -(u)ñ]*

kāşāne: *Köşk, saray.*

1. Sāḳī-i bezmüñ Hüdāyī pertev-i dīdār-ıdı
   Reşk-i Firdevs eyleyen her göşesin **kāşānenüñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 121, Mısra 10). [kāşānenüñ, -nüñ]*

kaşd: *Amaç, niyet.*

1. Gün yüzüñ göstermeyen ol meh-liḳādur dīdeye
   Ḳasdı bu yüzden baña cevr ü cefādur dīdeye *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 202, Mısra 2). [ḳasdı, -ı]*

2. Başına Ḥaḳdan ṭoḳunsun mīḫ-i laʿnet ḥaşra dek
   Kim o şehler **ḳaşdına** çekdiyse tīġ itdiyse ḳan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 86). [ḳaşdına, -ı, -n, -a]*

kaşd eyledi: *Niyetlenmek.*

1. Ḳaşd eyledi māt itmege ol rūḥ-ı revānum
   Şad renc-i melāmetde sen açmaza mı düşdün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 240, Mısra 3). [ḳaşd eyledi, -di]*

kaşd ider: *Bilerek bir işe girişmek, niyetlenmek.*

1. Göz göre naḳd-i dili aldugı yetmez mi ʿaceb
   Ḳaşd ider cāna ḥārāmī gözüñ inṣāf mıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 54, Mısra 4). [ḳaşd ider, -er]*

kāse: *Yayvan kap, tas II Kadeh.*

1. Ṭoġdı ey sāḳī şafaḳdan ġurre-yi ġarrā-yı ʿīd
   Vaḳtidür zer **kāselerle** devr ide ṣahbā-ı ʿīd *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 27, Mısra 2). [kāselerle, -ler, -le]*
2. Dost **kāseler** içüp kām alalum devrāndan
   Ṣoḥbet-i furṣat-ı eyyām şitab eyleyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 143, Mısra 5). [kāseler, -ler]*

kāse kāse: *Çanak çanak ‖ bol bol.*

1. Gel ṣaḥn-ı bāġa nūş idelüm **kāse kāse** mey
   Zeyn oldı rāġa lāle-i Nuʿmān tabaḳ tabaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 95, Mısra 5). [kāse kāse,]*

kāse-bāz: *Kaseleri, parmaklarının ve elinde tuttuğu değneklerinin ucunda dans ederek çeviren oyuncu.*

1. Bülbül terāne-sāzı olup kendi **kāse-bāz**
   Devşürdi jāle dirhemini bī-şümār gül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 135, Mısra 3). [kāse-bāz,]*

kāse-i çarhuñ: *Feleğin kasesi, çanağı.*

1. Ḫʸānına ḳılma ṭamaʿ **kāse-i çarḫuñ** zinhār

   Balıdur ʿayn-ı belā sükkeri zehr-i ḳātil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 27). [kāse-i çarḫuñ, -uñ]*

kāse-i gerdūnı: *Feleğin kasesi.*

1. Lebīne teşne geçen ʿāşıḳ-ı ḳadeh-peymā

   Ḳanar mı **kāse-i gerdūnı** itse keyl-i şarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 14, Mısra 8). [kāse-i gerdūnı, -ı]*

kāse-i mecnūn-ı ʿāmirī: *Amirli Mecnunun kasesi.*

1. Leylā elinde **kāse-i Mecnūn-ı ʿĀmirī**

   Ṣūretde ṣındı maʿnīde yapıldı ḫāṭırı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 230, Mısra 1). [kāse-i mecnūn-ı ʿāmirī,]*

kāse-i nergisde: *Nergis kasesi. || Göz çukuru.*

1. Kāse-i nergisde naḳş olmış tesurru'n-nāẓırīn

   Açılup olsa n'ola aʿyān-ı gülşen şādmān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 21). [kāse-i nergisde, -de]*

kāse-i ser: *Kafatası.*

1. İçile meclis-i ʿışḳuñda mey gibi niçe ḳan
   Ayag olup yüriye niçe **kāse-i ser** aña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 3, Mısra 8). [kāse-i ser,]*
2. Dostum ḳavl-i belādan beni ṣanma ki dönem
   Ṣınsa ger **kāse-i ser** ṣınmaya ʿaḥd ü peymān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 168, Mısra 8). [kāse-i ser,]*
3. Seng-i mevt-ile ṣınsa **kāse-i ser**
   Ṣınmaya cām-ı ʿahd ü peymānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 89). [kāse-i ser,]*

kāse-i süm ideydi: *Toynak kasesi haline getirmek.*

1. Bulurdı pāye-i maḳṣūdı ʿāşıḳ-ı pā-māl
   Atuñ ayaġına başın ideydi kāse-i süm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 136, Mısra 6). [kāse-i süm ideydi, -e, -y, -di]*

kāse-yi gerdūnı: *Gökyüzü kasesi.*

1. Lebīne teşne geçen ʿāşıḳ-ı ḳadeh-peymā
   Ḳanar mı kāse-i gerdūnı itse keyl-i şarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 14, Mısra 8). [kāse-yi gerdūnı,]*

kaşı kemān: *Keman kaşlı dilber (kaşı kavisli ve düzgün olması yönüyle).*

1. Göz göre ġamzeñe üftāde geçermiş nāvek
   Göreyin yerlere geçsün anı ey **ḳaşı kemān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 169, Mısra 6). [ḳaşı kemān,]*

kaşı kemānuñ: *Keman kaşlı dilber (kaşı kavisli ve düzgün olması yönüyle).*

1. Geçmeseydi baña ol **ḳaşı kemānuñ** nāzı
   Cāna zaḫm urmaz idi ġamze-i tīr-endāzı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 219, Mısra 1). [ḳaşı kemānuñ, -uñ]*

kaşı yā: *Keman kaşlı dilber.*

1. Deldi dil şīşesini nāvek-i dildūz gibi
   Ey **ḳaşı yā** müjeñüñ ġāyet eli uz gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 226, Mısra 2). [ḳaşı yā,]*

kaşı yānuñ: *Keman kaşlı dilber.*

1. Peykānlarını dilde gören ol **ḳaşı yānuñ**
   Çoḳdur diye ʿummān-ı ʿamīḳ içre semekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 153, Mısra 5). [ḳaşı yānuñ, -nuñ]*

kaşīde: *Kaside nazım şekli.*

1. Hüdāyī tāze ġazeller **ḳasideler** diyicek
   Hemīşe ol yüzi gül ʿārıżı bahāra gerek *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 122, Mısra 9). [ḳasideler, -ler]*

kāsım-ı erzāk u hudāvend-i kerīm: *Rızık dağıtan kerem sahibi tanrı.*

1. Sensin ol **ḳāsım-ı erzāḳ u Ḫudāvend-i kerīm**

   Niʿmet-i luṭfuñ olur kevn ü mekāna şāmil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 95). [ḳāsım-ı erzāḳ u ḫudāvend-i kerīm,]*

kāṣır: *Eksik, kusurlu, kısa, âciz.*

1. Ḳāṣır anuñ taṣavvurında ʿuḳūl

   ʿĀciz anda taṣarruf-ı evhām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 21). [ḳāṣır,]*
2. Medḥüñde n'ola **ḳāṣır** isem baġrumı benüm

   Ġam tīġı eyledi dil-i ḫāmem gibi dü nīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 25). [ḳāṣır,]*

kaşlar: *Gözlerin üzerinde kemerli birer çizgi oluşturan kısa kıllar.*

1. Ey ḫālīlüm Kaʿbe ḥaḳḳı ḳıbleden dönsün yüzüm

   Ḳaşlaruñdan ġayrı ger var-ısa mescūdum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 138, Mısra 4). [ḳaşlaruñdan, -uñ, -dan]*

kaşr: *Saray, köşk.*

1. ʿAyş u ʿişret **ḳaşrınuñ** ṣalduḳda bünyādını Cem

   Eylemiş cām-ı ṣafādan aña ol üstād ayaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 91, Mısra 5). [ḳaşrınuñ, -ı, -n, -un]*
2. Dilerseñ ʿışḳ-ı pāk-i yārı sīneñ çāk çāk eyle

   Çoġ it revzenlerin **ḳaşruñ** aña her dem havā gelsün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 167, Mısra 8). [ḳaşruñ, -uñ]*
3. Dīde revzen açup alnuñda ḳaşuñ seyr eyler

   Beñzer ol **ḳaşra** ki anuñ ola medd-i başarı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 216, Mısra 12). [ḳaşra, -a]*
4. Çıḳdılar seyre ṣanki bir **ḳaşra**

   Bir niçe māh-rūy u Zühre-cebīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 7). [ḳaşra, -a]*

kaşr-ı bihişt: *Cennet sarayı.*

1. Geşt bā-ʿadl-i ü sarāy-ı cehān

   Hemçü **ḳaşr-ı bihişt** ü beyt-i selām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 16). [ḳaşr-ı bihişt,]*

kaşr-ı dil-güşāyı: *Gönül açan köşk.*

1. Binā itdi bu **ḳaṣr-ı dil-güşāyı**
   Muḥammed Beg o kān-ı luṭf u himmet *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 7, Mısra 1). [ḳaṣr-ı dil-güşāyı, -y, -ı]*

kaṣr-ı gülzār-ı irem: *İrem bağının köşkü.*

1. Ey gül-i sūrī cemālüñ görmek olmazsa naṣīb
   Ḳaṣr-ı gülzār-ı İrem mātem-serādur dīdeye *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 202, Mısra 8). [ḳaṣr-ı gülzār-ı irem,]*

kaṣr-ı mīnādan: *Sırça köşk.*

1. Görindi neyyir-i aʿẓam bu **ḳaṣr-ı mīnādan**
   Miṣāl-i nūr-ı Muḥammed cenāb-ı Batḥā'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 1). [ḳaṣr-ı mīnādan, -dan]*

kaṣr-ı miʿrācuñ: *Miraç sarayı.*

1. Ḳaṣr-ı miʿrācuñ sen ol sulṭān-ı ʿālī-şānısın
   Olsa lāyıḳ saña Cibrīl-i emīn peyk-i devān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 45). [ḳaṣr-ı miʿrācuñ, -uñ]*

kaṣr-ı ṣafāya: *Neşe sarayı.*

1. Ḫᵛuş pāyedür ṣelāṣe-i ġassāle sāḳīyā
   Ḳaṣr-ı ṣafāya çıḳmaġa rindān ayaḳ ayaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 98, Mısra 8). [ḳaṣr-ı ṣafāya, -y, -a]*

kaṣr-ı sipencüñ: *Misafirhane.*

1. Ey Hüdāyī yārumuñ medḥin yazarsam sıġmaya
   Ṭola bu **ḳaṣr-ı sipencüñ** çār erkānı dürüst *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 18, Mısra 14). [ḳaṣr-ı sipencüñ, -üñ]*

kaṣr-ı sipihrüñ: *Gök sarayı.*

1. Şemse-i şemsi yazan **ḳaṣr-ı sipihrüñ** ṭāḳına
   Evvelā baḳmış kitāb-ı ḥüsninüñ evrāḳına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 9). [ḳaṣr-ı sipihrüñ, -üñ]*

ḳat: *Huzur, makam, nezd, yan.*

1. Birdür **ḳatumda** ẕillet-i dehr iʿtibār-ı çarḫ
   Yanumda berg-i terre degül sebze-zār-ı çarḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 24, Mısra 1). [ḳatumda, -um, -da]*
2. Laʿlüñ yanında zāyil olur muʿciz-i Mesīḥ
   Çeşmüñ **ḳatında** bāṭıl olur siḥr-i Sāmirī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 237, Mısra 4). [ḳatında, -ı, -n, -da]*

ḳat ḳat: *Üst üste.*

1. Geçer ey ḳaşları yā nüh-felekden nāvek-i āhum
   Zirihler de giyerse gök demürden egnine **ḳat ḳat** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 20, Mısra 4). [ḳat ḳat,]*
2. Zerd ider gāhī ten-i ʿüryānı geh eşk-ile āl
   Giydürür sulṭān-ı ʿışḳuñ baña **ḳat ḳat** cāmeler *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 48, Mısra 4). [ḳat ḳat,]*

ḳaṭʿā: *Ar. Asla.*

1. El ḳarar zülfüñe ʿuşşāḳı perīşān-dil ider
   Göreyin şānenüñ olsun eli **ḳaṭʿā** ṭutmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 62, Mısra 8). [ḳaṭʿā,]*

ḳaṭarāt: *A. Damlalar, zerreler.*

1. Keffüñ seḥābınuñ **ḳaṭarātı-durur** le'āl
   Ḫāk-i cevāhir-i ḳademüñdür zer-ile sīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 5). [ḳaṭarātı-durur, -ı, -durur]*

ḳaṭarāt-ı seḥābdan: *Yağmur damlaları.*

1. Ṣandūḳ-ı ṣayrefī gibi bāġ oldı pür-güher
   Eşcāra zeyn olan **ḳaṭarāt-ı seḥābdan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 10). [ḳaṭarāt-ı seḥābdan, -dan]*

katı: *Aşırı derecede.*

1. Hüdāyī pāy-ı ʿaḳlına ʿıḳal-ı ʿışḳı bend itdi

   Aña dīvāne dimeñ **ḳatı** maʿḳūl itdi ʿāḳıldür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 57, Mısra 10). [ḳatı,]*

katı: *1. Sert 2.Çok.*

1. Yārā cigerüm şerḥaların tīġ-ı ġamuñdan

   Yārānuma şerḥ eylemege dil **ḳatı** yara *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 6, Mısra 12). [ḳatı,]*
2. Müflis-i mestem düşüp ḳalsam n'ola mey-ḫānede

   Bāde-i ʿışḳuñ beni yıḳdı **ḳatı** ḥālüm ḫarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 15, Mısra 4). [ḳatı,]*
3. Geldi ġam-ı cānān yüri çıḳ sīneden ey cān

   Hem-ḫāne **ḳatı** teng-durur eyleme yer dar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 46, Mısra 8). [ḳatı,]*
4. Baña geldükce hümā gibi **ḳatı** yüksek uçan

   İllere ṣayd olıcı kebk-i ḫırāmānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 134, Mısra 7). [ḳatı,]*

katı gönlüñden: *Haşin, sert, acımasız gönül.*

1. Ḳatı gönlüñden ümīd eyler-idüm mihr ü vefā

   Seng-i ḫārādan eger sebze olaydı ḥāṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 130, Mısra 5). [ḳatı gönlüñden, -üñ, -den]*

katı māyilsin: *Hevesli.*

1. Nev-bahār-ı ḫaṭ-ı dildāra **ḳatı māyilsin**

   Bilürin ey dil-i dīvāne seversin yazı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 219, Mısra 5). [ḳatı māyilsin, -sin]*

kātib: *Kitabet eden, yazan, yazıcı;usta yazıcı.*

1. Ruḫlaruñ dīvānını seyr itse ey şāh-ı güzīn

   Kātibine ide yüz taḥsīn Kirāmen Kātibīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 14). [kātibine, -in, -e]*
2. Fevt olup yeñiçeriler **kātibi**

   Uçdı rūḥı cennetüñ bostānına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 5, Mısra 1). [kātibi, -i]*

kātib-i defter: *Defter katibi.*

1. Yazmaḳdan ise nāme-i aʿmālümi melek
   Ḫūb idi yazsa **kātib-i defter** Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 145, Mısra 6). [kātib-i defter,]*
2. Añdum ḫaṭuñ yazup yañılup eyledüm ḫaṭā
   Yazma günāha **kātib-i defter** Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 146, Mısra 6). [kātib-i defter,]*

kātib-i ezel: *Ezel kâtibi.*

1. Nūr-ıla yazmış alnına ol **kātib-i ezel**
   Ṣadr-ı serīr-i mesned-i ḥüsne budur maḥal *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 9). [kātib-i ezel,]*

kātil: *Ar. katil, öldüren.*

1. Dem-i evvelde **ḳātil** gerçi kim Ḳābil idi cānā
   Gözüñ cellādı yanında o bir şāgird-i ḳābildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 53, Mısra 7). [ḳātil,]*

kātil-i erbāb-ı dīnsin: *Din erbabının katili.*

1. ʿUşşāḳın öldüren şeh-i pür-kibr ü kīnsin
   Kāfir misin ki **ḳātil-i erbāb-ı dīnsin** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 176, Mısra 2). [ḳātil-i erbāb-ı dīnsin, -sin]*

katl-i hüdāyī'ye: *Hüdayi (Sala Muslısı)'yi öldürmek.*

1. Tīġlar çekse gözüñ **ḳatl-i Hüdāyī'ye** eger
   ʿAceb olmaz ki mey-i nāz ile mestānedür o *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 184, Mısra 9). [ḳatl-i hüdāyī'ye, -y, -e]*

katl-i merdüm it: *İnsan öldürmek.*

1. Çek ġamzeñüñ ḳılıçlarını **ḳatl-i merdüm it**
   Cānlar bağışla yine lebüñden tekellüm it *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 19, Mısra 1). [ḳatl-i merdüm it,]*

katra: *Damla.*

1. Benem ol merdüm-i üftāde ki bir **ḳaṭra** yaşum
   Dem olur cūşa gelür dil uzadur deryāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 188, Mısra 3). [ḳaṭra,]*

katra katra: *Damla damla.*

1. Ḳatra ḳatra ḳan degül gözden şererlerdür çıḳan
   Dil yanaldan nār-ı ʿışḳ-ı yār ile tennūr-veş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 77, Mısra 3). [ḳatra ḳatra,]*

kaṭra-ı bārān-ı nīsān: *Nisan yağmurunun damlası.*

1. Āşinā-ı ehl-i dil ol kim dür oldı baḥr ile
   İtdüg'içün **ḳaṭra-ı bārān-ı nīsān** İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 8). [ḳaṭra-ı bārān-ı nīsān,]*

kaṭra-i kemter: *Damlacık.*

1. Çarḫ-ı luṭfından anuñ ẕerre-i aḥḳar ḫurşīd
   Baḥr-i cūdında anuñ **ḳaṭra-i kemter** ʿummān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 16). [ḳaṭra-i kemter,]*

kattāl: *Katledici.*

1. Düşelden Kerbelā-ı hecrüñe ey çeşmi **ḳattālüm**
   Zülāl-i vaṣluña dil-teşnedür bu ḳalb-i meyyālüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 16, Mısra 1). [ḳattālüm, -üm]*

kavāfil-i gül: *Gül kafilesi.*

1. Gül-bāng-i murġ ṣanma ṣadā-ı ceresdür ol
   Göçdi bu şeb **ḳavāfil-i gül** merġzārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 4). [ḳavāfil-i gül,]*

kavī-ārzū: *Güçlü istek.*

1. Ol Yūsuf-ı zamāne **ḳavī-ārzū** henūz
   Çāh-ı ṭabiʿate ḫalel irdi ḳuvāya żaʿf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 89, Mısra 9). [ḳavī-ārzū,]*

ḳavl: *Söz, kelâm.*

1. Dem urduḳca dem-ā-dem ney maḳām-ı ʿışḳda çenge
   ʿAceb mi ser-fero itse o da bu **ḳavle** ḳāyildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 53, Mısra 6). [ḳavle, -e]*
2. Muṭrib saña bezm içre budur **ḳavli** sebonuñ
   İç bādeyi ferrāşesidür nāy-ı gülünuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 126, Mısra 1). [ḳavli, -i]*
3. Āşinālıḳ yoġ-ıdı rindān-ı dürd-āşām ile
   Nāşıḥuñ **ḳavline** meşġūl olmış iken cām ile *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 14). [ḳavline, -i, -n, -e]*

ḳavl itdi: *Sözleşmek.*

1. Gelmege bāzāra **ḳavl itdi** bizümle yārumuz
   Müşteri bī-ḥad bozarlar ḳorḳaruz bāzārumuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 69, Mısra 1). [ḳavl itdi, -di]*

ḳavl-i belādan: *Evet sözü.*

1. Dostum **ḳavl-i belādan** beni şanma ki dönem
   Şınsa ger kāse-i ser şınmaya ʿaḥd ü peymān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 168, Mısra 7). [ḳavl-i belādan, -dan]*

ḳavl-i ḫudā'ya: *Allah kelamı.*

1. Sünnet-i Aḥmed-i Muḫtar'a riʿāyetler idüp
   Cān u dilden olıgör **ḳavl-i Ḫudā'ya** ḳāyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 50). [ḳavl-i ḫudā'ya, -y, -a]*

ḳavm: *Kavim, topluluk.*

1. Meẕheb-i ʿışḳı ḳabūl eylemeyen **ḳavme** şehā
   Tīr-bārān-ı müjeñ oldı belā-ı nāzil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 131, Mısra 7). [ḳavme, -e]*

ḳavm-i yezīd: *Yezid kavmi.*

1. Geldi bir niçe bed-aḫter yaʿnī kim **ḳavm-i Yezīd**
   Ḫasf u kesf içün o mihr ü māhı itdiler ḳırān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 83). [ḳavm-i yezīd,]*

kayacıġum: *Özel isim II Defter katibi olan bir kişi.*

1. Beñzetdi gerçi kendüyi luṭf issi ḳalbüñe
   Ḫaylī ṣovuḳluḳ eyledi mermer **Ḳayacıgum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 145, Mısra 4).*
   [ḳayacıgum, -cıġ, -um]
2. Yazmaḳdan ise nāme-i aʿmālümi melek
   Ḫūb idi yazsa kātib-i defter **Ḳayacıġum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 145, Mısra 6).*
   [ḳayacıġum, -cıġ, -um]
3. Meclisde būs-ı laʿli temennāsın eyledüm
   Didi zamānı var o sitemger **Ḳayacıġum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 145, Mısra 8).*
   [ḳayacıġum, -cıġ, -um]
4. Gökden ṣanur Hüdāyī ḳuluñ indi mā'ide
   Kūyuñda yaġsa başına ṭaşlar **Ḳayacıġum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 145, Mısra 10).*
   [ḳayacıġum, -cıġ, -um]
5. Hem-ser olur mı laʿlüñe sükker **Ḳayacıġum**
   Olmaz güher ḥacerle ber-ā-ber **Ḳayacıġum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 145, Mısra 1).*
   [ḳayacıġum, -cıġ, -um]
6. Hem-ser olur mı laʿlüñe sükker **Ḳayacıġum**
   Olmaz güher ḥacerle ber-ā-ber **Ḳayacıġum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 145, Mısra 2).*
   [ḳayacıġum, -cıġ, -um]
7. Ter düşse saḫt olup n'ola sükker **Ḳayacıġum**
   Leẕẕet lebüñde ġayr-ı mükerrer **Ḳayacıġum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 146, Mısra 1).*
   [ḳayacıġum, -cıġ, -um]
8. Ter düşse saḫt olup n'ola sükker **Ḳayacıġum**
   Leẕẕet lebüñde ġayr-ı mükerrer **Ḳayacıġum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 146, Mısra 2).*
   [ḳayacıġum, -cıġ, -um]
9. Seng-i belāñı ister idüm baş açup senüñ
   Şükr-i Ḫudā ki ḳıldı müyesser **Ḳayacıġum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 146, Mısra 4).*
   [ḳayacıġum, -cıġ, -um]
10. Añdum ḫaṭuñ yazup yañılup eyledüm ḫaṭā
    Yazma günāha kātib-i defter **Ḳayacıġum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 146, Mısra 6).*
    [ḳayacıġum, -cıġ, -um]
11. Dīvāne olduġum saña beñzer ki ṭuydılar
    Eṭfāl-i şehr üşüp beni ṭaşlar **Ḳayacıġum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 146, Mısra 8).*
    [ḳayacıġum, -cıġ, -um]
12. Ekseñ ẓarāfet-ile raḳībüñ zamānıdur
    Serv olmadı giyāh-ıla hem-ser **Ḳayacıġum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 146, Mısra 10).*
    [ḳayacıġum, -cıġ, -um]
13. Terk eyle gel raḳībüñi ser-tāc-ı ʿālem ol
    Ḫʷuşdur ki bī-ṣadef ola gevher **Ḳayacıġum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 146, Mısra 12).*
    [ḳayacıġum, -cıġ, -um]

14. Seng-i mezār idinmege iç işigüñ ṭaşın
    Şaḳlar Hüdāyī başı ber-ā-ber **Ḳayacıġum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 146, Mısra 14). [ḳayacıġum, -cıġ, -um]*

kayd: *Kaygı, endişe, tasa.*

1. Yimedin yir seni var āḫıretüñ **ḳaydını** yi
   Yime ḫᵛān-ı ġam-ı dünyāyı çü şaḫṣ-ı ākil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 31). [ḳaydını, -ını]*

kayd: *Bağ, zincir II Esaret II Kaygı, endişe.*

1. Cehān **ḳaydından** āzādam garībem nā-murādam ben
   Ne ʿazlüm var ne naṣbum var ne ġuṣṣam var ne şādam ben *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 163, Mısra 1). [ḳaydından, -ı, -n, -dan]*

ḳayd ḳıldı: *Bağlamak.*

1. Ḫūbān-ı şehri ḳıldı ḳayd zülf-i kemend-endāzına
   Şīrān-ı dehri itdi ṣayd çeşm-i ġazāli Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 110, Mısra 5). [ḳayd ḳıldı, -dı]*

ḳayd olmış-ıdı: *Yazılmak.*

1. Dil rūz-nāmesine ḫaṭuñ olmış-ıdı ḳayd
   Yazılmadın ṣaḥāyif-i eyyāma nām-ı şām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 141, Mısra 9). [ḳayd olmış-ıdı, -mış, -ı, -dı]*

ḳaydāfe: *(Firdevsî'nin Şehnamesi'nde adı geçen ve İskender hakkında kötü niyetler taşıyan Endülüs kraliçesi).*

1. Mülk-i ʿadūya ṣal yüri İskenderāne tīġ
   Ḳaydāfe mülki gibi ḫarāb eyle ābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 36). [ḳaydāfe,]*

ḳaydefā mülkini: *Kaydefa ülkesi.*

1. Düşmen iḳlīmine ṣalsun ḳılıcın ol server
   Ḳaydefā mülkini aldı ṣu-y-ıla İskender *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 12). [ḳaydefā mülkini, -in, -i]*

kayd-ı bedenden: *Ten. beden endişesi;korkusu.*

1. Öldürüp **ḳayd-ı bedenden** ḳıl dil ü cānı ḫalāṣ
   Ḫayra gir maḥbesden eyle bir iki cānı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 79, Mısra 1). [ḳayd-ı bedenden, -den]*

ḳāyil: *Razı olma, ikna olma.*

1. Dem urduḳca dem-ā-dem ney maḳām-ı ʿışḳda çenge
   ʿAceb mi ser-fero itse o da bu ḳavle **ḳāyildür** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 53, Mısra 6). [ḳāyildür, -dür]*
2. Görüp mirʿāt-ı rūyuñ medḥ ider ḳand-ı leb-i laʿlüñ
   Güzeller içre cāna ṭūṭī-i dil saña **ḳayildür** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 57, Mısra 4). [ḳayildür, -dür]*
3. Māyil şikenc-i zülfüñe ḫūbān-ı Hind ü Çīn
   Ḳayil ḥadīṯ-i ḥüsnüñe Türkān-ı Rūm u Rey *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 229, Mısra 8). [ḳayil,]*

ḳāyil olıgör: *Rıza göstermek, kabul etmek.*

1. Sünnet-i Aḥmed-i Muḫtar'a riʿāyetler idüp
   Cān u dilden olıgör ḳavl-i Ḫudā'ya ḳāyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 50). [ḳāyil olıgör, -ı, -gör]*

ḳayil olmadı: *Rıza göstermek, kabul etmek.*

1. Nefsüme her ne ḳadar ʿarż idegördüm zühdi
   Ḳayil olmadı ḳabūl itmedi bir nā-ḳābil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 76). [ḳayil olmadı, -ma, -dı]*

kāyinātı ṭutupdur: *Alemi kaplamak.*

1. Ṭutupdur kāyinātı rūşenā-ı rūy-ı zībāsı
   Olaldan evc-i ḥüsnüñ āfitāb-ı ʿālem-ārāsı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 17). [kāyinātı ṭutupdur, -updur]*

kays: *Leyla ve Mecnun anlatısının erkek kahramanı Mecnun.*

1. Ḳays ile bizi levḥa ḳalem bir yire yazmış
   Ḳoñ pendi bize yazılu dīvānelerüz biz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 73, Mısra 5). [ḳays,]*
2. Ḳays'a mecnūn dimeñüz ʿākıl ü ferzānedür o
   Kim ki bu silsileden olmaya dīvānedür o *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 184, Mısra 1). [ḳays'a, -a]*
3. Girmek-içün **Ḳays** ʿuryān oldı Leyla ḳoynına
   Rūzgār ol nā-murādı ṣaldı ṣaḥrā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 196, Mısra 1). [ḳays,]*

kays'uñ: *Leyla ve Mecnun anlatısının erkek kahramanı Mecnun.*

1. Ser-i Ferhād'dur yā-ḫūd delinmiş tīşe zaḫmından
   Ya **Ḳays'uñ** dest-i Leyladan şikest olan çanaġıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 41, Mısra 10). [ḳays'uñ,]*

kayur: *Kaygılanmak, endişelenmek, merak etmek.*

1. Yüzüme ṭur ḳademüñ bas gel ey yüzi Kaʿbe
   Ṭolarsa gözlerümüñ şīşesi **ḳayurmaz** ḳum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 136, Mısra 4). [ḳayurmaz, -maz]*

każāya uġraya: *Umulmadık olumsuz bir durumla karşılaşmak.*

1. Ḳaşuñ kemānı ḳaçan ġamzeñ oḳlarını seper
   Ḳażāya uġraya kim eylemezse sīne siper *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 42, Mısra 6). [ḳażāya uġraya, -y, -a]*

kebāb: *Ateşe karşı kızartılmış et, büryân.*

1. Bezm ider erbāb-ı bāġ eyler terennüm ʿandelīb
   Şişe-yi mey ġunca ol meclisde naḫl-i gül **kebāb** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 16, Mısra 8). [kebāb,]*
2. Yaş kim duḫān-ı ātiş-i dilden döker gözüm
   Ḫūn-ābelerdür ol ki dökilür **kebābdan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 179, Mısra 4). [kebābdan, -dan]*

kebāb eyleyelüm: *Yanık, yanmış etmek.*

1. Devr-i güldür beri gel bezm-i şarāb eyleyelüm
   Cigerin ḥāsidüñ ol bezme **kebāb eyleyelüm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 143, Mısra 2). [kebāb eyleyelüm, -y, -elüm]*

kebāb eyleyen: *Yanık, yanmış etmek.*

1. Mestāne çeşmidür cigerüm eyleyen kebāb
   Maḫmūr ġamzesidür iden eşkümi şarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 17). [kebāb eyleyen, -y, -en]*

kebāb oldı: *Ateşte veya sıcakta kavrulmak II (Ciğer) kebap olmak. Büyük bir acıya uğramak, yüreği yanmak; çok güçlü bir duygunun etkisiyle yanıp tutuşmak.*

1. Ey Hüdāyī firāḳ atişine
   Cigerüm döne döne oldı kebāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 17, Mısra 10). [kebāb oldı, -dı]*

kebāb-ı bezm-i nigār olmaduñ: *Sevgilinin meclisinin kebabı olmak.*

1. Niçün **kebāb-ı bezm-i nigār olmaduñ** diyü
   Geldi ḫuros cür'et idüp ḫāk-i pāyine dik *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 124, Mısra 9). [kebāb-ı bezm-i nigār olmaduñ, -ma, -du, -ñ]*

kebkeb: *Çivi.*

1. Hem-dem olmış eşküm ile müzeñüñ **kebkebleri**
   Birbiriyle imtizāc itmiş meger kevkebleri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 209, Mısra 1). [kebkebleri, -ler, -i]*

kebkeb-i müzeñe: *(Sevgilinin) Çizmesinin çıkardığı sesler. (Sevgilinin yürümesi bağlamında bıraktığı ayak izleri ile yıldız paralelliği).*

1. Kebkeb-i müzeñe meyl itse yaşum seyli n'ola
   Sā'ilüñ ḳalbi olur dirheme ġāyet māyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 130, Mısra 3). [kebkeb-i müzeñe, -ñ, -e]*

kebk-i derī: *Yeşillik kekliği.*

1. Sebze-zār-ı ḫüsn içinde nitekim **kebk-i derī**
   Varsun ol serv-i ḫırāmānum ṣalınsun bir zamān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 11). [kebk-i derī,]*

kebk-i hırāmānı: *Salınan keklik.*

1. Ol **kebk-i ḫırāmānı** gören rind-i naẓar-bāz
   ʿAynına alur mı felegüñ mihr-ile māhın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 152, Mısra 9). [kebk-i ḫırāmānı, -ı]*

kebk-i hırāmānum: *Salınan keklik.*

1. Baña geldükce hümā gibi ḳatı yüksek uçan
   İllere ṣayd olıcı **kebk-i ḫırāmānum** gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 134, Mısra 8). [kebk-i ḫırāmānum, -um]*

kebk-i hümā-pervāzum: *Hüma kuşu uçuşlu keklik olmak.*

1. Yeridür çarḫa salsam şāhbāz-ı ah u efġānı
   Ḳaçurdum elden ol **kebk-i hümā-pervāzum** aldurdum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 144, Mısra 8). [kebk-i hümā-pervāzum, -um]*

kebūd olmış: *Gök rengi/mavi olmak.*

1. Olmış benefşenüñ ḳadi ḫam ʿārıżı kebūd
   Żarb-ı ṭabanca-ı elem-i rūzgārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 173, Mısra 11). [kebūd olmış, -mış]*

kebūter: *Güvercin.*

1. Ḳıya ḳıya baḳan ol ḳara gözlü dil-berümüñ
   Göñül **kebūterini** bāz-ı zülfi ala gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 218, Mısra 6). [kebūterini, -i, -n, -i]*

keder: *Acı, üzüntü, dert, sıkıntı, ızdırap, tasa.*

1. Hüdāyī iç mey-i ʿışḳ-ı neşāt-efzā vü ġam gāhī
   Ki mirʿāt-ı derūnuñdan **keder** gitsün ṣafā gelsün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 167, Mısra 10). [keder,]*

keder-i fısḳ u fücūr u ʿişyān: *Günah, haksızlık ve isyanın kederi.*

1. Āb-ı şemşīrüñ-ile yundı cehāndan gitdi
   Gerd-i ẓulm ü **keder-i fısḳ u fücūr u ʿişyān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 38). [keder-i fisḳ u fücūr u ʿişyān,]*

kefen: *Ar. Ölüye sarılan bez.*

1. Ol gün ki merḳad ola gamuñla vaṭan baña
   Pister türāb u çār-şeb ola **kefen** baña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 5, Mısra 2). [kefen,]*

keff: *El ayası, avuç.*

1. Keffüñ seḥābınuñ ḳaṭarātı-durur le'āl
   Ḫāk-i cevāhir-i ḳademüñdür zer-ile sīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 5). [keffüñ, -üñ]*

keffe-i mīzān olmışdur: *Terazi gözü olmak.*

1. Vezn itmek-içün ḫāk-i rehüñ cevherin ey cān
   Olmışdur iki dīdelerüm keffe-i mīzān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 10). [keffe-i mīzān olmışdur, -mış, -dur]*

keffe-i mīzānuñ: *Terazisinin kefesi.*

1. Cān gencin açup Yūsuf içün virdi Züleyḫā
   Alınca çeküp **keffe-i mīzānuñ** elinden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 154, Mısra 10). [keffe-i mīzānuñ, -uñ]*

keffe-yi mīzān: *Terazinin kefesi.*

1. Dīdemdedür ḫayāl-i cemāl-i cemīl-i dost
   Yūsuf gibi ki **keffe-yi mīzān** elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 32, Mısra 12). [keffe-yi mīzān,]*

2. Yaʿḳūb taşlar-ıla n'ola dögse sīnesin

   Yūsuf Mışır'da **keffe-yi mīzān** elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 33, Mısra 8). [keffe-yi mīzān,]*

keffeyn: *İki el.*

1. Oldı **keffeyni** o deryā-ı saḫā vü keremüñ
   Maʿden-i luṭf u kerem menbaʿ-ı ḫayrāt u ḥasān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 19). [keffeyni, -i]*

keff-i kerīmüñ: *Cömertlik avucu.*

1. Keff-i kerīmüñ itdi dil-i baḥri münkesir
   Ḫālī degüldür anuñ içün ıżṭırābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 47). [keff-i kerīmüñ, -üñ]*

kefinde ṭutar: *Elinde tutmak.*

1. Pür-dür idüp ṣadefleri īs̱ār içün saña
   Ṭutar kefinde ḫ∨āce-i ʿummān tabaḳ tabaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 95, Mısra 10). [kefinde ṭutar, -ar]*

kehrübā: *Kehribar taşı || Sevgili.*

1. Şu **kehrübā** gibi beñzi ider ʿaḳīḳ-i Yemen
   Ḳaçan ki bürc-i ḳadehden ṭoġar Süheyl-i şarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 14, Mısra 5). [kehrübā,]*

kelâm: *Söz, kavl.*

1. Kelāmı ġuncayi dem-beste eyler eylese güftār
   Adım mı atdurur gülşende serve ol sehi-ḳāmet *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 20, Mısra 7). [kelāmı, -ı]*
2. ʿīsī gibi Hüdāyī **kelāmuñda** rūḥ var
   Göyā ki hem-dem-i dem-i Rūḥu'l-Emīn'sin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 176, Mısra 11). [kelāmuñda, -un, -da]*

3. Manṭıḳı n’ola bedīʿ olsa **kelāmı** muʿciz

   Deheni kān-ı maʿānī vü dili baḥr-i beyān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 27). [kelāmı, -ı]*

4. Mey-i ʿışḳuñ Hüdāyī’nüñ şehā ḳūt-ı revānıdur

   Kelāmuñ āb-ı Ḫıżr’uñ ʿaynı laʿlüñ rūḥ-ı s̲ānīdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 18). [kelāmuñ, -uñ]*

kelām-ı melfūz: *Kur'an-ı Kerim bağlamında.*

1. Vaḥy-i münzel didiler nuṭḳ-ı dehān-ı yāra
   Güş ider ġaybdan anlar ki **kelām-ı melfūẓ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 83, Mısra 8). [kelām-ı melfūẓ,]*
2. Vaḥy-i münzel didiler nuṭḳ-ı dehān-ı yāra
   Güş ider ġaybdan anlar ki **kelām-ı melfūẓ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 83, Mısra 8). [kelām-ı melfūẓ,]*

kelimāt-ı ḥasenüñ: *Hoş kelimeler, sözler.*

1. Ḫusrevā irdi kemāle **kelimāt-ı ḥasenüñ**
   İremez pāyeñe Saʿdī vü Ẓahīr u Selmān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 31). [kelimāt-ı ḥasenüñ, -üñ]*

kelīm-sīret: *Hz.Musa huylu.*

1. İlyās-ṣafā vü Ḫıżr-himmet
   Yūsuf-ṣıfat u **Kelīm-sīret** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 8). [kelīm-sīret,]*

kelle: *Baş, kafa.*

1. Bezmüñde şemʿ-veş yanalum **kellemüz** ḳızup
   Gökde hilāle diller uzatsun zebānemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 72, Mısra 5). [kellemüz, -müz]*
2. İçmezem bezmümde itse **kellesin** gerdūn ayaġ
   Çekmezem anuñ gibi dūn ü denīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 150, Mısra 5). [kellesin, -sin]*

kelle-i bī-devletüm: *Talihsiz baş.*

1. Ḳana ġarḳ olṣun demidür **kelle-i bī-devletüm**

   Ayrılupdur tīġ-ı ḫūn-rīzüñ gibi dem-sāzdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 164, Mısra 5). [kelle-i bī-devletüm, -üm]*

kem: *Az, eksik.*

1. Şol dem ki temevvüc ide ol yemm
   Feyż ola ʿuṣāta biş eger **kem** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 34). [kem,]*

kem olmaz-ıdı: *Değersiz, olmak.*

1. Öykinürmiş ḫaṭuñ içre ruḫuña ḫālede māh
   Kişi **kem olmaz-ıdı** dāyiresin bilse eger *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 47, Mısra 4). [kem olmaz-ıdı, -maz, -ı, -dı]*

kemāhī: *(Ar.) Olduğu gibi, hakkıyla, o kadar.*

1. Deryāda görüp sen dür-i yektāyı **kemāhī**

   Reşk ābına ġarḳ oldı tenüm niteki māhī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 228, Mısra 1). [kemāhī,]*

kemāl: *Olgunluk, yetkinlik, tamlık, eksiksizlik; en yüksek değer, mükemmellik.*

1. İsm-i Aʿẓam ḫaḳı ol aña ola ḫırz-ı emān
   Bula günden güne yā Rab meh-i nev gibi **kemāl** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 46). [kemāl,]*
2. Bāreka'llāh **Kemālüñe** taḥsīn

   Ṣāḥibā manṣıbuñ mübārek ola *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 53). [kemālüñe, -ün, -e]*
3. Nihāyetde leṭāfet ṭalʿat ü behcet **kemālinde**

   Naẓīri gelmemişdür milket-i ʿOs̱mān'a ʿOs̱mān'uñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 11). [kemālinde, -in, -de]*

kemāl': *Olgunluk, yetkinlik, tamlık, eksiksizlik; en yüksek değer, mükemmellik.*

1. Hassān-ı vaḳtem ögmede ol vech-i aḥseni
   Taḥsīn iderdi görse **Kemāl'üm** Ḥasan baña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 5, Mısra 14). [kemāl'üm, -üm]*

kemāl bulduñ: *Olgunlaşmak.*

1. Bulduñ güneş gibi şehā bürc-i leṭāfetde kemāl
   Nūr-ı cemālinden seni ḫalḳ eylemiş ol ẕu'l-celāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 1). [kemāl bulduñ, -du, -ñ]*

kemāle irdi: *Olgunlaşmak.*

1. Sūz-ı kelāmı irdi kemāle Hüdāyī'nüñ
   Yaḳdı çirāġ-ı Ḫusrev'i mülk-i suḫanda bu *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 13). [kemāle irdi, -di]*
2. Ḫusrevā irdi kemāle kelimāt-ı ḫasenüñ
   İremez pāyeñe Saʿdī vü Ẓahīr u Selmān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 31). [kemāle irdi, -di]*

kemāl-i ḫālıḳu'l-kevneyn: *İki cihanın yaratıcısı.*

1. Göreydi nūr-ı ḫüsnin ḫażret-i ʿOs̱mān-ı ẕī'n-nūreyn
   Diyeydi bāreka'llāh ey **kemāl-i Ḫālıḳu'l-kevneyn** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 14). [kemāl-i ḫālıḳu'l-kevneyn,]*

kemāl-i ḫüsnüñe: *Güzelliğin mükemmelliği.*

1. Dirseñ **kemāl-i ḫüsnüñe** irişmesün hergiz zevāl
   Raḥm eyle dil Yaʿḳūbına ey Yūsuf-ı Mıṣr-ı cemāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 3). [kemāl-i ḫüsnüñe, -üñ, -e]*

kemāl-i ʿışḳumı: *Aşkın mükemmelliği, olgunluğu.*

1. Kemāl-i ʿışḳumı bildi teraḥḥum itmedi yār
   Riʿāyetine şehüñ mūcib olmadı hünerüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 147, Mısra 7). [kemāl-i ʿışḳumı, -um, -ı]*

kemāl-i maʿrifetüñ: *Bilgice kusursuzluk, noksansız ve mükemmel olma.*

1. ʿUşşāḳa kibr ü kīn idüben eylemek helāk
   Dilde **kemāl-i maʿrifetüñ** elde ṣanʿatüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 109, Mısra 6). [kemāl-i maʿrifetüñ, -üñ]*

kemāl-i sūz-ıla: *Son derece kederli olmak, çok acı çekmek; şiddetli yürek yangını.*

1. Naẓmum **Kemāl-i sūz-ıla** ṭūmārı şiʿrümüñ
   Lāyıḳdur ola türbe-i pīr-i Ḫocend'e şemʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 84, Mısra 13). [kemāl-i sūz-ıla, -ıla]*

kemān: *Yay biçiminde - Sevgilinin kaşları için kullanılmıştır-.*

1. Ḳaşuñ **kemānı** ḳaçan ġamzeñ oḳlarını seper
   Ḳażāya uġraya kim eylemezse sīne siper *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 42, Mısra 5). [kemānı, -ı]*

kemān-ebrū: *Kaşları yay gibi güzel biçimli olan, keman kaşlı.*

1. Göñülde ey **kemān-ebrū** ḳılıcuñ zaḫmı yanına
   Ḫadeng-i ġamzeñi gönder o da bu evde dāḫildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 53, Mısra 3). [kemān-ebrū,]*

kemend: *İp, bağ (sevgilinin saçı bağlamında).*

1. Bend it Hüdāyī bendeñi zülfüñ **kemendine**
   Dīvāne olmasına sebeb dāyimā budur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 58, Mısra 13). [kemendine, -i, -n, -e]*

kemer: *Çeşitli alanlarda kullanılan yarım daire biçimindeki mimari yapı.*

1. Her **kemerle** sütūnı remz eyler
   Her gelen eyleye rükūʿ u ḳıyām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 37). [kemerle, -le]*

kemer: *Bel bağı, kayış.*

1. Ol serv-ḳad kināra ola dirseñ Hüdāyī'ye
   Ḳıl sīm ile zerüñ **kemeri** gibi der-miyān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 156, Mısra 14). [kemeri, -i]*

kemer-bend-i bürc-i cevzā'dan: *İkizler burcunun kemer bağı.*

1. Çalar yire yed-i ḳahruñ sipihri hemçü Esed
   Yapışsa idi **kemer-bend-i bürc-i Cevzā'dan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 38). [kemer-bend-i bürc-i cevzā'dan, -dan]*

kemer-i kāhkeşān: *Samanyolu kuşağı.*

1. Mehd-i bendān-ı muraṣṣaʿ **kemer-i Kāhkeşān**
   Hāledür çenber-i mehd anda özi bedr-i münīr *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 39). [kemer-i kāhkeşān,]*

kemīn: *(Fa.) Pusu.*

1. Yā **kemīn** içre şikārın gözedür genc arslan
   Yazdı taʿvīż içün ol māha debīr-i eflāk *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 41). [kemīn,]*

kemīne: *Aciz, zavallı.*

1. Şāh-ı yegāne ḥażret-i Sulṭān Selīm Han
   Yigdür **kemīne** bendesi Efrāsiyāb'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 26). [kemīne,]*

kemterīn: *En aciz, en hakir, en aşağılık.*

1. Ḫaşm-i gerden-keş ü ʿadū-i veġā
   Ola ḳapuñda **kemterīn** bende *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kıt'a 4, Mısra 4). [kemterīn,]*

kenār: *Bir şeyin, bir yerin bitiş kısmı veya yakını, kıyı, yaka.*

1. Didüm ol dem bir **kenāra** yoḳ mı imkān didi yār
   Mürdesin atmaz **kenāra** lücce-i ʿummān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 101, Mısra 8). [kenāra, -a]*
2. Çıḳ seyre ṭarf-ı bāġ u leb-i cūybāra gel
   Mānend-i serv ey gül-i sūrī **kenāra** gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 132, Mısra 2). [kenāra, -a]*
3. Düşüpdür dürr-i mengūşuñ meger kim
   Miyān-ı baḥr-i ḥüsnüñden **kenāra** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 205, Mısra 6). [kenāra, -a]*

kendi: *Dönüşlülük zamiri, öz, zat.*

1. Varup yalvarmadın **kendi** gelen ḥūrī-liḳā yegdür
   Dilā bekle recā bābın tevekkül ḳıl Ḫudā yegdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 59, Mısra 1). [kendi,]*

2. Bülbül terāne-sāzı olup **kendi** kāse-bāz

   Devşürdi jāle dirhemini bī-şümār gül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 135, Mısra 3). [kendi,]*

3. İsterem ṣu gibi ol servüñ olam pā-māli

   Kişinüñ himmeti **kendine** gerekdür ʿālī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 223, Mısra 2). [kendine, -n, -e]*

4. Levḥa-ı dīvān-ı ḥüsninüñ görüp taḥrīrini

   Māh-ı enver bildi gökde **kendinüñ** taḳṣīrini *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 6). [kendinüñ, -nüñ]*

5. Bir ṣadefdür gimisi **kendi** müşābih gühere

   Bürc-i āb oldı ya-ḫud menzil-i me'vā ḳamere *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 21). [kendi,]*

kendiyle söyleşür: *Kendi kendine konuşmak.*

1. Bulmayup bir maḥrem-i rāz itmege ḳābil refīḳ

   Ḫālvetinde söyleşür kendiyle mecnūnān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 101, Mısra 12). [kendiyle söyleşür, -ür]*

kendü: *Dönüşlülük zamiri, öz, zat.*

1. ʿAmel metāʿı ile satma **kendüñi** ṣofī

   Ziyān iden saḳın ekşer zamānda ʿāmildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 39, Mısra 11). [kendüñi, -ñ, -i]*

2. Hüdāyī **kendüyi** bilmez geçer derdüñle dil-ḫaste

   Gelüp ey cān ṭabībi aña luṭf it **kendüyi** bildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 53, Mısra 10). [kendüyi, -y, -i]*

3. Ādem olmaḳ dileyen cennet işigüñde şehā

   Kendüyi ḫāk-veş ednā ṭutar aʿlā ṭutmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 62, Mısra 6). [kendüyi, -y, -i]*

4. Çekdi cehānı **kendüye** ḳullāb-ı zülf-i ser-keşi

   Aḳıtdı ḫalḳuñ göñlini laʿli zülāli Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 110, Mısra 3). [kendüye, -y, -e]*

5. Baña mestūr ṣatup **kendüyi** her maḍrabaya

   Açılan gül gibi gencīne-i penhānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 134, Mısra 3). [kendüyi, -y, -i]*

6. Beñzetdi gerçi **kendüyi** luṭf issi ḳalbüñe

   Ḫaylī ṣovuḳluḳ eyledi mermer Ḳayacıgum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 145, Mısra 3). [kendüyi, -y, -i]*

7. Ol şems-i evc-i ʿişmete beñzetme **kendüñi**

   Ẓālimdür ol sen aña ẓahīr ü muʿīnsin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 176, Mısra 3). [kendüñi, -ñ, -i]*

8. Kaʿbe-i ḳalbümi gel yıḳma Ḫālīlüm şimdi

   Bir zamān **kendü** elüñle yapılan ḫānedür o *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 184, Mısra 4). [kendü,]*

9. Göñül dehān u miyānı ġamıyla cānānuñ

   Cehānda **kendüyi** bī-nām u bī-nişān itdi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 213, Mısra 4). [kendüyi, -y, -i]*

10. Kūyuñ var-iken n'eyleyeyin bāġ-ı cinānı

    Cennetdür efendim bilene **kendü** mekānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 215, Mısra 2). [kendü,]*

11. Olsa ʿaceb mi āhumuñ ey dil yeli yigin

    Kendüye māyil itdi o serv-i semen-beri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 221, Mısra 10). [kendüye, -y, -e]*

12. Tīşeyle kūhken dil-i kūha ṭoḳındı līk

    Kendü başına ṭoḳınacaġını bilmedi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 238, Mısra 6). [kendü,]*

13. Elinde tīġ-ı ciger-ḫārı bir aḳar ṣudur

    ʿAceb mi **kendüye** yol itse ḥalḳ-ı aʿdādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 24). [kendüye, -y, -e]*

14. Kendü luṭfından ʿilāc ide meger kim ol ḥekīm

    Kimse bilmez dilde bir derd-i nihānum var benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 15). [kendü,]*

15. Bend idüp dāyim çeker ol iki gīsūlar beni

    Māyil eyler **kendüye** ol tāḳ-ı ebrūlar beni *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 10). [kendüye, -y, -e]*

kendüden geçüp: *Kendini kaybetmek, kendinden geçmek.*

1. ʿĀşıḳ odur Hüdāyī gibi **kendüden geçüp**

   Mest-i müdām-ı bāde-i Bezm-i Elest ola *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 206, Mısra 9). [kendüden geçüp, -üp]*

kendüye çekdi: *Kendine çek-.*

1. Çekdi Manṣūr'ı bu dār-ı pür-ḫaṭardan kendüye
   Gün gibi zāhir degül midür ʿulüvv-i şān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 101, Mısra 9). [kendüye çekdi, -di-y, -e]*

2. Ey Hüdāyī bulmadum gird-āb-ı miḥnetden necāt

   Gitdüginee **kendüye çekdi** beni ʿummān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 102, Mısra 14). [kendüye çekdi, -di]*

kendüyi bilmez: *Kendini bilmez olmak.*

1. Hüdāyī **kendüyi bilmez** geçer derdüñle dil-ḫaste
   Gelüp ey cān ṭabībi aña luṭf it kendüyi bildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 53, Mısra 9). [kendüyi bilmez, -mez]*

kepenek: *(f.i.) : çobanların giydiği kolsuz, dikişşiz,keçeden -dövülerek-yapılmış giyecek. FERİT DEVELLİOĞLU, OSMANLICA – TÜRKÇE ANSİKLOPEDİK LÜGAT, say:508.*

1. Deldi tenümi oḳları meydān-ı belāda
   Bārān şu ḳadar yaġdı ki geçdi **kepenekden** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 153, Mısra 8). [kepenekden, -den]*
2. Āyīne-ṣıfat maẓhar -ı envār-ı cemālem
   Ṣofī ne ʿaceb ḫalḳa görinsem **kepenekden** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 159, Mısra 12). [kepenekden, -den]*

kepkep: *Ufak demir çivi.*

1. Ayaġuñ ṭopraġından ḥāṣıl eyler vech-i zer ḫūrşīd
   Alur ser-mūzeñüñ **kepkeplerinden** nūr u fer kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 11, Mısra 4). [kepkeplerinden, -ler, -in, -den]*

kerbelā: *Irak'ta Hazret-i Hüseyin efendimizin şehit oldukları ve medfûn bulundukları mahal.*

1. Rūz-ı maḥşerde ṣuna destüñe āb-ı kevs̲er
   Kerbelā içre şehīd oldı şular kim ʿaṭşān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 56). [kerbelā,]*

kerbelā-ı hecrüñe: *Ayrılık kerbelası.*

1. Düşelden **Kerbelā-ı hecrüñe** ey çeşmi ḳattālüm
   Zülāl-i vaṣluña dil-teşnedür bu ḳalb-i meyyālüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 16, Mısra 1). [kerbelā-ı hecrüñe, -üñ, -e]*

kerem: *Asalet; cömertlik.*

1. Bir nāme yazup bendesine eylemez irsāl
   Gelmez o **kerem** ol şeh-i devrānuñ elinden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 154, Mısra 12). [kerem,]*

2. Ṣudūr iderse **kerem** n'ola ḳalb-i pāküñden
   Ẓuhūr ider dür ü gevher hemīşe deryādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 41). [kerem,]*
3. Kān-ı kerāmete **keremüñ** gevher-i güzīn
   Aṣdāf-ı baḥr-i cūda vücuduñ dür-i yetīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 3). [keremüñ, -üñ]*

kerem-i bī-nihāyetüñ: *Sonsuz ihsan ve bağış.*

1. Ben bendeñe şehā elem ü cevr ü miḥnetüñ
   Luṭfuñ ʿināyetüñ **kerem-i bī-nihāyetüñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 109, Mısra 2). [kerem-i bī-nihāyetüñ, -üñ]*

kerem-i faż̇l-ı hudā-ı mufż̇il: *Tanrının sığınılacak fazlının keremi.*

1. Günehüm baḥri benüm gerçi ki bī-ġāyetdür
   Çoḳdur andan **kerem-i faż̇l-ı Ḫudā-ı mufż̇il** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 88). [kerem-i faż̇l-ı ḫudā-ı mufż̇il,]*

kerīm: *Asalet ve şeref sahibi; büyük, âli, şeref sahibi, muhterem, aziz, muazzez.*

1. Ey maʿden-i saʿādet ü ey raḥmet-i Raḥīm
   Nāmuñ gibi vücūd-ı şerīfüñ daḫı **kerīm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 2). [kerīm,]*

kerīmü'ş-şān: *Muhterem (saygıdeğer) şanı büyük (kimse).*

1. Ey **kerīmü'ş-şān** u ey ʿālī-neseb
   Bir gühersin dünyede mānendi yoḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kıt'a 1, Mısra 1). [kerīmü'ş-şān,]*

kerre: *Defa, kere, kez.*

1. Bir **kerre** yılda gül gülüp açıldugı içün
   Demlerle ḫār -ı ġamdan anuñ bağrı ḫūn olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 5). [kerre,]*
2. Bildüm ne yüzden aḳduġını āb-ı dīdemüñ
   Bir **kerre** görmiş-idi cemālüñ geçende bu *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 10). [kerre,]*

kerrūbiyān: *Allah'a en yakın olan dört büyük melek. Cebrail, Mikail, İsrafil, Azrail.*

1. Zülf-i ḥavrādan itdiler cārūb
   Anda **kerrūbiyān** olup ḫuddām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 64). [kerrūbiyān,]*
2. Geşt ider bād-ı seḥerle gülşeni evrāḳ-ı gül
   Ṭavf ider gūyā Resūlüñ ravżasın **kerrūbiyān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 30). [kerrūbiyān,]*

kes: *Bitirmek, sona erdirmek.*

1. Ġuṣṣa derdin **kes** yürekden nūş idüp keskin şarāb
   Çekme dārū-ı ṭabīb-i reh-nişīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 151, Mısra 7). [kes,]*
2. Gel ṣofī Hüdāyī gibi keskince şarāb iç
   Tā kim **kese** derd-i ġam-ı devrānı yürekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 153, Mısra 10). [kese, -e]*

kes: *Aradaki bağı kesmek.*

1. Yanuñdan **kes** helāk eyle ʿadū-ı ẕu'l-ḥimārı gel
   Lebi şīrīn dehānı sāḳī-i kevs̱er ʿAlī Balı'm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 17, Mısra 7). [kes,]*

kesād ola: *Yokluk, kıtlık, alışverişte durgunluk.*

1. Açsa ruḫın **kesād ola** bāzār-ı germ-i mihr
   Ḳadr-i refīʿ-i āyīne-i meh şikest ola *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 206, Mısra 5). [kesād ola, -a]*

keşākeş: *Çekişme, mücadele, kavga.*

1. Zencīr-i zülfüñ-ile **keşākeşdedür** gönül
   Şol ejdehāya pençe uran şīr-i ner gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 232, Mısra 5). [keşākeşdedür, -de, -dür]*

kesb eyledi: *Kazanma.*

1. Tīġ-ı engüştüñ çekelden sīne-i māha elif

   Şerḥ olup ṣadrı ṣafā **kesb eyledi** āyīne sān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 62). [kesb eyledi, -di]*

kesb eylesün: *Kazanma.*

1. Derd-i hecrüñden şifā bulsun dil-i bī-çāreler

   Cām-ı laʿlüñden ṣafā **kesb eylesün** āvāreler *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 14). [kesb eylesün, -sün]*

kesb idecek: *Kazanmak.*

1. Ey ḫ∨āce müşk-i Çīn'i ḳo zülfi nesīmin al

   Bāġ-ı cehānda **kesb idecek** bir hevā budur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 58, Mısra 6). [kesb idecek, -ecek]*

kesb itdi: *1. edinmek, elde etmek, kazanmak.*

1. Nev-bahār irdi bi-ḥamdi'llāh cehān **kesb itdi** cān

   Ẕikr-i Ḥaḳda oldı her berg-i çimen raṭbu'l-lisān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 1). [kesb itdi, -di]*

kesb-i gencīne-i ʿirfān idegör: *İrfan hazinesini elde etmek.*

1. Kesb-i gencīne-i ʿirfān idegör kim dem olur

   Gelmemiş gibi olasın bu ḫarāb-ābāda *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 195, Mısra 5). [kesb-i gencīne-i ʿirfān idegör, -e, -gör]*

kesb-i havā: *Hava almak.*

1. Göz açup gördüm yüzüñ ʿışḳuñla memlū oldı dil

   Revzen-i kāşāneden **kesb-i havā** mıdur ġaraż *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 81, Mısra 8). [kesb-i havā,]*

kesb-i kemāl it: *Olgunluk, mükemmellik kazanmak II kendini geliştirmek, bilgisini artırmak.*

1. Taḥṣīl-i fenn-i ʿışḳ idüp **kesb-i kemāl it** çün hilāl

   Eyle Hüdāyī ḳalbüñi mişkāt-ı envārü'l-hüdā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 7, Mısra 13). [kesb-i kemāl it,]*

kesb-i ʿömr-i cāvidānī: *Ebedi hayatı kazanmak.*

1. İriş ḳaddinde zülfine nigāruñ

   Dilerseñ **kesb-i ʿömr-i cāvidānī** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 225, Mısra 6). [kesb-i ʿömr-i cāvidānī,]*

kesb-i şafā ide: *Mutluluk sürmek, rahat yaşamak.*

1. Ḳulūb-ı mü'min-i rūşen-revāna döndi cehān

   Kim ide kesb-i ṣafā ẕikr-i pāk-i Mevlā'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 6). [kesb-i ṣafā ide, -e]*

kesb-i şafā ider: *Rahata ermek, huzur bulmak.*

1. Çeşmüm izi ṭozıyla bulur nūr u cilāyı

   Māl-ile ider kesb-i ṣafā merdüm-i zer-dār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 46, Mısra 6). [kesb-i ṣafā ider, -er]*

keşf itse: *Açmak, göstermek.*

1. Boyını ḳābil degüldür müşk penhān eylemek

   Ḫaṭṭuñ esrārın n'ola **keşf itse** bu ġammāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 86, Mısra 6). [keşf itse, -se]*

ke's-i hilāli: *Yeni ay kasesi.*

1. Ke's-i hilāli geh pür ider geh tehī felek

   Yāra içer Hüdāyī ṭolular çanaḳ çanaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 97, Mısra 13). [ke's-i hilāli, -i]*

ke's-i kirām-ı şām: *Şam cömertlerinin kasesi, kadehi.*

1. Eşrāf-ı Kaʿbe teşne zülāl-i viṣālüñe
   Muḥtāc ḫʷān-ı laʿlüñe **ke’s-i kirām-ı Şām** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 141, Mısra 6). [ke’s-i kirām-ı şām,]*

ke’s-i pür-ḥabābı: *Köpük dolu kase.*

1. Şöyle devr itdür ki **ke’s-i pür-ḥabābı** sāḳīyā
   Seyrine reşk eyleye anuñ sipihr-i nüh-ḳıbāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 15, Mısra 7). [ke’s-i pür-ḥabābı, -ı]*

kesīf ile: *Kalın, kaba nesne.*

1. İtme ʿadū-ı tīre-derūn-ıla imtizāc
   Cemʿ olmadı **keşīf ile** hergiz şehā laṭīf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 90, Mısra 12). [keşīf ile, -ile]*

kesil: *Ayrılmak, uzaklaşmak, ilgiyi kesmek, vazgeçmek.*

1. Başını kesseñ yine senden **kesilmez** ey şanem
   Pāyuña düşmiş yiler bir ʿāşıḳ-ı serbāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 86, Mısra 3). [kesilmez, -mez]*
2. Başın kesseñ **kesilmez** zülfi senden
   Taʿalluḳ itmiş ol zībā ʿiẕāra *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 205, Mısra 3). [kesilmez, -mez]*
3. Müdām içer ḳılıcı ḫūn-ı düşmeni ḳanmaz
   Şu rinddür ki **kesilmez** şarāb-ı ḥamrādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 26). [kesilmez, -mez]*

kesil: *Durmak.*

1. Seyl-i sirişk aḳar niçe demdür **kesilmedi**
   Müjgānlarumla sedd idegördüm yeñilmedi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 238, Mısra 1). [kesilmedi, -me, -di]*

keskin: *Etkili, kuvvetli.*

1. Ġuṣṣa derdin kes yürekden nūş idüp **keskin** şarāb
   Çekme dārū-ı ṭabīb-i reh-nişīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 151, Mısra 7). [keskin,]*

2. Gel ṣofī Hüdāyī gibi **keskince** ṣarāb iç
   Tā kim kese derd-i ġam-ı devrānı yürekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 153, Mısra 9). [keskince, -ce]*

kesr-i dil: *Gönlün kırılması, incinmesi.*

1. Żamm olsa **kesr-i dil** saña feṭḥ ola devletüñ
   Çek ey Hüdāyī ġam ḥarekāt-ı zamāneden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 109, Mısra 14). [kesr-i dil,]*

keşşāf-ı künūz-ı şükr ü taḥmīd: *Hamd ve şükür hazinelerinin bulucusu.*

1. Ḥallāl-i Rūmūz-ı zikr ü tevḥīd
   Keşşāf-ı künūz-ı şükr ü taḥmīd *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 16). [keşşāf-ı künūz-ı şükr ü taḥmīd,]*

keştī-i baḥr-i ʿilm ü ʿirfāna: *İlim ve irfan denizinin gemisi.*

1. Sözi muʿciz-şiʿār u siḥr-i mübīn
   Keştī-i baḥr-i ʿilm ü ʿirfāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 44). [keştī-i baḥr-i ʿilm ü ʿirfāna, -a]*

keştī-i dil: *Gönül gemisi.*

1. Düşdi gird-āb-ı yem-i fürḳate bu **keştī-i dil**
   Garḳa vardı daḫı ol Ḫıżr-ı zamānum gelmez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 66, Mısra 7). [keştī-i dil,]*

keştī-i fürḳatde: *Ayrılık gemisi.*

1. ʿAẕāb içün faḳīrüñ **keştī-i fürḳatde** cānına
   Nigārum bir re'is-i yel ḳovanuñ vardı yanına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 7, Mısra 1). [keştī-i fürḳatde, -de]*

ketm idemedüm: *Saklayabilmek, gizli tutabilmek.*

1. ʿIşḳı **ketm idemedüm** ḳoñ beni ḳan aġlayayın
   Ḥāli budur ile sırrını ʿayān eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 103, Mısra 3). [ketm idemedüm, -e, -me, -dü, -m]*

kevkeb: *Yıldız.*

1. Olup ser-geşte vü üftādeñ ey nūr-ı baṣar **kevkeb**
   Ḳararmış gözleri kūyuñ ṭolanmaḳdan düşer **kevkeb** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 11, Mısra 1). [kevkeb,]*
2. Olup ser-geşte vü üftādeñ ey nūr-ı baṣar **kevkeb**
   Ḳararmış gözleri kūyuñ ṭolanmaḳdan düşer **kevkeb** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 11, Mısra 2). [kevkeb,]*
3. Ayaġuñ ṭopraġından ḥāṣıl eyler vech-i zer ḫūrşīd
   Alur ser-mūzeñüñ kepkeplerinden nūr u fer **kevkeb** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 11, Mısra 4). [kevkeb,]*
4. Nitekim secde eyler Yūsuf'a şems ü ḳamer **kevkeb**
   Döküp eşkin ayaġuña düşer her Müşterī-ṭalʿat *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 11, Mısra 6). [kevkeb,]*
5. Hidāyet necmidür çeşmüñ kime rūşen-naẓar ḳılsa
   Aña baḫt u saʿādet yār olup eyler naẓar **kevkeb** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 11, Mısra 8). [kevkeb,]*
6. Olupdur ḫāl-i zerdī -i çihre-i dildāruma beñdeş
   Hüdāyī eylese gökler yüzinde ṭañ mı yir **kevkeb** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 11, Mısra 10). [kevkeb,]*
7. Olupdur ḫālüñe üftāde ey nūr-ı baṣar **kevkeb**
   Yolına dürr ü gevherler niṣār itse düşer **kevkeb** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 12, Mısra 1). [kevkeb,]*
8. Olupdur ḫālüñe üftāde ey nūr-ı baṣar **kevkeb**
   Yolına dürr ü gevherler niṣār itse düşer **kevkeb** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 12, Mısra 2). [kevkeb,]*
9. Şeb-i hecrüñde cān virdüm ḳo ḫālüñ göreyim ey meh
   Giceyle yola gitse gözedür ehl-i sefer **kevkeb** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 12, Mısra 4). [kevkeb,]*
10. Ḳo cevri ey felek mihr it saḳın bu seng-i āhumdan
    Seni zeyn eylemişken çün dükān-ı şīşeger **kevkeb** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 12, Mısra 6). [kevkeb,]*
11. Ġam-ı ḫālüñ dil-i saḫt-ı ʿadūyı n'ola ḫūn itse
    İder ḫārāyı ey meh terbiyetle laʿl-i ter **kevkeb** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 12, Mısra 8). [kevkeb,]*
12. Çirāġ-ı çeşmini nūr-ı ruḫuñdan uyarur her şeb
    Hüdāyī gibi bīdār olsa ṭañ mı tā seḥer **kevkeb** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 12, Mısra 10). [kevkeb,]*

13. İrişdi şeb-çirāġın yaḳdı raḫşān oldı her **kevkeb**
    Sipihrüñ şaḥnın itdi ṣan bisāṭ-ı pīlever **kevkeb** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 13, Mısra 1). [kevkeb,]*
14. İrişdi şeb-çirāġın yaḳdı raḫşān oldı her **kevkeb**
    Sipihrüñ şaḥnın itdi ṣan bisāṭ-ı pīlever **kevkeb** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 13, Mısra 2). [kevkeb,]*
15. ʿAceb nūr-ı saʿādetsin ki irmez ḥüsnüñe noḳṣān
    İrer her gün zevāle gün tutılur meh yiter **kevkeb** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 13, Mısra 4). [kevkeb,]*
16. Ḳuluñ adıyla olmaġla şehā Behrām-ıla Keyvān
    bulup rifʿatler oldı her biri bir nām-ver **kevkeb** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 13, Mısra 6). [kevkeb,]*
17. Zamān-ı ḥüsnidür yāruñ muḳābil olma gel ey meh
    Güneş raḫşān iken ṭoġsa ne deñlü vire fer **kevkeb** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 13, Mısra 8). [kevkeb,]*
18. Hüdāyī var-ısa bir mihri yoḳ her-cāyī meh sevmiş
    Düşüp şām-ı ġama eyler ıraḳlardan naẓar **kevkeb** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 13, Mısra 10). [kevkeb,]*
19. Hem-dem olmış eşküm ile mūzeñüñ kebkebleri
    Birbiriyle imtizāc itmiş meger **kevkebleri** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 209, Mısra 2). [kevkebleri, -ler, -i]*

kevkeb-i bürc-i saʿādet: *Mutluluk burcunun yıldızı.*

1. Kevkeb-i bürc-i saʿādet māh-ı tābānum Ḫıżır
   Laʿl-i nābı cān u dil derdine dermānum Ḫıżır *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 1). [kevkeb-i bürc-i saʿādet,]*

kevkeb-i dürrī-i hidāyet: *Yol gösterici parlak yıldız.*

1. Ey **kevkeb-i dürrī-i hidāyet**
   Vālī-i vilāyet-i velāyet *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 3). [kevkeb-i dürrī-i hidāyet,]*

kevn ü mekāna: *Varlık, kainat.*

1. Sensin ol ḳāsım-ı erzāḳ u Ḫudāvend-i kerīm
   Niʿmet-i luṭfuñ olur **kevn ü mekāna** şāmil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 96). [kevn ü mekāna, -a]*

kevser: *Cennette bir nehir ismi.*

1. Kūyuñda her ki ḥasret-i laʿlüñle virse cān
   Cennetde **kevs̲eri** aña ide Ḫudā naṣīb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 9, Mısra 4). [kevs̲eri, -i]*
2. Mey-i telḫ içene cennetde ṣunulmaz **kevs̲er**
   Lez̲z̲et-i ʿācil olur mānīʿ-i z̲evḳ-ı ācil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 37). [kevs̲er,]*

kevser ü tesnīm: *Kevser ve Tesmim.*

1. Çeşmeler şehre aḳup oldı müşerref her ṣu
   Nitekim **Kevs̲er ü Tesnīm** ile gülzār-ı cinān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 10). [kevs̲er ü tesnīm,]*

key: *Çok, pek, gayet, pek çok. // İyi, iyice, hakkıyla.*

1. Şevḳuñla şol ki gögsine farḳına yaḳdı **key**
   Baḳmaz ḳabā-ı Ḳaysere giymez külāh-ı Key *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 229, Mısra 1). [key,]*
2. Ḳoma dīvāne dilüñ silsile-mūlarda esīr
   Ger bu sevdālar-ıla ḳalur iseñ **key** müşkil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 58). [key,]*

keyānī: *Milâttan önce 900-775 yılları arasında İran'da hüküm süren hânedana ait.*

1. Ser-i şāhān-ı ʿālem ḫāksāruñ
   Keyānīler ġulām-ı dāġ-dāruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 12). [keyānīler, -ler]*

keyān-ı kām-rān: *Saltanat süren Keyler (Damgalı köle).*

1. Yā resūla'llāh sen ol şehsin ki ḳul olup saña
   Dāġdāruñ olmaġa elyaḳ **Keyān-ı kām-rān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 42). [keyān-ı kām-rān,]*

keyhusrev: *Keykavus'un torunu, Siyavuş'un oğlu olan meşhur hükümdar.*

1. Degül evrāḳ-ı lāle seyle varan rūzgār-ile
   Niçe **Keyhusrev'üñ** berbād olan gül-gūn otaġıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 41, Mısra 6). [keyhusrev'üñ, -üñ]*
2. Tenümde tāze dāġumdur ser-ā-ser ḫilʿat ü tācum
   Melāmet mülkine **Keyḫusrevem** yā Keyḳubādam ben *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 163, Mısra 6). [keyḫusrevem, -em]*

keyḳubād: *Şehnâme'de adı geçen hükümdarlardan biri.*

1. Tenümde tāze dāġumdur ser-ā-ser ḫilʿat ü tācum
   Melāmet mülkine Keyḫusrevem yā **Keyḳubādam** ben *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 163, Mısra 6). [keyḳubādam, -am]*

keyl-i şarāb: *Şarap ölçeği.*

1. Lebīne teşne geçen ʿāşıḳ-ı ḳadeh-peymā
   Ḳanar mı kāse-i gerdūnı itse **keyl-i şarāb** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 14, Mısra 8). [keyl-i şarāb,]*

keyvān: *Zuhal yıldızı. Yedinci kat gökte aleme nezaret ettiği için bekçi olarak nitelendirilmiştir; kötülük, kötü kimseler. Zuhal yıldızı cahillik, cimrilik, yalancılık gibi kötü hasletleri temsil eder.*

1. Ḳuluñ adıyla olmaġla şehā Behrām-ıla **Keyvān**
   bulup rifʿatler oldı her biri bir nām-ver kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 13, Mısra 5). [keyvān,]*
2. Gökdedür ḳullaruñuñ ḳadr-ıla başı yeridür
   Devletüñde giye Behrām-ıla **Keyvān** üsküf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 88, Mısra 4). [keyvān,]*
3. Şeb-i ḳadr irdi diyü cāmiʿ-i eflāki yine
   Eyledi şemʿ-i kevākible müzeyyen **Keyvān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 12). [keyvān,]*
4. Ṭop-ı zerrīn iki başında meh ü mihr-i cehān
   Dāye ḫūrşīd aña Behrām-ıla **Keyvān** lālā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 36). [keyvān,]*

kez: *Defa, kere.*

1. Ḳaḥṭ-ı mādan niçe **kez** itmiş-idük istisḳā
   Tā ki āb-ı kerem-i Ḥaḳ'dan olavuz neşvān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 11). [kez,]*

kez: *Bir defa, bir kerecik.*

1. Ben bülbülüñ aġlatma gel ey ġunca-dehānum
   Bir **kez** gel e baḳ yüzüme kim şād ola cānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 2). [kez,]*

kez: *Defa, kere, sefer.*

1. Ḳalbi ṣāfīdür mey-i ālüñ zer-i ḫālis gibi
   Pūte-i cām içre anı niçe **kez** ḳāl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 148, Mısra 8). [kez,]*

ki: *"Bile, dahi" anlamında bağlaç.*

1. Ḫūblar kim gelür ol māha ber-ā-ber görinür
   Aña beñzer **ki** güneş var-iken aḫter görinür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 2). [ki,]*
2. Göz merdümi ʿaynıdur o ḫūrşīd-perestüñ
   Gün yüzüñe her ḳanda **ki** gitseñ nigerāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 55, Mısra 6). [ki,]*

ki: *"Bu yüzden" anlamında bağlaç.*

1. Ḫūnī gözüñ **ki** ḫançer-i müjgān elindedür
   Bir demde eylese niçe biñ ḳan elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 32, Mısra 1). [ki,]*
2. Almış eline ḫātem-i cām-ı lebīn ʿadū
   Ol dīvdür **ki** mühr-i Süleymān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 32, Mısra 10). [ki,]*
3. Kūyuñ gubārı çeşm-i remed-dīdeden ıraḳ
   Şol ṭūṭīyā-durur **ki** Ṣıfāhān ilindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 33, Mısra 4). [ki,]*
4. Ele alup yüzini geldi Hüdāyī tapuña
   Bir gedādur **ki** ḫazān bergini sulṭāna suñar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 56, Mısra 10). [ki,]*

ki: *"Ki" bağlacı.*

1. Ol gün **ki** merḳad ola gamuñla vaṭan baña
   Pister türāb u çār-şeb ola kefen baña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 5, Mısra 1). [ki,]*
2. Şīrīn lebüñ gamıyla **ki** Ferhād-veş ölem
   Cennetde cāy ola leb-i cūy-ı leben baña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 5, Mısra 3). [ki,]*
3. Kūyuñda her **ki** ḫasret-i laʿlüñle virse cān
   Cennetde kevşeri aña ide Ḫudā naṣīb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 9, Mısra 3). [ki,]*
4. ʿAceb nūr-ı saʿādetsin **ki** irmez ḫüsnüñe noḳṣān
   İrer her gün zevāle gün tutılur meh yiter kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 13, Mısra 3). [ki,]*
5. Şu kehrübā gibi beñzi ider ʿaḳīḳ-i Yemen
   Ḳaçan **ki** bürc-i ḳadehden ṭoġar Süheyl-i şarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 14, Mısra 6). [ki,]*
6. Şöyle devr itdür **ki** ke’s-i pür-ḫabābı sāḳīyā
   Seyrine reşk eyleye anuñ sipihr-i nüh-ḳıbāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 15, Mısra 7). [ki,]*

7. Ebrden ṭutdı meh yüzine niḳāb
   Gün yüzüñden meger **ki** itdi ḥicāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 17, Mısra 2). [ki,]*
8. Nice ẓālim-durur **ki** sāḳinüñ
   Ḳanlar aġlar elinde cām-ı şarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 17, Mısra 5). [ki,]*
9. Muṣḥaf-ı ḥüsnüñ **ki** ṭutmış ḫaṭṭ-ı reyḥānī dürüst
   Tāze defterdür yazılmış resm-i ʿOs̱mānī dürüst *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 18, Mısra 1). [ki,]*
10. Çāk olmasun mı dāmen-i zülfüñ gibi yaḳam
    Yıllar-durur **ki** pençe-i hicrān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 32, Mısra 4). [ki,]*
11. Kim bile kimlerüñ gözinüñ ḳanlu yaşıdur
    Şol ḫ∨ācenüñ **ki** sübḥa-ı mercān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 33, Mısra 6). [ki,]*
12. Seni seyr itmek-içün ṣūrete girmişlerdür
    Yazılur ṣanma **ki** dīvāra perīler görinür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 6). [ki,]*
13. Bizi kūyuñda raḳībüñ görecek gözleri yoḳ
    Anuñ-içün **ki** bizüz gözine eks̱er görinür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 10). [ki,]*
14. Görinür ḳanlu yaşum içre Hüdāyī cismüm
    Ātiş içinde ṣanasın **ki** semender görinür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 12). [ki,]*
15. Kimüñ **ki** göñli ruḫuñ mihrine muḳābildür
    Sipihr-i mihr ü maḥabbetde bedr-i kāmildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 39, Mısra 1). [ki,]*
16. Ne bend ü baġ ṭutar ne ḳabūl-i pend eyler
    Cünūn-ı ʿışḳa uyar şol **ki** merd-i ʿāḳıldur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 39, Mısra 8). [ki,]*
17. Ġanīdür ol **ki** ruḫın zerd ide maḥabbet-ile
    Faḳīr olur mı şu kim kīmyāya vāṣıldur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 39, Mısra 9). [ki,]*
18. Merdüm-i dīdelerüm ḳanına ḳanmaz ġamzeñ
    Mest-i ḫūnī **ki** ḳaçan mey içe deryālar içer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 43, Mısra 4). [ki,]*
19. Maḳbūl olur ol dilde **ki** ʿışḳ-ıla ola āb
    Merġūb olur ol ḫāne şehā olsa havādār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 45, Mısra 5). [ki,]*
20. Bir gülşene irişdi Hüdāyī **ki** ṣabānuñ
    ʿÖmri geçer andan daḫı olmaya ḫaberdār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 46, Mısra 9). [ki,]*
21. Bu Hüdāyī gāh göya gāh ḫāmūş olduġı
    Bu **ki** çeşmüñ yādına geh mest ü geh ḥayrāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 50, Mısra 10). [ki,]*
22. Sāḳī sun ol şarābı **ki** nūş itse cürʿasın
    Kim peşşe fīl ü murçe şīr-i jiyān olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 15). [ki,]*
23. Ḫ∨uş gör Hüdāyī bendeñi geldükde ḳapuña
    Bir gün gelür **ki** żaʿf-ıla gözden nihān olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 18). [ki,]*
24. Yerden yere çalar bizi bu tevsen-i gerdūn
    Göya **ki** anuñ boynına biz bār-ı girānuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 61, Mısra 4). [ki,]*
25. Aḥbābumuzuñ mūr-ṣıfat yolına ḫāküz
    Ammā **ki** ʿadū gözine biz şīr-i jiyānuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 61, Mısra 6). [ki,]*

26. Şebtab-miṣālüz bu şebāngāh-ı fenāda
    Bir demde **ki** peydā isek ol demde nihānuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 61, Mısra 12). [ki,]*
27. Rūzgāruñ **ki** muḫālif ola ṣabr it ey dil
    Zevraḳ-ı ḳulzüm-i iḳbāl zamānsuz yürimez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 64, Mısra 5). [ki,]*
28. İşiginden bendesin sürmek murād itmiş gibi
    Niçe günlerdür **ki** şāh-ı kām-rānum söylemez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 65, Mısra 8). [ki,]*
29. Geçüp ol serv-i revān gelmedüginden bu yaña
    Añladum anı **ki** ʿömr-i güẕerānum gelmez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 66, Mısra 6). [ki,]*
30. Tā **ki** olduḳ ṣofī-i ṣāfī-i ḫālvetgāh-ı ʿışḳ
    Cām-ı mey ser- tācumuzdur tāk-i rez misvāḳümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 67, Mısra 11). [ki,]*
31. Ḳanda Hüdāyī-i gedā ḳanda viṣāl-i dil-rübā
    Ola meger **ki** reh-nümā ḥażret-i Ẕū'l-Celālümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 71, Mısra 10). [ki,]*
32. Vaḥy-i münzel didiler nuṭḳ-ı dehān-ı yāra
    Güş ider ġaybdan anlar **ki** kelām-ı melfūẓ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 83, Mısra 8). [ki,]*
33. Döndürdi cism-i zerdümi derdüñle nāya żaʿf
    Geldi o dem **ki** vire vücudum fenāya żaʿf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 89, Mısra 2). [ki,]*
34. Mey iç hücum idicek efʿi-i ġam u ġuṣṣa
    Ki ejdehāları ey dil zebūn ider tiryāḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 92, Mısra 6). [ki,]*
35. Gün gibi bāġa gel **ki** ide şevḳuña niṣār
    Lü'lü'-i jāleyi gül-i ḫandān tabaḳ tabaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 95, Mısra 3). [ki,]*
36. Ṣādam aña **ki** sīneden eksük degül ġamuñ
    Ḫˇuşdur refīḳi bir kişinüñ kim ola şefīḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 96, Mısra 7). [ki,]*
37. Üftādeler **ki** düşe dura kūyuña gider
    Ḥüccācdur **ki** Kaʿbe'ye varur ḳonaḳ ḳonaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 97, Mısra 9). [ki,]*
38. Üftādeler **ki** düşe dura kūyuña gider
    Ḥüccācdur **ki** Kaʿbe'ye varur ḳonaḳ ḳonaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 97, Mısra 10). [ki,]*
39. Geh dildedür müjeñ oḳı geh cān evindedür
    Ḳanlu gibi **ki** gizlenür ilden bucaḳ bucaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 97, Mısra 12). [ki,]*
40. Ḫaṭṭuñ **ki** yazdı muṣḥaf-ı ḥüsnüñ varaḳ varaḳ
    Eṭfāl-i diller oḳudı anı sebaḳ sebaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 98, Mısra 1). [ki,]*
41. Ol iki zülf ucında lebüñ ey nihāl-i nāz
    Ḫurmā-ı tāzedür **ki** şalınmış budaḳ budaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 98, Mısra 12). [ki,]*
42. Envār-ı ruḫın ḳıldı sevād-ı ḫaṭı izhār
    Şerḥ oldı şanasın **ki** Meşābīh ü Meşārıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 99, Mısra 8). [ki,]*
43. Göz ḳaşrına bilmiş **ki** gelür şāh-ı ḫayālüñ
    Üstād-ı ezel çekmiş aña niçe sürādıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 99, Mısra 11). [ki,]*
44. Şofī delüdür şol **ki** bu demde ola ayıḳ
    Zerrīn-ḳadeh ala lāleyle şaḳāyıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 100, Mısra 2). [ki,]*
45. Laḥẓa geçmez **ki** müjeñ tīri göñülden geçmez
    Kaʿbe'dür cilvegehī ṭayy-ı mekān eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 103, Mısra 7). [ki,]*

46. Bu güẕergāhı maḳarr itme **ki** mānend-i ḥabāb
Soñı berbād olur āb üzre mekān eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 104, Mısra 3). [ki,]*
47. Ey Hüdāyī dilerüz ḥażret-i Hak'dan **ki** ide
Devlet-i ḥüsnini pāyende Muḥammed Şāhuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 105, Mısra 9). [ki,]*
48. Sürme çekmiş çeşmine ey dil saḳın ol şūh-ı seng
Şöyle āfetdür **ki** ol virür iki gözine reng *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 106, Mısra 2). [ki,]*
49. Seng-i cevr urur dile ṭaġlarca ol Yūsuf-cemāl
Anı yād itmez **ki** yarın ḳona mīzāna o seng *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 106, Mısra 4). [ki,]*
50. Ḳanı o dem **ki** çimende çemān ikimüz idük
Miṯāl-i sāye vü serv-i revān ikimüz idük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 118, Mısra 1). [ki,]*
51. Perī-veşüm ne ḳaçarsın **ki** seyr-i gülzārı
İden senüñle nihān u ʿayān ikimüz idük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 118, Mısra 3). [ki,]*
52. Añ ol güni **ki** gülistānda haftalarla ḳalup
Mey-i dü-sāle içen bir zamān ikimüz idük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 118, Mısra 5). [ki,]*
53. Sipihri gör **ki** çeker sīnesine bir māhı
Hemān felekde begüm ṭāliʿ ü sitāre gerek *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 122, Mısra 3). [ki,]*
54. Demler-durur **ki** dīde-i baḫtum ġunūdedür
Ey āfitāb-ı ṣubḥ-ı saʿādet uyar gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 3). [ki,]*
55. Fitnede merdüm-i çeşmüñ didüm olmış Ḳābil
Ol perī-çihre gülüp didi **ki** insān ḳābil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 130, Mısra 2). [ki,]*
56. Eglenmez ise göñlüñ eger kūy-ı yāra var
Yaʿnī **ki** seyr ü ṣoḥbet-i bāġ u bahāra gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 132, Mısra 8). [ki,]*
57. Ṭolaşma kūyını giceler eksügüñ degül
Ey meh ṣaḳın **ki** ṭutulup işüñ olur temām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 140, Mısra 6). [ki,]*
58. Seng-i belāñı ister idüm baş açup senüñ
Şükr-i Ḫudā **ki** ḳıldı müyesser Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 146, Mısra 4). [ki,]*
59. Dīvāne olduġum saña beñzer **ki** ṭuydılar
Eṭfāl-i şehr üşüp beni ṭaşlar Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 146, Mısra 7). [ki,]*
60. Terk eyle gel raḳībüñi ser-tāc-ı ʿālem ol
Ḫʷuşdur **ki** bī-ṣadef ola gevher Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 146, Mısra 12). [ki,]*
61. Ṣadef-miṯāl tehī-dest isem ʿaceb mi **ki** çarḫ
Elümden aldı bir iki cehān deger güherüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 147, Mısra 3). [ki,]*
62. Hüdāyī şöyle güm oldum **ki** vādī-i ġamda
Ṣabā yeli niçe yıl yilse bulmaya eṯerüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 147, Mısra 9). [ki,]*
63. Deldi tenümi oḳları meydān-ı belāda
Bārān şu ḳadar yaġdı **ki** geçdi kepenekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 153, Mısra 8). [ki,]*
64. Geçmez ölince cān u dil ol laʿl-i nābdan
Āvāreler gibi **ki** kesilmez şarābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 162, Mısra 2). [ki,]*
65. Ḫaylī ṣudāʿ virdi bize pendi nāṣıḥuñ
Mey sür **ki** sāḳī ol baña yigdür gül-ābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 162, Mısra 8). [ki,]*

66. Dirīġ itme cemālüñ çeşm-i pākümden **ki** yoluñda

    Yaşum eṭfāl gibi pāk-bāz u pāk-zādam ben *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 163, Mısra 7). [ki,]*

67. Nice beñzer ḫaṭ-ı ser-sebz ü muṭarrāña senüñ

    Müteġayyir olur ey dil **ki** ölür reng-i çimen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 166, Mısra 8). [ki,]*

68. Hüdāyī iç mey-i ʿışḳ-ı neşāt-efzā vü ġam gāhī

    Ki mirʿāt-ı derūnuñdan keder gitsün ṣafā gelsün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 167, Mısra 10). [ki,]*

69. Dostum ḳavl-i belādan beni ṣanma **ki** dönem

    Ṣınsa ger kāse-i ser ṣınmaya ʿaḥd ü peymān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 168, Mısra 7). [ki,]*

70. İtleri içre baña gerçi **ki** bir ṭaş urdı

    Beni mümtāz-ı cehān eyledi beyne'l-aḳran *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 169, Mısra 9). [ki,]*

71. Mahşer güninde ṣanki dökilür yere nücūm

    Berg-i ḫazān **ki** nāzil olur şāḫsārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 8). [ki,]*

72. Bāġ içre şekli ḳana boyanmış yatur varaḳ

    Beñzer **ki** bir tabanca yemiş rūzgārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 12). [ki,]*

73. Ḳanı o dem **ki** kān-ı ʿaḳīḳ idi kūh u deşt

    ʿAḳs-i ruḫ-ı Süheyl-i gül-i nev-bahār'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 173, Mısra 7). [ki,]*

74. Ḫʿuş geldüñ ey ḥamāme-i ferruḫ-peyām-ı dost

    Göyā **ki** peyk-i vaḥy-i Resūl-i Emīn'sin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 175, Mısra 4). [ki,]*

75. ʿUşşāḳın öldüren şeh-i pür-kibr ü kīnsin

    Kāfir misin **ki** ḳātil-i erbāb-ı dīnsin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 176, Mısra 2). [ki,]*

76. ʿīsī gibi Hüdāyī kelāmuñda rūḥ var

    Göyā **ki** hem-dem-i dem-i Rūḥu'l-Emīn'sin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 176, Mısra 12). [ki,]*

77. Nūş idelüm şu ḳan olacaġı gel ey refīḳ

    Demdür **ki** açmaz alavuz rūzgārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 177, Mısra 10). [ki,]*

78. Sulṭān odur **ki** zemzeme-i kerrenāy-ı şāh

    Farḳ olmaya yanında ṭanīn-i ẕübābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 178, Mısra 7). [ki,]*

79. Yaş kim duḫān-ı ātiş-i dilden döker gözüm

    Ḫūn-ābelerdür ol **ki** dökilür kebābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 179, Mısra 4). [ki,]*

80. ʿAnber-ḫaṭuñ şemīmi **ki** yoḳdur çimende bū

    Gül-gūn ruḫuñ nesīmi **ki** olmaz semende bū *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 1). [ki,]*

81. ʿAnber-ḫaṭuñ şemīmi **ki** yoḳdur çimende bū

    Gül-gūn ruḫuñ nesīmi **ki** olmaz semende bū *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 2). [ki,]*

82. Didi buḫūr-ı bezme ḫaṭ-ı müşk-bār-ı yār

    N'eyler ʿaceb **ki** ben var-iken encümende bu *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 12). [ki,]*

83. Tīġlar çekse gözüñ ḳatl-i Hüdāyī'ye eger

    ʿAceb olmaz **ki** mey-i nāz ile mestānedür o *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 184, Mısra 10). [ki,]*

84. Kimdür yüzüñde bu ḫaṭ-ı reyḥāna ṭaʿn ide

    Kāfirdür ol **ki** ḥażret-i Ḳur'ān'a ṭaʿn ide *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 185, Mısra 2). [ki,]*

85. Ṣofī ʿitāb idüp gözüme ḫor baḳma dir

Ḥayvān ʿaceb degül mi **ki** insāna ṭaʿn ide *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 185, Mısra 4). [ki,]*

86. Mihr-i lebüñle dilde yanan tāze dāġlar

Lāyıḳ budur **ki** mühr-i Süleymān'a ṭaʿn ide *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 185, Mısra 6). [ki,]*

87. Zülfüñ cefā ider baña kim kāfir eylemez

Yoḳdur meger **ki** dīni vü īmānı Muṣli Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 187, Mısra 6). [ki,]*

88. Benem ol merdüm-i üftāde **ki** bir ḳaṭra yaşum

Dem olur cūşa gelür dil uzadur deryāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 188, Mısra 3). [ki,]*

89. Şol muṭribüñ **ki** şavtı fenādan ḫaber virür

Gördüm bu beyti oḳıdı gāhī terānede *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 192, Mısra 5). [ki,]*

90. Manṣūr-ı dili ḳıldı ṣaçı dārına ber-dār

El-minnetü li-llāh **ki** hele ḳomadı yirde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 194, Mısra 4). [ki,]*

91. Bir ḳadd-i elif ʿışḳını bilsem n'ola ancaḳ

ʿAyb olmaya zāhid **ki** hüner bir gerek erde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 194, Mısra 6). [ki,]*

92. Kim **ki** göz açdı ḥarāma ṣoñı vardı bāda

Baña bu nükteyi remz itdi ḥabāb-ı bāde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 195, Mısra 1). [ki,]*

93. İki gözüm'çün anı sürme ider sulṭānum

Ḫāk-i pāyuñ **ki** gire ehl-i Ṣıfāhān eline *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 198, Mısra 4). [ki,]*

94. Gele şol gün **ki** maġz-ı üstüḫānlar ḳaynaya serde

Beni ḳıl ẓıll-ı luṭfuñda ḥimāyet yā Resūla'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 204, Mısra 5). [ki,]*

95. Maʿşūḳ odur **ki** şūh ola ʿāşıḳ-perest ola

Bir ḫūba dil vire mey-i ʿışḳ ile mest ola *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 206, Mısra 1). [ki,]*

96. İş başa düşdi gördi **ki** ʿışḳ-ıla kūhken

Cānını virdi tīşe-i merge ṭutup seri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 210, Mısra 5). [ki,]*

97. Devlet ol başuñ **ki** şāhā şavlecān-ı ʿışḳ-ıla

ʿArşa-ı kūyuñda ser-gerdān ola gūyuñ gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 211, Mısra 5). [ki,]*

98. Dilā revādur olursañ bu ʿāleme rüsvāy

Saña ḳaşı ġamını kim didi **ki** illere yay *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 212, Mısra 2). [ki,]*

99. Ben ol faḳīr-i tüvānger-dilem **ki** devlet-i ʿışḳ

Beni serīr-i ġama server-i cehān itdi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 213, Mısra 7). [ki,]*

100. Bir vech-ile itdüm **ki** ruḫuñ levḥ-i dile naḳş

Taḥrīrimi seyr eylese ḥayrān ḳala Mānī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 215, Mısra 5). [ki,]*

101. Dīde revzen açup alnuñda ḳaşuñ seyr eyler

Beñzer ol ḳaşra **ki** anuñ ola medd-i başarı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 216, Mısra 12). [ki,]*

102. Ḥamdü li-llāh **ki** gidüp derd ü belā-ı fürḳat

Merhem-i sīne-i mecrūḥ-figārum geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 217, Mısra 7). [ki,]*

103. Yime zamāne ġamını **ki** bezm-i ʿālemden

Ecel seni götürür ʿāḳıbet nevāle gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 218, Mısra 11). [ki,]*

104. Cehānı baḥr-i sirişḳe olurdı ġark itmek

Eger **ki** olmasa ey dil nigārumuñ kūyı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 224, Mısra 8). [ki,]*

105. İşigini felege virmez ol şeh-i ḥüsnüñ

Hüdāyī şol **ki** cehān içre ṭuydı ḳapuyı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 224, Mısra 10). [ki,]*

106. Şevḳuñla şol **ki** gögsine farḳına yaḳdı key

Baḳmaz ḳabā-ı Ḳaysere giymez külāh-ı Key *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 229, Mısra 1). [ki,]*

107. Ṭoġruluġıyla eyler elif-ḳāmetine meyl

Anuñ **ki** bāṭını ile bir ola ẓāhiri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 230, Mısra 4). [ki,]*

108. Şehlā gözüñ gözetmeyeli oldı dil ḫarāb

Vāy ol ʿimāretüñ **ki** ʿalīl ola nāẓırı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 230, Mısra 8). [ki,]*

109. Anuñ **ki** ḳūtı cevdür unıtsun cevāhiri

Esrār-ı ʿışḳı ṣofī-i ḫar-ṭabʿ ider mi ẕevḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 237, Mısra 8). [ki,]*

110. Yā Rabbi ḫʷān-ı luṭf-ıla ṭoyla Hüdāyī'yi

Şol dem **ki** ola ḫāne-i ḳabrüñ müsāfiri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 237, Mısra 10). [ki,]*

111. Menzil-i māhdur nişīmen-i şāh

Yā cismdür **ki** oldı rūḥa maḳām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 56). [ki,]*

112. Ḥamdü li-llāh **ki** şāh-ı heft-iḳlīm

Gördi itmāmını vü buldı merām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 65). [ki,]*

113. Yā resūla'llāh sen ol şehsin **ki** ḳul olup saña

Dāġdāruñ olmaġa elyaḳ Keyān-ı kām-rān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 41). [ki,]*

114. İki çeşmüñ nergis-i gülzār-ı mā zāġa'l-başar

Vey **ki** ḳaddüñ fe'staḳim bustānına serv-i revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 64). [ki,]*

115. Bu duʿāyı gūş idüp her kim **ki** dir āmīn aña

Bāġ-ı ḫuld içinde anı eyle yā Rab cāvidān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 101). [ki,]*

116. Baḳma bir mūra ḥaḳāretle **ki** yanında Ḥaḳ'uñ

Bir-durur rütbe-i aʿlā-y-ıla ḳadr-i sāfil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 17). [ki,]*

117. Benem ol mücrim ü ʿāṣī **ki** kitāb-ı günehüm

Yazsalar ḥaşra degin şerḥe degüldür ḳābil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 71). [ki,]*

118. Fülk-i dil uyalı taḥrīk-i hevā-ı nefse

Bir belā baḥrine düşdüm **ki** görinmez sāḥil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 74). [ki,]*

119. Günehüm baḥri benüm gerçi **ki** bī-ġāyetdür

Çoḳdur andan kerem-i faẓl-ı Ḫudā-ı mufẓil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 87). [ki,]*

120. Şehrine bir ṣu getürdi **ki** görürse anı

Aḳıdur aġzı ṣuyın Çeşme-i Āb-ı Ḥayvān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 3). [ki,]*

121. Olıcaḳ şehre revān buldı cehān ḫalḳı ḥayāt

Ḳaleb-i Ādeme göyā **ki** ḥulūl eyledi cān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 6). [ki,]*

122. Ḥamdü li-llāh **ki** bize ol şeh-i iḳlīm-i saḫā

Gökde isterken anı yirde idüpdür iḥsān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 13). [ki,]*

123. Ol şāhdur **ki** farḳ-ı ferīḳ-ı ʿadūsınuñ

Farḳı yoġ işiginde sifāl-i kilābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 27). [ki,]*

124. Tīġ-ı muraṣṣaʿuñ ser-i aʿdā-ı dīn ile

Ḳanlu ṣudur **ki** pür ola üsti ḥabābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 40). [ki,]*

125. Ḳaleb-i ādeme göyā **ki** ḥulūl eyledi cān

Çarḫ-ı pür-necm aña bir mehd-i mücevherdür kim *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 33). [ki,]*

126. Ḥażret-i Nūḥ gibi pīr ola ol tāze cevān

Ḥamdü li-llāh **ki** şehenşāh-ı cehān-ı keremüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 48). [ki,]*

127. Dili **ki** maʿrifetu'llāh-ıla leb-ā-lebdür

Piyāledür **ki** ṭolu bāde-i muṣaffādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 19). [ki,]*

128. Dili **ki** maʿrifetu'llāh-ıla leb-ā-lebdür

Piyāledür **ki** ṭolu bāde-i muṣaffādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 20). [ki,]*

129. Müdām içer ḳılıcı ḫūn-ı düşmeni ḳanmaz

Şu rinddür **ki** kesilmez şarāb-ı ḥamrādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 26). [ki,]*

130. Şihāb şanma **ki** Mirrīḫ ḫavf-ı tīġuñdan

Düşürdi ḫancerini yire çarḫ bālādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 35). [ki,]*

131. Mīr-i mīrān-ı pādişāh-ı zemīn

Kim **ki** ḳand-ı duʿāñı ide ġadā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 68). [ki,]*

132. Niçe eyyām idi **ki** gün yüzüñe

Ḥasret idi bu çeşm-i giryānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 39). [ki,]*

133. Ben ne aḥḳar ġubār-ı nā-çīzem

Ki olam ḫāk-i pāy-ı cānānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 72). [ki,]*

134. Şol dem **ki** temevvüc ide ol yemm

Feyż ola ʿuṣāta biş eger kem *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 33). [ki,]*

135. Dārū-ı duʿā **ki** ola iḥsān

Derd ehli anuñla bula dermān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 37). [ki,]*

136. Aġzınuñ dadını bilmez dünyede

Şol **ki** aġzında duʿāñuñ ḳandi yoḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kıt'a 1, Mısra 14). [ki,]*

137. Ne ḥāletdür **ki** ʿāşıḳ ola yār-ı nāz-perverdüñ

O saña aġlaya ḥālin sen aña dökesin derdüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 2, Mısra 1). [ki,]*

138. Hep gitdi ehl-i meclis-i devrān bayaġı

ʿĀrif odur **ki** bir el evvel çeke ayaġı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 10, Mısra 2). [ki,]*

139. Bi-ḥamdi'llāh **ki** şāh olduñ cehāna

Ṣafālar irdi cümle cism ü cāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 19). [ki,]*

140. Sen Ḫālīlu'llāh olan ʿāşıḳlara mihmān idüñ

Hey nice mihmān **ki** Ḥaḳ'dan luṭf idüñ iḥsān idüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 10). [ki,]*

141. Niçe yıllardur **ki** müştāḳ-ı cemālüñdür senüñ

Gel yetiş ey laʿl-i nābı Āb-ı Ḥayvān'um Ḫıżır *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 19). [ki,]*

142. Mihr işiginde bende-i zerrīn-külāhdur

Şol dil-rübā **ki** nāmı anuñ Muṣlī Şāhdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 4). [ki,]*

143. Dil mülkini sipāh-ı ġamı eyledi tebāh

Şol dil-rübā **ki** nāmı anuñ Muṣlī Şāhdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 8). [ki,]*

144. Meh-rūlar içre gün gibi bulmışdur imtiyāz

Şol dil-rübā **ki** nāmı anuñ Muṣlī Şāhdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 12). [ki,]*

145. Şimdi cemāli bāġınuñ evvel-bahārıdur

Şol dil-rübā **ki** nāmı anuñ Muṣlī Şāhdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 16). [ki,]*

146. Ḳalb-i Hüdāyī gibi cehānı iden ḫarāb

Şol dil-rübā **ki** nāmı anuñ Muṣlī Şāhdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 20). [ki,]*

147. Ḥüsniyle oldı cümle vilāyetde ol velī

Ol şūḫ-ı dil-rübā **ki** dinür nāmına ʿAlī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 4). [ki,]*

148. Meydān-ı ḥüsn içinde cehān pehlevānıdur

Ol şūḫ-ı dil-rübā **ki** dinür nāmına ʿAlī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 8). [ki,]*

149. Ẕāt-ı şerīfine dilerin irmesün ḫalel

Ol şūḫ-ı dil-rübā **ki** dinür nāmına ʿAlī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 12). [ki,]*

150. Gün gibi itdüm ol ṣanemüñ mihrini ʿayān

Ol şūḫ-ı dil-rübā **ki** dinür nāmına ʿAlī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 16). [ki,]*

151. Oldur Hüdāyī mülk-i dilüñ şimdi serveri

Ol şūḫ-ı dil-rübā **ki** dinür nāmına ʿAlī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 20). [ki,]*

152. Bir saḳāmet ḥāṣıl itmişdür **ki** ḳalb-i müstaḳīm

Gelse Loḳmān aña dermān içün olurdı saḳīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 13). [ki,]*

153. Ḳul günāh itse dem olur **ki** bağışlar anı şāh

Baña raḥm eyler-iseñ raḥmet ide saña İlāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 21). [ki,]*

ki: *" Zira, çünkü" anlamında bağlaç.*

1. Lebüñden ey yüzi gül dād feryād

   Ki eyler baña her dem ẓulm ü bī-dād *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 29, Mısra 2). [ki,]*

2. Ḫ∨āceye mālı faḳīre leb-i cānānı leẕīẕ

   Bu meṣeldür **ki** olur her kişiye cānı leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 30, Mısra 2). [ki,]*

3. Dīdemdedür ḫayāl-i cemāl-i cemīl-i dost

   Yūsuf gibi **ki** keffe-yi mīzān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 32, Mısra 12). [ki,]*

4. Dil murġı kim o serv-i ḫırāmān elindedür

   Şeh-bāzdur **ki** şāh Süleymān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 33, Mısra 2). [ki,]*

5. Meyl itme ey dil ol güle kim niçe ḫārı var

   Şol gence ṭālib olma **ki** yanınca mārı var *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 44, Mısra 2). [ki,]*

6. Raḥm it **ki** seng-i cevr-ile ḫasta Hüdāyī'nüñ

   Āyīne-i ṭabiʿatinüñ inkisārı var *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 44, Mısra 9). [ki,]*

7. Naḳd-i dil-i aġyārı ḳo geçmez direm-i ḳalb

   Al genc-i revānum **ki** benüm naḳd-i revāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 55, Mısra 4). [ki,]*

8. Bir gün ey meh irişür saña saḳın āhumdan

   Ejdehadur bu **ki** nüh-günbed-i gerdāna ṣunar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 56, Mısra 8). [ki,]*

9. Mihr-i ruḫuñ **ki** maẓhar -ı nūr-ı Ḫudā budur
   Ṣalsun cehānda pertev-i luṭfı revā budur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 58, Mısra 1). [ki,]*
10. Ḫavf itme müstaḳīm iseñ ey dil ṣırāṭdan
    Saʿy it ṭarīḳ-ı ʿışḳa **ki** rāh-ı hüdā budur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 58, Mısra 12). [ki,]*
11. Sāyesi üstüñe düşsün dir-iseñ ol servüñ
    Ḫāk-i rāh ol **ki** Hüdāyī saña budur düşeri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 216, Mısra 16). [ki,]*
12. ʿAmelüm var diyü ammā yine maġrūr olma
    Ki ziyān idegen olur ṣaḳın ekṣer ʿāmil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 42). [ki,]*
13. Bendeñ-durur ḳapuñda Hüdāyī-i ḫaste-dil
    Mü'min gibi **ki** meskenidür cennet-i Naʿīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 22). [ki,]*
14. Ḳıl teraḥḥum **ki** göñül ʿāṣıḳ-ı dīdāruñdur
    Ey cemāli gül-i gülzār-ı cinānum Memi Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 7). [ki,]*
15. Gül-i tersin yaraşur saña **ki** bī-ḫār olasın
    Ey cemāli gül-i gülzār-ı cinānum Memi Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 19). [ki,]*
16. Müstedām olsun **ki** cism-i kāyinātuñ cānıdur
    Mālik-i mülk-i Süleymān ḥażret-i Sulṭān Selīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 23, Mısra 15). [ki,]*

ḳıbāb: *Kubbeler.*

1. Gülzāra ḳurdı ḫayme-i sebzini her dıraḫt
   Ṭoldı derūn-ı beyt-i muḳaddes **ḳıbābdan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 14). [ḳıbābdan, -dan]*

ḳıble: *(Ar.) Namaz kılarken dönülen Kâbe.*

1. Her ḳabīle ider ṭavāfına saʿy
   Ḳıbleveş oldı ḳıble-gāh-ı enām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 24). [ḳıbleveş, -veş]*

ḳıble-gāh-ı enām oldı: *Nimet verilenlerin yöneldiği yer olmak.*

1. Her ḳabīle ider ṭavāfına saʿy
   Ḳıbleveş oldı ḳıble-gāh-ı enām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 24). [ḳıble-gāh-ı enām oldı, -dı]*

ḳıble-gāh-ı pāk-bāzān: *Açık oynayanların kıblesi.*

1. İşigüñ **ḳıble-gāh-ı pāk-bāzān**
   Riḳābuñ ḳıble-gāh-ı ser-ferāzān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 9). [ḳıble-gāh-ı pāk-bāzān,]*

ḳıble-gāh-ı ser-ferāzān: *Baş çekenlerin kıblesi.*

1. İşigüñ ḳıble-gāh-ı pāk-bāzān
   Riḳābuñ **ḳıble-gāh-ı ser-ferāzān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 10). [ḳıble-gāh-ı ser-ferāzān,]*

ḳıble-i dildür: *Gönül kıblesi.*

1. Cemālüñ Kaʿbe-i cān ḥācibeynüñ **ḳıble-i dildür**
   Ṣaf-ı ehl-i ṣafā cāna anuñ'çün saña māyildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 57, Mısra 1). [ḳıble-i dildür, -dür]*

kibr eyleyen: *Büyüklük göstermek, kendini üstün görmek.*

1. Kibr eyleyen muʿallim-i rūḥāniyān iken
   Merdūd-ı ḥażret-i melik-i Müsteʿān olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 13). [kibr eyleyen, -y, -en]*

kibr ü kīn idüben: *Büyüklük ve kin göstermek.*

1. ʿUṣṣāḳa **kibr ü kīn idüben** eylemek helāk
   Dilde kemāl-i maʿrifetüñ elde ṣanʿatüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 109, Mısra 5). [kibr ü kīn idüben, -üben]*

ḳıl: *Etmek, eylemek, yapmak.*

1. Ḳılmış dudaġuñ ol ḫaṭ-ı sebz içre ḳūt-ı cān
   Āb-ı Ḥayāt'ı ḳāleb-i Ḫıżr'a iden revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 156, Mısra 1). [ḳılmış, -mış]*
2. Murġ-ı cānum **ḳıl** benüm ol merġzāruñ bülbüli
   Anda daḫı ideyin şevḳuñla feryād u fiġān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 99). [ḳıl,]*
3. Kimini itdi mīr-i milket-i Çīn
   Ḳıldı māhı emīr-i Hindistān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 18). [ḳıldı, -dı]*

4. Melāḥat maṭlaʿından gün gibi ʿarż eylese dīdār
   Ḳılur āfāḳı ʿaḳs-i vech-i ẕī'n-nūreyn pür-envār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 6). [ḳılur, -ur]*

kıl: *İnce tüy, kıl.*

1. Dil olsa tende her bir **ḳıl** zamān-ı ʿömr yüz biñ yıl
   Ḥadīṯ-i luṭfuñı itsem rivāyet yā Resūla'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 204, Mısra 3). [ḳıl,]*

kīl ü ḳāl-i su'āl ü cevābdan: *Sorunun cevabın dedikodusu.*

1. Her kim ki geldi mahşere ser-mest-i cām-ı ʿışḳ
   Ḳurtuldı **ḳīl ü ḳāl-i su'āl ü cevābdan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 178, Mısra 10). [ḳīl ü ḳāl-i su'āl ü cevābdan,]*
2. Her kim ki geldi mahşere ser-mest-i cām-ı ʿışḳ
   Ḳurtuldı **ḳīl ü ḳāl-i su'āl ü cevābdan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 178, Mısra 10). [ḳīl ü ḳāl-i su'āl ü cevābdan, -dan]*

kīl ü ḳalümüz: *Dedikodu.*

1. Ger ola **ḳīl ü ḳalümüz** vaṣf-ı miyān u laʿl-i yār
   Nāzük olur makalümüz ince düşer ḫayālümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 71, Mısra 3). [ḳīl ü ḳalümüz, -ümüz]*

kilāb: *Köpekler.*

1. Meded meded saña mestāne varıcaḳ giceler
   Yoluñda dāmenüm alan **kilābı** n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 170, Mısra 12). [kilābı, -ı]*

kılıc: *Kılıç.* || *Sevgilinin kirpikleri.*

1. Çek ġamzeñüñ **ḳılıçlarını** ḳatl-i merdüm it
   Cānlar baġışla yine lebüñden tekellüm it *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 19, Mısra 1). [ḳılıçlarını, -lar, -ın, -ı]*
2. Göñülde ey kemān-ebrū **ḳılıcuñ** zaḫmı yanına
   Ḫadeng-i ġamzeñi gönder o da bu evde dāḫildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 53, Mısra 3). [ḳılıcuñ, -uñ]*

3. Ḳılıcuñ mülk-i dili feṯḥ idicek geldi şehā
   Bir ʿalem dikdi oḳuñ üstine bürc-i bedenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 125, Mısra 3). [ḳılıcuñ, -uñ]*

kılıc: *Kılıç.*

1. N'içün ol künc-i yāra öykünür genc
   Ṭutar mı üstine kimse **ḳılıçlar** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 51, Mısra 8). [ḳılıçlar, -lar]*
2. Üstine yoḳsa **ḳılıçlar** mı ṭutar ebrūlaruñ
   Çeşm-i cellāduñ n'içün ḳanlar döker ḳan üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 201, Mısra 5). [ḳılıçlar, -lar]*
3. Müdām içer **ḳılıcı** ḫūn-ı düşmeni ḳanmaz
   Şu rinddür ki kesilmez şarāb-ı ḥamrādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 25). [ḳılıcı, -ı]*

kılıcın şalsun: *Kılıç sallamak.*

1. Düşmen iḳlīmine şalsun ḳılıcın ol server
   Ḳaydefā mülkini aldı şu-y-ıla İskender *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 11). [ḳılıcın şalsun, -sun]*

kilk: *Far. Kalem, kamış kalem.*

1. Miṣāl-i ḫaṭṭ-ı ruḫuñ dil ġamını yazıcaḳ
   Kilk ocaḳlara yansun kitābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 171, Mısra 12). [kilk,]*

kim: *"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.*

1. Bir şemʿe Hüdāyī yine pervāne geçer **kim**
   Ḳandilini andan uyarur māh-ı şeb-ārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 2, Mısra 9). [kim,]*
2. Göñülde mihr-i ruḫuñla yanar bir atiş **kim**
   Kül ola girse eger döymeye semender aña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 3, Mısra 3). [kim,]*
3. Nay-veş ʿışḳında maḳṣūduñ fiġān u vay idi
   Ḥamdü li-llāh **kim** dilā el virdi bu vāyeñ saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 4, Mısra 8). [kim,]*
4. Yā Rab ne ʿaceb nur olur ol mihr-i ruḫun **kim**
   Andan uyarur meşʿalesin māh-ı şeb-ārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 6, Mısra 3). [kim,]*
5. Ġamdan göñül āh eyleme **kim** Āb-ı Ḥayāt'uñ
   Ẓulmetde-durur meskeni leylen ve nehārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 6, Mısra 9). [kim,]*
6. Göñlümi yıḳduñ yine yap ol şehüñ ʿışḳına **kim**
   Şaḳḳ idüp itdi yine bedr-i duruḫşān dürüst *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 18, Mısra 5). [kim,]*

7. Habbeẕā şāh-ı Ḳaren **kim** ḳıldı bir dürre niṣār
   Ḥoḳḳa-ı laʿlindeki lü'lü'-i dendānı dürüst *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 18, Mısra 9). [kim,]*
8. Āzād iderse ʿār ide uçmaġa Sidre'ye
   Dil murġı **kim** o serv-i ḫırāmān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 32, Mısra 6). [kim,]*
9. Dil murġı **kim** o serv-i ḫırāmān elindedür
   Şeh-bāzdur ki şāh Süleymān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 33, Mısra 1). [kim,]*
10. Ḫūblar **kim** gelür ol māha ber-ā-ber görinür
    Aña beñzer ki güneş var-iken aḫter görinür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 1). [kim,]*
11. Yāra meyl iden dil-i bī-iḫtiyārum ṣandılar
    Gördiler **kim** serv ayaġına aḳar āb-ı revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 38, Mısra 11). [kim,]*
12. Meyl itme ey dil ol güle **kim** niçe ḫārı var
    Şol gence ṭālib olma ki yanınca mārı var *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 44, Mısra 1). [kim,]*
13. Her ʿīsī-i ḫuceste-nefes **kim** ẓuhūr ider
    Görseñ anuñ yanınca yürür bir ḥimārı var *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 44, Mısra 3). [kim,]*
14. Meyl itme ey dil ol güle **kim** niçe ḫār ı var
    Şol gence ṭālib olma ki yanınca mārı var *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 44, Mısra 1). [kim,]*
15. Çeşmüñ dil ü cān ḫānesini eyledi tālān
    Vāy ol eve **kim** anı ḳonak idine tatar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 45, Mısra 8). [kim,]*
16. Baḳma gün yüzlülere didüm idi eslemedüñ
    Ey gözüm aġla görem **kim** olasın daḫı beter *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 47, Mısra 6). [kim,]*
17. Şol **kim** ġamuñla rīşi sefīd oldı ʿāḳıbet
    Yüz aḳlığıyla oldur iden dünyeden güẕār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 49, Mısra 7). [kim,]*
18. Şol **kim** ṣafaḳla mihri görüp ṣādmān olur
    Bilmez felek bir ejder-i ātiş-fişān olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 1). [kim,]*
19. Sāḳī sun ol şarābı ki nūş itse cürʿasın
    Kim peşşe fīl ü murçe şīr-i jiyān olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 16). [kim,]*
20. Dem-i evvelde ḳātil gerçi **kim** Ḳābil idi cānā
    Gözüñ cellādı yanında o bir şāgird-i ḳābildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 53, Mısra 7). [kim,]*
21. Vaṣl-ı yār ister iseñ cān u seri terk it **kim**
    İremez menzile anlarla sebük-bār olmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 60, Mısra 3). [kim,]*
22. Şöyle boyadı çihremi **kim** eşk-i reng-rez
    Faṣl-ı ḫazānda olmaz anuñ gibi reng-rez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 63, Mısra 1). [kim,]*
23. Ḳāleb-i ṣāġıra cān bādedür ansuz yürimez
    Şol degirmen gibi **kim** āb-ı revānsuz yürimez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 64, Mısra 2). [kim,]*
24. Göñül almaġa gözüñ ġamz u ḳaşuñ-ıla gider
    Şol ḫarāmī gibi **kim** tīr ü kemānsuz yürimez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 64, Mısra 4). [kim,]*
25. Ol hüma saydından ey dil farig ol yaş dökme **kim**
    Dāma düşmez ḫoşe-i Pervīn olursa dānemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 68, Mısra 5). [kim,]*
26. Dīde-i baḫt-ı Hüdāyī **kim** açılmaz ḫʷābdan
    Rūz-ı evvelde meger gūş eylemiş efsānemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 68, Mısra 9). [kim,]*
27. Bir māha sāye-veş yine oldum fütāde **kim**
    Ser-geştedür hevāsı ile ẕerre-vār şems *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 75, Mısra 9). [kim,]*

28. Āşinā-ı ehl-i dil ol **kim** dür oldı baḥr ile

İtdüg'içün ḳaṭra-ı bārān-ı nīsān İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 7). [kim,]*

29. Ṭūbā'dan olsa ḳaddi-le ʿālī ʿaceb midür

ʿUlvī-durur ṭabiʿati şol **kim** ola laṭīf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 90, Mısra 6). [kim,]*

30. Sīnede şanmañ elifler genc-i ʿışḳı ḥıfẓ içün

Mārlardur **kim** tılısm itmiş-durur üstād-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 94, Mısra 4). [kim,]*

31. Nāṣıḥā maḥbūb u meyden ʿāşıḳı menʿ itme **kim**

Eslemez pend-i pider rüsvā-ı māder-zād-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 94, Mısra 11). [kim,]*

32. Şādam aña ki sīneden eksük degül ġamuñ

Ḫˇuşdur refīḳi bir kişinüñ **kim** ola şefīḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 96, Mısra 8). [kim,]*

33. Yāra yā Rab bilmezem **kim** şerḥ ide dil şerḥasın

Cān mey-i şevḳıyla serḫˇuş ʿaḳl ise ḥayrān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 102, Mısra 11). [kim,]*

34. Bāġa gel **kim** şimdi gülşen sünbül-i Hindū-y-ıla

Rūm ili maḥbūbıdur şan ṭaḳınur perr-i küleng *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 106, Mısra 7). [kim,]*

35. Bāde-i laʿlüñi menʿ itme Hüdāyī'den **kim**

Ṣāfdur meşrebi rindān-ı ulī'l-elbābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 112, Mısra 9). [kim,]*

36. Bī-tekellüf boynuña şalındugı yetmez mi **kim**

El uzadur sīneñe gīsū-ı ʿanber-sālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 115, Mısra 3). [kim,]*

37. Hüdāyī ḥaḳ bu **kim** şimdi melāḥaṭ āsumānında

Yañagı āfitāb-ı ʿālem-ārādur Memi Şāhuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 120, Mısra 9). [kim,]*

38. Cürʿa-rīz ol sāḳīyā ben ḫāke luṭf it **kim** ola

Lāle-veş destüñde cām-ı kām-rānı muttaṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 133, Mısra 11). [kim,]*

39. Ṭoludur āb-ı leṭāfetle çeh-i ġabġab-ı yār

ʿAyn-ı Zemzem gibi **kim** menzilidür sūy-ı Ḥarem *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 142, Mısra 4). [kim,]*

40. Zāhidā gel içelüm şöyle lebi yādına **kim**

Tāc-ıla hırḳayı rehn-i mey-i nāb eyleyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 143, Mısra 9). [kim,]*

41. Āferīn ol merd-i ʿuryān-ı fenā fī'llāha **kim**

Çekmedi dāmān u ceyb ü astīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 150, Mısra 7). [kim,]*

42. Pīr-i peymāne-keş-i kūy-ı ḫarābātam **kim**

Ṭuramam olmasa destümde ʿaṣā-ı pīrān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 168, Mısra 9). [kim,]*

43. Yaş **kim** duḫān-ı ātiş-i dilden döker gözüm

Ḫūn-ābelerdür ol ki dökilür kebābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 179, Mısra 3). [kim,]*

44. Ey dīde şöyle ḳana boya kirpügümi **kim**

Deryālar içre pençe-i mercāna ṭaʿn ide *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 185, Mısra 7). [kim,]*

45. Zülfüñ cefā ider baña **kim** kāfir eylemez

    Yoḳdur meger ki dīni vü īmānı Muṣli Ṣāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 187, Mısra 5). [kim,]*

46. Dil-i maʿmūrı ġamuñ şöyle ḫarāb eyledi **kim**

    Beñzedür şimdi gören beyt-i Ebī Derdā'ya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 188, Mısra 5). [kim,]*

47. Bir māhı çeker sīneye şol **kim** gicelerde

    Rūşen-dil olur hāle gibi devr-i ḳamerde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 194, Mısra 1). [kim,]*

48. Kesb-i gencīne-i ʿirfān idegör **kim** dem olur

    Gelmemiş gibi olasın bu ḫarāb-ābāda *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 195, Mısra 5). [kim,]*

49. Mest olup ʿışḳ-ıla bir pāyeye baş pāyuñı **kim**

    Gele aṣḥāb-ı ṣafā saña mübārek-bāda *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 195, Mısra 7). [kim,]*

50. Ṭoġmadı şems-i vücuduñ gibi bir ferzend-i pāk

    Ümmehāt-ı çār **kim** girdi nüh-ābā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 196, Mısra 8). [kim,]*

51. Düşdi gönlüm yine bir serv-i ḫırāmān eline

    Murġ-ı per-beste gibi **kim** düşe oġlan eline *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 198, Mısra 2). [kim,]*

52. Seng-i cevrüñ **kim** yaġar bu ḳalb-i ḫayrān üstine

    Menn ü selvādur iner Mūsā-ı ʿİmrān üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 201, Mısra 1). [kim,]*

53. Olur ʿışḳ ehlinüñ her dem dili pür-ḫūn gözi pür-nem

    Belī rindānuñ olmaz **kim** mey-i gül-gūn ḳabaġında *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 203, Mısra 6). [kim,]*

54. Niçe demler-durur **kim** güm-reh-i tīh-i ḍalāletdür

    Hüdāyī bendeñe eyle hidāyet yā Resūla'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 204, Mısra 9). [kim,]*

55. Düşüpdür dürr-i mengūşuñ meger **kim**

    Miyān-ı baḥr-i ḥüsnüñden kenāra *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 205, Mısra 5). [kim,]*

56. İtdi ḳulına göşe-i çeşmiyle iltifāt

    Minnet Ḫudā'ya **kim** elemüm ʿālem eyledi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 222, Mısra 6). [kim,]*

57. Başına sulṭān iken dil bir şehe ḳul oldı **kim**

    Ḳul idüpdür bendeyi ḥüsnine sulṭānı daḫı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 231, Mısra 3). [kim,]*

58. Ma'īl oldum vechi var dil-ber cefālar eylese

    N'eyledüm **kim** cevr ider bu ʿālem-i fānī daḫı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 231, Mısra 8). [kim,]*

59. Tā dem-i evvelde **kim** oldum şehīd-i tīġ-ı ʿışḳ

    Zaḫmumuñ ol dem bu demdür **kim** aḳar ḳanı daḫı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 231, Mısra 9). [kim,]*

60. Tā dem-i evvelde **kim** oldum şehīd-i tīġ-ı ʿışḳ

    Zaḫmumuñ ol dem bu demdür **kim** aḳar ḳanı daḫı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 231, Mısra 10). [kim,]*

61. Gönlini virdi Hüdāyī bir büt-i tersāya **kim**

    Dīn ü īmānına beñzer ʿaḥd ü peymānı daḫı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 231, Mısra 11). [kim,]*

62. Ḳıldum ṭapuña secdeler olmadı ḳabūlüñ
Döndüm aña **kim** geçmeye maḳbūle namāzı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 234, Mısra 4). [kim,]*
63. Sensin ol bāġ-ı ṣafā **kim** gül-cemālüñ şevḳına
Bülbül-i göyā hezārān ṭāyir-i ḳuds-āşiyān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 47). [kim,]*
64. Biñ selām ol şehlerüñ ervāḥına **kim** oldılar
Çār rükni beyt-i şerʿüñ ey Resūl-i Müsteʿān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 69). [kim,]*
65. Neyyirān-ı evc-i rifʿat şeh Ḥüseyn ile Ḥasen
Ṣalṭanat bürcinde **kim** itmişdür anlar iḳtirān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 82). [kim,]*
66. Geldi bir niçe bed-aḫter yaʿnī **kim** ḳavm-i Yezīd
Ḫasf u kesf içün o mihr ü māhı itdiler ḳırān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 83). [kim,]*
67. Rūz-ı maḥşer dest-gīr ol bende-i üftādeñe
Şol zamān **kim** ḳālebümde ḳalmaya tāb ü tüvān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 92). [kim,]*
68. Umaram ḳapuñ Hüdāyī bendeñe ola maḳām
Kim seg-i aṣḥāb-ı kehfe cennet olmışdur mekān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 96). [kim,]*
69. Yā İlāhī gülsitān-ı cennetü'l-Meʾvā ḥaḳı
Kim bahārına anuñ irişmez āsīb-i ḫazān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 98). [kim,]*
70. Binüp esbe giyüp esbābı ġurūr eyleme **kim**
Bunda rākib olanı anda görürsin rācil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 15). [kim,]*
71. Vird idüp ẕikr-i Ḥaḳ'ı şākir ol olma şākī
Ola **kim** raḥmeti ḫuldına olasın dāḫil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 46). [kim,]*
72. Heves-i çāh-ı ẕeḳan eyleme **kim** Hārūt'uñ
Fikr ḳıl niçün olupdur yiri çāh-ı Bābil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 59). [kim,]*
73. Yüri bir mihre maḥabbet idegör **kim** nūrı
Rūz-u-şeb bāzıġ ola olmaya hergiz āfil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 67). [kim,]*
74. Ḥażret-i Ḥaḳḳ'a yarar bir ʿamelüm yoḳdur **kim**
Olmaġa lāyıḳ olam ben de ġulām-ı muḳbil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 79). [kim,]*
75. Rūz-ı maḥşerde şuna destüñe āb-ı kevs̱er
Kerbelā içre şehīd oldı şular **kim** ʿaṭşān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 56). [kim,]*
76. Āḫıretde o Nebī saña şefāʿat ide **kim**
Çeşmeler eyledi barmaġı ucından feyeżān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 57). [kim,]*
77. ʿAdlüñ şu deñlü eyledi ıṣlaḥ ḫalḳı **kim**
Gitmez ḫaṭāya kimse ṭarīḳ-ı ṣavābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 43). [kim,]*
78. Virdi çarḫuñ ṣadefi bir dür-i şeh- dāneyi **kim**
Ḳıymet olmaz aña gencīne-i kevn-ile mekān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 5). [kim,]*
79. ʿArż-ı ḫüsn itdi meger **kim** aña māh-ı Kenʿān
Dil ü cāna didüm ey vāḳıf-ı esrār-ı felek *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 27). [kim,]*

80. Ḳaleb-i ādeme göyā ki ḥulūl eyledi cān
Çarḫ-ı pür-necm aña bir mehd-i mücevherdür **kim** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 34). [kim,]*
81. Getürdi z̄ātuña bir medḥ **kim** yiridür aña
Felek niṣ̄ār-ı cevāhir ide S̄üreyyā'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 45). [kim,]*
82. Üstine ḳondı kürsī-i zerrīn
Naẓar-ı luṭf idüp didi **kim** ola *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 26). [kim,]*
83. Beyt-i şiʿrin **kim** itse ḥışn-ı ḥaṣīn
Ḫüsn-i naẓmın göreydi dirdi Ḫasen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 51). [kim,]*
84. Luṭf idüp tuḥfemi ḳabūl it **kim**
Seni maḳbūl ide o Sübḥān'um *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 81). [kim,]*
85. Ḫamdü li-llāh **kim** görürler ḫāṣ u ʿām
Şāhid-i inʿāmuñuñ rū-bendi yoḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kıt'a 1, Mısra 7). [kim,]*
86. Lebüñ **kim** ʿaynıdur Āb-ı Ḥayāt-ı Ḫıżr-ı devrānuñ
Bugün cān virmede emvāta adı var Mesīḥā'nuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 13). [kim,]*
87. Ḫaṭṭ-ı sebzüñ göyiyā bu laʿl-i rūḥ-efzā ile
Ḫıżr'dur **kim** hem-dem olmış ḥażret-i ʿİsā-y-ıla *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 6). [kim,]*
88. Ben bülbülüñ aġlatma gel ey ġunca-dehānum
Bir kez gel e baḳ yüzüme **kim** şād ola cānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 2). [kim,]*
89. Kendü luṭfından ʿilāc ide meger **kim** ol ḥekīm
Kimse bilmez dilde bir derd-i nihānum var benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 15). [kim,]*
90. Ey Hüdāyī sīne **kim** ol derde olmışdur maḳar
Niçe yıldur yatur ol vīrānda çün genc-i güher *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 17). [kim,]*
91. Ḫamdü li-llāh **kim** cehāna idüp elṭāf-ı ʿamīm
Ḳıldı iʿṭā bir melek-sīret şehen şāh-ı ʿaẓīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 23, Mısra 1). [kim,]*
92. Bād-ı ʿadli ʿāleme şol deñlü virdi iʿtidāl
Kim gülistān-ı cehān olmış-durur cennet-miṣ̄āl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 23, Mısra 10). [kim,]*
93. Dilerem **kim** virmesün bir ferde Allāh ayrılıḳ
Hey ne müşkil derd olur āh ayrılıḳ vāh ayrılıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 3). [kim,]*
94. Āh **kim** vādī-i hicrāna düşürdüm rāhum
Düşdi çāh-ı laḥide Yūsuf-ı Mıṣr-ı cāhum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 1). [kim,]*
95. Şemʿüñ eṭrāfını bir şeb ṭolaşup pervāne
Ḫāl-i dil-sūzını aña diledi **kim** yana *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Rübai 1, Mısra 2). [kim,]*

96. Ḳapudan big sefere oldı saʿādetle revān
    Kāfir anuñla eger **kim** gelüben eylese ceng *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 16). [kim,]*
97. Emr-i Ḥaḳḳ ile ġazādayken gelüp sāḳī-i mevt
    Şundı bir pür-kāse **kim** ḳābil degüldür anı red *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 1, Mısra 4). [kim,]*

kim: *"Hangi kimse" anlamında soru zamiri.*

1. Tīrüñ **kime** toḳınsa şehādet naṣīb olur
   Ḳıldum nişāne sīnem aña ben de yā naṣīb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 9, Mısra 7). [kime, -e]*
2. O nāzenīn-i cehānum kimüñle hem-dem iki
   Kim eyler iki anuñ nāzına niyaz ʿaceb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 10, Mısra 6). [kim,]*
3. Kimüñle ṣalınur ol serv-i ser-ferāz ʿaceb
   Kimüñ ḳolındadur ol çeşmi şāh-bāz ʿaceb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 10, Mısra 2). [kimüñ, -üñ]*
4. ʿAceb ne ḫār-ıla açıldı bāġa ol ġunca
   Kimüñ hevāsına uydı o serv-i nāz ʿaceb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 10, Mısra 4). [kimüñ, -üñ]*
5. Kimüñle ṣalınur ol serv-i ser-ferāz ʿaceb
   Kimüñ ḳolındadur ol çeşmi şāh-bāz ʿaceb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 10, Mısra 1). [kimüñle, -üñ, -le]*
6. O nāzenīn-i cehānum **kimüñle** hem-dem iki
   Kim eyler iki anuñ nāzına niyaz ʿaceb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 10, Mısra 5). [kimüñle, -üñ, -le]*
7. Hidāyet necmidür çeşmüñ **kime** rūşen-naẓar ḳılsa
   Aña baḫt u saʿādet yār olup eyler naẓar kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 11, Mısra 7). [kime, -e]*
8. Ṣol vilāyet gibi **kim** ola zevālinden ḫarāb
   Lerze-i tāb-ı teb-i ʿışḳuñdan oldı dil yebāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 16, Mısra 2). [kim,]*
9. Gülşen-i Rāz-ı ṭarāvetdür cemālüñ **kim** ḫaṭuñ
   Yazmış eṭrāfına ebyāt-ı Gülistān'ı dürüst *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 18, Mısra 3). [kim,]*
10. Göñlini rindüñ açar cām-ı ṣabūḥī eyle **kim**
    Rūşen eyler ʿālemi mihr-i ziyā-güster ṣabāḥ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 23, Mısra 3). [kim,]*
11. Rızḳ bābın ey Hüdāyī fetḥ ider Fettāḥ aña
    Ṭāʿat içün gün gibi **kim** ḳaldurursa ser ṣabāḥ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 23, Mısra 10). [kim,]*
12. Ṭarīḳ erlerine yoldaş ol **kim**
    Olur enfāsı da aḳdāmı ferruḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 26, Mısra 5). [kim,]*
13. Şu **kim** rūz-ı ezelden ʿāşıḳ ola
    Olur āgāzı vü encāmı ferruḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 26, Mısra 7). [kim,]*
14. Kim bile kimlerüñ gözinüñ ḳanlu yaşıdur
    Ṣol ḫ∨ācenüñ ki sübḥa-ı mercān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 33, Mısra 5). [kim,]*

15. Kim bile **kimlerüñ** gözinüñ ḳanlu yaşıdur
    Şol ḫ∨ācenüñ ki sübḥa-ı mercān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 33, Mısra 5). [kimlerüñ, -ler, -üñ]*
16. Ġanīdür ol ki ruḫın zerd ide maḥabbet-ile
    Faḳīr olur mı şu **kim** kīmyāya vāṣıldur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 39, Mısra 10). [kim,]*
17. Kimüñ ki göñli ruḫuñ mihrine muḳābildür
    Sipihr-i mihr ü maḥabbetde bedr-i kāmildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 39, Mısra 1). [kimüñ, -üñ]*
18. Ḳaşuñ kemānı ḳaçan ġamzeñ oḳlarını seper
    Ḳażāya uġraya **kim** eylemezse sīne siper *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 42, Mısra 6). [kim,]*
19. ʿIşḳuñ enīsüm ola mezārumda umaram
    Kim ol cehānda olmış idi baña yār-ı ġār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 49, Mısra 12). [kim,]*
20. Kim iḫtiyār iderse maḳām-ı tecerrüdi
    ʿİsā-ı zinde gibi refīʿü'l-mekān olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 9). [kim,]*
21. Naḳd-i cān virsem eyā ḫ∨āce ne ġam vuṣlat içün
    Māl **kim** yirine ṣarf olına isrāf mıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 54, Mısra 8). [kim,]*
22. Her **kimüñ** manzarı bir çihre-i gülnar olmaz
    Ravża-ı çeşmi anuñ maẓhar -ı envār olmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 60, Mısra 1). [kimüñ, -üñ]*
23. Yā Rabbi bār-ı ʿışḳa **kim** eyler taḥammüli
    Yüklense vire Ṭūr-ı sipihr ü s̲erāya ża ʿf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 89, Mısra 7). [kim,]*
24. Diş yaraları var leb-i sāḳīde ṣanasın
    Ter mīvedür ol **kim** toḳınur zaḫmı ṭolunuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 127, Mısra 6). [kim,]*
25. Olsa nergis n'ola pür-jāle ṣadef pür-lü'lü'
    Mihr-i ḥüsnüñle **kimüñ** çeşmi ṭolu yaş degül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 129, Mısra 8). [kimüñ, -üñ]*
26. Bilmem **kime** şekvā ideyin şāneden ey dost
    Ḳurtarımadum zülf-i perīşānuñ elinden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 154, Mısra 3). [kime, -e]*
27. Cümle gözler seni gözler nitekim māhı nücūm
    Kime ḳılsun naẓar ol şāh-ı cehān oldıġı'çün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 165, Mısra 6). [kime, -e]*
28. Gün yüzüñle niçe bir ṭutıla āyīne-i āb
    Gāh olur **kim** ṭutar anuñ yüzini jeng-i çimen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 166, Mısra 6). [kim,]*
29. Atma yābāna tirüñi gönder begüm dile
    Kim cān metāʿı gibi geçer şehr-i tende bu *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 8). [kim,]*
30. Dildeki sūzı ʿaceb görme ele āyīne al
    Gör begüm sen de **kimüñ** şemʿine pervānedür o *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 184, Mısra 6). [kimüñ, -üñ]*
31. Kimdür yüzüñde bu ḫaṭ-ı reyḥāna ṭaʿn ide
    Kāfirdür ol ki ḥażret-i Ḳur'ān'a ṭaʿn ide *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 185, Mısra 1). [kimdür, -dür]*

32. Meh gibi nūr-ı ṣafāsı-y-ıla olur rūşen-dil
Kim muḳārin ola ol şems-i şeref-baḫşāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 191, Mısra 8). [kim,]*
33. ʿĀşıḳdur eyleyen seni ḥüsn-ile dāsitān
ʿAẕrā'yı **kim** bilürdi eger Vāmıḳ olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 193, Mısra 10). [kim,]*
34. Şevḳ-ıla virür cānı yüzüñ görse Hüdāyī
Şol şemʿ gibi **kim** söyünür vaḳt-i seḥerde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 194, Mısra 10). [kim,]*
35. Kim ki göz açdı ḥarāma ṣoñı vardı bāda
Baña bu nükteyi remz itdi ḥabāb-ı bāde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 195, Mısra 1). [kim,]*
36. Gül gibi bir kez seni **kim** ḳoysa cānā ḳoynına
Girmez-ise ġam yimez cennetde ḥavrā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 197, Mısra 1). [kim,]*
37. Dilā revādur olursañ bu ʿāleme rüsvāy
Saña ḳaşı ġamını **kim** didi ki illere yay *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 212, Mısra 2). [kim,]*
38. Lebüñ ġamıyla şu **kim** cānını revān itdi
Özini hem-dem-i ervāḥ-ı ḳudsiyān itdi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 213, Mısra 1). [kim,]*
39. Dār-ı ġurbetde Hüdāyī'ye gelüp yār oldı ġam
Ol büt-i sīmīn-tenüm yā Rab **kimüñle** yār iki *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 233, Mısra 12). [kimüñle, -üñ, -le]*
40. Dil olmasa n'ola ḥarem-i vaṣluña maḥrem
Maḥrūm olur ol **kim** çoġ ola ḥırṣ-ıla āzı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 234, Mısra 6). [kim,]*
41. N'eyler yüzinde ol şanemüñ zülf-i sāḥiri
Kim gördi bāġ-ı ḫulda duḫūl ide kāfiri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 237, Mısra 2). [kim,]*
42. Başına Ḥaḳdan ṭoḳunsun mīḫ-i laʿnet ḥaşra dek
Kim o şehler ḳaşdına çekdiyse tīġ itdiyse ḳan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 86). [kim,]*
43. Bu duʿāyı gūş idüp her **kim** ki dir āmīn aña
Bāġ-ı ḫuld içinde anı eyle yā Rab cāvidān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 101). [kim,]*
44. Ḳulūb-ı mü'min-i rūşen-revāna döndi cehān
Kim ide kesb-i ṣafā ẕikr-i pāk-i Mevlā'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 6). [kim,]*
45. Mīr-i mīrān-ı pādişāh-ı zemīn
Kim ki ḳand-ı duʿāñı ide ġadā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 68). [kim,]*
46. Sidretü'l-müntehāda Rūḥ-ı emīn
Kimdür ol āfitāb-ı rūşen-dil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 34). [kimdür, -dür]*
47. İtdi bir cāha her birin taʿyīn
Kimine ḫıṭṭa-ı Ḫıtāy'ı virüp *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 16). [kimine, -iñ, -e]*
48. Ẕāt-ı pāküñ var iken **kimdür** diye
Adı var luṭf u saḫānuñ kendi yoḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kıt'a 1, Mısra 5). [kimdür, -dür]*
49. Alaylar baġlayup zülfi çeker müjgānı ḫançerler
Amān virmez hemān ḳarşusına **kim** gelse ḫançerler *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 6). [kim,]*

50. Kimdür ol sulṭān-ı gerdūn-menzilet şāh-ı kerīm

    Mālik-i mülk-i Süleymān ḥażret-i Sulṭān Selīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 23, Mısra 3). [kimdür, -dür]*

51. Raḥmetler ide rūḥına Mevlā Muḥammed'üñ

    Kim bu diyār içinde şehīd oldı hem ġarīb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 6, Mısra 2). [kim,]*

kim çıḳar: *Ne olur.*

1. Nār-ı āhum ebrū-ı zerdi ġamından **kim çıḳar**
   Türbetüm üzre ola tāḳ-ı zer-endūdum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 138, Mısra 11). [kim çıḳar,]*

kim ki: *Hangi kimse ki.*

1. Ḳays'a mecnūn dimeñüz ʿākıl ü ferzānedür o
   Kim ki bu silsileden olmaya dīvānedür o *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 184, Mısra 2). [kim ki,]*

kimi: *"Bazıları" anlamında belgisiz zamir.*

1. Yüzüñe kimisi gül **kimi** güneş dirse n'ola
   Bir niçe vech-ile cāyizdür oḳınmaḳ Ḳur'ān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 169, Mısra 7). [kimi,]*
2. Yüzüñe **kimisi** gül kimi güneş dirse n'ola
   Bir niçe vech-ile cāyizdür oḳınmaḳ Ḳur'ān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 169, Mısra 7). [kimisi, -si]*
3. Bir tekyedür göñül ġam u hemm ʿaḳl u iḫtiyār
   Anuñ **kimi** muḳīmi kimisi müsāfiri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 230, Mısra 10). [kimi,]*
4. Bir tekyedür göñül ġam u hemm ʿaḳl u iḫtiyār
   Anuñ kimi muḳīmi **kimisi** müsāfiri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 230, Mısra 10). [kimisi, -si]*
5. Kimini itdi mīr-i milket-i Çīn

   Ḳıldı māhı emīr-i Hindistān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 17). [kimini, -ni]*

kimine: *Belgisiz zamir, bazısı.*

1. Būseñ ile baña ġamuñ olsa n'ola naṣīb

   Olmış **kimine** bāl u **kimine** belā naṣīb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 9, Mısra 2). [kimine,]*

2. Būseñ ile baña ġamuñ olsa n'ola naṣīb

   Olmış **kimine** bāl u **kimine** belā naṣīb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 9, Mısra 2). [kimine,]*

kimse: *1. Herhangi bir kişi, kim olduğu belirtilmeyen bir şahıs 2. (Olumsuz cümlelerde) Hiçbir şahıs, hiçbir insan.*

1. Ḳoḳmayanlar güzelüm **kimse** elinden bir gül
   Yād-ı laʿlüñle çeker şimdi her elden sāġar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 47, Mısra 7). [kimse,]*
2. N'içün ol künc-i yāra öykünür genc
   Ṭutar mı üstine **kimse** ḳılıçlar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 51, Mısra 8). [kimse,]*
3. Serden o servüñ itdi çarḫ devlet-i vuṣlatın cüdā
   Kimse taʿaccüb itmesün sāye-veş ibtiẕālümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 71, Mısra 6). [kimse,]*
4. Yalıñuz seyr eyle şehri ey meh-i nā-mihribān
   Kimse ile eylemez ḫūrşīd-i raḫşān İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 4). [kimse,]*
5. Ḳanumı içdi femüñ **kimse** anı görmiş yoḳ
   Kişi sırrın mı ṭuyar ʿayş-ı nihān eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 104, Mısra 5). [kimse,]*
6. Kendü luṭfından ʿilāc ide meger kim ol ḥekīm
   Kimse bilmez dilde bir derd-i nihānum var benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 16). [kimse,]*
7. Ḳorḳaram rāz açmaġa Manṣūr-veş başum gider
   Kimse bilmez dilde bir derd-i nihānum var benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 20). [kimse,]*

kimse: *"Hiç kimse" anlamında belgisiz zamir.*

1. Kimseye fāş itmez idüm mācerā-ı ʿışḳuñı
   Seyl-i eşküm yerlere geçsün ṣadāsı bildürür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 34, Mısra 5). [kimseye, -y, -e]*
2. Mihrüñden eger dönse n'ola ḳalb-i Hüdāyī
   Ey Zāl-i felek er mi olur **kimseye** oynaş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 78, Mısra 10). [kimseye, -y, -e]*
3. Eylemez İḫlāṣ Ḥaḳḳ'ı **kimseler** cānı ḫalāṣ
   Ya ḳaşuñdan eyleseñ ol tīr-i müjgānı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 80, Mısra 1). [kimseler, -ler]*
4. Cem-vaḳt oldı Hüdāyī çekeli cām-ı ġamuñ
   Devr içinde aña bir **kimse** ayaḳdaş degül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 129, Mısra 14). [kimse,]*
5. Ḥālüme yanmaz dili ʿışḳuñla sūzān olmayan
   Kimseye raḥm eylemez gögsinde īmān olmayan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 180, Mısra 2). [kimseye, -y, -e]*
6. Leblerüñ emsem didüm ol dilbere em mā didi
   Kimseye bu sırrı ifşā eyleme ammā didi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 239, Mısra 2). [kimseye, -y, -e]*

7. Umma mihr-ile vefāsın felek-i pür-ḳahruñ
   Kimseye beẕl ü ʿaṭā ide mi şaḫṣ-ı müdḫil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 6). [kimseye, -y, -e]*
8. Derd-i cāh u ġam-ı tīmar ile bīmār olma
   Mezraʿ-ı sebz-i cehān **kimseye** virmez ḥāṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 8). [kimseye, -y, -e]*
9. ʿAdlüñ şu deñlü eyledi ıṣlaḥ ḫalḳı kim
   Gitmez ḫaṭāya **kimse** ṭarīḳ-ı ṣavābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 44). [kimse,]*
10. Nār-ı ġamdan şemʿ-veş yanar zebānum var benüm
    Kimse bilmez dilde bir derd-i nihānum var benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 4). [kimse,]*
11. Gice gündüz iñlerem yollarda mānend-i ceres
    Kimse bilmez dilde bir derd-i nihānum var benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 8). [kimse,]*
12. Yā firāḳ-ı laʿl-i yār-ı rūḥ-perverden midür
    Kimse bilmez dilde bir derd-i nihānum var benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 12). [kimse,]*

kīmyā eyleyen: *Büyü yapmak; altına çevirmek.*

1. Ḫʿuş dimiş ol eyleyen ḫāki naẓarla kīmyā
   Ehl-i ʿışḳuñ olmaġa kāmil ʿayārı Ḥālīya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 23). [kīmyā eyleyen, -y, -en]*

kīmyāyā: *Bakır, kurşun vb. âdî mâdenleri iksir denilen maddeyi ilâve ederek gümüş veya altına dönüştürme ilmi, simyâ. II kalbi halis etme ilmi,.*

1. Ġanīdür ol ki ruḫın zerd ide maḥabbet-ile
   Faḳīr olur mı şu kim **kīmyāya** vāṣıldur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 39, Mısra 10). [kīmyāya,]*

kīn itmedüñ: *Kendisine yapılan bir şeyi hazmedememekten doğan devamlı ve gizli düşmanlık yapmak.*

1. Giyürdüñ egnüme bir ḳıymetī sengīn siyeh ḫilʿat
   Cefā sengīn urup ben nā-tüvāna itmedüñ sen kīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 157, Mısra 4). [kīn itmedüñ, -me, -dü, -ñ]*

kināra ola: *Sarılmak.*

1. Ol serv-ḳad **kināŕ ola** dirseñ Hüdāyī'ye

   Ḳıl sīm ile zerüñ kemeri gibi der-miyān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 156, Mısra 13). [kināŕ ola, -a]*

ḳındīl: *Zeytin yağı içine batırılmış bir fitilin yanmasıyla ziya veren tenvir aleti.*

1. Hemçü Manṣūr anda her **ḳındīl**

   Oldı Mevlāya boynı baġlu ġulām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 39). [ḳındīl,]*

kīne: *Gönülde gizlenen düşmanlık, kin.*

1. Umaram zülfi ḳoya erbāb-ı dünye **kīnesin**

   Görse kāfir yüzini olur müselmān Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 108, Mısra 5). [kīnesin, -si, -n]*

kirāmen kātibīn: *İnsanların iki tarafında bulunup, sevablarını ve günahlarını yazan meleklerin adı.*

1. Ruḫlaruñ dīvānını seyr itse ey şāh-ı güzīn

   Kātibine ide yüz taḥsīn **Kirāmen Kātibīn** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 14). [kirāmen kātibīn,]*

kırān itdiler: *Yakınlaşmak.*

1. Geldi bir niçe bed-aḫter yaʿnī kim ḳavm-i Yezīd

   Ḫasf u kesf içün o mihr ü māhı itdiler ḳırān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 84). [ḳırān itdiler, -di, -ler]*

kirmān-ı hicrāndan: *Ayrılık kurtları.*

1. Göñül Eyyūb-veş efgār idi **kirmān-ı hicrāndan**

   Bi-ḥamdi'llāh oñuldı derdümüz dermānumuz geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 227, Mısra 7). [kirmān-ı hicrāndan, -dan]*

kirpüg: *Kirpik.*

1. Ey dīde şöyle ḳana boya **kirpügümi** kim
   Deryālar içre pençe-i mercāna ṭaʿn ide *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 185, Mısra 7). [kirpügümi, -ü, -m, -i]*

kişi: *Adam, insan, kimse.*

1. Öykinürmiş ḫaṭuñ içre ruḫuña ḫālede māh
   Kişi kem olmaz-ıdı dāyiresin bilse eger *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 47, Mısra 4). [kişi,]*
2. Ceẕbe-i ʿışḳ idi Manṣūr'ı çeken ey zāhid
   Yoḳsa ḥaḳ söyleyicek bir **kişi** ber-dār olmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 60, Mısra 6). [kişi,]*
3. Sensüzin ʿāşıḳ-ı dil-ḫaste ne cān-ıla yürür
   Ey lebi Ḫıżr u Mesīḥā **kişi** cānsuz yürimez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 64, Mısra 8). [kişi,]*
4. Kişi bir sīm-ten māha muḳābil olmaġa ġamdan
   Gerekdür mihr-i ʿālem-tāb gibi beñzi zerd olmaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 93, Mısra 3). [kişi,]*
5. Şādam aña ki sīneden eksük degül ġamuñ
   Ḫˇuşdur refīḳi bir **kişinüñ** kim ola şefīḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 96, Mısra 8). [kişinüñ, -n, -üñ]*
6. Ḳabrine Hüdāyī ġamuñ iltürse ʿaceb mi
   Ġurbetde gerekdür **kişiye** yār-ı muvāfıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 99, Mısra 14). [kişiye, -y, -e]*
7. Ḳanumı içdi femüñ kimse anı görmiş yoḳ
   Kişi sırrın mı ṭuyar ʿayş-ı nihān eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 104, Mısra 6). [kişi,]*
8. Demdür içelüm bādelerin devr-i denīnüñ
   Ḫˇuşdur **kişi** nūş eylese ḳanını ʿadūnuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 127, Mısra 4). [kişi,]*
9. Ḫaṭṭuñ Ḫıżır dirilse yañaġuñda vechi var
   Cennetde Ḥaḳ virür **kişiye** ʿömr-i cāvidān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 156, Mısra 4). [kişiye, -y, -e]*
10. Devr-i lebüñde devri temām oldı sāġıruñ
    Çekdi elini her **kişi** cām u şarābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 179, Mısra 8). [kişi,]*
11. İrmez viṣāle ṭālib eger ʿāşıḳ olmasa
    Virmez **kişiye** devleti Ḥaḳ lāyıḳ olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 193, Mısra 2). [kişiye, -y, -e]*
12. Ḳabrümde işigüñ ṭaşın özler dil ölürken
    Görür **kişi** başı yaraġın vaḳt-i seferde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 194, Mısra 8). [kişi,]*
13. Bir laḥẓa dilden olmasa ḫāli ġamuñ n'ola
    Ḫˇuşdur muvāfıḳ olsa **kişinüñ** birāderi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 221, Mısra 6). [kişinüñ, -n, -üñ]*
14. İsterem ṣu gibi ol servüñ olam pā-māli
    Kişinüñ himmeti kendine gerekdür ʿālī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 223, Mısra 2). [kişinüñ, -n, -üñ]*

15. Vaṣlına ḫıdmet ile vāṣıl olurdum yāruñ
    Mūcib-i cennet olaydı **kişinüñ** aʿmāli *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 223, Mısra 6). [kişinüñ, -n, -üñ]*
16. Dīdār-ı yāra baḳ heves-i bāġ-ı ḫuldı ḳo
    Ḫˇuşdur Hüdāyī her **kişi** ḫˇuş görse ḥāżırı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 230, Mısra 14). [kişi,]*
17. Faḫrümüzdür ol şehüñ cān-ıla ḳılmaḳ ḫıdmetin
    Ey Hüdāyī her **kişi** ister cehānda rifʿatin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 18). [kişi,]*

kıssa: *1. Kısa hikâye, ibretli hikâye, fıkra, rivâyet. 2. Vak'a, mâcerâ, sergüzeşt.*

1. Pīr pendin esle Yūsuf **ḳıṣṣasından** ḥiṣṣe al
   Eyleme iḫvān-ı devrān ile bir ān İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 5). [ḳıṣṣasından, -sı, -n, -dan]*

kıṣṣa-ı derd ü ġamum: *Dert ve gam hikayesi.*

1. Ḳıṣṣa-ı derd ü ġamum işidene ḫˇuş gelür
   Acıdur baḥr veli seyr ü temāşāsı leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 31, Mısra 5). [ḳıṣṣa-ı derd ü ġamum, -um]*

kıṣṣa-ı hüsn ü bahāñuñ: *Güzellik ve zariflik hikayesi.*

1. Ḳıṣṣa-ı ḥüsn ü bahāñuñ germ olup hengāmesi
   Oldı dīvāneñ cehānuñ ʿāḳıl ü ʿallāmesi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 9). [ḳıṣṣa-ı ḥüsn ü bahāñuñ, -ñuñ]*

kıṣṣa-i hüsni: *Güzellik kıssası, hikâyesi.*

1. Olma Mecnūn'ı görüp her şaçı Leyla'yı ṣaḳın
   Ḳıṣṣa-i ḥüsni ile ṭolsa anuñ her maḥfil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 54). [ḳıṣṣa-i ḥüsni, -i]*

k'it: *Kİ etmek, eylemek.*

1. Ser-i engüşt-i nebīdür meger ol bīnī-de
   K'itdi yüzüñde ʿayān muʿciz-i şaḳḳu'l-ḳameri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 216, Mısra 10). [k'itdi, -di]*

kitāb: *Herhangi bir konuda yazılmış eser.*

1. Ders-i ʿışḳı bileyin dir-iseñ ey ḫᵛāce faḳįh
   Ḳo **kitābın** beri gel biz saña ezber diyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 14). [kitābın, -(ı)n]*
2. Mey-ḫānede ayaḳ başacaḳ yer mi bulınur
   Devr-i lebüñde rehne çekilmiş **kitābdan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 162, Mısra 6). [kitābdan, -dan]*

kitāb eyleyelüm: *Kitap haline getirmek, kitaplaştırmak.*

1. Ey Hüdāyī ruḫı vaṣfındaġı eşʿārumuzı
   Yazalum gül gibi bir tāze **kitāb eyleyelüm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 143, Mısra 14). [kitāb eyleyelüm, -y, -elüm]*

kitābet: *Yazı yazma, kâtiplik.*

1. ʿİnāyet olsa baña bir **kitābet**
   Felekden daḫı itmezdüm şikāyet *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 29). [kitābet,]*

kitāb-ı gülşen-i rāz: *Gülşen-i Rāz kitabı.*

1. Kitāb-ı Gülşen-i Rāz içre berg-i sünbüldür
   Ṣaḥîfe-i ruḫuñ üzre bu ḫaṭṭ-ı ʿanber-sāy *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 212, Mısra 3). [kitāb-ı gülşen-i rāz,]*

kitāb-ı günehüm: *Günah kitabı.*

1. Benem ol mücrim ü ʿāṣī ki **kitāb-ı günehüm**
   Yazsalar ḥaşra degin şerḥe degüldür ḳābil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 71). [kitāb-ı günehüm, -üm]*

kitāb-ı ḥüsn-i nigāra: *Sevgilinin güzellik kitabı.*

1. Kitāb-ı ḥüsn-i nigāra baḳup bir ehl-i naẓar
   Görince sırr-ı dehānın didi ve fihi naẓar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 42, Mısra 1). [kitāb-ı ḥüsn-i nigāra, -a]*

kitāb-ı ḥüsninüñ: *Güzellik kitabı.*

1. Şemse-i şemsi yazan ḳaṣr-ı sipihrüñ ṭāḳına
   Evvelā baḳmış **kitāb-ı ḥüsninüñ** evrāḳına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 10). [kitāb-ı ḥüsninüñ, -i, -nüñ]*

kitāb-ı ʿışḳına: *Aşk kitabı.*

1. Ġavġā-ı baḫş-i ʿilm ile hep ṭoldı mescid medrese
   Düşdi **kitāb-ı ʿışḳına** şimdi mevālī Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 111, Mısra 8). [kitāb-ı ʿışḳına, -ın, -a]*

kitāb-ı ʿışḳını: *Aşk kitabı II âşıkların değerlendirilmesi.*

1. Ḫaṭdan daḥı ḫālī iken levḥ-i cemāli Aḥmed'üñ
   Oḳur **kitāb-ı ʿışḳını** şimdi mevālī Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 110, Mısra 2). [kitāb-ı ʿışḳını, -ın, -ı]*

kitāb-ı ʿışḳını: *Aşk kitabı.*

1. Kitāb-ı ʿışḳını cānā Hüdāyī'nüñ ölicek
   Maʿārif ehli yazup oḳıya Risāle gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 218, Mısra 13). [kitāb-ı ʿışḳını, -ın, -ı]*

kitāb-ı ruḫuñ: *(Sevgilinin) yüzünü anlatan kitap, yüz kitabı.*

1. Gördi yazıldı **kitāb-ı ruḫuñ** üstine ḫuṭūṭ
   Levḥ-i dilden yazılup guṣṣa vü ġam itdi ḥuẕūẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 83, Mısra 5). [kitāb-ı ruḫuñ, -uñ]*

kitāp: *2. Herhangi bir konuda yazılmış eser.*

1. Miṣāl-i ḫaṭṭ-ı ruḫuñ dil ġamını yazıcaḳ
   Kilk ocaḳlara yansun **kitābı** n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 171, Mısra 12). [kitābı, -ı]*

kıy: *Acımayıp öldürmek.*

1. Öldürme tīġ-ı hecr-ile ḳan itme yoḳ yere
   Ḳıyma Hüdāyī bendeñe şāhum teraḥḥum it *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 19, Mısra 10). [ḳıyma, -ma]*

kıya bakıcı: *Süzgün bakmak.*

1. Ol iki **ḳıya baḳıcı** ḫūnī ḳara gözler
   Şeh-bāzlaruñ başına ṭar itdi külāhın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 152, Mısra 5). [ḳıya baḳıcı, -ıcı]*

kıya kıya bakan: *Yaralayıcı, öldürücü bir şekilde bakmak II etkili, cezbedici bir şekilde bakmak.*

1. Ḳıya ḳıya baḳan ol ḳara gözlü dil-berümüñ
   Göñül kebūterini bāz-ı zülfi ala gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 218, Mısra 5). [ḳıya ḳıya baḳan, -an]*

kıyām itse: *Ayağa kalkmak, ayaklanmak II kalkışmak.*

1. Tāb-ı ruḫsārı **ḳıyām itse** olur dilde ziyād
   Nitekim rūz-ı ḳıyāmetde günüñ te'sīri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 220, Mısra 7). [ḳıyām itse, -se]*

kıyāmet: *1. Büyük felaket, afet. 2. Tek tanrılı dinlerin inanışına göre dünyanın sonu ve bütün ölülerin dirilerek mahşerde toplanacağı zaman, hesap günü, kıyamet günü, mahşer günü.*

1. ʿAdn-i kūyuñda beni saymazsın ādem yirine
   Hey **ḳıyāmet** yāduña gelmez meger yevmü'l-ḥisāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 15, Mısra 6). [ḳıyāmet,]*
2. Ḥaşr olalum gel bugün dirsem ṣalarsın yārına
   Ey sehī-ḳāmet **ḳıyāmetdür** senüñ ferdālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 115, Mısra 12). [ḳıyāmetdür, -dür]*

kıyāmet-ḳāmet: *Kıyamet boylu (sevgili).*

1. Yārını bir gün gelem diyü ṣalan ferdālara
   Ol **ḳıyāmet-ḳāmet** ol serv-i dil-ā [rā]dur bugün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 158, Mısra 14). [ḳıyāmet-ḳāmet,]*

kıyāmet-yār: *Uzun boylu sevgili.*

1. Ol **ḳıyāmet-yār-ıla** bir yirde ḥaşr olduḳ bugün
   Rūz-ı maḥşerde meger cāy-ı bihişt-āsā-ı ʿīd *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 27, Mısra 13). [ḳıyāmet-yār-ıla, -ıla]*

ḳıyās ider: *Bir şeyi diğer bir şeye göre değerlendiren.*

1. Hüdāyī şiʿrini ġayra **ḳıyās ider** ḥāsid
   Yanında pīleverüñ bir-durur güherle ḥacer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 42, Mısra 11). [ḳıyās ider, -er]*

ḳıymet olmaz: *Kıymet ve değer biçilmemek.*

1. Virdi çarḫuñ ṣadefi bir dür-i şeh- dāneyi kim
   Ḳıymet olmaz aña gencīne-i kevn-ile mekān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 6). [ḳıymet olmaz, -maz]*

ḳıymetī sengīn: *Kıymetli taşlar.*

1. Giyürdüñ egnüme bir **ḳıymetī sengīn** siyeh ḫilʿat
   Cefā sengīn urup ben nā-tüvāna itmedüñ sen kīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 157, Mısra 3). [ḳıymetī sengīn,]*

ḳıymetini bil: *(Bir şeyin) önemini, değerini bilmek.*

1. Seng-i rehüñe yüz sürenüñ **ḳıymetini bil**
   Zīrā zer-i nābuñ bilinür ḳadri meḥekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 159, Mısra 7). [ḳıymetini bil,]*

ḳız: *Isınmak, köz hâline gelmek.*

1. Bezmüñde şemʿ-veş yanalum kellemüz **ḳızup**
   Gökde hilāle diller uzatsun zebānemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 72, Mısra 5). [ḳızup, -up]*

ḳızar: *Kırmızı veya ona yakın bir renk almak.*

1. Güller **ḳızardı** gördi seni seyr-i bāġda
   Reng aldılar o mihr-i ruḫ-ı tāb-dārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 177, Mısra 5). [ḳızardı, -dı]*

ko-: *Bırakmak, koymak.*

1. Ġazā güninde alursa eline tīr ü kemān

   Ḳomaya nām u nişān ḫaṣm-ı bī-ser ü pādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 22). [ḳomaya, -ma, -(y)a]*
2. Beni vaṣluñla eyledüñ mesrūr

   Ḳomaduñ dilde dāġ-ı ḥırmānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 48). [ḳomaduñ, -ma, -du, -ñ]*
3. Ẓulmet-i ġamda **ḳoma** ey nūr-ı Yezdān'um Ḫıżır

   Gel yetiş ey laʿl-i nābı Āb-ı Ḥayvān'um Ḫıżır *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 3). [ḳoma, -ma]*

ko: *Bir şeyi bir yere bırakmak, belli bir yere yerleştirmek.*

1. Biñ nāz iderse bülbüline vechi var gül

   Ḳonmış bir al kāġada vefḳ-ı hezār gül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 135, Mısra 2). [ḳonmış, -n, -mış]*
2. Āb-gūn cāmede ey ġunca-dehānum göyā

   Tāze ḳopmış ṣuya **ḳonmış** gül-i raʿnāsın sen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 160, Mısra 6). [ḳonmış, -n, -mış]*

ko: *Bırakmak, koymak.*

1. Şeb-i hecrüñde cān virdüm **ḳo** ḫālüñ göreyim ey meh

   Giceyle yola gitse gözedür ehl-i sefer kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 12, Mısra 3). [ḳo,]*
2. Ḳo cevri ey felek mihr it saḳın bu seng-i āhumdan

   Seni zeyn eylemişken çün dükān-ı şīşeger kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 12, Mısra 5). [ḳo,]*
3. Ḳays ile bizi levḥa ḳalem bir yire yazmış

   Ḳoñ pendi bize yazılu dīvānelerüz biz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 73, Mısra 6). [ḳoñ, -ñ]*
4. ʿIşḳı ketm idemedüm **ḳoñ** beni ḳan aġlayayın

   Ḫāli budur ile sırrını ʿayān eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 103, Mısra 3). [ḳoñ, -ñ]*
5. Umaram zülfi **ḳoya** erbāb-ı dünye kīnesin

   Görse kāfir yüzini olur müselmān Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 108, Mısra 5). [ḳoya, -y, -a]*
6. Ders-i ʿışḳı bileyin dir-iseñ ey ḫ∨āce faḳįh

   Ḳo kitābın beri gel biz saña ezber diyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 14). [ḳo,]*

ko: *"Bırak, terk et" anlamında tavsiye sözü.*

1. Naḳd-i dil-i aġyārı **ḳo** geçmez direm-i ḳalb
   Al genc-i revānum ki benüm naḳd-i revāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 55, Mısra 3). [ḳo,]*
2. Ey ḫ∨āce müşk-i Çīn'i **ḳo** zülfi nesīmin al
   Bāġ-ı cehānda kesb idecek bir hevā budur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 58, Mısra 5). [ḳo,]*
3. Pendi **ḳo** nāṣıḥ eşer itmez dem-i serdüñ baña
   Germ iken tennūr-ı dilde ātiş-i sūzān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 101, Mısra 3). [ḳo,]*
4. Nāṣıḥa pendi **ḳo** var ṣūret-i zībāsına baḳ
   Beni bu vech-ile rüsvā-ı cehān eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 103, Mısra 5). [ḳo,]*
5. Nār-ı şevḳ içre Hüdāyī **ḳo** göyünsün tenüñi
   Yandı ṭut meclis içinde yine bir pīrehenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 125, Mısra 11). [ḳo,]*
6. Ser-ferāz olsun Hüdāyī **ḳo** begüm Manṣūr-veş
   Dār-ı dünyāda ṣalınsun boynuña mūyuñ gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 211, Mısra 13). [ḳo,]*
7. Dīdār-ı yāra baḳ heves-i bāġ-ı ḫuldı **ḳo**
   Ḫ˅uşdur Hüdāyī her kişi ḫ˅uş görse ḥāżırı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 230, Mısra 13). [ḳo,]*
8. Ey Süleymān-ı zamān **ḳo** yeleyin yoluñda
   Ḳanumı topraġa ḳarınca felek mūr gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 236, Mısra 7). [ḳo,]*
9. ʿİşreti ʿālemi **ḳo** tā ki cinān içre saña
   Ebedi ʿayş naşīb ide Ḫudā-ı mufżil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 35). [ḳo,]*

<u>koḫu:</u> *Koku.*

1. Ben seyr-i sebze-zār ile nice feraḥ bulam
   Reyḥān ḫaṭuñ **ḳoḫusını** virmez çimen baña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 5, Mısra 8). [ḳoḫusını, -sını]*

<u>koḳ:</u> *Koklamak.*

1. Ḳoḳmayanlar güzelüm kimse elinden bir gül
   Yād-ı laʿlüñle çeker şimdi her elden sāġar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 47, Mısra 7). [ḳoḳmayanlar, -ma, -y, -an, -lar]*

<u>koḳu:</u> *Koku.*

1. Gel meclise ʿanber saçuñı eyle perīşān
   Götürsün aradan **ḳoḳuyı** micmere-gerdān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 5, Mısra 2). [ḳoḳuyı, -y, -ı]*

<u>k'ol:</u> *Ki bağlacının ve olmak yardımcı fiilinin birleşimi.*

1. Hüdāyī ol meh-i ferḫunde-rūya
   Maḥabbet eyle **k'ola** nāmı Ferruḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 26, Mısra 10). [k'ola, -a]*
2. Ne ḥāletdür bu **k'olur** ber ü bergi
   Mey-i gül-fāmı ferruḫ cāmı ferruḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 26, Mısra 3). [k'olur, -ur]*
3. Şol āsiyāba döndi hevāñ-ıla dil **k'ola**
   Ser-geşte-i tapança-ı āsīb-i rūzgār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 49, Mısra 9). [k'ola, -a]*
4. Baḳma pīrāyesine pīre-zen-i dünyānuñ
   Er midür ol **k'ola** bir ʿavrata varup māyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 4). [k'ola, -a]*
5. Seyl-i eşküm gibi yüz süriyü geldüm ṭapuña
   Ne revādur **k'ola** maḥrūm ḳapuñda sāyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 98). [k'ola, -a]*

ḳol: *Vücudun bir uzvu.*

1. Kimüñle ṣalınur ol serv-i ser-ferāz ʿaceb
   Kimüñ **ḳolındadur** ol çeşmi şāh-bāz ʿaceb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 10, Mısra 2). [ḳolındadur, -ın, -da, -dur]*
2. Ṣalındı yine yāsemenüñ **ḳolları** serve
   Ṣarmaşdı gelüp bir yire göyā iki ʿāşıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 100, Mısra 5). [ḳolları, -lar, -ı]*

ḳol ṣala: *El uzatmak.*

1. Ḳol ṣala boynuña ridā sen aña viresin rıżā
   Ġam bizi öldürür şehā boynuñadur vebālümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 70, Mısra 5). [ḳol ṣala, -a]*

ḳola gelmez: *(Kuşların kolda tutulması kastedilerek) II Konmak.*

1. Gelmez ḳola elden çıḳalı yüksek uçar ol
   Dil çarḫa çıḳarsa yeridür nāle vü āhın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 152, Mısra 7). [ḳola gelmez, -mez]*

kolın boynuma ṣalsun: *Kollarını boynuna sarmak II Sarılmak.*

1. Bir vefālar kılıcı yār-ımış ey şeh tīġuñ
   Göreyin boynuma ṣalsun ḳolın olup ʿuryān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 168, Mısra 4). [ḳolın boynuma ṣalsun, -sun]*

kolına ala: *Kollarının arasına almak, kucaklamak II ilgi göstermek.*

1. Ḳolına ala seni seyr ide lāyıḳ mı raḳīb
   Ṣāhbāzı ne revādur ala dihḳān eline *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 198, Mısra 5). [ḳolına ala, -a]*

k'olur: *Ki olur.*

1. Hüdāyī ʿışḳa düşelden vücūdı maḥv oldı
   Miṣāl-i ḳaṭra **k'olur** baḥr-i bī-kenārede güm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 136, Mısra 10). [k'olur,]*

ḳoma: *(geriye herhangi bir şey) bırakmamak.*

1. Cānānumı yā Rabbi **ḳoma** dest-i ʿadūda
   Ḳurtar benüm īmānumı şeyṭānuñ elinden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 154, Mısra 13). [ḳoma,]*

ḳomadı: *(geriye herhangi bir şey) bırakmamak.*

1. Yārā-ı taḥammül **ḳomadı** dāġ-ı firāḳa
   Tīġuñ şu ḳadar yaraladı sīnemi yārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 2, Mısra 7). [ḳomadı,]*

ḳon: *Konaklamak, bir yerde kalmak.*

1. Bu gülsitāna çün-ki Hüdāyī **ḳonan** göçer
   Bir laḥẓa ḫāli olma mey-i ġam-güsārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 21). [ḳonan, -an]*

ḳon: *(Toz) konması.*

1. Ẕātı mirʾātı pür-ṣafā olsun
   Ḳonmasun gerd-i gerdiş-i eyyām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 80). [ḳonmasun, -ma, -sun]*
2. Gül gibi dem be-dem güşāde ola
   Ḳonmaya gerd-i gerdiş-i eyyām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 12, Mısra 10). [ḳonmaya, -ma, -y, -a]*

konak idine: *Mesken tutmak.*

1. Çeşmüñ dil ü cān ḫānesini eyledi tālān
   Vāy ol eve kim anı **ḳonak idine** tatar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 45, Mısra 8). [ḳonak idine, -in, -e]*

ḳonaḳ ḳonaḳ varur: *Konarak, dinlenerek devam etmek.*

1. Üftādeler ki düşe dura kūyuña gider
   Ḫüccācdur ki Kaʿbe'ye varur ḳonaḳ ḳonaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 97, Mısra 10). [ḳonaḳ ḳonaḳ varur, -ur]*

ḳonan: *Koymak, eklemek.*

1. Virmiş leṭāfet ol lebe ḫaṭṭ-ı ʿaraḳ-fişān
   Ṣāfī şarāb-ı verde **ḳonan** müşk-i ter gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 232, Mısra 12). [ḳonan,]*

konuḳ: *Konuk, misafir.*

1. Dünyāda ḫˇān-ı rāḥat uman sehm-i ġam yidi
   Zīrā **ḳonuḳ** naṣībīni yir umduġın yimez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 63, Mısra 4). [ḳonuḳ,]*

kop: *Kopmak.*

1. Āb-gūn cāmede ey ġunca-dehānum göyā
   Tāze **ḳopmış** ṣuya ḳonmış gül-i raʿnāsın sen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 160, Mısra 6). [ḳopmış, -mış]*

kork: *Kaygılanmak, endişelenmek.*

1. Gelmege bāzāra ḳavl itdi bizümle yārumuz
   Müşteri bī-ḥad bozarlar **ḳorḳaruz** bāzārumuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 69, Mısra 2). [ḳorḳaruz, -ar, -uz]*

korḳ-: *Kaygılanmak, endişelenmek.*

1. Ḳorḳaram rāz açmaġa Manṣūr-veş başum gider
   Kimse bilmez dilde bir derd-i nihānum var benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 19). [ḳorḳaram, -ar, -am]*

<u>körpe:</u> *Taze, küçük.*

1. Hemīşe **körpe** budaḳlaruñ ide ber-ḫᵛur-dār
   Murādum ol-durur ol Vāhibü'l-ʿaṭāyādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 57). [körpe,]*

<u>ḳov:</u> *Kovmak, uzaklaştırmak.*

1. Ḫayl-i bahār sürdi yine sebze-zārdan
   Bād-ı ḫazān **ḳovıldı** yemīn ü yesārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 173, Mısra 2). [ḳovıldı, -ıl, -dı]*

<u>ḳoy:</u> *(Bir yere) Bırakmak, (bir yere) yerleştirmek.*

1. Zāhid gözetdügüm **ḳoyup** evḳāt-ı ḫamseyi
   Bu zülf ü ʿārıż u ḳad ü bu ḫaṭṭ u ḫāldür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 37, Mısra 9). [ḳoyup, -up]*
2. Tīġuñı ʿuryān idüp çekdi Hüdāyī sīneye
   Çekdi bir maḥbūbı şoydı **ḳoydı** göyā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 197, Mısra 10). [ḳoydı, -dı]*

<u>ḳoy:</u> *Ayırmak, uzaklaştırmak, bırakmak.*

1. Unudup şerʿi yüri uyma hevā-ı nefse
   Cānib-i Ḥaḳḳı **ḳoyup** eyleme fikr-i bāṭıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 52). [ḳoyup, -up]*

<u>ḳoy:</u> *Koymak, başka hale sokmak.*

1. Zerd itdi sensüzin yüzümüz āh u zār gel
   Bir şekle daḫı **ḳoydı** bizi rūzgār gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 2). [ḳoydı, -dı]*

<u>ḳoyn:</u> *Koyun, kucak, bağır.*

1. Deşt-i ḥüsnüñ ḳurdısın ḳapmaġa cānlar ḳuzısın
   Gitme yabana gel e ʿuşşāḳ-ı şeydā **ḳoynına** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 197, Mısra 6). [ḳoynına, -ı, -n, -a]*
2. ʿĀşıḳuñ eşk-ile āl olur dem-ā-dem sīnesi
   Mest-i medhūşuñ dökilür içse ṣaḥbā **ḳoynına** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 197, Mısra 8). [ḳoynına, -ı, -n, -a]*
3. Tīġuñı ʿuryān idüp çekdi Hüdāyī sīneye
   Çekdi bir maḥbūbı ṣoydı ḳoydı göyā **ḳoynına** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 197, Mısra 10). [ḳoynına, -ı, -n, -a]*

<u>koynına gir:</u> *Bir şeyin içine girmek, dahil olmak.*

1. Pākdür ḳalbi Hüdāyī'nüñ gel itme ictināb
   Gir ḥamāyil-veş anuñ ey verd-i raʿnā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 196, Mısra 10). [ḳoynına gir, -ı, -n, -a]*

<u>koynına girdi:</u> *Bir şeyin içine girmek, dahil olmak.*

1. Ṭoġmadı şems-i vücuduñ gibi bir ferzend-i pāk
   Ümmehāt-ı çār kim girdi nüh-ābā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 196, Mısra 8). [ḳoynına girdi, -di-ı, -n, -a]*

<u>koynına girmek-içün:</u> *Biriyle yatıp sevişmek.*

1. Girmek-içün Ḳays ʿuryān oldı Leyla ḳoynına
   Rūzgār ol nā-murādı ṣaldı ṣaḥrā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 196, Mısra 1). [ḳoynına girmek-içün, -mek, -içün]*

<u>koynına girmez-ise:</u> *Koynuna girip yakınlaşmak.*

1. Gül gibi bir kez seni kim ḳoysa cānā ḳoynına
   Girmez-ise ġam yimez cennetde ḥavrā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 197, Mısra 2). [ḳoynına girmez-ise, -mez, -i, -se]*

<u>koynına girmiş:</u> *Bir şeyin içine girmek, dahil olmak.*

1. Seyr idenler sīnesin ol nūr-ı Yezdān Aḥmed'üñ
   Didiler **ḳoynına girmiş** bedr-i raḫşān Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 108, Mısra 2). [ḳoynına girmiş, -miş]*

koynına ḳoyar: *Koynuna koymak.*

1. N'ola rūşen-dil olup raḳṣ ursa fānūs-ı ḫayāl
   Şāhid-i şemʿi ḳoyar her gice tenhā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 197, Mısra 4). [ḳoynına ḳoyar, -ar]*

koynına ḳoymaya: *Koynuna koymak.*

1. Anuñ-içün böyle ʿuryān oldı abdālān-ı ʿışḳ
   Ḫvāce-i dünyā gibi ḳoymaya dünyā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 196, Mısra 4). [ḳoynına ḳoymaya, -ma, -y, -a]*

koynına ḳoysa: *Koynuna koymak.*

1. Gül gibi bir kez seni kim ḳoysa cānā ḳoynına
   Girmez-ise ġam yimez cennetde ḥavrā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 197, Mısra 1). [ḳoynına ḳoysa, -sa]*

koynına şaldı: *Koynuna yerleştirmek.*

1. Girmek-içün Ḳays ʿuryān oldı Leyla ḳoynına
   Rūzgār ol nā-murādı şaldı şaḥrā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 196, Mısra 2). [ḳoynına şaldı, -dı]*

koyun: *Koyun.*

1. Yüz süriyü ṭavf ider ʿuşşāḳ işigüñ Kaʿbe'sin
   Döndiler ḳurbāna gelmiş ʿīd-i aḍḥā **ḳoynına** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 196, Mısra 6). [ḳoynına, -ın, -a]*

koyup gitme: *Bırakıp gitmek, terk etmek.*

1. Dile geldükce ġamı ʿizzet idüp Yūsuf-vār
   Bizi bi'llāhi **ḳoyup gitme** birāder diyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 8). [ḳoyup gitme, -me]*

kubbe: *Yarım küre biçiminde olan ve yapıyı örten dam, kümbet.*

1. ʿAlem-i zer o **ḳubbe** üstinde
   Berḳ urur nūr-ı Kaʿbe gibi müdām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 33). [ḳubbe,]*
2. Seyre geldi şehān-ı ʿālem-i ḳuds
   Ḳubbeler ḳurdı anlar üzre ḫıyām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 28). [ḳubbeler, -ler]*
3. ʿArşası baḥr-i şerʿ u ḳulzum-i dīn
   Ḳubbeler fi'l-biḥāri ke'l-aʿlām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 30). [ḳubbeler, -ler]*

ḳuc: *Sarmak, kucaklamak.*

1. Yaturken ḫānem içre ġaflet itdüm **ḳucmadum** yārı
   Bilürdüm ben işüm düşse Hüdāyī bir daḫı furṣat *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 20, Mısra 9). [ḳucmadum, -ma, -du, -m]*
2. Ol serv-i ḫırāmān elüñe girse Hüdāyī
   Em leblerini **ḳuc** belini virme zamānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 214, Mısra 10). [ḳuc,]*

kudsiyān-ı eflāk: *Göklerdeki melekler.*

1. Tā Kaʿbe kapuñda ola ol ḫāk
   Āsūde çü **ḳudsiyān-ı eflāk** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 42). [ḳudsiyān-ı eflāk,]*

kudūm: *Bir makama gelme, göreve başlama.*

1. Ḳudūmuñdan müşerref oldı ʿālem
   Revān ile nitekim cism-i Ādem *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 21). [ḳudūmuñdan, -u, -ñ, -dan]*

küdüret: *Bulanıklık // kaygı, tasa.*

1. Mey gibi dirseñ **küdüretden** derūnuñ ṣāf ola
   Yüregüñde başlar çıḳmaḳ gerek engür-veş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 77, Mısra 5). [küdüretden, -den]*

küfr: *Küfür; siyahlık.*

1. Var-ısa ʿaḳlı ḳara başında cānān zāhidüñ
   Zülfüñüñ **küfrine** virsün dīni īmānı daḫı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 231, Mısra 6). [küfrine, -i, -n, -e]*

kūh u deşt: *Dağ ve çöl II tüm yeryüzü, dünya.*

1. Ḳanı o dem ki kān-ı ʿaḳīḳ idi **kūh u deşt**

   ʿAḳs-i ruḫ-ı Süheyl-i gül-i nev-bahār'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 173, Mısra 7). [kūh u deşt,]*

kühen-āşiyāne: *Eski konak.*

1. Fānī cehāndan āḫir uçar şāhbāz-ı cān

   Lābüd ölür ṭoġan bu **kühen-āşiyānede** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 192, Mısra 8). [kühen-āşiyānede, -de]*

kūh-ı ahad-ı celāl-tevḳīr: *Ulu görünüşlü tek dağ.*

1. Kūh-ı aḥad-ı celāl-tevḳīr

   Ġavvāṣ-ı yem-i ḥadīṯ ü tefsīr *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 13). [kūh-ı aḥad-ı celāl-tevḳīr,]*

kūh-ı ġam: *Gam dağı.*

1. Kūh-ı ġam çeşmesidür çeşm-i güher-pāş degül

   Saṭr-ı tārīḫdür üstinde anuñ ḳaş degül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 129, Mısra 1). [kūh-ı ġam,]*

kūh-ı ṭūr-veş: *Tur dağı gibi.*

1. Berḳ urur dil Kaʿbe'sinde mihr-i ḥüsnüñ nūr-veş

   Ātiş-i ʿışḳuñ yanar başumda **kūh-ı Ṭūr-veş** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 77, Mısra 2). [kūh-ı ṭūr-veş,]*

kūhken: *Dağ delen. II Ferhat.*

1. İş başa düşdi gördi ki ʿışḳ-ıla **kūhken**

   Cānını virdi tīşe-i merge ṭutup seri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 210, Mısra 5). [kūhken,]*

2. Tīşeyle **kūhken** dil-i kūha ṭoḳındı līk

   Kendü başına ṭoḳınacaġını bilmedi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 238, Mısra 5). [kūhken,]*

kühl eyle: *Sürme yapmak.*

1. Küḥl eyle dil Yaʿḳūb’ınuñ çeşmine gel ḫāk-i rehüñ
   İḫvān gözüñ aydın disün gelsün ey Yūsuf-liḳā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 7, Mısra 9). [küḥl eyle,]*

kūhsār: *Dağ.*

1. Yazuḳ Ferhād’a **kūhsārı** idindi pister ü bālīn
   Leb-i Şīrīn içün çekdi belālar görmedi balın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 6, Mısra 1). [kūhsārı, -ı]*

kühsar-ı sīnem: *Gönül meskeni.*

1. Bir serv-ḳadd ü lāle-ruḫuñ dāġdārıdur
   Kühsar-ı sīnem içre bu şekl-i ṣanavberī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 210, Mısra 8). [kühsar-ı sīnem, -m]*

kul: *Allah'a itaat ve ibadet eden, hizmetkar, yaratılmış.*

1. Gökdedür **ḳullaruñuñ** ḳadr-ıla başı yeridür
   Devletüñde giye Behrām-ıla Keyvān üsküf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 88, Mısra 3). [ḳullaruñuñ, -lar, -u, -ñuñ]*
2. Ḳıl ʿaṭā şerbet-i vaṣlını Hüdāyī **ḳuluña**
   Böyle yā Rab anı bī-tāb u tüvān eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 104, Mısra 9). [ḳuluña, -uñ, -a]*
3. Gökden ṣanur Hüdāyī **ḳuluñ** indi mā’ide
   Kūyuñda yaġsa başına ṭaşlar Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 145, Mısra 9). [ḳuluñ, -uñ]*
4. Yaḳmazdı dāġ-ı mihrüñi gögsine ṣubḥ-veş
   Yoluñda ger Hüdāyī **ḳuluñ** ṣādıḳ olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 193, Mısra 14). [ḳuluñ, -uñ]*
5. Suçum bī-ḥadd ü cürmüm bī-nihāyet yā Resūla’llāh
   Ḳuluñam ḳapuña geldüm ʿināyet yā Resūla’llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 204, Mısra 2). [ḳuluñam, -(u)ñ, -am]*
6. Göñlümüñ fikri viṣāl idi firāḳ oldı naṣīb
   Ḥükm-i taḳdīre **ḳuluñ** uymaz imiş tedbīri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 220, Mısra 4). [ḳuluñ, -uñ]*
7. Ḳıl Hüdāyī **ḳuluña** göşe-i çeşm-ile naẓar
   Ḫusrev-i ʿāleme tebdīl ola tā kim elemi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 235, Mısra 9). [ḳuluña, -uñ, -a]*

8. Luṭfuñuñ muḥtācı cümle enbiyā vü mürselīn

   Ẓāhir ü bāṭın **ḳuluñdur** cümleten ins ile cān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 68). [ḳuluñdur, -uñ, -dur]*

9. Olma ṭāʿatde ʿibādetde şaḳın süst ü żaʿīf

   Ḳul olan ḫıdmet-i mevlāda gerekmez kāhil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 48). [ḳul,]*

10. Luṭfuñı eyle Hüdāyī **ḳuluñuñ** hem-rāhı

    Sefer-i āḫırete baġladuġı dem maḥmil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 99). [ḳuluñuñ, -uñ, -uñ]*

11. Ḫāk-i dergāhuñam Hüdāyī'yem

    Ḳuluñam tā ölince sulṭānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 86). [ḳuluñam, -(u)ñ, -am]*

12. Raḥm idüp n'ola Hüdāyī **ḳuluña** yār olasın

    Niçe bir pādişehüm hem-dem-i aġyār olasın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 17). [ḳuluña, -uñ, -a]*

13. Gün gibi eyle Hüdāyī **ḳuluña** ʿarż-ı cemāl

    Ḫākden ḳaldur anı sāye ṣalup ẕerre-miṣāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 17). [ḳuluña, -uñ, -a]*

14. ʿĀṣıḳ-ı ṣādıḳlaruz ʿışḳı-y-ıla fāyıḳlaruz

    Ḳulıyuz ḳurbānıyuz adıyla ʿOs̱mān oġlınuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 4). [ḳulıyuz, -ı, -(y)uz]*

15. Gül yüzi şevḳıyla feryād iderüz bülbül gibi

    Ḳulıyuz ḳurbānıyuz adıyla ʿOs̱mān oġlınuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 8). [ḳulıyuz, -ı, -(y)uz]*

16. Gelmedi dünyā sarāyında aña mis̱l ü ʿadīl

    Ḳulıyuz ḳurbānıyuz adıyla ʿOs̱mān oġlınuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 12). [ḳulıyuz, -ı, -(y)uz]*

17. Cümle-i ʿālem anuñ bülbül gibi şeydāsıdur

    Ḳulıyuz ḳurbānıyuz adıyla ʿOs̱mān oġlınuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 16). [ḳulıyuz, -ı, -(y)uz]*

18. Virmezüz bāġ-ı cināna āsitān-ı devletin

    Ḳulıyuz ḳurbānıyuz adıyla ʿOs̱mān oġlınuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 20). [ḳulıyuz, -ı, -(y)uz]*

kul: *Başkasının hükmü altında olan kişi.*

1. Ḳapuña geldi Hüdāyī **ḳuluñ** umar luṭfuñ

   Dirīġ itme güli ʿandelīb-i şeydādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 43). [ḳuluñ, -uñ]*

kul: *Abd, kul || aşık.*

1. Ḳuluñ adıyla olmaġla şehā Behrām-ıla Keyvān
   bulup rifʿatler oldı her biri bir nām-ver kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 13, Mısra 5). [ḳuluñ, -uñ]*
2. Görme agyār-ıla Hüdāyī'yi bir
   Bu ḳadīmī **ḳuluñdur** ol ḥadīṯ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 21, Mısra 10). [ḳuluñdur, -uñ, -dur]*
3. Gün yüzüñ göster tenüm zeyn eyle dāġ-ı şevḳ-ıla
   Ḳuluñam giydür bana bir ḫilʿat-i dībā-ı ʿīd *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 27, Mısra 10). [ḳuluñam, -uñ, -am]*
4. ʿĀr eyleme söylense **ḳuluñla** eger aduñ
   Her gāh añılur bende ile şāh Muḥammed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 28, Mısra 7). [ḳuluñla, -uñ, -la]*
5. Baş egmez senden ayru pādişāha
   Ne ṭoġrı **ḳuluñ** olur serv-i āzād *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 29, Mısra 8). [ḳuluñ, -uñ]*
6. Seni sevdümse şāhum n'ola luṭf eyle beni öldür
   Eger **ḳuldan** ḫaṭa gelse şehenşehden ʿaṭā yegdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 59, Mısra 6). [ḳuldan, -dan]*
7. Güş-ı hilāle irişe göşe-i tāc-ı faḫrümüz
   Luṭf-ıla ger **ḳulum** diye şāh-ı melek-ḫışālümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 71, Mısra 8). [ḳulum, -um]*
8. Göze göstermez ise n'ola Hüdāyī **ḳulını**
   Giydi şāhin gibi başına o fettān üsküf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 88, Mısra 13). [ḳulını, -ı, -n, -ı]*
9. Gel ẕerre-veş Hüdāyī **ḳuluñ** ḫākden götür
   Ey āfitābum ā gözümüñ nūrı ā Laṭīf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 90, Mısra 13). [ḳuluñ, -uñ]*
10. Zekʸāt-ı vaṣluña aġyārı müstaḥaḳ göresin
    O deñlü yoḳ mı Hüdāyī **ḳuluñda** istihḳaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 92, Mısra 10). [ḳuluñda, -uñ, -da]*
11. Ḳullara çıḳmaz görinmez böyle server görmedük
    Bir perī-peykerdür ol ʿālemde gözler görmedük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 107, Mısra 1). [ḳullara, -lar, -a]*
12. Olmaz şehā Hüdāyī **ḳuluñla** saña naẓīr
    Ger sad-hezār gelse bu bāġa hezār gül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 135, Mısra 9). [ḳuluñla, -uñ, -la]*
13. Ḳulıdur beñlerüñüñ ḫādim-i hindū-ı Ḥarem
    Gözüñüñ cān-ıla ḳurbānıdur āhū-ı Ḥarem *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 142, Mısra 1). [ḳulıdur, -ı, -dur]*
14. Göñlini alsañ ele n'ola Hüdāyī **ḳuluñuñ**
    Aldı ʿār eylemedi mūrı Süleymān eline *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 198, Mısra 13). [ḳuluñuñ, -uñ, -uñ]*

15. Sen mihre ṣovuḳluḳ ide şāyed diyü baḥri
    Germ-ābeye döndürdi şehā **ḳullaruñ** āhı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 228, Mısra 8). [ḳullaruñ, -lar, -uñ]*
16. Yañılup yüzine ḳarşu ruḫlaruña gül didüm
    Ḫışm idüp ben **ḳulına** ol ġonce-leb lā lā didi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 239, Mısra 4). [ḳulına, -ına]*
17. Ḫʿān-ı keremüñ cehāna mebẕūl
    Ġarḳ-ı niʿamuñ emīr eger **ḳul** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 22). [ḳul,]*
18. Hüdāyī ḳara **ḳuluñdur** yoluña pāy-mālüñdür
    İşigüñ Kaʿbe'sinde nāleler eyler Bilāl'üñdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 17). [ḳuluñdur, -uñ, -dur]*
19. Ḳulıyam bir taḫt-ı ḥüsnüñ şāh-ı ferruḫ-fālinüñ
    Cevri gibi ḥaddi yoḳdur ʿāşıḳ-ı pā-mālinüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 1). [ḳulıyam, -ı, -yam]*
20. Sensüz ārām idemez tende dil ü cānum gel
    Ḳıl naẓar ben **ḳuluñuñ** ḥāline sulṭānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 4). [ḳuluñuñ, -uñ, -uñ]*
21. Ḳul günāh itse dem olur ki baġışlar anı şāh
    Baña raḥm eyler-iseñ raḥmet ide saña İlāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 21). [ḳul,]*

ḳul-: *Köle, esir || Âşık.*

1. Ey benüm nāzı gibi **ḳulları** çoḳ ḫānum gel
   Günde biñ yüze güler ġunca-ı ḫandānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 134, Mısra 1). [ḳulları, -lar, -ı]*

ḳul-: *Abd, kul || aşık.*

1. İtdi **ḳulına** göşe-i çeşmiyle iltifāt
   Minnet Ḫudā'ya kim elemüm ʿālem eyledi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 222, Mısra 5). [ḳulına, -ı, -(n)a]*

kul idüpdür: *Emri altına almak, itaat ettirmek.*

1. Başına sulṭān iken dil bir şehe ḳul oldı kim
   Ḳul idüpdür bendeyi ḥüsnine sulṭānı daḫı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 231, Mısra 4). [ḳul idüpdür, -üp, -dür]*

kul itdi: *Köle etmek, tutsak etmek.*

1. Ḳul itdi ḫalḳı şīve vü nāz u ʿitāb ile
   Luṭf-ı ḫiṭāb u ḥüsn-i cevābuñ ẓarāfetüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 109, Mısra 3). [ḳul itdi, -di]*

kül ola: *Yanmak, kül olmak.*

1. Göñülde mihr-i ruḫuñla yanar bir atiş kim
   Kül ola girse eger döymeye semender aña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 3, Mısra 4). [kül ola, -a]*

ḳul oldı: *Hükmüne girmek, bağlanmak ǁ kulluk yapmak ǁ hizmette bulunmak.*

1. Başına sulṭān iken dil bir şehe **ḳul oldı** kim
   Ḳul idüpdür bendeyi ḥüsnine sulṭānı daḫı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 231, Mısra 3). [ḳul oldı, -dı]*

ḳul olup: *Hükmüne girmek, bağlanmak ǁ kulluk yapmak ǁ hizmette bulunmak.*

1. Yā resūla'llāh sen ol şehsin ki **ḳul olup** saña
   Dāġdāruñ olmaġa elyaḳ Keyān-ı kām-rān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 41). [ḳul olup, -up]*

kulaġ: *Başın iki yanında bulunan işitme organı.*

1. Hengām-ı bahār irdi ʿarūs-ı gül ü zanbaḳ
   Açıldı çimen seyrine boyın **ḳulaġ** açıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 100, Mısra 4). [ḳulaġ,]*

külāh: *Başa takılan takke, şapka veya taç.*

1. Nāfeyi ḫaṭṭ-ı ruḫuñ sürdi çıḳardı Rūm'dan
   Ḳand-ı Mıṣr'uñ başına laʿlüñ **külāhın** ḳıldı teng *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 106, Mısra 6). [külāhın, -ı, -n]*
2. Ol iki ḳıya baḳıcı ḫūnī ḳara gözler
   Şeh-bāzlaruñ başına ṭar itdi **külāhın** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 152, Mısra 6). [külāhın, -ı, -n]*

külāh-ı key: *İran külahı.*

1. Şevḳuñla şol ki gögsine farḳına yaḳdı key
   Baḳmaz ḳabā-ı Ḳaysere giymez **külāh-ı Key** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 229, Mısra 2). [külāh-ı key,]*

kulı olmaġla: *Kulu kölesi olmak, büyük bir bağlılık göstermek.*

1. Rūm ilinde begdür altun başlu sancaḳlar çeker
   Şems-i tābende **ḳulı olmaġla** Sulṭān Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 108, Mısra 4). [ḳulı olmaġla, -maġ, -la]*

ḳulḳul: *Ağzı dar sürahiden şarap dökülürken çıkan ses.*

1. Bezm-i sürūr-encāmda ṣanma surāḥī **ḳulḳulı**
   Gül-gūn-ı mey itdi Süheyl mey-dāna girdi Ḫusrevā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 7, Mısra 5). [ḳulḳulı, -ı]*

ḳulḳul-i meyden: *Şarabın çıkardığı ses.*

1. Dil ḥālet alur şīşedeki **ḳulḳul-i meyden**
   Sermest ider cānı demi ehl-i derūnuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 126, Mısra 3). [ḳulḳul-i meyden, -den]*

ḳullāb-ı zülf-i ser-keşi: *Dik başlı saçının kancası.*

1. Çekdi cehānı kendüye **ḳullāb-ı zülf-i ser-keşi**
   Aḳıtdı ḫalḳuñ göñlini laʿli zülāli Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 110, Mısra 3). [ḳullāb-ı zülf-i ser-keşi, -i]*

ḳulūb-ı mü'min-i rūşen-revāna döndi: *Temiz kalpli müminlere dönmek.*

1. Ḳulūb-ı mü'min-i rūşen-revāna döndi cehān
   Kim ide kesb-i ṣafā ẕikr-i pāk-i Mevlā'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 5). [ḳulūb-ı mü'min-i rūşen-revāna döndi, -di]*

ḳulzum-i dīn: *Dinin kızıl denizi.*

1. ʿArşası baḥr-i şerʿ u **ḳulzum-i dīn**
   Ḳubbeler fi'l-biḥāri ke'l-aʿlām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 29). [ḳulzum-i dīn,]*

kum: *Kum.*

1. Yüzüme ṭur ḳademüñ bas gel ey yüzi Kaʿbe
   Ṭolarsa gözlerümüñ şīşesi ḳayurmaz **ḳum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 136, Mısra 4). [ḳum,]*

künc-i ʿanāda: *Zahmet köşesi.*

1. Minnet Ḫudā'ya **künc-i ʿanāda** Hüdāyī'nüñ
   İtdi ḫarābe gönline genc-i ġınā naṣīb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 9, Mısra 9). [künc-i ʿanāda, -da]*

künc-i ḫarābāt olmış: *Meyhane köşesinde olmak.*

1. Olmış ezelī meskenümüz künc-i ḫarābāt
   Gencîne gibi sākin-i vîrānelerüz biz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 73, Mısra 3). [künc-i ḫarābāt olmış, -mış]*

künc-i vîrānum: *Harabe, yıkık dökük köşe.*

1. Ṭoldı gencîne-i meserret ile
   Oldı maʿmūr **künc-i vîrānum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 24). [künc-i vîrānum, -um]*

künc-i yāra: *Sevgilinin köşesine.*

1. N'içün ol **künc-i yāra** öykünür genc
   Ṭutar mı üstine kimse ḳılıçlar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 51, Mısra 7). [künc-i yāra, -a]*

kur: *(Fa.) Kör, āmā.*

1. Bir naẓarla baḳanuñ saña hey ādem cānı
   Gözi İblîs gibi **kūr** u yeri gūr olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 6). [kūr,]*

kur: *İnşa etmek.*

1. Gülzāra **ḳurdı** ḫayme-i sebzini her dıraḫt
   Ṭoldı derūn-ı beyt-i muḳaddes ḳıbābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 13). [ḳurdı, -dı]*

ḳur'ān: *Allah tarafından Hz. Muhammed'e vahyedilen kutsal kitap, İslam dininin temel kitabı, kelam-ı kadim, Kur'an-ı Kerim.*

1. Aña īmāni-le **Ḳur'ān'ı** idüp hem-dem-i ḫāṣ
   Nūr-ı İslām ile kabri evini rūşen ḳıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 103). [ḳur'ān'ı, -ı]*

ḳur'ān oḳınmaḳ: *Kur-an okumak.*

1. Yüzüñe kimisi gül kimi güneş dirse n'ola
   Bir niçe vech-ile cāyizdür oḳınmaḳ Ḳur'ān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 169, Mısra 8). [ḳur'ān oḳınmaḳ, -n, -maḳ]*

ḳurbān: *Kurban olma ‖ canını feda etme.*

1. Ḫayālüñ tekye-i dilde ḫalīlüm eyle tek mihmān
   Yolına cān-ıla serden iki **ḳurbānumuz** vardur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 35, Mısra 6). [ḳurbānumuz, -umuz]*
2. Ḳulıdur beñlerüñüñ ḫādim-i hindū-ı Ḥarem
   Gözüñüñ cān-ıla **ḳurbānıdur** āhū-ı Ḥarem *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 142, Mısra 2). [ḳurbānıdur, -ı, -dur]*
3. Yüz süriyü ṭavf ider ʿuşşāḳ işigüñ Kaʿbe'sin
   Döndiler **ḳurbāna** gelmiş ʿīd-i aḍḥā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 196, Mısra 6). [ḳurbāna, -a]*
4. ʿĀşıḳ-ı şādıḳlaruz ʿışḳı-y-ıla fāyıḳlaruz
   Ḳulıyuz **ḳurbānıyuz** adıyla ʿOs̲mān oġlınuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 4). [ḳurbānıyuz, -ı, -y, -uz]*
5. Gül yüzi şevḳıyla feryād iderüz bülbül gibi
   Ḳulıyuz **ḳurbānıyuz** adıyla ʿOs̲mān oġlınuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 8). [ḳurbānıyuz, -ı, -y, -uz]*
6. Gelmedi dünyā sarāyında aña mis̲l ü ʿadīl
   Ḳulıyuz **ḳurbānıyuz** adıyla ʿOs̲mān oġlınuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 12). [ḳurbānıyuz, -ı, -y, -uz]*
7. Cümle-i ʿālem anuñ bülbül gibi şeydāsıdur
   Ḳulıyuz **ḳurbānıyuz** adıyla ʿOs̲mān oġlınuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 16). [ḳurbānıyuz, -ı, -y, -uz]*

8. Virmezüz bāġ-ı cināna āsitān-ı devletin
   Ḳulıyuz **ḳurbānıyuz** adıyla ʿOs̱mān oġlınuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 20). [ḳurbānıyuz, -ı, -y, -uz]*

kurbān eyle: *Canını feda etmek.*

1. Ḳana ġarḳ olsa tenüm ola ġarīḳ-ı raḥmet
   Tek beni Kaʿbe-i kūyuñda sen eyle ḳurbān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 168, Mısra 6). [ḳurbān eyle,]*

ḳurbān eylesem: *Canını feda etmek.*

1. ʿAceb mi Kaʿbe-i kūyında **ḳurbān eylesem** cānı
   Cemāl-i bā-kemāli ʿīd-i aẕḥādur Memi Şāhuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 120, Mısra 7). [ḳurbān eylesem, -se, -m]*

ḳurbān iltüp: *Kurban olmak II Canını feda etmek.*

1. Varayın ḫāneḳāh-ı kūyuña cānum süriyü
   Gosfend-i dil ü cānı aña iltüp ḳurbān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 169, Mısra 4). [ḳurbān iltüp, -üp]*

ḳurbān itdi: *Bayramda kurban olarak vermek II aşığın canını almak.*

1. Ḳanuma el ḳardı **ḳurbān itdi** ol meh-rū yine
   Yaḳmaġ-içün şemʿ-veş barmaġına ḫınnā-ı ʿīd *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 27, Mısra 3). [ḳurbān itdi,]*

ḳurbān ol: *Bir kimse ya da bir şey için kendini feda etmek, canından vazgeçmek.*

1. Kaʿbe-i kūyuñda **ḳurbān ol** diseñ ʿāşıḳlara
   Tañrı ḥaḳḳı ey ḫalīlüm ḳan olur ḳan üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 200, Mısra 5). [ḳurbān ol,]*

kurbān olmaz: *Bir kimse ya da bir şey için kendini feda etmek, canından vazgeçmek.*

1. Ey Hüdāyī olmasun ʿālemde adum Muṣṭafā
   Olmaz isem Kaʿbe-i vaṣlına ḳurbān Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 108, Mısra 10). [ḳurbān olmaz, -maz]*

kurbān olur: *Bir kimse ya da bir şey için kendini feda etmek, canından vazgeçmek.*

1. Olur Hüdāyī şehā ʿid-i vaṣluña ḳurbān
   Ḫudā o devleti tek eylesün müyesser aña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 3, Mısra 9). [ḳurbān olur, -ur]*

kurbānuñ olam: *Uğruna, yoluna kendimi feda edeyim, öleyim.*

1. Ḳaşlaruñ yāyına biñ cān-ıla **ḳurbānuñ olam**
   Bir iki gün bu fenā tekyede mihmānuñ olam *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 15). [ḳurbānuñ olam, -am]*

kurd: *Kurt.*

1. Deşt-i ḥüsnüñ **ḳurdısın** ḳapmaġa cānlar ḳuzısın
   Gitme yabana gel e ʿuṣṣāḳ-ı şeydā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 197, Mısra 5). [ḳurdısın, -ı, -sın]*

kurretü'l-ʿayn: *Göz nuru.*

1. Cemālüñ nūrıdur ehl-i ṣafānuñ **ḳurretü'l-ʿaynı**
   Gül-i ḥüsnüñ-durur gülzār-ı dehrüñ zīnet ü zeyni *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 24, Mısra 5). [ḳurretü'l-ʿaynı, -ı]*

kurretü'l-ʿayneyn: *Göz nuru.*

1. Cebīn ü çihresidür mihr ü māha **ḳurretü'l-ʿayneyn**
   Naẓīri gelmemişdür milket-i ʿOs̲mān'a ʿOs̲mān'uñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 15). [ḳurretü'l-ʿayneyn,]*

kurṣ-ı kamerdür: *Ayın uzaktan düz görülen yüzü.*

1. Süfre-i iʿcāzuñuñ mihmānlarına ey Ḫālīl
   Berre-i biryānıla **ḳurṣ-ı ḳamerdür** girde ḫ̲ʷān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 60). [ḳurṣ-ı ḳamerdür, -dür]*

kürsī-i zerrīn: *Altın gibi sarı, parlak kürsü (Güneş).*

1. Üstine ḳondı **kürsī-i zerrīn**

   Naẓar-ı luṭf idüp didi kim ola *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 25). [kürsī-i zerrīn,]*

kurtar: *(İçinde bulunduğu güç durumu, derdi, cezâ veya sorumluluğu) Üzerinden kaldırmak, o halden arındırmak.*

1. Fürḳatinden ey göñül **ḳurtarmaz** efgānuñ seni
   Bülbüli itmez ḳafesden āh u efgānı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 79, Mısra 5). [ḳurtarmaz, -maz]*
2. Ḳuşca cānın nice **ḳurtarsın** Hüdāyī derdmend
   Nāvek-efgen ġamze ṣayyād-ı şikār-endāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 86, Mısra 9). [ḳurtarsın, -sın]*
3. Cānānumı yā Rabbi ḳoma dest-i ʿadūda
   Ḳurtar benüm īmānumı şeyṭānuñ elinden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 154, Mısra 14). [ḳurtar,]*
4. Bilmem kime şekvā ideyin şāneden ey dost
   Ḳurtarımadum zülf-i perīşānuñ elinden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 154, Mısra 4). [ḳurtarımadum, -ımadum]*
5. Yol gözlerem nücūm-ı reh-i kehkeşān gibi
   Ḳurtar beni gel ey yüzi mihr intiẓārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 177, Mısra 8). [ḳurtar,]*
6. Kes başumı ey gözleri ḫūnī beni **ḳurtar**
   Boynumda niçe bir götürem bār-ı girānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 215, Mısra 9). [ḳurtar,]*
7. Nār-ı dūzaḫdan beni **ḳurtar** şefāʿat eyleyüp
   Yā resūla'llāh be-ḥaḳḳ-ı sūre-i Nūr u Duḫān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 93). [ḳurtar,]*

ḳurtıl: *(Bir tehlikeden, sıkıntılı bir durumdan) Sıyrılmak, uzaklaşmak, selamete çıkmak, halas olmak.*

1. Ey dil yine bir gözleri şehbāza mı düşdün
   Biñ derdile **ḳurtılmış** iken nāra mı düşdün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 240, Mısra 2). [ḳurtılmış, -mış]*

kurtul-: *(Bir tehlikeden, sıkıntılı bir durumdan) Sıyrılmak, uzaklaşmak, selamete çıkmak, halas olmak.*

1. Ey Hüdāyī **ḳurtulur** derd-i ḥasedden müddeʿī
   Nār-ı dūzaḫdan Ḫudā eylerse şeytanı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 79, Mısra 13). [ḳurtulur, -ur]*
2. Devrüñde gürg mīşede mīşe şubān olup
   Ḳurtuldı gökde murġ ʿiḳāb-ı ʿuḳābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 46). [ḳurtuldı, -dı]*

kurtul: *(Bir tehlikeden, sıkıntılı bir durumdan) Sıyrılmak, uzaklaşmak, selamete çıkmak, halas olmak.*

1. Ḳurtulur baḫtum nüḫūsetden saʿādetler görem
   Gelse bir şeb ḫāneme ol māh-ı mesʿūdum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 138, Mısra 7). [ḳurtulur, -ur]*
2. Her kim ki geldi mahşere ser-mest-i cām-ı ʿışḳ
   Ḳurtuldı ḳīl ü ḳāl-i su'āl ü cevābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 178, Mısra 10). [ḳurtuldı, -dı]*

kuş dilidür: *Kuşların konuştuğu dil II ötme, şakıma; herkesin anlayamayacağı lisan, ifade; tas. vahdet sırrının anlatıldığı mânâ dili.*

1. İdeli vaṣf-ı kelām-ı laʿl-i şekker-ḫālaruñ
   Ḳuş dilidür sözleri hep ṭūṭī-i göyālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 115, Mısra 2). [ḳuş dilidür, -dür]*

kuşca cānın: *Kuş kadar can II küçük, cılız, güçsüz beden.*

1. Ḳuşca cānın nice ḳurtarsın Hüdāyī derdmend
   Nāvek-efgen ġamze ṣayyād-ı şikār-endāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 86, Mısra 9). [ḳuşca cānın, -ın]*

küşte: *Öldürülmüş, maktul.*

1. Ger sāye ṣala **küştelerüñ** ḫākine çün serv
   Ḥaşr oldı ṣanup maḳbereden ḳalduralar baş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 78, Mısra 5). [küştelerüñ, -ler, -üñ]*

küştgīr-i ġam-ı devr: *Devrin üzüntülü pehlivanı.*

1. Alurdı **küştgīr-i ġam-ı devr** ayaġumuz
   Sāḳī sebo-ı mey bize olmasa dest-yār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 49, Mısra 5). [küştgīr-i ġam-ı devr,]*

küştgīr-i ʿışḳ-ıla: *Aşk pehlivanı.*

1. Ṭutışdı **küştgīr-i ʿışḳ-ıla** dil

   Hüdāyī eydelüm Allāh oñara *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 205, Mısra 9). [küştgīr-i ʿışḳ-ıla, -ıla]*

kūt: *Azık, yiyecek.*

1. Anuñ ki **ḳūtı** cevdür unıtsun cevāhiri

   Esrār-ı ʿışḳı ṣofī-i ḫar-ṭabʿ ider mi ẕevḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 237, Mısra 8). [ḳūtı, -ı]*

ḳuṭb: *Kutup yıldızı.*

1. Bulduḳca felekde **Ḳuṭb** temkīn

   Seyr eyledügince Māh u Pervīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 43). [ḳuṭb,]*

ḳuṭb-ı maḳṣūduñ: *Isteklerin başı.*

1. Müteʿāḳib ola şühūr u sinīn

   Ḳuṭb-ı maḳṣūduñ üzre devr ide çarḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 78). [ḳuṭb-ı maḳṣūduñ, -uñ]*

ḳuṭb-ı murādum: *Arzunun merkezi üzerine // arzu, istek doğrultusunda.*

1. Ḳuṭb-ı murādum üstine dönmezse göreyin

   Ḳalb-i Hüdāyī gibi yıḳılsun ḥiṣār-ı çarḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 24, Mısra 9). [ḳuṭb-ı murādum,]*

ḳuṭb-ı murāduñ üzre döne: *(Birinin) isteği üzerine, etrafında dönmesi.*

1. Ḫudā'dan dilerem bu çarḫ-ı devvār

   Döne ḳuṭb-ı murāduñ üzre her bār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 36). [ḳuṭb-ı murāduñ üzre döne, -e-uñ]*

ḳuṭb-ı ʿömri: *Ömür kutbu.*

1. Çarḫ-ı rifʿatde **ḳuṭb-ı ʿömri** şehüñ

   Ḥaşr olınca ider şebāt-ı ruḫām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 73). [ḳuṭb-ı ʿömri, -i]*

kuṭbu'ṣ-ṣuleḥā: *İyiliğin merkezi.*

1. Hādī-i ṭarīḳ-ı Naḳşbendi

   Ḳuṭbu'ṣ-ṣuleḥā Ḥakīm efendi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 10). [ḳuṭbu'ṣ-ṣuleḥā,]*

kūt-ı cān: *Can gıdası.*

1. Ḳılmış dudaġuñ ol ḫaṭ-ı sebz içre **ḳūt-ı cān**

   Āb-ı Ḥayāt'ı ḳāleb-i Ḫıżr'a iden revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 156, Mısra 1). [ḳūt-ı cān,]*

kūt-ı revānıdur: *Ruh gıdası.*

1. Mey-i ʿışḳuñ Hüdāyī'nüñ şehā **ḳūt-ı revānıdur**

   Kelāmuñ āb-ı Ḫıżr'uñ ʿaynı laʿlüñ rūḥ-ı şānīdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 17). [ḳūt-ı revānıdur, -ı, -dur]*

kuvā: *Kuvvetler.*

1. Ol Yūsuf-ı zamāne ḳavī-ārzū henūz

   Çāh-ı ṭabiʿate ḫalel irdi **ḳuvāya** żaʿf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 89, Mısra 10). [ḳuvāya, -ya]*

kūy: *1. Karye, köy, 2. Semt, mahalle.*

1. Geçüp ʿışḳ-ı mecāzīden ḥaḳīḳat **kūyına** saʿy it

   Hüdāyī ḫastaya elbette tebdīl-i havā yegdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 59, Mısra 9). [kūyına, -ı, -na]*

kūy: *1. Karye, köy, 2. Semt, mahalle. - Sevgilinin bulunduğu yer-.*

1. Kuyuñda ḥużūr ile yatur ḫasta Hüdāyī

   Ger pister aña ḫār ola bālīn ola ḫārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 6, Mısra 13). [kuyuñda, -un, -da]*
2. Kūyuñda her ki ḥasret-i laʿlüñle virse cān

   Cennetde kevşeri aña ide Ḫudā naṣīb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 9, Mısra 3). [kūyuñda, -uñ, -da]*

3. Olup ser-geşte vü üftādeñ ey nūr-ı baṣar kevkeb
   Ḳararmış gözleri **kūyuñ** ṭolanmaḳdan düşer kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 11, Mısra 2). [kūyuñ, -uñ]*
4. Kūyuñ Aḳşehr-durur seng-i cefāñ alması
   Olur Aḳşehr'üñ eyā gül zaḫm alması leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 31, Mısra 3). [kūyuñ, -uñ]*
5. Kūyuñ gubārı çeşm-i remed-dīdeden ıraḳ
   Şol ṭūṭīyā-durur ki Şıfāhān ilindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 33, Mısra 3). [kūyuñ, -(u)ñ]*
6. Aḥmed'i cāme-i mā'ile gören **kūyında**
   Āsumān içre ṣanur şems-i münevver görinür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 13). [kūyında, -ı, -n, -da]*
7. Bizi **kūyuñda** raḳībüñ görecek gözleri yoḳ
   Anuñ-içün ki bizüz gözine ekṣer görinür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 9). [kūyuñda, -un, -da]*
8. On sekiz biñ ʿālemüñ seyrinden eglenmez gelür
   Eglenür **kūyuñda** gelmez bu dil-i çālākümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 67, Mısra 10). [kūyuñda, -uñ, -]*
9. Gelmeden **kūyuña** maḳṣūd yüzüñ görmekdür
   Girmeden cennete dīdārdur ey meh melḥūẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 83, Mısra 3). [kūyuña, -u, -n, -a]*
10. Üftādeler ki düşe dura **kūyuña** gider
    Ḥüccācdur ki Kaʿbe'ye varur ḳonaḳ ḳonaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 97, Mısra 9). [kūyuña, -u, -n, -a]*
11. Şām-ı ġamda Kaʿbe **kūyuñ** saʿyin itsem ey ḫālīl
    Meşʿal-i nūr-ı ruḫuñdur reh-numūnı çeşmümüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 123, Mısra 5). [kūyuñ, -(u)ñ]*
12. Eşk zencīrin sürer miydi ṭolanup **kūyuñı**
    Olmasa sevdā-ı zülfüñle cünūnı çeşmümüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 123, Mısra 7). [kūyuñı, -uñ, -ı]*
13. Kaʿbe **kūyuñda** iki çeşme revān itmek-içün
    Şu terāzūlarıdur dīde-i ḫūn-pāş degül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 129, Mısra 9). [kūyuñda, -uñ, -]*
14. Ṭolaşma **kūyını** giceler eksügüñ degül
    Ey meh ṣaḳın ki ṭutulup işüñ olur temām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 140, Mısra 5). [kūyını, -ı, -n, -ı]*
15. Vaṣf ider ḥüsnüñi **kūyuñda** Hüdāyī göyā
    Medḥ oḳur Aḥmed'e Saḥbān-ı suḫan-goy-ı Ḥarem *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 142, Mısra 9). [kūyuñda, -un, -da]*
16. Gökden ṣanur Hüdāyī ḳuluñ indi mā'ide
    Kūyuñda yaġsa başına ṭaşlar Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 145, Mısra 10). [kūyuñda, -uñ, -]*

17. Kūyuñ var-iken n’eyleyeyin bāġ-ı cinānı
    Cennetdür efendim bilene kendü mekānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 215, Mısra 1). [kūyuñ, -(u)ñ]*
18. Cehānı baḥr-i sirişḳe olurdı ġark itmek
    Eger ki olmasa ey dil nigārumuñ **kūyı** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 224, Mısra 8). [kūyı, -ı]*

kūy-ı ḫarābāta: *Meyhane köşesi, virane yerler.*

1. Çekmesün **kūy-ı ḫarābāta** gelüp zühhād ayaḳ
   Basmaşun ʿişretgehe ehl-i şafā der yad ayaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 91, Mısra 1). [kūy-ı ḫarābāta, -a]*

kūy-ı yāra: *Yarin semti.*

1. Eglenmez ise göñlüñ eger **kūy-ı yāra** var
   Yaʿnī ki seyr ü ṣoḥbet-i bāġ u bahāra gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 132, Mısra 7). [kūy-ı yāra, -a]*

ḳuyruġ: *Kuyruk.*

1. Zülfüñ berāt-ı ḥüsnüñe ṭāvūs **ḳuyruġı**
   Mülk-i cemāli ḳıldı müsellem Çalab saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 8, Mısra 5). [ḳuyruġı, -ı]*

ḳuyūd-ı dehrden: *Zamanın kaydı.*

1. ʿĀşıḳ ol cān u dili ḳurtar **ḳuyūd-ı dehrden**
   Buldı ʿizzet itdi Yūsufʿehl-i zındānı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 79, Mısra 11). [ḳuyūd-ı dehrden, -den]*

kuzı: *Kuzu, yavru.*

1. Deşt-i ḥüsnüñ ḳurdısın ḳapmaġa cānlar **ḳuzısın**
   Gitme yabana gel eʿuşşāḳ-ı şeydā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 197, Mısra 5). [ḳuzısın, -+sın]*

lā: *(Ar.) "Hayır, yok" anlamına gelen olumsuzluk edatı.*

1. Yañılup yüzine ḳarşu ruḫlaruña gül didüm
   Ḫışm idüp ben ḳulına ol ġonce-Ieb **lā** lā didi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 239, Mısra 4). [lā,]*
2. Yañılup yüzine ḳarşu ruḫlaruña gül didüm
   Ḫışm idüp ben ḳulına ol ġonce-Ieb **lā** lā didi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 239, Mısra 4). [lā,]*

lā-büd: *Elbette, mutlaka // Lazım, gerek.*

1. Her rūz-ı vuṣlatuñ soñı şām-ı fırāḳdur
   Her şādlıġuñ āḫırı **lā-büd** melāldür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 37, Mısra 6). [lā-büd,]*

lābüd: *Elbette, mutlaka // Lazım, gerek.*

1. Fānī cehāndan āḫir uçar şāhbāz-ı cān
   Lābüd ölür ṭoġan bu kühen-āşiyānede *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 192, Mısra 8). [lābüd,]*

lāf: *Bayağı söz, boş lakırdı.*

1. Būseñe cān virürem dirse Hüdāyī bendeñ
   İmtiḥān eyle sözin gör güzelüm **lāf** mıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 54, Mısra 10). [lāf,]*
2. Vaʿde-i vaṣl itdügüñ gerçek mi yoḳsa **lāf** mı
   Hecr-ile öldük be-hey inṣāfsuz inṣāf mı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 9, Mısra 1). [lāf,]*

laḥẓa: *An, dem.*

1. Bu gülsitāna çün-ki Hüdāyī ḳonan göçer
   Bir **laḥẓa** ḫāli olma mey-i ġam-güsārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 22). [laḥẓa,]*
2. Āyīne gibi ʿāşıḳuñ olur naẓarı pāk
   Yur āb-ıla her **laḥẓa** anı eşk-i revānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 215, Mısra 4). [laḥẓa,]*
3. Bir **laḥẓa** dilden olmasa ḫāli ġamuñ n'ola
   Ḫʷuşdur muvāfıḳ olsa kişinüñ birāderi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 221, Mısra 5). [laḥẓa,]*

laḫẓa geçmez: *Kısa bir düre geçmek.*

1. Laḥẓa geçmez ki müjeñ tīri göñülden geçmez
   Kaʿbe'dür cilvegehī ṭayy-ı mekān eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 103, Mısra 7). [laḥẓa geçmez, -mez]*

laḳab: *Birisine gerçek adının dışında sonradan isim verme.*

1. Ṭāvūs-ı Sidre dinse degüldür ʿaceb saña
   Gökden inüp-durur güzelüm bu **laḳab** saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 8, Mısra 2). [laḳab,]*

laʿl: *Kırmızı renkli değerli bir taş, halis yakut.*

1. İdüp ol demde ayaġına niṣār
   Laʿller çeşm-i gevher-efşānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 34). [laʿller, -ler]*

laʿl: *1. Parlak kırmızı renkli kıymetli taş. 2. (Dîvan edebiyâtında) Sevgilinin kırmızı dudağı.*

1. Ya ṣaḥrālarda nūş-ı bāde eylerken Cem'üñ devrān
   Elinden düşürüp ṣındurduġı **laʿlin** ayaġıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 41, Mısra 8). [laʿlin, -īn]*
2. Ġuncalar bir yire gelmiş virüp aġız aġza
   Söyleşür **laʿlini** gülşende Muḥammed Şāhuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 105, Mısra 4). [laʿlini, -i, -n, -i]*
3. Nāfeyi ḫaṭṭ-ı ruḫuñ sürdi çıḳardı Rūm'dan
   Ḳand-ı Mıṣr'uñ başına **laʿlüñ** külāhın ḳıldı teng *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 106, Mısra 6). [laʿlüñ, -üñ]*
4. Çekdi cehānı kendüye ḳullāb-ı zülf-i ser-keşi
   Aḳıtdı ḫalḳuñ göñlini **laʿli** zülāli Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 110, Mısra 4). [laʿli, -i]*
5. Pür-durur **laʿlüñ** hevāsıyla derūnı çeşmümüñ
   N'ola ḫūnīn aḳsa her demde ʿuyūnı çeşmümüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 123, Mısra 1). [laʿlüñ, -üñ]*
6. Hem-ser olur mı **laʿlüñe** sükker Ḳayacıġum
   Olmaz güher ḫacerle ber-ā-ber Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 145, Mısra 1). [laʿlüñe, -üñ, -e]*
7. İtmezdi meyl aña meges ü mūr-ı cān u dil
   Laʿlüñ miṣāl-i şehd ü şeker fāyıḳ olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 193, Mısra 8). [laʿlüñ, -üñ]*
8. Laʿline virem cānı diyü eylerem ārām
   Nezʿa gelicek anuñ-içün virmezem anı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 214, Mısra 7). [laʿline, -i, -n, -e]*

9. Her kim özini **laʿlüñ** ile hem-dem eyledi
   Esrār-ı ġayba niçe dili maḥrem eyledi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 222, Mısra 1). [laʿlüñ, -üñ]*
10. Ey niçe servüñ itdi ḳadüñ ḳadrini şikest
    Ey niçe ġunca defterini **laʿlüñ** itdi ṭay *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 229, Mısra 6). [laʿlüñ, -üñ]*
11. Mey-i ʿışḳuñ Hüdāyī'nüñ şehā ḳūt-ı revānıdur
    Kelāmuñ āb-ı Ḫıżr'uñ ʿaynı **laʿlüñ** rūḥ-ı s̲ānīdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 18). [laʿlüñ, -uñ]*
12. Gözlerüñ bīmārına **laʿlüñ** baġışlar şıḥḥati
    Andadur cānā Mesīḥ-i Meryem'üñ ḫāṣıyyeti *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 13). [laʿlüñ, -üñ]*
13. Revān-baḫş olmada **laʿlüñ** şarāb-ı kevs̲erüñ aynı
    Gül-i bāġ-ı cinānum ruḫları ālüm Ḥasan Balı'm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 24, Mısra 7). [laʿlüñ, -ü, -n]*

lāl eyledi: *Söz söyleyemez hale getirmek.*

1. Oldı nebāt-ı laʿline ṭāvūs-ı ḳudsīler meges
   Lāl eyledi ṭūṭīleri şīrīn-maḳāli Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 110, Mısra 8). [lāl eyledi, -di]*

lāl iden: *Dilsiz olmak.*

1. Servi ḥayretde ḳoyan şīve-i reftāruñdur
   Lāl iden ġuncaları nāz-ıla güftāruñdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 6). [lāl iden, -en]*

lāl olsun: *Dilsiz olmak.*

1. Olsun benefşe-veş ḳadi ḫam ġunca gibi lāl
   Her kim duʿāñı eylemeye şeyḫ ü şābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 55). [lāl olsun, -sun]*

lālā: *Bakıcı, koruma, öğretmen.*

1. Ṭop-ı zerrīn iki başında meh ü mihr-i cehān
   Dāye ḫūrşīd aña Behrām-ıla Keyvān **lālā** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 36). [lālā,]*

lāle: *Maruf çiçek, yanak. II Sevgilinin yanağı.*

1. Ruḫınuñ ṭāġdārı olmaz-ısa **lāle** ṭāġīdur

   Ḳad-i āzādına serv olmaz-ısa bende bāgīdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 41, Mısra 1). [lāle, -ı]*
2. Hüdāyī gibi olmış gül yüzüñ şūrīdesi **lāle**

   Beyābān-ı belāda ḫār u ḫāralar yataġıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 41, Mısra 13). [lāle,]*
3. Süveydā-ı dilinde **lālenüñ** sevdā-ı ḫālüñ var

   Nişānı ḳanlu çeşm-ile ḳara baġrında dāġıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 41, Mısra 11). [lālenüñ, -n, -üñ]*
4. Ṭoldurdı jāle **lāleyi** dürr-i ḫᵛuş-āb-ıla

   Sāḳī pür eyle sāġarı laʿl-i müẕābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 17). [lāleyi, -y, -i]*

lāle: *Çemen ülkesinin hükümdarı olması, kırmızı rengi, kadeh şeklinde olması, etrafı aydnlatması vb. bağlamlarda geçer. Nurhan Atasoy, Batılı gözlemci ve elçilerin tanıklıklarına dayanarak, XVI. yüzyılda lale'nin Osmanlılarca bilindiğini, onun Osmanlı çiçek kültürü içinde gülden sonra çok önemli bir yeri olduğunu belirtir. Bkz. ATASOY, s. 56-60.*

1. Niçe Ferhād u Mecnūn'uñ bu ṭaġlar tekyegāhıdur

   Açılmış **lāleler** ol tekyenüñ yer yer çirāġıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 41, Mısra 4). [lāleler, -ler]*
2. Fikr-i ḥaddüñden çimende n'ola yaḳsa **lāle** dāġ

   Mihr-i ḫaṭṭuñla yaḳar gögsine mehden hāle dāġ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 85, Mısra 1). [lāle,]*
3. Ṣofī delüdür şol ki bu demde ola ayıḳ

   Zerrīn-ḳadeh ala **lāleyle** şaḳāyıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 100, Mısra 1). [lāleyle, -y, -le]*
4. Cürʿa-rīz ol sāḳīyā ben ḫāke luṭf it kim ola

   Lāle-veş destüñde cām-ı kām-rānı muttaṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 133, Mısra 12). [lāle-veş, --veş]*
5. Od ṣaldı bāġa ol ruḫ-ı gülnar-ı nūr-baḫş

   Sünbül duḫān u **lāle** zebāne şirār gül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 135, Mısra 8). [lāle,]*
6. Bu reng ü būyı **lāle** görüp gül yüzüñdedir

   Baġrumda dāġum olmaz-ıdı olsa bende bu *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 5). [lāle,]*
7. Dilerseñ ola dilüñ pür-ṣafā piyāle gibi

   Müdām ayaġı elden düşürme **lāle** gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 218, Mısra 2). [lāle,]*
8. Ṣanma yirde **lāle** vü gökde şafaḳ ol mātemi

   Yād idüp ḳanlar döker çeşm-i zemīn ü āsumān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 87). [lāle,]*

9. Berg-i ḫazāna döndi gel hecr-ile cism-i nā-tüvān
   Tāze açılmış ey perī bāġ-ı ruḫuñda **lāleler** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Muhammes 1, Mısra 6). [lāleler, -ler]*
10. Gülşende **lāle** gün yüzinüñ dāġdārıdur
    Sevdāyī eyleyen anı ḫāl-i ʿiẕārıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 13). [lāle,]*

lāle-i nuʿmān: *Gelincik.*

1. Gel ṣaḥn-ı bāġa nūş idelüm kāse kāse mey
   Zeyn oldı rāġa **lāle-i Nuʿmān** tabaḳ tabaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 95, Mısra 6). [lāle-i nuʿmān,]*

lāle-ʿizār: *Lale yanaklı.*

1. Gül gibi tāzeledi sīnedeki dāġlarum
   Yine yaḳdı beni ol **lāle-ʿiẕārum** geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 217, Mısra 6). [lāle-ʿiẕārum, -um]*

lāle-ruhsār: *Lale yanaklı. II Sevgili.*

1. Olupdur **lāle-ruḫsāruñda** ḫālüñ ey ṣaçı miskīn
   Sevād-ı çeşm ü sevdā-ı süveydā-ı dil-i miskīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 157, Mısra 1). [lāle-ruḫsāruñda, -uñ, -da]*

lāle-veş: *Lale gibi.*

1. Ḳarardı **lāle-veş** dil ḥasret-i ḫāl-i ʿiẕāruñla
   Münevver ḳıl anı gel mihr-i rūy-ı tab-dāruñla *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 19, Mısra 9). [lāle-veş,]*

laʿl-i güher-rīzüñ: *İnciler saçan (kırmızı) dudak.*

1. Vaṣf ider **laʿl-i güher-rīzüñ** meger cām-ı şarāb
   Ṭoldurur dürr-i ḫᵛuş-āb-ıla müdām aġzın şarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 15, Mısra 1). [laʿl-i güher-rīzüñ, -üñ]*

laʿl-i müzābdan: *Erimiş la'l gibi olan şarap.*

1. Ṭoldurdı jāle lāleyi dürr-i ḫᵛuş-āb-ıla

   Sāḳī pür eyle sāġarı **laʿl-i müẕābdan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 18). [laʿl-i müẕābdan, -dan]*

laʿl-i nābdan: *(sevgilinin) saf dudağı.*

1. Geçmez ölince cān u dil ol **laʿl-i nābdan**
   Āvāreler gibi ki kesilmez şarābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 162, Mısra 1). [laʿl-i nābdan, -dan]*
2. Virdi nişāne cām-ı mey ol **laʿl-i nābdan**
   Sāḳī pür itdi dürri-le aġzın ḥabābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 179, Mısra 1). [laʿl-i nābdan, -dan]*

laʿl-i nābı: *(sevgilinin) saf dudağı.*

1. Kevkeb-i bürc-i saʿādet māh-ı tābānum Ḫızır
   Laʿl-i nābı cān u dil derdine dermānum Ḫızır *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 2). [laʿl-i nābı, -ı]*
2. Ẓulmet-i ġamda ḳoma ey nūr-ı Yezdān'um Ḫızır
   Gel yetiş ey **laʿl-i nābı** Āb-ı Ḥayvān'um Ḫızır *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 4). [laʿl-i nābı, -ı]*
3. Ḳalmışam vādī-i ġamda āh u vāveylā-y-ıla
   Gel yetiş ey **laʿl-i nābı** Āb-ı Ḥayvān'um Ḫızır *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 8). [laʿl-i nābı, -ı]*
4. Senden ayru geldi cāna cümle ʿālemden firāġ
   Gel yetiş ey **laʿl-i nābı** Āb-ı Ḥayvān'um Ḫızır *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 12). [laʿl-i nābı, -ı]*
5. Göz açup yer yer seni gözler tenümde yaralar
   Gel yetiş ey **laʿl-i nābı** Āb-ı Ḥayvān'um Ḫızır *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 16). [laʿl-i nābı, -ı]*
6. Niçe yıllardur ki müştāḳ-ı cemālüñdür senüñ
   Gel yetiş ey **laʿl-i nābı** Āb-ı Ḥayvān'um Ḫızır *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 20). [laʿl-i nābı, -ı]*

laʿl-i nābuñ: *(sevgilinin) saf dudağı.*

1. Ṣorduġum dem ne-y-imiş aṣlını bildüm şekerüñ
   Bilmedüm diḳḳat idüp sırrın o **laʿl-i nābuñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 112, Mısra 8). [laʿl-i nābuñ, -uñ]*

laʿl-i nābuñ: *Saf dudak, kıpkırmızı dudak.*

1. ʿAhd ü peymān eylemişdi dün mey-i gül-gūna dil
   Laʿl-i nābuñ şevḳına peymāne-peymādur bugün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 158, Mısra 6). [laʿl-i nābuñ, -uñ]*

<u>laʿl-i revān-bahşuña:</u> *Hayat bağışlayan dudak.*

1. Sāḳīyā **laʿl-i revān-baḫşuña** beñzetdi meger
   Pīr-i mey-ḫāne meyüñ üstine dir dir ditrer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 47, Mısra 1). [laʿl-i revān-baḫşuña, -uñ, -a]*

<u>laʿl-i rūḥ-efzā:</u> *Can katan dudak.*

1. Ḫaṭṭ-ı sebzüñ göyiyā bu **laʿl-i rūḥ-efzā** ile
   Ḫıżr'dur kim hem-dem olmış ḥażret-i ʿİsā-y-ıla *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 5). [laʿl-i rūḥ-efzā,]*

<u>laʿl-i sāḳīnüñ:</u> *Sakinin sunduğu lal (kırmızı renkli) şarap II sakinin lal dudağı.*

1. Ey Hüdāyī **laʿl-i sāḳīnüñ** alınca būsesin
   Cānı agzına gelüpdür sāġır-ı şahbālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 115, Mısra 13). [laʿl-i sāḳīnüñ, -nüñ]*

<u>laʿl-i şeker-ḫāsı:</u> *Şeker çiğneyen dudak.*

1. Sen yüzi māhuñ olur **laʿl-i şeker-ḫāsı** leẕīẕ
   Kaʿbetu'llāhuñ olur niteki ḫurmāsı leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 31, Mısra 1). [laʿl-i şeker-ḫāsı, -sı]*

<u>laʿl-i şekker-ḫālaruñ:</u> *Şeker çiğneyen dudak.*

1. Ey perī güftāra gelse **laʿl-i şekker-ḫālaruñ**
   Siḥr idüp aġzın egersin ṭūṭī-i göyālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 117, Mısra 1). [laʿl-i şekker-ḫālaruñ, -lar, -uñ]*

<u>laʿl-i şīrīnüñ:</u> *Tatlı dudak.*

1. Fāriġu'l-bal idi ʿālem leẕẕetinden şimdi dil
   Laʿl-i şīrīnüñ hevāsında yeler zenbūr-veş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 77, Mısra 12). [laʿl-i şīrīnüñ, -üñ]*

<u>laʿl-i ter:</u> *Taze dudak.*

1. Ġam-ı ḫālüñ dil-i saḫt-ı ʿadūyı n'ola ḫūn itse
   İder ḫārāyı ey meh terbiyetle **laʿl-i ter** kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 12, Mısra 8). [laʿl-i ter, -er]*

<u>laʿlīn kabālar giyer:</u> *Kırmızı kaftanlar giymek.*

1. Dem be-dem ol şeh giyer laʿlīn ḳabālar gül gibi
   Ḳanını ʿāşıḳlaruñ nūş itmek-içün mül gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 5). [laʿlīn ḳabālar giyer, -er]*

<u>laʿlüñ:</u> *1. Parlak kırmızı renkli kıymetli taş. 2. (Dîvan edebiyâtında) Sevgilinin kırmızı dudağı.*

1. Laʿlüñ yanında zāyil olur muʿciz-i Mesīḥ
   Çeşmüñ ḳatında bāṭıl olur siḥr-i Sāmirī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 237, Mısra 3). [laʿlüñ,]*

<u>lām:</u> *"Lam" harfi.*

1. Āl ile almaz idüñ göñlin Hüdāyī bendeñüñ
   Ḳāmetüñ cāna elif ḳaddüñ eger **lām** olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 207, Mısra 10). [lām,]*

<u>lāmiʿ oldı:</u> *Parlak olsun, parlasın.*

1. Zemīne mihr-i rūyuñ oldı ṭāliʿ
   Zamāna şemʿ-i baḫtuñ oldı lāmiʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 24). [lāmiʿ oldı, -dı]*

<u>laʿnetler ide:</u> *Lanet etmek.*

1. Laʿnetler ide cān-ıla aġyār-ı Yezīd'e
   Her kim ki olur ʿāşıḳ-ı abdālı Ḥüseyn'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 116, Mısra 11). [laʿnetler ide, -e]*

<u>laṭīf:</u> *Hoş, güzel II iyi, doğru.*

1. Ey cān ṭabībi ʿāşıḳa şun ḫʷān-ı laʿlüñi
   Bīmār olana çün-ki gerekdür ġadā **laṭīf** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 90, Mısra 10). [laṭīf,]*
2. İtme ʿadū-ı tīre-derūn-ıla imtizāc
   Cemʿ olmadı keşīf ile hergiz şehā **laṭīf** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 90, Mısra 12). [laṭīf,]*

<u>laṭīf:</u> *Hoş, güzel; nazik, yumuşak.*

1. Ol **laṭīf** eşkāli geh peydā gehī penhān ider
   Sīmyā ʿilmin bilür yā gösterür iʿcāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 86, Mısra 7). [laṭīf,]*
2. Meyl itse teşne-diller aña n'ola şu gibi
   Başdan ayaġa anı yaratmış Ḫudā **laṭīf** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 90, Mısra 4). [laṭīf,]*
3. Gel ẕerre-veş Hüdāyī ḳuluñ ḫākden götür
   Ey āfitābum ā gözümüñ nūrı ā **Laṭīf** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 90, Mısra 14). [laṭīf,]*

<u>laṭīf:</u> *En ince işlerin bütün inceliklerini bilen, en ince şeyleri yapan, kullarına ince yollardan çeşitli faydalar ulaştıran anlamında Allah'ın en güzel isimlerindendir.*

1. Luṭf-ıla bir naẓar ḳıla diyü baña **Laṭīf**
   Vird-i zebānum oldı şeb ü rūz yā **Laṭīf** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 90, Mısra 1). [laṭīf,]*
2. Luṭf-ıla bir naẓar ḳıla diyü baña **Laṭīf**
   Vird-i zebānum oldı şeb ü rūz yā **Laṭīf** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 90, Mısra 2). [laṭīf,]*

<u>laṭīf ola:</u> *Hoş olmak.*

1. Ṭūbā'dan olsa ḳaddi-le ʿālī ʿaceb midür
   ʿUlvī-durur ṭabiʿati şol kim ola laṭīf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 90, Mısra 6). [laṭīf ola, -a]*

<u>laṭīf olur:</u> *Hoş olmak.*

1. Dil gün yüzinde ebr-i ḫaṭın görse ẕevḳ ider
   Olur teferrüc idene sünbül-havā laṭīf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 90, Mısra 8). [laṭīf olur, -ur]*

lā-yaʿḳil itdi: *Aklını başından almak.*

1. Çeşm-i cānum açılup olmadı bir gün bīdār
   Mey-i ġaflet n'ideyin itdi beni lā-yaʿḳil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 82). [lā-yaʿḳil itdi, -di]*

lāyıḳ: *Layık, uygun, yakışır.*

1. ʿĀşıḳa **lāyıḳ** mıdur diyüp ıraḳdan merḥabā
   Salınup aġyār-ıla seyr eylemek ṣaḥrā-ı ʿīd *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 27, Mısra 7). [lāyıḳ,]*
2. Yūsuf olavuz Mıṣr-ı belāġatde Hüdāyī
   Lāyıḳ mı sitem-dīde-i iḫvān-ı zamānuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 61, Mısra 14). [lāyıḳ,]*
3. Naẓmum Kemāl-i sūz-ıla ṭūmārı şiʿrümüñ
   Lāyıḳdur ola türbe-i pīr-i Ḫocend'e şemʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 84, Mısra 14). [lāyıḳdur, -dur]*
4. Zülfüñde gören piste gibi dilleri beste
   Ol ḳadd-i dil-āvīze ṣanavber dise **lāyıḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 99, Mısra 6). [lāyıḳ,]*
5. Lāyıḳdur ola sen şeh-i ḥüsne hilāl-i çarḫ
   Bir tıġ-ı ḫūn-fişan u zeberced-niyām şām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 141, Mısra 11). [lāyıḳdur, -dur]*
6. Mihr-i lebüñle dilde yanan tāze dāġlar
   Lāyıḳ budur ki mühr-i Süleymān'a ṭaʿn ide *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 185, Mısra 6). [lāyıḳ,]*
7. Ḳolına ala seni seyr ide **lāyıḳ** mı raḳīb
   Şāhbāzı ne revādur ala dihḳān eline *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 198, Mısra 5). [lāyıḳ,]*
8. Sürsün ʿadūyı cennet-i kūyuñdan ol perī
   Ādem yerine baġlaya **lāyıḳ** mı bir ḫarı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 221, Mısra 2). [lāyıḳ,]*
9. Lāyıḳ ol cāmiʿa ola tārīḫ
   Beyt-i Raḥmān u maʿbed-i İslām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 25). [lāyıḳ,]*
10. ʿArş-ı Raḥmāndur anda **lāyıḳdur**
    Bü'l-beşer hem ḫaṭīb ola hem imam *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 51). [lāyıḳdur, -dur]*
11. Bu deñlü luṭf u ṭabʿ-ıla ʿirfān-ıla anı
    Pā-māl-i esb-i ẓulm ide **lāyıḳ** mı her le'īm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 24). [lāyıḳ,]*
12. Saña **lāyıḳ** nem ola ḥaḳḳ-ı ḳudūm
    Vireyin bārī tuḥfe-i cānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 79). [lāyıḳ,]*
13. Saña **lāyıḳdur** olsa şeh Ḥüseyn-i Bayḳara bende
    Benüm ġarrā Ḥüseynüm nūr-ı ʿaynum ruḫları ālüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 16, Mısra 7). [lāyıḳdur, -dur]*

14. Hüdāyī gibi **lāyıḳ** cümle ʿālem ḫalḳı pā-mālüñ

    Gül-i bāġ-ı cinānum ruḫları ālüm Ḥasan Balı'm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 24, Mısra 11). [lāyıḳ,]*

15. Saña **lāyıḳ** mıdur ey ḫusrev-i ʿālī-şānum

    Baña ẓulm eyleyesin çarḫa çıḳa efġānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 17). [lāyıḳ,]*

lāyıḳ mı: *Layık mı, yerinde mi.*

1. Kāfir olmadı seni sevdiyse dil itdi günāh
   Nār-ı hecrüñde yana **lāyıḳ mı** cānı muttaṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 133, Mısra 6). [lāyıḳ mı,]*

lāyıḳ mı: *Yakışır mı, uygun mu, münasip mi? (Sözde soru ifadesi, layık değil anlamı taşır).*

1. Bu cehl ile aña raḳīb olmaḳ revā mıdur ḳarīb

   Bu Cehl'e **lāyıḳ mı** naṣīb ola viṣāli Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 111, Mısra 4). [lāyıḳ mı,]*

lāyıḳ olmaġa: *Layık olmak, yaraşmak.*

1. Ḥażret-i Ḥaḳḳ'a yarar bir ʿamelüm yoḳdur kim
   Olmaġa lāyıḳ olam ben de ġulām-ı muḳbil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 80). [lāyıḳ olmaġa, -maġ, -a]*

lāyıḳ olmasa: *Layık olmak, yaraşmak.*

1. İrmez viṣāle ṭālib eger ʿāṣıḳ olmasa
   Virmez kişiye devleti Ḥaḳ **lāyıḳ olmasa** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 193, Mısra 2). [lāyıḳ olmasa, -ma, -sa]*

lāyıḳ olsa: *Layık olmak, yaraşmak.*

1. Ḳaṣr-ı miʿrācuñ sen ol sulṭān-ı ʿālī-şānısın

   Olsa lāyıḳ saña Cibrīl-i emīn peyk-i devān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 46). [lāyıḳ olsa, -sa]*

lāzım degül: *Gerekmez.*

1. ʿAdl-ile dāduña **lāzım degül** iṣbāt ü delīl

   Ḥüccet-i behcet-i ḫūrşīde ne ḥācet bürhān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 39). [lāzım degül,]*

le le le lel le li le le le li: *Eğlenme II Nakarat ifadesi.*

1. Le le le lel le li le le le li yārile
   Le le li dost o nāle-i mestāne mi çeksün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 241, Mısra 5). [le le le lel le li le le le li,]*

le le li: *Eğlenme II Nakarat ifadesi.*

1. Le le le lel le li le le le li yārile
   Le le li dost o nāle-i mestāne mi çeksün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 241, Mısra 6). [le le li,]*

le'āl: *Inciler*.

1. Keffüñ seḥābınuñ ḳaṭarātı-durur **le'āl**
   Ḫāk-i cevāhir-i ḳademüñdür zer-ile sīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 5). [le'āl,]*

leb: *Dudak II sevgilinin dudağı.*

1. Didüm öldüm **lebüñ** hecriyle rūzī olmadı vuṣlat
   Didi şām-ı ʿademdür bu buña olmaz seḥer peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 9). [lebüñ, -üñ]*
2. Şīrīn **lebüñ** gamıyla ki Ferhād-veş ölem
   Cennetde cāy ola leb-i cūy-ı leben baña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 5, Mısra 3). [lebüñ, -üñ]*
3. Ey ġamzesi Mūsī **lebi** ʿİsi seni görse
   īmāna gele cümle Yahūdā vü Naṣārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 6, Mısra 5). [lebi, -i]*
4. Lebīne teşne geçen ʿāşıḳ-ı ḳadeh-peymā
   Ḳanar mı kāse-i gerdūnı itse keyl-i şarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 14, Mısra 7). [lebīne, -in, -e]*
5. Çek ġamzeñüñ ḳılıçlarını ḳatl-i merdüm it
   Cānlar bağışla yine **lebüñden** tekellüm it *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 19, Mısra 2). [lebüñden, -üñ, -den]*
6. Leblerüñdür ḥayātuma bāʿiṣ
   And içersem de olmazam ḥānis *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 21, Mısra 1). [leblerüñdür, -ler, -üñ, -dür]*

7. Lebüñden ey yüzi gül dād feryād

   Ki eyler baña her dem ẓulm ü bī-dād *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 29, Mısra 1). [lebüñden, -üñ, -den]*

8. Gül-şeker **lebleriüñüñ** medḥin oḳurlarsa olur

   Ṭūṭīnüñ nükteleri bülbülüñ elhānı leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 30, Mısra 5). [leblerüñüñ, -ler, -üñ, -üñ]*

9. Şol ḳadar tatlu gelür teşne Hüdāyī'ye **lebüñ**

   Ḫıżr'a gelmez o ḳadar Çeşme-i Ḥayvān'ı leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 30, Mısra 9). [lebüñ, -üñ]*

10. Ben raḳībüñde ḥalāvet bulımadum hergiz

    Meger ey **lebleri** şekker ola ḥalvāsı leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 31, Mısra 8). [lebleri, -ler, -i]*

11. Sensüzin ʿāşıḳ-ı dil-ḫaste ne cān-ıla yürür

    Ey **lebi** Ḫıżr u Mesīḥā kişi cānsuz yürimez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 64, Mısra 8). [lebi, -i]*

12. Ol cām-ı laʿle yazmış eyā **lebleri** ʿaḳīḳ

    Yāḳūt-ı ḫaṭṭuñ āyet-i yusḳavne min rāḥīḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 96, Mısra 1). [lebleri, -ler, -i]*

13. Ṣofī **lebin** göreydi çıḳaraydı tācını

    ʿIşḳına nūş ideydi ṭolular çanaḳ çanaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 98, Mısra 9). [lebin, -in]*

14. Ol iki zülf ucında **lebüñ** ey nihāl-i nāz

    Ḫurmā-ı tāzedür ki ṣalınmış budaḳ budaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 98, Mısra 11). [lebüñ, -üñ]*

15. Yād idüp sāḳī **lebüñ** ṣundı gice peymāneler

    Ātişin ölçerdi rindān-ı ḳadeh-peymālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 117, Mısra 5). [lebüñ, -üñ]*

16. Āl ile öpdüm diyü sāḳī **lebīn** cānānenüñ

    Şevḳdan ayaġı yirler mi baṣar peymānenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 121, Mısra 1). [lebīn, -in]*

17. Fikr eylemek **lebüñ** baña her gün mey-i ṣabūḥ

    Ḫaṭṭuñ ġamın yimek baña her şeb ṭaʿām-ı şām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 141, Mısra 7). [lebüñ, -üñ]*

18. Zāhidā gel içelüm şöyle **lebi** yādına kim

    Tāc-ıla hırḳayı rehn-i mey-i nāb eyleyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 143, Mısra 9). [lebi, -i]*

19. Ter düşse saḫt olup n'ola sükker Ḳayacıġum

    Leẕẕet **lebüñde** ġayr-ı mükerrer Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 146, Mısra 2). [lebüñde, -üñ, -de]*

20. Lebüñ yeter baña geçdüm şarābı n'eyleyeyin

    Çeküp ṣoñında bu deñlü ʿaẕābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 171, Mısra 1). [lebüñ, -üñ]*

21. Lebüñle hem-dem olmışdur ezel Firdevs bāġında
    Daḫı ney-şekkerüñ ḳalmışdur ol leẕẕet dimāġında *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 203, Mısra 1). [lebüñle, -üñ, -le]*
22. Ey Mesīḥā-dem **lebüñ** mihri dil-i ʿuşşāḳda
    Rūḥdur göyā müşerref eylemiş ḳalebleri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 209, Mısra 3). [lebüñ, -üñ]*
23. Lebüñ ġamıyla şu kim cānını revān itdi
    Özini hem-dem-i ervāḥ-ı ḳudsiyān itdi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 213, Mısra 1). [lebüñ, -üñ]*
24. Emdür **lebi** her derde vü ḥikmet nedür ammā
    Ben ḫastaya ölsem de gelüp virmez em anı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 214, Mısra 5). [lebi, -i]*
25. Ol serv-i ḫırāmān elüñe girse Hüdāyī
    Em **leblerini** ḳuc belini virme zamānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 214, Mısra 10). [leblerini, -ler, -i, -n, -i]*
26. Olmaz ḫaṭ-ı Yāḳūt **lebüñ** gibi ṣafā-baḫş
    Taṣvīr yazarsa n'ola cān virmez e Mānī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 214, Mısra 3). [lebüñ, -üñ]*
27. Ḫūbdur fenn-i fitende ḫaṭuñuñ tahrīri
    Ḫūb-terdür aña nisbet **lebüñüñ** taḳrīri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 220, Mısra 2). [lebüñüñ, -ü, -nüñ]*
28. Lebine itme bedel Āb-ı Ḫızr-ı dil-cūyı
    Ṣarāb-ı cennete beñzer mi bir yābān ṣuyı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 224, Mısra 1). [lebine, -i, -n, -e]*
29. Ẓalām-ı şām-ı fürḳat nūra tebdīl oldı gün gördük
    Lebi Ḫızr u dehānı Çeşme-i Ḥayvān'umuz geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 227, Mısra 4). [lebi, -i]*
30. Virmiş leṭāfet ol **lebe** ḫaṭṭ-ı ʿaraḳ-fişān
    Ṣāfī ṣarāb-ı verde ḳonan müşk-i ter gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 232, Mısra 11). [lebe, -e]*
31. Teşne-cāna leblerinden bir içim şu diledüm
    Leblerin aġzuma virüp luṭfile mā mā didi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 239, Mısra 6). [leblerin, -ler, -in]*
32. Teşne-cāna **leblerinden** bir içim şu diledüm
    Leblerin aġzuma virüp luṭfile mā mā didi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 239, Mısra 5). [leblerinden, -ler, -in, -den]*
33. Lebüñ kim ʿaynıdur Āb-ı Ḥayāt-ı Ḫızr-ı devrānuñ
    Bugün cān virmede emvāta adı var Mesīḥā'nuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 13). [lebüñ, -üñ]*
34. Lebüñ cāmını nūş itmek ḫayāt-ı cāvidānīdür
    Piyālem gözlerüm nūrı cemāli şems-i raḫşānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 19). [lebüñ, -üñ]*

35. Bu ḳāmetiyle serv-i riyāż-ı cināndur
    Bu mürde cisme **lebleri** rūḥ u revāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 6). [lebleri, -ler, -i]*
36. Şeh-i ferḫunde-fālüm āfitāb-ı evc-i iḳbālüm
    Lebi şīrīn dehānı sāḳī-i kevs̱er ʿAlī Balı'm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 17, Mısra 4). [lebi, -i]*
37. Yanuñdan kes helāk eyle ʿadū-ı ẕu'l-ḥimārı gel
    Lebi şīrīn dehānı sāḳī-i kevs̱er ʿAlī Balı'm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 17, Mısra 8). [lebi, -i]*
38. Mürüvvet kānısın yoḳdur vilāyetde saña beñzer
    Lebi şīrīn dehānı sāḳī-i kevs̱er ʿAlī Balı'm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 17, Mısra 12). [lebi, -i]*
39. Az ḳalupdur çıḳa bürc-i bedenümden cānum
    Ey **lebi** derd-i dile ḥikmet ile Loḳmān'um *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 4). [lebi, -i]*

leb-ā-leb: *Ağzına kadar dolu.*

1. Dili ki maʿrifetu'llāh-ıla **leb-ā-lebdür**
   Piyāledür ki ṭolu bāde-i muṣaffādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 19). [leb-ā-lebdür, -dür]*

leb-i cānānı: *Sevgilinin dudağının dairesi.*

1. Ḫ∨āceye mālı faḳīre **leb-i cānānı** leẕīẕ
   Bu me̱seldür ki olur her kişiye cānı leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 30, Mısra 1). [leb-i cānānı, -ı]*

leb-i cānānı: *Sevgilinin dudağı.*

1. Ḫvaceye malı faḳīre **leb-i cānānı** leẕīẕ
   Bu me̱seldür ki olur her kişiye cānı leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 30, Mısra 1). [leb-i cānānı, -ı]*

leb-i cān-baḫşuñ: *Can veren dudak.*

1. Bu ḳadd-i ser-ferāz ile bugün serv-i çimensin sen
   Leb-i cān-baḫşuñ ile ḫusrev-i şīrīn-dehensin sen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 6). [leb-i cān-baḫşuñ,]*

2. Bu ḳadd-i ser-ferāz ile bugün serv-i çimensin sen
   Leb-i cān-baḫşuñ ile ḫusrev-i şīrīn-dehensin sen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 6). [leb-i cān-baḫşuñ, -uñ]*

leb-i cūybāra: *Irmak kıyısı, ırmak kenarı.*

1. Çıḳ seyre ṭarf-ı bāġ u **leb-i cūybāra** gel
   Mānend-i serv ey gül-i sūrī kenāra gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 132, Mısra 1). [leb-i cūybāra, -a]*

leb-i cūybārdan: *Akarsu kenarı, kıyısı.*

1. Ṣavt-ı ḥazīn ile oḳur āb-ı revān gibi
   Güş eyledüm bu beyti **leb-i cūybārdan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 14). [leb-i cūybārdan, -dan]*

leb-i cūy-ı leben: *Süt ırmağının ağzı.*

1. Şīrīn lebüñ gamıyla ki Ferhād-veş ölem
   Cennetde cāy ola **leb-i cūy-ı leben** baña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 5, Mısra 4). [leb-i cūy-ı leben,]*

leb-i nūşīnüñ: *Tatlı dudak.*

1. Leb-i nūşīnüñ umarsa n'ola yanmış yüregüm
   Ne ola teşneye cüllāb-ı muṣaffādan yig *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 119, Mısra 5). [leb-i nūşīnüñ, -üñ]*

leb-i sāḳīde: *Sakinin (kadeh, içki sunan kimsenin) dudağı.*

1. Diş yaraları var **leb-i sāḳīde** ṣanasın
   Ter mīvedür ol kim toḳınur zaḫmı ṭolunuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 127, Mısra 5). [leb-i sāḳīde, -de]*

leb-i şīrīn: *Şîrîn'in dudağı; tatlı dudak.*

1. Yazuḳ Ferhād'a kūhsārı idindi pister ü bālīn
   Leb-i Şīrīn içün çekdi belālar görmedi balın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 6, Mısra 2). [leb-i şīrīn,]*

leb-i şīrīnüñe: *Tatlı dudak.*

1. Leb-i şīrīnüñe meyl itse n'ola cān-ıla dil
   Mü'minüñ ḳalbi olur ṭatluya ġāyet māyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 131, Mısra 1). [leb-i şīrīnüñe, -üñ, -e]*

leblerüñ emsem: *Dudaklarını öpmek, emmek.*

1. Yañılup yüzine ḳarşu ruḫlanna gül didüm
   Ḫışm idüp ben ḳulına ol gonce-Ieb lā lā didi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 239, Mısra 1). [leblerüñ emsem,]*
2. Leblerüñ emsem didüm ol dilbere em mā didi
   Kimseye bu sırrı ifşā eyleme ammā didi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 239, Mısra 1). [leblerüñ emsem, -se, -m]*

lebüñ'çün: *Dudağın için.*

1. Lebüñ'çün eyledi bu cān-ı ḫasta meyl-i şarāb
   Anuñ'çün oldı şehā ṭıfl-ı dil ṭufeyl-i şarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 14, Mısra 1). [lebüñ'çün,]*

le'īm: *Alçak, aşağılık.*

1. Bu deñlü luṭf u ṭabʿ-ıla ʿirfān-ıla anı
   Pā-māl-i esb-i ẓulm ide lāyıḳ mı her **le'īm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 24). [le'īm,]*

lemʿa-ı nūr-ı hidāyet: *Hidayet nurunun parıltısı.*

1. Lemʿa-ı nūr-ı hidāyet baña olursa delīl
   Şemʿ-i naẓmı uyaram Ḫusrev-i pür-sūz gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 226, Mısra 7). [lemʿa-ı nūr-ı hidāyet,]*

lerzān olur: *Titremek.*

1. Veġāda naʿresini gūş iden olur lerzān
   Düşer cehāna zelāzil ṣafīr-i ʿanḳādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 29). [lerzān olur, -ur]*

lerze-i tāb-ı teb-i ʿışḳuñdan: *Aşk sıtmasının haretli nöbeti.*

1. Şol vilāyet gibi kim ola zevālinden ḫarāb
   Lerze-i tāb-ı teb-i ʿışḳuñdan oldı dil yebāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 16, Mısra 1). [lerze-i tāb-ı teb-i ʿışḳuñdan, -uñ, -dan]*

leṭāfet: *Güzellik, hoşluk, incelik.*

1. Ṣalınṣun ʿizz ü nāz-ıla **leṭāfet** bostānında
   Nihāl-i ḳaddi bir serv-i dil-ārādur Memi Şāhuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 120, Mısra 3). [leṭāfet,]*
2. Ey **leṭāfet** mülkinüñ sulṭānı Maḥmūd'um benüm
   Kaʿbe-i vaṣluñ-durur Aḳsā-ı maḳṣūdum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 138, Mısra 1). [leṭāfet,]*
3. Nihāyetde **leṭāfet** ṭalʿat ü behcet kemālinde
   Naẓīri gelmemişdür milket-i ʿOsmān'a ʿOsmān'uñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 11). [leṭāfet,]*
4. Ey **leṭāfet** gülşeninüñ ġunça-ı nāzük-teni
   Mıṣr-ı ḥüsnüñ Yūsuf-ı gül-rūy u gül-pīrāheni *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 1). [leṭāfet,]*

leṭāfet mülkini: *Güzellik ülkesi.*

1. Celāl ü ʿizzet-i şevketle taḫt-ı ḥüsne oldı şāh
   Leṭāfet mülkini fetḥ eyledi ġamzıyla Fetḥu'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 4). [leṭāfet mülkini, -ni]*
2. Yolına cān u ser virse revādur niçe serverler
   Leṭāfet mülkini fetḥ eyledi ġamzıyla Fetḥu'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 8). [leṭāfet mülkini, -in, -i]*
3. Sipāh-ı ġamzesine kākülin idüp bölükbaşı
   Leṭāfet mülkini fetḥ eyledi ġamzıyla Fetḥu'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 12). [leṭāfet mülkini, -in, -i]*
4. Bugün meh-rūlar içre gün gibi bulsa n'ola şöhret
   Leṭāfet mülkini fetḥ eyledi ġamzıyla Fetḥu'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 16). [leṭāfet mülkini, -in, -i]*
5. Dem-ā-dem ṭalʿati nūrıyla ʿālem pür-füroġ olsun
   Leṭāfet mülkini fetḥ eyledi ġamzıyla Fetḥu'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 20). [leṭāfet mülkini, -in, -i]*

leṭāfet virmiş: *Güzellik vermek.*

1. Virmiş leṭāfet ol lebe ḫaṭṭ-ı ʿaraḳ-fişān
   Ṣāfī şarāb-ı verde ḳonan müşk-i ter gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 232, Mısra 11). [leṭāfet virmiş, -miş]*

levḥa: *Yazı.*

1. Ḳays ile bizi **levḥa** ḳalem bir yire yazmış
   Ḳoñ pendi bize yazılu dīvānelerüz biz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 73, Mısra 5). [levḥa,]*

levḥa-ı dilden: *Gönlün levha sahnesi.*

1. Güneşüñ nāmı batup maḥv ola ger ʿālemden
   Olmaya naḳş-ı ruḫuñ **levḥa-ı dilden** zāyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 131, Mısra 6). [levḥa-ı dilden, -den]*

levḥa-ı dīvān-ı ḥüsninüñ: *Güzellik divanının levhası.*

1. Levḥa-ı dīvān-ı ḥüsninüñ görüp taḥrīrini
   Māh-ı enver bildi gökde kendinüñ taḳṣīrini *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 5). [levḥa-ı dīvān-ı ḥüsninüñ, -i, -nüñ]*

levḥ-i ʿārıżuñda: *Yanağının levhası.*

1. Yed-i ḳudretle **levḥ-i ʿārıżuñda**
   Yazılmış āyet-i Sebʿü'l-meṣānī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 225, Mısra 3). [levḥ-i ʿārıżuñda, -uñ, -da]*

levḥ-i cāna yaza: *Gönül sayfasına yazmak.*

1. Her ki taʿvīż-i duʿāñı yaza levḥ-i cāna
   İsm-i Aʿẓam ḥaḳı ol aña ola ḥırz-ı emān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 47). [levḥ-i cāna yaza, -a]*

levḥ-i çarḫa çıḳup: *Gök levhasına çıkmak.*

1. Zülfüñ ġamıyla Mānī-i āhum seḥāb-veş
   Naḳş itdi **levḥ-i çarḫa çıḳup** şekl-i ejderi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 210, Mısra 4). [levḥ-i çarḫa çıḳup, -up]*

levḥ-i cemāli: *Güzel sayfa; güzellik sayfası II güzel yüz, yanak (Hz. Muhammed'in yanağı, yüzü).*

1. Ḫaṭdan daḫı ḫālī iken **levḥ-i cemāli** Aḥmed'üñ
   Oḳur kitāb-ı ʿışḳını şimdi mevālī Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 110, Mısra 1). [levḥ-i cemāli, -i]*

levḥ-i cemālinde: *Cemal (güzellik) levhası.*

1. Muḥammed nūrı berḳ urur anuñ ruḫsār-ı ālinde
   Yazılmış āyet-i ḥilm ü ḥayā **levḥ-i cemālinde** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 10). [levḥ-i cemālinde, -in, -de]*

levḥ-i dilden: *Gönül levhası, gönül sayfası.*

1. Gördi yazıldı kitāb-ı ruḫuñ üstine ḫuṭūṭ
   Levḥ-i dilden yazılup guṣṣa vü ġam itdi ḥuẕūẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 83, Mısra 6). [levḥ-i dilden, -den]*

levḥ-i dile: *Gönül levhası, gönül sayfası.*

1. Bir vech-ile itdüm ki ruḫuñ **levḥ-i dile** naḳş
   Taḥrīrimi seyr eylese ḥayrān ḳala Mānī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 215, Mısra 5). [levḥ-i dile, -e]*

levḥ-i maḥfūz: *Allah'ın takdir ettiği, olmuş ve olacak bütün şeylerin üzerinde yazılı bulunduğu kabul edilen levha.*

1. Ḫaṭı altında ruḫ-ı mehveşi **levḥ-i maḥfūz**
   Çeşm-i pākān anı seyr itmege ġāyet maḥẕūẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 83, Mısra 1). [levḥ-i maḥfūz,]*

levḥ-i ruḥa: *Ruh levhası.*

1. Yaş döküp **levh-i ruḫa** ḳıldum müjemden ḫāmeler
   Yāra göz nūrın döküp yazdum maḥabbet-nāmeler *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 48, Mısra 1). [levh-i ruḫa, -a]*

levh-i ruḥuñ: *Ruh levhası.*

1. Dil-i maḥzūn-ı Hüdāyī yazılur ḳılsa naẓar
   Olmasun **levḥ-i ruḫuñ** naḳş-ı ḫaṭuñdan ḫālī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 223, Mısra 10). [levḥ-i ruḫuñ, -uñ]*

levh-i sīne-i ʿuşşākuña: *Aşıkların göğüs levhası.*

1. Ḫāme-i tīrüñle **levḥ-i sīne-i ʿuşşāḳuña**
   Naḳş geçmek ey büt-i Çīn ü Ḫıṭā ḫūyuñ gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 211, Mısra 7). [levḥ-i sīne-i ʿuşşāḳuña, -uñ, -a]*

leylā: *Leyla ile Mecnun hikayesinin kadın kahramanı II Sevgili.*

1. Girmek-içün Ḳays ʿuryān oldı **Leyla** ḳoynına
   Rūzgār ol nā-murādı ṣaldı ṣaḥrā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 196, Mısra 1). [leyla,]*
2. Leylā elinde kāse-i Mecnūn-ı ʿĀmirī
   Ṣūretde ṣındı maʿnīde yapıldı ḫāṭırı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 230, Mısra 1). [leylā,]*
3. Olma Mecnūn'ı görüp her ṣaçı **Leyla'yı** ṣaḳın
   Ḳıṣṣa-i ḫüsni ile ṭolsa anuñ her maḥfil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 53). [leyla'yı, -yı]*

leylen ü nehārā: *Gece ve gündüz.*

1. Mihr-i ḫaṭ-ı dil-cūñ-ıla efkār-ı ruḫuñdan
   Enhār-ı ʿuyūn aḳmada **leylen ü nehārā** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 2, Mısra 4). [leylen ü nehārā, -a]*

leylen ve nehārā: *Gece ve gündüz.*

1. Ġamdan göñül āh eyleme kim Āb-ı Ḥayāt'uñ
   Ẓulmetde-durur meskeni **leylen ve nehārā** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 6, Mısra 10). [leylen ve nehārā, -ā]*

leyli vü mecnūn: *Leylâ ve Mecnûn.*

1. Hüdāyī **Leyli vü Mecnūn** yoġ idi ʿālemde
   Cehāna yār ile biz dāsitān ikimüz idük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 118, Mısra 9). [leyli vü mecnūn,]*

lezīz: *Lezzetli, tatlı, hoş.*

1. Ḫ∨āceye mālı faḳīre leb-i cānānı **lez̲īz̲**
   Bu meş̲eldür ki olur her kişiye cānı **lez̲īz̲** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 30, Mısra 1). [lez̲īz̲,]*
2. Gül-şeker leblerüñüñ medḥin oḳurlarsa olur
   Ṭūṭīnüñ nükteleri bülbülüñ elhānı **lez̲īz̲** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 30, Mısra 6). [lez̲īz̲,]*
3. Telḫ-kām-ı ġamuñuz māyil-i ḳand-ı lebüñüz
   Severüz mü'minüz ey luṭf u kerem-kānı **lez̲īz̲** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 30, Mısra 8). [lez̲īz̲,]*
4. Şol ḳadar tatlu gelür teşne Hüdāyī'ye lebüñ
   Ḫıżr'a gelmez o ḳadar Çeşme-i Ḥayvān'ı **lez̲īz̲** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 30, Mısra 10). [lez̲īz̲,]*
5. Ḳıṣṣa-ı derd ü ġamum işidene ḫ˅uş gelür
   Acıdur baḥr veli seyr ü temāşāsı **lez̲īz̲** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 31, Mısra 6). [lez̲īz̲,]*

lez̲īz̲ ola: *Lezzetli olmak.*

1. Ben raḳībüñde ḥalāvet bulımadum hergiz
   Meger ey lebleri şekker ola ḥalvāsı lez̲īz̲ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 31, Mısra 8). [lez̲īz̲ ola, -a]*

lez̲īz̲ olur: *Lezzetli olmak.*

1. Öldür aġyāruñı gönder bize ḥalvāsından
   Pādişāhuñ fuḳarāya olur iḥsānı lez̲īz̲ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 30, Mısra 4). [lez̲īz̲ olur, -ur]*
2. Sen yüzi māhuñ olur laʿl-i şeker-ḫāsı lez̲īz̲
   Kaʿbetu'llāhuñ olur niteki ḫurmāsı lez̲īz̲ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 31, Mısra 1). [lez̲īz̲ olur, -ur]*

3. Sen yüzi māhuñ olur laʿl-i şeker-ḫāsı leẕīẕ

   Kaʿbetu'llāhuñ olur niteki ḫurmāsı leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 31, Mısra 2). [leẕīẕ olur, -ur]*
4. Kūyuñ Aḳşehr-durur seng-i cefāñ alması

   Olur Aḳşehr'üñ eyā gül zaḫm alması leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 31, Mısra 4). [leẕīẕ olur, -ur]*
5. Ey Hüdāyī n'ola olsa saña sāḳī mürşid

   Olur anuñ gibi mürşidden el alması leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 31, Mısra 10). [leẕīẕ olur, -ur]*

lezzet: *Lezzet, tat.*

1. Ter düşse saḫt olup n'ola sükker Ḳayacıġum
   Leẕẕet lebüñde ġayr-ı mükerrer Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 146, Mısra 2). [leẕẕet,]*

lezzet: *Herhangi bir şeyden alınan zevk, haz, safa, tat.*

1. Fāriġu'l-bal idi ʿālem **leẕẕetinden** şimdi dil
   Laʿl-i şīrīnüñ hevāsında yeler zenbūr-veş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 77, Mısra 11). [leẕẕetinden, -i, -n, -den]*

lezzet dimāġında ḳalmışdur: *Tadının damakta kalması.*

1. Lebüñle hem-dem olmışdur ezel Firdevs bāġında
   Daḫı ney-şekkerüñ ḳalmışdur ol leẕẕet dimāġında *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 203, Mısra 2). [leẕẕet dimāġında ḳalmışdur, -mış, -dur]*

lezzet-i ʿācil: *Çabuk alınan tat.*

1. Mey-i telḫ içene cennetde şunulmaz kevs̱er
   Leẕẕet-i ʿācil olur mānīʿ-i ẕevḳ-ı ācil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 38). [leẕẕet-i ʿācil,]*

lezzet-i güftāruña: *Söz lezzeti.*

1. Āferīnler ey Hüdāyī **leẕẕet-i güftāruña**

   Ṭıfl iken şīr ü şeker ḫōd virmedi dāyeñ saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 4, Mısra 9). [leẕẕet-i güftāruña, -uñ, -a]*

lezzeti virmez idi: *Tat vermek II Tatlı olmak.*

1. Şiʿre Hüdāyī virmez idi böyle lezzeti
   Devr itmeseydi sāġır-ı mey gibi telḫ-kām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 140, Mısra 13). [lezzeti virmez idi, -mez, -i, -di]*

līk: *Ama, fakat, lakin.*

1. Çoġ olur deyr-i cehānuñ büt-i raʿnāları **līk**
   Sende olan rūşen ü lezzet-i güftār olmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 60, Mısra 7). [līk,]*
2. Tīşeyle kūhken dil-i kūha ṭoḳındı **līk**
   Kendü başına ṭoḳınacaġını bilmedi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 238, Mısra 5). [līk,]*

li-llāhi'l-ḥamd: *Hamd, övgü Allah'a mahsustur, O'na aittir.*

1. Li-llāhi'l-ḥamd fāyiżu'l-inʿām
   Ḫālīḳu'l-ins u rāzıḳu'l-enʿām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 1). [li-llāhi'l-ḥamd,]*

lisān: *Düşünce ve duyguları bildirmeye yarayan herhangi bir anlatım aracı, dil.*

1. Göñüller tende fikrüñde **lisānlar** ser de zikrüñde
   Senüñ yāduñdadur diller eger maḫfī eger peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 5). [lisānlar, -lar]*
2. Dil ṣavmaʿa-ı tende **lisān** serde nigārā
   Meşġūl senüñ zikrüñe sırran u cihārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 6, Mısra 1). [lisān,]*

livā-ı devletüñ: *Devletinin bayrağı.*

1. Livā-ı devletüñ manṣūr olsun
   Sarāy-ı ʿişretüñ maʿmūr olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 39). [livā-ı devletüñ, -üñ]*

loḳma: *Bir defada ağza götürülen yiyecek parçası, bir seferde yutulacak miktardaki yiyecek.*

1. Niʿmet-i miḫnete el ṣunma yüri ey ḫ∨āce
   Fuḳara **loḳmasıdur** sen yiyecek aş degül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 129, Mısra 4). [loḳmasıdur, -su, -dur]*

loḳmān: *Hikmetli sözleri ve hikayeleri ile efsaneleşip her derdin devasını bildiği rivayet edilen hekim.*

1. Bir saḳāmet ḥāṣıl itmişdür ki ḳalb-i müstaḳīm
   Gelse **Loḳmān** aña dermān içün olurdı saḳīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 14). [loḳmān,]*
2. Az ḳalupdur çıḳa bürc-i bedenümden cānum
   Ey lebi derd-i dile ḥikmet ile **Loḳmān'um** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 4). [loḳmān'um, -um]*

luʿbet-bāz oldı: *Hokkabaz olmak.*

1. Çāder-i müşkīn içinden nice ṣūret gösterür
   Oldı ṣan hengāme-i ḥüsn içre luʿbet-bāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 87, Mısra 6). [luʿbet-bāz oldı, -dı]*

lücce-i ʿummān-ı ʿışḳ: *Aşk denizinin dalgası.*

1. Didüm ol dem bir kenāra yoḳ mı imkān didi yār
   Mürdesin atmaz kenāra **lücce-i ʿummān-ı ʿışḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 101, Mısra 8). [lücce-i ʿummān-ı ʿışḳ,]*

lūle-i ʿaynu'l-ḥayāt: *Hayat pınarının musluğu.*

1. Bezmümüz cennet ṣurāḥī **lūle-i ʿaynu'l-ḥayāt**
   Sāḳīyā anuñ öñinde ḥavżdur peymānemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 68, Mısra 3). [lūle-i ʿaynu'l-ḥayāt,]*
2. Ey Hüdāyī oldı ḫāmem **lūle-i ʿaynu'l-ḥayāt**
   Vaṣf idelden ol şeker-güftār u şīrīn-lebleri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 209, Mısra 9). [lūle-i ʿaynu'l-ḥayāt,]*

lüle-i ser-çeşme-i cūd: *Cömertlik çeşmesi lülesi (Ağzı).*

1. Barmaġı her biri bir **lüle-i ser-çeşme-i cūd**
   Dāyimā andan ider āb-ı leṭāfet cereyān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 23). [lüle-i ser-çeşme-i cūd,]*

lü'lü'-i dendānı: *İnci dişler.*

1. Habbeẕā şāh-ı Ḳaren kim ḳıldı bir dürre niṣār
   Ḥoḳḳa-ı laʿlindeki **lü’lü’-i dendānı** dürüst *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 18, Mısra 10). [lü’lü’-i dendānı, -ı]*

lü’lü’-i jāleyi: *Kırağı incisi.*

1. Gün gibi bāġa gel ki ide şevḳuña niṣār
   Lü’lü’-i jāleyi gül-i ḫandān tabaḳ tabaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 95, Mısra 4). [lü’lü’-i jāleyi, -y, -i]*

luṭf: *Allah (c.c.)'ın kullarını güzellik ve hoşluk ile muradına muvaffak eylemesi.*

1. Sen Ḫālīlu’llāh olan ʿāṣıḳlara mihmān idüñ
   Hey nice mihmān ki Ḥaḳ’dan **luṭf** idüñ iḥsān idüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 10). [luṭf,]*

luṭf: *Bağış, kerem, cömertlik, ihsan.*

1. Bir kez oḳursa **luṭf-ıla** yār Hüdāyī şiʿrümüz
   Ravżada rūḥ-ı ḳudsiyān vird idine maḳālümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 70, Mısra 9). [luṭf-ıla, --ıla]*
2. Güş-ı hilāle irişe göşe-i tāc-ı faḫrümüz
   Luṭf-ıla ger ḳulum diye şāh-ı melek-ḫışālümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 71, Mısra 8). [luṭf-ıla, --ıla]*
3. Gönder oḳuñ esirge beni ṭut ki ḫayr içün
   Virdüñ ḳapuñda **luṭf-ıla** bir derdmende şemʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 84, Mısra 10). [luṭf-ıla, --ıla]*
4. Luṭf-ıla bir naẓar ḳıla diyü baña Laṭīf
   Vird-i zebānum oldı şeb ü rūz yā Laṭīf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 90, Mısra 1). [luṭf-ıla, --ıla]*
5. Ben bendeñe şehā elem ü cevr ü miḥnetüñ
   Luṭfuñ ʿināyetüñ kerem-i bī-nihāyetüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 109, Mısra 2). [luṭfuñ, -un]*
6. Dāyimā **luṭfuñla** eylersin dili ümmīd-vār
   Aldadursın yoḳ yire bir nā-tüvānı muttaşıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 133, Mısra 7). [luṭfuñla, -uñ, -la]*
7. Ey pādişāh-ı ercmend **luṭfuñdan** eyle behremend
   Oldı Hüdāyī derdmend ḳapuñda ʿabd-i kemterīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 149, Mısra 9). [luṭfuñdan, -uñ, -dan]*

8. Teşne-cāna leblerinden bir içim şu diledüm
   Leblerin aġzuma virüp **luṭfile** mā mā didi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 239, Mısra 6). [luṭfile, -ile]*
9. Luṭfuñuñ muḥtācı cümle enbiyā vü mürselīn
   Ẓāhir ü bāṭın ḳuluñdur cümleten ins ile cān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 67). [luṭfuñuñ, -u, -ñuñ]*
10. Luṭfuñı eyle Hüdāyī ḳuluñuñ hem-rāhı
    Sefer-i āḫırete baġladuġı dem maḥmil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 99). [luṭfuñı, -uñ, -ı]*
11. Luṭfuñ cehāna faẕl u kemālüñ gibi delīm
    Ḫulḳuñ bu ḫalḳa şān-ı şerīfüñ gibi ʿaẕīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 7). [luṭfuñ, -uñ]*
12. Olsun saña **luṭfı-la** nigehbān
    Dünyāda vü āḫıretde Yezdān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 47). [luṭfı-la, -ıla]*
13. Terdür yañaġuñ **luṭf-ıla** gül-berg-i ṭarīden
    Rūşen bilürin cebheñi mihr-i seḥerīden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 5). [luṭf-ıla, --ıla]*
14. Kendü **luṭfından** ʿilāc ide meger kim ol ḥekīm
    Kimse bilmez dilde bir derd-i nihānum var benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 15). [luṭfından, -ın, -dan]*
15. Görmişem bī-ḥad ʿaṭā vü **luṭfuñı** iḥsānuñı
    Sevmesün yā n'eylesün bu ḳalb-i meyyālüm seni *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 7). [luṭfuñı, -uñ, -ı]*
16. Ḳadīmi āşināñı **luṭf-ıla** yād eyle yad itme
    Cefā irmez mi pāyāna nihāyet yoḳ mı hicrāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 7). [luṭf-ıla, --ıla]*

luṭf eyle: *Yardımda bulunmak.*

1. Seni sevdümse şāhum n'ola **luṭf eyle** beni öldür
   Eger ḳuldan ḫaṭa gelse şehenşehden ʿaṭā yegdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 59, Mısra 5). [luṭf eyle,]*
2. Luṭf eyle çār-yār-ı Resūl-i Ḫudā içün
   Yollar gözetmeden gözümüz oldı çār gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 9). [luṭf eyle,]*
3. Kes başum dik nīzeñe **luṭf eyle** ḳaldur ḫākden
   Baş dik yaʿnī beni ḫayl-i şehīdān üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 201, Mısra 3). [luṭf eyle,]*
4. Luṭf eyle eyā derūnı rūşen
   Unutma Hüdāyī'yi duʿādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 39). [luṭf eyle,]*

luṭf eyle: *İyi davranmak, hoş muâmele etmek, iyilikte bulunmak.*

1. Bendeñüñ **luṭf eyle** ey maḥmūd-ı mülk-i ʿizz ü nāz
   Defter-i ʿuşşāḳda nāmını ḫayl-i ḫāṣa yaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 5). [lutf eyle,]*

luṭf idüp: *Lütuf etmek.*

1. Luṭf idüp yüzüme ḳadem başduñ
   İrdi eflāke ḳadr ü ʿunvānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 43). [lutf idüp, -üp]*
2. Luṭf idüp tuḥfemi ḳabūl it kim
   Seni maḳbūl ide o Sübḥān'um *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 81). [lutf idüp, -üp]*
3. Dār-ı fürḳatde ḫāl-i bende-i zār
   Luṭf idüp olınırsa istifhām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 12, Mısra 12). [lutf idüp, -üp]*

luṭf idüp: *Alçakgönüllülük etmek, ihsanda bulunmak.*

1. Ġamdan öldüm cān u dil tenden müberrādur bugün
   Luṭf idüp rūḥum gelürseñ ḫāne tenhādur bugün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 158, Mısra 2). [lutf idüp, -üp]*

luṭf issi: *Lutfeden, bağışlayan.*

1. Cemālüñ ātişi germ eylesün gel bezm-i ʿuşşāḳı
   Benüm **luṭf issi** sulṭānum yaraşmaz saña serd olmaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 93, Mısra 6). [lutf issi,]*
2. Beñzetdi gerçi kendüyi **luṭf issi** ḳalbüñe
   Ḫaylī ṣovuḳluḳ eyledi mermer Ḳayacıgum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 145, Mısra 3). [lutf issi,]*

luṭf it: *İyi davranmak, hoş muâmele etmek, iyilikte bulunmak.*

1. Hüdāyī kendüyi bilmez geçer derdüñle dil-ḫaste
   Gelüp ey cān ṭabībi aña **luṭf it** kendüyi bildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 53, Mısra 10). [lutf it,]*
2. Āşikāre gelmez-iseñ ḫavf idüp aġyārdan
   Ey perī **luṭf it** gel eyle bārī penhān İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 12). [lutf it,]*

3. Cürʿa-rīz ol sāḳīyā ben ḫāke **luṭf it** kim ola
   Lāle-veş destüñde cām-ı kām-rānı muttaṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 133, Mısra 11). [luṭf it,]*
4. Elüm al ḫāke **luṭf it** cürʿa gibi pāy-māl itme
   Piyālem gözlerüm nūrı cemāli şems-i raḫşānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 15). [luṭf it,]*
5. Dem-ā-dem cürʿa gibi dökme **luṭf it** yirlere ḳanum
   Piyālem gözlerüm nūrı cemāli şems-i raḫşānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 3). [luṭf it,]*

luṭf u iḥsānı: *Cömertlik ve eli açıklık.*

1. Luṭf u iḥsānı sen temām itdüñ
   Var benüm ḫıdmetüñde noḳṣānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 75). [luṭf u iḥsānı, -ı]*

luṭf u inʿāmı: *Lütuf ve ihsanda bulunmak.*

1. Kesmezem ḫᵛān ʿaṭāsından ümīdüm zīrā
   Luṭf u inʿāmı anuñ ʿam-durur ḫāṣ degül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 90). [luṭf u inʿāmı, -ı]*

luṭf u kerem: *Ihsan ve cömertlik.*

1. Himmet sarāyınuñ şeh-i ʿālem-penāhısın
   Luṭf u kerem ḳapuñda senüñ bende-i ḳadīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 12). [luṭf u kerem,]*

luṭf u kerem-kānı: *Lütuf ve cömertlik sahibi.*

1. Telḫ-kām-ı ġamuñuz māyil-i ḳand-ı lebüñüz
   Severüz mü'minüz ey **luṭf u kerem-kānı** leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 30, Mısra 8). [luṭf u kerem-kānı, -ı]*

luṭf u mürüvvet: *Lütuf, ihsan, cömertlik.*

1. Ḫūbluḳ meydānınuñ şimdi şeh-i merdānıdur
   Merḥamet umsam n'ola **luṭf u mürüvvet** kānıdır *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 18). [luṭf u mürüvvet,]*

2. Yoluñda ey bedr-i temām bildüm ḳamu noḳṣānumı
   Luṭf u mürüvvet kānısın ʿafv eyle gel ʿişyānumı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 10). [luṭf u mürüvvet,]*

luṭf u saḥānuñ: *İyilik ve cömertlik.*

1. Ẕāt-ı pāküñ var iken kimdür diye
   Adı var **luṭf u saḥānuñ** kendi yoḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kıt'a 1, Mısra 6). [luṭf u saḥānuñ, -nuñ]*

luṭf u ṭabʿ-ıla: *Lütuf, güzel huy ve yaratılış.*

1. Bu deñlü **luṭf u ṭabʿ-ıla** ʿirfān-ıla anı
   Pā-māl-i esb-i ẓulm ide lāyıḳ mı her le'īm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 23). [luṭf u ṭabʿ-ıla, -ıla]*

luṭf-ı ḫaḳḳ: *Allah'ın lütfu, yardımı.*

1. Şeh Süleymān'uñ aġā-ı dergehi
   Luṭf-ı Ḥaḳḳ Yaʿḳūb Aġā ol meh-ḫışāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 9, Mısra 2). [luṭf-ı ḫaḳḳ,]*

luṭf-ı ḫiṭāb: *Söz söyleme inceliği.*

1. Ḳul itdi ḫalḳı şīve vü nāz u ʿitāb ile
   Luṭf-ı ḫiṭāb u ḥüsn-i cevābuñ ẓarāfetüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 109, Mısra 4). [luṭf-ı ḫiṭāb,]*

luṭf-ı ṭabʿuma: *Şairlik yeteneğinin güzelliği,hoşluğu.*

1. Öldükde **luṭf-ı ṭabʿuma** şāhid yeter sözüm
   Gül gitse būyı ẕevḳın alurlar gül-ābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 178, Mısra 15). [luṭf-ı ṭabʿuma, -um, -a]*

lutfuñ umar: *Sevgiliden iyilik beklentisi içinde olma.*

1. Ḳapuña geldi Hüdāyī ḳuluñ umar luṭfuñ
   Dirīġ itme güli ʿandelīb-i şeydādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 43). [lutfuñ umar, -ar]*

mā: *Almak, buyurmak II İkram etmek.*

1. Leblerüñ emsem didüm ol dilbere em **mā** didi
   Kimseye bu sırrı ifşā eyleme ammā didi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 239, Mısra 1). [mā,]*
2. Teşne-cāna leblerinden bir içim şu diledüm
   Leblerin aġzuma virüp luṭfile **mā** mā didi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 239, Mısra 6). [mā,]*
3. Teşne-cāna leblerinden bir içim şu diledüm
   Leblerin aġzuma virüp luṭfile **mā** mā didi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 239, Mısra 6). [mā,]*

mā istidāru'ş-şuhūri ve'l-aʿvām: *Çevresinde bulunan tanınmış ve tanınmamış herkes.*

1. Ve ʿalā ālihi ve aṣḥābihi
   Mā istidāru'ş-şuhūri ve'l-aʿvām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 6). [mā istidāru'ş-şuhūri ve'l-aʿvām,]*

maʿārif ehli: *Bilginler.*

1. Kitāb-ı ʿışḳını cānā Hüdāyī'nüñ ölicek
   Maʿārif ehli yazup oḳıya Risāle gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 218, Mısra 14). [maʿārif ehli,]*

maʿbed-i islām: *İslamın mabedi.*

1. Lāyıḳ ol cāmiʿa ola tārīḫ
   Beyt-i Raḥmān u **maʿbed-i İslām** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 26). [maʿbed-i islām,]*

maʿbed-i ḳāyimān: *Ayakta duranların mabedi.*

1. Maʿbed-i ḳāyimān zi-şeb tā ṣubḥ
   Mecmaʿ-ı ṣāyimān seher tā şām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 19). [maʿbed-i ḳāyimān, -ān]*

mā-beyn: *Iki şeyin arası, ara.*

1. Yār-ıla **mā-beynümüzde** düşdi nā-gāh ayrılıḳ
   Baña gösterdi ʿadem mülkine dek rāh ayrılıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 1). [mā-beynümüzde, -ümüz, -de]*

maʿbūd: *Tapılan, ibadet edilen.*

1. Ey Hüdāyī ḫıdmetinde cān virürsem ol şehüñ
   Merḥamet ide umaram baña **maʿbūdum** benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 138, Mısra 14). [maʿbūdum, -um]*

<u>mācerā:</u> *Macera, baştan geçen olay.*

1. Añla ḫaṭuñla ḳanlu yaşum **mācerāların**
   Miḥnet çimenlerinde aḳan cūybārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 177, Mısra 3). [mācerāların, -lar, -ın]*

<u>mācerā-ı ʿışḳuñı:</u> *Aşk serüveni.*

1. Kimseye fāş itmez idüm **mācerā-ı ʿışḳuñı**
   Seyl-i eşküm yerlere geçsün ṣadāsı bildürür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 34, Mısra 5). [mācerā-ı ʿışḳuñı, -uñ, -ı]*

<u>maʿden-i luṭf u kerem:</u> *Lütuf ve cömertlik madeni.*

1. Oldı keffeyni o deryā-ı saḫā vü keremüñ
   Maʿden-i luṭf u kerem menbaʿ-ı ḫayrāt u ḥasān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 20). [maʿden-i luṭf u kerem,]*

<u>maʿden-i rāḥat u şifādan:</u> *İyilik ve sağlık madeni.*

1. Ol ḥoḳḳa-ı gevher-i şenādan
   Ol **maʿden-i rāḥat u şifādan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 36). [maʿden-i rāḥat u şifādan, -dan]*

<u>maʿden-i saʿādet:</u> *Mutluluk ocağı.*

1. Ey **maʿden-i saʿādet** ü ey raḥmet-i Raḥīm
   Nāmuñ gibi vücūd-ı şerīfüñ daḫı kerīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 1). [maʿden-i saʿādet,]*

<u>māder-i devrān:</u> *Devrin anası.*

1. Ḥüsni-le şānīsi yoḳdur birdür ol Yūsuf-cemāl
   Māder-i devrān ṭoġurmaz mihr-i pür-envār iki *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 233, Mısra 4). [māder-i devrān,]*

māder-i şebden: *Gecenin annesi.*

1. Ḥāṣıl-ı ʿömr-i girān-māye-i sulṭān-ı cehān
   Tā ki bu **māder-i şebden** ṭoġa eṭfāl-i nücūm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 54). [māder-i şebden, -den]*

mādiḥ-i serv ü bāġ u bustānum: *Bağın ve bahçenin selvisinin övücüsü.*

1. Revnaḳ-ı nev-bahār-ı ḥüsn ü ruḥum
   Mādiḥ-i serv ü bāġ u bustānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 58). [mādiḥ-i serv ü bāġ u bustānum,]*

maḍraba: *Kara yüzlü.*

1. Baña mestūr ṣatup kendüyi her **maḍrabaya**
   Açılan gül gibi gencīne-i penhānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 134, Mısra 3). [maḍrabaya, -y, -a]*

maġfiret: *Allah'ın kullarını affetmesi.*

1. Raḥmet idi evvelüñ ʿuṣṣāḳa virürdi ḥayāt
   Bulmış idi evṣaṭuñda **maġfiret** cümle ʿuṣāt *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 14). [maġfiret,]*

maġribī: *Batılı.*

1. Maġribī gibi bulur ḳanda ise anı raḳīb
   N'eylesün gizlenüp ol genc-i nihān olduġı'çün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 165, Mısra 7). [maġribī,]*

maġrūr olma: *1. Aldanmak 2. tafra atmak, kibirlenmek.*

1. ʿAmelüm var diyü ammā yine **maġrūr olma**
   Ki ziyān idegen olur ṣaḳın ekṣer ʿāmil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 41). [maġrūr olma, -ma]*

maġz-ı üstühānlar ḳaynaya: *Kemikteki iliklerin kaynaması.*

1. Gele şol gün ki **maġz-ı üstüḫānlar ḳaynaya** serde
   Beni ḳıl ẓıll-ı luṭfuñda ḥimāyet yā Resūla'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 204, Mısra 5). [maġz-ı üstüḫānlar ḳaynaya, -y, -a]*

māh: *Ay, kamer.*

1. Ḫıdmet it bir kāmile tā idesin tekmīl-i ẕāt
   Māhuñ olur pertev-i mihr-ile noḳṣānı dürüst *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 18, Mısra 12). [māhuñ, -uñ]*
2. Ol kebk-i ḫırāmānı gören rind-i naẓar-bāz
   ʿAynına alur mı felegüñ mihr-ile **māhın** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 152, Mısra 10). [māhın, -ın]*
3. Gök fütada cānā gören ol cism-i laṭīfüñ
   Seyr itmeye gökde güneşi hālede **māhı** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 228, Mısra 4). [māhı, -ı]*
4. Bir şehsüvāra ʿarşa-ı dil cilve-gāhdur
   Nūr-ı cemāli çarḫ-ı melāḥatde **māhdur** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 2). [māhdur, -dur]*

māh: *1. ay 2. ay yüzlü güzel.*

1. Güneş yüzüñ tutup eksügin itdi **māhı** temām
   Ne ṣūret-ile olur āyīne ber-ā-ber aña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 3, Mısra 5). [māhı, -ı]*
2. Sen yüzi **māhuñ** olur laʿl-i şeker-ḫāsı leẕīẕ
   Kaʿbetu'llāhuñ olur niteki ḫurmāsı leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 31, Mısra 1). [māhuñ, -uñ]*
3. Şehre ol **māhı** bugün mihr ü vefāsı bildürür
   Nitekim şemsüñ ṭulūʿını żıyāsı bildürür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 34, Mısra 1). [māhı, -ı]*
4. Ḫūblar kim gelür ol **māha** ber-ā-ber görinür
   Aña beñzer ki güneş var-iken aḫter görinür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 1). [māha, -a]*
5. Öykinürmiş ḫaṭuñ içre ruḫuña ḫālede **māh**
   Kişi kem olmaz-ıdı dāyiresin bilse eger *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 47, Mısra 3). [māh,]*
6. Ey dil ü çeşm-i Hüdāyī çün-ki mihr itmez o **māh**
   Niçe bir mānend-i ebr āh itmeler aġlamalar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 48, Mısra 9). [māh,]*
7. Ne deñlü dilde mektum olsa ḫˇuşdur mihri ol **māhuñ**
   Bu bir sırr-ı İlāhī'dür ẓuhūrından ḫafā yegdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 59, Mısra 3). [māhuñ, -uñ]*
8. Bir **māha** sāye-veş yine oldum fütāde kim
   Ser-geştedür hevāsı ile ẕerre-vār şems *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 75, Mısra 9). [māha, -a]*
9. Nūş eyleyelüm mey olalum sīne be-sīne
   Gel ḳan yalaşup olalum ey **māh** ḳarındaş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 78, Mısra 4). [māh,]*

10. Kişi bir sīm-ten **māha** muḳābil olmaġa ġamdan

    Gerekdür mihr-i ʿālem-tāb gibi beñzi zerd olmaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 93, Mısra 3). [māha, -a]*

11. Gencīne-i mihri ile cān buldı ġınāyı

    Ol **māh** olalı bürc-i saʿādetde yalabıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 99, Mısra 4). [māh,]*

12. Sipihri gör ki çeker sīnesine bir **māhı**

    Hemān felekde begüm ṭāliʿ ü sitāre gerek *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 122, Mısra 3). [māhı, -ı]*

13. Gel berü ey **māh** sensin eksügi bezmüñ hemān

    Yoḫsa esbāb-ı ṭarāb cümle müheyyādur bugün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 158, Mısra 9). [māh,]*

14. Cümle gözler seni gözler nitekim **māhı** nücūm

    Kime ḳılsun naẓar ol şāh-ı cehān olduġı'çün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 165, Mısra 5). [māhı, -ı]*

15. Olsa mihrüñle müşerref n'ola ḳalb-i vīrān

    Bulur ey **māh** şeref çün-ki mekīn ile mekān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 169, Mısra 2). [māh,]*

16. Ey **māh** varma meclis-i aʿdāya şemʿ-vār

    İl saña dimesünler erāzil-nişīnsin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 175, Mısra 7). [māh,]*

17. Bir **māhı** çeker sīneye şol kim gicelerde

    Rūşen-dil olur hāle gibi devr-i ḳamerde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 194, Mısra 1). [māhı, -ı]*

18. Görince pertev-i mihr-i cemālin ol **māhuñ**

    Havāya münḳalib oldum seḥerde jāle gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 218, Mısra 7). [māhuñ, -uñ]*

19. Yā kemīn içre şikārın gözedür genc arslan

    Yazdı taʿvīż içün ol **māha** debīr-i eflāk *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 42). [māha, -a]*

20. Kimini itdi mīr-i milket-i Çīn

    Ḳıldı **māhı** emīr-i Hindistān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 18). [māhı, -ı]*

21. Ṭulūʿ itdi melāḥat maṭlaʿından gün gibi ol **māh**

    ʿAla ʿayneyke ʿaynu'llāh didi her ʿāşıḳ-ı āgāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 1). [māh,]*

22. Hüdāyī ʿömri ol **māhuñ** cefāsı gibi çoġ olsun

    Aña yavuz ṣanan mihr ü vefāsı gibi yoġ olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 17). [māhuñ, -uñ]*

<u>māh gibi ṭutulup:</u> *Ay gibi tutulmak.*

1. Bir gice ol gül-i raʿnā ṭutulup māh gibi
   irte ḫāk oldı yiri mihr-i seḥergāh gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 9). [māh gibi ṭutulup, -up]*

māh olaldan: *Ay olmak.*

1. Bugün bürc-i melāḥatde saʿādetle olaldan māh
   Münevverdür füroġ-ı mihr-i rūyuñdan dil-i āgāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 1). [māh olaldan, -al, -dan]*

māh u hurşīd: *Ay ve güneş.*

1. Anda bir nice ṭop āyīnedür
   Māh u ḫurşīd ile bu heft ecrām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 42). [māh u ḫurşīd,]*

māh u pervīn: *Ay ve ülker yıldızı.*

1. Bulduḳca felekde Ḳuṭb temkīn
   Seyr eyledüginee **Māh u Pervīn** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 44). [māh u pervīn,]*

maḥabbet: *Aşk, sevgi.*

1. N'ola yoġ-ısa elde mālumuz ey ḫᵛāce-i dünyā
   Maḥabbet gencine mesken dil-i vīrānumuz vardur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 35, Mısra 8). [maḥabbet,]*
2. Ġanīdür ol ki ruḫın zerd ide **maḥabbet-ile**
   Faḳīr olur mı şu kim kīmyāya vāṣıldur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 39, Mısra 9). [maḥabbet-ile, -ile]*
3. Kākülüñ taʿvīż-i cān ḫaṭṭuñ **maḥabbet** āyeti
   Sevmesün yā n'eylesün bu ḳalb-i meyyālüm seni *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 15). [maḥabbet,]*

maḥabbet ehline: *Âşıklar.*

1. Niçün ḳapuñda itmezsin **maḥabbet ehline** raġbet
   Degül midür günehkār içün ey meh raḥmet ü şefḳat *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 13). [maḥabbet ehline, -+i, -+(n)e-in, -e]*

maḥabbet eyle: *Sevgi beslemek, sevmek.*

1. Hüdāyī ol meh-i ferḫunde-rūya
   Maḥabbet eyle k'ola nāmı Ferruḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 26, Mısra 10). [maḥabbet eyle,]*

maḥabbet idegör: *Sevgi beslemek, aşık olmak.*

1. Yüri bir mihre **maḥabbet idegör** kim nūrı
   Rūz-u-şeb bāzıġ ola olmaya hergiz āfil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 67). [maḥabbet idegör, -e, -gör]*

maḫabbet-nāme: *Sevgi mektubu.*

1. Yaş döküp levh-i ruḫa ḳıldum müjemden ḫāmeler
   Yāra göz nūrın döküp yazdum **maḥabbet-nāmeler** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 48, Mısra 2). [maḥabbet-nāmeler, -ler]*

maḫal: *Mahal, yer.*

1. Nūr-ıla yazmış alnına ol kātib-i ezel
   Ṣadr-ı serīr-i mesned-i ḥüsne budur **maḫal** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 10). [maḥal,]*

maḫāzīrin: *Engeller.*

1. Yüri var nūş-ı mey-i ʿışḳ **maḫāzīrin** geç
   Eyleye tā ki seni cām-ı ḫaḳīḳī ḳanzil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 33). [maḥāzīrin,]*

maḫbes: *Hapishane.*

1. Öldürüp ḳayd-ı bedenden ḳıl dil ü cānı ḫalāṣ
   Ḫayra gir **maḫbesden** eyle bir iki cānı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 79, Mısra 2). [maḥbesden, -den]*

maḫbūb: *Muhabbet duyulan; sevilen, sevgili.*

1. Bāġa gel kim şimdi gülşen sünbül-i Hindū-y-ıla
   Rūm ili **maḫbūbıdur** ṣan ṭaḳınur perr-i küleng *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 106, Mısra 8). [maḥbūbıdur, -ı, -dur]*

2. Maḥbūb odur vefālar ide derdmendine
   N’eylerler ol ṭabībi eger ḥāẕıḳ olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 193, Mısra 3). [maḥbūb,]*
3. Tīġuñı ʿuryān idüp çekdi Hüdāyī sīneye
   Çekdi bir **maḥbūbı** ṣoydı ḳoydı göyā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 197, Mısra 10). [maḥbūbı, -ı]*

maḥbūb u meyden: *Dilber ve şarap.*

1. Nāṣıḥā **maḥbūb u meyden** ʿāṣıḳı menʿ itme kim
   Eslemez pend-i pider rüsvā-ı māder-zād-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 94, Mısra 11). [maḥbūb u meyden, -den]*

maḥbūs: *Hapsedilmiş, tutuklu.*

1. Murġ-ı cānı tenden uçurdı gelüp derd ü ġamuñ
   Ṣanki bir **maḥbūsı** geldi itdi yārānı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 80, Mısra 4). [maḥbūsı, -ı]*

maḫfī: *Gizlenmiş, gizli, saklı.*

1. Göñüller tende fikrüñde lisānlar ser de zikrüñde
   Senüñ yāduñdadur diller eger **maḫfī** eger peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 6). [maḫfī,]*
2. Maʿlūmdur murādum ol ṭabʿ-ı pür-ṣafāya
   Zīrā begüm ne **maḫfī** cām-ı cehān-nümāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 186, Mısra 2). [maḫfī,]*

maḥfī olmaya: *Gizli olmak.*

1. Niçe bir esrār-ı ʿışḳın sīnede idem nihān
   Niçe bir esrār **maḫfī olmaya** günden ʿiyan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 14). [maḫfī olmaya, -ma, -y, -a]*

maḥfil: *Meclis, encümen.*

1. Olma Mecnūn’ı görüp her ṣaçı Leyla’yı ṣaḳın
   Ḳıṣṣa-i ḫüsni ile ṭolsa anuñ her **maḥfil** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 54). [maḥfil,]*

maḥfil-i gülşende: *Gülbahçesi meclisi.*

1. Maḥfil-i gülşende güş it muṣḥaf-ı gülden gelüp
   Semme vechu'llāh oḳur her bülbül-i şīrīn-zebān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 9). [maḥfil-i gülşende, -de]*

māhī: *Balık.*

1. Deryāda görüp sen dür-i yektāyı kemāhī
   Reşk ābına ġarḳ oldı tenüm niteki **māhī** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 228, Mısra 2). [māhī,]*

māh-ı ʿālī-tebār-ı mihr-āsār: *Yüksek soylu güneş gibi etkili ay.*

1. Māh-ı ʿālī-tebār-ı mihr-āsār
   Şāh-ı encüm-ḥaşem ü sitār-ġulām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 11). [māh-ı ʿālī-tebār-ı mihr-āsār,]*

māh-ı dü-hefte: *On dört günlük ay.*

1. Māh-ı dü-hefte gün yüzüñe beñzerem dimiş
   Varmaya göreyin o yüzi ḳara ayıne *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 190, Mısra 7). [māh-ı dü-hefte,]*

māh-ı enver: *Parlak ay.*

1. Levḥa-ı dīvān-ı ḥüsninüñ görüp taḥrīrini
   Māh-ı enver bildi gökde kendinüñ taḳṣīrini *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 6). [māh-ı enver,]*

māh-ı kenʿān: *Hz. Yusuf.*

1. ʿArż-ı ḥüsn itdi meger kim añа **māh-ı Kenʿān**
   Dil ü cāna didüm ey vāḳıf-ı esrār-ı felek *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 27). [māh-ı kenʿān,]*

māh-ı kenʿān'um: *Hz. Yusuf.*

1. Dil-i Yaʿḳūb’umuñ enīsi olan

   Mıṣr-ı ʿizzetde **māh-ı Kenʿān’um** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 18). [māh-ı kenʿān’um, -um]*

māh-ı melek-cemālümüz: *Melek yüzlü ay II Sevgili.*

1. Geldi güneş gibi seḥer **māh-ı melek-cemālümüz**
   Muṣḥaf-ı ḥüsnini görüp oldı ḫuceste fālümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 70, Mısra 1). [māh-ı melek-cemālümüz, -ümüz]*

māh-ı mesʿūdum: *Mutlu ay.*

1. Ḳurtulur baḫtum nüḫūsetden saʿādetler görem
   Gelse bir şeb ḫāneme ol **māh-ı mesʿūdum** benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 138, Mısra 8). [māh-ı mesʿūdum, -um]*

māh-ı münevveri: *Parlak ay.*

1. Almazsa ʿaynına n’ola **māh-ı münevveri**
   Ḥüsn iḳlīminüñ oldı şeh-i heft-kişveri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 17). [māh-ı münevveri, -i]*

māh-ı şeb-ārā: *Geceyi süsleyen ay.*

1. Bir şemʿe Hüdāyī yine pervāne geçer kim
   Ḳandilini andan uyarur **māh-ı şeb-ārā** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 2, Mısra 10). [māh-ı şeb-ārā,]*
2. Yā Rab ne ʿaceb nur olur ol mihr-i ruḫun kim
   Andan uyarur meşʿalesin **māh-ı şeb-ārā** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 6, Mısra 4). [māh-ı şeb-ārā,]*
3. Hüdāyī ʿāşıḳ u abdālı olmış ol yüzi mihrüñ
   Bürünse **māh-ı şeb-ārā** ʿaceb mi bir ḳara şāla *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 199, Mısra 10). [māh-ı şeb-ārā,]*

māh-ı seriʿü’s-seyr: *Hızlı dönen ay.*

1. Müşerref itmede her cāyı ol **māh-ı seriʿü’s-seyr**
   Meger ṣadr-ı maḥāfildür ya-ḫud bedr-i menāzildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 57, Mısra 5). [māh-ı seriʿü’s-seyr,]*

māh-ı ṣıyām: *Oruç ayı, Ramazan.*

1. Ey Hüdāyī çün-ki rıḥlet eyledi **māh-ı ṣıyām**
   Seng-i hecr-ile demidür şîşe-i ḳalbüm ṣıyām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 17). [māh-ı ṣıyām,]*

māh-ı tābānum: *Ay ışığı.*

1. Nā-geh ol şemʿ-i cemʿ-i ehl-i vefā
   Yüzi mihr alnı **māh-ı tābānum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 16). [māh-ı tābānum, -um]*

māh-ı tābānum: *Parlak ay II sevgili.*

1. Kevkeb-i bürc-i saʿādet **māh-ı tābānum** Ḫıżır
   Laʿl-i nābı cān u dil derdine dermānum Ḫıżır *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 1). [māh-ı tābānum, -um]*

māḥī-i ḍalālet ü menāhī: *Sapıklığı ve günahkarlığı yok eden.*

1. Māḥī-i ḍalālet ü menāhī
   Āyīne-i ṣūret-i İlāhī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 5). [māḥī-i ḍalālet ü menāhī,]*

māhiyyet-i ʿışḳın: *Aşkın hususiyetleri, özellikleri.*

1. Ol mehüñ **māhiyyet-i ʿışḳın** n'ola bildürse dil
   Ḳaʿrını baḥr-i ʿamīḳuñ āşināsı bildürür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 34, Mısra 3). [māhiyyet-i ʿışḳın, -ın]*

mahkeme-i ḥażretüñe: *Yüce mahkeme.*

1. Mest-i ʿışḳuñ varıcaḳ **maḥkeme-i ḥażretüñe**
   Defter-i ḫāṣuña nāmını anuñ eyle sicil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 107). [maḥkeme-i ḥażretüñe, -üñ, -e]*

mâh-likâ: *Ay yüzlü (sevgili).*

1. Ey Hüdāyīʿacaba ḳandadur ol **māh-liḳā**

   Çıḳdı gökler yüzine āh u fiġānum gelmez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 66, Mısra 9). [māh-liḳā,]*

maḥmil baġladuġı: *(Yola çıkmak için) mahfe (deve veya fil gibi hayvanların sırtına konan ve karşılıklı oturacak yerleri bulunan bir nevi kapalı sepet, mahmel, mahmil) bağlamak.*

1. Luṭfuñı eyle Hüdāyī ḳuluñuñ hem-rāhı

   Sefer-i āḫırete baġladuġı dem maḥmil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 100). [maḥmil baġladuġı, -duġı]*

maḥmūd: *1. Övülmüş. 2. Hz. Muhammed'in isimlerinden.*

1. Ey leṭāfet mülkinüñ sulṭānı **Maḥmūd'um** benüm
   Kaʿbe-i vaṣluñ-durur Aḳsā-ı maḳṣūdum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 138, Mısra 1). [maḥmūd'um, -um]*

maḥmūd-ı mülk-iʿizz ü nāz: *Hatır ve gönül ülkesinin övülmüşü.*

1. Bendeñüñ luṭf eyle ey **maḥmūd-ı mülk-iʿizz ü nāz**
   Defter-iʿuṣṣāḳda nāmını ḫayl-i ḫāṣa yaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 5). [maḥmūd-ı mülk-iʿizz ü nāz,]*

maḥmūr ġamzesidür: *Süzgün bakış.*

1. Mestāne çeşmidür cigerüm eyleyen kebāb
   Maḫmūr ġamzesidür iden eşkümi şarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 18). [maḫmūr ġamzesidür, -si, -dür]*

maḥrem eyledi: *Gizlemek.*

1. Her kim özini laʿlüñ ile hem-dem eyledi
   Esrār-ı ġayba niçe dili **maḫrem eyledi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 222, Mısra 2). [maḫrem eyledi, -di]*

maḥrem olmasa: *Nüfuz etmek.*

1. Dil olmasa n'ola ḥarem-i vaṣluña maḥrem
   Maḥrūm olur ol kim çoġ ola ḥırṣ-ıla āzı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 234, Mısra 5). [maḥrem olmasa, -ma, -sa]*

maḥrem-i rāz bulmayup: *Sırları açacak bir (sevgili) bulmak.*

1. Bulmayup bir maḥrem-i rāz itmege ḳābil refīḳ
   Ḫālvetinde söyleşür kendiyle mecnūnān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 101, Mısra 11). [maḥrem-i rāz bulmayup,]*

maḥrem-i rāz itmege: *Sırdaş etmek.*

1. Bulmayup bir **maḥrem-i rāz itmege** ḳābil refīḳ
   Ḫālvetinde söyleşür kendiyle mecnūnān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 101, Mısra 11). [maḥrem-i rāz itmege, -meg, -e]*

maḥrūm: *İyi ve güzel bir şeyden hissesi, payı olmayan, yoksun olan, istediğini elde edemeyen (kimse), nasipsiz.*

1. Seyl-i eşküm gibi yüz süriyü geldüm ṭapuña
   Ne revādur k'ola **maḥrūm** ḳapuñda sāyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 98). [maḥrūm,]*

maḥrūm olur: *Mahrum olmak, yoksun kalmak; dünyaya gelmemek.*

1. Dil olmasa n'ola ḥarem-i vaṣluña maḥrem
   Maḥrūm olur ol kim çoḡ ola ḥırṣ-ıla āzı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 234, Mısra 6). [maḥrūm olur, -ur]*

māh-rūy u zühre-cebīn: *Ay yüzlü ve Çolpan alınlı sevgili.*

1. Çıḳdılar seyre ṣanki bir ḳaṣra
   Bir niçe **māh-rūy u Zühre-cebīn** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 8). [māh-rūy u zühre-cebīn,]*

mahşer: *Kıyamet.*

1. Her kim ki geldi **mahşere** ser-mest-i cām-ı ʿışḳ
   Ḳurtuldı ḳīl ü ḳāl-i su'āl ü cevābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 178, Mısra 9). [mahşere, -e]*

mahşer güninde: *Kıyamet günü; öldükten sonra tekrar dirilenlerin toplanacaklarına inanılan gün.*

1. Mahşer güninde şanki dökilür yere nücūm
   Berg-i ḫazān ki nāzil olur şāḫsārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 7). [mahşer güninde, -n, -de]*

māh-ṭalʿat: *Ay yüzlü.*

1. Bīnī elif-miş̲āldür ebrūsı ʿayn-ı nūn
   Vardur o **māh-ṭalʿatümüñ** çihresinde ān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 156, Mısra 10). [māh-ṭalʿatümüñ, -üm, -üñ]*

maḫv ider: *Ortadan kaldırmak, yok etmek.*

1. Maḥv ider ġuṣṣa seḫābını sipihr-i dilden
   Dil-berüm ʿarż-ı cemāl eylese nev-rūz gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 226, Mısra 3). [maḫv ider, -er]*

maḫv ola: *Yol olmak.*

1. Güneşüñ nāmı batup **maḫv ola** ger ʿālemden
   Olmaya naḳş-ı ruḫuñ levḥa-ı dilden zāyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 131, Mısra 5). [maḫv ola, -a]*

maḫv oldı: *Yol olmak.*

1. Hüdāyī ʿışḳa düşelden vücūdı **maḫv oldı**
   Miş̲āl-i ḳaṭra k'olur baḥr-i bī-kenārede güm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 136, Mısra 9). [maḫv oldı, -dı]*

maḫzen-i genc-i ʿulūm-ı evvelīn ü āḫırīn: *Öncekilerin ve sonrakilerin bilgi hazinelerinin mahzeni.*

1. Maḫzen-i genc-i ʿulūm-ı evvelīn ü āḫırīn
   ʿĀlim-i ümmī-laḳab dānā-ı sırr-ı kün fe-kān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 35). [maḫzen-i genc-i ʿulūm-ı evvelīn ü āḫırīn,]*

maḥzūz: *Memnun, hoşnut, halinden memnun.*

1. Ḫaṭı altında ruḫ-ı mehveşi levḥ-i maḥfūz
   Çeşm-i pākān anı seyr itmege ġāyet **maḥẓūẓ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 83, Mısra 2). [maḥẓūẓ,]*

ma'ī: *Mavi.*

1. Ma'îler gey yaraşur egnüñe çün dürr-i yetīm
   Ābda ḫāṣıl olan gevher-i yektāsın sen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 160, Mısra 3). [ma'îler, -ler]*

māʾ-i maʿīn-i cennet: *Cennetteki saf akarsu II Kevser suyu.*

1. Tārīḫini felekde anuñ didi Selsebīl
   Māʾ-i maʿīn-i cennet u mā fī vü Selsebīl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 4, Mısra 4). [māʾ-i maʿīn-i cennet,]*

māʾ-i maʿīn-i cennet u mā: *Cennetteki saf akarsu II Kevser suyu.*

1. Tārīḫini felekde anuñ didi Selsebīl
   Māʾ-i maʿīn-i cennet u mā fī vü Selsebīl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 4, Mısra 4). [māʾ-i maʿīn-i cennet u mā,]*

ma'ī maʿīnüñ: *Saf, akar su demek olup Cennet'teki bir ilahi akar suyun da adıdır. Saffat suresinin 45; Vakıa suresinin 18; Mülk suresinin 30. ayetlerde geçmektedir.*

1. Dil çekerken cām-ı laʿʿl-i şekkerīnüñ minnetin
   Teşne olsam çekmeyem **ma'ī maʿīnüñ** minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 151, Mısra 2). [ma'ī maʿīnüñ, -nüñ]*

mā'ide: *Sofra.*

1. Gökden şanur Hüdāyī ḳuluñ indi **mā'ide**
   Kūyuñda yaġsa başına ṭaşlar Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 145, Mısra 9). [mā'ide,]*

ma’īl oldum: *Hevesli, istekli olmak.*

1. Ma’īl oldum vechi var dil-ber cefālar eylese
   N’eyledüm kim cevr ider bu ʿālem-i fānī daḫı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 231, Mısra 7). [ma’īl oldum, -du, -m]*

ma’īl olsa: *Hevesli, istekli olmak.*

1. Ma’īl olsa saña dil-teşne Hüdāyī ne ʿaceb
   Bir içim tāze vü ter āb-ı muṣaffāsın sen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 160, Mısra 9). [ma’īl olsa, -sa]*

ma’īl-i āb-ı revān olur: *1. akar suya meyletmek 2. kalpte ferahlık (oluşturacak şeye) meyletmek.*

1. Çeşm-i maḫmūruñ gözüm yaşından itse n’ola ẕevḳ
   Ma’īl-i āb-ı revān olur mı ʿatşān olmayan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 180, Mısra 8). [ma’īl-i āb-ı revān olur, -ur]*

makāl: *Söylenen söz, söyleyiş.*

1. Bir kez oḳursa luṭf-ıla yār Hüdāyī şiʿrümüz
   Ravżada rūḥ-ı ḳudsiyān vird idine **maḳālümüz** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 70, Mısra 10). [maḳālümüz, -ü, -müz]*
2. Ger ola ḳīl ü ḳalümüz vaṣf-ı miyān u laʿl-i yār
   Nāzük olur **makalümüz** ince düşer ḫayālümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 71, Mısra 4). [makalümüz, -ü, -müz]*

maḳām: *Durulacak yer, durak, mekan, mahal.*

1. Güneş gibi olasın dehre fāyiżu’l-envār
   Bülend ola **maḳāmuñ** sipihr-i aʿlādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 56). [maḳāmuñ, -uñ]*

maḳām eylemezdi: *Makam sahibi olmak, yerleşmek.*

1. Bu bezm-i devre şāh-ı perī-ḫaṣlet olmasa
   Ṣırça sarāy içinde **maḳām eylemezdi** mey *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 229, Mısra 4). [maḳām eylemezdi, -mez, -di]*

maḳām idüp: *Mekân edinmek, yurt edinmek.*

1. Maḳām idüp ser-i servi çimende muḳrī-i ḳumrī
   Elif-ḳadüñ añup eyler maḳām-ı rāstda nāle *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 199, Mısra 3). [maḳām idüp, -üp]*

maḳām ola: *Mekân olmak; mertebe olmak.*

1. Umaram ḳapuñ Hüdāyī bendeñe ola maḳām
   Kim seg-i aṣḥāb-ı kehfe cennet olmışdur mekān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 95). [maḳām ola, -a]*

maḳām oldı: *Mekân olmak; mertebe olmak.*

1. Menzil-i māhdur nişīmen-i şāh
   Yā cismdür ki oldı rūḥa maḳām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 56). [maḳām oldı, -dı]*

maḳām-ı ḫıżr nebī: *Hızır peygamberin makamı.*

1. Ḥaremidür **maḳām-ı Ḫıżr Nebī**
   ʿAlem-i sebzi serv-i Sidre-ḫırām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 57). [maḳām-ı ḫıżr nebī,]*

maḳām-ı ḫıżr'dur: *Hızır makamı.*

1. Dilde yandı mihr-i rūyuñ şevḳına bir niçe dāġ
   Ṣan **maḳām-ı Ḫıżr'dur** yer yer uyarmışlar çirāġ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 10). [maḳām-ı ḫıżr'dur, -dur]*

maḳām-ı ʿışḳda: *Aşk makamı.*

1. Dem urduḳca dem-ā-dem ney **maḳām-ı ʿışḳda** çenge
   ʿAceb mi ser-fero itse o da bu ḳavle ḳāyildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 53, Mısra 5). [maḳām-ı ʿışḳda, -da]*

maḳām-ı rāstda: *Rast makamı.*

1. Maḳām idüp ser-i servi çimende muḳrī-i ḳumrī
   Elif-ḳadüñ añup eyler **maḳām-ı rāstda** nāle *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 199, Mısra 4). [maḳām-ı rāstda, -da]*

maḳām-ı tecerrüdi: *Dünyadan el çekmek.*

1. Kim iḫtiyār iderse **maḳām-ı tecerrüdi**
   ʿİsā-ı zinde gibi refīʿü'l-mekān olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 9). [maḳām-ı tecerrüdi, -i]*

maḳar olmışdur: *Karar kılınan yer, uğrak yeri.*

1. Ey Hüdāyī sīne kim ol derde olmışdur maḳar
   Niçe yıldur yatur ol vīrānda çün genc-i güher *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 17). [maḳar olmışdur, -mış, -dur]*

makarr itme: *Oturulan, ikamet edilen yer yapmak.*

1. Bu güẕergāhı **maḳarr itme** ki mānend-i ḥabāb
   Soñı berbād olur āb üzre mekān eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 104, Mısra 3). [maḳarr itme, -me]*

maḳbere: *Mezar.*

1. Ger sāye ṣala küşterüñ ḫākine çün serv
   Ḥaşr oldı ṣanup **maḳbereden** ḳalduralar baş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 78, Mısra 6). [maḳbereden, -den]*

makbūl eylesüñ: *Bir şeyin hoşa gidilmesini sağlamak, beğendirmek, kabul ettirmek.*

1. Dilerüz anı eylesüñ maḳbūl
   Ḥażret-i ẕī'l-celāli ve'l-ikrām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 71). [maḳbūl eylesüñ, -süñ]*

maḳbūl ide: *Kabul etmek.*

1. Cümle ḫayrātuñı **maḳbūl ide** Ḥaḳ celle celāl
   Vire maḳṣūduñı ol Rabb-i Rahīm ü Raḥmān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 51). [maḳbūl ide, -e]*
2. Luṭf idüp tuḥfemi ḳabūl it kim
   Seni **maḳbūl ide** o Sübḥān'um *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 82). [maḳbūl ide, -e]*
3. Ḥaḳḳ içün bu çeşmeyi itdi sebīl
   Dilerüz **maḳbūl ide** ol Ẕu'l-celāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 9, Mısra 4). [maḳbūl ide, -e]*

maḳbūl idüp: *Kabul etmek.*

1. Dilerüz **maḳbūl idüp** yevm-i cezā
   Ḥaḳ ide aña ṣırāṭı şāh-rāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 8, Mısra 3). [maḳbūl idüp, -üp]*

maḳbūl olur: *Kabul edilmek; beğenilmek, hoşa gitmek.*

1. Maḳbūl olur ol dilde kiʿışḳ-ıla ola āb
   Merġūb olur ol ḫāne şehā olsa havādār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 45, Mısra 5). [maḳbūl olur, -ur]*

maḳbūl olur: *Kabul görmek.*

1. Maḳbūl olur ṣalāt u selām taẕarruʿuñ
   İḫlāṣ ile olursa duʿā vü tahiyyetüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 109, Mısra 11). [maḳbūl olur, -ur]*

maḳbūle geçmeye: *Kabul edilmek.*

1. Ḳıldum ṭapuña secdeler olmadı ḳabūlüñ
   Döndüm aña kim geçmeye maḳbūle namāzı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 234, Mısra 4). [maḳbūle geçmeye, -me, -y, -e]*

maḳdem: *Gelme, ayak basma.*

1. İtdi ürd-i bihişt ü ferverdīn
   Maḳdemüñden müşerref oldı cehān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 58). [maḳdemüñden, -üñ, -den]*
2. Ey meh-i ṣavm eylemişdük **maḳdemüñden** intifāʿ
   Ceẕbe-i mihrüñle bulmışduḳ çü şeb-nem irtifāʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 1). [maḳdemüñden, -üñ, -den]*

maḳṣūd: *Amaç, niyet, gaye.*

1. Nay-veş ʿışḳında **maḳṣūduñ** fiġān u vay idi
   Ḥamdü li-llāh kim dilā el virdi bu vāyeñ saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 4, Mısra 7). [maḳṣūduñ, -uñ]*
2. Gelmeden kūyuña **maḳṣūd** yüzüñ görmekdür
   Girmeden cennete dīdārdur ey meh melḥūẓ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 83, Mısra 3). [maḳṣūd,]*
3. İki ʿālemde **maḳṣūdum** senüñ bir şeb viṣālüñdür
   Piyālem gözlerüm nūrı cemāli şems-i raḫşānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 11). [maḳṣūdum, -um]*
4. İki ʿālemde **maḳṣūdum** senüñ bir şeb viṣālüñdür
   Benüm Muṣlīcuġum şūh-ı cehānum şīve-kārum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 19, Mısra 7). [maḳṣūdum, -um]*

maḳṣūd-ı emr-i kün fe-kān: *"kün fekân" emrinin maksadı: "Bir şey yaratmak istediği zaman Onun yaptığı «Ol» demekten ibarettir. Hemen oluverir." (Yasin 36/82) ayetine ve benzeri ayetlere işarettir.*

1. Ey seyyidü'l-kevneyn ü ey ḫaṭm-i cemīʿü'l-mürselīn
   Maḳṣūd-ı emr-i kün fe-kān maṭlūb-ı Rabbü'l-ʿālemīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 149, Mısra 2). [maḳṣūd-ı emr-i kün fe-kān,]*
2. Ālüñe evlāduña yüz biñ ṣalāt ile selām
   Ḥażret-i Ḥaḳdan eyā **maḳṣūd-ı emr-i kün fe-kān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 80). [maḳṣūd-ı emr-i kün fe-kān,]*

maḳṣūduñı vire: *Dileğini yerine getirmek.*

1. Cümle ḫayrātuñı maḳbūl ide Ḥaḳ celle celāl
   Vire maḳṣūduñı ol Rabb-i Rahīm ü Raḥmān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 52). [maḳṣūduñı vire, -e]*

maḳsūm olan: *Bölünmek, taksim edilmek.*

1. Ser-menzil-i belāda gelür cāna tīr-i yār
   Maḳsūm olan sihām-ı ḳażā vü ḳader gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 232, Mısra 8). [maḳsūm olan, -an]*

maʿkūl itdi: *Yerinde, kararında olma.*

1. Hüdāyī pāy-ı ʿaḳlına ʿıḳal-ı ʿışḳı bend itdi

   Aña dīvāne dimeñ ḳatı **maʿḳūl itdi** ʿāḳıldür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 57, Mısra 10). [maʿḳūl itdi, -di]*

māl: *Bir kimsenin sâhip olduğu her şey, mal mülk, servet.*

1. Ḫ∨āceye **mālı** faḳīre leb-i cānānı leẕīẕ

   Bu meseldür ki olur her kişiye cānı leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 30, Mısra 1). [mālı, -ı]*
2. N'ola yoġ-ısa elde **mālumuz** ey ḫ∨āce-i dünyā

   Maḥabbet gencine mesken dil-i vīrānumuz vardur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 35, Mısra 7). [mālumuz, -umuz]*
3. Çeşmüm izi ṭozıyla bulur nūr u cilāyı

   Māl-ile ider kesb-i ṣafā merdüm-i zer-dār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 46, Mısra 6). [māl-ile, --ile]*
4. Naḳd-i cān virsem eyā ḫ∨āce ne ġam vuṣlat içün

   Māl kim yirine ṣarf olına isrāf mıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 54, Mısra 8). [māl,]*

māl u cāhına: *Mal ve makam.*

1. Māl u cāhına heves ḳılma bu dehr-i dūnuñ

   Bir nefes ṣıḥḥati biñ mertebe-i ʿizzet bil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 25). [māl u cāhına, -ın, -a]*

mālı dökerler: *Elde bulunan malı harcama.*

1. Dirhem-i eşki döküp vaṣluñı ister ʿuṣṣāḳ

   Ḫ∨āceler Yūsuf içün ṣanki dökerler mālı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 223, Mısra 4). [mālı dökerler, -er, -ler]*

mālik: *Sahip.*

1. Çeşmümüñ her perdesinde cilvegerdür ʿaḳs-i dost

   Beñzer ol şeh **mālikidür** bu yidi deryālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 115, Mısra 10). [mālikidür, -i, -dür]*

mālik olmasa: *Sahip olmamak.*

1. Baş çekmez idi böyle eger **mālik olmasa**

   Pervāne gibi bir niçe çāpük-levende şemʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 84, Mısra 7). [mālik olmasa, -ma, -sa]*

mālik ü vāris itdi: *Mal sahibi ve mirasçısı olmak.*

1. Gitdi Yūsuf serīr-i ḥüsne seni
   Ol ʿAzīz itdi mālik ü vāriş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 21, Mısra 6). [mālik ü vāriş itdi, -di]*

mālik-i deryālaruñ: *Deniz sahibi.*

1. Yüzde zülfüñ mīr-i baḥr-i ḥüsn olup diller alur
   Ḫūyıdur merdüm-rübālıḳ **mālik-i deryālaruñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 117, Mısra 4). [mālik-i deryālaruñ, -lar, -uñ]*

mālik-i mülk-i ḳıdem: *Kıdem mülkünün sahibi.*

1. Ey **mālik-i mülk-i ḳıdem** cürm olsavuz ser-tā-ḳadem
   Nār-ı cehennemden ne ġam sensin şefīʿü'l-müẕnibīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 149, Mısra 7). [mālik-i mülk-i ḳıdem,]*

mālik-i mülk-i süleymān: *Süleyman'ın ülkesinin sahibi.*

1. Kimdür ol sulṭān-ı gerdūn-menzilet şāh-ı kerīm
   Mālik-i mülk-i Süleymān ḥażret-i Sulṭān Selīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 23, Mısra 4). [mālik-i mülk-i süleymān,]*
2. Ḥaşra dek sürsün murādum bu merām-ı ṣalṭanat
   Mālik-i mülk-i Süleymān ḥażret-i Sulṭān Selīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 23, Mısra 8). [mālik-i mülk-i süleymān,]*
3. Gün gibi bürc-i saʿādet üzre olsun ber-kemāl
   Mālik-i mülk-i Süleymān ḥażret-i Sulṭān Selīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 23, Mısra 12). [mālik-i mülk-i süleymān,]*
4. Müstedām olsun ki cism-i kāyinātuñ cānıdur
   Mālik-i mülk-i Süleymān ḥażret-i Sulṭān Selīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 23, Mısra 16). [mālik-i mülk-i süleymān,]*
5. Nūş idüp olsun ṣafā bezminde dāyim pāydār
   Mālik-i mülk-i Süleymān ḥażret-i Sulṭān Selīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 23, Mısra 20). [mālik-i mülk-i süleymān,]*

maʿlūm: *Belli, bilinen.*

1. Maʿlūmdur murādum ol ṭabʿ-ı pür-ṣafāya
   Zīrā begüm ne maḫfī cām-ı cehān-nümāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 186, Mısra 1). [maʿlūmdur, -dur]*

<u>maʿmūr ola:</u> *İmar edilmek, yapılmak.*

1. Maʿmūr ola ḫāneḳāh-ı dīnüñ
   Ḥaḳ Ḥāfiẓ u Nāṣır u Muʿīnüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 45). [maʿmūr ola, -a]*

<u>maʿmūr oldı:</u> *İmar edilmek, yapılmak.*

1. Ṭoldı gencīne-i meserret ile
   Oldı maʿmūr künc-i vīrānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 24). [maʿmūr oldı, -dı]*

<u>maʿmūr olsun:</u> *İmar edilmek, yapılmak.*

1. Livā-ı devletüñ manṣūr olsun
   Sarāy-ı ʿişretüñ **maʿmūr olsun** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 40). [maʿmūr olsun, -sun]*

<u>maʿmūre-i çarḫ-ı berīn:</u> *Yüksek göğün yapısı.*

1. Pervāne şemʿ-i şevḳuña Pervīn ü māh u āfitāb
   Vīrāne genc-i ʿışḳuña **maʿmūre-i çarḫ-ı berīn** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 149, Mısra 6). [maʿmūre-i çarḫ-ı berīn,]*

<u>mānend:</u> *Benzer, eş.*

1. Görmedi ruyuñ güli **mānendi** bir rengīn varaḳ
   Gülsitān-ı ʿAdn'i ey ḥūrī görenler bāb bāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 16, Mısra 5). [mānendi, -i]*
2. Ey kerīmü'ş-şān u ey ʿālī-neseb
   Bir gühersin dünyede **mānendi** yoḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kıt'a 1, Mısra 2). [mānendi, -i]*

<u>mānend-i ceres:</u> *Çan gibi.*

1. Gice gündüz iñlerem yollarda **mānend-i ceres**
   Kimse bilmez dilde bir derd-i nihānum var benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 7). [mānend-i ceres,]*

mānend-i ebr: *Bulut gibi.*

1. Ey dil ü çeşm-i Hüdāyī çün-ki mihr itmez o māh
   Niçe bir **mānend-i ebr** āh itmeler aġlamalar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 48, Mısra 10). [mānend-i ebr,]*

mānend-i ḥabāb: *Hava kabarcıkları gibi.*

1. Bu güẕergāhı maḳarr itme ki **mānend-i ḥabāb**
   Soñı berbād olur āb üzre mekān eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 104, Mısra 3). [mānend-i ḥabāb,]*

mānend-i neheng: *Timsah gibi.*

1. Çoḳ ṭarāḳa ḳoparur başlarına top u tüfeng
   Her gimi aġzın açar baḥrde **mānend-i neheng** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 18). [mānend-i neheng,]*

mānend-i seḥāb: *Bulut gibi.*

1. Acıtdı beni ayırup ol kān-ı nemekden
   Mānend-i seḥāb aġlar-ısam n'ola felekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 159, Mısra 2). [mānend-i seḥāb,]*

mānend-i şemʿ: *Muma benzer.*

1. Mānend-i şemʿ mūnis-i aṣḥāb-ı şevḳ olup
   Ḫumḫānelerde hem-dem-i ehl-i nişest ola *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 206, Mısra 7). [mānend-i şemʿ,]*

mānend-i şemʿ: *Muma benzeyen, mum gibi.*

1. Bir gice var mı ḫālümi yanmaġa tīr-i āh
   Mānend-i şemʿ varup öñine dikilmedi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 238, Mısra 8). [mānend-i şemʿ,]*

mānend-i serv: *Servi gibi.*

1. Çıḳ seyre ṭarf-ı bāġ u leb-i cūybāra gel
   Mānend-i serv ey gül-i sūrī kenāra gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 132, Mısra 2). [mānend-i serv,]*

mānī: *Çinli bir nakkaş ve ressamdır. Aynı zamanda Mani dininin kurucusudur.*

1. Olmaz ḫaṭ-ı Yāḳūt lebüñ gibi ṣafā-baḫş
   Taṣvīr yazarsa n'ola cān virmez e **Mānī** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 214, Mısra 4). [mānī,]*
2. Bir vech-ile itdüm ki ruḫuñ levḥ-i dile naḳş
   Taḥrīrimi seyr eylese ḫayrān ḳala **Mānī** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 215, Mısra 6). [mānī,]*

maʿnī: *Anlam II Öz.*

1. Leylā elinde kāse-i Mecnūn-ı ʿĀmirī
   Ṣūretde ṣındı **maʿnīde** yapıldı ḫāṭırı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 230, Mısra 2). [maʿnīde, -de]*
2. Ṣavm idüñ ṣūretde **maʿnīde** ġadā-ı cān idüñ
   El-vedāʿ ey şehr-i feyż-i lā-yezālī el-vedāʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 11). [maʿnīde, -de]*

mānī-i āhum: *Ah ressamı.*

1. Zülfüñ ġamıyla **Mānī-i āhum** seḫāb-veş
   Naḳş itdi levḥ-i çarḫa çıḳup şekl-i ejderi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 210, Mısra 3). [mānī-i āhum, -um]*

mānī-i çarhuñ: *Feleğin Manisi.*

1. Naḳşına olmış-ıdum **Mānī-i çarḫuñ** ḫayrān
   Geldi şeh-bāz-ı sepīd-i seḥer açup şeh-bāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 19). [mānī-i çarḫuñ, -uñ]*

maʿnī-i hāṣ: *Öz mana.*

1. Güher-i gūşvār-ı ḥūru'l-ʿīn

   Beyt-i eşʿārı içre **maʿnī-i ḫāş** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 48). [maʿnī-i ḫāş,]*

maʿnī-i hāşdur: *Seçkin,özel mana.*

1. Oldı dīvāne Hüdāyī ṣadef-i baḥr-i naẓm

   Maʿnī-i ḫāṣdur anuñ güher-i mümtāzı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 219, Mısra 10). [maʿnī-i ḫāṣdur, -dur]*

mānī-i ḳudret: *Kudrer ressamı.*

1. Yüzi fetḥ āyetidür ḳāmetidür āyet-i nuṣret

   Perī şeklinde taṣvīr itmiş anı **Mānī-i ḳudret** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 14). [mānī-i ḳudret,]*

maʿnī-i ḳur'ān-ı ʿışḳ oldı: *Sevgi Kur'an'ının manası olmak.*

1. Cāna fetḥ oldı rumūz-ı genc-i bī-pāyān-ı ʿışḳ

   Oldı bi'l-fiʿlüm ser-ā-ser maʿnī-i Ḳur'ān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 102, Mısra 2). [maʿnī-i ḳur'ān-ı ʿışḳ oldı, -dı]*

mānīʿ-i zevk-ı ācil olur: *Çabuk alınan tada engel olmak.*

1. Mey-i telḫ içene cennetde ṣunulmaz kevs̲er

   Lez̲z̲et-i ʿācil olur mānīʿ-i z̲evḳ-ı ācil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 38). [mānīʿ-i z̲evḳ-ı ācil olur, -ur]*

mansıb: *(Ar.) Makam,rütbe, derece.*

1. Bāreka'llāh Kemālüñe taḥsīn

   Ṣāḥibā **manṣıbuñ** mübārek ola *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 54). [manṣıbuñ, -un]*

manṣıb u pāyeñ: *Makam ve mevki.*

1. Ser-keş olma sanma bāḳī **manṣıb u pāyeñ** saña
   Ḫāksin gör dir zebān-ı ḥāl-ile sāyeñ saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 4, Mısra 1). [manṣıb u pāyeñ, -ñ]*

manṣūr: *Hallac-ı Mansur II Allah'ta eriyip yok olmak anlamında söylediği "Ene'l-Hak", yani "Ben Hakkım" sözü sebebiyle 922 yılında asılarak öldürülen mutasavvıftır. Klasik edebiyatta aşığa yapılan benzetme ve nitelendirmelerde kullanılmıştır.*

1. Ceẕbe-i ʿışḳ idi **Manṣūr'ı** çeken ey zāhid
   Yoḳsa ḥaḳ söyleyicek bir kişi ber-dār olmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 60, Mısra 5). [manṣūr'ı, -ı]*
2. Çekdi **Manṣūr'ı** bu dār-ı pür-ḫaṭardan kendüye
   Gün gibi zāhir degül midür ʿulüvv-i şān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 101, Mısra 9). [manṣūr'ı, -ı]*
3. Hemçü **Manṣūr** anda her ḳındīl
   Oldı Mevlāya boynı baġlu ġulām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 39). [manṣūr,]*

manṣūr olsun: *Zafere ulaşmak.*

1. Livā-ı devletüñ **manṣūr olsun**
   Sarāy-ı ʿişretüñ maʿmūr olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 39). [manṣūr olsun, -sun]*

manṣūr-ı cāna: *Canın Mansur'u II canı Mansur'a benzetmiş.*

1. Dār-ı cehānda zülfüñe ber-dār olması
   Manṣūr-ı cāna oldı nişān-ı ʿulvī-şān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 156, Mısra 8). [manṣūr-ı cāna, -a]*

manṣūr-ı dili: *Gönül Mansur'u.*

1. Manṣūr-ı dili ḳıldı ṣaçı dārına ber-dār
   El-minnetü li-llāh ki hele ḳomadı yirde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 194, Mısra 3). [manṣūr-ı dili, -i]*

manṣūr-ı dilin: *Gönül Mansur'u.*

1. Manṣūr-ı dilin her ki ide zülfüñe ber-dār
   ʿIşḳ ehline bu dār-ı fenāda ola ser-dār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 46, Mısra 1). [manṣūr-ı dilin, -in]*

manşūr-ı ser-efrāz: *Baş veren Mansur.*

1. Dāra çekilürken didi **Manşūr-ı ser-efrāz**
   Bu rifʿat ü ḫayl ü ḥaşemi görmedi Dārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 6, Mısra 7). [manşūr-ı ser-efrāz,]*

manşūr-veş: *"Ene'l-Hak" sözü sebebiyle idam edilen Hallac-ı Mansur gibi.*

1. Ser-ferāz olsun Hüdāyī ḳo begüm **Manşūr-veş**
   Dār-ı dünyāda şalınsun boynuña mūyuñ gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 211, Mısra 13). [manşūr-veş,]*
2. Ḳorḳaram rāz açmaġa **Manşūr-veş** başum gider
   Kimse bilmez dilde bir derd-i nihānum var benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 19). [manşūr-veş,]*

mantıḳ: *Söz, kelam.*

1. Manṭıḳı n'ola bedīʿ olsa kelāmı muʿciz
   Deheni kān-ı maʿānī vü dili baḥr-i beyān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 27). [manṭıḳı, --ı]*

mantıḳ-ı pāküñ: *Temiz söz.*

1. Manṭıḳ-ı pāküñ ḥadīṯ-i men raʾānīdür senüñ
   Olıcaḳ baḥr-i maʿānīden dilüñ gevher-fişān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 55). [manṭıḳ-ı pāküñ, -üñ]*

manzarı: *1. Nazar edilen, bakılan, görünen yer. 2. Görünüş. 3. Çehre yüz.*

1. Her kimüñ **manzarı** bir çihre-i gülnar olmaz
   Ravża-ı çeşmi anuñ maẓhar -ı envār olmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 60, Mısra 1). [manzarı,]*

mār: *Yılan.*

1. Meyl itme ey dil ol güle kim niçe ḫārı var
   Şol gence ṭālib olma ki yanınca **mārı** var *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 44, Mısra 2). [mārı, -ı]*

2. Dirlerse ḫaṭṭ u zülfine ey dil müşābihüz
   Müruñ yüzini bas yere **māruñ** başını ez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 63, Mısra 8). [māruñ, -uñ]*
3. Sīnede ṣanmañ elifler genc-i ʿışḳı ḥıfẓ içün
   Mārlardur kim tılısm itmiş-durur üstād-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 94, Mısra 4). [mārlardur, -lar, -dur]*
4. İki dillü olanı yoluñda şāhum iki dil
   Eyledi bir **mārı** yırtup Ḥayder-i Kerrār iki *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 233, Mısra 6). [mārı, -ı]*

maʿrifetu'llāh-ıla: *Allah'ı bilme, tanıma.*

1. Dili ki **maʿrifetu'llāh-ıla** leb-ā-lebdür
   Piyāledür ki ṭolu bāde-i muṣaffādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 19). [maʿrifetu'llāh-ıla, -ıla]*

mār-veş: *Yılan gibi.*

1. Mār-veş ṭaş başına müddeʿī-i dil-şikenüñ
   Vācibü'l-ḳatl ü dü-rūy u dü-zebān olduġı'çün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 165, Mısra 9). [mār-veş,]*

māsivā: *Allah dışındaki her şey.*

1. Māsivādan dili yu yār-ıla vuṣlat meyin iç
   ʿĀrif olan içicek hücreyi tenhālar içer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 43, Mısra 7). [māsivādan, -dan]*

maʿṣıyet jengini: *Günah pası.*

1. Yā İlāhī dilerin ṣayḳal-ı ʿafvuñla benüm
   Maʿṣıyet jengini āyīne-i ḳalbümden sil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 92). [maʿṣıyet jengini, -in, -i]*

maşrıḳ-ı dilden: *Gönül ufku.*

1. Maşrıḳ-ı dilden ṭoġup ḫūrşīd-i nūr-efşān-ı ʿışḳ
   Oldı her ẕerrāt-ı ḫāküm zār u ser-gerdān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 101, Mısra 1). [maşrıḳ-ı dilden, -den]*

maʿşūḳ: *Ar. Sevilmiş, sevgili, dildâr.*

1. Maʿşūḳ odur ki şūh ola ʿāşıḳ-perest ola
   Bir ḫūba dil vire mey-i ʿışḳ ile mest ola *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 206, Mısra 1). [maʿşūḳ,]*

māt itmege: *Yenmek.*

1. Ḳaṣd eyledi **māt itmege** ol rūḥ-ı revānum
   Ṣad renc-i melāmetde sen açmaza mı düşdün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 240, Mısra 3). [māt itmege, -meg, -e]*

mātem: *Derin üzüntü, keder ve ümitsizlik.*

1. Ṣanma yirde lāle vü gökde şafaḳ ol **mātemi**
   Yād idüp ḳanlar döker çeşm-i zemīn ü āsumān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 87). [mātemi, -i]*
2. Mātem içün n'ola giysem ḳaralar āh gibi
   Ḳanı ol gözlerimüñ nūrı Muḥammed Şāhum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 11). [mātem,]*

mātem eyledi: *Üzülmek.*

1. Āhum ḫaṭuñ gelince boyandı ḳaralara
   Miskīn Hüdāyī öldi diyü **mātem eyledi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 222, Mısra 10). [mātem eyledi, -di]*

mātem-serā: *Hüzün sarayı.*

1. Ey gül-i sūrī cemālüñ görmek olmazsa naṣīb
   Ḳaṣr-ı gülzār-ı İrem **mātem-serādur** dīdeye *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 202, Mısra 8). [mātem-serādur, -dur]*

mātem-zede-i ḫaṭṭ-ı ruḫı oldı: *Ayva tüylerinin yasını tutmak.*

1. Mātem-zede-i ḫaṭṭ-ı ruḫı oldı Hüdāyī
   ʿIşḳına n'ola giyse siyeh şālı Ḥüseyn'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 116, Mısra 13). [mātem-zede-i ḫaṭṭ-ı ruḫı oldı, -dı]*

maṭlaʿ: *Doğuş yeri, doğuş zamanı.*

1. Melāḥat **maṭlaʿından** gün gibi ʿarż eylese dīdār
   Ḳılur āfāḳı ʿaḳs-i vech-i ẕī'n-nūreyn pür-envār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 5). [maṭlaʿından, -ı, -n, -dan]*
2. Ṭulūʿ itdi melāḥat **maṭlaʿından** gün gibi ol māh
   ʿAla ʿayneyke ʿaynu'llāh didi her ʿāşıḳ-ı āgāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 1). [maṭlaʿından, -ın, -dan]*

maṭlaʿ-ı nūr-ı āsumānī: *Gök nurunun doğma yeri.*

1. Dil menbaʿ-ı āb-ı zindegānī
   Cān **maṭlaʿ-ı nūr-ı āsumānī** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 28). [maṭlaʿ-ı nūr-ı āsumānī,]*

maṭlūb-ı rabbü'l-ʿālemīn: *Alemlerin rabbinin dileği.*

1. Ey seyyidü'l-kevneyn ü ey ḫaṭm-i cemīʿü'l-mürselīn
   Maḳṣūd-ı emr-i kün fe-kān **maṭlūb-ı Rabbü'l-ʿālemīn** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 149, Mısra 2). [maṭlūb-ı rabbü'l-ʿālemīn,]*

maṭmaḫ-ı naẓarum: *Bakış atmak, göz koymak.*

1. İrişmez ol mehe feryād u nāle-i seḥerüm
   Bülend mertebedür ḫaylī **maṭmaḫ-ı naẓarum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 147, Mısra 2). [maṭmaḫ-ı naẓarum, -um]*

mā'ü'l-ḥayāt-ı laʿlüñ: *Hayat veren lal dudak.*

1. Özlerse n'ola cānum **mā'ü'l-ḥayāt-ı laʿlüñ**
   Dil-teşnedür be-ġāyet āb-ı revāna muḥtāc *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 22, Mısra 7). [mā'ü'l-ḥayāt-ı laʿlüñ, -üñ]*

mayil: *Bir şeye yatkınlığı, yeteneği olan, istekli, hevesli, arzulu.*

1. Hilāle dönmiş eyā meh ḳaşuñ naḥāfet-ile
   Benüm gibi meger ol çeşm-i meste **māyildür** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 39, Mısra 4). [māyildür, -dür]*
2. Selāmın kesmeyen herkesden ol sulṭān-ı ʿādildür
   Nihāl-i mīvedārı cennetüñ her yaña **māyildür** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 53, Mısra 2). [māyildür, -dür]*
3. Cemālüñ Kaʿbe-i cān ḥācibeynüñ ḳıble-i dildür
   Ṣaf-ı ehl-i ṣafā cāna anuñ'çün saña **māyildür (***Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 57, Mısra 2). [māyildür, -dür]*
4. Māyil şikenc-i zülfüñe ḫūbān-ı Hind ü Çīn
   Ḳayil ḥadīṯ-i ḥüsnüñe Türkān-ı Rūm u Rey *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 229, Mısra 7). [māyil,]*
5. Baḳma pīrāyesine pīre-zen-i dünyānuñ
   Er midür ol k'ola bir ʿavrata varup **māyil** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 4). [māyil,]*
6. Ḳand-ı laʿlüñle Hüdāyī derdmendüñ cānısın
   Mü'min olan saña **māyildür** ḥalāvet kānısın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 18). [māyildür, -dür]*

māyil eyler: *İstekli, hevesli hale getirmek.*

1. Bend idüp dāyim çeker ol iki gīsūlar beni
   Māyil eyler kendüye ol tāḳ-ı ebrūlar beni *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 10). [māyil eyler, -r]*

māyil itdi: *Aşık etmek.*

1. Olsa ʿaceb mi āhumuñ ey dil yeli yigin
   Kendüye **māyil itdi** o serv-i semen-beri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 221, Mısra 10). [māyil itdi, -di]*

māyil olmaġıl: *Meyletmek.*

1. Çıḳma başdan şu gibi illere olma pā-māl
   Olmaġıl yolına her serv-i revānuñ māyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 56). [māyil olmaġıl, -ma, -ġıl]*

māyil olur: *Meyletmek.*

1. Kebkeb-i mūzeñe meyl itse yaşum seyli n'ola
   Sā'ilüñ ḳalbi olur dirheme ġāyet māyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 130, Mısra 4). [māyil olur, -ur]*

māyil olur: *İstekli, hevesli, arzulu olmak.*

1. Leb-i şīrīnüñe meyl itse n'ola cān-ıla dil
   Mü'minüñ ḳalbi olur ṭatluya ġāyet māyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 131, Mısra 2). [māyil olur, -ur]*

māyil-i āb-ı revāndur: *Akan suya meyletmek.*

1. Nergis-i mestüñ gözüm yaşın aḳıtsam ẕevk ider
   Māyil-i āb-ı revāndur merdüm-i maḫmūr-veş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 77, Mısra 10). [māyil-i āb-ı revāndur, -dur]*

māyil-i ḳand-ı lebüñüz: *Şeker dudağının etkisinde olan.*

1. Telḫ-kām-ı ġamuñuz **māyil-i ḳand-ı lebüñüz**
   Severüz mü'minüz ey luṭf u kerem-kānı leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 30, Mısra 7). [māyil-i ḳand-ı lebüñüz, -üñüz]*

maẓhar -ı dīde-i sulṭān-ı cehān-dār olsun: *Cihan sultanının gözüne girmek.*

1. Ey Hüdāyī dilerüz devlet-ile yār olsun
   Maẓhar -ı dīde-i sulṭān-ı cehān-dār olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 32). [maẓhar -ı dīde-i sulṭān-ı cehān-dār olsun, -sun]*

maẓhar -ı envār: *Nurlara nail olan, erişen.*

1. Her kimüñ manzarı bir çihre-i gülnar olmaz
   Ravża-ı çeşmi anuñ **maẓhar -ı envār** olmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 60, Mısra 2). [maẓhar -ı envār,]*

maẓhar -ı envār-ı cemālem: *Güzellik nurunun ortaya çıktığı yer,zaman.*

1. Āyīne-ṣıfat **maẓhar -ı envār-ı cemālem**

   Ṣofī ne ʿaceb ḫalḳa görinsem kepenekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 159, Mısra 11). [maẓhar -ı envār-ı cemālem, -em]*

maẓhar -ı nūr-ı hudā: *Allah'ın nûruna erişme.*

1. Mihr-i ruḫuñ ki **maẓhar -ı nūr-ı Ḫudā** budur
   Ṣalsun cehānda pertev-i luṭfı revā budur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 58, Mısra 1). [maẓhar -ı nūr-ı ḫudā,]*

maẓhar -ı nūr-ı tecellī olasın: *Tecelli nurunun mazharı olmak.*

1. Ey Hüdāyī yana başuñda eger ātiş-i ʿışḳ
   Maẓhar -ı nūr-ı tecellī olasın Ṭūr gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 236, Mısra 10). [maẓhar -ı nūr-ı tecellīolasın, -ası, -n]*

maẓhar ola: *Erişmek, ulaşmak.*

1. Ḫulkı olmışdı Ḥasen nāmı Ḥüseyn
   Maẓhar ola Ḫāliḳ'uñ iḥsānına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 5, Mısra 4). [maẓhar ola, -a]*

maẓhar-ı envārdur: *Nurlara nail olan, erişen.*

1. ʿAḳs-i ḥüsnüñle şikūfe derc olınmış şişe-veş
   Maẓhar-ı envārdur mirʿāt-ı çeşm-i pākümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 67, Mısra 4). [maẓhar-ı envārdur, -dur]*

mebẕūl: *Esirgemeden harcanmış, saçılmış, bol, çok.*

1. Ḫ ān-ı keremüñ cehāna **mebẕūl**

   Ġarḳ-ı niʿamuñ emīr eger ḳul *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 21). [mebẕūl,]*

meclā-ı cemāl-i yezdān ola: *Allahın yüz güzelliğinin yeri.*

1. Dāyimā ḫalḳa ṣafā-baḫş olasın āb gibi
   Çeşm-i pāküñ ola meclā-ı cemāl-i Yezdān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 60). [meclā-ı cemāl-i yezdān ola, -a]*

meclā-ı cemālüñ: *Yüzünün parlaklığı.*

1. Sīnemi mühre-i mihrüñle mücellā eyle

   Tā ki **meclā-ı cemālüñ** ola āyīne-i dil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 94). [meclā-ı cemālüñ, -üñ]*

meclis: *Bezm, meclis, eğlence yeri, zevk ve safa toplantısı.*

1. Bezm ider erbāb-ı bāġ eyler terennüm ʿandelīb

   Şişe-yi mey ġunca ol **meclisde** naḫl-i gül kebāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 16, Mısra 8). [meclisde, -de]*
2. Gice **meclisde** iken yār gerekmez şemʿi

   Meh yanında ne ḳadar nūrı ola şebtābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 113, Mısra 5). [meclisde, -de]*
3. Nār-ı şevḳ içre Hüdāyī ḳo göyünsün tenüñi

   Yandı ṭut **meclis** içinde yine bir pīrehenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 125, Mısra 12). [meclis,]*
4. Meclisde būs-ı laʿli temennāsın eyledüm

   Didi zamānı var o sitemger Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 145, Mısra 7). [meclisde, -de]*
5. Dil **meclisinde** medḥ-i mey-i laʿlüñ eylesem

   Olur ṣarīr-i ḫāmem o bezme nevā-ı ney *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 229, Mısra 9). [meclisinde, -i, -n, -de]*
6. Gel **meclise** ʿanber saçuñı eyle perīṣān

   Götürsün aradan ḳoḳuyı micmere-gerdān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 5, Mısra 1). [meclise, -e]*
7. Eger Cem görse ḳadr ü iʿtibāruñ

   Olurdı **meclisüñde** cürʿa-ḫāruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 14). [meclisüñde, -ün, -de]*

meclis-i aʿdāya: *Düşmanların meclisi.*

1. Ey māh varma **meclis-i aʿdāya** şemʿ-vār

   İl saña dimesünler erāzil-nişīnsin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 175, Mısra 7). [meclis-i aʿdāya, -y, -a]*

meclis-i āl-i nebīdür: *Peygamberin ailesi.*

1. Ġoncalar ser-sebz olup giymiş yaşıl destārlar
   Meclis-i Āl-i Nebīdür ṣanki ṣaḥn-ı gülsitān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 28). [meclis-i āl-i nebīdür, -dür]*

meclis-i ʿışḳuñda: *Aşk meclisi.*

1. İçile **meclis-i ʿışḳuñda** mey gibi niçe ḳan
   Ayag olup yüriye niçe kāse-i ser aña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 3, Mısra 7). [meclis-i ʿışḳuñda, -uñ, -da]*
2. Meclis-i ʿışḳuñda nālem ney nevālem ḫūn-ı ġam
   Eşk sāḳī çeşm-i pür- ḫūn cām-ı ṣaḥbādur bugün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 158, Mısra 7). [meclis-i ʿışḳuñda, -uñ, -da]*

mecmaʿ-ı ṣāyimān: *Oruçluların toplandığı yer.*

1. Maʿbed-i ḳāyimān zi-ṣeb tā ṣubḥ
   Mecmaʿ-ı ṣāyimān seher tā ṣām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 20). [mecmaʿ-ı ṣāyimān, -ān]*

mecmaʿ-ı ümmet-i resūl-i güzīn: *Hz. Muhammed'in ümmetinin (Müslümanların) toplandığı yer.*

1. Mecmaʿ-ı ümmet-i resūl-i güzīn
   Goft tārīḫ-i o Hüdāyī-i ḫāk *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 2, Mısra 6). [mecmaʿ-ı ümmet-i resūl-i güzīn,]*

mecnūn: *1. Leyla ile Mecnun hikayesinin erkek kahramanı Kays. 2. Deli; divane. 3. Delice seven, tutkun.*

1. ʿIşḳ yazusında **Mecnūn** buldı kāmın ey faḳīh
   Ḳara yazularda ḳaldı ʿāḳıl ü ʿallāmeler *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 48, Mısra 7). [mecnūn,]*
2. Geçdi **Mecnūn** ʿışḳdan geçmez dil-i mestānemüz
   İllerüñ uşlandı uşlanmaz bizüm dīvānemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 68, Mısra 1). [mecnūn,]*
3. Ġam beyābānında geşt itsem n'ola **Mecnūn** gibi
   Ḫalḳ içinde müttehim itdi beni ʿiṣyān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 102, Mısra 7). [mecnūn,]*
4. Ḳays'a **mecnūn** dimeñüz ʿākıl ü ferzānedür o
   Kim ki bu silsileden olmaya dīvānedür o *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 184, Mısra 1). [mecnūn,]*

5. Ṭutaldan nāme-i ʿışḳum cehānı
   Oḳınmaz oldı **Mecnūn** dāsitānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 225, Mısra 2). [mecnūn,]*
6. ʿĀḳıl-iseñ dime Ferhād-ıla **Mecnūn'a** deli
   Eyleseñ ḫalḳa naẓar her biri bir gūne deli *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 8, Mısra 1). [mecnūn'a, -'a]*
7. Ḥasret-i Leylī-i zülfüñle perīşān oldum
   Şoyunup ʿışḳ ile **Mecnūn** gibi ʿüryān oldum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 6). [mecnūn,]*
8. Varayın derdüñ-ile ʿāleme destān olayın
   Düşeyin ṭaġlara **Mecnūn** gibi ʿüryān olayın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 26). [mecnūn,]*

mecnūnān-ı ʿışḳ: *Aşk delileri.*

1. Bulmayup bir maḥrem-i rāz itmege ḳābil refīḳ
   Ḫālvetinde söyleşür kendiyle **mecnūnān-ı ʿışḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 101, Mısra 12). [mecnūnān-ı ʿışḳ, -ür]*

mecnūn'ı olma: *Delisi, aşığı olmak.*

1. Olma Mecnūn'ı görüp her ṣaçı Leyla'yı ṣaḳın
   Ḳıṣṣa-i ḥüsni ile ṭolsa anuñ her maḥfil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 53). [mecnūn'ı olma, -'ı-ma]*

mecrūḥ-ı cānı: *Yaralı gönül.*

1. Dil ḫastasına şerbet-i laʿlüñle emsem it
   Mecrūḥ-ı cānı merhem-i sīneñle ṣar gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 8). [mecrūḥ-ı cānı, -ı]*

meddāḥ olalı: *Öven, medh eden olmak.*

1. Ṭabʿ-ı Hüdāyī cilvede ṭāvūs-ı Sidre'dür
   Meddāḥ olalı ey şeh-i ʿālī-neseb saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 8, Mısra 10). [meddāḥ olalı, -alı]*

meddāḥuñ oldı: *Öven olmak, metheden olmak.*

1. Oldı meddāḥuñ senüñ Firdevsī-i Tūsī gibi

   Şāh Maḥmūd'um göñül taḫtında sulṭānum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 19). [meddāḥuñ oldı, -dı]*

medd-i başarı: *Uzağa bakma.*

1. Dīde revzen açup alnuñda ḳaşuñ seyr eyler

   Beñzer ol ḳaşra ki anuñ ola **medd-i başarı** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 216, Mısra 12). [medd-i başarı, -ı]*

meded: *"İmdat, yetiş" anlamlarına gelen söz.*

1. Birāderler **meded** ol pür-cefā vü nāzum aldurdum
   Bugün Yaʿḳūb-ı vaḳtem Yūsuf-ı mümtāzum aldurdum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 144, Mısra 1). [meded,]*
2. Meded öldüm şun ol Āb-ı Ḥayāt'ı sāḳīyā gelsün
   Giyāh-ı ḫuşke feyż irsün yine neşv ü nemā gelsün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 167, Mısra 1). [meded,]*
3. Ol gözüm nūrı beni gözden bıraḳdı itdi red
   Ḳanlar aġlamaḳla çıḳdum iki gözden hey **meded** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 6). [meded,]*
4. Ṭutdı āfāḳı **meded** dūd-ı dil-i sūzānum
   Ġarażuñ cevr ü cefā-ısa yeter sulṭānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 11). [meded,]*
5. Miṣāl-i ḳıṣṣa-ı Firʿavn u Mūsā
   Meded Tevrāt ḫaṭṭuñ ḥaḳḳı cānā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 8). [meded,]*

meded kıl: *Yardım etmek, iyilik, ihsanda bulunmak.*

1. Düşdi Hüdāyī baḥr-i ġama āşinālıġ it
   Ey Ḫıżr-ı pey-ḫuceste **meded ḳıl** elüñ al beri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 210, Mısra 14). [meded ḳıl,]*

meded meded: *İmdat imdat!.*

1. Meded meded saña mestāne varıcaḳ giceler
   Yoluñda dāmenüm alan kilābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 170, Mısra 11). [meded meded,]*

medh: *Övgü, övme.*

1. Ey Hüdāyī yārumuñ **medḥin** yazarsam sıġmaya
   Ṭola bu ḳaṣr-ı sipencüñ çār erkānı dürüst *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 18, Mısra 13). [medḥin, -in]*
2. Medḥüñde n'ola ḳāṣır isem baġrumı benüm
   Ġam tīġı eyledi dil-i ḫāmem gibi dü nīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 25). [medḥüñde, -üñ, -de]*

medḥ eyleyicek: *Övmek.*

1. Ḫāṭır-ı yār içün aġyārını **medḥ eyleyicek**
   Tīġ u ḫançer diline başına şeşper diyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 11). [medḥ eyleyicek, -y, -icek]*

medḥ getürdi: *Övmek.*

1. Getürdi z̄ātuña bir medḥ kim yiridür aña
   Felek niṣār-ı cevāhir ide Ṣüreyyā'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 45). [medḥ getürdi, -di]*

medḥ ider: *Övgüsünde bulunmak.*

1. Görüp mirʿāt-ı rūyuñ **medḥ ider** ḳand-ı leb-i laʿlüñ
   Güzeller içre cāna ṭūṭī-i dil saña ḳayildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 57, Mısra 3). [medḥ ider, -er]*

medḥ oḳur: *Övmek, iyi vasıfları söylemek.*

1. Vaṣf ider ḥüsnüñi kūyuñda Hüdāyī göyā
   Medḥ oḳur Aḥmed'e Saḥbān-ı suḫan-goy-ı Ḫarem *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 142, Mısra 10). [medḥ oḳur, -r]*
2. Ṭavḳ ṭaḳmış boynına gūyā ḳalender fāḫte
   Çārsū-ı bāġda geh **medḥ oḳur** geh dāsitān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 24). [medḥ oḳur, -r]*

medḥ ü senāyı eyler: *Övmek.*

1. Sen şāh-ı cehāna olalı bende Hüdāyī
   Eyler dil ü cānıyla saña medḥ ü s̱enāyı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 18). [medḥ ü s̱enāyı eyler, -r]*

medḥ-i mey-i laʿlüñ eylesem: *Kırmızı dudağının şarabını övmek.*

1. Dil meclisinde **medḥ-i mey-i laʿlüñ eylesem**
   Olur ṣarīr-i ḫāmem o bezme nevā-ı ney *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 229, Mısra 9). [medḥ-i mey-i laʿlüñ eylesem, -se, -m]*

medḥin oḳurlarsa: *Birinin veya bir şeyin iyiliklerini, üstünlüklerini söyleyerek değerini yüceltmek, methetmek, sena etmek, yermek karşıtı.*

1. Gül-şeker leblerüñüñ **medḥin oḳurlarsa** olur
   Ṭūṭīnüñ nükteleri bülbülüñ elhānı leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 30, Mısra 5). [medḥin oḳurlarsa, -r, -lar, -sa]*

medḥini oḳur: *Övmek, iyi vasıfları söylemek.*

1. İşiginde dil ḥadīṯ-i şems-i ḥüsnin şerḥ ider
   Kaʿbe'de göyā oḳur medḥini Ḥasṣan Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 108, Mısra 8). [medḥini oḳur, -r]*

medrese: *Ar. Talebe ve müderrislerin ders okudukları ve ikamet eyledikleri bina.*

1. Ġavġā-ı baḫṣ-i ʿilm ile hep ṭoldı mescid **medrese**
   Düşdi kitāb-ı ʿışḳına şimdi mevālī Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 111, Mısra 7). [medrese,]*

meftūn: *Büyülenmişçesine tutkun, vurgun olan (kimse), âşık.*

1. Göñül **meftūnıdur** biñ cān ile bir çeşmi fettānuñ
   Feleklerden melekler ḥüsnine taḥsīn ider anuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 1). [meftūnıdur, -i, -dur]*

meftūnı olmayıcaḳ: *Tutkunu olmak, âşığı olmak; hayranı olmak.*

1. Bilmedüm kākülüñüñ olmayıcaḳ meftūnı
   Ser-i fettān-ı zamān dirler idi gerçek imiş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 76, Mısra 3). [meftūnı olmayıcaḳ, -ma, -y, -ıcak]*

meger: *Açıkça, aslında, eger.*

1. Vaṣf ider laʿl-i güher-rīzüñ **meger** cām-ı şarāb

   Ṭoldurur dürr-i ḫᵛuş-āb-ıla müdām aġzın şarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 15, Mısra 1). [meger,]*

2. Ḳanda Hüdāyī-i gedā ḳanda viṣāl-i dil-rübā

   Ola **meger** ki reh-nümā ḥażret-i Ẕū'l-Celālümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 71, Mısra 10). [meger,]*

3. Ser-i engüşt-i nebīdür **meger** ol bīnī-de

   K'itdi yüzüñde ʿayān muʿciz-i şaḳḳu'l-ḳameri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 216, Mısra 9). [meger,]*

meger: *"Meğerse, oysa, oysaki" anlamlarında bağlaç II sanki.*

1. ʿAdn-i kūyuñda beni saymazsın ādem yirine
   Hey ḳıyāmet yāduña gelmez **meger** yevmü'l-ḥisāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 15, Mısra 6). [meger,]*
2. Ebrden ṭutdı meh yüzine niḳāb
   Gün yüzüñden **meger** ki itdi ḥicāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 17, Mısra 2). [meger,]*
3. Od saldı ḫırmenine **meger** gice berḳ-ı āh
   Ṭutdı cehānı dūd-ı dil-i pür-şirār-ı çarḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 24, Mısra 7). [meger,]*
4. Ol ḳıyāmet-yār-ıla bir yirde ḥaşr olduḳ bugün
   Rūz-ı maḥşerde **meger** cāy-ı bihişt-āsā-ı ʿīd *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 27, Mısra 14). [meger,]*
5. Ben raḳībüñde ḥalāvet bulımadum hergiz
   Meger ey lebleri şekker ola ḥalvāsı leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 31, Mısra 8). [meger,]*
6. Hilāle dönmiş eyā meh ḳaşuñ naḥāfet-ile
   Benüm gibi **meger** ol çeşm-i meste māyildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 39, Mısra 4). [meger,]*
7. Sāḳīyā laʿl-i revān-baḫşuña beñzetdi **meger**
   Pīr-i mey-ḫāne meyüñ üstine dir dir ditrer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 47, Mısra 1). [meger,]*
8. Müşerref itmede her cāyı ol māh-ı seriʿü's-seyr
   Meger ṣadr-ı maḥāfildür ya-ḫud bedr-i menāzildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 57, Mısra 6). [meger,]*
9. Gönli mirʿātına ṭoz ḳonmış **meger** ben ḫākden
   Anuñ-içün ṭūṭī-i şekker-zebānum söylemez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 65, Mısra 3). [meger,]*
10. Ḳalbi āyīnesi ter düşdi **meger** āhumdan
    İncinüp bendesine şāh-ı cehānum gelmez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 66, Mısra 3). [meger,]*
11. Dīde-i baḫt-ı Hüdāyī kim açılmaz ḫᵛābdan
    Rūz-ı evvelde **meger** güş eylemiş efsānemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 68, Mısra 10). [meger,]*

12. Zülfüñ cefā ider baña kim kāfir eylemez
    Yoḳdur **meger** ki dīni vü īmānı Muṣli Ṣāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 187, Mısra 6). [meger,]*
13. Benüm baḫt-ı siyāhumdur **meger** ol çeşm-i ḫ̌āb-ālūd
    Ya āhū-ı Ḫotan'dur uyḫuya varmış yataġında *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 203, Mısra 7). [meger,]*
14. Düşüpdür dürr-i mengūşuñ **meger** kim
    Miyān-ı baḥr-i ḥüsnüñden kenāra *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 205, Mısra 5). [meger,]*
15. Hem-dem olmış eşküm ile mūzeñüñ kebkebleri
    Birbiriyle imtizāc itmiş **meger** kevkebleri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 209, Mısra 2). [meger,]*
16. ʿArż-ı ḥüsn itdi **meger** kim aña māh-ı Kenʿān
    Dil ü cāna didüm ey vāḳıf-ı esrār-ı felek *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 27). [meger,]*
17. Kendü luṭfından ʿilāc ide **meger** kim ol ḥekīm
    Kimse bilmez dilde bir derd-i nihānum var benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 15). [meger,]*

meges: *Sinek II âşığın gönlü.*

1. Meges deñlü vücūdum yoḳ velī ʿanḳā-yı ʿışḳam ben
   Ser-i Ḳāf-ı maḥabbet göşe-i ṣabr u sükūnumdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 40, Mısra 3). [meges,]*

meges oldı: *Sinek olmak.*

1. Oldı nebāt-ı laʿline ṭāvūs-ı ḳudsīler meges
   Lāl eyledi ṭūṭīleri şīrīn-maḳāli Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 110, Mısra 7). [meges oldı, -dı]*

meges ü mūr-ı cān u dil: *Canın ve gönlün sinek ve karıncası.*

1. İtmezdi meyl aña **meges ü mūr-ı cān u dil**
   Laʿlüñ miṣāl-i şehd ü şeker fāyıḳ olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 193, Mısra 7). [meges ü mūr-ı cān u dil,]*

meh: *Ay II Sevgili, dilber.*

1. Şeb-i hecrüñde cān virdüm ḳo ḫālüñ göreyim ey **meh**
   Giceyle yola gitse gözedür ehl-i sefer kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 12, Mısra 3). [meh,]*

2. Ġam-ı ḫālüñ dil-i saḫt-ı ʿadūyı n’ola ḫūn itse
   İder ḫārāyı ey **meh** terbiyetle laʿl-i ter kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 12, Mısra 8). [meh,]*
3. Hüdāyī var-ısa bir mihri yoḳ her-cāyī **meh** sevmiş
   Düşüp şām-ı ġama eyler ıraḳlardan naẓar kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 13, Mısra 9). [meh,]*
4. Ruḫları üzre cebīn-i tāb-nāki ol **mehüñ**
   Zühre-i zehrāya beñzer ṭāliʿ olur her ṣabāḥ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 23, Mısra 5). [mehüñ, -üñ]*
5. Çevgān-ı āhı gey saḳın ey **meh** Hüdāyī’nüñ
   Goy-ı sipihri eylese ġalṭān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 33, Mısra 9). [meh,]*
6. Ol **mehüñ** māhiyyet-i ʿışḳın n’ola bildürse dil
   Ḳaʿrını baḥr-i ʿamīḳuñ āşināsı bildürür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 34, Mısra 3). [mehüñ, -üñ]*
7. Şemse ḳarşu raḳṣ uran ẕerrātı ey **meh** gördiler
   Mihr-i ḥüsnüñle yile varan ġubārum şandılar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 38, Mısra 5). [meh,]*
8. Hilāle dönmiş eyā **meh** ḳaşuñ naḥāfet-ile
   Benüm gibi meger ol çeşm-i meste māyildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 39, Mısra 3). [meh,]*
9. Bir gün ey **meh** irişür saña saḳın āhumdan
   Ejdehadur bu ki nüh-günbed-i gerdāna ṣunar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 56, Mısra 7). [meh,]*
10. Āh eylesem Hüdāyī görüp ḥüsnin ol **mehüñ**
    Ehl-i baṣīrete görinür her şerār şems *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 75, Mısra 11). [mehüñ, -üñ]*
11. Gelmeden kūyuña maḳṣūd yüzüñ görmekdür
    Girmeden cennete dīdārdur ey **meh** melḥūẓ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 83, Mısra 4). [meh,]*
12. Nedür ey **meh** yüzüñ saḥfında ḫaṭṭ-ı lāciverd olmaḳ
    Nedür mirʿāt-ı cān üzre dem-ā-dem böyle gerd olmaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 93, Mısra 1). [meh,]*
13. Gice meclisde iken yār gerekmez şemʿi
    Meh yanında ne ḳadar nūrı ola şebtābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 113, Mısra 6). [meh,]*
14. Bir **mehi** sīneye çek boynına şal ḳollaruñı
    Hāle-veş devr-i ḳamerde olıgör rūşen-dil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 130, Mısra 7). [mehi, -i]*
15. Ṭolaşma kūyını giceler eksügüñ degül
    Ey **meh** ṣaḳın ki ṭutulup işüñ olur temām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 140, Mısra 6). [meh,]*
16. Ḥüsnüñ ziyād ider gelicek ḫaṭṭ-ı misk-fām
    Efzūn olur żiyāsı **mehüñ** irişince şām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 140, Mısra 2). [mehüñ, -üñ]*

17. İrişmez ol **mehe** feryād u nāle-i seḥerüm
    Bülend mertebedür ḫaylī maṭmaḥ-ı naẓarum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 147, Mısra 1)*. *[mehe, -e]*
18. Ṣaldı bu gice bezmümüze ol **mehi** felek
    iki göziyle baḳdı bize ṣanma Ferḳadān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 156, Mısra 11). [mehi, -i]*
19. Bulmadı naẓīrin o **mehüñ** ins ü melekde
    Āhumla yaşum geçdi simāk-ile semekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 159, Mısra 5). [mehüñ, -üñ]*
20. Ey Hüdāyī ḥamdü li-llāh böyle gördük ol **mehi**
    Dem be-dem ʿuşşāḳa kārı nāz u istiġnā-y-iken *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 161, Mısra 11). [mehi, -i]*
21. Ṭolanur her gice varup ol **mehüñ** menzillerin
    Ṣubḥ-ı ḥüsne ruḫları mihr-i cehān-ārā-y-iken *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 161, Mısra 9). [mehüñ, -üñ]*
22. Dād idem yād idüben rūz-ı ḳıyāmet senden
    Bugün ey **meh** beni ṣalduḳlaruñı ferdāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 188, Mısra 8). [meh,]*
23. Ġam nihāyet buluban hecre olurdı ġāyet
    Ey Hüdāyī çekebilsem o **mehi** tenhāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 188, Mısra 10). [mehi, -i]*
24. Ṣūret bulurdum āyīne gibi zamānede
    Ol **meh** müşerref itse beni bir nigāh-ile *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 189, Mısra 8). [meh,]*
25. Meh gibi nūr-ı ṣafāsı-y-ıla olur rūşen-dil
    Kim muḳārin ola ol şems-i şeref-baḫşāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 191, Mısra 7). [meh,]*
26. Baḳsa mirʿāt-ı güle nūr-ı ruḫuñdur gördügi
    Ġayra baḳduñ dirseñ ey **meh** iftirādur dīdeye *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 202, Mısra 6). [meh,]*
27. Şirār-ı āhum eyā **meh** şeb-i fırāḳuñda
    Felekde çak yerini farḳ-ı Ferḳadān itdi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 213, Mısra 5). [meh,]*
28. Şemseler yazdı çıḳup ṭāḳ-ı revāḳ-ı ʿArş'a
    Ol **mehüñ** gün yüzinüñ şevḳına āhum şereri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 216, Mısra 4). [mehüñ, -üñ]*
29. Gelüp bu gice eyā **meh** bizümle aḫşamla
    Derūn-ı bezmümüzi rūşen eyle hāle gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 218, Mısra 3). [meh,]*
30. Şevḳına raḳṣ ura pervāne gibi ḫalḳ-ı cehān
    ʿArż-ı ḥüsn itse o **meh** şemʿ-i şeb-efrūz gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 226, Mısra 6). [meh,]*
31. Ol **meh** gelürse ḫāneme mihr-i seḥer gibi
    Çeşmümde cāy idem aña nūr-ı baṣar gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 232, Mısra 1). [meh,]*
32. Oḳur Nūr āyetin ey **meh** görenler rūy-ı raḫşānuñ
    Dehānuñ nuṭḳa gelse adı añılmaz Mesīḥā'nuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 9). [meh,]*
33. Niçün ḳapuñda itmezsin maḥabbet ehline raġbet
    Degül midür günehkār içün ey **meh** raḥmet ü şefḳat *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 14). [meh,]*

34. Teneşūr üzre görenler anı giryān oldı
    Bürc-i āb oldı **mehüñ** menzili bārān oldı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 18). [mehüñ, -üñ]*

meh: *"Mah" ay, kamer.*

1. ʿAceb nūr-ı saʿādetsin ki irmez ḥüsnüñe noḳṣān
   İrer her gün zevāle gün tutılur **meh** yiter kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 13, Mısra 4). [meh,]*
2. Zamān-ı ḥüsnidür yāruñ muḳābil olma gel ey **meh**
   Güneş raḫşān iken ṭoġsa ne deñlü vire fer kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 13, Mısra 7). [meh,]*
3. Ebrden ṭutdı **meh** yüzine niḳāb
   Gün yüzüñden meger ki itdi ḥicāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 17, Mısra 1). [meh,]*
4. Fikr-i ḥaddüñden çimende n'ola yaḳsa lāle dāġ
   Mihr-i ḫaṭṭuñla yaḳar gögsine **mehden** hāle dāġ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 85, Mısra 2). [mehden, -den]*
5. Aġsa gökler yüzine **meh** gibi goy-ı şerefüñ
   Ḳadr u rifʿatle müdām olsañ eger rūşen-dil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 19). [meh,]*
6. Tā ki **meh** ide bu seyr üzre felekde devrān
   Tā ki İskender-i evreng-i nüh-eyvān-ı sipihr *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 55). [meh,]*

meh ü mihr-i cehān: *Cihanın güneşi ve ayı.*

1. Ṭop-ı zerrīn iki başında **meh ü mihr-i cehān**
   Dāye ḫūrşīd aña Behrām-ıla Keyvān lālā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 35). [meh ü mihr-i cehān,]*

mehd: *Beşik.*

1. Şāhdur **mehd** aña bir taḫt-ı muraṣṣaʿ el-ān
   Mehdine ʿıḳd-ı le'ālīdür aṣılmış Pervīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 37). [mehd,]*

mehdi: *Beşik.*

1. Şāhdur mehd aña bir taḫt-ı muraṣṣaʿ el-ān
   Mehdine ʿıḳd-ı le'ālīdür aṣılmış Pervīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 38). [mehdine, -n, -e]*

mehd-i bendān-ı muraṣṣaʿ: *Kıymetli taşlarla bezenmiş beşik.*

1. Mehd-i bendān-ı muraṣṣaʿ kemer-i Kāhkeşān
   Hāledür çenber-i mehd anda özi bedr-i münīr *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 39). [mehd-i bendān-ı muraṣṣaʿ,]*

mehd-i mücevherdür: *Mücevherli beşik.*

1. Ḳaleb-i ādeme göyā ki ḥulūl eyledi cān
   Çarḫ-ı pür-necm aña bir **mehd-i mücevherdür** kim *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 34). [mehd-i mücevherdür, -dür]*

mehdī-i nev-bahār: *İlkbahar mehdisi II Kılavuz.*

1. Mehdī-i nev-bahār çıḳup ġār-ı dehrden
   Genc-i şikūfe yer yer açıldı türābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 3). [mehdī-i nev-bahār,]*

mehek: *Değerli taşların ayarını ölçmeye yarayan taş.*

1. İḫlāṣumı bilmek dileseñ ṣun mey-i laʿlüñ
   Zīrā zer-i nābuñ bilinür ḳadri **meḥekden** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 153, Mısra 4). [meḥekden, -den]*
2. Seng-i rehüñe yüz sürenüñ ḳıymetini bil
   Zīrā zer-i nābuñ bilinür ḳadri **meḥekden** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 159, Mısra 8). [meḥekden, -den]*

meh-hışāl: *Ay huylu.*

1. Şeh Süleymān'uñ aġā-ı dergehi
   Luṭf-ı Ḥaḳḳ Yaʿḳūb Aġā ol **meh-ḫışāl** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 9, Mısra 2). [meh-ḫışāl,]*

meh-i bedr: *Dolunay.*

1. Bir gice ṭoġdı felekden **meh-i bedr** oldı ʿayān
   Tār-ı mūdan nitekim mihr-i cemāl-i cānān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 1). [meh-i bedr,]*

meh-i ferḫunde-rūya: *Uğurlu yüzlü ay.*

1. Hüdāyī ol **meh-i ferḫunde-rūya**
   Maḥabbet eyle k'ola nāmı Ferruḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 26, Mısra 9). [meh-i ferḫunde-rūya, -y, -a]*

meh-i hūrşīd-menzilet: *Güneş gibi yüksek makam, paye sahibi ay (sevgili).*

1. ʿAḳs-i ruḫuñla ey **meh-i ḫūrşīd-menzilet**
   Beñzer elüñde bir gül-i bī-ḫāra āyīne *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 190, Mısra 3). [meh-i ḫūrşīd-menzilet,]*

meh-i kenʿān: *Kenan şehrinin ayı II Hz. Yusuf.*

1. Ḥüsn-ile bahā Mıṣr'ına sensin **meh-i Kenʿān**
   Ey pīr olası Muṣlīcuġum tāze cevānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 11). [meh-i kenʿān,]*

meh-i mihr-ahteri: *Güzellik yıldızının ayı.*

1. Bürc-i ḥüsn üzre görelden ol **meh-i mihr-aḫteri**
   Cān u dilden tekye-i ʿışḳında oldum Ḥayderī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 5). [meh-i mihr-aḫteri, -i]*

meh-i nā-mihribān: *Acımasız ay II sevgili.*

1. Yalıñuz seyr eyle şehri ey **meh-i nā-mihribān**
   Kimse ile eylemez ḫūrşīd-i raḫşān İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 3). [meh-i nā-mihribān,]*
2. Ser-ā-ser ṭoldı mihrüñle zemīn ü āsumān Aḥmed
   Ay alnı āfitābum ā **meh-i nā-mihribān** Aḥmed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 4). [meh-i nā-mihribān,]*
3. Ay alnı āfitābum ā **meh-i nā-mihribān** Aḥmed
   Şeh-i Mıṣr-ı melāḥat Yūsuf-ı gül-pirehensin sen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 7). [meh-i nā-mihribān,]*
4. Naẓīri yoḳ güzellikde şehisin mülk-i ʿOs̱mān'uñ
   Ay alnı āfitābum ā **meh-i nā-mihribān** Aḥmed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 12). [meh-i nā-mihribān,]*

5. Ḳapuñda ḳuluñ olmaḳ yig baña mülk-i Sikender'den
   Ay alnı āfitābum ā **meh-i nā-mihribān** Aḥmed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 16). [meh-i nā-mihribān,]*
6. Güzelsin ḥüsnüñe hergiz bedel yoḳ bī-bedellerde
   Ay alnı āfitābum ā **meh-i nā-mihribān** Aḥmed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 20). [meh-i nā-mihribān,]*
7. Bī-vefā her-cāyīdür çün ol **meh-i nā-mihribān**
   Çeşme-i mihr ise de el yuduġ andan biz revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 1). [meh-i nā-mihribān,]*

meh-i nev: *Hilâl.*

1. İsm-i Aʿẓam ḥaḳı ol aña ola ḥırz-ı emān
   Bula günden güne yā Rab **meh-i nev** gibi kemāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 46). [meh-i nev,]*
2. Serīr-i dillere sulṭān olan şāh-ı cehān Aḥmed
   Meh-i nev oldı ebrū-ı hilālüñden nişān Aḥmed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 2). [meh-i nev,]*

meh-i rūşen-derūnı: *İçi parlak ay.*

1. Bu gice bir **meh-i rūşen-derūnı** sīneye çekmiş
   Gererse gögsini tañ mı feżā-ı çarḫda hāle *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 199, Mısra 5). [meh-i rūşen-derūnı, -ı]*

meh-i şavm: *Oruç ayı II Ramazan.*

1. Ey **meh-i şavm** eylemişdük maḳdemüñden intifāʿ
   Ceẕbe-i mihrüñle bulmışduḳ çü şeb-nem irtifāʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 1). [meh-i ṣavm,]*

meh-i tābān: *Parlak ay.*

1. Giyse ḳapuñda revādur **meh-i tābān** üsküf
   Ḫıdmet-i şehde yaraşur giye derbān üsküf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 88, Mısra 1). [meh-i tābān,]*

meh-i tābānum: *Parlak ay.*

1. Gül yüzüñ görmeyeli ey **meh-i tābānum** gel
   Boyadı gökleri dūd-ı dil-i sūzānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 1). [meh-i tābānum, -um]*

meh-i tābānumuz: *Parlak ay.*

1. Felek mis̲lin getürmez bir **meh-i tābānumuz** vardur
   Anuñ mihriyle dilde ātiş-i sūzānumuz vardur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 35, Mısra 1). [meh-i tābānumuz, -umuz]*

meh-i tāb-dār-ı çarḫ: *Göğün parlak ayı.*

1. Mihr olsa ḫāl-i zerd-i ruḫı eyleme nigāh
   Dāg ola ta deline **meh-i tāb-dār-ı çarḫ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 24, Mısra 6). [meh-i tāb-dār-ı çarḫ,]*

meh-i tābende: *Parlak ay.*

1. Bendesidür **meh-i tābende** Muḥammed Şāhuñ
   Dāġ-ı mihrin götürür tende Muḥammed Şāhuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 105, Mısra 1). [meh-i tābende, -de]*

meh-liḳā: *Ay yüzlü güzel II sevgili.*

1. Gün yüzüñ göstermeyen ol **meh-liḳādur** dīdeye
   Ḳasdı bu yüzden baña cevr ü cefādur dīdeye *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 202, Mısra 1). [meh-liḳādur, -dur]*

meh-pāre: *Ay parçası II ay gibi parlak ve güzel yüzlü sevgili.*

1. Taşa çaldılar şurāḥīyi üşüp **meh-pāreler**
   Ey Hüdāyī şişe-i nāmūs u ʿārum ṣandılar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 38, Mısra 13). [meh-pāreler, -ler]*
2. Dest-i aʿdādan dilā alduñsa ol **meh-pāreyi**
   Bilmiş ol şeyṭān elinden itdüñ īmānı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 80, Mısra 7). [meh-pāreyi, -y, -i]*
3. Şāhidümdür daʿvī-i mihrine ol **meh-pārenüñ**
   Sīnede olan elif bir dīde-i ḫūn-bār iki *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 233, Mısra 9). [meh-pārenüñ, -nüñ]*

4. Gün gibi **meh-pāreler** içinde bulduñ imtiyāz
   Şāh Maḥmūd'um göñül taḫtında sulṭānum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 7). [meh-pāreler, -ler]*

meh-rū: *Ay yüzlü güzel, sevgili.*

1. Ḳanuma el ḳardı ḳurbān itdi ol **meh-rū** yine
   Yaḳmaġ-içün şemʿ-veş barmaġına ḥınnā-ı ʿīd *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 27, Mısra 3). [meh-rū,]*
2. Meh-rūlar içre gün gibi bulmışdur imtiyāz
   Şol dil-rübā ki nāmı anuñ Muṣlī Şāhdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 11). [meh-rūlar, -lar]*
3. Ey gülsitān-ı ʿizzete serv-i ser-efrāzum benüm
   Meh-rūlar içre gün gibi ḥüsniyle mümtāzum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 14). [meh-rūlar, -lar]*
4. Bugün **meh-rūlar** içre gün gibi bulsa n'ola şöhret
   Leṭāfet mülkini fetḥ eyledi ġamzıyla Fetḥu'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 15). [meh-rūlar, -lar]*

meh-rūy-ı ḥarem: *Harem'in ay yüzlü güzeli.*

1. Girdi peşmīnelere cümleten āhū-ı İrem
   Çeşm-i mestüñ'çün eyā şāhid **meh-rūy-ı Ḥarem** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 142, Mısra 8). [meh-rūy-ı ḥarem,]*

mehtāb: *Ay aydınlığı, ay ışığı.*

1. Gül yüzüñde ḫaṭuñ özlerse n'ola aḥbābuñ
   Ḫūbdur şevḳına gülgeşt-i çimen **mehtābuñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 113, Mısra 2). [mehtābuñ, -uñ]*

mekān: *1. Yer, mahal. 2. Durulan, oturulan yer, ev, mesken, ikāmetgâh.*

1. Şād olur dil işigüñ aña **mekān** olduġı'çün
   Sevinür mü'min olan yiri cinān olduġı'çün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 165, Mısra 1). [mekān,]*
2. Olsa mihrüñle müşerref n'ola ḳalb-i vīrān
   Bulur ey māh şeref çün-ki mekīn ile **mekān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 169, Mısra 2). [mekān,]*

3. Kūyuñ var-iken n’eyleyeyin bāġ-ı cinānı
   Cennetdür efendim bilene kendü **mekānı** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 215, Mısra 2). [mekānı, -ı]*
4. Virdi çarḫuñ ṣadefi bir dür-i şeh- dāneyi kim
   Ḳıymet olmaz aña gencīne-i kevn-ile **mekān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 6). [mekān,]*

mekān: *Mekân, yer.*

1. Umaram ḳapuñ Hüdāyī bendeñe ola maḳām
   Kim seg-i aṣḥāb-ı kehfe cennet olmışdur **mekān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 96). [mekān,]*

mekān eyleyenüñ: *Yer edinmek, mekan bellemek.*

1. Bu güẕergāhı maḳarr itme ki mānend-i ḥabāb
   Soñı berbād olur āb üzre **mekān eyleyenüñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 104, Mısra 4). [mekān eyleyenüñ, -y, -e, -nüñ]*

mekān ü mekīn: *Taraf ve mekan.*

1. Oldı pür-şevḳ her **mekān ü mekīn**
   Çarḫa girdi ṣafā vü ẕevḳından *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 31). [mekān ü mekīn,]*

mekīn: *Oturan, bir yere yerleşen.*

1. Olsa mihrüñle müşerref n’ola ḳalb-i vīrān
   Bulur ey māh şeref çün-ki **mekīn** ile mekān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 169, Mısra 2). [mekīn,]*

mekr ü füsūnuñ: *Hile ve büyü.*

1. Dil virmez eyā zāl-i felek saña Hüdāyī
   Merdānelere itmez eṣer **mekr ü füsūnuñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 126, Mısra 10). [mekr ü füsūnuñ, -nuñ]*

mekteb: *Okul.*

1. Beyt-i maʿmūr-ıla ḥavrāyı göze göstermeye
   Görse ṣofī ġunca-leblerle ṭolu **mektebleri** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 209, Mısra 8). [mektebleri, -ler, -i]*

mektebhāne-i āfāḳ: *Ufuklar okulu.*

1. Müşerrefdür cemālüñden bu **mektebḫāne-i āfāḳ**
   Oḳurlar muṣḥaf-ı ḥüsnüñden eṭfāl-i dil-i ʿuṣṣāḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 9). [mektebḫāne-i āfāḳ,]*

mektum olsa: *Gizli olmak.*

1. Ne deñlü dilde **mektum olsa** ḫˇuşdur mihri ol māhuñ
   Bu bir sırr-ı İlāhī'dür ẓuhūrından ḫafā yegdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 59, Mısra 3). [mektum olsa, -sa]*

melāḥat: *Ar. Güzellik.*

1. Hüdāyī ḥaḳ bu kim şimdi **melāḥaṭ** āsumānında
   Yañagı āfitāb-ı ʿālem-ārādur Memi Şāhuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 120, Mısra 9). [melāḥaṭ,]*
2. Melāḥat maṭlaʿından gün gibi ʿarż eylese dīdār
   Ḳılur āfāḳı ʿaḳs-i vech-i ẕī'n-nūreyn pür-envār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 5). [melāḥat,]*
3. Ṭulūʿ itdi **melāḥat** maṭlaʿından gün gibi ol māh
   ʿAla ʿayneyke ʿaynu'llāh didi her ʿāşıḳ-ı āgāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 1). [melāḥat,]*

melāl: *1. Hüzün, keder. 2. Usanma, bıkma, usanç.*

1. Her rūz-ı vuṣlatuñ soñı şām-ı firāḳdur
   Her şādlıġuñ āḫırı lā-büd **melāldür** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 37, Mısra 6). [melāldür, -dür]*

melāmet: *Ayıplama, kınama.*

1. Tenümde tāze dāġumdur ser-ā-ser ḫilʿat ü tācum
   Melāmet mülkine Keyḫusrevem yā Keyḳubādam ben *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 163, Mısra 6). [melāmet,]*

melāmet ehline: *Kınanmışlık, rezillik ehli.*

1. Melāmet ehline ʿālem ḫarāb olursa ne ġam
   Yeter selāmet-i pāy-ı piyāle vü ser-i ḫum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 136, Mısra 7). [melāmet ehline, -in, -e]*

melek: *Allah katında bulunan ve nur olarak yaratılan günahsız varlıkların her biri II sevgili.*

1. Dönmezüz tek gelsün alṣun naḳd-i cānı ol **melek**
   Daʿvī-i ʿışḳ itmişüz iḳrārdur iḳrārumuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 69, Mısra 7). [melek,]*

melek: *Allah katında bulunan ve nur olarak yaratılan varlıkların her biri II melek.*

1. Ḳaçar perī gibi benden açup o şeh dāmen
   Melek-durur ṣanasın uçmaġa açar şeh-per *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 42, Mısra 8). [melek-durur, -durur, -]*
2. Yazmaḳdan ise nāme-i aʿmālümi **melek**
   Ḫūb idi yazsa kātib-i defter Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 145, Mısra 5). [melek,]*
3. Bu ḥüsn ü cemāli gören ol mihr-i felekden
   Her vech-ile tafḍīl ider insānı **melekden** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 153, Mısra 2). [melekden, -den]*
4. Senāñı gūş ideli cümle pīr ü bernādan
   Felek murāduña sāʿī **melek** saña dāʿī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 51). [melek,]*
5. Ḥüsnüñe ḳıldı feleklerde **melekler** taḥsīn
   Ey cemāli gül-i gülzār-ı cinānum Memi Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 11). [melekler, -ler]*

melek-i ʿadn: *Adn meleği.*

1. Senden ayruġa Hüdāyī naẓar itmez güzelüm
   Ḥüsn-ile ger **melek-i** ʿ**Adn** ü gerek ḥūr olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 14). [melek-i ʿadn,]*

melekler: *Allah (cc)'un nurdan yaratmış olduğu mahluklardan her biri.*

1. Göñül meftūnıdur biñ cān ile bir çeşmi fettānuñ
   Feleklerden **melekler** ḥüsnine taḥsīn ider anuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 2). [melekler,]*

melek-simā: *Melek yüzlü.*

1. Rām olur esmā ile diyü güzeller ṣofīyā
   Çekme adın ol perī-peyker **melek-simālaruñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 115, Mısra 8). [melek-simālaruñ, -lar, -uñ]*

melek-sīret: *Melek huylu.*

1. Ḥamdü li-llāh kim cehāna idüp elṭāf-ı ʿamīm
   Ḳıldı iʿṭā bir **melek-sīret** şehen şāh-ı ʿaẓīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 23, Mısra 2). [melek-sīret,]*

melḥūz: *Göz ucuyla bakılmış.*

1. Gelmeden kūyuña maḳṣūd yüzüñ görmekdür
   Girmeden cennete dīdārdur ey meh **melḥūẓ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 83, Mısra 4). [melḥūẓ,]*

mellāh-ı sefīne-i leṭāyif: *Latifeler denizinin kaptanı.*

1. Mellāḥ-ı sefīne-i leṭāyif
   Fettāḥ-ı defīne-i maʿārif *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 17). [mellāḥ-ı sefīne-i leṭāyif,]*

memālik-i dil ü cāna: *Can ve gönül memleketleri.*

1. Seḥāb-ı zülf-ile bārān-ı tīr-i müjgānuñ
   Memālik-i dil ü cāna belā-ı nāzildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 39, Mısra 6). [memālik-i dil ü cāna, -a]*

memi şāh: *Memi Şah (özel isim).*

1. Bāġ-ı ḥüsn içre boyı serv-i revānum **Memi Şāh**
   Nāzenīnüm güzelüm şūḫ-ı cehānum **Memi Şāh** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 1). [memi şāh,]*

2. Bāġ-ı ḥüsn içre boyı serv-i revānum **Memi Şāh**

   Nāzenīnüm güzelüm şūḫ-ı cehānum **Memi Şāh** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 2). [memi şāh,]*
3. Ben de bir bülbülüñem alma fiġānum **Memi Şāh**

   Ey cemāli gül-i gülzār-ı cinānum **Memi Şāh** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 3). [memi şāh,]*
4. Ben de bir bülbülüñem alma fiġānum **Memi Şāh**

   Ey cemāli gül-i gülzār-ı cinānum **Memi Şāh** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 4). [memi şāh,]*
5. Ḳıl teraḥḥum ki göñül ʿāşıḳ-ı dīdāruñdur

   Ey cemāli gül-i gülzār-ı cinānum **Memi Şāh** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 8). [memi şāh,]*
6. Ḥüsnüñe ḳıldı feleklerde melekler taḥsīn

   Ey cemāli gül-i gülzār-ı cinānum **Memi Şāh** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 12). [memi şāh,]*
7. Ravża-ı cennet-i ʿālī ḥarem-i kūyuñdur

   Ey cemāli gül-i gülzār-ı cinānum **Memi Şāh** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 16). [memi şāh,]*
8. Gül-i tersin yaraşur saña ki bī-ḫār olasın

   Ey cemāli gül-i gülzār-ı cinānum **Memi Şāh** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 20). [memi şāh,]*

memi şāhuñ: *Memi Şah (özel isim).*

1. Hüdāyī ḥaḳ bu kim şimdi melāḥaṭ āsumānında

   Yañagı āfitāb-ı ʿālem-ārādur **Memi Şāhuñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 120, Mısra 10). [memi şāhuñ, -uñ]*
2. Cemāli mihr-i enverden mücellādur **Memi Şāhuñ**

   İşigi çarḫ-ı aʿlādan muʿallādur **Memi Şāhuñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 120, Mısra 1). [memi şāhuñ, -uñ]*
3. Cemāli mihr-i enverden mücellādur **Memi Şāhuñ**

   İşigi çarḫ-ı aʿlādan muʿallādur **Memi Şāhuñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 120, Mısra 2). [memi şāhuñ, -uñ]*
4. Ṣalınṣun ʿizz ü nāz-ıla leṭāfet bostānında

   Nihāl-i ḳaddi bir serv-i dil-ārādur **Memi Şāhuñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 120, Mısra 4). [memi şāhuñ, -uñ]*
5. Ṣarāb-ı laʿl-i cān-baḫşı dilā dīdār ḥaḳḳ'içün

   Zülāl-i ʿayn-ı kevşerden muṣaffādur **Memi Şāhuñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 120, Mısra 6). [memi şāhuñ, -uñ]*
6. ʿAceb mi Kaʿbe-i kūyında ḳurbān eylesem cānı

   Cemāl-i bā-kemāli ʿīd-i ażḥādur **Memi Şāhuñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 120, Mısra 8). [memi şāhuñ, -uñ]*

memlū oldı: *Dolu, dopdolu olmak.*

1. Göz açup gördüm yüzüñ ʿışḳuñla **memlū oldı** dil
   Revzen-i kāşāneden kesb-i havā mıdur ġaraż *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 81, Mısra 7). [memlū oldı, -dı]*

menʿ idemezsin: *Engellemek, yasaklamak; uzaklaştırmak, ayrı düşürmek.*

1. ʿIşḳdan **menʿ idemezsin** beni sen ey nāṣıḥ
   Dil-i mecnūna eşer itmedi pend-i pideri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 216, Mısra 13). [menʿ idemezsin, -e, -mez, -sin]*

menʿ ider oldı: *Yasaklamak.*

1. Menʿ ider oldı būse-i ḫāl-i ruḫın nigār
   Beñzer tükendi ḫırmen-i ʿālemde danemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 72, Mısra 7). [menʿ ider oldı, -dı]*

menʿ itme: *Engellemek, yasaklamak; uzaklaştırmak, ayrı düşürmek.*

1. Nāṣıḥā maḥbūb u meyden ʿāşıḳı **menʿ itme** kim
   Eslemez pend-i pider rüsvā-ı māder-zād-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 94, Mısra 11). [menʿ itme, -me]*
2. Bāde-i laʿlüñi **menʿ itme** Hüdāyī'den kim
   Ṣāfdur meşrebi rindān-ı ulī'l-elbābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 112, Mısra 9). [menʿ itme, -me]*
3. Eksük olmaz dermeden **menʿ itme** şeftālūlaruñ
   Dirler olur mīve-i bāġ-ı cinānı muttaşıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 133, Mısra 9). [menʿ itme, -me]*

menām-ı şām: *Akşam uykusu.*

1. Ayīne gibi ṭuş olalı vech-i pāküñe
   Çeşm-i Hüdāyī'ye duş olaydı **menām-ı şām** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 141, Mısra 14). [menām-ı şām,]*

menār: *Minare.*

1. Her **menār** olduġına bürc-i şeref
ʿAlemi dāl olup der iʿlām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 35). [menār,]*

menbaʿ-ı āb-ı zindegānī: *Canlılık suyunun kaynağı.*

1. Dil **menbaʿ-ı āb-ı zindegānī**
Cān maṭlaʿ-ı nūr-ı āsumānī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 27). [menbaʿ-ı āb-ı zindegānī,]*

menbaʿ-ı elṭāf: *Lütuf kaynağı.*

1. Cāmuñ üstine nedür düşdügi āvārelerüñ
Dehen-i yār gibi **menbaʿ-ı elṭāf** mıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 54, Mısra 6). [menbaʿ-ı elṭāf,]*

menbaʿ-ı faẕl u ʿirfān olalı: *Fazilet ve irfan kaynağı olmak.*

1. Çeşme-i naẓmına dil-teşne ḳamu ehl-i kemāl
Ṭabʿ-ı pāki olalı menbaʿ-ı faẕl u ʿirfān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 30). [menbaʿ-ı faẕl u ʿirfān olalı, -alı]*

menbaʿ-ı ḫayrāt u ḥasān: *İyilik ve güzellikler kaynağı.*

1. Oldı keffeyni o deryā-ı saḫā vü keremüñ
Maʿden-i luṭf u kerem **menbaʿ-ı ḫayrāt u ḥasān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 20). [menbaʿ-ı ḫayrāt u ḥasān,]*

menn ü selvādur: *Men ve selva. Kudret helvası ve bıldırcındır ki Musa tarafından esaretten kurtarılan Benî İsrail çölde bunlarla teayyüş etmişlerdi. Sonra Allaha karşı gelerek Musaya «Biz yalnız bir çeşit yemekle duramayız, bizim için Tanrına yalvar da bize arzın yetişdirdiği hıyar, sebze, sarımsak, mercimek ve soğan versin» demişlerdi. Bakare suresinin 57 ve 60 ıncı âyetlerinde bu hâdiseye işaret edilmektedir.*

1. Seng-i cevrüñ kim yaġar bu ḳalb-i ḥayrān üstine
Menn ü selvādur iner Mūsā-ı ʿİmrān üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 201, Mısra 2). [menn ü selvādur, -dur]*

menzil: *Makam, mahal, yer.*

1. Ṭoludur āb-ı leṭāfetle çeh-i ġabġab-ı yār
   ʿAyn-ı Zemzem gibi kim **menzilidür** sūy-ı Ḥarem *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 142, Mısra 4). [menzilidür, -i, -dür]*
2. Ṭolanur her gice varup ol mehüñ **menzillerin**
   Ṣubḥ-ı ḥüsne ruḫları mihr-i cehān-ārā-y-iken *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 161, Mısra 9). [menzillerin, -lerin]*
3. Menzili ḫāne-i cennet gibi ābād olsun
   Ḳanı ol gözlerimüñ nūrı Muḥammed Şāhum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 35). [menzili, -i]*

menzil: *Hedef, amaç. II Sevgilinin mahali.*

1. Vaṣl-ı yār ister iseñ cān u seri terk it kim
   İremez **menzile** anlarla sebük-bār olmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 60, Mısra 4). [menzile, -e]*

menzil eyleme: *Oturmak, konaklamak.*

1. Çāh-ı cāha ṣuṣayup düşme yüzi koyı ṣaḳın
   Eyleme Yūsuf'a zındānı birāder menzil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 14). [menzil eyleme, -me]*

menzil ü me'vā: *Durak yeri.*

1. Merd-i āzāda gülistān-ı cehān bāġ olmaz
   Cāy-ı süflīde hüma **menzil ü me'vā** ṭutmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 62, Mısra 4). [menzil ü me'vā,]*

menzil-i māhdur: *Ayın bulunduğu yer.*

1. Menzil-i māhdur nişīmen-i şāh
   Yā cismdür ki oldı rūḥa maḳām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 55). [menzil-i māhdur, -dur]*

menzil-i maḳṣūda: *Varılmak istenen yer II amaç, gaye.*

1. Fażl-ı Feyyāż'a bu yolda özüñi tefvīż it
   Giderek **menzil-i maḳṣūda** olursın vāṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 44). [menzil-i maḳṣūda, -a]*

menzil-i me’vā oldı: *Sığınılacak konak.*

1. Bir ṣadefdür gimisi kendi müşābih gühere
   Bürc-i āb oldı ya-ḫud menzil-i me’vā ḳamere *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 22). [menzil-i me’vā oldı, -dı]*

menzili oldı: *Evi olmak.*

1. Teneşūr üzre görenler anı giryān oldı
   Bürc-i āb oldı mehüñ menzili bārān oldı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 18). [menzili oldı, -dı]*

merām buldı: *İsteğine kavuşmak.*

1. Ḥamdü li-llāh ki şāh-ı heft-iḳlīm
   Gördi itmāmını vü buldı merām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 66). [merām buldı, -dı]*

merām-ı ṣalṭanat: *Saltanat meramı.*

1. Ḥaşra dek sürsün murādum bu **merām-ı ṣalṭanat**
   Mālik-i mülk-i Süleymān ḥażret-i Sulṭān Selīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 23, Mısra 7). [merām-ı ṣalṭanat,]*

mercān: *"Mercan" Denizden çıkan kırmızı cevher.*

1. Dükkān-ı cevherī ḳafeş-i ṣayrefī gibi
   Vardur gözümde dürr-ile **mercān** tabaḳ tabaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 95, Mısra 12). [mercān,]*

merd: *Yiğit,cesur, kahraman II Sevgili.*

1. Dil virmez eyā zāl-i felek saña Hüdāyī
   Merdānelere itmez eşer mekr ü füsūnuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 126, Mısra 10). [merdānelere, -āne, -ler, -e]*

merd-iʿāḳıl: *Akıllı kimse.*

1. Bāġ u rāġa yüri dil baġlama ger ʿārif-iseñ
   Pāy-ı ʿaḳlına ʿıḳāl urmaya **merd-i ʿāḳıl** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 10). [merd-i ʿāḳıl,]*

merd-i ʿāḳıldur: *Akıllı kimse.*

1. Ne bend ü baġ ṭutar ne ḳabūl-i pend eyler
   Cünün-ı ʿışḳa uyar şol ki **merd-i ʿāḳıldur** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 39, Mısra 8). [merd-i ʿāḳıldur, -dur]*

merd-i āzāda: *Serbest,hür kişi.*

1. Merd-i āzāda gülistān-ı cehān bāġ olmaz
   Cāy-ı süflīde hüma menzil ü me'vā ṭutmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 62, Mısra 3). [merd-i āzāda, -a]*

merd-i ciger-dār: *Yürekli, cesur kişi.*

1. Ṭutdum cigerüm ḫancer-i dil-dūzuña ḳarşu
   Meydān-ı maḥabbetde benem **merd-i ciger-dār** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 46, Mısra 4). [merd-i ciger-dār,]*

merd-i ḳanāʿat-güzīnsin: *Kanaati seçmiş er.*

1. Ġam ḫūnıdur bu tekyede zādü'l-müṣāfirīn
   Alduñsa ḥışşe **merd-i ḳanāʿat-güzīnsin** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 176, Mısra 10). [merd-i ḳanāʿat-güzīnsin, -sin]*

merd-i rāh-ı lā-mekān: *Mekansızlık yolunun yiğidi.*

1. Faḫr-i ʿālem seyyid-i ādem şefīʿü'l-müẕnibīn
   Yek-süvār-ı tīh-i ḳurbet **merd-i rāh-ı lā-mekān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 38). [merd-i rāh-ı lā-mekān,]*

merd-i rāḫīl: *Yol eri II Yolcu.*

1. Ḥāṣıl it mezraʿ-ı ʿālemde ʿamel dānesini
   Yol yaraġını niçün görmeye **merd-i rāḥīl** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 40). [merd-i rāḥīl,]*

merd-i ʿuryān-ı fenā fī'llāha: *Allah uğruna yok olmuş çıplak er.*

1. Āferīn ol **merd-i ʿuryān-ı fenā fī'llāha** kim
   Çekmedi dāmān u ceyb ü astīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 150, Mısra 7). [merd-i ʿuryān-ı fenā fī'llāha, -a]*

merdūd-ı ḥażret-i melik-i müsteʿān olur: *Kendisine el açılan Allah'ın huzurundan kovulmak.*

1. Kibr eyleyen muʿallim-i rūḥāniyān iken
   Merdūd-ı ḥażret-i melik-i Müsteʿān olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 14). [merdūd-ı ḥażret-i melik-i müsteʿān olur, -ur]*

merdüm: *Göz bebeği.*

1. Göz **merdümi** ʿaynıdur o ḫūrşīd-perestüñ
   Gün yüzüñe her ḳanda ki gitseñ nigerāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 55, Mısra 5). [merdümi, -i]*
2. Didüm yoluña niṣār itdi sīm-i eşki gözüm
   Didi o şāh-ı cehān ḫaylī terlemiş **merdüm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 136, Mısra 2). [merdüm,]*
3. Derdüñle aġlamaḳdan iki gözüm aġardı
   Ṣan girdi iki **merdüm** āyīne-veş ʿabāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 186, Mısra 4). [merdüm,]*
4. Yād-ı laʿlüñle gözüm **merdümi** ḳanlar aḳıdur
   Vird ider ẕikrüñ alup sübḥa-ı mercān eline *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 198, Mısra 11). [merdümi, -i]*
5. Beni gözetse gözüñ ġamzeñ oḳlarıyla n'ola
   Faḳīri gözlemedür **merdüm** olanuñ ḫūyı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 224, Mısra 6). [merdüm,]*

merdüm-i çeşmüñ: *Göz bebeği.*

1. Fitnede **merdüm-i çeşmüñ** didüm olmış Ḳābil
   Ol perī-çihre gülüp didi ki insān ḳābil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 130, Mısra 1). [merdüm-i çeşmüñ, -üñ]*

merdüm-i dīdelerüm: *Gözbebeği.*

1. Merdüm-i dīdelerüm ḳanına ḳanmaz ġamzeñ
   Mest-i ḫūnī ki ḳaçan mey içe deryālar içer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 43, Mısra 3). [merdüm-i dīdelerüm, -ler, -üm]*
2. Ḳandasın gel seni ey ḫusrev-i ḫūbān-ı cehān
   Merdüm-i dīdelerüm aramadan terledi ḳan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 168, Mısra 2). [merdüm-i dīdelerüm, -ler, -üm]*

merdüm-i maḫmūr-veş: *Uykulu insan gibi.*

1. Nergis-i mestüñ gözüm yaşın aḳıtsam ẕevk ider
   Māyil-i āb-ı revāndur **merdüm-i maḫmūr-veş** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 77, Mısra 10). [merdüm-i maḫmūr-veş,]*

merdüm-i ṣāḥib-nazar: *Nazar, bakış açısı sahibi insanlar.*

1. Ḫālüñ ḫayāli dīde-i terden geçer yürür
   Deryā geçen şu **merdüm-i ṣāḥib-naẓar** gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 232, Mısra 10). [merdüm-i ṣāḥib-naẓar,]*

merdüm-i üftāde: *Düşkün (bir) kimse. II düşkün göz bebeği.*

1. Benem ol **merdüm-i üftāde** ki bir ḳaṭra yaşum
   Dem olur cūşa gelür dil uzadur deryāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 188, Mısra 3). [merdüm-i üftāde,]*

merdüm-i zer-dār: *Akçalı adam.*

1. Çeşmüm izi ṭozıyla bulur nūr u cilāyı
   Māl-ile ider kesb-i ṣafā **merdüm-i zer-dār** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 46, Mısra 6). [merdüm-i zer-dār,]*

merdümlük eyle: *İnsanlık etmek; insana yaraşır biçimde davranmak.*

1. Merdümlük eyle gözden ırag̱ olma bir naẕar
   Nūr-ı sevād-ı dīde-i ehl-i yaḳīnsin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 176, Mısra 7). [merdümlük eyle,]*

merdümlük ider: *Mertlik etmek, yiğitlik göstermek.*

1. Beni bī-hoş görür ʿışḳ meyinden her dem
   Şu seper yüzüme **merdümlük ider** dīde-i ter *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 47, Mısra 10). [merdümlük ider, -er]*

merdüm-rübā: *İnsan, adam kapan.*

1. Yüzde zülfüñ mīr-i baḥr-i ḥüsn olup diller alur
   Ḫūyıdur **merdüm-rübālıḳ** mālik-i deryālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 117, Mısra 4). [merdüm-rübālıḳ, -lıḳ]*

merġūb olur: *Rağbet edilmek.*

1. Maḳbūl olur ol dilde ki ʿışḳ-ıla ola āb
   Merġūb olur ol ḫāne şehā olsa havādār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 45, Mısra 6). [merġūb olur, -ur]*

merġzār: *Çayırlık, çimenli ve sulak yer.*

1. Gel **merġzāra** niteki ṭāvūs naḫl-i gül
   Gözler açar nigāh içün ey ġunca-leb saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 8, Mısra 7). [merġzāra, -a]*
2. Gül-bāng-i murġ ṣanma ṣadā-ı ceresdür ol
   Göçdi bu şeb ḳavāfil-i gül **merġzārdan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 4). [merġzārdan, -dan]*
3. Murġ-ı cānum ḳıl benüm ol **merġzāruñ** bülbüli
   Anda daḫı ideyin şevḳuñla feryād u fiġān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 99). [merġzāruñ, -uñ]*

merḥabā: *Merhaba, hoş geldin.*

1. ʿĀşıḳa lāyıḳ mıdur diyüp ırakdan **merḥabā**
   Salınup aġyār-ıla seyr eylemek ṣaḥrā-ı ʿīd *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 27, Mısra 7). [merḥabā,]*

merḥamet ide: *Acımak, rahm etmek.*

1. Ey Hüdāyī ḫıdmetinde cān virürsem ol şehüñ
   Merḥamet ide umaram baña maʿbūdum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 138, Mısra 14). [merḥamet ide, -e]*

merḥamet kıl: *Merhamet etmek.*

1. Ḳoma ayaḳda fütādeñdür efendüm elin al
   Merḥamet ḳıl aña ey şāh-ı cehān-bānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 20). [merḥamet ḳıl,]*

merḥamet umsam: *Merhamet beklemek.*

1. Ḫūbluḳ meydānınuñ şimdi şeh-i merdānıdur
   Merḥamet umsam n'ola luṭf u mürüvvet kānıdır *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 18). [merḥamet umsam, -sa, -m]*

merhem-i sīne-i mecrūḥ-figārum: *Yaralı bereli gönül merhemi.*

1. Ḥamdü li-llāh ki gidüp derd ü belā-ı fürḳat
   Merhem-i sīne-i mecrūḥ-figārum geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 217, Mısra 8). [merhem-i sīne-i mecrūḥ-figārum, -um]*

merhem-i sīneñle: *Gönül merhemi.*

1. Dil ḫastasına şerbet-i laʿlüñle emsem it
   Mecrūḥ-ı cānı **merhem-i sīneñle** şar gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 8). [merhem-i sīneñle, -ñ, -le]*

merḳad ola: *Mezarı olmak,.*

1. Ol gün ki **merḳad ola** gamuñla vaṭan baña
   Pister türāb u çār-şeb ola kefen baña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 5, Mısra 1). [merḳad ola, -a]*

mermer: *Ar. Ma'ruf mekîn beyaz taş.*

1. Beñzetdi gerçi kendüyi luṭf issi ḳalbüñe
   Ḫaylī şovuḳluḳ eyledi **mermer** Ḳayacıgum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 145, Mısra 4). [mermer,]*

mertebe: *Derece, basamak, rütbe.*

1. İrişmez ol mehe feryād u nāle-i seḥerüm
   Bülend **mertebedür** ḫaylī maṭmaḥ-ı naẓarum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 147, Mısra 2). [mertebedür, -dür]*

mertebe-i ʿizzet: *Yüce metebe.*

1. Māl u cāhına heves ḳılma bu dehr-i dūnuñ
   Bir nefes ṣıḥḥati biñ **mertebe-i ʿizzet** bil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 26). [mertebe-i ʿizzet,]*

mertebe-i sırr-ı ṭāyiri: *Kuşun sırrının mertebesi.*

1. Şeh-bāz-ı āhum itdi şeb-i fürḳatüñde pest
   Çarḫ-ı ʿalāda **mertebe-i sırr-ı ṭāyiri** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 237, Mısra 6). [mertebe-i sırr-ı ṭāyiri, -i]*

meryem'den: *Hz. Meryem.*

1. Ṭoġdı ṣan ʿİsī-i pākīze-nefes **Meryem'den**
   Ṭoldı şavḳ-ıla bu deyr-i felek-i heft-eyvān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 3). [meryem'den,]*

meşābīh ü meşārık: *Parıltılar ve ışıltılar.*

1. Envār-ı ruḫın ḳıldı sevād-ı ḫaṭı iẓhār
   Şerḥ oldı ṣanasın ki **Meşābīh ü Meşārıḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 99, Mısra 8). [meşābīh ü meşārıḳ,]*

meşʿale: *Işıklı lamba, kandil II aydınlık veren, yol gösteren ışık.*

1. Yā Rab ne ʿaceb nur olur ol mihr-i ruḫun kim
   Andan uyarur **meşʿalesin** māh-ı şeb-ārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 6, Mısra 4). [meşʿalesin, -sin]*

meşʿal-i nūr-ı ruḫuñdur: *Yanağının aydınlığının meşalesi.*

1. Şām-ı ġamda Kaʿbe kūyuñ saʿyin itsem ey ḫālīl
   Meşʿal-i nūr-ı ruḫuñdur reh-numūnı çeşmümüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 123, Mısra 6). [meşʿal-i nūr-ı ruḫuñdur, -uñ, -dur]*

meşāmm-ı şām: *Akşamın burnu.*

1. Ḫurrem ṣafā-ı ṣāfvet-i rūyuñla ṣadr-ı ṣubḥ
   Ḫ'uşdur şemīm-i zülf ü ḫaṭuñdan **meşāmm-ı şām** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 141, Mısra 4). [meşāmm-ı şām,]*

mescid: *Genellikle minaresiz, küçük cami.*

1. Ġavġā-ı baḫs-i ʿilm ile hep ṭoldı **mescid** medrese
   Düşdi kitāb-ı ʿışḳına şimdi mevālī Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 111, Mısra 7). [mescid,]*
2. Götürüp el saña **mescidde** duʿālar eyler
   İki yanında iki şemʿ degül miḥrābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 113, Mısra 7). [mescidde, -de]*

mesciden: *Genellikle minaresiz, küçük cami.*

1. Ḳad benā **mesciden** aʿlā't-taḳvā
   Ḫaremeş muḥterem çü Beyt-i ḥarām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 17). [mesciden,]*

mescūd: *Secde edilen.*

1. Ey ḫālīlüm Kaʿbe ḥaḳḳı ḳıbleden dönsün yüzüm
   Ḳaşlaruñdan ġayrı ger var-ısa **mescūdum** benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 138, Mısra 4). [mescūdum, -um]*

mescūd-ı ḳudsiyān-ı felek-āşiyān olur: *Yuvası gökyüzü olan meleklerin secde yeri haline gelmek.*

1. Ādem tevāżuʿ eylese ḫākī-nijad iken
   Mescūd-ı ḳudsiyān-ı felek-āşiyān olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 12). [mescūd-ı ḳudsiyān-ı felek-āşiyān olur, -ur]*

mesel: *Atasözü.*

1. Ḫ∨āceye mālı faḳīre leb-i cānānı leẕīẕ

   Bu **meseldür** ki olur her kişiye cānı leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 30, Mısra 2).*

   [meseldür, -dür]
2. N'ola reşk eylese Ṭūbā o ḳad-i bālāya

   Bu **meseldür** ḥased ednādan olur aʿlāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 188, Mısra 2).*

   [meseldür, -dür]

meşġūl: *Bir işle uğraşmak, herhangi bir şeyle vakit geçirmek.*

1. Dil ṣavmaʿa-ı tende lisān serde nigārā

   Meşġūl senüñ zikrüñe sırran u cihārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 6, Mısra 2). [meşġūl,]*

meşġūl olmış: *Bir işle uğraşmak.*

1. Āşināllıḳ yoġ-ıdı rindān-ı dürd-āşām ile

   Nāṣıḥuñ ḳavline **meşġūl olmış** iken cām ile *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 14).*

   [meşġūl olmış, -mış]

meşhed: *Şehit düşülen yer ‖ sevgilinin âşığı bakışıyla aşk şehidi ettiği yer.*

1. Öldügümde **meşhedüm** nūrın müşāhid ola ḫalḳ

   Ger ola ol şāhid-i maḳṣūd meşhūdum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 138, Mısra 9).*

   [meşhedüm, -üm]

meşhūd: *Görülmüş, göz ile görülen şey.*

1. Öldügümde meşhedüm nūrın müşāhid ola ḫalḳ

   Ger ola ol şāhid-i maḳṣūd **meşhūdum** benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 138, Mısra 10).*

   [meşhūdum, -um]

meşhūr olsun: *Herkesçe bilinen.*

1. Genc-i ʿışḳuñ niçe bir sīnede olsun mestūr

   Açalum ʿāleme gel gün gibi **meşhūr olsun** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 4).*

   [meşhūr olsun, -sun]

mesīḥā: *Hz. İsa.*

1. Derd-i ʿışḳuñ bileli dilde müdāvādan yig
   Dirligüm var ġam-ı laʿlüñle **Mesīḥā'dan** yig *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 119, Mısra 2).*
   [mesīḥā'dan, -dan]
2. Cāme-i ma'ī ile gökde **Mesīḥāsın** sen
   Āsumān içre ya-ḫud mihr-i mücellāsın sen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 160, Mısra 1).*
   [mesīḥāsın, -sın]
3. Lebüñ kim ʿaynıdur Āb-ı Ḥayāt-ı Ḫıżr-ı devrānuñ
   Bugün cān virmede emvāta adı var **Mesīḥā'nuñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 14).*
   [mesīḥā'nuñ, -nuñ]
4. Oḳur Nūr āyetin ey meh görenler rūy-ı raḫşānuñ
   Dehānuñ nuṭḳa gelse adı añılmaz **Mesīḥā'nuñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 10).*
   [mesīḥā'nuñ, -nuñ]

mesīhā-dem: *Hz. İsa nefesli. II Nefesi, mucize olarak ölüye hayat veren Hz. İsa'nınki gibi güçlü, etkili ve şifa verici olan (kimse).*

1. Ey **Mesīḥā-dem** lebüñ mihri dil-i ʿuşşāḳda
   Rūḥdur göyā müşerref eylemiş ḳalebleri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 209, Mısra 3). [mesīḥā-dem,]*

mesīḥā-leb: *Hz. İsa'nın nefesi gibi diriltici özelliğe sahip dudağı.*

1. ʿAceb mi uṣanam deyr-i cehānuñ ṣūretinden ben
   Hüdāyī ol **Mesīḥā-leb** büt-i ṭannāzum aldurdum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 144, Mısra 10).*
   [mesīḥā-leb,]

mesīḥ-i meryem'üñ: *Meryem oğlu İsa Mesih.*

1. Gözlerüñ bīmārına laʿlüñ baġışlar ṣıḥḥati
   Andadur cānā **Mesīḥ-i Meryem'üñ** ḫāṣıyyeti *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 14).*
   [mesīḥ-i meryem'üñ, -üñ]

mesken: *Oturulan, ikāmet edilen yer, ev, konut, ikāmetgâh.*

1. Ġamdan göñül āh eyleme kim Āb-ı Ḥayāt'uñ
   Ẓulmetde-durur **meskeni** leylen ve nehārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 6, Mısra 10). [meskeni, -i]*
2. N'ola yoġ-ısa elde mālumuz ey ḫ∨āce-i dünyā
   Maḥabbet gencine **mesken** dil-i vīrānumuz vardur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 35, Mısra 8). [mesken,]*
3. Olmış ezelī **meskenümüz** künc-i ḫarābāt
   Gencīne gibi sākin-i vīrānelerüz biz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 73, Mısra 3). [meskenümüz, -ümüz]*
4. Bendeñ-durur ḳapuñda Hüdāyī-i ḫaste-dil
   Mü'min gibi ki **meskenidür** cennet-i Naʿīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 22). [meskenidür, -i, -dür]*
5. Senden cüdā ey serv-ḳad beytü'l-ḥazendür **meskenüm**
   Çıḳsa yiridür göklere feryād-ı āh u şīvenüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 5). [meskenüm, -üm]*

mesken eyledüñ-ise: *Yurt edinmek, yerleşmek.*

1. Gönlinde **mesken eyledüñ-ise** Hüdāyī'nüñ
   Mü'min-miṣāl sākin-i ḫuld-i berīnsin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 175, Mısra 9). [mesken eyledüñ-ise, -dü, -ñ, -i, -se]*

meşreb: *Bir kimsenin yaratılışında bulunan huy, yaratılış, tabiat, mizaç, karakter.*

1. Bāde-i laʿlüñi menʿ itme Hüdāyī'den kim
   Ṣāfdur **meşrebi** rindān-ı ulī'l-elbābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 112, Mısra 10). [meşrebi, -i]*

mesrūr eyledüñ: *Sevindirmek.*

1. Beni vaṣluñla eyledüñ mesrūr
   Ḳomaduñ dilde dāġ-ı ḥırmānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 47). [mesrūr eyledüñ, -dü, -ñ]*

mesrūr olsun: *Sevinmek; arzusuna ulaşmak (OTAL, 628).*

1. Göreyin Kaʿbe-i ruḫsāruñı pür-nūr olsun
   Görsün erbāb-ı ṣafā şevḳ-ıla **mesrūr olsun** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 2). [mesrūr olsun, -sun]*

mest: *(Aşk, sevgi, zevk vb. bir duygudan dolayı) aklı başından gitmiş, kendinden geçmiş.*

1. Bu Hüdāyī gāh göya gāh ḫāmūş olduġı
   Bu ki çeşmüñ yādına geh **mest** ü geh ḥayrāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 50, Mısra 10). [mest,]*

mest it: *Sarhoş etmek.*

1. Sāḳīyā **mest it** beni ṣun sebʿa-ı seyyāleler
   Çekmeyem tā kim bu çarḫ-ı heftümīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 151, Mısra 5). [mest it,]*

mest ola: *Kendinden geçmek, sarhoş olmak.*

1. Maʿşūḳ odur ki şūh ola ʿāşıḳ-perest ola
   Bir ḫūba dil vire mey-i ʿışḳ ile **mest ola** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 206, Mısra 2). [mest ola, -a]*

mest olmış: *Kendinden geçmek, sarhoş olmak.*

1. Ġamuñla çarḫ **mest olmış** döner başı aḳar yaşı
   Degüldür ṣavt-ı raʿd eyler dem-ā-dem naʿralar peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 3). [mest olmış, -mış]*

mest olup: *Kendinden geçmek, sarhoş olmak.*

1. Mest olup ʿışḳ-ıla bir pāyeye baṣ pāyuñı kim
   Gele aṣḥāb-ı ṣafā saña mübārek-bāda *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 195, Mısra 7). [mest olup, -up]*
2. Mest olup gitdüm cehāndan fāriġü'l-bāl eyledüm
   Düşde zülf-i yārı boynumda görüp fāl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 3). [mest olup, -up]*

mestāne: *Baygın, mahmur göz.*

1. Mestāne çeşmidür cigerüm eyleyen kebāb
   Maḫmūr ġamzesidür iden eşkümi şarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 17). [mestāne,]*

mestāne: *Sarhoş olmuş, kendinden geçmiş, mahmur.*

1. Dile ḫançer urıcaḳ çeşmi virür dil aña cān
   Nuḳldur birbirine ṣan iki **mestāne** ṣunar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 56, Mısra 4). [mestāne,]*
2. Her laḥẓa gözüñ yādına **mestānelerüz** biz
   ʿIşḳ-ıla biliş ʿaḳl-ıla bīgānelerüz biz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 73, Mısra 1). [mestānelerüz, -ler, -üz]*
3. Tīr gönderse dile çeşmi aña dil cān virür
   Birbirine tuḥfesi gibi iki **mestānenüñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 121, Mısra 8). [mestānenüñ, -nüñ]*
4. Vādī-i ʿışḳına bir çeşmi ġazālüñ düşelüm
   Ey Hüdāyī yine **mestāne** ġazeller diyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 16). [mestāne,]*
5. Tīġlar çekse gözüñ ḳatl-i Hüdāyī'ye eger
   ʿAceb olmaz ki mey-i nāz ile **mestānedür** o *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 184, Mısra 10). [mestānedür, -dür]*
6. Cām-ı feyżu'llāhdan nūş idüp olmış surḫ-rū
   Cürʿalar dökmiş yire **mestāne** ṣāḫ-ı erġavān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 20). [mestāne,]*
7. Oḳıyup efsūn-ı şiʿri söyledüm efsāneyi
   Biñ belā-y-ıla uyutdum ol gözi **mestāneyi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 8). [mestāneyi, -y, -i]*

mestāne ḳıldı: *Sarhoş etmek.*

1. Dili cām-ı şarāb-ı laʿl-i nābuñ ḳıldı mestāne
   Pıyālem gözlerüm nūrı cemāli şems-i raḫşānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 7). [mestāne ḳıldı, -dı]*

mestāne varıcaḳ: *Sarhoş halde (sevgilinin yanına) gitmek.*

1. Meded meded saña **mestāne varıcaḳ** giceler
   Yoluñda dāmenüm alan kilābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 170, Mısra 11). [mestāne varıcaḳ, -ıcaḳ]*

mest-i dīdār: *Güzel yüzün sarhoşluğu.*

1. Çün āyīne ṣubḥ u şām bīdār
   Ḥayrān-ı cemāl ü **mest-i dīdār** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 26). [mest-i dīdār,]*

mest-i güstāh: *Kendini bilmez sarhoş.*

1. Dil-i pür- ḫūnını ʿāşıḳ saña teklif eyler
   Mest-i güstāḫ şeh-i ʿāleme peymāne şunar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 56, Mısra 6). [mest-i güstāḫ,]*

mest-i ḫarāb olsa: *Aşkla kendinden geçmek, aşk sarhoşu olmak.*

1. Bülbül ʿaceb mi **mest-i ḫarāb olsa** ġuncalar
   Bezm-i bahāra bāde getürdi ḳabaḳ ḳabaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 97, Mısra 3). [mest-i ḫarāb olsa, -sa]*

mest-i ḫūnī: *Kanlı sarhoş.*

1. Merdüm-i dīdelerüm ḳanına ḳanmaz ġamzeñ
   Mest-i ḫūnī ki ḳaçan mey içe deryālar içer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 43, Mısra 4). [mest-i ḫūnī,]*

mest-i ʿışḳuñ: *Aşk sarhoşluğu.*

1. Mest-i ʿışḳuñ varıcaḳ maḥkeme-i ḥażretüñe
   Defter-i ḫāṣuña nāmını anuñ eyle sicil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 107). [mest-i ʿışḳuñ, -uñ]*

mest-i medhūşuñ: *Şaşkınlık/korku sarhoşu.*

1. ʿĀşıḳuñ eşk-ile āl olur dem-ā-dem sīnesi
   Mest-i medhūşuñ dökilür içse ṣaḥbā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 197, Mısra 8). [mest-i medhūşuñ, -uñ]*

mest-i müdām-ı bāde-i bezm-i elest ola: *Elest meclisinin şarabının sürekli sarhoşu olmak.*

1. ʿĀşıḳ odur Hüdāyī gibi kendüden geçüp
   Mest-i müdām-ı bāde-i Bezm-i Elest ola *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 206, Mısra 10). [mest-i müdām-ı bāde-i bezm-i elest ola, -a]*

mestūr: *Iffetli.*

1. Baña **mestūr** ṣatup kendüyi her maḍrabaya
   Açılan gül gibi gencīne-i penhānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 134, Mısra 3). [mestūr,]*

mestūr olsun: *Gizlenmek.*

1. Genc-i ʿışḳuñ niçe bir sīnede olsun mestūr
   Açalum ʿāleme gel gün gibi meşhūr olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 3). [mestūr olsun, -sun]*

metāʿı: *Mal, eşya.*

1. ʿAmel **metāʿı** ile satma kendüñi ṣofī
   Ziyān iden saḳın ekser zamānda ʿāmildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 39, Mısra 11). [metāʿı,]*
2. Vuṣlat-ı dünyāya ehl-i diller itmez iʿtibār
   Ol **metāʿı** böyle bī-raġbet iden hicrāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 50, Mısra 8). [metāʿı,]*

metāʿ-ı ʿışḳa: *Aşk malı; aşk sermayesi II âşık can.*

1. Naḳd-i cānuñ vir **metāʿ-ı ʿışḳa** bu bāzārda
   Assı itsün dir iseñ ey ḫ∨āce ser-māyeñ saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 4, Mısra 3). [metāʿ-ı ʿışḳa, -a]*

metāʿ-ı vaṣluña: *Kavuşma sermayesi, malı.*

1. Bu āfitāb-ı ḥüsn-ile germ oldı bāzāruñ senüñ
   ʿĀlem **metāʿ-ı vaṣluña** oldı ḫārīdāruñ senüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 18). [metāʿ-ı vaṣluña, -uñ, -a]*

me’vā itmezüz: *Mesken, makam haline getirmek.*

1. Virmezüz dil zülfi tatarına her ḫān oġlınuñ
   İtmezüz me’vā ṭapusın degme sulṭān oġlınuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 2). [me’vā itmezüz, -mez, -üz]*

mevālī: *Hmaye eden, koruyan.*

1. Sen eyleseñ aḥbāb-ıla ey dost **mevālī**

   Āsān idi aʿda-y-ıla fi'l-cümle müdārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 2, Mısra 5). [mevālī,]*

mevālī: *Mürşid mollalar.*

1. Ḫaṭdan daḫı ḫālī iken levḥ-i cemāli Aḥmed'üñ

   Oḳur kitāb-ı ʿışḳını şimdi **mevālī** Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 110, Mısra 2). [mevālī,]*
2. Ġavġā-ı baḫṣ-i ʿilm ile hep ṭoldı mescid medrese

   Düşdi kitāb-ı ʿışḳına şimdi **mevālī** Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 111, Mısra 8). [mevālī,]*

mevc-i ebr-ile: *Bulut dalgası.*

1. Āhum yeli hevā-ı ḫaṭ-ı sebz-i yārdan

   Pür itdi **mevc-i ebr-ile** deryā-ı aḫderi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 221, Mısra 8). [mevc-i ebr-ile, -ile]*

mevlā: *Allah.*

1. Hemçü Manṣūr anda her ḳındīl

   Oldı **Mevlāya** boynı baġlu ġulām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 40). [mevlāya, -y, -a]*
2. Raḥmetler ide rūḥına **Mevlā** Muḥammed'üñ

   Kim bu diyār içinde şehīd oldı hem ġarīb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 6, Mısra 1). [mevlā,]*

mevt: *Ölüm, vefat.*

1. Ṣordılar **mevtin** Hüdāyī didiler tārīḫini

   Eyledi Sulṭān Süleymān ʿazm-i cennāt-i ebed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 1, Mısra 9). [mevtin, -i, -n]*

mevt: *Ar. Ölüm, vefât.*

1. Didi hātif **mevtine** tārīḫi

   Raḥmet-i Yezdān Ḥüseyn'üñ cānına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 5, Mısra 5). [mevtine, -i, -n, -e]*

2. Didiler **mevtine** anuñ tārīḫ

   Raḥmet ide Hümā'ya ol Cebbār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 10, Mısra 5). [mevtine, -i, -n, -e]*

mey: *Far. Şarap, bâde.*

1. İçile meclis-i ʿışḳuñda **mey** gibi niçe ḳan
   Ayag olup yüriye niçe kāse-i ser aña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 3, Mısra 7). [mey,]*
2. Merdüm-i dīdelerüm ḳanına ḳanmaz ġamzeñ

   Mest-i ḫūnī ki ḳaçan **mey** içe deryālar içer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 43, Mısra 4). [mey,]*
3. Māsivādan dili yu yār-ıla vuṣlat **meyin** iç
   ʿĀrif olan içicek hücreyi tenhālar içer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 43, Mısra 7). [meyin, -in]*
4. Devrüñ egerçi **mey** gibi bir ġam-güsārı yoḳ
   Anuñ daḫı soñında ʿaẕāb-ı ḫumārı var *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 44, Mısra 5). [mey,]*
5. Sāḳīyā laʿl-i revān-baḫşuña beñzetdi meger

   Pīr-i mey-ḫāne **meyüñ** üstine dir dir ditrer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 47, Mısra 2). [meyüñ, -ün]*
6. Mey gibi dirseñ küdūretden derūnuñ ṣāf ola
   Yüregüñde başlar çıḳmaḳ gerek engūr-veş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 77, Mısra 5). [mey,]*
7. Mey iç hücum idicek efʿi-i ġam u ġuṣṣa
   Ki ejdehāları ey dil zebūn ider tiryāḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 92, Mısra 5). [mey,]*
8. Gel ṣaḥn-ı bāġa nūş idelüm kāse kāse **mey**
   Zeyn oldı rāġa lāle-i Nuʿmān tabaḳ tabaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 95, Mısra 5). [mey,]*
9. Bezm içre ṣafā-y-ıla içerdik **meyi** sāḳī

   Yaġmur gibi būseleri yaġsa ṭolunuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 126, Mısra 7). [meyi, -i]*
10. Bu bezm-i devre şāh-ı perī-ḫaṣlet olmasa

    Ṣırça sarāy içinde maḳām eylemezdi **mey** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 229, Mısra 4). [mey,]*
11. Oldı āvān-ı ṣalāḥuñda **meyüñ** ṣoḥbeti telḫ
    Yirin od itdi şehā nāy-ile ʿūduñ devrān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 35). [meyüñ, -ün]*
12. Dil ü cān almaġa ey ġunca-leb **mey** gibi āl itme

    Baña bezm-i ġamuñda mīve-i hecrüñ nevāl itme *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 13). [mey,]*

mey olalum: *Şarap, bade, içki olmak.*

1. Nūş eyleyelüm **mey olalum** sīne be-sīne

   Gel ḳan yalaşup olalum ey māh ḳarındaş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 78, Mısra 3). [mey olalum, -alum]*

mey sür: *Içki sunmak, dağıtmak.*

1. Ḫaylī ṣudāʿ virdi bize pendi nāṣıḥuñ

   Mey sür ki sāḳī ol baña yigdür gül-ābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 162, Mısra 8). [mey sür,]*

meydān: *Meydan, saha, alan.*

1. Ben kāfir-i ʿışḳam gelüp öldürsün o ḫūnī

   Ben tā ki bu **meydānda** şehīd olam o ġazī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 234, Mısra 12). [meydānda, -da]*
2. Ḫūbluḳ **meydānınuñ** şimdi şeh-i merdānıdur

   Merḥamet umsam n'ola luṭf u mürüvvet kānıdır *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 17). [meydānınuñ, -ı, -nuñ]*

mey-dāna girdi: *Ortaya çıkmak, ortada kendini göstermek.*

1. Bezm-i sürūr-encāmda şanma surāḥī ḳulḳulı

   Gül-gūn-ı mey itdi Süheyl **mey-dāna girdi** Ḫusrevā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 7, Mısra 6). [mey-dāna girdi, -di]*

meydān-ı belāda: *Bela meydanı.*

1. Deldi tenümi oḳları **meydān-ı belāda**

   Bārān şu ḳadar yaġdı ki geçdi kepenekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 153, Mısra 7). [meydān-ı belāda, -da]*

meydān-ı cehān: *Dünya meydanı.*

1. N'ola **meydān-ı cehān** içre ser-āmed geçine

   İşini başa çıḳarmışdur anuñ şemşīri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 220, Mısra 5). [meydān-ı cehān,]*

meydān-ı ḥüsn: *Güzelliğinin meydanı.*

1. Meydān-ı ḥüsn içinde cehān pehlevānıdur

   Ol şūḫ-ı dil-rübā ki dinür nāmına ʿAlī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 7). [meydān-ı ḥüsn,]*
2. Olup biñ şevket-ile Düldül-i ḥüsnüñ süvārı gel

   Çeküp **meydān-ı ḥüsn** içre müjeñden ẕu'l-feḳārı gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 17, Mısra 6). [meydān-ı ḥüsn,]*

meydān-ı maḥabbetde: *Aşk meydanı II sevgilinin bulunduğu yer.*

1. Ṭutdum cigerüm ḫancer-i dil-dūzuña ḳarşu
   Meydān-ı maḥabbetde benem merd-i ciger-dār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 46, Mısra 4). [meydān-ı maḥabbetde, -de]*

meydān-ı nüh-sipihr-i berīn: *Yüce dokuz kat gök meydanı.*

1. Emr idüp geldi ʿasker-i encüm
   Ṭoldı **meydān-ı nüh-sipihr-i berīn** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 6). [meydān-ı nüh-sipihr-i berīn,]*

mey-ḫāne: *1. İçki içilen yer. 2. mec. İlahi aşk; tekke, dergâh.*

1. Müflis-i mestem düşüp ḳalsam n'ola **mey-ḫānede**
   Bāde-i ʿışḳuñ beni yıḳdı ḳatı ḥālüm ḫarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 15, Mısra 3). [mey-ḫānede, -de]*
2. Ṭutar eli görür gözidür ʿişret ehlinüñ
   Mey-ḫāne içre sāḡır-ı mey encümende şemʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 84, Mısra 4). [mey-ḫāne,]*
3. Mey-ḫānede ayaḳ başacaḳ yer mi bulınur
   Devr-i lebüñde rehne çekilmiş kitābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 162, Mısra 5). [mey-ḫānede, -de]*

mey-ḫāne vü mescidde: *Mescit ve meyhane.*

1. Şevḳ-ı mey-i laʿlüñle imiş vechini bildüm
   mey-ḫāne vü mescidde olan hāy ile hūnuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 126, Mısra 6). [mey-ḫāne vü mescidde, -de]*

mey-i ālüñ: *Kırmızı şarap.*

1. Ḳalbi şāfīdür **mey-i ālüñ** zer-i ḫālis gibi
   Pūte-i cām içre anı niçe kez ḳāl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 148, Mısra 7). [mey-i ālüñ, -üñ]*

mey-i dü-sāle: *Olgunlaşmış lezzetli şarap II İlahi aşkın zirvesi.*

1. Añ ol güni ki gülistānda haftalarla ḳalup
   Mey-i dü-sāle içen bir zamān ikimüz idük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 118, Mısra 6). [mey-i dü-sāle, -e]*

mey-i ġaflet: *Gaflet (Kendini bilmezlik) şarabı.*

1. Çeşm-i cānum açılup olmadı bir gün bīdār
   Mey-i ġaflet n'ideyin itdi beni lā-yaʿḳil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 82). [mey-i ġaflet,]*

mey-i ġam-güsārdan: *Gam dağıtan şarap.*

1. Bu gülsitāna çün-ki Hüdāyī ḳonan göçer
   Bir laḥẓa ḫāli olma **mey-i ġam-güsārdan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 22). [mey-i ġam-güsārdan, -dan]*

mey-i gül-fāmı: *Gül renkli şarap.*

1. Ne ḥāletdür bu k'olur ber ü bergi
   Mey-i gül-fāmı ferruḫ cāmı ferruḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 26, Mısra 4). [mey-i gül-fāmı, -i-ı]*

mey-i gül-gūn: *Gül renkli şarap.*

1. Olur ʿışḳ ehlinüñ her dem dili pür-ḫūn gözi pür-nem
   Belī rindānuñ olmaz kim **mey-i gül-gūn** ḳabaġında *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 203, Mısra 6). [mey-i gül-gūn,]*

mey-i gül-gūna: *Gül renkli şarap.*

1. ʿAhd ü peymān eylemişdi dün **mey-i gül-güna** dil
   Laʿl-i nābuñ şevḳına peymāne-peymādur bugün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 158, Mısra 5). [mey-i gül-gūna, -a]*

mey-i ḥamrālar: *Kırmızı şarap.*

1. Surḫ-rū olsa Hüdāyī iki ʿālemde n'ola
   Sāḳī-i ʿışḳuñ elinden **mey-i ḥamrālar** içer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 43, Mısra 10). [mey-i ḥamrālar, -lar]*

mey-i ʿışk: *Aşk şarabı.*

1. Maʿşūḳ odur ki şūh ola ʿāşıḳ-perest ola
   Bir ḫūba dil vire **mey-i ʿışḳ** ile mest ola *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 206, Mısra 2). [mey-i ʿışḳ,]*

mey-i ʿışḳ-ı neşāt-efzā vü ġam: *Neşe ve gam dağıtan aşk şarabı.*

1. Hüdāyī iç **mey-i ʿışḳ-ı neşāt-efzā vü ġam** gāhī
   Ki mirʿāt-ı derūnuñdan keder gitsün ṣafā gelsün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 167, Mısra 9). [mey-i ʿışḳ-ı neşāt-efzā vü ġam,]*

mey-i ʿışḳuñ: *Aşk şarabı.*

1. Mey-i ʿışḳuñ Hüdāyī'nüñ şehā ḳūt-ı revānıdur
   Kelāmuñ āb-ı Ḫıżr'uñ ʿaynı laʿlüñ rūḥ-ı s̱ānīdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 17). [mey-i ʿışḳuñ, -uñ]*

mey-i laʿlüñ: *Lal renkli kırmızı şarap II sevgilinin dudağı.*

1. İḫlāṣumı bilmek dileseñ ṣun **mey-i laʿlüñ**
   Zīrā zer-i nābuñ bilinür ḳadri meḥekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 153, Mısra 3). [mey-i laʿlüñ, -üñ]*

mey-i nāz: *Naz şarabı.*

1. Tīġlar çekse gözüñ ḳatl-i Hüdāyī'ye eger
   ʿAceb olmaz ki **mey-i nāz** ile mestānedür o *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 184, Mısra 10). [mey-i nāz,]*

mey-i ṣabūḥ: *Sabah içilen içki.*

1. Fikr eylemek lebüñ baña her gün **mey-i ṣabūḥ**
   Ḫaṭṭuñ ġamın yimek baña her şeb ṭaʿām-ı şām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 141, Mısra 7). [mey-i ṣabūḥ,]*

mey-i ṣāf: *Saf şarap.*

1. Ṣofī saf-ı rindāna gel ṣāfī **mey-i ṣāf** eyle nūş

   Saña ṣafā geldüñ disün ser-cümle aṣḥāb-ı ṣafā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 7, Mısra 7). [mey-i ṣāf,]*

mey-i şevḳıyla: *Sevinç ve neşe şarabı.*

1. Yāra yā Rab bilmezem kim şerḥ ide dil şerḥasın

   Cān **mey-i şevḳıyla** serḫᵛuş ʿaḳl ise ḫayrān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 102, Mısra 12). [mey-i şevḳıyla, -ı, -y, -la]*

mey-i telḫ: *Acı şarap.*

1. Mey-i telḫ içene cennetde ṣunulmaz kevs̱er

   Leẕẕet-i ʿācil olur mānīʿ-i ẕevḳ-ı ācil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 37). [mey-i telḫ,]*

meykede: *Meyhane, içki içilen yer.*

1. Devlet ḳapusı **meykededür** bu zamānede

   Sāḳī-durur viren elin ol āsitānede *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 192, Mısra 1). [meykededür, -dür]*
2. İʿtikāf itse Hüdāyī yeridür **meykedede**

   Şimdi bir muġ-beçe-i deyr-i muġāndur pīri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 220, Mısra 9). [meykedede, -de]*

meyl eyleme: *Yönelmek, eğilimli olmak.*

1. Meyl eyleme dünyāya baḳup çarḫ-ı kebūda

   Bu vādī-i esfeldür ol üstinde ṭumandur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 55, Mısra 7). [meyl eyleme, -me]*
2. Ṣunsa raḳīb tuḥfe diyü alma cānını

   Meyl eyleme saḳın begüm ol yādigāra gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 132, Mısra 6). [meyl eyleme, -me]*

meyl eyler: *Yönelmek, eğilimli olmak.*

1. Ṭoġruluġıyla eyler elif-ḳāmetine meyl

   Anuñ ki bāṭını ile bir ola ẓāhiri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 230, Mısra 3). [meyl eyler, -r]*

meyl iden: *Gönül bağlamak ‖ sevmek, aşık olmak, can vermek.*

1. Yāra **meyl iden** dil-i bī-iḫtiyārum ṣandılar
   Gördiler kim serv ayaġına aḳar āb-ı revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 38, Mısra 12). [meyl iden, -en]*

meyl itme: *Gönül bağlamak ‖ sevmek, aşık olmak, can vermek.*

1. Meyl itme ey dil ol güle kim niçe ḫār ı var
   Ṣol gence ṭālib olma ki yanınca mārı var *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 44, Mısra 1). [meyl itme, -m]*
2. Meyl itme ey dil ol güle kim niçe ḫārı var
   Ṣol gence ṭālib olma ki yanınca mārı var *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 44, Mısra 1). [meyl itme, -me]*

meyl itmezdi: *Eğilim göstermek.*

1. İtmezdi meyl aña meges ü mūr-ı cān u dil
   Laʿlüñ miṣāl-i şehd ü şeker fāyıḳ olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 193, Mısra 7). [meyl itmezdi, -mez, -di]*

meyl itse: *Gönül bağlamak ‖ sevmek, aşık olmak, can vermek.*

1. Olmış ṭudaġuñ ṭatlulıġından iki pāre
   Meyl itse Hüdāyī n'ola ol mīveye her bār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 45, Mısra 10). [meyl itse, -se]*
2. Meyl itse teşne-diller aña n'ola ṣu gibi
   Başdan ayaġa anı yaratmış Ḫudā laṭīf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 90, Mısra 3). [meyl itse, -se]*

meyl itse: *Eğilim göstermek.*

1. Kebkeb-i mūzeñe **meyl itse** yaşum seyli n'ola
   Sā'ilüñ ḳalbi olur dirheme ġāyet māyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 130, Mısra 3). [meyl itse, -de]*

meyl itse: *Eğilim göstermek, ilgi duymak.*

1. Leb-i şīrīnüñe **meyl itse** n'ola cān-ıla dil
   Mü'minüñ ḳalbi olur ṭatluya ġāyet māyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 131, Mısra 1). [meyl itse, -se]*

meyl-i çarḫ: *Yörüngesinde, istikametinde.*

1. Tā ki cām-i cehān-nümā-i mihr
   Meyl-i çarḫ üzre ola tābende *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kıt'a 4, Mısra 2). [meyl-i çarḫ,]*

meyl-i şarāb eyledi: *Şaraba yönelmek,meyletmek.*

1. Lebüñ'çün eyledi bu cān-ı ḫasta meyl-i şarāb
   Anuñ'çün oldı şehā ṭıfl-ı dil ṭufeyl-i şarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 14, Mısra 1). [meyl-i şarāb eyledi, -di]*

meyyāli olsa: *Çokça meyletmek.*

1. Saḳḳā-ı leb-i laʿli ṣafā-baḫş-ı cehāndur
   Dil-teşneler olsa n'ola meyyāli Ḥüseyn'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 116, Mısra 4). [meyyāli olsa, -sa]*

mezār: *Bir kimsenin öldükten sonra gömüldüğü yer, kabir.*

1. ʿIşḳuñ enīsüm ola **mezārumda** umaram
   Kim ol cehānda olmış idi baña yār-ı ġār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 49, Mısra 11). [mezārumda, -um, -da]*
2. Ḫāl-i ruḫuña yüz sürüp öldükde **mezārum**
   Güm güm öte āvāze-i tesbīḥ-i melekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 159, Mısra 9). [mezārum, -um]*

mezārını idüp: *Mezarı haline getirmek.*

1. Bāġ-ı firdevs idüp mezārını
   Çeşm-i pākine göstere dīdār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 10, Mısra 3). [mezārını idüp, -üp]*

mezheb-i ʿışḳı: *Aşk yolu.*

1. Meẕheb-i ʿışḳı ḳabūl eylemeyen ḳavme şehā
   Tīr-bārān-ı müjeñ oldı belā-ı nāzil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 131, Mısra 7). [meẕheb-i ʿışḳı, -ı]*

mezraʿ-ı ʿālemde: *Dünya tarlası.*

1. Ḥāṣıl it **mezraʿ-ı ʿālemde** ʿamel dānesini
   Yol yaraġını niçün görmeye merd-i rāḥīl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 39). [mezraʿ-ı ʿālemde, -de]*

mezraʿ-ı dehre: *Dünya tarlası.*

1. Ademi ḥāṣıl eylemez bu kār
   Mezraʿ-ı dehre olmaġıl ḥāris *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 21, Mısra 8). [mezraʿ-ı dehre, -e]*

mezraʿ-ı sebz-i cehān: *Dünyanın yeşil tarlası.*

1. Derd-i cāh u ġam-ı tīmar ile bīmār olma
   Mezraʿ-ı sebz-i cehān kimseye virmez ḥāṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 8). [mezraʿ-ı sebz-i cehān,]*

mı: *"Mi" soru edatı.*

1. Ben ey Hüdāyī bülbül-i bāġ-ı belāġatem
   Aheng olur **mı** ġulġul-ı zāġ u zaġan baña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 5, Mısra 12). [mı,]*
2. Lebīne teşne geçen ʿāşıḳ-ı ḳadeh-peymā
   Ḳanar **mı** kāse-i gerdūnı itse keyl-i şarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 14, Mısra 8). [mı,]*
3. Kelāmı ġuncayi dem-beste eyler eylese güftār
   Adım **mı** atdurur gülşende serve ol sehi-ḳāmet *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 20, Mısra 8). [mı,]*
4. ʿĀşıḳa lāyıḳ **mıdur** diyüp ıraḳdan merḥabā
   Salınup aġyār-ıla seyr eylemek ṣaḥrā-ı ʿīd *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 27, Mısra 7). [mıdur, -dur]*
5. Çāk olmasun **mı** dāmen-i zülfüñ gibi yaḳam
   Yıllar-durur ki pençe-i hicrān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 32, Mısra 3). [mı,]*
6. Ġanīdür ol ki ruḫın zerd ide maḥabbet-ile
   Faḳīr olur **mı** şu kim kīmyāya vāṣıldur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 39, Mısra 10). [mı,]*
7. N'içün ol künc-i yāra öykünür genc
   Ṭutar **mı** üstine kimse ḳılıçlar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 51, Mısra 8). [mı,]*

8. Sīneñ ey sīm-beden āyīne-i ṣāf **mıdur**

   Yā ṣafā baḥri mi gird-ābı anuñ nāf **mıdur** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 54, Mısra 1). [mıdur, -dur]*

9. Sīneñ ey sīm-beden āyīne-i ṣāf **mıdur**

   Yā ṣafā baḥri mi gird-ābı anuñ nāf **mıdur** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 54, Mısra 2). [mıdur, -dur]*

10. Göz göre naḳd-i dili alduġı yetmez mi ʿaceb

    Ḳaṣd ider cāna ḥārāmī gözüñ inṣāf **mıdur** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 54, Mısra 4). [mıdur, -dur]*

11. Cāmuñ üstine nedür düşdügi āvārelerüñ

    Dehen-i yār gibi menbaʿ-ı elṭāf **mıdur** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 54, Mısra 6). [mıdur, -dur]*

12. Naḳd-i cān virsem eyā ḫvāce ne ġam vuṣlat içün

    Māl kim yirine ṣarf olına isrāf **mıdur** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 54, Mısra 8). [mıdur, -dur]*

13. Būseñe cān virürem dirse Hüdāyī bendeñ

    İmtiḥān eyle sözin gör güzelüm lāf **mıdur** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 54, Mısra 10). [mıdur, -dur]*

14. Yūsuf olavuz Mıṣr-ı belāġatde Hüdāyī

    Lāyıḳ **mı** sitem-dīde-i iḫvān-ı zamānuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 61, Mısra 14). [mı,]*

15. Tīr atar bu yaña ḳalb-i mübtelā mıdur ġaraż

    Bilmezem baña cefā **mı** yā vefā mıdur ġaraż *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 81, Mısra 2). [mı,]*

16. Tīr atar bu yaña ḳalb-i mübtelā **mıdur** ġaraż

    Bilmezem baña cefā mı yā vefā **mıdur** ġaraż *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 81, Mısra 1). [mıdur, -dur]*

17. Tīr atar bu yaña ḳalb-i mübtelā **mıdur** ġaraż

    Bilmezem baña cefā mı yā vefā **mıdur** ġaraż *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 81, Mısra 2). [mıdur, -dur]*

18. Ol ṭabīb-i cān gelüp bir dem yine tīz gitmedin

    Derdüm arturmaḳ **mıdur** yāḫud devā **mıdur** ġaraż *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 81, Mısra 4). [mıdur, -dur]*

19. Ol ṭabīb-i cān gelüp bir dem yine tīz gitmedin

    Derdüm arturmaḳ **mıdur** yāḫud devā **mıdur** ġaraż *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 81, Mısra 4). [mıdur, -dur]*

20. Göz açup gördüm yüzüñ ʿışḳuñla memlū oldı dil

    Revzen-i kāşāneden kesb-i havā **mıdur** ġaraż *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 81, Mısra 8). [mıdur, -dur]*

21. Ey Hüdāyī ḫūb-edālarla müzeyyendür sözüñ

    Ḥāsidān-ı ṭabʿuña yoḳsa eẕā **mıdur** ġaraż *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 81, Mısra 10). [mıdur, -dur]*

22. Ḳanumı içdi femüñ kimse anı görmiş yoḳ

    Kişi sırrın **mı** ṭuyar ʿayş-ı nihān eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 104, Mısra 6). [mı,]*

23. Ey Hüdāyī gel e inṣāf idicek ʿālemde

    Bir ṣafāgāh **mı** var sūy-ı Ḳalāta'dan yig *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 119, Mısra 10). [mı,]*

24. Hem-ser olur **mı** laʿlüñe sükker Ḳayacıġum

    Olmaz güher ḥacerle ber-ā-ber Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 145, Mısra 1). [mı,]*

25. Çeşm-i maḫmūruñ gözüm yaşından itse n'ola ẕevḳ

    Ma'īl-i āb-ı revān olur **mı** ʿatşān olmayan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 180, Mısra 8). [mı,]*

26. Gele mi sīne-i ṣad-pāreme ol genc-i cemāl

    Şeh-nişīn ola **mı** bir ḫāne-i vīrānedür o *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 184, Mısra 8). [mı,]*

27. Ḳolına ala seni seyr ide lāyıḳ **mı** raḳīb

    Şāhbāzı ne revādur ala dihḳān eline *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 198, Mısra 5). [mı,]*

28. Üstine yoḳsa ḳılıçlar **mı** ṭutar ebrūlaruñ

    Çeşm-i cellāduñ n'içün ḳanlar döker ḳan üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 201, Mısra 5). [mı,]*

29. Sürsün ʿadūyı cennet-i kūyuñdan ol perī

    Ādem yerine baġlaya lāyıḳ **mı** bir ḫarı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 221, Mısra 2). [mı,]*

30. Bir gice var **mı** ḫālümi yanmaġa tīr-i āh

    Mānend-i şemʿ varup öñine dikilmedi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 238, Mısra 7). [mı,]*

31. Ey dil yine bir gözleri şehbāza **mı** düşdün

    Biñ derdile ḳurtılmış iken nāra **mı** düşdün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 240, Mısra 1). [mı,]*

32. Ey dil yine bir gözleri şehbāza **mı** düşdün

    Biñ derdile ḳurtılmış iken nāra **mı** düşdün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 240, Mısra 2). [mı,]*

33. Ḳaṣd eyledi māt itmege ol rūḥ-ı revānum

    Ṣad renc-i melāmetde sen açmaza **mı** düşdün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 240, Mısra 4). [mı,]*

34. ʿĀşıḳlaruñ öldürmege var niyyetüñ ammā

    Ben cān atarum ölmege sen nāra **mı** düşdün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 240, Mısra 6). [mı,]*

35. ʿUşşāḳı helāk itmege ṭuṭduñ yine emek

    Cān-teşnedür ol bir (yed-i) şehbāza **mı** düşdün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 240, Mısra 8). [mı,]*

36. Besdür bu ḳadar rāz-ı dilüñ açma Yetīmā

    Esrāruñı fāş itmege iʿcāza **mı** düşdün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 240, Mısra 10). [mı,]*

37. ʿĀşıḳ ṭaleb-i meyle ḫarābāta **mı** düşsün

    Bir gevher içün ş̲ıḳlet-i virāne mi çeksün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 241, Mısra 3). [mı,]*

38. Bu deñlü luṭf u ṭabʿ-ıla ʿirfān-ıla anı

    Pā-māl-i esb-i ẓulm ide lāyıḳ **mı** her le'īm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 24). [mı,]*

39. Nicedür ḫ̲ᵛuş **mıdur** ṣafāda **mıdur**

    Ṭabʿ-ı ṣāfī vü ḳalb-i āyīne-fām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 12, Mısra 7). [mıdur, -dur]*

40. Nicedür ḫ̲ᵛuş **mıdur** ṣafāda **mıdur**

    Ṭabʿ-ı ṣāfī vü ḳalb-i āyīne-fām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 12, Mısra 7). [mıdur, -dur]*

41. Vaʿde-i vaṣl itdügüñ gerçek mi yoḳsa lāf **mı**

    Hecr-ile öldük be-hey inṣāfsuz inṣāf **mı** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 9, Mısra 1). [mı,]*

42. Vaʿde-i vaṣl itdügüñ gerçek mi yoḳsa lāf **mı**
    Hecr-ile öldük be-hey inṣāfsuz inṣāf **mı** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 9, Mısra 2). [mı,]*
43. Nāle vü feryād idüp ṭañ **mı** diyem her ṣubḥ u şām
    El-vedāʿ ey şehr-i feyż-i lā-yezālī el-vedāʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 19). [mı,]*
44. Daḫı yoḳ **mı** teraḥḥum bu ġarīḳ-ı baḥr-i ʿiṣyāna
    Cefā irmez mi pāyāna nihāyet yoḳ **mı** hicrāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 3). [mı,]*
45. Daḫı yoḳ **mı** teraḥḥum bu ġarīḳ-ı baḥr-i ʿiṣyāna
    Cefā irmez mi pāyāna nihāyet yoḳ **mı** hicrāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 4). [mı,]*
46. Ḳadīmi āşināñı luṭf-ıla yād eyle yad itme
    Cefā irmez mi pāyāna nihāyet yoḳ **mı** hicrāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 8). [mı,]*
47. Benüm ser-māye-i naḳd-i ḥayātum cānumuñ cānı
    Cefā irmez mi pāyāna nihāyet yoḳ **mı** hicrāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 12). [mı,]*
48. Bu cevrüñ ḥaddi yoḳ **mı** ġāyetin bulmaz **mı** bu miḥnet
    Cefā irmez mi pāyāna nihāyet yoḳ **mı** hicrāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 15). [mı,]*
49. Bu cevrüñ ḥaddi yoḳ **mı** ġāyetin bulmaz **mı** bu miḥnet
    Cefā irmez mi pāyāna nihāyet yoḳ **mı** hicrāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 15). [mı,]*
50. Bu cevrüñ ḥaddi yoḳ **mı** ġāyetin bulmaz **mı** bu miḥnet
    Cefā irmez mi pāyāna nihāyet yoḳ **mı** hicrāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 16). [mı,]*
51. Dimezsin bu Hüdāyī derd-mendüñ nicedür ḥāli
    Cefā irmez mi pāyāna nihāyet yoḳ **mı** hicrāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 20). [mı,]*
52. Saña lāyıḳ **mıdur** ey ḫusrev-i ʿālī-şānum
    Baña ẓulm eyleyesin çarḫa çıḳa efġānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 17). [mıdur, -dur]*

mı: *"Mi" soru edatı.*

1. Ey ḫᵛāce-i cemāl ayaġ uñ tozı cevherin
   Sürsem ʿaceb **mi** gözlerüme ʿayn-ı māldur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 37, Mısra 8). [mi,]*
2. Sīneñ ey sīm-beden āyīne-i ṣāf mıdur
   Yā ṣafā baḫri **mi** gird-ābı anuñ nāf mıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 54, Mısra 2). [mi,]*
3. Göz göre naḳd-i dili alduġı yetmez **mi** ʿaceb
   Ḳaṣd ider cāna ḥārāmī gözüñ inṣāf mıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 54, Mısra 3). [mi,]*

4. Terk itdük ise ʿaḳlı uyup ʿışḳa Hüdāyī

   Dīvāne **miyüz** ʿāḳıl-ı ferzānelerüz biz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 73, Mısra 10). [miyüz, -y, -üz]*

5. Āl ile öpdüm diyü sāḳī lebīn cānānenüñ

   Şevḳdan ayaġı yirler **mi** baṣar peymānenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 121, Mısra 2). [mi,]*

6. Eşk zencīrin sürer **miydi** ṭolanup kūyuñı

   Olmasa sevdā-ı zülfüñle cünūnı çeşmümüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 123, Mısra 7). [miydi, -y, -di]*

7. Mey-ḫānede ayaḳ başacaḳ yer **mi** bulınur

   Devr-i lebüñde rehne çekilmiş kitābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 162, Mısra 5). [mi,]*

8. Baña yeter ġam-ı laʿl-i nigārum ey ḫ∨āce

   Yinür **mi** dāne-i dürr-i ḫ˅uş-ābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 171, Mısra 8). [mi,]*

9. ʿUşşāḳın öldüren şeh-i pür-kibr ü kīnsin

   Kāfir **misin** ki ḳātil-i erbāb-ı dīnsin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 176, Mısra 2). [misin, -sin]*

10. Gele **mi** sīne-i ṣad-pāreme ol genc-i cemāl

    Şeh-nişīn ola mı bir ḫāne-i vīrānedür o *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 184, Mısra 7). [mi,]*

11. Ṣofī ʿitāb idüp gözüme ḫor baḳma dir

    Ḥayvān ʿaceb degül **mi** ki insāna ṭaʿn ide *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 185, Mısra 4). [mi,]*

12. Ḳaşuñ hilāle yüzüñ āfitāba beñzetmiş

    Hüdāyī gibi gelür **mi** cehāna rūşen-rāy *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 212, Mısra 10). [mi,]*

13. Lebine itme bedel Āb-ı Ḫıżr-ı dil-cūyı

    Şarāb-ı cennete beñzer **mi** bir yābān ṣuyı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 224, Mısra 2). [mi,]*

14. Anuñ ki ḳūtı cevdür unıtsun cevāhiri

    Esrār-ı ʿışḳı ṣofī-i ḫar-ṭabʿ ider **mi** ẕevḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 237, Mısra 7). [mi,]*

15. Bu sūzile dil nāle-i mestāne **mi** çeksün

    Bülbül çekecek bārı da pervāne **mi** çeksün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 241, Mısra 1). [mi,]*

16. Bu sūzile dil nāle-i mestāne **mi** çeksün

    Bülbül çekecek bārı da pervāne **mi** çeksün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 241, Mısra 2). [mi,]*

17. ʿĀṣıḳ ṭaleb-i meyle ḫarābāta mı düşsün

    Bir gevher içün ṣıḳlet-i virāne **mi** çeksün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 241, Mısra 4). [mi,]*

18. Le le le lel le li le le le li yārile

    Le le li dost o nāle-i mestāne **mi** çeksün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 241, Mısra 6). [mi,]*

19. Umma mihr-ile vefāsın felek-i pür-ḳahruñ

    Kimseye beẕl ü ʿaṭā ide **mi** şaḫṣ-ı müdḫil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 6). [mi,]*

20. Güneş **mi** ṣuʿle viren bu revāḳ-ı aḫḍardan

    Ya nūr-ı ṭalʿat-ı Ādem cebīn-i Havvā'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 7). [mi,]*

21. Vaʿde-i vaṣl itdügüñ gerçek **mi** yoḳsa lāf mı

    Hecr-ile öldük be-hey inṣāfsuz inṣāf mı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 9, Mısra 1). [mi,]*

22. Bilmezem ol derdi yā Rab ʿışḳ-ı dil-berden **midür**

    Yā cefā vü miḥnet-i çarḫ-ı sitemgerden **midür** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 9). [midür, -dür]*

23. Bilmezem ol derdi yā Rab ʿışḳ-ı dil-berden **midür**
    Yā cefā vü miḥnet-i çarḫ-ı sitemgerden **midür** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 10). [midür, -dür]*
24. Yā firāḳ-ı laʿl-i yār-ı rūḥ-perverden **midür**
    Kimse bilmez dilde bir derd-i nihānum var benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 11). [midür, -dür]*
25. Elā ey nūr-ı ḥüsni fer viren ḫūrşīd-i raḫşāna
    Saña irmez **mi** nālem irdi evc-i bürc-i Keyvāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 2). [mi,]*
26. Daḫı yoḳ mı teraḥḥum bu ġarīḳ-ı baḥr-i ʿışyāna
    Cefā irmez **mi** pāyāna nihāyet yoḳ mı hicrāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 4). [mi,]*
27. Ḳadīmi āşināñı luṭf-ıla yād eyle yad itme
    Cefā irmez **mi** pāyāna nihāyet yoḳ mı hicrāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 8). [mi,]*
28. Benüm ser-māye-i naḳd-i ḥayātum cānumuñ cānı
    Cefā irmez **mi** pāyāna nihāyet yoḳ mı hicrāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 12). [mi,]*
29. Bu cevrüñ ḥaddi yoḳ mı ġāyetin bulmaz mı bu miḥnet
    Cefā irmez **mi** pāyāna nihāyet yoḳ mı hicrāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 16). [mi,]*
30. Dimezsin bu Hüdāyī derd-mendüñ nicedür ḥāli
    Cefā irmez **mi** pāyāna nihāyet yoḳ mı hicrāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 20). [mi,]*

micmer: *Buhurdanlık.*

1. Seyr idenler **micmer** içinde sipendüñ ḥālini
   ʿIşḳ odı yaḳmış ten-i zerd ü nizārum ṣandılar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 38, Mısra 7). [micmer,]*
2. Ḳalbinde nār-ı miḥnet ü başında dūd-ı āh
   Cism-i Hüdāyī bezm-i ġamuñ oldı **micmeri** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 221, Mısra 14). [micmeri, -i]*

micmere-gerdān: *Buhurdanlık dolaştırma.*

1. Gel meclise ʿanber saçuñı eyle perīşān
   Götürsün aradan ḳoḳuyı **micmere-gerdān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 5, Mısra 2). [micmere-gerdān,]*

micmere-gerdān-ı nev-bahār: *İlkbahar tütsü yapıcısı.*

1. Pür eyledükçe **micmere-gerdān-ı nev-bahār**

   Ṣaḥn-ı zemīni rāyiḥa-ı müşk-i nābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 59). [micmere-gerdān-ı nev-bahār,]*

midür: *"mı" soru edatı ve "-dır" bildirme ekinin bir arada kullanılmış hali "mıdır?.*

1. Baḳma pīrāyesine pīre-zen-i dünyānuñ

   Er **midür** ol k'ola bir ʿavrata varup māyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 4). [midür,]*

miftāḥ-ı der-i duʿā: *Dua kapısının anahtarı.*

1. Miftāḥ-ı der-i duʿā zebānuñ

   Miḥrāb-ı ḫalāyıḳ āsitānuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 19). [miftāḥ-ı der-i duʿā,]*

mīḫ-i laʿnet: *Lanet çivisi.*

1. Başına Ḥaḳdan ṭoḳunsun **mīḫ-i laʿnet** ḥaşra dek

   Kim o şehler ḳaṣdına çekdiyse tīġ itdiyse ḳan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 85). [mīḫ-i laʿnet,]*

mihmān: *Far. konuk, misafir.*

1. Süfre-i iʿcāzuñuñ **mihmānlarına** ey Ḫālīl

   Berre-i biryānıla ḳurṣ-ı ḳamerdür girde ḫʷān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 59). [mihmānlarına, -lar, -ın, -a]*
2. Sen Ḫālīlu'llāh olan ʿāşıḳlara **mihmān** idüñ

   Hey nice **mihmān** ki Ḥaḳ'dan luṭf idüñ iḥsān idüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 9). [mihmān,]*
3. Sen Ḫālīlu'llāh olan ʿāşıḳlara **mihmān** idüñ

   Hey nice **mihmān** ki Ḥaḳ'dan luṭf idüñ iḥsān idüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 10). [mihmān,]*

mihmān eyle: *Misafir eylemek.*

1. Ḫayālüñ tekye-i dilde ḫalīlüm eyle tek mihmān

   Yolına cān-ıla serden iki ḳurbānumuz vardur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 35, Mısra 5). [mihmān eyle,]*

mihmānum oldı: *Misafir olmak.*

1. Didüm ol şevḳ ile bu tārīḫi
   Ol ḫalīl-i dil oldı mihmānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 26). [mihmānum oldı, -dı]*

mihmānuñ olam: *Misafir olmak.*

1. Ḳaşlaruñ yāyına biñ cān-ıla ḳurbānuñ olam
   Bir iki gün bu fenā tekyede **mihmānuñ olam** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 16). [mihmānuñ olam, -am]*

miḫnet: *Acı, sıkıntı, bela.*

1. Añla ḫaṭuñla ḳanlu yaşum mācerāların
   Miḫnet çimenlerinde aḳan cūybārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 177, Mısra 4). [miḫnet,]*
2. Hüdāyī ḫastanuñ ḥālin ṣorarsañ ey ṭabīb-i cān
   Seni özler niçe demdür yatur **miḫnet** bucağında *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 203, Mısra 10). [miḫnet,]*
3. Bu cevrüñ ḥaddi yoḳ mı ġāyetin bulmaz mı bu **miḫnet**
   Cefā irmez mi pāyāna nihāyet yoḳ mı hicrāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 15). [miḫnet,]*

miḫnet ü derd: *Sıkıntı ve dert.*

1. ʿĀşıḳ olanuñ ḥāli n'ola olmasa hem-vār
   Göñlinde anuñ **miḫnet ü derd** ü ġam u hemm var *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 45, Mısra 2). [miḫnet ü derd,]*

mihr: *1. güneş 2. aşk.*

1. Kimüñ ki göñli ruḫuñ **mihrine** muḳābildür
   Sipihr-i mihr ü maḥabbetde bedr-i kāmildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 39, Mısra 1). [mihrine, -iñe]*
2. Sulṭān-ı çār-ḳaṣr-ı sipenc ise **mihr** sen
   İḳlīm-i heft-ḫüsne şeh-i kām-bīnsin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 175, Mısra 5). [mihr,]*
3. Ey Mesīḥā-dem lebüñ **mihri** dil-i ʿuşşāḳda
   Rūḥdur göyā müşerref eylemiş ḳalebleri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 209, Mısra 3). [mihri, -i]*

mihr: *Sevgi, muhabbet, aşk.*

1. Hüdāyī var-ısa bir **mihri** yoḳ her-cāyī meh sevmiş

   Düşüp şām-ı ġama eyler ıraḳlardan naẓar kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 13, Mısra 9). [mihri, -i]*
2. Āh-ı serd olup dem-ā-dem **mihrin** iẓhār itmede

   ʿĀşıḳ-ı şādıḳ geçer dildāruma beñzer ṣabāḥ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 23, Mısra 7). [mihrin, -in]*
3. Felek mi<u>ş</u>lin getürmez bir meh-i tābānumuz vardur

   Anuñ **mihriyle** dilde ātiş-i sūzānumuz vardur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 35, Mısra 2). [mihriyle, -i, -yle]*
4. Bād-ı ṣubḥ ile yile varduġın evrāḳ-ı gülüñ

   Her seḥer **mihrüñle** āh-ı pür-şirārum ṣandılar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 38, Mısra 4). [mihrüñle, -üñ, -le]*
5. Ne deñlü dilde mektum olsa ḫuşdur **mihri** ol māhuñ

   Bu bir sırr-ı İlāhī'dür ẓuhūrından ḫafā yegdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 59, Mısra 3). [mihri, -i]*
6. Mihrüñden eger dönse n'ola ḳalb-i Hüdāyī

   Ey Zāl-i felek er mi olur kimseye oynaş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 78, Mısra 9). [mihrüñden, -ün, -den]*
7. <u>S</u>evr-i felegüñ gökde ider baġrını biryān

   Mihrüñle Hüdāyī eger āh itse yürekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 159, Mısra 14). [mihrüñle, -üñ, -le]*
8. Olsa **mihrüñle** müşerref n'ola ḳalb-i vīrān

   Bulur ey māh şeref çün-ki mekīn ile mekān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 169, Mısra 1). [mihrüñle, -üñ, -le]*
9. Yol gözlerem nücūm-ı reh-i kehkeşān gibi

   Ḳurtar beni gel ey yüzi **mihr** intiẓārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 177, Mısra 8). [mihr,]*
10. Umma **mihr-ile** vefāsın felek-i pür-ḳahruñ

    Kimseye be<u>z</u>l ü ʿaṭā ide mi şaḫş-ı müdḫil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 5). [mihr-ile,]*
11. Gün gibi itdüm ol ṣanemüñ **mihrini** ʿayān

    Ol şūḫ-ı dil-rübā ki dinür nāmına ʿAlī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 15). [mihrini, -i, -n, -i]*

mihr: *Güneş (Sevgili anlamında).*

1. Yüri bir **mihre** maḥabbet idegör kim nūrı

   Rūz-u-şeb bāzıġ ola olmaya hergiz āfil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 67). [mihre, -e]*

mihr: *Güneş, şems, âfitâb.*

1. Mihr olsa ḫāl-i zerd-i ruḫı eyleme nigāh
   Dāg ola ta deline meh-i tāb-dār-ı çarḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 24, Mısra 5). [mihr,]*
2. Şol kim şafaḳla **mihri** görüp şādmān olur
   Bilmez felek bir ejder-i ātiş-fişān olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 1). [mihri, -i]*
3. Genc-i ʿışḳuñla Hüdāyī gibi vīrān olayın
   Sāye-veş **mihrüñ-ile** ḫāk-ile yeksān olayın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 28). [mihrüñ-ile, -üñ, -ile]*

mihr: *Güneş II sevgilinin yüzü.*

1. Hüdāyī ʿāşıḳ u abdālı olmış ol yüzi **mihrüñ**
   Bürünse māh-ı şeb-ārā ʿaceb mi bir ḳara şāla *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 199, Mısra 9). [mihrüñ, -üñ]*
2. Nā-geh ol şemʿ-i cemʿ-i ehl-i vefā
   Yüzi **mihr** alnı māh-ı tābānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 16). [mihr,]*
3. Ser-ā-ser ṭoldı **mihrüñle** zemīn ü āsumān Aḥmed
   Ay alnı āfitābum ā meh-i nā-mihribān Aḥmed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 3). [mihrüñle, -üñ, -le]*
4. Mihr işiginde bende-i zerrīn-külāhdur
   Şol dil-rübā ki nāmı anuñ Muṣlī Şāhdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 3). [mihr,]*

mihr: *Güneş, şems, sevgili.*

1. Sen **mihre** ṣovuḳluḳ ide şāyed diyü baḥri
   Germ-ābeye döndürdi şehā ḳullaruñ āhı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 228, Mısra 7). [mihre, -e]*

mihr it: *Sevgi göstermek, dostluk etmek.*

1. Ḳo cevri ey felek **mihr it** saḳın bu seng-i āhumdan
   Seni zeyn eylemişken çün dükān-ı şīşeger kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 12, Mısra 5). [mihr it,]*

mihr itmez: *Sevgi göstermek, dostluk etmek.*

1. Ey dil ü çeşm-i Hüdāyī çün-ki **mihr itmez** o māh
   Niçe bir mānend-i ebr āh itmeler aġlamalar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 48, Mısra 9). [mihr itmez, -mez]*

mihr ü māha: *Güneş ve Ay.*

1. Cebīn ü çihresidür **mihr ü māha** ḳurretü'l-ʿayneyn
   Naẓīri gelmemişdür milket-i ʿOs̲mān'a ʿOs̲mān'uñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 15). [mihr ü māha, -a]*

mihr ü māhı: *Güneş ve ay.*

1. Geldi bir niçe bed-aḫter yaʿnī kim ḳavm-i Yezīd
   Ḫasf u kesf içün o **mihr ü māhı** itdiler ḳırān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 84). [mihr ü māhı, -ı]*

mihr ü merḥametüñ: *Sevgi ve merhamet.*

1. İrerse ẕerre-i nā-çīze **mihr ü merḥametüñ**
   Dilini rūşen ider mihr-i ʿālem-ārādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 39). [mihr ü merḥametüñ, -üñ]*

mihr ü vefā: *Sevgi ve dostluk.*

1. Ḳatı gönlüñden ümīd eyler-idüm **mihr ü vefā**
   Seng-i ḫārādan eger sebze olaydı ḥāṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 130, Mısra 5). [mihr ü vefā,]*

mihr ü vefā: *Mihr ü Vefa adı ile yazılan mesneviler.*

1. Hüdāyī bendeñe yār ol senüñle pādişehüm
   Cehāna **Mihr ü Vefā** gibi dāsitān olalum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 137, Mısra 10). [mihr ü vefā,]*

mihr ü vefāsı: *Sevgi ve dostluk.*

1. Şehre ol māhı bugün **mihr ü vefāsı** bildürür
   Nitekim şemsüñ ṭulūʿını żıyāsı bildürür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 34, Mısra 1). [mihr ü vefāsı, -sı]*
2. Hüdāyīʿömri ol māhuñ cefāsı gibi çoġ olsun
   Aña yavuz ṣanan **mihr ü vefāsı** gibi yoġ olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 18). [mihr ü vefāsı, -sı]*

miḥrāb: *Cami ve mescitlerin kıble tarafındaki duvarına açılan oyuk, imamın durduğu yer.*

1. Berḳ urur ruḫlaruñ ol göşe-i ebrūlardan
   İki yanında iki şemʿ gibi **miḥrābuñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 112, Mısra 6). [miḥrābuñ, -uñ]*
2. Götürüp el saña mescidde duʿālar eyler
   İki yanında iki şemʿ degül **miḥrābuñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 113, Mısra 8). [miḥrābuñ, -uñ]*
3. Miḥrābı ebrūvanuña beñzetdi rūz-u-şeb
   Pāyına düşse secdeler itse n'ola imām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 140, Mısra 11). [miḥrābı, -ı]*
4. Teveccüh ḳıl ṣāf-ı ehl-i niyāza nitekim **miḥrāb**
   Ser-efrāzān-ı ʿālem ser-fero itsün saña gelsün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 167, Mısra 5). [miḥrāb,]*

miḥrāb u maḫfil ü minber: *Mihrap, mahfil ve minber.*

1. Oldı **miḥrāb u maḫfil ü minber**
   Cilve-gāh-ı ʿiẕām u ṣadr-ı kirām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 53). [miḥrāb u maḫfil ü minber,]*

miḥrāb-ı ḫalāyıḳ: *Yaratılanların mihrabı.*

1. Miftāḥ-ı der-i duʿā zebānuñ
   Miḥrāb-ı ḫalāyıḳ āsitānuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 20). [miḥrāb-ı ḫalāyıḳ,]*

mihr-i ʿālem-ārādan: *Dünyayı süsleyen güneş.*

1. İrerse ẕerre-i nā-çīze mihr ü merḥametüñ
   Dilini rūşen ider **mihr-i ʿālem-ārādan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 40). [mihr-i ʿālem-ārādan, -dan]*

mihr-i ʿālem-tāb: *Alemi aydınlatan güneş.*

1. Kişi bir sīm-ten māha muḳābil olmaġa ġamdan
   Gerekdür **mihr-i ʿālem-tāb** gibi beñzi zerd olmaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 93, Mısra 4). [mihr-i ʿālem-tāb,]*

mihr-i cehān-ārā-y-iken: *Dünyayı süsleyen güneş.*

1. Ṭolanur her gice varup ol mehüñ menzillerin
   Ṣubḥ-ı ḥüsne ruḫları **mihr-i cehān-ārā-y-iken** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 161, Mısra 10). [mihr-i cehān-ārā-y-iken, -y, -iken]*

mihr-i cehān-tāb: *Cihanı aydınlatan güneş.*

1. Ḥüsn-ile **mihr-i cehān-tāb** iken irişdi zevāl
   Bedr iken bürc-i leṭāfetde bugün oldı hilāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 13). [mihr-i cehān-tāb,]*

mihr-i cemāli: *Güzelliğin güneşi.*

1. Ḳalb-i Hüdāyī ʿışḳ ile olsa hevāyī tañ mıdur
   Ceẕb itdi anı jāle-veş **mihr-i cemāli** Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 111, Mısra 10). [mihr-i cemāli, -i]*

mihr-i cemāl-i cānān: *Sevgilinin güzellik güneşi.*

1. Bir gice ṭoġdı felekden meh-i bedr oldı ʿayān
   Tār-ı mūdan nitekim **mihr-i cemāl-i cānān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 2). [mihr-i cemāl-i cānān,]*

mihr-i enverden: *Parlak güneş.*

1. Cemāli **mihr-i enverden** mücellādur Memi Şāhuñ
   İşigi çarḫ-ı aʿlādan muʿallādur Memi Şāhuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 120, Mısra 1). [mihr-i enverden, -den]*

mihr-i felekden: *Feleğin güneşi.*

1. Bu ḥüsn ü cemāli gören ol **mihr-i felekden**
   Her vech-ile tafḍīl ider insānı melekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 153, Mısra 1). [mihr-i felekden, -den]*

mihr-i giyāh: *Türkçede sevgi otu denilen bir tür nebat.*

1. Ey Hüdāyī bite ravżamda benüm **mihr-i giyāh**
   Ḫāk iderse tenümi ḫaṭṭ-ı ġubār-ı cānān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 168, Mısra 11). [mihr-i giyāh,]*

mihr-i giyāh-ıla: *Türkçede sevgi otu denilen bir tür nebat.*

1. Ölse Hüdāyī hecr-i ḫaṭ-ı sebz-i yārdan
   Ḫāk-i mezārı zeyn ola **mihr-i giyāh-ıla** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 189, Mısra 10). [mihr-i giyāh-ıla, -ıla]*

mihr-i ḫaṭ-ı dil-cūñ-ıla: *Gönül çeken ayva tüyünün aşkı.*

1. Mihr-i ḫaṭ-ı dil-cūñ-ıla efkār-ı ruḫuñdan
   Enhār-ı ʿuyūn aḳmada leylen ü nehārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 2, Mısra 3). [mihr-i ḫaṭ-ı dil-cūñ-ıla,]*
2. Mihr-i ḫaṭ-ı dil-cūñ-ıla efkār-ı ruḫuñdan
   Enhār-ı ʿuyūn aḳmada leylen ü nehārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 2, Mısra 3). [mihr-i ḫaṭ-ı dil-cūñ-ıla, -ıla]*

mihr-i ḫaṭṭuñla: *Ayva tüylerinin aşka.*

1. Fikr-i ḫaddüñden çimende n'ola yaḳsa lāle dāġ
   Mihr-i ḫaṭṭuñla yaḳar gögsine mehden hāle dāġ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 85, Mısra 2). [mihr-i ḫaṭṭuñla, -uñ, -la]*

mihr-i ḫüsnüñ: *Güzelliğin güneşi.*

1. Berḳ urur dil Kaʿbe'sinde **mihr-i ḫüsnüñ** nūr-veş
   Ātiş-i ʿışḳuñ yanar başumda kūh-ı Ṭūr-veş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 77, Mısra 1). [mihr-i ḫüsnüñ, -üñ]*

mihr-i ḫüsnüñle: *Güzelliğin güneşi.*

1. Şemse ḳarşu raḳṣ uran ẕerrātı ey meh gördiler
   Mihr-i ḫüsnüñle yile varan ġubārum şandılar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 38, Mısra 6). [mihr-i ḫüsnüñle, -üñ, -le]*

2. Olsa nergis n’ola pür-jāle ṣadef pür-lü’lü’
   Mihr-i ḥüsnüñle kimüñ çeşmi ṭolu yaş degül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 129, Mısra 8). [mihr-i ḥüsnüñle, -üñ, -le]*

mihr-i lebüñle: *(Sevgilinin) dudağının aşka.*

1. Mihr-i lebüñle dilde yanan tāze dāġlar
   Lāyıḳ budur ki mühr-i Süleymān’a ṭaʿn ide *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 185, Mısra 5). [mihr-i lebüñle, -üñ, -le]*

mihr-i luṭfuñ: *Lütuf/ihsan güneşi.*

1. Cehāna **mihr-i luṭfuñ** ṣaldı sāye
   İrişdi niʿmetüñ bay u gedāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 25). [mihr-i luṭfuñ, -uñ]*

mihr-i mücellāsın: *Parlak güneş.*

1. Cāme-i ma’ī ile gökde Mesīḥāsın sen
   Āsumān içre ya-ḫud **mihr-i mücellāsın** sen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 160, Mısra 2). [mihr-i mücellāsın, -sın]*

mihr-i ʿömrüñ: *Ömür güneşi.*

1. Mihr-i ʿömrüñ irişür bürc-i zevāle bir gün
   Dünyeden sāye gibi aḫīr olursın zāyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 21). [mihr-i ʿömrüñ, -üñ]*

mihr-i pür-envār: *Nurlarla dolu güneş.*

1. Ḥüsni-le ṣānīsi yoḳdur birdür ol Yūsuf-cemāl
   Māder-i devrān ṭoġurmaz **mihr-i pür-envār** iki *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 233, Mısra 4). [mihr-i pür-envār,]*

mihr-i pür-envār olsun: *Parlak güneş olmak.*

1. Çarḫ-ı rifʿatde yüzi **mihr-i pür-envār olsun**
   Cümle aʿdāsı anuñ yoġ olup ol var olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 33). [mihr-i pür-envār olsun, -sun]*

mihr-i ruh-ı tāb-dārdan: *Parlayan yanağının güneşi.*

1. Güller ḳızardı gördi seni seyr-i bāġda
   Reng aldılar o **mihr-i ruḫ-ı tāb-dārdan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 177, Mısra 6). [mihr-i ruḫ-ı tāb-dārdan, -dan]*

mihr-i ruḫsār-ı nigāra: *Aşığın, sevgilinin yüzüne, yanağına duyduğu aşk.*

1. Ravża dīde-i ġam-dīde pür-envār oldı
   Mihr-i ruḫsār-ı nigāra nigerān olduġı'çün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 165, Mısra 4). [mihr-i ruḫsār-ı nigāra, -a]*

mihr-i ruhsāruñ: *Yanağının güneşi.*

1. Ġurūr itme ṭutarsa dehri n'ola **mihr-i ruḫsāruñ**
   Zamān-ı devlet-i ḫūbī miṣāl-i berḳ-ı ʿācildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 57, Mısra 7). [mihr-i ruḫsāruñ, -uñ]*

mihr-i ruhun: *Yanak güneşi.*

1. Mihr-i ruḫuñ ki maẓhar -ı nūr-ı Ḫudā budur
   Ṣalsun cehānda pertev-i luṭfı revā budur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 58, Mısra 1). [mihr-i ruḫuñ, -umihr-i ruḫuñ ki maẓḥar -ı nūr-ı ḫudā budur ṣalsun cehānda pertev-i luṭfı revā budur varur ḳapuña cezbe-i zülfüñle seyl-i eşk zencirle göge çekilen ejdehā budur ey ḫ∨āce müşk-i çīn'i ḳo zülfi nesīmin al bāġ-ı cehānda kesb idecek bir hevā budur çözsem dişü]*
2. Görse dil **mihr-i ruḫuñ** Kaʿbe-i vuṣlatda müdām
   Şām-ı hicrān gelüp olmasa arada ḫāyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 131, Mısra 3). [mihr-i ruḫuñ, -uñ]*
3. Dildedür ḥaşr olınca **mihr-i ruḫuñ**
   Nitekim sīnem içre īmānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 91). [mihr-i ruḫuñ, -uñ]*

mihr-i ruhun: *Yanak güneşi (sevgilinin güzelliği).*

1. Yā Rab neʿaceb nur olur ol **mihr-i ruḫun** kim
   Andan uyarur meşʿalesin māh-ı şeb-ārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 6, Mısra 3). [mihr-i ruḫun, -un]*

mihr-i ruhuñdan: *Yanak güneşi.*

1. Ṭañ mı olursa derd-ile günden güne hilāl
   Mihr-i ruḫuñdan ayrulalı geldi aya żaʿf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 89, Mısra 4). [mihr-i ruḫuñdan, -uñ, -dan]*

mihr-i ruhuñla: *Yanak güneşi.*

1. Göñülde **mihr-i ruḫuñla** yanar bir atiş kim
   Kül ola girse eger döymeye semender aña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 3, Mısra 3). [mihr-i ruḫuñla, -uñ, -la]*
2. Beñzüm şararsa **mihr-i ruḫuñla** ʿaceb midür
   Ṣalduḳda ḫāke pertev ider zer-nigār şems *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 75, Mısra 5). [mihr-i ruḫuñla, -uñ, -la]*

mihr-i ruhuñla: *Yanağının güneşi.*

1. Mihr-i ruḫuñla dilde yanan tāze dāġdur
   Gülzār-ı ʿömrümüñ gül-i ḫandānı Muṣli Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 187, Mısra 3). [mihr-i ruḫuñla, -uñ, -la]*

mihr-i rūy-ı tab-dāruñla: *Parlak yüz güneşi.*

1. Ḳarardı lāle-veş dil ḥasret-i ḫāl-i ʿiẕāruñla
   Münevver ḳıl anı gel **mihr-i rūy-ı tab-dāruñla** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 19, Mısra 10). [mihr-i rūy-ı tab-dāruñla, -uñ, -la]*

mihr-i rūyuñ: *Yüzün güneşi II güneşin doğuşu; sevgilinin yüzünün parlaklığı, güzelliği.*

1. Zemīne **mihr-i rūyuñ** oldı ṭāliʿ
   Zamāna şemʿ-i baḫtuñ oldı lāmiʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 23). [mihr-i rūyuñ, -uñ]*

mihr-i rūyuñ: *Güneş gibi parlak yüz.*

1. Dilde yandı **mihr-i rūyuñ** şevḳına bir niçe dāġ
   Ṣan maḳām-ı Ḫıżr'dur yer yer uyarmışlar çirāġ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 9). [mihr-i rūyuñ, -uñ]*

mihr-i seḥer: *Seher güneşi.*

1. Ol meh gelürse ḫāneme **mihr-i seḥer** gibi
   Çeşmümde cāy idem aña nūr-ı baṣar gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 232, Mısra 1). [mihr-i seḥer,]*

mihr-i seḥergāh: *Sabah güneşi.*

1. Bir gice ol gül-i raʿnā ṭutulup māh gibi
   irte ḫāk oldı yiri **mihr-i seḥergāh** gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 10). [mihr-i seḥergāh,]*

mihr-i seḥerīden: *Sabah güneşi.*

1. Terdür yañaġuñ luṭf-ıla gül-berg-i ṭarīden
   Rūşen bilürin cebheñi **mihr-i seḥerīden** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 6). [mihr-i seḥerīden, -den]*

mihr-i sipihr-i ʿilm ü ʿirfān: *Bilgi ve anlayış göğünün güneşi.*

1. Ey **mihr-i sipihr-i ʿilm ü ʿirfān**
   V'ey nūr-ı sevād-ı ʿayn-ı insān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 1). [mihr-i sipihr-i ʿilm ü ʿirfān,]*

mihr-i zerrīn-cām: *Altın renkli kadeh parıltısı.*

1. Nitekim ide **mihr-i zerrīn-cām**
   Bezm-i ʿālemde devrini itmam *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 12, Mısra 1). [mihr-i zerrīn-cām,]*

mihr-i żıyā-güster: *Işık saçan.*

1. Gönlini rindüñ açar cām-ı ṣabūḥī eyle kim
   Rūşen eyler ʿālemi **mihr-i żıyā-güster** ṣabāḥ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 23, Mısra 4). [mihr-i żıyā-güster,]*

mihr-i żıyā-güsteri: *Işık saçan.*

1. İtmesün ḥaddine ḥāyil ḫaṭını yalvaralum
   Bize ol **mihr-i żiyā-güsteri** göster diyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 10). [mihr-i żiyā-güsteri, -i]*

mihr-ile: *Güneş, şems, âfitâb.*

1. Ol kebk-i ḫırāmānı gören rind-i naẓar-bāz
   ʿAynına alur mı felegüñ **mihr-ile** māhın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 152, Mısra 10). [mihr-ile,]*

mihterīn-nesl-i hālīd ibni velīd: *Velid öğlu Halid soyunun en büyüğü.*

1. Nūr-ı çeşm-i revān-ı ehl-i yaḳīn
   Mihterīn-nesl-i Ḫālīd ibni Velīd *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 36). [mihterīn-nesl-i ḫālīd ibni velīd,]*

mī-kon: *Yapmak, olmak.*

1. Baʿde ḥamd-i Ḫudā ve naʿt-i resūl
   Mī-konem vaṣf-ı pādişāh-ı benām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 8). [mī-konem, -em]*

milket: *Bir hükümdar veya devletin hüküm ve idaresi altında bulunan toprakların tamamı, memleket.*

1. Felek yār u saʿādet hem-nişīnüñ
   Süleymān **milketi** zīr-i nigīnüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 18). [milketi, -i]*

milket-i ʿosmān'a: *Osmanlı ülkesi.*

1. Şeh-i ʿālem-penāhıdur bugün ser-ḫayl-i ḫūbānuñ
   Naẓīri gelmemişdür **milket-i ʿOsmān'a** ʿOsmān'uñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 4). [milket-i ʿosmān'a, -a]*
2. Bu ḥüsn-ile be-ḥaḳḳ-ı çār-yār-ı Aḥmed-i Muḫtār
   Naẓīri gelmemişdür **milket-i ʿOsmān'a** ʿOsmān'uñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 8). [milket-i ʿosmān'a, -a]*
3. Nihāyetde leṭāfet ṭalʿat ü behcet kemālinde
   Naẓīri gelmemişdür **milket-i ʿOsmān'a** ʿOsmān'uñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 12). [milket-i ʿosmān'a, -a]*

4. Cebīn ü çihresidür mihr ü māha ḳurretü'l-ʿayneyn

   Naẓīri gelmemişdür **milket-i ʿOs̲mān'a** ʿOs̲mān'uñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 16). [milket-i ʿos̲mān'a, -a]*

5. N'ola ḫalḳ-ı cehān olsa Hüdāyī gibi şeydāsı

   Naẓīrī gelmemişdür **milket-i ʿOs̲mān'a** ʿOs̲mān'uñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 20). [milket-i ʿos̲mān'a, -a]*

minnet: *Eziyet, cefa.*

1. Sāḳīyā ger irgürürse devlet-i pā-būsuña

   Başum üstine çekem çarḫ-ı berīnüñ **minnetin** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 150, Mısra 12). [minnetin, -in]*

2. Ḳılsun öldükde ḳapuñ cārūbı müjgānum yine

   Āsumāna ideyin rūy-ı zemīnüñ **minnetin** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 151, Mısra 4). [minnetin, -in]*

minnet: *(Ar.) Bir iyiliğe karşı şükran duyma.*

1. İtdi ḳulına göşe-i çeşmiyle iltifāt

   Minnet Ḫudā'ya kim elemüm ʿālem eyledi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 222, Mısra 6). [minnet,]*

2. Teraḫ gitdi feraḫ geldi Hüdāyī **minnet** Allāh'a

   Göñül Yaʿḳūb'ına ol Yūsuf-ı Kenʿān'umuz geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 227, Mısra 9). [minnet,]*

3. Minnet Allāh'a dirligüm ḫ̬uşdur

   Geldi bu mürde cismüme cānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 31). [minnet,]*

minnet idüp: *Görülen bir iyiliğe karşı daima şükran ve mahcubiyet duyma, yük altında kalma, iyilik katşısında kendini borçlu duyma.*

1. Niçe **minnet idüp** bir būse cerr itdüm ʿizārından

   Dirīġā virmedi bu ben faḳīre ol perī-ṣūret *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 20, Mısra 5). [minnet idüp, -üp]*

minnet itmeyelüm: *1.Birine boyun eğip yalvarmak.*

1. Refʿ eyle ḫ̬ākden bizi ey gird-bād-ı āh

   Devrüñde **minnet itmeyelüm** rūzgāra gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 132, Mısra 4). [minnet itmeyelüm, -me, -y, -elüm]*

minnet ṭutardı: *Zorlamak, eziyet etmek.*

1. Cānuma **minnet ṭutardı** dil-berüñ bir būsesin
   Ey göñül almaġ olurdı yāra ibrām olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 207, Mısra 7). [minnet ṭutardı, -ar, -dı]*

minnetin çekem: *Eziyet çekmek, altında ezilmek.*

1. Sīneñ üzre tek baña dāġ u elifler çek disün
   Başum üstine çekem ol nāzenīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 151, Mısra 10). [minnetin çekem, -em]*

minnetin çekerken: *Eziyet çekmek, altında ezilmek.*

1. Dil çekerken cām-ı laʿʿl-i şekkerīnüñ minnetin
   Teşne olsam çekmeyem ma'ī maʿīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 151, Mısra 1). [minnetin çekerken, -er, -ken]*

minnetin çekme: *Eziyet çekmek, altında ezilmek.*

1. Ey Hüdāyī yār elinden çek gümiş peymāneler
   Çekme gülşende semenle yāsemīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 150, Mısra 14). [minnetin çekme, -me]*
2. Ġuṣṣa derdin kes yürekden nūş idüp keskin şarāb
   Çekme dārū-ı ṭabīb-i reh-nişīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 151, Mısra 8). [minnetin çekme, -me]*

minnetin çekmedi: *Eziyet çekmek, altında ezilmek.*

1. Āferīn ol merd-i ʿuryān-ı fenā fī'llāha kim
   Çekmedi dāmān u ceyb ü astīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 150, Mısra 8). [minnetin çekmedi, -me, -di]*

minnetin çekmesün: *Eziyet çekmek, altında ezilmek.*

1. Çekmesün vechüñ gören her nāzenīnüñ minnetin

   Vaṣl olan dīdāra çekmez ḫūr-ı ʿīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 150, Mısra 1).*

   [minnetin çekmesün, -me, -sün]
2. Oḳıyan şiʿrüñ perī-rūyānı tesḫīr eylesün

   Ey Hüdāyī çekmesün siḥr-i mübīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 151, Mısra 14).*

   [minnetin çekmesün, -me, -sün]

minnetin çekmeyem: *Eziyet çekmek, altında ezilmek.*

1. Dil çekerken cām-ı laʿʿl-i şekkerīnüñ minnetin

   Teşne olsam çekmeyem maʾī maʿīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 151, Mısra 2).*

   [minnetin çekmeyem, -me, -y, -em]
2. Sāḳīyā mest it beni ṣun sebʿa-ı seyyāleler

   Çekmeyem tā kim bu çarḫ-ı heftümīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 151, Mısra 6).*

   [minnetin çekmeyem, -me, -y, -em]

minnetin çekmez: *Eziyet çekmek, altında ezilmek.*

1. Çekmesün vechüñ gören her nāzenīnüñ minnetin

   Vaṣl olan dīdāra çekmez ḫūr-ı ʿīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 150, Mısra 2).*

   [minnetin çekmez, -mez]
2. Dāne almaz murġ-ı ḳudsīler dehān-ı mūrdan

   Şāhlar çekmez gedā-ı ḫoşe-çīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 150, Mısra 10).*

   [minnetin çekmez, -mez]

minnetin çekmezem: *Eziyet çekmek, altında ezilmek.*

1. İçmezem bezmümde itse kellesin gerdūn ayaġ

   Çekmezem anuñ gibi dūn ü denīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 150, Mısra 6).*

   [minnetin çekmezem, -mez, -em]
2. Çeşm-i cāna gerd-i rāhuñ sürme besdür çekmezem

   Ṭūṭīya dinen ġubār-ı kemterīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 151, Mısra 12).*

   [minnetin çekmezem, -mez, -em]

minnetin yüklet: *Eziyete katlanmak.*

1. Öldürüp ger bir avuç toprag̈ atarsañ üstüme
   Rāżīyam yüklet baña rūy-ı zemīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 150, Mısra 4). [minnetin yüklet, -t]*

mirʾāt: *Ayna.*

1. Ẕātı **mirʾātı** pür-ṣafā olsun
   Ḳonmasun gerd-i gerdiş-i eyyām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 79). [mirʾātı, -ı]*

mirʿāt: *Ayna.*

1. Gönli **mirʿātına** ṭoz ḳonmış meger ben ḫākden
   Anuñ-içün ṭūṭī-i şekker-zebānum söylemez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 65, Mısra 3). [mirʿātına, -ına]*

mirʿāt-ı cān: *Can aynası.*

1. Nedür ey meh yüzüñ saḥfında ḫaṭṭ-ı lāciverd olmaḳ
   Nedür **mirʿāt-ı cān** üzre dem-ā-dem böyle gerd olmaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 93, Mısra 2). [mirʿāt-ı cān,]*

mirʿāt-ı çeşm-i pākümüz: *Temiz göz aynası.*

1. ʿAḳs-i ḥüsnüñle şikūfe derc olınmış şişe-veş
   Maẓhar-ı envārdur **mirʿāt-ı çeşm-i pākümüz** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 67, Mısra 4). [mirʿāt-ı çeşm-i pākümüz, -ümüz]*

mirʿāt-ı derūnuñdan: *Kalp aynası.*

1. Hüdāyī iç mey-i ʿışḳ-ı neşāt-efzā vü ġam gāhī
   Ki **mirʿāt-ı derūnuñdan** keder gitsün ṣafā gelsün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 167, Mısra 10). [mirʿāt-ı derūnuñdan, -uñ, -dan]*

mirʿāt-ı güle: *Gül aynası.*

1. Baḳsa **mirʿāt-ı güle** nūr-ı ruḫuñdur gördügi
   Ġayra baḳduñ dirseñ ey meh iftirādur dīdeye *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 202, Mısra 5). [mirʿāt-ı güle, -e]*

mirʿāt-ı rūyuñ: *Rüya aynası.*

1. Görüp **mirʿāt-ı rūyuñ** medḥ ider ḳand-ı leb-i laʿlüñ
   Güzeller içre cāna ṭūṭī-i dil saña ḳayildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 57, Mısra 3). [mirʿāt-ı rūyuñ, -uñ]*

mirʿāt-ı rūyuñda: *Yüzün aynası.*

1. Seyr idüp **mirʿāt-ı rūyuñda** bu vech-i aḥseni
   Sevmesün yā n'eylesün bu ḳalb-i meyyālüm seni *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 3). [mirʿāt-ı rūyuñda, -uñ, -da]*

mīr-i ʿāşıḳān: *Aşıkların beyi, reisi II Sarı renkli bir çiçek.*

1. Nām-ı şerīfüñ ey perī olalı **mīr-i ʿāşıḳān**
   Şoldı şarardı ruḫlarum niteki **mīr-i ʿāşıḳān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Muhammes 1, Mısra 2). [mīr-i ʿāşıḳān,]*

mīr-i ʿāşıḳān: *Aşıkların beyi, reisi II Sarı renkli bir çiçek.*

1. Nām-ı şerīfüñ ey perī olalı **mīr-i ʿāşıḳān**
   Şoldı şarardı ruḫlarum niteki **mīr-i ʿāşıḳān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Muhammes 1, Mısra 2). [mīr-i ʿāşıḳān,]*

mīr-i ʿāşıḳān olalı: *Âşıkların reisi, beyi olmak.*

1. Nām-ı şerīfüñ ey perī olalı mīr-i ʿāşıḳān
   Şoldı şarardı ruḫlarum niteki mīr-i ʿāşıḳān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Muhammes 1, Mısra 1). [mīr-i ʿāşıḳān olalı, -alı]*

mīr-i baḥr-i ḥüsn olup: *Güzellik denizinin beyi olmak.*

1. Yüzde zülfüñ **mīr-i baḥr-i ḥüsn olup** diller alur
   Ḫūyıdur merdüm-rübālıḳ mālik-i deryālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 117, Mısra 3). [mīr-i baḥr-i ḥüsn olup, -up]*

mīr-i leşker-keş-i resūl-i güzīn: *Seçkin peygamberin asker sevk eden beyi.*

1. Mīr-i leşker-keş-i Resūl-i güzīn

   Mīr-i mīrān-ı şeh Süleymān Ḫān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 37). [mīr-i leşker-keş-i resūl-i güzīn,]*

mīr-i milket-i çīn itdi: *Çin ülkesinin Fağfuru olmak.*

1. Kimini itdi mīr-i milket-i Çīn

   Ḳıldı māhı emīr-i Hindistān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 17). [mīr-i milket-i çīn itdi, -di]*

mīr-i mīrān-ı pādişāh-ı zemīn: *Yeryüzü padişahlarının beylerbeyi.*

1. Mīr-i mīrān-ı pādişāh-ı zemīn

   Kim ki ḳand-ı duʿāñı ide ġadā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 67). [mīr-i mīrān-ı pādişāh-ı zemīn,]*

mīr-i mīrān-ı şeh: *Padişahın beylerbeyi.*

1. Mīr-i leşker-keş-i Resūl-i güzīn

   Mīr-i mīrān-ı şeh Süleymān Ḫān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 38). [mīr-i mīrān-ı şeh,]*

mirrīh: *Dünyadan sonra güneşe en yakın gezegen, Mars II padişahın yakınında olan kimseler, devletin ileri gelenleri.*

1. Şihāb şanma ki **Mirrīḫ** ḫavf-ı tīġuñdan

   Düşürdi ḫancerini yire çarḫ bālādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 35). [mirrīḫ,]*

mīş: *Koyun.*

1. Devrüñde gürg mīşede **mīşe** şubān olup

   Ḳurtuldı gökde murġ ʿiḳāb-ı ʿuḳābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 45). [mīşe, -e]*

misāl-i berg-i gül: *Gül yaprağı gibi.*

1. Dilerüz ol yatduḳça **miṣāl-i berg-i gül**
   Ḥaḳ vire bāḳīlere ʿömr-i bī-ḥadd ü ʿaded *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 1, Mısra 7). [miṣāl-i berg-i gül,]*

misāl-i berḳ-ı ʿācildür: *Şiddetli çakan şimşek gibi.*

1. Ġurūr itme ṭutarsa dehri n'ola mihr-i ruḫsāruñ
   Zamān-ı devlet-i ḫūbī **miṣāl-i berḳ-ı ʿācildür** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 57, Mısra 8). [miṣāl-i berḳ-ı ʿācildür, -dür]*

misāl-i ceyḥūn: *Ceyhun gibi.*

1. Ḫūn-ı eşküm demidür aḳsa **miṣāl-i Ceyḥūn**
   Ḳanı ol gözlerimüñ nūrı Muḥammed Şāhum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 23). [miṣāl-i ceyḥūn,]*

misāl-i ḫaṭṭ-ı ruḫuñ: *(Sevgilinin) yanağındaki ayva tüyleri gibi.*

1. Miṣāl-i ḫaṭṭ-ı ruḫuñ dil ġamını yazıcaḳ
   Kilk ocaḳlara yansun kitābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 171, Mısra 11). [miṣāl-i ḫaṭṭ-ı ruḫuñ, -uñ]*

misāl-i kaʿbe: *Ka'be'ye benzer, Ka'be'nin benzeri.*

1. Miṣāl-i Kaʿbe eyā nūr-ı dīde-i ʿuşşāḳ
   Gören cemālüñi müştāḳ görmeyen müştāḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 92, Mısra 1). [miṣāl-i kaʿbe,]*

misāl-i ḳaṭra: *Su damlası gibi.*

1. Hüdāyī ʿışḳa düşelden vücūdı maḥv oldı
   Miṣāl-i ḳaṭra k'olur baḥr-i bī-kenārede güm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 136, Mısra 10). [miṣāl-i ḳaṭra,]*

misāl-i ḳıṣṣa-ı firʿavn u mūsā: *Musa ve Firavun hikayesi gibi.*

1. Miṣāl-i ḳıṣṣa-ı Firʿavn u Mūsā
   Meded Tevrāt ḫaṭṭuñ ḥaḳḳı cānā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 7). [miṣāl-i ḳıṣṣa-ı fir ʿavn u mūsā,]*

misāl-i nūr-ı muḥammed: *Muhammed'in nuru gibi (Güneşe teşbih ederek).*

1. Görindi neyyir-i aʿẓam bu ḳaṣr-ı mīnādan
   Miṣāl-i nūr-ı Muḥammed cenāb-ı Batḥā'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 2). [miṣāl-i nūr-ı muḥammed,]*

misāl-i nūr-ı nebī: *Nebi'nin nuru gibi.*

1. Ṣafā-ı ḳalbi görinür cemāl-i pākinde
   Miṣāl-i nūr-ı nebī Kaʿbe-i muʿallādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 18). [miṣāl-i nūr-ı nebī,]*

misāl-i sāye: *Gölge gibi.*

1. Ḳanı o dem ki çimende çemān ikimüz idük
   Miṣāl-i sāye vü serv-i revān ikimüz idük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 118, Mısra 2). [miṣāl-i sāye,]*

misāl-i sāye vü serv oluban: *Selvi ve gölgesi gibi olmak.*

1. Miṣāl-i sāye vü serv oluban çimende çemān
   Felekde reşk-i meh ü mihr-i Ferḳadān olalum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 137, Mısra 3). [miṣāl-i sāye vü serv oluban, -uban]*

misāl-i şehd ü şeker: *Bal ve şeker gibi.*

1. İtmezdi meyl aña meges ü mūr-ı cān u dil
   Laʿlüñ **miṣāl-i şehd ü şeker** fāyıḳ olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 193, Mısra 8). [miṣāl-i şehd ü şeker,]*

mīşe: *Orman.*

1. Devrüñde gürg **mīşede** mīşe şubān olup

   Ḳurtuldı gökde murġ ʿiḳāb-ı ʿuḳābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 45). [mīşede, -de]*

mīşe-zār-ı fażla: *Erdem ormanı.*

1. Ḥażret-i Ḥayder emīrü'l-müʾminīn yaʿnī ʿAlī

   Mīşe-zār-ı fażla ẕāt-ı pākidür şīr-i jiyān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 78). [mīşe-zār-ı fażla, -a]*

mışır: *Başkenti Kahire olan ülke.*

1. Yaʿḳūb taşlar-ıla n'ola dögse sīnesin

   Yūsuf **Mışır'da** keffe-yi mīzān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 33, Mısra 8). [mışır'da, -'da]*

mişkāt-ı envārü'l-hüdā: *Allahın aşık saçan kandil yeri.*

1. Taḥṣīl-i fenn-i ʿışḳ idüp kesb-i kemāl it çün hilāl

   Eyle Hüdāyī ḳalbüñi **mişkāt-ı envārü'l-hüdā** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 7, Mısra 14). [mişkāt-ı envārü'l-hüdā,]*

misk-i çīn: *Çin miski, misk. Asya dağlarında yaşayan bir ceylan cinsinin erkeğinin karın derisi altında bulunan kese şeklindeki bir bezden elde edilen güzel kokulu siyah madde.*

1. Ey Hüdāyī mülk-i ḥüsnüñ şāhıdur ol nāzenīn

   Sünbül-i Hindūsınuñ üftādesidür **misk-i Çīn** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 18). [misk-i çīn,]*

misk-i hıtā: *Hitay miski.*

1. Ḫʷān-ı duʿāñı her ki tenāvül ide şehā

   Misk-i Ḫıtā gibi nefesi ola pür-şemīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 28). [misk-i ḫıtā,]*

miskīn: . *Hiç bir şeye malik olmayan, fakir; aciz.*

1. Āhum ḫaṭuñ gelince boyandı ḳaralara
   Miskīn Hüdāyī öldi diyü mātem eyledi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 222, Mısra 10). [miskīn,]*

miskīn: *Misk kokulu.*

1. Olupdur lāle-ruḫsāruñda ḫālüñ ey ṣaçı **miskīn**
   Sevād-ı çeşm ü sevdā-ı süveydā-ı dil-i **miskīn** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 157, Mısra 1). [miskīn,]*
2. Bir ṣaçı **miskīnüñ** almış başına sevdāsını
   Ḫalḳ-ı ʿālem zülfine āşüfte vü şeydā-y-iken *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 161, Mısra 5). [miskīnüñ, -üñ]*

misl: *Aynı, benzer, gibi.*

1. Felek **miṣlin** getürmez bir meh-i tābānumuz vardur
   Anuñ mihriyle dilde ātiş-i sūzānumuz vardur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 35, Mısra 1). [miṣlin, -in]*

misl ü ʿadīl: *Eşi benzeri.*

1. Gelmedi dünyā sarāyında aña **miṣl ü ʿadīl**
   Ḳulıyuz ḳurbānıyuz adıyla ʿOṣmān oġlınuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 11). [miṣl ü ʿadīl,]*

misl-i bāb-ı ḳalʿa-ı ḫayber: *Hayber kalesinin kapısı gibi.*

1. Hüdāyī ḳara ḳuluñdur ḳapuñda nitekim Ḳanber
   Anuñ göñlini yıḳma **miṣl-i bāb-ı Ḳalʿa-ı Ḫayber** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 17, Mısra 10). [miṣl-i bāb-ı ḳalʿa-ı ḫayber,]*

mışr-ı belāġatde: *Belagat Mısır'ı, güzel söz söyleme ülkesi.*

1. Yūsuf olavuz **Mışr-ı belāġatde** Hüdāyī
   Lāyıḳ mı sitem-dīde-i iḫvān-ı zamānuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 61, Mısra 13). [mışr-ı belāġatde,]*

2. Yūsuf olavuz **Mışr-ı belāġatde** Hüdāyī

   Lāyıḳ mı sitem-dīde-i iḫvān-ı zamānuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 61, Mısra 13). [mışr-ı belāġatde, -de]*

mışr-ı dile: *Gönül Mısrı.*

1. Eyā **Mışr-ı dile** biñ ʿizzet-ile Yūsuf-ı ṣānī

   Gelüp dārü's-sürūr itseñ n'ola bu beyt-i aḥzānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 9). [mışr-ı dile, -e]*

mışr-ı ḫüsne: *Güzellik ülkesi, güzellik Mısr'ı.*

1. Ḫaṭ-ı sebz-i lebüñ ey **Mışr-ı ḥüsne** Yūsuf-ı Kenʿān

   Nebāt-ı tāzedür göya olur andan şeker peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 7). [mışr-ı ḥüsne, -e]*

mışr-ı ḫüsnüñ: *Güzellik ülkesi, güzellik Mısr'ı.*

1. Sen **Mışr-ı ḥüsnüñ** olalı sulṭānı Muṣli Şāh

   Ḫalḳ añmaz oldı Yūsuf-ı Kenʿān'ı Muṣli Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 187, Mısra 1). [mışr-ı ḥüsnüñ, -üñ]*
2. Ey leṭāfet gülşeninüñ ġunça-ı nāzük-teni

   Mışr-ı ḥüsnüñ Yūsuf-ı gül-rūy u gül-pīrāheni *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 2). [mışr-ı ḥüsnüñ, -üñ]*

mışr-ı ʿizzetde: *Yüce Mısır.*

1. Dil-i Yaʿḳūb'umuñ enīsi olan

   Mışr-ı ʿizzetde māh-ı Kenʿān'um *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 18). [mışr-ı ʿizzetde, -de]*

mışr'ına: *Başkenti Kahire olan ülke.*

1. Ḫüsn-ile bahā **Mışr'ına** sensin meh-i Kenʿān

   Ey pīr olası Muṣlīcuġum tāze cevānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 11). [mışr'ına,]*

misvāk: *Misvak ağacının dallarından kesilip ucu dövülerek fırça durumuna getirilen ve diş temizliğinde kullanılan çubuk.*

1. Tā ki olduḳ ṣofī-i ṣāfī-i ḫālvetgāh-ı ʿışḳ
   Cām-ı mey ser- tācumuzdur tāk-i rez **misvāḳümüz** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 67, Mısra 12). [misvāḳümüz, -ümüz]*

misl: *Aynı, benzer, gibi.*

1. Yoḳ-durur **miṣli** vilāyetde bugün Ḥayder gibi
   İşiginde ḳara ḳulıyam anuñ Ḳanber gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 9). [miṣli, -i]*

mīve: *Far. Meyve, yemiş.*

1. Olmış ṭudaġuñ ṭatlulıġından iki pāre
   Meyl itse Hüdāyī n'ola ol **mīveye** her bār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 45, Mısra 10). [mīveye, -ye]*
2. Diş yaraları var leb-i sāḳīde ṣanasın
   Ter **mīvedür** ol kim toḳınur zaḫmı ṭolunuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 127, Mısra 6). [mīvedür, -dür]*
3. Şīrīn lebine naḫl-i ḳadinde irişmez el
   Bālāda olduġından o **mīve** derilmedi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 238, Mısra 4). [mīve,]*

mīve-i bāġ-ı cinānı: *Cennetlerin bahçe meyvesi. ǁ çok değerli ve lezzetli meyve (cennet bağlamında).*

1. Eksük olmaz dermeden menʿ itme şeftālūlaruñ
   Dirler olur **mīve-i bāġ-ı cinānı** muttaṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 133, Mısra 10). [mīve-i bāġ-ı cinānı, -ı]*

mīve-i hecrüñ: *Ayrılık meyvesi.*

1. Dil ü cān almaġa ey ġunca-leb mey gibi āl itme
   Baña bezm-i ġamuñda **mīve-i hecrüñ** nevāl itme *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 14). [mīve-i hecrüñ, -üñ]*

mīve-i luṭf u iḥsān virdi: *Lütuf ve ihsan meyvesi vermek.*

1. Virdi şāh-ı emeli mīve-i luṭf u iḥsān
   Naġme-sāz olsa bu şevḳ-ıla ne ġam bülbül-i dil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 49).*
   [mīve-i luṭf u iḥsān virdi, -di]

miyān-ı baḥr-i ḥüsnüñden: *Güzellik denizinin ortası.*

1. Düşüpdür dürr-i mengūşuñ meger kim
   Miyān-ı baḥr-i ḥüsnüñden kenāra *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 205, Mısra 6). [miyān-ı baḥr-i ḥüsnüñden, -üñ, -den]*

mīzāna ḳona: *Teraziye koymak, tartmak.*

1. Seng-i cevr urur dile ṭaġlarca ol Yūsuf-cemāl
   Anı yād itmez ki yarın ḳona mīzāna o seng *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 106, Mısra 4).*
   [mīzāna ḳona, -n, -a]

mīzān-ı ḥüsn: *Güzellik terazisi.*

1. Nice efzūndur diyem ḥüsn ü bahāsın Yūsuf'uñ
   Yār ile **mīzān-ı ḥüsn** içre ber-ā-ber görmedük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 107, Mısra 8).*
   [mīzān-ı ḥüsn,]

muʿallā: *Ulu.*

1. Cemāli mihr-i enverden mücellādur Memi Şāhuñ
   İşigi çarḫ-ı aʿlādan **muʿallādur** Memi Şāhuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 120, Mısra 2).*
   [muʿallādur, -dur]

muʿallim-i rūḥāniyān: *Meleklerin hocası.*

1. Kibr eyleyen **muʿallim-i rūḥāniyān** iken
   Merdūd-ı ḥażret-i melik-i Müsteʿān olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 13).*
   [muʿallim-i rūḥāniyān,]

muʿārıż-ı bedr-i temām-ı şām: *Akşamın tam dolunayının karşıtı.*

1. Ey ʿārıżuñ **muʿārıż-ı bedr-i temām-ı şām**
   Rūşen-żamīr nūr-ı ruḫuñdan ẓalām-ı şām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 141, Mısra 1). [muʿārıż-ı bedr-i temām-ı şām,]*

muʿaṭṭar kıldı: *Kokulandırmak, güzel kokuya bürümek.*

1. Muʿaṭṭar ḳıldı bezmi būy-ı zülfüñ
   Yanup reşk ātişine tütdi ʿanber *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 51, Mısra 5). [muʿaṭṭar ḳıldı, -dı]*

mübārek ola: *Mübarek olmak, kıymeti hâiz olmak.*

1. Bāreka'llāh Kemālüñe taḥsīn
   Ṣāḥibā manṣıbuñ **mübārek ola** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 54). [mübārek ola, -a]*

mübārek-bād: *F. Kutlu olsun, mübarek olsun.*

1. Mest olup ʿışḳ-ıla bir pāyeye baṣ pāyuñı kim
   Gele aṣḥāb-ı ṣafā saña **mübārek-bāda** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 195, Mısra 8). [mübārek-bāda, -a]*

müberrā: *Arınmış.*

1. Ġamdan öldüm cān u dil tenden **müberrādur** bugün
   Luṭf idüp rūḥum gelürseñ ḫāne tenhādur bugün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 158, Mısra 1). [müberrādur, -dur]*

mübtelā: *(Bir derde, bir hastalığa) tutulmuş, aşık, tutkun, düşkün.*

1. Ġam ḫānesinde ḳaldı Hüdāyī şikeste-ḥāl
   Raḥm eyle itmedin eşer ol **mübtelāya** żaʿf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 89, Mısra 14). [mübtelāya, -y, -a]*

mübtelā-ı belā-ı hicrānum: *Ayrılık belasına kapılmış.*

1. Didi ey göşe-i felāketde
   Mübtelā-ı belā-ı hicrānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 50). [mübtelā-ı belā-ı hicrānum, -um]*

mücellā: *Cilalı, parlak.*

1. Cemāli mihr-i enverden **mücellādur** Memi Şāhuñ
   İşigi çarḫ-ı aʿlādan muʿallādur Memi Şāhuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 120, Mısra 1). [mücellādur, -dur]*
2. Mücellādur cemāl-i meh-veşüñ ḫūrşīd-i ḫāverden
   Muṣaffādur zülāl-i laʿl-i nābuñ āb-ı kevs̱erden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 13). [mücellādur, -dur]*

mücellā eyle: *Parlatmak, cilalamak.*

1. Sīnemi mühre-i mihrüñle **mücellā eyle**
   Tā ki meclā-ı cemālüñ ola āyīne-i dil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 93). [mücellā eyle,]*

mücīb: *Dilekleri yerine getiren, yapan.*

1. Tārīḫini Hüdāyī-i dāʿī didi anuñ
   Ḳabr-i Muḥammed'i ide pür-nūr ol **Mücīb** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 6, Mısra 4). [mücīb,]*

mücib olmadı: *Gerekli olma, icap etme.*

1. Kemāl-i ʿışḳumı bildi teraḥḥum itmedi yār
   Riʿāyetine şehüñ **mücib olmadı** hünerüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 147, Mısra 8). [mücib olmadı, -ma, -dı]*

mücib-i cennet olaydı: *Cennete sebep olmak; cennete girmek için bir vesile olmak.*

1. Vaṣlına ḫıdmet ile vāṣıl olurdum yāruñ
   Mücib-i cennet olaydı kişinüñ aʿmāli *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 223, Mısra 6). [mücib-i cennet olaydı, -a, -y, -dı]*

muʿciz: *1. Âciz kılan, acze düşüren 2.Kısa, özlü, veciz. 3. Çok şeyi az sözle ifâde eden, kısa ve özlü bir biçimde anlatan.*

1. Manṭıḳı n'ola bedīʿ olsa kelāmı **muʿciz**
   Deheni kān-ı maʿānī vü dili baḥr-i beyān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 27). [muʿciz,]*

muʿciz-i mesīḥ: *Hz.İsa'nın mucizesi.*

1. Laʿlüñ yanında zāyil olur **muʿciz-i Mesīḥ**

   Çeşmüñ ḳatında bāṭıl olur siḥr-i Sāmirī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 237, Mısra 3). [muʿciz-i mesīḥ,]*

muʿciz-i şaḳḳu'l-kameri: *Ay'ın ikiye bölünmesi mucizesi.*

1. Ser-i engüşt-i nebīdür meger ol bīnī-de

   K'itdi yüzüñde ʿayān **muʿciz-i şaḳḳu'l-ḳameri** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 216, Mısra 10). [muʿciz-i şaḳḳu'l-ḳameri, -i]*

muʿciz-şiʿār u siḥr-i mübīn: *Apaçık sihri ve mucize huylu.*

1. Sözi **muʿciz-şiʿār u siḥr-i mübīn**

   Keştī-i baḥr-i ʿilm ü ʿirfāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 43). [muʿciz-şiʿār u siḥr-i mübīn,]*

mücrim ü ʿāṣī: *Asi ve günahkar.*

1. Benem ol **mücrim ü ʿāṣī** ki kitāb-ı günehüm

   Yazsalar ḥaşra degin şerḥe degüldür ḳābil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 71). [mücrim ü ʿāṣī,]*

müdām: *(Ar.) Sürekli.*

1. Vaṣf ider laʿl-i güher-rīzüñ meger cām-ı şarāb

   Ṭoldurur dürr-i ḫuşāb-ıla **müdām** aġzın şarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 15, Mısra 2). [müdām,]*
2. Ṣurāḥī-veş ḳanı yār-ı suḫanver

   Müdām ola sebük-rūḥ u girān-ser *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 51, Mısra 2). [müdām,]*
3. Sāḳī **müdām** öperdi Hüdāyī ayaġuñı

   El virse devlet olsa müsāʿid zamānemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 72, Mısra 9). [müdām,]*
4. Görse dil mihr-i ruḫuñ Kaʿbe-i vuṣlatda **müdām**

   Şām-ı hicrān gelüp olmasa arada ḥāyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 131, Mısra 3). [müdām,]*

5. Ey sāḳī ṭutma sāġırı devr eylesün **müdām**

   Bī-tāb olur ṭutulsa eger āfitāb-ı cām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 140, Mısra 7). [müdām,]*

6. Rindāna bezm odur içicek yār-ıla **müdām**

   Cām u surāḥī ola ṣıġār u kibārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 177, Mısra 11). [müdām,]*

7. Çekseler yaşuñ yüri sūy-ı ḫarābāta **müdām**

   Ey ten-i ḫākī seni anda çeken ṣuyuñ gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 211, Mısra 11). [müdām,]*

8. Dilerseñ ola dilüñ pür-ṣafā piyāle gibi

   Müdām ayaġı elden düşürme lāle gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 218, Mısra 2). [müdām,]*

9. ʿAlem-i zer o ḳubbe üstinde

   Berḳ urur nūr-ı Kaʿbe gibi **müdām** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 34). [müdām,]*

10. Aġsa gökler yüzine meh gibi goy-ı şerefüñ

    Ḳadr u rifʿatle **müdām** olsañ eger rūşen-dil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 20). [müdām,]*

11. Müdām içer ḳılıcı ḫūn-ı düşmeni ḳanmaz

    Şu rinddür ki kesilmez şarāb-ı ḥamrādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 25). [müdām,]*

12. Ḥaḳdan budur murādum eyā bedr-i bürc-i ḳadr

    Evc-i saʿādet üzre **müdām** olasın muḳīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 30). [müdām,]*

13. Ḳafes-i tende iñler idi **müdām**

    ʿAndelīb-i derūn-ı nālānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 7). [müdām,]*

14. Encüm-i rāh-ı Kehkeşān-mānend

    Yoldadur çeşm-i intiẓārı **müdām** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 12, Mısra 14). [müdām,]*

müdām olsun: *Devam etmek.*

1. Sāḳī bizi bir ayaġ ile itdi kāmkār

   Olsun müdām bezm-i ṣafālarda pāydār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 49, Mısra 2). [müdām olsun, -sun]*

müdām olsun: *Daim olmak, sürekli olmak.*

1. Yaraşur Cemşīd-veş destinde cām-ı ṣalṭanat

   Nūş-ı cān olsun müdām aña müdām-ı ṣalṭanat *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 23, Mısra 6). [müdām olsun, -sun]*

müdām-ı ṣalṭanat: *Sürekli saltanat.*

1. Yaraşur Cemşīd-veş destinde cām-ı ṣalṭanat

   Nūş-ı cān olsun müdām aña **müdām-ı şalṭanat** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 23, Mısra 6). [müdām-ı ṣalṭanat,]*

müdārā: *İdare etmek.*

1. Sen eyleseñ aḥbāb-ıla ey dost mevālī

   Āsān idi aʿda-y-ıla fi'l-cümle **müdārā** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 2, Mısra 6). [müdārā,]*

müdāvā: *Tedavi, deva (aşığın derdine çare olmak bağlamında).*

1. Derd-i ʿışḳuñ bileli dilde **müdāvādan** yig

   Dirligüm var ġam-ı laʿlüñle Mesīḥā'dan yig *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 119, Mısra 1). [müdāvādan, -dan]*

müddeʿī: *Dava eden, iddia eyleyen, davacı.*

1. Ey Hüdāyī ḳurtulur derd-i ḥasedden **müddeʿī**

   Nār-ı dūzaḫdan Ḫudā eylerse şeytanı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 79, Mısra 13). [müddeʿī,]*
2. N'eyler ḳapuñda bunca günāh ile **müddeʿi**

   Redd eyledi ʿAzāzil'i Ḥaḳ bir günāh-ile *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 189, Mısra 5). [müddeʿi,]*

müddeʿī-i dil-şikenüñ: *Gönül kıran iddiacı.*

1. Mār-veş ṭaş başına **müddeʿī-i dil-şikenüñ**

   Vācibü'l-ḳatl ü dü-rūy u dü-zebān olduġı'çün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 165, Mısra 9). [müddeʿī-i dil-şikenüñ, -üñ]*

müʾezzin: *Ezan okuyan (kişi).*

1. Bülbül-i ḫᵛuş-nevā **müʾezzinler**

   Ḥāfıẓān ṭūṭī-i faṣīḥ-kelām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 49). [müʾezzinler, -ler]*

müferriḥ: *Ferahlık veren, iç açıcı II güzel, hoşa giden.*

1. Eşʿār-ı dil-güşā vü **müferriḥ** ġazellerüñ
   Virdi Hüdāyī yār-ı suḫun-dānuma feraḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 25, Mısra 9). [müferriḥ,]*

müflis-i mestem: *Çok sarhoş.*

1. Müflis-i mestem düşüp ḳalsam n'ola mey-ḫānede
   Bāde-i ʿışḳuñ beni yıḳdı ḳatı ḥālüm ḫarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 15, Mısra 3). [müflis-i mestem, -em]*

muġ-beçe-i deyr-i muġāndur: *Mecusi tapınağının meyhaneci çocuğu.*

1. İʿtikāf itse Hüdāyī yeridür meykedede
   Şimdi bir **muġ-beçe-i deyr-i muġāndur** pīri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 220, Mısra 10). [muġ-beçe-i deyr-i muġāndur, -dur]*

muḥāl: *Ar. Olmaz şey, imkânsız.*

1. Fikr-i miyānuñ eylemek ince ḫayāldür
   Rāz-ı dehānuñ añlayı bilmek **muḥāldür** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 37, Mısra 2). [muḥāldür, -dür]*

muḫālif: *Ters, uygun olmayan.*

1. Yüri sen bencileyin gitme **muḫālif** semte
   Olma ʿāṣī ṣu gibi cānib-i Ḥaḳḳ'a ṭoġrıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 69). [muḫālif,]*

muḫālif ola: *Karşı olmak, aykırı olmak.*

1. Rūzgāruñ ki **muḫālif ola** ṣabr it ey dil
   Zevraḳ-ı ḳulzüm-i iḳbāl zamānsuz yürimez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 64, Mısra 5). [muḫālif ola, -a]*

muḥammed: *Hz. Muhammed.*

1. Muḥammed nūrı berḳ urur anuñ ruḫsār-ı ālinde
   Yazılmış āyet-i ḥilm ü ḥayā levḥ-i cemālinde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 9). [muḥammed,]*

muḥammed: *Muhammed (özel isim).*

1. Cevr itmek işüñ bendeñe her gāh **Muḥammed**
   Senden nice ḫᵛuşnūd ola Allāh **Muḥammed** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 28, Mısra 1). [muḥammed,]*
2. Cevr itmek işüñ bendeñe her gāh **Muḥammed**
   Senden nice ḫᵛuşnūd ola Allāh **Muḥammed** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 28, Mısra 2). [muḥammed,]*
3. Dāyim ṭayanup ḥüsnüñe ẓulm itme gedāya
   Ḳalmaz saña bu ḥaşmet ile cāh **Muḥammed** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 28, Mısra 4). [muḥammed,]*
4. Ḳaldum şeb-i fürḳatde ḳara baḫtum ucından
   ʿArż itmez iseñ gün yüzüñ eyvāh **Muḥammed** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 28, Mısra 6). [muḥammed,]*
5. ʿĀr eyleme söylense ḳuluñla eger aduñ
   Her gāh añılur bende ile şāh **Muḥammed** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 28, Mısra 8). [muḥammed,]*
6. Yıllardur işigüñde yatur ḫasta Hüdāyī
   Ḫālinden anuñ olmaduñ āgāh **Muḥammed** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 28, Mısra 10). [muḥammed,]*
7. Raḥmetler ide rūḥına Mevlā **Muḥammed'üñ**
   Kim bu diyār içinde şehīd oldı hem ġarīb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 6, Mısra 1). [muḥammed'üñ, -üñ]*

muḥammed beg: *Muhammed Bey.*

1. Binā itdi bu ḳaṣr-ı dil-güşāyı
   Muḥammed Beg o kān-ı luṭf u himmet *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 7, Mısra 2). [muḥammed beg,]*

muḥammed şāh: *Muhammed Şah.*

1. Seni nūr-ı cemālinden yaratmış sevdügüm Allāh
   Benüm çeşmi siyāhum ruḫları ālüm **Muḥammed Şāh** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 4). [muḥammed şāh,]*
2. Olup vechüñ Ḥasen ḫulḳuñ ʿAlī ḥüsnüñ Ḥüseyn olmış
   Benüm çeşmi siyāhum ruḫları ālüm **Muḥammed Şāh** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 8). [muḥammed şāh,]*
3. Ḳapuñda bendeñ olmaġa olupdur ḫᵛāceler müştāḳ
   Benüm çeşmi siyāhum ruḫları ālüm **Muḥammed Şāh** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 12). [muḥammed şāh,]*

4. ʿÖmer sīretlü şāhısın bugün bu mülk-i ʿOs̲mān'uñ

   Benüm çeşmi siyāhum ruḫları ālüm **Muḥammed Şāh** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 16). [muḥammed şāh,]*
5. Saçuñ gibi niçe yıllar-durur āşüfte-ḥalüñdür

   Benüm çeşmi siyāhum ruḫları ālüm **Muḥammed Şāh** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 20). [muḥammed şāh,]*

muḥammed şāhum: *Muhammed Şah II Hüdayi (Sala Muslısı)'nın oğlu.*

1. Mātem içün n'ola giysem ḳaralar āh gibi

   Ḳanı ol gözlerimüñ nūrı **Muḥammed Şāhum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 12). [muḥammed şāhum, -um]*
2. Serv iken sāye gibi yirlere oldı pāy-māl

   Ḳanı ol gözlerimüñ nūrı **Muḥammed Şāhum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 16). [muḥammed şāhum, -um]*
3. Ġam ile aġlamadan dīdelerüm ḳan oldı

   Ḳanı ol gözlerimüñ nūrı **Muḥammed Şāhum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 20). [muḥammed şāhum, -um]*
4. Ḫūn-ı eşküm demidür aḳsa miş̲āl-i Ceyḥūn

   Ḳanı ol gözlerimüñ nūrı **Muḥammed Şāhum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 24). [muḥammed şāhum, -um]*
5. Derd-i fürḳat ne ʿaceb eyler-ise cānuma kār

   Ḳanı ol gözlerimüñ nūrı **Muḥammed Şāhum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 28). [muḥammed şāhum, -um]*
6. Ḫānemi ḳalb-i Hüdāyī gibi vīrān itdüñ

   Ḳanı ol gözlerimüñ nūrı **Muḥammed Şāhum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 32). [muḥammed şāhum, -um]*
7. Menzili ḫāne-i cennet gibi ābād olsun

   Ḳanı ol gözlerimüñ nūrı **Muḥammed Şāhum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 36). [muḥammed şāhum, -um]*
8. Demidür başuma odlar yaḳa nār-ı āhum

   Ḳanı ol gözlerimüñ nūrı **Muḥammed Şāhum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 4). [muḥammed şāhum, -um]*
9. İdeyin bülbül-i şeydā gibi feryād u fiġān

   Ḳanı ol gözlerimüñ nūrı **Muḥammed Şāhum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 8). [muḥammed şāhum, -um]*

muḥammed şāhuñ: *Adına tarih düşürülen Muhammed Şah isminde biri. (Özel isim.).*

1. Bendesidür meh-i tābende **Muḥammed Şāhuñ**

   Dāġ-ı mihrin götürür tende **Muḥammed Şāhuñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 105, Mısra 1). [muḥammed şāhuñ, -uñ]*

2. Bendesidür meh-i tābende **Muḥammed Şāhuñ**
   Dāġ-ı mihrin götürür tende **Muḥammed Şāhuñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 105, Mısra 2). [muḥammed şāhuñ, -uñ]*
3. Ġuncalar bir yire gelmiş virüp aġız aġza
   Söyleşür laʿlini gülşende **Muḥammed Şāhuñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 105, Mısra 4). [muḥammed şāhuñ, -uñ]*
4. Şīşe-i ʿırżı şikest ola nebāt-ı Mışr'uñ
   Olsa vaşf-ı lebi her ḳanda **Muḥammed Şāhuñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 105, Mısra 6). [muḥammed şāhuñ, -uñ]*
5. Ey güneş ʿārıż-ı ʿālemde olurduñ bir beñek
   Olsa ger ḫāl-i ruḫı sende **Muḥammed Şāhuñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 105, Mısra 8). [muḥammed şāhuñ, -uñ]*
6. Ey Hüdāyī dilerüz ḥażret-i Hak'dan ki ide
   Devlet-i ḥüsnini pāyende **Muḥammed Şāhuñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 105, Mısra 10). [muḥammed şāhuñ, -uñ]*

muḥammed ü muṣṭafā: *Hz. Muhammed.*

1. Ol nāmile Muḥammed ü ḫulḳile Muṣṭafā
   Aʿnī vezīr-i aʿẓam-i Sulṭān Selīm Ḫān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 3, Mısra 1). [muḥammed ü muṣṭafā,]*

muḫayyer itmez: *(Ar.) Şaşkınlığa düşüren. 2.Şarkı makamı(tevriyeli.).*

1. Muḫayyer itmez idi diñledükce ʿuşşāḳı
   Hevā-ı ʿışḳdan ey dil eger dem ürmese nāy *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 212, Mısra 5). [muḫayyer itmez, -mez]*

müheyyā: *Hazır, hazırlanmış olan.*

1. Gel berü ey māh sensin eksügi bezmüñ hemān
   Yoḫsa esbāb-ı ṭarāb cümle **müheyyādur** bugün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 158, Mısra 10). [müheyyādur, -dur]*

muḥibb-i ehl-i dil: *Gönül ehlinin sevgilisi.*

1. Muḥibb-i ehl-i dil sulṭān-ı ʿādil
   Dür-i deryā-ı dāniş bedr-i kāmil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 7). [muḥibb-i ehl-i dil,]*

muḥibb-i ṣāḥib-i ehl-i ḫıred: *Akıl sahiplerini seven.*

1. Ḥażret-i Sulṭān Süleymān-ı zamān ibn Selīm

   Ḫusrev-i ġāzī **muḥibb-i ṣāḥib-i ehl-i ḫıred** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 1, Mısra 2). [muḥibb-i ṣāḥib-i ehl-i ḫıred,]*

muḥkem olsun: *Sağlam, dayanıklı olmak.*

1. Ey Hüdāyī seng-diller cevrine ṣabr it yüri

   Muḥkem olsun dir iseñ göñlüñde ger bünyād-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 94, Mısra 14). [muḥkem olsun, -sun]*

mühlik-i ʿadū: *Düşmanı yok edici.*

1. Demende nuṭḳ-ı lebi **mühlik-i ʿadū** ammā

   Ḥayāt-baḫş-ı aḥibbā dem-i Mesīḥā'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 31). [mühlik-i ʿadū,]*

muhrec-i çeşmān-ı kayser: *Kayserin gözlerini (fal taşı gibi) dışarı çıkaran.*

1. Ḥażret-i Fārūḳ emīrü'l-müʾminīn yaʿnī ʿÖmer

   Muḫrec-i çeşmān-ı ḳayṣer ḫusrev-i gītī-setān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 74). [muḫrec-i çeşmān-ı ḳayṣer,]*

mühre-i mihrüñle: *Güneşin mührü.*

1. Sīnemi **mühre-i mihrüñle** mücellā eyle

   Tā ki meclā-ı cemālüñ ola āyīne-i dil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 93). [mühre-i mihrüñle, -üñ, -le]*

mühr-i süleymān: *Hz. Süleyman'ın yüzüğüne verilen addır. Bu yüzüğün üstünde İsm-i Âzâm yazılı imiş. Hz. Süleyman bununla tüm varlıklara hükmedermiş.*

1. Almış eline ḫātem-i cām-ı lebīn ʿadū

   Ol dīvdür ki **mühr-i Süleymān** elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 32, Mısra 10). [mühr-i süleymān,]*

mühr-i süleymān'a: *Hz. Süleyman'ın yüzüğüne verilen addır. Bu yüzüğün üstünde İsm-i Âzâm yazılı imiş. Hz. Süleyman bununla tüm varlıklara hükmedermiş.*

1. Mihr-i lebüñle dilde yanan tāze dāġlar
   Lāyıḳ budur ki **mühr-i Süleymān'a** ṭaʿn ide *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 185, Mısra 6). [mühr-i süleymān'a, -a]*

muḥtāc: *Bir şeye gereksinim duyan II gereklilik duyma, mecbur olma.*

1. Göñlüm neʿizz ü cāha ne ḫānmāna **muḥtāc**
   İki cehānda ancaḳ bir yār-ı cāna **muḥtāc** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 22, Mısra 1). [muḥtāc,]*
2. Göñlüm neʿizz ü cāha ne ḫānmāna **muḥtāc**
   İki cehānda ancaḳ bir yār-ı cāna **muḥtāc** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 22, Mısra 2). [muḥtāc,]*
3. Pīr-i muġān işigin yaṣdansa n'ola rindān
   Baş egmeyen sipihre bu āsitāna **muḥtāc** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 22, Mısra 4). [muḥtāc,]*
4. Ṭuymış şeker-lebüñden bir nükte ṭūṭī-i dil
   Fāş itmek ister ammā bir hem-zebāna **muḥtāc** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 22, Mısra 6). [muḥtāc,]*
5. Özlerse n'ola cānum mā'ü'l-ḥayāt-ı laʿlüñ
   Dil-teşnedür be-ġāyet āb-ı revāna **muḥtāc** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 22, Mısra 8). [muḥtāc,]*
6. Eşrāf-ı Kaʿbe teşne zülāl-i viṣālüñe
   Muḥtāc ḫᵛān-ı laʿlüñe ke's-i kirām-ı Şām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 141, Mısra 6). [muḥtāc,]*
7. Luṭfuñuñ **muḥtācı** cümle enbiyā vü mürselīn
   Ẓāhir ü bāṭın ḳuluñdur cümleten ins ile cān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 67). [muḥtācı, -ı]*

muhtāc olmaz: *Bir kimse veya şeye ihtiyaç duymak.*

1. İksīr-i ḫāk-i pāy-ı yāra olursa vāṣıl
   Olmaz Hüdāyī genc-i kevn ü mekāna muḥtāc *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 22, Mısra 10). [muḥtāc olmaz, -maz]*

muḫtelif: *Farklı, çeşitli, çeşit çeşit, türlü.*

1. Deyr-i ʿĪsādur yaḫud bu **muḫtelif** eşkāl ile
   Erġanūn ol deyre ṣavt-ı bülbül ü āb-ı revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 17). [muḫtelif,]*

muhterem: *Saygı gösterilen, saygıya layık olan, saygı değer.*

1. Ḳad benā mesciden aʿlā't-taḳvā
   Ḥaremeş **muḥterem** çü Beyt-i ḥarām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 18). [muḥterem,]*

müjde-i iʿtāḳ: *Azat edilme müjdesi.*

1. Seni helāk iderem dirse şād olur cānum
   Sevindürür nitekim ʿabdi **müjde-i iʿtāḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 92, Mısra 8). [müjde-i iʿtāḳ,]*

müje: *Far. Kirpik.*

1. Yaş döküp levh-i ruḫa ḳıldum **müjemden** ḫāmeler
   Yāra göz nūrın döküp yazdum maḥabbet-nāmeler *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 48, Mısra 1). [müjemden, -m, -den]*
2. Tīr atsa **müjeñ** kan aḳıdur dīde-i ʿāşıḳ
   Bārān olıcaḳ ʿaynuñ olur şuyı bulanıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 99, Mısra 1). [müjeñ, -ñ]*
3. Laḥẓa geçmez ki **müjeñ** tīri göñülden geçmez
   Kaʿbe'dür cilvegehī ṭayy-ı mekān eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 103, Mısra 7). [müjeñ, -ñ]*
4. Deldi dil şīşesini nāvek-i dildūz gibi
   Ey ḳaşı yā **müjeñüñ** ġāyet eli uz gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 226, Mısra 2). [müjeñüñ, -n, -üñ]*
5. Olup biñ şevket-ile Düldül-i ḥüsnüñ süvārı gel
   Çeküp meydān-ı ḥüsn içre **müjeñden** ẕu'l-feḳārı gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 17, Mısra 6). [müjeñden, -n, -den]*
6. Alup cādū gözüñ siḥr-ile cānum
   Müjeñ tīġıyla dökdi yire ḳanum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 4). [müjeñ, -ñ]*

müjeñ okı: *(Sevgilinin) kirpiğinin oku.*

1. Geh dildedür **müjeñ oḳı** geh cān evindedür
   Ḳanlu gibi ki gizlenür ilden bucaḳ bucaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 97, Mısra 11). [müjeñ oḳı, -ı]*

müjgān: *(Sevgilinin) kirpikleri.*

1. Ḳılsun öldükde ḳapuñ cārūbı **müjgānum** yine
   Āsumāna ideyin rūy-ı zemīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 151, Mısra 3). [müjgānum, -um]*
2. Seyl-i sirişk aḳar niçe demdür kesilmedi
   Müjgānlarumla sedd idegördüm yeñilmedi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 238, Mısra 2). [müjgānlarumla, -lar, -um, -la]*
3. Alaylar baġlayup zülfi çeker **müjgānı** ḫançerler
   Amān virmez hemān ḳarşusına kim gelse ḫançerler *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 5). [müjgānı, -ı]*

mukābil: *Karşılık.*

1. Kimüñ ki göñli ruḫuñ mihrine **muḳābildür**
   Sipihr-i mihr ü maḥabbetde bedr-i kāmildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 39, Mısra 1). [muḳābildür, -dür]*

mukābil olma: *Karşısına çıkmak, karşı karşıya gelmek.*

1. Zamān-ı ḫüsnidür yāruñ **muḳābil olma** gel ey meh
   Güneş raḫşān iken ṭoġsa ne deñlü vire fer kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 13, Mısra 7). [muḳābil olma, -ma]*

mukābil olmaġa: *Karşısına çıkmak, karşı karşıya gelmek.*

1. Kişi bir sīm-ten māha **muḳābil olmaġa** ġamdan
   Gerekdür mihr-i ʿālem-tāb gibi beñzi zerd olmaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 93, Mısra 3). [muḳābil olmaġa, -maġ, -a]*

mukārin ola: *Yaklaşmak,yakın olmak.*

1. Meh gibi nūr-ı ṣafāsı-y-ıla olur rūşen-dil
   Kim **muḳārin ola** ol şems-i şeref-baḫşāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 191, Mısra 8). [muḳārin ola, -a]*

mukarrer: *(Ar.) Kararlaştırılmış, kesin, kuşkuuz.*

1. Vaṣl-ı gülden munfaṣıl olmaḳ **muḳarrerdür** diyü
   Ṭoldurur nāleyle bülbül gülsitānı muttaṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 133, Mısra 3). [muḳarrerdür, -dür]*

muḳayyed olmışduḳ: *Bağlanmak.*

1. Bir dem olmışduḳ muḳayyed zühd-i bī-encām ile
   Ḫˇuş degüldi başumuz cām-ı mey-i gül-fām ile *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 11). [muḳayyed olmışduḳ, -mış, -duḳ]*

mükedder olsa: *Bulanık olmak II Kederli olmak.*

1. Ḥüsnüñ ḫalel bulurdı ḫaṭ-ı müşk-bārdan
   Deryā **mükedder olsa** bir avuç ġubārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 177, Mısra 2). [mükedder olsa, -sa]*

muḳīm: *İkamet eden, oturan; daim olan, daimî.*

1. Bir tekyedür göñül ġam u hemm ʿaḳl u iḫtiyār
   Anuñ kimi **muḳīmi** kimisi müsāfiri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 230, Mısra 10). [muḳīmi, -i]*

muḳīm olasın: *Yerleşmek, ikamet etmek; bir işi üstlenmek ve o görevi yerine getirmeye devam etmek.*

1. Ḥaḳdan budur murādum eyā bedr-i bürc-i ḳadr
   Evc-i saʿādet üzre müdām olasın muḳīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 30). [muḳīm olasın, -a, -sın]*

mukrī-i kumrī: *Kumru müezzini.*

1. Maḳām idüp ser-i servi çimende **muḳrī-i ḳumrī**
   Elif-ḳadüñ añup eyler maḳām-ı rāstda nāle *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 199, Mısra 3). [muḳrī-i ḳumrī,]*

mukteżā-ı ʿakl-ı nā-fercām: *Boş aklın gereği.*

1. Muḳteżā-ı ʿaḳl-ı nā-fercām imiş zühd ü verāʿ
   Geçdüm andan ʿışka düşdüm terk-i işġāl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 148, Mısra 5). [muḳteżā-ı ʿaḳl-ı nā-fercām,]*

mül: *Şarap (Sevgilinin dudakları bağlamında).*

1. Dem be-dem ol şeh giyer laʿlīn ḳabālar gül gibi
   Ḳanını ʿāşıḳlaruñ nūş itmek-içün **mül** gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 6). [mül,]*

mülk: *Memleket, ülke.*

1. Ey leṭāfet **mülkinüñ** sulṭānı Maḥmūd'um benüm
   Kaʿbe-i vaṣluñ-durur Aḳsā-ı maḳṣūdum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 138, Mısra 1). [mülkinüñ, -i, -nüñ]*
2. Tenümde tāze dāġumdur ser-ā-ser ḫilʿat ü tācum
   Melāmet **mülkine** Keyḫusrevem yā Keyḳubādam ben *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 163, Mısra 6). [mülkine, -i, -n, -e]*
3. Mülk-i ʿadūya ṣal yüri İskenderāne tīġ
   Ḳaydāfe **mülki** gibi ḫarāb eyle ābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 36). [mülki, -i]*

mülk-i ʿademi: *Yokluk ülkesi.*

1. Ne vücūd-ile gelür tīġuña ḳarşu aʿdā
   Gözlesün ḳaçmaġa şimden girü **mülk-i ʿademi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 235, Mısra 6). [mülk-i ʿademi, -i]*
2. Gözlesün ḳaçmaġa **mülk-i ʿademi** şāh-ı fereng
   Ḳapudan big sefere oldı saʿādetle revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 19). [mülk-i ʿademi, -i]*

mülk-i ʿadūya: *Düşman ülkesi/malı.*

1. Mülk-i ʿadūya ṣal yüri İskenderāne tīġ
   Ḳaydāfe mülki gibi ḫarāb eyle ābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 35). [mülk-i ʿadūya, -y, -a]*

mülk-i cemāli: *Güzellik ülkesi.*

1. Zülfüñ berāt-ı ḥüsnüñe ṭāvūs ḳuyruġı
   Mülk-i cemāli ḳıldı müsellem Çalab saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 8, Mısra 6). [mülk-i cemāli, -i]*

mülk-i dili: *Gönül mülkü.*

1. Ḳılıcuñ **mülk-i dili** feṯḥ idicek geldi şehā
   Bir ʿalem dikdi oḳuñ üstine bürc-i bedenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 125, Mısra 3). [mülk-i dili, -i]*
2. N'ola bārān gibi başlarsa yaşum yaġmaya
   Virdi Tatar gözüñ **mülk-i dili** yaġmaya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 191, Mısra 4). [mülk-i dili, -i]*

mülk-i dilüñ: *Gönül mülkü.*

1. Oldur Hüdāyī **mülk-i dilüñ** şimdi serveri
   Ol şūḫ-ı dil-rübā ki dinür nāmına ʿAlī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 19). [mülk-i dilüñ, -üñ]*

mülk-i ḥüsne: *Güzellik ülkesi II güzel sevgililerin bulunduğu yer.*

1. Mülk-i ḥüsne ṭayanup itme Hüdāyī'ye cefā
   N'oldı dārātı gör İskender ile Dārāb'uñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 113, Mısra 9). [mülk-i ḥüsne, -e]*

mülk-i ḥüsnüñ: *Güzellik ülkesi II güzel sevgililerin bulunduğu yer.*

1. Ey Hüdāyī **mülk-i ḥüsnüñ** şāhıdur ol nāzenīn
   Sünbül-i Hindūsınuñ üftādesidür misk-i Çīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 17). [mülk-i ḥüsnüñ, -üñ]*

mülk-i ʿosmān'uñ: *Osmanlı mülkü.*

1. ʿÖmer sīretlü şāhısın bugün bu **mülk-i ʿOs̱mān'uñ**
   Benüm çeşmi siyāhum ruḫları ālüm Muḥammed Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 15). [mülk-i ʿos̱mān'uñ, -uñ]*
2. Naẓīri yoḳ güzellikde şehisin **mülk-i ʿOs̱mān'uñ**
   Ay alnı āfitābum ā meh-i nā-mihribān Aḥmed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 11). [mülk-i ʿos̱mān'uñ, -uñ]*

mülk-i sikender'den: *İskender'in ülkesi.*

1. Ḳapuñda ḳuluñ olmaḳ yig baña **mülk-i Sikender'den**
   Ay alnı āfitābum ā meh-i nā-mihribān Aḥmed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 15). [mülk-i sikender'den, -den]*

mülk-i suhanda: *Söz mülkü, memleketi.*

1. Sūz-ı kelāmı irdi kemāle Hüdāyī'nüñ
   Yaḳdı çirāġ-ı Ḫusrev'i **mülk-i suḫanda** bu *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 14). [mülk-i suḫanda, -da]*

mūm: *Mum II sevgili uğruna yanan âşık.*

1. Tek yüzüñ şemʿini göster **mumdur** pervāne-veş
   Yanmaġa bu tekye-i dehrüñ ışıḳ-meşrebleri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 209, Mısra 5). [mumdur, -dur]*

mü'min: *Allah'ın varlığına ve birliğine iman eden, inanan, kalp ile tasdik, dil ile ikrar eden kimse.*

1. Telḫ-kām-ı ġamuñuz māyil-i ḳand-ı lebüñüz
   Severüz **mü'minüz** ey luṭf u kerem-kānı leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 30, Mısra 8). [mü'minüz, -üz]*
2. Leb-i şīrīnüñe meyl itse n'ola cān-ıla dil
   Mü'minüñ ḳalbi olur ṭatluya ġāyet māyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 131, Mısra 2). [mü'minüñ, -üñ]*
3. Bendeñ-durur ḳapuñda Hüdāyī-i ḫaste-dil
   Mü'min gibi ki meskenidür cennet-i Naʿīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 22). [mü'min,]*
4. Mü'minüñ cāyıdur bihişt-i berīn
   Didiler cümle ḫalḳ-ı arż u semā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 63). [mü'minüñ, -üñ]*
5. Rāḥatu'l-ervāḥ idi her şeb terāvīḥüñ senüñ
   Mü'mine vird-i zebān idi tesābīḥüñ senüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 6). [mü'mine, -e]*

mü'min olan: *Allah'ın varlığı ve birliğine inanmak.*

1. Şād olur dil işigüñ aña mekān olduġı'çün
   Sevinür **mü'min olan** yiri cinān olduġı'çün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 165, Mısra 2). [mü'min olan, -an]*
2. Ḳand-ı laʿlüñle Hüdāyī derdmendüñ cānısın
   Mü'min olan saña māyildür ḫalāvet kānısın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 18). [mü'min olan, -an]*

mü'min-misāl: *Müslüman gibi.*

1. Gönlinde mesken eyledüñ-ise Hüdāyī'nüñ
   Mü'min-misāl sākin-i ḫuld-i berīnsin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 175, Mısra 10). [mü'min-misāl,]*

mümkin midür: *Mümkün mü? II imkanı var mı?.*

1. Kāfir saçuñ iline düşüp oldı dil esīr
   Mümkin midür yine gele ṣaġ u esen baña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 5, Mısra 6). [mümkin midür, -dür]*

mümtāz: *Seçilmiş, seçkin, imtiyazlı.*

1. Ey gülsitān-ı ʿizzete serv-i ser-efrāzum benüm
   Meh-rūlar içre gün gibi ḥüsniyle **mümtāzum** benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 14). [mümtāzum, -um]*

mümtāz-ı cehān eyledi: *Dünyanın seçilmişi yapmak.*

1. İtleri içre baña gerçi ki bir ṭaş urdı
   Beni **mümtāz-ı cehān eyledi** beyne'l-aḳran *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 169, Mısra 10). [mümtāz-ı cehān eyledi, -di]*

münāsib: *Uygun.*

1. Ḳanuñı nūş eylesün ṣıḥḥatler olsun çeşm-i dost
   Ey Hüdāyī ḫastaya ġāyet **münāsibdür** şarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 16, Mısra 10). [münāsibdür, -dür]*

münderic: *İçeren, kapsayan, ihtiva eden.*

1. Müntericdür dürc-i ṭabʿuñda vefā gevherleri
   Nitekim dürr-i yetīm ile biḥār-ı bī-kerān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 57). [müntericdür, -dür]*

münevver: *1. aydınlık, ışıklandırılmış 2. parlak.*

1. Bugün bürc-i melāḥatde saʿādetle olaldan māh
   Münevverdür füroġ-ı mihr-i rūyuñdan dil-i āgāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 2). [münevverdür, -dür]*

münevver kıl: *Aydınlık,parlak yapmak.*

1. Ḳarardı lāle-veş dil ḥasret-i ḫāl-i ʿiẕāruñla
   Münevver ḳıl anı gel mihr-i rūy-ı tab-dāruñla *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 19, Mısra 10). [münevver ḳıl,]*

münevver olmış: *Nurlanmak, ışık ile dolmak.*

1. Gösterdi gül ʿarūsı cemālin niḳābdan
   Olmış münevver āyīne-i āfitābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 2). [münevver olmış, -mış]*

münfaʿil itdi: *Hüzünlendirmek.*

1. Şems ü mehi ḳıldı ḫacil ruḫsār-ı āli Aḥmed'üñ
   İtdi hilāli münfaʿil ḳaşı ḫayāli Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 111, Mısra 2). [münfaʿil itdi, -di]*

munfaşıl olmaḳ: *Ayrılmak.*

1. Vaṣl-ı gülden **munfaşıl olmaḳ** muḳarrerdür diyü
   Ṭoldurur nāleyle bülbül gülsitānı muttaṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 133, Mısra 3). [munfaşıl olmaḳ, -maḳ]*

mūnis-i aṣḥāb-ı şevḳ olup: *Şevk ashabının dostu.*

1. Mānend-i şemʿ **mūnis-i aṣḥāb-ı şevḳ olup**
   Ḫumḫānelerde hem-dem-i ehl-i nişest ola *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 206, Mısra 7). [mūnis-i aṣḥāb-ı şevḳ olup, -up]*

mūnis-i cānum: *Sevimli sevgili.*

1. Ey ḫaṭ-ı Yāḳūt -ı laʿli **mūnis-i cānum** benüm
   Zülf-i reyḥānı enīs-i ḳalb-i ḥayrānum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 1). [mūnis-i cānum, -um]*

münkesir itdi: *Kırmak.*

1. Keff-i kerīmüñ itdi dil-i baḥri münkesir
   Ḫālī degüldür anuñ içün ıżṭırābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 47). [münkesir itdi, -di]*

münkir-i yevmü'n-nüşūr: *Diriliş gününü tanımayan, inkar eden.*

1. Ġāfil olma aç gözüñ ey **münkir-i yevmü'n-nüşūr**
   Gör nice ḥaşr oldı emvāt-ı riyāż-ı bositān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 13). [münkir-i yevmü'n-nüşūr,]*

müntehā-ḳāmet: *Uzun boy.*

1. Müntehā-ḳāmeti hecriyle ölürsem yāruñ
   Ravżamuñ servleri ṭaʿn ideler Ṭūbā'ya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 191, Mısra 5). [müntehā-ḳāmeti, -i]*

mūr: *F. Karınca.*

1. Dirlerse ḫaṭṭ u zülfine ey dil müşābihüz
   Müruñ yüzini bas yere māruñ başını ez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 63, Mısra 8). [müruñ, -uñ]*
2. Al ele göñlin şehā ben bende-i pā-mālüñüñ
   Mürdan ʿār itmeyüp itdi Süleymān İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 10). [mürdan,]*
3. Göñlini alsañ ele n'ola Hüdāyī ḳuluñuñ
   Aldı ʿār eylemedi **mūrı** Süleymān eline *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 198, Mısra 14). [mūrı, -ı]*
4. Ey Süleymān-ı zamān ḳo yeleyin yoluñda
   Ḳanumı topraġa ḳarınca felek **mūr** gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 236, Mısra 8). [mūr,]*
5. Baḳma bir **mūra** ḥaḳāretle ki yanında Ḥaḳ'uñ
   Bir-durur rütbe-i aʿlā-y-ıla ḳadr-i sāfil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 17). [mūra, -a]*
6. Ḳara yire ḳarınca ḳanumı dehr
   Ben saña **mūr** sen Süleymān'um *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 88). [mūr,]*

murād: *Arzu edilen şey, dilek, amaç.*

1. Maʿlūmdur **murādum** ol ṭabʿ-ı pür-ṣafāya
   Zīrā begüm ne maḫfī cām-ı cehān-nümāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 186, Mısra 1). [murādum, -um]*
2. Hemīşe körpe budaḳlaruñ ide ber-ḫʷur-dār
   Murādum ol-durur ol Vāhibü'l- ʿaṭāyādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 58). [murādum, -um]*
3. Senāñı gūş ideli cümle pīr ü bernādan
   Felek **murāduña** sāʿī melek saña dāʿī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 51). [murāduña, -uña]*
4. Ḥaḳdan budur **murādum** eyā bedr-i bürc-i ḳadr
   Evc-i saʿādet üzre müdām olasın muḳīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 29). [murādum, -um]*
5. Ḥaşra dek sürsün **murādum** bu merām-ı ṣalṭanat
   Mālik-i mülk-i Süleymān ḥażret-i Sulṭān Selīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 23, Mısra 7). [murādum, -um]*

murād itmiş: *İstemek,dilemek.*

1. İşiginden bendesin sürmek **murād itmiş** gibi
   Niçe günlerdür ki şāh-ı kām-rānum söylemez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 65, Mısra 7). [murād itmiş, -miş]*

murādın vire: *İsteğini gerçekleştirmek, amacına ulaştırmak.*

1. Vire dünyāda vü ʿuḳbāda murādın Yezdān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 59). [murādın vire, -e]*

murādına ire: *Isteğine ulaştırmak.*

1. Umarın ire bu murādına
   ʿAbd-i muḫliş Hüdāyī-i nā-kām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 12, Mısra 21). [murādına ire, -e]*

mūrçe: *Karınca.*

1. Sāḳī sun ol şarābı ki nūş itse cürʿasın
   Kim peşşe fīl ü **murçe** şīr-i jiyān olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 16). [murçe,]*

mürde: *Ölü.*

1. Ṣad hezārān **mürdeler** iḥyā iderken bir sözi
   Baña ölsem ol büt-i ʿİsā-dehānum söylemez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 65, Mısra 5). [mürdeler, -ler]*
2. Didüm ol dem bir kenāra yoḳ mı imkān didi yār
   Mürdesin atmaz kenāra lücce-i ʿummān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 101, Mısra 8). [mürdesin, -si, -n]*
3. Demidür beñzümi ġam-sāz idüp ney gibi iñlersem
   Deminden **mürdeler** iḥyā ider dem-sāzum aldurdum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 144, Mısra 6). [mürdeler, -ler]*
4. Olur bir demde yüz biñ **mürde** iḥyā
   Tekellüm eylese ol rūḥ-ı ş̱ānī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 225, Mısra 7). [mürde,]*
5. Cān virür **mürdeye** enfās-ı Mesīḥ-laʿlüñ
   Ḫaste-diller demidür andan umarlarsa emi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 235, Mısra 7). [mürdeye, -ye]*
6. Minnet Allāh'a dirligüm ḫ̬uşdur
   Geldi bu **mürde** cismüme cānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 32). [mürde,]*
7. Bu ḳāmetiyle serv-i riyāż-ı cināndur
   Bu **mürde** cisme lebleri rūḥ u revāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 6). [mürde,]*

murġ: *Kuş.*

1. Çāk itdi tīġuñ sīnemi cān **murġı** şād olsa n'ola
   Bir fürce buldı uçmaġa Firdevs-i ḳūyuñdan yaña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 7, Mısra 1). [murġı, -ı]*
2. Devrüñde gürg mīşede mīşe şubān olup
   Ḳurtuldı gökde **murġ** ʿiḳāb-ı ʿuḳābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 46). [murġ,]*

murġ: *Kuş II âşıġın gönlü.*

1. Āzād iderse ʿār ide uçmaġa Sidre'ye
   Dil **murġı** kim o serv-i ḫırāmān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 32, Mısra 6). [murġı, -ı]*
2. Dil **murġı** kim o serv-i ḫırāmān elindedür
   Şeh-bāzdur ki şāh Süleymān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 33, Mısra 1). [murġı, -ı]*
3. Ṭarar yürür ḳara zülfini ʿarż ider ruḫı ālin
   Diler bu āl-ıla dil **murġın** ala ol gözi ala *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 199, Mısra 8). [murġın, -ı, -n]*

murġ-ı cānı: *Gönül kuşu.*

1. Murġ-ı cānı tenden uçurdı gelüp derd ü ġamuñ
   Şanki bir maḥbūsı geldi itdi yārānı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 80, Mısra 3). [murġ-ı cānı, -ı]*

murġ-ı cānum: *Gönül kuşu.*

1. Murġ-ı cānum ḳıl benüm ol merġzāruñ bülbüli
   Anda daḫı ideyin şevḳuñla feryād u fiġān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 99). [murġ-ı cānum, -um]*

murġ-ı dil: *Gönül kuşu.*

1. Gül cemālüñ'çün hezārān **murġ-ı dil** nālāndur
   Ḳanda bir şemʿ olsa biñ pervāne ser-gerdāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 50, Mısra 1). [murġ-ı dil,]*
2. Murġ-ı dil cismümde ḫūrşīd-i cemālüñden cüdā
   Oldı bir gün görmedük būm-ı ḫarāb-ābād-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 94, Mısra 5). [murġ-ı dil,]*

murġ-ı dil-i āvāresin: *Aşık, şair. Şairin /Aşığın gönlü. II. Derbeder gönül kuşu.*

1. Murġ-ı dil-i āvāresin aldurdı Hüdāyī
   Ol alıcı ala gözüñüñ gördi nigāhın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 152, Mısra 13). [murġ-ı dil-i āvāresin, -sin]*

murġ-ı ḳudsīler: *Kutsal kuş. (gönül, can).*

1. Dāne almaz **murġ-ı ḳudsīler** dehān-ı mūrdan
   Şāhlar çekmez gedā-ı ḫoşe-çīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 150, Mısra 9). [murġ-ı ḳudsīler, -ler]*

murġ-ı per-beste: *Kanadı bağlı kuş.*

1. Düşdi gönlüm yine bir serv-i ḫırāmān eline
   Murġ-ı per-beste gibi kim düşe oğlan eline *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 198, Mısra 2). [murġ-ı per-beste,]*

murġ-ı rūḥını: *Can kuşu.*

1. Murġ-ı rūḥını uçur serv-i riyāż-ı ʿAdn'e
   Ten-i bī- ṭāḳati ḫāke düşicek niteki ẕıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 101). [murġ-ı rūḥını, -ın, -ı]*

murġ-ı rūḥuñ: *Can kuşu.*

1. Dānesin sübḥa vü ābını vużu' eyler-iseñ
   Murġ-ı rūḥuñ uça geh Sidre'deki Ṭūbā'da *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 195, Mısra 4). [murġ-ı rūḥuñ, -uñ]*

mürşid: *Doğru yolu gösteren kimse, kılavuz.*

1. Ey Hüdāyī n'ola olsa saña sāḳī mürşid
   Olur anuñ gibi **mürşidden** el alması leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 31, Mısra 10). [mürşidden, -den]*

mürşid olsa: *İrşad eden, yol gösteren kimse.*

1. Ey Hüdāyī n'ola olsa saña sāḳī mürşid
   Olur anuñ gibi mürşidden el alması leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 31, Mısra 9). [mürşid olsa, -sa]*

mūr-ṣıfat: *Karınca gibi.*

1. Aḥbābumuzuñ **mūr-ṣıfat** yolına ḫāküz
   Ammā ki ʿadū gözine biz ṣīr-i jiyānuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 61, Mısra 5). [mūr-ṣıfat,]*

mürüvvet eyle: *İyilikte bulunmak, cömertlik göstermek.*

1. Ḫāk-i rehüñden eyle mürüvvet ʿĀlīlik it
   Olsun Yezīd yüz çevüren Bū Türāb'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 53). [mürüvvet eyle,]*

mürüvvet kānısın: *Cömertlik ocağı.*

1. Mürüvvet kānısın yoḳdur vilāyetde saña beñzer
   Lebi şīrīn dehānı sāḳī-i kevs̲er ʿAlī Balı'm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 17, Mısra 11). [mürüvvet kānısın, -sın]*

mūsā: *Hz. Musa.*

1. Enbiyādan saña **Mūsā** ümmet olmaḳ istedi
   Didi Ḥaḳ ʿĪsā naṣībi oldı ol devlet hemān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 49). [mūsā,]*

mūsā: *Özel ad.*

1. Benüm **Mūsācıġum** ʿİsā-dehānum
   Raḳībüñle ṣan aḥvāl-i aḥibbā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 5). [mūsācıġum, -cıġ, -um]*
2. Dil-i pejmürdemi gel eyle iḥyā
   Benüm **Mūsācıġum** ʿİsā-dehānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 10). [mūsācıġum, -cıġ, -um]*
3. Benüm **Mūsācıġum** ʿİsā-dehānum
   Yed-i beyżā-durur ol sāʿīd-i sīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 15). [mūsācıġum, -cıġ, -um]*
4. Sözüñ gūş iden eyler cānı teslīm
   Benüm **Mūsācıġum** ʿİsā-dehānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 20). [mūsācıġum, -cıġ, -um]*
5. Benüm **Mūsācıġum** ʿİsā-dehānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 25). [mūsācıġum, -cıġ, -um]*

müşābih: *Ar. Benzer, şebîh, mümâsil, nazîr.*

1. Dirlerse ḫaṭṭ u zülfine ey dil **müşābihüz**
   Müruñ yüzini bas yere māruñ başını ez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 63, Mısra 7). [müşābihüz, -üz]*
2. Bir ṣadefdür gimisi kendi **müşābih** gühere
   Bürc-i āb oldı ya-ḫud menzil-i me'vā ḳamere *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 21). [müşābih,]*

muṣaffā: *Temiz, pak, saf.*

1. Ṣarāb-ı laʿl-i cān-baḫşı dilā dīdār ḥaḳḳ'içün
   Zülāl-i ʿayn-ı kevs̲erden **muṣaffādur** Memi Şāhuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 120, Mısra 6). [muṣaffādur, -dur]*

2. Mücellādur cemāl-i meh-veşüñ ḫūrşīd-i ḫāverden
   Muṣaffāḍur zülāl-i laʿl-i nābuñ āb-ı kevs̱erden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 14). [muṣaffāḍur, -dur]*

müsāfir: *Konuk, misafir, yolcu.*

1. Bir tekyedür göñül ġam u hemm ʿaḳl u iḫtiyār
   Anuñ kimi muḳīmi kimisi **müsāfiri** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 230, Mısra 10). [müsāfiri, -i]*

müsāfiri ola: *Misafir olmak.*

1. Yā Rabbi ḫʷān-ı luṭf-ıla ṭoyla Hüdāyī'yi
   Şol dem ki ola ḫāne-i ḳabrüñ müsāfiri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 237, Mısra 10). [müsāfiri ola, -a]*

müşāhede iderken: *Gözlemlemek.*

1. Dīdār-ı dil-güşāñı iderken müşāhede
   N'eyler Hüdāyī ravża-ı Rıḍvān'ı Muṣli Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 187, Mısra 9). [müşāhede iderken, -er, -ken]*

müşāhid ola: *Görmek, şahid olmak.*

1. Öldügümde meşhedüm nūrın **müşāhid ola** ḫalḳ
   Ger ola ol şāhid-i maḳṣūd meşhūdum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 138, Mısra 9). [müşāhid ola, -a]*

mūsā-ı ʿimrān: *İmran'ın Musa'sı. II Kur'an'ın 3. suresi olan Al-i İmran, adını İmran'dan alır. Kur'an'a göre İmran, Meryem'in babasıdır.*

1. Seng-i cevrüñ kim yaġar bu ḳalb-i ḥayrān üstine
   Menn ü selvādur iner **Mūsā-ı ʿİmrān** üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 201, Mısra 2). [mūsā-ı ʿimrān,]*
2. Ṭayanur tīrüñe ḳalb-i perīşān
   ʿAṣāya nitekim **Mūsā-ı ʿİmrān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 12). [mūsā-ı ʿimrān,]*

mūsā-ı ṭūr-ı fenn-i kelām: *Söz sanatının Turundaki Musa.*

1. Āsumān-rifʿat u zemīn-temkīn

   Ṭabʿı **Mūsā-ı Ṭūr-ı fenn-i kelām** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 42). [mūsā-ı ṭūr-ı fenn-i kelām,]*

müsāʿid olsa: *Uygun, elverişli olmak; yardım etmek.*

1. Sāḳī müdām öperdi Hüdāyī ayaġuñı

   El virse devlet olsa müsāʿid zamānemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 72, Mısra 10). [müsāʿid olsa, -sa]*

müsāʿid olup: *Uygun, elverişli olmak; yardım etmek.*

1. Devleti olup müsāʿid baḫt-ı sermed el virür

   ʿĀşıḳ-ı evbāşa şunsa sāḳī-i dil-şād ayaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 91, Mısra 7). [müsāʿid olup, -üp]*

müsebbibü'l- esbāb: *Sebeplerin sebebi olan.*

1. Gerden-i cāna zülf-i cānānı

   Ḳıl sebeb yā **müsebbibü'l- esbāb** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 17, Mısra 4). [müsebbibü'l-esbāb,]*

müsellem kıldı: *Müslüman eylemek.*

1. Zülfüñ berāt-ı ḥüsnüñe ṭāvūs ḳuyruġı

   Mülk-i cemāli ḳıldı müsellem Çalab saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 8, Mısra 6). [müsellem ḳıldı, -dı]*

müselmān: *İslam dininden olan kimse, müslüman.*

1. Yine zülfüñden dili āzād ḳıl ṭut kim şehā

   Eyledüñ kāfir elinden bir **müselmanı** ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 79, Mısra 10). [müselmanı, -ı]*
2. Gitme hey kāfir alup tenden dil ü cānı daḫı

   Varup uġratma belāya bir **müselmānı** daḫı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 231, Mısra 2). [müselmānı, -ı]*

müselmān olur: *Müslüman olmak, imana gelmek.*

1. Umaram zülfi ḳoya erbāb-ı dünye kīnesin
   Görse kāfir yüzini olur müselmān Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 108, Mısra 6). [müselmān olur, -ur]*

müşerref: *Şeref kazanmış, şereflenmiş, şerefli.*

1. Müşerrefdür cemālüñden bu mektebḫāne-i āfāḳ
   Oḳurlar muṣḥaf-ı ḥüsnüñden eṭfāl-i dil-i ʿuşşāḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 9). [müşerrefdür, -dür]*

müşerref eyledi: *Şereflendirmek; onurlandırmak.*

1. Siyeh niḳābın açup nāzenīn-i ḫacle-i ṣubḥ
   Müşerref eyledi āfāḳı rūy-ı zībādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 4). [müşerref eyledi, -di]*

müşerref eylemiş: *Şereflendirmek; onurlandırmak.*

1. Ey Mesīḥā-dem lebüñ mihri dil-i ʿuşşāḳda
   Rūḥdur göyā **müşerref eylemiş** ḳalebleri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 209, Mısra 4). [müşerref eylemiş, -miş]*

müşerref eylesün: *Şereflendirmek; onurlandırmak.*

1. Eylesün cānı müşerref şeref-i dīdāruñ
   Āfetüm cān u cehānum şeh-i ḫūbānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 15). [müşerref eylesün, -sün]*

müşerref itmede: *Şereflendirmek, onurlandırmak.*

1. Müşerref itmede her cāyı ol māh-ı seriʿü's-seyr
   Meger ṣadr-ı maḥāfildür ya-ḫud bedr-i menāzildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 57, Mısra 5). [müşerref itmede, -me, -de]*

müşerref itse: *Şereflendirmek, onurlandırmak.*

1. Ṣūret bulurdum āyīne gibi zamānede
   Ol meh **müşerref itse** beni bir nigāh-ile *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 189, Mısra 8). [müşerref itse, -se]*

müşerref oldı: *Şereflenmek.*

1. Çeşmeler şehre aḳup oldı müşerref her ṣu
   Nitekim Kevşer ü Tesnīm ile gülzār-ı cinān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 9). [müşerref oldı, -dı]*
2. İtdi ürd-i bihişt ü ferverdīn
   Maḳdemüñden **müşerref oldı** cehān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 58). [müşerref oldı, -dı]*
3. Ḳudūmuñdan **müşerref oldı** ʿālem
   Revān ile nitekim cism-i Ādem *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 21). [müşerref oldı, -dı]*

müşerref olsa: *Şereflenmek.*

1. Olsa mihrüñle müşerref n'ola ḳalb-i vīrān
   Bulur ey māh şeref çün-ki mekīn ile mekān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 169, Mısra 1). [müşerref olsa, -sa]*

müşevveş itdi: *Dağınık, perişan, içinden çıkılamaz bir hale sokmak.*

1. Ḫaṭṭuñuñ inşāsı nesḫ itdi berātuñ ḥikmeti[n]
   Ḳaşlaruñ itdi müşevveş ḫāṭırın tuġrālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 115, Mısra 6). [müşevveş itdi, -di]*

muṣḥaf: *Kitap.*

1. Hüdāyī'yem ḫaṭ-ı Yāḳūt-ı laʿlüñ görmesem bir ān
   Cemālüñ **muṣḥafı** ḥaḳḳı yazılmaz bu dil-i ġamgīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 157, Mısra 10). [muṣḥafı, -ı]*

muṣḥaf-ı gülden: *Gül sayfası II gül yaprakları.*

1. Maḥfil-i gülşende gūş it **muṣḥaf-ı gülden** gelüp
   Semme vechu'llāh oḳur her bülbül-i şīrīn-zebān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 9). [muṣḥaf-ı gülden, -den]*

muṣḥaf-ı ḥüsnini: *Güzellik kitabı; -sevgilinin yüzü-.*

1. Geldi güneş gibi seḥer māh-ı melek-cemālümüz
   Muṣḥaf-ı ḥüsnini görüp oldı ḫuceste fālümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 70, Mısra 2). [muṣḥaf-ı ḥüsnini, -in, -i]*

muṣḥaf-ı ḥüsnüñ: *Güzellik kitabı; -sevgilinin yüzü-.*

1. Muṣḥaf-ı ḥüsnüñ ki ṭutmış ḫaṭṭ-ı reyḥānī dürüst
   Tāze defterdür yazılmış resm-i ʿOs̱mānī dürüst *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 18, Mısra 1). [muṣḥaf-ı ḥüsnüñ, -üñ]*
2. Ḫaṭṭuñ ki yazdı **muṣḥaf-ı ḥüsnüñ** varaḳ varaḳ
   Eṭfāl-i diller oḳudı anı sebaḳ sebaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 98, Mısra 1). [muṣḥaf-ı ḥüsnüñ, -üñ]*

muṣḥaf-ı ḥüsnüñden: *Güzellik kitabı; -sevgilinin yüzü-.*

1. Müşerrefdür cemālüñden bu mektebḫāne-i āfāḳ
   Oḳurlar **muṣḥaf-ı ḥüsnüñden** eṭfāl-i dil-i ʿuṣṣāḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 10). [muṣḥaf-ı ḥüsnüñden, -üñ, -den]*

mūsī: *Beni İsrâil peygamberlerinden Hz. Musa'nın (A.S.) ismi. Dört büyük kitaptan birisi olan Tevrat, vahiy yoluyla kendisine gelmiştir. Yahudilerin en büyük peygamberidir.*

1. Ey ġamzesi **Mūsī** lebi ʿİsi seni görse
   īmāna gele cümle Yahūdā vü Naṣārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 6, Mısra 5). [mūsī,]*

müşk penhān eylemek: *Müşk kokusunu gizlemek.*

1. Boyını ḳābil degüldür **müşk penhān eylemek**
   Ḫaṭṭuñ esrārın n'ola keşf itse bu ġammāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 86, Mısra 5). [müşk penhān eylemek, -mek]*

müşk-i çīn'i: *Çin miski.*

1. Ey ḫ∨āce **müşk-i Çīn'i** ḳo zülfi nesīmin al
   Bāġ-ı cehānda kesb idecek bir hevā budur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 58, Mısra 5). [müşk-i çīn'i, -i]*

müşk-i ter: *Taze misk.*

1. Virmiş leṭāfet ol lebe ḫaṭṭ-ı ʿaraḳ-fişān
   Ṣāfī şarāb-ı verde ḳonan **müşk-i ter** gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 232, Mısra 12). [müşk-i ter,]*

müşkil: *Güç, zor, sıkıntılı.*

1. Dilerem kim virmesün bir ferde Allāh ayrılıḳ
   Hey ne **müşkil** derd olur āh ayrılıḳ vāh ayrılıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 4). [müşkil,]*
2. İstedügi demleri gördi ḳamu ehl-i ḥased
   Hey ne **müşkil** derd olur āh ayrılıḳ vāh ayrılıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 8). [müşkil,]*
3. Rāżīyam gelsün ecel alsun tenümden cānumı
   Hey ne **müşkil** derd olur āh ayrılıḳ vāh ayrılıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 12). [müşkil,]*
4. ʿĀḳıbet aldı elüm atdı yābāna rūzgār
   Hey ne **müşkil** derd olur āh ayrılıḳ vāh ayrılıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 16). [müşkil,]*
5. Ey Hüdāyī tīġ-ı ġam kār itdi ġāyet cānuma
   Hey ne **müşkil** derd olur āh ayrılıḳ vāh ayrılıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 20). [müşkil,]*

müşkil kalur: *Zorda kalmak, zor durumun içerisinde olmak.*

1. Ḳoma dīvāne dilüñ silsile-mūlarda esīr
   Ger bu sevdālar-ıla ḳalur iseñ key müşkil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 58). [müşkil ḳalur, -ur]*

müşkil oldı: *Zor, çetin olmak.*

1. Elā ey nūr-ı ḥüsni āfitāb-ı bürc-i iḳbālüm
   Dile zehr-i ġamuñ kār itdi **müşkil oldı** aḥvālüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 24, Mısra 2). [müşkil oldı, -dı]*

müşkīn: *F. misk gibi güzel kokulu.*

1. Güyiyā gülsitān-ı cennetdür
   Bādı **müşkīn** ü ḫāki ʿanber-ḫām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 46). [müşkīn,]*

müşkīn-ṭınāb: *Misk kokulu çadır ipi.*

1. Zülf-i ḥavrā bārgāh-ı ḳadrüñe **müşkīn-ṭınāb**
   Naḫl-i Ṭūbā Sidretü'l-aʿlā sütūn u sāyebān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 43). [müşkīn-ṭınāb,]*

muṣlī: *Özel isim (Musliḥü'd-dīn isminin Türkçede kısaltılmış şekli).*

1. Her dem aḳar bu dīdeden çihre-i zerdüm üzre ḳan
   Muṣlīcuġum ser-āmedüm ḳāmeti ʿömr-i sermedüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Muhammes 1, Mısra 4). [muṣlīcuġum, -cuġ, -um]*
2. Muṣlīcuġum ser-āmedüm ḳāmeti ʿömr-i sermedüm
   Hecr ile ġuṣṣa-nākuñam vaṣl ile eyle şādmān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Muhammes 1, Mısra 9). [muṣlīcuġum, -cuġ, -um]*
3. Ḥażret-i Ḥaḳ vire şehā devlet-i cāvidān saña
   Muṣlīcuġum ser-āmedüm ḳāmeti ʿömr-i sermedüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Muhammes 1, Mısra 14). [muṣlīcuġum, -cuġ, -um]*
4. Raḥm eyle güzel başuñ-içün alma fiġānum
   Ey pīr olası **Muşlīcuġum** tāze cevānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 4). [muṣlīcuġum, -cuġ, -um]*
5. Zībā yaradupdur seni Ḥaḳ ḥūr u perīden
   Ey pīr olası **Muşlīcuġum** tāze cevānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 8). [muṣlīcuġum, -cuġ, -um]*
6. Ḥüsn-ile bahā Mıṣr'ına sensin meh-i Kenʿān
   Ey pīr olası **Muşlīcuġum** tāze cevānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 12). [muṣlīcuġum, -cuġ, -um]*
7. Sevdā-zedeyem zülf-i perīşānuñ ucından
   Ey pīr olası **Muşlīcuġum** tāze cevānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 16). [muṣlīcuġum, -cuġ, -um]*
8. Ger pīr olayın dirseñ aña itme cefāyı
   Ey pīr olası **Muşlīcuġum** tāze cevānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 20). [muṣlīcuġum, -cuġ, -um]*

9. Gidüpdür sensüzin elden ʿinan-ı iḫtiyārum gel
   Benüm **Muşlīcuġum** şūh-ı cehānum şīve-kārum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 19, Mısra 4). [muşlīcuġum, -cuġ, -um]*
10. İki ʿālemde maḳṣūdum senüñ bir şeb viṣālüñdür
    Benüm **Muşlīcuġum** şūh-ı cehānum şīve-kārum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 19, Mısra 8). [muşlīcuġum, -cuġ, -um]*
11. Hüdāyī derdmendüñ öldi derd-i intiẓāruñla
    Benüm **Muşlīcuġum** şūh-ı cehānum şīve-kārum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 19, Mısra 12). [muşlīcuġum, -cuġ, -um]*

muşli şāh: *Özel ad.*

1. Sen Mışr-ı ḥüsnüñ olalı sulṭānı **Muşli Şāh**
   Ḫalḳ añmaz oldı Yūsuf-ı Kenʿān'ı **Muşli Şāh** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 187, Mısra 1). [muşli şāh,]*
2. Sen Mışr-ı ḥüsnüñ olalı sulṭānı **Muşli Şāh**
   Ḫalḳ añmaz oldı Yūsuf-ı Kenʿān'ı **Muşli Şāh** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 187, Mısra 2). [muşli şāh,]*
3. Mihr-i ruḫuñla dilde yanan tāze dāġdur
   Gülzār-ı ʿömrümüñ gül-i ḫandānı **Muşli Şāh** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 187, Mısra 4). [muşli şāh,]*
4. Zülfüñ cefā ider baña kim kāfir eylemez
   Yoḳdur meger ki dīni vü īmānı **Muşli Şāh** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 187, Mısra 6). [muşli şāh,]*
5. Geh geh unıtma seng-i duʿā-y-ile yād idüp
   Taʿmīr eyle bu dil-i vīrānı **Muşli Şāh** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 187, Mısra 8). [muşli şāh,]*
6. Dīdār-ı dil-güşāñı iderken müşāhede
   N'eyler Hüdāyī ravża-ı Rıḍvān'ı **Muşli Şāh** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 187, Mısra 10). [muşli şāh,]*

muşlī şāhdur: *Özel ad.*

1. Meh-rūlar içre gün gibi bulmışdur imtiyāz
   Şol dil-rübā ki nāmı anuñ **Muşlī Şāhdur** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 12). [muşlī şāhdur, -dur]*
2. Şimdi cemāli bāġınuñ evvel-bahārıdur
   Şol dil-rübā ki nāmı anuñ **Muşlī Şāhdur** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 16). [muşlī şāhdur, -dur]*

3. Ḳalb-i Hüdāyī gibi cehānı iden ḫarāb

   Şol dil-rübā ki nāmı anuñ **Muṣlī Şāhdur** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 20). [muṣlī şāhdur, -dur]*

4. Mihr işiginde bende-i zerrīn-külāhdur

   Şol dil-rübā ki nāmı anuñ **Muṣlī Şāhdur** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 4). [muṣlī şāhdur, -dur]*

5. Dil mülkini sipāh-ı ġamı eyledi tebāh

   Şol dil-rübā ki nāmı anuñ **Muṣlī Şāhdur** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 8). [muṣlī şāhdur, -dur]*

müstaʿcil: *Sabırsız, acele eden.*

1. İḫtiyār elde degül ṣabra ise ṭāḳat yoḳ

   ʿÖmr ise ḫatt-ı ruḫ-ı yār gibi **müstaʿcil** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 78). [müstaʿcil,]*

muṣṭafā: *1. Seçilmiş, güzide. 2. Hz. Muhammed'in adı.*

1. Ey Hüdāyī olmasun ʿālemde adum **Muṣṭafā**

   Olmaz isem Kaʿbe-i vaṣlına ḳurbān Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 108, Mısra 9). [muṣṭafā,]*

müstaġraḳ-ı deryā-ı hicrānı: *Ayrılık denizine batmak.*

1. Dil-rübālıḳ vaḳtidür ey Ḫıżr-ı vaṣl-ı yār iriş

   Eyle bu **müstaġraḳ-ı deryā-ı hicrānı** ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 80, Mısra 6). [müstaġraḳ-ı deryā-ı hicrānı, -ı]*

müstaḥak göresin: *Layık görmek.*

1. Zekʷāt-ı vaṣluña aġyārı **müstaḥaḳ göresin**

   O deñlü yoḳ mı Hüdāyī ḳuluñda istihḳaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 92, Mısra 9). [müstaḥaḳ göresin, -esi, -n]*

müstaḥıḳḳ-ı raḥmet olmaz: *Bağışlanmayı hak etmek.*

1. Ey Hüdāyī ġam yeme ʿuşşāḳ içündür vaṣl-ı yār
   Müstaḥıḳḳ-ı raḥmet olmaz ehl-i ʿişyān olmayan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 180, Mısra 10). [müstaḥıḳḳ-ı raḥmet olmaz, -maz]*

müştāḳ: *(Ar.) Özleyen, can atan, aşık.*

1. Miṣāl-i Kaʿbe eyā nūr-ı dīde-i ʿuşşāḳ
   Gören cemālüñi **müştāḳ** görmeyen **müştāḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 92, Mısra 2). [müştāḳ,]*
2. Miṣāl-i Kaʿbe eyā nūr-ı dīde-i ʿuşşāḳ
   Gören cemālüñi **müştāḳ** görmeyen **müştāḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 92, Mısra 2). [müştāḳ,]*

müştāḳ olupdur: *Âşık olmak.*

1. Ḳapuñda bendeñ olmaġa olupdur ḫ∨āceler müştāḳ
   Benüm çeşmi siyāhum ruḫları ālüm Muḥammed Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 11). [müştāḳ olupdur, -updur]*

müştāḳ-ı cemālüñdür: *Yüz güzelliğinin arzusu.*

1. Niçe yıllardur ki **müştāḳ-ı cemālüñdür** senüñ
   Gel yetiş ey laʿl-i nābı Āb-ı Ḥayvān'um Ḫıżır *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 19). [müştāḳ-ı cemālüñdür, -üñ, -dür]*

müstaḳīm: *Doğru.*

1. Ḫavf itme **müstaḳīm** iseñ ey dil ṣırāṭdan
   Saʿy it ṭarīḳ-ı ʿışḳa ki rāh-ı hüdā budur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 58, Mısra 11). [müstaḳīm,]*
2. Ḳapuñda ben de bir ʿabd-i ḳadīmem
   Elif gibi her işde **müstaḳīmem** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 28). [müstaḳīmem, -em]*

müsteʿān: *Allah'ın sıfatlarından birisidir.*

1. Bu kārbān-serāyı binā itdi dilerüz
   Dārü's-selāmı aña naṣīb ide **Musteʿān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 3, Mısra 4). [musteʿān,]*

müstedām olsun: *1. Daim olmak, sürekli olmak.*

1. Müstedām olsun ki cism-i kāyinātuñ cānıdur
   Mālik-i mülk-i Süleymān ḥażret-i Sulṭān Selīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 23, Mısra 15). [müstedām olsun, -sun]*

müstenīr oldı: *Aydınlatmak.*

1. Ḫalḳ-ı ʿālem oldı envār-ı ruḫuñdan müstenīr
   Nitekim şemsüñ şuʿāʿından nebātāt-ı cehān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 53). [müstenīr oldı, -dı]*

müşterī: *(Ar.) Alıcı.*

1. Gelmege bāzāra ḳavl itdi bizümle yārumuz
   Müşteri bī-ḥad bozarlar ḳorḳaruz bāzārumuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 69, Mısra 2). [müşteri,]*

müşterī-fıṭnat u ʿuṭārid-re'y: *Müşteri gibi anlayışlı ve Utarid gibi doğru görüşlü.*

1. Şemsī-i bedr-i bürc-i devlet ü dīn
   Müşterī-fiṭnat u ʿUṭārid-re'y *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 40). [müşterī-fiṭnat u ʿuṭārid-re'y,]*

müşterī-ṭalʿat: *Müşteri güzelliği (Müşteri; altıncı felekteki Mars, Jüpiter gezegeni olup güç, hakimiyet, alçak gönüllülük, iyi huyluluk gibi vasıfları imler.).*

1. Nitekim secde eyler Yūsuf'a şems ü ḳamer kevkeb
   Döküp eşkin ayaġuña düşer her **Müşterī-ṭalʿat** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 11, Mısra 5). [müşterī-ṭalʿat,]*

müteʿāḳib ola: *Takip etmek.*

1. Müteʿāḳib ola şühūr u sinīn
   Ḳuṭb-ı maḳṣūduñ üzre devr ide çarḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 77). [müteʿāḳib ola, -a]*

müteġayyir olur: *Değişmek, başkalaşmak.*

1. Nice beñzer ḫaṭ-ı ser-sebz ü muṭarrāña senüñ
   Müteġayyir olur ey dil ki ölür reng-i çimen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 166, Mısra 8). [müteġayyir olur, -ur]*

mütevālī olup: *Birbiri ardınca gelmek.*

1. Zeyn ide nitekim gül-i nesrīn
   Mütevālī olup ʿişā vü bükūr *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 76). [mütevālī olup, -up]*

muṭrib: *Bir musiki aleti çalan kimse II sevgili.*

1. Muṭrib saña bezm içre budur ḳavli sebonuñ
   İç bādeyi ferrāşesidür nāy-ı gülūnuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 126, Mısra 1). [muṭrib,]*
2. Şol **muṭribüñ** ki ṣavtı fenādan ḫaber virür
   Gördüm bu beyti oḳıdı gāhī terānede *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 192, Mısra 5). [muṭribüñ, -üñ]*

muttaṣıl: *Bitişik, aralıksız; devamlı, sürekli.*

1. ʿAndelīb-i dil n'ola itse fiġānı **muttaṣıl**
   Gülşen-i ḥüsnüñ bahārına ḫazānı **muttaṣıl** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 133, Mısra 1). [muttaṣıl,]*
2. ʿAndelīb-i dil n'ola itse fiġānı **muttaṣıl**
   Gülşen-i ḥüsnüñ bahārına ḫazānı **muttaṣıl** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 133, Mısra 2). [muttaṣıl,]*
3. Vaṣl-ı gülden munfaṣıl olmaḳ muḳarrerdür diyü
   Ṭoldurur nāleyle bülbül gülsitānı **muttaṣıl** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 133, Mısra 4). [muttaṣıl,]*
4. Kāfir olmadı seni sevdiyse dil itdi günāh
   Nār-ı hecrüñde yana lāyıḳ mı cānı **muttaṣıl** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 133, Mısra 6). [muttaṣıl,]*
5. Dāyimā luṭfuñla eylersin dili ümmīd-vār
   Aldadursın yoḳ yire bir nā-tüvānı **muttaṣıl** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 133, Mısra 8). [muttaṣıl,]*
6. Cürʿa-rīz ol sāḳīyā ben ḫāke luṭf it kim ola
   Lāle-veş destüñde cām-ı kām-rānı **muttaṣıl** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 133, Mısra 12). [muttaṣıl,]*

7. Çekmeyem dirseñ Hüdāyī acısın zehr-i ġamuñ
   Gül gibi nūş it şarāb-ı erġavānı **muttaşıl** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 133, Mısra 14). [muttaşıl,]*

muttaşıl olur: *Sürekli II Tükenmez.*

1. Eksük olmaz dermeden menʿ itme şeftālūlaruñ
   Dirler olur mīve-i bāġ-ı cinānı muttaşıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 133, Mısra 10). [muttaşıl olur, -ur]*

müttehim itdi: *Suçlu yapmak.*

1. Ġam beyābānında geşt itsem n'ola Mecnūn gibi
   Ḫalḳ içinde **müttehim itdi** beni ʿişyān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 102, Mısra 8). [müttehim itdi, -di]*

muvāfık olsa: *Uygun olmak, münasip olmak.*

1. Bir laḥẓa dilden olmasa ḫāli ġamuñ n'ola
   Ḫ'uşdur **muvāfıḳ olsa** kişinüñ birāderi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 221, Mısra 6). [muvāfıḳ olsa, -sa]*

mūy: *Saç, saç teli.*

1. Ser-ferāz olsun Hüdāyī ḳo begüm Manṣūr-veş
   Dār-ı dünyāda şalınsun boynuña **mūyuñ** gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 211, Mısra 14). [mūyuñ, -uñ]*

müyesser eylesün: *Kolaylaştırmak.*

1. Olur Hüdāyī şehā ʿid-i vaṣluña ḳurbān
   Ḫudā o devleti tek eylesün müyesser aña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 3, Mısra 10). [müyesser eylesün, -sün]*

müyesser kıl: *Nasip etmek.*

1. Baş açup isteyelüm tīġını yāruñ Ḥaḳ'dan
   Ser-i bī-devlete ḳıl anı müyesser diyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 4).*
   [müyesser ḳıl,]

müyesser ḳıldı: *Nasip etmek.*

1. Seng-i belāñı ister idüm baş açup senüñ
   Şükr-i Ḫudā ki ḳıldı müyesser Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 146, Mısra 4).*
   [müyesser ḳıldı, -dı]

müze: *Çizme.*

1. Hem-dem olmış eşküm ile **müzeñüñ** kebkebleri
   Birbiriyle imtizāc itmiş meger kevkebleri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 209, Mısra 1).*
   [müzeñüñ, -ñüñ]

müzeyyen: *Bezenmiş, süslenmiş.*

1. Ey Hüdāyī ḫūb-edālarla **müzeyyendür** sözüñ
   Ḥāsidān-ı ṭabʿuña yoḳsa eẕā mıdur ġaraż *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 81, Mısra 9).*
   [müzeyyendür, -dür]

müzeyyen eyledi: *Süslemek, bezemek, tezyin etmek.*

1. Şeb-i ḳadr irdi diyü cāmiʿ-i eflāki yine
   Eyledi şemʿ-i kevākible müzeyyen Keyvān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 12).*
   [müzeyyen eyledi, -di]

muẓṭarib-ḥālem: *Iztırâb çeken bir vaziyette || ayrılık acısıyla kıvranan bir halde (ayırmak ve cüda bağlamında).*

1. Muẓṭarib-ḥālem dil-i zārumdan ey ḫūnī yetiş
   Hem beni ḳurtar belādan eyle hem anı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 79, Mısra 3).*
   [muẓṭarib-ḥālem,]

nabż: *Kalp atışının sağladığı kan basıncından dolayı atardamarlara ve özellikle bilekteki atardamara parmakla basıldığında duyulan kımıldama.*

1. Nabzumı gördi ṭabīb el çekdi gelmez yanuma
   ʿIşḳ derdidür bu derd saʿy eylemez dermānuma *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 17). [nabzumı, -umı]*

nâ-çâr: *Çaresiz, âciz, dertli.*

1. Belā vü derd ü ġam u hemmden olsa dil **nā-çār**
   Ḥarīf ü şāhid ü şemʿ ü şarāba çāre gerek *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 122, Mısra 5). [nā-çār,]*
2. Nā-çar tīġ-i tīzüñe uġrar ʿadū şehā
   Yolcı gibi żarūrī güẕār eyler ābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 41). [nā-çar,]*

nadan: *Cahil, akılsız.*

1. Nādān dil atsa ey dil-i dānā ne ġam saña
   Taş atılur şu naḫle k'anuñ berg ü barı var *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 44, Mısra 7). [nādān,]*
2. Sırr-ı zülfin ṣorma ger zāhid aġarsa göklere
   Āsumāndan rīsmānı añlamaz **nādāndur** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 50, Mısra 6). [nādāndur, -dur]*

nāf: *Göbek.*

1. Sīneñ ey sīm-beden āyīne-i ṣāf mıdur
   Yā ṣafā baḥri mi gird-ābı anuñ **nāf** mıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 54, Mısra 2). [nāf, -e]*

nāfe: *Misk adı verilen hayvanın göbeğinden çıkarılan güzel koku.*

1. Nāfeyi ḫaṭṭ-ı ruḫuñ sürdi çıḳardı Rūm'dan
   Ḳand-ı Mıṣr'uñ başına laʿlüñ külāhın ḳıldı teng *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 106, Mısra 5). [nāfeyi, -y, -i]*

nāfe-veş: *Misk kokusu gibi.*

1. Fikr-i zülfüñ **nāfe-veş** baġrum ḳara ḳan eyledi
   Bu-durur sevdā-ı ʿışḳuñdan şehā sūdum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 138, Mısra 5). [nāfe-veş,]*

nā-gāh: *1.vakitsiz 2. ansızın, birdenbire.*

1. Yār-ıla mā-beynümüzde düşdi **nā-gāh** ayrılıḳ
   Baña gösterdi ʿadem mülkine dek rāh ayrılıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 1). [nā-gāh,]*

nā-geh: *1.vakitsiz 2. ansızın, birdenbire.*

1. Nā-geh ol şemʿ-i cemʿ-i ehl-i vefā
   Yüzi mihr alnı māh-ı tābānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 15). [nā-geh,]*

nā-gehān: *1.vakitsiz 2. ansızın, birdenbire.*

1. Nā-gehān bir yañadan bād-ı muḫālif esüben
   Şaldı bī-çāre çaḳ cānib-i Hindūstān'a *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Rübai 1, Mısra 3). [nā-gehān,]*

naġme-sāz olsa: *Şarkısını söylemek.*

1. Virdi şāh-ı emeli mīve-i luṭf u iḥsān
   Naġme-sāz olsa bu şevḳ-ıla ne ġam bülbül-i dil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 50). [naġme-sāz olsa, -sa]*

naḫāfet: *Nahiflik, arıklık, zayıflık.*

1. Hilāle dönmiş eyā meh ḳaşuñ **naḫāfet-ile**
   Benüm gibi meger ol çeşm-i meste māyildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 39, Mısra 3). [naḫāfet-ile, -ile]*

nahl: *Hurma ağacı.*

1. Nādān dil atsa ey dil-i dānā ne ġam saña
   Taş atılur şu **naḫle** k'anuñ berg ü barı var *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 44, Mısra 8). [naḫle, -e]*

nahl-i gül: *Gül fidanı.*

1. Gel merġzāra niteki ṭāvūs **naḫl-i gül**
   Gözler açar nigāh içün ey ġunca-leb saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 8, Mısra 7). [naḫl-i gül,]*

2. Bezm ider erbāb-ı bāġ eyler terennüm ʿandelīb

   Şişe-yi mey ġunca ol meclisde **naẖl-i gül** kebāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 16, Mısra 8). [naẖl-i gül,]*

nahl-i ḳadinde: *Sevgilinin fidan boyu.*

1. Şīrīn lebine **naẖl-i ḳadinde** irişmez el

   Bālāda olduġından o mīve derilmedi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 238, Mısra 3). [naẖl-i ḳadinde, -in, -de]*

naẖl-i ṭūbā: *Cennette bulunan Tuba ağacı.*

1. Zülf-i ḥavrā bārgāh-ı ḳadrüñe müşkīn-ṭınāb

   Naẖl-i Ṭūbā Sidretü'l-aʿlā sütūn u sāyebān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 44). [naẖl-i ṭūbā,]*

nā-ḳābil: *Far. 1. Kabil değil, mümkün olmayan. 2. Kabiliyetsiz, ehliyetsiz.*

1. Nefsüme her ne ḳadar ʿarż idegördüm zühdi

   Ḳayil olmadı ḳabūl itmedi bir **nā-ḳābil** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 76). [nā-ḳābil,]*

naḳd-i cān virsem: *Can parasını vermek, ölmek, kendini feda etmek.*

1. Naḳd-i cān virsem eyā ẖ∨āce ne ġam vuṣlat içün

   Māl kim yirine ṣarf olına isrāf mıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 54, Mısra 7). [naḳd-i cān virsem, -se, -m]*

naḳd-i cān virüp: *Can parasını vermek, ölmek, kendini feda etmek.*

1. Naḳd-i cān virüp ġamuñ almaz ʿadū-ı bī-baṣar

   Görmedükdür n'itsün ey şāh-ı tüvānger görmedük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 107, Mısra 5). [naḳd-i cān virüp, -üp]*

naḳd-i cāna: *Can sermayesi.*

1. Naḳd-i cāna būsesin azrağınan cānāneyi

   Rāyegān pehlūya çekdüm bir ʿaceb āl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 9). [naḳd-i cāna, -a]*

naḳd-i cānı al: *Can sermayesini almak II Birinin en değerli şeyi olan hayatına son vermek.*

1. Rāżīyam al naḳd-i cānı tek baña bir būse vir
   İstemezseñ al birine ey perī-ruḫsār iki *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 233, Mısra 7). [naḳd-i cānı al,]*

naḳd-i cānı alşun: *Can sermayesini almak II Birinin en değerli şeyi olan hayatına son vermek.*

1. Dönmezüz tek gelsün alşun naḳd-i cānı ol melek
   Daʿvī-i ʿışḳ itmişüz iḳrārdur iḳrārumuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 69, Mısra 7). [naḳd-i cānı alşun, -sun]*

naḳd-i cānuñ: *Can sermayesi.*

1. Naḳd-i cānuñ vir metāʿ-ı ʿışḳa bu bāzārda
   Assı itsün dir iseñ ey ḫᵛāce ser-māyeñ saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 4, Mısra 3). [naḳd-i cānuñ, -uñ]*

naḳd-i dil ü şabrum: *Gönül sermayesi ve sabır.*

1. Dökdüm yolına **naḳd-i dil ü şabrum** ol şehüñ
   Varum yoġum ne var-ısa virdüm ḫizānede *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 192, Mısra 11). [naḳd-i dil ü şabrum, -um]*

naḳd-i dili: *Gönül sermayesi.*

1. Göz göre **naḳd-i dili** alduġı yetmez mi ʿaceb
   Ḳaṣd ider cāna ḥārāmī gözüñ inṣāf mıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 54, Mısra 3). [naḳd-i dili, -i]*

naḳd-i dil-i aġyārı: *Başkaların gönül parası.*

1. Naḳd-i dil-i aġyārı ḳo geçmez direm-i ḳalb
   Al genc-i revānum ki benüm naḳd-i revāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 55, Mısra 3). [naḳd-i dil-i aġyārı, -ı]*

naḳd-i dilümi: *Gönül sermayesi.*

1. Naḳd-i dilümi zülfüñe virdüm sebebi bu
   Almaḳ dilerin sīb-i zenaḫdānuñ elinden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 154, Mısra 7). [naḳd-i dilümi, -üm, -i]*

naḳd-i ḳalbin: *Gönül sermayesi.*

1. Naḳd-i ḳalbin ġāret itmezdi Hüdāyī bendeñüñ
   Olmasaydı ger ḫarāmī çeşmüñe demsāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 87, Mısra 9). [naḳd-i ḳalbin, -in]*

naḳd-i ʿömrini: *Ömür sermayesi.*

1. Oldı Hüdāyī cān-ıla bende-i nā-tüvān saña
   Eyledi **naḳd-i ʿömrini** rūḥı gibi revān saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Muhammes 1, Mısra 12). [naḳd-i ʿömrini, -i, -n, -i]*

naḳd-i revāndur: *Akan (harcanan) para; mec. Can sermayesi.*

1. Naḳd-i dil-i aġyārı ḳo geçmez direm-i ḳalb
   Al genc-i revānum ki benüm **naḳd-i revāndur** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 55, Mısra 4). [naḳd-i revāndur, -dur]*

nakkāş: *(Ar. naḳş "boyayıp süslemek"ten naḳḳāş) Renkli resim ve tezyînat yapan sanatkâr, kitapları resimleyen, kap ve sayfalarını süsleyen, mîmârî eserlerin tavan ve duvarlarını, çinileri, toprak kapları vb.lerini resim ve şekillerle bezeyen süsleme ustası.*

1. Naḳş-ı Mānī çihresinde resm-i ḫaṭṭ u ḫālīdür
   Ol nigārum nām-ıla **Naḳḳāş** Aḥmed Balı'dur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 4). [naḳḳāş,]*
2. Görmedi Rūm'ı Ḫıtā'yı seyr iden taḥsīnini
   Ol nigārum nām-ıla **Naḳḳaş** Aḥmed Balı'dur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 8). [naḳḳaş,]*
3. Ṣanʿatıdur āl idüp reng eylemek ʿuşşāḳına
   Ol nigārum nām-ıla **Naḳḳāş** Aḥmed Balı'dur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 12). [naḳḳāş,]*
4. Aña nisbetle perīler ṣūret-i divārdur
   Ol nigārum nām-ıla **Naḳḳāş** Aḥmed Balı'dur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 16). [naḳḳāş,]*

5. Naḳşını seyr eyleyen didi hezārān āferīn

   Ol nigārum nām-ıla **Naḳḳāş** Aḥmed Balı'dur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 20). [naḳḳāş,]*

<u>nakş:</u> *(Ar.) Bezek, süs, resim.*

1. Naḳşını seyr eyleyen didi hezārān āferīn

   Ol nigārum nām-ıla Naḳḳāş Aḥmed Balı'dur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 19). [nakşını, -ı, -n, -ı]*

<u>nakş:</u> *Akis, görüntü, sûret.*

1. Ḫūn-ı ciger ü eşk-ile yuy **naḳşını** ġayruñ

   Pāk eyle Hüdāyī bu derūnuñla birūnuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 127, Mısra 9). [nakşını, -ı, -n, -ı]*
2. Naḳşına olmış-ıdum Mānī-i çarḫuñ ḥayrān

   Geldi şeh-bāz-ı sepīd-i seḥer açup şeh-bāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 19). [nakşına, -ı, -(n), -a]*

<u>nakş geçmek:</u> *Oyun etmek, kurnazlıkla birini aldatmak, hile yapmak.*

1. Ḫāme-i tīrüñle levḥ-i sīne-i ʿuşşāḳuña

   Naḳş geçmek ey büt-i Çīn ü Ḫıṭā ḫūyuñ gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 211, Mısra 8). [nakş geçmek, -mek]*

<u>nakş itdi:</u> *Nakşetmek, süsleyip bezemek.*

1. Zülfüñ ġamıyla Mānī-i āhum seḥāb-veş

   Naḳş itdi levḥ-i çarḫa çıḳup şekl-i ejderi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 210, Mısra 4). [nakş itdi, -di]*

<u>nakş itdüm:</u> *Nakşetmek, süsleyip bezemek.*

1. Bir vech-ile itdüm ki ruḫuñ levḥ-i dile naḳş

   Taḥrīrimi seyr eylese ḥayrān ḳala Mānī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 215, Mısra 5). [nakş itdüm, -dü, -m]*

<u>nakş olmış:</u> *Bir yerde belirli bir iz bırakmak, yer etmek.*

1. Kāse-i nergisde **naḳş olmış** tesurru'n-nāẓırīn

   Açılup olsa n'ola aʿyān-ı gülşen şādmān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 21). [naḳş olmış, -mış]*

naḳş-ı bahārı: *Bahar süsleri.*

1. Sebz-reng itdi zemīni vü zamān ṣafḥasınuñ

   Yazmaġa **naḳş-ı bahārı** aña Erjeng-i çimen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 166, Mısra 4). [naḳş-ı bahārı, -ı]*

naḳş-ı ḥaṭuñdan: *Sevgilinin nakış gibi olan ayva tüyleri.*

1. Dil-i maḥzūn-ı Hüdāyī yazılur ḳılsa naẓar

   Olmasun levḥ-i ruḫuñ **naḳş-ı ḫaṭuñdan** ḫālī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 223, Mısra 10). [naḳş-ı ḫaṭuñdan, -uñ, -dan]*

naḳş-ı ḥüsn ü ḥaṭṭuña: *Ayva tüylerinin ve güzelliğinin nakşı.*

1. Naḳş-ı ḥüsn ü ḫaṭṭuña cānā hezārān āferīn

   Şāh Maḥmūd'um göñül taḫtında sulṭānum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 15). [naḳş-ı ḥüsn ü ḫaṭṭuña, -uñ, -a]*

naḳş-ı mānī: *Çinli ressam Mani'nin çizdiği resim.*

1. Naḳş-ı Mānī çihresinde resm-i ḫaṭṭ u ḫālīdür

   Ol nigārum nām-ıla Naḳḳāş Aḥmed Balı'dur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 3). [naḳş-ı mānī,]*

naḳş-ı ruḫuñ: *Yanağının işlemesi.*

1. Güneşüñ nāmı batup maḥv ola ger ʿālemden

   Olmaya **naḳş-ı ruḫuñ** levḥa-ı dilden zāyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 131, Mısra 6). [naḳş-ı ruḫuñ, -uñ]*

naḳş-ı şīrīn ile ferhād: *Ferhad ile Şirin görünüşlü.*

1. Bizüm hep ṣūret-i aḥvālümüzdür
   Nigārā **naḳş-ı Şīrīn ile Ferhād** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 29, Mısra 4). [naḳş-ı şīrīn ile ferhād,]*

nālān: *Inleyen.*

1. Gül cemālüñ'çün hezārān murġ-ı dil **nālāndur**
   Ḳanda bir şemʿ olsa biñ pervāne ser-gerdāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 50, Mısra 1). [nālāndur, -dur]*

nāle: *Inilti, feryat.*

1. Raʿdı **nālem** berḳı āh-ı şuʿledārum ṣandılar
   Ebr-i bārānı bu çeşm-i eşk-bārum ṣandılar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 38, Mısra 1). [nālem, -m]*
2. Acımaz ḥāline eşkini revān eyleyenüñ
   Diñlemez **nālesini** āh u fiġān eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 104, Mısra 2). [nālesini, -si, -n, -i]*
3. Vaṣl-ı gülden munfaṣıl olmaḳ muḳarrerdür diyü
   Ṭoldurur **nāleyle** bülbül gülsitānı muttaṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 133, Mısra 4). [nāleyle, -y, -le]*
4. Meclis-i ʿışḳuñda **nālem** ney nevālem ḫūn-ı ġam
   Eşk sāḳī çeşm-i pür- ḫūn cām-ı ṣaḥbādur bugün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 158, Mısra 7). [nālem, -m]*
5. Çıḳmadı bir dem dimāġumdan hevā-y-ıla heves
   Nāleden ḫālī degül ney gibi göñlüm bir nefes *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 6). [nāleden, -den]*
6. Elā ey nūr-ı ḥüsni fer viren ḫūrşīd-i raḫşāna
   Saña irmez mi **nālem** irdi evc-i bürc-i Keyvāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 2). [nālem, -m]*

nāle eyler: *Feryat figan inlemek,.*

1. Maḳām idüp ser-i servi çimende muḳrī-i ḳumrī
   Elif-ḳadüñ añup eyler maḳām-ı rāstda nāle *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 199, Mısra 4). [nāle eyler, -r]*

nāle vü āhın: *Inleyip ah çekme.*

1. Gelmez ḳola elden çıḳalı yüksek uçar ol
   Dil çarḫa çıḳarsa yeridür **nāle vü āhın** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 152, Mısra 8). [nāle vü āhın, -ın]*

nāle vü efġānum: *Ağlayıp inlemek.*

1. Döküben gözlerümüñ yaşını dol-āb gibi
   Çıḳdı gökler yüzine **nāle vü efġānum** gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 12). [nāle vü efġānum, -um]*

nāle vü feryād: *İnleme ve feryad etme.*

1. Nāle vü feryād idüp ṭañ mı diyem her ṣubḥ u şām
   El-vedāʿ ey şehr-i feyż-i lā-yezālī el-vedāʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 19). [nāle vü feryād,]*

nāle vü zār eyler: *Ağlayıp, inlemek.*

1. Eyler isem n'ola Yaʿḳūb gibi nāle vü zār
   Āl-ile Yūsuf'umı gürg-i ecel itdi şikār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 25). [nāle vü zār eyler, -r]*

nāle-i dilden: *Gönlün inlemesi.*

1. Peyk-i āhın yāra gönderse Hüdāyī dem be-dem
   Ṣaġlu ṣollu **nāle-i dilden** taḳar pāyına zeng *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 106, Mısra 10). [nāle-i dilden, -den]*

nāle-i mestāne çeksün: *Sarhoş narası atmak.*

1. Bu sūzile dil nāle-i mestāne mi çeksün
   Bülbül çekecek bārı da pervāne mi çeksün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 241, Mısra 1). [nāle-i mestāne çeksün, -sün]*
2. Le le le lel le li le le le li yārile
   Le le li dost o nāle-i mestāne mi çeksün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 241, Mısra 6). [nāle-i mestāne çeksün, -sün]*

nāle-i ʿuşşāḳ: *Aşıkların feryadı.*

1. Hüdāyī **nāle-i ʿuşşāḳ** olmasa dem-sāz

   Nevā-ı nāy u ṣadā-ı rebābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 170, Mısra 13). [nāle-i ʿuşşāḳ,]*

nāle-i zencīrdür: *Zincirin iniltisi, feryadı.*

1. Ẕevḳ iderse dil ṣadā-ı seyl-i eşkümden n'ola

   Nāle-i zencīrdür eglencesi dīvānenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 121, Mısra 4). [nāle-i zencīrdür, -dür]*

nāleler eyler: *Inlemek, feryad etmek.*

1. Hüdāyī ḳara ḳuluñdur yoluñda pāy-mālüñdür

   İşigüñ Kaʿbe'sinde **nāleler eyler** Bilāl'üñdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 18). [nāleler eyler, -r]*

nālem felege çıksa: *İnlemenin göğe çıkması.*

1. Çeng oldı ḳadüm pençe-i hicrānuñ elinden

   Nālem felege çıḳsa ne ġam anuñ elinden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 154, Mısra 2). [nālem felege çıḳsa, -sa]*

nām: *1. İsim, ad. 2. Ün, şöhret, şan.*

1. Hüdāyī ol meh-i ferḫunde-rūya

   Maḥabbet eyle k'ola **nāmı** Ferruḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 26, Mısra 10). [nāmı, -ı]*
2. Güneşüñ **nāmı** batup maḥv ola ger ʿālemden

   Olmaya naḳş-ı ruḫuñ levḥa-ı dilden zāyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 131, Mısra 5). [nāmı, -ı]*
3. Mest-i ʿışḳuñ varıcaḳ maḥkeme-i ḥażretüñe

   Defter-i ḫāṣuña **nāmını** anuñ eyle sicil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 108). [nāmını, -ı, -n, -ı]*
4. Ey maʿden-i saʿādet ü ey raḥmet-i Raḥīm

   Nāmuñ gibi vücūd-ı şerīfüñ daḫı kerīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 2). [nāmuñ, -uñ]*
5. Naḳş-ı Mānī çihresinde resm-i ḫaṭṭ u ḫālīdür

   Ol nigārum **nām-ıla** Naḳḳāş Aḥmed Balı'dur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 4). [nām-ıla, --ıla]*

6. Görmedi Rūm'ı Ḫıtā'yı seyr iden taḥsīnini

   Ol nigārum **nām-ıla** Naḳḳaş Aḥmed Balı'dur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 8). [nām-ıla, --ıla]*

7. Ṣanʿatıdur āl idüp reng eylemek ʿuṣṣāḳına

   Ol nigārum **nām-ıla** Naḳḳāş Aḥmed Balı'dur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 12). [nām-ıla, --ıla]*

8. Aña nisbetle perīler ṣūret-i divārdur

   Ol nigārum **nām-ıla** Naḳḳāş Aḥmed Balı'dur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 16). [nām-ıla, --ıla]*

9. Naḳşını seyr eyleyen didi hezārān āferīn

   Ol nigārum **nām-ıla** Naḳḳāş Aḥmed Balı'dur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 20). [nām-ıla, --ıla]*

10. Mihr işiginde bende-i zerrīn-külāhdur

    Şol dil-rübā ki **nāmı** anuñ Muṣlī Şāhdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 4). [nāmı, -ı]*

11. Dil mülkini sipāh-ı ġamı eyledi tebāh

    Şol dil-rübā ki **nāmı** anuñ Muṣlī Şāhdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 8). [nāmı, -ı]*

12. Meh-rūlar içre gün gibi bulmışdur imtiyāz

    Şol dil-rübā ki **nāmı** anuñ Muṣlī Şāhdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 12). [nāmı, -ı]*

13. Şimdi cemāli bāġınuñ evvel-bahārıdur

    Şol dil-rübā ki **nāmı** anuñ Muṣlī Şāhdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 16). [nāmı, -ı]*

14. Ḳalb-i Hüdāyī gibi cehānı iden ḫarāb

    Şol dil-rübā ki **nāmı** anuñ Muṣlī Şāhdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 20). [nāmı, -ı]*

15. Ḥüsniyle oldı cümle vilāyetde ol velī

    Ol şūḫ-ı dil-rübā ki dinür **nāmına** ʿAlī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 4). [nāmına, -ı, -n, -a]*

16. Meydān-ı ḥüsn içinde cehān pehlevānıdur

    Ol şūḫ-ı dil-rübā ki dinür **nāmına** ʿAlī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 8). [nāmına, -ı, -n, -a]*

17. Ẕāt-ı şerīfine dilerin irmesün ḫalel

    Ol şūḫ-ı dil-rübā ki dinür **nāmına** ʿAlī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 12). [nāmına, -ı, -n, -a]*

18. Gün gibi itdüm ol ṣanemüñ mihrini ʿayān

    Ol şūḫ-ı dil-rübā ki dinür **nāmına** ʿAlī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 16). [nāmına, -ı, -n, -a]*

19. Oldur Hüdāyī mülk-i dilüñ şimdi serveri
    Ol şūḫ-ı dil-rübā ki dinür **nāmına** ʿAlī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 20). [nāmına, -ı, -n, -a]*
20. Bendeñüñ luṭf eyle ey maḥmūd-ı mülk-i ʿizz ü nāz
    Defter-i ʿuşşāḳda **nāmını** ḫayl-i ḫāṣa yaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 6). [nāmını, -ı, -n, -ı]*
21. Ol **nāmile** Muḥammed ü ḫulḳile Muṣṭafā
    Aʿnī vezīr-i aʿẓam-i Sulṭān Selīm Ḫān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 3, Mısra 1). [nāmile, -ile]*
22. Ḫulkı olmışdı Ḥasen **nāmı** Ḥüseyn
    Maẓhar ola Ḫāliḳ'uñ iḥsānına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 5, Mısra 3). [nāmı, -ı]*

nām u nāmūsı: *Şöhret ve namus.*

1. Cilveñi gördi Hüdāyī sidre ṭāvūsı gibi
   Yire çaldı ʿırż u ʿārın **nām u nāmūsı** gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 18). [nām u nāmūsı, -ı]*

nām u nişān: *Ad ve işareti.*

1. Ġazā güninde alursa eline tīr ü kemān
   Ḳomaya **nām u nişān** ḫaşm-ı bī-ser ü pādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 22). [nām u nişān,]*

nā-maḥal: *Yersiz, uygunsuz.*

1. Devlet-i vuṣlatda ʿālemlerde her bir **nā-maḥal**
   Herkese rızḳın naṣīb itmiş Ḫudā-ı lem-yezel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 17). [nā-maḥal,]*

namāz: *Far. Beş vakitte icrası müminîne farz olan kıyâm ve kuûd ve rükû ve sücut ile tesbihten ibaret olan ibadet, salât.*

1. Ḳıldum ṭapuña secdeler olmadı ḳabūlüñ
   Döndüm aña kim geçmeye maḳbūle **namāzı** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 234, Mısra 4). [namāzı, -ı]*

nāme: *F. mektup.*

1. Bir **nāme** yazup bendesine eylemez irsāl
   Gelmez o kerem ol şeh-i devrānuñ elinden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 154, Mısra 11). [nāme,]*

nāme-i aʿmālümi: *Amel defteri.*

1. Yazmaḳdan ise **nāme-i aʿmālümi** melek
   Ḫūb idi yazsa kātib-i defter Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 145, Mısra 5). [nāme-i aʿmālümi, -üm, -i]*

nāme-i ʿışḳum: *Aşk mektubu.*

1. Ṭutaldan **nāme-i ʿışḳum** cehānı
   Oḳınmaz oldı Mecnūn dāsitānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 225, Mısra 1). [nāme-i ʿışḳum, -um]*

nāmeler gönderdi: *Mektup II Ferman yollamak.*

1. Berg-i ḫazān degül güle bülbül ṣabā-y-ıla
   Gönderdi nāmeler varaḳ-ı zer-nigārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 6). [nāmeler gönderdi, -di]*

nām-ı şām: *Akşamın namı.*

1. Dil rūz-nāmesine ḫaṭuñ olmış-ıdı ḳayd
   Yazılmadın ṣaḥāyif-i eyyāma **nām-ı şām** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 141, Mısra 10). [nām-ı şām,]*

nām-ı şerīfüñ: *Şerefli isim, mübarek ad.*

1. Nām-ı şerīfüñ ey perī olalı mīr-i ʿāşıḳān
   Ṣoldı ṣarardı ruḫlarum niteki mīr-i ʿāşıḳān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Muhammes 1, Mısra 1). [nām-ı şerīfüñ, -üñ]*

nāmına oḳınur: *Adlandırmak.*

1. Sevdüm yine biñ cān-ıla bir ḥüsn ili şāhın
   Ol ḫūb-ı zamānuñ oḳınur nāmına şāhīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 152, Mısra 2). [nāmına oḳınur, -n, -ur]*

nāmumı bildürür: *Şöhretini ifade etmek, tanınır kılmak.*

1. Bildürür ebyāt-ı maṣnūʿum cehānda nāmumı
   Nitekim bennā-ı üstādı bīnāsı bildürür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 34, Mısra 9). [nāmumı bildürür, -ür]*

nā-murād: *İsteğine kavuşamayan, mahrum kalan.*

1. Cehān ḳaydından āzādam garībem **nā-murādam** ben
   Ne ʿazlüm var ne naṣbum var ne ġuṣṣam var ne şādam ben *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 163, Mısra 1). [nā-murādam, -am]*
2. Girmek-içün Ḳays ʿuryān oldı Leyla ḳoynına
   Rūzgār ol **nā-murādı** ṣaldı ṣaḥrā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 196, Mısra 2). [nā-murādı, -ı]*

nā-murād itme: *Muradına erişmemiş, isteği yerine gelmemiş etmek.*

1. Beni nā-şād idüp ḳapuñda gel aġyāri şād etme
   Zamān-ı devletüñdür ber-murād it **nā-murād itme** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 6). [nā-murād itme, -me]*

nām-ver oldı: *Meşhur olmak.*

1. Ḳuluñ adıyla olmaġla şehā Behrām-ıla Keyvān
   bulup rifʿatler oldı her biri bir nām-ver kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 13, Mısra 6). [nām-ver oldı, -dı]*

nār: *Ateş, od.*

1. Dir gören ʿārıż-ı zībā vü ruḫ-ı mehtābuñ
   İmtizāc ide ne ḫᵛuş **nār-ıla** ṭabʿı ābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 114, Mısra 2). [nār-ıla, -ıla]*

nār: *Ateş, aşk ateşi.*

1. Yandı pervāne göñül **nārına** şemʿ-i ruḫuñuñ
   Dilerem Ḥaḳ'dan anuñ yatduġı yer nūr olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 9). [nārına, -ı(n), -a]*

naʿra: *Yüksek sesle bağırma.*

1. Ġamuñla çarḫ mest olmış döner başı aḳar yaşı
   Degüldür ṣavt-ı raʿd eyler dem-ā-dem **naʿralar** peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 4). [naʿralar, -lar]*

nāra düşdün: *Ateşe düşmek.*

1. Ey dil yine bir gözleri şehbāza mı düşdün
   Biñ derdile ḳurtılmış iken nāra mı düşdün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 240, Mısra 2). [nāra düşdün, -dü, -n]*
2. ʿĀşıḳlaruñ öldürmege var niyyetüñ ammā
   Ben cān atarum ölmege sen nāra mı düşdün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 240, Mısra 6). [nāra düşdün, -dü, -n]*

naʿralar eyler: *Nara atmak, bağırmak.*

1. Naʿralar eyler Hüdāyī ʿarż-ı ḳāmet eyleseñ
   Dostum rūz-ı ḳıyāmetde ṣadā-ı ṣūr-veş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 77, Mısra 13). [naʿralar eyler, -r]*

naʿre: *Yüksek sesle bağırma.*

1. Veġāda **naʿresini** güş iden olur lerzān
   Düşer cehāna zelāzil ṣafīr-i ʿanḳādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 29). [naʿresini, -si, -n, -i]*

nār-ı āhum: *Ah ateşi.*

1. Geçer imiş ḫaṭuñ esrārınuñ abdālı senüñ
   Nār-ı āhum toḳınur üstine bir gün çimenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 125, Mısra 2). [nār-ı āhum, -um]*
2. Nār-ı āhum ebrū-ı zerdi ġamından kim çıḳar
   Türbetüm üzre ola tāḳ-ı zer-endūdum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 138, Mısra 11). [nār-ı āhum, -um]*
3. Demidür başuma odlar yaḳa **nār-ı āhum**
   Ḳanı ol gözlerimüñ nūrı Muḥammed Şāhum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 3). [nār-ı āhum, -um]*

nār-ı cehennemden: *Cehennem ateşi II âşk ateşiyle yanan gönül, âşığın gönlü.*

1. Ey mālik-i mülk-i ḳıdem cürm olsavuz ser-tā-ḳadem
   Nār-ı cehennemden ne ġam sensin şefīʿü'l-müẕnibīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 149, Mısra 8). [nār-ı cehennemden, -den]*

nār-ı cehennemden: *Cehennem ateşi.*

1. Olmış idi āḫıruñ **nār-ı cehennemden** necāt
   El-vedāʿ ey şehr-i feyż-i lā-yezālī el-vedāʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 15). [nār-ı cehennemden, -den]*

nār-ı dūzaḫdan: *Cehennem ateşi.*

1. Ey Hüdāyī ḳurtulur derd-i ḥasedden müddeʿī
   Nār-ı dūzaḫdan Ḫudā eylerse şeytanı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 79, Mısra 14). [nār-ı dūzaḫdan, -dan]*
2. Nār-ı dūzaḫdan beni ḳurtar şefāʿat eyleyüp
   Yā resūla'llāh be-ḥaḳḳ-ı sūre-i Nūr u Duḫān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 93). [nār-ı dūzaḫdan, -dan]*

nār-ı ġam: *Gam ateşi.*

1. Nār-ı ġam dilde sürūrum gözde nūrum āb-ı eşk
   Başda tācum ḫāk-i miḥnet elde varum bād-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 94, Mısra 7). [nār-ı ġam,]*

nār-ı ġamda: *Gam ateşi.*

1. Āh idem ḥasret-ile şām u seḥerler niçe bir
   Nār-ı ġamda niçe bir yana cigerler niçe bir *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 10). [nār-ı ġamda, -da]*

nār-ı ġamdan: *Gam ateşi.*

1. Nār-ı ġamdan şemʿ-veş yanar zebānum var benüm
   Kimse bilmez dilde bir derd-i nihānum var benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 3). [nār-ı ġamdan, -dan]*

nār-ı hecrüñde: *Ayrılık ateşi.*

1. Kāfir olmadı seni sevdiyse dil itdi günāh
   Nār-ı hecrüñde yana lāyıḳ mı cānı muttaṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 133, Mısra 6). [nār-ı hecrüñde, -üñ, -de]*

nār-ı ʿışḳ-ı yār: *Sevgilinin aşkının ateşi.*

1. Ḳatra ḳatra ḳan degül gözden şererlerdür çıḳan
   Dil yanaldan **nār-ı ʿışḳ-ı yār** ile tennūr-veş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 77, Mısra 4). [nār-ı ʿışḳ-ı yār,]*

nār-ı miḥnet: *Gam ateşi.*

1. Ḳalbinde **nār-ı miḥnet** ü başında dūd-ı āh
   Cism-i Hüdāyī bezm-i ġamuñ oldı micmeri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 221, Mısra 13). [nār-ı miḥnet,]*

nār-ı ruh-ı dildāruma: *Gönül çalanın yanağının ateşi.*

1. Nār-ı ruḫ-ı dildāruma dildāde geçer şemʿ
   Her dem bu hevādandur anuñ sūz u güdāzı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 234, Mısra 9). [nār-ı ruḫ-ı dildāruma, -um, -a]*

nār-ı şevḳ: *Şevk ateşi.*

1. Nār-ı şevḳ içre Hüdāyī ḳo göyünsün tenüñi
   Yandı ṭut meclis içinde yine bir pīrehenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 125, Mısra 11). [nār-ı şevḳ,]*

nār-ı sūzān: *Yakıcı ateş.*

1. Ol semen-ten anuñ-içün sīneme gelmez benüm
   Bilür itmez penbe ile **nār-ı sūzān** İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 14). [nār-ı sūzān,]*

nā-şād idüp: *Mutsuz etmek.*

1. Beni **nā-şād idüp** ḳapuñda gel aġyāri şād etme
   Zamān-ı devletüñdür ber-murād it nā-murād itme *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 5). [nā-şād idüp, -üp]*

nasb: *İşe alma.*

1. Cehān ḳaydından āzādam garībem nā-murādam ben
   Ne ʿazlüm var ne **naṣbum** var ne ġuṣṣam var ne şādam ben *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 163, Mısra 2). [naṣbum, -um]*

naṣīb: *1. Pay, hisse. 2. Kısmet.*

1. Dünyāda ḫˇān-ı rāḥat uman sehm-i ġam yidi
   Zīrā ḳonuḳ **naṣībīni** yir umduġın yimez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 63, Mısra 4). [naṣībīni, -ini]*
2. Ḥamdü li-llāh cān u dil buldı baḳā-ı sermedī
   Ḫıżr-veş oldı **naşībüm** Çeşme-i Ḥayvān -ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 101, Mısra 6). [naşībüm, -üm]*
3. Göñlümüñ fikri viṣāl idi firāḳ oldı **naṣīb**
   Ḥükm-i taḳdīre ḳuluñ uymaz imiş tedbīri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 220, Mısra 3). [naṣīb,]*

naṣīb ide: *(Allah için) İstenilen, arzulanan bir şeye kavuşmayı sağlamak, fırsat vermek, ulaştırmak, eriştirmek.*

1. Kūyuñda her ki ḥasret-i laʿlüñle virse cān
   Cennetde kevşeri aña ide Ḫudā naṣīb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 9, Mısra 4). [naṣīb ide, -e]*
2. ʿİşreti ʿālemi ḳo tā ki cinān içre saña
   Ebedi ʿayş **naşīb ide** Ḫudā-ı mufżil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 36). [naṣīb ide, -e]*
3. Bu kārbān-serāyı binā itdi dilerüz
   Dārü's-selāmı aña **naşīb ide** Musteʿān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 3, Mısra 4). [naṣīb ide, -e]*
4. Her kim bu ābı eyledi bu ravżaya sebīl
   Dīdār-i pākin aña **naşīb ide** ol Cemīl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 4, Mısra 2). [naṣīb ide, -e]*

naṣīb itdi: *Pay vermek.*

1. Minnet Ḫudā'ya künc-i ʿanāda Hüdāyī'nüñ
   İtdi ḫarābe göñline genc-i ġınā naṣīb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 9, Mısra 10). [naṣīb itdi, -di]*

2. El ṣunsa ʿadū ṭañ mı ser-i zülfüñe ey serv
İblīse **naṣīb itdi** Ḫudā ʿömr-i dırāzı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 234, Mısra 8). [naṣīb itdi, -di]*

naṣīb itmiṣ: *Pay vermek.*

1. Devlet-i vuṣlatda ʿālemlerde her bir nā-maḥal
Herkese rızḳın **naṣīb itmiṣ** Ḫudā-ı lem-yezel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 18). [naṣīb itmiṣ, -miṣ]*

naṣīb ola: *Kısmet olmak, uygun düşmek.*

1. Bu cehl ile aña raḳīb olmaḳ revā mıdur ḳarīb
Bu Cehl'e lāyıḳ mı **naṣīb ola** viṣāli Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 111, Mısra 4). [naṣīb ola, -a]*

naṣīb olmazsa: *Kısmet olmak.*

1. Ey gül-i sūrī cemālüñ görmek olmazsa naṣīb
Ḳaṣr-ı gülzār-ı İrem mātem-serādur dīdeye *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 202, Mısra 7). [naṣīb olmazsa, -maz, -sa]*

naṣīb olmış: *Kısmet olmak.*

1. Būseñ ile baña ġamuñ olsa n'ola naṣīb
Olmış kimine bāl u kimine belā naṣīb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 9, Mısra 2). [naṣīb olmış, -mış]*

naṣīb olsa: *Kısmet olmak.*

1. Būseñ ile baña ġamuñ olsa n'ola naṣīb
Olmış kimine bāl u kimine belā naṣīb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 9, Mısra 1). [naṣīb olsa, -sa]*
2. Ġam yimez idüm öldügüme ol ḫalīlümüñ
Ḫvān-ı viṣāli bir gice olsa baña naṣīb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 9, Mısra 6). [naṣīb olsa, -sa]*

naṣīb olur: *Kısmet olmak.*

1. Tīrüñ kime toḳınsa şehādet **naṣīb olur**

   Ḳıldum nişāne sīnem aña ben de yā naṣīb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 9, Mısra 7). [naṣīb olur, -ur]*

naṣībi oldı: *Nasip olmak; (bir şey bir kimseye) kader olarak belirlenmiş olmak, onun kısmeti haline gelmek, ona müyesser olmak.*

1. Enbiyādan saña Mūsā ümmet olmaḳ istedi
   Didi Ḥaḳ ʿĪsā **naṣībi oldı** ol devlet hemān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 50). [naṣībi oldı, -dı]*

nāṣıh: *Ey nasihat eden, öğüt veren.*

1. Pendi bend eyleme **nāṣıḥ** dil-i şeydā ṭutmaz
   ʿIşḳ dīvaneleri silsile aṣlā ṭutmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 62, Mısra 1). [nāṣıḥ,]*
2. Pendi ḳo **nāṣıḥ** eṣer itmez dem-i serdüñ baña
   Germ iken tennūr-ı dilde ātiş-i sūzān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 101, Mısra 3). [nāṣıḥ,]*

nāṣıh: *Nasihat eden, öğüt veren.*

1. Ḫaylī ṣudāʿ virdi bize pendi **nāṣıḥuñ**

   Mey sür ki sāḳī ol baña yigdür gül-ābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 162, Mısra 7). [nāṣıḥuñ, -uñ]*
2. Nasīḥaṭüñ ṭutalum diñlemek gerek **nāṣıḥ**

   Ya bu terāne-i çeng ü rebābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 171, Mısra 3). [nāṣıḥ,]*
3. ʿIşḳdan menʿ idemezsin beni sen ey **nāṣıḥ**
   Dil-i mecnūna eṣer itmedi pend-i pideri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 216, Mısra 13). [nāṣıḥ,]*
4. Āşinālıḳ yoġ-ıdı rindān-ı dürd-āşām ile
   Nāṣıḥuñ ḳavline meşġūl olmış iken cām ile *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 14). [nāṣıḥuñ, -uñ]*

nāṣıhā: *Ey nasihat eden, öğüt veren.*

1. Zebānuñ **nāṣıḥā** hiddetde olsa tīşe-i Ferhād
   Eşer itmez dil-i mecnūna hengām-ı cünūnumdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 40, Mısra 7). [nāṣıḥā,]*
2. Nāṣıḥā maḥbūb u meyden ʿāşıḳı menʿ itme kim
   Eslemez pend-i pider rüsvā-ı māder-zād-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 94, Mısra 11). [nāṣıḥā,]*
3. Nāṣıḥa pendi ḳo var ṣūret-i zībāsına baḳ
   Beni bu vech-ile rüsvā-ı cehān eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 103, Mısra 5). [nāṣıḥa,]*

nasihaṭ-iste: *Öğüt almak.*

1. Gel gel **nasiḫaṭ-ister** iseñ bu zamānede
   Bu ḫasta-ı belā-zede-i ḫāksārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 17). [nasiḫaṭ-ister, -r, -]*

nasīḥaṭüñ ṭutalum: *Öğüt dinlemek.*

1. Nasīḥaṭüñ ṭutalum diñlemek gerek nāṣıḥ
   Ya bu terāne-i çeng ü rebābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 171, Mısra 3). [nasīḥaṭüñ ṭutalum, -a, -lum]*

naʿt-ı nebīyyu'llāha: *Allahın elçisinin övgüsü.*

1. Ġoncanuñ başına dürler yaġdurur ebr-i bahār
   Varısa **naʿt-ı Nebīyyu'llāha** açmışdur dehān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 32). [naʿt-ı nebīyyu'llāha, -a]*

naʿt-i resūl: *Allah'ın elçisi Hz. Muhammed'in övgüsü.*

1. Baʿde ḥamd-i Ḫudā ve **naʿt-i resūl**
   Mī-konem vaṣf-ı pādişāh-ı benām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 7). [naʿt-i resūl,]*

nāṭıḳ olmasa: *Söylemek, konuşmak, ifade etmek.*

1. Sükkerle beslemezdi anı ḫ∨āce dāyimā
   Ṭūṭī eger ḥadīş-i lebüñ **nāṭıḳ olmasa** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 193, Mısra 6). [nāṭıḳ olmasa, -ma, -sa]*

nā-tüvān: *Kuvvetsiz, güçsüz, zayıf.*

1. Dāyimā luṭfuñla eylersin dili ümmīd-vār
   Aldadursın yoḳ yire bir **nā-tüvānı** muttaṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 133, Mısra 8). [nā-tüvānı,]*
2. Giyürdüñ egnüme bir ḳıymetī sengīn siyeh ḫilʿat
   Cefā sengīn urup ben **nā-tüvāna** itmedüñ sen kīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 157, Mısra 4). [nā-tüvāna, -a]*

nāvek: *Ok II Sevgilinin gamzesi.*

1. Göz göre ġamzeñe üftāde geçermiş **nāvek**
   Göreyin yerlere geçsün anı ey ḳaşı kemān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 169, Mısra 5). [nāvek,]*

nāvek-efgen: *Ok saçan aşık.*

1. Ḳuşca cānın nice ḳurtarsın Hüdāyī derdmend
   Nāvek-efgen ġamze ṣayyād-ı şikār-endāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 86, Mısra 10). [nāvek-efgen,]*

nāvek-i āhum: *Ah oku.*

1. Geçer ey ḳaşları yā nüh-felekden **nāvek-i āhum**
   Zirihler de giyerse gök demürden egnine ḳat ḳat *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 20, Mısra 3). [nāvek-i āhum, -um]*

nāvek-i dildūz: *Gönül delen ok.*

1. Deldi dil şīşesini **nāvek-i dildūz** gibi
   Ey ḳaşı yā müjeñüñ ġāyet eli uz gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 226, Mısra 1). [nāvek-i dildūz,]*

nāvek-i ġamzelerüñden: *Sevgilinin etkili, yan bakış okları.*

1. Nāvek-i ġamzelerüñden iñiler tende göñül
   Sīnemüz gür gür öter ḫāne-i zenbūr gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 236, Mısra 5). [nāvek-i ġamzelerüñden, -ler, -üñ, -den]*

nāvek-i müjgānuñ: *Kirpik okları.*

1. Baġrum delinüp **nāvek-i müjgānuñ** ucından
   Düşdüm dile ol ḫançer-i bürranuñ ucından *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 13). [nāvek-i müjgānuñ, -uñ]*

nāy: *Ar. 1. Kamış.2. Kamıştan yapılan bir müzik aleti.*

1. Döndürdi cism-i zerdümi derdüñle **nāya** żaʿf
   Geldi o dem ki vire vücudum fenāya żaʿf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 89, Mısra 1). [nāya, -a]*
2. Muḫayyer itmez idi diñledükce ʿuşşāḳı
   Hevā-ı ʿışḳdan ey dil eger dem ürmese **nāy** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 212, Mısra 6). [nāy,]*
3. Oldı āvān-ı şalāḥuñda meyüñ ṣoḥbeti telḫ
   Yirin od itdi şehā **nāy-ile** ʿūduñ devrān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 36). [nāy-ile, -ile]*

nāy-ı gülū-ı aʿdādan: *Düşmanların soluk borusu.*

1. Elinde sāġar-ı ʿişret ser-i muḫālīfden
   Sürod-ı meclisi **nāy-ı gülū-ı aʿdādan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 34). [nāy-ı gülū-ı aʿdādan, -dan]*

nāy-ı gülūnuñ: *Boğaz neyi.*

1. Muṭrib saña bezm içre budur ḳavli sebonuñ
   İç bādeyi ferrāşesidür **nāy-ı gülūnuñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 126, Mısra 2). [nāy-ı gülūnuñ, -nuñ]*

nāy-ı gülūnuñ: *Boğaz neyi.*

1. Muṭrib saña bezm içre budur ḳavli sebonuñ
   İç bādeyi ferrāşesidür **nāy-ı gülūnuñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 126, Mısra 2). [nāy-ı gülūnuñ, -nuñ]*

nay-ı nāle-yi şiʿrüm: *Şiirin inleyen neyi.*

1. Nevā-ı dilkeş ider **nay-ı nāle-yi şiʿrüm**
   Simāʿ idüp anı bezm-i felekde Zühre çalar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 42, Mısra 13). [nay-ı nāle-yi şiʿrüm, -üm]*

nay-veş: *Ney gibi, ney misali.*

1. Nay-veş ʿışḳında maḳṣūduñ fiġān u vay idi
   Ḥamdü li-llāh kim dilā el virdi bu vāyeñ saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 4, Mısra 7). [nay-veş,]*
2. Göñlümüzden gitmesün bir dem hevā-ı ʿışḳ-ı pāk
   Gür gür ötsün **nāy-veş** bu sīne-i ṣad-çākümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 67, Mısra 8). [nāy-veş,]*

nāz: *İşve, cilve, naz.*

1. O nāzenīn-i cehānum kimüñle hem-dem iki
   Kim eyler iki anuñ **nāzına** niyaz ʿaceb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 10, Mısra 6). [nāzına, -ın, -a, -]*
2. Serviyle çenār el ele almış çimen içre
   Nāz-ıla ṣalınur ṣan iḳi yār-ı muvāfıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 100, Mısra 8). [nāz-ıla, --ıla]*
3. Ey benüm **nāzı** gibi ḳulları çoḳ ḫānum gel
   Günde biñ yüze güler ġunca-ı ḫandānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 134, Mısra 1). [nāzı, -ı]*
4. Ben niyāz itdükce ol şeh **nāza** aheng itmede
   Dil nevālar itse ney gibi ne ġam şehnāzdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 164, Mısra 7). [nāza, -a]*
5. Öldür döge **nāzuñla** şehā ehl-i niyāzı
   Ḳanı güzelüm ḳāʿide-i bende-nevāzī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 234, Mısra 1). [nāzuñla, -uñ, -la]*
6. Çıḳdı bu ʿarṣada biñ **nāz** ile ḳıldı cevelān
   Dehr Yaʿḳūb'ınuñ açıldı yine göñli gözi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 25). [nāz,]*
7. Servi ḫayretde ḳoyan şīve-i reftāruñdur
   Lāl iden ġuncaları **nāz-ıla** güftāruñdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 6). [nāz-ıla, --ıla]*

nāz eyleseñ: *Nazlanmak.*

1. Ḳaçsan ʿaceb mi sīneden ahū-ı Çīn'sin
   Nāz eyleseñ saña yaraşur nāzenīnsin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 175, Mısra 2). [nāz eyleseñ, -se, -ñ]*

nāz ider: *Cilve yapmak.*

1. Baña incinmiş nigār-ı dilsitānum söylemez
   Bendesine **nāz ider** şāh-ı cehānum söylemez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 65, Mısra 2). [nāz ider, -er]*
2. Ey Hüdāyī ben niyāz itdükçe bülbüller gibi
   Nāz ider ol ġunca-ı bāġ-ı cinānum söylemez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 65, Mısra 10). [nāz ider, -er]*

nāz iderse: *Cilve yapmak.*

1. Biñ **nāz iderse** bülbüline vechi var gül
   Ḳonmış bir al kāġada vefḳ-ı hezār gül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 135, Mısra 1). [nāz iderse, -er, -se]*

nāz kılsa: *Nazlanmak.*

1. Yüz bulaldan başa çıḳdı ey büt-i ṭannāz zülf
   Vechi var ḫūrşīd-i ʿālī-şāna ḳılsa nāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 87, Mısra 2). [nāz ḳılsa, -sa]*

nāz u istiġnāsıdur: *Naz ve işve.*

1. Bostān-ı behcetüñ şimdi gül-i ḫamrāsıdur
   Öldüren ʿuşşāḳı anuñ **nāz u istiġnāsıdur** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 14). [nāz u istiġnāsıdur, -sı, -dur]*

nāz u istiġnā-y-iken: *Naz ve işve.*

1. Ey Hüdāyī ḥamdü li-llāh böyle gördük ol mehi
   Dem be-dem ʿuşşāḳa kārı **nāz u istiġnā-y-iken** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 161, Mısra 12). [nāz u istiġnā-y-iken, -y, -iken]*

nazar: *Bakış, göz.*

1. Kitāb-ı ḥüsn-i nigāra baḳup bir ehl-i **naẓar**
   Görince sırr-ı dehānın didi ve fihi **naẓar** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 42, Mısra 2). [naẓar,]*
2. Erbāb-ı faḳradur **naẓaruñ** dāyimā belī
   Bīmār olanlara yaraşur şerbet-i ḥekīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 9). [naẓaruñ, -un]*

nazar: *Bakış, bakma.*

1. Bir **naẓarla** baḳanuñ saña hey ādem cānı
   Gözi İblīs gibi kūr u yeri gūr olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 5). [naẓarla, -la]*
2. Ele al āyīne-i ḳalb-i ṣafā-āyīnüm
   Naẓaruñdan niçe bir pādişehüm dūr olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 12). [naẓaruñdan, -uñ, -dan]*
3. Olsa ʿaceb midür **naẓarı** pāk ü ḳalbi ṣāf
   İrdi ṣu gibi devlet-i dīdāra āyīne *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 190, Mısra 5). [naẓarı, -ı]*
4. Āyīne gibi ʿāṣıḳuñ olur **naẓarı** pāk
   Yur āb-ıla her laḥẓa anı eşk-i revānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 215, Mısra 3). [naẓarı, -ı]*
5. Ḫ̔uş dimiş ol eyleyen ḫāki **naẓarla** kīmyā
   Ehl-i ʿışḳuñ olmaġa kāmil ʿayārı Ḥālīya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 23). [naẓarla, -la]*

nazar: *An, lahza.*

1. Merdümlük eyle gözden ıraġ olma bir **naẓar**
   Nūr-ı sevād-ı dīde-i ehl-i yaḳīnsin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 176, Mısra 7). [naẓar,]*

naẓar eyler: *Bakmak.*

1. Hidāyet necmidür çeşmüñ kime rūşen-naẓar ḳılsa
   Aña baḫt u saʿādet yār olup eyler naẓar kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 11, Mısra 8). [naẓar eyler, -r]*
2. Hüdāyī var-ısa bir mihri yoḳ her-cāyī meh sevmiş
   Düşüp şām-ı ġama eyler ıraḳlardan naẓar kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 13, Mısra 10). [naẓar eyler, -r]*

naẓar eyleseñ: *Bakmak.*

1. ʿĀḳıl-iseñ dime Ferhād-ıla Mecnūn'a deli
   Eyleseñ ḫalḳa naẓar her biri bir gūne deli *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 8, Mısra 2). [naẓar eyleseñ, -se, -ñ]*

naẓar itmez: *Bakmak.*

1. Senden ayruġa Hüdāyī **naẓar itmez** güzelüm

   Ḥüsn-ile ger melek-i ʿAdn ü gerek ḫūr olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 13). [naẓar itmez, -mez]*

naẓar ḳıl: *Bakmak.*

1. Ḳıl naẓar ḥāline eşkini revān eyleyenüñ
   Dem gelür ʿafv olınur ṣuçları ḳan eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 103, Mısra 1). [naẓar ḳıl,]*
2. Ḳıl Hüdāyī ḳuluña göşe-i çeşm-ile naẓar

   Ḫusrev-i ʿāleme tebdīl ola tā kim elemi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 235, Mısra 9). [naẓar ḳıl,]*
3. Ġoncanuñ ḫamında gel bu reng ü būya ḳıl naẓar
   Ṣibġata'llāhuñ saña tā eyleye sırrın ʿayān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 7). [naẓar ḳıl,]*
4. Sensüz ārām idemez tende dil ü cānum gel
   Ḳıl naẓar ben ḳuluñuñ ḥāline sulṭānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 4). [naẓar ḳıl,]*

naẓar ḳıla: *Bakmak.*

1. Luṭf-ıla bir **naẓar ḳıla** diyü baña Laṭīf

   Vird-i zebānum oldı şeb ü rūz yā Laṭīf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 90, Mısra 1). [naẓar ḳıla, -a]*

naẓar ḳılsa: *Bakmak.*

1. Dil-i maḥzūn-ı Hüdāyī yazılur ḳılsa naẓar

   Olmasun levḥ-i ruḫuñ naḳş-ı ḫaṭuñdan ḫālī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 223, Mısra 9). [naẓar ḳılsa, -sa]*

naẓar ḳılsun: *Bakmak.*

1. Cümle gözler seni gözler nitekim māhı nücūm
   Kime ḳılsun naẓar ol şāh-ı cehān olduġı'çün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 165, Mısra 6). [naẓar ḳılsun, -sun]*

naẓar u luṭf u şefḳatüñ: *Bakış, lütf ve merhamet.*

1. Aḥbābadur tekebbür ü nāz u teġāfülüñ
   Aġyāradur ḳamu **naẓar u luṭf u şefḳatüñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 109, Mısra 8). [naẓar u luṭf u şefḳatüñ, -üñ]*

<u>nazar-ı lutf idüp:</u> *İhsanla bakmak.*

1. Üstine ḳondı kürsī-i zerrīn
   Naẓar-ı luṭf idüp didi kim ola *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 26). [naẓar-ı luṭf idüp,]*
2. Üstine ḳondı kürsī-i zerrīn
   Naẓar-ı luṭf idüp didi kim ola *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 26). [naẓar-ı luṭf idüp, -üp]*

<u>nazaruñ olsun:</u> *Bakmak, bakış atmak, göz atmak.*

1. Ḳalma ṣūretde yüri sīrete olsun naẓaruñ
   Ḥüsn-ile olsa güzel reşk-i büt-i Çīn ü Çigil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 63). [naẓaruñ olsun, -sun]*

<u>nāzenīn:</u> *İnce, nazlı, zayıf, lâtif, hoş eda olan, "sevgili bağlamında.".*

1. Çekmesün vechüñ gören her **nāzenīnüñ** minnetin
   Vaṣl olan dīdāra çekmez ḫūr-ı ʿīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 150, Mısra 1). [nāzenīnüñ, -üñ]*
2. Sīneñ üzre tek baña dāġ u elifler çek disün
   Başum üstine çekem ol **nāzenīnüñ** minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 151, Mısra 10). [nāzenīnüñ, -üñ]*
3. Ḳaçsan ʿaceb mi sīneden ahū-ı Çīn'sin
   Nāz eyleseñ saña yaraşur **nāzenīnsin** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 175, Mısra 2). [nāzenīnsin, -sin]*
4. Ey Hüdāyī mülk-i ḥüsnüñ şāhıdur ol **nāzenīn**
   Sünbül-i Hindūsınuñ üftādesidür misk-i Çīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 17). [nāzenīn,]*
5. Bāġ-ı ḥüsn içre boyı serv-i revānum Memi Şāh
   Nāzenīnüm güzelüm şūḫ-ı cehānum Memi Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 2). [nāzenīnüm, -ü, -m]*

<u>nāzenīn-i cehānum:</u> *Dünyanın nazlısı.*

1. O **nāzenīn-i cehānum** kimüñle hem-dem iki
   Kim eyler iki anuñ nāzına niyaz ʿaceb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 10, Mısra 5). [nāzenīn-i cehānum, -um]*

nāzenīn-i ḫacle-i ṣubḥ: *Tan gerdeğinin nazlısı.*

1. Siyeh niḳābın açup **nāzenīn-i ḫacle-i ṣubḥ**
   Müşerref eyledi āfāḳı rūy-ı zībādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 3). [nāzenīn-i ḫacle-i ṣubḥ,]*

nāzı geçmeseydi: *Hatırı sayılmak, delip geçmek.*

1. Geçmeseydi baña ol ḳaşı kemānuñ nāzı
   Cāna zaḫm urmaz idi ġamze-i tīr-endāzı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 219, Mısra 1). [nāzı geçmeseydi, -me, -se, -y, -di]*

nāzil oldı: *İnmek.*

1. Şöyle ʿāṣīyem eger āhumı farḳumda görem
   Ṣanurın ebr-i belā oldı benüm'çün nāzil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 86). [nāzil oldı, -dı]*

nāzil olur: *İnmek.*

1. Mahşer güninde ṣanki dökilür yere nücūm
   Berg-i ḫazān ki **nāzil olur** şāḫsārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 8). [nāzil olur, -ur]*

nāz-ile: *1. işve, cilve 2. cilve ile.*

1. Reftāra gelse **nāz-ile** ol yār-ı dil-nevāz
   İrmez nihāl-i ḳāmetine serv-i ser-ferāz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 9). [nāz-ile,]*

naẕīr: *Benzer.*

1. Bulmadı **naẓīrin** o mehüñ ins ü melekde

   Āhumla yaşum geçdi simāk-ile semekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 159, Mısra 5). [naẓīrin, -in]*
2. Şeh-i ʿālem-penāhıdur bugün ser-ḫayl-i ḫūbānuñ

   Naẓīri gelmemişdür milket-i ʿOs̱mān'a ʿOs̱mān'uñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 4). [naẓīri, -i]*
3. Bu ḥüsn-ile be-ḥaḳḳ-ı çār-yār-ı Aḥmed-i Muḫtār

   Naẓīri gelmemişdür milket-i ʿOs̱mān'a ʿOs̱mān'uñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 8). [naẓīri, -i]*
4. Nihāyetde leṭāfet ṭalʿat ü behcet kemālinde

   Naẓīri gelmemişdür milket-i ʿOs̱mān'a ʿOs̱mān'uñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 12). [naẓīri, -i]*
5. Cebīn ü çihresidür mihr ü māha ḳurretü'l-ʿayneyn

   Naẓīri gelmemişdür milket-i ʿOs̱mān'a ʿOs̱mān'uñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 16). [naẓīri, -i]*
6. N'ola ḫalḳ-ı cehān olsa Hüdāyī gibi şeydāsı

   Naẓīrī gelmemişdür milket-i ʿOs̱mān'a ʿOs̱mān'uñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 20). [naẓīrī, -i]*
7. Naẓīri yoḳ güzellikde şehisin mülk-i ʿOs̱mān'uñ

   Ay alnı āfitābum ā meh-i nā-mihribān Aḥmed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 11). [naẓīri, -i]*

naẓīr: *Bakan, gözeten.*

1. Şehlā gözüñ gözetmeyeli oldı dil ḫarāb

   Vāy ol ʿimāretüñ ki ʿalīl ola **nāẓırı** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 230, Mısra 8). [nāẓırı, -ı]*

naẓīr olmaz: *Benzememek, eşi olmamak.*

1. Olmaz şehā Hüdāyī ḳuluñla saña naẓīr

   Ger sad-hezār gelse bu bāġa hezār gül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 135, Mısra 9). [naẓīr olmaz, -maz]*

naẓm: *Nazım, şiir.*

1. Naẓmum Kemāl-i sūz-ıla ṭūmārı şiʿrümüñ
   Lāyıḳdur ola türbe-i pīr-i Ḫocend'e şemʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 84, Mısra 13). [naẓmum, -u, -m]*
2. Şemʿ-i Hüda olursa Hüdāyī'ye ger delīl
   Naẓmı Ẓahīr ü Ḫusrev ü Selmān'a ṭaʿn ide *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 185, Mısra 14). [naẓmı, -ı]*
3. Şiʿr-i laṭīfüm ile ʿadū **naẓmı** fi'l-meşel
   Enfās-ı ḫuʷuş-nesīm-i bahār-ıla bād-ı dey *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 229, Mısra 13). [naẓmı, -ı]*

naẓm ideli: *Tertip etmek, düzenlemek // yazmak.*

1. Dişlerüñ **naẓm ideli** bende Hüdāyī şāhum
   Baḥr-i naẓmı dil-i deryā gibi pür-dürr ü güher *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 47, Mısra 11). [naẓm ideli, -eli]*

naẓm-ı ġarrādan: *Güzel, parlak şiir.*

1. Ṭapuña ʿarż-ı ḫulūṣ itmedür Ḫudāvendā
   Ġaraż bu şiʿr-i dil-avīz ü **naẓm-ı ġarrādan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 48). [naẓm-ı ġarrādan, -dan]*

nāzük: *1. ince ‖ narin 2. tatlı.*

1. Ol servi çekmek istese n'ola Hüdāyī sīneye
   Cān gülşeninde yaraşur **nāzük** nihāli Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 110, Mısra 10). [nāzük,]*
2. Ey ḳaşı yā ḫadengüñe sīnem nişāna dik
   Nāzük nihāl-i servdür ol bāġ-ı cāna dik *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 124, Mısra 2). [nāzük,]*
3. Ey cān ṭabībi tīġ-ı ġamuñ sīnem itdi çāk
   Gel sozen-i müjeñle yine **nāzükāne** dik *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 124, Mısra 6). [nāzükāne, -āne]*

nāzük olur: *İnce, kibar olmak, hassas kimse.*

1. Ger ola ḳīl ü ḳalümüz vaṣf-ı miyān u laʿl-i yār
   Nāzük olur makalümüz ince düşer ḫayālümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 71, Mısra 4). [nāzük olur, -ur]*

ne: *Nasıl.*

1. Yā Rab **ne** ʿaceb nur olur ol mihr-i ruḫun kim
   Andan uyarur meşʿalesin māh-ı şeb-ārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 6, Mısra 3). [ne,]*
2. Sensüzin ʿāşıḳ-ı dil-ḫaste **ne** cān-ıla yürür
   Ey lebi Ḫızr u Mesīḥā kişi cānsuz yürimez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 64, Mısra 7). [ne,]*
3. Ṣorduġum dem **ne-y-imiş** aṣlını bildüm şekerüñ
   Bilmedüm diḳḳat idüp sırrın o laʿl-i nābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 112, Mısra 7). [ne-y-imiş, -y, -i, -miş]*
4. Dimezsin tekye-i ʿışḳumda aḥvālüñ **ne** abdālum
   Benüm ġarrā Ḥüseynüm nūr-ı ʿaynum ruḫları ālüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 16, Mısra 3). [ne,]*

ne: *Ne.*

1. Olup raḳībe ḳarīb eyleyüp vefālar aña
   Hüdāyī'den **ne** iki bunca iḫtirāz ʿaceb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 10, Mısra 10). [ne,]*
2. Naḳd-i cān virsem eyā ḫ∨āce **ne** ġam vuṣlat içün
   Māl kim yirine ṣarf olına isrāf mıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 54, Mısra 7). [ne,]*

ne: *Neden.*

1. Perī-veşüm **ne** ḳaçarsın ki seyr-i gülzārı
   İden senüñle nihān u ʿayān ikimüz idük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 118, Mısra 3). [ne,]*

ne: *"Hangi, nasıl" anlamlarında soru sıfatı.*

1. Güneş yüzüñ tutup eksügin itdi māhı temām
   Ne ṣūret-ile olur āyīne ber-ā-ber aña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 3, Mısra 6). [ne,]*
2. ʿAceb **ne** ḫār-ıla açıldı bāġa ol ġunca
   Kimüñ hevāsına uydı o serv-i nāz ʿaceb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 10, Mısra 3). [ne,]*
3. Ne ḫāletdür bu k'olur ber ü bergi
   Mey-i gül-fāmı ferruḫ cāmı ferruḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 26, Mısra 3). [ne,]*
4. Baş egmez senden ayru pādişāha
   Ne ṭoġrı ḳuluñ olur serv-i āzād *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 29, Mısra 8). [ne,]*
5. Bildüm **ne** yüzden aḳduġını āb-ı dīdemüñ
   Bir kerre görmiş-idi cemālüñ geçende bu *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 9). [ne,]*
6. Maʿlūmdur murādum ol ṭabʿ-ı pür-ṣafāya
   Zīrā begüm **ne** maḫfī cām-ı cehān-nümāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 186, Mısra 2). [ne,]*

7. Ne cevher vaṣf ider dendān u laʿlüñ
   Hüdāyī'nüñ bu ṭabʿ-ı ḫurdedānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 225, Mısra 9). [ne,]*
8. Ne vücūd-ile gelür tīġuña ḳarşu aʿdā
   Gözlesün ḳaçmaġa şimden girü mülk-i ʿademi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 235, Mısra 5). [ne,]*
9. Dilerem kim virmesün bir ferde Allāh ayrılıḳ
   Hey **ne** müşkil derd olur āh ayrılıḳ vāh ayrılıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 4). [ne,]*
10. Rāżīyam gelsün ecel alsun tenümden cānumı
    Hey **ne** müşkil derd olur āh ayrılıḳ vāh ayrılıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 12). [ne,]*
11. Ey Hüdāyī tīġ-ı ġam kār itdi ġāyet cānuma
    Hey **ne** müşkil derd olur āh ayrılıḳ vāh ayrılıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 20). [ne,]*

ne: *"Nasıl bir şeydir" anlamında söz.*

1. Nedür ey meh yüzüñ saḥfında ḫaṭṭ-ı lāciverd olmaḳ
   Nedür mirʿāt-ı cān üzre dem-ā-dem böyle gerd olmaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 93, Mısra 1). [nedür, -dür]*
2. Emdür lebi her derde vü ḥikmet **nedür** ammā
   Ben ḫastaya ölsem de gelüp virmez em anı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 214, Mısra 5). [nedür, -dür]*
3. Ben **ne** aḥḳar ġubār-ı nā-çīzem
   Ki olam ḫāk-i pāy-ı cānānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 71). [ne,]*
4. İstedügi demleri gördi ḳamu ehl-i ḥased
   Hey **ne** müşkil derd olur āh ayrılıḳ vāh ayrılıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 8). [ne,]*
5. ʿĀḳıbet aldı elüm atdı yābāna rūzgār
   Hey **ne** müşkil derd olur āh ayrılıḳ vāh ayrılıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 16). [ne,]*

ne: *Neden, ne için.*

1. Cāmuñ üstine **nedür** düşdügi āvārelerüñ
   Dehen-i yār gibi menbaʿ-ı elṭāf mıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 54, Mısra 5). [nedür, -dür]*

ne: *"Ne ... ne ..." bağlacı.*

1. Çıḳup cān gitdi yār-ile Hüdāyī ḳaldı zār ile

   Ne cāndan bir e<u>s</u>er ẓāhir ne cānāndan ḫaber peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 14). [ne,]*

2. Çıḳup cān gitdi yār-ile Hüdāyī ḳaldı zār ile

   Ne cāndan bir e<u>s</u>er ẓāhir **ne** cānāndan ḫaber peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 14). [ne,]*

3. Göñlüm **ne** ʿizz ü cāha **ne** ḫānmāna muḥtāc

   İki cehānda ancaḳ bir yār-ı cāna muḥtāc *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 22, Mısra 1). [ne,]*

4. Göñlüm **ne** ʿizz ü cāha **ne** ḫānmāna muḥtāc

   İki cehānda ancaḳ bir yār-ı cāna muḥtāc *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 22, Mısra 1). [ne,]*

5. Ne bend ü baġ ṭutar ne ḳabūl-i pend eyler

   Cünūn-ı ʿışḳa uyar şol ki merd-i ʿāḳıldur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 39, Mısra 7). [ne,]*

6. Ne bend ü baġ ṭutar **ne** ḳabūl-i pend eyler

   Cünūn-ı ʿışḳa uyar şol ki merd-i ʿāḳıldur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 39, Mısra 7). [ne,]*

7. Cehān ḳaydından āzādam garībem nā-murādam ben

   Ne ʿazlüm var ne naṣbum var ne ġuṣṣam var ne şādam ben *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 163, Mısra 2). [ne,]*

8. Cehān ḳaydından āzādam garībem nā-murādam ben

   Ne ʿazlüm var **ne** naṣbum var **ne** ġuṣṣam var **ne** şādam ben *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 163, Mısra 2). [ne,]*

9. Cehān ḳaydından āzādam garībem nā-murādam ben

   Ne ʿazlüm var **ne** naṣbum var **ne** ġuṣṣam var **ne** şādam ben *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 163, Mısra 2). [ne,]*

10. Cehān ḳaydından āzādam garībem nā-murādam ben

    Ne ʿazlüm var **ne** naṣbum var **ne** ġuṣṣam var **ne** şādam ben *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 163, Mısra 2). [ne,]*

<u>ne:</u> *"Değildir" olumsuz anlamdadır.*

1. Nādān dil atsa ey dil-i dānā **ne** ġam saña

   Taş atılur şu naḫle k'anuñ berg ü barı var *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 44, Mısra 7). [ne,]*

<u>ne ʿaceb:</u> *Ne olmuş, şaşılacak ne var.*

1. Āb-ı Ḫıżr-ı leb-i dildārdan irişdi füyūẓ

   Ey Hüdāyī **ne** ʿ**aceb** cāna irişmezse füyūẓ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 83, Mısra 10). [ne ʿaceb,]*

2. Āyīne-ṣıfat maẓhar -ı envār-ı cemālem

   Ṣofī **ne** ʿ**aceb** ḫalḳa görinsem kepenekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 159, Mısra 12). [ne ʿaceb,]*

3. Ḳarşu çıḳsa **ne ʿaceb** ṣabr u ḳarārum dil ü cān
   Gün gibi bu seḥer ol şāh-süvārum geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 217, Mısra 3). [ne ʿaceb,]*

ne ʿaceb: *Şaşılır mı ?.*

1. Ne ʿaceb teng-dil olup ṭaralursa cānum
   Ṣalınur teng ḳabālar giyüp ol serv-i revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 169, Mısra 11). [ne ʿaceb,]*
2. Derd-i fürḳat **ne ʿaceb** eyler-ise cānuma kār
   Ḳanı ol gözlerimüñ nūrı Muḥammed Şāhum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 27). [ne ʿaceb,]*

ne ʿaceb: *Şaşılır mı? Şaşılmaz.*

1. Ma'īl olsa saña dil-teşne Hüdāyī **ne ʿaceb**
   Bir içim tāze vü ter āb-ı muṣaffāsın sen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 160, Mısra 9). [ne ʿaceb,]*

ne deñlü: *Ne kadar, ne ölçüde.*

1. Zamān-ı ḥüsnidür yāruñ muḳābil olma gel ey meh
   Güneş raḫşān iken ṭoġsa **ne deñlü** vire fer kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 13, Mısra 8). [ne deñlü,]*
2. Güm olur her ne ḳadar gelse oḳuña sīneler
   Yaġsa yaġmur **ne deñlü** anı ṣaḥrālar içer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 43, Mısra 6). [ne deñlü,]*
3. Ne deñlü dilde mektum olsa ḫ̬uşdur mihri ol māhuñ
   Bu bir sırr-ı İlāhī'dür ẓuhūrından ḫafā yegdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 59, Mısra 3). [ne deñlü,]*

ne farḳı var: *Farksız, aynı.*

1. Başı göge iren bu dem içmezse sebzede
   Ṣofī **ne farḳı var** göge çıḳmış devābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 20). [ne farḳı var,]*

ne ġam: *Gam değil!.*

1. Melāmet ehline ʿālem ḫarāb olursa **ne ġam**
   Yeter selāmet-i pāy-ı piyāle vü ser-i ḫum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 136, Mısra 7). [ne ġam,]*
2. Ey mālik-i mülk-i ḳıdem cürm olsavuz ser-tā-ḳadem
   Nār-ı cehennemden **ne ġam** sensin şefīʿü'l-müẕnibīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 149, Mısra 8). [ne ġam,]*
3. Ben niyāz itdükce ol şeh nāza aheng itmede
   Dil nevālar itse ney gibi **ne ġam** şehnāzdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 164, Mısra 8). [ne ġam,]*
4. Virdi şāh-ı emeli mīve-i luṭf u iḥsān
   Naġme-sāz olsa bu şevḳ-ıla **ne ġam** bülbül-i dil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 50). [ne ġam,]*

ne ġam: *Gam değil, kederlenme, üzülmeye gerek yok ǁ boşver.*

1. Çeng oldı ḳadüm pençe-i hicrānuñ elinden
   Nālem felege çıḳsa **ne ġam** anuñ elinden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 154, Mısra 2). [ne ġam,]*

ne ġam: *Gam değil.*

1. Bülbül nevāsın itse **ne ġam** perdeden bīrūn
   Başladı ġunca ġunca verā-ı ḥicābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 11). [ne ġam,]*

ne ḫācet: *Gereksiz, lüzumlu değil.*

1. ʿAdl-ile dāduña lāzım degül iṣbāt ü delīl
   Ḥüccet-i behcet-i ḫūrşīde **ne ḫācet** bürhān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 40). [ne ḫācet,]*

ne ḫāletdür: *Nasıl bir hal, nasıl bir durum.*

1. Ne ḫāletdür ki ʿāşıḳ ola yār-ı nāz-perverdüñ
   O saña aġlaya ḫālin sen aña dökesin derdüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 2, Mısra 1). [ne ḫāletdür, -dür]*

ne hˇuş: *Ne güzel.*

1. Dir gören ʿārıż-ı zībā vü ruḫ-ı mehtābuñ

   İmtizāc ide **ne ḫᵛuş** nār-ıla ṭabʿı ābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 114, Mısra 2). [ne ḫ ᵛuş,]*

ne içün: *Niçin.*

1. Ne içün üstüñe ṣalınmaya
   Sāye-i ḳāmet-i ḫırāmānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 63). [ne içün,]*

ne ḳadar: *Ne ölçüde.*

1. Gice meclisde iken yār gerekmez şemʿi
   Meh yanında **ne ḳadar** nūrı ola şebtābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 113, Mısra 6). [ne ḳadar,]*

ne mümkin: *Mümkün değil.*

1. Aġız açduḳca zülfüñ hemçü s̱uʿbān
   Ḫalāṣ olmaḳ **ne mümkin** ḳalb-i ḥayrān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 14). [ne mümkin,]*

ne ola: *Ne olur, ne çıkar.*

1. Leb-i nūşīnüñ umarsa n'ola yanmış yüregüm
   Ne ola teşneye cüllāb-ı muṣaffādan yig *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 119, Mısra 6). [ne ola, -a]*

ne revādur: *Layık, uygun değil.*

1. Seyl-i eşküm gibi yüz süriyü geldüm ṭapuña
   Ne revādur k'ola maḥrūm ḳapuñda sāyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 98). [ne revādur, -dur]*

ne revādur: *Layık mıdır, uygun mudur?.*

1. Ḳolına ala seni seyr ide lāyıḳ mı raḳīb
   Şāhbāzı **ne revādur** ala dihḳān eline *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 198, Mısra 6). [ne revādur, -dur]*

ne var-ısa: *Her ne varsa, bütün her şey.*

1. Dökdüm yolına naḳd-i dil ü ṣabrum ol şehüñ
   Varum yoġum **ne var-ısa** virdüm ḫizānede *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 192, Mısra 12). [ne var-ısa, -ı, -sa]*

nebātāt-ı cehān: *Dünyadaki bitkiler.*

1. Ḫalḳ-ı ʿālem oldı envār-ı ruḫuñdan müstenīr
   Nitekim şemsüñ şuʿāʿından **nebātāt-ı cehān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 54). [nebātāt-ı cehān,]*

nebātāt-ı cehān: *Dünyadaki bitkiler.*

1. Ḫalḳ-ı ʿālem oldı envār-ı ruḫuñdan müstenīr
   Nitekim şemsüñ şuʿāʿından **nebātāt-ı cehān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 54). [nebātāt-ı cehān,]*

nebāt-ı laʿline: *Lal taşı gibi kırmızı dudak bitkisi.*

1. Oldı **nebāt-ı laʿline** ṭāvūs-ı ḳudsīler meges
   Lāl eyledi ṭūṭīleri şīrīn-maḳāli Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 110, Mısra 7). [nebāt-ı laʿline, -in, -e]*

nebāt-ı mışr'uñ: *Mısır şekeri.*

1. Şīşe-i ʿırżı şikest ola **nebāt-ı Mışr'uñ**
   Olsa vaṣf-ı lebi her ḳanda Muḥammed Şāhuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 105, Mısra 5). [nebāt-ı mışr'uñ, -uñ]*

nebāt-ı tāzedür: *Taze otlar.*

1. Ḫaṭ-ı sebz-i lebüñ ey Mışr-ı ḥüsne Yūsuf-ı Kenʿān
   Nebāt-ı tāzedür göya olur andan şeker peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 8). [nebāt-ı tāzedür, -dür]*

nebī: *(Ar.) Haber veren, bilgi getiren, haberci; peygamber.*

1. Āḫıretde o **Nebī** saña şefāʿat ide kim
   Çeşmeler eyledi barmaġı ucından feyeżān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 57). [nebī,]*

necāt: *1. Kurtulma, halâs olma. 2. Kurtuluş, selâmet.*

1. Olmış idi āḫıruñ nār-ı cehennemden **necāt**
   El-vedāʿ ey şehr-i feyż-i lā-yezālī el-vedāʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 15). [necāt,]*

necāt bulmadum: *Kurtuluş yolu bulmak, çözüme kavuşmak, derman bulmak.*

1. Ey Hüdāyī bulmadum gird-āb-ı miḥnetden necāt
   Gitdüginee kendüye çekdi beni ʿummān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 102, Mısra 13). [necāt bulmadum, -ma, -du, -m]*

necāt umsam: *Kurtulmayı ümit etmek.*

1. Eşk başdan aşdı ġamzeñden **necāt umsam** n'ola
   Tīġa yapışmaz ġarīḳ-ı baḥr-i ʿummān olmayan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 180, Mısra 3). [necāt umsam, -sa, -m]*

necm: *Yıldız.*

1. Hidāyet **necmidür** çeşmüñ kime rūşen-naẓar ḳılsa
   Aña baḫt u saʿādet yār olup eyler naẓar kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 11, Mısra 7). [necmidür, -i, -dür]*
2. Şemʿ-i fānūs-ı ḫayāl-i felek uyandı yine
   Necm pervāneleri oldı ḳamu ser-gerdān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 10). [necm,]*

necm-i hüdādur: *Hidayet yıldızı, kutup yıldızı.*

1. Kaʿbe-i kūyına saʿy itsem Hüdāyī şām-ı ġam
   Her şirārı āhumuñ **necm-i hüdādur** dīdeye *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 202, Mısra 10). [necm-i hüdādur, -dur]*

neden: *"Niçin, hangi sebepten" anlamında soru sıfatı.*

1. Nūr-ı şavḳ-ıla **neden** ṭoldı zemīn ile zamān

   Didiler şāh Selīmi'bni Süleymān'a bugün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 29). [neden,]*

nedür: *Nedir.*

1. Nedür ey meh yüzüñ saḥfında ḫaṭṭ-ı lāciverd olmaḳ
   Nedür mirʿāt-ı cān üzre dem-ā-dem böyle gerd olmaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 93, Mısra 2). [nedür,]*

nefes: *An, zaman.*

1. Çıḳmadı bir dem dimāġumdan hevā-y-ıla heves
   Nāleden ḫālī degül ney gibi göñlüm bir **nefes** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 6). [nefes,]*

nefes: *Nefes, soluk.*

1. Māl u cāhına heves ḳılma bu dehr-i dūnuñ
   Bir **nefes** ṣıḥḥati biñ mertebe-i ʿizzet bil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 26). [nefes,]*
2. Ḫᵛān-ı duʿāñı her ki tenāvül ide şehā
   Misk-i Ḫıtā gibi **nefesi** ola pür-şemīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 28). [nefesi, -i]*
3. Dem be-dem bostān-ı ʿışḳumda
   Nefesi bülbül-i ḫᵛuş-elḥānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 56). [nefesi, -i]*

nefʿini görmez: *Menfaatini, faydasını görmek.*

1. Cevher-i naẓmum Hüdāyī ʿaynına almaz ʿadū
   Ṭūṭīya **nefʿini görmez** gözleri aʿmālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 117, Mısra 10). [nefʿini görmez, -mez]*

nefs: *Bir kimsenin kendi öz varlığı (hayatı).*

1. Nefsüme her ne ḳadar ʿarż idegördüm zühdi
   Ḳayil olmadı ḳabūl itmedi bir nā-ḳābil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 75). [nefsüme, -üm, -e]*

nem ola: *Neyim vardır ki.*

1. Saña lāyıḳ **nem ola** ḥaḳḳ-ı ḳudūm
   Vireyin bārī tuḥfe-i cānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 79). [nem ola, -a]*

neme yarar: *Neyime yarar ki !.*

1. İki gözüm yoluña dökmez-ise gevherler
   Neme yarar be bu ʿayn-ı ʿaẕābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 170, Mısra 4). [neme yarar,]*

nemrūd-ı ʿadūnuñ: *Düşman Nemrud.*

1. Başına belāyuz hele **Nemrūd-ı ʿadūnuñ**
   Ol fīl ise biz peşşe-i bī-tāb ü tüvānuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 61, Mısra 7). [nemrūd-ı ʿadūnuñ, -nuñ]*

nergis: *İri papatya biçiminde ortası yeşil veya sarı, yaprakları gri ve sarı bir çiçek.*

1. Olsa **nergis** n'ola pür-jāle ṣadef pür-lü'lü'
   Mihr-i ḥüsnüñle kimüñ çeşmi ṭolu yaş degül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 129, Mısra 7). [nergis,]*

nergis: *Bir çiçek ismi olsa olsa da beyitte "göz" anlamındadır. Zira Klasik edebiyatta nergis çiçeğiyle çoğu zaman göz kastedilir.*

1. Bülbül giceyle güllere söyler fesāneler
   Nergis ʿaceb mi gözlerin açmazsa ḫ̬ābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 16). [nergis,]*
2. Ruḫuñ gülzārı güller üzre **nergislerle** zeyn olmış
   Cemālüñ Kaʿbe'sin her çeşme görmek farż-ı ʿayn olmış *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 5). [nergislerle, -ler, -le]*

nergis ü lāle: *Nergiz ve lale.*

1. Ġamuñla aġlayu aġlayu öldi **nergis ü lāle**
   Döküldi gözlerinüñ nūrı ṣanma andaġı jāle *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 199, Mısra 1). [nergis ü lāle,]*

nergis-i gülzār-ı mā zāġa'l-baṣar: *"Gözü kaymadı " (Necm 53/17) gül bahçesinin nergisi.*

1. İki çeşmüñ **nergis-i gülzār-ı mā zāġa'l-baṣar**
   Vey ki ḳaddüñ fe'staḳim bustānına serv-i revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 63). [nergis-i gülzār-ı mā zāġa'l-baṣar,]*

nergis-i mestüñ: *Sarhoş nergis II Sevgilinin mest eden gözleri.*

1. Nergis-i mestüñ gözüm yaşın aḳıtsam ẕevk ider
   Māyil-i āb-ı revāndur merdüm-i maḫmūr-veş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 77, Mısra 9). [nergis-i mestüñ, -üñ]*

nerm olmış: *Erimek, yumuşamak II merhamet etmek, acımak.*

1. Ol büt-i sīmīn-tenüñ olmış dil-i pūlādı nerm
   Var ise itmiş eṣer bu āh-ı ātiş-bārumuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 69, Mısra 3). [nerm olmış, -mış]*

neş'e: *Neşe, keyif, sevinç.*

1. Yigdür ser-i Hüdāyī'ye bir **neş'e** cām-ı ʿışḳ
   Tāc-ı Ḳubād u efser-i Efrāsiyāb'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 179, Mısra 11). [neş'e,]*

nesh itdi: *Hükmünü kaldırmak.*

1. Ḫaṭṭuñuñ inşāsı **nesḫ itdi** berātuñ ḥikmeti[n]
   Ḳaşlaruñ itdi müşevveş ḫāṭırın tuġrālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 115, Mısra 5). [nesḫ itdi, -di]*

nesīm: *Ar. Hafif hafif esen,hoş ve latif rüzgar.*

1. Ey ḫ∨āce müşk-i Çīn'i ḳo zülfi **nesīmin** al
   Bāġ-ı cehānda kesb idecek bir hevā budur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 58, Mısra 5). [nesīmin, -i, -n]*
2. ʿAnber-ḫaṭuñ şemīmi ki yoḳdur çimende bū
   Gül-gūn ruḫuñ **nesīmi** ki olmaz semende bū *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 2). [nesīmi, -i]*
3. Zülfi **nesīmi** Kaʿbe yüzinden güẕār idüp
   Āfāḳı bād-ı ḳıble gibi ḫ˅uş-dem eyledi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 222, Mısra 3). [nesīmi, -i]*

4. Emvāt-ı bāġı itmez idi zinde Ḫıżr-veş
ʿİsa-demüñden ürmese dem dem be-dem **nesīm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 16). [nesīm,]*

nesīmī: *Hurûfiliği ile tanınan mutasavvıf şair Seyyid Nesimî (ö. 1417). Derisi yüzülerek öldürülmüştür.*

1. Nesīm-i nāfe-i zülfinden açmazam bir sır
Nesīmi gibi ser-ā-pā yüzerler-ise derüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 147, Mısra 6). [nesīmi,]*

nesīm-i nāfe-i zülfinden: *Misk kokulu saçının esintisi.*

1. Nesīm-i nāfe-i zülfinden açmazam bir sır
Nesīmi gibi ser-ā-pā yüzerler-ise derüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 147, Mısra 5). [nesīm-i nāfe-i zülfinden, -in, -den]*

nesne: *Cansız varlık, nesne.*

1. İgende āhumuz almasun ol şemʿ
Ṣaḳınsun **nesne** döymez rūzgāra *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 205, Mısra 8). [nesne,]*

neşv ü nemā: *Gelişme, büyüme, gelişim.*

1. Meded öldüm ṣun ol Āb-ı Ḥayāt'ı sāḳīyā gelsün
Giyāh-ı ḫuşke feyż irsün yine **neşv ü nemā** gelsün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 167, Mısra 2). [neşv ü nemā,]*

neşvān olavuz: *Kana kana içmek.*

1. Ḳaḥṭ-ı mādan niçe kez itmiş-idük istisḳā
Tā ki āb-ı kerem-i Ḥaḳ'dan olavuz neşvān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 12). [neşvān olavuz, -a, -vuz]*

nevā: *Ezgi, ses, sada.*

1. Bülbül **nevāsın** itse ne ġam perdeden bīrūn
Başladı ġunca ġunca verā-ı ḥicābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 11). [nevāsın, -sı, -n]*

nevā-ı dilkeş ider: *Gönül cezbeden ezgiler söylemek.*

1. Nevā-ı dilkeş ider nay-ı nāle-yi şiʿrüm
   Simāʿ idüp anı bezm-i felekde Zühre çalar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 42, Mısra 13). [nevā-ı dilkeş ider, -er]*

nevā-ı nāy: *Ney sesi.*

1. Hüdāyī nāle-i ʿuşşāḳ olmasa dem-sāz
   Nevā-ı nāy u ṣadā-ı rebābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 170, Mısra 14). [nevā-ı nāy,]*

nevā-ı ney: *Ney sesi.*

1. Dil meclisinde medḥ-i mey-i laʿlüñ eylesem
   Olur ṣarīr-i ḫāmem o bezme **nevā-ı ney** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 229, Mısra 10). [nevā-ı ney,]*

nevāl itme: *Bağışlamak, ihsan etmek.*

1. Dil ü cān almaġa ey ġunca-leb mey gibi āl itme
   Baña bezm-i ġamuñda mīve-i hecrüñ **nevāl itme** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 14). [nevāl itme, -me]*

nevālar itse: *Güzel sesler çıkarmak.*

1. Ben niyāz itdükce ol şeh nāza aheng itmede
   Dil **nevālar itse** ney gibi ne ġam şehnāzdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 164, Mısra 8). [nevālar itse, -se]*

nevāle: *Yiyecek, yiyinti.*

1. Meclis-i ʿışḳuñda nālem ney **nevālem** ḫūn-ı ġam
   Eşk sāḳī çeşm-i pür- ḫūn cām-ı ṣaḥbādur bugün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 158, Mısra 7). [nevālem, -m]*

nevāle: *Ar. Yiyecek, yiyinti.*

1. Yime zamāne ġamını ki bezm-i ʿālemden
   Ecel seni götürür ʿāḳıbet **nevāle** gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 218, Mısra 12). [nevāle,]*

nev-bahār -ı ḥaṭṭuña: *Ayva tüyünün ilkbaharı.*

1. Hüdāyī baġlayalı **nev-bahār -ı ḫaṭṭuña** dil
   Bahār-ı ʿömrini bād-ı ġamuñ ḫazān itdi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 213, Mısra 9). [nev-bahār -ı ḫaṭṭuña, -uñ, -a]*

nev-bahār irdi: *Ilkbahar gelmek.*

1. Nev-bahār irdi bihişt itdi cehānı demidür
   Gitmege göşe-i gülzāra şitāb eyleyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 143, Mısra 3). [nev-bahār irdi, -di]*
2. Nev-bahār irdi bi-ḥamdi'llāh cehān kesb itdi cān
   Ẕikr-i Ḥaḳda oldı her berg-i çimen raṭbu'l-lisān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 1). [nev-bahār irdi, -di]*

nev-bahār-ı ʿārıżuñ: *Yanak baharı.*

1. Ey perī gel bu dil-i dīvāneyi zencīre çek
   Nev-bahār-ı ʿārıżuñ şevḳıyla şeydādur bugün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 158, Mısra 4). [nev-bahār-ı ʿārıżuñ, -uñ]*

nev-bahār-ı ḫaṭ-ı dildāra: *Sevgilinin ayva tüyünün baharı.*

1. Nev-bahār-ı ḫaṭ-ı dildāra ḳatı māyilsin
   Bilürin ey dil-i dīvāne seversin yazı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 219, Mısra 5). [nev-bahār-ı ḫaṭ-ı dildāra, -a]*

nevmīd olma: *Karamsar olmak, ümitsizliğe düşmek.*

1. ʿAyş it nihānī sāḳī-i sīmīn-ʿiẕār ile
   Nevmīd olma raḥmet-i Perverdigār'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 20). [nevmīd olma, -ma]*

nev-rūz: *(Fa.) Yeni gün, ilkbaharın başlangıcı.*

1. Maḥv ider ġuṣṣa seḫābını sipihr-i dilden
   Dil-berüm ʿarż-ı cemāl eylese **nev-rūz** gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 226, Mısra 4). [nev-rūz,]*

ney: *Kamış, içi kanık kamış, üflemeli bir çalgı.*

1. Dem urduḳca dem-ā-dem **ney** maḳām-ı ʿışḳda çenge
   ʿAceb mi ser-fero itse o da bu ḳavle ḳāyildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 53, Mısra 5). [ney,]*
2. Demidür beñzümi ġam-sāz idüp **ney** gibi iñlersem
   Deminden mürdeler iḥyā ider dem-sāzum aldurdum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 144, Mısra 5). [ney,]*
3. Meclis-i ʿışḳuñda nālem **ney** nevālem ḫūn-ı ġam
   Eşk sāḳī çeşm-i pür- ḫūn cām-ı ṣaḥbādur bugün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 158, Mısra 7). [ney,]*
4. Ben niyāz itdükce ol şeh nāza aheng itmede
   Dil nevālar itse **ney** gibi ne ġam şehnāzdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 164, Mısra 8). [ney,]*
5. Ey Hüdāyī iñlesem n'ola dem-ā-dem **ney** gibi
   Farḳ olınmaz bu ten-i zerd ü nizārum sāzdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 164, Mısra 9). [ney,]*
6. Elā ey bezm-i ḥüsne ruḫları şemʿ-i şebistānum
   Delükdür **ney** gibi baġrum irüpdür çarḫa efġānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 2). [ney,]*
7. Ġam-ı ʿışḳuñ beni dem-sāz idelden çeng-i hicrāna
   Firāḳuñla şehā bel baġladum **ney** gibi efġāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 6). [ney,]*
8. Çıḳmadı bir dem dimāġumdan hevā-y-ıla heves
   Nāleden ḫālī degül **ney** gibi göñlüm bir nefes *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 6). [ney,]*

ney bitüp: *Kamış çıkması.*

1. Ḫāk olursa derd ü ġamdan ʿāşıḳ-ı muʿtād-ı ʿışḳ
   Ney bitüp her üstüḫānından gele feryād-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 94, Mısra 2). [ney bitüp, -üp]*

n'eyle: *Ne eylemek, ne yapmak.*

1. Maġribī gibi bulur ḳanda ise anı raḳīb
   N'eylesün gizlenüp ol genc-i nihān olduġı'çün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 165, Mısra 8). [n'eylesün, -sün]*

2. Şarāb-ı ʿışḳı yeter tende tābı **n'eyleyeyin**

   Ḫayāl-i ḫāli yeter gözde ḫ̬ābı **n'eyleyeyin** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 170, Mısra 1).*

   [n'eyleyeyin, -yeyin]

3. Şarāb-ı ʿışḳı yeter tende tābı **n'eyleyeyin**

   Ḫayāl-i ḫāli yeter gözde ḫ̬ābı **n'eyleyeyin** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 170, Mısra 2).*

   [n'eyleyeyin, -yeyin]

4. İki gözüm yoluña dökmez-ise gevherler

   Neme yarar be bu ʿayn-ı ʿaẕābı **n'eyleyeyin** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 170, Mısra 4).*

   [n'eyleyeyin, -yeyin]

5. Ṣudāʿ-ı ġuṣṣañ-ıla sāḳīyā bu serḫ̬uşdur

   Şarāb sür baña yoḳsa gül-ābı **n'eyleyeyin** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 170, Mısra 6).*

   [n'eyleyeyin, -yeyin]

6. Bu dāġ-ı sīnemi ḫırḳamla setr idersem olur

   Ya ḫırḳam üzre bu dāġ-ı şarābı **n'eyleyeyin** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 170, Mısra 8).*

   [n'eyleyeyin, -yeyin]

7. Yanuñda bunca ḫaṭām ey şeh-i ḫuceste-ḫıṣāl

   Ṭutam ki ʿafv olına ya ḥicābı **n'eyleyeyin** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 170, Mısra 10).*

   [n'eyleyeyin, -yeyin]

8. Meded meded saña mestāne varıcaḳ giceler

   Yoluñda dāmenüm alan kilābı **n'eyleyeyin** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 170, Mısra 12).*

   [n'eyleyeyin, -yeyin]

9. Hüdāyī nāle-i ʿuṣṣāḳ olmasa dem-sāz

   Nevā-ı nāy u ṣadā-ı rebābı **n'eyleyeyin** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 170, Mısra 14).*

   [n'eyleyeyin, -yeyin]

10. Lebüñ yeter baña geçdüm şarābı **n'eyleyeyin**

    Çeküp ṣoñında bu deñlü ʿaẕābı **n'eyleyeyin** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 171, Mısra 1).*

    [n'eyleyeyin, -yeyin]

11. Lebüñ yeter baña geçdüm şarābı **n'eyleyeyin**

    Çeküp ṣoñında bu deñlü ʿaẕābı **n'eyleyeyin** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 171, Mısra 2).*

    [n'eyleyeyin, -yeyin]

12. Nasīḥaṭüñ ṭutalum diñlemek gerek nāṣıḥ

    Ya bu terāne-i çeng ü rebābı **n'eyleyeyin** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 171, Mısra 4).*

    [n'eyleyeyin, -yeyin]

13. O ġunca Kaʿbe yüzinden niḳābın itmedi refʿ

    Açılmadı aradan bu ḥicābı **n'eyleyeyin** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 171, Mısra 6).*

    [n'eyleyeyin, -yeyin]

14. Baña yeter ġam-ı laʿl-i nigārum ey ḫ̬āce

    Yinür mi dāne-i dürr-i ḫ̬uş-ābı **n'eyleyeyin** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 171, Mısra 8).*

    [n'eyleyeyin, -yeyin]

15. Bu derd-i ʿışḳa devā ṣormazam ṭabībe varup

    Benüm su'ālüme yoḳdur cevābı **n'eyleyeyin** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 171, Mısra 10).*

    [n'eyleyeyin, -yeyin]

16. Miṣāl-i ḫaṭṭ-ı ruḫuñ dil ġamını yazıcaḳ
    Kilk ocaḳlara yansun kitābı **n'eyleyeyin** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 171, Mısra 12). [n'eyleyeyin, -yeyin]*
17. Havāyī oldı Hüdāyī seḥerde jāle gibi
    Görince ol yañaġı āfitābı **n'eyleyeyin** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 171, Mısra 14). [n'eyleyeyin, -yeyin]*
18. Didi buḫūr-ı bezme ḫaṭ-ı müşk-bār-ı yār
    N'eyler ʿaceb ki ben var-iken encümende bu *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 12). [n'eyler, -r]*
19. Dīdār-ı dil-güşāñı iderken müşāhede
    N'eyler Hüdāyī ravża-ı Rıḍvān'ı Muṣli Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 187, Mısra 10). [n'eyler, -r]*
20. N'eyler ḳapuñda bunca günāh ile müddeʿi
    Redd eyledi ʿAzāzil'i Ḥaḳ bir günāh-ile *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 189, Mısra 5). [n'eyler, -r]*
21. Maḥbūb odur vefālar ide derdmendine
    N'eylerler ol ṭabībi eger ḫāẕıḳ olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 193, Mısra 4). [n'eylerler, -r, -ler]*
22. Kūyuñ var-iken **n'eyleyeyin** bāġ-ı cinānı
    Cennetdür efendim bilene kendü mekānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 215, Mısra 1). [n'eyleyeyin, -yeyin]*
23. Dost bir cevr itse eyler ʿālem-i ġaddār iki
    N'eyleyem bī-çāre tenhā düşmen-i ḫūn-ḫār iki *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 233, Mısra 2). [n'eyleyem, -y, -em]*
24. N'eyler yüzinde ol ṣanemüñ zülf-i sāḥiri
    Kim gördi bāġ-ı ḫulda duḫūl ide kāfiri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 237, Mısra 1). [n'eyler, -r]*

n'eyledüm: *'ne yaptım' bilinmek istenen bir hususun ortaya çıkarılması amacıyla söylenen söz.*

1. Ma'īl oldum vechi var dil-ber cefālar eylese
   N'eyledüm kim cevr ider bu ʿālem-i fānī daḫı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 231, Mısra 8). [n'eyledüm,]*

n'eylesün: *"Ne yapsın, ne etsin?" anlamında çaresizlik ifade eden bir söz.*

1. Seyr idüp mirʿāt-ı rūyuñda bu vech-i aḥseni
   Sevmesün yā **n'eylesün** bu ḳalb-i meyyālüm seni *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 4). [n'eylesün,]*

2. Görmişem bī-ḥadʿaṭā vü luṭfuñı iḥsānuñı

   Sevmesün yā **n'eylesün** bu ḳalb-i meyyālüm seni *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 8). [n'eylesün,]*

3. Siḥr idüp tesḫīr ider ol çeşm-i cādūlar beni

   Sevmesün yā **n'eylesün** bu ḳalb-i meyyālüm seni *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 12). [n'eylesün,]*

4. Kākülüñ taʿvīż-i cān ḫaṭṭuñ maḥabbet āyeti

   Sevmesün yā **n'eylesün** bu ḳalb-i meyyālüm seni *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 16). [n'eylesün,]*

5. Gönlümüñ Yaʿḳūbınuñ sen Yūsuf-ı Kenʿānısın

   Sevmesün yā **n'eylesün** bu ḳalb-i meyyālüm seni *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 20). [n'eylesün,]*

ney-şekkerüñ: *Şeker kamışı.*

1. Lebüñle hem-dem olmışdur ezel Firdevs bāġında

   Daḫı **ney-şekkerüñ** ḳalmışdur ol lezzet dimāġında *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 203, Mısra 2). [ney-şekkerüñ,]*

neyyirān-ı evc-i rifʿat: *Yücelik mertebesinin parlaklığı.*

1. Neyyirān-ı evc-i rifʿat şeh Ḥüseyn ile Ḥasen

   Ṣalṭanat bürcinde kim itmişdür anlar iḳtirān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 81). [neyyirān-ı evc-i rifʿat,]*

neyyir-i aʿẓam: *En büyük nurlandırıcı.*

1. Görindi **neyyir-i aʿẓam** bu ḳaṣr-ı mīnādan

   Miṣāl-i nūr-ı Muḥammed cenāb-ı Batḥā'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 1). [neyyir-i aʿẓam,]*

nezʿa gelicek: *Can çekişmek.*

1. Laʿline virem cānı diyü eylerem ārām

   Nezʿa gelicek anuñ-içün virmezem anı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 214, Mısra 8). [nezʿa gelicek, -icek]*

niʿam-ı ravża-ı firdevs: *Firdevs bahçesinin nimetleri.*

1. Yā İlāhī dilerem rūḥı anuñ şād olsun

   Niʿam-ı ravża-ı Firdevs aña zād olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 34). [niʿam-ı ravża-ı firdevs,]*

nice: *"Kaç, ne kadar" anlamında soru sıfatı.*

1. Kes başumı ey gözleri ḫūnī beni ḳurtar

   Boynumda **niçe** bir götürem bār-ı girānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 215, Mısra 10). [niçe,]*

nice: *"Nasıl" anlamında soru zarfı.*

1. Ḳuşca cānın **nice** ḳurtarsın Hüdāyī derdmend

   Nāvek-efgen ġamze ṣayyād-ı şikār-endāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 86, Mısra 9). [nice,]*
2. Ben serv-i bāġı ḳāmetüñe **nice** beñzedem

   Sen şāh-ı ser-ferāz o bir bende-i ʿatīḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 96, Mısra 3). [nice,]*
3. Gün yüzüñle **niçe** bir ṭutıla āyīne-i āb

   Gāh olur kim ṭutar anuñ yüzini jeng-i çimen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 166, Mısra 5). [niçe,]*
4. Ben gül yañaġuña semeni **nice** beñzedem

   Ol ser-ferāz-ı ʿālem ü bir ser-figende bu *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 3). [nice,]*
5. Ġāfil olma aç gözüñ ey münkir-i yevmü'n-nüşūr

   Gör **nice** ḥaşr oldı emvāt-ı riyāż-ı bositān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 14). [nice,]*
6. Nicedür ḫˇuş mıdur ṣafāda mıdur

   Ṭabʿ-ı ṣāfī vü ḳalb-i āyīne-fām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 12, Mısra 7). [nicedür, -dür]*
7. Dimezsin bu Hüdāyī derd-mendüñ **nicedür** ḥāli

   Cefā irmez mi pāyāna nihāyet yoḳ mı hicrāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 19). [nicedür, -dür]*

nice: *"Nasıl?" anlamında soru sıfatı.*

1. Nice ẓālim-durur ki sāḳinüñ

   Ḳanlar aġlar elinde cām-ı şarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 17, Mısra 5). [nice,]*
2. Cevr itmek işüñ bendeñe her gāh Muḥammed

   Senden **nice** ḫˇuşnūd ola Allāh Muḥammed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 28, Mısra 2). [nice,]*

nice: *"Bir çok, bir hayli" anlamlarında kullanılan kelime.*

1. İçile meclis-i ʿışḳuñda mey gibi **niçe** ḳan
   Ayag olup yüriye **niçe** kāse-i ser aña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 3, Mısra 7). [niçe,]*
2. İçile meclis-i ʿışḳuñda mey gibi **niçe** ḳan
   Ayag olup yüriye **niçe** kāse-i ser aña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 3, Mısra 8). [niçe,]*
3. Ben seyr-i sebze-zār ile **nice** feraḥ bulam
   Reyḥān ḫaṭuñ ḳoḫusını virmez çimen baña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 5, Mısra 7). [nice,]*
4. Niçe minnet idüp bir būse cerr itdüm ʿizārından
   Dirīġā virmedi bu ben faḳīre ol perī-ṣūret *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 20, Mısra 5). [niçe,]*
5. Ḫūnī gözüñ ki ḫançer-i müjgān elindedür
   Bir demde eylese **niçe** biñ ḳan elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 32, Mısra 2). [niçe,]*
6. Niçe Ferhād u Mecnūn'uñ bu ṭaġlar tekyegāhıdur
   Açılmış lāleler ol tekyenüñ yer yer çirāġıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 41, Mısra 3). [niçe,]*
7. Degül evrāḳ-ı lāle seyle varan rūzgār-ile
   Niçe Keyhusrev'üñ berbād olan gül-gūn otaġıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 41, Mısra 6). [niçe,]*
8. Meyl itme ey dil ol güle kim **niçe** ḫārı var
   Şol gence ṭālib olma ki yanınca mārı var *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 44, Mısra 1). [niçe,]*
9. Meyl itme ey dil ol güle kim **niçe** ḫār ı var
   Şol gence ṭālib olma ki yanınca mārı var *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 44, Mısra 1). [niçe,]*
10. Ey dil ü çeşm-i Hüdāyī çün-ki mihr itmez o māh
    Niçe bir mānend-i ebr āh itmeler aġlamalar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 48, Mısra 10). [niçe,]*
11. Gel saña revān idecegüm tuḥfe-i cāndur
    Saḳlaram anı sen şeh içün **niçe** zamāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 55, Mısra 2). [niçe,]*
12. ʿIşḳuñ **niçe** demler n'ola saḳlarsa Hüdāyī
    Vīrānede yıllarla yatan genc-i nihāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 55, Mısra 9). [niçe,]*
13. İşiginden bendesin sürmek murād itmiş gibi
    Niçe günlerdür ki şāh-ı kām-rānum söylemez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 65, Mısra 8). [niçe,]*
14. Çāder-i müşkīn içinden **nice** ṣūret gösterür
    Oldı ṣan hengāme-i ḥüsn içre luʿbet-bāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 87, Mısra 5). [nice,]*
15. Göz ḳaṣrına bilmiş ki gelür şāh-ı ḫayālüñ
    Üstād-ı ezel çekmiş aña **niçe** sürādıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 99, Mısra 12). [niçe,]*
16. Nice efzūndur diyem ḥüsn ü bahāsın Yūsuf'uñ
    Yār ile mīzān-ı ḥüsn içre ber-ā-ber görmedük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 107, Mısra 7). [nice,]*
17. Ruḫlaruñ bir **nīçe** vech-ile güneşden rūşen
    Şaçlaruñ sünbül-i sīrāb-ı muṭarrādan yig *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 119, Mısra 3). [nīçe,]*
18. Cemālüñi **niçe** yüzden görem diyen diller
    Şikeste āyineler gibi pāre pāre gerek *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 122, Mısra 7). [niçe,]*
19. Hüdāyī şöyle güm oldum ki vādī-i ġamda
    Şabā yeli **niçe** yıl yilse bulmaya e̱serüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 147, Mısra 10). [niçe,]*

20. Ḳalbi ṣāfīdür mey-i ālüñ zer-i ḫālis gibi

    Pūte-i cām içre anı **niçe** kez ḳāl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 148, Mısra 8). [niçe,]*

21. Nice beñzer ḫaṭ-ı ser-sebz ü muṭarrāña senüñ

    Müteġayyir olur ey dil ki ölür reng-i çimen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 166, Mısra 7). [nice,]*

22. Yüzüñe kimisi gül kimi güneş dirse n'ola

    Bir **niçe** vech-ile cāyizdür oḳınmaḳ Ḳur'ān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 169, Mısra 8). [niçe,]*

23. Genc-i ʿışḳuñ **niçe** bir sīnede olsun mestūr

    Açalum ʿāleme gel gün gibi meşhūr olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 3). [niçe,]*

24. Ele al āyīne-i ḳalb-i ṣafā-āyīnüm

    Naẓaruñdan **niçe** bir pādişehüm dūr olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 12). [niçe,]*

25. Añlamaz zülfüñle çāh-ı ġabġabuñdan ḫālümüz

    Niçe yıl ʿömrüm esīr-i bend ü zındān olmayan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 180, Mısra 6). [niçe,]*

26. Hüdāyī ḫastanuñ ḫālin ṣorarsañ ey ṭabīb-i cān

    Seni özler **niçe** demdür yatur miḫnet bucaġında *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 203, Mısra 10). [niçe,]*

27. Niçe demler-durur kim güm-reh-i tīh-i ḍalāletdür

    Hüdāyī bendeñe eyle hidāyet yā Resūla'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 204, Mısra 9). [niçe,]*

28. Her kim özini laʿlüñ ile hem-dem eyledi

    Esrār-ı ġayba **niçe** dili maḥrem eyledi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 222, Mısra 2). [niçe,]*

29. Çeküp-durur ṣaçı zencīre **niçe** ṣīr-i neri

    Gözi düşürdi beyābāna **niçe** āhūyı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 224, Mısra 3). [niçe,]*

30. Çeküp-durur ṣaçı zencīre **niçe** ṣīr-i neri

    Gözi düşürdi beyābāna **niçe** āhūyı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 224, Mısra 4). [niçe,]*

31. Ey **niçe** servüñ itdi ḳadüñ ḳadrini şikest

    Ey **niçe** ġunca defterini laʿlüñ itdi ṭay *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 229, Mısra 5). [niçe,]*

32. Ey **niçe** servüñ itdi ḳadüñ ḳadrini şikest

    Ey **niçe** ġunca defterini laʿlüñ itdi ṭay *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 229, Mısra 6). [niçe,]*

33. Seyl-i sirişk aḳar **niçe** demdür kesilmedi

    Müjgānlarumla sedd idegördüm yeñilmedi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 238, Mısra 1). [niçe,]*

34. Geldi bir **niçe** bed-aḫter yaʿnī kim ḳavm-i Yezīd

    Ḫasf u kesf içün o mihr ü māhı itdiler ḳırān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 83). [niçe,]*

35. Ḳaḥṭ-ı mādan **niçe** kez itmiş-idük istisḳā

    Tā ki āb-ı kerem-i Ḥaḳ'dan olavuz neşvān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 11). [niçe,]*

36. Çıḳdılar seyre ṣanki bir ḳaṣra

    Bir **niçe** māh-rūy u Zühre-cebīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 8). [niçe,]*

37. İtdi īṣār **niçe** dürr-i ṣemīn

    Döşenüp aṭlas üzre sīmīn ferş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 23). [niçe,]*

38. Niçe eyyām idi ki gün yüzüñe
    Ḥasret idi bu çeşm-i giryānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 39). [niçe,]*
39. Sen Ḫālīlu'llāh olan ʿāşıḳlara mihmān idüñ
    Hey **nice** mihmān ki Ḥaḳ'dan luṭf idüñ iḥsān idüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 10). [nice,]*
40. Saçuñ gibi **niçe** yıllar-durur āşüfte-ḥalüñdür
    Benüm çeşmi siyāhum ruḫları ālüm Muḥammed Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 19). [niçe,]*
41. Dilde yandı mihr-i rūyuñ şevḳına bir **niçe** dāġ
    Şan maḳām-ı Ḫıżr'dur yer yer uyarmışlar çirāġ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 9). [niçe,]*
42. Niçe yıllardur ki müştāḳ-ı cemālüñdür senüñ
    Gel yetiş ey laʿl-i nābı Āb-ı Ḥayvān'um Ḫıżır *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 19). [niçe,]*
43. Niçe bir esrār-ı ʿışḳın sīnede idem nihān
    Niçe bir esrār maḫfī olmaya günden ʿiyan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 13). [niçe,]*
44. Niçe bir esrār-ı ʿışḳın sīnede idem nihān
    Niçe bir esrār maḫfī olmaya günden ʿiyan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 14). [niçe,]*
45. Raḥm idüp n'ola Hüdāyī ḳuluña yār olasın
    Niçe bir pādişehüm hem-dem-i aġyār olasın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 18). [niçe,]*
46. Yolına cān u ser virse revādur **niçe** serverler
    Leṭāfet mülkini feṭḥ eyledi ġamzıyla Feṭḥu'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 7). [niçe,]*
47. Ey Hüdāyī sīne kim ol derde olmışdur maḳar
    Niçe yıldur yatur ol vīrānda çün genc-i güher *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 18). [niçe,]*
48. Niçe bir dür döke bu dīde-i terler niçe bir
    Niçe bir żāyiʿ ola bunca güherler niçe bir *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 7). [niçe,]*
49. Niçe bir dür döke bu dīde-i terler **niçe** bir
    Niçe bir żāyiʿ ola bunca güherler **niçe** bir *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 7). [niçe,]*
50. Niçe bir dür döke bu dīde-i terler niçe bir
    Niçe bir żāyiʿ ola bunca güherler niçe bir *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 8). [niçe,]*
51. Niçe bir dür döke bu dīde-i terler **niçe** bir
    Niçe bir żāyiʿ ola bunca güherler **niçe** bir *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 8). [niçe,]*
52. Āh idem ḥasret-ile şām u seḥerler **niçe** bir
    Nār-ı ġamda **niçe** bir yana cigerler **niçe** bir *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 9). [niçe,]*

53. Āh idem ḥasret-ile şām u seḥerler **niçe** bir
    Nār-ı ġamda **niçe** bir yana cigerler **niçe** bir *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 10). [niçe,]*
54. Āh idem ḥasret-ile şām u seḥerler **niçe** bir
    Nār-ı ġamda **niçe** bir yana cigerler **niçe** bir *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 10). [niçe,]*

niçeye dek: *Ne zamana kadar.*

1. Gel berü ṣaḥn-ı gülşene nūş idelüm piyāleler
   Bülbül-i dil **niçeye dek** ide fiġān u nāleler *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Muhammes 1, Mısra 8). [niçeye dek,]*
2. Fikr-i miyānı ḳıldı beni zār u nā-tüvān
   Sırr-ı lebini **niçeye dek** eyleyem nihān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 14). [niçeye dek,]*

niçün: *Hangi amaçla, hangi sebeple, neden, niye.*

1. Niçün kebāb-ı bezm-i nigār olmaduñ diyü
   Geldi ḫuros cür'et idüp ḫāk-i pāyine dik *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 124, Mısra 9). [niçün,]*
2. Ḥāṣıl it mezraʿ-ı ʿālemde ʿamel dānesini
   Yol yaraġını **niçün** görmeye merd-i rāḥīl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 40). [niçün,]*
3. Heves-i çāh-ı ẕeḳan eyleme kim Hārūt'uñ
   Fikr ḳıl **niçün** olupdur yiri çāh-ı Bābil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 60). [niçün,]*
4. Niçün ḳapuñda itmezsin maḥabbet ehline raġbet
   Degül midür günehkār içün ey meh raḥmet ü şefḳat *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 13). [niçün,]*

n'içün: *Neden, hangi sebeple.*

1. N'içün ol künc-i yāra öykünür genc
   Ṭutar mı üstine kimse ḳılıçlar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 51, Mısra 7). [n'içün,]*
2. Üstine yoḳsa ḳılıçlar mı ṭutar ebrūlaruñ
   Çeşm-i cellāduñ **n'içün** ḳanlar döker ḳan üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 201, Mısra 6). [n'içün,]*

n'ideyin: *Ne edeyim, ne yapayım.*

1. Çeşm-i cānum açılup olmadı bir gün bīdār
   Mey-i ġaflet **n'ideyin** itdi beni lā-yaʿḳil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 82). [n'ideyin,]*

nigāh: *Bakış, nazar.*

1. Gel merġzāra niteki ṭāvūs naḫl-i gül
   Gözler açar **nigāh** içün ey ġunca-leb saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 8, Mısra 8). [nigāh,]*
2. Ṣūret bulurdum āyīne gibi zamānede
   Ol meh müşerref itse beni bir **nigāh-ile** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 189, Mısra 8). [nigāh-ile, -ile]*

nigāh eyle: *Bakmak, görmek.*

1. N'ola yanuñda senüñ sehv-ile itdümse günāh
   Baña bağışla güzel başuñ-içün eyle nigāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 20). [nigāh eyle,]*

nigāh eyleme: *Bakmak, görmek.*

1. Mihr olsa ḫāl-i zerd-i ruḫı eyleme nigāh
   Dāg ola ta deline meh-i tāb-dār-ı çarḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 24, Mısra 5). [nigāh eyleme, -me]*

nigāh eylemez: *Bakmak, görmek.*

1. Biñ kerre yollarında ṭurup eyler-isem āh
   Bir kerre çeşm-i şefḳat-ile eylemez nigāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 6). [nigāh eylemez, -mez]*

nigāhın gördi: *Bakışını görmek.*

1. Murġ-ı dil-i āvāresin aldurdı Hüdāyī
   Ol alıcı ala gözüñüñ gördi nigāhın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 152, Mısra 14). [nigāhın gördi, -di]*

nigâr: *1. Nakış, resim, suret. 2. Put. 3. Tasvir gibi güzel sevgili.*

1. Ger cinn ü eger ins şeb ü rūz **nigārā**
   Ẕikrüñde-durur dilleri sırran u cihārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 2, Mısra 1). [nigārā, -a]*
2. Dil ṣavmaʿa-ı tende lisān serde **nigārā**
   Meşġūl senüñ zikrüñe sırran u cihārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 6, Mısra 1). [nigārā, -a]*

3. Bizüm hep ṣūret-i aḥvālümüzdür
   Nigārā naḳş-ı Şīrīn ile Ferhād *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 29, Mısra 4). [nigārā, -a]*
4. Ṭutsam **nigārumuñ** n'ola baş üzre şānesin
   Dāyim anuñ o zülf-i perīşān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 32, Mısra 7). [nigārumuñ, -u, -m, -uñ]*
5. Menʿ ider oldı būse-i ḫāl-i ruḫın **nigār**
   Beñzer tükendi ḫırmen-i ʿālemde danemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 72, Mısra 7). [nigār,]*
6. Ṣad-pāre oldı tāb-ı tecellāña döymedi
   Döndi şikeste āyīneye ey **nigār** gül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 135, Mısra 6). [nigār,]*
7. Cehānı baḥr-i sirişḳe olurdı ġark itmek
   Eger ki olmasa ey dil **nigārumuñ** kūyı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 224, Mısra 8). [nigārumuñ, -um, -uñ]*
8. İriş ḳaddinde zülfine **nigāruñ**
   Dilerseñ kesb-i ʿömr-i cāvidānī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 225, Mısra 5). [nigāruñ, -uñ]*
9. ʿAẕāb içün faḳīrüñ keştī-i fürḳatde cānına
   Nigārum bir re'is-i yel ḳovanuñ vardı yanına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 7, Mısra 2). [nigārum, -u, -m]*
10. Naḳş-ı Mānī çihresinde resm-i ḫaṭṭ u ḫālīdür
    Ol **nigārum** nām-ıla Naḳḳāş Aḥmed Balı'dur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 4). [nigārum, -um]*
11. Görmedi Rūm'ı Ḫıtā'yı seyr iden taḥsīnini
    Ol **nigārum** nām-ıla Naḳḳaş Aḥmed Balı'dur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 8). [nigārum, -um]*
12. Şanʿatıdur āl idüp reng eylemek ʿuşşāḳına
    Ol **nigārum** nām-ıla Naḳḳāş Aḥmed Balı'dur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 12). [nigārum, -um]*
13. Aña nisbetle perīler ṣūret-i divārdur
    Ol **nigārum** nām-ıla Naḳḳāş Aḥmed Balı'dur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 16). [nigārum, -um]*
14. Naḳşını seyr eyleyen didi hezārān āferīn
    Ol **nigārum** nām-ıla Naḳḳāş Aḥmed Balı'dur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 20). [nigārum, -um]*

nigār-ı dilsitānum: *Gönül yurdunun sevgilisi.*

1. Baña incinmiş **nigār-ı dilsitānum** söylemez
   Bendesine nāz ider şāh-ı cehānum söylemez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 65, Mısra 1). [nigār-ı dilsitānum, -um]*

nigehbān olsun: *Bekçi/gözcü olmak.*

1. Olsun saña luṭfi-la nigehbān
   Dünyāda vü āḫıretde Yezdān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 47). [nigehbān olsun, -sun]*

nigerān: *Bakan, seyreden, gözetleyen.*

1. Göz merdümi ʿaynıdur o ḫūrşīd-perestüñ
   Gün yüzüñe her ḳanda ki gitseñ **nigerāndur** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 55, Mısra 6). [nigerāndur, -dur]*

nigerān iderseñ: *Bakmak, seyretmek.*

1. Elemi ʿāleme tebdīl ola ben ḫaste-dilüñ
   Göşe-i ʿayn-ı ʿināyetle iderseñ nigerān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 46). [nigerān iderseñ, -er, -se, -ñ]*

nigerān olduġı'çün: *Gözetlemek, seyretmek.*

1. Ravża dīde-i ġam-dīde pür-envār oldı
   Mihr-i ruḫsār-ı nigāra **nigerān olduġı'çün** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 165, Mısra 4). [nigerān olduġı'çün, -duġı, -çün]*

nigīn virüben: *Tuğra vernek.*

1. Virüben aña tāc-ı zerle nigīn
   Yine emr oldı ḫādimān-ı felek *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 19). [nigīn virüben, -üben]*

nihāl: *1. Fidan 2. Fidan boylu güzel.*

1. Ol servi çekmek istese n'ola Hüdāyī sīneye
   Cān gülşeninde yaraşur nāzük **nihāli** Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 110, Mısra 10). [nihāli, -i]*
2. Yıḳdı **nihāli** ṣadme-i āfāt-ı rūzgār
   Yüz yire ḳodı berg düşüp şāḫsārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 173, Mısra 5). [nihāli, -i]*

nihāl-i gül-i handānuñ: *Gülen gül fidanı II Sevgili.*

1. Bülbül gibi gülzār-ı maḥabbetde Hüdāyī
   İñler o **nihāl-i gül-i ḫandānuñ** elinden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 154, Mısra 16). [nihāl-i gül-i ḫandānuñ, -uñ]*

nihāl-i ḳaddi: *Fidan boylu.*

1. Ṣalınṣun ʿizz ü nāz-ıla leṭāfet bostānında
   Nihāl-i ḳaddi bir serv-i dil-ārādur Memi Şāhuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 120, Mısra 4). [nihāl-i ḳaddi, -i]*

nihāl-i ḳāmetine: *Düzgün, güzel boy.*

1. Reftāra gelse nāz-ile ol yār-ı dil-nevāz
   İrmez **nihāl-i ḳāmetine** serv-i ser-ferāz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 10). [nihāl-i ḳāmetine, -in, -e]*

nihāl-i mīvedārı: *Meyve yüklü fidan, meyveli fidan.*

1. Selāmın kesmeyen herkesden ol sulṭān-ı ʿādildür
   Nihāl-i mīvedārı cennetüñ her yaña māyildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 53, Mısra 2). [nihāl-i mīvedārı, -ı]*

nihāl-i nāz: *Nazlı fidan. II sevgili.*

1. Ol iki zülf ucında lebüñ ey **nihāl-i nāz**
   Ḫurmā-ı tāzedür ki ṣalınmış budaḳ budaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 98, Mısra 11). [nihāl-i nāz,]*

nihāl-i servdür: *Servi fidanı.*

1. Ey ḳaşı yā ḫadengüñe sīnem nişāna dik
   Nāzük **nihāl-i servdür** ol bāġ-ı cāna dik *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 124, Mısra 2). [nihāl-i servdür, -dür]*

nihāl-i tāzeden: *Körpe, genç fidan.*

1. Her **nihāl-i tāzeden** oldı ḳalemler āşikār
   Hāẕihi cennātu ʿAdni itmege şerḥ ü beyān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 5). [nihāl-i tāzeden, -den]*

nihān: *Saklı, gizli.*

1. Şebtab-miş̲ālüz bu şebāngāh-ı fenāda
   Bir demde ki peydā isek ol demde **nihānuz** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 61, Mısra 12). [nihānuz, -uz]*

nihān eyleyem: *Gizlemek.*

1. Fikr-i miyānı ḳıldı beni zār u nā-tüvān
   Sırr-ı lebini niçeye dek eyleyem nihān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 14). [nihān eyleyem, -y, -em]*

nihān idem: *Gizlemek.*

1. Niçe bir esrār-ı ʿışḳın sīnede idem nihān
   Niçe bir esrār maḫfī olmaya günden ʿiyan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 13). [nihān idem, -em]*

nihān olur: *Gizlenmek, saklanmak.*

1. Ḫ ʿuş gör Hüdāyī bendeñi geldükde ḳapuña
   Bir gün gelür ki żaʿf-ıla gözden **nihān olur** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 18). [nihān olur, -ur]*

nihān u ʿayān iden: *Gizli ve açık olmak.*

1. Perī-veşüm ne ḳaçarsın ki seyr-i gülzārı
   İden senüñle nihān u ʿayān ikimüz idük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 118, Mısra 4). [nihān u ʿayān iden, -en]*

nihānī: *Gizli, gizlice.*

1. ʿAyş it **nihānī** sāḳī-i sīmīn-ʿiẕār ile
   Nevmīd olma raḥmet-i Perverdigār'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 19). [nihānī,]*

nihāyet: *1. Son. 2. Sonunda, en sonunda.*

1. Nihāyetde leṭāfet ṭalʿat ü behcet kemālinde
   Naẓīri gelmemişdür milket-i ʿOs̲mān'a ʿOs̲mān'uñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 11). [nihāyetde, -de]*
2. Daḫı yoḳ mı teraḥḥum bu ġarīḳ-ı baḥr-i ʿişyāna
   Cefā irmez mi pāyāna **nihāyet** yoḳ mı hicrāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 4). [nihāyet,]*
3. Ḳadīmi āşināñı luṭf-ıla yād eyle yad itme
   Cefā irmez mi pāyāna **nihāyet** yoḳ mı hicrāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 8). [nihāyet,]*
4. Benüm ser-māye-i naḳd-i ḥayātum cānumuñ cānı
   Cefā irmez mi pāyāna **nihāyet** yoḳ mı hicrāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 12). [nihāyet,]*
5. Bu cevrüñ ḥaddi yoḳ mı ġāyetin bulmaz mı bu miḥnet
   Cefā irmez mi pāyāna **nihāyet** yoḳ mı hicrāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 16). [nihāyet,]*
6. Dimezsin bu Hüdāyī derd-mendüñ nicedür ḥāli
   Cefā irmez mi pāyāna **nihāyet** yoḳ mı hicrāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 20). [nihāyet,]*

nihāyet buluban: *Son bulmak, neticeye ulaşmak.*

1. Ġam **nihāyet buluban** hecre olurdı ġāyet
   Ey Hüdāyī çekebilsem o mehi tenhāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 188, Mısra 9). [nihāyet buluban, -uban]*

nihāyetine irerdi: *Sona ermek, bitmek.*

1. Reh-i viṣālüñ irerdi göñül nihāyetine
   İlişmeseydi eger dāmenine ḫār -ı firāḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 92, Mısra 3). [nihāyetine irerdi, -er, -di]*

niḳāb: *Yüz örtüsü, peçe.*

1. O ġunca Kaʿbe yüzinden **niḳābın** itmedi refʿ
   Açılmadı aradan bu ḥicābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 171, Mısra 5). [niḳābın, -ı, -n]*
2. Gösterdi gül ʿarūsı cemālin **niḳābdan**
   Olmış münevver āyīne-i āfitābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 1). [niḳābdan, -dan]*

niḳāb ṭutdı: *Örtü tut-, örtmek.*

1. Ebrden ṭutdı meh yüzine niḳāb
   Gün yüzüñden meger ki itdi ḥicāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 17, Mısra 1). [niḳāb ṭutdı, -dı]*

nikābın açup: *Örtüsünü kaldırmak || Sevgilini yüzünü örten peçeyi kaldırması.*

1. Siyeh **niḳābın açup** nāzenīn-i ḫacle-i ṣubḥ
   Müşerref eyledi āfāḳı rūy-ı zībādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 3). [niḳābın açup, -up]*

niʿmet: *İyilik, lütuf, ihsan.*

1. Cehāna mihr-i luṭfuñ ṣaldı sāye
   İrişdi **niʿmetüñ** bay u gedāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 26). [niʿmetüñ, -üñ]*

niʿmet-i luṭfuñ: *Merhamet, iyilik nimeti.*

1. Sensin ol ḳāsım-ı erzāḳ u Ḫudāvend-i kerīm
   Niʿmet-i luṭfuñ olur kevn ü mekāna şāmil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 96). [niʿmet-i luṭfuñ, -uñ]*

niʿmet-i miḫnete: *Sıkıntı nimeti.*

1. Niʿmet-i miḫnete el ṣunma yüri ey ḫ∨āce
   Fuḳara loḳmasıdur sen yiyecek aş degül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 129, Mısra 3). [niʿmet-i miḫnete, -e]*

nişān: *Hedef, nişangâh.*

1. Ey ḳaşı yā ḫadengüñe sīnem **nişāna** dik
   Nāzük nihāl-i servdür ol bāġ-ı cāna dik *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 124, Mısra 1). [nişāna, -a]*

nişān: *1. İşâret, belirti, iz, alâmet. 2. Ayırıcı işâret, alâmet-i fârika.*

1. Süveydā-ı dilinde lālenüñ sevdā-ı ḫālüñ var
   Nişānı ḳanlu çeşm-ile ḳara bağrında dāġıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 41, Mısra 12). [nişānı, -ı]*

nişān: *Delil.*

1. Virdi emr-i Ḥaḳḳıla her bir dıraḫtı gülşenüñ
   Āyet-i fe'nẕur ilā āṯāri raḥmetden **nişān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 4). [nişān,]*
2. Ṭūr-ı Mūsādan numūne ṭavr-ı eşcār-ı bahār
   Anda gülnār ātiş-i innī ena'llāhdan **nişān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 16). [nişān,]*

nişān eyleyenüñ: *Hedef tahtası yapmak, nişan etmek.*

1. Ey Hüdāyī seni bī-nām u nişān itmekdür
   Ġarażı tīr-i cefāsına **nişān eyleyenüñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 103, Mısra 10). [nişān eyleyenüñ, -y, -e, -nüñ]*

nişān it: *Hedef olarak koymak, nişan tahtası yapmak.*

1. Geh seng-i cevr-i ḳahra geh tīrüñe **nişān it**
   Ṭurmış-durur Hüdāyī senden gelen belāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 186, Mısra 9). [nişān it,]*

nişān oldı: *İşaret, belirti, iz, alamet olma.*

1. Serīr-i dillere sulṭān olan şāh-ı cehān Aḥmed
   Meh-i nev oldı ebrū-ı hilālüñden nişān Aḥmed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 2). [nişān oldı, -dı]*

nişān olduġı'çün: *İşaret olmak, (Bir şeyin) Göstergesi olmak.*

1. Ṣāḥib-i nām ü nişān ola Hüdāyī umaram
   Segi adına vü sengine **nişān olduġı'çün** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 165, Mısra 12). [nişān olduġı'çün, -duġı, -çün]*

nişāne kıldum: *Hedef yapmak.*

1. Tīrüñ kime toḳınsa şehādet naṣīb olur
   Ḳıldum nişāne sīnem aña ben de yā naṣīb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 9, Mısra 8). [nişāne ḳıldum, -du, -m]*

nişāne virdi: *İz , nişane vermek, göstermek.*

1. Virdi nişāne cām-ı mey ol laʿl-i nābdan
   Sāḳī pür itdi dürri-le aġzın ḥabābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 179, Mısra 1). [nişāne virdi, -di]*

nişāne virdi: *İşaret etmek, eser göstermek.*

1. Virdi nişāne al varaḳlarla ṣaḥn-ı bāġ
   Cāy-ı neberd-i Rüstem ü İsfendiyār'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 173, Mısra 3). [nişāne virdi, -di]*

nişāne virdi: *Örnek vermek.*

1. Emvāt-ı bī-şümār-ı çimen ḥaşr olup ḳamu
   Virdi nişāne yevme yeḳūmu'l-ḥisābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 6). [nişāne virdi, -di]*

nişāne vire: *İz , nişane vermek, göstermek.*

1. Tā kim vire nişāne gülistānda her dıraḫt
   Bāġ-ı İrem'de ḥūrī-i aḫdar-s̲iyābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 57). [nişāne vire, -e]*

nişān-ı ʿulvī-şān oldı: *Yüce şanlı nişan olmak.*

1. Dār-ı cehānda zülfüñe ber-dār olması
   Manṣūr-ı cāna oldı nişān-ı ʿulvī-şān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 156, Mısra 8). [nişān-ı ʿulvī-şān oldı, -dı]*

nisār eylemede: *Saçmak.*

1. Zer feşān eylemede pençe-i ḫūrşīde ʿadīl
   Dür **nis̲ār eylemede** ʿayn-ı seḥāb-ı nīsān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 22). [nis̲ār eylemede, -mede]*

nisār ide: *Saçmak, dağıtmak.*

1. Gün gibi bāġa gel ki ide şevḳuña niṣār
   Lü'lü'-i jāleyi gül-i ḫandān tabaḳ tabaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 95, Mısra 3). [niṣār ide, -e]*

nisār idüp: *Saçmak, dağıtmak.*

1. İdüp ol demde ayaġına niṣār
   Laʿller çeşm-i gevher-efşānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 33). [niṣār idüp, -üp]*

nisār itdi: *Saçmak; feda etmek.*

1. Didüm yoluña **niṣār itdi** sīm-i eşki gözüm
   Didi o şāh-ı cehān ḫaylī terlemiş merdüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 136, Mısra 1). [niṣār itdi, -di]*

nisār itse: *Saçmak; feda etmek.*

1. Olupdur ḫālüñe üftāde ey nūr-ı baṣar kevkeb
   Yolına dürr ü gevherler **niṣār itse** düşer kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 12, Mısra 2). [niṣār itse, -se]*

nisār ḳıldı: *Saçmak, serpmek, dağıtmak, vermek.*

1. Habbeẕā şāh-ı Ḳaren kim ḳıldı bir dürre niṣār
   Ḥoḳḳa-ı laʿlindeki lü'lü'-i dendānı dürüst *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 18, Mısra 9). [niṣār ḳıldı, -dı]*

nisār-ı cevāhir ide: *Mücevher saçmak.*

1. Getürdi ẕātuña bir medḥ kim yiridür aña
   Felek **niṣār-ı cevāhir ide** Süreyyā'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 46). [niṣār-ı cevāhir ide, -e]*

nisbet: *1.Bağlılık,ilgi 2.Kıyaslama,ölçü.*

1. Ḫūbdur fenn-i fitende ḫaṭuñuñ tahrīri
   Ḫūb-terdür aña **nisbet** lebüñüñ taḳrīri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 220, Mısra 2). [nisbet,]*

nisbet idermiş: *Nispet etmek, karşılaştırmak, kıyaslamak.*

1. Engüşt-ile ḫāme özini **nisbet idermiş**
   Bir pāre yonardum elüme girse ben anı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 215, Mısra 7). [nisbet idermiş, -er, -miş]*

nisbetle: *Göre, nazaran.*

1. Aña **nisbetle** perīler ṣūret-i divārdur
   Ol nigārum nām-ıla Naḳḳāş Aḥmed Balı'dur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 15). [nisbetle,]*

nişīmen-i şāh: *Sultanın makamı, hünkar mahfili.*

1. Menzil-i māhdur **nişīmen-i şāh**
   Yā cismdür ki oldı rūḥa maḳām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 55). [niş īmen-i şāh,]*

n'it: *Ne etmek, ne yapmak.*

1. Naḳd-i cān virüp ġamuñ almaz ʿadū-ı bī-baṣar
   Görmedükdür **n'itsün** ey şāh-ı tüvānger görmedük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 107, Mısra 6). [n'itsün, -sün]*

niteki: *Gibi.*

1. Gel merġzāra **niteki** ṭāvūs naḫl-i gül
   Gözler açar nigāh içün ey ġunca-leb saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 8, Mısra 7). [niteki,]*
2. Deryāda görüp sen dür-i yektāyı kemāhī
   Reşk ābına ġarḳ oldı tenüm **niteki** māhī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 228, Mısra 2). [niteki,]*
3. Nām-ı şerīfüñ ey perī olalı mīr-i ʿāşıḳān
   Ṣoldı ṣarardı ruḫlarum **niteki** mīr-i ʿāşıḳān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Muhammes 1, Mısra 2). [niteki,]*
4. Yile virsün ṭozını **niteki** bād-ı ṣarṣar
   Ḥażret-i Ḥaḳ dilerüz aña vire feṭḥ ü ẓafer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 13). [niteki,]*

niteki: *Bunun gibi, burada olduğu şekilde.*

1. Sen yüzi māhuñ olur laʿl-i şeker-ḫāsı leẕīẕ

   Kaʿbetu'llāhuñ olur **niteki** ḫurmāsı leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 31, Mısra 2). [niteki,]*

2. Dāġlar şevḳı başumda görinür āh içre

   Taġlarda giceler **niteki** āẕer görinür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 4). [niteki,]*

3. Ḥüsn-i ḫūbāna göñül virme ṣaḳın tīz geçer

   Bir nümāyiş-durur ol **niteki** berḳ-ı ʿācil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 62). [niteki,]*

4. Murġ-ı rūḥını uçur serv-i riyāż-ı ʿAdn'e

   Ten-i bī- ṭāḳati ḫāke düşicek **niteki** ẓıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 102). [niteki,]*

5. Ḫʿuş-nevādan **niteki** ḳalb-i ḥazīn

   Şāhid-i cāhı şöyle ṣayd itdüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 59). [niteki,]*

6. Genc iken daḫı dirīġ ol ruḫı şems-i gerdūn

   Zīr-i ḫāk oldı yine **niteki** genc-i medfūn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 22). [niteki,]*

7. Bir seḥer şevket ile **niteki** ḫūrşīd-i cehān

   İtdi ʿazm-i sefer ol zübde-i mīr-i mīrān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 1). [niteki,]*

nitekim: *Benzer şekilde, bunun gibi.*

1. Nitekim secde eyler Yūsuf'a şems ü ḳamer kevkeb

   Döküp eşkin ayaġuña düşer her Müşterī-ṭalʿat *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 11, Mısra 6). [nitekim,]*

2. Ḫalḳ-ı ʿālem oldı envār-ı ruḫuñdan müstenīr

   Nitekim şemsüñ şuʿāʿından nebātāt-ı cehān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 54). [nitekim,]*

3. Müntericdür dürc-i ṭabʿuñda vefā gevherleri

   Nitekim dürr-i yetīm ile biḥār-ı bī-kerān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 58). [nitekim,]*

4. Ḳudūmuñdan müşerref oldı ʿālem

   Revān ile **nitekim** cism-i Ādem *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 22). [nitekim,]*

5. Sebze-zār-ı ḥüsn içinde **nitekim** kebk-i derī

   Varsun ol serv-i ḫırāmānum ṣalınsun bir zamān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 11). [nitekim,]*

6. Hüdāyī ḳara ḳuluñdur ḳapuñda **nitekim** Ḳanber

   Anuñ göñlini yıḳma miṣl-i bāb-ı Ḳalʿa-ı Ḫayber *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 17, Mısra 9). [nitekim,]*

7. Ṭayanur tīrüñe ḳalb-i perīşān

   ʿAṣāya **nitekim** Mūsā-ı ʿİmrān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 12). [nitekim,]*

nitekim: *Ancak, oysa ki.*

1. Fürḳatüñde vuṣlatuñ eyler göñüller ārzū

   Nitekim eṭfāle ṣavm içre düşer sevdā-ı ʿīd *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 27, Mısra 6). [nitekim,]*
2. Şehre ol māhı bugün mihr ü vefāsı bildürür

   Nitekim şemsüñ ṭulūʿını żıyāsı bildürür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 34, Mısra 2). [nitekim,]*
3. Bildürür ebyāt-ı maṣnūʿum cehānda nāmumı

   Nitekim bennā-ı üstādı bīnāsı bildürür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 34, Mısra 10). [nitekim,]*
4. Seni helāk iderem dirse şād olur cānum

   Sevindürür **nitekim** ʿabdi müjde-i iʿtāḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 92, Mısra 8). [nitekim,]*
5. Cümle gözler seni gözler **nitekim** māhı nücūm

   Kime ḳılsun naẓar ol şāh-ı cehān olduġı'çün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 165, Mısra 5). [nitekim,]*
6. Teveccüh ḳıl şāf-ı ehl-i niyāza **nitekim** miḥrāb

   Ser-efrāzān-ı ʿālem ser-fero itsün saña gelsün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 167, Mısra 5). [nitekim,]*
7. Tāb-ı ruḫsārı ḳıyām itse olur dilde ziyād

   Nitekim rūz-ı ḳıyāmetde günüñ te'sīri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 220, Mısra 8). [nitekim,]*
8. Dāyim olsun başında ẓıllu'llāh

   Nitekim farḳ-ı Muṣṭafāda ġamām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 78). [nitekim,]*
9. Çeşmeler şehre aḳup oldı müşerref her ṣu

   Nitekim Kevşer ü Tesnīm ile gülzār-ı cinān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 10). [nitekim,]*
10. Nitekim bula bu terkīb-i ʿanāṣır tertīb

    Nitekim āb ola bu ʿālem-i ebdāna revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 49). [nitekim,]*
11. Nitekim bula bu terkīb-i ʿanāṣır tertīb

    Nitekim āb ola bu ʿālem-i ebdāna revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 50). [nitekim,]*
12. Bir gice ṭoġdı felekden meh-i bedr oldı ʿayān

    Tār-ı mūdan **nitekim** mihr-i cemāl-i cānān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 2). [nitekim,]*
13. Ẓuhūr ide **nitekim** şāh-ı çār-ı bālīş-i çarḫ

    Celāl ü şevket-ile bu revāḳ-ı ḫaḍrādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 53). [nitekim,]*
14. Ṣadef-i çarḫ oldı pür-lü'lü'

    Nitekim çeşm-i ʿāşıḳ-ı miskīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 10). [nitekim,]*
15. Sözi ṭūṭī gibi olur şīrīn

    Nitekim tevsen-i sipihre ḳamer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 70). [nitekim,]*
16. Zeyn ide **nitekim** gül-i nesrīn

    Mütevālī olup ʿişā vü bükūr *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 75). [nitekim,]*
17. Dildedür ḥaşr olınca mihr-i ruḫuñ

    Nitekim sīnem içre īmānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 92). [nitekim,]*
18. Nitekim ide mihr-i zerrīn-cām

    Bezm-i ʿālemde devrini itmam *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 12, Mısra 1). [nitekim,]*

19. Ẓıll-ı devlet başuñda dāyim ola
    Nitekim farḳ-ı Muṣṭafā'da ġamām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 12, Mısra 4). [nitekim,]*
20. Sū be-sū bāġ-ı cehānda **nitekim** āb-ı revān
    Varsun ol serv-i ḫırāmānum ṣalınsun bir zamān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 3). [nitekim,]*

niyaz eyler: *Yalvarmak.*

1. O nāzenīn-i cehānum kimüñle hem-dem iki
   Kim eyler iki anuñ nāzına niyaz ʿaceb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 10, Mısra 6). [niyaz eyler, -r]*

niyāz itdükçe: *Yalvarıp yakarmak.*

1. Ey Hüdāyī ben **niyāz itdükçe** bülbüller gibi
   Nāz ider ol ġunca-ı bāġ-ı cinānum söylemez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 65, Mısra 9). [niyāz itdükçe, -dükçe]*
2. Ben **niyāz itdükce** ol şeh nāza aheng itmede
   Dil nevālar itse ney gibi ne ġam şehnāzdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 164, Mısra 7). [niyāz itdükce, -dükce, -]*

niyyetüñ var: *Niyeti olmak.*

1. ʿĀşıḳlaruñ öldürmege var niyyetüñ ammā
   Ben cān atarum ölmege sen nāra mı düşdün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 240, Mısra 5). [niyyetüñ var,]*

nīze: *Mızrak, kargı.*

1. Kes başum dik **nīzeñe** luṭf eyle ḳaldur ḫākden
   Baş dik yaʿnī beni ḫayl-i şehīdān üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 201, Mısra 3). [nīzeñe, -n, -e]*

nīze: *Mızrak, süngü // sevgilinin kirpikleri.*

1. Nīzeñle sīnemi yeter itdüñ delük delük
   Şimden girü ʿaşāyı dil-i nā-tüvāna dik *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 124, Mısra 3). [nīzeñle, -ñ, -le]*

nīze-i ser-tīz-i müjgān: *Başı sivri kargı olan kirpik.*

1. Kes başum dik **nīze-i ser-tīz-i müjgān** üstine

   Baş olup tā kim tefevvuḳ idem aḳrān üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 200, Mısra 1). [nīze-i ser-tīz-i müjgān,]*

noḳsān: *Eksiklik, kusur, hata.*

1. ʿAceb nūr-ı saʿādetsin ki irmez ḥüsnüñe **noḳṣān**
   İrer her gün zevāle gün tutılur meh yiter kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 13, Mısra 3). [noḳṣān,]*
2. Ḫıdmet it bir kāmile tā idesin tekmīl-i ẕāt

   Māhuñ olur pertev-i mihr-ile **noḳṣānı** dürüst *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 18, Mısra 12). [noḳṣānı, -ı]*
3. Luṭf u iḥsānı sen temām itdüñ
   Var benüm ḫıdmetüñde **noḳṣānum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 76). [noḳṣānum, -um]*
4. Yoluñda ey bedr-i temām bildüm ḳamu **noḳṣānumı**
   Luṭf u mürüvvet kānısın ʿafv eyle gel ʿiṣyānumı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 9). [noḳṣānumı, -u, -m, -ı]*

noḳṣānuñ gide: *Eksiksiz olmak.*

1. Pend-i pīrānemi gūş it gözüñ aç ey ġāfil

   Ṭut sözüm tā gide noḳṣānuñ olasın kāmil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 2). [noḳṣānuñ gide, -e]*

n'ola: *"Ne olur" anlamında yalvarma sözü; II şaşılır mı? (Şaşılmaz).*

1. Pürdür ʿaḳīḳ-i eşküm ile ceyb ü dāmenüm

   Reşk itse **n'ola** ḫˇāce-i mülk-i Yemen baña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 5, Mısra 10). [n'ola,]*
2. Çāk itdi tīġuñ sīnemi cān murġı şād olsa **n'ola**

   Bir fürce buldı uçmaġa Firdevs-i ḳūyuñdan yaña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 7, Mısra 1). [n'ola,]*
3. Būseñ ile baña ġamuñ olsa **n'ola** naṣīb

   Olmış kimine bāl u kimine belā naṣīb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 9, Mısra 1). [n'ola,]*
4. Ġam-ı ḫālüñ dil-i saḫt-ı ʿadūyı **n'ola** ḫūn itse
   İder ḫārāyı ey meh terbiyetle laʿl-i ter kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 12, Mısra 7). [n'ola,]*

5. Müflis-i mestem düşüp ḳalsam **n'ola** mey-ḫānede
   Bāde-i ʿışḳuñ beni yıḳdı ḳatı ḥālüm ḫarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 15, Mısra 3). [n'ola,]*
6. Dehrüñ evżāʿı **n'ola** iñletse şāfī-dilleri
   Uġrasa feryād ider bir cāy-ı nā-hem-vāra āb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 16, Mısra 3). [n'ola,]*
7. İşigüñde **n'ola** ʿuşşāḳa itseñ būseñi himmet
   Ṭabībüm ḫastaya dārü'ş-şifāda virilür şerbet *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 20, Mısra 1). [n'ola,]*
8. Pīr-i muġān işigin yaṣdansa **n'ola** rindān
   Baş egmeyen sipihre bu āsitāna muḥtāc *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 22, Mısra 3). [n'ola,]*
9. Özlerse **n'ola** cānum mā'ü'l-ḥayāt-ı laʿlüñ
   Dil-teşnedür be-ġāyet āb-ı revāna muḥtāc *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 22, Mısra 7). [n'ola,]*
10. Ey Hüdāyī **n'ola** olsa saña sāḳī mürşid
    Olur anuñ gibi mürşidden el alması lez̲īz̲ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 31, Mısra 9). [n'ola,]*
11. Ṭutsam nigārumuñ **n'ola** baş üzre şānesin
    Dāyim anuñ o zülf-i perīşān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 32, Mısra 7). [n'ola,]*
12. Yaʿḳūb taşlar-ıla **n'ola** dögse sīnesin
    Yūsuf Mışır'da keffe-yi mīzān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 33, Mısra 7). [n'ola,]*
13. Ol mehüñ māhiyyet-i ʿışḳın **n'ola** bildürse dil
    Ḳaʿrını baḥr-i ʿamīḳuñ āşināsı bildürür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 34, Mısra 3). [n'ola,]*
14. Reh-i cānānede cān terkin itsek **n'ola** ey zāhid
    Bizüm de ehl-i ʿışḳuz yolumuz erkānumuz vardur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 35, Mısra 3). [n'ola,]*
15. N'ola yoġ-ısa elde mālumuz ey ḫ∨āce-i dünyā
    Maḥabbet gencine mesken dil-i vīrānumuz vardur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 35, Mısra 7). [n'ola,]*
16. Düşerse cürʿa gibi cāma **n'ola** ʿāşıḳ-ı mest
    Ḳalur ayaḳda begüm ḳanda ise ehl-i hüner *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 42, Mısra 9). [n'ola,]*
17. Surḫ-rū olsa Hüdāyī iki ʿālemde **n'ola**
    Sāḳī-i ʿışḳuñ elinden mey-i ḥamrālar içer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 43, Mısra 9). [n'ola,]*
18. ʿĀşıḳ olanuñ ḥāli **n'ola** olmasa hem-vār
    Göñlinde anuñ miḥnet ü derd ü ġam u hemm var *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 45, Mısra 1). [n'ola,]*
19. Āyīne ruḫuñ ayına baḳsa **n'ola** her gün
    Bīdār olana Tañrı virür devlet-i dīdār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 45, Mısra 3). [n'ola,]*
20. Olmış ṭudaġuñ ṭatlulıġından iki pāre
    Meyl itse Hüdāyī **n'ola** ol mīveye her bār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 45, Mısra 10). [n'ola,]*
21. ʿIşḳuñ niçe demler **n'ola** saḳlarsa Hüdāyī
    Vīrānede yıllarla yatan genc-i nihāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 55, Mısra 9). [n'ola,]*

22. Ġurūr itme ṭutarsa dehri **n'ola** mihr-i ruḫsāruñ

    Zamān-ı devlet-i ḫūbī miṣāl-i berḳ-ı ʿācildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 57, Mısra 7). [n'ola,]*

23. Seni sevdümse şāhum **n'ola** luṭf eyle beni öldür

    Eger ḳuldan ḫaṭa gelse şehenşehden ʿaṭā yegdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 59, Mısra 5). [n'ola,]*

24. Mihrüñden eger dönse **n'ola** ḳalb-i Hüdāyī

    Ey Zāl-i felek er mi olur kimseye oynaş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 78, Mısra 9). [n'ola,]*

25. Olsam Hüdāyī sālik-i şām-ı ʿadem **n'ola**

    Peykān-ı tīri yaḳdı bu fānūs-ı tende şemʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 84, Mısra 11). [n'ola,]*

26. Fikr-i ḫaddüñden çimende **n'ola** yaḳsa lāle dāġ

    Mihr-i ḫaṭṭuñla yaḳar gögsine mehden hāle dāġ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 85, Mısra 1). [n'ola,]*

27. Boyını ḳābil degüldür müşk penhān eylemek

    Ḫaṭṭuñ esrārın **n'ola** keşf itse bu ġammāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 86, Mısra 6). [n'ola,]*

28. Göze göstermez ise **n'ola** Hüdāyī ḳulını

    Giydi şāhin gibi başına o fettān üsküf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 88, Mısra 13). [n'ola,]*

29. Meyl itse teşne-diller aña **n'ola** ṣu gibi

    Başdan ayaġa anı yaratmış Ḫudā laṭīf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 90, Mısra 3). [n'ola,]*

30. Ġam beyābānında geşt itsem **n'ola** Mecnūn gibi

    Ḫalḳ içinde müttehim itdi beni ʿisyān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 102, Mısra 7). [n'ola,]*

31. Ol servi çekmek istese **n'ola** Hüdāyī sīneye

    Cān gülşeninde yaraşur nāzük nihāli Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 110, Mısra 9). [n'ola,]*

32. Kaʿbe ḳapusında **n'ola** her şām idersem zemzeme

    Sevdāsı düşdi başuma oldum Bilāli Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 111, Mısra 5). [n'ola,]*

33. Gül yüzüñde ḫaṭuñ özlerse **n'ola** aḥbābuñ

    Ḫūbdur şevḳına gülgeşt-i çimen mehtābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 113, Mısra 1). [n'ola,]*

34. Saḳḳā-ı leb-i laʿli ṣafā-baḫş-ı cehāndur

    Dil-teşneler olsa **n'ola** meyyāli Ḥüseyn'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 116, Mısra 4). [n'ola,]*

35. Mātem-zede-i ḫaṭṭ-ı ruḫı oldı Hüdāyī

    ʿIşḳına **n'ola** giyse siyeh şālı Ḥüseyn'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 116, Mısra 14). [n'ola,]*

36. Leb-i nūşīnüñ umarsa **n'ola** yanmış yüregüm

    Ne ola teşneye cüllāb-ı muṣaffādan yig *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 119, Mısra 5). [n'ola,]*

37. Ẕevḳ iderse dil ṣadā-ı seyl-i eşkümden **n'ola**

    Nāle-i zencīrdür eglencesi dīvānenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 121, Mısra 3). [n'ola,]*

38. Pür-durur laʿlüñ hevāsıyla derūnı çeşmümüñ

    N’ola ḫūnīn aḳsa her demde ʿuyūnı çeşmümüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 123, Mısra 2). [n’ola,]*

39. Olsa nergis **n’ola** pür-jāle ṣadef pür-lü’lü’

    Mihr-i ḥüsnüñle kimüñ çeşmi ṭolu yaş degül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 129, Mısra 7). [n’ola,]*

40. Kebkeb-i mūzeñe meyl itse yaşum seyli **n’ola**

    Sā’ilüñ ḳalbi olur dirheme ġāyet māyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 130, Mısra 3). [n’ola,]*

41. Leb-i şīrīnüñe meyl itse **n’ola** cān-ıla dil

    Mü’minüñ ḳalbi olur ṭatluya ġāyet māyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 131, Mısra 1). [n’ola,]*

42. ʿAndelīb-i dil **n’ola** itse fiġānı muttaṣıl

    Gülşen-i ḥüsnüñ bahārına ḫazānı muttaṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 133, Mısra 1). [n’ola,]*

43. Miḥrābı ebrūvanuña beñzetdi rūz-u-şeb

    Pāyına düşse secdeler itse **n’ola** imām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 140, Mısra 12). [n’ola,]*

44. Düşüp ṣaḥrā-ı hecre **n’ola** feryād u fiġān itsem

    Elümden bir ḳara gözlü güzel şeh-bāzum aldurdum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 144, Mısra 3). [n’ola,]*

45. Ter düşse saḫt olup **n’ola** sükker Ḳayacıġum

    Leẕẕet lebüñde ġayr-ı mükerrer Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 146, Mısra 1). [n’ola,]*

46. Acıtdı beni ayırup ol kān-ı nemekden

    Mānend-i seḥāb aġlar-ısam **n’ola** felekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 159, Mısra 2). [n’ola,]*

47. Ey Hüdāyī iñlesem **n’ola** dem-ā-dem ney gibi

    Farḳ olınmaz bu ten-i zerd ü nizārum sāzdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 164, Mısra 9). [n’ola,]*

48. Olsa mihrüñle müşerref **n’ola** ḳalb-i vīrān

    Bulur ey māh şeref çün-ki mekīn ile mekān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 169, Mısra 1). [n’ola,]*

49. Yüzüñe kimisi gül kimi güneş dirse **n’ola**

    Bir niçe vech-ile cāyizdür oḳınmaḳ Ḳur’ān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 169, Mısra 7). [n’ola,]*

50. Eşk başdan aşdı ġamzeñden necāt umsam **n’ola**

    Tīġa yapışmaz ġarīḳ-ı baḥr-i ʿummān olmayan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 180, Mısra 3). [n’ola,]*

51. Çeşm-i maḫmūruñ gözüm yaşından itse **n’ola** ẕevḳ

    Ma’īl-i āb-ı revān olur mı ʿaṭşān olmayan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 180, Mısra 7). [n’ola,]*

52. N’ola reşk eylese Ṭūbā o ḳad-i bālāya

    Bu meşeldür ḫased ednādan olur aʿlāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 188, Mısra 1). [n’ola,]*

53. Göz açdı baḳdı ḳaldı ruḫ-ı yāra āyīne

    Beñzerse **n’ola** ṣūret-i divāra āyīne *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 190, Mısra 2). [n’ola,]*

54. Göñlüm itse **n'ola** rüsvāyī beni dünyāya

    Uġradan başını dildür ceresüñ ġavġāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 191, Mısra 1). [n'ola,]*

55. N'ola bārān gibi başlarsa yaşum yaġmaya

    Virdi Tatar gözüñ mülk-i dili yaġmaya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 191, Mısra 3). [n'ola,]*

56. Bir ḳadd-i elif ʿışḳını bilsem **n'ola** ancaḳ

    ʿAyb olmaya zāhid ki hüner bir gerek erde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 194, Mısra 5). [n'ola,]*

57. N'ola rūşen-dil olup raḳṣ ursa fānūs-ı ḫayāl

    Şāhid-i şemʿi ḳoyar her gice tenhā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 197, Mısra 3). [n'ola,]*

58. Göñlini alsañ ele **n'ola** Hüdāyī ḳuluñuñ

    Aldı ʿār eylemedi mūrı Süleymān eline *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 198, Mısra 13). [n'ola,]*

59. Ḫaṭā bizden ʿaṭā senden olursa **n'ola** ʿādetdür

    Reʿayādan güneh şehden riʿāyet yā Resūla'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 204, Mısra 7). [n'ola,]*

60. Āl-ıla aldı būse-i şīrīn-i dil-beri

    Dökse ṣurāḥī cāma **n'ola** acı dilleri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 210, Mısra 2). [n'ola,]*

61. Olmaz ḫaṭ-ı Yāḳūt lebüñ gibi ṣafā-baḫş

    Taṣvīr yazarsa **n'ola** cān virmez e Mānī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 214, Mısra 4). [n'ola,]*

62. Ey Hüdāyī yine ḫūrşīd gibi şavḳumdan

    Ṣıġmasam **n'ola** bütün ʿāleme yārum geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 217, Mısra 10). [n'ola,]*

63. Zülfi ṣayyādına beñzer o gözi ḫūn-ḫāruñ

    Şāhlar **n'ola** el üzre ṭutalar şeh-bāzı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 219, Mısra 8). [n'ola,]*

64. N'ola meydān-ı cehān içre ser-āmed geçine

    İşini başa çıḳarmışdur anuñ şemşīri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 220, Mısra 5). [n'ola,]*

65. Bir laḥẓa dilden olmasa ḫāli ġamuñ **n'ola**

    Ḫuşdur muvāfıḳ olsa kişinüñ birāderi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 221, Mısra 5). [n'ola,]*

66. Beni gözetse gözüñ ġamzeñ oḳlarıyla **n'ola**

    Faḳīri gözlemedür merdüm olanuñ ḫūyı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 224, Mısra 5). [n'ola,]*

67. Dil olmasa **n'ola** ḥarem-i vaṣluña maḥrem

    Maḥrūm olur ol kim çoġ ola ḥırṣ-ıla āzı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 234, Mısra 5). [n'ola,]*

68. Kāse-i nergisde naḳş olmış tesurru'n-nāẓırīn

    Açılup olsa **n'ola** aʿyān-ı gülşen şādmān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 22). [n'ola,]*

69. Manṭıḳı **n'ola** bedīʿ olsa kelāmı muʿciz

    Deheni kān-ı maʿānī vü dili baḥr-i beyān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 27). [n'ola,]*

70. Ṣudūr iderse kerem **n'ola** ḳalb-i pāküñden

    Ẓuhūr ider dür ü gevher hemīşe deryādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 41). [n'ola,]*

71. Medḥüñde **n'ola** ḳāṣır isem baġrumı benüm

    Ġam tīġı eyledi dil-i ḫāmem gibi dü nīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 25). [n'ola,]*

72. Böyle almaz şikārını şāhīn

    N’ola dīvān-ı şehde olsa yirüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 62). [n’ola,]*

73. Ey göñül olsa **n’ola** vuṣlatuña gāh ayrılıḳ

    Hep bizüm’çündür igen ġam yime saġlıḳ sayrılıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 1, Mısra 1). [n’ola,]*

74. N’ola ḫalḳ-ı cehān olsa Hüdāyī gibi şeydāsı

    Naẓīrī gelmemişdür milket-i ʿOs̱mān’a ʿOs̱mān’uñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 19). [n’ola,]*

75. Ḫūbluḳ meydānınuñ şimdi şeh-i merdānıdur

    Merḥamet umsam **n’ola** luṭf u mürüvvet kānıdır *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 18). [n’ola,]*

76. Ṭolsa evṣāf-ı cemīlüñle **n’ola** rūy-ı zemīn

    Ḫayl-i ḫūbāna bugün sensin olan şāh-ı güzīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 9). [n’ola,]*

77. Raḥm idüp **n’ola** Hüdāyī ḳuluña yār olasın

    Niçe bir pādişehüm hem-dem-i aġyār olasın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 17). [n’ola,]*

78. Almazsa ʿaynına **n’ola** māh-ı münevveri

    Ḫüsn iḳlīminüñ oldı şeh-i heft-kişveri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 17). [n’ola,]*

79. Görenler itseler **n’ola** aña taḥsīn ü şābāşı

    Dil-āverler gibi tīr ü kemān almış elebaşı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 9). [n’ola,]*

80. Bugün meh-rūlar içre gün gibi bulsa **n’ola** şöhret

    Leṭāfet mülkini feṭḥ eyledi ġamzıyla Feṭḥu’llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 15). [n’ola,]*

81. Eyā Mıṣr-ı dile biñ ʿizzet-ile Yūsuf-ı s̱ānī

    Gelüp dārü’s-sürūr itseñ **n’ola** bu beyt-i aḥzānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 10). [n’ola,]*

82. Mātem içün **n’ola** giysem ḳaralar āh gibi

    Ḳanı ol gözlerimüñ nūrı Muḥammed Şāhum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 11). [n’ola,]*

83. Eyler isem **n’ola** Yaʿḳūb gibi nāle vü zār

    Āl-ile Yūsuf’umı gürg-i ecel itdi şikār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 25). [n’ola,]*

84. N’ola yanuñda senüñ sehv-ile itdümse günāh

    Baña bağışla güzel başuñ-içün eyle nigāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 19). [n’ola,]*

85. Ḳāle gelmez ḫāl-i dil dirse ʿadū yāra **n’ola**

    Ey Hüdāyī ḳalb olan zer ḳāle gelmez vāḳıʿā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 21). [n’ola,]*

86. N’ola öpsem idüp taʿẓīm ü tekrīm

    Gözüñ Hārūt’a eyler siḥr taʿlīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 17). [n’ola,]*

n'oldı: *"Ne oldu?" || Ne hale geldi? Sonları nasıl bitti?.*

1. Mülk-i ḥüsne ṭayanup itme Hüdāyī'ye cefā
   N'oldı dārātı gör İskender ile Dārāb'uñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 113, Mısra 10). [n'oldı,]*

nücūm: *Yıldız.*

1. Cümle gözler seni gözler nitekim māhı **nücūm**
   Kime ḳılsun naẓar ol şāh-ı cehān olduġı'çün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 165, Mısra 5). [nücūm,]*
2. Mahşer güninde ṣanki dökilür yere **nücūm**
   Berg-i ḫazān ki nāzil olur şāḫsārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 7). [nücūm,]*
3. Aña encüm piyāde vü ferzīn
   Tā ki bu sebze-zār-ı çarḫı **nücūm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 74). [nücūm,]*

nücūm-ı reh-i kehkeşān: *Samanyolu yıldızları.*

1. Yol gözlerem **nücūm-ı reh-i kehkeşān** gibi
   Ḳurtar beni gel ey yüzi mihr intiẓārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 177, Mısra 7). [nücūm-ı reh-i kehkeşān,]*

nüh felek-i nüh ḳıbābdan: *Dokuz kubbeli dokuz gök.*

1. Bir gün düşer döne döne devri temām olur
   Umma ş̲ebāt **nüh felek-i nüh ḳıbābdan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 178, Mısra 4). [nüh felek-i nüh ḳıbābdan, -dan]*

nüh-ābā: *Dokuz baba II Yedi gezegen yahud dokuz kat gök.*

1. Ṭoġmadı şems-i vücuduñ gibi bir ferzend-i pāk
   Ümmehāt-ı çār kim girdi **nüh-ābā** ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 196, Mısra 8). [nüh-ābā,]*

nüh-felek: *Dokuz felek.*

1. Geçer ey ḳaşları yā **nüh-felekden** nāvek-i āhum
   Zirihler de giyerse gök demürden egnine ḳat ḳat *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 20, Mısra 3). [nüh-felekden, -den]*

nüh-günbed-i gerdāna: *Dönen dokuz künbet.*

1. Bir gün ey meh irişür saña saḳın āhumdan
   Ejdehadur bu ki **nüh-günbed-i gerdāna** ṣunar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 56, Mısra 8). [nüh-günbed-i gerdāna, -a]*

nüh-ṣadef: *Dokuz sedef (dokuz felek bağlamında).*

1. Çeşm-i Hüdāyī gibi sezādur işigüñe
   Bu **nüh-ṣadef** ola güher-efşān tabaḳ tabaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 98, Mısra 14). [nüh-ṣadef,]*

nüḫūset: *Uğursuz, yaramaz.*

1. Ḳurtulur baḫtum **nüḫūsetden** saʿādetler görem
   Gelse bir şeb ḫāneme ol māh-ı mesʿūdum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 138, Mısra 7). [nüḫūsetden, -den]*

nuḳl: *Meze.*

1. Dile ḫançer urıcaḳ çeşmi virür dil aña cān
   Nuḳldur birbirine ṣan iki mestāne ṣunar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 56, Mısra 4). [nuḳldur, -dur]*

nükte: *(نکته) i. (Ar. nukte) 1. İnce bir anlam taşıyan, zekâ eseri olduğu için hoşa giden zarif ve düşündürücü söz, espri: 2. Söz, yazı, resim vb.nde ilk bakışta herkesin göremediği, ancak dikkat edilince çıkarılabilen ince mânâ:.*

1. Ṭuymış şeker-lebüñden bir **nükte** ṭūṭī-i dil
   Fāş itmek ister ammā bir hem-zebāna muḥtāc *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 22, Mısra 5). [nükte,]*
2. Gül-şeker leblerüñüñ medḥin oḳurlarsa olur
   Ṭūṭīnüñ **nükteleri** bülbülüñ elhānı leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 30, Mısra 6). [nükteleri, -ler, -i]*
3. Kim ki göz açdı ḥarāma ṣoñı vardı bāda
   Baña bu **nükteyi** remz itdi ḥabāb-ı bāde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 195, Mısra 2). [nükteyi, -y, -i]*

nukūd-ı ṣabrın: *Sabır sermayesi.*

1. Alma **nuḳūd-ı ṣabrın** virme raḳībe vaṣluñ

   Cān Yūsuf'ını ṣatma ey ḫ∨āce yoḳ bahāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 186, Mısra 7). [nuḳūd-ı ṣabrın, -ın]*

nümāyiş: *Gösteriş, görünüş.*

1. Ḥüsn-i ḫūbāna göñül virme ṣaḳın tīz geçer

   Bir **nümāyiş-durur** ol niteki berḳ-ı ʿācil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 62). [nümāyiş-durur, -durur]*

nümūne: *Örnek, misal.*

1. Besdür **numūne** bāġ cehān-dīde ʿārife

   Vīrān sarāy-ı Ḫusrev ü İsfendiyār'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 15). [numūne,]*
2. Ṭūr-ı Mūsādan **numūne** ṭavr-ı eşcār-ı bahār

   Anda gülnār ātiş-i innī ena'llāhdan nişān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 15). [numūne,]*

numūne aldı: *Nitelikleri hakkında bir fikir vermek üzere bir bütünden parça almak, örnek almak.*

1. Zerrīn-ḳadehler eyledi pür ṣaḥn-ı gülşeni

   Aldı numūne bezm-i şeh-i kām-yābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 24). [numūne aldı, -dı]*

numūne-i gül-i raʿnā-ı gülsitān olalum: *Gül bahçesinin parlak gülü gibi olmak.*

1. Gel ikimüz bir olup gülşene revān olalum

   Numūne-i gül-i raʿnā-ı gülsitān olalum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 137, Mısra 2). [numūne-i gül-i raʿnā-ı gülsitān olalum, -al, -um]*

nūn u'ş-şād: *Nun ve sad.*

1. Hüdāyī ey ḳaşı yā gözi āhū

   Duʿācuñdur be-ḥaḳḳı **nūn u'ş-şād** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 29, Mısra 10). [nūn u'ş-şād,]*

nūr: *1. Işık, ziya, aydınlık, nur.*

1. Nār-ı ġam dilde sürürum gözde **nūrum** āb-ı eşk
   Başda tācum ḫāk-i miḥnet elde varum bād-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 94, Mısra 7). [nūrum, -um]*
2. Gice meclisde iken yār gerekmez şemʿi
   Meh yanında ne ḳadar **nūrı** ola şebtābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 113, Mısra 6). [nūrı, -ı]*
3. Öldügümde meşhedüm **nūrın** müşāhid ola ḫalḳ
   Ger ola ol şāhid-i maḳṣūd meşhūdum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 138, Mısra 9). [nūrın, -ın]*
4. Ẓalām-ı şām-ı fürḳat **nūra** tebdīl oldı gün gördük
   Lebi Ḫıżr u dehānı Çeşme-i Ḥayvān'umuz geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 227, Mısra 3). [nūra, -a]*
5. Ey görinüp gözüme ġāyib olan **nūr** gibi
   Gel benüm gündüzüm itme şeb-i deycūr gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 236, Mısra 1). [nūr,]*
6. Yüri bir mihre maḥabbet idegör kim **nūrı**
   Rūz-u-şeb bāzıġ ola olmaya hergiz āfil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 67). [nūrı, -ı]*
7. Dem-ā-dem ṭalʿati **nūrıyla** ʿālem pür-füroġ olsun
   Leṭāfet mülkini feṭḥ eyledi ġamzıyla Feṭḥu'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 19). [nūrıyla, -ı, -y, -la]*
8. Cemālüñ **nūrıdur** ehl-i ṣafānuñ ḳurretü'l-ʿaynı
   Gül-i ḫüsnüñ-durur gülzār-ı dehrüñ zīnet ü zeyni *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 24, Mısra 5). [nūrıdur, -ı, -dur]*
9. Nūrdan ḫalḳ eylemiş gül gibi anı ol Cemīl
   Şemʿ-i bezm-ārā-ı ruḫsārı aña rūşen delīl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 9). [nūrdan, -dan]*
10. Ḳadüñle ruḫlaruñ ey ġayret-i ḫūr
    Dıraḫt-ı Vādī-i Eymen'dür ol **nūr** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 22). [nūr,]*

nūr: *1. Işık, ziya, aydınlık, nur -sevgilinin yanağı-.*

1. Ruḫuñ şemʿi żiyā virsün cehāna
   İrişsün **nūrı** farḳ-ı Ferḳadān'a *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 38). [nūrı, -ı]*

nūr: *Allah'ın tecellisi, nuru; parlaklık, nur, ışıltı.*

1. Muḥammed **nūrı** berḳ urur anuñ ruḫsār-ı ālinde
   Yazılmış āyet-i ḫilm ü ḥayā levḥ-i cemālinde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 9). [nūrı, -ı]*
2. Nūr-ıla yazmış alnına ol kātib-i ezel
   Ṣadr-ı serīr-i mesned-i ḫüsne budur maḥal *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 9). [nūr-ıla, --ıla]*

nūr āyetin: *Nur ayeti.*

1. Oḳur **Nūr āyetin** ey meh görenler rūy-ı raḫşānuñ
   Dehānuñ nuṭḳa gelse adı añılmaz Mesīḥā'nuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 9). [nūr āyetin,]*

nūr görsün: *Işık görmek.*

1. Gel Hüdāyī bendeñe ey vālī-i mülk-i cemāl
   Ḳadre irsün **nūr görsün** dīde-i bīdārumuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 69, Mısra 10). [nūr görsün, -sün]*

nūr gösterdi: *Nurlandırmak.*

1. Ḳadre irdi bu şeb bi-ḥamdi'llāh
   Nūr gösterdi baña Yezdān'um *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 28). [nūr gösterdi, -di]*

nūr olsun: *Işıkla dolmak.*

1. Yandı pervāne göñül nārına şemʿ-i ruḫuñuñ
   Dilerem Ḥaḳ'dan anuñ yatduġı yer **nūr olsun** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 10). [nūr olsun, -sun]*

nur olur: *Işıkla dolmak.*

1. Yā Rab ne ʿaceb **nur olur** ol mihr-i ruḫun kim
   Andan uyarur meşʿalesin māh-ı şeb-ārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 6, Mısra 3). [nur olur, -ur]*

nūr u cilāyı bulur: *Aydınlanmak,parlamak.*

1. Çeşmüm izi ṭozıyla bulur nūr u cilāyı
   Māl-ile ider kesb-i şafā merdüm-i zer-dār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 46, Mısra 5). [nūr u cilāyı bulur, -ur]*

nūr u fer: *Işık ve aydınlık.*

1. Ayaġuñ ṭopraġından ḥāṣıl eyler vech-i zer ḫūrşīd
   Alur ser-mūzeñüñ kepkeplerinden **nūr u fer** kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 11, Mısra 4). [nūr u fer,]*

nūr u żiyā: *Nur ve ışık.*

1. Pür it surḫ-āb-ıla sāḳī uyar ḳandīl-i cāmı gel
   Şeb-i ṭarīḳ-i ʿuşşāḳa yine **nūr u żiyā** gelsün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 167, Mısra 4). [nūr u żiyā,]*

nūr-baḫş: *Etrafı aydınlatma, ışık saçma.*

1. Āsumān-ı ʿayna şems-i ṭalʿatuñdur **nūr-baḫş**
   Şanasın iḳlīm-i hefte hükm ider sulṭāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 50, Mısra 3). [nūr-baḫş,]*

nūr-ı ʿaynum: *Göz nuru. II sevgili.*

1. Dimezsin tekye-i ʿışḳumda aḥvālüñ ne abdālum
   Benüm ġarrā Ḥüseynüm **nūr-ı ʿaynum** ruḫları ālüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 16, Mısra 4). [nūr-ı ʿaynum, -um]*
2. Saña lāyıḳdur olsa şeh Ḥüseyn-i Bayḳara bende
   Benüm ġarrā Ḥüseynüm **nūr-ı ʿaynum** ruḫları ālüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 16, Mısra 8). [nūr-ı ʿaynum, -um]*
3. Hüdāyī bendeñ öldür tīġ-ı ġamzeñle şehīd olsun
   Benüm ġarrā Ḥüseynüm **nūr-ı ʿaynum** ruḫları ālüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 16, Mısra 12). [nūr-ı ʿaynum, -um]*

nūr-ı baṣar: *Göz nuru.*

1. Olup ser-geşte vü üftādeñ ey **nūr-ı başar** kevkeb
   Ḳararmış gözleri kūyuñ ṭolanmaḳdan düşer kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 11, Mısra 1). [nūr-ı baṣar,]*
2. Olupdur ḫālüñe üftāde ey **nūr-ı başar** kevkeb
   Yolına dürr ü gevherler nis̲ār itse düşer kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 12, Mısra 1). [nūr-ı baṣar,]*
3. Ol meh gelürse ḫāneme mihr-i seḥer gibi
   Çeşmümde cāy idem aña **nūr-ı başar** gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 232, Mısra 2). [nūr-ı baṣar,]*

nūr-ı cemāli: *Güzelliğin nuru II Allah'ın cemalinin nuru.*

1. Bir şehsüvāra ʿarṣa-ı dil cilve-gāhdur
   Nūr-ı cemāli çarḫ-ı melāḥatde māhdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 2). [nūr-ı cemāli, -,]*

nūr-ı cemālinden: *Güzelliğin nuru II Allah'ın cemalinin nuru.*

1. Seni **nūr-ı cemālinden** yaratmış sevdügüm Allāh
   Benüm çeşmi siyāhum ruḫları ālüm Muḥammed Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 3). [nūr-ı cemālinden, -in, -den]*
2. Bulduñ güneş gibi şehā bürc-i leṭāfetde kemāl
   Nūr-ı cemālinden seni ḫalḳ eylemiş ol ẕu'l-celāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 2). [nūr-ı cemālinden, -in, -den]*

nūr-ı çeşm-i etḳıyā: *Sakınanların gözünün nuru.*

1. Ey ṣadr-ı bedr-i enbiyā ey şemʿ-i cemʿ-i aṣfiyā
   Ey **nūr-ı çeşm-i etḳıyā** faḫr-i rusül sulṭān-ı dīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 149, Mısra 4). [nūr-ı çeşm-i etḳıyā,]*

nūr-ı çeşm-i revān-ı ehl-i yaḳīn: *Gözlerin nuru ve yakin bilgisi sahipleri.*

1. Nūr-ı çeşm-i revān-ı ehl-i yaḳīn
   Mihterīn-nesl-i Ḫālīd ibni Velīd *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 35). [nūr-ı çeşm-i revān-ı ehl-i yaḳīn,]*

nūr-ı dīdārı: *Yüzün, çehrenin ışığı, parlaklığı.*

1. Deyr-i dünyānuñ eger ṣūretine baḳmaz-ısañ
   Nūr-ı dīdārı Hüdāyī göresin ʿuḳbada *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 195, Mısra 10). [nūr-ı dīdārı, -ı]*

nūr-ı dīde: *Gözümün ışığı II Pek sevgili ve aziz şahıs.*

1. Ḥavrā gözine sürme iderken ġubārumuz
   Ol **nūr-ı dīde** ʿaynına almaz belā budur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 58, Mısra 10). [nūr-ı dīde,]*

nūr-ı dīde-i ʿuşşāḳ: *Aşıkların gözünün nuru.*

1. Miṣāl-i Kaʿbe eyā **nūr-ı dīde-i ʿuşşāḳ**
   Gören cemālüñi müştāḳ görmeyen müştāḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 92, Mısra 1). [nūr-ı dīde-i ʿuşşāḳ,]*

nūr-ı ḥüsni: *Güzellik nuru.*

1. Elā ey **nūr-ı ḥüsni** āfītāb-ı bürc-i iḳbālüm
   Dile zehr-i ġamuñ kār itdi müşkil oldı aḥvālüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 24, Mısra 1). [nūr-ı ḥüsni, -i]*
2. Elā ey **nūr-ı ḥüsni** fer viren ḫūrşīd-i raḫşāna
   Saña irmez mi nālem irdi evc-i bürc-i Keyvāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 1). [nūr-ı ḥüsni, -i]*

nūr-ı ḫüsnin: *Güzellik nuru.*

1. Göreydi **nūr-ı ḫüsnin** ḥażret-i ʿOṯmān-ı ẕī'n-nūreyn
   Diyeydi bāreka'llāh ey kemāl-i Ḫālıḳu'l-kevneyn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 13). [nūr-ı ḫüsnin, -in]*

nūr-ı ilāhı: *Allah'ın nuru.*

1. Ḳalmış şuda envār-ı tecellīden eṯer dir
   Deryāda Hüdāyī gören ol **nūr-ı İlāhı** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 228, Mısra 10). [nūr-ı ilāhı, -ı]*

nūr-ı islām: *1. islamın nurı 2. dinin kuralları.*

1. Aña īmāni-le Ḳur'ān'ı idüp hem-dem-i ḫāṣ
   Nūr-ı İslām ile kabri evini rūşen ḳıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 104). [nūr-ı islām,]*

nūr-ı kaʿbe: *Kabe'nin nuru.*

1. ʿAlem-i zer o ḳubbe üstinde
   Berḳ urur **nūr-ı Kaʿbe** gibi müdām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 34). [nūr-ı kaʿbe,]*

nūr-ı pākisin: *Mübarek nur, kutsal ışık.*

1. Ölürüm bir dem gözümden ġāyib olsañ ey perī
   Nūr-ı pākisin sevād-ı dīde-i bīnālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 117, Mısra 8). [nūr-ı pākisin, -i, -sin]*

nūr-ı ruhuñdan: *Sevgilinin yanağının ışığı,nuru.*

1. Çirāġ-ı çeşmini **nūr-ı ruḫuñdan** uyarur her şeb
   Hüdāyī gibi bīdār olsa ṭañ mı tā seḥer kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 12, Mısra 9). [nūr-ı ruḫuñdan, -uñ, -dan]*
2. Ey ʿārıżuñ muʿārıż-ı bedr-i temām-ı şām
   Rūşen-żamīr **nūr-ı ruḫuñdan** ẓalām-ı şām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 141, Mısra 2). [nūr-ı ruḫuñdan, -uñ, -dan]*

nūr-ı ruhuñdur: *Sevgilinin yanağının ışığı,nuru.*

1. Baḳsa mirʿāt-ı güle **nūr-ı ruḫuñdur** gördügi
   Ġayra baḳduñ dirseñ ey meh iftirādur dīdeye *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 202, Mısra 5). [nūr-ı ruḫuñdur, -uñ, -dur]*

nūr-ı saʿādetsin: *Mutluluk ışığı.*

1. ʿAceb **nūr-ı saʿādetsin** ki irmez ḥüsnüñe noḳṣān
   İrer her gün zevāle gün tutılur meh yiter kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 13, Mısra 3). [nūr-ı saʿādetsin, -sin]*

nūr-ı şafāsı-y-ıla: *Gönül şenliğinin aydınlığı.*

1. Meh gibi **nūr-ı şafāsı-y-ıla** olur rūşen-dil
   Kim muḳārin ola ol şems-i şeref-baḫşāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 191, Mısra 7). [nūr-ı ṣafāsı-y-ıla, -sı, -y, -ıla]*

nūr-ı şavḳ-ıla: *Arzu ışığı.*

1. Nūr-ı şavḳ-ıla neden ṭoldı zemīn ile zamān
   Didiler şāh Selīmi'bni Süleymān'a bugün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 29). [nūr-ı şavḳ-ıla, -ıla]*

nūr-ı sevād-ı ʿayn-ı insān: *İnsan gözünün karanlığı (göz bebeği) nuru.*

1. Ey mihr-i sipihr-i ʿilm ü ʿirfān
   V'ey **nūr-ı sevād-ı ʿayn-ı insān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 2). [nūr-ı sevād-ı ʿayn-ı insān,]*

nūr-ı sevād-ı dīde-i ehl-i yaḳīnsin: *Yakin ehlinin göz bebeğinin nuru.*

1. Merdümlük eyle gözden ırag̈ olma bir naẓar
   Nūr-ı sevād-ı dīde-i ehl-i yaḳīnsin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 176, Mısra 8). [nūr-ı sevād-ı dīde-i ehl-i yaḳīnsin, -sin]*

nūr-ı ṭalʿat-ı ādem: *Adem'in yüzünün nuru.*

1. Güneş mi şuʿle viren bu revāḳ-ı aḫḍardan
   Ya **nūr-ı ṭalʿat-ı Ādem** cebīn-i Havvā'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 8). [nūr-ı ṭalʿat-ı ādem,]*

nūr-ı yezdān: *Allahın nuru.*

1. Seyr idenler sīnesin ol **nūr-ı Yezdān** Aḥmed'üñ
   Didiler ḳoynına girmiş bedr-i raḫşān Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 108, Mısra 1). [nūr-ı yezdān,]*

nūr-ı yezdān'um: *Allahın nuru.*

1. Ẓulmet-i g̈amda ḳoma ey **nūr-ı Yezdān'um** Ḫıżır
   Gel yetiş ey laʿl-i nābı Āb-ı Ḥayvān'um Ḫıżır *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 3). [nūr-ı yezdān'um, -um]*

nūr-veş: *Nur gibi II nurlu, ışıklı.*

1. Berḳ urur dil Kaʿbe'sinde mihr-i ḥüsnüñ **nūr-veş**
   Ātiş-i ʿışḳuñ yanar başumda kūh-ı Ṭūr-veş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 77, Mısra 1). [nūr-veş,]*

nūş eyle: *İçmek.*

1. Ṣofī saf-ı rindāna gel ṣāfī mey-i ṣāf eyle nūş
   Saña ṣafā geldüñ disün ser-cümle aṣḥāb-ı ṣafā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 7, Mısra 7). [nūş eyle,]*
2. Cām al ele gül gibi bu demlerde Hüdāyī
   Nūş eyle ʿalā raġmı ḥāsūdān-ı münāfıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 100, Mısra 10). [nūş eyle,]*

nūş eylese: *İçmek.*

1. Demdür içelüm bādelerin devr-i denīnüñ
   Ḫˇuşdur kişi **nūş eylese** ḳanını ʿadūnuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 127, Mısra 4). [nūş eylese, -se]*

nūş eylesün: *İçmek.*

1. Ḳanuñı **nūş eylesün** ṣıḥḥatler olsun çeşm-i dost
   Ey Hüdāyī ḥastaya ġāyet münāsibdür şarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 16, Mısra 9). [nūş eylesün, -sün]*

nūş eyleyelüm: *İçmek.*

1. Nūş eyleyelüm mey olalum sīne be-sīne
   Gel ḳan yalaşup olalum ey māh ḳarındaş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 78, Mısra 3). [nūş eyleyelüm, -y, -elüm]*

nūş idelüm: *İçmek, yudumlamak.*

1. Gel ṣaḥn-ı bāġa **nūş idelüm** kāse kāse mey
   Zeyn oldı rāġa lāle-i Nuʿmān tabaḳ tabaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 95, Mısra 5). [nūş idelüm, -elüm]*
2. Nūş idelüm şu ḳan olacaġı gel ey refīḳ
   Demdür ki açmaz alavuz rūzgārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 177, Mısra 9). [nūş idelüm, -e, -lüm]*

3. Nūş idelüm çimende o serv-i çemān ile
   Sāḳī sūrāḥı var-ısa bāḳī cehānede *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 192, Mısra 9). [nūş idelüm, -e, -lüm]*
4. Gel berü ṣaḥn-ı gülşene **nūş idelüm** piyāleler
   Bülbül-i dil niçeye dek ide fiġān u nāleler *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Muhammes 1, Mısra 7). [nūş idelüm, -elü, -m]*

nūş ideydi: *İçmek, yudumlamak.*

1. Ṣofī lebin göreydi çıḳaraydı tācını
   ʿIşḳına **nūş ideydi** ṭolular çanaḳ çanaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 98, Mısra 10). [nūş ideydi, -e, -y, -di]*

nūş idüp: *İçmek, yudumlamak.*

1. Cām-ı laʿlüñ **nūş idüp** oldı Hüdāyī dostum
   Vālih ü āşüfte vü şūrīde vü şeydā-ı ʿīd *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 27, Mısra 11). [nūş idüp, -üp]*
2. Ġuṣṣa derdin kes yürekden **nūş idüp** keskin şarāb
   Çekme dārū-ı ṭabīb-i reh-nişīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 151, Mısra 7). [nūş idüp, -üp]*
3. Cām-ı feyżu'llāhdan **nūş idüp** olmış surḫ-rū
   Cürʿalar dökmiş yire mestāne şāḫ-ı erġavān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 19). [nūş idüp, -üp]*
4. Nūş idüp olsun ṣafā bezminde dāyim pāydār
   Mālik-i mülk-i Süleymān ḥażret-i Sulṭān Selīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 23, Mısra 19). [nūş idüp, -üp]*
5. Dāl geldi devlet-i vaṣla anı dāl eyledüm
   Gül gibi güldi açıldı **nūş idüp** peymāneyi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 6). [nūş idüp, -üp]*
6. Nūş idüp anı geçüp gitdi riyāż-ı cennete
   Raḥmet ide rūḥına ol Ḳādir-i Ferd u Eḥad *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 1, Mısra 5). [nūş idüp, -üp]*

nūş it: *Içmek.*

1. Çekmeyem dirseñ Hüdāyī acısın zehr-i ġamuñ
   Gül gibi **nūş it** şarāb-ı erġavānı muttaṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 133, Mısra 14). [nūş it,]*

nūş itmek: *Içmek.*

1. Lebüñ cāmını **nūş itmek** ḥayāt-ı cāvidānīdür

   Piyālem gözlerüm nūrı cemāli şems-i raḫşānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 19). [nūş itmek, -mek]*

nūş itmek-içün: *Içmek.*

1. Dem be-dem ol şeh giyer laʿlīn ḳabālar gül gibi

   Ḳanını ʿāşıḳlaruñ **nūş itmek-içün** mül gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 6). [nūş itmek-içün, -mek, -içün]*

nūş itse: *Içmek.*

1. Sāḳī sun ol şarābı ki **nūş itse** cürʿasın

   Kim peşşe fīl ü murçe şīr-i jiyān olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 15). [nūş itse, -se]*

nūş-ı bāde eylerken: *Şarap içmek.*

1. Ya ṣaḥrālarda **nūş-ı bāde eylerken** Cem'üñ devrān

   Elinden düşürüp ṣındurdıġı laʿlin ayaġıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 41, Mısra 7). [nūş-ı bāde eylerken, -r, -ken]*

nūş-ı cān: *Can şarabı.*

1. Yaraşur Cemşīd-veş destinde cām-ı ṣalṭanat

   Nūş-ı cān olsun müdām aña müdām-ı ṣalṭanat *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 23, Mısra 6). [nūş-ı cān,]*

nūş-ı mey-i ʿışḳ: *Aşk şarabını içmek.*

1. Yüri var **nūş-ı mey-i ʿışḳ** maḥāẕīrin geç

   Eyleye tā ki seni cām-ı ḥaḳīḳī ḳanzil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 33). [nūş-ı mey-i ʿışḳ,]*

nuṣret: *1. Yardım etmek. 2. Yardım, muavenet, medet.*

1. Şādmān ide anı furṣat-ıla **nuṣret-ile**
   Ḳapudan big sefere oldı saʿādetle revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 29). [nuṣret-ile, -ile]*

nuṭka gelse: *Dile gelmek, konuşmak, konuşmaya başlamak.*

1. Oḳur Nūr āyetin ey meh görenler rūy-ı raḫşānuñ
   Dehānuñ **nuṭḳa gelse** adı añılmaz Mesīḥā'nuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 10). [nuṭḳa gelse, -se]*

nuṭḳ-ı dehān-ı yāra: *Sevgilinin ağzından çıkan söz.*

1. Vaḥy-i münzel didiler **nuṭḳ-ı dehān-ı yāra**
   Güş ider ġaybdan anlar ki kelām-ı melfūẓ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 83, Mısra 7). [nuṭḳ-ı dehān-ı yāra, -a]*

nuṭḳ-ı lebi: *Dudağın konuşması.*

1. Demende **nuṭḳ-ı lebi** mühlik-i ʿadū ammā
   Ḥayāt-baḫş-ı aḥibbā dem-i Mesīḥā'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 31). [nuṭḳ-ı lebi, -i]*

o: *O, işaret zamiri.*

1. Dem urduḳca dem-ā-dem ney maḳām-ı ʿışḳda çenge
   ʿAceb mi ser-fero itse **o** da bu ḳavle ḳāyildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 53, Mısra 6). [o,]*
2. Sulṭān **odur** ki zemzeme-i kerrenāy-ı şāh
   Farḳ olmaya yanında ṭanīn-i ẕübābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 178, Mısra 7). [odur, -dur]*
3. Kaʿbe-i ḳalbümi gel yıḳma Ḫālīlüm şimdi
   Bir zamān kendü elüñle yapılan ḫānedür **o** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 184, Mısra 4). [o,]*
4. Gele mi sīne-i ṣad-pāreme ol genc-i cemāl
   Şeh-nişīn ola mı bir ḫāne-i vīrānedür **o** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 184, Mısra 8). [o,]*
5. Maʿşūḳ **odur** ki şūh ola ʿāşıḳ-perest ola
   Bir ḫūba dil vire mey-i ʿışḳ ile mest ola *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 206, Mısra 1). [odur, -dur]*
6. Ne ḥāletdür ki ʿāşıḳ ola yār-ı nāz-perverdüñ
   O saña aġlaya ḫālin sen aña dökesin derdüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 2, Mısra 2). [o,]*
7. Hep gitdi ehl-i meclis-i devrān bayaġı
   ʿĀrif **odur** ki bir el evvel çeke ayaġı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 10, Mısra 2). [odur, -dur]*

o: *"O" üçüncü tekil şahıs zamiri.*

1. Beni belā vü ġam u derd-i miḥnet öldürdi
   O ḳanḳı ḫastasına oldı çāre-sāz ʿaceb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 10, Mısra 8). [o,]*
2. Ḳapuñda ḳara ḳuluñdur Hüdāyī
   ʿAlīsin sen benüm şāhum **o** Ḳanber *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 51, Mısra 10). [o,]*
3. Dem-i evvelde ḳātil gerçi kim Ḳābil idi cānā
   Gözüñ cellādı yanında **o** bir şāgird-i ḳābildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 53, Mısra 8). [o,]*
4. Ben serv-i bāġı ḳāmetüñe nice beñzedem
   Sen şāh-ı ser-ferāz **o** bir bende-i ʿatīḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 96, Mısra 4). [o,]*
5. Eyler ʿadū-ı ehrimenüñ daʿvetin ḳabūl
   Benden ḳaçar perī gibi āh **o** bucaḳ bucaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 98, Mısra 6). [o,]*
6. Ḳays'a mecnūn dimeñüz ʿākıl ü ferzānedür **o**
   Kim ki bu silsileden olmaya dīvānedür **o** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 184, Mısra 1). [o,]*
7. Ḳays'a mecnūn dimeñüz ʿākıl ü ferzānedür **o**
   Kim ki bu silsileden olmaya dīvānedür **o** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 184, Mısra 2). [o,]*
8. Dildeki sūzı ʿaceb görme ele āyīne al
   Gör begüm sen de kimüñ şemʿine pervānedür **o** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 184, Mısra 6). [o,]*
9. Tīġlar çekse gözüñ ḳatl-i Hüdāyī'ye eger
   ʿAceb olmaz ki mey-i nāz ile mestānedür **o** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 184, Mısra 10). [o,]*

10. ʿĀşıḳ **odur** Hüdāyī gibi kendüden geçüp

    Mest-i müdām-ı bāde-i Bezm-i Elest ola *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 206, Mısra 9). [odur, -dur]*

11. Bir oġul virdi **o** Vehhāb u Kerīm ü Mennān

    Gün gibi ṭoġduġı dem buldı cehān ḫalḳı ḥayāt *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 31). [o,]*

12. Ḳoma ayaḳda fütādeñdür efendüm elin al

    Merḥamet ḳıl **aña** ey şāh-ı cehān-bānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 20). [aña, -ñ, -a]*

13. Görenler itseler n'ola **aña** taḥsīn ü şābāşı

    Dil-āverler gibi tīr ü kemān almış elebaşı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 9). [aña, -ñ, -a]*

14. Hüdāyī ʿömri ol māhuñ cefāsı gibi çoġ olsun

    Aña yavuz ṣanan mihr ü vefāsı gibi yoġ olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 18). [aña, -ñ, -a]*

15. Ḳapudan big sefere oldı saʿādetle revān

    Cünd-i İslām'uñ **odur** devlet-ile ser-dārı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 6). [odur, -dur]*

o: *"O" işaret sıfatı.*

1. Olur Hüdāyī şehā ʿid-i vaṣluña ḳurbān

   Ḫudā **o** devleti tek eylesün müyesser aña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 3, Mısra 10). [o,]*

2. ʿAceb ne ḫār-ıla açıldı bāġa ol ġunca

   Kimüñ hevāsına uydı **o** serv-i nāz ʿaceb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 10, Mısra 4). [o,]*

3. O nāzenīn-i cehānum kimüñle hem-dem iki

   Kim eyler iki anuñ nāzına niyaz ʿaceb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 10, Mısra 5). [o,]*

4. Ben gice gündüz aġlayayın derdi ile tek

   Gelsün hemān **o** yār-ı perīşānuma feraḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 25, Mısra 8). [o,]*

5. Şol ḳadar tatlu gelür teşne Hüdāyī'ye lebüñ

   Ḫıżr'a gelmez **o** ḳadar Çeşme-i Ḥayvān'ı leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 30, Mısra 10). [o,]*

6. Āzād iderse ʿār ide uçmaġa Sidre'ye

   Dil murġı kim **o** serv-i ḫırāmān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 32, Mısra 6). [o,]*

7. Ṭutsam nigārumuñ n'ola baş üzre şānesin

   Dāyim anuñ **o** zülf-i perīşān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 32, Mısra 8). [o,]*

8. Dil murġı kim **o** serv-i ḫırāmān elindedür

   Şeh-bāzdur ki şāh Süleymān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 33, Mısra 1). [o,]*

9. Ḳaçar perī gibi benden açup **o** şeh dāmen

   Melek-durur ṣanasın uçmaġa açar şeh-per *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 42, Mısra 7). [o,]*

10. Ey dil ü çeşm-i Hüdāyī çün-ki mihr itmez **o** māh

    Niçe bir mānend-i ebr āh itmeler aġlamalar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 48, Mısra 9). [o,]*

11. Seyr ider Iṣfāhān u ʿIraḳı **o** şehsüvār
ʿUşşāḳ evine bir dem inüp eylemez ḳarār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 49, Mısra 3). [o,]*
12. Gönülde ey kemān-ebrū ḳılıcuñ zaḫmı yanına
Ḫadeng-i ġamzeñi gönder **o** da bu evde dāḫildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 53, Mısra 4). [o,]*
13. Göz merdümi ʿaynıdur **o** ḫūrşīd-perestüñ
Gün yüzüñe her ḳanda ki gitseñ nigerāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 55, Mısra 5). [o,]*
14. Serden **o** servüñ itdi çarḫ devlet-i vuṣlatın cüdā
Kimse taʿaccüb itmesün sāye-veş ibtiẕālümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 71, Mısra 5). [o,]*
15. Tendeki şekl-i ṣanavberde süveydā ṣanmañuz
Bu dil-i abdāla yaḳmışdur **o** çeşmi ala dāġ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 85, Mısra 8). [o,]*
16. Şecer-i Vādī-i Eymen'dür **o** ḳadd-i bālā
Berḳ urur anda ṣan ol ātiş-i sūzān üsküf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 88, Mısra 7). [o,]*
17. Başuma od yaḳayın şāha şikāyet ideyin
Şemʿ-veş yaḳdı beni giydi **o** cānān üsküf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 88, Mısra 10). [o,]*
18. Göze göstermez ise n'ola Hüdāyī ḳulını
Giydi şāhin gibi başına **o** fettān üsküf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 88, Mısra 14). [o,]*
19. Döndürdi cism-i zerdümi derdüñle nāya żaʿf
Geldi **o** dem ki vire vücudum fenāya żaʿf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 89, Mısra 2). [o,]*
20. Bükdi benefşenüñ belini zülfüñüñ ḫamı
Āḫır **o** derdmendi düşürdi ʿaṣāya żaʿf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 89, Mısra 6). [o,]*
21. Zekʿāt-ı vaṣluña aġyārı müstaḥaḳ göresin
O deñlü yoḳ mı Hüdāyī ḳuluñda istihḳaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 92, Mısra 10). [o,]*
22. Seng-i cevr urur dile ṭaġlarca ol Yūsuf-cemāl
Anı yād itmez ki yarın ḳona mīzāna **o** seng *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 106, Mısra 4). [o,]*
23. Ṣorduġum dem ne-y-imiş aṣlını bildüm şekerüñ
Bilmedüm diḳḳat idüp sırrın **o** laʿl-i nābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 112, Mısra 8). [o,]*
24. Bostān-ı cemālinde **o** sīb-i ẕeḳānından
Şeftāluların cān virüp almalı Ḫüseyn'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 116, Mısra 7). [o,]*
25. Ḳanı **o** dem ki çimende çemān ikimüz idük
Miṣāl-i sāye vü serv-i revān ikimüz idük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 118, Mısra 1). [o,]*
26. Bir feṭḥ-i bāb ider saña Fettāḥ ümīddür
Ey dil hele **o** devlet işigine var gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 16). [o,]*
27. Didüm yoluña niṣār itdi sīm-i eşki gözüm
Didi **o** şāh-ı cehān ḫaylī terlemiş merdüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 136, Mısra 2). [o,]*
28. Meclisde būs-ı laʿli temennāsın eyledüm
Didi zamānı var **o** sitemger Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 145, Mısra 8). [o,]*
29. Bir nāme yazup bendesine eylemez irsāl
Gelmez **o** kerem ol şeh-i devrānuñ elinden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 154, Mısra 12). [o,]*
30. Bülbül gibi gülzār-ı maḥabbetde Hüdāyī
İñler **o** nihāl-i gül-i ḫandānuñ elinden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 154, Mısra 16). [o,]*

31. Bīnī elif-miṯāldür ebrūsı ʿayn-ı nūn

    Vardur **o** māh-ṭalʿatümüñ çihresinde ān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 156, Mısra 10). [o,]*

32. O yāruñ şevḳ-ı dīdārıyla şöyle olmışam bīdār

    Ḳamu deryālar uyur uyumaz bu çeşm-i ʿālem-bīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 157, Mısra 5). [o,]*

33. Bulmadı naẓīrin **o** mehüñ ins ü melekde

    Āhumla yaşum geçdi simāk-ile semekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 159, Mısra 5). [o,]*

34. O ġunca Kaʿbe yüzinden niḳābın itmedi refʿ

    Açılmadı aradan bu ḥicābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 171, Mısra 5). [o,]*

35. Ḳanı **o** dem ki kān-ı ʿaḳīḳ idi kūh u deşt

    ʿAḳs-i ruḫ-ı Süheyl-i gül-i nev-bahār'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 173, Mısra 7). [o,]*

36. Güller ḳızardı gördi seni seyr-i bāġda

    Reng aldılar **o** mihr-i ruḫ-ı tāb-dārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 177, Mısra 6). [o,]*

37. Rindāna bezm **odur** içicek yār-ıla müdām

    Cām u surāḥī ola ṣıġār u kibārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 177, Mısra 11). [odur, -+dur]*

38. Bunca ser-i ʿazīze yazuḳlar **o** serverüñ

    Farḳı yoġ işiginde sifāl-i kilābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 179, Mısra 9). [o,]*

39. N'ola reşk eylese Ṭūbā **o** ḳad-i bālāya

    Bu meşeldür ḥased ednādan olur aʿlāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 188, Mısra 1). [o,]*

40. Ġam nihāyet buluban hecre olurdı ġāyet

    Ey Hüdāyī çekebilsem **o** mehi tenhāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 188, Mısra 10). [o,]*

41. Māh-ı dü-hefte gün yüzüñe beñzerem dimiş

    Varmaya göreyin **o** yüzi ḳara ayıne *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 190, Mısra 8). [o,]*

42. Nūş idelüm çimende **o** serv-i çemān ile

    Sāḳī sūrāḫı var-ısa bāḳī cehānede *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 192, Mısra 9). [o,]*

43. Ḳılsun ḥaẓer zebāne-i āh-ı Hüdāyī'den

    Ey bād-ı ṣubḥ **o** Ḫusrev-i şīrīn-zebāne de *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 192, Mısra 14). [o,]*

44. Maḥbūb **odur** vefālar ide derdmendine

    N'eylerler ol ṭabībi eger ḥāẓıḳ olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 193, Mısra 3). [odur, -+dur]*

45. Zülfi ṣayyādına beñzer **o** gözi ḫūn-ḫāruñ

    Şāhlar n'ola el üzre ṭutalar şeh-bāzı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 219, Mısra 7). [o,]*

46. Olsa ʿaceb mi āhumuñ ey dil yeli yigin

    Kendüye māyil itdi **o** serv-i semen-beri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 221, Mısra 10). [o,]*

47. Şevḳına raḳṣ ura pervāne gibi ḫalḳ-ı cehān

    ʿArż-ı ḥüsn itse **o** meh şemʿ-i şeb-efrūz gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 226, Mısra 6). [o,]*

48. Ṭut füta **o** sīmīn-tene İskender-i vaḳt ol

    Birbirine ḳat Aḳdeñiz'i Baḥr -i Siyāh'ı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 228, Mısra 5). [o,]*

49. Dil meclisinde medḥ-i mey-i laʿlüñ eylesem

    Olur ṣarīr-i ḫāmem **o** bezme nevā-ı ney *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 229, Mısra 10). [o,]*

50. Ben kāfir-i ʿışḳam gelüp öldürsün **o** ḫūnī

    Ben tā ki bu meydānda şehīd olam **o** ġazī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 234, Mısra 11). [o,]*

51. Ben kāfir-i ʿışḳam gelüp öldürsün **o** ḫūnī

    Ben tā ki bu meydānda şehīd olam **o** ġazī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 234, Mısra 12). [o,]*

52. Şīrīn lebine naḫl-i ḳadinde irişmez el

    Bālāda olduġından **o** mīve derilmedi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 238, Mısra 4). [o,]*

53. El çek Hüdāyī pāye-i vaṣl-ı nigārdan

    Saña cenāb-ı Ḥaḳ'dan **o** devlet virilmedi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 238, Mısra 10). [o,]*

54. Le le le lel le li le le le li yārile

    Le le li dost **o** nāle-i mestāne mi çeksün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 241, Mısra 6). [o,]*

55. ʿAlem-i zer **o** ḳubbe üstinde

    Berḳ urur nūr-ı Kaʿbe gibi müdām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 33). [o,]*

56. Oldı ol gülşene **o** çār menār

    Çār serv-i revān-ı sīm-endām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 47). [o,]*

57. Geldi bir niçe bed-aḫter yaʿnī kim ḳavm-i Yezīd

    Ḫasf u kesf içün **o** mihr ü māhı itdiler ḳırān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 84). [o,]*

58. Başına Ḥaḳdan ṭoḳunsun mīḫ-i laʿnet ḥaşra dek

    Kim **o** şehler ḳaṣdına çekdiyse tīġ itdiyse ḳan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 86). [o,]*

59. Oldı keffeyni **o** deryā-ı saḫā vü keremüñ

    Maʿden-i luṭf u kerem menbaʿ-ı ḫayrāt u ḥasān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 19). [o,]*

60. Āḫıretde **o** Nebī saña şefāʿat ide kim

    Çeşmeler eyledi barmaġı ucından feyeżān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 57). [o,]*

61. Luṭf idüp tuḥfemi ḳabūl it kim

    Seni maḳbūl ide **o** Sübḥān'um *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 82). [o,]*

62. Tārīḫini felekde **anuñ** didi Selsebīl

    Māʾ-i maʿīn-i cennet u mā fī vü Selsebīl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 4, Mısra 3). [anuñ, -nun]*

63. Binā itdi bu ḳaṣr-ı dil-güşāyı

    Muḥammed Beg **o** kān-ı luṭf u himmet *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 7, Mısra 2). [o,]*

64. İde bāḳīlerini Ḥaḳ bāḳī

    Yirde yatduḳça **o** gül-i bī-ḫār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 10, Mısra 2). [o,]*

ocaġ: *Ateş yanan yer.*

1. Yir eylemezdi Hüdāyī bu ḳalb-i ḫākīde

   Su ḳoymasa ġam **ocaġına** anda seyl-i şarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 14, Mısra 10). [ocaġına, -ın, -a]*

ocaġında tütün tütmez: *Ocağından duman çıkması, yaşam belirtisi.*

1. Geçinür ʿāşıḳuñ ṣofī velīkin dilden āhı yoḳ
   Ḫālīlu'llāh geçer ammā tütün tütmez ocaġında *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 203, Mısra 4). [ocağında tütün tütmez, -mez]*

ocak: *Ateş yanan yer.*

1. Miṣāl-i ḫaṭṭ-ı ruḫuñ dil ġamını yazıcaḳ
   Kilk **ocaḳlara** yansun kitābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 171, Mısra 12). [ocaḳlara, -lar, -a]*

ocaḳ ocaḳ: *Kapı kapı.*

1. Şevḳuñla āhum ātişi yalıñ ışıḳ gibi
   Geşt itdi gice tekye-i çarḫı **ocaḳ ocaḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 97, Mısra 8). [ocaḳ ocaḳ,]*

ocaḳ ocaḳ gezenler: *Kapı kapı gezmek.*

1. Dāġ-ı dilüm gibi didi yok bir yalıñ ışıḳ
   Bu tekyegāh-ı dehri gezenler ocaḳ ocaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 98, Mısra 4). [ocaḳ ocaḳ gezenler, -en, -l]*

od: *Aşk ateşi, aşk tutkusu, ateş.*

1. Seyr idenler micmer içinde sipendüñ ḥālini
   ʿIşḳ **odı** yaḳmış ten-i zerd ü nizārum ṣandılar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 38, Mısra 8). [odı, -ı]*
2. ʿIşḳ olsa bir gönülde ider āh-ı ātişin
   Dūdından añlanur eger **od** olsa ḫānede *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 192, Mısra 4). [od,]*

od itdi: *Yakmak II ateşe döndürmek.*

1. Oldı āvān-ı ṣalāḥuñda meyüñ ṣoḥbeti telḫ
   Yirin **od itdi** şehā nāy-ile ʿūduñ devrān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 36). [od itdi, -di]*

od şaldı: *Ateşe vermek.*

1. Od saldı ḫırmenine meger gice berḳ-ı āh
   Ṭutdı cehānı dūd-ı dil-i pür-şirār-ı çarḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 24, Mısra 7). [od saldı, -dı]*
2. Od ṣaldı bāġa ol ruḫ-ı gülnar-ı nūr-baḫş
   Sünbül duḫān u lāle zebāne şirār gül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 135, Mısra 7). [od ṣaldı, -dı]*
3. Ḫırmen-i necm-i şebüñ cānına **od şaldı** hemān
   Açdı ṭāvūs-ı gülistān-ı seḥer şehper-i zer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 23). [od ṣaldı, -dı]*

od yaḳayın: *Ateş yakmak.*

1. Başuma **od yaḳayın** şāha şikāyet ideyin
   Şemʿ-veş yaḳdı beni giydi o cānān üsküf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 88, Mısra 9). [od yaḳayın, -ayın]*

oġlan: *(a) çocuk.*

1. Düşdi gönlüm yine bir serv-i ḫırāmān eline
   Murġ-ı per-beste gibi kim düşe **oġlan** eline *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 198, Mısra 2). [oġlan,]*

oġul virdi: *Bir oğul, erkek evlat vermek.*

1. Bir **oġul virdi** o Vehhāb u Kerīm ü Mennān
   Gün gibi ṭoġduġı dem buldı cehān ḫalḳı ḥayāt *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 31). [oġul virdi, -di]*

ok: *Yay ile atılan savaş aleti II sevgilinin kirpikleri veya yan bakışı.*

1. Ḳaşuñ kemānı ḳaçan ġamzeñ **oḳlarını** seper
   Ḳażāya uġraya kim eylemezse sīne siper *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 42, Mısra 5). [oḳlarını, -lar, -ı, -n, -ı]*
2. Güm olur her ne ḳadar gelse **oḳuña** sīneler
   Yaġsa yaġmur ne deñlü anı ṣaḥrālar içer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 43, Mısra 5). [oḳuña, -uñ, -a]*
3. Gönder **oḳuñ** esirge beni ṭut ki ḫayr içün
   Virdüñ ḳapuñda luṭf-ıla bir derdmende şemʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 84, Mısra 9). [oḳuñ, -un]*

4. Ḳılıcuñ mülk-i dili fetḥ idicek geldi şehā
   Bir ʿalem dikdi **oḳuñ** üstine bürc-i bedenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 125, Mısra 4). [oḳuñ, -un]*
5. Deldi tenümi **oḳları** meydān-ı belāda
   Bārān şu ḳadar yaġdı ki geçdi kepenekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 153, Mısra 7). [oḳları, -lar, -ı]*

okı-: *Bir yazıyı meydana getiren harf ve işaretlere bakıp bunları çözümlemek veya seslendirmek.*

1. Oḳıyan şiʿrüñ perī-rūyānı tesḫīr eylesün
   Ey Hüdāyī çekmesün siḥr-i mübīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 151, Mısra 13). [oḳıyan, -y, -an]*

oḳı: *Bir yazıyı meydana getiren harf ve işaretlere bakıp bunları çözümlemek veya seslendirmek.*

1. Şol muṭribüñ ki ṣavtı fenādan ḫaber virür
   Gördüm bu beyti **oḳıdı** gāhī terānede *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 192, Mısra 6). [oḳıdı, -dı]*
2. Oḳınur dillerde şimdi ḥüsnüñüñ Şehnāmesi
   Şāh Maḥmūd'um göñül taḫtında sulṭānum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 11). [oḳınur, -n, -ur]*
3. Oḳıyup efsūn-ı şiʿri söyledüm efsāneyi
   Biñ belā-y-ıla uyutdum ol gözi mestāneyi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 7). [oḳıyup, -y, -up]*

oḳı: *Çağırılmak.*

1. Her **oḳınduġı** yere varıcı şeh-bāz gibi
   Zaġlar hem-demi ṭūṭī-i suḫun-dānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 134, Mısra 5). [oḳınduġı, -n, -duġ, -ı]*

oḳınmaz oldı: *Okunmamak, söylenmemek.*

1. Ṭutaldan nāme-i ʿışḳum cehānı
   Oḳınmaz oldı Mecnūn dāsitānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 225, Mısra 2). [oḳınmaz oldı, -dı]*

oku: *Bir yazıyı meydana getiren harf ve işaretlere bakıp bunları çözümlemek veya seslendirmek.*

1. Bir kez **oḳursa** luṭf-ıla yār Hüdāyī şiʿrümüz
   Ravżada rūḥ-ı ḳudsiyān vird idine maḳālümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 70, Mısra 9). [oḳursa, -r, -sa]*

2. Ḫaṭdan daḫı ḫālī iken levḫ-i cemāli Aḥmed'üñ

   Oḳur kitāb-ı ʿışḳını şimdi mevālī Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 110, Mısra 2). [oḳur, -r]*

3. Ṣavt-ı ḥazīn ile **oḳur** āb-ı revān gibi

   Güş eyledüm bu beyti leb-i cüybārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 13). [oḳur, -r]*

4. Maḥfil-i gülşende güş it muṣḥaf-ı gülden gelüp

   Semme vechu'llāh **oḳur** her bülbül-i şīrīn-zebān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 10). [oḳur, -r]*

5. Müşerrefdür cemālüñden bu mektebḫāne-i āfāḳ

   Oḳurlar muṣḥaf-ı ḥüsnüñden eṭfāl-i dil-i ʿuşşāḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 10). [oḳurlar, -r, -lar]*

6. Oḳur Nūr āyetin ey meh görenler rūy-ı raḫşānuñ

   Dehānuñ nuṭḳa gelse adı añılmaz Mesīḥā'nuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 9). [oḳur, -r]*

ol: *Olmak.*

1. Ḳanuñı nūş eylesün ṣıḥḥatler **olsun** çeşm-i dost

   Ey Hüdāyī ḫastaya ġāyet münāsibdür şarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 16, Mısra 9). [olsun, -sun]*

2. Ḫıdmet it bir kāmile tā idesin tekmīl-i z̲āt

   Māhuñ **olur** pertev-i mihr-ile noḳṣānı dürüst *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 18, Mısra 12). [olur, -ur]*

3. Dem-beste **olma** ġunca-yı gülşen gibi şen ol

   Bāġ-ı ruḫuñda güller açılsun tebessüm it *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 19, Mısra 3). [olma, -ma]*

4. Leblerüñdür ḥayātuma bāʿi̲s

   And içersem de **olmazam** ḥāni̲s *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 21, Mısra 2). [olmazam, -maz, -am]*

5. Āh-ı serd **olup** dem-ā-dem mihrin iẓhār itmede

   ʿĀşıḳ-ı ṣādıḳ geçer dildāruma beñzer ṣabāḥ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 23, Mısra 7). [olup, -up]*

6. Mihr **olsa** ḫāl-i zerd-i ruḫı eyleme nigāh

   Dāg ola ta deline meh-i tāb-dār-ı çarḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 24, Mısra 5). [olsa, -sa]*

7. Gül-şeker leblerüñüñ medḥin oḳurlarsa **olur**

   Ṭūṭīnüñ nükteleri bülbülüñ elhānı le̲ẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 30, Mısra 5). [olur, -ur]*

8. ʿUzlet-nişīn-i künc-i dil **ol** cümleden geçüp

   Ey tīr-i dost gel berü yiter havāda gez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 63, Mısra 5). [ol,]*

9. Lāyıḳdur **ola** sen şeh-i ḥüsne hilāl-i çarḫ

   Bir tıġ-ı ḫūn-fişan u zeberced-niyām şām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 141, Mısra 11). [ola, -a]*

10. Terk eyle gel raḳībüñi ser-tāc-ı ʿālem **ol**

    Ḫˇuşdur ki bī-ṣadef ola gevher Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 146, Mısra 11). [ol,]*

11. Degişmezsem bihişti ḫāl-i gendüm-gün-ı dildāra

    Hüdāyī **olmayayın** ʿālem içre ibn-i Ādem ben *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 163, Mısra 10). [olmayayın, -ma, -y, -ayın]*

12. Bu reng ü būyı lāle görüp gül yüzüñdedir

    Baġrumda dāġum **olmaz-ıdı** olsa bende bu *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 6). [olmaz-ıdı, -maz, -ı, -dı]*

13. Ṭut füta o sīmīn-tene İskender-i vaḳt **ol**

    Birbirine ḳat Aḳdeñiz'i Baḥr -i Siyāh'ı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 228, Mısra 5). [ol,]*

14. Āl-i Muḥammed **olduġuña** bu yeter delīl

    Şemʿ-i ruḫuñ-durur gül-i ḥamrā gibi besīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 19). [olduġuña, -dug, -u, -n, -a]*

ol: *Bulunmak.*

1. Şīrīn lebine naḫl-i ḳadinde irişmez el

   Bālāda **olduġından** o mīve derilmedi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 238, Mısra 4). [olduġından, -duġ, -ı, -n, -dan]*

ol: *(Bir şeye) Sâhip olmak.*

1. Māsivādan dili yu yār-ıla vuṣlat meyin iç

   ʿĀrif **olan** içicek hücreyi tenhālar içer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 43, Mısra 8). [olan, -an]*

2. Çoġ olur deyr-i cehānuñ büt-i raʿnāları līk

   Sende **olan** rūşen ü lezzet-i güftār olmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 60, Mısra 8). [olan, -an]*

ol: *Hayatı sona ermek, yaşamaz olmak, can vermek, vefat etmek.*

1. Şīrīn lebüñ gamıyla ki Ferhād-veş **ölem**

   Cennetde cāy ola leb-i cūy-ı leben baña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 5, Mısra 3). [ölem, -em]*

2. Beni belā vü ġam u derd-i miḥnet **öldürdi**

   O ḳanḳı ḫastasına oldı çāre-sāz ʿaceb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 10, Mısra 7). [öldürdi, -dür, -di]*

3. Ṣad hezārān mürdeler iḥyā iderken bir sözi

   Baña **ölsem** ol büt-i ʿİsā-dehānum söylemez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 65, Mısra 6). [ölsem, -se, -m]*

4. Eyledük fānī reh-i ʿışḳuñda cism-i ḫākümüz

   Ölmedin **öldük** bizüm yokdur ecelden bākümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 67, Mısra 2). [öldük, -dük]*

5. Zinde-dil eylemiş bizi ʿışḳ-ıla ḥayy ü lā-yemūt

   Ölmeden eylemez ḥaẕer ḫāṭır-ı pür-melālümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 70, Mısra 8). [ölmeden, -meden]*

6. Ölürüm bir dem gözümden ġāyib olsañ ey perī

   Nūr-ı pākisin sevād-ı dīde-i bīnālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 117, Mısra 7). [ölürüm, -ür, -üm]*

7. Öldüm ġamuñla zinde idüp ḫākden götür

   Ey ʿĪsī-i zamāne yetiş Ḫıżr-var gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 5). [öldüm, -dü, -m]*

8. Öldügümde meşhedüm nūrın müşāhid ola ḥalḳ

   Ger ola ol şāhid-i maḳṣūd meşhūdum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 138, Mısra 9). [öldügümde, -düg, -üm, -de]*

9. Ḳılsun **öldükde** ḳapuñ cārūbı müjgānum yine

   Āsumāna ideyin rūy-ı zemīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 151, Mısra 3). [öldükde, -dük, -de]*

10. Ḫāl-i ruḫuña yüz sürüp **öldükde** mezārum

    Güm güm öte āvāze-i tesbīḥ-i melekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 159, Mısra 9). [öldükde, -dük, -de]*

11. Nice beñzer ḫaṭ-ı ser-sebz ü muṭarrāña senüñ

    Müteġayyir olur ey dil ki **ölür** reng-i çimen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 166, Mısra 8). [ölür, -ür]*

12. Fānī cehāndan āḫir uçar şāhbāz-ı cān

    Lābüd **ölür** ṭoġan bu kühen-āşiyānede *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 192, Mısra 8). [ölür, -ür]*

13. Ḳabrümde işigüñ ṭaşın özler dil **ölürken**

    Görür kişi başı yaraġın vaḳt-i seferde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 194, Mısra 7). [ölürken, -ür, -ken]*

14. Emdür lebi her derde vü ḥikmet nedür ammā

    Ben ḫastaya **ölsem** de gelüp virmez em anı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 214, Mısra 6). [ölsem, -se, -m]*

15. Kitāb-ı ʿışḳını cānā Hüdāyī'nüñ **ölicek**

    Maʿārif ehli yazup oḳıya Risāle gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 218, Mısra 13). [ölicek, -icek]*

16. Āhum ḫaṭuñ gelince boyandı ḳaralara

    Miskīn Hüdāyī **öldi** diyü mātem eyledi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 222, Mısra 10). [öldi, -di]*

17. Vaʿde-i vaṣl itdügüñ gerçek mi yoḳsa lāf mı

    Hecr-ile **öldük** be-hey inṣāfsuz inṣāf mı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 9, Mısra 2). [öldük, -dük]*

18. Hüdāyī derdmendüñ **öldi** derd-i intiẓāruñla

    Benüm Muṣlīcuġum şūh-ı cehānum şīve-kārum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 19, Mısra 11). [öldi, -di]*

ol: *... halinde bulunmak, ... haline gelmek.*

1. ʿĀşıḳ **olanuñ** ḥāli n'ola olmasa hem-vār
   Gönlinde anuñ miḥnet ü derd ü ġam u hemm var *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 45, Mısra 1). [olanuñ, -an, -uñ]*
2. Kaʿbe ḳapusında n'ola her şām idersem zemzeme
   Sevdāsı düşdi başuma **oldum** Bilāli Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 111, Mısra 6). [oldum, -du, -m]*
3. Beni gözetse gözüñ ġamzeñ oḳlarıyla n'ola
   Faḳīri gözlemedür merdüm **olanuñ** ḫūyı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 224, Mısra 6). [olanuñ, -an, -uñ]*
4. Cehānı baḥr-i sirişḳe **olurdı** ġark itmek
   Eger ki olmasa ey dil nigārumuñ kūyı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 224, Mısra 7). [olurdı, -ur, -dı]*
5. Dil meclisinde medḥ-i mey-i laʿlüñ eylesem
   Olur ṣarīr-i ḫāmem o bezme nevā-ı ney *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 229, Mısra 10). [olur, -ur]*
6. Her menār **olduġına** bürc-i şeref
   ʿAlemi dāl olup der iʿlām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 35). [olduġına, -duġ, -ı, -n, -a]*
7. Biñ selām ol şehlerüñ ervāḥına kim **oldılar**
   Çār rükni beyt-i şerʿüñ ey Resūl-i Müsteʿān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 69). [oldılar, -dı, -lar]*
8. Umaram ḳapuñ Hüdāyī bendeñe ola maḳām
   Kim seg-i aṣḥāb-ı kehfe cennet **olmışdur** mekān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 96). [olmışdur, -mış, -dur]*
9. Ḥażret-i Ḥaḳḳ'a yarar bir ʿamelüm yoḳdur kim
   Olmaġa lāyıḳ **olam** ben de ġulām-ı muḳbil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 80). [olam, -a, -m]*
10. Ben ne aḥḳar ġubār-ı nā-çīzem
    Ki **olam** ḫāk-i pāy-ı cānānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 72). [olam, -am]*

ol: *"Olmak" yardımcı fiili.*

1. Şīrīn lebüñ gamıyla ki Ferhād-veş ölem
   Cennetde cāy **ola** leb-i cūy-ı leben baña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 5, Mısra 4). [ola, -a]*

2. Her kimüñ manzarı bir çihre-i gülnar **olmaz**
   Ravża-ı çeşmi anuñ maẕhar -ı envār **olmaz** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 60, Mısra 1). [olmaz, -maz]*
3. Her kimüñ manzarı bir çihre-i gülnar **olmaz**
   Ravża-ı çeşmi anuñ maẕhar -ı envār **olmaz** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 60, Mısra 2). [olmaz, -maz]*
4. Ger **ola** ḳīl ü ḳalümüz vaṣf-ı miyān u laʿl-i yār
   Nāzük olur makalümüz ince düşer ḫayālümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 71, Mısra 3). [ola, -a]*
5. Kaʿbe-i ḥüsnüñde bāl açmış ider pervāz zülf
   Oldı göyā bir Ḥicāzī bī-bedel şeh-bāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 86, Mısra 2). [oldı, -dı]*
6. Luṭf-ıla bir naẓar ḳıla diyü baña Laṭīf
   Vird-i zebānum **oldı** şeb ü rūz yā Laṭīf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 90, Mısra 2). [oldı, -dı]*
7. Ey Hüdāyī **olmasun** ʿālemde adum Muṣṭafā
   Olmaz isem Kaʿbe-i vaşlına ḳurbān Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 108, Mısra 9). [olmasun, -ma, -sun]*
8. Gice meclisde iken yār gerekmez şemʿi
   Meh yanında ne ḳadar nūrı **ola** şebtābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 113, Mısra 6). [ola, --a]*
9. Cürʿa-rīz ol sāḳīyā ben ḫāke luṭf it kim **ola**
   Lāle-veş destüñde cām-ı kām-rānı muttaṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 133, Mısra 11). [ola, -a]*
10. Olupdur lāle-ruḫsāruñda ḫālüñ ey ṣaçı miskīn
    Sevād-ı çeşm ü sevdā-ı süveydā-ı dil-i miskīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 157, Mısra 1). [olupdur, -up, -dur]*
11. Bir naẓarla baḳanuñ saña hey ādem cānı
    Gözi İblīs gibi kūr u yeri gūr **olsun** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 6). [olsun, -sun]*
12. Dost yolına giren ʿāşıḳa besdür bir post
    Ḫ∨ācenüñ giydügi sincāb-ile semmūr **olsun** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 8). [olsun, -sun]*
13. Nūş idelüm şu ḳan **olacaġı** gel ey refīḳ
    Demdür ki açmaz alavuz rūzgārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 177, Mısra 9). [olacaġı, -acaġ, -ı]*
14. Ḫāk-i rehüñde tek baña yer vir ʿAlīlik it
    Olsun Yezīd yüz çevüren Bū Türāb'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 179, Mısra 6). [olsun, -sun]*
15. ʿAnber-ḫaṭuñ şemīmi ki yoḳdur çimende bū
    Gül-gūn ruḫuñ nesīmi ki **olmaz** semende bū *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 2). [olmaz, -maz]*

16. Dīde revzen açup alnuñda ḳaşuñ seyr eyler

    Beñzer ol ḳaṣra ki anuñ **ola** medd-i başarı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 216, Mısra 12). [ola, -a]*

17. Ḳalbinde nār-ı miḥnet ü başında dūd-ı āh

    Cism-i Hüdāyī bezm-i ġamuñ **oldı** micmeri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 221, Mısra 14). [oldı, -dı]*

18. Oldı ol cāmiʿe bir aʿlā cām

    ʿIḳd-i pervīn-i çarḫ-ı mīnā-fām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 43). [oldı, -dı]*

19. Oldı ol gülşene o çār menār

    Çār serv-i revān-ı sīm-endām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 47). [oldı, -dı]*

20. Oldı miḥrāb u maḥfil ü minber

    Cilve-gāh-ı ʿizām u ṣadr-ı kirām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 53). [oldı, -dı]*

21. Oldı āb-ı revān-ı şādurvān

    Cennet içre raḥīḳ-i müşk-ḫitām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 59). [oldı, -dı]*

22. Ferş içün ṣuffesine ṣafḥa-i çarḫ

    Oldı bir iki āsmānī ruḫām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 62). [oldı, -dı]*

23. Vird idüp ẕikr-i Ḥaḳ'ı şākir ol olma şākī

    Ola kim raḥmeti ḫuldına olasın dāḫil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 46). [ola, -a]*

24. Sīnemi mühre-i mihrüñle mücellā eyle

    Tā ki meclā-ı cemālüñ **ola** āyīne-i dil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 94). [ola, -a]*

25. Heves-i çāh-ı ẕeḳan eyleme kim Hārūt'uñ

    Fikr ḳıl niçün **olupdur** yiri çāh-ı Bābil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 60). [olupdur, -up, -dur]*

26. Oldı keffeyni o deryā-ı saḫā vü keremüñ

    Maʿden-i luṭf u kerem menbaʿ-ı ḫayrāt u ḥasān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 19). [oldı, -dı]*

27. Ḫāk-i rehüñden eyle mürüvvet ʿĀlīlik it

    Olsun Yezīd yüz çevüren Bū Türāb'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 54). [olsun, -sun]*

28. Üstine ḳondı kürsī-i zerrīn

    Naẓar-ı luṭf idüp didi kim **ola** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 26). [ola, -a]*

29. Ura sīmīn licām u zerrīn zīn

    Şems **olduḳca** şāh-ı naṭʿ-ı felek *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 72). [olduḳca, -duḳca]*

30. Pāye-i rifʿatüñ bülend **olsun**

    Dest-gīrüñ İlāh-ı Deyyānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 97). [olsun, -sun]*

31. Olmış idi āḫıruñ nār-ı cehennemden necāt

    El-vedāʿ ey şehr-i feyż-i lā-yezālī el-vedāʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 15). [olmış, -mış]*

32. Olup vechüñ Ḥasen ḫulḳuñ ʿAlī ḫüsnüñ Ḥüseyn **olmış**

    Benüm çeşmi siyāhum ruḫları ālüm Muḥammed Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 7). [olmış, -mış]*

33. Ġam ile aġlamadan dīdelerüm ḳan **oldı**

    Ḳanı ol gözlerimüñ nūrı Muḥammed Şāhum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 19). [oldı, -dı]*

ol: *Meydana gelmemek.*

1. Didüm öldüm lebüñ hecriyle rūzī **olmadı** vuṣlat

   Didi şām-ı ʿademdür bu buña olmaz seḥer peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 9). [olmadı, -ma, -dı]*

ol: *"-dır, -dir, -dur, -dür".*

1. Şol kim şafaḳla mihri görüp şādmān **olur**
   Bilmez felek bir ejder-i ātiş-fişān **olur** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 2). [olur, -(u)r]*
2. Ey genc-i ʿayşa ṭālib olan ādemi saḳın
   Çarḫ üstine dönüp yidi başlu yılan **olur** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 4). [olur, -(u)r]*
3. Sāḳī sun ol şarābı ki nūş itse cürʿasın

   Kim peşşe fīl ü murçe şīr-i jiyān **olur** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 16). [olur, -(u)r]*
4. Dilerem kim virmesün bir ferde Allāh ayrılıḳ
   Hey ne müşkil derd **olur** āh ayrılıḳ vāh ayrılıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 4). [olur, -(u)r]*
5. İstedügi demleri gördi ḳamu ehl-i ḥased
   Hey ne müşkil derd **olur** āh ayrılıḳ vāh ayrılıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 8). [olur, -(u)r]*
6. Rāżīyam gelsün ecel alsun tenümden cānumı

   Hey ne müşkil derd **olur** āh ayrılıḳ vāh ayrılıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 12). [olur, -(u)r]*
7. ʿĀḳıbet aldı elüm atdı yābāna rūzgār
   Hey ne müşkil derd **olur** āh ayrılıḳ vāh ayrılıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 16). [olur, -(u)r]*
8. Ey Hüdāyī tīġ-ı ġam kār itdi ġāyet cānuma

   Hey ne müşkil derd **olur** āh ayrılıḳ vāh ayrılıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 20). [olur, -(u)r]*

ol: *" O" işaret sıfatı.*

1. Ol gün ki merḳad ola gamuñla vaṭan baña
   Pister türāb u çār-şeb ola kefen baña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 5, Mısra 1). [ol,]*
2. Hassān-ı vaḳtem ögmede **ol** vech-i aḥseni

   Taḥsīn iderdi görse Kemāl'üm Ḥasan baña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 5, Mısra 13). [ol,]*

3. Ṭāvūsa pāy virmedi taḳsīm-i ḥüsn iden

   Ol pāye başdan ayaġa virildi hep saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 8, Mısra 4). [ol,]*

4. Ġam yimez idüm öldügüme **ol** ḫalīlümüñ

   Ḫ ̌ān-ı vişāli bir gice olsa baña naṣīb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 9, Mısra 5). [ol,]*

5. Kimüñle ṣalınur **ol** serv-i ser-ferāz ʿaceb

   Kimüñ ḳolındadur **ol** çeşmi şāh-bāz ʿaceb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 10, Mısra 1). [ol,]*

6. ʿAceb ne ḫār-ıla açıldı bāġa **ol** ġunca

   Kimüñ hevāsına uydı o serv-i nāz ʿaceb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 10, Mısra 3). [ol,]*

7. Niçe minnet idüp bir būse cerr itdüm ʿizārından

   Dirīġā virmedi bu ben faḳīre **ol** perī-ṣūret *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 20, Mısra 6). [ol,]*

8. Gitdi Yūsuf serīr-i ḥüsne seni

   Ol ʿAzīz itdi mālik ü vāriṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 21, Mısra 6). [ol,]*

9. Görme agyār-ıla Hüdāyī'yi bir

   Bu ḳadīmī ḳuluñdur **ol** ḥadīṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 21, Mısra 10). [ol,]*

10. Ruḫları üzre cebīn-i tāb-nāki **ol** mehüñ

    Zühre-i zehrāya beñzer ṭāliʿ olur her ṣabāḥ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 23, Mısra 5). [ol,]*

11. Açıldı ġunca gibi göñül şādmān olup

    İrişeliden **ol** gül-i ḫandānuma feraḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 25, Mısra 6). [ol,]*

12. Ṭarīḳ erlerine yoldaş **ol** kim

    Olur enfāsı da aḳdāmı ferruḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 26, Mısra 5). [ol,]*

13. Hüdāyī **ol** meh-i ferḫunde-rūya

    Maḥabbet eyle k'ola nāmı Ferruḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 26, Mısra 9). [ol,]*

14. Ḳanuma el ḳardı ḳurbān itdi **ol** meh-rū yine

    Yaḳmaġ-içün şemʿ-veş barmaġına ḫınnā-ı ʿīd *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 27, Mısra 3). [ol,]*

15. Ol ḳıyāmet-yār-ıla bir yirde ḥaşr olduḳ bugün

    Rūz-ı maḥşerde meger cāy-ı bihişt-āsā-ı ʿīd *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 27, Mısra 13). [ol,]*

16. Almış eline ḫātem-i cām-ı lebīn ʿadū

    Ol dīvdür ki mühr-i Süleymān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 32, Mısra 10). [ol,]*

17. Şehre **ol** māhı bugün mihr ü vefāsı bildürür

    Nitekim şemsüñ ṭulūʿını żıyāsı bildürür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 34, Mısra 1). [ol,]*

18. Ol mehüñ māhiyyet-i ʿışḳın n'ola bildürse dil

    Ḳaʿrını baḥr-i ʿamīḳuñ āşināsı bildürür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 34, Mısra 3). [ol,]*

19. Gül yüzüñ vaṣfı'duġın **ol** ġunca-ı nev-restenüñ

    Ey Hüdāyī şiʿrümüñ rengīn edāsı bildürür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 34, Mısra 7). [ol,]*

20. Ḫūblar kim gelür **ol** māha ber-ā-ber görinür

    Aña beñzer ki güneş var-iken aḫter görinür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 1). [ol,]*

21. Cān gibi baña görinmez dime cānāne göñül

    Saña bir gün saḳın **ol** rūḥ-ı muṣavver görinür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 8). [ol,]*

22. Hilāle dönmiş eyā meh ḳaşuñ naḥāfet-ile

    Benüm gibi meger **ol** çeşm-i meste māyildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 39, Mısra 4). [ol,]*

23. Ġanīdür **ol** ki ruḫın zerd ide maḥabbet-ile

    Faḳīr olur mı şu kim kīmyāya vāṣıldur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 39, Mısra 9). [ol,]*

24. Niçe Ferhād u Mecnūn'uñ bu ṭaġlar tekyegāhıdur

    Açılmış lāleler **ol** tekyenüñ yer yer çirāġıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 41, Mısra 4). [ol,]*

25. Gözlerüñ ḫūn-ı dil-i merdüm-i dānālar içer

    Beñzer **ol** teşneye cüllāb-ı muṣaffālar içer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 43, Mısra 2). [ol,]*

26. Meyl itme ey dil **ol** güle kim niçe ḫārı var

    Şol gence ṭālib olma ki yanınca mārı var *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 44, Mısra 1). [ol,]*

27. Meyl itme ey dil **ol** güle kim niçe ḫār ı var

    Şol gence ṭālib olma ki yanınca mārı var *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 44, Mısra 1). [ol,]*

28. Maḳbūl olur **ol** dilde ki ʿışḳ-ıla ola āb

    Merġūb olur **ol** ḫāne şehā olsa havādār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 45, Mısra 5). [ol,]*

29. Maḳbūl olur **ol** dilde ki ʿışḳ-ıla ola āb

    Merġūb olur **ol** ḫāne şehā olsa havādār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 45, Mısra 6). [ol,]*

30. Çeşmüñ dil ü cān ḫānesini eyledi tālān

    Vāy **ol** eve kim anı ḳonak idine tatar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 45, Mısra 8). [ol,]*

31. Olmış ṭudaġuñ ṭatlulıġından iki pāre

    Meyl itse Hüdāyī n'ola **ol** mīveye her bār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 45, Mısra 10). [ol,]*

32. ʿIşḳuñ enīsüm ola mezārumda umaram

    Kim **ol** cehānda olmış idi baña yār-ı ġār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 49, Mısra 12). [ol,]*

33. Vuṣlat-ı dünyāya ehl-i diller itmez iʿtibār

    Ol metāʿı böyle bī-raġbet iden hicrāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 50, Mısra 8). [ol,]*

34. N'içün **ol** künc-i yāra öykünür genc

    Ṭutar mı üstine kimse ḳılıçlar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 51, Mısra 7). [ol,]*

35. Sāḳī sun **ol** şarābı ki nūş itse cürʿasın

    Kim peşşe fīl ü murçe şīr-i jiyān olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 15). [ol,]*

36. Meyl eyleme dünyāya baḳup çarḫ-ı kebūda

    Bu vādī-i esfeldür **ol** üstinde ṭumandur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 55, Mısra 8). [ol,]*

37. Müşerref itmede her cāyı **ol** māh-ı seriʿü's-seyr

    Meger ṣadr-ı maḥāfildür ya-ḫud bedr-i menāzildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 57, Mısra 5). [ol,]*

38. Ne deñlü dilde mektum olsa ḫ̬uşdur mihri **ol** māhuñ

    Bu bir sırr-ı İlāhī'dür ẕuhūrından ḫafā yegdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 59, Mısra 3). [ol,]*

39. Şebtab-miṣālüz bu şebāngāh-ı fenāda

    Bir demde ki peydā isek **ol** demde nihānuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 61, Mısra 12). [ol,]*

40. Ṣad hezārān mürdeler iḥyā iderken bir sözi

    Baña ölsem **ol** büt-i ʿİsā-dehānum söylemez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 65, Mısra 6). [ol,]*

41. Gitdi ʿaḳlum gibi **ol** rūḥ-ı revānum gelmez

    Yine ḫaşr olmayıcaḳ sīneme cānum gelmez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 66, Mısra 1). [ol,]*

42. Geçüp **ol** serv-i revān gelmedüginden bu yaña

    Añladum anı ki ʿömr-i güẕerānum gelmez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 66, Mısra 5). [ol,]*

43. Düşdi gird-āb-ı yem-i fürḳate bu keştī-i dil

    Garḳa vardı daḫı **ol** Ḫıżr-ı zamānum gelmez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 66, Mısra 8). [ol,]*

44. Ey Hüdāyī ʿacaba ḳandadur **ol** māh-liḳā

    Çıḳdı gökler yüzine āh u fiġānum gelmez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 66, Mısra 9). [ol,]*

45. Ol hüma saydından ey dil farig ol yaş dökme kim

    Dāma düşmez ḫoşe-i Pervīn olursa dānemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 68, Mısra 5). [ol,]*

46. Ol büt-i sīmīn-tenüñ olmış dil-i pūlādı nerm

    Var ise itmiş eşer bu āh-ı ātiş-bārumuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 69, Mısra 3). [ol,]*

47. Dönmezüz tek gelsün alşun naḳd-i cānı **ol** melek

    Daʿvī-i ʿışḳ itmişüz iḳrārdur iḳrārumuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 69, Mısra 7). [ol,]*

48. Ol iki zülf-i müşk-sā itdi şikeste ḥālümüz

    Eyledi ḳaddümüz dü-tā ḳıldı dü-mū saḳalumuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 71, Mısra 1). [ol,]*

49. Āh eylesem Hüdāyī görüp ḥüsnin **ol** mehüñ

    Ehl-i başīrete görinür her şerār şems *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 75, Mısra 11). [ol,]*

50. ʿĀşıḳ **ol** cān u dili ḳurtar ḳuyūd-ı dehrden

    Buldı ʿizzet itdi Yūsuf ehl-i zındānı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 79, Mısra 11). [ol,]*

51. Eylemez İḫlāṣ Ḥaḳḳ'ı kimseler cānı ḫalāṣ

    Ya ḳaşuñdan eyleseñ **ol** tīr-i müjgānı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 80, Mısra 2). [ol,]*

52. Dest-i aʿdādan dilā alduñsa **ol** meh-pāreyi

    Bilmiş **ol** şeyṭān elinden itdüñ īmānı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 80, Mısra 7). [ol,]*

53. Ol ṭabīb-i cān gelüp bir dem yine tīz gitmedin

    Derdüm arturmaḳ mıdur yāḫud devā mıdur ġaraż *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 81, Mısra 3). [ol,]*

54. Yollar üzre ḫalḳ-ı ʿālem zār u ḥayrān olduġın

    Ol şeh-i mülk-i cemālüñ bir selāmıdur ġaraż *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 81, Mısra 6). [ol,]*

55. Ol semen-ten anuñ-içün sīneme gelmez benüm

    Bilür itmez penbe ile nār-ı sūzān İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 13). [ol,]*

56. Ḫāṭır-ı mecmūʿamuz gitdi perīşān eyledi

    Ey Hüdāyī **ol** perī-şān-ı perīşān-ı İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 18). [ol,]*

57. Ol laṭīf eşkāli geh peydā gehī penhān ider

    Sīmyā ʿilmin bilür yā gösterür iʿcāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 86, Mısra 7). [ol,]*

58. Şecer-i Vādī-i Eymen'dür o ḳadd-i bālā

    Berḳ urur anda şan **ol** ātiş-i sūzān üsküf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 88, Mısra 8). [ol,]*

59. Tuġlar perçem-i pür-ḫam ʿalem **ol** ḳadd-i belend

    Anuñ altun başıdur ey şeh-i ḫūbān üsküf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 88, Mısra 11). [ol,]*

60. Ol Yūsuf-ı zamāne ḳavī-ārzū henūz

    Çāh-ı ṭabiʿate ḫalel irdi ḳuvāya żaʿf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 89, Mısra 9). [ol,]*

61. Ġam ḫānesinde ḳaldı Hüdāyī şikeste-ḥāl

    Raḥm eyle itmedin eşer **ol** mübtelāya żaʿf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 89, Mısra 14). [ol,]*

62. ʿAyş u ʿişret ḳaṣrınuñ ṣalduḳda bünyādını Cem
Eylemiş cām-ı ṣafādan aña **ol** üstād ayaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 91, Mısra 6). [ol,]*
63. Ol cām-ı laʿle yazmış eyā lebleri ʿaḳīḳ
Yāḳūt-ı ḫaṭṭuñ āyet-i yusḳavne min rāḥīḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 96, Mısra 1). [ol,]*
64. Ol iki zülf ucında lebüñ ey nihāl-i nāz
Ḫurmā-ı tāzedür ki ṣalınmış budaḳ budaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 98, Mısra 11). [ol,]*
65. Gencīne-i mihri ile cān buldı ġınāyı
Ol māh olalı bürc-i saʿādetde yalabıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 99, Mısra 4). [ol,]*
66. Zülfüñde gören piste gibi dilleri beste
Ol ḳadd-i dil-āvīze ṣanavber dise lāyıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 99, Mısra 6). [ol,]*
67. Dūd-ı siyeh-i şemʿ degül bezm-i belāda
Saçın çözüp aġlar baña **ol** sīnesi yanıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 99, Mısra 10). [ol,]*
68. Didüm **ol** dem bir kenāra yoḳ mı imkān didi yār
Mürdesin atmaz kenāra lücce-i ʿummān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 101, Mısra 7). [ol,]*
69. Sürme çekmiş çeşmine ey dil saḳın **ol** şūh-ı seng
Şöyle āfetdür ki **ol** virür iki gözine reng *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 106, Mısra 1). [ol,]*
70. Sürme çekmiş çeşmine ey dil saḳın **ol** şūh-ı seng
Şöyle āfetdür ki **ol** virür iki gözine reng *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 106, Mısra 2). [ol,]*
71. Seng-i cevr urur dile ṭaġlarca **ol** Yūsuf-cemāl
Anı yād itmez ki yarın ḳona mīzāna o seng *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 106, Mısra 3). [ol,]*
72. Ḳullara çıḳmaz görinmez böyle server görmedük
Bir perī-peykerdür **ol** ʿālemde gözler görmedük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 107, Mısra 2). [ol,]*
73. Seyr idenler sīnesin **ol** nūr-ı Yezdān Aḥmed'üñ
Didiler ḳoynına girmiş bedr-i raḫşān Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 108, Mısra 1). [ol,]*
74. Ol servi çekmek istese n'ola Hüdāyī sīneye
Cān gülşeninde yaraşur nāzük nihāli Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 110, Mısra 9). [ol,]*
75. Berḳ urur ruḫlaruñ **ol** göşe-i ebrūlardan
İki yanında iki şemʿ gibi miḥrābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 112, Mısra 5). [ol,]*
76. Rām olur esmā ile diyü güzeller ṣofīyā
Çekme adın **ol** perī-peyker melek-simālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 115, Mısra 8). [ol,]*
77. Çeşmümüñ her perdesinde cilvegerdür ʿaḳs-i dost
Beñzer **ol** şeh mālikidür bu yidi deryālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 115, Mısra 10). [ol,]*
78. Başını kesüp eyler ışıḳ ʿāşıḳı fi'l-ḥāl
Tīgın çeküp **ol** ġamze-i ḳattāli Ḥüseyn'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 116, Mısra 10). [ol,]*
79. Añ **ol** güni ki gülistānda haftalarla ḳalup
Mey-i dü-sāle içen bir zamān ikimüz idük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 118, Mısra 5). [ol,]*

80. Hüdāyī tāze ġazeller ḳasideler diyicek

Hemīşe **ol** yüzi gül ʿārıżı bahāra gerek *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 122, Mısra 10). [ol,]*

81. Ey ḳaşı yā ḫadengüñe sīnem nişāna dik

Nāzük nihāl-i servdür **ol** bāġ-ı cāna dik *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 124, Mısra 2). [ol,]*

82. Ṭaġıtsa ṣabā turrasın **ol** silsile-mūnuñ

Ditrer reg-i sevdāsı ḳamu ehl-i cünūnuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 127, Mısra 1). [ol,]*

83. Diş yaraları var leb-i sāḳīde ṣanasın

Ter mīvedür **ol** kim toḳınur zaḫmı ṭolunuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 127, Mısra 6). [ol,]*

84. Fitnede merdüm-i çeşmüñ didüm olmış Ḳābil

Ol perī-çihre gülüp didi ki insān ḳābil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 130, Mısra 2). [ol,]*

85. Ṣunsa raḳīb tuḥfe diyü alma cānını

Meyl eyleme saḳın begüm **ol** yādigāra gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 132, Mısra 6). [ol,]*

86. Od ṣaldı bāġa **ol** ruḫ-ı gülnar-ı nūr-baḫş

Sünbül duḫān u lāle zebāne şirār gül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 135, Mısra 7). [ol,]*

87. Ḳurtulur baḫtum nüḫūsetden saʿādetler görem

Gelse bir şeb ḫāneme **ol** māh-ı mesʿūdum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 138, Mısra 8). [ol,]*

88. Öldügümde meşhedüm nūrın müşāhid ola ḫalḳ

Ger ola **ol** şāhid-i maḳṣūd meşhūdum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 138, Mısra 10). [ol,]*

89. Ey Hüdāyī ḫıdmetinde cān virürsem **ol** şehüñ

Merḥamet ide umaram baña maʿbūdum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 138, Mısra 13). [ol,]*

90. İtmesün ḫaddine ḫāyil ḫaṭını yalvaralum

Bize **ol** mihr-i żiyā-güsteri göster diyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 10). [ol,]*

91. Devr-i güldür beri gel bezm-i şarāb eyleyelüm

Cigerin ḫāsidüñ **ol** bezme kebāb eyleyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 143, Mısra 2). [ol,]*

92. Birāderler meded **ol** pür-cefā vü nāzum aldurdum

Bugün Yaʿḳūb-ı vaḳtem Yūsuf-ı mümtāzum aldurdum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 144, Mısra 1). [ol,]*

93. Yeridür çarḫa salsam şāhbāz-ı ah u efġānı

Ḳaçurdum elden **ol** kebk-i hümā-pervāzum aldurdum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 144, Mısra 8). [ol,]*

94. ʿAceb mi uṣanam deyr-i cehānuñ ṣūretinden ben

Hüdāyī **ol** Mesīḥā-leb büt-i ṭannāzum aldurdum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 144, Mısra 10). [ol,]*

95. İrişmez **ol** mehe feryād u nāle-i seḥerüm

Bülend mertebedür ḫaylī maṭmaḥ-ı naẓarum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 147, Mısra 1). [ol,]*

96. Āferīn **ol** merd-i ʿuryān-ı fenā fī'llāha kim

Çekmedi dāmān u ceyb ü astīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 150, Mısra 7). [ol,]*

97. Sīneñ üzre tek baña dāġ u elifler çek disün

Başum üstine çekem **ol** nāzenīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 151, Mısra 10). [ol,]*

98. Sevdüm yine biñ cān-ıla bir ḫüsn ili şāhın

Ol ḫūb-ı zamānuñ oḳınur nāmına şāhīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 152, Mısra 2). [ol,]*

99. Ol iki ḳıya baḳıcı ḫūnī ḳara gözler

Şeh-bāzlaruñ başına ṭar itdi külāhın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 152, Mısra 5). [ol,]*

100. Gelmez ḳola elden çıḳalı yüksek uçar **ol**

Dil çarḫa çıḳarsa yeridür nāle vü āhın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 152, Mısra 7). [ol,]*

101. Ol kebk-i ḫırāmānı gören rind-i naẓar-bāz

ʿAynına alur mı felegüñ mihr-ile māhın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 152, Mısra 9). [ol,]*

102. Murġ-ı dil-i āvāresin aldurdı Hüdāyī

Ol alıcı ala gözüñüñ gördi nigāhın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 152, Mısra 14). [ol,]*

103. Bu ḫüsn ü cemāli gören **ol** mihr-i felekden

Her vech-ile tafḍīl ider insānı melekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 153, Mısra 1). [ol,]*

104. Peykānlarını dilde gören **ol** ḳaşı yānuñ

Çoḳdur diye ʿummān-ı ʿamīḳ içre semekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 153, Mısra 5). [ol,]*

105. Bir nāme yazup bendesine eylemez irsāl

Gelmez o kerem **ol** şeh-i devrānuñ elinden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 154, Mısra 12). [ol,]*

106. Ḳılmış dudaġuñ **ol** ḫaṭ-ı sebz içre ḳūt-ı cān

Āb-ı Ḥayāt'ı ḳāleb-i Ḫıżr'a iden revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 156, Mısra 1). [ol,]*

107. Ebrūlaruñla **ol** iki ḫūn-ḫār gözlerüñ

Tīġ-ıla ceng ider iki ser-mest pehlevān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 156, Mısra 5). [ol,]*

108. Şaldı bu gice bezmümüze **ol** mehi felek

iki göziyle baḳdı bize şanma Ferḳadān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 156, Mısra 11). [ol,]*

109. Ol serv-ḳad kinār ola dirseñ Hüdāyī'ye

Ḳıl sīm ile zerüñ kemeri gibi der-miyān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 156, Mısra 13). [ol,]*

110. Gül-i gülzār-ı şām iken ḳamer baḫs itse ḫüsnüñle

Virür reng aña yüz al-ıla **ol** ruḫsār-ı mihr-āyīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 157, Mısra 8). [ol,]*

111. Ey Hüdāyī **ol** perī-şānum gelürse bezmümüz

Ġayret-i cemʿiyyet-i necm-i Süreyyādur bugün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 158, Mısra 11). [ol,]*

112. Yārını bir gün gelem diyü şalan ferdālara

Ol ḳıyāmet-ḳāmet ol serv-i dil-ā [rā]dur bugün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 158, Mısra 14). [ol,]*

113. Yārını bir gün gelem diyü şalan ferdālara

Ol ḳıyāmet-ḳāmet **ol** serv-i dil-ā [rā]dur bugün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 158, Mısra 14). [ol,]*

114. Acıtdı beni ayırup **ol** kān-ı nemekden

Mānend-i seḥāb aġlar-ısam n'ola felekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 159, Mısra 1). [ol,]*

115. Ḥükm geçmez emrine rām itmege **ol** serveri

Şekl-i ebrūsı berāt-ı ḫüsnine ṭuġra-y-iken *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 161, Mısra 7). [ol,]*

116. Ṭolanur her gice varup **ol** mehüñ menzillerin

Ṣubḥ-ı ḥüsne ruḫları mihr-i cehān-ārā-y-iken *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 161, Mısra 9). [ol,]*

117. Ey Hüdāyī ḥamdü li-llāh böyle gördük **ol** mehi

Dem be-dem ʿuṣṣāḳa kārı nāz u istiġnā-y-iken *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 161, Mısra 11). [ol,]*

118. Geçmez ölince cān u dil **ol** laʿl-i nābdan

Āvāreler gibi ki kesilmez ṣarābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 162, Mısra 1). [ol,]*

119. Ḫaylī ṣudāʿ virdi bize pendi nāṣıḥuñ

Mey sür ki sāḳī **ol** baña yigdür gül-ābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 162, Mısra 8). [ol,]*

120. Göñlüm efġān eyler **ol** zülf-i hümā-pervāzdan

Ṣayddur feryād ider ṣan pençe-i şeh-bāzdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 164, Mısra 1). [ol,]*

121. Ben niyāz itdükce **ol** şeh nāza aheng itmede

Dil nevālar itse ney gibi ne ġam şehnāzdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 164, Mısra 7). [ol,]*

122. Cümle gözler seni gözler nitekim māhı nücūm

Kime ḳılsun naẓar **ol** şāh-ı cehān olduġı'çün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 165, Mısra 6). [ol,]*

123. Maġribī gibi bulur ḳanda ise anı raḳīb

N'eylesün gizlenüp **ol** genc-i nihān olduġı'çün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 165, Mısra 8). [ol,]*

124. Meded öldüm ṣun **ol** Āb-ı Ḥayāt'ı sāḳīyā gelsün

Giyāh-ı ḫuşke feyż irsün yine neşv ü nemā gelsün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 167, Mısra 1). [ol,]*

125. Ne ʿaceb teng-dil olup ṭaralursa cānum

Ṣalınur teng ḳabālar giyüp **ol** serv-i revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 169, Mısra 12). [ol,]*

126. Havāyī oldı Hüdāyī seḥerde jāle gibi

Görince **ol** yañaġı āfitābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 171, Mısra 14). [ol,]*

127. Gül-bāng-i murġ ṣanma ṣadā-ı ceresdür **ol**

Göçdi bu şeb ḳavāfil-i gül merġzārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 3). [ol,]*

128. Ol şems-i evc-i ʿişmete beñzetme kendüñi

Ẓālimdür ol sen aña ẓahīr ü muʿīnsin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 176, Mısra 3). [ol,]*

129. Sürme Hüdāyī bendeñi bir yer ġarībidür

Ṣāhum **ol** āsitān-ı sipihr-iḳtidārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 177, Mısra 14). [ol,]*

130. Virdi nişāne cām-ı mey **ol** laʿl-i nābdan

Sāḳī pür itdi dürri-le aġzın ḥabābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 179, Mısra 1). [ol,]*

131. Gele mi sīne-i ṣad-pāreme **ol** genc-i cemāl

Şeh-nişīn ola mı bir ḫāne-i vīrānedür o *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 184, Mısra 7). [ol,]*

132. Maʿlūmdur murādum **ol** ṭabʿ-ı pür-ṣafāya

Zīrā begüm ne maḫfī cām-ı cehān-nümāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 186, Mısra 1). [ol,]*

133. Benem **ol** merdüm-i üftāde ki bir ḳaṭra yaşum

Dem olur cūşa gelür dil uzadur deryāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 188, Mısra 3). [ol,]*

134. Ṣūret bulurdum āyīne gibi zamānede

Ol meh müşerref itse beni bir nigāh-ile *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 189, Mısra 8). [ol,]*

135. Meh gibi nūr-ı ṣafāsı-y-ıla olur rūşen-dil

Kim muḳārin ola **ol** şems-i şeref-baḫşāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 191, Mısra 8). [ol,]*

136. Devlet ḳapusı meykededür bu zamānede

Sāḳī-durur viren elin **ol** āsitānede *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 192, Mısra 2). [ol,]*

137. Dökdüm yolına naḳd-i dil ü ṣabrum **ol** şehüñ

Varum yoġum ne var-ısa virdüm ḫizānede *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 192, Mısra 11). [ol,]*

138. Maḥbūb odur vefālar ide derdmendine

N'eylerler **ol** ṭabībi eger ḥāẕıḳ olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 193, Mısra 4). [ol,]*

139. Girmek-içün Ḳays ʿuryān oldı Leyla ḳoynına

Rūzgār **ol** nā-murādı ṣaldı ṣaḥrā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 196, Mısra 2). [ol,]*

140. Ṭurrasın şāne idüp çekmese ṭarrār diyü

Almaz idi anı **ol** zülf-i perīşān eline *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 198, Mısra 8). [ol,]*

141. Ṭarar yürür ḳara zülfini ʿarż ider ruḫı ālin

Diler bu āl-ıla dil murġın ala **ol** gözi ala *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 199, Mısra 8). [ol,]*

142. Hüdāyī ʿāşıḳ u abdālı olmış **ol** yüzi mihrüñ

Bürünse māh-ı şeb-ārā ʿaceb mi bir ḳara şāla *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 199, Mısra 9). [ol,]*

143. Ey Hüdāyī ʿāḳıbet girmek gerek ḫāk altına

Cān virürsin böyle çün **ol** genc-i penhān üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 201, Mısra 10). [ol,]*

144. Gün yüzüñ göstermeyen **ol** meh-liḳādur dīdeye

Ḳasdı bu yüzden baña cevr ü cefādur dīdeye *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 202, Mısra 1). [ol,]*

145. Lebüñle hem-dem olmışdur ezel Firdevs bāġında

Daḫı ney-şekkerüñ ḳalmışdur **ol** leẕẕet dimāġında *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 203, Mısra 2). [ol,]*

146. Benüm baḫt-ı siyāhumdur meger **ol** çeşm-i ḫᵛāb-ālūd

Ya āhū-ı Ḫotan'dur uyḫuya varmış yataġında *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 203, Mısra 7). [ol,]*

147. Başın kesseñ kesilmez zülfi senden

Taʿalluḳ itmiş **ol** zībā ʿiẕāra *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 205, Mısra 4). [ol,]*

148. İgende āhumuz almasun **ol** şemʿ

Ṣaḳınsun nesne döymez rūzgāra *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 205, Mısra 7). [ol,]*

149. Ey Hüdāyī oldı ḫāmem lūle-i ʿaynu'l-ḥayāt

Vaṣf idelden **ol** şeker-güftār u şīrīn-lebleri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 209, Mısra 10). [ol,]*

150. Devlet **ol** başuñ ki şāhā ṣavlecān-ı ʿışḳ-ıla

ʿArṣa-ı kūyuñda ser-gerdān ola gūyuñ gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 211, Mısra 5). [ol,]*

151. Ben **ol** faḳīr-i tüvānger-dilem ki devlet-i ʿışḳ

Beni serīr-i ġama server-i cehān itdi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 213, Mısra 7). [ol,]*

152. Ol serv-i ḫırāmān elüñe girse Hüdāyī

Em leblerini ḳuc belini virme zamānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 214, Mısra 9). [ol,]*

153. Şemseler yazdı çıḳup ṭāḳ-ı revāḳ-ı ʿArş'a

Ol mehüñ gün yüzinüñ şevḳına āhum şereri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 216, Mısra 4). [ol,]*

154. Ser-i engüşt-i nebīdür meger **ol** bīnī-de

K’itdi yüzüñde ʿayān muʿciz-i şaḳḳu’l-ḳameri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 216, Mısra 9). [ol,]*

155. Dīde revzen açup alnuñda ḳaşuñ seyr eyler

Beñzer **ol** ḳaşra ki anuñ ola medd-i başarı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 216, Mısra 12). [ol,]*

156. Sāyesi üstüñe düşsün dir-iseñ **ol** servüñ

Ḫāk-i rāh **ol** ki Hüdāyī saña budur düşeri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 216, Mısra 15). [ol,]*

157. Ol perī aldı benüm ṣabr u ḳarārum geldi

Yine dīvāneyem ol tāze bahārum geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 217, Mısra 1). [ol,]*

158. Ol perī aldı benüm ṣabr u ḳarārum geldi

Yine dīvāneyem **ol** tāze bahārum geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 217, Mısra 2). [ol,]*

159. Ḳarşu çıḳsa neʿaceb ṣabr u ḳarārum dil ü cān

Gün gibi bu seḥer **ol** şāh-süvārum geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 217, Mısra 4). [ol,]*

160. Gül gibi tāzeledi sīnedeki dāġlarum

Yine yaḳdı beni **ol** lāle-ʿiẕārum geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 217, Mısra 6). [ol,]*

161. Ḳıya ḳıya baḳan **ol** ḳara gözlü dil-berümüñ

Göñül kebūterini bāz-ı zülfi ala gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 218, Mısra 5). [ol,]*

162. Görince pertev-i mihr-i cemālin **ol** māhuñ

Havāya münḳalib oldum seḥerde jāle gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 218, Mısra 7). [ol,]*

163. Geçmeseydi baña **ol** ḳaşı kemānuñ nāzı

Cāna zaḫm urmaz idi ġamze-i tīr-endāzı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 219, Mısra 1). [ol,]*

164. Sürsün ʿadūyı cennet-i kūyuñdan **ol** perī

Ādem yerine baġlaya lāyıḳ mı bir ḫarı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 221, Mısra 1). [ol,]*

165. İsterem ṣu gibi **ol** servüñ olam pā-māli

Kişinüñ himmeti kendine gerekdür ʿālī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 223, Mısra 1). [ol,]*

166. İşigini felege virmez **ol** şeh-i ḥüsnüñ

Hüdāyī şol ki cehān içre ṭuydı ḳapuyı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 224, Mısra 9). [ol,]*

167. Olur bir demde yüz biñ mürde iḥyā

Tekellüm eylese **ol** rūḥ-ı s̱ānī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 225, Mısra 8). [ol,]*

168. Ey Hüdāyī umaram **ol** yüzi ḫūrşīd gelüp

Ḫākden ḳaldura ben ẕerresini ṭoz gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 226, Mısra 9). [ol,]*

169. Seferden şehrümüz **ol** şāh-ı ʿālī-şānumuz geldi

Bi-ḥamdi’llāh anı gördük yerine cānumuz geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 227, Mısra 1). [ol,]*

170. Teraḫ gitdi feraḫ geldi Hüdāyī minnet Allāh’a

Göñül Yaʿḳūb’ına **ol** Yūsuf-ı Kenʿān’umuz geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 227, Mısra 10). [ol,]*

171. Gök fūtada cānā gören **ol** cism-i laṭīfüñ

Seyr itmeye gökde güneşi hālede māhı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 228, Mısra 3). [ol,]*

172. Ḳalmış ṣuda envār-ı tecellīden e̱ser dir

Deryāda Hüdāyī gören **ol** nūr-ı İlāhı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 228, Mısra 10). [ol,]*

173. Şehlā gözüñ gözetmeyeli oldı dil ḫarāb

Vāy **ol** ʿimāretüñ ki ʿalīl ola nāẕırı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 230, Mısra 8). [ol,]*

174. Tā dem-i evvelde kim oldum şehīd-i tīġ-ı ʿışḳ

Zaḫmumuñ **ol** dem bu demdür kim aḳar ḳanı daḫı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 231, Mısra 10). [ol,]*

175. Ol meh gelürse ḫāneme mihr-i seḥer gibi

Çeşmümde cāy idem aña nūr-ı baṣar gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 232, Mısra 1). [ol,]*

176. Eşkāl-i cevri **ol** ṣanemüñ güne günedür

Deyr-i cehānda ṣūret-i nevʿ-i beşer gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 232, Mısra 3). [ol,]*

177. Virmiş leṭāfet **ol** lebe ḫaṭṭ-ı ʿaraḳ-fişān

Ṣāfī ṣarāb-ı verde ḳonan müşk-i ter gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 232, Mısra 11). [ol,]*

178. Ḥüsni-le s̱ānīsi yoḳdur birdür **ol** Yūsuf-cemāl

Māder-i devrān ṭoġurmaz mihr-i pür-envār iki *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 233, Mısra 3). [ol,]*

179. Şāhidümdür daʿvī-i mihrine **ol** meh-pārenüñ

Sīnede olan elif bir dīde-i ḫūn-bār iki *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 233, Mısra 9). [ol,]*

180. Dār-ı ġurbetde Hüdāyī'ye gelüp yār oldı ġam

Ol büt-i sīmīn-tenüm yā Rab kimüñle yār iki *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 233, Mısra 12). [ol,]*

181. Dil olmasa n'ola ḥarem-i vaṣluña maḥrem

Maḥrūm olur **ol** kim çoġ ola ḥırṣ-ıla āzı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 234, Mısra 6). [ol,]*

182. Ol perī perde-nişīn olduġınuñ sırrı bu kim

Gele ḫalḳ ayaġına Kaʿbe-i men̲sūr gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 236, Mısra 3). [ol,]*

183. N'eyler yüzinde **ol** ṣanemüñ zülf-i sāḥiri

Kim gördi bāġ-ı ḫulda duḫūl ide kāfiri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 237, Mısra 1). [ol,]*

184. Leblerüñ emsem didüm **ol** dilbere em mā didi

Kimseye bu sırrı ifşā eyleme ammā didi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 239, Mısra 1). [ol,]*

185. Yañılup yüzine ḳarşu ruḫlaruña gül didüm

Ḫışm idüp ben ḳulına **ol** ġonce-leb lā lā didi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 239, Mısra 4). [ol,]*

186. Ey Hüdāyī göricek **ol** şeh bu şīrīn sözümi

Āferīnler saña ey ṭūṭī-i şekker-ḫā didi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 239, Mısra 9). [ol,]*

187. Ḳaṣd eyledi māt itmege **ol** rūḥ-ı revānum

Ṣad renc-i melāmetde sen açmaza mı düşdün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 240, Mısra 3). [ol,]*

188. ʿUşşāḳı helāk itmege ṭuṭduñ yine emek

Cān-teşnedür **ol** bir (yed-i) şehbāza mı düşdün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 240, Mısra 8). [ol,]*

189. Oldı **ol** cāmiʿe bir aʿlā cām

ʿIḳd-i pervīn-i çarḫ-ı mīnā-fām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 43). [ol,]*

190. Oldı **ol** gülşene o çār menār

Çār serv-i revān-ı sīm-endām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 47). [ol,]*

191. Deyr-i ʿĪsādur yaḫud bu muḫtelif eşkāl ile

Erġanūn **ol** deyre ṣavt-ı bülbül ü āb-ı revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 18). [ol,]*

192. Ḳaṣr-ı miʿrācuñ sen **ol** sulṭān-ı ʿālī-şānısın

Olsa lāyıḳ saña Cibrīl-i emīn peyk-i devān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 45). [ol,]*

193. Sensin **ol** bāġ-ı ṣafā kim gül-cemālüñ şevḳına

Bülbül-i göyā hezārān ṭāyir-i ḳuds-āşiyān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 47). [ol,]*

194. Enbiyādan saña Mūsā ümmet olmaḳ istedi

Didi Ḥaḳ ʿĪsā naṣībi oldı **ol** devlet hemān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 50). [ol,]*

195. Biñ selām **ol** şehlerüñ ervāḥına kim oldılar

Çār rükni beyt-i şerʿüñ ey Resūl-i Müsteʿān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 69). [ol,]*

196. Ṣanma yirde lāle vü gökde şafaḳ **ol** mātemi

Yād idüp ḳanlar döker çeşm-i zemīn ü āsumān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 87). [ol,]*

197. Murġ-ı cānum ḳıl benüm **ol** merġzāruñ bülbüli

Anda daḫı ideyin şevḳuñla feryād u fiġān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 99). [ol,]*

198. Benem **ol** mücrim ü ʿāṣī ki kitāb-ı günehüm

Yazsalar ḥaşra degin şerḥe degüldür ḳābil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 71). [ol,]*

199. Sensin **ol** ḳāsım-ı erzāḳ u Ḫudāvend-i kerīm

Niʿmet-i luṭfuñ olur kevn ü mekāna şāmil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 95). [ol,]*

200. Şeh Süleymān yine **ol** zübde-i Āl-i ʿOs̱mān

Eyledi ʿāleme ser-çeşme-i luṭfını revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 1). [ol,]*

201. Ḥamdü li-llāh ki bize **ol** şeh-i iḳlīm-i saḫā

Gökde isterken anı yirde idüpdür iḥsān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 13). [ol,]*

202. Benem **ol** ḥāfiẓ-ı gencīne-i Ḳur'ān-ı ʿaẓīm

Pürdür esrār-ı Ḫudā-y-ıla bu ḳalb-i vīrān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 43). [ol,]*

203. Her ki taʿvīż-i duʿāñı yaza levḥ-i cāna

İsm-i Aʿẓam ḥaḳı **ol** aña ola ḥırz-ı emān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 48). [ol,]*

204. Cümle ḫayrātuñı maḳbūl ide Ḥaḳ celle celāl

Vire maḳṣūduñı **ol** Rabb-i Rahīm ü Raḥmān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 52). [ol,]*

205. Ol şāhdur ki farḳ-ı ferīḳ-ı ʿadūsınuñ

Farḳı yoġ işiginde sifāl-i kilābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 27). [ol,]*

206. Yā kemīn içre şikārın gözedür genc arslan

Yazdı taʿvīż içün **ol** māha debīr-i eflāk *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 42). [ol,]*

207. İsm-i Aʿẓam ḥaḳı **ol** aña ola ḥırz-ı emān

Bula günden güne yā Rab meh-i nev gibi kemāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 45). [ol,]*

208. Hemīşe körpe budaḳlaruñ ide ber-ḫʸur-dār

Murādum ol-durur **ol** Vāhibü'l- ʿaṭāyādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 58). [ol,]*

209. Sidretü’l-müntehāda Rūḥ-ı emīn

Kimdür **ol** āfitāb-ı rūşen-dil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 34). [ol,]*

210. Nā-geh **ol** şemʿ-i cemʿ-i ehl-i vefā

Yüzi mihr alnı māh-ı tābānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 15). [ol,]*

211. Yād idüp āşinā-ı baḥr-i ġamın

Geldi ben bendesine **ol** ḫānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 20). [ol,]*

212. Didüm **ol** şevḳ ile bu tārīḫi

Ol ḫalīl-i dil oldı mihmānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 25). [ol,]*

213. Didüm ol şevḳ ile bu tārīḫi

Ol ḫalīl-i dil oldı mihmānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 26). [ol,]*

214. İdüp **ol** demde ayaġına niṣār

Laʿller çeşm-i gevher-efşānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 33). [ol,]*

215. Benem **ol** bende-i faḳīr ü ḥaḳīr

ʿAbd-i memlūk-i şāh-ı devrānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 77). [ol,]*

216. Sensin **ol** pādişāh-ı mülk-i cemāl

Ruḫları reşk-i ḥūr u ġılmānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 83). [ol,]*

217. Cūş eyledügi zamānda **ol** ʿayn

Sīrāb ola teşnegān-ı kevneyn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 31). [ol,]*

218. Şol dem ki temevvüc ide **ol** yemm

Feyż ola ʿuṣāta biş eger kem *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 33). [ol,]*

219. Ol ḥoḳḳa-ı gevher-i ṣenādan

Ol maʿden-i rāḥat u şifādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 35). [ol,]*

220. Ol ḥoḳḳa-ı gevher-i ṣenādan

Ol maʿden-i rāḥat u şifādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 36). [ol,]*

221. Bürc-i ḥüsn üzre görelden **ol** meh-i mihr-aḫteri

Cān u dilden tekye-i ʿışḳında oldum Ḥayderī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 5). [ol,]*

222. Naḳş-ı Mānī çihresinde resm-i ḫaṭṭ u ḫālīdür

Ol nigārum nām-ıla Naḳḳāş Aḥmed Balı’dur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 4). [ol,]*

223. Görmedi Rūm’ı Ḫıtā’yı seyr iden taḥsīnini

Ol nigārum nām-ıla Naḳḳaş Aḥmed Balı’dur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 8). [ol,]*

224. Ṣanʿatıdur āl idüp reng eylemek ʿuşşāḳına

Ol nigārum nām-ıla Naḳḳāş Aḥmed Balı’dur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 12). [ol,]*

225. Bürc-i ḥüsne şimdi **ol** şems-i ḳamer-ruḫsārdur

Pertev-i nūr-ı cemāl-i Aḥmed-i Muḫtārdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 13). [ol,]*

226. Aña nisbetle perīler ṣūret-i divārdur

Ol nigārum nām-ıla Naḳḳāş Aḥmed Balı’dur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 16). [ol,]*

227. Ey Hüdāyī mülk-i ḥüsnüñ şāhıdur **ol** nāzenīn

Sünbül-i Hindūsınuñ üftādesidür misk-i Çīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 17). [ol,]*

228. Naḳşını seyr eyleyen didi hezārān āferīn

Ol nigārum nām-ıla Naḳḳāş Aḥmed Balı'dur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 20). [ol,]*

229. Reftāra gelse nāz-ile **ol** yār-ı dil-nevāz

İrmez nihāl-i ḳāmetine serv-i ser-ferāz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 9). [ol,]*

230. Bulduñ güneş gibi şehā bürc-i leṭāfetde kemāl

Nūr-ı cemālinden seni ḫalḳ eylemiş **ol** ẕu'l-celāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 2). [ol,]*

231. Ḥüsniyle oldı cümle vilāyetde **ol** velī

Ol şūḫ-ı dil-rübā ki dinür nāmına ʿAlī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 3). [ol,]*

232. Ḥüsniyle oldı cümle vilāyetde ol velī

Ol şūḫ-ı dil-rübā ki dinür nāmına ʿAlī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 4). [ol,]*

233. Meydān-ı ḥüsn içinde cehān pehlevānıdur

Ol şūḫ-ı dil-rübā ki dinür nāmına ʿAlī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 8). [ol,]*

234. Nūr-ıla yazmış alnına **ol** kātib-i ezel

Ṣadr-ı serīr-i mesned-i ḥüsne budur maḥal *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 9). [ol,]*

235. Ẕāt-ı şerīfine dilerin irmesün ḫalel

Ol şūḫ-ı dil-rübā ki dinür nāmına ʿAlī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 12). [ol,]*

236. Gün gibi itdüm **ol** ṣanemüñ mihrini ʿayān

Ol şūḫ-ı dil-rübā ki dinür nāmına ʿAlī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 15). [ol,]*

237. Gün gibi itdüm ol ṣanemüñ mihrini ʿayān

Ol şūḫ-ı dil-rübā ki dinür nāmına ʿAlī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 16). [ol,]*

238. Oldur Hüdāyī mülk-i dilüñ şimdi serveri

Ol şūḫ-ı dil-rübā ki dinür nāmına ʿAlī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 20). [ol,]*

239. Cān rişte sidür **ol** ṣanemüñ zülfinüñ teli

Bālāḳadi belāsına anuñ didüm belī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 1). [ol,]*

240. Ṭulūʿ itdi melāḥat maṭlaʿından gün gibi **ol** māh

ʿAla ʿayneyke ʿaynu'llāh didi her ʿāşıḳ-ı āgāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 1). [ol,]*

241. Hüdāyī ʿömri **ol** māhuñ cefāsı gibi çoġ olsun

Aña yavuz ṣanan mihr ü vefāsı gibi yoġ olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 17). [ol,]*

242. Bī-vefā her-cāyīdür çün **ol** meh-i nā-mihribān

Çeşme-i mihr ise de el yuduġ andan biz revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 1). [ol,]*

243. Sū be-sū bāġ-ı cehānda nitekim āb-ı revān

Varsun **ol** serv-i ḫırāmānum ṣalınsun bir zamān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 4). [ol,]*

244. Sāye-veş üftādeler düşmiş ṣolına ṣağına

Varsun **ol** serv-i ḫırāmānum ṣalınsun bir zamān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 8). [ol,]*

245. Gülşeni dāmen-keşān seyr itsün **ol** reşk-i perī

Sidre ṭāvūsıdur açsun uçmaġa bāl ü peri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 9). [ol,]*

246. Sebze-zār-ı ḫüsn içinde nitekim kebk-i derī

Varsun **ol** serv-i ḫırāmānum ṣalınsun bir zamān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 12). [ol,]*

247. Āşinālıḳ gitdi bizden yār olaldan yād-ile

Gelmez oldı bu yaña **ol** ḳāmet-i şimşād-ile *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 14). [ol,]*

248. ʿīd-gāh-ı ḫüsn içinde bende vü āzād ile

Varsun **ol** serv-i ḫırāmānum ṣalınsun bir zamān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 16). [ol,]*

249. Umaruz yine ṣala bu yaña dest-i rūzgār

Varsun **ol** serv-i ḫırāmānum ṣalınsun bir zamān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 20). [ol,]*

250. Baġrum delinüp nāvek-i müjgānuñ ucından

Düşdüm dile **ol** ḫançer-i bürranuñ ucından *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 14). [ol,]*

251. Bilmezem **ol** derdi yā Rab ʿışḳ-ı dil-berden midür

Yā cefā vü miḥnet-i çarḫ-ı sitemgerden midür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 9). [ol,]*

252. Kendü luṭfından ʿilāc ide meger kim **ol** ḥekīm

Kimse bilmez dilde bir derd-i nihānum var benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 15). [ol,]*

253. Ey Hüdāyī sīne kim **ol** derde olmışdur maḳar

Niçe yıldur yatur **ol** vīrānda çün genc-i güher *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 17). [ol,]*

254. Ey Hüdāyī sīne kim **ol** derde olmışdur maḳar

Niçe yıldur yatur **ol** vīrānda çün genc-i güher *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 18). [ol,]*

255. Bend idüp dāyim çeker **ol** iki gīsūlar beni

Māyil eyler kendüye **ol** tāḳ-ı ebrūlar beni *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 9). [ol,]*

256. Bend idüp dāyim çeker **ol** iki gīsūlar beni

Māyil eyler kendüye **ol** tāḳ-ı ebrūlar beni *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 10). [ol,]*

257. Siḥr idüp tesḫīr ider **ol** çeşm-i cādūlar beni

Sevmesün yā n'eylesün bu ḳalb-i meyyālüm seni *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 11). [ol,]*

258. Kimdür **ol** sulṭān-ı gerdūn-menzilet şāh-ı kerīm

Mālik-i mülk-i Süleymān ḥażret-i Sulṭān Selīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 23, Mısra 3). [ol,]*

259. Āl ile aldurdum elden **ol** gül-i ḫandānumı

Şanki Yaʿḳūb'um yitürdüm Yūsuf-ı Kenʿān'umı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 9). [ol,]*

260. Dem be-dem **ol** şeh giyer laʿlīn ḳabālar gül gibi

Ḳanını ʿāşıḳlaruñ nūş itmek-içün mül gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 5). [ol,]*

261. Nūrdan ḫalḳ eylemiş gül gibi anı **ol** Cemīl

Şemʿ-i bezm-ārā-ı ruḫsārı aña rūşen delīl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 9). [ol,]*

262. Faḫrümüzdür **ol** şehüñ cān-ıla ḳılmaḳ ḫıdmetin

Ey Hüdāyī her kişi ister cehānda rifʿatin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 17). [ol,]*

263. Oḳıyup efsūn-ı şiʿri söyledüm efsāneyi

Biñ belā-y-ıla uyutdum **ol** gözi mestāneyi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 8). [ol,]*

264. Ḫʿuş dimiş **ol** eyleyen ḫāki naẓarla kīmyā

Ehl-i ʿışḳuñ olmaġa kāmil ʿayārı Ḥālīya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 23). [ol,]*

265. Benüm Mūsācıġum ʿİsā-dehānum

Yed-i beyżā-durur **ol** sāʿīd-i sīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 16). [ol,]*

266. Ḳadüñle ruḫlaruñ ey ġayret-i ḥūr

Dıraḫt-ı Vādī-i Eymen'dür **ol** nūr *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 22). [ol,]*

267. Bir seḥer şevket ile niteki ḫūrşīd-i cehān

İtdi ʿazm-i sefer **ol** zübde-i mīr-i mīrān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 2). [ol,]*

268. Düşmen iḳlīmine şalsun ḳılıcın **ol** server

Ḳaydefā mülkini aldı şu-y-ıla İskender *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 11). [ol,]*

269. Nūş idüp anı geçüp gitdi riyāż-ı cennete

Raḥmet ide rūḥına **ol** Ḳādir-i Ferd u Eḥad *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 1, Mısra 6). [ol,]*

270. Ol nāmile Muḥammed ü ḫulḳile Muṣṭafā

Aʿnī vezīr-i aʿẓam-i Sulṭān Selīm Ḫān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 3, Mısra 1). [ol,]*

271. Her kim bu ābı eyledi bu ravżaya sebīl

Dīdār-i pākin aña naṣīb ide **ol** Cemīl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 4, Mısra 2). [ol,]*

272. Tārīḫini Hüdāyī-i dāʿī didi anuñ

Ḳabr-i Muḥammed'i ide pür-nūr **ol** Mūcīb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 6, Mısra 4). [ol,]*

273. Didi tārīḫini Hüdāyī **ol** zamān

Cisr-i Yaʿḳūb eciri vire ilāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 8, Mısra 5). [ol,]*

274. Şeh Süleymān'uñ aġā-ı dergehi

Luṭf-ı Ḥaḳḳ Yaʿḳūb Aġā **ol** meh-ḫışāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 9, Mısra 2). [ol,]*

275. Ḥaḳḳ içün bu çeşmeyi itdi sebīl

Dilerüz maḳbūl ide **ol** Ẕu'l-celāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 9, Mısra 4). [ol,]*

276. Didi tārīḫin Hüdāyī **ol** zamān

Çeşme-i ʿayn-i ḥayāt āb-ı zülāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 9, Mısra 5). [ol,]*

277. Didiler mevtine anuñ tārīḫ

Raḥmet ide Hümā'ya **ol** Cebbār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 10, Mısra 6). [ol,]*

ol: *"O" 3. tekil şahıs zamiri.*

1. Yā Rab ne ʿaceb nur olur **ol** mihr-i ruḫun kim

   Andan uyarur meşʿalesin māh-ı şeb-ārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 6, Mısra 3). [ol,]*
2. Kimüñle ṣalınur **ol** serv-i ser-ferāz ʿaceb

   Kimüñ ḳolındadur **ol** çeşmi şāh-bāz ʿaceb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 10, Mısra 2). [ol,]*
3. Bezm ider erbāb-ı bāġ eyler terennüm ʿandelīb

   Şişe-yi mey ġunca **ol** meclisde naḫl-i gül kebāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 16, Mısra 8). [ol,]*
4. Göñlümi yıḳduñ yine yap **ol** şehüñ ʿışḳına kim

   Ṣaḳḳ idüp itdi yine bedr-i duruḫşān dürüst *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 18, Mısra 5). [ol,]*
5. Kelāmı ġuncayi dem-beste eyler eylese güftār

   Adım mı atdurur gülşende serve **ol** sehi-ḳāmet *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 20, Mısra 8). [ol,]*
6. Ṣol kim ġamuñla rīşi sefīd oldı ʿāḳıbet

   Yüz aḳlığıyla **oldur** iden dünyeden güẕār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 49, Mısra 8). [oldur, -dur]*
7. Selāmın kesmeyen herkesden **ol** sulṭān-ı ʿādildür

   Nihāl-i mīvedārı cennetüñ her yaña māyildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 53, Mısra 1). [ol,]*
8. Başına belāyuz hele Nemrūd-ı ʿadūnuñ

   Ol fīl ise biz peşşe-i bī-tāb ü tüvānuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 61, Mısra 8). [ol,]*
9. Ey Hüdāyī ben niyāz itdükçe bülbüller gibi

   Nāz ider **ol** ġunca-ı bāġ-ı cinānum söylemez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 65, Mısra 10). [ol,]*
10. Sen büt-i Farḫārsın **ol** kāfir-i Hindū gibi

    Pāyuña yüzler sürüp eyler saña iʿzāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 87, Mısra 7). [ol,]*
11. Yaş kim duḫān-ı ātiş-i dilden döker gözüm

    Ḫūn-ābelerdür **ol** ki dökilür kebābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 179, Mısra 4). [ol,]*
12. Ben gül yañaġuña semeni nice beñzedem

    Ol ser-ferāz-ı ʿālem ü bir ser-figende bu *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 4). [ol,]*
13. Kimdür yüzüñde bu ḫaṭ-ı reyḥāna ṭaʿn ide

    Kāfirdür **ol** ki ḥażret-i Ḳur'ān'a ṭaʿn ide *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 185, Mısra 2). [ol,]*
14. Baḳma pīrāyesine pīre-zen-i dünyānuñ

    Er midür **ol** k'ola bir ʿavrata varup māyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 4). [ol,]*
15. Āsumānī varaḳa sūre-i Nūr-ıla Duḫān

    Dilerem ḥażret-i Ādem gibi biñ yaşaya **ol** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 44). [ol,]*
16. Ḥażret-i Nūḥ gibi pīr ola **ol** tāze cevān

    Ḥamdü li-llāh ki şehenşāh-ı cehān-ı keremüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 47). [ol,]*

17. Hemīşe körpe budaḳlaruñ ide ber-ḫ̱ur-dār

    Murādum **ol-durur** ol Vāhibü'l-ʿaṭāyādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 58). [ol-durur, -durur]*

18. Oldur Hüdāyī mülk-i dilüñ şimdi serveri

    Ol şūḫ-ı dil-rübā ki dinür nāmına ʿAlī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 19). [oldur, -dur]*

19. Ol ḳara gözlü güzel şāhīn baḳışlu ġamzekār

    Ey Hüdāyī gitdi elden ḳıldı dil murġın şikār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 17). [ol,]*

20. Ol gözüm nūrı beni gözden bıraḳdı itdi red

    Ḳanlar aġlamaḳla çıḳdum iki gözden hey meded *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 5). [ol,]*

21. Demidür başuma odlar yaḳa nār-ı āhum

    Ḳanı **ol** gözlerimüñ nūrı Muḥammed Şāhum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 4). [ol,]*

22. İrişüp ʿömri bahārına anuñ bād-ı ḫazān

    Ṣararup ṣoldı bugün **ol** gül-i gülzār-ı cinān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 6). [ol,]*

23. İdeyin bülbül-i şeydā gibi feryād u fiġān

    Ḳanı **ol** gözlerimüñ nūrı Muḥammed Şāhum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 8). [ol,]*

24. Mātem içün n'ola giysem ḳaralar āh gibi

    Ḳanı **ol** gözlerimüñ nūrı Muḥammed Şāhum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 12). [ol,]*

25. Serv iken sāye gibi yirlere oldı pāy-māl

    Ḳanı **ol** gözlerimüñ nūrı Muḥammed Şāhum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 16). [ol,]*

26. Ġam ile aġlamadan dīdelerüm ḳan oldı

    Ḳanı **ol** gözlerimüñ nūrı Muḥammed Şāhum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 20). [ol,]*

27. Genc iken daḫı dirīġ **ol** ruḫı şems-i gerdūn

    Zīr-i ḫāk oldı yine niteki genc-i medfūn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 21). [ol,]*

28. Ḫūn-ı eşküm demidür aḳsa miṣ̲āl-i Ceyḥūn

    Ḳanı **ol** gözlerimüñ nūrı Muḥammed Şāhum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 24). [ol,]*

29. Derd-i fürḳat neʿaceb eyler-ise cānuma kār

    Ḳanı **ol** gözlerimüñ nūrı Muḥammed Şāhum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 28). [ol,]*

30. Ḫānemi ḳalb-i Hüdāyī gibi vīrān itdüñ

    Ḳanı **ol** gözlerimüñ nūrı Muḥammed Şāhum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 32). [ol,]*

31. Menzili ḫāne-i cennet gibi ābād olsun
    Ḳanı **ol** gözlerimüñ nūrı Muḥammed Şāhum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 36). [ol,]*
32. Çarḫ-ı rifʿatde yüzi mihr-i pür-envār olsun
    Cümle aʿdāsı anuñ yoġ olup **ol** var olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 34). [ol,]*
33. Dilerüz **ol** yatduḳça miṣāl-i berg-i gül
    Ḥaḳ vire bāḳīlere ʿömr-i bī-ḥadd ü ʿaded *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 1, Mısra 7). [ol,]*

ol: *" O" işaret zamiri.*

1. Ḥavrā gözine sürme iderken ġubārumuz
   Ol nūr-ı dīde ʿaynına almaz belā budur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 58, Mısra 10). [ol,]*
2. Ol şems-i evc-i ʿişmete beñzetme kendüñi
   Ẓālimdür **ol** sen aña ẓahīr ü muʿīnsin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 176, Mısra 4). [ol,]*
3. Lāyıḳ **ol** cāmiʿa ola tārīḫ
   Beyt-i Raḥmān u maʿbed-i İslām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 25). [ol,]*
4. Ḥüsn-i ḫūbāna göñül virme ṣaḳın tīz geçer
   Bir nümāyiş-durur **ol** niteki berḳ-ı ʿācil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 62). [ol,]*
5. Tā Kaʿbe kapuñda ola **ol** ḫāk
   Āsūde çü ḳudsiyān-ı eflāk *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 41). [ol,]*
6. Bir gice **ol** gül-i raʿnā ṭutulup māh gibi
   irte ḫāk oldı yiri mihr-i seḥergāh gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 9). [ol,]*
7. Ey felek baña ʿaceb cevr-i ferāvān itdüñ
   Alduñ **ol** rūḥ-ı revānum beni bī-cān itdüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 30). [ol,]*

ol: *Öylece, o şekilde.*

1. Yā resūla'llāh sen **ol** şehsin ki ḳul olup saña
   Dāġdāruñ olmaġa elyaḳ Keyān-ı kām-rān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 41). [ol,]*

olaldan: *... olalıdan beri.*

1. Ṭutupdur kāyinātı rūşenā-ı rūy-ı zībāsı
   Olaldan evc-i ḫüsnüñ āfitāb-ı ʿālem-ārāsı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 18). [olaldan,]*

olduġı'çün: *1. Olduğu için.*

1. Şād olur dil işigüñ aña mekān **olduġı'çün**
   Sevinür mü'min olan yiri cinān **olduġı'çün** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 165, Mısra 1). [olduġı'çün,]*
2. Şād olur dil işigüñ aña mekān **olduġı'çün**
   Sevinür mü'min olan yiri cinān **olduġı'çün** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 165, Mısra 2). [olduġı'çün,]*
3. Cümle gözler seni gözler nitekim māhı nücūm
   Kime ḳılsun naẓar ol şāh-ı cehān **olduġı'çün** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 165, Mısra 6). [olduġı'çün,]*
4. Maġribī gibi bulur ḳanda ise anı raḳīb
   N'eylesün gizlenüp ol genc-i nihān **olduġı'çün** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 165, Mısra 8). [olduġı'çün,]*
5. Mār-veş ṭaş başına müddeʿī-i dil-şikenüñ
   Vācibü'l-ḳatl ü dü-rūy u dü-zebān **olduġı'çün** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 165, Mısra 10). [olduġı'çün,]*

olma: *"Olmak" yardımcı fiilinin olumsuzu.*

1. Düşmezdi āba ditreyü berg-i ḫazān gibi
   ʿIşḳuñ tebiyle **olmasa** zerd ü nizār şems *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 75, Mısra 8). [olmasa, -sa]*
2. Ḳays'a mecnūn dimeñüz ʿākıl ü ferzānedür o
   Kim ki bu silsileden **olmaya** dīvānedür o *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 184, Mısra 2). [olmaya, -ya]*

olmaġ: *Olmak.*

1. Ḳuluñ adıyla **olmaġla** şehā Behrām-ıla Keyvān
   bulup rifʿatler oldı her biri bir nām-ver kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 13, Mısra 5). [olmaġla, -la]*

on sekiz biñ: *"On sekiz bin" sayı sıfatı.*

1. On sekiz biñ ʿālemüñ seyrinden eglenmez gelür
   Eglenür kūyuñda gelmez bu dil-i çālākümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 67, Mısra 9). [on sekiz biñ,]*

oñar: *Kurtarmak.*

1. Ṭutışdı küştgīr-i ʿışḳ-ıla dil

   Hüdāyī eydelüm Allāh **oñara** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 205, Mısra 10). [oñara, -a]*

oñmaduḳ: *Bedbaht, talihsiz, iflah olmayan, uğursuz.*

1. Oñmaduḳ başa elüñden ṭoḳına bir ṭaş diyü
   İşigüñde itlerüñle eylerem hengāmeler *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 48, Mısra 5). [oñmaduḳ,]*
2. Oñmaduḳ başına ṣarsun ḳıl ʿaṭā
   Bende-i bī-çāreñüñ dülbendi yoḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kıt'a 1, Mısra 11). [oñmaduḳ,]*

oñul: *İyileşmek, şifa bulmak.*

1. Göñül Eyyūb-veş efgār idi kirmān-ı hicrāndan
   Bi-ḥamdi'llāh **oñuldı** derdümüz dermānumuz geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 227, Mısra 8). [oñuldı, -dı]*

ʿ**osmān:** *Osman, Sevgili.*

1. Şeh-i ʿālem-penāhıdur bugün ser-ḫayl-i ḫūbānuñ
   Naẓīri gelmemişdür milket-i ʿOs̲mān'a ʿ**Os̲mān'uñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 4). [ʿos̲mān'uñ, -uñ]*
2. Bu ḥüsn-ile be-ḥaḳḳ-ı çār-yār-ı Aḥmed-i Muḫtār
   Naẓīri gelmemişdür milket-i ʿOs̲mān'a ʿ**Os̲mān'uñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 8). [ʿos̲mān'uñ, -uñ]*
3. Nihāyetde leṭāfet ṭalʿat ü behcet kemālinde
   Naẓīri gelmemişdür milket-i ʿOs̲mān'a ʿ**Os̲mān'uñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 12). [ʿos̲mān'uñ, -uñ]*
4. Cebīn ü çihresidür mihr ü māha ḳurretü'l-ʿayneyn
   Naẓīri gelmemişdür milket-i ʿOs̲mān'a ʿ**Os̲mān'uñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 16). [ʿos̲mān'uñ, -uñ]*
5. N'ola ḫalḳ-ı cehān olsa Hüdāyī gibi şeydāsı
   Naẓīrī gelmemişdür milket-i ʿOs̲mān'a ʿ**Os̲mān'uñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 20). [ʿos̲mān'uñ, -uñ]*

ʿ**osmān oġlınuñ:** *Osmanoğlu.*

1. ʿĀşıḳ-ı şādıḳlaruz ʿışḳı-y-ıla fāyıḳlaruz
   Ḳulıyuz ḳurbānıyuz adıyla ʿ**Os̲mān oġlınuñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 4). [ʿos̲mān oġlınuñ, -ı, -nuñ]*

2. Gül yüzi şevḳıyla feryād iderüz bülbül gibi
   Ḳulıyuz ḳurbānıyuz adıyla ʿ**Os̲mān oġlınuñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 8). [ʿos̲mān oġlınuñ, -ı, -nuñ]*
3. Gelmedi dünyā sarāyında aña mis̲l ü ʿadīl
   Ḳulıyuz ḳurbānıyuz adıyla ʿ**Os̲mān oġlınuñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 12). [ʿos̲mān oġlınuñ, -ı, -nuñ]*
4. Cümle-i ʿālem anuñ bülbül gibi şeydāsıdur
   Ḳulıyuz ḳurbānıyuz adıyla ʿ**Os̲mān oġlınuñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 16). [ʿos̲mān oġlınuñ, -ı, -nuñ]*
5. Virmezüz bāġ-ı cināna āsitān-ı devletin
   Ḳulıyuz ḳurbānıyuz adıyla ʿ**Os̲mān oġlınuñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 20). [ʿos̲mān oġlınuñ, -ı, -nuñ]*

otaġ: *Büyük çadır, büyüklere mahsus yüksek etekli geniş ve süslü çadır.*

1. Degül evrāḳ-ı lāle seyle varan rūzgār-ile
   Niçe Keyhusrev'üñ berbād olan gül-gūn **otaġıdur** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 41, Mısra 6). [otaġıdur, -ı, -dur]*

otaġañ: *Külah.*

1. Sünbülüñdür yā **otaġañ** göşe-i destārda
   Sāye ṣalmış yā per-i murġān Süleymān üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 200, Mısra 3). [otaġañ,]*

oynaş: *Aralarında toplumca hoş karşılanmayan ilişkiler bulunan kadın veya erkekten her biri.*

1. Mihrüñden eger dönse n'ola ḳalb-i Hüdāyī
   Ey Zāl-i felek er mi olur kimseye **oynaş** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 78, Mısra 10). [oynaş,]*

ög: *Övmek, yüceltmek.*

1. Hassān-ı vaḳtem **ögmede** ol vech-i aḥseni
   Taḥsīn iderdi görse Kemāl'üm Ḥasan baña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 5, Mısra 13). [ögmede, -me, -de]*

öl-: *Bir canlının hayatına son vermek, öldürmek.*

1. Öldürüp ḳayd-ı bedenden ḳıl dil ü cānı ḫalāṣ
   Ḫayra gir maḥbesden eyle bir iki cānı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 79, Mısra 1). [öldürüp, -dür, üp]*
2. Öldürüp ger bir avuç toprag̀ atarsañ üstüme
   Rāżīyam yüklet baña rūy-ı zemīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 150, Mısra 3). [öldürüp, -dür, üp]*

öl-: *Hayatı sona ermek, yaşamaz olmak, can vermek, vefat etmek.*

1. Didüm **öldüm** lebüñ hecriyle rūzī olmadı vuṣlat
   Didi şām-ı ʿademdür bu buña olmaz seḥer peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 9). [öldüm, -dü, -m]*
2. Ġamdan **öldüm** cān u dil tenden müberrādur bugün
   Luṭf idüp rūḥum gelürseñ ḫāne tenhādur bugün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 158, Mısra 1). [öldüm, -dü, -m]*
3. Geçmez **ölince** cān u dil ol laʿl-i nābdan
   Āvāreler gibi ki kesilmez şarābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 162, Mısra 1). [ölince, -ince]*
4. Meded **öldüm** ṣun ol Āb-ı Ḥayāt'ı sāḳīyā gelsün
   Giyāh-ı ḫuşke feyż irsün yine neşv ü nemā gelsün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 167, Mısra 1). [öldüm, -dü, -m]*
5. Zülfüñ ḥarāmī çeşmüñ anuñ dīdebānları
   Ey şemʿ-gāh **ölürsin** erāzil-nişīnsin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 176, Mısra 6). [ölürsin, -ür, -sin]*
6. Öldükde luṭf-ı ṭabʿuma şāhid yeter sözüm
   Gül gitse būyı ẕevḳın alurlar gül-ābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 178, Mısra 15). [öldükde, -dük, -de]*
7. Ölse Hüdāyī hecr-i ḫaṭ-ı sebz-i yārdan
   Ḫāk-i mezārı zeyn ola mihr-i giyāh-ıla *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 189, Mısra 9). [ölse, -se]*
8. Müntehā-ḳāmeti hecriyle **ölürsem** yāruñ
   Ravżamuñ servleri ṭaʿn ideler Ṭūbā'ya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 191, Mısra 5). [ölürsem, -(ü)r, -se, -m]*

9. ʿĀşıḳlaruñ öldürmege var niyyetüñ ammā
   Ben cān atarum **ölmege** sen nāra mı düşdün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 240, Mısra 6). [ölmege, -meg, -e]*
10. Ḫāk-i dergāhuñam Hüdāyī'yem
    Ḳuluñam tā **ölince** sulṭānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 86). [ölince, -ince]*
11. Reh-i ʿışḳuñda ṣādıḳam umaram
    Bulmayasın **ölince** yalanum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 96). [ölince, -ince]*
12. Şerbet-i vaṣluñ ile eyle benüm dermānum
    Düşmesün boynuña hecrüñle **ölürsem** ḳanum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 6). [ölürsem, -(ü)r, -se, -m]*

öl-: *... halinde bulunmak, ... haline gelmek.*

1. Yūsuf **olavuz** Mıṣr-ı belāġatde Hüdāyī
   Lāyıḳ mı sitem-dīde-i iḫvān-ı zamānuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 61, Mısra 13). [olavuz, -a, -vuz]*
2. Ey güneş ʿārıż-ı ʿālemde **olurduñ** bir beñek
   Olsa ger ḫāl-i ruḫı sende Muḥammed Şāhuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 105, Mısra 7). [olurduñ, -(u)r, -du, -ñ]*

öl-: *"Olmak" yardımcı fiili.*

1. Açıldı ġunca gibi göñül şādmān **olup**
   İrişeliden ol gül-i ḫandānuma feraḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 25, Mısra 5). [olup, -up]*
2. Baş egmez senden ayru pādişāha
   Ne ṭoġrı ḳuluñ **olur** serv-i āzād *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 29, Mısra 8). [olur, -ur]*
3. Zebānuñ nāṣıḥā hiddetde **olsa** tīşe-i Ferhād
   Eşer itmez dil-i mecnūna hengām-ı cünūnumdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 40, Mısra 7). [olsa, -sa]*
4. Gül cemālüñ'çün hezārān murġ-ı dil nālāndur
   Ḳanda bir şemʿ **olsa** biñ pervāne ser-gerdāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 50, Mısra 2). [olsa, -sa]*
5. Şīşe-i ʿırżı şikest ola nebāt-ı Mıṣr'uñ
   Olsa vaṣf-ı lebi her ḳanda Muḥammed Şāhuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 105, Mısra 6). [olsa, -sa]*
6. Ey güneş ʿārıż-ı ʿālemde olurduñ bir beñek
   Olsa ger ḫāl-i ruḫı sende Muḥammed Şāhuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 105, Mısra 8). [olsa, --sa]*
7. Her şerārı āsumān-ı mihre bir ḫūrşīd **olur**
   Şemʿ-i ḥüsnüñ şevḳına pervāne-yāne yananuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 121, Mısra 5). [olur, -ur]*

8. Belā vü derd ü ġam u hemmden **olsa** dil nā-çār

   Ḥarīf ü şāhid ü şemʿ ü şarāba çāre gerek *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 122, Mısra 5). [olsa, --sa]*

9. Şevḳ-ı mey-i laʿlüñle imiş vechini bildüm

   mey-ḫāne vü mescidde **olan** hāy ile hūnuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 126, Mısra 6). [olan, -an]*

10. Olsa nergis n'ola pür-jāle ṣadef pür-lü'lü'

    Mihr-i ḥüsnüñle kimüñ çeşmi ṭolu yaş degül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 129, Mısra 7). [olsa, --sa]*

11. Ger ʿīd-i vaṣluña irişem tevbe cāmını

    Pīrūzeden de **olsa** eger sāḳīyā ṣıyām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 140, Mısra 10). [olsa, --sa]*

12. Bu dāġ-ı sīnemi ḫırḳamla setr idersem **olur**

    Ya ḫırḳam üzre bu dāġ-ı şarābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 170, Mısra 7). [olur, -ur]*

13. Rindāna bezm odur içicek yār-ıla müdām

    Cām u surāḥī **ola** ṣıġār u kibārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 177, Mısra 12). [ola, -a]*

14. Bu reng ü būyı lāle görüp gül yüzüñdedir

    Baġrumda dāġum olmaz-ıdı **olsa** bende bu *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 6). [olsa, -sa]*

15. Olsa ʿaceb midür naẓarı pāk ü ḳalbi ṣāf

    İrdi şu gibi devlet-i dīdāra āyīne *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 190, Mısra 5). [olsa, --sa]*

16. ʿIşḳ **olsa** bir göñülde ider āh-ı ātişin

    Dūdından añlanur eger od **olsa** ḫānede *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 192, Mısra 3). [olsa, --sa]*

17. ʿIşḳ **olsa** bir göñülde ider āh-ı ātişin

    Dūdından añlanur eger od **olsa** ḫānede *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 192, Mısra 4). [olsa, --sa]*

18. ʿĀşıḳdur eyleyen seni ḥüsn-ile dāsitān

    ʿAẕrā'yı kim bilürdi eger Vāmıḳ **olmasa** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 193, Mısra 10). [olmasa, --ma, --sa, -]*

19. Kesb-i gencīne-i ʿirfān idegör kim dem olur

    Gelmemiş gibi **olasın** bu ḫarāb-ābāda *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 195, Mısra 6). [olasın, --a, --sın]*

20. Dil **olsa** tende her bir ḳıl zamān-ı ʿömr yüz biñ yıl

    Ḥadīṯ-i luṭfuñı itsem rivāyet yā Resūla'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 204, Mısra 3). [olsa, --sa]*

21. Bī-ḳarār eylerdi her dem ġam beni cām **olmasa**

    Göñlüm ārām eylemezdi bir dil-ārām **olmasa** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 207, Mısra 1). [olmasa, --ma, --sa, -]*

22. Bī-ḳarār eylerdi her dem ġam beni cām **olmasa**

    Göñlüm ārām eylemezdi bir dil-ārām **olmasa** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 207, Mısra 2). [olmasa, --ma, --sa, -]*

23. Pādişāhum rūşen olmazdı sarāyı göñlümüñ

    Dāġ-ı mihrüñ sīnede yir yir aña cām **olmasa** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 207, Mısra 4). [olmasa, --ma, --sa, -]*

24. Seyr-i bāġ u bostān itmezdi dil-bersüz göñül

    Gülşene varmazdı hergiz bir gül-endām **olmasa** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 207, Mısra 6). [olmasa, --ma, --sa, -]*

25. Cānuma minnet ṭutardı dil-berüñ bir būsesin

    Ey göñül almaġ olurdı yāra ibrām **olmasa** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 207, Mısra 8). [olmasa, --ma, --sa, -]*

26. Āl ile almaz idüñ göñlin Hüdāyī bendeñüñ

    Ḳāmetüñ cāna elif ḳaddüñ eger lām **olmasa** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 207, Mısra 10). [olmasa, --ma, --sa, -]*

27. Olsa ʿaceb mi āhumuñ ey dil yeli yigin

    Kendüye māyil itdi o serv-i semen-beri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 221, Mısra 9). [olsa, -sa]*

28. Cehānı baḥr-i sirişḳe olurdı ġark itmek

    Eger ki **olmasa** ey dil nigārumuñ kūyı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 224, Mısra 8). [olmasa, --ma, --sa, -]*

29. Bu bezm-i devre şāh-ı perī-ḫaşlet **olmasa**

    Ṣırça sarāy içinde maḳām eylemezdi mey *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 229, Mısra 3). [olmasa, --ma, --sa, -]*

30. Şāhidümdür daʿvī-i mihrine ol meh-pārenüñ

    Sīnede **olan** elif bir dīde-i ḫūn-bār iki *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 233, Mısra 10). [olan, -an]*

31. Olma ṭāʿatde ʿibādetde ṣaḳın süst ü żaʿīf

    Ḳul **olan** ḫıdmet-i mevlāda gerekmez kāhil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 48). [olan, -an]*

32. Böyle almaz şikārını şāhīn

    N'ola dīvān-ı şehde **olsa** yirüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 62). [olsa, -sa]*

33. Dil-i Yaʿḳūb'umuñ enīsi **olan**

    Mışr-ı ʿizzetde māh-ı Kenʿān'um *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 17). [olan, -an]*

34. Ey göñül **olsa** n'ola vuṣlatuña gāh ayrılıḳ

    Hep bizüm'çündür igen ġam yime saġlıḳ sayrılıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 1, Mısra 1). [olsa, --sa]*

35. Sen Ḫālīlu'llāh **olan** ʿāşıḳlara mihmān idüñ

    Hey nice mihmān ki Ḫaḳ'dan luṭf idüñ iḥsān idüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 9). [olan, -an]*

36. Olup vechüñ Ḥasen ḫulḳuñ ʿAlī ḫüsnüñ Ḥüseyn olmış

    Benüm çeşmi siyāhum ruḫları ālüm Muḥammed Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 7). [olup, -up]*

37. Ṭolsa evṣāf-ı cemīlüñle n'ola rūy-ı zemīn

    Ḫayl-i ḫūbāna bugün sensin **olan** şāh-ı güzīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 10). [olan, -an]*

38. Olup biñ şevket-ile Düldül-i ḥüsnüñ süvārı gel
    Çeküp meydān-ı ḥüsn içre müjeñden ẕu'l-feḳārı gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 17, Mısra 5). [olup, -up]*
39. Ḳāle gelmez ḥāl-i dil dirse ʿadū yāra n'ola
    Ey Hüdāyī ḳalb **olan** zer ḳāle gelmez vāḳıʿā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 22). [olan, -an]*

öl-: *"Olursa, meydana gelirse".*

1. Maḳbūl olur ṣalāt u selām tażarruʿuñ
   İḫlāṣ ile **olursa** duʿā vü tahiyyetüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 109, Mısra 12). [olursa, --ur, -sa]*
2. Ḫaṭā bizden ʿaṭā senden **olursa** n'ola ʿādetdür
   Reʿayādan güneh şehden riʿāyet yā Resūla'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 204, Mısra 7). [olursa, --ur, -sa]*

öl-: *"Olmak" fiilinin geniş zamanın olumsuzu çekimi. "Olmaz".*

1. Çoġ olur deyr-i cehānuñ büt-i raʿnāları līk
   Sende olan rūşen ü leẕẕet-i güftār **olmaz** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 60, Mısra 8). [olmaz, -maz]*
2. Cevr ü ḳahruñla Hüdāyī işigüñ terk itmek
   Olmaz ey yār-ı cefākār u sitemkār olmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 60, Mısra 10). [olmaz, -maz]*
3. Cevr ü ḳahruñla Hüdāyī işigüñ terk itmek
   Olmaz ey yār-ı cefākār u sitemkār **olmaz** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 60, Mısra 10). [olmaz, -maz]*
4. Şöyle boyadı çihremi kim eşk-i reng-rez
   Faṣl-ı ḫazānda **olmaz** anuñ gibi reng-rez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 63, Mısra 2). [olmaz, -maz]*
5. Olur ʿışḳ ehlinüñ her dem dili pür-ḫūn gözi pür-nem
   Belī rindānuñ **olmaz** kim mey-i gül-gūn ḳabaġında *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 203, Mısra 6). [olmaz, -maz]*

ölç: *Ölçmek.*

1. Yād idüp sāḳī lebüñ ṣundı gice peymāneler
   Ātişin **ölçerdi** rindān-ı ḳadeh-peymālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 117, Mısra 6). [ölçerdi, -er, -di]*

öldüg: *Hayatı sona ermek, yaşamaz olmak, can vermek, vefat etmek.*

1. Ġam yimez idüm **öldügüme** ol ḫalīlümüñ

   Ḫ̌ān-ı vişāli bir gice olsa bana naṣīb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 9, Mısra 5). [öldügüme, -üm, -e]*

öldür-: *Bir canlının hayatına son vermek, öldürmek.*

1. Öldür döge nāzuñla şehā ehl-i niyāzı

   Ḳanı güzelüm ḳāʿide-i bende-nevāzī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 234, Mısra 1). [öldür,]*
2. Ben kāfir-i ʿışḳam gelüp **öldürsün** o ḫūnī

   Ben tā ki bu meydānda şehīd olam o ġazī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 234, Mısra 11). [öldürsün, -sün]*
3. ʿĀşıḳlaruñ **öldürmege** var niyyetüñ ammā

   Ben cān atarum ölmege sen nāra mı düşdün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 240, Mısra 5). [öldürmege, -meg, -e]*
4. Öldürme tīġ-ı hecr-ile boynuña alma ḳanumı

   Raḥm eyle dil Yaʿḳūbına ey Yūsuf-ı Mıṣr-ı cemāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 11). [öldürme, -me]*
5. Hüdāyī bendeñ **öldür** tīġ-ı ġamzeñle şehīd olsun

   Benüm ġarrā Ḥüseynüm nūr-ı ʿaynum ruḫları ālüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 16, Mısra 11). [öldür,]*
6. Bostān-ı behcetüñ şimdi gül-i ḫamrāsıdur

   Öldüren ʿuşşāḳı anuñ nāz u istiġnāsıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 14). [öldüren, -en]*

öldür: *Bir canlının hayatına son vermek, öldürmek.*

1. Öldürme tīġ-ı hecr-ile ḳan itme yoḳ yere

   Ḳıyma Hüdāyī bendeñe şāhum teraḥḥum it *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 19, Mısra 9). [öldürme, -me]*
2. Öldür aġyāruñı gönder bize ḥalvāsından

   Pādişāhuñ fuḳarāya olur iḥsānı leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 30, Mısra 3). [öldür,]*
3. Seni sevdümse şāhum n'ola luṭf eyle beni **öldür**

   Eger ḳuldan ḫaṭa gelse şehenşehden ʿaṭā yegdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 59, Mısra 5). [öldür,]*
4. Ḳol ṣala boynuña ridā sen aña viresin rıżā

   Ġam bizi **öldürür** şehā boynuñadur vebālümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 70, Mısra 6). [öldürür, -ür]*

5. ʿUşşāḳın **öldüren** şeh-i pür-kibr ü kīnsin

   Kāfir misin ki ḳātil-i erbāb-ı dīnsin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 176, Mısra 1). [öldüren, -en]*

ölmedin: *Ölmeden önce.*

1. Eyledük fānī reh-i ʿışḳuñda cism-i ḫākümüz

   Ölmedin öldük bizüm yokdur ecelden bākümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 67, Mısra 2). [ölmedin, -medin]*

ʿ**ömer:** *Hz. Ömer.*

1. Ḥażret-i Fārūḳ emīrü'l-müʾminīn yaʿnī ʿ**Ömer**

   Muḫrec-i çeşmān-ı ḳayṣer ḫusrev-i gītī-setān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 73). [ʿömer,]*
2. ʿÖmer sīretlü şāhısın bugün bu mülk-i ʿOs̱mān'uñ

   Benüm çeşmi siyāhum ruḫları ālüm Muḥammed Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 15). [ʿömer,]*

ʿ**ömr:** *Hayat, yaşam.*

1. Bir gülşene irişdi Hüdāyī ki ṣabānuñ

   ʿÖmri geçer andan daḫı olmaya ḫaberdār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 46, Mısra 10). [ʿömri, -i]*
2. Añlamaz zülfüñle çāh-ı ġabġabuñdan ḫālümüz

   Niçe yıl ʿ**ömrüm** esīr-i bend ü zındān olmayan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 180, Mısra 6). [ʿömrüm, -üm]*
3. İḫtiyār elde degül ṣabra ise ṭāḳat yoḳ

   ʿÖmr ise ḫatt-ı ruḫ-ı yār gibi müstaʿcil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 78). [ʿömr,]*
4. ʿÖmrüñ bahārı görmeye bād-ı ḫazān-ı serd

   Kām al hemīşe gül gibi her ʿaḥd şebābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 61). [ʿömrüñ, -üñ]*
5. ʿÖmrüñ bahārı görmeye bād-ı ḫazān-ı serd

   Bāġ-ı ṣafāda serv gibi olasın selīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 31). [ʿömrüñ, -üñ]*
6. Hüdāyī ʿ**ömri** ol māhuñ cefāsı gibi çoġ olsun

   Aña yavuz ṣanan mihr ü vefāsı gibi yoġ olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 17). [ʿömri, -i]*

ʿ**ömr sürerseñ:** *Yaşam sürmek; yaşamak için.*

1. Bir dem olur seni ġarḳ eyler ecel ṭūfānı
   Ḥażret-i Nuḥ gibi ʿ**ömr süreršeñ** biñ yıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 24). [ʿömr sürerseñ, -er, -se, -ñ]*

ʿ**ömri bahārına:** *Gençlik dönemi.*

1. İrişüp ʿ**ömri bahārına** anuñ bād-ı ḫazān
   Ṣararup ṣoldı bugün ol gül-i gülzār-ı cinān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 5). [ʿömri bahārına, -ı, -n, -a-ın, -a]*

ʿ**ömr-i bī-ḥadd ü ʿaded:** *Uzun ömür.*

1. Dilerüz ol yatduḳça miṣāl-i berg-i gül
   Ḥaḳ vire bāḳīlere ʿ**ömr-i bī-ḥadd ü ʿaded** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 1, Mısra 8). [ʿömr-i bī-ḥadd ü ʿaded,]*

ʿ**ömr-i cāvidān:** *Kalıcı ömür.*

1. Ḫaṭṭuñ Ḫıżır dirilse yañaġuñda vechi var
   Cennetde Ḥaḳ virür kişiye ʿ**ömr-i cāvidān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 156, Mısra 4). [ʿömr-i cāvidān,]*

ʿ**ömr-i dırāzı:** *Uzun ömür.*

1. El ṣunsa ʿadū ṭañ mı ser-i zülfüñe ey serv
   İblīse naṣīb itdi Ḫudā ʿ**ömr-i dırāzı** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 234, Mısra 8). [ʿömr-i dırāzı, -ı]*

ʿ**ömr-i güzerānum:** *Geçen hayat.*

1. Geçüp ol serv-i revān gelmedüginden bu yaña
   Añladum anı ki ʿ**ömr-i güzerānum** gelmez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 66, Mısra 6). [ʿömr-i güzerānum, -um]*

ʿ**ömr-i sermedüm:** *Sonsuz, ebedi ömür, hayat.*

1. Her dem aḳar bu dīdeden çihre-i zerdüm üzre ḳan
   Muṣlīcuġum ser-āmedüm ḳāmeti ʿ**ömr-i sermedüm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Muhammes 1, Mısra 4). [ʿömr-i sermedüm, -üm]*

2. Muṣlīcuġum ser-āmedüm ḳāmeti ʿ**ömr-i sermedüm**

   Hecr ile ġuṣṣa-nākuñam vaṣl ile eyle şādmān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Muhammes 1, Mısra 9). [ʿömr-i sermedüm, -üm]*
3. Ḥażret-i Ḥaḳ vire şehā devlet-i cāvidān saña

   Muṣlīcuġum ser-āmedüm ḳāmeti ʿ**ömr-i sermedüm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Muhammes 1, Mısra 14). [ʿömr-i sermedüm, -üm]*

ʿömrüñ mezīd olsun: *Ömrün uzun olsun! Çok yaşa!.*

1. Ḫudā'dan dilerem cevrüñ gibi ʿ**ömrüñ mezīd olsun**

   Yoluña cān u başı virmeyen cānā Yezīd olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 16, Mısra 9). [ʿömrüñ mezīd olsun,]*

öñ: *Karşısında II Huzurunda.*

1. Bezmümüz cennet şurāḥī lūle-i ʿaynu'l-ḥayāt

   Sāḳīyā anuñ **öñinde** ḥavżdur peymānemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 68, Mısra 4). [öñinde, -in, -de]*
2. Açа cānı gözini görmege ger dīdāruñ

   Perde-i maʿṣıyeti ḳılma **öñine** ḥā'il *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 110). [öñine, -+i, -+(n)e]*

öñine dikilmedi: *Önüne dikilmek.*

1. Bir gice var mı ḫālümi yanmaġa tīr-i āh

   Mānend-i şemʿ varup **öñine dikilmedi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 238, Mısra 8). [öñine dikilmedi, -me, -di]*

öp: *Öpmek.*

1. Āl ile **öpdüm** diyü sāḳī lebīn cānānenüñ

   Şevḳdan ayaġı yirler mi başar peymānenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 121, Mısra 1). [öpdüm, -dü, -m]*
2. N'ola **öpsem** idüp taʿẓīm ü tekrīm

   Gözüñ Hārūt'a eyler siḥr taʿlīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 17). [öpsem, -se, -m]*

öt: *Ötmek.*

1. Ey bülbül-i belā-zede **ötme** günüñ degül
   Gül faşlı gitdi bāġda yiter terennüm it *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 19, Mısra 7). [ötme, -me]*

öykin-: *Özenmek, benzemek istemek, imrenmek.*

1. Öykinürmiş ḫaṭuñ içre ruḫuña ḫālede māh
   Kişi kem olmaz-ıdı dāyiresin bilse eger *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 47, Mısra 3). [öykinürmiş, -(ü)r, -miş]*

öykün: *Özenmek, benzemek istemek, imrenmek.*

1. Ser-çeşme çeşm-i pāküme **öykündi** yolsuzluḳ idüp
   Üşdiler iller başına anı getürdiler yola *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 7, Mısra 11). [öykündi, -di, -]*
2. N'içün ol künc-i yāra **öykünür** genc
   Ṭutar mı üstine kimse ḳılıçlar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 51, Mısra 7). [öykünür, -ür]*

öz: *Bir kimsenin kendi manevi varlığı, zatı, kendisi.*

1. Lebüñ ġamıyla şu kim cānını revān itdi
   Özini hem-dem-i ervāḥ-ı ḳudsiyān itdi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 213, Mısra 2). [özini, -in, -i]*
2. Engüşt-ile ḫāme **özini** nisbet idermiş
   Bir pāre yonardum elüme girse ben anı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 215, Mısra 7). [özini, -in, -i]*
3. Her kim **özini** laʿlüñ ile hem-dem eyledi
   Esrār-ı ġayba niçe dili maḥrem eyledi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 222, Mısra 1). [özini, -in, -i]*
4. Fażl-ı Feyyāż'a bu yolda **özüñi** tefvīż it
   Giderek menzil-i maḳṣūda olursın vāṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 43). [özüñi, -ü, -(n)i]*
5. Mehd-i bendān-ı muraṣṣaʿ kemer-i Kāhkeşān
   Hāledür çenber-i mehd anda **özi** bedr-i münīr *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 40). [özi, -i]*
6. Ḳılmış **özüñi** Ḫudā güzīde
   Aṣdāf-ı kerāmete ferīde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 23). [özüñi, -ü, -(n)i]*

özle: *Özlemek, hasret duymak.*

1. Özlerse n’ola cānum mā’ü’l-ḥayāt-ı laʿlüñ
   Dil-teşnedür be-ġāyet āb-ı revāna muḥtāc *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 22, Mısra 7). [özlerse, -r, -se]*
2. Gül yüzüñde ḫaṭuñ **özlerse** n’ola aḥbābuñ
   Ḫūbdur şevḳına gülgeşt-i çimen mehtābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 113, Mısra 1). [özlerse, -r, -se]*
3. Ḳabrümde işigüñ ṭaşın **özler** dil ölürken
   Görür kişi başı yaraġın vaḳt-i seferde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 194, Mısra 7). [özler, -r]*
4. Hüdāyī ḫastanuñ ḥālin ṣorarsañ ey ṭabīb-i cān
   Seni **özler** niçe demdür yatur miḥnet bucaġında *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 203, Mısra 10). [özler, -r]*

pā-beste: *(Fa.) Ayağı bağlı.*

1. Sünbül saçuña bāġda **pā-beste** geçermiş
   Āzürde-dilem deste-i reyḥānuñ elinden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 154, Mısra 5). [pā-beste,]*

pādişāh: *Bir devletin başkanı olan ve hükmetme, emretme hakkını elinde bulunduran kimse; hükümdar, sultan.*

1. Öldür aġyāruñı gönder bize ḥalvāsından
   Pādişāhuñ fuḳarāya olur iḥsānı leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 30, Mısra 4). [pādişāhuñ, -uñ]*

pādişāh: *Hükümdar, sultan. // Sevgili.*

1. Baş egmez senden ayru **pādişāha**
   Ne ṭoġrı ḳuluñ olur serv-i āzād *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 29, Mısra 7). [pādişāha, -a]*
2. Pādişāhum rūşen olmazdı sarāyı göñlümüñ
   Dāġ-ı mihrüñ sīnede yir yir añа cām olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 207, Mısra 3). [pādişāhum, -um]*
3. Ẓulmet içre ola cüyende-i Āb-ı Ḥayvān
   Pādişāhuñ gicesi Ḳadr ola vü gündüzi ʿid *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 58). [pādişāhuñ, -uñ]*

pādişāh-ı bende-nevāz: *Kölesini mutlu eden padişah.*

1. Didüm ey **pādişāh-ı bende-nevāz**
   Āsitānı riyāż-ı Rıḍvān'um *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 35). [pādişāh-ı bende-nevāz,]*

pādişāh-ı ercmend: *Şerefli padişah.*

1. Ey **pādişāh-ı ercmend** luṭfuñdan eyle behremend
   Oldı Hüdāyī derdmend ḳapuñda ʿabd-i kemterīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 149, Mısra 9). [pādişāh-ı ercmend,]*

pādişāh-ı mülk-i cemāl: *Güzellik ülkesinin padişahı.*

1. Sensin ol **pādişāh-ı mülk-i cemāl**
   Ruḫları reşk-i ḥūr u ġılmānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 83). [pādişāh-ı mülk-i cemāl,]*

pâdişeh: *Hükümdar, sultan. // Sevgili.*

1. Hüdāyī bendeñe yār ol senüñle **pādişehüm**
   Cehāna Mihr ü Vefā gibi dāsitān olalum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 137, Mısra 9). [pādişehüm, -üm]*
2. Ele al āyīne-i ḳalb-i ṣafā-āyīnüm
   Naẓaruñdan niçe bir **pādişehüm** dūr olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 12). [pādişehüm, -üm]*
3. Raḥm idüp n'ola Hüdāyī ḳuluña yār olasın
   Niçe bir **pādişehüm** hem-dem-i aġyār olasın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 18). [pādişehüm, -üm]*
4. Ben senüñ **pādişehüm** bende-i fermānuñ olam
   Pāy-māl-i ser-i gīsū-ı perīşānuñ olam *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 13). [pādişehüm, -üm]*

pādişeh-i zamānesin: *Zamanın padişahı.*

1. Pādişeh-i zamānesin şimdi senüñ-durur zamān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Muhammes 1, Mısra 15). [pādişeh-i zamānesin, -sin]*

pāk: *Arınmış, temiz.*

1. Umaruz āb-ı ʿinebden yine sāġar pür ola
   Pāk sözdür bu su aḳduġı yire yine aḳar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 47, Mısra 14). [pāk,]*
2. Olsa ʿaceb midür naẓarı **pāk** ü ḳalbi ṣāf
   İrdi şu gibi devlet-i dīdāra āyīne *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 190, Mısra 5). [pāk,]*
3. Pākdür ḳalbi Hüdāyī'nüñ gel itme ictināb
   Gir ḥamāyil-veş anuñ ey verd-i raʿnā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 196, Mısra 9). [pākdür, -dür]*
4. Şud be-devreş cehān pür ez-mescid
   Pāk şud ez-kenāyis ü aşnām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 14). [pāk,]*
5. Bend-i ġamdan yüri var serv gibi āzād ol
   Pāk iken dāmenüñi eyleme ālūde-i gil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 12). [pāk,]*

pāk eyle: *Temizlemek; arındırmak.*

1. Ḫūn-ı ciger ü eşk-ile yuy naḳşını ġayruñ
   Pāk eyle Hüdāyī bu derūnuñla birūnuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 127, Mısra 10). [pāk eyle,]*

pāk olur: *Temiz olmak.*

1. Āyīne gibi ʿāşıḳuñ olur naẓarı pāk
   Yur āb-ıla her laḥẓa anı eşk-i revānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 215, Mısra 3). [pāk olur, -ur]*

pāk-bāz: *(Fa.) Usta oyuncu; yürekten bağlı aşık.*

1. Dirīġ itme cemālüñ çeşm-i pākümden ki yoluñda
   Yaşum eṭfāl gibi **pāk-bāz** u pāk-zādam ben *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 163, Mısra 8). [pāk-bāz,]*

pāk-ter: *Daha temiz.*

1. ʿĀşıḳuñ ey dāmeni gül-berg-i terden **pāk-ter**
   Pençe-i hecrüñden olmaz mı girībānı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 79, Mısra 7). [pāk-ter,]*

pāk-zād: *Soylu.*

1. Dirīġ itme cemālüñ çeşm-i pākümden ki yoluñda
   Yaşum eṭfāl gibi pāk-bāz u **pāk-zādam** ben *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 163, Mısra 8). [pāk-zādam, -am]*

pā-māl: *Far. Ayak altında kalmış, çiğnenmiş, muhakkar.*

1. Bir perī-şānuñ göñül şimdi perīşān-ḥālīdür
   Yolına eşküm gibi üftādeler **pā-mālidür** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 2). [pā-mālidür, -i, -dur]*
2. Hüdāyī gibi lāyıḳ cümle ʿālem ḫalḳı **pā-mālüñ**
   Gül-i bāġ-ı cinānum ruḫları ālüm Ḥasan Balı'm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 24, Mısra 11). [pā-mālüñ,]*

pā-māl eyledüm: *Ayaklar altına almak.*

1. Başlar üzre yeri var düşdügi'çün ayaġa
   Cürʿa-veş cismüm anuñ'çün böyle **pā-māl eyledüm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 148, Mısra 4). [pā-māl eyledüm, -dü, -m]*

pā-māl idi: *Ayak altına almak, çiğnemek.*

1. Rāh-ı ʿışḳuñda Hüdāyī sāye-veş **pā-māl idi**
   Başmamışken bostāna serv-ile şimşād ayaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 91, Mısra 9). [pā-māl idi, -di]*

pā-māl olma: *Ayaklar altında kalmak, çiğnenmek, yerle bir olmak.*

1. Çıḳma başdan şu gibi illere olma pā-māl
   Olmaġıl yolına her serv-i revānuñ māyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 55). [pā-māl olma, -ma]*

pā-māl-i esb-i ẓulm ide: *Zulüm atının ayakları altında çiğnemesi.*

1. Bu deñlü luṭf u ṭabʿ-ıla ʿirfān-ıla anı
   Pā-māl-i esb-i ẓulm ide lāyıḳ mı her le'īm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 24). [pā-māl-i esb-i ẓulm ide, -e]*

pā-māli olam: *Ayağının altında çiğnenmek.*

1. İsterem şu gibi ol servüñ olam pā-māli
   Kişinüñ himmeti kendine gerekdür ʿālī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 223, Mısra 1). [pā-māli olam, -am]*

pāre: *Far. Parça, kıt'a, cüz.*

1. Engüşt-ile ḫāme özini nisbet idermiş
   Bir **pāre** yonardum elüme girse ben anı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 215, Mısra 8). [pāre,]*

pāre pāre: *Parça parça.*

1. Cemālüñi niçe yüzden görem diyen diller
   Şikeste āyineler gibi **pāre pāre** gerek *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 122, Mısra 8). [pāre pāre,]*

pāre pāre olayın: *Paralanmak.*

1. İşigüñde tenüm ḳıl yāre yāre
   Olayın ḫıdmetüñde pāre pāre *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 205, Mısra 2). [pāre pāre olayın, -ayın]*

pāy: *Ayak.*

1. Sen büt-i Farḫārsın ol kāfir-i Hindū gibi
   Pāyuña yüzler sürüp eyler saña iʿzāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 87, Mısra 8). [pāyuña, -u, -ñ, -a]*
2. Peyk-i āhın yāra gönderse Hüdāyī dem be-dem
   Ṣaġlu ṣollu nāle-i dilden taḳar **pāyına** zeng *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 106, Mısra 10). [pāyına, -ı, -n, -a]*

pāy virmedi: *Hisse vermek, bölüşmede bulunan parçalardan ayırmak; ayak vermek (Tanıkta, kurbanın ayağını vermek kastedilir) II büyüğüne saygısızca karşılık vermek.*

1. Ṭāvūsa **pāy virmedi** taḳsīm-i ḥüsn iden
   Ol pāye başdan ayaġa virildi hep saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 8, Mısra 3). [pāy virmedi, -me, -di]*

pāyān: *Nihayet, son.*

1. Daḫı yoḳ mı teraḥḥum bu ġarīḳ-ı baḥr-i ʿışyāna
   Cefā irmez mi **pāyāna** nihāyet yoḳ mı hicrāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 4). [pāyāna, -a]*
2. Ḳadīmi āşināñı luṭf-ıla yād eyle yad itme
   Cefā irmez mi **pāyāna** nihāyet yoḳ mı hicrāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 8). [pāyāna, -a]*
3. Benüm ser-māye-i naḳd-i ḥayātum cānumuñ cānı
   Cefā irmez mi **pāyāna** nihāyet yoḳ mı hicrāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 12). [pāyāna, -a]*
4. Bu cevrüñ ḥaddi yoḳ mı ġāyetin bulmaz mı bu miḥnet
   Cefā irmez mi **pāyāna** nihāyet yoḳ mı hicrāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 16). [pāyāna, -a]*
5. Dimezsin bu Hüdāyī derd-mendüñ nicedür ḥāli
   Cefā irmez mi **pāyāna** nihāyet yoḳ mı hicrāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 20). [pāyāna, -a]*

pāy-būs: *Far. Ayak öpme.*

1. Ḫāk-i rāh idi **pāy-būsuñ-içün**
   Yollaruñda bu cism-i ʿuryānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 41). [pāy-būsuñ-içün, -suñ, -içün]*

pāydār: *(Fa.) Sağlam, sürekli.*

1. Sāḳī bizi bir ayaġ ile itdi kāmkār
   Olsun müdām bezm-i ṣafālarda **pāydār** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 49, Mısra 2). [pāydār,]*

pāydār olsun: *Kalıcı olmamak, gelip geçici olmak.*

1. Nūş idüp olsun ṣafā bezminde dāyim pāydār
   Mālik-i mülk-i Süleymān ḥażret-i Sulṭān Selīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 23, Mısra 19). [pāydār olsun, -sun]*

pāye: *Makam, rütbe, derece.*

1. Ṭāvūsa pāy virmedi taḳsīm-i ḥüsn iden
   Ol **pāye** başdan ayaġa virildi hep saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 8, Mısra 4). [pāye,]*
2. Mest olup ʿışḳ-ıla bir **pāyeye** baṣ pāyuñı kim
   Gele aṣḥāb-ı ṣafā saña mübārek-bāda *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 195, Mısra 7). [pāyeye, -ye]*

pāye-i celāl isterseñ: *Yücelik makamını istemek.*

1. İsterseñ ey Hüdāyī eger pāye-i celāl
   Būs-ı riḳāb-ı mīr-i fażīlet-şiʿāra gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 132, Mısra 9). [pāye-i celāl isterseñ, -r, -se, -ñ]*

pāye-i ḳadd-i bülendi: *Yüce boyunun payesi.*

1. Bende-i ednāsı olmış bir güzeller şāhınuñ
   Pāye-i ḳadd-i bülendi Sidre'den aʿlā-y-iken *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 161, Mısra 4). [pāye-i ḳadd-i bülendi, -i]*

pāye-i maḳṣūdı: *Gaye basamağı.*

1. Bulurdı **pāye-i maḳṣūdı** ʿāşıḳ-ı pā-māl
   Atuñ ayaġına başın ideydi kāse-i süm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 136, Mısra 5). [pāye-i maḳṣūdı, -ı]*

pāye-i nüh-kürsī vü heft-āsumān: *Yedi göğün ve dokuz katın şerefi.*

1. Ey bisāṭ-pür-neşāṭ-ı ʿArş u ferş-i maḳdemüñ
   Ḫāk-i pāyuñ **pāye-i nüh-kürsī vü heft-āsumān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 40). [pāye-i nüh-kürsīvü heft-āsumān,]*

pāye-i rifʿat: *Yüksek, yüce mertebe.*

1. Dār-ı zülfin **pāye-i rifʿat** bilen dildārumuñ
   Ser-belend-i ʿālem oldı ḫażret-i Manṣūr-veş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 77, Mısra 7). [pāye-i rifʿat,]*

pāye-i rifʿatüñ: *Yüksek, yüce mertebe.*

1. Pāye-i rifʿatüñ bülend olsun
   Dest-gīrüñ İlāh-ı Deyyānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 97). [pāye-i rifʿatüñ, -üñ]*

pāye-i vaṣl-ı nigārdan: *Sevgiliye kavuşma payesi.*

1. El çek Hüdāyī **pāye-i vaṣl-ı nigārdan**
   Saña cenāb-ı Ḥaḳ'dan o devlet virilmedi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 238, Mısra 9). [pāye-i vaṣl-ı nigārdan, -dan]*

pāyende: *Kalıcı, sürekli, daim.*

1. Ey Hüdāyī dilerüz ḫażret-i Hak'dan ki ide
   Devlet-i ḫüsnini **pāyende** Muḥammed Şāhuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 105, Mısra 10). [pāyende,]*

pāyeñe iremez: *Derecene ulaşmak.*

1. Ḫusrevā irdi kemāle kelimāt-ı ḥasenüñ
   İremez pāyeñe Saʿdī vü Ẓahīr u Selmān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 32). [pāyeñe iremez, -e, -mez]*

pāy-ı ʿaklına: *Aklın ayağı.*

1. Hüdāyī **pāy-ı ʿaḳlına** ʿıḳal-ı ʿışḳı bend itdi
   Aña dīvāne dimeñ ḳatı maʿḳūl itdi ʿāḳıldür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 57, Mısra 9). [pāy-ı ʿaḳlına, -ın, -a]*
2. Bāġ u rāġa yüri dil baġlama ger ʿārif-iseñ
   Pāy-ı ʿaḳlına ʿıḳāl urmaya merd-i ʿāḳıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 10). [pāy-ı ʿaḳlına, -ın, -a]*

pāy-ı raḫş-ı luṭfuñuñ: *İyiliklerinin atının ayağı.*

1. Yigregidür ʿarṣa-ı cūduñ şehā
   Pāy-ı raḫş-ı luṭfuñuñ peyvendi yoḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kıt'a 1, Mısra 10). [pāy-ı raḫş-ı luṭfuñuñ, -uñ, -uñ]*

pāyına düşdüm: *(Sevgilinin) payına düşmek.* || *(Sevgilinin) ayaklarına kapanmak.*

1. Dest-būs-ı yāra saʿy-ile irişmez gördüm el
   Pāyına düşdüm bu cism-i ḫāki pāy-māl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 20). [pāyına düşdüm, -dü, -m]*

pāyına düşse: *(Sevgilinin) payına düşmek.* || *(Sevgilinin) ayaklarına kapanmak.*

1. Miḥrābı ebrūvanuña beñzetdi rūz-u-şeb
   Pāyına düşse secdeler itse n'ola imām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 140, Mısra 12). [pāyına düşse, -se]*

pāy-māl: *Ayaklar altında kalmış, çiğnenmiş ‖ hakir düşürülmüş, perişan edilmiş.*

1. Hüdāyī ḳara ḳuluñdur yoluña **pāy-mālüñdür**
   İşigüñ Kaʿbe'sinde nāleler eyler Bilāl'üñdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 17). [pāy-mālüñdür, -üñdür]*
2. Bu Hüdāyī ʿāşıḳ-ı şūrīde-ḥālüñdür senüñ
   Derdmendüñdür yoluña **pāy-mālüñdür** senüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 18). [pāy-mālüñdür, -üñdür]*

pāy-māl eyledüm: *Perişan etmek; sıkıntı içinde bırakmak, mahvetmek.*

1. Dest-būs-ı yāra saʿy-ile irişmez gördüm el
   Pāyına düşdüm bu cism-i ḫāki **pāy-māl eyledüm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 20). [pāy-māl eyledüm, -dü, -m]*

pāy-māl itme: *Ayaklar altına almak.*

1. Elüm al ḫāke luṭf it cürʿa gibi **pāy-māl itme**
   Piyālem gözlerüm nūrı cemāli şems-i raḫşānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 15). [pāy-māl itme, -me]*

pāy-māl itme: *Ayak altına almak, ezmek; rezil etmek; yok etmek II öldürmek; çok acı, sıkıntı vermek.*

1. Pāy-māl itme beni zülf-i semen-būyuñ gibi
   Serv-i nāzum himmetüñ ʿālī gerek boyuñ gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 211, Mısra 1). [pāy-māl itme, -me]*

pāy-māl oldı: *Ayaklar altında kalmak, çiğnenmek, yok olmak, ortadan kalkmak.*

1. Serv iken sāye gibi yirlere oldı pāy-māl
   Ḳanı ol gözlerimüñ nūrı Muḥammed Şāhum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 15). [pāy-māl oldı, -dı]*

pāy-māldur: *Ayaklar altında kalmış, çiğnenmiş ‖ hakir düşürülmüş, perişan edilmiş.*

1. Gün gibi başı göklere irse Hüdāyī'nüñ
   Yine yoluñda sāye-şıfat **pāy-māldür** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 37, Mısra 14). [pāy-māldür,]*

pāy-māl-i hāṣ u ʿām: *Halkın ve aydınların ayakları altına düşmek.*

1. Bir zamān idi ḳapuñda olmış-ıdum ḫāk-sār
   Pāy-māl-i ḫāṣ u ʿām olmışdı çeşmüm çün ġubār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 14). [pāy-māl-i ḫāṣ u ʿām,]*

pāy-māl-i ser-i gīsū-ı perīşānuñ olam: *Dağınık saçlarının altında sürünmek.*

1. Ben senüñ pādişehüm bende-i fermānuñ olam
   Pāy-māl-i ser-i gīsū-ı perīşānuñ olam *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 14). [pāy-māl-i ser-i gīsū-ı perīşānuñ olam, -am]*

pāyuña düşmiş: *Ayağına düşmek, damlamak. II çok yalvarmak. (ADS).*

1. Başını kesseñ yine senden kesilmez ey ṣanem
   Pāyuña düşmiş yiler bir ʿāşıḳ-ı serbāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 86, Mısra 4). [pāyuña düşmiş, -miş]*

pāyuñı baṣ: *Ayak basmak; bir yere ulaşmak, erişmek.*

1. Mest olup ʿışḳ-ıla bir pāyeye baṣ pāyuñı kim
   Gele aṣḥāb-ı ṣafā saña mübārek-bāda *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 195, Mısra 7). [pāyuñı baṣ, -(u)ñ, -ı]*

pehlevān: *Boylu poslu, güçlü kimse, yiğit.*

1. Ebrūlaruñla ol iki ḫūn-ḫār gözlerüñ
   Tīġ-ıla ceng ider iki ser-mest **pehlevān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 156, Mısra 6). [pehlevān,]*
2. Meydān-ı ḥüsn içinde cehān **pehlevānıdur**
   Ol şūḫ-ı dil-rübā ki dinür nāmına ʿAlī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 7). [pehlevānıdur, -ı, -dur]*

pehlūya çekdüm: *Sineye çekmek II Kucaklamak.*

1. Naḳd-i cāna būsesin azrağınan cānāneyi
   Rāyegān **pehlūya çekdüm** bir ʿaceb āl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 10). [pehlūya çekdüm, -dü, -m]*

penāh idüp: *Sığınak edinmek.*

1. Yūsuf-ı Mışr-ı kerem Yaʿḳūb Aġa
   Yapdı bu cisri idüp Ḥaḳ penāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 8, Mısra 2). [penāh idüp, -üp]*

penāh-ı şaltanat: *Saltanatın sığınağı.*

1. Penāh-ı ṣalṭanat şāh-ı cevān-baḫt
   Sezāvār-ı serīr ü lāyıḳ-ı taḫt *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 5). [penāh-ı ṣalṭanat,]*

penbe ile: *Pamuk ile.*

1. Ol semen-ten anuñ-içün sīneme gelmez benüm
   Bilür itmez **penbe ile** nār-ı sūzān İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 14). [penbe ile,]*

penbe-i dāġum: *Yara pamuğu.*

1. Zeyn olan gögsümde yer yer **penbe-i dāġum** degül
   Ḫaymeler ḳurdı feżā-ı sīneme sulṭān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 102, Mısra 9). [penbe-i dāġum, -um]*

pençe uran: *Pençelemek.*

1. Zencīr-i zülfüñ-ile keşākeşdedür göñül
   Şol ejdehāya **pençe uran** şīr-i ner gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 232, Mısra 6). [pençe uran, -an]*

pençe-i hecrüñden: *Ayrılık pençesi.*

1. ʿĀşıḳuñ ey dāmeni gül-berg-i terden pāk-ter
   Pençe-i hecrüñden olmaz mı girībānı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 79, Mısra 8). [pençe-i hecrüñden, -üñ, -den]*

pençe-i hicrān: *Ayrılık pençesi.*

1. Çāk olmasun mı dāmen-i zülfüñ gibi yaḳam
   Yıllar-durur ki **pençe-i hicrān** elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 32, Mısra 4). [pençe-i hicrān,]*

pençe-i hicrānuñ: *Ayrılık pençesi.*

1. Çeng oldı ḳadüm **pençe-i hicrānuñ** elinden
   Nālem felege çıḳsa ne ġam anuñ elinden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 154, Mısra 1). [pençe-i hicrānuñ, -uñ]*

pençe-i hūrşīde: *Güneşin pençesi.*

1. Zer feşān eylemede **pençe-i ḫūrşīde** ʿadīl
   Dür niṣār eylemede ʿayn-ı seḥāb-ı nīsān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 21). [pençe-i ḫūrşīde, -e]*

pençe-i hūrşīd-i raḫşān: *Güneşin parlak ışınları.*

1. Pençe-i ḫūrşīd-i raḫşān dest-i zer-efşānıdur
   Ebr-i luṭfınuñ cehān perverde-i iḥsānıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 23, Mısra 13). [pençe-i ḫūrşīd-i raḫşān,]*

pençe-i mercāna: *Bir el şeklini andıran girintili çıkıntılı kırmızı deniz hayvanı.*

1. Ey dīde şöyle ḳana boya kirpügümi kim
   Deryālar içre **pençe-i mercāna** ṭaʿn ide *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 185, Mısra 8). [pençe-i mercāna, -a]*

pençe-i şeh-bāzdan: *Şahin pençesi.*

1. Göñlüm efġān eyler ol zülf-i hümā-pervāzdan
   Şayddur feryād ider şan **pençe-i şeh-bāzdan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 164, Mısra 2). [pençe-i şeh-bāzdan, -dan]*

pend: *Nasihat, öğüt.*

1. Pendi bend eyleme nāṣıḥ dil-i şeydā ṭutmaz
   ʿIşḳ dīvaneleri silsile aṣlā ṭutmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 62, Mısra 1). [pendi, -i]*
2. Ḳays ile bizi levḥa ḳalem bir yire yazmış
   Ḳoñ **pendi** bize yazılu dīvānelerüz biz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 73, Mısra 6). [pendi, -i]*
3. Pīr **pendin** esle Yūsuf ḳıṣṣasından ḥiṣṣe al
   Eyleme iḫvān-ı devrān ile bir ān İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 5). [pendin, -in]*
4. Pendi ḳo nāṣıḥ eşer itmez dem-i serdüñ baña
   Germ iken tennūr-ı dilde ātiş-i sūzān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 101, Mısra 3). [pendi, -i]*

5. Nāṣıḥa **pendi** ḳo var ṣūret-i zībāsına baḳ

   Beni bu vech-ile rüsvā-ı cehān eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 103, Mısra 5). [pendi, -i]*

6. Ḫaylī ṣudāʿ virdi bize **pendi** nāṣıḥuñ

   Mey sür ki sāḳī ol baña yigdür gül-ābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 162, Mısra 7). [pendi, -i]*

pend-i pider: *Baba öğütü.*

1. Nāṣıḥā maḥbūb u meyden ʿāṣıḳı menʿ itme kim
   Eslemez **pend-i pider** rüsvā-ı māder-zād-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 94, Mısra 12). [pend-i pider,]*

pend-i pideri: *Baba öğütü.*

1. ʿIşḳdan menʿ idemezsin beni sen ey nāṣıḥ
   Dil-i mecnūna eşer itmedi **pend-i pideri** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 216, Mısra 14). [pend-i pideri, -i]*

pend-i pīrānemi: *Yaşlılara yakışır tarzda öğüt, nasihat.*

1. Pend-i pīrānemi gūş it gözüñ aç ey ġāfil

   Ṭut sözüm tā gide noḳṣānuñ olasın kāmil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 1). [pend-i pīrānemi, -m, -i]*

penhān: *(Fa.) Gizli.*

1. Āṣikāre gelmez-iseñ ḫavf idüp aġyārdan
   Ey perī luṭf it gel eyle bārī **penhān** İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 12). [penhān,]*
2. Ol laṭīf eşkāli geh peydā gehī **penhān** ider

   Sīmyā ʿilmin bilür yā gösterür iʿcāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 86, Mısra 7). [penhān,]*

per: *Kanat.*

1. Ḫalḳa-ı zülf-i hümāyūnuñ ġamından ey perī

   Yaḳdılar ṭāvūs-ı ḳudsīler **per-ile** bāle dāġ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 85, Mısra 6). [per-ile, -ile]*

perçem-i pür-ham: *Kıvrılmış kakül.*

1. Tuġlar **perçem-i pür-ḫam** ʿalem ol ḳadd-i belend
   Anuñ altun başıdur ey şeh-i ḫūbān üsküf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 88, Mısra 11). [perçem-i pür-ḫam,]*

perde: *(Göz) perde.*

1. Çeşmümüñ her **perdesinde** cilvegerdür ʿaḳs-i dost
   Beñzer ol şeh mālikidür bu yidi deryālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 115, Mısra 9). [perdesinde, -si, -n, -de]*

perdeden bīrūn itse: *Açığa çıkarmak.*

1. Bülbül nevāsın itse ne ġam perdeden bīrūn
   Başladı ġunca ġunca verā-ı ḥicābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 11). [perdeden bīrūn itse, -se]*

perdegī-i perde-nişīnān-ı felek: *Göğün bir köşeye çekilmiş namusluları.*

1. Reşk-i gülzār-ı İrem ġayret-i bāġ-ı Rıḍvān
   Çıḳdılar **perdegī-i perde-nişīnān-ı felek** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 16). [perdegī-i perde-nişīnān-ı felek,]*

perde-i ʿinebde: *Üzüm perdesi.*

1. Gör **perde-i ʿinebde** gelüp duḫter-i rezi
   Ey gizlü genc uman bu cehān-ı ḫarābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 162, Mısra 3). [perde-i ʿinebde, -de]*

perde-i maʿṣıyeti: *Suç perdesi.*

1. Açа cānı gözini görmege ger dīdāruñ
   Perde-i maʿṣıyeti ḳılma öñine ḫā'il *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 110). [perde-i maʿṣıyeti, -i]*

perde-nişīn olduġınuñ: *Kendisini gizlemek, perdelemek II Namuslu.*

1. Ol perī **perde-nişīn olduġınuñ** sırrı bu kim
   Gele ḫalḳ ayaġına Kaʿbe-i menşūr gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 236, Mısra 3). [perde-nişīn olduġınuñ, -duġ, -ı, -nuñ]*

pergāle olmasa: *Yama olmak.*

1. Ḫırḳa-ı ten ṣofīyā çoḳdan olurdı çāk çāk
   Sīnem üzre olmasa yer yer aña pergāle dāġ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 85, Mısra 4). [pergāle olmasa, -ma, -sa]*

perî: *Cisimleri çok lâtif ve görünmez olan hoş mahluk.*

1. Seni seyr itmek-içün ṣūrete girmişlerdür
   Yazılur ṣanma ki dīvāra **perīler** görinür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 6). [perīler, -ler]*
2. Yā **perīsin** güzelüm şīşe-i efsūn-gerde
   Çimen-i cānda ya-ḫud serv-i dil-ārāsın sen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 160, Mısra 7). [perīsin, -sin]*
3. Aña nisbetle **perīler** ṣūret-i divārdur
   Ol nigārum nām-ıla Naḳḳāş Aḥmed Balı'dur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 15). [perīler, -ler]*

perî: *Çekici güzelliği olan çok alımlı kız veya kadın II Sevgili.*

1. Ḳaçar **perī** gibi benden açup o şeh dāmen
   Melek-durur ṣanasın uçmaġa açar şeh-per *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 42, Mısra 7). [perī,]*
2. Ḫalḳa-ı zülf-i hümāyūnuñ ġamından ey **perī**
   Yaḳdılar ṭāvūs-ı ḳudsīler per-ile bāle dāġ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 85, Mısra 5). [perī,]*
3. Ey **perī** güftāra gelse laʿl-i şekker-ḫālaruñ
   Siḥr idüp aġzın egersin ṭūṭī-i göyālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 117, Mısra 1). [perī,]*
4. Ölürüm bir dem gözümden ġāyib olsañ ey **perī**
   Nūr-ı pākisin sevād-ı dīde-i bīnālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 117, Mısra 7). [perī,]*
5. Ey **perī** gel bu dil-i dīvāneyi zencīre çek
   Nev-bahār-ı ʿārıżuñ şevḳıyla şeydādur bugün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 158, Mısra 3). [perī,]*
6. Ol **perī** perde-nişīn olduġınuñ sırrı bu kim
   Gele ḫalḳ ayaġına Kaʿbe-i menşūr gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 236, Mısra 3). [perī,]*

7. Nām-ı şerīfüñ ey **perī** olalı mīr-i ʿāşıḳān

   Şoldı şarardı ruḫlarum niteki mīr-i ʿāşıḳān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Muhammes 1, Mısra 1). [perī,]*

8. Berg-i ḫazāna döndi gel hecr-ile cism-i nā-tüvān

   Tāze açılmış ey **perī** bāġ-ı ruḫuñda lāleler *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Muhammes 1, Mısra 6). [perī,]*

per-i murġān: *Kuşların kanadı.*

1. Sünbülüñdür yā otaġañ göşe-i destārda

   Sāye şalmış yā **per-i murġān** Süleymān üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 200, Mısra 4). [per-i murġān,]*

perī-çihre: *Peri yüzlü II peri gibi güzel yüzlü sevgili.*

1. Fitnede merdüm-i çeşmüñ didüm olmış Ḳābil

   Ol **perī-çihre** gülüp didi ki insān ḳābil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 130, Mısra 2). [perī-çihre,]*

perī-peyker: *Peri yüzlü, peri gibi çok güzel yüzlü (kimse). II Sevgili.*

1. Ḳullara çıḳmaz görinmez böyle server görmedük

   Bir **perī-peykerdür** ol ʿālemde gözler görmedük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 107, Mısra 2). [perī-peykerdür, -dür]*

2. Rām olur esmā ile diyü güzeller şofīyā

   Çekme adın ol **perī-peyker** melek-simālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 115, Mısra 8). [perī-peyker,]*

3. Her **perī-peykere** cān virme eger ādem-iseñ

   Bir gün olur görinür çeşmüñe dīv-i hāyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 65). [perī-peykere, -e]*

perî-ruhsâr: *Peri yüzlü (güzellik bağlamında peri gibi güzel yüzlü sevgili).*

1. Rāżīyam al naḳd-i cānı tek baña bir būse vir

   İstemezseñ al birine ey **perī-ruḫsār** iki *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 233, Mısra 8). [perī-ruḫsār,]*

perī-rūyān: *Peri yüzlü güzeller.*

1. Oḳıyan şiʿrüñ **perī-rūyānı** tesḫīr eylesün
   Ey Hüdāyī çekmesün siḥr-i mübīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 151, Mısra 13). [perī-rūyānı, -ı]*

perī-şān: *Peri soylu. II şanlı peri (sevgili).*

1. Ey Hüdāyī ol **perī-şānum** gelürse bezmümüz
   Ġayret-i cemʿiyyet-i necm-i Süreyyādur bugün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 158, Mısra 11). [perī-şānum, -um]*
2. Bir **perī-şānuñ** göñül şimdi perīşān-ḥālīdür
   Yolına eşküm gibi üftādeler pā-mālidür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 1). [perī-şānuñ, -un]*

perīşān eyle: *Dağıtmak.*

1. Gel meclise ʿanber saçuñı eyle perīşān
   Götürsün aradan ḳoḳuyı micmere-gerdān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 5, Mısra 1). [perīşān eyle,]*

perīşān eyledi: *Sıkıntılı ve kederli eylemek.*

1. Ḫāṭır-ı mecmūʿamuz gitdi **perīşān eyledi**
   Ey Hüdāyī ol perī-şān-ı perīşān-ı İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 17). [perīşān eyledi, -di]*

perīşān oldı: *Dağınık olmak.*

1. Boyuñ servin görüp şu gibi aḳdı ḳalb-i meyyālüm
   Siyeh kāküllerüñ gibi **perīşān oldı** aḥvālüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 17, Mısra 2). [perīşān oldı, -dı]*

perīşān oldum: *Altüst olmak, kendini kaybetmek.*

1. Ḥasret-i Leylī-i zülfüñle **perīşān oldum**
   Ṣoyunup ʿışḳ ile Mecnūn gibi ʿüryān oldum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 5). [perīşān oldum, -du, -m]*

perīşān-dil ider: *Gönlü perişan etmek.*

1. El ḳarar zülfüñe ʿuşşāḳı **perīşān-dil ider**
   Göreyin şānenüñ olṣun eli ḳatʿā ṭutmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 62, Mısra 7). [perīşān-dil ider, -er]*

perīşān-hālī: *Perişan halde, acınacak durumda olma.*

1. Bir perī-şānuñ göñül şimdi **perīşān-ḥālīdür**
   Yolına eşküm gibi üftādeler pā-mālidür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 1). [perīşān-ḥālīdür, -dür]*

perī-şān-ı perīşān-ı iḫtilāṭ: *Peri yaratılışlı güzel.*

1. Ḫāṭır-ı mecmūʿamuz gitdi perīşān eyledi
   Ey Hüdāyī ol **perī-şān-ı perīşān-ı İḫtilāṭ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 18). [perī-şān-ı perīşān-ı iḫtilāṭ,]*

perī-şūret: *Peri yüzlü güzel.*

1. Niçe minnet idüp bir būse cerr itdüm ʿizārından
   Dirīġā virmedi bu ben faḳīre ol **perī-şūret** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 20, Mısra 6). [perī-şūret,]*

perī-veş: *Peri gibi güzel sevgili.*

1. Perī-veşüm ne ḳaçarsın ki seyr-i gülzārı
   İden senüñle nihān u ʿayān ikimüz idük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 118, Mısra 3). [perī-veşüm, -üm]*

perī: *Çekici güzelliği olan çok alımlı kız veya kadın II Sevgili.*

1. Āşikāre gelmez-iseñ ḫavf idüp aġyārdan
   Ey **perī** luṭf it gel eyle bārī penhān İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 12). [perī,]*
2. Eyler ʿadū-ı ehrimenüñ daʿvetin ḳabūl
   Benden ḳaçar **perī** gibi āh o bucaḳ bucaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 98, Mısra 6). [perī,]*
3. Ol **perī** aldı benüm ṣabr u ḳarārum geldi
   Yine dīvāneyem ol tāze bahārum geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 217, Mısra 1). [perī,]*
4. Sürsün ʿadūyı cennet-i kūyuñdan ol **perī**
   Ādem yerine baġlaya lāyıḳ mı bir ḫarı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 221, Mısra 1). [perī,]*
5. Yüzi fetḥ āyetidür ḳāmetidür āyet-i nuṣret
   Perī şeklinde taṣvīr itmiş anı Mānī-i ḳudret *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 14). [perī,]*

perrān oldı: *Kanatlanıp uçmak. II. Ortadan kaybolmak.*

1. Zāġ-ı şeb anı görüp oldı hemān-dem perrān
   Bir yalıñ yüzli ışıḳ şarḳ diyārından irüp *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 21). [perrān oldı, -dı]*

perr-i küleng ṭakınur: *Turna kanadı takmak.*

1. Bāġa gel kim şimdi gülşen sünbül-i Hindū-y-ıla
   Rūm ili maḥbūbıdur ṣan ṭaḳınur perr-i küleng *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 106, Mısra 8). [perr-i küleng ṭaḳınur, -ur]*

pertev ider: *Aydınlatmak.*

1. Beñzüm ṣararsa mihr-i ruḫuñla ʿaceb midür
   Ṣalduḳda ḫāke **pertev ider** zer-nigār şems *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 75, Mısra 6). [pertev ider, -er]*

pertev ṣala: *Işık salmak, aydınlatmak. II (Sevgilinin) Yüzünü göstermesi.*

1. Üstüme **pertev ṣala** gibi saʿādet aḫteri
   Göre gibi rūy-i baḫtı çeşm-i pür-envārumuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 69, Mısra 5). [pertev ṣala, -a]*

pertev-i dīdār-ıdı: *Yüzünün aydınlığı.*

1. Sāḳī-i bezmüñ Hüdāyī **pertev-i dīdār-ıdı**
   Reşk-i Firdevs eyleyen her göşesin kāşānenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 121, Mısra 9). [pertev-i dīdār-ıdı, -ıdı]*

pertev-i luṭfı: *Lütuf ışığı.*

1. Mihr-i ruḫuñ ki maẓhar -ı nūr-ı Ḫudā budur
   Ṣalsun cehānda **pertev-i luṭfı** revā budur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 58, Mısra 2). [pertev-i luṭfı, -ı]*

pertev-i mihr-i cemālin: *Allah'ın güzellik ve rahmet güneşinin ışığı.*

1. Görince **pertev-i mihr-i cemālin** ol māhuñ
   Havāya münḳalib oldum seḥerde jāle gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 218, Mısra 7). [pertev-i mihr-i cemālin, -in]*

pertev-i mihr-ile: *Güneş ışıltısı.*

1. Ḫıdmet it bir kāmile tā idesin tekmīl-i ẕāt
   Māhuñ olur **pertev-i mihr-ile** noḳṣānı dürüst *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 18, Mısra 12). [pertev-i mihr-ile, -ile]*

pertev-i nūr-ı cemāl-i aḥmed-i muḥtārdur: *Seçkin Ahmed'in güzelliğinin nurunun parıltısı.*

1. Bürc-i ḥüsne şimdi ol şems-i ḳamer-ruḫsārdur
   Pertev-i nūr-ı cemāl-i Aḥmed-i Muḫtārdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 14). [pertev-i nūr-ı cemāl-i aḥmed-i muḫtārdur, -dur]*

pervāne: *Geceleri ateşin etrafında dönen, daha sonra da kendisini ateşin içine atan gece kelebeği; aşık.*

1. Bir şemʿe Hüdāyī yine **pervāne** geçer kim
   Ḳandilini andan uyarur māh-ı şeb-ārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 2, Mısra 9). [pervāne,]*
2. Gül cemālüñ'çün hezārān murġ-ı dil nālāndur
   Ḳanda bir şemʿ olsa biñ **pervāne** ser-gerdāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 50, Mısra 2). [pervāne,]*
3. Her şemʿ-i dil-efrūz içün idüp dili pür-tāb
   Ṣol bāl ü perin yaḳıcı **pervānelerüz** biz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 73, Mısra 8). [pervānelerüz, -ler, -üz]*

4. Pervāne şemʿ-i şevḳuña Pervīn ü māh u āfitāb
   Vīrāne genc-i ʿışḳuña maʿmūre-i çarḫ-ı berīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 149, Mısra 5). [pervāne,]*
5. Yandı **pervāne** göñül nārına şemʿ-i ruḫuñuñ
   Dilerem Ḥaḳ'dan anuñ yatduġı yer nūr olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 9). [pervāne,]*
6. Dildeki sūzı ʿaceb görme ele āyīne al
   Gör begüm sen de kimüñ şemʿine **pervānedür** o *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 184, Mısra 6). [pervānedür, -dür]*
7. Şevḳına raḳṣ ura **pervāne** gibi ḫalḳ-ı cehān
   ʿArż-ı ḥüsn itse o meh şemʿ-i şeb-efrūz gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 226, Mısra 5). [pervāne,]*
8. Bu sūzile dil nāle-i mestāne mi çeksün
   Bülbül çekecek bārı da **pervāne** mi çeksün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 241, Mısra 2). [pervāne,]*
9. Şemʿ-i fānūs-ı ḫayāl-i felek uyandı yine
   Necm **pervāneleri** oldı ḳamu ser-gerdān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 10). [pervāneleri, -ler, -i]*
10. Şemʿüñ eṭrāfını bir şeb ṭolaşup **pervāne**
    Ḥāl-i dil-sūzını aña diledi kim yana *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Rübai 1, Mısra 1). [pervāne,]*

pervāne gibi: *Kelebek gibi.*

1. Baş çekmez idi böyle eger mālik olmasa
   Pervāne gibi bir niçe çāpük-levende şemʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 84, Mısra 8). [pervāne gibi,]*

pervāne gibi oldı: *Pervane gibi dönmek.*

1. Ḫāne-i ḳalbümde yandı şemʿ-i nūr-efşān-ı şevḳ
   Cān u dil **pervāne gibi oldı** ser-gerdān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 102, Mısra 4). [pervāne gibi oldı, -dı]*

pervāneler oldı: *Pervane olmak, etrafında dönmek.*

1. Dikdi fānūs-ı çarḫa şemʿ-i mehi
   Oldı pervāneler aña Pervīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 12). [pervāneler oldı, -dı]*

pervāne-veş: *Geceleri ışık çevresinde dönen, kendini ateşin içine atmasıyla bilinen küçük kelebek gibi.*

1. Tek yüzüñ şemʿini göster mumdur **pervāne-veş**
   Yanmaġa bu tekye-i dehrüñ ışıḳ-meşrebleri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 209, Mısra 5). [pervāne-veş,]*

pervāne-yāne: *Pervane gibi.*

1. Her şerārı āsumān-ı mihre bir ḫūrşīd olur
   Şemʿ-i ḥüsnüñ şevḳına **pervāne-yāne** yananuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 121, Mısra 6). [pervāne-yāne,]*

pervāz ider: *Uçmak, uçuş.*

1. Kaʿbe-i ḥüsnüñde bāl açmış ider pervāz zülf
   Oldı göyā bir Ḥicāzī bī-bedel şeh-bāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 86, Mısra 1). [pervāz ider, -er]*

perverde-i ihsānıdur: *Lütuf ile büyütülmüş.*

1. Pençe-i ḫūrşīd-i raḫşān dest-i zer-efşānıdur
   Ebr-i luṭfınuñ cehān **perverde-i iḥsānıdur** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 23, Mısra 14). [perverde-i iḥsānıdur, -ı, -dur]*

pervīn: *Ülker takım yıldızı, Süreyya.*

1. Şāhdur mehd aña bir taḫt-ı muraṣṣaʿ el-ān
   Mehdine ʿıḳd-ı le'ālīdür aṣılmış **Pervīn** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 38). [pervīn,]*
2. Dikdi fānūs-ı çarḫa şemʿ-i mehi
   Oldı pervāneler aña **Pervīn** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 12). [pervīn,]*

pervīn ü māh u āfitāb: *Süreyya ay ve güneş.*

1. Pervāne şemʿ-i şevḳuña **Pervīn ü māh u āfitāb**
   Vīrāne genc-i ʿışḳuña maʿmūre-i çarḫ-ı berīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 149, Mısra 5). [pervīn ü māh u āfitāb,]*

peşmīnelere girdi: *Elbiseler giyinmek.*

1. Girdi peşmīnelere cümleten āhū-ı İrem
   Çeşm-i mestüñ'çün eyā şāhid meh-rūy-ı Ḥarem *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 142, Mısra 7). [peşmīnelere girdi, -di-ler, -e]*

peşşe: *Sinek.*

1. Sāḳī sun ol şarābı ki nūş itse cürʿasın
   Kim **peşşe** fīl ü murçe şīr-i jiyān olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 16). [peşşe,]*

peşşe-i bī-tāb ü tüvānuz: *Güçsüz kuvvetsiz sivrisinek.*

1. Başına belāyuz hele Nemrūd-ı ʿadūnuñ
   Ol fīl ise biz **peşşe-i bī-tāb ü tüvānuz** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 61, Mısra 8). [peşşe-i bī-tāb ü tüvānuz, -uz]*

pest itdi: *Aşağı duruma getirmek, değerini düşürmek, alçaltmak.*

1. Şeh-bāz-ı āhum itdi şeb-i fürḳatüñde pest
   Çarḫ-ı ʿalāda mertebe-i sırr-ı ṭāyiri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 237, Mısra 5). [pest itdi, -di]*

pest ola: *Hor, hakir olmak; alçak gönüllü olmak.*

1. Himmetde ḳaddi gibi bülend ola rāstı
   Çün sāye serv yanına düşdükce **pest ola** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 206, Mısra 4). [pest ola, -a]*

pey-ā-pey: *Art arda, peş peşe.*

1. Şun **pey-ā-pey** ayaġı bi'llāh eyā pīr-i muġān
   İtme muḥtāc bizi sāḳī-i devrān eline *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 198, Mısra 9). [pey-ā-pey,]*

peydā: *Aşikâr, var, mevcut.*

1. Göñüller tende fikrüñde lisānlar ser de zikrüñde
   Senüñ yāduñdadur diller eger maḫfī eger **peydā** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 6). [peydā,]*

2. Çıḳup cān gitdi yār-ile Hüdāyī ḳaldı zār ile

   Ne cāndan bir e̲ser ẓāhir ne cānāndan ḫaber **peydā** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 14). [peydā,]*

3. Şebtab-mi̲sālüz bu şebāngāh-ı fenāda

   Bir demde ki **peydā** isek ol demde nihānuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 61, Mısra 12). [peydā,]*

peydā eyler: *Ortaya çıkarmak, aşikar etmek.*

1. Ümīdüm bu vefādan ola ḳalbüñde e̲ser peydā

   Ḫudā ḳādirdür eyler seng-i ḫārādan güher peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 2). [peydā eyler, -r]*

2. Ġamuñla çarḫ mest olmış döner başı aḳar yaşı

   Degüldür ṣavt-ı raʿd eyler dem-ā-dem naʿralar peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 4). [peydā eyler, -r]*

peydā ider: *Açık,anlaşılır etmek.*

1. Ol laṭīf eşkāli geh peydā gehī penhān ider

   Sīmyā ʿilmin bilür yā gösterür iʿcāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 86, Mısra 7). [peydā ider, -er]*

peydā ola: *Ortaya çıkmak.*

1. Ümīdüm bu vefādan ola ḳalbüñde e̲ser peydā

   Ḫudā ḳādirdür eyler seng-i ḫārādan güher peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 1). [peydā ola, -a]*

peydā olmaz: *Görünmek, ortaya çıkmak.*

1. Didüm öldüm lebüñ hecriyle rūzī olmadı vuṣlat

   Didi şām-ı ʿademdür bu buña olmaz seḥer peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 10). [peydā olmaz, -maz]*

peydā olur: *Ortaya çıkmak.*

1. Geh ālām-ı raḳībān geh ḫumār-ı bāde-i hicrān

   Olur her ḳanda ise ʿāṣıḳa bir derd-i ser peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 12). [peydā olur, -ur]*

peydā olur: *Ortaya çıkmak, meydana gelmek II elde edilmek.*

1. Ḫaṭ-ı sebz-i lebüñ ey Mıṣr-ı ḥüsne Yūsuf-ı Kenʿān
   Nebāt-ı tāzedür göya olur andan şeker peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 8). [peydā olur, -ur]*

peykān: *Okun ucundaki sivri demir II sevgilin kirpiği.*

1. Peykānlarını dilde gören ol ḳaşı yānuñ
   Çoḳdur diye ʿummān-ı ʿamīḳ içre semekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 153, Mısra 5). [peykānlarını, --larını]*

peykān-ı tīri: *Okun temreni.*

1. Olsam Hüdāyī sālik-i şām-ı ʿadem n'ola
   Peykān-ı tīri yaḳdı bu fānūs-ı tende şemʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 84, Mısra 12). [peykān-ı tīri, -i]*

peyk-i āhın: *Âh'ın habercisi ‖ güneş gibi aydınlık Sevgili'nin etrafında dönen ve âşığın "âh"ını Sevgili'ye ileten haberci, âh seyyâresi.*

1. Peyk-i āhın yāra gönderse Hüdāyī dem be-dem
   Ṣaġlu ṣollu nāle-i dilden taḳar pāyına zeng *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 106, Mısra 9). [peyk-i āhın, -ın]*

peyk-i devān: *Seğirten, koşan haberci.*

1. Ḳaṣr-ı miʿrācuñ sen ol sulṭān-ı ʿālī-şānısın
   Olsa lāyıḳ saña Cibrīl-i emīn **peyk-i devān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 46). [peyk-i devān,]*

peyk-i vaḥy-i resūl-i emīn'sin: *Güvenilir elçiye vahiy getiren.*

1. Ḫʷuş geldüñ ey ḥamāme-i ferruḫ-peyām-ı dost
   Göyā ki **peyk-i vaḥy-i Resūl-i Emīn'sin** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 175, Mısra 4). [peyk-i vaḥy-i resūl-i emīn'sin, -sin]*

peymāne: *Büyük kadeh, şarap bardağı.*

1. Bezmümüz cennet ṣurāḥī lūle-i ʿaynu'l-ḥayāt

   Sāḳīyā anuñ öñinde ḥavżdur **peymānemüz** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 68, Mısra 4).*

   [peymānemüz, -müz]
2. Āl ile öpdüm diyü sāḳī lebīn cānānenüñ

   Şevḳdan ayaġı yirler mi başar **peymānenüñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 121, Mısra 2).*

   [peymānenüñ, -nün]
3. Ey Hüdāyī yār elinden çek gümiş **peymāneler**

   Çekme gülşende semenle yāsemīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 150, Mısra 13).*

   [peymāneler, -ler]
4. Dāl geldi devlet-i vaṣla anı dāl eyledüm

   Gül gibi güldi açıldı nūş idüp **peymāneyi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 6).*

   [peymāneyi,]

peymāne ṣunar: *Kadeh sunmak.*

1. Dil-i pür- ḫūnını ʿāṣıḳ saña teklif eyler

   Mest-i güstāḫ şeh-i ʿāleme **peymāne ṣunar** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 56, Mısra 6).*

   [peymāne ṣunar, -ar]

peymāneler ṣundı: *Kadeh sunmak.*

1. Yād idüp sāḳī lebüñ ṣundı gice peymāneler

   Ātişin ölçerdi rindān-ı ḳadeh-peymālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 117, Mısra 5).*

   [peymāneler ṣundı, -dı]

peymāne-peymā: *Kadeh kaldırmak.*

1. ʿAhd ü peymān eylemişdi dün mey-i gül-gūna dil

   Laʿl-i nābuñ şevḳına **peymāne-peymādur** bugün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 158, Mısra 6).*

   [peymāne-peymādur, -dur]

peyvend: *Bağ.*

1. Yigregidür ʿarṣa-ı cüduñ şehā

   Pāy-ı raḫş-ı luṭfuñuñ **peyvendi** yoḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kıt'a 1, Mısra 10). [peyvendi, -i]*

pīlever: *Far. İğne, boncuk gibi ufak tefek şeyler satan, çerçi.*

1. Hüdāyī şiʿrini ġayra ḳıyās ider ḥāsid
   Yanında **pīleverüñ** bir-durur güherle ḥacer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 42, Mısra 12). [pīleverüñ, -üñ]*

pīr: *Bir konuda baş durumunda olan, önder denmeye layık, tecrübeli ve üstat kimse II yaşlı, ihtiyar kimse II pir.*

1. Pīr pendin esle Yūsuf ḳıṣṣasından ḥiṣṣe al
   Eyleme iḫvān-ı devrān ile bir ān İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 5). [pīr,]*
2. İʿtikāf itse Hüdāyī yeridür meykedede
   Şimdi bir muġ-beçe-i deyr-i muġāndur **pīri** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 220, Mısra 10). [pīri, -i]*

pīr itdi: *Elden ayaktan düşürmek, ihtiyarlatmak.*

1. Evżāʿ-ı felek ḳaddümüzi bükdi Hüdāyī
   Pīr itdi bizi bir ḳarınuñ şīve vü nāzı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 234, Mısra 14). [pīr itdi, -di]*

pīr ola: *Yaşlı olmak.*

1. Ḥażret-i Nūḥ gibi **pīr ola** ol tāze cevān
   Ḥamdü li-llāh ki şehenşāh-ı cehān-ı keremüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 47). [pīr ola, -a]*

pīr olası: *Yaşlı olmak.*

1. Raḥm eyle güzel başuñ-içün alma fiġānum
   Ey **pīr olası** Muṣlīcuġum tāze cevānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 4). [pīr olası, -ası]*
2. Zībā yaradupdur seni Ḥaḳ ḥūr u perīden
   Ey **pīr olası** Muṣlīcuġum tāze cevānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 8). [pīr olası, -ası]*

3. Ḥüsn-ile bahā Mıṣr'ına sensin meh-i Kenʿān

   Ey **pīr olası** Muṣlīcuġum tāze cevānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 12). [pīr olası, -ası]*

4. Sevdā-zedeyem zülf-i perīşānuñ ucından

   Ey **pīr olası** Muṣlīcuġum tāze cevānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 16). [pīr olası, -ası]*

5. Ger pīr olayın dirseñ aña itme cefāyı

   Ey **pīr olası** Muṣlīcuġum tāze cevānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 20). [pīr olası, -ası]*

pīr olayın: *Yaşlı olmak.*

1. Ger **pīr olayın** dirseñ aña itme cefāyı

   Ey pīr olası Muṣlīcuġum tāze cevānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 19). [pīr olayın, -ayın]*

pīr ü bernādan: *İhtiyar ve genç.*

1. Senāñı gūş ideli cümle **pīr ü bernādan**

   Felek murāduña sāʿī melek saña dāʿī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 52). [pīr ü bernādan, -dan]*

pīr ü cevān: *Ihtiyar ve genç.*

1. Gerçi Ṭūbā ḳaddüñüñ düşmez zemīne sāyesi

   Ḫʿuş geçer sāyeñde sulṭānum ḳamu **pīr ü cevān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 66). [pīr ü cevān,]*

pīrāhen: *Gömlek.*

1. Dest-i firāḳuñla yeter çāk eyle gel **pīrāhenüm**

   Raḥm eyle dil Yaʿḳūbına ey Yūsuf-ı Mıṣr-ı cemāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 7). [pīrāhenüm, -üm]*

pīrāye: *(Fa.) Bezek, süs.*

1. Ḫulle-i ʿışḳı giyüp bī-ḥīle geçdüm ḥilyeden

   Var yüri ey pīr-i zāl-i çarḫ **pīrāyeñ** saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 4, Mısra 6). [pīrāyeñ, -ñ]*
2. Baḳma **pīrāyesine** pīre-zen-i dünyānuñ

   Er midür ol k'ola bir ʿavrata varup māyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 3). [pīrāyesine, -si, -ne]*

pīrehen: *Gömlek.*

1. Nār-ı şevḳ içre Hüdāyī ḳo göyünsün tenüñi

   Yandı ṭut meclis içinde yine bir **pīrehenüñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 125, Mısra 12). [pīrehenüñ, -üñ]*

pīre-zen-i dünyānuñ: *Cihanın kocakarısı.*

1. Baḳma pīrāyesine **pīre-zen-i dünyānuñ**

   Er midür ol k'ola bir ʿavrata varup māyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 3). [pīre-zen-i dünyānuñ, -nuñ]*

pīr-i mey-ḫāne: *1.Meyhaneci 2.Mürşit.*

1. Sāḳīyā laʿl-i revān-baḫşuña beñzetdi meger

   Pīr-i mey-ḫāne meyüñ üstine dir dir ditrer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 47, Mısra 2). [pīr-i mey-ḫāne,]*

pīr-i muġān: *Meyhaneci II Sevgili.*

1. Pīr-i muġān işigin yaṣdansa n'ola rindān

   Baş egmeyen sipihre bu āsitāna muḥtāc *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 22, Mısra 3). [pīr-i muġān,]*
2. Ṣun pey-ā-pey ayaġı bi'llāh eyā **pīr-i muġān**

   İtme muḥtāc bizi sāḳī-i devrān eline *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 198, Mısra 9). [pīr-i muġān,]*

pīr-i peymāne-keş-i kūy-ı harābātam: *Meyhane sokağının kadeh çeken piri.*

1. Pīr-i peymāne-keş-i kūy-ı ḫarābātam kim

   Ṭuramam olmasa destümde ʿaṣā-ı pīrān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 168, Mısra 9). [pīr-i peymāne-keş-i kūy-ı ḫarābātam, -am]*

pīr-i zāl-i çarḫ: *Dünyanın yaşlı ihtiyarı.*

1. Ḥulle-i ʿışkı giyüp bī-ḥīle geçdüm ḥilyeden

   Var yüri ey **pīr-i zāl-i çarḫ** pīrāyeñ saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 4, Mısra 6). [pīr-i zāl-i çarḫ,]*

pīrūze: *Firuze adlı mavi renkte bir taş.*

1. Ger ʿīd-i vaṣluña irişem tevbe cāmını

   Pīrūzeden de olsa eger sāḳīyā ṣıyām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 140, Mısra 10). [pīrūzeden, -den]*

piste: *Fıstık.*

1. Boyuñ görüp didiler serverā sanavber aña
   ʿAceb mi beste ola **piste** gibi diller aña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 3, Mısra 2). [piste,]*
2. Zülfüñde gören **piste** gibi dilleri beste
   Ol ḳadd-i dil-āvīze ṣanavber dise lāyıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 99, Mısra 5). [piste,]*

pister: *Yatak.*

1. Ol gün ki merḳad ola gamuñla vaṭan baña
   Pister türāb u çār-şeb ola kefen baña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 5, Mısra 2). [pister,]*

pister ola: *Yatak olmak.*

1. Kuyuñda ḥużūr ile yatur ḫasta Hüdāyī

   Ger pister aña ḫār ola bālīn ola ḫārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 6, Mısra 14). [pister ola, -a]*

pister ü bālīn idindi: *Yastık ve döşek edinmek.*

1. Yazuḳ Ferhād'a kūhsārı idindi pister ü bālīn

   Leb-i Şīrīn içün çekdi belālar görmedi balın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 6, Mısra 1). [pister ü bālīn idindi, -di]*

piyāde vü ferzīn: *Piayde ve vezir.*

1. Aña encüm **piyāde vü ferzīn**

   Tā ki bu sebze-zār-ı çarḫı nücūm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 73). [piyāde vü ferzīn,]*

piyāle: *Kadeh, şarap bardağı.*

1. Dilerseñ ola dilüñ pür-ṣafā **piyāle** gibi
   Müdām ayaġı elden düşürme lāle gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 218, Mısra 1). [piyāle,]*
2. Dili ki maʿrifetu'llāh-ıla leb-ā-lebdür
   Piyāledür ki ṭolu bāde-i muṣaffādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 20). [piyāledür, -dür]*
3. Gel berü ṣaḥn-ı gülşene nūş idelüm **piyāleler**
   Bülbül-i dil niçeye dek ide fiġān u nāleler *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Muhammes 1, Mısra 7). [piyāleler, -ler]*
4. Dem-ā-dem cürʿa gibi dökme luṭf it yirlere ḳanum
   Piyālem gözlerüm nūrı cemāli şems-i raḫşānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 4). [piyālem, -m]*
5. Dili cām-ı şarāb-ı laʿl-i nābuñ ḳıldı mestāne
   Piyālem gözlerüm nūrı cemāli şems-i raḫşānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 8). [piyālem, -m]*
6. İki ʿālemde maḳṣūdum senüñ bir şeb viṣālüñdür
   Piyālem gözlerüm nūrı cemāli şems-i raḫşānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 12). [piyālem, -m]*
7. Elüm al ḫāke luṭf it cürʿa gibi pāy-māl itme
   Piyālem gözlerüm nūrı cemāli şems-i raḫşānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 16). [piyālem, -m]*
8. Lebüñ cāmını nūş itmek ḫayāt-ı cāvidānīdür
   Piyālem gözlerüm nūrı cemāli şems-i raḫşānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 20). [piyālem, -m]*

post: *Post II Deri.*

1. Dost yolına giren ʿāşıḳa besdür bir **post**
   Ḫ∨ācenüñ giydügi sincāb-ile semmūr olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 7). [post,]*

pür: *Dolu.*

1. Pürdür ʿaḳīḳ-i eşküm ile ceyb ü dāmenüm

   Reşk itse n'ola ḫᵛāce-i mülk-i Yemen baña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 5, Mısra 9). [pürdür, -dür]*
2. Vaṣf-ı lebinde gevher-i maʿnā-ı ḫāṣ-ıla

   Pürdür Hüdāyī defter ü dīvān tabaḳ tabaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 95, Mısra 14). [pürdür, -dür]*
3. Şud be-devreş cehān **pür** ez-mescid

   Pāk şud ez-kenāyis ü aṣnām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 13). [pür,]*
4. Benem ol ḥāfıẓ-ı gencīne-i Ḳur'ān-ı ʿaẓīm

   Pürdür esrār-ı Ḫudā-y-ıla bu ḳalb-i vīrān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 44). [pürdür, -dür]*

pür eyle: *Çoğaltmak, arttırmak.*

1. Ṭoldurdı jāle lāleyi dürr-i ḫᵛuş-āb-ıla

   Sāḳī **pür eyle** sāġarı laʿl-i müẕābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 18). [pür eyle,]*

pür eyledi: *Doldur.*

1. Zerrīn-ḳadehler eyledi pür ṣaḥn-ı gülşeni

   Aldı numūne bezm-i şeh-i kām-yābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 23). [pür eyledi, -di]*

pür eyledükçe: *Doldur.*

1. Pür eyledükçe micmere-gerdān-ı nev-bahār

   Ṣaḥn-ı zemīni rāyiḥa-ı müşk-i nābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 59). [pür eyledükçe, -dükçe]*

pür ider: *Doldurmak, sarmak, kaplamak; yaşatmak.*

1. Ke's-i hilāli geh **pür ider** geh tehī felek

   Yāra içer Hüdāyī ṭolular çanaḳ çanaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 97, Mısra 13). [pür ider, -er]*

pür it: *Doldurmak.*

1. Pür it surḫ-āb-ıla sāḳī uyar ḳandīl-i cāmı gel
   Şeb-i ṭarīḳ-i ʿuşşāḳa yine nūr u żiyā gelsün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 167, Mısra 3). [pür it,]*

pür itdi: *Doldurmak.*

1. Virdi nişāne cām-ı mey ol laʿl-i nābdan
   Sāḳī **pür itdi** dürri-le aġzın ḥabābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 179, Mısra 2). [pür itdi, -di]*
2. Āhum yeli hevā-ı ḫaṭ-ı sebz-i yārdan
   Pür itdi mevc-i ebr-ile deryā-ı aḫḍeri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 221, Mısra 8). [pür itdi, -di]*

pür itmiş: *Doldurmak.*

1. Sünbül ü gülden **pür itmiş** dāmenin gördüm seḥer
   Var-ısa olmış bu şeb gülşende ʿişret-sāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 87, Mısra 3). [pür itmiş, -miş]*

pür ola: *Dolmak.*

1. Umaruz āb-ı ʿinebden yine sāġar **pür ola**
   Pāk sözdür bu su aḳduġı yire yine aḳar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 47, Mısra 13). [pür ola, -a]*
2. Tīġ-ı muraṣṣaʿuñ ser-i aʿdā-ı dīn ile
   Ḳanlu ṣudur ki **pür ola** üsti ḥabābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 40). [pür ola, -a]*

pür oldı: *Dolmak.*

1. Pür oldı ṣaḥn-ı bāġ gül ü ergavān-ıla
   Dükkān-ı cevherī gibi yāḳūt-ı nābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 7). [pür oldı, -dı]*

pür-cefā vü nāzum: *Çok eziyetli ve nazlı.*

1. Birāderler meded ol **pür-cefā vü nāzum** aldurdum
   Bugün Yaʿḳūb-ı vaḳtem Yūsuf-ı mümtāzum aldurdum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 144, Mısra 1). [pür-cefā vü nāzum, -um]*

pür-dür: *Dolu.*

1. Pür-dür idüp ṣadefleri īs̱ār içün saña
   Ṭutar kefinde ḫvāce-i ʿummān tabaḳ tabaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 95, Mısra 9). [pür-dür,]*

pür-dürr ü güher: *İnci ve mücevherlerle dolu olmak.*

1. Dişlerüñ naẓm ideli bende Hüdāyī şāhum
   Baḥr-i naẓmı dil-i deryā gibi **pür-dürr ü güher** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 47, Mısra 12). [pür-dürr ü güher,]*

pür-durur: *Dolu.*

1. Pür-durur laʿlüñ hevāsıyla derūnı çeşmümüñ
   N'ola ḫūnīn aḳsa her demde ʿuyūnı çeşmümüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 123, Mısra 1). [pür-durur,]*

pür-envār: *Parıl parıl parlayan nur dolu.*

1. Melāḥat maṭlaʿından gün gibi ʿarż eylese dīdār
   Ḳılur āfāḳı ʿaḳs-i vech-i z̄ī'n-nūreyn **pür-envār** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 6). [pür-envār,]*

pür-envār oldı: *Nurla dolu olmak.*

1. Ravża dīde-i ġam-dīde **pür-envār oldı**
   Mihr-i ruḫsār-ı nigāra nigerān olduġı'çün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 165, Mısra 3). [pür-envār oldı, -dı]*

pür-füroġ olsun: *Apaydın olmak.*

1. Dem-ā-dem ṭalʿati nūrıyla ʿālem **pür-füroġ olsun**
   Leṭāfet mülkini feṭḥ eyledi ġamzıyla Feṭḥu'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 19). [pür-füroġ olsun, -sun]*

pür-güher oldı: *İnci ile dolu olmak.*

1. Ṣandūḳ-ı ṣayrefī gibi bāġ oldı pür-güher
   Eşcāra zeyn olan ḳaṭarāt-ı seḥābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 9). [pür-güher oldı, -dı]*

pür-ḫūn olur: *Kan içinde kalmak ‖ kan ağlamak.*

1. Olur ʿışḳ ehlinüñ her dem dili pür-ḫūn gözi pür-nem
   Belī rindānuñ olmaz kim mey-i gül-gūn ḳabaġında *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 203, Mısra 5). [pür-ḫūn olur, -ur]*

pür-jāle: *Su damlacıkları, çiğ ile dolu.*

1. Olsa nergis n'ola **pür-jāle** ṣadef pür-lü'lü'
   Mihr-i ḥüsnüñle kimüñ çeşmi ṭolu yaş degül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 129, Mısra 7). [pür-jāle,]*

pür-kāse: *(Şarap) dolu kase, kadeh.*

1. Emr-i Ḥaḳḳ ile ġazādayken gelüp sāḳī-i mevt
   Ṣundı bir **pür-kāse** kim ḳābil degüldür anı red *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 1, Mısra 4). [pür-kāse,]*

pür-lü'lü': *Inci dolu.*

1. Olsa nergis n'ola pür-jāle ṣadef **pür-lü'lü'**
   Mihr-i ḥüsnüñle kimüñ çeşmi ṭolu yaş degül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 129, Mısra 7). [pür-lü'lü',]*

pür-lü'lü' oldı: *İncilerle dolmak.*

1. Ṣadef-i çarḫ oldı pür-lü'lü'
   Nitekim çeşm-i ʿāşıḳ-ı miskīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 9). [pür-lü'lü' oldı, -dı]*

pür-nem: *Nemli, yaş dolu.*

1. Olur ʿışḳ ehlinüñ her dem dili pür-ḫūn gözi **pür-nem**
   Belī rindānuñ olmaz kim mey-i gül-gūn ḳabaġında *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 203, Mısra 5). [pür-nem,]*

pür-nem eyledi: *Gözyaşlarıyla doldurmak.*

1. Her şeb düşerse ṭañ mı yere şeb-nem-i nücūm
   Çeşm-i sipihri dūd-ı dilüm **pür-nem eyledi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 222, Mısra 8). [pür-nem eyledi, -di]*

pür-nūr ide: *Nurlandırmak, aydınlatmak.*

1. Tārīḫini Hüdāyī-i dāʿī didi anuñ
   Ḳabr-i Muḥammed'i ide pür-nūr ol Mūcīb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 6, Mısra 4). [pür-nūr ide, -e]*

pür-nūr olsun: *Nurla dolu olmak.*

1. Göreyin Kaʿbe-i ruḫsāruñı **pür-nūr olsun**
   Görsün erbāb-ı ṣafā şevḳ-ıla mesrūr olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 1). [pür-nūr olsun, -sun]*

pür-şafā ola: *Gönül huzuruyla dopdolu olmak.*

1. Dilerseñ ola dilüñ pür-ṣafā piyāle gibi
   Müdām ayaġı elden düşürme lāle gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 218, Mısra 1). [pür-şafā ola, -a]*

pür-şafā olsun: *Huzur ve neşe dolu olmak.*

1. Ẕātı mirʾātı **pür-şafā olsun**
   Ḳonmasun gerd-i gerdiş-i eyyām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 79). [pür-şafā olsun, -sun]*

pür-şemīm ola: *Güzel kokulu olmak.*

1. Ḫʸān-ı duʿāñı her ki tenāvül ide şehā

   Misk-i Ḫıtā gibi nefesi ola pür-şemīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 28). [pür-şemīm ola, -a]*

pür-şevḳ oldı: *Aydınlık olmak II neşe ve arzuyla dolmak.*

1. Oldı pür-şevḳ her mekān ü mekīn

   Çarḫa girdi ṣafā vü ẕevḳınden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 31). [pür-şevḳ oldı, -dı]*

pür-tāb idüp: *Alevlendirmek, parlamak.*

1. Her şemʿ-i dil-efrūz içün idüp dili pür-tāb

   Şol bāl ü perin yaḳıcı pervānelerüz biz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 73, Mısra 7). [pür-tāb idüp, -üp]*

pūte-i cām: *Kadeh potası.*

1. Ḳalbi ṣāfīdür mey-i ālüñ zer-i ḫālis gibi

   Pūte-i cām içre anı niçe kez ḳāl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 148, Mısra 8). [pūte-i cām,]*

pūte-i ʿışḳa ṣalup: *Aşk potasına koymak.*

1. Cism-i zerdüm **pūte-i ʿışḳa ṣalup** ḳāl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 25). [pūte-i ʿışḳa ṣalup, -up]*

rab: *Allah, Tanrı.*

1. Yā **Rab** ne ʿaceb nur olur ol mihr-i ruḫun kim
   Andan uyarur meşʿalesin māh-ı şeb-ārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 6, Mısra 3). [rab,]*
2. Yāra yā **Rab** bilmezem kim şerḥ ide dil şerḥasın
   Cān mey-i şevḳıyla serḫuş ʿaḳl ise ḥayrān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 102, Mısra 11). [rab,]*
3. Ḳıl ʿaṭā şerbet-i vaṣlını Hüdāyī ḳuluña
   Böyle yā **Rab** anı bī-tāb u tüvān eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 104, Mısra 10). [rab,]*
4. Dār-ı ġurbetde Hüdāyī'ye gelüp yār oldı ġam
   Ol büt-i sīmīn-tenüm yā **Rab** kimüñle yār iki *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 233, Mısra 12). [rab,]*
5. Bu duʿāyı gūş idüp her kim ki dir āmīn aña
   Bāġ-ı ḫuld içinde anı eyle yā **Rab** cāvidān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 102). [rab,]*
6. İsm-i Aʿẓam ḥaḳı ol aña ola ḥırz-ı emān
   Bula günden güne yā **Rab** meh-i nev gibi kemāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 46). [rab,]*
7. Bilmezem ol derdi yā **Rab** ʿışḳ-ı dil-berden midür
   Yā cefā vü miḥnet-i çarḫ-ı sitemgerden midür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 9). [rab,]*

rabb: *Allah, Tanrı.*

1. Cānānumı yā **Rabbi** ḳoma dest-i ʿadūda
   Ḳurtar benüm īmānumı şeyṭānuñ elinden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 154, Mısra 13). [rabbi, -i]*

rabb-i rahīm ü raḥmān: *Bağışlayan ve esirgeyen Allah.*

1. Cümle ḫayrātuñı maḳbūl ide Ḥaḳ celle celāl
   Vire maḳṣūduñı ol **Rabb-i Rahīm ü Raḥmān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 52). [rabb-i rahīm ü raḥmān,]*

rācil görürsin: *Yaya olarak görmek.*

1. Binüp esbe giyüp esbābı ġurūr eyleme kim
   Bunda rākib olanı anda görürsin rācil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 16). [rācil görürsin, -ür, -sin]*

raʿd: *Gök gürültüsü.*

1. Raʿdı nālem berḳı āh-ı şuʿledārum ṣandılar
   Ebr-i bārānı bu çeşm-i eşk-bārum ṣandılar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 38, Mısra 1). [raʿdı, -ı]*

rāġ: *Bağlık, bahçelik.*

1. Gel ṣaḥn-ı bāġa nūş idelüm kāse kāse mey
   Zeyn oldı **rāġa** lāle-i Nuʿmān tabaḳ tabaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 95, Mısra 6). [rāġa, -a]*

raġbet itmezsin: *Rağbet etmek, ilgi göstermek.*

1. Niçün ḳapuñda itmezsin maḥabbet ehline raġbet
   Degül midür günehkār içün ey meh raḥmet ü şefḳat *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 13). [raġbet itmezsin, -mez, -sin]*

rāh gösterdi: *Yol göstermek.*

1. Yār-ıla mā-beynümüzde düşdi nā-gāh ayrılıḳ
   Baña gösterdi ʿadem mülkine dek rāh ayrılıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 2). [rāh gösterdi, -di]*

rāhatü'l-ervāḥ: *Ruhları rahatlatan.*

1. Rāḥatu'l-ervāḥ idi her şeb terāvīḥüñ senüñ
   Mü'mine vird-i zebān idi tesābīḥüñ senüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 5). [rāḥatu'l-ervāḥ,]*

rāh-ı ġamuñda: *Gam yolu; keder, acı, hüzün sebebiyle.*

1. Zındān-ı hecr olalı yerüm eylerem fiġān
   Rāh-ı ġamuñda silsile-i dūd-ı āh-ile *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 189, Mısra 4). [rāh-ı ġamuñda, -uñ, -da]*

rāh-ı hüdā: *Allah'ın yolu.*

1. Ḫavf itme müstaḳīm iseñ ey dil ṣırāṭdan

   Saʿy it ṭarīḳ-ı ʿışḳa ki **rāh-ı hüdā** budur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 58, Mısra 12). [rāh-ı hüdā,]*

rāh-ı ʿışḳuñda: *Aşk yolu.*

1. Rāh-ı ʿışḳuñda Hüdāyī sāye-veş pā-māl idi

   Başmamışken bostāna serv-ile şimşād ayaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 91, Mısra 9). [rāh-ı ʿışḳuñda, -uñ, -da]*

raḥīk-i müşk-ḫitām: *Misk sonlu kırmızı şarap (Kur'an-ı Kerim'in İnfitar suresi 26.ayetten).*

1. Oldı āb-ı revān-ı şādurvān

   Cennet içre **raḥīḳ-i müşk-ḫitām** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 60). [raḥīḳ-i müşk-ḫitām,]*

raḥm eyle: *Merhamet etmek, acımak.*

1. Ġam ḫānesinde ḳaldı Hüdāyī şikeste-ḥāl

   Raḥm eyle itmedin eşer ol mübtelāya żaʿf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 89, Mısra 14). [raḥm eyle,]*
2. Dirseñ kemāl-i ḥüsnüñe irişmesün hergiz zevāl

   Raḥm eyle dil Yaʿḳūbına ey Yūsuf-ı Mışr-ı cemāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 4). [raḥm eyle,]*
3. Dest-i firāḳuñla yeter çāk eyle gel pīrāhenüm

   Raḥm eyle dil Yaʿḳūbına ey Yūsuf-ı Mışr-ı cemāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 8). [raḥm eyle,]*
4. Öldürme tīġ-ı hecr-ile boynuña alma ḳanumı

   Raḥm eyle dil Yaʿḳūbına ey Yūsuf-ı Mışr-ı cemāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 12). [raḥm eyle,]*
5. Aġlatma ḫalḳ-ı ʿāleme fāş olmasun rāzum benüm

   Raḥm eyle dil Yaʿḳūbına ey Yūsuf-ı Mışr-ı cemāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 16). [raḥm eyle,]*
6. Oldı Hüdāyī cān-ile dilden giriftāruñ senüñ

   Raḥm eyle dil Yaʿḳūbına ey Yūsuf-ı Mışr-ı cemāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 20). [raḥm eyle,]*
7. Raḥm eyle güzel başuñ-içün alma fiġānum

   Ey pīr olası Muṣlīcuġum tāze cevānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 3). [raḥm eyle,]*

raḥm eylemez: *Merhamet etmek, acımak.*

1. Ḥālüme yanmaz dili ʿışḳuñla sūzān olmayan
   Kimseye **raḥm eylemez** gögsinde īmān olmayan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 180, Mısra 2). [raḥm eylemez, -mez]*

raḥm eyler-iseñ: *Merhamet etmek, acımak.*

1. Ḳul günāh itse dem olur ki bağışlar anı şāh
   Baña **raḥm eyler-iseñ** raḥmet ide saña İlāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 22). [raḥm eyler-iseñ, -r, -i, -se, -ñ]*

raḥm idüp: *Acımak, merhamet göstermek.*

1. Bī-ḳarār oldı Hüdāyī gibi gördi ruḫuñ āb
   Raḥm idüp üstine döndügi budur dol-ābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 114, Mısra 10). [raḥm idüp, -üp]*
2. Raḥm idüp n'ola Hüdāyī ḳuluña yār olasın
   Niçe bir pādişehüm hem-dem-i aġyār olasın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 17). [raḥm idüp, -üp]*

raḥm it: *Merhamet etmek, acımak, şefkat göstermek.*

1. Raḥm it ki seng-i cevr-ile ḫasta Hüdāyī'nüñ
   Āyīne-i ṭabiʿatinüñ inkisārı var *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 44, Mısra 9). [raḥm it,]*

raḥm itmez-iseñ: *Acımamamak, merhamet etmemek.*

1. Raḥm itmez-iseñ şarṣar-ı āh-ı seḥerümle
   Berbād ola çün rīk-i beyābān ṭaġ ile ṭaş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 78, Mısra 7). [raḥm itmez-iseñ, -se, -ñ]*

raḥmet: *(Allah'ın) rahmeti, esirgemesi, acıması.*

1. Vird idüp ẕikr-i Ḥaḳ'ı şākir ol olma şākī
   Ola kim **raḥmeti** ḫuldına olasın dāḫil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 46). [raḥmeti, -+i]*

2. Raḥmet idi evvelüñ ʿuṣṣāḳa virürdi ḥayāt
   Bulmış idi evṣaṭuñda maġfiret cümle ʿuṣāt *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 13). [raḥmet,]*

<u>raḥmet ide:</u> *Merhamet etmek,acımak.*

1. Ḳul günāh itse dem olur ki bağışlar anı şāh
   Baña raḥm eyler-iseñ **raḥmet ide** saña İlāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 22). [raḥmet ide, -e]*
2. Nūş idüp anı geçüp gitdi riyāż-ı cennete
   Raḥmet ide rūḥına ol Ḳādir-i Ferd u Eḥad *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 1, Mısra 6). [raḥmet ide, -e]*
3. Didiler mevtine anuñ tārīḫ
   Raḥmet ide Hümā'ya ol Cebbār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 10, Mısra 6). [raḥmet ide, -e]*

<u>raḥmet ü şefḳat:</u> *Merhamet ve şefkat.*

1. Niçün ḳapuñda itmezsin maḥabbet ehline raġbet
   Degül midür günehkār içün ey meh **raḥmet ü şefḳat** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 14). [raḥmet ü şefḳat,]*

<u>raḥmet-i perverdigār'dan:</u> *Allah'ın rahmeti.*

1. ʿAyş it nihānī sāḳī-i sīmīn-ʿiẕār ile
   Nevmīd olma **raḥmet-i Perverdigār'dan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 20). [raḥmet-i perverdigār'dan, -dan]*

<u>raḥmet-i raḥīm:</u> *Merhamet edenin rahmeti, bağışlaması // Allahın rahmeti.*

1. Ey maʿden-i saʿādet ü ey **raḥmet-i Raḥīm**
   Nāmuñ gibi vücūd-ı şerīfüñ daḫı kerīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 1). [raḥmet-i raḥīm,]*

<u>raḥmet-i yezdān:</u> *Allah'ın rahmeti, merhameti.*

1. Didi hātif mevtine tārīḫi
   Raḥmet-i Yezdān Ḥüseyn'üñ cānına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 5, Mısra 6). [raḥmet-i yezdān,]*

raḥmetler ide: *Rahmet etmek, bağışlamak.*

1. Raḥmetler ide rūḥına Mevlā Muḥammed'üñ
   Kim bu diyār içinde şehīd oldı hem ġarīb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 6, Mısra 1). [raḥmetler ide, -e]*

rāh-rev-i kūy-ı muġān: *Meyhanecinin sokağının yolcusu.*

1. Biz **rāh-rev-i kūy-ı muġān** dürd-keşānuz
   Hem-meẕheb ü hem-meşreb ü rindān-ı cehānuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 61, Mısra 1). [rāh-rev-i kūy-ı muġān,]*

rahşān: *Parlak ǁ güzel.*

1. Zamān-ı ḥüsnidür yāruñ muḳābil olma gel ey meh
   Güneş **raḫşān** iken ṭoġsa ne deñlü vire fer kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 13, Mısra 8). [raḫşān,]*

rahşān oldı: *Parlamak.*

1. İrişdi şeb-çirāġın yaḳdı **raḫşān oldı** her kevkeb
   Sipihrüñ şaḥnın itdi şan bisāṭ-ı pīlever kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 13, Mısra 1). [raḫşān oldı, -dı]*

rāhum düşürdüm: *Yolu düşmek.*

1. Āh kim vādī-i hicrāna düşürdüm rāhum
   Düşdi çāh-ı laḥide Yūsuf-ı Mıṣr-ı cāhum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 1). [rāhum düşürdüm, -dü, -m]*

raḳīb: *Diğerleriyle aynı şey isteyen, bir sevgiliyi seven âşıkların birbirlerine nisbeten her biri, engel, sevgiliyi âşık kadar sevmediği hâlde sevgiliye sözünü geçiren ve onu âşıktan soğutmaya çalışan kimse,.*

1. Olup **raḳībe** ḳarīb eyleyüp vefālar aña
   Hüdāyī'den ne iki bunca iḫtirāz ʿaceb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 10, Mısra 9). [raḳıbe, -e]*
2. Ben **raḳībüñde** ḥalāvet bulımadum hergiz
   Meger ey lebleri şekker ola ḥalvāsı leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 31, Mısra 7).*
   [raḳībüñde, -(ü)ñ, -de]

3. Bizi kūyuñda **raḳībüñ** görecek gözleri yoḳ

   Anuñ-içün ki bizüz gözine ekşer görinür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 9). [raḳībüñ, -üñ]*

4. Ṣunsa **raḳīb** tuḥfe diyü alma cānını

   Meyl eyleme saḳın begüm ol yādigāra gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 132, Mısra 5). [raḳīb,]*

5. Ekseñ ẓarāfet-ile **raḳībüñ** zamānıdur

   Serv olmadı giyāh-ıla hem-ser Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 146, Mısra 9). [raḳībüñ, -üñ]*

6. Terk eyle gel **raḳībüñi** ser-tāc-ı ʿālem ol

   Ḫˇuşdur ki bī-ṣadef ola gevher Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 146, Mısra 11). [raḳībüñi, -üñ, -i]*

7. Maġribī gibi bulur ḳanda ise anı **raḳīb**

   N'eylesün gizlenüp ol genc-i nihān oldıġı'çün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 165, Mısra 7). [raḳīb,]*

8. Alma nuḳūd-ı ṣabrın virme **raḳībe** vaṣluñ

   Cān Yūsuf'ını ṣatma ey ḫˇāce yoḳ bahāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 186, Mısra 7). [raḳībe, -e]*

9. Ḳolına ala seni seyr ide lāyıḳ mı **raḳīb**

   Ṣāhbāzı ne revādur ala dihḳān eline *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 198, Mısra 5). [raḳīb,]*

10. Benüm Mūsācıġum ʿİsā-dehānum

    Raḳībüñle ṣan aḥvāl-i aḥibbā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 6). [raḳībüñle, -üñ, -le]*

rākib olanı: *(Ata binmek).*

1. Binüp esbe giyüp esbābı ġurūr eyleme kim
   Bunda **rākib olanı** anda görürsin rācil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 16). [rākib olanı, -an, -ı]*

raḳīb olmaḳ: *Rakibi olmak II Aynı sevgiliye gönül verenlerden her biri olmak.*

1. Bu cehl ile aña **raḳīb olmaḳ** revā mıdur ḳarīb

   Bu Cehl'e lāyıḳ mı naṣīb ola viṣāli Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 111, Mısra 3). [raḳīb olmaḳ, -mak]*

raḳṣ u simāʿa gitürse: *Dans ve sema yapmak.*

1. ʿAceb mi **raḳṣ u simāʿa gitürse** ḥāl ehlin
   Ḥadīṯ-i şiʿr-i Hüdāyī simāʿa ḳābildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 39, Mısra 13). [raḳṣ u simāʿa gitürse, -se]*

raḳs ura: *Dansetmek, oynamak.*

1. Bostān-ı ʿömrümüz berbād iderse rūzgār
   Raḳṣ ura yine hevāñ-ıla ḫas u ḫāşākümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 67, Mısra 6). [raḳṣ ura, -a]*
2. Şevḳına **raḳṣ ura** pervāne gibi ḫalḳ-ı cehān
   ʿArż-ı ḥüsn itse o meh şemʿ-i şeb-efrūz gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 226, Mısra 5). [raḳṣ ura, -a]*

raḳs uran: *Dansetmek, oynamak.*

1. Şemse ḳarşu **raḳṣ uran** ẕerrātı ey meh gördiler
   Mihr-i ḥüsnüñle yile varan ġubārum şandılar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 38, Mısra 5). [raḳṣ uran, -an]*

raḳṣ ursa: *Dansetmek, oynamak.*

1. N'ola rūşen-dil olup **raḳṣ ursa** fānūs-ı ḫayāl
   Şāhid-i şemʿi ḳoyar her gice tenhā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 197, Mısra 3). [raḳṣ ursa, -sa]*

rām itmege: *Boyun eğmek.*

1. Ḥükm geçmez emrine **rām itmege** ol serveri
   Şekl-i ebrūsı berāt-ı ḥüsnine ṭuġra-y-iken *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 161, Mısra 7). [rām itmege, -meg, -e]*

rām olur: *Uymak, boyun eğmek.*

1. Rām olur esmā ile diyü güzeller ṣofīyā
   Çekme adın ol perī-peyker melek-simālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 115, Mısra 7). [rām olur, -ur]*

rāst: *Doğru, eğri olmayan, müstakim.*

1. Himmetde ḳaddi gibi bülend ola **rāstı**
   Çün sāye serv yanına düşdükce pest ola *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 206, Mısra 3). [rāstı, -ı]*

raṭbu'l-lisān oldı: *Yumuşak dilli olmak.*

1. Nev-bahār irdi bi-ḥamdi'llāh cehān kesb itdi cān
   Ẕikr-i Ḥaḳda oldı her berg-i çimen raṭbu'l-lisān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 2). [raṭbu'l-lisān oldı, -dı]*

ravża: *Bahçe.*

1. Müntehā-ḳāmeti hecriyle ölürsem yāruñ
   Ravżamuñ servleri ṭaʿn ideler Ṭūbā'ya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 191, Mısra 6). [ravżamuñ, -m, -uñ]*

ravża: *Cennet bahçesi.*

1. Bir kez oḳursa luṭf-ıla yār Hüdāyī şiʿrümüz
   Ravżada rūḥ-ı ḳudsiyān vird idine maḳālümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 70, Mısra 10). [ravżada, -da]*

ravża: *Bahçe.*

1. Ravża dīde-i ġam-dīde pür-envār oldı
   Mihr-i ruḫsār-ı nigāra nigerān olduġı'çün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 165, Mısra 3). [ravża,]*
2. Ey Hüdāyī bite **ravżamda** benüm mihr-i giyāh
   Ḫāk iderse tenümi ḫaṭṭ-ı ġubār-ı cānān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 168, Mısra 11). [ravżamda, -m, -da]*
3. Geşt ider bād-ı seḥerle gülşeni evrāḳ-ı gül
   Ṭavf ider gūyā Resūlüñ **ravżasın** kerrūbiyān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 30). [ravżasın, -sı, -n]*
4. Her kim bu ābı eyledi bu **ravżaya** sebīl
   Dīdār-i pākin aña naṣīb ide ol Cemīl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 4, Mısra 1). [ravżaya, -ya]*

ravża-ı āl-i ʿosmān: *Osmanoğlu'nun bahçesi.*

1. Tāze gül virdi yine **ravża-ı Āl-i ʿOs̲mān**
   Şevḳ-ıla didi Hüdāyī-i duʿā-gū tārīḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 51). [ravża-ı āl-i ʿos̲mān,]*

ravża-ı cennet-i ʿālī: *Yüce cennet bahçesi.*

1. Ravża-ı cennet-i ʿālī ḥarem-i kūyuñdur
   Ey cemāli gül-i gülzār-ı cinānum Memi Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 15). [ravża-ı cennet-i ʿālī,]*

ravża-ı çeşmi: *Göz bahçesi.*

1. Her kimüñ manzarı bir çihre-i gülnar olmaz
   Ravża-ı çeşmi anuñ maẓhar -ı envār olmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 60, Mısra 2). [ravża-ı çeşmi, -i]*

ravża-i faḫr-i cehān: *Dünyanın övücüsünün bahçesi (Hz. Peygamberin türbesi).*

1. Cāmiʿu'l-Ezher gibi zeyn olmış ezhārıla bāġ
   Ṭolmış envārıla yaḫud **ravża-i Faḫr-i Cehān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 26). [ravża-i faḫr-i cehān,]*

ravża-ı rıḍvān'ı: *Cennet bahçesi.*

1. Dīdār-ı dil-güşāñı iderken müşāhede
   N'eyler Hüdāyī **ravża-ı Rıḍvān'ı** Muṣli Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 187, Mısra 10). [ravża-ı rıḍvān'ı, -ı]*

rāyegān: *Karşılıksız, bedelsiz, bedava.*

1. Naḳd-i cāna būsesin azraġınan cānāneyi
   Rāyegān pehlūya çekdüm bir ʿaceb āl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 10). [rāyegān,]*

rāyiḥa-ı müşk-i nābdan: *Saf misk kokusu.*

1. Pür eyledükçe micmere-gerdān-ı nev-bahār
   Ṣaḥn-ı zemīni **rāyiḥa-ı müşk-i nābdan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 60). [rāyiḥa-ı müşk-i nābdan, -dan]*

rāz: *Gizlenen şey, sır.*

1. Aġlatma ḫalḳ-ı ʿāleme fāş olmasun **rāzum** benüm
   Raḥm eyle dil Yaʿḳūbına ey Yūsuf-ı Mıṣr-ı cemāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 15). [rāzum, -um]*

rāz açmaġa: *Sırrını dökmek, sırrını anlatmak.*

1. Ḳorḳaram **rāz açmaġa** Manṣūr-veş başum gider
   Kimse bilmez dilde bir derd-i nihānum var benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 19). [rāz açmaġa, -maġ, -a]*

rāżī: *Rıza gösteren, boyun eğen.*

1. Öldürüp ger bir avuç toprag̈ atarsañ üstüme
   Rāżīyam yüklet baña rūy-ı zemīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 150, Mısra 4). [rāżīyam, -y, -(a)m]*
2. Rāżīyam al naḳd-i cānı tek baña bir būse vir
   İstemezseñ al birine ey perī-ruḫsār iki *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 233, Mısra 7). [rāżīyam, -y, -(a)m]*
3. Rāżīyam gelsün ecel alsun tenümden cānumı
   Hey ne müşkil derd olur āh ayrılıḳ vāh ayrılıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 11). [rāżīyam, -y, -(a)m]*

rāz-ı dehānuñ: *Sevgilinin ağzının sırrı.*

1. Fikr-i miyānuñ eylemek ince ḫayāldür
   Rāz-ı dehānuñ añlayı bilmek muḥāldür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 37, Mısra 2). [rāz-ı dehānuñ, -uñ]*

rāz-ı dilüñ: *Gönüldeki sırlar.*

1. Besdür bu ḳadar **rāz-ı dilüñ** açma Yetīmā
   Esrāruñı fāş itmege iʿcāza mı düşdün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 240, Mısra 9). [rāz-ı dilüñ, -üñ]*

rāzıḳu'l-enʿām: *Hayvanları doyuran.*

1. Li-llāhi'l-ḥamd fāyiżu'l-inʿām
   Ḫālīḳu'l-ins u **rāzıḳu'l-enʿām** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 2). [rāzıḳu'l-enʿām,]*

reʿāyā: *Bir hükümdarın yönetimi altındaki halk.*

1. Ḫaṭā bizden ʿaṭā senden olursa n'ola ʿādetdür
   Reʿayādan güneh şehden riʿāyet yā Resūla'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 204, Mısra 8). [reʿayādan, -dan]*

recā: *Dilek, ümit, yalvarma.*

1. Varup yalvarmadın kendi gelen ḥūrī-liḳā yegdür
   Dilā bekle **recā** bābın tevekkül ḳıl Ḫudā yegdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 59, Mısra 2). [recā,]*

recā ider: *Birinden bir şeyin yapılmasını istemek, dilemek.*

1. Geldi Hüdāyī der-geh-i devlet-me'ābuña
   Himmet **recā ider** şeh-i mālik-riḳābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 52). [recā ider, -er]*

red: *Kabul etmeme, geri çevirme, geri döndürme.*

1. Emr-i Ḥaḳḳ ile ġazādayken gelüp sāḳī-i mevt
   Şundı bir pür-kāse kim ḳābil degüldür anı **red** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 1, Mısra 4). [red,]*

red itdi: *Kabul etmemek, geri çevirmek.*

1. Ol gözüm nūrı beni gözden bıraḳdı itdi red
   Ḳanlar aġlamaḳla çıḳdum iki gözden hey meded *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 5). [red itdi, -di]*

redd eyledi: *Geri çevirmek, kabul etmemek, istememek.*

1. N'eyler ḳapuñda bunca günāh ile müddeʿi
   Redd eyledi ʿAzāzil'i Ḥaḳ bir günāh-ile *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 189, Mısra 6). [redd eyledi, -di]*

refʿ eyle: *Kaldırma,yüceltme.*

1. Refʿ eyle ḫākden bizi ey gird-bād-ı āh
   Devrüñde minnet itmeyelüm rūzgāra gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 132, Mısra 3). [refʿ eyle,]*

refʿ eyle: *Kaldırmak.*

1. Güş eyle dürr-i naẓmını şāhum Hüdāyī'nüñ
   Refʿ eyle ḫākden anı genc-i güher gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 232, Mısra 14). [refʿ eyle,]*

refʿ itdüñ: *Kaldırmak.*

1. Ḫākden ẕerre gibi **refʿ itdüñ**
   Geldüñ ay āfitāb-ı raḫşānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 45). [refʿ itdüñ, -dü, -ñ]*

refʿ itmedi: *Kaldırmak.*

1. O ġunca Kaʿbe yüzinden niḳābın itmedi refʿ
   Açılmadı aradan bu ḥicābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 171, Mısra 5). [refʿ itmedi, -me, -di]*

refīḳ: *Arkadaş, yol arkadaşı, yoldaş.*

1. Şādam aña ki sīneden eksük degül ġamuñ
   Ḫʿuşdur **refīḳi** bir kişinüñ kim ola şefīḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 96, Mısra 8). [refīḳi, -i]*
2. Nūş idelüm şu ḳan olacaġı gel ey **refīḳ**
   Demdür ki açmaz alavuz rūzgārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 177, Mısra 9). [refīḳ,]*

refīḳ ḳıl: *Yoldaş olmak.*

1. Saʿyi ṭavāf-ı Kaʿbe-i vaṣl-ı nigāradur
   Yā Rabbi ḳıl Hüdāyī'ye tevfīḳuñı refīḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 96, Mısra 10). [refīḳ ḳıl,]*

refīḳ ola: *Arkadaş olmak.*

1. Düşdi tārīḫ aña gitdi ḳapudan sefere
   Dilerüz aña **refīḳ ola** ferīḳ-i sefere *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 24). [refīḳ ola, -a]*

refiʿü'l-mekān olur: *Mekanı yüce olmak.*

1. Kim iḫtiyār iderse maḳām-ı tecerrüdi
   ʿİsā-ı zinde gibi **refiʿü'l-mekān olur** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 10). [refīʿü'l-mekān olur, -ur]*

reftār: *Far. Salınarak yürüme, güzel yürüyüş.*

1. Çıḳ ṣalın serv gibi seyr idelüm **reftāruñ**
   Ġunca-ı ḳalbüm açılsun işidüp güftāruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 13). [reftāruñ, -uñ]*

reftāra gelse: *Salınmaya/yürümeye başlamak.*

1. Reftāra gelse nāz-ile ol yār-ı dil-nevāz
   İrmez nihāl-i ḳāmetine serv-i ser-ferāz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 9). [reftāra gelse, -se]*

reg-i sevdāsı: *Sevda damarı.*

1. Ṭaġıtsa ṣabā turrasın ol silsile-mūnuñ
   Ditrer **reg-i sevdāsı** ḳamu ehl-i cünūnuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 127, Mısra 2). [reg-i sevdāsı, -sı]*

reh-i cānānede: *Sevgilinin yolu.*

1. Reh-i cānānede cān terkin itsek n'ola ey zāhid
   Bizüm de ehl-i ʿışḳuz yolumuz erkānumuz vardur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 35, Mısra 3). [reh-i cānānede, -de]*

reh-i dārü'l-viṣāl oldı: *Kavuşma yurdunun yolu olmak.*

1. Reh-i dārü'l-viṣāl oldı resen Ḥāllac-ı Manṣūr'a
   Dilā ger sālik iseñ saña zülf-i dil-rübā yegdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 59, Mısra 7). [reh-i dārü'l-viṣāl oldı, -dı]*

reh-i ʿışḳuñda: *Aşk yolu.*

1. Eyledük fānī **reh-i ʿışḳuñda** cism-i ḫākümüz
   Ölmedin öldük bizüm yokdur ecelden bākümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 67, Mısra 1). [reh-i ʿışḳuñda, -uñ, -da]*
2. Reh-i ʿışḳuñda ṣādıḳam umaram
   Bulmayasın ölince yalanum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 95). [reh-i ʿışḳuñda, -uñ, -da]*

reh-i viṣālüñ: *Sevgiliye kavuşma yolu.*

1. Reh-i viṣālüñ irerdi göñül nihāyetine
   İlişmeseydi eger dāmenine ḫār -ı firāḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 92, Mısra 3). [reh-i viṣālüñ, -üñ]*

rehne çekilmiş: *Rehin bırakmak.*

1. Mey-ḫānede ayaḳ başacaḳ yer mi bulınur
   Devr-i lebüñde **rehne çekilmiş** kitābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 162, Mısra 6). [rehne çekilmiş, -il, -miş]*

rehn-i mey-i nāb eyleyelüm: *Saf şarabı rehin vermek.*

1. Zāhidā gel içelüm şöyle lebi yādına kim
   Tāc-ıla hırḳayı **rehn-i mey-i nāb eyleyelüm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 143, Mısra 10). [rehn-i mey-i nāb eyleyelüm, -y, -e, -lüm-y, -elüm]*

reh-nümā ola: *Yol gösteren olmak, kılavuzluk etmek.*

1. Ḳanda Hüdāyī-i gedā ḳanda viṣāl-i dil-rübā
   Ola meger ki reh-nümā ḥażret-i Ẕū'l-Celālümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 71, Mısra 10). [reh-nümā ola, -a]*

reh-nümūn: *Yol gösteren, rehber.*

1. Şām-ı ġamda Kaʿbe kūyuñ saʿyin itsem ey ḫālīl
   Meşʿal-i nūr-ı ruḫuñdur **reh-numūnı** çeşmümüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 123, Mısra 6). [reh-numūnı, -ı]*

re'is-i yel kovanuñ: *Yel kovan kaptan.*

1. ʿAẕāb içün faḳīrüñ keştī-i fürḳatde cānına
   Nigārum bir **re'is-i yel ḳovanuñ** vardı yanına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 7, Mısra 2). [re'is-i yel ḳovanuñ, -uñ]*

remz eyler: *İşaret etmek.*

1. Her kemerle sütūnı **remz eyler**
   Her gelen eyleye rükūʿ u ḳıyām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 37). [remz eyler, -r]*

remz itdi: *İşaret etmek.*

1. Kim ki göz açdı ḥarāma ṣoñı vardı bāda
   Baña bu nükteyi **remz itdi** ḥabāb-ı bāde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 195, Mısra 2). [remz itdi, -di]*

reng: *Renk.*

1. Görmedi ruyuñ güli mānendi bir **rengīn** varaḳ
   Gülsitān-ı ʿAdn'i ey ḥūrī görenler bāb bāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 16, Mısra 5). [rengīn, -īn]*

reng aldılar: *Yeni bir renk kazanmak (Tanıkta kızarmak söz konusudur).*

1. Güller ḳızardı gördi seni seyr-i bāġda
   Reng aldılar o mihr-i ruḫ-ı tāb-dārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 177, Mısra 6). [reng aldılar, -dı, -lar]*

reng eylemek: *Hile yapmak, oyun etmek, aldatmak.*

1. Ṣanʿatıdur āl idüp **reng eylemek** ʿuṣṣāḳına
   Ol nigārum nām-ıla Naḳḳāş Aḥmed Balı'dur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 11). [reng eylemek, -mek]*

reng ü būya: *Süs ve bezek; şan ve şöhret (şevket).*

1. Ġoncanuñ ḫamında gel bu **reng ü būya** ḳıl naẓar
   Ṣibġata'llāhuñ saña tā eyleye sırrın ʿayān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 7). [reng ü būya, -a]*

reng ü būyı: *Renk ve koku.*

1. Bu **reng ü būyı** lāle görüp gül yüzüñdedir
   Baġrumda dāġum olmaz-ıdı olsa bende bu *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 5). [reng ü būyı, -ı]*

reng virür: *Boyamak, renklemek ǁ Aldatmak, oyun etmek.*

1. Sürme çekmiş çeşmine ey dil saḳın ol şūh-ı seng
   Şöyle āfetdür ki ol virür iki gözine reng *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 106, Mısra 2). [reng virür, -ür]*
2. Gül-i gülzār-ı şām iken ḳamer baḥs itse ḥüsnüñle
   Virür reng aña yüz al-ıla ol ruḫsār-ı mihr-āyīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 157, Mısra 8). [reng virür, -ür]*

reng-i çimen: *Çimen rengi.*

1. Nice beñzer ḫaṭ-ı ser-sebz ü muṭarrāña senüñ
   Müteġayyir olur ey dil ki ölür **reng-i çimen** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 166, Mısra 8). [reng-i çimen,]*

rengi geçdügi: *Hile yapmak.*

1. Bostān u bāġa geçdügi rengi geçer saña
   Ṣaḳın Hüdāyī bu felek-i ḥīlekārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 173, Mısra 13). [rengi geçdügi, -dügi]*

rengīn: *Daha renkli, daha canlı.*

1. Gül yüzüñ vaṣfı'duġın ol ġunca-ı nev-restenüñ
   Ey Hüdāyī şiʿrümüñ **rengīn** edāsı bildürür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 34, Mısra 8). [rengīn,]*

reng-rez: *Boyacı.*

1. Şöyle boyadı çihremi kim eşk-i **reng-rez**
   Faṣl-ı ḫazānda olmaz anuñ gibi **reng-rez** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 63, Mısra 2). [reng-rez,]*

resen: *Ip, idam ipi II sevgilinin saçı.*

1. Reh-i dārü'l-viṣāl oldı **resen** Ḥāllac-ı Manṣūr'a
   Dilā ger sālik iseñ saña zülf-i dil-rübā yegdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 59, Mısra 7). [resen,]*

reşk: *Far. 1. kıskançlık 2. haset.*

1. Muʿaṭṭar ḳıldı bezmi būy-ı zülfüñ
   Yanup **reşk** ātişine tütdi ʿanber *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 51, Mısra 6). [reşk,]*
2. Deryāda görüp sen dür-i yektāyı kemāhī
   Reşk ābına ġarḳ oldı tenüm niteki māhī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 228, Mısra 2). [reşk,]*

reşk eylese: *Kıskanmak.*

1. N'ola **reşk eylese** Ṭūbā o ḳad-i bālāya
   Bu meşeldür ḥased ednādan olur aʿlāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 188, Mısra 1). [reşk eylese, -se]*

reşk eyleye: *Kıskanmak.*

1. Şöyle devr itdür ki ke's-i pür-ḥabābı sāḳīyā
   Seyrine **reşk eyleye** anuñ sipihr-i nüh-ḳıbāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 15, Mısra 8). [reşk eyleye, -y, -e]*

reşk itse: *Gıpta etmek, imrenmek ‖ haset etmek, kıskandırmak.*

1. Pürdür ʿaḳīḳ-i eşküm ile ceyb ü dāmenüm
   Reşk itse n'ola ḫ̬ʷāce-i mülk-i Yemen baña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 5, Mısra 10). [reşk itse, -se]*

reşk-i büt-i çīn ü çigil: *Çin ve Çigil putlarını kıskandırmak.*

1. Ḳalma ṣūretde yüri sīrete olsun naẓaruñ
   Ḥüsn-ile olsa güzel **reşk-i büt-i Çīn ü Çigil** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 64). [reşk-i büt-i çīn ü çigil,]*

reşk-i çāh-ı zeḳanuñ: *Çene çukurunun kıskançlığı.*

1. Cūylarda degül ey Yūsuf-ı s̲ānī gird-āb
   Reşk-i çāh-ı z̲eḳanuñ baġrını deldi ābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 112, Mısra 4). [reşk-i çāh-ı z̲eḳanuñ, -nuñ]*

reşk-i firdevs eyleyen: *Firdevs'i kıskandırma.*

1. Sāḳī-i bezmüñ Hüdāyī pertev-i dīdār-ıdı
   Reşk-i Firdevs eyleyen her göşesin kāşānenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 121, Mısra 10). [reşk-i firdevs eyleyen, -y, -en]*

reşk-i gülzār-ı irem: *Cennet bahçesine duyulan kıskançlık.*

1. Reşk-i gülzār-ı İrem ġayret-i bāġ-ı Rıḍvān
   Çıḳdılar perdegī-i perde-nişīnān-ı felek *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 15). [reşk-i gülzār-ı irem,]*

reşk-i ḥūr u ġılmānum: *(Cennetteki) oğlan ve huriyi kıskandıran.*

1. Sensin ol pādişāh-ı mülk-i cemāl
   Ruḫları **reşk-i ḥūr u ġılmānum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 84). [reşk-i ḥūr u ġılmānum, -um]*

reşk-i meh ü mihr-i ferḳadān olalum: *Ferkadan güneşini ve ayını kıskandırmak.*

1. Mi̲sāl-i sāye vü serv oluban çimende çemān
   Felekde **reşk-i meh ü mihr-i Ferḳadān olalum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 137, Mısra 4). [reşk-i meh ü mihr-i ferḳadān olalum, -a, -lum]*

reşk-i nigārḫāne-i çīn ola: *Çin güzellerinin evini kıskandırmak.*

1. Teşrīf iderse bendeyi şāh-ı yegānemüz
   Reşk-i nigārḫāne-i Çīn ola ḫānemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 72, Mısra 2). [reşk-i nigārḫāne-i çīn ola,]*

reşk-i perī: *Perileri kıskandıran güzel.*

1. Gülşeni dāmen-keşān seyr itsün ol **reşk-i perī**
   Sidre ṭāvūsıdur açsun uçmaġa bāl ü peri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 9). [reşk-i perī,]*

resm-i ḫaṭṭ u ḫālīdür: *Ayva tüyü ve beninin resmi.*

1. Naḳş-ı Mānī çihresinde **resm-i ḫaṭṭ u ḫālīdür**
   Ol nigārum nām-ıla Naḳḳāş Aḥmed Balı'dur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 3). [resm-i ḫaṭṭ u ḫālīdür, -dür]*

resm-i ʿosmānī: *Hz. Osman döneminde, Kur'an-ı Kerim'in yeniden yazılıp çoğaltılmasında sahabelerden oluşan yazım komisyonunun kabul ettiği ve Kur'an-ı Kerim'in okunmasında uyulması zorunlu olan imla, yazı şekli.*

1. Muṣḥaf-ı ḥüsnüñ ki ṭutmış ḫaṭṭ-ı reyḥānī dürüst
   Tāze defterdür yazılmış **resm-i ʿOsmānī** dürüst *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 18, Mısra 2). [resm-i ʿosmānī, -mış]*

resūl: *Allah'ın resûlü, Hz. Muhammed.*

1. Geşt ider bād-ı seḥerle gülşeni evrāḳ-ı gül
   Ṭavf ider gūyā **Resūlüñ** ravżasın kerrūbiyān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 30). [resūlüñ, -üñ]*

resūla'llāh: *Allah'ın resûlü, Hz. Muhammed.*

1. Suçum bī-ḥadd ü cürmüm bī-nihāyet yā **Resūla'llāh**
   Ḳuluñam ḳapuña geldüm ʿināyet yā **Resūla'llāh** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 204, Mısra 1). [resūla'llāh,]*
2. Suçum bī-ḥadd ü cürmüm bī-nihāyet yā **Resūla'llāh**
   Ḳuluñam ḳapuña geldüm ʿināyet yā **Resūla'llāh** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 204, Mısra 2). [resūla'llāh,]*
3. Dil olsa tende her bir ḳıl zamān-ı ʿömr yüz biñ yıl
   Ḥadīṯ-i luṭfuñı itsem rivāyet yā **Resūla'llāh** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 204, Mısra 4). [resūla'llāh,]*
4. Gele şol gün ki maġz-ı üstüḫānlar ḳaynaya serde
   Beni ḳıl ẓıll-ı luṭfuñda ḥimāyet yā **Resūla'llāh** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 204, Mısra 6). [resūla'llāh,]*

5. Ḫaṭā bizden ʿaṭā senden olursa n'ola ʿādetdür
   Reʿayādan güneh şehden riʿāyet yā **Resūla'llāh** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 204, Mısra 8). [resūla'llāh,]*
6. Niçe demler-durur kim güm-reh-i tīh-i ḍalāletdür
   Hüdāyī bendeñe eyle hidāyet yā **Resūla'llāh** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 204, Mısra 10). [resūla'llāh,]*
7. Yā **resūla'llāh** sen ol şehsin ki ḳul olup saña
   Dāġdāruñ olmaġa elyaḳ Keyān-ı kām-rān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 41). [resūla'llāh,]*
8. Nār-ı dūzaḫdan beni ḳurtar şefāʿat eyleyüp
   Yā **resūla'llāh** be-ḥaḳḳ-ı sūre-i Nūr u Duḫān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 94). [resūla'llāh,]*

resūl-i müsteʿān: *Allah'ın (kendinden yardım istenen) resulü.*

1. Biñ selām ol şehlerüñ ervāḥına kim oldılar
   Çār rükni beyt-i şerʿüñ ey **Resūl-i Müsteʿān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 70). [resūl-i müsteʿān,]*

revā: *Lâyık, uygun.*

1. Mihr-i ruḫuñ ki maẓhar -ı nūr-ı Ḫudā budur
   Ṣalsun cehānda pertev-i luṭfı **revā** budur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 58, Mısra 2). [revā,]*
2. Giyse ḳapuñda **revādur** meh-i tābān üsküf
   Ḫıdmet-i şehde yaraşur giye derbān üsküf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 88, Mısra 1). [revādur, -dur]*
3. Dilā **revādur** olursañ bu ʿāleme rüsvāy
   Saña ḳaşı ġamını kim didi ki illere yay *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 212, Mısra 1). [revādur, -dur]*
4. Gül-i baḫtuñ **revādur** bu çimende
   İderse devlet-i Ḍaḥḥaḳ'e ḫande *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 15). [revādur, -dur]*
5. Yolına cān u ser virse **revādur** niçe serverler
   Leṭāfet mülkini feṭḥ eyledi ġamzıyla Feṭḥu'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 7). [revādur, -dur]*

revā mıdur: *Uygun mu, yerinde mi, hiç olur mu.*

1. Bu cehl ile aña raḳīb olmaḳ **revā mıdur** ḳarīb
   Bu Cehl'e lāyıḳ mı naṣīb ola viṣāli Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 111, Mısra 3). [revā mıdur, -dur]*

revāḳ-ı aḥḍardan: *Gök kubbe.*

1. Güneş mi şuʿle viren bu **revāḳ-ı aḥḍardan**
   Ya nūr-ı ṭalʿat-ı Ādem cebīn-i Havvā'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 7). [revāḳ-ı aḥḍardan, -dan]*

revāḳ-ı haḍrādan: *Gök kubbeden çıkmak.*

1. Ẓuhūr ide nitekim şāh-ı çār-ı bālīş-i çarḫ
   Celāl ü şevket-ile bu **revāḳ-ı ḫaḍrādan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 54). [revāḳ-ı ḫaḍrādan, -dan]*

revān: *1. Yürüyen, giden. 2. Akan. 3. mec. Su gibi akıp giden, akıcı.*

1. Ḳudūmuñdan müşerref oldı ʿālem
   Revān ile nitekim cism-i Ādem *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 22). [revān,]*
2. Bī-vefā her-cāyīdür çün ol meh-i nā-mihribān
   Çeşme-i mihr ise de el yuduġ andan biz **revān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 2). [revān,]*

revān eyle: *Akıtmak.*

1. Yüzüñ üzre dem-ā-dem eşk-i ḫūnīnüñ **revān eyle**
   Dilerseñ ey Hüdāyī āb-ı rūy-ı ehl-i derd olmaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 93, Mısra 9). [revān eyle,]*

revān eyledi: *Akıtmak.*

1. Şeh Süleymān yine ol zübde-i Āl-i ʿOs̱mān
   Eyledi ʿāleme ser-çeşme-i luṭfını revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 2). [revān eyledi, -di]*

revān eyledi: *Akıtmak. II Feda etmek.*

1. Oldı Hüdāyī cān-ıla bende-i nā-tüvān saña
   Eyledi naḳd-i ʿömrini rūḥı gibi revān saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Muhammes 1, Mısra 12). [revān eyledi, -di]*

revān eyleyenüñ: *Akıtmak.*

1. Ḳıl naẓar ḥāline eşkini **revān eyleyenüñ**
   Dem gelür ʿafv olınur ṣuçları ḳan eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 103, Mısra 1). [revān eyleyenüñ, -y, -e, -nüñ]*
2. Acımaz ḥāline eşkini **revān eyleyenüñ**
   Diñlemez nālesini āh u fiġān eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 104, Mısra 1). [revān eyleyenüñ, -y, -e, -nüñ]*

revān idecegüm: *Feda etmek, bağışlamak.*

1. Gel saña **revān idecegüm** tuḥfe-i cāndur
   Saḳlaram anı sen şeh içün niçe zamāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 55, Mısra 1). [revān idecegüm, - eceg , -üm]*

revān iden: *Akıtmak, dökmek; gözyaşı dökmek, ağlamak.*

1. Ḳılmış dudaġuñ ol ḫaṭ-ı sebz içre ḳūt-ı cān
   Āb-ı Ḥayāt'ı ḳāleb-i Ḫıżr'a iden revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 156, Mısra 2). [revān iden, -en]*

revān itdi: *Feda etmek, harcamak.*

1. Lebüñ ġamıyla şu kim cānını **revān itdi**
   Özini hem-dem-i ervāḥ-ı ḳudsiyān itdi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 213, Mısra 1). [revān itdi, -di]*

revān itmek-içün: *Dökmek.*

1. Kaʿbe kūyuñda iki çeşme **revān itmek-içün**
   Şu terāzūlarıdur dīde-i ḫūn-pāş degül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 129, Mısra 9). [revān itmek-içün, -mek, -içün]*

revān ola: *Gitmek, akmak.*

1. Nitekim bula bu terkīb-i ʿanāṣır tertīb
   Nitekim āb ola bu ʿālem-i ebdāna revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 50). [revān ola, -a]*

revān olalum: *Akıp gitmek. Salınmak.*

1. Gel ikimüz bir olup gülşene **revān olalum**
   Numūne-i gül-i raʿnā-ı gülsitān olalum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 137, Mısra 1). [revān olalum, -a, -lum]*

revān oldı: *Gitmek, akmak.*

1. Ḳapudan big sefere oldı saʿādetle revān
   Cünd-i İslām'uñ odur devlet-ile ser-dārı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 5). [revān oldı, -dı]*
2. Ser-nigūn eyleye varup ʿalem-i küffārı
   Ḳapudan big sefere oldı saʿādetle revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 10). [revān oldı, -dı]*
3. Ḳapudan big sefere oldı saʿādetle revān
   Kāfir anuñla eger kim gelüben eylese ceng *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 15). [revān oldı, -dı]*
4. Gözlesün ḳaçmaġa mülk-i ʿademi şāh-ı fereng
   Ḳapudan big sefere oldı saʿādetle revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 20). [revān oldı, -dı]*
5. Ḳapudan big sefere oldı saʿādetle revān
   Eyledi ʿazm-i ġazā heybet-ile şevket-ile *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 25). [revān oldı, -dı]*
6. Şādmān ide anı furṣat-ıla nuṣret-ile
   Ḳapudan big sefere oldı saʿādetle revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 30). [revān oldı, -dı]*
7. Ḳapudan big sefere oldı saʿādetle revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 35). [revān oldı, -dı]*

revān oldı: *Hareket etmek.*

1. Tārīḫini Hüdāyī-i dāʿī didi anuñ
   Bu kārvān-serāya gelen oldı hep revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 3, Mısra 6). [revān oldı, -dı]*

revān olıcak: *Akıp gitmek. Salınmak.*

1. Olıcaḳ şehre revān buldı cehān ḫalḳı ḥayāt
   Ḳaleb-i Ādeme göyā ki ḥulūl eyledi cān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 5). [revān olıcaḳ, -ıcaḳ]*

revān-baḫş olmada: *Can vermek.*

1. Revān-baḫş olmada laʿlüñ şarāb-ı kevs̱erüñ aynı
   Gül-i bāġ-ı cinānum ruḫları ālüm Ḥasan Balı'm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 24, Mısra 7). [revān-baḫş olmada, -mada]*

revnaḳ-ı nev-bahār-ı ḥüsn ü ruḫum: *Güzelliğin ve yüzün baharının tazeliği.*

1. Revnaḳ-ı nev-bahār-ı ḥüsn ü ruḫum
   Mādiḥ-i serv ü bāġ u bustānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 57). [revnaḳ-ı nev-bahār-ı ḥüsn ü ruḫum, -um]*

revzen: *Pencere II Gönüldeki istekler.*

1. Dilerseñ ʿışḳ-ı pāk-i yārı sīneñ çāk çāk eyle
   Çoġ it **revzenlerin** ḳaṣruñ aña her dem havā gelsün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 167, Mısra 8). [revzenlerin, -ler, -in]*

revzen açup: *Pencere açmak, yaralamak.*

1. Dīde **revzen açup** alnuñda ḳaşuñ seyr eyler
   Beñzer ol ḳaṣra ki anuñ ola medd-i baṣarı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 216, Mısra 11). [revzen açup, -up]*

revzen-i kāşāneden: *Köşk, konak gibi görkemli yapıların penceresi.*

1. Göz açup gördüm yüzüñ ʿışḳuñla memlū oldı dil
   Revzen-i kāşāneden kesb-i havā mıdur ġaraż *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 81, Mısra 8). [revzen-i kāşāneden, -den]*

reyāḥīn-i ḫ̬uş-nesīm: *Hoş kokulu reyhanlar.*

1. Rūy-ı cemīlüñ üzre ḫaṭ-ı müşk-bārdan
   Bāġ-ı siyādet içre **reyāḥīn-i ḫ̬uş-nesīm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 18). [reyāḥīn-i ḫ̬uş-nesīm,]*

reyḥān: *Diğer adı fesleğen olan güzel kokulu bir bitki || Sevgilinin ayva tüyleri.*

1. Ben seyr-i sebze-zār ile nice feraḥ bulam
   Reyḥān ḫaṭuñ ḳoḫusını virmez çimen baña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 5, Mısra 8). [reyḥān,]*
2. Reyḥān ḫaṭı sünbül saçı gül-ruḫları būyı
   Elden ḳoma dirler baña destini sebonuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 127, Mısra 7). [reyḥān,]*

reyyān oldı: *Suya kanmış, suya doymuş olmak.*

1. Yapdı ʿadli gibi her göşede bir çeşme-i pāk
   Teşneler oldı zülāl-i kereminden reyyān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 8). [reyyān oldı, -dı]*

rez duḫteriyle: *Asmanın kızı. || Şarap.*

1. İbni fülāna vāṣıl olınca Hüdāyīyā
   Rez duḫteriyle egleyelüm göñlümüz birez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 63, Mısra 10). [rez duḫteriyle, -i, -y, -le]*

riʿāyet: *Uyma; sayma, itibar etme II dikkate alma, gözetme.*

1. Kemāl-i ʿışḳumı bildi teraḥḥum itmedi yār
   Riʿāyetine şehüñ mūcib olmadı hünerüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 147, Mısra 8). [riʿāyetine, -in, -e]*
2. Ḫaṭā bizden ʿaṭā senden olursa n'ola ʿādetdür
   Reʿayādan güneh şehden **riʿāyet** yā Resūla'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 204, Mısra 8). [riʿāyet,]*

riʿāyetler idüp: *Uyma, tabii olma.*

1. Sünnet-i Aḥmed-i Muḫtar'a **riʿāyetler idüp**
   Cān u dilden olıgör ḳavl-i Ḫudā'ya ḳāyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 49). [riʿāyetler idüp, -üp]*

ridā: *Başı ve belden yukarısını örten ve çar, şal, futa gibi isim ve şekilleri bulunan kıyafet. Özellikle dervişin hırka ve abâsına bu ad verilir (Yahyâ b. Sâlih, 114).*

1. Ḳol ṣala boynuña **ridā** sen aña viresin rıżā
   Ġam bizi öldürür şehā boynuñadur vebālümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 70, Mısra 5). [ridā,]*

rifʿat: *Yücelik.*

1. Ḳuluñ adıyla olmaġla şehā Behrām-ıla Keyvān
   bulup **rifʿatler** oldı her biri bir nām-ver kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 13, Mısra 6). [rifʿatler, -ler]*
2. Umaruz yine gele ṣıḥḥat-ile devlet-ile
   Kām-rān eyleye Ḥaḳ ʿizzet-ile **rifʿat** ile *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 28). [rifʿat,]*

rifʿat bulursa: *Yükselmek, yücelmek.*

1. Rifʿat bulursa devlet-i pā-būs-ı yār ile
   Heft-āsumāna ṣadme ura āsitānemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 72, Mısra 3). [rifʿat bulursa, -ur, -sa]*

rifʿat ü ḫayl ü ḫaşemi: *Saygı,kalabalık ve izdiham.*

1. Dāra çekilürken didi Manṣūr-ı ser-efrāz
   Bu **rifʿat ü ḫayl ü ḫaşemi** görmedi Dārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 6, Mısra 8). [rifʿat ü ḫayl ü ḫaşemi, -i]*

rifʿatin ister: *Yükselmeyi istmek.*

1. Faḫrümüzdür ol şehüñ cān-ıla ḳılmaḳ ḫıdmetin
   Ey Hüdāyī her kişi ister cehānda rifʿatin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 18). [rifʿatin ister, -r]*

rıḥlet eyledi: *Yolculuğa çıkmak, göç etmek.*

1. Ey Hüdāyī çün-ki **rıḥlet eyledi** māh-ı ṣıyām
   Seng-i hecr-ile demidür şīşe-i ḳalbüm ṣıyām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 17). [rıḥlet eyledi, -di]*

rikāb: *Üzengi.*

1. İşigüñ ḳıble-gāh-ı pāk-bāzān
   Riḳābuñ ḳıble-gāh-ı ser-ferāzān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 10). [riḳābuñ, -uñ]*

rīk-i beyābān: *Çöl kumu.*

1. Raḥm itmez-iseñ ṣarṣar-ı āh-ı seḥerümle
   Berbād ola çün **rīk-i beyābān** ṭaġ ile ṭaş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 78, Mısra 8). [rīk-i beyābān,]*

rind: *Dünya işleriyle uğraşan, eğlenceye düşkün, kalender (kimse).*

1. Gönlini **rindüñ** açar cām-ı ṣabūḥī eyle kim
   Rūşen eyler ʿālemi mihr-i żıyā-güster ṣabāḥ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 23, Mısra 3). [rindüñ, -üñ]*
2. Uġurlar ʿaḳlını her gice **rindüñ**
   Ṭutulsa şebrev-āsā tañ mı sāġar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 51, Mısra 3). [rindüñ, -üñ]*
3. Müdām içer ḳılıcı ḫūn-ı düşmeni ḳanmaz
   Şu **rinddür** ki kesilmez şarāb-ı ḥamrādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 26). [rinddür, -dür]*

rindān-: *Rindler, kalenderler, dünya işlerini boş görenler.*

1. Rindāna bezm odur içicek yār-ıla müdām
   Cām u surāḥī ola ṣıġār u kibārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 177, Mısra 11). [rindāna, -a]*

rindān: *Rindler, kalenderler, dünya işlerini boş görenler.*

1. Pīr-i muġān işigin yaṣdansa n'ola **rindān**
   Baş egmeyen sipihre bu āsitāna muḥtāc *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 22, Mısra 3). [rindān,]*
2. Ḫ^{v}uş pāyedür s̲elās̲e-i ġassāle sāḳīyā
   Ḳaṣr-ı ṣafāya çıḳmaġa **rindān** ayaḳ ayaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 98, Mısra 8). [rindān,]*
3. Olur ʿışḳ ehlinüñ her dem dili pür-ḫūn gözi pür-nem
   Belī **rindānuñ** olmaz kim mey-i gül-gūn ḳabaġında *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 203, Mısra 6). [rindānuñ, -uñ]*

rindān-ı cehānuz: *Dünya rintleri.*

1. Biz rāh-rev-i kūy-ı muġān dürd-keşānuz
   Hem-mez̲heb ü hem-meşreb ü **rindān-ı cehānuz** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 61, Mısra 2). [rindān-ı cehānuz, -uz]*

rindān-ı dürd-āş̲ām: *Tortu içen rintler.*

1. Āşināllıḳ yoġ-ıdı **rindān-ı dürd-āşām** ile
   Nāṣıḥuñ ḳavline meşġūl olmış iken cām ile *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 13). [rindān-ı dürd-āşām,]*

rindān-ı kadeh-peymālaruñ: *Şarap içen rintler II âşıklar.*

1. Yād idüp sāḳī lebüñ şundı gice peymāneler
   Ātişin ölçerdi **rindān-ı ḳadeh-peymālaruñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 117, Mısra 6). [rindān-ı ḳadeh-peymālaruñ, -lar, -uñ]*

rindān-ı ulī'l-elbābuñ: *Akıllı rintlerin meşrebi.*

1. Bāde-i laʿlüñi menʿ itme Hüdāyī'den kim
   Ṣāfdur meşrebi **rindān-ı ulī'l-elbābuñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 112, Mısra 10). [rindān-ı ulī'l-elbābuñ, -uñ]*

rind-i nazar-bāz: *Aşkla bakan rint.*

1. Ol kebk-i ḫırāmānı gören **rind-i naẓar-bāz**
   ʿAynına alur mı felegüñ mihr-ile māhın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 152, Mısra 9). [rind-i naẓar-bāz,]*

rīş: *Sakal.*

1. Şol kim ġamuñla **rīşi** sefīd oldı ʿāḳıbet
   Yüz aḳlığıyla oldur iden dünyeden güẕār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 49, Mısra 7). [rīş, -i]*

risāle: *Küçük kitap, kitapçık.*

1. Kitāb-ı ʿışḳını cānā Hüdāyī'nüñ ölicek
   Maʿārif ehli yazup oḳıya **Risāle** gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 218, Mısra 14). [risāle,]*

risāle eyleyüp: *Küçük kitap, kitapçıklar hâline getirmek.*

1. Ey Hüdāyī yāra şerḥ idüp ḳamu dil şerḥasın
   Bir **risāle eyleyüp** gül gibi irsāl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 148, Mısra 10). [risāle eyleyüp, -y, -üp]*

rīsmān: *İp, bağ.*

1. Sırr-ı zülfin ṣorma ger zāhid aġarsa göklere
   Āsumāndan **rīsmānı** añlamaz nādāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 50, Mısra 6). [rīsmānı, -ı]*

rişte-i naẓm-ı pāki: *Tertemiz şiirlerin ipi.*

1. Rişte-i naẓm-ı pāki ḥabl-i metīn
   Dürr-i elfāẓ-ı laʿl-i cān-baḫşı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 45). [rişte-i naẓm-ı pāki, -i]*

rivāyet itsem: *Bir haberi, söz veya olayı nakletmek, anlatmak.*

1. Dil olsa tende her bir ḳıl zamān-ı ʿömr yüz biñ yıl
   Ḥadīṯ-i luṭfuñı itsem rivāyet yā Resūla'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 204, Mısra 4). [rivāyet itsem, -se, -m]*

riyāż-ı cennete: *Cennet bahçesi.*

1. Nūş idüp anı geçüp gitdi **riyāż-ı cennete**
   Raḥmet ide rūḥına ol Ḳādir-i Ferd u Eḥad *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 1, Mısra 5). [riyāż-ı cennete, -e]*

riyāż-ı dil-i ādem: *İnsanın gönül bahçesi.*

1. Bād-ı luṭfıyla **riyāż-ı dil-i ādem** ḫurrem
   Āb-ı ḫulḳıyla gül-i gülşen-i ʿālem ḫandān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 17). [riyāż-ı dil-i ādem,]*

riyāż-ı rıḍvān'um: *Cennet bahçeleri.*

1. Didüm ey pādişāh-ı bende-nevāz
   Āsitānı **riyāż-ı Rıḍvān'um** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 36). [riyāż-ı rıḍvān'um, -um]*

rıżā viresin: *Razı olmak, izin vermek.*

1. Ḳol ṣala boynuña ridā sen aña viresin rıżā
   Ġam bizi öldürür şehā boynuñadur vebālümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 70, Mısra 5). [rıżā viresin, -esi, -n]*

rızk: *Allah'ın bütün yarattıklarına verdiği nimet.*

1. Rızḳ bābın ey Hüdāyī fetḥ ider Fettāḥ aña
   Ṭāʿat içün gün gibi kim ḳaldurursa ser ṣabāḥ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 23, Mısra 9). [rızḳ,]*
2. Devlet-i vuṣlatda ʿālemlerde her bir nā-maḥal
   Herkese **rızḳın** naṣīb itmiş Ḫudā-ı lem-yezel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 18). [rızḳın, -ın]*

rızk-ı maksūma: *-Kişinin- payına düşen rızkı.*

1. Rızḳ-ı maḳsūma yüri kāniʿ olup şükr eyle
   Zāduñı tā ki ziyād ide Ḫudā-ı ʿādil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 29). [rızḳ-ı maḳsūma, -a]*

rū-bend: *Yüz çevirmek.*

1. Ḥamdü li-llāh kim görürler ḫāṣ u ʿām
   Şāhid-i inʿāmuñuñ **rū-bendi** yoḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kıt'a 1, Mısra 8). [rū-bendi, -,]*

ruh: *Can II ruh.*

1. ʿīsī gibi Hüdāyī kelāmuñda **rūḥ** var
   Göyā ki hem-dem-i dem-i Rūḥu'l-Emīn'sin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 176, Mısra 11). [rūḥ,]*
2. Ey Mesīḥā-dem lebüñ mihri dil-i ʿuşşāḳda
   Rūḥdur göyā müşerref eylemiş ḳalebleri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 209, Mısra 4). [rūḥdur, -dur]*
3. Menzil-i māhdur nişīmen-i şāh
   Yā cismdür ki oldı **rūḥa** maḳām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 56). [rūḥa, -a]*
4. Oldı Hüdāyī cān-ıla bende-i nā-tüvān saña
   Eyledi naḳd-i ʿömrini **rūḥı** gibi revān saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Muhammes 1, Mısra 12). [rūḥı, -ı]*
5. Yā İlāhī dilerem **rūḥı** anuñ şād olsun
   Niʿam-ı ravża-ı Firdevs aña zād olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 33). [rūḥı, -ı]*

6. Nūş idüp anı geçüp gitdi riyāż-ı cennete
   Raḥmet ide **rūḥına** ol Ḳādir-i Ferd u Eḥad *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 1, Mısra 6). [rūḥına, -ı, -n, -a]*
7. Raḥmetler ide **rūḥına** Mevlā Muḥammed'üñ
   Kim bu diyār içinde şehīd oldı hem ġarīb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 6, Mısra 1). [rūḥına, -ı, -na]*

ruḥ: *Yanak II sevgilinin yanağı.*

1. Ruḫları üzre cebīn-i tāb-nāki ol mehüñ
   Zühre-i zehrāya beñzer ṭāliʿ olur her ṣabāḥ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 23, Mısra 5). [ruḫları, -ı, -lar]*
2. Ġanīdür ol ki **ruḫın** zerd ide maḥabbet-ile
   Faḳīr olur mı şu kim kīmyāya vāṣıldur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 39, Mısra 9). [ruḫın, -ın]*
3. Kimüñ ki göñli **ruḫuñ** mihrine muḳābildür
   Sipihr-i mihr ü maḥabbetde bedr-i kāmildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 39, Mısra 1). [ruḫuñ, -un]*
4. Ruḫınuñ ṭāġdārı olmaz-ısa lāle ṭāġīdur
   Ḳad-i āzādına serv olmaz-ısa bende bāgīdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 41, Mısra 1). [ruḫınuñ, -ın, -uñ]*
5. Āyīne **ruḫuñ** ayına baḳsa n'ola her gün
   Bīdār olana Tañrı virür devlet-i dīdār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 45, Mısra 3). [ruḫuñ, -un]*
6. Öykinürmiş ḫaṭuñ içre **ruḫuña** ḫālede māh
   Kişi kem olmaz-ıdı dāyiresin bilse eger *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 47, Mısra 3). [ruḫuña, -un, -a]*
7. Berḳ urur **ruḫlaruñ** ol göşe-i ebrūlardan
   İki yanında iki şemʿ gibi miḥrābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 112, Mısra 5). [ruḫlaruñ, -lar, -uñ]*
8. Bī-ḳarār oldı Hüdāyī gibi gördi **ruḫuñ** āb
   Raḥm idüp üstine döndügi budur dol-ābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 114, Mısra 9). [ruḫuñ, -un]*
9. Ruḫlaruñ bir nīçe vech-ile güneşden rūşen
   Şaçlaruñ sünbül-i sīrāb-ı muṭarrādan yig *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 119, Mısra 3). [ruḫlaruñ, -lar, -uñ]*
10. Ey Hüdāyī **ruḫı** vaṣfındaġı eşʿārumuzı
    Yazalum gül gibi bir tāze kitāb eyleyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 143, Mısra 13). [ruḫı, -ı]*
11. Ṭolanur her gice varup ol mehüñ menzillerin
    Ṣubḥ-ı ḥüsne **ruḫları** mihr-i cehān-ārā-y-iken *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 161, Mısra 10). [ruḫları, -lar, -ı]*

12. ʿAnber-ḫaṭuñ şemīmi ki yoḳdur çimende bū

    Gül-gūn **ruḫuñ** nesīmi ki olmaz semende bū *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 2). [ruḫuñ, -un]*

13. Ṭarar yürür ḳara zülfini ʿarż ider **ruḫı** ālin

    Diler bu āl-ıla dil murġın ala ol gözi ala *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 199, Mısra 7). [ruḫı, -ı]*

14. Açsa **ruḫın** kesād ola bāzār-ı germ-i mihr

    Ḳadr-i refīʿ-i āyīne-i meh şikest ola *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 206, Mısra 5). [ruḫın, -ın]*

15. Bir vech-ile itdüm ki **ruḫuñ** levḥ-i dile naḳş

    Taḥrīrimi seyr eylese ḥayrān ḳala Mānī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 215, Mısra 5). [ruḫuñ, -un]*

16. Yañılup yüzine ḳarşu **ruḫlaruña** gül didüm

    Ḫışm idüp ben ḳulına ol ġonce-leb lā lā didi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 239, Mısra 3). [ruḫlaruña, -lar, -uñ, -a]*

17. Ey **ruḫı** āfitāb-ı bürc-i kerem

    Taḫt-ı ḥüsne şeh-i cehān-bānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 67). [ruḫı, -ı]*

18. Sensin ol pādişāh-ı mülk-i cemāl

    Ruḫları reşk-i ḥūr u ġılmānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 84). [ruḫları, -lar, -ı]*

19. Ruḫuñ şemʿi żiyā virsün cehāna

    İrişsün nūrı farḳ-ı Ferḳadān'a *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 37). [ruḫuñ, -un]*

20. Nām-ı şerīfüñ ey perī olalı mīr-i ʿāşıḳān

    Şoldı şarardı **ruḫlarum** niteki mīr-i ʿāşıḳān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Muhammes 1, Mısra 2). [ruḫlarum, -lar, -u, -m]*

21. Seni nūr-ı cemālinden yaratmış sevdügüm Allāh

    Benüm çeşmi siyāhum **ruḫları** ālüm Muḥammed Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 4). [ruḫları, -ları]*

22. Olup vechüñ Ḥasen ḫulḳuñ ʿAlī ḥüsnüñ Ḥüseyn olmış

    Benüm çeşmi siyāhum **ruḫları** ālüm Muḥammed Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 8). [ruḫları, -ları]*

23. Ḳapuñda bendeñ olmaġa olupdur ḫ∨āceler müştāḳ

    Benüm çeşmi siyāhum **ruḫları** ālüm Muḥammed Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 12). [ruḫları, -ları]*

24. ʿÖmer sīretlü şāhısın bugün bu mülk-i ʿOs̱mān'uñ

    Benüm çeşmi siyāhum **ruḫları** ālüm Muḥammed Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 16). [ruḫları, -ları]*

25. Saçuñ gibi niçe yıllar-durur āşüfte-ḥalüñdür

    Benüm çeşmi siyāhum **ruḫları** ālüm Muḥammed Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 20). [ruḫları, -ları]*

26. Ruḫuñ gülzārı güller üzre nergislerle zeyn olmış

    Cemālüñ Kaʿbe'sin her çeşme görmek farż-ı ʿayn olmış *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 5). [ruḫuñ, -un]*

27. Elā ey bezm-i ḥüsne **ruḫları** şemʿ-i şebistānum

    Delükdür ney gibi baġrum irüpdür çarḫa efġānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 1). [ruḫları, -ı, -lar]*

28. Dimezsin tekye-i ʿışḳumda aḥvālüñ ne abdālum
    Benüm ġarrā Ḥüseynüm nūr-ı ʿaynum **ruḫları** ālüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 16, Mısra 4). [ruḫları, -ları]*
29. Saña lāyıḳdur olsa şeh Ḥüseyn-i Bayḳara bende
    Benüm ġarrā Ḥüseynüm nūr-ı ʿaynum **ruḫları** ālüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 16, Mısra 8). [ruḫları, -ları]*
30. Hüdāyī bendeñ öldür tīġ-ı ġamzeñle şehīd olsun
    Benüm ġarrā Ḥüseynüm nūr-ı ʿaynum **ruḫları** ālüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 16, Mısra 12). [ruḫları, -ları]*
31. Ruḫlaruñ dīvānını seyr itse ey şāh-ı güzīn
    Kātibine ide yüz taḥsīn Kirāmen Kātibīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 13). [ruḫlaruñ, -lar, -uñ]*
32. Zülāl-i laʿlüñe dil-teşnedür bu ḳalb-i meyyālüm
    Gül-i bāġ-ı cinānum **ruḫları** ālüm Ḥasan Balı'm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 24, Mısra 4). [ruḫları, -ları]*
33. Revān-baḫş olmada laʿlüñ şarāb-ı kevs̱erüñ aynı
    Gül-i bāġ-ı cinānum **ruḫları** ālüm Ḥasan Balı'm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 24, Mısra 8). [ruḫları, -ları]*
34. Hüdāyī gibi lāyıḳ cümle ʿālem ḫalḳı pā-mālüñ
    Gül-i bāġ-ı cinānum **ruḫları** ālüm Ḥasan Balı'm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 24, Mısra 12). [ruḫları, -ları]*
35. Genc iken daḫı dirīġ ol **ruḫı** şems-i gerdūn
    Zīr-i ḫāk oldı yine niteki genc-i medfūn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 21). [ruḫı, -ı]*
36. Ey **ruḫı** bāġ-ı leṭāfetde gül-i ḫandānum
    Ṭutdı bülbül gibi dünyā yüzini efġānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 1). [ruḫı, -ı]*
37. Ḳadüñle **ruḫlaruñ** ey ġayret-i ḥūr
    Dıraḫt-ı Vādī-i Eymen'dür ol nūr *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 21). [ruḫlaruñ, -lar, -uñ]*

ruḥ: *Can II mec. Sevgili.*

1. Ġamdan öldüm cān u dil tenden müberrādur bugün
   Luṭf idüp **rūḥum** gelürseñ ḫāne tenhādur bugün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 158, Mısra 2). [rūḥum, -(u)m]*

rūḥ u revāndur: *Canın ruhu.*

1. Bu ḳāmetiyle serv-i riyāż-ı cināndur
   Bu mürde cisme lebleri **rūḥ u revāndur** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 6). [rūḥ u revāndur, -dur]*

ruhām: *Mermer.*

1. Ferş içün ṣuffesine ṣafḥa-i çarḫ
   Oldı bir iki āsmānī **ruḫām** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 62). [ruḫām,]*

ruḥ-ı āl: *Pembe yanak.*

1. ʿĀrıż-ı pāk ü ʿaraḳnāküñ ile bu **ruḫ-ı āl**
   ʿAynıdur gülşen-i cennetde gül-i sīrābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 113, Mısra 3). [ruḫ-ı āl, -üñ]*

rūḥ-ı emīn: *Hz. Cebrail.*

1. Sidretü'l-müntehāda **Rūḥ-ı emīn**
   Kimdür ol āfitāb-ı rūşen-dil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 33). [rūḥ-ı emīn,]*

ruh-ı gülnar-ı nūr-baḫş: *Nur veren nar çiçeği yanaklar.*

1. Od ṣaldı bāġa ol **ruḫ-ı gülnar-ı nūr-baḫş**
   Sünbül duḫān u lāle zebāne şirār gül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 135, Mısra 7). [ruḫ-ı gülnar-ı nūr-baḫş,]*

rūḥ-ı kudsīler: *İlâhî gerçeği kavrayan ruh.*

1. Rūḥ-ı ḳudsīler gibi cevlānger ezhār-ı çimen
   Her şecer ʿayn-ı düm-i ṭāvus-ı gülzār-ı cinān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 11). [rūḥ-ı ḳudsīler, -ler]*

rūḥ-ı ḳudsiyān: *Kutsal ruhlar.*

1. Bir kez oḳursa luṭf-ıla yār Hüdāyī şiʿrümüz
   Ravżada **rūḥ-ı ḳudsiyān** vird idine maḳālümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 70, Mısra 10). [rūḥ-ı ḳudsiyān,]*

2. Bir kez oḳursa luṭf-ıla yār Hüdāyī şiʿrümüz

   Ravżada **rūḥ-ı ḳudsiyān** vird idine maḳālümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 70, Mısra 10). [rūḥ-ı ḳudsiyān,]*

ruh-ı luṭf: *Lütuf yanağı.*

1. Elinüñ ayaları āyīnesinden görinür

   Çihre-i cūd u **ruḫ-ı luṭf** u cemāl-i iḥsān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 26). [ruḫ-ı luṭf,]*

ruh-ı mehtābuñ: *Ay yüz.*

1. Dir gören ʿārıż-ı zībā vü **ruḫ-ı mehtābuñ**

   İmtizāc ide ne ḫˇuş nār-ıla ṭabʿı ābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 114, Mısra 1). [ruḫ-ı mehtābuñ, -uñ]*

ruh-ı mehveşi: *Ay yüzlü sevgili.*

1. Ḫaṭı altında **ruḫ-ı mehveşi** levḥ-i maḥfūz

   Çeşm-i pākān anı seyr itmege ġāyet maḥẓūẓ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 83, Mısra 1). [ruḫ-ı mehveşi, -i]*

rūḥ-ı muṣavver: *Tasavvur olunan ruh.*

1. Cān gibi baña görinmez dime cānāne göñül

   Saña bir gün saḳın ol **rūḥ-ı muṣavver** görinür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 8). [rūḥ-ı muṣavver,]*

ruḥ-ı nigū: *Güleryüzlü.*

1. Yüzinde berḳ urur envār-ı ʿadl ü ḥilm ü ḥayā’

   Ruḫ-ı nigū gibi āyīne-i mücellādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 16). [ruḫ-ı nigū,]*

rūḥ-ı revānum: *Sevgili/güzel.*

1. Gitdi ʿaḳlum gibi ol **rūḥ-ı revānum** gelmez

   Yine ḥaşr olmayıcaḳ sīneme cānum gelmez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 66, Mısra 1). [rūḥ-ı revānum, -um]*

rūḥ-ı revānum: *(Yürüyen latif bir ruha benzetilen) sevgili, güzel.*

1. Ḳaṣd eyledi māt itmege ol **rūḥ-ı revānum**
   Ṣad renc-i melāmetde sen açmaza mı düşdün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 240, Mısra 3). [rūḥ-ı revānum, -um]*
2. Gel ey dil mülkine şāh-ı cehānum
   Ten-i fersūdeme **rūḥ-ı revānum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 2). [rūḥ-ı revānum, -um]*

rūḥ-ı revānum alduñ: *Gezinen ruhunu almak.*

1. Ey felek baña ʿaceb cevr-i ferāvān itdüñ
   Alduñ ol rūḥ-ı revānum beni bī-cān itdüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 30). [rūḥ-ı revānum alduñ, -du, -ñ]*

rūḥ-ı sānī: *İkinci öz.*

1. Olur bir demde yüz biñ mürde iḥyā
   Tekellüm eylese ol **rūḥ-ı s̲ānī** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 225, Mısra 8). [rūḥ-ı s̲ānī,]*

rūḥ-ı sānīdür: *İkinci öz.*

1. Mey-i ʿışḳuñ Hüdāyī'nüñ şehā ḳūt-ı revānıdur
   Kelāmuñ āb-ı Ḫıżr'uñ ʿaynı laʿlüñ **rūḥ-ı s̲ānīdür** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 18). [rūḥ-ı s̲ānīdür, -dür]*

rūḥı uçdı: *Ruhun tenden çıkması.*

1. Fevt olup yeñiçeriler kātibi
   Uçdı rūḥı cennetüñ bostānına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 5, Mısra 2). [rūḥı uçdı, -dı]*

ruh-ı yāra: *Sevgilinin yanağı.*

1. Göz açdı baḳdı ḳaldı **ruḥ-ı yāra** āyīne
   Beñzerse n'ola ṣūret-i divāra āyīne *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 190, Mısra 1). [ruḥ-ı yāra, -a]*

ruḥsār: *(Sevgilinin) yanağı, yüzü.*

1. Ḫaṭṭ-ı müşkīni-ile **ruḫsārın** görenler didiler

   Ey Hüdāyī böyle bir şemʿ-i muʿanber görmedük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 107, Mısra 9). [ruḫsārın, --ıñ]*

ruḥsār-ı āli: *Kırmızı, pembe yanak.*

1. Şems ü mehi ḳıldı ḫacil **ruḫsār-ı āli** Aḥmed'üñ
   İtdi hilāli münfaʿil ḳaşı ḫayāli Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 111, Mısra 1). [ruḫsār-ı āli, -i]*

ruḫsār-ı ālinde: *Kırmızı, pembe yanak.*

1. Muḥammed nūrı berḳ urur anuñ **ruḫsār-ı ālinde**
   Yazılmış āyet-i ḥilm ü ḥayā levḥ-i cemālinde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 9). [ruḫsār-ı ālinde, -in, -de]*

ruḫsār-ı mihr-āyīn: *Güneş gibi parlak yüz.*

1. Gül-i gülzār-ı şām iken ḳamer baḫs itse ḥüsnüñle
   Virür reng aña yüz al-ıla ol **ruḫsār-ı mihr-āyīn** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 157, Mısra 8). [ruḫsār-ı mihr-āyīn,]*

rükūʿ u ḳıyām eyleye: *Rüku ve kıyam etmek.*

1. Her kemerle sütūnı remz eyler
   Her gelen eyleye rükūʿ u ḳıyām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 38). [rükūʿ u ḳıyām eyleye, -y, -e]*

rūm: *Anadolu. II ülke, bölge, mecra.*

1. Nāfeyi ḫaṭṭ-ı ruḫuñ sürdi çıḳardı **Rūm'dan**
   Ḳand-ı Mıṣr'uñ başına laʿlüñ külāhın ḳıldı teng *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 106, Mısra 5). [rūm'dan, -dan]*
2. Görmedi **Rūm'ı** Ḫıtā'yı seyr iden taḥsīnini
   Ol nigārum nām-ıla Naḳḳaş Aḥmed Balı'dur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 7). [rūm'ı, -ı]*

rūm ili: *Rum diyarı || Anadolu.*

1. Bāġa gel kim şimdi gülşen sünbül-i Hindū-y-ıla
   Rūm ili maḥbūbıdur ṣan ṭaḳınur perr-i küleng *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 106, Mısra 8). [rūm ili,]*

rūm ilinde: *Rum memleketi. (Anadolu).*

1. Rūm ilinde begdür altun başlu sancaḳlar çeker
   Şems-i tābende ḳulı olmaġla Sulṭān Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 108, Mısra 3). [rūm ilinde, -n, -de]*

rūm iline: *Rumeli.*

1. Rūm iline vezir-i mihr-āyīn
   Cümleden iḫtiyār idüp Şemsi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 27). [rūm iline, -in, -e]*

rumūz-ı genc-i bī-pāyān-ı ʿışḳ: *Sevginin sonsuz hazinesinin sırları.*

1. Cāna fetḥ oldı **rumūz-ı genc-i bī-pāyān-ı ʿışḳ**
   Oldı bi'l-fiʿlüm ser-ā-ser maʿnī-i Ḳur'ān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 102, Mısra 1). [rumūz-ı genc-i bī-pāyān-ı ʿışḳ,]*

rūşen: *1. Parlak, aydın, aydınlık 2. Âşikâr, meydanda.*

1. Ruḫlaruñ bir nīçe vech-ile güneşden **rūşen**
   Şaçlaruñ sünbül-i sīrāb-ı muṭarrādan yig *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 119, Mısra 3). [rūşen,]*
2. Luṭf eyle eyā derūnı **rūşen**
   Unutma Hüdāyī'yi duʿādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 39). [rūşen,]*
3. Terdür yañaġuñ luṭf-ıla gül-berg-i ṭarīden
   Rūşen bilürin cebheñi mihr-i seḥerīden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 6). [rūşen,]*
4. Nūrdan ḫalḳ eylemiş gül gibi anı ol Cemīl
   Şemʿ-i bezm-ārā-ı ruḫsārı aña **rūşen** delīl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 10). [rūşen,]*

rūşen eyle: *Aydınlatmak.*

1. Gelüp bu gice eyā meh bizümle aḫşamla
   Derūn-ı bezmümüzi **rūşen eyle** hāle gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 218, Mısra 4). [rūşen eyle,]*

rūşen eyler: *Aydınlatmak.*

1. Göñlini rindüñ açar cām-ı ṣabūḥī eyle kim
   Rūşen eyler ʿālemi mihr-i żıyā-güster ṣabāḥ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 23, Mısra 4). [rūşen eyler, -r]*

rūşen ider: *Aydınlatmak.*

1. İrerse ẕerre-i nā-çīze mihr ü merḥametüñ
   Dilini **rūşen ider** mihr-i ʿālem-ārādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 40). [rūşen ider, -er]*

rūşen kıl: *Aydınlatmak, ışıtmak.*

1. Aña īmāni-le Ḳur'ān'ı idüp hem-dem-i ḫāṣ
   Nūr-ı İslām ile kabri evini **rūşen ḳıl** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 104). [rūşen ḳıl,]*

rūşen olmazdı: *Aydınlanma.*

1. Pādişāhum **rūşen olmazdı** sarāyı göñlümüñ
   Dāġ-ı mihrüñ sīnede yir yir aña cām olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 207, Mısra 3). [rūşen olmazdı, -maz, -dı]*

rūşen ü lezzet-i güftār: *Parlaklık ve konuşma tadı.*

1. Çoġ olur deyr-i cehānuñ büt-i raʿnāları līk
   Sende olan **rūşen ü lezzet-i güftār** olmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 60, Mısra 8). [rūşen ü lezzet-i güftār,]*

rūşenā-ı rūy-ı zībāsı: *Güzel yüzünün parlaklığı.*

1. Ṭutupdur kāyinātı **rūşenā-ı rūy-ı zībāsı**
   Olaldan evc-i ḥüsnüñ āfitāb-ı ʿālem-ārāsı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 17). [rūşenā-ı rūy-ı zībāsı, -sı]*

rūşen-dil olıgör: *Gönlü aydınlık olmak.*

1. Bir mehi sīneye çek boynına şal ḳollaruñı
   Hāle-veş devr-i ḳamerde olıgör rūşen-dil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 130, Mısra 8). [rūşen-dil olıgör, -ı, -gör]*

rūşen-dil olsañ: *Gönlü aydınlık olmak.*

1. Aġsa gökler yüzine meh gibi goy-ı şerefüñ
   Ḳadr u rifʿatle müdām olsañ eger rūşen-dil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 20). [rūşen-dil olsañ, -sa, -ñ]*

rūşen-dil olup: *Gönlü aydınlık olmak.*

1. N'ola **rūşen-dil olup** raḳṣ ursa fānūs-ı ḫayāl
   Şāhid-i şemʿi ḳoyar her gice tenhā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 197, Mısra 3). [rūşen-dil olup, -up]*

rūşen-dil olur: *Gönlü aydınlık olmak.*

1. Meh gibi nūr-ı ṣafāsı-y-ıla olur rūşen-dil
   Kim muḳārin ola ol şems-i şeref-baḫşāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 191, Mısra 7). [rūşen-dil olur, -ur]*
2. Bir māhı çeker sīneye şol kim gicelerde
   Rūşen-dil olur hāle gibi devr-i ḳamerde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 194, Mısra 2). [rūşen-dil olur, -ur]*

rūşen-naẓar ḳılsa: *Parılıldayarak bakmak.*

1. Hidāyet necmidür çeşmüñ kime **rūşen-naẓar ḳılsa**
   Aña baḫt u saʿādet yār olup eyler naẓar kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 11, Mısra 7). [rūşen-naẓar ḳılsa, -sa]*

rūşen-rāy: *Parlak fikirli.*

1. Ḳaşuñ hilāle yüzüñ āfitāba beñzetmiş
   Hüdāyī gibi gelür mi cehāna **rūşen-rāy** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 212, Mısra 10). [rūşen-rāy,]*

rūşen-żamīr: *Varlığı nurlu II Sevgili.*

1. Ey ʿārıżuñ muʿārıż-ı bedr-i temām-ı şām
   Rūşen-żamīr nūr-ı ruḫuñdan ẓalām-ı şām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 141, Mısra 2). [rūşen-żamīr,]*

rüsvā-ı cehān eyleyenüñ: *Dünyanın çaresizi haline getirmek.*

1. Nāṣıḥa pendi ḳo var ṣūret-i zībāsına baḳ
   Beni bu vech-ile **rüsvā-ı cehān eyleyenüñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 103, Mısra 6). [rüsvā-ı cehān eyleyenüñ, -y, -e, -nüñ]*

rüsvā-ı māder-zād-ı ʿışḳ: *Aşkın anadan doğma serserisi, rezili.*

1. Nāṣıḥā maḥbūb u meyden ʿāşıḳı menʿ itme kim
   Eslemez pend-i pider **rüsvā-ı māder-zād-ı ʿışḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 94, Mısra 12). [rüsvā-ı māder-zād-ı ʿışḳ,]*

rüsvāy olursañ: *Ayıplanacak, utanacak bir durumda olmak, rezil olmak.*

1. Dilā revādur olursañ bu ʿāleme rüsvāy
   Saña ḳaşı ġamını kim didi ki illere yay *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 212, Mısra 1). [rüsvāy olursañ, -ur, -sa, -ñ]*

rüsvāyī itse: *Rezil etmek.*

1. Göñlüm itse n'ola rüsvāyī beni dünyāya
   Uġradan başını dildür ceresüñ ġavġāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 191, Mısra 1). [rüsvāyī itse, -se]*

rütbe-i aʿlā-y-ıla: *Yüce makam, yüksek makam.*

1. Baḳma bir mūra ḥaḳāretle ki yanında Ḥaḳ'uñ
   Bir-durur **rütbe-i aʿlā-y-ıla** ḳadr-i sāfil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 18). [rütbe-i aʿlā-y-ıla, -, -y, -ıla]*

ruy: *Yüz.*

1. Görmedi **ruyuñ** güli mānendi bir rengīn varaḳ

   Gülsitān-ı ʿAdn'i ey ḥūrī görenler bāb bāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 16, Mısra 5). [ruyuñ, -uñ]*

rü'yet-i nūr-ı cemālüñdür: *Güzellik nurunun görüntüsü.*

1. Siyeh kāküllerüñ gibi göñül āşüfte-ḫālüñdür
   Ṣafā-ı cism ü cānum **rü'yet-i nūr-ı cemālüñdür** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 10). [rü'yet-i nūr-ı cemālüñdür, -üñ, -dür]*
2. Siyeh kāküllerüñ gibi göñül āşüfte-ḫālüñdür
   Ṣafā-ı cism ü cānum **rü'yet-i nūr-ı cemālüñdür** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 19, Mısra 6). [rü'yet-i nūr-ı cemālüñdür, -üñ, -dür]*

rūy-ı aḥmed-i muḫtār'dur: *Seçilmişlerin en övülmüşü, Hz. Muhammed'in yüzü.*

1. Āl içre **rūy-ı Aḥmed-i Muḫtār'dur** hemān
   Olsa seḥer şafaḳda ḳaçan āşikār şems *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 75, Mısra 13). [rūy-ı aḥmed-i muḫtār'dur, -dur]*

rūy-i baḫtı: *Talihin yüzü.*

1. Üstüme pertev ṣala gibi saʿādet aḫteri
   Göre gibi **rūy-i baḫtı** çeşm-i pür-envārumuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 69, Mısra 6). [rūy-i baḫtı, -ı]*

rūy-ı cemīlüñ: *Güzel yüz.*

1. Rūy-ı cemīlüñ üzre ḫaṭ-ı müşk-bārdan
   Bāġ-ı siyādet içre reyāḥīn-i ḫˇuş-nesīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 17). [rūy-ı cemīlüñ, -üñ]*

rūy-ı raḥşānuñ: *Parlak yüz.*

1. Oḳur Nūr āyetin ey meh görenler **rūy-ı raḫşānuñ**
   Dehānuñ nuṭḳa gelse adı añılmaz Mesīḥā'nuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 9). [rūy-ı raḫşānuñ, -uñ]*

rūy-ı zemīn: *Yeryüzü.*

1. Ṭolsa evṣāf-ı cemīlüñle n’ola **rūy-ı zemīn**

   Ḫayl-i ḫūbāna bugün sensin olan şāh-ı güzīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 9). [rūy-ı zemīn,]*

rūy-ı zemīnüñ: *Yeryüzü.*

1. Öldürüp ger bir avuç toprag̀ atarsañ üstüme

   Rāżīyam yüklet baña **rūy-ı zemīnüñ** minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 150, Mısra 4). [rūy-ı zemīnüñ, -üñ]*
2. Ḳılsun öldükde ḳapuñ cārūbı müjgānum yine

   Āsumāna ideyin **rūy-ı zemīnüñ** minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 151, Mısra 4). [rūy-ı zemīnüñ, -üñ]*

rūy-ı zībādan: *Güzel yüz.*

1. Siyeh niḳābın açup nāzenīn-i ḫacle-i ṣubḥ

   Müşerref eyledi āfāḳı **rūy-ı zībādan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 4). [rūy-ı zībādan, -dan]*

rūzgār: *Devir, zaman II esinti,yel.*

1. Degül evrāḳ-ı lāle seyle varan **rūzgār-ile**

   Niçe Keyhusrev’üñ berbād olan gül-gūn otag̀ıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 41, Mısra 5). [rūzgār-ile, -ile]*
2. Rūzgāruñ ki muḫālif ola ṣabr it ey dil

   Zevraḳ-ı ḳulzüm-i iḳbāl zamānsuz yürimez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 64, Mısra 5). [rūzgāruñ, -uñ]*
3. Bostān-ı ʿömrümüz berbād iderse **rūzgār**

   Raḳṣ ura yine hevāñ-ıla ḫas u ḫāşākümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 67, Mısra 5). [rūzgār,]*
4. Zerd itdi sensüzin yüzümüz āh u zār gel

   Bir şekle daḫı ḳoydı bizi **rūzgār** gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 2). [rūzgār,]*
5. Refʿ eyle ḫākden bizi ey gird-bād-ı āh

   Devrüñde minnet itmeyelüm **rūzgāra** gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 132, Mısra 4). [rūzgāra, -a]*
6. Bāg̀ içre şekli ḳana boyanmış yatur varaḳ

   Beñzer ki bir tabanca yemiş **rūzgārdan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 12). [rūzgārdan, -dan]*

7. Nūş idelüm şu ḳan olacaġı gel ey refīḳ

   Demdür ki açmaz alavuz **rūzgārdan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 177, Mısra 10). [rūzgārdan, -dan]*
8. Girmek-içün Ḳays ʿuryān oldı Leyla ḳoynına

   Rūzgār ol nā-murādı ṣaldı ṣaḥrā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 196, Mısra 2). [rūzgār,]*
9. İgende āhumuz almasun ol şemʿ

   Ṣaḳınsun nesne döymez **rūzgāra** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 205, Mısra 8). [rūzgāra, -a]*
10. ʿĀḳıbet aldı elüm atdı yābāna **rūzgār**

    Hey ne müşkil derd olur āh ayrılıḳ vāh ayrılıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 15). [rūzgār,]*

rūzī: *Far.: Bir gün.*

1. Didüm öldüm lebüñ hecriyle **rūzī** olmadı vuṣlat

   Didi şām-ı ʿademdür bu buña olmaz seḥer peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 9). [rūzī,]*

rūz-ı evvelde: *İlk gün, ilk zamanlar.*

1. Dīde-i baḫt-ı Hüdāyī kim açılmaz ḫ̬ābdan

   Rūz-ı evvelde meger gūş eylemiş efsānemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 68, Mısra 10). [rūz-ı evvelde, -de]*

rūz-ı ezelden: *Ezel günü, ruhların yaratılıp da herkesin kısmetinin tayin edildiği gün.*

1. Şu kim **rūz-ı ezelden** ʿāşıḳ ola

   Olur āgāzı vü encāmı ferruḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 26, Mısra 7). [rūz-ı ezelden, -den]*

rūz-ı ḳıyāmet: *Kıyamet günü.*

1. Dād idem yād idüben **rūz-ı ḳıyāmet** senden

   Bugün ey meh beni ṣalduḳlaruñı ferdāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 188, Mısra 7). [rūz-ı ḳıyāmet,]*

rūz-ı ḳıyāmetde: *Kıyamet günü.*

1. Naʿralar eyler Hüdāyī ʿarż-ı ḳāmet eyleseñ

   Dostum **rūz-ı ḳıyāmetde** ṣadā-ı ṣūr-veş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 77, Mısra 14). [rūz-ı ḳıyāmetde, -de]*

2. Tāb-ı ruḫsārı ḳıyām itse olur dilde ziyād
   Nitekim **rūz-ı ḳıyāmetde** günüñ te'sīri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 220, Mısra 8). [rūz-ı ḳıyāmetde, -de]*

rūz-ı maḥşer: *Mahşer günü, kıyamet günü.*

1. Rūz-ı maḥşer dest-gīr ol bende-i üftādeñe
   Şol zamān kim ḳālebümde ḳalmaya tāb ü tüvān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 91). [rūz-ı maḥşer,]*

rūz-ı maḥşerde: *Mahşer günü, kıyamet günü.*

1. Ol ḳıyāmet-yār-ıla bir yirde ḥaşr olduḳ bugün
   Rūz-ı maḥşerde meger cāy-ı bihişt-āsā-ı ʿīd *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 27, Mısra 14). [rūz-ı maḥşerde, -de]*
2. Seyyi'ātını ḳamu ḳıl ḥasenāta tebdīl
   Rūz-ı maḥşerde anı eyleme ḫalḳ içre ḫacīl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 106). [rūz-ı maḥşerde, -de]*
3. Rūz-ı maḥşerde şuna destüñe āb-ı kevşer
   Kerbelā içre şehīd oldı şular kim ʿaṭşān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 55). [rūz-ı maḥşerde, -de]*

rūz-ı viṣāle: *Kavuşma günü.*

1. Bu şām-ı fürḳati **rūz-ı viṣāle** tebdīl it
   Gel ey çirāġ-ı cemāli delīl-i nūr-ı Ḫudāy *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 212, Mısra 7). [rūz-ı viṣāle, -e]*

rūz-ı vuṣlatuñ: *Kavuşma günü.*

1. Her **rūz-ı vuṣlatuñ** soñı şām-ı fırāḳdur
   Her şādlıġuñ āḫırı lā-büd melāldür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 37, Mısra 5). [rūz-ı vuṣlatuñ, -uñ]*

rūz-u-şeb: *Gece gündüz.*

1. Miḥrābı ebrūvanuña beñzetdi **rūz-u-şeb**
   Pāyına düşse secdeler itse n'ola imām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 140, Mısra 11). [rūz-u-şeb,]*

2. Yüri bir mihre maḥabbet idegör kim nūrı
   Rūz-u-şeb bāzıġ ola olmaya hergiz āfil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 68). [rūz-u-şeb,]*

saʿādet: *Mutluluk, bahtiyarlık, huzur.*

1. Üstüme pertev ṣala gibi **saʿādet** aḫteri
   Göre gibi rūy-i baḫtı çeşm-i pür-envārumuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 69, Mısra 5). [saʿādet,]*
2. Felek yār u **saʿādet** hem-nişīnüñ
   Süleymān milketi zīr-i nigīnüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 17). [saʿādet,]*
3. Bugün bürc-i melāḥatde **saʿādetle** olaldan māh
   Münevverdür füroġ-ı mihr-i rūyuñdan dil-i āgāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 1). [saʿādetle, -le]*
4. Ḳapudan big sefere oldı **saʿādetle** revān
   Cünd-i İslām'uñ odur devlet-ile ser-dārı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 5). [saʿādetle, -le]*
5. Ser-nigūn eyleye varup ʿalem-i küffārı
   Ḳapudan big sefere oldı **saʿādetle** revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 10). [saʿādetle, -le]*
6. Ḳapudan big sefere oldı **saʿādetle** revān
   Kāfir anuñla eger kim gelüben eylese ceng *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 15). [saʿādetle, -le]*
7. Gözlesün ḳaçmaġa mülk-i ʿademi şāh-ı fereng
   Ḳapudan big sefere oldı **saʿādetle** revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 20). [saʿādetle, -le]*
8. Ḳapudan big sefere oldı **saʿādetle** revān
   Eyledi ʿazm-i ġazā heybet-ile şevket-ile *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 25). [saʿādetle, -le]*
9. Şādmān ide anı furṣat-ıla nuṣret-ile
   Ḳapudan big sefere oldı **saʿādetle** revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 30). [saʿādetle, -le]*
10. Ḳapudan big sefere oldı **saʿādetle** revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 35). [saʿādetle, -le]*

saʿādet-bīn: *Mutluluk görmek.*

1. Dīde-i ṭāliʿüñ **saʿādet-bīn**
   Şeref-i şems-i ṭalʿatüñ dehri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 55). [saʿādet-bīn,]*

saʿādetler görem: *Mutluluk bulmak.*

1. Ḳurtulur baḫtum nüḫūsetden **saʿādetler görem**
   Gelse bir şeb ḫāneme ol māh-ı mesʿūdum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 138, Mısra 7). [saʿādetler görem, -em]*

saʿādet-mend: *Mutlu bahtiyar.*

1. Zübde-i ḫāṣān-ı ehl-i himmetüñ
   Ḥażretüñ gibi **saʿādet-mendi** yoḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kıt'a 1, Mısra 4). [saʿādet-mendi, -i]*

sabā: *Ar. Sabah vakti esen lâtif rüzgâr.*

1. Bir gülşene irişdi Hüdāyī ki **ṣabānuñ**
   ʿÖmri geçer andan daḫı olmaya ḫaberdār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 46, Mısra 9). [ṣabānuñ, -nuñ]*
2. Zer kāġıdın **ṣabā** gülüñ açdı tabaḳ tabaḳ
   Bezm-i çimende anı uçurdı varaḳ varaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 97, Mısra 1). [ṣabā,]*
3. Ṭaġıtsa **ṣabā** turrasın ol silsile-mūnuñ
   Ditrer reg-i sevdāsı ḳamu ehl-i cünūnuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 127, Mısra 1). [ṣabā,]*
4. Berg-i ḫazān degül güle bülbül **ṣabā-y-ıla**
   Gönderdi nāmeler varaḳ-ı zer-nigārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 5). [ṣabā-y-ıla, --y, --ıla]*

ṣabā yeli: *Gün doğusundan esen serin ve hoş sabah rüzgarı. bkz: bād-ı ṣabā.*

1. Hüdāyī şöyle güm oldum ki vādī-i ġamda
   Ṣabā yeli niçe yıl yilse bulmaya eşerüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 147, Mısra 10). [ṣabā yeli, -i]*

ṣabāḥ: *Güneşin doğduğu andan öğleye kadar geçen zaman, sabah.*

1. Ḳapu açup gün yüzin ʿarż eylese dilber **ṣabāḥ**
   İste ḥācet gök ḳapusı açılur dirler **ṣabāḥ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 23, Mısra 1). [ṣabāḥ,]*
2. Ḳapu açup gün yüzin ʿarż eylese dilber **ṣabāḥ**
   İste ḥācet gök ḳapusı açılur dirler **ṣabāḥ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 23, Mısra 2). [ṣabāḥ,]*
3. Göñlini rindüñ açar cām-ı ṣabūḥī eyle kim
   Rūşen eyler ʿālemi mihr-i żıyā-güster **ṣabāḥ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 23, Mısra 4). [ṣabāḥ,]*
4. Ruḫları üzre cebīn-i tāb-nāki ol mehüñ
   Zühre-i zehrāya beñzer ṭāliʿ olur her **ṣabāḥ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 23, Mısra 6). [ṣabāḥ,]*
5. Āh-ı serd olup dem-ā-dem mihrin iẓhār itmede
   ʿĀşıḳ-ı ṣādıḳ geçer dildāruma beñzer **ṣabāḥ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 23, Mısra 8). [ṣabāḥ,]*

6. Rızḳ bābın ey Hüdāyī feṯḥ ider Fettāḥ aña
   Ṭāʿat içün gün gibi kim ḳaldurursa ser **ṣabāḥ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 23, Mısra 10). [ṣabāḥ,]*
7. Olur ʿışḳ ehlinüñ eyyāmı ferruḫ
   Ṣabāḥı ferruḫ u aḫṣāmı ferruḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 26, Mısra 2). [ṣabāḥı, -ı]*

ṣabāḥ u ṣām: *Sabah ve akşam.*

1. Diler devām-ı ḳıyāmı ḫıyām-ı rifʿatüñi
   Ṣabāḥ u ṣām cenāb-ı Melik-i taʿālādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 50). [ṣabāḥ u ṣām,]*

sābit: *Yerinde duran, hareketsiz.*

1. Ben **s̲ābitem** ḳapuñda güneş şehri seyr ider
   Bir görme bendeñ-ile şehā anda sāyiri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 230, Mısra 5). [s̲ābitem, -em]*

ṣabr: *"Sabır"; dayanma, katlanma, tahammül gösterme.*

1. İḫtiyār elde degül **ṣabra** ise ṭāḳat yoḳ
   ʿÖmr ise ḫatt-ı ruḫ-ı yār gibi müstaʿcil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 77). [ṣabra, -a]*

ṣabr it: *Sabır göstermek, tahammül etmek.*

1. Rūzgāruñ ki muḫālif ola **ṣabr it** ey dil
   Zevraḳ-ı ḳulzüm-i iḳbāl zamānsuz yürimez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 64, Mısra 5). [ṣabr it,]*
2. Ey Hüdāyī seng-diller cevrine **ṣabr it** yüri
   Muḥkem olsun dir iseñ göñlüñde ger bünyād-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 94, Mısra 13). [ṣabr it,]*

ṣabr u ḳarārum: *Sabır ve tahammül.*

1. Ḳarşu çıḳsa neʿaceb **ṣabr u ḳarārum** dil ü cān
   Gün gibi bu seḥer ol şāh-süvārum geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 217, Mısra 3). [ṣabr u ḳarārum, -um]*

ṣabr u ḳarārum aldı: *Dayanacak gücü, tahammülü olmamak.*

1. Ol perī aldı benüm ṣabr u ḳarārum geldi

   Yine dīvāneyem ol tāze bahārum geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 217, Mısra 1). [ṣabr u ḳarārum aldı, -dı]*

saç-: *1. Saçmak. 2. Dökmek.*

1. Şeb-nem degül çimende gice cām içenlere
   Dürler **şaçar** sipihr-i nüh-eyvān tabaḳ tabaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 95, Mısra 8). [ṣaçar, -ar]*

saç: *I. Saç II. Sevgilinin saçı.*

1. Kāfir **saçuñ** iline düşüp oldı dil esīr
   Mümkin midür yine gele ṣaġ u esen baña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 5, Mısra 5). [saçuñ, -u]*
2. Dūd-ı siyeh-i şemʿ degül bezm-i belāda
   Saçın çözüp aġlar baña ol sīnesi yanıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 99, Mısra 10). [saçın, -ın]*
3. Ruḫlaruñ bir nīçe vech-ile güneşden rūşen
   Ṣaçlaruñ sünbül-i sīrāb-ı muṭarrādan yig *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 119, Mısra 4). [ṣaçlaruñ, -lar, -uñ]*
4. Reyḥān ḫaṭı sünbül **saçı** gül-ruḫları būyı
   Elden ḳoma dirler baña destini sebonuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 127, Mısra 7). [saçı, -ı]*
5. Sünbül **saçuña** bāġda pā-beste geçermiş
   Āzürde-dilem deste-i reyḥānuñ elinden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 154, Mısra 5). [saçuña, -uñ, -a]*
6. Olupdur lāle-ruḫsāruñda ḫālüñ ey **şaçı** miskīn
   Sevād-ı çeşm ü sevdā-ı süveydā-ı dil-i miskīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 157, Mısra 1). [ṣaçı, -ı]*
7. Bir **şaçı** miskīnüñ almış başına sevdāsını
   Ḫalḳ-ı ʿālem zülfine āşüfte vü şeydā-y-iken *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 161, Mısra 5). [şaçı, -ı]*
8. Manṣūr-ı dili ḳıldı **şaçı** dārına ber-dār
   El-minnetü li-llāh ki hele ḳomadı yirde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 194, Mısra 3). [şaçı, -ı]*
9. Çeküp-durur **şaçı** zencīre niçe şīr-i neri
   Gözi düşürdi beyābāna niçe āhūyı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 224, Mısra 3). [şaçı, -ı]*
10. Olma Mecnūn'ı görüp her **şaçı** Leyla'yı ṣaḳın
    Ḳıṣṣa-i ḫüsni ile ṭolsa anuñ her maḥfil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 53). [şaçı, -ı]*
11. Gel meclise ʿanber **saçuñı** eyle perīşān
    Götürsün aradan ḳoḳuyı micmere-gerdān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 5, Mısra 1). [saçuñı, -uñ, -ı]*

12. Saçuñ gibi niçe yıllar-durur āşüfte-ḥalüñdür
    Benüm çeşmi siyāhum ruḫları ālüm Muḥammed Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 19). [saçuñ, -)(u)ñ]*

şad hezārān: *Yüz binlerce.*

1. Ṣad hezārān mürdeler iḥyā iderken bir sözi
   Baña ölsem ol büt-i ʿİsā-dehānum söylemez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 65, Mısra 5). [ṣad hezārān,]*

şad renc-i melāmetde: *Çokça kınama eziyet etme.*

1. Ḳaṣd eyledi māt itmege ol rūḥ-ı revānum
   Ṣad renc-i melāmetde sen açmaza mı düşdün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 240, Mısra 4). [ṣad renc-i melāmetde, -de]*

şadā: *Ses, avaz ‖ yankı.*

1. Kimseye fāş itmez idüm mācerā-ı ʿışḳuñı
   Seyl-i eşküm yerlere geçsün **şadāsı** bildürür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 34, Mısra 6). [ṣadāsı, -sı]*

sadā-ı ceresdür: *Çan sesi.*

1. Gül-bāng-i murġ ṣanma **şadā-ı ceresdür** ol
   Göçdi bu şeb ḳavāfil-i gül merġzārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 3). [ṣadā-ı ceresdür, -dür]*

sadā-ı rebābı: *Saz sesi.*

1. Hüdāyī nāle-i ʿuşşāḳ olmasa dem-sāz
   Nevā-ı nāy u **şadā-ı rebābı** n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 170, Mısra 14). [ṣadā-ı rebābı, -ı]*

şadā-ı seyl-i eşkümden: *Gözyaşı selinin sesi, çağlaması.*

1. Ẕevḳ iderse dil **şadā-ı seyl-i eşkümden** n'ola
   Nāle-i zencīrdür eglencesi dīvānenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 121, Mısra 3). [ṣadā-ı seyl-i eşkümden, -üm, -den]*

sadā-ı şūr-veş: *Sur sesi gibi.*

1. Naʿralar eyler Hüdāyī ʿarż-ı ḳāmet eyleseñ
   Dostum rūz-ı ḳıyāmetde **şadā-ı şūr-veş** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 77, Mısra 14). [şadā-ı şūr-veş,]*

sadāḳat: *Doğruluk. II. Bağlılık.*

1. Bulduñ **şadāḳat-ıla** teferrüd elif-miṣāl
   Bostān-ı cāha oldı boyuñ serv-i müstaḳīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 13). [şadāḳat-ıla, -ıla]*

sadef: *Sedef. (İçinden inci çıkan istiridye türünden bir hayvanın kabuğudur.).*

1. Pür-dür idüp **şadefleri** īṣār içün saña
   Ṭutar kefinde ḫ∨āce-i ʿummān tabaḳ tabaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 95, Mısra 9). [şadefleri, -ler, -i]*
2. Olsa nergis n'ola pür-jāle **şadef** pür-lü'lü'
   Mihr-i ḥüsnüñle kimüñ çeşmi ṭolu yaş degül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 129, Mısra 7). [şadef,]*
3. Dendānesine yārumuñ olduġı'çün şebīh
   Baḥrüñ **şadefleri** ṭutar el üzre gevheri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 210, Mısra 12). [şadefleri, -ler, -i]*
4. Virdi çarḫuñ **şadefi** bir dür-i şeh- dāneyi kim
   Ḳıymet olmaz aña gencīne-i kevn-ile mekān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 5). [şadefi, -i]*
5. Bir **şadefdür** gimisi kendi müşābih gühere
   Bürc-i āb oldı ya-ḫud menzil-i me'vā ḳamere *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 21). [şadefdür, -dür]*

sadef-i baḥr-i naẓm oldı: *Nazım denizinin sedefi olmak.*

1. Oldı dīvāne Hüdāyī ṣadef-i baḥr-i naẓm
   Maʿnī-i ḫāṣdur anuñ güher-i mümtāzı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 219, Mısra 9). [şadef-i baḥr-i naẓm oldı, -dı]*

sadef-i çarh: *Göğün incisi.*

1. Ṣadef-i çarḫ oldı pür-lü'lü'
   Nitekim çeşm-i ʿāşıḳ-ı miskīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 9). [ṣadef-i çarḫ,]*

<u>ṣadef-i pür-güheri oldı:</u> *İnciyle dolu midye olmak.*

1. ʿĀşıḳuñ eşk ile bu dīde-i ġam-dīdeleri
   ʿIşḳ deryāsınuñ oldı ṣadef-i pür-güheri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 216, Mısra 2). [ṣadef-i pür-güheri oldı, -dı]*

<u>ṣadef-misāl:</u> *Sedef gibi.*

1. Ṣadef-miṣāl tehī-dest isem ʿaceb mi ki çarḫ
   Elümden aldı bir iki cehān deger güherüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 147, Mısra 3). [ṣadef-miṣāl,]*

<u>ṣad-hezār:</u> *Yüz bin, yüz binlerce.*

1. Olmaz şehā Hüdāyī ḳuluñla saña naẓīr
   Ger **ṣad-hezār** gelse bu bāġa hezār gül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 135, Mısra 10). [ṣad-hezār,]*

<u>saʿdī:</u> *Sadi (1213-1292).*

1. Ḫusrevā irdi kemāle kelimāt-ı ḥasenüñ
   İremez pāyeñe **Saʿdī** vü Ẓahīr u Selmān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 32). [saʿdī,]*

<u>ṣādık:</u> *Doğru, hakikatli, sadakatlı, dürüst.*

1. Reh-i ʿışḳuñda **ṣādıḳam** umaram
   Bulmayasın ölince yalanum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 95). [ṣādıḳam, -am]*

<u>ṣādık olmasa:</u> *Doğru, hakikatli, sadakatli, dürüst olmak.*

1. Yaḳmazdı dāġ-ı mihrüñi gögsine ṣubḥ-veş
   Yoluñda ger Hüdāyī ḳuluñ **ṣādıḳ olmasa** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 193, Mısra 14). [ṣādıḳ olmasa, -ma, -sa]*

şadme ura: *Çarpmak; "sadma zaden", bkz. STEINGASS, s. 784.*

1. Rifʿat bulursa devlet-i pā-būs-ı yār ile
   Heft-āsumāna **şadme ura** āsitānemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 72, Mısra 4). [şadme ura, -a]*

şadme-i āfāt-ı rūzgār: *Kaderin afetlerinin çarpması.*

1. Yıḳdı nihāli **şadme-i āfāt-ı rūzgār**
   Yüz yire ḳodı berg düşüp şāḫsārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 173, Mısra 5). [şadme-i āfāt-ı rūzgār,]*

şadme-i şavlecān-ı hecr: *Ayrılık çevgeninin vuruşu.*

1. Goy-veş itdi bī-ḳarār **şadme-i şavlecān-ı hecr**
   ʿĀḳif-i kūy-i vaṣl idük var idi ḫᵛuşca ḥālümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 70, Mısra 3). [şadme-i şavlecān-ı hecr,]*

sad-pāre oldı: *Yüz parça olmak.*

1. Ṣad-pāre oldı tāb-ı tecellāña döymedi
   Döndi şikeste āyīneye ey nigār gül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 135, Mısra 5). [şad-pāre oldı, -dı]*

şadr: *Göğüs, bağır; gönül, yürek, kalp.*

1. Tīġ-ı engüştüñ çekelden sīne-i māha elif
   Şerḥ olup **şadrı** şafā kesb eyledi āyīne sān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 62). [şadrı, -ı]*

şadr-ı bedr-i enbiyā: *Nebiler dolunayının sadrazamı.*

1. Ey **şadr-ı bedr-i enbiyā** ey şemʿ-i cemʿ-i aṣfiyā
   Ey nūr-ı çeşm-i etḳıyā faḫr-i rusül sulṭān-ı dīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 149, Mısra 3). [şadr-ı bedr-i enbiyā,]*

şadr-ı güzīn: *Seçkin sadrazam.*

1. Didi anuñ-durur bu **ṣadr-ı güzīn**

   Ġulġuleyle ṭolup zemīn ü zamān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 29). [ṣadr-ı güzīn,]*

ṣadr-ı kirām: *Şerefli kimseler.*

1. Oldı miḥrāb u maḥfil ü minber
   Cilve-gāh-ı ʿiẓām u **ṣadr-ı kirām** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 54). [ṣadr-ı kirām,]*

ṣadr-ı maḥāfildür: *Mahfillerin başı.*

1. Müşerref itmede her cāyı ol māh-ı seriʿü's-seyr
   Meger **ṣadr-ı maḥāfildür** ya-ḫud bedr-i menāzildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 57, Mısra 6). [ṣadr-ı maḥāfildür, -dür]*

ṣadr-ı serīr-i mesned-i ḥüsne: *Güzellik tahtının makamının baş köşesi.*

1. Nūr-ıla yazmış alnına ol kātib-i ezel
   Ṣadr-ı serīr-i mesned-i ḥüsne budur maḥal *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 10). [ṣadr-ı serīr-i mesned-i ḥüsne, -e]*

ṣadr-ı serīr-i ṣıḥḥate: *Sağlık tahtının başı.*

1. Ṣadr-ı serīr-i ṣıḥḥate olduḳça sen emīr
   Olsun ʿadūlaruñ elem ü derd-ile saḳīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 33). [ṣadr-ı serīr-i ṣıḥḥate, -e]*

ṣadr-ı ṣubḥ: *Sabahın göğsü.*

1. Ḫurrem ṣafā-ı ṣāfvet-i rūyuñla **ṣadr-ı ṣubḥ**
   Ḫᵛuşdur şemīm-i zülf ü ḫaṭuñdan meşāmm-ı şām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 141, Mısra 3). [ṣadr-ı ṣubḥ,]*

ṣāf: *Halis, temiz.*

1. Bāde-i laʿlüñi menʿ itme Hüdāyī'den kim
   Ṣāfdur meşrebi rindān-ı ulī'l-elbābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 112, Mısra 10). [ṣāfdur, -dur]*

2. Olsa ʿaceb midür naẓarı pāk ü ḳalbi **ṣāf**

   İrdi ṣu gibi devlet-i dīdāra āyīne *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 190, Mısra 5). [ṣāf,]*

ṣāf ola: *Temiz olan.*

1. Mey gibi dirseñ küdüretden derūnuñ **ṣāf ola**

   Yüregüñde başlar çıḳmaḳ gerek engür-veş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 77, Mısra 5). [ṣāf ola, -a]*

ṣafā: *1. Gönül şenliği, rahat, huzur, kedersizlik. 2. Eğlence, neşe, zevk. 3. Saflık, berraklık.*

1. Sīneñ ey sīm-beden āyīne-i ṣāf mıdur

   Yā **ṣafā** baḥri mi gird-ābı anuñ nāf mıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 54, Mısra 2). [ṣafā,]*
2. Bezm içre **ṣafā-y-ıla** içerdik meyi sāḳī

   Yaġmur gibi būseleri yaġsa ṭolunuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 126, Mısra 7). [ṣafā-y-ıla, -y, -ıla, -]*
3. Dil **ṣafā-y-ıla** ider Kaʿbe-i kūyını ṭavāf

   Ṣanki ḥācīdur ider saʿy-i tek ü pūy-ı Ḥarem *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 142, Mısra 5). [ṣafā-y-ıla, -y, -ıla, -]*
4. Hüdāyī iç mey-i ʿışḳ-ı neşāt-efzā vü ġam gāhī

   Ki mirʿāt-ı derūnuñdan keder gitsün **ṣafā** gelsün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 167, Mısra 10). [ṣafā,]*
5. Tīġ-ı engüştüñ çekelden sīne-i māha elif

   Şerḥ olup ṣadrı **ṣafā** kesb eyledi āyīne sān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 62). [ṣafā,]*
6. Nicedür ḫ̬ᵛuş mıdur **ṣafāda** mıdur

   Ṭabʿ-ı ṣāfī vü ḳalb-i āyīne-fām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 12, Mısra 7). [ṣafāda, -da]*
7. Derd-i hecrüñden şifā bulsun dil-i bī-çāreler

   Cām-ı laʿlüñden **ṣafā** kesb eylesün āvāreler *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 14). [ṣafā,]*

ṣafā bezminde: *Neşe/eğlence meclisi.*

1. Nūş idüp olsun **ṣafā bezminde** dāyim pāydār

   Mālik-i mülk-i Süleymān ḥażret-i Sulṭān Selīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 23, Mısra 19). [ṣafā bezminde, -in, -de]*

safā geldi: *Mutluluk, keyif , zevk vermek.*

1. Ḫāne-i ḳalbüme **ṣafā geldi**
   Gül gibi güldi beyt-i aḥzānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 21). [ṣafā geldi, -di]*

<u>ṣafā geldüñ:</u> *Hoş gelmek, iyilikler, mutluluklar getirmek.*

1. Ṣofī saf-ı rindāna gel ṣāfī mey-i ṣāf eyle nūş
   Saña **ṣafā geldüñ** disün ser-cümle aṣḥāb-ı ṣafā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 7, Mısra 8). [ṣafā geldüñ, -dü, -ñ]*

<u>ṣafā ḳomadı:</u> *Sefa bırakmak.*

1. Ḳomadı ṣuda ṣafā ʿārıż-ı ʿālem-tābuñ
   Çekilüp döndügi andan bu imiş dol-ābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 112, Mısra 1). [ṣafā ḳomadı, -ma, -dı]*

<u>ṣafā vü ẕevḳınden:</u> *Eğlenip neşelenmek.*

1. Oldı pür-şevḳ her mekān ü mekīn
   Çarḫa girdi **ṣafā vü ẕevḳınden** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 32). [ṣafā vü ẕevḳınden, -ın, -den]*

<u>ṣafā-baḫş olasın:</u> *Mutluluk vermek.*

1. Dāyimā ḫalḳa **ṣafā-baḫş olasın** āb gibi
   Çeşm-i pāküñ ola meclā-ı cemāl-i Yezdān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 59). [ṣafā-baḫş olasın, -ası, -n]*

<u>ṣafā-baḫş olmaz:</u> *Mutluluk vermek.*

1. Olmaz ḫaṭ-ı Yāḳūt lebüñ gibi ṣafā-baḫş
   Taṣvīr yazarsa n'ola cān virmez e Mānī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 214, Mısra 3). [ṣafā-baḫş olmaz, -maz]*

<u>ṣafā-baḫş-ı cehāndur:</u> *Dünyaya safa vermek.*

1. Saḳḳā-ı leb-i laʿli **ṣafā-baḫş-ı cehāndur**
   Dil-teşneler olsa n'ola meyyāli Ḥüseyn'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 116, Mısra 3). [ṣafā-baḫş-ı cehāndur, -dur]*

safāgāh: *Safa ve eğlence yeri.*

1. Ey Hüdāyī gel e inṣāf idicek ʿālemde
   Bir **ṣafāgāh** mı var sūy-ı Ḳalāta'dan yig *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 119, Mısra 10). [ṣafāgāh,]*

safā-ı cism ü cānum: *Tenimin ve canımın safası.*

1. Siyeh kāküllerüñ gibi göñül āṣüfte-ḫālüñdür
   Ṣafā-ı cism ü cānum rü'yet-i nūr-ı cemālüñdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 10). [ṣafā-ı cism ü cānum, -um]*
2. Siyeh kāküllerüñ gibi göñül āṣüfte-ḫālüñdür
   Ṣafā-ı cism ü cānum rü'yet-i nūr-ı cemālüñdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 19, Mısra 6). [ṣafā-ı cism ü cānum, -um]*

safā-ı ḳalbi: *Kalp temizliği, kalp huzuru.*

1. Ṣafā-ı ḳalbi görinür cemāl-i pākinde
   Miṣ̲āl-i nūr-ı nebī Kaʿbe-i muʿallādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 17). [ṣafā-ı ḳalbi, -i]*

ṣafā-ı ṣāfvet-i rūyuñla: *Yüzünün saflığının verdiği huzur.*

1. Ḫurrem **ṣafā-ı ṣāfvet-i rūyuñla** ṣadr-ı ṣubḥ
   Ḫ̔uşdur şemīm-i zülf ü ḫaṭuñdan meşāmm-ı şām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 141, Mısra 3). [ṣafā-ı ṣāfvet-i rūyuñla, -uñ, -la]*

safālar irdi: *Neşe kaplamak.*

1. Bi-ḥamdi'llāh ki şāh olduñ cehāna
   Ṣafālar irdi cümle cism ü cāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 20). [ṣafālar irdi, -di]*

safḥa-i çarḫ: *Felek, gökyüzü sayfası.*

1. Ferş içün ṣuffesine **ṣafḥa-i çarḫ**
   Oldı bir iki āsmānī ruḫām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 61). [ṣafḥa-i çarḫ,]*

sāfī: *(Ar.) Saf, duru, temiz, katıksız.*

1. Ṣofī saf-ı rindāna gel **ṣāfī** mey-i ṣāfʿeyle nūş

   Saña ṣafā geldüñ disün ser-cümle aṣḥāb-ı ṣafā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 7, Mısra 7). [ṣāfī,]*

2. Ḳalbi **ṣāfīdür** mey-i ālüñ zer-i ḫālis gibi

   Pūte-i cām içre anı niçe kez ḳāl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 148, Mısra 7). [ṣāfīdür, -dür]*

3. Virmiş leṭāfet ol lebe ḫaṭṭ-ı ʿaraḳ-fişān

   Ṣāfī ṣarāb-ı verde ḳonan müşk-i ter gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 232, Mısra 12). [ṣāfī,]*

ṣāf-ı ehl-i niyāza: *Niyaz ehlinin safı.*

1. Teveccüh ḳıl **ṣāf-ı ehl-i niyāza** nitekim miḥrāb

   Ser-efrāzān-ı ʿālem ser-fero itsün saña gelsün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 167, Mısra 5). [ṣāf-ı ehl-i niyāza, -a]*

ṣaf-ı ehl-i ṣafā: *Safa ehlinin safı.*

1. Cemālüñ Kaʿbe-i cān ḫācibeynüñ ḳıble-i dildür

   Ṣaf-ı ehl-i ṣafā cāna anuñ'çün saña māyildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 57, Mısra 2). [ṣaf-ı ehl-i ṣafā,]*

saf-ı rindāna: *Rintlerin yanı.*

1. Ṣofī **saf-ı rindāna** gel ṣāfī mey-i ṣāf eyle nūş

   Saña ṣafā geldüñ disün ser-cümle aṣḥāb-ı ṣafā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 7, Mısra 7). [saf-ı rindāna, -a]*

ṣāfī-dil: *Saf, temiz gönüllü (kimse).*

1. Dehrüñ evżāʿı n'ola iñletse **ṣāfī-dilleri**

   Uġrasa feryād ider bir cāy-ı nā-hem-vāra āb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 16, Mısra 3). [ṣāfī-dilleri, -ler, -i]*

ṣafīr-i ʿanḳādan: *Anka çığlığı.*

1. Veġāda naʿresini gūş iden olur lerzān

   Düşer cehāna zelāzil **ṣafīr-i ʿanḳādan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 30). [ṣafīr-i ʿanḳādan, -dan]*

safiyyu'llāh: *Hz. Adem'in isimlerinden biri.*

1. Ḥażret-i Ādem **Ṣafiyyu'llāh** iken biñ cānıla
   Ḫūşe-çīn-i ḫırmen-i nūr-ı ruḫuñdur bī-gümān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 51). [ṣafiyyu'llāh,]*

saġ u esen gele: *Sağ salim gelmek, ulaşmak.*

1. Kāfir saçuñ iline düşüp oldı dil esīr
   Mümkin midür yine gele ṣaġ u esen baña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 5, Mısra 6). [ṣaġ u esen gele, -e]*

sāġar: *Bardak, kâse; su, şarap vesaire içmeye mahsus her çeşit kap.*

1. Umaruz āb-ı ʿinebden yine **sāġar** pür ola
   Pāk sözdür bu su aḳduġı yire yine aḳar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 47, Mısra 13). [sāġar,]*
2. Uġurlar ʿaḳlını her gice rindüñ
   Ṭutulsa şebrev-āsā tañ mı **sāġar** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 51, Mısra 4). [sāġar,]*
3. Ṭoldurdı jāle lāleyi dürr-i ḫᵛuş-āb-ıla
   Sāḳī pür eyle **sāġarı** laʿl-i müẕābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 18). [sāġarı, -ı]*

sāġar çeker: *Şarap içmek.*

1. Ḳoḳmayanlar güzelüm kimse elinden bir gül
   Yād-ı laʿlüñle çeker şimdi her elden sāġar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 47, Mısra 8). [sāġar çeker, -er]*

sāġar-ı ʿişret: *Içki kadehi.*

1. Elinde **sāġar-ı ʿişret** ser-i muḫālīfden
   Sürod-ı meclisi nāy-ı gülū-ı aʿdādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 33). [sāġar-ı ʿişret,]*

saġına solına düşmiş: *Sağına ve soluna düşmek.*

1. Sāye-veş üftādeler düşmiş ṣolına ṣaġına
   Varsun ol serv-i ḫırāmānum ṣalınsun bir zamān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 7). [ṣaġına ṣolına düşmiş, -miş]*

sāġır: *Bardak, kâse; su, şarap vesaire içmeye mahsus her çeşit kap.*

1. Ey sāḳī ṭutma **sāġırı** devr eylesün müdām
   Bī-tāb olur ṭutulsa eger āfitāb-ı cām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 140, Mısra 7). [sāġırı, -ı]*
2. Fehm it bu sırrı **sāġır** içinde şarābdan
   Her kim düşerse ayaġa baş üzredür yeri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 178, Mısra 14). [sāġır,]*
3. Devr-i lebüñde devri temām oldı **sāġıruñ**
   Çekdi elini her kişi cām u şarābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 179, Mısra 7). [sāġıruñ, -uñ]*

sāġır-ı mey: *Şarap kadehi.*

1. Ṭutar eli görür gözidür ʿişret ehlinüñ
   Mey-ḫāne içre **sāġır-ı mey** encümende şemʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 84, Mısra 4). [sāġır-ı mey,]*
2. Şiʿre Hüdāyī virmez idi böyle lezzeti
   Devr itmeseydi **sāġır-ı mey** gibi telḫ-kām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 140, Mısra 14). [sāġır-ı mey,]*

sāġır-ı şahbā: *Şarap kadehi.*

1. Ey dīde olursın ḳadem-i yāra güher-pāş
   Çün **sāġır-ı şahbā** göreyin görme acı yaş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 78, Mısra 2). [sāġır-ı şahbā,]*

sāġır-ı şahbālaruñ: *Şarap kadehi.*

1. Ey Hüdāyī laʿl-i sāḳīnüñ alınca būsesin
   Cānı agzına gelüpdür **sāġır-ı şahbālaruñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 115, Mısra 14). [sāġır-ı şahbālaruñ, -lar, -uñ]*

saġlıḳ: *Esenlik ve afiyet.*

1. Ey göñül olsa n'ola vuṣlatuña gāh ayrılıḳ
   Hep bizüm'çündür igen ġam yime **saġlıḳ** sayrılıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 1, Mısra 2). [saġlıḳ,]*

saġlu ṣollu: *Her taraftan. her yönden.*

1. Peyk-i āhın yāra gönderse Hüdāyī dem be-dem
   Ṣaġlu ṣollu nāle-i dilden taḳar pāyına zeng *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 106, Mısra 10). [ṣaġlu ṣollu,]*

sahā vü keremi: *Cömertlik ve ihsan.*

1. Āsitānuñda görüp bunca **saḫā vü keremi**
   Yaraşur şāh-ı ʿAcem ola ġulām-ı ʿAcemī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 235, Mısra 1). [saḫā vü keremi, -i]*

sāhat: *Alanlar.*

1. Ez-berāy-ı rıżā-ı Rabb-i Celīl
   Sāḫat īn cāmiʿ çü ḫuld-i berīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 2, Mısra 4). [sāḫat,]*

saḥāyif-i eyyāma: *Günlerin sayfaları.*

1. Dil rūz-nāmesine ḫaṭuñ olmış-ıdı ḳayd
   Yazılmadın **ṣaḥāyif-i eyyāma** nām-ı şām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 141, Mısra 10). [ṣaḥāyif-i eyyāma, -a]*

sahbā: *Bâde, hamr, şarâb.*

1. ʿĀşıḳuñ eşk-ile āl olur dem-ā-dem sīnesi
   Mest-i medhūşuñ dökilür içse **ṣaḥbā** ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 197, Mısra 8). [ṣaḥbā,]*

ṣahbā-ı ʿīd: *Bayram şarabı.*

1. Ṭoġdı ey sāḳī şafaḳdan ġurre-yi ġarrā-yı ʿīd
   Vaḳtidür zer kāselerle devr ide **ṣahbā-ı ʿīd** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 27, Mısra 2). [ṣahbā-ı ʿīd,]*

saḫbān-ı suḫan-goy-ı ḫarem aḥmed'e: *Haremin söz ustası Vail oğlu Sahban Ahmed.*

1. Vaṣf ider ḫüsnüñi kūyuñda Hüdāyī göyā
   Medḥ oḳur Aḥmed'e Saḥbān-ı suḫan-goy-ı Ḥarem *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 142, Mısra 10). [saḥbān-ı suḫan-goy-ı ḥarem aḥmed'e,]*

<u>şāḥibā:</u> *Ey sahip, ey iyilik ve ihsan sahibi!.*

1. Bāreka'llāh Kemālüñe taḥsīn
   Ṣāḥibā manṣıbuñ mübārek ola *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 54). [ṣāḥibā,]*

<u>şāḥib-i nām ü nişān ola:</u> *Şan, şöhret sahibi olmak/adı sanı duyulmak.*

1. Ṣāḥib-i nām ü nişān ola Hüdāyī umaram
   Segi adına vü sengine nişān olduġı'çün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 165, Mısra 11). [ṣāḥib-i nām ü nişān ola, -a]*

<u>saḥīfe-i ruḫuñ:</u> *Yanak sayfası.*

1. Kitāb-ı Gülşen-i Rāz içre berg-i sünbüldür
   Ṣaḥīfe-i ruḫuñ üzre bu ḫaṭṭ-ı ʿanber-sāy *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 212, Mısra 4). [ṣaḥīfe-i ruḫuñ, -uñ]*

<u>sāḥil:</u> *Deniz kenarı.*

1. Fülk-i dil uyalı taḥrīk-i hevā-ı nefse
   Bir belā baḥrine düşdüm ki görinmez **sāḥil** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 74). [sāḥil,]*

<u>saḫn:</u> *Mekânın ortası, orta yer.*

1. İrişdi şeb-çirāġın yaḳdı raḫşān oldı her kevkeb
   Sipihrüñ **şaḫnın** itdi ṣan bisāṭ-ı pīlever kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 13, Mısra 2). [ṣaḫnın, -ın]*

<u>şaḫn-ı bāġ:</u> *Bahçenin yüzeyi.*

1. Virdi nişāne al varaḳlarla **şaḫn-ı bāġ**
   Cāy-ı neberd-i Rüstem ü İsfendiyār'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 173, Mısra 3). [ṣaḫn-ı bāġ,]*

2. Pür oldı **ṣaḥn-ı bāġ** gül ü ergavān-ıla
   Dükkān-ı cevherī gibi yāḳūt-ı nābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 7). [ṣaḥn-ı bāġ,]*

<u>saḥn-ı bāġa:</u> *Bahçenin yüzeyi.*

1. Gel **ṣaḥn-ı bāġa** nūş idelüm kāse kāse mey
   Zeyn oldı rāġa lāle-i Nuʿmān tabaḳ tabaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 95, Mısra 5). [ṣaḥn-ı bāġa, -a]*

<u>ṣaḥn-ı ġabrādan:</u> *Yeryüzü meydanı.*

1. Ya çıḳdı ḥażret-i Yūsuf derūn-ı maḥbesden
   Ya aġdı göklere ʿīsā bu **ṣaḥn-ı ġabrādan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 12). [ṣaḥn-ı ġabrādan, -dan]*

<u>saḥn-ı gülşene:</u> *Gülbahçesi ‖ bahçe.*

1. Gel berü **ṣaḥn-ı gülşene** nūş idelüm piyāleler
   Bülbül-i dil niçeye dek ide fiġān u nāleler *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Muhammes 1, Mısra 7). [ṣaḥn-ı gülşene, -e]*

<u>saḥn-ı gülşeni:</u> *Gülbahçesi ‖ bahçe.*

1. Zerrīn-ḳadehler eyledi pür **ṣaḥn-ı gülşeni**
   Aldı numūne bezm-i şeh-i kām-yābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 23). [ṣaḥn-ı gülşeni, -i]*

<u>ṣaḥn-ı gülsitān:</u> *Gül bahçesi.*

1. Ġoncalar ser-sebz olup giymiş yaşıl destārlar
   Meclis-i Āl-i Nebīdür ṣanki **ṣaḥn-ı gülsitān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 28). [ṣaḥn-ı gülsitān,]*

<u>saḥn-ı zemīni:</u> *Yeryüzü avlusu (alan).*

1. Pür eyledükçe micmere-gerdān-ı nev-bahār
   Ṣaḥn-ı zemīni rāyiḥa-ı müşk-i nābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 60). [ṣaḥn-ı zemīni, -i]*

saḥrā: *Çöl, susuz ve ıssız geniş arazi.*

1. Ya **ṣaḥrālarda** nūş-ı bāde eylerken Cem'üñ devrān
   Elinden düşürüp ṣındurdugı laʿlin ayaġıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 41, Mısra 7). [ṣaḥrālarda, -lar, -da]*
2. Güm olur her ne ḳadar gelse oḳuña sīneler
   Yaġsa yaġmur ne deñlü anı **ṣaḥrālar** içer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 43, Mısra 6). [ṣaḥrālar, -lar]*
3. Ḫayl-i eşküm sīne **ṣaḥrāsında** seyr iden didi
   Ḫayli demdür böyle deryā gibi ʿasker görmedük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 107, Mısra 3). [ṣaḥrāsında, -sı, -n, -da]*
4. Girmek-içün Ḳays ʿuryān oldı Leyla ḳoynına
   Rūzgār ol nā-murādı ṣaldı **ṣaḥrā** ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 196, Mısra 2). [ṣaḥrā,]*

saḥrā-ı ḥecre düşüp: *Ayrılık çölüne düşmek.*

1. Düşüp ṣaḥrā-ı hecre n'ola feryād u fiġān itsem
   Elümden bir ḳara gözlü güzel şeh-bāzum aldurdum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 144, Mısra 3). [ṣaḥrā-ı hecre düşüp, -üp]*

saḥrā-ı ʿīd: *Bayram meydanı.*

1. ʿĀşıḳa lāyıḳ mıdur diyüp ıraḳdan merḥabā
   Salınup aġyār-ıla seyr eylemek **ṣaḥrā-ı ʿīd** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 27, Mısra 8). [ṣaḥrā-ı ʿīd,]*

saḥt olup: *Güçlü, sağlam olmak.*

1. Ter düşse **saḫt olup** n'ola sükker Ḳayacıġum
   Lezzet lebüñde ġayr-ı mükerrer Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 146, Mısra 1). [saḫt olup, -up]*

sāʿī: *Çalışıp çabalama, gayret.*

1. Senāñı gūş ideli cümle pīr ü bernādan
   Felek murāduña **sāʿī** melek saña dāʿī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 51). [sāʿī,]*

sāʿīd-i sīm: *Gümüş gibi, beyaz kol.*

1. Benüm Mūsācıġum ʿİsā-dehānum
   Yed-i beyżā-durur ol **sāʿīd-i sīm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 16). [sāʿīd-i sīm,]*

sā'il: *Sual eden, soran; dilenci.*

1. Kebkeb-i mūzeñe meyl itse yaşum seyli n'ola
   Sā'ilüñ ḳalbi olur dirheme ġāyet māyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 130, Mısra 4). [sā'ilüñ, -üñ]*

saḳal: *Yetişkin erkeklerde yanak ve alt çenede çıkan kılların tümü.*

1. Ol iki zülf-i müşk-sā itdi şikeste ḥālümüz
   Eyledi ḳaddümüz dü-tā ḳıldı dü-mū **saḳalumuz** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 71, Mısra 2). [saḳalumuz, -umuz]*

şaḳāmet: *Bozukluk, noksanlık.*

1. Bir **saḳāmet** ḥāṣıl itmişdür ki ḳalb-i müstaḳīm
   Gelse Loḳmān aña dermān içün olurdı saḳīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 13). [saḳāmet,]*

sāḳi: *1. Kadeh, içki sunan. 2. Su veren, su dağıtan -sevgili-.*

1. Nice ẓālim-durur ki **sāḳinüñ**
   Ḳanlar aġlar elinde cām-ı şarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 17, Mısra 5). [sāḳinüñ, -nüñ]*
2. Ṭoġdı ey **sāḳī** şafaḳdan ġurre-yi ġarrā-yı ʿīd
   Vaḳtidür zer kāselerle devr ide ṣahbā-ı ʿīd *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 27, Mısra 1). [sāḳī,]*
3. Ey Hüdāyī n'ola olsa saña **sāḳī** mürşid
   Olur anuñ gibi mürşidden el alması leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 31, Mısra 9). [sāḳī,]*
4. Sāḳī bizi bir ayaġ ile itdi kāmkār
   Olsun müdām bezm-i ṣafālarda pāydār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 49, Mısra 1). [sāḳī,]*
5. Alurdı küştgīr-i ġam-ı devr ayaġumuz
   Sāḳī sebo-ı mey bize olmasa dest-yār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 49, Mısra 6). [sāḳī,]*
6. Sāḳī sun ol şarābı ki nūş itse cürʿasın
   Kim peşşe fīl ü murçe şīr-i jiyān olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 15). [sāḳī,]*
7. Bezmümüz cennet ṣurāḥī lūle-i ʿaynu'l-ḥayāt
   Sāḳīyā anuñ öñinde ḥavżdur peymānemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 68, Mısra 4). [sāḳīyā, -ya]*

8. Sāḳī müdām öperdi Hüdāyī ayaġuñı

   El virse devlet olsa müsāʿid zamānemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 72, Mısra 9). [sāḳī,]*

9. Cām-ı sīmīn ẕeḳan[ı] şāhididür ey **sāḳī**

   Düşmese dāyim elinden yaraşur aḥbābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 114, Mısra 7). [sāḳī,]*

10. Yād idüp **sāḳī** lebüñ ṣundı gice peymāneler

    Ātişin ölçerdi rindān-ı ḳadeh-peymālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 117, Mısra 5). [sāḳī,]*

11. Āl ile öpdüm diyü **sāḳī** lebīn cānānenüñ

    Şevḳdan ayaġı yirler mi başar peymānenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 121, Mısra 1). [sāḳī,]*

12. Bezm içre ṣafā-y-ıla içerdik meyi **sāḳī**

    Yaġmur gibi būseleri yaġsa ṭolunuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 126, Mısra 7). [sāḳī,]*

13. Ey **sāḳī** ṭutma sāġırı devr eylesün müdām

    Bī-tāb olur ṭutulsa eger āfitāb-ı cām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 140, Mısra 7). [sāḳī,]*

14. Ger ʿīd-i vaṣluña irişem tevbe cāmını

    Pīrūzeden de olsa eger **sāḳīyā** ṣıyām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 140, Mısra 10). [sāḳīyā, -ya]*

15. Sāḳīyā ger irgürürse devlet-i pā-būsuña

    Başum üstine çekem çarḫ-ı berīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 150, Mısra 11). [sāḳīyā, -ya]*

16. Meclis-i ʿışḳuñda nālem ney nevālem ḫūn-ı ġam

    Eşk **sāḳī** çeşm-i pür- ḫūn cām-ı ṣaḥbādur bugün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 158, Mısra 8). [sāḳī,]*

17. Ḫaylī ṣudāʿ virdi bize pendi nāṣıḥuñ

    Mey sür ki **sāḳī** ol baña yigdür gül-ābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 162, Mısra 8). [sāḳī,]*

18. Pür it surḫ-āb-ıla **sāḳī** uyar ḳandīl-i cāmı gel

    Şeb-i ṭarīḳ-i ʿuşşāḳa yine nūr u żiyā gelsün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 167, Mısra 3). [sāḳī,]*

19. Virdi nişāne cām-ı mey ol laʿl-i nābdan

    Sāḳī pür itdi dürri-le aġzın ḥabābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 179, Mısra 2). [sāḳī,]*

20. Nūş idelüm çimende o serv-i çemān ile

    Sāḳī sūrāḫı var-ısa bāḳī cehānede *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 192, Mısra 10). [sāḳī,]*

21. Devlet ḳapusı meykededür bu zamānede

    Sāḳī-durur viren elin ol āsitānede *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 192, Mısra 2). [sāḳī-durur, -durur]*

22. Ṭoldurdı jāle lāleyi dürr-i ḫʷuş-āb-ıla

    Sāḳī pür eyle sāġarı laʿl-i müẕābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 18). [sāḳī,]*

sākī-i bezmüñ: *Yaran sohbetinin sakisi.*

1. Sāḳī-i bezmüñ Hüdāyī pertev-i dīdār-ıdı
   Reşk-i Firdevs eyleyen her göşesin kāşānenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 121, Mısra 9). [sāḳī-i bezmüñ, -üñ]*

sāḳī-i devrān: *Zamanın sakisi.*

1. Şun pey-ā-pey ayaġı bi'llāh eyā pīr-i muġān
   İtme muḥtāc bizi **sāḳī-i devrān** eline *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 198, Mısra 10). [sāḳī-i devrān,]*

sāḳī-i dil-şād: *Mutlu saki.*

1. Devleti olup müsāʿid baḫt-ı sermed el virür
   ʿĀşıḳ-ı evbāşa şunsa **sāḳī-i dil-şād** ayaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 91, Mısra 8). [sāḳī-i dil-şād,]*

sāḳī-i ecel: *Ecel sakisi, Azrail.*

1. Ey Hüdāyī içegör Āb-ı Ḥayāt-ı ʿışḳı
   Şunsa **sāḳī-i ecel** ġam yime zehr-i ḳātil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 130, Mısra 10). [sāḳī-i ecel,]*

sāḳī-i ʿışḳuñ: *Aşk sakisi.*

1. Surḫ-rū olsa Hüdāyī iki ʿālemde n'ola
   Sāḳī-i ʿışḳuñ elinden mey-i ḥamrālar içer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 43, Mısra 10). [sāḳī-i ʿışḳuñ, -uñ]*

sāḳī-i kevser: *Kevser sunan. Kevser: Cennette bir nehir ismi.II Sevgilinin dudağı.*

1. Şeh-i ferḫunde-fālüm āfitāb-ı evc-i iḳbālüm
   Lebi şīrīn dehānı **sāḳī-i kevser** ʿAlī Balı'm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 17, Mısra 4). [sāḳī-i kevser,]*
2. Yanuñdan kes helāk eyle ʿadū-ı ẕu'l-ḥimārı gel
   Lebi şīrīn dehānı **sāḳī-i kevser** ʿAlī Balı'm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 17, Mısra 8). [sāḳī-i kevser,]*

3. Mürüvvet kānısın yoḳdur vilāyetde saña beñzer
   Lebi şīrīn dehānı **sāḳī-i kevs̲er** ʿAlī Balı'm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 17, Mısra 12). [sāḳī-i kevs̲er,]*

sāḳī-i mevt: *Ölüm sakisi.*

1. Emr-i Ḥaḳḳ ile ġazādayken gelüp **sāḳī-i mevt**
   Şundı bir pür-kāse kim ḳābil degüldür anı red *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 1, Mısra 3). [sāḳī-i mevt,]*

sāḳī-i ṣıḥḥat: *Sağlık sakisi.*

1. Ey Hüdāyī dilerüz döndükçe çarḫ-ı bī-ḳarār
   Sāḳī-i ṣıḥḥat ṣuna destine cām-ı ḫuş-güvār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 23, Mısra 18). [sāḳī-i ṣıḥḥat,]*

sāḳī-i sīmīn-ʿiz̲ār: *Gümüş yanaklı saki olmak.*

1. ʿAyş it nihānī **sāḳī-i sīmīn-ʿiz̲ār** ile
   Nevmīd olma raḥmet-i Perverdigār'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 19). [sāḳī-i sīmīn-ʿiz̲ār,]*

saḳīm olsun: *Hasta olmak.*

1. Ṣadr-ı serīr-i ṣıḥḥate olduḳça sen emīr
   Olsun ʿadūlaruñ elem ü derd-ile saḳīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 34). [saḳīm olsun, -sun]*

saḳīm olurdı: *Hasta olmak.*

1. Bir saḳāmet ḥāṣıl itmişdür ki ḳalb-i müstaḳīm
   Gelse Loḳmān aña dermān içün olurdı saḳīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 14). [saḳīm olurdı, -ur, -dı]*

sakın: *Çekinmek, kendini gözetmek, korumak.*

1. Ḳo cevri ey felek mihr it **saḳın** bu seng-i āhumdan
   Seni zeyn eylemişken çün dükān-ı şīşeger kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 12, Mısra 5). [saḳın,]*
2. İgende āhumuz almasun ol şemʿ
   Ṣaḳınsun nesne döymez rūzgāra *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 205, Mısra 8). [ṣaḳınsun, -sun]*

sakın: *"Asla" anlamında bir ünlem.*

1. Ṣunsa raḳīb tuḥfe diyü alma cānını
   Meyl eyleme **saḳın** begüm ol yādigāra gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 132, Mısra 6). [saḳın,]*
2. Ṭolaşma kūyını giceler eksügüñ degül
   Ey meh **ṣaḳın** ki ṭutulup işüñ olur temām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 140, Mısra 6). [ṣaḳın,]*
3. Elden ḳoma Hüdāyī **ṣaḳın** ʿışḳ cāmını
   Varınca şeyb-i şeybe zamān-ı şebābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 178, Mısra 11). [ṣaḳın,]*
4. ʿAmelüm var diyü ammā yine maġrūr olma
   Ki ziyān idegen olur **ṣaḳın** ekṣer ʿāmil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 42). [ṣaḳın,]*
5. Olma ṭāʿatde ʿibādetde **ṣaḳın** süst ü żaʿīf
   Ḳul olan ḫıdmet-i mevlāda gerekmez kāhil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 47). [ṣaḳın,]*
6. Olma Mecnūn'ı görüp her ṣaçı Leyla'yı **ṣaḳın**
   Ḳıṣṣa-i ḥüsni ile ṭolsa anuñ her maḥfil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 53). [ṣaḳın,]*
7. Ḥüsn-i ḫūbāna göñül virme **ṣaḳın** tīz geçer
   Bir nümāyiş-durur ol niteki berḳ-ı ʿācil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 61). [ṣaḳın,]*

sākin-i göşe-i mezellet: *Düşkünlük köşesinde oturmak.*

1. Sākin-i göşe-i mezellet idüm
   Elem ü ġuṣṣa idi yārānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 3). [sākin-i göşe-i mezellet,]*

sākin-i huld-i berīnsin: *Yüce cennetin sakini.*

1. Gönlinde mesken eyledüñ-ise Hüdāyī'nüñ
   Mü'min-miṣāl **sākin-i ḫuld-i berīnsin** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 175, Mısra 10). [sākin-i ḫuld-i berīnsin, -sin]*

sākin-i vīrānelerüz: *Harabelerin sakini.*

1. Olmış ezelī meskenümüz künc-i ḫarābāt

   Gencīne gibi **sākin-i vīrānelerüz** biz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 73, Mısra 4). [sākin-i vīrānelerüz, -ler, -üz]*

sāḳīyā: *Ey içki dağıtan, kadeh sunan! II ey sevgili!.*

1. Şöyle devr itdür ki ke’s-i pür-ḥabābı **sāḳīyā**

   Seyrine reşk eyleye anuñ sipihr-i nüh-ḳıbāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 15, Mısra 7). [sāḳīyā,]*
2. Cām-ı mey içre ḳaşlaruñuñ ʿaksi **sāḳīyā**

   Göya şafaḳ içinde görinür hilāldür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 37, Mısra 11). [sāḳīyā,]*
3. Sāḳīyā laʿl-i revān-baḫşuña beñzetdi meger

   Pīr-i mey-ḫāne meyüñ üstine dir dir ditrer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 47, Mısra 1). [sāḳīyā,]*
4. Ḫʿuş pāyedür s̲elās̲e-i ġassāle **sāḳīyā**

   Ḳaṣr-ı ṣafāya çıḳmaġa rindān ayaḳ ayaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 98, Mısra 7). [sāḳīyā,]*
5. Cürʿa-rīz ol **sāḳīyā** ben ḫāke luṭf it kim ola

   Lāle-veş destüñde cām-ı kām-rānı muttaṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 133, Mısra 11). [sāḳīyā,]*
6. Sāḳīyā mest it beni ṣun sebʿa-ı seyyāleler

   Çekmeyem tā kim bu çarḫ-ı heftümīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 151, Mısra 5). [sāḳīyā,]*
7. Meded öldüm ṣun ol Āb-ı Ḥayāt’ı **sāḳīyā** gelsün

   Giyāh-ı ḫuşke feyż irsün yine neşv ü nemā gelsün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 167, Mısra 1). [sāḳīyā,]*
8. Ṣudāʿ-ı ġuṣṣañ-ıla **sāḳīyā** bu serḫʿuşdur

   Şarāb sür baña yoḳsa gül-ābı n’eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 170, Mısra 5). [sāḳīyā,]*

saḳḳā-ı leb-i laʿli: *Lal dudağının su dağıtıcısı.*

1. Saḳḳā-ı leb-i laʿli ṣafā-baḫş-ı cehāndur

   Dil-teşneler olsa n’ola meyyāli Ḥüseyn’üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 116, Mısra 3). [saḳḳā-ı leb-i laʿli, -i]*

saḳla: *Bir şeyi zarar görmemesi için belli ve emin bir yere koymak; gizlemek. II Korumak, esirgemek.*

1. Gel saña revān idecegüm tuḥfe-i cāndur
   Saḳlaram anı sen şeh içün niçe zamāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 55, Mısra 2). [saḳlaram, -r, -am]*
2. ʿIşḳuñ niçe demler n'ola **saḳlarsa** Hüdāyī
   Vīrānede yıllarla yatan genc-i nihāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 55, Mısra 9). [saḳlarsa, -r, -sa]*
3. Seng-i mezār idinmege iç işigüñ ṭaşın
   Ṣaḳlar Hüdāyī başı ber-ā-ber Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 146, Mısra 14). [ṣaḳlar, -r]*

<u>sal-:</u> *Bırakmak, ertelemek.*

1. Ḥaşr olalum gel bugün dirsem **şalarsın** yārına
   Ey sehī-ḳāmet ḳıyāmetdür senüñ ferdālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 115, Mısra 11). [ṣalarsın, -ar, -sın]*

<u>şal:</u> *Bırakmak, ertelemek.*

1. Dād idem yād idüben rūz-ı ḳıyāmet senden
   Bugün ey meh beni **şalduḳlaruñı** ferdāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 188, Mısra 8). [ṣalduḳlaruñı, -duḳ, -lar, -uñ, -ı]*

<u>şal:</u> *1. Omza örtülen geniş atkı. 2. Bele sarılan kuşak 3. Atkı, hırka, örtü, yorgan, bohça vb. şeyler yapmakta kullanılan, Hindistan'da kendine mahsus motiflerle dokunanları çok makbul yünlü kumaş.*

1. Mātem-zede-i ḫaṭṭ-ı ruḫı oldı Hüdāyī
   ʿIşḳına n'ola giyse siyeh **şālı** Ḥüseyn'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 116, Mısra 14). [şālı, -ı]*
2. Hüdāyī ʿāşıḳ u abdālı olmış ol yüzi mihrüñ
   Bürünse māh-ı şeb-ārā ʿaceb mi bir ḳara **şāla** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 199, Mısra 10). [şāla, -a]*

<u>şal:</u> *1. Bırakmak, koyuvermek 2. Yollamak, göndermek.*

1. Mihr-i ruḫuñ ki maẓhar -ı nūr-ı Ḫudā budur
   Ṣalsun cehānda pertev-i luṭfı revā budur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 58, Mısra 2). [ṣalsun, -sun]*
2. Ṣaldı bu gice bezmümüze ol mehi felek
   iki göziyle baḳdı bize ṣanma Ferḳadān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 156, Mısra 11). [ṣaldı, -dı]*

3. Mülk-i ʿadūya **şal** yüri İskenderāne tīġ
   Ḳaydāfe mülki gibi ḫarāb eyle ābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 35). [ṣal,]*
4. Umaruz yine **şala** bu yaña dest-i rūzgār
   Varsun ol serv-i ḫırāmānum ṣalınsun bir zamān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 19). [ṣala, -a]*
5. Nā-gehān bir yañadan bād-ı muḫālif esüben
   Ṣaldı bī-çāre çaḳ cānib-i Hindūstān'a *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Rübai 1, Mısra 4). [ṣaldı, -dı]*

salāt ile selām: *Salat ve selam olsun.*

1. Ālüñe evlāduña yüz biñ **şalāt ile selām**
   Ḥażret-i Ḥaḳdan eyā maḳṣūd-ı emr-i kün fe-kān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 79). [ṣalāt ile selām,]*

salāt u selām: *Salat ve selam.*

1. Maḳbūl olur **şalāt u selām** tażarruʿuñ
   İḫlāṣ ile olursa duʿā vü tahiyyetüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 109, Mısra 11). [ṣalāt u selām,]*

sālik: *Bir tarikata giren.*

1. Reh-i dārü'l-viṣāl oldı resen Ḥāllac-ı Manṣūr'a
   Dilā ger **sālik** iseñ saña zülf-i dil-rübā yegdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 59, Mısra 8). [sālik,]*

sālik-i dergāh-ı şāh-ı ʿışḳ olursa: *Aşk şahının dergahına intisap eden.*

1. Her kim olursa sālik-i dergāh-ı şāh-ı ʿışḳ
   Yek-rān-ı himmetine Ḫudā hem-ʿinān olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 7). [sālik-i dergāh-ı şāh-ı ʿışḳ olursa, -ur, -sa]*

sālik-i şām-ı ʿadem olsam: *Yokluk akşamının yolcusu olmak.*

1. Olsam Hüdāyī sālik-i şām-ı ʿadem n'ola
   Peykān-ı tīri yaḳdı bu fānūs-ı tende şemʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 84, Mısra 11). [sālik-i şām-ı ʿadem olsam, -sa, -m]*

şalın-: *Bir sağa, bir sola hafifçe meylederek naz ve eda ile yürümek.*

1. ʿĀşıḳa lāyıḳ mıdur diyüp ıraḳdan merḥabā
   Salınup aġyār-ıla seyr eylemek ṣaḥrā-ı ʿīd *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 27, Mısra 8). [salınup, -up]*
2. Ne içün üstüñe **şalınmaya**
   Sāye-i ḳāmet-i ḫırāmānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 63). [şalınmaya, -ma, -(y)a]*

<u>salın:</u> *Bir sağa, bir sola hafifçe meylederek naz ve eda ile yürümek.*

1. Kimüñle **şalınur** ol serv-i ser-ferāz ʿaceb
   Kimüñ ḳolındadur ol çeşmi şāh-bāz ʿaceb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 10, Mısra 1). [şalınur, -ur]*
2. Ṣalındı yine yāsemenüñ ḳolları serve
   Ṣarmaşdı gelüp bir yire göyā iki ʿāşıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 100, Mısra 5). [şalındı, -dı]*
3. Serviyle çenār el ele almış çimen içre
   Nāz-ıla **şalınur** ṣan iḳi yār-ı muvāfıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 100, Mısra 8). [şalınur, -ur]*
4. Ṣalınṣun ʿizz ü nāz-ıla leṭāfet bostānında
   Nihāl-i ḳaddi bir serv-i dil-ārādur Memi Ṣāhuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 120, Mısra 3). [şalınṣun, -sun]*
5. Ne ʿaceb teng-dil olup ṭaralursa cānum
   Ṣalınur teng ḳabālar giyüp ol serv-i revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 169, Mısra 12). [şalınur, -ur]*
6. Çıḳ **şalın** serv gibi seyr idelüm reftāruñ
   Ġunca-ı ḳalbüm açılsun işidüp güftāruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 13). [şalın,]*
7. Sū be-sū bāġ-ı cehānda nitekim āb-ı revān
   Varsun ol serv-i ḫırāmānum **şalınsun** bir zamān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 4). [şalınsun, -sun]*
8. Sāye-veş üftādeler düşmiş ṣolına ṣağına
   Varsun ol serv-i ḫırāmānum **şalınsun** bir zamān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 8). [şalınsun, -sun]*
9. Sebze-zār-ı ḫüsn içinde nitekim kebk-i derī
   Varsun ol serv-i ḫırāmānum **şalınsun** bir zamān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 12). [şalınsun, -sun]*
10. ʿīd-gāh-ı ḫüsn içinde bende vü āzād ile
    Varsun ol serv-i ḫırāmānum **şalınsun** bir zamān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 16). [şalınsun, -sun]*
11. Umaruz yine ṣala bu yaña dest-i rūzgār
    Varsun ol serv-i ḫırāmānum **şalınsun** bir zamān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 20). [şalınsun, -sun]*

12. Bāġ-ı ḥüsn içre **şalın** serv gibi ey ḫānum
    Şulasun yollaruñı dīde-i ḫūn-efşānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 29). [şalın,]*

sālis: *Üçüncü, üçüncü derecede, üçüncü olarak.*

1. Bezme gel vaḥdet idelüm şāhum
   Bende s̲ānī vü cām-ı mey **sāliş** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 21, Mısra 4). [s̲āliş,]*

salṭanat: *Güç, kuvvet; zenginlik, bolluk, servet; saltanat, hükümdarlık.*

1. Neyyirān-ı evc-i rifʿat şeh Ḥüseyn ile Ḥasen
   Şalṭanat bürcinde kim itmişdür anlar iḳtirān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 82). [şalṭanat,]*

sān: *Büyüklük, ululuk, azamet.*

1. Sāye-i mihr-pāyeñ ile gelüp
   İtdüñ aʿlā boyuñ gibi **şānum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 74). [şānum, -um]*

sān: *Bir şeyin olma veya olmama ihtimalini kabul etmekle birlikte, olabileceğine daha çok inanmak, zannetmek.*

1. Ser-keş olma **sanma** bāḳī manṣıb u pāyeñ saña
   Ḫāksin gör dir zebān-ı ḥāl-ile sāyeñ saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 4, Mısra 1). [sanma, -ma]*
2. Bezm-i sürūr-encāmda **şanma** surāḥī ḳulḳulı
   Gül-gūn-ı mey itdi Süheyl mey-dāna girdi Ḫusrevā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 7, Mısra 5). [şanma, -ma]*
3. Görinür ḳanlu yaşum içre Hüdāyī cismüm
   Ātiş içinde **şanasın** ki semender görinür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 12). [şanasın, -a, -sın]*
4. Aḥmed'i cāme-i mā'ile gören kūyında
   Āsumān içre **şanur** şems-i münevver görinür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 14). [şanur, -u, -r]*
5. Raʿdı nālem berḳı āh-ı şuʿledārum **şandılar**
   Ebr-i bārānı bu çeşm-i eşk-bārum **şandılar** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 38, Mısra 1). [şandılar, -dı, -lar]*
6. Raʿdı nālem berḳı āh-ı şuʿledārum **şandılar**
   Ebr-i bārānı bu çeşm-i eşk-bārum **şandılar** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 38, Mısra 2). [şandılar, -dı, -lar]*

7. Bād-ı ṣubḥ ile yile varduġın evrāḳ-ı gülüñ
   Her seḥer mihrüñle āh-ı pür-şirārum **ṣandılar** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 38, Mısra 4). [ṣandılar, -dı, -lar]*
8. Şemse ḳarşu raḳṣ uran ẕerrātı ey meh gördiler
   Mihr-i ḥüsnüñle yile varan ġubārum **ṣandılar** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 38, Mısra 6). [ṣandılar, -dı, -lar]*
9. Seyr idenler micmer içinde sipendüñ ḥālini
   ʿIşḳ odı yaḳmış ten-i zerd ü nizārum **ṣandılar** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 38, Mısra 8). [ṣandılar, -dı, -lar]*
10. Türbetüm üzre ḳanādīlüñ görenler sūzişin
    Sīnemüñ üstinde dāġ-ı bī-şümārum **ṣandılar** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 38, Mısra 10). [ṣandılar, -dı, -lar]*
11. Yāra meyl iden dil-i bī-iḫtiyārum **ṣandılar**
    Gördiler kim serv ayaġına aḳar āb-ı revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 38, Mısra 12). [ṣandılar, -dı, -lar]*
12. Taşa çaldılar ṣurāḥīyi üşüp meh-pāreler
    Ey Hüdāyī şişe-i nāmūs u ʿārum **ṣandılar** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 38, Mısra 14). [ṣandılar, -dı, -lar]*
13. Ḳaçar perī gibi benden açup o şeh dāmen
    Melek-durur **ṣanasın** uçmaġa açar şeh-per *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 42, Mısra 8). [ṣanasın, -a, -sın]*
14. Āsumān-ı ʿayna şems-i ṭalʿatuñdur nūr-baḫş
    Ṣanasın iḳlīm-i hefte hükm ider sulṭāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 50, Mısra 4). [ṣanasın, -a, -sın]*
15. Dile ḫançer urıcaḳ çeşmi virür dil aña cān
    Nuḳldur birbirine **ṣan** iki mestāne ṣunar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 56, Mısra 4). [ṣan,]*
16. Sīnede derdüñle dil ḫasta göñül āşüfte-ḥāl
    Ey ṭabībüm **ṣanasın** darü'ş-şifādur ḫānemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 68, Mısra 8). [ṣanasın, -a, -sın]*
17. Ṣanma ṣuʿāʿıdur görinen ḫalḳ-ı ʿāleme
    Barmaḳla gösterür seni ey şehriyār şems *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 75, Mısra 3). [ṣanma, -ma]*
18. Ger sāye ṣala küştelerüñ ḫākine çün serv
    Ḥaşr oldı **ṣanup** maḳbereden ḳalduralar baş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 78, Mısra 6). [ṣanup, -up]*
19. Tendeki şekl-i ṣanavberde süveydā **ṣanmañuz**
    Bu dil-i abdāla yaḳmışdur o çeşmi ala dāġ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 85, Mısra 7). [ṣanmañuz, -ma, -ñuz]*
20. Ḫusrevā sīnemde **ṣan** yer yer elifler dāġlar
    Bīsütun üstinde zaḫm-ı tīşe-i Ferhād-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 94, Mısra 9). [ṣan,]*

21. Sīnede **şanmañ** elifler genc-i ʿışḳı ḥıfẓ içün

    Mārlardur kim tılısm itmiş-durur üstād-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 94, Mısra 3). [şanmañ, -ma, -ñ]*

22. Envār-ı ruḫın ḳıldı sevād-ı ḫaṭı iẓhār

    Şerḥ oldı **şanasın** ki Meşābīh ü Meşārıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 99, Mısra 8). [şanasın, -a, -sın]*

23. Serviyle çenār el ele almış çimen içre

    Nāz-ıla şalınur **şan** iḳi yār-ı muvāfıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 100, Mısra 8). [şan,]*

24. Bāġa gel kim şimdi gülşen sünbül-i Hindū-y-ıla

    Rūm ili maḥbūbıdur **şan** ṭaḳınur perr-i küleng *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 106, Mısra 8). [şan,]*

25. Diş yaraları var leb-i sāḳīde **şanasın**

    Ter mīvedür ol kim toḳınur zaḫmı ṭolunuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 127, Mısra 5). [şanasın, -a, -sın]*

26. Eşküm ḥabābı **şanma** seni cüst ü cū içün

    yollara düşdi dīde-i ümmīd-vār gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 11). [şanma, -ma]*

27. Gökden **şanur** Hüdāyī ḳuluñ indi mā'ide

    Kūyuñda yaġsa başına ṭaşlar Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 145, Mısra 9). [şanur, -ūr]*

28. Ḫʿāb vardum **şanma** ey Yūsuf-cemālüm göz yumup

    Çeşm-i cānum seyr ider dīdāruñı açmazdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 164, Mısra 3). [şanma, -ma]*

29. Dostum ḳavl-i belādan beni **şanma** ki dönem

    Şınsa ger kāse-i ser şınmaya ʿaḥd ü peymān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 168, Mısra 7). [şanma, -ma]*

30. Ġamuñla aġlayu aġlayu öldi nergis ü lāle

    Döküldi gözlerinüñ nūrı **şanma** andaġı jāle *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 199, Mısra 2). [şanma, -ma]*

31. Ṭāyir-i Sidre'dür açmış **şanasın** uçmaġa bāl

    Ḳāmeti üzre anuñ zülf-i hümā-pervāzı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 219, Mısra 3). [şanasın, -a, -sın]*

32. Ṭoġdı **şan** ʿİsī-i pākīze-nefes Meryem'den

    Ṭoldı şavḳ-ıla bu deyr-i felek-i heft-eyvān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 3). [şan,]*

<u>sān:</u> *Sanki, adeta, güya.*

1. İrişdi şeb-çirāġın yaḳdı raḫşān oldı her kevkeb

   Sipihrüñ şaḥnın itdi **şan** bisāṭ-ı pīlever kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 13, Mısra 2). [şan,]*

2. Çāder-i müşkīn içinden nice ṣūret gösterür

   Oldı **şan** hengāme-i ḥüsn içre luʿbet-bāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 87, Mısra 6). [şan,]*

3. Şecer-i Vādī-i Eymen'dür o ḳadd-i bālā
   Berḳ urur anda **şan** ol ātiş-i sūzān üsküf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 88, Mısra 8). [şan,]*
4. Göñlüm efġān eyler ol zülf-i hümā-pervāzdan
   Şayddur feryād ider **şan** pençe-i şeh-bāzdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 164, Mısra 2). [şan,]*
5. Derdüñle aġlamaḳdan iki gözüm aġardı
   Şan girdi iki merdüm āyīne-veş ʿabāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 186, Mısra 4). [şan,]*
6. Tīġ-ı engüştüñ çekelden sīne-i māha elif
   Şerḥ olup ṣadrı ṣafā kesb eyledi āyīne **sān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 62). [sān,]*
7. Dilde yandı mihr-i rūyuñ şevḳına bir niçe dāġ
   Şan maḳām-ı Ḫıżr'dur yer yer uyarmışlar çirāġ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 10). [şan,]*
8. Benüm Mūsācıġum ʿİsā-dehānum
   Raḳībüñle **şan** aḥvāl-i aḥibbā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 6). [şan,]*

<u>san-:</u> *Bir şeyin olma veya olmama ihtimalini kabul etmekle birlikte, olabileceğine daha çok inanmak, zannetmek.*

1. Şöyle ʿāṣīyem eger āhumı farḳumda görem
   Şanurın ebr-i belā oldı benüm'çün nāzil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 86). [şanurın, -ur, -ın]*

<u>saña:</u> *Sen zamirinin yönelme durumu eki almış biçimi.*

1. Nay-veş ʿışḳında maḳṣūduñ fiġān u vay idi
   Ḥamdü li-llāh kim dilā el virdi bu vāyeñ **saña** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 4, Mısra 8). [saña,]*
2. Naḳd-i cānuñ vir metāʿ-ı ʿışḳa bu bāzārda
   Assı itsün dir iseñ ey ḫ∨āce ser-māyeñ **saña** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 4, Mısra 4). [saña,]*
3. Ṣofī saf-ı rindāna gel ṣāfī mey-i ṣāf eyle nūş
   Saña ṣafā geldüñ disün ser-cümle aṣḥāb-ı ṣafā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 7, Mısra 8). [saña,]*
4. Ṭāvūs-ı Sidre dinse degüldür ʿaceb **saña**
   Gökden inüp-durur güzelüm bu laḳab **saña** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 8, Mısra 1). [saña,]*
5. Ṭāvūs-ı Sidre dinse degüldür ʿaceb **saña**
   Gökden inüp-durur güzelüm bu laḳab **saña** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 8, Mısra 2). [saña,]*
6. Ṭāvūsa pāy virmedi taḳsīm-i ḥüsn iden
   Ol pāye başdan ayaġa virildi hep **saña** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 8, Mısra 4). [saña,]*
7. Zülfüñ berāt-ı ḥüsnüñe ṭāvūs ḳuyruġı
   Mülk-i cemāli ḳıldı müsellem Çalab **saña** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 8, Mısra 6). [saña,]*
8. Gel merġzāra niteki ṭāvūs naḫl-i gül
   Gözler açar nigāh içün ey ġunca-leb **saña** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 8, Mısra 8). [saña,]*

9. Ṭabʿ-ı Hüdāyī cilvede ṭāvūs-ı Sidre'dür

   Meddāḥ olalı ey şeh-i ʿālī-neseb **saña** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 8, Mısra 10). [saña,]*

10. Dāyim ṭayanup ḥüsnüñe ẓulm itme gedāya

    Ḳalmaz **saña** bu ḥaşmet ile cāh Muḥammed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 28, Mısra 4). [saña,]*

11. Ey Hüdāyī n'ola olsa **saña** sāḳī mürşid

    Olur anuñ gibi mürşidden el alması leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 31, Mısra 9). [saña,]*

12. Cān gibi baña görinmez dime cānāne göñül

    Saña bir gün saḳın ol rūḥ-ı muṣavver görinür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 8). [saña,]*

13. Nādān dil atsa ey dil-i dānā ne ġam **saña**

    Taş atılur şu naḫle k'anuñ berg ü barı var *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 44, Mısra 7). [saña,]*

14. Gel **saña** revān idecegüm tuḥfe-i cāndur

    Saḳlaram anı sen şeh içün niçe zamāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 55, Mısra 1). [saña,]*

15. Dil-i pür- ḫūnını ʿāşıḳ **saña** teklif eyler

    Mest-i güstāḫ şeh-i ʿāleme peymāne ṣunar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 56, Mısra 5). [saña,]*

16. Bir gün ey meh irişür **saña** saḳın āhumdan

    Ejdehadur bu ki nüh-günbed-i gerdāna ṣunar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 56, Mısra 7). [saña,]*

17. Cemālüñ Kaʿbe-i cān ḫācibeynüñ ḳıble-i dildür

    Ṣaf-ı ehl-i ṣafā cāna anuñ'çün **saña** māyildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 57, Mısra 2). [saña,]*

18. Görüp mirʿāt-ı rūyuñ medḥ ider ḳand-ı leb-i laʿlüñ

    Güzeller içre cāna ṭūṭī-i dil **saña** ḳayildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 57, Mısra 4). [saña,]*

19. Reh-i dārü'l-viṣāl oldı resen Ḥāllac-ı Manṣūr'a

    Dilā ger sālik iseñ **saña** zülf-i dil-rübā yegdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 59, Mısra 8). [saña,]*

20. Sen büt-i Farḫārsın ol kāfir-i Hindū gibi

    Pāyuña yüzler sürüp eyler **saña** iʿzāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 87, Mısra 8). [saña,]*

21. Cemālüñ ātişi germ eylesün gel bezm-i ʿuşşāḳı

    Benüm luṭf issi sulṭānum yaraşmaz **saña** serd olmaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 93, Mısra 6). [saña,]*

22. Pür-dür idüp ṣadefleri īṣār içün **saña**

    Ṭutar kefinde ḫvāce-i ʿummān tabaḳ tabaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 95, Mısra 9). [saña,]*

23. Terk eyle ṣofī zerḳ u riyā-y-ıla ḥırṣı gel

    Ḫayr ide tā **saña** ʿamel ü zühd ü ṭāʿatüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 109, Mısra 10). [saña,]*

24. Żamm olsa kesr-i dil **saña** fetḥ ola devletüñ

    Çek ey Hüdāyī ġam ḥarekāt-ı zamāneden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 109, Mısra 14). [saña,]*

25. Götürüp el **saña** mescidde duʿālar eyler

    İki yanında iki şemʿ degül miḥrābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 113, Mısra 7). [saña,]*

26. Muṭrib **saña** bezm içre budur ḳavli sebonuñ

    İç bādeyi ferrāşesidür nāy-ı gülūnuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 126, Mısra 1). [saña,]*

27. Dil virmez eyā zāl-i felek **saña** Hüdāyī

    Merdānelere itmez e̱ser mekr ü füsūnuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 126, Mısra 9). [saña,]*

28. Bir feṯḥ-i bāb ider **saña** Fettāḥ ümīddür

    Ey dil hele o devlet işigine var gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 15). [saña,]*

29. Olmaz şehā Hüdāyī ḳuluñla **saña** naẓīr

    Ger sad-hezār gelse bu bāġa hezār gül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 135, Mısra 9). [saña,]*

30. Ders-i ʿışḳı bileyin dir-iseñ ey ḫ∨āce faḳiḥ

    Ḳo kitābın beri gel biz **saña** ezber diyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 14). [saña,]*

31. Dīvāne olduġum **saña** beñzer ki ṭuydılar

    Eṭfāl-i şehr üşüp beni ṭaşlar Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 146, Mısra 7). [saña,]*

32. Ma'īl olsa **saña** dil-teşne Hüdāyī ne ʿaceb

    Bir içim tāze vü ter āb-ı muṣaffāsın sen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 160, Mısra 9). [saña,]*

33. Teveccüh ḳıl ṣāf-ı ehl-i niyāza nitekim miḥrāb

    Ser-efrāzān-ı ʿālem ser-fero itsün **saña** gelsün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 167, Mısra 6). [saña,]*

34. Meded meded **saña** mestāne varıcaḳ giceler

    Yoluñda dāmenüm alan kilābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 170, Mısra 11). [saña,]*

35. Bostān u bāġa geçdügi rengi geçer **saña**

    Ṣaḳın Hüdāyī bu felek-i ḥīlekārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 173, Mısra 13). [saña,]*

36. Bir naẓarla baḳanuñ **saña** hey ādem cānı

    Gözi İblīs gibi kūr u yeri gūr olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 5). [saña,]*

37. Ḳaçsan ʿaceb mi sīneden ahū-ı Çīn'sin

    Nāz eyleseñ **saña** yaraşur nāzenīnsin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 175, Mısra 2). [saña,]*

38. Ey māh varma meclis-i aʿdāya şemʿ-vār

    İl **saña** dimesünler erāzil-nişīnsin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 175, Mısra 8). [saña,]*

39. Mest olup ʿışḳ-ıla bir pāyeye baṣ pāyuñı kim

    Gele aṣḥāb-ı ṣafā **saña** mübārek-bāda *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 195, Mısra 8). [saña,]*

40. Dilā revādur olursañ bu ʿāleme rüsvāy

    Saña ḳaşı ġamını kim didi ki illere yay *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 212, Mısra 2). [saña,]*

41. Sāyesi üstüñe düşsün dir-iseñ ol servüñ

    Ḫāk-i rāh ol ki Hüdāyī **saña** budur düşeri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 216, Mısra 16). [saña,]*

42. El çek Hüdāyī pāye-i vaṣl-ı nigārdan

    Saña cenāb-ı Ḥaḳ'dan o devlet virilmedi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 238, Mısra 10). [saña,]*

43. Ġoncanuñ ḫamında gel bu reng ü būya ḳıl naẓar

    Ṣibġata'llāhuñ **saña** tā eyleye sırrın ʿayān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 8). [saña,]*

44. Yā resūla'llāh sen ol şehsin ki ḳul olup **saña**

    Dāġdāruñ olmaġa elyaḳ Keyān-ı kām-rān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 41). [saña,]*

45. Ḳaṣr-ı miʿrācuñ sen ol sulṭān-ı ʿālī-şānısın

    Olsa lāyıḳ **saña** Cibrīl-i emīn peyk-i devān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 46). [saña,]*

46. Enbiyādan **saña** Mūsā ümmet olmaḳ istedi

    Didi Ḥaḳ ʿĪsā naṣībi oldı ol devlet hemān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 49). [saña,]*

47. ʿİşreti ʿālemi ḳo tā ki cinān içre **saña**

    Ebedi ʿayş naṣīb ide Ḫudā-ı mufżil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 35). [saña,]*

48. Āḫıretde o Nebī **saña** şefāʿat ide kim

    Çeşmeler eyledi barmaġı ucından feyeżān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 57). [saña,]*

49. Senāñı gūş ideli cümle pīr ü bernādan

    Felek murāduña sāʿī melek **saña** dāʿī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 51). [saña,]*

50. Az belā çekmedüñ bu yolda **saña**

    Çoḳ degüldür bu deñlü iḥsānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 65). [saña,]*

51. Saña lāyıḳ nem ola ḥaḳḳ-ı ḳudūm

    Vireyin bārī tuḥfe-i cānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 79). [saña,]*

52. Ḳara yire ḳarınca ḳanumı dehr

    Ben **saña** mūr sen Süleymān'um *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 88). [saña,]*

53. Olsun **saña** luṭfı-la nigehbān

    Dünyāda vü āḫıretde Yezdān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 47). [saña,]*

54. Gelesin diyü ḳarşu çıḳdı **saña**

    ʿAḳl u ṣabr ile cān-ı bī-ārām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 12, Mısra 15). [saña,]*

55. Ne ḥāletdür ki ʿāşıḳ ola yār-ı nāz-perverdüñ

    O **saña** aġlaya ḥālin sen aña dökesin derdüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 2, Mısra 2). [saña,]*

56. Saña lāyıḳ mıdur ey ḫusrev-i ʿālī-şānum

    Baña ẓulm eyleyesin çarḫa çıḳa efġānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 17). [saña,]*

57. Ḳul günāh itse dem olur ki bağışlar anı şāh

    Baña raḥm eyler-iseñ raḥmet ide **saña** İlāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 22). [saña,]*

<u>sanʿat:</u> *Sanat, yapılan iş, ustalık, hüner.*

1. ʿUşşāḳa kibr ü kīn idüben eylemek helāk

   Dilde kemāl-i maʿrifetüñ elde **şanʿatüñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 109, Mısra 6). [şanʿatüñ, -uñ]*

2. Şanʿatıdur āl idüp reng eylemek ʿuşşāḳına

   Ol nigārum nām-ıla Naḳḳāş Aḥmed Balı'dur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 11). [şanʿatıdur, -ı, -dur]*

sanavber: *Çam fıstığı ağacı, servi ve şimşad cinsinden bir ağaç olup edebiyatımızda sevgilinin boyu yerine kullanılır.*

1. Boyuñ görüp didiler serverā **sanavber** aña
   ʿAceb mi beste ola piste gibi diller aña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 3, Mısra 1). [sanavber,]*
2. Zülfüñde gören piste gibi dilleri beste
   Ol ḳadd-i dil-āvīze **şanavber** dise lāyıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 99, Mısra 6). [şanavber,]*

sancaḳdārı ola: *Sancakdar olmak.*

1. Çār-yār ola anuñ yārı idüp Ḥaḳ yārī
   Himmet-i ḥażret-i Eyyūb ola sancaḳdārı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 8). [sancaḳdārı ola, -a]*

sancaklar çeker: *Sancak çekmek.*

1. Rūm ilinde begdür altun başlu **sancaḳlar çeker**
   Şems-i tābende ḳulı olmaġla Sulṭān Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 108, Mısra 3). [sancaḳlar çeker, -er]*

şandūḳ-ı şayrefī: *Sarraf sandığı.*

1. Ṣandūḳ-ı ṣayrefī gibi bāġ oldı pür-güher
   Eşcāra zeyn olan ḳaṭarāt-ı seḥābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 9). [şandūḳ-ı ṣayrefī,]*

sanem: *1 Put. 2.put gibi güzel sevgili.*

1. Başını kesseñ yine senden kesilmez ey **ṣanem**
   Pāyuña düşmiş yiler bir ʿāṣıḳ-ı serbāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 86, Mısra 3). [ṣanem,]*
2. Eşkāl-i cevri ol **ṣanemüñ** güne günedür
   Deyr-i cehānda ṣūret-i nevʿ-i beşer gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 232, Mısra 3). [ṣanemüñ, -üñ]*
3. N'eyler yüzinde ol **ṣanemüñ** zülf-i sāḥiri
   Kim gördi bāġ-ı ḫulda duḫūl ide kāfiri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 237, Mısra 1). [ṣanemüñ, -üñ]*

4. Cān riştesidür ol **şanemüñ** zülfinüñ teli
   Bālāḳadi belāsına anuñ didüm belī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 1). [şanemüñ, -üñ]*
5. Gün gibi itdüm ol **şanemüñ** mihrini ʿayān
   Ol şūḫ-ı dil-rübā ki dinür nāmına ʿAlī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 15). [şanemüñ, -üñ]*

sānī: *İkinci.*

1. Bezme gel vaḥdet idelüm şāhum
   Bende **sānī** vü cām-ı mey sāliş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 21, Mısra 4). [sānī,]*
2. Ḥüsni-le **sānīsi** yoḳdur birdür ol Yūsuf-cemāl
   Māder-i devrān ṭoġurmaz mihr-i pür-envār iki *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 233, Mısra 3). [sānīsi, -si]*

şanki: *Adeta, gibi, tıpkı.*

1. Gül-i surḫ üzre **şanki** şeb-nemdür
   Cām-ı mey içre dāne dāne ḥabāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 17, Mısra 7). [şanki,]*
2. Murġ-ı cānı tenden uçurdı gelüp derd ü ġamuñ
   Şanki bir maḥbūsı geldi itdi yārānı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 80, Mısra 4). [şanki,]*
3. Dil ṣafā-y-ıla ider Kaʿbe-i kūyını ṭavāf
   Şanki ḥācīdur ider saʿy-i tek ü pūy-ı Ḥarem *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 142, Mısra 6). [şanki,]*
4. Mahşer güninde **şanki** dökilür yere nücūm
   Berg-i ḫazān ki nāzil olur şāḫsārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 7). [şanki,]*
5. Dirhem-i eşki döküp vaṣluñı ister ʿuşşāḳ
   Ḫ∨āceler Yūsuf içün **şanki** dökerler mālı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 223, Mısra 4). [şanki,]*
6. Ġoncalar ser-sebz olup giymiş yaşıl destārlar
   Meclis-i Āl-i Nebīdür **şanki** ṣaḥn-ı gülsitān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 28). [şanki,]*
7. Çıḳdılar seyre **şanki** bir ḳaṣra
   Bir niçe māh-rūy u Zühre-cebīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 7). [şanki,]*
8. Āl ile aldurdum elden ol gül-i ḫandānumı
   Şanki Yaʿḳūb'um yitürdüm Yūsuf-ı Kenʿān'umı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 10). [şanki,]*

saña: *Sen zamirinin yönelme durumu eki almış biçimi.*

1. Ḫulle-i ʿışḳı giyüp bī-ḥīle geçdüm ḥilyeden

   Var yüri ey pīr-i zāl-i çarḫ pīrāyeñ **saña** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 4, Mısra 6). [saña,]*

2. Āferīnler ey Hüdāyī leẕẕet-i güftāruña

   Ṭıfl iken şīr ü şeker ḫōd virmedi dāyeñ **saña** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 4, Mısra 10). [saña,]*

3. Ser-keş olma sanma bāḳī manṣıb u pāyeñ **saña**

   Ḫāksin gör dir zebān-ı ḥāl-ile sāyeñ **saña** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 4, Mısra 1). [saña,]*

4. Ser-keş olma sanma bāḳī manṣıb u pāyeñ **saña**

   Ḫāksin gör dir zebān-ı ḥāl-ile sāyeñ **saña** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 4, Mısra 2). [saña,]*

sar: *Çepeçevre çevirmek, dolamak.*

1. Dil ḫastasına şerbet-i laʿlüñle emsem it

   Mecrūḥ-ı cānı merhem-i sīneñle **ṣar** gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 8). [ṣar,]*

sarardı şoldı: *Sararıp solmak II Bitkilerin canlı, taze görünümlerini kaybetmesi; olumsuz, üzücü bir durum karşısında yüzün solması,.*

1. Nām-ı şerīfüñ ey perī olalı mīr-i ʿāşıḳān

   Ṣoldı ṣarardı ruḫlarum niteki mīr-i ʿāşıḳān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Muhammes 1, Mısra 2). [ṣarardı ṣoldı, -dı]*

sararup soldı: *Sararıp solmak, hasta düşmek.*

1. İrişüp ʿömri bahārına anuñ bād-ı ḫazān

   Ṣararup ṣoldı bugün ol gül-i gülzār-ı cinān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 6). [ṣararup ṣoldı, -dı]*

sarāy: *Saray.*

1. Himmet **sarāyınuñ** şeh-i ʿālem-penāhısın

   Luṭf u kerem ḳapuñda senüñ bende-i ḳadīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 11). [sarāyınuñ, -ı, -n, -uñ]*

2. Gelmedi dünyā **sarāyında** aña miṣl ü ʿadīl

   Ḳulıyuz ḳurbānıyuz adıyla ʿOsmān oġlınuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 11). [sarāyında, -ı, -n, -da]*

sarāy-ı dilde: *Gönül sarayı.*

1. Hüdāyī bende-i ednāsıdur biñ cān-ıla anuñ
   Sarāy-ı dilde bir sulṭān-ı ʿali-şānumuz vardur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 35, Mısra 10). [sarāy-ı dilde, -de]*

sarāy-ı ḫarābdan: *Yıkık saray.*

1. ʿAzm itdüginde Ḫusrev-i ġāzī-i bū'l-fütūḥ
   Gülzār-ı cennete bu **sarāy-ı ḫarābdan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 32). [sarāy-ı ḫarābdan, -dan]*

sarāy-ı ḫusrev ü isfendiyār'dan: *Hüsrev ile İsfendiyar'ın sarayı.*

1. Besdür numūne bāġ cehān-dīde ʿārife
   Vīrān **sarāy-ı Ḫusrev ü İsfendiyār'dan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 16). [sarāy-ı ḫusrev ü isfendiyār'dan, -dan]*

sarāy-ı ʿişretüñ: *Eğlence mekanı, içip eğlenme sarayı.*

1. Livā-ı devletüñ manṣūr olsun
   Sarāy-ı ʿişretüñ maʿmūr olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 40). [sarāy-ı ʿişretüñ, -üñ]*

sarf olına: *Harcanmak; kullanılmak, tüketilmek.*

1. Naḳd-i cān virsem eyā ḫvāce ne ġam vuṣlat içün
   Māl kim yirine **ṣarf olına** isrāf mıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 54, Mısra 8). [ṣarf olına, -ı, -n, -a]*

ṣarīr-i ḫāmem: *Kalem gıcırtısı.*

1. Dil meclisinde medḥ-i mey-i laʿlüñ eylesem
   Olur **ṣarīr-i ḫāmem** o bezme nevā-ı ney *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 229, Mısra 10). [ṣarīr-i ḫāmem, -m]*

sarmaş: *Sıkıca sarılmak; dolaşmak.*

1. Şalındı yine yāsemenüñ ḳolları serve
   Şarmaşdı gelüp bir yire göyā iki ʿāşıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 100, Mısra 6). [şarmaşdı, -dı]*

<u>şarşar-ı āh-ı seḥerümle:</u> *Seherde çekilen ahın kasırgası.*

1. Raḥm itmez-iseñ **şarşar-ı āh-ı seḥerümle**
   Berbād ola çün rīk-i beyābān ṭaġ ile ṭaş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 78, Mısra 7). [şarşar-ı āh-ı seḥerümle, -üm, -le]*

<u>sat-:</u> *Bir çıkar karşılığında bir şeyi gözden çıkarmak, feda etmek.*

1. ʿAmel metāʿı ile **satma** kendüñi ṣofī
   Ziyān iden saḳın ekşer zamānda ʿāmildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 39, Mısra 11). [satma, -ma]*

<u>şat:</u> *Satmak II Gibi görünmek.*

1. Baña mestūr **şatup** kendüyi her maḍrabaya
   Açılan gül gibi gencīne-i penhānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 134, Mısra 3). [şatup, -up]*

<u>saṭr-ı tārīḫdür:</u> *1)Tarih kitabındaki satırlar 2)Sevgilinin dudağındaki çizgiler.*

1. Kūh-ı ġam çeşmesidür çeşm-i güher-pāş degül
   Saṭr-ı tārīḫdür üstinde anuñ ḳaş degül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 129, Mısra 2). [saṭr-ı tārīḫdür, -dür]*

<u>şavlecān-ı ʿışḳ-ıla:</u> *Aşkın eğri sopası.*

1. Devlet ol başuñ ki şāhā **şavlecān-ı ʿışḳ-ıla**
   ʿArşa-ı kūyuñda ser-gerdān ola gūyuñ gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 211, Mısra 5). [şavlecān-ı ʿışḳ-ıla, -ıla]*

<u>şavm:</u> *Ar. Oruç.*

1. Fürḳatüñde vuṣlatuñ eyler göñüller ārzū
   Nitekim eṭfāle **şavm** içre düşer sevdā-ı ʿīd *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 27, Mısra 6). [şavm,]*

2. Ṣavm idüñ ṣūretde maʿnīde ġadā-ı cān idüñ

   El-vedāʿ ey şehr-i feyż-i lā-yezālī el-vedāʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 11). [ṣavm,]*

<u>savmaʿa-ı tende:</u> *Ten manastırı.*

1. Dil **şavmaʿa-ı tende** lisān serde nigārā
   Meşġūl senüñ zikrüñe sırran u cihārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 6, Mısra 1). [ṣavmaʿa-ı tende, -de]*

<u>savt:</u> *Çığlık, bağırma, haykırma II ses.*

1. Şol muṭribüñ ki **şavtı** fenādan ḫaber virür
   Gördüm bu beyti oḳıdı gāhī terānede *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 192, Mısra 5). [ṣavtı,]*

<u>savt-ı bülbül ü āb-ı revān:</u> *Irmağın şırıltısı ve bülbül sesi.*

1. Deyr-i ʿĪsādur yaḫud bu muḫtelif eşkāl ile
   Erġanūn ol deyre **şavt-ı bülbül ü āb-ı revān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 18). [ṣavt-ı bülbül ü āb-ı revān,]*

<u>şavt-ı ḫazīn:</u> *Hüzünlü ses.*

1. Ṣavt-ı ḥazīn ile oḳur āb-ı revān gibi
   Güş eyledüm bu beyti leb-i cūybārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 13). [ṣavt-ı ḥazīn,]*

<u>savt-ı raʿd:</u> *Gök gürültüsü.*

1. Ġamuñla çarḫ mest olmış döner başı aḳar yaşı
   Degüldür **şavt-ı raʿd** eyler dem-ā-dem naʿralar peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 4). [ṣavt-ı raʿd,]*

<u>saʿy:</u> *Çaba, gayret.*

1. Saʿyi ṭavāf-ı Kaʿbe-i vaṣl-ı nigāradur
   Yā Rabbi ḳıl Hüdāyī'ye tevfīḳuñı refīḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 96, Mısra 9). [saʿyi, -i]*

saʿy eylemez: *Çalışmak, çabalamak.*

1. Nabzumı gördi ṭabīb el çekdi gelmez yanuma
   ʿIşḳ derdidür bu derd **saʿy eylemez** dermānuma *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 18). [saʿy eylemez, -mez]*

saʿy ider: *Dönmek.*

1. Her ḳabīle ider ṭavāfına saʿy
   Ḳıbleveş oldı ḳıble-gāh-ı enām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 23). [saʿy ider, -er]*

saʿy it: *Çalışmak, mücadele etmek.*

1. Ḫavf itme müstaḳīm iseñ ey dil ṣırāṭdan
   Saʿy it ṭarīḳ-ı ʿışḳa ki rāh-ı hüdā budur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 58, Mısra 12). [saʿy it,]*
2. Geçüp ʿışḳ-ı mecāzīden ḥaḳīḳat kūyına **saʿy it**
   Hüdāyī ḫastaya elbette tebdīl-i havā yegdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 59, Mısra 9). [saʿy it,]*

saʿy itdüñ: *Çalışmak, mücadele etmek.*

1. Kaʿbe-i kūy-ı ṣafā-baḫşına çün **saʿy itdüñ**
   Yüri ey eşk-i revān yolda gerekdür yol eri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 216, Mısra 5). [saʿy itdüñ, -dü, -ñ]*

saʿy itsem: *Çalışmak, mücadele etmek.*

1. Kaʿbe-i kūyına **saʿy itsem** Hüdāyī ṣām-ı ġam
   Her şirārı āhumuñ necm-i hüdādur dīdeye *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 202, Mısra 9). [saʿy itsem, -se, -m]*

şayd: *Av.*

1. Ol hüma **saydından** ey dil farig ol yaş dökme kim
   Dāma düşmez ḫoşe-i Pervīn olursa dānemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 68, Mısra 5). [saydından, -ından]*

2. Gönlüm efġān eyler ol zülf-i hümā-pervāzdan
Ṣayddur feryād ider ṣan pençe-i şeh-bāzdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 164, Mısra 2). [ṣayddur, -dur]*

ṣayd eyledi: *Avlanmak.*

1. Dil murġını **ṣayd eyledi** ḫālini idüp beñ
Āl-ıla yine aġ idüben zülf-i siyāhın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 152, Mısra 3). [ṣayd eyledi, -di]*

ṣayd itdi: *Avlamak.*

1. Ḫūbān-ı şehri ḳıldı ḳayd zülf-i kemend-endāzına
Ṣīrān-ı dehri itdi ṣayd çeşm-i ġazāli Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 110, Mısra 6). [ṣayd itdi, -di]*

ṣayd itdüñ: *Avlamak.*

1. Ḫᵛuş-nevādan niteki ḳalb-i ḥazīn
Ṣāhid-i cāhı şöyle **ṣayd itdüñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 60). [ṣayd itdüñ, -dü, -ñ]*

ṣayd olıcı: *Av olmak.*

1. Baña geldükce hümā gibi ḳatı yüksek uçan
İllere **ṣayd olıcı** kebk-i ḫırāmānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 134, Mısra 8). [ṣayd olıcı, -ıcı]*

sāye: *Far.Gölge.*

1. Ser-keş olma sanma bāḳī manṣıb u pāyeñ saña
Ḫāksin gör dir zebān-ı ḥāl-ile **sāyeñ** saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 4, Mısra 2). [sāyeñ, -ñ]*
2. Dilde ʿaṣā-ı tīrüñedür iʿtimādumuz
Çoḳdan ṣalardı ḫāke bizi hemçü **sāye** żaʿf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 89, Mısra 12). [sāye,]*
3. Himmetde ḳaddi gibi bülend ola rāstı
Çün **sāye** serv yanına düşdükce pest ola *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 206, Mısra 4). [sāye,]*
4. Sāyesi üstüñe düşsün dir-iseñ ol servüñ
Ḫāk-i rāh ol ki Hüdāyī saña budur düşeri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 216, Mısra 15). [sāyesi, -si]*
5. Mihr-i ʿömrüñ irişür bürc-i zevāle bir gün
Dünyeden **sāye** gibi aḫīr olursın zāyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 22). [sāye,]*

6. Serv iken **sāye** gibi yirlere oldı pāy-māl
   Ḳanı ol gözlerimüñ nūrı Muḥammed Şāhum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 15). [sāye,]*

sāye: *Yardım, himaye.*

1. İrmesün şems-i devletine zevāl
   Eylesün **sāyesinde** ḫalḳ ārām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 76). [sāyesinde, -si-n,-de]*
2. Gerçi Ṭūbā ḳaddüñüñ düşmez zemīne sāyesi
   Ḫʿuş geçer **sāyeñde** sulṭānum ḳamu pīr ü cevān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 66). [sāyeñde, -ñ, -de]*

sāye şala: *Gölge yapmak, gölgelendirmek.*

1. Ger **sāye şala** küşterüñ ḫākine çün serv
   Ḥaşr oldı ṣanup maḳbereden ḳalduralar baş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 78, Mısra 5). [sāye ṣala, -a]*

sāye şaldı: *Gölge yapmak, gölgelendirmek.*

1. Cehāna mihr-i luṭfuñ ṣaldı sāye
   İrişdi niʿmetüñ bay u gedāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 25). [sāye ṣaldı, -dı]*

sāye şalmış: *Gölge yapmak II gölgelendirmek II korumak.*

1. Sünbülüñdür yā otaġañ göşe-i destārda
   Sāye ṣalmış yā per-i murġān Süleymān üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 200, Mısra 4). [sāye ṣalmış, -mış]*

sāye salup: *Gölge yapmak, gölgelendirmek.*

1. Gün gibi eyle Hüdāyī ḳuluña ʿarż-ı cemāl
   Ḫākden ḳaldur anı **sāye ṣalup** zerre-miṣāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 18). [sāye ṣalup, -up]*

sāye-i ḳāmet-i ḫırāmānum: *Salınan boyumun gölgesi.*

1. Ne içün üstüñe ṣalınmaya
   Sāye-i ḳāmet-i ḫırāmānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 64). [sāye-i ḳāmet-i ḫırāmānum, -um]*

sāye-i mihr-pāyeñ: *Güneş dereceli gölge.*

1. Sāye-i mihr-pāyeñ ile gelüp
   İtdüñ aʿlā boyuñ gibi şānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 73). [sāye-i mihr-pāyeñ, -ñ]*

sāyesi düşmez: *Gölgesi düşmek.*

1. Gerçi Ṭūbā ḳaddüñüñ düşmez zemīne sāyesi
   Ḫʿuş geçer sāyeñde sulṭānum ḳamu pīr ü cevān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 65). [sāyesi düşmez, -mez]*

sāye-ṣıfat: *Gölge gibi.*

1. Gün gibi başı göklere irse Hüdāyī'nüñ
   Yine yoluñda **sāye-ṣıfat** pāy-māldür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 37, Mısra 14). [sāye-ṣıfat,]*

sāye-veş: *Gölge gibi.*

1. Serden o servüñ itdi çarḫ devlet-i vuṣlatın cüdā
   Kimse taʿaccüb itmesün **sāye-veş** ibtiẕālümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 71, Mısra 6). [sāye-veş,]*
2. Bir māha **sāye-veş** yine oldum fütāde kim
   Ser-geştedür hevāsı ile ẕerre-vār şems *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 75, Mısra 9). [sāye-veş,]*
3. Rāh-ı ʿışḳuñda Hüdāyī **sāye-veş** pā-māl idi
   Başmamışken bostāna serv-ile şimşād ayaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 91, Mısra 9). [sāye-veş,]*
4. Sāye-veş üftādeler düşmiş ṣolına ṣaġına
   Varsun ol serv-i ḫırāmānum ṣalınsun bir zamān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 7). [sāye-veş,]*
5. Genc-i ʿışḳuñla Hüdāyī gibi vīrān olayın
   Sāye-veş mihrüñ-ile ḫāk-ile yeksān olayın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 28). [sāye-veş,]*

saʿy-i tek ü pūy-ı ḥarem ider: *Harem'i sa'y yapmaya çalışmak.*

1. Dil ṣafā-y-ıla ider Kaʿbe-i kūyını ṭavāf
   Ṣanki ḥācīdur ider saʿy-i tek ü pūy-ı Ḥarem *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 142, Mısra 6). [saʿy-i tek ü pūy-ı ḥarem ider, -er]*

sāyil: *Dilenci.*

1. Seyl-i eşküm gibi yüz süriyü geldüm ṭapuña
   Ne revādur k'ola maḥrūm ḳapuñda **sāyil** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 98). [sāyil,]*

saʿy-ile: *Çalışma, çalışıp çabalama, emek sarfetme, ceht.*

1. Dest-būs-ı yāra **saʿy-ile** irişmez gördüm el
   Pāyına düşdüm bu cism-i ḫāki pāy-māl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 19). [saʿy-ile, -ile]*

saʿyin itsem: *Sa'y yapmak II Kabe etrafında yapılan bir dönüşe verilen ad.*

1. Şām-ı ġamda Kaʿbe kūyuñ **saʿyin itsem** ey ḫālīl
   Meşʿal-i nūr-ı ruḫuñdur reh-numūnı çeşmümüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 123, Mısra 5). [saʿyin itsem, -se, -m]*

sāyir: *Diğer.*

1. Ben s̲ābitem ḳapuñda güneş şehri seyr ider
   Bir görme bendeñ-ile şehā anda **sāyiri** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 230, Mısra 6). [sāyiri, -i]*

sayḳal-ı ʿafvuñla: *Affetme cilası.*

1. Yā İlāhī dilerin **ṣayḳal-ı ʿafvuñla** benüm
   Maʿṣıyet jengini āyīne-i ḳalbümden sil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 91). [ṣayḳal-ı ʿafvuñla, -uñ, -la]*

sayrılık: *Hastalık.*

1. Ey göñül olsa n'ola vuṣlatuña gāh ayrılıḳ
   Hep bizüm'çündür igen ġam yime saġlıḳ **sayrılıḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 1, Mısra 2). [sayrılıḳ,]*

sayyād: *Avcı.*

1. Zülfi **şayyādına** beñzer o gözi ḫūn-ḫāruñ
   Şāhlar n'ola el üzre ṭutalar şeh-bāzı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 219, Mısra 7). [şayyādına, -ı, -n, -a]*

şayyād-ı şikār-endāz: *Attığını vuran avcı.*

1. Ḳuşca cānın nice ḳurtarsın Hüdāyī derdmend
   Nāvek-efgen ġamze **şayyād-ı şikār-endāz** zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 86, Mısra 10). [şayyād-ı şikār-endāz,]*

sāz: *(Beniz için) Rengi sazı andıran, uçuk sarı.*

1. Ey Hüdāyī iñlesem n'ola dem-ā-dem ney gibi
   Farḳ olınmaz bu ten-i zerd ü nizārum **sāzdan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 164, Mısra 10). [sāzdan, -dan]*

sebʿa-ı seyyāleler: *Yedi kadeh şarap.*

1. Sāḳīyā mest it beni ṣun **sebʿa-ı seyyāleler**
   Çekmeyem tā kim bu çarḫ-ı heftümīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 151, Mısra 5). [sebʿa-ı seyyāleler, -ler]*

sebaḳ sebaḳ oḳudı: *Ders ders okumak.*

1. Ḫaṭṭuñ ki yazdı muṣḥaf-ı ḥüsnüñ varaḳ varaḳ
   Eṭfāl-i diller oḳudı anı sebaḳ sebaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 98, Mısra 2). [sebaḳ sebaḳ oḳudı, -dı]*

sebāt-ı ruhām ider: *Mermer sebatı göstermek.*

1. Çarḫ-ı rifʿatde ḳuṭb-ı ʿömri şehüñ
   Ḥaşr olınca ider ş̲ebāt-ı ruḫām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 74). [ş̲ebāt-ı ruḫām ider, -er]*

sebeb: *Bir durumun ortaya çıkmasına neden olan şey.*

1. Bend it Hüdāyī bendeñi zülfüñ kemendine
   Dīvāne olmasına **sebeb** dāyimā budur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 58, Mısra 14). [sebeb,]*
2. Naḳd-i dilümi zülfüñe virdüm **sebebi** bu
   Almaḳ dilerin sīb-i zenaḫdānuñ elinden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 154, Mısra 7). [sebebi, -i]*

sebeb ḳıl: *Sebep yapmak.*

1. Gerden-i cāna zülf-i cānānı
   Ḳıl sebeb yā müsebbibü'l- esbāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 17, Mısra 4). [sebeb ḳıl,]*

sebeb olmışdur: *Neden olmak, yok açmak.*

1. Düşmege çāh-ı zenaḫdānuña bu Yūsuf-ı dil
   Sebeb olmışdur aña gīsu-ı ʿanber-şikenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 125, Mısra 8). [sebeb olmışdur, -mış, -dur]*

sebīl eyledi: *Bol bol dağıtmak.*

1. Her kim bu ābı eyledi bu ravżaya sebīl
   Dīdār-i pākin aña naṣīb ide ol Cemīl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 4, Mısra 1). [sebīl eyledi, -di]*

sebīl eyledügüñ: *Yoluna kendini feda etmek.*

1. Sübül-i Ḥaḳ'da **sebīl eyledügüñ** sīm ü zerüñ
   Her birisi ola biñ dürlü belāña ḳalḳan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 53). [sebīl eyledügüñ, -düg, -üñ]*

sebīl itdi: *Bol bol vermek, dağıtmak.*

1. Ḥaḳḳ içün bu çeşmeyi itdi sebīl
   Dilerüz maḳbūl ide ol Ẕu'l-celāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 9, Mısra 3). [sebīl itdi, -di]*

sebo: *Testi.*

1. Muṭrib saña bezm içre budur ḳavli **sebonuñ**
   İç bādeyi ferrāşesidür nāy-ı gülūnuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 126, Mısra 1). [sebonuñ, -nuñ]*
2. Reyḥān ḫaṭı sünbül saçı gül-ruḫları būyı
   Elden ḳoma dirler baña destini **sebonuñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 127, Mısra 8). [sebonuñ, -nuñ]*

sebo-ı mey: *Şarap kadehi.*

1. Alurdı küştgīr-i ġam-ı devr ayaġumuz
   Sāḳī **sebo-ı mey** bize olmasa dest-yār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 49, Mısra 6). [sebo-ı mey,]*

sebük-bār olmaz: *Yükü hafif olmak.*

1. Vaṣl-ı yār ister iseñ cān u seri terk it kim
   İremez menzile anlarla **sebük-bār olmaz** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 60, Mısra 4). [sebük-bār olmaz, -maz]*

sebük-rūḥ u girān-ser ola: *Neşe verici, şen ve kendinden geçmiş.*

1. Ṣurāḥī-veş ḳanı yār-ı suḫanver
   Müdām ola sebük-rūḥ u girān-ser *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 51, Mısra 2). [sebük-rūḥ u girān-ser ola, -a]*

sebze: *Çime, mec. ilkbahar.*

1. Başı göge iren bu dem içmezse **sebzede**
   Ṣofī ne farḳı var göge çıḳmış devābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 19). [sebzede, -+de]*

sebze olaydı: *Yeşillik olmak.*

1. Ḳatı göñlüñden ümīd eyler-idüm mihr ü vefā
   Seng-i ḫārādan eger **sebze olaydı** ḫāṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 130, Mısra 6). [sebze olaydı, -a, -y, -dı]*

sebze-zār: *(Fa.) Yeşillik, çayırlık, çimenlik yer.*

1. Ḫayl-i bahār sürdi yine **sebze-zārdan**
   Bād-ı ḫazān ḳovıldı yemīn ü yesārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 173, Mısra 1). [sebze-zārdan, -dan]*

sebze-zār-ı çarḫ: *Feleğin çayırı.*

1. Birdür ḳatumda ẕillet-i dehr iʿtibār-ı çarḫ
   Yanumda berg-i terre degül **sebze-zār-ı çarḫ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 24, Mısra 2). [sebze-zār-ı çarḫ,]*

sebze-zār-ı çarḫı: *Feleğin çayırı.*

1. Aña encüm piyāde vü ferzīn
   Tā ki bu **sebze-zār-ı çarḫı** nücūm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 74). [sebze-zār-ı çarḫı, -ı]*

sebze-zār-ı ḥüsn: *Güzelliğin yeşilliği.*

1. Sebze-zār-ı ḥüsn içinde nitekim kebk-i derī
   Varsun ol serv-i ḫırāmānum ṣalınsun bir zamān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 11). [sebze-zār-ı ḥüsn,]*

sebz-reng itdi: *Yeşillendirmek.*

1. Sebz-reng itdi zemīni vü zamān ṣafḥasınuñ
   Yazmaġa naḳş-ı bahārı aña Erjeng-i çimen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 166, Mısra 3). [sebz-reng itdi, -di]*

secde eyler: *Secde etmek.*

1. Nitekim **secde eyler** Yūsuf'a şems ü ḳamer kevkeb
   Döküp eşkin ayaġuña düşer her Müşterī-ṭalʿat *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 11, Mısra 6). [secde eyler, -r]*

secdeler itse: *Pek çok secde etmek.*

1. Miḥrābı ebrūvanuña beñzetdi rūz-u-şeb
   Pāyına düşse **secdeler itse** n'ola imām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 140, Mısra 12). [secdeler itse, -se]*

secdeler ḳıldum: *Secde kılmak, namazda eğilip alnını yere koymak.*

1. Ḳıldum ṭapuña secdeler olmadı ḳabūlüñ
   Döndüm aña kim geçmeye maḳbūle namāzı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 234, Mısra 3). [secdeler ḳıldum, -du, -m]*

sedd idegördüm: *Set çekmek, engellemek.*

1. Seyl-i sirişk aḳar niçe demdür kesilmedi
   Müjgānlarumla **sedd idegördüm** yeñilmedi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 238, Mısra 2). [sedd idegördüm, -e, -gör, -dü, -m]*

sefer: *Savaş yolculuğu.*

1. Seferden şehrümüz ol şāh-ı ʿālī-şānumuz geldi
   Bi-ḥamdi'llāh anı gördük yerine cānumuz geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 227, Mısra 1). [seferden, -den]*
2. Ḳapudan big **sefere** oldı saʿādetle revān
   Cünd-i İslām'uñ odur devlet-ile ser-dārı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 5). [sefere, -e]*
3. Ser-nigūn eyleye varup ʿalem-i küffārı
   Ḳapudan big **sefere** oldı saʿādetle revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 10). [sefere, -e]*
4. Ḳapudan big **sefere** oldı saʿādetle revān
   Kāfir anuñla eger kim gelüben eylese ceng *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 15). [sefere, -e]*
5. Gözlesün ḳaçmaġa mülk-i ʿademi şāh-ı fereng
   Ḳapudan big **sefere** oldı saʿādetle revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 20). [sefere, -e]*
6. Ḳapudan big **sefere** oldı saʿādetle revān
   Eyledi ʿazm-i ġazā heybet-ile şevket-ile *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 25). [sefere, -e]*
7. Şādmān ide anı furṣat-ıla nuṣret-ile
   Ḳapudan big **sefere** oldı saʿādetle revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 30). [sefere, -e]*
8. Ḳapudan big **sefere** oldı saʿādetle revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 35). [sefere, -e]*

sefere gitdi: *Sefere çıkmak.*

1. Düşdi tārīḫ aña gitdi ḳapudan sefere

   Dilerüz aña refīḳ ola ferīḳ-i sefere *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 23). [sefere gitdi, -di]*

sefer-i āhırete: *Ahiret yolculuğu.*

1. Luṭfuñı eyle Hüdāyī ḳuluñuñ hem-rāhı

   Sefer-i āḫırete baġladuġı dem maḥmil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 100). [sefer-i āḫırete, -e]*

sefīd oldı: *Beyaz olmak.*

1. Şol kim ġamuñla rīşi **sefīd oldı** ʿāḳıbet

   Yüz aḳlığıyla oldur iden dünyeden güẕār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 49, Mısra 7). [sefīd oldı, -dı]*

sefīne: *Gemi.*

1. Yaraşur destüñde Dīvān-ı Hüdāyī serverā

   Ḫūbdur gelse **sefīne** baḥr u ʿUmmān üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 200, Mısra 10). [sefīne,]*

seg: *Köpek II Rakip.*

1. Ṣāḥib-i nām ü nişān ola Hüdāyī umaram

   Segi adına vü sengine nişān olduġı'çün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 165, Mısra 12). [segi, -ī]*

segān-ı kūyı: *Sevgilinin mahallesinin köpekleri.*

1. Ey dil **segān-ı kūyı** ile hem-sifāl ol

   Yārān-ı bā-vefā-y-ıla ʿayş u tenaʿʿum it *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 19, Mısra 5). [segān-ı kūyı, -ı]*

seg-i aṣḥāb-ı kehfe: *Far. Meşhur mağaraya kapanıp müddet-i medîde uyuyan isimleri maruf zevatın rakibi.*

1. Umaram ḳapuñ Hüdāyī bendeñe ola maḳām

   Kim **seg-i aṣḥāb-ı kehfe** cennet olmışdur mekān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 96). [seg-i aṣḥāb-ı kehfe, -e]*

seg-i kūyuñ: *Mahallenin köpeği.*

1. Ḫʿān-ı vaṣluñ iştiyāḳı ʿāṣıḳ-ı bī-çāreñüñ

   Gözlerin dörd eyledi cānā **seg-i kūyuñ** gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 211, Mısra 10). [seg-i kūyuñ, -uñ]*

seḥāb: *Bulut.*

1. Maḥv ider ġuṣṣa **seḥābını** sipihr-i dilden
   Dil-berüm ʿarż-ı cemāl eylese nev-rūz gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 226, Mısra 3). [seḥābını, -ın, -ı]*
2. Keffüñ **seḥābınuñ** ḳaṭarātı-durur le'āl

   Ḫāk-i cevāhir-i ḳademüñdür zer-ile sīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 5). [seḥābınuñ, -ın, -uñ]*

seḥāb-ı zülf-ile: *Saçın karanlığı.*

1. Seḥāb-ı zülf-ile bārān-ı tīr-i müjgānuñ

   Memālik-i dil ü cāna belā-ı nāzildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 39, Mısra 5). [seḥāb-ı zülf-ile, -ile]*

seḥāb-veş: *Bulut gibi.*

1. Zülfüñ ġamıyla Mānī-i āhum **seḥāb-veş**

   Naḳş itdi levḥ-i çarḫa çıḳup şekl-i ejderi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 210, Mısra 3). [seḥāb-veş,]*

seḥer: *Tan yerinin ağarmasından biraz önceki zaman veya şafağın sökmek üzere olduğu vakit.*

1. Didüm öldüm lebüñ hecriyle rūzī olmadı vuṣlat

   Didi şām-ı ʿademdür bu buña olmaz **seḥer** peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 10). [seḥer,]*
2. Çirāġ-ı çeşmini nūr-ı ruḫuñdan uyarur her şeb

   Hüdāyī gibi bīdār olsa ṭañ mı tā **seḥer** kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 12, Mısra 10). [seḥer,]*

3. Bād-ı ṣubḥ ile yile varduġın evrāḳ-ı gülüñ
   Her **seḥer** mihrüñle āh-ı pür-şirārum ṣandılar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 38, Mısra 4). [seḥer,]*
4. Āl içre rūy-ı Aḥmed-i Muḫtār'dur hemān
   Olsa **seḥer** şafaḳda ḳaçan āşikār şems *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 75, Mısra 14). [seḥer,]*
5. Sünbül ü gülden pür itmiş dāmenin gördüm **seḥer**
   Var-ısa olmış bu şeb gülşende ʿişret-sāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 87, Mısra 3). [seḥer,]*
6. Havāyī oldı Hüdāyī **seḥerde** jāle gibi
   Görince ol yañaġı āfitābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 171, Mısra 13). [seḥerde, -de]*
7. Ḳarşu çıḳsa ne ʿaceb ṣabr u ḳarārum dil ü cān
   Gün gibi bu **seḥer** ol şāh-süvārum geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 217, Mısra 4). [seḥer,]*
8. Görince pertev-i mihr-i cemālin ol māhuñ
   Havāya münḳalib oldum **seḥerde** jāle gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 218, Mısra 8). [seḥerde, -de]*
9. Bir **seḥer** yüz üzre vardum ayaġı toprağına
   Gördüm anı yād ayaḳ başmış viṣāli bağına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 5). [seḥer,]*
10. Bir **seḥer** şevket ile niteki ḫūrşīd-i cehān
    İtdi ʿazm-i sefer ol zübde-i mīr-i mīrān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 1). [seḥer,]*

seher geldi: *Seher vakti ulaşmak.*

1. Geldi güneş gibi seḥer māh-ı melek-cemālümüz
   Muṣḥaf-ı ḥüsnini görüp oldı ḫuceste fālümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 70, Mısra 1). [seḥer geldi, -di]*

seher tā şām: *Sabahtan akşama kadar.*

1. Maʿbed-i ḳāyimān zi-şeb tā ṣubḥ
   Mecmaʿ-ı ṣāyimān **seher tā şām** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 20). [seher tā şām,]*

sehi-kāmet: *Düzgün boy II düzgün boylu sevgili, fidan boylu sevgili.*

1. Kelāmı ġuncayi dem-beste eyler eylese güftār
   Adım mı atdurur gülşende serve ol **sehi-ḳāmet** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 20, Mısra 8). [sehi-ḳāmet,]*
2. Ḥaşr olalum gel bugün dirsem ṣalarsın yārına
   Ey **sehī-ḳāmet** ḳıyāmetdür senüñ ferdālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 115, Mısra 12). [sehī-ḳāmet,]*

sehm-i ġam yidi: *Keder okuna maruz kalmak.*

1. Dünyāda ḫ̆ān-ı rāḥat uman **sehm-i ġam yidi**
   Zīrā ḳonuḳ naṣîbīni yir umduġın yimez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 63, Mısra 3). [sehm-i ġam yidi, -di]*

sehv-ile: *Kasten yapılmayan, yanılmaktan doğan yanlış, hatâ II yanılma, unutarak yapma II unutarak, yanlışlıkla.*

1. N'ola yanuñda senüñ **sehv-ile** itdümse günāh
   Baña bağışla güzel başuñ-içün eyle nigāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 19). [sehv-ile,]*

selām: *Aşinalık; esenleme.*

1. Yollar üzre ḫalḳ-ı ʿālem zār u ḥayrān olduġın
   Ol şeh-i mülk-i cemālüñ bir **selāmıdur** ġaraż *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 81, Mısra 6). [selāmıdur, -ı, -dur]*

selāmet-i pāy-ı piyāle vü ser-i ḫum: *Kadehin ayağı ve şarap küpünün ucunun selameti.*

1. Melāmet ehline ʿālem ḫarāb olursa ne ġam
   Yeter **selāmet-i pāy-ı piyāle vü ser-i ḫum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 136, Mısra 8). [selāmet-i pāy-ı piyāle vü ser-i ḫum,]*

selāmın kesmeyen: *Her türlü ilişkiye son vermek, alâkayı koparmak.*

1. Selāmın kesmeyen herkesden ol sulṭān-ı ʿādildür
   Nihāl-i mīvedārı cennetüñ her yaña māyildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 53, Mısra 1). [selāmın kesmeyen, -me, -y, -en]*

selāse-i ġassāle: *İçki kadehini üçleme, üçüncü kadehi içmiş olma.*

1. Ḫ̆uş pāyedür **selāse-i ġassāle** sāḳīyā
   Ḳaṣr-ı ṣafāya çıḳmaġa rindān ayaḳ ayaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 98, Mısra 7). [selāse-i ġassāle,]*

selīm olasın: *İyi olmak, sağlam olmak, düzelmek.*

1. ʿÖmrüñ bahārı görmeye bād-ı ḫazān-ı serd
   Bāġ-ı şafāda serv gibi olasın selīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 32). [selīm olasın, -a, -sın]*

selīmi'bni süleymān'a: *Kanuni Sultan Süleyman oğlu II.Selim.*

1. Nūr-ı şavḳ-ıla neden ṭoldı zemīn ile zamān
   Didiler şāh **Selīmi'bni Süleymān'a** bugün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 30). [selīmi'bni süleymān'a, -a]*

selmān: *Selman (1309-1376) II İranlı şair.*

1. Ḫusrevā irdi kemāle kelimāt-ı ḥasenüñ
   İremez pāyeñe Saʿdī vü Ẓahīr u **Selmān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 32). [selmān,]*

selsebīl: *Cennette bir çeşme.*

1. Tārīḫini felekde anuñ didi **Selsebīl**
   Māʾ-i maʿīn-i cennet u mā fī vü **Selsebīl** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 4, Mısra 3). [selsebīl,]*
2. Tārīḫini felekde anuñ didi **Selsebīl**
   Māʾ-i maʿīn-i cennet u mā fī vü **Selsebīl** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 4, Mısra 4). [selsebīl,]*

semāvāt oldı: *Gökler.*

1. Gül-i nesrīn-i nücūm-ıla **semāvāt oldı** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 14). [semāvāt oldı, -dı]*

semek: *Balık.*

1. Peykānlarını dilde gören ol ḳaşı yānuñ
   Çoḳdur diye ʿummān-ı ʿamīḳ içre **semekden** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 153, Mısra 6). [semekden, -den]*
2. Bulmadı naẓīrin o mehüñ ins ü melekde
   Āhumla yaşum geçdi simāk-ile **semekden** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 159, Mısra 6). [semekden, -den]*

semen: *Güzel kokulu, beyaz ve güzel çiçek.*

1. Ey Hüdāyī yār elinden çek gümiş peymāneler

   Çekme gülşende **semenle** yāsemīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 150, Mısra 14). [semenle, -le]*
2. ʿAnber-ḫaṭuñ şemīmi ki yoḳdur çimende bū

   Gül-gūn ruḫuñ nesīmi ki olmaz **semende** bū *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 2). [semende, -de]*
3. Ben gül yañaġuña **semeni** nice beñzedem

   Ol ser-ferāz-ı ʿālem ü bir ser-figende bu *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 3). [semeni, -i]*

semender: *Ateşte yanmadığına inanılan ve ağzından alevler saçan, büyük bir kertenkele şeklinde tasavvur edilen masal hayvanı.*

1. Göñülde mihr-i ruḫuñla yanar bir atiş kim

   Kül ola girse eger döymeye **semender** aña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 3, Mısra 4). [semender,]*
2. Görinür ḳanlu yaşum içre Hüdāyī cismüm

   Ātiş içinde ṣanasın ki **semender** görinür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 12). [semender,]*

semen-ten: *Yasemin kokulu ten.*

1. Ol **semen-ten** anuñ-içün sīneme gelmez benüm

   Bilür itmez penbe ile nār-ı sūzān İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 13). [semen-ten,]*

semme vechu'llāh: *"Doğu da Allah'ındır batı da. Nereye dönerseniz Allah'ın yüzü (zatı) oradadır." (Bakara 2/115) ayetinden iktibastır.*

1. Maḥfil-i gülşende gūş it muṣḥaf-ı gülden gelüp

   Semme vechu'llāh oḳur her bülbül-i şīrīn-zebān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 10). [semme vechu'llāh,]*

semmūr: *Çok yumuşak ve ince tüyleri olan, postu için avlanan küçük hayvan, samur II samur kürkü.*

1. Dost yolına giren ʿāşıḳa besdür bir post
   Ḫ∨ācenüñ giydügi sincāb-ile **semmūr** olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 8). [semmūr,]*

semt: *1. Şehirde yerleşim bölgesi, yaka. 2. Yan, taraf, cihet, yön.*

1. Yüri sen bencileyin gitme muḫālif **semte**
   Olma ʿāṣī ṣu gibi cānib-i Ḥaḳḳ'a ṭoġrıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 69). [semte, -e]*

sen: *"Sen" ikinci tekil şahıs zamiri. II Sevgili.*

1. Göñüller tende fikrüñde lisānlar ser de zikrüñde
   Senüñ yāduñdadur diller eger maḫfī eger peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 6). [senüñ, -üñ]*
2. Sen eyleseñ aḥbāb-ıla ey dost mevālī
   Āsān idi aʿda-y-ıla fi'l-cümle müdārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 2, Mısra 5). [sen,]*
3. Ey ġamzesi Mūsī lebi ʿİsi **seni** görse
   īmāna gele cümle Yahūdā vü Naṣārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 6, Mısra 5). [seni, -i]*
4. Dil ṣavmaʿa-ı tende lisān serde nigārā
   Meşġūl **senüñ** zikrüñe sırran u cihārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 6, Mısra 2). [senüñ, -üñ]*
5. Ḳo cevri ey felek mihr it saḳın bu seng-i āhumdan
   Seni zeyn eylemişken çün dükān-ı şīşeger kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 12, Mısra 6). [seni, -i]*
6. Gitdi Yūsuf serīr-i ḥüsne **seni**
   Ol ʿAzīz itdi mālik ü vāriş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 21, Mısra 5). [seni, -i]*
7. Cevr itmek işüñ bendeñe her gāh Muḥammed
   Senden nice ḫ˅uşnūd ola Allāh Muḥammed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 28, Mısra 2). [senden, -dem]*
8. Baş egmez **senden** ayru pādişāha
   Ne ṭoġrı ḳuluñ olur serv-i āzād *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 29, Mısra 7). [senden, -den]*
9. Sen yüzi māhuñ olur laʿl-i şeker-ḫāsı leẕīẕ
   Kaʿbetu'llāhuñ olur niteki ḫurmāsı leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 31, Mısra 1). [sen,]*
10. Seni seyr itmek-içün ṣūrete girmişlerdür
    Yazılur ṣanma ki dīvāra perīler görinür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 5). [seni, -i]*
11. Ḳapuñda ḳara ḳuluñdur Hüdāyī
    ʿAlīsin **sen** benüm şāhum o Ḳanber *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 51, Mısra 10). [sen,]*
12. Gel saña revān idecegüm tuḥfe-i cāndur
    Saḳlaram anı **sen** şeh içün niçe zamāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 55, Mısra 2). [sen,]*

13. Çoġ olur deyr-i cehānuñ büt-i raʿnāları līk
    Sende olan rūşen ü leẕẕet-i güftār olmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 60, Mısra 8). [sende, -de]*
14. Göreli çeşm-i Hüdāyī **seni** yollara düşüp
    Seyl-i eşki gibi feryād u fiġānsuz yürimez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 64, Mısra 9). [seni, -i]*
15. Sensüzin ʿāşıḳ-ı dil-ḫaste ne cān-ıla yürür
    Ey lebi Ḫıżr u Mesīḥā kişi cānsuz yürimez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 64, Mısra 7). [sensüzin, -süz, -in]*
16. Ḳol ṣala boynuña ridā **sen** aña viresin rıżā
    Ġam bizi öldürür şehā boynuñadur vebālümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 70, Mısra 5). [sen,]*
17. Ṣanma şuʿāʿıdur görinen ḫalḳ-ı ʿāleme
    Barmaḳla gösterür **seni** ey şehriyār şems *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 75, Mısra 4). [seni, -i]*
18. Seni bir şūh-ı cehān dirler idi gerçek imiş
    ʿAhd ü peymānı yalān dirler idi gerçek imiş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 76, Mısra 1). [seni, -i]*
19. Fürḳatinden ey göñül ḳurtarmaz efgānuñ **seni**
    Bülbüli itmez ḳafesden āh u efgānı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 79, Mısra 5). [seni, -i]*
20. Başını kesseñ yine **senden** kesilmez ey ṣanem
    Pāyuña düşmiş yiler bir ʿāşıḳ-ı serbāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 86, Mısra 3). [senden, -den]*
21. Sen büt-i Farḫārsın ol kāfir-i Hindū gibi
    Pāyuña yüzler sürüp eyler saña iʿzāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 87, Mısra 7). [sen,]*
22. Ben serv-i bāġı ḳāmetüñe nice beñzedem
    Sen şāh-ı ser-ferāz o bir bende-i ʿatīḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 96, Mısra 4). [sen,]*
23. Ey Hüdāyī **seni** bī-nām u nişān itmekdür
    Ġarażı tīr-i cefāsına nişān eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 103, Mısra 9). [seni, -i]*
24. Ey güneş ʿārıż-ı ʿālemde olurduñ bir beñek
    Olsa ger ḫāl-i ruḫı **sende** Muḥammed Şāhuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 105, Mısra 8). [sende, -de]*
25. Ḥaşr olalum gel bugün dirsem ṣalarsın yārına
    Ey sehī-ḳāmet ḳıyāmetdür **senüñ** ferdālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 115, Mısra 12). [senüñ, -üñ]*
26. Perī-veşüm ne ḳaçarsın ki seyr-i gülzārı
    İden **senüñle** nihān u ʿayān ikimüz idük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 118, Mısra 4). [senüñle, -üñ, -le]*
27. Geçer imiş ḫaṭuñ esrārınuñ abdālı **senüñ**
    Nār-ı āhum toḳınur üstine bir gün çimenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 125, Mısra 1). [senüñ, -üñ]*
28. Eşküm ḫabābı ṣanma **seni** cüst ü cū içün
    yollara düşdi dīde-i ümmīd-vār gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 11). [seni, -i]*

29. Ġam ḫayli yıḳdı göñlini **sensüz** Hüdāyī'nüñ

    Şāhum ḫarāba vardı yetiş bu diyār gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 13). [sensüz, -süz]*

30. Zerd itdi **sensüzin** yüzümüz āh u zār gel

    Bir şekle daḫı ḳoydı bizi rūzgār gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 1). [sensüzin, -süz, -in]*

31. Niʿmet-i miḫnete el ṣunma yüri ey ḫ∨āce

    Fuḳara loḳmasıdur **sen** yiyecek aş degül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 129, Mısra 4). [sen,]*

32. Hüdāyī bendeñe yār ol **senüñle** pādişehüm

    Cehāna Mihr ü Vefā gibi dāsitān olalum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 137, Mısra 9). [senüñle, -üñ, -le]*

33. Lāyıḳdur ola **sen** şeh-i ḥüsne hilāl-i çarḫ

    Bir tıġ-ı ḫūn-fişan u zeberced-niyām şām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 141, Mısra 11). [sen,]*

34. Ey mālik-i mülk-i ḳıdem cürm olsavuz ser-tā-ḳadem

    Nār-ı cehennemden ne ġam **sensin** şefīʿü'l-müẕnibīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 149, Mısra 8). [sensin, -sin]*

35. Giyürdüñ egnüme bir ḳıymetī sengīn siyeh ḫilʿat

    Cefā sengīn urup ben nā-tüvāna itmedüñ **sen** kīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 157, Mısra 4). [sen,]*

36. Cāme-i ma'ī ile gökde Mesīḥāsın **sen**

    Āsumān içre ya-ḫud mihr-i mücellāsın **sen** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 160, Mısra 1). [sen,]*

37. Cāme-i ma'ī ile gökde Mesīḥāsın **sen**

    Āsumān içre ya-ḫud mihr-i mücellāsın **sen** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 160, Mısra 2). [sen,]*

38. Ma'īler gey yaraşur egnüñe çün dürr-i yetīm

    Ābda ḫāṣıl olan gevher-i yektāsın **sen** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 160, Mısra 4). [sen,]*

39. Āb-gün cāmede ey ġunca-dehānum göyā

    Tāze ḳopmış ṣuya ḳonmış gül-i raʿnāsın **sen** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 160, Mısra 6). [sen,]*

40. Yā perīsin güzelüm şīşe-i efsūn-gerde

    Çimen-i cānda ya-ḫud serv-i dil-ārāsın **sen** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 160, Mısra 8). [sen,]*

41. Ma'īl olsa saña dil-teşne Hüdāyī ne ʿaceb

    Bir içim tāze vü ter āb-ı muṣaffāsın **sen** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 160, Mısra 10). [sen,]*

42. Nice beñzer ḫaṭ-ı ser-sebz ü muṭarrāña **senüñ**

    Müteġayyir olur ey dil ki ölür reng-i çimen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 166, Mısra 7). [senüñ, -üñ]*

43. Ḳana ġarḳ olsa tenüm ola ġarīḳ-ı raḥmet

    Tek beni Kaʿbe-i kūyuñda **sen** eyle ḳurbān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 168, Mısra 6). [sen,]*

44. Senden ayruġa Hüdāyī naẓar itmez güzelüm

    Ḥüsn-ile ger melek-i ʿAdn ü gerek ḫūr olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 13). [senden, -den]*

45. Sulṭān-ı çār-ḳaṣr-ı sipenc ise mihr **sen**

İḳlīm-i heft-ḥüsne şeh-i kām-bīnsin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 175, Mısra 5). [sen,]*

46. Ol şems-i evc-i ʿişmete beñzetme kendüñi

Ẓālimdür ol **sen** aña ẓahīr ü muʿīnsin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 176, Mısra 4). [sen,]*

47. Güller ḳızardı gördi **seni** seyr-i bāġda

Reng aldılar o mihr-i ruḫ-ı tāb-dārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 177, Mısra 5). [seni, -i]*

48. Dildeki sūzı ʿaceb görme ele āyīne al

Gör begüm **sen** de kimüñ şemʿine pervānedür o *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 184, Mısra 6). [sen,]*

49. Geh seng-i cevr-i ḳahra geh tīrüñe nişān it

Ṭurmış-durur Hüdāyī **senden** gelen belāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 186, Mısra 10). [senden, -den]*

50. Sen Mıṣr-ı ḥüsnüñ olalı sulṭānı Muṣli Şāh

Ḫalḳ añmaz oldı Yūsuf-ı Kenʿān'ı Muṣli Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 187, Mısra 1). [sen,]*

51. Dād idem yād idüben rūz-ı ḳıyāmet **senden**

Bugün ey meh beni ṣalduḳlaruñı ferdāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 188, Mısra 7). [senden, -den]*

52. ʿĀṣıḳdur eyleyen **seni** ḥüsn-ile dāsitān

ʿAẕrā'yı kim bilürdi eger Vāmıḳ olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 193, Mısra 9). [seni, -i]*

53. Başın kesseñ kesilmez zülfi **senden**

Taʿalluḳ itmiş ol zībā ʿiẕāra *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 205, Mısra 3). [senden, -den]*

54. Çekseler yaşuñ yüri sūy-ı ḫarābāta müdām

Ey ten-i ḫākī **seni** anda çeken ṣuyuñ gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 211, Mısra 12). [seni, -i]*

55. ʿIşḳdan menʿ idemezsin beni **sen** ey nāṣıḥ

Dil-i mecnūna eṣer itmedi pend-i pideri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 216, Mısra 13). [sen,]*

56. Deryāda görüp **sen** dür-i yektāyı kemāhī

Reşk ābına ġarḳ oldı tenüm niteki māhī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 228, Mısra 1). [sen,]*

57. Sen mihre ṣovuḳluḳ ide şāyed diyü baḥri

Germ-ābeye döndürdi şehā ḳullaruñ āhı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 228, Mısra 7). [sen,]*

58. Ey Hüdāyī göricek ol şeh bu şīrīn sözümi

Āferīnler **saña** ey ṭūṭī-i şekker-ḫā didi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 239, Mısra 10). [saña, -a]*

59. Ḳaṣd eyledi māt itmege ol rūḥ-ı revānum

Ṣad renc-i melāmetde **sen** açmaza mı düşdün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 240, Mısra 4). [sen,]*

60. ʿĀṣıḳlaruñ öldürmege var niyyetüñ ammā

Ben cān atarum ölmege **sen** nāra mı düşdün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 240, Mısra 6). [sen,]*

61. Yā resūla'llāh **sen** ol şehsin ki ḳul olup saña

Dāġdāruñ olmaġa elyaḳ Keyān-ı kām-rān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 41). [sen,]*

62. Ḳaṣr-ı miʿrācuñ **sen** ol sulṭān-ı ʿālī-şānısın

    Olsa lāyıḳ saña Cibrīl-i emīn peyk-i devān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 45). [sen,]*

63. Sensin ol bāġ-ı ṣafā kim gül-cemālüñ şevḳına
    Bülbül-i göyā hezārān ṭāyir-i ḳuds-āşiyān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 47). [sensin, -sin]*

64. Yüri **sen** bencileyin gitme muḫālif semte

    Olma ʿāṣī ṣu gibi cānib-i Ḥaḳḳ'a ṭoġrıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 69). [sen,]*

65. Ṣadr-ı serīr-i şıḥḥate olduḳça **sen** emīr

    Olsun ʿadūlaruñ elem ü derd-ile saḳīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 33). [sen,]*

66. Himmet sarāyınuñ şeh-i ʿālem-penāhısın

    Luṭf u kerem ḳapuñda **senüñ** bende-i ḳadīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 12). [senüñ, -üñ]*

67. Luṭf u iḥsānı **sen** temām itdüñ

    Var benüm ḫıdmetüñde noḳṣānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 75). [sen,]*

68. Ḳara yire ḳarınca ḳanumı dehr

    Ben saña mūr **sen** Süleymān'um *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 88). [sen,]*

69. Senden ayruġa açmayam gözümi

    Şāhid olsun Ḫudā-ı Mennān'um *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 93). [senden, -den]*

70. Sensin ol pādişāh-ı mülk-i cemāl

    Ruḫları reşk-i ḥūr u ġılmānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 83). [sensin, -sin]*

71. Ne ḥāletdür ki ʿāşıḳ ola yār-ı nāz-perverdüñ

    O saña aġlaya ḥālin **sen** aña dökesin derdüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 2, Mısra 2). [sen,]*

72. Oldı Hüdāyī cān-ıla bende-i nā-tüvān **saña**

    Eyledi naḳd-i ʿömrini rūḥı gibi revān **saña** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Muhammes 1, Mısra 11). [saña, -a]*

73. Oldı Hüdāyī cān-ıla bende-i nā-tüvān **saña**

    Eyledi naḳd-i ʿömrini rūḥı gibi revān **saña** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Muhammes 1, Mısra 12). [saña, -a]*

74. Ḥażret-i Ḥaḳ vire şehā devlet-i cāvidān **saña**

    Muşlīcuġum ser-āmedüm ḳāmeti ʿömr-i sermedüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Muhammes 1, Mısra 13). [saña, -a]*

75. Pādişeh-i zamānesin şimdi **senüñ-durur** zamān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Muhammes 1, Mısra 15). [senüñ-durur, -üñ, -durur]*

76. Sen Ḫālīlu'llāh olan ʿāşıḳlara mihmān idüñ

    Hey nice mihmān ki Ḥaḳ'dan luṭf idüñ iḥsān idüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 9). [sen,]*

77. Rāḥatu'l-ervāḥ idi her şeb terāvīḥüñ **senüñ**

    Mü'mine vird-i zebān idi tesābīḥüñ **senüñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 5). [senüñ, -üñ]*

78. Rāḥatu'l-ervāḥ idi her şeb terāvīḥüñ **senüñ**

    Mü'mine vird-i zebān idi tesābīḥüñ **senüñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 6). [senüñ, -üñ]*

79. Çıḳmış idi ʿarşa envār-ı meşābīḥüñ **senüñ**

    El-vedāʿ ey şehr-i feyż-i lā-yezālī el-vedāʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 7). [senüñ, -üñ]*

80. Seni nūr-ı cemālinden yaratmış sevdügüm Allāh
    Benüm çeşmi siyāhum ruḫları ālüm Muḥammed Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 3). [seni, -i]*

81. Hüdāyī görmedi hergiz **saña** beñzer güzellerde

    Senüñ evṣāf-ı ḥüsnüñ söylenür illerde dillerde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 17). [saña, -a]*

82. Bu ḳadd-i ser-ferāz ile bugün serv-i çimensin **sen**

    Leb-i cān-baḫşuñ ile ḫusrev-i şīrīn-dehensin **sen** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 5). [sen,]*

83. Bu ḳadd-i ser-ferāz ile bugün serv-i çimensin **sen**

    Leb-i cān-baḫşuñ ile ḫusrev-i şīrīn-dehensin **sen** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 6). [sen,]*

84. Ay alnı āfitābum ā meh-i nā-mihribān Aḥmed
    Şeh-i Mıṣr-ı melāḥat Yūsuf-ı gül-pirehensin **sen** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 7). [sen,]*

85. Hüdāyī görmedi hergiz saña beñzer güzellerde

    Senüñ evṣāf-ı ḥüsnüñ söylenür illerde dillerde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 18). [senüñ, -üñ]*

86. Senden ayru geldi cāna cümle ʿālemden firāġ
    Gel yetiş ey laʿl-i nābı Āb-ı Ḥayvān'um Ḫıżır *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 11). [senden, -den]*

87. Göz açup yer yer **seni** gözler tenümde yaralar
    Gel yetiş ey laʿl-i nābı Āb-ı Ḥayvān'um Ḫıżır *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 15). [seni, -i]*

88. Bu Hüdāyī ʿāşıḳ-ı şūrīde-ḥālüñdür **senüñ**

    Derdmendüñdür yoluñda pāy-mālüñdür **senüñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 17). [senüñ, -üñ]*

89. Bu Hüdāyī ʿāşıḳ-ı şūrīde-ḥālüñdür **senüñ**

    Derdmendüñdür yoluñda pāy-mālüñdür **senüñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 18). [senüñ, -(ü)ñ]*

90. Niçe yıllardur ki müştāḳ-ı cemālüñdür **senüñ**
    Gel yetiş ey laʿl-i nābı Āb-ı Ḥayvān'um Ḫıżır *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 19). [senüñ, -(ü)ñ]*

91. Gül-i tersin yaraşur **saña** ki bī-ḫār olasın

    Ey cemāli gül-i gülzār-ı cinānum Memi Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 19). [saña, -a]*

92. Göyiya **sen** gideli bir ten-i bī-cān oldum

    Eyle iḥyā beni ey ʿİsā-ı devrānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 7). [sen,]*

93. Sensüz ārām idemez tende dil ü cānum gel

    Ḳıl naẓar ben ḳuluñuñ ḥāline sulṭānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 3). [sensüz, -süz]*

94. Senden cüdā ey serv-ḳad beytü'l-ḥazendür meskenüm

    Çıḳsa yiridür göklere feryād-ı āh u şīvenüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 5). [senden, -den]*

95. Bulduñ güneş gibi şehā bürc-i leṭāfetde kemāl

    Nūr-ı cemālinden **seni** ḫalḳ eylemiş ol z̲u'l-celāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 2). [seni, -i]*

96. Bu āfitāb-ı ḥüsn-ile germ oldı bāzāruñ **senüñ**

    ʿĀlem metāʿ-ı vaṣluña oldı ḫarīdāruñ **senüñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 17). [senüñ, -üñ]*

97. Bu āfitāb-ı ḥüsn-ile germ oldı bāzāruñ **senüñ**

    ʿĀlem metāʿ-ı vaṣluña oldı ḫarīdāruñ **senüñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 18). [senüñ, -üñ]*

98. Oldı Hüdāyī cān-ile dilden giriftāruñ **senüñ**

    Raḥm eyle dil Yaʿḳūbına ey Yūsuf-ı Mıṣr-ı cemāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 19). [senüñ, -üñ]*

99. Saña lāyıḳdur olsa şeh Ḥüseyn-i Bayḳara bende

    Benüm ġarrā Ḥüseynüm nūr-ı ʿaynum ruḫları ālüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 16, Mısra 7). [saña, -a]*

100. Mürüvvet kānısın yoḳdur vilāyetde **saña** beñzer

     Lebi şīrīn dehānı sāḳī-i kevs̲er ʿAlī Balı'm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 17, Mısra 11). [saña, -a]*

101. Sen şāh-ı cehāna olalı bende Hüdāyī

     Eyler dil ü cānıyla **saña** medḥ ü s̲enāyı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 18). [saña, -a]*

102. Sen şāh-ı cehāna olalı bende Hüdāyī

     Eyler dil ü cānıyla saña medḥ ü s̲enāyı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 17). [sen,]*

103. Zībā yaradupdur **seni** Ḫaḳ ḥūr u perīden

     Ey pīr olası Muṣlīcuġum tāze cevānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 7). [seni, -i]*

104. Gidüpdür **sensüzin** elden ʿinan-ı iḫtiyārum gel

     Benüm Muṣlīcuġum şūh-ı cehānum şīve-kārum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 19, Mısra 3). [sensüzin, -süz, -in]*

105. İki ʿālemde maḳṣūdum **senüñ** bir şeb viṣālüñdür

     Benüm Muṣlīcuġum şūh-ı cehānum şīve-kārum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 19, Mısra 7). [senüñ, -üñ]*

106. Ḳand-ı laʿlüñle Hüdāyī derdmendüñ cānısın

Mü'min olan **saña** māyildür ḥalāvet kānısın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 18). [saña, -a]*

107. Göñlümüñ Yaʿḳūbınuñ **sen** Yūsuf-ı Kenʿānısın

Sevmesün yā n'eylesün bu ḳalb-i meyyālüm seni *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 19). [sen,]*

108. Seyr idüp mirʿāt-ı rūyuñda bu vech-i aḥseni

Sevmesün yā n'eylesün bu ḳalb-i meyyālüm **seni** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 4). [seni, -i]*

109. Görmişem bī-ḥadʿaṭā vü luṭfuñı iḥsānuñı

Sevmesün yā n'eylesün bu ḳalb-i meyyālüm **seni** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 8). [seni, -i]*

110. Siḥr idüp tesḫīr ider ol çeşm-i cādūlar beni

Sevmesün yā n'eylesün bu ḳalb-i meyyālüm **seni** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 12). [seni, -i]*

111. Kākülüñ taʿvīż-i cān ḫaṭṭuñ maḥabbet āyeti

Sevmesün yā n'eylesün bu ḳalb-i meyyālüm **seni** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 16). [seni, -i]*

112. Göñlümüñ Yaʿḳūbınuñ sen Yūsuf-ı Kenʿānısın

Sevmesün yā n'eylesün bu ḳalb-i meyyālüm **seni** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 20). [seni, -i]*

113. Oldı meddāḥuñ **senüñ** Firdevsī-i Tūsī gibi

Şāh Maḥmūd'um göñül taḫtında sulṭānum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 19). [senüñ, -üñ]*

114. Elā ey nūr-ı ḥüsni fer viren ḫūrşīd-i raḫşāna

Saña irmez mi nālem irdi evc-i bürc-i Keyvāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 2). [saña, -a]*

115. Seni taḫt-ı cemāl üzre anuñ'çün ḳıldı Ḥaḳ vālī

Ḳapuñda ʿabd-i mazlūmuñ görülsün diyü aḥvāli *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 17). [seni, -i]*

sen: *"Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (Allah).*

1. Ḫaṭā bizden ʿaṭā **senden** olursa n'olaʿādetdür

Reʿayādan güneh şehden riʿāyet yā Resūla'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 204, Mısra 7). [senden, -den]*

sen: *"Sen" ikici tekil şahıs zamiri.*

1. Seni sevdümse şāhum n’ola luṭf eyle beni öldür
   Eger ḳuldan ḫaṭa gelse şehenşehden ʿaṭā yegdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 59, Mısra 5). [seni, -i]*
2. Kāfir olmadı **seni** sevdiyse dil itdi günāh
   Nār-ı hecrüñde yana lāyıḳ mı cānı muttaṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 133, Mısra 5). [seni, -i]*
3. Cümle gözler **seni** gözler nitekim māhı nücūm
   Kime ḳılsun naẓar ol şāh-ı cehān olduġı’çün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 165, Mısra 5). [seni, -i]*
4. Ḳandasın gel **seni** ey ḫusrev-i ḫūbān-ı cehān
   Merdüm-i dīdelerüm aramadan terledi ḳan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 168, Mısra 1). [seni, -i]*
5. Gül gibi bir kez **seni** kim ḳoysa cānā ḳoynına
   Girmez-ise ġam yimez cennetde ḥavrā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 197, Mısra 1). [seni, -i]*
6. Ḳolına ala **seni** seyr ide lāyıḳ mı raḳīb
   Şāhbāzı ne revādur ala dihḳān eline *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 198, Mısra 5). [seni, -i]*
7. Hüdāyī ḫastanuñ ḥālin ṣorarsañ ey ṭabīb-i cān
   Seni özler niçe demdür yatur miḫnet bucaġında *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 203, Mısra 10). [seni, -i]*
8. Yime zamāne ġamını ki bezm-i ʿālemden
   Ecel **seni** götürür ʿāḳıbet nevāle gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 218, Mısra 12). [seni, -i]*
9. Şimdi görür gözi ṭutar elisin **sańa** felek
   Ṣundı āyīne-i İskender ile cām-ı Cem’i *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 235, Mısra 3). [sańa, -a]*
10. Bir dem olur **seni** ġarḳ eyler ecel ṭūfānı
    Ḥażret-i Nuḥ gibi ʿömr sürerseñ biñ yıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 23). [seni, -i]*
11. Yimedin yir **seni** var āḫıretüñ ḳaydını yi
    Yime ḫᵛān-ı ġam-ı dünyāyı çü ṣaḫṣ-ı ākil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 31). [seni, -i]*
12. Yüri var nūş-ı mey-i ʿışḳ maḥāzīrin geç
    Eyleye tā ki **seni** cām-ı ḥaḳīḳī ḳanzil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 34). [seni, -i]*
13. Luṭf idüp tuḥfemi ḳabūl it kim
    Seni maḳbūl ide o Sübḥān’um *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 82). [seni, -i]*

senā: *Ar. Medih, övme.*

1. Biñ duʿā yüz biñ **senā** etbāʿuña eşyāʿuña
   Dāyimā bizden eyā ser-māye-i emn ü emān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 89). [senā,]*

senāñ: *Övgü.*

1. Senāñı gūş ideli cümle pīr ü bernādan

   Felek murāduña sāʿī melek saña dāʿī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 52). [senāñı, -ı]*

seng: *Taş.*

1. Seng-i cevr urur dile ṭaġlarca ol Yūsuf-cemāl

   Anı yād itmez ki yarın ḳona mīzāna o **seng** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 106, Mısra 4). [seng,]*

2. Giyürdüñ egnüme bir ḳıymetī **sengīn** siyeh ḫilʿat

   Cefā **sengīn** urup ben nā-tüvāna itmedüñ sen kīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 157, Mısra 4). [sengīn, -īn]*

seng-dil: *Taş kalp, katı kalp, acımasız.*

1. Ey Hüdāyī **seng-diller** cevrine ṣabr it yüri

   Muḥkem olsun dir iseñ göñlüñde ger bünyād-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 94, Mısra 13). [seng-diller, -ler]*

seng-i āhumdan: *Ah taşı.*

1. Ḳo cevri ey felek mihr it saḳın bu **seng-i āhumdan**

   Seni zeyn eylemişken çün dükān-ı şīşeger kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 12, Mısra 5). [seng-i āhumdan, -um, -dan]*

seng-i belāñı: *Bela taşı.*

1. Seng-i belāñı ister idüm baş açup senüñ

   Şükr-i Ḫudā ki ḳıldı müyesser Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 146, Mısra 3). [seng-i belāñı, -ñ, -ı]*

seng-i cefāñ: *Eziyet taşı.*

1. Kūyuñ Aḳşehr-durur **seng-i cefāñ** alması

   Olur Aḳşehr'üñ eyā gül zaḫm alması leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 31, Mısra 3). [seng-i cefāñ, -ñ]*

seng-i cevr urur: *Eziyet taşı atmak.*

1. Seng-i cevr urur dile ṭaġlarca ol Yūsuf-cemāl
   Anı yād itmez ki yarın ḳona mīzāna o seng *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 106, Mısra 3). [seng-i cevr urur, -ur]*

seng-i cevr-i kahra: *Kahır cevrinin taşı.*

1. Geh **seng-i cevr-i ḳahra** geh tīrüñe nişān it
   Ṭurmış-durur Hüdāyī senden gelen belāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 186, Mısra 9). [seng-i cevr-i ḳahra, -a]*

seng-i cevr-ile: *Cefa taşı; eziyet taşı.*

1. Raḥm it ki **seng-i cevr-ile** ḫasta Hüdāyī'nüñ
   Āyīne-i ṭabiʿatinüñ inkisārı var *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 44, Mısra 9). [seng-i cevr-ile, -ile]*

seng-i cevrüñ: *Cefa taşı; eziyet taşı.*

1. Seng-i cevrüñ kim yaġar bu ḳalb-i ḥayrān üstine
   Menn ü selvādur iner Mūsā-ı ʿİmrān üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 201, Mısra 1). [seng-i cevrüñ, -üñ]*

seng-i duʿā-y-ile: *Dua taşı.*

1. Geh geh unıtma **seng-i duʿā-y-ile** yād idüp
   Taʿmīr eyle bu dil-i vīrānı Muṣli Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 187, Mısra 7). [seng-i duʿā-y-ile, -y, -ile]*

seng-i hārādan: *Mermer taşı, pek sert taş. (OTAL).*

1. Ḳatı gönlüñden ümīd eyler-idüm mihr ü vefā
   Seng-i ḫārādan eger sebze olaydı ḫāṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 130, Mısra 6). [seng-i ḫārādan, -dan]*

seng-i hārādan: *Çok sert taş, mermer taşı.*

1. Ümīdüm bu vefādan ola ḳalbüñde e̲ser peydā
   Ḫudā ḳādirdür eyler **seng-i ḫārādan** güher peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 2). [seng-i ḫārādan, -dan]*

seng-i hecr-ile: *Ayrılık taşı.*

1. Ey Hüdāyī çün-ki rıḥlet eyledi māh-ı ṣıyām
   Seng-i hecr-ile demidür şīşe-i ḳalbüm ṣıyām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 18). [seng-i hecr-ile, -ile]*

seng-i mevt-ile: *Ölüm taşı.*

1. Seng-i mevt-ile ṣınsa kāse-i ser
   Ṣınmaya cām-ı ʿahd ü peymānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 89). [seng-i mevt-ile, -ile]*

seng-i mezār idinmege: *Mezar taşı yapmak.*

1. Seng-i mezār idinmege iç işigüñ ṭaşın
   Ṣaḳlar Hüdāyī başı ber-ā-ber Ḳayacığum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 146, Mısra 13). [seng-i mezār idinmege, -meg, -e]*

seng-i rehüñe: *Taşlık, zorlu yol.*

1. Seng-i rehüñe yüz sürenüñ ḳıymetini bil
   Zīrā zer-i nābuñ bilinür ḳadri meḥekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 159, Mısra 7). [seng-i rehüñe, -üñ, -e]*

seni: *2. tekil şahıs ekinin yükleme durum eki almış hali.*

1. Seni helāk iderem dirse şād olur cānum
   Sevindürür nitekim ʿabdi müjde-i iʿtāḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 92, Mısra 7). [seni,]*

sensiñ: *"Sen" ikinci tekil şahıs zamiri.*

1. Gel berü ey māh **sensin** eksügi bezmüñ hemān
   Yoḫsa esbāb-ı ṭarāb cümle müheyyādur bugün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 158, Mısra 9). [sensin,]*

2. Sensin ol ḳāsım-ı erzāḳ u Ḫudāvend-i kerīm
   Niʿmet-i luṭfuñ olur kevn ü mekāna şāmil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 95). [sensin,]*
3. Ṭolsa evṣāf-ı cemīlüñle n'ola rūy-ı zemīn
   Ḫayl-i ḫūbāna bugün **sensin** olan şāh-ı güzīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 10). [sensin,]*
4. Ḥüsn-ile bahā Mıṣr'ına **sensin** meh-i Kenʿān
   Ey pīr olası Muṣlīcuġum tāze cevānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 11). [sensin,]*

senüñ: *"Sen" ikinci tekil şahıs zamiri.*

1. Manṭıḳ-ı pāküñ ḥadīṯ-i men raʾānīdür **senüñ**
   Olıcaḳ baḥr-i maʿānīden dilüñ gevher-fişān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 55). [senüñ,]*

senüñ: *"Sen" ikinci tekil şahıs zamiri.*

1. Seng-i belāñı ister idüm baş açup **senüñ**
   Şükr-i Ḫudā ki ḳıldı müyesser Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 146, Mısra 3). [senüñ,]*
2. İki ʿālemde maḳṣūdum **senüñ** bir şeb vişālüñdür
   Piyālem gözlerüm nūrı cemāli şems-i raḫşānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 11). [senüñ,]*
3. Ben **senüñ** pādişehüm bende-i fermānuñ olam
   Pāy-māl-i ser-i gīsū-ı perīşānuñ olam *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 13). [senüñ,]*
4. N'ola yanuñda **senüñ** sehv-ile itdümse günāh
   Baña baġışla güzel başuñ-içün eyle nigāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 19). [senüñ,]*

sep: *Serpmek, saçmak.*

1. Ḳaşuñ kemānı ḳaçan ġamzeñ oḳlarını **seper**
   Ḳażāya uġraya kim eylemezse sīne siper *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 42, Mısra 5). [seper, -er]*

ser: *Far. Baş, kafa.*

1. Göñüller tende fikrüñde lisānlar **ser** de zikrüñde
   Senüñ yāduñdadur diller eger maḫfī eger peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 5). [ser,]*
2. Dil ṣavmaʿa-ı tende lisān **serde** nigārā
   Meşġūl senüñ zikrüñe sırran u cihārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 6, Mısra 1). [serde, -de]*
3. Rızḳ bābın ey Hüdāyī fetḥ ider Fettāḥ aña
   Ṭāʿat içün gün gibi kim ḳaldurursa **ser** ṣabāḥ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 23, Mısra 10). [ser,]*
4. Ḫayālüñ tekye-i dilde ḫalīlüm eyle tek mihmān
   Yolına cān-ıla **serden** iki ḳurbānumuz vardur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 35, Mısra 6). [serden, -den]*
5. Bizümle tīguñ eger ola hem-dem ü hem-ser
   Fedā anuñ yolına cism ü cān u dil hem **ser** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 42, Mısra 4). [ser,]*
6. Gele ṣol gün ki maġz-ı üstüḫānlar ḳaynaya **serde**
   Beni ḳıl ẓıll-ı luṭfuñda ḥimāyet yā Resūla'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 204, Mısra 5). [serde, -de]*

ser: *Baş II hayat, yaşam.*

1. Serden o servüñ itdi çarḫ devlet-i vuṣlatın cüdā
   Kimse taʿaccüb itmesün sāye-veş ibtiẕālümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 71, Mısra 5). [serden, -+den]*

ser virüp: *Baş vermek II canını feda etmek.*

1. Ser virüp bir boyı serve yine server diyelüm
   Ayaġı ṭozını cān çeşmine cevher diyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 1). [ser virüp, -üp]*

ser-āmed: *İleri gelen, önde gelen.*

1. Her dem aḳar bu dīdeden çihre-i zerdüm üzre ḳan
   Muṣlīcuġum **ser-āmedüm** ḳāmeti ʿömr-i sermedüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Muhammes 1, Mısra 4). [ser-āmedüm, -üm]*
2. Muṣlīcuġum **ser-āmedüm** ḳāmeti ʿömr-i sermedüm
   Hecr ile ġuṣṣa-nākuñam vaṣl ile eyle şādmān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Muhammes 1, Mısra 9). [ser-āmedüm, -üm]*
3. Ḫażret-i Ḫaḳ vire şehā devlet-i cāvidān saña
   Muṣlīcuġum **ser-āmedüm** ḳāmeti ʿömr-i sermedüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Muhammes 1, Mısra 14). [ser-āmedüm, -üm]*

ser-āmed geçine: *İleri gelenlerden saymak.*

1. N'ola meydān-ı cehān içre **ser-āmed geçine**
   İşini başa çıḳarmışdur anuñ şemşīri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 220, Mısra 5). [ser-āmed geçine, -e]*

ser-ā-pā: *Baştan ayağa kadar.*

1. Nesīm-i nāfe-i zülfinden açmazam bir sır
   Nesīmi gibi **ser-ā-pā** yüzerler-ise derüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 147, Mısra 6). [ser-ā-pā,]*

ser-ā-ser: *Baştan başa, tamamen.*

1. Cāna feṯḥ oldı rumūz-ı genc-i bī-pāyān-ı ʿışḳ
   Oldı bi'l-fiʿlüm **ser-ā-ser** maʿnī-i Ḳur'ān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 102, Mısra 2). [ser-ā-ser,]*
2. Tenümde tāze dāġumdur **ser-ā-ser** ḫilʿat ü tācum
   Melāmet mülkine Keyḫusrevem yā Keyḳubādam ben *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 163, Mısra 5). [ser-ā-ser,]*
3. Ser-ā-ser ṭoldı mihrüñle zemīn ü āsumān Aḥmed
   Ay alnı āfitābum ā meh-i nā-mihribān Aḥmed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 3). [ser-ā-ser,]*

ser-belend-i ʿālem oldı: *Alemin baş tacı olmak.*

1. Dār-ı zülfin pāye-i rifʿat bilen dildārumuñ
   Ser-belend-i ʿālem oldı ḥażret-i Manṣūr-veş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 77, Mısra 8). [ser-belend-i ʿālem oldı, -dı]*

ser-çeşme: *Pınar, kaynak.*

1. Ser-çeşme çeşm-i pāküme öykündi yolsuzluḳ idüp
   Üşdiler iller başına anı getürdiler yola *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 7, Mısra 11). [ser-çeşme,]*

ser-çeşme-i ḥayātdan: *Yaşam kaynağı, hayat pınarı.*

1. Ser-çeşme-i ḥayātdan ey ḫ∨āce yursun el
   Olursa āfitābeñ eger āfitābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 178, Mısra 5). [ser-çeşme-i ḥayātdan, -dan]*

ser-çeşme-i luṭfını: *İhsan pınarı.*

1. Şeh Süleymān yine ol zübde-i Āl-i ʿOs̱mān
   Eyledi ʿāleme **ser-çeşme-i luṭfını** revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 2). [ser-çeşme-i luṭfını, -ın, -ı]*

ser-cümle: *Bütün, hepsi.*

1. Ṣofī saf-ı rindāna gel ṣāfī mey-i ṣāf eyle nūş
   Saña ṣafā geldüñ disün **ser-cümle** aṣḥāb-ı ṣafā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 7, Mısra 8). [ser-cümle,]*

serd olmaḳ: *Sert ve şiddetli olmak, soğumak.*

1. Cemālüñ ātişi germ eylesün gel bezm-i ʿuşşāḳı
   Benüm luṭf issi sulṭānum yaraşmaz saña **serd olmaḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 93, Mısra 6). [serd olmaḳ, -mak]*

ser-dār: *Komutan.*

1. Ḳapudan big sefere oldı saʿādetle revān
   Cünd-i İslām'uñ odur devlet-ile **ser-dārı** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 6). [ser-dārı, -ı]*

ser-dār ola: *(Aşıkların/aşıklar ordusunun) lideri olmak.*

1. Manṣūr-ı dilin her ki ide zülfüñe ber-dār
   ʿIşḳ ehline bu dār-ı fenāda ola ser-dār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 46, Mısra 2). [ser-dār ola, -a]*

ser-efgende ḳıldı: *Baş eğdirmek.*

1. Ḳara zülfüñ çeküp ʿuşşāḳ-ı sevdā-keşleri bende
   Ser-efrāzān-ı dehri ḳapuña ḳıldı ser-efgende *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 16, Mısra 6). [ser-efgende ḳıldı, -dı]*

ser-efrāzān-ı ʿālem: *Alemin baş çekenleri.*

1. Teveccüh ḳıl ṣāf-ı ehl-i niyāza nitekim miḥrāb
   Ser-efrāzān-ı ʿālem ser-fero itsün saña gelsün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 167, Mısra 6). [ser-efrāzān-ı ʿālem,]*

ser-efrāzān-ı dehri: *Zamannın baş çekenleri.*

1. Ḳara zülfüñ çeküp ʿuṣṣāḳ-ı sevdā-keşleri bende
   Ser-efrāzān-ı dehri ḳapuña ḳıldı ser-efgende *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 16, Mısra 6). [ser-efrāzān-ı dehri, -i]*

ser-ferāz eyle: *Baş yapmak II Lider,Komutan.*

1. ʿUṣṣāḳ içinde eyle Hüdāyī'yi ser-ferāz
   Ey Yūsuf-ı zamāne başın kes sināna dik *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 124, Mısra 11). [ser-ferāz eyle,]*

ser-ferāz olsun: *Baş olmak II Üstün olmak.*

1. Ser-ferāz olsun Hüdāyī ḳo begüm Manṣūr-veş
   Dār-ı dünyāda ṣalınsun boynuña mūyuñ gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 211, Mısra 13). [ser-ferāz olsun, -sun]*

ser-ferāz-ı ʿālem: *Alemin baş çekeni.*

1. Ben gül yañaġuña semeni nice beñzedem
   Ol **ser-ferāz-ı ʿālem** ü bir ser-figende bu *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 4). [ser-ferāz-ı ʿālem,]*

ser-fero eylemezin: *Baş eğmek.*

1. Ey Hüdāyī ayaġı ṭozı ṭururken yāruñ
   Ser-fero eylemezin tāc-ı ser-i Dārā'ya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 191, Mısra 10). [ser-fero eylemezin, -mez, -in]*

ser-fero itse: *Başını öne eğmek.*

1. Dem urduḳca dem-ā-dem ney maḳām-ı ʿışḳda çenge
   ʿAceb mi **ser-fero itse** o da bu ḳavle ḳāyildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 53, Mısra 6). [ser-fero itse, -se]*

ser-fero itsün: *Başını öne eğmek.*

1. Teveccüh ḳıl ṣāf-ı ehl-i niyāza nitekim miḥrāb
   Ser-efrāzān-ı ʿālem **ser-fero itsün** saña gelsün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 167, Mısra 6). [ser-fero itsün, -sün]*

ser-figen: *Başı önde.*

1. Ben gül yañaġuña semeni nice beñzedem
   Ol ser-ferāz-ı ʿālem ü bir **ser-figende** bu *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 4). [ser-figende, -de]*

ser-gerdān: *Başı dönen, ne yapacağını bilmeyen, şaşırmış, sersemlemiş bir durumda olan (kimse), şaşkın.*

1. Gül cemālüñ'çün hezārān murġ-ı dil nālāndur
   Ḳanda bir şemʿ olsa biñ pervāne **ser-gerdāndur** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 50, Mısra 2). [ser-gerdāndur, -dur]*
2. Ṭaʿn iderdüm goy-veş ḥāline **ser-gerdānlaruñ**
   Başuma toḳınmayınca bilmedüm çevgān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 102, Mısra 5). [ser-gerdānlaruñ, -lar, -uñ]*
3. Cümleten ʿālem Hüdāyī gibi **ser-gerdānıdur**
   Baş açuḳ abdālıyam cān-ıla Ḥaydar Bālī'nüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 19). [ser-gerdānıdur, --ı, --dur]*

ser-gerdān ola: *Perişan etmek, başını döndürmek.*

1. Devlet ol başuñ ki şāhā ṣavlecān-ı ʿışḳ-ıla
   ʿArṣa-ı kūyuñda **ser-gerdān ola** gūyuñ gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 211, Mısra 6). [ser-gerdān ola, -a]*

ser-gerdān oldı: *Perişan etmek, başını döndürmek.*

1. Şemʿ-i fānūs-ı ḫayāl-i felek uyandı yine
   Necm pervāneleri oldı ḳamu ser-gerdān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 10). [ser-gerdān oldı, -dı]*

ser-gerdān-ı ʿışk: *Aşktan dolayı başı dönmüş olmak.*

1. Ḫāne-i ḳalbümde yandı şemʿ-i nūr-efşān-ı şevḳ
   Cān u dil pervāne gibi oldı **ser-gerdān-ı ʿışḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 102, Mısra 4). [ser-gerdān-ı ʿışḳ,]*

sergeşte: *Far. sersem, başı dönmüş.*

1. Dol-āba dönüp derd-ile **sergeşte** Hüdāyī
   Çarḫ-ı felege döne döne çıḳdı fiġānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 215, Mısra 11). [sergeşte,]*

ser-geşte: *Başı dönmüş, kafası karışmış, avare.*

1. Bir māha sāye-veş yine oldum fütāde kim
   Ser-geştedür hevāsı ile zerre-vār şems *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 75, Mısra 10). [ser-geştedür, -dür]*

ser-geşte vü üftādeñ olup: *Sersem ve düşkün hale gelmek.*

1. Olup ser-geşte vü üftādeñ ey nūr-ı baṣar kevkeb
   Ḳararmış gözleri kūyuñ ṭolanmaḳdan düşer kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 11, Mısra 1). [ser-geşte vü üftādeñ olup, -up]*

ser-geşte-i tapança-ı āsīb-i rūzgār: *Yel belasının tokadından başı dönmek.*

1. Şol āsiyāba döndi hevāñ-ıla dil k'ola
   Ser-geşte-i tapança-ı āsīb-i rūzgār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 49, Mısra 10). [ser-geşte-i tapança-ı āsīb-i rūzgār,]*

ser-ḫayl-i ḫūbānuñ: *Güzellerin başı, önde geleni.*

1. Şeh-i ʿālem-penāhıdur bugün **ser-ḫayl-i ḫūbānuñ**
   Naẓīri gelmemişdür milket-i ʿOs̱mān'a ʿOs̱mān'uñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 3). [ser-ḫayl-i ḫūbānuñ, -uñ]*

serḫ̆uş: *Sarhoş.*

1. Yāra yā Rab bilmezem kim şerḥ ide dil şerḥasın
   Cān mey-i şevḳıyla **serḫᵛuş** ʿaḳl ise ḥayrān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 102, Mısra 12). [serḫᵛuş,]*
2. Ṣudāʿ-ı ġuṣṣañ-ıla sāḳīyā bu **serḫᵛuşdur**
   Şarāb sür baña yoḳsa gül-ābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 170, Mısra 5). [serḫᵛuşdur, -dur]*

ser-i aʿdā-ı dīn: *Din düşmanlarının başı.*

1. Tīġ-ı muraṣṣaʿuñ **ser-i aʿdā-ı dīn** ile
   Ḳanlu ṣudur ki pür ola üsti ḥabābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 39). [ser-i aʿdā-ı dīn,]*

ser-i ʿazīze: *Azizin başı.*

1. Bunca **ser-i ʿazīze** yazuḳlar o serverüñ
   Farḳı yoġ işiginde sifāl-i kilābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 179, Mısra 9). [ser-i ʿazīze,]*
2. Bunca **ser-i ʿazīze** yazuḳlar o serverüñ
   Farḳı yoġ işiginde sifāl-i kilābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 179, Mısra 9). [ser-i ʿazīze, -e]*

ser-i bī-devlete: *Zavallı/talihsiz baş.*

1. Baş açup isteyelüm tīġını yāruñ Ḥaḳ'dan
   Ser-i bī-devlete ḳıl anı müyesser diyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 4). [ser-i bī-devlete, -e]*

ser-i engüşt-i nebīdür: *Peygamberin parmağının ucu.*

1. Ser-i engüşt-i nebīdür meger ol bīnī-de
   K'itdi yüzüñde ʿayān muʿciz-i şaḳḳu'l-ḳameri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 216, Mısra 9). [ser-i engüşt-i nebīdür, -dür]*

ser-i ferhād'dur: *Ferhad'ın kellesi.*

1. Ser-i Ferhād'dur yā-ḫūd delinmiş tīşe zaḫmından
   Ya Ḳays'uñ dest-i Leyladan şikest olan çanaġıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 41, Mısra 9). [ser-i ferhād'dur, -dur]*

ser-i fettān-ı zamān: *Zamanın fitneci başı.*

1. Bilmedüm kākülüñüñ olmayıcaḳ meftūnı
   Ser-i fettān-ı zamān dirler idi gerçek imiş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 76, Mısra 4). [ser-i fettān-ı zamān,]*

ser-i hüdāyī'ye: *Hüdayi(Sala Muslısı) başı.*

1. Yigdür **ser-i Hüdāyī'ye** bir neş'e cām-ı ʿışḳ
   Tāc-ı Ḳubād u efser-i Efrāsiyāb'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 179, Mısra 11). [ser-i hüdāyī'ye, -y, -e]*

ser-i ḳāf-ı maḥabbet: *Muhabbet kaf dağının zirvesi.*

1. Meges deñlü vücūdum yoḳ velī ʿanḳā-yı ʿışḳam ben
   Ser-i Ḳāf-ı maḥabbet göşe-i ṣabr u sükūnumdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 40, Mısra 4). [ser-i ḳāf-ı maḥabbet,]*

ser-i muhālīfden: *Düşmanın kafatası.*

1. Elinde sāġar-ı ʿişret **ser-i muḫālīfden**
   Sürod-ı meclisi nāy-ı gülū-ı aʿdādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 33). [ser-i muḫālīfden, -den]*

ser-i şāhān-ı ʿālem: *Alemin şahlarının başı.*

1. Ser-i şāhān-ı ʿālem ḫāksāruñ
   Keyānīler ġulām-ı dāġ-dāruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 11). [ser-i şāhān-ı ʿālem,]*

ser-i servi: *Servinin başı.*

1. Maḳām idüp **ser-i servi** çimende muḳrī-i ḳumrī
   Elif-ḳadüñ añup eyler maḳām-ı rāstda nāle *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 199, Mısra 3). [ser-i servi, -i]*

seri tutup: *Başını ellerinin arasına almak.*

1. İş başa düşdi gördi ki ʿışḳ-ıla kūhken
   Cānını virdi tīşe-i merge ṭutup seri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 210, Mısra 6). [seri ṭutup, -up]*

seri virsem: *Can vermek.*

1. Ġam degül yolında ḳurbān oluban virsem seri
   Baş açuḳ abdālıyam cān-ıla Ḥaydar Bālī'nüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 7). [seri virsem, -se, -m]*

ser-i zülfüñe: *Zülfün ucu.*

1. El ṣunsa ʿadū ṭañ mı **ser-i zülfüñe** ey serv
   İblīse naṣīb itdi Ḫudā ʿömr-i dırāzı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 234, Mısra 7). [ser-i zülfüñe, -üñ, -e]*

serīr-ārā-ı mülk-i şehr-yārī: *Sultanlık mülkünün tahtının süsü.*

1. Deri dürrī-i dürc-i tāc-dārī
   Serīr-ārā-ı mülk-i şehr-yārī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 4). [serīr-ārā-ı mülk-i şehr-yārī,]*

serīr-i dillere: *Gönül tahtı.*

1. Serīr-i dillere sulṭān olan şāh-ı cehān Aḥmed
   Meh-i nev oldı ebrū-ı hilālüñden nişān Aḥmed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 1). [serīr-i dillere, -ler, -e]*

serīr-i ġama: *Gam tahtı.*

1. Ben ol faḳīr-i tüvānger-dilem ki devlet-i ʿışḳ

   Beni **serīr-i ġama** server-i cehān itdi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 213, Mısra 8). [serīr-i ġama, -a]*

serīr-i ḥüsne: *Güzellik tahtı.*

1. Gitdi Yūsuf **serīr-i ḥüsne** seni

   Ol ʿAzīz itdi mālik ü vāriş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 21, Mısra 5). [serīr-i ḥüsne, -e]*

serīr-i mülk-i ḥüsne: *Güzellik ülkesinin tahtı.*

1. Benüm ey Ḫusrev-i şīrīn-leb ü gül-gūn-ʿiẕārum gel

   Serīr-i mülk-i ḥüsne şehriyārum şehsüvārum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 19, Mısra 2). [serīr-i mülk-i ḥüsne, -e]*

ser-keş olma: *Dik başlı ve isyankâr olmak.*

1. Ser-keş olma sanma bāḳī manṣıb u pāyeñ saña

   Ḫāksin gör dir zebān-ı ḥāl-ile sāyeñ saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 4, Mısra 1). [ser-keş olma, -ma]*

ser-māye: *Varlık, servet.*

1. Naḳd-i cānuñ vir metāʿ-ı ʿışḳa bu bāzārda

   Assı itsün dir iseñ ey ḫ∨āce **ser-māyeñ** saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 4, Mısra 4). [ser-māyeñ, -ñ]*

ser-māye-i emn ü emān: *Emniyet ve korkusuzluk sermayesi.*

1. Biñ duʿā yüz biñ şenā etbāʿuña eşyāʿuña

   Dāyimā bizden eyā **ser-māye-i emn ü emān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 90). [ser-māye-i emn ü emān,]*

ser-māye-i naḳd-i ḥayātum: *Ömür akçesinin sermayesi.*

1. Benüm **ser-māye-i naḳd-i ḥayātum** cānumuñ cānı
   Cefā irmez mi pāyāna nihāyet yoḳ mı hicrāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 11). [ser-māye-i naḳd-i ḥayātum, -um]*

ser-menzil-i belāda: *Belanın baş menzili.*

1. Ser-menzil-i belāda gelür cāna tīr-i yār
   Maḳsūm olan sihām-ı ḳażā vü ḳader gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 232, Mısra 7). [ser-menzil-i belāda, -da]*

ser-mest: *Sarhoş, kendinden geçme.*

1. Ebrūlaruñla ol iki ḫūn-ḫār gözlerüñ
   Tīġ-ıla ceng ider iki **ser-mest** pehlevān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 156, Mısra 6). [ser-mest,]*

sermest ider: *Sarhoş etmek, kendinden geçmek.*

1. Dil ḥālet alur şīşedeki ḳulḳul-i meyden
   Sermest ider cānı demi ehl-i derūnuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 126, Mısra 4). [sermest ider, -er]*

ser-mest-i cām-ı ʿışḳ: *Aşk kadehiyle sarhoş olmak.*

1. Her kim ki geldi mahşere **ser-mest-i cām-ı ʿışḳ**
   Ḳurtuldı ḳīl ü ḳāl-i su'āl ü cevābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 178, Mısra 9). [ser-mest-i cām-ı ʿışḳ,]*

ser-mūze: *'cermuk manasınadır ki çizme üzerinden giyilir. Türkî'de sokman derler. Hala bu diyarlarda mütearif kalçın gibi Maveraünnehir halkı çizmeyi muhafaza için üzerinden giyerler.*

1. Ayaġuñ ṭopraġından ḥāṣıl eyler vech-i zer ḫūrşīd
   Alur **ser-mūzeñüñ** kepkeplerinden nūr u fer kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 11, Mısra 4). [ser-mūzeñüñ, -ñüñ]*

ser-nigūn eyleye: *Baş aşağı çevirmek, tersine döndürmek.*

1. Ser-nigūn eyleye varup ʿalem-i küffārı
   Ḳapudan big sefere oldı saʿādetle revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 9). [ser-nigūn eyleye, -y, -e]*

ser-sebz olup: *Yeşertmek.*

1. Ġoncalar **ser-sebz olup** giymiş yaşıl destārlar
   Meclis-i Āl-i Nebīdür ṣanki ṣaḥn-ı gülsitān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 27). [ser-sebz olup, -up]*

ser-tāc-ı ʿālem: *Alemin baş tacı.*

1. Terk eyle gel raḳībüñi **ser-tāc-ı ʿālem** ol
   Ḫˇuşdur ki bī-ṣadef ola gevher Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 146, Mısra 11). [ser-tāc-ı ʿālem,]*

ser-tācumuzdur: *Taç ‖ baş tacı.*

1. Tā ki olduḳ ṣofī-i ṣāfī-i ḫālvetgāh-ı ʿışḳ
   Cām-ı mey ser- tācumuzdur tāk-i rez misvāḳümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 67, Mısra 12). [ser-tācumuzdur, -umuz, -dur]*

ser-tā-kadem: *Baştan ayağa kadar.*

1. Ey mālik-i mülk-i ḳıdem cürm olsavuz **ser-tā-ḳadem**
   Nār-ı cehennemden ne ġam sensin şefīʿü'l-müẕnibīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 149, Mısra 7). [ser-tā-ḳadem,]*

serv: *Selvi ağacı II sevgilinin uzun boyu.*

1. Kelāmı ġuncayi dem-beste eyler eylese güftār
   Adım mı atdurur gülşende **serve** ol sehi-ḳāmet *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 20, Mısra 8). [serve, -e]*
2. Yāra meyl iden dil-i bī-iḫtiyārum ṣandılar
   Gördiler kim **serv** ayaġına aḳar āb-ı revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 38, Mısra 11). [serv,]*
3. Ruḫınuñ ṭāġdārı olmaz-ısa lāle ṭāġīdur
   Ḳad-i āzādına **serv** olmaz-ısa bende bāgīdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 41, Mısra 2). [serv,]*

4. Serden o **servüñ** itdi çarḫ devlet-i vuṣlatın cüdā
   Kimse taʿaccüb itmesün sāye-veş ibtiẕālümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 71, Mısra 5). [servüñ, -üñ]*
5. Ger sāye ṣala küştelerüñ ḫākine çün **serv**
   Ḥaşr oldı ṣanup maḳbereden ḳalduralar baş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 78, Mısra 5). [serv,]*
6. Rāh-ı ʿışḳuñda Hüdāyī sāye-veş pā-māl idi
   Başmamışken bostāna **serv-ile** şimşād ayaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 91, Mısra 10). [serv-ile, --ile]*
7. Ṣalındı yine yāsemenüñ ḳolları **serve**
   Ṣarmaşdı gelüp bir yire göyā iki ʿāşıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 100, Mısra 5). [serve, -e]*
8. Ol **servi** çekmek istese n'ola Hüdāyī sīneye
   Cān gülşeninde yaraşur nāzük nihāli Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 110, Mısra 9). [servi, -i]*
9. Ekseñ ẓarāfet-ile raḳībüñ zamānıdur
   Serv olmadı giyāh-ıla hem-ser Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 146, Mısra 10). [serv,]*
10. Yād-ı ḳaddüñle elif geldi gice fāl eyledüm
    Ḫıdmetüñde ṭoġrıyam ey **serv** aña dāl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 148, Mısra 2). [serv,]*
11. Müntehā-ḳāmeti hecriyle ölürsem yāruñ
    Ravżamuñ **servleri** ṭaʿn ideler Ṭūbā'ya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 191, Mısra 6). [servleri, -ler, -i]*
12. Himmetde ḳaddi gibi bülend ola rāstı
    Çün sāye **serv** yanına düşdükce pest ola *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 206, Mısra 4). [serv,]*
13. Sāyesi üstüñe düşsün dir-iseñ ol **servüñ**
    Ḫāk-i rāh ol ki Hüdāyī saña budur düşeri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 216, Mısra 15). [servüñ, -üñ]*
14. İsterem ṣu gibi ol **servüñ** olam pā-māli
    Kişinüñ himmeti kendine gerekdür ʿālī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 223, Mısra 1). [servüñ, -üñ]*
15. Ey niçe **servüñ** itdi ḳadüñ ḳadrini şikest
    Ey niçe ġunca defterini laʿlüñ itdi ṭay *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 229, Mısra 5). [servüñ, -üñ]*
16. ʿArż itme yāra ḳaddüñi dīvār-ı bāġdan
    Ey **serv** bir iş eyleme ḥaddüñden aşırı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 230, Mısra 12). [serv,]*
17. El ṣunsa ʿadū ṭañ mı ser-i zülfüñe ey **serv**
    İblīse naṣīb itdi Ḫudā ʿömr-i dırāzı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 234, Mısra 7). [serv,]*
18. Bend-i ġamdan yüri var **serv** gibi āzād ol
    Pāk iken dāmenüñi eyleme ālūde-i gil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 11). [serv,]*
19. ʿÖmrüñ bahārı görmeye bād-ı ḫazān-ı serd
    Bāġ-ı ṣafāda **serv** gibi olasın selīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 32). [serv,]*

20. Servi ḥayretde ḳoyan şīve-i reftāruñdur
    Lāl iden ġuncaları nāz-ıla güftāruñdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 5). [servi, -i]*
21. Çıḳ ṣalın **serv** gibi seyr idelüm reftāruñ
    Ġunca-ı ḳalbüm açılsun işidüp güftāruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 13). [serv,]*
22. Serv iken sāye gibi yirlere oldı pāy-māl
    Ḳanı ol gözlerimüñ nūrı Muḥammed Şāhum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 15). [serv,]*
23. Bāġ-ı ḥüsn içre ṣalın **serv** gibi ey ḫānum
    Ṣulasun yollaruñı dīde-i ḫūn-efşānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 29). [serv,]*

serv ü çenar: *Servi ve çınar ağacı. II Sevgilinin endamı.*

1. Gül dikme bāġa ʿārıż-ı dil-ber biter diyü
   Serv ü çenar geldi bugün bāġbāna dik *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 124, Mısra 8). [serv ü çenar,]*

serve tolaşması: *Servi ağacının etrafını sarmak, (sarmaşık benzetmesiyle).*

1. Şöyle beñzer ḳad-i bālāña irişmek dilemiş
   Ḫaylī tolaşması var serve yine yāsemenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 125, Mısra 6). [serve tolaşması, -ma, -sı]*

server: *Başkan, reis. II Sevgili.*

1. Ḳullara çıḳmaz görinmez böyle **server** görmedük
   Bir perī-peykerdür ol ʿālemde gözler görmedük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 107, Mısra 1). [server,]*
2. Ser virüp bir boyı serve yine **server** diyelüm
   Ayaġı ṭozını cān çeşmine cevher diyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 1). [server,]*
3. Ḥükm geçmez emrine rām itmege ol **serveri**
   Şekl-i ebrūsı berāt-ı ḥüsnine ṭuġra-y-iken *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 161, Mısra 7). [serveri, -i]*
4. Bunca ser-i ʿazīze yazuḳlar o **serverüñ**
   Farḳı yoġ işiginde sifāl-i kilābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 179, Mısra 9). [serverüñ, -(ü)ñ]*
5. Oldur Hüdāyī mülk-i dilüñ şimdi **serveri**
   Ol şūḫ-ı dil-rübā ki dinür nāmına ʿAlī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 19). [serveri, -i]*

6. Yolına cān u ser virse revādur niçe **serverler**
   Leṭāfet mülkini feṭḥ eyledi ġamzıyla Feṭḥu'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 7). [serverler, -ler]*
7. Düşmen iḳlīmine şalsun ḳılıcın ol **server**
   Ḳaydefā mülkini aldı şu-y-ıla İskender *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 11). [server,]*

serverā: *Ey hühümdar!. Ey Sultan! / Ey güzeller sultanı. / Ey sevgili.*

1. Boyuñ görüp didiler **serverā** sanavber aña
   ʿAceb mi beste ola piste gibi diller aña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 3, Mısra 1). [serverā,]*
2. Yaraşur destüñde Dīvān-ı Hüdāyī **serverā**
   Ḫūbdur gelse sefīne baḥr u ʿUmmān üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 200, Mısra 9). [serverā,]*
3. Serverā gül gibi devrüñde cehān ḫurrem ü şād
   Çeşme-i çeşm-i Hüdāyī-durur ancaḳ giryān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 41). [serverā,]*

server-i cehān itdi: *Dünyanın reisi olmak.*

1. Ben ol faḳīr-i tüvānger-dilem ki devlet-i ʿışḳ
   Beni serīr-i ġama **server-i cehān itdi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 213, Mısra 8). [server-i cehān itdi, -di]*

servi: *Selvi ağacı II sevgilinin uzun boyu.*

1. Serviyle çenār el ele almış çimen içre
   Nāz-ıla şalınur şan iḳi yār-ı muvāfıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 100, Mısra 7). [serviyle, -yle]*

serv-i āzād: *Uzun boylu düz servi.*

1. Baş egmez senden ayru pādişāha
   Ne ṭoġrı ḳuluñ olur **serv-i āzād** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 29, Mısra 8). [serv-i āzād,]*

serv-i bāġı: *Bağın servisi.*

1. Ben **serv-i bāġı** ḳāmetüñe nice beñzedem
   Sen şāh-ı ser-erāz o bir bende-i ʿatīḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 96, Mısra 3). [serv-i bāġı, -ı]*

serv-i bālā-ı pāk-dāmānum: *İffeti yüce selvi boylu (Sevgili).*

1. Gül-i bī-ḫār-ı gülşen-i ʿömrüm
   Serv-i bālā-ı pāk-dāmānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 38). [serv-i bālā-ı pāk-dāmānum, -um]*

serv-i bālāyı: *1. uzun boylu güzel.*

1. Sevüp bir **serv-i bālāyı** yolında istiḳametle
   Elif gibi diler göñlüm cehān içinde ferd olmaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 93, Mısra 7). [serv-i bālāyı, -y, -ı]*

serv-i çemān: *Çemenin servisi.*

1. Nūş idelüm çimende o **serv-i çemān** ile
   Sāḳī sūrāḫı var-ısa bāḳī cehānede *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 192, Mısra 9). [serv-i çemān,]*

serv-i çimensin: *Çimenin servisi.*

1. Bu ḳadd-i ser-ferāz ile bugün **serv-i çimensin** sen
   Leb-i cān-baḫşuñ ile ḫusrev-i şīrīn-dehensin sen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 5). [serv-i çimensin, -sin]*

serv-i dil-ā [rā]dur: *Gönül süsleyen servi.*

1. Yārını bir gün gelem diyü şalan ferdālara
   Ol ḳıyāmet-ḳāmet ol **serv-i dil-ā [rā]dur** bugün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 158, Mısra 14). [serv-i dil-ā [rā]dur, -dur]*

serv-i dil-ārādur: *Gönül süsleyen servi.*

1. Şalınşun ʿizz ü nāz-ıla leṭāfet bostānında
   Nihāl-i ḳaddi bir **serv-i dil-ārādur** Memi Şāhuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 120, Mısra 4). [serv-i dil-ārādur, -dur]*

serv-i dil-ārāsın: *Gönül süsleyen servi.*

1. Yā perīsin güzelüm şīşe-i efsūn-gerde
   Çimen-i cānda ya-ḫud **serv-i dil-ārāsın** sen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 160, Mısra 8). [serv-i dil-ārāsın, -sın]*

serv-i ḫırāmān: *Salınarak yürüyen servi.*

1. Düşdi gönlüm yine bir **serv-i ḫırāmān** eline
   Murġ-ı per-beste gibi kim düşe oğlan eline *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 198, Mısra 1). [serv-i ḫırāmān,]*

serv-i ḫırāmān: *Nazlı nazlı salınan dilber.*

1. Ol **serv-i ḫırāmān** elüñe girse Hüdāyī
   Em leblerini ḳuc belini virme zamānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 214, Mısra 9). [serv-i ḫırāmān,]*

serv-i ḫırāmān: *Salınarak yürüyen servi boylu sevgili.*

1. Dil murġı kim o **serv-i ḫırāmān** elindedür
   Şeh-bāzdur ki şāh Süleymān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 33, Mısra 1). [serv-i ḫırāmān,]*

serv-i ḫırāmānum: *Salınarak yürüyen servi.*

1. Sū be-sū bāġ-ı cehānda nitekim āb-ı revān
   Varsun ol **serv-i ḫırāmānum** ṣalınsun bir zamān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 4). [serv-i ḫırāmānum, -um]*
2. Sāye-veş üftādeler düşmiş ṣolına ṣağına
   Varsun ol **serv-i ḫırāmānum** ṣalınsun bir zamān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 8). [serv-i ḫırāmānum, -um]*
3. Sebze-zār-ı ḥüsn içinde nitekim kebk-i derī
   Varsun ol **serv-i ḫırāmānum** ṣalınsun bir zamān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 12). [serv-i ḫırāmānum, -um]*
4. ʿīd-gāh-ı ḥüsn içinde bende vü āzād ile
   Varsun ol **serv-i ḫırāmānum** ṣalınsun bir zamān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 16). [serv-i ḫırāmānum, -um]*
5. Umaruz yine ṣala bu yaña dest-i rūzgār
   Varsun ol **serv-i ḫırāmānum** ṣalınsun bir zamān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 20). [serv-i ḫırāmānum, -um]*

serv-i müstaḳīm oldı: *Dimdik, düz servi olmak.*

1. Bulduñ ṣadāḳat-ıla teferrüd elif-miṣāl
   Bostān-ı cāha oldı boyuñ serv-i müstaḳīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 14). [serv-i müstaḳīm oldı, -dı]*

serv-i nāz: *İşveli sevgili.*

1. ʿAceb ne ḫār-ıla açıldı bāġa ol ġunca
   Kimüñ hevāsına uydı o **serv-i nāz** ʿaceb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 10, Mısra 4). [serv-i nāz,]*

serv-i nāz: *Naz servisi (Nazlı nazlı salınan servi boylu sevgili).*

1. ʿAceb ne ḫār-ıla açıldı bāġa ol ġunca
   Kimüñ hevāsına uydı o **serv-i nāz** ʿaceb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 10, Mısra 4). [serv-i nāz,]*

serv-i nāz: *Yeni yetişmiş servi, (mec.) sevgili.*

1. ʿAceb ne ḫār-ıla açıldı bāġa ol ġunca
   Kimüñ hevāsına uydı o **serv-i nāz** ʿaceb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 10, Mısra 4). [serv-i nāz,]*

serv-i nāzum: *Naz servisi (Nazlı nazlı salınan servi boylu sevgili).*

1. Pāy-māl itme beni zülf-i semen-būyuñ gibi
   Serv-i nāzum himmetüñ ʿālī gerek boyuñ gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 211, Mısra 2). [serv-i nāzum, -um]*

serv-i revān: *Salınan servi II Uzun boylu sevgili.*

1. Geçüp ol **serv-i revān** gelmedüginden bu yaña
   Añladum anı ki ʿömr-i güẕerānum gelmez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 66, Mısra 5). [serv-i revān,]*
2. Göricek şīve-i reftāruñı bildüm cāna
   Ḳadüñe **serv-i revān** dirler idi gerçek imiş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 76, Mısra 6). [serv-i revān,]*

3. Ḳanı o dem ki çimende çemān ikimüz idük
   Miṣāl-i sāye vü **serv-i revān** ikimüz idük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 118, Mısra 2). [serv-i revān,]*
4. Ne ʿaceb teng-dil olup ṭaralursa cānum
   Ṣalınur teng ḳabālar giyüp ol **serv-i revān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 169, Mısra 12). [serv-i revān,]*

serv-i revān: *Uzun boylu endamlı güzel (salına salına yürüme yönüyle).*

1. İki çeşmüñ nergis-i gülzār-ı mā zāġa'l-baṣar
   Vey ki ḳaddüñ fe'staḳim bustānına **serv-i revān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 64). [serv-i revān,]*

serv-i revān-ı sīm-endām: *Gümüş tenli servi.*

1. Oldı ol gülşene o çār menār
   Çār **serv-i revān-ı sīm-endām** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 48). [serv-i revān-ı sīm-endām,]*

serv-i revānum: *Salınan servi II Uzun boylu sevgili.*

1. Bāġ-ı ḥüsn içre boyı **serv-i revānum** Memi Şāh
   Nāzenīnüm güzelüm şūḫ-ı cehānum Memi Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 1). [serv-i revānum, -um]*

serv-i revānuñ: *Salınan servi II Uzun boylu sevgili.*

1. Çıḳma başdan ṣu gibi illere olma pā-māl
   Olmaġıl yolına her **serv-i revānuñ** māyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 56). [serv-i revānuñ, -uñ]*

serv-i riyāż-ı ʿadn'e: *Adn cennetindeki selviler.*

1. Murġ-ı rūḥını uçur **serv-i riyāż-ı ʿAdn'e**
   Ten-i bī- ṭāḳati ḫāke düşicek niteki ẓıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 101). [serv-i riyāż-ı ʿadn'e, -e]*

serv-i riyāż-ı cināndur: *Cennet bahçelerinin servisi.*

1. Bu ḳāmetiyle **serv-i riyāż-ı cināndur**
   Bu mürde cisme lebleri rūḥ u revāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 5). [serv-i riyāż-ı cināndur, -dur]*

serv-i semen-beri: *Göğsü yasemin gibi beyaz olan servi boylu (sevgili).*

1. Olsa ʿaceb mi āhumuñ ey dil yeli yigin
   Kendüye māyil itdi o **serv-i semen-beri** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 221, Mısra 10). [serv-i semen-beri, -i]*

serv-i ser-efrāzum: *Uzun boylu güzel.*

1. Ey gülsitān-ı ʿizzete **serv-i ser-efrāzum** benüm
   Meh-rūlar içre gün gibi ḥüsniyle mümtāzum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 13). [serv-i ser-efrāzum, -um]*

serv-i ser-ferāz: *Uzun boylu servi.*

1. Kimüñle ṣalınur ol **serv-i ser-ferāz** ʿaceb
   Kimüñ ḳolındadur ol çeşmi şāh-bāz ʿaceb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 10, Mısra 1). [serv-i ser-ferāz,]*
2. Kimüñle ṣalınur ol **serv-i ser-ferāz** ʿaceb
   Kimüñ ḳolındadur ol çeşmi şāh-bāz ʿaceb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 10, Mısra 1). [serv-i ser-ferāz,]*
3. Reftāra gelse nāz-ile ol yār-ı dil-nevāz
   İrmez nihāl-i ḳāmetine **serv-i ser-ferāz** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 10). [serv-i ser-ferāz,]*

serv-i ser-ferāz: *Uzun boylu servi.*

1. Kimüñle ṣalınur ol **serv-i ser-ferāz** ʿaceb
   Kimüñ ḳolındadur ol çeşmi şāh-bāz ʿaceb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 10, Mısra 1). [serv-i ser-ferāz,]*

serv-i ser-ferāz: *Uzun boylu servi.*

1. Kimüñle ṣalınur ol **serv-i ser-ferāz** ʿaceb
   Kimüñ ḳolındadur ol çeşmi şāh-bāz ʿaceb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 10, Mısra 1). [serv-i ser-ferāz,]*

serv-i sidre-hırām: *Sidrede salınan servi.*

1. Ḥaremidür maḳām-ı Ḫıżr Nebī
   ʿAlem-i sebzi **serv-i Sidre-ḫırām** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 58). [serv-i sidre-ḫırām,]*

serv-ḳad: *(Sevgilinin) selvi gibi olan boyu.*

1. Ol **serv-ḳad** kinār ola dirseñ Hüdāyī'ye
   Ḳıl sīm ile zerüñ kemeri gibi der-miyān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 156, Mısra 13). [serv-ḳad,]*
2. Senden cüdā ey **serv-ḳad** beytü'l-ḥazendür meskenüm
   Çıḳsa yiridür göklere feryād-ı āh u şīvenüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 5). [serv-ḳad,]*

serv-ḳadd ü lāle-ruḫuñ: *Servi boylu ve lale yanaklı. || Sevgili.*

1. Bir **serv-ḳadd ü lāle-ruḫuñ** dāġdārıdur
   Kühsar-ı sīnem içre bu şekl-i şanavberī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 210, Mısra 7). [serv-ḳadd ü lāle-ruḫuñ, -uñ]*

setr idersem: *Örtmek, gizlemek.*

1. Bu dāġ-ı sīnemi ḫırḳamla **setr idersem** olur
   Ya ḫırḳam üzre bu dāġ-ı şarābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 170, Mısra 7). [setr idersem, -er, -se, -m]*

sev-: *1. Sevgi beslemek, dostluk göstermek. 2. Aşık olmak. 3. Beğenmek, arzu göstermek.*

1. Sevdüm yine biñ cān-ıla bir ḥüsn ili şāhın
   Ol ḫūb-ı zamānuñ oḳınur nāmına şāhīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 152, Mısra 1). [sevdüm, -dü, -m]*

sev-: *Sevmek.*

1. Nev-bahār-ı ḫaṭ-ı dildāra ḳatı māyilsin
   Bilürin ey dil-i dīvāne **seversin** yazı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 219, Mısra 6). [seversin, -er, -sin]*

sev: *1. Sevgi beslemek, dostluk göstermek. 2. Aşık olmak. 3. Beğenmek, arzu göstermek.*

1. Hüdāyī var-ısa bir mihri yoḳ her-cāyī meh **sevmiş**

   Düşüp şām-ı ġama eyler ıraḳlardan naẓar kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 13, Mısra 9). [sevmiş, -miş]*
2. Telḫ-kām-ı ġamuñuz māyil-i ḳand-ı lebüñüz

   Severüz mü'minüz ey luṭf u kerem-kānı leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 30, Mısra 8). [severüz, -er, -üz]*
3. Seni **sevdümse** şāhum n'ola luṭf eyle beni öldür

   Eger ḳuldan ḫaṭa gelse şehenşehden ʿaṭā yegdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 59, Mısra 5). [sevdümse, -düm, -se]*
4. Sevüp bir serv-i bālāyı yolında istiḳametle

   Elif gibi diler gönlüm cehān içinde ferd olmaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 93, Mısra 7). [sevüp, -üp]*
5. Kāfir olmadı seni **sevdiyse** dil itdi günāh

   Nār-ı hecrüñde yana lāyıḳ mı cānı muttaṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 133, Mısra 5). [sevdiyse, -di, -y, -se]*
6. Seni nūr-ı cemālinden yaratmış **sevdügüm** Allāh

   Benüm çeşmi siyāhum ruḫları ālüm Muḥammed Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 3). [sevdügüm, -düg, -üm]*
7. Seyr idüp mirʿāt-ı rūyuñda bu vech-i aḥseni

   Sevmesün yā n'eylesün bu ḳalb-i meyyālüm seni *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 4). [sevmesün, -me, -sün]*
8. Görmişem bī-ḥadʿaṭā vü luṭfuñı iḥsānuñı

   Sevmesün yā n'eylesün bu ḳalb-i meyyālüm seni *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 8). [sevmesün, -me, -sün]*
9. Siḥr idüp tesḫīr ider ol çeşm-i cādūlar beni

   Sevmesün yā n'eylesün bu ḳalb-i meyyālüm seni *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 12). [sevmesün, -me, -sün]*
10. Kākülüñ taʿvīż-i cān ḫaṭṭuñ maḥabbet āyeti

    Sevmesün yā n'eylesün bu ḳalb-i meyyālüm seni *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 16). [sevmesün, -me, -sün]*
11. Gönlümüñ Yaʿḳūbınuñ sen Yūsuf-ı Kenʿānısın

    Sevmesün yā n'eylesün bu ḳalb-i meyyālüm seni *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 20). [sevmesün, -me, -sün]*

sevād-ı çeşm: *Gözün karalığı, gözdeki siyah kısım.*

1. Olupdur lāle-ruḫsāruñda ḫālüñ ey ṣaçı miskīn

   Sevād-ı çeşm ü sevdā-ı süveydā-ı dil-i miskīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 157, Mısra 2). [sevād-ı çeşm,]*

sevād-ı dīde-i bīnālaruñ: *Gören gözlerin karası.*

1. Ölürüm bir dem gözümden ġāyib olsañ ey perī
   Nūr-ı pākisin **sevād-ı dīde-i bīnālaruñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 117, Mısra 8). [sevād-ı dīde-i bīnālaruñ, -lar, -uñ]*

sevād-ı ḫaṭı: *Yazının siyahlığı.*

1. Envār-ı ruḫın ḳıldı **sevād-ı ḫaṭı** iẓhār
   Şerḥ oldı ṣanasın ki Meşābīh ü Meşārıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 99, Mısra 7). [sevād-ı ḫaṭı, -ı]*

sevdā: *Ar. 1. Heves, arzu, şiddetli eğilim, aşk.*

1. Kaʿbe ḳapusında n'ola her şām idersem zemzeme
   Sevdāsı düşdi başuma oldum Bilāli Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 111, Mısra 6). [sevdāsı, -sı]*
2. Ḳoma dīvāne dilüñ silsile-mūlarda esīr
   Ger bu **sevdālar-ıla** ḳalur iseñ key müşkil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 58). [sevdālar-ıla, -lar, -ıla]*

sevdā-ı ḫālüñ: *(Sevgilinin) benin sevdası,karalığı.*

1. Süveydā-ı dilinde lālenüñ **sevdā-ı ḫālüñ** var
   Nişānı ḳanlu çeşm-ile ḳara baġrında dāġıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 41, Mısra 11). [sevdā-ı ḫālüñ, -üñ]*

sevdā-ı ḫāmdur: *Kuru sevda.*

1. Ḫāk-i cevāhir-i ḳadem-i yāra vāṣıl ol
   Sevdā-ı ḫāmdur ʿamel-i kīmyāgerī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 210, Mısra 10). [sevdā-ı ḫāmdur, -dur]*

sevdā-ı ʿīd: *Bayram özlemi.*

1. Fürḳatüñde vuṣlatuñ eyler göñüller ārzū
   Nitekim eṭfāle ṣavm içre düşer **sevdā-ı ʿīd** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 27, Mısra 6). [sevdā-ı ʿīd,]*

sevdā-ı ʿışḳuñdan: *Aşkının sevdası.*

1. Fikr-i zülfüñ nāfe-veş baġrum ḳara ḳan eyledi
   Bu-durur **sevdā-ı ʿışḳuñdan** şehā sūdum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 138, Mısra 6). [sevdā-ı ʿışḳuñdan, -uñ, -dan]*

sevdā-ı süveydā-ı dil-i miskīn: *Zavallı gönlün karalığının karaltısı.*

1. Olupdur lāle-ruḫsāruñda ḫālüñ ey ṣaçı miskīn
   Sevād-ı çeşm ü **sevdā-ı süveydā-ı dil-i miskīn** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 157, Mısra 2). [sevdā-ı süveydā-ı dil-i miskīn,]*

sevdā-ı zülfüñle: *Saçlarının sevdası, aşkı.*

1. Eşk zencīrin sürer miydi ṭolanup kūyuñı
   Olmasa **sevdā-ı zülfüñle** cünūnı çeşmümüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 123, Mısra 8). [sevdā-ı zülfüñle, -üñ, -le]*

sevdāyī eyleyen: *Kara sevdalı yapmak.*

1. Gülşende lāle gün yüzinüñ dāġdārıdur
   Sevdāyī eyleyen anı ḫāl-i ʿiẕārıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 14). [sevdāyī eyleyen, -y, -en]*

sevdā-zede: *Aşk vurgunu, sevdalı.*

1. Sevdā-zedeyem zülf-i perīşānuñ ucından
   Ey pīr olası Muṣlīcuġum tāze cevānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 15). [sevdā-zedeyem, -y, -e, -m]*

sevin: *Sevinç duymak, memnun ve hoşnut olmak.*

1. Şād olur dil işigüñ aña mekān olduġı'çün
   Sevinür mü'min olan yiri cinān olduġı'çün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 165, Mısra 2). [sevinür, -ür]*
2. Yüzüme bir güle baḳ tā ki **sevinsün** cānum
   Dest-i luṭfuñla yapılsun bu dil-i vīrānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 23). [sevinsün, -sün]*

sevindür: *Sevindirmek, mutlu etmek.*

1. Seni helāk iderem dirse şād olur cānum
   Sevindürür nitekim ʿabdi müjde-i iʿtāḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 92, Mısra 8). [sevindürür, -ür, -]*

sevr-i felegüñ: *Felek boğası (burç).*

1. Sevr-i felegüñ gökde ider baġrını biryān
   Mihrüñle Hüdāyī eger āh itse yürekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 159, Mısra 13). [sevr-i felegüñ, -üñ]*

seyf-i müjeñle: *Kirpik kalıcı.*

1. Cām-ı lebüñe ṣunsa ʿadū el çıḳar elden
   Çal **seyf-i müjeñle** anı ṣal baña günāhın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 152, Mısra 12). [seyf-i müjeñle, -ñ, -le]*

seylāb: *Sel suyu.*

1. Yüzümi yerlere sürüp yürürem āb gibi
   Dögerin ṭaşlar-ıla sīnemi **seylāb** gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 10). [seylāb,]*

seyle varan: *Sele vermek, sel sularıyla alıp götürmek.*

1. Degül evrāḳ-ı lāle **seyle varan** rūzgār-ile
   Niçe Keyhusrev'üñ berbād olan gül-gūn otaġıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 41, Mısra 5). [seyle varan, -an-e]*

seyl-i bādeyle: *Şarap seli.*

1. Seyl-i bādeyle yıḳup zühd ü veraʿ bünyādın
   Ḫāne-i ġuṣṣa-ı devrānı ḫarāb eyleyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 143, Mısra 11). [seyl-i bādeyle, -y, -le]*

seyl-i eşk: *Gözyaşı seli.*

1. Varur ḳapuña ceẕbe-i zülfüñle **seyl-i eşk**
   Zencirle göge çekilen ejdehā budur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 58, Mısra 3). [seyl-i eşk,]*

seyl-i eşki: *Gözyaşı seli.*

1. Göreli çeşm-i Hüdāyī seni yollara düşüp
   Seyl-i eşki gibi feryād u fiġānsuz yürimez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 64, Mısra 10). [seyl-i eşki, -i]*

seyl-i eşküm: *Gözyaşı seli.*

1. Kimseye fāş itmez idüm mācerā-ı ʿışḳuñı
   Seyl-i eşküm yerlere geçsün ṣadāsı bildürür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 34, Mısra 6). [seyl-i eşküm, -üm]*
2. Seyl-i eşküm gibi yüz süriyü geldüm ṭapuña
   Ne revādur k'ola maḥrūm ḳapuñda sāyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 97). [seyl-i eşküm, -üm]*

seyl-i şarāb: *Şarap seli.*

1. Yir eylemezdi Hüdāyī bu ḳalb-i ḫākīde
   Su ḳoymasa ġam ocaġına anda **seyl-i şarāb** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 14, Mısra 10). [seyl-i şarāb,]*

seyl-i sirişk: *Gözyaşı seli.*

1. Seyl-i sirişk aḳar niçe demdür kesilmedi
   Müjgānlarumla sedd idegördüm yeñilmedi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 238, Mısra 1). [seyl-i sirişk,]*

seyr: *Eğlence.*

1. On sekiz biñ ʿālemüñ **seyrinden** eglenmez gelür
   Eglenür kūyuñda gelmez bu dil-i çālākümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 67, Mısra 9). [seyrinden, -i, -n, -den]*

seyr: *Bakma, temaşa etme.*

1. Hengām-ı bahār irdi ʿarūs-ı gül ü zanbaḳ
   Açıldı çimen **seyrine** boyın ḳulaġ açıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 100, Mısra 4). [seyrine, -i, -n, -e]*

seyr: *Hareket etme, ilerleme.*

1. Şöyle devr itdür ki ke’s-i pür-ḥabābı sāḳīyā
   Seyrine reşk eyleye anuñ sipihr-i nüh-ḳıbāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 15, Mısra 8). [seyrine, -in, -e]*
2. Tā ki meh ide bu **seyr** üzre felekde devrān
   Tā ki İskender-i evreng-i nüh-eyvān-ı sipihr *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 55). [seyr,]*

seyr eyle: *Gezmek, gezinmek ‖ temaşa etmek.*

1. Yalıñuz **seyr eyle** şehri ey meh-i nā-mihribān
   Kimse ile eylemez ḫūrşīd-i raḫşān İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 3). [seyr eyle,]*

seyr eyledügince: *Gezmek, gezinmek ‖ temaşa etmek.*

1. Bulduḳca felekde Ḳuṭb temkīn
   Seyr eyledügince Māh u Pervīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 44). [seyr eyledügince, -düg, -ince]*

seyr eylemek: *Gezmek, gezinmek ‖ temaşa etmek.*

1. ʿĀşıḳa lāyıḳ mıdur diyüp ıraḳdan merḥabā
   Salınup aġyār-ıla **seyr eylemek** ṣaḥrā-ı ʿīd *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 27, Mısra 8). [seyr eylemek, -mek]*

seyr eyler: *Gezmek, gezinmek ‖ temaşa etmek.*

1. Dīde revzen açup alnuñda ḳaşuñ **seyr eyler**

   Beñzer ol ḳaṣra ki anuñ ola medd-i baṣarı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 216, Mısra 11). [seyr eyler, -r]*

seyr eylese: *Gezmek, gezinmek ‖ temaşa etmek.*

1. Bir vech-ile itdüm ki ruḫuñ levḥ-i dile naḳş

   Taḥrīrimi **seyr eylese** ḫayrān ḳala Mānī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 215, Mısra 6). [seyr eylese, -se]*

seyr eyleyen: *Gezmek, gezinmek ‖ temaşa etmek.*

1. Naḳşını **seyr eyleyen** didi hezārān āferīn

   Ol nigārum nām-ıla Naḳḳāş Aḥmed Balı'dur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 19). [seyr eyleyen, -y, -en]*

seyr ide: *Bakmak, izlemek.*

1. Ḳolına ala seni **seyr ide** lāyıḳ mı raḳīb

   Şāhbāzı ne revādur ala dihḳān eline *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 198, Mısra 5). [seyr ide, -e]*

seyr idelüm: *Gezmek, gezinmek ‖ temaşa etmek.*

1. Çıḳ ṣalın serv gibi **seyr idelüm** reftāruñ

   Ġunca-ı ḳalbüm açılsun işidüp güftāruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 13). [seyr idelüm, -elü, -m]*

seyr iden: *Gezmek, gezinmek ‖ temaşa etmek.*

1. Ḫayl-i eşküm sīne ṣaḥrāsında **seyr iden** didi

   Ḫayli demdür böyle deryā gibi ʿasker görmedük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 107, Mısra 3). [seyr iden, -en]*
2. Görmedi Rūm'ı Ḫıtā'yı **seyr iden** taḥsīnini

   Ol nigārum nām-ıla Naḳḳaş Aḥmed Balı'dur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 7). [seyr iden, -en]*

seyr idenler: *Gezmek, gezinmek ‖ temaşa etmek.*

1. Seyr idenler micmer içinde sipendüñ ḥālini
   ʿIşḳ odı yaḳmış ten-i zerd ü nizārum ṣandılar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 38, Mısra 7). [seyr idenler, -en, -ler]*

seyr idenler: *Bakmak, izlemek.*

1. Seyr idenler sīnesin ol nūr-ı Yezdān Aḥmed'üñ
   Didiler ḳoynına girmiş bedr-i raḫşān Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 108, Mısra 1). [seyr idenler, -en, -ler]*

seyr ider: *Gezmek, gezinmek ‖ temaşa etmek.*

1. Seyr ider Iṣfāhān u ʿIraḳı o şehsüvār
   ʿUşşāḳ evine bir dem inüp eylemez ḳarār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 49, Mısra 3). [seyr ider, -er]*

seyr ider: *Bakmak, izlemek.*

1. Ḫʷāb vardum ṣanma ey Yūsuf-cemālüm göz yumup
   Çeşm-i cānum **seyr ider** dīdāruñı açmazdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 164, Mısra 4). [seyr ider, -er]*
2. Ben s̱ābitem ḳapuñda güneş şehri **seyr ider**
   Bir görme bendeñ-ile şehā anda sāyiri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 230, Mısra 5). [seyr ider, -er]*

seyr idüp: *Bakmak, izlemek.*

1. Seyr idüp mirʿāt-ı rūyuñda bu vech-i aḥseni
   Sevmesün yā n'eylesün bu ḳalb-i meyyālüm seni *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 3). [seyr idüp, -üp]*
2. Hüdāyī **seyr idüp** oldı feraḥnak
   Didi tārīḫ ʿayn-ı ḳaṣr-ı cennet *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 7, Mısra 3). [seyr idüp, -üp]*

seyr itmege: *Gezmek, gezinmek || temaşa etmek.*

1. Ḫaṭı altında ruḫ-ı mehveşi levḥ-i maḥfūz
   Çeşm-i pākān anı **seyr itmege** ġāyet maḥẕūẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 83, Mısra 2). [seyr itmege, -meg, -e]*

seyr itmek-içün: *İzlemek. Temaşa etmek.*

1. Seni **seyr itmek-içün** ṣūrete girmişlerdür
   Yazılur ṣanma ki dīvāra perīler görinür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 5). [seyr itmek-içün, -mek, -içün, -]*

seyr itmeye: *Seyretmek, bakmak.*

1. Gök fūtada cānā gören ol cism-i laṭīfüñ
   Seyr itmeye gökde güneşi hālede māhı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 228, Mısra 4). [seyr itmeye, -me, -y, -e]*

seyr itse: *İzlemek. Temaşa etmek.*

1. Ruḫlaruñ dīvānını **seyr itse** ey şāh-ı güzīn
   Kātibine ide yüz taḥsīn Kirāmen Kātibīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 13). [seyr itse, -se]*

seyr itsün: *Yürümek, dolaşmak.*

1. Gülşeni dāmen-keşān **seyr itsün** ol reşk-i perī
   Sidre ṭāvūsıdur açsun uçmaġa bāl ü peri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 9). [seyr itsün, -sün]*

seyr ü sohbet-i bāġ u bahāra: *Baharın bahçenin sohbetini izlemek.*

1. Eglenmez ise gönlüñ eger kūy-ı yāra var
   Yaʿnī ki **seyr ü ṣoḥbet-i bāġ u bahāra** gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 132, Mısra 8). [seyr ü ṣoḥbet-i bāġ u bahāra, -a]*

seyr ü temāşāsı: *Gezip görme.*

1. Ḳıṣṣa-ı derd ü ġamum işidene ḫ̬ᵛuş gelür
   Acıdur baḥr veli **seyr ü temāşāsı** leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 31, Mısra 6). [seyr ü temāşāsı, -sı]*

seyrān eylemek-içün: *Gezmek.*

1. ʿĀlem-i pür-ʿiberi eylemek-içün seyrān
   Ben de bir göşede bīdār idüm encüm-mānend *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 17). [seyrān eylemek-içün, -mek, -içün]*

seyre çık: *Gezmeye, dolaşmaya çıkmak.*

1. Çıḳ seyre ṭarf-ı bāġ u leb-i cūybāra gel
   Mānend-i serv ey gül-i sūrī kenāra gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 132, Mısra 1). [seyre çıḳ,]*

seyre çıḳdı: *Gezmeye, dolaşmaya çıkmak.*

1. Ya **seyre çıḳdı** şeh-i kām-rān-ı kişver-i Rūm
   Ya geldi yār temāşā-ı deşt ü ṣaḥrādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 9). [seyre çıḳdı, -dı]*

seyre çıkdılar: *Gezintiye çıkmak, alay, merâsim vb. görülecek şeyleri görmeye gitmek.*

1. Çıḳdılar seyre ṣanki bir ḳaṣra
   Bir niçe māh-rūy u Zühre-cebīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 7). [seyre çıḳdılar, -dı, -lar]*

seyre geldi: *Izlemeye gelmek.*

1. Seyre geldi şehān-ı ʿālem-i ḳuds
   Ḳubbeler ḳurdı anlar üzre ḫıyām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 27). [seyre geldi, -di]*

seyr-i bāġ u bostān itmezdi: *Bostan ve bağda dolaşmak.*

1. Seyr-i bāġ u bostān itmezdi dil-bersüz göñül
   Gülşene varmazdı hergiz bir gül-endām olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 207, Mısra 5). [seyr-i bāġ u bostān itmezdi, -mez, -di]*

seyr-i bāġda: *Bağ gezintisi.*

1. Güller ḳızardı gördi seni **seyr-i bāġda**
   Reng aldılar o mihr-i ruḫ-ı tāb-dārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 177, Mısra 5). [seyr-i bāġda, -da]*

seyr-i gülzārı: *Gül bahçesini gezme/seyretme.*

1. Perī-veşüm ne ḳaçarsın ki **seyr-i gülzārı**
   İden senüñle nihān u ʿayān ikimüz idük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 118, Mısra 3). [seyr-i gülzārı, -ı]*

seyr-i sarāy-ı harābdan: *Yıkık sarayın seyri.*

1. Gel ʿibret al bu **seyr-i sarāy-ı ḫarābdan**
   Ḳalmışdur ança Ḫusrev u Efrāsiyāb'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 178, Mısra 1). [seyr-i sarāy-ı ḫarābdan, -dan]*

seyr-i sebze-zār: *Çayır çimen gezme.*

1. Ben **seyr-i sebze-zār** ile nice feraḥ bulam
   Reyḥān ḫaṭuñ ḳoḫusını virmez çimen baña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 5, Mısra 7). [seyr-i sebze-zār,]*

seyr-i tecellā-ı cemāl-i cānān: *Sevgilinin yüzünün yansımasını izlemek.*

1. Var-iken **seyr-i tecellā-ı cemāl-i cānān**
   ʿAḳlı yoḳdur heves-i bāġ-ı cinān eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 104, Mısra 7). [seyr-i tecellā-ı cemāl-i cānān,]*

seyyāre-gān-ı heft-eflāk: *Yedi göğün gezegenleri.*

1. Geldi **seyyāre-gān-ı heft-eflāk** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 14). [seyyāre-gān-ı heft-eflāk,]*

seyyi'āt: *Din bakımından yapılan kötülükler, günahlar.*

1. Seyyi'ātını ḳamu ḳıl ḥasenāta tebdīl
   Rūz-ı maḥşerde anı eyleme ḫalḳ içre ḫacīl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 105). [seyyi'ātını, -ın, -ı]*

seyyid-i ādem: *Adem oğlunun beyi.*

1. Faḫr-i ʿālem **seyyid-i ādem** şefiʿü'l-müẕnibīn

   Yek-süvār-ı tīh-i ḳurbet merd-i rāh-ı lā-mekān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 37). [seyyid-i ādem,]*

seyyidü'l-kevneyn ü ḫaṭm-i cemīʿü'l-mürselīn: *İki cihanın efendisi ve peygamberlerin sonuncusu.*

1. Ey seyyidü'l-kevneyn ü ey ḫaṭm-i cemīʿü'l-mürselīn

   Maḳṣūd-ı emr-i kün fe-kān maṭlūb-ı Rabbü'l-ʿālemīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 149, Mısra 1). [seyyidü'l-kevneyn ü ḫaṭm-i cemīʿü'l-mürselīn,]*

sezā: *Far. Lâyık.*

1. Çeşm-i Hüdāyī gibi **sezādur** işigüñe

   Bu nüh-ṣadef ola güher-efşān tabaḳ tabaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 98, Mısra 13). [sezādur, -dur]*

sezāvār-ı serīr ü lāyık-ı taḫt: *Tahtın ve makamın yakışanı.*

1. Penāh-ı ṣalṭanat şāh-ı cevān-baḫt

   Sezāvār-ı serīr ü lāyıḳ-ı taḫt *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 6). [sezāvār-ı serīr ü lāyıḳ-ı taḫt,]*

sı: *Kırmak.*

1. Ger ʿīd-i vaṣluña irişem tevbe cāmını

   Pīrūzeden de olsa eger sāḳīyā **şıyām** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 140, Mısra 10). [şıyām, -y, -am]*
2. Ey Hüdāyī çün-ki rıḥlet eyledi māh-ı **şıyām**

   Seng-i hecr-ile demidür şīşe-i ḳalbüm **şıyām** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 18). [şıyām, -y, -am]*

şibġata'llāh: *Allahın yaratıcı gücü.*

1. Ġoncanuñ ḫamında gel bu reng ü būya ḳıl naẓar

   Şibġata'llāhuñ saña tā eyleye sırrın ʿayān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 8). [şibġata'llāhuñ, -uñ]*

sīb-i zeḳānından: *Sevgilinin elmaya benzeyen çenesi.*

1. Bostān-ı cemālinde o **sīb-i ẕeḳānından**
   Şeftāluların cān virüp almalı Ḥüseyn'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 116, Mısra 7). [sīb-i ẕeḳānından, -ın, -dan]*

sīb-i zenaḥdānuñ: *Çenenin elması.|| Elmaya benzeyen güzel çene.*

1. Naḳd-i dilümi zülfüñe virdüm sebebi bu
   Almaḳ dilerin **sīb-i zenaḫdānuñ** elinden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 154, Mısra 8). [sīb-i zenaḫdānuñ, -uñ]*

sicil eyle: *Kaydetmek.*

1. Mest-i ʿışḳuñ varıcaḳ maḥkeme-i ḫażretüñe
   Defter-i ḫāṣuña nāmını anuñ eyle sicil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 108). [sicil eyle,]*

sidre: *(Ar. sidretu'l-muntehā "son uçtaki ağaç" [Arabistan kirazı]nın kısaltılmış şekli sidre) 1. din. Hz. Muhammed'in mîraç gecesinde Cebrâil ile birlikte yükseldiği yedinci kat semâda bir makam 2. tasavvuf. Cenâbıhakk'ı tanımada beşer aklının ve akılla kazanılan bilginin son durağı. 3. edeb. Sevgilinin erişilmesi güç çok uzun boyu.*

1. Āzād iderse ʿār ide uçmaġa **Sidre'ye**
   Dil murġı kim o serv-i ḫırāmān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 32, Mısra 5). [sidre'ye, -y, -e]*
2. Dānesin sübḥa vü ābını vużu' eyler-iseñ
   Murġ-ı rūḥuñ uça geh **Sidre'deki** Ṭūbā'da *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 195, Mısra 4). [sidre'deki, -de, -ki]*

sidre ṭāvūsı: *Tanrı kuşu, alakuş veya gelin kuşu.*

1. Cilveñi gördi Hüdāyī **sidre ṭāvūsı** gibi
   Yire çaldı ʿırż u ʿārın nām u nāmūsı gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 17). [sidre ṭāvūsı, -ı]*

sidre ṭāvūsıdur: *Tanrı kuşu, alakuş veya gelin kuşu.*

1. Gülşeni dāmen-keşān seyr itsün ol reşk-i perī

   Sidre ṭāvūsıdur açsun uçmaġa bāl ü peri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 10). [sidre ṭāvūsıdur, -dur]*

sidre'den: *(Ar. sidretu'l-muntehā "son uçtaki ağaç" [Arabistan kirazı]nın kısaltılmış şekli sidre) 1. din. Hz. Muhammed'in mîraç gecesinde Cebrâil ile birlikte yükseldiği yedinci kat semâda bir makam 2. tasavvuf. Cenâbıhakk'ı tanımada beşer aklının ve akılla kazanılan bilginin son durağı. 3. edeb. Sevgilinin erişilmesi güç çok uzun boyu.*

1. Bende-i ednāsı olmış bir güzeller şāhınuñ
   Pāye-i ḳadd-i bülendi **Sidre'den** aʿlā-y-iken *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 161, Mısra 4). [sidre'den,]*

sidretü'l-aʿlā: *Yüce sidre.*

1. Zülf-i ḥavrā bārgāh-ı ḳadrüñe müşkīn-ṭınāb
   Naḫl-i Ṭūbā **Sidretü'l-aʿlā** sütūn u sāyebān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 44). [sidretü'l-aʿlā,]*

sidretü'l-müntehā: *(Ar.) Arşın sağ yanında bulunan ve ötesine hiçbir yaratılmışın geçemeyeceği ağaç.*

1. Sidretü'l-müntehāda Rūḥ-ı emīn
   Kimdür ol āfītāb-ı rūşen-dil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 33). [sidretü'l-müntehāda, -da]*

şıfāhān: *Isfahan şehri.*

1. Kūyuñ gubārı çeşm-i remed-dīdeden ıraḳ
   Şol ṭūṭīyā-durur ki **Şıfāhān** ilindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 33, Mısra 4). [şıfāhān,]*

sifāl-i kilābdan: *Köpeklerin yemek yedikleri çanak.*

1. Bunca ser-i ʿazīze yazuḳlar o serverüñ
   Farḳı yoġ işiginde **sifāl-i kilābdan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 179, Mısra 10). [sifāl-i kilābdan, -dan]*
2. Ol şāhdur ki farḳ-ı ferīḳ-ı ʿadūsınuñ
   Farḳı yoġ işiginde **sifāl-i kilābdan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 28). [sifāl-i kilābdan, -dan]*

sıġ: *Yer tutmak.*

1. Ey Hüdāyī yine ḫūrşīd gibi şavḳumdan
   Şıġmasam n'ola bütün ʿāleme yārum geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 217, Mısra 10). [şıġmasam, -ma, -sa, -m]*

sıġār u kibārdan: *Küçükler ve büyükler.*

1. Rindāna bezm odur içicek yār-ıla müdām
   Cām u surāḥī ola **şıġār u kibārdan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 177, Mısra 12). [şıġār u kibārdan, -dan]*

sıġma: *Yer tutmak.*

1. Ey Hüdāyī yārumuñ medḥin yazarsam **sıġmaya**
   Ṭola bu ḳaṣr-ı sipencüñ çār erkānı dürüst *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 18, Mısra 13). [sıġmaya, -y, -a]*

sihām-ı ḳażā vü ḳader: *Kader ve kaza okları.*

1. Ser-menzil-i belāda gelür cāna tīr-i yār
   Maḳsūm olan **sihām-ı ḳażā vü ḳader** gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 232, Mısra 8). [sihām-ı ḳażā vü ḳader,]*

sıḥḥat: *Sağlam, sağlıklı.*

1. Ḳanuñı nūş eylesün **şıḥḥatler** olsun çeşm-i dost
   Ey Hüdāyī ḫastaya ġāyet münāsibdür şarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 16, Mısra 9). [şıḥḥatler, -ler]*
2. Māl u cāhına heves ḳılma bu dehr-i dūnuñ
   Bir nefes **şıḥḥati** biñ mertebe-i ʿizzet bil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 26). [şıḥḥati, -i]*
3. Umaruz yine gele **şıḥḥat-ile** devlet-ile
   Kām-rān eyleye Ḥaḳ ʿizzet-ile rifʿat ile *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 27). [şıḥḥat-ile, -ile]*

sıḥḥati bağışlar: *Sağlık vermek.*

1. Gözlerüñ bīmārına laʿlüñ baġışlar ṣıḥḥati

   Andadur cānā Mesīḥ-i Meryem'üñ ḫāṣıyyeti *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 13). [ṣıḥḥati bağışlar, -r]*

sihr: *Büyü, efsun.*

1. N'ola öpsem idüp taʿẓīm ü tekrīm

   Gözüñ Hārūt'a eyler **siḥr** taʿlīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 18). [siḥr,]*
2. Alup cādū gözüñ **siḥr-ile** cānum

   Müjeñ tīġıyla dökdi yire ḳanum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 3). [siḥr-ile, -ile]*

siḥr idüp: *Büyülemek.*

1. Ey perī güftāra gelse laʿl-i şekker-ḫālaruñ

   Siḥr idüp aġzın egersin ṭūṭī-i göyālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 117, Mısra 2). [siḥr idüp, -üp]*
2. Siḥr idüp tesḫīr ider ol çeşm-i cādūlar beni

   Sevmesün yā n'eylesün bu ḳalb-i meyyālüm seni *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 11). [siḥr idüp, -üp]*

sihr-i mübīnüñ: *Apaçık sihir.*

1. Oḳıyan şiʿrüñ perī-rūyānı tesḫīr eylesün

   Ey Hüdāyī çekmesün **siḥr-i mübīnüñ** minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 151, Mısra 14). [siḥr-i mübīnüñ, -üñ]*

sihr-i sāmirī: *Sâmir'in (Hazreti Musa Tur-ı Sînâ'da Allah'la konuşurken, halka, yaptığı bir buzağıya taptırmaya kalkışan kişi) sihri.*

1. Laʿlüñ yanında zāyil olur muʿciz-i Mesīḥ

   Çeşmüñ ḳatında bāṭıl olur **siḥr-i Sāmirī** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 237, Mısra 4). [siḥr-i sāmirī,]*

sıklet-i virāne: *Harabenin ağırlığı II Meyhanenin yükü (Sahoşluk humarı).*

1. ʿĀşıḳ ṭaleb-i meyle ḫarābāta mı düşsün
   Bir gevher içün **sıḳlet-i virāne** mi çeksün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 241, Mısra 4). [sıḳlet-i virāne,]*

sil: *Silmek.*

1. Yā İlāhī dilerin ṣayḳal-ı ʿafvuñla benüm
   Maʿṣıyet jengini āyīne-i ḳalbümden **sil** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 92). [sil,]*

silsile: *Soy, sop, hanedan, ocak.*

1. Pendi bend eyleme nāṣıḥ dil-i şeydā ṭutmaz
   ʿIşḳ dīvaneleri **silsile** aṣlā ṭutmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 62, Mısra 2). [silsile,]*
2. Ḳays'a mecnūn dimeñüz ʿākıl ü ferzānedür o
   Kim ki bu **silsileden** olmaya dīvānedür o *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 184, Mısra 2). [silsileden, -den]*

silsile-i dūd-ı āh-ile: *Ah dumanının zinciri.*

1. Zındān-ı hecr olalı yerüm eylerem fiġān
   Rāh-ı ġamuñda **silsile-i dūd-ı āh-ile** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 189, Mısra 4). [silsile-i dūd-ı āh-ile, -ile]*

silsile-mū: *Saçı birbirine zincir gibi bağlanmış olan, sevgili.*

1. Ṭaġıtsa ṣabā turrasın ol **silsile-mūnuñ**
   Ditrer reg-i sevdāsı ḳamu ehl-i cünūnuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 127, Mısra 1). [silsile-mūnuñ, -nuñ]*
2. Ḳoma dīvāne dilüñ **silsile-mūlarda** esīr
   Ger bu sevdālar-ıla ḳalur iseñ key müşkil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 57). [silsile-mūlarda, -lar, -da]*

sīm: *Ar. Gümüş, fıdda.*

1. Ol serv-ḳad kinār ola dirseñ Hüdāyī'ye
   Ḳıl **sīm** ile zerüñ kemeri gibi der-miyān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 156, Mısra 14). [sīm,]*
2. Keffüñ seḥābınuñ ḳaṭarātı-durur le'āl
   Ḫāk-i cevāhir-i ḳademüñdür zer-ile **sīm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 6). [sīm,]*

3. İtdi īşār niçe dürr-i şemīn

   Döşenüp aṭlas üzre **sīmīn** ferş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 24). [sīmīn, -īn]*

sīm ü zerüñ: *Gümüş ve altın.*

1. Sübül-i Ḥaḳ'da sebīl eyledügüñ **sīm ü zerüñ**

   Her birisi ola biñ dürlü belāña ḳalḳan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 53). [sīm ü zerüñ, -üñ]*

simāʿ: *Sema.*

1. ʿAceb mi raḳṣ u **simāʿa** gitürse ḥāl ehlin

   Ḥadīş-i şiʿr-i Hüdāyī **simāʿa** ḳābildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 39, Mısra 14). [simāʿa, -a]*

simāʿ idüp: *Dinlemek.*

1. Nevā-ı dilkeş ider nay-ı nāle-yi şiʿrüm

   Simāʿ idüp anı bezm-i felekde Zühre çalar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 42, Mısra 14). [simāʿ idüp, -üp]*

simāk: *Bir yıldız.*

1. Bulmadı naẓīrin o mehüñ ins ü melekde

   Āhumla yaşum geçdi **simāk-ile** semekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 159, Mısra 6). [simāk-ile, -ile]*

sīm-beden: *Beyazlık, parlaklık yönünden gümüş bedenli (sevgili).*

1. Sīneñ ey **sīm-beden** āyīne-yi ṣāf mıdur

   Ya ṣafā baḥri mi gird-ābı anuñ nāf mıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 54, Mısra 1). [sīm-beden,]*
2. Sīneñ ey **sīm-beden** āyīne-i ṣāf mıdur

   Yā ṣafā baḥri mi gird-ābı anuñ nāf mıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 54, Mısra 1). [sīm-beden,]*

sīm-i eşki: *Gözyaşı gümüşü.*

1. Didüm yoluña niṣār itdi **sīm-i eşki** gözüm

   Didi o şāh-ı cehān ḫaylī terlemiş merdüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 136, Mısra 1). [sīm-i eşki, -i]*

sīmīn licām: *Gümüş dizgin.*

1. Ura **sīmīn licām** u zerrīn zīn

   Şems olduḳca şāh-ı naṭʿ-ı felek *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 71). [sīmīn licām,]*

sīmīn-ten: *Teni gümüş gibi beyaz olan.*

1. Ṭut füta o **sīmīn-tene** İskender-i vaḳt ol

   Birbirine ḳat Aḳdeñiz'i Baḥr -i Siyāh'ı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 228, Mısra 5). [sīmīn-tene, -e]*

sīm-ten: *Far. gümüş tenli.*

1. Kişi bir **sīm-ten** māha muḳābil olmaġa ġamdan

   Gerekdür mihr-i ʿālem-tāb gibi beñzi zerd olmaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 93, Mısra 3). [sīm-ten,]*

sīmyā ʿilmin: *İlm-i simya II Madenleri altına dönüştürmeye çalışan kimyanın özünü oluşturan disiplin.*

1. Ol laṭīf eşkāli geh peydā gehī penhān ider

   Sīmyā ʿilmin bilür yā gösterür iʿcāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 86, Mısra 8). [sīmyā ʿilmin, -in]*

sın: *Kırılmak.*

1. Ya şaḥrālarda nūş-ı bāde eylerken Cem'üñ devrān

   Elinden düşürüp **şındurduġı** laʿlin ayaġıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 41, Mısra 8). [şındurduġı, -dur, -duġ, -ı]*
2. Dostum ḳavl-i belādan beni şanma ki dönem

   Şınsa ger kāse-i ser şınmaya ʿaḥd ü peymān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 168, Mısra 8). [şınsa, -sa]*
3. Seng-i mevt-ile **şınsa** kāse-i ser

   Şınmaya cām-ı ʿahd ü peymānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 89). [şınsa, -sa]*

sın-: *Kırılmak.*

1. Dostum ḳavl-i belādan beni ṣanma ki dönem
   Ṣınsa ger kāse-i ser **ṣınmaya** ʿaḥd ü peymān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 168, Mısra 8). [ṣınmaya, -ma, -(y)a]*
2. Leylā elinde kāse-i Mecnūn-ı ʿĀmirī
   Ṣūretde **ṣındı** maʿnīde yapıldı ḫāṭırı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 230, Mısra 2). [ṣındı, -dı]*
3. Seng-i mevt-ile ṣınsa kāse-i ser
   Ṣınmaya cām-ı ʿahd ü peymānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 90). [ṣınmaya, -ma, -(y)a]*

sinān: *Ar. Mızrak.*

1. ʿUṣṣāḳ içinde eyle Hüdāyī'yi ser-ferāz
   Ey Yūsuf-ı zamāne başın kes **sināna** dik *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 124, Mısra 12). [sināna, -a]*

sincāb: *Sincap kürkünden. II Sincap kürkünden yapılan giysi.*

1. Dost yolına giren ʿāṣıḳa besdür bir post
   Ḫᵛācenüñ giydügi **sincāb-ile** semmūr olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 8). [sincāb-ile, -ile]*

sīne: *1. Göğüs, bağır, sadr. 2. Gönül, kalp, yürek. 3. İç, derinlik.*

1. Çāk itdi tīġuñ **sīnemi** cān murġı şād olsa n'ola
   Bir fürce buldı uçmaġa Firdevs-i ḳūyuñdan yaña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 7, Mısra 1). [sīnemi, -m, -i]*
2. Tīrüñ kime toḳınsa şehādet naṣīb olur
   Ḳıldum nişāne **sīnem** aña ben de yā naṣīb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 9, Mısra 8). [sīnem, -m]*
3. Yaʿḳūb taşlar-ıla n'ola dögse **sīnesin**
   Yūsuf Mışır'da keffe-yi mīzān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 33, Mısra 7). [sīnesin, -sin]*
4. Türbetüm üzre ḳanādīlüñ görenler sūzişin
   Sīnemüñ üstinde dāġ-ı bī-şümārum ṣandılar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 38, Mısra 10). [sīnemüñ, -m, -üñ]*

5. Ḳaşuñ kemānı ḳaçan ġamzeñ oḳlarını seper

   Ḳażāya uġraya kim eylemezse **sīne** siper *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 42, Mısra 6). [sīne,]*

6. Güm olur her ne ḳadar gelse oḳuña **sīneler**

   Yaġsa yaġmur ne deñlü anı ṣaḥrālar içer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 43, Mısra 5). [sīneler, -ler]*

7. Geldi ġam-ı cānān yüri çıḳ **sīneden** ey cān

   Hem-ḫāne ḳatı teng-durur eyleme yer dar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 46, Mısra 7). [sīneden, -den]*

8. Sīneñ ey sīm-beden āyīne-yi ṣāf mıdur

   Ya ṣafā baḥri mi gird-ābı anuñ nāf mıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 54, Mısra 1). [sīneñ, -ñ]*

9. Sīneñ ey sīm-beden āyīne-i ṣāf mıdur

   Yā ṣafā baḥri mi gird-ābı anuñ nāf mıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 54, Mısra 1). [sīneñ, -ñ]*

10. Gitdi ʿaḳlum gibi ol rūḥ-ı revānum gelmez

    Yine ḥaşr olmayıcaḳ **sīneme** cānum gelmez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 66, Mısra 2). [sīneme, -m, -e]*

11. Sīnede derdüñle dil ḫasta göñül āşüfte-ḥāl

    Ey ṭabībüm ṣanasın darü'ş-şifādur ḫānemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 68, Mısra 7). [sīnede, -de]*

12. Ol semen-ten anuñ-içün **sīneme** gelmez benüm

    Bilür itmez penbe ile nār-ı sūzān İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 13). [sīneme, -m, -e]*

13. Sīnede ṣanmañ elifler genc-i ʿışḳı ḥıfẓ içün

    Mārlardur kim tılısm itmiş-durur üstād-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 94, Mısra 3). [sīnede, -de]*

14. Ḫusrevā **sīnemde** ṣan yer yer elifler dāġlar

    Bīsütun üstinde zaḫm-ı tīşe-i Ferhād-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 94, Mısra 9). [sīnemde, -m, -de]*

15. Ṣādam aña ki **sīneden** eksük degül ġamuñ

    Ḫʿuşdur refīḳi bir kişinüñ kim ola şefīḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 96, Mısra 7). [sīneden, -den]*

16. Dūd-ı siyeh-i şemʿ degül bezm-i belāda

    Saçın çözüp ağlar baña ol **sīnesi** yanıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 99, Mısra 10). [sīnesi, -si]*

17. Ḫayl-i eşküm **sīne** ṣaḥrāsında seyr iden didi

    Ḫayli demdür böyle deryā gibi ʿasker görmedük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 107, Mısra 3). [sīne,]*

18. Seyr idenler **sīnesin** ol nūr-ı Yezdān Aḥmed'üñ

    Didiler ḳoynına girmiş bedr-i raḫşān Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 108, Mısra 1). [sīnesin, -sin]*

19. Bī-tekellüf boynuña ṣalındugı yetmez mi kim

    El uzadur **sīneñe** gīsū-ı ʿanber-sālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 115, Mısra 4). [sīneñe, -n, -e]*

20. Sipihri gör ki çeker **sīnesine** bir māhı

    Hemān felekde begüm ṭāliʿ ü sitāre gerek *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 122, Mısra 3). [sīnesine, -s, -i, -n, -e]*

21. Ey ḳaşı yā ḫadengüñe **sīnem** nişāna dik

    Nāzük nihāl-i servdür ol bāġ-ı cāna dik *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 124, Mısra 1). [sīnem, -m]*

22. Ey cān ṭabībi tīġ-ı ġamuñ **sīnem** itdi çāk

    Gel sozen-i müjeñle yine nāzükāne dik *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 124, Mısra 5). [sīnem, -m]*

23. Nīzeñle **sīnemi** yeter itdüñ delük delük

    Şimden girü ʿaṣāyı dil-i nā-tüvāna dik *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 124, Mısra 3). [sīnemi, -mi]*

24. Ṭīġ çek **sīneme** gel tek yoluña cān vireyin

    Sūre-i Tevbe ḥaḳ'içün yalıñuz baş degül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 129, Mısra 11). [sīneme, -m, -e]*

25. Ḳad-i dü-tāmı görüp ḳaçma ṭoġrı **sīneme** gel

    ʿAdūlaruñ gözine tīr ile kemān olalum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 137, Mısra 7). [sīneme, -m, -e]*

26. Sīneñ üzre tek baña dāġ u elifler çek disün

    Başum üstine çekem ol nāzenīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 151, Mısra 9). [sīneñ, -ñ]*

27. Dilerseñ ʿışḳ-ı pāk-i yārı **sīneñ** çāk çāk eyle

    Çoġ it revzenlerin ḳaṣruñ aña her dem havā gelsün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 167, Mısra 7). [sīneñ, -ñ]*

28. Genc-i ʿışḳuñ niçe bir **sīnede** olsun mestūr

    Açalum ʿāleme gel gün gibi meşhūr olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 3). [sīnede, -de]*

29. Ḳaçsan ʿaceb mi **sīneden** ahū-ı Çīn'sin

    Nāz eyleseñ saña yaraşur nāzenīnsin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 175, Mısra 1). [sīneden, -den]*

30. Sīnem Hüdāyī yiridür olsa delük delük

    Oldı ḫadeng-i ġamze-i dīdāra āyīne *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 190, Mısra 9). [sīnem, -m]*

31. ʿĀşıḳuñ eşk-ile āl olur dem-ā-dem **sīnesi**

    Mest-i medhūşuñ dökilür içse ṣaḥbā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 197, Mısra 7). [sīnesi, -si]*

32. Çek elifler farḳum-ıla **sīnem** üzre tīġuña

    Fetḥa-veş yir ideyin baş üstine cān üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 200, Mısra 7). [sīnem, -m]*

33. Pādişāhum rūşen olmazdı sarāyı göñlümüñ

    Dāġ-ı mihrüñ **sīnede** yir yir aña cām olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 207, Mısra 4). [sīnede,]*

34. Gül gibi tāzeledi **sīnedeki** dāġlarum

    Yine yaḳdı beni ol lāle-ʿiẕārum geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 217, Mısra 5). [sīnedeki, -de, -ki]*

35. Demidür **sīnemüz** şehri ṭonansun dāġ-ı şevḳ-ıla

    Göñüller mülkini fetḥ eyleyen sulṭānumuz geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 227, Mısra 5). [sīnemüz, -müz]*

36. Şāhidümdür daʿvī-i mihrine ol meh-pārenüñ

    Sīnede olan elif bir dīde-i ḫūn-bār iki *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 233, Mısra 10). [sīnede, -de]*

37. Nāvek-i ġamzelerüñden iñiler tende göñül

    Sīnemüz gür gür öter ḫāne-i zenbūr gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 236, Mısra 6). [sīnemüz, -müz]*

38. Sīnemi mühre-i mihrüñle mücellā eyle

    Tā ki meclā-ı cemālüñ ola āyīne-i dil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 93). [sīnemi, -m, -i]*

39. Dildedür ḥaşr olınca mihr-i ruḫuñ

    Nitekim **sīnem** içre īmānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 92). [sīnem, -m]*

40. Niçe bir esrār-ı ʿışḳın **sīnede** idem nihān

    Niçe bir esrār maḫfī olmaya günden ʿiyan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 13). [sīnede, -de]*

41. Yüzümi yerlere sürüp yürürem āb gibi

    Dögerin ṭaşlar-ıla **sīnemi** seylāb gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 10). [sīnemi, -mi]*

42. Ey Hüdāyī **sīne** kim ol derde olmışdur maḳar

    Niçe yıldur yatur ol vīrānda çün genc-i güher *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 17). [sīne,]*

43. Ḫaste-ḥālem cism-i bī-tab u tüvānum var benüm

    Şeklüme baḳan dimez **sīnemde** cānum var benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 2). [sīnemde, -m, -de]*

sīne be-sīne: *Gönül gönüle.*

1. Nūş eyleyelüm mey olalum **sīne be-sīne**

   Gel ḳan yalaşup olalum ey māh ḳarındaş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 78, Mısra 3). [sīne be-sīne,]*

sīne-i māha: *Ayın göğsü.*

1. Tīġ-ı engüştüñ çekelden **sīne-i māha** elif

   Şerḥ olup ṣadrı ṣafā kesb eyledi āyīne sān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 61). [sīne-i māha, -a]*

sīne-i ṣad-çākümüz: *Yüzlerce parçaya ayrılmış yürek II aşığın yüreği.*

1. Gönlümüzden gitmesün bir dem hevā-ı ʿışḳ-ı pāk

   Gür gür ötsün nāy-veş bu **sīne-i ṣad-çākümüz** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 67, Mısra 8). [sīne-i ṣad-çākümüz, -ümüz]*

sīne-i ṣad-pāreme: *Yüz parçaya bölünmüş gönül.*

1. Gele mi **sīne-i ṣad-pāreme** ol genc-i cemāl

   Şeh-nişīn ola mı bir ḫāne-i vīrānedür o *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 184, Mısra 7). [sīne-i ṣad-pāreme, -m, -e]*

sīnem: *1. Göğüs, bağır, sadr. 2. Gönül, kalp, yürek. 3. İç, derinlik.*

1. Yārā-ı taḥammül ḳomadı dāġ-ı firāḳa

   Tīġuñ şu ḳadar yaraladı **sīnemi** yārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 2, Mısra 8). [sīnemi, -i]*

sīnem üzre: *Göğüs üstüne.*

1. Ḫırḳa-ı ten ṣofīyā çoḳdan olurdı çāk çāk

   Sīnem üzre olmasa yer yer aña pergāle dāġ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 85, Mısra 4). [sīnem üzre,]*

sīnemde yaralar keselden: *Bağrında yaralar açmak.*

1. Keselden yaralar sīnemde tīġ-ı çeşm-i ḳattāluñ
   Ḥüseyn-i Kerbelā ḥaḳḳı dil ü cān oldı abdāluñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 24, Mısra 9). [sīnemde yaralar keselden, -el, -den]*

sīnemde yaralar keselden: *Bağrında yaralar açmak.*

1. Keselden yaralar sīnemde tīġ-ı çeşm-i ḳattāluñ
   Ḥüseyn-i Kerbelā ḥaḳḳı dil ü cān oldı abdāluñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 24, Mısra 9). [sīnemde yaralar keselden, -el, -den]*

sīneye çek: *Göğsüne yaslamak, göğsüne doğru çekmek.*

1. Bir mehi **sīneye çek** boynına ṣal ḳollaruñı
   Hāle-veş devr-i ḳamerde olıgör rūşen-dil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 130, Mısra 7). [sīneye çek, -y, -e]*

sīneye çekdi: *Bağrına basmak, kucaklamak II kötü bir davranış, söz veya olaya ister istemez katlanmak; göğsüne kazımak.*

1. Tīġuñı ʿuryān idüp çekdi Hüdāyī sīneye
   Çekdi bir maḥbūbı ṣoydı ḳoydı göyā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 197, Mısra 9). [sīneye çekdi, -di]*

sīneye çeker: *Göğsüne yaslamak, göğsüne doğru çekmek.*

1. Bir māhı çeker sīneye şol kim gicelerde
   Rūşen-dil olur hāle gibi devr-i ḳamerde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 194, Mısra 1). [sīneye çeker, -er]*

sīneye çekmek: *Göğsüne yaslamak, göğsüne doğru çekmek.*

1. Ol servi çekmek istese n'ola Hüdāyī sīneye
   Cān gülşeninde yaraşur nāzük nihāli Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 110, Mısra 9). [sīneye çekmek, -mek]*

sīneye çekmiş: *Göğsüne yaslamak, göğsüne doğru çekmek.*

1. Bu gice bir meh-i rūşen-derūnı **sīneye çekmiş**
   Gererse gögsini tañ mı feżā-ı çarḫda hāle *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 199, Mısra 5). [sīneye çekmiş, -miş]*

sipāh-ı ġamı: *Gam, keder ordusu; gam, keder askeri.*

1. Dil mülkini **sipāh-ı ġamı** eyledi tebāh
   Şol dil-rübā ki nāmı anuñ Muṣlī Şāhdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 7). [sipāh-ı ġamı, -ı]*

sipāh-ı ġamzesine: *Gamze ordusu (Sevgilinin bakışının aşık üzerindeki yıkıcı etkisi bağlamında).*

1. Sipāh-ı ġamzesine kākülin idüp bölükbaşı
   Leṭāfet mülkini feṭḥ eyledi ġamzıyla Feṭḥu'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 11). [sipāh-ı ġamzesine, -si, -n, -e]*

sipāh-ı ġuṣṣa: *Sıkıntı ordusu.*

1. Göñül vilāyetini eyledi ḫarāb u yebāb
   Sipāh-ı ġuṣṣa ṭurup üstine ḫavāle gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 218, Mısra 10). [sipāh-ı ġuṣṣa,]*

sipend: *Üzerlik tohumu (Eskiden nazar değmemesi istenilen yerlere veya nazar deymiş kişi ya da çocukların üzerlerinde bir kap içinde üzerlik yakarlardı. Tohumlar ateşte çıtırdadıkça da nazarın dağıldığına inanılırdı).*

1. Seyr idenler micmer içinde **sipendüñ** ḫālini
   ʿIşḳ odı yaḳmış ten-i zerd ü nizārum ṣandılar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 38, Mısra 7). [sipendüñ, -üñ]*

siper eylemezse: *Siper, kalkan eylemek, korunmak.*

1. Ḳaşuñ kemānı ḳaçan ġamzeñ oḳlarını seper
   Ḳażāya uġraya kim eylemezse sīne siper *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 42, Mısra 6). [siper eylemezse, -mez, -se]*

sipihr: *Far. Gök, sema.*

1. İrişdi şeb-çirāġın yaḳdı raḫşān oldı her kevkeb
   Sipihrüñ şaḥnın itdi şan bisāṭ-ı pīlever kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 13, Mısra 2). [sipihrüñ, -üñ]*
2. Pīr-i muġān işigin yaşdansa n'ola rindān
   Baş egmeyen **sipihre** bu āsitāna muḥtāc *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 22, Mısra 4). [sipihre, -e]*
3. Sipihri gör ki çeker sīnesine bir māhı
   Hemān felekde begüm ṭāliʿ ü sitāre gerek *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 122, Mısra 3). [sipihri, -i]*
4. Çalar yire yed-i ḳahruñ **sipihri** hemçü Esed
   Yapışsa idi kemer-bend-i bürc-i Cevzā'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 37). [sipihri, -i]*

sipihr-i aʿlādan: *En yüce gök.*

1. Güneş gibi olasın dehre fāyiżu'l-envār
   Bülend ola maḳāmuñ **sipihr-i aʿlādan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 56). [sipihr-i aʿlādan, -dan]*

sipihr-i dilden: *Gönül seması.*

1. Maḥv ider ġuşşa seḫābını **sipihr-i dilden**
   Dil-berüm ʿarż-ı cemāl eylese nev-rūz gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 226, Mısra 3). [sipihr-i dilden, -den]*

sipihr-i hünerde: *Hüner feleği.*

1. Baʿde envār-ı iştiyāḳ u duʿā
   Ey **sipihr-i hünerde** bedr-i temām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 12, Mısra 6). [sipihr-i hünerde, -de]*

sipihr-i mihr ü maḥabbetde: *Sevgi ve şefkat göğü.*

1. Kimüñ ki göñli ruḫuñ mihrine muḳābildür
   Sipihr-i mihr ü maḥabbetde bedr-i kāmildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 39, Mısra 2). [sipihr-i mihr ü maḥabbetde, -de]*

sipihr-i nüh-eyvān: *Dokuz kat gök.*

1. Şeb-nem degül çimende gice cām içenlere
   Dürler ṣaçar **sipihr-i nüh-eyvān** tabaḳ tabaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 95, Mısra 8). [sipihr-i nüh-eyvān,]*

sipihr-i nüh-ḳıbāb: *Dokuz kubbeli gökyüzü.*

1. Şöyle devr itdür ki ke’s-i pür-ḥabābı sāḳīyā
   Seyrine reşk eyleye anuñ **sipihr-i nüh-ḳıbāb** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 15, Mısra 8). [sipihr-i nüh-ḳıbāb,]*

sır açmazam: *Sırrı açığa çıkarmak.*

1. Nesīm-i nāfe-i zülfinden açmazam bir sır
   Nesīmi gibi ser-ā-pā yüzerler-ise derüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 147, Mısra 5). [sır açmazam, -maz, -am]*

sīrāb ola: *Susuzluğu gidermek, suya kanmak.*

1. Cūş eyledügi zamānda olʿayn
   Sīrāb ola teşnegān-ı kevneyn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 32). [sīrāb ola, -a]*

ṣırāṭ: *Cehennem üzerine kurulmuş ve bütün insanların geçmek zorunda oldukları köprü.*

1. Ḫavf itme müstaḳīm iseñ ey dil **ṣırāṭdan**
   Saʿy it ṭarīḳ-ı ʿışḳa ki rāh-ı hüdā budur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 58, Mısra 11). [ṣırāṭdan, -dan]*
2. Dilerüz maḳbūl idüp yevm-i cezā
   Ḫaḳ ide aña **ṣırāṭı** şāh-rāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 8, Mısra 4). [ṣırāṭı, -ı]*

sırça sarāy: *Sırca vurulmuş tuğladan, yani çiniden yapılıp süslenmiş saray; dünya.*

1. Bu bezm-i devre şāh-ı perī-ḫaṣlet olmasa
   Ṣırça sarāy içinde maḳām eylemezdi mey *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 229, Mısra 4). [ṣırça sarāy,]*

sırdāş: *Birinin sırrını bilecek kadar ona yakın olan kimse, mahrem.*

1. Ḳanlu yaşum gözümüñ nūrı ciger göşem iken
   Demidür çıḳsa gözümden bāña **sırdaş** degül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 129, Mısra 6). [sırdaş,]*

sīret: *1. Bir kimsenin ahlâkı, seciyesi, karakteri, dışa akseden davranışı.*

1. Ḥüsni Ḥaşan aḫlāḳı ʿAlī **sīreti** Aḥmed
   Olsam yaraşur bende-i pā-māli Ḥüseyn'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 116, Mısra 5). [sīreti, -i]*
2. Ḳalma ṣūretde yüri **sīrete** olsun naẓaruñ
   Ḥüsn-ile olsa güzel reşk-i büt-i Çīn ü Çigil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 63). [sīrete, -e]*
3. ʿÖmer **sīretlü** şāhısın bugün bu mülk-i ʿOsmān'uñ
   Benüm çeşmi siyāhum ruḫları ālüm Muḥammed Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 15). [sīretlü, -lü]*

sirişk-i lāle-gūnı: *Lale renkli olan gözyaşı.*

1. Ey Hüdāyī cūybārıdur bahār-ı ʿömrümüñ
   Diñmesün bir dem **sirişk-i lāle-gūnı** çeşmümüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 123, Mısra 10). [sirişk-i lāle-gūnı, -ı]*

sırr: *1. Bilinmesi, duyulması, açığa vurulması istenmeyen, gizli tutulan şey.*

1. ʿIşḳı ketm idemedüm ḳoñ beni ḳan aġlayayın
   Ḥāli budur ile **sırrını** ʿayān eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 103, Mısra 4). [sırrını, -ı, -n, -ı]*
2. Ḳanumı içdi femüñ kimse anı görmiş yoḳ
   Kişi **sırrın** mı ṭuyar ʿayş-ı nihān eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 104, Mısra 6). [sırrın, -ın]*
3. Ṣorduġum dem ne-y-imiş aṣlını bildüm şekerüñ
   Bilmedüm diḳḳat idüp **sırrın** o laʿl-i nābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 112, Mısra 8). [sırrın, -ın]*

4. Fehm it bu **sırrı** sāġır içinde şarābdan
   Her kim düşerse ayaġa baş üzredür yeri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 178, Mısra 14). [sırrı, -ı]*
5. Ol perī perde-nişīn olduġınuñ **sırrı** bu kim
   Gele ḫalḳ ayaġına Kaʿbe-i mensūr gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 236, Mısra 3). [sırrı, -ı]*
6. Leblerüñ emsem didüm ol dilbere em mā didi
   Kimseye bu **sırrı** ifşā eyleme ammā didi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 239, Mısra 2). [sırrı, -ı]*
7. Ġoncanuñ ḫamında gel bu reng ü būya ḳıl naẓar
   Şibġata'llāhuñ saña tā eyleye **sırrın** ʿayān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 8). [sırrın, -ın]*
8. Sırrumı fāş eyledüm bilsün ḳamu ḫalḳ-ı cehān
   Baş açuḳ abdālıyam cān-ıla Ḥaydar Bālī'nüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 15). [sırrumı, -um, -ı]*

sırran u cihārā: *Gizli ve açık.*

1. Ger cinn ü eger ins şeb ü rūz nigārā
   Ẕikrüñde-durur dilleri **sırran u cihārā** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 2, Mısra 2). [sırran u cihārā, -a]*
2. Dil ṣavmaʿa-ı tende lisān serde nigārā
   Meşġūl senüñ zikrüñe **sırran u cihārā** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 6, Mısra 2). [sırran u cihārā, -a]*

sırr-ı dehānın: *(Sevgilinin) Dudağının sırrı.*

1. Kitāb-ı ḫüsn-i nigāra baḳup bir ehl-i naẓar
   Görince **sırr-ı dehānın** didi ve fihi naẓar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 42, Mısra 2). [sırr-ı dehānın, -ın]*

sırr-ı ilāhī'dür: *İlahi sır; sadece gerçek aşıkların anlayabileceği aşk duygusu.*

1. Ne deñlü dilde mektum olsa ḫ̬uşdur mihri ol māhuñ
   Bu bir **sırr-ı İlāhī'dür** ẓuhūrından ḫafā yegdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 59, Mısra 4). [sırr-ı ilāhī'dür, -dür]*

sırr-ı lebini: *Sevgilinin dudağının sırrı.*

1. Fikr-i miyānı ḳıldı beni zār u nā-tüvān
   Sırr-ı lebini niçeye dek eyleyem nihān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 14). [sırr-ı lebini, -in, -i]*

sırr-ı zülfin: *Saçının sırrı.*

1. Sırr-ı zülfin ṣorma ger zāhid aġarsa göklere
   Āsumāndan rīsmānı añlamaz nādāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 50, Mısra 5). [sırr-ı zülfin, -in]*

sırru'n-nāsi ʿalā dīni mülūk: *İnsanların sırrı padişahların dini üzerinedir.*

1. Zühd ü taḳvāñı görüp ḫalḳ ʿibādetde ḳamu
   Sırru'n-nāsi ʿalā dīni mülūk oldı ʿayān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 34). [sırru'n-nāsi ʿalā dīni mülūk,]*

şīt u şadā-ı sahāvetüñ: *Cömertliğinin ünü sanı.*

1. Eflāke irdi **şīt u şadā-ı saḫāvetüñ**
   Terler döküldi şerm ile cism-i seḫābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 49). [şīt u şadā-ı saḫāvetüñ, -üñ]*

sitem-dīde-i ihvān-ı zamān olsa: *Zamane kardeşlerinden haksızlık görmek.*

1. Yūsuf-ı Mıṣr-ı suḫan oldı Hüdāyī bendeñ
   Ġam degül olsa sitem-dīde-i iḫvān-ı zamān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 169, Mısra 14). [sitem-dīde-i iḫvān-ı zamān olsa, -sa]*

sitem-dīde-i ihvān-ı zamānuz: *Zamane kardeşlerinden eziyet görmek.*

1. Yūsuf olavuz Mıṣr-ı belāġatde Hüdāyī
   Lāyıḳ mı **sitem-dīde-i iḫvān-ı zamānuz** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 61, Mısra 14). [sitem-dīde-i iḫvān-ı zamānuz, -uz]*

sitemger: *Zalim, sitemkâr.*

1. Meclisde būs-ı laʿli temennāsın eyledüm
   Didi zamānı var o **sitemger** Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 145, Mısra 8). [sitemger,]*

siyāh: *Kara; bu renkte olan.*

1. Seni nūr-ı cemālinden yaratmış sevdügüm Allāh
   Benüm çeşmi **siyāhum** ruḫları ālüm Muḥammed Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 4). [siyāhum, -um]*
2. Olup vechüñ Ḥasen ḫulḳuñ ʿAlī ḫüsnüñ Ḥüseyn olmış
   Benüm çeşmi **siyāhum** ruḫları ālüm Muḥammed Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 8). [siyāhum, -um]*
3. Ḳapuñda bendeñ olmaġa olupdur ḫ∨āceler müştāḳ
   Benüm çeşmi **siyāhum** ruḫları ālüm Muḥammed Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 12). [siyāhum, -um]*
4. ʿÖmer sīretlü şāhısın bugün bu mülk-i ʿOs̱mān'uñ
   Benüm çeşmi **siyāhum** ruḫları ālüm Muḥammed Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 16). [siyāhum, -um]*
5. Saçuñ gibi niçe yıllar-durur āşüfte-ḥalüñdür
   Benüm çeşmi **siyāhum** ruḫları ālüm Muḥammed Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 20). [siyāhum, -um]*

siyeh: *Kara; bu renkte olan.*

1. Mātem-zede-i ḫaṭṭ-ı ruḫı oldı Hüdāyī
   ʿIşḳına n'ola giyse **siyeh** şālı Ḥüseyn'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 116, Mısra 14). [siyeh,]*
2. Giyürdüñ egnüme bir ḳıymetī sengīn **siyeh** ḫilʿat
   Cefā sengīn urup ben nā-tüvāna itmedüñ sen kīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 157, Mısra 3). [siyeh,]*
3. Siyeh niḳābın açup nāzenīn-i ḫacle-i ṣubḥ
   Müşerref eyledi āfāḳı rūy-ı zībādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 3). [siyeh,]*
4. Siyeh kāküllerüñ gibi göñül āşüfte-ḥālüñdür
   Ṣafā-ı cism ü cānum rü'yet-i nūr-ı cemālüñdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 9). [siyeh,]*

siyeh kāküllerüñ: *(Sevgilinin) siyah saçları.*

1. Boyuñ servin görüp ṣu gibi aḳdı ḳalb-i meyyālüm
   Siyeh kāküllerüñ gibi perīşān oldı aḥvālüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 17, Mısra 2). [siyeh kāküllerüñ, -ler, -üñ]*
2. Siyeh kāküllerüñ gibi göñül āşüfte-ḥālüñdür
   Ṣafā-ı cism ü cānum rü'yet-i nūr-ı cemālüñdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 19, Mısra 5). [siyeh kāküllerüñ, -ler, -üñ]*

<u>şofī:</u> *Dinin buyruk ve yasaklarına bütünüyle uyan (kimse), sofu.*

1. Ṣofī saf-ı rindāna gel ṣāfī mey-i ṣāf eyle nūş

   Saña ṣafā geldüñ disün ser-cümle aṣḥāb-ı ṣafā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 7, Mısra 7). [ṣofī,]*
2. ʿAmel metāʿı ile satma kendüñi **şofī**

   Ziyān iden saḳın ekşer zamānda ʿāmildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 39, Mısra 11). [ṣofī,]*
3. Ṣofī lebin göreydi çıḳaraydı tācını

   ʿIşḳına nūş ideydi ṭolular çanaḳ çanaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 98, Mısra 9). [ṣofī,]*
4. Ṣofī delüdür şol ki bu demde ola ayıḳ

   Zerrīn-ḳadeh ala lāleyle şaḳāyıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 100, Mısra 2). [ṣofī,]*
5. Terk eyle **şofī** zerḳ u riyā-y-ıla ḥırṣı gel

   Ḫayr ide tā saña ʿamel ü zühd ü ṭāʿatüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 109, Mısra 9). [ṣofī,]*
6. Gel **şofī** Hüdāyī gibi keskince ṣarāb iç

   Tā kim kese derd-i ġam-ı devrānı yürekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 153, Mısra 9). [ṣofī,]*
7. Āyīne-ṣıfat maẓhar -ı envār-ı cemālem

   Ṣofī ne ʿaceb ḫalḳa görinsem kepenekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 159, Mısra 12). [ṣofī,]*
8. Ṣofī ʿitāb idüp gözüme ḫor baḳma dir

   Ḫayvān ʿaceb degül mi ki insāna ṭaʿn ide *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 185, Mısra 3). [ṣofī,]*
9. Geçinür ʿāşıḳuñ **şofī** velīkin dilden āhı yoḳ

   Ḫālīlu'llāh geçer ammā tütün tütmez ocaġında *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 203, Mısra 3). [ṣofī,]*
10. Beyt-i maʿmūr-ıla ḥavrāyı göze göstermeye

    Görse **şofī** ġunca-leblerle ṭolu mektebleri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 209, Mısra 8). [ṣofī,]*
11. Başı göge iren bu dem içmezse sebzede

    Ṣofī ne farkı var göge çıḳmış devābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 20). [ṣofī,]*

<u>şofī-i ḫar-ṭabʿ:</u> *Eşek tabiatlı sofu.*

1. Anuñ ki ḳūtı cevdür unıtsun cevāhiri

   Esrār-ı ʿışḳı **şofī-i ḫar-ṭabʿ** ider mi ẕevḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 237, Mısra 7). [ṣofī-i ḫar-ṭabʿ,]*

<u>şofī-i mülḥid-fiʿli:</u> *Kafir davranışlı sofu.*

1. Ḫırḳa vü tāc-ıla gör **ṣofī-i mülḥid-fiʿli**

   Görmek isterseñ eger şekl-i ḫıred ḳāli *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 223, Mısra 7). [ṣofī-i mülḥid-fiʿli, -i]*

ṣofī-i ṣāfī-i ḫālvetgāh-ı ʿışḳ olduḳ: *Aşkın halvethanesinin saf müridi olmak.*

1. Tā ki olduḳ ṣofī-i ṣāfī-i ḫālvetgāh-ı ʿışḳ

   Cām-ı mey ser- tācumuzdur tāk-i rez misvāḳümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 67, Mısra 11). [ṣofī-i ṣāfī-i ḫālvetgāh-ı ʿışḳ olduḳ, -du, -ḳ]*

sôfiyā: *Dinin buyruk ve yasaklarına bütünüyle uyan (kimse), sofu.*

1. Ḫırḳa-ı ten **ṣofīyā** çoḳdan olurdı çāk çāk

   Sīnem üzre olmasa yer yer aña pergāle dāġ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 85, Mısra 3). [ṣofīyā,]*
2. Rām olur esmā ile diyü güzeller **ṣofīyā**

   Çekme adın ol perī-peyker melek-simālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 115, Mısra 7). [ṣofīyā,]*

sögme: *Onur kırıcı, çoğu basmakalıp kaba sözler söylemek, küfretmek.*

1. Ben ḫāk-i bī-vücūdı añup **sögme** dāyimā

   Yoḳ yire żāyiʿ eyleme bunca güherleri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 221, Mısra 11). [sögme,]*

sohbet: *Ar. Görüşüp konuşma.*

1. Oldı āvān-ı ṣalāḥuñda meyüñ **ṣoḥbeti** telḫ

   Yirin od itdi şehā nāy-ile ʿūduñ devrān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 35). [ṣoḥbeti, -i]*

soḥbet-i furṣat-ı eyyām: *Günlerin sohbet fırsatı.*

1. Dost kāseler içüp kām alalum devrāndan

   Ṣoḥbet-i furṣat-ı eyyām ṣitab eyleyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 143, Mısra 6). [ṣoḥbet-i furṣat-ı eyyām,]*

soñ: *Bir şeyin en sonra olan veya ortaya çıkan bitiş, tükeniş kısmı, bitme tükenme noktası, nihâyet.*

1. Her rūz-ı vuṣlatuñ **soñı** şām-ı firāḳdur
   Her şādlıġuñ āḫırı lā-büd melāldür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 37, Mısra 5). [soñı, -ı]*
2. Devrüñ egerçi mey gibi bir ġam-güsārı yoḳ
   Anuñ daḫı **soñında** ʿaẕāb-ı ḫumārı var *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 44, Mısra 6). [soñında, -ı, -(n)da]*
3. Bu güẕergāhı maḳarr itme ki mānend-i ḥabāb
   Soñı berbād olur āb üzre mekān eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 104, Mısra 4). [soñı, -ı]*
4. Lebüñ yeter baña geçdüm şarābı n'eyleyeyin
   Çeküp **şoñında** bu deñlü ʿaẕābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 171, Mısra 2). [şoñında, -ın, -da]*
5. Kim ki göz açdı ḥarāma **şoñı** vardı bāda
   Baña bu nükteyi remz itdi ḥabāb-ı bāde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 195, Mısra 1). [şoñı, -ı]*

sor: *(hâlini) sormak.*

1. Hüdāyī ḫastanuñ ḥālin **şorarsañ** ey ṭabīb-i cān
   Seni özler niçe demdür yatur miḫnet bucaġında *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 203, Mısra 9). [şorarsañ, -ar, -sañ]*

sor: *Birine soru yönelterek herhangi bir konuda bilgi istemek, sual etmek.*

1. Şordılar mevtin Hüdāyī didiler tārīḫini
   Eyledi Sulṭān Süleymān ʿazm-i cennāt-i ebed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 1, Mısra 9). [şordılar, -dı, -lar]*

sor-: *Birine soru yönelterek herhangi bir konuda bilgi istemek, sual etmek.*

1. Sırr-ı zülfin **şorma** ger zāhid aġarsa göklere
   Āsumāndan rīsmānı añlamaz nādāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 50, Mısra 5). [şorma, -ma]*

şovuḳluḳ eyledi: *Ilgisiz ve soğuk davranmak.*

1. Beñzetdi gerçi kendüyi luṭf issi ḳalbüñe
   Ḫaylī **şovuḳluḳ eyledi** mermer Ḳayacıgum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 145, Mısra 4). [şovuḳluḳ eyledi, -di]*

sovukluk ide: *Soğuk davranmak.*

1. Sen mihre **şovuḳluḳ ide** şāyed diyü baḥri
   Germ-ābeye döndürdi şehā ḳullaruñ āhı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 228, Mısra 7). [şovuḳluḳ ide, -e]*

soy: *(Üzerinde bulunan kabuk, deri, zar vb.ni) Kesmek veya tutup çekmek, sıyırmak suretiyle çıkarmak.*

1. Tīġuñı ʿuryān idüp çekdi Hüdāyī sīneye
   Çekdi bir maḥbūbı **şoydı** ḳoydı göyā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 197, Mısra 10). [şoydı, -dı]*

söyle-: *Demek, söylemek.*

1. Ceẕbe-i ʿışḳ idi Manṣūr'ı çeken ey zāhid
   Yoḳsa ḥaḳ **söyleyicek** bir kişi ber-dār olmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 60, Mısra 6). [söyleyicek, -y, -icek]*

söyle-: *Demek, söylemek, konuşmak.*

1. Oḳıyup efsūn-ı şiʿri **söyledüm** efsāneyi
   Biñ belā-y-ıla uyutdum ol gözi mestāneyi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 7). [söyledüm, -dü, -m]*

söylen-: *Ağızdan ağza dolaşmak, bahsedilmek.*

1. Hüdāyī görmedi hergiz saña beñzer güzellerde
   Senüñ evṣāf-ı ḥüsnüñ **söylenür** illerde dillerde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 18). [söylenür, -ür]*

söyleş: *Karşılıklı konuşmak, sohbet etmek.*

1. Ġuncalar bir yire gelmiş virüp aġız aġza
   Söyleşür laʿlini gülşende Muḥammed Şāhuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 105, Mısra 4). [söyleşür, -ür]*

soyun-: *Çırılçıplak olmak II Manevi fazlalıklardan arınmak, kurtulmak; ruh temizliği.*

1. Ḥasret-i Leylī-i zülfüñle perīşān oldum
   Şoyunup ʿışḳ ile Mecnūn gibi ʿüryān oldum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 6). [şoyunup, -up]*

söyün: *Söndürmek,.*

1. Şevḳ-ıla virür cānı yüzüñ görse Hüdāyī
   Şol şemʿ gibi kim **söyünür** vaḳt-i seḥerde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 194, Mısra 10). [söyünür, -ür]*

söz: *Ağızdan çıkan kelime, lakırdı, laf, şiir.*

1. Umaruz āb-ı ʿinebden yine sāġar pür ola
   Pāk **sözdür** bu su aḳduġı yire yine aḳar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 47, Mısra 14). [sözdür, -dür]*
2. Büseñe cān virürem dirse Hüdāyī bendeñ
   İmtiḥān eyle **sözin** gör güzelüm lāf mıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 54, Mısra 10). [sözin, -in]*
3. Ṣad hezārān mürdeler iḥyā iderken bir **sözi**
   Baña ölsem ol büt-i ʿİsā-dehānum söylemez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 65, Mısra 5). [sözi, -i]*
4. Ey Hüdāyī ḫūb-edālarla müzeyyendür **sözüñ**
   Ḥāsidān-ı ṭabʿuña yoḳsa eẕā mıdur ġaraż *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 81, Mısra 9). [sözüñ, -ün]*
5. İdeli vaṣf-ı kelām-ı laʿl-i şekker-ḫālaruñ
   Ḳuş dilidür **sözleri** hep ṭūṭī-i göyālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 115, Mısra 2). [sözleri, -ler, -i]*
6. Öldükde luṭf-ı ṭabʿuma şāhid yeter **sözüm**
   Gül gitse būyı ẕevḳın alurlar gül-ābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 178, Mısra 15). [sözüm, -üm]*
7. Sözi muʿciz-şiʿār u siḥr-i mübīn
   Keştī-i baḥr-i ʿilm ü ʿirfāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 43). [sözi, -i]*
8. Sözi ṭūṭī gibi olur şīrīn
   Nitekim tevsen-i sipihre ḳamer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 69). [sözi, -i]*
9. Sözüñ gūş iden eyler cānı teslīm
   Benüm Mūsācıġum ʿİsā-dehānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 19). [sözüñ, -üñ]*

sozen-i müjeñle: *Kirpik iğnesi.*

1. Ey cān ṭabībi tīġ-ı ġamuñ sīnem itdi çāk
   Gel **sozen-i müjeñle** yine nāzükāne dik *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 124, Mısra 6). [sozen-i müjeñle, -ñ, -le]*

sözüm ṭut: *Öğüdüne uymak.*

1. Pend-i pīrānemi gūş it gözüñ aç ey ġāfil
   Ṭut sözüm tā gide noḳṣānuñ olasın kāmil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 2). [sözüm ṭut,]*

sū be-sū: *Yer yer.*

1. Sū be-sū bāġ-ı cehānda nitekim āb-ı revān
   Varsun ol serv-i ḫırāmānum ṣalınsun bir zamān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 3). [sū be-sū,]*

su gibi: *Su gibi.*

1. Meyl itse teşne-diller aña n'ola **ṣu gibi**
   Başdan ayaġa anı yaratmış Ḫudā laṭīf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 90, Mısra 3). [ṣu gibi,]*

su ḳoymasa: *Su koyma, su dökme.*

1. Yir eylemezdi Hüdāyī bu ḳalb-i ḫākīde
   Su ḳoymasa ġam ocaġına anda seyl-i şarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 14, Mısra 10). [su ḳoymasa, -ma, -sa]*

su terāzūlarıdur: *Su terazisi. (Düzgünlük, düzgün kaş bağlamında).*

1. Kaʿbe kūyuñda iki çeşme revān itmek-içün
   Ṣu terāzūlarıdur dīde-i ḫūn-pāş degül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 129, Mısra 10). [ṣu terāzūlarıdur, -lar, -ı, -dur]*

su'āl: *Soru.*

1. Bu derd-i ʿışḳa devā ṣormazam ṭabībe varup
   Benüm **su'ālüme** yoḳdur cevābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 171, Mısra 10). [su'ālüme, -üme]*

suʿbān: *Büyük yılan II Ejderha.*

1. Aġız açduḳca zülfüñ hemçü **su**ʿ**bān**
   Ḫalāṣ olmaḳ ne mümkin ḳalb-i ḥayrān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 13). [suʿbān,]*

şubḥ dīvānın: *Sabah divanı.*

1. Şubḥ dīvānın itdiler tezyīn
   Feth idüp genc-i ḫāne-i ġaybı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 21). [şubḥ dīvānın, -ın]*

şubḥ u şām: *Sabah ve akşam.*

1. Çün āyīne **şubḥ u şām** bīdār
   Ḥayrān-ı cemāl ü mest-i dīdār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 25). [şubḥ u şām,]*
2. Nāle vü feryād idüp ṭañ mı diyem her **şubḥ u şām**
   El-vedāʿ ey şehr-i feyż-i lā-yezālī el-vedāʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 19). [şubḥ u şām,]*

sübha vü ābını: *Tesbih ve su.*

1. Dānesin **sübḥa vü ābını** vużu’ eyler-iseñ
   Murġ-ı rūḥuñ uça geh Sidre’deki Ṭūbā’da *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 195, Mısra 3). [sübḥa vü ābını, -ı, -n, -ı]*

sübha-ı mercān: *Mercan tesbih.*

1. Kim bile kimlerüñ gözinüñ ḳanlu yaşıdur
   Şol ḫ∨ācenüñ ki **sübḥa-ı mercān** elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 33, Mısra 6). [sübḥa-ı mercān,]*
2. Yād-ı laʿlüñle gözüm merdümi ḳanlar aḳıdur
   Vird ider żikrüñ alup **sübḥa-ı mercān** eline *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 198, Mısra 12). [sübḥa-ı mercān,]*

sübḥān: *Yaradan, Tanrı, Rab, Mevla, Allah (c.c.).*

1. Luṭf idüp tuḥfemi ḳabūl it kim
   Seni maḳbūl ide o **Sübḥān’um** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 82). [sübḥān’um, -um]*

subḥ-ı ḥüsne: *Güzellik sabahı.*

1. Ṭolanur her gice varup ol mehüñ menzillerin
   Ṣubḥ-ı ḥüsne ruḫları mihr-i cehān-ārā-y-iken *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 161, Mısra 10). [ṣubḥ-ı ḥüsne, -e]*

<u>ṣubḥ-veş:</u> *Sabah gibi.*

1. Yaḳmazdı dāġ-ı mihrüñi gögsine **ṣubḥ-veş**
   Yoluñda ger Hüdāyī ḳuluñ ṣādıḳ olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 193, Mısra 13). [ṣubḥ-veş,]*

<u>sübül-i ḥaḳ'da:</u> *Hak yollarında.*

1. Sübül-i Ḥaḳ'da sebīl eyledügüñ sīm ü zerüñ
   Her birisi ola biñ dürlü belāña ḳalḳan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 53). [sübül-i ḥaḳ'da, -da]*

<u>suç:</u> *I Ahlaka, törelere aykırı davranış. II Yasalara aykırı davranış.*

1. Ḳıl naẓar ḥāline eşkini revān eyleyenüñ
   Dem gelür ʿafv olınur **ṣuçları** ḳan eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 103, Mısra 2). [ṣuçları, -lar, -ı]*
2. Suçum bī-ḥadd ü cürmüm bī-nihāyet yā Resūla'llāh
   Ḳuluñam ḳapuña geldüm ʿināyet yā Resūla'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 204, Mısra 1). [suçum, -um]*

<u>ṣudāʿ virdi:</u> *Başa ağrı vermek, başını ağrıtmak: tedirgin etmek, bıkkınlık vermek, can sıkmak.*

1. Ḫaylī **ṣudāʿ virdi** bize pendi nāṣıḥuñ
   Mey sür ki sāḳī ol baña yigdür gül-ābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 162, Mısra 7). [ṣudāʿ virdi, -di]*

<u>ṣudāʿ-ı ġuṣṣañ-ıla:</u> *Kederin baş ağrısı.*

1. Ṣudāʿ-ı ġuṣṣañ-ıla sāḳīyā bu serḫᵛuşdur
   Ṣarāb sür baña yoḳsa gül-ābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 170, Mısra 5). [ṣudāʿ-ı ġuṣṣañ-ıla, -ñ, -ıla]*

<u>sudūr iderse:</u> *Meydana gelmek, hâsıl olmak, ortaya çıkmak, sâdır olmak.*

1. Ṣudūr iderse kerem n’ola ḳalb-i pāküñden
   Ẓuhūr ider dür ü gevher hemīşe deryādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 41). [ṣudūr iderse, -er, -se]*

suffe: *Sofa.*

1. Ferş içün **şuffesine** ṣafḥa-i çarḫ
   Oldı bir iki āsmānī ruḫām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 61). [şuffesine, -si, -n, -e]*

süfre-i iʿcāzuñuñ: *Mucizevi sofra.*

1. Süfre-i iʿcāzuñuñ mihmānlarına ey Ḫālīl
   Berre-i biryānıla ḳurṣ-ı ḳamerdür girde ḫˇān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 59). [süfre-i iʿcāzuñuñ, -uñ, -uñ]*

süheyl: *Süheyl.*

1. Bezm-i sürūr-encāmda ṣanma surāḥī ḳulḳulı
   Gül-gūn-ı mey itdi **Süheyl** mey-dāna girdi Ḫusrevā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 7, Mısra 6). [süheyl,]*

süheyl-i güli nev-bahār’dan: *İlkbahar Süheyli'nin gülü.*

1. Bād-ı ḫazān eşer ḳomadı berg ü bārdan
   İtdi cüdā **Süheyl-i güli Nev-bahār’dan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 2). [süheyl-i güli nev-bahār’dan, -dan]*

süheyl-i şarāb: *Süheyl'in şarabı.*

1. Şu kehrübā gibi beñzi ider ʿaḳīḳ-i Yemen
   Ḳaçan ki bürc-i ḳadehden ṭoġar **Süheyl-i şarāb** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 14, Mısra 6). [süheyl-i şarāb,]*

sükker: *Ar. Şeker.*

1. Hem-ser olur mı laʿlüñe **sükker** Ḳayacıġum
   Olmaz güher ḥacerle ber-ā-ber Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 145, Mısra 1). [sükker,]*

2. Ter düşse saḫt olup n’ola **sükker** Ḳayacıġum
   Leẕẕet lebüñde ġayr-ı mükerrer Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 146, Mısra 1). [sükker,]*
3. Sükkerle beslemezdi anı ḫᵛāce dāyimā
   Ṭūṭī eger ḥadīṯ-i lebüñ nāṭıḳ olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 193, Mısra 5). [sükkerle, -le]*
4. Ḫᵛānına ḳılma ṭamaʿ kāse-i çarḫuñ zinhār
   Balıdur ʿayn-ı belā **sükkeri** zehr-i ḳātil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 28). [sükkeri, -i]*

sula: *Sulamak, akıtmak.*

1. Rūz-ı maḥşerde şuna destüñe āb-ı kevṯer
   Kerbelā içre şehīd oldı **şular** kim ʿaṭşān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 56). [şular, -r]*
2. Bāġ-ı ḥüsn içre ṣalın serv gibi ey ḫānum
   Şulasun yollaruñı dīde-i ḫūn-efşānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 30). [şulasun, -sun]*

süleymān: *Hz. Süleyman (as) peygamber.*

1. Dil murġı kim o serv-i ḫırāmān elindedür
   Şeh-bāzdur ki şāh **Süleymān** elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 33, Mısra 2). [süleymān,]*
2. Al ele göñlin şehā ben bende-i pā-mālüñüñ
   Mūrdan ʿār itmeyüp itdi **Süleymān** İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 10). [süleymān,]*
3. Göñlini alsañ ele n’ola Hüdāyī ḳuluñuñ
   Aldı ʿār eylemedi mūrı **Süleymān** eline *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 198, Mısra 14). [süleymān,]*
4. Ḳara yire ḳarınca ḳanumı dehr
   Ben saña mūr sen **Süleymān’um** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 88). [süleymān’um, -’um]*
5. Felek yār u saʿādet hem-nişīnüñ
   Süleymān milketi zīr-i nigīnüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 18). [süleymān,]*

süleymān: *Kanuni Sultan Süleymân.*

1. Sünbülüñdür yā otaġañ göşe-i destārda
   Sāye ṣalmış yā per-i murġān **Süleymān** üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 200, Mısra 4). [süleymān,]*

süleymān hān: *Kanuni Süleyman.*

1. Mīr-i leşker-keş-i Resūl-i güzīn
   Mīr-i mīrān-ı şeh **Süleymān Ḫān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 38). [süleymān ḫān,]*

süleymān hān: *Kanuni Sultan Süleyman Han.*

1. Duḫter-i pāk-i şeh **Süleymān Ḫān**
   Dürretü't-tāc-i rūy-ı ehl-i zemīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 2, Mısra 1). [süleymān ḫān,]*

süleymān-ı zamān: *Zamanın Süleyman'ı.*

1. Ey **Süleymān-ı zamān** ḳo yeleyin yoluñda
   Ḳanumı topraġa ḳarınca felek mūr gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 236, Mısra 7). [süleymān-ı zamān,]*

sulṭān-: *Hükümdar, sultan, padişah. II Sevgili.*

1. Demidür sīnemüz şehri ṭonansun dāġ-ı şevḳ-ıla
   Göñüller mülkini feṭḥ eyleyen **sulṭānumuz** geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 227, Mısra 6). [sulṭānumuz, -(u)muz]*

sulṭān: *Hükümdar, sultan, padişah. II Sevgili.*

1. Āsumān-ı ʿayna şems-i ṭalʿatuñdur nūr-baḫş
   Ṣanasın iḳlīm-i hefte hükm ider **sulṭāndur** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 50, Mısra 4). [sulṭāndur, -dur]*
2. Ele alup yüzini geldi Hüdāyī tapuña
   Bir gedādur ki ḫazān bergini **sulṭāna** suñar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 56, Mısra 10). [sulṭāna, -a]*
3. Cemālüñ ātişi germ eylesün gel bezm-i ʿuşşāḳı
   Benüm luṭf issi **sulṭānum** yaraşmaz saña serd olmaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 93, Mısra 6). [sulṭānum, -um]*
4. Ey leṭāfet mülkinüñ **sulṭānı** Maḥmūd'um benüm
   Kaʿbe-i vaṣluñ-durur Aḳsā-ı maḳṣūdum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 138, Mısra 1). [sulṭānı, -ı]*
5. Sulṭān odur ki zemzeme-i kerrenāy-ı şāh
   Farḳ olmaya yanında ṭanīn-i ẕübābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 178, Mısra 7). [sulṭān,]*

6. Başına **sulṭān** iken dil bir şehe ḳul oldı kim
   Ḳul idüpdür bendeyi ḥüsnine sulṭānı daḫı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 231, Mısra 3). [sulṭān,]*
7. Başına sulṭān iken dil bir şehe ḳul oldı kim
   Ḳul idüpdür bendeyi ḥüsnine **sulṭānı** daḫı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 231, Mısra 4). [sulṭānı, -ı]*
8. Ḫāk-i dergāhuñam Hüdāyī'yem
   Ḳuluñam tā ölince **sulṭānum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 86). [sulṭānum, -um]*
9. Sensüz ārām idemez tende dil ü cānum gel
   Ḳıl naẓar ben ḳuluñuñ ḥāline **sulṭānum** gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 4). [sulṭānum, -um]*
10. Ṭutdı āfāḳı meded dūd-ı dil-i sūzānum
    Ġarażuñ cevr ü cefā-ısa yeter **sulṭānum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 12). [sulṭānum, -um]*

<u>sulṭān:</u> *Buyruğu geçen bir kimse için hitap sözü.*

1. Gerçi Ṭūbā ḳaddüñüñ düşmez zemīne sāyesi
   Ḫᵛuş geçer sāyeñde **sulṭānum** ḳamu pīr ü cevān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 66). [sulṭānum, -um]*
2. Ben ḳara yazulıyı aġlatma gel ḫānum benüm
   Şāh Maḥmūd'um göñül taḫtında **sulṭānum** benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 4). [sulṭānum, -um]*
3. Gün gibi meh-pāreler içinde bulduñ imtiyāz
   Şāh Maḥmūd'um göñül taḫtında **sulṭānum** benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 8). [sulṭānum, -um]*
4. Oḳınur dillerde şimdi ḥüsnüñüñ Şehnāmesi
   Şāh Maḥmūd'um göñül taḫtında **sulṭānum** benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 12). [sulṭānum, -um]*
5. Naḳş-ı ḥüsn ü ḫaṭṭuña cānā hezārān āferīn
   Şāh Maḥmūd'um göñül taḫtında **sulṭānum** benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 16). [sulṭānum, -um]*
6. Oldı meddāḥuñ senüñ Firdevsī-i Tūsī gibi
   Şāh Maḥmūd'um göñül taḫtında **sulṭānum** benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 20). [sulṭānum, -um]*

<u>sulṭān aḥmed'üñ:</u> *Şehzade Bayezid'in 1465 yılında doğan oğludur. Amasya valiliği yapmıştır.1514 yılında küçük kardeşi Yavuz Sultan Selim tarafından boğdurtularak öldürülmüştür.*

1. Rūm ilinde begdür altun başlu sancaḳlar çeker
   Şems-i tābende ḳulı olmaġla **Sulṭān Aḥmed'üñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 108, Mısra 4). [sulṭān aḥmed'üñ, -üñ]*

sulṭān oġlınuñ: *Sultan oğlu.*

1. Virmezüz dil zülfi tatarına her ḫān oġlınuñ
   İtmezüz me'vā ṭapusın degme **sulṭān oġlınuñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 2). [sulṭān oġlınuñ, -ı, -nuñ]*

sulṭān olan: *Sultan olmak.*

1. Serīr-i dillere **sulṭān olan** şāh-ı cehān Aḥmed
   Meh-i nev oldı ebrū-ı hilālüñden nişān Aḥmed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 1). [sulṭān olan, -an]*

sulṭān selīm ibni süleymān: *I.Süleyman (Kanuni) oğlu II. Selim Han.*

1. Eyā **Sulṭān Selīm ibni Süleymān**
   Çirāġ-ı dīde-i evlād-ı ʿOs̱mān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 1). [sulṭān selīm ibni süleymān,]*

sulṭān süleymān: *Kanuni Sultan Süleyman.*

1. Şordılar mevtin Hüdāyī didiler tārīḫini
   Eyledi **Sulṭān Süleymān** ʿazm-i cennāt-i ebed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 1, Mısra 10). [sulṭān süleymān,]*

sulṭān-ı ʿādil: *Adaletli sultan II Adil davranan (hakkı teslim eden) sevgili.*

1. Muḥibb-i ehl-i dil **sulṭān-ı ʿādil**
   Dür-i deryā-ı dāniş bedr-i kāmil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 7). [sulṭān-ı ʿādil,]*

sulṭān-ı ʿādildür: *Adaletli sultan II Adil davranan (hakkı teslim eden) sevgili.*

1. Selāmın kesmeyen herkesden ol **sulṭān-ı ʿādildür**
   Nihāl-i mīvedārı cennetüñ her yaña māyildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 53, Mısra 1). [sulṭān-ı ʿādildür, -dür]*

sulṭān-ı ʿālī-şānısın: *Yüce sultan.*

1. Ḳaṣr-ı miʿrācuñ sen ol **sulṭān-ı ʿālī-şānısın**

   Olsa lāyıḳ saña Cibrīl-i emīn peyk-i devān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 45). [sulṭān-ı ʿālī-şānısın, -ı, -sın]*

sulṭān-ı ʿali-şānumuz: *Yüce sultan.*

1. Hüdāyī bende-i ednāsıdur biñ cān-ıla anuñ

   Sarāy-ı dilde bir **sulṭān-ı ʿali-şānumuz** vardur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 35, Mısra 10). [sulṭān-ı ʿali-şānumuz, -umuz]*

sulṭān-ı çār-ḳaṣr-ı sipenc: *Misafirhane'nin dört mevsim sultanı olmak.*

1. Sulṭān-ı çār-ḳaṣr-ı sipenc ise mihr sen

   İḳlīm-i heft-ḥüsne şeh-i kām-bīnsin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 175, Mısra 5). [sulṭān-ı çār-ḳaṣr-ı sipenc,]*

sulṭān-ı dīn: *Dinin hükümdarı, önderi.*

1. Ey ṣadr-ı bedr-i enbiyā ey şemʿ-i cemʿ-i aṣfiyā

   Ey nūr-ı çeşm-i etḳıyā faḫr-i rusül **sulṭān-ı dīn** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 149, Mısra 4). [sulṭān-ı dīn,]*

sulṭān-ı dīn: *Dinin ulusu.*

1. Ey ṣadr-ı bedr-i enbiyā ey şemʿ-i cemʿ-i aṣfiyā

   Ey nūr-ı çeşm-i etḳıyā faḫr-i rusül **sulṭān-ı dīn** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 149, Mısra 4). [sulṭān-ı dīn,]*

sulṭān-ı gerdūn-āsitān: *Eşiği gök gibi yüksek sultan.*

1. Ḥażret-i Bū Bekr ʿAbdu'llāh emīrü'l-müʾminīn

   Şāh-ı ḫayl-i ṣādıḳān **sulṭān-ı gerdūn-āsitān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 72). [sulṭān-ı gerdūn-āsitān,]*

sulṭān-ı gerdūn-menzilet: *Gökyüzü katlarının sultanı.*

1. Kimdür ol **sulṭān-ı gerdūn-menzilet** şāh-ı kerīm

   Mālik-i mülk-i Süleymān ḥażret-i Sulṭān Selīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 23, Mısra 3). [sulṭān-ı gerdūn-menzilet,]*

sulṭān-ı hāverān: *Sultanlar sultanı.*

1. Baş ḳor ayaġı ṭozına **sulṭān-ı ḫāverān**

   Her şām inüp bu çeşme-i müşkīn-ṭıbābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 29). [sulṭān-ı ḫāverān,]*

sulṭān-ı ʿışḳ: *Aşk sultanı, sevgili.*

1. Zeyn olan gögsümde yer yer penbe-i dāġum degül

   Ḫaymeler ḳurdı feżā-ı sīneme **sulṭān-ı ʿışḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 102, Mısra 10). [sulṭān-ı ʿışḳ,]*

sulṭān-ı ʿışḳuñ: *Aşk sultanı, sevgili.*

1. Zerd ider gāhī ten-i ʿüryānı geh eşk-ile āl

   Giydürür **sulṭān-ı ʿışḳuñ** baña ḳat ḳat cāmeler *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 48, Mısra 4). [sulṭān-ı ʿışḳuñ, -uñ]*

sulṭānı olalı: *Sultan olmak.*

1. Sen Mışr-ı ḥüsnüñ olalı sulṭānı Muṣli Şāh

   Ḫalḳ añmaz oldı Yūsuf-ı Kenʿān'ı Muṣli Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 187, Mısra 1). [sulṭānı olalı, -alı]*

sulṭānum: *Hükümdar, sultan, padişah. II Sevgili.*

1. İki gözüm'çün anı sürme ider **sulṭānum**

   Ḫāk-i pāyuñ ki gire ehl-i Ṣıfāhān eline *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 198, Mısra 3). [sulṭānum,]*

sun-: *1. Uzatmak. 2. El uzatmak, uzanmak. 3. Saldırmak, hamle etmek, hücum etmek.*

1. Bir gün ey meh irişür saña saḳın āhumdan

   Ejdehadur bu ki nüh-günbed-i gerdāna **şunar** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 56, Mısra 8). [şunar, -ar]*

<u>şun:</u> *Sunmak II ikram etmek.*

1. Sāḳī **sun** ol şarābı ki nūş itse cürʿasın

   Kim peşşe fīl ü murçe şīr-i jiyān olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 15). [sun,]*
2. Beni gördükce elin ḫancer-i bürrana **şunar**

   Şeh faḳīri göricek destini iḥsāna **şunar** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 56, Mısra 2). [şunar, -ar]*
3. Dile ḫançer urıcaḳ çeşmi virür dil aña cān

   Nuḳldur birbirine ṣan iki mestāne **şunar** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 56, Mısra 4). [şunar, -ar]*
4. Ele alup yüzini geldi Hüdāyī tapuña

   Bir gedādur ki ḫazān bergini sulṭāna **suñar** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 56, Mısra 10). [suñar, -ar]*
5. Ey cān ṭabībi ʿāşıḳa **şun** ḫʷān-ı laʿlüñi

   Bīmār olana çün-ki gerekdür ġadā laṭīf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 90, Mısra 9). [şun,]*
6. Ey Hüdāyī içegör Āb-ı Ḥayāt-ı ʿışḳı

   Ṣunsa sāḳī-i ecel ġam yime zehr-i ḳātil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 130, Mısra 10). [şunsa, -sa]*
7. Ṣunsa raḳīb tuḥfe diyü alma cānını

   Meyl eyleme saḳın begüm ol yādigāra gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 132, Mısra 5). [şunsa, -sa]*
8. Sāḳīyā mest it beni **şun** sebʿa-ı seyyāleler

   Çekmeyem tā kim bu çarḫ-ı heftümīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 151, Mısra 5). [şun,]*
9. İḫlāṣumı bilmek dileseñ **şun** mey-i laʿlüñ

   Zīrā zer-i nābuñ bilinür ḳadri meḥekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 153, Mısra 3). [şun,]*
10. Meded öldüm **şun** ol Āb-ı Ḥayāt'ı sāḳīyā gelsün

    Giyāh-ı ḫuşke feyż irsün yine neşv ü nemā gelsün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 167, Mısra 1). [şun,]*
11. Ṣun pey-ā-pey ayaġı bi'llāh eyā pīr-i muġān

    İtme muḥtāc bizi sāḳī-i devrān eline *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 198, Mısra 9). [şun,]*
12. Şimdi görür gözi ṭutar elisin saña felek

    Ṣundı āyīne-i İskender ile cām-ı Cem'i *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 235, Mısra 4). [şundı, -+dı]*
13. Rūz-ı maḥşerde **şuna** destüñe āb-ı kevs̲er

    Kerbelā içre şehīd oldı şular kim ʿaṭşān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 55). [şuna, -a]*
14. Ey Hüdāyī dilerüz döndükçe çarḫ-ı bī-ḳarār

    Sāḳī-i ṣıḥḥat **şuna** destine cām-ı ḫʷuş-güvār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 23, Mısra 18). [şuna, -a]*

15. Emr-i Ḥaḳḳ ile ġazādayken gelüp sāḳī-i mevt
    Şundı bir pür-kāse kim ḳābil degüldür anı red *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 1, Mısra 4). [şundı, -+dı]*

<u>sun:</u> *1. Uzatmak. 2. El uzatmak, uzanmak. 3. Saldırmak, hamle etmek, hücum etmek.*

1. Beni gördükce elin ḫancer-i bürrana **şunar**
   Şeh faḳīri göricek destini iḥsāna **şunar** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 56, Mısra 1). [şunar, -ar]*

<u>sünbül:</u> *Sevgilinin sümbül gibi saçı.*

1. Gül tāb-ı mihr-i rūyuñ ile ātişīn-ciger
   Sünbül şemīm-i zülfüñ ile ʿanberīn-meşām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 140, Mısra 4). [sünbül,]*
2. Sünbülüñdür yā otaġañ göşe-i destārda
   Sāye şalmış yā per-i murġān Süleymān üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 200, Mısra 3). [sünbülüñdür, -üñ, -dür]*

<u>sünbül:</u> *Daha çok açık mor renkli, keskin ve güzel kokulu çiçek. (Sevgilinin yeni çıkmış ayva tüyleri için kullanılmıştır.).*

1. Reyḥān ḫaṭı **sünbül** saçı gül-ruḫları būyı
   Elden ḳoma dirler baña destini sebonuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 127, Mısra 7). [sünbül,]*
2. Od şaldı bāġa ol ruḫ-ı gülnar-ı nūr-baḫş
   Sünbül duḫān u lāle zebāne şirār gül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 135, Mısra 8). [sünbül,]*
3. Sünbül saçuña bāġda pā-beste geçermiş
   Āzürde-dilem deste-i reyḥānuñ elinden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 154, Mısra 5). [sünbül,]*

<u>sünbül ü gülden:</u> *Sümbül ve gül.*

1. Sünbül ü gülden pür itmiş dāmenin gördüm seḥer
   Var-ısa olmış bu şeb gülşende ʿişret-sāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 87, Mısra 3). [sünbül ü gülden, -den]*

<u>sünbül-havā:</u> *Sümbül hava.*

1. Dil gün yüzinde ebr-i ḫaṭın görse ẕevḳ ider
   Olur teferrüc idene **sünbül-havā** laṭīf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 90, Mısra 8). [sünbül-havā,]*

sünbül-i hindūsınuñ: *Hint sümbülü olarak bilinen ve genellikle tıpta kullanılan çiçekli otsul bir bitki(güzellerin ve sevgilinin bu bitki ile nitelenen saçları).*

1. Ey Hüdāyī mülk-i ḥüsnüñ şāhıdur ol nāzenīn
   Sünbül-i Hindūsınuñ üftādesidür misk-i Çīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 18). [sünbül-i hindūsınuñ, -sı, -nuñ]*

sünbül-i hindū-y-ıla: *Hint sümbülü olarak bilinen ve genellikle tıpta kullanılan çiçekli otsul bir bitki(güzellerin ve sevgilinin bu bitki ile nitelenen saçları).*

1. Bāġa gel kim şimdi gülşen **sünbül-i Hindū-y-ıla**
   Rūm ili maḥbūbıdur şan ṭaḳınur perr-i küleng *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 106, Mısra 7). [sünbül-i hindū-y-ıla, -y, -ıla]*

sünbül-i sīrāb-ı muṭarrādan: *Taze suya doymuş sünbül.*

1. Ruḫlaruñ bir nīçe vech-ile güneşden rūşen
   Şaçlaruñ **sünbül-i sīrāb-ı muṭarrādan** yig *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 119, Mısra 4). [sünbül-i sīrāb-ı muṭarrādan, -dan]*

sünnet-i aḥmed-i muḫtar'a: *Seçilmiş Ahmed'in sünneti II Hz.Muhammed.*

1. Sünnet-i Aḥmed-i Muḫtar'a riʿāyetler idüp
   Cān u dilden olıgör ḳavl-i Ḫudā'ya ḳāyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 49). [sünnet-i aḥmed-i muḫtar'a, -a]*

şunul: *Sunulmak, ikram edilmek.*

1. Mey-i telḫ içene cennetde **şunulmaz** kevşer
   Leẕẕet-i ʿācil olur mānīʿ-i ẕevḳ-ı ācil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 37). [şunulmaz, -ma, -z]*

sür: *Sürmek.*

1. Ey ḫ∨āce-i cemāl ayaġ uñ tozı cevherin
   Sürsem ʿaceb mi gözlerüme ʿayn-ı māldur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 37, Mısra 8). [sürsem, -se, -m]*

2. Nāfeyi ḫaṭṭ-ı ruḫuñ **sürdi** çıḳardı Rūm'dan
   Ḳand-ı Mıṣr'uñ başına laʿlüñ külāhın ḳıldı teng *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 106, Mısra 5). [sürdi, -di]*

sür: *Kovmak, uzaklaştırmak.*

1. İşiginden bendesin **sürmek** murād itmiş gibi
   Niçe günlerdür ki şāh-ı kām-rānum söylemez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 65, Mısra 7). [sürmek, -mek]*
2. Sürme Hüdāyī bendeñi bir yer ġarībidür
   Şāhum ol āsitān-ı sipihr-iḳtidārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 177, Mısra 13). [sürme, -me]*
3. Sürsün ʿadūyı cennet-i kūyuñdan ol perī
   Ādem yerine baġlaya lāyıḳ mı bir ḫarı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 221, Mısra 1). [sürsün, -sün]*

sür: *Sunmak.*

1. Ṣudāʿ-ı ġuṣṣañ-ıla sāḳīyā bu serḫᵛuşdur
   Şarāb **sür** baña yoḳsa gül-ābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 170, Mısra 6). [sür,]*

sür: *Devam etmek.*

1. Ḥaşra dek **sürsün** murādum bu merām-ı ṣalṭanat
   Mālik-i mülk-i Süleymān ḥażret-i Sulṭān Selīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 23, Mısra 7). [sürsün, -sün]*

sür: *Sürüklemek.*

1. Eşk zencīrin **sürer** miydi ṭolanup kūyuñı
   Olmasa sevdā-ı zülfüñle cünūnı çeşmümüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 123, Mısra 7). [sürer, -er]*

sür: *(Çiçeğin) büyümesi.*

1. Ḫayl-i bahār **sürdi** yine sebze-zārdan
   Bād-ı ḫazān ḳovıldı yemīn ü yesārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 173, Mısra 1). [sürdi, -di]*

sürādıḳ çekmiş: *Perde çekmek.*

1. Göz ḳaṣrına bilmiş ki gelür şāh-ı ḫayālüñ
   Üstād-ı ezel çekmiş aña niçe sürādıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 99, Mısra 12). [sürādıḳ çekmiş, -miş]*

sūrāh: *Yara.*

1. Nūş idelüm çimende o serv-i çemān ile
   Sāḳī **sūrāḫı** var-ısa bāḳī cehānede *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 192, Mısra 10). [sūrāḫı, -ı]*

surāḥī: *İçine içki koyulan uzun boyunlu kap.*

1. Bezm-i sürūr-encāmda şanma **surāḥī** ḳulḳulı
   Gül-gūn-ı mey itdi Süheyl mey-dāna girdi Ḫusrevā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 7, Mısra 5). [surāḥī,]*
2. Taşa çaldılar **şurāḥīyi** üşüp meh-pāreler
   Ey Hüdāyī şişe-i nāmūs u ʿārum ṣandılar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 38, Mısra 13). [şurāḥīyi, -yi]*
3. Bezmümüz cennet **şurāḥī** lūle-i ʿaynu'l-ḥayāt
   Sāḳīyā anuñ öñinde ḥavżdur peymānemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 68, Mısra 3). [şurāḥī,]*
4. Āl-ıla aldı būse-i şīrīn-i dil-beri
   Dökse **şurāḥī** cāma n'ola acı dilleri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 210, Mısra 2). [şurāḥī,]*

surāḥī-veş: *Sürahi gibi.*

1. Ṣurāḥī-veş ḳanı yār-ı suḫanver
   Müdām ola sebük-rūḥ u girān-ser *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 51, Mısra 1). [şurāḥī-veş,]*

sūre-i nūr-ıla: *Nur Suresi.*

1. Āsumānī varaḳa **sūre-i Nūr-ıla** Duḫān
   Dilerem ḥażret-i Ādem gibi biñ yaşaya ol *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 43). [sūre-i nūr-ıla, -ıla]*

sūre-i tevbe: *Tevbe suresi.*

1. Ṭīġ çek sīneme gel tek yoluña cān vireyin

   Sūre-i Tevbe ḥaḳ'içün yalıñuz baş degül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 129, Mısra 12). [sūre-i tevbe,]*

sūret: *Şekil, görünüş.*

1. Güneş yüzüñ tutup eksügin itdi māhı temām

   Ne **ṣūret-ile** olur āyīne ber-ā-ber aña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 3, Mısra 6). [ṣūret-ile, --ile]*
2. Deyr-i dünyānuñ eger **ṣūretine** baḳmaz-ısañ

   Nūr-ı dīdārı Hüdāyī göresin ʿuḳbada *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 195, Mısra 9). [ṣūretine, -i, -n, -e]*
3. Leylā elinde kāse-i Mecnūn-ı ʿĀmirī

   Ṣūretde ṣındı maʿnīde yapıldı ḫāṭırı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 230, Mısra 2). [ṣūretde, -de]*
4. Ṣavm idüñ **ṣūretde** maʿnīde ġadā-ı cān idüñ

   El-vedāʿ ey şehr-i feyż-i lā-yezālī el-vedāʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 11). [ṣūretde, -de]*

sūret: *Resim.*

1. Seni seyr itmek-içün **ṣūrete** girmişlerdür

   Yazılur ṣanma ki dīvāra perīler görinür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 5). [ṣūrete, -e]*
2. ʿAceb mi uṣanam deyr-i cehānuñ **ṣūretinden** ben

   Hüdāyī ol Mesīḥā-leb büt-i ṭannāzum aldurdum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 144, Mısra 9). [ṣūretinden, -in, -den]*

ṣūret bulurdum: *Görünmek.*

1. Ṣūret bulurdum āyīne gibi zamānede

   Ol meh müşerref itse beni bir nigāh-ile *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 189, Mısra 7). [ṣūret bulurdum, -ur, -du, -m]*

ṣūret gösterür: *Şekil meydana getirmek.*

1. Çāder-i müşkīn içinden nice **ṣūret gösterür**

   Oldı ṣan hengāme-i ḥüsn içre luʿbet-bāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 87, Mısra 5). [ṣūret gösterür, -ür]*

<u>ṣūretde ḳalma:</u> *Görünüşe takılıp kalmak, bir nesneyi, bir kişiyi, bir olayı yahut bir fikri değerlendirirken sırf görünüşe bakmak.*

1. Ḳalma ṣūretde yüri sīrete olsun naẓaruñ
   Ḥüsn-ile olsa güzel reşk-i büt-i Çīn ü Çigil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 63). [ṣūretde ḳalma, -ma]*

<u>ṣūret-i aḥvālümüzdür:</u> *Vaziyetin görünümü.*

1. Bizüm hep **ṣūret-i aḥvālümüzdür**
   Nigārā naḳş-ı Şīrīn ile Ferhād *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 29, Mısra 3). [ṣūret-i aḥvālümüzdür, -ümüz, -dür]*

<u>ṣūret-i divāra:</u> *Duvar resmi.*

1. Göz açdı baḳdı ḳaldı ruḫ-ı yāra āyīne
   Beñzerse n'ola **ṣūret-i divāra** āyīne *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 190, Mısra 2). [ṣūret-i divāra, -a]*

<u>ṣūret-i divārdur:</u> *Duvar sureti.*

1. Aña nisbetle perīler **ṣūret-i divārdur**
   Ol nigārum nām-ıla Naḳḳāş Aḥmed Balı'dur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 15). [ṣūret-i divārdur, -dur]*

<u>ṣūret-i nevʿ-i beşer:</u> *İnsan soyunun sureti.*

1. Eşkāl-i cevri ol ṣanemüñ güne günedür
   Deyr-i cehānda **ṣūret-i nevʿ-i beşer** gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 232, Mısra 4). [ṣūret-i nevʿ-i beşer,]*

<u>ṣūret-i zībāsına:</u> *Güzel yüz.*

1. Nāṣıḥa pendi ḳo var **ṣūret-i zībāsına** baḳ
   Beni bu vech-ile rüsvā-ı cehān eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 103, Mısra 5). [ṣūret-i zībāsına, -sı, -n, -a]*

süreyyā: *Ülker yıldızı.*

1. Getürdi z̲ātuña bir medḥ kim yiridür aña
   Felek nis̲ār-ı cevāhir ide **S̲üreyyā'dan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 46). [s̲üreyyā'dan, -dan]*

surḫ-āb: *Şarap.*

1. Pür it **surḫ-āb-ıla** sāḳī uyar ḳandīl-i cāmı gel
   Şeb-i ṭarīḳ-i ʿuşşāḳa yine nūr u żiyā gelsün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 167, Mısra 3). [surḫ-āb-ıla, -ıla]*

surḫ-rū olmış: *Yüzü kızarmış, utanmış olmak.*

1. Cām-ı feyżu'llāhdan nūş idüp olmış surḫ-rū
   Cürʿalar dökmiş yire mestāne şāḫ-ı erġavān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 19). [surḫ-rū olmış, -mış]*

surḥ-rū olsa: *Yüzü kızarmış, utanmış olmak.*

1. Surḫ-rū olsa Hüdāyī iki ʿālemde n'ola
   Sāḳī-i ʿışḳuñ elinden mey-i ḥamrālar içer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 43, Mısra 9). [surḫ-rū olsa, -sa]*

sürme: *1. Far. Göze çekilen maruf siyah madde, kûhl. 2. sürme çekme eylemi.*

1. Ḥavrā gözine **sürme** iderken ġubārumuz
   Ol nūr-ı dīde ʿaynına almaz belā budur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 58, Mısra 9). [sürme,]*

sürme çekmiş: *Sürme sürünmek.*

1. Sürme çekmiş çeşmine ey dil saḳın ol şūh-ı seng
   Şöyle āfetdür ki ol virür iki gözine reng *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 106, Mısra 1). [sürme çekmiş, -miş]*

sürme ider: *Sürme edinmek, sürme olarak kullanmak.*

1. İki gözüm’çün anı **sürme ider** sulṭānum
   Ḫāk-i pāyuñ ki gire ehl-i Ṣıfāhān eline *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 198, Mısra 3). [sürme ider, -er]*

sürod-ı meclisi: *Meclisindeki nağmeler.*

1. Elinde sāġar-ı ʿişret ser-i muḫālīfden
   Sürod-ı meclisi nāy-ı gülū-ı aʿdādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 34). [sürod-ı meclisi, -i]*

sürūr: *Sevinç, mutluluk.*

1. Nār-ı ġam dilde **sürūrum** gözde nūrum āb-ı eşk
   Başda tācum ḫāk-i miḥnet elde varum bād-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 94, Mısra 7). [sürūrum, -um]*

süst ü żaʿīf olma: *Gevşek ve üşengeç olma.*

1. Olma ṭāʿatde ʿibādetde şaḳın süst ü żaʿīf
   Ḳul olan ḫıdmet-i mevlāda gerekmez kāhil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 47). [süst ü żaʿīf olma, -ma]*

sütūn: *Direk, sütun.*

1. Her kemerle **sütūnı** remz eyler
   Her gelen eyleye rükūʿ u ḳıyām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 37). [sütūnı, -ı]*

sütūn u sāyebān: *Gölgelik ve direk.*

1. Zülf-i ḥavrā bārgāh-ı ḳadrüñe müşkīn-ṭınāb
   Naḫl-i Ṭūbā Sidretü’l-aʿlā **sütūn u sāyebān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 44). [sütūn u sāyebān,]*

süvār: *Bir binek hayvanına, özellikle ata binmiş kimse.*

1. Olup biñ şevket-ile Düldül-i ḥüsnüñ **süvārı** gel
   Çeküp meydān-ı ḥüsn içre müjeñden ẕu’l-feḳārı gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 17, Mısra 5). [süvārı, -ı]*

süveydā: *Yürekte olan siyah nokta. II kara.*

1. Tendeki şekl-i şanavberde **süveydā** şanmañuz
   Bu dil-i abdāla yaḳmışdur o çeşmi ala dāġ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 85, Mısra 7). [süveydā,]*

süveydā-ı dilinde: *Siyah gönül. kalpteki karalık, siyahlık.*

1. Süveydā-ı dilinde lālenüñ sevdā-ı ḫālüñ var
   Nişānı ḳanlu çeşm-ile ḳara baġrında dāġıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 41, Mısra 11). [süveydā-ı dilinde, -in, -de]*

sūy-ı ḫarābāta: *Meyhane tarafı.*

1. Çekseler yaşuñ yüri **sūy-ı ḫarābāta** müdām
   Ey ten-i ḫākī seni anda çeken ṣuyuñ gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 211, Mısra 11). [sūy-ı ḫarābāta, -a]*

sūy-ı ḥarem: *Harem yönü, tarafı.*

1. Ṭoludur āb-ı leṭāfetle çeh-i ġabġab-ı yār
   ʿAyn-ı Zemzem gibi kim menzilidür **sūy-ı Ḥarem** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 142, Mısra 4). [sūy-ı ḥarem,]*

sūy-ı ḳalāta'dan: *Galata tarafları.*

1. Ey Hüdāyī gel e inṣāf idicek ʿālemde
   Bir ṣafāgāh mı var **sūy-ı Ḳalāta'dan** yig *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 119, Mısra 10). [sūy-ı ḳalāta'dan, -dan]*

sūz: *Yanma, yanık, ateş. mec. Iztırap, acı.*

1. Dildeki **sūzı** ʿaceb görme ele āyīne al
   Gör begüm sen de kimüñ şemʿine pervānedür o *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 184, Mısra 5). [sūzı, -ı]*
2. Bu **sūzile** dil nāle-i mestāne mi çeksün
   Bülbül çekecek bārı da pervāne mi çeksün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 241, Mısra 1). [sūzile, -ile]*

sūz u güdāz u girye: *Aşk acısıyla- yanmak, perişan olmak ve gözyaşı dökmek.*

1. Sūz u güdāz u girye vü āh-ı şebānede
   Beñzer efendi bendeñe bir niçe fende şemʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 84, Mısra 5). [sūz u güdāz u girye,]*

sūz u güdāzı: *-Aşk acısıyla- yanmak, perişan olmak.*

1. Nār-ı ruḫ-ı dildāruma dildāde geçer şemʿ
   Her dem bu hevādandur anuñ **sūz u güdāzı** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 234, Mısra 10). [sūz u güdāzı, -ı]*

sūzān olmayan: *Yanmak.*

1. Ḥālüme yanmaz dili ʿışḳuñla **sūzān olmayan**
   Kimseye raḥm eylemez gögsinde īmān olmayan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 180, Mısra 1). [sūzān olmayan, -ma, -y, -an]*

sūz-ı kelāmı: *Sözün yakıcılığı.*

1. Sūz-ı kelāmı irdi kemāle Hüdāyī'nüñ
   Yaḳdı çirāġ-ı Ḫusrev'i mülk-i suḫanda bu *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 13). [sūz-ı kelāmı, -ı]*

sūziş: *Yanış, yanma II yürek yangını.*

1. Türbetüm üzre ḳanādīlüñ görenler **sūzişin**
   Sīnemüñ üstinde dāġ-ı bī-şümārum ṣandılar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 38, Mısra 9). [sūzişin, -in]*

saḳın: *"Dikkat et, dikkatli ol" anlamında uyarı sözü.*

1. Çevgān-ı āhı gey **saḳın** ey meh Hüdāyī'nüñ
   Goy-ı sipihri eylese ġalṭān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 33, Mısra 9). [saḳın,]*
2. Cān gibi baña görinmez dime cānāne göñül
   Saña bir gün **saḳın** ol rūḥ-ı muṣavver görinür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 8). [saḳın,]*

3. ʿAmel metāʿı ile satma kendüñi ṣofī

   Ziyān iden **saḳın** ekṣer zamānda ʿāmildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 39, Mısra 12). [saḳın,]*
4. Ey genc-i ʿayşa ṭālib olan ādemi **saḳın**

   Çarḫ üstine dönüp yidi başlu yılan olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 3). [saḳın,]*
5. Bir gün ey meh irişür saña **saḳın** āhumdan

   Ejdehadur bu ki nüh-günbed-i gerdāna ṣunar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 56, Mısra 7). [saḳın,]*
6. Sürme çekmiş çeşmine ey dil **saḳın** ol şūh-ı seng

   Şöyle āfetdür ki ol virür iki gözine reng *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 106, Mısra 1). [saḳın,]*
7. Bostān u bāġa geçdügi rengi geçer saña

   Ṣaḳın Hüdāyī bu felek-i ḥīlekārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 173, Mısra 14). [ṣaḳın,]*
8. Çāh-ı cāha ṣuṣayup düşme yüzi koyı **ṣaḳın**

   Eyleme Yūsuf'a zındānı birāder menzil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 13). [ṣaḳın,]*

<u>ṣanma:</u> *... olduğunu düşünmek.*

1. Seni seyr itmek-içün ṣūrete girmişlerdür

   Yazılur **ṣanma** ki dīvāra perīler görinür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 6). [ṣanma,]*
2. Ṣaldı bu gice bezmümüze ol mehi felek

   iki göziyle baḳdı bize **ṣanma** Ferḳadān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 156, Mısra 12). [ṣanma,]*
3. Gül-bāng-i murġ **ṣanma** ṣadā-ı ceresdür ol

   Göçdi bu şeb ḳavāfil-i gül merġzārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 3). [ṣanma,]*
4. Ṣanma yirde lāle vü gökde şafaḳ ol mātemi

   Yād idüp ḳanlar döker çeşm-i zemīn ü āsumān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 87). [ṣanma,]*
5. Şihāb **ṣanma** ki Mirrīḫ ḫavf-ı tīġuñdan

   Düşürdi ḫancerini yire çarḫ bālādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 35). [ṣanma,]*
6. Çimende **ṣanma** olupdur şikūfeler tezyīn

   Ġamuñla ḫasta yaturken çiçek çıḳardı zemīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 4, Mısra 1). [ṣanma,]*

<u>sebāt:</u> *Kalıcılık; istikrar.*

1. Bir gün düşer döne döne devri temām olur

   Umma **<u>s</u>ebāt** nüh felek-i nüh ḳıbābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 178, Mısra 4). [<u>s</u>ebāt,]*

şād: *Mutluluk.*

1. Her rūz-ı vuṣlatuñ soñı şām-ı firāḳdur
   Her **şādlıġuñ** āḫırı lā-büd melāldür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 37, Mısra 6). [şādlıġuñ, -lıġ, -uñ]*
2. Cehān ḳaydından āzādam garībem nā-murādam ben
   Ne ʿazlüm var ne naṣbum var ne ġuṣṣam var ne **şādam** ben *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 163, Mısra 2). [şādam, -am]*

şād: *Sevinçli.*

1. Şādam aña ki sīneden eksük degül ġamuñ
   Ḫʿuşdur refīḳi bir kişinüñ kim ola şefīḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 96, Mısra 7). [şādam, -am]*

şād etme: *Mutlu etmek, sevindirmek.*

1. Beni nā-şād idüp ḳapuñda gel aġyāri **şād etme**
   Zamān-ı devletüñdür ber-murād it nā-murād itme *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 5). [şād etme, -me]*

şād ola: *Mutlu ve huzurlu olmak.*

1. Ben bülbülüñ aġlatma gel ey ġunca-dehānum
   Bir kez gel e baḳ yüzüme kim **şād ola** cānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 2). [şād ola, -a]*

şād olsa: *Mutlu ve huzurlu olmak.*

1. Çāk itdi tīġuñ sīnemi cān murġı **şād olsa** n'ola
   Bir fürce buldı uçmaġa Firdevs-i ḳūyuñdan yaña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 7, Mısra 1). [şād olsa, -sa]*

şād olsun: *Mutlu ve huzurlu olmak.*

1. Yā İlāhī dilerem rūḥı anuñ **şād olsun**
   Niʿam-ı ravża-ı Firdevs aña zād olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 33). [şād olsun, -sun]*

şād olur: *Mutlu ve huzurlu olmak.*

1. Seni helāk iderem dirse **şād olur** cānum
   Sevindürür nitekim ʿabdi müjde-i iʿtāḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 92, Mısra 7). [şād olur, -ur]*

şād olur: *Mutlu olmak.*

1. Şād olur dil işigüñ aña mekān olduġı'çün
   Sevinür mü'min olan yiri cinān olduġı'çün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 165, Mısra 1). [şād olur, -ur]*

şādmān: *Far. Memnun, mesrur, sevinçli. Sizi gördüm şad oldum. Onu şâdân gördüm. Şâdmân olduk. şâd-kâm ziyade sevinçli. şâdî, şâdânî, şâdmânî memnuniyet, mesruriyyet.*

1. Açıldı ġunca gibi göñül **şādmān** olup
   İrişeliden ol gül-i ḫandānuma feraḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 25, Mısra 5). [şādmān,]*

şādmān eyle: *Mutlu etmek.*

1. Muṣlīcuġum ser-āmedüm ḳāmeti ʿömr-i sermedüm
   Hecr ile ġuṣṣa-nākuñam vaṣl ile eyle şādmān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Muhammes 1, Mısra 10). [şādmān eyle,]*

şādmān ide: *Sevindirmek.*

1. Şādmān ide anı furṣat-ıla nuṣret-ile
   Ḳapudan big sefere oldı saʿādetle revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 29). [şādmān ide, -e]*

şādmān olsa: *Mutlu, bahtiyar olmak.*

1. Kāse-i nergisde naḳş olmış tesurru'n-nāẓırīn
   Açılup olsa n'ola aʿyān-ı gülşen şādmān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 22). [şādmān olsa, -sa]*

şādmān olur: *Mutlu, bahtiyar olmak.*

1. Şol kim şafaḳla mihri görüp **şādmān olur**
   Bilmez felek bir ejder-i ātiş-fişān olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 1). [şādmān olur, -ur]*

şafak: *1. Güneş doğmadan önce ufukta görülen aydınlık 2. Güneş battıktan sonra ufukta kalan kızıllık [Kelimenin Arapça'daki asıl mânâsı bu ise de dilimizde çok az kullanılmıştır].*

1. Ṭoġdı ey sāḳī **şafaḳdan** ġurre-yi ġarrā-yı ʿīd
   Vaḳtidür zer kāselerle devr ide ṣahbā-ı ʿīd *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 27, Mısra 1). [şafaḳdan, -dan]*
2. Cām-ı mey içre ḳaşlaruñuñ ʿaksi sāḳīyā
   Göya **şafaḳ** içinde görinür hilāldür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 37, Mısra 12). [şafaḳ,]*
3. Şol kim **şafaḳla** mihri görüp şādmān olur
   Bilmez felek bir ejder-i ātiş-fişān olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 1). [şafaḳla, -la]*
4. Āl içre rūy-ı Aḥmed-i Muḫtār'dur hemān
   Olsa seḥer **şafaḳda** ḳaçan āşikār şems *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 75, Mısra 14). [şafaḳda, -da]*
5. Ṣanma yirde lāle vü gökde **şafaḳ** ol mātemi
   Yād idüp ḳanlar döker çeşm-i zemīn ü āsumān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 87). [şafaḳ,]*

şāgird-i ḳābildür: *Kabiliyetli çırak, öğrenmek isteyen.*

1. Dem-i evvelde ḳātil gerçi kim Ḳābil idi cānā
   Gözüñ cellādı yanında o bir **şāgird-i ḳābildür** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 53, Mısra 8). [şāgird-i ḳābildür, -dür]*

şāh: *Hükümdar, padişah, sultan.*

1. Dil murġı kim o serv-i ḫırāmān elindedür
   Şeh-bāzdur ki **şāh** Süleymān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 33, Mısra 2). [şāh,]*
2. Zülfi ṣayyādına beñzer o gözi ḫūn-ḫāruñ
   Şāhlar n'ola el üzre ṭutalar şeh-bāzı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 219, Mısra 8). [şāhlar, -lar]*
3. Nūr-ı ṣavḳ-ıla neden ṭoldı zemīn ile zamān
   Didiler **şāh** Selīmi'bni Süleymān'a bugün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 30). [şāh,]*
4. Ey Hüdāyī mülk-i ḥüsnüñ **şāhıdur** ol nāzenīn
   Sünbül-i Hindūsınuñ üftādesidür misk-i Çīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 17). [şāhıdur, -ı, -dur]*

5. Ḳul günāh itse dem olur ki baġışlar anı **şāh**
   Baña raḥm eyler-iseñ raḥmet ide saña İlāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 21). [şāh,]*

<u>şāh:</u> *Padişah, hükümdar II sevgili.*

1. Öldürme tīġ-ı hecr-ile ḳan itme yoḳ yere
   Ḳıyma Hüdāyī bendeñe **şāhum** teraḥḥum it *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 19, Mısra 10). [şāhum, -um]*
2. Bezme gel vaḥdet idelüm **şāhum**
   Bende <u>s</u>ānī vü cām-ı mey <u>s</u>āli<u>ş</u> *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 21, Mısra 3). [şāhum, -u, -m]*
3. ʿĀr eyleme söylense ḳuluñla eger aduñ
   Her gāh añılur bende ile **şāh** Muḥammed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 28, Mısra 8). [şāh,]*
4. Dişlerüñ naẓm ideli bende Hüdāyī **şāhum**
   Baḥr-i naẓmı dil-i deryā gibi pür-dürr ü güher *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 47, Mısra 11). [şāhum, -(u)m]*
5. Seni sevdümse **şāhum** n'ola luṭf eyle beni öldür
   Eger ḳuldan ḫaṭa gelse şehenşehden ʿaṭā yegdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 59, Mısra 5). [şāhum, -(u)m]*
6. Ġam ḫayli yıḳdı göñlini sensüz Hüdāyī'nüñ
   Şāhum ḫarāba vardı yetiş bu diyār gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 14). [şāhum, -(u)m]*
7. Dāne almaz murġ-ı ḳudsīler dehān-ı mūrdan
   Şāhlar çekmez gedā-ı ḫoşe-çīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 150, Mısra 10). [şāhlar, -lar]*
8. Sevdüm yine biñ cān-ıla bir ḫüsn ili **şāhın**
   Ol ḫūb-ı zamānuñ oḳınur nāmına şāhīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 152, Mısra 1). [şāhın, -ın]*
9. Sürme Hüdāyī bendeñi bir yer ġarībidür
   Şāhum ol āsitān-ı sipihr-iḳtidārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 177, Mısra 14). [şāhum, -(u)m]*
10. Gūş eyle dürr-i naẓmını **şāhum** Hüdāyī'nüñ
    Refʿ eyle ḫākden anı genc-i güher gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 232, Mısra 13). [şāhum, -(u)m]*
11. İki dillü olanı yoluñda **şāhum** iki dil
    Eyledi bir mārı yırtup Ḥayder-i Kerrār iki *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 233, Mısra 5). [şāhum, -(u)m]*
12. Ol **şāhdur** ki farḳ-ı ferīḳ-ı ʿadūsınuñ
    Farḳı yoġ işiginde sifāl-i kilābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 27). [şāhdur, -dur]*

13. Şāhdur mehd aña bir taḫt-ı muraṣṣaʿ el-ān
    Mehdine ʿıḳd-ı le'ālīdür aṣılmış Pervīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 37). [şāhdur, -dur]*
14. ʿÖmer sīretlü **şāhısın** bugün bu mülk-i ʿOs̱mān'uñ
    Benüm çeşmi siyāhum ruḫları ālüm Muḥammed Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 15). [şāhısın, -ı, -sın]*

<u>şāh:</u> *Efendi.*

1. Ḳapuñda ḳara ḳuluñdur Hüdāyī
   ʿAlīsin sen benüm **şāhum** o Ḳanber *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 51, Mısra 10). [şāhum, -um]*

<u>şāh maḥmūd'um:</u> *Sultan Mahmud.*

1. Ben ḳara yazulıyı aġlatma gel ḫānum benüm
   Şāh Maḥmūd'um göñül taḫtında sulṭānum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 4). [şāh maḥmūd'um, -um]*
2. Gün gibi meh-pāreler içinde bulduñ imtiyāz
   Şāh Maḥmūd'um göñül taḫtında sulṭānum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 8). [şāh maḥmūd'um, -um]*
3. Oḳınur dillerde şimdi ḥüsnüñüñ Şehnāmesi
   Şāh Maḥmūd'um göñül taḫtında sulṭānum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 12). [şāh maḥmūd'um, -um]*
4. Naḳş-ı ḥüsn ü ḫaṭṭuña cānā hezārān āferīn
   Şāh Maḥmūd'um göñül taḫtında sulṭānum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 16). [şāh maḥmūd'um, -um]*
5. Oldı meddāḥuñ senüñ Firdevsī-i Tūsī gibi
   Şāh Maḥmūd'um göñül taḫtında sulṭānum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 20). [şāh maḥmūd'um, -um]*

<u>şāh oldı:</u> *Padişah olmak.*

1. Celāl ü ʿizzet-i şevketle taḫt-ı ḥüsne oldı şāh
   Leṭāfet mülkini feṭḥ eyledi ġamzıyla Feṭḥu'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 3). [şāh oldı, -dı]*

<u>şāh olduñ:</u> *Padişah olmak.*

1. Bi-ḥamdi’llāh ki **şāh olduñ** cehāna
   Ṣafālar irdi cümle cism ü cāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 19). [şāh olduñ, -du, -ñ]*

<u>şahâ:</u> *"Ey şah" anlamında hitap.*

1. Başuma od yaḳayın **şāha** şikāyet ideyin
   Şemʿ-veş yaḳdı beni giydi o cānān üsküf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 88, Mısra 9). [şāha,]*
2. Devlet ol başuñ ki **şāhā** ṣavlecān-ı ʿışḳ-ıla
   ʿArṣa-ı kūyuñda ser-gerdān ola gūyuñ gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 211, Mısra 5). [şāhā,]*

<u>şāhbāz:</u> *Doğan kuşu. II Sevgili.*

1. Ḳolına ala seni seyr ide lāyıḳ mı raḳīb
   Şāhbāzı ne revādur ala dihḳān eline *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 198, Mısra 6). [şāhbāzı, -ı]*

<u>şāh-bāz:</u> *Doğan kuşu. II âşık.*

1. Kimüñle ṣalınur ol serv-i ser-ferāz ʿaceb
   Kimüñ ḳolındadur ol çeşmi **şāh-bāz** ʿaceb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 10, Mısra 2). [şāh-bāz,]*

<u>şāhbāz-ı ah u efġānı:</u> *Ah ve feryat doğanı.*

1. Yeridür çarḫa salsam **şāhbāz-ı ah u efġānı**
   Ḳaçurdum elden ol kebk-i hümā-pervāzum aldurdum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 144, Mısra 7). [şāhbāz-ı ah u efġānı, -ı]*

<u>şāhbāz-ı cān:</u> *Can doğanı.*

1. Fānī cehāndan āḫir uçar **şāhbāz-ı cān**
   Lābüd ölür ṭoġan bu kühen-āşiyānede *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 192, Mısra 7). [şāhbāz-ı cān,]*

<u>şāhenşeh-i āhır-zamān:</u> *Son zamanın (Kıyamet vakti) padişahlar padişahı.*

1. Aḥmed-i mürsel Ḥabību’llāh-ı ẕī-fażli’l-ʿaẓīm
   Efḍal-i peyġamberān **şāhenşeh-i āḫır-zamān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 34). [şāhenşeh-i āḫır-zamān,]*

şāh-ı ʿacem: *İran sultanı.*

1. Āsitānuñda görüp bunca saḫā vü keremi
   Yaraşur **şāh-ı ʿAcem** ola ġulām-ı ʿAcemī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 235, Mısra 2). [şāh-ı ʿacem,]*

şāh-ı ʿālī-şānumuz: *Yüce şanlı sultan.*

1. Seferden şehrümüz ol **şāh-ı ʿālī-şānumuz** geldi
   Bi-ḥamdi'llāh anı gördük yerine cānumuz geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 227, Mısra 1). [şāh-ı ʿālī-şānumuz, -umuz]*

şāh-ı ʿazīm: *Yüce padişah.*

1. Ḥamdü li-llāh kim cehāna idüp elṭāf-ı ʿamīm
   Ḳıldı iʿṭā bir melek-sīret şehen **şāh-ı ʿaẕīm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 23, Mısra 2). [şāh-ı ʿaẕīm,]*

şāh-ı çār-ı bālīş-i çarḫ: *Felek tahtının hükümdarı*.

1. Ẓuhūr ide nitekim **şāh-ı çār-ı bālīş-i çarḫ**
   Celāl ü şevket-ile bu revāḳ-ı ḫaḍrādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 53). [şāh-ı çār-ı bālīş-i çarḫ,]*

şāh-ı cehān: *Cihan padişahı.*

1. Didüm yoluña niṯār itdi sīm-i eşki gözüm
   Didi o **şāh-ı cehān** ḫaylī terlemiş merdüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 136, Mısra 2). [şāh-ı cehān,]*
2. Cümle gözler seni gözler nitekim māhı nücūm
   Kime ḳılsun naẓar ol **şāh-ı cehān** olduġı'çün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 165, Mısra 6). [şāh-ı cehān,]*
3. Serīr-i dillere sulṭān olan **şāh-ı cehān** Aḥmed
   Meh-i nev oldı ebrū-ı hilālüñden nişān Aḥmed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 1). [şāh-ı cehān,]*

şāh-ı cehāna: *Cihan padişahı.*

1. Sen **şāh-ı cehāna** olalı bende Hüdāyī
   Eyler dil ü cānıyla saña medḥ ü s̱enāyı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 17). [şāh-ı cehāna, -a]*

şāh-ı cehān-bānum: *Cihanı tutan şah.*

1. Ḳoma ayaḳda fütādeñdür efendüm elin al
   Merḥamet ḳıl aña ey **şāh-ı cehān-bānum** gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 20). [şāh-ı cehān-bānum, -um]*

şāh-ı cehānum: *Cihan padişahı.*

1. Baña incinmiş nigār-ı dilsitānum söylemez
   Bendesine nāz ider **şāh-ı cehānum** söylemez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 65, Mısra 2). [şāh-ı cehānum, -um]*
2. Ḳalbi āyīnesi ter düşdi meger āhumdan
   İncinüp bendesine **şāh-ı cehānum** gelmez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 66, Mısra 4). [şāh-ı cehānum, -um]*

şāh-ı cehānum: *Cihan padişahı II Sevgili.*

1. Gel ey dil mülkine **şāh-ı cehānum**
   Ten-i fersūdeme rūḥ-ı revānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 1). [şāh-ı cehānum, -um]*

şāh-ı cevān-baht: *Bahtı açık padişah.*

1. Penāh-ı ṣalṭanat **şāh-ı cevān-baḫt**
   Sezāvār-ı serīr ü lāyıḳ-ı taḫt *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 5). [şāh-ı cevān-baḫt,]*

şāh-ı emeli: *Emel dalı.*

1. Virdi **şāh-ı emeli** mīve-i luṭf u iḥsān
   Naġme-sāz olsa bu şevḳ-ıla ne ġam bülbül-i dil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 49). [şāh-ı emeli, -i]*

şāh-ı encüm-ḥaşem ü sitār-ġulām: *Yıldız askerli ve parlak köleli padişah.*

1. Māh-ı ʿālī-tebār-ı mihr-āṣār
   Şāh-ı encüm-ḥaşem ü sitār-ġulām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 12). [şāh-ı encüm-ḥaşem ü sitār-ġulām,]*

şāh-ı erġavān: *Erguvan padişahı.*

1. Cām-ı feyżu'llāhdan nūş idüp olmış surḫ-rū
   Cürʿalar dökmiş yire mestāne **şāḫ-ı erġavān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 20). [şāḫ-ı erġavān,]*

şāh-ı fereng: *Frenk kralı.*

1. Gözlesün ḳaçmaġa mülk-i ʿademi **şāh-ı fereng**
   Ḳapudan big sefere oldı saʿādetle revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 19). [şāh-ı fereng,]*

şāh-ı ferruh-fālinüñ: *Bahtı açık şah.*

1. Ḳulıyam bir taḫt-ı ḥüsnüñ **şāh-ı ferruḫ-fālinüñ**
   Cevri gibi ḥaddi yoḳdur ʿāşıḳ-ı pā-mālinüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 1). [şāh-ı ferruḫ-fālinüñ, -nüñ]*

şāh-ı güzīn: *Seçkin padişah.*

1. Ṭolsa evṣāf-ı cemīlüñle n'ola rūy-ı zemīn
   Ḫayl-i ḫūbāna bugün sensin olan **şāh-ı güzīn** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 10). [şāh-ı güzīn,]*
2. Ruḫlaruñ dīvānını seyr itse ey **şāh-ı güzīn**
   Kātibine ide yüz taḥsīn Kirāmen Kātibīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 13). [şāh-ı güzīn,]*

şāh-ı hayālüñ: *Hayal sultanı.*

1. Göz ḳaşrına bilmiş ki gelür **şāh-ı ḫayālüñ**
   Üstād-ı ezel çekmiş aña niçe sürādıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 99, Mısra 11). [şāh-ı ḫayālüñ, -üñ]*

şāh-ı ḫayl-i ṣādıḳān: *Sadıklar topluluğunun şahı.*

1. Ḥażret-i Bū Bekr ʿAbdu'llāh emīrü'l-müʾminīn
   Şāh-ı ḫayl-i ṣādıḳān sulṭān-ı gerdūn-āsitān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 72). [şāh-ı ḫayl-i ṣādıḳān,]*

şāh-ı heft-iḳlīm: *Yedi iklimin hükümdarı, bütün yeryüzünün hükümdarı.*

1. Ḥamdü li-llāh ki **şāh-ı heft-iḳlīm**
   Gördi itmāmını vü buldı merām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 65). [şāh-ı heft-iḳlīm,]*

şāh-ı kām-rānum: *Muradına ermiş/muzaffer padişah ‖ sevgili.*

1. İşiginden bendesin sürmek murād itmiş gibi
   Niçe günlerdür ki **şāh-ı kām-rānum** söylemez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 65, Mısra 8). [şāh-ı kām-rānum, -um]*

şāh-ı karen: *Karen şahı.*

1. Habbeẕā **şāh-ı Ḳaren** kim ḳıldı bir dürre niṣār
   Ḥoḳḳa-ı laʿlindeki lü'lü'-i dendānı dürüst *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 18, Mısra 9). [şāh-ı ḳaren,]*

şāh-ı ḳaṣr-ı ʿilliyyīn: *Cennet köşkünün şahı.*

1. Bir gice **şāh-ı ḳaṣr-ı ʿilliyyīn**
   Kār-fermā-ı kār-gāh-ı yaḳīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 1). [şāh-ı ḳaṣr-ı ʿilliyyīn,]*

şāh-ı kerīm: *Cömert padişah.*

1. Kimdür ol sulṭān-ı gerdūn-menzilet **şāh-ı kerīm**
   Mālik-i mülk-i Süleymān ḥażret-i Sulṭān Selīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 23, Mısra 3). [şāh-ı kerīm,]*

şāh-ı melek-hıṣālümüz: *Melek huylu padişahı II Sevgili.*

1. Güş-ı hilāle irişe göşe-i tāc-ı faḫrümüz
   Luṭf-ıla ger ḳulum diye **şāh-ı melek-ḫışālümüz** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 71, Mısra 8). [şāh-ı melek-ḫışālümüz, -ümüz]*

şāh-ı naṭʿ-ı felek: *Gök tahtasının şahı.*

1. Ura sīmīn licām u zerrīn zīn
   Şems olduḳca **şāh-ı naṭʿ-ı felek** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 72). [şāh-ı naṭʿ-ı felek,]*

şāh-ı perī-haşlet: *Peri yaratılışlı şah.*

1. Bu bezm-i devre **şāh-ı perī-ḫaşlet** olmasa
   Ṣırça sarāy içinde maḳām eylemezdi mey *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 229, Mısra 3). [şāh-ı perī-ḫaşlet,]*

şāh-ı ser-ferāz: *Başını alıp gitmiş padişah.*

1. Ben serv-i bāġı ḳāmetüñe nice beñzedem
   Sen **şāh-ı ser-ferāz** o bir bende-i ʿatīḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 96, Mısra 4). [şāh-ı ser-ferāz,]*

şāh-ı tüvānger: *Varlıklı şah.*

1. Naḳd-i cān virüp ġamuñ almaz ʿadū-ı bī-baṣar
   Görmedükdür n'itsün ey **şāh-ı tüvānger** görmedük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 107, Mısra 6). [şāh-ı tüvānger,]*

şāh-ı yegāne: *Biricik padişah.*

1. Şāh-ı yegāne ḥażret-i Sulṭān Selīm Han
   Yigdür kemīne bendesi Efrāsiyāb'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 25). [şāh-ı yegāne,]*

şāh-ı yegānemüz: *Biricik padişah.*

1. Teşrīf iderse bendeyi **şāh-ı yegānemüz**

   Reşk-i nigārḫāne-i Çīn ola ḫānemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 72, Mısra 1). [şāh-ı yegānemüz, -müz]*

<u>şāhid:</u> *Şahit, tanık.*

1. Çaḳ-i sīnem **şāhidümdür** ʿışḳuña didüm didi

   Şāhid-i mecrūḥdur ben ṭutmazam anı dürüst *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 18, Mısra 7). [şāhidümdür, -üm, -dür]*
2. Cām-ı sīmīn ẕeḳan[ı] **şāhididür** ey sāḳī

   Düşmese dāyim elinden yaraşur aḥbābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 114, Mısra 7). [şāhididür, --i, --dür]*
3. Girdi peşmīnelere cümleten āhū-ı İrem

   Çeşm-i mestüñ'çün eyā **şāhid** meh-rūy-ı Ḥarem *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 142, Mısra 8). [şāhid,]*
4. Öldükde luṭf-ı ṭabʿuma **şāhid** yeter sözüm

   Gül gitse būyı ẕevḳın alurlar gül-ābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 178, Mısra 15). [şāhid,]*
5. Şāhidümdür daʿvī-i mihrine ol meh-pārenüñ

   Sīnede olan elif bir dīde-i ḫūn-bār iki *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 233, Mısra 9). [şāhidümdür, -üm, -dür]*

<u>şāhid olsun:</u> *Hazır bulunmak, tanık olmak.*

1. Senden ayruġa açmayam gözümi

   Şāhid olsun Ḫudā-ı Mennān'um *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 94). [şāhid olsun, -sun]*

<u>şāhid-i ʿādildür:</u> *Adil ve dürüst şahit.*

1. Ẓulm ile ḫūnī gözüñ tīġı beni itdi şehīd

   Şāhid-i ʿādildür ey şeh aña ḫūnı çeşmümüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 123, Mısra 4). [şāhid-i ʿādildür, -dür]*

<u>şāhid-i cāhı:</u> *Makam güzeli.*

1. Ḫˇuş-nevādan niteki ḳalb-i ḥazīn

   Şāhid-i cāhı şöyle ṣayd itdüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 60). [şāhid-i cāhı, -ı]*

şāhid-i dil-nevāz-ı ḫāne-nişīn: *Evde oturmuş gönül okşayan güzel.*

1. Şāhid-i dil-nevāz-ı ḫāne-nişīn
   ʿAsker-i ġam aña ẓafer bulımaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 49). [şāhid-i dil-nevāz-ı ḫāne-nişīn,]*

şāhid-i inʿāmuñuñ: *Nimetlerini görenler.*

1. Ḥamdü li-llāh kim görürler ḫāṣ u ʿām
   Şāhid-i inʿāmuñuñ rū-bendi yoḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kıt'a 1, Mısra 8). [şāhid-i inʿāmuñuñ, -uñ, -uñ]*

şāhid-i maḳṣūd ola: *İsteğine şahit olmak.*

1. Öldügümde meşhedüm nūrın müşāhid ola ḫalḳ
   Ger ola ol şāhid-i maḳṣūd meşhūdum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 138, Mısra 10). [şāhid-i maḳṣūd ola, -a]*

şāhid-i mecrūḥdur: *Yaralanmış tanık.*

1. Çaḳ-i sīnem şāhidümdür ʿışḳuña didüm didi
   Şāhid-i mecrūḥdur ben ṭutmazam anı dürüst *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 18, Mısra 8). [şāhid-i mecrūḥdur, -dur]*

şāhid-i şemʿi: *Sevgilin parlak yüzünün şahidi.*

1. N'ola rūşen-dil olup raḳṣ ursa fānūs-ı ḫayāl
   Şāhid-i şemʿi ḳoyar her gice tenhā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 197, Mısra 4). [şāhid-i şemʿi, -i]*

şāhīn: *Av kuşu doğan.*

1. Göze göstermez ise n'ola Hüdāyī ḳulını
   Giydi **şāhin** gibi başına o fettān üsküf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 88, Mısra 14). [şāhin,]*
2. Sevdüm yine biñ cān-ıla bir ḫüsn ili şāhın
   Ol ḫūb-ı zamānuñ oḳınur nāmına **şāhīn** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 152, Mısra 2). [şāhīn,]*
3. Böyle almaz şikārını **şāhīn**
   N'ola dīvān-ı şehde olsa yirüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 61). [şāhīn,]*

şāhīn bakışlu: *Sert ve keskin bakışlı ‖ heybetli, azametli.*

1. Ol ḳara gözlü güzel **şāhīn baḳışlu** ġamzekār
   Ey Hüdāyī gitdi elden ḳıldı dil murġın şikār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 17). [şāhīn baḳışlu,]*

şāh-rāh ide: *İşlek yol, büyük caddeydi.*

1. Dilerüz maḳbūl idüp yevm-i cezā
   Ḥaḳ ide aña ṣırāṭı şāh-rāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 8, Mısra 4). [şāh-rāh ide, -e]*

şāhsār: *Far. Dallık, ağaçlık, koruluk.*

1. Mahşer güninde ṣanki dökilür yere nücūm
   Berg-i ḫazān ki nāzil olur **şāḫsārdan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 8). [şāḫsārdan, -dan]*
2. Yıḳdı nihāli ṣadme-i āfāt-ı rūzgār
   Yüz yire ḳodı berg düşüp **şāḫsārdan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 173, Mısra 6). [şāḫsārdan, -dan]*

şahs-ı ākil: *Pisboğaz, çok yiyen kişi.*

1. Yimedin yir seni var āḫıretüñ ḳaydını yi
   Yime ḫᵛān-ı ġam-ı dünyāyı çü **şaḫṣ-ı ākil** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 32). [şaḫṣ-ı ākil,]*

şaḫṣ-ı müdḫil: *Girişken kişi.*

1. Umma mihr-ile vefāsın felek-i pür-ḳahruñ
   Kimseye beẕl ü ʿaṭā ide mi **şaḫṣ-ı müdḫil** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 6). [şaḫṣ-ı müdḫil,]*

şāh-süvār: *Ata pek güzel binen, pek iyi binici. II Sevgili.*

1. Ḳarşu çıḳsa ne ʿaceb ṣabr u ḳarārum dil ü cān
   Gün gibi bu seḥer ol **şāh-süvārum** geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 217, Mısra 4). [şāh-süvārum, -um]*

şakāyıḳ: *Gelincik çiçeği.*

1. Ṣofī delüdür şol ki bu demde ola ayıḳ
   Zerrīn-ḳadeh ala lāleyle **şaḳāyıḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 100, Mısra 1). [şaḳāyıḳ,]*

şākī olma: *Şikayetçi olmak.*

1. Vird idüp ẕikr-i Ḥaḳ'ı şākir ol olma şākī
   Ola kim raḥmeti ḫuldına olasın dāḫil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 45). [şākīolma, -ma]*

şākir ol: *Şükreden olmak, şükretmek.*

1. Vird idüp ẕikr-i Ḥaḳ'ı **şākir ol** olma şākī
   Ola kim raḥmeti ḫuldına olasın dāḫil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 45). [şākir ol,]*

şaḳḳ idüp: *Yarılmak, çatlamak, ikiye ayırmak.*

1. Gönlümi yıḳduñ yine yap ol şehüñ ʿışḳına kim
   Şaḳḳ idüp itdi yine bedr-i duruḫşān dürüst *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 18, Mısra 6). [şaḳḳ idüp, -üp]*

şām: *Akşam II karanlık.*

1. Kaʿbe ḳapusında n'ola her **şām** idersem zemzeme
   Sevdāsı düşdi başuma oldum Bilāli Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 111, Mısra 5). [şām,]*
2. Ḥüsnüñ ziyād ider gelicek ḫaṭṭ-ı misk-fām
   Efzūn olur żiyāsı mehüñ irişince **şām** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 140, Mısra 2). [şām,]*
3. Lāyıḳdur ola sen şeh-i ḫüsne hilāl-i çarḫ
   Bir tıġ-ı ḫūn-fişan u zeberced-niyām **şām** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 141, Mısra 12). [şām,]*
4. Baş ḳor ayaġı ṭozına sulṭān-ı ḫāverān
   Her **şām** inüp bu çeşme-i müşkīn-ṭıbābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 30). [şām,]*

şām u seḥerler: *Akşam ve sabah.*

1. Āh idem ḥasret-ile **şām u seḥerler** niçe bir
   Nār-ı ġamda niçe bir yana cigerler niçe bir *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 9). [şām u seḥerler,]*

<u>şam-ı ʿademdür:</u> *Yokluk akşamı.*

1. Didüm öldüm lebüñ hecriyle rūzī olmadı vuṣlat
   Didi şām-ı ʿademdür bu buña olmaz seḥer peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 10). [şam-ı ʿademdür,]*
2. Didüm öldüm lebüñ hecriyle rūzī olmadı vuṣlat
   Didi **şām-ı ʿademdür** bu buña olmaz seḥer peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 10). [şām-ı ʿademdür, -dür]*

<u>şam-ı ʿademdür:</u> *Yokluk akşamı.*

1. Didüm öldüm lebüñ hecriyle rūzī olmadı vuṣlat
   Didi şām-ı ʿademdür bu buña olmaz seḥer peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 10). [şam-ı ʿademdür,]*

<u>şām-ı firāḳdur:</u> *Ayrılık akşamı.*

1. Her rūz-ı vuṣlatuñ soñı **şām-ı firāḳdur**
   Her şādlıġuñ āḫırı lā-büd melāldür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 37, Mısra 5). [şām-ı firāḳdur, -dur]*

<u>şām-ı fürḳati:</u> *Ayrılık akşamı.*

1. Bu **şām-ı fürḳati** rūz-ı viṣāle tebdīl it
   Gel ey çirāġ-ı cemāli delīl-i nūr-ı Ḫudāy *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 212, Mısra 7). [şām-ı fürḳati, -i]*

<u>şām-ı ġam:</u> *Gam akşamı.*

1. Kaʿbe-i kūyına saʿy itsem Hüdāyī **şām-ı ġam**
   Her şirārı āhumuñ necm-i hüdādur dīdeye *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 202, Mısra 9). [şām-ı ġam,]*

<u>şām-ı ġama:</u> *Gam akşamı.*

1. Hüdāyī var-ısa bir mihri yoḳ her-cāyī meh sevmiş
   Düşüp **şām-ı ġama** eyler ırаḳlardan naẓar kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 13, Mısra 10). [şām-ı ġama, -a]*

şām-ı ġamda: *Gam akşamı.*

1. Şām-ı ġamda Kaʿbe kūyuñ saʿyin itsem ey ḫālīl
   Meşʿal-i nūr-ı ruḫuñdur reh-numūnı çeşmümüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 123, Mısra 5). [şām-ı ġamda, -da]*

şām-ı hicrān: *Ayrılık gecesi, akşamı.*

1. Görse dil mihr-i ruḫuñ Kaʿbe-i vuṣlatda müdām
   Şām-ı hicrān gelüp olmasa arada ḫāyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 131, Mısra 4). [şām-ı hicrān,]*

şāmil olur: *İçine almak, kaplamak, kapsamak.*

1. Sensin ol ḳāsım-ı erzāḳ u Ḫudāvend-i kerīm
   Niʿmet-i luṭfuñ olur kevn ü mekāna şāmil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 96). [şāmil olur, -ur]*

şāne: *Tarak.*

1. Ṭutsam nigārumuñ n'ola baş üzre **şānesin**
   Dāyim anuñ o zülf-i perīşān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 32, Mısra 7). [şānesin, -si, -n]*
2. El ḳarar zülfüñe ʿuşşāḳı perīşān-dil ider
   Göreyin **şānenüñ** olşun eli ḳatʿā ṭutmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 62, Mısra 8). [şānenüñ, -n, -üñ]*
3. Bilmem kime şekvā ideyin **şāneden** ey dost
   Ḳurtarımadum zülf-i perīşānuñ elinden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 154, Mısra 3). [şāneden, -den]*

şāne idüp: *Taramak.*

1. Ṭurrasın **şāne idüp** çekmese ṭarrār diyü
   Almaz idi anı ol zülf-i perīşān eline *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 198, Mısra 7). [şāne idüp, -üp]*

şāne-ṣıfat: *Tarak gibi.*

1. Çözsem dişümle **şāne-ṣıfat** ʿaḳd-i zülfüñi
   Her şeb Ḫudā'dan istedügüm dil-berā budur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 58, Mısra 7). [şāne-ṣıfat,]*

şān-ı şerīfüñ: *Kutlu şöhret.*

1. Luṭfuñ cehāna faẓl u kemālüñ gibi delīm
   Ḫulḳuñ bu ḫalḳa **şān-ı şerīfüñ** gibi ʿaẓīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 8). [şān-ı şerīfüñ, -üñ]*

şarāb: *1.İçilecek şey, içecek. 2. Sarhoşluk veren sıvı.*

1. Vaṣf ider laʿl-i güher-rīzüñ meger cām-ı **şarāb**
   Ṭoldurur dürr-i ḫuş-āb-ıla müdām aġzın **şarāb** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 15, Mısra 2). [şarāb,]*
2. Ḳanuñı nūş eylesün ṣıḥḥatler olsun çeşm-i dost
   Ey Hüdāyī ḫastaya ġāyet münāsibdür **şarāb** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 16, Mısra 10). [şarāb,]*
3. Sāḳī sun ol **şarābı** ki nūş itse cürʿasın
   Kim peşşe fīl ü murçe şīr-i jiyān olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 15). [şarābı, -ı]*
4. Ġuṣṣa derdin kes yürekden nūş idüp keskin **şarāb**
   Çekme dārū-ı ṭabīb-i reh-nişīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 151, Mısra 7). [şarāb,]*
5. Gel ṣofī Hüdāyī gibi keskince **şarāb** iç
   Tā kim kese derd-i ġam-ı devrānı yürekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 153, Mısra 9). [şarāb,]*
6. Ṣudāʿ-ı ġuṣṣañ-ıla sāḳīyā bu serḫuşdur
   Şarāb sür baña yoḳsa gül-ābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 170, Mısra 6). [şarāb,]*
7. Lebüñ yeter baña geçdüm **şarābı** n'eyleyeyin
   Çeküp ṣoñında bu deñlü ʿaẕābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 171, Mısra 1). [şarābı, -ı]*
8. Fehm it bu sırrı sāġır içinde **şarābdan**
   Her kim düşerse ayaġa baş üzredür yeri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 178, Mısra 14). [şarābdan, -dan]*

şarāb iden: *Şarap gibi kızartmak.*

1. Mestāne çeşmidür cigerüm eyleyen kebāb
   Maḫmūr ġamzesidür iden eşkümi şarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 18). [şarāb iden, -en]*

<u>şarābdan kesilmez:</u> *Şarap içmeyi bırakmak.*

1. Geçmez ölince cān u dil ol laʿl-i nābdan
   Āvāreler gibi ki kesilmez şarābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 162, Mısra 2). [şarābdan kesilmez, -mez]*

<u>şarāb-ı cennete:</u> *Cennet şarabı.*

1. Lebine itme bedel Āb-ı Ḫıżr-ı dil-cūyı
   Şarāb-ı cennete beñzer mi bir yābān ṣuyı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 224, Mısra 2). [şarāb-ı cennete, -e]*

<u>şarāb-ı erġavānı:</u> *Erguvan renkli şarap kadehi.*

1. Çekmeyem dirseñ Hüdāyī acısın zehr-i ġamuñ
   Gül gibi nūş it **şarāb-ı erġavānı** muttaṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 133, Mısra 14). [şarāb-ı erġavānı, -ı]*

<u>şarāb-ı ḥamrādan:</u> *Kırmızı şarap.*

1. Müdām içer ḳılıcı ḫūn-ı düşmeni ḳanmaz
   Şu rinddür ki kesilmez **şarāb-ı ḥamrādan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 26). [şarāb-ı ḥamrādan, -dan]*

<u>şarāb-ı ʿışḳı:</u> *Aşk şarabı.*

1. Şarāb-ı ʿışḳı yeter tende tābı n'eyleyeyin
   Ḫayāl-i ḫāli yeter gözde ḫ̆ābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 170, Mısra 1). [şarāb-ı ʿışḳı, -ı]*

<u>şarāb-ı kevserüñ:</u> *Kevser şarabı.*

1. Revān-baḫş olmada laʿlüñ **şarāb-ı kev<u>s</u>erüñ** aynı
   Gül-i bāġ-ı cinānum ruḫları ālüm Ḥasan Balı'm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 24, Mısra 7). [şarāb-ı kev<u>s</u>erüñ, -üñ]*

şarāb-ı laʿl-i cān-bahşı: *(sevgilinin) can bağışlayan dudağının şarabı.*

1. Şarāb-ı laʿl-i cān-baḫşı dilā dīdār ḥaḳḳ'içün
   Zülāl-i ʿayn-ı kevs̲erden muṣaffādur Memi Şāhuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 120, Mısra 5). [şarāb-ı laʿl-i cān-baḫşı, -ı]*

şarāb-ı laʿlin: *Kırmızı şarap.*

1. Esrār-ı ʿışḳuñı yise ḥayrānuñ olsa dil
   Ġayruñ **şarāb-ı laʿlin** içüp fāsıḳ olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 193, Mısra 12). [şarāb-ı laʿlin, -in]*

şarāb-ı verde: *Gül şarabı.*

1. Virmiş leṭāfet ol lebe ḫaṭṭ-ı ʿaraḳ-fişān
   Ṣāfī **şarāb-ı verde** ḳonan müşk-i ter gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 232, Mısra 12). [şarāb-ı verde, -e]*

şark: *Doğu.*

1. Zāġ-ı şeb anı görüp oldı hemān-dem perrān
   Bir yalıñ yüzli ışıḳ **şarḳ** diyārından irüp *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 22). [şarḳ,]*

şarḳdan ġarba: *Doğudan batıya kadar.*

1. Cāmiʿ-i rifʿati bulup iḥkām
   Şarḳdan ġarba eylesün aḥkām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 82). [şarḳdan ġarba,]*

şavḳ: *Işık, parıltı, şule.*

1. Ey Hüdāyī yine ḫūrşīd gibi **şavḳumdan**
   Ṣıġmasam n'ola bütün ʿāleme yārum geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 217, Mısra 9). [şavḳumdan, -um, -dan]*
2. Ṭoġdı ṣan ʿİsī-i pākīze-nefes Meryem'den
   Ṭoldı **şavḳ-ıla** bu deyr-i felek-i heft-eyvān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 4). [şavḳ-ıla, -ıla]*

şāyed: *Belki II olur da.*

1. Ġam çekme bār-ı mihnet-i dil-berden ey göñül
   Şāyed teraḥḥum ide görüp iḥtimāldür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 37, Mısra 4). [şāyed,]*
2. Sen mihre ṣovuḳluḳ ide **şāyed** diyü baḥri
   Germ-ābeye döndürdi şehā ḳullaruñ āhı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 228, Mısra 7). [şāyed,]*

şeb: *Akşam ve/veya gece.*

1. Çirāġ-ı çeşmini nūr-ı ruḫuñdan uyarur her **şeb**
   Hüdāyī gibi bīdār olsa ṭañ mı tā seḥer kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 12, Mısra 9). [şeb,]*
2. Çözsem dişümle şāne-ṣıfat ʿaḳd-i zülfüñi
   Her **şeb** Ḫudā'dan istedügüm dil-berā budur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 58, Mısra 8). [şeb,]*
3. Sünbül ü gülden pür itmiş dāmenin gördüm seḥer
   Var-ısa olmış bu **şeb** gülşende ʿişret-sāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 87, Mısra 4). [şeb,]*
4. Ḳurtulur baḫtum nüḫūsetden saʿādetler görem
   Gelse bir **şeb** ḫāneme ol māh-ı mesʿūdum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 138, Mısra 8). [şeb,]*
5. Fikr eylemek lebüñ baña her gün mey-i ṣabūḥ
   Ḫaṭṭuñ ġamın yimek baña her **şeb** ṭaʿām-ı şām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 141, Mısra 8). [şeb,]*
6. Gül-bāng-i murġ ṣanma ṣadā-ı ceresdür ol
   Göçdi bu **şeb** ḳavāfil-i gül merġzārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 4). [şeb,]*
7. Her **şeb** düşerse ṭañ mı yere şeb-nem-i nücūm
   Çeşm-i sipihri dūd-ı dilüm pür-nem eyledi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 222, Mısra 7). [şeb,]*
8. Ḳadre irdi bu **şeb** bi-ḥamdi'llāh
   Nūr gösterdi baña Yezdān'um *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 27). [şeb,]*
9. Rāḥatu'l-ervāḥ idi her **şeb** terāvīḥüñ senüñ
   Mü'mine vird-i zebān idi tesābīḥüñ senüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 5). [şeb,]*
10. İki ʿālemde maḳṣūdum senüñ bir **şeb** viṣālüñdür
    Piyālem gözlerüm nūrı cemāli şems-i raḫşānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 11). [şeb,]*
11. Şemʿüñ eṭrāfını bir **şeb** ṭolaşup pervāne
    Ḥāl-i dil-sūzını aña diledi kim yana *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Rübai 1, Mısra 1). [şeb,]*

şeb ü rūz: *Gece ve gündüz.*

1. Ger cinn ü eger ins **şeb ü rūz** nigārā
   Ẕikrüñde-durur dilleri sırran u cihārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 2, Mısra 1). [şeb ü rūz,]*
2. Luṭf-ıla bir naẓar ḳıla diyü baña Laṭīf
   Vird-i zebānum oldı **şeb ü rūz** yā Laṭīf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 90, Mısra 2). [şeb ü rūz,]*

şebāb: *Gençlik, tazelik, civanlık.*

1. ʿÖmrüñ bahārı görmeye bād-ı ḫazān-ı serd
   Kām al hemīşe gül gibi her ʿaḥd **şebābdan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 62). [şebābdan, -dan]*

şebāngāh-ı fenāda: *Ölüm hanı.*

1. Şebtab-miṣālüz bu **şebāngāh-ı fenāda**
   Bir demde ki peydā isek ol demde nihānuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 61, Mısra 11). [şebāngāh-ı fenāda, -da]*

şeb-çirāġ: *Gece ışığı, gece parlayan yakut.*

1. İrişdi **şeb-çirāğın** yaḳdı raḫşān oldı her kevkeb
   Sipihrüñ ṣaḥnın itdi ṣan bisāṭ-ı pīlever kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 13, Mısra 1). [şeb-çirāğın, -ın]*

şeb-çirāġ-ı mehi: *Ay kandili.*

1. Genc-i şām içre żiyā virmek-içün vażʿ itdi
   Şeb-çirāġ-ı mehi üstād-ı ṭılısm-ı devrān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 8). [şeb-çirāġ-ı mehi, -i]*

şeb-i deycūr itme: *Karanlık gece haline getirmek.*

1. Ey görinüp gözüme ġāyib olan nūr gibi
   Gel benüm gündüzüm itme şeb-i deycūr gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 236, Mısra 2). [şeb-i deycūr itme, -me]*

şeb-i eyyām-ı bahār: *Bahar vaktinin geceleri.*

1. Devr-i ḫaṭṭuñda şehā ʿaynıdur ahum şereri
   Şeb-i eyyām-ı bahār içre uçan şebtābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 114, Mısra 6). [şeb-i eyyām-ı bahār,]*

şeb-i firāḳuñda: *Ayrılık gecesi.*

1. Şirār-ı āhum eyā meh **şeb-i firāḳuñda**
   Felekde çak yerini farḳ-ı Ferḳadān itdi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 213, Mısra 5). [şeb-i firāḳuñda, -uñ, -da]*

şeb-i fürḳat: *Ayrılık gecesi.*

1. Şeb-i fürḳat duḫān-ı āh gibi
   Aġladurken bu çeşm-i giryānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 13). [şeb-i fürḳat,]*

şeb-i fürḳatde: *Ayrılık gecesi.*

1. Ḳaldum **şeb-i fürḳatde** ḳara baḫtum ucından
   ʿArż itmez iseñ gün yüzüñ eyvāh Muḥammed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 28, Mısra 5). [şeb-i fürḳatde, -de]*

şeb-i fürḳatüñde: *Ayrılık gecesi.*

1. Şeh-bāz-ı āhum itdi **şeb-i fürḳatüñde** pest
   Çarḫ-ı ʿalāda mertebe-i sırr-ı ṭāyiri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 237, Mısra 5). [şeb-i fürḳatüñde, -üñ, -de]*

şeb-i hecrüñde: *Ayrılık gecesi.*

1. Şeb-i hecrüñde cān virdüm ḳo ḫālüñ göreyim ey meh
   Giceyle yola gitse gözedür ehl-i sefer kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 12, Mısra 3). [şeb-i hecrüñde, -üñ, -de]*

şeb-i ḳadr: *Kadir gecesi.*

1. Şeb-i ḳadr irdi diyü cāmiʿ-i eflāki yine
   Eyledi şemʿ-i kevākible müzeyyen Keyvān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 11). [şeb-i ḳadr,]*

şeb-i ṭarīḳ-i ʿuşşāḳa: *Aşıkların karanlık yolu.*

1. Pür it surḫ-āb-ıla sāḳī uyar ḳandīl-i cāmı gel
   Şeb-i ṭarīḳ-i ʿuşşāḳa yine nūr u żiyā gelsün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 167, Mısra 4). [şeb-i ṭarīḳ-i ʿuşşāḳa, -a]*

şebīh olduġı'çün: *Benzemek.*

1. Dendānesine yārumuñ olduġı'çün şebīh
   Baḥrüñ ṣadefleri ṭutar el üzre gevheri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 210, Mısra 11). [şebīh olduġı'çün, -duġı, -çün]*

şeb-nem: *Çiğ tanesi.*

1. Gül-i surḫ üzre ṣanki **şeb-nemdür**
   Cām-ı mey içre dāne dāne ḥabāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 17, Mısra 7). [şeb-nemdür, -dür]*
2. Şeb-nem degül çimende gice cām içenlere
   Dürler ṣaçar sipihr-i nüh-eyvān tabaḳ tabaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 95, Mısra 7). [şeb-nem,]*
3. Ey meh-i ṣavm eylemişdük maḳdemüñden intifāʿ
   Cezbe-i mihrüñle bulmışduḳ çü **şeb-nem** irtifāʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 2). [şeb-nem,]*

şeb-nem-i nücūm: *Yıldızların çiği.*

1. Her şeb düşerse ṭañ mı yere **şeb-nem-i nücūm**
   Çeşm-i sipihri dūd-ı dilüm pür-nem eyledi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 222, Mısra 7). [şeb-nem-i nücūm,]*

şebrev: *Hırsız, gece yürüyen.*

1. Uġurlar ʿaḳlını her gice rindüñ
   Ṭutulsa **şebrev-āsā** tañ mı sāġar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 51, Mısra 4). [şebrev-āsā, -āsā]*

şebtāb: *Ateş böceği.*

1. Gice meclisde iken yār gerekmez şemʿi
   Meh yanında ne ḳadar nūrı ola **şebtābuñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 113, Mısra 6). [şebtābuñ, -uñ]*
2. Devr-i ḫaṭṭuñda şehā ʿaynıdur ahum şereri
   Şeb-i eyyām-ı bahār içre uçan **şebtābuñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 114, Mısra 6). [şebtābuñ, -uñ]*

şebtab-misāl: *Ateş böceği gibi olmak.*

1. Şebtab-miṣālüz bu şebāngāh-ı fenāda
   Bir demde ki peydā isek ol demde nihānuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 61, Mısra 11). [şebtab-miṣālüz, -üz]*

şecer: *Ağaç.*

1. Rūḥ-ı ḳudsīler gibi cevlānger ezhār-ı çimen
   Her **şecer** ʿayn-ı düm-i ṭāvus-ı gülzār-ı cinān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 12). [şecer,]*

secer-i vādī-i eymen'dür: *Eymen vadisindeki ağaç.*

1. Şecer-i Vādī-i Eymen'dür o ḳadd-i bālā
   Berḳ urur anda ṣan ol ātiş-i sūzān üsküf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 88, Mısra 7). [şecer-i vādī-i eymen'dür, -dür]*

şefāʿat eyleyüp: *Birinin suçunun bağışlanması veya dileğinin yerine getirilmesi için o kimseyle Tanrı arasında peygamberin yaptığı aracılık.*

1. Nār-ı dūzaḫdan beni ḳurtar **şefāʿat eyleyüp**
   Yā resūla'llāh be-ḥaḳḳ-ı sūre-i Nūr u Duḫān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 93). [şefāʿat eyleyüp, -y, -üp]*

şefāʿat ide: *Birinin suçunun bağışlanması veya dileğinin yerine getirilmesi için aracılık etmek.*

1. Āḫıretde o Nebī saña **şefāʿat ide** kim
   Çeşmeler eyledi barmaġı ucından feyeżān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 57). [şefāʿat ide, -e]*

şefīk ola: *Merhamet eden olmak, seven olmak.*

1. Şādam aña ki sīneden eksük degül ġamuñ
   Ḫ'uşdur refīḳi bir kişinüñ kim ola şefīḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 96, Mısra 8). [şefīḳ ola, -a]*

şefīʿü'l-müznibīn: *Günahkarların şefaatçisi (Hz. Muhammed).*

1. Ey mālik-i mülk-i ḳıdem cürm olsavuz ser-tā-ḳadem
   Nār-ı cehennemden ne ġam sensin **şefīʿü'l-müẕnibīn** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 149, Mısra 8). [şefīʿü'l-müẕnibīn,]*
2. Faḫr-i ʿālem seyyid-i ādem **şefīʿü'l-müẕnibīn**
   Yek-süvār-ı tīh-i ḳurbet merd-i rāh-ı lā-mekān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 37). [şefīʿü'l-müẕnibīn,]*

şeftālu: *Şeftali II sevgillinin şeftaliye benzetilen dudağı.*

1. Bostān-ı cemālinde o sīb-i ẕeḳānından
   Şeftāluların cān virüp almalı Ḥüseyn'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 116, Mısra 8). [şeftāluların, -lar, -ın]*
2. Eksük olmaz dermeden menʿ itme **şeftālūlaruñ**
   Dirler olur mīve-i bāġ-ı cinānı muttaṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 133, Mısra 9). [şeftālūlaruñ, -laruñ]*
3. Ġayrılar şīrīn lebin **şeftālūsına** alıcaḳ
   Ḫaste gonlüm āh idüp bu derdile eyvā didi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 239, Mısra 7). [şeftālūsına, -sı, -n, -a]*

şeh: *Padişah, hükümdar. II Sevgili.*

1. Dirhem-i eşkin Hüdāyī şu gibi ḫarc eyledi
   Der-geh-i ʿulyāña ey **şeh** eyleyince intisāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 15, Mısra 10). [şeh,]*
2. Göñlümi yıḳduñ yine yap ol **şehüñ** ʿışḳına kim
   Ṣaḳḳ idüp itdi yine bedr-i duruḫşān dürüst *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 18, Mısra 5). [şehüñ, -üñ]*
3. Ḳaçar perī gibi benden açup o **şeh** dāmen
   Melek-durur ṣanasın uçmaġa açar şeh-per *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 42, Mısra 7). [şeh,]*
4. Gel saña revān idecegüm tuḥfe-i cāndur
   Saḳlaram anı sen **şeh** içün niçe zamāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 55, Mısra 2). [şeh,]*
5. Çeşmümüñ her perdesinde cilvegerdür ʿaḳs-i dost
   Beñzer ol **şeh** mālikidür bu yidi deryālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 115, Mısra 10). [şeh,]*
6. Ẓulm ile ḫūnī gözüñ tīġı beni itdi şehīd
   Ṣāhid-i ʿādildür ey **şeh** aña ḫūnı çeşmümüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 123, Mısra 4). [şeh,]*
7. Ey Hüdāyī ḫıdmetinde cān virürsem ol **şehüñ**
   Merḥamet ide umaram baña maʿbūdum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 138, Mısra 13). [şehüñ, -üñ]*

8. Kemāl-i ʿışḳumı bildi teraḥḥum itmedi yār
   Riʿāyetine **şehüñ** mücib olmadı hünerüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 147, Mısra 8). [şehüñ, -üñ]*
9. Ben niyāz itdükce ol **şeh** nāza aheng itmede
   Dil nevālar itse ney gibi ne ġam şehnāzdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 164, Mısra 7). [şeh,]*
10. Bir vefālar kılıcı yār-ımış ey **şeh** tīġuñ
    Göreyin boynuma ṣalsun ḳolın olup ʿuryān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 168, Mısra 3). [şeh,]*
11. Dökdüm yolına naḳd-i dil ü ṣabrum ol **şehüñ**
    Varum yoġum ne var-ısa virdüm ḫizānede *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 192, Mısra 11). [şehüñ, -üñ]*
12. Ey Hüdāyī göricek ol **şeh** bu şīrīn sözümi
    Āferīnler saña ey ṭūṭī-i şekker-ḫā didi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 239, Mısra 9). [şeh,]*
13. Naẓīri yoḳ güzellikde **şehisin** mülk-i ʿOs̱mān'uñ
    Ay alnı āfītābum ā meh-i nā-mihribān Aḥmed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 11). [şehisin, -i, -sin]*

<u>şeh:</u> *Padişah, hükümdar.*

1. Beni gördükce elin ḫancer-i bürrana ṣunar
   Şeh faḳīri göricek destini iḥsāna ṣunar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 56, Mısra 2). [şeh,]*
2. Ḫaṭā bizden ʿaṭā senden olursa n'ola ʿādetdür
   Reʿayādan güneh **şehden** riʿāyet yā Resūla'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 204, Mısra 8). [şehden, -den]*
3. Başına sulṭān iken dil bir **şehe** ḳul oldı kim
   Ḳul idüpdür bendeyi ḥüsnine sulṭānı daḫı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 231, Mısra 3). [şehe, -e]*
4. Çarḫ-ı rifʿatde ḳuṭb-ı ʿömri **şehüñ**
   Ḥaşr olınca ider s̱ebāt-ı ruḫām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 73). [şehüñ, -üñ]*
5. Neyyirān-ı evc-i rifʿat **şeh** Ḥüseyn ile Ḥasen
   Ṣalṭanat bürcinde kim itmişdür anlar iḳtirān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 81). [şeh,]*
6. Başına Ḥaḳdan ṭoḳunsun mīḫ-i laʿnet ḥaşra dek
   Kim o **şehler** ḳaṣdına çekdiyse tīġ itdiyse ḳan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 86). [şehler, -ler]*
7. Biñ selām ol **şehlerüñ** ervāḥına kim oldılar
   Çār rükni beyt-i şerʿüñ ey Resūl-i Müsteʿān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 69). [şehlerüñ, -ler, -üñ]*
8. Yā resūla'llāh sen ol **şehsin** ki ḳul olup saña
   Dāġdāruñ olmaġa elyaḳ Keyān-ı kām-rān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 41). [şehsin, -sin]*
9. Saña lāyıḳdur olsa **şeh** Ḥüseyn-i Bayḳara bende
   Benüm ġarrā Ḥüseynüm nūr-ı ʿaynum ruḫları ālüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 16, Mısra 7). [şeh,]*

10. Dem be-dem ol **şeh** giyer laʿlīn ḳabālar gül gibi
    Ḳanını ʿāşıḳlaruñ nūş itmek-içün mül gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 5). [şeh,]*
11. Faḫrümüzdür ol **şehüñ** cān-ıla ḳılmaḳ ḫıdmetin
    Ey Hüdāyī her kişi ister cehānda rifʿatin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 17). [şehüñ, -üñ]*

şeh süleymān: *Sultan Süleyman (Kanuni Sultan Süleyman).*

1. Şeh Süleymān yine ol zübde-i Āl-i ʿOsmān
   Eyledi ʿāleme ser-çeşme-i luṭfını revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 1). [şeh süleymān,]*

şeh süleymān'uñ: *Sultan Süleyman (Kanuni Sultan Süleyman).*

1. Şeh Süleymān'uñ aġā-ı dergehi
   Luṭf-ı Ḥaḳḳ Yaʿḳūb Aġā ol meh-ḫışāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 9, Mısra 1). [şeh süleymān'uñ, -uñ]*

şehā: *1. ey padişah ‖ ey sevgili.*

1. Olur Hüdāyī **şehā** ʿid-i vaṣluña ḳurbān
   Ḫudā o devleti tek eylesün müyesser aña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 3, Mısra 9). [şehā,]*
2. Ḳuluñ adıyla olmaġla **şehā** Behrām-ıla Keyvān
   bulup rifʿatler oldı her biri bir nām-ver kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 13, Mısra 5). [şehā,]*
3. Lebüñ'çün eyledi bu cān-ı ḫasta meyl-i şarāb
   Anuñ'çün oldı **şehā** ṭıfl-ı dil ṭufeyl-i şarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 14, Mısra 2). [şehā,]*
4. Maḳbūl olur ol dilde ki ʿışḳ-ıla ola āb
   Merġūb olur ol ḫāne **şehā** olsa havādār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 45, Mısra 6). [şehā,]*
5. Ādem olmaḳ dileyen cennet işigüñde **şehā**
   Kendüyi ḫāk-veş ednā ṭutar aʿlā ṭutmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 62, Mısra 5). [şehā,]*
6. Ḳol ṣala boynuña ridā sen aña viresin rıżā
   Ġam bizi öldürür **şehā** boynuñadur vebālümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 70, Mısra 6). [şehā,]*
7. Yine zülfüñden dili āzād ḳıl ṭut kim **şehā**
   Eyledüñ kāfir elinden bir müselmanı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 79, Mısra 9). [şehā,]*
8. Al ele gönlin **şehā** ben bende-i pā-mālüñüñ
   Mūrdan ʿār itmeyüp itdi Süleymān İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 9). [şehā,]*
9. İtme ʿadū-ı tīre-derūn-ıla imtizāc
   Cemʿ olmadı keşīf ile hergiz **şehā** laṭīf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 90, Mısra 12). [şehā,]*

10. Ben bendeñe **şehā** elem ü cevr ü miḥnetüñ

    Luṭfuñ ʿināyetüñ kerem-i bī-nihāyetüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 109, Mısra 1). [şehā,]*

11. Devr-i ḫaṭṭuñda **şehā** ʿaynıdur ahum şereri

    Şeb-i eyyām-ı bahār içre uçan şebtābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 114, Mısra 5). [şehā,]*

12. Ḳılıcuñ mülk-i dili fetḥ idicek geldi **şehā**

    Bir ʿalem dikdi oḳuñ üstine bürc-i bedenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 125, Mısra 3). [şehā,]*

13. Meẕheb-i ʿışḳı ḳabūl eylemeyen ḳavme **şehā**

    Tīr-bārān-ı müjeñ oldı belā-ı nāzil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 131, Mısra 7). [şehā,]*

14. Olmaz **şehā** Hüdāyī ḳuluñla saña naẓīr

    Ger sad-hezār gelse bu bāġa hezār gül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 135, Mısra 9). [şehā,]*

15. Fikr-i zülfüñ nāfe-veş baġrum ḳara ḳan eyledi

    Bu-durur sevdā-ı ʿışḳuñdan **şehā** sūdum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 138, Mısra 6). [şehā,]*

16. Sen mihre ṣovuḳluḳ ide şāyed diyü baḥri

    Germ-ābeye döndürdi **şehā** ḳullaruñ āhı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 228, Mısra 8). [şehā,]*

17. Ben s̱ābitem ḳapuñda güneş şehri seyr ider

    Bir görme bendeñ-ile **şehā** anda sāyiri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 230, Mısra 6). [şehā,]*

18. Öldür döge nāzuñla **şehā** ehl-i niyāzı

    Ḳanı güzelüm ḳāʿide-i bende-nevāzī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 234, Mısra 1). [şehā,]*

19. Oldı āvān-ı ṣalāḥuñda meyüñ ṣoḥbeti telḫ

    Yirin od itdi **şehā** nāy-ile ʿūduñ devrān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 36). [şehā,]*

20. Nā-çar tīġ-i tīzüñe uġrar ʿadū **şehā**

    Yolcı gibi żarūrī güẕār eyler ābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 41). [şehā,]*

21. Ḫʷān-ı duʿāñı her ki tenāvül ide **şehā**

    Misk-i Ḫıtā gibi nefesi ola pür-şemīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 27). [şehā,]*

22. Yigregidür ʿarṣa-ı cūduñ **şehā**

    Pāy-ı raḫş-ı luṭfuñuñ peyvendi yoḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kıt'a 1, Mısra 9). [şehā,]*

23. Ḫażret-i Ḫaḳ vire **şehā** devlet-i cāvidān saña

    Muṣlīcuġum ser-āmedüm ḳāmeti ʿömr-i sermedüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Muhammes 1, Mısra 13). [şehā,]*

24. Ġam-ı ʿışḳuñ beni dem-sāz idelden çeng-i hicrāna

    Firāḳuñla **şehā** bel baġladum ney gibi efġāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 6). [şehā,]*

25. Mey-i ʿışḳuñ Hüdāyī'nüñ **şehā** ḳūt-ı revānıdur

    Kelāmuñ āb-ı Ḫıżr'uñ ʿaynı laʿlüñ rūḥ-ı s̱ānīdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 17). [şehā,]*

26. Bulduñ güneş gibi **şehā** bürc-i leṭāfetde kemāl

    Nūr-ı cemālinden seni ḫalḳ eylemiş ol ẕu'l-celāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 1). [şehā,]*

şehādet: *Şehit olma, şehitlik.*

1. Tīrüñ kime toḳınsa **şehādet** naṣīb olur
   Ḳıldum nişāne sīnem aña ben de yā naṣīb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 9, Mısra 7). [şehādet,]*

şehān-ı ʿālem-i ḳuds: *Kudsi alemin padişahları.*

1. Seyre geldi **şehān-ı ʿālem-i ḳuds**
   Ḳubbeler ḳurdı anlar üzre ḫıyām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 27). [şehān-ı ʿālem-i ḳuds,]*

seh-bāl açup: *Kanat açmak.*

1. Naḳşına olmış-ıdum Mānī-i çarḫuñ ḥayrān
   Geldi şeh-bāz-ı sepīd-i seḥer açup şeh-bāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 20). [şeh-bāl açup, -up]*

şeh-bāz: *Doğan kuşu // Avcı.*

1. Dil murġı kim o serv-i ḫırāmān elindedür
   Şeh-bāzdur ki şāh Süleymān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 33, Mısra 2). [şeh-bāzdur, -dur]*
2. Ol iki ḳıya baḳıcı ḫūnī ḳara gözler
   Şeh-bāzlaruñ başına ṭar itdi külāhın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 152, Mısra 6). [şeh-bāzlaruñ, -lar, -uñ]*

şeh-bāz: *Doğan kuşu II sevgili.*

1. Her oḳınduġı yere varıcı **şeh-bāz** gibi
   Zaġlar hem-demi ṭūṭī-i suḫun-dānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 134, Mısra 5). [şeh-bāz,]*
2. Düşüp ṣaḥrā-ı hecre n'ola feryād u fiġān itsem
   Elümden bir ḳara gözlü güzel **şeh-bāzum** aldurdum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 144, Mısra 4). [şeh-bāzum, -um]*
3. Zülfi ṣayyādına beñzer o gözi ḫūn-ḫāruñ
   Şāhlar n'ola el üzre ṭutalar **şeh-bāzı** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 219, Mısra 8). [şeh-bāzı, -ı]*

şehbāz: *Doğan kuşu.*

1. Ey dil yine bir gözleri **şehbāza** mı düşdün
   Biñ derdile ḳurtılmış iken nāra mı düşdün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 240, Mısra 1). [şehbāza, -a]*

şeh-bāz-ı āhum: *Feryat doğanı.*

1. Şeh-bāz-ı āhum itdi şeb-i fürḳatüñde pest
   Çarḫ-ı ʿalāda mertebe-i sırr-ı ṭāyiri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 237, Mısra 5). [şeh-bāz-ı āhum, -um]*

şeh-bāz-ı sepīd-i seḥer: *Sabahın ak doğanı.*

1. Naḳşına olmış-ıdum Mānī-i çarḫuñ ḥayrān
   Geldi **şeh-bāz-ı sepīd-i seḥer** açup şeh-bāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 20). [şeh-bāz-ı sepīd-i seḥer,]*
2. Naḳşına olmış-ıdum Mānī-i çarḫuñ ḥayrān
   Geldi **şeh-bāz-ı sepīd-i seḥer** açup şeh-bāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 20). [şeh-bāz-ı sepīd-i seḥer,]*

şehen: *Padişah.*

1. Ḥamdü li-llāh kim cehāna idüp elṭāf-ı ʿamīm
   Ḳıldı iʿṭā bir melek-sīret **şehen** şāh-ı ʿaẓīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 23, Mısra 2). [şehen,]*

şehenşāh-ı cehān-ı keremüñ: *Kerem cihanının şahı.*

1. Ḥażret-i Nūḥ gibi pīr ola ol tāze cevān
   Ḥamdü li-llāh ki **şehenşāh-ı cehān-ı keremüñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 48). [şehenşāh-ı cehān-ı keremüñ, -üñ]*

şehenşeh: *Padişahlar padişahı.*

1. Seni sevdümse şāhum n'ola luṭf eyle beni öldür
   Eger ḳuldan ḫaṭa gelse **şehenşehden** ʿaṭā yegdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 59, Mısra 6). [şehenşehden, -den]*

şeh-i ʿāleme: *Alemin padişahı.*

1. Dil-i pür- ḫūnını ʿāşıḳ saña teklif eyler
   Mest-i güstāḫ **şeh-i ʿāleme** peymāne ṣunar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 56, Mısra 6). [şeh-i ʿāleme, -e]*

şeh-i ʿālem-penāhıdur: *Dünyanın sığınağı sultan.*

1. Şeh-i ʿālem-penāhıdur bugün ser-ḫayl-i ḫūbānuñ
   Naẓīri gelmemişdür milket-i ʿOs̱mān'a ʿOs̱mān'uñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 3). [şeh-i ʿālem-penāhıdur, -i, -dur]*

şeh-i ʿālem-penāhısın: *Dünyanın sığınağı sultan.*

1. Himmet sarāyınuñ **şeh-i ʿālem-penāhısın**
   Luṭf u kerem ḳapuñda senüñ bende-i ḳadīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 11). [şeh-i ʿālem-penāhısın, -ı, -sın]*

şeh-i ʿālī-neseb: *Yüce soylu şah.*

1. Ṭabʿ-ı Hüdāyī cilvede ṭāvūs-ı Sidre'dür
   Meddāḥ olalı ey **şeh-i ʿālī-neseb** saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 8, Mısra 10). [şeh-i ʿālī-neseb,]*

şeh-i cehān-bānum: *Cihanı görüp gözeten şah.*

1. Ey ruḫı āfitāb-ı bürc-i kerem
   Taḫt-ı ḥüsne **şeh-i cehān-bānum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 68). [şeh-i cehān-bānum, -um]*

şeh-i devrānuñ: *Dönemin, zamanın padişahı.*

1. Bir nāme yazup bendesine eylemez irsāl
   Gelmez o kerem ol **şeh-i devrānuñ** elinden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 154, Mısra 12). [şeh-i devrānuñ, -uñ]*

şeh-i ferḫunde-fālüm: *Falı uğurlu/talihli padişah.*

1. Şeh-i ferḫunde-fālüm āfıtāb-ı evc-i iḳbālüm
   Lebi şīrīn dehānı sāḳī-i kevs̱er ʿAlī Balı'm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 17, Mısra 3). [şeh-i ferḫunde-fālüm, -üm]*

şeh-i heft-kişveri oldı: *Yedi iklimin padişahı.*

1. Almazsa ʿaynına n'ola māh-ı münevveri
   Ḥüsn iḳlīminüñ oldı şeh-i heft-kişveri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 18). [şeh-i heft-kişveri oldı, -dı]*

şeh-i hūbān: *Güzeller padişahı.*

1. Tuġlar perçem-i pür-ḫam ʿalem ol ḳadd-i belend
   Anuñ altun başıdur ey **şeh-i ḫūbān** üsküf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 88, Mısra 12). [şeh-i ḫūbān,]*

şeh-i hūbānum: *Güzeller padişahı.*

1. Eylesün cānı müşerref şeref-i dīdāruñ
   Āfetüm cān u cehānum **şeh-i ḫūbānum** gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 16). [şeh-i ḫūbānum, -um]*

şeh-i huceste-hışāl: *İyi huylu padişah.*

1. Yanuñda bunca ḫaṭām ey **şeh-i ḫuceste-ḫışāl**
   Ṭutam ki ʿafv olına ya ḥicābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 170, Mısra 9). [şeh-i ḫuceste-ḫışāl,]*

şeh-i hüsne: *Güzellik sultanı, sevgili.*

1. Lāyıḳdur ola sen **şeh-i ḫüsne** hilāl-i çarḫ
   Bir tıġ-ı ḫūn-fişan u zeberced-niyām şām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 141, Mısra 11). [şeh-i ḫüsne, -e]*

şeh-i hüsnüñ: *Güzellik sultanı, sevgili.*

1. İşigini felege virmez ol **şeh-i ḫüsnüñ**
   Hüdāyī şol ki cehān içre ṭuydı ḳapuyı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 224, Mısra 9). [şeh-i ḫüsnüñ, -üñ]*

şeh-i iklīm-i saḥā: *Cömertlik ülkesinin padişahı.*

1. Ḥamdü li-llāh ki bize ol **şeh-i iḳlīm-i saḫā**
   Gökde isterken anı yirde idüpdür iḥsān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 13). [şeh-i iḳlīm-i saḫā,]*

şeh-i kām-bīnsin: *Mutluluk veren sultan.*

1. Sulṭān-ı çār-ḳaṣr-ı sipenc ise mihr sen
   İḳlīm-i heft-ḥüsne **şeh-i kām-bīnsin** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 175, Mısra 6). [şeh-i kām-bīnsin, -sin]*

şeh-i kām-rān-ı kişver-i rūm: *Anadolu'nun mutlu padişahı.*

1. Ya seyre çıḳdı **şeh-i kām-rān-ı kişver-i Rūm**
   Ya geldi yār temāşā-ı deşt ü ṣaḥrādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 9). [şeh-i kām-rān-ı kişver-i rūm,]*

şeh-i mālik-riḳābdan: *Üzengi sahibi şah.*

1. Geldi Hüdāyī der-geh-i devlet-me'ābuña
   Himmet recā ider **şeh-i mālik-riḳābdan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 52). [şeh-i mālik-riḳābdan, -dan]*

şeh-i merdānıdur: *Yiğitler Şâhı. II Hz. Ali.*

1. Ḫūbluḳ meydānınuñ şimdi **şeh-i merdānıdur**
   Merḥamet umsam n'ola luṭf u mürüvvet kānıdır *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 17). [şeh-i merdānıdur, -ı, -dur]*

şeh-i mışr-ı melāḥat: *Güzellik Mısır'ının sultanı II Hz. Yusuf gibi güzel sevgili.*

1. Ay alnı āfitābum ā meh-i nā-mihribān Aḥmed
   Şeh-i Mışr-ı melāḥat Yūsuf-ı gül-pirehensin sen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 7). [şeh-i mışr-ı melāḥat,]*

şeh-i mülk-i cemālüñ: *Güzellik mülkünün sultanı.*

1. Yollar üzre ḫalḳ-ı ʿālem zār u ḥayrān olduġın
   Ol **şeh-i mülk-i cemālüñ** bir selāmıdur ġaraż *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 81, Mısra 6). [şeh-i mülk-i cemālüñ, -üñ]*

şeh-i pür-kibr ü kīnsin: *Yüce cennetin sakini.*

1. ʿUşşāḳın öldüren **şeh-i pür-kibr ü kīnsin**
   Kāfir misin ki ḳātil-i erbāb-ı dīnsin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 176, Mısra 1). [şeh-i pür-kibr ü kīnsin, -sin]*

şehīd idüp: *Şehit etmek, inanç uğruna ölmek.*

1. Ġarḳ itse ḳana cismümi ġamzeñ **şehīd idüp**
   Deryā-ı raḥmete beni Ḥaḳ eyleye ġarīḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 96, Mısra 5). [şehīd idüp, -üp]*

şehīd itdi: *Allah'a âşık olan kişinin , böyle bir aşk ve müşâhede içinde öldürülmesi.*

1. Ẓulm ile ḫūnī gözüñ tīġı beni itdi şehīd
   Şāhid-i ʿādildür ey şeh aña ḫūnı çeşmümüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 123, Mısra 3). [şehīd itdi, -di]*

şehīd olam: *Kutsal inanç uğrunda ölmek.*

1. Ben kāfir-i ʿışḳam gelüp öldürsün o ḫūnī
   Ben tā ki bu meydānda **şehīd olam** o ġazī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 234, Mısra 12). [şehīd olam, -am]*

şehīd oldı: *Kutsal inanç uğrunda ölmek.*

1. Rūz-ı maḥşerde ṣuna destüñe āb-ı kevṣer
   Kerbelā içre **şehīd oldı** şular kim ʿaṭşān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 56). [şehīd oldı, -dı]*
2. Raḥmetler ide rūḥına Mevlā Muḥammed'üñ
   Kim bu diyār içinde **şehīd oldı** hem ġarīb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 6, Mısra 2). [şehīd oldı, -dı]*

şehīd olsun: *Kutsal inanç uğrunda ölmek.*

1. Hüdāyī bendeñ öldür tīġ-ı ġamzeñle **şehīd olsun**
   Benüm ġarrā Ḥüseynüm nūr-ı ʿaynum ruḫları ālüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 16, Mısra 11). [şehīd olsun, -sun]*

sehīd-i tīġ-ı ʿışḳ oldum: *Aşk kılıcının şehidi olmak.*

1. Tā dem-i evvelde kim oldum şehīd-i tīġ-ı ʿışḳ
   Zaḫmumuñ ol dem bu demdür kim aḳar ḳanı daḫı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 231, Mısra 9). [şehīd-i tīġ-ı ʿışḳ oldum, -du, -m]*

sehlā gözüñ: *Hafif şaşı olan göz.*

1. Şehlā gözüñ gözetmeyeli oldı dil ḫarāb
   Vāy ol ʿimāretüñ ki ʿalīl ola nāzırı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 230, Mısra 7). [şehlā gözüñ, -üñ]*

şehnāme: *İran Şairi Firdevsî'nin büyük hükümdarların kahramanlık maceralarını anlattığı büyük manzum eseri.*

1. Oḳınur dillerde şimdi ḥüsnüñüñ **Şehnāmesi**
   Şāh Maḥmūd'um göñül taḫtında sulṭānum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 11). [şehnāmesi, -si]*

şehnāz: *Şehnaz makamı; bkz. ÖZTUNA, s. 451.* ‖ *nazlı, şuh güzeli anlatma.*

1. Ben niyāz itdükce ol şeh nāza aheng itmede
   Dil nevālar itse ney gibi ne ġam **şehnāzdan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 164, Mısra 8). [şehnāzdan, -dan]*

seh-nişīn ola: *Cumbada oturan olmak.*

1. Gele mi sīne-i ṣad-pāreme ol genc-i cemāl
   Şeh-nişīn ola mı bir ḫāne-i vīrānedür o *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 184, Mısra 8). [şeh-nişīn ola, -a]*

şeh-per açar: *Kuşun kanadındaki en uzun tüyün açılması.*

1. Ḳaçar perī gibi benden açup o şeh dāmen
   Melek-durur ṣanasın uçmaġa açar şeh-per *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 42, Mısra 8). [şeh-per açar, -ar]*

sehper-i zer: *Altın yelpaze.*

1. Ḫırmen-i necm-i şebüñ cānına od ṣaldı hemān
   Açdı ṭāvūs-ı gülistān-ı seḥer **şehper-i zer** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 24). [şehper-i zer,]*

sehper-i zer: *Altın yelpaze.*

1. Ḫırmen-i necm-i şebüñ cānına od ṣaldı hemān
   Açdı ṭāvūs-ı gülistān-ı seḥer **şehper-i zer** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 24). [şehper-i zer,]*

şehr: *Kent, şehir.*

1. Şehre ol māhı bugün mihr ü vefāsı bildürür
   Nitekim şemsüñ ṭulūʿını żıyāsı bildürür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 34, Mısra 1). [şehre, -e]*
2. Yalıñuz seyr eyle **şehri** ey meh-i nā-mihribān
   Kimse ile eylemez ḫūrşīd-i raḫşān İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 3). [şehri, -i]*
3. Seferden **şehrümüz** ol şāh-ı ʿālī-şānumuz geldi
   Bi-ḥamdi'llāh anı gördük yerine cānumuz geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 227, Mısra 1). [şehrümüz, -ümüz]*
4. Ben s̱ābitem ḳapuñda güneş **şehri** seyr ider
   Bir görme bendeñ-ile şehā anda sāyiri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 230, Mısra 5). [şehri, -i]*
5. Olıcaḳ **şehre** revān buldı cehān ḫalḳı ḥayāt
   Ḳaleb-i Ādeme göyā ki ḥulūl eyledi cān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 5). [şehre, -e]*
6. Çeşmeler **şehre** aḳup oldı müşerref her ṣu
   Nitekim Kevs̱er ü Tesnīm ile gülzār-ı cinān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 9). [şehre, -e]*
7. Şehrine bir ṣu getürdi ki görürse anı
   Aḳıdur aġzı ṣuyın Çeşme-i Āb-ı Ḥayvān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 3). [şehrine, -i, -ne]*

şehr: *Gönül şehri, kalp.*

1. Demidür sīnemüz **şehri** ṭonansun dāġ-ı şevḳ-ıla
   Göñüller mülkini feṭḥ eyleyen sulṭānumuz geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 227, Mısra 5). [şehri, -i]*

şehr-i feyż-i lā-yezālī: *Tükenmez bolluklar ayı.*

1. Bilmedük ḳadrüñ anuñ'çün bizden itdüñ inḳiṭāʿ
   El-vedāʿ ey **şehr-i feyż-i lā-yezālī** el-vedāʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 4). [şehr-i feyż-i lā-yezālī,]*
2. Çıḳmış idi ʿarşa envār-ı meşābīḥüñ senüñ
   El-vedāʿ ey **şehr-i feyż-i lā-yezālī** el-vedāʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 8). [şehr-i feyż-i lā-yezālī,]*
3. Ṣavm idüñ ṣūretde maʿnīde ġadā-ı cān idüñ
   El-vedāʿ ey **şehr-i feyż-i lā-yezālī** el-vedāʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 12). [şehr-i feyż-i lā-yezālī,]*
4. Olmış idi āḫıruñ nār-ı cehennemden necāt
   El-vedāʿ ey **şehr-i feyż-i lā-yezālī** el-vedāʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 16). [şehr-i feyż-i lā-yezālī,]*
5. Nāle vü feryād idüp ṭañ mı diyem her ṣubḥ u şām
   El-vedāʿ ey **şehr-i feyż-i lā-yezālī** el-vedāʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 20). [şehr-i feyż-i lā-yezālī,]*

şehr-i sipihri: *Göğün şehri.*

1. Yaḳan **şehr-i sipihri** ātiş-i āh-ı derūnumdur
   Yıḳan bünyādını āḫır bu enhār-ı ʿuyūnumdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 40, Mısra 1). [şehr-i sipihri, -i]*

şehr-i tende: *Vücut şehri.*

1. Atma yābāna tirüñi gönder begüm dile
   Kim cān metāʿı gibi geçer **şehr-i tende** bu *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 8). [şehr-i tende, -de]*

şehriyār: *Padişah ‖ sevgili.*

1. Ṣanma şuʿāʿıdur görinen ḫalḳ-ı ʿāleme
   Barmaḳla gösterür seni ey **şehriyār** şems *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 75, Mısra 4). [şehriyār,]*
2. Benüm ey Ḫusrev-i şīrīn-leb ü gül-gūn-ʿiẕārum gel
   Serīr-i mülk-i ḥüsne **şehriyārum** şehsüvārum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 19, Mısra 2). [şehriyārum, -um]*

şehsüvār: *Iyi, usta süvari.*

1. Seyr ider Iṣfāhān u ʿIraḳı o **şehsüvār**
   ʿUşşāḳ evine bir dem inüp eylemez ḳarār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 49, Mısra 3). [şehsüvār,]*

şehsüvār: *Usta binici II Sevgili.*

1. Bir **şehsüvāra** ʿarṣa-ı dil cilve-gāhdur
   Nūr-ı cemāli çarḫ-ı melāḥatde māhdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 1). [şehsüvāra, -a]*
2. Benüm ey Ḫusrev-i şīrīn-leb ü gül-gūn-ʿiẕārum gel
   Serīr-i mülk-i ḥüsne şehriyārum **şehsüvārum** gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 19, Mısra 2). [şehsüvārum, -(u)m]*

şeker: *FAR.şeker ,sevgilinin dudağı .*

1. Ṣorduġum dem ne-y-imiş aṣlını bildüm **şekerüñ**
   Bilmedüm diḳḳat idüp sırrın o laʿl-i nābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 112, Mısra 7). [şekerüñ, -üñ]*

şeker: *Şeker kamışı, şeker pancarı vb. bitkilerin öz suyundan veya nişastasından çıkarılan, ağızda tatlı bir lezzet bırakan maddelere verilen ortak isim II tatlı, lezzetli; hoş, güzel.*

1. Ḫaṭ-ı sebz-i lebüñ ey Mıṣr-ı ḥüsne Yūsuf-ı Kenʿān
   Nebāt-ı tāzedür göya olur andan **şeker** peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 8). [şeker,]*

şeker-güftār u şīrīn-lebleri: *Şeker sözlü ve tatlı dudaklı.*

1. Ey Hüdāyī oldı ḫāmem lūle-i ʿaynu'l-ḥayāt

   Vaṣf idelden ol **şeker-güftār u şīrīn-lebleri** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 209, Mısra 10).*

   [şeker-güftār u şīrīn-lebleri, -ler, -i]

şeker-leb: *Dudağı şeker gibi tatlı olan, tatlı dudaklı.*

1. Ṭuymış **şeker-lebüñden** bir nükte ṭūṭī-i dil

   Fāş itmek ister ammā bir hem-zebāna muḥtāc *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 22, Mısra 5).*

   [şeker-lebüñden, -üñ, -den]

şekker: *FAR.şeker ,sevgilinin dudağı .*

1. Ben raḳībüñde ḥalāvet bulımadum hergiz

   Meger ey lebleri **şekker** ola ḥalvāsı leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 31, Mısra 8). [şekker,]*

şekl: *Şekil, biçim, görünüş.*

1. Zerd itdi sensüzin yüzümüz āh u zār gel
   Bir **şekle** daḫı ḳoydı bizi rūzgār gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 2). [şekle, -e]*
2. Bāġ içre **şekli** ḳana boyanmış yatur varaḳ
   Beñzer ki bir tabanca yemiş rūzgārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 11). [şekli, -i]*
3. Yüzi fetḥ āyetidür ḳāmetidür āyet-i nuṣret

   Perī **şeklinde** taṣvīr itmiş anı Mānī-i ḳudret *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 14).*

   [şeklinde, -i, -nde]
4. Ḫaste-ḥālem cism-i bī-tab u tüvānum var benüm

   Şeklüme baḳan dimez sīnemde cānum var benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 2). [şeklüme, -üm, -e]*

şekl-i ebrūsı: *Kaşın şekli.*

1. Ḥükm geçmez emrine rām itmege ol serveri
   Şekl-i ebrūsı berāt-ı ḥüsnine ṭuġra-y-iken *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 161, Mısra 8). [şekl-i ebrūsı, -sı]*

şekl-i ejderi: *Ejderha şekli, yılan şekli.*

1. Zülfüñ ġamıyla Mānī-i āhum seḥāb-veş
   Naḳş itdi levḥ-i çarḫa çıḳup **şekl-i ejderi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 210, Mısra 4). [şekl-i ejderi, -i]*

şekl-i ḫıred: *Akıllı gibi.*

1. Ḫırḳa vü tāc-ıla gör ṣofī-i mülḥid-fiʿli
   Görmek isterseñ eger **şekl-i ḫıred** ḳāli *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 223, Mısra 8). [şekl-i ḫıred, -]*

şekl-i ṣanavberde: *Çam ağacı şeklinde olma.*

1. Tendeki **şekl-i ṣanavberde** süveydā ṣanmañuz
   Bu dil-i abdāla yaḳmışdur o çeşmi ala dāġ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 85, Mısra 7). [şekl-i ṣanavberde, -de]*

şekl-i ṣanavberī: *Çam kozalağı şekli.*

1. Bir serv-ḳadd ü lāle-ruḫuñ dāġdārıdur
   Kühsar-ı sīnem içre bu **şekl-i ṣanavberī** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 210, Mısra 8). [şekl-i ṣanavberī,]*

şekvā ideyin: *Şikâyet etmek, sızlanmak.*

1. Bilmem kime **şekvā ideyin** şāneden ey dost
   Ḳurtarımadum zülf-i perīşānuñ elinden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 154, Mısra 3). [şekvā ideyin, -eyin]*

semʿ: *Mum ‖ Sevgili.*

1. Bir **şemʿe** Hüdāyī yine pervāne geçer kim
   Ḳandilini andan uyarur māh-ı şeb-ārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 2, Mısra 9). [şemʿe, -e]*
2. Gül cemālüñ'çün hezārān murġ-ı dil nālāndur
   Ḳanda bir **şemʿ** olsa biñ pervāne ser-gerdāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 50, Mısra 2). [şemʿ,]*
3. Yār olmaġ-ıla bir gice beytü'l-ḥazende **şemʿ**
   Her ḳanda görse şimdi ider baña ḫande **şemʿ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 84, Mısra 1). [şemʿ,]*

4. Yār olmaġ-ıla bir gice beytü'l-ḥazende **şem**ʿ
   Her ḳanda görse şimdi ider baña ḫande **şem**ʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 84, Mısra 2). [şemʿ,]*
5. Ṭutar eli görür gözidür ʿişret ehlinüñ
   Mey-ḫāne içre sāġır-ı mey encümende **şem**ʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 84, Mısra 4). [şemʿ,]*
6. Sūz u güdāz u girye vü āh-ı şebānede
   Beñzer efendi bendeñe bir niçe fende **şem**ʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 84, Mısra 6). [şemʿ,]*
7. Baş çekmez idi böyle eger mālik olmasa
   Pervāne gibi bir niçe çāpük-levende **şem**ʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 84, Mısra 8). [şemʿ,]*
8. Gönder oḳuñ esirge beni ṭut ki ḫayr içün
   Virdüñ ḳapuñda luṭf-ıla bir derdmende **şem**ʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 84, Mısra 10). [şemʿ,]*
9. Olsam Hüdāyī sālik-i şām-ı ʿadem n'ola
   Peykān-ı tīri yaḳdı bu fānūs-ı tende **şem**ʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 84, Mısra 12). [şemʿ,]*
10. Berḳ urur ruḫlaruñ ol göşe-i ebrūlardan
    İki yanında iki **şem**ʿ gibi miḥrābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 112, Mısra 6). [şemʿ,]*
11. Götürüp el saña mescidde duʿālar eyler
    İki yanında iki **şem**ʿ degül miḥrābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 113, Mısra 8). [şemʿ,]*
12. Dildeki sūzı ʿaceb görme ele āyīne al
    Gör begüm sen de kimüñ **şem**ʿ**ine** pervānedür o *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 184, Mısra 6). [şemʿine, -i, -n, -e]*
13. Şevḳ-ıla virür cānı yüzüñ görse Hüdāyī
    Şol **şem**ʿ gibi kim söyünür vaḳt-i seḥerde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 194, Mısra 10). [şemʿ,]*
14. İgende āhumuz almasun ol **şem**ʿ
    Şaḳınsun nesne döymez rūzgāra *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 205, Mısra 7). [şemʿ,]*
15. Tek yüzüñ **şem**ʿ**ini** göster mumdur pervāne-veş
    Yanmaġa bu tekye-i dehrüñ ışıḳ-meşrebleri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 209, Mısra 5). [şemʿini, -i, -n, -i]*
16. Nār-ı ruḫ-ı dildāruma dildāde geçer **şem**ʿ
    Her dem bu hevādandur anuñ sūz u güdāzı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 234, Mısra 9). [şemʿ,]*
17. Şemʿüñ eṭrāfını bir şeb ṭolaşup pervāne
    Ḥāl-i dil-sūzını aña diledi kim yana *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Rübai 1, Mısra 1). [şemʿüñ, -üñ]*

<u>şemʿ</u>: *Ar. mum.*

1. Gice meclisde iken yār gerekmez **şem**ʿ**i**
   Meh yanında ne ḳadar nūrı ola şebtābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 113, Mısra 5). [şemʿi, -i]*
2. Ruḫuñ **şem**ʿ**i** żiyā virsün cehāna
   İrişsün nūrı farḳ-ı Ferḳadān'a *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 37). [şemʿi, -i]*

şemʿ ola: *Mum olmak.*

1. Naẓmum Kemāl-i sūz-ıla ṭūmārı şiʿrümüñ
   Lāyıḳdur ola türbe-i pīr-i Ḫocend'e şemʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 84, Mısra 14). [şemʿ ola, -a]*

şemʿ-gāh: *Şamdan.*

1. Zülfüñ ḥarāmī çeşmüñ anuñ dīdebānları
   Ey **şemʿ-gāh** ölürsin erāzil-nişīnsin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 176, Mısra 6). [şemʿ-gāh,]*

şemʿ-i baḫtuñ: *Talih mumu.*

1. Zemīne mihr-i rūyuñ oldı ṭāliʿ
   Zamāna **şemʿ-i baḫtuñ** oldı lāmiʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 24). [şemʿ-i baḫtuñ, -uñ]*

şemʿ-i bezm-ārā-ı ruḥsārı: *Yanağının meclis süsleyen mumu.*

1. Nūrdan ḫalḳ eylemiş gül gibi anı ol Cemīl
   Şemʿ-i bezm-ārā-ı ruḫsārı aña rūşen delīl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 10). [şemʿ-i bezm-ārā-ı ruḫsārı, -ı]*

şemʿ-i cemʿ-i aṣfiyā: *Ermişlerin, erenlerin yaktığı mum.*

1. Ey ṣadr-ı bedr-i enbiyā ey **şemʿ-i cemʿ-i aṣfiyā**
   Ey nūr-ı çeşm-i etḳıyā faḫr-i rusül sulṭān-ı dīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 149, Mısra 3). [şemʿ-i cemʿ-i aṣfiyā,]*

şemʿ-i cemʿ-i ehl-i vefā: *Vefalılar grubunun mumu.*

1. Nā-geh ol **şemʿ-i cemʿ-i ehl-i vefā**
   Yüzi mihr alnı māh-ı tābānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 15). [şemʿ-i cemʿ-i ehl-i vefā,]*

şemʿ-i dil-efrūz: *Gönlü aydınlatan mum.*

1. Her **şemʿ-i dil-efrūz** içün idüp dili pür-tāb
   Şol bāl ü perin yaḳıcı pervānelerüz biz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 73, Mısra 7). [şemʿ-i dil-efrūz,]*

<u>şemʿ-i fānūs-ı hayāl-i felek:</u> *Feleğin hayal fanusunun mumu.*

1. Şemʿ-i fānūs-ı ḫayāl-i felek uyandı yine
   Necm pervāneleri oldı ḳamu ser-gerdān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 9). [şemʿ-i fānūs-ı ḫayāl-i felek,]*

<u>şemʿ-i hüda:</u> *Allah'ın nuru, ışığı.*

1. Şemʿ-i Hüda olursa Hüdāyī'ye ger delīl
   Naẓmı Ẓahīr ü Ḫusrev ü Selmān'a ṭaʿn ide *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 185, Mısra 13). [şemʿ-i hüda,]*

<u>şemʿ-i hüsnüñ:</u> *Sevgilinin mum (gibi aydınlık) yüzü.*

1. Her şerārı āsumān-ı mihre bir ḫūrşīd olur
   Şemʿ-i ḥüsnüñ şevḳına pervāne-yāne yananuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 121, Mısra 6). [şemʿ-i ḥüsnüñ, -üñ]*

<u>şemʿ-i kevākible:</u> *Yıldızların ışığı.*

1. Şeb-i ḳadr irdi diyü cāmiʿ-i eflāki yine
   Eyledi **şemʿ-i kevākible** müzeyyen Keyvān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 12). [şemʿ-i kevākible, -le]*

<u>şemʿ-i mehi:</u> *Ayın mumu II Ay ışığı.*

1. Dikdi fānūs-ı çarḫa **şemʿ-i mehi**
   Oldı pervāneler aña Pervīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 11). [şemʿ-i mehi, -i]*

<u>şemʿ-i muʿanber:</u> *Amber kokulu mum.*

1. Ḫaṭṭ-ı müşkīni-ile ruḫsārın görenler didiler
   Ey Hüdāyī böyle bir **şemʿ-i muʿanber** görmedük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 107, Mısra 10). [şemʿ-i muʿanber,]*

şemʿ-i naẓmı: *Şiir mumu.*

1. Lemʿa-ı nūr-ı hidāyet baña olursa delīl
   Şemʿ-i naẓmı uyaram Ḫusrev-i pür-sūz gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 226, Mısra 8). [şemʿ-i naẓmı, -ı]*

şemʿ-i nūr-efşān-ı şevḳ: *İstek nuru saçan mum.*

1. Ḫāne-i ḳalbümde yandı **şemʿ-i nūr-efşān-ı şevḳ**
   Cān u dil pervāne gibi oldı ser-gerdān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 102, Mısra 3). [şemʿ-i nūr-efşān-ı şevḳ,]*

şemʿ-i ruhuñ-durur: *Yanağının mumu; sevgilinin parlayan, ışıldayan yanağı.*

1. Āl-i Muḥammed olduġuña bu yeter delīl
   Şemʿ-i ruḫuñ-durur gül-i ḥamrā gibi besīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 20). [şemʿ-i ruḫuñ-durur, -uñ, -durur]*

şemʿ-i ruhuñuñ: *Yanağının mumu; sevgilinin parlayan, ışıldayan yanağı.*

1. Yandı pervāne göñül nārına **şemʿ-i ruḫuñuñ**
   Dilerem Ḫaḳ'dan anuñ yatduġı yer nūr olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 9). [şemʿ-i ruḫuñuñ, -uñ, -uñ]*

şemʿ-i şeb-efrūz: *Geceyi ışıklandıran mum.*

1. Şevḳına raḳṣ ura pervāne gibi ḫalḳ-ı cehān
   ʿArż-ı ḥüsn itse o meh **şemʿ-i şeb-efrūz** gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 226, Mısra 6). [şemʿ-i şeb-efrūz,]*

şemʿ-i şebistānum: *Gece mumu.*

1. Elā ey bezm-i ḥüsne ruḫları **şemʿ-i şebistānum**
   Delükdür ney gibi baġrum irüpdür çarḫa efġānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 1). [şemʿ-i şebistānum, -um]*

şemʿ-i şevḳuña: *İstek mumu II özlem, hasret.*

1. Pervāne **şemʿ-i şevḳuña** Pervīn ü māh u āfitāb

   Vīrāne genc-i ʿışḳuña maʿmūre-i çarḫ-ı berīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 149, Mısra 5).*

   [şemʿ-i şevḳuña, -uñ, -a]

şemīm: *Güzel koku II güzellik, çekicilik.*

1. ʿAnber-ḫaṭuñ **şemīmi** ki yoḳdur çimende bū

   Gül-gūn ruḫuñ nesīmi ki olmaz semende bū *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 1).*

   [şemīmi, -i]

şemīm-i zülf ü ḫaṭuñdan: *Saçının ve ayva tüylerinin kokusu.*

1. Ḫurrem ṣafā-ı ṣāfvet-i rūyuñla ṣadr-ı ṣubḥ

   Ḫˇuşdur **şemīm-i zülf ü ḫaṭuñdan** meşāmm-ı şām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 141, Mısra 4).*

   [şemīm-i zülf ü ḫaṭuñdan, -uñ, -dan]

şemīm-i zülfüñ: *(Sevgilinin) güzel kokulu saçları.*

1. Gül tāb-ı mihr-i rūyuñ ile ātişīn-ciger

   Sünbül **şemīm-i zülfüñ** ile ʿanberīn-meşām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 140, Mısra 4).*

   [şemīm-i zülfüñ, -üñ]

şems: *Güneş, âfitab.*

1. Şemse ḳarşu raḳṣ uran ẕerrātı ey meh gördiler

   Mihr-i ḥüsnüñle yile varan ġubārum şandılar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 38, Mısra 5).*

   [şemse, -e]
2. Devr-i ruḫuñda bulmayıcaḳ iʿtibār **şems**

   Başını aldı eyledi terk-i diyār **şems** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 75, Mısra 1). [şems,]*
3. Devr-i ruḫuñda bulmayıcaḳ iʿtibār **şems**

   Başını aldı eyledi terk-i diyār **şems** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 75, Mısra 2). [şems,]*
4. Ṣanma ṣuʿāʿıdur görinen ḫalḳ-ı ʿāleme

   Barmaḳla gösterür seni ey şehriyār **şems** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 75, Mısra 4). [şems,]*
5. Beñzüm ṣararsa mihr-i ruḫuñla ʿaceb midür

   Ṣalduḳda ḫāke pertev ider zer-nigār **şems** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 75, Mısra 6). [şems,]*
6. Düşmezdi āba ditreyü berg-i ḫazān gibi

   ʿIşḳuñ tebiyle olmasa zerd ü nizār **şems** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 75, Mısra 8). [şems,]*

7. Bir māha sāye-veş yine oldum fütāde kim
   Ser-geştedür hevāsı ile ẕerre-vār **şems** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 75, Mısra 10). [şems,]*
8. Āh eylesem Hüdāyī görüp ḥüsnin ol mehüñ
   Ehl-i baṣīrete görinür her şerār **şems** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 75, Mısra 12). [şems,]*
9. Āl içre rūy-ı Aḥmed-i Muḫtār'dur hemān
   Olsa seḥer şafaḳda ḳaçan āşikār **şems** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 75, Mısra 14). [şems,]*
10. Ura sīmīn licām u zerrīn zīn
    Şems olduḳca şāh-ı naṭʿ-ı felek *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 72). [şems,]*

şems ü ḳamer: *Güneş ve ay.*

1. Nitekim secde eyler Yūsuf'a **şems ü ḳamer** kevkeb
   Döküp eşkin ayaġuña düşer her Müşterī-ṭalʿat *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 11, Mısra 6). [şems ü ḳamer,]*

şems ü mehi: *Güneş ve ay.*

1. Şems ü mehi ḳıldı ḫacil ruḫsār-ı āli Aḥmed'üñ
   İtdi hilāli münfaʿil ḳaşı ḫayāli Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 111, Mısra 1). [şems ü mehi, -i]*

semse yazıldı: *Saçaklara işlenen güneş biçimli desen.*

1. Ya-ḫud yazıldı bu ṭāḳ-ı sipihre bir şemse
   Füroġ-ı mihr-i cemāl-i Piyāle Paşa'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 13). [şemse yazıldı, -dı]*

şemse-i şemsi: *Güneşin şemsesi.*

1. Şemse-i şemsi yazan ḳaṣr-ı sipihrüñ ṭāḳına
   Evvelā baḳmış kitāb-ı ḥüsninüñ evrāḳına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 9). [şemse-i şemsi, -i]*

şemseler yazdı: *Güneş şeklinde nakışlar yapmak.*

1. Şemseler yazdı çıḳup ṭāḳ-ı revāḳ-ı ʿArş'a
   Ol mehüñ gün yüzinüñ şevḳına āhum şereri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 216, Mısra 3). [şemseler yazdı, -dı]*

şemsi: *Şemsi Paşa.*

1. Rūm iline vezir-i mihr-āyīn
   Cümleden iḫtiyār idüp **Şemsi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 28). [şemsi,]*

şems-i devletine: *Mutluluk güneşi.*

1. İrmesün **şems-i devletine** zevāl
   Eylesün sāyesinde ḫalḳ ārām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 75). [şems-i devletine, -in, -e]*

şems-i evc-i ʿişmete: *İsmet göğünün güneşi.*

1. Ol **şems-i evc-i ʿişmete** beñzetme kendüñi
   Ẓālimdür ol sen aña ẓahīr ü muʿīnsin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 176, Mısra 3). [şems-i evc-i ʿişmete, -e]*

şems-i gerdūn: *Feleğin güneşi.*

1. Genc iken daḫı dirīġ ol ruḫı **şems-i gerdūn**
   Zīr-i ḫāk oldı yine niteki genc-i medfūn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 21). [şems-i gerdūn,]*

şems-i ḳamer-ruḫsārdur: *Ay yüzlü güneş.*

1. Bürc-i ḥüsne şimdi ol **şems-i ḳamer-ruḫsārdur**
   Pertev-i nūr-ı cemāl-i Aḥmed-i Muḫtārdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 13). [şems-i ḳamer-ruḫsārdur, -dur]*

şems-i münevver: *Aydınlık, parlayan güneş.*

1. Aḥmed'i cāme-i mā'ile gören kūyında
   Āsumān içre şanur **şems-i münevver** görinür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 14). [şems-i münevver,]*

şems-i raḥşānum: *Parlak güneş.*

1. Elüm al ḫāke luṭf it cürʿa gibi pāy-māl itme
   Piyālem gözlerüm nūrı cemāli **şems-i raḫşānum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 16). [şems-i raḫşānum, -um]*
2. Lebüñ cāmını nūş itmek ḥayāt-ı cāvidānīdür
   Piyālem gözlerüm nūrı cemāli **şems-i raḫşānum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 20). [şems-i raḫşānum, -um]*
3. Dem-ā-dem cürʿa gibi dökme luṭf it yirlere ḳanum
   Piyālem gözlerüm nūrı cemāli **şems-i raḫşānum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 4). [şems-i raḫşānum, -um]*
4. Dili cām-ı şarāb-ı laʿl-i nābuñ ḳıldı mestāne
   Piyālem gözlerüm nūrı cemāli **şems-i raḫşānum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 8). [şems-i raḫşānum, -um]*
5. İki ʿālemde maḳṣūdum senüñ bir şeb viṣālüñdür
   Piyālem gözlerüm nūrı cemāli **şems-i raḫşānum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 12). [şems-i raḫşānum, -um]*

şems-i şeref-baḥşāya: *Şeref veren güneş.*

1. Meh gibi nūr-ı ṣafāsı-y-ıla olur rūşen-dil
   Kim muḳārin ola ol **şems-i şeref-baḫşāya** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 191, Mısra 8). [şems-i şeref-baḫşāya, -y, -a]*

şems-i tābende: *Işıldayan güneş.*

1. Rūm ilinde begdür altun başlu sancaḳlar çeker
   Şems-i tābende ḳulı olmaġla Sulṭān Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 108, Mısra 4). [şems-i tābende,]*

şems-i ṭalʿatuñdur: *Sevgilinin parlak güneşi II Sevgilinin yüzü.*

1. Āsumān-ı ʿayna **şems-i ṭalʿatuñdur** nūr-baḫş
   Ṣanasın iḳlīm-i hefte hükm ider sulṭāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 50, Mısra 3). [şems-i ṭalʿatuñdur, -uñ, -dur]*

şems-i vücuduñ: *Varlık, vücut güneşi.*

1. Ṭoġmadı **şems-i vücuduñ** gibi bir ferzend-i pāk
   Ümmehāt-ı çār kim girdi nüh-ābā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 196, Mısra 7). [şems-i vücuduñ, -uñ]*

şemsī-i bedr-i bürc-i devlet ü dīn: *Din ve devlet burcunun dolanayı Şemsi.*

1. Şemsī-i bedr-i bürc-i devlet ü dīn
   Müşterī-fiṭnat u ʿUṭārid-re'y *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 39). [şemsī-i bedr-i bürc-i devlet ü dīn,]*

şemşīr: *Kılıç.*

1. N'ola meydān-ı cehān içre ser-āmed geçine
   İşini başa çıḳarmışdur anuñ **şemşīri** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 220, Mısra 6). [şemşīri, -i]*

şemşīr-i bürrān: *Keskin kılıç.*

1. Ẓulm-i çeşmüñ cānına geçmiş hilāl olmış kaşuñ
   Düşmek ister dem be-dem **şemşīr-i bürrān** üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 201, Mısra 8). [şemşīr-i bürrān,]*

şemşīr-i dil-beri: *Yarin kılıcı.*

1. Başum ber-ā-beri getürem çün duʿā-ı seyf
   Ger Ḥaḳ şalarsa boynuma **şemşīr-i dil-beri** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 221, Mısra 4). [şemşīr-i dil-beri, -i]*

şemsüñ: *Güneş, âfitab.*

1. Şehre ol māhı bugün mihr ü vefāsı bildürür
   Nitekim **şemsüñ** ṭulūʿını żıyāsı bildürür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 34, Mısra 2). [şemsüñ, -üñ]*
2. Ḫalḳ-ı ʿālem oldı envār-ı ruḫuñdan müstenīr
   Nitekim **şemsüñ** şuʿāʿından nebātāt-ı cehān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 54). [şemsüñ, -üñ]*

şemʿ-vār: *Mum gibi.*

1. Ey māh varma meclis-i aʿdāya **şemʿ-vār**
   İl saña dimesünler erāzil-nişīnsin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 175, Mısra 7). [şemʿ-vār,]*

şemʿ-veş: *Mum gibi.*

1. Ḳanuma el ḳardı ḳurbān itdi ol meh-rū yine
   Yaḳmaġ-içün **şemʿ-veş** barmaġına ḥınnā-ı ʿīd *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 27, Mısra 4). [şemʿ-veş,]*
2. Bezmüñde **şemʿ-veş** yanalum kellemüz ḳızup
   Gökde hilāle diller uzatsun zebānemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 72, Mısra 5). [şemʿ-veş,]*
3. Başuma od yaḳayın şāha şikāyet ideyin
   Şemʿ-veş yaḳdı beni giydi o cānān üsküf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 88, Mısra 10). [şemʿ-veş,]*
4. Nār-ı ġamdan **şemʿ-veş** yanar zebānum var benüm
   Kimse bilmez dilde bir derd-i nihānum var benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 3). [şemʿ-veş,]*

şen ol: *Canlanmak, mamur olmak.*

1. Dem-beste olma ġunca-yı gülşen gibi **şen ol**
   Bāġ-ı ruḫuñda güller açılsun tebessüm it *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 19, Mısra 3). [şen ol,]*

serʿ: *Allah'ın emri doğrultusunda dini inançlara göre belirlenmiş kurallar, şeriat.*

1. Unudup **şerʿi** yüri uyma hevā-ı nefse
   Cānib-i Ḥaḳḳı ḳoyup eyleme fikr-i bāṭıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 51). [şerʿi, -i]*

serār: *Kıvılcım.*

1. Āh eylesem Hüdāyī görüp ḥüsnin ol mehüñ
   Ehl-i baṣīrete görinür her **şerār** şems *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 75, Mısra 12). [şerār,]*

şerār: *Kıvılcım II Aşk ateşinin kıvılcımı.*

1. Her **şerārı** āsumān-ı mihre bir ḫūrşīd olur
   Şemʿ-i ḥüsnüñ şevḳına pervāne-yāne yananuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 121, Mısra 5). [şerārı, -ı]*

serbet: *1. ilaç 2. şerbet.*

1. İşigüñde n'ola ʿuşşāḳa itseñ būseñi himmet
   Ṭabībüm ḫastaya dārü'ş-şifāda virilür **şerbet** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 20, Mısra 2). [şerbet,]*

<u>şerbet-i ḥekīm:</u> *Doktorun şurubu.*

1. Erbāb-ı faḳradur naẓaruñ dāyimā belī
   Bīmār olanlara yaraşur **şerbet-i ḥekīm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 10). [şerbet-i ḥekīm,]*

<u>şerbet-i laʿlüñle:</u> *Sevgilinin lâl renkli, kırmızı dudağının şerbeti.*

1. Dil ḫastasına **şerbet-i laʿlüñle** emsem it
   Mecrūḥ-ı cānı merhem-i sīneñle ṣar gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 7). [şerbet-i laʿlüñle, -üñ, -le]*

<u>şerbet-i vaslını:</u> *Kavuşma şerbeti.*

1. Ḳıl ʿaṭā **şerbet-i vaşlını** Hüdāyī ḳuluña
   Böyle yā Rab anı bī-tāb u tüvān eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 104, Mısra 9). [şerbet-i vaşlını, -ın, -ı]*

<u>şerbet-i vaşluñ:</u> *Kavuşma şerbeti.*

1. Şerbet-i vaṣluñ ile eyle benüm dermānum
   Düşmesün boynuña hecrüñle ölürsem ḳanum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 5). [şerbet-i vaşluñ, -uñ]*

<u>şeref bulur:</u> *Şeref bulmak, şereflenmek.*

1. Olsa mihrüñle müşerref n'ola ḳalb-i vīrān
   Bulur ey māh şeref çün-ki mekīn ile mekān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 169, Mısra 2). [şeref bulur, -ur]*

<u>şeref-i dīdāruñ:</u> *Yüzünün şerefi.*

1. Eylesün cānı müşerref **şeref-i dīdāruñ**
   Āfetüm cān u cehānum şeh-i ḫūbānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 15). [şeref-i dīdāruñ, -uñ]*

şeref-i şems-i ṭalʿatüñ: *Yüz güneşinin yüceliği.*

1. Dīde-i ṭāliʿüñ saʿādet-bīn
   Şeref-i şems-i ṭalʿatüñ dehri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 56). [şeref-i şems-i ṭalʿatüñ, -üñ]*

şerer: *Kıvılcım.*

1. Ḳatra ḳatra ḳan degül gözden **şererlerdür** çıḳan
   Dil yanaldan nār-ı ʿışḳ-ı yār ile tennūr-veş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 77, Mısra 3). [şererlerdür, -ler, -dür]*
2. Devr-i ḫaṭṭuñda şehā ʿaynıdur ahum **şereri**
   Şeb-i eyyām-ı bahār içre uçan şebtābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 114, Mısra 5). [şereri, -i]*
3. Şemseler yazdı çıḳup ṭāḳ-ı revāḳ-ı ʿArş'a
   Ol mehüñ gün yüzinüñ şevḳına āhum **şereri** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 216, Mısra 4). [şereri, -i]*

serḥ: *Açıklama.*

1. Benem ol mücrim ü ʿāṣī ki kitāb-ı günehüm
   Yazsalar ḥaşra degin **şerḥe** degüldür ḳābil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 72). [şerḥe, -e]*

serḥ eylemege: *Açıklamak, anlatmak.*

1. Yārā cigerüm şerḥaların tīġ-ı ġamuñdan
   Yārānuma **şerḥ eylemege** dil ḳatı yara *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 6, Mısra 12). [şerḥ eylemege, -me, -ge]*

serḥ ide: *Açıklamak, etraflıca anlatmak.*

1. Yāra yā Rab bilmezem kim **şerḥ ide** dil şerḥasın
   Cān mey-i şevḳıyla serḫᵛuş ʿaḳl ise ḥayrān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 102, Mısra 11). [şerḥ ide, -e]*

<u>şerḥ ider:</u> *Açıklamak, etraflıca anlatmak.*

1. İşiginde dil ḥadīṯ-i şems-i ḥüsnin **şerḥ ider**
   Kaʿbe'de göyā oḳur medḥini Ḥassṣan Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 108, Mısra 7). [şerḥ ider, -er]*

<u>şerḥ idüp:</u> *Açıklamak, etraflıca anlatmak.*

1. Ey Hüdāyī yāra **şerḥ idüp** ḳamu dil şerḥasın
   Bir risāle eyleyüp gül gibi irsāl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 148, Mısra 9). [şerḥ idüp, -üp]*

<u>şerḥ oldı:</u> *Açıklamak, yorumlamak; açık açık anlatmak, izah etmek.*

1. Envār-ı ruḫın ḳıldı sevād-ı ḫaṭı iẕhār
   Şerḥ oldı ṣanasın ki Meṣābīh ü Meṣārıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 99, Mısra 8). [şerḥ oldı, -dı]*

<u>şerḥ olup:</u> *Açıklamak, yorumlamak; açık açık anlatmak, izah etmek.*

1. Tīġ-ı engüştüñ çekelden sīne-i māha elif
   Şerḥ olup ṣadrı ṣafā kesb eyledi āyīne sān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 62). [şerḥ olup, -up]*

<u>şerḥ ü beyān itmege:</u> *Şerh edip açıklama.*

1. Her nihāl-i tāzeden oldı ḳalemler āşikār
   Hāẕihi cennātu ʿAdni itmege şerḥ ü beyān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 6). [şerḥ ü beyān itmege, -meg, -e]*

<u>şerḥa:</u> *Yarık. (Âşığın sinesindeki yarıklar.).*

1. Yāra yā Rab bilmezem kim şerḥ ide dil **şerḥasın**
   Cān mey-i şevḳıyla serḫᵛuş ʿaḳl ise ḥayrān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 102, Mısra 11). [şerḥasın, -sın]*
2. Ey Hüdāyī yāra şerḥ idüp ḳamu dil **şerḥasın**
   Bir risāle eyleyüp gül gibi irsāl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 148, Mısra 9). [şerḥasın, -sın]*

serḥalar: *Yarık. (Âşığın sinesindeki yarıklar.).*

1. Yārā cigerüm **şerḥaların** tīġ-ı ġamuñdan
   Yārānuma şerḥ eylemege dil ḳatı yara *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 6, Mısra 11). [şerḥaların, -lar, -ın]*

serm: *Utanç.*

1. Eflāke irdi ṣīt u ṣadā-ı saḫāvetüñ
   Terler döküldi **şerm** ile cism-i seḥābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 50). [şerm,]*

seşper: *Eski savaş aletlerinden topuz.*

1. Ḫāṭır-ı yār içün aġyārını medḥ eyleyicek
   Tīġ u ḫançer diline başına **şeşper** diyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 12). [şeşper,]*

sevk: *Coşku, heyecan, şiddetli arzu, sevinç.*

1. Dāġlar **şevḳı** başumda görinür āh içre
   Taġlarda giceler niteki āẕer görinür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 3). [şevḳı, -ı]*
2. Gün gibi bāġa gel ki ide **şevḳuña** niṣār
   Lü'lü'-i jāleyi gül-i ḫandān tabaḳ tabaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 95, Mısra 3). [şevḳuña, -uñ, -a]*
3. Şevḳuñla āhum ātişi yalıñ ışıḳ gibi
   Geşt itdi gice tekye-i çarḫı ocaḳ ocaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 97, Mısra 7). [şevḳuñla, -u, -ñ, -la]*
4. Gül yüzüñde ḫaṭuñ özlerse n'ola aḥbābuñ
   Ḫūbdur **şevḳına** gülgeşt-i çimen mehtābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 113, Mısra 2). [şevḳına, -ına]*
5. Gülerdi **şevḳ** ile ezhār -ı merġzār ḳamu
   İden hezār-ıla ancaḳ fiġān ikimüz idük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 118, Mısra 7). [şevḳ,]*
6. Āl ile öpdüm diyü sāḳī lebīn cānānenüñ
   Şevḳdan ayaġı yirler mi başar peymānenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 121, Mısra 2). [şevḳdan, -dan]*
7. Her şerārı āsumān-ı mihre bir ḫūrşīd olur
   Şemʿ-i ḥüsnüñ **şevḳına** pervāne-yāne yananuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 121, Mısra 6). [şevḳına, -ı, -na]*

8. ʿAhd ü peymān eylemişdi dün mey-i gül-güna dil
   Laʿl-i nābuñ **şevḳına** peymāne-peymādur bugün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 158, Mısra 6). [şevḳına, -ın, -a]*
9. Ey perī gel bu dil-i dīvāneyi zencīre çek
   Nev-bahār-ı ʿārıżuñ **şevḳıyla** şeydādur bugün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 158, Mısra 4). [şevḳıyla, -ıyla]*
10. Göreyin Kaʿbe-i ruḫsāruñı pür-nūr olsun
    Görsün erbāb-ı ṣafā **şevḳ-ıla** mesrūr olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 2). [şevḳ-ıla, --ıla]*
11. Şevḳ-ıla virür cānı yüzüñ görse Hüdāyī
    Şol şemʿ gibi kim söyünür vaḳt-i seḥerde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 194, Mısra 9). [şevḳ-ıla, --ıla]*
12. Şemseler yazdı çıḳup ṭāḳ-ı revāḳ-ı ʿArş'a
    Ol mehüñ gün yüzinüñ **şevḳına** āhum şereri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 216, Mısra 4). [şevḳına, -ına]*
13. Şevḳına raḳṣ ura pervāne gibi ḫalḳ-ı cehān
    ʿArż-ı ḥüsn itse o meh şemʿ-i şeb-efrūz gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 226, Mısra 5). [şevḳına, -ı, -n, -a]*
14. Şevḳuñla şol ki gögsine farḳına yaḳdı key
    Baḳmaz ḳabā-ı Ḳaysere giymez külāh-ı Key *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 229, Mısra 1). [şevḳuñla, -u, -ñ, -la]*
15. Sensin ol bāġ-ı ṣafā kim gül-cemālüñ **şevḳına**
    Bülbül-i göyā hezārān ṭāyir-i ḳuds-āşiyān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 47). [şevḳına, -ına]*
16. Murġ-ı cānum ḳıl benüm ol merġzāruñ bülbüli
    Anda daḫı ideyin **şevḳuñla** feryād u fiġān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 100). [şevḳuñla, -u, -ñ, -la]*
17. Virdi şāh-ı emeli mīve-i luṭf u iḥsān
    Naġme-sāz olsa bu **şevḳ-ıla** ne ġam bülbül-i dil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 50). [şevḳ-ıla, --ıla]*
18. Tāze gül virdi yine ravża-ı Āl-i ʿOs̲mān
    Şevḳ-ıla didi Hüdāyī-i duʿā-gū tārīḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 52). [şevḳ-ıla, --ıla]*
19. Didüm ol **şevḳ** ile bu tārīḫi
    Ol ḫalīl-i dil oldı mihmānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 25). [şevḳ,]*
20. Dilde yandı mihr-i rūyuñ **şevḳına** bir niçe dāġ
    Ṣan maḳām-ı Ḫıżr'dur yer yer uyarmışlar çirāġ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 9). [şevḳına, -ın, -a]*
21. Gül yüzi **şevḳıyla** feryād iderüz bülbül gibi
    Ḳulıyuz ḳurbānıyuz adıyla ʿOs̲mān oġlınuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 7). [şevḳıyla, -ı, -y, -la]*

şevket: *Heybet, büyüklük, azamet.*

1. Olup biñ **şevket-ile** Düldül-i ḥüsnüñ süvārı gel
   Çeküp meydān-ı ḥüsn içre müjeñden ẕu'l-feḳārı gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 17, Mısra 5). [şevket-ile, -ile]*
2. Bir seḥer **şevket** ile niteki ḫūrşīd-i cehān
   İtdi ʿazm-i sefer ol zübde-i mīr-i mīrān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 1). [şevket,]*
3. Ḳapudan big sefere oldı saʿādetle revān
   Eyledi ʿazm-i ġazā heybet-ile **şevket-ile** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 26). [şevket-ile, -ile]*

şevḳ-ı dīdārıyla: *(Sevgilinin) yüzünü görme arzusu.*

1. O yāruñ **şevḳ-ı dīdārıyla** şöyle olmışam bīdār
   Ḳamu deryālar uyur uyumaz bu çeşm-i ʿālem-bīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 157, Mısra 5). [şevḳ-ı dīdārıyla, -ı, -y, -la]*

şevḳ-ı mey-i laʿlüñle: *Kırmızı şarabın arzusu // sevgilinin kırmızı dudağının arzusu.*

1. Şevḳ-ı mey-i laʿlüñle imiş vechini bildüm
   mey-ḫāne vü mescidde olan hāy ile hūnuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 126, Mısra 5). [şevḳ-ı mey-i laʿlüñle, -üñ, -le]*

şevḳ-nümā: *Işık arttıran.*

1. Ḳanı bir **şevḳ-nümā** āyīne-i cām gibi
   Ḳanı bir ẕevḳ-feżā bāde-i ṣaḥbādan yig *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 119, Mısra 7). [şevḳ-nümā,]*

şeyb-i şeybe: *Yaşlılıktan sakalların ağarması.*

1. Elden ḳoma Hüdāyī ṣaḳın ʿışḳ cāmını
   Varınca **şeyb-i şeybe** zamān-ı şebābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 178, Mısra 12). [şeyb-i şeybe, -e]*

şeydā: *Çok sevgiden hasıl olan hal, divane, çılgın.*

1. Ey perī gel bu dil-i dīvāneyi zencīre çek
   Nev-bahār-ı ʿārıżuñ şevḳıyla **şeydādur** bugün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 158, Mısra 4). [şeydādur, -dur]*
2. Cümle-i ʿālem anuñ bülbül gibi **şeydāsıdur**
   Ḳulıyuz ḳurbānıyuz adıyla ʿOs̲mān oġlınuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 15). [şeydāsıdur, -sı, -dur]*

şeydā-ı ʿīd: *Bayram delisi.*

1. Cām-ı laʿlüñ nūş idüp oldı Hüdāyī dostum
   Vālih ü āşüfte vü şūrīde vü **şeydā-ı ʿīd** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 27, Mısra 12). [şeydā-ı ʿīd,]*

şeydāsı olsa: *Aşığı,mübtelası olmak.*

1. N'ola ḫalḳ-ı cehān olsa Hüdāyī gibi şeydāsı
   Naẕīrī gelmemişdür milket-i ʿOs̲mān'a ʿOs̲mān'uñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 19). [şeydāsı olsa, -sa]*

şeyh ü şābdan: *İhtiyar ve genç.*

1. Olsun benefşe-veş ḳadi ḫam ġunca gibi lāl
   Her kim duʿāñı eylemeye **şeyḫ ü şābdan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 56). [şeyḫ ü şābdan, -dan]*

şeyṭān: *İblis, insanları Allah yolundan uzaklaştırmak için uğraşan, lanetlenmiş mahluk.*

1. Ey Hüdāyī ḳurtulur derd-i ḫasedden müddeʿī
   Nār-ı dūzaḫdan Ḫudā eylerse **şeytanı** ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 79, Mısra 14). [şeytanı, -ı]*
2. Cānānumı yā Rabbi ḳoma dest-i ʿadūda
   Ḳurtar benüm īmānumı **şeyṭānuñ** elinden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 154, Mısra 14). [şeyṭānuñ, -uñ]*

şeyṭān elinden: *Şeytan tarafından.*

1. Dest-i aʿdādan dilā alduñsa ol meh-pāreyi
   Bilmiş ol **şeyṭān elinden** itdüñ īmānı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 80, Mısra 8). [şeyṭān elinden, -n, -den]*

şifā bulsun: *İyileşmek.*

1. Derd-i hecrüñden **şifā bulsun** dil-i bī-çāreler
   Cām-ı laʿlüñden ṣafā kesb eylesün āvāreler *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 13). [şifā bulsun, -sun]*

şihāb: *Akan yıldız.*

1. Tīrüñ hevādan inse ḳaçar ḫayl-i düşmenān
   Olur gürūh-ı dīv gürīzān **şihābdan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 38). [şihābdan, -dan]*
2. Şihāb ṣanma ki Mirrīḫ ḫavf-ı tīġuñdan
   Düşürdi ḫancerini yire çarḫ bālādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 35). [şihāb,]*

şikār: *Av ‖ sevgili/güzel.*

1. Yā kemīn içre **şikārın** gözedür genc arslan
   Yazdı taʿvīż içün ol māha debīr-i eflāk *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 41). [şikārın, -ın]*
2. Böyle almaz **şikārını** şāhīn
   N'ola dīvān-ı şehde olsa yirüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 61). [şikārını, -ı, -nı]*

şikār itdi: *Avlamak.*

1. Eyler isem n'ola Yaʿḳūb gibi nāle vü zār
   Āl-ile Yūsuf'umı gürg-i ecel itdi şikār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 26). [şikār itdi, -di]*

şikār ḳıldı: *Avlamak.*

1. Ol ḳara gözlü güzel şāhīn baḳışlu ġamzekār
   Ey Hüdāyī gitdi elden ḳıldı dil murġın şikār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 18). [şikār ḳıldı, -dı]*

şikāyet ideyin: *Derdini anlatmak, sızlanmak.*

1. Başuma od yaḳayın şāha **şikāyet ideyin**
   Şemʿ-veş yaḳdı beni giydi o cānān üsküf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 88, Mısra 9). [şikāyet ideyin, -eyin]*

şikāyet itmezdüm: *Şikayetçi olmak, yakınmak.*

1. ʿİnāyet olsa baña bir kitābet
   Felekden daḫı itmezdüm şikāyet *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 30). [şikāyet itmezdüm, -mez, -dü, -m]*

şikenc-i zülfüñe: *Saç kıvrımı.*

1. Māyil **şikenc-i zülfüñe** ḫūbān-ı Hind ü Çīn
   Ḳayil ḥadīṣ-i ḥüsnüñe Türkān-ı Rūm u Rey *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 229, Mısra 7). [şikenc-i zülfüñe, -üñ, -e]*

şikest itdi: *Kırmak, parçalamak.*

1. Ey niçe servüñ itdi ḳadüñ ḳadrini şikest
   Ey niçe ġunca defterini laʿlüñ itdi ṭay *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 229, Mısra 5). [şikest itdi, -di]*

şikest ola: *Kırılmak.*

1. Şīşe-i ʿırżı **şikest ola** nebāt-ı Mıṣr'uñ
   Olsa vaṣf-ı lebi her ḳanda Muḥammed Şāhuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 105, Mısra 5). [şikest ola, -a]*
2. Açsa ruḫın kesād ola bāzār-ı germ-i mihr
   Ḳadr-i refīʿ-i āyīne-i meh **şikest ola** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 206, Mısra 6). [şikest ola, -a]*

şikest olan: *Kırılmak.*

1. Ser-i Ferhād'dur yā-ḫūd delinmiş tīşe zaḫmından
   Ya Ḳays'uñ dest-i Leyladan **şikest olan** çanaġıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 41, Mısra 10). [şikest olan, -an]*

şikeste: *Kırık dökük, paramparça, kırılmış, incinmiş.*

1. Cemālüñi niçe yüzden görem diyen diller
   Şikeste āyineler gibi pāre pāre gerek *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 122, Mısra 8). [şikeste,]*
2. Şad-pāre oldı tāb-ı tecellāña döymedi
   Döndi **şikeste** āyīneye ey nigār gül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 135, Mısra 6). [şikeste,]*
3. Bergüñ **şikeste** āyīne-i ḳalbi var-ısa
   Düşmişdür ayru bir gül-i raʿnā-ʿiẕārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 9). [şikeste,]*

şikeste itdi: *Kırmak.*

1. Ol iki zülf-i müşk-sā itdi şikeste ḥālümüz
   Eyledi ḳaddümüz dü-tā ḳıldı dü-mū saḳalumuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 71, Mısra 1). [şikeste itdi, -di]*

şikeste-ḥāl kaldı: *Kırılmak, parçalanmak.*

1. Ġam ḫānesinde ḳaldı Hüdāyī şikeste-ḥāl
   Raḥm eyle itmedin eşer ol mübtelāya żaʿf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 89, Mısra 13). [şikeste-ḥāl ḳaldı, -dı]*

şikūfe: *Çiçek.*

1. ʿAḳs-i ḥüsnüñle **şikūfe** derc olınmış şişe-veş
   Maẓhar-ı envārdur mirʿāt-ı çeşm-i pākümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 67, Mısra 3). [şikūfe,]*
2. Çimende şanma olupdur **şikūfeler** tezyīn
   Ġamuñla ḫasta yaturken çiçek çıḳardı zemīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 4, Mısra 1).*
   [şikūfeler, -ler]

şimden girü: *Artık, bundan sonra.*

1. Nīzeñle sīnemi yeter itdüñ delük delük
   Şimden girü ʿaṣāyı dil-i nā-tüvāna dik *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 124, Mısra 4). [şimden girü,]*
2. Ne vücūd-ile gelür tīġuña ḳarşu aʿdā
   Gözlesün ḳaçmaġa **şimden girü** mülk-i ʿademi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 235, Mısra 6). [şimden girü,]*

şimdi: *"İçinde bulunulan zaman dilimi, şu an"anlamlarında zaman zarfı.*

1. Ḳoḳmayanlar güzelüm kimse elinden bir gül
   Yād-ı laʿlüñle çeker **şimdi** her elden sāġar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 47, Mısra 8). [şimdi,]*
2. Fāriġu'l-bal idi ʿālem lezzetinden **şimdi** dil
   Laʿl-i şīrīnüñ hevāsında yeler zenbūr-veş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 77, Mısra 11). [şimdi,]*
3. Yār olmaġ-ıla bir gice beytü'l-ḥazende şemʿ
   Her ḳanda görse **şimdi** ider baña ḫande şemʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 84, Mısra 2). [şimdi,]*
4. Bāġa gel kim **şimdi** gülşen sünbül-i Hindū-y-ıla
   Rūm ili maḥbūbıdur şan ṭaḳınur perr-i küleng *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 106, Mısra 7). [şimdi,]*
5. Ḫaṭdan daḫı ḫālī iken levḫ-i cemāli Aḥmed'üñ
   Oḳur kitāb-ı ʿışḳını **şimdi** mevālī Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 110, Mısra 2). [şimdi,]*
6. Ġavġā-ı baḫş-i ʿilm ile hep ṭoldı mescid medrese
   Düşdi kitāb-ı ʿışḳına **şimdi** mevālī Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 111, Mısra 8). [şimdi,]*
7. Hüdāyī ḥaḳ bu kim **şimdi** melāḥaṭ āsumānında
   Yañagı āfitāb-ı ʿālem-ārādur Memi Şāhuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 120, Mısra 9). [şimdi,]*
8. Kaʿbe-i ḳalbümi gel yıḳma Ḫālīlüm **şimdi**
   Bir zamān kendü elüñle yapılan ḫānedür o *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 184, Mısra 3). [şimdi,]*
9. Dil-i maʿmūrı ġamuñ şöyle ḫarāb eyledi kim
   Beñzedür **şimdi** gören beyt-i Ebī Derdā'ya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 188, Mısra 6). [şimdi,]*
10. İʿtikāf itse Hüdāyī yeridür meykedede
    Şimdi bir muġ-beçe-i deyr-i muġāndur pīri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 220, Mısra 10). [şimdi,]*
11. Şimdi görür gözi ṭutar elisin saña felek
    Şundı āyīne-i İskender ile cām-ı Cem'i *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 235, Mısra 3). [şimdi,]*
12. Daḫı bu cāh **şimdi** buldı yīrin
    Didi bendeñ Hüdāyī tārīḫin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 65). [şimdi,]*
13. Terk idüp ʿizz ü cāhı **şimdi** budur
    Dil-i bī-ġıllda ārzū-ı merām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 12, Mısra 17). [şimdi,]*
14. Pādişeh-i zamānesin **şimdi** senüñ-durur zamān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Muhammes 1, Mısra 15). [şimdi,]*

15. Ḫūbluḳ meydānınuñ **şimdi** şeh-i merdānıdur
    Merḥamet umsam n'ola luṭf u mürüvvet kānıdır *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 17). [şimdi,]*
16. Bir perī-şānuñ göñül **şimdi** perīşān-ḥālīdür
    Yolına eşküm gibi üftādeler pā-mālidür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 1). [şimdi,]*
17. Bürc-i ḥüsne **şimdi** ol şems-i ḳamer-ruḫsārdur
    Pertev-i nūr-ı cemāl-i Aḥmed-i Muḫtārdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 13). [şimdi,]*
18. Şimdi cemāli bāġınuñ evvel-bahārıdur
    Şol dil-rübā ki nāmı anuñ Muṣlī Şāhdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 15). [şimdi,]*
19. Oldur Hüdāyī mülk-i dilüñ **şimdi** serveri
    Ol şūḫ-ı dil-rübā ki dinür nāmına ʿAlī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 19). [şimdi,]*
20. Oḳınur dillerde **şimdi** ḥüsnüñüñ Şehnāmesi
    Şāh Maḥmūd'um göñül taḫtında sulṭānum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 11). [şimdi,]*
21. Bostān-ı behcetüñ **şimdi** gül-i ḫamrāsıdur
    Öldüren ʿuşşāḳı anuñ nāz u istiġnāsıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 13). [şimdi,]*

<u>şimşād:</u> *Far. Şimşir ağacı.*

1. Rāh-ı ʿışḳuñda Hüdāyī sāye-veş pā-māl idi
   Başmamışken bostāna serv-ile **şimşād** ayaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 91, Mısra 10). [şimşād,]*

<u>şiʿr:</u> *Edebi değeri olan nazımlı ve kafiyeli söz.*

1. Gül yüzüñ vaṣfı'duġın ol ġunca-ı nev-restenüñ
   Ey Hüdāyī **şiʿrümüñ** rengīn edāsı bildürür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 34, Mısra 8). [şiʿrümüñ, -üm, -üñ]*
2. Hüdāyī **şiʿrini** ġayra ḳıyās ider ḫāsid
   Yanında pīleverüñ bir-durur güherle ḫacer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 42, Mısra 11). [şiʿrini, -i, -ñ, -i]*
3. Bir kez oḳursa luṭf-ıla yār Hüdāyī **şiʿrümüz**
   Ravżada rūḥ-ı ḳudsiyān vird idine maḳālümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 70, Mısra 9). [şiʿrümüz, -ümüz]*
4. Şiʿre Hüdāyī virmez idi böyle leẕẕeti
   Devr itmeseydi sāġır-ı mey gibi telḫ-kām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 140, Mısra 13). [şiʿre, -e]*

5. Oḳıyan **şiʿrüñ** perī-rūyānı tesḫīr eylesün

   Ey Hüdāyī çekmesün siḥr-i mübīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 151, Mısra 13). [şiʿrüñ, -üñ]*

<u>şīr ü şeker:</u> *Süt ve şeker II samimi.*

1. Āferīnler ey Hüdāyī leẕẕet-i güftāruña

   Ṭıfl iken **şīr ü şeker** ḫōd virmedi dāyeñ saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 4, Mısra 10). [şīr ü şeker,]*

<u>şīrān-ı dehri:</u> *Zamanın aslanları.*

1. Ḫūbān-ı şehri ḳıldı ḳayd zülf-i kemend-endāzına

   Şīrān-ı dehri itdi ṣayd çeşm-i ġazāli Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 110, Mısra 6). [şīrān-ı dehri, -i]*

<u>şirār:</u> *Kıvılcım.*

1. Od ṣaldı bāġa ol ruḫ-ı gülnar-ı nūr-baḫş
   Sünbül duḫān u lāle zebāne **şirār** gül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 135, Mısra 8). [şirār,]*
2. Kaʿbe-i kūyına saʿy itsem Hüdāyī şām-ı ġam

   Her **şirārı** āhumuñ necm-i hüdādur dīdeye *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 202, Mısra 10). [şirārı, -ı]*

<u>şirār-ı āhum:</u> *Âhın kıvılcımı.*

1. Şirār-ı āhum eyā meh şeb-i firāḳuñda
   Felekde çak yerini farḳ-ı Ferḳadān itdi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 213, Mısra 5). [şirār-ı āhum, -um]*

<u>şiʿr-i dil-avīz:</u> *Gönül çeken cazip şiir.*

1. Ṭapuña ʿarż-ı ḫulūṣ itmedür Ḫudāvendā

   Ġaraż bu **şiʿr-i dil-avīz** ü naẓm-ı ġarrādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 48). [şiʿr-i dil-avīz,]*

şīr-i jiyān: *Kükremiş aslan.*

1. Sāḳī sun ol şarābı ki nūş itse cürʿasın

   Kim peşşe fīl ü murçe **şīr-i jiyān** olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 16). [şīr-i jiyān,]*
2. Ḥażret-i Ḥayder emīrü'l-müʾminīn yaʿnī ʿAlī

   Mīşe-zār-ı faẕla ẕāt-ı pākidür **şīr-i jiyān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 78). [şīr-i jiyān,]*

şīr-i jiyānuz: *Kükremiş aslan.*

1. Aḥbābumuzuñ mūr-ṣıfat yolına ḫāküz

   Ammā kiʿadū gözine biz **şīr-i jiyānuz** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 61, Mısra 6). [şīr-i jiyānuz, -uz]*

şiʿr-i laṭīfüm: *Latif, güzel şiir.*

1. Şiʿr-i laṭīfüm ileʿadū naẓmı fi'l-meşel

   Enfās-ı ḫuşnesīm-i bahār-ıla bād-ı dey *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 229, Mısra 13). [şiʿr-i laṭīfüm, -üm]*

şīr-i ner: *Erkek aslan.*

1. Zencīr-i zülfüñ-ile keşākeşdedür göñül

   Şol ejdehāya pençe uran **şīr-i ner** gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 232, Mısra 6). [şīr-i ner,]*

şīr-i neri: *Erkek aslan.*

1. Çeküp-durur şaçı zencīre niçe **şīr-i neri**

   Gözi düşürdi beyābāna niçe āhūyı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 224, Mısra 3). [şīr-i neri, -i]*

şīrīn: *1. Şirin, tatlı 2. Ferhad u Şirin hikayesindeki kadın kahraman.*

1. Şīrīn lebüñ gamıyla ki Ferhād-veş ölem

   Cennetde cāy ola leb-i cūy-ı leben baña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 5, Mısra 3). [şīrīn,]*

şīrīn: *F. şirin, tatlı.*

1. Şeh-i ferḫunde-fālüm āfītāb-ı evc-i iḳbālüm
   Lebi **şīrīn** dehānı sāḳī-i kevs̱er ʿAlī Balı'm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 17, Mısra 4). [şīrīn,]*
2. Yanuñdan kes helāk eyle ʿadū-ı ẕu'l-ḥimārı gel
   Lebi **şīrīn** dehānı sāḳī-i kevs̱er ʿAlī Balı'm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 17, Mısra 8). [şīrīn,]*
3. Mürüvvet kānısın yoḳdur vilāyetde saña beñzer
   Lebi **şīrīn** dehānı sāḳī-i kevs̱er ʿAlī Balı'm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 17, Mısra 12). [şīrīn,]*

şīrīn lebin: *Tatlı dudak.*

1. Ġayrılar **şīrīn lebin** şeftālūsına alıcaḳ
   Ḫaste gonlüm āh idüp bu derdile eyvā didi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 239, Mısra 7). [şīrīn lebin, -in]*

şīrīn lebine: *Tatlı dil, incitmeyen, hoşa giden söz.*

1. Şīrīn lebine naḫl-i ḳadinde irişmez el
   Bālāda olduġından o mīve derilmedi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 238, Mısra 3). [şīrīn lebine, -in, -e]*

şīrīn olur: *Hoş, tatlı olmak.*

1. Sözi ṭūṭī gibi olur şīrīn
   Nitekim tevsen-i sipihre ḳamer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 69). [şīrīn olur, -ur]*

şīrīn sözümi: *Güzel, hoşa giden söz.*

1. Ey Hüdāyī göricek ol şeh bu **şīrīn sözümi**
   Āferīnler saña ey ṭūṭī-i şekker-ḫā didi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 239, Mısra 9). [şīrīn sözümi, -üm, -i]*

şīrīn-maḳāl: *Tatlı sözü.*

1. Oldı nebāt-ı laʿline ṭāvūs-ı ḳudsīler meges
   Lāl eyledi ṭūṭīleri **şīrīn-maḳāli** Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 110, Mısra 8). [şīrīn-maḳāli, -i]*

şiʿrümüñ ṭūmārı: *Şiirlerin tamamı.*

1. Naẓmum Kemāl-i sūz-ıla ṭūmārı şiʿrümüñ
   Lāyıḳdur ola türbe-i pīr-i Ḫocend'e şemʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 84, Mısra 13). [şiʿrümüñ ṭūmārı, -ı]*

şīşe: *Camdan yapılmış, ağzı dar uzunca kap.*

1. Dil ḥālet alur **şīşedeki** ḳulḳul-i meyden
   Sermest ider cānı demi ehl-i derūnuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 126, Mısra 3). [şīşedeki, -deki]*

şīşe-i efsūn-gerde: *Büyüleyici şişe.*

1. Yā perīsin güzelüm **şīşe-i efsūn-gerde**
   Çimen-i cānda ya-ḫud serv-i dil-ārāsın sen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 160, Mısra 7). [şīşe-i efsūn-gerde, -de]*

şīşe-i ʿırżı: *Namus şişesi.*

1. Şīşe-i ʿırżı şikest ola nebāt-ı Mışr'uñ
   Olsa vaṣf-ı lebi her ḳanda Muḥammed Şāhuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 105, Mısra 5). [şīşe-i ʿırżı, -ı]*

şīşe-i ḳalbüm: *Kalp şişesi. II Gönül.*

1. Ey Hüdāyī çün-ki rıḥlet eyledi māh-ı ṣıyām
   Seng-i hecr-ile demidür **şīşe-i ḳalbüm** ṣıyām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 18). [şīşe-i ḳalbüm, -üm]*

şişe-i nāmūs u ʿārum: *Utanma ve namus şişesi.*

1. Taşa çaldılar ṣurāḥīyi üşüp meh-pāreler

   Ey Hüdāyī **şişe-i nāmūs u ʿārum** ṣandılar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 38, Mısra 14). [şişe-i nāmūs u ʿārum, -um]*

şişe-veş: *Şişe gibi II kırılgan, hassas şey gibi.*

1. ʿAḳs-i ḥüsnüñle şikūfe derc olınmış **şişe-veş**
   Maẓhar-ı envārdur mirʿāt-ı çeşm-i pākümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 67, Mısra 3). [şişe-veş,]*

şişe-yi mey: *Şarap kadehi.*

1. Bezm ider erbāb-ı bāġ eyler terennüm ʿandelīb

   Şişe-yi mey ġunca ol meclisde naḫl-i gül kebāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 16, Mısra 8). [şişe-yi mey,]*

şitāb eyleyelüm: *Acele etmek, seğirtmek.*

1. Nev-bahār irdi bihişt itdi cehānı demidür
   Gitmege göşe-i gülzāra **şitāb eyleyelüm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 143, Mısra 4). [şitāb eyleyelüm, -y, -elüm]*
2. Dost kāseler içüp kām alalum devrāndan
   Ṣoḥbet-i furṣat-ı eyyām **şitab eyleyelüm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 143, Mısra 6). [şitab eyleyelüm, -y, -elüm]*

şīve vü nāz u ʿitāb: *Şive naz ve azarlama.*

1. Ḳul itdi ḫalḳı **şīve vü nāz u ʿitāb** ile

   Luṭf-ı ḫiṭāb u ḥüsn-i cevābuñ ẓarāfetüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 109, Mısra 3). [şīve vü nāz u ʿitāb,]*

şīve vü nāzı: *Işve, cilve, eda ve naz.*

1. Evżāʿ-ı felek ḳaddümüzi bükdi Hüdāyī

   Pīr itdi bizi bir ḳarınuñ **şīve vü nāzı** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 234, Mısra 14). [şīve vü nāzı, -ı]*

şīve-i reftāruñdur: *Nazlı nazlı yürüme, salınma.*

1. Servi ḥayretde ḳoyan **şīve-i reftāruñdur**

   Lāl iden ġuncaları nāz-ıla güftāruñdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 5). [şīve-i reftāruñdur, -uñ, -dur]*

şīve-i reftāruñı: *Nazlı nazlı yürüme, salınma.*

1. Göricek **şīve-i reftāruñı** bildüm cāna

   Ḳadüñe serv-i revān dirler idi gerçek imiş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 76, Mısra 5). [şīve-i reftāruñı, -uñ, -ı]*

şīve-kār: *Nazlı, cilveli || Sevgili.*

1. Gidüpdür sensüzin elden ʿinan-ı iḫtiyārum gel

   Benüm Muṣlīcuġum şūh-ı cehānum **şīve-kārum** gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 19, Mısra 4). [şīve-kārum, -um]*
2. İki ʿālemde maḳṣūdum senüñ bir şeb viṣālüñdür

   Benüm Muṣlīcuġum şūh-ı cehānum **şīve-kārum** gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 19, Mısra 8). [şīve-kārum, -um]*
3. Hüdāyī derdmendüñ öldi derd-i intiẓāruñla

   Benüm Muṣlīcuġum şūh-ı cehānum **şīve-kārum** gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 19, Mısra 12). [şīve-kārum, -um]*

şöhret bulsa: *Şöhret salmak, meşhur olmak.*

1. Bugün meh-rūlar içre gün gibi bulsa n'ola şöhret

   Leṭāfet mülkini feṭḥ eyledi ġamzıyla Feṭḥu'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 15). [şöhret bulsa, -sa]*

şol: *"Şu" işaret zamiri.*

1. Şol kim ġamuñla rīşi sefīd oldı ʿāḳıbet

   Yüz aḳlığıyla oldur iden dünyeden güẕār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 49, Mısra 7). [şol,]*
2. Şol kim şafaḳla mihri görüp şādmān olur

   Bilmez felek bir ejder-i ātiş-fişān olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 1). [şol,]*

3. Şevḳuñla **şol** ki gögsine farḳına yaḳdı key
   Baḳmaz ḳabā-ı Ḳaysere giymez külāh-ı Key *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 229, Mısra 1). [şol,]*
4. Aġzınuñ dadını bilmez dünyede
   Şol ki aġzında duʿāñuñ ḳandi yoḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kıt'a 1, Mısra 14). [şol,]*

şol: *" Şu " işaret sıfatı".*

1. Şol vilāyet gibi kim ola zevālinden ḫarāb
   Lerze-i tāb-ı teb-i ʿışḳuñdan oldı dil yebāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 16, Mısra 2). [şol,]*
2. Şol ḳadar tatlu gelür teşne Hüdāyī'ye lebüñ
   Ḫıżr'a gelmez o ḳadar Çeşme-i Ḥayvān'ı leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 30, Mısra 9). [şol,]*
3. Kūyuñ gubārı çeşm-i remed-dīdeden ıraḳ
   Şol ṭūṭīyā-durur ki Şıfāhān ilindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 33, Mısra 4). [şol,]*
4. Kim bile kimlerüñ gözinüñ ḳanlu yaşıdur
   Şol ḫ∨ācenüñ ki sübḥa-ı mercān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 33, Mısra 6). [şol,]*
5. Ne bend ü baġ ṭutar ne ḳabūl-i pend eyler
   Cünūn-ı ʿışḳa uyar **şol** ki merd-i ʿāḳıldur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 39, Mısra 8). [şol,]*
6. Meyl itme ey dil ol güle kim niçe ḫārı var
   Şol gence ṭālib olma ki yanınca mārı var *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 44, Mısra 2). [şol,]*
7. Şol āsiyāba döndi hevāñ-ıla dil k'ola
   Ser-geşte-i tapança-ı āsīb-i rūzgār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 49, Mısra 9). [şol,]*
8. Ḳāleb-i ṣāġıra cān bādedür ansuz yürimez
   Şol degirmen gibi kim āb-ı revānsuz yürimez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 64, Mısra 2). [şol,]*
9. Göñül almaġa gözüñ ġamz u ḳaşuñ-ıla gider
   Şol ḫarāmī gibi kim tīr ü kemānsuz yürimez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 64, Mısra 4). [şol,]*
10. Her şemʿ-i dil-efrūz içün idüp dili pür-tāb
    Şol bāl ü perin yaḳıcı pervānelerüz biz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 73, Mısra 8). [şol,]*
11. Ṭūbā'dan olsa ḳaddi-le ʿālī ʿaceb midür
    ʿUlvī-durur ṭabiʿati **şol** kim ola laṭīf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 90, Mısra 6). [şol,]*
12. Ṣofī delüdür **şol** ki bu demde ola ayıḳ
    Zerrīn-ḳadeh ala lāleyle şaḳāyıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 100, Mısra 2). [şol,]*
13. Şol muṭribüñ ki ṣavtı fenādan ḫaber virür
    Gördüm bu beyti oḳıdı gāhī terānede *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 192, Mısra 5). [şol,]*
14. Bir māhı çeker sīneye **şol** kim gicelerde
    Rūşen-dil olur hāle gibi devr-i ḳamerde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 194, Mısra 1). [şol,]*
15. Şevḳ-ıla virür cānı yüzüñ görse Hüdāyī
    Şol şemʿ gibi kim söyünür vaḳt-i seḥerde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 194, Mısra 10). [şol,]*
16. Gele **şol** gün ki maġz-ı üstüḫānlar ḳaynaya serde
    Beni ḳıl ẓıll-ı luṭfuñda ḥimāyet yā Resūla'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 204, Mısra 5). [şol,]*

17. İşigini felege virmez ol şeh-i ḥüsnüñ

    Hüdāyī **şol** ki cehān içre ṭuydı ḳapuyı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 224, Mısra 10). [şol,]*

18. Zencīr-i zülfüñ-ile keşākeşdedür göñül

    Şol ejdehāya pençe uran şīr-i ner gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 232, Mısra 6). [şol,]*

19. Yā Rabbi ḫ̆ān-ı luṭf-ıla ṭoyla Hüdāyī'yi

    Şol dem ki ola ḫāne-i ḳabrüñ müsāfiri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 237, Mısra 10). [şol,]*

20. Rūz-ı maḥşer dest-gīr ol bende-i üftādeñe

    Şol zamān kim ḳālebümde ḳalmaya tāb ü tüvān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 92). [şol,]*

21. Şol dem ki temevvüc ide ol yemm

    Feyż ola ʿuṣāta biş eger kem *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 33). [şol,]*

22. Mihr işiginde bende-i zerrīn-külāhdur

    Şol dil-rübā ki nāmı anuñ Muṣlī Şāhdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 4). [şol,]*

23. Dil mülkini sipāh-ı ġamı eyledi tebāh

    Şol dil-rübā ki nāmı anuñ Muṣlī Şāhdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 8). [şol,]*

24. Meh-rūlar içre gün gibi bulmışdur imtiyāz

    Şol dil-rübā ki nāmı anuñ Muṣlī Şāhdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 12). [şol,]*

25. Şimdi cemāli bāġınuñ evvel-bahārıdur

    Şol dil-rübā ki nāmı anuñ Muṣlī Şāhdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 16). [şol,]*

26. Ḳalb-i Hüdāyī gibi cehānı iden ḫarāb

    Şol dil-rübā ki nāmı anuñ Muṣlī Şāhdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 20). [şol,]*

27. Bād-ı ʿadli ʿāleme **şol** deñlü virdi iʿtidāl

    Kim gülistān-ı cehān olmış-durur cennet-miṣ̲āl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 23, Mısra 9). [şol,]*

<u>şöyle:</u> *Şu tarzda, şu şekilde, şu yolda.*

1. Şöyle devr itdür ki ke's-i pür-ḥabābı sāḳīyā

   Seyrine reşk eyleye anuñ sipihr-i nüh-ḳıbāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 15, Mısra 7). [şöyle,]*

2. Şöyle boyadı çihremi kim eşk-i reng-rez

   Faṣl-ı ḫazānda olmaz anuñ gibi reng-rez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 63, Mısra 1). [şöyle,]*

3. Sürme çekmiş çeşmine ey dil saḳın ol şūh-ı seng

   Şöyle āfetdür ki ol virür iki gözine reng *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 106, Mısra 2). [şöyle,]*

4. Şöyle beñzer ḳad-i bālāña irişmek dilemiş

   Ḫaylī tolaşması var serve yine yāsemenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 125, Mısra 5). [şöyle,]*

5. Zāhidā gel içelüm **şöyle** lebi yādına kim

   Tāc-ıla hırḳayı rehn-i mey-i nāb eyleyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 143, Mısra 9). [şöyle,]*

6. Hüdāyī **şöyle** güm oldum ki vādī-i ġamda
   Ṣabā yeli niçe yıl yilse bulmaya eşerüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 147, Mısra 9). [şöyle,]*
7. O yāruñ şevḳ-ı dīdārıyla **şöyle** olmışam bīdār
   Ḳamu deryālar uyur uyumaz bu çeşm-i ʿālem-bīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 157, Mısra 5). [şöyle,]*
8. Ey dīde **şöyle** ḳana boya kirpügümi kim
   Deryālar içre pençe-i mercāna ṭaʿn ide *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 185, Mısra 7). [şöyle,]*
9. Dil-i maʿmūrı ġamuñ **şöyle** ḫarāb eyledi kim
   Beñzedür şimdi gören beyt-i Ebī Derdā'ya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 188, Mısra 5). [şöyle,]*
10. Şöyle ʿāṣīyem eger āhumı farḳumda görem
    Ṣanurın ebr-i belā oldı benüm'çün nāzil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 85). [şöyle,]*
11. Ḫuşş-nevādan niteki ḳalb-i ḥazīn
    Şāhid-i cāhı **şöyle** ṣayd itdüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 60). [şöyle,]*

şöyle: *Demek, söylemek.*

1. ʿĀr eyleme **söylense** ḳuluñla eger aduñ
   Her gāh añılur bende ile şāh Muḥammed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 28, Mısra 7). [söylense, -n, -se]*

şöyle: *Demek, konuşmak.*

1. Baña incinmiş nigār-ı dilsitānum **söylemez**
   Bendesine nāz ider şāh-ı cehānum **söylemez** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 65, Mısra 1). [söylemez, -mez]*
2. Baña incinmiş nigār-ı dilsitānum **söylemez**
   Bendesine nāz ider şāh-ı cehānum **söylemez** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 65, Mısra 2). [söylemez, -mez]*
3. Göñli mirʿātına ṭoz ḳonmış meger ben ḫākden
   Anuñ-içün ṭūṭī-i şekker-zebānum **söylemez** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 65, Mısra 4). [söylemez, -mez]*
4. Ṣad hezārān mürdeler iḥyā iderken bir sözi
   Baña ölsem ol büt-i ʿİsā-dehānum **söylemez** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 65, Mısra 6). [söylemez, -mez]*
5. İşiginden bendesin sürmek murād itmiş gibi
   Niçe günlerdür ki şāh-ı kām-rānum **söylemez** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 65, Mısra 8). [söylemez, -mez]*
6. Ey Hüdāyī ben niyāz itdükçe bülbüller gibi
   Nāz ider ol ġunca-ı bāġ-ı cinānum **söylemez** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 65, Mısra 10). [söylemez, -mez]*

şu: *Akarsu.*

1. Āb-gün cāmede ey ġunca-dehānum göyā
   Tāze ḳopmış **şuya** ḳonmış gül-i raʿnāsın sen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 160, Mısra 6). [ṣuya, -ya]*

şu: *Susamak.*

1. Çāh-ı cāha **şuşayup** düşme yüzi koyı ṣaḳın
   Eyleme Yūsufʾa zındānı birāder menzil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 13). [ṣuṣayup, -+sa, -+yup]*

şu: *Su.*

1. Dirhem-i eşkin Hüdāyī **şu** gibi ḫarc eyledi
   Der-geh-i ʿulyāña ey şeh eyleyince intisāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 15, Mısra 9). [ṣu,]*
2. Umaruz āb-ı ʿinebden yine sāġar pür ola
   Pāk sözdür bu **su** aḳduġı yire yine aḳar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 47, Mısra 14). [su,]*
3. Tīr atsa müjeñ kan aḳıdur dīde-i ʿāşıḳ
   Bārān olıcaḳ ʿaynuñ olur **şuyı** bulanıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 99, Mısra 2). [ṣuyı, -y, -ı]*
4. Ḳomadı **şuda** ṣafā ʿārıż-ı ʿālem-tābuñ
   Çekilüp döndügi andan bu imiş dol-ābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 112, Mısra 1). [ṣuda, -da]*
5. Olsa ʿaceb midür naẓarı pāk ü ḳalbi ṣāf
   İrdi **şu** gibi devlet-i dīdāra āyīne *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 190, Mısra 6). [ṣu,]*
6. Çekseler yaşuñ yüri sūy-ı ḫarābāta müdām
   Ey ten-i ḫākī seni anda çeken **şuyuñ** gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 211, Mısra 12). [ṣuyuñ, -(y)uñ]*
7. İsterem **şu** gibi ol servüñ olam pā-māli
   Kişinüñ himmeti kendine gerekdür ʿālī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 223, Mısra 1). [ṣu,]*
8. Ḳalmış **şuda** envār-ı tecellīden eşer dir
   Deryāda Hüdāyī gören ol nūr-ı İlāhı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 228, Mısra 9). [ṣuda, -da]*
9. Teşne-cāna leblerinden bir içim **şu** diledüm
   Leblerin aġzuma virüp luṭfile mā mā didi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 239, Mısra 5). [ṣu,]*
10. Çıḳma başdan **şu** gibi illere olma pā-māl
    Olmaġıl yolına her serv-i revānuñ māyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 55). [ṣu,]*
11. Yüri sen bencileyin gitme muḫālif semte
    Olma ʿāṣī **şu** gibi cānib-i Ḥaḳḳ'a ṭoġrıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 70). [ṣu,]*
12. Şehrine bir **şu** getürdi ki görürse anı
    Aḳıdur aġzı ṣuyın Çeşme-i Āb-ı Ḥayvān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 3). [ṣu,]*

13. Çeşmeler şehre aḳup oldı müşerref her **şu**

    Nitekim Kevs̱er ü Tesnīm ile gülzār-ı cinān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 9). [şu,]*

14. Tīġ-ı muraṣṣaʿuñ ser-i aʿdā-ı dīn ile

    Ḳanlu **şudur** ki pür ola üsti ḥabābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 40). [şudur, -dur]*

15. Tā ilāhī baña tek eyle tecellā-ı cemāl

    Şu gibi yā eriyem yā ṭutuṣam kāḫ-miṣāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 3, Mısra 2). [şu,]*

16. Boyuñ servin görüp **şu** gibi aḳdı ḳalb-i meyyālüm

    Siyeh kāküllerüñ gibi perīşān oldı aḥvālüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 17, Mısra 1). [şu,]*

17. Düşmen iḳlīmine şalsun ḳılıcın ol server

    Ḳaydefā mülkini aldı **şu-y-ıla** İskender *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 12). [şu-y-ıla, --y, --ıla]*

<u>şu:</u> *"Şu" işaret sıfatı.*

1. Yārā-ı taḥammül ḳomadı dāġ-ı firāḳa

   Tīġuñ **şu** ḳadar yaraladı sīnemi yārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 2, Mısra 8). [şu,]*

2. Şu kehrübā gibi beñzi ider ʿaḳīḳ-i Yemen

   Ḳaçan ki bürc-i ḳadehden ṭoġar Süheyl-i şarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 14, Mısra 5). [şu,]*

3. Şu kim rūz-ı ezelden ʿāşıḳ ola

   Olur āgāzı vü encāmı ferruḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 26, Mısra 7). [şu,]*

4. Ġanīdür ol ki ruḫın zerd ide maḥabbet-ile

   Faḳīr olur mı **şu** kim kīmyāya vāṣıldur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 39, Mısra 10). [şu,]*

5. Nādān dil atsa ey dil-i dānā ne ġam saña

   Taş atılur **şu** naḫle k'anuñ berg ü barı var *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 44, Mısra 8). [şu,]*

6. Nūş idelüm **şu** ḳan olacaġı gel ey refīḳ

   Demdür ki açmaz alavuz rūzgārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 177, Mısra 9). [şu,]*

7. Lebüñ ġamıyla **şu** kim cānını revān itdi

   Özini hem-dem-i ervāḥ-ı ḳudsiyān itdi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 213, Mısra 1). [şu,]*

8. Ḫālüñ ḫayāli dīde-i terden geçer yürür

   Deryā geçen **şu** merdüm-i ṣāḥib-naẓar gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 232, Mısra 10). [şu,]*

9. ʿAdlüñ **şu** deñlü eyledi ıṣlaḥ ḫalḳı kim

   Gitmez ḫaṭāya kimse ṭarīḳ-ı ṣavābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 43). [şu,]*

10. Müdām içer ḳılıcı ḫūn-ı düşmeni ḳanmaz

    Şu rinddür ki kesilmez şarāb-ı ḥamrādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 26). [şu,]*

<u>şu:</u> *Yön, taraf.*

1. Cüst ü cūsından ġaraż her **sūyı** cūy-ı eşkümüñ
   Ārzū-ı rü'yet-i dīdār-ı dil-cūyuñ gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 211, Mısra 3). [sūyı, -y, -ı]*

şu ḳadar: *Pek çok, fazla.*

1. Deldi tenümi oḳları meydān-ı belāda
   Bārān **şu ḳadar** yaġdı ki geçdi kepenekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 153, Mısra 8). [şu ḳadar,]*

şuʿāʿ: *Işık, ışın, tel tel görünen ışık.*

1. Ṣanma **şuʿāʿıdur** görinen ḫalḳ-ı ʿāleme
   Barmaḳla gösterür seni ey şehriyār şems *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 75, Mısra 3). [şuʿāʿıdur, -ı, -dur]*
2. Ḫalḳ-ı ʿālem oldı envār-ı ruḫuñdan müstenīr
   Nitekim şemsüñ **şuʿāʿından** nebātāt-ı cehān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 54). [şuʿāʿından, -ı, -n, -dan]*

şubān olup: *Çoban olmak.*

1. Devrüñde gürg mīşede mīşe **şubān olup**
   Ḳurtuldı gökde murġ ʿiḳāb-ı ʿuḳābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 45). [şubān olup, -up]*

şud: *(Fa.) Kazanç, yarar.*

1. Fikr-i zülfüñ nāfe-veş baġrum ḳara ḳan eyledi
   Bu-durur sevdā-ı ʿışḳuñdan şehā **sūdum** benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 138, Mısra 6). [sūdum, -um]*

şud: *Oldu.*

1. Ṣud be-devreş cehān pür ez-mescid
   Pāk ṣud ez-kenāyis ü aṣnām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 13). [şud,]*
2. Ṣud be-devreş cehān pür ez-mescid
   Pāk **şud** ez-kenāyis ü aṣnām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 14). [şud,]*

şūh ola: *Neşeli tavırlı, işveli olmak.*

1. Maʿşūḳ odur ki **şūh ola** ʿāşıḳ-perest ola
   Bir ḫūba dil vire mey-i ʿışḳ ile mest ola *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 206, Mısra 1). [şūh ola, -a]*

şūh-ı cehān: *Cihan yosması.*

1. Seni bir **şūh-ı cehān** dirler idi gerçek imiş
   ʿAhd ü peymānı yalān dirler idi gerçek imiş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 76, Mısra 1). [şūh-ı cehān,]*

şūḫ-ı cehānum: *Cihan yosması.*

1. Gidüpdür sensüzin elden ʿinan-ı iḫtiyārum gel
   Benüm Muṣlīcuġum **şūh-ı cehānum** şīve-kārum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 19, Mısra 4). [şūh-ı cehānum, -um]*
2. İki ʿālemde maḳṣūdum senüñ bir şeb viṣālüñdür
   Benüm Muṣlīcuġum **şūh-ı cehānum** şīve-kārum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 19, Mısra 8). [şūh-ı cehānum, -um]*
3. Hüdāyī derdmendüñ öldi derd-i intiẓāruñla
   Benüm Muṣlīcuġum **şūh-ı cehānum** şīve-kārum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 19, Mısra 12). [şūh-ı cehānum, -um]*

şūḫ-ı cehānum: *Dünya güzeli.*

1. Bāġ-ı ḥüsn içre boyı serv-i revānum Memi Şāh
   Nāzenīnüm güzelüm **şūḫ-ı cehānum** Memi Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 2). [şūḫ-ı cehānum, -um]*

şūh-ı dil-rübā: *Gönül alan cilveli.*

1. Ḥüsniyle oldı cümle vilāyetde ol velī
   Ol **şūḫ-ı dil-rübā** ki dinür nāmına ʿAlī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 4). [şūḫ-ı dil-rübā,]*
2. Meydān-ı ḥüsn içinde cehān pehlevānıdur
   Ol **şūḫ-ı dil-rübā** ki dinür nāmına ʿAlī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 8). [şūḫ-ı dil-rübā,]*
3. Ẕāt-ı şerīfine dilerin irmesün ḫalel
   Ol **şūḫ-ı dil-rübā** ki dinür nāmına ʿAlī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 12). [şūḫ-ı dil-rübā,]*

4. Gün gibi itdüm ol ṣanemüñ mihrini ʿayān
   Ol **şūḫ-ı dil-rübā** ki dinür nāmına ʿAlī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 16). [şūḫ-ı dil-rübā,]*
5. Oldur Hüdāyī mülk-i dilüñ şimdi serveri
   Ol **şūḫ-ı dil-rübā** ki dinür nāmına ʿAlī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 20). [şūḫ-ı dil-rübā,]*

şūh-ı seng: *Taş yürekli(merhametsiz) güzel.*

1. Sürme çekmiş çeşmine ey dil saḳın ol **şūh-ı seng**
   Şöyle āfetdür ki ol virür iki gözine reng *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 106, Mısra 1). [şūh-ı seng,]*

şühūr u sinīn: *Aylar ve yıllar.*

1. Müteʿāḳib ola **şühūr u sinīn**
   Ḳuṭb-ı maḳṣūduñ üzre devr ide çarḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 77). [şühūr u sinīn,]*

şükr eyle: *Allah'a duyulan minneti dile getirmek.*

1. Rızḳ-ı maḳsūma yüri kāniʿ olup **şükr eyle**
   Zāduñı tā ki ziyād ide Ḫudā-ı ʿādil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 29). [şükr eyle,]*

şükr-i hudā: *Allah'a olan şükür ve minnet.*

1. Seng-i belāñı ister idüm baş açup senüñ
   Şükr-i Ḫudā ki ḳıldı müyesser Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 146, Mısra 4). [şükr-i ḫudā,]*

şuʿle viren: *Aydınlatmak.*

1. Güneş mi **şuʿle viren** bu revāḳ-ı aḫḍardan
   Ya nūr-ı ṭalʿat-ı Ādem cebīn-i Havvā'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 7). [şuʿle viren, -en]*

şürīdesi olmış: *Perişan olmak.*

1. Hüdāyī gibi olmış gül yüzüñ şūrīdesi lāle

   Beyābān-ı belāda ḫār u ḫāralar yataġıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 41, Mısra 13). [şūrīdesi olmış, -mış]*

tâ: *Değin, dek, kadar.*

1. Çirāġ-ı çeşmini nūr-ı ruḫuñdan uyarur her şeb
   Hüdāyī gibi bīdār olsa ṭañ mı **tā** seḥer kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 12, Mısra 10). [tā,]*
2. Mihr olsa ḫāl-i zerd-i ruḫı eyleme nigāh
   Dāg ola **ta** deline meh-i tāb-dār-ı çarḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 24, Mısra 6). [ta,]*
3. Ġoncanuñ ḫamında gel bu reng ü būya ḳıl naẓar
   Ṣibġata'llāhuñ saña **tā** eyleye sırrın ʿayān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 8). [tā,]*
4. Pend-i pīrānemi gūş it gözüñ aç ey ġāfil
   Ṭut sözüm **tā** gide noḳṣānuñ olasın kāmil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 2). [tā,]*
5. Ḫāk-i dergāhuñam Hüdāyī'yem
   Ḳuluñam **tā** ölince sulṭānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 86). [tā,]*
6. Tā Kaʿbe kapuñda ola ol ḫāk
   Āsūde çü ḳudsiyān-ı eflāk *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 41). [tā,]*
7. Tā ilāhī baña tek eyle tecellā-ı cemāl
   Ṣu gibi yā eriyem yā ṭutuşam kāḫ-miṣāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 3, Mısra 1). [tā,]*

tâ: *"Ki" bağlacı.*

1. Ḫıdmet it bir kāmile **tā** idesin tekmīl-i ẕāt
   Māhuñ olur pertev-i mihr-ile noḳṣānı dürüst *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 18, Mısra 11). [tā,]*
2. Terk eyle ṣofī zerḳ u riyā-y-ıla ḥırṣı gel
   Ḫayr ide **tā** saña ʿamel ü zühd ü ṭāʿatüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 109, Mısra 10). [tā,]*

tâ: *"-den beri" anlamında bir söz.*

1. Tā ki olduḳ ṣofī-i ṣāfī-i ḫālvetgāh-ı ʿışḳ
   Cām-ı mey ser- tācumuzdur tāk-i rez misvāḳümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 67, Mısra 11). [tā,]*
2. Tā dem-i evvelde kim oldum şehīd-i tīġ-ı ʿışḳ
   Zaḫmumuñ ol dem bu demdür kim aḳar ḳanı daḫı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 231, Mısra 9). [tā,]*

tā ki: *Ne zaman ki.*

1. Ḫʿān-ı ḥüsnine ḥicāb oldı anuñ'çün ḫaṭṭı
   Tā ki anı görenüñ ḳalmaya ḥaḳḳ-ı naẓarı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 216, Mısra 8). [tā ki,]*

2. Ben kāfir-i ʿışḳam gelüp öldürsün o ḫūnī

   Ben **tā ki** bu meydānda şehīd olam o ġazī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 234, Mısra 12). [tā ki,]*

3. Rızḳ-ı maḳsūma yüri kāniʿ olup şükr eyle

   Zāduñı **tā ki** ziyād ide Ḫudā-ı ʿādil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 30). [tā ki,]*

4. ʿİşreti ʿālemi ḳo **tā ki** cinān içre saña

   Ebedi ʿayş naṣīb ide Ḫudā-ı mufżil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 35). [tā ki,]*

5. Ḳaḥṭ-ı mādan niçe kez itmiş-idük istisḳā

   Tā ki āb-ı kerem-i Ḥaḳ'dan olavuz neşvān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 12). [tā ki,]*

6. Tā ki meh ide bu seyr üzre felekde devrān

   Tā ki İskender-i evreng-i nüh-eyvān-ı sipihr *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 56). [tā ki,]*

7. Yüzüme bir güle baḳ **tā ki** sevinsün cānum

   Dest-i luṭfuñla yapılsun bu dil-i vīrānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 23). [tā ki,]*

tā ki: *....den beri.*

1. Ḥāṣıl-ı ʿömr-i girān-māye-i sulṭān-ı cehān

   Tā ki bu māder-i şebden ṭoġa eṭfāl-i nücūm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 54). [tā ki,]*

2. Tā ki meh ide bu seyr üzre felekde devrān

   Tā ki İskender-i evreng-i nüh-eyvān-ı sipihr *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 55). [tā ki,]*

3. Aña encüm piyāde vü ferzīn

   Tā ki bu sebze-zār-ı çarḫı nücūm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 74). [tā ki,]*

4. Tā ki cām-i cehān-nümā-i mihr

   Meyl-i çarḫ üzre ola tābende *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kıt'a 4, Mısra 1). [tā ki,]*

tā ki: *...e kadar.*

1. Yüri var nūş-ı mey-i ʿışḳ maḥāẕīrin geç

   Eyleye **tā ki** seni cām-ı ḥaḳīḳī ḳanzil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 34). [tā ki,]*

2. Sīnemi mühre-i mihrüñle mücellā eyle

   Tā ki meclā-ı cemālüñ ola āyīne-i dil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 94). [tā ki,]*

tā kim: *Ne zaman ki.*

1. Gel ṣofī Hüdāyī gibi keskince şarāb iç

   Tā kim kese derd-i ġam-ı devrānı yürekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 153, Mısra 10). [tā kim,]*

2. Kes başum dik nīze-i ser-tīz-i müjgān üstine

   Baş olup **tā kim** tefevvuḳ idem aḳrān üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 200, Mısra 2). [tā kim,]*

3. Ḳıl Hüdāyī ḳuluña göşe-i çeşm-ile naẕar

   Ḫusrev-i ʿāleme tebdīl ola **tā kim** elemi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 235, Mısra 10). [tā kim,]*

tā kim: *-e kadar ki.*

1. Tā kim vire nişāne gülistānda her dıraḫt

   Bāġ-ı İrem'de ḥūrī-i aḥdar-s̱iyābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 57). [tā kim,]*

tā kim: *Yeter ki, ola ki.*

1. Sāḳīyā mest it beni ṣun sebʿa-ı seyyāleler

   Çekmeyem **tā kim** bu çarḫ-ı heftümīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 151, Mısra 6). [tā kim,]*

tā ṣubḥ: *Ta sabaha kadar.*

1. Maʿbed-i ḳāyimān zi-şeb **tā ṣubḥ**

   Mecmaʿ-ı ṣāyimān seher tā ṣām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 19). [tā ṣubḥ,]*

taʿaccüb itmesün: *Şaşırmak.*

1. Serden o servüñ itdi çarḫ devlet-i vuṣlatın cüdā

   Kimse **taʿaccüb itmesün** sāye-veş ibtiẕālümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 71, Mısra 6). [taʿaccüb itmesün, -me, -sün]*

taʿalluḳ itmiş: *İlgi göstermek II bakmak.*

1. Başın kesseñ kesilmez zülfi senden

   Taʿalluḳ itmiş ol zībā ʿiẕāra *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 205, Mısra 4). [taʿalluḳ itmiş, -miş]*

ṭaʿām-ı şām: *Akşam yemeği.*

1. Fikr eylemek lebüñ baña her gün mey-i ṣabūḥ

   Ḫaṭṭuñ ġamın yimek baña her şeb **ṭaʿām-ı şām** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 141, Mısra 8). [ṭaʿām-ı şām,]*

ṭāʿat: *1. Allah'ın emirlerine uyma, emredileni yapma. 2. İbâdet, takvâ.*

1. Rızḳ bābın ey Hüdāyī feṯḥ ider Fettāḥ aña
   Ṭāʿat içün gün gibi kim ḳaldurursa ser ṣabāḥ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 23, Mısra 10). [ṭāʿat,]*
2. Olma **ṭāʿatde** ʿibādetde ṣaḳın süst ü żaʿīf
   Ḳul olan ḫıdmet-i mevlāda gerekmez kāhil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 47). [ṭāʿatde, -de]*

tāb: *1. Işık, parlaklık. 2. Güç, kuvvet.*

1. Şarāb-ı ʿışḳı yeter tende **tābı** n'eyleyeyin
   Ḫayāl-i ḫāli yeter gözde ḫ̌ābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 170, Mısra 1). [tābı, -ı]*

ṭabʿ: *Huy, mizaç, karakter, yaratılış.*

1. Dir gören ʿārıż-ı zībā vü ruḫ-ı mehtābuñ
   İmtizāc ide ne ḫ̌uş nār-ıla **ṭabʿı** ābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 114, Mısra 2). [ṭabʿı, -ı]*
2. Oldı ṭāvūs-ı gülistān-ı maʿānī **ṭabʿum**
   Yeridür bāġ-ı melāḥaṭde iderse cevelān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 168, Mısra 13). [ṭabʿum, -um]*
3. Ṭabʿum Hüdāyī ḫāmeleri ḳıldı ḫ̌uş-kelām
   ʿİsī-i Meryem eyledi göyā ʿiẓāmı ḥayy *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 229, Mısra 11). [ṭabʿum, -um]*
4. Āsumān-rifʿat u zemīn-temkīn
   Ṭabʿı Mūsā-ı Ṭūr-ı fenn-i kelām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 42). [ṭabʿı, -ı]*

tāb ü tüvān ḳalmaya: *Dayanacak, ayakta duracak mecalim kalmadı.*

1. Rūz-ı maḥşer dest-gīr ol bende-i üftādeñe
   Şol zamān kim ḳālebümde ḳalmaya tāb ü tüvān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 92). [tāb ü tüvān ḳalmaya, -ma, -y, -a]*

tabak tabaḳ: *Tabak tabak.*

1. Ḫūn-ıla ṭoldı dīde-i giryān **tabaḳ tabaḳ**

   Ḫayl-i ḫayālüñe çekeyin ḫān **tabaḳ tabaḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 95, Mısra 1). [tabaḳ tabaḳ,]*
2. Ḫūn-ıla ṭoldı dīde-i giryān **tabaḳ tabaḳ**

   Ḫayl-i ḫayālüñe çekeyin ḫān **tabaḳ tabaḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 95, Mısra 2). [tabaḳ tabaḳ,]*
3. Gün gibi bāġa gel ki ide şevḳuña niṣār
   Lü'lü'-i jāleyi gül-i ḫandān **tabaḳ tabaḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 95, Mısra 4). [tabaḳ tabaḳ,]*
4. Gel ṣaḥn-ı bāġa nūş idelüm kāse kāse mey
   Zeyn oldı rāġa lāle-i Nuʿmān **tabaḳ tabaḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 95, Mısra 6). [tabaḳ tabaḳ,]*
5. Şeb-nem degül çimende gice cām içenlere
   Dürler ṣaçar sipihr-i nüh-eyvān **tabaḳ tabaḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 95, Mısra 8). [tabaḳ tabaḳ,]*
6. Pür-dür idüp ṣadefleri īṣār içün saña

   Ṭutar kefinde ḫvāce-i ʿummān **tabaḳ tabaḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 95, Mısra 10). [tabaḳ tabaḳ,]*
7. Dükkān-ı cevherī ḳafeṣ-i ṣayrefī gibi

   Vardur gözümde dürr-ile mercān **tabaḳ tabaḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 95, Mısra 12). [tabaḳ tabaḳ,]*
8. Vaṣf-ı lebinde gevher-i maʿnā-ı ḫāṣ-ıla

   Pürdür Hüdāyī defter ü dīvān **tabaḳ tabaḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 95, Mısra 14). [tabaḳ tabaḳ,]*
9. Çeşm-i Hüdāyī gibi sezādur işigüñe

   Bu nüh-ṣadef ola güher-efşān **tabaḳ tabaḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 98, Mısra 14). [tabaḳ tabaḳ,]*

tabak tabak açdı: *Tabaka tabaka açmak.*

1. Zer kāġıdın ṣabā gülüñ açdı tabaḳ tabaḳ
   Bezm-i çimende anı uçurdı varaḳ varaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 97, Mısra 1). [tabaḳ tabaḳ açdı,]*

tabanca yemiş: *Tokat yemek.*

1. Bāġ içre şekli ḳana boyanmış yatur varaḳ
   Beñzer ki bir **tabanca yemiş** rūzgārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 12). [tabanca yemiş, -miş]*

tābende ola: *Parlamak, parıl parıl olmak.*

1. Tā ki cām-i cehān-nümā-i mihr
   Meyl-i çarḫ üzre ola tābende *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kıt'a 4, Mısra 2). [tābende ola, -a]*

ṭabʿ-ı hüdāyī: *Hüdayi'nin tabiatı.*

1. Ṭabʿ-ı Hüdāyī cilvede ṭāvūs-ı Sidre'dür
   Meddāḥ olalı ey şeh-i ʿālī-neseb saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 8, Mısra 9). [ṭabʿ-ı hüdāyī,]*

ṭabʿ-ı hurdedānı: *(Sevgilinin) Bu incelikleri ve nükteleri anlayan, bilen tabiatı.*

1. Ne cevher vaṣf ider dendān u laʿlüñ
   Hüdāyī'nüñ bu **ṭabʿ-ı ḫurdedānı** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 225, Mısra 10). [ṭabʿ-ı ḫurdedānı, -ı]*

tāb-ı mihr-i rūyuñ: *(Sevgilinin) yüz güneşinin parlaklığı.*

1. Gül **tāb-ı mihr-i rūyuñ** ile ātişīn-ciger
   Sünbül şemīm-i zülfüñ ile ʿanberīn-meşām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 140, Mısra 3). [tāb-ı mihr-i rūyuñ, -uñ]*

ṭabʿ-ı pāki: *Temiz, saf yaradılış.*

1. Çeşme-i naẓmına dil-teşne ḳamu ehl-i kemāl
   Ṭabʿ-ı pāki olalı menbaʿ-ı faẓl u ʿirfān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 30). [ṭabʿ-ı pāki, -i]*

ṭabʿ-ı pür-ṣafāya: *Güleç tabiatlı.*

1. Maʿlūmdur murādum ol **ṭabʿ-ı pür-ṣafāya**
   Zīrā begüm ne maḫfī cām-ı cehān-nümāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 186, Mısra 1). [ṭabʿ-ı pür-ṣafāya, -y, -a]*

tāb-ı ruḫsārı: *Sevgilinin yanağının parlaklığı.*

1. Tāb-ı ruḫsārı ḳıyām itse olur dilde ziyād
   Nitekim rūz-ı ḳıyāmetde günüñ te's̲īri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 220, Mısra 7). [tāb-ı ruḫsārı, -ı]*

ṭabʿ-ı ṣāfī vü ḳalb-i āyīne-fām: *Sağlık ve ayna gibi parlak yürek.*

1. Nicedür ḫ̬ᵛuş mıdur ṣafāda mıdur
   Ṭabʿ-ı ṣāfī vü ḳalb-i āyīne-fām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 12, Mısra 8). [ṭabʿ-ı ṣāfīvü ḳalb-i āyīne-fām,]*

tāb-ı tecellāña: *Yansıyan, tecelli eden parlaklık.*

1. Ṣad-pāre oldı **tāb-ı tecellāña** döymedi
   Döndi şikeste āyīneye ey nigār gül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 135, Mısra 5). [tāb-ı tecellāña, -ñ, -a]*

ṭabiʿat: *Mizaç, yaratılış.*

1. Ṭūbā'dan olsa ḳaddi-le ʿālīʿaceb midür
   ʿUlvī-durur **ṭabiʿati** şol kim ola laṭīf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 90, Mısra 6). [ṭabiʿati, -i]*

ṭabīb: *Doktor, hekim II sevgili.*

1. İşigüñde n'ola ʿuşşāḳa itseñ būseñi himmet
   Ṭabībüm ḫastaya dārü'ş-şifāda virilür şerbet *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 20, Mısra 2). [ṭabībüm, -üm]*
2. Sīnede derdüñle dil ḫasta göñül āşüfte-ḥāl
   Ey **ṭabībüm** ṣanasın darü'ş-şifādur ḫānemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 68, Mısra 8). [ṭabībüm, -üm]*
3. Bu derd-i ʿışḳa devā ṣormazam **ṭabībe** varup
   Benüm su'ālüme yoḳdur cevābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 171, Mısra 9). [ṭabībe, -e]*
4. Maḥbūb odur vefālar ide derdmendine
   N'eylerler ol **ṭabībi** eger ḫāẕıḳ olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 193, Mısra 4). [ṭabībi, -i]*
5. Nabzumı gördi **ṭabīb** el çekdi gelmez yanuma
   ʿIşḳ derdidür bu derd saʿy eylemez dermānuma *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 17). [ṭabīb,]*

ṭabīb-i cān: *Gönül doktoru.*

1. Ol **ṭabīb-i cān** gelüp bir dem yine tīz gitmedin
   Derdüm arturmaḳ mıdur yāḫud devā mıdur ġaraż *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 81, Mısra 3). [ṭabīb-i cān,]*
2. Hüdāyī ḫastanuñ ḥālin ṣorarsañ ey **ṭabīb-i cān**
   Seni özler niçe demdür yatur miḥnet bucaġında *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 203, Mısra 9). [ṭabīb-i cān,]*

tāc: *Hükümdarlık alâmeti olarak giyilen, genellikle kıymetli taşlarla süslü baş kisvesi.*

1. Zāhidā gel içelüm şöyle lebi yādına kim
   Tāc-ıla hırḳayı rehn-i mey-i nāb eyleyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 143, Mısra 10). [tāc-ıla, --ıla]*

tāc: *Taç. II değerli varlık.*

1. Nār-ı ġam dilde sürürum gözde nūrum āb-ı eşk
   Başda **tācum** ḫāk-i miḥnet elde varum bād-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 94, Mısra 8). [tācum, -um]*

tāc-ı ḳubād u efser-i efrāsiyāb'dan: *Kubad'ın tacı ve Efrasiyab'ın börkü.*

1. Yigdür ser-i Hüdāyī'ye bir neş'e cām-ı ʿışḳ
   Tāc-ı Ḳubād u efser-i Efrāsiyāb'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 179, Mısra 12). [tāc-ı ḳubād u efser-i efrāsiyāb'dan, -dan]*

tāc-ı ser-i dārā'ya: *Dara'nın tacı.*

1. Ey Hüdāyī ayaġı ṭozı ṭururken yāruñ
   Ser-fero eylemezin **tāc-ı ser-i Dārā'ya** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 191, Mısra 10). [tāc-ı ser-i dārā'ya, -y, -a]*

tāc-ı zerle: *Altın işlemeli taç.*

1. Virüben aña **tāc-ı zerle** nigīn
   Yine emr oldı ḫādimān-ı felek *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 19). [tāc-ı zerle, -le]*

tācını çıkaraydı: *Tacını çıkarmak, vazgeçmek.*

1. Ṣofī lebin göreydi çıḳaraydı tācını
   ʿIşḳına nūş ideydi ṭolular çanaḳ çanaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 98, Mısra 9). [tācını çıḳaraydı, -a, -y, -dı]*

tafḍīl ider: *Tercih etmek.*

1. Bu ḥüsn ü cemāli gören ol mihr-i felekden
   Her vech-ile **tafḍīl ider** insānı melekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 153, Mısra 2). [tafḍīl ider, -er]*

ṭaġ: *Çevresindeki araziye göre büyük bir çıkıntı teşkil edecek şekilde yükselen toprak veya kaya kütlesi, dağ.*

1. Dāġlar şevḳı başumda görinür āh içre
   Taġlarda giceler niteki āẕer görinür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 4). [taġlarda, -lar, -da]*
2. Niçe Ferhād u Mecnūn'uñ bu **ṭaġlar** tekyegāhıdur
   Açılmış lāleler ol tekyenüñ yer yer çirāġıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 41, Mısra 3). [ṭaġlar, -lar]*
3. Varayın derdüñ-ile ʿāleme destān olayın
   Düşeyin **ṭaġlara** Mecnūn gibi ʿüryān olayın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 26). [ṭaġlara, -lar, -a]*

taġ: *Dağ kadar çok. Dağların sayısı ve yüksekliği kadar. Sayısız, sınırsız, çok. Bitmek tükenmez bilmeyen Ulaşılamaz, erişilemez.*

1. Seng-i cevr urur dile **ṭaġlarca** ol Yūsuf-cemāl
   Anı yād itmez ki yarın ḳona mīzāna o seng *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 106, Mısra 3). [ṭaġlarca, -lar+ca]*

taġ ile taş: *Dağ ile taş.*

1. Raḥm itmez-iseñ şarşar-ı āh-ı seḥerümle
   Berbād ola çün rīk-i beyābān **ṭaġ ile ṭaş** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 78, Mısra 8). [ṭaġ ile ṭaş,]*

ṭāġdārı olmaz-ısa: *Dağlanmış.*

1. Ruḫınuñ **ṭāġdārı olmaz-ısa** lāle ṭāġīdur

   Ḳad-i āzādına serv olmaz-ısa bende bāgīdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 41, Mısra 1). [ṭāġdārı olmaz-ısa, -ı-maz, -ı, -sa]*

ṭāġī: *(Ar.) Azgın, isyancı.*

1. Ruḫınuñ ṭāġdārı olmaz-ısa lāle **ṭāġīdur**

   Ḳad-i āzādına serv olmaz-ısa bende bāgīdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 41, Mısra 1). [ṭāġīdur, -dür]*

ṭaġıt: *Dağıtmak, ortadan kaldırmak.*

1. Ṭaġıtsa ṣabā turrasın ol silsile-mūnuñ
   Ditrer reg-i sevdāsı ḳamu ehl-i cünūnuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 127, Mısra 1). [ṭaġıtsa, -sa]*

taḥammüli eyler: *Katlanmak, sabır göstermek.*

1. Yā Rabbi bār-ı ʿışḳa kim eyler taḥammüli
   Yüklense vire Ṭūr-ı sipihr ü serāya żaʿf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 89, Mısra 7). [taḥammüli eyler, -r]*

taḥrīk-i hevā-ı nefse uyalı: *Nefsin isteklerinin kışkırtmasına uymak.*

1. Fülk-i dil uyalı taḥrīk-i hevā-ı nefse

   Bir belā baḥrine düşdüm ki görinmez sāḥil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 73). [taḥrīk-i hevā-ı nefse uyalı, -alı-e]*

taḥrīr: *Yazma, kaleme alma; kaydetme.*

1. Bir vech-ile itdüm ki ruḫuñ levḥ-i dile naḳş
   Taḥrīrimi seyr eylese ḫayrān ḳala Mānī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 215, Mısra 6). [taḥrīrimi, -im, -i]*
2. Ḫūbdur fenn-i fitende ḫaṭuñuñ **tahrīri**

   Ḫūb-terdür aña nisbet lebüñüñ taḳrīri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 220, Mısra 1). [tahrīri, -i]*

3. Levḥa-ı dīvān-ı ḥüsninüñ görüp **taḥrīrini**

   Māh-ı enver bildi gökde kendinüñ taḳṣīrini *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 5).*

   [taḥrīrini, -+i+ni]

taḥṣīl-i fenn-i ʿışḳ idüp: *Aşk sanatını öğrenmek.*

1. Taḥṣīl-i fenn-i ʿışḳ idüp kesb-i kemāl it çün hilāl

   Eyle Hüdāyī ḳalbüñi mişkāt-ı envārü'l-hüdā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 7, Mısra 13). [taḥṣīl-i fenn-i ʿışḳ idüp, -üp]*

taḥsīn: *Beğenme, övme, takdir etme.*

1. Bāreka'llāh Kemālüñe **taḥsīn**

   Ṣāḥibā manṣıbuñ mübārek ola *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 53). [taḥsīn,]*
2. Görmedi Rūm'ı Ḫıtā'yı seyr iden **taḥsīnini**

   Ol nigārum nām-ıla Naḳḳaş Aḥmed Balı'dur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 7).*

   [taḥsīnini, -i, -n, -i]

taḥsīn ide: *Beğenmek, takdir etmek, övmek.*

1. Ruḫlaruñ dīvānını seyr itse ey şāh-ı güzīn

   Kātibine ide yüz taḥsīn Kirāmen Kātibīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 14).*

   [taḥsīn ide, -e]

taḥsīn ider: *Beğenmek, takdir etmek.*

1. Göñül meftūnıdur biñ cān ile bir çeşmi fettānuñ

   Feleklerden melekler ḥüsnine **taḥsīn ider** anuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 2).*

   [taḥsīn ider, -er]

taḥsīn iderdi: *Beğenmek, takdir etmek.*

1. Hassān-ı vaḳtem ögmede ol vech-i aḥseni

   Taḥsīn iderdi görse Kemāl'üm Ḥasan baña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 5, Mısra 14). [taḥsīn iderdi, -er, -di]*

taḥsīn ḳıldı: *Övmek, takdir etmek.*

1. Ḥüsnüñe ḳıldı feleklerde melekler taḥsīn
   Ey cemāli gül-i gülzār-ı cinānum Memi Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 11). [taḥsīn ḳıldı, -dı]*

taḥsīn ü şābāşı itseler: *Harika çok yaşa deme.*

1. Görenler itseler n'ola aña taḥsīn ü şābāşı
   Dil-āverler gibi tīr ü kemān almış elebaşı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 9). [taḥsīn ü şābāşı itseler, -se, -ler]*

taht-ı cemāl: *Güzellik tahtı.*

1. Seni **taḫt-ı cemāl** üzre anuñ'çün ḳıldı Ḥaḳ vālī
   Ḳapuñda ʿabd-i mazlūmuñ görülsün diyü aḥvāli *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 17). [taḫt-ı cemāl,]*

taḫt-ı ḥüsne: *Güzellik tahtı.*

1. Ey ruḥı āfītāb-ı bürc-i kerem
   Taḫt-ı ḥüsne şeh-i cehān-bānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 68). [taḫt-ı ḥüsne, -e]*
2. Celāl ü ʿizzet-i şevketle **taḫt-ı ḥüsne** oldı şāh
   Leṭāfet mülkini feṭḥ eyledi ġamzıyla Feṭḥu'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 3). [taḫt-ı ḥüsne, -e]*

taht-ı ḥüsnüñ: *Güzellik tahtı.*

1. Ḳulıyam bir **taḫt-ı ḥüsnüñ** şāh-ı ferruḫ-fālinüñ
   Cevri gibi ḥaddi yoḳdur ʿāşıḳ-ı pā-mālinüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 1). [taḫt-ı ḥüsnüñ, -üñ]*

taht-ı muraṣṣaʿ: *Kıymetli taşlarla süslenmiş taht.*

1. Şāhdur mehd aña bir **taḫt-ı muraṣṣaʿ** el-ān
   Mehdine ʿıḳd-ı le'ālīdür aṣılmış Pervīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 37). [taḫt-ı muraṣṣaʿ,]*

tak: *Çatı, kemer, kubbe.*

1. Şemse-i şemsi yazan ḳaṣr-ı sipihrüñ **ṭāḳına**
   Evvelā baḳmış kitāb-ı ḥüsninüñ evrāḳına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 9). [ṭāḳına, -ı, -na]*

ṭāḳat yoḳ: *Dayanacak gücün olmaması.*

1. İḫtiyār elde degül ṣabra ise **ṭāḳat yoḳ**
   ʿÖmr ise ḫatt-ı ruḫ-ı yār gibi müstaʿcil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 77). [ṭāḳat yoḳ,]*

taḳdum: *(boyna bir şey) asmak.*

1. Ṭavḳ-ı ʿışḳın boynuma **taḳdum** Ḳalenderler gibi
   Baş açuḳ abdālıyam cān-ıla Ḥaydar Bālī'nüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 11). [taḳdum, -dum]*

tāk-ı ebrūlar: *Kemer biçimindeki kaş.*

1. Bend idüp dāyim çeker ol iki gīsūlar beni
   Māyil eyler kendüye ol **tāḳ-ı ebrūlar** beni *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 10). [tāḳ-ı ebrūlar, -lar]*

tāk-ı revāk-ı ʿarş'a: *Arş gölgeliğinin takı.*

1. Şemseler yazdı çıḳup **ṭāḳ-ı revāḳ-ı ʿArş'a**
   Ol mehüñ gün yüzinüñ şevḳına āhum şereri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 216, Mısra 3). [tāḳ-ı revāḳ-ı ʿarş'a, -a]*

tāk-i rez: *Asma tavan.*

1. Tā ki olduḳ ṣofī-i ṣāfī-i ḫālvetgāh-ı ʿışḳ
   Cām-ı mey ser- tācumuzdur **tāk-i rez** misvāḳümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 67, Mısra 12). [tāk-i rez,]*

tāk-ı sipihre: *Gökyüzü kubbesi. II Gökyüzü.*

1. Ya-ḫud yazıldı bu **ṭāḳ-ı sipihre** bir şemse
   Fürogˇ-ı mihr-i cemāl-i Piyāle Paşa'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 13). [ṭāḳ-ı sipihre, -e]*

tāk-ı zer-endūdum ola: *Altın yıldızlı kemer olmak.*

1. Nār-ı āhum ebrū-ı zerdi ġamından kim çıḳar
   Türbetüm üzre ola tāḳ-ı zer-endūdum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 138, Mısra 12). [tāḳ-ı zer-endūdum ola, -a]*

taḳrīr: *Anlatım, anlatış.*

1. Ḫūbdur fenn-i fitende ḫaṭuñuñ tahrīri
   Ḫūb-terdür aña nisbet lebüñüñ **taḳrīri** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 220, Mısra 2). [taḳrīri, -i]*

taksīm-i hüsn iden: *Güzelliği bölüştürmek.*

1. Ṭāvūsa pāy virmedi **taḳsīm-i ḥüsn iden**
   Ol pāye başdan ayaġa virildi hep saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 8, Mısra 3). [taḳsīm-i ḥüsn iden, -en]*

taḳşīrini bildi: *Kusurunu anlamak.*

1. Levḥa-ı dīvān-ı ḥüsninüñ görüp taḥrīrini
   Māh-ı enver bildi gökde kendinüñ taḳşīrini *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 6). [taḳşīrini bildi, -di]*

tālān eyledi: *Yağmalamak, mahvetmek.*

1. Çeşmüñ dil ü cān ḫānesini eyledi tālān
   Vāy ol eve kim anı ḳonak idine tatar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 45, Mısra 7). [tālān eyledi, -di]*

ṭalʿat: *Güzellik, parlaklık.*

1. Dem-ā-dem **ṭalʿati** nūrıyla ʿālem pür-füroġ olsun
   Leṭāfet mülkini feṭḥ eyledi ġamzıyla Feṭḥu'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 19). [ṭalʿati, -i]*

ṭalʿat ü behcet: *Parlaklık ve alım.*

1. Nihāyetde leṭāfet **ṭalʿat ü behcet** kemālinde
   Naẓīri gelmemişdür milket-i ʿOs̲mān'a ʿOs̲mān'uñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 11). [ṭalʿat ü behcet,]*

ṭaleb-i meyle: *İçki içme isteği.*

1. ʿĀşıḳ **ṭaleb-i meyle** ḫarābāta mı düşsün
   Bir gevher içün s̲ıḳlet-i virāne mi çeksün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 241, Mısra 3). [ṭaleb-i meyle, -le]*

ṭāliʿ oldı: *Doğmak.*

1. Zemīne mihr-i rūyuñ oldı ṭāliʿ
   Zamāna şemʿ-i baḫtuñ oldı lāmiʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 23). [ṭāliʿ oldı, -dı]*

ṭāliʿ olur: *Doğmak.*

1. Ruḫları üzre cebīn-i tāb-nāki ol mehüñ
   Zühre-i zehrāya beñzer **ṭāliʿ olur** her ṣabāḥ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 23, Mısra 6). [ṭāliʿ olur, -ur]*

ṭāliʿ ü sitāre: *Talih ve baht.*

1. Sipihri gör ki çeker sīnesine bir māhı
   Hemān felekde begüm **ṭāliʿ ü sitāre** gerek *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 122, Mısra 4). [ṭāliʿ ü sitāre,]*

ṭālib: *Âşık.*

1. İrmez viṣāle **ṭālib** eger ʿāşıḳ olmasa
   Virmez kişiye devleti Ḥaḳ lāyıḳ olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 193, Mısra 1). [ṭālib,]*

ṭālib olan: *İstemek, istediğini bildirmek.*

1. Ey genc-i ʿayşa **ṭālib olan** ādemi saḳın
   Çarḫ üstine dönüp yidi başlu yılan olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 3). [ṭālib olan, -an]*

ṭālib olma: *İstemek, istediğini bildirmek.*

1. Meyl itme ey dil ol güle kim niçe ḫārı var
   Şol gence **ṭālib olma** ki yanınca mārı var *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 44, Mısra 2). [ṭālib olma, -ma]*

taʿlīm eyler: *Öğretmek.*

1. N'ola öpsem idüp taʿẓīm ü tekrīm
   Gözüñ Hārūt'a eyler siḥr taʿlīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 18). [taʿlīm eyler, -r]*

tamaʿ kılma: *Açgözlülükle bir şeyler istemek.*

1. Ḫᵛānına ḳılma ṭamaʿ kāse-i çarḫuñ zinhār
   Balıdur ʿayn-ı belā sükkeri zehr-i ḳātil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 27). [ṭamaʿ ḳılma, -ma]*

taʿmīr eyle: *Onarmak.*

1. Geh geh unıtma seng-i duʿā-y-ile yād idüp
   Taʿmīr eyle bu dil-i vīrānı Muṣli Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 187, Mısra 8). [taʿmīr eyle,]*

tañ: *Ayıp, ayıplama.*

1. Nāle vü feryād idüp **ṭañ** mı diyem her ṣubḥ u şām
   El-vedāʿ ey şehr-i feyż-i lā-yezālī el-vedāʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 19). [ṭañ,]*

taʿn ide: *Ayıplayan.*

1. Mihr-i lebüñle dilde yanan tāze dāġlar
   Lāyıḳ budur ki mühr-i Süleymān'a **ṭaʿn ide** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 185, Mısra 6). [ṭaʿn ide, -e]*

<u>ṭaʿn ide:</u> *Kınama, ayıplama, yerme, zemmetme.*

1. Kimdür yüzüñde bu ḫaṭ-ı reyḥāna **ṭaʿn ide**
   Kāfirdür ol ki ḥażret-i Ḳur'ān'a **ṭaʿn ide** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 185, Mısra 1). [ṭaʿn ide, -e]*

<u>ṭaʿn ide:</u> *Kınama, ayıplama, yerme.*

1. Ger ḫāk ola tenüm umaram genc-i ʿışḳ-ı dost
   Ẓāhir olup defîne-i penhāna **ṭaʿn ide** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 185, Mısra 12). [ṭaʿn ide, -e]*

<u>ṭaʿn ide:</u> *Küfretmek.*

1. Kimdür yüzüñde bu ḫaṭ-ı reyḥāna **ṭaʿn ide**
   Kāfirdür ol ki ḥażret-i Ḳur'ān'a **ṭaʿn ide** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 185, Mısra 2). [ṭaʿn ide, -e]*
2. Ṣofī ʿitāb idüp gözüme ḫor baḳma dir
   Ḥayvān ʿaceb degül mi ki insāna **ṭaʿn ide** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 185, Mısra 4). [ṭaʿn ide, -e]*

<u>ṭaʿn ide:</u> *Yermek.*

1. Ey dīde şöyle ḳana boya kirpügümi kim
   Deryālar içre pençe-i mercāna **ṭaʿn ide** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 185, Mısra 8). [ṭaʿn ide, -e]*
2. Şemʿ-i Hüda olursa Hüdāyī'ye ger delîl
   Naẓmı Ẓahīr ü Ḫusrev ü Selmān'a **ṭaʿn ide** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 185, Mısra 14). [ṭaʿn ide, -e]*

<u>ṭaʿn ide:</u> *Yermek.*

1. Zehr-āb-ı ʿışḳ-ı yārı içen cāndan el yuyup
   Ḫıżr u Mesīḥ'e Çeşme-i Ḥayvān'a **ṭaʿn ide** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 185, Mısra 10). [ṭaʿn ide, -e]*

ṭaʿn ideler: *Kınama, ayıplama, yerme.*

1. Müntehā-ḳāmeti hecriyle ölürsem yāruñ
   Ravżamuñ servleri **ṭaʿn ideler** Ṭūbā'ya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 191, Mısra 6). [ṭaʿn ideler, -e, -ler]*

ṭaʿn iderdüm: *Şaşırmak.*

1. Ṭaʿn iderdüm goy-veş ḥāline ser-gerdānlaruñ
   Başuma toḳınmayınca bilmedüm çevgān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 102, Mısra 5). [ṭaʿn iderdüm, -er, -dü, -m]*

ṭañ mı: *Şaşılır mı.*

1. Olupdur ḫāl-i zerdī -i çihre-i dildāruma beñdeş
   Hüdāyī eylese gökler yüzinde **ṭañ mı** yir kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 11, Mısra 10). [ṭañ mı,]*
2. Çirāġ-ı çeşmini nūr-ı ruḫuñdan uyarur her şeb
   Hüdāyī gibi bīdār olsa **ṭañ mı** tā seḥer kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 12, Mısra 10). [ṭañ mı,]*
3. Uġurlar ʿaḳlını her gice rindüñ
   Ṭutulsa şebrev-āsā **ṭañ mı** sāġar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 51, Mısra 4). [tañ mı,]*
4. Ṭañ mı olursa derd-ile günden güne hilāl
   Mihr-i ruḫuñdan ayrulalı geldi aya żaʿf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 89, Mısra 3). [ṭañ mı,]*
5. Bu gice bir meh-i rūşen-derūnı sīneye çekmiş
   Gererse gögsini **ṭañ mı** feżā-ı çarḫda hāle *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 199, Mısra 6). [ṭañ mı,]*
6. Her şeb düşerse **ṭañ mı** yere şeb-nem-i nücūm
   Çeşm-i sipihri dūd-ı dilüm pür-nem eyledi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 222, Mısra 7). [ṭañ mı,]*
7. El ṣunsa ʿadū **ṭañ mı** ser-i zülfüñe ey serv
   İblīse naṣīb itdi Ḫudā ʿömr-i dırāzı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 234, Mısra 7). [ṭañ mı,]*

tañ mıdur: *Şaşılır mı.*

1. Ḳalb-i Hüdāyī ʿışḳ ile olsa hevāyī **tañ mıdur**
   Ceẕb itdi anı jāle-veş mihr-i cemāli Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 111, Mısra 9). [tañ mıdur, -dur]*

ṭaʿne itmezdi: *Kınamak, ayıplamak.*

1. Görse ḫālüñ **ṭaʿne itmezdi** Hüdāyī ḥāline
   Ehl-i derd olup yaḳardı zāhid-i ṣad-sāle dāġ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 85, Mısra 9). [ṭaʿne itmezdi, -mez, -di]*

ṭanīn-i zübābdan: *Arı vızıltısı.*

1. Sulṭān odur ki zemzeme-i kerrenāy-ı şāh
   Farḳ olmaya yanında **ṭanīn-i ẕübābdan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 178, Mısra 8). [ṭanīn-i ẕübābdan, -dan]*

tañrı: *Allah.*

1. Āyīne ruḫuñ ayına baḳsa n'ola her gün
   Bīdār olana **Tañrı** virür devlet-i dīdār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 45, Mısra 4). [tañrı,]*
2. Kaʿbe-i kūyuñda ḳurbān ol diseñ ʿāşıḳlara
   Tañrı ḥaḳḳı ey ḫalīlüm ḳan olur ḳan üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 200, Mısra 6). [tañrı,]*

ṭapu: *Huzur, makam, kat.*

1. Ḳıldum **ṭapuña** secdeler olmadı ḳabūlüñ
   Döndüm aña kim geçmeye maḳbūle namāzı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 234, Mısra 3). [ṭapuña, -ñ, -a]*
2. Seyl-i eşküm gibi yüz süriyü geldüm **ṭapuña**
   Ne revādur k'ola maḥrūm ḳapuñda sāyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 97). [ṭapuña, -ñ, -a]*
3. Ṭapuña ʿarż-ı ḫulūṣ itmedür Ḫudāvendā
   Ġaraż bu şiʿr-i dil-avīz ü naẓm-ı ġarrādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 47). [ṭapuña, -ñ, -a]*
4. Virmezüz dil zülfi tatarına her ḫān oġlınuñ
   İtmezüz me'vā **ṭapusın** degme sulṭān oġlınuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 2). [ṭapusın, -sı, -n]*

tapuña geldi: *Huzura gelmek.*

1. Ele alup yüzini geldi Hüdāyī tapuña
   Bir gedādur ki ḫazān bergini sulṭāna suñar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 56, Mısra 9). [tapuña geldi, -di]*

ṭar itdi: *Küçük gelmek.*

1. Ol iki ḳıya baḳıcı ḫūnī ḳara gözler
   Şeh-bāzlaruñ başına **ṭar itdi** külāhın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 152, Mısra 6). [ṭar itdi, -di]*

ṭara: *Saçı taramak bağlamında.*

1. Ṭarar yürür ḳara zülfini ʿarż ider ruḫı ālin
   Diler bu āl-ıla dil murġın ala ol gözi ala *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 199, Mısra 7). [ṭarar, -r]*

ṭarāḳa koparur: *Gümbürtü çıkarmak.*

1. Çoḳ **ṭarāḳa ḳoparur** başlarına top u tüfeng
   Her gimi aġzın açar baḥrde mānend-i neheng *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 17). [ṭarāḳa ḳoparur, -ur]*

ṭaral: *Küçülmek.*

1. Ne ʿaceb teng-dil olup **ṭaralursa** cānum
   Ṣalınur teng ḳabālar giyüp ol serv-i revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 169, Mısra 11). [ṭaralursa, -ur, -sa]*

ṭarf-ı bāġ: *Bahçenin etrafı.*

1. Çıḳ seyre **ṭarf-ı bāġ** u leb-i cūybāra gel
   Mānend-i serv ey gül-i sūrī kenāra gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 132, Mısra 1). [ṭarf-ı bāġ,]*

tār-ı mūdan: *Saç teli.*

1. Bir gice ṭoġdı felekden meh-i bedr oldı ʿayān
   Tār-ı mūdan nitekim mihr-i cemāl-i cānān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 2). [tār-ı mūdan, -dan]*

tārīh: *"Ebced" hesabıyla düşürülen târih.*

1. Didi **tārīḫini** Hüdāyī anuñ

   Cāmiʿ-i pādişeh yapıldı temām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 69). [tārīḫini, -i, -n, -i]*
2. Daḫı bu cāh şimdi buldı yīrin

   Didi bendeñ Hüdāyī **tārīḫin** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 66). [tārīḫin, -i, -n]*
3. Didüm ol şevḳ ile bu **tārīḫi**

   Ol ḫalīl-i dil oldı mihmānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 25). [tārīḫi, -i]*
4. Şordılar mevtin Hüdāyī didiler **tārīḫini**

   Eyledi Sulṭān Süleymān ʿazm-i cennāt-i ebed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 1, Mısra 9). [tārīḫini, -i, -n, -i]*
5. Tārīḫini Hüdāyī-i dāʿī didi anuñ

   Bu kārvān-serāya gelen oldı hep revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 3, Mısra 5). [tārīḫini, -i, -n, -i]*
6. Tārīḫini felekde anuñ didi Selsebīl

   Māʾ-i maʿīn-i cennet u mā fī vü Selsebīl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 4, Mısra 3). [tārīḫini, -i, -n, -i]*
7. Didi hātif mevtine **tārīḫi**

   Raḥmet-i Yezdān Ḥüseyn'üñ cānına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 5, Mısra 5). [tārīḫi, -i]*
8. Tārīḫini Hüdāyī-i dāʿī didi anuñ

   Ḳabr-i Muḥammed'i ide pür-nūr ol Mūcīb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 6, Mısra 3). [tārīḫini, -i, -n, -i]*
9. Hüdāyī seyr idüp oldı feraḫnak

   Didi **tārīḫ** ʿayn-ı ḳaṣr-ı cennet *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 7, Mısra 4). [tārīḫ,]*
10. Didi **tārīḫini** Hüdāyī ol zamān

    Cisr-i Yaʿḳūb eciri vire ilāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 8, Mısra 5). [tārīḫini, -i, -n, -i]*
11. Didi **tārīḫin** Hüdāyī ol zamān

    Çeşme-i ʿayn-i ḥayāt āb-ı zülāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 9, Mısra 5). [tārīḫin, -i, -n]*
12. Didiler mevtine anuñ **tārīḫ**

    Raḥmet ide Hümā'ya ol Cebbār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 10, Mısra 5). [tārīḫ,]*

tārīh didi: *I. Tarih söylemek, zamanı belirtmek II. Tarih düşürmek; önemli sayılan bir olayın, çoğunlukla nazım biçiminde söylenen sözlerle, ebcet hesabına göre tarihini belirtmek.*

1. Tāze gül virdi yine ravżа-ı Āl-i ʿOs̲mān
   Şevḳ-ıla didi Hüdāyī-i duʿā-gū tārīḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 52). [tārīḫ didi, -di]*

tārīh düşdi: *Önemli sayılan bir olayın, çoğunlukla nazım biçiminde söylenen sözlerle, ebcet hesabına göre tarihini belirtmek.*

1. Düşdi tārīḫ aña gitdi ḳapudan sefere
   Dilerüz aña refīḳ ola ferīḳ-i sefere *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 23). [tārīḫ düşdi, -di]*

tārīh ola: *Ebced hesabıyla tarih düşürmek.*

1. Lāyıḳ ol cāmiʿa ola tārīḫ
   Beyt-i Raḥmān u maʿbed-i İslām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 25). [tārīḫ ola, -a]*

tārīh-i o: *Onun tarihi.*

1. Mecmaʿ-ı ümmet-i resūl-i güzīn
   Goft **tārīḫ-i o** Hüdāyī-i ḫāk *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 2, Mısra 5). [tārīḫ-i o,]*

tārīh-i o: *Onun tarihi.*

1. Mecmaʿ-ı ümmet-i resūl-i güzīn
   Goft **tārīḫ-i o** Hüdāyī-i ḫāk *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 2, Mısra 5). [tārīḫ-i o,]*

tārīh-i o: *Onun tarihi.*

1. Mecmaʿ-ı ümmet-i resūl-i güzīn
   Goft **tārīḫ-i o** Hüdāyī-i ḫāk *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 2, Mısra 5). [tārīḫ-i o,]*

tarīk: *1. Yol. 2, Usûl. 3. Meslek. 4.vasıta, sebep. 5. Tasavvuf. Bir velinin Tanrı'ya ulaşmak için tuttuğu yol.*

1. Ṭarīḳ erlerine yoldaş ol kim
   Olur enfāsı da aḳdāmı ferruḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 26, Mısra 5). [tarīḳ,]*

ṭarīk-ı ʿışḳa: *Aşk yolu.*

1. Ḫavf itme müstaḳīm iseñ ey dil ṣırāṭdan
   Saʿy it **ṭarīḳ-ı ʿışḳa** ki rāh-ı hüdā budur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 58, Mısra 12). [ṭarīḳ-ı ʿışḳa, -a]*

ṭarīḳ-ı ṣavābdan: *Doğru yol.*

1. ʿAdlüñ şu deñlü eyledi ışlaḥ ḫalḳı kim
   Gitmez ḫaṭāya kimse **ṭarīḳ-ı ṣavābdan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 44). [ṭarīḳ-ı ṣavābdan, -dan]*

ṭarrār: *Hilekar. II Sevgili.*

1. Ṭurrasın şāne idüp çekmese **ṭarrār** diyü
   Almaz idi anı ol zülf-i perīşān eline *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 198, Mısra 7). [ṭarrār,]*

taş: *Taş.*

1. Yaʿḳūb **taşlar-ıla** n'ola dögse sīnesin
   Yūsuf Mışır'da keffe-yi mīzān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 33, Mısra 7). [taşlar-ıla, -la, -ile]*
2. Oñmaduḳ başa elüñden ṭoḳına bir **ṭaş** diyü
   İşigüñde itlerüñle eylerem hengāmeler *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 48, Mısra 5). [ṭaş,]*
3. Yüzümi yerlere sürüp yürürem āb gibi
   Dögerin **ṭaşlar-ıla** sīnemi seylāb gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 10). [ṭaşlar-ıla, -lar, -ıla]*

taş: *Eşik taşı, eşikteki taş çıkıntı.*

1. Seng-i mezār idinmege iç işigüñ **ṭaşın**
   Ṣaḳlar Hüdāyī başı ber-ā-ber Ḳayacığum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 146, Mısra 13). [ṭaşın, -(ı)n]*
2. Ḳabrümde işigüñ **ṭaşın** özler dil ölürken
   Görür kişi başı yaraġın vaḳt-i seferde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 194, Mısra 7). [ṭaşın, -ın]*

taş: *Taş atmak.*

1. Dīvāne olduġum saña beñzer ki ṭuydılar
   Eṭfāl-i şehr üşüp beni **ṭaşlar** Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 146, Mısra 8). [ṭaşlar, -la, -r, -]*

taş atılur: *Taşlamak, taş fırlatmak.*

1. Nādān dil atsa ey dil-i dānā ne ġam saña
   Taş atılur şu naḫle k'anuñ berg ü barı var *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 44, Mısra 8). [taş atılur, -ıl, -ur]*

ṭaş başına: *Başa taş atmak.*

1. Mār-veş **ṭaş başına** müddeʿī-i dil-şikenüñ
   Vācibü'l-ḳatl ü dü-rūy u dü-zebān olduġı'çün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 165, Mısra 9). [ṭaş başına, -n, -a]*

ṭaş urdı: *Taş atmak.*

1. İtleri içre baña gerçi ki bir **ṭaş urdı**
   Beni mümtāz-ı cehān eyledi beyne'l-aḳran *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 169, Mısra 9). [ṭaş urdı, -dı]*

taşa çaldılar: *Kırmak, parçalamak; utanmamak, çekinmemek.*

1. Taşa çaldılar şurāḥīyi üşüp meh-pāreler
   Ey Hüdāyī şişe-i nāmūs u ʿārum ṣandılar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 38, Mısra 13). [taşa çaldılar, -dı, -lar]*

taşarruf-ı evhām: *Vehimlerin tasarısı.*

1. Ḳāṣır anuñ taṣavvurında ʿuḳūl
   ʿĀciz anda **taşarruf-ı evhām** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 22). [taşarruf-ı evhām,]*

taşavvur: *Göz önüne getirme, hayal etme, zihinde canlandırma.*

1. Ḳāṣır anuñ **taşavvurında** ʿuḳūl
   ʿĀciz anda taşarruf-ı evhām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 21). [taşavvurında, -ın, -da]*

taṣvīr itmiş: *Betimlemek, anlatmak; resmini yapmak II yaratmak.*

1. Yüzi fetḥ āyetidür ḳāmetidür āyet-i nuṣret
   Perī şeklinde **taṣvīr itmiş** anı Mānī-i ḳudret *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 14). [taṣvīr itmiş, -miş]*

taṣvīr yazarsa: *Resim yapmak.*

1. Olmaz ḫaṭ-ı Yāḳūt lebüñ gibi ṣafā-baḫş
   Taṣvīr yazarsa n'ola cān virmez e Mānī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 214, Mısra 4). [taṣvīr yazarsa, -ar, -sa]*

tatar: *Tatar II zalim, acımasız, gaddar kişi II sevgilinin yağmacı gamzesi.*

1. Çeşmüñ dil ü cān ḫānesini eyledi tālān
   Vāy ol eve kim anı ḳonak idine **tatar** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 45, Mısra 8). [tatar,]*
2. N'ola bārān gibi başlarsa yaşum yaġmaya
   Virdi **Tatar** gözüñ mülk-i dili yaġmaya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 191, Mısra 4). [tatar,]*

ṭatlu: *Tatlı.*

1. Olmış ṭudaġuñ **ṭatlulıġından** iki pāre
   Meyl itse Hüdāyī n'ola ol mīveye her bār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 45, Mısra 9). [ṭatlulıġından, -lıġ, -ın, -dan]*
2. Leb-i şīrīnüñe meyl itse n'ola cān-ıla dil
   Mü'minüñ ḳalbi olur **ṭatluya** ġāyet māyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 131, Mısra 2). [ṭatluya, -ya]*

tatlu gelür: *Hoş, güzel görünmek; lezzet almak.*

1. Şol ḳadar **tatlu gelür** teşne Hüdāyī'ye lebüñ
   Ḫıżr'a gelmez o ḳadar Çeşme-i Ḥayvān'ı leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 30, Mısra 9). [tatlu gelür, -ür]*

tavāf: *Kutsal bir yeri ziyaret etme, etrafında dönme.*

1. Her ḳabīle ider **ṭavāfına** saʿy
   Ḳıbleveş oldı ḳıble-gāh-ı enām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 23). [ṭavāfına, -ı, -n, -a]*

ṭavāf ider: *Etrafında dönmek; çevresinde bulunmak, yakın olmak.*

1. Dil ṣafā-y-ıla ider Kaʿbe-i kūyını ṭavāf
   Şanki ḥācīdur ider saʿy-i tek ü pūy-ı Ḥarem *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 142, Mısra 5). [ṭavāf ider, -er]*

ṭavāf-ı kaʿbe-i vaṣl-ı nigāradur: *Sevgiliye kavuşma kabesini dolanmak.*

1. Saʿyi **ṭavāf-ı Kaʿbe-i vaṣl-ı nigāradur**
   Yā Rabbi ḳıl Hüdāyī'ye tevfīḳuñı refīḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 96, Mısra 9). [ṭavāf-ı kaʿbe-i vaṣl-ı nigāradur, -a, -dur]*

ṭavf ider: *Tavaf etmek, kutsal sayıp etrâfını dolaşmak, ziyâret etmek.*

1. Yüz süriyü **ṭavf ider** ʿuṣṣāḳ işigüñ Kaʿbe'sin
   Döndiler ḳurbāna gelmiş ʿīd-i aḍḥā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 196, Mısra 5). [ṭavf ider, -er]*
2. Geşt ider bād-ı seḥerle gülşeni evrāḳ-ı gül
   Ṭavf ider gūyā Resūlüñ ravżasın kerrūbiyān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 30). [ṭavf ider, -er]*

taʿvīz: *Euzubillah demek. Nazar veya kötü şeylerden muhafaza için takılan dualı kâğıt,.*

1. Yā kemīn içre şikārın gözedür genc arslan
   Yazdı **taʿvīż** için ol māha debīr-i eflāk *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 42). [taʿvīz,]*

taʿvīż-i cān: *Can muskası.*

1. Kākülüñ **taʿvīż-i cān** ḫaṭṭuñ maḥabbet āyeti
   Sevmesün yā n'eylesün bu ḳalb-i meyyālüm seni *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 15). [taʿvīz-i cān,]*

taʿvīż-i duʿāñı: *Dua muskası.*

1. Her ki **taʿvīż-i duʿāñı** yaza levḥ-i cāna
   İsm-i Aʿẓam ḥaḳı ol aña ola ḥırz-ı emān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 47). [taʿvīz̄-i duʿāñı, -ñ, -ı]*

<u>ṭavḳ ṭaḳmış:</u> *Boyunduruk takmak.*

1. Ṭavḳ ṭaḳmış boynına gūyā ḳalender fāḫte
   Çārsū-ı bāġda geh medḥ oḳur geh dāsitān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 23). [ṭavḳ ṭaḳmış, -mış]*

<u>ṭavḳ-ı ʿışḳın:</u> *Aşk halkası.*

1. Ṭavḳ-ı ʿışḳın boynuma taḳdum Ḳalenderler gibi
   Baş açuḳ abdālıyam cān-ıla Ḥaydar Bālī'nüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 11). [ṭavḳ-ı ʿışḳın, -ın]*

<u>ṭavr-ı eşcār-ı bahār:</u> *Bahar ağaçlarının tavrı.*

1. Ṭūr-ı Mūsādan numūne **ṭavr-ı eşcār-ı bahār**
   Anda gülnār ātiş-i innī ena'llāhdan nişān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 15). [ṭavr-ı eşcār-ı bahār,]*

<u>ṭāvūs:</u> *(Ar.) Tavus kuşu.*

1. Zülfüñ berāt-ı ḥüsnüñe **ṭāvūs** ḳuyruġı
   Mülk-i cemāli ḳıldı müsellem Çalab saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 8, Mısra 5). [ṭāvūs,]*
2. Gel merġzāra niteki **ṭāvūs** naḫl-i gül
   Gözler açar nigāh içün ey ġunca-leb saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 8, Mısra 7). [ṭāvūs,]*
3. Ṭāvūsa pāy virmedi taḳsīm-i ḥüsn iden
   Ol pāye başdan ayaġa virildi hep saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 8, Mısra 3). [ṭāvūsa, -a]*

<u>ṭāvūs-ı gülistān-ı maʿānī oldı:</u> *Anlam güllüğünün tavusu olmak.*

1. Oldı ṭāvūs-ı gülistān-ı maʿānī ṭabʿum
   Yeridür bāġ-ı melāḥaṭde iderse cevelān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 168, Mısra 13). [ṭāvūs-ı gülistān-ı maʿānī oldı, -dı]*

<u>ṭāvūs-ı gülistān-ı seher:</u> *Sabah gülistanının tavusu.*

1. Ḫırmen-i necm-i şebüñ cānına od ṣaldı hemān
   Açdı **ṭāvūs-ı gülistān-ı seḥer** şehper-i zer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 24). [ṭāvūs-ı gülistān-ı seḥer,]*

ṭāvūs-ı ḳudsīler: *Mukaddes tavus kuşu.*

1. Ḫalḳa-ı zülf-i hümāyūnuñ ġamından ey perī
   Yaḳdılar **ṭāvūs-ı ḳudsīler** per-ile bāle dāġ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 85, Mısra 6). [ṭāvūs-ı ḳudsīler, -ler]*
2. Oldı nebāt-ı laʿline **ṭāvūs-ı ḳudsīler** meges
   Lāl eyledi ṭūṭīleri şīrīn-maḳāli Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 110, Mısra 7). [ṭāvūs-ı ḳudsīler, -ler]*

ṭāvūs-ı sidre: *Sidre'nin tavusu.*

1. Ṭāvūs-ı Sidre dinse degüldür ʿaceb saña
   Gökden inüp-durur güzelüm bu laḳab saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 8, Mısra 1). [ṭāvūs-ı sidre,]*

ṭāvūs-ı sidre'dür: *Sidre'nin tavusu.*

1. Ṭabʿ-ı Hüdāyī cilvede ṭāvūs-ı Sidre'dür
   Meddāḥ olalı ey şeh-i ʿālī-neseb saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 8, Mısra 9). [ṭāvūs-ı sidre'dür, -dür]*

ṭayan-: *Dayanmak, güvenmek.*

1. Mülk-i ḥüsne **ṭayanup** itme Hüdāyī'ye cefā
   N'oldı dārātı gör İskender ile Dārāb'uñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 113, Mısra 9). [ṭayanup, -(u)p]*

ṭayan: *Dayanmak, güvenmek.*

1. Dāyim **ṭayanup** ḥüsnüñe ẓulm itme gedāya
   Ḳalmaz saña bu ḥaşmet ile cāh Muḥammed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 28, Mısra 3). [ṭayanup, -up]*

tayan: *Bir şeyden güç almak, güvenmek; katlanmak, sabretmek II karşı durmak, direnmek.*

1. Ṭayanur tīrüñe ḳalb-i perīşān
   ʿAṣāya nitekim Mūsā-ı ʿİmrān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 11). [ṭayanur, -ur]*

taʿyīn itdi: *Belirlemek.*

1. İtdi bir cāha her birin taʿyīn
   Kimine ḫıṭṭa-ı Ḫıṭāy'ı virüp *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 15). [taʿyīn itdi, -di]*

ṭāyir-i ḳuds-āşiyān: *Kutsi yerde yuva yapmış kuşlar.*

1. Sensin ol bāġ-ı ṣafā kim gül-cemālüñ şevḳına
   Bülbül-i göyā hezārān **ṭāyir-i ḳuds-āşiyān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 48). [ṭāyir-i ḳuds-āşiyān,]*

ṭāyir-i sidre'dür: *Sidre kuşu.*

1. Ṭāyir-i Sidre'dür açmış ṣanasın uçmaġa bāl
   Ḳāmeti üzre anuñ zülf-i hümā-pervāzı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 219, Mısra 3). [ṭāyir-i sidre'dür, -dür]*

ṭayy-ı mekān eyleyenüñ: *Mekanı uçar gibi geçmek.*

1. Laḥẓa geçmez ki müjeñ tīri göñülden geçmez
   Kaʿbe'dür cilvegehī **ṭayy-ı mekān eyleyenüñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 103, Mısra 8). [ṭayy-ı mekān eyleyenüñ, -y, -e, -nüñ]*

tażarruʿ: *Yalvarma, yakarma .*

1. Maḳbūl olur ṣalāt u selām **tażarruʿuñ**
   İḫlāṣ ile olursa duʿā vü tahiyyetüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 109, Mısra 11). [tażarruʿuñ, -un, -]*

tāze: *Bozulmamış, yeni, taze.*

1. Muṣḥaf-ı ḥüsnüñ ki ṭutmış ḫaṭṭ-ı reyḥānī dürüst

   Tāze defterdür yazılmış resm-i ʿOs̱mānī dürüst *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 18, Mısra 2). [tāze,]*

2. Her dem bahār-ı vaṣf-ı ruḫuñda Hüdāyī'nüñ

   Gül gibi **tāze** defter-i dīvān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 32, Mısra 14). [tāze,]*

3. Hüdāyī **tāze** ġazeller ḳasideler diyicek

   Hemīşe ol yüzi gül ʿārızı bahāra gerek *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 122, Mısra 9). [tāze,]*

4. Ey Hüdāyī ruḫı vaṣfındaġı eşʿārumuzı

   Yazalum gül gibi bir **tāze** kitāb eyleyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 143, Mısra 14). [tāze,]*

5. Āb-gün cāmede ey ġunca-dehānum göyā

   Tāze ḳopmış ṣuya ḳonmış gül-i raʿnāsın sen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 160, Mısra 6). [tāze,]*

6. Tenümde **tāze** dāġumdur ser-ā-ser ḫilʿat ü tācum

   Melāmet mülkine Keyḫusrevem yā Keyḳubādam ben *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 163, Mısra 5). [tāze,]*

7. Mihr-i lebüñle dilde yanan **tāze** dāġlar

   Lāyıḳ budur ki mühr-i Süleymān'a ṭaʿn ide *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 185, Mısra 5). [tāze,]*

8. Mihr-i ruḫuñla dilde yanan **tāze** dāġdur

   Gülzār-ı ʿömrümüñ gül-i ḫandānı Muṣli Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 187, Mısra 3). [tāze,]*

9. Ḥażret-i Nūḥ gibi pīr ola ol **tāze** cevān

   Ḥamdü li-llāh ki şehenşāh-ı cehān-ı keremüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 47). [tāze,]*

10. Berg-i ḫazāna döndi gel hecr-ile cism-i nā-tüvān

    Tāze açılmış ey perī bāġ-ı ruḫuñda lāleler *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Muhammes 1, Mısra 6). [tāze,]*

tāze bahārum: *Ilkbahar.*

1. Ol perī aldı benüm ṣabr u ḳarārum geldi

   Yine dīvāneyem ol **tāze bahārum** geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 217, Mısra 2). [tāze bahārum, -um]*

tāze cevānum: *Taze civan/delikanlı.*

1. Raḥm eyle güzel başuñ-içün alma fiġānum

   Ey pīr olası Muṣlīcuġum **tāze cevānum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 4). [tāze cevānum, -um]*

2. Zībā yaradupdur seni Ḥaḳ ḥūr u perīden

   Ey pīr olası Muṣlīcuġum **tāze cevānum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 8). [tāze cevānum, -um]*

3. Ḥüsn-ile bahā Mıṣr'ına sensin meh-i Kenʿān

   Ey pīr olası Muṣlīcuġum **tāze cevānum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 12). [tāze cevānum, -um]*

4. Sevdā-zedeyem zülf-i perīşānuñ ucından

   Ey pīr olası Muṣlīcuġum **tāze cevānum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 16). [tāze cevānum, -um]*

5. Ger pīr olayın dirseñ aña itme cefāyı

   Ey pīr olası Muṣlīcuġum **tāze cevānum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 20). [tāze cevānum, -um]*

tāze gül virdi: *Yeni açmış gül vermek.*

1. Tāze gül virdi yine ravża-ı Āl-i ʿOsmān

   Şevḳ-ıla didi Hüdāyī-i duʿā-gū tārīḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 51). [tāze gül virdi, -di]*

tāze vü ter: *Taptaze, tazecik.*

1. Ma'īl olsa saña dil-teşne Hüdāyī ne ʿaceb

   Bir içim **tāze vü ter** āb-ı muṣaffāsın sen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 160, Mısra 10). [tāze vü ter,]*

tāze vü ter-durur: *Taptaze, tazecik.*

1. Āb-ı eşk ü havā-ı āhuñdan

   Tāze vü ter-durur gülistānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 60). [tāze vü ter-durur, -durur]*

tāzele: *Tazelemek, yenilemek.*

1. Gül gibi **tāzeledi** sīnedeki dāġlarum

   Yine yaḳdı beni ol lāle-ʿiẕārum geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 217, Mısra 5). [tāzeledi, -di]*

taʿẓīm ü tekrīm idüp: *Sevip saymak.*

1. N’ola öpsem idüp taʿẓīm ü tekrīm

   Gözüñ Hārūt’a eyler siḥr taʿlīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 17). [taʿẓīm ü tekrīm idüp, -üp]*

teb: *Sıtma.*

1. Düşmezdi āba ditreyü berg-i ḫazān gibi

   ʿIşḳuñ **tebiyle** olmasa zerd ü nizār şems *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 75, Mısra 8). [tebiyle, -i, -y, -le]*

tebāh eyledi: *Berbat etmek, harap etmek, mahvetmek, tüketmek.*

1. Dil mülkini sipāh-ı ġamı eyledi tebāh

   Şol dil-rübā ki nāmı anuñ Muṣlī Şāhdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 7). [tebāh eyledi, -di]*

tebdīl it: *Değiştirmek.*

1. Bu şām-ı fürḳati rūz-ı viṣāle **tebdīl it**

   Gel ey çirāġ-ı cemāli delīl-i nūr-ı Ḫudāy *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 212, Mısra 7). [tebdīl it,]*

tebdīl ḳıl: *Değiştirmek.*

1. Seyyi’ātını ḳamu ḳıl ḥasenāta tebdīl

   Rūz-ı maḥşerde anı eyleme ḫalḳ içre ḫacīl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 105). [tebdīl ḳıl,]*

tebdīl ola: *Değiştirme, başka bir biçime sokma.*

1. Ḳıl Hüdāyī ḳuluña göşe-i çeşm-ile naẓar

   Ḫusrev-i ʿāleme **tebdīl ola** tā kim elemi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 235, Mısra 10). [tebdīl ola, -a]*
2. Elemi ʿāleme **tebdīl ola** ben ḫaste-dilüñ

   Göşe-i ʿayn-ı ʿināyetle iderseñ nigerān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 45). [tebdīl ola, -a]*

tebdīl oldı: *Değiştirmek.*

1. Ẓalām-ı şām-ı fürḳat nūra **tebdīl oldı** gün gördük
   Lebi Ḫıżr u dehānı Çeşme-i Ḥayvān'umuz geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 227, Mısra 3). [tebdīl oldı, -dı]*

tebdīl-i havā: *Hava değişimi.*

1. Geçüp ʿışḳ-ı mecāzīden ḥaḳīḳat kūyına saʿy it
   Hüdāyī ḫastaya elbette **tebdīl-i havā** yegdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 59, Mısra 10). [tebdīl-i havā,]*

tebessüm it: *Gonca çiçeğinin hafifçe açılması; gülümsemek, hafifçe gülmek.*

1. Dem-beste olma ġunca-yı gülşen gibi şen ol
   Bāġ-ı ruḫuñda güller açılsun **tebessüm it** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 19, Mısra 4). [tebessüm it,]*

tecellā-ı cemāl eyle: *Allah'ın yüzünü göstermesi.*

1. Tā ilāhī baña tek eyle tecellā-ı cemāl
   Şu gibi yā eriyem yā ṭutuşam kāḫ-miṣāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 3, Mısra 1). [tecellā-ı cemāl eyle,]*

tedbīr: *Bir amaca ulaşmak için tutulan yol, önlem.*

1. Göñlümüñ fikri viṣāl idi firāḳ oldı naṣīb
   Ḥükm-i taḳdīre ḳuluñ uymaz imiş **tedbīri** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 220, Mısra 4). [tedbīri, -i]*

teferrüc idene: *Seyretmek.II Gezmek, dolaşmak.*

1. Dil gün yüzinde ebr-i ḫaṭın görse ẕevḳ ider
   Olur **teferrüc idene** sünbül-havā laṭīf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 90, Mısra 8). [teferrüc idene, -en, -e]*

teferrüd bulduñ: *Tek olmak.*

1. Bulduñ ṣadāḳat-ıla teferrüd elif-miṣāl
   Bostān-ı cāha oldı boyuñ serv-i müstaḳīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 13). [teferrüd bulduñ, -du, -ñ]*

tefevvuḳ idem: *Üstün gelmek, üste gelmek.*

1. Kes başum dik nīze-i ser-tīz-i müjgān üstine
   Baş olup tā kim **tefevvuḳ idem** aḳrān üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 200, Mısra 2). [tefevvuḳ idem, -em]*

tefvīż it: *Havale etmek.*

1. Fażl-ı Feyyāż'a bu yolda özüñi **tefvīż it**
   Giderek menzil-i maḳṣūda olursın vāṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 43). [tefvīż it,]*

tehī: *(içi) boş.*

1. Ke's-i hilāli geh pür ider geh **tehī** felek
   Yāra içer Hüdāyī ṭolular çanaḳ çanaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 97, Mısra 13). [tehī,]*

tehī-dest: *Boş el.*

1. Ṣadef-miṣāl **tehī-dest** isem ʿaceb mi ki çarḫ
   Elümden aldı bir iki cehān deger güherüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 147, Mısra 3). [tehī-dest,]*

tek: *Sadece, yalnız, bir.*

1. Olur Hüdāyī şehā ʿid-i vaṣluña ḳurbān
   Ḫudā o devleti **tek** eylesün müyesser aña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 3, Mısra 10). [tek,]*
2. Ben gice gündüz aġlayayın derdi ile **tek**
   Gelsün hemān o yār-ı perīşānuma feraḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 25, Mısra 7). [tek,]*
3. Ḫayālüñ tekye-i dilde ḫalīlüm eyle **tek** mihmān
   Yolına cān-ıla serden iki ḳurbānumuz vardur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 35, Mısra 5). [tek,]*

4. Dönmezüz **tek** gelsün alşun naḳd-i cānı ol melek
   Daʿvī-i ʿışḳ itmişüz iḳrārdur iḳrārumuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 69, Mısra 7). [tek,]*
5. Ṭīġ çek sīneme gel **tek** yoluña cān vireyin
   Sūre-i Tevbe ḥaḳ'içün yalıñuz baş degül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 129, Mısra 11). [tek,]*
6. Sīneñ üzre **tek** baña dāġ u elifler çek disün
   Başum üstine çekem ol nāzenīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 151, Mısra 9). [tek,]*
7. Ḳana ġarḳ olsa tenüm ola ġarīḳ-ı raḥmet
   Tek beni Kaʿbe-i kūyuñda sen eyle ḳurbān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 168, Mısra 6). [tek,]*
8. Ḫāk-i rehüñde **tek** baña yer vir ʿAlīlik it
   Olsun Yezīd yüz çevüren Bū Türāb'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 179, Mısra 5). [tek,]*
9. Tek yüzüñ şemʿini göster mumdur pervāne-veş
   Yanmaġa bu tekye-i dehrüñ ışıḳ-meşrebleri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 209, Mısra 5). [tek,]*
10. Rāżīyam al naḳd-i cānı **tek** baña bir būse vir
    İstemezseñ al birine ey perī-ruḫsār iki *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 233, Mısra 7). [tek,]*
11. Tā ilāhī baña **tek** eyle tecellā-ı cemāl
    Şu gibi yā eriyem yā ṭutuşam kāḫ-miṣāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 3, Mısra 1). [tek,]*

tekebbür ü nāz u teġāfülüñ: *Kibirlenme, naz etme ve bilmezlik yapmak.*

1. Aḫbābadur **tekebbür ü nāz u teġāfülüñ**
   Aġyāradur ḳamu naẓar u luṭf u şefḳatüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 109, Mısra 7). [tekebbür ü nāz u teġāfülüñ, -üñ]*

tekellüm eylese: *Konuşmak.*

1. Olur bir demde yüz biñ mürde iḥyā
   Tekellüm eylese ol rūḥ-ı ṣānī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 225, Mısra 8). [tekellüm eylese, -se]*

tekellüm it: *Konuşmak.*

1. Çek ġamzeñüñ ḳılıçlarını ḳatl-i merdüm it
   Cānlar baġışla yine lebüñden **tekellüm it** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 19, Mısra 2). [tekellüm it,]*

teklif eyler: *Teklif etmek, sunmak.*

1. Dil-i pür- ḫūnını ʿāşıḳ saña **teklif eyler**
   Mest-i güstāḫ şeh-i ʿāleme peymāne ṣunar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 56, Mısra 5). [teklif eyler, -r]*

tekmīl-i ẕāt: *Kişiliğini tamamlamak.*

1. Ḫıdmet it bir kāmile tā idesin **tekmīl-i ẕāt**
   Māhuñ olur pertev-i mihr-ile noḳṣānı dürüst *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 18, Mısra 11). [tekmīl-i ẕāt,]*

tekye: *Bir şeyhin liderliğinde ve idaresinde derviş grubunun bağlandığı dergâh, tekke.*

1. Niçe Ferhād u Mecnūn'uñ bu ṭaġlar tekyegāhıdur
   Açılmış lāleler ol **tekyenüñ** yer yer çirāġıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 41, Mısra 4). [tekyenüñ, -nüñ]*
2. Ġam ḫūnıdur bu **tekyede** zādü'l-müṣāfirīn
   Alduñsa ḥışşe merd-i ḳanāʿat-güzīnsin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 176, Mısra 9). [tekyede, -de]*
3. Bir **tekyedür** göñül ġam u hemm ʿaḳl u iḫtiyār
   Anuñ kimi muḳīmi kimisi müsāfiri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 230, Mısra 9). [tekyedür, -dür]*
4. Ḳaşlaruñ yāyına biñ cān-ıla ḳurbānuñ olam
   Bir iki gün bu fenā **tekyede** mihmānuñ olam *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 16). [tekyede, -de]*

tekyegāh: *Tekke, yer, mekân.*

1. Niçe Ferhād u Mecnūn'uñ bu ṭaġlar **tekyegāhıdur**
   Açılmış lāleler ol tekyenüñ yer yer çirāġıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 41, Mısra 3). [tekyegāhıdur, -ı, -dur]*

tekyegāh-ı dehri: *Zaman tekkesi.*

1. Dāġ-ı dilüm gibi didi yok bir yalıñ ışıḳ
   Bu **tekyegāh-ı dehri** gezenler ocaḳ ocaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 98, Mısra 4). [tekyegāh-ı dehri, -i]*

tekye-i çarḫı: *Gök tekkesi.*

1. Şevḳuñla āhum ātişi yalıñ ışıḳ gibi
   Geşt itdi gice **tekye-i çarḫı** ocaḳ ocaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 97, Mısra 8). [tekye-i çarḫı, -ı]*

tekye-i dehrüñ: *Dünya dergahı.*

1. Tek yüzüñ şemʿini göster mumdur pervāne-veş
   Yanmaġa bu **tekye-i dehrüñ** ışıḳ-meşrebleri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 209, Mısra 6). [tekye-i dehrüñ, -üñ]*

tekye-i dilde: *Gönül tekkesi.*

1. Ḫayālüñ **tekye-i dilde** ḫalīlüm eyle tek mihmān
   Yolına cān-ıla serden iki ḳurbānumuz vardur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 35, Mısra 5). [tekye-i dilde, -de]*

tekye-i ʿışḳında: *Aşk tekkesi.*

1. Bürc-i ḥüsn üzre görelden ol meh-i mihr-aḫteri
   Cān u dilden **tekye-i ʿışḳında** oldum Ḥayderī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 6). [tekye-i ʿışḳında, -ın, -da]*

tekye-i ʿışḳumda: *Aşk tekkesi.*

1. Dimezsin **tekye-i ʿışḳumda** aḥvālüñ ne abdālum
   Benüm ġarrā Ḥüseynüm nūr-ı ʿaynum ruḫları ālüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 16, Mısra 3). [tekye-i ʿışḳumda, -um, -da]*

tel: *Insan saç veya sakalının bir tek ipçiği.*

1. Cān riştesidür ol şanemüñ zülfinüñ **teli**
   Bālāḳadi belāsına anuñ didüm belī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 1). [teli, -i]*

telh oldı: *Acı olmak.*

1. Oldı āvān-ı şalāḥuñda meyüñ ṣoḥbeti telḫ
   Yirin od itdi şehā nāy-ile ʿūduñ devrān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 35). [telḫ oldı, -dı]*

telh-kām: *Damağı acı olan; kederli.*

1. Şiʿre Hüdāyī virmez idi böyle lezzeti
   Devr itmeseydi sāġır-ı mey gibi **telḫ-kām** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 140, Mısra 14). [telḫ-kām,]*

telḫ-kām-ı ġamuñuz: *Gam yüzünden ağzının tadı kaçmış; kederli.*

1. Telḫ-kām-ı ġamuñuz māyil-i ḳand-ı lebüñüz
   Severüz mü'minüz ey luṭf u kerem-kānı lezīz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 30, Mısra 7). [telḫ-kām-ı ġamuñuz, -uñuz]*

temām itdi: *Tamamlamak.*

1. Güneş yüzüñ tutup eksügin itdi māhı temām
   Ne ṣūret-ile olur āyīne ber-ā-ber aña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 3, Mısra 5). [temām itdi, -di]*

temām itdüñ: *Tamamlamak.*

1. Luṭf u iḥsānı sen **temām itdüñ**
   Var benüm ḫıdmetüñde noḳṣānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 75). [temām itdüñ, -dü, -ñ]*

temām oldı: *Tamamlanmak.*

1. Devr-i lebüñde devri **temām oldı** sāġıruñ
   Çekdi elini her kişi cām u ṣarābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 179, Mısra 7). [temām oldı, -dı]*

temām olur: *Tamamlanmak.*

1. Bir gün düşer döne döne devri **temām olur**
   Umma şebāt nüh felek-i nüh ḳıbābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 178, Mısra 3). [temām olur, -ur]*

temām olur: *Tamamlanmak, sona ermek.*

1. Ṭolaşma kūyını giceler eksügüñ degül
   Ey meh ṣaḳın ki ṭutulup işüñ olur temām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 140, Mısra 6). [temām olur, -ur]*

temām yapıldı: *Tamamlanmak.*

1. Didi tārīḫini Hüdāyī anuñ
   Cāmiʿ-i pādişeh yapıldı temām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 70). [temām yapıldı, -dı]*

temāşā-ı deşt ü ṣaḥrādan: *Kırda yabanda gezmek.*

1. Ya seyre çıḳdı şeh-i kām-rān-ı kişver-i Rūm
   Ya geldi yār **temāşā-ı deşt ü ṣaḥrādan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 10). [temāşā-ı deşt ü ṣaḥrādan, -dan]*

temennāsın eyledüm: *Arzu etmek, istemek.*

1. Meclisde būs-ı laʿli **temennāsın eyledüm**
   Didi zamānı var o sitemger Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 145, Mısra 7). [temennāsın eyledüm, -dü, -m]*

temennāsın eyledüm: *Arzu etmek, istemek.*

1. Meclisde būs-ı laʿli **temennāsın eyledüm**
   Didi zamānı var o sitemger Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 145, Mısra 7). [temennāsın eyledüm, -dü, -m]*

temevvüc ide: *Dalgalanmak.*

1. Şol dem ki **temevvüc ide** ol yemm
   Feyż ola ʿuṣāta biş eger kem *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 33). [temevvüc ide, -e]*

temkīn: *İhtiyatlı ve tedbirli olma.*

1. Bulduḳca felekde Ḳuṭb **temkīn**
   Seyr eyledügince Māh u Pervīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 43). [temkīn,]*

ten-: *Beden, cisim, gövde, vücut.*

1. Tenümde tāze dāġumdur ser-ā-ser ḫilʿat ü tācum
   Melāmet mülkine Keyḫusrevem yā Keyḳubādam ben *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 163, Mısra 5). [tenümde, -(ü)m, -de]*

ten: *Beden, cisim, gövde, vücut.*

1. Göñüller **tende** fikrüñde lisānlar ser de zikrüñde
   Senüñ yāduñdadur diller eger maḫfī eger peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 5). [tende, -de]*
2. Gün yüzüñ göster **tenüm** zeyn eyle dāġ-ı şevḳ-ıla
   Ḳuluñam giydür baña bir ḫilʿat-i dībā-ı ʿīd *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 27, Mısra 9). [tenüm, -üm]*
3. Murġ-ı cānı **tenden** uçurdı gelüp derd ü ġamuñ
   Ṣanki bir maḥbūsı geldi itdi yārānı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 80, Mısra 3). [tenden, -den]*
4. Tendeki şekl-i ṣanavberde süveydā ṣanmañuz
   Bu dil-i abdāla yaḳmışdur o çeşmi ala dāġ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 85, Mısra 7). [tendeki, -de, -ki]*
5. Bendesidür meh-i tābende Muḥammed Şāhuñ
   Dāġ-ı mihrin götürür **tende** Muḥammed Şāhuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 105, Mısra 2). [tende, -de]*
6. Nār-ı şevḳ içre Hüdāyī ḳo göyünsün **tenüñi**
   Yandı ṭut meclis içinde yine bir pīrehenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 125, Mısra 11). [tenüñi, -üñ, -i]*
7. Deldi **tenümi** oḳları meydān-ı belāda
   Bārān şu ḳadar yaġdı ki geçdi kepenekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 153, Mısra 7). [tenümi, -ümi]*
8. Ġamdan öldüm cān u dil **tenden** müberrādur bugün
   Luṭf idüp rūḥum gelürseñ ḫāne tenhādur bugün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 158, Mısra 1). [tenden, -den]*
9. Ḳana ġarḳ olsa **tenüm** ola ġarīḳ-ı raḥmet
   Tek beni Kaʿbe-i kūyuñda sen eyle ḳurbān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 168, Mısra 5). [tenüm, -üm]*
10. Ey Hüdāyī bite ravżamda benüm mihr-i giyāh
    Ḫāk iderse **tenümi** ḫaṭṭ-ı ġubār-ı cānān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 168, Mısra 12). [tenümi, -ümi]*
11. Ṣarāb-ı ʿışḳı yeter **tende** tābı n'eyleyeyin
    Ḫayāl-i ḫāli yeter gözde ḫ̌ābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 170, Mısra 1). [tende, -de]*

12. Ger ḫāk ola **tenüm** umaram genc-i ʿışḳ-ı dost
    Ẓāhir olup defîne-i penhāna ṭaʿn ide *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 185, Mısra 11). [tenüm, -üm]*
13. Dil olsa **tende** her bir ḳıl zamān-ı ʿömr yüz biñ yıl
    Ḥadīṯ-i luṭfuñı itsem rivāyet yā Resūla'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 204, Mısra 3). [tende, -de]*
14. İşigüñde **tenüm** ḳıl yāre yāre
    Olayın ḫıdmetüñde pāre pāre *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 205, Mısra 1). [tenüm, -üm]*
15. Deryāda görüp sen dür-i yektāyı kemāhī
    Reşk ābına ġarḳ oldı **tenüm** niteki māhī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 228, Mısra 2). [tenüm, -ü, -m]*
16. Gitme hey kāfir alup **tenden** dil ü cānı daḫı
    Varup uġratma belāya bir müselmānı daḫı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 231, Mısra 1). [tenden, -den]*
17. Nāvek-i ġamzelerüñden iñiler **tende** göñül
    Sīnemüz gür gür öter ḫāne-i zenbūr gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 236, Mısra 5). [tende, -de]*
18. Göz açup yer yer seni gözler **tenümde** yaralar
    Gel yetiş ey laʿl-i nābı Āb-ı Ḥayvān'um Ḫıżır *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 15). [tenümde, -de, -üm]*
19. Dāġlar yaḳdum **tenümde** ḥasretinde ḫālīnüñ
    Baş açuḳ abdālıyam cān-ıla Ḥaydar Bālī'nüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 3). [tenümde, -üm, -de]*
20. Sensüz ārām idemez **tende** dil ü cānum gel
    Ḳıl naẓar ben ḳuluñuñ ḫāline sulṭānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 3). [tende, -de]*
21. Rāżīyam gelsün ecel alsun **tenümden** cānumı
    Hey ne müşkil derd olur āh ayrılıḳ vāh ayrılıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 11). [tenümden, -ümden]*

tenāvül ide: *Yemek.*

1. Ḫʸān-ı duʿāñı her ki **tenāvül ide** şehā
   Misk-i Ḫıtā gibi nefesi ola pür-şemīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 27). [tenāvül ide, -e]*

teneşūr: *Teneşir.*

1. Teneşūr üzre görenler anı giryān oldı
   Bürc-i āb oldı mehüñ menzili bārān oldı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 17). [teneşūr,]*

teng ḳabālar: *Dar elbise.*

1. Ne ʿaceb teng-dil olup ṭaralursa cānum
   Ṣalınur **teng ḳabālar** giyüp ol serv-i revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 169, Mısra 12). [teng ḳabālar, -lar]*

teng ḳıldı: *Dar etmek.*

1. Nāfeyi ḫaṭṭ-ı ruḫuñ sürdi çıḳardı Rūm'dan
   Ḳand-ı Mıṣr'uñ başına laʿlüñ külāhın ḳıldı teng *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 106, Mısra 6). [teng ḳıldı, -dı]*

teng-dil olup: *Gönlü dar, sıkıntılı, kederli olmak.*

1. Ne ʿaceb **teng-dil olup** ṭaralursa cānum
   Ṣalınur teng ḳabālar giyüp ol serv-i revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 169, Mısra 11). [teng-dil olup, -up]*

teng-dur: *Dar.*

1. Geldi ġam-ı cānān yüri çıḳ sīneden ey cān
   Hem-ḫāne ḳatı **teng-durur** eyleme yer dar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 46, Mısra 8). [teng-durur, -ur]*

tenhā: *Yalnız, tek başına.*

1. Dost bir cevr itse eyler ʿālem-i ġaddār iki
   N'eyleyem bī-çāre **tenhā** düşmen-i ḫūn-ḫār iki *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 233, Mısra 2). [tenhā,]*

tenhā: *Boş, ıssız.*

1. Ġamdan öldüm cān u dil tenden müberrādur bugün
   Luṭf idüp rūḫum gelürseñ ḫāne **tenhādur** bugün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 158, Mısra 2). [tenhādur, -dur]*
2. N'ola rūşen-dil olup raḳṣ ursa fānūs-ı ḫayāl
   Ṣāhid-i şemʿi ḳoyar her gice **tenhā** ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 197, Mısra 4). [tenhā,]*

tenhā: *Boşaltmak.*

1. Māsivādan dili yu yār-ıla vuṣlat meyin iç
   ʿĀrif olan içicek hücreyi **tenhālar** içer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 43, Mısra 8). [tenhālar, -la, -r]*

tenhāya çekebilsem: *Kimsenin bulunmadığı bir yer seçmek II yalnız kalmaya özen göstermek.*

1. Ġam nihāyet buluban hecre olurdı ġāyet
   Ey Hüdāyī çekebilsem o mehi tenhāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 188, Mısra 10). [tenhāya çekebilsem, -e, -bil, -se, -m]*

ten-i bī- ṭākati: *Güçsüz, takatsiz beden.*

1. Murġ-ı rūḥını uçur serv-i riyāż-ı ʿAdn'e
   Ten-i bī- ṭāḳati ḫāke düşicek niteki ẓıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 102). [ten-i bī-ṭāḳati, -i]*

ten-i bī-cān oldum: *Cansız bir beden olmak.*

1. Göyiya sen gideli bir **ten-i bī-cān oldum**
   Eyle iḥyā beni ey ʿİsā-ı devrānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 7). [ten-i bī-cān oldum, -du, -m]*

ten-i fersūdeme: *Yıpranmış beden.*

1. Gel ey dil mülkine şāh-ı cehānum
   Ten-i fersūdeme rūḥ-ı revānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 2). [ten-i fersūdeme, -m, -e]*

ten-i ḫākī: *Topraktan beden.*

1. Çekseler yaşuñ yüri sūy-ı ḫarābāta müdām
   Ey **ten-i ḫākī** seni anda çeken ṣuyuñ gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 211, Mısra 12). [ten-i ḫākī,]*

ten-i ʿüryānı: *Çıplak ten.*

1. Zerd ider gāhī **ten-i ʿüryānı** geh eşk-ile āl

   Giydürür sulṭān-ı ʿışḳuñ baña ḳat ḳat cāmeler *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 48, Mısra 3). [ten-i ʿüryānı, -ı]*

ten-i zerd ü nizārum: *Zayıf ve sararmış, solgun beden.*

1. Seyr idenler micmer içinde sipendüñ ḥālini
   ʿIşḳ odı yaḳmış **ten-i zerd ü nizārum** ṣandılar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 38, Mısra 8). [ten-i zerd ü nizārum, -um]*
2. Ey Hüdāyī iñlesem n'ola dem-ā-dem ney gibi
   Farḳ olınmaz bu **ten-i zerd ü nizārum** sāzdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 164, Mısra 10). [ten-i zerd ü nizārum, -um]*

tennūr-ı dilde: *Gönül tandırı.*

1. Pendi ḳo nāṣıḥ eşer itmez dem-i serdüñ baña
   Germ iken **tennūr-ı dilde** ātiş-i sūzān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 101, Mısra 4). [tennūr-ı dilde, -de]*

tennūr-veş: *Tandır gibi.*

1. Ḳatra ḳatra ḳan degül gözden şererlerdür çıḳan
   Dil yanaldan nār-ı ʿışḳ-ı yār ile **tennūr-veş** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 77, Mısra 4). [tennūr-veş,]*

ter: *Taze.*

1. Diş yaraları var leb-i sāḳīde ṣanasın
   Ter mīvedür ol kim toḳınur zaḫmı ṭolunuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 127, Mısra 6). [ter,]*
2. Terdür yañaġuñ luṭf-ıla gül-berg-i ṭarīden
   Rūşen bilürin cebheñi mihr-i seḥerīden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 5). [terdür, -dür]*

ter düşdi: *Küsmek, gücenmek. II Kıskanmak.*

1. Ḳalbi āyīnesi **ter düşdi** meger āhumdan
   İncinüp bendesine şāh-ı cehānum gelmez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 66, Mısra 3). [ter düşdi, -di]*

ter düşse: *Küsmek, gücenmek. II Kıskanmak.*

1. Ter düşse saḫt olup n'ola sükker Ḳayacıġum
   Leẕẕet lebüñde ġayr-ı mükerrer Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 146, Mısra 1). [ter düşse, -se]*

teraḫ: *Keder, gam, tasa.*

1. Teraḫ gitdi feraḫ geldi Hüdāyī minnet Allāh'a
   Göñül Yaʿḳūb'ına ol Yūsuf-ı Kenʿān'umuz geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 227, Mısra 9). [teraḫ,]*

teraḥhum: *(Ar.) Merhamet etmek, acımak.*

1. Daḫı yoḳ mı **teraḥḥum** bu ġarīḳ-ı baḥr-i ʿiṣyāna
   Cefā irmez mi pāyāna nihāyet yoḳ mı hicrāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 3). [teraḥḥum,]*

teraḥhum ide: *Acımak, merhamet etmek.*

1. Ġam çekme bār-ı mihnet-i dil-berden ey göñül
   Ṣāyed **teraḥḥum ide** görüp iḥtimāldür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 37, Mısra 4). [teraḥḥum ide, -e]*

teraḥhum it: *Merhamet etmek, acımak.*

1. Öldürme tīġ-ı hecr-ile ḳan itme yoḳ yere
   Ḳıyma Hüdāyī bendeñe şāhum **teraḥḥum it** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 19, Mısra 10). [teraḥḥum it,]*

teraḥhum itmedi: *Merhamet etmek, acımak.*

1. Kemāl-i ʿışḳumı bildi **teraḥḥum itmedi** yār
   Riʿāyetine şehüñ mūcib olmadı hünerüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 147, Mısra 7). [teraḥḥum itmedi, -me, -di]*

teraḥhum ḳıl: *Merhamet etmek.*

1. Ḳıl teraḥḥum ki göñül ʿāṣıḳ-ı dīdāruñdur
   Ey cemāli gül-i gülzār-ı cinānum Memi Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 7). [teraḥḥum ḳıl,]*

terāne: *Nağme, ezgi.*

1. Şol muṭribüñ ki ṣavtı fenādan ḫaber virür
   Gördüm bu beyti oḳıdı gāhī **terānede** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 192, Mısra 6). [terānede, -de]*

terāne-i çeng ü rebābı: *Çeng ve rebab sesi.*

1. Nasīḥaṭüñ ṭutalum diñlemek gerek nāṣıḥ
   Ya bu **terāne-i çeng ü rebābı** n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 171, Mısra 4). [terāne-i çeng ü rebābı, -ı]*

terāne-sāzı olup: *Şarkı söyleyen II Şarkıcı.*

1. Bülbül **terāne-sāzı olup** kendi kāse-bāz
   Devşürdi jāle dirhemini bī-şümār gül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 135, Mısra 3). [terāne-sāzı olup, -up]*

terāvīh: *Ramazanda yatsı namazından sonra kılınan yirmi rekâtlık namaz.*

1. Rāḥatu'l-ervāḥ idi her şeb **terāvīḥüñ** senüñ
   Mü'mine vird-i zebān idi tesābīḥüñ senüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 5). [terāvīḥüñ, -üñ]*

terbiyet: *Ar. Terbiye.*

1. Ġam-ı ḫālüñ dil-i saḫt-ı ʿadūyı n'ola ḫūn itse
   İder ḫārāyı ey meh **terbiyetle** laʿl-i ter kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 12, Mısra 8). [terbiyetle, -le]*

terennüm eyler: *Şakımak ‖ şarkı söylemek.*

1. Bezm ider erbāb-ı bāġ eyler terennüm ʿandelīb
   Şişe-yi mey ġunca ol meclisde naḫl-i gül kebāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 16, Mısra 7). [terennüm eyler, -r]*

terennüm it: *Şarkı söylemek.*

1. Ey bülbül-i belā-zede ötme günüñ degül
   Gül faṣlı gitdi bāġda yiter **terennüm it** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 19, Mısra 8). [terennüm it,]*

terk eyle: *Bırakmak.*

1. Terk eyle ṣofī zerḳ u riyā-y-ıla ḥırṣı gel
   Ḫayr ide tā saña ʿamel ü zühd ü ṭāʿatüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 109, Mısra 9). [terk eyle,]*
2. Terk eyle gel raḳībüñi ser-tāc-ı ʿālem ol
   Ḫ'uşdur ki bī-ṣadef ola gevher Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 146, Mısra 11). [terk eyle,]*

terk idüp: *Bırakmak, vazgeçmek.*

1. Terk idüp ʿizz ü cāhı şimdi budur
   Dil-i bī-ġıllda ārzū-ı merām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 12, Mısra 17). [terk idüp, -üp]*

terk it: *Bırakmak, vazgeçmek.*

1. Vaṣl-ı yār ister iseñ cān u seri **terk it** kim
   İremez menzile anlarla sebük-bār olmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 60, Mısra 3). [terk it,]*

terk itdük: *Bırakmak, vazgeçmek.*

1. Terk itdük ise ʿaḳlı uyup ʿışḳa Hüdāyī
   Dīvāne miyüz ʿāḳıl-ı ferzānelerüz biz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 73, Mısra 9). [terk itdük, -dü, -k]*

terk itmek: *Bırakmak, vazgeçmek.*

1. Cevr ü ḳahruñla Hüdāyī işigüñ **terk itmek**

   Olmaz ey yār-ı cefākār u sitemkār olmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 60, Mısra 9). [terk itmek, -mek]*

terk-i diyār eyledi: *Memleketi, ülkeyi terk etmek.*

1. Devr-i ruḫuñda bulmayıcaḳ iʿtibār şems

   Başını aldı eyledi terk-i diyār şems *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 75, Mısra 2). [terk-i diyār eyledi,]*

terk-i eşġāl eyledüm: *Uğraşmayı bırakmak.*

1. ʿĀlem-i ıṭlāḳa düşdüm **terk-i eşġāl eyledüm**

   Ehl-i ʿışḳ ālām-ı fürḳatle ḥaḳīr ü mübteẕel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 15). [terk-i eşġāl eyledüm, -dü, -m]*

terk-i işġāl eyledüm: *İşini gücünü bırakmak.*

1. Muḳteżā-ı ʿaḳl-ı nā-fercām imiş zühd ü verāʿ

   Geçdüm andan ʿışka düşdüm **terk-i işġāl eyledüm** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 148, Mısra 6). [terk-i işġāl eyledüm, -dü, -m]*

terkīb-i ʿanāṣır: *Dört unsurun (toprak, hava, su, ateş) birleşimi.*

1. Nitekim bula bu **terkīb-i ʿanāşır** tertīb

   Nitekim āb ola bu ʿālem-i ebdāna revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 49). [terkīb-i ʿanāṣır,]*

terkin itsek: *Terk etmek; vazgeçmek.*

1. Reh-i cānānede cān **terkin itsek** n'ola ey zāhid

   Bizüm de ehl-i ʿışḳuz yolumuz erkānumuz vardur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 35, Mısra 3). [terkin itsek, -se, -k]*

terle-: *Ter çıkarmak, ter dökmek.*

1. Didüm yoluña niṣār itdi sīm-i eşki gözüm

   Didi o şāh-ı cehān ḫaylī **terlemiş** merdüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 136, Mısra 2). [terlemiş, -miş]*

terler döküldi: *Ter akıtmak.*

1. Eflāke irdi ṣīt u ṣadā-ı saḫāvetüñ

   Terler döküldi şerm ile cism-i seḫābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 50). [terler döküldi, -di]*

tertīb bula: *Düzene girmek.*

1. Nitekim bula bu terkīb-i ʿanāṣır tertīb

   Nitekim āb ola bu ʿālem-i ebdāna revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 49). [tertīb bula, -a]*

tesābīḥ: *Tesbih etmek.*

1. Rāḥatu'l-ervāḥ idi her şeb terāvīḥüñ senüñ

   Mü'mine vird-i zebān idi **tesābīḥüñ** senüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 6). [tesābīḥüñ, -üñ]*

teshīr eylesün: *Ele geçirmek, hükmü altına almak.*

1. Oḳıyan şiʿrüñ perī-rūyānı **tesḫīr eylesün**

   Ey Hüdāyī çekmesün siḥr-i mübīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 151, Mısra 13). [tesḫīr eylesün, -sün, -]*

teshīr ider: *Fethetmek, ele geçirmek.*

1. Siḥr idüp **tesḫīr ider** ol çeşm-i cādūlar beni

   Sevmesün yā n'eylesün bu ḳalb-i meyyālüm seni *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 11). [tesḫīr ider, -er]*

te'sir: *Etki.*

1. Tāb-ı ruḫsārı ḳıyām itse olur dilde ziyād
   Nitekim rūz-ı ḳıyāmetde günüñ **te'sīri** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 220, Mısra 8). [te'sīri, -i]*

teşne: *Çok susamış.*

1. Lebīne **teşne** geçen ʿāşıḳ-ı ḳadeh-peymā
   Ḳanar mı kāse-i gerdūnı itse keyl-i şarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 14, Mısra 7). [teşne,]*
2. Şol ḳadar tatlu gelür **teşne** Hüdāyī'ye lebüñ
   Ḫıżr'a gelmez o ḳadar Çeşme-i Ḥayvān'ı lezīz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 30, Mısra 9). [teşne,]*
3. Gözlerüñ ḫūn-ı dil-i merdüm-i dānālar içer
   Beñzer ol **teşneye** cüllāb-ı muṣaffālar içer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 43, Mısra 2). [teşneye, -y, -e]*
4. Leb-i nūşīnüñ umarsa n'ola yanmış yüregüm
   Ne ola **teşneye** cüllāb-ı muṣaffādan yig *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 119, Mısra 6). [teşneye, -y, -e]*
5. Eşrāf-ı Kaʿbe **teşne** zülāl-i viṣālüñe
   Muḥtāc ḫʷān-ı laʿlüñe ke's-i kirām-ı Şām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 141, Mısra 5). [teşne,]*
6. Yapdı ʿadli gibi her göşede bir çeşme-i pāk
   Teşneler oldı zülāl-i kereminden reyyān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 8). [teşneler, -ler]*

teşne olsam: *Susamak.*

1. Dil çekerken cām-ı laʿʿl-i şekkerīnüñ minnetin
   Teşne olsam çekmeyem maʾī maʿīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 151, Mısra 2). [teşne olsam, -sa, -m]*

teşne-cān: *Susamış gönül.*

1. Teşne-cāna leblerinden bir içim şu diledüm
   Leblerin aġzuma virüp luṭfile mā mā didi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 239, Mısra 5). [teşne-cāna, -a]*

teşne-dil: *Candan ve yürekten isteyen.*

1. Meyl itse **teşne-diller** aña n'ola şu gibi
   Başdan ayaġa anı yaratmış Ḫudā laṭīf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 90, Mısra 3). [teşne-diller, -ler]*

teşnegān-ı kevneyn: *İki cihan susamışları.*

1. Cūş eyledügi zamānda olʿayn
   Sīrāb ola **teşnegān-ı kevneyn** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 32). [teşnegān-ı kevneyn,]*

teşrīf iderse: *Şereflendirmek, şeref vermek.*

1. Teşrīf iderse bendeyi şāh-ı yegānemüz
   Reşk-i nigārḫāne-i Çīn ola ḫānemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 72, Mısra 1). [teşrīf iderse, -er, -se]*

tesurru'n-nāzırīn: *Bakanlara sevinç verir. II Bakara suresi 69.ayet.*

1. Kāse-i nergisde naḳş olmış **tesurru'n-nāẓırīn**
   Açılup olsa n'ola aʿyān-ı gülşen şādmān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 21). [tesurru'n-nāẓırīn,]*

tevāżuʿ eylese: *Tevazu göstermek.*

1. Ādem **tevāżuʿ eylese** ḫākī-nijad iken
   Mescūd-ı ḳudsiyān-ı felek-āşiyān olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 11). [tevāżuʿ eylese, -se]*

tevbe cāmını: *Tövbe kadehi.*

1. Gerʿīd-i vaṣluña irişem **tevbe cāmını**
   Pīrūzeden de olsa eger sāḳīyā ṣıyām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 140, Mısra 9). [tevbe cāmını, -ın, -ı]*

tevbe kıl: *Tövbe etmek.*

1. Ey Hüdāyī yüri yoḫsulluġa ḳıl tevbe hemān
   Yāruñ iksīr-i viṣāline olur-ısañ vāṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 131, Mısra 9). [tevbe ḳıl,]*

teveccüh ḳıl: *Yönelmek, yüzünü bir cihete döndürmek.*

1. Teveccüh ḳıl ṣāf-ı ehl-i niyāza nitekim miḥrāb
   Ser-efrāzān-ı ʿālem ser-fero itsün saña gelsün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 167, Mısra 5). [teveccüh ḳıl,]*

tevekkül ḳıl: *Tevekkül etmek, Allah'a güvenmek.*

1. Varup yalvarmadın kendi gelen ḥūrī-liḳā yegdür
   Dilā bekle recā bābın **tevekkül ḳıl** Ḫudā yegdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 59, Mısra 2). [tevekkül ḳıl,]*

tevfīḳ: *Allah'ın yardımı, Allah'ın, kulunun fiilini rızasına ve muhabbetine uygun kılması, kulunu irade ve rızasına uygun işler yapmaya muvaffak kılması.*

1. Saʿyi ṭavāf-ı Kaʿbe-i vaṣl-ı nigāradur
   Yā Rabbi ḳıl Hüdāyī'ye **tevfīḳuñı** refīḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 96, Mısra 10). [tevfīḳuñı, -un, -ı]*

tevrāt ḫaṭṭuñ: *Tevrat yazısı II Ayva tüyleri.*

1. Miṣāl-i ḳıṣṣa-ı Firʿavn u Mūsā
   Meded **Tevrāt ḫaṭṭuñ** ḫaḳḳı cānā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 8). [tevrāt ḫaṭṭuñ, -uñ]*

tevsen-i gerdūn: *Dönen başı dik at.*

1. Yerden yere çalar bizi bu **tevsen-i gerdūn**
   Göya ki anuñ boynına biz bār-ı girānuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 61, Mısra 3). [tevsen-i gerdūn,]*

tevsen-i sipihre: *Feleğin atı.*

1. Sözi ṭūṭī gibi olur şīrīn
   Nitekim **tevsen-i sipihre** ḳamer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 70). [tevsen-i sipihre, -e]*

tezyīn itdiler: *Süslemek II övmek, yüceltmek.*

1. Ṣubḥ dīvānın itdiler tezyīn

   Feṯḥ idüp genc-i ḫāne-i ġaybı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 21). [tezyīn itdiler, -dl, -ler]*

tezyīn olupdur: *Süslenmek, donatılmak.*

1. Çimende ṣanma olupdur şikūfeler tezyīn

   Ġamuñla ḫasta yaturken çiçek çıḳardı zemīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 4, Mısra 1). [tezyīn olupdur, -updur]*

ṭıfl: *Küçük çocuk.*

1. Āferīnler ey Hüdāyī leẕẕet-i güftāruña

   Ṭıfl iken şīr ü şeker ḫōd virmedi dāyeñ saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 4, Mısra 10). [ṭıfl,]*

ṭıfl-ı dil: *Gönül çocuğu.*

1. Lebüñ'çün eyledi bu cān-ı ḫasta meyl-i şarāb
   Anuñ'çün oldı şehā **ṭıfl-ı dil** ṭufeyl-i şarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 14, Mısra 2). [ṭıfl-ı dil,]*

ṭıfl-ı mehi: *Aya benzeyen çocuk.*

1. Gönderür **ṭıfl-ı mehi** ḫıdmet-i ḫāk-i rehüñe

   Giydürüp farḳına ḫūrşīd-i duruḫşān üsküf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 88, Mısra 5). [ṭıfl-ı mehi, -i]*

ṭīġ: *Kılıç.*

1. Ey Hüdāyī ḳanı cām-ı dil-güşā-ı laʿl-i yār

   Jeng ṭutmış **tīga** döndi bu dil-i ġamnāḳümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 67, Mısra 14). [tīga, -a]*
2. Ẓulm ile ḫūnī gözüñ **tīġı** beni itdi şehīd

   Şāhid-i ʿādildür ey şeh aña ḫūnı çeşmümüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 123, Mısra 3). [tīġı, -ı]*

3. Ebrūlaruñla ol iki ḫūn-ḫār gözlerüñ

   Tīġ-ıla ceng ider iki ser-mest pehlevān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 156, Mısra 6). [tīġ-ıla, --ıla]*

4. Ne vücūd-ile gelür **tīġuña** ḳarşu aʿdā

   Gözlesün ḳaçmaġa şimden girü mülk-i ʿademi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 235, Mısra 5). [tīġuña, -u, -ñ, -a]*

5. Mülk-i ʿadūya şal yüri İskenderāne **tīġ**

   Ḳaydāfe mülki gibi ḫarāb eyle ābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 35). [tīġ,]*

6. Medḥüñde n'ola ḳāṣır isem baġrumı benüm

   Ġam **tīġı** eyledi dil-i ḫāmem gibi dü nīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 26). [tīġı, -ı]*

7. Alup cādū gözüñ siḥr-ile cānum

   Müjeñ **tīġıyla** dökdi yire ḳanum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 4). [tīġıyla, -ı, -y, -la]*

<u>tîġ:</u> *Kılıç II Sevgilinin bakışları.*

1. Yārā-ı taḥammül ḳomadı dāġ-ı firāḳa

   Tīġuñ şu ḳadar yaraladı sīnemi yārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 2, Mısra 8). [tīġuñ, -uñ]*

2. Çāk itdi **tīġuñ** sīnemi cān murġı şād olsa n'ola

   Bir fürce buldı uçmaġa Firdevs-i ḳūyuñdan yaña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 7, Mısra 1). [tīġuñ, -uñ]*

3. Bizümle **tīguñ** eger ola hem-dem ü hem-ser

   Fedā anuñ yolına cism ü cān u dil hem ser *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 42, Mısra 3). [tīguñ, -uñ]*

4. Gelicek **tīġı** aña yir idelüm baş üzere

   Yolına cān virelüm hem-dem ü hem-ser diyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 5). [tīġı, -ı]*

5. Baş açup isteyelüm **tīġını** yāruñ Ḥaḳ'dan

   Ser-i bī-devlete ḳıl anı müyesser diyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 3). [tīġını, -ı(n), -ı]*

6. Bir vefālar kılıcı yār-ımış ey şeh **tīġuñ**

   Göreyin boynuma şalsun ḳolın olup ʿuryān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 168, Mısra 3). [tīguñ, -uñ]*

7. Tīġuñı ʿuryān idüp çekdi Hüdāyī sīneye

   Çekdi bir maḥbūbı şoydı ḳoydı göyā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 197, Mısra 9). [tīġuñı, -un, -ı]*

8. Çek elifler farḳum-ıla sīnem üzre **tīġuña**

   Fetḥa-veş yir ideyin baş üstine cān üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 200, Mısra 7). [tīguña, -un, -a]*

tīġ çek: *Kılıç çekmek || Sevgilinin öfkeli yan bakışı.*

1. Ṭīġ çek sīneme gel tek yoluña cān vireyin
   Sūre-i Tevbe ḥaḳ'içün yalıñuz baş degül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 129, Mısra 11). [ṭīġ çek,]*

tīġ çekdiyse: *Kılıç çekmek.*

1. Başına Ḥaḳdan ṭoḳunsun mīḫ-i laʿnet ḥaşra dek
   Kim o şehler ḳaṣdına çekdiyse tīġ itdiyse ḳan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 86). [tīġ çekdiyse, -di, -y, -se]*

tīġ u ḫançer: *Kılıç ve hançer.*

1. Ḫāṭır-ı yār içün aġyārını medḥ eyleyicek
   Tīġ u ḫançer diline başına şeşper diyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 12). [tīġ u ḫançer,]*

tīġa yapışmaz: *Kılıca sarılmak.*

1. Eşk başdan aşdı ġamzeñden necāt umsam n'ola
   Tīġa yapışmaz ġarīḳ-ı baḥr-i ʿummān olmayan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 180, Mısra 4). [tīġa yapışmaz, -maz]*

tīġ-ı çeşm-i kattāluñ: *Öldürücü gözün kılıcı II Sevgilinin kirpikleri.*

1. Keselden yaralar sīnemde **tīġ-ı çeşm-i ḳattāluñ**
   Ḥüseyn-i Kerbelā ḥaḳḳı dil ü cān oldı abdāluñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 24, Mısra 9). [tīġ-ı çeşm-i ḳattāluñ, -uñ]*

tīġ-ı ciger-hārı: *Ciğer yiyen kılıç.*

1. Elinde **tīġ-ı ciger-ḫārı** bir aḳar ṣudur
   ʿAceb mi kendüye yol itse ḥalḳ-ı aʿdādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 23). [tīġ-ı ciger-ḫārı, -ı]*

tīġ-ı engüştüñ: *Parmağın kılıcı.*

1. Tīġ-ı engüştüñ çekelden sīne-i māha elif

   Şerḥ olup ṣadrı ṣafā kesb eyledi āyīne sān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 61). [tīġ-ı engüştüñ, -üñ]*

tīġ-ı ġam: *Gam kılıcı II ayrılık.*

1. Ey Hüdāyī **tīġ-ı ġam** kār itdi ġāyet cānuma

   Hey ne müşkil derd olur āh ayrılıḳ vāh ayrılıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 19). [tīġ-ı ġam,]*

tīġ-ı ġamuñ: *Keder kılıcı.*

1. Ey cān ṭabībi **tīġ-ı ġamuñ** sīnem itdi çāk

   Gel sozen-i müjeñle yine nāzükāne dik *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 124, Mısra 5). [tīġ-ı ġamuñ, -uñ]*

tīġ-ı ġamuñdan: *Keder kılıcı.*

1. Yārā cigerüm şerḥaların **tīġ-ı ġamuñdan**

   Yārānuma şerḥ eylemege dil ḳatı yara *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 6, Mısra 11). [tīġ-ı ġamuñdan, -uñ, -dan]*

tīġ-ı ġamzeñle: *Sevgilinin öldürücü yan bakışının kılıcı.*

1. Hüdāyī bendeñ öldür **tīġ-ı ġamzeñle** şehīd olsun

   Benüm ġarrā Ḥüseynüm nūr-ı ʿaynum ruḫları ālüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 16, Mısra 11). [tīġ-ı ġamzeñle, -ñ, -le]*

tīġ-ı hecr-ile: *Ayrılık kılıcı.*

1. Öldürme **tīġ-ı hecr-ile** ḳan itme yoḳ yere

   Ḳıyma Hüdāyī bendeñe şāhum teraḥḥum it *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 19, Mısra 9). [tīġ-ı hecr-ile, -ile]*

2. Öldürme **tīġ-ı hecr-ile** boynuña alma ḳanumı

   Raḥm eyle dil Yaʿḳūbına ey Yūsuf-ı Mıṣr-ı cemāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 11). [tīġ-ı hecr-ile, -ile]*

tıġ-ı hūn-fişan u zeberced-niyām: *Kan saçan kılıç ve zebercet işlemeli kın.*

1. Lāyıḳdur ola sen şeh-i ḥüsne hilāl-i çarḫ

   Bir **tıġ-ı ḫūn-fişan u zeberced-niyām** şām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 141, Mısra 12). [tıġ-ı ḫūn-fişan u zeberced-niyām,]*

tīġ-ı hūn-rīzüñ: *Kan dökücü kılıç. || Sevgilinin katledici ve zalim bakışları.*

1. Ḳana ġarḳ olsun demidür kelle-i bī-devletüm

   Ayrılupdur **tīġ-ı ḫūn-rīzüñ** gibi dem-sāzdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 164, Mısra 6). [tīġ-ı ḫūn-rīzüñ, -üñ]*

tīġ-ı ḫūrşīd olasun: *Güneşin kılıcı olmak.*

1. Hemīşe baḫt-yār u ʿömr-cāvīd

   Cehān-gīr olasun çün tīġ-ı ḫūrşīd *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 42). [tīġ-ı ḫūrşīd olasun, -a, -sun]*

tīġ-ı muraṣṣaʿuñ: *Kıymetli taşlarla bezenmiş kılıç.*

1. Tīġ-ı muraṣṣaʿuñ ser-i aʿdā-ı dīn ile

   Ḳanlu ṣudur ki pür ola üsti ḥabābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 39). [tīġ-ı muraṣṣaʿuñ, -uñ]*

tīġ-i tīzüñe: *Keskin kılıç.*

1. Nā-çar **tīġ-i tīzüñe** uġrar ʿadū şehā

   Yolcı gibi żarūrī güẕār eyler ābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 41). [tīġ-i tīzüñe, -üñ, -e]*

tīgın çeküp: *Kılıcını çekmek.*

1. Başını kesüp eyler ışıḳ ʿāşıḳı fi'l-ḥāl
   Tīgın çeküp ol ġamze-i ḳattāli Ḥüseyn'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 116, Mısra 10). [tīgın çeküp, -ü]*

<u>tīġlar çekse:</u> *Kılıç çekmek.*

1. Tīġlar çekse gözüñ ḳatl-i Hüdāyī'ye eger
   ʿAceb olmaz ki mey-i nāz ile mestānedür o *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 184, Mısra 9). [tīġlar çekse, -se]*

<u>tılısm itmiş-durur:</u> *Büyülemek.*

1. Sīnede ṣanmañ elifler genc-i ʿışḳı ḥıfẓ içün
   Mārlardur kim **tılısm itmiş-durur** üstād-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 94, Mısra 4). [tılısm itmiş-durur, -miş, -durur]*

<u>tīr:</u> *Ok II sevgilinin kirpiği veya bakışı.*

1. Tīrüñ kime toḳınsa şehādet naṣīb olur
   Ḳıldum nişāne sīnem aña ben de yā naṣīb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 9, Mısra 7). [tīrüñ, -üñ]*
2. Laḥẓa geçmez ki müjeñ **tīri** göñülden geçmez
   Kaʿbe'dür cilvegehī ṭayy-ı mekān eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 103, Mısra 7). [tīri, -i]*
3. Tīr gönderse dile çeşmi aña dil cān virür
   Birbirine tuḥfesi gibi iki mestānenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 121, Mısra 7). [tīr,]*
4. Atma yābāna **tirüñi** gönder begüm dile
   Kim cān metāʿı gibi geçer şehr-i tende bu *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 7). [tirüñi, -ün, -i]*
5. Geh seng-i cevr-i ḳahra geh **tīrüñe** nişān it
   Ṭurmış-durur Hüdāyī senden gelen belāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 186, Mısra 9). [tīrüñe, -üñ, -e]*
6. Tīrüñ hevādan inse ḳaçar ḫayl-i düşmenān
   Olur gürūh-ı dīv gürīzān şihābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 37). [tīrüñ, -(ü)ñ]*
7. Ṭayanur **tīrüñe** ḳalb-i perīşān
   ʿAṣāya nitekim Mūsā-ı ʿİmrān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 11). [tīrüñe, -üñ, -e]*

tīr atar: *Ok atmak. || Sevgilinin ok gibi keskin bakış atması.*

1. Tīr atar bu yaña ḳalb-i mübtelā mıdur ġaraż

   Bilmezem baña cefā mı yā vefā mıdur ġaraż *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 81, Mısra 1). [tīr atar, -ar]*

tīr atsa: *Ok atmak.*

1. Tīr atsa müjeñ kan aḳıdur dīde-i ʿāşıḳ

   Bārān olıcaḳ ʿaynuñ olur ṣuyı bulanıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 99, Mısra 1). [tīr atsa, -sa]*

tīr ile kemān olalum: *Ok ile keman olmak.*

1. Ḳad-i dü-tāmı görüp ḳaçma ṭoġrı sīneme gel

   ʿAdūlaruñ gözine **tīr ile kemān olalum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 137, Mısra 8). [tīr ile kemān olalum, -a, -lum]*

tīr ü kemān: *Ok ve yay.*

1. Ġazā güninde alursa eline **tīr ü kemān**

   Ḳomaya nām u nişān ḫaṣm-ı bī-ser ü pādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 21). [tīr ü kemān,]*

tīr ü kemān almış: *Ok ve yay almak.*

1. Görenler itseler n'ola aña taḥsīn ü şābāşı

   Dil-āverler gibi **tīr ü kemān almış** elebaşı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 10). [tīr ü kemān almış, -mış]*

tīr ü kemānsuz: *Ok ve yay.*

1. Göñül almaġa gözüñ ġamz u ḳaşuñ-ıla gider

   Şol ḫarāmī gibi kim **tīr ü kemānsuz** yürimez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 64, Mısra 4). [tīr ü kemānsuz, -suz]*

tīr-bārān-ı müjeñ: *Kirpiklerinin yağmur gibi yağan okları.*

1. Meẕheb-i ʿışḳı ḳabūl eylemeyen ḳavme şehā
   Tīr-bārān-ı müjeñ oldı belā-ı nāzil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 131, Mısra 8). [tīr-bārān-ı müjeñ, -ñ]*

tīr-i āh: *Âh oku.*

1. Bir gice var mı ḫālümi yanmaġa **tīr-i āh**
   Mānend-i şemʿ varup öñine dikilmedi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 238, Mısra 7). [tīr-i āh,]*

tīr-i cefāsına: *Eziyet oku.*

1. Ey Hüdāyī seni bī-nām u nişān itmekdür
   Ġarażı **tīr-i cefāsına** nişān eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 103, Mısra 10). [tīr-i cefāsına, -sı, -n, -a]*

tīr-i dost: *Dost oku.*

1. ʿUzlet-nişīn-i künc-i dil ol cümleden geçüp
   Ey **tīr-i dost** gel berü yiter havāda gez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 63, Mısra 6). [tīr-i dost,]*

tīr-i müjgānı: *Kirpik okları.*

1. Eylemez İḫlāṣ Ḥaḳḳ'ı kimseler cānı ḫalāṣ
   Ya ḳaşuñdan eyleseñ ol **tīr-i müjgānı** ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 80, Mısra 2). [tīr-i müjgānı, -ı]*

tīr-i yār: *Sevgilinin oku. II Sevgilinin kirpiği, bakışı.*

1. Ser-menzil-i belāda gelür cāna **tīr-i yār**
   Maḳsūm olan sihām-ı ḳażā vü ḳader gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 232, Mısra 7). [tīr-i yār,]*

tiryāk: *Bazı hastalıklara ve zehirlenmeye karşı kullanılan ilaç; macun; panzehir.*

1. Mey iç hücum idicek efʿi-i ġam u ġuṣṣa
   Ki ejdehāları ey dil zebūn ider **tiryāḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 92, Mısra 6). [tiryāḳ, -i]*

tīşe: *Balta, nacak, külünk.*

1. Ser-i Ferhād'dur yā-ḫūd delinmiş **tīşe** zaḫmından
   Ya Ḳays'uñ dest-i Leyladan şikest olan çanaġıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 41, Mısra 9). [tīşe,]*
2. Tīşeyle kūhken dil-i kūha ṭoḳındı līk
   Kendü başına ṭoḳınacaġını bilmedi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 238, Mısra 5). [tīşeyle, -y, -le]*

tīşe-i ferhād: *Ferhadın kazması.*

1. Zebānuñ nāṣıḥā hiddetde olsa **tīşe-i Ferhād**
   Eşer itmez dil-i mecnūna hengām-ı cünūnumdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 40, Mısra 7). [tīşe-i ferhād, -sa]*

tīşe-i merge: *Ölüm kazması.*

1. İş başa düşdi gördi ki ʿışḳ-ıla kūhken
   Cānını virdi **tīşe-i merge** ṭutup seri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 210, Mısra 6). [tīşe-i merge, -e]*

tīz: *"Tez", çabuk, süratli bir şekilde || Beklenenden daha erken sürede.*

1. Ol ṭabīb-i cān gelüp bir dem yine **tīz** gitmedin
   Derdüm arturmaḳ mıdur yāḫud devā mıdur ġaraż *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 81, Mısra 3). [tīz,]*

tīz geçer: *Çabuk geçmek, kısa zaman sürmek.*

1. Ḥüsn-i ḫūbāna göñül virme şaḳın **tīz geçer**
   Bir nümāyiş-durur ol niteki berḳ-ı ʿācil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 61). [tīz geçer, -er]*

toġ: *(gökcismi) ufuktan yükselerek görünmek, göğe ağmak.*

1. Zamān-ı ḥüsnidür yāruñ muḳābil olma gel ey meh
   Güneş raḫşān iken **ṭoġsa** ne deñlü vire fer kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 13, Mısra 8). [ṭoġsa, -sa]*
2. Ṭoġdı ey sāḳī şafaḳdan ġurre-yi ġarrā-yı ʿīd
   Vaḳtidür zer kāselerle devr ide ṣahbā-ı ʿīd *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 27, Mısra 1). [ṭoġdı, -dı]*
3. Maşrıḳ-ı dilden **ṭoġup** ḫūrşīd-i nūr-efşān-ı ʿışḳ
   Oldı her ẕerrāt-ı ḫāküm zār u ser-gerdān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 101, Mısra 1). [ṭoġup, -up]*

toġ: *Doğmak, ortaya çıkmak.*

1. Şu kehrübā gibi beñzi ider ʿaḳīḳ-i Yemen
   Ḳaçan ki bürc-i ḳadehden **ṭoġar** Süheyl-i şarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 14, Mısra 6). [ṭoġar, -ar]*
2. Ḥāṣıl-ı ʿömr-i girān-māye-i sulṭān-ı cehān
   Tā ki bu māder-i şebden **ṭoġa** eṭfāl-i nücūm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 54). [ṭoġa, -a]*

toġ: *"Doğmak"; dünyaya gelmek.*

1. Fānī cehāndan āḫir uçar şāhbāz-ı cān
   Lābüd ölür **ṭoġan** bu kühen-āşiyānede *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 192, Mısra 8). [ṭoġan, -an]*
2. Ṭoġdı şan ʿİsī-i pākīze-nefes Meryem'den
   Ṭoldı şavḳ-ıla bu deyr-i felek-i heft-eyvān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 3). [ṭoġdı, -dı]*

toġ-: *"Doğmak"; dünyaya gelmek.*

1. Ṭoġmadı şems-i vücuduñ gibi bir ferzend-i pāk
   Ümmehāt-ı çār kim girdi nüh-ābā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 196, Mısra 7). [ṭoġmadı, -ma, -dı]*
2. Bir gice **ṭoġdı** felekden meh-i bedr oldı ʿayān
   Tār-ı mūdan nitekim mihr-i cemāl-i cānān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 1). [ṭoġdı, -dı]*

3. Bir oġul virdi o Vehhāb u Kerīm ü Mennān
   Gün gibi **ṭoġduġı** dem buldı cehān ḫalḳı ḥayāt *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 32). [ṭoġduġı, -duġı, -ı]*

<u>toġrı:</u> *Doğruca, herhangi bir yola sapmadan, başka işlere, kişilere meyil etmeden.*

1. Ḳad-i dü-tāmı görüp ḳaçma **ṭoġrı** sīneme gel
   ʿAdūlaruñ gözine tīr ile kemān olalum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 137, Mısra 7). [ṭoġrı,]*

<u>toġrı:</u> *Doğru, dik.*

1. Baş egmez senden ayru pādişāha
   Ne **ṭoġrı** ḳuluñ olur serv-i āzād *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 29, Mısra 8). [ṭoġrı,]*
2. Yād-ı ḳaddüñle elif geldi gice fāl eyledüm
   Ḫıdmetüñde **ṭoġrıyam** ey serv aña dāl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 148, Mısra 2). [ṭoġrıyam, -y, -am]*

<u>toġrıl:</u> *Doğrulmak, yönelmek.*

1. Yüri sen bencileyin gitme muḫālif semte
   Olma ʿāṣī ṣu gibi cānib-i Ḥaḳḳ'a **ṭoġrıl** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 70). [ṭoġrıl,]*

<u>toġruluġ:</u> *Dik ve düzgün duruş, mevzun endam.*

1. Ṭoġruluġıyla eyler elif-ḳāmetine meyl
   Anuñ ki bāṭını ile bir ola ẓāhiri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 230, Mısra 3). [ṭoġruluġıyla, -ı, -y, -la]*

<u>toġur:</u> *Doğurmak, dünyaya getirmek, hayata dahil etmek.*

1. Ḥüsni-le s̱ānīsi yoḳdur birdür ol Yūsuf-cemāl
   Māder-i devrān **ṭoġurmaz** mihr-i pür-envār iki *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 233, Mısra 4). [ṭoġurmaz, -maz]*

<u>tokın-:</u> *Dokunmak, temas etmek II erişmek, ulaşmak; etkilemek.*

1. Tīşeyle kūhken dil-i kūha **ṭoḳındı** līk
   Kendü başına ṭoḳınacaġını bilmedi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 238, Mısra 5). [ṭoḳındı, -dı]*

<u>toḳın:</u> *Dokunmak, temas etmek II erişmek, ulaşmak; etkilemek.*

1. Tīrüñ kime **toḳınsa** şehādet naṣīb olur

   Ḳıldum nişāne sīnem aña ben de yā naṣīb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 9, Mısra 7). [toḳınsa, -sa]*
2. Oñmaduḳ başa elüñden **ṭoḳına** bir ṭaş diyü
   İşigüñde itlerüñle eylerem hengāmeler *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 48, Mısra 5). [ṭoḳına, -a]*
3. Geçer imiş ḫaṭuñ esrārınuñ abdālı senüñ
   Nār-ı āhum **toḳınur** üstine bir gün çimenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 125, Mısra 2). [toḳınur, -ur]*
4. Diş yaraları var leb-i sāḳīde ṣanasın

   Ter mīvedür ol kim **toḳınur** zaḫmı ṭolunuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 127, Mısra 6). [toḳınur, -ur]*

<u>toḳun:</u> *Dokunmak, temas etmek II erişmek, ulaşmak; etkilemek.*

1. Başına Ḥaḳdan **ṭoḳunsun** mīḫ-i laʿnet ḥaşra dek

   Kim o şehler ḳaşdına çekdiyse tīġ itdiyse ḳan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 85). [ṭoḳunsun, -sun]*

<u>tol-:</u> *Dolmak, birikmek.*

1. Yüzüme ṭur ḳademüñ bas gel ey yüzi Kaʿbe

   Ṭolarsa gözlerümüñ şīşesi ḳayurmaz ḳum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 136, Mısra 4). [ṭolarsa, -ar, -sa]*
2. Olma Mecnūn'ı görüp her ṣaçı Leyla'yı ṣaḳın
   Ḳıṣṣa-i ḥüsni ile **ṭolsa** anuñ her maḥfil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 54). [ṭolsa, -sa]*
3. Ṭoġdı ṣan ʿİsī-i pākīze-nefes Meryem'den

   Ṭoldı ṣavḳ-ıla bu deyr-i felek-i heft-eyvān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 4). [ṭoldı, -dı]*

<u>tol:</u> *Dolmak, birikmek.*

1. Ey Hüdāyī yārumuñ medḥin yazarsam sıġmaya

   Ṭola bu ḳaṣr-ı sipencüñ çār erkānı dürüst *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 18, Mısra 14). [ṭola, -a]*
2. Ġavġā-ı baḫ<u>ş</u>-i ʿilm ile hep **ṭoldı** mescid medrese

   Düşdi kitāb-ı ʿışḳına şimdi mevālī Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 111, Mısra 7). [ṭoldı, -dı]*

3. Gülzāra ḳurdı ḫayme-i sebzini her dıraḫt
   Ṭoldı derūn-ı beyt-i muḳaddes ḳıbābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 14). [ṭoldı, -dı]*
4. Nūr-ı şavḳ-ıla neden **ṭoldı** zemīn ile zamān
   Didiler şāh Selīmi'bni Süleymān'a bugün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 29). [ṭoldı, -dı]*
5. Emr idüp geldi ʿasker-i encüm
   Ṭoldı meydān-ı nüh-sipihr-i berīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 6). [ṭoldı, -dı]*
6. Didi anuñ-durur bu ṣadr-ı güzīn
   Ġulġuleyle **ṭolup** zemīn ü zamān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 30). [ṭolup, -up]*
7. Ṭoldı gencīne-i meserret ile
   Oldı maʿmūr künc-i vīrānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 23). [ṭoldı, -dı]*
8. Ser-ā-ser **ṭoldı** mihrüñle zemīn ü āsumān Aḥmed
   Ay alnı āfitābum ā meh-i nā-mihribān Aḥmed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 3). [ṭoldı, -dı]*
9. Ṭolsa evṣāf-ı cemīlüñle n'ola rūy-ı zemīn
   Ḫayl-i ḫūbāna bugün sensin olan şāh-ı güzīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 9). [ṭolsa, -sa]*

ṭolan: *Dolanmak, dolaşmak, gezmek.*

1. Olup ser-geşte vü üftādeñ ey nūr-ı baṣar kevkeb
   Ḳararmış gözleri kūyuñ **ṭolanmaḳdan** düşer kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 11, Mısra 2). [ṭolanmaḳdan, -mak, -dan]*
2. Ṭolanur her gice varup ol mehüñ menzillerin
   Ṣubḥ-ı ḥüsne ruḫları mihr-i cehān-ārā-y-iken *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 161, Mısra 9). [ṭolanur, -u, -r]*

ṭolan-: *Dolanmak, dolaşmak, gezmek.*

1. Eşk zencīrin sürer miydi **ṭolanup** kūyuñı
   Olmasa sevdā-ı zülfüñle cünūnı çeşmümüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 123, Mısra 7). [ṭolanup, -up]*

ṭolaş: *Dolaşmak, gezinmek, dolanmak.*

1. Ṭolaşma kūyını giceler eksügüñ degül
   Ey meh ṣaḳın ki ṭutulup işüñ olur temām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 140, Mısra 5). [ṭolaşma, -ma]*

tolaş: *Dolaşmak, etrafında dönmek.*

1. Şemʿüñ eṭrāfını bir şeb **ṭolaşup** pervāne
   Ḥāl-i dil-sūzını aña diledi kim yana *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Rübai 1, Mısra 1). [ṭolaşup, -up]*

toldur: *Doldurmak.*

1. Vaṣf ider laʿl-i güher-rīzüñ meger cām-ı şarāb
   Ṭoldurur dürr-i ḫᵛuş-āb-ıla müdām aġzın şarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 15, Mısra 2). [ṭoldurur, -ur, -]*
2. Ṭoldurup ḫūn-ı cigerden Bīsütun'uñ lālesin
   ʿIşḳ-ı Şīrīn'e içer Ferhād-ı miḥnet-zād ayaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 91, Mısra 3). [ṭoldurup, -up]*

ṭoldur-: *Doldurmak.*

1. Vaṣl-ı gülden munfaṣıl olmaḳ muḳarrerdür diyü
   Ṭoldurur nāleyle bülbül gülsitānı muttaṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 133, Mısra 4). [ṭoldurur, -ur]*
2. Ṭoldurdı jāle lāleyi dürr-i ḫᵛuş-āb-ıla
   Sāḳī pür eyle sāġarı laʿl-i müẕābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 17). [ṭoldurdı, -dı, -]*

ṭolu: *Dolu.*

1. Bezm içre ṣafā-y-ıla içerdik meyi sāḳī
   Yaġmur gibi būseleri yaġsa **ṭolunuñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 126, Mısra 8). [ṭolunuñ, -nuñ]*
2. Diş yaraları var leb-i sāḳīde ṣanasın
   Ter mīvedür ol kim toḳınur zaḫmı **ṭolunuñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 127, Mısra 6). [ṭolunuñ, -nuñ]*

ṭolu: *İçi şarapla dolu kadeh.*

1. Ṣofī lebin göreydi çıḳaraydı tācını
   ʿIşḳına nūş ideydi **ṭolular** çanaḳ çanaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 98, Mısra 10). [ṭolular, -lar]*

tolu: *(Boş bir şey veya yer) İçine giren bir şeyle dolu hâle gelmek, boş olmaktan çıkmak, dolup taşmak.*

1. Ey Hüdāyī Ḥāfıẓ-ı Rūm'um bī-ḥamdi'llāh bugün
   Ḳalb-i vīrānum **ṭolu** gencīne-i Ḳur'ān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 101, Mısra 14). [ṭolu,]*
2. Ṭoludur āb-ı leṭāfetle çeh-i ġabġab-ı yār
   ʿAyn-ı Zemzem gibi kim menzilidür sūy-ı Ḥarem *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 142, Mısra 3). [ṭoludur, -dur]*
3. Beyt-i maʿmūr-ıla ḥavrāyı göze göstermeye
   Görse ṣofī ġunca-leblerle **ṭolu** mektebleri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 209, Mısra 8). [ṭolu,]*
4. Dili ki maʿrifetu'llāh-ıla leb-ā-lebdür
   Piyāledür ki **ṭolu** bāde-i muṣaffādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 20). [ṭolu,]*

tolular içer: *İçi şarapla dolu kadeh; dolu içmek.*

1. Ke's-i hilāli geh pür ider geh tehī felek
   Yāra içer Hüdāyī ṭolular çanaḳ çanaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 97, Mısra 14). [ṭolular içer, -er]*

ṭonan: *Donanmak, süslenmek.*

1. Demidür sīnemüz şehri **ṭonansun** dāġ-ı şevḳ-ıla
   Göñüller mülkini feṭḥ eyleyen sulṭānumuz geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 227, Mısra 5). [ṭonansun, -sun]*

top āyīnedür: *Top ayna (Camide kandillerin arasına asılan top biçimindeki ayna).*

1. Anda bir nice **ṭop āyīnedür**
   Māh u ḫurşīd ile bu heft ecrām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 41). [ṭop āyīnedür, -dür]*

top u tüfeng: *Top ve tüfek.*

1. Çoḳ ṭarāḳa ḳoparur başlarına **top u tüfeng**
   Her gimi aġzın açar baḥrde mānend-i neheng *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 17). [top u tüfeng,]*

top-ı zerrīn: *Padişah otağlarının direkleri üzerine, taht üzereine yahud otağ içine asılan altın gibi parlak toplardır.*

1. Ṭop-ı zerrīn iki başında meh ü mihr-i cehān
   Dāye ḫūrşīd aña Behrām-ıla Keyvān lālā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 35). [ṭop-ı zerrīn,]*

toprag̀: *Toprak.*

1. Ayag̀uñ **ṭopraġından** ḥāṣıl eyler vech-i zer ḫūrşīd
   Alur ser-mūzeñüñ kepkeplerinden nūr u fer kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 11, Mısra 3). [ṭopraġından, -ı, -n, -dan]*
2. Ey Süleymān-ı zamān ḳo yeleyin yoluñda
   Ḳanumı **topraġa** ḳarınca felek mūr gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 236, Mısra 8). [topraġa, -a]*

toyla: *Yedirip içirmek, doyurmak.*

1. Yā Rabbi ḫ˅ān-ı luṭf-ıla **ṭoyla** Hüdāyī'yi
   Şol dem ki ola ḫāne-i ḳabrüñ müsāfiri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 237, Mısra 9). [ṭoyla,]*

toz: *(Sevgili'nin/güzelin) yürüdüğü yolun tozu-ṭopraġı.*

1. Ey ḫ˅āce-i cemāl ayag̀ uñ **tozı** cevherin
   Sürsem ʿaceb mi gözlerüme ʿayn-ı māldur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 37, Mısra 7). [tozı, -ı]*
2. Çeşmüm izi **ṭozıyla** bulur nūr u cilāyı
   Māl-ile ider kesb-i ṣafā merdüm-i zer-dār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 46, Mısra 5). [ṭozıyla, -ı, -y, -la]*

toz: *Çok hafif ve küçük parçalara bölünmüş çok ince toprak.*

1. Ey Hüdāyī umaram ol yüzi ḫūrşīd gelüp
   Ḫākden ḳaldura ben ẓerresini **ṭoz** gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 226, Mısra 10). [ṭoz,]*
2. Yile virsün **ṭozını** niteki bād-ı ṣarṣar
   Ḥażret-i Ḥaḳ dilerüz aña vire feṭḥ ü ẓafer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 13). [ṭozını, -ın, -ı]*

toz ḳonmış: *Toz konmak; kirlenmek.*

1. Göñli mirʿātına **ṭoz ḳonmış** meger ben ḫākden
   Anuñ-içün ṭūṭī-i şekker-zebānum söylemez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 65, Mısra 3). [ṭoz ḳonmış, -mış]*

ṭūbā: *Bütün cennete gölge saldığına inanılan, kökü yukarıda dalları aşağıda bulunan, uzun boylu sevgiliye benzetilen boyu uzun ağaç.*

1. Ṭūbā'dan olsa ḳaddi-le ʿālī ʿaceb midür
   ʿUlvī-durur ṭabiʿati şol kim ola laṭīf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 90, Mısra 5). [ṭūbā'dan, -dan]*
2. N'ola reşk eylese **Ṭūbā** o ḳad-i bālāya
   Bu meşeldür ḥased ednādan olur aʿlāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 188, Mısra 1). [ṭūbā,]*
3. Gerçi **Ṭūbā** ḳaddüñüñ düşmez zemīne sāyesi
   Ḫʾuş geçer sāyeñde sulṭānum ḳamu pīr ü cevān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 65). [ṭūbā,]*

ṭūbā: *Cennette bulunduğuna inanılan kökü yukarıda dalları aşağıda Tuba ağacı.*

1. Dānesin sübḥa vü ābını vużu' eyler-iseñ
   Murġ-ı rūḥuñ uça geh Sidre'deki **Ṭūbā'da** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 195, Mısra 4). [ṭūbā'da, -da]*

ṭūbā'ya: *Bütün cennete gölge saldığına inanılan, kökü yukarıda dalları aşağıda bulunan, uzun boylu sevgiliye benzetilen boyu uzun ağaç.*

1. Müntehā-ḳāmeti hecriyle ölürsem yāruñ
   Ravżamuñ servleri ṭaʿn ideler **Ṭūbā'ya** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 191, Mısra 6). [ṭūbā'ya,]*

ṭudaġ: *Dudak.*

1. Olmış **ṭudaġuñ** ṭatlulıġından iki pāre
   Meyl itse Hüdāyī n'ola ol mīveye her bār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 45, Mısra 9). [ṭudaġuñ, -uñ]*

ṭūfān: *Her tarafı istilâ edecek şiddetli yağmur, su, sel. II Çok fazla.*

1. Bir dem olur seni ġarḳ eyler ecel **ṭūfānı**
   Ḥażret-i Nuḥ gibi ʿömr sürerseñ biñ yıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 23). [ṭūfānı, -ı]*

tufeyl-i şarāb oldı: *Şarabın askıntısı olmak.*

1. Lebüñ'çün eyledi bu cān-ı ḫasta meyl-i şarāb
   Anuñ'çün oldı şehā ṭıfl-ı dil ṭufeyl-i şarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 14, Mısra 2). [ṭufeyl-i şarāb oldı, -dı]*

tuġ: *Tuğ.*

1. Tuġlar perçem-i pür-ḫam ʿalem ol ḳadd-i belend
   Anuñ altun başıdur ey şeh-i ḫūbān üsküf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 88, Mısra 11). [tuġlar, -lar]*

tuġrā: *Fermanlarda imza yerine kullanılan işaret.*

1. Ḫaṭṭuñuñ inşāsı nesḫ itdi berātuñ ḥikmeti[n]
   Ḳaşlaruñ itdi müşevveş ḫāṭırın **tuġrālaruñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 115, Mısra 6). [tuġrālaruñ, -lar, -uñ]*
2. Ḥükm geçmez emrine rām itmege ol serveri
   Şekl-i ebrūsı berāt-ı ḥüsnine **ṭuġra-y-iken** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 161, Mısra 8). [ṭuġra-y-iken, -y, -iken]*

tuḥfe: *Armağan, hediye.*

1. Tīr gönderse dile çeşmi aña dil cān virür
   Birbirine **tuḥfesi** gibi iki mestānenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 121, Mısra 8). [tuḥfesi, -si]*
2. Ṣunsa raḳīb **tuḥfe** diyü alma cānını
   Meyl eyleme saḳın begüm ol yādigāra gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 132, Mısra 5). [tuḥfe,]*
3. Luṭf idüp **tuḥfemi** ḳabūl it kim
   Seni maḳbūl ide o Sübḥān'um *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 81). [tuḥfemi, -mi]*

tuḥfe-i cāndur: *Can hediyesi.*

1. Gel saña revān idecegüm **tuḥfe-i cāndur**
   Saḳlaram anı sen şeh içün niçe zamāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 55, Mısra 1). [tuḥfe-i cāndur, -dur]*

tuḥfe-i cānum: *Can hediyesi.*

1. Saña lāyıḳ nem ola ḥaḳḳ-ı ḳudūm
   Vireyin bārī **tuḥfe-i cānum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 80). [tuḥfe-i cānum, -um]*

tüken: *Bitmek, sona ermek, kalmamak.*

1. Menʿ ider oldı būse-i ḫāl-i ruḫın nigār
   Beñzer **tükendi** ḫırmen-i ʿālemde danemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 72, Mısra 8). [tükendi, -di]*

ṭulūʿ: *Doğma, doğuş.*

1. Şehre ol māhı bugün mihr ü vefāsı bildürür
   Nitekim şemsüñ **ṭulūʿını** żıyāsı bildürür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 34, Mısra 2). [ṭulūʿını, -ı, -n, -ı]*

ṭulūʿ itdi: *Doğmak, ortaya çıkmak; varlık göstermek.*

1. Ṭulūʿ itdi melāḥat maṭlaʿından gün gibi ol māh
   ʿAla ʿayneyke ʿaynu'llāh didi her ʿāşıḳ-ı āgāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 1). [ṭulūʿ itdi, -di]*

tuman: *Duman.*

1. Meyl eyleme dünyāya baḳup çarḫ-ı kebūda
   Bu vādī-i esfeldür ol üstinde **ṭumandur** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 55, Mısra 8). [ṭumandur, -dur]*

tur: *T. Durmak, beklemek.*

1. Pīr-i peymāne-keş-i kūy-ı ḫarābātam kim
   Ṭuramam olmasa destümde ʿaṣā-ı pīrān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 168, Mısra 10). [ṭuramam, -a, -ma, -m]*

tur: *Hazreti Musa'nın Allah'la konuştuğu dağ.*

1. Ey Hüdāyī yana başuñda eger ātiş-i ʿışḳ
   Maẓhar -ı nūr-ı tecellī olasın **Ṭūr** gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 236, Mısra 10). [ṭūr,]*

tur: *... varken, ... ortada ve mevcutken.*

1. Ey Hüdāyī ayaġı ṭozı **ṭururken** yāruñ
   Ser-fero eylemezin tāc-ı ser-i Dārā'ya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 191, Mısra 9). [ṭururken, -urken]*

tur: *Ayağa kalkmak, kıyam etmek, doğrulmak, kalkmak.*

1. Göñül vilāyetini eyledi ḫarāb u yebāb
   Sipāh-ı ġuṣṣa **ṭurup** üstine ḥavāle gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 218, Mısra 10). [ṭurup, -up]*

tur: *Beklemek, bir yerde kalmak.*

1. Biñ kerre yollarında **ṭurup** eyler-isem āh
   Bir kerre çeşm-i şefḳat-ile eylemez nigāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 5). [ṭurup, -up]*

tur-: *Ayağa kalkmak, kıyam etmek, doğrulmak, kalkmak.*

1. Yüzüme **ṭur** ḳademüñ bas gel ey yüzi Kaʿbe
   Ṭolarsa gözlerümüñ şīşesi ḳayurmaz ḳum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 136, Mısra 3). [ṭur,]*

ṭur-: *Beklemek, bir yerde kalmak.*

1. Geh seng-i cevr-i ḳahra geh tīrüñe nişān it
   Ṭurmış-durur Hüdāyī senden gelen belāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 186, Mısra 10). [ṭurmış-durur, -mış, -dur, -ur]*

türāb: *Toprak, hâk.*

1. Mehdī-i nev-bahār çıḳup ġār-ı dehrden
   Genc-i şikūfe yer yer açıldı **türābdan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 4). [türābdan, -dan]*

türāb u çār-şeb ola: *Çarşafın toprak olması.*

1. Ol gün ki merḳad ola gamuñla vaṭan baña
   Pister **türāb u çār-şeb ola** kefen baña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 5, Mısra 2). [türāb u çār-şeb ola, -a]*

türbe-i pīr-i ḫocend'e: *(Kemāl-i Ḫocend) pirinin türbesi.*

1. Naẓmum Kemāl-i sūz-ıla ṭūmārı şiʿrümüñ
   Lāyıḳdur ola **türbe-i pīr-i Ḫocend'e** şemʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 84, Mısra 14). [türbe-i pīr-i ḫocend'e, -e]*

türbet: *Türbe.*

1. Türbetüm üzre ḳanādīlüñ görenler sūzişin
   Sīnemüñ üstinde dāġ-ı bī-şümārum ṣandılar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 38, Mısra 9). [türbetüm, -üm]*
2. Nār-ı āhum ebrū-ı zerdi ġamından kim çıḳar
   Türbetüm üzre ola tāḳ-ı zer-endūdum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 138, Mısra 12). [türbetüm, -üm]*

tūr-ı mūsādan: *Hz. Musa'nın Tur'u.*

1. Ṭūr-ı Mūsādan numūne ṭavr-ı eşcār-ı bahār
   Anda gülnār ātiş-i innī ena'llāhdan nişān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 15). [ṭūr-ı mūsādan, -dan]*

ṭūr-ı sipihr ü serāya: *Yerin ve göğün Turu.*

1. Yā Rabbi bār-ı ʿışḳa kim eyler taḥammüli
   Yüklense vire **Ṭūr-ı sipihr ü serāya** żaʿf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 89, Mısra 8). [ṭūr-ı sipihr ü serāya, -a]*

türkān-ı rūm u rey: *Anadolu ve Rey güzelleri.*

1. Māyil şikenc-i zülfüñe ḫūbān-ı Hind ü Çīn
   Ḳayil ḥadīṣ-i ḥüsnüñe **Türkān-ı Rūm u Rey** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 229, Mısra 8). [türkān-ı rūm u rey,]*

turra: *Kıvırcık saç lülesi.*

1. Ṭaġıtsa ṣabā **turrasın** ol silsile-mūnuñ
   Ditrer reg-i sevdāsı ḳamu ehl-i cünūnuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 127, Mısra 1). [turrasın, -sı, -n]*
2. Ṭurrasın şāne idüp çekmese ṭarrār diyü
   Almaz idi anı ol zülf-i perīşān eline *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 198, Mısra 7). [ṭurrasın, -sı, -n]*

<u>ṭuş olalı:</u> *Rast gelmek, karşılaşmak.*

1. Ayīne gibi **ṭuş olalı** vech-i pāküñe
   Çeşm-i Hüdāyī'ye duş olaydı menām-ı şām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 141, Mısra 13). [ṭuş olalı, -alı]*

<u>tut-:</u> *Durmak, tutunmak.*

1. Merd-i āzāda gülistān-ı cehān bāġ olmaz
   Cāy-ı süflīde hüma menzil ü me'vā **ṭutmaz** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 62, Mısra 4). [ṭutmaz, -maz]*

<u>tut-:</u> *...durumda kalmasını sağlamak.*

1. Gün yüzüñle niçe bir ṭutıla āyīne-i āb
   Gāh olur kim **ṭutar** anuñ yüzini jeng-i çimen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 166, Mısra 6). [ṭutar, -ar]*

<u>tut-:</u> *Birinin bir isteğini kabul edip yerine getirmek.*

1. Pendi bend eyleme nāṣıḥ dil-i şeydā **ṭutmaz**
   ʿIşḳ dīvaneleri silsile aṣlā **ṭutmaz** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 62, Mısra 1). [ṭutmaz, -maz]*

<u>ṭut:</u> *Tutmak.*

1. Çaḳ-i sīnem şāhidümdür ʿışḳuña didüm didi
   Şāhid-i mecrūḥdur ben **ṭutmazam** anı dürüst *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 18, Mısra 8). [ṭutmazam, -maz, -am]*

<u>ṭut:</u> *Benimsemek, o yolu izlemek, o yoldan gitmek.*

1. Pendi bend eyleme nāṣıḥ dil-i şeydā **ṭutmaz**
   ʿIşḳ dīvaneleri silsile aşlā **ṭutmaz** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 62, Mısra 2). [ṭutmaz, -maz]*

<u>tut:</u> *Kaplamak.*

1. Güneş yüzüñ **tutup** eksügin itdi māhı temām
   Ne ṣūret-ile olur āyīne ber-ā-ber aña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 3, Mısra 5). [tutup, -up]*
2. Ey ruḫı bāġ-ı leṭāfetde gül-i ḫandānum
   Ṭutdı bülbül gibi dünyā yüzini efgānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 2). [ṭutdı, -dı]*

<u>tut:</u> *Sunmak.*

1. Ey sāḳī **ṭutma** sāġırı devr eylesün müdām
   Bī-tāb olur ṭutulsa eger āfitāb-ı cām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 140, Mısra 7). [ṭutma, -ma]*

<u>tut:</u> *Elde bulundurmak, ele almak, kavrayarak eline almak.*

1. N'içün ol künc-i yāra öykünür genc
   Ṭutar mı üstine kimse ḳılıçlar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 51, Mısra 8). [ṭutar, -ar]*

<u>tut:</u> *Duman çıkarmak.*

1. Muʿaṭṭar ḳıldı bezmi būy-ı zülfüñ
   Yanup reşk ātişine **tütdi** ʿanber *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 51, Mısra 6). [tütdi, -di]*

<u>tut:</u> *... olarak görmek, ... olarak saymak.*

1. Nār-ı şevḳ içre Hüdāyī ḳo göyünsün tenüñi
   Yandı **ṭut** meclis içinde yine bir pīrehenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 125, Mısra 12). [ṭut,]*

<u>tut ki:</u> *Varsayalım, farzedelim.*

1. Gönder oḳuñ esirge beni **ṭut ki** ḫayr içün
   Virdüñ ḳapuñda luṭf-ıla bir derdmende şemʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 84, Mısra 9). [ṭut ki,]*

<u>tut kim:</u> *Varsay ki II farz et ki.*

1. Yine zülfüñden dili āzād ḳıl **ṭut kim** şehā
   Eyledüñ kāfir elinden bir müselmanı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 79, Mısra 9). [ṭut kim,]*

ṭutam ki: *Tutalım ki, diyelim ki, varsayalım ki.*

1. Yanuñda bunca ḫaṭām ey şeh-i ḫuceste-ḫıṣāl
   Ṭutam ki ʿafv olına ya ḥicābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 170, Mısra 10). [ṭutam ki,]*

ṭutar: *Elde bulundurmak, ele almak, kavrayarak eline almak.*

1. Üstine yoḳsa ḳılıçlar mı **ṭutar** ebrūlaruñ
   Çeşm-i cellāduñ n'içün ḳanlar döker ḳan üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 201, Mısra 5). [ṭutar,]*

ṭutar eli görür gözidür: *Her şeyi ile ilgilenmek, her şeyde yardımcısı olmak.*

1. Ṭutar eli görür gözidür ʿişret ehlinüñ
   Mey-ḫāne içre sāḡır-ı mey encümende şemʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 84, Mısra 3). [ṭutar eli görür gözidür, -dür]*

ṭūṭi: *Papağan.*

1. Gül-şeker leblerüñüñ medḥin oḳurlarsa olur
   Ṭūṭīnüñ nükteleri bülbülüñ elhānı leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 30, Mısra 6). [ṭūṭīnüñ, -nüñ]*
2. Oldı nebāt-ı laʿline ṭāvūs-ı ḳudsīler meges
   Lāl eyledi **ṭūṭīleri** şīrīn-maḳāli Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 110, Mısra 8). [ṭūṭīleri, -ler, -i]*
3. Sükkerle beslemezdi anı ḫ∨āce dāyimā
   Ṭūṭī eger ḥadīṣ-i lebüñ nāṭıḳ olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 193, Mısra 6). [ṭūṭī,]*
4. Sözi **ṭūṭī** gibi olur şīrīn
   Nitekim tevsen-i sipihre ḳamer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 69). [ṭūṭī,]*

ṭūṭī-i dil: *Gönül papağanı.*

1. Ṭuymış şeker-lebüñden bir nükte **ṭūṭī-i dil**

   Fāş itmek ister ammā bir hem-zebāna muḥtāc *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 22, Mısra 5). [ṭūṭī-i dil,]*
2. Görüp mirʿāt-ı rūyuñ medḥ ider ḳand-ı leb-i laʿlüñ

   Güzeller içre cāna **ṭūṭī-i dil** saña ḳayildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 57, Mısra 4). [ṭūṭī-i dil,]*

ṭūṭī-i faṣīḥ-kelām: *Açık ve akıcı konuşan papağan.*

1. Bülbül-i ḫᵛuş-nevā müʾezzinler

   Ḥāfıẓān **ṭūṭī-i faṣīḥ-kelām** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 50). [ṭūṭī-i faṣīḥ-kelām,]*

ṭūṭī-i göyālaruñ: *Konuşan papağan.*

1. İdeli vaṣf-ı kelām-ı laʿl-i şekker-ḫālaruñ

   Ḳuş dilidür sözleri hep **ṭūṭī-i göyālaruñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 115, Mısra 2). [ṭūṭī-i göyālaruñ, -lar, -uñ]*
2. Ey perī güftāra gelse laʿl-i şekker-ḫālaruñ

   Siḥr idüp aġzın egersin **ṭūṭī-i göyālaruñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 117, Mısra 2). [ṭūṭī-i göyālaruñ, -lar, -uñ]*

ṭūṭī-i şekker-hā: *Şeker saçan papağan. (Güzel sözler söyleyenler, vecizli ifadeler kullananlar).*

1. Ey Hüdāyī göricek ol şeh bu şīrīn sözümi

   Āferīnler saña ey **ṭūṭī-i şekker-ḫā** didi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 239, Mısra 10). [ṭūṭī-i şekker-ḫā,]*

ṭūṭī-i şekker-zebānum: *Tatlı dilli papağan.*

1. Göñli mirʿātına ṭoz ḳonmış meger ben ḫākden

   Anuñ-içün **ṭūṭī-i şekker-zebānum** söylemez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 65, Mısra 4). [ṭūṭī-i şekker-zebānum, -um]*

ṭūṭī-i suḫun-dānum: *Söz bilen papağan.*

1. Her oḳınduġı yere varıcı şeh-bāz gibi
   Zaġlar hem-demi **ṭūṭī-i suḫun-dānum** gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 134, Mısra 6). [ṭūṭī-i suḫun-dānum, -um]*

tutıl: *Ay tutulmak.*

1. ʿAceb nūr-ı saʿādetsin ki irmez ḥüsnüñe noḳṣān
   İrer her gün zevāle gün **tutılur** meh yiter kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 13, Mısra 4). [tutılur, -ur]*

ṭutış: *Tutuşmak; (Kavga, tartışma, iddia, lâdes vb. için) Girişmek.*

1. Ṭutışdı küştgīr-i ʿışḳ-ıla dil
   Hüdāyī eydelüm Allāh oñara *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 205, Mısra 9). [ṭutışdı, -dı]*

tūtīyā: *Göz sürmesi (göze parlaklık ve kuvvet veren sürme taşı tozu).*

1. Kūyuñ gubārı çeşm-i remed-dīdeden ıraḳ
   Şol **ṭūṭīyā-durur** ki Ṣıfāhān ilindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 33, Mısra 4). [ṭūṭīyā-durur, -durur]*
2. Cevher-i naẓmum Hüdāyī ʿaynına almaz ʿadū
   Ṭūṭīya nefʿini görmez gözleri aʿmālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 117, Mısra 10). [ṭūṭīya,]*
3. Çeşm-i cāna gerd-i rāhuñ sürme besdür çekmezem
   Ṭūṭīya dinen ġubār-ı kemterīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 151, Mısra 12). [ṭūṭīya,]*

tūtīyā-ı ʿuyūn-ı aʿyānum: *İleri gelen adamların gözlerinin sürme tozu.*

1. Cevher-i maḳdem-i ṣafā-baḫşı
   Tūtīyā-ı ʿuyūn-ı aʿyānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 70). [tūtīyā-ı ʿuyūn-ı aʿyānum, -um]*

tutmaz olsun: *(Elde) tutamaz hale gelmek.*

1. El ḳarar zülfüñe ʿuşşāḳı perīşān-dil ider
   Göreyin şānenüñ olsun eli ḳatʿā ṭutmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 62, Mısra 8). [ṭutmaz olsun, -sun]*

tutul: *Tutulmak.*

1. Ey sāḳī ṭutma sāġırı devr eylesün müdām
   Bī-tāb olur **ṭutulsa** eger āfitāb-ı cām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 140, Mısra 8). [ṭutulsa, -sa]*

tutul: *Tutulmak, yakalanmak.*

1. Uġurlar ʿaḳlını her gice rindüñ
   Ṭutulsa şebrev-āsā tañ mı sāġar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 51, Mısra 4). [ṭutulsa, -sa]*
2. Ṭolaşma kūyını giceler eksügüñ degül
   Ey meh ṣaḳın ki **ṭutulup** işüñ olur temām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 140, Mısra 6). [ṭutulup, -up]*

tutuş-: *Yanmak.*

1. Tā ilāhī baña tek eyle tecellā-ı cemāl
   Ṣu gibi yā eriyem yā **ṭutuşam** kāḫ-miṣāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 3, Mısra 2). [ṭutuşam, -am]*

tuy-: *İşitmek II haberdar olmak.*

1. Ḳanumı içdi femüñ kimse anı görmiş yoḳ
   Kişi sırrın mı **ṭuyar** ʿayş-ı nihān eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 104, Mısra 6). [ṭuyar, -ar]*

tuy: *İşitmek II haberdar olmak.*

1. Ṭuymış şeker-lebüñden bir nükte ṭūṭī-i dil
   Fāş itmek ister ammā bir hem-zebāna muḥtāc *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 22, Mısra 5). [ṭuymış, -mış]*
2. Dīvāne olduġum saña beñzer ki **ṭuydılar**
   Eṭfāl-i şehr üşüp beni ṭaşlar Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 146, Mısra 7). [ṭuydılar, -dı, -lar]*

u: *" Ve" bağlacı.*

1. Būseñ ile baña ġamuñ olsa n’ola naṣīb

   Olmış kimine bāl **u** kimine belā naṣīb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 9, Mısra 2). [u,]*
2. Beni belā vü ġam **u** derd-i miḥnet öldürdi

   O ḳanḳı ḫastasına oldı çāre-sāz ʿaceb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 10, Mısra 7). [u,]*
3. Olur ʿışḳ ehlinüñ eyyāmı ferruḫ

   Ṣabāḥı ferruḫ **u** aḫşāmı ferruḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 26, Mısra 2). [u,]*
4. Zāhid gözetdügüm ḳoyup evḳāt-ı ḫamseyi

   Bu zülf **ü** ʿārıż u ḳad **ü** bu ḫaṭṭ u ḫāldür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 37, Mısra 10). [ü,]*
5. ʿĀşıḳ olanuñ ḥāli n’ola olmasa hem-vār

   Gönlinde anuñ miḥnet **ü** derd **ü** ġam u hemm var *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 45, Mısra 2). [ü,]*
6. Bu Hüdāyī gāh göya gāh ḫāmūş olduġı

   Bu ki çeşmüñ yādına geh mest **ü** geh ḥayrāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 50, Mısra 10). [ü,]*
7. Sāḳī sun ol şarābı ki nūş itse cürʿasın

   Kim peşşe fīl **ü** murçe şīr-i jiyān olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 16). [ü,]*
8. Biz rāh-rev-i kūy-ı muġān dürd-keşānuz

   Hem-meẕheb **ü** hem-meşreb **ü** rindān-ı cehānuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 61, Mısra 2). [ü,]*
9. Eşk ü āh **u** derd ü ġamla eylemiş cān İḫtilāṭ

   Birbiriyle itmedin bu çār erkān İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 1). [u,]*
10. Ḳul itdi ḫalḳı şīve vü nāz **u** ʿitāb ile

    Luṭf-ı ḫiṭāb **u** ḥüsn-i cevābuñ ẓarāfetüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 109, Mısra 4). [u,]*
11. Belā vü derd **ü** ġam u hemmden olsa dil nā-çār

    Ḥarīf **ü** şāhid **ü** şemʿ **ü** şarāba çāre gerek *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 122, Mısra 5). [ü,]*
12. Çıḳ seyre ṭarf-ı bāġ **u** leb-i cūybāra gel

    Mānend-i serv ey gül-i sūrī kenāra gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 132, Mısra 1). [u,]*
13. Od ṣaldı bāġa ol ruḫ-ı gülnar-ı nūr-baḫş

    Sünbül duḫān **u** lāle zebāne şirār gül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 135, Mısra 8). [u,]*
14. Olupdur lāle-ruḫsāruñda ḫālüñ ey ṣaçı miskīn

    Sevād-ı çeşm **ü** sevdā-ı süveydā-ı dil-i miskīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 157, Mısra 2). [ü,]*
15. Dirīġ itme cemālüñ çeşm-i pākümden ki yoluñda

    Yaşum eṭfāl gibi pāk-bāz **u** pāk-zādam ben *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 163, Mısra 8). [u,]*
16. Hüdāyī nāle-i ʿuşşāḳ olmasa dem-sāz

    Nevā-ı nāy **u** ṣadā-ı rebābı n’eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 170, Mısra 14). [u,]*
17. Bir naẓarla baḳanuñ saña hey ādem cānı

    Gözi İblīs gibi kūr **u** yeri gūr olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 6). [u,]*

18. Senden ayruġa Hüdāyī naẕar itmez güzelüm

    Ḥüsn-ile ger melek-i ʿAdn **ü** gerek ḫūr olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 14). [ü,]*

19. Ben gül yañaġuña semeni nice beñzedem

    Ol ser-ferāz-ı ʿālem **ü** bir ser-figende bu *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 4). [ü,]*

20. Olsa ʿaceb midür naẕarı pāk **ü** ḳalbi ṣāf

    İrdi ṣu gibi devlet-i dīdāra āyīne *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 190, Mısra 5). [ü,]*

21. Suçum bī-ḥadd **ü** cürmüm bī-nihāyet yā Resūla'llāh

    Ḳuluñam ḳapuña geldüm ʿināyet yā Resūla'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 204, Mısra 1). [ü,]*

22. Ḳalbinde nār-ı miḥnet **ü** başında dūd-ı āh

    Cism-i Hüdāyī bezm-i ġamuñ oldı micmeri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 221, Mısra 13). [ü,]*

23. Ẓalām-ı şām-ı fürḳat nūra tebdīl oldı gün gördük

    Lebi Ḫıżr **u** dehānı Çeşme-i Ḥayvān'umuz geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 227, Mısra 4). [u,]*

24. Li-llāhi'l-ḥamd fāyiżu'l-inʿām

    Ḫālīḳu'l-ins **u** rāzıḳu'l-enʿām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 2). [u,]*

25. Geşt bā-ʿadl-i **ü** sarāy-ı cehān

    Hemçü ḳaṣr-ı bihişt **ü** beyt-i selām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 16). [ü,]*

26. Lāyıḳ ol cāmiʿa ola tārīḫ

    Beyt-i Raḥmān **u** maʿbed-i İslām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 26). [u,]*

27. ʿArşası baḥr-i şerʿ **u** ḳulzum-i dīn

    Ḳubbeler fi'l-biḥāri ke'l-aʿlām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 29). [u,]*

28. Gūyiyā gülsitān-ı cennetdür

    Bādı müşkīn **ü** ḫāki ʿanber-ḫām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 46). [ü,]*

29. Oldı miḥrāb **u** maḥfil ü minber

    Cilve-gāh-ı ʿiẕām **u** ṣadr-ı kirām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 54). [u,]*

30. Derd-i cāh **u** ġam-ı tīmar ile bīmār olma

    Mezraʿ-ı sebz-i cehān kimseye virmez ḥāṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 7). [u,]*

31. Elinüñ ayaları āyīnesinden görinür

    Çihre-i cūd **u** ruḫ-ı luṭf **u** cemāl-i iḥsān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 26). [u,]*

32. Elinüñ ayaları āyīnesinden görinür

    Çihre-i cūd **u** ruḫ-ı luṭf **u** cemāl-i iḥsān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 26). [u,]*

33. Ḫusrevā irdi kemāle kelimāt-ı ḥasenüñ

    İremez pāyeñe Saʿdī vü Ẓahīr **u** Selmān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 32). [u,]*

34. Āb-ı şemşīrüñ-ile yundı cehāndan gitdi

    Gerd-i ẓulm **ü** keder-i fısḳ u fücūr u ʿiṣyān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 38). [ü,]*

35. Yüzinde berḳ urur envār-ı ʿadl **ü** ḥilm **ü** ḥayā'

    Ruḫ-ı nigū gibi āyīne-i mücellādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 15). [ü,]*

36. Ṭapuña ʿarż-ı ḫulūṣ itmedür Ḫudāvendā

    Ġaraż bu şiʿr-i dil-avīz **ü** naẓm-ı ġarrādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 48). [ü,]*

37. Ey maʿden-i saʿādet **ü** ey raḥmet-i Raḥīm

    Nāmuñ gibi vücūd-ı şerīfüñ daḥı kerīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 1). [ü,]*

38. İtdi ürd-i bihişt **ü** ferverdīn

    Maḳdemüñden müşerref oldı cehān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 57). [ü,]*

39. Ura sīmīn licām **u** zerrīn zīn

    Şems olduḳca şāh-ı naṭʿ-ı felek *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 71). [u,]*

40. Āb-ı eşk **ü** havā-ı āhuñdan

    Tāze vü ter-durur gülistānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 59). [ü,]*

41. İlyās-ṣafā vü Ḫıżr-himmet

    Yūsuf-ṣıfat **u** Kelīm-sīret *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 8). [u,]*

42. ʿİsā-nefes **ü** Ḫālīl-ḫullet

    Dānā-dil **ü** Dānyāl-ḥikmet *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 11). [ü,]*

43. ʿİsā-nefes **ü** Ḫālīl-ḫullet

    Dānā-dil **ü** Dānyāl-ḥikmet *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 12). [ü,]*

44. Çün āyīne ṣubḥ u şām bīdār

    Ḫayrān-ı cemāl **ü** mest-i dīdār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 26). [ü,]*

45. Ey kerīmü'ş-şān **u** ey ʿālī-neseb

    Bir gühersin dünyede mānendi yoḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kıt'a 1, Mısra 1). [u,]*

46. Ḫaşm-i gerden-keş **ü** ʿadū-i veġā

    Ola ḳapuñda kemterīn bende *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kıt'a 4, Mısra 3). [ü,]*

47. Felek yār **u** saʿādet hem-nişīnüñ

    Süleymān milketi zīr-i nigīnüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 17). [u,]*

uç: *Bir şeyin baş veya son noktası.*

1. Ḳaldum şeb-i fürḳatde ḳara baḫtum **ucından**
   ʿArż itmez iseñ gün yüzüñ eyvāh Muḥammed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 28, Mısra 5). [ucından, -ı, -n, -dan]*

uç: *Bir nesnenin genellikle sivri olan bitim noktası.*

1. Ol iki zülf **ucında** lebüñ ey nihāl-i nāz
   Ḫurmā-ı tāzedür ki ṣalınmış budaḳ budaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 98, Mısra 11). [ucında, -ı, -n, -da]*
2. Baġrum delinüp nāvek-i müjgānuñ **ucından**
   Düşdüm dile ol ḫançer-i bürranuñ **ucından** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 13). [ucından, -ı, -ndan]*
3. Baġrum delinüp nāvek-i müjgānuñ **ucından**
   Düşdüm dile ol ḫançer-i bürranuñ **ucından** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 14). [ucından, -ı, -ndan]*

4. Sevdā-zedeyem zülf-i perīşānuñ **ucından**

   Ey pīr olası Muṣlīcuġum tāze cevānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 15). [ucından, -ın, -dan]*

uç: *Havada yol almak, havada gitmek.*

1. Āzād iderse ʿār ide **uçmaġa** Sidre'ye
   Dil murġı kim o serv-i ḫırāmān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 32, Mısra 5). [uçmaġa, -maġ, -a]*
2. Ḳaçar perī gibi benden açup o şeh dāmen
   Melek-durur şanasın **uçmaġa** açar şeh-per *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 42, Mısra 8). [uçmaġa, -maġ, -a]*
3. Devr-i ḫaṭṭuñda şehā ʿaynıdur ahum şereri
   Şeb-i eyyām-ı bahār içre **uçan** şebtābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 114, Mısra 6). [uçan, -an]*
4. Fānī cehāndan āḫir **uçar** şāhbāz-ı cān
   Lābüd ölür ṭoġan bu kühen-āşiyānede *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 192, Mısra 7). [uçar, -ar]*
5. Gülşeni dāmen-keşān seyr itsün ol reşk-i perī
   Sidre ṭāvūsıdur açsun **uçmaġa** bāl ü peri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 10). [uçmaġa, -maġ, -a]*

uç-: *Havada yol almak, havada gitmek.*

1. Dānesin sübḥa vü ābını vużu' eyler-iseñ
   Murġ-ı rūḥuñ **uça** geh Sidre'deki Ṭūbā'da *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 195, Mısra 4). [uça, -a]*

uçmaġ-: *Cennet.*

1. Ṭāyir-i Sidre'dür açmış şanasın **uçmaġa** bāl
   Ḳāmeti üzre anuñ zülf-i hümā-pervāzı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 219, Mısra 3). [uçmaġa, -a]*

uçmaġ: *Cennet.*

1. Çāk itdi tīġuñ sīnemi cān murġı şād olsa n'ola
   Bir fürce buldı **uçmaġa** Firdevs-i ḳūyuñdan yaña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 7, Mısra 2). [uçmaġa, -a]*

uçur-: *Havalandırmak, yerden yükseltmek, uçurtmak.*

1. Murġ-ı rūḥını **uçur** serv-i riyāż-ı ʿAdn'e
   Ten-i bī- ṭāḳati ḫāke düşicek niteki ẓıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 101). [uçur,]*

uçur: *Havalandırmak, yerden yükseltmek, uçurtmak.*

1. Murġ-ı cānı tenden **uçurdı** gelüp derd ü ġamuñ
   Şanki bir maḥbūsı geldi itdi yārānı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 80, Mısra 3). [uçurdı, -dı]*

ʿūd: *Türk müziğinde kullanılan beşi çift, biri tek olmak üzere on bir telli, mızrapla çalınan bir saz, ud.*

1. Oldı āvān-ı ṣalāḥuñda meyüñ ṣoḥbeti telḫ
   Yirin od itdi şehā nāy-ile ʿ**ūduñ** devrān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 36). [ʿūduñ, -u, -ñ]*

uġra: *İsabet etmek.*

1. Dehrüñ evżāʿı n'ola iñletse ṣāfī-dilleri
   Uġrasa feryād ider bir cāy-ı nā-hem-vāra āb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 16, Mısra 4). [uġrasa, -sa]*

uġra-: *İsabet etmek.*

1. Nā-çar tīġ-i tīzüñe **uġrar** ʿadū şehā
   Yolcı gibi żarūrī güẕār eyler ābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 41). [uġrar, -r]*

uġrad-: *Maruz bırakmak.*

1. Gönlüm itse n'ola rüsvāyī beni dünyāya
   Uġradan başını dildür ceresüñ ġavġāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 191, Mısra 2). [uġradan, -an]*

uġurla: *Çalmak.*

1. Uġurlar ʿaḳlını her gice rindüñ
   Ṭutulsa şebrev-āsā tañ mı sāġar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 51, Mısra 3). [uġurlar, -r]*

ʿukbā: *Ahiret, öbür dünya.*

1. Deyr-i dünyānuñ eger ṣūretine baḳmaz-ısañ
   Nūr-ı dīdārı Hüdāyī göresin ʿ**uḳbada** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 195, Mısra 10). [ʿuḳbada, -da]*

ʿukūl: *Akıllar,.*

1. Ḳāṣır anuñ taṣavvurında ʿ**uḳūl**
   ʿĀciz anda taṣarruf-ı evhām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 21). [ʿuḳūl,]*

ʿulüvv-i şān-ı ʿışḳ: *Aşkın şanının yüceliği.*

1. Çekdi Manṣūr'ı bu dār-ı pür-ḫaṭardan kendüye
   Gün gibi zāhir degül midür ʿ**ulüvv-i şān-ı ʿışḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 101, Mısra 10). [ʿulüvv-i şān-ı ʿışḳ,]*

ʿulvī: *Yüksek, yüce.*

1. Ṭūbā'dan olsa ḳaddi-le ʿālī ʿaceb midür
   ʿUlvī-durur ṭabiʿati şol kim ola laṭīf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 90, Mısra 6). [ʿulvī-durur, -durur]*

um-: *Istemek ‖ beklemek, ümit etmek.*

1. Umaruz āb-ı ʿinebden yine sāġar pür ola
   Pāk sözdür bu su aḳduġı yire yine aḳar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 47, Mısra 13). [umaruz, -ar, -uz]*
2. Umaruz yine ṣala bu yaña dest-i rūzgār
   Varsun ol serv-i ḫırāmānum ṣalınsun bir zamān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 19). [umaruz, -ar, -uz]*
3. Umaruz yine gele ṣıḥḥat-ile devlet-ile
   Kām-rān eyleye Ḥaḳ ʿizzet-ile rifʿat ile *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 27). [umaruz, -ar, -uz]*

um: *Istemek ‖ beklemek, ümit etmek.*

1. ʿIşḳuñ enīsüm ola mezārumda **umaram**

   Kim ol cehānda olmış idi baña yār-ı ġār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 49, Mısra 11). [umaram, -ar, -am]*

2. Dünyāda ḫˇān-ı rāḥat **uman** sehm-i ġam yidi

   Zīrā ḳonuḳ naṣībīni yir umduġın yimez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 63, Mısra 3). [uman, -an]*

3. Dünyāda ḫˇān-ı rāḥat uman sehm-i ġam yidi

   Zīrā ḳonuḳ naṣībīni yir **umduġın** yimez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 63, Mısra 4). [umduġın, -duġ, -ı, -n]*

4. Umaram zülfi ḳoya erbāb-ı dünye kīnesin

   Görse kāfir yüzini olur müselmān Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 108, Mısra 5). [umaram, -ar, -am]*

5. Leb-i nūşīnüñ **umarsa** n'ola yanmış yüregüm

   Ne ola teşneye cüllāb-ı muṣaffādan yig *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 119, Mısra 5). [umarsa, -ar, -sa]*

6. Ey Hüdāyī ḫıdmetinde cān virürsem ol şehüñ

   Merḥamet ide **umaram** baña maʿbūdum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 138, Mısra 14). [umaram, -ar, -am]*

7. Gör perde-i ʿinebde gelüp duḫter-i rezi

   Ey gizlü genc **uman** bu cehān-ı ḫarābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 162, Mısra 4). [uman, -an]*

8. Ṣāḥib-i nām ü nişān ola Hüdāyī **umaram**

   Segi adına vü sengine nişān olduġı'çün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 165, Mısra 11). [umaram, -ar, -am]*

9. Bir gün düşer döne döne devri temām olur

   Umma ş̲ebāt nüh felek-i nüh ḳıbābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 178, Mısra 4). [umma, -ma]*

10. Ger ḫāk ola tenüm **umaram** genc-i ʿışḳ-ı dost

    Ẓāhir olup defīne-i penhāna ṭaʿn ide *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 185, Mısra 11). [umaram, -ar, -am]*

11. Ey Hüdāyī **umaram** ol yüzi ḫūrşīd gelüp

    Ḫākden ḳaldura ben ẕerresini ṭoz gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 226, Mısra 9). [umaram, -ar, -am]*

12. Cān virür mürdeye enfās-ı Mesīḥ-laʿlüñ

    Ḫaste-diller demidür andan **umarlarsa** emi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 235, Mısra 8). [umarlarsa, -ar, -lar, -sa]*

13. Umaram ḳapuñ Hüdāyī bendeñe ola maḳām

    Kim seg-i aṣḥāb-ı kehfe cennet olmışdur mekān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 95). [umaram, -ar, -am]*

14. Reh-i ʿışḳuñda ṣādıḳam **umaram**

    Bulmayasın ölince yalanum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 95). [umaram, -ar, -am]*

15. Umarın ire bu murādına
ʿAbd-i muḫliṣ Hüdāyī-i nā-kām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 12, Mısra 21). [umarın, -ar, -ın]*

ʿummān-ı ʿamīk: *Derin deniz.*

1. Peykānlarını dilde gören ol ḳaşı yānuñ
Çoḳdur diye ʿ**ummān-ı ʿamīḳ** içre semekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 153, Mısra 6). [ʿummān-ı ʿamīḳ,]*

ʿummān-ı ʿışḳ: *Aşk okyanusu.*

1. Ey Hüdāyī bulmadum gird-āb-ı miḥnetden necāt
Gitdüginee kendüye çekdi beni ʿ**ummān-ı ʿışḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 102, Mısra 14). [ʿummān-ı ʿışḳ,]*

unıt: *Unutmak, aklından gitmek.*

1. Geh geh **unıtma** seng-i duʿā-y-ile yād idüp
Taʿmīr eyle bu dil-i vīrānı Muṣli Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 187, Mısra 7). [unıtma, -ma]*
2. Anuñ ki ḳūtı cevdür **unıtsun** cevāhiri
Esrār-ı ʿışḳı ṣofī-i ḫar-ṭabʿ ider mi ẕevḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 237, Mısra 8). [unıtsun, -sun]*

unut: *Unutmak, aklından gitmek.*

1. Unudup şerʿi yüri uyma hevā-ı nefse
Cānib-i Ḥaḳḳı ḳoyup eyleme fikr-i bāṭıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 51). [unudup, -+up]*
2. Luṭf eyle eyā derūnı rūşen
Unutma Hüdāyī'yi duʿādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 40). [unutma, -ma]*

ur: *T. Vurmak.*

1. Dile ḫançer **urıcaḳ** çeşmi virür dil aña cān
Nuḳldur birbirine şan iki mestāne şunar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 56, Mısra 3). [urıcaḳ, -ıcaḳ]*

ur: *Nakşetmek, işlemek.*

1. Ura sīmīn licām u zerrīn zīn
   Şems olduḳca şāh-ı naṭʿ-ı felek *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 71). [ura, -a]*

ur: *Atmak, vurmak.*

1. Giyürdüñ egnüme bir ḳıymetī sengīn siyeh ḫilʿat
   Cefā sengīn **urup** ben nā-tüvāna itmedüñ sen kīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 157, Mısra 4). [urup, -up]*

ʿuryān idüp: *Soymak.*

1. Tīġuñı ʿ**uryān idüp** çekdi Hüdāyī sīneye
   Çekdi bir maḥbūbı ṣoydı ḳoydı göyā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 197, Mısra 9). [ʿuryān idüp, -üp]*

ʿuryān oldı: *Çıplak olmak.*

1. Girmek-içün Ḳays ʿ**uryān oldı** Leyla ḳoynına
   Rūzgār ol nā-murādı ṣaldı ṣaḥrā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 196, Mısra 1). [ʿuryān oldı, -dı]*
2. Anuñ-içün böyle ʿ**uryān oldı** abdālān-ı ʿışḳ
   Ḫvāce-i dünyā gibi ḳoymaya dünyā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 196, Mısra 3). [ʿuryān oldı, -dı]*

ʿuryān olup: *Çıplak olmak.*

1. Bir vefālar kılıcı yār-ımış ey şeh tīġuñ
   Göreyin boynuma ṣalsun ḳolın olup ʿuryān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 168, Mısra 4). [ʿuryān olup, -up]*

uşan: *Bıkmak.*

1. ʿAceb mi **uşanam** deyr-i cehānuñ ṣūretinden ben
   Hüdāyī ol Mesīḥā-leb büt-i ṭannāzum aldurdum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 144, Mısra 9). [uşanam, -am]*

ʿ**uṣāt:** *(a.s.) asi'nin cem'i. 1. asiler, itaatsizler, zorbalar. 2. günahkarlar.*

1. Şol dem ki temevvüc ide ol yemm
   Feyż ola ʿ**uṣāta** biş eger kem *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 34). [ʿuṣāta, -a]*
2. Raḥmet idi evvelüñ ʿuṣṣāḳa virürdi ḥayāt
   Bulmış idi evṣaṭuñda maġfiret cümle ʿ**uṣāt** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 14). [ʿuṣāt,]*

uṣlan: *Akıllanmak, aklı başına gelmek.*

1. Geçdi Mecnūn ʿışḳdan geçmez dil-i mestānemüz
   İllerüñ **uṣlandı** uṣlanmaz bizüm dīvānemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 68, Mısra 2). [uṣlandı, -dı]*
2. Geçdi Mecnūn ʿışḳdan geçmez dil-i mestānemüz
   İllerüñ uṣlandı **uṣlanmaz** bizüm dīvānemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 68, Mısra 2). [uṣlanmaz, -maz]*

ʿ**uṣṣāk:** *Âşık kelimesinin çoğulu. Âşıklar.*

1. İşigüñde n'ola ʿ**uṣṣāḳa** itseñ būseñi himmet
   Ṭabībüm ḫastaya dārü'ş-şifāda virilür şerbet *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 20, Mısra 1). [ʿuṣṣāḳa, -a]*
2. Seyr ider Iṣfāhān u ʿIraḳı o şehsüvār
   ʿUṣṣāḳ evine bir dem inüp eylemez ḳarār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 49, Mısra 4). [ʿuṣṣāḳ,]*
3. El ḳarar zülfüñe ʿ**uṣṣāḳı** perīşān-dil ider
   Göreyin şānenüñ olṣun eli ḳatʿā ṭutmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 62, Mısra 7). [ʿuṣṣāḳa, -ı]*
4. ʿUṣṣāḳa kibr ü kīn idüben eylemek helāk
   Dilde kemāl-i maʿrifetüñ elde ṣanʿatüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 109, Mısra 5). [ʿuṣṣāḳa, -a]*
5. ʿUṣṣāḳ içinde eyle Hüdāyī'yi ser-ferāz
   Ey Yūsuf-ı zamāne başın kes sināna dik *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 124, Mısra 11). [ʿuṣṣāḳ,]*
6. Ey Hüdāyī ḥamdü li-llāh böyle gördük ol mehi
   Dem be-dem ʿ**uṣṣāḳa** kārı nāz u istiġnā-y-iken *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 161, Mısra 12). [ʿuṣṣāḳa, -a]*
7. ʿUṣṣāḳın öldüren şeh-i pür-kibr ü kīnsin
   Kāfir misin ki ḳātil-i erbāb-ı dīnsin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 176, Mısra 1). [ʿuṣṣāḳın, -ıñ, -]*

8. Ey Hüdāyī ġam yeme ʿ**uşşāḳ** içündür vaṣl-ı yār
   Müstaḥıḳḳ-ı raḥmet olmaz ehl-i ʿişyān olmayan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 180, Mısra 9). [ʿuşşāḳ,]*
9. Yüz süriyü ṭavf ider ʿ**uşşāḳ** işigüñ Kaʿbe'sin
   Döndiler ḳurbāna gelmiş ʿīd-i aḍḥā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 196, Mısra 5). [ʿuşşāḳ,]*
10. Muḫayyer itmez idi diñledükce ʿ**uşşāḳı**
    Hevā-ı ʿışḳdan ey dil eger dem ürmese nāy *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 212, Mısra 5). [ʿuşşāḳı, -ı]*
11. Dirhem-i eşki döküp vaṣluñı ister ʿ**uşşāḳ**
    Ḫ∨āceler Yūsuf içün ṣanki dökerler mālı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 223, Mısra 3). [ʿuşşāḳ,]*
12. ʿUşşāḳı helāk itmege ṭuṭduñ yine emek
    Cān-teşnedür ol bir (yed-i) şehbāza mı düşdün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 240, Mısra 7). [ʿuşşāḳı, -ı]*
13. Raḥmet idi evvelüñ ʿ**uşşāḳa** virürdi ḥayāt
    Bulmış idi evṣaṭuñda maġfiret cümle ʿuṣāt *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 13). [ʿuşşāḳa, -a]*
14. Ṣanʿatıdur āl idüp reng eylemek ʿ**uşşāḳına**
    Ol nigārum nām-ıla Naḳḳāş Aḥmed Balı'dur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 11). [ʿuşşāḳına, -ı, -n, -a]*
15. Bostān-ı behcetüñ şimdi gül-i ḥamrāsıdur
    Öldüren ʿ**uşşāḳı** anuñ nāz u istiġnāsıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 14). [ʿuşşāḳı, -ı]*

ʿ**uşşāk-ı sevdā-keşleri:** *Aşk derdi çeken aşıklar.*

1. Ḳara zülfüñ çeküp ʿ**uşşāḳ-ı sevdā-keşleri** bende
   Ser-efrāzān-ı dehri ḳapuña ḳıldı ser-efgende *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 16, Mısra 5). [ʿuşşāḳ-ı sevdā-keşleri, -ler, -i]*

ʿ**uşşāk-ı şeydā:** *Deli/divane/çılgın âşıklar.*

1. Deşt-i ḥüsnüñ ḳurdısın ḳapmaġa cānlar ḳuzısın
   Gitme yabana gel e ʿ**uşşāḳ-ı şeydā** ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 197, Mısra 6). [ʿuşşāḳ-ı şeydā,]*

uy: *Ayak uydurmak, riayet etmek.*

1. Terk itdük ise ʿaḳlı **uyup** ʿışḳa Hüdāyī
   Dīvāne miyüz ʿāḳıl-ı ferzānelerüz biz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 73, Mısra 9). [uyup, -up]*

uy-: *(Şartları veya özellikleri bakımından) Birbiriyle bağdaşmak, uyuşmak, mutâbık olmak, intibak etmek.*

1. Ne bend ü baġ ṭutar ne ḳabūl-i pend eyler
   Cünūn-ı ʿışḳa **uyar** şol ki merd-i ʿāḳıldur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 39, Mısra 8). [uyar, -ar]*

uyan-: *Işık parlamak, yanmak.*

1. Şemʿ-i fānūs-ı ḫayāl-i felek **uyandı** yine
   Necm pervāneleri oldı ḳamu ser-gerdān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 9). [uyandı, -dı]*

uyar: *Uyandırmak. II ateş ile tutuşturup ışık yaymasını sağlamak.*

1. Çirāġ-ı çeşmini nūr-ı ruḫuñdan **uyarur** her şeb
   Hüdāyī gibi bīdār olsa ṭañ mı tā seḥer kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 12, Mısra 9). [uyarur, -ur]*
2. Lemʿa-ı nūr-ı hidāyet baña olursa delīl
   Şemʿ-i naẓmı **uyaram** Ḫusrev-i pür-sūz gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 226, Mısra 8). [uyaram, -a, -m]*

uyar: *Uyandırmak. II ateş ile tutuşturup ışık yaymasını sağlamak; baht bağlamında talihini döndürmek.*

1. Yā Rab ne ʿaceb nur olur ol mihr-i ruḫun kim
   Andan **uyarur** meşʿalesin māh-ı şeb-ārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 6, Mısra 4). [uyarur, -ur]*

uyar: *Uyanmak.*

1. Pür it surḫ-āb-ıla sāḳī **uyar** ḳandīl-i cāmı gel
   Şeb-i ṭarīḳ-i ʿuşşāḳa yine nūr u żiyā gelsün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 167, Mısra 3). [uyar,]*

uyar: *(ışık için) yakmak, ateş ile tutuşturup ışık yaymasını sağlamak.*

1. Bir şemʿe Hüdāyī yine pervāne geçer kim
   Ḳandilini andan **uyarur** māh-ı şeb-ārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 2, Mısra 10). [uyarur, -ur]*

uyar: *Uyandırmak // Baht bağlamında talihini döndürmek.*

1. Demler-durur ki dīde-i baḫtum ġunūdedür
   Ey āfitāb-ı ṣubḥ-ı saʿādet **uyar** gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 4). [uyar,]*

uyar-: *Uyandırmak. II ateş ile tutuşturup ışık yaymasını sağlamak.*

1. Dilde yandı mihr-i rūyuñ şevḳına bir niçe dāġ
   Ṣan maḳām-ı Ḫıżr'dur yer yer **uyarmışlar** çirāġ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 10). [uyarmışlar, -mış, -lar]*

uyḫuya varmış: *Uyumak.*

1. Benüm baḫt-ı siyāhumdur meger ol çeşm-i ḫʷāb-ālūd
   Ya āhū-ı Ḫotan'dur **uyḫuya varmış** yataġında *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 203, Mısra 8). [uyḫuya varmış, -mış]*

uyu: *Uyku durumunda olmak.*

1. O yāruñ şevḳ-ı dīdārıyla şöyle olmışam bīdār
   Ḳamu deryālar uyur **uyumaz** bu çeşm-i ʿālem-bīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 157, Mısra 6). [uyumaz, -maz]*

uyu: *Uyku durumunda olmak || Çevresindeki olayları fark etmemek, görmemek.*

1. O yāruñ şevḳ-ı dīdārıyla şöyle olmışam bīdār
   Ḳamu deryālar **uyur** uyumaz bu çeşm-i ʿālem-bīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 157, Mısra 6). [uyur, -r]*

ʿuyūn: *Gözler.*

1. Pür-durur laʿlüñ hevāsıyla derūnı çeşmümüñ
   N'ola ḫūnīn aḳsa her demde ʿ**uyūnı** çeşmümüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 123, Mısra 2). [ʿuyūnı, -ı]*

uyut: *Uyumasını sağlamak.*

1. Oḳıyup efsūn-ı şiʿri söyledüm efsāneyi
   Biñ belā-y-ıla **uyutdum** ol gözi mestāneyi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 8). [uyutdum, -du, -m]*

uz: *Güzel, güzel biçimli, hoş.*

1. Deldi dil şīşesini nāvek-i dildūz gibi
   Ey ḳaşı yā müjeñüñ ġāyet eli **uz** gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 226, Mısra 2). [uz,]*

ʿ**uzlet-nişīn-i künc-i dil:** *Gönül köşesine çekilip sessiz oturmak.*

1. ʿUzlet-nişīn-i künc-i dil ol cümleden geçüp
   Ey tīr-i dost gel berü yiter havāda gez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 63, Mısra 5). [ʿuzlet-nişīn-i künc-i dil,]*

üftāde: *Düşkün, zavallı ‖ âşık.*

1. Üftādeler ki düşe dura kūyuña gider
   Ḫüccācdur ki Kaʿbe'ye varur ḳonaḳ ḳonaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 97, Mısra 9). [üftādeler, -ler]*
2. Ey Hüdāyī mülk-i ḥüsnüñ şāhıdur ol nāzenīn
   Sünbül-i Hindūsınuñ **üftādesidür** misk-i Çīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 18). [üftādesidür, -si, -dür]*
3. Sāye-veş **üftādeler** düşmiş ṣolına ṣaġına
   Varsun ol serv-i ḫırāmānum ṣalınsun bir zamān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 7). [üftādeler, -ler]*

üftāde geçermiş: *Düşkün, âşık diye söylenmek, anılmak.*

1. Göz göre ġamzeñe **üftāde geçermiş** nāvek
   Göreyin yerlere geçsün anı ey ḳaşı kemān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 169, Mısra 5). [üftāde geçermiş, -er, -miş]*

üftāde olupdur: *Tutulmak II düşmek.*

1. Olupdur ḫālüñe üftāde ey nūr-ı baṣar kevkeb
   Yolına dürr ü gevherler niṣār itse düşer kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 12, Mısra 1). [üftāde olupdur, -up, -dur]*

üftādeler: *Düşkün, zavallı ‖ âşık.*

1. Bir perī-şānuñ göñül şimdi perīşān-ḥālīdür
   Yolına eşküm gibi **üftādeler** pā-mālidür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 2). [üftādeler,]*

ümīd: *Arzu edilen bir iyiliği bekleme, umma, umut.*

1. Ümīdüm bu vefādan ola ḳalbüñde eṣer peydā
   Ḫudā ḳādirdür eyler seng-i ḫārādan güher peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 1). [ümīdüm, -(ü)m]*
2. Bir feṭḥ-i bāb ider saña Fettāḥ **ümīddür**
   Ey dil hele o devlet işigine var gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 15). [ümīddür, -dür]*

ümīd eyler-idüm: *Ümit etmek. Bir şeyin olmasını beklemek, ummak.*

1. Ḳatı göñlüñden **ümīd eyler-idüm** mihr ü vefā
   Seng-i ḫārādan eger sebze olaydı ḥāṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 130, Mısra 5). [ümīd eyler-idüm, -r, -i, -dü, -m]*

ümīdüm kesmezem: *Ümit kesmek, umudunu kesmek.*

1. Kesmezem ḫˇān ʿaṭāsından ümīdüm zīrā
   Luṭf u inʿāmı anuñ ʿam-durur ḫāṣ degül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 89). [ümīdüm kesmezem, -mez, -em]*

ʿ**ümmān:** *A. umman: Ana deniz, okyanus.*

1. Çarḫ-ı luṭfından anuñ ẕerre-i aḥḳar ḫurşīd
   Baḥr-i cūdında anuñ ḳaṭra-i kemter ʿ**ummān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 16). [ʿummān,]*

ümmehāt-ı çār: *Dört esas (analar) II Anasır-ı erbaa; hava, ateş, su, toprak.*

1. Ṭoġmadı şems-i vücuduñ gibi bir ferzend-i pāk
   Ümmehāt-ı çār kim girdi nüh-ābā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 196, Mısra 8). [ümmehāt-ı çār,]*

ümmet olmaḳ: *Ümmet olmak, bağlanmak.*

1. Enbiyādan saña Mūsā **ümmet olmaḳ** istedi
   Didi Ḥaḳ ʿĪsā naṣībi oldı ol devlet hemān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 49). [ümmet olmaḳ, -maḳ]*

ümmīd-vār eylersin: *Umutlu kılmak.*

1. Dāyimā luṭfuñla eylersin dili ümmīd-vār
   Aldadursın yoḳ yire bir nā-tüvānı muttaṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 133, Mısra 7). [ümmīd-vār eylersin, -r, -sin]*

ürd-i bihişt: *Far. Nisan ayı.*

1. İtdi **ürd-i bihişt** ü ferverdīn
   Maḳdemüñden müşerref oldı cehān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 57). [ürd-i bihişt,]*

ʿüryān olayın: *Soyunmak; dünya bağlarını kesmek.*

1. Varayın derdüñ-ile ʿāleme destān olayın
   Düşeyin ṭaġlara Mecnūn gibi ʿ**üryān olayın** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 26). [ʿüryān olayın, -ayın]*

ʿüryān oldum: *Çıplak olmak.*

1. Ḥasret-i Leylī-i zülfüñle perīşān oldum
   Ṣoyunup ʿışḳ ile Mecnūn gibi ʿ**üryān oldum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 6). [ʿüryān oldum, -du, -m]*

üş: *Her yandan çokça bir araya gelmek, toplanmak, üşüşmek.*

1. Vilāyet-i dile **üşdi** ʿadū-ı ġuṣṣa vü ġam
   Aḳın ṣalup demidür yitişürse ḫayl-i şarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 14, Mısra 3). [üşdi, -di]*
2. Dīvāne olduġum saña beñzer ki ṭuydılar
   Eṭfāl-i şehr **üşüp** beni ṭaşlar Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 146, Mısra 8). [üşüp, -üp]*

üş-: *Her yandan çokça bir araya gelmek, toplanmak, üşüşmek.*

1. Taşa çaldılar ṣurāḥīyi **üşüp** meh-pāreler
   Ey Hüdāyī şişe-i nāmūs u ʿārum ṣandılar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 38, Mısra 13). [üşüp, -(ü)p]*

üsküf: *'şahin ve doğanların avda asabiyet göstermesi ve ava süratla saldırması için gözleri kapalı tutmak maksadıyla başlarına geçirilen meşin başlığa denir.' Daha farklı anlam ve tanıklar için bkz. ONAY, s. 452.*

1. Göze göstermez ise n'ola Hüdāyī ḳulını
   Giydi şāhin gibi başına o fettān **üsküf** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 88, Mısra 14). [üsküf,]*

üsküf: *Saray kapıcılarının başlarına taktıkları başlık.*

1. Giyse ḳapuñda revādur meh-i tābān **üsküf**
   Ḫıdmet-i şehde yaraşur giye derbān **üsküf** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 88, Mısra 1). [üsküf,]*
2. Giyse ḳapuñda revādur meh-i tābān **üsküf**
   Ḫıdmet-i şehde yaraşur giye derbān **üsküf** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 88, Mısra 2). [üsküf,]*
3. Gökdedür ḳullaruñuñ ḳadr-ıla başı yeridür
   Devletüñde giye Behrām-ıla Keyvān **üsküf** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 88, Mısra 4). [üsküf,]*

üsküf: *Kep, kalpak, serpuş, başlık.*

1. Gönderür ṭıfl-ı mehi ḫıdmet-i ḫāk-i rehüñe
   Giydürüp farḳına ḫūrşīd-i duruḫşān **üsküf** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 88, Mısra 6). [üsküf,]*
2. Şecer-i Vādī-i Eymen'dür o ḳadd-i bālā
   Berḳ urur anda ṣan ol ātiş-i sūzān **üsküf** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 88, Mısra 8). [üsküf,]*
3. Başuma od yaḳayın şāha şikāyet ideyin
   Şemʿ-veş yaḳdı beni giydi o cānān **üsküf** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 88, Mısra 10). [üsküf,]*
4. Tuġlar perçem-i pür-ḫam ʿalem ol ḳadd-i belend
   Anuñ altun başıdur ey şeh-i ḫūbān **üsküf** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 88, Mısra 12). [üsküf,]*

üst: *Bedenin üzeri, vücut, beden.*

1. N'içün ol künc-i yāra öykünür genc
   Ṭutar mı **üstine** kimse ḳılıçlar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 51, Mısra 8). [üstine, -i, -ne]*
2. Ṣaçdı cevāhir **üstine** dāmād-ı nev-bahār
   Bāġa ʿarūs-ı lāle gelince ayaḳ ayaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 97, Mısra 5). [üstine, -i, -ne]*
3. Ḳılıcuñ mülk-i dili fetḥ idicek geldi şehā
   Bir ʿalem dikdi oḳuñ **üstine** bürc-i bedenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 125, Mısra 4). [üstine, -i, -ne]*
4. Üstine yoḳsa ḳılıçlar mı ṭutar ebrūlaruñ
   Çeşm-i cellāduñ n'içün ḳanlar döker ḳan üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 201, Mısra 5). [üstine, -i, -ne]*

üst: *Bir şeyin dış kısmı, yüzeyi, üzeri.*

1. Türbetüm üzre ḳanādīlüñ görenler sūzişin
   Sīnemüñ **üstinde** dāġ-ı bī-şümārum ṣandılar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 38, Mısra 10). [üstinde, -i, -(n)de]*
2. Ey genc-i ʿayşa ṭālib olan ādemi saḳın
   Çarḫ **üstine** dönüp yidi başlu yılan olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 4). [üstine, -in, -e]*

3. Meyl eyleme dünyāya baḳup çarḫ-ı kebūda

   Bu vādī-i esfeldür ol **üstinde** ṭumandur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 55, Mısra 8). [üstinde, -i, -(n)de]*

4. Üstüme pertev ṣala gibi saʿādet aḫteri

   Göre gibi rūy-i baḫtı çeşm-i pür-envārumuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 69, Mısra 5). [üstüme, -(ü)m, -e]*

5. Gördi yazıldı kitāb-ı ruḫuñ **üstine** ḫuṭūṭ

   Levḥ-i dilden yazılup guṣṣa vü ġam itdi ḥuẕūẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 83, Mısra 5). [üstine, -in, -e]*

6. Ḫusrevā sīnemde ṣan yer yer elifler dāġlar

   Bīsütun **üstinde** zaḫm-ı tīşe-i Ferhād-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 94, Mısra 10). [üstinde, -i, -(n)de]*

7. Geçer imiş ḫaṭuñ esrārınuñ abdālı senüñ

   Nār-ı āhum toḳınur **üstine** bir gün çimenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 125, Mısra 2). [üstine, -i, -(n)e, -, -]*

8. Kūh-ı ġam çeşmesidür çeşm-i güher-pāş degül

   Saṭr-ı tārīḫdür **üstinde** anuñ ḳaş degül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 129, Mısra 2). [üstinde, -i, -(n)de]*

9. Kes başum dik nīze-i ser-tīz-i müjgān **üstine**

   Baş olup tā kim tefevvuḳ idem aḳrān **üstine** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 200, Mısra 1). [üstine, -in, -e]*

10. Kes başum dik nīze-i ser-tīz-i müjgān **üstine**

    Baş olup tā kim tefevvuḳ idem aḳrān **üstine** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 200, Mısra 2). [üstine, -i, -(n)e, -, -]*

11. Sünbülüñdür yā otaġañ göşe-i destārda

    Sāye ṣalmış yā per-i murġān Süleymān **üstine** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 200, Mısra 4). [üstine, -i, -n, -e]*

12. Yaraşur destüñde Dīvān-ı Hüdāyī serverā

    Ḫūbdur gelse sefīne baḥr u ʿUmmān **üstine** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 200, Mısra 10). [üstine, -in, -e]*

13. Seng-i cevrüñ kim yaġar bu ḳalb-i ḥayrān **üstine**

    Menn ü selvādur iner Mūsā-ı ʿİmrān **üstine** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 201, Mısra 1). [üstine, -in, -e]*

14. Ẓulm-i çeşmüñ cānına geçmiş hilāl olmış kaşuñ

    Düşmek ister dem be-dem şemşīr-i bürrān **üstine** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 201, Mısra 8). [üstine, -in, -e]*

15. Göñül vilāyetini eyledi ḫarāb u yebāb

    Sipāh-ı ġuṣṣa ṭurup **üstine** ḥavāle gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 218, Mısra 10). [üstine, -in, -e]*

16. ʿAlem-i zer o ḳubbe **üstinde**

    Berḳ urur nūr-ı Kaʿbe gibi müdām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 33). [üstinde, -i, -(n)de]*

17. Tīġ-ı muraṣṣaʿuñ ser-i aʿdā-ı dīn ile
    Ḳanlu ṣudur ki pür ola **üsti** ḥabābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 40). [üsti, -i]*
18. Ne içün **üstüñe** ṣalınmaya
    Sāye-i ḳāmet-i ḫırāmānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 63). [üstüñe, -ü, -ñ, -e]*

üst: *Üzerine.*

1. Ḳuṭb-ı murādum **üstine** dönmezse göreyin
   Ḳalb-i Hüdāyī gibi yıḳılsun ḥiṣār-ı çarḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 24, Mısra 9). [üstine, -i, -n, -e]*

üst: *Bir kimsenin kendisi, şahsı. II Bedenin üzeri, vücut, beden.*

1. Kes başum dik nīzeñe luṭf eyle ḳaldur ḫākden
   Baş dik yaʿnī beni ḫayl-i şehīdān **üstine** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 201, Mısra 4). [üstine, -i, -(n)e]*

üstād: *Herhangi bir ilimde veya sanat alanında bilgi ve söz sâhibi olan, üstün bir yeri, tam vukūfu bulunan kimse.*

1. ʿAyş u ʿişret ḳaṣrınuñ ṣalduḳda bünyādını Cem
   Eylemiş cām-ı ṣafādan aña ol **üstād** ayaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 91, Mısra 6). [üstād,]*

üstād-ı ezel: *Ezel üstadı II Allah.*

1. Göz ḳaṣrına bilmiş ki gelür şāh-ı ḫayālüñ
   Üstād-ı ezel çekmiş aña niçe sürādıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 99, Mısra 12). [üstād-ı ezel,]*

üstād-ı ezel: *Başlangıcı belli olmayan zamanın piri.*

1. Çeşme-i laʿlüñi bünyād iden **üstād-ı ezel**
   Eylemiş ḥavż-ı bilūrīn aña çāh-ı ẕeḳanuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 125, Mısra 9). [üstād-ı ezel,]*

üstād-ı ʿışk: *Aşk üstadı.*

1. Sīnede şanmañ elifler genc-i ʿışḳı ḥıfẓ içün
   Mārlardur kim tılısm itmiş-durur **üstād-ı ʿışḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 94, Mısra 4). [üstād-ı ʿışḳ,]*

üstād-ı ṭılısm-ı devrān: *Devranın büyü ustası.*

1. Genc-i şām içre żiyā virmek-içün vażʿ itdi
   Şeb-çirāġ-ı mehi **üstād-ı ṭılısm-ı devrān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 8). [üstād-ı ṭılısm-ı devrān,]*

üstine: *Üzerine.*

1. Cāmuñ **üstine** nedür düşdügi āvārelerüñ
   Dehen-i yār gibi menbaʿ-ı elṭāf mıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 54, Mısra 5). [üstine,]*

üstine: *Ek olarak, ilaveten.*

1. Üstine yoḳsa ḳılıçlar mı ṭutar ebrūlaruñ
   Çeşm-i cellāduñ n'içün ḳanlar döker ḳan **üstine** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 201, Mısra 6). [üstine,]*

üstine: *... için, amacıyla, uğruna.*

1. Ey Hüdāyī ʿāḳıbet girmek gerek ḫāk altına
   Cān virürsin böyle çün ol genc-i penhān **üstine** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 201, Mısra 10). [üstine,]*

üstine: *1) Üzerine 2) için, sebebiyle.*

1. Bī-ḳarār oldı Hüdāyī gibi gördi ruḫuñ āb
   Raḥm idüp **üstine** döndügi budur dol-ābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 114, Mısra 10). [üstine,]*

üstine dir dir ditrer: *Bir şeye veya kimseye sevgi, özen göstermek.*

1. Sāḳīyā laʿl-i revān-baḫşuña beñzetdi meger
   Pīr-i mey-ḫāne meyüñ **üstine dir dir ditrer** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 47, Mısra 2). [üstine dir dir ditrer, -r]*

üstine iner: *Üstüne inmek.*

1. Seng-i cevrüñ kim yaġar bu ḳalb-i ḥayrān üstine
   Menn ü selvādur iner Mūsā-ı ʿİmrān üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 201, Mısra 2). [üstine iner, -er]*

üstine ḳondı: *Üstüne koyma.*

1. Üstine ḳondı kürsī-i zerrīn
   Naẓar-ı luṭf idüp didi kim ola *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 25). [üstine ḳondı, -dı]*

üstühān: *Kemik.*

1. Ḫāk olursa derd ü ġamdan ʿāşıḳ-ı muʿtād-ı ʿışḳ
   Ney bitüp her **üstüḫānından** gele feryād-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 94, Mısra 2). [üstüḫānından, -ından]*

üstüme bir avuç toprağ atarsañ: *Ölen birisini gömme esnasında yapılan işlem.*

1. Öldürüp ger bir avuç toprağ atarsañ üstüme
   Rāżīyam yüklet baña rūy-ı zemīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 150, Mısra 3). [üstüme bir avuç toprağ atarsañ, -ar, -sa, -ñ]*

üstüñe düşsün: *Işığı yansımak; ilgilenmek, yardımda bulunmak.*

1. Sāyesi **üstüñe düşsün** dir-iseñ ol servüñ
   Ḫāk-i rāh ol ki Hüdāyī saña budur düşeri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 216, Mısra 15). [üstüñe düşsün, -sün]*

üştür-i mest-i felegüñ: *Göğün sarhoş devesi.*

1. Dāl ide **üştür-i mest-i felegüñ** ḳāmetini
   Bār-ı ʿışyānumı bir dem eger olsa ḥāmil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 83). [üştür-i mest-i felegüñ, -üñ]*

üzre: *Üzerine.*

1. Gül-i surḫ **üzre** ṣanki şeb-nemdür
   Cām-ı mey içre dāne dāne ḥabāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 17, Mısra 7). [üzre,]*
2. Yüzüñ **üzre** dem-ā-dem eşk-i ḫūnīnüñ revān eyle
   Dilerseñ ey Hüdāyī āb-ı rūy-ı ehl-i derd olmaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 93, Mısra 9). [üzre,]*
3. Bürc-i ḥüsn **üzre** görelden ol meh-i mihr-aḫteri
   Cān u dilden tekye-i ʿışḳında oldum Ḥayderī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 5). [üzre,]*

üzre: *Üstünde, tepesinde.*

1. Türbetüm **üzre** ḳanādīlüñ görenler sūzişin
   Sīnemüñ üstinde dāġ-ı bī-şümārum ṣandılar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 38, Mısra 9). [üzre,]*
2. Nār-ı āhum ebrū-ı zerdi ġamından kim çıḳar
   Türbetüm **üzre** ola tāḳ-ı zer-endūdum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 138, Mısra 12). [üzre,]*
3. Sīneñ **üzre** tek baña dāġ u elifler çek disün
   Başum üstine çekem ol nāzenīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 151, Mısra 9). [üzre,]*

üzre: *Bir şeyin görülen yanı, yüzü; bir şeyin dış yüzü, yüzey.*

1. Ruḫları **üzre** cebīn-i tāb-nāki ol mehüñ
   Zühre-i zehrāya beñzer ṭāliʿ olur her ṣabāḥ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 23, Mısra 5). [üzre,]*
2. Nedür ey meh yüzüñ saḥfında ḫaṭṭ-ı lāciverd olmaḳ
   Nedür mirʿāt-ı cān **üzre** dem-ā-dem böyle gerd olmaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 93, Mısra 2). [üzre,]*
3. Bu dāġ-ı sīnemi ḫırḳamla setr idersem olur
   Ya ḫırḳam **üzre** bu dāġ-ı şarābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 170, Mısra 8). [üzre,]*
4. Çek elifler farḳum-ıla sīnem **üzre** tīġuña
   Fetḥa-veş yir ideyin baş üstine cān üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 200, Mısra 7). [üzre,]*
5. Kitāb-ı Gülşen-i Rāz içre berg-i sünbüldür
   Ṣaḥīfe-i ruḫuñ **üzre** bu ḫaṭṭ-ı ʿanber-sāy *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 212, Mısra 4). [üzre,]*
6. Ṭāyir-i Sidre'dür açmış ṣanasın uçmaġa bāl
   Ḳāmeti **üzre** anuñ zülf-i hümā-pervāzı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 219, Mısra 4). [üzre,]*
7. Seyre geldi şehān-ı ʿālem-i ḳuds
   Ḳubbeler ḳurdı anlar **üzre** ḫıyām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 28). [üzre,]*
8. Rūy-ı cemīlüñ **üzre** ḫaṭ-ı müşk-bārdan
   Bāġ-ı siyādet içre reyāḥīn-i ḫuş-nesīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 17). [üzre,]*

9. Ḥaḳdan budur murādum eyā bedr-i bürc-i ḳadr

   Evc-i saʿādet **üzre** müdām olasın muḳīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 30). [üzre,]*

10. İtdi īşār niçe dürr-i şemīn

    Döşenüp aṭlas **üzre** sīmīn ferş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 24). [üzre,]*

11. Müteʿāḳib ola şühūr u sinīn

    Ḳuṭb-ı maḳṣūduñ **üzre** devr ide çarḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 78). [üzre,]*

12. Her dem aḳar bu dīdeden çihre-i zerdüm **üzre** ḳan

    Muṣlīcuġum ser-āmedüm ḳāmeti ʿömr-i sermedüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Muhammes 1, Mısra 3). [üzre,]*

13. Ruḫuñ gülzārı güller **üzre** nergislerle zeyn olmış

    Cemālüñ Kaʿbe'sin her çeşme görmek farż-ı ʿayn olmış *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 5). [üzre,]*

14. Gün gibi bürc-i saʿādet **üzre** olsun ber-kemāl

    Mālik-i mülk-i Süleymān ḥażret-i Sulṭān Selīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 23, Mısra 11). [üzre,]*

15. Teneşūr **üzre** görenler anı giryān oldı

    Bürc-i āb oldı mehüñ menzili bārān oldı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 17). [üzre,]*

üzre: *Bir istikamet doğrultusunda, boyunca.*

1. Yollar **üzre** ḫalḳ-ı ʿālem zār u ḥayrān olduġın

   Ol şeh-i mülk-i cemālüñ bir selāmıdur ġaraż *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 81, Mısra 5). [üzre,]*

2. Tā ki meh ide bu seyr **üzre** felekde devrān

   Tā ki İskender-i evreng-i nüh-eyvān-ı sipihr *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 55). [üzre,]*

3. Tā ki cām-i cehān-nümā-i mihr

   Meyl-i çarḫ **üzre** ola tābende *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kıt'a 4, Mısra 2). [üzre,]*

4. Seni taḫt-ı cemāl **üzre** anuñ'çün ḳıldı Ḥaḳ vālī

   Ḳapuñda ʿabd-i mazlūmuñ görülsün diyü aḥvāli *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 17). [üzre,]*

vācibü'l-ḳatl ü dü-rūy u dü-zebān: *İki yüzlü ve iki dillinin katlinin vacip olması.*

1. Mār-veş ṭaş başına müddeʿī-i dil-şikenüñ
   Vācibü'l-ḳatl ü dü-rūy u dü-zebān olduġı'çün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 165, Mısra 10). [vācibü'l-ḳatl ü dü-rūy u dü-zebān,]*

vaʿde-i vaṣl itdügüñ: *Kavuşma vaadinde bulunmak, sevgilinin aşığa kavuşma sözü vermesi.*

1. Vaʿde-i vaṣl itdügüñ gerçek mi yoḳsa lāf mı
   Hecr-ile öldük be-hey inṣāfsuz inṣāf mı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 9, Mısra 1). [vaʿde-i vaṣl itdügüñ, -düg, -üñ]*

vādī-i esfeldür: *Derin vadi.*

1. Meyl eyleme dünyāya baḳup çarḫ-ı kebūda
   Bu **vādī-i esfeldür** ol üstinde ṭumandur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 55, Mısra 8). [vādī-i esfeldür, -dür]*

vādī-i ġamda: *Üzüntü vadisi.*

1. Hüdāyī şöyle güm oldum ki **vādī-i ġamda**
   Ṣabā yeli niçe yıl yilse bulmaya eşerüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 147, Mısra 9). [vādī-i ġamda, -da]*
2. Ḳalmışam **vādī-i ġamda** āh u vāveylā-y-ıla
   Gel yetiş ey laʿl-i nābı Āb-ı Ḥayvān'um Ḫıżır *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 7). [vādī-i ġamda, -da]*

vādī-i hicrāna: *Ayrılık vadisi.*

1. Āh kim **vādī-i hicrāna** düşürdüm rāhum
   Düşdi çāh-ı laḥide Yūsuf-ı Mıṣr-ı cāhum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 1). [vādī-i hicrāna, -a]*

vādī-i ʿışḳına: *Aşk vadisi; aşk yolu, âşıklık.*

1. Vādī-i ʿışḳına bir çeşmi ġazālüñ düşelüm

   Ey Hüdāyī yine mestāne ġazeller diyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 15). [vādī-i ʿışḳına, -ın, -a]*

vaḥdet idelüm: *Bir olmak.*

1. Bezme gel **vaḥdet idelüm** şāhum

   Bende s̲ānī vü cām-ı mey s̲āli̲s̲ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 21, Mısra 3). [vaḥdet idelüm, -el, -ü, -m]*

vāhibü'l-ʿaṭāyādan: *Atiyyeler bağışlayan.*

1. Hemīşe körpe budaḳlaruñ ide ber-ḫʷur-dār

   Murādum ol-durur ol **Vāhibü'l-ʿaṭāyādan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 58). [vāhibü'l-ʿaṭāyādan, -dan]*

vaḥy-i münzel: *Indirilmiş vahiy.*

1. Vaḥy-i münzel didiler nuṭḳ-ı dehān-ı yāra

   Güş ider ġaybdan anlar ki kelām-ı melfūẓ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 83, Mısra 7). [vaḥy-i münzel,]*

vāḳıʿa: *Hakikaten.*

1. Ḳāle gelmez ḥāl-i dil dirse ʿadū yāra n'ola

   Ey Hüdāyī ḳalb olan zer ḳāle gelmez **vāḳıʿā** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 22). [vāḳıʿā,]*

vāḳıf-ı esrār-ı felek: *Göğün sırlarına vakıf olan.*

1. ʿArż-ı ḥüsn itdi meger kim aña māh-ı Kenʿān

   Dil ü cāna didüm ey **vāḳıf-ı esrār-ı felek** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 28). [vāḳıf-ı esrār-ı felek,]*

vakt: *Belirlenmiş zaman, belirli zaman.*

1. Ṭoġdı ey sāḳī şafaḳdan ġurre-yi ġarrā-yı ʿīd

   Vaḳtidür zer kāselerle devr ide ṣahbā-ı ʿīd *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 27, Mısra 2). [vaḳtidür, -i, -dür]*
2. Dil-rübālıḳ **vaḳtidür** ey Ḫıżr-ı vaṣl-ı yār iriş

   Eyle bu müstaġraḳ-ı deryā-ı hicrānı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 80, Mısra 5). [vaḳtidür, -i, -dür]*

vaḳt-i seferde: *Yolculuk zamanı.*

1. Ḳabrümde işigüñ ṭaşın özler dil ölürken

   Görür kişi başı yaraġın **vaḳt-i seferde** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 194, Mısra 8). [vaḳt-i seferde, -de]*

vaḳt-i seḥerde: *Seher vakti.*

1. Şevḳ-ıla virür cānı yüzüñ görse Hüdāyī

   Şol şemʿ gibi kim söyünür **vaḳt-i seḥerde** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 194, Mısra 10). [vaḳt-i seḥerde, -de]*

vālī ḳıldı: *Hükümdar tayin etmek.*

1. Seni taḫt-ı cemāl üzre anuñ'çün ḳıldı Ḥaḳ vālī

   Ḳapuñda ʿabd-i maẓlūmuñ görülsün diyü aḥvāli *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 17). [vālīḳıldı, -dı]*

vālih ü āşüfte vü şūrīde: *Şaşkın, dağınık ve zihni bulanık.*

1. Cām-ı laʿlüñ nūş idüp oldı Hüdāyī dostum

   Vālih ü āşüfte vü şūrīde vü şeydā-ı ʿīd *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 27, Mısra 12). [vālih ü āşüfte vü şūrīde,]*

vālī-i ʿarṣa-ı zamān u zemīn: *Yer ve göğün arsasının valisi.*

1. Ḥākim-i ʿālem ü ḳaża vü ḳader

   Vālī-i ʿarṣa-ı zamān u zemīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 4). [vālī-i ʿarṣa-ı zamān u zemīn,]*

vālī-i mülk-i cemāl: *Güzellik mülkünün valisi.*

1. Gel Hüdāyī bendeñe ey **vālī-i mülk-i cemāl**

   Ḳadre irsün nūr görsün dīde-i bīdārumuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 69, Mısra 9). [vālī-i mülk-i cemāl,]*

vālī-i vilāyet-i velāyet: *Ermişlik ilinin başı.*

1. Ey kevkeb-i dürrī-i hidāyet

   Vālī-i vilāyet-i velāyet *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 4). [vālī-i vilāyet-i velāyet,]*

vāmıḳ: *Meşhur Arap aşk hikayesinin erkek karakteri (bkz. Vamık u Azra).*

1. ʿĀşıḳdur eyleyen seni ḥüsn-ile dāsitān
   ʿAẕrā'yı kim bilürdi eger **Vāmıḳ** olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 193, Mısra 10). [vāmıḳ,]*

var-: *(Bir yere) ulaşmak, erişmek; gitmek.*

1. Seyr-i bāġ u bostān itmezdi dil-bersüz göñül
   Gülşene **varmazdı** hergiz bir gül-endām olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 207, Mısra 6). [varmazdı, -maz, -dı]*

var: *Elde bulunan her şey, zenginlik, servet.*

1. Derd-i ʿışḳuñ bileli dilde müdāvādan yig
   Dirligüm **var** ġam-ı laʿlüñle Mesīḥā'dan yig *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 119, Mısra 2). [var,]*

var: *(Bir yere) ulaşmak, erişmek; gitmek.*

1. Varup yalvarmadın kendi gelen ḥūrī-liḳā yegdür
   Dilā bekle recā bābın tevekkül ḳıl Ḫudā yegdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 59, Mısra 1). [varup, -up]*
2. Ḫāk-i pāyuñdan umar feyżi Hüdāyī bendeñ
   Der-geh-i ġayra **varup** dest-i temennā ṭutmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 62, Mısra 10). [varup, -up]*

3. Nāṣıḥa pendi ḳo **var** ṣūret-i zībāsına baḳ

   Beni bu vech-ile rüsvā-ı cehān eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 103, Mısra 5). [var,]*

4. Bir feṭḥ-i bāb ider saña Fettāḥ ümīddür

   Ey dil hele o devlet işigine **var** gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 16). [var,]*

5. Eglenmez ise göñlüñ eger kūy-ı yāra **var**

   Yaʿnī ki seyr ü ṣoḥbet-i bāġ u bahāra gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 132, Mısra 7). [var,]*

6. Her oḳınduġı yere **varıcı** şeh-bāz gibi

   Zaġlar hem-demi ṭūṭī-i suḫun-dānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 134, Mısra 5). [varıcı,]*

7. Ṭolanur her gice **varup** ol mehüñ menzillerin

   Ṣubḥ-ı ḥüsne ruḫları mihr-i cehān-ārā-y-iken *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 161, Mısra 9). [varup, -up]*

8. Varayın ḫāneḳāh-ı kūyuña cānum süriyü

   Gosfend-i dil ü cānı aña iltüp ḳurbān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 169, Mısra 3). [varayın, -ayın]*

9. Bu derd-i ʿışḳa devā ṣormazam ṭabībe **varup**

   Benüm su'ālüme yoḳdur cevābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 171, Mısra 9). [varup, -up]*

10. Ey māh **varma** meclis-i aʿdāya şemʿ-vār

    İl saña dimesünler erāzil-nişīnsin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 175, Mısra 7). [varma, -ma]*

11. Elden ḳoma Hüdāyī ṣaḳın ʿışḳ cāmını

    Varınca şeyb-i şeybe zamān-ı şebābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 178, Mısra 12). [varınca, -ınca]*

12. Gitme hey kāfir alup tenden dil ü cānı daḫı

    Varup uġratma belāya bir müselmānı daḫı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 231, Mısra 2). [varup, -up]*

13. Bir gice var mı ḫālümi yanmaġa tīr-i āh

    Mānend-i şemʿ **varup** öñine dikilmedi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 238, Mısra 8). [varup, -up]*

14. Bend-i ġamdan yüri **var** serv gibi āzād ol

    Pāk iken dāmenüñi eyleme ālūde-i gil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 11). [var,]*

15. Yimedin yir seni **var** āḫıretüñ ḳaydını yi

    Yime ḫʷān-ı ġam-ı dünyāyı çü ṣaḫṣ-ı ākil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 31). [var,]*

16. Mest-i ʿışḳuñ **varıcaḳ** maḥkeme-i ḥażretüñe

    Defter-i ḫāṣuña nāmını anuñ eyle sicil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 107). [varıcaḳ, -+ıcaḳ]*

17. Baḳma pīrāyesine pīre-zen-i dünyānuñ

    Er midür ol k'ola bir ʿavrata **varup** māyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 4). [varup, -up]*

18. Varayın derdüñ-ile ʿāleme destān olayın

    Düşeyin ṭaġlara Mecnūn gibi ʿüryān olayın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 25). [varayın, -ayın]*

19. Ser-nigūn eyleye **varup** ʿalem-i küffārı
    Ḳapudan big sefere oldı saʿādetle revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 9). [varup, -up]*

var: *Bulunma durumu, mevcut.*

1. Bu çeşm ü bīnī zülf ü fem baḳduḳca bir ʿālem virür
   Dirsem yüzine vechi **var** āyīne-i ʿālem-nümā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 7, Mısra 4). [var,]*
2. Hüdāyī **var-ısa** bir mihri yoḳ her-cāyī meh sevmiş
   Düşüp şām-ı ġama eyler ıraḳlardan naẓar kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 13, Mısra 9). [var-ısa, -ısa]*
3. Felek miṣlin getürmez bir meh-i tābānumuz **vardur**
   Anuñ mihriyle dilde ātiş-i sūzānumuz **vardur** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 35, Mısra 1). [vardur, -dur]*
4. Felek miṣlin getürmez bir meh-i tābānumuz **vardur**
   Anuñ mihriyle dilde ātiş-i sūzānumuz **vardur** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 35, Mısra 2). [vardur, -dur]*
5. Reh-i cānānede cān terkin itsek n'ola ey zāhid
   Bizüm de ehl-i ʿışḳuz yolumuz erkānumuz **vardur** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 35, Mısra 4). [vardur, -dur]*
6. Ḫayālüñ tekye-i dilde ḫalīlüm eyle tek mihmān
   Yolına cān-ıla serden iki ḳurbānumuz **vardur** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 35, Mısra 6). [vardur, -dur]*
7. N'ola yoġ-ısa elde mālumuz ey ḫ∨āce-i dünyā
   Maḥabbet gencine mesken dil-i vīrānumuz **vardur** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 35, Mısra 8). [vardur, -dur]*
8. Hüdāyī bende-i ednāsıdur biñ cān-ıla anuñ
   Sarāy-ı dilde bir sulṭān-ı ʿali-şānumuz **vardur** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 35, Mısra 10). [vardur, -dur]*
9. Ḫūblar kim gelür ol māha ber-ā-ber görinür
   Aña beñzer ki güneş **var-iken** aḫter görinür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 2). [var-iken, --iken]*
10. Süveydā-ı dilinde lālenüñ sevdā-ı ḫālüñ **var**
    Nişānı ḳanlu çeşm-ile ḳara baġrında dāġıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 41, Mısra 11). [var,]*
11. Meyl itme ey dil ol güle kim niçe ḫārı **var**
    Şol gence ṭālib olma ki yanınca mārı **var** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 44, Mısra 1). [var,]*
12. Meyl itme ey dil ol güle kim niçe ḫārı **var**
    Şol gence ṭālib olma ki yanınca mārı **var** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 44, Mısra 2). [var,]*
13. Her ʿīsī-i ḫuceste-nefes kim ẓuhūr ider
    Görseñ anuñ yanınca yürür bir ḥimārı **var** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 44, Mısra 4). [var,]*

14. Devrüñ egerçi mey gibi bir ġam-güsārı yoḳ
    Anuñ daḫı soñında ʿaẕāb-ı ḫumārı **var** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 44, Mısra 6). [var,]*
15. Nādān dil atsa ey dil-i dānā ne ġam saña
    Taş atılur şu naḫle k'anuñ berg ü barı **var** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 44, Mısra 8). [var,]*
16. Raḥm it ki seng-i cevr-ile ḫasta Hüdāyī'nüñ
    Āyīne-i ṭabiʿatinüñ inkisārı **var** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 44, Mısra 10). [var,]*
17. ʿĀşıḳ olanuñ ḥāli n'ola olmasa hem-vār
    Gönlinde anuñ miḥnet ü derd ü ġam u hemm **var** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 45, Mısra 2). [var,]*
18. Yüz bulaldan başa çıḳdı ey büt-i ṭannāz zülf
    Vechi **var** ḫūrşīd-i ʿālī-şāna ḳılsa nāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 87, Mısra 2). [var,]*
19. Sünbül ü gülden pür itmiş dāmenin gördüm seḥer
    Var-ısa olmış bu şeb gülşende ʿişret-sāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 87, Mısra 4). [var-ısa, -ı, -sa]*
20. Nār-ı ġam dilde sürürum gözde nūrum āb-ı eşk
    Başda tācum ḫāk-i miḥnet elde **varum** bād-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 94, Mısra 8). [varum, -um]*
21. Dükkān-ı cevherī ḳafeş-i ṣayrefī gibi
    Vardur gözümde dürr-ile mercān tabaḳ tabaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 95, Mısra 12). [vardur, -dur]*
22. Var-iken seyr-i tecellā-ı cemāl-i cānān
    ʿAḳlı yoḳdur heves-i bāġ-ı cinān eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 104, Mısra 7). [var-iken, --iken]*
23. Ey Hüdāyī gel e inṣāf idicek ʿālemde
    Bir ṣafāgāh mı **var** sūy-ı Ḳalāta'dan yig *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 119, Mısra 10). [var,]*
24. Şöyle beñzer ḳad-i bālāña irişmek dilemiş
    Ḫaylī tolaşması **var** serve yine yāsemenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 125, Mısra 6). [var,]*
25. Diş yaraları **var** leb-i sāḳīde ṣanasın
    Ter mīvedür ol kim toḳınur zaḫmı ṭolunuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 127, Mısra 5). [var,]*
26. Ey ḫālīlüm Kaʿbe ḥaḳḳı ḳıbleden dönsün yüzüm
    Ḳaşlaruñdan ġayrı ger **var-ısa** mescūdum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 138, Mısra 4). [var-ısa, -ı, -sa]*
27. Bīnī elif-miṣāldür ebrūsı ʿayn-ı nūn
    Vardur o māh-ṭalʿatümüñ çihresinde ān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 156, Mısra 10). [vardur, -dur]*
28. Cehān ḳaydından āzādam garībem nā-murādam ben
    Ne ʿazlüm **var** ne naṣbum **var** ne ġuṣṣam **var** ne şādam ben *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 163, Mısra 2). [var,]*
29. Cehān ḳaydından āzādam garībem nā-murādam ben
    Ne ʿazlüm **var** ne naṣbum **var** ne ġuṣṣam **var** ne şādam ben *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 163, Mısra 2). [var,]*

30. Cehān ḳaydından āzādam garībem nā-murādam ben

    Ne ʿazlüm **var** ne naṣbum **var** ne ġuṣṣam **var** ne ṣādam ben *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 163, Mısra 2). [var,]*

31. Bergüñ şikeste āyīne-i ḳalbi **var-ısa**

    Düşmişdür ayru bir gül-i raʿnā-ʿiẕārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 9). [var-ısa, -ı, -sa]*

32. ʿīsī gibi Hüdāyī kelāmuñda rūḥ **var**

    Göyā ki hem-dem-i dem-i Rūḥu'l-Emīn'sin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 176, Mısra 11). [var,]*

33. Didi buḫūr-ı bezme ḫaṭ-ı müşk-bār-ı yār

    N'eyler ʿaceb ki ben **var-iken** encümende bu *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 12). [var-iken, --iken]*

34. Nūş idelüm çimende o serv-i çemān ile

    Sāḳī sūrāḫı **var-ısa** bāḳī cehānede *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 192, Mısra 10). [var-ısa, -ı, -sa]*

35. Kūyuñ **var-iken** n'eyleyeyin bāġ-ı cinānı

    Cennetdür efendim bilene kendü mekānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 215, Mısra 1). [var-iken, --iken]*

36. Bir gice **var** mı ḫālümi yanmaġa tīr-i āh

    Mānend-i şemʿ varup öñine dikilmedi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 238, Mısra 7). [var,]*

37. Ġoncanuñ başına dürler yaġdurur ebr-i bahār

    Varısa naʿt-ı Nebīyyu'llāha açmışdur dehān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 32). [varısa, -ısa]*

38. ʿAmelüm **var** diyü ammā yine maġrūr olma

    Ki ziyān idegen olur ṣaḳın ekṣer ʿāmil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 41). [var,]*

39. Luṭf u iḥsānı sen temām itdüñ

    Var benüm ḫıdmetüñde noḳṣānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 76). [var,]*

40. Ẕāt-ı pāküñ **var** iken kimdür diye

    Adı **var** luṭf u saḫānuñ kendi yoḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kıt'a 1, Mısra 5). [var,]*

41. Ḫaste-ḥālem cism-i bī-tab u tüvānum **var** benüm

    Şeklüme baḳan dimez sīnemde cānum **var** benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 1). [var,]*

42. Ḫaste-ḥālem cism-i bī-tab u tüvānum **var** benüm

    Şeklüme baḳan dimez sīnemde cānum **var** benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 2). [var,]*

43. Nār-ı ġamdan şemʿ-veş yanar zebānum **var** benüm

    Kimse bilmez dilde bir derd-i nihānum **var** benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 3). [var,]*

44. Nār-ı ġamdan şemʿ-veş yanar zebānum **var** benüm

    Kimse bilmez dilde bir derd-i nihānum **var** benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 4). [var,]*

45. Gice gündüz iñlerem yollarda mānend-i ceres
    Kimse bilmez dilde bir derd-i nihānum **var** benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 8). [var,]*
46. Yā firāḳ-ı laʿl-i yār-ı rūḥ-perverden midür
    Kimse bilmez dilde bir derd-i nihānum **var** benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 12). [var,]*
47. Kendü luṭfından ʿilāc ide meger kim ol ḥekīm
    Kimse bilmez dilde bir derd-i nihānum **var** benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 16). [var,]*
48. Ḳorḳaram rāz açmaġa Manṣūr-veş başum gider
    Kimse bilmez dilde bir derd-i nihānum **var** benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 20). [var,]*

var idi: *Vardı.*

1. Goy-veş itdi bī-ḳarār ṣadme-i ṣavlecān-ı hecr
   ʿĀḳif-i kūy-i vaṣl idük **var idi** ḫᵛuşca ḥālümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 70, Mısra 4). [var idi,]*

var ise: *Mevcut olmak.*

1. Ol büt-i sīmīn-tenüñ olmış dil-i pūlādı nerm
   Var ise itmiş e̲ser bu āh-ı ātiş-bārumuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 69, Mısra 4). [var ise, -se]*

var olsun: *Daima yaşasın.*

1. Çarḫ-ı rifʿatde yüzi mihr-i pür-envār olsun
   Cümle aʿdası anuñ yoġ olup ol **var olsun** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 34). [var olsun, -sun]*

var yüri: *Var git! Ulaş!.*

1. Ḥulle-i ʿışḳı giyüp bī-ḥīle geçdüm ḥilyeden
   Var yüri ey pīr-i zāl-i çarḫ pīrāyeñ saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 4, Mısra 6). [var yüri,]*

varaḳ: *Yaprak.*

1. Görmedi ruyuñ güli mānendi bir rengīn **varaḳ**

   Gülsitān-ı ʿAdn'i ey ḥūrī görenler bāb bāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 16, Mısra 5). [varaḳ,]*

2. Bāġ içre şekli ḳana boyanmış yatur **varaḳ**
   Beñzer ki bir tabanca yemiş rūzgārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 11). [varaḳ,]*
3. Virdi nişāne al **varaḳlarla** ṣaḥn-ı bāġ
   Cāy-ı neberd-i Rüstem ü İsfendiyār'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 173, Mısra 3). [varaḳlarla, -lar, -la]*

varak: *Tek yaprak, kâğıt.*

1. Āsumānī **varaḳa** sūre-i Nūr-ıla Duḫān

   Dilerem ḥażret-i Ādem gibi biñ yaşaya ol *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 43). [varaḳa, -a]*

varak varak uçurdı: *Yaprak yaprak uçurmak.*

1. Zer kāġıdın ṣabā gülüñ açdı tabaḳ tabaḳ
   Bezm-i çimende anı uçurdı varaḳ varaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 97, Mısra 2). [varaḳ varaḳ uçurdı, -ur, -dı]*

varak varak yazdı: *Varak varak, yaprak yaprak yazılmak.*

1. Ḫaṭṭuñ ki yazdı muṣḥaf-ı ḥüsnüñ varaḳ varaḳ
   Eṭfāl-i diller oḳudı anı sebaḳ sebaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 98, Mısra 1). [varaḳ varaḳ yazdı, -dı]*

varak-ı zer-nigārdan: *Altın yaldızlı yaprak.*

1. Berg-i ḫazān degül güle bülbül ṣabā-y-ıla
   Gönderdi nāmeler **varaḳ-ı zer-nigārdan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 6). [varaḳ-ı zer-nigārdan, -dan]*

varmaya göreyin: *Doldurmak.*

1. Māh-ı dü-hefte gün yüzüñe beñzerem dimiş
   Varmaya göreyin o yüzi ḳara ayıne *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 190, Mısra 8). [varmaya göreyin, -eyin]*

varsun: *Gitmek, gitsin.*

1. Sū be-sū bāġ-ı cehānda nitekim āb-ı revān
   Varsun ol serv-i ḫırāmānum ṣalınsun bir zamān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 4). [varsun,]*
2. Sāye-veş üftādeler düşmiş ṣolına ṣağına
   Varsun ol serv-i ḫırāmānum ṣalınsun bir zamān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 8). [varsun,]*
3. Sebze-zār-ı ḥüsn içinde nitekim kebk-i derī
   Varsun ol serv-i ḫırāmānum ṣalınsun bir zamān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 12). [varsun,]*
4. ʿīd-gāh-ı ḥüsn içinde bende vü āzād ile
   Varsun ol serv-i ḫırāmānum ṣalınsun bir zamān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 16). [varsun,]*
5. Umaruz yine ṣala bu yaña dest-i rūzgār
   Varsun ol serv-i ḫırāmānum ṣalınsun bir zamān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 20). [varsun,]*

varum yoġum virdüm: *Varını yoğunu feda etmek.*

1. Dökdüm yolına naḳd-i dil ü ṣabrum ol şehüñ
   Varum yoġum ne var-ısa virdüm ḫizānede *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 192, Mısra 12). [varum yoġum virdüm, -dü, -m]*

vaṣf: *Nitelik, özellik, ayrıcalık.*

1. Gül yüzüñ **vaṣfı'duġın** ol ġunca-ı nev-restenüñ
   Ey Hüdāyī ṣiʿrümüñ rengīn edāsı bildürür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 34, Mısra 7). [vaṣfı'duġın, -ı, -duġ, -ın]*
2. Ey Hüdāyī ruḫı **vaşfındağı** eşʿārumuzı
   Yazalum gül gibi bir tāze kitāb eyleyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 143, Mısra 13). [vaşfındağı, -ın, -dağı]*

vaşf idelden: *Nitelemek, anlatmak, övmek.*

1. Ey Hüdāyī oldı ḫāmem lūle-i ʿaynu'l-ḥayāt
   Vaṣf idelden ol şeker-güftār u şīrīn-lebleri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 209, Mısra 10). [vaşf idelden, -el, -den]*

vaşf ider: *Nitelemek, anlatmak, övmek.*

1. Vaṣf ider laʿl-i güher-rīzüñ meger cām-ı şarāb

   Ṭoldurur dürr-i ḫᵛuş-āb-ıla müdām aġzın şarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 15, Mısra 1). [vaṣf ider, -er]*
2. Ne cevher **vaşf ider** dendān u laʿlüñ

   Hüdāyī'nüñ bu ṭabʿ-ı ḫurdedānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 225, Mısra 9). [vaşf ider, -er]*

vaşf ider: *Nitelemek, anlatmak.*

1. Vaṣf ider ḥüsnüñi kūyuñda Hüdāyī göyā

   Medḥ oḳur Aḥmed'e Saḥbān-ı suḫan-goy-ı Ḥarem *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 142, Mısra 9). [vaşf ider, -er]*

vaşf-ı kelām-ı laʿl-i şekker-hālaruñ: *Tatlı dudaklarından dökülen sözlerin niteliği.*

1. İdeli **vaşf-ı kelām-ı laʿl-i şekker-ḫālaruñ**

   Ḳuş dilidür sözleri hep ṭūṭī-i göyālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 115, Mısra 1). [vaşf-ı kelām-ı laʿl-i şekker-ḫālaruñ, -lar, -uñ]*

vaşf-ı lebi: *Dudağın özelliği.*

1. Şīşe-i ʿırżı şikest ola nebāt-ı Mıṣr'uñ

   Olsa **vaşf-ı lebi** her ḳanda Muḥammed Şāhuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 105, Mısra 6). [vaşf-ı lebi, -i]*

vaşf-ı lebinde: *Dudağın özelliği.*

1. Vaṣf-ı lebinde gevher-i maʿnā-ı ḫāṣ-ıla

   Pürdür Hüdāyī defter ü dīvān tabaḳ tabaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 95, Mısra 13). [vaşf-ı lebinde, -in, -de]*

vaşf-ı miyān u laʿl-i yār: *Sevgilinin dudağı ile belinin vasfı.*

1. Ger ola ḳīl ü ḳalümüz **vaşf-ı miyān u laʿl-i yār**

   Nāzük olur makalümüz ince düşer ḫayālümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 71, Mısra 3). [vaşf-ı miyān u laʿl-i yār,]*

vaşf-ı pādişāh-ı benām: *Şöhretli padişahın vasfı.*

1. Baʿde ḥamd-i Ḫudā ve naʿt-i resūl
   Mī-konem **vaṣf-ı pādişāh-ı benām** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 8). [vaṣf-ı pādişāh-ı benām,]*

vāṣıl: *Vusul bulan, yetmiş, ulaşan.*

1. Ġanīdür ol ki ruḫın zerd ide maḥabbet-ile
   Faḳīr olur mı şu kim kīmyāya **vāṣıldur** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 39, Mısra 10). [vāṣıldur, -dur]*

vāṣıl ol: *Ulaşmak, birleşmek; kavuşmak.*

1. Ḫāk-i cevāhir-i ḳadem-i yāra **vāṣıl ol**
   Sevdā-ı ḫāmdur ʿamel-i kīmyāgerī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 210, Mısra 9). [vāṣıl ol,]*

vāṣıl olınca: *Ulaşmak, birleşmek; kavuşmak.*

1. İbni fülāna **vāṣıl olınca** Hüdāyīyā
   Rez duḫteriyle egleyelüm göñlümüz birez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 63, Mısra 9). [vāṣıl olınca, -ınca]*

vāṣıl olurdum: *Ulaşmak, birleşmek; kavuşmak.*

1. Vaṣlına ḫıdmet ile **vāṣıl olurdum** yāruñ
   Mūcib-i cennet olaydı kişinüñ aʿmāli *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 223, Mısra 5). [vāṣıl olurdum, -ur, -du, -m]*

vāṣıl olur-ısañ: *Ulaşmak, birleşmek; kavuşmak.*

1. Ey Hüdāyī yüri yoḫsulluġa ḳıl tevbe hemān
   Yāruñ iksīr-i viṣāline olur-ısañ vāṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 131, Mısra 10). [vāṣıl olur-ısañ, -ur, -ı, -sa, -ñ]*

vāṣıl olursa: *Ulaşmak, birleşmek; kavuşmak.*

1. İksīr-i ḫāk-i pāy-ı yāra olursa vāṣıl
   Olmaz Hüdāyī genc-i kevn ü mekāna muḥtāc *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 22, Mısra 9). [vāṣıl olursa, -ur, -sa]*

vāṣıl olursın: *Ulaşmak, birleşmek; kavuşmak.*

1. Faẕl-ı Feyyāż'a bu yolda özüñi tefvīż it
   Giderek menzil-i maḳṣūda olursın vāṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 44). [vāṣıl olursın, -ur, -sın]*

vaṣl: *1. Ulaşma, yetişme. 2. Kavuşma.*

1. Alma nuḳūd-ı ṣabrın virme raḳībe **vaṣluñ**
   Cān Yūsuf'ını ṣatma ey ḫ∨āce yoḳ bahāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 186, Mısra 7). [vaṣluñ, -uñ]*
2. Vaṣlına ḫıdmet ile vāṣıl olurdum yāruñ
   Mūcib-i cennet olaydı kişinüñ aʿmāli *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 223, Mısra 5). [vaṣlına, -ı, -n, -a]*
3. Dirhem-i eşki döküp **vaṣluñı** ister ʿuşşāḳ
   Ḫ∨āceler Yūsuf içün ṣanki dökerler mālı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 223, Mısra 3). [vaṣluñı, -u, -ñ, -ı]*
4. Beni **vaṣluñla** eyledüñ mesrūr
   Ḳomaduñ dilde dāġ-ı ḥırmānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 47). [vaṣluñla, -u, -ñ, -la]*
5. Muṣlīcuġum ser-āmedüm ḳāmeti ʿömr-i sermedüm
   Hecr ile ġuṣṣa-nākuñam **vaṣl** ile eyle ṣādmān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Muhammes 1, Mısra 10). [vaṣl,]*

vaṣl olan: *Ulaşmak, kavuşmak; ulaş!.*

1. Çekmesün vechüñ gören her nāzenīnüñ minnetin
   Vaṣl olan dīdāra çekmez ḫūr-ı ʿīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 150, Mısra 2). [vaṣl olan, -an]*

vaṣl-ı gülden: *Güle kavuşma, ulaşma.*

1. Vaṣl-ı gülden munfaṣıl olmaḳ muḳarrerdür diyü
   Ṭoldurur nāleyle bülbül gülsitānı muttaṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 133, Mısra 3). [vaṣl-ı gülden, -den]*

vaṣl-ı yār: *Sevgiliye kavuşma.*

1. Vaṣl-ı yār ister iseñ cān u seri terk it kim
   İremez menzile anlarla sebük-bār olmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 60, Mısra 3). [vaṣl-ı yār,]*
2. Ey Hüdāyī ġam yeme ʿuṣṣāḳ içündür **vaṣl-ı yār**
   Müstaḥıḳḳ-ı raḥmet olmaz ehl-i ʿişyān olmayan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 180, Mısra 9). [vaṣl-ı yār,]*

vaṭan: *Bir kimsenin doğduğu, yaşadığı yer, memleket.*

1. Ol gün ki merḳad ola gamuñla **vaṭan** baña
   Pister türāb u çār-şeb ola kefen baña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 5, Mısra 1). [vaṭan,]*

vây: *"Üzüntü, şaşma ve hayret" ifade eden ünlem.*

1. Çeşmüñ dil ü cān ḫānesini eyledi tālān
   Vāy ol eve kim anı ḳonak idine tatar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 45, Mısra 8). [vāy,]*
2. Şehlā gözüñ gözetmeyeli oldı dil ḫarāb
   Vāy ol ʿimāretüñ ki ʿalīl ola nāẓırı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 230, Mısra 8). [vāy,]*

vāye: *Nasip, kısmet.*

1. Nay-veş ʿışḳında maḳṣūduñ fiġān u vay idi
   Ḥamdü li-llāh kim dilā el virdi bu **vāyeñ** saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 4, Mısra 8). [vāyeñ, -ñ]*

vażʿ itdi: *Koymak.*

1. Genc-i şām içre żiyā virmek-içün **vażʿ itdi**
   Şeb-çirāġ-ı mehi üstād-ı ṭılısm-ı devrān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 7). [vażʿ itdi, -di]*

ve: *"Ve" bağlacı.*

1. Kitāb-ı ḥüsn-i nigāra baḳup bir ehl-i naẓar
   Görince sırr-ı dehānın didi **ve** fihi naẓar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 42, Mısra 2). [ve,]*
2. Baʿde ḥamd-i Ḫudā **ve** naʿt-i resūl
   Mī-konem vaṣf-ı pādişāh-ı benām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 7). [ve,]*

ve ʿalā ālihi ve aṣḥābihi: *Onun ailesine ve ashabına.*

1. Ve ʿalā ālihi ve aṣḥābihi
   Mā istidāru'ş-şuhūri ve'l-aʿvām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 5). [ve ʿalā ālihi ve aṣḥābihi,]*

vebāl: *1. sıkıntı ‖ kötülük 2. günah.*

1. Ḳol ṣala boynuña ridā sen aña viresin rıżā
   Ġam bizi öldürür şehā boynuñadur **vebālümüz** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 70, Mısra 6). [vebālümüz, -ümüz]*

vech: *Tarz, biçim, yol, sebep.*

1. Bu çeşm ü bīnī zülf ü fem baḳduḳca bir ʿālem virür
   Dirsem yüzine **vechi** var āyīne-i ʿālem-nümā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 7, Mısra 4). [vechi, -i]*
2. Yüz bulaldan başa çıḳdı ey büt-i ṭannāz zülf
   Vechi var ḫūrşīd-i ʿālī-şāna ḳılsa nāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 87, Mısra 2). [vechi, -i]*
3. Nāṣıḥa pendi ḳo var ṣūret-i zībāsına baḳ
   Beni bu **vech-ile** rüsvā-ı cehān eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 103, Mısra 6). [vech-ile, --ile]*
4. Ruḫlaruñ bir nīçe **vech-ile** güneşden rūşen
   Şaçlaruñ sünbül-i sīrāb-ı muṭarrādan yig *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 119, Mısra 3). [vech-ile, --ile]*
5. Şevḳ-ı mey-i laʿlüñle imiş **vechini** bildüm
   mey-ḫāne vü mescidde olan hāy ile hūnuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 126, Mısra 5). [vechini, -i, -n, -i]*
6. Çekmesün **vechüñ** gören her nāzenīnüñ minnetin
   Vaṣl olan dīdāra çekmez ḫūr-ı ʿīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 150, Mısra 1). [vechüñ, -üñ]*
7. Bu ḥüsn ü cemāli gören ol mihr-i felekden
   Her **vech-ile** tafḍīl ider insānı melekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 153, Mısra 2). [vech-ile, --ile]*
8. Yüzüñe kimisi gül kimi güneş dirse n'ola
   Bir niçe **vech-ile** cāyizdür oḳınmaḳ Ḳur'ān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 169, Mısra 8). [vech-ile, --ile]*
9. Bir **vech-ile** itdüm ki ruḫuñ levḥ-i dile naḳş
   Taḥrīrimi seyr eylese ḥayrān ḳala Mānī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 215, Mısra 5). [vech-ile, --ile]*

10. Olup **vechüñ** Ḥasen ḫulḳuñ ʿAlī ḥüsnüñ Ḥüseyn olmış

    Benüm çeşmi siyāhum ruḫları ālüm Muḥammed Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 7). [vechüñ, -üñ]*

vech-i aḥseni: *En güzel yüz.*

1. Hassān-ı vaḳtem ögmede ol **vech-i aḥseni**

   Taḥsīn iderdi görse Kemāl'üm Ḥasan baña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 5, Mısra 13). [vech-i aḥseni, -i]*
2. Seyr idüp mirʿāt-ı rūyuñda bu **vech-i aḥseni**

   Sevmesün yā n'eylesün bu ḳalb-i meyyālüm seni *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 3). [vech-i aḥseni, -i]*

vech-i pāküñe: *Temiz, saf, kusursuz yüz (sevgili için).*

1. Ayīne gibi ṭuş olalı **vech-i pāküñe**

   Çeşm-i Hüdāyī'ye duş olaydı menām-ı şām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 141, Mısra 13). [vech-i pāküñe, -üñ, -e]*

vechi var: *Yerindedir.*

1. Biñ nāz iderse bülbüline **vechi var** gül

   Ḳonmış bir al kāġada vefḳ-ı hezār gül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 135, Mısra 1). [vechi var,]*
2. Ḥaṭṭuñ Ḫıżır dirilse yañaġuñda **vechi var**

   Cennetde Ḥaḳ virür kişiye ʿömr-i cāvidān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 156, Mısra 3). [vechi var,]*
3. Ma'īl oldum **vechi var** dil-ber cefālar eylese

   N'eyledüm kim cevr ider bu ʿālem-i fānī daḫı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 231, Mısra 7). [vechi var,]*

vech-i zer: *Altının yüzü.*

1. Ayaġuñ ṭopraġından ḥāṣıl eyler **vech-i zer** ḫūrşīd

   Alur ser-mūzeñüñ kepkeplerinden nūr u fer kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 11, Mısra 3). [vech-i zer,]*

vefā: *Ar. bağlılık, sadakat.*

1. Ümīdüm bu **vefādan** ola ḳalbüñde eser peydā

   Ḫudā ḳādirdür eyler seng-i ḫārādan güher peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 1). [vefādan, -dan]*
2. Tīr atar bu yaña ḳalb-i mübtelā mıdur ġaraż

   Bilmezem baña cefā mı yā **vefā** mıdur ġaraż *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 81, Mısra 2). [vefā,]*
3. Müntericdür dürc-i ṭabʿuñda **vefā** gevherleri

   Nitekim dürr-i yetīm ile biḥār-ı bī-kerān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 57). [vefā,]*

vefālar eyleyüp: *Sözünde durmak, sadakatli olmak II sevgi göstermek, iyi davranmak, yakınlık göstermek.*

1. Olup raḳībe ḳarīb eyleyüp vefālar aña

   Hüdāyī'den ne iki bunca iḫtirāz ʿaceb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 10, Mısra 9). [vefālar eyleyüp, -y, -üp]*

vefālar ide: *Vefa göstermek.*

1. Maḥbūb odur **vefālar ide** derdmendine

   N'eylerler ol ṭabībi eger ḫāẕıḳ olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 193, Mısra 3). [vefālar ide, -e]*

vefālar kılıcı: *Vefalar göstermek.*

1. Bir **vefālar kılıcı** yār-ımış ey şeh tīġuñ

   Göreyin boynuma ṣalsun ḳolın olup ʿuryān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 168, Mısra 3). [vefālar kılıcı, -ıcı]*

vefāsın umma: *Vefasını beklemek, ümit etmek.*

1. Umma mihr-ile vefāsın felek-i pür-ḳahruñ

   Kimseye beẕl ü ʿaṭā ide mi şaḫṣ-ı müdḫil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 5). [vefāsın umma, -ma]*

vefḳ-ı hezār: *Bülbül muskası.*

1. Biñ nāz iderse bülbüline vechi var gül

   Ḳonmış bir al kāġada **vefḳ-ı hezār** gül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 135, Mısra 2). [vefḳ-ı hezār,]*

veġā: *Savaş.*

1. Veġāda naʿresini güş iden olur lerzān
   Düşer cehāna zelāzil ṣafîr-i ʿanḳādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 29). [veġāda, -da]*

vehhāb u kerīm ü mennān: *Bağışlayan, Keremli, çokça veren Allah.*

1. Bir oġul virdi o **Vehhāb u Kerīm ü Mennān**
   Gün gibi ṭoġduġı dem buldı cehān ḫalḳı ḥayāt *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 31). [vehhāb u kerīm ü mennān,]*

veli: *Ama, fakat.*

1. Ḳıṣṣa-ı derd ü ġamum işidene ḫ͡vuş gelür
   Acıdur baḥr **veli** seyr ü temāşāsı leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 31, Mısra 6). [veli,]*
2. Meges deñlü vücūdum yoḳ **velī** ʿanḳā-yı ʿışḳam ben
   Ser-i Ḳāf-ı maḥabbet göşe-i ṣabr u sükūnumdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 40, Mısra 3). [velī,]*

velī oldı: *Bilgili, bilgin olmak.*

1. Ḥüsniyle oldı cümle vilāyetde ol velī
   Ol şūḫ-ı dil-rübā ki dinür nāmına ʿAlī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 3). [velī oldı, -di]*

velīkin: *Ama, fakat.*

1. Geçinür ʿāşıḳuñ ṣofī **velīkin** dilden āhı yoḳ
   Ḫālīlu'llāh geçer ammā tütün tütmez ocaġında *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 203, Mısra 3). [velīkin,]*

verā-ı ḥicābdan: *Cilve yapmak.*

1. Bülbül nevāsın itse ne ġam perdeden bīrūn

   Başladı ġunca ġunca **verā-ı ḥicābdan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 12). [verā-ı ḥicābdan, -dan]*

verd-i raʿnā: *Hoş, parlak gül.*

1. Pākdür ḳalbi Hüdāyī'nüñ gel itme ictināb

   Gir ḥamāyil-veş anuñ ey **verd-i raʿnā** ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 196, Mısra 10). [verd-i raʿnā,]*

ve'ṣ-ṣalātu ʿalā rasūli'llāh: *Allah'ın elçine salat etme.*

1. Ve'ṣ-ṣalātu ʿalā rasūli'llāh
   Ḫātem-i enbiyā ʿaleyhi's-selām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 3). [ve'ṣ-ṣalātu ʿalā rasūli'llāh,]*

v'ey: *Ve bağlacı ile ey nida ünleminin kısaltılmış şekli, ve ey!.*

1. Ey mihr-i sipihr-i ʿilm ü ʿirfān
   V'ey nūr-ı sevād-ı ʿayn-ı insān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 2). [v'ey,]*

vey: *Vay.*

1. İki çeşmüñ nergis-i gülzār-ı mā zāġa'l-başar
   Vey ki ḳaddüñ fe'staḳim bustānına serv-i revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 64). [vey,]*

vezīr-i aʿẓam-i sulṭān selīm ḫān: *Yavuz Sultan Selim'in veziriazamı.*

1. Ol nāmile Muḥammed ü ḫulḳile Muṣṭafā
   Aʿnī **vezīr-i aʿẓam-i Sulṭān Selīm Ḫān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 3, Mısra 2). [vezīr-i aʿẓam-i sulṭān selīm ḫān,]*

vezir-i mihr-āyīn: *Merhametli vezir.*

1. Rūm iline **vezir-i mihr-āyīn**
   Cümleden iḫtiyār idüp Şemsi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 27). [vezir-i mihr-āyīn,]*

vezn itmek-içün: *Tartmak; ölçmek II kıyaslamak.*

1. Vezn itmek-içün ḫāk-i rehüñ cevherin ey cān
   Olmışdur iki dīdelerüm keffe-i mīzān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 9). [vezn itmek-içün, -mek, -içün]*

vilāyet: *Diyar, ülke, memleket.*

1. Şol **vilāyet** gibi kim ola zevālinden ḫarāb
   Lerze-i tāb-ı teb-i ʿışḳuñdan oldı dil yebāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 16, Mısra 2). [vilāyet,]*
2. Yoḳ-durur miṣli **vilāyetde** bugün Ḥayder gibi
   İşiginde ḳara ḳulıyam anuñ Ḳanber gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 9). [vilāyetde, -de]*
3. Ḥüsniyle oldı cümle **vilāyetde** ol velī
   Ol şūḫ-ı dil-rübā ki dinür nāmına ʿAlī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 3). [vilāyetde, -de]*
4. Mürüvvet kānısın yoḳdur **vilāyetde** saña beñzer
   Lebi şīrīn dehānı sāḳī-i kevṣer ʿAlī Balı'm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 17, Mısra 11). [vilāyetde, -de]*

vilāyet-i dile: *Gönül ülkesi II gönül.*

1. Vilāyet-i dile üşdi ʿadū-ı ġuṣṣa vü ġam
   Aḳın ṣalup demidür yitişürse ḫayl-i şarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 14, Mısra 3). [vilāyet-i dile, -e]*

vir: *Bahş etmek, sunmak, ihsan etmek.*

1. Naḳd-i cānuñ **vir** metāʿ-ı ʿışḳa bu bāzārda
   Assı itsün dir iseñ ey ḫᵛāce ser-māyeñ saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 4, Mısra 3). [vir,]*
2. Āferīnler ey Hüdāyī leẕẕet-i güftāruña
   Ṭıfl iken şīr ü şeker ḫōd **virmedi** dāyeñ saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 4, Mısra 10). [virmedi, -me, -di]*
3. Ben seyr-i sebze-zār ile nice feraḥ bulam
   Reyḥān ḫaṭuñ ḳoḫusını **virmez** çimen baña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 5, Mısra 8). [virmez, -mez]*
4. Niçe minnet idüp bir būse cerr itdüm ʿizārından
   Dirīġā **virmedi** bu ben faḳīre ol perī-ṣūret *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 20, Mısra 6). [virmedi, -me, -di]*

5. Gönder oḳuñ esirge beni ṭut ki ḫayr içün
   Virdüñ ḳapuñda luṭf-ıla bir derdmende şemʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 84, Mısra 10). [virdüñ, -dü, -ñ]*
6. Cān gencin açup Yūsuf içün **virdi** Züleyḫā
   Alınca çeküp keffe-i mīzānuñ elinden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 154, Mısra 9). [virdi, -di]*
7. Alma nuḳūd-ı ṣabrın **virme** raḳībe vaṣluñ
   Cān Yūsuf'ını ṣatma ey ḫ∨āce yoḳ bahāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 186, Mısra 7). [virme, -me]*
8. Emdür lebi her derde vü ḥikmet nedür ammā
   Ben ḫastaya ölsem de gelüp **virmez** em anı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 214, Mısra 6). [virmez, -mez]*
9. Cān istese cānāna dime **virmezem** anı
   Bī-minnet alur yoḫsa ecel virmez amānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 214, Mısra 1). [virmezem, -mez, -em]*
10. Laʿline virem cānı diyü eylerem ārām
    Nezʿa gelicek anuñ-içün **virmezem** anı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 214, Mısra 8). [virmezem, -mez, -em]*
11. El çek Hüdāyī pāye-i vaṣl-ı nigārdan
    Saña cenāb-ı Ḥaḳ'dan o devlet **virilmedi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 238, Mısra 10). [virilmedi, -il, -me, -di]*
12. Virdi emr-i Ḥaḳḳıla her bir dıraḫtı gülşenüñ
    Āyet-i fe'nẕur ilā āṯāri raḥmetden nişān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 3). [virdi, -di]*
13. Saña lāyıḳ nem ola ḥaḳḳ-ı ḳudūm
    Vireyin bārī tuḥfe-i cānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 80). [vireyin, -eyin]*
14. Virmezüz bāġ-ı cināna āsitān-ı devletin
    Ḳulıyuz ḳurbānıyuz adıyla ʿOṯmān oġlınuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 19). [virmezüz, -mez, -üz]*

vir: *"Vermek" || Bağışlamak, Allah'ın kullarına ihsanda ve lütufta vulunması.*

1. Āyīne ruḫuñ ayına baḳsa n'ola her gün
   Bīdār olana Tañrı **virür** devlet-i dīdār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 45, Mısra 4). [virür, -ür]*
2. Ḫaṭṭuñ Ḫıżır dirilse yañaġuñda vechi var
   Cennetde Ḥaḳ **virür** kişiye ʿömr-i cāvidān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 156, Mısra 4). [virür, -ür]*
3. İrmez viṣāle ṭālib eger ʿāşıḳ olmasa
   Virmez kişiye devleti Ḥaḳ lāyıḳ olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 193, Mısra 2). [virmez, -mez]*
4. Ḫażret-i Ḥaḳ **vire** şehā devlet-i cāvidān saña
   Muṣlīcuġum ser-āmedüm ḳāmeti ʿömr-i sermedüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Muhammes 1, Mısra 13). [vire, -e]*

vir-: *Bırakmak, yaşatmak.*

1. Dilerem kim **virmesün** bir ferde Allāh ayrılıḳ
   Hey ne müşkil derd olur āh ayrılıḳ vāh ayrılıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 3). [virmesün, -me, -sün]*

vir-: *Bahş etmek, sunmak, ihsan etmek.*

1. Naḳd-i dilümi zülfüñe **virdüm** sebebi bu
   Almaḳ dilerin sīb-i zenaḫdānuñ elinden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 154, Mısra 7). [virdüm, -dü, -m]*
2. Virdi çarḫuñ ṣadefi bir dür-i şeh- dāneyi kim
   Ḳıymet olmaz aña gencīne-i kevn-ile mekān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 5). [virdi, -di]*

vir-: *"Vermek" || Bağışlamak, Allah'ın kullarına ihsanda ve lütufta vulunması.*

1. Dilerüz ol yatduḳça miṣāl-i berg-i gül
   Ḥaḳ **vire** bāḳīlere ʿömr-i bī-ḥadd ü ʿaded *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 1, Mısra 8). [vire, -e]*

vīrān: *Harap, yıkık.*

1. Besdür numūne bāġ cehān-dīde ʿārife
   Vīrān sarāy-ı Ḫusrev ü İsfendiyār'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 16). [vīrān,]*
2. Ey Hüdāyī sīne kim ol derde olmışdur maḳar
   Niçe yıldur yatur ol **vīrānda** çün genc-i güher *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 18). [vīrānda, -da]*

vīrān itdüñ: *Yıkmak, Viran etmek.*

1. Ḫānemi ḳalb-i Hüdāyī gibi **vīrān itdüñ**
   Ḳanı ol gözlerimüñ nūrı Muḥammed Şāhum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 31). [vīrān itdüñ, -dü, -ñ]*

vīrān olayın: *Yıkılmak.*

1. Genc-i ʿışḳuñla Hüdāyī gibi **vīrān olayın**

   Sāye-veş mihrüñ-ile ḫāk-ile yeksān olayın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 27). [vīrān olayın, -ayın]*

vīrāne: *Harap, yıkık.*

1. ʿIşḳuñ niçe demler n'ola saḳlarsa Hüdāyī

   Vīrānede yıllarla yatan genc-i nihāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 55, Mısra 10). [vīrānede, -de]*
2. Pervāne şemʿ-i şevḳuña Pervīn ü māh u āfitāb

   Vīrāne genc-i ʿışḳuña maʿmūre-i çarḫ-ı berīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 149, Mısra 6). [vīrāne,]*

vird: *Belli aralıklarla yapılan zikir.*

1. Dilümde **virdüm** olurdı dem-ā-dem
   Duʿā-ı devlet-i sulṭān-ı ʿālem *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 33). [virdüm, -üm]*

vird ider: *Diline dolamak, sürekli tekrar etmek.*

1. Yād-ı laʿlüñle gözüm merdümi ḳanlar aḳıdur
   Vird ider ẕikrüñ alup sübḥa-ı mercān eline *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 198, Mısra 12). [vird ider, -er]*

vird idine: *Diline dolamak, sürekli tekrar etmek.*

1. Bir kez oḳursa luṭf-ıla yār Hüdāyī şiʿrümüz

   Ravżada rūḥ-ı ḳudsiyān **vird idine** maḳālümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 70, Mısra 10). [vird idine,]*
2. Bir kez oḳursa luṭf-ıla yār Hüdāyī şiʿrümüz

   Ravżada rūḥ-ı ḳudsiyān **vird idine** maḳālümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 70, Mısra 10). [vird idine, -in, -e]*

vird idüp: *Diline dolamak, sürekli tekrar etmek.*

1. Vird idüp ẕikr-i Ḥaḳ'ı şākir ol olma şākī

   Ola kim raḥmeti ḫuldına olasın dāḫil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 45). [vird idüp, -üp]*

vird-i zebān: *Tekrar tekrar söylemek, dilinden düşürmemek.*

1. Rāḥatu'l-ervāḥ idi her şeb terāvīḥüñ senüñ

   Mü'mine **vird-i zebān** idi tesābīḥüñ senüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 1, Mısra 6). [vird-i zebān,]*

vird-i zebānum: *Dilin sürekli tekrar ettiği.*

1. Luṭf-ıla bir naẓar ḳıla diyü baña Laṭīf

   Vird-i zebānum oldı şeb ü rūz yā Laṭīf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 90, Mısra 2). [vird-i zebānum, -um]*

viril: *Bağışlanmak, ihsan edilmek.*

1. Ṭāvūsa pāy virmedi taḳsīm-i ḥüsn iden

   Ol pāye başdan ayaġa **virildi** hep saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 8, Mısra 4). [virildi, -di]*
2. İşigüñde n'ola ʿuşşāḳa itseñ būseñi himmet

   Ṭabībüm ḫastaya dārü'ş-şifāda **virilür** şerbet *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 20, Mısra 2). [virilür, -ür]*

viṣāl: *Buluşma, yâre kavuşma, vuslat.*

1. Bu cehl ile aña raḳīb olmaḳ revā mıdur ḳarīb

   Bu Cehl'e lāyıḳ mı naṣīb ola **viṣāli** Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 111, Mısra 4). [viṣāli, -i]*
2. İki ʿālemde maḳṣūdum senüñ bir şeb **viṣālüñdür**

   Piyālem gözlerüm nūrı cemāli şems-i raḫşānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 4, Mısra 11). [viṣālüñdür, -üñ, -dür]*
3. Bir seḥer yüz üzre vardum ayaġı toprağına

   Gördüm anı yād ayaḳ başmış **viṣāli** bağına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 6). [viṣāli, -i]*
4. İki ʿālemde maḳṣūdum senüñ bir şeb **viṣālüñdür**

   Benüm Muṣlīcuġum şūh-ı cehānum şīve-kārum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 19, Mısra 7). [viṣālüñdür, -ü, -ñ, -dür]*

viṣāl idi: *Kavuşmak.*

1. Gönlümüñ fikri **viṣāl idi** firāḳ oldı naṣīb

   Ḥükm-i taḳdīre ḳuluñ uymaz imiş tedbīri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 220, Mısra 3). [viṣāl idi, -di]*

viṣāle irmez: *Kavuşmak.*

1. İrmez viṣāle ṭālib eger ʿāşıḳ olmasa
   Virmez kişiye devleti Ḥaḳ lāyıḳ olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 193, Mısra 1). [viṣāle irmez, -mez]*

viṣāl-i dil-rübā: *Gönül çalan sevgiliye kavuşma.*

1. Ḳanda Hüdāyī-i gedā ḳanda **viṣāl-i dil-rübā**
   Ola meger ki reh-nümā ḥażret-i Ẕū'l-Celālümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 71, Mısra 9). [viṣāl-i dil-rübā,]*

vü: *"Ve" bağlacı.*

1. Bezme gel vaḥdet idelüm şāhum
   Bende ṣānī **vü** cām-ı mey ṣāliṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 21, Mısra 4). [vü,]*
2. Eşʿār-ı dil-güşā **vü** müferriḥ ġazellerüñ
   Virdi Hüdāyī yār-ı suḫun-dānuma feraḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 25, Mısra 9). [vü,]*
3. Cām-ı laʿlüñ nūş idüp oldı Hüdāyī dostum
   Vālih ü āşüfte **vü** şūrīde **vü** şeydā-ı ʿīd *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 27, Mısra 12). [vü,]*
4. Sūz u güdāz u girye **vü** āh-ı şebānede
   Beñzer efendi bendeñe bir niçe fende şemʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 84, Mısra 5). [vü,]*
5. Dir gören ʿārıż-ı zībā **vü** ruḫ-ı mehtābuñ
   İmtizāc ide ne ḫᵛuş nār-ıla ṭabʿı ābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 114, Mısra 1). [vü,]*
6. Ḳanı o dem ki çimende çemān ikimüz idük
   Miṣāl-i sāye **vü** serv-i revān ikimüz idük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 118, Mısra 2). [vü,]*
7. Emdür lebi her derde **vü** ḥikmet nedür ammā
   Ben ḫastaya ölsem de gelüp virmez em anı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 214, Mısra 5). [vü,]*
8. Ḥamdü li-llāh ki şāh-ı heft-iḳlīm
   Gördi itmāmını **vü** buldı merām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 66). [vü,]*
9. Ṣanma yirde lāle **vü** gökde şafaḳ ol mātemi
   Yād idüp ḳanlar döker çeşm-i zemīn ü āsumān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 87). [vü,]*
10. Manṭıḳı n'ola bedīʿ olsa kelāmı muʿciz
    Deheni kān-ı maʿānī **vü** dili baḥr-i beyān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 28). [vü,]*

11. Ḫusrevā irdi kemāle kelimāt-ı ḥasenüñ

    İremez pāyeñe Saʿdī **vü** Ẓahīr u Selmān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 32). [vü,]*

12. Ẓulmet içre ola cūyende-i Āb-ı Ḥayvān

    Pādişāhuñ gicesi Ḳadr ola **vü** gündüzi ʿid *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 58). [vü,]*

13. Zebān-derāz idi aʿdā görince ḫancerini

    Kesildi dilleri **vü** geçdi cümle ġavġādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 28). [vü,]*

14. Hem baḥr-i şerīʿat ü ḥaḳīḳat

    Hem ʿayn-ı vefā **vü** ebr-i raḥmet *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 30). [vü,]*

15. Olsun saña luṭfı-la nigehbān

    Dünyāda **vü** āḫıretde Yezdān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 48). [vü,]*

16. Çekmişem bār-ı belā **vü** derd-i bī- dermānuñı

    İçmişem cām-ı cefā **vü** cevr-i bī-pāyānuñı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 5). [vü,]*

17. Çekmişem bār-ı belā **vü** derd-i bī- dermānuñı

    İçmişem cām-ı cefā **vü** cevr-i bī-pāyānuñı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 6). [vü,]*

18. Görmişem bī-ḥad ʿaṭā **vü** luṭfuñı iḥsānuñı

    Sevmesün yā n'eylesün bu ḳalb-i meyyālüm seni *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 7). [vü,]*

19. Tārīḫini felekde anuñ didi Selsebīl

    Māʾ-i maʿīn-i cennet u mā fī **vü** Selsebīl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 4, Mısra 4). [vü,]*

vücūd: *Beden, cisim, varlık.*

1. Meges deñlü **vücūdum** yoḳ velī ʿanḳā-yı ʿışḳam ben

   Ser-i Ḳāf-ı maḥabbet göşe-i ṣabr u sükūnumdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 40, Mısra 3). [vücūdum, -um]*

2. Döndürdi cism-i zerdümi derdüñle nāya żaʿf

   Geldi o dem ki vire **vücudum** fenāya żaʿf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 89, Mısra 2). [vücudum, -um]*

3. Hüdāyī ʿışḳa düşelden **vücūdı** maḥv oldı

   Miṣāl-i ḳaṭra k'olur baḥr-i bī-kenārede güm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 136, Mısra 9). [vücūdı, -ı]*

4. Ne **vücūd-ile** gelür tīġuña ḳarşu aʿdā

   Gözlesün ḳaçmaġa şimden girü mülk-i ʿademi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 235, Mısra 5). [vücūd-ile, -ile]*

5. Kān-ı kerāmete keremüñ gevher-i güzīn

   Aṣdāf-ı baḥr-i cūda **vücuduñ** dür-i yetīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 4). [vücuduñ, -uñ]*

vücūd-ı şerīfüñ: *Şerefli, mübarek vücut.*

1. Ey maʿden-i saʿādet ü ey raḥmet-i Raḥīm

   Nāmuñ gibi **vücūd-ı şerīfüñ** daḫı kerīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 2). [vücūd-ı şerīfüñ, -üñ]*

vuṣlat: *Kavuşma, ulaşma.*

1. Didüm öldüm lebüñ hecriyle rūzī olmadı **vuṣlat**

   Didi şām-ı ʿademdür bu buña olmaz seḥer peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 9). [vuṣlat,]*
2. Fürḳatüñde **vuṣlatuñ** eyler göñüller ārzū

   Nitekim eṭfāle ṣavm içre düşer sevdā-ı ʿīd *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 27, Mısra 5). [vuṣlatuñ, -uñ]*
3. Māsivādan dili yu yār-ıla **vuṣlat** meyin iç

   ʿĀrif olan içicek hücreyi tenhālar içer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 43, Mısra 7). [vuṣlat,]*
4. Naḳd-i cān virsem eyā ḫvāce ne ġam **vuṣlat** içün

   Māl kim yirine ṣarf olına isrāf mıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 54, Mısra 7). [vuṣlat,]*
5. Ey göñül olsa n'ola **vuṣlatuña** gāh ayrılıḳ

   Hep bizüm'çündür igen ġam yime saġlıḳ sayrılıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 1, Mısra 1). [vuṣlatuña, -uñ, -a]*

vuṣlat-ı dünyāya: *Dünyaya kavuşma.*

1. Vuṣlat-ı dünyāya ehl-i diller itmez iʿtibār

   Ol metāʿı böyle bī-raġbet iden hicrāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 50, Mısra 7). [vuṣlat-ı dünyāya, -y, -a]*

vużu' eyler-iseñ: *Abdest almak.*

1. Dānesin sübḥa vü ābını **vużu' eyler-iseñ**

   Murġ-ı rūḥuñ uça geh Sidre'deki Ṭūbā'da *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 195, Mısra 3). [vużu' eyler-iseñ, -r, -i, -se, -ñ]*

ya: *Peki ya?.*

1. Bu dāġ-ı sīnemi ḫırḳamla setr idersem olur
   Ya ḫırḳam üzre bu dāġ-ı şarābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 170, Mısra 8). [ya,]*
2. Yanuñda bunca ḫaṭām ey şeh-i ḫuceste-ḫıṣāl
   Ṭutam kiʿafv olına **ya** ḥicābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 170, Mısra 10). [ya,]*
3. Nasīḥaṭüñ ṭutalum diñlemek gerek nāṣıḥ
   Ya bu terāne-i çeng ü rebābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 171, Mısra 4). [ya,]*

ya: *Yay (Sevgilinin kaşı bağlamında).*

1. Geçer ey ḳaşları **yā** nüh-felekden nāvek-i āhum
   Zirihler de giyerse gök demürden egnine ḳat ḳat *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 20, Mısra 3). [yā,]*
2. Hüdāyī ey ḳaşı **yā** gözi āhū
   Duʿācuñdur be-ḥaḳḳı nūn u'ṣ-ṣād *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 29, Mısra 9). [yā,]*
3. Ey ḳaşı **yā** ḫadengüñe sīnem nişāna dik
   Nāzük nihāl-i servdür ol bāġ-ı cāna dik *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 124, Mısra 1). [yā,]*

ya: *"Ya ... ya ..." bağlacı.*

1. Ya ṣaḥrālarda nūş-ı bāde eylerken Cem'üñ devrān
   Elinden düşürüp ṣındurduġı laʿlin ayaġıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 41, Mısra 7). [ya,]*
2. Sīneñ ey sīm-beden āyīne-i ṣāf mıdur
   Yā ṣafā baḥri mi gird-ābı anuñ nāf mıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 54, Mısra 2). [yā,]*
3. Yā perīsin güzelüm şīşe-i efsūn-gerde
   Çimen-i cānda ya-ḫud serv-i dil-ārāsın sen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 160, Mısra 7). [yā,]*
4. Yā kemīn içre şikārın gözedür genc arslan
   Yazdı taʿvīż içün ol māha debīr-i eflāk *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 41). [yā,]*
5. Güneş mi şuʿle viren bu revāḳ-ı aḫḍardan
   Ya nūr-ı ṭalʿat-ı Ādem cebīn-i Havvā'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 8). [ya,]*
6. Ya seyre çıḳdı şeh-i kām-rān-ı kişver-i Rūm
   Ya geldi yār temāşā-ı deşt ü ṣaḥrādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 9). [ya,]*
7. Ya seyre çıḳdı şeh-i kām-rān-ı kişver-i Rūm
   Ya geldi yār temāşā-ı deşt ü ṣaḥrādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 10). [ya,]*
8. Ya çıḳdı ḫażret-i Yūsuf derūn-ı maḫbesden
   Ya aġdı göklere ʿīsā bu ṣaḫn-ı ġabrādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 11). [ya,]*
9. Ya çıḳdı ḫażret-i Yūsuf derūn-ı maḫbesden
   Ya aġdı göklere ʿīsā bu ṣaḫn-ı ġabrādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 12). [ya,]*

10. Tā ilāhī baña tek eyle tecellā-ı cemāl

    Şu gibi **yā** eriyem **yā** ṭutuşam kāḫ-miş̲āl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 3, Mısra 2). [yā,]*
11. Tā ilāhī baña tek eyle tecellā-ı cemāl

    Şu gibi **yā** eriyem **yā** ṭutuşam kāḫ-miş̲āl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 3, Mısra 2). [yā,]*
12. Bilmezem ol derdi yā Rabʿışḳ-ı dil-berden midür

    Yā cefā vü miḥnet-i çarḫ-ı sitemgerden midür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 10). [yā,]*
13. Yā firāḳ-ı laʿl-i yār-ı rūḥ-perverden midür

    Kimse bilmez dilde bir derd-i nihānum var benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 11). [yā,]*

ya: *"ya da" anlamında bağlaç.*

1. Ser-i Ferhād'dur yā-ḫūd delinmiş tīşe zaḫmından

   Ya Ḳays'uñ dest-i Leyladan şikest olan çanaġıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 41, Mısra 10). [ya,]*
2. Eylemez İḫlāṣ Ḥaḳḳ'ı kimseler cānı ḫalāṣ

   Ya ḳaşuñdan eyleseñ ol tīr-i müjgānı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 80, Mısra 2). [ya,]*
3. Tīr atar bu yaña ḳalb-i mübtelā mıdur ġaraż

   Bilmezem baña cefā mı **yā** vefā mıdur ġaraż *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 81, Mısra 2). [yā,]*
4. Ol laṭīf eşkāli geh peydā gehī penhān ider

   Sīmyā ʿilmin bilür **yā** gösterür iʿcāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 86, Mısra 8). [yā,]*
5. Tenümde tāze dāġumdur ser-ā-ser ḫilʿat ü tācum

   Melāmet mülkine Keyḫusrevem **yā** Keyḳubādam ben *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 163, Mısra 6). [yā,]*
6. Sünbülüñdür **yā** otaġañ göşe-i destārda

   Sāye şalmış **yā** per-i murġān Süleymān üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 200, Mısra 3). [yā,]*
7. Sünbülüñdür **yā** otaġañ göşe-i destārda

   Sāye şalmış **yā** per-i murġān Süleymān üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 200, Mısra 4). [yā,]*
8. Benüm baḫt-ı siyāhumdur meger ol çeşm-i ḫʿāb-ālūd

   Ya āhū-ı Ḫotan'dur uyḫuya varmış yataġında *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 203, Mısra 8). [ya,]*
9. Menzil-i māhdur nişīmen-i şāh

   Yā cismdür ki oldı rūḥa maḳām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 56). [yā,]*
10. Seyr idüp mirʿāt-ı rūyuñda bu vech-i aḥseni

    Sevmesün **yā** n'eylesün bu ḳalb-i meyyālüm seni *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 4). [yā,]*

11. Görmişem bī-ḥadʿaṭā vü luṭfuñı iḥsānuñı

    Sevmesün **yā** n'eylesün bu ḳalb-i meyyālüm seni *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 8). [yā,]*

12. Siḥr idüp tesḫīr ider ol çeşm-i cādūlar beni

    Sevmesün **yā** n'eylesün bu ḳalb-i meyyālüm seni *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 12). [yā,]*

13. Kākülüñ taʿvīż-i cān ḫaṭṭuñ maḥabbet āyeti

    Sevmesün **yā** n'eylesün bu ḳalb-i meyyālüm seni *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 16). [yā,]*

14. Göñlümüñ Yaʿḳūbınuñ sen Yūsuf-ı Kenʿānısın

    Sevmesün **yā** n'eylesün bu ḳalb-i meyyālüm seni *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 20). [yā,]*

<u>ya:</u> *"Ey!" anlamında bir seslenme edatı.*

1. Yā Rab neʿaceb nur olur ol mihr-i ruḫun kim

   Andan uyarur meşʿalesin māh-ı şeb-ārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 6, Mısra 3). [yā,]*

2. Gerden-i cāna zülf-i cānānı

   Ḳıl sebeb **yā** müsebbibü'l- esbāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 17, Mısra 4). [yā,]*

3. Luṭf-ıla bir naẓar ḳıla diyü baña Laṭīf

   Vird-i zebānum oldı şeb ü rūz **yā** Laṭīf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 90, Mısra 2). [yā,]*

4. Yāra **yā** Rab bilmezem kim şerḥ ide dil şerḥasın

   Cān mey-i şevḳıyla serḫ^{v}uş ʿaḳl ise ḥayrān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 102, Mısra 11). [yā,]*

5. Ḳıl ʿaṭā şerbet-i vaṣlını Hüdāyī ḳuluña

   Böyle **yā** Rab anı bī-tāb u tüvān eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 104, Mısra 10). [yā,]*

6. Cānānumı **yā** Rabbi ḳoma dest-i ʿadūda

   Ḳurtar benüm īmānumı şeyṭānuñ elinden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 154, Mısra 13). [yā,]*

7. Suçum bī-ḥadd ü cürmüm bī-nihāyet **yā** Resūla'llāh

   Ḳuluñam ḳapuña geldüm ʿināyet **yā** Resūla'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 204, Mısra 1). [yā,]*

8. Suçum bī-ḥadd ü cürmüm bī-nihāyet **yā** Resūla'llāh

   Ḳuluñam ḳapuña geldüm ʿināyet **yā** Resūla'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 204, Mısra 2). [yā,]*

9. Dil olsa tende her bir ḳıl zamān-ı ʿömr yüz biñ yıl

   Ḥadīṯ-i luṭfuñı itsem rivāyet **yā** Resūla'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 204, Mısra 4). [yā,]*

10. Gele şol gün ki maġz-ı üstüḫānlar ḳaynaya serde

    Beni ḳıl ẓıll-ı luṭfuñda ḥimāyet **yā** Resūla'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 204, Mısra 6). [yā,]*

11. Ḫaṭā bizden ʿaṭā senden olursa n'ola ʿādetdür
    Reʿayādan güneh şehden riʿāyet **yā** Resūla'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 204, Mısra 8). [yā,]*
12. Niçe demler-durur kim güm-reh-i tīh-i ḍalāletdür
    Hüdāyī bendeñe eyle hidāyet **yā** Resūla'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 204, Mısra 10). [yā,]*
13. Dār-ı ġurbetde Hüdāyī'ye gelüp yār oldı ġam
    Ol büt-i sīmīn-tenüm **yā** Rab kimüñle yār iki *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 233, Mısra 12). [yā,]*
14. Yā resūla'llāh sen ol şehsin ki ḳul olup sañа
    Dāġdāruñ olmaġa elyaḳ Keyān-ı kām-rān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 41). [yā,]*
15. Nār-ı dūzaḫdan beni ḳurtar şefāʿat eyleyüp
    Yā resūla'llāh be-ḥaḳḳ-ı sūre-i Nūr u Duḫān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 94). [yā,]*
16. Yā İlāhī gülsitān-ı cennetü'l-Meʾvā ḥaḳı
    Kim bahārına anuñ irişmez āsīb-i ḫazān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 97). [yā,]*
17. Bu duʿāyı gūş idüp her kim ki dir āmīn aña
    Bāġ-ı ḫuld içinde anı eyle **yā** Rab cāvidān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 102). [yā,]*
18. Yā İlāhī dilerin şayḳal-ı ʿafvuñla benüm
    Maʿṣıyet jengini āyīne-i ḳalbümden sil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 91). [yā,]*
19. İsm-i Aʿẓam ḥaḳı ol aña ola ḥırz-ı emān
    Bula günden güne **yā** Rab meh-i nev gibi kemāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 46). [yā,]*
20. Bilmezem ol derdi **yā** Rab ʿışḳ-ı dil-berden midür
    Yā cefā vü miḥnet-i çarḫ-ı sitemgerden midür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 9). [yā,]*
21. Yā İlāhī dilerem rūḥı anuñ şād olsun
    Niʿam-ı ravża-ı Firdevs aña zād olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 33). [yā,]*

yā naṣīb: *Neyin ne olacağını bilmeden konuşmamayı, başa neler geleceğini, zamanın neler göstereceğini beklemeyi öğütleyen kaderci yaklaşım yapısına sahip söz.*

1. Tīrüñ kime toḳınsa şehādet naṣīb olur
   Ḳıldum nişāne sīnem aña ben de **yā naṣīb** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 9, Mısra 8). [yā naṣīb,]*

yā rabbi: *Ey Rabbim.*

1. Yā Rabbi bār-ı ʿışḳa kim eyler taḥammüli
   Yüklense vire Ṭūr-ı sipihr ü serāya żaʿf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 89, Mısra 7). [yā rabbi,]*

2. Saʿyi ṭavāf-ı Kaʿbe-i vaṣl-ı nigāradur
   Yā Rabbi ḳıl Hüdāyī'ye tevfīḳuñı refīḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 96, Mısra 10). [yā rabbi, -i]*
3. Yā Rabbi ḫ̆ān-ı luṭf-ıla ṭoyla Hüdāyī'yi
   Şol dem ki ola ḫāne-i ḳabrüñ müsāfiri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 237, Mısra 9). [yā rabbi,]*

yābān şuyı: *Kaba, içilemeyen veya içimi zor su.*

1. Lebine itme bedel Āb-ı Ḫızr-ı dil-cūyı
   Şarāb-ı cennete beñzer mi bir **yābān şuyı** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 224, Mısra 2). [yābān şuyı, -y, -ı]*

yābāna atdı: *Gurbete göndermek.*

1. ʿĀḳıbet aldı elüm atdı yābāna rūzgār
   Hey ne müşkil derd olur āh ayrılıḳ vāh ayrılıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 15). [yābāna atdı, -dı]*

yābāna atma: *Önemsiz görülmek II "Yabana atmak", sapan taşını menzil dışına atmak, karavana atmak.*

1. Atma yābāna tirüñi gönder begüm dile
   Kim cān metāʿı gibi geçer şehr-i tende bu *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 7). [yābāna atma, -ma]*

yabana gitme: *Uzağa gitmek.*

1. Deşt-i ḥüsnüñ ḳurdısın ḳapmaġa cānlar ḳuzısın
   Gitme yabana gel eʿuşşāḳ-ı şeydā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 197, Mısra 6). [yabana gitme, -me]*

yād: *Yabancı, hasım kimse.*

1. Çekmesün kūy-ı ḫarābāta gelüp zühhād ayaḳ
   Basmaşun ʿişretgehe ehl-i şafā der **yad** ayaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 91, Mısra 2). [yad,]*
2. Bir seḥer yüz üzre vardum ayaġı toprağına
   Gördüm anı **yād** ayaḳ başmış vişāli bağına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 6). [yād,]*
3. Āşinālıḳ gitdi bizden yār olaldan **yād-ile**
   Gelmez oldı bu yaña ol ḳāmet-i şimşād-ile *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 13). [yād-ile, -ile]*

yād: *Anı, hatıra.*

1. Göñüller tende fikrüñde lisānlar ser de zikrüñde
   Senüñ **yāduñdadur** diller eger maḫfī eger peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 6). [yāduñdadur, -uñ, -da, -dır]*
2. Bu Hüdāyī gāh göya gāh ḫāmūş olduġı
   Bu ki çeşmüñ **yādına** geh mest ü geh ḥayrāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 50, Mısra 10). [yādına, -ın, -a]*
3. Her laḥẓa gözüñ **yādına** mestānelerüz biz
   ʿIşḳ-ıla biliş ʿaḳl-ıla bīgānelerüz biz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 73, Mısra 1). [yādına, -ı, -n, -a]*
4. Zāhidā gel içelüm şöyle lebi **yādına** kim
   Tāc-ıla hırḳayı rehn-i mey-i nāb eyleyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 143, Mısra 9). [yādına, -ın, -a]*

yād eyle: *Hatırlamak, anmak.*

1. Ḳadīmi āşināñı luṭf-ıla **yād eyle** yad itme
   Cefā irmez mi pāyāna nihāyet yoḳ mı hicrāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 7). [yād eyle,]*

yād idüben: *Hatırlamak.*

1. Dād idem **yād idüben** rūz-ı ḳıyāmet senden
   Bugün ey meh beni ṣalduḳlaruñı ferdāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 188, Mısra 7). [yād idüben, -üben]*

yād idüp: *Hatırlamak.*

1. Yād idüp sāḳī lebüñ şundı gice peymāneler
   Ātişin ölçerdi rindān-ı ḳadeh-peymālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 117, Mısra 5). [yād idüp, -üp]*
2. Geh geh unıtma seng-i duʿā-y-ile **yād idüp**
   Taʿmīr eyle bu dil-i vīrānı Muṣli Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 187, Mısra 7). [yād idüp, -üp]*
3. Ṣanma yirde lāle vü gökde şafaḳ ol mātemi
   Yād idüp ḳanlar döker çeşm-i zemīn ü āsumān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 88). [yād idüp, -üp]*
4. Yād idüp āşinā-ı baḥr-i ġamın
   Geldi ben bendesine ol ḫānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 19). [yād idüp, -üp]*

yad itme: *Yabancı görnek.*

1. Ḳadīmi āşināñı luṭf-ıla yād eyle **yad itme**
   Cefā irmez mi pāyāna nihāyet yoḳ mı hicrāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 7). [yad itme, -me]*

yād itmez: *Hatırlamak, aklına getirmek.*

1. Seng-i cevr urur dile ṭaġlarca ol Yūsuf-cemāl
   Anı **yād itmez** ki yarın ḳona mīzāna o seng *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 106, Mısra 4). [yād itmez, -mez]*

yād-ı ḳaddüñle: *Sevgilinin endamını yad etme, anma.*

1. Yād-ı ḳaddüñle elif geldi gice fāl eyledüm
   Ḫıdmetüñde ṭoġrıyam ey serv aña dāl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 148, Mısra 1). [yād-ı ḳaddüñle, -üñ, -le]*

yād-ı laʿlüñle: *Sevgilinin dudağının hayali.*

1. Ḳoḳmayanlar güzelüm kimse elinden bir gül
   Yād-ı laʿlüñle çeker şimdi her elden sāġar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 47, Mısra 8). [yād-ı laʿlüñle, -üñ, -le]*
2. Yād-ı laʿlüñle gözüm merdümi ḳanlar aḳıdur
   Vird ider ẕikrüñ alup sübḥa-ı mercān eline *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 198, Mısra 11). [yād-ı laʿlüñle, -üñ, -le]*

yādigār: *Hatıra, bir kimseyi veya bir olayı hatırlatan şey.*

1. Ṣunsa raḳīb tuḥfe diyü alma cānını
   Meyl eyleme saḳın begüm ol **yādigāra** gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 132, Mısra 6). [yādigāra, -a]*

yāduña gelmez: *Hatırlamak.*

1. ʿAdn-i kūyuñda beni saymazsın ādem yirine
   Hey ḳıyāmet **yāduña gelmez** meger yevmü'l-ḥisāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 15, Mısra 6). [yāduña gelmez, -mez]*

yaġ-: *(Yağmur, kar, dolu vb.) Gökten yere düşmek.*

1. Deldi tenümi oḳları meydān-ı belāda
   Bārān şu ḳadar **yaġdı** ki geçdi kepenekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 153, Mısra 8). [yaġdı, -dı]*

yāġ: *(Yağmur, kar, dolu vb.) Gökten yere düşmek.*

1. Güm olur her ne ḳadar gelse oḳuña sīneler
   Yaġsa yaġmur ne deñlü anı ṣaḥrālar içer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 43, Mısra 6). [yaġsa, -sa]*

yāġ: *Yağmak II Yoğun şekilde atılmak.*

1. Bezm içre ṣafā-y-ıla içerdik meyi sāḳī
   Yaġmur gibi būseleri **yaġsa** ṭolunuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 126, Mısra 8). [yaġsa, -sa]*
2. Seng-i cevrüñ kim **yaġar** bu ḳalb-i ḥayrān üstine
   Menn ü selvādur iner Mūsā-ı ʿİmrān üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 201, Mısra 1). [yaġar, -ar]*

yaġma: *(Yağmur, kar, dolu vb.) Gökten yere düşmek.*

1. N'ola bārān gibi başlarsa yaşum **yaġmaya**
   Virdi Tatar gözüñ mülk-i dili **yaġmaya** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 191, Mısra 3). [yaġmaya, -ma, -y, -a]*

yaġmaya virdi: *Yağmalatmak.*

1. N'ola bārān gibi başlarsa yaşum yaġmaya
   Virdi Tatar gözüñ mülk-i dili yaġmaya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 191, Mısra 4). [yaġmaya virdi, -di]*

yaġmur: *(Yağmur, kar, dolu vb.) Gökten yere düşmek.*

1. Güm olur her ne ḳadar gelse oḳuña sīneler
   Yaġsa **yaġmur** ne deñlü anı ṣaḥrālar içer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 43, Mısra 6). [yaġmur,]*
2. Bezm içre ṣafā-y-ıla içerdik meyi sāḳī
   Yaġmur gibi būseleri yaġsa ṭolunuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 126, Mısra 8). [yaġmur,]*

yā-hūd: *Veya, ya da.*

1. Ser-i Ferhād'dur **yā-ḫūd** delinmiş tīşe zaḫmından
   Ya Ḳays'uñ dest-i Leyladan şikest olan çanaġıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 41, Mısra 9). [yā-ḫūd,]*
2. Müşerref itmede her cāyı ol māh-ı seriʿü's-seyr
   Meger ṣadr-ı maḥāfildür **ya-ḫud** bedr-i menāzildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 57, Mısra 6). [ya-ḫud,]*
3. Cāme-i ma'ī ile gökde Mesīḥāsın sen
   Āsumān içre **ya-ḫud** mihr-i mücellāsın sen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 160, Mısra 2). [ya-ḫud,]*
4. Yā perīsin güzelüm şīşe-i efsūn-gerde
   Çimen-i cānda **ya-ḫud** serv-i dil-ārāsın sen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 160, Mısra 8). [ya-ḫud,]*
5. Ya-ḫud yazıldı bu ṭāḳ-ı sipihre bir şemse
   Fürogˇ-ı mihr-i cemāl-i Piyāle Paşa'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 13). [ya-ḫud,]*
6. Bir ṣadefdür gimisi kendi müşābih gühere
   Bürc-i āb oldı **ya-ḫud** menzil-i me'vā ḳamere *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 22). [ya-ḫud,]*

yāhūd: *Veya, ya da.*

1. Ol ṭabīb-i cān gelüp bir dem yine tīz gitmedin
   Derdüm arturmaḳ mıdur **yāḫud** devā mıdur ġaraż *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 81, Mısra 4). [yāḫud,]*
2. Deyr-i ʿĪsādur **yaḫud** bu muḫtelif eşkāl ile
   Erġanūn ol deyre ṣavt-ı bülbül ü āb-ı revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 17). [yaḫud,]*
3. Cāmiʿu'l-Ezher gibi zeyn olmış ezhārıla bāġ
   Ṭolmış envārıla **yaḫud** ravża-i Faḫr-i Cehān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 26). [yaḫud,]*

yahūdā vü naṣārā: *Yahudi ve Hristiyanlar.*

1. Ey ġamzesi Mūsī lebi ʿİsi seni görse
   īmāna gele cümle **Yahūdā vü Naṣārā** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 6, Mısra 6). [yahūdā vü naṣārā,]*

yak: *Ateşe vermek, tutuşturmak.*

1. İrişdi şeb-çirāġın **yaḳdı** raḫşān oldı her kevkeb
   Sipihrüñ şaḥnın itdi ṣan bisāṭ-ı pīlever kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 13, Mısra 1). [yaḳdı, -dı]*
2. Ḳanuma el ḳardı ḳurbān itdi ol meh-rū yine
   Yaḳmaġ-içün şemʿ-veş barmaġına ḥınnā-ı ʿīd *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 27, Mısra 4). [yaḳmaġ-içün, -maġ, --içün]*
3. Seyr idenler micmer içinde sipendüñ ḥālini
   ʿIşḳ odı **yaḳmış** ten-i zerd ü nizārum ṣandılar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 38, Mısra 8). [yaḳmış, -mış]*
4. Olsam Hüdāyī sālik-i şām-ı ʿadem n'ola
   Peykān-ı tīri **yaḳdı** bu fānūs-ı tende şemʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 84, Mısra 12). [yaḳdı, -dı]*
5. Fikr-i ḥaddüñden çimende n'ola **yaḳsa** lāle dāġ
   Mihr-i ḫaṭṭuñla yaḳar gögsine mehden hāle dāġ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 85, Mısra 1). [yaḳsa, -sa]*
6. Sūz-ı kelāmı irdi kemāle Hüdāyī'nüñ
   Yaḳdı çirāġ-ı Ḫusrev'i mülk-i suḫanda bu *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 14). [yaḳdı, -dı]*

yaḳ: *(Yara) açmak.*

1. Şevḳuñla şol ki gögsine farḳına **yaḳdı** key
   Baḳmaz ḳabā-ı Ḳaysere giymez külāh-ı Key *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 229, Mısra 1). [yaḳdı, -dı]*

yaḳ: *(aşk ateşiyle) yakmak.*

1. Başuma od yaḳayın şāha şikāyet ideyin
   Şemʿ-veş **yaḳdı** beni giydi o cānān üsküf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 88, Mısra 10). [yaḳdı, -dı]*
2. Gül gibi tāzeledi sīnedeki dāġlarum
   Yine **yaḳdı** beni ol lāle-ʿiẕārum geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 217, Mısra 6). [yaḳdı, -dı]*

yaḳ: *Sürmek.*

1. Yaḳmazdı dāġ-ı mihrüñi gögsine ṣubḥ-veş
   Yoluñda ger Hüdāyī ḳuluñ ṣādıḳ olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 193, Mısra 13). [yaḳmazdı, -maz, -dı]*

yaḳ-: *Ateşe vermek, tutuşturmak.*

1. Yaḳan şehr-i sipihri ātiş-i āh-ı derūnumdur
   Yıḳan bünyādını āḫır bu enhār-ı ʿuyūnumdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 40, Mısra 1). [yaḳan, -an]*
2. Fikr-i ḥaddüñden çimende n'ola yaḳsa lāle dāġ
   Mihr-i ḫaṭṭuñla **yaḳar** gögsine mehden hāle dāġ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 85, Mısra 2). [yaḳar, -(a)r]*

yaka: *Elbise boynu, elbisenin boyun geçecek ve boynu örtecek yeri.*

1. Çāk olmasun mı dāmen-i zülfüñ gibi **yaḳam**
   Yıllar-durur ki pençe-i hicrān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 32, Mısra 3). [yaḳam, -m]*

yakıcı: *Yakan.*

1. Her şemʿ-i dil-efrūz içün idüp dili pür-tāb
   Şol bāl ü perin **yaḳıcı** pervānelerüz biz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 73, Mısra 8). [yaḳıcı,]*

yaʿḳūb: *Hz. Ya'kûb.*

1. Yaʿḳūb taşlar-ıla n'ola dögse sīnesin
   Yūsuf Mışır'da keffe-yi mīzān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 33, Mısra 7). [yaʿḳūb,]*
2. Çıḳdı bu ʿarşada biñ nāz ile ḳıldı cevelān
   Dehr **Yaʿḳūb'ınuñ** açıldı yine göñli gözi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 26). [yaʿḳūb'ınuñ, -ı, -nuñ]*
3. Göñlümüñ **Yaʿḳūbınuñ** sen Yūsuf-ı Kenʿānısın
   Sevmesün yā n'eylesün bu ḳalb-i meyyālüm seni *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 19). [yaʿḳūbınuñ, -ı, -nuñ]*
4. Āl ile aldurdum elden ol gül-i ḫandānumı
   Şanki **Yaʿḳūb'um** yitürdüm Yūsuf-ı Kenʿān'umı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 10). [yaʿḳūb'um, -um]*
5. Eyler isem n'ola **Yaʿḳūb** gibi nāle vü zār
   Āl-ile Yūsuf'umı gürg-i ecel itdi şikār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 25). [yaʿḳūb,]*

yaʿḳūb aġa: *Yakup Ağa II Özel isim.*

1. Yūsuf-ı Mışr-ı kerem **Yaʿḳūb Aġa**
   Yapdı bu cisri idüp Ḥaḳ penāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 8, Mısra 1). [yaʿḳūb aġa,]*
2. Şeh Süleymān'uñ aġā-ı dergehi
   Luṭf-ı Ḥaḳḳ **Yaʿḳūb Aġā** ol meh-ḫışāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 9, Mısra 2). [yaʿḳūb aġā,]*

yaʿḳūb-ı vaḳtem: *Zamanın Yakubu.*

1. Birāderler meded ol pür-cefā vü nāzum aldurdum
   Bugün **Yaʿḳūb-ı vaḳtem** Yūsuf-ı mümtāzum aldurdum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 144, Mısra 2). [yaʿḳūb-ı vaḳtem, -em]*

yāḳūt-ı ḥaṭṭuñ: *Yakutun yazısı.*

1. Ol cām-ı laʿle yazmış eyā lebleri ʿaḳīḳ
   Yāḳūt-ı ḥaṭṭuñ āyet-i yusḳavne min rāḥīḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 96, Mısra 2). [yāḳūt-ı ḥaṭṭuñ, -uñ]*

yāḳūt-ı nābdan: *Saf, katıksız yakut (şarap).*

1. Pür oldı ṣaḥn-ı bāġ gül ü ergavān-ıla
   Dükkān-ı cevherī gibi **yāḳūt-ı nābdan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 8). [yāḳūt-ı nābdan, -dan]*

yalabık olalı: *Parlamak.*

1. Gencīne-i mihri ile cān buldı ġınāyı
   Ol māh olalı bürc-i saʿādetde yalabıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 99, Mısra 4). [yalabıḳ olalı, -alı]*

yalan: *Doğru olmayan, gerçeğe uymayan söz,.*

1. Cān virmez isek yoluña girçekler içinde
   Bu ʿarṣada biz daʿvī-i ʿışḳuñda **yalanuz** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 61, Mısra 10). [yalanuz, -uz]*
2. Reh-i ʿışḳuñda ṣādıḳam umaram
   Bulmayasın ölince **yalanum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 96). [yalanum, -um]*

yalān dirler idi: *Yalan söylemek.*

1. Seni bir şūh-ı cehān dirler idi gerçek imiş
   ʿAhd ü peymānı **yalān dirler idi** gerçek imiş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 76, Mısra 2). [yalān dirler idi, -di]*

yalıñ: *Açık, aydınlık; halis bir güzelliği ve sâfiyeti olan.*

1. Zāġ-ı şeb anı görüp oldı hemān-dem perrān
   Bir **yalıñ** yüzli ışıḳ şarḳ diyārından irüp *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 22). [yalıñ,]*

yalıñ ışıḳ: *Yüzü açık ve aydınlık kalenderi güzeli. (Işık erleri, Anadolu ve Rumeli'nde Dobruca'ya kadar yayılmış Horasan kökenli Batıni taife).*

1. Şevḳuñla āhum ātişi **yalıñ ışıḳ** gibi
   Geşt itdi gice tekye-i çarḫı ocaḳ ocaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 97, Mısra 7). [yalıñ ışıḳ,]*
2. Dāġ-ı dilüm gibi didi yok bir **yalıñ ışıḳ**
   Bu tekyegāh-ı dehri gezenler ocaḳ ocaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 98, Mısra 3). [yalıñ ışıḳ,]*

yalıñuz: *Tek başına; sadece.*

1. Yalıñuz seyr eyle şehri ey meh-i nā-mihribān
   Kimse ile eylemez ḫūrşīd-i raḫşān İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 3). [yalıñuz,]*
2. Ṭīġ çek sīneme gel tek yoluña cān vireyin
   Sūre-i Tevbe ḥaḳ'içün **yalıñuz** baş degül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 129, Mısra 12). [yalıñuz,]*

yalvar: *Birinden ısrarlı bir biçimde, kendine acındıracak sözlerle, saygılı bir biçimde bir şey istemek.*

1. Varup **yalvarmadın** kendi gelen ḫūrī-liḳā yegdür
   Dilā bekle recā bābın tevekkül ḳıl Ḫudā yegdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 59, Mısra 1). [yalvarmadın, -madın, -]*

yalvar-: *Birinden ısrarlı bir biçimde, kendine acındıracak sözlerle, saygılı bir biçimde bir şey istemek.*

1. İtmesün ḥaddine ḥāyil ḫaṭını **yalvaralum**
   Bize ol mihr-i żiyā-güsteri göster diyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 9). [yalvaralum, -alum]*

yan: *Birlikte, beraberinde olma.*

1. Meyl itme ey dil ol güle kim niçe ḫārı var
   Şol gence ṭālib olma ki **yanınca** mārı var *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 44, Mısra 2). [yanınca, -ınca]*

2. Her ʿīsī-i ḫuceste-nefes kim ẕuhūr ider

   Görseñ anuñ **yanınca** yürür bir ḥimārı var *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 44, Mısra 4). [yanınca, -ınca]*

3. Göñülde ey kemān-ebrū ḳılıcuñ zaḫmı **yanına**

   Ḫadeng-i ġamzeñi gönder o da bu evde dāḫildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 53, Mısra 3). [yanına, -ı, -n, -a]*

yan: *Etraf, çevre, yan, yakın.*

1. Çāk itdi tīġuñ sīnemi cān murġı şād olsa n'ola

   Bir fürce buldı uçmaġa Firdevs-i ḳūyuñdan **yaña** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 7, Mısra 2). [yaña, -a]*

2. Geçüp ol serv-i revān gelmedüginden bu **yaña**

   Añladum anı ki ʿömr-i güẕerānum gelmez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 66, Mısra 5). [yaña, -a]*

3. Tīr atar bu **yaña** ḳalb-i mübtelā mıdur ġaraż

   Bilmezem baña cefā mı yā vefā mıdur ġaraż *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 81, Mısra 1). [yaña, -a]*

4. Götürüp el saña mescidde duʿālar eyler

   İki **yanında** iki şemʿ degül miḥrābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 113, Mısra 8). [yanında, -ı, -n, -da, -]*

5. Yanuñda bunca ḫaṭām ey şeh-i ḫuceste-ḫıṣāl

   Ṭutam ki ʿafv olına ya ḥicābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 170, Mısra 9). [yanuñda, -u, -ñ, -da]*

6. Yanuñdan kes helāk eyle ʿadū-ı ẕu'l-ḥimārı gel

   Lebi şīrīn dehānı sāḳī-i kevs̲er ʿAlī Balı'm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 17, Mısra 7). [yanuñdan, -un, -dan]*

7. N'ola **yanuñda** senüñ sehv-ile itdümse günāh

   Baña baġışla güzel başuñ-içün eyle nigāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 19). [yanuñda, -uñ, -dan]*

8. Nā-gehān bir **yañadan** bād-ı muḫālif esüben

   Ṣaldı bī-çāre çaḳ cānib-i Hindūstān'a *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Rübai 1, Mısra 3). [yañadan, -a, -dan]*

yan: *Bir kimsenin nezdinde.*

1. Birdür ḳatumda ẕillet-i dehr iʿtibār-ı çarḫ

   Yanumda berg-i terre degül sebze-zār-ı çarḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 24, Mısra 2). [yanumda, -umda]*

yan: *Alev almak, yanmak, tutuşmak.*

1. Ḫāne-i ḳalbümde **yandı** şemʿ-i nūr-efşān-ı şevḳ
   Cān u dil pervāne gibi oldı ser-gerdān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 102, Mısra 3). [yandı, -dı]*

yan: *Acı, keder çeken, aşk ateşiyle harap olan.*

1. Göñülde mihr-i ruḫuñla **yanar** bir atiş kim
   Kül ola girse eger döymeye semender aña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 3, Mısra 3). [yanar, -ar]*
2. Bezmüñde şemʿ-veş **yanalum** kellemüz ḳızup
   Gökde hilāle diller uzatsun zebānemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 72, Mısra 5). [yanalum, -alu, -m]*
3. Nār-ı şevḳ içre Hüdāyī ḳo göyünsün tenüñi
   Yandı ṭut meclis içinde yine bir pīrehenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 125, Mısra 12). [yandı, -dı]*
4. Kāfir olmadı seni sevdiyse dil itdi günāh
   Nār-ı hecrüñde **yana** lāyıḳ mı cānı muttaṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 133, Mısra 6). [yana, -a]*
5. Miṣāl-i ḫaṭṭ-ı ruḫuñ dil ġamını yazıcaḳ
   Kilk ocaḳlara **yansun** kitābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 171, Mısra 12). [yansun, -sun]*
6. Yandı pervāne göñül nārına şemʿ-i ruḫuñuñ
   Dilerem Ḥaḳ'dan anuñ yatduġı yer nūr olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 9). [yandı, -dı]*
7. Mihr-i lebüñle dilde **yanan** tāze dāġlar
   Lāyıḳ budur ki mühr-i Süleymān'a ṭaʿn ide *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 185, Mısra 5). [yanan, -+an]*
8. Mihr-i ruḫuñla dilde **yanan** tāze dāġdur
   Gülzār-ı ʿömrümüñ gül-i ḫandānı Muṣli Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 187, Mısra 3). [yanan, -+an]*
9. Tek yüzüñ şemʿini göster mumdur pervāne-veş
   Yanmaġa bu tekye-i dehrüñ ışıḳ-meşrebleri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 209, Mısra 6). [yanmaġa, -mag, -a]*
10. Ey Hüdāyī **yana** başuñda eger ātiş-i ʿışḳ
    Maẓhar -ı nūr-ı tecellī olasın Ṭūr gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 236, Mısra 9). [yana, -a]*
11. Dilde **yandı** mihr-i rūyuñ şevḳına bir niçe dāġ
    Ṣan maḳām-ı Ḫıżr'dur yer yer uyarmışlar çirāġ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 9). [yandı, -dı]*
12. Nār-ı ġamdan şemʿ-veş **yanar** zebānum var benüm
    Kimse bilmez dilde bir derd-i nihānum var benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 3). [yanar, -ar]*

13. Āh idem ḥasret-ile şām u seḥerler niçe bir
    Nār-ı ġamda niçe bir **yana** cigerler niçe bir *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 10). [yana, -a]*
14. Şemʿüñ eṭrāfını bir şeb ṭolaşup pervāne
    Ḥāl-i dil-sūzını aña diledi kim **yana** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Rübai 1, Mısra 2). [yana, -a]*

yan: *(evin) ön, arka, alt ve üst dışında kalan bölümü.*

1. Berḳ urur ruḫlaruñ ol göşe-i ebrūlardan
   İki **yanında** iki şemʿ gibi miḥrābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 112, Mısra 6). [yanında, -+ı, -+(n)da]*

yan: *"Ona göre, onunla karşılaştırıldığında" anlamlarında bir karşılaştırma sözü.*

1. Hüdāyī şiʿrini ġayra ḳıyās ider ḥāsid
   Yanında pīleverüñ bir-durur güherle ḥacer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 42, Mısra 12). [yanında, -ın, -da]*
2. Dem-i evvelde ḳātil gerçi kim Ḳābil idi cānā
   Gözüñ cellādı **yanında** o bir şāgird-i ḳābildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 53, Mısra 8). [yanında, -ın, -da]*
3. Gice meclisde iken yār gerekmez şemʿi
   Meh **yanında** ne ḳadar nūrı ola şebtābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 113, Mısra 6). [yanında, -ın, -da]*

yan-: *(birinin) yanı, yakını. II ...nın gözünde.*

1. Baḳma bir mūra ḥaḳāretle ki **yanında** Ḥaḳ'uñ
   Bir-durur rütbe-i aʿlā-y-ıla ḳadr-i sāfil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 17). [yanında, -(ı)n, -da]*

yan-: *Alev almak, yanmak, tutuşmak.*

1. Muʿaṭṭar ḳıldı bezmi būy-ı zülfüñ
   Yanup reşk ātişine tütdi ʿanber *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 51, Mısra 6). [yanup, -up]*
2. Leb-i nūşīnüñ umarsa n'ola **yanmış** yüregüm
   Ne ola teşneye cüllāb-ı muṣaffādan yig *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 119, Mısra 5). [yanmış, -mış]*

yaña: *-e doğru.*

1. Umaruz yine ṣala bu **yaña** dest-i rūzgār
   Varsun ol serv-i ḫırāmānum ṣalınsun bir zamān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 19). [yaña,]*

yaña: *Alev almak, yanmak, tutuşmak.*

1. Berḳ urur dil Kaʿbe'sinde mihr-i ḥüsnüñ nūr-veş
   Ātiş-i ʿışḳuñ **yanar** başumda kūh-ı Ṭūr-veş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 77, Mısra 2). [yanar, -r]*

yanaġ: *Yanak II sevgilinin yanağı.*

1. Hüdāyī ḥaḳ bu kim şimdi melāḥat āsumānında
   Yañagı āfitāb-ı ʿālem-ārādur Memi Şāhuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 120, Mısra 10). [yañagı, -ı]*
2. Ḫaṭṭuñ Ḫıżır dirilse **yañaġuñda** vechi var
   Cennetde Ḥaḳ virür kişiye ʿömr-i cāvidān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 156, Mısra 3). [yañaġuñda, -uñda]*
3. Havāyī oldı Hüdāyī seḥerde jāle gibi
   Görince ol **yañaġı** āfitābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 171, Mısra 14). [yañaġı, -ı]*
4. Ben gül **yañaġuña** semeni nice beñzedem
   Ol ser-ferāz-ı ʿālem ü bir ser-figende bu *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 3). [yañaġuña, -uñ, -a]*
5. Terdür **yañaġuñ** luṭf-ıla gül-berg-i ṭarīden
   Rūşen bilürin cebheñi mihr-i seḥerīden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 5). [yañaġuñ, -uñ]*

yanal: *Ateş durumuna geçmek, tutuşmak; başlamak,sürmek.*

1. Ḳatra ḳatra ḳan degül gözden şererlerdür çıḳan
   Dil **yanaldan** nār-ı ʿışḳ-ı yār ile tennūr-veş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 77, Mısra 4). [yanaldan, -dan]*

yanan: *Ateş durumuna geçen; ızdırap çeken, sıkıntı yaşayan kimse.*

1. Her şerārı āsumān-ı mihre bir ḫūrşīd olur
   Şemʿ-i ḥüsnüñ şevḳına pervāne-yāne **yananuñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 121, Mısra 6). [yananuñ, -uñ]*

ya'nī: *"Sözün kısası, doğrusu" anlamlarında bir söz.*

1. Eglenmez ise göñlüñ eger kūy-ı yāra var
   Ya'nī ki seyr ü ṣoḥbet-i bāġ u bahāra gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 132, Mısra 8). [ya'nī,]*
2. İki göñül bir olup çıḳṣun aradan ikilik
   Ḫ'uş ittiḥād idelüm **ya'nī** cism ü cān olalum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 137, Mısra 6). [ya'nī,]*
3. Kes başum dik nīzeñe luṭf eyle ḳaldur ḫākden
   Baş dik **ya'nī** beni ḫayl-i şehīdān üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 201, Mısra 4). [ya'nī,]*
4. Ḥażret-i Fārūḳ emīrü'l-mü'minīn **ya'nī** 'Ömer
   Muḫrec-i çeşmān-ı ḳayṣer ḫusrev-i gītī-setān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 73). [ya'nī,]*
5. Ḥażret-i Ḥayder emīrü'l-mü'minīn **ya'nī** 'Alī
   Mīşe-zār-ı faẕla ẕāt-ı pākidür şīr-i jiyān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 77). [ya'nī,]*
6. Geldi bir niçe bed-aḫter **ya'nī** kim ḳavm-i Yezīd
   Ḥasf u kesf içün o mihr ü māhı itdiler ḳırān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 83). [ya'nī,]*
7. Ya'nī bīmār-ı derd-i ḥasret idüm
   Görmege gelmiş idi iḫvānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 5). [ya'nī,]*

yanık: *Yanık, yanmış olan.*

1. Dūd-ı siyeh-i şem' degül bezm-i belāda
   Saçın çözüp aġlar baña ol sīnesi **yanıḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 99, Mısra 10). [yanıḳ,]*

yañıl: *Aldanmak, hata yapmak.*

1. Yañılup yüzine ḳarşu ruḫlaruña gül didüm
   Ḥışm idüp ben ḳulına ol ġonce-Ieb lā lā didi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 239, Mısra 3). [yañılup, -up]*

yanına düşdükce: *Yanında bulunmak, yanında yer almak.*

1. Himmetde ḳaddi gibi bülend ola rāstı
   Çün sāye serv **yanına düşdükce** pest ola *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 206, Mısra 4). [yanına düşdükce, -dükce, -]*

yanına vardı: *Yanına yaklaşmak.*

1. ʿAẕāb içün faḳīrüñ keştī-i fürḳatde cānına
   Nigārum bir re'is-i yel ḳovanuñ vardı yanına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 7, Mısra 2). [yanına vardı, -dı]*

yanında: *-e göre II kıyasla.*

1. Sulṭān odur ki zemzeme-i kerrenāy-ı şāh
   Farḳ olmaya **yanında** ṭanīn-i ẕübābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 178, Mısra 8). [yanında,]*
2. Laʿlüñ **yanında** zāyil olur muʿciz-i Mesīḥ
   Çeşmüñ ḳatında bāṭıl olur siḥr-i Sāmirī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 237, Mısra 3). [yanında,]*

yanuma gelmez: *Yaklaşmak, yakınında bulunmak.*

1. Nabzumı gördi ṭabīb el çekdi gelmez yanuma
   ʿIşḳ derdidür bu derd saʿy eylemez dermānuma *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 17). [yanuma gelmez, -mez]*

yap: *İnşa edilmek, kurulmak.*

1. Gönlümi yıḳduñ yine **yap** ol şehüñ ʿışḳına kim
   Şaḳḳ idüp itdi yine bedr-i duruḫşān dürüst *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 18, Mısra 5). [yap,]*
2. Yapdı ʿadli gibi her göşede bir çeşme-i pāk
   Teşneler oldı zülāl-i kereminden reyyān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 7). [yapdı, -dı]*
3. Yūsuf-ı Mıṣr-ı kerem Yaʿḳūb Aġa
   Yapdı bu cisri idüp Ḥaḳ penāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 8, Mısra 2). [yapdı, -dı]*

yapıl-: *İnşa edilmek, kurulmak.*

1. Kaʿbe-i ḳalbümi gel yıḳma Ḫālīlüm şimdi
   Bir zamān kendü elüñle **yapılan** ḫānedür o *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 184, Mısra 4). [yapılan, -an]*
2. Yüzüme bir güle baḳ tā ki sevinsün cānum
   Dest-i luṭfuñla **yapılsun** bu dil-i vīrānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 24). [yapılsun, -sun]*

yapış: *Yapışmak; bağlanmak.*

1. Çalar yire yed-i ḳahruñ sipihri hemçü Esed
   Yapışsa idi kemer-bend-i bürc-i Cevzā'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 38). [yapışsa, -sa]*

yār: *Arkadaş, dost II Sevgili.*

1. Çıḳup cān gitdi **yār-ile** Hüdāyī ḳaldı zār ile
   Ne cāndan bir eṣer ẓāhir ne cānāndan ḫaber peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 13). [yār-ile, -ile]*
2. Yārā-ı taḥammül ḳomadı dāġ-ı firāḳa
   Tīġuñ şu ḳadar yaraladı sīnemi **yārā** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 2, Mısra 8). [yārā, -a]*
3. Zamān-ı ḥüsnidür **yāruñ** muḳābil olma gel ey meh
   Güneş raḫşān iken ṭoġsa ne deñlü vire fer kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 13, Mısra 7). [yāruñ, -uñ]*
4. Ey Hüdāyī **yārumuñ** medḥin yazarsam sıġmaya
   Ṭola bu ḳaṣr-ı sipencüñ çār erkānı dürüst *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 18, Mısra 13). [yārumuñ, -um, -uñ]*
5. Yaturken ḫānem içre ġaflet itdüm ḳucmadum **yārı**
   Bilürdüm ben işüm düşse Hüdāyī bir daḫı furṣat *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 20, Mısra 9). [yārı, -ı]*
6. Yine bād-ı ṣabā **yāruñ** gubārın
   Getürdi cān gözine āferīn-bād *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 29, Mısra 5). [yāruñ, -uñ]*
7. Yāra meyl iden dil-i bī-iḫtiyārum ṣandılar
   Gördiler kim serv ayaġına aḳar āb-ı revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 38, Mısra 12). [yāra, -a]*
8. Māsivādan dili yu **yār-ıla** vuṣlat meyin iç
   ʿĀrif olan içicek hücreyi tenhālar içer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 43, Mısra 7). [yār-ıla, --ıla]*
9. Yaş döküp levh-i ruḫa ḳıldum müjemden ḫāmeler
   Yāra göz nūrın döküp yazdum maḥabbet-nāmeler *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 48, Mısra 2). [yāra, -a]*
10. Gelmege bāzāra ḳavl itdi bizümle **yārumuz**
    Müşteri bī-ḥad bozarlar ḳorḳaruz bāzārumuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 69, Mısra 1). [yārumuz, -umuz]*
11. Bir kez oḳursa luṭf-ıla **yār** Hüdāyī şiʿrümüz
    Ravżada rūḥ-ı ḳudsiyān vird idine maḳālümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 70, Mısra 9). [yār,]*
12. Ke's-i hilāli geh pür ider geh tehī felek
    Yāra içer Hüdāyī ṭolular çanaḳ çanaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 97, Mısra 14). [yāra, -a]*

13. Didüm ol dem bir kenāra yoḳ mı imkān didi **yār**
    Mürdesin atmaz kenāra lücce-i ʿummān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 101, Mısra 7). [yār,]*
14. Yāra yā Rab bilmezem kim şerḥ ide dil şerḥasın
    Cān mey-i şevḳıyla serḫuş ʿaḳl ise ḥayrān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 102, Mısra 11). [yāra, -a]*
15. Peyk-i āhın **yāra** gönderse Hüdāyī dem be-dem
    Ṣaġlu ṣollu nāle-i dilden taḳar pāyına zeng *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 106, Mısra 9). [yāra, -a]*
16. Nice efzūndur diyem ḥüsn ü bahāsın Yūsufʾuñ
    Yār ile mīzān-ı ḥüsn içre ber-ā-ber görmedük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 107, Mısra 8). [yār,]*
17. Gice meclisde iken **yār** gerekmez şemʿi
    Meh yanında ne ḳadar nūrı ola şebtābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 113, Mısra 5). [yār,]*
18. Hüdāyī Leyli vü Mecnūn yoġ idi ʿālemde
    Cehāna **yār** ile biz dāsitān ikimüz idük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 118, Mısra 10). [yār,]*
19. Ey Hüdāyī yüri yoḫsulluġa ḳıl tevbe hemān
    Yāruñ iksīr-i viṣāline olur-ısañ vāṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 131, Mısra 10). [yāruñ, -uñ]*
20. Baş açup isteyelüm tīġını **yāruñ** Ḥaḳ'dan
    Ser-i bī-devlete ḳıl anı müyesser diyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 3). [yāruñ, -uñ]*
21. Kemāl-i ʿışḳumı bildi teraḥḥum itmedi **yār**
    Riʿāyetine şehüñ mūcib olmadı hünerüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 147, Mısra 7). [yār,]*
22. Ey Hüdāyī **yāra** şerḥ idüp ḳamu dil şerḥasın
    Bir risāle eyleyüp gül gibi irsāl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 148, Mısra 9). [yāra, -a]*
23. Ey Hüdāyī **yār** elinden çek gümiş peymāneler
    Çekme gülşende semenle yāsemīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 150, Mısra 13). [yār,]*
24. O **yāruñ** şevḳ-ı dīdārıyla şöyle olmışam bīdār
    Ḳamu deryālar uyur uyumaz bu çeşm-i ʿālem-bīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 157, Mısra 5). [yāruñ, -uñ]*
25. Bir vefālar kılıcı **yār-ımış** ey şeh tīġuñ
    Göreyin boynuma ṣalsun ḳolın olup ʿuryān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 168, Mısra 3). [yār-ımış, -ı, -mış]*
26. Rindāna bezm odur içicek **yār-ıla** müdām
    Cām u surāḥī ola ṣıġār u kibārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 177, Mısra 11). [yār-ıla, --ıla]*
27. Müntehā-ḳāmeti hecriyle ölürsem **yāruñ**
    Ravżamuñ servleri ṭaʿn ideler Ṭūbā'ya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 191, Mısra 5). [yāruñ, -uñ]*

28. Ey Hüdāyī ayaġı ṭozı ṭururken **yāruñ**

    Ser-fero eylemezin tāc-ı ser-i Dārā'ya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 191, Mısra 9). [yāruñ, -uñ]*

29. Cānuma minnet ṭutardı dil-berüñ bir būsesin

    Ey göñül almaġ olurdı **yāra** ibrām olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 207, Mısra 8). [yāra, -a]*

30. Ey Hüdāyī yine ḫūrşīd gibi şavḳumdan

    Şıġmasam n'ola bütün ʿāleme **yārum** geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 217, Mısra 10). [yārum, -um]*

31. Vaṣlına ḫıdmet ile vāṣıl olurdum **yāruñ**

    Mūcib-i cennet olaydı kişinüñ aʿmāli *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 223, Mısra 5). [yāruñ, -uñ]*

32. ʿArż itme **yāra** ḳaddüñi dīvār-ı bāġdan

    Ey serv bir iş eyleme ḥaddüñden aşırı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 230, Mısra 11). [yāra, -a]*

33. Dār-ı ġurbetde Hüdāyī'ye gelüp **yār** oldı ġam

    Ol büt-i sīmīn-tenüm yā Rab kimüñle **yār** iki *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 233, Mısra 12). [yār,]*

34. Le le le lel le li le le le li **yārile**

    Le le li dost o nāle-i mestāne mi çeksün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 241, Mısra 5). [yārile, -ile]*

35. Ya seyre çıḳdı şeh-i kām-rān-ı kişver-i Rūm

    Ya geldi **yār** temāşā-ı deşt ü ṣaḥrādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 10). [yār,]*

36. Felek **yār** u saʿādet hem-nişīnüñ

    Süleymān milketi zīr-i nigīnüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 17). [yār,]*

37. Yār-ıla mā-beynümüzde düşdi nā-gāh ayrılıḳ

    Baña gösterdi ʿadem mülkine dek rāh ayrılıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 1). [yār-ıla, --ıla]*

38. Bir gice **yār** ile bezm-i bāde-i āl eyledüm

    Ġuṣṣa-ı devri ferāmūş itmege āl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 1). [yār,]*

39. Ḳāle gelmez ḫāl-i dil dirse ʿadū **yāra** n'ola

    Ey Hüdāyī ḳalb olan zer ḳāle gelmez vāḳıʿā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 21). [yāra, -a]*

40. Çār-yār ola anuñ **yārı** idüp Ḥaḳ yārī

    Himmet-i ḥażret-i Eyyūb ola sancaḳdārı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 7). [yārı, -ı]*

yār ol: *Sevgili, dost olmak.*

1. Hüdāyī bendeñe **yār ol** senüñle pādişehüm

    Cehāna Mihr ü Vefā gibi dāsitān olalum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 137, Mısra 9). [yār ol,]*

yār olaldan: *Sevgili, dost olmak.*

1. Āşināl̤ıḳ gitdi bizden **yār olaldan** yād-ile
   Gelmez oldı bu yaña ol ḳāmet-i şimşād-ile *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 13). [yār olaldan, -al, -dan]*

yār olasın: *Sevgili, dost olmak.*

1. Raḥm idüp n'ola Hüdāyī ḳuluña **yār olasın**
   Niçe bir pādişehüm hem-dem-i aġyār olasın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 17). [yār olasın, -ası, -n]*

yār oldı: *Sevgili, dost olmak.*

1. Dār-ı ġurbetde Hüdāyī'ye gelüp **yār oldı** ġam
   Ol büt-i sīmīn-tenüm yā Rab kimüñle yār iki *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 233, Mısra 11). [yār oldı, -dı]*

yār olmaġ-ıla: *Sevgili, dost olmak.*

1. Yār olmaġ-ıla bir gice beytü'l-ḥazende şemʿ
   Her ḳanda görse şimdi ider baña ḫande şemʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 84, Mısra 1). [yār olmaġ-ıla, -maġ, -ıla]*

yār olsun: *Dost olmak.*

1. Ey Hüdāyī dilerüz devlet-ile **yār olsun**
   Maẓhar -ı dīde-i sulṭān-ı cehān-dār olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 31). [yār olsun, -sun]*

yār olup: *Sevgili, dost olmak.*

1. Hidāyet necmidür çeşmüñ kime rūşen-naẓar ḳılsa
   Aña baḫt u saʿādet **yār olup** eyler naẓar kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 11, Mısra 8). [yār olup, -up]*

yara: *1. Bir dış etkiyle, bir hastalık veya ârıza sebebiyle vücutta meydana gelen kesik, yarık veya çıban. 2. teşmil. Bir şeyin üzerinde açılan kesik, oyuk, yarık. 3. mec. Üzüntü, acı, dert.*

1. Yārā cigerüm şerḥaların tīġ-ı ġamuñdan
   Yārānuma şerḥ eylemege dil ḳatı yara *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 6, Mısra 11). [yārā,]*
2. Yārā cigerüm şerḥaların tīġ-ı ġamuñdan
   Yārānuma şerḥ eylemege dil ḳatı **yara** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 6, Mısra 12). [yara,]*
3. Göz açup yer yer seni gözler tenümde **yaralar**
   Gel yetiş ey laʿl-i nābı Āb-ı Ḥayvān'um Ḫıżır *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 15). [yaralar, -lar]*

yarad: *Yaratmak.*

1. Zībā **yaradupdur** seni Ḥaḳ ḥūr u perīden
   Ey pīr olası Muṣlīcuġum tāze cevānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 7). [yaradupdur, -up, -dur]*

yaraġ: *Hazırlık.*

1. Ḥāṣıl it mezraʿ-ı ʿālemde ʿamel dānesini
   Yol **yaraġını** niçün görmeye merd-i rāḥīl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 40). [yaraġını, -ın, -ı]*

yārā-ı taḥammül: *Yaraya tahammül göstermek, dayanmak.*

1. Yārā-ı taḥammül ḳomadı dāġ-ı firāḳa
   Tīġuñ şu ḳadar yaraladı sīnemi yārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 2, Mısra 7). [yārā-ı taḥammül,]*

yarala: *Yaralamak.*

1. Yārā-ı taḥammül ḳomadı dāġ-ı firāḳa
   Tīġuñ şu ḳadar **yaraladı** sīnemi yārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 2, Mısra 8). [yaraladı, -dı]*

yārān: *Arkadaş, dost; sevgili.*

1. Yārā cigerüm şerḥaların tīġ-ı ġamuñdan
   Yārānuma şerḥ eylemege dil ḳatı yara *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 6, Mısra 12). [yārānuma, -um, -a]*
2. Murġ-ı cānı tenden uçurdı gelüp derd ü ġamuñ
   Ṣanki bir maḥbūsı geldi itdi **yārānı** ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 80, Mısra 4). [yārānı, -ı]*

3. Sākin-i göşe-i meẕellet idüm
   Elem ü ġuṣṣa idi **yārānum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 4). [yārānum, -um]*

yārān-ı bā-vefā-y-ıla: *Vefalı dostlar.*

1. Ey dil segān-ı kūyı ile hem-sifāl ol
   Yārān-ı bā-vefā-y-ıla ʿayş u tenaʿʿum it *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 19, Mısra 6). [yārān-ı bā-vefā-y-ıla, -y, -ıla]*

yarar: *Fayda.*

1. Ḥażret-i Ḥaḳḳ'a **yarar** bir ʿamelüm yoḳdur kim
   Olmaġa lāyıḳ olam ben de ġulām-ı muḳbil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 79). [yarar,]*

yaraş: *Uygun düşmek, münasip, yakışmak.*

1. Giyse ḳapuñda revādur meh-i tābān üsküf
   Ḥıdmet-i şehde **yaraşur** giye derbān üsküf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 88, Mısra 2). [yaraşur, -ur]*
2. Cemālüñ ātişi germ eylesün gel bezm-i ʿuşşāḳı
   Benüm luṭf issi sulṭānum **yaraşmaz** saña serd olmaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 93, Mısra 6). [yaraşmaz, -maz]*
3. Ol servi çekmek istese n'ola Hüdāyī sīneye
   Cān gülşeninde **yaraşur** nāzük nihāli Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 110, Mısra 10). [yaraşur, -ur]*
4. Cām-ı sīmīn ẕeḳan[ı] şāhididür ey sāḳī
   Düşmese dāyim elinden **yaraşur** aḥbābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 114, Mısra 8). [yaraşur, -ur]*
5. Ḥüsni Ḥaṣan aḫlāḳı ʿAlī sīreti Aḥmed
   Olsam **yaraşur** bende-i pā-māli Ḥüseyn'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 116, Mısra 6). [yaraşur, -ur]*
6. Ma'īler gey **yaraşur** egnüñe çün dürr-i yetīm
   Ābda ḫāṣıl olan gevher-i yektāsın sen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 160, Mısra 3). [yaraşur, -ur]*
7. Ḳaçsan ʿaceb mi sīneden ahū-ı Çīn'sin
   Nāz eyleseñ saña **yaraşur** nāzenīnsin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 175, Mısra 2). [yaraşur, -ur]*

8. Yaraşur destüñde Dīvān-ı Hüdāyī serverā

   Ḫūbdur gelse sefīne baḥr u ʿUmmān üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 200, Mısra 9). [yaraşur, -ur]*

9. Āsitānuñda görüp bunca saḫā vü keremi

   Yaraşur şāh-ı ʿAcem ola ġulām-ı ʿAcemī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 235, Mısra 2). [yaraşur, -ur]*

10. Gül-i tersin **yaraşur** saña ki bī-ḫār olasın

    Ey cemāli gül-i gülzār-ı cinānum Memi Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 9, Mısra 19). [yaraşur, -ur]*

11. Yaraşur Cemşīd-veş destinde cām-ı ṣalṭanat

    Nūş-ı cān olsun müdām aña müdām-ı ṣalṭanat *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 23, Mısra 5). [yaraşur, -ur]*

yaraşur: *Uygun düşmek, münasip, yakışmak.*

1. Erbāb-ı faḳradur naẓaruñ dāyimā belī

   Bīmār olanlara **yaraşur** şerbet-i ḥekīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 10). [yaraşur,]*

yarat: *T. Yoktan var etmek.*

1. Meyl itse teşne-diller aña n'ola ṣu gibi

   Başdan ayaġa anı **yaratmış** Ḫudā laṭīf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 90, Mısra 4). [yaratmış, -mış]*

2. Seni nūr-ı cemālinden **yaratmış** sevdügüm Allāh

   Benüm çeşmi siyāhum ruḫları ālüm Muḥammed Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 3). [yaratmış, -mış]*

yāre yāre kıl: *Paramparça olmak.*

1. İşigüñde tenüm ḳıl yāre yāre

   Olayın ḫıdmetüñde pāre pāre *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 205, Mısra 1). [yāre yāre ḳıl,]*

yār-ı bī-hemtā-y-iken: *Eşi benzeri olmayan sevgili, dost.*

1. ʿĀşıḳ olmış dil-berüm bir **yār-ı bī-hemtā-y-iken**

   Bülbül olmış bāġ-ı ʿışḳa ġunca-ı zībā-y-iken *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 161, Mısra 1). [yār-ı bī-hemtā-y-iken, -y, -iken]*

yār-ı cāna: *Can dostu, arkadaş.*

1. Göñlüm neʿizz ü cāha ne ḫānmāna muḥtāc
   İki cehānda ancaḳ bir **yār-ı cāna** muḥtāc *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 22, Mısra 2). [yār-ı cāna, -a]*

yār-ı cefākār u sitemkār: *Sitem ve eziyet çektiren sevgili.*

1. Cevr ü ḳahruñla Hüdāyī işigüñ terk itmek
   Olmaz ey **yār-ı cefākār u sitemkār** olmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 60, Mısra 10). [yār-ı cefākār u sitemkār,]*

yār-ı dil-nevāz: *Gönül okşayan sevgili.*

1. Reftāra gelse nāz-ile ol **yār-ı dil-nevāz**
   İrmez nihāl-i ḳāmetine serv-i ser-ferāz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 9). [yār-ı dil-nevāz,]*

yār-ı ġār olmış: *Mağara dostu, çok vefalı arkadaş, sadık yoldaş; Hz. Ebubekir.*

1. ʿIşḳuñ enīsüm ola mezārumda umaram
   Kim ol cehānda olmış idi baña yār-ı ġār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 49, Mısra 12). [yār-ı ġār olmış, -mış]*

yārī idüp: *Dostluk, yardım etmek.*

1. Çār-yār ola anuñ yārı idüp Ḥaḳ yārī
   Himmet-i ḥażret-i Eyyūb ola sancaḳdārı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 7). [yārī idüp, -üp]*

yār-ı muvāfık: *Uygun dost olmak.*

1. Ḳabrine Hüdāyī ġamuñ iltürse ʿaceb mi
   Ġurbetde gerekdür kişiye **yār-ı muvāfıḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 99, Mısra 14). [yār-ı muvāfıḳ,]*

yār-ı muvāfık: *Uygun dost, yaraşır dost ‖ dengi dengine uyan arkadaş.*

1. Serviyle çenār el ele almış çimen içre
   Nāz-ıla ṣalınur ṣan iḳi **yār-ı muvāfıḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 100, Mısra 8). [yār-ı muvāfıḳ,]*

yār-ı nāz-perverdüñ: *Nazlı büyüyen sevgili.*

1. Ne ḥāletdür ki ʿāşıḳ ola **yār-ı nāz-perverdüñ**
   O saña aġlaya ḥālin sen aña dökesin derdüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 2, Mısra 1). [yār-ı nāz-perverdüñ, -üñ]*

yār-ı perīşānuma: *Dağınık sevgili.*

1. Ben gice gündüz aġlayayın derdi ile tek
   Gelsün hemān o **yār-ı perīşānuma** feraḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 25, Mısra 8). [yār-ı perīşānuma,]*

yār-ı perīşānuma: *Dağınık saçları olan sevgili. II Şanı peri olan sevgili.*

1. Ben gice gündüz aġlayayın derdi ile tek
   Gelsün hemān o **yār-ı perīşānuma** feraḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 25, Mısra 8). [yār-ı perīşānuma, -um, -a]*

yār-ı suhanver: *Güzel söz söyleyen sevgili.*

1. Ṣurāḥī-veş ḳanı **yār-ı suḫanver**
   Müdām ola sebük-rūḥ u girān-ser *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 51, Mısra 1). [yār-ı suḫanver,]*

yār-ı suhun-dānuma: *(Güzel) sözden anlayan sevgili.*

1. Eşʿār-ı dil-güşā vü müferriḥ ġazellerüñ
   Virdi Hüdāyī **yār-ı suḫun-dānuma** feraḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 25, Mısra 10). [yār-ı suḫun-dānuma, -um, -a]*

yarın: *Ahiret günü, ahirette.*

1. Seng-i cevr urur dile ṭaġlarca ol Yūsuf-cemāl
   Anı yād itmez ki **yarın** ḳona mīzāna o seng *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 106, Mısra 4). [yarın,]*

yarın: *Bugünden sonra gelecek ilk gün; gelecek, ileriki zaman.*

1. Ḥaşr olalum gel bugün dirsem ṣalarsın **yārına**
   Ey sehī-ḳāmet ḳıyāmetdür senüñ ferdālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 115, Mısra 11). [yārına, -a]*
2. Yārını bir gün gelem diyü ṣalan ferdālara
   Ol ḳıyāmet-ḳāmet ol serv-i dil-ā [rā]dur bugün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 158, Mısra 13). [yārını, -ı]*

yārüm: *Ey sevgili yarim.*

1. Dendānesine **yārumuñ** olduġı'çün şebīh
   Baḥrüñ ṣadefleri ṭutar el üzre gevheri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 210, Mısra 11). [yārumuñ, -üñ]*

yaş: *Göz tarafından üzüntü, sevinç, yanma gibi hallerde salgılanan sıvı, eşk, sirişk.*

1. Kim bile kimlerüñ gözinüñ ḳanlu **yaşıdur**
   Şol ḫ∨ācenüñ ki sübḥa-ı mercān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 33, Mısra 5). [yaşıdur, -ı, -dur]*
2. Görinür ḳanlu **yaşum** içre Hüdāyī cismüm
   Ātiş içinde ṣanasın ki semender görinür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 11). [yaşum, -um]*
3. Bulmadı naẓīrin o mehüñ ins ü melekde
   Āhumla **yaşum** geçdi simāk-ile semekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 159, Mısra 6). [yaşum, -um]*
4. Dirīġ itme cemālüñ çeşm-i pākümden ki yoluñda
   Yaşum eṭfāl gibi pāk-bāz u pāk-zādam ben *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 163, Mısra 8). [yaşum, -um]*
5. Benem ol merdüm-i üftāde ki bir ḳaṭra **yaşum**
   Dem olur cūşa gelür dil uzadur deryāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 188, Mısra 3). [yaşum, -um]*
6. N'ola bārān gibi başlarsa **yaşum** yaġmaya
   Virdi Tatar gözüñ mülk-i dili yaġmaya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 191, Mısra 3). [yaşum, -um]*
7. Çekseler **yaşuñ** yüri sūy-ı ḫarābāta müdām
   Ey ten-i ḫākī seni anda çeken ṣuyuñ gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 211, Mısra 11). [yaşuñ, -uñ]*

yaş: *Yaslanmak.*

1. Pīr-i muġān işigin **yaşdansa** n'ola rindān
   Baş egmeyen sipihre bu āsitāna muḥtāc *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 22, Mısra 3). [yaşdansa, -dan, -sa]*

yaş dökme: *1. Ağlamak.*

1. Ol hüma saydından ey dil farig ol **yaş dökme** kim
   Dāma düşmez ḫoşe-i Pervīn olursa dānemüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 68, Mısra 5). [yaş dökme, -me]*

yaş döküp: *1. Ağlamak.*

1. Yaş döküp levh-i ruḫa ḳıldum müjemden ḫāmeler
   Yāra göz nūrın döküp yazdum maḥabbet-nāmeler *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 48, Mısra 1). [yaş döküp, -üp]*

yaş ṭolu: *Ağlamaktan gözleri yaşla dolmak.*

1. Olsa nergis n'ola pür-jāle ṣadef pür-lü'lü'
   Mihr-i ḥüsnüñle kimüñ çeşmi ṭolu yaş degül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 129, Mısra 8). [yaş ṭolu,]*

yāsemen: *Beyaz ve küçük çiçekler açan, sarmaşık cinsinden, çok uzayan bir ağaç; bu ağacın beyaz renkli çiçeği.*

1. Ṣalındı yine **yāsemenüñ** ḳolları serve
   Ṣarmaşdı gelüp bir yire göyā iki ʿāşıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 100, Mısra 5). [yāsemenüñ, -üñ]*
2. Şöyle beñzer ḳad-i bālāña irişmek dilemiş
   Ḫaylī tolaşması var serve yine **yāsemenüñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 125, Mısra 6). [yāsemenüñ, -üñ]*

yāsemīn: *Beyaz ve küçük çiçekler açan, sarmaşık cinsinden, çok uzayan bir ağaç; bu ağacın beyaz renkli çiçeği.*

1. Ey Hüdāyī yār elinden çek gümiş peymāneler
   Çekme gülşende semenle **yāsemīnüñ** minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 150, Mısra 14). [yāsemīnüñ, -üñ]*

yaşı aḳar: *Ağlamak.*

1. Ġamuñla çarḫ mest olmış döner başı aḳar yaşı
   Degüldür ṣavt-ı raʿd eyler dem-ā-dem naʿralar peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 3). [yaşı aḳar, -ar]*

<u>yaşıl:</u> *Yeşil.*

1. Ġoncalar ser-sebz olup giymiş **yaşıl** destārlar
   Meclis-i Āl-i Nebīdür ṣanki ṣaḥn-ı gülsitān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 27). [yaşıl,]*

<u>yaşum seyli:</u> *Gözyaşı sel haline gelmek.*

1. Kebkeb-i müzeñe meyl itse **yaşum seyli** n'ola
   Sā'ilüñ ḳalbi olur dirheme ġāyet māyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 130, Mısra 3). [yaşum seyli, -i]*

<u>ẏat-:</u> *(Bir şey bir yerde) Kalmaması gerekirken kalmak, beklemek, âtıl durumda olmak // Bir şeyin içinde bir müddet beklemek, bekletilmek.*

1. ʿIşḳuñ niçe demler n'ola saḳlarsa Hüdāyī
   Vīrānede yıllarla **yatan** genc-i nihāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 55, Mısra 10). [yatan, -an]*

<u>yat:</u> *Uyumak.*

1. Kuyuñda ḥużūr ile **yatur** ḫasta Hüdāyī
   Ger pister aña ḫār ola bālīn ola ḫārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 6, Mısra 13). [yatur, -ur]*
2. Yaturken ḫānem içre ġaflet itdüm ḳucmadum yārı
   Bilürdüm ben işüm düşse Hüdāyī bir daḫı furṣat *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 20, Mısra 9). [yaturken, -ur, -ken]*

<u>yat:</u> *Boylu boyunca uzanmak II yatmak.*

1. Bāġ içre şekli ḳana boyanmış **yatur** varaḳ
   Beñzer ki bir tabanca yemiş rūzgārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 11). [yatur, -ur]*
2. Dāmān-ı pāki berg-i gülüñ çāk olup **yatur**
   Gülşende zaḫm-ı nāhun-ı dil-dūz-ı ḫārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 173, Mısra 9). [yatur, -ur]*

3. Yandı pervāne göñül nārına şemʿ-i ruḫuñuñ
   Dilerem Ḥaḳ'dan anuñ **yatduġı** yer nūr olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 10). [yatduġı, -duġı]*
4. Dilerüz ol **yatduḳça** miṣāl-i berg-i gül
   Ḥaḳ vire bāḳīlere ʿömr-i bī-ḥadd ü ʿaded *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 1, Mısra 7). [yatduḳça, -duḳça]*

yat: *(Bir şey bir yerde) Kalmaması gerekirken kalmak, beklemek, âtıl durumda olmak // Bir şeyin içinde bir müddet beklemek, bekletilmek.*

1. Yıllardur işigüñde **yatur** ḫasta Hüdāyī
   Ḫālinden anuñ olmaduñ āgāh Muḥammed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 28, Mısra 9). [yatur, -(u)r]*
2. Hüdāyī ḫastanuñ ḥālin ṣorarsañ ey ṭabīb-i cān
   Seni özler niçe demdür **yatur** miḥnet bucağında *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 203, Mısra 10). [yatur, -ur]*
3. Ey Hüdāyī sīne kim ol derde olmışdur maḳar
   Niçe yıldur **yatur** ol vīrānda çün genc-i güher *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 18). [yatur, -ur]*

yataġ: *Yatak II barınak.*

1. Hüdāyī gibi olmış gül yüzüñ şūrīdesi lāle
   Beyābān-ı belāda ḫār u ḫāralar **yataġıdur** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 41, Mısra 14). [yataġıdur, -ı, -dur]*
2. Benüm baḫt-ı siyāhumdur meger ol çeşm-i ḫʷāb-ālūd
   Ya āhū-ı Ḫotan'dur uyḫuya varmış **yataġında** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 203, Mısra 8). [yataġında, -ın, -da]*

yavuz şanan: *Kötü sanmak.*

1. Hüdāyī ʿömri ol māhuñ cefāsı gibi çoġ olsun
   Aña **yavuz şanan** mihr ü vefāsı gibi yoġ olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 18). [yavuz şanan, -an]*

yay: *Yay, sevgilinin kaşı.*

1. Ḳaşlaruñ **yāyına** biñ cān-ıla ḳurbānuñ olam
   Bir iki gün bu fenā tekyede mihmānuñ olam *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 15). [yāyına, -ı, -n, -a]*

yay: *Ok atma aracı.*

1. İtsün ġubār-ı ahuñ ḫam ḳāmetüm zer-endūd
   Dil-keş olur be-ġāyet altun ṭoz olsa **yaya** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 186, Mısra 6). [yaya, -a]*

yay: *Yaymak.*

1. Dilā revādur olursañ bu ʿāleme rüsvāy
   Saña ḳaşı ġamını kim didi ki illere **yay** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 212, Mısra 2). [yay,]*

yaz: *Yaz mevsimi.*

1. Nev-bahār-ı ḫaṭ-ı dildāra ḳatı māyilsin
   Bilürin ey dil-i dīvāne seversin **yazı** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 219, Mısra 6). [yazı, -ı]*

yaz: *Yazılmak, çizilmek. II Nakşedilmek.*

1. Seni seyr itmek-içün ṣūrete girmişlerdür
   Yazılur ṣanma ki dīvāra perīler görinür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 6). [yazılur, -ıl, -ur]*
2. Ḳays ile bizi levḥa ḳalem bir yire yazmış
   Ḳoñ pendi bize **yazılu** dīvānelerüz biz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 73, Mısra 6). [yazılu, -ılu]*
3. Muḥammed nūrı berḳ urur anuñ ruḫsār-ı ālinde
   Yazılmış āyet-i ḥilm ü ḥayā levḥ-i cemālinde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 2, Mısra 10). [yazılmış, -ıl, -mış]*
4. Şemse-i şemsi **yazan** ḳaṣr-ı sipihrüñ ṭāḳına
   Evvelā baḳmış kitāb-ı ḥüsninüñ evrāḳına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 9). [yazan, -an]*
5. Nūr-ıla **yazmış** alnına ol kātib-i ezel
   Ṣadr-ı serīr-i mesned-i ḥüsne budur maḥal *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 9). [yazmış, -mış]*

yaz: *(Allah) Kader olarak belirlemek.*

1. Ḳays ile bizi levḥa ḳalem bir yire **yazmış**
   Ḳoñ pendi bize yazılu dīvānelerüz biz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 73, Mısra 5). [yazmış, -mış]*

2. Yā kemīn içre şikārın gözedür genc arslan

   Yazdı taʿvīż içün ol māha debīr-i eflāk *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 42). [yazdı, -dı]*

yaz: *Kaleme almak,yazmak.*

1. Ey Hüdāyī yārumuñ medḥin **yazarsam** sıġmaya

   Ṭola bu ḳaṣr-ı sipencüñ çār erkānı dürüst *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 18, Mısra 13). [yazarsam, -ar, -sa, -m]*
2. Gülşen-i Rāz-ı ṭarāvetdür cemālüñ kim ḫaṭuñ

   Yazmış eṭrāfına ebyāt-ı Gülistān'ı dürüst *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 18, Mısra 4). [yazmış, -mış]*
3. Yaş döküp levh-i ruḫa ḳıldum müjemden ḫāmeler

   Yāra göz nūrın döküp **yazdum** maḥabbet-nāmeler *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 48, Mısra 2). [yazdum, -du, -m]*
4. Ol cām-ı laʿle **yazmış** eyā lebleri ʿaḳīḳ

   Yāḳūt-ı ḫaṭṭuñ āyet-i yusḳavne min rāḥīḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 96, Mısra 1). [yazmış, -mı]*
5. Ey Hüdāyī ruḥı vaṣfındaġı eṣʿārumuzı

   Yazalum gül gibi bir tāze kitāb eyleyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 143, Mısra 14). [yazalum, -a, -lum]*
6. Yazmaḳdan ise nāme-i aʿmālümi melek

   Ḫūb idi yazsa kātib-i defter Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 145, Mısra 5). [yazmaḳdan, -maḳ, -dan]*
7. Yazmaḳdan ise nāme-i aʿmālümi melek

   Ḫūb idi **yazsa** kātib-i defter Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 145, Mısra 6). [yazsa, -sa]*
8. Añdum ḫaṭuñ yazup yañılup eyledüm ḫaṭā

   Yazma günāha kātib-i defter Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 146, Mısra 6). [yazma, -ma]*
9. Miṣāl-i ḫaṭṭ-ı ruḫuñ dil ġamını **yazıcaḳ**

   Kilk ocaḳlara yansun kitābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 171, Mısra 11). [yazıcaḳ, -ı, -caḳ]*
10. Benem ol mücrim ü ʿāṣī ki kitāb-ı günehüm

    Yazsalar ḥaşra degin şerḥe degüldür ḳābil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 72). [yazsalar, -sa, -lar]*
11. Bendeñüñ luṭf eyle ey maḥmūd-ı mülk-i ʿizz ü nāz

    Defter-i ʿuşşāḳda nāmını ḫayl-i ḫāṣa **yaz** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 6). [yaz,]*

yaz-: *Kaleme almak,yazmak.*

1. Gördi **yazıldı** kitāb-ı ruḫuñ üstine ḫuṭūṭ
   Levḥ-i dilden yazılup guṣṣa vü ġam itdi ḥuẕūẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 83, Mısra 5). [yazıldı, -ıl, -dı]*
2. Bir nāme **yazup** bendesine eylemez irsāl
   Gelmez o kerem ol şeh-i devrānuñ elinden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 154, Mısra 11). [yazup, -up]*
3. Sebz-reng itdi zemīni vü zamān ṣafḥasınuñ
   Yazmaġa naḳş-ı bahārı aña Erjeng-i çimen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 166, Mısra 4). [yazmaġa, -maġ, -a]*

yazıl-: *Kaleme almak,yazmak.*

1. Hüdāyī'yem ḫaṭ-ı Yāḳūt-ı laʿlüñ görmesem bir ān
   Cemālüñ muṣḥafı ḥaḳḳı **yazılmaz** bu dil-i ġamgīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 157, Mısra 10). [yazılmaz, -maz]*

yazıl: *Yazılmak, çizilmek. II Nakşedilmek.*

1. Dil-i maḥzūn-ı Hüdāyī **yazılur** ḳılsa naẓar
   Olmasun levḥ-i ruḫuñ naḳş-ı ḫaṭuñdan ḫālī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 223, Mısra 9). [yazılur, -ur]*
2. Yed-i ḳudretle levḥ-i ʿārıżuñda
   Yazılmış āyet-i Sebʿü'l-meṯānī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 225, Mısra 4). [yazılmış, -mış]*
3. Ġam-ıla aġlamazdum ḫāme-veş ḫūn
   Çü defter **yazılurdı** ḳalb-i maḥzūn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 32). [yazılurdı, -ur, -dı]*

yazıl: *Kaleme almak,yazmak.*

1. Muṣḥaf-ı ḥüsnüñ ki ṭutmış ḫaṭṭ-ı reyḥānī dürüst
   Tāze defterdür **yazılmış** resm-i ʿOṯmānī dürüst *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 18, Mısra 2). [yazılmış, -mış]*
2. Dil rūz-nāmesine ḫaṭuñ olmış-ıdı ḳayd
   Yazılmadın ṣaḥāyif-i eyyāma nām-ı şām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 141, Mısra 10). [yazılmadın, -ma, -dı, -n]*

yazılup: *Yazılmak.*

1. Gördi yazıldı kitāb-ı ruḫuñ üstine ḫuṭūṭ
   Levḥ-i dilden **yazılup** guṣṣa vü ġam itdi ḥuẕūẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 83, Mısra 6). [yazılup, -up]*

yazu: *Ova, düzlük.*

1. ʿIşḳ **yazusında** Mecnūn buldı kāmın ey faḳīh
   Ḳara yazularda ḳaldı ʿāḳıl ü ʿallāmeler *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 48, Mısra 7). [yazusında, -sı, -n, -da]*

yazuḳ: *"yazıklar olsun" anlamında kınama bildirir.*

1. Yazuḳ Ferhād'a kūhsārı idindi pister ü bālīn
   Leb-i Şīrīn içün çekdi belālar görmedi balın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 6, Mısra 1). [yazuḳ,]*

yazuklar: *"yazıklar olsun" anlamında kınama bildirir.*

1. Bunca ser-i ʿazīze **yazuḳlar** o serverüñ
   Farḳı yoġ işiginde sifāl-i kilābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 179, Mısra 9). [yazuḳlar,]*

yazup oḳıya: *Okuyup yazma.*

1. Kitāb-ı ʿışḳını cānā Hüdāyī'nüñ ölicek
   Maʿārif ehli **yazup oḳıya** Risāle gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 218, Mısra 14). [yazup oḳıya, -y, -a]*

yazup yañılup: *"Hata ile de olsa" anlamında kullanılan bir ifade.*

1. Añdum ḫaṭuñ **yazup yañılup** eyledüm ḫaṭā
   Yazma günāha kātib-i defter Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 146, Mısra 5). [yazup yañılup, -up]*

yebāb oldı: *Harap olmak.*

1. Şol vilāyet gibi kim ola zevālinden ḫarāb
   Lerze-i tāb-ı teb-i ʿışḳuñdan oldı dil yebāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 16, Mısra 1). [yebāb oldı, -dı]*

2. Şol vilāyet gibi kim ola zevālinden ḫarāb
   Lerze-i tāb-ı teb-i ʿışḳuñdan oldı dil yebāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 16, Mısra 1). [yebāb oldı,]*

yed-i beyżā-durur: *Musa Aleyhisselâm'ın mu'cize olarak gösterdiği beyaz ve parlak eli. Bu tabir mecaz olarak keramet ve hârikulâde haller ve meziyetler hakkında kullanılır.*

1. Benüm Mūsācıġum ʿİsā-dehānum
   Yed-i beyżā-durur ol sāʿīd-i sīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 16). [yed-i beyżā-durur, -durur]*

yed-i ḳahruñ: *Perişan eden, mahveden el.*

1. Çalar yire **yed-i ḳahruñ** sipihri hemçü Esed
   Yapışsa idi kemer-bend-i bürc-i Cevzā'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 37). [yed-i ḳahruñ, -uñ]*

yed-i ḳudretle: *Kudret eli; Allah'ın her şeyi yapabilme gücü.*

1. Yed-i ḳudretle levḥ-i ʿārıżuñda
   Yazılmış āyet-i Sebʿü'l-meṯānī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 225, Mısra 3). [yed-i ḳudretle, -le]*

(yed-i) şehbāza: *Doğan kuşunun pençesi.*

1. ʿUşşāḳı helāk itmege ṭuṭduñ yine emek
   Cān-teşnedür ol bir **(yed-i) şehbāza** mı düşdün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 240, Mısra 8). [(yed-i) şehbāza, -a]*

yeg: *Daha iyi, daha üstün.*

1. Varup yalvarmadın kendi gelen ḥūrī-liḳā **yegdür**
   Dilā bekle recā bābın tevekkül ḳıl Ḫudā **yegdür** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 59, Mısra 1). [yegdür, -dür]*
2. Varup yalvarmadın kendi gelen ḥūrī-liḳā **yegdür**
   Dilā bekle recā bābın tevekkül ḳıl Ḫudā **yegdür** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 59, Mısra 2). [yegdür, -dür]*

3. Ne deñlü dilde mektum olsa ḫᵛuşdur mihri ol māhuñ

   Bu bir sırr-ı İlāhī'dür ẓuhūrından ḫafā **yegdür** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 59, Mısra 4). [yegdür, -dür]*
4. Seni sevdümse şāhum n'ola luṭf eyle beni öldür

   Eger ḳuldan ḫaṭa gelse şehenşehden ʿaṭā **yegdür** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 59, Mısra 6). [yegdür, -dür]*
5. Reh-i dārü'l-viṣāl oldı resen Ḥāllac-ı Manṣūr'a

   Dilā ger sālik iseñ saña zülf-i dil-rübā **yegdür** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 59, Mısra 8). [yegdür, -dür]*
6. Geçüp ʿışḳ-ı mecāzīden ḥaḳīḳat kūyına saʿy it

   Hüdāyī ḫastaya elbette tebdīl-i havā **yegdür** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 59, Mısra 10). [yegdür, -dür]*

yek-rān-ı himmetine: *Gayret atı.*

1. Her kim olursa sālik-i dergāh-ı şāh-ı ʿışḳ

   Yek-rān-ı himmetine Ḫudā hem-ʿinān olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 8). [yek-rān-ı himmetine, -in, -e]*

yeksān olayın: *1. Yerle bir olmak. 2 Toprak olmak.*

1. Genc-i ʿışḳuñla Hüdāyī gibi vīrān olayın

   Sāye-veş mihrüñ-ile ḫāk-ile **yeksān olayın** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 28). [yeksān olayın, -ayın]*

yek-süvār-ı tīh-i ḳurbet: *Allah'a yakınlık yolunun atlısı.*

1. Faḫr-i ʿālem seyyid-i ādem şefīʿü'l-müẕnibīn

   Yek-süvār-ı tīh-i ḳurbet merd-i rāh-ı lā-mekān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 38). [yek-süvār-ı tīh-i ḳurbet,]*

yel: *Havanın yer değiştirmesi sonucunda meydana gelen esinti, rüzgâr.*

1. Āhum **yeli** hevā-ı ḫaṭ-ı sebz-i yārdan

   Pür itdi mevc-i ebr-ile deryā-ı aḫḍeri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 221, Mısra 7). [yeli, -i]*
2. Olsa ʿaceb mi āhumuñ ey dil **yeli** yigin

   Kendüye māyil itdi o serv-i semen-beri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 221, Mısra 9). [yeli, -i]*

yel: *Esmek, koşmak.*

1. Ey Süleymān-ı zamān ḳo **yeleyin** yoluñda
   Ḳanumı toprāġa ḳarınca felek mūr gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 236, Mısra 7). [yeleyin, -e, -yin]*

yel: *Uçmak.*

1. Fāriġu'l-bal idi ʿālem leẕẕetinden şimdi dil
   Laʿl-i şīrīnüñ hevāsında **yeler** zenbūr-veş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 77, Mısra 12). [yeler, -er]*

yemīn ü yesārdan: *Sağ ve sol.*

1. Ḫayl-i bahār sürdi yine sebze-zārdan
   Bād-ı ḫazān ḳovıldı **yemīn ü yesārdan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 173, Mısra 2). [yemīn ü yesārdan, -dan]*

yemm: *Deniz.*

1. Şol dem ki temevvüc ide ol **yemm**
   Feyż ola ʿuṣāta biş eger kem *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 33). [yemm,]*

yeñiçeri: *Osmanlı Devleti'nde Orhan Bey zamanında kurulup II. Mahmut zamanında kaldırılan Osmanlının bir askeri sınıfı.*

1. Fevt olup **yeñiçeriler** kātibi
   Uçdı rūḥı cennetüñ bostānına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 5, Mısra 1). [yeñiçeriler, -ler]*

yeñil: *Önüne geçmek, engel olmak.*

1. Seyl-i sirişk aḳar niçe demdür kesilmedi
   Müjgānlarumla sedd idegördüm **yeñilmedi** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 238, Mısra 2). [yeñilmedi, -me, -di]*

yer: *Yer II mekan.*

1. Öldürme tīġ-ı hecr-ile ḳan itme yoḳ **yere**

   Ḳıyma Hüdāyī bendeñe şāhum teraḥḥum it *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 19, Mısra 9). [yere, -e]*
2. Geldi ġam-ı cānān yüri çıḳ sīneden ey cān

   Hem-ḫāne ḳatı teng-durur eyleme **yer** dar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 46, Mısra 8). [yer,]*
3. Gökdedür ḳullaruñuñ ḳadr-ıla başı **yeridür**

   Devletüñde giye Behrām-ıla Keyvān üsküf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 88, Mısra 3). [yeridür, -i, -dür]*
4. Her oḳınduġı **yere** varıcı şeh-bāz gibi

   Zaġlar hem-demi ṭūṭī-i suḫun-dānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 134, Mısra 5). [yere, -e]*
5. Yandı pervāne göñül nārına şemʿ-i ruḫuñuñ

   Dilerem Ḥaḳ'dan anuñ yatduġı **yer** nūr olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 10). [yer,]*
6. Bir naẓarla baḳanuñ saña hey ādem cānı

   Gözi İblīs gibi kūr u **yeri** gūr olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 6). [yeri, -i]*
7. Sürme Hüdāyī bendeñi bir **yer** ġarībidür

   Şāhum ol āsitān-ı sipihr-iḳtidārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 177, Mısra 13). [yer,]*
8. Zındān-ı hecr olalı **yerüm** eylerem fiġān

   Rāh-ı ġamuñda silsile-i dūd-ı āh-ile *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 189, Mısra 3). [yerüm, -üm]*
9. Şirār-ı āhum eyā meh şeb-i firāḳuñda

   Felekde çak **yerini** farḳ-ı Ferḳadān itdi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 213, Mısra 6). [yerini, -i, -ni]*

yer: *Ayakla basılan, ayakların altında bulunan yüzey, zemin.*

1. Mey-ḫānede ayaḳ başacaḳ **yer** mi bulınur

   Devr-i lebüñde rehne çekilmiş kitābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 162, Mısra 5). [yer,]*

yer vir: *Birine son derece itibar göstermek.*

1. Ḫāk-i rehüñde tek baña **yer vir** ʿAlīlik it

   Olsun Yezīd yüz çevüren Bū Türāb'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 179, Mısra 5). [yer vir,]*

yer yer: *Yer yer , bölük bölük.*

1. Niçe Ferhād u Mecnūn'uñ bu ṭaġlar tekyegāhıdur

   Açılmış lāleler ol tekyenüñ **yer yer** çirāġıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 41, Mısra 4). [yer yer,]*

2. Ḫırḳa-ı ten ṣofīyā çoḳdan olurdı çāk çāk

   Sīnem üzre olmasa **yer yer** aña pergāle dāġ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 85, Mısra 4). [yer yer,]*

3. Ḫusrevā sīnemde ṣan **yer yer** elifler dāġlar

   Bīsütun üstinde zaḫm-ı tīşe-i Ferhād-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 94, Mısra 9). [yer yer,]*

4. Zeyn olan gögsümde **yer yer** penbe-i dāġum degül

   Ḫaymeler ḳurdı feżā-ı sīneme sulṭān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 102, Mısra 9). [yer yer,]*

5. Mehdī-i nev-bahār çıḳup ġār-ı dehrden

   Genc-i şikūfe **yer yer** açıldı türābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 4). [yer yer,]*

6. Dilde yandı mihr-i rūyuñ şevḳına bir niçe dāġ

   Ṣan maḳām-ı Ḫıżr'dur **yer yer** uyarmışlar çirāġ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 10). [yer yer,]*

7. Göz açup **yer yer** seni gözler tenümde yaralar

   Gel yetiş ey laʿl-i nābı Āb-ı Ḥayvān'um Ḫıżır *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 15). [yer yer,]*

yerden yere çalar: *Yerden yere çalmak II eleştirip rezil etmek II değersizleştirip hor görmek.*

1. Yerden yere çalar bizi bu tevsen-i gerdūn

   Göya ki anuñ boynına biz bār-ı girānuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 61, Mısra 3). [yerden yere çalar, -ar]*

yere bas: *Çiğnemek.*

1. Dirlerse ḫaṭṭ u zülfine ey dil müşābihüz

   Mūruñ yüzini bas yere māruñ başını ez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 63, Mısra 8). [yere bas,]*

yere dökilür: *Yere düşmek.*

1. Mahşer güninde ṣanki dökilür yere nücūm

   Berg-i ḫazān ki nāzil olur şāḫsārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 7). [yere dökilür, -ür]*

yere düşerse: *Yağmur veya karın yağması.*

1. Her şeb düşerse ṭañ mı yere şeb-nem-i nücūm

   Çeşm-i sipihri dūd-ı dilüm pür-nem eyledi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 222, Mısra 7). [yere düşerse, -er, -se]*

yeri: *"layıktır, uygundur, münasiptir" anlamında kullanılan bir söz.*

1. Gelmez ḳola elden çıḳalı yüksek uçar ol
   Dil çarḫa çıḳarsa **yeridür** nāle vü āhın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 152, Mısra 8). [yeridür, -dür]*

yeridür: *"layıktır, uygundur, münasiptir" anlamında kullanılan bir söz.*

1. Yeridür çarḫa salsam şāhbāz-ı ah u efġānı
   Ḳaçurdum elden ol kebk-i hümā-pervāzum aldurdum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 144, Mısra 7). [yeridür, -dür]*
2. Oldı ṭāvūs-ı gülistān-ı maʿānī ṭabʿum
   Yeridür bāġ-ı melāḥaṭde iderse cevelān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 168, Mısra 14). [yeridür, -dür]*
3. İʿtikāf itse Hüdāyī **yeridür** meykedede
   Şimdi bir muġ-beçe-i deyr-i muġāndur pīri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 220, Mısra 9). [yeridür, -dür]*

ẏerine: *(Onun) Yerine, (Ona) karşılık.*

1. Sürsün ʿadūyı cennet-i kūyuñdan ol perī
   Ādem **yerine** baġlaya lāyıḳ mı bir ḫarı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 221, Mısra 2). [yerine,]*

yerine geldi: *Bir şeyin veya bir kimsenin yerini almak II eski duruma dönmek.*

1. Seferden şehrümüz ol şāh-ı ʿālī-şānumuz geldi
   Bi-ḥamdi'llāh anı gördük yerine cānumuz geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 227, Mısra 2). [yerine geldi, -di]*

yerlere geçsün: *Yerle bir olmak, yıkılmak.*

1. Göz göre ġamzeñe üftāde geçermiş nāvek
   Göreyin **yerlere geçsün** anı ey ḳaşı kemān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 169, Mısra 6). [yerlere geçsün, -sün]*

yerlere geçsün: *Batsın! II yerin dibine girsin (Karun'un hazineleriyle yere batması bağlamında).*

1. Kimseye fāş itmez idüm mācerā-ı ʿışḳuñı
   Seyl-i eşküm **yerlere geçsün** ṣadāsı bildürür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 34, Mısra 6). [yerlere geçsün, -ler, -e-sün]*

yet: *Bir gereksinimi karşılayacak, giderecek nicelikte olmak.*

1. Göz göre naḳd-i dili aldugı **yetmez** mi ʿaceb
   Ḳaṣd ider cāna ḥārāmī gözüñ inṣāf mıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 54, Mısra 3). [yetmez, -mez]*

yeter: *Bir gereksinimi karşılayacak, giderecek nicelikte olmak.*

1. Melāmet ehline ʿālem ḫarāb olursa ne ġam
   Yeter selāmet-i pāy-ı piyāle vü ser-i ḫum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 136, Mısra 8). [yeter,]*
2. Şarāb-ı ʿışḳı **yeter** tende tābı n'eyleyeyin
   Ḫayāl-i ḫāli **yeter** gözde ḫ˅ābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 170, Mısra 1). [yeter,]*
3. Şarāb-ı ʿışḳı **yeter** tende tābı n'eyleyeyin
   Ḫayāl-i ḫāli **yeter** gözde ḫ˅ābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 170, Mısra 2). [yeter,]*
4. Lebüñ **yeter** baña geçdüm şarābı n'eyleyeyin
   Çeküp ṣoñında bu deñlü ʿazābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 171, Mısra 1). [yeter,]*
5. Baña **yeter** ġam-ı laʿl-i nigārum ey ḫ˅āce
   Yinür mi dāne-i dürr-i ḫ˅uş-ābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 171, Mısra 7). [yeter,]*
6. Öldükde luṭf-ı ṭabʿuma şāhid **yeter** sözüm
   Gül gitse būyı ẕevḳın alurlar gül-ābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 178, Mısra 15). [yeter,]*
7. Āl-i Muḥammed olduġuña bu **yeter** delīl
   Şemʿ-i ruḫuñ-durur gül-i ḥamrā gibi besīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 19). [yeter,]*
8. Dest-i firāḳuñla **yeter** çāk eyle gel pīrāhenüm
   Raḥm eyle dil Yaʿḳūbına ey Yūsuf-ı Mışr-ı cemāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 7). [yeter,]*
9. Ṭutdı āfāḳı meded dūd-ı dil-i sūzānum
   Ġarażuñ cevr ü cefā-ısa **yeter** sulṭānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 12). [yeter,]*

yetīmā: *Yetim.*

1. Besdür bu ḳadar rāz-ı dilüñ açma **Yetīmā**

   Esrāruñı fāş itmege iʿcāza mı düşdün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 240, Mısra 9). [yetīmā,]*

yetiş: *Ulaşmak, ermek, varmak, vasıl olmak.*

1. Mużṭarib-ḥālem dil-i zārumdan ey ḫūnī **yetiş**

   Hem beni ḳurtar belādan eyle hem anı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 79, Mısra 3). [yetiş,]*
2. Öldüm ġamuñla zinde idüp ḫākden götür

   Ey ʿĪsī-i zamāne **yetiş** Ḫıżr-var gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 6). [yetiş,]*
3. Ġam ḫayli yıḳdı gönlini sensüz Hüdāyī'nüñ

   Şāhum ḫarāba vardı **yetiş** bu diyār gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 14). [yetiş,]*
4. Ẓulmet-i ġamda ḳoma ey nūr-ı Yezdān'um Ḫıżır

   Gel **yetiş** ey laʿl-i nābı Āb-ı Ḥayvān'um Ḫıżır *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 4). [yetiş,]*
5. Ḳalmışam vādī-i ġamda āh u vāveylā-y-ıla

   Gel **yetiş** ey laʿl-i nābı Āb-ı Ḥayvān'um Ḫıżır *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 8). [yetiş,]*
6. Senden ayru geldi cāna cümle ʿālemden firāġ

   Gel **yetiş** ey laʿl-i nābı Āb-ı Ḥayvān'um Ḫıżır *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 12). [yetiş,]*
7. Göz açup yer yer seni gözler tenümde yaralar

   Gel **yetiş** ey laʿl-i nābı Āb-ı Ḥayvān'um Ḫıżır *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 16). [yetiş,]*
8. Niçe yıllardur ki müştāḳ-ı cemālüñdür senüñ

   Gel **yetiş** ey laʿl-i nābı Āb-ı Ḥayvān'um Ḫıżır *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 20). [yetiş,]*

yetmez mi: *Yetmek; kötü bir davranış, durum, tutum yeterli olmak, kâfi gelmek.*

1. Döndürdügi **yetmez mi** degirmende daḳiḳa

   Devrān bizi daḫı geçürür ince elekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 159, Mısra 3). [yetmez mi,]*

yetmez mi: *Yeterli değil mi? Kâfi değil mi?.*

1. Bī-tekellüf boynuña şalındugı **yetmez mi** kim

   El uzadur sīneñe gīsū-ı ʿanber-sālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 115, Mısra 3). [yetmez mi,]*

yevme yeḳūmu'l-ḥisābdan: *Hesabın görüleceği gün (İbrahim suresi 41.ayetten iktibas).*

1. Emvāt-ı bī-şümār-ı çimen ḥaşr olup ḳamu
   Virdi nişāne **yevme yeḳūmu'l-ḥisābdan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 6). [yevme yeḳūmu'l-ḥisābdan, -dan]*

yevm-i cezā: *Ceza günü.*

1. Dilerüz maḳbūl idüp **yevm-i cezā**
   Ḥaḳ ide aña ṣırāṭı şāh-rāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 8, Mısra 3). [yevm-i cezā,]*

yevmü'l-ḥisāb: *Hesap günü.*

1. ʿAdn-i kūyuñda beni saymazsın ādem yirine
   Hey ḳıyāmet yāduña gelmez meger **yevmü'l-ḥisāb** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 15, Mısra 6). [yevmü'l-ḥisāb,]*

yezdān: *Allah.*

1. Vire dünyāda vü ʿuḳbāda murādın **Yezdān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 59). [yezdān,]*
2. Ḳadre irdi bu şeb bi-ḥamdi'llāh
   Nūr gösterdi baña **Yezdān'um** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 28). [yezdān'um, -um]*
3. Olsun saña luṭfı-la nigehbān
   Dünyāda vü āḫıretde **Yezdān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 48). [yezdān,]*

yezīd: *Muaviye'nin oğlu ve Emevî Devleti'nin ikinci halifesidir. Devrinde Kerbela Olayı cereyan etmiştir. Peygamberimizin torunlarından Hz. Hüseyin'in 680 yılında Kerbela'da susuz bırakılması, türlü zulumlere uğraması ve başının gövdesinden ayrılarak şehit edilmesine sebep olmuştur. Hz. Muhammed'in ailesinden geride kalanlara da eziyetler etmiştir.*

1. Ḫāk-i rehüñde tek baña yer vir ʿAlīlik it
   Olsun **Yezīd** yüz çevüren Bū Türāb'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 179, Mısra 6). [yezīd,]*
2. Ḫāk-i rehüñden eyle mürüvvet ʿĀlīlik it
   Olsun **Yezīd** yüz çevüren Bū Türāb'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 54). [yezīd,]*

yezīd olsun: *Yezid olmak. II zalim komutan olmak. *Muaviye'nin oğlu ve Emevî Devleti'nin ikinci halifesidir.*

Devrinde Kerbela Olayı cereyan etmiştir. Peygamberimizin torunlarından Hz. Hüseyin'in 680 yılında Kerbela'da susuz bırakılması, türlü zulumlere uğraması ve başının gövdesinden ayrılarak şehit edilmesine sebep olmuştur.

1. Ḫudā'dan dilerem cevrüñ gibi ʿömrüñ mezīd olsun

   Yoluña cān u başı virmeyen cānā **Yezīd olsun** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 16, Mısra 10). [yezīd olsun, -sun]*

yi: *Yemek || "gam yemek" bağlamında üzülmek, endişe etmek, tasalanmak.*

1. Dünyāda ḫ̌ān-ı rāḥat uman sehm-i ġam yidi

   Zīrā ḳonuḳ naṣībīni yir umduġın **yimez** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 63, Mısra 4). [yimez, -mez]*
2. Dünyāda ḫ̌ān-ı rāḥat uman sehm-i ġam yidi

   Zīrā ḳonuḳ naṣībīni **yir** umduġın yimez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 63, Mısra 4). [yir, -r]*
3. Esrār-ı ʿışḳuñı **yise** ḥayrānuñ olsa dil

   Ġayruñ şarāb-ı laʿlin içüp fāsıḳ olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 193, Mısra 11). [yise, -se]*
4. Yimedin yir seni var āḫıretüñ ḳaydını **yi**

   Yime ḫ̌ān-ı ġam-ı dünyāyı çü ṣaḫṣ-ı ākil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 31). [yi,]*
5. Yimedin yir seni var āḫıretüñ ḳaydını yi

   Yime ḫ̌ān-ı ġam-ı dünyāyı çü ṣaḫṣ-ı ākil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 32). [yime, -me]*
6. Yimedin yir seni var āḫıretüñ ḳaydını yi

   Yime ḫ̌ān-ı ġam-ı dünyāyı çü ṣaḫṣ-ı ākil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 31). [yimedin, -medin, -, -]*

yidi: *"Yedi" sayı sıfatı.*

1. Ey genc-i ʿayşa ṭālib olan ādemi saḳın

   Çarḫ üstine dönüp **yidi** başlu yılan olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 4). [yidi,]*
2. Çeşmümüñ her perdesinde cilvegerdür ʿaḳs-i dost

   Beñzer ol şeh mālikidür bu **yidi** deryālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 115, Mısra 10). [yidi,]*

yig: *1. daha iyi, üstün. 2. Kuvvetli, baskın.*

1. Derd-i ʿışḳuñ bileli dilde müdāvādan **yig**

   Dirligüm var ġam-ı laʿlüñle Mesīḥā'dan **yig** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 119, Mısra 1). [yig,]*

2. Derd-i ʿışḳuñ bileli dilde müdāvādan **yig**

   Dirligüm var ġam-ı laʿlüñle Mesīḥā'dan **yig** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 119, Mısra 2). [yig,]*

3. Ruḫlaruñ bir nīçe vech-ile güneşden rūşen

   Ṣaçlaruñ sünbül-i sīrāb-ı muṭarrādan **yig** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 119, Mısra 4). [yig,]*

4. Leb-i nūşīnüñ umarsa n'ola yanmış yüregüm

   Ne ola teşneye cüllāb-ı muṣaffādan **yig** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 119, Mısra 6). [yig,]*

5. Ḳanı bir şevḳ-nümā āyīne-i cām gibi

   Ḳanı bir ẕevḳ-feżā bāde-i ṣaḥbādan **yig** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 119, Mısra 8). [yig,]*

6. Ey Hüdāyī gel e inṣāf idicek ʿālemde

   Bir ṣafāgāh mı var sūy-ı Ḳalāta'dan **yig** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 119, Mısra 10). [yig,]*

7. Ḫaylī ṣudāʿ virdi bize pendi nāṣıḥuñ

   Mey sür ki sāḳī ol baña **yigdür** gül-ābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 162, Mısra 8). [yigdür, -dür]*

8. Yigdür ġam-ı lebüñle Hüdāyī faḳīrüñe

   Ḫumḫāneler ḫazāyin-i Efrāsiyāb'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 162, Mısra 9). [yigdür, -dür]*

9. Yigdür ser-i Hüdāyī'ye bir neş'e cām-ı ʿışḳ

   Tāc-ı Ḳubād u efser-i Efrāsiyāb'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 179, Mısra 11). [yigdür, -dür]*

10. Ṣāh-ı yegāne ḥażret-i Sulṭān Selīm Han

    Yigdür kemīne bendesi Efrāsiyāb'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 26). [yigdür, -dür]*

11. Ḳapuñda ḳuluñ olmaḳ **yig** baña mülk-i Sikender'den

    Ay alnı āfitābum ā meh-i nā-mihribān Aḥmed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 15). [yig,]*

yigin: *1. daha iyi, üstün. 2. Kuvvetli, baskın.*

1. Olsa ʿaceb mi āhumuñ ey dil yeli **yigin**

   Kendüye māyil itdi o serv-i semen-beri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 221, Mısra 9). [yigin,]*

yigreg: *1. daha iyi, üstün. 2. Kuvvetli, baskın.*

1. Yigregidür ʿarṣa-ı cüduñ şehā

   Pāy-ı raḫş-ı luṭfuñuñ peyvendi yoḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kıt'a 1, Mısra 9). [yigregidür, -i, -dür]*

yıḳ: *Bozmak, tahrip etmek, perişan etmek, işgal etmek, viran eylemek.*

1. Müflis-i mestem düşüp ḳalsam n’ola mey-ḫānede
   Bāde-i ʿışḳuñ beni **yıḳdı** ḳatı ḥālüm ḫarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 15, Mısra 4). [yıḳdı, -dı]*
2. Gönlümi **yıḳduñ** yine yap ol şehüñ ʿışḳına kim
   Şaḳḳ idüp itdi yine bedr-i duruḫşān dürüst *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 18, Mısra 5). [yıḳduñ, -du, -ñ]*
3. Yaḳan şehr-i sipihri ātiş-i āh-ı derūnumdur
   Yıḳan bünyādını āḫır bu enhār-ı ʿuyūnumdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 40, Mısra 2). [yıḳan, -an]*

yık-: *Bozmak, tahrip etmek, perişan etmek, işgal etmek, viran eylemek.*

1. Seyl-i bādeyle **yıḳup** zühd ü veraʿ bünyādın
   Ḫāne-i ġuṣṣa-ı devrānı ḫarāb eyleyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 143, Mısra 11). [yıḳup, -(u)p]*
2. Yıḳdı nihāli ṣadme-i āfāt-ı rūzgār
   Yüz yire ḳodı berg düşüp şāḫsārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 173, Mısra 5). [yıḳdı, -dı]*

yık-: *(Gönül) yıkmak, (gönül) kırmak.*

1. Kaʿbe-i ḳalbümi gel **yıḳma** Ḫālīlüm şimdi
   Bir zamān kendü elüñle yapılan ḫānedür o *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 184, Mısra 3). [yıḳma, -ma]*

yıkıl: *Parçalanıp dağılmak.*

1. Ḳuṭb-ı murādum üstine dönmezse göreyin
   Ḳalb-i Hüdāyī gibi **yıḳılsun** ḥişār-ı çarḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 24, Mısra 10). [yıḳılsun, -(ı)l, -sın]*

yıl: *Esmek.*

1. Başını kesseñ yine senden kesilmez ey ṣanem
   Pāyuña düşmiş **yiler** bir ʿāṣıḳ-ı serbāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 86, Mısra 4). [yiler, -er]*
2. Hüdāyī şöyle güm oldum ki vādī-i ġamda
   Ṣabā yeli niçe yıl **yilse** bulmaya e̱serüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 147, Mısra 10). [yilse, -se]*

yıl: *Seneler, yıllar.*

1. Yıllardur işigüñde yatur ḫasta Hüdāyī

   Ḫālinden anuñ olmaduñ āgāh Muḥammed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 28, Mısra 9). [yıllardur, -lar, -dur]*
2. Bir kerre **yılda** gül gülüp açılduġı içün

   Demlerle ḫār -ı ġamdan anuñ baġrı ḫūn olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 5). [yılda, -da]*
3. ʿIşḳuñ niçe demler n'ola saḳlarsa Hüdāyī

   Vīrānede **yıllarla** yatan genc-i nihāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 55, Mısra 10). [yıllarla, -lar, -la]*
4. Hüdāyī şöyle güm oldum ki vādī-i ġamda

   Ṣabā yeli niçe **yıl** yilse bulmaya e̲serüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 147, Mısra 10). [yıl,]*
5. Añlamaz zülfüñle çāh-ı ġabġabuñdan ḫālümüz

   Niçe **yıl** ʿömrüm esīr-i bend ü zındān olmayan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 180, Mısra 6). [yıl,]*
6. Dil olsa tende her bir ḳıl zamān-ı ʿömr yüz biñ **yıl**

   Ḥadīṯ̲-i luṭfuñı itsem rivāyet yā Resūla'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 204, Mısra 3). [yıl,]*
7. Bunca **yıldur** yolumda ḫākümsin

   Daḫı bīmār-ı çeşm-i fettānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 61). [yıldur, -dur]*
8. Niçe **yıllardur** ki müştāḳ-ı cemālüñdür senüñ

   Gel yetiş ey laʿl-i nābı Āb-ı Ḥayvān'um Ḫıżır *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 19). [yıllardur, -lar, -dur]*
9. Ey Hüdāyī sīne kim ol derde olmışdur maḳar

   Niçe **yıldur** yatur ol vīrānda çün genc-i güher *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 18). [yıldur, -dur]*

<u>yılan:</u> *Omurgalı hayvanlardan, bacakları olmayan, üzeri pullarla kaplı, çatal dilli, büyük bir kısmı zehirli olan, uzun sürüngen hayvan.*

1. Ey genc-i ʿayşa ṭālib olan ādemi saḳın

   Çarḫ üstine dönüp yidi başlu **yılan** olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 4). [yılan,]*

<u>yile varan:</u> *Rüzgâra karışmak, yok olup gitmek.*

1. Şemse ḳarşu raḳṣ uran z̲errātı ey meh gördiler

   Mihr-i ḥüsnüñle **yile varan** ġubārum ṣandılar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 38, Mısra 6). [yile varan, -an]*

<u>yile varduġın:</u> *Rüzgâra karışmak, yok olup gitmek.*

1. Bād-ı ṣubḥ ile **yile varduġın** evrāḳ-ı gülüñ
   Her seḥer mihrüñle āh-ı pür-şirārum ṣandılar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 38, Mısra 3). [yile varduġın, -duġ, -ın]*

yile viren: *Heba etmek, havaya gitmek, boşa gitmek.*

1. Yoluñda döne döne ḫānümānum eyledüm ber-bād
   Ḫas ü ḫāşāk-i dehri **yile viren** gird-bādam ben *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 163, Mısra 4). [yile viren, -en]*

yile virsün: *Heba etmek, havaya gitmek, boşa gitmek.*

1. Yile virsün ṭozını niteki bād-ı ṣarṣar
   Ḥażret-i Ḥaḳ dilerüz aña vire feṭḥ ü ẓafer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 13). [yile virsün, -sün]*

yıllar: *Yıllar yılı.*

1. Çāk olmasun mı dāmen-i zülfüñ gibi yaḳam
   Yıllar-durur ki pençe-i hicrān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 32, Mısra 4). [yıllar-durur, -durur]*

yıllar-durur: *Yıllar yılı.*

1. Saçuñ gibi niçe **yıllar-durur** āşüfte-ḥalüñdür
   Benüm çeşmi siyāhum ruḫları ālüm Muḥammed Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 19). [yıllar-durur,]*

yin: *Yemeğe elverişli olmak.*

1. Baña yeter ġam-ı laʿl-i nigārum ey ḫ∨āce
   Yinür mi dāne-i dürr-i ḫ˅uş-ābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 171, Mısra 8). [yinür, -ür]*

yine: *Ancak.*

1. Ol ṭabīb-i cān gelüp bir dem **yine** tīz gitmedin
   Derdüm arturmaḳ mıdur yāḫud devā mıdur ġaraż *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 81, Mısra 3). [yine,]*

yine: *"Bir daha, tekrar" anlamlarında zarf.*

1. Bir şemʿe Hüdāyī **yine** pervāne geçer kim
   Ḳandilini andan uyarur māh-ı şeb-ārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 2, Mısra 9). [yine,]*
2. Kāfir saçuñ iline düşüp oldı dil esīr
   Mümkin midür **yine** gele ṣaġ u esen baña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 5, Mısra 6). [yine,]*
3. Gönlümi yıḳduñ **yine** yap ol şehüñ ʿışḳına kim
   Şaḳḳ idüp itdi **yine** bedr-i duruḫşān dürüst *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 18, Mısra 5). [yine,]*
4. Gönlümi yıḳduñ **yine** yap ol şehüñ ʿışḳına kim
   Şaḳḳ idüp itdi **yine** bedr-i duruḫşān dürüst *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 18, Mısra 6). [yine,]*
5. Çek ġamzeñüñ ḳılıçlarını ḳatl-i merdüm it
   Cānlar baġışla **yine** lebüñden tekellüm it *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 19, Mısra 2). [yine,]*
6. Gelmiş ben aġlamaġ ile cānānuma feraḫ
   El-ḥamdu li-llāh irdi **yine** cānuma feraḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 25, Mısra 2). [yine,]*
7. Ḳanuma el ḳardı ḳurbān itdi ol meh-rū **yine**
   Yaḳmaġ-içün şemʿ-veş barmaġına ḥınnā-ı ʿīd *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 27, Mısra 3). [yine,]*
8. Yine bād-ı ṣabā yāruñ gubārın
   Getürdi cān gözine āferīn-bād *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 29, Mısra 5). [yine,]*
9. Gün gibi başı göklere irse Hüdāyī'nüñ
   Yine yoluñda sāye-ṣıfat pāy-māldür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 37, Mısra 14). [yine,]*
10. Umaruz āb-ı ʿinebden **yine** sāġar pür ola
    Pāk sözdür bu su aḳduġı yire **yine** aḳar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 47, Mısra 13). [yine,]*
11. Umaruz āb-ı ʿinebden **yine** sāġar pür ola
    Pāk sözdür bu su aḳduġı yire **yine** aḳar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 47, Mısra 14). [yine,]*
12. Gitdi ʿaḳlum gibi ol rūḥ-ı revānum gelmez
    Yine ḥaşr olmayıcaḳ sīneme cānum gelmez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 66, Mısra 2). [yine,]*
13. Bostān-ı ʿömrümüz berbād iderse rūzgār
    Raḳṣ ura **yine** hevāñ-ıla ḫas u ḫāşākümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 67, Mısra 6). [yine,]*
14. Bir māha sāye-veş **yine** oldum fütāde kim
    Ser-geştedür hevāsı ile ẕerre-vār şems *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 75, Mısra 9). [yine,]*
15. Yine zülfüñden dili āzād ḳıl ṭut kim şehā
    Eyledüñ kāfir elinden bir müselmanı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 79, Mısra 9). [yine,]*
16. Başını kesseñ **yine** senden kesilmez ey ṣanem
    Pāyuña düşmiş yiler bir ʿāşıḳ-ı serbāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 86, Mısra 3). [yine,]*
17. Ṣalındı **yine** yāsemenüñ ḳolları serve
    Ṣarmaşdı gelüp bir yire göyā iki ʿāşıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 100, Mısra 5). [yine,]*
18. Ey cān ṭabībi tīġ-ı ġamuñ sīnem itdi çāk
    Gel sozen-i müjeñle **yine** nāzükāne dik *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 124, Mısra 6). [yine,]*
19. Şöyle beñzer ḳad-i bālāña irişmek dilemiş
    Ḫaylī tolaşması var serve **yine** yāsemenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 125, Mısra 6). [yine,]*

20. Nār-ı şevḳ içre Hüdāyī ḳo göyünsün tenüñi

    Yandı ṭut meclis içinde **yine** bir pīrehenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 125, Mısra 12). [yine,]*

21. Ser virüp bir boyı serve **yine** server diyelüm

    Ayaġı ṭozını cān çeşmine cevher diyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 1). [yine,]*

22. Vādī-i ʿışḳına bir çeşmi ġazālüñ düşelüm

    Ey Hüdāyī **yine** mestāne ġazeller diyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 16). [yine,]*

23. Ḳılsun öldükde ḳapuñ cārūbı müjgānum **yine**

    Āsumāna ideyin rūy-ı zemīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 151, Mısra 3). [yine,]*

24. Sevdüm **yine** biñ cān-ıla bir ḫüsn ili şāhın

    Ol ḫūb-ı zamānuñ oḳınur nāmına şāhīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 152, Mısra 1). [yine,]*

25. Dil murġını ṣayd eyledi ḫālini idüp beñ

    Āl-ıla **yine** aġ idüben zülf-i siyāhın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 152, Mısra 4). [yine,]*

26. Yine gül geldi olup ḫusrev-i evreng-i çimen

    İdelüm gel berü bülbül gibi āheng-i çimen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 166, Mısra 1). [yine,]*

27. Meded öldüm ṣun ol Āb-ı Ḥayāt'ı sāḳīyā gelsün

    Giyāh-ı ḫuşke feyż irsün **yine** neşv ü nemā gelsün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 167, Mısra 2). [yine,]*

28. Pür it surḫ-āb-ıla sāḳī uyar ḳandīl-i cāmı gel

    Şeb-i ṭarīḳ-i ʿuşşāḳa **yine** nūr u żiyā gelsün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 167, Mısra 4). [yine,]*

29. Ḫayl-i bahār sürdi **yine** sebze-zārdan

    Bād-ı ḫazān ḳovıldı yemīn ü yesārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 173, Mısra 1). [yine,]*

30. Düşdi göñlüm **yine** bir serv-i ḫırāmān eline

    Murġ-ı per-beste gibi kim düşe oġlan eline *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 198, Mısra 1). [yine,]*

31. Ol perī aldı benüm ṣabr u ḳarārum geldi

    Yine dīvāneyem ol tāze bahārum geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 217, Mısra 2). [yine,]*

32. Gül gibi tāzeledi sīnedeki dāġlarum

    Yine yaḳdı beni ol lāle-ʿiẕārum geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 217, Mısra 6). [yine,]*

33. Ey Hüdāyī **yine** ḫūrşīd gibi şavḳumdan

    Ṣıġmasam n'ola bütün ʿāleme yārum geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 217, Mısra 9). [yine,]*

34. Ey dil **yine** bir gözleri şehbāza mı düşdün

    Biñ derdile ḳurtılmış iken nāra mı düşdün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 240, Mısra 1). [yine,]*

35. ʿUşşāḳı helāk itmege ṭuṭduñ **yine** emek

    Cān-teşnedür ol bir (yed-i) şehbāza mı düşdün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 240, Mısra 7). [yine,]*

36. ʿAmelüm var diyü ammā **yine** maġrūr olma

    Ki ziyān idegen olur ṣaḳın ekṣer ʿāmil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 41). [yine,]*

37. Şeh Süleymān **yine** ol zübde-i Āl-i ʿOṣmān

    Eyledi ʿāleme ser-çeşme-i luṭfını revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 1). [yine,]*

38. Şemʿ-i fānūs-ı ḫayāl-i felek uyandı **yine**
    Necm pervāneleri oldı ḳamu ser-gerdān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 9). [yine,]*
39. Şeb-i ḳadr irdi diyü cāmiʿ-i eflāki **yine**
    Eyledi şemʿ-i kevākible müzeyyen Keyvān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 11). [yine,]*
40. Çıḳdı bu ʿarşada biñ nāz ile ḳıldı cevelān
    Dehr Yaʿḳūb'ınuñ açıldı **yine** göñli gözi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 26). [yine,]*
41. Tāze gül virdi **yine** ravża-ı Āl-i ʿOs̱mān
    Şevḳ-ıla didi Hüdāyī-i duʿā-gū tārīḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 51). [yine,]*
42. Virüben aña tāc-ı zerle nigīn
    Yine emr oldı ḫādimān-ı felek *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 20). [yine,]*
43. Umaruz **yine** ṣala bu yaña dest-i rūzgār
    Varsun ol serv-i ḫırāmānum ṣalınsun bir zamān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 19). [yine,]*
44. Genc iken daḫı dirīġ ol ruḫı şems-i gerdūn
    Zīr-i ḫāk oldı **yine** niteki genc-i medfūn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 22). [yine,]*
45. Umaruz **yine** gele ṣıḥḥat-ile devlet-ile
    Kām-rān eyleye Ḥaḳ ʿizzet-ile rif'at ile *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 27). [yine,]*

yir: *Mezar.*

1. Yimedin **yir** seni var āḫıretüñ ḳaydını yi
   Yime ḫᵛān-ı ġam-ı dünyāyı çü ṣaḫṣ-ı ākil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 31). [yir,]*

yir: *Toprak, zemin, yeryüzü.*

1. Ṣanma **yirde** lāle vü gökde ṣafaḳ ol mātemi
   Yād idüp ḳanlar döker çeşm-i zemīn ü āsumān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 87). [yirde, -de]*

yir: *Makam, mevki.*

1. Ol ḳıyāmet-yār-ıla bir **yirde** ḥaşr olduḳ bugün
   Rūz-ı maḥşerde meger cāy-ı bihişt-āsā-ı ʿīd *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 27, Mısra 13). [yirde, -de]*
2. Umaruz āb-ı ʿinebden yine sāġar pür ola
   Pāk sözdür bu su aḳduġı **yire** yine aḳar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 47, Mısra 14). [yire, -e]*
3. Şād olur dil işigüñ aña mekān olduġı'çün
   Sevinür mü'min olan **yiri** cinān olduġı'çün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 165, Mısra 2). [yiri, -i]*

4. Heves-i çāh-ı ẕeḳan eyleme kim Hārūt'uñ
   Fikr ḳıl niçün olupdur **yiri** çāh-ı Bābil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 60). [yiri, -i]*
5. Oldı āvān-ı ṣalāḥuñda meyüñ ṣoḥbeti telḫ
   Yirin od itdi şehā nāy-ile ʿūduñ devrān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 36). [yirin, -in]*
6. Böyle almaz şikārını şāhīn
   N'ola dīvān-ı şehde olsa **yirüñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 62). [yirüñ, -üñ]*
7. Bir gice ol gül-i raʿnā ṭutulup māh gibi
   irte ḫāk oldı **yiri** mihr-i seḥergāh gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 10). [yiri, -i]*
8. Serv iken sāye gibi **yirlere** oldı pāy-māl
   Ḳanı ol gözlerimüñ nūrı Muḥammed Şāhum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 15). [yirlere, -ler, -e]*

yir: *(Bir) araya, yere.*

1. Şalındı yine yāsemenüñ ḳolları serve
   Şarmaşdı gelüp bir **yire** göyā iki ʿāşıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 100, Mısra 6). [yire, -e]*

yir: *Layık, uygun, münasip olmak.*

1. Sīnem Hüdāyī **yiridür** olsa delük delük
   Oldı ḫadeng-i ġamze-i dīdāra āyīne *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 190, Mısra 9). [yiridür, -i, -dür]*
2. Getürdi ẕātuña bir medḥ kim **yiridür** aña
   Felek niṣār-ı cevāhir ide Süreyyā'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 45). [yiridür, -i, -dür]*
3. Senden cüdā ey serv-ḳad beytü'l-ḥazendür meskenüm
   Çıḳsa **yiridür** göklere feryād-ı āh u şīvenüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 6). [yiridür, -i, -dür]*

yir eylemezdi: *Yerleşip kalmak, iz bırakmak.*

1. Yir eylemezdi Hüdāyī bu ḳalb-i ḫākīde
   Su ḳoymasa ġam ocaġına anda seyl-i şarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 14, Mısra 9). [yir eylemezdi, -mez, -di]*

yir eylese: *Yerleşip kalmak, iz bırakmak.*

1. Olupdur ḫāl-i zerdī -i çihre-i dildāruma beñdeş
   Hüdāyī eylese gökler yüzinde ṭañ mı yir kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 11, Mısra 10). [yir eylese, -se]*

yir ideyin: *İz bırakmak. II İyice yerleşmek.*

1. Çek elifler farḳum-ıla sīnem üzre tīġuña
   Fetḥa-veş **yir ideyin** baş üstine cān üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 200, Mısra 8). [yir ideyin, -eyin]*

yir yir: *Yer yer, ara ara.*

1. Pādişāhum rūşen olmazdı sarāyı göñlümüñ
   Dāġ-ı mihrüñ sīnede **yir yir** aña cām olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 207, Mısra 4). [yir yir,]*

yirde ḳomadı: *Yerde bırakmak.*

1. Manşūr-ı dili ḳıldı şaçı dārına ber-dār
   El-minnetü li-llāh ki hele ḳomadı yirde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 194, Mısra 4). [yirde ḳomadı, -ma, -dı]*

yirde yatdukça: *Yerde yatmak.*

1. İde bāḳīlerini Ḥaḳ bāḳī
   Yirde yatduḳça o gül-i bī-ḫār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 10, Mısra 2). [yirde yatduḳça, -duḳça]*

yire çalar: *Yere atmak, yere fırlatmak.*

1. Çalar yire yed-i ḳahruñ sipihri hemçü Esed
   Yapışsa idi kemer-bend-i bürc-i Cevzā'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 37). [yire çalar, -ar]*

yire çaldı: *Yere atmak, yere fırlatmak.*

1. Cilveñi gördi Hüdāyī sidre ṭāvūsı gibi
   Yire çaldı ʿırż u ʿārın nām u nāmūsı gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 18). [yire çaldı, -dı]*

yire dökmiş: *Yere dökmek, akıtmak, saçmak.*

1. Cām-ı feyżu'llāhdan nūş idüp olmış surḫ-rū
   Cürʿalar dökmiş yire mestāne şāḫ-ı erġavān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 20). [yire dökmiş, -miş]*

yire düşürdi: *Gökyüzünden yere inmek.*

1. Şihāb ṣanma ki Mirrīḫ ḫavf-ı tīġuñdan
   Düşürdi ḫancerini yire çarḫ bālādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 36). [yire düşürdi, -ür, -di]*

yīrin buldı: *Yerini bulmak II Düzene girmek.*

1. Daḫı bu cāh şimdi buldı yīrin
   Didi bendeñ Hüdāyī tārīḫin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 65). [yīrin buldı, -dı]*

yirine: *Bir şey veya kimsenin yerini tutmak üzere.*

1. Naḳd-i cān virsem eyā ḫ∨āce ne ġam vuṣlat içün
   Māl kim **yirine** ṣarf olına isrāf mıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 54, Mısra 8). [yirine,]*

yırt: *Yırtmak, parçalamak.*

1. İki dillü olanı yoluñda şāhum iki dil
   Eyledi bir mārı **yırtup** Ḥayder-i Kerrār iki *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 233, Mısra 6). [yırtup, -up]*

yit-: *Kafi olmak, yetmek.*

1. ʿUzlet-nişīn-i künc-i dil ol cümleden geçüp
   Ey tīr-i dost gel berü **yiter** havāda gez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 63, Mısra 6). [yiter, -er]*

yit: *Yok olmak.*

1. ʿAceb nūr-ı saʿādetsin ki irmez ḫüsnüñe noḳṣān
   İrer her gün zevāle gün tutılur meh **yiter** kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 13, Mısra 4). [yiter, -er]*

yit: *Kafi olmak, yetmek.*

1. Ey bülbül-i belā-zede ötme günüñ degül
   Gül faşlı gitdi bāġda **yiter** terennüm it *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 19, Mısra 8). [yiter, -er]*

yitiş: *Yitişmek.*

1. Vilāyet-i dile üşdi ʿadū-ı ġuṣṣa vü ġam
   Aḳın ṣalup demidür **yitişürse** ḫayl-i şarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 14, Mısra 4). [yitişürse, -ür, -se]*

yitür: *Kaybetmek.*

1. Āl ile aldurdum elden ol gül-i ḫandānumı
   Ṣanki Yaʿḳūb'um **yitürdüm** Yūsuf-ı Kenʿān'umı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 10). [yitürdüm, -düm]*

yiyecek: *Yenecek şey, azık, mekûlât.*

1. Niʿmet-i miḥnete el ṣunma yüri ey ḫ∨āce
   Fuḳara loḳmasıdur sen **yiyecek** aş degül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 129, Mısra 4). [yiyecek,]*

yoġ: *Bulunmama, mevcut olmama.*

1. N'ola **yoġ-ısa** elde mālumuz ey ḫ∨āce-i dünyā
   Maḥabbet gencine mesken dil-i vīrānumuz vardur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 35, Mısra 7). [yoġ-ısa, --ısa]*
2. Bunca ser-i ʿazīze yazuḳlar o serverüñ
   Farḳı **yoġ** işiginde sifāl-i kilābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 179, Mısra 10). [yoġ,]*
3. Ol şāhdur ki farḳ-ı ferīḳ-ı ʿadūsınuñ
   Farḳı **yoġ** işiginde sifāl-i kilābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 28). [yoġ,]*
4. Āşinālıḳ **yoġ-ıdı** rindān-ı dürd-āşām ile
   Nāşıḥuñ ḳavline meşġūl olmış iken cām ile *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 13). [yoġ-ıdı, -ı, -dı]*

yoġ idi: *Yoktu.*

1. Hüdāyī Leyli vü Mecnūn **yoġ idi** ʿālemde
   Cehāna yār ile biz dāsitān ikimüz idük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 118, Mısra 9). [yoġ idi, -di]*

yoġ olsun: *Ortadan kalkmak, varlığı sona ermek.*

1. Hüdāyī ʿömri ol māhuñ cefāsı gibi çoġ olsun
   Aña yavuz ṣanan mihr ü vefāsı gibi **yoġ olsun** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 18). [yoġ olsun, -sun]*

yoġ olup: *Ortadan kalkmak, varlığı sona ermek.*

1. Çarḫ-ı rifʿatde yüzi mihr-i pür-envār olsun
   Cümle aʿdāsı anuñ **yoġ olup** ol var olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 34). [yoġ olup, -up]*

yohsa: *"Aksi takdirde" anlamında kullanılan bir söz, yoksa.*

1. Gel berü ey māh sensin eksügi bezmüñ hemān
   Yoḫsa esbāb-ı ṭarāb cümle müheyyādur bugün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 158, Mısra 10). [yoḫsa,]*
2. Cān istese cānāna dime virmezem anı
   Bī-minnet alur **yoḫsa** ecel virmez amānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 214, Mısra 2). [yoḫsa,]*

yohsul: *Yoksul olma durumu, fakirlik.*

1. Ey Hüdāyī yüri **yoḫsulluġa** ḳıl tevbe hemān
   Yāruñ iksīr-i viṣāline olur-ısañ vāṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 131, Mısra 9). [yoḫsulluġa, -luk, -a]*

yok: *Bulunmama, mevcut olmama.*

1. Hüdāyī var-ısa bir mihri **yoḳ** her-cāyī meh sevmiş
   Düşüp şām-ı ġama eyler ıraḳlardan naẓar kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 13, Mısra 9). [yoḳ,]*
2. Öldürme tīġ-ı hecr-ile ḳan itme **yoḳ** yere
   Ḳıyma Hüdāyī bendeñe şāhum teraḥḥum it *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 19, Mısra 9). [yoḳ,]*
3. Bizi kūyuñda raḳībüñ görecek gözleri **yoḳ**
   Anuñ-içün ki bizüz gözine ekṣer görinür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 36, Mısra 9). [yoḳ,]*
4. Meges deñlü vücūdum **yoḳ** velī ʿanḳā-yı ʿışḳam ben
   Ser-i Ḳāf-ı maḥabbet göşe-i ṣabr u sükūnumdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 40, Mısra 3). [yoḳ,]*

5. Devrüñ egerçi mey gibi bir ġam-güsārı **yoḳ**
   Anuñ daḫı soñında ʿaẕāb-ı ḫumārı var *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 44, Mısra 5). [yoḳ,]*
6. Eyledük fānī reh-i ʿışḳuñda cism-i ḫākümüz
   Ölmedin öldük bizüm **yokdur** ecelden bākümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 67, Mısra 2). [yokdur, -dur]*
7. Dāġ-ı dilüm gibi didi **yok** bir yalıñ ışıḳ
   Bu tekyegāh-ı dehri gezenler ocaḳ ocaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 98, Mısra 3). [yok,]*
8. Bu derd-i ʿışḳa devā ṣormazam ṭabībe varup
   Benüm su'ālüme **yoḳdur** cevābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 171, Mısra 10). [yoḳdur, -dur]*
9. ʿAnber-ḫaṭuñ şemīmi ki **yoḳdur** çimende bū
   Gül-gün ruḫuñ nesīmi ki olmaz semende bū *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 1). [yoḳdur, -dur]*
10. Zülfüñ cefā ider baña kim kāfir eylemez
    Yoḳdur meger ki dīni vü īmānı Muṣli Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 187, Mısra 6). [yoḳdur, -dur]*
11. Geçinür ʿāşıḳuñ ṣofī velīkin dilden āhı **yoḳ**
    Ḫālīlu'llāh geçer ammā tütün tütmez ocaġında *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 203, Mısra 3). [yoḳ,]*
12. Ḥüsni-le ş̲ānīsi **yoḳdur** birdür ol Yūsuf-cemāl
    Māder-i devrān ṭoġurmaz mihr-i pür-envār iki *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 233, Mısra 3). [yoḳdur, -dur]*
13. Ḥażret-i Ḥaḳḳ'a yarar bir ʿamelüm **yoḳdur** kim
    Olmaġa lāyıḳ olam ben de ġulām-ı muḳbil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 79). [yoḳdur, -dur]*
14. Zübde-i ḫāṣān-ı ehl-i himmetüñ
    Ḥażretüñ gibi saʿādet-mendi **yoḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kıt'a 1, Mısra 4). [yoḳ,]*
15. Ḥamdü li-llāh kim görürler ḫāṣ u ʿām
    Şāhid-i inʿāmuñuñ rū-bendi **yoḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kıt'a 1, Mısra 8). [yoḳ,]*
16. Yigregidür ʿarṣa-ı cūduñ şehā
    Pāy-ı raḫş-ı luṭfuñuñ peyvendi **yoḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kıt'a 1, Mısra 10). [yoḳ,]*
17. Oñmaduḳ başına ṣarsun ḳıl ʿaṭā
    Bende-i bī-çāreñüñ dülbendi **yoḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kıt'a 1, Mısra 12). [yoḳ,]*
18. Aġzınuñ dadını bilmez dünyede
    Şol ki aġzında duʿāñuñ ḳandi **yoḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kıt'a 1, Mısra 14). [yoḳ,]*
19. Yoḳ-durur mi̲sli vilāyetde bugün Ḫayder gibi
    İşiginde ḳara ḳulıyam anuñ Ḳanber gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 9). [yoḳ-durur, -durur]*
20. Ḳulıyam bir taḫt-ı ḥüsnüñ şāh-ı ferruḫ-fālinüñ
    Cevri gibi ḫaddi **yoḳdur** ʿāşıḳ-ı pā-mālinüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 2). [yoḳdur, -dur]*

21. Mürüvvet kānısın **yoḳdur** vilāyetde saña beñzer
    Lebi şīrīn dehānı sāḳī-i kevs̲er ʿAlī Balı'm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 17, Mısra 11). [yoḳdur, -dur]*
22. Daḫı **yoḳ** mı teraḥḥum bu ġarīḳ-ı baḥr-i ʿiṣyāna
    Cefā irmez mi pāyāna nihāyet **yoḳ** mı hicrāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 3). [yoḳ,]*
23. Daḫı **yoḳ** mı teraḥḥum bu ġarīḳ-ı baḥr-i ʿiṣyāna
    Cefā irmez mi pāyāna nihāyet **yoḳ** mı hicrāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 4). [yoḳ,]*
24. Ḳadīmi āşināñı luṭf-ıla yād eyle yad itme
    Cefā irmez mi pāyāna nihāyet **yoḳ** mı hicrāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 8). [yoḳ,]*
25. Benüm ser-māye-i naḳd-i ḥayātum cānumuñ cānı
    Cefā irmez mi pāyāna nihāyet **yoḳ** mı hicrāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 12). [yoḳ,]*
26. Bu cevrüñ ḥaddi **yoḳ** mı ġāyetin bulmaz mı bu miḥnet
    Cefā irmez mi pāyāna nihāyet **yoḳ** mı hicrāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 15). [yoḳ,]*
27. Bu cevrüñ ḥaddi **yoḳ** mı ġāyetin bulmaz mı bu miḥnet
    Cefā irmez mi pāyāna nihāyet **yoḳ** mı hicrāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 16). [yoḳ,]*
28. Dimezsin bu Hüdāyī derd-mendüñ nicedür ḥāli
    Cefā irmez mi pāyāna nihāyet **yoḳ** mı hicrāna *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 20). [yoḳ,]*

yok: *(Kimse) yok, kalmadı.*

1. Ḳanumı içdi femüñ kimse anı görmiş **yoḳ**
   Kişi sırrın mı ṭuyar ʿayş-ı nihān eyleyenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 104, Mısra 5). [yoḳ,]*
2. Ey kerīmü'ş-şān u ey ʿālī-neseb
   Bir gühersin dünyede mānendi **yoḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kıt'a 1, Mısra 2). [yoḳ,]*
3. Naẓīri **yoḳ** güzellikde şehisin mülk-i ʿOs̲mān'uñ
   Ay alnı āfitābum ā meh-i nā-mihribān Aḥmed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 11). [yoḳ,]*

yoḳ bahāya ṣatma: *Değerinin altında satılma.*

1. Alma nuḳūd-ı ṣabrın virme raḳībe vaṣluñ
   Cān Yūsuf'ını ṣatma ey ḫ∨āce yoḳ bahāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 186, Mısra 8). [yoḳ bahāya ṣatma, -ma]*

yoḳ mı: *Yok mu?.*

1. Zekˇāt-ı vaṣluña aġyārı müstaḥaḳ göresin
   O deñlü **yoḳ mı** Hüdāyī ḳuluñda istiḥḳaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 92, Mısra 10). [yoḳ mı,]*

yok yire: *Gereği yokken, hiç bir neden bulunmadığı halde.*

1. Ben ḫāk-i bī-vücūdı añup sögme dāyimā
   Yoḳ yire żāyiʿ eyleme bunca güherleri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 221, Mısra 12). [yoḳ yire,]*

yoḳ yire: *Gereği yokken, boşu boşuna.*

1. Dāyimā luṭfuñla eylersin dili ümmīd-vār
   Aldadursın **yoḳ yire** bir nā-tüvānı muttaṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 133, Mısra 8). [yoḳ yire,]*

yoksa: *Aksi takdirde.*

1. Ceẕbe-i ʿışḳ idi Manṣūr'ı çeken ey zāhid
   Yoḳsa ḥaḳ söyleyicek bir kişi ber-dār olmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 60, Mısra 6). [yoḳsa,]*
2. Ey Hüdāyī ḫūb-edālarla müzeyyendür sözüñ
   Ḥāsidān-ı ṭabʿuña **yoḳsa** eẕā mıdur ġaraż *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 81, Mısra 10). [yoḳsa,]*
3. Ṣudāʿ-ı ġuṣṣañ-ıla sāḳīyā bu serḫˇuşdur
   Ṣarāb sür baña **yoḳsa** gül-ābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 170, Mısra 6). [yoḳsa,]*
4. Üstine **yoḳsa** ḳılıçlar mı ṭutar ebrūlaruñ
   Çeşm-i cellāduñ n'içün ḳanlar döker ḳan üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 201, Mısra 5). [yoḳsa,]*
5. Vaʿde-i vaṣl itdügüñ gerçek mi **yoḳsa** lāf mı
   Hecr-ile öldük be-hey inṣāfsuz inṣāf mı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 9, Mısra 1). [yoḳsa,]*

yol: *Bir yerden bir yere gitmek amacıyla içinden veya üzerinden geçilen yer, tarik, rah.*

1. Olupdur ḫālüñe üftāde ey nūr-ı baṣar kevkeb
   Yolına dürr ü gevherler niṯār itse düşer kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 12, Mısra 2). [yolına, -ın, -a]*

2. Yollar üzre ḫalḳ-ı ʿālem zār u ḥayrān olduġın
   Ol şeh-i mülk-i cemālüñ bir selāmıdur ġaraż *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 81, Mısra 5). [yollar, -lar]*
3. Ḥāṣıl it mezraʿ-ı ʿālemde ʿamel dānesini
   Yol yaraġını niçün görmeye merd-i rāḥīl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 40). [yol,]*
4. Gice gündüz iñlerem **yollarda** mānend-i ceres
   Kimse bilmez dilde bir derd-i nihānum var benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 7). [yollarda, -lar, -da]*

yol: *(Sevgilinin geçeceği) yol, güzergah. || Uğur, amaç, maksat.*

1. Ḫayālüñ tekye-i dilde ḫalīlüm eyle tek mihmān
   Yolına cān-ıla serden iki ḳurbānumuz vardur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 35, Mısra 6). [yolına, -ına]*
2. Gün gibi başı göklere irse Hüdāyī'nüñ
   Yine **yoluñda** sāye-ṣıfat pāy-māldür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 37, Mısra 14). [yoluñda, -un, -da]*
3. Bizümle tīguñ eger ola hem-dem ü hem-ser
   Fedā anuñ **yolına** cism ü cān u dil hem ser *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 42, Mısra 4). [yolına, -ıña]*
4. Didüm **yoluña** niṣār itdi sīm-i eşki gözüm
   Didi o şāh-ı cehān ḫaylī terlemiş merdüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 136, Mısra 1). [yoluña, -uñ, -a]*
5. İki gözüm **yoluña** dökmez-ise gevherler
   Neme yarar be bu ʿayn-ı ʿaẕābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 170, Mısra 3). [yoluña, -uñ, -a]*
6. Fażl-ı Feyyāż'a bu **yolda** özüñi tefvīż it
   Giderek menzil-i maḳṣūda olursın vāṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 43). [yolda, -da]*
7. Çıḳma başdan şu gibi illere olma pā-māl
   Olmaġıl **yolına** her serv-i revānuñ māyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 56). [yolına, -ıña]*
8. Ḫāk-i rāh idi pāy-būsuñ-içün
   Yollaruñda bu cism-i ʿuryānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 42). [yollaruñda, -lar, -un, -da]*
9. Bunca yıldur **yolumda** ḫākümsin
   Daḫı bīmār-ı çeşm-i fettānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 61). [yolumda, -um, -da]*
10. Biñ kerre **yollarında** ṭurup eyler-isem āh
    Bir kerre çeşm-i şefḳat-ile eylemez nigāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 11, Mısra 5). [yollarında, -lar, -ı, -n, -da]*

11. Yoluñda ey bedr-i temām bildüm ḳamu noḳṣānumı
    Luṭf u mürüvvet kānısın ʿafv eyle gel ʿiṣyānumı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 9). [yoluñda, -u, -n, -da]*
12. Ḫudā'dan dilerem cevrüñ gibi ʿömrüñ mezīd olsun
    Yoluña cān u başı virmeyen cānā Yezīd olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 16, Mısra 10). [yoluña, -uñ, -a]*

yol: *(Aşk ve sevgili için) Takip edilen seyir || amaç,maksat, uğur.*

1. Reh-i cānānede cān terkin itsek n'ola ey zāhid
   Bizüm de ehl-i ʿışḳuz **yolumuz** erkānumuz vardur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 35, Mısra 4). [yolumuz, -(u)muz]*
2. Aḥbābumuzuñ mūr-ṣıfat **yolına** ḫāküz
   Ammā ki ʿadū gözine biz şīr-i jiyānuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 61, Mısra 5). [yolına, -ıña]*
3. Cān virmez isek **yoluña** girçekler içinde
   Bu ʿarṣada biz daʿvī-i ʿışḳuñda yalanuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 61, Mısra 9). [yoluña, -uña]*
4. Sevüp bir serv-i bālāyı **yolında** istiḳametle
   Elif gibi diler gönlüm cehān içinde ferd olmaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 93, Mısra 7). [yolında, -ı, -(n)da]*
5. Ṭīġ çek sīneme gel tek **yoluña** cān vireyin
   Sūre-i Tevbe ḫaḳ'içün yalıñuz baş degül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 129, Mısra 11). [yoluña, -uña]*
6. Gelicek tīġı aña yir idelüm baş üzere
   Yolına cān virelüm hem-dem ü hem-ser diyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 6). [yolına, -ıña]*
7. Yoluñda döne döne ḫānümānum eyledüm ber-bād
   Ḫas ü ḫāşāk-i dehri yile viren gird-bādam ben *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 163, Mısra 3). [yoluñda, --(u)ñ, --da]*
8. Dirīġ itme cemālüñ çeşm-i pākümden ki **yoluñda**
   Yaşum eṭfāl gibi pāk-bāz u pāk-zādam ben *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 163, Mısra 7). [yoluñda, --(u)ñ, --da]*
9. Meded meded saña mestāne varıcaḳ giceler
   Yoluñda dāmenüm alan kilābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 170, Mısra 12). [yoluñda, --(u)ñ, --da]*
10. Dost **yolına** giren ʿāşıḳa besdür bir post
    Ḫ∨ācenüñ giydügi sincāb-ile semmūr olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 174, Mısra 7). [yolına, -ıña]*
11. Yaḳmazdı dāġ-ı mihrüñi gögsine ṣubḥ-veş
    Yoluñda ger Hüdāyī ḳuluñ ṣādıḳ olmasa *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 193, Mısra 14). [yoluñda, --(u)ñ, --da]*

12. İki dillü olanı **yoluñda** şāhum iki dil
    Eyledi bir mārı yırtup Ḥayder-i Kerrār iki *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 233, Mısra 5). [yoluñda, --(u)ñ, --da]*
13. Ey Süleymān-ı zamān ḳo yeleyin **yoluñda**
    Ḳanumı topraġa ḳarınca felek mūr gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 236, Mısra 7). [yoluñda, --(u)ñ, --da]*
14. Az belā çekmedüñ bu **yolda** saña
    Çoḳ degüldür bu deñlü iḥsānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 65). [yolda, -da]*
15. Hüdāyī ḳara ḳuluñdur **yoluñda** pāy-mālüñdür
    İşigüñ Kaʿbe'sinde nāleler eyler Bilāl'üñdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 17). [yoluñda, --(u)ñ, --da]*
16. Bu Hüdāyī ʿāşıḳ-ı şūrīde-ḥālüñdür senüñ
    Derdmendüñdür **yoluñda** pāy-mālüñdür senüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 18). [yoluñda, --(u)ñ, --da]*
17. Bir perī-şānuñ göñül şimdi perīşān-ḥālīdür
    Yolına eşküm gibi üftādeler pā-mālidür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 8, Mısra 2). [yolına, -ıña]*

yol eri yolda gerekdür: *Yolcu yolda olmalıdır.*

1. Kaʿbe-i kūy-ı ṣafā-baḫşına çün saʿy itdüñ
   Yüri ey eşk-i revān yolda gerekdür yol eri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 216, Mısra 6). [yol eri yolda gerekdür, -dür]*

yol gözlerem: *Yolunu gözlemek II Birinin gelmesini beklemek.*

1. Yol gözlerem nücūm-ı reh-i kehkeşān gibi
   Ḳurtar beni gel ey yüzi mihr intiẓārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 177, Mısra 7). [yol gözlerem, -r, -em]*

yol itse: *Yol yapmak.*

1. Elinde tīġ-ı ciger-ḫārı bir aḳar ṣudur
   ʿAceb mi kendüye **yol itse** ḥalḳ-ı aʿdādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 24). [yol itse, -se]*

yola getürdiler: *Birinin bir konudaki ters tutumunu düzeltmek.*

1. Ser-çeşme çeşm-i pāküme öyküdi yolsuzluḳ idüp
   Üşdiler iller başına anı getürdiler yola *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 7, Mısra 12). [yola getürdiler, -di, -ler]*

yola gitse: *Yolculuğa çıkmak; uzaklaşmak, ayrı kalmak; aşıktan uzak olmak, ilgi göstermemek.*

1. Şeb-i hecrüñde cān virdüm ḳo ḫālüñ göreyim ey meh
   Giceyle **yola gitse** gözedür ehl-i sefer kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 12, Mısra 4). [yola gitse, -se]*

yolcı: *Yolcu.*

1. Nā-çar tīġ-i tīzüñe uġrar ʿadū şehā
   Yolcı gibi żarūrī güẕār eyler ābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 42). [yolcı,]*

yoldaş: *1. Yol arkadaşı, dost. 2. Aynı görüşü benimseyenlerden her biri.*

1. Ṭarīḳ erlerine **yoldaş** ol kim
   Olur enfāsı da aḳdāmı ferruḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 26, Mısra 5). [yoldaş,]*

yoldaşı olup: *Yoldaşı olmak, yardımcısı olmak.*

1. Ḫıżr **yoldaşı olup** irişe feyż-i Yezdān
   Düşmenüñ itmek-içün ḳahr-ıla baġrın ḳara ḳan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 3). [yoldaşı olup, -up]*

yolına cān u ser virse: *Yoluna can ve baş vermek.*

1. Yolına cān u ser virse revādur niçe serverler
   Leṭāfet mülkini feṭḥ eyledi ġamzıyla Feṭḥu'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 7). [yolına cān u ser virse, -se]*

yolına dökdüm: *Yoluna dökmek II uğruna harmacak.*

1. Dökdüm yolına naḳd-i dil ü ṣabrum ol şehüñ
   Varum yoġum ne var-ısa virdüm ḫizānede *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 192, Mısra 11). [yolına dökdüm, -dü, -m]*

yolında kurbān oluban: *Birisi uğruna canını feda etmek, ölmek.*

1. Ġam degül **yolında ḳurbān oluban** virsem seri
   Baş açuḳ abdālıyam cān-ıla Ḥaydar Bālī'nüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 7, Mısra 7). [yolında ḳurbān oluban, -uban]*

yollar: *(Sevgilinin geçeceği) yol, güzergah. || Uğur, amaç, maksat.*

1. Bāġ-ı ḥüsn içre ṣalın serv gibi ey ḫānum
   Ṣulasun **yollaruñı** dīde-i ḫūn-efşānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 30). [yollaruñı, -uñ, -ı]*

yollar gözetmeden: *Bir kimsenin gelmesini beklemek.*

1. Luṭf eyle çār-yār-ı Resūl-i Ḫudā içün
   Yollar gözetmeden gözümüz oldı çār gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 10). [yollar gözetmeden, -meden]*

yollara düşdi: *Yollara düşmek. II Akmak.*

1. Eşküm ḥabābı ṣanma seni cüst ü cū içün
   yollara düşdi dīde-i ümmīd-vār gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 12). [yollara düşdi, -di]*

yollara düşüp: *Yola çıkmak, yol almaya başlamak.*

1. Göreli çeşm-i Hüdāyī seni **yollara düşüp**
   Seyl-i eşki gibi feryād u fiġānsuz yürimez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 64, Mısra 9). [yollara düşüp, -üp]*

yolsuzluḳ idüp: *Yolsuzluk etmek.*

1. Ser-çeşme çeşm-i pāküme öykündi **yolsuzluḳ idüp**
   Üşdiler iller başına anı getürdiler yola *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 7, Mısra 11). [yolsuzluḳ idüp, -üp]*

yon: *Yontmak.*

1. Engüşt-ile ḫāme özini nisbet idermiş
   Bir pāre **yonardum** elüme girse ben anı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 215, Mısra 8). [yonardum, -ar, -du, -m]*

yu-: *Temizlemek, yıkamak, arındırmak.*

1. Āyīne gibi ʿāşıḳuñ olur naẓarı pāk
   Yur āb-ıla her laḥẓa anı eşk-i revānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 215, Mısra 4). [yur, -r]*

yu: *Temizlemek, yıkamak, arındırmak.*

1. Māsivādan dili **yu** yār-ıla vuṣlat meyin iç
   ʿĀrif olan içicek hücreyi tenhālar içer *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 43, Mısra 7). [yu,]*

yüklen: *Bir yükü taşımayı üstüne almak.*

1. Yā Rabbi bār-ı ʿışḳa kim eyler taḥammüli
   Yüklense vire Ṭūr-ı sipihr ü serāya żaʿf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 89, Mısra 8). [yüklense, -se]*

yüksek uçan: *Yüksekten uçmak, havalanmak.*

1. Baña geldükce hümā gibi ḳatı **yüksek uçan**
   İllere ṣayd olıcı kebk-i ḫırāmānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 134, Mısra 7). [yüksek uçan, -an]*

yüksek uçar: *Yüksekten uçmak, havalanmak.*

1. Gelmez ḳola elden çıḳalı **yüksek uçar** ol
   Dil çarḫa çıḳarsa yeridür nāle vü āhın *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 152, Mısra 7). [yüksek uçar, -ar]*

yun: *Yıkanmak.*

1. Āb-ı şemşīrüñ-ile **yundı** cehāndan gitdi
   Gerd-i ẓulm ü keder-i fısḳ u fücūr u ʿiṣyān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 37). [yundı, -dı]*

yür: *Adım atarak ilerlemek, gitmek.*

1. Her ʿīsī-i ḫuceste-nefes kim ẓuhūr ider

   Görseñ anuñ yanınca **yürür** bir ḥimārı var *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 44, Mısra 4). [yürür, -ür]*
2. Ṭarar **yürür** ḳara zülfini ʿarż ider ruḫı ālin

   Diler bu āl-ıla dil murġın ala ol gözi ala *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 199, Mısra 7). [yürür, -ür]*
3. Ḫālüñ ḫayāli dīde-i terden geçer **yürür**

   Deryā geçen şu merdüm-i şāḥib-naẓar gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 232, Mısra 9). [yürür, -ür]*

yüreg: *Gönül, kalp, yürek.*

1. Mey gibi dirseñ küdūretden derūnuñ ṣāf ola

   Yüregüñde başlar çıḳmaḳ gerek engūr-veş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 77, Mısra 6). [yüregüñde, -üñde]*

yürek: *Gönül, kalp, yürek.*

1. Leb-i nūşīnüñ umarsa n'ola yanmış **yüregüm**

   Ne ola teşneye cüllāb-ı muṣaffādan yig *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 119, Mısra 5). [yüregüm, -üm]*
2. Ġuṣṣa derdin kes **yürekden** nūş idüp keskin şarāb

   Çekme dārū-ı ṭabīb-i reh-nişīnüñ minnetin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 151, Mısra 7). [yürekden, -den]*
3. Gel ṣofī Hüdāyī gibi keskince şarāb iç

   Tā kim kese derd-i ġam-ı devrānı **yürekden** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 153, Mısra 10). [yürekden, -den]*
4. Sevr-i felegüñ gökde ider baġrını biryān

   Mihrüñle Hüdāyī eger āh itse **yürekden** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 159, Mısra 14). [yürekden, -den]*

yüri-: *Adım atarak ilerlemek, gitmek.*

1. Sensüzin ʿāşıḳ-ı dil-ḫaste ne cān-ıla yürür

   Ey lebi Ḫıżr u Mesīḥā kişi cānsuz **yürimez** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 64, Mısra 8). [yürimez, -mez]*
2. Göreli çeşm-i Hüdāyī seni yollara düşüp

   Seyl-i eşki gibi feryād u fiġānsuz **yürimez** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 64, Mısra 10). [yürimez, -mez]*

yüri: *Adım atarak ilerlemek, gitmek.*

1. İçile meclis-i ʿışḳuñda mey gibi niçe ḳan
   Ayag olup **yüriye** niçe kāse-i ser aña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 3, Mısra 8). [yüriye, -ye, -]*
2. Ḳāleb-i ṣāġıra cān bādedür ansuz **yürimez**
   Şol degirmen gibi kim āb-ı revānsuz **yürimez** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 64, Mısra 1). [yürimez, -mez]*
3. Ḳāleb-i ṣāġıra cān bādedür ansuz **yürimez**
   Şol degirmen gibi kim āb-ı revānsuz **yürimez** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 64, Mısra 2). [yürimez, -mez]*
4. Göñül almaġa gözüñ ġamz u ḳaşuñ-ıla gider
   Şol ḫarāmī gibi kim tīr ü kemānsuz **yürimez** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 64, Mısra 4). [yürimez, -mez]*
5. Rūzgāruñ ki muḫālif ola ṣabr it ey dil
   Zevraḳ-ı ḳulzüm-i iḳbāl zamānsuz **yürimez** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 64, Mısra 6). [yürimez, -mez]*
6. Ey Hüdāyī seng-diller cevrine ṣabr it **yüri**
   Muḥkem olsun dir iseñ göñlüñde ger bünyād-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 94, Mısra 13). [yüri,]*
7. Bāġ u rāġa **yüri** dil baġlama ger ʿārif-iseñ
   Pāy-ı ʿaḳlına ʿıḳāl urmaya merd-i ʿāḳıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 9). [yüri,]*
8. Bend-i ġamdan **yüri** var serv gibi āzād ol
   Pāk iken dāmenüñi eyleme ālūde-i gil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 11). [yüri,]*
9. Mülk-i ʿadūya ṣal **yüri** İskenderāne tīġ
   Ḳaydāfe mülki gibi ḫarāb eyle ābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 35). [yüri,]*

yüri: *"Yürü, haydi" anlamında teşvik sözü, devam et, ilerle.*

1. Geldi ġam-ı cānān **yüri** çıḳ sīneden ey cān
   Hem-ḫāne ḳatı teng-durur eyleme yer dar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 46, Mısra 7). [yüri,]*
2. Niʿmet-i miḫnete el ṣunma **yüri** ey ḫ∨āce
   Fuḳara loḳmasıdur sen yiyecek aş degül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 129, Mısra 3). [yüri,]*
3. Ey Hüdāyī **yüri** yoḫsulluġa ḳıl tevbe hemān
   Yāruñ iksīr-i viṣāline olur-ısañ vāṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 131, Mısra 9). [yüri,]*
4. Çekseler yaşuñ **yüri** sūy-ı ḫarābāta müdām
   Ey ten-i ḫākī seni anda çeken ṣuyuñ gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 211, Mısra 11). [yüri,]*
5. Kaʿbe-i kūy-ı ṣafā-baḫşına çün saʿy itdüñ
   Yüri ey eşk-i revān yolda gerekdür yol eri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 216, Mısra 6). [yüri,]*
6. Rızḳ-ı maḳsūma **yüri** kāniʿ olup şükr eyle
   Zāduñı tā ki ziyād ide Ḫudā-ı ʿādil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 29). [yüri,]*

7. Unudup şerʿi **yüri** uyma hevā-ı nefse
   Cānib-i Ḥaḳḳı ḳoyup eyleme fikr-i bāṭıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 51). [yüri,]*
8. Ḳalma ṣūretde **yüri** sīrete olsun naẓaruñ
   Ḥüsn-ile olsa güzel reşk-i büt-i Çīn ü Çigil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 63). [yüri,]*
9. Yüri bir mihre maḥabbet idegör kim nūrı
   Rūz-u-şeb bāzıġ ola olmaya hergiz āfil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 67). [yüri,]*
10. Yüri sen bencileyin gitme muḫālif semte
    Olma ʿāṣī ṣu gibi cānib-i Ḥaḳḳ'a ṭoġrıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 69). [yüri,]*

yüri var: *Haydi git!.*

1. Yüri var nūş-ı mey-i ʿışḳ maḥāẕīrin geç
   Eyleye tā ki seni cām-ı ḥaḳīḳī ḳanzil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 33). [yüri var,]*

yürü: *Adım atarak ilerlemek, gitmek.*

1. Sensüzin ʿāşıḳ-ı dil-ḫaste ne cān-ıla **yürür**
   Ey lebi Ḫıżr u Mesīḥā kişi cānsuz yürimez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 64, Mısra 7). [yürür, -r]*
2. Yüzümi yerlere sürüp **yürürem** āb gibi
   Dögerin ṭaşlar-ıla sīnemi seylāb gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 9). [yürürem, -r, -em]*

yūsuf: *Hz. Yusuf peygamber.*

1. Nitekim secde eyler **Yūsuf'a** şems ü ḳamer kevkeb
   Döküp eşkin ayaġuña düşer her Müşterī-ṭalʿat *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 11, Mısra 6). [yūsuf'a, -a]*
2. Gitdi **Yūsuf** serīr-i ḥüsne seni
   Ol ʿAzīz itdi mālik ü vāriş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 21, Mısra 5). [yūsuf,]*
3. Dīdemdedür ḫayāl-i cemāl-i cemīl-i dost
   Yūsuf gibi ki keffe-yi mīzān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 32, Mısra 12). [yūsuf,]*
4. Yaʿḳūb taşlar-ıla n'ola dögse sīnesin
   Yūsuf Mışır'da keffe-yi mīzān elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 33, Mısra 8). [yūsuf,]*
5. Yūsuf olavuz Mışr-ı belāġatde Hüdāyī
   Lāyıḳ mı sitem-dīde-i iḫvān-ı zamānuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 61, Mısra 13). [yūsuf,]*
6. ʿĀşıḳ ol cān u dili ḳurtar ḳuyūd-ı dehrden
   Buldı ʿizzet itdi **Yūsuf** ehl-i zındānı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 79, Mısra 12). [yūsuf,]*

7. Pīr pendin esle **Yūsuf** ḳıṣṣasından ḥiṣṣe al
   Eyleme iḫvān-ı devrān ile bir ān İḫtilāṭ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 82, Mısra 5). [yūsuf,]*
8. Nice efzūndur diyem ḥüsn ü bahāsın **Yūsuf'uñ**
   Yār ile mīzān-ı ḥüsn içre ber-ā-ber görmedük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 107, Mısra 7). [yūsuf'uñ, -un]*
9. Cān gencin açup **Yūsuf** içün virdi Züleyḫā
   Alınca çeküp keffe-i mīzānuñ elinden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 154, Mısra 9). [yūsuf,]*
10. Dirhem-i eşki döküp vaṣluñı ister ʿuşşāḳ
    Ḫ∨āceler **Yūsuf** içün ṣanki dökerler mālı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 223, Mısra 4). [yūsuf,]*
11. Çāh-ı cāha ṣuṣayup düşme yüzi koyı ṣaḳın
    Eyleme **Yūsuf'a** zındānı birāder menzil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 14). [yūsuf'a, -a]*
12. Eyler isem n'ola Yaʿḳūb gibi nāle vü zār
    Āl-ile **Yūsuf'umı** gürg-i ecel itdi şikār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 26). [yūsuf'umı, -um, -ı]*

yūsuf-cemāl: *Hz. Yusuf gibi güzel yüzlü.*

1. Seng-i cevr urur dile ṭaġlarca ol **Yūsuf-cemāl**
   Anı yād itmez ki yarın ḳona mīzāna o seng *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 106, Mısra 3). [yūsuf-cemāl,]*
2. Ḥüsni-le ş̲ānīsi yoḳdur birdür ol **Yūsuf-cemāl**
   Māder-i devrān ṭoġurmaz mihr-i pür-envār iki *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 233, Mısra 3). [yūsuf-cemāl,]*

yūsuf-cemālüm: *Hz. Yusuf gibi güzel yüzlü.*

1. Ḫ∨āb vardum ṣanma ey **Yūsuf-cemālüm** göz yumup
   Çeşm-i cānum seyr ider dīdāruñı açmazdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 164, Mısra 3). [yūsuf-cemālüm, -+üm]*

yūsuf-ı dil: *Yusuf' un gönlü.*

1. Düşmege çāh-ı zenaḫdānuña bu **Yūsuf-ı dil**
   Sebeb olmışdur aña gīsu-ı ʿanber-şikenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 125, Mısra 7). [yūsuf-ı dil,]*

yūsuf-ı gül-pirehensin: *Kan kırmızısı renkli gömleğe sahip Yusuf peygamber.*

1. Ay alnı āfitābum ā meh-i nā-mihribān Aḥmed
   Şeh-i Mıṣr-ı melāḥat **Yūsuf-ı gül-pirehensin** sen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 7). [yūsuf-ı gül-pirehensin, -sin]*

yūsuf-ı gül-rūy u gül-pīrāheni: *Gül yüzlü ve gül gömlekli Yusuf.*

1. Ey leṭāfet gülşeninüñ ġunça-ı nāzük-teni
   Mıṣr-ı ḥüsnüñ **Yūsuf-ı gül-rūy u gül-pīrāheni** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 2). [yūsuf-ı gül-rūy u gül-pīrāheni, -i]*

yūsuf-ı kenʿān: *Kenan ilinin Yusuf'u. / Hz. Yusuf.*

1. Ḫaṭ-ı sebz-i lebüñ ey Mıṣr-ı ḥüsne **Yūsuf-ı Kenʿān**
   Nebāt-ı tāzedür göya olur andan şeker peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 7). [yūsuf-ı kenʿān,]*

yūsuf-ı kenʿān'ı: *Kenan ilinin Yusuf'u. / Hz. Yusuf.*

1. Sen Mıṣr-ı ḥüsnüñ olalı sulṭānı Muṣli Şāh
   Ḫalḳ añmaz oldı **Yūsuf-ı Kenʿān'ı** Muṣli Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 187, Mısra 2). [yūsuf-ı kenʿān'ı, -ı]*

yūsuf-ı kenʿānısın: *Kenan'lı Yusuf.*

1. Gönlümüñ Yaʿḳūbınuñ sen **Yūsuf-ı Kenʿānısın**
   Sevmesün yā n'eylesün bu ḳalb-i meyyālüm seni *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 21, Mısra 19). [yūsuf-ı kenʿānısın, -ı, -sın]*

yūsuf-ı kenʿān'umı: *Kenan ilinin Yusuf'u. / Hz. Yusuf.*

1. Āl ile aldurdum elden ol gül-i ḫandānumı
   Şanki Yaʿḳūb'um yitürdüm **Yūsuf-ı Kenʿān'umı** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 10). [yūsuf-ı kenʿān'umı, -um, -ı]*

yūsuf-ı kenʿān'umuz: *Kenan ilinin Yusuf'u. / Hz. Yusuf.*

1. Teraḫ gitdi feraḫ geldi Hüdāyī minnet Allāh'a
   Göñül Yaʿḳūb'ına ol **Yūsuf-ı Kenʿān'umuz** geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 227, Mısra 10). [yūsuf-ı kenʿān'umuz, -umuz]*

yūsuf-ı mışr-ı cāhum: *Mısır mevkili Yusuf.*

1. Āh kim vādī-i hicrāna düşürdüm rāhum

   Düşdi çāh-ı laḥide **Yūsuf-ı Mışr-ı cāhum** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 2). [yūsuf-ı mışr-ı cāhum, -um]*

yūsuf-ı mışr-ı cemāl: *Mısır'ın güzel yüzlü Yusuf'u.*

1. Dirseñ kemāl-i ḥüsnüñe irişmesün hergiz zevāl

   Raḥm eyle dil Yaʿḳūbına ey **Yūsuf-ı Mışr-ı cemāl** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 4). [yūsuf-ı mışr-ı cemāl,]*
2. Dest-i firāḳuñla yeter çāk eyle gel pīrāhenüm

   Raḥm eyle dil Yaʿḳūbına ey **Yūsuf-ı Mışr-ı cemāl** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 8). [yūsuf-ı mışr-ı cemāl,]*
3. Öldürme tīġ-ı hecr-ile boynuña alma ḳanumı

   Raḥm eyle dil Yaʿḳūbına ey **Yūsuf-ı Mışr-ı cemāl** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 12). [yūsuf-ı mışr-ı cemāl,]*
4. Aġlatma ḫalḳ-ı ʿāleme fāş olmasun rāzum benüm

   Raḥm eyle dil Yaʿḳūbına ey **Yūsuf-ı Mışr-ı cemāl** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 16). [yūsuf-ı mışr-ı cemāl,]*
5. Oldı Hüdāyī cān-ile dilden giriftāruñ senüñ

   Raḥm eyle dil Yaʿḳūbına ey **Yūsuf-ı Mışr-ı cemāl** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 20). [yūsuf-ı mışr-ı cemāl,]*

yūsuf-ı mışr-ı kerem: *Cömertlik Mısır'ının Yusuf'u.*

1. Yūsuf-ı Mışr-ı kerem Yaʿḳūb Aġa

   Yapdı bu cisri idüp Ḥaḳ penāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 8, Mısra 1). [yūsuf-ı mışr-ı kerem,]*

yūsuf-ı mışr-ı suḫan oldı: *Söz Mısırının Yusuf'u olmak.*

1. Yūsuf-ı Mışr-ı suḫan oldı Hüdāyī bendeñ

   Ġam degül olsa sitem-dīde-i iḫvān-ı zamān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 169, Mısra 13). [yūsuf-ı mışr-ı suḫan oldı, -dı]*

yūsuf-ı mümtāzum: *Seçilmiş, seçkin Yusuf.*

1. Birāderler meded ol pür-cefā vü nāzum aldurdum
   Bugün Yaʿḳūb-ı vaḳtem **Yūsuf-ı mümtāzum** aldurdum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 144, Mısra 2). [yūsuf-ı mümtāzum, -um]*

yūsuf-ı sānī: *İkinci Yusuf. (Güzellik bağlamında).*

1. Cūylarda degül ey **Yūsuf-ı s̲ānī** gird-āb
   Reşk-i çāh-ı z̲eḳanuñ baġrını deldi ābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 112, Mısra 3). [yūsuf-ı s̲ānī,]*
2. Eyā Mışr-ı dile biñ ʿizzet-ile **Yūsuf-ı s̲ānī**
   Gelüp dārü's-sürūr itseñ n'ola bu beyt-i aḥzānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 9). [yūsuf-ı s̲ānī,]*

yūsuf-ı zamāne: *Devrin Yûsuf'u.*

1. Ol **Yūsuf-ı zamāne** ḳavī-ārzū henūz
   Çāh-ı ṭabiʿate ḫalel irdi ḳuvāya żaʿf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 89, Mısra 9). [yūsuf-ı zamāne,]*
2. ʿUşşāḳ içinde eyle Hüdāyī'yi ser-ferāz
   Ey **Yūsuf-ı zamāne** başın kes sināna dik *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 124, Mısra 12). [yūsuf-ı zamāne,]*

yūsuf-liḳā: *Hz. Yusuf gibi güzel yüzlü.*

1. Küḥl eyle dil Yaʿḳūb'ınuñ çeşmine gel ḫāk-i rehüñ
   İḫvān gözüñ aydın disün gelsün ey **Yūsuf-liḳā** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 7, Mısra 10). [yūsuf-liḳā,]*

yūsuf-ṣıfat: *Hz. Yusuf gibi güzel yüzlü.*

1. İlyās-ṣafā vü Ḫıżr-himmet
   Yūsuf-ṣıfat u Kelīm-sīret *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 8). [yūsuf-ṣıfat,]*

yūsuf-vār: *Hz. Yusuf gibi güzel yüzlü.*

1. Dile geldükce ġamı ʿizzet idüp **Yūsuf-vār**
   Bizi bi'llāhi ḳoyup gitme birāder diyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 139, Mısra 7). [yūsuf-vār,]*

yuy-: *Yıkamak.*

1. Ḫūn-ı ciger ü eşk-ile **yuy** nakşını ġayruñ
   Pāk eyle Hüdāyī bu derūnuñla birūnuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 127, Mısra 9). [yuy,]*

yüz: *Taraf, yön, kısım.*

1. Zülfi nesīmi Kaʿbe **yüzinden** güẕār idüp
   Āfāḳı bād-ı ḳıble gibi ḫuşḫuş-dem eyledi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 222, Mısra 3). [yüzinden, -in, -den]*

yüz: *Başın, üzerinde alın, kaş, göz, burun, yanaklar, ağız ve çene bulunan ön kısmı, surat, çehre.*

1. Güneş **yüzüñ** tutup eksügin itdi māhı temām
   Ne ṣūret-ile olur āyīne ber-ā-ber aña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 3, Mısra 5). [yüzüñ, -üñ]*
2. Bu çeşm ü bīnī zülf ü fem baḳduḳca bir ʿālem virür
   Dirsem **yüzine** vechi var āyīne-i ʿālem-nümā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 7, Mısra 4). [yüzine, -in, -e]*
3. Olupdur ḫāl-i zerdī -i çihre-i dildāruma beñdeş
   Hüdāyī eylese gökler **yüzinde** ṭañ mı yir kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 11, Mısra 10). [yüzinde, -in, -de]*
4. Ebrden ṭutdı meh **yüzine** niḳāb
   Gün yüzüñden meger ki itdi ḥicāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 17, Mısra 1). [yüzine, -i, -n, -e]*
5. Ebrden ṭutdı meh yüzine niḳāb
   Gün **yüzüñden** meger ki itdi ḥicāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 17, Mısra 2). [yüzüñden, -üñ, -den]*
6. Ḳapu açup gün **yüzin** ʿarż eylese dilber ṣabāḥ
   İste ḥācet gök ḳapusı açılur dirler ṣabāḥ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 23, Mısra 1). [yüzin, -in]*
7. Gün **yüzüñ** göster tenüm zeyn eyle dāġ-ı ṣevḳ-ıla
   Ḳuluñam giydür baña bir ḫilʿat-i dībā-ı ʿīd *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 27, Mısra 9). [yüzüñ, -üñ]*
8. Ḳaldum ṣeb-i fürḳatde ḳara baḫtum ucından
   ʿArż itmez iseñ gün **yüzüñ** eyvāh Muḥammed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 28, Mısra 6). [yüzüñ, -üñ]*
9. Lebüñden ey **yüzi** gül dād feryād
   Ki eyler baña her dem ẓulm ü bī-dād *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 29, Mısra 1). [yüzi, -i]*

10. Gül **yüzüñ** vaṣfı'duġın ol ġunca-ı nev-restenüñ

    Ey Hüdāyī şiʿrümüñ rengīn edāsı bildürür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 34, Mısra 7). [yüzüñ, -üñ]*

11. Hüdāyī gibi olmış gül **yüzüñ** şūrīdesi lāle

    Beyābān-ı belāda ḫār u ḫāralar yataġıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 41, Mısra 13). [yüzüñ, -üñ]*

12. Baḳma gün **yüzlülere** didüm idi eslemedüñ

    Ey gözüm aġla görem kim olasın daḫı beter *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 47, Mısra 5). [yüzlülere, -lü, -ler, -e]*

13. Ele alup **yüzini** geldi Hüdāyī tapuña

    Bir gedādur ki ḫazān bergini sulṭāna suñar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 56, Mısra 9). [yüzini, -in, -i]*

14. Dirlerse ḫaṭṭ u zülfine ey dil müşābihüz

    Müruñ **yüzini** bas yere māruñ başını ez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 63, Mısra 8). [yüzini, -i, -(n)i]*

15. Göz açup gördüm **yüzüñ** ʿışḳuñla memlū oldı dil

    Revzen-i kāşāneden kesb-i havā mıdur ġaraż *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 81, Mısra 7). [yüzüñ, -üñ]*

16. Gelmeden kūyuña maḳṣūd **yüzüñ** görmekdür

    Girmeden cennete dīdārdur ey meh melḥūẓ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 83, Mısra 3). [yüzüñ, -üñ]*

17. Yüzüñ üzre dem-ā-dem eşk-i ḫūnīnüñ revān eyle

    Dilerseñ ey Hüdāyī āb-ı rūy-ı ehl-i derd olmaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 93, Mısra 9). [yüzüñ, -üñ]*

18. Gül **yüzüñde** ḫaṭuñ özlerse n'ola aḥbābuñ

    Ḫūbdur şevḳına gülgeşt-i çimen mehtābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 113, Mısra 1). [yüzüñde, -üñ, -de]*

19. Yüzde zülfüñ mīr-i baḫr-i ḥüsn olup diller alur

    Ḫūyıdur merdüm-rübālıḳ mālik-i deryālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 117, Mısra 3). [yüzde, -de]*

20. Yüzüme ṭur ḳademüñ bas gel ey yüzi Kaʿbe

    Ṭolarsa gözlerümüñ şīşesi ḳayurmaz ḳum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 136, Mısra 3). [yüzüme, -üm, -e]*

21. Gün yüzüñle niçe bir ṭutıla āyīne-i āb

    Gāh olur kim ṭutar anuñ **yüzini** jeng-i çimen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 166, Mısra 6). [yüzini, -in, -i]*

22. Dil-i maḥzūn-ı Hüdāyī gibi gördükde **yüzüñ**

    Güldi açıldı hemān ġunca-ı dil-teng-i çimen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 166, Mısra 9). [yüzüñ, -üñ]*

23. Bu reng ü būyı lāle görüp gül **yüzüñdedir**

    Baġrumda dāġum olmaz-ıdı olsa bende bu *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 5). [yüzüñdedir, -üñ, -de, -dir]*

24. Kimdür **yüzüñde** bu ḫaṭ-ı reyḥāna ṭaʿn ide
    Kāfirdür ol ki ḥażret-i Ḳur’ān’a ṭaʿn ide *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 185, Mısra 1). [yüzüñde, -üñ, -de]*
25. Māh-ı dü-hefte gün yüzüñe beñzerem dimiş
    Varmaya göreyin o **yüzi** ḳara ayıne *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 190, Mısra 8). [yüzi, -i]*
26. Şevḳ-ıla virür cānı **yüzüñ** görse Hüdāyī
    Şol şemʿ gibi kim söyünür vaḳt-i seḥerde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 194, Mısra 9). [yüzüñ, -üñ]*
27. Hüdāyī ʿāşıḳ u abdālı olmış ol **yüzi** mihrüñ
    Bürünse māh-ı şeb-ārā ʿaceb mi bir ḳara şāla *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 199, Mısra 9). [yüzi, --i]*
28. Tek **yüzüñ** şemʿini göster mumdur pervāne-veş
    Yanmaġa bu tekye-i dehrüñ ışıḳ-meşrebleri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 209, Mısra 5). [yüzüñ, -üñ]*
29. Ḳaşuñ hilāle **yüzüñ** āfitāba beñzetmiş
    Hüdāyī gibi gelür mi cehāna rūşen-rāy *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 212, Mısra 9). [yüzüñ, -üñ]*
30. Ser-i engüşt-i nebīdür meger ol bīnī-de
    K’itdi **yüzüñde** ʿayān muʿciz-i şaḳḳu’l-ḳameri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 216, Mısra 10). [yüzüñde, -üñ, -de]*
31. Ey Hüdāyī umaram ol **yüzi** ḫūrşīd gelüp
    Ḫākden ḳaldura ben ẕerresini ṭoz gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 226, Mısra 9). [yüzi, --i]*
32. N’eyler **yüzinde** ol ṣanemüñ zülf-i sāḥiri
    Kim gördi bāġ-ı ḫulda duḫūl ide kāfiri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 237, Mısra 1). [yüzinde, -i, -(n)de]*
33. Aġsa gökler **yüzine** meh gibi goy-ı şerefüñ
    Ḳadr u rifʿatle müdām olsañ eger rūşen-dil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 19). [yüzine, -i, -(n)e]*
34. Zāġ-ı şeb anı görüp oldı hemān-dem perrān
    Bir yalıñ **yüzli** ışıḳ şarḳ diyārından irüp *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 22). [yüzli, -li]*
35. Nā-geh ol şemʿ-i cemʿ-i ehl-i vefā
    Yüzi mihr alnı māh-ı tābānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 16). [yüzi, -i]*
36. Luṭf idüp **yüzüme** ḳadem başduñ
    İrdi eflāke ḳadr ü ʿunvānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 43). [yüzüme, -üm, -e]*
37. Yüzi feṭḥ āyetidür ḳāmetidür āyet-i nuṣret
    Perī şeklinde taṣvīr itmiş anı Mānī-i ḳudret *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 13). [yüzi, --i]*
38. Çarḫ-ı rifʿatde **yüzi** mihr-i pür-envār olsun
    Cümle aʿdāsı anuñ yoġ olup ol var olsun *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 33). [yüzi, -i]*

yüz: *Nedeniyle, sebebiyle, vesilesiyle.*

1. Cemālüñi niçe **yüzden** görem diyen diller
   Şikeste āyineler gibi pāre pāre gerek *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 122, Mısra 7). [yüzden, -den]*
2. O ġunca Kaʿbe **yüzinden** niḳābın itmedi refʿ
   Açılmadı aradan bu ḥicābı n'eyleyeyin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 171, Mısra 5). [yüzinden, -i, -n, -den]*
3. Bildüm ne **yüzden** aḳduġını āb-ı dīdemüñ
   Bir kerre görmiş-idi cemālüñ geçende bu *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 183, Mısra 9). [yüzden, -den]*

yüz: *Pek çok.*

1. Ey benüm nāzı gibi ḳulları çoḳ ḫānum gel
   Günde biñ **yüze** güler ġunca-ı ḫandānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 134, Mısra 2). [yüze, -e]*
2. Ruḫlaruñ dīvānını seyr itse ey şāh-ı güzīn
   Kātibine ide **yüz** taḥsīn Kirāmen Kātibīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 14). [yüz,]*

yüz aḳlığıyla: *İtibar, şeref ,onur , izzet.*

1. Şol kim ġamuñla rīşi sefīd oldı ʿāḳıbet
   Yüz aḳlığıyla oldur iden dünyeden güẕār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 49, Mısra 8). [yüz aḳlığıyla, -y, -la]*

yüz al-ıla: *Yüz aldatmacası.*

1. Gül-i gülzār-ı şām iken ḳamer baḫs itse ḥüsnüñle
   Virür reng aña **yüz al-ıla** ol ruḫsār-ı mihr-āyīn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 157, Mısra 8). [yüz al-ıla, -ıla]*

yüz biñ: *Yüz bin sayısı, çokluğu ifade etmek için kullanılmıştır.*

1. Dil olsa tende her bir ḳıl zamān-ı ʿömr **yüz biñ** yıl
   Ḥadīṯ-i luṭfuñı itsem rivāyet yā Resūla'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 204, Mısra 3). [yüz biñ,]*
2. Olur bir demde **yüz biñ** mürde iḥyā
   Tekellüm eylese ol rūḥ-ı ṣānī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 225, Mısra 7). [yüz biñ,]*

3. Biñ duʿā **yüz biñ** ṣenā etbāʿuña eşyāʿuña
   Dāyimā bizden eyā ser-māye-i emn ü emān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 89). [yüz biñ,]*

yüz biñ: *Yüz bin, pek çok.*

1. Ālüñe evlāduña **yüz biñ** ṣalāt ile selām
   Ḥażret-i Ḥaḳdan eyā maḳṣūd-ı emr-i kün fe-kān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 79). [yüz biñ,]*

yüz bulaldan: *İlgi ve yakınlık görmek.*

1. Yüz bulaldan başa çıḳdı ey büt-i ṭannāz zülf
   Vechi var ḫūrşīd-i ʿālī-şāna ḳılsa nāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 87, Mısra 1). [yüz bulaldan, -aldan, -]*

yüz çevüren: *Gösterdiği ilgiyi kesmek.*

1. Ḫāk-i rehüñde tek baña yer vir ʿAlīlik it
   Olsun Yezīd **yüz çevüren** Bū Türāb'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 179, Mısra 6). [yüz çevüren, -en]*
2. Ḫāk-i rehüñden eyle mürüvvet ʿĀlīlik it
   Olsun Yezīd **yüz çevüren** Bū Türāb'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 54). [yüz çevüren, -en]*

yüz sürenüñ: *Aşırı sevgi göstermek amacıyla yere eğilmek; sevgilinin geçtiği yerlerden geçmek.*

1. Seng-i rehüñe **yüz sürenüñ** ḳıymetini bil
   Zīrā zer-i nābuñ bilinür ḳadri meḥekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 159, Mısra 7). [yüz sürenüñ, -en, -üñ]*

yüz süriyü: *Aşırı sevgiyi ve bağlılığı göstermek için yere eğilmek, yere kapanmak; sevgilinin ayağına kapanmak.*

1. Yüz süriyü ṭavf ider ʿuşşāḳ işigüñ Kaʿbe'sin
   Döndiler ḳurbāna gelmiş ʿīd-i aḍḥā ḳoynına *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 196, Mısra 5). [yüz süriyü, -y, -ü]*
2. Seyl-i eşküm gibi **yüz süriyü** geldüm ṭapuña
   Ne revādur k'ola maḥrūm ḳapuñda sāyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 97). [yüz süriyü, -y, -ü]*

yüz sürüp: *Baş eğmek, (huzurunda) yere kapanmak, ayaklara kapanmak (saygı bağlamında).*

1. Ḫāl-i ruḫuña **yüz sürüp** öldükde mezārum
   Güm güm öte āvāze-i tesbīḥ-i melekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 159, Mısra 9). [yüz sürüp, -üp]*

yüz yire ḳodı: *Yüzünü yere sürmek.*

1. Yıḳdı nihāli ṣadme-i āfāt-ı rūzgār
   Yüz yire ḳodı berg düşüp şāḫsārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 173, Mısra 6). [yüz yire ḳodı, -dı]*

yüzi: *Başın, üzerinde alın, kaş, göz, burun, yanaklar, ağız ve çene bulunan ön kısmı, surat, çehre.*

1. Sen **yüzi** māhuñ olur laʿl-i şeker-ḫāsı leẕīẕ
   Kaʿbetu'llāhuñ olur niteki ḫurmāsı leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 31, Mısra 1). [yüzi,]*
2. Hüdāyī tāze ġazeller ḳasideler diyicek
   Hemīşe ol **yüzi** gül ʿārıżı bahāra gerek *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 122, Mısra 10). [yüzi,]*
3. Yol gözlerem nücūm-ı reh-i kehkeşān gibi
   Ḳurtar beni gel ey **yüzi** mihr intiẓārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 177, Mısra 8). [yüzi,]*
4. Yüzinde berḳ urur envār-ı ʿadl ü ḥilm ü ḥayā'
   Ruḫ-ı nigū gibi āyīne-i mücellādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 15). [yüzinde, -n, -de]*

yüzi kaʿbe: *Yüzü Kabe olan sevgili.*

1. Yüzüme ṭur ḳademüñ bas gel ey **yüzi Kaʿbe**
   Ṭolarsa gözlerümüñ şīşesi ḳayurmaz ḳum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 136, Mısra 3). [yüzi kaʿbe,]*

yüzi koyı düşme: *Yüz üstü düşmek.*

1. Çāh-ı cāha ṣuṣayup düşme yüzi koyı ṣaḳın
   Eyleme Yūsuf'a zındānı birāder menzil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 13). [yüzi koyı düşme, -me]*

yüzine ḳarşu: *Yüzüne karşı.*

1. Yañılup **yüzine ḳarşu** ruḫlaruña gül didüm
   Ḫışm idüp ben ḳulına ol ġonce-leb lā lā didi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 239, Mısra 3). [yüzine ḳarşu,]*

yüzini görse: *Yüzünü gördüğün (kimse).*

1. Umaram zülfi ḳoya erbāb-ı dünye kīnesin
   Görse kāfir yüzini olur müselmān Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 108, Mısra 6). [yüzini görse, -se]*

yüzler sürüp: *Yüzünü yere doğru tutup sevgi ve saygısını göstermek.*

1. Sen büt-i Farḫārsın ol kāfir-i Hindū gibi
   Pāyuña **yüzler sürüp** eyler saña iʿzāz zülf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 87, Mısra 8). [yüzler sürüp, -üp]*

yüzü: *Başın, üzerinde alın, kaş, göz, burun, yanaklar, ağız ve çene bulunan ön kısmı, surat, çehre.*

1. Zerd itdi sensüzin **yüzümüz** āh u zār gel
   Bir şekle dahı ḳoydı bizi rūzgār gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 1). [yüzümüz, -müz]*

yüzüm ḳıbleden dönsün: *Yüzün kıbleden dönmesi II Dinden çıkmak.*

1. Ey ḫālīlüm Kaʿbe ḥaḳḳı ḳıbleden dönsün yüzüm
   Ḳaşlaruñdan ġayrı ger var-ısa mescūdum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 138, Mısra 3). [yüzüm ḳıbleden dönsün, -sün]*

yüzüme baḳ: *Yüzüne bakmak, değer vermek, ilgi göstermek.*

1. Ben bülbülüñ aġlatma gel ey ġunca-dehānum
   Bir kez gel e baḳ yüzüme kim şād ola cānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 2). [yüzüme baḳ,]*

yüzüme güle: *İyi davranmak, hoş muamele etmek, yakınlık göstermek.*

1. Yüzüme bir güle baḳ tā ki sevinsün cānum
   Dest-i luṭfuñla yapılsun bu dil-i vīrānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 23). [yüzüme güle, -e]*

yüzüme şu seper: *Yüze su serpmek.*

1. Beni bī-hoş görür ʿışḳ meyinden her dem
   Şu seper yüzüme merdümlük ider dīde-i ter *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 47, Mısra 10). [yüzüme şu seper, -er-üm, -e]*

yüzümi yerlere sürüp: *Yüzünü yerlere sürmek.*

1. Yüzümi yerlere sürüp yürürem āb gibi
   Dögerin ṭaşlar-ıla sīnemi seylāb gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 9). [yüzümi yerlere sürüp, -üp]*

yüzüñ saḥfında: *Yüzün sayfası.*

1. Nedür ey meh **yüzüñ saḥfında** ḫaṭṭ-ı lāciverd olmaḳ
   Nedür mirʿāt-ı cān üzre dem-ā-dem böyle gerd olmaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 93, Mısra 1). [yüzüñ saḥfında, -ın, -da]*

yüzüñe: *Başın, üzerinde alın, kaş, göz, burun, yanaklar, ağız ve çene bulunan ön kısmı, surat, çehre.*

1. Göz merdümi ʿaynıdur o ḫūrşīd-perestüñ
   Gün **yüzüñe** her ḳanda ki gitseñ nigerāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 55, Mısra 6). [yüzüñe, -üne]*
2. Yüzüñe kimisi gül kimi güneş dirse n'ola
   Bir niçe vech-ile cāyizdür oḳınmaḳ Ḳur'ān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 169, Mısra 7). [yüzüñe, -üne]*

zād: *Azık, yiyecek.*

1. Rızḳ-ı maḳsūma yüri kāniʿ olup şükr eyle
   Zāduñı tā ki ziyād ide Ḫudā-ı ʿādil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 30). [zāduñı, -uñ, -ı]*

zād olsun: *Yiyecek, azık olmak; kişi olmak.*

1. Yā İlāhī dilerem rūḥı anuñ şād olsun
   Niʿam-ı ravża-ı Firdevs aña **zād olsun** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 34). [zād olsun, -sun]*

zādü'l-müşāfirīn: *Yolcuların azığı.*

1. Ġam ḫūnıdur bu tekyede **zādü'l-müşāfirīn**
   Alduñsa ḥışşe merd-i ḳanāʿat-güzīnsin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 176, Mısra 9). [zādü'l-müşāfirīn,]*

żaʿ**f:** *Arıklık, zayıflık, dermansızlık, kuvvetsizlik.*

1. Döndürdi cism-i zerdümi derdüñle nāya **ża**ʿ**f**
   Geldi o dem ki vire vücudum fenāya **ża**ʿ**f** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 89, Mısra 1). [żaʿf,]*
2. Döndürdi cism-i zerdümi derdüñle nāya **ża**ʿ**f**
   Geldi o dem ki vire vücudum fenāya **ża**ʿ**f** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 89, Mısra 2). [żaʿf,]*
3. Ol Yūsuf-ı zamāne ḳavī-ārzū henūz
   Çāh-ı ṭabiʿate ḫalel irdi ḳuvāya **ża**ʿ**f** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 89, Mısra 10). [żaʿf,]*
4. Dilde ʿaṣā-ı tīrüñedür iʿtimādumuz
   Çoḳdan ṣalardı ḫāke bizi hemçü sāye **ża**ʿ**f** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 89, Mısra 12). [żaʿf,]*
5. Ġam ḫānesinde ḳaldı Hüdāyī şikeste-ḥāl
   Raḥm eyle itmedin eşer ol mübtelāya **ża**ʿ**f** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 89, Mısra 14). [żaʿf,]*

żaʿ**f düşürdi:** *Muhtaç etmek.*

1. Bükdi benefşenüñ belini zülfüñüñ ḫamı
   Āḫır o derdmendi düşürdi ʿaṣāya żaʿf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 89, Mısra 6). [żaʿf düşürdi, -ür, -di]*

żaʿ**f geldi:** *Zayıflamak, kuvvetten düşmek.*

1. Ṭañ mı olursa derd-ile günden güne hilāl
   Mihr-i ruḫuñdan ayrulalı geldi aya żaʿf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 89, Mısra 4). [żaʿf geldi, -di]*

żaʿf vire: *Zayıflatmak.*

1. Yā Rabbi bār-ı ʿışḳa kim eyler taḥammüli
   Yüklense vire Ṭūr-ı sipihr ü serāya żaʿf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 89, Mısra 8). [żaʿf vire, -e]*

ẓafer bulımaz: *Kazanmak, galip gelmek, yenmek.*

1. Şāhid-i dil-nevāz-ı ḫāne-nişīn
   ʿAsker-i ġam aña **ẓafer bulımaz** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 50). [ẓafer bulımaz, -ı, -maz]*

żaʿf-ıla: *Arıklık, zayıflık, dermansızlık, kuvvetsizlik.*

1. Ḫᵛuş gör Hüdāyī bendeñi geldükde ḳapuña
   Bir gün gelür ki **żaʿf-ıla** gözden nihān olur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 52, Mısra 18). [żaʿf-ıla,]*

zāġ: *Karga II rakip.*

1. Her oḳınduġı yere varıcı şeh-bāz gibi
   Zaġlar hem-demi ṭūṭī-i suḫun-dānum gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 134, Mısra 6). [zaġlar, -lar]*

zāġ-ı şeb: *Gecenin kargası, (kargaya benzeyen siyah gece).*

1. Zāġ-ı şeb anı görüp oldı hemān-dem perrān
   Bir yalıñ yüzli ışıḳ şarḳ diyārından irüp *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 21). [zāġ-ı şeb,]*

zāhid: *(زاهد) sıf. ve i. (Ar. zuhd "bir şeye değer vermemek"ten zāhid) 1. Dünyâyı terkedip dînin emirlerine çok titizlikle riâyet eden, züht ve takvâ sâhibi, dindar, müttakî (kimse): 2. i. Çok dindar olup irfânı olmayan kimse, kaba sofu:.*

1. Reh-i cānānede cān terkin itsek n’ola ey **zāhid**
   Bizüm de ehl-i ʿışḳuz yolumuz erkānumuz vardur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 35, Mısra 3). [zāhid,]*
2. Zāhid gözetdügüm ḳoyup evḳāt-ı ḫamseyi
   Bu zülf ü ʿārıż u ḳad ü bu ḫaṭṭ u ḫāldür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 37, Mısra 9). [zāhid,]*
3. Sırr-ı zülfin ṣorma ger **zāhid** aġarsa göklere
   Āsumāndan rīsmānı añlamaz nādāndur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 50, Mısra 5). [zāhid,]*
4. Ceẕbe-i ʿışḳ idi Manṣūr’ı çeken ey **zāhid**
   Yoḳsa ḥaḳ söyleyicek bir kişi ber-dār olmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 60, Mısra 5). [zāhid,]*
5. Ātişin-bāde içüp cennet-i gülzārda biz
   Zāhide dūzaḫ-ı miḥnetde ʿaẕāb eyleyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 143, Mısra 8). [zāhide, -e]*
6. Bir ḳadd-i elif ʿışḳını bilsem n’ola ancaḳ
   ʿAyb olmaya **zāhid** ki hüner bir gerek erde *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 194, Mısra 6). [zāhid,]*
7. Var-ısa ʿaḳlı ḳara başında cānān **zāhidüñ**
   Zülfüñüñ küfrine virsün dīni īmānı daḫı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 231, Mısra 5). [zāhidüñ, -üñ]*

zâhidâ: *(زاهد) sıf. ve i. (Ar. zuhd “bir şeye değer vermemek”ten zāhid) 1. Dünyâyı terkedip dînin emirlerine çok titizlikle riâyet eden, züht ve takvâ sâhibi, dindar, müttakî (kimse): 2. i. Çok dindar olup irfânı olmayan kimse, kaba sofu:.*

1. Zāhidā gel içelüm şöyle lebi yādına kim
   Tāc-ıla hırḳayı rehn-i mey-i nāb eyleyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 143, Mısra 9). [zāhidā,]*

zāhid-i ṣad-sāle olup: *Yüz yıllık zahit olmak.*

1. Görse ḫālüñ ṭaʿne itmezdi Hüdāyī ḥāline
   Ehl-i derd olup yaḳardı zāhid-i ṣad-sāle dāġ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 85, Mısra 10). [zāhid-i ṣad-sāle olup, -up]*

zāhir: *Bir şeyin görünen tarafı, dış yüzü, dış görünüşü.*

1. Çıḳup cān gitdi yār-ile Hüdāyī ḳaldı zār ile
   Ne cāndan bir eṣer **ẓāhir** ne cānāndan ḫaber peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 14). [ẓāhir,]*
2. Ṭoġruluġıyla eyler elif-ḳāmetine meyl
   Anuñ ki bāṭını ile bir ola **ẓāhiri** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 230, Mısra 4). [ẓāhiri, -i]*

ẕāhir: *İranlı meşhur kaside şairi Zahir (v.1201).*

1. Ḫusrevā irdi kemāle kelimāt-ı ḥasenüñ
   İremez pāyeñe Saʿdī vü **Ẓahīr** u Selmān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 32). [ẓahīr,]*

ẕāhir olup: *Açığa çıkmak, meydana çıkmak, görünür olmak.*

1. Ger ḫāk ola tenüm umaram genc-i ʿışḳ-ı dost
   Ẓāhir olup defîne-i penhāna ṭaʿn ide *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 185, Mısra 12). [ẓāhir olup, -up]*

ẕāhir ü bāṭın: *Dış ve iç ‖ sûret ve sîret.*

1. Luṭfuñuñ muḥtācı cümle enbiyā vü mürselīn
   Ẓāhir ü bāṭın ḳuluñdur cümleten ins ile cān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 68). [ẓāhir ü bāṭın,]*

ẕahīr ü ḫusrev ü selmān'a: *Zahir(v.1201), Hüsrev(1253-1325), Selman(1309-1376).*

1. Şemʿ-i Hüda olursa Hüdāyī'ye ger delīl
   Naẓmı **Ẓahīr ü Ḫusrev ü Selmān'a** ṭaʿn ide *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 185, Mısra 14). [ẓahīr ü ḫusrev ü selmān'a, -a]*

ẕahīr ü muʿīnsin: *Arka ve yandaş.*

1. Ol şems-i evc-i ʿişmete beñzetme kendüñi
   Ẓālimdür ol sen aña **ẓahīr ü muʿīnsin** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 176, Mısra 4). [ẓahīr ü muʿīnsin, -sin]*

ẕahm: *Yara.*

1. Kūyuñ Aḳşehr-durur seng-i cefāñ alması
   Olur Aḳşehr'üñ eyā gül **ẕaḫm** alması leẕīẕ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 31, Mısra 4). [ẓaḫm,]*
2. Ser-i Ferhād'dur yā-ḫūd delinmiş tīşe **ẕaḫmından**
   Ya Ḳays'uñ dest-i Leyladan şikest olan çanaġıdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 41, Mısra 9). [ẓaḫmından, -ın, -dan]*

3. Göñülde ey kemān-ebrū ḳılıcuñ **zaḫmı** yanına
   Ḫadeng-i ġamzeñi gönder o da bu evde dāḫildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 53, Mısra 3). [zaḫmı, -ı]*
4. Diş yaraları var leb-i sāḳīde ṣanasın
   Ter mīvedür ol kim toḳınur **zaḫmı** ṭolunuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 127, Mısra 6). [zaḫmı, -ı]*
5. Tā dem-i evvelde kim oldum şehīd-i tīġ-ı ʿışḳ
   Zaḫmumuñ ol dem bu demdür kim aḳar ḳanı daḫı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 231, Mısra 10). [zaḫmumuñ, -um, -un]*

zahm urmaz: *Yaralamak.*

1. Geçmeseydi baña ol ḳaşı kemānuñ nāzı
   Cāna **zaḫm urmaz** idi ġamze-i tīr-endāzı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 219, Mısra 2). [zaḫm urmaz, -maz]*

zaḫm-ı nāhun-ı dil-dūz-ı ḫārdan: *Dikenin gönül delen tırnak yarası.*

1. Dāmān-ı pāki berg-i gülüñ çāk olup yatur
   Gülşende **zaḫm-ı nāhun-ı dil-dūz-ı ḫārdan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 173, Mısra 10). [zaḫm-ı nāhun-ı dil-dūz-ı ḫārdan, -dan]*

zaḫm-ı tīşe-i ferhād-ı ʿışḳ: *Aşk Ferhad'ının kazmasının yarası.*

1. Ḫusrevā sīnemde ṣan yer yer elifler dāġlar
   Bīsütun üstinde **zaḫm-ı tīşe-i Ferhād-ı ʿışḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 94, Mısra 10). [zaḫm-ı tīşe-i ferhād-ı ʿışḳ,]*

zalām-ı şām: *Akşam karanlığı.*

1. Ey ʿārıżuñ muʿārıż-ı bedr-i temām-ı şām
   Rūşen-żamīr nūr-ı ruḫuñdan **ẓalām-ı şām** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 141, Mısra 2). [ẓalām-ı şām,]*

ẓalām-ı şām-ı fürḳat: *Ayrılık akşamının karanlığı.*

1. Ẓalām-ı şām-ı fürḳat nūra tebdīl oldı gün gördük
   Lebi Ḫıżr u dehānı Çeşme-i Ḥayvān'umuz geldi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 227, Mısra 3). [ẓalām-ı şām-ı fürḳat,]*

zāl-i felek: *Feleğin Zal'i (Zal: Far. 1. İhtiyar, ak sakallı. Meşhur Rüstemin pederi. rüstem-i zâl Zaloğlu Rüstem.).*

1. Mihrüñden eger dönse n'ola ḳalb-i Hüdāyī
   Ey **Zāl-i felek** er mi olur kimseye oynaş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 78, Mısra 10). [zāl-i felek,]*

zāl-i felek: *Feleğin kocakarısı.*

1. Dil virmez eyā **zāl-i felek** saña Hüdāyī
   Merdānelere itmez eşer mekr ü füsūnuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 126, Mısra 9). [zāl-i felek,]*

ẓālim: *Acımasız ve haksız davranan, zulmeden.*

1. Ol şems-i evc-i ʿişmete beñzetme kendüñi
   Ẓālimdür ol sen aña ẓahīr ü muʿīnsin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 176, Mısra 4). [ẓālimdür, -dür]*

ẓālim-dur: *Acımasız ve haksız davranan, zulmeden.*

1. Nice **ẓālim-durur** ki sāḳinüñ
   Ḳanlar aġlar elinde cām-ı şarāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 17, Mısra 5). [ẓālim-durur, -ur]*

zamān: *Devir, zaman. II İçinde yaşanılan zaman.*

1. ʿAmel metāʿı ile satma kendüñi ṣofī
   Ziyān iden saḳın ekşer **zamānda** ʿāmildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 39, Mısra 12). [zamānda, -da]*
2. Gel saña revān idecegüm tuḥfe-i cāndur
   Saḳlaram anı sen şeh içün niçe **zamāndur** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 55, Mısra 2). [zamāndur, -dur]*
3. Rūzgāruñ ki muḫālif ola ṣabr it ey dil
   Zevraḳ-ı ḳulzüm-i iḳbāl **zamānsuz** yürimez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 64, Mısra 6). [zamānsuz, -suz]*

4. Añ ol güni ki gülistānda haftalarla ḳalup
   Mey-i dü-sāle içen bir **zamān** ikimüz idük *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 118, Mısra 6). [zamān,]*
5. Ekseñ ẓarāfet-ile raḳībüñ **zamānıdur**
   Serv olmadı giyāh-ıla hem-ser Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 146, Mısra 9). [zamānıdur, -ı, -dur]*
6. Kaʿbe-i ḳalbümi gel yıḳma Ḫālīlüm şimdi
   Bir **zamān** kendü elüñle yapılan ḫānedür o *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 184, Mısra 4). [zamān,]*
7. Rūz-ı maḥşer dest-gīr ol bende-i üftādeñe
   Şol **zamān** kim ḳālebümde ḳalmaya tāb ü tüvān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 92). [zamān,]*
8. Nūr-ı şavḳ-ıla neden ṭoldı zemīn ile **zamān**
   Didiler şāh Selīmi'bni Süleymān'a bugün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 29). [zamān,]*
9. Cūş eyledügi **zamānda** ol ʿayn
   Sīrāb ola teşnegān-ı kevneyn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 31). [zamānda, -da]*
10. Zemīne mihr-i rūyuñ oldı ṭāliʿ
    Zamāna şemʿ-i baḫtuñ oldı lāmiʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 24). [zamāna, -a]*
11. Pādişeh-i zamānesin şimdi senüñ-durur **zamān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Muhammes 1, Mısra 15). [zamān,]*
12. Sū be-sū bāġ-ı cehānda nitekim āb-ı revān
    Varsun ol serv-i ḫırāmānum ṣalınsun bir **zamān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 4). [zamān,]*
13. Sāye-veş üftādeler düşmiş ṣolına ṣağına
    Varsun ol serv-i ḫırāmānum ṣalınsun bir **zamān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 8). [zamān,]*
14. Sebze-zār-ı ḥüsn içinde nitekim kebk-i derī
    Varsun ol serv-i ḫırāmānum ṣalınsun bir **zamān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 12). [zamān,]*
15. ʿīd-gāh-ı ḥüsn içinde bende vü āzād ile
    Varsun ol serv-i ḫırāmānum ṣalınsun bir **zamān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 16). [zamān,]*
16. Umaruz yine ṣala bu yaña dest-i rūzgār
    Varsun ol serv-i ḫırāmānum ṣalınsun bir **zamān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 15, Mısra 20). [zamān,]*
17. Bir **zamān** idi ḳapuñda olmış-ıdum ḫāk-sār
    Pāy-māl-i ḫāṣ u ʿām olmışdı çeşmüm çün ġubār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 25, Mısra 13). [zamān,]*
18. Didi tārīḫini Hüdāyī ol **zamān**
    Cisr-i Yaʿḳūb eciri vire ilāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 8, Mısra 5). [zamān,]*

19. Didi tārīḫin Hüdāyī ol **zamān**

    Çeşme-i ʿayn-i ḥayāt āb-ı zülāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 9, Mısra 5). [zamān,]*

zamāne: *Devir, zaman. II İçinde yaşanılan zaman.*

1. Sāḳī müdām öperdi Hüdāyī ayaġuñı

   El virse devlet olsa müsāʿid **zamānemüz** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 72, Mısra 10). [zamānemüz, -müz]*
2. Gel gel nasiḫaṭ-ister iseñ bu **zamānede**

   Bu ḫasta-ı belā-zede-i ḫāksārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 172, Mısra 17). [zamānede, --de]*
3. Ṣūret bulurdum āyīne gibi **zamānede**

   Ol meh müşerref itse beni bir nigāh-ile *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 189, Mısra 7). [zamānede, -de]*
4. Devlet ḳapusı meykededür bu **zamānede**

   Sāḳī-durur viren elin ol āsitānede *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 192, Mısra 1). [zamānede, --de]*
5. Yime **zamāne** ġamını ki bezm-i ʿālemden

   Ecel seni götürür ʿāḳıbet nevāle gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 218, Mısra 11). [zamāne,]*

zamān-ı devlet-i hūbī: *Güzellik saltanatının süresi.*

1. Ġurūr itme ṭutarsa dehri n'ola mihr-i ruḫsāruñ

   Zamān-ı devlet-i ḫūbī miṣāl-i berḳ-ı ʿācildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 57, Mısra 8). [zamān-ı devlet-i ḫūbī,]*

zamān-ı devletüñdür: *Hüküm sürülen zaman.*

1. Beni nā-şād idüp ḳapuñda gel aġyāri şād etme

   Zamān-ı devletüñdür ber-murād it nā-murād itme *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 26, Mısra 6). [zamān-ı devletüñdür, -üñ, -dür]*

zamān-ı ḫüsnidür: *Güzellik zamanı.*

1. Zamān-ı ḫüsnidür yāruñ muḳābil olma gel ey meh

   Güneş raḫşān iken ṭoġsa ne deñlü vire fer kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 13, Mısra 7). [zamān-ı ḫüsnidür, -i, -dür]*

zamān-ı ʿömr: *Ömür demi.*

1. Dil olsa tende her bir ḳıl **zamān-ı ʿömr** yüz biñ yıl
   Ḥadīṯ-i luṭfuñı itsem rivāyet yā Resūla'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 204, Mısra 3). [zamān-ı ʿömr,]*

zamān-ı şebābdan: *Gençlik, gençlik yılları.*

1. Elden ḳoma Hüdāyī ṣaḳın ʿışḳ cāmını
   Varınca şeyb-i şeybe **zamān-ı şebābdan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 178, Mısra 12). [zamān-ı şebābdan, -dan]*

zamānı var: *Yapılacak şey için vakit bulunmak.*

1. Meclisde būs-ı laʿli temennāsın eyledüm
   Didi **zamānı var** o sitemger Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 145, Mısra 8). [zamānı var,]*

zamānı virme: *Zaman tanımak.*

1. Ol serv-i ḫırāmān elüñe girse Hüdāyī
   Em leblerini ḳuc belini virme zamānı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 214, Mısra 10). [zamānı virme, -me]*

żamm olsa: *Ulaşmak, erişmek.*

1. Żamm olsa kesr-i dil saña fetḥ ola devletüñ
   Çek ey Hüdāyī ġam ḫarekāt-ı zamāneden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 109, Mısra 14). [żamm olsa, -sa]*

zār: *Far. 1. İsm-i mekân edatı [Kesret ifâde eder.] Gülzar, sünbül-zâr. 2. Ağlama, girye. 3. Hazin hazin ağlayan. 4. Zayıf, arık: âşık-zâr, zâr ve zebûn. [Bu manada "nizar"dan muhaffeftir.] Zârî zarlık.*

1. Çıḳup cān gitdi yār-ile Hüdāyī ḳaldı **zār** ile
   Ne cāndan bir eser ẓāhir ne cānāndan ḫaber peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 13). [zār,]*

zār idici: *Ağlatıp inletmek.*

1. Bülbülin **zār idici** bir gül-i raʿnā-ıduġuñ
   Baña ey ġunca-dehān dirler idi gerçek imiş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 76, Mısra 7). [zār idici, -ici]*

zār u ḥayrān olduġın: *Zayıf, dermansız ve şaşkın olmak.*

1. Yollar üzre ḫalḳ-ı ʿālem **zār u ḥayrān olduġın**
   Ol şeh-i mülk-i cemālüñ bir selāmıdur ġaraż *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 81, Mısra 5). [zār u ḥayrān olduġın, -duġ, -ın]*

zār u nā-tüvān ḳıldı: *Güçsüz ve inler halde olmak.*

1. Fikr-i miyānı ḳıldı beni zār u nā-tüvān
   Sırr-ı lebini niçeye dek eyleyem nihān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 13). [zār u nā-tüvān ḳıldı, -dı]*

zār u ser-gerdān-ı ʿışḳ oldı: *Aşktan inleyerek perişan hale gelmek.*

1. Maşrıḳ-ı dilden ṭoġup ḫūrşīd-i nūr-efşān-ı ʿışḳ
   Oldı her ẕerrāt-ı ḫāküm zār u ser-gerdān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 101, Mısra 2). [zār u ser-gerdān-ı ʿışḳ oldı, -dı]*

ẓarāfet: *Incelik, nezaket.*

1. Ḳul itdi ḫalḳı şīve vü nāz u ʿitāb ile
   Luṭf-ı ḫiṭāb u ḥüsn-i cevābuñ **ẓarāfetüñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 109, Mısra 4). [ẓarāfetüñ, -üñ]*
2. Ekseñ **ẓarāfet-ile** raḳībüñ zamānıdur
   Serv olmadı giyāh-ıla hem-ser Ḳayacıġum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 146, Mısra 9). [ẓarāfet-ile, -ile]*

żarb-ı ṭabanca-ı elem-i rūzgārdan: *Zamane eleminin darbesi.*

1. Olmış benefşenüñ ḳadi ḫam ʿārıżı kebūd
   Żarb-ı ṭabanca-ı elem-i rūzgārdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 173, Mısra 12). [żarb-ı ṭabanca-ı elem-i rūzgārdan, -dan]*

żarūrī: *Mecburen; kaçınılmaz olarak.*

1. Nā-çar tīġ-i tīzüñe uġrar ʿadū şehā

   Yolcı gibi **żarūrī** güẕār eyler ābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 42). [żarūrī,]*

zāt: *Kendi II Öz.*

1. Ẕātı mirʾātı pür-ṣafā olsun
   Ḳonmasun gerd-i gerdiş-i eyyām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 79). [ẕātı, -ı]*
2. Getürdi **ẕātuña** bir medḥ kim yiridür aña
   Felek nisār-ı cevāhir ide Süreyyā'dan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 45). [ẕātuña, -uñ, -a]*

zāt-ı pākidür: *Temiz, saf yaratılış.*

1. Ḥażret-i Ḥayder emīrü'l-müʾminīn yaʿnī ʿAlī

   Mīşe-zār-ı faẕla **ẕāt-ı pākidür** şīr-i jiyān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 78). [ẕāt-ı pākidür, -i, -dür]*

zāt-ı pāküñ: *Temiz, saf yaratılış.*

1. Ḥaḳ **ẕāt-ı pāküñ** eyledi ḫayrü'l-ḫalef aña
   Gül gitse būyı ẕevḳın alurlar gül-ābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 33). [ẕāt-ı pāküñ, -üñ]*
2. Ẕāt-ı pāküñ var iken kimdür diye
   Adı var luṭf u saḫānuñ kendi yoḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kıt'a 1, Mısra 5). [ẕāt-ı pāküñ, -üñ]*

zāt-ı şerīfine: *Şerefli kişi, soylu kimse.*

1. Ẕāt-ı şerīfine dilerin irmesün ḫalel

   Ol şūḫ-ı dil-rübā ki dinür nāmına ʿAlī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 11). [ẕāt-ı şerīfine, -in, -e]*

żāyiʿ eyleme: *Zayi etmek. ziyan etmek. kaybetmek. zarar olmak.*

1. Ben ḫāk-i bī-vücūdı añup sögme dāyimā

   Yoḳ yire **żāyiʿ eyleme** bunca güherleri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 221, Mısra 12). [żāyiʿ eyleme, -me]*

żāyiʿ ola: *Ziyan olmak, yok olmak, heder olmak.*

1. Niçe bir dür döke bu dīde-i terler niçe bir
   Niçe bir **żāyiʿ ola** bunca güherler niçe bir *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 8). [żāyiʿ ola, -a]*

zāyil olmaya: *Sona ermek.*

1. Güneşüñ nāmı batup maḥv ola ger ʿālemden
   Olmaya naḳş-ı ruḫuñ levḥa-ı dilden zāyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 131, Mısra 6). [zāyil olmaya, -ma, -y, -a]*

zāyil olur: *Sona ermek.*

1. Laʿlüñ yanında **zāyil olur** muʿciz-i Mesīḥ
   Çeşmüñ ḳatında bāṭıl olur siḥr-i Sāmirī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 237, Mısra 3). [zāyil olur, -ur]*

zāyil olursın: *Sona ermek.*

1. Mihr-i ʿömrüñ irişür bürc-i zevāle bir gün
   Dünyeden sāye gibi aḫīr olursın zāyil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 22). [zāyil olursın, -ur, -sın]*

zebān: *Dil, lisan.*

1. Zebānuñ nāṣıḥā hiddetde olsa tīşe-i Ferhād
   Eser itmez dil-i mecnūna hengām-ı cünūnumdur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 40, Mısra 7). [zebānuñ, -uñ]*
2. Miftāḥ-ı der-i duʿā **zebānuñ**
   Miḥrāb-ı ḫalāyıḳ āsitānuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 11, Mısra 19). [zebānuñ, -uñ]*

zebān: *Dil || Söz.*

1. Nār-ı ġamdan şemʿ-veş yanar **zebānum** var benüm
   Kimse bilmez dilde bir derd-i nihānum var benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 20, Mısra 3). [zebānum, -u, -m]*

zebān-derāz: *Uzun dil.*

1. Zebān-derāz idi aʿdā görince ḫancerini
   Kesildi dilleri vü geçdi cümle ġavġādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 27). [zebān-derāz,]*

zebāne: *Alev.*

1. Bezmüñde şemʿ-veş yanalum kellemüz ḳızup
   Gökde hilāle diller uzatsun **zebānemüz** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 72, Mısra 6). [zebānemüz, -müz]*
2. Od ṣaldı bāġa ol ruḫ-ı gülnar-ı nūr-baḫş
   Sünbül duḫān u lāle **zebāne** şirār gül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 135, Mısra 8). [zebāne,]*

zebāne-i āh-ı hüdāyī'den: *Hüdayi'nin ah eden dili.*

1. Ḳılsun ḫaẕer **zebāne-i āh-ı Hüdāyī'den**
   Ey bād-ı ṣubḥ o Ḫusrev-i şīrīn-zebāne de *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 192, Mısra 13). [zebāne-i āh-ı hüdāyī'den, -den]*

zebān-ı ḥāl-ile: *Hal dili.*

1. Ser-keş olma sanma bāḳī manṣıb u pāyeñ saña
   Ḫāksin gör dir **zebān-ı ḥāl-ile** sāyeñ saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 4, Mısra 2). [zebān-ı ḥāl-ile, -ile]*

zebūn ider: *Güçsüz düşürmek.*

1. Mey iç hücum idicek efʿi-i ġam u ġuṣṣa
   Ki ejdehāları ey dil **zebūn ider** tiryāḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 92, Mısra 6). [zebūn ider, -er]*

zehr-āb-ı ʿışḳ-ı yārı: *Sevgili aşkının zehirli suyu.*

1. Zehr-āb-ı ʿışḳ-ı yārı içen cāndan el yuyup
   Ḫıżr u Mesīḥ'e Çeşme-i Ḥayvān'a ṭaʿn ide *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 185, Mısra 9). [zehr-āb-ı ʿışḳ-ı yārı, -ı]*

zehr-i ġamuñ: *Gam zehri.*

1. Elā ey nūr-ı ḥüsni āfitāb-ı bürc-i iḳbālüm
   Dile **zehr-i ġamuñ** kār itdi müşkil oldı aḥvālüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 24, Mısra 2). [zehr-i ġamuñ, -uñ]*

zehr-i ġamuñ çekmeyem: *Eziyet zehri çekmek.*

1. Çekmeyem dirseñ Hüdāyī acısın zehr-i ġamuñ
   Gül gibi nūş it şarāb-ı erġavānı muttaṣıl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 133, Mısra 13). [zehr-i ġamuñ çekmeyem, -me, -y, -e, -m]*

zehr-i ḳātil: *Öldürücü zehir.*

1. Ey Hüdāyī içegör Āb-ı Ḥayāt-ı ʿışḳı
   Ṣunsa sāḳī-i ecel ġam yime **zehr-i ḳātil** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 130, Mısra 10). [zehr-i ḳātil,]*
2. Ḫ ̌ānına ḳılma ṭamaʿ kāse-i çarḫuñ zinhār
   Balıdur ʿayn-ı belā sükkeri **zehr-i ḳātil** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 28). [zehr-i ḳātil,]*

zeḳan: *Çene.*

1. Cām-ı sīmīn **ẕeḳan[ı]** şāhididür ey sāḳī
   Düşmese dāyim elinden yaraşur aḫbābuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 114, Mısra 7). [ẕeḳan[ı], -ı]*

zek ̌āt-ı vaṣluña: *Kavuşma zekatı.*

1. Zek ̌āt-ı vaṣluña aġyārı müstaḥaḳ göresin
   O deñlü yoḳ mı Hüdāyī ḳuluñda istihḳaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 92, Mısra 9). [zek ̌āt-ı vaṣluña, -uñ, -a]*

zelāzil: *Zelzeleler, depremler.*

1. Veġāda naʿresini gūş iden olur lerzān
   Düşer cehāna **zelāzil** ṣafīr-i ʿanḳādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 30). [zelāzil,]*

zemīn: *Dünya, alem, yeryüzü.*

1. Gerçi Ṭūbā ḳaddüñüñ düşmez **zemīne** sāyesi

   Ḫᵛuş geçer sāyeñde sulṭānum ḳamu pīr ü cevān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 65). [zemīne, -e]*

2. Nūr-ı şavḳ-ıla neden ṭoldı **zemīn** ile zamān

   Didiler şāh Selīmi'bni Süleymān'a bugün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 29). [zemīn,]*

3. Çimende ṣanma olupdur şikūfeler tezyīn

   Ġamuñla ḫasta yaturken çiçek çıḳardı **zemīn** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Matla 4, Mısra 2). [zemīn,]*

4. Zemīne mihr-i rūyuñ oldı ṭāliʿ

   Zamāna şemʿ-i baḫtuñ oldı lāmiʿ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 23). [zemīne, -e]*

zemīn ü āsumān: *Yer ve gök || Her yer.*

1. Ser-ā-ser ṭoldı mihrüñle **zemīn ü āsumān** Aḥmed

   Ay alnı āfitābum ā meh-i nā-mihribān Aḥmed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 3). [zemīn ü āsumān,]*

zemīn ü zamān: *Yer ve zaman.*

1. Didi anuñ-durur bu ṣadr-ı güzīn

   Ġulġuleyle ṭolup **zemīn ü zamān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 30). [zemīn ü zamān,]*

zemīni vü zamān ṣafḥasınuñ: *Zaman sayfasının yüzü.*

1. Sebz-reng itdi **zemīni vü zamān ṣafḥasınuñ**

   Yazmaġa naḳş-ı bahārı aña Erjeng-i çimen *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 166, Mısra 3). [zemīni vü zamān ṣafḥasınuñ, -sı, -nuñ]*

zemzeme idersem: *Terennüm etmek, şarkı söylemek.*

1. Kaʿbe ḳapusında n'ola her şām idersem zemzeme

   Sevdāsı düşdi başuma oldum Bilāli Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 111, Mısra 5). [zemzeme idersem, -er, -se, -m]*

zemzeme-i kerrenāy-ı şāh: *Padişahın zurnasının gürültüsü.*

1. Sulṭān odur ki **zemzeme-i kerrenāy-ı şāh**
   Farḳ olmaya yanında ṭanīn-i ẕübābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 178, Mısra 7). [zemzeme-i kerrenāy-ı şāh,]*

zenbūr-veş: *Arı gibi.*

1. Fāriġu'l-bal idi ʿālem leẕẕetinden şimdi dil
   Laʿl-i şīrīnüñ hevāsında yeler **zenbūr-veş** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 77, Mısra 12). [zenbūr-veş,]*

zencìr: *Birbirine geçmiş mâdenî halkalardan meydana gelen bağ.*

1. Varur ḳapuña ceẕbe-i zülfüñle seyl-i eşk
   Zencirle göge çekilen ejdehā budur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 58, Mısra 4). [zencirle, -le]*
2. Eşk **zencīrin** sürer miydi ṭolanup kūyuñı
   Olmasa sevdā-ı zülfüñle cünūnı çeşmümüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 123, Mısra 7). [zencīrin, -i, -n]*

zencīre çek: *Zincir ile bağlamak. II Delilik. (Aşk bağlamında).*

1. Ey perī gel bu dil-i dīvāneyi **zencīre çek**
   Nev-bahār-ı ʿārıżuñ şevḳıyla şeydādur bugün *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 158, Mısra 3). [zencīre çek,]*

zencīre çeküp-durur: *Zincirle bağlamak (Sevgilinin saçına benzetilerek).*

1. Çeküp-durur şaçı zencīre niçe şīr-i neri
   Gözi düşürdi beyābāna niçe āhūyı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 224, Mısra 3). [zencīre çeküp-durur, -üp, -durur]*

zencīr-i zülfüñ-ile: *Sevgilinin saçının zinciri.*

1. Zencīr-i zülfüñ-ile keşākeşdedür göñül
   Şol ejdehāya pençe uran şīr-i ner gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 232, Mısra 5). [zencīr-i zülfüñ-ile, -üñ, -ile]*

zeng taḳar: *Zil takmak.*

1. Peyk-i āhın yāra gönderse Hüdāyī dem be-dem
   Ṣaġlu ṣollu nāle-i dilden taḳar pāyına zeng *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 106, Mısra 10). [zeng taḳar, -ar]*

zer: *Altın.*

1. Ol serv-ḳad kinār ola dirseñ Hüdāyī'ye
   Ḳıl sīm ile **zerüñ** kemeri gibi der-miyān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 156, Mısra 14). [zerüñ, -üñ]*
2. Keffüñ seḥābınuñ ḳaṭarātı-durur le'āl
   Ḫāk-i cevāhir-i ḳademüñdür **zer-ile** sīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 6). [zer-ile, -ile]*

zer feşān eylemede: *Altın saçmak.*

1. Zer feşān eylemede pençe-i ḫūrşīde ʿadīl
   Dür niṣār eylemede ʿayn-ı seḥāb-ı nīsān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 21). [zer feşān eylemede, -mede]*

zer kāġıdın: *Saf altının altın kağıt haline gelecek kadar inceltilerek meclislerde havada uçurulması.*

1. Zer kāġıdın ṣabā gülüñ açdı tabaḳ tabaḳ
   Bezm-i çimende anı uçurdı varaḳ varaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 97, Mısra 1). [zer kāġıdın, -ın]*

zerd ide: *Sarartmak, soldurmak.*

1. Ġanīdür ol ki ruḫın **zerd ide** maḥabbet-ile
   Faḳīr olur mı şu kim kīmyāya vāṣıldur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 39, Mısra 9). [zerd ide, -e]*

zerd ider: *Sarartmak, soldurmak.*

1. Zerd ider gāhī ten-i ʿüryānı geh eşk-ile āl
   Giydürür sulṭān-ı ʿışḳuñ baña ḳat ḳat cāmeler *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 48, Mısra 3). [zerd ider, -er]*

zerd itdi: *Sararmak, solmak.*

1. Zerd itdi sensüzin yüzümüz āh u zār gel
   Bir şekle daḫı ḳoydı bizi rūzgār gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 1). [zerd itdi, -di]*

zerd ü nizār: *Solgun ve zayıf.*

1. Düşmezdi āba ditreyü berg-i ḫazān gibi
   ʿIşḳuñ tebiyle olmasa **zerd ü nizār** şems *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 75, Mısra 8). [zerd ü nizār,]*

zer-endūd itsün: *Altın yıldızlı olmak.*

1. İtsün ġubār-ı ahuñ ḫam ḳāmetüm zer-endūd
   Dil-keş olur be-ġāyet altun ṭoz olsa yaya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 186, Mısra 5). [zer-endūd itsün, -sün]*

zer-i ḫālis: *Halis, saf altın.*

1. Ḳalbi ṣāfīdür mey-i ālüñ **zer-i ḫālis** gibi
   Pūte-i cām içre anı niçe kez ḳāl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 148, Mısra 7). [zer-i ḫālis,]*

zer-i nābuñ: *Saf altın.*

1. İḫlāṣumı bilmek dileseñ ṣun mey-i laʿlüñ
   Zīrā **zer-i nābuñ** bilinür ḳadri meḥekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 153, Mısra 4). [zer-i nābuñ, -uñ]*
2. Seng-i rehüñe yüz sürenüñ ḳıymetini bil
   Zīrā **zer-i nābuñ** bilinür ḳadri meḥekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 159, Mısra 8). [zer-i nābuñ, -uñ]*

zerḳ u riyā-y-ıla: *İki yüzlülük.*

1. Terk eyle ṣofī **zerḳ u riyā-y-ıla** ḥırṣı gel
   Ḫayr ide tā saña ʿamel ü zühd ü ṭāʿatüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 109, Mısra 9). [zerḳ u riyā-y-ıla, -y, -ıla]*

zer-nigār: *Altın işlemeli.*

1. Beñzüm ṣararsa mihr-i ruḫuñla ʿaceb midür
   Ṣalduḳda ḫāke pertev ider **zer-nigār** şems *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 75, Mısra 6). [zer-nigār,]*

zerr: *Altın.*

1. Ṭoġdı ey sāḳī şafaḳdan ġurre-yi ġarrā-yı ʿīd
   Vaḳtidür **zer** kāselerle devr ide ṣahbā-ı ʿīd *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 27, Mısra 2). [zer,]*
2. Ḳāle gelmez ḥāl-i dil dirse ʿadū yāra n'ola
   Ey Hüdāyī ḳalb olan **zer** ḳāle gelmez vāḳıʿā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 22). [zer,]*

zerrāt: *Zerreler (güneşin ışığının etkisiyle havada görünür hale gelen hareket halindeki toz zerreleri bağlamında).*

1. Şemse ḳarşu raḳṣ uran **zerrātı** ey meh gördiler
   Mihr-i ḥüsnüñle yile varan ġubārum ṣandılar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 38, Mısra 5). [zerrātı, -ı]*

zerrāt-ı hāküm: *Toprağın zerreleri.*

1. Maşrıḳ-ı dilden ṭoġup ḫūrşīd-i nūr-efşān-ı ʿışḳ
   Oldı her **zerrāt-ı ḫāküm** zār u ser-gerdān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 101, Mısra 2). [zerrāt-ı ḫāküm, -üm]*

zerre: *Çok küçük, güneş ışığında görülebilen ufacık madde.*

1. Ey Hüdāyī umaram ol yüzi ḫūrşīd gelüp
   Ḫākden ḳaldura ben **zerresini** ṭoz gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 226, Mısra 10). [zerresini, -si, -n, -i]*
2. Ḫākden **zerre** gibi refʿ itdüñ
   Geldüñ ay āfitāb-ı raḫşānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 45). [zerre,]*

zerre-i aḫḳar: *Zerrecik.*

1. Çarḫ-ı luṭfından anuñ **ẕerre-i aḥḳar** ḫurşīd
   Baḥr-i cūdında anuñ ḳaṭra-i kemter ʿummān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 15). [ẕerre-i aḥḳar,]*

ẕerre-i nā-çīze: *Küçücük zerre, değersiz ve itibarsız şey.*

1. İrerse **ẕerre-i nā-çīze** mihr ü merḥametüñ
   Dilini rūşen ider mihr-i ʿālem-ārādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 39). [ẕerre-i nā-çīze, -e]*

ẕerre-misāl: *Zerre gibi, zerre kadar.*

1. Gün gibi eyle Hüdāyī ḳuluña ʿarż-ı cemāl
   Ḫākden ḳaldur anı sāye ṣalup **ẕerre-miṣāl** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 10, Mısra 18). [ẕerre-miṣāl,]*

ẕerre-vār: *Zerre gibi, zerre kadar.*

1. Bir māha sāye-veş yine oldum fütāde kim
   Ser-geştedür hevāsı ile **ẕerre-vār** şems *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 75, Mısra 10). [ẕerre-vār,]*

ẕerre-veş: *Zerre gibi, zerre kadar.*

1. Gel **ẕerre-veş** Hüdāyī ḳuluñ ḫākden götür
   Ey āfitābum ā gözümüñ nūrı ā Laṭīf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 90, Mısra 13). [ẕerre-veş,]*

zerrīn zīn: *Altın eyer.*

1. Ura sīmīn licām u **zerrīn zīn**
   Şems olduḳca şāh-ı naṭʿ-ı felek *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 71). [zerrīn zīn,]*

zerrīn-kadeh: *Görünüşü itibariyle altın bir kadehe benzetilen nergisgiller familyasından bir çiçek; nergis, abher, halk dilinde zerenkadı.*

1. Ṣofī delüdür şol ki bu demde ola ayıḳ
   Zerrīn-ḳadeh ala lāleyle şaḳāyıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 100, Mısra 1). [zerrīn-ḳadeh,]*

2. Zerrīn-ḳadehler eyledi pür ṣaḥn-ı gülşeni

   Aldı numūne bezm-i şeh-i kām-yābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 23). [zerrīn-ḳadehler, -ler]*

zevāl: *Son bulmak, nihayete ermek.*

1. Şol vilāyet gibi kim ola **zevālinden** ḫarāb
   Lerze-i tāb-ı teb-i ʿışḳuñdan oldı dil yebāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 16, Mısra 2). [zevālinden, -in, -den]*
2. Ḥüsn-ile mihr-i cehān-tāb iken irişdi **zevāl**
   Bedr iken bürc-i leṭāfetde bugün oldı hilāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 13). [zevāl,]*

zevāl: *Güneşin batması, parlaklığının azalması.*

1. ʿAceb nūr-ı saʿādetsin ki irmez ḥüsnüñe noḳṣān
   İrer her gün **zevāle** gün tutılur meh yiter kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 13, Mısra 4). [zevāle, -e]*

zevāl irişmesün: *Yok olmak, zeval bulmak, zarar görmek.*

1. Dirseñ kemāl-i ḥüsnüñe irişmesün hergiz zevāl
   Raḥm eyle dil Yaʿḳūbına ey Yūsuf-ı Mıṣr-ı cemāl *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 3). [zevāl irişmesün, -me, -sün]*

zevāl irmesün: *Sona ermek, bozulup yok olmak, çökmek.*

1. İrmesün şems-i devletine zevāl
   Eylesün sāyesinde ḫalḳ ārām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 75). [zevāl irmesün, -me, -sün]*

zevḳ: *Keyif, tat.*

1. Anuñ ki ḳūtı cevdür unıtsun cevāhiri
   Esrār-ı ʿışḳı ṣofī-i ḫar-ṭabʿ ider mi **ẕevḳ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 237, Mısra 7). [ẕevḳ,]*
2. Ḥaḳ ẕāt-ı pāküñ eyledi ḫayrü'l-ḫalef aña
   Gül gitse būyı **ẕevḳın** alurlar gül-ābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 34). [ẕevḳın, -ın]*

zevk ider: *Eğlenmek.*

1. Nergis-i mestüñ gözüm yaşın aḳıtsam **zevk ider**
   Māyil-i āb-ı revāndur merdüm-i maḫmūr-veş *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 77, Mısra 9). [zevk ider, -er]*

zevk ider: *Hoşuna gitmek.*

1. Dil gün yüzinde ebr-i ḫaṭın görse **zevḳ ider**
   Olur teferrüc idene sünbül-havā laṭīf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 90, Mısra 7). [zevḳ ider, -er]*

zevḳ iderse: *Eğlenmek.*

1. Zevḳ iderse dil ṣadā-ı seyl-i eşkümden n'ola
   Nāle-i zencīrdür eglencesi dīvānenüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 121, Mısra 3). [zevḳ iderse, -er, -se]*

zevḳ itse: *Eğlenmemek, hoşlanmamak.*

1. Çeşm-i maḫmūruñ gözüm yaşından itse n'ola zevḳ
   Ma'īl-i āb-ı revān olur mı ʿaṭşān olmayan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 180, Mısra 7). [zevḳ itse, -se]*

zevḳ-fezā: *Zevki arttıran.*

1. Ḳanı bir şevḳ-nümā āyīne-i cām gibi
   Ḳanı bir **zevḳ-feżā** bāde-i ṣaḥbādan yig *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 119, Mısra 8). [zevḳ-feżā,]*

zevkın alurlar: *Bir şeyin zevkini alan II bir şeyin tadına varan kimse.*

1. Öldükde luṭf-ı ṭabʿuma şāhid yeter sözüm
   Gül gitse būyı **zevḳın alurlar** gül-ābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 178, Mısra 16). [zevḳın alurlar, -ur, -lar]*

zevrak-ı ḳulzüm-i iḳbāl: *İkbal denizinin gemisi.*

1. Rūzgāruñ ki muḫālif ola ṣabr it ey dil
   Zevraḳ-ı ḳulzüm-i iḳbāl zamānsuz yürimez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 64, Mısra 6). [zevraḳ-ı ḳulzüm-i iḳbāl,]*

zeyn eyle: *Süslemek, donatmak.*

1. Gün yüzüñ göster tenüm **zeyn eyle** dāġ-ı şevḳ-ıla
   Ḳuluñam giydür baña bir ḫilʿat-i dībā-ı ʿīd *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 27, Mısra 9). [zeyn eyle,]*

zeyn eylemişken: *Süslemek, donatmak.*

1. Ḳo cevri ey felek mihr it saḳın bu seng-i āhumdan
   Seni **zeyn eylemişken** çün dükān-ı şīşeger kevkeb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 12, Mısra 6). [zeyn eylemişken, -miş, -ken]*

zeyn ide: *Süslemek.*

1. Zeyn ide nitekim gül-i nesrīn
   Mütevālī olup ʿişā vü bükūr *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 9, Mısra 75). [zeyn ide, -e]*

zeyn ola: *Süslenmek, bezenmek.*

1. Ölse Hüdāyī hecr-i ḫaṭ-ı sebz-i yārdan
   Ḫāk-i mezārı **zeyn ola** mihr-i giyāh-ıla *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 189, Mısra 10). [zeyn ola, -a]*

zeyn olan: *Bezenmek.*

1. Ṣandūḳ-ı ṣayrefī gibi bāġ oldı pür-güher
   Eşcāra **zeyn olan** ḳaṭarāt-ı seḥābdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 5, Mısra 10). [zeyn olan, -an]*

zeyn olan: *Süslenmek, bezenmek.*

1. Zeyn olan gögsümde yer yer penbe-i dāġum degül
   Ḫaymeler ḳurdı feżā-ı sīneme sulṭān-ı ʿışḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 102, Mısra 9). [zeyn olan, -an]*

zeyn oldı: *Bezenmek.*

1. Gel ṣaḥn-ı bāġa nūş idelüm kāse kāse mey
   Zeyn oldı rāġa lāle-i Nuʿmān tabaḳ tabaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 95, Mısra 6). [zeyn oldı, -dı]*

zeyn olmış: *Bezenmek.*

1. Cāmiʿu'l-Ezher gibi **zeyn olmış** ezhārıla bāġ
   Ṭolmış envārıla yaḫud ravża-i Faḫr-i Cehān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 25). [zeyn olmış, -mış]*
2. Ruḫuñ gülzārı güller üzre nergislerle **zeyn olmış**
   Cemālüñ Kaʿbe'sin her çeşme görmek farż-ı ʿayn olmış *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 3, Mısra 5). [zeyn olmış, -mış]*

zībā: *Güzel.*

1. Başın kesseñ kesilmez zülfi senden
   Taʿalluḳ itmiş ol **zībā** ʿiẕāra *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 205, Mısra 4). [zībā,]*
2. Zībā yaradupdur seni Ḥaḳ ḥūr u perīden
   Ey pīr olası Muṣlīcuġum tāze cevānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 7). [zībā,]*

zikr: *Anma, söyleme, sözünü etme.*

1. Göñüller tende fikrüñde lisānlar ser de **zikrüñde**
   Senüñ yāduñdadur diller eger maḫfī eger peydā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 1, Mısra 5). [zikrüñde, -üñ, -de]*
2. Ger cinn ü eger ins şeb ü rūz nigārā
   Ẕikrüñde-durur dilleri sırran u cihārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 2, Mısra 2). [ẕikrüñde-durur, -üñ, -de, -durur]*
3. Dil ṣavmaʿa-ı tende lisān serde nigārā
   Meşġūl senüñ **zikrüñe** sırran u cihārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 6, Mısra 2). [zikrüñe, -üñ, -e]*
4. Yād-ı laʿlüñle gözüm merdümi ḳanlar aḳıdur
   Vird ider **ẕikrüñ** alup sübḥa-ı mercān eline *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 198, Mısra 12). [ẕikrüñ, -üñ]*

ẕikr-i ḥaḳda: *Allah'ı zikretmek.*

1. Nev-bahār irdi bi-ḥamdi'llāh cehān kesb itdi cān
   Ẕikr-i Ḥaḳda oldı her berg-i çimen raṭbu'l-lisān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 2). [ẕikr-i ḥaḳda, -da]*

<u>ẕikr-i ḥak'ı:</u> *Allah'ı zikretmek.*

1. Vird idüp **ẕikr-i Ḥaḳ'ı** şākir ol olma şākī
   Ola kim raḥmeti ḫuldına olasın dāḫil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 45). [ẕikr-i ḥaḳ'ı, -ı]*

<u>ẕikr-i pāk-i mevlā'dan:</u> *Tanrının temiz zikri.*

1. Ḳulūb-ı mü'min-i rūşen-revāna döndi cehān
   Kim ide kesb-i ṣafā **ẕikr-i pāk-i Mevlā'dan** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 6). [ẕikr-i pāk-i mevlā'dan, -dan]*

<u>ẕıl:</u> *Gölge, sâye.*

1. Murġ-ı rūḥını uçur serv-i riyāż-ı ʿAdn'e
   Ten-i bī- ṭāḳati ḫāke düşicek niteki **ẕıl** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 102). [ẕıl,]*

<u>ẕillet-i dehr:</u> *Yerin alçaklığı.*

1. Birdür ḳatumda **ẕillet-i dehr** iʿtibār-ı çarḫ
   Yanumda berg-i terre degül sebze-zār-ı çarḫ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 24, Mısra 1). [ẕillet-i dehr,]*

<u>ẕıll-ı devlet:</u> *Talih gölgesi (mecazen koruma, himaye etme).*

1. Ẕıll-ı devlet başuñda dāyim ola
   Nitekim farḳ-ı Muṣṭafā'da ġamām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 12, Mısra 3). [ẕıll-ı devlet,]*

<u>ẕıll-ı ḥaḳ:</u> *Allah'ın gölgesi (Kanunî bağlamında).*

1. Ẕıll-ı Ḥaḳ ḥażret-i Süleymān ḫān
   Cāmiʿi'ş-şerʿ-i ḥāfiẓu'l-İslām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 9). [ẕıll-ı ḥaḳ,]*

<u>ẕıll-ı luṭfuñda:</u> *Ihsanının, yardımının gölgesi.*

1. Gele şol gün ki maġz-ı üstüḫānlar ḳaynaya serde
   Beni ḳıl **ẓıll-ı luṭfuñda** ḥimāyet yā Resūla'llāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 204, Mısra 6). [ẓıll-ı luṭfuñda, -uñ, -da]*

zıllu'llah: *Allah'ın gölgesi, yeryüzünde Allah'ın gölgesi.*

1. Dāyim olsun başında **ẓıllu'llāh**
   Nitekim farḳ-ı Muṣṭafāda ġamām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 77). [ẓıllu'llāh,]*

zındān: *Zindan, hapishâne. (Hz. Yusuf'un kalması bağlamında).*

1. Çāh-ı cāha ṣuṣayup düşme yüzi koyı ṣaḳın
   Eyleme Yūsuf'a **zındānı** birāder menzil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 14). [zındānı, -ı]*

zındān-ı hecr olalı: *Ayrılık zindanı olmak.*

1. Zındān-ı hecr olalı yerüm eylerem fiġān
   Rāh-ı ġamuñda silsile-i dūd-ı āh-ile *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 189, Mısra 3). [zındān-ı hecr olalı, -alı]*

zinde idüp: *Canlandırmak.*

1. Öldüm ġamuñla **zinde idüp** ḫākden götür
   Ey ʿĪsī-i zamāne yetiş Ḫıżr-var gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 128, Mısra 5). [zinde idüp, -üp]*

zinde itmez: *Canlandırmak, diriltmek.*

1. Emvāt-ı bāġı itmez idi zinde Ḫıżr-veş
   ʿİsa-demüñden ürmese dem dem be-dem nesīm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 8, Mısra 15). [zinde itmez, -mez]*

zinde-dil eylemiş: *Gönlü uyanık etmek.*

1. Zinde-dil eylemiş bizi ʿışḳ-ıla ḥayy ü lā-yemūt
   Ölmeden eylemez ḥaẕer ḫāṭır-ı pür-melālümüz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 70, Mısra 7). [zinde-dil eylemiş, -miş]*

zīnet ü zeyni: *Süsü püsü.*

1. Cemālüñ nūrıdur ehl-i ṣafānuñ ḳurretü'l-ʿaynı
   Gül-i ḥüsnüñ-durur gülzār-ı dehrüñ **zīnet ü zeyni** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 24, Mısra 6). [zīnet ü zeyni, -i]*

zinhār: *"Aman ha!" anlamında bir söz.*

1. Ḫᵛānına ḳılma ṭamaʿ kāse-i çarḫuñ **zinhār**
   Balıdur ʿayn-ı belā sükkeri zehr-i ḳātil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 27). [zinhār,]*

zīra: *"Çünkü, şu sebepten, bundan dolayı" anlamlarına gelen bağlaç.*

1. Dünyāda ḫᵛān-ı rāḥat uman sehm-i ġam yidi
   Zīrā ḳonuḳ naṣībīni yir umduġın yimez *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 63, Mısra 4). [zīrā,]*
2. İḫlāṣumı bilmek dileseñ ṣun mey-i laʿlüñ
   Zīrā zer-i nābuñ bilinür ḳadri meḥekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 153, Mısra 4). [zīrā,]*
3. Seng-i rehüñe yüz sürenüñ ḳıymetini bil
   Zīrā zer-i nābuñ bilinür ḳadri meḥekden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 159, Mısra 8). [zīrā,]*
4. Maʿlūmdur murādum ol ṭabʿ-ı pür-ṣafāya
   Zīrā begüm ne maḫfī cām-ı cehān-nümāya *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 186, Mısra 2). [zīrā,]*
5. Kesmezem ḫᵛān ʿaṭāsından ümīdüm **zīrā**
   Luṭf u inʿāmı anuñ ʿam-durur ḫāṣ degül *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 89). [zīrā,]*

zīr-i hāk: *Toprağın altı.*

1. Genc iken daḫı dirīġ ol ruḫı şems-i gerdūn
   Zīr-i ḫāk oldı yine niteki genc-i medfūn *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 28, Mısra 22). [zīr-i ḫāk,]*

zīr-i nigīnüñ: *Emrine itaat ettirme.*

1. Felek yār u saʿādet hem-nişīnüñ
   Süleymān milketi **zīr-i nigīnüñ** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 18). [zīr-i nigīnüñ, -üñ]*

zirih: *Zırh.*

1. Geçer ey ḳaşları yā nüh-felekden nāvek-i āhum
   Zirihler de giyerse gök demürden egnine ḳat ḳat *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 20, Mısra 4). [zirihler, -ler]*

zi-şeb: *Gecenin sahibi (gibi).*

1. Maʿbed-i ḳāyimān **zi-şeb** tā ṣubḥ
   Mecmaʿ-ı ṣāyimān seher tā şām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 19). [zi-şeb,]*

żıyā: *Ar. Parlaklık, aydınlık.*

1. Şehre ol māhı bugün mihr ü vefāsı bildürür
   Nitekim şemsüñ ṭulūʿını **żıyāsı** bildürür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 34, Mısra 2). [żıyāsı, -sı]*
2. Ḥüsnüñ ziyād ider gelicek ḫaṭṭ-ı misk-fām
   Efzūn olur **żiyāsı** mehüñ irişince şām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 140, Mısra 2). [żiyāsı, -sı]*

żiyā virmek-içün: *Işık vermek, nurlandırmak.*

1. Genc-i şām içre **żiyā virmek-içün** vażʿ itdi
   Şeb-çirāġ-ı mehi üstād-ı ṭılısm-ı devrān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 7). [żiyā virmek-içün, -mek, -içün]*

żiyā virsün: *Işık vermek, nurlandırmak.*

1. Ruḫuñ şemʿi **żiyā virsün** cehāna
   İrişsün nūrı farḳ-ı Ferḳadān'a *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Mesnevi 1, Mısra 37). [żiyā virsün, -sün]*

ziyād ide: *Artırmak.*

1. Rızḳ-ı maḳsūma yüri kāniʿ olup şükr eyle
   Zāduñı tā ki **ziyād ide** Ḫudā-ı ʿādil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 30). [ziyād ide, -e]*

ziyād ider: *Artırmak.*

1. Ḥüsnüñ **ziyād ider** gelicek ḫaṭṭ-ı misk-fām
   Efzūn olur żiyāsı mehüñ irişince şām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 140, Mısra 1). [ziyād ider, -er]*

ziyād olur: *Artmak II uzun sürmek.*

1. Tāb-ı ruḫsārı ḳıyām itse olur dilde ziyād
   Nitekim rūz-ı ḳıyāmetde günüñ te'sīri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 220, Mısra 7). [ziyād olur, -ur]*

ziyān idegen: *Zarara uğramak, sıkıntı çekmek.*

1. ʿAmelüm var diyü ammā yine maġrūr olma
   Ki **ziyān idegen** olur ṣaḳın ekser ʿāmil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 42). [ziyān idegen, -e, -gen]*

ziyān iden: *Zarara uğramak, sıkıntı çekmek.*

1. ʿAmel metāʿı ile satma kendüñi ṣofī
   Ziyān iden saḳın ekser zamānda ʿāmildür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 39, Mısra 12). [ziyān iden, -en]*

zübde-i āl-i ʿosmān: *Osmanoğullarının özü.*

1. Şeh Süleymān yine ol **zübde-i Āl-i ʿOsmān**
   Eyledi ʿāleme ser-çeşme-i luṭfını revān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 1). [zübde-i āl-i ʿosmān,]*

zübde-i hāṣān-ı ehl-i himmetüñ: *Himmet sahibi seçilmişlerin özü.*

1. Zübde-i ḫāṣān-ı ehl-i himmetüñ
   Ḥażretüñ gibi saʿādet-mendi yoḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kıt'a 1, Mısra 3). [zübde-i ḫāṣān-ı ehl-i himmetüñ, -üñ]*

zübde-i mīr-i mīrān: *Beylerbeyinin en seçkini.*

1. Bir seḥer şevket ile niteki ḫūrşīd-i cehān
   İtdi ʿazm-i sefer ol **zübde-i mīr-i mīrān** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 3, Mısra 2). [zübde-i mīr-i mīrān,]*

zühd: *Ar. Dünyaya rağbet etmeme, kendini ibadete verme.*

1. Nefsüme her ne ḳadar ʿarż idegördüm **zühdi**
   Ḳayil olmadı ḳabūl itmedi bir nā-ḳābil *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 3, Mısra 75). [zühdi, -i]*

zühd ü taḳvāñı: *Sofuluk ve dindarlık.*

1. Zühd ü taḳvāñı görüp ḫalḳ ʿibādetde ḳamu
   Sırru'n-nāsi ʿalā dīni mülūk oldı ʿayān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 33). [zühd ü taḳvāñı, -n, -ı]*

zühd ü veraʿ: *Züht ve takva.*

1. Seyl-i bādeyle yıḳup **zühd ü veraʿ** bünyādın
   Ḫāne-i ġuṣṣa-ı devrānı ḫarāb eyleyelüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 143, Mısra 11). [zühd ü veraʿ,]*
2. Muḳteżā-ı ʿaḳl-ı nā-fercām imiş **zühd ü verāʿ**
   Geçdüm andan ʿışka düşdüm terk-i işġāl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 148, Mısra 5). [zühd ü verāʿ,]*

zühd-i bī-encām: *Sınırsız zühd.*

1. Bir dem olmışduḳ muḳayyed **zühd-i bī-encām** ile
   Ḫʿuş degüldi başumuz cām-ı mey-i gül-fām ile *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 11). [zühd-i bī-encām,]*

zühhād: *Zahidler.*

1. Çekmesün kūy-ı ḫarābāta gelüp **zühhād** ayaḳ
   Basmaṣun ʿişretgehe ehl-i ṣafā der yad ayaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 91, Mısra 1). [zühhād,]*

zühre: *3. kat göğe hakim olduğu söylenilen Çoban yıldızı, Venüs olarak da bilinen çok parlak bir yıldız; -sevgilinin güzel, parlak yüzü-.*

1. Nevā-ı dilkeş ider nay-ı nāle-yi şiʿrüm
   Simāʿ idüp anı bezm-i felekde **Zühre** çalar *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 42, Mısra 14). [zühre,]*

zühre-i zehrāya: *Parlak Zühre.*

1. Ruḫları üzre cebīn-i tāb-nāki ol mehüñ

   Zühre-i zehrāya beñzer ṭāliʿ olur her ṣabāḥ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 23, Mısra 6). [zühre-i zehrāya, -y, -a]*

zuhūr: *Ar. Zâhir olmak, meydana çıkmak, belli olmak.*

1. Ne deñlü dilde mektum olsa ḫ̬uşdur mihri ol māhuñ

   Bu bir sırr-ı İlāhī'dür **ẓuhūrından** ḫafā yegdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 59, Mısra 4). [ẓuhūrından, -ı, -n, -dan]*

ẓuhūr ide: *Ortaya çıkmak; bir şeylerin içinden çıkmak.*

1. Ẓuhūr ide nitekim şāh-ı çār-ı bālīş-i çarḫ

   Celāl ü şevket-ile bu revāḳ-ı ḫaḍrādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 53). [ẓuhūr ide, -e]*

zuhūr ider: *Ortaya çıkmak; bir şeylerin içinden çıkmak.*

1. Her ʿīsī-i ḫuceste-nefes kim **ẓuhūr ider**

   Görseñ anuñ yanınca yürür bir ḥimārı var *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 44, Mısra 3). [ẓuhūr ider, -er]*
2. Ṣudūr iderse kerem n'ola ḳalb-i pāküñden

   Ẓuhūr ider dür ü gevher hemīşe deryādan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 7, Mısra 42). [ẓuhūr ider, -er]*

zülāl: *Saf, tatlı su.*

1. Çekdi cehānı kendüye ḳullāb-ı zülf-i ser-keşi

   Aḳıtdı ḫalḳuñ göñlini laʿli **zülāli** Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 110, Mısra 4). [zülāli, -i]*

zülāl-i ʿayn-ı kevserden: *Kevser suyunun kaynağından daha temiz olan su.*

1. Şarāb-ı laʿl-i cān-baḫşı dilā dīdār ḥaḳḳ'içün

   Zülāl-i ʿayn-ı kevserden muṣaffādur Memi Şāhuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 120, Mısra 6). [zülāl-i ʿayn-ı kevserden, -den]*

zülāl-i kereminden: *Cömertliğin tatlı suyu.*

1. Yapdı ʿadli gibi her göşede bir çeşme-i pāk
   Teşneler oldı **zülāl-i kereminden** reyyān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 4, Mısra 8). [zülāl-i kereminden, -in, -den]*

zülāl-i laʿl-i nābuñ: *Saf dudağın güzel suyu.*

1. Mücellādur cemāl-i meh-veşüñ ḫūrşīd-i ḫāverden
   Muṣaffādur **zülāl-i laʿl-i nābuñ** āb-ı kevs̲erden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 5, Mısra 14). [zülāl-i laʿl-i nābuñ, -uñ]*

zülāl-i laʿlüñe: *Kırmızı renkli güzel dudak.*

1. Zülāl-i laʿlüñe dil-teşnedür bu ḳalb-i meyyālüm
   Gül-i bāġ-ı cinānum ruḫları ālüm Ḥasan Balı'm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 24, Mısra 3). [zülāl-i laʿlüñe, -üñ, -e]*

zülāl-i vaṣluña: *Sevgiliye kavuşma suyu.*

1. Düşelden Kerbelā-ı hecrüñe ey çeşmi ḳattālüm
   Zülāl-i vaṣluña dil-teşnedür bu ḳalb-i meyyālüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 16, Mısra 2). [zülāl-i vaṣluña, -uñ, -a]*

zülāl-i viṣālüñe: *Kavuşma suyu.*

1. Eşrāf-ı Kaʿbe teşne **zülāl-i viṣālüñe**
   Muḥtāc ḫ̬ān-ı laʿlüñe ke's-i kirām-ı Şām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 141, Mısra 5). [zülāl-i viṣālüñe, -üñ, -e]*

zü'l-celāl: *Celal sahibi, azamet, izzet ve heybet sahibi Allah.*

1. Bulduñ güneş gibi şehā bürc-i leṭāfetde kemāl
   Nūr-ı cemālinden seni ḫalḳ eylemiş ol **z̲u'l-celāl** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 12, Mısra 2). [z̲u'l-celāl,]*

zü'l-celāl: *Celal sahibi, azamet, izzet ve heybet sahibi Allah.*

1. Ḥaḳḳ içün bu çeşmeyi itdi sebīl
   Dilerüz maḳbūl ide ol **Z̲u'l-celāl** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tarih 9, Mısra 4). [z̲u'l-celāl,]*

züleyhā: *Hz. Yusuf ile çeşitli hadiseler yaşayıp sonunda onunla evlenen tarihi kadın karakter.*

1. Cān gencin açup Yūsuf içün virdi **Züleyḫā**
   Alınca çeküp keffe-i mīzānuñ elinden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 154, Mısra 9). [züleyḫā,]*

zülf: *1. Yüzün iki yanından sarkan saç lülesi. 2. Sevgilinin saçı.*

1. Zülfüñ berāt-ı ḥüsnüñe ṭāvūs ḳuyruġı
   Mülk-i cemāli ḳıldı müsellem Çalab saña *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 8, Mısra 5). [zülfüñ, -üñ]*
2. Manṣūr-ı dilin her ki ide **zülfüñe** ber-dār
   ʿIşḳ ehline bu dār-ı fenāda ola ser-dār *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 46, Mısra 1). [zülfüñe, -üñe]*
3. Ey ḫvāce müşk-i Çīn'i ḳo **zülfi** nesīmin al
   Bāġ-ı cehānda kesb idecek bir hevā budur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 58, Mısra 5). [zülfi, -i]*
4. Bend it Hüdāyī bendeñi **zülfüñ** kemendine
   Dīvāne olmasına sebeb dāyimā budur *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 58, Mısra 13). [zülfüñ, -ü, -ñ]*
5. El ḳarar **zülfüñe** ʿuşşāḳı perīşān-dil ider
   Göreyin şānenüñ olşun eli ḳatʿā ṭutmaz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 62, Mısra 7). [zülfüñe, -üñe]*
6. Yine **zülfüñden** dili āzād ḳıl ṭut kim şehā
   Eyledüñ kāfir elinden bir müselmanı ḫalāṣ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 79, Mısra 9). [zülfüñden, -üñ, -den]*
7. Kaʿbe-i ḥüsnüñde bāl açmış ider pervāz **zülf**
   Oldı göyā bir Ḥicāzī bī-bedel şeh-bāz **zülf** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 86, Mısra 1). [zülf,]*
8. Kaʿbe-i ḥüsnüñde bāl açmış ider pervāz **zülf**
   Oldı göyā bir Ḥicāzī bī-bedel şeh-bāz **zülf** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 86, Mısra 2). [zülf,]*
9. Başını kesseñ yine senden kesilmez ey ṣanem
   Pāyuña düşmiş yiler bir ʿāşıḳ-ı serbāz **zülf** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 86, Mısra 4). [zülf,]*
10. Boyını ḳābil degüldür müşk penhān eylemek
    Ḫaṭṭuñ esrārın n'ola keşf itse bu ġammāz **zülf** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 86, Mısra 6). [zülf,]*
11. Ol laṭīf eşkāli geh peydā gehī penhān ider
    Sīmyā ʿilmin bilür yā gösterür iʿcāz **zülf** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 86, Mısra 8). [zülf,]*
12. Ḳuşca cānın nice ḳurtarsın Hüdāyī derdmend
    Nāvek-efgen ġamze ṣayyād-ı şikār-endāz **zülf** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 86, Mısra 10). [zülf,]*
13. Yüz bulaldan başa çıḳdı ey büt-i ṭannāz **zülf**
    Vechi var ḫūrşīd-i ʿālī-şāna ḳılsa nāz **zülf** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 87, Mısra 1). [zülf,]*

14. Yüz bulaldan başa çıḳdı ey büt-i ṭannāz **zülf**

    Vechi var ḫūrşīd-i ʿālī-şāna ḳılsa nāz **zülf** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 87, Mısra 2). [zülf,]*

15. Sünbül ü gülden pür itmiş dāmenin gördüm seḥer

    Var-ısa olmış bu şeb gülşende ʿişret-sāz **zülf** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 87, Mısra 4). [zülf,]*

16. Çāder-i müşkīn içinden nice ṣūret gösterür

    Oldı ṣan hengāme-i ḥüsn içre luʿbet-bāz **zülf** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 87, Mısra 6). [zülf,]*

17. Sen büt-i Farḫārsın ol kāfir-i Hindū gibi

    Pāyuña yüzler sürüp eyler saña iʿzāz **zülf** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 87, Mısra 8). [zülf,]*

18. Naḳd-i ḳalbin ġāret itmezdi Hüdāyī bendeñüñ

    Olmasaydı ger ḫarāmī çeşmüñe demsāz **zülf** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 87, Mısra 10). [zülf,]*

19. Ol iki **zülf** ucında lebüñ ey nihāl-i nāz

    Ḫurmā-ı tāzedür ki ṣalınmış budaḳ budaḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 98, Mısra 11). [zülf,]*

20. Zülfüñde gören piste gibi dilleri beste

    Ol ḳadd-i dil-āvīze ṣanavber dise lāyıḳ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 99, Mısra 5). [zülfüñde, -üñ, -de]*

21. Umaram **zülfi** ḳoya erbāb-ı dünye kīnesin

    Görse kāfir yüzini olur müselmān Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 108, Mısra 5). [zülfi, -i]*

22. Yüzde **zülfüñ** mīr-i baḥr-i ḥüsn olup diller alur

    Ḫūyıdur merdüm-rübālıḳ mālik-i deryālaruñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 117, Mısra 3). [zülfüñ, -üñ]*

23. Naḳd-i dilümi **zülfüñe** virdüm sebebi bu

    Almaḳ dilerin sīb-i zenaḫdānuñ elinden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 154, Mısra 7). [zülfüñe, -üñe]*

24. Dār-ı cehānda **zülfüñe** ber-dār olması

    Manṣūr-ı cāna oldı nişān-ı ʿulvī-şān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 156, Mısra 7). [zülfüñe, -üñe]*

25. Bir ṣaçı miskīnüñ almış başına sevdāsını

    Ḫalḳ-ı ʿālem **zülfine** āşüfte vü şeydā-y-iken *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 161, Mısra 6). [zülfine, -i, -n, -e]*

26. Zülfüñ ḫarāmī çeşmüñ anuñ dīdebānları

    Ey şemʿ-gāh ölürsin erāzil-nişīnsin *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 176, Mısra 5). [zülfüñ, -üñ]*

27. Añlamaz **zülfüñle** çāh-ı ġabġabuñdan ḫālümüz

    Niçe yıl ʿömrüm esīr-i bend ü zındān olmayan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 180, Mısra 5). [zülfüñle, -ü, -ñ, -le]*

28. Zülfüñ cefā ider baña kim kāfir eylemez

    Yoḳdur meger ki dīni vü īmānı Muṣli Şāh *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 187, Mısra 5). [zülfüñ, -üñ]*

29. Zülfüñden ayru geçdi günüm āh u vāh-ile
    Ḳaldum ḳarañu gicede baḫt-ı siyāh-ile *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 189, Mısra 1). [zülfüñden, -üñ, -den]*
30. Ṭarar yürür ḳara **zülfini** ʿarż ider ruḫı ālin
    Diler bu āl-ıla dil murġın ala ol gözi ala *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 199, Mısra 7). [zülfini, -i, -n, -i]*
31. Başın kesseñ kesilmez **zülfi** senden
    Taʿalluḳ itmiş ol zībā ʿizāra *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 205, Mısra 3). [zülfi, -i]*
32. Zülfüñ ġamıyla Mānī-i āhum seḥāb-veş
    Naḳş itdi levḥ-i çarḫa çıḳup şekl-i ejderi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 210, Mısra 3). [zülfüñ, -üñ]*
33. Zülfi ṣayyādına beñzer o gözi ḫūn-ḫāruñ
    Şāhlar n'ola el üzre ṭutalar şeh-bāzı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 219, Mısra 7). [zülfi, -i]*
34. Zülfi nesīmi Kaʿbe yüzinden güẕār idüp
    Āfāḳı bād-ı ḳıble gibi ḫuʷuş-dem eyledi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 222, Mısra 3). [zülfi, -i]*
35. İriş ḳaddinde **zülfine** nigāruñ
    Dilerseñ kesb-i ʿömr-i cāvidānī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 225, Mısra 5). [zülfine, -i, -n, -e]*
36. Var-ısa ʿaḳlı ḳara başında cānān zāhidüñ
    Zülfüñüñ küfrine virsün dīni īmānı daḫı *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 231, Mısra 6). [zülfüñüñ, -ü, -ñüñ]*
37. Alaylar baġlayup **zülfi** çeker müjgānı ḫançerler
    Amān virmez hemān ḳarşusına kim gelse ḫançerler *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 14, Mısra 5). [zülfi, -i]*
38. Aġız açduḳca **zülfüñ** hemçü s̲uʿbān
    Ḫalāṣ olmaḳ ne mümkin ḳalb-i ḥayrān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 2, Mısra 13). [zülfüñ, -üñ]*

zülf ü ʿārıż u ḳad: *Saç,yanak, boy.*

1. Zāhid gözetdügüm ḳoyup evḳāt-ı ḫamseyi
   Bu **zülf ü ʿārıż u ḳad** ü bu ḫaṭṭ u ḫāldür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 37, Mısra 10). [zülf ü ʿārıż u ḳad,]*

zülf ü fem: *Saç ve ağız.*

1. Bu çeşm ü bīnī **zülf ü fem** baḳduḳca bir ʿālem virür
   Dirsem yüzine vechi var āyīne-i ʿālem-nümā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 7, Mısra 3). [zülf ü fem,]*
2. Çeşm ü bīnī **zülf ü fem** baḳduḳca bir ʿālem virür
   Gün yüzüñ āyīne-i ʿālem-nümādur dīdeye *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 202, Mısra 3). [zülf ü fem,]*

zu'l-feḳārı çeküp: *Zülfikarı çekmek.*

1. Olup biñ şevket-ile Düldül-i ḥüsnüñ süvārı gel
   Çeküp meydān-ı ḥüsn içre müjeñden ẕu'l-feḳārı gel *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 17, Mısra 6). [ẕu'l-feḳārı çeküp, -üp]*

zülfi: *1. Yüzün iki yanından sarkan saç lülesi. 2. Sevgilinin saçı.*

1. Cān riştesidür ol şanemüñ **zülfinüñ** teli
   Bālāḳadi belāsına anuñ didüm belī *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 13, Mısra 1). [zülfinüñ, -n, -üñ]*

zülf-i cānānı: *Sevgilinin saçı.*

1. Gerden-i cāna **zülf-i cānānı**
   Ḳıl sebeb yā müsebbibü'l- esbāb *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 17, Mısra 3). [zülf-i cānānı, -ı]*

zülf-i dil-rübā: *Gönül alan sevgilinin saçı.*

1. Reh-i dārü'l-viṣāl oldı resen Ḥāllac-ı Manṣūr'a
   Dilā ger sālik iseñ saña **zülf-i dil-rübā** yegdür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 59, Mısra 8). [zülf-i dil-rübā,]*

zülf-i ḥavrā: *Hurilerin zülüfleri.*

1. Zülf-i ḥavrā bārgāh-ı ḳadrüñe müşkīn-ṭınāb
   Naḫl-i Ṭūbā Sidretü'l-aʿlā sütūn u sāyebān *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 2, Mısra 43). [zülf-i ḥavrā,]*

zülf-i ḥavrādan: *Hurilerin zülüfleri.*

1. Zülf-i ḥavrādan itdiler cārūb
   Anda kerrūbiyān olup ḫuddām *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 1, Mısra 63). [zülf-i ḥavrādan, -dan]*

zülf-i hümā-pervāzdan: *Hüma uçuşlu saç.*

1. Göñlüm efġān eyler ol **zülf-i hümā-pervāzdan**
   Ṣayddur feryād ider ṣan pençe-i şeh-bāzdan *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 164, Mısra 1). [zülf-i hümā-pervāzdan, -dan]*

zülf-i hümā-pervāzı: *Hüma uçuşlu saç.*

1. Ṭāyir-i Sidre'dür açmış ṣanasın uçmaġa bāl
   Ḳāmeti üzre anuñ **zülf-i hümā-pervāzı** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 219, Mısra 4). [zülf-i hümā-pervāzı, -ı]*

zülf-i kemend-endāzına: *Kement atan saç.*

1. Ḫūbān-ı şehri ḳıldı ḳayd **zülf-i kemend-endāzına**
   Ṣīrān-ı dehri itdi ṣayd çeşm-i ġazāli Aḥmed'üñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 110, Mısra 5). [zülf-i kemend-endāzına, -ın, -a]*

zülf-i müşk-sā: *Misk gibi saç.*

1. Ol iki **zülf-i müşk-sā** itdi şikeste ḥālümüz
   Eyledi ḳaddümüz dü-tā ḳıldı dü-mū saḳalumuz *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 71, Mısra 1). [zülf-i müşk-sā,]*

zülf-i perīşān: *Sevgilinin darmadağınık saçı.*

1. Ṭutsam nigārumuñ n'ola baş üzre şānesin
   Dāyim anuñ o **zülf-i perīşān** elindedür *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 32, Mısra 8). [zülf-i perīşān,]*
2. Ṭurrasın şāne idüp çekmese ṭarrār diyü
   Almaz idi anı ol **zülf-i perīşān** eline *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 198, Mısra 8). [zülf-i perīşān,]*

zülf-i perīşānuñ: *Sevgilinin darmadağınık saçı.*

1. Bilmem kime şekvā ideyin şāneden ey dost
   Ḳurtarımadum **zülf-i perīşānuñ** elinden *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 154, Mısra 4). [zülf-i perīşānuñ, -uñ]*

2. Sevdā-zedeyem **zülf-i perīşānuñ** ucından
   Ey pīr olası Muṣlīcuġum tāze cevānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 18, Mısra 15). [zülf-i perīşānuñ, -uñ]*

zülf-i reyḥānı: *Reyhan kokulu saç.*

1. Ey ḫaṭ-ı Yāḳūt -ı laʿli mūnis-i cānum benüm
   Zülf-i reyḥānı enīs-i ḳalb-i ḥayrānum benüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 22, Mısra 2). [zülf-i reyḥānı, -ı]*

zülf-i sāḥiri: *Büyüleyici saç.*

1. N'eyler yüzinde ol şanemüñ **zülf-i sāḥiri**
   Kim gördi bāġ-ı ḫulda duḫūl ide kāfiri *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 237, Mısra 1). [zülf-i sāḥiri, -i]*

zülf-i semen-būyuñ: *Yasemin kokulu saç.*

1. Pāy-māl itme beni **zülf-i semen-būyuñ** gibi
   Serv-i nāzum himmetüñ ʿālī gerek boyuñ gibi *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 211, Mısra 1). [zülf-i semen-būyuñ, -uñ]*

zülf-i siyāhın: *Sevgilinin siyah saçı.*

1. Dil murġını ṣayd eyledi ḫālini idüp beñ
   Āl-ıla yine aġ idüben **zülf-i siyāhın** *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 152, Mısra 4). [zülf-i siyāhın, -ın]*

zülfi tatarına: *Saçın tatarı.*

1. Virmezüz dil **zülfi tatarına** her ḫān oġlınuñ
   İtmezüz me'vā ṭapusın degme sulṭān oġlınuñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 27, Mısra 1). [zülfi tatarına, -ın, -a]*

zülf-i yārı: *Sevgilinin saçı.*

1. Mest olup gitdüm cehāndan fāriġü'l-bāl eyledüm
   Düşde **zülf-i yārı** boynumda görüp fāl eyledüm *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Tahmis 1, Mısra 4). [zülf-i yārı, -ı]*

zülfüñüñ ḥamı: *Saç kıvrımı.*

1. Bükdi benefşenüñ belini **zülfüñüñ ḥamı**
   Āḫır o derdmendi düşürdi ʿaṣāya żaʿf *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 89, Mısra 5). [zülfüñüñ ḥamı, -ı]*

ẓulm: *Eziyet, cefa, zulüm, cebr.*

1. Ẓulm ile ḫūnī gözüñ tīġı beni itdi şehīd
   Şāhid-i ʿādildür ey şeh aña ḫūnı çeşmümüñ *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 123, Mısra 3). [ẓulm,]*

ẓulm eyleyesin: *Cevr etmemek ‖ eziyet etmemek.*

1. Saña lāyıḳ mıdur ey ḫusrev-i ʿālī-şānum
   Baña **ẓulm eyleyesin** çarḫa çıḳa efġānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Müseddes 1, Mısra 18). [ẓulm eyleyesin, -y, -e, -sin]*

ẓulm itme: *Zulüm etmek, eziyet etmek.*

1. Dāyim ṭayanup ḫüsnüñe **ẓulm itme** gedāya
   Ḳalmaz saña bu ḫaşmet ile cāh Muḥammed *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 28, Mısra 3). [ẓulm itme, -me]*

ẓulm ü bī-dād eyler: *Zulüm ve adaletsizlik etmek.*

1. Lebüñden ey yüzi gül dād feryād
   Ki eyler baña her dem ẓulm ü bī-dād *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 29, Mısra 2). [ẓulm ü bī-dād eyler, -r]*

ẓulmet: *Karanlık.*

1. Ġamdan göñül āh eyleme kim Āb-ı Ḥayāt'uñ
   Ẓulmetde-durur meskeni leylen ve nehārā *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 6, Mısra 10). [ẓulmetde-durur, -de, -dur, -ur]*
2. Ẓulmet içre ola cüyende-i Āb-ı Ḥayvān
   Pādişāhuñ gicesi Ḳadr ola vü gündüzi ʿid *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 6, Mısra 57). [ẓulmet,]*

zulmet-i ġamda: *Gam, keder karanlığı; sıkıntı, hüzün hali.*

1. Ẓulmet-i ġamda ḳoma ey nūr-ı Yezdān'um Ḫıżır
   Gel yetiş ey laʿl-i nābı Āb-ı Ḥayvān'um Ḫıżır *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Murabba 6, Mısra 3). [ẓulmet-i ġamda, -da]*

zulmet-i şebde: *Gece karanlığı.*

1. Ḫıżr-veş irdi Āb-ı Ḥayvān'a
   Ẓulmet-i şebde cān-ı ʿaṭşānum *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Kaside 10, Mısra 30). [ẓulmet-i şebde, -de]*

zulm-i çeşmüñ: *Gözünün zulmü.*

1. Ẓulm-i çeşmüñ cānına geçmiş hilāl olmış kaşuñ
   Düşmek ister dem be-dem şemşīr-i bürrān üstine *(Hüdâyi (Salâ Muslısı) Divanı, Gazel 201, Mısra 7). [ẓulm-i çeşmüñ, -üñ]*